ΝΔ: 18191
κοε: f114

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
05 ΑΠΡ. 1999

ΣΑΛΤΕΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και εκπαιδευτική ιδεολογία

Ελλάδα 1974- 1989

ΤΟΜΟΣ Β'

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

Διατριβή για Διδακτορία

ΑΘΗΝΑ 1998

Σαλτερής Νίκος

Παράρτημα Ι

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΙΟΥΛΙΟΣ 1974 * ΙΟΥΛΙΟΣ 1989

Περιλαμβάνει

Γεγονότα συνδικαλιστικού ενδιαφέροντος (Γ.Σ., απεργιακές κινητοποιήσεις κ.α.)

Αποσπάσματα από κείμενα και ανακοινώσεις των Ομοσπονδιών

Ενέργειες Δ.Σ

Δηλώσεις πολιτικών προσώπων

Αλλαγές πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ

Νομοθετικά διατάγματα και εγκυκλίους

Αθήνα

1998

1974

Ιούλιος

24/7 Μεταπολίτευση. Υπουργός Παιδείας: Λούρος Ν.
26/7 Υφυπουργός Παιδείας: Αποσκίτης Κων.

Αύγουστος

1/8 Επανέρχεται σε ισχύ το σύνταγμα του 1952. Άρθρον 16: *«Η παιδεία τελεί υπό την ανωτάτην εποπτείαν του κράτους και ενεργείται δαπάνη αυτού... Εις τα σχολεία Μέσης και Στοιχειώδους εκπαιδεύσεως η διδασκαλία αποσκοπεί την ηθικήν και πνευματικήν αγωγήν και την ανάπτυξιν της εθνικής συνειδήσεως των νέων επί τη βάσει των ιδεολογικών κατευθύνσεων του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Η στοιχειώδης εκπαίδευσις είναι δι' όλους υποχρεωτική...τα έτη της υποχρεωτικής φοιτήσεως δεν δύναται να είναι ολιγώτερα των εξ.»*

ΟΛΜΕ: 17/8 Το ΔΣ, με απόφασή του, καταθέτει 3.000.000 δρχ. *«υπέρ του Κυπριακού Αγώνος».*
24/8 Ράλλης Γ. (υπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ): *«Θερμάς...ευχαριστίας δια τα πατριωτικά σας αισθήματα...».*
31/8 Υπόμνημα προς την Κυβέρνηση: *«Κατάργησις του επάρατου Ν.Δ 651/70 και αποκατάστασις παντών των δι' αυτού απολεσθέντων κλαδικών δικαιωμάτων. 1. Αποκατάστασις των απολυθέντων. 2. Επανάκτησις των καταργηθέντων δικαιωμάτων. 3. Επανάκρισις και πλήρης βαθμολογική αποκατάστασις παντών των... πληγέντων».*

ΥΠΕΠΘ: 13/8 Φ.309.2/19/72235 "Περί συγκροτήσεως επιτροπών μελέτης και γνωμοδοτήσεως περί των διδακτικών βιβλίων του Δημοτικού σχολείου" Συμπληρώθηκε με τη 72882/16-8-74.
22/8 Φ.396.2/13/74142 "Εξωσχολική συμπεριφορά μαθητών": *«...κατά τη εποχήν μας λόγω της κρίσεως την οποίαν διέρχεται η ανθρωπότης η πίστις εις πολλάς ηθικάς αξίας έχει κλονισθεί, πολλαί σημειούνται εκτροπαί εις ό,τι αφορά εις την πρακτικήν συμπεριφοράν των νέων έναντι των πρεσβυτέρων. Αι έξωθεν...ασκούμεναι αρνητικαί επιδράσεις αποτελούν όρον ευνοούντα τας ανωτέρω σημειουμένας αποκλίσεις. Παρατηρείται πολλάκις το θλιβερόν φαινόμενο...μαθητές σχολείων, να καταλαμβάνουν θέσεις καθημένων αδιαφορούντες εάν πλησίον αυτών ίσταται όρθιος γέρων...Δια τούτο παρακαλούμεν εκδώσητε προς τους υφ' υμάς εκπ/κούς λειτουργούς τας δέουσας οδηγίας...».*

Σεπτέμβριος

12/9 Ν. 42. Με το νόμο αυτό παύονται οι διοικήσεις των εργατικών σωματείων που υπήρχαν κατά την περίοδο της δικτατορίας. Με αιτήσεις ενδιαφερομένων στα δικαστήρια διορίζονται νέες διοικήσεις. Έτσι πρόεδρος της ΓΣΕΕ διορίζεται ο, επί κυβερνήσεως Ε.Κ (1964)πρόεδρος, Παπαγεωργίου. Το άρθρο 3 του νόμου προβλέπει : *«α) Η διενέργεια αρχαιρεσιών και πάσης φύσως εκλογών εις τα εργατοϋπαλληλικά σωματεία και ενώσεις επιτρέπεται μόνον μετά την παρέλευσιν τριμήνου εκ της διενεργείας των πρώτων Βουλευτικών εκλογών. α) Πάσα κατά παράβασιν των ορισμών της παρούσης διατάξεως ενέργεια θεωρείται*

ανυπόστατος. β) Ο παραβαίνων τας διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του παρόντος τιμωρείται δια φυλακίσεως μέχρις ενός έτους».

ΔΟΕ: 5/9 Ζητείται η παραίτηση του Δ.Σ. της ΔΟΕ, που χαρακτηρίζεται *"χουντικό"*, από δασκάλους που συσπειρώνονται γύρω από τη νεοϊδρυμένη συνδικαλιστική παράταξη Δασκαλική Αναγεννητική Συνδικαλιστική Κίνηση (ΔΑΣΚ).

10/9 "Δ.Β" 762 κ. άρθρο "Στο πλευρό της Κύπρου μας": *«..Οι άθλιοι μιμηταί του Αττίλα ας μη κομπορρημονούν για το "στρατιωτικό τους περίπατο". Ας ευχαριστούν τους "Εφιάλτες" που μας απεστέρησαν τη δυνατότητα μιας αναμετρήσεως και έτσι ανεμπόδιστοι και ασφαλείς επεδόθηκαν στην κραιπάλη και το όργιο του αίματος εις βάρος του άοπλου πληθυσμού της Κύπρου. Τους προειδοποιούμεν ιπποτικά, ότι "ο αγών θα συνεχισθή δι' όλων των μέσων... Ας τολμήσουν οι οπιομανείς, οι τοξικομανείς του αίματος, τα θρασύδειλα εκτρώματα της Ασιατικής στέπας ν' ατενίσουν προς τα νησιά μας, όπως αφήνουν να υπονοηθή. Εδώ δεν θα αντιμετωπίσουν άοπλους και γυναικόπαιδα. Θα έχουν να λογαριασθούν με λεοντόθυμους και "μαινόμενους" πάνοπλους, σαν αυτούς που γνώρισαν το 1821, το 1912 και το 1920. Ας τολμήσουν...».*

16/9 Υπόμνημα προς τον Υπ. Παιδείας Ν. Λούρο ζητά την αύξηση των ετών φοίτησης στις Π.Α *«τουλάχιστον εις τρία»*, την αναδιοργάνωσή τους με την προοπτική ένταξής τους στα Πανεπιστήμια. Θεωρεί ακόμα ζητήματα άμεσης προτεραιότητας: την επαναφορά της μετεκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο, την ανασύσταση του Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, την επαναφορά του θεσμού των αιρετών στα Υπηρεσιακά Συμβούλια [Υ.Σ], την καθιέρωση της δημοτικής *«άνευ ακροτήτων»* καθώς και την *«άνευ αναβολής, τροποποίησιν εις βάθος και έκτασιν του αναλυτικού προγράμματος»*.

25/9 Το Δ.Σ. της ΔΟΕ προτρέπει την κυβέρνηση να απαγορεύσει τη φοίτηση *«ελληνοπαίδων εις τα ξένα σχολεία»"*.

25/9 "Δ.Β" 763 κ. άρθρο "Δράξασθε της παιδείας και δικαιώσατε τον διδάσκαλον" Στο άρθρο γίνονται αναφορές στη διάρθρωση της δομής του εκπ/κού συστήματος, σημειώνεται η ανεπάρκεια της 6χρονης υποχρεωτικής εκπ/σης, σημειώνεται η ανάγκη ύπαρξης νέων προγραμμάτων- βιβλίων και θεωρείται πως ο σκοπός του σχολείου είναι ανάγκη να προσανατολισθεί στη σύνθεση των αξιών του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού και τεχνολογίας. Για τη γενικότερη ανάγκη μεταρρύθμισης του εκπ/κού συστήματος το άρθρο σημειώνει: *«...Χρειάζεται άμεση επέμβαση. Και δεν χωρεί αναβολή. Τώρα ή ποτέ. Για να ζήσωμε πρόκειται ή να πεθάνωμε σαν Έθνος. Οι λογής "εξορκισμοί" και τα εξ Εσπερίας "γιατροσόφια", καθώς και οι αναφορές και υπομνήσεις στο ένδοξο παρελθόν επιτείνουν δεν θεραπεύουν το κακό. Η κακοδαιμονία ευρίσκεται στην οργάνωση, στη διάρθρωση, στα προγράμματα, στις μεθόδους, στα διδακτικά βιβλία, στη γλώσσα, στη μονολιθικότητα, στην έλλειψη, γενικώς δημοκρατικού πνεύματος»*.

ΟΛΜΕ: 30/9 Το πρώτο Δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ της ΕΛΜΕ Δράμας αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για την προκήρυξη έκτακτης ΓΣ. που θα οδηγήσει στην πτώση της διοίκησης.

"Π. Δ" 416-417 κύριο άρθρο "Δημοκρατία και Δικαίωσις": *«Ο οργανωμένος κλάδος, τμήμα εκλεκτότατον του υπερηφάνου λαού μας, δύναται να είναι υπερήφανος, διότι καθ' όλην την επταετίας δεν έκλεισε τους οφθαλμούς εις το παιζόμενον εις βάρος της παιδείας μας δράμα...»*.

ΥΠΕΠΘ: 5/9 Φ.211.15/42/73480 "Περί εις τας χείρας των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων υπαρχόντων διδακτικών βιβλίων με το σήμα της επαναστάσεως": *«...συστήσατε εις τους Δ)ντάς...να μεριμνήσουν δια την αποκοπήν εκ των τυχόν*

αγορασθησομένων υπό των μαθητών τοιούτων βιβλίων του φύλλου εκείνου ή των φύλλων εις α έχει εκτυπωθεί το εν λόγω σήμα.».

27/9 Ν. 76/74 (ΦΕΚ 266/τ. Α') "Περί επαναφοράς των απολυθέντων ή εξαναγκασθέντων εις παραίτησιν υπαλλήλων, αποκαταστάσεως υποβιβασθέντων και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων.": *« Άρθρο 1. Τακτικοί πολιτικοί υπάλληλοι, απολυθέντες της υπηρεσίας από 21 Απριλίου 1967 μέχρι 23 Ιουλίου 1974... επανέρχονται, από της κατά το επόμενον άρθρον εμφανίσεώς των, αυτοδικαίως εις την υπηρεσία και τας εξ ων απελύθησαν θέσεις και βαθμούς του κλάδου αυτών, καταργουμένων από ταύτης αναδρομικώς των περί της απολύσεώς των σχετικών διοικητικών πράξεων και αποφάσεων (...) Άρθρο 3. Ο χρόνος της εκτός υπηρεσίας παραμονής των επανερχομένων ως και ο χρόνος διαθεσιμότητος, εις ην διετέλεσαν ούτοι βάσει νομοθετήματος μεταγενεστέρου της 20 Απριλίου 1967, λογίζεται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας δι' απάσας τας συνεπείας, προσμετρούμενος και συνυπολογιζόμενος δια πάσαν περίπτωσιν βαθμολογικής και μισθολογικής καταστάσεως και εξελίξεως, ως και λήξεως συντάξεως, άνευ όμως δικαιώματος λήξεως αναδρομικώς των αποδοχών των».*

Οκτώβριος

ΔΟΕ: 1/10 Άρθρο του Β. Λαμπρόπουλου, εκδότης της εφημερίδας *«Εκπαιδευτικός Παρατηρητής»*, αναφέρεται στην απότομη *«αλλαγή ορισμένων συνδικαλιστών»*. Το άρθρο ταυτίζεται με τις απόψεις του ΔΣ και την τακτική του για να παραμείνει στην ηγεσία της Ομοσπονδίας.

10/10 Το ΔΣ. ζητεί τη λήψη μέτρων για την κατασκευή σχολείων *«δι' απροσάρμοστα παιδιά»*.

10/10 Ανοιχτή επιστολή του ΔΣ προς τους αρχηγούς κομμάτων με κυρίαρχο αίτημα την *«Πανεπιστημιακή μόρφωση»* των δασκάλων.

ΟΛΜΕ: 1/10 Η Ομοσπονδία επανασυνδέεται με τη WCOTP-CMOPE μετά από επίσκεψη στα γραφεία της ΟΛΜΕ εκπροσώπου της Συνομοσπονδίας, που είναι περαστικός από την Αθήνα.

1/10 "Π.Δ." 418 κύριο άρθρο "Προς τη πολιτική ηγεσία του τόπου": *«Η Μέση Εκπαίδευσις νοσεί από μακρού νόσον βαρυτάτην χρονολογουμένην από της αρχής της μετακατοχικής περιόδου»*.

29/10 Συνάντηση ΔΣ ΟΛΜΕ με Κ. Καραμανλή με σκοπό την ενημέρωσή του γύρω από τα επαγγελματικά προβλήματα των καθηγητών.

ΥΠΕΠΘ: 8/10 Φ.236.5/1/91240 "Περί ευπρεπούς αμφιέσεως και εμφανίσεως μαθητών και μαθητριών": *«...δεν εφαρμόζονται εις άπαντα τα Δημόσια και Ιδιωτικά σχολεία της Επικρατείας ομοιομόρφως αι σχετικαί περί της καθόλου εμφανίσεως των μαθητών και μαθητριών εγκύκλιοι, αλλά ένιοι των Δ)ντών καταφεύγουν εις ακρότητας... παραγγέλομεν τα κάτωθι: 1) Αι μαθήτριαι υποχρεούνται να έχουν κόμμωσιν... ουχί εξεζητημένη, ενδυμασία δε... μήκους λελογισμένου... 2) Οι μαθηταί υποχρεούνται να έχουν κόμην περιποιημένην»*.

19/10 Φ.96.1/215/78876 "Κυκλοφορία βοηθητικών βιβλίων μεταξύ των μαθητών": *«Δεν επιτρέπεται η σύστασις ή η καθ' οιονδήποτε τρόπον διάθεσις υπό των εκπαιδευτικών βοηθητικών βιβλίων, πλην των εγκεκριμένων διδακτικών, εντός του χώρου του σχολείου»*.

28/10 Δωρεάν βιβλία στη δημοτική γλώσσα (αντικατάσταση των παραγράφων 3,4 του άρθρου 25 του 651/70 *«περί οργανώσεως της Γ.Ε»*.

Νοέμβριος

17/11 Εκλογές: ΝΔ 54,37% (220), ΕΚ-ΝΔ 20,42% (60), ΠΑΣΟΚ 13,58% (12),Εν. Αριστερά 9,46% (8)

21/11 Πρώτη, μεταδικτατορικά, εκλεγμένη πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ:
Υπουργός: Ζέπος. Π.Υφυπουργοί: Χρ. Καραπιπέρης (Γ.Ε), Δ. Ευρυγένης (Α. Ε)

ΔΟΕ: 2/11 Συνάντηση του ΔΣ. με τον Πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή. Το ΔΣ παραδίδει επιταγή 5.000.000 που αποτελεί ποσόν που συγκέντρωσαν οι δάσκαλοι με κατάθεση έκτακτων προαιρετικών εισφορών *«υπέρ Εθνικού Αγώνος»*. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης παραδίδεται και υπόμνημα με τα αιτήματα της Ομοσπονδίας ("Δ.Β" 766/10-10-74).

10/11 Το ΔΣ. τη θέση για 8χρονο δημοτικό σχολείο (δημιουργία δυο ανωτέρων τάξεων στο υπάρχων). Πιστεύει πως αυτή η λύση είναι δυνατό να αντιμετωπίσει την αστυφιλία καθώς και να οδηγήσει τους νέους στο να συνεχίσουν την εξάσκηση του πατρικού επαγγέλματος. Ταυτόχρονα θέτει το θέμα της δημιουργίας Ανώτατων Παιδαγωγικών Σχολών για την παραγωγή, μέσω αυτών, *«ολοκληρωμένων επιστημόνων»*.

ΟΛΜΕ: 2/11 Εξαγγελία 24ωρης απεργίας (για 7/11). Κύριο αίτημα η διατήρηση της 35ετίας. Τηλεγραφείται το σύνολο των αιτημάτων στον Κ. Καραμανλή.

6/11 Αναστολή κινητοποίησης μετά από επαφές με αρμόδιους παράγοντες.

23-25/11 Εθιμοτυπικές επισκέψεις σε Ζέπο και Καραπιπέρη

"Δ" 421 κ. άρθρο "Παιδεία και ανθρώπινος παράγων": *«..Θα σταθώμεν εις τον πρώτον παράγοντα του όλου εκπαιδευτικού προβλήματος, τον παράγοντα καθηγητής. Δυνάμεθα να διακηρύξωμεν απεριφράστως ότι σήμερον οι καθηγηταί, λόγω της καταλυτικής πικρίας εκ της μακροχρονίου υποτιμήσεώς των, αισθάνονται ως είλωτες εργαζόμενοι εις καταναγκαστικά έργα. Επομένως η λύσις του όλου εκπ/κού προβλήματος έχει άμεσον σχέσιν με την λύσιν του προβλήματος καθηγητής. Οι καιροί επιβάλλον και το μέλλον του έθνους επιτάσσει: Να υγωθή πάραυτα το εκπ/κόν λειτούργημα εις την εις ην αρμόζει θέσιν»*.

"Δ" 421 Σχόλιο στη στήλη Οι απόγειες μας: "Δια τους κ.κ.Επιθεωτητάς": *«Αισθανόμαστε μεγάλην ψυχικήν δοκιμασίαν, διότι είμεθα και πάλιν υποχρεωμένοι εκ συνδικαλιστικού καθήκοντος να θίξωμεν μερικά σημεία, τα οποία αφορούν εις την εν γένει στάσιν των εποπτικών οργάνων έναντι υφισταμένων των καθηγητών... Δεν είμεθα ημείς βεβαίως εκείνοι, οι οποίοι θα δώσουν τας καταλλήλους οδηγίας και συμβουλάς... Λέγομεν δε αυτά, διότι μερικοί εκ των κ.κ. Επιθεωρητών, ειδικότητος κυρίως εξαντλούν την δραστηριότητά των εις το να επιθεωρούν δυο, τρεις και τέσσαρας φοράς πολλάκις τον καθηγητήν εντός του αυτού σχολικού έτους. Λυπούμεθα, αλλά είμεθα υποχρεωμένοι να χαρακτηρίσωμεν την τοιαύτην νοοτροπίαν στείραν και αντιπνευματικήν... Η συνεχή παρουσία του Επιθεωρητού εις την τάξιν είναι καταθλιπτική δια τον διδάσκοντα και δημιουργεί την αμοιβαίαν δυσπιστίαν, με αποτέλεσμα να θραύεται η λίαν απαραίτητος ψυχική επαφή υφισταμένου και προϊσταμένου»*.

ΥΠΕΠΘ: 1/11 Φ.309.2/212/101078. Καθιερώνει τη χρήση και διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας (δημοτικής)σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού Σχολείου.

3/11 396.1/246/98206 "Επισκέψεις μαθητών εις Υποδιεύθυνσιν αμέσου Δράσεως": *«...προς αποφυγήν οιασδήποτε προκαταλήψεως ή φόβου και ενίσχυσιν της Αστυνομίας... εγκρίνομεν όπως οι μαθητές των Γυμνασίων και των δύο τελευταίων τάξεων των Δημ. Σχολείων επισκέπτονται, μερίμνη των Δ/ντών των Σχολείων, το Κέντρον της Υποδ. Αμέσου Δράσεως.»*.

5/11 Αρ. Πρωτ. 104621 "Μαθητικαί κοινότητες": *«εις τα πλαίσια της ενθαρρύνσεως των μαθητών προς συγκρότησιν μαθητικών κοινοτήτων... περιλαμβάνεται και η παντός*

είδους και υλικής υποστήριξις του δικαίου αγώνος του αδελφού Κυπριακού λαού.».

Δεκέμβριος

8/12 Δημοψήφισμα: Προεδρευομένη Δημοκρατία 69,18%. Βασιλευομένη 30,82%

ΟΛΜΕ: 4/12 Επίσκεψη του ΔΣ στον Υπ. Παιδείας και υποβολή υπομνήματος με επαγγελματικά αιτήματα της Ομοσπονδίας.

ΟΙΕΛΕ: 18/12 Πραγματοποιείται συγκέντρωση στην Χ.Α.Ν. όπου: *«Για πρώτη φορά ύστερα από τα μαύρα χρόνια της εφταετίας ο κλάδος εκφράστηκε ελεύθερα. Καταδίκασε τη χουντική διοίκηση του συλλόγου και χειροκρότησε τα αιρετά συμβούλια της Ομοσπονδίας και του Συλλόγου [ΣΙΕΛ-Α]που κατάργησε η δικτατορία. Από τη συνέλευση αυτή εκλέχτηκε η Συντονιστική Επιτροπή Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών στην οποία μετέχουν: α- Οι συνάδελφοι που προτάθηκαν και εγκρίθηκαν από τη συνέλευση, β- Οι αιρετές διοικήσεις της Ομοσπονδίας και του Συλλόγου πριν το πραξικόπημα, γ- Ο Σύλλογος των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Θεσσαλονίκης. Η συντονιστική επιτροπή άρχισε αμέσως τον αγώνα για τη διατήρηση της μονιμότητάς, σωστά διατυπωμένης στο νέο νόμο, για κάθαρση και εκδημοκρατισμό τόσο στο χώρο μας όσο και στην παιδεία γενικότερα.»* [δες: Δελτίο Σ.Ε αρ. 1]

19/12 Το ΔΣ του ΣΙΕΛ προκηρύσσει ΓΣ και διενέργεια εκλογών στις 23/2/75. Η διαδικασία τελικά δεν θα πραγματοποιηθεί.

ΥΠΕΠΘ: 20/12 Φ.900/45/21/119115 Συγκροτεί (υπηρεσιακή)επιτροπή για την τροποποίηση του 651/70. Πρόεδρος ο Υφ. Χρ. Καραπιπέρη. Συμμετέχουν οι πρόεδροι ΔΟΕ-ΟΛΜΕ. [Ο ΣΙΕΛ θα διαμαρτυρηθεί για τη μη συμμετοχή εκπροσώπου του στην επιτροπή.]

20/12 Φ.396.1/263/111478 "Αναμνηστικαί πλάκες εγκαινίων διδακτηρίων": *«Να δοθή σχετική εντολή προς τους Δ)ντάς των σχολείων... δια την αφαίρεσιν των επί των διδακτηρίων τυχόν εντοιχισμένων αναμνηστικών πλακών... εφ' όσον δι' αυτών προβάλλεται το δικτατορικόν καθεστώς της επταετίας 1967-74».*

21/12 ΕτΚ (ΦΕΚ 510/τ.Γ/1974. Δημοσιεύονται τα ονόματα 81 δασκάλων που απολύθηκαν από τη δικτατορία και επανήλθαν στις θέσεις τους με τις διαδικασίες που προέβλεπε το Ν.Δ. 76/74.

1975

Ιανουάριος

4/1 Πραγματοποιείται το Α' Διασχολικό Συμβούλιο των σπουδαστών των Π. Ακαδημιών στην Αθήνα και διατυπώνονται τα ακόλουθα αιτήματα: *«1. Ένταξη των Π.Α στα Α.Ε.Ι. και συσπείρωση στα Πανεπιστημιακά κέντρα. 2. Κατάργηση των Χουντικών θεσμών, εκδημοκρατισμός 3. Συμμετοχή των σπουδαστών στην επιτροπή καταρτισμού του προγράμματος σπουδών. 4. Παραχώρηση επιστημονικών συγγραμμάτων. 5. Πλήρης παροχή β' και γ' εξεταστικής περιόδου και δικαίωμα μεταφοράς μαθημάτων στον επόμενο χρόνο σπουδών. 6. Κατάργηση των απουσιών, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. 7. Αύξηση της επιχορήγησης για σίτιση, διπλασιασμός υποτροφιών. 8. Συμπλήρωση των κενών θέσεων διδακτικού και διοικητικού προσωπικού. Η εκλογή των καθηγητών μεταξύ παιδαγωγών κατόχων διδακτορικού. 9. Απόκτηση δικαιώματος εγγραφής, χωρίς εξετάσεις των αποφοίτων των Π.Α στις Ανώτατες Σχολές. 10. Υπολογισμός του στρατεύσιμου χρόνου των αρρένων, σαν συντάξιμου. 11. Συνταγματική κατοχύρωση της 35ετίας, θέσπιση μέτρων για την άμεση αποκατάσταση των πτυχιούχων.»* (Πηγή: *«Εξόρμηση»* 28/1/79). Το πρώτο Διασχολικό έγινε ύστερα από πρωτοβουλία των σπουδαστών των Παιδαγωγικών Ακαδημιών Ηρακλείου, Τριπόλεως, Λαμίας και Μυτιλήνης.

23/1 Κατατίθεται στο προεδρείο της Βουλής σχέδιο ψηφίσματος, που υπογράφουν 17 βουλευτές (Παπανούτσος Ε., Πεσμαζόγλου Ι., Αλαβάνος Κ., Παπαθεμελής Σ. κ.α)με θέμα: "Περί αποκαταστάσεως της νομιμότητος εις την Διοίκησιν της εκπ/σεως". Από την εισηγητική έκθεση: *«...Δυστυχώς, αν και παρήλθον τόσοι μήνες και ενώ εις τους άλλους χώρους της Διοικήσεως, ακόμη και εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενομοθέτησαν και ετέθησαν εις εφαρμογήν δια την αποκατάστασιν της νομιμότητος, τίποτε ακόμη δεν εγένετο εις τον τομέα της Γενική Εκπ/σεως, προς μεγάλη δυσφορίαν των εκπ/κών...". Το ψήφισμα προβλέπει να υπογραφεί Π.Δ. που θα παραπέμπει σε κρίση όλους τους εκπαιδευτικούς της Γ.Ε που "ασκούντες διοίκησιν κατηγορούνται ότι απεδέχθησαν αξιώματα ή θέσεις μετακλητών υπαλλήλων, συνέπραξαν με τας δικτατορικάς Κυβερνήσεις της Επταετίας εις ευνοίας και διώξεις υφισταμένων των και... ότι επέδειξαν ασυμβίβαστον προς το λειτούργημα των διαγωγήν».*

ΔΟΕ:4/1 Η Έκτακτη ΓΣυνέλευση *«περί τροποποιήσεως ή ανασυντάξεως του Ν.Δ 651/70 περί Γ.Ε.»* επαναβεβαιώνει την θέση για ενιαίο 8χρονο. Στη ΓΣ κατατίθεται πρόταση μομφής κατά του ΔΣ που υπογράφεται από 11 αντιπροσώπους (διέθεταν το 1/10 των ψήφων). Η πρόταση απορρίπτεται (1034 κατά, 98 υπέρ).

5/1 Αίτηση, 29 Προέδρων Διδασκαλικών Συλλόγων, για έκτακτη ΓΣ. και ταυτόχρονη άρση της εμπιστοσύνης προς το ΔΣ της Δ.Ο.Ε. Η αίτηση υπογράφεται από το Δ. Αγγελόπουλο (Πρόεδρο) και Γ. Μαναγλιώτη (Γ.Γ.) του Συλλόγου Δ/Ν της περιφέρειας Β' Αθηνών.

12/1 Πραγματοποιείται η πρώτη συγκέντρωση της Π.Ε.Α.Δ. στο αμφιθέατρο της Μαρασλείου Π.Α. με θέμα τον καθορισμό του διεκδικητικού πλαισίου της ένωσης. Στο ψήφισμα ζητείται: ο διορισμός των 6000 αδιορίστων δασκάλων και νηπιαγωγών, η αύξηση του μισθού των νεοδιορισμένων, η μείωση του αριθμού των μαθητών κατά τάξη (25), η ένταξη των Π.Α στα πανεπιστήμια, η κατάργηση της χουντικής εκπ/κής νομοθεσίας, η κάθαρση του εποπτικού προσωπικού και του διδακτικού των Π.Α., η ουσιαστική κατάργηση του πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων, η κατοχύρωση του διδασκαλικού λειτουργήματος με τη θέσπιση 30ετίας, η καθιέρωση της εννιάχρονης τουλάχιστον υποχρεωτικής εκπαίδευσης,

η αναγνώριση των ετών που μεσολαβούν από την αποφοίτηση ως το διορισμό ως ετών πραγματικής υπηρεσίας, η κατοχύρωση κι ο ακριβής προσδιορισμός των αμοιβών των αναπληρωτών, η μεταφορά των εισφορών του ΙΚΑ στα ταμεία του δημοσίου και τέλος η κατάργηση των ιδιωτικών σχολείων με ταυτόχρονη απορρόφηση των εργαζομένων από το δημόσιο. [πηγή: *«Τα Νέα»* 13/1/75] Τη συγκέντρωση έχει καλέσει η Προσωρινή Επιτροπή που συγκροτήθηκε από ομάδα αδιορίστων δασκάλων με Πρόεδρο τον Κ. Τρίχα (απόφοιτοι Μαρασλείου 1971 Γ. Μπάρτζης, Θ. Μαφούνης, Β. Κορφιάτη, Λ. Κοντογιάννης, Γ. Σαγάς)που πλαισιώθηκε από ομάδα αδιορίστων εργαζομένων στα ιδιωτικά (Μπ. Πανούτσος, Α. Κοτλίτσας, Ν. Τράπαλη). Η Ένωση θα συγκεντρώσει δασκάλους κεντροαριστερών αντιλήψεων. Πολλοί απ' αυτούς θα γίνουν αργότερα στελέχη κυρίως της ΔΑΣΚ- Δ.ΕΕ και της ΠΑΣΚΕ. Εξ άλλου η σύνδεση της Ένωσης με την ενιαία ΔΑΣΚ είναι έντονη. Το καταστατικό της Ένωσης εγκρίθηκε το Μάρτιο με την απόφαση 276/75 του Πρωτοδικείου Αθηνών.

ΟΛΜΕ: Τα ΔΣ Α' και Β' Πειραιώς με ανακοινώσεις τους ζητούν κάθαρση της Παιδείας (συγκεντρώνονται 3500 υπογραφές).

4/1 Έκτακτη ΓΣ. για να συζητηθεί η τροποποίηση ή σύνταξη νέου νόμου για τη Γ.Ε. Το ΔΣ παραμένει αλώβητο.

31/1 Το ΔΣ της ΟΛΜΕ επισκέπτεται τον Κ. Καραμανλή. Κατά τη συζήτηση ζητείται η δημιουργία νέου νόμου, η οικονομική αποκατάσταση των καθηγητών (αρχή της ίσης αφετηρίας με άλλους πτυχιούχους υπαλλήλους αποφοίτους Α.Ε.Ι.) και η κάθαρση της Παιδείας.

ΟΙΕΛΕ: "Ι.Ε." 110 Οι ιδιωτικοί εκπ/κοί συγκεντρώνουν χρήματα *«υπέρ των Κυπρίων αδελφών»* μετά από πρωτοβουλίες που πάρθηκαν σε κάθε σχολείο ξεχωριστά.

"Ι.Ε." 110 Τζερεμίας Π., "Παιδεία και Δημοκρατία": *«Είναι ευτύχημα που η πρώτη μετεκλογική ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε ν' ακολουθήσει στον τομέα της παιδείας: διακομματική πολιτική».*

ΥΠΕΠΘ: 20/1 Φ.500.1/19/9211. "Περί συγκροτήσεως ομάδος εργασίας παρά τω ΥΠΕΠΘ". Έργο της η μελέτη και η διατύπωση σ.ν. για τις Π.Α και Σ.Ν.

Φεβρουάριος

4/2 *«Το Βήμα»* δημοσιεύει ρεπορτάζ για το φακέλωμα των Δασκάλων κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

ΔΟΕ 2/2 Το ΔΣ του Διδασκαλικού Συλλόγου Δ' Περιφέρειας Αν. Αττικής, με ψήφισμά του, αίρει την εμπιστοσύνη του στη διοίκηση της Δ.Ο.Ε., την οποία καταγγέλλει ως χουντική και ζητά να διορισθεί, χωρίς το δικαίωμα επανεκλογής, προσωρινή διοίκηση που θα κίνηση διαδικασία γνήσιας και αντιπροσωπευτικής ΓΣ μετά από γενικές ελεύθερες εκλογές στους τοπικούς συλλόγους.

19/2 Αίτηση 36 συλλόγων για Έκτακτη ΓΣ. Το ΔΣ της ΔΟΕ απειλείται πλέον σοβαρά.

ΟΛΜΕ: 10/2 "Π.Δ."426: *«Νεόκοποι "αντιστασιακοί" και "δημοκράται" περιβεβλημένοι τον μανδύαν των ηγετών τοπικών συλλόγων ...εξαπολύουν τον τελευταίον καιρόν μύδρους εναντίον της συνδικαλιστικής ηγεσίας του κλάδου, ελαυνόμενοι εκ κινήτρων σαφώς εξωκλαδικών...».*

12/2 Το ΔΣ διαμαρτύρεται για τη μη συμμετοχή στην Οκταμελή Επιτροπή για τη μελέτη των θεμάτων της Γενικής Εκπαίδευσης σε αντίθεση, σημειώνει, με την υπερεκπροσώπηση της Ιδιωτικής- ζητώντας την αναμόρφωσή της.

19/2 Το ΔΣ συγχαίρει τον Μαύρο για ερώτησή του στη Βουλή σχετικά με την κατάργηση του 651/70. Τον επισκέπτεται επίσημα λίγες μέρες μετά (26/2/75).

24/2 Επίσημη διαμαρτυρία για τη μη συμμετοχή των καθηγητών επιστημονικών ειδικοτήτων, που διδάσκουν στις Π.Α., στην επιτροπή μελέτης του μέλλοντος των Π.Α. Οι καθηγητές, που προέρχονται από την Β/θμια, απευθύνθηκαν επίσημα στην ΟΛΜΕ ζητώντας της να προστατεύσει τα συμφέροντά τους. Από το τηλεγράφημα διαμαρτυρίας του συνδέσμου που μεταβίβασε στο ΥΠΕΠΘ η ΟΛΜΕ: *«Πέρα των ανωτέρων απαράδεχτων εισηγήσεων εξ ανά χείρας σχεδίου νόμου, αποδεικνύεται σαφέστατα πρόθεσις εξοβελισμού μαθημάτων ειδικοτήτων και απροκάλυπτος προσπάθεια ουχί μόνο διατηρήσεως χαμηλής στάθμης σπουδών εν Ακαδημίαις αλλά χειροτέρευσεως ταύτης ιδιαιτέρως δε όσον αφορά γλωσσικά, ανθρωπιστικά και φυσικομαθηματικά, δηλαδή μαθήματα εκ των ων ουκ άνευ δια διδασκαλικόν έργον στοπ. Παραλλήλως και εις βάρος μαθημάτων προτείνεται ανάπτυξις κλάδων παιδαγωγικής και ψυχολογίας εις εννέα και πλέον κεχωρισμένα μαθήματα ενισχυόμενου έτι περισσότερον επικρατούντος ήδη υπέρμετρου παιδαγωγισμού εν αυταίς στοπ.»*. [πηγή: προσωπικό αρχείο]

ΟΙΕΛΕ: 2/2 Κοινή ανακοίνωση παλιάς διοίκησης της προδικτατορικής ΟΙΕΛΕ και Συντονιστικής Επιτροπής για την αποκατάσταση της δημοκρατικής τάξης στον ΣΙΕΛ καλεί σε συγκέντρωση τους Ιδιωτικούς Εκπαιδευτικούς.

17/2 Η συγκέντρωση πραγματοποιείται στη Θέατρο Μουσούρη με μεγάλη επιτυχία. Στην συγκέντρωση η Σ. Ε. των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών κάνει απολογισμό της δουλειάς της και ζητά νέα εξουσιοδότηση την οποία και λαμβάνει ομόφωνα. Ψήφισμα καταδικάζει την *«εγκάθετη διοίκηση του ΣΙΕΛ-Α»*.

"Ι.Ε." 111. Σε εκτεταμένο υπόμνημα που υποβάλει το ΔΣ. σε κυβερνητικούς παράγοντες ζητείται, μεταξύ άλλων, η θεσμοθέτηση μόνιμης θέσης Υφ/γού Παιδείας, η συμμετοχή στην επιτροπή αναμόρφωσης του 651/70, η συνολική επανεξέταση της εκπ/σης των εκπαιδευτικών και η αύξηση των ετών φοίτησης στις Π.Α σε τέσσερα έτη καθώς και η αύξηση των ετών της υποχρεωτικής εκπ/σης, χωρίς να ορίζεται ο ακριβής αριθμός ετών διάρκειάς της.

ΥΠΕΠΘ: 8/2 Φ.999045/9/13455. Συγκροτείται επιτροπή επιστημόνων για τη μελέτη της Γενικής Εκπαίδευσης. Πρόεδρός της ο Ι.Ν. Θεοδωρακόπουλος. Αρνήθηκαν τη συμετοχή τους οι Ι.Θ. Κακριδής και Λ. Πολίτη. Στην πρώτη συνεδρίαση της επιτροπής δήλωσαν αδυναμία συμμετοχής οι: Κριμπάς, Αναστασιάδης, Παναγιωτόπουλος. Αργότερα παραιτήθηκε ο Α. Μωραΐτης.

19/2 Φ.780.1/71/17230 "Μέτρα καθαριότητος στα σχολεία": *«Επειδή παρατηρήθηκαν σπανιώτατα κρούσματα φθειριάσεως εις ελάχιστα Δημ. Σχολεία, συνιστώμεν όπως ληφθώσιν τα κάτωθι μέτρα: Προληπτικώς: Ηυξημένη φροντίς δια την ατομικήν καθαριότητα του σώματος και...του τριχωτού της κεφαλής... Θεραπευτικώς: Επάλληις της κόμης δια χλιαρού διαλύματος (ξιδιού και νερού 50%)...»*

19/2 Φ.390.32/31/96609. "Κριτήρια απονομής ηθικών αμοιβών": *«...δέον η απονομή των να λαμβάνη χώραν μετά φειδούς και εις πρόσωπα τα οποία είναι άξια τούτων»*.

Μάρτιος

1/3 Η εφ. *«Εξόρμηση»* αναδημοσιεύει ψήφισμα του Συλλόγου Δ/Ν Φθιώτιδας με το οποίο ζητείται: α) ανασύνταξη της επετηρίδας των δασκάλων με μοναδικό κριτήριο την αρχαιότητα, για να θεραπευτούν οι αυθαιρεσίες που έχει προκαλέσει η εύνοια της δικτατορίας προς συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς, β) να τεθούν στη διάθεση των

ΝΥΣΔΕ οι δάσκαλοι που υπηρετούν στα μεγάλα αστικά κέντρα, ώσπου να επανακριθούν οι οργανικές τους θέσεις με νέα κριτήρια, γ) οι μεταθέσεις να γίνονται με μοναδικό κριτήριο την αρχαιότητα και δ) να ενοποιηθούν οι βαθμοί μέχρι τον τέταρτο για να αποφευχθεί η καθήλωση χιλιάδων δασκάλων στον 6ο βαθμό.

6/3 Ιδρύεται η Νέα Φιλική Εταιρεία. Η ιδέα ίδρυσης του συλλόγου ήταν αρχικά του Θησέα Τζανετάτου, ενώ αυτή του ονόματος οφείλεται στον Θ. Κωνσταντίνου (οικονομικός δ)ντής της εφ. *«Εστία»*). Οι σκοποί του συλλόγου: *«αφορούν εις την διατήρησιν του μεγαλείου του Έθνους των Ελλήνων και εις την προάσπισιν αυτού κατά παντός εξωτερικού και εσωτερικού κινδύνου... [ως κίνδυνοι]οίτινες συνάπτονται απ' ευθείας προς το θέμα ημών [θεωρούνται] 1)ο Υπερδημοτικισμός ή φανατικός Δημοτικισμός όστις καλείται και Ψυχαρισμός ή Μαλλιαρισμός, αφ' ενός 2)ο Μαρξισμός ή γενικώτερον Αριστερισμός αφ' ετέρου. Δημοτικισμός και Μαρξισμός, αν και συστήματα, ως θα ίδωμεν αλλογενή μεταφυτευθέντα εις Ελλάδαν... κατ' αρχάς ήσαν όλως άσχετοι αλλήλων... Συναντήθησαν όμως εν τη πράξει, διότι και οι δύο ήσαν κινήματα ανατρεπτικά τομέως τινός της "καθεστικυΐας τάξεως" κοινό γνώρισμα ωσαύτως έχοντες την προς την αρχαίαν παράδοσιν απέχθειαν αυτών. Συνεμάχησαν λοιπόν ενώπιον του κοινού τούτου εχθρού των και συνησπίσθησαν εις ενιαίον μέτωπον»* [πηγή: Γρηγόριος Ι. Οικονόμου, "Ο Αγών προασπίσεως της Εθνικής μας Γλώσσης", εφ. *«Εστία»*, 29/1/1985, 1., όπου και αναφέρονται το ιστορικό και οι σκοποί και η δράση του του συλλόγου.]

12/3 Το ΥΠΕΠΘ με ανακοίνωσή του διευκρινίζει ότι οι εισαγωγικές εξετάσεις του Γυμνασίου θα πραγματοποιηθούν.

29/3 Πρώτες Δημοτικές εκλογές.

ΔΟΕ: 3/3 Η Π.Ε.Α.Δ, στα πλαίσια της πολιτιστικής της δράσης, διοργανώνει διάλεξη, στο *«Πειραματικό Θέατρο»*, με ομιλητή το Βασίλη Ρώτα και θέμα: *«Το Παιδικό θέατρο»*.

12/3 Επανεκδίδεται η εφημερίδα *«Εκπαιδευτική Αλλαγή»*. Η εφημερίδα είχε κυκλοφορήσει πριν τη δικτατορία και είχε υπηρετήσει τη μεταρρύθμιση του '64. (δες Φ. Τουλούπης , Για μια Δημοκρατική Παιδεία, 279). Εκδίδεται από τον Τέλη Πεκλάρη, συνταξιούχο δάσκαλο. Στο πρώτο της φύλλο φιλοξενείται κείμενο της ΔΑΣΚ, όπου αναπτύσσονται *«οι στόχοι και επιδιώξεις της»*. Η εφημερίδα θα εκφράσει τους πρώτους δημοκρατικούς κύκλους δασκάλων, που επιχειρούν την ανανέωση της ΔΟΕ. Θα κλείσει τον Ιούλιο του 1976, αφού έχει εκδώσει 10 φύλλα. Στις στήλες της δημοσιεύτηκαν στοιχεία που συγκέντρωσε η ΔΑΣΚ σχετικά με τη δράση χουντικών Επιθεωρητών της Δ.Ε., προβλήθηκε το αίτημα της ριζικής κάθαρσης του εποπτικού προσωπικού, της γλωσσικής και τονικής μεταρρύθμισης, καθώς και η ανάγκη αναβάθμισης των σπουδών των δασκάλων.

15/3 Το ΔΣ ανακοινώνει την Ημ. Διάταξη της ΜΔ(44ης) ΓΣ, δηλώνει πως θα την πραγματοποιήσει και θα απαντήσει, μέσω της εμπιστοσύνης που θα λάβει σε αυτή από τη βάση του κλάδου, στους επικριτές του.

ΟΛΜΕ: 23/3 Συνεδρίαση του ΔΣ κηρύσσει τον κλάδο *«υπο διωγμόν»* επειδή έχει εξαιρεθεί από επίδομα 1200 δρχ., που δόθηκε στους λοιπούς υπαλλήλους πτυχιούς Α.Ε.Ι.του δημοσίου (Ν. 22/75)

27-28/3 48ωρη απεργία με αίτημα *«την μισθολογικήν και ηθικήν αποκατάστασιν»*. Σειρά ΕΛΜΕ καταγγέλλουν ότι αποτελεί εκ του πονηρού κίνηση της *«χουντικής»* διοίκησης. Η απεργία όμως σημειώνει μεγάλη επιτυχία.

ΟΙΕΛΕ: "Ι.Ε." 111 Ο, επί δικτατορίας, πρόεδρος του ΣΙΕΛ παραιτείται λόγω συνταξιοδότησης.

23/3 Η προκηρυγμένη, από το ΣΙΕΛ- Α., για την ημέρα αυτή 24ωρη απεργία αναβάλλεται.

28-29/3 Πραγματοποιείται 48ωρη απεργία του ΣΙΕΛ- Α ως απεργία συμπαράστασης στους καθηγητές της Μέσης. Στην απεργία συμμετέχει και η Σ.Ε. των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών με αιτήματα : *«αναμόρφωση της παιδείας, κάθαρση από τους χουντικούς μηχανισμούς, διατήρηση των αποκτημένων δικαιωμάτων, ικανοποίηση των υπολοίπων»* [πηγή *«Δελτίο»* Σ.Ε]. Η Συντονιστική επιτροπή κάλεσε τους δασκάλους να συμμετάσχουν μόνο τη δεύτερη ημέρα της απεργίας με δίωρη στάση για να διαφοροποιηθεί από τη χουντική διοίκηση του ΣΙΕΛ-Α. Η απεργία σημείωσε μεγάλη επιτυχία.

Απρίλιος

1/4 Η Εφημερίδα *«Καθημερινή»* σε σχόλιο της σημειώνει : *«Εκ πρώτης όψεως τα τρία νομοσχέδια για την αναμόρφωση της γενικής παιδείας, τα οποία εισάγει το αρμόδιο υπουργείο, περιέχουν αρκετά θετικά στοιχεία. Και μόνο η κατάργηση του δικτατορικού ν.δ 651 δ' αρκούσε να δημιουργηθή ευνοϊκή εντύπωση. Και η επείγουσα ανάγκη να καλυθφή το κενό με νέα νομοθεσία δικαιολογεί εν μέρει το γεγονός ότι δεν προβάλλεται με τα νέα νομοσχέδια καμία σχεδόν ριζική λύση για την θεραπεία των ενδημικών νόσων του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η κατεύθυνση, η δομή και το πνεύμα σε ολόκληρη την εκπαίδευση, το είδος και η ποσότης της παρεχόμενης παιδείας παραμένουν αναλλοίωτα».*

3/4 *«Θούριος»*, "Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες": *«Η χούντα με νομοθετήματα θέσπισε την αστυνόμευση των φοιτητών εντός και εκτός σχολής. Η αστυνόμευση επεκτείνεται και 6 μήνες μετά την απόκτηση του πτυχίου. Κάθε παράπτωμα στην περίοδο αυτή συμπεριλαμβάνεται στον καθορισμό της διαγωγής του πτυχιούχου και αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τον διορισμό από το Υπουργείο. Παραπτώματα θεωρούνται: Η προτροπή και συμμετοχή σε αποχή, η αναξιοπρεπής συμπεριφορά και διαβίωση, η συμμετοχή σε συλλόγους που αντιβαίνουν στα "ελληνοχριστιανικά ιδεώδη", η προσχώρηση σε οργανώσεις που αποβλέπουν στην ανατροπή του εθνικού, κοινωνικού και πολιτειακού καθεστώτος».*

13/4 Στο θέατρο Χατζηχρήστου γίνεται ανοιχτή συγκέντρωση που συνδιοργανώνει η ΔΑΣΚ, οι ΕΛΜΕ Α' και β' Αθηνών, Αν. Αττικής, Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Δράμας και η Συντονιστική Επιτροπή των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών. Σκοπός της συγκέντρωσης είναι: *«1. Η κάθαρση της Γ.Ε. να γίνη με ειδικό ψήφισμα της Βουλής. 2. Να συσταχθή ειδικό συμβούλιο από ανώτερο δικαστικό και ασυμβίβαστους εκπαιδευτικούς για να διερευνήση τους υπηρεσιακούς φακέλους και τα πρακτικά των συμβουλιών, ώστε να αποδόση αδέκαστα και ακομμάτιστα δικαιοσύνη».* Στη συγκέντρωση, που ονομάστηκε *«συγκέντρωση για την Αποχουντοποίηση και την Κάθαρση»* διαβάζονται 300 ονόματα Επιθεωρητών, που κατηγορούνται ως χουντικοί.

26/4 Ψηφίζεται από τη Βουλή το άρθρο 16 του νέου συντάγματος που αφορά την εκπαίδευση.

27/4 Σε συγκέντρωση που οργανώθηκε υπό την αιγίδα της Νέας Φιλικής Εταιρείας και με σκοπό να συζητηθεί ο σκοπός της Ελληνικής Παιδείας, όπως αυτός θα ορισθεί στο νέο Σύνταγμα,*«προσελθών επίτηδες ο τότε αρμόδιος Υφυπουργός και λαβών τον λόγον ανεκοίνωσεν προς ημάς επισήμως από του βήματος ότι "μόλις είχε υηφισθεί υπό της Βουλής η διάταξις, καθ' ην σκοπός της Παιδείας είναι μεταξύ άλλων η ηθική και πνευματική αγωγή των Ελλήνων, ως και η ανάπτυξις της ηθικής και θρησκευτικής συνειδήσεως αυτών, κατάχωρισθείσαν δε εις τα πρακτικά της Βουλής ερμηνείαν του Προέδρου της επι του Συντάγματος Επιτροπής και του ιδίου ως Υφυπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εις την έννοιαν της ηθικής και θρησκευτικής συνειδήσεως περιλαμβάνεται ο Ελληνοχριστιανικός Πολιτισμός».* [πηγή: Γρηγόριος Ι. Οικονόμου *ο.π.*, 6/3/75]

ΔΟΕ: 13/4 Το ΔΣ της Δ.Ο.Ε αντιδρώντας στη συγκέντρωση στο Θέατρο Χατζηχρήστου κατηγορεί από τις στήλες του «Δ.Β.» τους διοργανωτές της ως *«όγιμους αντιχουντικούς»*.

15/4 Ανακοίνωση του Συλλόγου Δ/Ν Περιστερίου ζητά την ανασύνταξη του σ.ν. "Περί Γ.Ε", γιατί δεν προβλέπει την ένταξη των Π.Α στα πανεπιστήμια, αποκλείει 30000 δασκάλους από την επιλογή των νέων επιθεωρητών, ευνοεί έναντι των δασκάλων τους καθηγητές και ο εκπρόσωπος των δασκάλων στην επιτροπή του σ.ν. δεν εκπροσωπεί τους δασκάλους. [πηγή: *«Καθημερινή»* 16/4/75]

20/4 Βλέπει το φως της δημοσιότητας Υπόμνημα σχετικό με το σ.ν. "Περί Γ.Ε" που υπογράφουν οι πρόεδροι των Συλλόγων Δ/Ν Α. Μακεδονίας και Θράκης. Επικεφαλής τους ο Ν. Καζαντζής. Στον υπότιτλο του υπομνήματος αναφέρεται: *«Να γίνει νομοθετική πρόβλεψη για υποβολή ενστάσεων και επανάκριση των αποδεδειγμένως διωχθέντων (απολυθέντων, τεθέντων σε διαθεσιμότητα κ.λ.π)για αντιδικτατορική δράση και σύνταξη νέων εκθέσεων. Να καθιερωθή ειδίκευση δασκάλων τριών κατευθύνσεων (θεωρητικών, θετικών και καλλιτεχνικών μαθημάτων)ως και κατάρτιση επί του επαγγελματικού προσανατολισμού.»* [πηγή: *«Καθημερινή»* 20/5/75]

20/4 Σε συγκέντρωση της Π.Ε.Α.Δ. στο Μαράσλειο κρίνεται ότι το σ.ν "Περί Γ.Ε" ελάχιστα διαφέρει από το προηγούμενο νόμο της δικτατορίας 651/70 και ζητείται από τον υπουργό να το αποσύρει και να το ανασυντάξει. Στη συγκέντρωση επικρίνονται ιδιαίτερα: η καθιέρωση νέας βαθμολογικής κλίμακας, η επαναφορά της καθαρεύουσας, η αύξηση των ωρών διδασκαλίας σε 36, η μη αναγνώριση του χρόνου υποχρεωτικής αδιοριστίας, ο αποκλεισμός από τις διαδικασίες για την ανάδειξη σε θέση επιθεωρητή των δασκάλων που δεν κατέχουν πτυχία μετεκπαίδευσης ή άλλης καθηγητικής σχολής.

ΟΛΜΕ: 11/4 Υπόμνημα ΟΛΜΕ επί του νέου σ.ν. περί Γ.Ε. Ζητά να διαχωριστεί το νομοσχέδιο σε δυο αυτοτελή μέρη, που να αντιστοιχούν στις δυο βαθμίδες,και να διατηρηθεί το πριν της 20/4/67 μισθολογικό άνοιγμα μεταξύ δασκάλων-καθηγητών.

20/4 "Π.Δ." 431 Ψηφίσματα ΕΛΜΕ καταδικάζουν τη δράση πολλών επιθεωρητών υμνητών της δικτατορίας, που ασκούν ακόμη τα καθήκοντά τους.

24/4 Στον *«Ταχυδρόμο»* του Βόλου η ΕΛΜΕ Μαγνησίας επικροτεί τον διαχωρισμό του νομοσχεδίου. Επιπλέον ζητά την κατάργηση των σχολείων αριστούχων και την δημιουργία Γυμνασίων για την ειδική εκπαίδευση μαθητών μειωμένης απόδοσης, θεωρώντας το μέτρο αντισταθμιστικό και κοινωνικά δίκαιο. Αντίστοιχη ανακοίνωση δίνει στη δημοσιότητα και η ΕΛΜΕ Μεσσηνίας. [*«Καθημερινή»* 21/4/75]

ΟΙΕΛΕ: 26/4 Η Σ.Ε. των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών, στις προσπάθειές της να κατοχυρωθεί ο χαρακτήρας του επαγγέλματος των Ι.Ε. στο νέο σύνταγμα είχε απευθυνθεί στο συνταγματολόγο Βεγλερή ο οποίος και συνέταξε τροπολογία που προέβλεπε: *«Επιτρέπεται κατόπιν αδείας η ίδρυσις εκπαιδευτηρίων παρεχόντων παιδείαν αντίστοιχον προς τα δημόσια σχολεία κατωτέρας και μέσης εκπαιδεύσεως... Εις τους διδάσκοντες εις τα εκπαιδευτήρια περί ων η προηγούμενη παράγραφος παρέχεται προστασία της θέσεως και επαγγελματική εν γένει κατάστασις ομοία προς την προβλεπομένην εκάστοτε δια τους αντιστοίχους δημοσίους εκπαιδευτικούς λειτουργούς»*. Την τροπολογία, που κατάθεσε ο Βουλευτής της Ν. Δημοκρατίας Φικιώρης, απέρριψε η Κυβέρνηση αποδεχόμενη τη *«συμβιβαστική διατύπωση... [ότι] "Ο Νόμος ορίζει και την υπηρεσιακήν κατάστασιν του διδακτικού προσωπικού [των ιδιωτικών σχολείων]... Την [παράγραφο] δέχεται [η Διοίκηση της Ομοσπονδίας] «σαν βάση και ξεκίνημα των νέων προσπαθειών»*.

[πηγή: πολυγραφημμένη ανακοίνωση της Ομοσπονδίας που κυκλοφόρησε αμέσως μερά την ψήφιση του άρθρου 16 του νέου Συντάγματος]

30/4 Κυκλοφορεί το *«Ενημερωτικό Δελτίο»*, όργανο της προδικτατορικής διοίκησης της ΟΙΕΛΕ και της Συντονιστικής Επιτροπής για τον εκδημοκρατισμό του ΣΙΕΛ- Α. Από το άρθρο "Ποιοι είμαστε": *«Είμαστε η αντίθεση της χούντας μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών. Είμαστε η ελεύθερη βούληση του κλάδου, που βλέποντας να μακραίνει η διαδικασία της κάθαρσης στο χώρο μας πήραμε με αίσθημα ευθύνης την απόφαση ν' αγωνιστούμε: -Για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού μας κινήματος, -Για τα δίκαια αιτήματα του κλαδου, -Για μια ελεύθερη και δημοκρατική παιδεία».*
σ.3 "Προσκλητήριο στους συναδέλφους": *«Στα πλαίσια του αγώνα για την εκπαιδευτική αναγέννηση η Επιτροπή Παιδείας, μετά τη διατύπωση των βασικών θέσεων που εγκρίθηκαν ομόφωνα με ψήφισμα, προχώρησε στη συγκρότηση ομάδων μελέτης προβλημάτων παιδείας. Σκοπός της προσπάθειας αυτής είναι η αποκρυστάλλωση των απόγεων των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών πάνω σε όλα τα θέματα παιδείας... όσοι ενδιαφέρεστε για την κάθαρση και τον εκδημοκρατισμό της παιδείας, για την κατοχύρωση της αξιοπρέπειας και της πρωτοβουλίας του δασκάλου, για την ανανέωση των σχολικών βιβλίων, για την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας, για τον εκσυγχρονισμό των αναλυτικών προγραμμάτων, για νέες μεθόδους στη διδασκαλία και στην παιδαγωγική, πλαισιώστε τις επιτροπές μελέτης προβλημάτων παιδείας... Για να μην είμαστε, οι δάσκαλοι, άβουλα όργανα των αποφάσεων άλλων. Για να συντελέσουμε δημιουργικά στην εκπαιδευτική αναγέννηση. Για να επιτελέσουμε το χρέος μας απέναντι στα παιδιά, που εμείς μορφώνουμε και εμείς παιδαγωγούμε.».*

ΥΠΕΠΘ: 24/4 Φ.830/42603 "Φοίτησις Ελληνοπαίδων εις ξένα σχολεία": *«θα επιτρέπεται η φοίτησις εις τα Ξένα Σχολεία των Ελληνοπαίδων ξένης ή διπλής υπηκοότητος [και] των εκ μη Ελληνίδος το γένος γεννηθέντων».*

Μάιος

21/5 Από την ανακοίνωση τύπου της Επιτροπής Ανωτάτης Παιδείας, που είχε συσταθεί το Σεπτέμβριο του 1975 με πρόεδρο τον καθηγητή Δ. Τσάτσο με σκοπό να συντάξει το αντίστοιχο άρθρο του νέου Συντάγματος: *«1. Όπως φαίνεται από τα σχετικά πρακτικά τη Βουλής το σχέδιο της Επιτροπής... αγνοήθηκε παντελώς από Κυβερνητικής πλευράς. Και αναγκαστική βάση των συζητήσεων ετέθη τροπολογία της τελευταίας στιγμής 30 Βουλευτών της Ν. Δημοκρατίας. 2. Αποτέλεσμα... υπήρξε η διατύπωση και ψήφιση του άρθρου 16 κατά τρόπο που δημιουργεί πολλές και καίριες αντιρρήσεις... Καμία παράγραφος δεν ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο και τη διατύπωση του σχεδίου της Επιτροπής Ανωτάτης Παιδείας. -Η παράγραφος 1 η οποία ορίζει το γενικό σκοπό της Παιδείας επιμένει στην έξαρση της θρησκευτικής και εθνικής συνειδήσεως κατά τρόπο που δημιουργούνται δυσάρεστοι συνειρμοί, ύστερα από την οδυνηρή πείρα της επταετίας... [Η Επιτροπή]... θεωρεί υποχρέωσή της να διαχωρίση τις ευθύνες της ως προς το υηδισθέν άρθρο 16»* [πηγή: Αχ. Χατζόπουλος, "Αγνοήθηκε το σχέδιο της επιτροπής για την Ανωτάτη Εκπαίδευση", *«Καθημερινή»* 21/5/75, 16]

ΔΟΕ: 8/5 Έκτακτη ΓΣ και εκλογές. Μετά την απόρριψη από το ΔΣ της αίτησης 36 Διδασκαλικών Συλλόγων για έκτακτη ΓΣ, οι Σύλλογοι (Β' Αθηνών, Λάρισας, Τρικάλων, Καβάλας, Φθιώτιδας, Α' και Β' Πιερίας, Α' και Β' Λέσβου, Μεσολογγίου, Ε' Αν. Αττικής, Στ' Θεσ/νίκης, Ελασσόνας, Εορδαίας, Λιβαδειάς, Παιονίας, Βασαλτίας, Καλαμπάκας, Ολυμπίας, Φυλλίδος, Παρνασίδας, Τριφυλλίας, Λευκάδας, Λεχαινών, Κω, Νεστορίου, Σαλαμίνας, Άνδρου) υπέβαλαν

ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

αίτηση στο Πρωτοδικείο Αθηνών και ζήτησαν Έκ. Γ.Σ. Η αίτηση έγινε δεκτή (απόφαση Μ.Π. Αθηνών 2161/75). Στην Έκτακτη ΓΣ. η άρση της εμπιστοσύνης έλαβε 1139 ψήφους (86%), ενώ η πίστη στο ΔΣ 189 (14%). Η Γ.Σ. ενέκρινε ψήφισμα, δια βοής, το οποίο: *«Καταδικάζει με αγανάκτηση και οργή τις τουρκικές βαρβαρότητες σε βάρος του Κυπριακού ελληνισμού και τους πρωταίτιους του κυπριακού πραξικοπήματος, καταγγέλλει το νέο σ.ν. για τη Γ.Ε., που συνέταξαν οι ίδιοι οι συντάκτες του επάρατου 651/70»*, ζητά την πλήρη αποκατάσταση των διωχθέντων και την κάθαρση του κρατικού μηχανισμού, *«ζητά από την Κυβέρνηση και την Βουλή να περιβάλουν το δάσκαλο και το λαϊκό σχολείο με την επιβαλλόμενη στοργή και φροντίδα, γιατί αποτελούν το θεμέλιο κάθε εκπαιδευτικής προσπάθειας για την εξύγωση του πνευματικού επιπέδου του λαού μας [και] εκφράζει τον πόθο του διδασκαλικού κόσμου, που είναι και πόθος του Ελληνικού Λαού, για μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που θα αναγεννήση και εκσυγχρονίση την Ελληνική παιδεία»*.

"Δ.Β" 777 κύριο άρθρο: "Αναλαμβάνοντας τη Διοίκηση": *«Η 8η Μαΐου θα πάρει ξεχωριστή θέση στην ιστορία του Κλάδου... η σκέψη μας, ο νους μας και η καρδιά μας στέκονται με ευλάβεια και αποτίουν φόρο τιμής προς όλους εκείνους τους γενναίους που όρθωσαν το ανάστημά τους μπροστά στη βία της δικτατορίας... Τρεις θα είναι οι πόλοι των ενεργειών μας: ο δάσκαλος, το λαϊκό σχολείο και η κάθαρση στην παιδεία.»*.

17/5 Από την "Εκπαιδευτική Αλλαγή" φ. 3. «Φορέας της εννεάχρονης εκπ/σης το Δημ. Σχολείο»: *«...να γίνη το Δημοτικό Σχολείο κι όχι το Γυμνάσιο. Γιατί η εννεάχρονη εκπ/ση διχασμένη σε δύο φορείς δεν είναι δυνατό να εφαρμοστή, γιατί δεν το επιτρέπει η γεωγραφική σύνθεση της πατρίδας μας. Πού και πώς θα ιδρυθούν τόσα Γυμνάσια; Πώς θα μεταφέρονται οι μαθητές στα γυμνάσια; Πόσος χρόνος πολύτιμος θα ξοδεύεται»*.

23/5 Ανακοίνωση- απάντηση του ΔΣ της ΔΟΕ- σε άλλη της ΟΛΜΕ σχετικά με το σ.ν "Περί Γ.Ε" σημειώνει: *«το νέο σχέδιο Νόμου... που εμείς πρώτοι καταγγείλαμε σαν απαράδεκτο στο σύνολό του, όχι μόνο δεν ισοπεδώνει τον καθηγητή με το δάσκαλο, αλλά αντίθετα ευρύνει το άνοιγμα, προς όφελος των λειτουργών της Μέσης»*. Η ανακοίνωση καταγγέλλει το ΔΣ της ΟΛΜΕ ως *«χουντικό»* όργανο που δημαγωγεί για δικούς του λόγους.

20/5 Δημοσιεύεται (εκ των υστέρων)ανακοίνωση της ΔΑΣΚ που *«καλεί σε ΕΝΟΤΗΤΑ και σε ένα μέτωπο κατά της χούντας με όποιο πρόσωπο και αν παρουσιάζεται»*. Καλεί ακόμη τους δασκάλους *«να στείλουν στη συνέλευση αντιπροσώπους με καθαρά αντιχουντικά αισθήματα»*.

28/5 Ο Γιάννης Βαγενάς, εκπρόσωπος της συντονιστικής επιτροπής της ΔΑΣΚ, αντιδρά στην παράνομη επιθεώρηση του από τον Επιθεωρητή Ευάγ. Τσιατά, πρόεδρο της Ένωσης Επιθεωρητών Δ.Ε. Το ΥΠΕΠΘ, στηριζόμενο μόνο στην αναφορά του Δ)ντή του 19ου Δημ. Σχ Νίκαιας, θέτει το δάσκαλο στη διάθεση του ΝΥΣΔΕ. Ο Γ. Βαγενάς αρχίζει απεργία πείνας (8 ως 18 Ιουνίου). Μαζί του, σε ένδειξη συμπαράστασης, απεργούν οι δάσκαλοι Τ. Φεστερίδης- που έρχεται γι' αυτό το σκοπό από τη Σαλαμίνα- και Τηλ. Αγγελόπουλος (όλοι μέλη της ΔΑΣΚ). Η νεοεμφανιζόμενη ΠΕΑΔ (Πανελλήνια Ένωση Αδιορίστων Δασκάλων) συμπαραστέκεται. Τα αιτήματα: αποχουντοποίηση, κατάργηση χουντικών επιθεωρητών.

29/5 Υπόμνημα του νέου ΔΣ σχετικό με το σ.ν. για τις Π.Α υποβάλλεται στο ΥΠΕΠΘ, κυβέρνηση και κόμματα.

ΟΛΜΕ: 1/5 "Δ" 432 κύριο άρθρο: "Τα διδακτικά βιβλία": *«1) Να γίνη νομοθετική αναθεώρησις της αποστολής του ΟΕΔΒ, ώστε ο ρόλος του να είναι μόνον παρεμβατικός... 2) Το διδακτικόν βιβλίον να είναι ελεύθερον, όπως ήτο δια του*

νόμου 826/33 και όπως τούτο συμβαίνει εις όλας τας μεγάλας χώρας της Δύσεως και της Κοινής Αγοράς εις την οποίας εισερχόμεθα οσονούπω».

21/5 Ανακοίνωση του ΔΣ της ΟΛΜΕ σημειώνει ότι: *«Τυχών επιγήφισις και προώθησις [του σ.ν.]... χωρίς την ηθικήν και υλικήν αποκατάστασιν των καθηγητών, χωρίς την αποκατάστασιν των κεκτημένων δικαιωμάτων, την άρσιν των αδικιών, τας οποίας συνεσώρευσεν εις τον κλάδον η δικτατορία, και την κάθαρσιν των νοσογόνων εστιών της Μέσης Εκπαιδεύσεως, η Κυβέρνηση θα εύρη αντιμέτωπον σύσσωμόν τον κλάδον».* Στην ανακοίνωση γίνεται λόγος και για την αποκατάσταση της γαλίδας μεταξύ δασκάλων και καθηγητών.

26/5 Κοινή σύσκεψη ΕΛΜΕ Α' και Β' Αθηνών, Ανατολικής Αττικής, Δράμας, Θεσσαλονίκης, Κέρκυρας, Κεφαλλονιάς, Λέσβου-Λήμνου, Μεσσηνίας, Πειραιώς, Πρέβεζας και Ρεθύμνου με ψήφισμά της θεωρεί ότι χρειάζεται *«αλλαγή της ηγεσίας της ΟΛΜΕ, γιατί απέτυχε να προωθήσει τα αιτήματα και να επιλύση τα πιο ουσιαστικά προβλήματα του Κλάδου. [καθώς και]...να ανασυνταχθή ο νέος νόμος και να αποδόση στους καθηγητές τα κεκτημένα τους δικαιώματα αποκαθιστώντας τις αδικίες που σώρευσαν στον κλάδο οι δικτατορικοί 129/67 και 651/70. Να κατοχυρωθή νομοθετικά η δημοτική γλώσσα στις δύο βαθμίδες της Μέσης Παιδείας. μα γίνη "κάθαρση" της Μέσης Εκπαίδευσης με ψήφισμα της Βουλής για να δημιουργηθή η απαραίτητη προϋπόθεση για την αναγέννηση της Παιδείας»* [πηγή: *«Καθημερινή»* 27/5/75].

ΥΠΕΠΘ: 13/5 Φ.396.1/8339/46793 Εγκύκλιος που συμπληρώνει παλαιότερη με θέμα την κυκλοφορία εντύπων στο σχολείο ως εξής: *«Παν έντυπον εκδιδόμενον υπό μαθητών συνίσταται όπως εντάσσεται εις τα διαγραφόμενα υπό του κανονισμού των μαθητικών κοινοτήτων πλαίσια.».*

Ιούνιος

9/6 Το νέο Σύνταγμα των Ελλήνων, άρθρο 16, παράγραφος 2: *«Η παιδεία αποτελεί βασικήν αποστολήν του Κράτους, έχει δε ως σκοπόν την ηθικήν, πνευματικήν, επαγγελματικήν και φυσικήν αγωγήν των Ελλήνων, την ανάπτυξιν της εθνικής και θρησκευτικής συνειδήσεως και την διάπλασιν αυτών ως ελευθέρων και υπευθύνων πολιτών.».* [Αντίστοιχη παράγραφος της επιτροπής Ανωτάτης Εκπαίδευσης προέβλεπε: *«Η παιδεία αποτελεί πρωταρχική υποχρέωση του κράτους, παρέχεται υπ' αυτού, έχει δε ως σκοπό την πνευματικήν και κοινωνικήν αγωγήν του Ελληνικού Λαού δια της μορφώσεως ελευθέρων και υπευθύνων πολιτών»*] Παράγραφος 3. *«Τα έτη υποχρεωτικής φοιτήσεως δεν δύνανται να είναι ολογότερα των εννέα.* [Μεταβατική διάταξη άρθρο 112 παράγραφος 4: *«Εφαρμογή... θα ολοκληρωθή επί τη βάσει νόμου εντός πενταετίας από της ενάρξεως ισχύος του του παρόντος Συντάγματος».*]

20/5 Εκλέγεται Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Κ. Τσάτσος.

28/6 Η κοινοβουλευτική Επιτροπή παιδείας της Ε.Κ. Ν.Δ.δίνει συνέντευξη τύπου, όπου ο Ε. Παπανούτσος εισαγωγικά παρατηρεί: *«Αν φθάσαμε στο σημείο αυτό να σας καλέσουμε στην συνέντευξη αυτή είναι γιατί έχουμε ανησυχίες ότι η κυβέρνηση αδρανεί στο θέμα της κάθαρσης της Παιδείας».* [*«Καθημερινή»* 29/6/75, 5]

ΔΟΕ: "Δ.Β" 778 Δημοσιεύεται το υπόμνημα της 29ης Μαΐου όπου προτείνεται η αντικατάσταση στο άρθρο 17 του σ.ν. του όρου *«Επιθεωρητής»* με τον όρο *«Σχολικός Σύμβουλος»* [Σ.Σ]: *«...διότι ο όρος Επιθεωρητής είναι αναχρονιστικός και δεν ανταποκρίνεται εις το έργον, το οποίον δέον να επιτελεί ούτος, εις μίαν εκσυγχρονισμένην Παιδεία»* . Στη συνέχεια *«προτείνεται η μη συμμετοχή εις την κρίσιν δια την κατάληψιν θέσεως Επιθεωρητού Δ.Ε. των επί 6ω μισθολογικό κλιμάκιο Διδασκάλων Α, καθ' όσον παραβιάζεται και διαταράσσεται εις σοβαρόν*

βαθμόν η έννοια της ομαλής υπηρεσιακής εξελίξεως του υπαλλήλου, λαμβανομένου υπ' όγιν ότι οι προαγόμενοι εις Επιθεωρητάς καταλαμβάνουν απ' ευθείας το 9ον μισθολογικόν κλιμάκιον". Η πρόταση συμπληρώνεται με τροπολογία που επιτρέπει τη συμμετοχή στην κρίση αποκλειστικά των Διευθυντών Α' και Β' ακόμα και *«μη κεκτημένων πτυχίου μετεκπαιδεύσεως, καθ' όσον εν εναντία περιπτώσει θα ανακοπή ο ζήλος της περαιτέρω επιστημονικής βελτιώσεως και εξελίξεως χιλιάδων, καθ' όλα, ικανών διδασκάλων... Τέλος επιβάλλει τούτο και η δημοκρατική αρχή της αξιοκρατίας. Άλλωστε εκ των νυν υπηρετούντων Επιθεωρητών, διορισθέντων κατά τη διάρκεια της Επταετίας, πολλοί στερούνται πτυχίου μετεκπαιδεύσεως».* Τον όρο Σ.Σ εισήγαγε ο Φ. Τουλούπης και έγινε αποδεκτός από τους συντάκτες του υπομνήματος Ε. Σπανουδάκη (αντιπρόεδρος ΔΟΕ)και Ι. Παυλίδη (πρόεδρο Εποπτικού Συμβουλίου). [Τουλούπης Φ., Για τη Δημοκρατία στη Δημοτική εκπαίδευση, Αθήνα 1985, 304]

8/6 Αρχίζει η απεργία πείνας του Γ. Βαγενά.

13/6 Συγκέντρωση 5000 Νικαιωτών σε ένδειξη συμπαράστασης στον αγώνα του Γ. Βαγενά για κάθαρση και εκδημοκρατισμό. Οι συγκεντρωμένοι πραγματοποιούν ειρηνική πορεία φωνάζοντας συνθήματα *«Έξω η χούντα από τα σχολεία»* και *«Βαγενά κράτα».*

16/6 Ο Παγιατάκης, εξουσιοδοτημένος από τον υπουργό Παιδείας να διενεργήσει ΕΔΕ για το θέμα Βαγενά, επισκέπτεται τους απεργούς και τους καλεί να λύσουν την απεργία τους εν όψει του πορίσματος. Αυτοί δηλώνουν ότι θα απεργούν ως να δικαιωθεί ο Βαγενάς. Ο επιθεωρητής εν τω μεταξύ έχει τεθεί στη διαθεσιμότητα του υπουργείου, όπως ζητούσε εξ αρχής η ΔΟΕ.

17-18/6 Διήμερη απεργία των Συλλόγων του λεκανοπεδίου Αττικής ως ένδειξη συμπαράστασης στον απεργό πείνας Γ. Βαγενά.

18/6 Το πόρισμα αποκαθιστά τον Γ. Βαγενά στην οργανική του θέση, ταυτόχρονα όμως επαναφέρει και τον επιθεωρητή. Ο Βαγενάς δηλώνει στον ημερήσιο τύπο: *«Εγώ βέβαια γύρισα στη θέση μου, αλλά η χούντα μένει σε θέσεις κλειδιά. Πρέπει να αρχίσει έντονος και καθολικός αγώνας για το ξήλωμά της»* [*«Καθημερινή»* 19/6/75].

ΟΛΜΕ: "Δ." 434-435 "Επί του νέου Νομοσχεδίου": *«... παρά τας ωρισμένας καινοτομίας και βελτιώσεις... δεν αποκαθιστά ουσιωδέστατα κεκτημένα κλαδικά δικαιώματα των καθηγητών. (...)Ισοπεδώνει ως προς την μισθολογικήν και βαθμολογικήν κατάστασιν και εξέλιξιν τας Νηπιαγωγούς, τους Διδασκάλους και τους Καθηγητάς... Διατηρεί εις το επίπεδον των 25 ωρών εβδομαδιαίως το υποχρεωτικόν ωράριον διδασκαλίας...».*

17/6 Ανακοινώσεις διαμαρτυρίας για τη δίωξη Βαγενά από τις ΕΛΜΕ Α' και Β' Αθηνών και Πειραιώς.

Ιούλιος

ΔΟΕ: 2-5/6 ΜΔ'(44η) Γενική Συνέλευση (1η μεταδικτατορική). Στη ΓΣ αποφασίζεται οι ΓΣ να αριθμούνται στο εξής και ως μεταδικτατορικές. Από τις αποφάσεις της ΓΣ: *«Το Βασικό αίτημα του κλάδου είναι και παραμένει οκτάχρονο Δημοτικό Σχολείο. Το εξάχρονο Δημοτικό και το τρίχρονο Γυμνάσιο που προβλέπει το υπό ψήφιση σ.ν... δεν μπορεί να απλωθή σ' ολόκληρη τη χώρα και να χαρίση σε όλα τα ελληνόπουλα 9/ετή υποχρεωτική εκπ/ση».*

ΟΛΜΕ: 8/6 ΜΕ' Γενική Συνέλευση. Πτώση του ΔΣ της δικτατορίας. Πρώτος πρόεδρος ο Π. Τρομβούκης. Το υηφοδέλτιο του έλαβε 214 ψήφους ενώ του Κατσαμπέκη (μέλος του απερχόμενου ΔΣ) 97 ψήφους.

Αύγουστος

ΟΛΜΕ 25-26/8 Morges Ελβετίας: Παγκόσμιο Εκπ/κό Συνέδριο WCOTP. Πρώτη εκπροσώπηση της ΟΛΜΕ με μέλη του ΔΣ. Συζητήθηκαν ζητήματα εκπαίδευσης και δικαιωμάτων των εκπ/κών. Η Ελληνική αντιπροσωπεία προτείνει την καθιέρωση Παγκόσμιας Ημέρας της Παιδείας.

ΥΠΕΠΘ: 22/8 Φ.210.7/131/83374 "Θεατρικαί παραστάσεις και άλλαι εκδηλώσεις εις τα Σχολεία" : *«... του λοιπού ουδεμία απασχόλησις των μαθητών επιτρέπεται κατά την διάρκειαν των ωρών διδασκαλίας εις προπαρασκευήν θεατρικών παραστάσεων... [ούτε] η παρακολούθησις θεατρικής ή κινηματογραφικής παραστάσεως, ομιλίας ή... εκδηλώσεως διδομένης υπό εξωσχολικών παραγόντων κατα την διάρκειαν του ωραρίου διδασκαλίας... [ούτε] η διάθεσις αιθουσών δια εκδηλώσεις... κατά τας ώρας μη λειτουργίας των... Σχολείων...[τέλος] η εν σώματι μετάβασις των μαθητών... εις εξωσχολικάς παραστάσεις ή εκδηλώσεις κατά τας ώρας μη λειτουργίας των Σχολείων δεν είναι επιτρεπτή...».*

Σεπτέμβριος

5,6,8/9 Μετά από συσκέψεις του Πρωθυπουργού με κυβερνητικούς παράγοντες εκδηλώνεται η πρόθεση της κυβέρνησης να καταθέσει στο Γ' Θερινό τμήμα της Βουλής το σ.ν. για τη Γ.Ε. Το σ.ν. αυτό έχει καταρτιστεί από υπηρεσιακή επιτροπή του ΥΠΕΠΘ. Οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, με κοινή τους ανακοίνωση, καταγγέλλουν την εσπευσμένη κατάθεση του σ.ν. και επισημαίνουν τις σοβαρές ατέλειές του, επιμένοντας η όλη διαδικασία να μεταφερθεί στην Ολομέλεια της Βουλής.

ΔΟΕ: 20/9 Η Π.Ε.Α.Δ. με ανακοίνωση της *«...βλέπει να συνεχίζεται και στο νέο νομοσχέδιο για τη βασική εκπαίδευση το καταπιεστικό και αντιδασκαλικό πνεύμα του 651/70 νόμου για την παιδεία, της χούντας... παρά τις διαβεβαιώσεις των αρμοδίων ότι θα ικανοποιηθή το αίτημα της ΠΕΑΔ, να κατοχυρωθούν οι συμβάσεις των αναπληρωτών για να μην απολύωνται απροειδοποίητα και χωρίς αποζημίωση και ν' αμοίβωνται τους καλοκαιρινού μήνες.».*

25/9 "Δ.Β" 780 "Ανοικτή Επιστολή προς την Εθνική Αντιπροσωπεία": *«...ο Δάσκαλος και η Νηπιαγωγός δεν ζητούν τίποτε περισσότερο από της εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, μέσα στο χώρο της Γεν. Εκπαιδεύσεως... το υπό ψήφιση σ.ν... σε ότι αφορά στη Δημοτική Εκπ/ση [είναι] αντιγραφο του Ν. 651/70 της δικτατορίας.».*

25/9 "Δ.Β" 780 αναδημοσιεύει το πόρισμα της Επιτροπής Παιδείας (επιστημόνων). Το πόρισμα, αφού αναφερθεί στον πολύτιμο χρόνο που χάθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο για την Ελληνική Εκπ/ση, προτείνει 6ετές Δημοτικό, 3ετές υποχρεωτικό Προγυμνάσιο, περιορισμένο αριθμό τεχνικών Προγυμνασίων και 3ετές Γυμνάσιο (Λύκειο)επιλογής ενιαίο, αφού δεχτεί τη διατήρηση μόνο των Ναυτικών και Οικονομικών Γυμνασίων. Στις προτάσεις της Επιτροπής εμπεριέχονται: η καθιέρωση της δημοτικής για όλες τις βαθμίδες της Γ.Ε, η σύνταξη εντελώς νέων Α.Π. για το Δημοτικό, η ύπαρξη πολλαπλών εγκεκριμένων διδακτικών βιβλίων, η τριετής φοίτηση στις Π.Α. και Σ.Ν. Η πλειοψηφία της επιτροπής τάχθηκε υπέρ της κατάργησης των τόνων.

ΟΛΜΕ: "Π.Δ." 436-437 "Για μια σύγχρονη Παιδεία"(πρώτο κύριο άρθρο του δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ): *«Τώρα που η Πολιτεία ανασυντάσσεται με πρόθεση εκσυγχρονισμού και γόνιμης αναμορφώσεως της Εκπαιδεύσεως είναι η ώρα του ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ. Οποιαδήποτε άλλη, οσοδήποτε σαγηνευτική επαγγελία, δεν μπορεί να παραμερίση την εθνική επιταγή για την επείγουσα ανάγκη ανορθώσεως της Παιδείας.».*

«Π.Δ.» 436-437 "Υπόμνημα προς τη Βουλή": *«Το σ.ν. σε αρκετά σημεία είναι προοδευτικό... στο σύνολό του όμως δεν ικανοποιεί τις εκπαιδευτικές ανάγκες μιας σύγχρονης δημοκρατικής κοινωνίας. Διότι: 1) Δεν αποτελεί μια ενιαία σύλληψη του εκπ/κού προβλήματος... 2) [δεν] αναγνωρίζει την ιδιαίτερη θέση και την ιδιοτυπία της Μ.Ε.... Τροπολογίες: 1) Στο σκοπό του Γυμνασίου και του Λυκείου πρέπει να προστεθή ή εμπέδωση και του δημοκρατικού φρονήματος των μαθητών και να προσαρμοσθή προς τα δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα.».*

26/9 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ.

ΟΙΕΛΕ: 5/9 Η Μαρία- Έλλη Βιτάλη καταθέτει αίτηση διορισμού προσωρινής διοίκησης στην Ο.Ι.Ε. Λ.Ε.

8-13/9 Συνέδριο Φιλολόγων- Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Ξένων Σχολείων με θέμα: "Εφαρμογή νέων μεθόδων διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών". Από την ομιλία του Ν. Σταματόπουλου, προέδρου του ΣΙΕΛ-Α., στο συνέδριο : *«...οι δημόσιοι εκπ/κοί έχουν δίκιο να υποστηρίζουν ότι τα ιδιωτικά παρέχουν περισσότερα μέσα και ευκαιρίες [από τα δημόσια σχολεία] για καλύτερη μόρφωση των μαθητών. Διαφωνώ μαζί τους στην άποψη, που διατυπώθηκε, ότι τα παιδιά των ιδιωτικών σχολείων είναι τα πλουσιόπαιδα. Στην πλειονότητά τους είναι της μέσης αστικής τάξεως, όχι δε σπάνια φοιτούν και παιδιά εργατών, θυρωρών κ.λ.π.... [ακόμη]Κακώς υπάρχει η διάκριση Ξένα σχολεία. Είναι σχολεία Ελληνικότατα, με Έλληνες μαθητές, με αριθμητική υπεροχή των Ελλήνων εκπαιδευτικών... Πολλά μάλιστα απ' αυτά, επειδή δεν έχουν καθόλου κερδοσκοπικούς σκοπούς, διευθυνόμενα από ανθρώπους που έχουν τάξει τους εαυτούς τους στη διακονία της χριστιανικής αγάπης και της ανθρώπινης αλληλεγγύης, επενδύουν χρόνο με χρόνο τους κόπους τους και τις απλήρωτες ώρες διδασκαλίας των, σε σχολικές εγκαταστάσεις, εξοπλισμού τούτων με εποπτικά μέσα και παροχή δυνατοτήτων σε άπορους μαθητάς να μορφωθούν. Θα πρέπει να πάγει ο κακόηχος αυτός τίτλος: Ξένα σχολεία».*

24/9 Το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών διορίζει προσωρινή διοίκηση της Ομοσπονδίας και την επιφορτίζει με την υποχρέωση να πραγματοποιήσει εντός εξαμήνου ΓΣ, για την ανάδειξη νέας αιρετής.

28/9 Συνέλευση στον ΣΙΕΛ. Το απερχόμενο ΔΣ δε θέτει υποψηφιότητα. Η σύνθεση της ΓΣ ειδοποιεί για την επικείμενη πτώση του χουντικού ΔΣ.

ΥΠΕΠΘ: 22/9 Φ.210.7/147/97486 "Τα ελεύθερα αναγνώσματα" : *«...να γίνη συζήτησις εις όλας τας τάξεις [της Μ.Ε] μεταξύ του φιλολόγου... και των μαθητών επί των εντυπώσεων των τελευταίων εκ της αναγνώσεως των συσταθέντων βιβλίων... να ορισθή μια ώρα... κατά μήνα, ήτις θα αφιερώνεται εις την εισήγησιν εφ' εκάστου έργου.».*

Οκτώβριος

20/10 Πρώτη συνάντηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ. Σύμπτωση απόψεων για το γενικό σκοπό της εκπ/σης, την καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας, την κάθαρση της εκπ/σης και τη συμμετοχή αιρετών εκπροσώπων των εκπ/κών στον καταρτισμό εκπ/κών νομοσχεδίων. Διατύπωση ελπίδων για πανεκπαιδευτική συνεργασία.

ΔΟΕ: 15/10 Το ΔΣ απαντώντας στη χαιρετιστήρια εγκύκλιο του Υφ. Χρ. Καραπιπέρη παρατηρεί: *«Είναι τόσα τα παράπονά μας, που ίσως να μην επαρκέση ολόκληρος ο χώρος του "Δ.Β", και σταματάμε εδώ.».*

ΟΛΜΕ: 1/10 Απαντώντας στην ίδια εγκύκλιο: *«...απανωτές διαγεύσεις σωρεύουν μέσα μας τη δυσπιστία απέναντι στην Πολιτεία... όταν επιθεωρητές που ευλαβικά προσκύνησαν τύραννους παραμένουν στη θέση τους... λειτουργούν τμήματα με 50, 60 και 70 μαθητές... καθηγητές διδάσκουν 35 ώρες.».*

"Π.Δ." 438: *«...στις κρίσιμες εθνικές ώρες, οι Πολιτείες, που πορεύονται με προοπτικές, για δυο πράγματα φροντίζουν αμελλητί: Για τη στρατιωτική και πνευματική τους θωράκιση: την Εθνική Άμυνα και την Εθνική Παιδεία.».*

15/10 Το ΔΣ, επιβεβαιώνοντας παλαιότερα διατυπωμένη του άποψη *«ότι ο μαθητικός συνδικαλισμός και η κομματική προπαγάνδα δεν έχουν θέση στα σχολείο»*, θεωρεί πως *«οι Μαθητικές Κοινότητες [πρέπει]να λειτουργούν κυρίως στο Λύκειο και με υποτυπώδη μορφή στο Γυμνάσιο»* και απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία τους τον *«καθορισμό των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του Δ)ντή και του καθηγητικού Συλλόγου.».*

22/10 Προκηρύσσει απεργία, αν εξακολουθήσει η καθυστέρηση κατάθεσης του σ.ν. στη Βουλή.

ΟΙΕΛΕ: 1/10 Πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ του ΣΙΕΛ. Στο ΔΣ κυριαρχούν τα νέα συνδικαλιστικά στελέχη που είχαν δημιουργήσει τη Συντονιστική Επιτροπή για τον εκδημοκρατισμό του Σ.Ι.Ε.Λ- Α. Ταυτόχρονα οι δυνάμεις που είχαν δημιουργήσει την Σ.Ε. ομαδοποιούνται διασπώμενες σε δυο πόλους. Ο πρώτος, που εκλέγει- λόγω πλειοψηφικού-το σύνολο των μελών του ΔΣ., θα αποτελέσει αργότερα την *«Ανανεωτική»* (ανέντακτοι αριστεροί- ΚΚΕ εσ.), ενώ ο δεύτερος την *«Πανεπιστημονική»* (ΚΚΕ-Σ).

19/10 Συγκροτείται σε σώμα η διορισμένη διοίκηση της ΟΙΕΛΕ. Πρόεδρος ο Γ. Μωραΐτης, που υπήρξε πρόεδρος του ΔΣ. και πριν τη δικτατορία. Η ομάδα των νέων συνδικαλιστικών στελεχών (Φυσάκις κ.α), που κατέχουν την πλειοψηφία του ΔΣ του ΣΙΕΛ-Α καταλαμβάνουν τις θέσεις των μελών του ΔΣ της Ο.Ι.Ε..Λ.Ε.

ΥΠΕΠΘ: 1/10 Φ.210.3/16/111656 "Οδηγίαι δι' αποδοτικήν διδασκαλίαν": *«πάντες οι διδάσκοντες [καθηγητές] να λάβουν ενυπογράφως γνώσιν... [ότι]πρέπει να αναζητούν και εξαίρουν το επιστημονικώς αξιόλογον... περιορίζοντες εις το ελάχιστον... το επουσιώδες, το ασήμαντον και το αυτονόητον... δέον [ακόμη]όπως εμπνεύσουν εις τους μαθητάς των την πειθαρχίαν σκέψεως και την ακρίβειαν εκφράσεως... ο έλεγχος [τέλος] της επιδόσεως... δεν πρέπει να στηρίζεται πλέον επί της μηχανικής απομνημονεύσεως της διδαχθείσης ύλης αλλ' επί της δημιουργικής αφομοιώσεως αυτής.».*

3/10 Ν. 186 (ΦΕΚ 214/Α"/4-10-75) [Οργάνωση και λειτουργία Κ.Ε.Μ.Ε]: Αρθρο 1: *«Ιδρύεται εν Αθήναις Κέντρο Ερευνών μελετών και Επιμορφώσεως (ΚΕΜΕ)αποτελών ανεξάρτητον δημοσίαν υπηρεσίαν υπαγομένην απ' ευθείας εκ του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων... Αρθρο 2 [αρμοδιότητες] Η συστηματική έρευνα και μελέτη των εκπαιδευτικών προβλημάτων... Η γνωμάτευσις... επί πάσης προτάσεως νόμου ή σχεδίου κανονιστικού Διατάγματος... Η κατάρτησις εν σχεδίω αναλυτικών και ωρολογίων προγραμμάτων... Η σύνταξις οδηγιών δια την ρύθμιση της σχολικής ζωής... Η σύνταξις οδηγιών δια την συγγραφή βιβλίων πάσης φύσεως δια τους μαθητάς και το προσωπικόν ή προκειμένου περί των κυκλοφορούντων βιβλίων και βοηθημάτων, η διατύπωσις γνώμης περί της χρησιμότητος μη αυτών... Η μέριμνα*

δια την ύγωσιν του μορφωτικού επιπέδου του εκπαιδευτικού προσωπικού, των σπουδαστών και μαθητών.»

Νοέμβριος

ΔΟΕ: 15/11 Ανακοίνωση κήρυξης απεργίας: *«...οι λειτουργοί της Δημοτικής εκπ/σεως δε θα δεχτούν ποτέ την υποτίμηση του έργου τους, ούτε και θα ανεχθούν τετελεσμένα γεγονότα... το υπό ψήφιση σ.ν. δημιουργεί κάστες προνομιούχων μέσα στην Εκπαίδευση και διαχωρίζει τους εκπαιδευτικούς σε πατρικίους και πληβείους».*

21-22/11 48ωρη απεργία.

ΟΛΜΕ:10/11 Συγκέντρωση στο Θέατρο Μουσούρη γονιών, εκπ/κών με θέματα τις συνθήκες, την ποιότητα και το ωράριο εργασίας των καθηγητών, τον εκδημοκρατισμό, την κάθαρση και τη γλώσσα της εκπ/σης. Η εκδήλωση εντάσσεται στην εκστρατεία ενημέρωσης της κοινής γνώμης μπρος στην απειλούμενη απεργία.

10/11 Το ΔΣ με ανακοίνωσή του ζητά την απλοποίηση του τονικού συστήματος.

15/11 "Δ" 441: *«Επανερχόμαστε στο αίτημά μας για τηλεοπτική ενημέρωση της κοινής γνώμης σχετικά με το έργο του καθηγητή... έχουμε τη γνώμη ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να μετέχουν στη διοίκηση της Ε.Ι.Ρ.Τ.».*

ΟΙΕΛΕ: 12/11 Η ΓΣ του ΣΙΕΛ αποφασίζει 48ωρη απεργία.

2/11 "Ι.Ε." 115 "Χαιρετιστήριο μήνυμα" (του πρώτου δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ του ΣΙΕΛ): *«Για ένα Σύλλογο πραγματικά δημοκρατικό στη λειτουργία του, δραστήριο και μαχητικό στη δράση του. Για τη βελτίωση και κατοχύρωση της επαγγελματικής μας θέσης, για την ηθική αποκατάσταση του κλάδου με μια πραγματική κάθαρση, για εκσυγχρονισμό και εκδημοκρατισμό της παιδείας.».*

14-15/11 48ωρη απεργία ΣΙΕΛ ΑΘήνας-Π. Κύριο αίτημα η τροποποίηση του 67 άρθρου του σ.ν.[τελικός νόμος άρθρο 68] για τη Γ.Ε., που προβλέπει τα της πρόσληψης και απόλυσης των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών [Ι.Ε.]. Οι σχετικές με το αίτημα απόψεις (η εξαετής σύμβαση εργασίας) δημιουργούν δυο ομάδες μέσα στους Ι.Ε. Ο Γ. Φυσάκις, δεκατρία χρόνια μετά, σημειώνει: *"Στη φάση του '75... οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί έπρεπε να συσπειρωθούν και να φτιάξουν ένα καινούργιο νομικό καθεστώς. Εκεί μέσα από μια χούφτα εργαζομένων, οι οποίοι είχαν τρομερά οράματα αλλά δεν ξέρανε τα αρχικά του ΣΙΕΛ και της ΟΙΕΛΕ, καμία προπαίδεια συνδικαλιστική, βάλανε αυτό το μαξιμαλιστικό αίτημα μονιμότητας στα ιδιωτικά σχολεία, γιατί παρέχουμε την ίδια δουλειά με τα δημόσια. Χαρακτηριστήκαμε την εποχή εκείνη ότι είμαστε παράλογοι ή φρενοβλαβείς. Η παλιά ηγεσία της ΟΙΕΛΕ, γαλουχημένη μέσα στη λογική και αντίληψη του χώρου και των δυνατοτήτων του, έβαζε ότι είναι ευκαιρία για μια εξαετία. Εκεί επήλθε και η ρήξη του νέου ρεύματος με του παλιού».* [Πρακτικά 21ου Συνεδρίου ΟΙΕΛΕ ,70/4]

15/11 24ωρη απεργία του ΣΙΕΛ Θεσσαλονίκης.

ΥΠΕΠΘ:13/11 Φ.309.4/21/121798 "Αι οι κατ' οίκον εργασίαι των μαθητών": *«Εις το Υπουργείον καθημερινώς καταφθάνουν διαμαρτυρίαι γονέων... ότι οι διδάσκοντες αναθέτουν εις τους μαθητάς φόρτον δυσκόλων και ενίοτε ασκόπων κατ' οίκον εργασιών... διαπιστώσαμεν [και] την ζημίαν, την προερχομένην εκ της αναγκαστικής παρεμβάσεως των γονέων εις το έργον της διδασκαλίας... Κατόπιν τούτου παρακαλούμεν όπως κοινοποιήσητε την παρούσαν και παράσχητε τας δεούσας οδηγίας [στους εκπαιδευτικούς]... να αναθεωρήσουν την επ' αυτού εσφαλμένην τακτικήν...».*

19/11 9.210/662/126151 "Οδηγίαι δια το μάθημα της Αγωγής του Πολίτου": *«Θα αποφεύγεται η μονότονος αφήγησις επιδιωκομένης της από των μαθητών κατανοήσεως και εμπεδώσεως της διδασκομένης ύλης... ο διδάσκων θα αναφέρεται στα εν επιμέτρω παρατιθέμενα κείμενα... [εξ άλλου] πρέπει να καταβληθή προσπάθεια δια την ολοκλήρωσιν της ύλης...».*

Δεκέμβριος

12/12 Εκδήλωση του συλλόγου Αρχιτεκτόνων Αθηνών στο Τ.Ε με θέμα τα σχολικά κτίρια *«μαμούθ»* που αποφάσισε να κατασκευάσει ο Ο.Σ.Κ. Συμμετέχουν εκπ/κοί φορείς.

27/12 Πραγματοποιείται το 23ο Συνέδριο ΑΔΕΔΥ χωρίς να υπάρξουν αλλαγές στην ηγεσία της Συνομοσπονδίας.

30/12 Ο *«Ελεύθερος Κόσμος»* καταγγέλλει τη διοίκηση της ΟΛΜΕ για ύποπτη πρόθεση τροποποίησης *«του περί την Γ.Ε»* νομοθετήματος και για προθεση απομάκρυνσης από το σκοπό της εκπαιδεύσης της μετάδοσης του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού και των Ελληνοχριστιανικών ιδεωδών.

ΔΟΕ: 12/12 Από την εισήγηση του Γ. Γραμματέα της Ομοσπονδίας στην εκδήλωση για το θέμα των σχολικών κτιρίων: *«Τα κτιριακά μεγαθήρια θα μας δώσουν τον άνθρωπο ρομπότ... κατάλληλα είναι μόνο εκείνα που αριθμούν μικρό πληθυσμό μαθητών, για να διατηρηθούν όλα τα χαρακτηριστικά μιας κοινότητας».*

ΟΛΜΕ:"Π.Δ." 442-443 κύριο άρθρο: *«Οι αρτιότεροι νόμοι, τα τελειότερα προγράμματα, τα καταλληλότερα βιβλία, τα πιο σύγχρονα διδακτήρια δεν μπορούν να εξυγώσουν την Παιδεία, χωρίς τη συμβολή των λειτουργών της. Η Παιδεία αξίζει, όταν αξίζουν, οι δάσκαλοι που την εμψυχώνουν».*

3/12 Ανακοίνωσή της καταδικάζει την παρελκυστική τακτική της κυβέρνησης σχετικά με την κατάθεση, συζήτηση και ψήφιση του σ.ν. και σημειώνει: *«τα σχολεία θα κλείσουν μέχρι να αποκτήσουμε μια εκπαίδευση σύγχρονη και δημοκρατική».*

17/12 Αρχίζει η απεργία διαρκείας. Δύο τα κύρια αιτήματα: α) άρση της επιδοματικής αδικίας, β) επιψήφιση σ.ν. για τη Γ.Ε. Η απεργία, που από καιρό ετοιμαζόταν, ξέσπασε, όταν η κυβέρνηση χορήγησε ειδικό επίδομα σε άλλους Δ.Υ. πτυχιούς Ανωτάτων Σχολών.

18/12 Ο τομέας εκπαιδευτικών του ΠΑΣΟΚ εκδίδει ανακοίνωση συμπαράστασης στην απεργία [*«Ελευθεροτυπία»* 18/12/75].

19/12 Η Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ εξουσιοδοτεί το ΔΣ να προχωρήσει σε απεργία διαρκείας, αν το ΥΠΕΠΘ δεν ικανοποιήσει τα αιτήματα. Το Δ.Σ. απειλή την κυβέρνηση με κατάθεση ομαδικών παραιτήσεων.

23/12 Εφ. *«Ελευθροτυπία». «Βασικά αιτήματα παραμένουν α)να υηφισθή εντός του Ιανουαρίου το σ.ν. βελτιωμένο με τις τροπολογίες που έχει υποβάλει ο κλάδος β)να αυξηθή στο ύγος των 2.000 δρ. το προσωρινό επίδομα [και]το εκπαιδευτικό επίδομα 10%, όχι μόνο να διατηρηθή ανεξάρτητο, αλλά να επανέλθη στο 15%».*

30/12 Εφ. "Ελευθεροτυπία": *«...παραμονές πρωτοχρονιάς η κυβέρνηση πραγματοποίησε την απειλή της και άφησε χωρίς πληρωμή τους καθηγητές Μ.Ε. οι οποίοι, με υπερηφάνεια, αρνήθηκαν να παραλάβουν τα αντιστοιχούντα στις εκτός απεργίας ημέρες».* Η κυβέρνηση αρνήθηκε να καταβάλει το β' δεκαπενθήμερο του Δεκεμβρίου.(Μέρος της τελικής συμφωνίας (7/1/76)ήταν και η παρακράτηση αποδοχών μόνο έξι ημερών)

Κυκλοφορεί το πρώτο τεύχος (Χειμώνας 1975)του περιοδικού της ΟΛΜΕ: «Λόγος και Πράξη» («ΛκΠ»). Η έκδοση του περιοδικού αποφασίστηκε ώστε η Ομοσπονδία να αποκτήσει «*μια δεύτερη περιοδική έκδοση αφιερωμένη σε προβλήματα εκπαιδευτικής πράξης, εκπαιδευτικής θεωρίας και εκπαιδευτικής πολιτικής».* Η θεματολογία του περιοδικού έχει καθοριστεί στο «Π.Δ» της 1ης Οκτωβρίου 1975.

Το περιοδικό ενδιαφέρεται *«να ξεπεράση τόσο την εκπαιδευτική στρέβλωση όσο και την εκπαιδευτική δημοκοπία»* μέσα από τη συντονισμένη συνδρομή *« όλων των ειδικών που συνεργούν στην πράξη, στην θεωρία, και στο δημόσιο βίο για την αναγέννηση της ελληνικής παιδείας- για την πολιτική δηλαδή ωριμότητα του ελληνικού λαού»* [από το εισαγωγικό σημείωμα με τίτλο *«Τρίπτυχος στόχος»* της Συντακτικής Επιτροπής].

ΟΙΕΛΕ: 7/12 Ο ΣΙΕΛ διοργανώνει, με τη συμμετοχή και άλλων εκπ/κών φορέων, εκδήλωση με θέμα: *«Η ανάγκη να καθιερωθή η δημοτική γλώσσα σε όλες τις βαθμίδες της Εκπ/σης»*. Εισηγητές πληθώρα εκπ/κοί όλων των βαθμίδων. Από το ψήφισμα της συγκέντρωσης: *«...η δημοτική γλώσσα έχει πια κατακτήσει όλες σχεδόν της λειτουργίες της ζωής... Δεν απομένει παρά η νομοθετική της κατοχύρωση στην Εκπαίδευση... η παράταση της εκκρεμότητας μπορεί να προξενήσει ανεπανόρθωτο κακό στη μόρφωση των παιδιών μας, αλλά και στην ίδια τη γλώσσα»*.

18-19/12 48ωρη απεργία της Ομοσπονδίας, μετά από εισήγηση του ΣΙΕΛ- Α, *«σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την άδικη μεταχείριση των καθηγητών σχετικά με άλλους υπαλλήλους ίσης αφετηρίας- πράγμα που συνδέεται άμεσα με την επιμονή της Πολιτείας να τοποθετή σε δεύτερη μοίρα την εξύγωση της Παιδείας στην ιεράρχηση των εθνικών προβλημάτων.»*.

1976
Ιανουάριος

2/1 *«Ελευθεροτυπία»*: «Κατέπεσε η σκευωρία κατά των καθηγητών»: *«Παραθρησκευτική οργάνωση, χουντικός τύπος και αρνητές του Συντάγματος μάχονται στο πλευρό της κυβερνήσεως να διασπάσουν τον απεργιακό αγώνα των καθηγητών Μ.Ε.».*

4/1 Πανελλήνιος Ένωσις Θεολόγων: Ανακοίνωση: *«Η κατηγορηματική διακήρυξις της ΟΛΜΕ καθιστά πλέον σαφές ότι η προταθείσα τροποποίησις [των άρθρων του σ.ν. που αναφέρονταν στον σκοπό Γυμνασίου- Λυκείου] επιβάλλεται να αποσυρθή ως περιττή και δυναμένη να προκαλέση σύγχυσιν και παρερμηνείας.».*

5/1 Ο Γ. Ράλλης, ως νέος Υπουργός Παιδείας, συναντιέται με την ΟΛΜΕ, της ανακοινώνει ότι αναλαμβάνει την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και υπόσχεται μείωση των ωρών εργασίας από 27 σε 21-22 εβδομαδιαίως. Ελπίδες για λύση της απεργίας.

7/1 *«Ελευθεροτυπία»*: *«Άλλωστε η τοποθέτηση του κ. Γ. Ράλλη στο υπουργείο Παιδείας θεωρείται από τους εκπαιδευτικούς προσωρινή και όχι άσχετη με την κυβερνητική επιθυμία "να τελειώνη" με τα διοικητικά νομοσχέδια στο χώρο της Παιδείας».*

19/1 Σύσκεψη Παιδείας υπό την προεδρία του Πρωθυπουργού. Κ. Καραμανλή. Ο Κ. Καραμανλής στην εισαγωγή του προς την επιτροπής παρατηρεί: *«Το πρόβλημα της Παιδείας παρουσιάζει τέσσερις πλευρές: Πρώτον, τις πιστώσεις για την ίδρυση και τον εξοπλισμό διδακτηρίων Δεύτερον, την ύπαρξη κατάλληλου και επαρκούς διδακτικού προσωπικού Τρίτον, το πρόγραμμα για τη μόρφωση και το ήθος που θα δώσουμε στους νέους και Τέταρτον, τη γλώσσα που θα χρησιμοποιήσουμε για το σκοπό αυτό. Σ' αυτά θα πρέπει να προστεθή και η ορθολογική κατά κύκλους διάρθωση της Παιδείας με σκοπό να υπάρξη ισορροπία και να επιτευχθή ποιοτική βελτίωση στην Ανωτάτη Εκπαίδευση να διευρυνθή δε η τεχνική και επαγγελματική Παιδεία, εις τρόπον ώστε το όλο σύστημα ν' ανταποκρίνεται τόσο στις πολιτιστικές, όσο και στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της χώρας.».*

27/1 Ανακοινώνεται η καθιέρωση της Δημοτικής γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες της εκπ/σης.

28/1 *«Ελευθεροτυπία»*: *«Καταργούνται από το 1980 οι εισαγωγικές εξετάσεις στις ανώτατες σχολές, αναδιοργανώνεται όλο το σχολικό σύστημα (χωρισμός της Μ.Ε σε γυμνάσιο- λύκειο, εφαρμογή της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης με στροφή στην Τεχνική Παιδεία) και εφαρμόζεται η δημοτική... Με τον τεράστιο αυτό ποταμό αποφάσεων ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής παραμέρισε τους δισταγμούς των συντηρητικών και προχώρησε σε μια τολμηρή εκπ/κή μεταρρύθμιση με στόχο να καλυφθή- μια για πάντα- η κατά τριάντα χρόνια ομολογημένη καθυστέρηση της Παιδείας».*

29/1 Γ. Ράλλης: *«Θα γλιτώσουμε από την πολυγλωσσία και την πληθώρα αποφοίτων γυμνασίου».*

ΔΟΕ: 14/1 Η Έκτακτη ΓΣ Προέδρων Τοπικών Συλλόγων σε ψήφισμά της διαμαρτύρεται για την τακτική διακρίσεων (χορήγηση επιδόματος στους καθηγητές) που εφαρμόζει το ΥΠΕΠΘ, το καλεί να εφαρμόσει την αρχή της ίσης μεταχείρισης όλων των εκπαιδευτικών και προειδοποιεί για κάθοδο σε απεργιακό αγώνα. Ταυτόχρονα ζητά την νομοθετική κατοχύρωση της δημοτικής, την ίδρυση Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών σχολών και τη λύση προβλημάτων υλικοτεχνικής υποδομής. Μετά την ανακοίνωση (27/1) των κυβερνητικών αποφάσεων το «Δ.Β.» σημειώνει: *«Το γλωσσικό πρόβλημα που κατατυράννησε γενεές ολόκληρες τους Έλληνες βρήκε επιτέλους τη λύση του! [Αποτελεί] Νίκη του Έθνους-Ιστορική απόφαση...».*

27/1 Ανακοίνωση της ΠΕΑΔ: *«Καλούμε τους υπεύθυνους [των] ΔΟΕ -ΟΛΜΕ να ενώσουνε τις δυνάμεις τους για διεκδίκηση κοινών αιτημάτων του εκπ/κού κόσμου.».*

ΟΛΜΕ: 5/1 Η Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ *«αναγνώρισε ως θετικά για τον εκσυγχρονισμό της Παιδείας τα μέτρα που ανακοίνωσε στη Διοίκηση της ΟΛΜΕ ο νέος Υπ. Παιδείας... Διαπίστωσε όμως ότι δεν δόθηκε λύση στο θέμα της ηθικής μειώσεως και της οικονομικής καθιζήσεως των καθηγητών.»* ("Π.Δ." 444-445).

5/1 Μεγάλη συγκέντρωση στο *«Ακροπόλ»*.

7/1 Ανακοίνωση που συντάχθηκε στο Υπ. Προεδρίας: *«Η Διοίκησις της ΟΛΜΕ επισκεφθείσα τον κ. Γ. Ράλλη ανεκοίνωσεν ότι αναστέλλει την απεργίαν...από αύριον 8ης Ιανουαρίου. Ο κ. Ράλλης υπεσχέθη...την χορήγησιν αποζημιώσεως δια υπερωριακήν απασχόλησιν των Καθηγητών προς εκτέλεσιν των προσθέτων αυτών καθηκόντων. Πέρα τούτου υπεσχέθη την ταχυτέραν επιψήφισιν του εκκρεμούντος ...σ.ν. περί Γ.Ε.».*

"Π.Δ." 444-445,17. Δημοσιεύεται κατάσταση ονομάτων καθηγητών που δεν απήργησαν.

9/1 Ανακοίνωση: *«Η εξαγγελία των κυβερνητικών αποφάσεων ...αποτελεί αφετηρία νέας πορείας... Τα μέτρα όταν σωστά και γρήγορα εφαρμοσθούν θα αποτελέσουν ασφαλώς το στέρεο κρηπίδωμα που πάνω του θα οικοδομηθή μια Παιδεία ανάλογη με τις απαιτήσεις των καιρών. Παράλληλα οφείλουμε να επαναλάβουμε... πως ο βασικός μοχλός που θα διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο για την πραγματοποίηση όλων αυτών.. είναι ο εκπ/κός... Αν η Πολιτεία δεν αντιμετωπίσει με ριζικά μέτρα το πρόβλημά [του]... η μεταρρύθμιση θα παραμείνη γράμμα νεκρό».*

ΟΙΕΛΕ: 28/1 Πρώτη συνάντηση με Γ. Ράλλη ύστερα από επανειλημμένα διαβήματα του ΔΣ. Ο Υπουργός αρνείται *«να διασφαλίσει»* τους Ι.Ε.. Κατά τη συνάντηση δεν κάνει διαχωρισμό ανάμεσα σε εμπορικές επιχειρήσεις και Ιδ. Σχολεία.

30/1 Το ΔΣ θεωρεί ότι ο κλάδος βρίσκεται σε διωγμό.

ΥΠΕΠΘ: 21/1 Π.Δ. 29(ΦΕΚ 12 /τ.Α') "περί καθορισμού ...άρθρων 4 και 5 Ν.Δ 64/74 περί στοιχείων της ατομικής και οικογενειακής καταστάσεως των δημοσίων λειτουργών, ως και ελέγχου της πίστεως προς το δημοκρατικόν πολίτευμα της χώρας..." Άρθρο 1 #2: *«Προκειμένου περί υπηρετούντος υπαλλήλου... αμφισβητουμένης οποτεδήποτε της πίστεως του προς το δημοκρατικόν πολίτευμα... ο κατά περίπτωσιν Υπουργός οφείλει να παραπέμπη τον... υπάλληλον προς κρίσιν... αποστέλων άμα αυτώ άπαντα τα σχετικά έγγραφα...».*

Φεβρουάριος

Ομάδα δασκάλων υπογράφει και τυπικά τον εσωτερικό κανονισμό της ΔΑΣΚ.

29/2 Εφ. *«Το Βημα»*, Δ. Θ. Τσάτσος, "Επιχείρηση και λειτούργημα. 160000 παιδιά εκπαιδεύονται ιδιωτικά": «1. *Η εκπαίδευση είναι το πιο κρατικό λειτούργημα που υπάρχει. Και δεν μπορεί παρά στόχος της πολιτείας μας να είναι μια τέτοια οργάνωση και προαγωγή της παιδείας μας, ώστε η απαγόρευση της ιδιωτικής παιδείας κάποτε, να είναι πράξη αυτονόητη και επιβεβλημένη... 2. Το πρόβλημα μας αρχίζει από τη διαπίστωση πως επιχείρηση και εκπαιδευτικό λειτούργημα είναι στην ουσία τους ασυμβίβαστα. Και είναι ασυμβίβαστα γιατί τα κριτήρια αποφάσεως δεν είναι παράλληλα: Η εκπαιδευτική ποιότητα δεν είναι αναγκαία ανάλογη με το επιχειρηματικό συμφέρον... 3. Μοχλός για τη διασφάλιση του λειτουργήματος είναι η εξασφάλιση του εκπαιδευτικού λειτουργήματος, η ανεξαρτησία του. Ανεξαρτησία έχει τότε μόνο ο ιδιωτικός εκπαιδευτικός, όταν ο επιχειρηματίας δεν μπορεί να προσδιορίζει το εκπαιδευτικό λειτούργημα με επιχειρηματικά κριτήρια... Μέσα στα πλαίσια αυτά πρέπει να ενταχθεί το αίτημα*

της επαγγελματικής διασφαλίσεως των ιδιωτικών εκπαιδευτικών... 4. Πρωταρχική προϋπόθεση, για τη λειτουργικά αναγκαία επαγγελματική διασφάλιση των ιδιωτικών εκπαιδευτικών είναι η απαλλαγή τους από την αυθαίρετη απόλυση».

ΔΟΕ: 2-3-4/2 Απεργία σπουδαστών Π.Α. με αίτημα την *«ανωτατοποίηση»* των σχολών τους. Η ΔΟΕ συμπαραστέκεται.

ΟΛΜΕ: 15/2 "Π.Δ." 447 Συμφωνίες και αθετήσεις: *«α)Το χορηγούμενο ποσό δεν ρυθμίζεται νομοθετικά...β)Το νομοσχέδιο, που αποτελεί και την κύρια διεκδίκηση το κλάδου (και όχι μόνον προς ίδιον όφελος)δεν υηφίζεται ούτε σε τρεις μήνες, σύμφωνα με τον ρυθμό που ακολουθείται. Επομένως η κυβέρνηση αθετεί σε όλα τα σημεία τις συμφωνίες.»* Ταυτόχρονα απειλούν με απεργία, αν αλλάξει το άρθρο 72 του σ.ν. (παράλληλη κρίση Επιθεωρητών- Γυμνασιαρχών για κατάληψη εποπτικής θέσης).

ΟΙΕΛΕ: 9/2 Έκτακτη ΓΣ του ΣΙΕΛ- Α μπρος στην άρνηση του ΥΠΕΠΘ να εξασφαλίσει τη *«μονιμότητα»* των Ι.Ε. Η συνέλευση δεσμεύει το ΔΣ να κηρύξει απεργία, αν η κοινοβουλευτική επιτροπή δεχθεί κατάργηση του άρθρου 67 του σ.ν για τη Γ.Ε., που κατοχυρώνει τη μονιμότητα των Ι.Ε. Ταυτόχρονα θέτουν το αίτημα της μετάταξης στο δημόσιο Ι.Ε., όταν κλείνει το Ιδ. Σχολείο στο οποίο εργάζονται.

14-15/2 Στ' Συνέδριο Ομοσπονδίας. Προκηρύχθηκε από τη διορισμένη με απόφαση του Πρωτοδικείου Εκτελεστική Επιτροπή (Πρόεδρος: Μωραΐτης). Στο συνέδριο κυριάρχησε η νέα γενιά συνδικαλιστικών στελεχών και αναδείχτηκε Πρόεδρος της Ομοσπονδίας ο Γ. Φυσάκις.

20/2 Συνάντηση εκπροσώπων ΟΙΕΛΕ- ΣΙΕΛ-Α με τον πρόεδρο του ΚΕΜΕ στην προσπάθεια να βρεθεί λύση και να αποφευχθεί η απεργιακή κινητοποίηση.

26/2 Συνέντευξη τύπου ΔΣ ΟΙΕΛΕ. Ο Γ. Φυσάκις, στον πρώτο λόγο του ως πρόεδρος της Ομοσπονδίας των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών προς γονείς και δημοσιογράφους σημειώνει: *«η ιδιωτική εκπαίδευση είναι θεμελιωμένη πάνω σε δύο βουλήσεις: στην κρατική βούληση και στη βούληση του ιδιώτη- επιχειρηματία... Απ' αυτή τη διπλή φύση της ιδιωτικής εκπαίδευσης ξεκινάνε όλα τα προβλήματα του ιδιωτικού εκπαιδευτικού... [αυτός]είναι υπεύθυνος απέναντι στο κράτος για την παιδεία που παρέχεται στα ιδιωτικά σχολεία. Γι' αυτό προσλαμβάνεται με την ίδια διαδικασία που ισχύει και για τους δημοσίους. Ο νόμος αναγνωρίζει ότι ο Ι.Ε. παρέχει το ίδιο ακριβώς έργο με το δημόσιο εκπαιδευτικό. Επομένως ασκεί λειτούργημα, μόνο που δεν πληρώνεται από την Πολιτεία αλλά από τον ιδιώτη-επιχειρηματία. Άρα η πραγματική του ιδιότητα είναι άμισθος δημόσιος υπάλληλος. Με τη λογική αυτή πρέπει να εξαρτιέται μόνο από την πολιτεία. Γι αυτό διεκδικούμε το δικαίωμα να απολυόμαστε για τους ίδιους λόγους που απολύονται και οι δημόσιοι συνάδελφοι μας και μόνο από την πολιτεία η οποία μας διορίζει... ο ιδιωτικός εκπαιδευτικός μπορεί να επέμβη αποτελεσματικά στη λειτουργία των σχολείων, όταν δεν θα φοβάται πια την αυθαίρετη απόλυση του από τον ιδιοκτήτη... Ζητούμε ακόμη την απορρόφησή μας από την δημόσια εκπαίδευση όταν, για λόγους ελεγμένους από την πολιτεία, ιδιωτικό σχολείο κλείση»* ["Ι.Ε.» φ. 117].

26/2 Η ολομέλεια του Αρείου Πάγου με την 146 απόφασή της, ερμηνεύοντας την παράγραφο 2 του άρθρου 57 του Ν.Δ 651/70, θεωρεί ότι μετά τη λήξη της πρώτης τριετούς σύμβασης εργασίας των Ι.Ε. *«επέρχεται, συνεχιζόμενης της λειτουργίας του σχολείου, αυτοδικαίως έπ' αόριστον ανανέωσις της συμβάσεως εργασίας, αν μη, προ της λήξεως του τελευταίου διδακτικού έτους της προηγούμενης τριετίας, ο εργοδότης προσφύγει και επιτύχη απόφασιν του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου επιτρέπουσαν την μη ανανέωσιν της συμβάσεως εργασίας».*

28/2 Νέα ΓΣ και απόφαση για απεργία.

ΥΠΕΠΘ: 3/2 Φ.910.6/312314 "Περί της επιβαλλομένης αμεροληψίας και αντικειμενικότητος κατά την σύνταξιν των εκθέσεων ουσιαστικών προσόντων": *«Η εν τη αξιολογήσει επιδεικνυόμενη άμετρος επιείκεια, η άνευ συναισθήσεως πυξημένης ευθύνης κρίσις και ο κακώς νοουμένου φιλαγάθου πνεύματος χαρακτηρισμός υπαλλήλου, απλώς καλού και αποδοτικού, ως αρίστου... μεγάλως ζημιοί το συμφέρον της Υπηρεσίας [διότι]δια της ισοπεδώσεως... καθίσταται δυσχερής...η διάκρισις των πράγματι αρίστων και η προώθησις τούτων εις τα ανώτερα κλιμάκια...εν ταυτώ δε αδικεί τους πράγματι αξίους του χαρακτηρισμού "Άριστος" υπάλληλος...Οι κριταί οφείλουν να αρθούν εις το ύψος των...».* Η διαταγή παράχθηκε μετά από διαπίστωση του Υπ. Προεδρίας ότι η συντριπτική πλειοψηφία των Δ.Υ. κρινόντουσαν προακτέοι *«κατ' εκλογήν»*.

Μάρτιος

8/3 Ανακοίνωση της ΔΑΣΚ: *«οι υμνητές της χούντας και οι στενοί συνεργάτες, που βρίσκονται στην κορυφή του Κλάδου, καλύπτονται και προστατεύονται από τον Υπ. Παιδείας... ο κ. Υπουργός... υποστηρίζει τα όργανα και τους υμνητές της Χούντας».*

15/3 Δίνεται στη δημοσιότητα διακήρυξη 56 καθηγητών πανεπιστημίων που ιδρύουν *«Πανεπιστημιακό Όμιλο»* με σκοπό την ανάληψη συντονισμένης προσπάθειας για την αναμόρφωση της Ελληνικής Παιδείας.

27/3 Γενεύη. Η μικτή επιτροπή ειδικών UNESCO- I.L.O (διεθνής Οργ. Εργασίας) τελειώνει τις εργασίες της με έκκληση στις κυβερνήσεις ν' αναγνωρίσουν το δικαίωμα των εκπ/κών στην απεργία. Ανάμεσα στις χώρες που δεν αναγνωρίζουν πλήρη συνδικαλιστικά δικαιώματα στους εκπ/κούς, η επιτροπή συγκαταλέγει και την Ελλάδα.

26/3 Δίωξη καθηγήτριας γιατί ανέλυσε ποίημα του Γ. Ρίτσου.

ΔΟΕ: 12/3 Ανακοίνωση: *«Η απεργία γίνεται για επιδοματικές διεκδικήσεις...».*

16/3 Ανακοίνωση: *«[Η Κυβέρνηση]έβαλε ένα περιορισμό, που δεν υπάρχει στη Μ.Ε και απέκλεισε το δάσκαλο... Όλοι οι υπάλληλοι, εκτός από το δάσκαλο παίρνουν ως οικονομική ενίσχυση υπό μορφή υπερωριακής αποζημιώσεις κατά μέσον όρο 1500 μέχρι 6000 το μήνα... ο δάσκαλος είναι ο πενιχρότερα αμειβόμενος υπάλληλος του Δημοσίου...[ακόμη καταγγέλλουμε] την Οργανωμένη εκστρατεία των Επιθεωρητών Δ.Ε.να διασπάσουν τον αγώνα».*

17-20/3 Τετραήμερη προειδοποιητική απεργία. Τα αιτήματα γύρω από την ίση μεταχείριση όλων των εκπαιδευτικών [επιδόματα που χορηγήθηκαν στους καθηγητές] σε συνδυασμό με τη διατήρηση του βεβαρημένου ωραρίου εργασίας που προβλέπει το σ.ν.

19/3 Μεγάλη συγκέντρωση στο Θέατρο *«Διονύσια»* των δασκάλων- νηπιαγωγών του λεκανοπεδίου. Απόφαση για απεργία διαρκείας. Στην προώθηση των αιτημάτων προς την κοινή γνώμη, πέρα των οικονομικών, εμφανίζονται και αυτό της *«ανωτατοποίησης»* των Π.Α και της μείωσης του ωραρίου σε 28 ώρες τη βδομάδα.

26-31/3 Απεργία διαρκείας.

ΟΛΜΕ: 1/3 Χορηγούνται πλασματικές υπερωρίες (17-19 ώρες το μήνα)ως αντιστάθμισμα του επιδόματος που δόθηκε στους υπόλοιπους Δ.Υ.

14/3 Έκτακτη ΓΣ προέδρων ΕΛΜΕ, ανακοίνωση: *«Οι πρόεδροι μετέφεραν την αγανάκτηση και πικρία των καθηγητών που εκπροσωπούν, διότι η Πολιτεία αθέτησε τις υποσχέσεις της [εξίσωση αποδοχών μ' αυτές κλάδων ίσης αφετηρίας, ψήφιση σ.ψ, επιστροφή αποδοχών απεργίας...]».*

23/3 Ανακοίνωση: *«Σύμφωνα με πληροφορίες μας ομάδα από τριάντα βουλευτές της συμπολιτεύσεως έχει καταθέσει τροπολογία που αλλοιώνει προς όφελος των Επιθεωρητών το άρθρο 72 του σ.ν για τη Γ.Ε. Καταγγέλλουμε τη συμπαιγνία αυτή σε βάρος των εκπ/κών και της εκπ/σεως και προειδοποιούμε ότι η προσπάθειά να εξυπηρετηθή μια μερίδα Επιθεωρητών θα βρη αντιμέτωπους 17000 καθηγητές και ολόκληρο τον ελληνικό λαό... σωστή επανάκριση σημαίνει προπαντός σύγκριση Γυμνασιαρχών- Επιθεωρητών και Γεν. Επιθεωρητών για να επιλεγούν οι κατάλληλοι και άξιοι».*

29/3 Κλείνει ένας χρόνος από την πρώτη δημοσίευση στον ημερήσιο τύπο του σ.ν. "Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γ. Εκπ/σεως". Την ημέρα αυτή επιλέγει η ΟΛΜΕ για να δώσει συνέντευξη τύπου σχετικά με την καθυστέρηση ψήφισης του νέου νόμου, τα προβλήματα που έχει ήδη δημιουργήσει και την επαπειλούμενη τροποποίηση του άρθρου 72 (κρίση Επιθεωρητών). Στη συγκέντρωση διανέμονται στους δημοσιογράφους χαρακτηριστικά αποσπάσματα από το *«Ανθολόγιο Επιθεωρητών»* (χουντική δράση).

30/9 Η κοινοβουλευτική επιτροπή ψηφίζει το επίμαχο άρθρο 73 (παλαιότερη αρίθμηση: 72) ως έχει.

ΟΙΕΛΕ: 1-12/3 Απεργία διαρκείας. Ο Υπ. Παιδείας αρνείται τη πιθανότητα να υπάρξει μονιμότητα των Ι.Ε.. Η Ομοσπονδία ζητά: α) οι Ι.Ε. να απολύονται μόνο για τους λόγους που απολύονται οι δημόσιοι συνάδελφοί τους, β) μετάταξη στο δημόσιο και γ) τον καθορισμό ημερομηνίας κατάθεσης του σ.ν.για την Ιδιωτική Εκπ/ση στη Βουλή.

2/3 Ξυλοδαρμοί και συλλήψεις απεργών.

7/3 Απειλές επιστράτευσης των Ι.Ε..

9/3 Οι απεργοί οργανώνουν μορφωτική εκδήλωση για τους μαθητές στην αίθουσα Διονυσίου του Αρεοπαγίτου.

10/3 Μεγάλη συγκέντρωση υποστήριξης των απεργών στο *«Σπόρτιγκ»*. Οι συγκεντρωμένοι φτάνουν τις 7.000.

11/3 Δεύτερη μορφωτική εκδήλωση για τους μαθητές στην ίδια αίθουσα.

12/3 Η απεργία λήγει αφού το Δ.Σ. αποσπάσει τη διαβεβαίωση του Υπουργού πως κανείς Ι.Ε. δε θα απολυθεί μέχρι να ψηφισθεί ο νόμος για την Ιδ. Εκπ/ση. Σχετικά με τη μετάταξη ζητείται από το Υπουργείο κοινό υπόμνημα των ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ.

Απρίλιος

1/4 Ο Γ. Μαύρος με τροπολογία που καταθέτει στη Βουλή ζητά να καθιερωθεί το μονοτονικό σύστημα.

2,14/4 Η Σύγκλητος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με δύο ψηφίσματά της αναφέρεται στο ξυλοδαρμό φοιτητών από αστυνομικά όργανα και την ύποπτη παρουσία *«ορισμένων πολιτών»* κατά τη διάρκεια δίκης. Θύμα των επιθέσεων και ο καθηγητής Χρ. Φράγκος που δήλωσε: *«Στάθηκα μπροστά στους φοιτητές και φώναξα προς τους αστυνομικούς να σταματήσουν να χτυπούν... Τότε μου επιτέθηκαν τρεις αστυνομικοί με κλομπ και με χτύπησαν στο κεφάλι»*. Ο Κοσμήτορας της Σχολής, Εμ. Παπαδωμόπουλος δήλωσε κατά τη συνεδρίαση της Συγκλήτου: *«συμπεραίνω λοιπόν... ότι γνωστοί χαφιέδες τέθηκαν πάλι σε διατεταγμένη υπηρεσία, χάριν της "αποκαταστάσεως της τάξεως"»*. Το ΥΠΕΠΘ με εγκύκλιό του προς την πρυτανεία της σχολής (20/4/76) μιλά για διαδικασίες που παραβιάζουν την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Ο Α. Παναγιώτου, που παρουσιάζει και σχολιάζει το γεγονός [*«Ο Πολίτης»*, τ. 3-4, Ιούλιος- Αύγουστος 1976, σ. 10-11], παρατηρεί: *«... ο κ Ράλλης δεν βρήκε άλλη απάντηση από τη διακήρυξη των αρχών του περί... πειθαρχημένης δημοκρατίας... [και]έσπευσε να ενημερώσει τη σύγκλητο για τις "συνταγματικές" της υποχρεώσεις»*. Εκτιμά δε ότι:

«η κυβέρνηση είναι αναγκασμένη άλλοτε να χρησιμοποιεί και άλλοτε να συγκαλύπτει τη βία».

8/4 Πρώτη μέρα της συζήτησης του σ.ν για τη Γ.Ε στη Βουλή. Ο εισηγητής Κ. Αποσκίτης δηλώνει: *«...ασφαλώς υπάρχουν εκείνοι... που αν και καλόπιστοι, θα μείνουν ανικανοποίητοι, ίσως διότι θα διαπιστώσουν την ύπαρξιν διατάξεων άκρως συντηρητικών ή υπέρ το δέον τολμηρών».*

8,9,12,13,15/4 Συζήτηση και ψήφιση του σ.ν. από τη Βουλή.

9-10/4 Η ΠΕΑΔ (Πανελλήνια Ένωση Αδιορίστων Δασκάλων) διοργανώνει διήμερο με θέματα α)*«Σταθμοί στην ιστορία της Παιδείας», β)«Το πρόβλημα της αδιοριστίας».*

16/4 Εφ.*»Ελευθεροτυπία». «Παπανούτσος: με απείλησαν για την κάθαρση»: «Η μάχη ήταν για το άρθρο 73 [προέβλεπε ταυτόχρονη κρίση Επιθεωρητών και Λυκειαρχών] και κράτησε ως τα ξημερώματα. Στη διάρκειά της ο Ε.Παπανούτσος κατήγγειλε ότι ανώνυμοι απείλησαντηλεφωνικά- να τον σκοτώσουν επειδή δεν δέχεται την ευνοϊκή για τους επιθεωρητές της δικτατορίας τροπολογία».*

18/4 *«Το Βήμα». «αποκαλύφθηκε για μια ακόμα φορά η ποιότητα και ο τρόπος δράσεως ορισμένων ακροδεξιών βουλευτών της συμπολιτεύσεως. Που κινήθηκαν συνωμοτικά να ανατρέψουν τις εισηγήσεις του ίδιου του πρωθυπουργού, που ανέλαβε να υλοποιήσει ο υπουργός Παιδείας κ. Γ. Ράλλης».*

25/4 Εφ. *«Καθημερινή».* Από άρθρο του Γ. Ράλλη: *«Όσοι... ενοχλήθηκαν ιδιαίτερα από τον "ενταφιασμό" της καθαρεύουσας, είναι καιρός να καταλάβουν ότι η ενόχληση τους δεν έχει "αποχρώντα λόγο"... Πιστεύω αντίθετα ότι προσφέρουμε εθνική υπηρεσία θεσπίζοντας τη συστηματική διδασκαλία της δημοτικής».*

ΔΟΕ: 1/4 Συνάντηση Υπ. Παιδείας- Δ.Σ. Δήλωση Γ. Ράλλη: *«Η επιτροπή [που μελετά το μισθολογικό] έχει την εντολή της κυβερνήσεως να εξετάση με προσοχήν και βάσει των αρχών της ίσης ματαχειρίσεως, τα δίκαια αιτήματα των δασκάλων, επί σκοπώ ικανοποιήσεως τούτων από 1/1/79».* Ανακοίνωση ΔΣ ΔΟΕ: *«..θεωρώντας [τις δηλώσεις]δεσμευτικές... και εκτιμώντας την κρισιμότητα των εθνικών περιστάσεων, αναστέλλει την απεργία των Λειτουργών της Δ.Ε... ο υπερήφανος και ανένδοτος αγώνας του Κλάδου έληξε με την ηθική δικαίωση... Η ιδέα για την έξοδο του δημοσιοϋπαλληλικού κόσμου από το μισθολογικό χάος που βρίσκεται σήμερα είναι καρπός που ωρίμασε με την απεργία του Κλάδου μας.».*

15/4 "Δ.Β" 791 Άρθρο "Για μια Δημοκρατική Παιδεία" του Κ. Γεωργιάδη, Ειδ. Γραμματέα της ΔΟΕ: *«Η εκπαιδευτική πολιτική... δεν έδωσε σ' όλους τους Έλληνες τις ίδιες δυνατότητες μόρφωσης... Ο προγραμματισμός δεν είναι ορθολογικός... να δημιουργηθεί ένα βασικό εννεαθέσιο λαϊκό σχολείο, για όλα τα παιδιά, αυτοτελές και ενιαίο. Εφαρμογή σταδιακή.»* [Πρώτη φορά στέλεχος της ΔΟΕ μιλά δημοσίως για εννιάχρονο και όχι οκτάχρονο σχολείο.].

25/4 Υπόμνημα προς τον Πρωθυπουργό με θέμα τις Π.Α. ζητά την *«ίδρυσιν Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Σχολών 4/ετούς φοιτήσεως... [γιατί] αι δύο ανώτεραι τάξεις του δημοτικού σχολείου απαιτούν εξειδικευμένων εκπαιδευτικόν, ενώ ταυτοχρόνως η ηλικία των μαθητών [απαιτεί] να ευρίσκεται υπό την θερμουργόν καθοδήγησιν του Παιδαγωγού... Επι πλέον δε, προϊόντος του χρόνου, θα δημιουργήσωμεν τας απαραιτήτους προϋποθέσεις ώστε η μεν γενική εκπαίδευσις να υπαχθή υπό ενιαίον εκπαιδευτικόν φορέα, η δε υποχρεωτική φοίτησις να παρέχεται από τον φυσικόν της φορέα, το Δημοτικόν σχολείον, με ενιαία μορφήν και ίσας ευκαιρίας δι' όλα τα Ελληνόπουλα».* [το υπόμνημα κατατίθεται με αφορμή την εντολή που έλαβε το ΚΕΜΕ να υποβάλει ειδική εισηγητική μελέτη για τις Π.Α.]

ΟΛΜΕ:"Π.Δ." 450-451: *«Το νομοσχέδιο, χωρίς ν' αποτελή πανάκεια για την χρονίως καχεκτική εκπ/σή μας, πιστεύουμε ότι συμβάλλει θετικά στη διευθέτηση ορισμένων καίριων σημείων της... Στη συζήτηση στη Βουλή προβάλλεται η*

συμβιβαστική λύση να διατηρηθή η διδασκαλία της αρχαίας γλώσσας, έστω για μια δυο ώρες την εβδομάδα [στο Γυμνάσιο]...είναι ανάγκη να υπογραμμίσουμε τις επικίνδυνες συνέπειες, που θα συνεπάγονταν η μέση λύση που προτείνεται.».

Στο ίδιο δελτίο με ανακοίνωσή της τάσσεται υπέρ της καθιέρωσης του μονοτονικού.

ΟΙΕΛΕ: 7/4 Η χωροφυλακή καλείται να διώξει καθηγήτρια που απολύθηκε από τη Σχολή Προβατά (Ηλιούπολη).

9/4 "Ι.Ε." φ. 117 κύριο άρθρο «Ο αγώνας συνεχίζεται»: *«Όλοι οι αγώνες των εργαζομένων για καλύτερες συνθήκες δουλειάς και για καλύτερη αμοιβή, έχουν ένα κοινό γνώρισμα, που χαρακτηρίζει και τους αγώνες των Ι.Ε...: τη συνέχεια. Δεν σταματούν ποτέ. Κι αυτό όχι γιατί οι εργαζόμενοι κάνουν αγώνα για τον αγώνα, αλλά γιατί η εργοδοσία, στυγνή και ανελέητη καθώς είναι, για ένα μόνο πράγμα ενδιαφέρεται: Για τη μεγιστοποίηση του κέρδους της, που μονάχα από την εκμετάλλευση του μόχθου κάθε εργαζόμενου μεγιστοποιείται. Η Πολιτεία ούτε καν τα προσχήματα αντικειμενικού κριτή δεν τηρεί, αλλά τις περισσότερες φορές παίρνει ανοιχτά θέση υπέρ της εργοδοσίας. Απόδειξη τρανή η στάση του Υπουργού Παιδείας κ. Ράλλη στον πρόσφατο απεργιακό μας αγώνα».*

"Ι.Ε." φ 117, 4. Δημοσιεύεται κατάλογος απεργοσπαστών κατά σχολείο.

10/4 Αρχίζουν στάσεις εργασίας στη Σχολή Προβατά (Ηλιούπολη) Αιτία: η συμπεριφορά της διεύθυνσης απέναντι στους εκπαιδευτικούς.

ΥΠΕΠΘ: 20/4 607/41842 Συστήνεται επιτροπή εντοπίσεως προβλημάτων που απορρέουν από την καθιέρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπ/σης. Την επιτροπή αποτελούν οι καθηγητές Θ. Τάσιος, Α. Καζαμίας και Α. Πατεράκης (γραμματέας) και οφείλει να καταθέσει πόρισμα εντός τετραμήνου.

30/4 Ν.Δ 309 (ΦΕΚ 100 τ. Α'). Άρθρο 26 #2α: *«Η φοίτησις εις το Γυμνάσιον είναι τριετής υποχρεωτική...# 3 Η προηγουμένη παράγραφος τίθεται εν ισχύι δια Π.Δ., εκδιδομένου προτάσει του Υπουργικού Συμβουλίου μετ' εισήγησιν του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Μέχρις εκδόσεως του ως άνω Π. Δ/τος, εις την πρώτην Γυμνασίου εγγράφονται οι απόφοιτοι του δημοτικού σχολείου κατόπιν εισητηρίων εξετάσεων Οι απορριπτόμενοι κατά τας εισητηρίους εξετάσεις του Γυμνασίου δύνανται να φοιτήσουν εκ νέου εις την ΣΤ' τάξιν του δημοτικού σχολείου.».*

Μάιος

14/5 Ο Υφ. Χρ. Καραπιπέρης δηλώνει στη Βουλή κατά τη διάρκεια απάντησης επερώτησης, πως τα σχολικά βιβλία θα αντικατασταθούν *«διότι περιέχουν ανακρίβειες, αναλήθειες και σφάλματα»*, ότι συντάσσονται ήδη νέα βιβλία και ελπίζει πως *«θα είναι αρτιώτερα και θα αποκαταστήσουν τα εθνικά θέματα εις τας πραγματικάς των διαστάσεις»*.

25/5 Υπ. Εργασίας Λάσκαρης δηλώνει στη Βουλή: *«στηριζόμεθα στην συνεργασίαν των τάξεων δια την εναρμόνισιν των συμφερόντων»*.

ΔΟΕ: 8/5 Άρθρο τουθ. Χαραλαμπίδη,τ. Δ)ντή Μαρασλείου Π.Α,παρατηρεί: *«η μελλοντική-ας ευχηθούμε- Ανωτάτη Παιδαγωγική Πανεπιστημιακή Σχολή, που ονειρευόμαστε χρόνια τώρα, έχει πολλούς σκοπούς να εκπληρώση και δεν περιορίζεται, όπως εσφαλμένως μερικοί νομίζουν, στους δασκάλους μονάχα, αλλά προορίζεται για τον καθένα που μέλλει να διδάξη σ' οποιονδήποτε τύπο σχολείου, σε οποιαδήποτε βαθμίδα της Εκπ/σεως»*.

"Δ.Β" 793. Το Δ.Σ. της ΔΟΕ με σειρά σχολίων επιτίθεται κατά της ΔΑΣΚ. Η απάντηση της ΔΑΣΚ δόθηκε από τις στήλες της *«Εκπαιδευτικής Αλλαγής»*, φ. 9, 28/5/76.

ΟΛΜΕ: "Π.Δ." 452. Κύριο άρθρο "Ο Νόμος για την Παιδεία": *«...καθυστέρησε όσο κανείς άλλος και κινδύνευσε να αλλοιωθή σημαντικά... τελικά, δεν θα υηφιζόταν, αν δεν έριχνε το βάρος ο Υπ. Παιδείας κ. Γ Ράλλης. Σθεναρή επίσης υπήρξε και η στήριξη του Υφ. κ. Χ. Καραπιπέρη και μεγάλη η προσφορά του Γ. Γραμματέα του Υπουργείου κ. Ι. Σακελλαρίου».*

ΟΙΕΛΕ: 8/5 Το ΔΣ επισκέπτεται το ΥΠΕΠΘ και καταθέτει υπόμνημα για τη συγκρότηση επιτροπής κατάρτισης σ.ν. για την Ιδ. Εκπ/ση μέσα στο καλοκαίρι.

10/5 Ο ιδιοκτήτης της Σχολής Προβατά δέχεται διαπραγματεύσεις και οι στάσεις σταματούν.

24-25/5 48ωρη πανεργατική απεργία *«Για την απόσυρση του αντεργατικού νομοσχεδίου Λάσκαρη»* με συμμετοχή της ΟΙΕΛΕ.

Ιούνιος

ΟΛΜΕ: "Π.Δ.» 454-455 Στις προτάσεις του απερχόμενου ΔΣ διαβάζουμε: *«Η καθιέρωση του δεσμού της εννεάχρονης υποχρεωτικής εκπ/σεως και ο σκοπός και η αυτοτέλεια του Λυκείου επιβάλλουν τη ριζική αναμόρφωση των σχολικών προγραμμάτων... γι' αυτό με τα νέα Α.Π. πρέπει: 1. Να εκλείγει το φαινόμενο της προγραμματισμένης σπατάλης χρόνου και κόπου από την άσκοπη επανάληψη της διδασκαλίας μαθημάτων σε δύο σχολικές βαθμίδες...».*

ΟΙΕΛΕ: 15/6 "Ι.Ε." 118 "Γρηγορείτε", άρθρο της Α. Σιδέρη: *«Ο εργαζόμενος είναι μαχητής από την ίδια του τη θέση μέσα στην κοινωνία. Χωρίς τον αγώνα είναι αδύνατον να επιβιώση...Ο αντίπαλος είναι άπληστος. Η αδιάκοπη πάλη για τον εργαζόμενο ανάγκη και χρέος. Είναι ο νόμος του».*

22/6 Καταστατική Γ.Σ. ΣΙΕΛ.

ΥΠΕΠΘ: 15/6 Εγκύκλιος 61648 "Απαγόρευσις απολύσεως ιδιωτικών εκπ/κών": *«ασκήσητε την προσήκουσαν εποπτείαν δια την πιστήν εφαρμογήν της διατάξεως της #2 του άρθρου 68 [309/76], της αναφερομένης εις την απαγόρευσιν απολύσεως Ι.Ε.».*

22/6 Π.Δ. 424 (ΦΕΚ162 τ. Α') "Περί καθορισμού της κατά φύλον συνθέσεως των οργανικών θέσεων του διδακτικού προσωπικού των Δημοτικών Σχολείων": *«Αι θέσεις των δημοσίων εκπ/κών λειτουργών των διθεσίων Μειονοτικών Σχολείων είναι θέσεις αρρένων».*

Ιούλιος

ΔΟΕ: 5-11/7 ΜΕ' (45η) ΓΣ της Ομοσπονδίας. Από τις αποφάσεις της ΓΣ: *«Η υποχρεωτική εκπ/ση να υπαχθή στο χώρο της Δημοτικής Εκπ/σεως και η φοίτηση στα Νηπιαγωγεία να γίνη υποχρεωτική σε όλες τις περιοχές της χώρας».*

Από τις τοποθετήσεις επισήμων στην ΓΣ:

Υφ. Χρ. Καραπιπέρη: *«Πρέπει να συνεργαστούμε για το καλό του τόπου μας, για το καλό των παιδιών μας, για την επικράτηση και την επιβίωση της φυλής μας, επάνω στο βράχο αυτό που η μοίρα μας έταξε να γεννηθούμε».*

Ε. Παπανούτσος: *«Πολλές οι υποχρεώσεις σας, λίγες οι απολαβές σας, βαρύς ο σταυρός σας. Το έργο σας δύσκολο! Ο Θεός μαζί σας».*

Π. Παπανδρέου (διαβάστηκε μήνυμά του- δεν παραβρέθηκε): *«Οι διεκδικήσεις των δασκάλων δεν είναι στενά κλαδικά αιτήματα. Ο διδασκαλικός κλάδος διακρίνεται για τη βαθιά του πίστη και αφοσίωση στα ιδανικά της παιδείας και της κοινωνικής και Εθνικής προκοπής»*
[Τα αποσπάσματα αποτελούν επιλογές του «Δ.Β.» 797- 798]. Στα πρακτικά της συνέλευσης καταγράφεται και το αίτημα της αντικατάστασης του όρου "Επιθεωρητής" με τον όρο "Σχολικός Σύμβουλος".

ΟΛΜΕ: 2-7/7 ΜΣΤ' (46η) ΓΣ της Ομοσπονδίας.

14/7 Με έγγραφό του το ΔΣ προς το ΥΠΕΠΘ ζητά την επαναχορήγηση του επιδόματος ερημίας στους καθηγητές που υπηρετούν σε Γυμνάσια κωμοπόλεων με πληθυσμό μέχρι 2500 κατοίκους

15/7 Η πρώτη ανακοίνωση του νέου ΔΣ ζητά έγκαιρη και αμερόληπτη διατύπωση Π.Δ. και Υπ. Αποφάσεων για την ολοκλήρωση των εκπ/κών αλλαγών και καταλήγει: " Στην κρίσιμη για τη χώρα μας φάση της ένταξής μας στην ΕΟΚ θα εξαρτηθή από το επίπεδο της Παιδείας, εάν θα σταθούμε ως ισότιμα μέλη στην ευρωπαϊκή οικογένεια ή θα μείνουμε απλοί χειρώνακτες, χρήσιμοι μόνο για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών κρατών."

Αύγουστος

12/8 Κοινή σύσκεψη ΟΛΜΕ- ΔΟΕ (προκλήθηκε με πρωτοβουλία της ΟΛΜΕ) με στόχο την κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων της εκπ/σης. Μετά τη σύσκεψη η ΟΛΜΕ δηλώνει, ότι θα περιμένει τώρα ανάλογη πρωτοβουλία από τη μεριά της ΔΟΕ.

27/8 Εφημερίδα *«Εξόρμηση»*: *«η επιλογή των επιθεωρητών της Δ.Ε. έδειξε πως ήταν μια καθαρή χειροτονία υμετέρων και εκλεκτών της 7αετίας. Με τα ίδια κριτήρια έγινε και η τοποθέτησή τους»*. Η ΔΟΕ έχει ήδη ζητήσει την αναπομπή των πινάκων.

ΟΛΜΕ: 10/8 Συνάντηση ΔΣ με τον Υπ. Παιδείας με θέμα τις κρίσεις του εποπτικού προσωπικού. Η ΟΛΜΕ ζητά την αναπομπή των πινάκων γιατί δεν έγινε ισότιμη κρίση του εποπτικού προσωπικού, αφού χρησιμοποιήθηκαν μη προβλεπόμενα κριτήρια και περιπτώσεις συνεργασίας με το δικτατορικό καθεστώς αγνοήθηκαν. Ο Υπουργός αρνείται να αναπέμψει τον πίνακα και δηλώνει πως οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να προσφύγουν στο Σ.τ.Ε. και εκείνος θα παρέμβει για τη σύντομη εκδίκαση των προσφυγών [«Π.Δ.» 456].

10/8 Ανακοίνωση με θέμα την ελληνοτουρκική κρίση: *«...οι Εκπ/κοί Λειτουργοί Μ.Ε: α) Καταγγέλλουν όσο αυτούς που προσπαθούν με απροκάλυπτη χρήση βίας να ικανοποιήσουν σωβινιστικές τους επιδιώξεις, όσο κι εκείνους που, κρυφά ή φανερά, ανέχονται ή υποκινούν "δι' ίδιον όφελος" τέτοιους παραλογισμούς...»..*

ΥΠΕΠΘ: 13/8 [Προεδρίας] Ν. 417 (ΦΕΚ 214 τ.Α/17-5-76). "Περί επαναφοράς εν ισχύι των πειθαρχικών διατάξεων του Υπαλληλικού Κώδικος και περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως αυτών". Πρόκειται για την επαναφορά των άρθρων 131-175 του Ν. 1811/51, όπως αυτά τροποποιηθέντα ίσχυαν μέχρι την 20/4/67. Το άρθρο 132 παρ. 1 αντικαταστάθηκε ως εξής: *«Η έλλειψης πίστεως και αφοσιώσεως προς την Πατρίδα και τα εθνικά ιδεώδη, ως και η επιδίωξις, έργω ή λόγω, της δια βιαίων μέσων ανατροπής του υφιστάμενου πολιτειακού και κοινωνικού καθεστώτος»*.

Σεπτέμβριος

Ο Β. Κοντογιαννόπουλος Υφ. Παιδείας (Γ.Ε)

23/9 Το ΚΕΜΕ διοργανώνει ομιλίες για να αποσαφνισθούν οι στόχοι και η διδακτική των νέων μαθημάτων της Α' Γυμνασίου.

ΟΛΜΕ: 17/9 Επίσκεψη ΔΣ στο Υπ. Παιδείας για το θέμα της θεσμοθέτησης πολιτιστικών και αθλητικών εκδηλώσεων στα σχολεία. Στη συνάντηση παραβρέθηκε ο Υφυπουργός και ο πρόεδρος του ΚΕΜΕ. Το διπλό αίτημα των καθηγητών, να ενταχθεί στο διδακτικό ωράριο η πρόσθετη απασχόληση και να συμμετέχει ο κλάδος στον προγραμματισμό και στη οργάνωση των εκδηλώσεων, έγινε αποδεχτό.

30/9 Ανοιχτή επιστολή προς Κ. Καραμανλή: *«Θεσμοθετήσατε με αποφασιστικότητα νέα εκπ/κά μέτρα για τον εκσυγχρονισμό της εκπ/σεως...Θα γνωρίζετε ότι...οι εκπ/κοί της Μ.Ε. δοκιμάσθηκαν περισσότερο κατά τη διάρκεια της δικτατορίας... ο καθηγητής δεν μπορεί ν' απαλλαγεί από το άγχος του βιοπορισμού και να επιδοθεί αποδοτικά στο έργο του... είναι ανάγκη να ανανεώνει κάθε μέρα τον πνευματικό εξοπλισμό του... πράγμα που απαιτεί χρήμα, χρόνο και ενθουσιασμό... [έτσι]παρακαλούμε να παρέμβετε προσωπικά: 1)για την ικανοποίηση των οικονομικών αιτημάτων των καθηγητών με την ευκαιρία της συντάξεως του νέου μισθολογίου και 2)για την αύξηση των δαπανών στη Μ.Ε....ώστε να αντιμετωπισθεί η ανεπάρκεια διδακτικού προσωπικού και η έλλειψη αιθουσών διδασκαλίας».*

ΟΙΕΛΕ: 1/9 Αρχίζουν στο ΥΠΕΠΘ οι εργασίες της Ομάδας Εργασίας για τη σύνταξη του νέου σχεδίου νόμου για την Ιδιωτική Εκπαίδευση. Πρόεδρος ο Μ.Ν. Πνευματικός Αναπλ. Γ.Ε., μέλη: Ιωάννου Ι. Αναπλ. Γεν. Δ)ντής ΕΕ, Χουρδάκης Σ. Δ)ντή Ιδιωτικής Εκπαίδευσης, Σιμόπουλος Πρόεδρος Συνδέσμου Ιδιοκτητών και ο Γ. Φυσάκιςπρόεδρος της ΟΙΕΛΕ.

25-26/9 Συνεχίζονται οι εργασίες του 6ουΣυνέδριο της ΟΙΕΛΕ (Α' φάση 14-15/2/76)με κύριο θέμα την ψήφιση του νέου καταστατικού το οποίο προβλέπει τον εκσυγχρονισμό και προσαρμογή των σκοπών της ΟΙΕΛΕ, την καθιέρωση ενός αναλογικού συστήματος εκλογής, τον περιορισμό των εξουσιών του προέδρου, τη διεύρυνση του ΔΣ αλλά και την εξασφάλιση της ευκινησίας του. Οι Σύνεδροι ενέκριναν παμψηφεί τα 31 άρθρα του νέου καταστατικού. Στο συνέδριο αποφασίζεται και η εγγραφή της ΟΙΕΛΕ στην ΓΣΕΕ.

ΥΠΕΠΘ: 2/9 Φ.309.22/270/92357. "Περί μη διδασκαλίας κεφαλαίων καθαρεύουσας εκ του Αναγνωστικού Ε' Δημοτικού": *«δια τεχνικούς λόγους κατέστη αδύνατον να απαλειφθούν... τα κεφάλαια της καθαρευούσης, παρακαλούμεν όπως... προβήτε εις τας απαραιτήτους ενεργείας... δια την μη διδασκαλίαν των κεφαλαίων τούτων...».*

21/9 Εγκύκλιος 103703 προς Επιθεωρητάς Μ. & Δ. "Περί εγγραφής σπαστικών μαθητών εις τα σχολεία Γ.Ε.": *«Αν και δεν υιοθετείται η άποψις ορισμένων υπεραισιοδόξων επιστημόνων κατά την οποίαν όλα τα μειονεκτούντα άτομα είναι δυνατόν να ενταχθούν εις τα κανονικά σχολεία, εντούτοις δύναται να ισχύση τούτο δι' άτομα των οποίων ο βαθμός της μειονεξίας είναι μικρός... εις το εξής εξετάζετε με κατανόησιν τας περιπτώσεις αυτάς και καταβάλετε κάθε δυνατήν προσπάθειαν δια την εγγραφήν των εις τα σχολεία».*

Οκτώβριος

ΔΟΕ: 29/10 Ανακοίνωση, σχετική με τον προϋπολογισμό, προειδοποιεί ότι οι δάσκαλοι μετά την 1-1-77 δεν θα γυρίσουν στην εργασία τους, αν δεν ικανοποιηθούν οι υποσχέσεις που δόθηκαν την 1-4-76.

ΟΛΜΕ: 9/10 Η Συνέλευση των Προέδρων ΕΛΜΕ θεωρεί ότι **ο** Ν. 309/76 δεν εφαρμόζεται, πως δεν υπάρχουν αντικειμενικές συνθήκες για την εφαρμογή του προγράμματος των αθλητικών εκδηλώσεων στα σχολεία και τέλος πως η τρέχουσα ρύθμιση των μισθολογικών θεμάτων των Δ.Υ. εξακολουθεί να παραγνωρίζει το έργο τους.

12/10 Υπόμνημα για την ικανοποίηση οικονομικών αιτημάτων.

18/10 Διοργανώνει συγκέντρωση Συλλόγων Γονέων Αττικής, για να κλιμακώσει την πίεση προς το ΥΠΕΠΘ. Οι Σύλλογοι υποβάλλουν υπόμνημα προς το Υπουργείο, όπου ανάμεσα στα άλλα ζητούν και τη *«βελτίωση της θέσης του καθηγητή»*.

ΟΙΕΛΕ: 18/10 Πρώτη ετήσια ΓΣ ΣΙΕΛ. Σε ψήφισμά τους οι Ι.Ε. ζητούν *«τη ριζική αλλαγή στο πρόγραμμα και στο σύστημα σπουδών των Πανεπιστημιακών Σχολών που προετοιμάζουν εκπ/κους και την υπαγωγή των Π.Α. σε Πανεπιστημιακές Σχολές με τετράχρονη φοίτηση»*.

28/10 Ανακοίνωση διαμαρτυρίας για το νέο κανονισμό των μαθητικών κοινοτήτων *«θεωρεί: 1)την επιβολή του "καλού μαθητού" σαν εκπροσώπου της Κοινότητας καθαρά αντιπαιδαγωγική 2) τον διορισμό Καθηγητού Συμβούλου από τη δ/νση του σχολείου σαν απαράδεκτο και μειωτικό για τους καθηγητές...[και ζητά] να αφεθούν οι κοινότητες να λειτουργήσουν ελεύθερες»*.

ΥΠΕΠΘ: 9/10 Φ.322/16/115391 "Εγγραφή- φοίτησις νηπίων καθ' υπέρβασιν" Αποτελεί μνημόνευση παλαιότερης διαταγής (Φ.377/5/110265/16-10-75)που εγκαινιάζει μια σταθερή πολιτική εγγραφών στο νηπιαγωγείο καθ' υπέρβαση του 309/76.

Νοέμβριος

3-4/11 48ωρη απεργία της Ένωσης Καθηγητών Π.Α και Σ.Ν Ανακοίνωση: *«Για τρίτο κατά σειρά έτος ύστερα από τη μεταπολίτευση του 1974 οι Π.Α. και Σ.Ν. συνεχίζουν να λειτουργούν με βάση τις διατάξεις των νόμων της δικτατορίας... η Ένωσή μας ζητά επίμονα... Ανάπτυξη των Σχολών σε Ανώτατες...οι σπουδές να εκτείνονται σε τέσσερα χρόνια, από τα οποία τα τρία θα είναι έτη φοιτήσεως και ο τέταρτος θα είναι χρόνος πρακτικής ασκήσεως»*.

22/11 Συνάντηση Κ. Καραμανλή με ΔΣ ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, όπου δηλώνεται η αδυναμία της κυβέρνησης να ικανοποιήσει τα υποσχεθέντα λόγω δαπανών για την Εθνική Άμυνα. Η ΟΛΜΕ δηλώνει πως η προκηρυγμένη απεργία της θα πραγματοποιηθεί.

24/11 Με απόφασή της η Φιλοσοφική Σχολή Ιωαννίνων συμπαραστέκεται στον αγώνα των καθηγητών.

ΔΟΕ: 1/11 "Δ.Β" φ. 800 "Απαράδεκτη η γνωμοδότηση του ΚΕΜΕ": *«Συνεχίζεται η παραδοσιακή άρνηση για τη βελτίωση της λαϊκής παιδείας... τα βασικά σημεία της γνωμοδότησης είναι: 1. Παρασιωπά τελείως το θέμα της στάθμης των Σχολών. Δεν τις ορίζει ούτε ανώτατες ούτε ανώτερες... 2. Ορίζει σε τρία τα έτη φοίτησης...3.Το πρόγραμμα σπουδών δεν παρουσιάζει καμιά ουσιαστική διαφορά από το χθεσινό... 4.Το εκπ/κό προσωπικό των σχολών παραμένει το ίδιο... οι λίγοι παιδαγωγοί που υπάρχουν σήμερα, θα εξακολουθήσουν να είναι τα μόνα αμυδρά φώτα που απεγνωσμένα θα προσπαθούν να φωτίσουν έναν τεράστιο και πολυδιάστατο πνευματικό χώρο»*.

2/11 Αμέριστη συμπαράσταση στον αγώνα των καθηγητών Π.Α.

16/11 "Δ.Β" 801. Άρθρο του Θ. Χαραλαμπίδη προτείνει: *«να προστεθεί μια εβδόμη τάξη (πρώτη τάξη του επιβαλλόμενου να συσταθεί, κατά τη γνώμη μας, τριταξίου Ανωτέρου Δημοτικού Σχολείου, που θα βαδίζει παράλληλα με το τριετές Γυμνάσιο, σύμφωνα με τη μεταρρύθμιση του 1976 στα αστικά κέντρα και στα κεφαλοχώρια της υπαίθρου)»*.

19/11 Ανακοίνωση δίνει εντολή ν' αρχίσει η προπαρασκευή από τους Τοπικούς Συλλόγους έντονου απεργιακού αγώνα

23/11 Θάνατος σε αεροπορικό δυστύχημα του αντιστασιακού εκπαιδευτικού και μετέπειτα επιθεωρητή και επόπτη Νικηφόρου Ζήση.

ΟΛΜΕ: 2/11 Τηλεγράφημα προς Κ. Καραμανλή: *«Κλάδος καθηγητών Μέσης ευρίσκεται σε αναταραχή. Νέα καθήκοντα και νέες ευθύνες του ανατίθονται... επικαλούμαστε προσωπική παρέμβαση σας».*

2/11 Ανακοίνωση: *«Από τη μελέτη του κανονισμού [των μαθητικών. κοινοτήτων] προκύπτει ότι το πνεύμα του χαρακτηρίζεται από μιαν άγονη, ξεπερασμένη και αυταρχική μορφή εκπ/σης...[και με τα άρθρα του 1,4] υπάρχει φόβος να οδηγηθούμε πάλι στην εθνικιστική καπηλεία του ελληνοχριστιανισμού».*

4/11 Επανέρχεται το θέμα των πολιτιστικών εκδηλώσεων, μετά την έναρξη εφαρμογής τους και κρίνεται ότι *«υπάρχει κίνδυνος να περιέλθουν τα σχολεία σε αδυναμία εκτελέσεως του διδακτικού προγράμματος και να οδηγηθεί ο θεσμός σε αποτυχία συμπαρασύροντας και την όλη προσπάθεια της εκπ/κής αλλαγής».*

16/11 Μετά από συνάντηση (15/1)με τον Υφ. Οικονομικών Ι. Φικιώρη το ΔΣ προκηρύσσει 48ωρη προειδοποιητική απεργία.

19/11 Συνάντηση με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Τσάτσο και υποβολή (20-11-76)υπομνήματος με τα προβλήματα των καθηγητών. Από το υπόμνημα: *«Ο καθηγητής εργάζεται ετησίως 500- 600 ώρες περισσότερες από κάθε άλλον δημόσιο υπάλληλο... η διδασκαλία είναι εργασία τρεις φορές βαρύτερη από κάθε εργασία γραφείου, και μάλιστα όταν απευθύνεται προς τη σημερινή ανήσυχη, ορμητική και απαιτητική νεολαία... Οι συνθήκες εργασίας είναι στα περισσότερα σχολεία Μ.Ε απαράδεκτες... Τα παραπάνω αποδεικνύουν ότι η θέση των καθηγητών είναι υποβαθμισμένη από κάθε άποψη σε όρια που δεν είναι πλέον ανεκτά».*

22/11 Σύσκεψη με τον Πρωθυπουργό. Το ΔΣ εκτιμά ότι δεν απέδωσε κάτι διαφορετικό και καλεί τις ΕΛΜΕ στην εξαγγελμένη απεργία.

24-25/11 48ωρη απεργία. Βασικό αίτημα η ουσιαστική βελτίωση των αποδοχών. Τη δεύτερη ημέρα της απεργίας αποφασίζεται η εγκατάλειψη των διδακτικών υπερωριών από 6/12/76, ως μορφή κλιμάκωσης του αγώνα.

ΟΙΕΛΕ: 7/11 Συγκέντρωση γονέων-εκπ/κων διοργανωμένη από το ΣΙΕΛ με θέμα τα προβλήματα των μαθητών και εκπ/κών στην Ιδ. Εκπ/ση και τη θέση της μέσα στο σύνολο της εθνικής παιδείας στα πλαίσια της εκπ/κής αλλαγής. Από την εισήγηση της Α. Σιδέρη: *«Η ελληνική κυβέρνηση όμως με τα νέα μέτρα κλείνει έντεχνα τις πόρτες της [εκπαίδευσης]στα φτωχότερα παιδιά. Η εννιάχρονη υποχρεωτική φοίτηση μένει λόγος κενός όσο δε χορηγούνται οικογενειακά επιδόματα και δεν εξασφαλίζεται σίτιση και στέγη στα παιδιά που έχουν ανάγκη».*

8 /11 Έκτακτη ΓΣ των Ι.Ε. και απόφαση για απεργία.

12-13/11 48ωρη απεργία. Η Ομοσπονδία αποσπά την υπόσχεση να ισχύσει και για τους Ι.Ε. το ωράριο που προβλέπει ο 309/76 και να παρέχεται υπερωριακή αποζημίωση για έξτρα εργασία.

"Ι.Ε." 121 "Η απεργία μας" άρθρο του Δ. Τσιαγκλή: *«...η κυβέρνηση, ταυτίζοντας τη θέση της με της εργοδοσίας, αρνείται να αναγνωρίσει το λειτούργημα του εκπ/κού που υπηρετεί στα ιδιωτικά σχολεία...η Ιδ. Εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει σωστά μόνο όταν οι δάσκαλοι είναι κατοχυρωμένοι νομικά και όταν δεν αισθάνονται ανασφάλεια για τη θέση τους».*

ΥΠΕΠΘ: 17/11 Φ.209.4/17/134122 "Μείωσις του ωρολογίου Προγράμματος των Γυμνασίων και διδακτέα ύλη μαθημάτων τινών με περικεκομμένας ώρας": *«Κατόπιν του θεσμού των μαθητικών δραστηριοτήτων και της σχετικής*

γνωμοδοτήσεως του Τμήματος Μ.Ε του ΚΕΜΕ, παρακαλούμεν όπως, μέχρι της δημοσιεύσεως των νέων Α.Π., τεθούν από τούδε εις εφαρμογή εις τα υφ' υμάς Γυμνάσια... τα κάτωθι: [προχωρά σε αναλυτική περιγραφή συμπτύξεων και περικοπών ύλης από το σύνολο των μαθημάτων]».

Δεκέμβριος

ΔΟΕ: 10-11/12. 48ωρη απεργία με πυρήνα το αίτημα της εξόδου *«του δασκάλου από το τέλμα της υποτίμησης»*. Ειδικότερα αιτήματα: η χορήγηση ειδικού επιδόματος (Ν.22/75), υπερωριών (δηλαδή, ίση μεταχείριση με τους καθηγητές) και η ανύψωση των Π.Α σε σχολές Πανεπιστημιακές («Δ.Β.» 802, 2).

ΟΛΜΕ: 2/12 Συνάντηση με τον Υφ. Β. Κοντογιαννόπουλο. Το ΔΣ διαμαρτύρεται, γιατί τα υπηρεσιακά θέματα των καθηγητών προωθούνται με βραδύτητα και υποστηρίζει υπόμνημα - αίτημα των καθηγητών Φ. Αγωγής για την ίδρυση μιας νέας Πανεπιστημιακού επιπέδου Σχολής Φ. Αγωγής.

6/12 Οι καθηγητές εγκαταλείπουν, όπως είχε αποφασιστεί, τις διδακτικές υπερωρίες.

19/12 Η έκτακτη ΓΣ της Ομοσπονδίας θέτει ως όριο των επαφών του ΔΣ με την κυβέρνηση την 20-1-77. Αν, έως τότε, δεν έχουν υπάρξει θετικές απαντήσεις, δεσμεύει το ΔΣ να κηρύξει απεργίας διαρκείας.

"Π.Δ." κ. άρθρο "Ο Αγώνας σε εξέλιξη": *«Από τις αρχές Σεπτεμβρίου οι λειτουργοί Μ.Ε αγωνίστηκαν τόσο για την κάλυψη των 5600 κενών θέσεων διδακτικού προσωπικού στα Σχολεία Μ.Ε., όσο και για την άρση των μισθολογικών αδικιών... (η προσπάθειά τους)έπεισε το Υπουργείο να διορίσει 1240 νέους καθηγητές, από τους οποίους όμως δέχτηκαν το τελικά διορισμό οι 750 περίπου. Τα σχολεία είναι αδύνατο να λειτουργήσουν με τις τεράστιες ελλείψεις που υπάρχουν, αν οι καθηγητές δεν αναλάμβαναν πάλι το βαρύ έργο της υπερωριακής εργασίας... Η εγκατάλειψή [της]... παρά τις δυσμενείς επιπτώσεις που έχει για πολλούς καθηγητές, αποτελεί δεύτερη έντονη διαμαρτυρία, αλλά και ταυτόχρονα και ένα μέτρο που αποδεικνύει πως κατορθώνεται η λειτουργία των σχολείων παρά τις τεράστιες και πολλαπλές ελλείψεις».*

ΟΙΕΛΕ: 19/12 ΓΣ ΣΙΕΛ

"Ι.Ε." 121 Κύριο άρθρο "Η ώρα του μεγάλου Αγώνα": *«Το συνδικαλιστικό κίνημα των Ι.Ε. βρίσκεται σε μεγάλη ανάπτυξη... ο απεργιακός αγώνας που πλησιάζει δεν θα είναι παθητικός... Οι εργοδότες μας είναι αντίπαλοί μας και το έχουν αποδείξει με έργα. Η απάντησή μας σε πονηρές προτάσεις είναι: Συσπείρωση και πειθαρχία στις εντολές της Συνέλευσης και των διοικητικών οργάνων του ΣΙΕΛ και της ΟΙΕΛΕ..».*

"Ι.Ε." 121 Αναδημοσίευση από Ενημερωτικό Δελτίο του Συλλόγου Ιδιοκτητών: *«Λειτουργήστε με κάθε τρόπο τα σχολεία σας! Εξηγήστε στους εκπαιδευτικούς των σχολείων σας ότι η Αλόη Σιδέρη και η παρέα της εξυπηρετούν ξένα συμφέροντα που εκπροσωπούνται από τα ξένα σχολεία... Στόχος μας ν' αποδείξουμε τον καταστροφικό ρόλο του ΔΣ του ΣΙΕΛ... Αποδείξτε ότι το ΔΣ του ΣΙΕΛ δουλεύει σε πέντε μεγάλα σχολεία και κυρίως ΞΕΝΑ... Αποδείξτε με βάση τις ανακοινώσεις της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ, ότι το αίτημα της μετατάξεως ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ να γίνη δεκτό, παρά την δική μας ευνοϊκή διάθεση και υποστήριξη... Συνδεθήτε με τον τομεάρχη σας και τους συναδέλφους της περιοχής σας... Ειδοποιήστε το γραφείο Συνδέσμου για κάθε κίνηση, έστω και φαινομενικά ασήμαντη».*

ΥΠΕΠΘ: 3/12 (ΦΕΚ 323/τ.Α) "Περί προσλήψεως προσθέτων εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαίδευσης επί σχέσει εργασίας ιδιωτικού δικαίου": *«...λόγω της μεσούντος του*

σχολικού έτους αιφνίδιας αποχής των εκπαιδευτικών λειτουργών μέσης εκπαιδεύσεως από της υπερωριακής διδασκαλίας, προτάσει του υπουργικού Συμβουλίου, αποφασίζομεν:... επιτρέπεται όπως δια πράξεως του ΓΕΜΕ, Προϊσταμένου Εκπαιδευτικής Περιφερείας ή του νομίμου αυτού αναπληρωτού, μη δημοσιευμένης εις την ΕτΚ, να προσλαμβάνωνται ως πρόσθετοι εκπαιδευτικοί επί σχέσει εργασίας ιδιωτικού δικαίου». Η Πράξη αποτέλεσε αντίδραση της κυβέρνησης στην επιλογή των καθηγητών να εγκαταλείψουν τις υπερωρίες και κυρώθηκε με το νόμο 568 (ΦΕΚ 90 τ.Α)στις 26/3/77. [πηγή: Α. Νίκας, Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, Αθήνα 1983, 48].

8/12 Υπ. Προεδρίας ΓΔ 1/2/23/20479 Προς όλα τα Υπουργεία "Απλούστευση της γλώσσας των δημοσίων εγγράφων": *«Μετά την καθιέρωση της νεοελληνικής γλώσσας σε όλες τις βαθμίδες της εκπ/σεως...το επόμενο βήμα πρέπει να είναι η απλούστευση της γλώσσας των εγγράφων στη Δημόσια Διοίκηση γενικά... Αλλά η προσπάθεια αυτή ίσως φανεί σε πολλούς με πρώτη ματιά, εξαιρετικά δύσκολη. Πώς θα μπορέσουν, από την μια μέρα στην άλλη, δεκάδες χιλιάδες υπάλληλοι να αλλάξουν τη γλώσσα που από χρόνια χρησιμοποιούν και να μάθουν μια "νέα γλώσσα»; Κι όμως δεν είναι τόσο δύσκολο...δεν πρόκειται για νέα γλώσσα. Είναι η γλώσσα που όλοι μας την μιλάμε σπίτι μας, μέσα στην οικογένειά μας, με τους φίλους μας και γνωστούς μας, αλλά και στο ίδιο το γραφείο μας με τους συναδέλφους μας. Έπειτα θα δώσουμε ένα σύντομο βοήθημα, που ακολουθεί ως Παράρτημα... και μια σειρά από Υποδείγματα...».*

1977
Ιανουάριος

14/1 Η κυβέρνηση συγκροτεί επιτροπή για τη μελέτη του μισθολογίου των Δ.Υ. Στην επιτροπή συμμετέχουν αντιπρόσωποι ΔΟΕ και ΟΛΜΕ υπό τη ΣΕΔΟ. Εκπρόσωπος της ΣΕΔΟ στην επιτροπή: ο Πρόεδρος της ΟΛΜΕ.

10/1 Παπαγιαννάκης Μ., «Η πρόταση του ΠΑΣΟΚ για δημοκρατική "συνεργασία"«, [*«Ο Πολίτης»*, τ. 8, 8]: *«Μετά τη μεταπολίτευση και αφού συνέβαλε κι αυτός [Ο Α. Παπανδρέου]όσο και το ΚΚΕ στη διατύπωση της άποψης περί "απλής αλλαγής φρουράς", αρνήθηκε κάθε μορφή ενότητας με οποιαδήποτε πολιτική δύναμη (έξω, φυσικά, από τη καταβρόχθιση της Δημοκρατικής Άμυνας...)αναγορεύτηκε δημόσιος κατήγορος και τιμητής του συνόλου των άλλων πολιτικών δυνάμεων... στη βάση του συνθηματολογικού του εθνικού- κοινωνικού- πολιτικού τριπτύχου προσάπτοντας στους πάντες παντός είδους "μειοδοσίες", εθνικές (ΝΔ και ΚΚΕ), κοινωνικές (ΚΚΕεσ.), πολιτικές (ΕΚ), μετρώντας τη πολιτική τους πάνω στο αφηρημένο πρότυπο κάποιον γενικολογιών που συνιστούν τόσο το πρόγραμμα όσο και τις καταστατικές αρχές του κινήματός του».*

ΔΟΕ: Κυκλοφορεί η εφημερίδα *«Προοδευτική Παιδεία»* με εκδότη την Ευανθία Δημ. Ιατρίδη (γυναίκα του Δ. Ιατρίδη). Η εφημερίδα θα εκφράσει τις θέσεις και τα στελέχη της ενιαίας ΔΑΣΚ αρχικά και αργότερα τις θέσεις της ΠΑΣΚ. Θα εκδώσει 36 φύλλα και θα κλείσει τον Ιούνιο του 1981. Στις στήλες της θα δημοσιευθούν σειρά άρθρων, που θα περιγράψουν και προτείνουν το νέο θεσμό του Σ.Σ., ως θεσμικό εργαλείο απαραίτητο για τον εκσυγχρονισμό του ελληνικού σχολείου. Στην ίδια εφημερίδα ακόμη θα επιχειρηθεί η κατάθεση ενός συνεκτικού προοδευτικού λόγου, που θα περιγράψει γενικότερα ένα δημοκρατικό σχολείο και μια νέα μορφή δημοκρατικότερης διαχείρισης και διοίκησής του.

ΟΛΜΕ: "Π.Δ.» 462 κύριο άρθρο Προχωρούμε προς απεργία διαρκείας": *«Κάθε προσπάθεια για βελτίωση της Παιδείας πρέπει να αρχίζει από τον εκπαιδευτικό. Τίποτα δεν μπορεί να εξυγώσει την παιδεία χωρίς τη συμβολή του λειτουργού της... Ο κλάδος των καθηγητών ζήτησε χωρίς υπερβολές και ακρότητες την ηθική και υλική αποκατάσταση μέσα σε λογικά πλαίσια... Η προθεσμία των διαβουλεύσεων λήγει στις 20 Ιανουαρίου. Μετά... ο κλάδος θα διεκδικήσει δυναμικά ό,τι δικαιούται.».*

19/1 Το ΔΣ παραδίδει υπόμνημα στον Υπουργό Παιδείας, όπου σημειώνεται η πρόθεση απεργιακών κινητοποιήσεων αν δεν *«αποκατασταθεί μισθολογικά ο κλάδος».*

ΥΠΕΠΘ: 5/1 (ΦΕΚ 9/14-1-77) "Περί συστάσεως και συνθέσεως Υπηρεσιακών και Πειθαρχικών Συμβουλίων του προσωπικού της Γενικής Εκπαιδεύσεως"

21/1 φ. 900.2/9/6411 "Σύνταξη εκθέσεων ουσιαστικών προσόντων": *«Σας ανακοινώνουμε ότι [με βάση το Π.Δ. 16/77]... προστίθεται στην αξιολογική κατάταξη των υπαλλήλων στο ενδιάμεσο των χαρακτηρισμών "άριστος" και "καλός" ο χαρακτηρισμός "λίαν καλώς"... η έκδοση του νέου διατάγματος κρίθηκε απαραίτητη, επειδή... οι συστάσεις μας για τη σύνταξη αντικειμενικών εκθέσεων που να ανταποκρίνονται εις τα πράγματα... δεν τηρήθηκε».*

28/1 Π.Δ.. 51 "Περί των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του εποπτικού Προσωπικού Δημοτικής Εκπαιδεύσεως": *«Άρθρο 1. Οι Επιθεωρηταί Δ.Ε. Β' και Α' ασκούν κατά τας διατάξεις του άρθρου 20, παρ. 2, του Ν. 309/76 διοίκησιν, εποπτείαν, έλεγχον, επιστημονικήν και επαγγελματικήν καθοδήγησιν επί των Σχολείων Δ.Ε και του προσωπικού αυτών... και συντάσσουν έκθεσιν ουσιαστικών προσόντων».*

Φεβρουάριος

ΔΟΕ: 15/2 "Δ.Β" 806 κύριο άρθρο "Πού βαδίζει η Λαϊκή μας παιδεία;": *«Ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται το όλο θέμα των Π.Α., δεν αφήνει καμία αμφιβολία ότι η Λαϊκή μας Παιδεία οδηγείται σ' έναν βαθμιαίο μαρασμό... Το πράγμα έγινε έγκαιρα αντιληπτό, αλλά αντί της επιβαλλομένης θεραπείας ακολούθησε η ασπιρίνη και το μαντζούνι. Νόμος που καταργεί τις εισαγωγικές εξετάσεις στις Π.Α.και στις Σ.Ν.και δέχεται μόνο απολυτηριούχους με βαθμό 17 1/2 και πάνω».*

15/2 "Δ.Β" 806 [Για τις σχέσεις των Επιθεωρητών με τις επικείμενες εκλογές αιρετών] *«Τοποθετούμε τον οφθαλμό του κλάδου σ' όλα τα υπηρεσιακά συμβούλια για να μας προστατεύση από τις ανθρώπινες αδυναμίες και από ορισμένες κακές έξεις του παρελθόντος. Γι' αυτό οι Επιθεωρητές πρέπει να βοηθήσουν...[και μπορούν]Μόνο με δυο τρόπους: 1) Να μη σημειώσουν καμιά ανάμιξη στις εκλογικές δραστηριότητες του κλάδου και 2) Να σεβαστούν τους αιρετούς μας στα υπηρεσιακά συμβούλια».*

ΟΛΜΕ: 2/2 Με ανακοίνωσή της καταδικάζει την κλήση σε απολογία των μελών του ΔΣ της ΕΛΜΕ Β' Ανατ. Αττικής. Το ΔΣ της ΕΛΜΕ με τηλεγράφημά του στο ΥΠΕΠΘ και εφημερίδες των Αθηνών είχε κρίνει μέτρα του (ανάθεση υπερωριών σε έκτακτους καθηγητές κ.α)ως *«αφελληνισμό νεοελληνικής παιδείας»*. Το ΔΣ της ΟΛΜΕ στην ανακοίνωση συμπαράστασης παρατηρεί: *«δεν είναι αδικαιολόγητη και κάποια οξύτητα στην κριτική, όταν αυτοί που κρίνουν νομίζουν ότι διαφαίνεται κάποιος κίνδυνος να εξασθενίσει η εθνική πολιτιστική παρουσία μας μέσα στην οικογένεια των ευρωπαϊκών χωρών»*.

15/2 Υπόμνημα προς τον Υπ. Παιδείας: *«...Επισημαίνουμε τώρα τη νέα πρόσθετη επιβάρυνση του έργου των καθηγητών που προκύπτει με την καθιέρωση των πρόχειρων διαγωνισμάτων εξ αιτίας της εφαρμογής του ορθού μέτρου της καταργήσεως των γραπτών εξετάσεων Α' τετραμήνου στα σχολεία Μ.Ε.... για κάθε καθηγητή ο χρόνος απασχολήσεως ετησίως είναι... 408 ώρες.... Αυτή η πρόσθετη απασχόληση δεν μπορεί να προσφερθεί δωρεάν»* («Π.Δ.» 463, 3).

17/2 Εξαγγέλλει απεργία διαρκείας από 2/3/77 και αρχίζει κύκλο επαφών με φορείς και κόμματα.

ΟΙΕΛΕ: 18/2 Συνάντηση με Β. Κοντογιαννόπουλο. Ο Υφυπουργός δηλώνει ότι οι Ι.Ε.. δεν είναι εκπ/κοί λειτουργοί και πως αυτό αποτελεί θέση της πολιτείας. Έτσι το σ.ν. για την Ιδ. Εκπ/ση αφορά τους Ι.Ε. και τους ιδιοκτήτες και το κράτος μόνο ως διαιτητής επεμβαίνει. Η αντιπροσωπία του ΣΙΕΛ αποχωρεί από τη συνάντηση.

27/2 ΓΣ του ΣΙΕΛ αποφασίζει, με 502 υπέρ και 1 ψήφο κατά, την κάθοδο σε απεργιακό αγώνα διαρκείας και εξουσιοδοτεί το ΔΣ σε συνεννόηση με την ΟΙΕΛΕ να αποφασίσει την έναρξη.

ΥΠΕΠΘ: 12/2 Π.Δ. 127 (ΦΕΚ 40 τ. Α') για την οργάνωση και λειτουργία ΣΕΛΜΕ

14/2 Φ.361.23/273/16239 "Περί καθορισμού Δ. Σχολείων παραμεθορίων περιοχών": Καθορίζονται *«τα σχολεία παραμεθορίων περιοχών δια την εφαρμογήν των διατάξεων του άρθρου 4 του Ν.Δ 3585/58»*.

Μάρτιος

Φωτεινός Α., *«Ο Πολίτης»*, τ. 10, 86 [κριτική παρουσίαση του βιβλίου του παιδαγωγικού Εργαστηρίου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων]: *«Τομή λοιπόν του γλωσσικού, του εκπαιδευτικού και του κοινωνικού ζητήματος μπορεί να θεωρηθεί το θέμα της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών από μετάφραση... τέμνει την ιδεολογία του*

αστισμού στη μεγάλη ιδέα της αφετηρίας της, την αρχαιολατρία της. Είναι το περίφημο ζήτημα της "συνέχειας" του ελληνισμού. ...[την]εργασία ετούτη... την συνέχει κοινή διαπίστωση και κοινή έγνοια... Μια επιστημονική... να εμπλουτιστούν οι τωρινές αναζητήσεις με τα επιτεύγματα της σύγχρονης παιδαγωγική και ψυχολογίας, να ξεβοτανιστεί η διδασκαλία στη μέση εκπαίδευση από την καταθλιπτική κληρονομιά τεσσάρων χρόνων Φιλοσοφικής στο Αθήνησι... Μια πολιτική έννοια που τη διαμορφώνει μια πολιτική διαπίστωση: Εδώ και δυόμισι χρόνια... ο λεγόμενος εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης παραμένει ωραίο κενό, αναιμική υπόσχεση χωρίς ιδεολογικό περιεχόμενο... Και τέλος μια ιστορική διαπίστωση και μια αντίστοιχη μέριμνα για τα τωρινά: Μελέτη των προβλημάτων και των προσπαθειών που έφτιαξαν και χάλασαν προηγούμενες μεταρρυθμίσεις».

ΔΟΕ: 3/3 Έκτακτη ΓΣ με θέμα τις οικονομικές διεκδικήσεις και τις Π.Α.

27/3Πρώτες εκλογές, μετά τη μεταπολίτευση για τα αιρετά υπηρεσιακά συμβούλια ΚΥΣΔΕ- ΑΚΥΣΔΕ. Ένας αιρετός αντιπρόσωπος εργαζομένων. Οι εκλογές έγιναν με ενιαίο ψηφοδέλτιο και εκλέχθηκαν για το ΚΥΣΔΕ ο Πυργάκης Ν. με 30.79% και το ΑΚΥΣΔΕ ο Λαλιώτης Κ. με 34.21%

ΟΛΜΕ: 2/3 Αρχίζει η μεγάλη απεργία της Ομοσπονδίας με *«αίτημα καλύτερη ποιότητα εκπ/σης με καλύτερα αμειβόμενους εκπ/ούς»*.

3/3 Δήλωση του Α. Παπανδρέου, μετά τη συνάντηση του με το ΔΣ (2/3) στις εφημερίδες: *«Αποτελεί σκάνδαλο το γεγονός ότι το 1/3 των Δ.Υ- εξαιρούνται οι ένοπλες δυνάμεις- δηλαδή οι καθηγητές και οι δάσκαλοι έχουν αποδοχές ίσες με το 1/6 των συνολικών αποδοχών των Δ.Υ...Ο αγώνας των καθηγητών για δίκαια αμοιβή είναι αγώνας για την παιδεία...και την επιβίωση του έθνους»*. Μετά λίγες ώρες ανακοίνωση του Υπουργού Παιδείας αμφισβητεί τα στοιχεία και σημειώνει: *«λυπούμαι αληθινά, διότι αντί να συστήσει στους εκπ/κούς να διακόψουν αμέσως την απεργία τους... τους ενθαρρύνει να συνεχίσουν καταδικάζοντας έτσι τα νιάτα της πατρίδος για τα οποία προσποιείται ότι τόσον ενδιαφέρεται»*.

4/3 Ανακοίνωση της ΟΛΜΕ επιβεβαιώνει τα στοιχεία Παπανδρέου. Ακολουθούν δηλώσεις συμπαράστασης όλου του φάσματος της αντιπολίτευσης.

10/3 Δήλωση Γ. Ράλλη *«για να καθησυχάσω τους γονείς [δηλώνω] ότι ενδεχόμενη παράταση της απεργίας... θα έχει ως συνέπεια ανάλογη παράταση του διδακτικού έτους»*.

11/3 Μεγάλη ανοιχτή συγκέντρωση στο Σπόρτιγκ καθηγητών με τη συμπαράσταση γονιών και φορέων.

16/3 Η κυβέρνηση αποφασίζει την περικοπή των αποδοχών των απεργών. Το ΔΣ προσθέτει στις διεκδικήσεις και την επιστροφή των αποδοχών που περικόπτονται και κάνει έκκληση στην κοινή γνώμη να ενισχύσει τον αγώνα μέσω του λογαριασμού που ανοίχτηκε στην Εθνική. Οι καταθέσεις απαγορεύονται από την κυβέρνηση. Την ίδια μέρα πρωτοβουλία της ΟΛΜΕ, να οργανώσει αριθμός απεργών σε κάθε σχολείο τις εκδηλώσεις και ομιλίες για τον εορτασμό της 25ης Μαρτίου, συναντά τη σφοδρή αντίδραση της κυβέρνησης που διαλύει δοκιμαστικές παρελάσεις και απαγορεύει ομιλίες γιατί μια τέτοια διαδικασία *«θα γελοιοποιούσε τον εορτασμό»*.

20,23 & 28/3 Προσπάθειες διαμεσολάβησης μεταξύ ΟΛΜΕ και ΥΠΕΠΘ του εποπτικού προσωπικού, του Γ. Μαύρου και τέλος της ΓΣΕΕ- ΑΣΓΜΕ αποβαίνουν άκαρπες.

22/3 Εκδήλωση γονιών κατά της συνέχισης της απεργίας.

23/3 Δήλωση Του Γ. Ράλλη: *«Από μερίδα του τύπου επιχειρήθηκε να χαρακτηρισθεί η χθεσινή εκδήλωση γονέων... ως υποκινούμενη από τον κομματικό μηχανισμό της Ν.Δ. Τούτο είναι αναληθέστατο...αποτελεί [όμως] παρήγορο φαινόμενο...Η ίδια μερίδα του τύπου.[έδωσε] τη μεγαλύτερη προβολή στην κινητοποίηση όλων των*

αριστερών δημάρχων και οργανώσεων υπέρ των απεργών, που αποδεικνύει ακριβώς ότι η συνέχιση της υπαγορεύεται και συντηρείται και από πολιτικές σκοπιμότητες».

29/3 Ο Γ. Γραμματέας της ΓΣΕΕ παρουσιάζεται στα γραφεία της ΟΛΜΕ και προτείνει να μεσολαβήσει μεταξύ κυβέρνησης κι Ομοσπονδίας ώστε να λυθεί η απεργία [πηγή Α. Νίκας, Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών της Μ.Ε., Αθηνά 1983, 49].

30/3 Τηλεφωνική κλήση της ΟΛΜΕ στο ΥΠΕΠΘ. Μετά από εισήγηση του Κ. Λάσκαρη προς την κυβέρνηση συγκροτείται επιτροπή υπό την προεδρία του Υπ. Οικονομικών Ε. Δεβλέτογλου και με τη συμμετοχή του Υπ. Εργασίας, του Γ. Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ, του Προέδρου και Γ.Γ της ΓΣΕΕ και του Προέδρου της ΟΛΜΕ η οποία καταλήγει σε έντυπη συμφωνία που υπογράφεται από τα μέλη της. Στη συμφωνία η κυβέρνηση υπόσχεται *«να άρη τας αδικίας... εν τω μέτρω του δυνατού δια του νέου μισθολογίου η εφαρμογή του οποίου θα αρχίση το βραδύτερον από της 1ης Ιανουαρίου 1978».* Και η ΟΛΜΕ *«ανεγνώρισε το επιδειχθέν υπό της κυβερνήσεως ενδιαφέρον προς αποκατάστασιν των από μακρού χρονολογουμένων αδικιών εις βάρος των καθηγητών... [και]απεδέχθη την παράταση του σχολικού έτους επί τινάς ημέρας...».* Τέλος η κυβέρνηση υποσχέθηκε *«ότι θα καταβάλη καθε προσπάθεια δικαιοτέρας ρυθμίσεως του συστήματος υπερωριών από 1ης Ιουλίου ενεστώτος έτους...[υπερωριακή αποζημίωση από 17-19 ώρες σε 40-60]».*

31/3 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Ανακοίνωση: *«Ύστερα από 30 μέρες απεργίας οι καθηγητές επιστρέφουν σήμερα (1/4) στα σχολεία τους. Η- έστω και- μερική δικαίωσή τους εξαλείφει ένα μεγάλο μέρος της πικρίας τους».*

ΟΙΕΛΕ: 7/3 Αρχίζει η μεγάλη απεργία της ΟΙΕΛΕ με αιτήματα: α)εξάχρονη σύμβαση μετά τη γήφιση του νέου νόμου για τη Ιδ. Εκπ/ση, β) ο Ι.Ε. που απομακρύνεται από το σχολείου του μετά τη λήξη της σύμβασής του και αφού ο ιδιοκτήτης έχει προσφύγει σε συμβούλιο που θα την κρίνει, να μπορεί να επιλέξει μεταξύ αποζημίωσης ή μετάταξης στο δημόσιο, γ) για πειθαρχικά παραπτώματα ή επαγγελματική ανεπάρκεια αρμόδια να είναι τα υπηρεσιακά συμβούλια του δημοσίου, δ) την κατάρτιση επετηρίδας και την τήρησή της, ε)την επαναπρόσληψη των απολυμένων και την πληρωμή των ημερών της απεργίας και στ) απόλυτη εφαρμογή των νόμων για εξομοίωση των αποδοχών ιδιωτικών και δημοσίων εκπαιδευτικών.

8/3 Ο σύνδεσμος των Ιδιοκτητών Ιδ. Σχολείων κηρύσσει λοκ- άουτ. Το ΔΣ ξεκινά επαφές με το σύνολο των πολιτικών κομμάτων.

11/3 Κοινή ανακοίνωση ΟΙΕΛΕ- ΟΛΜΕ, συμμετοχή στη συγκέντρωση του Σπόρτιγκ. Τέλος του πρώτου πενθημέρου νέα ΓΣ και απόφαση για νέο απεργιακό πενθήμερο. Υπέρ νέου πενθημέρου 703, κατά της απεργίας 1 και 26 υπέρ απεργίας διαρκείας. Η τακτική των πενθημέρων θα συνεχισθεί μέχρι το τέλος της απεργίας, με συνεχή αύξηση της συμμετοχής.

14/3 Λήξη του λοκ- άουτ

15/3 Συγκέντρωση γονιών και απεργών στο *«Αλάμπρα».*

22/3 Συγκέντρωση και συλλήψεις απεργών έξω από τη σχολή *«Άγιος Ιωσήφ».* Συγκέντρωση ανησυχούντων γονέων στον *«Ορφέα».*

23/3 Συνάντηση ΟΙΕΛΕ- Β. Κοντογιαννόπουλου χωρίς αποτέλεσμα.

24/3 Οι απεργοί γιορτάζουν την 25η Μαρτίου στο *«Ακροπόλ».* Η τελετή, που ακολουθεί το τυπικό των σχολικών εορτών, διαρκεί μίαμιση ώρα. Στην απαγγελία των ποιημάτων εναλλάσσονται μαθητές και εκπαιδευτικοί. Ο πανηγυρικός της ημέρας εκφωνείται από την Αλόη Σιδέρη, η οποία καταλήγει: *«Όταν ο σάλος της μάχης κοπάσει, τότε είναι ο κίνδυνος να εισβάλλουν πάλι τα μικρά, τα μικρά και ταπεινά. Με τα οχυρά μας αφρούρητα ανεπαίσθητα μας κερδίζει ο εχθρός την ώρα που ανύποπτοι μηρυκάζουμε δάφνες προγονικές. Σαν τους αρχαίους Σπαρτιάτες*

λοιπόν έχουμε χρέος να γυμνάζουμε αδιάκοπα την γυχή μας στο δάρρος. Τότε μόνο είμαστε άξιοι απόγονοι εκείνων των γενναίων, αν καθημερινά πραγματώνουμε την ιδέα της λευτεριάς, που αυτοί αξιώθηκαν τόσο λαμπρά να καταχτήσουν μαχόμενοι».

29/3 Στη Γκαλερί *«Ώρα»* εγκαινιάζεται έκθεση υπέρ των απεργών με έργα που προσέφεραν καλλιτέχνες με σκοπό την ενίσχυση του απεργιακού ταμείου.

ΥΠΕΠΘ: 23/3 Π.Δ. 295 (ΦΕΚ 96 τ. Α'/4-4-77) "Περί καθηκόντων και αρμοδιοτήτων του εποπτικού προσωπικού Μ. Εκπ/σεως": *«Άρθρο 1 #3 ...καθοδηγούν τους εκπ/κούς εις την εκτέλεσιν των διδακτικών και εποπτικών επί των μαθητών καθηκόντων των...#9 Εποπτεύουν, διοικούν, καθοδηγούν, επιθεωρούν και ελέγχουν το διδακτικόν προσωπικόν των σχολείων...#15 Ενεργούν διοικητικάς ανακρίσεις είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατ' εντολήν προϊσταμένης αυτών Αρχής...».*

23/3 Π.Δ. 296 (ΦΕΚ 96) "Περί του τύπου και του περιεχομένου των εκθέσεων ουσιαστικών προσόντων των εκπ/κών, της επιδείξεως ή ανακοινώσεως τούτων, των δυνάμενων να υποβληθούν ενστάσεων". Παρατίθεται ο ακριβής τύπος της έκθεσης που προβλέπει τη συμπλήρωση στοιχείων που αφορούν στην οικογενειακή και στρατολογική κατάσταση του κρινομένου, καθώς και στην αξιολόγηση των *«ουσιαστικών προσόντων»* σε πέντε *«τομείς»* [διδακτικό, διοικητικό, επιστημονικό, ευσυνειδησίας, δράσης και συμπεριφοράς εντός και εκτός υπηρεσίας].

Απρίλιος

ΟΛΜΕ: 13/4 Πρώτες εκλογές για την ανάδειξη αιρετών στα υπηρεσιακά συμβούλια. Τα συνολικά αποτελέσματα, όσο αφορά τους ταχτικούς υποψήφιους έχουν ως εξής :

ΑΚΥΣΜΕ		ΚΥΣΜΕ	
Πλειαδάκης Μ.	5536	Αλεξανδρίδης Α.	6242
Ηλίας Γ.	2128	Στεφανάκης Γ.	2144
Γεωργούλας Π.	1901	Ηλιάδης Π.	1792
Μπούτος Η.	1026	Μαυραγάνης Δ.	691
Πάνου Δ.	932		

ΟΙΕΛΕ: 1/4 Το ΥΠΕΠΘ προσκαλεί την ΟΙΕΛΕ να λάβει μέρος στην επιτροπή σύνταξης του σ.ν.για την Ιδ. Εκπ/ση. Από την Ομοσπονδία ζητήθηκε αναβολή.

2/4 Τελευταία μέρα της απεργίας. Τα σχολεία κλείνουν για τις διακοπές του Πάσχα.

7&16/4 Άκαρπες συναντήσεις ΔΣ με α)Γ. Γραμματέα ΥΠΕΠΘ και β) με Υπουργό και Υφυπουργό Παιδείας.

15/4 Ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών σε συνεδρίαση του ΔΣ εκδίδει ανακοίνωση όπου αναγνωρίζεται η συνταγματικότητα της *«μονιμότητας»* των Ι.Ε.

17/4 Η ΓΣ αποφασίζει τη συνέχιση της απεργίας με 1052 ψήφους υπέρ και 10 κατά.

18/4 Επιστράτευση των Ι.Ε. και επίταξη των Ιδ. Σχολείων.

19/4 Στη ΓΣ η πρόταση του ΔΣ: *«Αναγκαζόμαστε κάτω από τα βίαια μέτρα της κυβέρνησης που δεν έλυσε το πρόβλημα να γυρίσουμε στα σχολεία. Εμμένουμε στις διεκδικήσεις μας... αν το νομοσχέδιο γηφισθεί κατά τη διάρκεια της επίταξης, δηλώνουμε ότι δεν το αποδεχόμαστε και καλούμε το κλάδο σε ετοιμότητα».* γίνεται ομόφωνα αποδεχτή. Το γήφισμα της ΓΣ σημειώνει: *«Η επίταξη του κλάδου μας με διάταγμα του Γκιζίκη είναι δέμα που αφορά γενικότερα δημοκρατικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες των εργαζομένων...[καλούμε]την κυβέρνηση να αναλογιστεί τις πολιτικές ευθύνες της».*

20/4 Η απεργία διακόπτεται.

ΥΠΕΠΘ: 18/4 [Έγκριση πρότασης Υπ. Παιδείας (933/18-4/77)] Αριθ. 225 "Περί παροχής εγκρίσεως του Πρωθυπουργού περί επιτάξεως των Ιδιωτικών Εκπ/κών" : *«Παρέχομεν την έγκρισιν ημών, όπως κατά την διάρκειαν των ως άνω ανωμάλων συνθηκών οι Υπουργοί Εθνικής Παιδεία ...και Οικονομικών προβαίνουν εις επίταξιν των ανά την χώραν ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων ομού μετά του πάσης φύσεως προσωπικού αυτών.».*

Μάιος

7-9/5 Πανελλήνια διάσκεψη της Ε.ΔΗ.Κ στα Γιάννενα για την Παιδεία. Ανταπόκριση: *«Το Βήμα»* 8-10/5/77.

12/5 Το ΔΣ του Ταμείου Αρωγής των Εκπ/κών παραδίδει στον Υπουργό Αμύνης επιταγή 3.000.000 υπέρ Εθνικού Στόλου.

24/5 Η ΣΕΔΟ υποβάλλει έγγραφο στον Υπ. Προεδρίας Γ. Ράλλη με τις παρατηρήσεις της για το προσχέδιο νόμου για το συνδικαλισμό: *«η οκταήμερη προθεσμία που μας δίνεται δεν επαρκεί σε καμιά περίπτωση για την ουσιαστική συμμετοχή μας στην καταρτισμό ενός τόσο σοβαρού νομοθετήματος... Με το σχέδιο καταργείται το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της απεργίας...».* Ο Υπουργός είχε υποσχεθεί 45 μέρες προθεσμία για συζήτηση, το καλοκαίρι του '76.

ΔΟΕ: 3/5 "Δ.Β" κύριο άρθρο "Κ.Ε.Μ.Ε. Το..."Μαντείο" του Υπουργείου Παιδείας": *«Χρόνια και χρόνια ταλανίζουν τα εκπ/κά μας θέματα στα ποικιλώνυμα εκπαιδευτικά συμβούλια...Με το ΚΕΜΕ η Παιδεία μας απόκτησε σήμερα ένα είδος "Μαντείου" που χρησμοδοτεί πάνω στα εκπ/κά μας θέματα... με τη διαφορά, ότι ο υποβολέας του δεν προέρχεται από το ίδιο του το ιερατείο, αλλά από το Υπ. Παιδείας...ο πρώτος και ιστορικός... χρησμός... ήταν η γνωμοδότηση του για τις Π.Α.».*

3/5 Εισήγηση στη ΓΣ: *«Το Α.Π. που εκπονήθηκε από το ΚΕΜΕ, δεν μπόρεσε να ικανοποιήσει ούτε τη σχολική πραγματικότητα, ούτε βασικές αρχές, που κατά καιρούς διατυπώθηκαν, σχετικά με τη σύνταξή του. Η αποφόρτιση, που ήταν μια απαίτηση του Δημοτικού Σχολείου, έπρεπε να γίνει με την αφαίρεση της περιττής ύλης και όχι με τη μεταφορά ύλης στο Γυμνάσιο.».*

ΟΛΜΕ: "Π.Δ." 466 Προτάσεις προς τη ΓΣ : *«Ο νόμος 309/76, συντηρητικός στη βάση του, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για τη βελτίωση των εκπ/κών μας πραγμάτων. Θα χρειαστεί όμως αγώνας σκληρός για την εφαρμογή του και την έγκριση των αντιστοίχων πιστώσεων.».*

"Π.Δ." 466,5: *«Σε πρόσφατη διάλεξή του με θέμα: "Η επίσημη σχολική Γραμματική και η νεοελληνική Γλώσσα" ο καθηγητής Γλωσσολογίας ..κ. Γ. Μπαμπινιώτης προσπαθεί να πλήξει το κύρος της Σχολικής Γραμματικής.».*

"Π.Δ." 467 Αρχίζει τη δημοσίευση των καθηγητών που έλαβαν τα προσωπικά συγχαρητήρια του Υπ. Παιδείας για τη μη συμμετοχή τους στην απεργία της Ομοσπονδίας.

ΥΠΕΠΘ: Συγχαρητήριο έγγραφο προς τους μη απεργήσαντες εκπαιδευτικούς: *«Σε μια περίοδο που λόγω της απεργίας δημιουργήθηκε αναστάτωση στα σχολεία Μ.Ε. με κίνδυνο ν' ανακοπεί η προσπάθεια προσαρμογής της εκπ/σεως στις σύγχρονες απαιτήσεις επιδείξατε υψηλή συναίσθηση ευθύνης και αφοσίωση στην αποστολή σας, με την προσπάθειά σας να μη διακοπεί η λειτουργία του σχολείου σας. Για τη στάση σας αυτή σας συγχαίρω και σας ευχαριστώ. Ο Υπουργός Γ. Ράλλης».*

11/5 Εγκύκλιος 33135 "Περικοπή αποδοχών καθηγητών κατά τις ημέρες απεργίας"

25/5 Π.Δ. 484 (ΦΕΚ 149 τ.Α' /1-6-77) "Περί οργανώσεως και λειτουργίας των Δημοσίων και ιδιωτικών νηπιαγωγείων."

Ιούνιος

ΔΟΕ: 1/6 "Δ.Β" 813. Απάντηση του Α. Καρανικόλα, Προέδρου ΚΕΜΕ, στο κύριο άρθρο του "Δ.Β" που αναφέρονταν στις γνωμοδοτήσεις του Κέντρου: *«στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες που βρίσκονται μάλιστα στο δικό μας οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο η εκπ/ση των δασκάλων...δεν ξεπερνά τα τρία χρόνια και των νηπιαγωγών τα δύο...Το σχέδιο Α.Π. των ΔΣ που επικρίνει είναι λύση ανάγκης... Γενικά θα μπορούσε κανείς να πει ότι το άρθρο αυτό γράφτηκε με καθαρώς συνδικαλιστικά κριτήρια που διαφέρουν πολύ από τα επιστημονικά που είχε υπόψη του το ΚΕΜΕ.».*
Απάντηση του ΔΣ: *«Γιατί να θίγεται και να αποδυναμώνεται το δημοτικό σχολείο με τη μεταφορά ύλης στο Γυμνάσιο; Ενδεικτικά αναφερόμαστε στη μεταφορά της ύλης της αριθμητικής...Τα πρακτικά...της ολομέλειας του ΚΕΜΕ για τις Π.Α μιλάνε από μόνα τους, ότι η φωνή της Δημοτικής σίγησε κάτω από την ομόθυμη αντιφωνία της Μέσης.».*

ΟΛΜΕ: "Π.Δ." 468. Κύριο άρθρο "Οι εξετάσεις στα σχολεία": *«Ο δεσμός των εξετάσεων στα σχολεία είναι παλιός... σήμερα όμως έχει πάρει ανησυχητικές μορφές, διαστάσεις και περιεχόμενο και απειλεί την ουσία της εκπ/σεως. Εξετάσεις προφορικές και γραπτές, πρόχειρες και επίσημες, ολικές ή μερικές, με προειδοποίηση ή χωρίς, τακτικές και έκτακτες, εξετάσεις αδιάκοπες, τόσες πολλές που αναρωτιόμαστε, αν έχει μείνει χρόνος για διδασκαλία...Οι παραπάνω διαπιστώσεις...οδήγησαν την Διοίκηση της ΟΛΜΕ να υποβάλει στο Υπουργείο Παιδείας την πρόταση της ριζικής αναθεωρήσεως του όλου συστήματος των εξετάσεων στα σχολεία της Μ.Ε από το νέο σχολικό έτος.».*

ΟΙΕΛΕ: 4/6 Πρόεδρος και Γ.Γ του ΣΙΕΛ στο ΥΠΕΠΘ. Ο Β. Κοντογιαννόπουλος τους διαβεβαιώνει ότι το νομοσχέδιο δεν θα ψηφισθεί όσο διαρκεί η επιστράτευση, αλλά δεν μπορεί να υποσχεθεί ότι δεν θα ψηφισθεί το καλοκαίρι.
27/6 Ο πρόεδρος Γ. Φυσάκις στο συνέδριο της FISE στη Μόσχα.

ΥΠΕΠΘ: 27/6 Π.Δ. 611 [Προεδρίας] (ΦΕΚ 198 τ. Α/15-7-77) "Περί κωδικοποιήσεως εις ενιαίον κείμενον, υπό τον τίτλον "Υπαλληλικώς Κώδιξ", των ισχυουσών διατάξεων των αναφερομένων εις την κατάστασιν των υπαλλήλων του Δημοσίου και των ν.Π.Δ..δ": *«Άρθρον 70.Πίστις εις το Σύνταγμα και την Πατρίδα. 1. Ο υπάλληλος είναι εκτελεστής της θελήσεως του Κράτους και υπηρετεί τον λαόν, οφείλει δε πίστιν εις το Σύνταγμα και αφοσίωσιν προς την Πατρίδα. 2. Ιδεολογίαι σκοπούσαι την δια βιαίων μέσων ανατροπήν του υφισταμένου πολιτικού και κοινωνικού καθεστώτος αντίκεινται απολύτως προς την ιδιότητα του υπαλλήλου... Άρθρο 206... ε)αι οιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις δημοσίων υπαλλήλων υπέρ πολιτικών κομμάτων, ως και η ενεργός υπέρ των κομμάτων δράσις των υπαλλήλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, στ)η δημόσια, προφορικώς ή εγγράφως, άσκησις κριτικής των πράξεων της προϊσταμένης αρχής δι εκφράσεων, αι οποίαι αποδεικνύουν έλλειψιν σεβασμού ή δια σκοπίμου χρήσεως αβασίμων επιχειρημάτων [απαγορεύεται και τιμωρείται].».*

Ιούλιος

1/7 Εφ. *«Εξόρμηση»*. Ο Τομέας Εκπαιδευτικών του ΠΑΣΟΚ με ανακοίνωσή του καταδικάζει τη διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων στο Λύκειο, θεωρεί ότι το επίπεδο των μαθητών έχει πέσει αισθητά (αιτία οι πολλαπλές και ποικίλες ελλείψεις), ότι ένα διπλό εκπαιδευτικό δίχτυο λειτουργεί ήδη στη χώρα μας

(παραπαιδεία), πως τα μαθήματα που δημιουργούν νεοελληνική συνείδηση (Νεοελληνικά και Ιστορία)υποτιμούνται αισθητά στη διαδικασία των εισαγωγικών και κλείνει προτείνοντας την ενσωμάτωση των εισαγωγικών εξετάσεων στις απολυτήριες του Γυμνασίου με συμψηφισμό του βαθμού του απολυτηρίου με τους συντελεστές των πρωτευόντων μαθημάτων.

22/7 Σε κείμενο της ΚΕΜΕΔΙΑ στην *«Εξόρμηση»* διαβάζουμε: *«Το κατεστημένο του τόπου μας διαπαιδαγωγεί με διαφορετικό τρόπο τα παιδιά των εργαζομένων από τα παιδιά των προνομιούχων. Τα πρώτα θέλει στο σύνολό τους να τα κάνει πιστούς υπηρέτες χωρίς ατομικότητα και να εμποδίζει την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους, για την αναπαραγωγή του συστήματος. Τα δεύτερα θέλει να γίνουν αφεντικά. Και προσπαθεί να τα κάνει ατομικιστές, τα φέρνει σε σύγκρουση με την ομάδα και την μάζα και τα μαθαίνει πως να κυριαρχούν»*.

ΔΟΕ: 4-9/7 46η (3η μεταδικτατορική) ΓΣ. Από τις ομιλίες των επισήμων στη ΓΣ το «Δ.Β.» υπογραμμίζει ιδιαίτερα ένα απόσπασμα από την ομιλία του Ε. Παπανούτσου: *«Ο κορμός της παιδείας είναι ενιαίος και αδιάσπαστος. Είναι λάθος να πιστεύεται ότι θα αναμορφώσουμε την εκπ/ση αν αναζωογονήσουμε την Μέσην εκπ/ση και ρίξουμε όλο μας το βάρος του ενδιαφέροντος και της προσοχής μας στην Μέση Εκπ/ση.»* [γραμμένο με μεγάλα κεφαλαία στο: «Δ.Β.» 817, 2].

«Προοδευτική Παιδεία» φ. 5: "Το καινούργιο έντυπο υπηρεσιακών εκθέσεων (ή η αγαστή συνύπαρξη του χουντικού και του νέου πνεύματος ελέγχου του δασκάλου από τον Επιθεωρητή): *«Ας μην υπάρχουν επιθεωρήσεις με νομικό κύρος! Το νέο έντυπο υπηρεσιακών εκθέσεων, που σύμφωνα με το Νόμο 309/79, παρ. 5 υποβάλλεται το αργότερο μέχρι τέλος Αυγούστου έφτασε πριν ένα μήνα στα Γραφεία των Επιθεωρήσεων... Είναι τετρασέλιδο έντυπο, όπως κι εκείνο του χουντικού 651/70. Θεωρείται πάλι σπουδαίο στοιχείο για το προφίλ του δασκάλου η αναγραφή στοιχείων της στρατολογικής του κατάστασης (κλάση και βαθμός!!)...»*.

ΟΛΜΕ: 7-12/7 ΜΖ'(47η) ΓΣ. Σε ψήφισμα της συνέλευσης ζητείται *«από την Πολιτεία, μετά την καθιέρωση της δημοτικής σα γλώσσας της εκπ/σεως, να ολοκληρώσει την προσφορά-της, με την εισαγωγή του μονοτονικού συστήματος»*. Από τα πορίσματα της ΓΣ: *«Να καταργηθεί ο θεσμός των πρόχειρων, διαγωνισμάτων που καθιερώθηκε πέρυσι σαν αντιπαιδαγωγικός, επιζήμιος και ανεφάρμοστος»*.

20/7 Με έγγραφο ζητά την αλλαγή των κριτηρίων επιλογής για φοίτηση στις ΣΕΛΜΕ, θεωρώντας ότι ο προτεινόμενος από ΥΠΕΠΘ και ΚΕΜΕ θα μετατρέγει τις σχολές σε κέντρα επιμόρφωσης των καθηγητών που υπηρετούν στα πρότυπα σχολεία και γραφεία επιθεωρήσεων («Π.Δ.» 469).

27/7 Το ΔΣ ζητά την εναλλαγή- με βάση την τριετία-των υπηρετούντων στα γραφεία των Επιθεωρήσεων («Π.Δ.» 469).

ΟΙΕΛΕ: 29/7 Συνάντηση εκπροσώπων ΣΙΕΛ-/ΥΠΕΠΘ. Ο Β. Κοντογιαννόπουλος δηλώνει ότι δεν γνωρίζει τίποτα σχετικό με την πορεία του σ.ν.για την Ιδ. Εκπ/ση.

ΥΠΕΠΘ: 11/7 Ν.Δ 643 (ΦΕΚ 200τ.Α/'22-7-77). "Περί διασφαλίσεως της συνδικαλιστικής ελευθερίας των δημοσίων...υπαλλήλων και περί του δικαιώματος της απεργίας αυτών.": *«Άρθρο 7 Συμβούλιον Συνδιαλλαγής 1) Συνιστάται Συμβούλιον Συνδιαλλαγής αρμόδιον προς διαπραγμάτευσιν και συμβιβαστικήν διευθέτησιν των κατά το προηγούμενον άρθρον αιτημάτων, η προβολή των οποίων συνδέεται με την κήρυξιν απεργίας»*.

Αύγουστος

3/8 Ξαφνική κατάθεση του σ.ν. για την Ιδ. Εκπ/ση στη Βουλή. Η ΟΙΕΛΕ ειδοποιείται, μιάμιση ώρα μετά την κατάθεσή του να περάσει από το ΥΠΕΠΘ για να παραλάβει αντίγραφό του.

17/8 *«Αυγή»*, Αλόη Σιδέρη, "Φροντίδα για το δάσκαλο σημαίνει φροντίδα για το παιδί": *«Μερικές εκφράσεις έχουν καταντήσει στερεότυπες. Τις είπαμε τόσες φορές- ακριβώς επειδή στη φωνή μας δεν υπήρχε ακρόαση- που πήραν το χαρακτήρα σλόγκαν, έχασαν το περιεχόμενό τους. Τα αιτήματα των δυνάμεων της προόδου απειλούνται από έναν επικίνδυνο εθισμό του κοινού μας. Κάπως διαφορετικά πρέπει να πούμε πια το χιλιοειπωμένο ότι η επαγγελματική διασφάλιση των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ισοδυναμεί με διασφάλιση της Παιδείας».*

ΟΛΜΕ: 18/8 Έντονη αντίδραση στο άρθρο 30 #9 του σ. ν.για την Ιδ. Εκπ/ση.

ΟΙΕΛΕ: 5/8 Έκτακτη συνεδρίαση ΔΣ του ΣΙΕΛ. Ενημερώνονται οι διεθνείς εκπ/κές οργανώσεις WCOTP και FISE.

8/8 Η Ομοσπονδία παρουσιάζει αντινομοσχέδιο.

12/8 Ανακοινώσεις κομμάτων αντιπολίτευσης- ΟΛΜΕ ζητούν να αποσυρθεί.

16/8 Η FISE διαμαρτύρεται επίσημα στην ελληνική κυβέρνηση.

17/8 Αρχίζει η συζήτηση του σ.ν.στη Βουλή. Συγκέντρωση φορέων, πορεία στη Βουλή για την επίδοση υηφίσματος. Προσπάθεια να τους απομακρύνουν με βίαιο τρόπο αποτυγχάνει. Οι συγκεντρωμένοι παραδίδουν το ψήφισμα στον Αντιπρόεδρο της Βουλής. Το νομοσχέδιο ψηφίζεται κατ' αρχήν.

19/8 Τα κόμματα της αντιπολίτευσης, καταγγέλλοντας την κυβέρνηση για προκατασκευασμένη διαδικασία,αποχωρούν από τη Βουλή.

23/8 Το νομοσχέδιο ψηφίζεται.

ΥΠΕΠΘ: Το ΚΕΜΕ πληροφορεί ότι υπάρχουν νέα Α.Π. για την Α' και Β' Γυμνασίου.

2/8 Φ. 300)89418. Αποφασίζεται η μεταφορά των μαθητών 24 Κοινοτήτων της Θεσπρωτίας σε 7 σχολικά κέντρα. Στο μέτρο, που είχε πειραματικό χαρακτήρα, αντέδρασαν οι κάτοικοι των αντίστοιχων περιοχών. Το ΠΑΣΟΚ (εφ. *«Εξόρμηση»* 17/3/78) θεώρησε ότι πέρα από *«τις αντιλεγόμενες παιδαγωγικές γνώμες στο θέμα...η νοοτροπία της Δεξιάς είναι και στην εφαρμογή του μέτρου τούτου αντιλαϊκή, διότι δεν συζητάει καθόλου τις απόγειες της βάσης...».*

Σεπτέμβριος

17/9 Πεθαίνει- 79 ετών- η Ρόζα Ιμβριώτη που- ανάμεσα στα άλλα- υπήρξε η πρώτη γυναίκα Γυμνασιάρχης.

30/9 Η Εφημερίδα *«Εξόρμηση»* θεωρεί πως, εκτός από τη χρόνια κυβερνητική αδιαφορία, πρόσθετοι λόγοι που *«κάνουν πιο έντονο φέτος το πρόβλημα των πολυπληθών τμημάτων... [είναι:] Η κατάργηση των εισαγωγικών από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο. Το κλείσιμο αρκετών ιδιωτικών σχολείων και η μεταπήδηση των μαθητών στα Δημόσια... το δικαίωμα να παρακολουθούν μαθήματα στην Γ' Τάξη του Γυμνασίου όσοι απέτυχαν στις εξετάσεις του Λυκείου».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 469: Πρώτο κύριο άρθρο του νέου ΔΣ "Η αρχή μας": *«Εκείνο που ιδιαίτερα πρέπει να τονίσουμε είναι η σχέση μας με τη Διοίκηση, το Υπουργείο Παιδείας και την κυβέρνηση. Πρέπει να γίνει κατανοητό απ' αυτή την πλευρά, με βάση πάντα μια επαγωγική διαδικασία, χωρίς να παραγνωρίζεται και η Διοικητική παραγωγική, ότι σωστή Παιδεία χωρίς συμπαράσταση και κατανόηση όλων των προβλημάτων που συνδέονται μ' αυτήν, όπως προβάλλονται και από τη δική-μας πλευρά, δεν μπορεί να γίνει».*

Ζητείται η τροποποίηση της Η.7/33/20414 εγκυκλίου του Υπ. Προεδρίας που προέβλεπε τη δυνατότητα των Δ.Υ να μάθουν δωρεάν, σε ειδικά οργανωμένα τμήματα, ξένες γλώσσες, αποκλείοντας απ' αυτή τη διαδικασία τους εκπ/κούς.

24/9 Σε συνάντηση με τον Γ. Ράλλη ζητούν την αναστολή της λειτουργία του Διδασκαλείου Μέσης για ένα χρόνο.

«Π.Δ.» 469: Από διαφήμιση: *«Οι προοδευτικοί καθηγητές που διδάσκουν με βάση τη Διδακτική αρχή ΑΥΤΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ τα βοηθήματα "ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ"».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 125. Κύριο άρθρο "Το πραξικόπημα ολοκληρώθηκε": *«Την Τρίτη 23.8.77 το θερινό τμήμα της Βουλής επικύρωσε τον ενταφιασμό της Ιδ. Εκπ/σης. Ένας τομέας της Παιδείας, ιδιαίτερα ευαίσθητος, παραδίδεται στα χέρια των εμπόρων».*

«Ι.Ε.» 126. Δημοσιεύεται λίστα απολυμένων συνδικαλιστών.

19/9 Η ΓΣ του ΣΙΕΛ αποφασίζει να επιδιώξει τη δημιουργία συνεταιρισμών με σκοπό την ίδρυση σχολείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ελεγχόμενα από τους γονείς, για να απορροφηθούν οι απολυμένοι.

26/9 Συγκέντρωση Διαμαρτυρίας για τις απολύσεις.

29/9 Αρχίζει το 7ο Ταχτικό Πανελλήνιο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ. Παραβρίσκονται αντιπρόσωποι των FISE- WCOTP. Από τη ομιλία του Προέδρου Γ. Φυσάκι: *«Παρόλους τους κινδύνους που συνεπάγεται για μας η θέση αυτή, ήμαστε οι πρώτοι που τολμήσαμε να υποστηρίξουμε την ανάγκη της δημοσιοποιήσης των ιδιωτικών σχολείων. Υπήρξαν τότε καλοπροαίρετοι ή κακοπροαίρετοι κριτές που μας είπαν πως προσπαθούμε να βουλιάξουμε το καράβι πάνω στο οποίο ταξιδεύουμε. Σήμερα η θέση μας αυτή αποτελεί κοινό αίτημα όλων των προοδευτικών δυνάμεων».*

ΥΠΕΠΘ: 1/9 682/77 (ΦΕΚ 244 τ.Α') "Περί Ιδιωτικών Σχολείων και Σχολικών Οικοτροφείων".

12/9 Φ.210.2/109/99921 "Ωρολόγια Προγράμματα Α', Β' και Γ' Γυμνασίου".

13/9 Ν.Δ 694 (ΦΕΚ 264τ.Α') "Περί μειονοτικών Σχολείων της Μουσουλμανικής Μειονότητος εις Δ. Θράκην".

15/9 Π.Δ. 831 (ΦΕΚ 270 τ. Α'/20-9-77) «Περί ωρολογίου προγράμματος του Ημερησίου Γυμνασίου και αναλυτικού προγράμματος των Α' και Β' τάξεων αυτού».

21/9 Η Εγκύκλιος 105685 συστήνει την αποφυγή κομματικών εκδηλώσεων και πολιτικολογίας των καθηγητών. Η ΟΛΜΕ θα την απορρίψει ως αστήριχτη («Π.Δ.» 472.)

Οκτώβριος

ΔΟΕ: 10/10 «Δ.Β.» 818. "Προς τα πολιτικά κόμματα": *«Βαδίζουμε σε εκλογές...Οι εκπαιδευτικοί της Δημοτικής Εκπ/σεως πιστεύουν πως όλα τα πολιτικά κόμματα θα εγγράψουν στα πολιτικά τους προγράμματα και το θέμα της Εθνικής μας Παιδείας...[ότι]μια καλύτερη αξιοποίηση του παράγοντα "άνθρωπος" θα δώσει τη δυνατότητα στο Λαό μας ν' ανταποκριθεί στις σκληρές αναμετρήσεις που τον αναμένουν τόσο στον Ευρωπαϊκό όσο και στο διεθνή ανταγωνιστικό στίβο και παράλληλα να μπορέσει να διατηρήσει και την εθνικοκοινωνική του φυσιογνωμία».*

"Δ.Β" 818 Γ. Χασιάκος "Η μεταρρύθμιση και το Δημοτικό Σχολείο" : *«Ακόμα και στη ΓΣ των Δασκάλων ακούστηκαν μεγαλόστομα από αντιπροσώπους...περί "υποβιβασμού" του Δημοτικού σχολείο, χωρίς να μπορέσουν να το αναλύσουν. Πόσο άδικο έχουν οι επικριτές της Μεταρρυθμίσεως [τώρα] ...ο δάσκαλος θα εργάζεται με 30 παιδιά [που] θα νιώθουν σα σε Φροντιστήριο...καταργήθηκαν οι εξετάσεις από το δημοτικό στο Γυμνάσιο...καταργούνται και οι διαγωνισμοί - χτυποκάρδι στις Ε' και Στ' τάξεις...Το "γνωσιολογικό" σχολείο δεν έχει πια θέση*

στο Δημοτικό ...Ο Δάσκαλος δεν θα περιφρονείται από το Γυμνάσιο, γιατί δε θα στέλνει παιδιά φορτωμένα με πολλές περιττές γνώσεις...Ως τώρα η περιττή ύλη [αριθμητική] εξυπηρετούσε, ίσως, αυτούς που φωνάζουν για "υποβιβασμό" του Δημοτικού, γιατί συνιστούν στους γονείς φροντιστήρια..» (κείμενο που περιέχει αντίθετες εκτιμήσεις απ' αυτές που κυριάρχησαν στη ΔΟΕ).

ΟΛΜΕ: 1/10 Σύσκεψη με τον Γ. Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα ομαλής λειτουργίας των σχολείων των μεγάλων πόλεων. Τα προβλήματα αυτά (προσωπικό, έλλειψη αιθουσών, πληθωρικά τμήματα) έχει αναδείξει το ΔΣ με συχνές ανακοινώσεις τύπου, όπου εκτιμά ότι οι συνθήκες λειτουργίας των σχολείων αυτή τη σχολική χρονιά είναι χειρότερες από αυτές της προηγούμενης.

25/10 Το ΔΣ σε επίσκεψη του στο ΥΠΕΠΘ ανακαλύπτει ότι ο νέος κανονισμός των μαθητικών κοινοτήτων είναι ο περσινός με μικροαλλαγές, που έγιναν με βάση προτάσεις της ΟΛΜΕ και του ΚΕΜΕ.

ΟΙΕΛΕ: 2/10 Λήγουν οι εργασίες του συνεδρίου. Στις αποφάσεις του και αυτή της διοργάνωσης του Α' Εκπ/κού Συνεδρίου της Ομοσπονδίας. Από τις αποφάσεις: *«Η ελληνική εκπαίδευση σ' όλη τη διαδρομή της ιστορίας της ρυθμίζεται από τις δυνάμεις της συντήρησης... Μετά τη μεταπολίτευση θεσπίστηκε ένα σύστημα, που διατυμπανίζεται ως "εκπαιδευτική αλλαγή". Με το σύστημα αυτό δεν έγινε κανένα ουσιαστικό βήμα προς τον εκδημοκρατισμό και εκσυγχρονισμό... Αντίθετα διατηρείται και εντείνεται ο αυταρχισμός του συστήματος και η ανισότητα ευκαιριών στην παροχή της μόρφωσης... Από τη μόνιμη κακοδαιμονία της δημόσιας εκπαίδευσης γεννήθηκε και τρέφεται στην Ελλάδα ο θεσμός της ιδιωτικής... Η κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης δεν μπορεί να νοηθεί παρά σε συνδυασμό με ανάλογη ανάπτυξη της κρατικής παιδείας...»* [«Ι.Ε.» φ. 128 Γενάρης 1978]

5/10 Αναδιάρθρωση προεδρείου ΔΣ ΣΙΕΛ-Α. Αντιπρόεδρος ο Πέτρος Μώραλης.

ΥΠΕΠΘ: 10/10 Με τη Φ. 306.1/116103 εγκύκλιό του δίνει οδηγίες στους επιθεωρητές για την υποβολή δικαιολογητικών για την καταβολή υπερωριακής αποζημίωσης στους δασκάλους.

19/10 Ο Υφ., Β. Κοντογιαννόπουλος, με έγγραφό του προς την Α' Γεν. Επιθεώρηση Μ.Ε. Ανατολικής Αττικής, πληροφορεί ότι οι Ιδ. Εκπ/κοί που ανακηρύσσονται υποψήφιοι Βουλευτές κάποιου κόμματος θεωρούνται αυτοδικαίως παραιτηθέντες. [Για διπρόσωπη πολιτική απέναντι στους Ιδ. Εκπ/κούς (μια αντιμετωπίζονται ως ιδιωτικοί και μια ως δημόσιοι υπάλληλοι) θα τον κατηγορήσει, με βάση αυτή του την ενέργεια ο Πέτρος Μώραλης, από τις στήλες της *«Εξόρμησης»* («Η διπρόσωπη πολιτική του υπουργείου παιδείας», 2/12/77)].

24/10 Φ.350/289123949 Εγκύκλιος που περιορίζει την παραχώρηση αιθουσών διδασκαλίας σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και συλλόγους γονέων (μόνο για την πραγματοποίηση της ετήσιας γενικής τους συνέλευσης).

Νοέμβριος

20/11 Εκλογές. ΝΔ 41,84% (172), ΠΑΣΟΚ 25,34% (93), ΕΔΗΚ 11,95% (15), ΚΚΕ 9,36% (11),Εθνική Παράταξη 6,82 % (5), Συμμαχία 2,72% (2) Κόμμα Νεοφιλελευθέρων 1,08% (2).

28/11 Υπ. Παιδείας: Ι. Βαρβιτσιώτης. Υφ. Παιδείας: Β. Κοντογιαννόπουλος (Γ.Ε),Χ. Καρατζάς(Α)

ΔΟΕ: Από την εφημερίδα *«Προοδευτική Παιδεία»* φ. 8: "Το αίτημα για Ανώτατες Παιδαγωγικές Σχολές ενταγμένες στα Πανεπιστήμια θα προβάλει η ΔΑΣΚ": *«...Η ΔΑΣΚ χωρίς να υποτιμά τα άλλα αιτήματα του κλάδου... πιστεύει ότι το αίτημα του κλάδου να γίνουν οι Π.Α. ανώτατες σχολές ενταγμένες στα πανεπιστήμια, ήταν και θα είναι η μόνιμη επιδίωξη του κλάδου που μας βρίσει όλους ενωμένους και έτοιμους να το διεκδικήσουμε. Και τούτο γιατί το αίτημα αυτό είναι δεμένο και με τη βαθμολογική και μισθολογική εξέλιξη του δασκάλου, (το επιστημονικό επίδομα δεν το πήραμε μ' αυτή την πρόφαση) με την τοποθέτησή του μέσα στο δημοσιοϋπαλληλικό χώρο και γενικότερα με τη θέση του μέσα στην ελληνική κοινωνία»* [Το κείμενο υπογράφει η συντονιστική επιτροπή της ΔΑΣΚ].

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 472. Η ΟΛΜΕ παραδίδει υπόμνημα στο σύνολο των πολιτικών κομμάτων *«Σήμερα δυο χρόνια μετά τη λεγόμενη μεταρρύθμιση εξακολουθεί να υπάρχει αρρυθμία, ακαταστασία και σε ορισμένους τομείς η κατάσταση να είναι αποκαρδιωτική. Το αυταρχικό πνεύμα που χαρακτήριζε παλιότερα την εκπ/ση εξακολουθεί να υπάρχει και τώρα».*

14/11 Με έγγραφό του το ΔΣ ζητά από το ΥΠΕΠΘ να σταματήσει η κατά παραγγελία γραφή εκθέσεων: *«Σύμφωνα με το επίσημο Α.Π. γράφονται γύρω στις 10 εκθέσεις μέσα στο διδακτικό έτος. Πολλές φορές όμως οι "κατά παραγγελία"... φθάνουν τις 5-6 ή και περισσότερες... Η ωφέλεια από το είδος αυτό των εκθέσεων είναι ανύπαρκτη [είτε] γιατί γράφονται "κατ' έθιμο" [είτε γιατί άλλες]με κάποιο πρωτότυπο θέμα, γράφονται με αυτοσχεδιασμούς και προχειρολογίες των μαθητών, μια και συνήθως δεν έχουν υπαρχτή πληροφόρηση πάνω [στο θέμα].».*

ΟΙΕΛΕ: 30/11 Καταδίκη από το Α' Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών του ιδιοκτήτη Ιδ. Σχολείου Δ. Χατζηγιάννη για οφειλές δεδουλευμένων προς το προσωπικό.

ΥΠΕΠΘ: 12/11 Π.Δ.. 1034 (ΦΕΚ 347/12-11-77) "Περί διδασκομένων μαθημάτων και του Αναλυτικού και Ωρολογίου Προγράμματος Δημοτικών Σχολείων"

26/11 Φ.200.21/10/139240 Εγκύκλιος σχετική με τον εκκλησιασμό: *«στις μεγάλες πόλεις...μπορούμε να βρούμε μια λύση ώστε ο εκκλησιασμός να γίνεται ανά δεκαπενθήμερο ή τουλάχιστον κατά μήνα...τονίζουμε ότι με την εγκύκλιο αυτή δεν δίνουμε εντολές, αλλ' υπενθυμίζουμε βασικές υποχρεώσεις που πηγάζουν από την αποστολή μας...».*

Δεκέμβριος

17/12 Η ΣΕΔΟ χαρακτηρίζει το νέο μισθολόγιο των Δ.Υ *"δίδεν ενιαίο"* και θεωρεί ανεπαρκή τα 14δις που εγγράφονται στον προϋπολογισμό για την ενεργοποίησή του. Οι Εκ. Ομοσπονδίες στρέφουν την προσοχή τους σ' αυτό το πρόβλημα.

30/12 Εφημερίδα *«Εξόρμηση»* άρθρο της Λήδας Μοσχονά παρατηρεί: *«Η ιδιωτική εκπαίδευση στον τόπο μας είναι ένα καρκίνωμα που πρέπει να εξαφανιστεί. Το δικαίωμα της μόρφωσης πρέπει ν' ανήκει σ' όλο τον λαό και όχι σε μια μικρή μερίδα οικονομικά ανεπτυγμένη... Στην Ελλάδα λειτουργούν 16 συνολικά ξένα σχολεία, όλων των βαθμίδων, με πολύ υψηλά δίδακτρα... προπαγανδίζουν τον δικό τους τρόπο ζωής, λειτουργώντας ισοπεδωτικά και διαδίδοντας ξένες αντιλήψεις».*

ΔΟΕ: 5/12 «Δ.Β.» 822. Κύριο άρθρο "Μπροστά στη νέα Κυβέρνηση": *«Οι βάσεις του όλου εκπαιδευτικού συστήματος είναι το Δημοτικό σχολείο...Όσα κράτη [το] επισήμαναν...έχουν στρέγει το μεγαλύτερο μέρος της προσοχής τους στη Δ.Ε... και προσφέρουν στο Λαϊκό σχολείο εκπ/κό με ανώτερη μόρφωση... τα τελευταία χρόνια η Πολιτεία έφερε σε μειονεκτική θέση... ειδικότερα τους λειτουργούς της*

Δ.Ε. Οι δάσκαλοι δε ζήτησαν ποτέ προνομιακή μεταχείριση. Ίση μεταχείριση με τους άλλους υπαλλήλους θέλουν. Και τη βλέπουν στο ενιαίο μισθολόγιο».

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 474-475. Κύριο άρθρο "Το ΔΣ της ΟΛΜΕ στο νέο Υπουργό Παιδείας". Το άρθρο (υπόμνημα)ζητά την *«ουσιαστική ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης που μπορεί να επιτύχει: α)Αν τηρούνται και εφαρμόζονται πιστά οι νόμοι... β)ολοκληρωθούν έγκαιρα τα Αναλυτικά και Ωρολόγια Προγράμματα... κινηθεί η διαδικασία συγγραφής βιβλίων... γ)προγραμματιστεί η κατασκευή νέων διδακτηρίων... και διαιρεθούν τα πολυπληθή Γυμνάσια... δ)διοριστεί ο απαραίτητος αριθμός καθηγητών...».*

10/12 Το ΔΣ με έγγραφό του ζητά από το ΥΠΕΠΘ *«να επανεξετάσει το όλο θέμα του τρόπου των προσλήψεων των απολυμένων Ιδιωτικών στο Δημόσιο...γιατί με τον τρόπο που μεθοδεύτηκαν οι προσλήψεις- διορισμοί φέρνουν σε πλεονεκτική θέση ορισμένους καθηγητές της κατηγορίας αυτής.».* Θεωρείται επίσης πως δημιουργούνται προβλήματα α) με όσους περιμένουν διορισμό, β) στις μεταθέσεις των καθηγητών δημοσίου, γ) στις προαγωγές τους και δ) σε ζητήματα δικαιοσύνης, γιατί μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πλάγιος τρόπος εισαγωγής στο Δημόσιο και μάλιστα σε θέσεις στα μεγάλα αστικά κέντρα.

«Π.Δ.» 474-475 Σχόλια: *«Ένας σταθμός στη διδασκαλία του μαθήματος των Νέων Ελληνικών είναι τα καινούργια διδακτικά βιβλία της Α' και Β' Γυμνασίου, με τίτλο "Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας" που κυκλοφόρησαν φέτος».*

«Π.Δ.» 474-475 Σχόλια "Σχέσεις εποπτικού και διδακτικού προσωπικού": *«...Γενικό[ς] Επιθεωρητή[ς] έστειλε τον τελευταίο καιρό μια πολυσέλιδη [δσέλιδη] εγκύκλιο στα Σχολεία, εντελώς απαράδεκτη...Παραθέτουμε ένα μικρό μόνο μέρος..:"Η γενική εμφάνιση, η αμφίεση, οι μορφασμοί του καθηγητή, η συχνή επανάληψη μιας λέξεως ή φράσεως, το παίξιμο της αλυσίδας, οι συχνές νευρικές κινήσεις, τα χέρια στις τσέπες, τραβούν την προσοχή των μαθητών από το μάθημα..."...Γνώμημας είναι ότι το [ΥΠΕΠΘ]οφείλει να υποχρεώσει τον κ. Επιθ)τή να αποσύρει σύντομα την εγκύκλιο...».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 127 "Αποχουντοποίηση ή αποδημοκρατικοποίηση;": *«Τέσσερις δημοκρατικοί ιδιωτικοί εκπ/κοί, υποψήφιοι για τις βουλευτικές εκλογές απολύθηκαν. Τρεις χουντικοί υποψήφιοι με την "Εθνική Παράταξη" παρέμειναν ανενόχλητοι στη θέση τους. Στον ένα μάλιστα δόθηκε και άδεια από το σχολείο του... Σταγονίδια και δω.».*

5,7,9,/12 Δίκη του Κ. Βολιώτη, Γ. Γραμματέα του ΣΙΕΛ, στο Πταισματοδικείο Αθηνών για αφισοκόλληση. Δεν είχε συλληφθεί για το αδίκημα, αλλά είχε υπογράψει την αίτηση άδειας αφισοκόλλησης που είχε υποβάλει ο ΣΙΕΛ.

3,21/12 Στελέχη της ΟΙΕΛΕ (Μ. Κρίκης, Κ. Βολιώτης) σε δίκες κατά των σχολείων που τους απέλυσαν.

ΥΠΕΠΘ: 4/12 Η εγκύκλιος 115631α επιτρέπει τη χρήση σχολικών αιθουσών στις οργανώσεις των εκπ/κών και στους συλλόγους γονέων *«και για τις γενικές συνελεύσεις τους, πέραν των ετησίων.».* Η εγκύκλιος παράχθηκε ύστερα από παρέμβαση της ΟΛΜΕ, γιατί η προηγούμενη (289/123343/24-10-77) περιόριζε το δικαίωμα χρήσης.

1978
Ιανουάριος

23/1 Κατατίθεται στη Βουλή προς ψήφιση ο νόμος για το μισθολόγιο των δ.υ.

26/1 Κοινή σύσκεψη 26 οργανώσεων καταδικάζει το ενιαίο μισθολόγιο των δ.υ. που ετοιμάζεται να ψηφίσει η κυβέρνηση. Το ψήφισμα διαμαρτυρίας υπογράφει η ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ και ο Πανελλήνιος Σύλλογος Επιστημονικού Προσωπικού Τ.Ε.Ε. (ΣΕΠΤΕΕ). Στη σύσκεψη δεν παραβρέθηκε η ΔΟΕ ούτε ακολούθησε τις κινητοποιήσεις.

29/1 Κοινή ανακοίνωση ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ και ΣΕΠΤΕΕ για τη 48ωρη απεργία.

31/1 Από τα πρακτικά της Βουλής σ.685: Γ. Ράλλης: *«Για την κυβέρνηση το ευκολότερο θα ήταν να δώσει τα 200 εκατομμύρια στην ΟΛΜΕ... Δεν τα δώσαμε όμως, όχι από ηλιθιότητα, αλλά γιατί εάν τα εδίναμε θα υπήρχε αξίωση και από τους άλλους υπαλλήλους... κι έτσι θα φτάναμε να παίζουμε την κολοκυθιά.».*

ΔΟΕ: 7/1 Η ΔΑΣΚ σε ανακοίνωσή της στον τύπο σημειώνει ότι: *«Το μισθολόγιο που θέλει να εφαρμόσει η κυβέρνηση μόνο ενιαίο δεν μπορεί να λέγεται»* [*«Προοδευτική Παιδεία»* («Π.Π»)φ. 9, 4].

19/1 Συγκέντρωση ενημερωτικού χαρακτήρα ΔΣ και Συλλόγων Αττικής σχετικά με το προς ψήφιση σ.ν. για το μισθολόγιο των δ.υ. Στη συγκέντρωση ο Πρόεδρος της ΔΟΕ διατυπώνει την άποψη πως το μισθολόγιο *"συμφέρει τον κλάδο"*, γιατί μέχρι 1-1-80 θα ενσωμάτωνε ολόκληρο το ειδικό επίδομα (2000 δρχ.), καθώς και το υπερωριακό. Ακολουθούν μικροεπεισόδια με αντεγκλήσεις διαφωνούντων και Προέδρου. Κεντρικό επιχείρημα των διαφωνούντων, που θεωρούν ότι το μισθολόγιο ούτε ενιαίο είναι ούτε βελτιώνει τη θέση των δασκάλων, είναι πως *«με την τακτική του "φρόνιμου παιδιού" δεν καταξιώνεται ο Κλάδος, αλλά μόνο με αγώνες»* [πηγή: «Π.Π.» *ο.π*, 3].

ΟΛΜΕ: 12/1 Ανακοίνωση για το Νέο Μισθολόγιο («Π.Δ.» 477, 2): *«Οι καθηγητές θεωρούν απαράδεκτη την υποτίμηση της προσφερόμενης εργασίας- τους σε σχέση με την εργασία άλλων ισότιμων κλάδων με τα ίδια τυπικά προσόντα, αλλά και σε σχέση με την εργασία κλάδων με λιγότερα προσόντα.».*

14/1 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Προετοιμασία απεργίας.

31/1 & 2/1 48ωρη απεργία. Ανακοίνωση: *«Οι καθηγητές...καλούν την Κυβέρνηση να αναλογισθεί τις συνέπειες που αναπόφευκτα θα έχει η αναταραχή στο χώρο της Μ. Παιδείας μετά την επιμονή-της να νομοθετήσει τις μισθολογικές αδικίες σε βάρος [τους], μολονότι ενυπόγραφα (30.3.77) είχε υποσχεθεί να τις αποκαταστήσει με το νέο μισθολόγιο.».*

ΟΙΕΛΕ: 31/1 & 1/2 48ωρη απεργία του ΣΙΕΛ. "Η απεργία της 31-1 και 1-2-1978" («Ι.Ε.» 129): *«Η απεργία είχε ικανοποιητική συμμετοχή περισσότερο στα Γυμνάσια και τα Λύκεια και λιγότερο στα Δημοτικά και Νηπιαγωγεία που επηρεάστηκαν από τη θέση της ΔΟΕ.».*

«Ι.Ε.» 128. Η Εφημερίδα μετατρέπεται σε όργανο της Ομοσπονδίας. Μέχρι τότε ήταν τυπικά του ΣΙΕΛ- Αθήνας- Πειραιά.

Φεβρουάριος

2/2 Ψηφίζεται ο νόμος για το *«ενιαίο»* μισθολόγιο (Ν. 754/78).

ΟΛΜΕ: 2/2 Τηλεγράφημα στον Κ. Καραμανλή ζητά την παρέμβασή του.

3/2 Συγκαλείται Έκτακτη ΓΣ προέδρων ΕΛΜΕ. Από το ψήφισμα: *«Από το 1967 μέχρι σήμερα ο κλάδος των καθηγητών έχει υποστεί σκόπιμα μια σειρά από*

υποβαθμίσεις... οι καθηγητές διαπίστωσαν ότι μεθοδεύεται σκόπιμα η υποβάθμιση της μέσης Παιδείας».

15/2 Το ΔΣ καλεί τους καθηγητές να εγκαταλείψουν τις εξωδιδακτικές εργασίες από την 1/3/78.

«Π.Δ.» 478. "Η κατάσταση στη Μέση Παιδεία σήμερα" [Το άρθρο αποτελεί μια συνολική εκτίμηση για την κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά τη μεταπολίτευση και παρατηρεί]: *«Ο ενθουσιασμός...περνώντας από διάφορα στάδια δεν άργησε να μετατραπεί σε σκεπτικισμό, για όλους φυσικά, μα περισσότερο για μας τους εκπαιδευτικούς, ώσπου στο τέλος κατέληξε σε ερωτηματικά και αμφισβητήσεις....Οι διάφοροι γλωσσαμύντορες και αφανείς εχθροί της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης σιγά σιγά αναθάρρησαν...(Μόλις προ λίγων ημερών επιστράφηκαν τα Α.Π. από το ΥΠΕΠΘ στο ΚΕΜΕ, για να συνταχθούν στην καθαρεύουσα)...Και με την ευκαιρία θα θέλαμε να ρωτήσουμε πιο σκοπό εξυπηρετεί η αναβίωση του Δ.Μ.Ε, ενώ είχε δηλωθεί επίσημα ότι ο περσινός χρόνος θα ήταν και ο τελευταίος της λειτουργίας-του.».*

ΟΙΕΛΕ «Ι.Ε.» 129. Αλόη Σιδέρη "Η ευθύνη μας": *«Δημοκρατικά λειτουργώ θα πει αδιάκοπα και ενεργητικά μετέχω... Πασχίζω να διαφωτίζομαι και διαφωτίζω... Αν δε συμφωνώ με την απόφαση, ΠΕΙΘΑΡΧΩ ΧΩΡΙΣ ΔΙΣΤΑΓΜΟ. Όταν τελειώσει ο αγώνας κάνω με παρρησία την κριτική μου... Οποίος πιστεύει στο συνδικαλισμό, ξέρει πως το άρρηκτα ενωμένο μέτωπο την ώρα της μάχης δείχνει τη δύναμη του οργανωμένου κλάδου.».*

9-12/2 Συμμετέχει στη Διεθνή Συνδιάσκεψη για την Ειρήνη Ασφάλεια και Συνεργασία στη Μεσόγειο, που γίνεται στην Αθήνα και ο «Ι.Ε.» δημοσιεύει συνέντευξη του Προέδρου της Ένωσης Εκπ/κών Κωνσταντινούπολης. Από τη συνέντευξη: *"**ΕΡ**: Ποια είναι αυτή τη στιγμή τα πιο μεγάλα προβλήματα... [των εκπ/κών]στην Τουρκία; **Απ**: Η ασφάλεια της ζωής τους από τις επιθέσεις των φασιστών και η ελευθερία της διδασκαλίας...(τους 30 τελευταίους μήνες 32 εκπ/κοί και 300 μαθητές έχασαν τη ζωή τους)**ΕΡ**: πόσα χρόνια υποχρεωτικής Εκπ/σης έχετε; **Απ**:Πέντε χρόνια. Σε 7000 χωριά δεν υπάρχουν καθόλου σχολεία σε απόσταση μικρότερη από 5-6 ώρες δρόμο και έτσι έχουμε ποσοστό αναλφάβητων 48%. **ΕΡ**: Έχετε προτείνει τρόπους για τη σύσφιξη των σχέσεων Εκπ/κών και μαθητών των δυο λαών; **ΑΠ**:...οι μειονότητες που ζουν στις δυο χώρες θα πρέπει να είναι ο κρίκος φιλίας».*

ΥΠΕΠΘ: 22/2 Απόφαση 18726 (ΦΕΚ 222/τ.Β') "Περί καθηκόντων Γυμνασιαρχών ...και Διδακτικού Προσωπικού των σχολείων της Μέσης Γενικής Εκπ/σεως": *«Οι Δ)ντές των σχολείων πρέπει να... αναφέρουν χωρίς καθυστέρηση [στους επιθ)τές] τυχόν παρατηρουμένη άρνηση ή απροθυμία εκτελέσεως από τους καθηγητές [καθηκόντων] που τους έχουν ανατεθεί. Κατά των καθηγητών αυτών πρέπει να ασκήσετε την δέουσα πειθαρχική δίωξη και να μας αναφέρετε σχετικά.».*

Μάρτιος

3/3 Από κείμενο της ΚΕΜΕΔΙΑ στην *«Εξόρμηση»* με τίτλο "Η καταπίεση μέσα στο Εκπαιδευτικό σύστημα": *«Οι κατακτήσεις των εργαζομένων στην παιδεία, πρέπει να πάρουν την μορφή άμυνας απέναντι στην επίθεση του κεφαλαίου κατά της νεολαίας- εκδηλώσεις της σφαιρικής κρίσεις του ιμπεριαλισμού: επιδιώκοντας τον "εκδημοκρατισμό" της παιδείας, διευκολύνεται η μετάβαση στον σοσιαλισμό, με ψηφίσεις νόμων που δίνουν της ευκαιρία μάθησης (παιδείας γενικής)κι όχι τεχνοκρατικής».*

ΔΟΕ: 1/3 «Δ.Β.» 827 Κύριο άρθρο: "Ένα και μόνο είναι το αίτημα του κλάδου: Τετραετής φοίτηση Πανεπιστημιακού επιπέδου": *«Προβάλλουν επίμονα και επιτακτικά το αίτημα αυτό οι λειτουργοί της Δημοτικής Εκπ/σεως, όχι γιατί έχουν συνδέσει την επαγγελματική τους τύχη με την εκπ/ση, αλλά γιατί το θεωρούν σαν ένα από τα πιο βασικά και ζωτικής σημασίας εθνικά θέματα. Θεωρούν την Λαϊκή μας Παιδεία σαν το φυσικό βάθρο... της Εθνικής μας Παιδείας και πιστεύουν πως μια καλύτερη αξιοποίηση του παράγοντα "άνθρωπος", θα δώσει τη δυνατότητα στο Λαό μας ν' ανταποκριθεί στις σκληρές αναμετρήσεις που τον περιμένουν τόσο στον Ευρωπαϊκό όσο και στο διεθνή ανταγωνιστικό στίβο.».*

17/3 Κινητοποίηση σπουδαστών Π.Α με αίτημα την *«ανωτατοποίηση»*.

20/3 Εκδήλωση της ΔΑΣΚ στο Θέατρο *«Γκλόρια»* διάλεξη με θέμα: "Ο δάσκαλος και η μόρφωσή του". Την εισήγηση της Συντονιστικής Επιτροπής προλογίζει ο καθηγητής της Φιλοσοφικής Αρ. Σκιαδάς.

ΟΛΜΕ: 1/3 Αρχίζει η αποχή από τις εξωδιδακτικές εργασίες.

2/3 Τηλεγράφημα προς τις ΕΛΜΕ: *«Πανελλήνιοι Αθλητικοί Μαθητικοί αγώνες ανήκουν εξωδιδακτικές εργασίες... Γυμναστές καλούνται απόσχουν.».*

20/3 Έγγραφο προς τον Υπ. Παιδείας, σχετικό με τις επικείμενες κρίσεις του εποπτικού προσωπικού: *«Τυχόν επάνοδος προσώπων που απομακρύνθηκαν... ή που βαρύνονται με ενέργειες σε βάρος των καθηγητών κατά την περίοδο της δικτατορίας... θα συντελέσει οπωσδήποτε στη δημιουργία απαράδεκτων καταστάσεων με απρόβλεπτες συνέπειες... Πάντως το ΔΣ... θα αποστείλει στοιχεία [σχετικά με τη δράση προσώπων στη δικτατορία] τα οποία και πρέπει να τεθούν υπόψη του ΑΚΥΣΜΕ.».*

«Π.Δ.» 480. Αντίδραση του Επιθ)τή Θ. Γεωργούση εγκύκλιος του οποίου είχε δημοσιευτεί και σχολιαστεί δυσμενώς από το «Π.Δ.»: *«η παιδαγωγική αυτή εργασία διαβάστηκε σε σεμινάρια εκατοντάδων καθηγητών, στα οποία ακολούθησε συζήτηση, δίχως να αναφερθεί ποτέ από κανέναν ότι προσβάλλει... Αντιθέτως μάλιστα έγινε δεκτή σαν χρήσιμος πρακτικός οδηγός αποφυγής λαθών για βελτίωση της διδασκαλίας τους και μάλιστα των νεωτέρων, οι οποίοι στερούνται, δίχως να ευθύνονται, παιδαγωγικής καταρτίσεως και πείρας».* Το ΔΣ απαντά ότι δημοσίευσε την εγκύκλιο *«μετά από εκατοντάδες τηλεφωνήματα..καθώς και σχετική καταγγελία της ΕΛΜΕ Πειραιά».*

ΟΙΕΛΕ: 8,21/3 Επισκέψεις του ΔΣ στον Υπ. Παιδείας, ο οποίος δηλώνει ότι η κυβέρνηση δεν προτίθεται να τροποποιήσει ψηφισμένους νόμους.

8/3 Δίκη του συνδικαλιστή Κ. Βολιώτη για... *«ηθική αυτουργία»* σε αφισοκόλληση.

«Ι.Ε.» 130. Κύριο άρθρο "Η Απάντησή μας": *«Η απεργία μας είναι απάντηση σε όσα μέσα χρησιμοποιεί η εργοδοσία, με την έμμεσα ή άμεση υποστήριξη των εντεταλμένων της πολιτείας, για να κάψει το φρόνημά μας: Ψυχολογική βία, εκβιασμούς, τρομοκράτηση, απατηλές υποσχέσεις.».*

ΥΠΕΠΘ: 20/3 Φ.351.7/6/27227 "Εκθέσεις ουσιαστικών προσόντων Εκπ/κών": *«3. Για να συντάξετε εκθέσεις...πρέπει απαραίτητα να τους παρακολουθήσετε σε δυο διδασκαλίες.. [που]μπορείτε να τις παρακολουθήσετε και την ίδια ημέρα».*

2/3 Εγκύκλιος 34626 "Ανάθεση εκτελέσεως σχολικών εργασιών στο διδακτικό προσωπικό": *«Οι Δ)ντές των σχολείων πρέπει σας να αναφέρουν χωρίς καθυστέρηση τυχόν παρατηρουμένη άρνηση ή απροθυμία εκτελέσεως [σχολικών εργασιών]από τους καθηγητές που τους έχουν ανατεθεί. Κατά των καθηγητών αυτών πρέπει να ασκήσετε την δέουσα πειθαρχική δίωξη και να μας αναφέρετε σχετική.»*

Απρίλιος

9/4 *«Εξόρμηση»*, Α. Πεπονής, "Ξένη εισβολή στη γλώσσα μας": *«Η γλώσσα μας λοιπόν, στοιχείο της εθνικής μας επιβίωσης και πολύτιμο εργαλείο για την υλική και πνευματική προκοπή μας, νοθεύεται σ υ σ τ η μ α τ ι κ ά. Πάνε να την κάνουν καχεκτική, στείρα μπροστά στις ανάγκες της πρακτικής ζωής. Τη σ π ά ν ε με ξένες διεισδύσεις που όλο και απλώνονται και μας σπρώχνουν να την εγκαταλείψουμε... ίσως θα μπορούσε να μεθοδευτεί μια συστηματική εξόρμηση των νέων του ΠΑΣΟΚ για την προστασία της γλώσσας μας. Να κλείσουμε τα ρήγματα που άνοιξε, και σ' αυτή την περιοχήν της ζωής μας, ο ιμπεριαλισμός»*

ΔΟΕ: 1/4 «Δ.Β.» 829 Σχόλια "Οι παρακλαδικοί": *«Καταλαβαίνει ο καθένας τι σοβαρό κίνδυνο διέτρεξαν τα συμφέροντα του Κλάδου, από τις ακροβατικές και ανεύθυνες ενέργειες των παρακλαδικών της ΔΑΣΚ... [σχετικά με το μισθολόγιο των δ.υ.]».*

7/4 Συνάντηση με Β. Κοντογιαννόπουλο με θέμα το νέο σ.ν. για τις Π.Α. και Σ.Ν. *«Ο κ. Υφυπουργός μίλησε γενικά και επιφυλάκτηκε να διατυπώσει συγκεκριμένες απόψεις...[και δήλωσε]ότι οι τελικές αποφάσεις θα ληφθούν σε ανώτερα κλιμάκια της κυβερνητικής ιεραρχίας»* («Δ.Β.» 830).

15/4 «Δ.Β.» 820. Κύριο άρθρο "Επιθεωρητές σχολείων: Ένας αποτυχημένος και αναχρονιστικός θεσμός που χρειάζεται θεμελιακή αναμόρφωση.": *«...εγκαινιάστηκε μια μεταρρυθμιστική προσπάθεια, στο χώρο της παιδείας, αφήνοντας όμως ασυγχρόνιστο, ένα βασικό θεσμό: Το θεσμό του επιθεωρητή... μέσα στις μεγάλες αδυναμίες... είναι η έλλειψη ενός, κατά το δυνατό, σταθερού και μόνιμου συστήματος επιλογής προσώπων... Ο επιθ)τής εύκολα μπορεί να πάρει οποιαδήποτε εντυπωσιακή μετονομασία, αλλ' αυτό θα είναι ανώφελο, αν ο θεσμός και η τακτική της εφαρμογής του τού επιτρέπουν- ή τον αναγκάζουν- να πολιτεύεται με την παραδοσιακή νοοτροπία».*

«Δ.Β.» 820 Νίκη Καζακλή "Για την Ελληνίδα δασκάλα": *«Περιμένεις από τον άρρενα συνάδελφό σου, να ασχοληθεί με αυτά [τα συνδικαλιστικά], πιστεύοντας ότι δήθεν δεν ευκαιρείς, δεν έχεις τη δύναμη, τη γνώση, το θάρρος να αγωνισθείς. Κάνεις λάθος! Όλα τα έχεις και για όλα μπορείς. Μόνο σε ένα σε δικαιολογώ: Όταν είσαι μικρομάνα τότε δεν προφταίνεις ίσως...!».*

ΟΛΜΕ: 22-23/4 Πραγματοποιείται η Καταστατική Γ. Συνέλευση. Το νέο καταστατικό θα ισχύσει μετά τη 10η Δεκεμβρίου 1979.

«Π.Δ.»481-482. Ανακοίνωση της ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης: *«Η ΕΛΜΕ ταγμένη πάντοτε στην πρωτοπορία των εκπ/κών-μας πραγμάτων... παρακολουθεί... όσα συμβαίνουν τον τελευταίο καιρό με επίκεντρο την Εκπ/κή Μεταρρύθμιση και διαπιστώνει με αγανάκτηση τα ακόλουθα: 1.Βάλλεται μεθοδικά και συνωμοτικά η μεταρρύθμιση και οι φορείςτης... α) από τους γνωστούς υμνητές του δικτατορικού καθεστώτος β) από τα γνωστά δημοσιογραφικά όργανα της επταετίας γ) από τους θεωρητικούς της δ) από μερικές παραεκκλησιαστικές οργανώσεις που αδίστακτα καπηλεύονται τα ιερά και τα όσια της θρησκείας-μας ε) από κάποιους πανεπιστημιακούς "διδασκάλους" στ) από μερικούς επιθ)τές και επόπτες χρισμένους από τη δικτατορία και αναβαπτισμένους από τη δημοκρατία...3. Όλοι αυτοί οι κύκλοι... ενοχλήθηκαν γιατί εκτοπίστηκε η καθαρεύουσα από τα σχολεία μας και τη διοίκηση... γιατί έγινε εννιάχρονη η βασική εκπ/ση... γιατί διδάσκονται οι Αρχαίοι συγγραφείς από δόκιμες μεταφράσεις... γιατί συντάχθηκε Νεοελληνική γραμματική, η οποία και διδάσκεται στα σχολεία... όπως ενοχλήθηκαν από τις εκδόσεις και εξορμήσεις του ΚΕΜΕ που αποσκοπούν στην επιμόρφωση των καθηγητών. Ενοχλήθηκαν γιατί η Παιδεία μας γίνεται ανθρωπιστική... Ενοχλήθηκαν δηλαδή από τα λίγα θετικά βήματα που άρχισαν να γίνονται στο*

χώρο της Παιδείας-μας... ο καταπροδομένος λαός-μας και ο κλάδος των καθηγητών δεν πρόκειται να ανεχτούν άλλους εμπαιγμούς.».

«Π.Δ.» 481-482. Ανακοίνωση ΕΛΜΕ Λέσβου: *«Ο Ν. 309 δεν εφαρμόζεται σ' όλη του την έκταση και διστακτικά δοκιμάζεται η αντοχή-του σε φαλκιδεύσεις. Επειδή την ουσιαστική δύναμη του Έθνους-μας και μάλιστα μακροπρόθεσμα την κρατάμε εμείς οι καθηγητές στα χέρια μας δεν πρέπει να παρακολουθούμε απαθείς θεατές την κατάσταση αυτή.».*

ΟΙΕΛΕ: 5-7/4 Τριήμερη απεργία ΣΙΕΛ. "Η τριήμερη απεργία μας": *«Στο σύνολο των αιτημάτων πήραμε αρνητική απάντηση ή αόριστες υποσχέσεις. Ένας λοιπόν δρόμος μας έμεινε, ο δρόμος της απεργίας.»* («Ι.Ε.» 131).

ΥΠΕΠΘ: 1/4 Φ.236.1/1/38597 "Σχολικές εκδρομές": *«Όλες οι τάξεις του Γυμνασίου... μπορούν να πραγματοποιούν κατά τη διάρκεια του σχ. έτους, εκτός τους περιπάτους, μέχρι δύο το πολύ μονοήμερες εκδρομές... οι περίπατοι... δεν θα υπερβαίνουν τους (5) συνολικά... Δεν επιτρέπεται τον μήνα που γίνεται μονοήμερη εκδρομή να γίνεται και περίπατος.».*

17/4 Εγκύκλιος 44819 "Εξάντληση διδακτέας ύλης της Γ' τάξεως Γυμνασίου": *«Με αφορμή τα σχετικά ερωτήματα σας πληροφορούμε, ότι μετά την εξάντληση της διδακτέας ύλης... μπορούν οι διδάσκοντες να προχωρήσουν στη διδασκαλία και άλλων ενοτήτων σύμφωνα με το ισχύον Α.Π.... και να πραγματοποιούν επαναλήψεις, εφόσον το κρίνουν σκόπιμο...».*

Μάιος

11/5 Σε πρόταση για το Νόμο πλαίσιο που καταθέτει το ΠΑΣΟΚ στη Βουλή σχετικά με τα Α.Ε.Ι.εντάσσει τις Π.Α στις πανεπιστημιακές σχολές.

24-27/5 Συνέδριο FISE- FAT (Ομοσπονδία εκπ/κών Αραβίας) στην Κύπρο με τη συνεργασία των κυπριακών Εκ. Ομοσπονδιών.

ΔΟΕ: 10/5 "Η ΔΟΕ προς κυβέρνηση , κόμματα και Βουλή για το θέμα των Π.Α.και Σ.Ν.": *«Ήδη όλες οι χώρες τις Ευρώπης όσες δεν έχουν μέχρι σήμερα αντιμετωπίσει το θέμα προσανατολίζονται στην ανωτατοποίηση των Π.Α. και από την Πανευρωπαϊκή αυτή εκπ/κή πραγματικότητα επιβάλλεται να μην εξαιρεθεί η χώρα μας, αφού μάλιστα φιλοδοξούμε να πάρουμε ισότιμη θέση στην Ευρωπαϊκή Οικογένεια».*

ΟΛΜΕ: Οι διαπραγματεύσεις που έχουν αρχίσει από τα τέλη Απριλίου γίνονται στα μέσα Μαΐου *«πυκνές, αλλά και σκληρές»*.

16/5 Κλήση από το ΔΣ του Εποπτικού Συμβουλίου της ΟΛΜΕ για να αποφασιστεί από κοινού η πιθανότητα συμφωνίας ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ.

20/5 Συμφωνία ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ. Από διευκρινιστική εγκύκλιο του ΔΣ προς τις ΕΛΜΕ: *«Τον τελευταίο καιρό μετά από πολυήμερες σκληρές διαπραγματεύσεις, ανάμεσα στην Κυβέρνηση και τη Διοίκηση της ΟΛΜΕ κλείστηκε συμφωνία σχετικά με τις διεκδικήσεις του κλάδου και έτσι αναστέλλεται η αγωνιστική-του κινητοποίηση...Η συμφωνία περιλαμβάνει τα παρακάτω: 1. Μείωση υποχρεωτικού ωραρίου διδασκαλίας... οι καθηγητές (Μ.Κ 2,3,4):21 αντί 25 ώρες.. [και] 2. Διορισμός Γραμματέων... καταρτίστηκε σ.ν... που προβλέπει το διορισμό 500 γραμματέων στα σχολεία, τα οποία έχουν 5 τμήματα και πάνω.».*

«Π.Δ.» 483-484. Προτάσεις προς τη ΓΣ: *«Ε) Μετεκπαίδευση- επιμόρφωση διδακτικού προσωπικού α)Το Υπουργείο...πρέπει να προγραμματίσει τη λειτουργία και άλλων ΣΕΛΜΕ στις έδρες των πανεπιστημίων...β)Να εφαρμοστεί το άρθρο 2 του Π.Δ. 127/77 που προβλέπει επιμόρφωση των νεοδιορισμένων καθηγητών διάρκειας*

μέχρι 6 μηνών, των προαγόμενων Γυμνασιαρχών...διάρκειας 2 μηνών και του εποπτικού προσωπικού διάρκειας μέχρι 3 μηνών.».

ΟΙΕΛΕ: 17/5 Η τριμερής συνάντηση- ΥΠΕΠΘ, ιδιοκτητών, ΟΙΕΛΕ οδηγείται σε αδιέξοδο.

20/5 Συνέχιση διαπραγματεύσεων ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ χωρίς αποτέλεσμα.

21/5 Απόφαση Γεν. Συμβουλίου ΟΙΕΛΕ για απεργία.

25/5 Πρώτη συμφωνία ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ.

25/5 Απόγευμα. Εμπλοκή.Ο Υφ. Κοντογιαννόπουλος επιμένει οι απολύσεις Ι.Ε. να γίνονται τον Ιούνιο.

26/5 Οι Υπ. Συντονισμού και Παιδείας επιβεβαιώνουν την εμμονή τους και στα δύο σκέλη της αρχικής συμφωνίας: α)Νομοθετική ρύθμιση του μισθολογικού β)Περιορισμός των απολύσεων για το σχ. έτος 78-79. Μετά απ' αυτό η επιτροπή διαπραγματεύσεων εκ μέρους της ΟΙΕΛΕ αναλαμβάνει να εισηγηθεί στο ΔΣ την αναστολή της απεργίας.

24-27/5 Η Α. Σιδέρη ως αντιπρόσωπος της ΟΙΕΛΕ στο συνέδριο FISE-FAT στην Κύπρο. Ο «Ι.Ε.» (φ. 132) δημοσιεύει την απόφαση του συνεδρίου: *«Οι εκπ/κοί της Μεσογείου έχουν κοινά επαγγελματικά και συνδικαλιστικά προβλήματα...Η πολιτική συνεργασία των εκπ/κών πρέπει να αποβλέπει στη ματαίωση της τάσης για οικονομική και πολιτιστική κυριαρχία νεοαποικιακού τύπου... Επιτακτική είναι η ανάγκη για εκπ/ση σχετικά με τη μόλυνση του περιβάλλοντος... το συνέδριο καταδίκασε κάθε μορφή διάκρισης στην εκπ/ση... Η Ιδιωτική εκπ/ση πρέπει να καταργηθεί (πρόταση της ΟΙΕΛΕ που έγινε αποδεχτή).».*

«Ι.Ε.» 132 Άρθρο για την καθιέρωση του μονοτονικού.

«Ι.Ε.» 132 Σχόλιο καταδικάζει τη χρήση τέστ νοημοσύνης ως μεθόδου επιλογής των εισερχομένων μαθητών στα Ιδ. Γυμνάσια και καταλήγει: *«Δε θα επικαλεστούμε τους παιδαγωγικούς λόγους που απαγορεύουν το βρυκολάκιασμα ενός νεκρού δεσμού [των εισαγωγικών εξετάσεων], θα πούμε μονάχα ότι, αφού το Υπ. Παιδείας αδιαφορεί για μια τέτοια φανερή παρανομία (για ποιους λόγους άραγε;), ο εισαγγελέας έχει το λόγο.».*

ΥΠΕΠΘ: 3/5 Φ.212.5/12/50301 "Εορτασμός της Ημέρας της Μητέρας": *«1)Να γίνουν σύντομες ομιλίες στους μαθητές... και να τους υποδειχθεί να μη παραλείψουν κάθε εκδήλωση που θα έδινε χαρά στη μητέρα τους και 2)οι μαθητές του Δημοτικού να γράψουν έκθεση με σχετικό θέμα».*

4/5 Π.Δ. 374 (ΦΕΚ 64/78) "Περί αναλυτικού προγράμματος της Γ' τάξεως ημερησίου Γυμνασίου και του ωρολογίου και αναλυτικού προγράμματος του Εσπερινού Γυμνασίου"

6/5 Φ.350/2/1/52091 (ΦΕΚ 472/78τ.Β') "Περί καθηκόντων Διευθυντών, Υποδιευθυντών και Διδασκάλων των Δ. σχολείων της Γ.Ε"

8/5 Εγκύκλιος 52117 "Καλλιέργεια της αγάπης των μαθητών προς τα ζώα": *«παρακαλούμε τους εκπ/κούς μας της Γ.Ε... να ενσταλάξουν στις ψυχές των μαθητών την αγάπη προς τα ζώα, πράγμα που και τους μαθητές ωφελεί και τη Χώρα μας διεθνώς προβάλλει.».*

8/5 Εγκύκλιος 36010 "Συμπεριφορά μαθητών στις εκδρομές": *«Με αφορμή τα παράπονα... που κατά καιρούς διατυπώνονται από Συλλόγους ή κατοίκους περιοχών... παρακαλούμε να συστήσετε τη λήψη όλων των απαραίτητων μέτρων, ώστε να γίνει συνείδηση στους μαθητές η ανάγκη της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και του σεβασμού της ξένης ιδιοκτησίας...».*

27/5 Εγκύκλιος 5546 "Παύση πειθαρχικών διώξεων": *«Ύστερα από την αναστολή της αποχής από τις εξωδιδακτικές εργασίες... παρακαλούμε... να ανακαλέσετε κάθε έγγραφό σας με το οποίο καλέσατε σε απολογία ή παραπέμψατε σε υπηρεσιακό πειθαρχικό συμβούλιο εκπ/κό λειτουργό της Μ.Ε για αδίκημα σχετικό...».*

Ιούνιος

24-26/6 Πανελλαδική Συνδιάσκεψη των Φιλειρηνικών δυνάμεων. Συμμετέχουν ΟΛΜΕ-ΟΙΕΛΕ.

ΔΟΕ: 1/6 Πραγματοποιείται ομιλία του Ε. Παπανούτσου με θέμα: "Οι Π.Α. και η μόρφωση των δασκάλων" στην αίθουσα της Αρχαιολογικής Εταιρείας διοργανωμένη από τη ΔΟΕ. Παρευρίσκονται εκπρόσωποι κομμάτων, ο πρόεδρος του ΚΕΜΕ, συνδικαλιστές, δημοσιογράφοι και σπουδαστές Π.Α. Από την ομιλία του Ε. Παπανούτσου: *«Πρέπει να γίνει ριζική αναμόρφωση του συστήματος των βασικών σπουδών του διδακτικού προσωπικού της δημοτικής εκπ/σεως. Είναι ανάγκη οι Π.Α. να γίνουν Ανώτατες Σχολές με τετραετή φοίτηση, με ανάλογο πρόγραμμα σπουδών, και με το κατάλληλο προσωπικό για να μπορέσουν να δώσουν το δάσκαλο που απαιτεί σήμερα η εποχή μας. Να δώσουν το δάσκαλο, που είναι παιδαγωγός και επιστήμονας μαζί... Ο δάσκαλος του αύριο... πρέπει να είναι ικανός πρώτον: Να ανανεώνει τις επιστημονικές του αποσκευές, που παλιώνουν πολύ γρήγορα... δεύτερο... Τον θέλω αρωγό, προστάτη, να βοηθήσει την οικογένεια πως να φερθεί... τρίτο... Θέλουμε το δάσκαλο να είναι και κοινωνικός παράγων σημαντικός, έξω από το σχολείο... Τώρα έχουμε 14 Π.Α. Θα κάνουμε 14 Πανεπιστήμια; Όχι... Δεν είναι ανάγκη να κρατήσουμε στο διηνεκές, ένα τόσο μεγάλο αριθμό Σχολών... [ακόμη]Θα διατηρήσουμε πολύ προσεχτικά την ιδιομορφία των σπουδών... [και θα]μορφώνουν τους επίδοξους δασκάλους όχι μόνο θεωρητικά, αλλά και πρακτικά για το επάγγελμά τους.».*

ΟΛΜΕ: 26/6 Κηρύσσεται ημέρα πένθους *«σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την εν ψυχρώ δολοφονία ενός Λυκειάρχη και ενός ενωμοτάρχη από μαθητή του πρώτου».*

«Π.Δ.» 485 Σχόλια "...Και η άλλη πλευρά": *«Θα ήταν απαράδεκτο και εντελώς αδιανόητο, αν μια συνδικαλιστική Διοίκηση... καλλιεργούσε ή έστω ευλογούσε την ασυδοσία και την ανταρσία των καθηγητών προς τους προϊσταμένους τους... Ευτυχώς απ' όλη τη χώρα δεν μας καταγγέλθηκαν παρά μόνο 2 ή 3... περιπτώσεις που συνάδελφοι, δηλαδή, με περίεργη εντελώς νοοτροπία νόμισαν πως συμμετοχή στον αγώνα του Κλάδου σημαίνει έναρξη αγώνα εναντίον του Γυμνασιάρχη... Συνδικαλισμός δεν σημαίνει ούτε κατάργηση της ιεραρχίας, ούτε αντιδικίες και διχασμούς, ούτε αυθαιρεσίες και προκλήσεις. Σημαίνει απλούστατα προστασία και ομαδική διεκδίκηση των δικαιωμάτων των συνδικαλιζόμενων με σύμπνοια, συναδελφικότητα, αρραγή ενότητα και προσωπική ανιδιοτέλεια...».*

«Π.Δ.» 486. Κύριο άρθρο "Πίνακες προακτέων έτους 1978": *«...οι εντάξεις στους πίνακες... γίνονται με βάση τον μέσο όρο των εκθέσεων... Καμία παρέμβαση δεν είναι δυνατόν να γίνει από κανέναν... Αφορμή για τα παραπάνω έδωσαν οι απαιτήσεις συναδέλφων, να προταχθούν στους πίνακες, με μόνο αιτιολογικό ότι θέλουν να γίνουν Γυμνασιάρχες... και κυρίως γιατί καταφτάνουν στο αρμόδιο Συμβούλιο προαγωγών σημειώματα από διάφορους "παράγοντες". Οι ενέργειες αυτές, πέρα από το ότι δεν βοηθούν σε τίποτα τους συναδέλφους, δημιουργούν και δυσμενή σχόλια σε βάρος του κλάδου... Καλούμε τους συνάδελφους να [τις] σταματήσουν...».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 133. "Το συνέδριο Παιδείας της ΟΙΕΛΕ": *«Σκοπός του συνεδρίου είναι ν' αποτελέσει μια συμβολή στην προσπάθεια για μια λαϊκή, δημοκρατική και συγχρονισμένη παιδεία. Οι διεργασίες για την προετοιμασία του και τη διεξαγωγή του θα συντείνουν στη σύσφιξη των δεσμών ανάμεσα στους διάφορους εκπ/κούς φορείς και θα αποτελέσουν ένα σημαντικό βήμα για την επίτευξη της πανεκπαιδευτικής ενότητας και συνεργασίας.».*

Ιούλιος

ΔΟΕ: 3-7/7 47η (4η μεταδικτατορική) ΓΣ της Ομοσπονδίας. Εκλογές και αλλαγή Προέδρου (Κ. Γεωργιάδης).

«Δ.Β.» 834. Από τις ομιλίες εκπροσώπων κομμάτων και ΥΠΕΠΘ στη ΓΣ:

Β. Κοντογιαννόπουλος (ΥΠΕΠΘ): *«Σεις οι λειτουργοί της Δημοτικής εκπ/σεως είσαστε συνάμα οι λειτουργοί της Ελληνικής και Θρησκευτικής αγωγής... Γνωρίζω ότι η οργάνωσή σας δεν είναι απλώς ένα συνδικαλιστικό όργανο αλλά είναι και μια επιστημονική ένωση...».*

Α. Κακλαμάνης (ΠΑΣΟΚ): *«...οι διάφορες κυβερνήσεις θεώρησαν και θεωρούν την Παιδεία τέτοιας σημασίας στην πράξη ανεξάρτητα από τις διακηρύξεις, ώστε στον Κρατικό προϋπολογισμό... οι δαπάνες της Παιδείας να βρίσκονται στο τελευταίο σκαλοπάτι... ο δεσμός του επιθ)τή πρέπει να αντικατασταθεί με το δεσμό του σχολικού Συμβούλου. Και στη θέση του προϊσταμένου Διευθ)ντή στα σχολεία ...να μπει η συλλογική ευθύνη, η συλλογική δουλειά του συλλόγου διδασκόντων του κάθε σχολείου.».*

Βαρέλας (ΕΔΗΚ): *«Η Διδασκαλική τάξη είναι συνδεδεμένη με το ιστορικό κόμμα μας και είναι γνωστή η θέση του κόμματός μας στα δίκαια αιτήματά σας, είναι γνωστοί οι αγώνες του κόμματός μας για την Παιδεία...».*

Κ. Κάππος (ΚΚΕ): *«Κανείς δεν παραγνωρίζει ότι η αποστολή και ο ρόλος του δασκάλου, σαν Παιδαγωγού της νέας γενιάς, είναι ύψιστης Εθνικής σημασίας... Κανένας δεν παραγνωρίζει τα θετικά βήματα που έγιναν τελευταία. Όμως αυτά τα ζητήματα έπρεπε να έχουν αντιμετωπιστεί τουλάχιστον πριν πενήντα χρόνια... Υπάρχει το πρόβλημα του περιεχομένου της Παιδείας... Δαπανάμε μόνο το 2% του Α.Ε.Π., τη στιγμή που η συντριπτική πλειοψηφία των αναπτυγμένων χωρών δαπανά πάνω από 6%.»*

Παπαθανασοπούλου (ΚΚΕεσ): *«Το αίτημά [η"ανωτατοποίηση"]έχει βαθύτερο και ουσιαστικότερο χαρακτήρα... Οι δάσκαλοι δε ζητάνε προνόμια. Ζητάνε περισσότερη δουλειά, βαρύτερες και μεγαλύτερες ευθύνες.».*

ΟΛΜΕ: 1-6/7 48η ΓΣ Ομοσπονδίας. ΔΣ. Απόφαση για οργανωτικό και εκπ/κό συνέδριο. Τα πορίσματα υποβάλλονται στο ΥΠΕΠΘ με τη μορφή υπομνήματος: *«1) Να τροποποιηθούν και να βελτιωθούν τα αναλυτικά και ωρολόγια προγράμματα, που έχουν ήδη συνταχθεί και θα ισχύσουν από τη νέα σχ. χρονιά... 3)... Να χρηματοδοτηθεί η τοπική Αυτοδιοίκηση για να αναλάβει το πρόβλημα της κατασκευής διδακτηρίων και του εξοπλισμού-του... 5)Το Υπ. Παιδείας να καταργήσει το Διδασκαλείο και να προγραμματίσει τη λειτουργία και άλλων ΣΕΛΜΕ... 7)Να μετατραπούν όλα τα σχολεία της χώρας σε μικτά.».*

13/7 Η ΟΛΜΕ αντιδρά στην εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ (αρ.πρ. 79705)που ζητά οι *«καλοί»* καθηγητές να τοποθετούνται στα Λύκεια. Εκτίμησή της είναι ότι το μέτρο δημιουργεί απαράδεχτες διακρίσεις μεταξύ των καθηγητών.

ΟΙΕΛΕ: 18/7 Συμμετοχή στη συγκέντρωση διαμαρτυρίας στο "ΔΙΑΝΑ" για τις μεθοδεύσεις στη ΓΣΕΕ.

Αύγουστος

19/8 Σύσκεψη Πρυτάνεων υπό την προεδρία του αντιπροέδρου της κυβέρνησης Παπακωσταντίνου και με την παρουσία του Ι. Βαρβιτσιώτη και Τ. Καρατζά. Ο πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών Ε. Μουτσόπουλος δηλώνει: *«Γνωρίζω ότι από το 18ο αιώνα το Διδασκαλικό σώμα είναι η μάστιγξ του ελληνικού πνεύματος. Εδώ βλέπουμε μια προσπάθεια του διδασκαλικού κόσμου να αλώσει τα ΑΕΙ».*

ΔΟΕ: 4/8 Ανακοίνωση: *«Η ΔΟΕ καταγγέλλει την αρνητική και αδιάφορη διάθεση του Υπ. Παιδείας στα αιτήματα των Δασκάλων»* θεωρώντας ότι αυτή εκφράζεται κυρίως σε τρία ζητήματα: α) το θέμα της *«ανωτατοποίησης»* των βασικών σπουδών β) των ωρών εργασία των δασκάλων και ιδιαίτερα εκείνων που εργάζονται σε ολογοθέσια σχολεία και γ) **του** περιορισμού των θέσεων των Διευθυντών πολυθεσίων σχολείων.

ΟΛΜΕ: 11/8 Ανακοίνωση: *"..το Υπ. Παιδείας... επιμένει τελείως εσφαλμένα, στην αναβίωση του Διδασκαλείου, ενός θεσμού που όντας προσκολλημένος σε αναχρονιστικές μεθόδους διδασκαλίας, έχει αποτύχει παταγωδώς, γιατί όχι μόνο επί σειρά ετών δεν πρόσφερε τίποτα ουσιαστικό, αλλά αντίθετα καλλιέργησε τη νοοτροπία του ελιτισμού και του αυταρχισμού, μένοντας μακριά από τη σύγχρονη παιδαγωγική επιστήμη και τις ανάγκες και τα κελεύσματα της εποχής.».*

ΥΠΕΠΘ: 10/8 Τέλεξ 89988: *«Σας πληροφορούμε ότι με διάταξη νόμου που εισάγεται προς ψήφιση ορίζονται τα εξής σε σχέση με τις απολύσεις ιδιωτικών εκπ/κών: "ενεργούνται κατόπιν δεκαπενθημέρου τουλάχιστον προειδοποιήσεως και μέχρι... των προβλεπομένων ποσοστών, επάγονται δε έννομα αποτελέσματα την 31η Αυγ. Απολύσεις πραγματοποιούμεναι κατά παράβασιν είναι αυτοδικαίως ανυπόστατοι».*

28/8 Φ.309.4/82/95899 "Οδηγίες για την εφαρμογή των Ωρολογίων Προγραμμάτων του Δημ Σχολείου": *«α)Ελληνική γλώσσα..: μπορεί ο δάσκαλος με δικιά του πρωτοβουλία... να καθορίσει ελεύθερα τις ώρες που πρέπει να διαθέτει κάθε βδομάδα για καθένα από τους κλάδους [Ανάγνωση, Γραμματική και Έκθεση]... Ενδεικτικά παρέχομε την κατωτέρω αναλογία κατανομής του χρόνου: Ανάγνωση 50%- Γραμματική 30% Έκθεση 20% για τις Ε' και ΣΤ' τάξεις, με αύξηση του ποσοστού υπέρ της αναγνώσεως για τις Γ' και Δ' τάξεις.».*

9/8 Φ.610/81210/4417 "Χρησιμοποίηση προαυλίων Δημοτικών σχολείων για παιδικές χαρές": *«[μετά από έγγραφο του Δήμου Λαρισαίων]... δεν θα είχαμε αντίρρηση να εξοπλισθούν τα προαύλια των σχολείων, σε τρόπο ώστε να χρησιμοποιηθούν σαν παιδικές χαρές σε ώρες που δεν λειτουργούν [τα σχολεία] αυτά...».*

Σεπτέμβριος

26/9 Ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής πραγματοποιεί αιφνιδιαστικοί επίσκεψη σε σχολεία του κέντρου για να διαπιστώσει την κατάστασή τους. Η τηλεόραση καλύπτει το γεγονός.

ΔΟΕ: 12/9 «Δ.Β.» 834 Ανακοίνωση: *«Για τη βαρύτατη ύβρη κατά των δασκάλων η ΔΟΕ ζητάει την παραίτηση του πρύτανη κ. Μουτσόπουλου... Με τις θέσεις του συμφώνησαν οι κ. Παπαδόπουλος, αντ)νης του Παν. Ιωαννίνων, Μ. Μανούσακας, πρύτανης Παν. Κρήτης και Παπαμιχαήλ αντ)νης της Αν. Γεωπονικής... Η απίστευτη αυτή θέση του... αποτελεί βαρύτατη ύβρη κατά των δασκάλων που σκορπισμένοι στ' ακροσύνορα της Πατρίδας μας υπηρετούν, συντηρούν κι εξυγώνουν το ελληνικό πνεύμα, που αδιάκοπα καππλεύονται οι φεουδάρχες της Παιδείας μας... Ήδη η ΔΟΕ μετά από έκτακτη συνεδρίασή της με επείγοντα έγγραφά της προς τον Υπ. Παιδείας και τη σύγκλητο... ζητά να της γνωρίσουν α)Εάν συμμερίζονται τις θέσεις του κ. Πρυτάνεως και β)Τι μέτρα θα λάβουν κατά του παρεκτραπέντος δημοσίου λειτουργού.».*

12/9 Ο Β. Κοντογιαννόπουλος δηλώνει πως θα παραδώσει το σ.ν. για τις Π.Α σε ένα περίπου μήνα.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 487-488 Κύριο άρθρο "Η φετινή συνδικαλιστική χρονιά": «*...ο Κλάδος ούτε μπόρεσε, ούτε θα μπορέσει, να αποσείσει τον πικρό κλήρο-του: να μάχεται δηλαδή για την κατάκτηση δικαιωμάτων, που θα έπρεπε από μόνη-της η Πολιτεία να του παρέχει, γιατί είναι ταυτόσημα με την εθνική-μας προκοπή...*».

14/9 Ανακοίνωση: «*Φαίνεται ότι στη σύσκεψη αυτή [των πρυτάνεων] διατυπώθηκαν πολλές ποικίλες "σοφές" και... παράδοξες απόψεις.*».

16/9 Καταγγέλλεται στα κόμματα της αντιπολίτευσης η παράνομη μετάθεση δυο καθηγητών «*για το συμφέρον της υπηρεσίας*». Η ΟΛΜΕ δηλώνει πως ο μόνος λόγος της μετάθεσής τους ήταν πως είχαν αναπτύξει συνδικαλιστική και εκπολιτιστική δράση.

ΟΙΕΛΕ: 13/9 Η Βουλή ψηφίζει άρθρα νομοσχεδίου που υλοποιούν τη συμφωνία του Μαΐου.

«Ι.Ε.» 134 Κύριο Άρθρο "Χωρίς προσωπείο": «*Η συνδυασμένη επίθεση που δέχτηκε το καλοκαίρι ο κλάδος... Επιβεβαίωσε... την αντίληψη... πως η Ιδιωτική Εκπ/ση είναι έλκος στο κορμό της εθνικής εκπ/σης... Τέρμα και τα περί "καλών" και "κακών" σχολείων. Τα αυτοονομαζόμενα "καλά" σχολεία, αυτά που δήλωναν "εμείς δεν απολύουμε, εμείς διαφέρουμε από τους άλλους", πρωτοστάτησαν στο χορό των απολύσεων και μάλιστα χωρίς να έχουν το δικαιολογητικό της οικονομικής δυσχέρειας.*». Στο ίδιο φύλλο δημοσιεύονται καταστάσεις σχολείων που απόλυσαν Ι.Ε., καθώς και στατιστικά στοιχεία απ' όπου προκύπτει πως οι απολύσεις αφορούσαν υηλόβαθμους Ι.Ε. στο μεγαλύτερό τους ποσοστό (77,5%).

ΥΠΕΠΘ: 30/9 Ν. 817 "Περί ρυθμίσεως ενίων εκπαιδευτικών και εκκλησιαστικών θεμάτων". Στο νόμο, που αποτελεί τροποποίηση και συμπλήρωση του 309/76, θεσπίζονται και τα δυο σκέλη της συμφωνίας του Μαίου ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ.

30/9 Τηλεγράφημα 113242 "Διδασκαλία μαθημάτων στο Γυμνάσιο": «*Μέχρι ότου λάβετε λεπτομερείς οδηγίες, τα ακόλουθα μαθήματα θα διδαχθούν ως εξής:...Φυσική θα διδαχτούν από το διδακτικό βιβλίο τα μαθήματα 8 έως 15...*».

Οκτώβριος

12/10 Συνάντηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ για το βαθμολογικό. Αρχή συνεργασίας για το ίδιο θέμα.

ΔΟΕ: 2/10 «Δ.Β.» 835. Κύριο άρθρο νέου ΔΣ: "Η πορεία μας": «*η Διοίκηση πιστεύει και ασφαλώς και η πολιτεία, ότι: οι εκπ/κοί συμμετέχουν στην ευθύνη για την επιβίωση του Έθνους. Ζητά από την Πολιτεία να δώσει στον εκπ/κό τη θέση που του ανήκει στη δομή της κοινωνίας μας... Το ίδιο το αντικείμενο της δουλειάς του και το περιεχόμενο αυτής, τον έκαναν ιδεαλιστή... Όλα όμως έχουν ένα όριο. Όχι άλλη εκμετάλλευση της εθελούσιας προσφοράς του.*».

«Δ.Β.» 835. Άρθρα δυο στελεχών της ΔΑΣΚ του Γ. Βαγενά «*Κατάργηση των Π.Α. και ίδρυση Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Σχολών*» και του Ναπ. Δουβίτσα "*Η μάστιγξ και το ματσούκι*». Στο ίδιο εγκαινιάζεται και η στήλη των Αδιόριστων Δασκάλων.

17/10 «Δ.Β.» 836. Νέα στήλη σχολίων "Παρατηρητής": «*Αισιόδοξο τόνο στη συνέλευση έδωσε η παρουσία δυο τακτικών και μιας αναπληρωματικής γυναικών αντιπροσώπων... καιρός λοιπόν και οι γυναίκες συνάδελφοι και νηπιαγωγοί να εκπροσωπήσουν ισότιμα τους συλλόγους τους στα Δ/κά συμβούλια, στη συνέλευση και τη ΔΟΕ. Πολλοί τομείς σ' αυτούς τους χώρους είναι πιο ταιριαστοί στο ωραίο- κι όχι αδύνατο- φύλο.*».

«Δ.Β.» 836. Παρουσιάζεται και στήλη των Σπουδαστών των Π.Α.& Σ.Ν.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 489. Κύριο άρθρο "Η Δύναμη του συνδικαλιστικού μας κινήματος": *«Ο κάθε συνάδελφος, όντας ένα ζωντανό μέλος της καθηγητικής οικογένειας, δεν πρέπει να παραμένει απλός θεατής της πορείας των συνδικαλιστικών μας πραγμάτων, αλλά αντίθετα θα πρέπει και ενεργά και υπεύθυνα κάθε στιγμή να συμμετέχει στην υλοποίηση των αποφάσεων του κλάδου και με τη θετική και καλόπιστη κριτική-του να σημειώνει τα σφάλματα, που τυχόν κάνει η Διοίκηση της ΟΛΜΕ...».*

5/10 Με τηλεγράφημά του στις ΕΛΜΕ το ΔΣ καλεί τους καθηγητές να εγκαταλείψουν τις υπερωρίες, γιατί σειρά προφορικών διαταγών στο σχολεία καταστρατηγούν τις ισχύουσες ρυθμίσεις. Το ΥΠΕΠΘ τη ίδια μέρα με τηλεγραφική διαταγή ρυθμίζει το πρόβλημα. Η ΟΛΜΕ ανακαλεί το τηλεγράφημά της.

5/10 Ανακοίνωση ΟΛΜΕ "Πολυπληθή τμήματα": *«Στην πλειονότητα των σχολείων δημιουργούνται με προφορικές εντολές πολυπληθή τμήματα με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται ο 309/76. Βασική προϋπόθεση για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα είναι η συνοχή και συλλογικότητα των καθηγητών των σχολείων σε συνεργασία με τους συλλόγους γονέων... Εκεί που καμιά ενέργεια... δε θα αποδώσει... να ζητηθεί διαμέσου των ΕΛΜΕ έγγραφη διαταγή. Τέλος οι ΕΛΜΕ να συγκεντρώσουν στοιχεία... και να τα διαβιβάζει σ' όλους τους βουλευτές... της περιφερείας και να καταγγέλλει στον τοπικό τύπο τις χτυπητές περιπτώσεις.».*

ΥΠΕΠΘ: 6/10 Εγκύκλιος 110017 "Συστέγαση Σχολείων Μέσης και Δημοτικής Εκπ/σεως": *«Αποφασίζουμε 1...τα συστεγαζόμενα αυτά σχολεία θα λειτουργούν εκ περιτροπής ή τρεις μέρες την εβδομάδα πρωί και τρεις απόγευμα ή εβδομάδα παρ' εβδομάδα μετά προηγούμενη συνεννόηση των συλλόγων γονέων...».*

11/10 309.4/95/115902 "Οδηγίες προς τους δασκάλους για την εφαρμογή του Α.Π."

Νοέμβριος

21,29/11 Συναντήσεις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΣΕΤ (Τεχνικοί) και ανακοινώσεις όπου ζητούν αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών.

ΔΟΕ: 1/11 Πρώτη κοινή συνάντηση δυνάμεων της ΔΑΣΚ για τον ορισμό κοινού υποψηφίου στις εκλογές αιρετών. Αποτυχία συνεννόησης

8/11 Τελική ρήξη και διάσπαση της ΔΑΣΚ της οποίας οι δυνάμεις υποδεικνύουν ξεχωριστούς υποψήφιους για τις εκλογές των αιρετών. Η εφημερίδα *«Προοδευτική Παιδεία»* μένει στον έλεγχο του Δ. Ιατρίδη και των φιλοπασοκικών δυνάμεων, ενώ ο τίτλος της ΔΑΣΚ χρησιμοποιείται από τις δυνάμεις του ΚΚΕ.

15/11 «Δ.Β.» 838 Γ. Βαγενάς "Η ΔΑΣΚ μπροστά στις εκλογές": *«Η ΔΑΣΚ εκτιμώντας, ότι οι πρώτες ενέργειες της σημερινής Διοίκησης... αποτελούν θετικό βήμα... θεωρεί αυτή τη στιγμή απαραίτητη τη συνεργασία και κοινή δράση όλων των δημοκρατικών δυνάμεων μ' αυτή... [και] σας καλεί σε αγωνιστική κινητοποίηση ώστε: 2. Να αναδειχτεί σαν εκπρόσωπός μας στο ΑΚΥΣΔΕ ο σ/φος κ. Σπηλιόπουλος 3. Να καταδικαστεί η ταχτική του σ/φου κ. Ιατρίδη... η Συντονιστική Επιτροπή της ΔΑΣΚ είναι σίγουρη πως η αντιδραστική μειοψηφία και οι διασπαστές θα απομονωθούν.».*

15/11 «Δ.Β.» 838: *«Πρέπει να στείλεις στα συμβούλια ανθρώπους που θέλουν και μπορούν αν περιφρουρήσουν τη νομιμότητα... αλλά και θέλουν να συνεργαστούν με την ηγεσία του κλάδου.».*

17/11 Ο Υφ. Παιδείας παραδίδει το σ.ν. για τις Π.Α& Σ.Ν.

Πρόεδρος ΔΟΕ: *«Ελπίζω να είναι σύμφωνο με τις απόγεις του κλάδου κ. Υφυπουργέ.»*

Υφυπουργός: *«Είναι σύμφωνο με τις απόγεις του Υπουργείου»* [«Δ.Β.» 839, 4].

19/11 Εκλογές αιρετών: ΑΚΥΣΔΕ: Σπαγόπουλος Κ. 8803, Σπηλιόπουλος Ι. 7027 Ιατρίδης Δ. 5267. ΚΥΣΔΕ: Τσαξιρλής Σ. 10150, Χειμωνίδης Ευ. 8740, Βαλσαμόπουλος Ν. 5900

20/11 Συνάντηση ΔΣ ΔΟΕ- Υπ. Παιδείας.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 491. "Επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού": *«Μεταπολιτευτικά η τύχη της περίφημης ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ, δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε, ότι σε μεγάλο βαθμό, εξαρτάται από την επέκταση και την ποιότητα της μετεκπαίδευσης του διδακτικού προσωπικού... Ποιος θα δέσει τέρμα... στο μωσαϊκό της επιμόρφωσης, ώστε να μπει κάποτε στη σωστή παραγωγική του βάση;»*. Στο άρθρο ζητείται η κατάργηση του Δ.Μ.Ε.και η πολύπλευρη ενίσχυση των ΣΕΛΜΕ.

3/11 Ο πρόεδρος της ΟΛΜΕ στα Τρίκαλα ως μάρτυρας στη δίκη του καθηγητή Πρεκατέ Α. Ο καθηγητής δικάζεται, γιατί είχε αρθρογραφήσει στον τοπικό τύπο με θέμα τις εισαγωγικές στο Λύκειο, όπου είχε αναπτύξει τις θέσεις της ΟΛΜΕ. Το ποσοστό αποτυχίας στις εισαγωγικές εξετάσεις για τα ΑΕΙ στο Νομό είχε φτάσει το 50% περίπου. Τη δίωξη του καθηγητή ζήτησε ο Γραμματέας της ΟΝΝΕΔ Τρικάλων με επιστολές του στις τοπικές εφημερίδες.

11/11 Υπουργική απόφαση (135902) μειώνει κατά 50 τους καθηγητές που θα φοιτήσουν στη ΣΕΛΜΕ Θεσ/νίκης.

16/11 Συνέντευξη τύπου του ΔΣ της ΟΛΜΕ στην αίθουσα της Μαθηματικής Εταιρείας αναφέρεται στο σύνολο των προβλημάτων της Μ.Ε. Στη συνέντευξη, ανάμεσα στα άλλα, σημειώνονται και αρκετές περιπτώσεις διώξεων καθηγητών [«Π.Δ.» 492].

19/11 Εκλογές αιρετών: ΑΚΥΣΜΕ: Αλεξανδράκης Χαρ. 5531, Αντωνιάδης Ευσ. 150, Κατσαμπέκης Κ. 3141, Πάνος Δ. 493, Πλειαδάκης Μ. 1763. ΚΥΣΜΕ: Αλεξανδίδης Αν. 6224, Κοντογιαννόπουλος Κ. 2893, Κουρκούτας Μ. 1988.

21/11 Ανακοίνωση του ΔΣ καταγγέλλει πως η κυβέρνηση *«επιχειρεί να δέσει σε εφαρμογή νέο σχέδιο Αντιμεταρρύθμισης»*.

ΥΠΕΠΘ: 9/11 Εγκύκλιος 134856 "Διαχωρισμός μαθητών σε τμήματα": *«Από στοιχεία που περιήλθαν σε γνώση μας, προκύπτει ότι σε ορισμένα Σχολεία ο διαχωρισμός των μαθητών σε τμήματα γίνεται με κριτήριο το βαθμό του ενδεικτικού προαγωγής. Η ενέργεια αυτή, ερχομένη σε αντίθεση με βασικές αρχές, δημιουργεί εύλογα παράπονα... και προστριβές του διδακτικού προσωπικού...»*.

4/11 Απόφαση 14639/5644 "Περί τρόπου μεταφοράς μαθητών Δ.Ε.που κατοικούν μακριά από την έδρα του σχολείου": *«Οι μαθητές δημοτικής... θα μεταφέρονται με τα οικεία ΚΤΕΛ... και το Δημόσιο θα καταβάλλει το... 50% ολόκληρου του εισιτηρίου... Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή [αυτή] η μεταφορά ο οικείος Νομάρχης θα προβαίνει σε ειδική σύμβαση μισθώσεως...»*.

13/11 Π.Δ. 819 & 820 (ΦΕΚ 188/τ.Α) Αναφέρονται στη διαδικασία προκρίσεως και επιλογής επιθεωρητών Δ.Ε. και Ειδικών σχολείων. Η διαδικασία προβλέπει συνεκτίμηση στοιχείων ατομικού φακέλου, βαθμό γραπτής δοκιμασίας και βαθμό συνέντευξης.

13/11 36448 & 136461 (ΦΕΚ 1065 τ.Β') "Περί προκηρύξεως διαγωνισμού συγγραφής διδακτικών βιβλίων Γυμνασίου".

28/11 Π.Δ. 908. "Περί τροποποιήσεως ωρολογίου και Αναλυτικού προγράμματος... Οικιακής Οικονομίας...".

Δεκέμβριος

11/12 Εκδήλωση των συνεργαζόμενων δ.υ. οργανώσεων στο *«Ακροπόλ»*. Ομιλητές στην εκδήλωση οι πρόεδροι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

12/12 Κείμενο από τους συνεργαζόμενους εκπ/κούς φορείς: "Μεγαλύτερες δαπάνες για καλύτερη Παιδεία"

11-15/12 Συνέδριο "Πρωτότυπο και Μετάφραση", υπό τη αιγίδα του Υπ/ Πολιτισμού.

15/12 Εκδήλωση ΔΟΕ- ΟΙΕΛΕ και συνεργασία της ΟΛΜΕ με θέμα "Τα Αναγνωστικά βιβλία του Δημοτικού σχολείου". Ομιλητές Α. Δημαράς, Α. Φραγκουδάκη, Μ. Νίλσεν, Μ Νασιάκου. Ακροατήριο περίπου 1000 άτομα.

18/12 24ωρη απεργία 19 συνεργαζόμενων δ.υ. οργανώσεων με αίτημα την τιμαριθμική προσαρμογή.

ΔΟΕ: 1/12 Το ΔΣ με ανακοίνωσή του και σχόλιο στο «Δ.Β.» (φ. 839) εκφράζει τη διαφωνία του στον τρόπο επιλογής των Επιθεωρητών σύμφωνα με το Π.Δ. 820 /78 και ζητεί την τροποποίηση του σχετικού άρθρου του Ν. 309/76 σύμφωνα με τις θέσεις του Κλάδου.

1/12 «Δ.Β.» 839. Κ.Ντουντουλάκης "Καθένας κι ένα μετερίζι": *«Με την νέα όψη που άρχισε να παίρνει το «Δ.Β.» πολλές ελπίδες φτερούγισαν στην καρδιά κάθε προοδευτικού δάσκαλου... Πολλά προβλήματα ζητάνε λύσεις... Και ο αγώνας δεν μπορεί να διεξάγεται μόνο από ορισμένους "ειδικούς"... ο καθένας μας έχει ιερό χρέος απέναντι στο Λαό, αλλά και θεμελιακό βιοτικό συμφέρον... να γίνει μετερίζι αυτού του αγώνα.»*.

1/12 «Δ.Β.» 839. Κωνσταντινέα Αννα, «Μια αξιέπαινη προσπάθεια": *«Είναι άξια θαυμασμού η πρωική πράξη του δασκάλου... ο οποίος με κίνδυνο της ζωής του διέσωσε την γερόντισσα σπιτονοικοκυρά του από βέβαιο θάνατο λόγω εκρήξεως φιάλης υγραερίου. Τέτοιοι δάσκαλοι αποτελούν κατά τον κ. Πρύτανη τη "Μάστιγα του Ελληνικού Έθνους";»*.

16/12 «Δ.Β.» 840 Αρβανιτάκης Ν. "Η ανισότητα του μονοθεσίου": *«Το 1/θ δεν είναι λοιπόν ανάγκη... είναι, όσο κι αν αυτό φαίνεται παράξενο συνήθεια... 1.Το μονοθέσιο πρέπει να περιοριστεί όπου η αδήριτη ανάγκη το καλεί. 2. Να γίνει συγχώνευση των μονοθεσίων...»*.

ΟΛΜΕ: 1/12 Το ΔΣ αποφασίζει να αναλάβει πρωτοβουλίες για την αυτοεπιμόρφωση των καθηγητών *«επειδή, ως σήμερα, η Πολιτεία δεν έχει πεισθεί- παρά τις επίμονες προσπάθειες του οργανωμένου κλάδου- να ακολουθήσει το σωστό δρόμο σχετικά με την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού της Μέσης Εκπ/σης»*. Καλεί τις ΕΛΜΕ να αναλάβουν πρωτοβουλίες καλώντας στις περιοχές τους *«ανθρώπους διακεκριμένους στα γράμματα και στην επιστήμη»*. Προαναγγέλλει επίσης και την επίσημη έναρξη της αυτοεπιμόρφωσης *«σε κεντρική αίθουσα της Αθήνας με τη συμμετοχή διακεκριμένης προσωπικότητας του τόπου-μας»*.

1/12 Στο Τριμελές πλημμελειοδικείο Αθηνών αντιμετωπίζεται η περίπτωση συκοφαντικής δυσφήμισης των μελών του προηγούμενου ΔΣ από το δημοσιογράφο της *«Βραδυνής»* Κ. Μάλλη. Η εφημερίδα δηλώνει ότι σέβεται τους εκπ/κούς κι ο δημοσιογράφος ανακαλεί τους χαρακτηρισμούς που είχε αποδώσει στο ΔΣ και τους καθηγητές, όταν εγκαταλείψαν τις εξωδιδακτικές εργασίες.

13/12 Ανακοίνωση με την οποία διαμαρτύρεται για την έκθεση ελληνικών αρχαιοτήτων στο Εξωτερικό.

13/12 Με ανακοίνωσή του αναφέρεται σε πλήθος περιπτώσεων παραλείψεων ή παραβάσεων και παρανομιών εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ καθώς και ρουσφετολογικών αποσπάσεων.

18/12 Συμμετοχή στην πανδημοσιοϋπαλληλική απεργία. Με έγγραφό του (955) προς το ΥΠΕΠΘ ζητά την εκδήλωση ενδιαφέροντος εκ μέρους του, για την κατάσταση που επικρατεί στο Μεικτό Γυμνάσιο Δάφνης, όπου τα μαθήματα γίνονται σε βάρδιες *«μολονότι υπάρχουν τέσσερις αίθουσες διδασκαλίας, που τις χρησιμοποιεί αντικανονικά... τμήμα των Ελλήνων Προσκόπων»*. Σημειώνει

μάλιστα πως παρά την ιδιαίτερη διαταγή του ΥΠΕΠΘ (134429/7097/7-11-78) η αποδέσμευση των αιθουσών δεν έγινε δυνατή.

ΟΙΕΛΕ: 10/12 Η πρώτη προσωρινή Διοίκηση του ΣΙΕΛ- ΔΗ[μοσίου] καλεί τα μέλη σε τακτική ΓΣ. Ο ΣΙΕΛ-ΔΗ, παράγωγο του νόμου 682/77 που προέβλεπε το πέρασμα στο δημόσιο, πρωτοσυστάθηκε τον Απρίλιο του 78. Σκοποί του ΣΙΕΛΔΗ: *«Μετάταξη στο δημόσιο, μεταθέσεις-αποσπάσεις, προαγωγές, συνταξιοδότηση».* Ο σύλλογος, συγκεντρώνοντας νηπιαγωγούς, δασκάλους και καθηγητές εργαζόμενους στο δημόσιο με σχέση Ιδ. Δικαίου, παρέμεινε εγγεγραμμένος στη δύναμη της ΟΙΕΛΕ.

ΥΠΕΠΘ: 11/12 Εγκύκλιος 149213 "Συμπαράσταση και διευκόλυνση στεγάσεως στα Σώματα Ελλήνων Προσκόπων και Ελληνίδων Οδηγών": *«[Επειδή]...υπηρετούν υψηλούς εθνικούς και κοινωνικούς σκοπούς, οι οποίοι συμβάλλουν στην παροχή εξωσχολικής αγωγής στους Ελληνόπαιδες... συντελούν στη διάπλαση ηθικού χαρακτήρος και προσφοράς, μέσα στα πλαίσια διαπαιδαγωγήσεως και μορφώσεως της νεότητος, που καθορίζεται από το Σύνταγμα και τους νόμους... Προς την πραγμάτωση του έργου και της αποστολής των ως άνω σωμάτων, παρακαλούμε να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την ενίσχυση των.. και τη διάδοση του πνεύματος του Προσκοπισμού...Τούτο είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί: α)με την ενεργό συμμετοχή των εκπ/κών στις κάθε είδους εκδηλώσεις [τους]... Β)Με την εξασφάλιση καταλλήλων χώρων, για τις συγκεντρώσεις των... και την παροχή κάθε δυνατής στεγαστικής διευκολύνσεως.».*

1979
Διεθνές έτος του παιδιού

Ιανουάριος

ΔΟΕ: 17/1 Το ΔΣ με έγγραφό του προς το ΥΠΕΠΘ *«ζητά την έκδοση Π.Δ. που θα προβλέπει την ίδρυση ενός προτύπου Δημοτικού σχολείου σε κάθε εκπαιδευτική Περιφέρεια για την προαγωγή της πειραματικής έρευνας στο χώρο της Δημοτικής εκπαιδεύσεως»*. Ταυτόχρονα καταγγέλλει τις πρωτοβουλίες του Επόπτη Πατρών και επιθεωρητών της περιοχής να δημιουργήσουν τάξεις-μοντέλα ως αυτοσχεδιασμούς *«που δεν ωφελούν την άρρωστη παιδεία γιατί στερούνται νομοθετικού προγραμματισμού, οργάνωσης και λειτουργίας»*.

18/1 Το ΔΣ παραδίδει στο ΥΠΕΠΘ τις παρατηρήσεις του πάνω στο σ.ν. για τις Π.Α. απορρίπτοντάς το και αντιπροτείνοντας άλλο που έχει το ίδιο συντάξει. Για το σ.ν. του ΥΠΕΠΘ παρατηρεί: *«ο συντάκτης... φαίνεται ότι ενδιαφέρεται για την "αναδιάρθρωση" των Π.Α. και των Σ.Ν. και όχι για την Πανεπιστημιακή ανύγωσή τους." («Δ.Β.» 843, 1)»*. Το σ.ν. του ΥΠΕΠΘ δημιουργεί ανώτατες σχολές τριετούς φοίτησης, της ΔΟΕ Ανώτατες Παιδαγωγικές Σχολές τετραετούς φοίτησης ενταγμένες στα Πανεπιστήμια. Το σ.ν. της ΔΟΕ και η εισηγητική έκθεση που το ΔΣ έχει συντάξει αποστέλλεται στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τον Πρωθυπουργό και τους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων.

ΟΛΜΕ: 8/1 Ανακοίνωση τύπου: *«Το Υπ. Παιδείας περιορίζει σχεδόν αποκλειστικά τη δραστηριότητά-του στις διώξεις των καθηγητών [που] προσφέρουν ότι μπορούν στη βελτίωση των εκπ/κών προγραμμάτων. Αντίθετα... αφήνει ανενόχλητους τους ελάχιστους που νοσταλγώντας συστήματα αναχρονιστικά αυταρχικά και επιζήμια για το Έθνος προσπαθούν να καταστρέγουν τα ελάχιστα [της] εκπαιδευτικής αλλαγής.»*.

8/1 Το ΔΣ για άλλα μια φορά ζητά να συναντηθεί με τον Υπουργό για να συζητήσει τα προβλήματα των σχολείων και των καθηγητών.

25/1 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ με θέμα: *«κινητοποιήσεις για οικονομικά δ.υ.»*. Στην έκτακτη συνεδρίαση το ΔΣ ζητά και την αναβολή του εκπαιδευτικού συνεδρίου, γιατί η προετοιμασία του ήταν ανεπαρκής. Οι Πρόεδροι συμφώνησαν με την πρόταση του ΔΣ.

ΟΙΕΛΕ «Ι.Ε.» 137. Καταγγέλλει το συνέδριο του ΕΚΑ (14-15/1/79) ως νόθο.

«Ι.Ε.» 137 Κύριο άρθρο "Αφόρητες συνθήκες δουλειάς": *«Όσο προχωράει η εφαρμογή των νέων μέτρων, τόσο εντονότερα αισθανόμαστε πως δε μπορούμε πια να είμαστε δάσκαλοι... Οπουδήποτε κι αν δουλεύουμε... τείνουμε να γίνουμε μηχανές σε εργαστήριο παρασκευής υποψηφίων για αλλεπάλληλες εξετάσεις... και αν ακόμα ο δάσκαλος αποτολμήσει μια ουσιαστική δημιουργική διδακτική προσπάθεια, δεν είναι πια δυνατό να βρει ανταπόκριση από τα παιδιά... Η γνώση καθαυτή δεν κινεί πια στα παιδιά μας κανένα ενδιαφέρον... Αν δεν αλλάξει- και όχι στην επιφάνεια, αλλά στη βασική του δομή και στη φιλοσοφία-το εκπ/κό σύστημα... οι συνθήκες δουλειάς μας θα χειροτερεύουν μέρα την ημέρα...»*.

6-7/1 Πρώτες αρχαιρεσίες στο ΣΙΕΛ-ΔΗ Πρώτη Πρόεδρος η Καραμανλίκη Μαρία, στέλεχος του ΣΙΕΛ και ΟΙΕΛΕ.

ΥΠΕΠΘ: 26/1 4900.2/1/456/26-1-79 "Χορήγηση διαβατηρίων και αναχώρηση στο εξωτερικό": *«...δεν απαιτείται στο εξής άδεια της Προϊστάμενης Αρχής ή βεβαιώσεως της οικείας Υπηρεσίας ότι έλαβε γνώση του επικείμενου ταξιδιού.»*.

29/1 Π.Δ. 104 (ΦΕΚ τ.Α 23/79). "Περί σχολικού και διδακτικού έτους, υπηρεσιακών βιβλίων, εγγραφών, μετεγγραφών, φοιτήσεως, διαγωγής και τιμητικών διακρίσεων των μαθητών Μ. Γενικής Εκπ/σεως."

Φεβρουάριος

8/2 Συνάντηση στα γραφεία της ΟΛΜΕ εκπροσώπων ΔΟΕ - ΟΛΜΕ - ΕΔΠ - ΟΙΕΛΕ με σκοπό την προκαταρτική συζήτηση για τη δημιουργία Πανεκπαιδευτικής Συνομοσπονδίας.

ΔΟΕ: 6/2 Ο Σύλλογος Δ/Ν Μαντινείας θεωρεί απαράδεκτο να εξακολουθούν να καλούνται τέως επιθεωρητές για μετεκπαίδευση στο Μ.Δ.Δ.Ε με βάση το ν. 1222/72 που ακόμη ισχύει («Δ.Β.» 844, 11).

ΟΛΜΕ: 13/2 Διαμαρτύρεται γιατί η συγκρότηση του ΚΥΣΜΕ καθυστερεί.

19/2 Επίσημη έναρξη της αυτομόρφωσης των καθηγητών με ομιλία του καθηγητή Χρ. Φράγκου με θέμα: "Ο Αλ. Δελμούζος και οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις".

20/2 Συνάντηση ΔΣ με Υφ. Β. Κοντογιαννόπουλο. Συζητιόνται, ανάμεσα στα άλλα, το θέμα της κυκλοφορίας του βιβλίου των Ν. Ελληνικών της Γ' Γυμνασίου και οι αρμοδιότητες του συλλόγου καθηγητών

26/2 Ανακοίνωση διαμαρτυρίας του ΔΣ "Το ΚΕΜΕ": *«Φαίνεται ότι οι περιπέτειες του ΚΕΜΕ, όχι μόνο δεν πρόκειται να τελειώσουν, αλλά διαρκώς εμπλουτίζονται, με βάση ποικίλες προτάσεις και ιδέες, που όλες φυσικά συγκλίνουν σ' ένα σκοπό, την αχρήστευση του Επιτελικού αυτού οργάνου του ΥΠΕΠΘ».*

28/2 Νέα ανακοίνωση διαμαρτυρίας σχετικά με το ΚΕΜΕ: *«...για τη θέση του Προέδρου του ΚΕΜΕ προορίζεται πανεπιστημιακός καθηγητής του οποίου είναι γνωστή η αντίθεση και η εχθρότητα για τη δημοτική γλώσσα.».*

ΥΠΕΠΘ: 27/2 Γ/Φ. 547.1/840 "Τροποποίηση ωρολογίου προγράμματος του Δ.Μ.Ε".

19/2 Το πρωί της ημέρας έναρξης της αυτομόρφωσης των καθηγητών με πρωτοβουλία της ΟΛΜΕ το Υπουργείο κυκλοφορεί τη Γ/1146/19-2-79 εγκύκλιο διαταγή στην οποία σημειώνεται: *«...είναι αυτονόητο ότι οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί... δεν μπορούν να λάβουν μέρος ούτε σαν διδάσκοντες ούτε σαν διδασκόμενοι, σε επιμορφώσεις ή μετεκπαιδεύσεις εκπαιδευτικών οποιασδήποτε φύσεως, που δεν γίνονται με την ευθύνη ή την έγκριση του Υπουργείου... Οι [ασκούντες] καθήκοντα εποπτικού προσωπικού παρακαλούνται να γνωστοποιήσουν το περιεχόμενο της παρούσης... και να αναφέρουν αμέσως κάθε... παράβαση αυτής»* [πηγή: «Π.Δ.» 499, 11-15].

28/2 Γ/1379 "Διδασκαλία σχολικού και επαγγελματικού προσανατολισμού": *«...να αρχίσει αμέσως η εφαρμογή του σχολικού- επαγγελματικού προσανατολισμού στην Γ' τάξη... οι Γυμνασιάρχες των νομών Αττικής και Θεσ/νίκης οι οποίοι παρακολούθησαν τα σχετικά σεμινάρια τον Μάρτιο του 1978, θα πρέπει εφέτος να διδάξουν οι ίδιοι στο σχολείο τους.».*

Μάρτιος

ΔΟΕ: 16-19/3 Δίωρες στάσεις σπουδαστών Π.Α Μυτιλήνης.

21/3 Απεργία στη Π.Α. της Μυτιλήνης λόγω του κτιριακού προβλήματος της σχολής. Η ΔΟΕ συμπαραστέκεται.

ΟΛΜΕ: 7/3 Αντιπρόσωποι 39 συνεργαζόμενων οργανώσεων δ.υ. συναντιόνται στην ΟΛΜΕ και με ανακοίνωσή τους εμμένουν στα οικονομικά τους αιτήματα, την ενότητα και την αγωνιστική τους πρόθεση.

27/3 Διαμαρτυρία του ΔΣ με ανακοίνωση τύπου για τη συνεχιζόμενη άρνηση του Υπουργού να δεχτεί το ΔΣ της ΟΛΜΕ.

30-31/3 Πραγματοποιείται στη Θεσσαλονίκη το Οργανωτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Ο Γ. Γραμματέας της ΟΛΜΕ, Μπούζας Γ., στην εισήγησή του επικεντρώνει την προσοχή στο ρόλο του Καθηγητικού Συλλόγου και αποδίδει την λειψή ενεργοποίηση του καθηγητή *«απέναντι στη σχολική πραγματικότητα και τη μεγάλη κοινωνική του αποστολή»* σε έξι αιτίες: *«Αιτία πρώτη: Η ίδια η δημοσιοϋπαλληλική ιδιότητα, που έχει ο καθηγητής το «δημοσιοϋπαλληλίκι», το οποίο πολύ έντεχνα και μεθοδευμένα είναι από τη ίδια την πολιτεία συνυφασμένο με την απόλυτη και τυφλή υπακοή και εκτέλεση των διαταγών... Αιτία δεύτερη: Η καθημερινή και άμεση εξάρτησή του από τον προϊστάμενο, το Δ)ντη. Απ αυτόν κι απ'τον Επιθεωρητή φυσικά εξαρτάται σ' ένα μεγάλο μέρος η σταδιοδρομία του, η εξέλιξή του η «θέση» του... Αιτία τρίτη: Το φαινόμενο της έλλειψης εμπιστοσύνης προς τη συνδικαλιστική ηγεσία... Αιτία τέταρτη: Η αποτελμάτωση του σ.κ...κατά τη διάρκεια της εφταετίας... Αιτία πέμπτη: Η αδυναμία έγκαιρης και σωστής ενημέρωσης του καθηγητικού Συλλόγου από τα συνδικαλιστικά όργανα (ΕΛΜΕ-ΟΛΜΕ)με αποτέλεσμα να μη δημιουργείται ο απαραίτητος προβληματισμός απ' τον οποίο ξεκινάει η σωστή ενεργοποίηση και δραστηριότητα των μελών... Αιτία έκτη: Η έλλειψη χρόνου για επαφή με τα συνδικαλιστικά όργανα... Αρκετοί καθηγητές κάτω από σκληρές συνθήκες διαβίωσης, το άγχος της επιβίωσης, τις πιεστικές οικονομικές συνθήκες αναγκάζονται να εργάζονται διπλάσιες ώρες και πολλές φορές και σε άσχετες με το σχολικό έργο εργασίες και δεν προλαβαίνουν ούτε τις ΓΣ να παρακολουθήσουν. Αποκομμένοι έτσι όχι μόνο από την συνδικαλιστική αλλά κι απ την κοινωνική πραγματικότητα, συνθλίβονται μέσα στα γρανάζια του χρόνου, γίνονται απολίτικοι, αδιάφοροι για τα κοινά, ανίκανοι να αντιδράσουν στην καταπίεση»* [ΟΛΜΕ, Οργανωτικό Συνέδριο, Αθήνα 1979, 12-14].

ΟΙΕΛΕ: 10-11/3 Η' Ταχτικό Συνέδριο ΟΙΕΛΕ.

«Ι.Ε.» 138. Το πρώτο φύλλο του «Ι.Ε.» σε μονοτονικό (αποτελεί υλοποίηση απόφασης του προηγούμενου Συνεδρίου).

ΥΠΕΠΘ: 17/3 Τηλεγραφική διαταγή Δ/11039 "Προτάσεις για μετατροπή Γυμνασίων Λυκείων σε μικτά": *«...να σημειωθεί αν συμφωνούν ή όχι σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων μαθητών για κάθε περίπτωση.»*.

28/3 Τηλεγραφική Διαταγή Γ)2110 "Οδηγίες για τη διδασκαλία της Λυρικής ποιήσεως στη Γ' Γυμνασίου": *«Η διδασκαλία... θα ακολουθήσει τη σειρά, με την οποία παρουσιάζονται οι ποιητές στο σχολικό εγχειρίδιο. Θα διατεθούν 3 διδακτικές ώρες για τον Πίνδαρο, 2 για τον Αρχίλοχο...»*.

Απρίλιος

2/4 Επιτροπή Παιδείας που έχει συγκροτηθεί από εκπ/κους φορείς με συνέντευξη τύπου ανακοινώνει το πρόγραμμά της και τις εκδηλώσεις της αφιερωμένες στο έτος του παιδιού. Ιεραρχώντας τις προϋποθέσεις για μια καλύτερη παιδεία θεωρεί ότι προέχει: α) η σωστή κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών β) η δημιουργία σύγχρονων διδακτηρίων γ) ο εκσυγχρονισμός των Α.Π.. δ) Η δημιουργία κατάλληλων βιβλίων σχολικών και εξωσχολικών ε) η εξασφάλιση των προϋποθέσεων ουσιαστικής εφαρμογής της εννιάχρονης δωρεάν υποχρεωτικής μόρφωσης και η κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης στ) η

υποχρεωτικότητα της προσχολικής ζ) οι λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων και η συνεργασία γονέων-εκπαιδευτικών - μαθητών η) η εξασφάλιση της άθλησης θ) η υγειονομική κάλυψη ι) η απρόσκοπτη εξασφάλιση της μόρφωσης των εργαζομένων παιδιών ια) η διαμόρφωση των εξετάσεων ώστε να πάγουν ν' αποτελούν φραγμό για την μόρφωση των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων

2/4 Οι Ομοσπονδίες ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ- στα πλαίσια της Επιτροπής Παιδείας- διοργανώνουν εκδήλωση με θέμα: "Μονοτονική μεταρρύθμιση". Ομιλητές Μ. Κριαράς, Ε. Καλύβα, Α. Σιδέρη. Από το ψήφισμα της συγκέντρωσης: *«- Η απλοποίηση του τονικού συστήματος είναι άμεση και επιτακτική ανάγκη. - Καμιά ιστορική συνέπεια δεν επιβάλλει τη διατήρηση του πολυτονισμού, γιατί αυτός είναι μεταλεξανδρινό κατάλοιπο και δεν αποτελεί κλασική παράδοση.- Η ποικιλία των τριών τόνων δεν εξυπηρετεί κανένα πραχτικό σκοπό και καμιά γλωσσική ανάγκη. - Η εκμάθηση των κανόνων του τονισμού στερεί από τα παιδιά χρόνο και δυνάμεις, που θα μπορούσαν να διατεθούν για άλλη ουσιαστική μόρφωση...».*

11/4 Η ΣΕΔΟ, μετά από αλλεπάλληλες συναντήσεις με υπουργούς, δίνει συνέντευξη τύπου όπου οι κυβερνητικές παροχές χαρακτηρίζονται ως *«γιχία»*. Προκηρύσσεται 48ωρη απεργία για 4-5/5/79 και, αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα,απεργία διαρκείας από 10/5.

ΔΟΕ: 9/4 Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων των Συλλόγων της ΔΟΕ ασχολείται με προβλήματα που συνδέονται με το βαθμολογικό και τους μισθούς των δ.υ.

30/4 «Δ.Β.» 849 Γκόντζος Χ., "Αγώνας για την κοινωνία που έρχεται σημαίνει ύψιστη προσφορά στο έθνος". Το άρθρο αποτελεί περιγραφή της συνέντευξης τύπου της Επιτροπής Παιδείας που δόθηκε στις 2/4/79.

ΟΛΜΕ: 5/4 Το ΥΠΕΠΘ αναντώντας στις κατηγορίες του ΔΣ της ΟΛΜΕ για άρνηση συνάντησης ΥΠΕΠΘ- ΟΛΜΕ δηλώνει ότι το ΔΣ έχει δεχτεί ήδη ο Υφ. Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλος. Το ΔΣ ανταπαντά πως επιθυμεί συνάντηση με τον ίδιο τον Υπουργό, ώστε να συζητήσει μαζί του προβλήματα κατεξοχήν αρμοδιότητός του (διώξεις καθηγητών, απειλούμενη απεργία, μη συγκρότηση ΚΥΣΔΕ).

7/4 Το ΔΣ αντιδρώντας σε εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ που ζητά από τους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων τις απόγεις του για τη μεικτοποίηση των σχολείων, δηλώνει πως αυτό *«είναι θέση του κλάδου»* και το επιβάλλουν παιδαγωγικοί, κοινωνικοί και ψυχολογικοί λογοι.

17/4 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ με θέμα τις σχεδιαζόμενες κινητοποιήσεις του Μαΐου.

«Π.Δ.» 502 "Απαράδεκτη τακτική του Υπουργού Παιδείας": *«Δεν γνωρίζουμε αν η τακτική, που ακολουθεί ο κ. Υπ. Παιδείας στο θέμα της συνεργασίας με τη ΟΛΜΕ, μπορεί να χαρακτηριστεί σαν έλλειψη σοβαρού ενδιαφέροντος του κ. Υπουργού για τα θέματα της Παιδείας, όμως, όπως και αν έχει το πράγμα, η τακτική αυτή είναι πέρα για πέρα απαράδεκτη και καθόλου δε βοηθάει- αντίθετα εμποδίζει - στην επίλυση των προβλημάτων της εκπαίδευσης των Ελληνόπουλων».*

ΥΠΕΠΘ: 3/4 Π.Δ. 255 "Περί οργανώσεως και λειτουργίας ΣΕΛΔΕ".

3/4 Γ/2890 "Ειδίκευση διδασκάλων για την Εκπαίδευση τυφλών και κωφών μαθητών": *«θα γίνει με την απόσπαση νηπιαγωγών και δασκάλων ειδικής αγωγής για ένα έτος, στα αντίστοιχα σχολεία...».*

13/4 Φ.211.17/33/Γ/2570 "Διδακτικά Βιβλία": *«Κατά τις εξετάσεις του Ιουνίου πολλοί μαθητές αμέσως μετά το τέλος των μαθημάτων σχίζουν και πετούν τα βιβλία τους... Η απαράδεκτη αυτή πράξη αποδεικνύει και επιβεβαιώνει ότι οι μαθητές αυτοί δεν έχουν συνειδητοποιήσει την αξία που έχει το βιβλίο... Για να σταματήσει αμέσως αυτή η κακή συνήθεια παρακαλούμε: 1)...οι Διευθυντές και καθηγητές να διαφωτίζουν τους μαθητές... 3) Να ληφθούν από το Σύλλογο καθηγητών και το*

Δ)ντή μέτρα... ένα προληπτικό μέτρο είναι να απαγορευθεί αυστηρά η προσκόμιση βιβλίων στο Σχολείο κατά τη διάρκεια των γραπτών διαγωνισμών... Οι Δ)ντές και το διδακτικό προσωπικό είναι υπεύθυνοι για κάθε νέο κρούσμα...».

28/4 Γ/2848 "Λειτουργία ΣΕΛΔΕ στην Αθήνα και Θεσ/νίκη κατά το ακ. έτος 1979-80".

Μάιος

3/5 Ανακοίνωσης τύπου ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ: *«[Ο Υπουργός] Μόνο τις δύο τελευταίες ημέρες επέδειξε έντονη δραστηριότητα που αποβλέπει στο να επιτύχει "η λειτουργία των σχολείων" με εκφοβισμούς και απειλές διώξεων.»* [«Δ.Β.» 849, 4].

4-5/5 48ωρη απεργία των εκπ/κών Ομοσπονδιών στα πλαίσια της ΣΕΔΟ. Ποινική δίωξη κατά του ΔΣ ΟΛΜΕ ασκεί αυτεπάγγελτα ο Εισαγγελέας.

8/5 Ανακοίνωση της ΣΕΔΟ: *«...είναι αναγκασμένη να συγκεντρώσει στοιχεία για την υποβολή μηνύσεων εναντίον ανωτέρων υπαλλήλων και Επιθεωρητών οι οποίοι εκτελώντας κυβερνητικές εντολές ασκούν πιέσεις σε υπαλλήλους για να μην απεργήσουν.».*

10/5 Αρχίζει η απεργία διαρκείας.

16/5 Διακοπή μετά από ποινικοποίηση της απεργίας.

20/5 Εφ. *«Εξόρμηση».* Άρθρο με τίτλο "Υπηρέτη των μονοπωλίων θέλουν την Παιδεία μας" παρατηρεί: *«Το Εθνικολαϊκό περιεχόμενο έχει δυο σκέλη που το ένα συνυπάρχει στο άλλο. Εθνικολαϊκό περιεχόμενο της εκπαίδευσης αποτελούν τα παιδιά του ελληνικού λαού των φτωχότερων και των μικρομεσαίων λαϊκών στρωμάτων. Όσο γρηγορότερα κλείσουν οι πόρτες της Εκπαίδευσης για τα παιδιά αυτά, τόσο περισσότερο απογυμνώνεται [αυτή]από το εθνικολαϊκό της περιεχόμενο και ετοιμάζει πλέον ως στελέχη για την κρατική μηχανή και την κοινωνικοπολιτική ζωή αποκλειστικά τους γόνους των προνομιούχων Ελλήνων, αλλά και γιατί τα παιδιά των λαϊκών στρωμάτων κουβαλούν μαζί τους τη γνήσια λαϊκή παράδοση απευθείας από την προφορική παράδοση και αναζωογονούν το σχολείο. Και η παράδοση αυτή είναι ο τρόπος που ζουν οι οικογένειές τους, τα πιστεύω και οι αγώνες γονιών και προγόνων, οι αξίες που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά και οι ανεκπλήρωτοι πόθοι για ένα καλύτερο αύριο.».*

ΔΟΕ: 9/5 Ο Υπ. Π. Κανελόπουλος, παραμονή της απεργίας διαρκείας, υπογράφει απόφαση χορήγησης επιδόματος 20% στους μετεκπαιδευμένους δασκάλους. Έχει προηγηθεί δήλωση του Προέδρου του "Επιστημονικού Συλλόγου Μετεκπαιδευομένων διδασκάλων", Σπύρου Ζήση, ότι οι μετεκπαιδευμένοι δεν θα απεργήσουν. Το ΔΣ της ΔΟΕ με σχόλιο του («Δ.Β.» 851) διευκρινίζει ότι *«Η 47η ΓΣ του κλάδου, ανάμεσα στα άλλα, αποφάσισε τη διεκδίκηση ποσοστού επιδόματος σπουδών 20% για τους μετεκπαιδευμένους συνάδελφους γιατί η χορήγησή του καλύπτεται πλήρως από το Ν. 754/78».* Στο σχόλιο σημειώνεται ότι οι ελπίδες διάσπασης διαψεύστηκαν, αφού η συμμετοχή των μετεκπαιδευομένων υπήρξε καθολική και αποδοκίμασε την *«παραπάνω ενέργεια, που μετέβαλε ένα κεκτημένο δικαίωμα σε αντικείμενο συναλλαγής».*

ΟΛΜΕ «Π.Δ.» 503-504: *«Υπήρξε ομολογουμένως πρωτοφανής απεργοσπαστικός μηχανισμός... γιατί πρώτη φορά έπαιρνε "σάρκα και οστά" το όνειρο της Πανϋπαλληλικής ενότητας».*

11/5 Ανακοίνωση: *«Η έντονη δραστηριότητα του κ. Υπουργού Παιδείας για την δημιουργία απεργοσπαστικού μηχανισμού... θα είναι, νομίζουμε το μόνο ίσως "έργο", που θα παρουσιάσει ο κ. Υπουργός αποχωρώντας από το Υπ. Παιδείας.».*

12/5 Δίκη του ΔΣ της ΟΛΜΕ στο Εφετείο Αθηνών.

14/5 Το Υπ. Οικονομικών με το 59819/1649 τέλεξ διατάζει όλα τα δημόσια ταμεία να μην πληρώσουν τους απεργούς υπαλλήλους για το 6' 15/θήμερο του Μαΐου.

16/5 Το Εφετείο Αθηνών μετά από προσφυγή του Υπ. Παιδείας ποινικοποιεί την απεργία. Το ΔΣ και το Εποπτικό Συμβούλιο της ΟΛΜΕ αποφασίζουν τη συνέχιση της απεργίας παρά την ποινικοποίηση. Η συνεδρίαση της ολομέλειας της ΣΕΔΟ όμως μετά από πολύωρη συνεδρίαση αποφασίζει την αναστολή της (10μ.μ).

«Π.Δ.» 503-504: *«Το ΔΣ της ΟΛΜΕ αισθάνεται την υποχρέωση να χαιρετήσει και να συγχαρεί θερμά τα ΔΣ των τοπικών ενώσεων για την αγωνιστική-τους δραστηριοποίηση και όλους τους συναδέλφους, που με την καθολική συμμετοχή τους στην απεργία απόδειξαν... το υψηλό φρόνημα, την αποφασιστικότητα και την ενότητα του κλάδου. Τους ελάχιστους απεργοσπάστες, τους "τρέσαντες" και τους "ριγάσπιδες", τους απαρνητές του κοινού αγώνα, τους αφήνουμε όλοι-μας, στην κοινή περιφρόνηση».*

ΥΠΕΠΘ: 7/5 Δ/17240 Τηλεγράφημα προς Επιθεωρητές Δημ. Εκπ/σεως: *«Για την περίπτωση πραγματοποιήσεως απεργίας διαρκείας εκ μέρους εκπ/κών Μέσης και Δημοτικής Εκπ/σεως, παρέχουμε τις ακόλουθες οδηγίες σχετικά με τη λειτουργία των σχολείων... 1. Οι Επόπτες, Γενικοί επιθεωρητές μέσης, Επιθεωρητές Δημοτικής, Δ)ντές Πειραματικών Σχολείων, Δ)ντές Διδασκαλείων και ΣΕΛΜΕ, πρέπει να βρίσκονται στις θέσεις τους σε όλη τη διάρκεια της λειτουργίας Σχολείων δικαιοδοσίας τους. 2. Σε συνεννόηση με Δ)ντές Σχολείων πρέπει εξευρεθεί τρόπος ώστε Σχολεία παραμείνουν ανοικτά εργάσιμες ώρες. 3. Σε περίπτωση απεργίας Δ)ντών και υποδ)ντών ενός σχολείου, την διεύθυνση αναλαμβάνει αυτοδικαίως ο αρχαιότερος των μη απεργούντων εκπ/κός 4. Να συμπτυχθούν τμήματα και τάξεις σχολείων και να προσαρμοσθεί ημερήσιο πρόγραμμα... 12. Πρέπει να υπομνησθεί προς ενδιαφερομένους ότι παρεμποδίζοντες τους επιθυμούντες να εργασθούν, διώκονται και τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης 6 μηνών μέχρι 2 ετών...».*

24/5 Φ.236.6/14/Γ3336 "Συμπεριφορά μαθητών στις εκδρομές": *«Με αφορμή... έγγραφο... και αναφορές διαφόρων ενώσεων..., για απρεπή συμπεριφορά Μαθητών Σχολείων στις εκδρομές... και επειδή η συμπεριφορά αυτή είναι απαράδεκτη... 1) Να γίνει πιστή τήρηση της σχετικής εγκυκλίου 2) Να εξασφαλίζεται επαρκής και κατάλληλη επιτήρηση των μαθητών από τους συνοδούς εκπ/κούς λειτουργούς. 3) Να επιβάλλονται αυστηρές κυρώσεις στους μαθητές... Υπεύθυνοι για την πιστή εφαρμογή των ανωτέρω ορίζονται οι κ.κ Δ)ντές και οι συνοδοί εκπ/κοί λειτουργοί».*

Ιούνιος

Ξεσπά το σκάνδαλο *"Ράμμου"*. Ο Γυμνασιάρχης που είχε οριστεί να εποπτεύει τη διεξαγωγή των Πανελληνιών εξετάσεων πουλάει τα θέματα σε υποψηφίους. Από τον αντιπολιτευόμενο τύπο ο Ράμμος χαρακτηρίζεται ως *«ακροδεξιών πεποιθήσεων».*

ΔΟΕ: 1/6 Σε συνάντηση του ΔΣ με τον Υφ. Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλο ζητιέται το σ.ν. για τις Π.Α. Ο Υφυπουργός δηλώνει πως η αρμόδια επιτροπή δεν έχει ολοκληρώσει το έργο της και το ΔΣ πως δεν θα δεχτεί την ψήφιση του ν. από το θερινό τμήμα της Βουλής.

1/6 Το ΔΣ,απαντώντας στις καταγγελίες του Συλλόγου της Νίκαιας πως *«οι αποσπάσεις [δασκάλων στα σχολεία του εξωτερικού] γίνονται χωρίς κανένα σχεδόν κριτήριο και με έλλειψη δημοκρατικής διαδικασίας»*,δηλώνει πως έθιξε επανειλημμένα το θέμα στο ΥΠΕΠΘ.

4/6 Με ανακοίνωσή του το ΔΣ κάνει γνωστό ότι *«με την ευκαιρία της διεξαγωγής αρχαιρεσιών στους δασκαλικούς συλλόγους ορισμένοι επιθεωρητές και*

εξωδασκαλικοί συνδικαλιστές, έχουν επιδοθεί σε απαράδεχτη επέμβαση στα συνδικαλιστικά μας πράγματα» [«Δ.Β.» 851, 10].

ΟΛΜΕ: 25-30/6 ΜΘ'(48η) ΓΣ της Ομοσπονδίας. Αποφασίζεται η επανένταξη της Ομοσπονδίας στην ΑΔΕΔΥ.

26/6 Η ΟΛΜΕ για άλλη μια φορά ζητά την παραίτηση του Υπ. Παιδείας.

27/6 Εφημερίδα *«Το Βήμα»*: *«Ο Υπουργός αγνοεί τη ΓΣ της ΟΛΜΕ»*.

«Π.Δ.» 505. Ανακοίνωση του ΔΣ, σχετικά με σχόλια του «Π.Δ.» για το συνέδριο "Πρωτότυπο και μετάφραση" και την απάντηση ("Π.Δ." 53-504)του καθηγητή Σκιαδά, επιμένει ότι στο συνέδριο *«ακούστηκαν προτάσεις που απειλούν την τύχη [της διδασκαλίας]της αρχαίας Γραμματείας από μετάφραση στο Γυμνάσιο»*. Η ανακοίνωση παραθέτει αποσπάσματα- ως επιβεβαίωση των απόψεών του ΔΣ- από την εισήγηση του κ. Ράμφου [δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *"Ενθύνη"*, τ. 89, 281].

ΟΙΕΛΕ: 21/6 Ανακοίνωση σχετικά με το θέμα Ράμμου: *«Πιστεύουμε ότι πάντοτε θα υπάρχουν Ράμμοι, όταν τους προωθούν οι αρμόδιοι υπουργοί...»*.

ΥΠΕΠΘ: 12/6 Π.Δ. 415 (ΦΕΚ 124/Α')"Περί καθορισμού της κατά φύλου συνθέσεως των οργανικών θέσεων του διδακτικού προσωπικού των Δημοτικών σχολείων." : *«...Μονοθέσια: άρρην εις, ελλείγει δε υποψηφίου θήλυς μία ...»*.

29/6 Το ΚΕΜΕ παραμένει εδώ και ένα χρόνο ακέφαλο, μετά την αποχώρηση του Καρανικόλα.

Ιούλιος

27/7 Η Βουλή απορρίπτεται πρόταση νόμου του ΠΑΣΟΚ για την καθιέρωση του μονοτονικού.

28/7 Ανακοινώνεται το σχέδιο προγράμματος του ΚΟΔΗΣΟ για την Παιδεία [*«Ελευθεροτυπία»* 29/7 το πλήρες κείμενο του προγράμματος].

ΔΟΕ: 1-6/7 48η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Κατά τη διάρκεια της ΓΣ κατατίθεται στεφάνι στον Μνημείο του Αγνώστου στρατιώτη,όπως παλαιότερο έθιμο επιβάλλει. Από τα υηφίσματα της συνέλευσης: *«α) Σε περίοδο απεργιών τα ονόματα των απεργοσπαστών να δημοσιεύονται υποχρεωτικά στο "Δ.Β" και να τηρείται από δω και πέρα μητρώο απεργοσπαστών β) Να αναρτώνται σε ειδική κατάσταση στις Γενικές Συνελεύσεις του Κλάδου γ) Οι απεργοσπάστες αντιπρόσωποι αποκλείονται από το Βήμα των ΓΣ της ΔΟΕ, μετέχουν μόνο στις νόμιμες και καταστατικές διαδικασίες δ) Η 48η ΓΣ αποδίδει μομφή στους συλλόγους που στέλνουν απεργοσπάστες αντιπροσώπους. Στα πληρεξούσια που γίνονται από τους Συλλόγους προς τους αντιπροσώπους να αναγράφεται αν ο αντιπρόσωπος είναι απεργοσπάστης ή όχι»*. Η απόφαση πάρθηκε παμψηφεί.

ΟΛΜΕ: 1/7 Η ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης εκτιμά ότι η αποδυνάμωση της μεταρρύθμισης γίνεται όχι πια με την εναλλαγή κομμάτων στην κυβέρνηση αλλά με την απλή εναλλαγή Υπουργών [Εφ. *«Θεσσαλονίκη»*].

14/7 Με έγγραφό του προς το ΥΠΕΠΘ το ΔΣ ζητά να ανακληθεί η με αρ. 272.3/Λ.25151/6-7-79 εγκύκλιος του η οποία συνιστούσε στα ΠΥΣΜΕ: α) να τοποθετούν στα *«ακραία σχολεία»* οργανικό προσωπικό *«γιατί στα κεντρικά σχολεία μπορεί να γίνει ευκολότερη η αναπλήρωση»* και β) να τοποθετούν στα Λύκεια παλαιότερους και ικανότερους καθηγητές στα δε Γυμνάσια νεώτερους. Σχολιάζοντας την εγκύκλιο αναφέρει πως *«είναι άστοχο να γίνεται επίσημα διάκριση των καθηγητών σε διδακτικό προσωπικό α' και β' κατηγορίας»* και καταλήγει πως *«και στα Γυμνάσια χρειάζονται παλιοί και πεπειραμένοι*

καθηγητές, αν θέλουμε να μιλάμε για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που εκεί πραγματοποιείται.».

4/7 Καταθέτει υπόμνημα στα κόμματα με τροπολογίες πάνω στο σ.ν. για το ΚΕΜΕ που είναι υπό ψήφιση.

ΟΙΕΛΕ: 4/7 Ο ΣΙΕΛ υποστηρίζει ότι ο θεσμός της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης είναι αντισυνταγματικός.

ΥΠΕΠΘ: 6/7 Φ.272.3/Λ/.25151 Η εγκύκλιος που αναφέρεται στη *«σύμμετρη κατανομή του διδακτικού προσωπικού»* και στην ανάγκη στα Λύκεια *«να τοποθετούνται παλαιότεροι και πεπειραμένοι καθηγητές».*

Αύγουστος

Σεπτέμβριος

10-13/9 24ο συνέδριο ΑΔΕΔΥ. Η ΟΛΜΕ αποκλείεται από τις διαδικασίες του κι η ΔΟΕ αντιδρά στην απόφαση της ηγεσίας της ΑΔΕΔΥ.

ΔΟΕ: 1/9 *«Προκλητική επαναφορά τυραννόφιλων Επιθεωρητών».*

5/9 Ανακοίνωση: *«Αν από το πρώτο 10)ήμερο το Οκτώβρη 1979 δε λειτουργήσουν κανονικά τα Δημοτικά σχολεία, [το ΔΣ]θα βρεθεί στην ανάγκη να δώσει εντολή στους δασκάλους να μην μπαίνουν σε πληθωρικές τάξεις»* [«Δ.Β.» 854, 14].

19/9 Υπόμνημα προς τον Υπ. Παιδείας: *«...αν μέχρι τις 15 Οκτώβρη δεν μας παραδοθεί το σ.ν. [για τις Π.Α] για μελέτη-και πριν κατατεθεί στη Βουλή- ο Κλάδος...θα κινητοποιηθεί άμεσα εκδηλώνοντας την αγανάκτησή του για την αποτελμάτωση και σκόπιμη καθυστέρηση του θέματος αυτού. ..." Το "Επιθεωρητικό" είναι ένα από τα βασικότερα προβλήματα... [και ο Κλάδος] αποφάσισε κάθαρση και αξιοποίησή του θεσμού...»Υπουργείο όμως αντί να προβεί στην τροποποίηση του άρθρου 20, παρ. 6 του 309/76 προχώρησε στην έκδοση του Δ)τος που ορίζει το παραπάνω άρθρο... Ο Κλάδος μας ζητά... τη δημιουργία ενός νέου θεσμού, του Σχολικού μετακλητού Συμβούλου."*

ΟΛΜΕ «Π.Δ.» 506. Κύριο άρθρο: *«Η ευθύνη" [του Υπουργείου] "...χρέος του... να δει τα θέματα παιδείας στις σωστές τους διαστάσεις και να εργαστεί επιτέλους θετικά... [για να συνεργαστούμε] είναι ανάγκη να τηρηθούν ορισμένες βασικές αρχές: α)να έχει ουσιαστική σημασία η γνώμη του οργανωμένου κλάδου... β)να εφαρμοστεί πιστά το γράμμα και το πνεύμα των νόμων... γ)να ξεκαθαρίσει τι εννοεί όταν λέει "μεταρρύθμιση" γιατί η παραμόρφωση του 309... οδηγεί στο συμπέρασμα ότι από τη μεταρρύθμιση εκείνη απόμειναν ελάχιστα στοιχεία δ) να αποδεχτεί και να μην υπονομεύει την αρχή ότι η Μ. Εκπ/ση είναι ενιαία και αποτελείται από Γυμνάσιο και Λύκειο... ε)να ενισχύσει τη δημόσια εκπ/ση αποτελεσματικά... ώστε να συρρικνωθεί η ιδιωτική και να καταργηθεί η παραπαιδεία... στ)να δώσει σ' όλους να καταλάβουν ότι η εκπ/ση είναι συνυφασμένη με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και παράλληλα είναι αυτοσκοπός και έτσι όλοι να πειστούν ότι η διάκριση σε βαθμίδες ή τύπους σχολείων δεν καθιερώθηκαν για ν' αποτελούν φραγμό στη μόρφωση, αλλά τύπους που ανταποκρίνονται στις "κλίσεις" και ανάγκες των παιδιών... ζ) οφείλει να αυξήσει τις δαπάνες... ώστε και ο καθηγητής να αμειφθεί και οι άλλες προϋποθέσεις για μια σωστή παιδεία να εξασφαλισθούν... οι παραπάνω αρχές... θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα μίνιμουμ πρόγραμμα*

παιδείας που θα μπορούσε να επεξεργαστεί μια διακομματική επιτροπή, τη σύσταση της οποίας και προτείνουμε».

11/9 Δίκη του ΔΣ (υπόθεση Καζεπίδη), ύστερα από αυτεπάγγελτη δίωξη του εισαγγελέα πλημμελειοδικών Αθηνών, με την κατηγορία της *«εξυβρίσεως δογμάτων επικρατούσης θρησκείας».* Κατά τον εισαγγελέα αυτή εμπεριέχονταν σε άρθρο του καθηγητή Α. Καζεπίδη που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «ΛκΠ» με τίτλο "Η ιδεολογική σύγχυση και ο ιδεολογικός διαποτισμός των νέων στην Ελληνική Εκπαίδευση". Η δίκη αναβάλλεται επ' αόριστον.

ΥΠΕΠΘ: 9/12 Γ/4655 "Οδοντολογική εξέταση των πρωτοεγγραφέντων μαθητών στην Α' Τάξη του Δημοτικού": *«Επειδή τα αποτελέσματα από τη δοκιμαστική εφαρμογή υπήρξαν λίαν ικανοποιητικά... από το προσεχές σχολικό έτος γενικεύεται για όλα τα Δημοτικά Σχολεία της Χώρας».*

11/9 Ν. 967 (ΦΕΚ 213/Α'/11-9-79) [Τροποποιεί τον Ν. 186/75]. Οι θέσεις συμβούλων Α' πληρούνται πλέον και με απ' ευθείας διορισμό ακόμη κι όταν δεν παρουσιάζεται αδυναμία πληρώσεως των θέσεων από συμβούλους Β'. Μειώνει το χρονικό περιθώριο των γνωμοδοτήσεων και την προαπαιτούμενη υπηρεσίας στη Γ.Ε. για την κατάληψη θέσης συμβούλου Α'. Τέλος δημιουργεί νέες θέσεις και προβλέπει δυνατότητα απόσπασης στο ΚΕΜΕ μετά τη γνώμη ανάλογου τμήματος του.

26/9 Η 5742026-9-79 αποφασίζει να εορτασθούν με Πανελλήνιες εκδηλώσεις τα 100 χρόνια από το θάνατο του Αρ. Βαλαωρίτη.

29/9 Φ.557/Γ/5864 και Φ.557/Γ/58665 "Περί κλάδων και διδασκομένων μαθημάτων, των ωρών εβδομαδιαίας διδασκαλίας...που αφορούν στη μετεκπαίδευση "μείζονος διάρκειας" [και αντίστοιχα] Ειδικής Αγωγής νηπιαγωγών και δασκάλων στο Μ.Δ.Δ.Ε".

Οκτώβριος

16/10 Με πρωτοβουλία της ΕΦΕΕ συγκροτείται επιτροπή Εκπροσώπων εκπαιδευτικών φορέων με σκοπό στις αρχές του 1980 να πραγματοποιήσει Συνδιάσκεψη Παιδείας. Στη συνάντηση διαπιστώνεται ο ενιαίος χαρακτήρας των προβλημάτων, η αναγκαιότητα για την από κοινού αντιμετώπισή τους, η αναγκαιότητα για τη διαμόρφωση προτάσεων

28/10 Εφημερίδα *«Το Βήμα».* Έρευνα για την εκπαιδευτική ανισότητα. Έλληνες πολιτικοί τοποθετούνται επί του θέματος.

ΔΟΕ: Το «Δ.Β.» (φ. 855) σύμφωνα με απόφαση της 48ης ΓΣ τυπώνεται στο μονοτονικό σύστημα. Ταυτόχρονα επανέρχονται σ' αυτό πυκνές αναφορές στη χουντική περίοδο και στη δράση των Επιθεωρητών.

13/10 Αίτηση ΔΟΕ και ΕΔΟΕΘ (Ένωση δ.υ. Οργανώσεων Θεσ/νίκης) στο Ειρηνοδικείο Αθηνών για την ακύρωση του 24ου συνεδρίου της ΑΔΕΔΥ.

23/10 Πνευματικό Κέντρο Αθηνών, Ανοιχτό Πανεπιστήμιο: Εισήγηση του Τζώρτη Παύλου, συμβούλου ΔΟΕ, με θέμα "Προβλήματα της Λαϊκής μας Παιδείας".

ΟΛΜΕ «Π.Δ.» 508. Μετά από απόφαση της 49ης ΓΣ στέλνεται στο Υπ. Παιδείας κείμενο που αναφέρεται στο ρόλο και τις αρμοδιότητες του Συλλόγου καθηγητών κάθε σχολείου: *«Οι Σύλλογοι καθηγητών αποτελούν έκφραση της έννοιας της συλλογικής ευθύνης, σύμφωνα με την οποία η φροντίδα και η ευθύνη για την ομαλή λειτουργία και την πρόοδο κάθε σχολείου δεν είναι δυνατόν να ανήκουν αποκλειστικά στο διευθυντή αλλά στο σύνολο των καθηγητών... Ο Ν 309/76 αφήνει τη διοίκηση του σχολείου στα χέρια του διευθυντή. Δεν μιλάει πουθενά για σύλλογο. Αυτή η πρόβλεψη ανταποκρίνεται στην όλη συγκεντρωτική δομή της*

εκπαίδευσης... Είναι απαραίτητη η νομοθετική αλλαγή, ώστε η διοίκηση των σχολείων να δοθεί στους συλλόγους».

7/10 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων με θέμα την ιεράρχηση των στόχων του κλάδου. Ψήφισμα: *«Θεωρούμε ανεπίτρεπτες τις ευκαιριακές λύσεις... για τα θέματα της λειτουργίας των σχολείων».*

13-15/10 Το ΔΣ παίρνει μέρος στη συνδιάσκεψη για τον επαναπατρισμό των πολιτικών προσφύγων που θεωρεί εθνικό, δημοκρατικό και ανθρωπιστικό καθήκον.

23/10 Δίκη 6 μελών του περασμένου ΔΣ της ΟΛΜΕ στο Μονομελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών και αθώωσή τους. Είχαν κατηγορηθεί για παράνομη προκήρυξη της απεργίας του Μάη, επειδή τα αιτήματα δεν είχαν προωθηθεί έγκαιρα στο Συμβούλιο Συνδιαλλαγής. Αποδείχτηκε πως το Υπ. Προεδρίας δεν είχε διαβιβάσει την αίτησή τους προς το Συμβούλιο.

«Π.Δ.» 509. Δημοσιεύονται οι κανόνες του μονοτονικού του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη.

ΟΙΕΛΕ: 4/10 Με έγγραφό του το ΔΣ ζητά από το ΥΠΕΠΘ την είσπραξη των συνδικαλιστικών εισφορών μέσα από τις μισθολογικές καταστάσεις.

20/10 Συγκροτείται σε σώμα η διορισμένη διοίκηση με βάση την υπ. αρθ. 7471/79 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών. Οι λόγοι διορισμού συνδέονται με την μη έγκαιρη πραγματοποιήσει Συνέδριο. Τα διορισθέντα μέλη είναι τα εκλεγμένα του περασμένου Συνεδρίου.

«Ι.Ε.» 141 "Πορίσματα από το 8ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ: *«αποφασίστηκε η επιμονή στην προσπάθεια δημιουργίας Ενιαίου Εκπ/κού φορέα, κατ' αρχήν άτυπου.».*

ΥΠΕΠΘ: 5/10 Η Φ.309.71)Γ)6228 εγκύκλιος του ανανεώνει την έγκριση παρακολουθήσεως Σχολικών Θεαμάτων.

2/10 Η Γ)6251)22-10-79 υπενθυμίζει στους Επιθεωρητές να παρακολουθούν τον προγραμματισμό των δ)ντών για τον εκκλησιασμό των μαθητών και να συστήσουν την πιστή τήρηση των αποφάσεων του Υπ. Παιδείας περί επάρσεως και υποστολής της Σημαίας.

Νοέμβριος

16/11 Σύσκεψη με τη συμμετοχή ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ, Ε.Δ.Π και πανεπιστημιακών Συγκλήτων στο Πνευματικό Κέντρο Αθήνας με πρωτοβουλία της ΕΦΕΕ για να συζητηθούν τα *«οξυμένα προβλήματα πού παρουσιάζει η εκπαίδευση στους επιμέρους χώρους πού αυτοί [οι αντιπρόσωποι των φορέων] ανήκουν»* [«Δ.Β.» 859]. Στη διακήρυξη της συνάντησης οι παρευρισκόμενοι επισημαίνουν: *«- Τον ενιαίο χαρακτήρα όλων αυτών των προβλημάτων.- Την αναγκαιότητα για την από κοινού αντιμετώπισή τους.- Την αναγκαιότητα για την διαμόρφωση των προτάσεων εκείνων που θα οδηγήσουν στις απαραίτητες πια διαρθρωτικές αλλαγές σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης στη χώρα μας.- Την αναγκαιότητα για μια κοινή προσπάθεια όλων μας, με την ενεργό συμπαράσταση και των άλλων φορέων επιστημόνων και εργαζομένων, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των γονιών και των μαθητών, και ακόμα με τη συμμετοχή ολόκληρου του λαού, για τη χάραξη μιας νέας πορείας στην εκπαίδευση».*

ΔΟΕ 1-11-79 Στο «Δ.Β.» (φ. 857)καταγγέλεται προσπάθεια διάσπασης των μεγάλων συλλόγων της χώρας.

1/11 Από το άρθρο του Κ. Ζουριφίδη "Στη μνήμη Νικηφόρου Ζήση": *«Τι σημαντικό περιμένει ο συνδικαλιστής δάσκαλος; Τη μέρα που το συλλογικό αίτημα θα γίνει αποδεκτό.».*

9/11 Σε συνάντηση με τον Υφ. Παιδείας καταγγέλλει τη σκανδαλωδώς ιδιαίτερη μεταχείριση τ. Επιθεωρητών που έχασαν τον τίτλο τους.

16/11 «Δ.Β.» 858: *«οι εργαζόμενοι όλης της χώρας-ανάμεσα σ' αυτούς και οι δάσκαλοι-σηκώνουν όλα τα βάρη της πολιτικής της μονόπλευρης λιτότητας»*

Στο «Δ.Β.» 858 επανέρχονται οι τόνοι στα μονοσύλλαβα.

ΟΛΜΕ: 3/11 *«Από τους 3000 καθηγητές που διορίστηκαν τελευταία, 600 περίπου δεν παρουσιάστηκαν... αυτές [οι] οργανικές θέσεις παραμένουν ακόμη κενές μαζί με πέντε περίπου χιλιάδες άλλες... πολλά σχολεία δεν λειτουργούν με κανονικό πρόγραμμα...Κατά τα άλλα έχουμε "εκπαιδευτική μεταρρύθμιση" [και] τα Ελληνόπουλα έχουν ίσες ευκαιρίες μόρφωσης...».*

«Π.Δ.» 511: *«Με απόφαση του ΔΣ συγκροτήθηκε η Κεντρική Επιτροπή που θα εργασθεί για το Εκπ/κό Συνέδριο».*

20-23/11 Μάλτα. Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη WCOTP (Παγκόσμια Συνομοσπονδία Εκπ/κών Οργ.) Η ΟΛΜΕ συμμετέχει ως παρατηρητής. Συζητήθηκε η τακτική περικοπής των κονδυλίων εκπ/σης των Ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και η κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών των εκπ/κών. Το τελικό κείμενο διακήρυξης αναφορά στην ισότητα ευκαιριών αγοριών- κοριτσιών στην εκπαίδευση.

ΟΙΕΛΕ: 24-26/11 Α' Συνέδριο Παιδείας. Από την Εισαγωγή της έκδοσης των πρακτικών του συνεδρίου: *«[Αυτές οι εκδηλώσεις]έχουν σκοπό να φωτίσουν και να ενδυναμώσουν το δάσκαλο, ώστε να λειτουργήσει αγωνιστικά μέσα στη σημερινή εκπ/κή πραγματικότητα και παράλληλα να παλεύει να την αλλάξει.... Χρειάζονται ιδεολογικά οπλισμένοι εκπ/κοί, γονείς και γενικότερα πολίτες, που πραγματώνουν το ιδανικό της δημοκρατίας στην παιδεία με την καθημερινή αντίστασή τους στην αλλοτρίωση, που η αγωγή και το σύστημα προσπαθούν να του επιβάλλουν».*

Από τον εναρκτήριο λόγο του Προέδρου Γ.Φυσάκι: *«Οπλισμένοι οι εκπ/κοί φορείς με συγκεκριμένες προτάσεις, που δε θα εκπορεύονται από την ηγεσία, αλλά από συλλογικό προβληματισμό, θα αποτελέσουν μια δύναμη ικανή να παρέμβει στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής.».*

ΥΠΕΠΘ: 9/11 1)881) "Συγκρότηση επιτροπής για την λήψη των αναγκαίων Νομοθετικών και λοιπών διοικητικών μέτρων στο χώρο της Εκπαιδεύσεως, προς κάλυψη υφισταμένων κενών στον Ελληνική Εκ. Νομοθεσία σε σχέση με το Δίκαιο της ΕΟΚ."

14/11 Στ/11770 Με τηλεγράφημά του αναστέλλει τη διαδικασία εκκαθάρισης των αρχείων των σχολείων που προέβλεπε το Π.Δ. 478/79 (ΦΕΚ 143/Α'/79). Την αναστολή είχε επίμονα ζητήσει το ΔΣ της ΔΟΕ, επειδή θεωρούσε πως σκόπιμα θα καταστρεφόταν στοιχεία που αφορούσαν τη δράση εκπ/κών κατά τη δικτατορία.

Δεκέμβριος

Κίνημα καταλήψεων στα ΑΕΙ με στόχο την αναστολή του ν.815 και των μέτρων που αφορούσαν το εξεταστικό σύστημα και τις διαγραφές των φοιτητών.

5/12 Η «Διδασκαλική Πορεία» εκδίδει το πρώτο φύλλο της. Η εφημερίδα, που συσπειρώνει συνδικαλιστές με κομματικές διασυνδέσεις με τη Νέα Δημοκρατία, θα εκδώσει 4 φύλλα ως τον Οκτώβριο του 1980. Από το κύριο άρθρο: *«... ο Δ/κός κλάδος πρέπει να προχωρήσει. Είναι καιρός να ξαναβρεί τον εαυτό του. Αυτόν που γνώρισε τουλάχιστον μεταπολεμικά. Να αισθανθεί πίστη και υπερηφάνεια για*

το έργο του... να κινήσει τις ωραίες προσδοκίες του που είναι: Η ηθική απελευθέρωση και η ισοτιμία του ανάμεσα στη Δημοσιοϋπαλληλική τάξη. Μα ταυτόχρονα να ανεβάσει και ποιοτικά περισσότερο την παιδεία μας... Η Διδασκαλική Πορεία θα μεταφέρει το διάλογο στη βάση... Υπήρχε εντύπωση πως για τούτο ήταν αρκετό το Διδασκαλικό Βήμα. Κι ακόμα ότι ο Κλάδος δεν χρειαζόταν ούτε κινήσεις ούτε παρασυνδικαλισμούς παρά μόνο ενότητα. Ενότητα πέρα και πάνω από τις διαφωνίες, από τάσεις και προσπάθειες μέσα στο συνδικαλιστικό χώρο, καθώς περνούσε μια περίοδο μεταρρυθμιστική. Και πάνω απ' όλα ευθύνη από τους υπεύθυνους εκφραστές του. Αλλά αυτό υπήρξε και το λάθος. Με το τραγικό κατάντημα της περσινής χρονιάς. Που άλλη παρόμοια δεν έχει γνωρίσει ο Δ. Κλάδος στη συνδικαλιστική ιστορία του». Στις σελίδες της εφημερίδας θα επαναδιατυπωθεί το αίτημα του οχτάχρονου ή εννιάχρονου δημοτικού σχολείου είτε ως σύνθημα (φ.2) είτε σε συνδυασμό με την *«ίση μεταχείριση»* (φ.4, «Τι ζητούν οι δάσκαλοι»).

12/12 Συζήτηση στο Ζάππειο Μέγαρο για τα σχολικά βιβλία.

18/12 24ωρη απεργία ΣΕΔΟ. Συμμετέχουν οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ.

21/12 Συνδιάσκεψη της Επ. Μετώπου Παιδείας (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ) για την κατάσταση στα Πανεπιστήμια.

23/12 Εφ. *«Εξόρμηση»*. Ο Θ. Νίκας, γ. Γραμματέας της ΟΛΜΕ σε συνέντευξή του προς τη Σεμίνα Διγενή παρατηρεί: *«Σ' αυτό τον τομέα [των ιστορικοφιλολογικών μαθημάτων]ο στόχος της εκπαιδευτικής πολιτικής είναι σαφής και εκφράζει την ιδεολογία της αστικής τάξης. Δεν είναι βέβαια η πρώτη φορά, που η ανερχόμενη αστική τάξη επιχειρεί να διαγράψει τη νεότερη ιστορία και τον ενδιάμεσο κρίκο ανάμεσα στους αρχαίους και τους τωρινούς Έλληνες, το Βυζάντιο, και να θεωρήσει ως άμεσους πνευματικούς πατέρες της τους Ευρωπαίους (αναγέννηση-διαφωτισμός)με κοινούς προγόνους και των δύο, τους αρχαίους Έλληνες. Έτσι η Ρωμιοσύνη ακόμα και σαν όρος, αλλά κύρια σαν περιεχόμενο, βρίσκεται σχεδόν έξω από το ελληνικό στοιχείο. Η ιστορία η νεότερη, είναι κύρια η αντίστοιχη "ευρωπαϊκή", ενώ η Βυζαντινή ερμηνεύεται από τη σκοπιά του Ευρωπαίου και των συμφερόντων του. Ακόμα και τα θρησκευτικά δεν εκφράζουν στις σωστές της διαστάσεις την Ανατολική Ορθόδοξη Θεολογία... με αυθαίρετες ερμηνείες προβάλλεται ότι έρχεται από τη Δύση ή ανήκει στη Δύση, υπερτιμά τη σημασία της επίδρασης του ευρωπαϊκού διαφωτισμού στο υπόδουλο γένος, κατά τα τελευταία προεπαναστατικά χρόνια και αναφέρει στο περιθώριο, τις γνήσιες δυνάμεις της ρωμιοσύνης που έκαναν τον αγώνα. Εξαίρεση στα παραπάνω, κατά κοινή ομολογία, αποτελούν τα Νεοελληνικά των τριών τάξεων του Γυμνασίου.».*

ΔΟΕ: 7-8/12 Έκτακτη Καταστατική ΓΣ της Ομοσπονδίας. Κατά τη διάρκεια της Συνέλευσης γίνεται πρόταση από το Σύλλογο Λάρισας να προστεθεί στο άρθρο 3 (σκοπός της ΔΟΕ) και *«η προάσπιση των Ελληνοχριστιανικών ιδεωδών»*. Ο Πρόεδρος της ΔΟΕ δεν έκανε δεκτή την πρόταση και την έθεσε σε ψηφοφορία. Το αποτέλεσμα ήταν 1259 ψήφοι κατά, 426 υπέρ. Τότε το μέλος του ΔΣ της ΔΟΕ Φεστερίδης Τ. αποχώρησε, αφού κατέθεσε έγγραφη διαμαρτυρία στην οποία σημειώνεται: *«Οι υπογεγραμμένοι αντιπρόσωποι [Φεστερίδης και 27 σύλλογοι]εκφράζουμε τη λύπη μας γιατί έννοιες αιώνιες, καταξιωμένες με αίμα μαρτύρων του Έθνους καταρρακώθηκαν στην Καταστατική Συνέλευσή μας. Λυπούμαστε γιατί, ίσως οι αντιπρόσωποι επηρεασμένοι από τα χρόνια της εφτάχρονης λαομίσητης τυραννίας, που χρησιμοποίησε κατά κόρο τα Ελληνοχριστιανικά ιδεώδη, έφθασαν στο σημείο να μη συμπεριλάβουν την πρόταση του αντιπροσώπου της Λάρισας».* [Από "Έκθεση" του αντιπροσώπου, Κ. Σωτηρόπουλου, του Συλλόγου της Λάρισας στην καταστατική ΓΣ (προσωπικό αρχείο)]

Η Έκτακτη Καταστατική ΓΣ απέρριψε και πρόταση για την καθιέρωση της απλής αναλογικής.

13/12 Επιστολή στη *«Βραδυνή»* του συνδικαλιστή Σπαγόπουλου καλεί το ΔΣ να παραιτηθεί.

15/12 Το ΔΣ καταγγέλλει ότι το Συμβουλίου κρίσης Εποπτικού προσωπικού αποτελείται από άτομα με χουντική δράση.

15/12 «Δ.Β.» 860. Παρατηρήσεις πάνω στις απαντήσεις που έδωσε ο Υφ. Β. Κοντογιαννόπουλος στην έρευνα της εφ. *"Το Βήμα"* σχετικά με την ισότητα ευκαιριών: *«[Το ΔΣ της ΔΟΕ] μαθαίνει για πρώτη φορά... πως η χώρα μας στο θέμα του εκδημοκρατισμού της εκπ/σης με τη μορφή ισότητας εκπαιδευτικών ευκαιριών βρίσκεται σε καλύτερη συγκριτικά θέση από τη Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία... ότι το Μονοθέσιο είναι ένας τύπος σχολείου με πολλαπλά πλεονεκτήματα έναντι άλλων και όχι σχολείο κατάστασης ανάγκης.».*

17/12 Συγκέντρωση δασκάλων στην «Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία» συγκροτεί τη Συνδικαλιστική Κίνηση Ενωμένων Δημοκρατικών Δασκάλων (ΣΚΕΔΔ) που σκοπός της είναι η «Καλλιέργεια του αδέσμευτου, ακηδευμόνευτου κλαδικού συνδικαλισμού». Η κίνηση αποτελεί προπάτορα της ΑΣΚΕ.

16,17/12 Μεγάλες συγκεντρώσεις στελεχών του σ.κ. των δασκάλων στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη με σκοπό της προετοιμασία της απεργίας.

ΟΛΜΕ «Π.Δ.» 512 Κύριο άρθρο "Χριστούγεννα 1979. Η γιορτή και ο σύγχρονος κόσμος": *«Τα Χριστούγεννα η γιορτή που δίνει νόημα στη Ζωή του ανθρώπου γιατί τη θέλει αναπόσπαστα δεμένη με την Αγάπη, τη Δικαιοσύνη, την Ειρήνη και την Ελευθερία. Με τη γέννηση του Χριστού οι αξίες αυτές δεν είναι αντικείμενα γνώσεως, αλλά πάντα μια προσωπική δυνατότητα, μια ενεργοποιημένη- δυναμική κατάφαση. Ο Χριστός με την παρουσία του και το λόγο του συγκεφαλαιώνει τη ζωή στην αλήθεια και φανερώνει την αλήθεια εν ζωή. Τέμνει την ιστορία στο πριν και μετά. Διαστέλλει το Θεό από τον Καίσαρα... Οι καθηγητές παρόλες τις απογοητεύσεις που δοκιμάζουν βρίσκονται πάντα στην πρωτοπορία για το χτίσιμο ενός καλύτερου κόσμου και προστακεί οδηγούν την νέα γενιά. Βεβαιώνουν με τους αγώνες τους ότι το μήνυμα των Χριστουγέννων για Αγάπη, Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Λευτεριά όλο και προχωρεί. ... Το μήνυμα των Χριστουγέννων είναι το μήνυμα του αγώνα για την αλλαγή στις ανθρώπινες σχέσεις, για τη δίκαιη κατανομή των αγαθών, για την απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά που χαλκεύει η εκμετάλλευση».*

ΟΙΕΛΕ: 1-3/12 Συνεχίζεται και ολοκληρώνεται η δεύτερη φάση του Α' Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της Ομοσπονδίας. Το συνέδριο, που δεν προχώρησε σε συγκεκριμένα πορίσματα, εγκαινιάζει αντίστοιχη πρακτική τέλεσης εκπαιδευτικών συνεδρίων από τις Εκ. Ομοσπονδίες μετά τη μεταπολίτευση.

ΥΠΕΠΘ: 6/12 200.21)12)Γ)7831 "Συμπεριφορά μαθητών": *«Η παραβίαση των αρχών κοινωνικής συμπεριφοράς από μέρους των μαθητών της Μ.Ε... μειώνει το κύρος του σχολείου... Τούτο πρέπει να γίνει κατανοητό από την Ελληνική νεολαία, ιδιαίτερα σήμερα, όταν ένα μέρος της παρασυρόμενο από συνήθειες ξένες στην Ελληνική παράδοση και πραγματικότητα παρεκτρέπεται συχνά και προκαλεί το δημόσιο αίσθημα, αδιαφορώντας εντελώς για το μελλοντικό προορισμό της».* Η εγκύκλιος συντάχθηκε, αφού μαθητές είχαν πετάξει πέτρες στον ηλεκτρικό σιδηρόδρομο.

22/12 Δ/47150 "Μικτοποίηση Γυμνασίων Λυκείων": *«Προκειμένου να αντιμετωπισθεί η μικτοποίηση και των υπολοίπων Σχολείων Μ.Ε... να μας υποβάλετε, το συντομότερο, προτάσεις... Για την κατάρτησή [τους] να συνεργασθείτε με τους*

Συλλόγους γονέων.. και κατά την υποβολή τους να σημειωθεί αν συμφωνούν ή όχι οι ανωτέρω Σύλλογοι» [επανάληψη παλαιότερης εγκυκλίου].

22/12 Δ.47154 "Λειτουργία Προτύπων Γυμνασίων και Λυκείων": «... *2. Πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα μετατροπής λειτουργούντων σχολείων σε Πρότυπα και μόνο κατ' εξαίρεση να προταθεί η ίδρυση νέων σχολείων ως Προτύπων... Το ΚΕΜΕ, προς το οποίο κοινοποιείται η παρούσα, παρακαλείται να εκπονήσει το Πρόγραμμα Πρακτικής Παιδαγωγικής Επιμορφώσεως του διδακτικού προσωπικού Μ.Ε που θα εφαρμοσθεί στα Πρότυπα... και να γνωμοδοτήσει για τον αναγκαίο αριθμό των σχολείων αυτών...».*

28/12 Παραδίδεται το σ.ν για τις Π.Α

29/12 Δ/791 Εγκύκλιος του ΥΠΕΠΘ προς τους ΓΕΜΕ και Επιθεωρητές Δ.Ε παρακαλεί *«για την παροχή οδηγιών προς τους ιδιοκτήτες των Ιδ. Σχολείων, προκειμένου από τους εκκαθαριστές των αποδοχών να γίνεται κράτηση... μηνιαίας προαιρετικής υπέρ της ΟΙΕΛΕ εισφοράς [ύψους 5 τοις χιλίοις] που θα εγγράφεται σε ειδική στήλη των μισθοδοτικών καταστάσεων».*

1980

Ιανουάριος

24-25/1 Συνδιάσκεψη Παιδείας στην Πάντειο με θέμα: "Η παιδεία σήμερα: προβλήματα, αίτια, προοπτικές". Συνδιοργανωτές ΕΦΕΕ, ΕΣΕΕ, ΕΔΠ, ΔΟΕ, ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 862 Από την παρέμβαση του Γ. Γραμματέα της ΔΟΕ στη συζήτηση για το διδακτικό βιβλίο (ΖΑΠΠΕΙΟ 12/12/79): *«Βερμπαλισμός ρηχός εγκυκλοπαιδισμός- κακή διάταξη των ενοτήτων- ανύπαρκτη ή περιθωριακή εικονογράφηση. Χορός εκατομμυρίων χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα και με τραγικές συνέπειες στη μόρφωση των παιδιών... Είναι πολλοί όσοι διαπιστώνουν ότι το ΚΕΜΕ με την αποχώρηση του τέως Προέδρου κ. Καρανικόλα παρουσιάζει ανησυχητικά σημεία στον τομέα της έγκρισης διδακτικών βιβλίων...».*

«Δ.Β.» 862 "Παράδειγμα για Μίμηση»: «*Οι σ/φοι... δηλώνουν ότι καταθέτουν τις αποδοχές που πήραν στην 24ωρη απεργία ως προσωπικό ασφαλείας, στο σύλλογο Καβάλας και ζητούν να κρατήσουμε τη σημαία του αγώνα υηλά».*

17,20/1 Έκτακτες συσκέψεις του ΔΣ σε Αθήνα, Θεσ/νίκη, Λάρισα, Αλεξανδρούπολη με τους Τοπικούς Συλλόγους για το θέμα των Π.Α.

ΟΛΜΕ: 4/1 Στο συμβούλιο συνδιαλλαγής οι εκπρόσωποι των υπουργείων Οικονομικών, Παιδείας και Προεδρίας απορρίπτουν το αίτημα της ΟΛΜΕ για χορήγηση επιδόματος δυσμενών συνθηκών και μισθολογικής προαγωγής των καθηγητών της Μέσης Εκπαίδευσης. ΤΟ ΥΠΕΠΘ όμως έχει χορηγήσει ήδη: α) το προσωρινό προσωπικό επίδομα (1/1/80) σε όσους καθηγητές διορίστηκαν μετά την 1/1/80, β) στους Β' Γυμνασιάρχες μισθολογική προαγωγή στο βαθμό του Γυμνασιάρχη για το σύνολο των οργανικών θέσεων, γ) αποζημιώνει την υπερωριακή εργασία για το χρονικό διάστημα διεξαγωγής των εξετάσεων, δ) αναγνωρίζει το δικαίωμα δαπανών κινήσεως και εγκατάστασης (προϋπόθεση: πενταετής παραμονή στην ίδια πόλη), ε) αυξάνει τις οργανικές θέσεις Γυμνασιαρχών και κάποιων ειδικοτήτων και στ)αυξάνει την αποζημίωση επιτηρητών και μελών επιτροπών [πηγή: Α. Νίκας, Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών Μ.Ε., Αθήνα 1983, 59].

ΟΙΕΛΕ: 4-7/1 Πραγματοποιείται το 9ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας.

«Ι.Ε.» 143 Σχόλια: *«Αυτές οι συχνές παραπομπές στη Δικαιοσύνη ΔΣ Συλλόγων και Ομοσπονδιών για καταχρηστικές ή παράνομες απεργίες και η τελική αθώωσή τους, εδραιώνουν όσο ποτέ άλλοτε το κύρος της δικαιοσύνης. Μήπως γνωρίζεται τίνος το κύρος καταρρακώνουν; Όχι πάντως των εργαζομένων!...».*

25/1 24ωρη απεργία στα σχολεία "Αυτιά- Παπαϊωάνου" με την κάλυψη της ΟΙΕΛΕ.

ΥΠΕΠΘ: 23/1 Γ/281 "Εβδομάδα του μαθητή": *«Το ΔΣ του Συνδέσμου "Οι εν Χριστώ φίλοι των μαθητών του χωριού" οργανώνει και φέτος την καθιερωμένη πλέον Εβδομάδα του μαθητή... με σκοπό να φέρει τους μαθητές των πόλεων κοντά στους μαθητές του χωριού και κυρίως των ακριτικών ορεινών χωριών. Η συμμετοχή των σχολείων μας... και η συμπαράσταση όλων μας κρίνεται πλέον επιβεβλημένη... οι μαθητές των πόλεων μπορούν να πάρουν μέρος... με την προαιρετική συγκέντρωση και αποστολή... γραφικής ύλης, παιγνιδιών, βιβλίων και άλλων ειδών προκειμένου αυτά να προωθηθούν στους μαθητές των χωριών."*

23/1 Γ/309 "Συμπαράσταση στις άπορες οικογένειες": *«Ο Σύλλογος Πανελλήνιος Ένωσις Φίλων των Πολυτέκνων... ζητεί τη συμπαράσταση όλων μας... Τα Σχολεία μας, ως πολιτιστικοί φορείς και εκφραστές των υψηλών εθνικών και*

ανθρωπιστικών ιδεωδών, ενδείκνυται να συμμετάσχουν... με την προαιρετική συγκέντρωση δεμάτων με είδη ρουχισμού... χρηματικών ποσών...».

Φεβρουάριος

Μεγάλες Ομοσπονδίες εργαζομένων σε κινητοποιήσεις.

Κυκλοφορεί το πρώτο φύλο της εφημερίδας *«Διδασκαλικός Αγώνας»*, μηνιαία εφημερίδα της ΔΑΣΚ. Προηγουμένως είχαν εκδοθεί ελάχιστα φύλλα του *«Δελτίου της ΔΑΣΚ»*. Η εφημερίδα θα κλείσει το Νοέμβριο του 1984, μετά την απόφαση τ ηγετικών κλιμακίων του ΚΚΕ να συνενωθούν οι παρατάξεων ΔΑΣΚ- ΔΗΣΑΚ-ΔΥΣΥΚ, αλλά και όλων των δ.υ. σε μια ενιαία παράταξη: τη Δ.Ε.Ε. *«Ο Διδασκαλικός Αγώνας»* εξέδωσε συνολικά 39 φύλλα.

10/2 Εφ. *«Εξόρμηση»*. Άρθρο της Κ.Ο Εκπαιδευτικών του ΠΑΣΟΚ όπου θεωρείται ως πρώτο μέσο αλλοτρίωσης των εκπαιδευτικών το σύστημα εκπαίδευσης. Στη συνέχεια του κειμένου παρατηρείται: *«Άλλο μέσο αλλοτρίωσης είναι το αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα. Η ιδεολογία [τους]επαμφοτερίζει ανάμεσα στη συντηρητική παραδοσιακή ιδεολογία της αστικής τάξης και σ' εκείνη της φιλελεύθερης αστικής τάξης... Τα προκαθορισμένα ιδεολογικά πλαίσια σε συνδυασμό με τον απόλυτο συγκεντρωτισμό και τη χρονοβόρα και γυχοφθόρα γραφειοκρατία αποξηραίνουν αν δεν εμποδίζουν κάθε διάθεση για πολιτιστική και γενικότερα πνευματική δράση και δημιουργία. η σκληρή και αυταρχική διοίκηση, αφαιρεί κάθε δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να λειτουργήσει σαν παιδαγωγός και σαν πνευματικός άνθρωπος. Τελευταία σ' όλα αυτά προστέθηκε και η βιομηχανοποίηση των εξετάσεων... Ωστόσο το ισχυρότερο όπλο που χρησιμοποιεί η Κυβέρνηση για να πλήξει τους καθηγητές... [είναι]η απόφαση που πήρε να εξοντώσει τους εκπαιδευτικούς, καταδικάζοντας τις οικογένειές τους όχι, όπως ως σήμερα σε οικονομικό μαρασμό, αλλά σε οικονομική εξαθλίωση.».*

19-20/2 Το 10ο Διασχολικό Συνέδριο των σπουδαστών Π.Α απορρίπτει το σ.ν. για τις Π.Α. & Σ.Ν.

ΔΟΕ: 1/2 «Δ.Β.» 863. "Η Θέση του Κλάδου και οι παρατηρήσεις της ΔΟΕ στο σ.ν. των Π.Α.": *«Η Διοίκηση της ΔΟΕ θεωρεί ότι το Ανώτατο Παιδαγωγικό Ίδρυμα (Α.Π.Ι)που ιδρύει το Υπουργείο δεν είναι σύμφωνο με τις θέσεις του Κλάδου, γιατί η δομή και η λειτουργία του δεν έχει σχέση με Πανεπιστημιακή σχολή... 1η Παρατήρηση. Η ίδρυση (ΑΠΙ) είναι ως ιδέα ασυνήθιστη... [αφού]Σύμφωνα με το σχέδιο θα συντονίζει τη λειτουργία των διαφόρων σχολών, πού σημαίνει ότι θα καθορίζει... όλες τους τις λεπτομέρειες, τις δραστηριότητες... τις ιδεολογικές κατευθύνσεις, τα θέματα ερευνών... πανομοιότυπα... Αν οι Αν. Σχολές χάσουν την αυτονομία τους... η εργασία πού θα προσφέρουν θα είναι αναιμική... 2η παρατήρηση. Δεν ορίζει... έδρα ΑΠΙ... ούτε τις πόλεις της χώρας πού θα εδρεύουν οι σχολές. Αποτέλεσμα θα είναι να υπερισχύσουν πολιτικοί και κομματικοί λόγοι: έριδες πόλεων... κλπ... 3η Παρατήρηση... σκοπός του ΑΠΙ είναι η ακαδημαϊκή διδασκαλία και η έρευνα εις τους τομείς της Παιδαγωγικής και της Οικιακής Οικονομίας... Αλλά ποια σχέση έχουν οι τομείς [αυτοί];... Πρόδεση του νομοθέτη πιστεύουμε ότι είναι ο υποβιβασμός του δασκάλου. 4η Παρατήρηση. Πολλά θέματα... θα ρυθμιστούν με Π.Δ... Αυτό σημαίνει καθυστερήσεις καί αυθαιρεσίες της διοίκησης. 5η Παρατήρηση [Διατηρείται η εισαγωγή στη σχολή "αριστούχων" του Λυκείου, βαθμός 17,5]. 6η Παρατήρηση [διασυνδέεται με διατάξεις του Ν. 815 που θα ανασταλεί]. 7η Παρατήρηση... δεν αναφέρει τίποτε απολύτως για την ειδική προετοιμασία των υποψηφίων δασκάλων και νηπιαγωγών. Δηλ. τα ειδικά μαθήματα που θα πρέπει να καλύπτονται με ειδικές έδρες οι τομείς, όπως το μάθημα π.χ της νεοελληνικής γλώσσας... [το ΔΣ]θα διατυπώσει την τελική.. θέση*

και θα χαράξει την πορεία πού θα ακολουθήσει ο Κλάδος στο βασικό αυτό αίτημα».

5/2 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων Διδασκαλικών Συλλόγων (άτυπο όργανο) αποφασίζει τριήμερη προειδοποιητική απεργία. Η απεργία τελικά αναστέλεται, όταν το ΔΣ έρχεται σε συμφωνία με το ΥΠΕΠΘ.

ΟΛΜΕ: 6/2 Η Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ αποφασίζει απεργία διαρκείας στις 22/2 για την ικανοποίηση οικονομικών και κλαδικών αιτημάτων.

«Π.Δ.» 515-516. Σειρά καταγγελιών ΕΛΜΕ εναντίον επιθ)ών και Δ)ντών σχολείων.

20/2 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων με θέμα την πραγματοποίηση ή αναστολή της αποφασισμένης απεργίας. Μετά από δυσκολία λήψης απόφασης, προτείνεται 8ήμερη αναστολή και σύγκληση νέας ΓΣ Προέδρων. Ακολουθούν ΓΣ βάσης. Το ΔΣ θεώρησε ότι είχαν γίνει ρυθμίσεις σε βασικά κλαδικά αιτήματα άλλα όχι σε οικονομικά.

24/2 Νέα Έκτακτη ΓΣ Προέδρων. Αναστολή της απεργίας και εξουσιοδότηση του ΔΣ να αντιδράσει δυναμικά,αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματα μέχρι 15/3.

ΟΙΕΛΕ: 14/2 Απόφαση για 2ημερη απεργία.

20/2 Συνέντευξη τύπου όπου διατυπώνονται οι απόψεις της ΟΙΕΛΕ σε εκπ/κά θέματα, μετά την απόφαση να προβληθεί και η εκπ/κή διάσταση του αγώνα. Από τη συνέντευξη τύπου: *«Άποψη της ΟΙΕΛΕ είναι ότι τα προβαλλόμενα ως δυσκολίες είναι συμπτώματα μιας αναδίπλωσης, που εκφράζεται με την εγκατάλειψη ή την εσωτερική υπονόμευση των προοδευτικότερων από τα νέα μέτρα».*

22/2 Πρώτη μέρα της απεργίας. Συνάντηση ΔΣ και Υφ. Β. Κοντογγιαννόπουλου. Θετικό κλίμα.

23/2 Δεύτερη μέρα απεργίας, δεύτερη συνάντηση, αποδοχή των αιτημάτων και συμφωνία για την τροποποίηση του Ν. 682/77.

ΥΠΕΠΘ: 6/2 Φ.361.8/406Δ/3482 "Αποδοχή δώρων από Εκπ/κούς λειτουργούς": *«Με αφορμή δημοσιεύματα του τύπου σχετικά με την αποδοχή δώρων... ιδίως κατά τις μέρες των εορτών.. να συστήσετε... να αποφεύγουν να δέχονται δώρα από τους μαθητές τους, τα οποία εκτός του ότι δημιουργούν δυσμενή σχόλια, που εκθέτουν το κύρος τους, είναι ενδεχόμενο να επισύρουν και την εις βάρος τους πειθαρχική δίωξη...».*

9/2 Γ/584 "Διδασκαλία Σχολικού - Επαγγελματικού προσανατολισμού στα Σχολεία Μ.Ε" (Τηλεγράφημα): *«Σύμφωνα με γνωμοδότηση του ΚΕΜΕ πραγματοποιηθεί επί 2 ώρες την εβδομάδα από 1/2/80 στη Γ' τάξη των Γυμνασίων των Γ. Επιθ)ων Α-Ζ Αθηνών... Α-Δ Αν.& Δυτ. Αττικής... Α-Ε Θεσ/νίκης... Πατρών, Αιγίου, Βόλου, Ιωαννίνων, όπως και πέρυσι...Τα Γυμνάσια των λοιπόν Επιθ)ων.. θα συνεχίσουν επί μία ώρα την εβδομάδα τη διδασκαλία της Πολιτικής Αγωγής μέχρις ότου εξαντληθεί η προβλεπόμενη ύλη. Στη συνέχεια θα συμπληρώσουν κατά την ώρα αυτή ενδεχόμενες ελλείψεις σε μαθήματα που εξετάζονται στις εισιτήριες εξετάσεις Λυκείου κατά την κρίση του Δ)ντή.».*

14/2 Γ.647 "Προσέλευση των μαθητών στο Σχολείο με τα τελείως απαραίτητα για τη διδακτική εργασία βιβλία, τετράδια και λοιπά υλικά": *«Από στοιχεία που περιήλθαν σε γνώση μας, διαπιστώνεται ότι οι μαθητές του Δημοτικού... μεταφέρουν στις σάκες τους... υλικά που δεν τους είναι απαραίτητα... Έτσι... αποκτούν υπερβολικό γι αυτούς βάρος με αποτέλεσμα όχι μόνο να διατρέχει κίνδυνο η ομαλή σωματική τους ανάπτυξη... αλλά να δημιουργούνται και ψυχολογικά σε βάρος τους προβλήματα... παρακαλούνται οι κ.κ Εκπ/κοί... να συνιστούν... να φέρουν τα απολύτως απαραίτητα... Η τακτική υπόμνηση... και ο συστηματικός έλεγχος από μέρους των δασκάλων... κρίνονται ως τα πλέον*

αποτελεσματικά μέσα... Προσωπικά υπεύθυνοι για την απαρέγκλιτη τήρηση... καθίστανται οι κ. Δ)ντές Σχολείων.»

22/2 Φ.361.1/32/Δ/4080 "...Πληροφορίες σχετικές με το διορισμό Ιεροδιδασκάλων": *«σύμφωνα με [τις κείμενες] διατάξεις... διορίζονται ως Ιεροδιδάσκαλοι και τοποθετούνται σε 1)θέσια και 2)θέσια Δημ. Σχ. παραμεθορίων περιοχών... κατά παρέκκλιση της σειράς διορισμού... [ενώ ταυτόχρονα πρέπει να] υπηρετεί ως εφημέριος σε ένα χωριό που να πληρεί τις ως άνω διατάξεις...».*

Μάρτιος

Παρατεινόμενη αποχή των σπουδαστών Π.Α.

16/3 Εφ. *«Εξόρμηση».* Ο Πέτρος Μώραλης στο άρθρο του: "Σωστή Παιδεία για το λαό μας χωρίς... εμπόριο», παρατηρεί: *«Αν εφαρμοζόταν σωστά η παράγραφος 2 του άρθρου 16 [του Συντάγματος], όλα τα σχολεία θα έπρεπε να είναι κρατικά. Για τούτο υποστηρίζεται ότι ο θεσμός της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης είναι και αντισυνταγματικός.».*

ΔΟΕ: 1/3 "Δ.Β" 865 Θ. Γέρου "Στα Πανεπιστήμια να γίνεται η εκπαίδευση του δασκάλου": *«...στις αντίστοιχες σχολές η τμήματα... στα οποία φοιτούν όσοι διδάσκουν στο Γυμνάσιο. Όσοι από τους αποφοίτους αυτούς... επιθυμούν να διδάξουν στο εννεαθέσιο ή δεκαθέσιο σχολείο... θα πρέπει να φοιτούν ένα επί πλέον έτος στην Παιδαγωγική Σχολή Πανεπιστημίου από όπου θα πάρουν την άδεια να διδάξουν στη Γ. Εκπ/ση.».* Το άρθρο αποτελεί απόσπασμα από του βιβλίο του ίδιου: "Το εκπ/κό μας Πρόβλημα", Κέδρος 1975. Η παρουσία του δημιούργησε ερωτηματικά στη βάση των δασκάλων. Αποσαφηνίστηκαν στο «Δ.Β.» 867, όπου και δηλώθηκε πως δημοσιεύτηκε για να προκαλέσει διάλογο, αφού ο συγγραφέας συμφωνούσε με την ειδικότερη θέση της ΔΟΕ.

9/3 Α' Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο για το θέμα των ΠΑ.

Από τον πρόλογο του Προέδρου της ΔΟΕ Κ. Γεωργιάδη: *«...καλέσαμε δύο εξέχουσες παιδαγωγικές φυσιογνωμίες... Είναι ο Καθηγητής... Χ. Φράγκου... ο πρώτος από τους καθηγητές Πανεπιστημίου πού δήλωσε ότι "οι προτάσεις της ΔΟΕ είναι εφαρμόσιμες" και ο κ. Θ. Γέρου, παιδαγωγός, σύμβουλος του τ. Π.Ι...».*

Χ.Φράγκου: *«...Σε κανένα μέρος, από όσα ξέρω, δεν εκφράζεται τόσο έντονα από τους δασκάλους το αίτημα για ανέβασμα του επιστημονικού επιπέδου τους. Οι δάσκαλοι... ζητούν ίσες ευκαιρίες επιστημονικής μόρφωσης με τους επιστήμονες άλλων κλάδων... [σήμερα παγκόσμια] κυριαρχεί ένας παράγοντας μορφωτικής ενοποίησης του σώματος των διδασκάλων και των καθηγητών μέσης παιδείας.. ως να παύσει η άχρηστη διαίρεση ανάμεσα [τους]... πού μόνο δυσκολίες και συμφορές φέρνει στην παιδεία... για τον τόπο μας... η μοναδική λύση είναι η ένταξη των σχολών διδακτικού προσωπικού στα υπάρχοντα Πανεπιστήμια όπου θα λειτουργήσουν ως αυτόνομες σχολές ή τμήματα ή τομείς... και θα διέπονται από τους επιστημονικούς όρους πού θα επικρατούν σ' αυτά".*

Θ. Γέρου: *«Μόνο ένας δρόμος υπάρχει κι αυτός είναι ο δρόμος πού ορίζει το σ.ν. της [ΔΟΕ]- αποτέλεσμα μακροτάτης και πικροτάτης εμπειρίας».*

16/3 «Δ.Β.» Κύριο άρθρο "Επιθεωρητής: Ο θεσμός πού πρέπει να καταργηθεί": *«Χρέος της... Δημοκρατικής Πολιτείας, πού δέλει να απονέμει και στην εκπ/ση τη δικαιοσύνη, είναι να μην τη βλέπει περιορισμένα μέσα σε στεγανά, πού μεριμνά να τα στήσει το κράτος της ανελευθερίας και της αδικίας... Η αξιολόγηση γίνεται αντικειμενική και φτάνει σε βάθος με τη θέσπιση κριτηρίων επιλογής και έρευνας ολόκληρης της δραστηριότητας κι ολόκληρης της ιστορίας πού δεν επιτρέπουν την αυθαιρεσία των κριτών... φυσικά με κριτές ανθρώπους της τυραννίας πανταχού παρόντες η αξιολόγηση καταλήγει σε δούρειο ίππο. Γι αυτό και κάθε προσπάθεια για... προκοπή στην Παιδεία προϋποθέτει και την απαιτούμενη δημοκρατική*

νομοθεσία και... την καταστροφή του μηχανισμού που αναπαράγει τα όργανα και τη διαιώνιση της αυθαιρεσίας...».

Στο ίδιο «Δ.Β.» "Ύστερα από την αναστολή της απεργίας: Συμπεράσματα και προοπτικές": *«Αλλά το οπλοστάσιο του ισχυρού δεν εξαντλείται. Η κυβέρνηση βγάζει από το χρονοντούλαπο το νομοσχέδιο "παγίδα" για τις Π.Α. και το παραδίδει στη Διοίκηση... Σκοπός της: Να κερδίσει χρόνο. Να δημιουργήσει σύγχυση. Να αποπροσανατολίσει... Να αποσπάσει την προσοχή της Διοίκησης από τα άμεσα καυτά οικονομικά και φορολογικά αιτήματα. Να ενισχύσει τους διασπαστές [κίνηση Σπαγόπουλου και κάποιων Δ. Συλλόγων]... Η Διοίκηση... πολύ γρήγορα περνά στην αντεπίθεση.».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 517 "Με εφόδιο την αγραμματοσύνη μας μπαίνουμε στην ΕΟΚ! - Η *Ουνέσκο* αποκαλύπτει τη θλιβερή πραγματικότητα. Πρώτοι σε ποσοστό αγραμμάτων, τελευταίοι σε ποσοστό φοιτητών, τελευταίοι σε κονδύλια για την εκπ/ση! Έτσι *«εισερχόμεθα πανηγυρικώς»* στην Κοινή Αγορά." [τα στοιχεία αναδημοσιεύονται από *«Το Βήμα»*].

19/3 Εκπαιδευτικό Συνέδριο: *«Η Κεν. Επιτροπή [του συνεδρίου] μελέτησε τις εισηγήσεις, αλλά δεν μπόρεσε να τους δώσει μια κατασταλαγμένη, τελική μορφή... οι εσώκλειστες δεν εκφράζουν τις θέσεις του ΔΣ... [έτσι] έκρινε ότι η εργασία που έγινε μέχρι τώρα- παρά τη φιλότιμη δουλεία της Κ.Ε.- δεν δίνει τη δυνατότητα πραγματοποίησης του Εκπ/κού Συνεδρίου φέτος... καταλήξαμε στην απόφαση να πραγματοποιηθούν 6 προσυνέδρια [με ευθύνη των ΕΛΜΕ] κατά προτίμηση στις έδρες των Πανεπιστημίων [Γιάννενα, Πάτρα, Ηράκλειο, Θεσ/νίκη, Ξάνθη, Λάρισα]».*

21-23/3 Μέλος του ΔΣ στο Συνέδριο της FISE (ΠΑΡΙΣΙ) με θέμα: "Η κατάσταση του συνδικαλιστικού κινήματος των εκπ/κών στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και του ΟΟΣΑ".

«Π.Δ.» 518 Νούτσος Μπ. "Στοιχεία για μια ελληνική παιδαγωγική βιβλιογραφία". Το άρθρο δημοσιεύεται με σκοπό να αποτελέσει βοήθημα στα πλαίσια της μελέτης θεμάτων του Εκπ/κού Συνεδρίου.

31/3 Επανάληψη της δίκης Καζεπίδη. Μάρτυρες υπεράσπισης πλήθος διανοουμένων και καθηγητών Πανεπιστημίων. Νέα αναβολή της δίκης (14/5/80) επειδή ο Α. Καζεπίδης δεν παραβρέθηκε λόγω ασθένειας.

ΟΙΕΛΕ: 14-15/3 48ωρη απεργία στο σχολείο "Αυτιά- Παπαϊωάννου" με κάλυψη της ΟΙΕΛΕ. Οι εργαζόμενοι δεν έχουν πληρωθεί από το Δεκέμβριο του 1979.

21-22/3 Παρίσι. Ο πρόεδρος Γ. Φισάκις εκπροσωπεί την ΟΙΕΛΕ στο συνέδριο της FISE.

«Ι.Ε.» 144 Γιαννουνέλη Κ. "Προβλήματα Ειδικής Παιδείας": *«Δεν υπάρχει καμιά ενιαία νομοθεσία που θα εξασφαλίζει τη δωρεά ισότιμη 9χρονη υποχρεωτική ειδική εκπ/ση, καθώς και μια ολοκληρωμένη επαγγελματική μόρφωση και αποκατάσταση των παιδιών με ειδικές δυσκολίες».*

ΥΠΕΠΘ: 13/3 Ν. 1035 (ΦΕΚ 60/15-3-80 τ. Α'). Τροποποιεί το ν. 682/77 [ισότιμοι μεταχείριση δημοσίων εκπ/κών και ΣΙΕΛ Δη-τών, σύνθεση του προσωπικού των Ιδ. σχολ.].

26/3 Δ/8628 Εγκύκλιος Ορίζει α) ότι οι Ι.Ε. εργάζονται τις ίδιες ώρες με τους εκπ/κούς του δημοσίου και Β) ότι τα φροντιστηριακά μαθήματα (ξένες γλώσσες κλπ) των Ιδ. Σχ. διδάσκονται εκτός του κανονικού προγράμματος.

22/3 Γ/1528 "Εξετάσεις στα Μαθηματικά, Φυσική και Χημεία»: *«Με αφορμή ερωτήματα που υποβλήθηκαν... ύστερα και από σχετική γνωμοδότηση του ΚΕΜΕ Τα ερωτήματα που τίθονται σε πρόχειρα διαγωνίσματα βασίζονται στην... ύλη της ημέρας... Μπορούν να αναφέρονται άμεσα σε συγκεκριμένο σημείο της... ή να απαιτούν συνδυασμό γνώσεων... Η χρησιμοποίηση και άλλων βασικών γνώσεων*

δεν αποτελεί απόκλιση από το μάθημα της ημέρας... 2. Για εργασία στο σπίτι μπορεί να δίνονται και ασκήσεις εκτός διδακτικού βιβλίου...».

22/3 Γ/1541 "Παρακολούθηση της διδαγμένης ύλης στην Γ' Γυμνασίου": *«Από τον έλεγχο των δελτίων... τα οποία εστάλησαν στην υπηρεσία μας ακαίρως και κατά παρέκκλιση της... εγκυκλίου μας, διαπιστώθηκε ότι σ' όρισμένα... η ύλη η σχετική με το Ανθολόγιο Λυρικής Ποιήσεως δεν έχει καταχωρισθεί, στην αντίστοιχη στήλη (5), σύμφωνα... με τις οδηγίες συμπληρώσεώς του...».*

Απρίλιος

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 867 "ΠΑΣΟΚ, Κ.Κ.Ε, ΕΔΑ, ΚΟΔΗΣΟ: Δεκτό το σχέδιο της ΔΟΕ [για τις ΠΑ & Σ.Ν.]". Στο ίδιο φύλλο αναδημοσιεύονται αποσπάσματα από τις ομιλίες των εκπροσώπων κομμάτων: Παπαδόπουλος Β.(ΠΑΣΟΚ): *«Είμαι εξουσιοδοτημένος να δηλώσω ότι το ΠΑΣΟΚ αποδέχεται, στα βασικά του σημεία την πρόταση νόμου της ΔΟΕ [και]... ότι η αυριανή Κυβέρνηση υπό τον δάσκαλο ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, θα δώσει την ευκαιρία στους δασκάλους όλων των βαθμίδων για την εκπ/κή τους ολοκλήρωση.».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 519. Ενόγει της κατάρτισης Π.Δ. για την ίδρυση και λειτουργία των νέων ΣΕΛΜΕ το ΔΣ αποστέλει έγγραφο στο ΥΠΕΠΘ με το οποίο προτείνει συγκεκριμένο τρόπο επιλογής που ευνοεί τους νεώτερους και χαμηλόβαθμους καθηγητές.

26-27/4 Εκπ/κό Προσυνέδριο Ηρακλείου. Θέματα: 1) Ισότητα ευκαιριών 2) Συμμετοχή φορέων- εκδημοκρατισμός 3) Μόρφωση - επιμόρφωση καθηγητών.

ΥΠΕΠΘ: 3/4 Π.Δ. 302 "Περί καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των Επι)των Ειδικών Σχ. Δ.Ε."

16/4 236.6/11/Γ/206 "Συμπεριφορά μαθητών στις εκδρομές": *«...υπενθυμίζει τις σχετικές εγκυκλίους μας πάνω στο θέμα αυτό.. ['77, '78, '79]των οποίων απαιτούμε την πιστή εφαρμογή... Στο εξής θα επιβάλλονται αυστηρές κυρώσεις σε κάθε υπεύθυνο (μαθητή ή εκπ/κό).. .που θα μας γνωστοποιηθεί.».*

20/4 Φ.260/188/Δ/9916. "Επιμορφωτική συγκέντρωση καθηγητών και καθηγητριών Μ.Ε. στην Εθνική Εστία": *«Σας κοινοποιούμε φωτοαντίγραφο του... εγγράφου του Εθνικού Ιδρύματος "Βασιλεύς Παύλος" και σας γνωρίζουμε ότι το ανωτέρω ίδρυμα προγραμμάτισε για φέτος το καλοκαίρι μια Επιμορφωτική συγκέντρωση 100 καθηγητών... η οποία θα πραγματοποιηθεί στην Εθνική Εστία... Για την καλύτερη οργάνωση της Επιμορφωτικής συγκέντρωσης ορίζουμε εκπρόσωπο του ΥΠΕΠΘ τον Γεν. Επιθ)τή... Φιλολόγων της Α' ΑΕΠ Αθηνών».*

26/4 236.6/12/Γ/1905 "Συμπεριφορά μαθητών": *«επιβάτες λεωφορείων στέλνουν επιστολές διαμαρτυρίας προς τον ΟΑΣ για την απαράδεκτη κατάσταση που παρουσιάζουν πολλοί μαθητές να μην παραχωρούν τη θέση τους σε άτομα ηλικιωμένα και ανάπηρα, παρακαλούμε να γνωστοποιήσετε στους Δ)ντές... να προβούν στις αναγκαίες συστάσεις προς τους μαθητές... και γενικά να ελέγχουν αυστηρά την παραβίαση των αρχών της κοινωνικής συμπεριφοράς τους.».*

Μάιος

5/5/ Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Κων. Καραμανλής.

10/5 Υπουργός Παιδείας ο Αθανάσιος Ταλιαδούρος.

ΔΟΕ: 1/5 «Δ.Β.» 869. Διακήρυξη της ΔΟΕ προς τους γονείς και κηδεμόνες των μαθητών Δημοτικών Σχολείων και νηπιαγωγείων όλης της χώρας: *«Το αίτημα αυτό πιστεύουν ότι είναι ΕΘΝΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ γιατί έχει άμεση σχέση με τη*

βελτίωση του πνευματικού επιπέδου του ΛΑΟΥ ΜΑΣ και την επιβίωση του ΕΘΝΟΥΣ ΜΑΣ... και ζητάμε τη συμπαράστασή σας στον αγώνα μας, για να πείσουμε το αρμόδιο Υπουργείο Παιδείας και την Κυβέρνηση να κάνει αποδεχτό το δίκαιο αίτημά μας... Το νομικό καθεστώς που επικρατεί στις Π.Α και στις Σ.Ν. μέχρι σήμερα, έξι χρόνια ύστερα από τη μεταπολίτευση, είναι της εφτάχρονης τυραννίας.».

22/5 Έγγραφο συμπαράστασης προς το ΔΣ της ΟΛΜΕ σχετικά με την υπόθεση Καζεπίδη: *«...Ο σκοταδισμός, η μεσαιωνική αντίληψη και η βαθιά κρίση που περνά η θεολογική μας παιδεία αποτελούν στήριγμα των αντιδραστικών και αντιπροοδευτικών δυνάμεων... Η νίκη της Διοίκησης της ΟΛΜΕ είναι και νίκη όλων νέων της Ελλάδας ενάντια στον δογματικό δεσποτισμό του μίσους που θέλουν να καλλιεργήσουν ορισμένοι φανατικοί θεολογικοί κύκλοι ανάμεσα στους νέους και στους Λαούς που πιστεύουν στην Α' ή Β' Θρησκεία».*

«Δ.Β.» 870. "Ας προσέξουν": *«Μερικοί βοηθοί γραφείων, στρατολογημένοι απ' την αντίδραση, αναμιγνύονται σκανδαλωδώς στις εκλογές των αντιπροσώπων... Ας προσέξουν πολύ, εκθέτουν και τον εαυτό τους και τους προϊσταμένους τους Επιθ)τές.».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 521 Κύριο άρθρο: "Ένας ακόμη χαμένος χρόνος για τη βελτίωση της εκπ/σης": *«η περίφημη μεταρρύθμιση εξακολουθεί να περιορίζεται ακόμη στην καθιέρωση της δημοτικής και στη διδασκαλία των αρχαίων... στο Γυμνάσιο από μετάφραση... οι αλλαγές αυτές είναι καθαρά μορφολογικές. Η φιλοσοφία και η δομή της εκπ/σης μας μένουν ουσιαστικά αναλλοίωτες. Η αυταρχικότητα τόσο στη Διοίκηση όσο και στην ίδια τη σχολική πράξη αποτελεί μόνιμο γνώρισμά της.».*

3-4/5 Εκπαιδευτικό Προσυνέδριο Θεσ/νίκης Θέματα: α) Σκοπός της εκπαίδευσης β) Οργάνωση και διοίκηση γ) Πανελλήνιες εξετάσεις δ) Σύνδεση Βαθμίδων.

10-11/5 Εκπαιδευτικό Προσυνέδριο Λάρισας. Θέματα: α) Υλικοτεχνική υποδομή β) Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση γ) Οι πανελλήνιες εξετάσεις

14/5 Αρχίζει η δίκη Α. Καζεπίδη. Το δικαστήριο τελικά θα αθωώσει, μετά από τετραήμερη διαδικασία, τους κατηγορούμενους, γιατί *«δεν επείσθη ότι εκτελέσθη το αδίκημα της καθυβρίσεως του θρησκεύματος.».*

14/5 Ανακοίνωση: *«...το ΑΚΥΣΜΕ προέβη σε πράξεις αυθαίρετες με σκοπό την εξυπηρέτηση "ημετέρων" κατά τις πρόσφατες μεταθέσεις στα Πρότυπα σχολεία...».*

ΟΙΕΛΕ: 30/5- 2/6 Δαμασκός Σεμινάριο FISE- FAT με τη συμμετοχή δυο αντιπροσώπων της ΟΙΕΛΕ που εισηγήθηκαν θέμα με τίτλο: "Το πρόβλημα των Ελλήνων μεταναστών και των παιδιών τους" ("Ι.Ε." 145) Από την εισήγηση: *«2) Η πνευματική ηλικία των παιδιών, που στερούνται την εκπαίδευση στη μητρική τους γλώσσα, παρουσιάζει καθυστέρηση τριών ως τεσσάρων χρόνων... 6) Όχι μόνο αφελληνίζονται, [τα μεταναστόπουλα] αλλά κινδυνεύουν να γίνουν γενίτσαροι, μέλη νεοφασιστικών οργανώσεων και εχθροί των συμπατριωτών τους...».*

ΥΠΕΠΘ: 22/5 Π.Δ. 476 (ΦΕΚ 132 τΑ/31-5-80) "Περί του Αναλυτικού και Ωρολογίου Προγράμματος του Νηπιαγωγείου": *«Άρθρο 2. Γενικά πλαίσια 1. Αγωγή της θρησκευτικότητας. Η ορθή αγωγή της θρησκευτικότητας του νηπίου διευκολύνεται με τη δημιουργία κατάλληλης ατμόσφαιρας που θα εμπνεύσει, θα συγκινήσει και θα βοηθήσει το νήπιο να βιώσει το θρησκευτικό συναίσθημα. Μέσα για την άσκηση της θρησκευτικής αγωγής είναι: α) Η προετοιμασία θρησκευτικών εορτών... β) Η ομαδική προσευχή... γ) Ο εκκλησιασμός σε ειδικές ημέρες... δ) Η έμπρακτη εκδήλωση χριστιανικής αγάπης».*

Ιούνιος

ΔΟΕ: 1-6 "Δ.Β." 871 Αναδημοσίευση σχολίου της εφ. *«Θεσσαλονίκη»*: *«πολλοί Επιθεωρητές αναμιγνύονται ενεργά και παροτρύνουν τους υφισταμένους τους να υηφίσουν πρόσωπα της αρεσκείας τους. Κατέστησαν τα γραφεία τους άντρα εκλογικών παρεμβατισμών... και τα τηλέφωνα της υπηρεσίας παίρνουν κυριολεκτικά φωτιά την παραμονή κάθε εκλογής.»*.

3/6 Έγγραφο της ΔΟΕ προς τον Μακαριότατο Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησία της Ελλάδος: *«Η Διοίκηση της ΔΟΕ που εκπροσωπεί 38.000 δασκάλους και νηπιαγωγούς διαμαρτύρεται έντονα για τον άδικο διωγμό του άξιου ιερέα του Χριστού και του Λαού Παπαγιώργη Πιρουνάκη. Μακαριότατε και άγιοι πατέρες της Ιεράς Συνόδου, επιτέλους φοβηθείτε τον Θεόν! Σταματήστε με τις άστοχες ενέργειές σας να σκανδαλίζετε τον Ορθόδοξο Λαό μας. Τα σκάνδαλα που δημιουργείτε έφθασαν και στις αίθουσες των Σχολείων και συζητούνται μεταξύ των μαθητών. Θερμά σας παρακαλούμε, επιτέλους, ξεπεράστε ορισμένες αδυναμίες σας και σταματήστε να τοποθετείτε δυναμίτες στα θεμέλια της Εκκλησίας και να κλονίζετε την πίστη των Χριστιανών... Ζητούμε σαν παιδιά κι εμείς της Εκκλησίας να σταματήσει η καταδιωκτική μανία της ηγεσίας της Εκκλησίας εναντίον των Ιερέων και Αρχιερέων εκείνων, που θέλουν να αγωνίζονται ανάμεσα στο Λαό για το ΧΡΙΣΤΟ!! [γραμμένο σε πολυτονικό]»*.

ΟΛΜΕ: 25-30/6 Ν' (50η) ΓΣ Ομοσπονδίας. Εκλογή νέου ΔΣ. Με ψήφισμά της η ΓΣ ζητά την καθιέρωση της 17ης Νοεμβρίου ως αργία για όλες τις βαθμίδες της εκπ/σης. Η ΓΣ για τα εκπαιδευτικά ζητήματα δεν εκδίδει πορίσματα, αλλά καταθέτει τους προβληματισμούς των ΕΛΜΕ ως ύλη του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου. Από τις προτάσεις: *«Να δημιουργηθεί 9χρονο βασικό σχολείο ενιαίο (6χρονο δημοτικό + 3χρονο Γυμνάσιο) με ενιαία προγράμματα και χωριστή διεύθυνση.»*.

«Π.Δ.» 522 Κύριο άρθρο: "Πενήντα ΓΣ - σταθμοί στο συνδικαλιστικό μας κίνημα" Στο άρθρο γίνεται συντομότατη ιστορική αναδρομή στο σ.κ. των καθηγητών.

ΟΙΕΛΕ: 7/6 Απόφαση του ΔΣ για *«το σ.κ. και το πρόβλημα των συνεργασιών»*. Η ΟΙΕΛΕ αποχωρεί από τις συσπειρώσεις των ΣΑΔΕΟ. Η απόφαση πάρθηκε με 8 έναντι 4 ψήφων. Από την απόφαση: *«Η ΟΙΕΛΕ αντιλαμβάνεται το Σ.Κ. σαν ένα ενιαίο όργανο- εργαλείο των εργαζομένων στην ανειρήνευτη πάλη τους με την κυρίαρχη τάξη για την προάσπιση των κατακτήσεών και την επίτευξη των επιδιωκόμενωνστόχων... Η ΟΙΕΛΕ πιστή στην αντίληψη του αυτόνομου, του αγωνιστικού και ταξικού συνδικαλισμού, εκτιμά ότι η πανδημοκρατική συσπείρωση και συνεργασία είναι αναγκαία περισσότερο από κάθε άλλη φορά... δεν ευνοεί [όμως] μια συγκόλληση των δημοκρατικών συνδικαλιστικών δυνάμεων κατά το πρότυπο των ΣΑΔΕΟ..[αυτές] έχουν εξ αρχής το σπέρματα της διάλυσης... Βασική προϋπόθεση επιτυχίας μιας νέας συνεργασίας είναι η ηθελημένη αποδέσμευση των παρατάξεων από κάθε ηγεμονική στάση και πολιτική...»*.

Ιούλιος

ΔΟΕ: 1-6/7 49η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Από τα ψηφίσματα της ΓΣ: *«Καταγγέλλει το εκλογικό πραξικόπημα στο συνδικαλισμό των δασκάλων που είναι οργανωμένο και μεθοδευμένο από τα κυβερνητικά γραφεία... Εκφράζει την αγανάχτησή της για τον τρόπο με τον οποίο προσπαθεί η Κυβέρνηση της "Νέας Δημοκρατίας" να πνίξει τη φωνή του Έλληνα δασκάλου...»*. Στις εκλογές για πρώτη και τελευταία

φορά, από τη μεταπολίτευση μέχρι τη δημιουργία του Συνασπισμού, κατατίθεται ενιαίο αριστερό υηφοδέλτιο [Βαγενάς- Δουβίτσας- Έξαρχος].

30/7 Ανακοίνωση: *«Κατατέθηκε στη Βουλή από τον προκάτοχό σας Υπουργό σ.ν. "Περί ειδικής Αγωγής", χωρίς η ΔΟΕ να λάβει γνώση όπου[εσείς καταθέσατε] προσθήκη... στο άρθρο 28 με το οποίο... [τοποθετείται Λυκειάρχης Διοικητικός προϊστάμενος σε διδακτηριακά συγκροτήματα]... Η διάταξη αυτή μας βρίσκει ριζικά αντίθετους... Αντί αυτών των χαρισματικών διατάξεων ζητούμε... τροποποιητική διάταξη για το θέμα των υπερωριών... και να ρυθμίσετε νομοθετικά το ωράριο στο ύψος των 26-28 ωρών...".*

ΟΛΜΕ: 27/7- 1/8 Συμμετοχή στο 50ο συνέδριο της FIRESO (Παγκόσμια Ομοσπονδία εκπαιδευτικών Μ.Ε- μέλος της WCOTP). Εγγραφή της ΟΛΜΕ ως πλήρες μέλος. Το συνέδριο είχε θέμα: "Η σχολική κοινότητα σε σχολείο Μ.Ε. ως μέσο προετοιμασίας των νέων για το μέλλον τους στην κοινωνία".

ΥΠΕΠΘ: 31/7 Π.Δ. 725 "Περί ιδρύσεως ΣΕΛΔΕ εις την Λάρισα και τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των περί ΣΕΛΔΕ διατάξεων".

Αύγουστος

ΔΟΕ: 1/8 Έγγραφο προς ΥΠΕΠΘ: *«Κ. Υφυπουργέ... λάβαμε το έγγραφό σας... [το] σχετικό πίνακα μαζί με μία σειρά ερωτημάτων γύρω από την κατάρτιση εκσυγχρονισμένων προγραμμάτων για τις Π.Α... Αισθανόμαστε την ανάγκη να εκφράσουμε την κατάπληξή μας και τη ριζική μας αντίθεση... που έχει σα σκοπό τη συνέχιση της παρελκυστικής πολιτικής που εκφράζεται και που μας είναι πολύ γνωστή εδώ και πέντε χρόνια... δεν επιτρέπεται άλλη χρονοτριβή στο Εθνικό αυτό θέμα [των Π.Α]».*

9/8 Ανακοίνωση: «Αντίθετη η ΔΟΕ στο διαγωνισμό για την πλήρωση θέσεων επιθ)τών Δ.Ε. Παράνομη και διαβλητή η διαδικασία.» Ο διαγωνισμός έπρεπε να είχε γίνει ένα χρόνο πριν.

21,23/8 Συναντήσεις με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ σε αρνητικό κλίμα. Από τη συνάντηση της 23/8 («Δ.Β.» 876): Κοντογιαννόπουλος: *«Ο λαός εμάς ψήφισε... Το διαγωνισμό [των Επιθ)των] θα τον κάνουμε.»*.

ΔΟΕ: *«Με την αλλαγή του θεσμού δεν επιδιώκουμε να καταργήσουμε το αστικό καθεστώς»*. Η συζήτηση τελειώνει με τον ορισμένο νέας συνάντησης.

26/8 Πραγματοποιείται ο διαγωνισμός Επιθεωρητών.

29/8 Ο Υφ. Παιδείας καλεί το ΔΣ της ΔΟΕ σε απολογία δίνοντάς του προθεσμία 48ωρών. Το ΔΣ αρνείται να απολογηθεί και ζητά την απομάκρυνση του Υφυπουργού.

ΟΛΜΕ: 1/8 Υπόμνημα προς ΥΠΕΠΘ με το οποίο καταδικάζει την προσθήκη στο σ.ν. "Περί ειδικής.." που προβλέπει Λυκειάρχες "συγκροτηματάρχες". Από το υπόμνημα: *«Η συνεργασία των διευθ)ντών μέχρι τώρα δεν δικαιολογεί την τοποθέτηση προϊσταμένου "διαιτητή"... και οι σκοποί της εκπ/σης δεν εξυπηρετούνται με αλλεπάλληλα κλιμάκια ελέγχου.»*.

7/8 Υπόμνημα προς ΥΠΕΠΘ και ΚΕΜΕ ζητά εκ νέου την κατάργηση του Δ.Μ.Ε: *«...το Δ.Μ.Ε. είναι ξένο προς το πνεύμα της προόδου...»*.

13/8 Το ΔΣ θεωρεί αναγκαία την ψήφιση νέου νομοθετήματος που θα καθορίζει τη σειρά αρχαιότητος των εκπαιδευτικών, ύστερα από την 2912/80 απόφαση του ΣτΕ με την οποία ο Ν. 567/77 που αποκαθιστούσε τη διαταραγμένη κατά την περίοδο της δικτατορίας ιεραρχία κρινόταν- για τυπικούς λόγους-αντισυνταγματικός.

ΥΠΕΠΘ: 1/8 Π.Δ. 739 "Περί υποχρεωτικής φοιτήσεως εις το Γυμνάσιο": *«Άρθρο μονόν. Η περίπτωση α' της #2 του άρθρου 26 του Ν.309/76 αφορώσα εις την*

υποχρεωτικήν φοίτησιν εις το Γυμνάσιον τίθεται εν ισχύι από του σχ. έτους 1980- 1981.».

5/8 Γ/4534 "Μορφωτική ταυτότητα Πειραματικών Σχ. του Συμβουλίου της Ευρώπης": *«η ταυτότητα αυτή δίνει στον κάτοχό [εκπ/κούς όλων των βαθμίδων]της το δικαίωμα να επισκέπτεται και να εισέρχεται ατελώς σε αρχαιολογικούς χώρους και Μουσεία των χωρών μελών...».*

22/8 Π.Δ. 798 (ΦΕΚ 195/26-8-80). "Περί ιδρύσεως και λειτουργίας ΣΕΛΜΕ εις Ηράκλειον, Ιωάννινα, Πάτρας και Καβάλαν και συμπληρώσεως των περί ΣΕΛΜΕ διατάξεων".

Σεπτέμβριος

ΔΟΕ: 1/9 «Δ.Β.» 875: *«μέχρι σήμερα, παρά τη ρητή επιταγή του νομοθέτη, κάθαρση του εποπτικού προσωπικού της Δ.Ε. δεν έγινε. Γι αυτό και η εποπτεία της κατά 90% βρίσκεται στα χέρια των επιθ)των που επέλεξε και παράνομα προήγαγε η δικτατορία.».*

3/9 Το ΥΠΕΠΘ, μετά τη λήξη της προθεσμίας για απολογία των μελών του ΔΣ, κοινοποιεί την *«ποινή προστίμου, ίσου προς τις αποδοχές πέντε ημερών».*

4/9 Συνάντηση ΔΣ με τον Πρωθυπουργό Γ. Ράλλη, ύστερα από επείγον τηλεγράφημά του.

«Δ.Β.» 876. "Συνάντηση Πρωθυπουργού- ΔΟΕ": *«Η Διοίκηση... ζήτησε από τον κ. Πρωθυπουργό να προστατευθούν οι συνδικαλιστικές ελευθερίες των Δ.Υ. και να σταματήσουν οι συνεχιζόμενες διώξεις σε βάρος του κλάδου μας... που στηρίζονται σε αναχρονιστικές και αντιδραστικές διατάξεις του Δημοσιοϋπαλληλικού κώδικα. Αν και έγινε μακρά συζήτηση στο θέμα αυτό δε βρέθηκε σημείο επαφής.».*

8/9 Ο Πρωθυπουργός απαντά σε έγγραφο διαμαρτυρίας των ΣΕΔΟ για το ζήτημα της δίωξης των μελών του ΔΣ.: *«...η Κυβέρνηση από την ημέρα, που ανέλαβε την άσκηση της εξουσίας, καθιέρωσε το δημοκρατικό διάλογο... Αλλά ο δημοκρατικός διάλογος προϋποθέτει καλή πίστη και ευπρέπεια. Όταν μία πλευρά, που εκπροσωπεί μάλιστα δημοσίους υπαλλήλους εκτρέπεται σε ύβρεις, τότε ο... εκπρόσωπος της Κυβερνήσεως, είναι υποχρεωμένος για να διαφυλάξει το κύρος των θεσμών, να επιβάλει τις κυρώσεις, που προβλέπει ο Δημ/κός κώδικας... ο συνδικαλισμός δεν καταργεί ούτε την ιεραρχία ούτε την υπαλληλική δεοντολογία.»* [«Δ.Β.» 877].

ΟΛΜΕ: "Π.Δ." 523 κύριο άρθρο: "Η 50η ΓΣ. Διαπιστώσεις και προοπτική": *«Απαίτηση όμως του κλάδου δεν είναι μόνον ο εκσυγχρονισμός αλλά κυρίως ο εκδημοκρατισμός της παιδείας, που σημαίνει συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής της χώρας μας, περιεχόμενο σπουδών τέτοιο, ώστε να εξυπηρετεί μια αυτοδύναμη οικονομία και να δίνει τα εφόδια στο μαθητή για να αντιμετωπίζει τις ανάγκες της ζωής, ελευθερία στο διδάσκοντα για πραγματικά δημιουργική δουλειά.».*

ΥΠΕΠΘ: 19/9 Π.Δ. 899 "Περί εκκαθαρίσεως των αρχείων της Κεντρικής και των Περιφερειακών Υπηρεσιών του ΥΠΕΠΘ και των Σχ. Ταμείων". Περιέχει αναλυτικό πίνακα όπου καταγράφεται ο χρόνος φύλαξης κάθε αρχείου.

19/9 Φ.227/295/Δ/276066 "Κοινοποίηση Πειθαρχικών και άλλων αποφάσεων": *«...παρατηρούμε ότι οι αποφάσεις δεν κοινοποιούνται νομότυπα στους ενδιαφερομένους... Συγκεκριμένα τα αντίγραφα των πειθαρχικών... δεν περιέχουν όλα τα στοιχεία που πρέπει να μνημονεύονται..».*

Οκτώβριος

Κλίμα απεργιακών κινητοποιήσεων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και τα Α.Ε.Ι.

10/10 Υπόμνημα ΣΕΔΟ στον Πρωθυπουργό. Το υπόμνημα υπογράφουν και οι τρεις εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες. Οι (16) ΣΕΔΟ έχουν αρχίσει, από αρχές Ιουλίου, μια νέα περίοδο δραστηριότητας. Από το υπόμνημα: *«...επί έξι συνεχή χρόνια, οι αυξήσεις μισθών, ημερομισθίων και συντάξεων υπήρξαν σημαντικά κατώτερες της ανόδου του τιμαρίθμου... Απέναντι στους εργαζόμενους, που καλούνται πάντα να προασπίσουν την εθνική ανεξαρτησία της χώρας, η Κυβέρνηση οφείλει να συμπεριφερθεί με δικαιοσύνη... Σε περίπτωση άρνησης... διαλόγου, οι εργαζόμενοι είναι αποφασισμένοι ν' ακολουθήσουν το... δρόμο του δυναμικού διεκδικητικού αγώνα».*

13-17/10 Βουλγαρία (Σόφια) Διάσκεψη Δημοσιογραφικών και εκπαιδευτικών εντύπων με θέμα: "Δρόμοι, μορφές και μέσα για τη συμμετοχή των δασκάλων στην ανάπτυξη της Παιδείας", με εκπροσώπους εντύπων των εκπαιδευτικών οργανώσεων Βουλγαρίας, Ελλάδας, Κύπρου.

14/10 Σύσκεψη στο ΥΠΕΠΘ για το θέμα των Π.Α. και Σ.Ν, χωρίς τη συμμετοχή της ΔΟΕ. Απόφαση για επανάληψη στις 21/10.

21/10 Σύσκεψη στο ΥΠΕΠΘ με την παρουσία των καθηγητών Παιδαγωγικών όλων των Πανεπιστημίων. Κατά τη σύσκεψη οι καθηγητές προτείνουν ομόφωνα την ίδρυση στα Πανεπιστήμια Παιδαγωγικών Σχολών οι οποίες θα αναλάβουν την αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, τη χορήγηση ειδικού παιδαγωγικού πτυχίων καθώς και τις μεταπτυχιακές σπουδές και την παιδαγωγική έρευνα.

31/10 Πρώτη μέρα 48ωρης απεργίας ΣΕΔΟ. Συμμετοχή ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ. Στην απεργία έχει δηλώσει συμμετοχή και η ΑΔΕΔΥ.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 877. Ανακοίνωση: *«Η προσπάθεια του ΥΠΕΠΘ να παρουσιάσει τα νέα μέτρα για τη Δ.Ε. "ως επίτευγμα μεγάλης σημασίας" έχει πέσει στο κενό!!... Όσο αφορά την επέκταση του μέτρου [βαθμολογία με κλίμακα Γραμμάτων] και στις Ε' και Στ' τάξεις... υπογραμμίζουμε ότι αυτό ουσιαστικά ισχύει εδώ και τρία ολόκληρα χρόνια. Εξάλλου οι προαγωγικές εξετάσεις στις δύο τελευταίες τάξεις έχουν καταργηθεί με το Π.Δ. 483/77...».*

6/10 Τηλεγραφική πρόσκληση του Υπ. Παιδείας στη ΔΟΕ σε σύσκεψη με θέμα την ανωτατοποίηση των Π.Α. Από την απάντηση της ΔΟΕ: *«η διοίκηση της ΔΟΕ δεν θα συμμετάσχει σε σύσκεψη με θέμα συζήτησης την ένταξη ή μη των Π.Α. στα Πανεπιστήμια, παρά μόνο σε συζήτηση για την οργάνωση και λειτουργία των Ανωτάτων Παιδαγωγικών Σχ., αν το [ΥΠΕΠΘ το] έχει αποφασίσει... Θα αναμείνουμε την απάντησή σας, για να αποφασίσουμε την συμμετοχή μας..."* [«Δ.Β.» 878].

13/10 Η έκτακτη ΓΣ Προέδρων Διδ. Συλλόγων, επιβεβαιώνει την επιλογή του ΔΣ και παίρνει απόφαση για 48ωρη προειδοποιητική απεργία με βασικό αίτημα την ένταξη των Π.Α.στα Πανεπιστήμια.

20-21/10 48ωρη απεργία.απόσπασμα από σχόλιο του «.Δ.Β.» (φ. 879): *«Η συμμετοχή των Δασκάλων και νηπιαγωγών... απέδειξε ότι η προσωπικότητα του ανθρώπου ζυγίζεται με το μέτρο της ηθικής αντίστασης στις πιέσεις των ισχυρών... Είναι βέβαιο ότι με σκληρούς αγώνες θα πάρουμε τη θέση πού μας ανήκει στο κοινωνικό χώρο... Στο πλευρό μας βρίσκονται όσοι άμεσα ή έμμεσα ενδιαφέρονται και ανησυχούν βαθιά για το ζήτημα της ΑΓΩΓΗΣ και της ΜΟΡΦΩΣΗΣ των παιδιών τους».*

21-22/10 Απεργιακή κινητοποίηση των σπουδαστών Π.Α.με αίτημα την *«ανωτατοποίηση»*, ως μορφή συμπαράστασης στον αγώνα της ΔΟΕ.

24/10 Συνέντευξη του καθηγητή Χρ. Φράγκου στη *«Μεσημβρινή»* αναδημοσιεύεται στο "Δ.Β" 879: Χρ. Φράγκος: *«Πιστεύω στην ένταξη των σχολών στα ήδη υπάρχοντα ΑΕΙ, και όχι στη δημιουργία ξεχωριστού Παιδαγωγικού Πανεπιστημίου... όπως είναι ο νέος όρος, δεν υπάρχει σ' όλη την παιδεία όλου του κόσμου...»*.

31/10 Το ΔΣ δηλώνει ότι προετοιμάζει τον κλάδο για απεργία διαρκείας, αν τα αιτήματα δεν αντιμετωπισθούν μέχρι 10/11, δηλώνοντας ταυτόχρονα την απαρέσκειά του να συνομιλήσει με το συγκεκριμένο Υφυπουργό Παιδείας.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 524 Ανακοίνωση: "Τα νέα μέτρα για τις εξετάσεις": *«αποδείχτηκε πως ο διάλογος [ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ]ήταν απλώς μια τυπική διαδικασία... Α. Οι προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις είναι αναμφισβήτητα δεσμός αντιπαιδαγωγικός, αλλά η κατάργηση τους στο γυμνάσιο τώρα, με τις γνωστές συνθήκες που επικρατούν στα σχολεία: 1.Θα οδηγήσει στην αντικατάστασή τους από πολλαπλές ενδιάμεσες... 2.Θα συμβάλει στην ποιοτική υποβάθμιση... 3.Θα συντείνει στην αύξηση των άνισων ευκαιριών... 4. Σε συνδυασμό με τις εισιτήριες του Λυκείου θα συντελέσει στον περιορισμό του αριθμού [των εισαγομένων]... Οι καθηγητές έκριναν ότι... θα ήταν δυνατό να καταργηθούν μόνο αν εξασφαλιζόταν... βασικές προϋποθέσεις [μείωση μαθητών ανά τάξη και των ωρών διδασκαλίας τους, εποπτικά όργανα, προσαρμοσμένα στην ηλικία τους Α.Π., βιβλία με βάση την κριτική μέθοδο, μετεκπαίδευση εκπαιδευτικών]... Β. Η κατάργηση της εξεταστικής περιόδου του Σεπτεμβρίου είναι [σωστή].. αλλά δεν αρκεί μόνο η μετάθεσή της τον Ιούνιο... Πρέπει το ίδιο το σχολείο να παρέχει... φροντιστηριακές ώρες διδασκαλίας.. Γ. Οι καθηγητές ζήτησαν...την κατάργηση των εισιτηρίων στο Λύκειο γιατί: α) Λειτουργεί ως φραγμός στη μόρφωση των νέων β) Χρησιμοποιούνται ως μέσο υποχρεωτικής διοχέτευσης... στην Τ.ΕΕ γ) Υποχρεώνουν... να κάνουν επιλογές αποφασιστικές για το μέλλον τους στη πιο κρίσιμη ηλικία και χωρίς τη βοήθεια του επαγγελματικού προσανατολισμού...»*.

5/10 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Με ψήφισμά της αποφασίζει *«να διεκδικήσει την επίλυση του οικονομικού προβλήματος σε συνεργασία με τις άλλες Δημοσιοϋπαλληλικές οργανώσεις και σε συντονισμό και με τις οργανώσεις των εργαζομένων και στον ιδιωτικό τομέα»*.

16/10 Το ΔΣ σε συνέντευξη τύπου παρουσιάζει την κατάσταση που επικρατεί στα σχολεία μαζί με το σύνολο των αιτημάτων της Ομοσπονδίας

«Π.Δ.» 525: "Το επιστημονικό περιοδικό ΛκΠ": *«..είναι πραγματικά αξιόλογο... οι σ/φοι... μέλη της επιτροπής κρίσης... επιτελούν σημαντικό έργο... Σύμφωνα όμως με απόγεις σ/φων... Δεν μπόρεσε να παρακολουθήσει ικανοποιητικά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στο γυμνάσιο και την επέκτασή της στο Λύκειο... απευθύνεται κυρίως στους φιλόλογους... είναι ανάγκη να υπάρξει προσφορά εργασιών από τους σ/φους όλων των ειδικοτήτων...»*.

29/10 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων με θέμα την προετοιμαζόμενη απεργία των ΣΕΔΟ.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 146. Κύριο άρθρο: "Όλοι μαζί στις εκλογές και στους αγώνες": *«Οι μήνες που έρχονται είναι κρίσιμοι για το γωμί, τη δουλειά μας και για το μέλλον του ΣΚ του τόπου. Οι αγώνες που θα γίνουν θα είναι σκληροί και αποφασιστικοί. Την ώρα που οι μεγάλες επιχειρήσεις... παρουσιάζουν επίσημα κέρδη της τάξεως των 132%, οι εργαζόμενοι χάνουν από 15 έως 20% της αγοραστικής [τους] δύναμης»*.

20-21/10 Οι δάσκαλοι Ι.Ε. με σχέση ιδιωτικού δικαίου, που δουλεύουν στο δημόσιο ακολουθούν τις απεργιακές κινητοποιήσεις των δημοσίων συναδέλφων τους. Η απόφαση αυτή που πάρθηκε από το ΣΙΕΛ-ΔΗ και την ΟΙΕΛΕ θα ισχύσει στο μέλλον σε κάθε περίπτωση κινητοποίησης των Ομοσπονδιών του δημοσίου κάθε βαθμίδας.

ΥΠΕΠΘ: 20/10 Φ.812.2/Ζ/4139. "Περί ιδρύσεως τάξεων υποδοχής για παλιννοστούντες Έλληνες μαθητές σε σχολεία Δημοτικής και Μέσης Εκπ/σεως της Γ.Ε. Ωρολόγιο & αναλυτικό πρόγραμμα."

29/10 900.2/Η/60665 "Η νεοελληνική στη Διοίκηση" (κοινοποίηση εγκυκλίου του Υπ. Προεδρίας): *«πέρα από την αναμφισβήτητη διαπίστωση ότι οι σχέσεις Κράτους με τους Πολίτες του έγιναν περισσότερο ανθρώπινες... ο τρόπος με τον οποίο οι δημόσιες υπηρεσίες χειρίζονται τη νεοελληνική γλώσσα στα δημόσια έγγραφα μπορεί να θεωρηθεί αρκετά ικανοποιητικός... Οι κυριότερες αδυναμίες εντοπίζονται στη δομή και το ύφος των εγγράφων...».*

29/11 Γ/9425 "Ακώλυτη προαγωγή των μαθητών του Δημ. Σχολείου και κατάργηση της βαθμολογίας": *«Επειδή έχει διαπιστωθεί ότι η στασιμότητα του μαθητή στην ίδια τάξη, προκαλεί κατά κανόνα τραυματικές καταστάσεις χωρίς να εξασφαλίζει βελτίωση στην απόδοσή του, από τη φετινή σχ. χρονιά οι μαθητές... θα προάγονται, κανονικά από τάξη σε τάξη, χωρίς να απορρίπτεται κανένας... η αριθμητική βαθμολογία. καταργείται και αντικαθίσταται με τρεις γενικούς λεκτικούς χαρακτηρισμούς που θα απεικονίζουν τη στάθμη της μαθητικής προόδου.».*

Νοέμβριος

4/11 Ο Πρωθυπουργός κ. Γ. Ράλλης σε τηλεοπτικό του μήνυμα- ομιλία αναλύει την οικονομική κατάσταση της χώρας και ζητά να σταματήσουν οι απεργίες. Αμέσως μετά την ομιλία ο Α. Παπανδρέου ζητάει την παραίτηση της κυβέρνησης και την προκήρυξη εκλογών.

13/11 Οι πρόεδροι ΔΟΕ και ΟΛΜΕ στη συνεδρίαση της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΑΔΕΔΥ, απορρίπτουν τις οικονομικές προτάσεις της κυβέρνησης και δηλώνουν ότι θα προχωρήσουν σε κινητοποιήσεις με τις ΣΕΔΟ.

19/11 Εφημερίδα *«Ακρόπολις»*: *«Το ίδρυμα αυτό θα εδρεύει κατά πάσαν πιθανότητα στο Βελεστίνο και θα ονομάζεται Ανώτατο Παιδαγωγικό Ίδρυμα «Ρήγας Φεραίος». Οι τελικές αποφάσεις δεν έχουν ληφθεί ακόμη, γιατί το λόγο θα έχει ο Πρωθυπουργός κ. Γ. Ράλλης».*

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 880 "Απόσταξη συκών καί αποσύκων": *«Οι δάσκαλοι διορίζονται αντιπρόσωποι του Γεν. Χημείου για την αποσφράγιση και σφράγιση των αμβύκων... πειθαναγκάζονται να επανδρώσουν παιδικές κατασκηνώσεις.. "παρίστανται ως δικαστικοί αντιπρόσωποι"... υποχρεώνονται να βγάζουν πανηγυρικούς στις Εθνικές γιορτές... να καταπολεμήσουν τις ακρίδες... χτίζουν διδακτήριο... γίνονται μηχανικοί, οικοδόμοι, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι και συντηρητές των εγκαταστάσεων του σχολείου... Και όλα τα παραπάνω χωρίς καμιά αμοιβή... Πρέπει κάποτε να φωνάξουμε ΟΧΙ στις αξιώσεις αυτές...».*

12/11 Καταγγέλλεται από το Σύλλογο Αν. Αττικής αρχιμανδρίτης που στο κήρυγμά του καταφέρθηκε κατά των δασκάλων λέγοντας ανάμεσα στα άλλα: *«...Είναι άθεοι και αριστερίζοντες κατά 70%... οι δασκάλες φοράνε μίνι σχιστές φούστες κάθονται στην έδρα... και τα παιδιά βλέπουν από κάτω...»* («Δ.Β.» 886).

16/11 Εκλογές αιρετών:

ΑΚΥΣΔΕ	ψήφοι	ΚΥΣΔΕ	ψήφοι
Σπαγόπουλος Κ.	11654	Βαλσαμόπουλος Ν.	9826
Φεστερίδης Αν.	10357	Σταύρου Ι.	9133
Έξαρχος Θεοδ.	4316	Βαγενάς Ι.	4075
Χρήστου Β.	477	Καρκατζούλης Φ.	1544
		Πουρναρόπουλος Γ.	1008
		Βασιλάκης Κ.	749
		Κουνέλης Ν.	123

26/11 Το ΠΑΣΟΚ καταθέτει σ.ν. στη Βουλή, όπου προβλέπεται η ένταξη των σχολών διδακτικού προσωπικού στα Πανεπιστήμια με τετραετή φοίτηση και ειδίκευση των φοιτητών σε δυο βασικούς και δύο πρόσθετους κύκλους σπουδών. Το σχέδιο προβλέπει ακόμα ισοτιμία τίτλων σπουδών Π.Α. και νέων σχολών καθώς και την έναρξη της λειτουργίας τους από το α.ε 1982/83. Έχει επεξεργασθεί και συνταχθεί από βουλευτές του ΠΑΣΟΚ και στελέχη της ΠΑΣΚ δασκάλων-νηπιαγωγών.

28/11 Επείγον έγγραφο ΔΟΕ προς ΥΠΕΠΘ: *«...Πληροφορούμαστε ότι το Υπ. Παιδείας έχει καταλήξει σε συμπεράσματα για την τελική μορφή του νομοσχεδίου των Π.Α. Στη συνάντηση πού είχαμε μαζί σας στις 8/11/80 δε μας αναφέρατε απολύτως τίποτε... σας παρακαλούμε να μας γνωρίσετε... αν η πληροφορία αυτή είναι αληθής.».*

ΟΛΜΕ: 10-11/11 48ωρη απεργία με γενικότερα αιτήματα (πλαίσιο ΣΕΔΟ) και ειδικότερα αιτήματα (πλαίσιο Ομοσπονδίας).

«Π.Δ.» 527 Συνέντευξη τύπου [16/10]του ΔΣ "Τα προβλήματα της Μέσης Εκπ/σης": *«...η εφαρμογή της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπ/σης θα άρχιζε το σχ. έτος 1980-81... Καθώς το έτος άρχισε... οι καθηγητές θεωρούν καθήκον τους να εκθέσουν στον ελληνικό λαό τις απόγεις τους... η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση υλοποιήθηκε τελικά με τη μορφή περιθωριακών μέτρων που αποσκοπούσαν σε κάποιο εκσυγχρονισμό της εκπ/σης, ώστε αυτή να εξυπηρετεί τις ανάγκες της οικονομίας μέσα στα πλαίσια της ΕΟΚ. Περιορίστηκε σε εξωτερικές αλλαγές (διαίρεση του παλιού εξαταξίου γυμνασίου... πλήθος εξετάσεων για μετάβαση επιλεκτικά του μαθητικού πληθυσμού από το γυμνάσιο στο λύκειο...) και δεν έθιξε ουσιαστικά τις δομές και το βαθύτερο περιεχόμενο της εκπ/σης... Η ελληνική μέση εκπαίδευση... εξακολουθεί να διατηρεί το απαρχαιωμένο, συγκεντρωτικό και αυταρχικό διοικητικό σύστημα... οι σχέσεις εποπτικού- διοικητικού και διδακτικού προσωπικού δε διέπονται από το πνεύμα δημοκρατίας και ισοτιμίας... [αυτό] Είναι φυσικό... να επηρεάζει ανάλογα και τις σχέσεις μεταξύ διδασκόντων και μαθητών... Το ελληνικό σχολείο εξακολουθεί να μένει μακριά από την κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα της χώρας... Η Μέση εκπαίδευση δεν παρέχει στα ελληνόπουλα ίσες ευκαιρίες για μόρφωση, αφού δε λειτουργούν με τις ίδιες συνθήκες όλα τα σχολεία της χώρας.».*

27/11 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ Ανακοίνωση: *«Η ΓΣ... Διαπίστωσε ότι τα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης για τους Δ.Υ. υλοποιούνται με ελάχιστες δαπάνες... Μετέφερε την αγανάκτηση των σ/φων για τα οξύτατα προβλήματα της εκπ/σης και των εκπαιδευτικών... και αποφάσισε κάθοδο των καθηγητών σε εξαήμερες επαναλαμβανόμενες συνεχόμενες απεργιακές κινητοποιήσεις από τις 3 Δεκέμβρη...».*

29/11 Ανακοίνωση καταγγέλλει το περιεχόμενο του 0569 εγγράφου του ΥΠΕΠΘ σχετικά με το προσωπικό ασφαλείας.

31/11 Συγκροτείται 35μελής επιτροπή με σκοπό την τελική διαμόρφωση των εισηγήσεων για το Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο.

ΟΙΕΛΕ: 10-11/11 Συμμετέχει στη μεγάλη απεργία της ΓΣΕΕ και των ΣΕΔΟ.

27/11 Το ΔΣ δηλώνει έτοιμο για κινητοποιήσεις στα πλαίσια των ΣΕΔΟ εναντίον της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης.

ΥΠΕΠΘ: 3/11 236.1/31/Γ/8646 "Επισκέψεις μαθητών σχολείων Μ.Ε. σε στρατιωτικές παραγωγικές σχολές".

7/11 Γ/8818 "Τριμηνιαίοι βαθμοί επιδόσεως και βαθμός προόδου των μαθητών του Γυμνασίου": *«...ολιγόλεπτη γραπτή εξέταση... διενεργείται χωρίς προειδοποίηση».*

10/11 Γ/8863 "Σχέσεις Σχολείου- Γονέων και κηδεμόνων": *«...το λειτούργημα του Εκπαιδευτικού επιβάλλει μεταξύ άλλων ..και το χρέος της υποδειγματικής συμπεριφοράς... και κατά την εν γένει παρουσία και επικοινωνία του Εκπαιδευτικού λειτουργού μέσα στο σχολικό περιβάλλον... ο Εκπαιδευτικός... θεωρείται όχι μόνο απλώς ένας υπάλληλος του Κράτους, αλλά ο κυριότερος παραγόντων της ψυχοπνευματικής καλλιέργειας των παιδιών... Ειδικότερα πρέπει: 1. Οι Δ)ντές... να ορίσουν ώρες πού θε δέχονται καθημερινά τους γονείς... 2. Οι εκπ/κοί... να δέχονται τους γονείς περιοδικά (τουλάχιστον κάθε τρίμηνο)..3. Η υποδοχή [τους] να γίνεται με προθυμία και προσήνεια. Να τους προσφέρεται κάθισμα και να ακούγονται χωρίς καθυστέρηση. 4. Οι απαντήσεις να είναι σαφείς συγκεκριμένες και χωρίς άσκοπες παραπομπές σε υπέρτερους προϊσταμένους... Πιστεύουμε απόλυτα ότι η συστηματοποίηση των ενεργειών... στο τομέα των ανθρωπίνων σχέσεων θα βοηθήσει... να επιτύχουμε τους σκοπούς της αγωγής...».*

11/11 Φ.311/Δ/35547 "Συγχώνευση ατροφικών Σχολείων και δημιουργία σχολικών κέντρων": *«Επειδή η λειτουργία των ανωτέρω σχολικών κέντρων [περιφέρειας Φιλιατών] απεδείχθη επιτυχής... να εξετάσετε τη δυνατότητα συγχωνεύσεως σχολείων και σε άλλες περιοχές... αφού λάβετε υπόγη σας τις αποστάσεις... τη βατότητα των δρόμων, τις συνθήκες στεγάσεως... τις επιθυμίες των γονέων..».*

29/11 0569 Εξαιρετικά επείγουσα εγκύκλιος "Προσωπικό ασφαλείας σχολείων Γεν. Εκπ/σεως": *«...ανακαλούμε τα ..έγγραφά μας για τον ορισμό προσωπικού ασφαλείας... επειδή από τη εφαρμογή στην πράξη... διαπιστώθηκε ότι διατάξεις... δεν βρίσκουν έδαφος στα σχολεία...».*

Δεκέμβριος

Ο μήνας των παράλληλων απεργιακών κινητοποιήσεων των Εκ. Ομοσπονδιών. Κατά τη διάρκειά του θα γίνουν αλλεπάλληλες συσκέψεις για συγχρονισμό του αγώνα, χωρίς θεαματικά αποτελέσματα, αλλά και οι τρεις συσκέψεις με τον Υπ. Παιδείας δεν θα έχουν κανένα αποτέλεσμα.

10/12 Το ΥΠΕΠΘ δίνει εντολή να μην παραλαμβάνουν οι επιθεωρητές τις καταστάσεις με το προσωπικό ασφαλείας που συνέταξε η ΔΟΕ. Η ΔΟΕ με τη σειρά της θεωρεί την ενέργεια παράνομη και απεργοσπαστική. Προηγούμενη απόφαση του ΣτΕ θεωρούσε υποχρεωτικό το διορισμό προσωπικού ασφαλείας στα σχολεία. Τη ίδια μέρα ανακοίνωση του ΥΠΕΠΘ κάνει λόγο για παράταση του σχολικού έτους σε περίπτωση παράτασης των απεργιών.

11/12 Αρχίζει αποχή από τα μαθήματα των σπουδαστών της Μαρασλείου Π.Α.

16/12 Η Διεύθυνση του Μαρασλείου καλεί σε απολογία τον σπουδαστή Απ. Σούρλα με το αιτιολογικό των *«οχλοκρατικών εκδηλώσεων»* και για *«σαμποτάρισμα εθνικής εορτής»*. [Από τη στήλη των σπουδαστών στο «Δ.Β.» 886]

23/12 Μετά από σειρά συναντήσεων του Πρωθυπουργού κ. Γ. Ράλλη με τα ΔΣ των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών ο Πρόεδρος της ΔΟΕ δηλώνει ότι ο Πρωθυπουργός αναγνώρισε το δίκαιο των αιτημάτων του κλάδου, όμως απόφυγε να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις.

ΔΟΕ: 6/12 Ανακοίνωση: "Διακήρυξη της ΔΟΕ στον Ελληνικό λαό. Γιατί απεργούμε": *«ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΣΤΕ με συνέπεια και αποφασιστικότητα για μία καλύτερη παιδεία στο λαό μας. ΖΗΤΟΥΜΕ, να αυξηθούν σημαντικά οι δαπάνες για την παιδεία... ΖΗΤΟΥΜΕ, ουσιαστική και καλύτερη μόρφωση στο δάσκαλο και στη νηπιαγωγό με την ίδρυση Ανωτάτων Παιδαγωγικών Σχολών ενταγμένων στα πανεπιστήμια... ΖΗΤΟΥΜΕ, ουσιαστικότερη οικονομική ενίσχυση για να αντεπεξέλθουμε στις δυσκολίες της ζωής και τη λύση των βαθμολογικών-επαγγελματικών μας θεμάτων.».*

12-23/12 Απεργία διαρκείας στο γενικό πλαίσιο των ΣΕΔΟ και με ειδικότερα αιτήματα της Ομοσπονδίας. Η έναρξη καθυστέρησε δυο ημέρες, ώστε να ορισθεί προσωπικό ασφαλείας σύμφωνα με τη θέληση της Ομοσπονδίας. Περί της νομιμότητάς του ή όχι, κατά τη διάρκεια της απεργίας θα υπάρξει σύγκρουση ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ, που θα κορυφωθεί[18/12/80] με την κατάθεση μηνύσεων, εκ μέρους της Ομοσπονδίας, εις βάρος επιθεωρητών που δεν επέτρεπαν την *«προσέλευση»* του προσωπικού ασφαλείας στα σχολεία.

16/12 Ζητείται για άλλη μια φορά, από το ΔΣ, η παραίτηση του Υφ. Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλου.

ΟΛΜΕ: 2/12 Ανακοίνωση: *«[Το ΥΠΕΠΘ]..με τη Δ/32862/1-12 τηλεγραφική εγκύκλιό του... επιχειρεί να δημιουργήσει απεργοσπαστικό μηχανισμό... Εκφοβίζει τους προσωρινούς αναπληρωτές, προσθέτους και ιδ. δικαίου, απειλώντας τους ότι η συμμετοχή στην απεργία είναι παράνομη. Αγνοεί ότι ο ΣΙΕΛ-ΔΗ συμμετέχει στην απεργία...».*

3-23/12 Απεργία διαρκείας. Τα αιτήματα της απεργίας είναι: α) χορήγηση υπερωριών για αμοιβή υπερεργασίας (55- 30 ώρες το μήνα,) β) ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη μέχρι το Μ.Κ 7, γ)μείωση αριθμού μαθητών ανά τάξη (30-35), δ) τα πρόχειρα διαγωνίσματα στη διακριτική ευχέρεια του καθηγητή, ε) επίδομα οικογενειακών βαρών και στη γυναίκα σε κάθε περίπτωση, στ) δημιουργία βιβλίων για τον καθηγητή ζ) επίδομα δυσμενών συνθηκών στις κατηγορίες σχολείων Ε' και ΣΤ' κ.α. Το ΔΣ. έχει δηλώσει πως τα οικονομικά αιτήματα δεν είναι διαπραγματεύσιμα.

11/12 Με ανακοίνωση αντιδρά σε έγγραφο του ΥΠΕΠΘ που διατάζει την απόλυση των προσθέτων, αν αυτοί συμμετάσχουν στην απεργία: *«...παρά τις ανάγκες που έχουν πολλοί πρόσθετοι, κατανοώντας το ρόλο που τους υποχρεώνει η κυβέρνηση να παίξουν, στέκονται στο πλευρό των μονίμων σ/φων τους.».*

16/12 Ανακοίνωση: *«Η τελευταία ελπίδα της κυβέρνησης είναι η παράνομη απαγόρευση πληρωμής των καθηγητών από τα δημόσια ταμεία. Με τον τρόπο αυτό οι οικογένειες των καθηγητών καταδικάζονται μέρες Χριστουγέννων να πεινάσουν...».*

17/12 Συγκέντρωση στο *«Γκλόρια»* και σιωπηλή πορεία προς το ΥΠΕΠΘ. Επίδοση υηφίσματος στον Υφ. Παιδείας και ρύθμιση συνάντησης με τον Υπουργό.

23/12 Κλιμάκιο της ΟΛΜΕ συναντά τον Πρωθυπουργό. Ο Γ. Ράλλης επικαλείται στενότητα στον προϋπολογισμό. Τα σχολεία κλείνουν για τις διακοπές των Χριστουγέννων και η απεργία διακόπτεται.

27/12 Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων ΕΛΜΕ, μετά από ΓΣ των συλλόγων όλης της χώρας, αποφασίζει τη συνέχιση της απεργία μετά τις διακοπές. Από την "Προκήρυξη προς τον ελληνικό λαό": *«...είχαμε την ελπίδα, ότι με το νέο έτος θα βρισκόμαστε πάλι κοντά στους μαθητές μας. Δυστυχώς η Κυβέρνηση δεν το θέλησε.».*

ΟΙΕΛΕ: 12-17/12 Απεργία διαρκείας. Η απεργία εξαγγέλθηκε ως 48ωρη και συνεχίστηκε μετά από αποφάσεις ΓΣ. Είχε το χαρακτήρα σύμπλευσης αλλά όχι συμπόρευσης με αυτές των άλλων Ομοσπονδιών, ενώ το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ ανέδειξε και τα- πάγια πια- ειδικότερα αιτήματα του κλάδου.

16/12 Σε συνέντευξη τύπου του ΔΣ ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας δηλώνει: *«Η ύπαρξη των Ιδ. Σχολείων ισοδυναμεί με διαφορετικές συνθήκες μόρφωσης ανάμεσα στα παιδιά. Η αδικία αυτή σε βάρος των παιδιών των φτωχότερων τάξεων γίνεται μεγαλύτερη με την ολοένα αυξανόμενη ελιτοποίηση της Ιδ. Εκπαίδευσης, που επιδιώκει η κυβέρνηση, με την παροχή προνομίων στα ξένα σχολεία... Το κράτος οφείλει να αναλαμβάνει την ευθύνη για την πλήρη εκμάθηση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας στα κρατικά σχολεία.».* Στην συνέντευξη ακόμα καταδικάστηκε το

εξεταστικό σύστημα των Ιδ. Σχολείων (επιτροπή), υπογραμμίστηκε η ανάγκη μετεκπαίδευσης των Ι.Ε., αυτή της ένταξης των Π.Α. και Σ.Ν. στο Πανεπιστήμιο, η αύξηση των δαπανών για την παιδεία, καθώς και η ανάγκη συμμετοχής των εκπαιδευτικών φορέων στην διαδικασία εκπόνηση των εκπαιδευτικών μέτρων [πηγή *«Ελευθεροτυπία»* 17/12/80, 2].

ΥΠΕΠΘ: 10/12 Δ/39012 "Δεν χορηγείται άδεια εις τους Επιθ)τές στη διάρκεια απεργίας εκπαιδευτικών": *«...γιατί η παρουσία τους είναι αναγκαία. Τυχόν χορηγηθείσες άδειες πρέπει να ανακληθούν.».*

10/12 Δ/39101 "Απεργία καθηγητών": *«Μας καταγγέλθηκαν περιπτώσεις που απεργοί καθηγητές παροτρύνουν μαθητές για την δημιουργία επεισοδίων σε βάρος εργαζομένων Καθηγητών ή για αποχή από τα μαθήματα. Παρακαλούμε να λάβετε τα αναγκαία πειθαρχικά μέτρα κατά παντός εμποδίζοντος την άσκηση του δικαιώματος της εργασίας.. οι απουσίες των μαθητών θα καταχωρούνται κανονικά. Με πράξεις σας πρέπει να απολύσετε όσους προσθέτους και προσωρινούς αναπληρωτές δεν προσήλθαν για ανάληψη υπηρεσίας... και να προσλάβετε άλλους υποψηφίους για τη λειτουργία των σχολείων.».*

10/12 Γ/8523 "Πολιτιστικές Εκδηλώσεις και Αθλητισμός": *«...επεκτείνουμε δοκιμαστικά... την εφαρμογή [τους] και στη Δ' τάξη όλων των Δημοτικών της χώρας...».*

2/12 Γ/9666 "Πολιτιστικές δραστηριότητες στο Γυμνάσιο": *«Οι στόχοι που ευρύτερα επιδιώκει ο θεσμός είναι: 1. Καταξίωση της εθνικής μας παραδόσεως στη συνείδηση του μαθητή και συνεπώς αναγνώριση της πολιτιστικής μας ιδιαγένειας. 2. Διαπίστωση ότι η πατρίδα μας ανήκει σ' ένα ευρύτερο πολιτιστικό χώρο, που ζωτικές του αξίες οφείλονται σ' αυτή...».*

17/12 Δ/39717 «Περί διορισμού εκπαιδευτικών λειτουργών σε δυσπρόσιτα και συγκοινωνιακώς απομονωμένα δημόσια σχολεία Γ.Ε": *«σε σχολεία Δημοτικής και Μέσης... με απόλυτη προτεραιότητα και παρέκκλιση από τη σειρά εγγραφής...»..*

22/12 260/624/Δ/40187 "Επιθεώρηση σχολείων από τους Γ.Ε.Μ.Ε": *«Πολλοί από τους Επιθεωρητές Μ.Ε μετά την έναρξη της απεργίας δεν επισκέπτονται με την επιβαλλόμενη συχνότητα σχολεία... Οι εργαζόμενοι όμως... έχουν δικαίωμα να δέχονται... καθοδήγηση... και να απαιτήσουν σύνταξη υπηρεσιακής εκθέσεως. Επομένως η ατονία της δραστηριότητος των ΓΕΜΕ... θα μπορούσε να θεωρηθεί ως μειωμένη απόδοση... μετά τις διακοπές να ασκείτε κανονικά τα καθήκοντά σας.».*

29/12 Πράξις νομοθετικού περιεχομένου "Περί καθιερώσεως πενθημέρου εβδομάδος εργασίας των δημοσίων εν γένει υπηρεσιών και ρυθμίσεως συναφών θεμάτων"

1981

Ιανουάριος

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 886. Κύριο άρθρο "Με αφορμή τη δίωξη της ΟΛΜΕ": *«Η νέα προσφυγή στο Εφετείο για τους σ/φους της Μέσης... θα πρέπει να μας προβληματίσει και να μας θέσει όλους μας μπροστά στις ιστορικές ευθύνες για την παραπέρα ανάπτυξη του σ.κ...».*

«Δ.Β.» 886. Ζήσης Αργύρης "Γιατί απεργώ" (Ελεύθερο Βήμα): *«βλέπουμε μέχρι... 18 του Δεκέμβρη το αποκαρδιωτικό φαινόμενο της μη συμμετοχής στην απεργία ενός μεγάλου αριθμού σ/φων, που σε μερικές Περιφέρειες, ευτυχώς λίγες, φτάνει μέχρι και το 80%... Στους προηγούμενους αγώνες υπήρχε η σιγουριά της αμοιβής μας, επειδή ίσχυε η απόφαση για το προσωπικό ασφαλείας... Μάλλον εκεί θα πρέπει να αναζητηθούν τα αίτια της αποτυχίας.[Εγώ]Απεργώ γιατί ανήκω σε συνδικαλιστική οργάνωση και έχω υποχρέωση να πειθαρχήσω στις εντολές... της... ηγεσίας, όποιοι κι αν την εκπροσωπούν, φίλοι ή αντίπαλοι.».*

9-14/1 Περιοδείες μελών του ΔΣ και συγκεντρώσεις ενημέρωσης γύρω από τα αιτήματα σε μια σειρά πόλεις.

ΟΛΜΕ: 7/1 Η απεργία συνεχίζεται. Σειρά επερωτήσεων βουλευτών της αντιπολίτευσης (ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ, ΚΚΕεσ, ΕΔΗΚ).

10/1 Η Κυβέρνηση απολύει αναπληρωτές που συμμετέχουν στην απεργία.

12/1 Η κυβέρνηση καταθέτει αίτηση στο Τριμελές Εφετείο Αθηνών, με την οποία ζητά να χαρακτηριστεί *«παράνομη και καταχρηστική»* η απεργία.

13/1 Ο πρόεδρος της Βουλής δηλώνει, ότι οι σχετικές με την απεργία επερωτήσεις θα συζητηθούν εφόσον το επιτρέψει η κυβέρνηση.

13/1 Παρέμβαση της FISE στο Διεθνές Γραφείο Εργασίας για την ποινικοποίηση της απεργίας και τις απολύσεις κατά τη διάρκειά της.

19/1 Διακοπή του απεργιακού αγώνα. Διατάχθηκε από το Εφετείο, με βάση το άρθρο 12 και 14 του 643/77 (δίκη 17/1 συνήγορος υπεράσπισης ΟΛΜΕ Ε. Γιαννόπουλος), με το αιτιολογικό ότι η εξουσιοδότηση προς το ΔΣ δεν περιείχε ακριβή καθορισμό έναρξης και λήξης της απεργίας. Το ΔΣ., με την αναστολή, προγραμματίζει και Β' κύκλο εξαήμερων το Φεβρουάριο.

22/1 *Νέα κίνηση Δικηγόρων Αθήνας.* Ανακοίνωση [«Π.Δ.» 529-530]: *«Η ανελαστικότητα που δημιουργείται... κατά την άσκηση του δικαιώματος απεργίας, επιδρά άμεσα [στον]αγώνα και προσβάλλει τον ίδιο τον πυρήνα του δικαιώματος.».*

27/1 Κοινή ανακοίνωση ΟΛΜΕ- Ένωσης Εποπτικού Προσωπικού για την επαναπρόσληψη των απολυμένων πρόσθετων καθηγητών.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 147. "Με αφορμή την πενθήμερη απεργία μας": *«Μόλο που το προσπαθήσαμε πολύ, η τελευταία αγωνιστική κινητοποίησή μας δεν είχε διασφαλισμένη ολοκληρωτικά την αυτονομία της. (Έχουμε... ευαισθησία απέναντι στους αγώνες των δημοσίων σ/φων μας)».*

«Ι.Ε.» Ανακοίνωση της Επιτροπής Παιδείας: *«Η ιδέα για ένα περιοδικό είναι παλι ά. Η συντακτική επιτροπή συγκροτήθηκε το Μάη... και... λειτουργεί από τον περασμένο Σεπτέμβρη... άρθρα άρχισαν να στέλνονται από τον Οκτώβρη... Οι βασικοί στόχοι του... α) Να καταγράψει τη σημερινή εκπαιδευτική πραγματικότητα δημοσιεύοντας γνήσιες μαρτυρίες β)[Να δείξει ότι]...τα εκπαιδευτικά προβλήματα είναι σε στενή σύνδεση με τα γενικότερα προβλήματα της κοινωνίας... γ)... να γίνει χώρος για την ανταλλαγή γνώσεως με σκοπό τη συμπλήρωση της λειψής επαγγελματικής μας κατάρτισης.».*

24/1 Πεθαίνει ο Στάθης Αλιμίσης, Ι.Ε.. (δάσκαλος) μακρονησιώτης με λογοτεχνική προσφορά [«Ι.Ε.» 147].

ΥΠΕΠΘ: 12/1 Γ/88197 "Λειτουργία ΣΕΛΔΕ": *«κατά το ακ. έτος 1981/82 θα λειτουργήσουν... στην Αθήνα, Θεσ/νίκη, Ιωάννινα, Τρίπολη και Ηράκλειο...».*

13/1 Γ/113 "Λειτουργία ΣΕΛΜΕ": *«κατά το ακ. έτος 1981/82 Θα λειτουργήσουν...στην Αθήνα, Θεσ/νίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα και Πάτρα...»*

30/1 Γ/407 "Προαγωγή μαθητών Ειδικών σχολείων": *«[η] ακώλυτη προαγωγή.. δεν ισχύει για τους μαθητές ειδικών σχολείων λόγω της ιδιαίτερης ψυχοπνευματικής τους καταστάσεως...».*

Φεβρουάριος

7/2 Εφ. *«Εξόρμηση»*: "Προωθείται αυταρχικός εκσυγχρονισμός της Παιδείας μας στα πλαίσια της ΕΟΚ".

21/2 Η Εφ. *«Εξόρμηση»* δημοσιεύει υπόμνημα του Συλλόγου μετεκπαιδευομένων δασκάλων στο Μ.Δ.Δ.Ε. προς το ΥΠΕΠΘ. Από το υπόμνημα: *"Πιστεύουμε ακράδαντα ότι η μόρφωση, η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευση των λειτουργών της στοιχειώδους εκπαίδευσης, για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της εποχής πρέπει να είναι πανεπιστημιακή θεωρητικά και πρακτικά».* Στο υπόμνημα γίνεται λόγος για την ανάγκη διδασκαλίας νέων μαθημάτων, της λειτουργίας εργαστηρίων και προτύπου σχολείου για τις πρακτικές ασκήσεις των μετεκπαιδευομένων, τη σύνταξη νέου κανονισμού της σχολής με βάση της δημοκρατικές αρχές οργάνωσης και την ανάγκη τέλος καθιέρωσης της ισότιμης συμμετοχής των διδασκόντων και διδασκομένων στη διοίκηση της σχολής. [Ο σύλλογος είναι στα χέρια στελεχών της ΠΑΣΚ Δ/Ν]

ΔΟΕ: 1/2 "Δ.Β" 887 "Σχολικές εφορίες: Ένας αναχρονιστικός επιζήμιος θεσμός": *«καταταλαιπωρεί δασκάλους και νηπιαγωγούς αλλά και την ίδια την πολιτεία και τις υπηρεσίες της, ενώ λειτουργεί ανασταλτικά ακόμα και για το σκοπό που συστάθηκε...».*

«Δ.Β.» 887 "Το Υπ. Παιδείας ιδρύει σχολές στα χαρτιά": *«Στην αρχή της σχ. χρονιάς το Υπουργείο... ανακοίνωσε την ίδρυση πέντε ακόμα (ΣΕΛΜΕ): Στα Γιάννενα, Τρίπολη, Λάρισα και Αλεξανδρούπολη... Από τον Οκτώβρη μέχρι σήμερα... καμιά από τις παραπάνω σχολές δε λειτούργησε ουσιαστικά. Η υπομονή των σ/φων εξαντλήθηκε... Η [ΔΟΕ] καλεί κάθε υπεύθυνο να προχωρήσει στη σωστή προγραμματισμένη... και όχι "στα χαρτιά" επιμόρφωση του Διδακτικού προσωπικού...».*

«Δ.Β.» 887 "Οι υμνητές της χούντας γίνονται επι-θεωρητές". Ανακοίνωση σχετική με τον πίνακα επιτυχόντων Επιθ)τών συνοδεύεται με σειρά ντοκουμέντων για τη δράση πολλών απ' αυτούς την περίοδο της δικτατορίας.

11/2 Ανακοίνωση: *«...διαμαρτύρεται εντονότατα, για την απαράδεκτη απόφαση της Κυβέρνησης να επιτρέψει την κηδεία και την ταφή της Φρειδερίκης στα ιερά χώματα της πατρίδας μας».*

16/2 Έγγραφα προς Πρωθυπουργό και Υπ. Προεδρίας με αιτήματα: *«ανωτατοποίηση»*, οικονομική ενίσχυση έναντι επιδομάτων άλλων δ.υ., ωράριο εργασίας (26-28 ώρες), βαθμολογικές ρυθμίσεις, κατάργηση του 643/77.

27/2 Ανακοίνωση: *«Ύστερα από τη διαπίστωση ότι οι ζημιές που προκλήθηκαν από τους πρόσφατους σεισμούς είναι πολύ μεγαλύτερες απ ότι αρχικά υπολογίστηκαν... επειδή οι δάσκαλοι βρίσκονται πάντα στο πλευρό του δοκιμαζόμενου λαού...[η ΔΟΕ]αναστέλλει κάθε αγωνιστική εκδήλωση...».*

ΟΛΜΕ: 3/2 Υποβάλλονται τα αιτήματα με βάση τη διαδικασία του 643/77 και ετοιμάζεται για νέες κινητοποιήσεις. Τα αιτήματα: υπερωρίες, ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη, μείωση των μαθητών σε 30-35 κατά τάξη, προαιρετικά τα πρόχειρα διαγωνίσματα, επιδόματα οικογενειακά και στην εργαζόμενη σύζυγο, συγγραφή βιβλίων για τον καθηγητή, επίδομα δυσμενών συνθηκών.

22/2 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Απόφαση για απεργία. Από το ψήφισμα: *«Ο μεγάλος απεργιακός αγώνας, που από υπευθυνότητα ανέστειλαν οι καθηγητές στις 19/1 δεν έχει δικαιωθεί».*

«Π.Δ.» 532. "Η εκπαίδευση και οι εκπαιδευτικοί στη Δ. Ευρώπη": *«Ανοίγουμε στήλη με πληροφοριακά στοιχεία γύρω από την κατάσταση της εκπαίδευσης, των συνθηκών δουλειάς, μονιμότητας, ημερών εργασίας, αμοιβών κλπ των εκπαιδευτικών στη Δ. Ευρώπη».*

ΟΙΕΛΕ: 7-8/2 Πραγματοποιείται το 10ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας στο οποίο κατατίθενται και εισηγήσεις με εκπαιδευτικά θέματα. Οι εισηγήσεις τοποθετούνται απέναντι από τα πρόσφατα μέτρα της κυβέρνησης σχετικά με το Δημοτικό σχολείο κριτικάροντάς τα [όπως αυτά αποκρυσταλλώθηκαν στο Π.Δ. 497/25-5-81)].

13/2 Συγκέντρωση- συζήτηση της Β' Επιτροπής Παιδείας με θέμα: "Τα καθημερινά προβλήματα του εκπαιδευτικού μέσα στην τάξη": *«Πολλοί έχουν τη γνώμη ότι τίποτα δεν μπορεί να αλλάξει στο σχολείο αν δεν αλλάξει πρώτα η κοινωνία. Έχουν δίκιο. Άλλοι λένε ότι δεν μπορεί να αλλάξει η κοινωνία αν δεν αλλάξει το σχολείο. Κι αυτοί έχουν δίκιο. Εμείς πιστεύουμε ότι: Το παραμικρό πράγμα που αλλάζει στο σχολείο μπορεί να έχει συνέπειες στην κοινωνία. Το παραμικρό πράγμα που αλλάζει στην κοινωνία μπορεί να έχει συνέπειες στο σχολείο.».* Το απόσπασμα αυτό- από το κόκκινο βιβλιαράκι των μαθητών- παρατίθεται ως επίλογος στην ανταπόκριση από τη συνάντηση [«Ι.Ε.» 148].

ΥΠΕΠΘ: 6/2/81 Γ/559 "Πενθήμερη εβδομαδιαία εργασία στα σχολεία Μέσης Εκπαιδεύσεως".

11/2 Φ.821.4/54/Ζ/698 Υπουργική απόφαση με την οποία ανακαλείται η απόσπαση στη Δ. Γερμανία για το σχ. έτος 1980/81 μελών του ΔΣ Συλλόγου Δασκάλων Βόρειας Ρηνανίας - Βεστφαλίας.(Μ. Παπαχρίστος κ.α). Αφορμή το ψήφισμα του ΔΣ του συλλόγου κατά της επανένταξης στο στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ. Η εγκύκλιος έμεινε ουσιαστικά ανενεργή. Στην Ελλάδα επέστρεψε και πέρασε από πειθαρχικές διαδικασίες ένας από τους πέντε κατηγορούμενους.

23/2 Η/7356 "Σχολείο και πολιτική" : *«Σύμφωνα με το άρθρο 16 του Καταστατικού χάρτου της χώρας η παιδεία επιδιώκει... Συνεπώς, ο εθνικός φρονηματισμός, η δημοκρατική αγωγή, ο σεβασμός στην ιερότητα των ελληνικών και χριστιανικών παραδόσεων, συνθέτουν τις ιδεολογικές διαστάσεις του ελληνικού σχολείου και καθορίζουν αποκλειστικά τον πνευματικό του χώρο. Εκείνοι που έχουν αποδεχθεί το λειτούργημα του εκπαιδευτικού είναι αυτονόητο ότι αποδέχονται τις βασικές αρχές... που η Πολιτεία έχει θεσπίσει... Οποιαδήποτε άλλης μορφής και άλλης προελεύσεως αξιολόγηση είναι παράνομη και ασυμβίβαστη με το έργο του εκπαιδευτικού. Αντίθετα, μονομερής ιδεολογικές επιρροές προς χάρη πολιτικών ή κομματικών σκοπιμοτήτων, οποιασδήποτε αποχρώσεως, αναιρούν την αποστολή του σχολείου, παραβιάζουν θεμελιώδεις παιδαγωγικές αρχές, απειλούν τα θεμέλια του Δημοκρατικού πολιτεύματος... Άλλωστε, οι κάθε μορφής εκδηλώσεις των υπαλλήλων του Κράτους υπέρ πολιτικών κομμάτων αποκλείονται ρητά... Ασφαλώς οι εκπ/κοί ως ελεύθεροι πολίτες, έχουν δικαίωμα της αδέσμευτης επιλογής ιδεών τους. Ως λειτουργοί όμως της Παιδείας και του Έθνους έχουν την υποχρέωση να ενεργούν αυστηρά μέσα στα πλαίσια της αποστολής τους... χρέος*

[τους]... να κρατήσουν το σχολείο μέσα στο πνευματικό του χώρο, όπως προσδιορίζεται από το Σύνταγμα τους Νόμους, και την ελληνική εκπαιδευτική παράδοση... και να προστατεύσουν τους μαθητές τους από πρόωρους μονομερής προσανατολισμούς και κάθε είδους ιδεολογικές υποδουλώσεις... αποτελεί βαρύτατο πειθαρχικό παράπτωμα κάθε πολιτικού χαρακτήρα ενέργεια... Κάθε εκτροπή των εκπαιδευτικών θα τιμωρείται αυστηρότατα. Αλλά [θα τιμωρείται εξίσου και] η ανοχή της... Ύστερα από τα ανωτέρω παρακαλούμε: 1) Να αναγνωσθεί... και να διανεμηθεί στον καθένα προσωπικά 2)Οι Δ)ντές να ενημερώνουν τους νεοδιόριστους... Κάθε αμέλεια σχετικά με την πιστή εφαρμογή της παρούσας... θα ελέγχεται αυστηρά». Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ Β. Κοντογιαννόπουλος

Μάρτιος

Εκδίδεται το πρώτο φύλλο της εφημερίδας: *«Εκπαιδευτική φωνή»*, από μέλη της ΑΣΚΕ (δάσκαλοι, μέλη του ΚΚΕεσ. και αυτόνομοι αριστεροί). Η Εφημερίδα θα εκδώσει 52 φύλλα συνολικά μέχρι τον Ιούνιο του 1987. Στο πρώτο κύριο άρθρο της - με τίτλο "Η φωνή μας"- θέτει το ζήτημα της αυτονομίας του σ.κ. και αναρωτιέται, χωρίς να δίνει απάντηση, για τους λόγους που οδηγούν στην καταρράκωσή της: *«Το συνδικαλιστικό μας μέτωπο διαβρώνεται όλο και περισσότερο. Η δημοκρατική ομογυχία, που γεννήθηκε τα χρόνια της μαύρης εφταετίας κι αντρώθηκε αμέσως μετά τη μεταπολίτευση σήμερα δεν υπάρχει. Την παρακμή του γνωστού μας δασκαλοπατερισμού τη διαδέχτηκε η απροκάλυπτη προσπάθεια- μέσα κι έξω απ' τα τείχη μας- για την κομματικοποίηση του συνδικαλισμού μας. "Χωρίς περίσκεψη και χωρίς αιδώ" καταργείται και το έσχατο ίχνος της αυτονομίας του δασκαλικού κινήματος. Ένας κλάδος με πολύχρονη αγωνιστική πείρα, παραχωρεί, χωρίς κανένα απολύτως λόγο, την πρώτη γνώμη και πρώτη θέληση σε εξωσυνδικαλιστικά κέντρα. Μια νοοτροπία, για την οποία κατηγορούσαμε τη συντήρηση ότι τη φέρνει στα συνδικαλιστικά μας πράγματα. Ποιοι είναι αλήθεια οι ισχυροί λόγοι, που μας αναγκάζουν να την υιοθετήσουμε;».*

9-10/3 Η Εφ. *«Εξόρμηση»* δημοσιεύει άρθρο με τίτλο: "Η Κυβέρνηση θα εκμεταλλευθεί υηφοθηρικά πιθανή απεργιακή κινητοποίηση της ΟΛΜΕ": *«Η προσφορά συνειδητά ή ασυνείδητα διεξόδου στην κυβέρνηση και δυνατότητα πολιτικής εκμετάλλευσης των συνδικαλιστικών αγώνων δεν μπορεί να δικαιολογηθεί κάτω από οποιεσδήποτε συνδικαλιστικές σκοπιμότητες... Αυτό τον καιρό το λαϊκό κίνημα με τη δυναμική και την ωριμότητα που απέκτησε... ετοιμάζεται να δώσει την αποφασιστική του μάχη στο πολιτικό επίπεδο.».*

ΔΟΕ: 4/3 Ανακοίνωση: *«Οι πρόσφατοι σεισμοί έφεραν στο φως το χάλι των σχολικών κτιρίων και απόδειξαν την ανευθυνότητα των αρμοδίων... Επειδή ο Υπ. Παιδείας... ισχυρίζεται ότι: "από τα εγκαινιασθέντα πέρυσι... κανένα απολύτως σχολικό κτίριο δεν υπέστη την παραμικρή ζημιά" τον καλούμε να επισκεφθεί τα νεόχτιστα... [αναφέρονται 4]... Δεκάδες εκατομμύρια άρπαξαν οι εργολάβοι... ΖΗΤΟΥΜΕ: 1)Την επέμβαση των κατά τόπους Εισαγγελέων...».*

13/3 Έγκριση νέου καταστατικού της Ομοσπονδίας

16/3 «Δ.Β.» 890 ΔΟΕ: Προς τον Νομάρχη Τρικάλων: *«η τιμωρία πού επιβάλλατε σε δάσκαλο του νομού σας γιατί αρνήθηκε να εποπτεύσει τους άμβυκες είναι πράξη κατακριτέα και απαράδεκτη για το κύρος ενός Νομάρχη... Την αντιδιδασκαλική αυτή ενέργειά σας γνωρίσαμε στους Υπ Προεδρίας και Παιδείας... Ζητούμε την άμεση ανάκλησή της.».*

29/3 Εκδήλωση ΔΟΕ- Ελληνοτσεχοσλοβάκικου Συνδέσμου με θέμα τον παιδαγωγό Κομένιο.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 533. Κύριο άρθρο "Οι στόχοι της εγκυκλίου Η/7356": *«Κατάπληξη και αγανάχτηση προκάλεσε... Κανένας δεν υποστηρίζει ότι στα σχολεία πρέπει να γίνεται κομματική προπαγάνδα. Ούτε πιστεύει κανένας ότι... γίνεται... ούτε ο κ. Υφυπουργός... Αλλού βρίσκεται το πρόβλημα: Η εγκύκλιος έρχεται σαν συνέχεια μιας σειράς πρόσφατων και παλιότερων αναλόγων μεθοδεύσεων του Υπουργείου... Τελικός στόχος είναι: Να καταπνιγεί κάθε απόπειρα για δημιουργική διδασκαλία... Να μπει η σχ. ζωή σε "πνευματικό γύψο"... Να μη δημιουργηθεί κανενός είδους δημοκρατική πολιτική συνείδηση στους νέους... Να χειραγωγηθεί το σ.κ. Ζητούμε: α)Να ανακληθεί άμεσα η εγκύκλιος β) Να εκσυγχρονισθεί... εκδημοκρατιστεί ο Δ.Υ/ικός κώδικας.».*

13/3 Ανακοίνωση "Πειθαρχικές διώξεις". Αναφέρεται σε πλήθος πειθαρχικών διώξεων καθηγητών και καταστάσεων που έχουν δημιουργηθεί στα σχολεία όπως *«η τήρηση από μαθητές σχολείου της Κέρκυρας βιβλίου συμβάντων στο οποίο καταγράφονται ενέργειες των καθηγητών.».*

«Π.Δ.» 533 "Αφιέρωμα στη Συνάδελφο με αφορμή την Παγκόσμια ημέρα της Γυναίκας": *«Η γυναίκα για ολόκληρους αιώνες- εκτός από την εποχή της μητριαρχίας- ήταν κοινωνικά υποβαθμισμένη... Της δινόταν υποκριτικά- και της δίνεται ακόμη- ο τίτλος της "Βασίλισσας του σπιτιού". Βαυκαλιζόταν έτσι με την ιδέα ότι αυτή επιτελούσε σημαντικότατο έργο σε κάποιο τομέα που ταίριαζε στη φύση της... Στον αιώνα μας όμως επιτέλους η γυναίκα βγήκε από την αφάνεια. Κι αυτό... λόγω των αναγκών της οικονομίας... Το γυναικείο κίνημα προώθησε σημαντικά τη θέση της γυναίκας μέσα στην κοινωνία... [στην Ελλάδα] η πολιτεία δεν έχει προχωρήσει ακόμη σε γενναία μέτρα, ώστε να επιβάλει την ισότητα των δύο φύλων και στη πράξη: Το οικογενειακό δίκαιο είναι ανάγκη να αναμορφωθεί ουσιαστικά... Με τον αγώνα [της τέλος] η γυναίκα δεν έρχεται σε αντιπαράθεση με τον άντρα. Αντίθετα του δίνει το χέρι... να βαδίζουν συντροφικά στη ζωή, να δημιουργού υγιή οικογένεια και να συμβάλλουν εξίσου στην... ανάπτυξη του τόπου.».*

14/3 Τα Γυμνάσια της Καρδίτσας παραβρίσκονται με εντολή Επιθ)τή στην υποδοχή του Γ. Ράλλη στην πόλη και παρακολουθούν την ομιλία του. Ο επιθ)τής είχε διατάξει οι μαθήτριες να μη φορούν ποδιά.

ΟΙΕΛΕ: Εκδίδεται το πρώτο τεύχος του περιοδικού της Ομοσπονδίας: "Η Αργώ". Από το σημείωμα της συντακτικής επιτροπής "Η Αργώ και ο προορισμός της": *«Η Αργώ δεν έρχεται να προτείνει κάτι προκαθορισμένο ούτε είναι αποτέλεσμα της απόφασης ορισμένων ανθρώπων ή έστω μιας οργάνωσης. Κυοφορήθηκε μέσα στις συζητήσεις για τα προβλήματα της εκπαίδευσης, που κυριάρχησαν στους κύκλους των εκπαιδευτικών, από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Γεννήθηκε από την ανάγκη να στηθεί ένα βήμα για ν' ακούγονται οι συζητήσεις αυτές... Η καταγραφή της σχολικής πραγματικότητας, με γνήσιες μαρτυρίες δασκάλων, μαθητών, γονέων κλπ, είναι το πρώτο βήμα. Το δεύτερο είναι η έρευνα για την κατανόησή της... Πρόθεση του περιοδικού είναι να χρησιμοποιήσει την έρευνα για να ενθαρρύνει τους ανθρώπους κάθε ηλικίας, που πιέζονται από τις συνθήκες της σχολικής ζωής. Αισθανόμαστε λιγότερο μόνοι, όταν ξέρουμε πόσο κοινό είναι το πρόβλημά μας. Απογοητευόμαστε δυσκολότερα όταν ξέρουμε τις αιτίες της κακοδαιμονίας μας. Η ανάλυση και η ερμηνεία μας βοηθούν να επιβιώνουμε μέσα στις εξοντωτικές συνθήκες δουλειάς, που συνθλίβουν την προσωπικότητά μας και φθείρουν το χαρακτήρα μας. Και το κυριότερο: Η αναγωγή των εκπαιδευτικών προβλημάτων σε γενικότερα κοινωνικά προβλήματα μας οπλίζει για αγώνες προς τη σωστή κατεύθυνση εμποδίζοντας μας να στρέφουμε τα πυρά ο ένας στον άλλο. Σε μια άλλη διάσταση του ο σκοπός της "Αργούς" είναι πιο άμεσα πρακτικός...*

πρέπει να γίνει ο χώρος για ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας με σκοπό τη συμπλήρωση της λειψής επαγγελματικής μας κατάρτισης... Ας μη φανταστούμε ωστόσο πως η "Αργώ" θέλει να είναι ένα επιστημονικό περιοδικό. Περισσότερο από τις αυθεντίες, που συχνά είναι μακριά από τα άμεσα και ειδικά προβλήματά μας, η σκέψη κάθε δασκάλου και η εμπειρία τους από κάποιες επιτυχημένες ή όχι εφαρμογές, αλλά και τα ίδια τα πορίσματα των επιστημών, καθώς δοκιμάζονται από εμάς στη σχολική πράξη, αξίζει να γίνουν, στο περιοδικό μας αντικείμενο συζήτησης».

ΥΠΕΠΘ: 31/3 Ν.1143 (ΦΕΚ 80 τ.Α') "Περί Ειδικής Αγωγής, Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, Απασχολήσεως και Κοινωνικής Μερίμνης των αποκλινόντων εκ του φυσιολογικού ατόμων και άλλων τινών εκπαιδευτικών διατάξεων": *«Αποκλίνοντα εκ του φυσιολογικού άτομα θεωρούνται... πρόσωπα το οποία λόγω οργανικών, ψυχικών ή κοινωνικών αιτιών, παρουσιάζουν καθυστερήσεις, αναπηρίας ή διαταραχάς εις την εν γένει ψυχοσωματική δομήν... εις βαθμόν μη επιτρέποντα, δυσχεραίνοντα ή παρακωλύοντα σαβαρώς την υπ' αυτών παρακολούθησιν της παρεχομένης εις τα κανονικά άτομα γενικής ή επαγγελματικής Εκπαιδεύσεως, ως και την επαγγελματικήν αποκατάστασιν και την αυτοδύναμον κοινωνικήν των ένταξιν. 2. Εις τα αποκλίνοντα άτομα περιλαμβάνονται ιδία: [παραθέτει 12 "κατηγορίες" ατόμων με ε.α.]».*

Απρίλιος

13/4 Κοινή συγκέντρωση ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ και Καθηγητών γενικών μαθημάτων Τ.ΕΕ. Περιεχόμενό της "τα τέσσερα φλέγοντα θέματα της παιδείας μας: 1. Το εξεταστικό και τα νέα μέτρα στη Δ.Ε. 2. Το πενθήμερο... 3. Το διδακτηριακό... 4. Η ελευθερία του δασκάλου (εγκύκλιος Η7356) [δες: "Δ.Β" 893 και για τα υηφίσματα της συγκέντρωσης στον «Ι.Ε.» 148].

10-13/4 Διεθνής Συνδιάσκεψη Αλληλεγγύης στο λαό και τους εκπαιδευτικούς της Παλαιστίνης. Οργανώθηκε από ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ, FISE, FAT & GUPT (Ένωση Παλαιστινίων εκπαιδευτικών) και έλαβαν μέρος 45 οργανώσεις απ' όλο τον κόσμο.

25/4 *«Εξόρμηση»*: "Προβληματισμοί για μια πρόταση": *«Αναρωτιόμαστε, λοιπόν, σε τι αποβλέπει τώρα μια πρόταση για απεργία των καθηγητών μέσα στις εξετάσεις των παιδιών... τι οφέλη μπορεί να έχει και ποιος τελικά πρόκειται να εισπράξει αυτά τα οφέλη, στην προεκλογική περίοδο που βρισκόμαστε;... Πιστεύει κανείς ότι η κυβέρνηση της Δεξιάς... μπορεί να λύσει αυτά τα προβλήματα σήμερα;»*.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 892. Αντί για κύριο άρθρο αναδημοσιεύεται το άρθρο του Γ. Καγή, "Το πνευματικό Παιδομάζωμα" από την εφ. *«Τα Νέα»*.

«Δ.Β.» 892. Από την ανακοίνωση της ΔΟΕ, με θέμα την εγκύκλιο Η/7356: "Αναβίωση του πνεύματος και των μεθόδων των τυράννων της επάρατης εφταετίας": *«Καλούμε τους σ/φους... να μην επιτρέψουν σε κανέναν την αστυνόμευση των πολιτικών τους φρονημάτων και πεποιθήσεων και να καταγγέλουν αμέσως στη ΔΟΕ κάθε παρόμοια προσπάθεια. Καλούμε τον πολιτικό κόσμο της χώρας να πάρει θέση... [Ζητούμε]Από την κυβέρνηση να ανακαλέσει την εγκύκλιο... και αν πραγματικά πιστεύει και επιθυμεί η παιδεία μας να αποβλέπει στη διάπλαση ελεύθερων ανθρώπων... να προχωρήσει άμεσα: 1]στη ριζική... αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος 2]τον εκσυγχρονισμό και εκδημοκρατισμό του Δ.Υ/κού κώδικα 3] να κάνει πράξη τη "δωρεάν παιδεία"... 4] να δώσει ίσες ευκαιρίες μόρφωσης 5] να*

εξασφαλίσει επιστημονική μόρφωση στο δάσκαλο... 6] και να κάμει κάθαρση στο εποπτικό προσωπικό...».

13/4 Πρόσκληση του Β. Κοντογιαννόπουλου καλεί *«τους φίλους εκπαιδευτικούς»* σε κομματική συγκέντρωση στην Ηλία. [αναδημοσιεύτηκε στο «Δ.Β.»].

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 534 Αναδημοσιεύεται άρθρο του Ορφανουδάκη Σ., "Το νομικό πλαίσιο της Γ.Ε.και οι εκπ/κοί Λειτουργοί": *«Συνηθίσαμε να λέμε τους δασκάλους και τους καθηγητές... δημόσιους λειτουργούς. Δυστυχώς ο Έλληνας νομοθέτης δεν τους θέλησε τέτοιους, μα δημοσίους υπαλλήλους, εκτελεστές των οδηγιών των προϊσταμένων τους...».*

«Π.Δ.» 535. Κύριο άρθρο "Να σταματήσει ο εμπαιγμός": *«Κατά τη διάρκεια κάθε απεργιακής κινητοποίησης μας η κυβέρνηση... διακηρύσσει... ότι... μας μεταχειρίζεται προνομιακά (!!) σε σχέση με άλλους σ/φους μας Δ.Υ. Τίποτα πιο αναληθές... Επτά ημέρες την εβδομάδα είλωτες οι καθηγητές... δέσμιοι του υπαλληλικού κώδικα... δεν είμαστε αναγκασμένοι να ανεχτούμε άλλο τον εμπαιγμό... Όσο μένουμε αδρανείς, γινόμαστε συνεργοί της κυβέρνησης στην προσπάθειά της να παγιώσει... την απαράδεκτη κατάσταση. Γι' αυτό και πάλι θα ριχτούμε σε απεργιακό αγώνα...».*

13/4 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Άκαρπη συνάντηση με τον Υφ. Παιδείας. Το πρόβλημα της μορφής του αγώνα μετά το Πάσχα μένει ανοιχτό. Μια σειρά ΕΛΜΕ επιμένουν στην απεργία διαρκείας μέσα στις εξετάσεις. Καμιά συγκεκριμένη πρόταση δεν έχει συγκεντρώνει την απαραίτητη πλειοψηφία των 2/3. Απόφαση για νέα Έκτακτη ΓΣ και για μια 24ωρη στις 18/4 ημέρα Σαββάτο.

16/4 Επιστολή Πρωθυπουργού προς ΔΣ ΟΛΜΕ: *«η Κυβέρνηση θα εξαντλήσει κάθε δυνατότητα για τη βελτίωση της θέσεως των εκπαιδευτικών. Ύστερα από αυτά θέλω να πιστεύω ότι δε θα επιμείνετε στην πραγματοποίηση απεργίας μέσα στη διάρκεια των εξετάσεων.».*

18/4 24ωρη απεργία. Το ΔΣ δηλώνει ότι οι κινητοποιήσεις θα συνεχιστούν μετά το Πάσχα.

20/4 Νέα Έκτακτη ΓΣ. Η πρόταση του ΔΣ γίνεται δεκτή με 36 ναι, 15 όχι, 10 λευκά και 5 απόντες: *«[Η ΓΣ] Δέχεται τις κυβερνητικές διαβεβαιώσεις, και δεν προχωρά άμεσα στον καθορισμό της μορφής του αγώνα... περιμένει την εκτέλεση των υποσχέσεων και... εξουσιοδοτεί το ΔΣ...».*

30/4 Δημοσιεύεται η απάντηση του ΔΣ στην *«Εξόρμηση»*: *«Η εφημερίδα... κάνει... το λάθος να μην παίρνει υπόψη της ...το ιστορικό και έτσι βλέπει την τελευταία πρόταση σαν ξεκομμένη και ξαφνική πρόταση για απεργία»* [Στην *«Εξόρμηση»* η απάντηση του ΔΣ δημοσιεύτηκε στις 9-10/3].

ΟΙΕΛΕ: 10-13/4 Από τον εναρκτήριο λόγο του Γ. Φυσάκι στη 3η Συνδιάσκεψη Αλληλεγγύης στο λαό και τους εκπαιδευτικούς της Παλαιστίνης: *«Ο Ελληνικός λαός γενικότερα και οι έλληνες δάσκαλοι ειδικότερα τρέφουμε αισθήματα υπέρτερης φιλίας για τον πολύπαθο Παλαιστινιακό Λαό, για πολλούς λόγους που ο κυριότερος είναι η παλιότερη αλλά και η σύγχρονη κοινή μας μοίρα: Ν' αγωνιζόμαστε αδιάκοπα να διατηρήσουμε ή να αποκτήσουμε την εθνική μας ανεξαρτησία»* [«Ι.Ε.» 148].

ΥΠΕΠΘ: 6/4 Γ/2052 "Διευκρινήσεις σε προηγούμενες εγκυκλίους" [σχετικά με το νέο τρόπο βαθμολογία]: *"ο τελικός βαθμός ο οποίος κατατίθεται για κάθε τρίμηνο... δεν επιτρέπεται να είναι μεγαλύτερος από τρεις μονάδες από το μέσο όρο των βαθμών των ολιγόλεπτων και ωριαίων γραπτών δοκιμασιών του οικείου τριμήνου...».* Δίνεται και ο μαθηματικός τύπος του Μ.Ο με κατάλληλο παράδειγμα.

21/4 Γ/2702 "Ύλη της Γ' τάξεως": *«Από τον έλεγχο των δελτίων ύλης, που διδάχθηκε στη Γ' τάξη Γυμνασίου μέχρι 31.3.81 διαπιστώθηκε ότι, σε ορισμένα σχολεία... υπάρχει σημαντική καθυστέρηση στη διδασκαλία των κάτωθι μαθημάτων... να προβείτε στην λήψη όλων των κατά την κρίση σας απαραιτήτων μέτρων.. με σκοπό οι εισιτήριες εξετάσεις των Λυκείων σε όλες τις ΓΕΜΕ... να γίνουν με κοινό πρόγραμμα.».*

30/4 230/38/Γ/2875 "Εκκλησιασμός μαθητών": *«Με αφορμή έγγραφες διαμαρτυρίες... [υπενθυμίστε ότι]... αποτελεί βασικό καθήκον των Δ)ντών των Σχολείων και του προσωπικού.».*

Μάιος

19/5 Η Μαθηματική Εταιρεία καταθέτει αίτησή της στο ΥΠΕΠΘ με την οποία ζητά να συζητήσει με αρμόδιους παράγοντες εν όψει της αναμόρφωσης του Ω.Π. Η αίτηση δεν απαντήθηκε καν [πηγή: *«Εξόρμηση»* 11-12/7/81, 10].

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 893. "Το εκλογικό σύστημα της απλής αναλογικής. Η εφαρμογή του θα αποδυνάμωνε τον Κλάδο κάτω από τις σημερινές συνθήκες. Θέσεις και επιχειρήματα της ΔΟΕ.": *«Με το σύστημα αυτό... συνδυασμού αναλογικής και πλειοψηφικού το κύριο σώμα των συναδέλφων αναδεικνύει ένα ισχυρό ΔΣ απαλλαγμένο από τον αχαλίνωτο κομματισμό των αντιπάλων... [αν υπάρξουν παρατάξεις] Θα τις στρέψουν την μία εναντίον της άλλης και το μαζικό κίνημα θα χάσει την ενότητά και τη δυναμική του...».*

ΟΛΜΕ: 13-16/5 Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας (Πάντειος) Από την πανηγυρική ομιλία: *«Οι καθηγητές έχουμε επισημάνει τις αδυναμίες, τα προβλήματα της εκπαίδευσης. Παράλληλα έχουμε συλλάβει το όραμα μιας εκπαίδευσης που ανταποκρίνεται στις προσδοκίες μας. Γνωρίζουμε ακόμη καλά ότι οι στόχοι που θα θέσουμε με το συνέδριό μας θα έχουνε ίσως ξεπεραστεί από την πραγματικότητα σε λίγα χρόνια... Επιδιώκουμε να ελκύσουμε την προσοχή της [Πολιτείας], ώστε... τα πορίσματα... να αποτελέσουν αντικείμενο... μελέτης... που θα την οδηγήσουν στην απόφαση για ριζική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Επιδιώκουμε να πετύχουμε την αποδοχή της ουσιαστικής συμμετοχής μας στα κέντρα λήψης των αποφάσεων... Δεν υπήρχε άλλο προηγούμενο [συνέδριο] στην ιστορία της Ομοσπονδίας μας, με αποτέλεσμα να αυτοσχεδιάζουμε... [θέλαμε] εισηγήσεις και όχι εισηγητές... Αλλά η σύνθεση μιας εισήγησης, που εκφράζει συλλογικούς προβληματισμούς και θέσεις απαιτεί μακρά προετοιμασία και παρουσιάζει εξαιρετικές δυσκολίες...».* Από τα πορίσματα: *«Δομή εκπαίδευσης: α)Βασικό δημοτικό σχολείο- Φοίτηση πενταετής 5. (Οι μαθητές θα αποφοιτούν σε ηλικία 11 ετών). Β) βαθμίδα εννιάχρονου σχολείου (Γυμνάσιο)- Φοίτηση πενταετής (Οι μαθητές θα αποφοιτούν 15 ετών)».*

20/5 Έκτακτη ΓΣ. Η απεργιακές κινητοποιήσεις αναβάλλονται.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 148. "Θέματα Παιδείας: Τα νέα μέτρα για το δημοτικό [κατάργηση βαθμολογίας και απογευματινής μελέτης]": *«Η ΟΙΕΛΕ αντιλαμβάνεται το 9χρονο σχολείο ως ενιαίο και δεν συμφωνεί με την ανακολουθία ανάμεσα στα μέτρα που λαμβάνονται για το Δημοτικό και για το Γυμνάσιο. Θεωρεί επίσης, ότι δεν είναι δυνατό να λυθεί ένα μέρος του εκπαιδευτικού προβλήματος χωρίς να ληφθούν υπ' όψη πλήθος άλλα θέματα που συναρτώνται με αυτό. Για να εφαρμοστεί το νέο μέτρο... χρειάζεται ν' αλλάξει ριζικά το Α.Π. και κυρίως ο τρόπος διδασκαλίας... να δοθεί σημαντική [σεμιναριακή] βοήθεια στους δασκάλους... και όχι να βομβαρδίζονται με αντιφατικές διαταγές... να αλλάξει ολόκληρο το σύστημα*

μάθησης, που... βασίζεται στην απομνημόνευση... Για να επιτευχθεί ο παραπάνω σκοπός χρειάζεται να εξοπλιστούν τα σχολεία με εργαστήριο, βιβλιοθήκες, να γραφτούν με... νέο πνεύμα... βιβλία... να διασφαλιστεί η ελευθερία της διδασκαλίας...».

17-18/5 Εκδηλώσεις της ομάδας νηπιαγωγών της Επιτροπής Παιδείας με θέματα α) Το βιβλίο β) Μεταφορά του παραμυθιού αυτοσχεδιαστικά, μουσικά, ρυθμικά.

ΥΠΕΠΘ: 19/5 Π.Δ. 497 (ΦΕΚ 134/τ. Α/25-5-81) "Περί τροποποιήσεως και αντικαταστάσεως διατάξεων του Π.Δ. 483/77(ΦΕΚ 149/77) περί οργανώσεως και λειτουργίας των Δημοτικών Σχολείων Δημοσίας και Ιδιωτικής Εκπαιδεύσεως". Το Π.Δ. προβλέπει την αντικατάσταση της αριθμητικής βαθμολογίας με λεκτικούς χαρακτηρισμούς: *«Πολύ καλά (Α), Καλά (Β), Σχεδόν Καλά (Γ)»*, την κατάργηση των προαγωγικών και απολυτηρίων εξετάσεων των δύο τελευταίων τάξεων των σχολείων Δημοτικής Εκπαιδεύσεως, καθώς και τη διατήρηση έκδοσης και χορήγησης απολυτηρίων δημοτικού σχολείου.

Ιούνιος

ΔΟΕ: 1/6 «Δ.Β.» 895. Ομάδα δασκάλων στέλνει ανοιχτή επιστολή προς το ΔΣ της ΔΟΕ: «1) *Ο Συνδικαλισμός μας κινδυνεύει ολοκληρωτικά να κομματοποιήθει... 4) Ο τελευταίος απεργιακός αγώνας φανέρωσε το βαθύ τραυματισμό της ενότητας του κλάδου... 6)Το "Δ.Β" έπαγε να είναι η υπεύθυνη και καθαρή φωνή των κλαδικών μας προβληματισμών,ο Δημοκρατικός διάλογος έπαγε να λειτουργεί...».*
Από την απάντηση του ΔΣ: *«Εκφράζουμε αρχικά τη λύπη μας γιατί γνωστοί συνδικαλιστές "φιγουράρουν" δίπλα σε σ/φους πού τάχθηκαν ανεπιφύλακτα υπέρ του Κυβερνητικού συνδικαλισμού της ΑΔΕΔΥ... Καμιά διαμαρτυρία, αυτών ενάντια στην Κυβέρνηση που... διασπαθίζει το Δημόσιο χρήμα... Ο Κλάδος στη συντριπτική του πλειοψηφία έχει εγκρίνει τα πεπραγμένα των Διοικήσεων της ΔΟΕ...».*

16/6 «Δ.Β.» 896. Κύριο άρθρο "ΔΟΕ: καθοριστικής σημασίας οι εκλογές του Ιουνίου": *«Οι σ/φοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία καταδίκασαν την Κυβερνητική γραμμή...».*

«Δ.Β.» 896. "Πανεπιστημιακός Όμιλος": *«Οι Π.Α. πρέπει να ενταχθούν σε Παιδαγωγικές Σχολές στα υπάρχοντα Πανεπιστήμια όπου ήδη υπάρχουν ή θα ιδρυθούν καθηγητικές σχολές, ως ισότιμές προς τις άλλες... Οι Παιδαγωγικές σχολές θα πρέπει να έχουν τμήματα (Διδασκαλικό, νηπιαγωγικό κ.α), τομείς (ψυχοπαιδαγωγικό-φιλολογικό, φυσικομαθηματικό κ.α)όπως και οι άλλες σχολές... Οι ανεξάρτητες παιδαγωγικές Σχολές... θα παρέχουν α)κατάρτιση των φοιτητών στην ψυχολογία και παιδαγωγική β) ειδική επιστημονική κατάρτιση (μαθηματικά, φυσικά, νέα ελληνικά κ.α) γ) πρακτική διδασκαλία...».*

24-28/6 50η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Επανεκλογή του συνδυασμού του Κ. Γεωργιάδη. Από τη ομιλία του στη Συνέλευση: *«μόνο ο βαθιά δημοκρατικός και πολιτικοποιημένος δάσκαλος μπορεί να γίνει ο θεματοφύλακας των λαϊκών μας ελευθεριών και του δημοκρατικού μας πολιτεύματος και να καταστήσει το σχολείο φυτώριο της δημοκρατίας.».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 538 κύριο άρθρο "Μπροστά στη 51η Συνέλευση": *«Οι καθηγητές επιδείξαμε με την απόφαση της έκτακτης συνέλευσης της 20-5-81 και θέληση και υπευθυνότητα. Πιστεύουμε πως η κυβέρνηση θα αναλάβει τις ευθύνες της... Η έντονη προσπάθεια που καταβλήθηκε φέτος για την ενημέρωση των γονιών και γενικότερα της κοινής γνώμης θα πρέπει να συνεχιστεί με στόχο τη σύσφιγξη των σχέσεων της ομοσπονδίας με το λαό...».*

«Π.Δ.» 538. Αναδημοσιεύει τη Σύσταση του Διεθνούς γραφείου Εργασίας της UNESCO (ILO) που αφορά την κατάσταση του εκπαιδευτικού προσωπικού (Οκτώβρης 1966). Η Ελλάδα δεν την έχει εφαρμόσει.

25-29/6 51η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Από τις δέσεις της ΓΣ για τα εκπαιδευτικά: *«1. Κατάργηση της αριθμητικής βαθμολογίας στο Γυμνάσιο. Αντί αυτής να υπάρχουν χαρακτηρισμοί. 2 Να προάγωνται όλοι οι μαθητές των Γυμνασίων ανεξάρτητα από τη βαθμολογία που έχουν σε κάθε μάθημα.».*

ΥΠΕΠΘ: 1/66 Φ.818.2/Ζ/2023 "Τάξεις υποδοχής": *«το μέτρο δεν αφορά ελληνόπαιδες που επέστρεγαν από γερμανόφωνες χώρες μόνο, αλλά και [όσους] έχουν επιστρέψει από αγγλόφωνες χώρες των οποίων ο αριθμός θεωρείται σημαντικός.».*

30/6 Γ/5260 "Συνεργασία εκπαιδευτικών αρχών με τις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και τις Εταιρείες Προστασίας...": *«να συστήσετε στους Δ)ντές... να αναφέρουν στις Υπηρεσίες Επιμελητών τις περιπτώσεις ανηλίκων μαθητών που εμφανίζουν αντικοινωνικότητα, γιατί μ' αυτό τον τρόπο θα προσφέρουν θετική βοήθεια στον τομέα της προλήψεως της εγκληματικότητας των ανηλίκων.».*

Ιούλιος

7/7 Ανακοίνωση της Ελληνικής Μαθηματικής Εταιρείας για το νέο Ω.Π. παρατηρεί: *«Από το 1977 με συγκεκριμένες εισηγήσεις μας ζητάμε να στραφεί η εκπαίδευσή μας προς τις θετικές επιστήμες... Αντίθετα αυτό που συμβαίνει και επιτείνεται με το νέο Ω.Π είναι η θεωρητικολογία... η συμμετοχή των Μαθηματικών στο Πρόγραμμα είναι 9,85%στη χώρα μας, ενώ στη Γαλλία 16,6%, στη Δ. Γερμανία 14,4% στην Ολλανδία 17,6%».*

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 897 Από τα ψηφίσματα της ΓΣ: *«Η Μασονία αποτελεί ως μυστική οργάνωση δημόσιο κίνδυνο": "να καταδικαστεί ο τεκτονισμός στην Πατρίδα μας ως: Επικίνδυνο τέρας, παρακοινωνικών, αντιθρησκευτικών, αντεθνικών καί ανελεύθερων λειτουργιών του στο κορμό και τη ζωή του Έθνους... η μασονία θητεύει στις μυστικές εσωτερικές σκοπιμότητες ξένων και επικίνδυνων κέντρων αποφάσεων.. Θεωρεί ασυμβίβαστο το λειτούργημα του Δ.Υ. και τη κατοχή θέσης σε δημόσια υπηρεσία με εκείνη του μέλους οποιασδήποτε μασονικής στοάς... Η απόφαση να σταλεί στη Βουλή των Ελλήνων για τη ψήφιση νόμου, που θα απαγορεύει την ύπαρξη... οργανώσεων όπως η μασονία.».* [Έχει προηγηθεί επερώτηση βουλευτών του ΠΑΣΟΚ τον Ιούνιο με θέμα τη Μασονία].

«Δ.Β.» 897 Ανακοίνωση: *«Άσκοπη δαπάνη και ασύστολη σπατάλη του δημοσίου χρήματος η ίδρυση 60 νέων θέσεων ΕπιΘ)τών... για την ικανοποίηση και μόνο προσωπικών φιλοδοξιών και κομματικών συμφερόντων της Κυβέρνησης.».*

«Δ.Β.» 897: *«Στέρηση των αποδοχών για ένα μήνα επέβαλε ο Υφ. Παιδείας... στο Προεδρείο του Συλλόγου Αμαλιάδας θέλοντας να "ικανοποιήσει" τους "αγαναχτισμένους" (;) Χριστιανούς" της περιοχής του και να "καθησυχάσει" την γεύτικη λαϊκή αντίδραση εναντίον των "θεομάχων αθέων" δασκάλων της Αμαλιάδας...»* Το ΔΣ είχε αντιδράσει σε εγκύκλιο του επιθ)τή που καλούσε τους δασκάλους να συνεργαστούν με τους εφημέριους και τους ιερογάλτες, ώστε τις απογευματινές ώρες να μάθουν τα παιδιά των σχολείων να απαγγέλλουν θρησκευτικούς ύμνους.

«Δ.Β.» 897: *«Η αναμόρφωση του Ωρολογίου Προγράμματος για την εφαρμογή της πενθήμερης εργασίας θεωρείται ευκαιριακή... Η μείωση των ωρών... έγινε σε όλα τα μαθήματα εκτός από τα Θρησκευτικά.».*

ΟΛΜΕ: 14,15/7 Με ανακοινώσεις του το ΔΣ καταδικάζει απόφαση του ΣτΕ με την οποία κρίνεται νόμιμη η δυνατότητα ίδρυσης διαφόρων τύπων ξένων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα.

21-25/7 Ζάγκρεμπ. 51ο Συνέδριο FIPESO με τη συμμετοχή αντιπροσώπου της ΟΛΜΕ. Στο περιθώριο του συνεδρίου συνάντηση με τη FIAT (Διεθνή Οργάνωση Εκπαιδευτικών) και συζήτηση για τα προβλήματα των παιδιών των μεταναστών. Από την εισήγηση της ΟΛΜΕ: *«Η ελλιπής... γλωσσική κατάρτιση συντελεί στη δημιουργία παιδιών που κινδυνεύουν σε κάθε τους βήμα να γίνουν θύματα των υποπροϊόντων του πολιτισμού. Η τόσο έντονα προπαγανδιζόμενη διγλωσσία είναι στην ουσία της μέθοδος που οδηγεί στην αγλωσσία.»*.

Από ανακοίνωση της ΟΛΜΕ όπου κρίνεται η αναμόρφωση του Ω.Π. και η προσαρμογή του σε συνθήκες πενθήμερης εργασίας: *«μοιραία και φέτος θα έχουμε περικοπές κεφαλαίων που δημιουργούν χάσματα στις παρεχόμενες γνώσεις. Τόσο στο Γυμνάσιο όσο και στο Λύκειο έγινε περικοπή ωρών σε όλα τα μαθήματα... εκτός από τα θρησκευτικά. Αυτή η εξαίρεση πραγματικά μας ξενίζει, τη στιγμή που άλλα μαθήματα περικόπτονται σε σημείο που σχεδόν αχρηστεύονται»*.

ΟΙΕΛΕ: 17/7 Με ανακοίνωσή της τάσσεται εναντίον της δημιουργία ξένων σχολείων Ελλάδα.

Αύγουστος

8-9/8 Εφ. *«Εξόρμηση»*. Λ. Τσίκας (μαθηματικός), "Η Παιδεία και ο εκπαιδευτικός λειτουργός στην Αλλαγή". Από το άρθρο: *«Στόχοι του νέου εκπαιδευτικού μας πρέπει να είναι: α) Ανάπτυξη και ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου εκπαιδευόμενου ανεξάρτητα από φύλο καταγωγή και προέλευση. β) Βίωση της δημοκρατικής διαδικασίας, δηλαδή της συζήτησης, της κριτικής στάσης απέναντι στα πράγματα, της συλλογικής προσπάθειας για την επίτευξη κοινά επεξεργασμένων στόχων. γ) Τη μόρφωση, το πλάτεμα της γνώσης, για να δημιουργηθούν ελεύθεροι και καλλιεργημένοι πολίτες που θα μπορούν να ενταχθούν ενεργά σε κάθε τομέα της παραγωγικής διαδικασίας. δ) Το ξεπέρασμα των διακρίσεων, που προκύπτουν από διάφορες στην κοινωνική προέλευση, στην τοπική καταγωγή, στα οικονομικά μέσα»*.

12-14/8 Συζήτηση στη Βουλή του σ.ν."Περί βαθμολογικών ρυθμίσεων των Δ.Υ".

ΔΟΕ: 10/8 Ανακοίνωση: "Μανία καταδιώξεως συνδικαλιστών έχει καταλάβει τον Υφ. Παιδείας": *«[Ο Υφ.] τους παρέπεμψε [τον Πρόεδρο και τη Γ.Γ του ΔΣ της Αμαλιάδας] στο Συμβούλιο του ΑΚΥΣΔΕ με πρόταση δυσμενούς μετάθεσης πράγμα πού έγινε με ομόφωνη (!!!) απόφαση, δηλαδή και με την προσθήκη της ψήφου του αιρετού του Κλάδου...»*.

«Δ.Β.» 899: *«Πάγια θέση της ΔΟΕ είναι η ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη των υπαλλήλων μέχρι τον καταληκτικό βαθμό... η αντιπολίτευση το χαρακτήρισε [το σ.ν. περί βαθμολογικών ρυθμίσεων των Δ. Υ.]προεκλογικό και έντονα ρουσφετολογικό»*.

ΟΛΜΕ: Μετά από σειρά ενεργειών και επισκέψεων του ΔΣ εν όψη της συζήτησης του σ.ν. "Περί βαθμολογικών.." ο υπουργός Κ. Στεφανόπουλος απορρίπτει όλες τις προτάσεις της ΟΛΜΕ.

28-31/8 Τρίπολη (Λιβύης) Η ΟΛΜΕ παίρνει μέρος στο Διεθνές Συνέδριο για την αλληλεγγύη στον Αραβικό λαό.

ΥΠΕΠΘ: 10/8 Γ/6027 "Σύσταση και κυκλοφορία εντύπων και βιβλίων στα σχολεία": *«οι Εκπ/κοί... μπορούν να συνιστούν στους μαθητές τους και ιδιαίτερα κατά την*

περίοδο των διακοπών την ανάγνωση βιβλίων, που έχουν εγκριθεί από την αρμόδια Υπηρεσία του [ΥΠΕΠΘ]. Η συνεχή ενημέρωση, τόσο για την Ελληνική όσο και για την ξένη βιβλιογραφία είναι καθήκον των εκπαιδευτικών... Πίνακας με τα βιβλία που έχουν κριθεί... κατάλληλα θα σας αποσταλεί...».

18/8 Γ/6121 "Ωρολόγιο πρόγραμμα σχολείων Μ.Ε".

18/8 Δ/24837 "Τροποποίηση Υπ. Αποφάσεως συστέγασης Σχολείων": *«[λόγω της εφαρμογής της πενθήμερης βδομάδας]η εναλλαγή σε πρωινές ή απογευματινές ώρες θα γίνεται εβδομάδα παρά εβδομάδα.».*

25/8 Γ/66116 "Αναλυτικό πρόγραμμα Γυμνασίου και Λυκείου".

Σεπτέμβριος

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 899. Κύριο άρθρο "Οι αγώνες μας δικαιώνονται! ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ". Με μικρή εισαγωγή αναδημοσιεύεται το τρίτο μέρος της Διακήρυξης του ΠΑΣΟΚ (Κεφ 88 μέχρι και 109). [Από την πρώτη σελίδα του ίδιου τεύχους]: *«Από τις ομάδες εργασίας ετοιμάζονται και τα υπόλοιπα νομοσχέδια που θα αλλάξουν πραγματικά το περιεχόμενο, τις αξίες και τις κατευθυντήριες γραμμές της εκπαίδευσης και των σπουδών.».*

4/9 "Μεγάλη συγκέντρωση της ΔΟΕ στην Αμαλιάδα" («Δ.Β.» 901): *«Το μήνυμα που βγήκε από τη συγκέντρωση αυτή ήταν ότι οι τιμωρίες δεν κάμπτουν το φρόνιμα, αλλά δυναμώνουν...».*

11/9 ΔΣ έξι συλλόγων του Πειραιά με κοινό ψήφισμα τάσσονται υπέρ του ιερέων Σταύρου Παπαχρίστου και Σταμάτη Χατζηκυριάκου και ζητούν να παύσει η δίωξη τους από τους Μητροπολίτες τους. Από το ψήφισμα: *«ΖΗΤΟΥΜΕ ΖΩΣΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ πρωτοπόρα στους αγώνες του Λαού... και την εξαφάνιση των σκοτεινών δυνάμεων που κατατρώνε τις σάρκες του Έθνους»* [προσωπικό αρχείο].

24/9 Προσφυγή της ΔΟΕ στο ΣτΕ (αρ. κατάθ. 4126) ώστε να ακυρωθούν οι τοποθετήσεις στις 60 θέσεις επιθ)τών.

ΟΛΜΕ: 10-12/9 Βηρυτός. Αντιπροσωπεία της ΟΛΜΕ στη διεθνή Συνδιάσκεψη Αλληλεγγύης στον Παλαιστινιακό και Λιβανέζικο Λαό. Από το «Π.Δ.» 540: *«Οι θέσεις της ΟΛΜΕ... με παράλληλη αναφορά στο δράμα του Κυπριακού λαού, είχαν χαρακτηριστική απήχηση... Η ελληνική αντιπροσωπεία συνάντησε, ύστερα από αίτησή της που κατ' εξαίρεση έγινε δεκτή, τον ηγέτη... Γιασέρ Αραφάτ... Η όλη παρουσία του έδωσε την ευκαιρία να δούμε στο πρόσωπό του τον απλό αγωνιστή αλλά παράλληλα τον υπέροχο ηγέτη, που δικαιολογημένα έχουν μυθοποιήσει οι Παλαιστίνιοι.».*

10/9 Με ανακοίνωσή της ζητά την εναρμόνιση του ωραρίου λειτουργίας των σχολείων "Στοιχειώδους και Μέσης".

11/9 Ανακοίνωση για ρουσφετολογικό όργιο παράνομων αποσπάσεων Δ)ντών και καθηγητών.

16/9 Αρχίζουν δίκες σχετικές με τις απολύσεις των πρόσθετων κατά τη διάρκεια της τελευταίας απεργίας.

«Π.Δ.» 539. Κύριο άρθρο [νέου ΔΣ]: *«Συνάδελφοι,... η συζητούμενη εκχώρηση σε ξένους φορείς... του δικαιώματος να ιδρύουν σχολεία... εγκυμονεί τεράστιους κινδύνους για μεγαλύτερη υποβάθμιση της εθνικής μας παιδείας... Η άρνηση της κυβέρνησης να διαμορφώσει ένα εκπαιδευτικό σύστημα ικανό να ανταποκριθεί στην... αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, την καθιστά υπόλογη στη συνείδηση του ελληνικού λαού... [και]Αποτελεί συνειδητή επιλογή, που απορρέει από την επίγνωσή της ότι το ανέβασμα του πνευματικού επιπέδου του λαού έρχεται σε αντίθεση με τα συμφέροντα, που η ίδια επιδιώκει».*

ΥΠΕΠΘ: 3/9 Π.Δ. 954 (ΦΕΚ 240Α'/3-9-81) "Περί των διδασκομένων μαθημάτων και του Αναλυτικού και Ωρολογίου Προγράμματος στα Δημοτικά Σχολεία" [Αντικατέστησε το άρθρο 4 του Π.Δ. 1034/77]

Οκτώβριος

6/10 Εφημερίδα *«Θεσσαλονίκη»*, "Ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε η Δεξιά για την Δημοτική Εκπαίδευση". Συνέντευξη του αντιπροέδρου της ΔΟΕ Θ. Αλεξανδρόπουλου στο Μ. Μπέκα, όπου παρατηρείται ότι το πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ αφομοιώνει το συνόλου των θεσμικών αιτημάτων των δασκάλων και ο Α. Παπανδρέου έχει ρητά δεσμευτεί, εντός Βουλής, για την ικανοποίησή τους. Ως κύρια θεσμικά αιτήματα των δασκάλων σημειώνονται α) ο εκδημοκρατισμός β) η ένταξη των Π.Α. στα Πανεπιστήμια γ) Η θεσμοθέτηση του Σ.Σ. δ) Η Α.Τ.Α. ε) Η ακώλυτη μισθολογική προαγωγή στ) η κατάργηση του 643/77 ζ) η αναδιοργάνωση του περιεχομένου της εκπαίδευσης έτσι ώστε *«να συλλαμβάνει τα προβλήματα του καιρού μας, χωρίς να κινδυνεύουμε να αλλοτριωθούμε από την ξένη κουλτούρα αλλά δεμένοι με την πολιτιστική μας παράδοση κοντά τις ρίζες μας να βαδίσουμε ίσοι προς ίσους ανάμεσα στους άλλους προοδευμένους λαούς»*. Η συνέντευξη καταλήγει: *«Βέβαια όλα τα παραπάνω θεσμικά αιτήματα ίσως δεν βρουν άμεση λύση. Είμαστε πρόθυμοι, όπως τόσες άλλες φορές κάναμε, να δώσουμε μια περίοδο «χάριτος" αν και είμαστε βέβαιοι ότι δεν θα χρειασθεί»*.

18/10 Εκλογές: ΠΑΣΟΚ 48,06% (172), ΝΔ 35,86% (115), ΚΚΕ 10,93 (13). Το ΚΚΕεσ. αποτυγχάνει να εκλέξει Βουλευτή.

Ευρωεκλογές: ΠΑΣΟΚ 40,125 (10), ΝΔ 31,34%(8), ΚΚΕ 12,84% (3), ΚΚΕεσ. 5,29 (1), ΚΟΔΗΣΟ 4,25% (1), ΚΠ 1,95% (1).

21/10 Υπουργός Παιδείας: Βερυβάκης Ελ.Υφυπουργοί: Λιάνης Γ. (Α), Μώραλης Π. (Γ.Ε).

31/10 Εφ. *«Εξόρμηση»*. Από την απάντηση του Υπ. Παιδείας σε ανακοίνωση της Ν.Δ., που σχολίαζε αρνητικά την απόφαση του ΠΑΣΟΚ να καταργήσει τις εισαγωγικές εξετάσεις στο Λύκειο: *«Η εκπαιδευτική πολιτική, που φιλοδοξούμε να ακολουθήσουμε δεν κάνει επιλογή ανάμεσα στα παιδιά και σ' αυτό διαφέρουμε από τη Ν.Δ»*.

ΔΟΕ: Από τη διακήρυξη της ΔΟΕ για τις εκλογές («Δ.Β.» 903): *«Ο Ελληνικός λαός στις 18 Οκτώβρη με τη δημοκρατική του ψήφο γκρέμισε ένα σάπιο καθεστώς... συντήρησης... οπισθοδρόμησης... συναλλαγής και... ρουσφετιού... γύρισε νέα σελίδα στην ιστορία του Έθνους και έδωσε το σάλπισμα να δικαιωθούν οι αγώνες και οι θυσίες τόσων και τόσων γενεών... Το πανελλήνιο κι ανάμεσά του 40.000 Δάσκαλοι και Νηπιαγωγοί με επικεφαλής τη Διοίκηση της ΔΟΕ, εύχονται στην Κυβέρνηση της "ΑΛΛΑΓΗΣ" κάθε ΕΠΙΤΥΧΙΑ... Δηλώνουν απερίφραστα την ολόπλευρη συμπαράστασή τους και υπόσχονται ότι είναι έτοιμοι να αναλάβουν... κάθε ευθύνη, υπηρεσία και προσφορά για την πραγμάτωση των Πόθων του Ελληνικού Λαού και την ανόρθωση της Λαϊκής μας Παιδείας.»*

24/10 Συνάντηση με τη νέα ηγεσία του Υπ. Παιδείας και υποβολή των πρώτων αιτημάτων επείγοντος χαρακτήρα: *«1) Οι αποσπασμένοι στο ΥΠΕΠΘ να επιστρέψουν στις οργανικές τους θέσεις ... 2) Να ανακληθούν οι ποινές πού έχουν επιβληθεί για συνδικαλιστικούς λόγους 3) Επόπτες και Επιθ(τές Δ.Ε... Να απαγορευτεί άμεσα με τηλεγραφική εντολή η άσκηση οιασδήποτε εποπτείας στο διδακτικό προσωπικό... και να εκτελούν μόνο τα απλά διοικητικά τους καθήκοντα...»*.

30/10 Ο μορφωτικός ακόλουθος της Συριακής Πρεσβείας στη ΔΟΕ.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 540. Κύριο άρθρο "Πολιτικά δικαιώματα και Δ.Υ.": *«Η μονοπώληση της δημόσιας ζωής από ορισμένες κατηγορίες πτυχιούχων που ασκούν ελεύθερα επαγγέλματα και η παράλληλη αδρανοποίηση των Δ.Υ., μπορούμε να πούμε πως είναι ο βασικότερος λόγος της πολιτικής μας κακοδαιμονίας... Αντίθετα η πολιτική απελευθέρωση της δύναμης των Δ.Υ. θα δώσει νέο αίμα στην πολιτική ζωή της χώρας... Η νέα κυβέρνηση... έχει χρέος να προχωρήσει σ' αυτή τη θεσμική αλλαγή [της αναγνώρισης πλήρων πολιτικών Δικαιωμάτων στους Δ.Υ.]».*

4/10 Οργανωτική Α' (μετονομασία της Α' Έκτακτης ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ). Σκοπός της η εξειδίκευση του προγράμματος δράσης της Ομοσπονδίας. Από την ιεράρχηση στόχων της Οργανωτικής Α': *«4ος στόχος Πανεκπαιδευτικός φορέας... βλέπουμε να συμμετάσχουν όσοι έχουν κύριο έργο τους την εκπαίδευση (από το νηπιαγωγείο μέχρι τους καθηγητές των ΑΕΙ).».*

8-13/10 Η Δέσποινα Σαλτουρίδου, μέλος του ΔΣ, στο Παγκόσμιο Συνέδριο Γυναικών στην Πράγα.

«Π.Δ.» 541. Κύριο άρθρο "Το εκλογικό αποτέλεσμα αφετηρία σημαντικών εξελίξεων": *«Ο τρόπος με τον οποίο έγινε δεκτό το εκλογικό αποτέλεσμα δείχνει ότι δεν πρόκειται απλώς για επιτυχία ενός κόμματος, αλλά για νίκη της Δημοκρατίας... γίνεται εύκολα κατανοητό, πόσος χρόνος και πόσος μόχθος θα χρειαοθεί για την οικοδόμηση μιας σωστής και δημοκρατικής παιδείας... Η ουσιαστική μεταρρύθμιση δεν είναι απλό θέμα διοικητικής και νομοθετικής επεξεργασίας, αλλά είναι πρώτα απ' όλα θέμα κοινωνιολογικής και γενικά επιστημονικής μελέτης... Η υλοποίηση ενός προγράμματος εκπαιδευτικής αναγέννησης απαιτεί την κυβερνητική διάθεση και προσπάθεια, αλλά χρειάζεται επιπλέον και τη δική μας ενεργή συμμετοχή.».*

ΟΙΕΛΕ: "Ι.Ε." 149. Κύριο άρθρο "Από πού ήρθαμε; πού είμαστε πού πάμε:": *«...Γι' αυτό δε θ' αρκεστούμε στις εξαγγελίες στις υποσχέσεις... θα κατατοπίσουμε και θα ζητήσουμε να υλοποιηθούν πρώτα απ' όλα αυτά που έχουν υηφίσει οι ΓΣ... κι ύστερα θα πούμε και την ταπεινή, την προσωπική μας γνώμη. Και φυσικά θα υηφίσουμε με πλήρη επίγνωση ότι είμαστε εργαζόμενοι, ότι δεν έχουμε μαζοχιστικές τάσεις ν' αρεσκόμαστε στην καταπίεση και την εκμετάλλευση, ότι δεν επαναπαυόμαστε στην υήφο μας, ότι οι αυριανοί κυβερνήτες θα μας βρουν αύριο στη στροφή στο πεζοδρόμιο αλλά και στη μέση του δρόμου, έτοιμους να στηρίζουμε... ό,τι προάγει την κοινωνική δικαιοσύνη και την εθνική αξιοπρέπεια, έτοιμους όμως και ν' αποκαλύγουμε ό,τι βιάζει τη λαϊκή θέληση...».*

«Ι.Ε.» 149. Υπόμνημα της ΟΙΕΛΕ με τα αιτήματα του κλάδου προς τα κόμματα: *«2 α)Γενικές αρχές για τα εκπαιδευτικά ζητήματα... Στην ουσία η εκπαιδευτική διαδικασία έχει ήδη καταργηθεί, τα φροντιστήρια τείνουν να αντικαταστήσουν τα σχολεία, η δωρεάν παιδεία που επιτάσσει το σύνταγμα έχει αναιρεθεί... Για την επιτυχία... της επιβαλλόμενης εκπαιδευτικής επανάστασης... χρειάζονται... δύο παράγοντες: Πλατιά και ουσιαστική συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής και στην πραγμάτωσή της, παρεμβολή πειραματικών σταδίων ανάμεσα στην εκπόνηση των μέτρων και την οριστική- για ένα διάστημα πάντα- καθιέρωσή τους...».*

ΥΠΕΠΘ: 7/10 Φ.62./4849/Γ 7522 "Αθλητική στολή Μαθητών Μ.Ε.": *«...σας υπενθυμίζουμε την αριθμ. 160158/12-11-61..Επίσης την αριθμ. 147364/10-11-72 εγκύκλιο... [όπου] επαναλαμβάνεται και πάλι ο τύπος και το ομοιόμορφο μπλε χρώμα της αθλητικής στολής, για το μάθημα της Φ. Αγωγής... να ενημερώνετε τους γονείς... για να μην αναγκάζονται να υποβάλλονται σε περιττά έξοδα, για την αντικατάστασή της, λόγω μη πληροφορήσεώς τους.».*

12/10 Γ/7762 "Διδασκαλία μαθήματος Πολιτικής Άμυνας στη Β' τάξη των Γυμνασίων": *«Σχετικά με την διδασκαλία του Εγχειριδίου της Πολιτικής άμυνας... Θα διατεθούν δύο τουλάχιστον διδακτικές ώρες κατά το μήνα Ιανουάριο μέσα στο πλαίσια του ωρολογίου προγράμματος των Πολιτιστικών Εκδηλώσεων».*

13/10 200.21/2/Γ/7660"Φοίτηση μαθητών στα κατηχητικά σχολεία": *«[Οι εκπ/κοί]να συνιστούν στους μαθητές την παρακολούθηση... των Κατηχητικών Σχολείων, καθώς και κάθε νεανικής εκδηλώσεως των Ιερών Μητροπόλεων...».*

Νοέμβριος

27/11 Ο Υπ. Παιδείας Λ. Βερυβάκης αποφασίζει τη σύσταση επιτροπής για τη μελέτη της εφαρμογής του μονοτονικού.

28/11 Συνάντηση Οργανώσεων, που αποχώρησαν από την ΑΔΕΔΥ, στα γραφεία της ΔΟΕ με σκοπό το συντονισμό δράσης. Παρά τις δυσκολίες τείνουν να καταλήξουν σε αιτήματα γενικής αποδοχής.

ΔΟΕ: Το «Δ.Β.» 903 κυκλοφορεί κάνοντας χρήση και έντονου πράσινου χρώματος. Κύριο άρθρο: «Και τώρα... Εμπρός για την ανόρθωση της Λαϊκής μας Παιδείας»: *«η 18η Οκτωβρίου γύρισε νέα σελίδα στην ιστορία του Έθνους και έδωσε το σάλπισμα να δικαιωθούν οι αγώνες και οι θυσίες τόσων και τόσων γενεών. Της γενιάς της αντιδικτατορικής πάλης, της γενιάς του πολυτεχνείου... Επειδή οι Δ/λοι και οι Ν/γοί έχουν την πιο μεγάλη μερίδα ευθύνης στο βάθρο αυτό [της "Αλλαγής" που είναι η Λαϊκή Παιδεία] δηλώνουν απερίφραστα την ολόπλευρη συμπαράστασή τους προς την κυβέρνηση της Αλλαγής...».*

«Δ.Β.» 904. Κύριο άρθρο "Άμεσα μέτρα εξάγγειλε η κυβέρνηση- Τι είπε ο Πρωθυπουργός για τον συνδικαλισμό": *«Θα αναπτυχθεί μαζικό, ταξικό, αλλά ακηδεμόνευτο σ.κ. και θα αντιμετωπισθεί ο οργανωτικός κατακερματισμός».*

«Δ.Β.» 904: *«Με απόφαση του ΥΠΕΠΘ καταβάλλονται οι αποδοχές στο προσωπικό ασφαλείας... Θα θυμούνται ασφαλώς οι σ/φοι τους αγώνες μας στο θέμα αυτό... Σήμερα ο αγώνας δικαιώθηκε!».*

«Δ.Β.» 904β'. Πρώτο συνολικά έγχρωμο φύλλο του "Δ.Β" (αποκλειστική χρήση του πράσινου χρώματος).

5/11 Με έγγραφό του το ΔΣ θέτει υπόψη του ΥΠΕΠΘ κατάλογο με τα ονόματα 24 επιθ)τών που έχουν υποβιβαστεί στη θέση του Δ)ντή και ζητά να διερευνήσει το Υπουργείο που υπηρετούν, γιατί υπήρχαν πληροφορίες ότι μισθοδοτούνται χωρίς να προσφέρουν έργο.

11/11 Αθώωση των μελών του ΔΣ της Αμαλιάδας.

19/11 Αποχώρηση της ΔΟΕ από την ΑΔΕΔΥ.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 542 (Πρώτο με εξώφυλλο). "Κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων στα Λύκεια": *«[Αυτή] και οι άλλες αλλαγές που συζητιούνται ή σχεδιάζονται, φανερώνουν, βέβαια, τουλάχιστον, την πρόθεση για αλλαγή στην εκπαιδευτική μας πολιτική... Και επειδή είναι γεγονός, πως όλοι οι παράγοντες της συντήρησης και της αντίδρασης θα θελήσουν, φανερά ή κρυφά, να ναρκοθετήσουν την ικανοποίηση του πανελλήνιου αιτήματος για εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης, σε μας και σε όλους τους εκπαιδευτικούς φορείς πέφτει το τεράστιο βάρος της στήριξης όλων εκείνων των θετικών πρωτοβουλιών, όπως η κατάργηση των εξετάσεων, που στοχεύουν προς αυτή την κατεύθυνση.».*

5-8/11 Αγγλία. Συνέδριο WCOTP με τη συμμετοχή της ΟΛΜΕ ασχολείται με θέματα τεχνολογίας, δαπανών και περιορισμού των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών.

14/11 Χαιρετίζεται η απόφαση του ΥΠΕΠΘ να καθιερώσει τη 17η Νοεμβρίου ως σχολική γιορτή.

19/11 Αποχώρηση της ΟΛΜΕ από την ΑΔΕΔΥ.

26/11 Συνάντηση με Α. Κουτσόγιωργα (Υπ. Προεδρίας) σχετική με τον *«εκδημοκρατισμό»* του Κώδικα Δ.Υ. Διαβεβαίωση ότι τα αιτήματά τους θα ικανοποιηθούν.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 150. Χρονογράφημα της Μ. Παπαπουτσοπούλου, "Α' δίμηνο: βαθμός αλλαγή": *«Ο Ι.Ε. γήφισε αλλαγή, έγινε αντιπρόσωπος, προπαγανδιστής, υποψήφιος της αλλαγής. Το βράδυ των εκλογών με κάποια σημαία και το σύνθημα "Έξω οι Αμερικάνοι" ένιωθες τη δύναμη του λαού... Με τον υπάλληλο, τον εργάτη, το νέο και το διανοούμενο στο δρόμο. Φρουρός και σύμβουλος της αλλαγής που είναι και δική-σου υπόθεση. Στα υπουργεία συναντάς τώρα παλιούς συναγωνιστές απ' τον αντιδιχτατορικό αγώνα, το συνδικαλισμό, το κίνημα των γυναικών. Θυμάσαι που περίμενες μαζί τους έξω απ' τα γραφεία των μανδαρίνων να διαπραγματευτείς... Απαιτείς. Να ακούγεσαι, να συνεργάζεσαι να καθορίζεις στην παιδεία... τις τύχες μας Και νιώθεις ακόμα πο φορτική την πίεση των μηχανισμών που πρέπει να ξεφορτωθούμε...».*

«Ι.Ε.» 150. Αναδημοσιεύει την πρώτη εγκύκλιο του Π. Μώραλη για την Ιδ. Εκπαίδευση (Δ/3839/20-11-81) θεωρώντας ότι *«λύνει πλήθος εκκρεμότητες»*.

ΥΠΕΠΘ: 9/11 "Εγγραφή μαθητών Στην Α' τάξη Λυκείου χωρίς εισιτήριες εξετάσεις, που είναι κάτοχοι απολυτηρίου Γυμνασίου": *«...με πράξη Νομοθετικού περιεχομένου επιτρέπεται κατά το τρέχον σχ. έτος η εγγραφή στην Α' Λυκείου χωρίς εισιτήριες εξετάσεις... από σήμερα και μέχρι τέλους Νοεμβρίου...»*.

17/11 Δ.34567 "Λειτουργία ΣΕΛΜΕ κατά το 1982/83": *«Ορίζουμε όπως λειτουργήσουν... των Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ηρακλείου Καβάλας, Λαρίσης... Ο αριθμός των καθηγητών, που μετά από επιλογή θα κληθούν [είναι]: 571....»*.

17/11 Γ/10438 "Λειτουργία ΣΕΛΔΕ": *«[Θα] λειτουργήσουν... στην Αθήνα, Αλεξανδρούπολη, Ηράκλειο, Θεσ/νίκη, Ιωάννινα, Λάρισα, Τρίπολη... [340 δάσκαλοι και 50 νηπιαγωγοί αποκλειστικά Αθήνα- Θεσσαλονίκη]»*.

20/11 Δ/38639 Προς τους ΓΕΜΕ και επιθεωρητές Δ.Ε. [αφορά την Ιδ. Εκπαίδευση]"Πιστή εφαρμογή κείμενης νομοθεσίας": *«...σας καθιστούμε προσωπικά υπεύθυνους για την πιστή εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας. Γι' αυτό σας παρακαλούμε να εντείνετε τον έλεγχο στα ιδιωτικά σχολεία της περιφέρειάς σας... Επειδή ακόμη ορισμένες φορές έχει συμβεί ιδιοκτήτες να αρνούνται να εφαρμόσουν εγκυκλίους του ΥΠΕΠΘ, παρακαλούμε στην περίπτωση αυτή να επιβάλετε τις από το άρθρο 42 του Ν. 882/77 προβλεπόμενες ποινές...".*

26/11 Δ/39362 Τηλεγραφική εντολή του Υφ. Π. Μώραλη σχετική με τη ματαίωση του διαγωνισμού των επιθ)τών.

Δεκέμβριος

4/12 Οργανώσεις δ.υ. (23 εκτός ΑΔΕΔΥ) καλούν την κυβέρνηση να δημιουργήσει επιτροπή μελέτης του ενιαίου μισθολογίου. Μέχρι τελικής ρύθμισης όλες οι παροχές προς τους δ.υ. να είναι ανάλογες με αυτές των στρατιωτικών.

30/12 Διορίζεται διοίκηση στη ΓΣΕΕ που αποτελείται από 27 συνδικαλιστές της ΠΑΣΚΕ, 4 ΕΣΑΚ-Σ, 3 ΑΕΜ, 2 του χώρου της Ν.Δ., 4 της έκπτωτης διοίκησης, 3 χουντικούς, 2 ανεξάρτητους της αριστεράς [πηγή: Κουκουλές Γ., Τζαννετάκος Β., Το συνδικαλιστικό κίνημα 1981-1986, Οδυσσέας 1986, 92].

ΔΟΕ: 4/12 "Αποχωρούν 60 Επιθεωρητές από την Ένωση Επιθ)τών («Δ.Β.» 905) ": *«Με τη δήλωση [τους] γίνεται αναλυτική επισήμανση των αδυναμιών και των τρωτών της*

σημερινής δομής του αναχρονιστικού θεσμού του επιθ)τή... και υπόσχονται να βοηθήσουν στην καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου...».

«Δ.Β.» 905. Κύριο άρθρο "Εθνική πολιτική, Εθνικό συμφέρον, Εθνική αξιοπρέπεια": *«[Σήμερα]... παντού κυριαρχεί η Εθνική πολιτική. Το αλάθητο ένστικτο του Λαού μας διαπιστώνει ότι γνώμονας των χειρισμών της Κυβέρνησης στη διαμόρφωση της εθνικής πολιτικής είναι μόνο το Εθνικό συμφέρον...».*

4, 11/12 Από ραδιοφωνική εκπομπή για τα διδακτικά βιβλία («Δ.Β.» 905): *«2. Παιδαγωγική αρχή είναι να υπάρχουν περισσότερα από ένα διδακτικά βιβλία για το κάθε είδος γνώσεων, αν όχι για όλα τά μαθήματα, για τα Αναγνωστικά οπωσδήποτε».* Η άποψη δεν αποτέλεσε και επίσημη θέση της ΔΟΕ.

«Δ.Β.» 905 "Το συνδικαλιστικό έντυπο εκφραστής των εργαζομένων": *«Το συνδικαλιστικό έντυπο μπορεί να βοηθήσει αποτελεσματικά το κίνημα των εργαζομένων για την κατοχύρωση και την εδραίωση της Αλλαγής. Αυτό τόνισε μεταξύ άλλων ο υφ/γός Τύπου κ. Δ. Μαρούδας σε ερώτημα πού του θέσαμε σχετικά με το ρόλο του συνδικαλιστικού εντύπου στη διαμόρφωση της αλλαγής».*

«Δ.Β.» 905 "Συμμετοχή σε επιτροπές": *«Στις επιτροπές... κλήθηκαν να λάβουν μέρος εκπρόσωποι της ΔΟΕ... Με τον τρόπο αυτό γίνεται πραγματικότητα η επαγγελία της Κυβέρνησης για την ουσιαστική συμμετοχή των εργαζομένων. Μέχρι τώρα συγκροτήθηκαν οι εξής επιτροπές: α)...για την καθιέρωση του μονοτονικού... 2)νέου διατάγματος για τις μεταθέσεις... 3)Σχολικών θεαμάτων δ)Λαϊκής επιμόρφωσης... Σημειώνεται ότι τα μέλη των επιτροπών δε θα λάβουν καμιά αμοιβή.».*

«Δ.Β.» 906. Κύριο άρθρο "Φιλολαϊκή η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης": *«Βασικά συστατικά στοιχεία των μέτρων που εξαγγέλθηκαν ήταν η καθολικότητα, η κοινωνική αντίληψη, και η δικαιοσύνη... Προτιμήθηκαν με ιδιαίτερη μέριμνα οι χαμηλόμισθοι... Ο όρος ανεκτό όριο διαβίωσης... για πρώτη φορά ειπώθηκε... η κυβέρνηση της Αλλαγής κάλυψε και ενίσχυσε οικονομικά τον μη προνομιούχο Έλληνα...».*

ΟΛΜΕ: 1/12 Συνάντηση με υφ/γό Π. Μώραλη. Συζητιούνται: α) τα πρόχειρα διαγωνίσματα, β)η κατάργηση του ΔΜΕ, γ)ο περιορισμός των επιθεωρήσεων, δ)η μείωση του ωραρίου και ε) η ανάκληση της εγκυκλίου *"Σχολείο και πολιτική"*.

2/12 Διαμαρτυρία για χαριστική παροχή στεγαστικού επιδόματος σε στρατιωτικούς. Τη θεωρεί πρόκληση για τους καθηγητές.

«Π.Δ.» 543. Κύριο άρθρο "Οι προσδοκίες και οι ελπίδες ενός κλάδου": *«στάθηκε [η ΟΛΜΕ]με υπευθυνότητα απέναντι στα οικονομικά μέτρα που εξαγγέλθηκαν και τόνισε, χωρίς καμιά περιστροφή ή υπολογισμό, την κοινωνικότητά τους και τη φανερή προσπάθεια για προστασία της αγοραστική δύναμης... των εργαζομένων, όπως επίσης τη θετικότητα της καθιέρωσης του μέτρου της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής... οι εκπ/κοί δεν μπορεί, και δεν πρέπει, να αντιμετωπισθούν όπως πριν ή σαν πρόβλημα μορφωτικό, ηθικό ή οικονομικό, αλλά σαν ένα πρόβλημα επιβίωσης του έθνους... δεν πρέπει και δε συμφέρει, να τους απογοητεύσει η πολιτεία και να τους σβήσει τον ενθουσιασμό... γιατί ο εκπαιδευτικός είναι η δύναμη της αλλαγής.».*

«Π.Δ.» 543 "Καθήκοντα συλλόγου καθηγητών και Δ)ντών σχολείων Μ.Ε." (Προτάσεις προς το ΥΠΕΠΘ): *«Σύλλογος είναι το υπεύθυνο όργανο για τη λειτουργία του σχολείου σύμφωνα με τους νόμους... που διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πολιτική του κράτους... όταν συζητούνται θέματα που αφορούν πειθαρχικά παραπτώματα των μαθητών ή πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες, παρευρίσκεται και εκπρόσωπος του ΓΣ των Μαθητών Κοινοτήτων... Καθήκοντα Δ)ντή: Εκπροσωπεί το Σύλλογο των καθηγητών και το σχολείο σε όλες του τις σχέσεις... Ασκεί εποπτικό ρόλο στους διδάσκοντες... ώστε να τηρούν τους νόμους*

και τις διατάξεις που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου. Είναι υπεύθυνος για την πιστή εφαρμογή των αποφάσεων του συλλόγου των καθηγητών...».

ΥΠΕΠΘ: 10/12 Δ/40902 "Παραχώρηση σχολικών χώρων": *«είναι αυτονόητο πως οι σχολικοί χώροι πρέπει να είναι διαθέσιμοι για όλους τους φορείς του σχολείου... Η παραχώρηση γίνεται ύστερα από συνεννόηση του αντίστοιχου φορέα με τη διεύθυνση του σχολείου...».*

10/12 Γ/10834 "Εφαρμογή προγράμματος ενημερώσεως μαθητών Γυμνασίου περί επαγγελμάτων".

17/12 Γ/11124 "Προώθηση νέων μέτρων για τις Σχολές Εκπαίδευσης Διδακτικού Προσωπικού": *«θα στοχεύουν στην εξύγωση του επιπέδου των σπουδών... θα κατοχυρώνουν τις δημοκρατικές διαδικασίες και θα προάγουν τη συνεργασία ανάμεσα στους καθηγητές και τους σπουδαστές... Τα νέα προγράμματα θα είναι εφαρμόσιμα κατά τη μεταβατική περίοδο...».*

18/12 Γ/11125 "Συγκρότηση Επιτροπής ελέγχου θεαμάτων και Ψυχαγωγικών παραστάσεων": *«...που περιορίζονται για παρουσίαση σε μαθητές και σπουδαστές όλης της χώρας...».*

31/12 Η/14.973 "Ανάκληση εγκυκλίου Η/7356/23-2-81" [Σχολείο και Πολιτική].

1982

Ιανουάριος

15/1 Αναστέλλονται οι επιθεωρήσεις και η σύνταξη εκθέσεων.
14/1 Σύσκεψη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ- ΟΛΤΕΕ- με θέμα τη δημιουργία Πανεκπαιδευτικού φορέα.
17/1 Καθιερώνεται το μονοτονικό σύστημα.
18/1 Οργανώσεις δ.υ. καταγγέλλουν την ηγεσία της ΑΔΕΔΥ.
19/1 Κλιμάκιο ΔΟΕ- ΟΛΜΕ επισκέπτεται την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ. Ο Υπ. Παιδείας τους ανακοινώνει την χορήγηση επιδόματος εξωδιδακτικού έργου αναδρομικά από 1-1-82.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 907: "Το στεγαστικό πρόβλημα Δασκάλων-Νηπιαγωγών": *«...υπάρχει μια απαράδεκτη νοοτροπία... που κλείνει την πόρτα στον ανύπαντρο δάσκαλο, για την αποφυγή δήθεν γιθύρων στο χωρίο ή που την ανοίγει διάπλατα στο δάσκαλο τη δασκάλα και τη νηπιαγωγό για την ικανοποίηση μύχιων πόθων στενά συνδεδεμένων με την αποκατάσταση μελών των οικογενειών τους... τώρα το πρόβλημα [της στέγης των δασκάλων]μπαίνει σε νέες... βάσεις... Πρώτη μέριμνα... της Κυβέρνησης [θα πρέπει να]είναι... να οικοδομήσει ή να εγκαταστήσει έτοιμα-προκατασκευασμένα αξιόλογα σπίτια κατ αρχή στα χωριά που θα διατηρηθούν τα 1/θ και 2/θη... [να γίνει] ανάληψη όλων των κοινοχρήστων εξόδων... από την Πολιτεία... Σε δεύτερη φάση θα πρέπει να επιδιωχθεί η κατασκευή, στα αστικά κέντρα... πολυκατοικιών για [μετακινούμενους] Δ.Υ... Έχουμε ελπίδες και αναμένουμε.».*

«Δ.Β.» 907 "Να καταργηθεί το ΚΕΜΕ": *«Σύγχρονα η ΔΟΕ καταγγέλλει στον Ελληνικό Λαό και τους εκπαιδευτικούς του τα όργανα της Δεξιάς... που βάλθηκαν να περισώσουν και να διαιωνίσουν τους μηχανισμούς του μαρασμού... Οι καιροί επιτάσσουν... να γίνει σήμερα πραγματικότητα το σύγχρονο σχολείο... Αλλά για να καρποφορήσουν οι αλλαγές "πρέπει να το επιτρέψει" και το επιστημονικό διευθυντήριο πού ίδρυσε η Ν.Δ... για να μη σκοτωθεί το λουλούδι που λέγεται Ελληνόπουλο και μόρφωση... η ΔΟΕ ζητεί από την Κυβέρνηση της Αλλαγής να καταργήσει το "νεκρόφιλο" ΚΕΜΕ: Να κατεδαφίσει δηλαδή, το διευθυντήριο πού εξαπλώνει τη νεκρόφιλη ιδεολογία της Δεξιάς! Και να δημιουργήσει ένα καινούριο θεσμό σύμφωνα με τα οράματα του Λαού μας και των δημοκρατικών εκπαιδευτικών του.».*

«Δ.Β.» 908. Κύριο άρθρο: "Αναγνωρίζεται το έργο των εκπαιδευτικών: Επίδομα στους δασκάλους και στις νηπιαγωγούς. Χορηγούνται 2000 δρχ από 1-1-82 και 3000 από 1-6-82."

«Δ.Β.» 908: *«Επιθεωρήσεις τέλος... Ο Διδασκαλικός κόσμος δέχτηκε με ανακούφιση την απόφαση...».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 544. Κύριο άρθρο: "Μονοτονικό, σταθμός στα εκπαιδευτικά μας πράγματα": *«Για πολλές γενιές τα πραγματικά προβλήματα επικαλύπτονται πίσω από νεκρούς γλωσσικούς τύπος και σημεία, που δεν εκφράζουν τίποτα για τον Νεοέλληνα... Με την καθιέρωση του μονοτονικού συστήματος γίνεται σωστότερος προσδιορισμός του γνωστικού αντικειμένου και η γλώσσα δεν κινδυνεύει να γίνει αυτοσκοπός... Παρόλα αυτά και πάλι ακούστηκαν οι γνωστές υποκριτικές ανησυχίες. Κατάλοιπα ενός ξεπερασμένου κλασικισμού, δεμένα με αφελείς συναισθηματισμούς και ύποπτους εθνικισμούς, προσπαθούν μάταια να υποσκάψουν το μεγάλο βήμα στην ανόρθωση των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων.».*

«Π.Δ.» 544 "Ελληνοχριστιανικές *διδασκαλίες*": *«Τα σχολεία κατακλύζονται από περιοδικά και διακηρύξεις που προωδώντας αντιδραστικές και σκοταδιστικές ιδέες αποσκοπούν στην κοινωνική περιθωριοποίηση των νέων. Κάποιοι δεσποτάδες περιοδεύουν... τα σχολεία και διακόπτουν το μάθημα για να εκφωνήσουν λόγους... Νομίζουμε πώς επιβάλλεται η παρέμβαση του Υπ. Παιδείας για να προστατευθούν οι μαθητές απ' την επιρροή παρεκκλησιατικών οργανώσεων και για να περισωθεί σε τελευταία ανάλυση και το κύρος της εκκλησίας.».*

20/1 Το εξωδιδακτικό επίδομα των καθηγητών είναι 2500 από 1-1-82 και 3500 από 1-6-82.

ΟΙΕΛΕ: 4-6/1 11ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Αποφασίζεται η σύγκληση έκτακτου συνδικαλιστικού συνεδρίου για τα προβλήματα παιδείας.

«Ι.Ε.» 151 Σειρά ενυπόγραφων άρθρων για θέματα παιδείας, ως υλικό προβληματισμού για το επερχόμενο έκτακτο συνέδριο παιδείας

«Ι.Ε.» 151 Δ. Τσιαγκλής (αντιπρόεδρος ΟΙΕΛΕ), "Με αφορμή το επίδομα εξωσχολικής απασχόλησης των εκπαιδευτικών": *«Η πρόσφατη κυβερνητική εξαγγελία... ομολογώ πως με έκανε να μελαγχολήσω αθεράπευτα... Εφόσον η Κυβέρνηση κοστολογεί με ένα 50ρικο την καθημερινή απογευματινή απασχόλησή-μου... Περίμενα, να πω την αλήθεια, επίδομα στέγης... όπως κάποιοι άλλοι... Ανήκω στους Ι.Ε. που 'χουν ισοπεδώσει στην πράξη τις έννοιες Καθηγητής- Δασκαλος- Νηπιαγωγός κι έχουν σηκώσει γηλά μια μονάχα, την έννοια Δάσκαλος... Λοιπόν καθαρά το λέω μελαγχόλησα και για κείνο το 500 που δόθηκε επιπλέον στους καθηγητές... [Υπογραφή:] Ένας δασκαλάκος που απ' τα γίχουλα προτιμάει την αξιοπρέπεια.».*

«Ι.Ε.» Π. Βότση, "Το σύγχρονο σχολικό βιβλίο". Το άρθρο αποτελεί καταγραφή συνέντευξης που δόθηκε στο Β' πρόγραμμα της ΕΡΤ με θέμα τα βιβλία των φυσιογνωστικών μαθημάτων.

ΥΠΕΠΘ: 8/1 Δ/605 "Χρόνος απασχολήσεως των δασκάλων και νηπιαγωγών των Ιδ. Σχολείων". Τίθεται σε ισχύ το 25ωρο και για τους δασκάλους των Ιδ. Σχολείων.

12/1 Δ/1029 "Στέγαση και συστέγαση σχολείων Δημοτικής , Μέσης και ΤΕΕ": *«Συγκροτούμε επιτροπή... που αποτελείται από α)Τον Νομάρχη... Γενικούς επιθ)τές Μ.Ε και ΤΕΕ και τον επιθ)τή Α' της Δ.Ε [με έργο] την εξέταση των αναγκών στεγάσεως και συστεγάσεως των σχολείων... Σε περίπτωση συστεγάσεως πρέπει να λαμβάνονται υπόγη...».* Στην εγκύκλιο καθορίζονται ταυτόχρονα και επακριβώς όλες οι πιθανές λύσεις του προβλήματος της συστέγασης.

15/1 Φ.351.7/2/Δ/1550 "Αναστολή επιθεωρήσεως και αξιολογήσεως του διδακτικού έργου": *«Μετά το από 11-1-82 σήμα του Υπ. Προεδρίας... και μέχρι της αναμορφώσεως του θεσμού της επιθεωρήσεως... να αναστείλετε κάθε επιθεώρηση και σύνταξη υπηρεσιακών εκθέσεων...».*

25/1 Γ/11255 "Βελτίωση του αναγνωστικού επιπέδου των μαθητών της υποχρεωτικής Εκπαίδευσης": *«Με αφορμή τα όχι και τόσο ενθαρρυντικά αποτελέσματα μιας άτυπης έρευνας... να γίνει ιδιαίτερη σύσταση στους δασκάλους και καθηγητές... ώστε να επιμένουν περισσότερο και να αφιερώνουν μεγαλύτερο χρόνο για την άσκηση των μαθητών στην υποδειγματική ανάγνωση και απαγγελία νεοελληνικών κειμένων... Η άγογη ανάγνωση... είναι ο πιο φυσικός τρόπος μάθησης, πνευματικής επικοινωνίας και γυχικής καλλιέργειας...».*

Φεβρουάριος

12/2 Ανακοινώνεται η απόφαση του Υφ/γού Παιδείας Λιάνη να συγκροτήσει επιτροπή μελέτης του θέματος της ίδρυσης Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Τμημάτων.
22/2 Πρώτη συνεδρίαση της Επιτροπής.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 910. Κύριο άρθρο "Πανεπιστημιακές Παιδαγωγικές σχολές [ΑΠΣ]- Ομάδα εργασίας μελετά το νομοσχέδιο": *«Θα κατατεθεί στη Βουλή ταυτόχρονα με το νόμο πλαίσιο για τα ΑΕΙ [όπου και] θα ιδρύονται... ενταγμένες στα υπάρχοντα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσ/νίκης, Πατρών Ιωαννίνων, Κρήτης ...Η ανησυχία που εκδηλώθηκε σε ορισμένους σ/φους και συλλόγους σπουδαστών.. ότι τάχα υπάρχει "υπαναχώρηση"... είναι εντελώς αδικαιολόγητη. Η αποχή απ' τα μαθήματα τους που αποφάσισαν οι σπουδαστές ορισμένων Π.Α και Σ.Ν.. "εντάσσεται" μέσα σ' ένα σχέδιο κακής πληροφόρησης και παραπλάνησης σ/φων και σπουδαστών. Η άποψη ότι θα πρέπει με τον νόμο- πλαίσιο να καταργηθούν οι Π.Α/Σ.Ν. και να ιδρυθούν ΑΠΣ [Ανώτατες Παιδαγωγικές Σχολές]είναι αστήρικτη... γιατί ο νόμος δεν είναι ιδρυτικός αλλά... ρυθμίζει τη λειτουργία των ΑΕΙ.».*
«Δ.Β.» 910 "Γιορτή στη ΣΕΛΔΕ για τους Τρεις Ιεράρχες": *«Παραβρέθηκαν ο Υπ.[και] Υφ/γός Παιδείας... κλιμάκιο της ΔΟΕ... εκπρόσωπος του ΚΕΜΕ, καθηγητές της Σχολής... Κύριος ομιλητής της ημέρας ήταν ο θεολόγος-κοινωνιολόγος κ. Γ. Μουστάκης γνωστός για την ανανεωτική του πνοή σε ότι αφορά τα Εκκλησιαστικά μας πράγματα...».*
«Δ.Β.» 910 Από καταχωρημένη διαφήμιση: *«Αλλαγή και στο Σχολείο σας! Εφοδιάστε το με: Κινηματογραφική Μηχανή. Ομιλούσα...».*

ΟΛΜΕ: 6/2 Β' Οργανωτική. Παραβρίσκεται και χαιρετίζει ο Υπ. Παιδείας. Από το ψήφισμα της ΓΣ: *«Οι πρόεδροι των ΕΛΜΕ 1. Διαπιστώνουν ότι η νέα κυβέρνηση... έθεσε όλα τα προβλήματα της χώρας σε νέα βάση... 2. Εκφράζουν την ικανοποίηση για την πρόωθηση της συνεργασίας μεταξύ του συνδικαλιστικού τους φορέα και της Κυβέρνησης... 3. Αξιώνουν η πολιτική αυτή να συνεχιστεί με τόλμη, για τη ριζική αντιμετώπιση της κρίσης που επί χρόνια μαστίζει την εκπαίδευση και τους εκπαιδευτικούς...».*
«Π.Δ.» 545. Κύριο άρθρο: "Μετά την Οργανωτική ΙΙ.": *«η μορφή "διαμαρτυρίας", στην οποία μεθοδευμένα θέλησαν να παρασύρουν οι προηγούμενες Κυβερνήσεις το σ.κ.,. παύει να υφίσταται στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν. Ο διεκδικητικός χαρακτήρας του συνδικαλισμού μας... αποκτά το πραγματικό και ουσιαστικό του περιεχόμενο... μέσα από τις οικονομικές διεκδικήσεις [το σ.κ.] θα πρέπει πάντοτε να στοχεύει σε πολιτικές και θεσμικές κατακτήσεις...».*
19/2 Η ΟΛΜΕ παίρνει μέρος στην πορεία προς την Αμερικάνικη Πρεσβεία που οργανώνεται σε ένδειξη αλληλεγγύης προς το λαό του Σαλβαδόρ.
24/2 Ζητά συνάντηση με Δ)ντή ΟΣΚ για να αντιμετωπισθεί από κοινού το πρόβλημα της υλικοτεχνικής υποδομής.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 152. Κύριο άρθρο "Προς τους συναδέλφους": *«Είναι σ' όλους μας γνωστή η θέση...για την κατάργηση της Ιδ. Εκπαίδευσης... [που]επιδιώκει την εξασφάλιση για τους γόνους των πιο εύπορων κοινωνικών στρωμάτων "μορφωτικών προνομίων", που αργότερα φυσικά θα μετατραπούν σε πολιτικο-οικονομικά προνόμια. Αυτό ερμηνεύει και τη λυσσαλέα αντίσταση και πολεμική όλων των αντιδραστικών δυνάμεων απέναντι σε κάθε πρόταση ή διαδικασία που τείνει στη συρρίκνωση ή και την κατάργηση της... Η σημερινή κυβέρνηση είναι δεσμευμένη και προγραμματικά να προχωρήσει στην κατάργηση της Ιδ. Εκπαίδευσης... [και] να*

δημιουργήσει το κατάλληλο νομοθετικό και διοικητικό πλαίσιο.. [για] την ομαλή απορρόφηση διδασκόντων και διδασκομένων απ' τη Δημόσια εκπαίδευση. Εμείς δεν υπήρξαμε ποτέ ανυπόμονοι. Και δε θα γίνουμε τώρα... ζητάμε απ' την Κυβέρνηση: Να δημοσιοποιήσει (τούτη κιόλας τη σχολική χρονιά) τους Ι.Ε. που δουλεύουν στο Δημόσιο με σύμβαση Ιδ. Δικαίου... Να συστήσει άμεσα επιτροπή από παράγοντες του ΥΠΕΠΘ και εκπροσώπους της ΟΙΕΛΕ που θα συντάξει το νέο Νόμο για την Ιδ. εκπαίδευση... [που] θα ισχύσει από το Σεπτέμβρη του '82 και για όσο σύντομο σίγουρα- διάστημα θα υπάρξει Ιδ. εκπαίδευση...».

4/2 Με έγγραφό του ο ΣΙΕΛ καταγγέλλει στο ΥΠΕΠΘ 28 Ιδιωτικά που αρνούνται να εφαρμόσουν τελευταίες εγκυκλίους του.

ΥΠΕΠΘ: 9/2 Γ/785 "Εμφάνιση μαθητών και μαθητριών στο σχολείο": *«Η υποχρέωση των μαθητριών για ομοιόμορφη εμφάνιση μέσα στο σχολείο με την μπλε ποδιά ή οποιαδήποτε ομοιόμορφη στολή αποπνέει μια αντίληψη αυταρχική όσο και παρωχημένη ...Σύμφωνα λοιπόν με το πνεύμα αυτό... ορίζουμε την μπλε ποδιά, για τα παιδιά γυμνασίου και λυκείου ως μη υποχρεωτική, χωρίς να κάνουμε επιλογή ενδύματος...».*

9/2 200.24/1/Γ/795 "Τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων που ρυθμίζουν θέματα Μ.Γ.Ε": *«1. Ολιγόλεπτες γραπτές εξετάσεις στα Γυμνάσια διεξάγονται προαιρετικά χωρίς προσδιορισμό κατά την κρίση του Καθηγητή...».*

18/2 Φ. 900.43/7/Η/1461 "Συγκρότηση ομάδας εργασίας" [για τη μελέτη του θέματος της ίδρυσης Πανεπιστημιακών τμημάτων]: *«Συγκροτούμε ομάδα εργασίας από τους: 1) Γέρου Θ. 2) Παπαθωμόπουλο Ε. 3)Φράγκου Χρ. 4) Μαραγκουδάκη Γ. 5)Βιγκόπουλο Η. 6)Καφούση Ι. 7)Από τους εκπροσώπους της ΔΟΕ Γεωργιάδη Κ... και Δρούγκα Α... 8)Από εκπρόσωπο της ΟΛΜΕ Παπακώστα Γ. 9)Από τρεις εκπροσώπους της Ένωσης Σπουδαστών Π.Α.(...)Γ. Η παραπάνω εισήγηση πρέπει να υποβληθεί... μέχρι 20-3-82 Δ. -Υπεύθυνο για τη λειτουργία της... ορίζουμε τον κ. Θ. Γέρου...».*

24/2 Ν. 1232 "(ΦΕΚ 22 τΑ/25-2-82) "Επαναφορά σε ισχύ, τροποποίηση και συμπλήρωση των διατάξεων του Ν.Δ. 4352/1964 και άλλες διατάξεις". Ο νόμος προβλέπει την αυτοδίκαια απόλυση μετά την 35ετία, τη λήξη της θητείας των Υπηρεσιακών Συμβουλίων που διορίστηκαν μέχρι 21/10/81 και την απαγόρευση διορισμού, ως εκπαιδευτικού, πολίτη ο οποίος έχει συμπληρώσει το 50ο έτος της ηλικίας του.

Μάρτιος

18/3 Ιδρύεται ο "Ελληνικός Γλωσσικός Όμιλος". Στη διακήρυξή του, που υπογράφουν οι: Ο. Ελύτης, Γ. Μπαμπινιώτης, Γ. Ντεγιάννης, Α. Σκιαδάς, Γ. Χειμωνάς, Α. Νικολαΐδης και Ν. Χατζηκυριακός- Γκίκας σημειώνεται: *«...η γλώσσα μας υποφέρει από αυτόκλητους "εκλαϊκευτές" ή "εκσυγχρονιστές" ...[που] παραγνωρίζουν την διαχρονική της υπόσταση και σημασία... Επιθυμούμε να το διακηρύξουμε καθαρά: Για μας δεν υπάρχει το δίλημμα δημοτική- καθαρεύουσα, υπάρχει μια ενιαία ελληνική γλώσσα... το πιο πολύτιμο αγαθό του λαού μας, το πιο αξιόλογο προϊόν εξαγωγής του τόπου μας στο διεθνή χώρο.».*

Η Άννα Φραγκουδάκη με άρθρο της ("Σελδούκοι ροπαλοφόροι καραδοκούν", *Ο Πολίτης*, τ. 49 Μάρτιος 1982, 2-4) παρουσιάζει και σχολιάζει τη δημιουργία του Ομίλου θέτοντας τρία ερωτήματα: *«Το πρώτο είναι τούτο: γιατί άραγε ο Ελληνικός Γλωσσικός Όμιλος ιδρύθηκε το Μάρτιο του 1982 και όχι του 1976;... πώς οι εφτά ιδρυτές του γλωσσικού αυτού ομίλου εννοούν την παρακάτω φράση της διακήρυξης: η ενιαία ελληνική γλώσσα είναι "το πιο πολύτιμο αγαθό του λαού μας... Γιατί η γλώσσα αναφέρεται χωρίς εξαίρεση "η γλώσσα μας"; Σε πιο συλλογικό υποκείμενο ανήκει αυτό το "εμείς", συλλογικό υποκείμενο μάλιστα στο*

οποίο δεν περιέχονται οι "εκλαϊκευτές" και "εκσυγχρονιστές", δηλαδή οι δημοτικιστές;».

ΔΟΕ: 10-11/3 Διήμερο συνέδριο του Συλλόγου Μετεκπαιδευομένων του ΜΔΔΕ με θέμα την επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των δασκάλων.

«Δ.Β.» 912. Κύριο άρθρο: "Η κυβέρνηση της αλλαγής τίμησε το κλάδο μας": *«...συμπεριλαμβάνοντας για πρώτη φορά ανάμεσα στους νομάρχες της χώρας, ένα δάσκαλο και γνωστό συνδικαλιστή τον πρόεδρο της ΔΟΕ κ. Κυρ. Γεωργιάδη... Θα σταθούμε... στη σημασία αυτής της επιλογής και στον αντίκτυπο της κυβερνητικής αυτής ενέργειας μέσα στον τιμημένο, αλλά και παραγκωνισμένο, μέχρι χθες, κλάδο μας... Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΤΙΜΗΘΗΚΕ. Και σύντομα θα αποδείξει ότι ήταν άξιος αυτής της διακριτικής τιμής και εμπιστοσύνης, που τον περιέβαλε η Κυβέρνηση.».*

«Δ.Β.» 911 "Η 25η Μαρτίου": *«Ο ζυγός του Τούρκου δεν αποτινάχτηκε τελειωτικά, γιατί στη θέση του φρόντισαν να βάλουν άλλους σκληρότερους και βαρύτερους. Η εθνική ανεξαρτησία, η λαϊκή κυριαρχία και η κοινωνική του απελευθέρωση, έμειναν γράμμα κενό...».*

ΟΛΜΕ: 3/3 Η ΟΛΜΕ συγκροτεί επιτροπή τροποποίησης του 309/76 με βάση θέση της Οργανωτικής ΙΙ. Ταυτόχρονα ζητά κατάργηση των εράνων στα σχολεία.

10/3 Ζητείται η κατάργηση των Προτύπων και η αντικατάστασή τους από Πειραματικά Σχολεία.

16/3 Οικονομική ενίσχυση 100.000 δρχ της ΟΛΜΕ προς τους Τούρκους πολιτικούς πρόσφυγες που ζουν στο Λαύριο.

26/3 Ζητείται η απόσυρση του εγχειριδίου Πολιτικής Άμυνας που διδάσκεται στα Γυμνάσια.

«Π.Δ.» 546 σχόλιο: "*Οι αγώνες* των μαθητών": *«Οι καταλήγεις, οι βανδαλισμοί και γενικά η αδικαιολόγητη αναταραχή στους σχολικού χώρους αποτελούν ένα φαινόμενο που σίγουρα συμβάλει στην απομαζικοποίηση... και αποπροσανατολισμό του μαθητικού κινήματος... δεν είναι παρά μεθοδεύσεις εκείνων που νοσταλγούν την αποσταθεροποίηση και το πισωγύρισμα, για να επιβάλλουν τα σχέδιά τους... Παρόλες τις δυσκολίες και τα προβλήματα δεν μπορούμε παρά να εκφράσουμε την εμπιστοσύνη μας στους νέους μας...».*

ΟΙΕΛΕ: 12-14/3 Έκτακτο (12ο) Συνέδριο με θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής και συνδικαλιστικού κινήματος. Το συνέδριο αυτό, που παίρνει αποφάσεις για δυναμική διεκδίκηση των αιτημάτων Ι.Ε. σε περίπτωση που αυτά δεν επιλυθούν, αποτελεί, στο επίπεδο των Συνδικαλιστικών Συνεδρίων των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών της περίοδο '74- '89, τη σημαντικότερη κατάθεση εκπαιδευτικού ιδεολογικού λόγου με αξιώσεις ενιαίας και συνεκτικής πρότασης. Κατατέθηκαν τέσσερις εισηγήσεις, για τη Φιλοσοφία της εκπαίδευσης, τα μη Αναλυτικά Προγράμματα, τα βιβλία και το εξεταστικό και εγκρίθηκαν μετά από μικρές τροποποιήσεις κατά πλειοψηφία. Σχετικά με την υποχρεωτική εκπαίδευση στην τελική πρόταση προβλέπεται διάρκεια 13 ετών ως εξής: Δύο χρόνια Νηπιαγωγείο και έντεκα χρόνια γενικής εκπαίδευσης με ενιαία προγράμματα χωρίς επαγγελματική εξειδίκευση (έξι χρόνια δημοτικό σχολείο, τρία Γυμνάσιο και δύο Λύκειο).

«Ι.Ε.» 153 Από τις αποφάσεις για τα εκπαιδευτικά: *«1. Η κρίση που σοβεί στην ελληνική εκπαίδευση δεν είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί με μια οποιαδήποτε παραλλαγή του υπάρχοντος συστήματος. Χρειάζεται ριζική αναθεώρηση της φιλοσοφίας της εκπαίδευσης και, φυσικά, των δομών, μέσα στις οποίες η φιλοσοφία αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί. 2 .Η εκπαίδευση δεν είναι δεσμός ανεξάρτητος από τους*

όρους παραγωγής και κατανομής της εργασίας, αλλά ούτε και απλό απείκασμα των κοινωνικών σχέσεων. Υπάρχουν παράγοντες, όπως οι δάσκαλοι και οι μαθητές, που, αν λειτουργήσουν επαναστατικά, είναι δυνατό να μετατρέψουν την εκπαίδευση από αναπαραγωγικό σε μετασχηματιστικό μηχανισμό. 3. Ο σκοπός του αστικού σχολείου είναι: Α) Να ασκήσει την εκάστοτε επερχόμενη γενιά να αποδέχεται την ισχύουσα τάξη πραγμάτων β) Να αναπαράγει τους κοινωνικούς ρόλους προσαρμόζοντας τους στις οικονομικές ανάγκες κάθε φάσης του συστήματος παραγωγής. Για να επιτύχει τους σκοπούς αυτούς το αστικό σχολείο στις μέρες μας ανοίγει τις πόρτες του στα παιδιά όλων των κοινωνικών στρωμάτων. Το άνοιγμα όμως αυτό δεν αντιστοιχεί με την πραγματική ισότητα ευκαιριών, επειδή τα παιδιά των προνομιούχων κοινωνικών στρωμάτων φτάνουν στο σχολείο με περισσότερα εφόδια... 6. Το ελληνικό σχολείο έχει ήδη τα χαρακτηριστικά της τεχνοκρατικής ιδεολογίας. Αντί για [αυτό]... εμείς προτείνουμε το ανθρωπιστικό, που σχεδιάζεται και αδιάκοπα μεταβάλλεται από το λαό και έχει σκοπό να συνδυάσει τις προσωπικές ανάγκες με το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου, χωρίς να υποτάσσει τις πρώτες στο δεύτερο.».

ΥΠΕΠΘ: 11/3 Υπ. Απόφαση 24976/736 (ΦΕΚ 124/τ.Β'/23/3) "Χορήγηση μηνιαίου επιδόματος εις το διδακτικό προσωπικό της Γ.Ε.". Το επίδομα διαφοροποιείται μεταξύ καθηγητών (2500 δρχ.) και δασκάλων (2000 δρχ.).

23/3 Φ.900.2/4.2290 "Χρησιμοποίησης της νεοελληνικής γλώσσας στα κείμενα των δημοσίων εγγράφων" [κοινοποίηση απόφασης του Υπ. Προεδρίας]: *«σε πολλές περιπτώσεις οι υπηρεσιακοί παράγοντες δεν έχουν ευθυγραμμισθεί με τις σχετικές οδηγίες... και συνεχίζουν να χρησιμοποιούν την καθαρεύουσα σε κείμενά τους. Έτσι, παρατηρείται μια απαράδεκτη γλωσσική ανομοιογένεια στα δημόσια έγγραφα, που προκαλεί σύγχυση και προσβάλλει το γλωσσικό αισθητήριο του Ελληνικού λαού... είναι αναγκαίο να δοθούν οι απαραίτητες οδηγίες... έχουν δοθεί αυστηρές εντολές στο Εθνικό Τυπογραφείο να μη καταχωρούνται.. κείμενα που δεν έχουν συνταχθεί στη νεοελληνική... με ενιαίο και ορθό τρόπο.».*

31/3 Γ 6/62. Με την εγκύκλιό του αυτή το ΥΠΕΠΘ αναγνωρίζει σύμφωνα με *«απογραφή των προβληματικών παιδιών- μαθητών που φοιτούν σε κανονικά σχολεία»* ότι στη γυμνασιακή βαθμίδα βρίσκονται 3.381 παιδία με κάθε είδους *«μειονέκτημα»*. Πρόκειται, βεβαίως, για εμπειρική καταγραφή [πηγή: Τερζής Ν., Το Γυμνάσιο ως βαθμίδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1988, 11].

31/3 236.1/37/Γ/384 "Συμπεριφορά μαθητών μέσα στα αυτοκίνητα κατά τις σχολικές εκδρομές": *«Επειδή διατυπώθηκαν παράπονα, ότι... οι μαθητές εγκαταλείπουν τις θέσεις τους και προβαίνουν σε κινήσεις και θορυβώδεις εκδηλώσεις... ή βγάζουν τα χέρια έξω από τα παράθυρα... παρακαλούμε να επιστήσετε την προσοχή των συνοδών εκπαιδευτικών για τη λήψη αναγκαίων μέτρων.».*

Απρίλιος

8,20,27/4 Συναντήσεις εκπροσώπων οργανώσεων των δ.υ. με θέμα το πρόβλημα της εξυγίανσης του σ.κ. της ΑΔΕΔΥ και το νέο συνδικαλιστικό σ.ν. Στη συγκέντρωση παίρνουν μέρος και οι Εκ. Ομοσπονδίες.

24-25/4 Εφ. *«Εξόρμηση»*, "Συνδικαλιστική γκάφα μοιάζει η εξαγγελία της ΟΙΕΛΕ για απεργία". Το άρθρο είναι το πρώτο που επιτίθεται ανοιχτά κατά κινητοποιήσεων των εργαζομένων στο χώρο της εκπαίδευσης, αν εξαιρεθεί η ανταλλαγή επιστολών *«Εξόρμησης»*- ΟΛΜΕ σχετικά με την απεργία, που εξάγγειλε η τελευταία την Άνοιξη του '81. Το άρθρο καταλήγει: *«Το υπουργείο Παιδείας μετά από τα παραπάνω καλεί τους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς να αναλογιστούν το συμφέρον των παιδιών, το συμφέρον του κλάδου και της εκπαίδευσης γενικότερα*

και βέβαιοι για τη διασφάλιση των συμφερόντων τους να συνεχίσουν ήρεμοι το έργο τους.».

ΔΟΕ: 12/4 Συνάντηση ΔΣ με ηγεσία ΥΠΕΠΘ.

«Δ.Β.» 913. Κύριο άρθρο "Οι διαδικασίες της αλλαγής στη Δημοτική Εκπαίδευση": *«Από τον Οκτώβρη έχουν αρχίσει μια συστηματική και μεθοδική μελέτη για την προώθηση... των προβλημάτων της λαϊκής μας παιδείας... με κύριες κατευθύνσεις: - Στοργή και μέριμνα για τον πνευματικό της εργάτη... - Καταγραφή των σχολικών και εκπαιδευτικών αναγκών... και προσπάθεια για ικανοποίηση και θεραπεία... Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ευρισκόμαστε σε μια εποχή που επιχειρείται η θεμελίωση θεσμών... Αλλά τα θεμέλια... έχουν [το] πλεονέκτημα ... ότι είναι απαραίτητα. [και] Το μειονέκτημα... ότι δεν φαίνονται Εκείνο όμως που πρέπει να τονίσουμε ιδιαίτερα είναι ότι στην αφανή, αλλά εργώδη αυτή διαδικασία συμμετέχει αποφασιστικά ο Κλάδος μας.».*

«Δ.Β.» 913 "Απλή αναλογική": *«Το ΔΣ εκτιμώντας... τη σημερινή κατάσταση... πήρε την απόφαση να προχωρήσει στη διαδικασία για να υλοποιήσει το σύστημα της απλής αναλογικής στην εκλογή του ΔΣ της ΔΟΕ.».*

ΟΛΜΕ: 3-4/4 Καταστατική ΓΣ της Ομοσπονδίας. Τα άρθρα του νέου καταστατικού, που προβλέπουν τα της θητείας (διετής)και εκλογής του ΔΣ. θα αρχίσουν να ισχύουν από τη Γενική Συνέλευση του Ιουνίου του 1983, που με τη σειρά της μετονομάζεται σε 1ο Συνέδριο. Το καταστατικό θα δημοσιευθεί στο «Π.Δ.» 568/5^{ος}/1984.

ΟΙΕΛΕ: 10/4 Πανελλαδικό Συμβούλιο της ΟΙΕΛΕ, ύστερα από ΓΣ όλων των Συλλόγων της. Απόφαση για απεργιακές κινητοποιήσεις, που θα αρχίσουν με τη μορφή τριήμερης απεργίας.

28-30/4 Τριήμερη απεργία ΟΙΕΛΕ

«Ι.Ε.» 153 "Ενότητα και Αγώνας": *«Είμαστε όλοι, μα ΟΛΟΙ, Ιδ. Εκπαιδευτικοί "υπό προθεσμίαν". Γιατί η κατάργηση μεθοδεύεται ήδη από την Κυβέρνηση και η δημοσιοποίηση θα γίνει. Η διαφορά είναι μόνο στο γεγονός, ότι εμείς σαν Κλάδος δεν ξέρουμε πότε και πώς θα γίνουν... Λέμε... για πολύ λίγο ακόμα θα 'μαστε όλοι μαζί. Τώρα έχουμε ακόμα ενότητα, που θα πει δυνατότητα για συλλογική και συνολική σκέψη και δραστηριότητα- ΑΓΩΝΕΣ. Τώρα λοιπόν θα διαπραγματευθούμε το παρόν και το μέλλον μας.».*

ΥΠΕΠΘ: 5/4 Γ1/31 "Δελτία ατομικότητας (καρτέλα)του μαθητή": *«1. Να αποσυρθεί από τα Δημοτικά Σχολεία... και να τεθεί στο Αρχείο... 2. Το αρμόδιο τμήμα του ΚΕΜΕ να μελετήσει το ..δέμα... και να προβεί... στην εκπόνηση νέου Δελτίου που να είναι παιδαγωγικά και ψυχολογικά άρτιο, πρακτικό απλό και εύχρηστο".*

8/4 Η/2814 (ΦΕΚ 189/Β/26-4-82) Συγκρότηση άμισθης Συμβουλευτικής Επιτροπής στο [ΥΠΕΠΘ]": Μέλη της επιτροπής ορίζονται οι: 1. Χρ. Γιανναράς, Ειδικός Φυσικός Επιστήμονας Φ.Σ.Π. Κρήτης 2. Κ. Οικονόμου, Πρόεδρος ΟΛΜΕ 3. Τ. Δρούγκας, μέλος ΔΣ ΔΟΕ 4. Α. Νίκας, Θεολόγος 5. Β. Βουκουβαλίδης, Χημικός 6. Κ. Ζιγκάρης, Φυσικός 7. Β. Κωτσάκης, Καθηγητής Κλ. 22 του ΚΑΤΕΕ 8. Γ. Καρκούλιας, Μαθηματικός. *«Ως... επιστολή της ορίζεται: α) Η αξιολόγηση της σημερινής κατάστασης του εκπαιδευτικού συστήματος... και ο προσδιορισμός των σοβαρότερων προβλημάτων β) Η επιλογή γενικών επιδιώξεων και στόχων με σκοπό την ολική ή μερική επίλυση, εντός της πενταετίας 1983-87 των παραπάνω προβλημάτων. γ) Η υπόδειξη των μέτρων πολιτικής τα οποία θα επιτρέγουν υλοποίηση, εντός της πενταετίας 1983-87, των υπόγη επιδιώξεων και στόχων... η*

συλλογή και επεξεργασία του υλικού για την εκπαίδευση θα πρέπει να ολοκληρωθεί, σε πρώτη φάση, το αργότερο μέχρι το τέλος του Μαΐου 1982».

22/4 Π.Δ. 297 (ΦΕΚ 52/Α/29-4-82 "Εφαρμογή του μονοτονικού στην εκπαίδευση και στη Διοίκηση": *«1) Από τη δημοσίευση... το μονοτονικό σύστημα... εφαρμόζεται σ' όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης... [και] από 1η Σεπτεμβρίου 1982 σ' όλο το δημόσιο τομέα...».*

23/4 Η/2814 & Δ1.2651 [Συγκρότηση ΑΚΥΣΔΕ & ΚΥΣΔΕ] Δηλαδή τοποθέτηση διορισμένων που χαίρουν της εμπιστοσύνης της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ.

Μάιος

3/5 Θάνατος του Ε. Παπανούτσου

19/5 Οι Οργανώσεις των δ.υ. ολοκληρώνουν τις προτάσεις τους για το νέο σ.ν. για το συνδικαλισμό.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 915: "Οι θέσεις της ΔΟΕ για τη δημοσιοποίηση της Ιδ. Εκπαίδευσης": *«Ανάγκη επιτακτική είναι να καταργηθεί η ιδ. εκπαίδευση και να ενταχθούν αρμονικά οι Ι.Ε. στο Δημόσιο, χωρίς να θιγούν τα συμφέροντα καμιάς πλευράς... Να γίνει ανάλογη διεύρυνση των οργανικών θέσεων του Δημοσίου... [να διορίζονται]με το Μ.Κ πού έχουν οι δημόσιοι με τα ίδια χρόνια υπηρεσίας... Να εκπληρώσουν τις ασφαλιστικές τους υποχρεώσεις τους στα ταμεία... Η πρώτη τοποθέτησή τους να γίνει όπως του νεοδιοριζόμενου...».*

ΟΛΜΕ: 4/5 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Προτάσεις για την υπό όρους δημοσιοποίηση των Ι.Ε. 548: *«Απαραίτητες προϋποθέσεις θεωρούμε: α)Την επανεξέταση των δικαιολογητικών όλων όσων έχουν προσληφθεί στο δημόσιο με σχέση αορίστου χρόνου... β) τη θεσμοθέτηση της διαδοχικής ασφάλισης και τη αναγνώριση... κάθε προϋπηρεσίας των δημοσίων... να μη θιγούν τα ασφαλιστικά δικαιώματα των δημοσίων... Οι Ι.Ε. να δημοσιοποιούνται με τον εισαγωγικό βαθμό ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο που διασφαλίζει την παραγωγική εξέλιξη των δημοσίων, διατηρώντας το Μ.Κ [τους]... Όσοι δημοσιοποιούνται τίθονται στη διάθεση του ΠΥΣΜΕ και τοποθετούνται στις κενές θέσεις... μετά από τις τοποθετήσεις των δημοσίων...».*

6/5 Διαμαρτυρία ΔΣ γιατί στους καθηγητές, για άλλη μια φορά, δε δίνεται η δυνατότητα να παρακολουθήσουν δωρεάν μαθήματα ξένων γλωσσών, όπως οι λοιποί δ.υ.

10/5 Υπόμνημα προς την κυβέρνηση σχετικό με τη δυνατότητα συμμετοχής των καθηγητών στις δημοτικές εκλογές και την εκπροσώπησή τους στα Νομαρχιακά Συμβούλια.

14/5 Ζητείται η κύρωση της 151 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας.

27/5 Το ΔΣ ζητά, προσωπικά από τον Πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου, την εκχώρηση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων στους δ.υ.

«Π.Δ.» 548 Προτάσεις ΔΣ ΟΛΜΕ [προς τη 52η ΓΣ] Στις προτάσεις για τα εκπαιδευτικά ζητήματα, αφού αιτείται η τροποποίηση του 309/76, γίνεται εκτεταμένη αναφορά στις αρχές και σκοπούς της ελληνικής εκπαίδευσης: *«Αρχές... η εκπαίδευση είναι το πιο βασική κοινωνική λειτουργία... είναι αγαθό που ανήκει στο λαό και υπηρετεί το λαό... Η πολιτεία εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες απαλείφοντας κατά το δυνατό τις εγγενείς κοινωνικές ανισότητες με φροντίδα α) για την παροχή οικονομικών ή άλλων διευκολύνσεων στις μη προνομιούχες τάξεις... γ) για την ορθολογικότερη χωροταξική κατανομή των σχολείων και δ) για το σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό των μαθητών...».* Ακόμα για πρώτη φορά υιοθετείται ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου και ζητείται η θεσμοθέτησή του:

«ε)Στο όποιο σύστημα αξιολόγησης των καθηγητών καθιερωθεί βλέπουμε να συμμετέχει [ο Σ.Σ.](όχι μόνος του) μέχρι ένα βαθμό.».

ΟΙΕΛΕ: 1-7/5 Συνέχιση και αναστολή της απεργία μετά από συμφωνία με το ΥΠΕΠΘ.

"Ι.Ε." 154 Από την ανακοίνωση αναστολής της απεργίας: *«Τα σημεία υπαναχώρησης του [ΥΠΕΠΘ]Ως προς τη δημοσιοποίηση: Δέσμευση ότι θα διασφαλιστούν σε ίσο βαθμό τα συμφέροντα όλων των εκπαιδευτικών... οι δημοσιοποιούμενοι θα διατηρούν το Μ.Κ [τους]και θα εξελίσσονται μισθολογικά όπως και οι δημόσιοι... στην επιτροπή που επεξεργάζεται το νέο νόμο για τη δημοσιοποίηση θα συμμετέχει και εκπρόσωπος του ΥΠΕΠΘ και θα εκφράζει σε κάθε ζήτημα τη θέληση της Πολιτείας... μέχρι να ψηφιστεί ο νέος νόμος για τη δημοσιοποίηση οι μετακινήσεις των [ΣΙΕΛΔΗ/τών] θα γίνονται μέσα στην ίδια επιθ)ση [όπως και των δημοσίων]... Ως προς τη διασφάλιση των εκπαιδευτικών των ιδ. σχολείων: Το [ΥΠΕΠΘ] δέχτηκε... Η κρίση των Ι.Ε. για ζητήματα απόλυσης δεν γίνεται πια από τον εργοδότη αλλά από τα ΠΥΣΜΕ και ΠΥΣΔΕ και για τους ίδιους λόγους που γίνεται και για τους δημόσιους...».*

Ιούνιος

25/6/ Κατά τη συζήτηση στη Βουλή του νόμου για τα Α.Ε.Ι. (1268/82)η κυβέρνηση καταθέτει τροπολογίες με τις οποίες εντάσσονται στα Πανεπιστήμια Παιδαγωγικές Σχολές ως αυτόνομα Παιδαγωγικά Τμήματα.

ΔΟΕ: 21-25/6 51η ΓΣ της Ομοσπονδίας

«Δ.Β.» 918 Από τον απολογισμό δράσης του απερχόμενου ΔΣ: *«[Ο Κ. Γεωργιάδης] ήταν ο πρώτος πρόεδρος πού έβαλε σα στόχο την αφύπνιση του δασκάλου και την πολιτικοποίηση. Το "Δ.Β" επί των ημερών του έπαψε να είναι η εφημεριδούλα που ασχολούνταν με μικροπροβλήματα διορισμών- προαγωγές μεταθέσεις κλπ. Έγινε όργανο με δύναμη και σφρίγος με την πολιτικοποίηση του δασκάλου... Εκπαιδευτικά: ...Το σ.ν. για την ίδρυση Παιδαγωγικών τμημάτων... είναι έτοιμο και σύμφωνο με τις προσδοκίες του κλάδου... Δεν μπορούμε παρά να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη του Κλάδου στην Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ που ένα θεσμικό μας αίτημα, δεκάδων χρόνων το έλυσε μέσα σ' ένα εξάμηνο... (Σχολικός Σύμβουλος) Με εντολή του Υπουργείου έχει συγκροτηθεί ομάδα εργασίας, που έχοντας στο χέρι το δικό μας προσχέδιο εργάζεται εντατικά και επεξεργάζεται ένα προσχέδιο για το νέο θεσμό... [Για τον] Ν.309/76... το Δ. Σ της ΔΟΕ... ζήτησε επίμονα να συνταχθεί Νέος Νόμος που να διαπνέεται από δημοκρατικό πνεύμα...».*

ΟΛΜΕ: 24-28/6 52η ΓΣ της Ομοσπονδίας

«Π.Δ.» 550 "Πορίσματα 52ης ΓΣ ΟΛΜΕ: [Από το εισαγωγικό σημείωμα]: *«Στις μεγάλες αυτές στιγμές που περνάμε, αισθανόμαστε την ευθύνη το σ.κ. μας να έχει σαν κεντρικό στόχο την επιτυχία και προώθηση της αλλαγής και την αγωνιστική στήριξή της. [Από τα πορίσματα]: "Σκοποί της ελληνικής Εκπαίδευσης είναι...3 Να διαμορφώνει ελεύθερους, δημιουργικούς... και πολιτικά κοινωνικοποιημένους νέους που θα πιστεύουν στις ανθρώπινες αξίες... και θα συμμετάσχουν υπεύθυνα και ενεργά στο σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας... 5 Να καλλιεργεί στους μαθητές γνήσιο δημοκρατικό φρόνημα, αγάπη για την πατρίδα και σεβασμό για την λαϊκή και την ιστορική της (κλασική και ορθόδοξη)παράδοση συντελώντας στη διαφύλαξη της δημοκρατίας, εθνικής ανεξαρτησίας και της εθνικής φυσιογνωμίας της χώρας...».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 154 "Διαμαρτυρία προς την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ": *«Η ΟΙΕΛΕ λυπάται που είναι αναγκασμένη να διαμαρτυρηθεί για το συνεχή παραγκωνισμό της από διάφορες Επιτροπές που επεξεργάζονται σοβαρά εκπαιδευτικά ζητήματα... θεωρούμε τη συμμετοχή μας ουσιαστική μόνο αν εξεπαρχής έχουμε την ευκαιρία να διατυπώσουμε τις απόψεις μας- κι όχι σε τελική φάση οπότε συντάσσονται ή έχουν συνταχθεί Νομοσχέδια...».*

«Ι.Ε.» 154 Κύριο άρθρο "Η ώρα του απολογισμού": *«Κι όμως ο αγώνας δεν τέλειωσε. Θα χρειαστεί πολύς δρόμος για να ολοκληρώσουμε τις κατακτήσεις μας. Όλο το καλοκαίρι θα γίνονται διαπραγματεύσεις- αυτό θα πει "Επιτροπή". Γύρω από το τραπέζι, ομολογημένα ή μη, δε θα κάθονται μόνο δυο, αλλά περισσότεροι. Είμαστε στη μέση του δρόμου... ξέρουμε πως θα φτάσουμε και στο τέρμα του».*

ΥΠΕΠΘ: 4/6 Πραγματοποιείται η *«αθλητική ημέρα»* που είχε εξαγγελθεί λίγους μήνες πριν. Η μέρα χαρακτηρίστηκε ως συμβολικό ξεκίνημα νέας αντίληψης για τη σχολική φυσική αγωγή. Το ΥΠΕΠΘ με την Φ73/602Β/Γ4/334 εγκύκλιό του διευκρίνισε την ανάγκη να περιοριστεί το τελετουργικό και τυπικό μέρος της εκδήλωσης, στο οποίο απέδιδαν μεγάλο βάρος ορισμένες τοπικές επιτροπές διοργάνωσης των εκδηλώσεων.

Ιούλιος

5/7 Υπουργός Παιδείας: Α. Κακλαμάνης. Υφ/γοί : Π. Μώραλης (Γ.Ε) Σ. Παπαθεμελής (Α.)

12/7 Το ΚΕΜΕ εκφράζει αμφιβολίες για τη λειτουργία των Πρότυπων Γυμνασίων και θεωρεί καλύτερο τρόπο εισαγωγής σ' αυτά την κλήρωση.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 919 Κύριο άρθρο: "Τα μηνύματα της 51ης ΓΣ": *«μια διαπίστωση που έκαναν όσοι παραβρέθηκαν σ' αυτή τη ΓΣ είναι ότι συρρικνώθηκε η δεξιά ιδεολογία και αντίληψη μέσα στον κλάδο μας. Όσοι (2-3) εκπρόσωποί της παρουσιάστηκαν προσπάθησαν να "μπουν" απ' τ' αριστερά... ούτε καν υποδέλτιο δεν κατέβασαν... γιατί κατάλαβαν ότι οι δ/λοι δεν είναι πια οι κήρυκες του εθνικισμού και της μισαλλοδοξίας "χάριν αλλοτρίων συμφερόντων", αλλά οι εργαζόμενοι που συνειδητοποίησαν και τα συμφέροντα τους και τα συμφέροντα του Λαού, απ' τα σπλάχνα του οποίου και προέρχονται...».* Το κείμενο γραμμένο σύμφωνα με τους κανόνες του μονοτονικού, ενώ το φύλλο γενικότερα είναι γραμμένο ακόμα με τόνους στα μονοσύλλαβα.

6/7 Έγγραφο του ΔΣ προς το ΥΠΕΠΘ μετά την απόλυση των αναπληρωτών κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. («Δ.Β.» 919): *«Πέρα από τη νομική διάσταση του θέματος, το θέμα είναι και κοινωνικό γιατί δημιουργούνται και κοινωνικά προβλήματα στους συναδέλφους και τις οικογένειες τους.»* [Για πρώτη φορά απολύεται κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού το σύνολο των αναπληρωτών].

19/7 Ζητείται ο χρόνος της στρατιωτικής θητείας να λογίζεται συντάξιμος και προαγώγιμος.

23/7 Το ΔΣ ζητά το διπλασιασμό των δασκάλων που θα φοιτήσουν στις ΣΕΛΔΕ.

ΟΛΜΕ: 7/7 Η ΟΛΜΕ αντιτίθεται στη χορήγηση νέας εξεταστικής περιόδου στους μαθητές Γυμνασίων που απορρίφθηκαν.

27/7 Αγωγή της ΟΛΜΕ κατά της διοίκησης της ΑΔΕΔΥ για παράνομη σύγκληση του 25ου Συνεδρίου της. Η αγωγή αυτή θα οδηγήσει τελικά στο διορισμό νέου ΔΣ στην Συνομοσπονδία.

ΟΙΕΛΕ: 13/7 Υπόμνημα προς ΥΠΕΠΘ: *«Σας επισυνάπτουμε τα ονόματα 20 εκπαιδευτικών που απολύθηκαν και σας γνωστοποιούμε και πάλι τη θέλησή μας*

κανένα ιδ. σχολείο να μη λειτουργήσει το Σεπτέμβρη, εάν έστω κι ένας Ι.Ε. έχει απολυθεί... Αναστείλαμε την απεργία έχοντας την υπουργική διαβεβαίωση ότι από... 10/5/82 θα λειτουργήσουν οι επιτροπές... Σήμερα... ύστερα από δυο μήνες και... από τρεις νέες διαβεβαιώσεις καμιά... δεν έχει αρχίσει το έργο της...».

ΥΠΕΠΘ: 1/7 Ν.1264 (ΦΕΚ 79/Α'/1-7-82) "Για τον εκδημοκρατισμό του σ.κ. και την κατοχύρωση των συνδικαλιστικών ελευθεριών των εργαζομένων".

16/7 Ν. 1268 (ΦΕΚ 87/τ.Α)"Για τη δομή και λειτουργία των Ανωτάτων εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων". Το άρθρο 46 ιδρύει Παιδαγωγικά Τμήματα Δ.Ε και Νηπιαγωγών στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ιωαννίνων, Θράκης και Κρήτης. Ο νόμος ορίζει η ενεργοποίηση του άρθρου να γίνει με Π.Δ. που θα καθορίζουν και τα της διαδικασίας συγκρότησής τους.

Αύγουστος

ΔΟΕ: 7-13/8 Μοντρέ Ελβετίας. Συνέδριο της Παγκόσμιας Συνομοσπονδίας Δασκάλων με θέμα: "Η εκπαίδευση των Δασκάλων συνεχιζόμενη πράξη". Συμμετέχει αντιπρόσωπος της ΔΟΕ.

23/8 Το ΔΣ. με έγγραφό του ζητά βελτιώσεις στη λειτουργία του ΜΔΔΕ μέχρι η επιμόρφωση να λειτουργήσει σε νέες βάσεις.

27/8 Ζητά από τον Υφ/γό Παιδείας Σ. Παπαθεμελή να προστεθεί παράγραφος στο σ.ν. για τις μεταγραφές στα ΑΕΙ, που θα προβλέπει την εγγραφή δασκάλων εκτός από τη Φιλοσοφική, Θεολογική και Φυσικομαθηματική και στο Γ' έτος των τμημάτων Φ. Αγωγής.

ΟΛΜΕ: 17/8 Χαιρετιστήριο μήνυμα ΟΛΜΕ- ΔΟΕ προς την Κυβέρνηση για την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης: *«Από τη μεριά μας δηλώνουμε πως θα ανταποκριθούμε στην ιερή αποστολή μας να καλλιεργήσουμε στους σημερινούς νέους και αυριανούς πολίτες την εθνική λαϊκή ενότητα και ομογυχία».*

ΟΙΕΛΕ: 9/8 Έναρξη Επιτροπών δημοσιοποίησης και νέου Νόμου για την Ιδ. εκπαίδευση.

ΥΠΕΠΘ: 13/8 Ζ2/283 (ΦΕΚ 888/Β/5-11-82) "Θέματα που αφορούν στα διδακτικά βιβλία για τα μειονοτικά Σχολεία".

12/8 Η 108 Πράξη Νομοθετικού περιεχομένου με την οποία το Υπουργικό Συμβούλιο θεωρεί άκυρες όλες τις απολύσεις Ι.Ε.. για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί πράξη του οικείου επιθ)τή. [Κυρώθηκε με το Ν. 1351/83 (ΦΕΚ. 56/τ. Α)]

31/8 Π.Δ. 583 (ΦΕΚ 107/τ. Α'/31-8-82) «Αναλυτικό και Ωρολόγιο πρόγραμμα των Α' και Β' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου.

Σεπτέμβριος

3/9 Από την ομιλία του Υπ. Παιδείας Απ. Κακλαμάνη στο Ε' Συνέδριο Θεολόγων: *«...η Ορθόδοξη Εκκλησία μας, σύμφωνα με την ανόθευτη παράδοση και την ουσία της, είναι Εκκλησία του λαού, υπάρχει για το λαό, είναι ο λαός... αντίθετα με όσα διαδίδονται έντεχνα δεν πρόκειται να διευκολύνουμε οιαδήποτε χαλάρωση των δεσμών Ορθοδοξίας και Γένους, δεσμά που σφυρηλατήθηκαν, σε κρίσιμες εθνικά στιγμές, στη διάρκεια της αγωνιστικής πορείας του Έθνους μας. Προς ενδυνάμωση μάλιστα των δεσμών αυτών στοχεύουμε κατά προτεραιότητα, στην*

ανόρθωση της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης». [πηγή: Α. Νίκας, Εκκλησία και Παιδεία, Αθήνα 1991, 44]

20-23/9 Πενταήμερο Παιδείας του περιοδικού *«Σύγχρονη Εκπαίδευση»* με θέμα: "Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών". Έχουν κληθεί επίσημα και οι εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες να καταθέσουν τις απόψεις τους με συγκεκριμένες εισηγήσεις.

20/9 Τηλεγράφημα ΔΟΕ- ΟΛΜΕ προς το ΥΠΕΠΘ: *«Ενόψει διακοπών εργασιών της Βουλής... οι 70000 εκπ/κοί που εκπροσωπούμε θεωρούν ότι επιβάλλεται... να επισπευτεί διαδικασία κατάθεσης και ψήφισης της τροποποίησης του Ν.309/76 σχετικά με τους Σ.Σ από το θερινό τμήμα.».*

29/9 Κατατίθεται στη Βουλή το σ.ν."Για την επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση της Γ.Ε και Τ.ΕΕ".

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 920 Από το φύλλο αυτό η εφημερίδα της Ομοσπονδίας εκδίδεται σε νέο σχήμα, πραγματικά έγχρωμη και στο μονοτονικό (όπως αυτό διαμορφώθηκε).

«Δ.Β.» 921. Κύριο άρθρο: "Ο Αγώνας συνεχίζεται": *«Κυρίαρχο θέμα της χρονιάς θα είναι η καθιέρωση του θεσμού του Σ.Σ. και η εφαρμογή νέας δομής στο διοικητικό σύστημα της Εκπαίδευσης... Οι δυνάμεις που συντηρούσαν μέχρι σήμερα το Επιθεωρητικό σύστημα δεν πρόκειται να αδρανήσουν... και είναι γνωστή η μέθοδος και τα μέσα που χρησιμοποιούνται με στόχο την υπονόμευση... Οι φήμες για την ανατροπή "καθιερωμένων" αξιών, ο θόρυβος για τη διάλυση των πάντων και η πρόβλεψη μελλοντικών συμφορών, εντάσσονται στο σχέδιο δημιουργίας εντυπώσεων στους ανίδεους και στους απλούς ανθρώπους του λαού. Όμως ο Κλάδος των εκπαιδευτικών που αγρυπνεί δεν πρόκειται να δεχθεί μαθήματα ορθοφροσύνης από όσους καπηλεύονται τα εθνικά σύμβολα, θεσμούς και αξίες. Ο θεσμός του Σ.Σ ήταν όραμα και γίνεται σύντομα πραγματικότητα... Τη στιγμή αυτή έχουμε συγκεντρώσει την προσοχή μας στα πιο βασικά θέματα του Κλάδου... και προωθούμε τις εφικτές λύσεις.».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 550. Κύριο άρθρο χωρίς τίτλο: *«Η νέα σχ. περίοδος αρχίζει με συνθήκες ευνοϊκότερες από κάθε άλλη χρονιά. Πιστεύουμε ότι με τη δική σας συμμετοχή και συμπαράσταση θα μπορέσουμε να διεκδικήσουμε τη λύση πολλών από τα προβλήματά μας και να αντιμετωπίσουμε με επιτυχία τις αυξημένες υποχρεώσεις που προκύπτουν από τη νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα».*

ΥΠΕΠΘ: 17/9 Γ2/1675 "Μαθητικές κοινότητες": *«Στη φετινή σχ. χρονιά εφαρμόζεται για πρώτη φορά ο νέος κανονισμός λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων... Σύμφωνα με το άρθρο 18 του κανονισμού στην πρώτη ΓΣ Σχολείου... εκλέγεται 15μελές συντονιστικό όργανο για κάθε γυμνάσιο και λύκειο...».*

30/9 Γ3/603 "Κλάδοι διδασκόμενων μαθημάτων... που αφορούν στη μετεκπαίδευση" μείζονος διάρκειας δασκάλων και νηπιαγωγών στο [ΜΔΔΕ]".

Οκτώβριος

6/10 Αναβάλλεται η προγραμματισμένη δίκη για το διορισμό προσωρινής διοίκησης στην ΑΔΕΔΥ για τις 3/11/82.

9/10 Σεμινάριο συνδικαλιστικών στελεχών σε συνεργασία ΓΣΕΕ, ΟΛΜΕ, ΔΟΕ.

11/10 Αρχαιρεσίες στα σχολεία με βάση το νέο κανονισμό Μ.Κ.

16-19/10 Ευρωπαϊκή Διάσκεψη της WCOTP στην Αθήνα με θέμα: "Αποτυχία- επιτυχία στο σχολείο και η περικοπή των κοινωνικών δαπανών και ιδιαίτερα της Εκπαίδευσης".

29/10 Ο Υπ. Παιδείας κάνει δηλώσεις σχετικά με το μεγάλο αριθμό αναρρωτικών αδειών των καθηγητών. (Αργότερα μιλά για παραποίηση των δηλώσεών του).

ΔΟΕ: 7/10 Ανακοίνωση: *«Οι δάσκαλοι... διαμαρτύρονται έντονα για τις απαράδεκτες απόγεις του τ. Υφ/γού Παιδείας της Ν.Δ... που εκφράστηκαν στη Βουλή και προκαλούν το δημοκρατικό μας φρόνημα... και ζητούν από το ΥΠΕΠΘ να μη δεχτεί καμιά τροποποίηση σε ότι αφορά τη διαδικασία επιλογής των Σ.Σ και την κρίση του Εποπτικού. Προσωπικού»* [Το σ.ν. προβλέπει τη συμμετοχή των Ομοσπονδιών στη διαδικασία κρίσης].

«Δ.Β.» 922. Κύριο άρθρο: "Ο δεσμός των αιρετών και ο ρόλος του": *«Ως τώρα ο θεσμός παρόλο που κατακτήθηκε μετά από αγώνες δε λειτούργησε, πάντα προς το συμφέρον των σ/φων. Πολλές φορές στο παρελθόν αιρετοί του Κλάδου εντάχθηκαν αδίστακτα στην υπηρεσία των κυκλωμάτων της "νομής" της εξουσίας, στη βάση της εξυπηρέτησης των ημετέρων και υπέρ της αντίδρασης.»*.

«Δ.Β" 923 «Απόγεις & Σχόλια»: "Έξω οι παρείσακτοι από τα σχολεία": *«Μας καταγγέλλουν ότι σε διάφορα σχολεία κάνουν την εμφάνισή τους άτομα που μοιράζουν έντυπα κυρίως θρησκευτικού περιεχομένου... [πώς] συμβαίνει κάτι τέτοιο... μετά την εγκύκλιο... που υπέγραψε ο Υφ. Παιδείας με την οποία απαγορεύει [έντυπα]... στα σχολεία εκτός από αυτά που εκδίδουν οι μαθητικές κοινότητες... Όλα αυτά τα πρόσωπα που εισχωρούν στο σχολείο, απλώνουν τα πλοκάμια μιας σκοτεινής και κατευθυνόμενης προπαγάνδας, και προσπαθούν... να μετατρέγουν τα ανύποπτα, αθώα παιδάκια σε αυριανούς φασίστες...".*

ΟΛΜΕ: 8/10 Οργανωτική Ι. Με υηφίσματά της καταγγέλλει α) τις δηλώσεις του Β. Κονογιαννόπουλου στη Βουλή κατά τη διαδικασία συζήτησης του σ.ν. για τους Σ.Σ και χαιρετίζει τη καθιέρωση του θεσμού και β) διαπιστώνει ότι *«το ΚΕΜΕ αντί να είναι φορέας ουσιαστικής αλλαγής, απόδειξε μέχρι σήμερα τη πλήρη αδυναμία του να προτείνει και να υλοποιήσει θεσμικές αλλαγές στην εκπαίδευση»* και καλεί την Κυβέρνηση να προωθήσει νέο εκπαιδευτικό νόμο.

15/10 Το ΔΣ θεωρεί ότι η Εγκύκλιος του Υπ. Προεδρίας για τη στάση των δ.υ. κατά τη διενέργεια των Δημοτικών εκλογών δημιουργεί σύγχυση.

16/10 Σε συνάντηση ΔΣ με τον υφ. Π. Μώραλη ζητείται και γίνεται δεχτή η συμμετοχή αντιπροσώπων της ΟΛΜΕ στις επιτροπές του ΚΕΜΕ που επεξεργάζονται το θέμα των Α.Π.

22/10 Το ΔΣ ζητά ένταξη στην εθνική γιορτή της 28ης Οκτωβρίου και της γιορτής της Εθνικής Αντίστασης.

«Π.Δ.» 551 (κύριο άρθρο) "Εθνικές μνήμες": *«Οι Έλληνες καθηγητές ήταν ένα κομμάτι από τους επώνυμους και ανώνυμους ήρωες του 1940-44. Σήμερα αισθάνονται δικαιωμένοι, όπως όλοι οι αγωνιστές, όπως όλος ο ελληνικός λαός. Η εθνική μνήμη βγαίνει, επιτέλους, από τη στενωπό της σκόπιμης παραχάραξης και περπατάει στη λεωφόρο της ιστορικής αλήθειας»*.

ΟΙΕΛΕ: 6/10 «Ι.Ε.» 155 "Μια δίκη νίκη του Κλάδου": *«Λ. Γείτονας [ιδιοκτήτης ιδ. σχ.]καταδικάστηκε σε πεντέμισι μήνες φυλάκιση για τη βίαιη και υβριστική επίθεση του στους συνδικαλιστές Κ. Γιαννιώτη και Θ. Δημόπουλο...»*.

8/10 Ανακοίνωση σχετική με το σ.ν. για τους Σ.Σ: *«Η ΟΙΕΛΕ θεωρεί ότι ο τρόπος με τον οποίο καταρτίστηκε το σ.ν. είναι αυταρχικός και αντίθετος με τις διακηρύξεις της Κυβέρνησης... Το σ.ν. καταρτίσθηκε από διορισμένη επιτροπή και δόθηκε στις οργανώσεις των εκπαιδευτικών την ίδια μέρα που κατατέθηκε στη Βουλή... Η ΟΙΕΛΕ ζητάει να αναβληθεί για δυο μήνες η συζήτηση του... Το πνεύμα του διαχωρισμού των εκπαιδευτικών σε κατευθύνοντες και κατευθυνόμενους, σε προϊστάμενους και υφιστάμενους, σε κρίνοντες και κρινόμενους δεν έχει αλλάξει... το ουσιαστικότερο μέρος... αφήνεται να ρυθμιστεί με τον αυταρχικό τρόπο των Π.Δ....»*.

ΥΠΕΠΘ: 11/10 Γ1/476 "Βιβλία δασκάλου": *«Τα βιβλία αυτά [γλώσσα, μαθηματικά και Σπουδή Περιβάλλοντος Α' τάξης Δημοτικού]και όσα θα ακολουθήσουν, συνοδεύονται αντίστοιχα με τα βιβλία του δασκάλου, που περιέχουν θεωρητική κάλυψη της νέας προσέγγισης των μαθημάτων και συγκεκριμένες οδηγίες και υποδείξεις για τη χρήση των βιβλίων του μαθητή στην καθημερινή σχολική πράξη.».*

Νοέμβριος

Κυκλοφορεί η εφημερίδα της ΔΗΣΑΚ *«Ο καθηγητής».* Θα εκδώσει συνολικά 20 φύλλα και κλείσει με την ενοποίηση των συνδικαλιστικών παρατάξεων των εκπαιδευτικών του ΚΚΕ και την έκδοση της *«Πανεκπαιδευτικής».*

3/11 Αρχίζει η εκδίκαση της αγωγής της ΟΛΜΕ κατά της ηγεσίας της ΑΔΕΔΥ.

13-14/11 Εφ. *«Εξόρμηση»*, Σ. Νικολακόπουλος, "Οι εκπαιδευτικοί επικυρώνουν την Αλλαγή στην Εκπαίδευση": *«Η θριαμβευτική νίκη της ΠΑΣΚ, τόσο στο χώρο των δασκάλων όσο και των καθηγητών της Μέσης Εκπαίδευσης, που είναι η ουσιαστική νίκη του συνεπούς συνδικαλισμού, είναι η επικύρωση της πορείας που οδηγεί στην αλλαγή της Γενικής Εκπαίδευσης στη χώρα μας».*

ΔΟΕ: 7/11 Εκλογές αιρετών:

ΑΚΥΣΔΕ	ψήφοι	ΚΥΣΔΕ	ψήφοι
Αλεξανδόπουλος Θ.	15485	Βαλσαμόπουλος Ν.	17260
Ευθυμιόπουλος Θ.	10788	Παπαϊωάννου Ευ.	10411
Βαγενάς Ι	4828	Εξαρχος Θ.	3808

10/11 Τηλεγράφημα προς Πρωθυπουργό και Υπ. Παιδείας ζητά το κλείσιμο των καταστημάτων ηλεκτρονικών παιχνιδιών, επειδή τα θεωρεί *«προθάλαμο διαφθοράς της νεολαίας».*

«Δ.Β.» 924 "Δημήτρης Γληνός 100 χρόνια από τη γέννησή του": *«Ήταν αναγεννητής, επαναστάτης και ασυμβίβαστος, κάτι που δεν του συγχώρεσαν οι αστοί διανοούμενοι και φυσικά η αντίδραση. Γι' αυτό και [στον] Ελληνικό Λαό, μετά την ήττα των δημοκρατικών δυνάμεων, ...δεν... δόθηκε η ευκαιρία να πληροφορηθεί γι' αυτόν...».*

«Δ.Β.» 925 "Αλλαγή στη διοίκηση της Εκπαίδευσης: Διευθύνσεις και Γραφεία": *«Η ΔΟΕ αποδίδει βασική σημασία στο ρόλο της Διοίκησης της Εκπαίδευσης. Μόνο με πετυχημένη Διοίκηση μπορεί να έχουμε πετυχημένη καθοδήγηση.».*

«Δ.Β.» 925 Γ. Βλαχοβασίλη, "Το δημοτικό σχολείο μέχρι σήμερα": *«Το όλο σύστημα έτσι φτιαγμένο, ώστε ο δάσκαλος να κάθεται σε μια έδρα, να έχει απέναντι του στη σειρά, με σταυρωμένα χέρια, ένα μεγάλο αριθμό μαθητών και να τον βομβαρδίζει με λόγια, λόγια, λόγια, γνώσεις, γνώσεις, γνώσεις. Ο μαθητής ακούει χωρίς να διαμαρτύρεται, αποστηθίζει, αντιγράφει. Το δημοτικό Σχολείο τόπος προετοιμασίας για το Γυμνάσιο για το Λύκειο κλπ... Καιρός οι ειδικότητες να μπουν στο Δημοτικό... να γίνει η εκπαίδευση για τα πρώτα 9 ή 10 χρόνια ενιαία... Φτάνουν οι κριτές τώρα θέλουμε συμπαραστάτες, οδηγούς για να λείγει ο αυτοσχεδιασμός και η προχειρότητα.».*

ΟΛΜΕ: 7/11 Εκλογές αιρετών. Εκλέγονται στο ΚΥΣΜΕ ο Κοσμάς Φιντιρίκος (αναπληρωματικός: Κλαουδάτος Νικ.) και στο ΑΚΥΣΜΕ ο Σιγάλας Χρήστος (αναπληρωματικός Αλεξανδίδης Ανδρέας).

12/11 Ζητείται η συμμετοχή εκπροσώπων της Ομοσπονδίας στην επιτροπή που επεξεργάζεται σε σ.ν. για τα δικαιώματα των δ.υ.

14-15/11 Συμμετοχή στο 2ο Συνέδριο της ETUCE (Λουξεμβούργο).

19/11 Δίκη ΟΛΜΕ- *«Βραδυνής»* με αφορμή το σχόλιο "Ελληνοχριστιανικές *διδασκαλίες*". Καταδίκη της εφημερίδας [«Π.Δ.» 533].

27/11 Οργανωτική Α'. Συνέλευση Προέδρων ΕΛΜΕ.

«Π.Δ.» 552 "Προτάσεις της ΟΛΜΕ στο σχέδιο Π.Δ. που αφορά την οργάνωση... των ΣΕΛΜΕ": *«1. Να προβλέπεται ταχύρυθμη επιμόρφωση... τριών μηνών και ενός μηνός... 2. Για τους νεοδιοριζόμενους... να πραγματοποιείται πριν από την ανάληψη υπηρεσίας... 3...[να] καλούνται οι καθηγητές όλων των ειδικοτήτων... 4. Η επιλογή [να]γίνεται με κλήρωση... 5. Η φοίτηση είναι υποχρεωτική... 8 Τα προσόντα των Δ)ντών και του Διδακτικού προσωπικού... πρέπει να καθοριστούν ακριβώς... 9. Το μάθημα της κοινωνιολογίας να διδάσκεται σε όλες τις ειδικότητες... 10...περίγραμμα διδακτέας ύλης σε κάθε μάθημα... 11. Να μην γίνονται σε καμιά περίπτωση εξετάσεις... 13. να προβλέπεται επιμίσθιο... 14. Η Διοικούσα Επιτροπή... να έχει αποφασιστικές αρμοδιότητες για όλα...».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 155. Κύριο άρθρο «Επισημαίνουμε και διεκδικούμε»: *«Παραμένουν σε θέσεις κλειδιά του ΥΠΕΠ-Θ στελέχη κατάλοιπα του αμαρτωλού παρελθόντος. Ένας μάλιστα που από το '74 ως το '81 δε βρήκε την ευκαιρία να συναινέσει ούτε μια φορά σ' ένα απ' τα εκατοντάδες αιτήματα των Ι.Ε.... [υπήρξε]κύριος μάρτυρας κατηγορίας εναντίον της δημοκρατικής ΟΛΜΕ στα δικαστήρια, ανασύρθηκε [σήμερα] διακριτικά από το περιθώριο και ανέλαβε, απ' το πόστο του ειδικού συμβούλου του κ. Μώραλη, να βοηθήσει την εκπαιδευτική Αλλαγή»* .

4/11 Στην τελευταία συνεδρίαση της Βουλής, η Κυβέρνηση φέρνει τροπολογία για το *«ουδείς απολύεται»*. Η τροπολογία μετά από σθεναρή αντίδραση της Ν.Δ αποσύρεται. Από τα πρακτικά της Βουλής: Κ. Μητσοτάκης: *«...ο νόμος... μετατρέπει τους εργαζόμενους στην ιδ. εκπαίδευση σε μόνιμους... αποτελεί θανάσιμο πλήγμα κατά της ιδ. εκπ/σης [και η ρύθμιση είναι] πρόδηλα αντισυνταγματική...».*

Β. Κοντογιαννόπουλος: *«...με αυτή την τροπολογία ουσιαστικά καταργεί την ιδ. εκπαίδευση, εφ' όσον η Πολιτεία επεμβαίνει στον ιδιωτικό τομέα...».*

ΥΠΕΠΘ: 11/11 Γ2/2297 "Χαιρετισμός και παραινέσεις στους νέους καθηγητές": *«2. Δεν είναι δεκτό η διδασκαλία του νέου μαθήματος να γίνεται... με ανοιχτό, πάνω στο θρανίο το διδακτικό βιβλίο... 3. Τέλος είναι απαράδεκτο: α)η διδασκαλία του νέου μαθήματος να γίνεται με την... περιστασιακή νοηματική απόδοση από ένα μαθητή β)ή με διάφορους πιεστικούς τρόπους υποχρέωση ορισμένων, έστω φιλότιμων μαθητών, να προετοιμάζουν το παρακάτω... για να το διδάξουν την άλλη μέρα στους συμμαθητές τους.».*

24/11 Γ2/2437 "Θεατρική Παιδεία": *«Η εισαγωγή της θεατρικής παιδείας στα σχολεία τη σημερινή εποχή τη γεμάτη αμφισβητήσεις, προβληματισμούς και αναζήτηση διεξόδων, είναι πλέον επιτακτική ανάγκη... Ο σύλλογος διδασκόντων με αιτιολογημένη απόφασή του θα κρίνει την καταλληλότητα του έργου που προτείνουν οι μαθητικές κοινότητες... Σε περιπτώσεις σοβαρών αμφισβητήσεων για την καταλληλότητα ενός έργου να υποβάλλεται το κείμενο στην αρμόδια επιτροπή κρίσεως θεαμάτων του ΥΠΕΠΘ, της οποίας η απόφαση θα είναι τελεσίδικη...».*

Δεκέμβριος

1-4/12 Συνέδριο (3ο) Βιβλίου με τη συμμετοχή των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ. Στο συνέδριο μέλη των ΔΣ των Ομοσπονδιών αναπτύσσουν τις θέσεις τους για το σχολικό βιβλίο.

11/12 Έκτακτη ΓΣ της Παιδαγωγικής εταιρείας Ελλάδος στη Μαράσλειο Π.Α με θέμα "Ίδρυση Παιδαγωγικών τμημάτων στα ΑΕΙ- Παιδαγωγικές Σπουδές στην

Ελλάδα". Από το ψήφισμα της ΓΣ: *«β) τα Παιδαγωγικά Τμήματα (δασκάλων νηπιαγωγών), καθώς και τα τμήματα Σωματικής Αγωγής, που προβλέπει ο θεσμικός νόμος 1268/82, αποτελούν σημαντικό σταθμό στην ιστορία της Εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, δεν λύνουν ωστόσο το φλέγον και επείγον πρόβλημα της Παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών και της Μέσης Εκπαίδευσης, καθώς και τα γενικότερα προβλήματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, και προτείνουν ομόφωνα: α)Την ίδρυση των Παιδαγωγικών Σχολών στα Πανεπιστήμια... [που] θα έχουν ως αποστολή την παιδαγωγική κατάρτιση των νηπιαγωγών, [δασκάλων] και καθηγητών Γυμνασίων και Λυκείων όλων των ειδικοτήτων... β) Την ίδρυση... Παιδαγωγικών τμημάτων Μέσης Εκπαίδευσης στα Πανεπιστήμια, όπου λειτουργούν Καθηγητικές σχολές, καθώς και τμημάτων ειδικής Αγωγής [ενταγμένων] στις Παιδαγωγικές σχολές... γ) Να ισχύσει για το προσωπικό των Π.Α. και Σ.Ν. ότι προβλέπει ο νόμος πλαίσιο για το ΕΔΠ με την παράλληλη διατήρηση της μονιμότητάς του... διατυπώνει την αυτονόητη αξίωσή της να συμμετέχει ως σύμβουλος της πολιτείας στην εκπόνηση των αναγκαίων Π.Δ. και Νομοσχεδίων και στη διάρκεια λήψης αποφάσεων...».*

13-15/12 Τύνιδα (Τυνησίας). Διάσκεψη εκπαιδευτικών Συνδικαλιστικών Οργανώσεων Μεσογείου με θέμα: "Εκπαιδευτικά συστήματα και συνδικαλιστικές ελευθερίες στις χώρες της Μεσογείου".

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 927. Κύριο άρθρο "Η Θέση της ΔΟΕ απέναντι στην εισοδηματική πολιτική της Κυβέρνησης για το 1983": *«3... όσο τα μέσα παραγωγής θα είναι στην κατοχή της άρχουσας τάξης δεν υπάρχει κανένας τρόπος... και δυνατότητα για ριζική αντιμετώπιση... των προβλημάτων που πηγάζουν από την εκμετάλλευση σε βάρος των εργαζομένων, εκμετάλλευση σύμφυτη με το καθεστώς του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. 4... Στο χώρο των Δ.Υ... η μη εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου διαιωνίζει το καθεστώς της αδικίας... 6...απαιτεί από την Κυβέρνηση να προχωρήσει αμέσως στην εφαρμογή ενός συστήματος συγκράτησης... των τιμών».*

«Δ.Β.» 926. Δημοσιεύεται το σχέδιο του νέου καταστατικού.

ΟΛΜΕ: 6/12 Προτάσεις προς το ΥΠΕΠΘ σχετικές με τον τρόπο οργάνωσης των σχολικών βιβλιοθηκών.

9/12 Από το "Ενημερωτικό Νο 10" προς τις ΕΛΜΕ: *«Προτείνουμε εξάχρονη προς τον παρόν πρωτοβάθμια εκπαίδευση με την προοπτική να γίνει τετράχρονη όταν δημιουργηθεί το πεντάχρονο Μέσο Σχολείο, στις πρώτες τάξεις του οποίου θα διδάσκουν δάσκαλοι με ειδίκευση»* [πηγή: *«Δασκαλικός Αγώνας»* φ. 25-26 όπου και σφοδρή επίθεση κατά της θέσης αυτής]. Το «Π.Δ.» δε δημοσίευσε το περιεχόμενό του 10 ^{ου} Ενημερωτικού προς τις ΕΛΜΕ. Ακόμη για τις αντιδράσεις στο εσωτερικό της ΟΛΜΕ στις προτάσεις του παραπάνω ενημερωτικού: Βαλσαμάκη Η., «Αλλαγή προς τα πίσω», *Πολιτικά Θέματα* 14-20/11/82.

15/12 Το ΔΣ της ΟΛΜΕ καλεί τις ΕΛΜΕ σε έρθουν σε συνεργασία με τους Προϊσταμένους Γραφείων για να αντιμετωπισθούν τοπικά προβλήματα.

22/12 24ωρη απεργία της ΕΛΜΕ Α' Δ. Αττικής για την οικονομική πολιτική. Η ΟΛΜΕ αντιτίθεται στην απεργία.

23/12 Ενημερωτικό προς ΕΛΜΕ γνωστοποιεί την απόφαση του ΔΣ να τιμηθούν οι καθηγητές αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης και να συγκεντρωθούν στοιχεία από τη δράση των καθηγητών *«την ηρωική εκείνη περίοδο»*.

«Π.Δ.» 533. Κύριο άρθρο "Εισοδηματική Πολιτική και ενιαίο μισθολόγιο": *«Κάτω από αυτές τις συνθήκες της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και τα ιδιαίτερα οξυμένα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, οι στόχοι της εισοδηματικής πολιτικής...*

είναι αναμφισβήτητα θετικοί και δεν μπορεί παρά να έχουν τη συναίνεση των εργαζομένων. Όμως... αυτή είναι δύσκολο να εξασφαλιστεί παρά μόνο αν συνδυαστεί με αλλαγές, που θα παρέχουν εγγυήσεις... Σε αυτή ακριβώς την προοπτική οι καθηγητές προβληματίζονται έντονα για τη μη εξαγγελία της εφαρμογής του Ενιαίου Μισθολογίου».

ΟΙΕΛΕ: 16/12 Μετά από ένα κύκλο υπομνημάτων- απαντήσεων και συναντήσεων με το ΥΠΕΠΘ σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας από τους ιδιοκτήτες Ιδ. σχολείων, σε έγγραφό της η Ομοσπονδία σημειώνει: *«Το γράμμα και το πνεύμα των απαντήσεών σας αποδρασύνει τους ιδιοκτήτες και τους ωθεί να συνεχίσουν το όργιο των παρανομιών που σας καταγγέλλουμε...».*

21/12 Ανακοίνωση για την οικονομική πολιτική: *«Το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ αντιτάσσεται στη νέα πολιτική λιτότητας που επιχειρεί η κυβέρνηση φορτώνοντας τα βάρη της κρίσης στους εργαζομένους. Καταγγέλλουμε την νομοθέτηση της καθήλωσης των μισθών... που δεν είναι παρά ένα νέο προνόμιο στην κεφαλαιοκρατία.».*

ΥΠΕΠΘ: 2/12 Ν. 1304 (ΦΕΚ 144/Α'/2-12-82) "Για την Επιστημονική Παιδαγωγική καθοδήγηση και τη διοίκηση στη Γ.Ε και τη Μέση Τ.ΕΕ": *«Άρθρο 1. Επιστημονική- Παιδαγωγική καθοδήγηση. 1. Εισάγεται ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου στη Γενική και τη Μέση Τεχνική- Επαγγελματική Εκπαίδευση. Έργο του Σχολικού Συμβούλου είναι η επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση και η συμμετοχή στην αξιολόγηση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, καθώς και η ενθάρρυνση κάθε προσπάθειας για επιστημονική έρευνα στο χώρο της εκπαίδευσης... 3. Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των Σχολικών Συμβούλων καθώς και η διαδικασία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προσωπικού καθορίζονται λεπτομερέστερα με Π. Διατάγματα, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων»..*

14/12 Π.Δ. 736 "Τροποποίηση του Ωρολογίου και Αναλυτικού προγράμματος των σχολείων Μέσης Γ.Ε"

1983

Ιανουάριος

Ιδρύεται και επίσημα η ΠΑΣΚ Δ/Ν.

4-5/1 Κύπρος Συνέδριο Εκπαιδευτικού Μεταρρυθμιστικού Ομίλου Κύπρου με θέμα: "Εκπαιδευτικές αλλαγές στην Ελλάδα και την Κύπρο". Συμμετοχή των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών Ελλάδας με ανακοινώσεις.

12/1 Κοινή ανακοίνωση οργανώσεων Δ.Υ. καλεί την κυβέρνηση να καταρτίσει και να εφαρμόσει το Ενιαίου Μισθολόγιο

19/1 Κοινή ανακοίνωση ΔΟΕ-ΟΛΜΕ και άλλων επτά επιστημονικών φορέων για την ανάγκη δημιουργίας νέου επιτελικού οργάνου και την κατάργηση του ΚΕΜΕ.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 928 "Μπροστά στο Εκπαιδευτικό Συνέδριό μας": *«...οι διαδικασίες του Συνεδρίου και [των 11] Προσυνεδρίων δεν μπορεί και δεν πρέπει να περάσουν μέσα από τη συνδικαλιστική λογική και αντιθέσεις. Το απαραίτητο βέβαια πάντρεμα της επιστημονικής θέσης με τη συνδικαλιστική βούληση- προϋπόθεση για ολοκληρωμένες θέσεις- θα γίνεται στις ΓΣ του Κλάδου, όπου τα συμπεράσματα του Συνεδρίου μας θα αποτελούν την επιστημονική άποψη στην οποία θα προστρέχουν οι αντιπρόσωποι του Κλάδου στις συζητήσεις για τη διαμόρφωση των θέσεών μας πάνω στα εκπαιδευτικά προβλήματα».*

«Δ.Β.» 928 "Ο πολιτικοποιημένος Συνδικαλισμός»: *«Κανένα... μαζικό κίνημα και κανένας μαζικός φορέας δεν είναι δυνατό να μην έχει πολιτικό χαρακτήρα... Εκεί όμως που γίνεται η διάκριση είναι ακριβώς ποιας τάξης τα συμφέροντα εξυπηρετεί... Τα συνθήματα "ουδετερότητα" και "ανεξαρτησία από την πολιτική" είναι ουτοπιστικά και εξυπηρετούν την πολιτική της δεξιάς...».*

26/1 Πεθαίνει ο Παναγιώτης Καζαντζής πρώτος εκλεγμένος πρόεδρος της ΔΟΕ μετά το '74.

ΟΛΜΕ: 10/1 Εισήγηση του ΔΣ της ΟΛΜΕ στις ΕΛΜΕ με θέμα την "Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών" ως αντικείμενο μελέτης.

20/1 Το ΔΣ εκφράζει την αντίθεση του στην ενέργεια του Υπ. Παιδείας να δεχτεί την "Ένωση Διευθυντών".

23-25/1 Παρίσι. Συνάντηση ΟΟΣΑ με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εκπαιδευτικών. Στη συνάντηση παρευρίσκεται αντιπρόσωπος της ΟΛΜΕ. Από το ρεπορτάζ στο «Π.Δ.» 556: *«Εκπαίδευση και ιδεολογία: Στις σημερινές βιομηχανικές κοινωνίες, που οι... θεσμοί εκκλησίας- οικογένειας αποδυναμώνονται, δημιουργείται ένα επικίνδυνο κενό για τους νέους, στην αναζήτηση νέων αξιών... Το εκπαιδευτικό σύστημα μετατρέπεται στον πιο σημαντικό ιδεολογικό μηχανισμό μετάδοσης των νέων αξιών. Το πρόβλημα είναι πώς η εκπαίδευση θα ανταποκρίνεται στις κοινωνικές ανάγκες και ταυτόχρονα θα τις επηρεάζει...».*

«Π.Δ.» 544. Κύριο άρθρο χωρίς τίτλο: *«Η ρύθμιση του θέματος του ενιαίου μισθολογίου... δεν έχει σαν στόχο και μόνο την οικονομική βελτίωση, αλλά και την άρση των αδικιών, γεγονός που θα προωθήσει την ενότητα του σ.κ.... Η επεξεργασία και προώθηση για ψήφιση νέου νόμου για την Γ.Ε. θα οδηγήσει στον εκδημοκρατισμό των θεσμών και των δομών της, με φανερή την ευνοϊκή επίδραση στην ελληνική κοινωνία».*

ΟΙΕΛΕ: Οι ιδιοκτήτες αποχωρούν από την επιτροπή για το νέο νόμο της Ιδ. Εκπαίδευσης και ο αντιπρόσωπος του ΥΠΕΠΘ δηλώνει, για άλλη μια φορά, την πρόθεση της κυβέρνησης οι Ι.Ε. να απολύονται για τους ίδιους λόγους που απολύονται και οι δημόσιοι σ/φοί τους.

ΥΠΕΠΘ: 11/1/83 Απόφαση Υφ/γού 6492 "Καθήκοντα και αρμοδιότητες Συλλόγου Καθηγητών, Δ)ντών, Υποδ)ντών και Διδακτικού προσωπικού των Σχολείων Μ.Ε" (δημόσιεύεται στο «Π.Δ.» 554).

11/1 Φ.27/6793/Γ/24 "Αθλητικές εκδηλώσεις στα Σχολείων Μ.Ε.".

12/1 Φ.350/5/Δ1/65 "Επιλογή Σχολικών Συμβούλων".

13/1 Φ 73/6792/Γ4/25 "Η Φυσική Αγωγή στο Δημοτικό Σχολείο": *«εισάγεται σ' όλα τα Δημοτικά σχολεία της χώρας, η Φ.Α σαν μάθημα... Για ένα καλό ξεκίνημα, παρακαλούνται οι Δ)ντές... να βοηθήσουν στο καινούργιο έργο που ανέλαβαν οι δάσκαλοι. Με τη συλλογική προσπάθεια σχολείου και άλλων παραγόντων... πρέπει να μετατραπεί ο κάθε σχολικός χώρος, σ' ένα υποτυπώδες Γυμναστήριο.».*

17/1 Η/303 "Σύνταξη εκθέσεων ουσιαστικών προσόντων": *«...οι εν λόγω επιθεωρητές δεν μπορούν να συντάξουν εκθέσεις ουσιαστικών προσόντων... γιατί έπρεπε να τις είχαν συντάξει προ της παραδόσεως των καθηκόντων τους...».*

21/1 Φ818.2/Ζ1/269 "Ίδρυση τάξεων υποδοχής και φροντιστηριακών τμημάτων" [πρόκειται για την παροχή εκπαιδευτικής βοήθειας στους παλιννοστούντες].

Φεβρουάριος

5&12/2 Εφ. *«Εξόρμηση»*, Γ. Ξανθάκου- Νίκα, "Τα παιδιά μας πρέπει να μάθουν σωστά και όλη την Ιστορία του τόπου μας": *«Ο τρόπος αυτός προσφοράς της Ιστορίας ισχύει ως σήμερα, εφόσον ισχύει ο νόμος 309)76 και με βάση τον οποίο η Μέση Εκπαίδευση διασπάται σε δυο ανεξάρτητα και αυτοτελή σχολεία (Γυμνάσιο-Λύκειο) εντελώς διάφορα και ως προς τους στόχους και ως προς τη διοίκηση και ως προς τη λειτουργία των προγραμμάτων και τη στοχοθεσία. Αλλά πριν προχωρήσουμε στην ανίχνευση του προβλήματος της Ιστορίας είναι ανάγκη να πούμε σύντομα και γιατί διασπάστηκε η Μ.Ε και με ποια διαδικασία τείνει προς την ενοποίηση [της]... Σύντομα οι φορείς της Εκπαίδευσης αντιλήφθηκαν ότι η διάσπαση του σχολείου σε συνδυασμό με τις εισιτήριες εξετάσεις του Λυκείου, με τις Πανελλήνιες και την όλο και περισσότερο διευρυνόμενη ανισότητα ευκαιριών στην Εκπαίδευση εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης. Το ΠΑΣΟΚ... υποσχέθηκε κατάργηση των φραγμών και εξασφάλιση ίσων ευκαιριών στην Εκπαίδευση... κατάργησε τις εισαγωγικές εξετάσεις για το Λύκειο. Κατέστησε την [ΤΕΕ]ισότιμη με τη Γενική... Η κάθετη ελεύθερη διακίνηση [εξασφαλίστηκε]... και η δημιουργία προϋποθέσεων για την άρση της ανισότητας ευκαιριών εξασφαλίστηκε με την κατάργηση των Πανελληνίων εξετάσεων την εφαρμογή του νέου συστήματος επιλογής στα ΑΕΙ και κυρίως με τη λειτουργία του Μεταλυκειακού Προπαρασκευαστικού Κέντρου. Με τις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν από την εφαρμογή των νέων θεσμών το παιδί των 14 1/2 -15 χρονών δεν αποσύρεται αναγκαστικά, μετά την αποφοίτησή του από το Γυμνάσιο... είναι [λοιπόν] αδιανόητο το γνωμοδοτικό τμήμα του ΥΠΕΠΘ, το ΚΕΜΕ να αρνείται να συντάξει νέα προγράμματα σε δυο παράλληλα επίπεδα (βραχυπρόθεσμο- μακροπρόθεσμο)με βάση τη σχέση 5+1 [πέντε γενική, ένα εξειδικευμένη εκπαίδευση], υπεραμυνόμενο της "αυτοτέλειας" του Γυμνασίου.».*

Στη συνέχεια του άρθρου θα προταθεί από τη συγγραφέα η οργάνωση της διδασκαλίας της ιστορίας στη Μ.Ε με βάση το σχήμα: 4 χρόνια χρονολογική-αφηγηματική ιστορία (Α', Β', Γ' Γυμνασίου και Α' Λυκείου και 2 χρόνια θεματική που *«θα περιστρέφεται γύρω από ένα θεματικό άξονα. Στη Β' Λυκείου κεντρικό άξονα θα μπορούσε να αποτελέσει η αναφορά στις πηγές ή ρίζες του νέου ελληνισμού... Στην Γ' Λυκείου... η ιστορική διερεύνηση προβλημάτων του σύγχρονου ελληνισμού... Τα στοιχεία της εθνικής και πολιτιστικής μας ταυτότητας, όταν μάλιστα φωτισθούν από την προσπάθεια του ξένου παράγοντα να τα αλλοτριώσει και την αντίσταση του λαού σ' αυτή την προσπάθεια,*

αποτελούν σπουδαίο μορφωτικό αγαθό που ανταποκρίνεται στα διαφέροντα των μαθητών.».

ΔΟΕ: 9-28/2 Έκθεση έργων ζωγραφικής και βιβλίων δασκάλων διοργανωμένη από την ΔΟΕ [60 ζωγράφοι και 250 συγγραφείς]. Την έκθεση εγκαινιάζει ο Υπ. Παιδείας Α. Κακαλαμάνης.

11-12/2 Έκτακτη ΓΣ της Ομοσπονδίας (Καταστατική) εγκρίνει το νέο καταστατικό που προβλέπει δίχρονο και εντεκαμελές ΔΣ και εκλογή ΔΣ με *«απλή»* αναλογική (σύμφωνα με τον 1264/82).

«Δ.Β.» 930. Κύριο άρθρο "Παιδαγωγικά τμήματα: Άμεση έκδοση των Π.Δ. για τη λειτουργία τους απαιτεί η ΔΟΕ"

17/2 Ανακοίνωση: *«Η ΔΟΕ καλεί τους Συλλόγους- μέλη... να πάρουν ενεργά μέρος σε κάθε κινητοποίηση προς απόκρουση των αμερικάνικων πιέσεων και εκβιασμών»..*

«Δ.Β.» 931 Κύριο άρθρο: "Ο δάσκαλος κοινωνικός εργάτης": *«Ο Κλάδος μας νοιώθει περήφανος για την μέχρι σήμερα προσφορά του στην Ελληνική κοινωνία και υποχρεωμένος να συνεχίσει κάτω από τις ευνοϊκές συνθήκες που δημιούργησαν οι δυνάμεις της Αλλαγής να συμβάλλει στη δημιουργία μιας νέας κοινωνίας χωρίς καταπίεση, χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο».*

«Δ.Β.» 931 Αρχίζει η δημοσίευση ενυπόγραφων άρθρων με θέματα σχετικά με το Εκπαιδευτικό Συνέδριο.

ΟΛΜΕ: 19-20/2 Β' Οργανωτική Συνέλευση Προέδρων ΕΛΜΕ. Θέμα η διαμόρφωση θέσεων για το μισθολόγιο, τα πολιτικά δικαιώματα και ο νέος νόμος για τη Γ.Ε. Από το ψήφισμα της Οργανωτικής Β': *«μέχρι το τέλος της φετινής συνδικαλιστικής χρονιάς:... [ζητάμε) Την άμεση έναρξη διαλόγου για την επεξεργασία, σύνταξη και ψήφιση ενός νέου νόμου για την Γ.Ε., που θα οδηγεί σταθερά στην εκπαιδευτική αλλαγή με τον εκδημοκρατισμό των θεσμών και των δομών... την εισαγωγή της σύγχρονης αντίληψης για το χαρακτήρα και τους σκοπούς της, την προώθηση μορφών αποκέντρωσης, συμμετοχής, αυτοδιαχείρισης και κοινωνικού ελέγχου, τη σύνδεση του σχολείου με τον κοινωνικό περίγυρο, την ανάδειξή του σε πνευματικό και πολιτιστικό κέντρο της περιοχής κλπ.».*

19/2 Καλεί τις ΕΛΜΕ να συμμετάσχουν στη Παναθηναϊκή συγκέντρωση (3-3-83) εναντίον των ξένων βάσεων και της *«προκλητικής πολιτικής των ΗΠΑ εναντίον της Ελλάδας»* (ανατροπή της ισορροπίας 7/10).

23/2 Με ανακοίνωση ΟΛΜΕ καταγγέλλει την *«πρωτοφανή και προκλητική ενέργεια»* της ηγεσίας της ΑΔΕΔΥ να εισηγηθεί στο Γεν. Συμβούλιο τη διαγραφή της ΟΛΜΕ.

ΟΙΕΛΕ: 17-21/2 Συνέδριο (13ο) της Ομοσπονδίας. Στο συνέδριο κατατίθενται δυο εισηγήσεις για το θέμα της Οργάνωσης και Διοίκησης της Εκπαίδευσης, μία από την πλειοψηφία και μία από τη μειοψηφία του ΔΣ. Ο Προέδρος Γ. Φυσάκις στον εναρκτήριο λόγο του μεταξύ των άλλων σημειώνει: *«Η έκταση των εφαρμογών υπήρξε πολύ μικρή, ώστε η "λαϊκή συμμετοχή" να μετατραπεί σε "λαϊκή συναίνεση". Εμείς... διεκδικούμε εφαρμογές της λαϊκής συμμετοχής που ενισχύουν την άμεση δημοκρατία εις βάρος της αντιπροσωπευτικής»* [«Ι.Ε.» 158].

«Ι.Ε.» 157. Κύριο άρθρο "Ενότητα και Αγώνας": *«Και μια και μιλάμε για δημοκρατία, επισημαίνουμε χαρακτηριστικά τα εξής: Στην εναρκτήρια πανηγυρική συνεδρίαση ο Πρόεδρος της ΟΙΕΛΕ μίλησε 20 λεπτά. Ο Υφ/γός Παιδείας 25 λεπτά και ο εκπρόσωπος του κυβερνώντος κόμματος... 35 λεπτά ακριβώς... Ο νέος Νόμος για την "ιδιωτική" εκπαίδευση δεν έχει πάρει ακόμα... ούτε τη μορφή καν νομοσχεδίου ούτε προσχεδίου. Το Υπουργείο παραπέμπει τη συζήτηση και επιγήφιση στο θερινό τμήμα της Βουλής... [γεγονός που] ενέχει κινδύνους νέων*

υπαναχωρήσεων... Η δημοσιοποίηση των ΣΙΕΛ- Δητών ανάγεται τώρα σε τεράστιο θέμα».

21/2 Ψήφισμα του 13ου Συνεδρίου *«καταγγέλλει τις προσπάθειες του δεξιού τύπου, των ιδιοκτητών και των εκπροσώπων τους στη Βουλή, που, σε συνεργασία με το Δ)ντή Ιδ. Εκπαίδευσης του [ΥΠΕΠΘ] Βλαδίμηρο, στοχεύουν στηνκατασυκοφάντηση των Προέδρων ΟΙΕΛΕ και ΣΙΕΛ και ουσιαστικά στη ματαίωση της εντολής που τους έδωσε πρόσφατα ο Κλάδος να συνεχίσουν να τον εκπροσωπούν για το νόμιμο χρονικό διάστημα και μάλιστα σε περίοδο αγώνων... επαναλαμβάνουμε το αίτημά μας για την απομάκρυνση του παραπάνω κυρίου από τη Διεύθυνση της Ιδ. Εκπαίδευσης».*

[Τα σχολεία όπου εργαζόταν οι πρόεδροι είχαν κλείσει. Αυτοί δε δεχόταν να περάσουν στο δημόσιο, αν δεν έληγε το θέμα της δημοσιοποίησης, κάνοντας χρήση του νόμιμου δικαιώματος τριετούς περιθωρίου για μετάβαση σ' αυτό.]

ΥΠΕΠΘ: 9/2 Γ2/311 "Παρακολούθηση και κρίση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων για μαθητές": [Προς Δ)ντές ΜΕ Νομαρχιών αφορά και Δ.Ε]: *«Επειδή διαπιστώνεται ότι αρχίζουν να διαμορφώνονται στην επαρχία καλλιτεχνικοί πυρήνες... παρακαλούμε για τη σύσταση επιτροπής... Έργο της... θα είναι η παρακολούθηση, κρίση για την καταλληλότητα και εισήγηση σχετικά στην αρμόδια επιτροπή του ΥΠΕΠΘ των έργων επαγγελματικών θιάσων που επιθυμούν να δίνουν παραστάσεις στα σχολεία όλης της χώρας».*

Μάρτιος

Εκδίδεται το πρώτο φύλλο της εφημερίδας *«Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί»* της συνδικαλιστικής κίνησης των καθηγητών Μ.Ε *«Δημήτρης Γληνός»*. Από το κύριο άρθρο "Η πρώτη μας διακήρυξη": *«Οι μέχρι τώρα αγώνες του κλάδου έχουν στενά οικονομικό χαρακτήρα υποτιμώντας το γενικότερο πρόβλημα της Παιδείας και τις δικές μας ευθύνες για τη ριζική αναμόρφωσή του. Η τελευταία συνδικαλιστική χρονιά έδειξε μάλιστα πως διαγράφεται έντονα και ο κίνδυνος ενός κυβερνητικού συνδικαλισμού, όπου ο δικός μας ρόλος περιορίζεται απλά στη "συναίνεση" κάποιων αποφάσεων της κυβέρνησης. Εμείς πιστεύουμε πως μπορούμε και πρέπει να αντιδράσουμε. Γι' αυτό και αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε μια κίνηση καθηγητών με βασικό στόχο την προβολή μιας άλλης αντίληψης για το συνδικαλιστικό κίνημα».*

5/3 Ιδρύεται στην Αθήνα η ΔΑΚΜΕ (καθηγητές προσκείμενοι στη Ν.Δ). Από την απόφαση ίδρυσής της: *«Οριοθετούμε τον ιδεολογικό- συνδικαλιστικό πλαίσιο της ΔΑΚΜΕ με την πίστη των μελών της στις αρχές του δημοκρατικού μας πολιτεύματος, όπως εκφράζονται μέσα από το στέριωμα της λαϊκής μας κυριαρχίας και του πολυκομματικού κοινοβουλευτισμού, στις θρησκευτικές και εθνικές αξίες και στον ελεύθερο, ανεξάρτητο και ακομμάτιστο συνδικαλισμό».*

16/3 Υπόμνημα των ΟΛΜΕ- ΔΟΕ -ΟΛΤΕΕ και επιστημονικών ενώσεων σχετικό με την κατάργηση του ΚΕΜΕ: *«σήμερα μέσα από τον επιφανειακό ρεφορμισμό του, επιχειρεί να πείσει ότι μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες. Μέσα όμως από αντιθέσεις και φατρίες, τα μέλη του... δεν είναι πια σε θέση ούτε για μικροεπισκευές».*

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 932. Κύριο άρθρο "Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση γίνεται πραγματικότητα- τα Π.Τ. από το εκ. έτος 1984/85": *«αρχίζει η λειτουργία τους σε έξη πανεπιστήμια της Χώρας (...) Το ΔΣ παίρνοντας υπόψη... κύρια την ανάγκη τα Π.Τ. να στηρίξουν τη λειτουργία τους στο δικό τους ΔΕΠ δέχτηκε σαν έτος έναρξης λειτουργίας το 1984/85 παρόλο που αρχικά ζητούσε το 1983/84... Για το θέμα της μετεκπαίδευσης και της μισθολογικής- βαθμολογικής και επιστημονικής*

εξομοίωσης των σημερινών δασκάλων... με τους πτυχιούχους των Π.Τ.... έκρινε ότι έπρεπε να δοθεί η δυνατότητα στη βάση του Κλάδου να εκφραστεί... Άλλωστε η αποδέσμευση από το πρώτο Π.Δ. της μετεκπαίδευσης και εξομοίωσης διευκόλυνε την υπογραφή του... Όσο για το ερώτημα γιατί δεν υπογράφτηκε το Π.Δ. πριν 3-5 μήνες, το ΔΣ απαντάει πως αυτό δεν μπορούσε να γίνει γιατί η υλοποίηση του 1268/82... απαίτησε χρόνο μεγαλύτερο από έξη μήνες... Δίνουμε αυτές τις εξηγήσεις... στον Κλάδο... για να είναι πλέρια πληροφορημένος».

28/3 Εκδήλωση της ΔΟΕ στο θέατρο *«Ακροπόλ»* με θέμα: "Ο Δάσκαλος στην Εθνική Αντίσταση".

«Δ.Β.» 933 Διαμαρτυρία προς το ΥΠΕΠΘ, *«γιατί δε δόθηκε η δυνατότητα να πάρει μέρος το ΔΣ στη διαμόρφωση της απόφασης επιλογής των Συμβούλων Εκπαίδευσης Εξωτερικού».*

«Δ.Β.» 933 Α. Βουγιούκα "Τα νέα βιβλία του Δημοτικού": *«Τώρα το υπουργείο δοκιμάζει έναν άλλο τρόπο συγγραφής σχολικών βιβλίων. Έχει συγκροτήσει ομάδες εργασίας από διαλεγμένους συνεργάτες κατά μάθημα και αντίστοιχη σειρά βιβλίων με τη συμμετοχή και καθοδήγηση μελών του ΚΕΜΕ. Ο τρόπος αυτός ήταν μέσα στους προγραμματισμούς του βραχύβιου Π.Ι. και υιοθετείται από τη... Κυβέρνηση».*

30/3 Άρθρο του Βουλευτή της Ν. Δημοκρατίας Αν. Μπάλκου στην εφημερίδα "Τοπική Φωνή της Πρέβεζας": *«Για πρώτη ίσως φορά στην ιστορία μας, ανέλαβε να εκφωνήσει τον πανηγυρικό στη Μητρόπολη γυναίκα (για να επισημανθεί η ισότης των δύο φύλων άραγε;). Επρόκειτο για τη δασκάλα (χάθηκε ένας καθηγητής;) κ. Μαρία Γιωτή... πασίγνωστη φανατική κομμουνίστρια, υπογήφια του ΚΚΕ στο Σύλλογο Δασκάλων. Η συντρόφισσα... μας είπε το παραμύθι της: Για τις αντιδράσεις των Δυτικών στην απελευθέρωσή μας... και τέλος για το νόημα "το κοινωνικό και οικονομικό της εξεγέρσεως!...».*

Η αντίδραση του τοπικού Συλλόγου στο άρθρο υπήρξε άμεση: *«Δε βλέπουμε και δεν καταλαβαίνουμε γιατί είναι "κρίμα", επειδή τον πανηγυρικό της 25ης Μαρτίου εκφώνησε στη Μητρόπολη γυναίκα και μάλιστα δασκάλα».*[Η Γιωτή Μ. ήταν από τα πλέον δραστήρια μέλη της ενιαίας ΔΑΣΚ]

ΟΛΜΕ: 7/3 Ανακοίνωση με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας της Γυναίκας: *«Τώρα που άνοιξε ο δρόμος για την πλήρη ισοτιμία της γυναίκας με την ψήφιση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου, έχουμε όλοι μας την ευθύνη να ξεπεράσουμε τις προκαταλήψεις και να συνειδητοποιήσουμε να κατανοήσουμε και να εφαρμόσουμε στην πράξη τη νέα αντίληψη».*

10/3 Ανακοίνωση για τα 73 χρόνια από τα γεγονότα στο Κίλελερ και ορισμός αντιπρόσωπου της ΟΛΜΕ στην επιτροπή κρίσης Σ.Σ.

11/3 Διαμαρτυρία προς ΥΠΕΠΘ για τη μη συμμετοχή στην επιτροπή κρίσης Σ.Σ εξωτερικού.

26-27/3 Το Β' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας στο Βόλο με θέμα "Η Αξιολόγηση του μαθητή". Το Συνέδριο δεν καταλήγει σε πορίσματα ή σύντομο ψήφισμα όπου να καταγράφονται κυρίαρχες θέσεις.

ΟΙΕΛΕ: 3/3 Καταγγελία προς την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και τα κόμματα εκτός της Ν.Δ: *«...Ο σ/φος Δ. Κωσταράκος (Β' Γραμματέας της ΟΙΕΛΕ και Πρόεδρος του ΣΙΕΛ) επισκέφτηκε την υπεύθυνο τμήματος... για να πάρει αντίγραφο υπουργικής απόφασης... Με την είσοδο στο γραφείο... παρενέβη ο Δ)ντης Ιδ. Εκπαίδευσης, ο οποίος αξίωσε την απομάκρυνση του σ/φου από το γραφείο και το υπουργείο. Μπροστά στην άρνηση του σ/φου με οργίλο ύφος διέταξε τις υπαλλήλους να εκκενώσουν το γραφείο... η ΟΙΕΛΕ διακόπτει την συνεργασία με τη Διεύθυνση... και θα προχωρήσει σε κινητοποιήσεις στην περίπτωση που το ΥΠΕΠΘ δεν αποκαταστήσει τη δημοκρατική λειτουργία της».*

ΥΠΕΠΘ: 1/3 Φ.353.1/1/Δ1/2576 Περί τρόπου επιλογής Προϊσταμένων

4/3 Δ4/225 "Κατάργηση Γραφείου Μέσης Γ.Ε Μειονοτικών Σχολείων": *«Καταργείται το Γραφείο Κομοτηνής και τα θέματα αρμοδιότητός του τα χειρίζεται εφεξής το Γραφείο Μειονοτικών Σχολείων Καβάλας».*

18/3 Ζ2/230 "Εγγραφή μαθητών στα ξένα σχολεία που ακολουθούν ελληνικό Εκπαιδευτικό πρόγραμμα": *«...έφθασαν πληροφορίες ότι ...ορισμένα σχολεία διενεργούν εξετάσεις για την εισαγωγή μαθητών στην Α' τάξη Γυμνασίου... τέστ επιτρέπεται μόνο για την εξέταση των υποψηφίων... στην ξένη γλώσσα... οποιαδήποτε άλλη εξέταση απαγορεύεται. Σε περίπτωση που έχουν εισπραχθεί εξέταστρα για εξετάσεις που έχουν προγραμματισθεί, θα πρέπει να επιστραφούν στους δικαιούχους, διότι... οι εξετάσεις προσκρούουν στο Ν.309».*

Απρίλιος

4/4 Πρώτη συνεδρίαση Εθνικού Συμβουλίου Ανώτατης Παιδείας.

6/4 Γίνεται δεκτή από τον Άρειο Πάγο η προσφυγή ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και εκπίπτει η διοίκηση της ΑΔΕΔΥ.

14/4 Πρώτη συνεδρίαση της προσωρινής διορισμένης διοίκησης της ΑΔΕΔΥ και εκλογή μελών ΕΕ.Η νέα διορισμένη διοίκηση οφείλει να πραγματοποιήσει Συνέδριο σε χρονικό διάστημα 8 μηνών. Προσωρινός Πρόεδρος ο Δ. Κίτσιος (καθηγητής, πρώην μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ). Από τα 17 μέλη της ΕΕ τα 12 είναι εκπαιδευτικοί (6 δάσκαλοι, 6 καθηγητές). Η προσωρινή διοίκηση παρέλαβε ταμείο 1882 δρχ. και ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις 911.985 δρχ. Αρχείο της Συνομοσπονδίας δεν παραλήφθηκε γιατί η απελθούσα ΕΕ σε πρόσφατη συνεδρίασή της (10-9-82) ενέκρινε *«την εκποίηση ή την απόρριψη εις τα άχρηστα όλου γενικά του κατεστραμμένου, εφθαρμένου ή μη χρησιμοποιημένου αρχείου της ΑΔΕΔΥ».* [πηγή: Λιάσκος, Η ιστορία του σ.κ. των δημοσίων υπαλλήλων, Αθήνα 1992, 140].

16/4 Κοινή ανακοίνωση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ εκφράζει ανησυχίες για την πορεία του θέματος της δημοσιοποίησης των Ι.Ε.: *«Οι Ομοσπονδίες δηλώνουν ότι δεν πρόκειται να αποδεκτούν ρυθμίσεις πάνω στο θέμα αυτό, που θα γίνονται κάτω από οποιεσδήποτε πιέσεις».*

Πραγματοποιείται Συνέδριο Μαθηματικής Εταιρείας με θέμα: "Τα μαθηματικά στην 9χρονη εκπαίδευση".

Μετά τη συγκρότηση της ΔΗ.ΚΙ.Δ.Ν.Ε., παράταξη των δασκάλων του χώρου της Ν.Δ., εκδίδεται η εφημερίδα *«Ενημερωτικό Δελτίο»*. Στο πρώτο του φύλλο επανέρχεται το αίτημα του εννιάχρονου δημοτικού σχολείου και διατυπώνονται τα αιτήματα της αιρετής εκπροσώπησης του Κλάδου *«στα κέντρα λήψης αποφάσεων»*, καθώς και η άμεση *«ισοτιμία των τίτλων σπουδής των καταργημένων Π.Α. και Σ.Ν. με τους αντίστοιχους τίτλους των Ανωτάτων Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Σχολών».* Η εφημερίδα θα εκδώσει συνολικά 9 φύλλα.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 935 Από την εισήγηση του ΔΣ στα θέματα της ημερήσιας διάταξης της 52ης ΓΣ: *«Αξιολόγηση Έργου εκπαιδευτικών: Σκοπός της αξιολόγησης του έργου των εκπαιδευτικών είναι η εξασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων και η δημιουργία των ευνοϊκότερων συνθηκών για την παροχή καλύτερης παιδείαςστα Ελληνόπουλα. Για να πετύχει ο σκοπός... ο Σ.Σ:...δ) δε συντάσσει εκθέσεις υπηρεσιακής ικανότητας για το σύνολο των εκπαιδευτικών αλλά παρουσιάζει απλή εισηγητική έκθεση στο αρμόδιο συμβούλιο για: αα) μονιμοποίηση του Εκπαιδευτικού, ββ) διαπίστωση παροχής αρνητικού έργου, γγ)κατάληψη θέσεις προϊσταμένου, Σ.Σ και Δ)ντή σχολείου, δδ) το έργο κάθε σχολικής μονάδας και, εε) το έργο της Περιφέρειας».*

ΟΛΜΕ: 1/4 Σε συνάντηση με τον Υπ. Παιδείας Α. Κακλαμάνη θέτει το θέμα του νέου νόμου για τη Γ.Ε. Ο Υπ/γός δηλώνει πως θα υπάρξει κοινός νόμος για τη Γ.Ε.και την Τ.ΕΕ

16/4 Σε ανακοίνωση για το περιεχόμενο του αγώνα των Ι.Ε. δηλώνεται ότι η Ομοσπονδία δεν πρόκειται *«να αποδεχτεί οποιεσδήποτε ρυθμίσεις που θα έθιγαν τη βαθμολογική και μισθολογική εξέλιξη των καθηγητών του δημοσίου»* [«Π.Δ.» 558, 14].

25/4 Νέα ανακοίνωση θεωρεί ότι οι θέσεις της ΟΙΕΛΕ θίγουν τα συμφέροντα των καθηγητών του δημοσίου.

27/4 Με έγγραφό της προς τον Υφ/γό Π. Μώραλη *«γνωστοποίησε τη θέση της... ότι η παρουσία της στην επιτροπή δημοσιοποίησης των [Ι.Ε.] εξαρτάται από την ισότιμη συμμετοχή των μελών της. Όμως αυτή η αρχή δεν εξασφαλίζεται, γιατί ορισμένα από τα αιτήματα της ΟΙΕΛΕ ενώ πλήττουν τους καθηγητές του δημοσίου, δημιουργώντας βαθμολογική και μισθολογική καθυστέρηση, αποτελούν ταυτόχρονα και αιτήματα απεργιακού αγώνα! Ύστερα από αυτά γνώρισε στον κ. Υφ/γό ότι είναι αδύνατη η συμμετοχή της στην παραπάνω επιτροπή»*.

30/4 Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων με θέμα την ενημέρωση γύρω από την πορεία των αιτημάτων του κλάδου και τις διαδικασίες ΓΣ των ΕΛΜΕ ενόψει του 1ου Συνεδρίου της Ομοσπονδίας.

ΟΙΕΛΕ: 3/4 Το ΔΣ της Ομοσπονδίας αποφασίζει την κήρυξη απεργίας με αιτήματα [από την απόφαση του ΔΣ]: *«1) Να συστήσει άμεσα (και με νόμο) την Επιτροπή ευρύτατης κοινωνικής συμμετοχής, ώστε σε τακτό χρονικό διάστημα ν' αρχίσει η σταδιακή και προγραμματισμένη κατάργηση των "ιδιωτικών" σχολείων...2) Ωσπου να γίνει η κατάργηση, το Κράτος [να περιφρουρήσει] την εκπαιδευτική διαδικασία στα σχολεία, δηλαδή: Να επιλέγει ή να διορίζει το Δ)ντή όπως... και για τα δημόσια... Οποιαδήποτε νόμοι υπάρχουν πρέπει να ισχύουν και για τα "ιδιωτικά"...3) Να προχωρήσει η Κυβ/ση στη δημοσιοποίηση των [ΣΙΕΛ-Δητών]»*.

11/4 Αρχίζει η απεργία που διήρκησε 17 εργάσιμες ημέρες με αιτήματα που αφορούν στη διαδικασία και τους όρους της δημοσιοποίησης, τη διασφάλιση των Ιδ. Εκπαιδευτικών και άλλα εργασιακά ζητήματα. Η απεργία έχει μορφή επαναλαμβανόμενων απεργιακών τριήμερων που αποφασίζονται μετά από ΓΣ των Ι.Ε.. Ο απεργιακός αγώνας διακόπηκε για τις διακοπές του Πάσχα και άρχισε αμέσως μετά.

15/4 Συνέντευξη τύπου της ΟΙΕΛΕ στο θέατρο *«Διάνα»*. Από το άρθρο της Μ. Τσαπέκη "Χρονικό της απεργίας" («Ι.Ε.» 158): *«Τι απογοήτευση όμως την επαύριο: οι εφημερίδες δεν κάλυψαν αυτή τη συνέντευξη. Η μόνη πρόσβαση που είχε η ΟΙΕΛΕ στην κοινή γνώμη δε λειτούργησε. Και είδαμε... θλιβερούς τίτλους του τύπου "συνεχίζονται οι διακοπές στα ιδιωτικά σχολεία"»*.

21/4 Η ΓΣ του ΣΙΕΛ-Θ *«καταγγέλλει τον υφ. Παιδείας κ. Μώραλη, ως διώκτη του κλάδου... Ο νέος νόμος, που θέλει να υηφίσει, είναι πολύ πιο πίσω από το Ν. 682/77, νόμο που υήφισε η Δεξιά»*.

28,29/4 Συνεδριάσεις της Επιτροπής *«δημοσιοποίησης»* μετά από πρωτοβουλία της ΟΙΕΛΕ.

«Ι.Ε.» 158. Κύριο άρθρο "Ενημερώνουμε και καταγγέλλουμε": *«...η απεργία αυτή χτυπήθηκε άγρια και συντονισμένα απ' τη Κυβέρνηση και τους εργοδότες, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, το φιλοκυβερνητικό και το δεξιό Τύπο»*.

ΥΠΕΠΘ: 11/4 Γ3/345 "Λειτουργία ΣΕΛΜΕ κατά το 1983/84" [Αθήνα, Θεσ/νίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα, Πάτρα, Τρίπολη συνολικά 800 επιμορφούμενοι δημόσιοι, 11 Ι.Ε. και 11 εκπαιδευτικοί της Φιλεκπαιδευτικής].

11/4 Φ361/-11/149/Δ1/1355 "Διορισμοί και απολύσεις προσωρινών αναπληρωτών διδ/λων και νηπιαγωγών": *«Οι απολύσεις... θα γίνονται... κάθε χρόνο με τη λήξη του δ. έτους [20/6]».*

11/4 Γ3/212 "Λειτουργία ΣΕΛΔΕ κατά το 1983/84" [Αθήνα, Θεσ/νίκη, Αλεξανδρούπολη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Λαμία, Λάρισα, Μυτιλήνη, Πάτρα, Τρίπολη 600 δ/λοι δημ., 6 Ιδ. Εκπαίδευσης, 3 της Φιλεκπαιδευτικής και 40 νηπιαγωγοί δημοσίου 4 Ιδ. Εκπαίδευσης και 2 της Φιλεκπαιδευτικής].

18/4 Φ.277/14/Δ2/9669 "Πειθαρχικό δίκαιο εκπαιδευτικών λειτουργών": *«ζ) Η πειθαρχική απόφαση πρέπει να επιδίδεται με απόδειξη στον ενδιαφερόμενο και να περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία [άρθρο 242 Υ.Κ]. Όταν εκδίδεται από πειθαρχικό προϊστάμενο κοινοποιείται στον ενδιαφερόμενο ακριβές αντίγραφο».*

Μάιος

Κυκλοφορεί το πρώτο φύλλο της εφημερίδας της ΠΑΣΚ δασκάλων- νηπιαγωγών *«Σοσιαλιστική Παιδεία»*. Η εφημερίδα μέχρι τον Ιούνιο του 1989 θα εκδώσει 25 φύλλα και θα κλείσει το Σεπτέμβρη του 1992 με την έκδοση του 36 φύλλου της. Εκδότης της εφημερίδας, μέχρι και το 21 φύλλο είναι ο Χ. Κορυφίδης και μετά απ' αυτό ο Κώστας Κακαβάκης. Από το κύριο άρθρο: *«Η παράταξή μας, που εκφράστηκε κατά καιρούς με το υηφοδέλτιο της ΔΟΕ, εκπροσώπησε και εκπροσωπεί τη συντριπτική πλειοψηφία των συναδέλφων, όλους εκείνους που σήμερα συνεχίζουν τον αγώνα... να περάσουν την οικονομική τους πάλη μέσα από τον πολιτικό τους αγώνα. Η "Προοδευτική Παιδεία" προετοίμασε και έβαλε τις προϋποθέσεις του μεγάλου στόχου: της "Σοσιαλιστικής Παιδείας". Ο σημερινός τίτλος της εφημερίδας εκφράζει τους πόθους και το όραμα των αγώνων της παράταξής μας... [η εφημερίδα]στον αγώνα μας αυτό είναι όραμα και στόχος, αλλά και όπλο πάλης και ιδεολογικού προσανατολισμού μέσο ανταλλαγής ιδεών και απόγεων».* Στο κύριο άρθρο ακόμη η ΠΑΣΚ εμφανίζεται ως συνέχεια της ενιαίας ΔΑΣΚ που η ίδρυσή της τοποθετείται στις 17/3/73 και επικεφαλής της θεωρείται ο Νικηφόρος Ζήσης.

7/5 Εφ. *«Εξόρμηση»*, "Χωρίς έρεισμα η απεργία της ΟΙΕΛΕ": *«Άλλοι σκοποί και άλλα αίτια εξηγούν την εμμονή της ηγεσίας της Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών στη συνέχιση μιας αδικαιολόγητης απεργίας τις παραμονές των εξετάσεων των μαθητών και όχι η απουσία διαλόγου».*

12/5 Αποχώρηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ από την επιτροπή *«δημοσιοποίησης»* γιατί, κατά δήλωσή τους, η ΟΙΕΛΕ επιμένει να εμπλέκει το βαθμολογικό θέμα στην όλη διαδικασία. Κοινή ανακοίνωση των δύο Ομοσπονδιών στις 13/5.

ΔΟΕ: 26-29/5 Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Παιδείας της Ομοσπονδίας με θέμα: "Η δημοκρατική Παιδεία μέσα από: τα προγράμματα, τα σχολικά βιβλία και τα διδακτήρια, τη διοίκηση των σχολείων και το έργο τουΣ.Σ., τη μόρφωση και την επιμόρφωση των δασκάλων και νηπιαγωγών". Από τις εκτιμήσεις του συνεδρίου ["Δ.Β" 940]: *«Α. Για τα Α.Π.:... β) Αποβλέπουν στη διαιώνιση των ιδεών και των αξιών των κυρίαρχων τάξεων και στην αναπαραγωγή τους... [πρέπει]... 4. Να συνταχθούν με τη συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερομένων, γονέων, δασκάλων, μαθητών και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης... Β. Για τα σχολικά βιβλία: 1...Κάθε ανατροπή μιας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας... είχε σαν πρώτο θύμα τα σχολικά βιβλία 2. Ιδιαίτερο ανασταλτικό ρόλο στη συγγραφή των κατάλληλων βιβλίων μέχρι σήμερα έπαιξε το εβαρτιανό σύστημα... [πρέπει] :.6... να συγγραφούν από ομάδες εκπαιδευτικών και ειδικών επιστημόνων και στις επιτροπές κρίσεις να συμμετέχουν εκπρόσωποι της ΔΟΕ... Γ. Για το διδακτήριο: 1. Ο σχολικός χώρος στην Ελλάδα παραμένει βαθύτατα αντιπαιδαγωγικός...3. Το σχολικό κτίριο πρέπει να είναι προϊόν συνεργασίας εκπαιδευτικών, παιδαγωγών, ψυχολόγων,*

αρχιτεκτόνων, κοινωνιολόγων, γονέων, μαθητών και κοινωνικών φορέων... Δ. Για την Οργάνωση και διοίκηση της Γ.Ε: 6. Είναι αναγκαία η ενιαία διάρθρωση όλων των βαθμίδων της Γ.Ε. με τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέπει και θα προωθεί τη σύνταξη Ενιαίου Α.Π. για όλες τις βαθμίδες της Γ.Ε., η καθιέρωση του ενιαίου εννιάχρονου σχολείου και η δημιουργία των απαραίτητων κύκλων σπουδών. Ε. Για το Σ.Σ:... 3. Η διαφορά ανάμεσα στο Σ.Σ. και τον επι-θεωρητή δεν είναι μονάχα διαφορά αρμοδιοτήτων, αλλά και φιλοσοφίας και πνεύματος λειτουργίας της Δημοκρατικής Παιδείας... ΣΤ. Για τη μόρφωση Δ/Ν:...4.Είναι αναγκαίο ο δ/λος της πρώτης βαθμίδας να ειδικευτεί σε περιοχές γνώσεων...Ζ. Για την επιμόρφωση: Η ακαδημαϊκή και επαγγελματική εξομοίωση όλων των δ/λων και ν/γών, είναι αναγκαία για πολιτικούς, εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς λόγους... με ευθύνη των Πανεπιστημιακών Π.Τ....Η. Για τις μεταπτυχιακές σπουδές: Το πρόγραμμα... πρέπει να είναι ανοιχτό και να λειτουργήσει άμεσα και με εκπαιδευτικούς Δ.Ε».

ΟΛΜΕ: 18/5 Κατά τη συνάντηση με τον Υφ/γό Π. Μώραλη ζητείται η επίσπευση ολοκλήρωσης του σ.ν.(αντί 309) ώστε ο νέος νόμος να ισχύσει με τη νέα σχολική χρονιά. Από το «Π.Δ.» 558, "Κρίσεις- σχόλια": *«...Και είναι βέβαια αλήθεια ότι η σύνταξη του νέου νόμου έχει καθυστερήσει, παρά τις κυβερνητικές προθέσεις και την πίεση του συνδικαλιστικού φορέα των καθηγητών. Χωρίς να μετακινούμαστε ούτε κεραία από τις θέσεις μας... δεν μπορούμε να παραβλέψουμε τις δυσκολίες που συνεπάγεται η κατάρτιση ενός τόσο σημαντικού νομοθετήματος... [που] θα επηρεάσει έμμεσα και τη φυσιογνωμία της ελληνικής κοινωνίας γενικότερα. Η ανάγκη για την αντιμετώπιση όλων των περιπτώσεων που καλύπτονται από τη σημερινή πολυνομία... η αποφασισμένη ίδρυση του νέου τύπου σχολείου, του ενιαίου πολυκλαδικού ...και η ρύθμιση του θέματος της διοίκησης... στα πλαίσια της διοικητικής αποκέντρωσης και του δημοκρατικού προγραμματισμού, είναι μερικά από τα βασικά και "ακανθώδη" προβλήματα, που καλείται να αντιμετωπίσει ο νέος νόμος».*

28/5 Δίκη 5 καθηγητών της ΕΛΜΕ Καρδίτσας με την κατηγορία της ανάμιξης στις δημοτικές εκλογές. Από την ανακοίνωση της ΟΛΜΕ: *«Αποτελεί πρόκληση για το δημοκρατικό αίσθημα των καθηγητών, αλλά και όλων των Δ.Υ. το γεγονός ότι σ/φοι τους οδηγούνται στα δικαστήρια, γιατί απλά και μόνο ως ελεύθεροι πολίτες έκφρασαν την άποψή τους κατά τη διαδικασία των δημοτικών εκλογών... Το ΔΣ καλεί την κυβέρνηση να προχωρήσει άμεσα στον εκδημοκρατισμό... του Δ.Υ. Κώδικα... και τη χορήγηση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων σε όλους τους Δ.Υ.».*

30/5 Ανακοίνωση σχετική με συνέντευξη του Υπ. Παιδείας στην *«Ελευθεροτυπία»*, όπου έθεσε θέμα σχετικά με τις αργίες και τις διακοπές στο χώρο της Εκπαίδευσης. [Η ανακοίνωση έχει ήπιο χαρακτήρα.]

30/5 Ανακοίνωση *«χαιρετίζει την ιστορική απόφαση της κυβέρνησης για την υλοποίηση του πρωτοποριακού θεσμού των κοινωνικοποιήσεων, που ανοίγουν το δρόμο στο κοινωνικό μετασχηματισμό της χώρας».*

ΟΙΕΛΕ: 15/5 Απόφαση ΔΣ ΟΙΕΛΕ για συνέχιση της απεργίας. Η ΠΑΣΚΙΕ διαχωρίζει τη θέση της.

16/5 Συνέχιση της απεργίας αμέσως μετά τις διακοπές του Πάσχα. Δίκη του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, στο Εφετείο Αθηνών, μετά από μήνυση ιδιοκτητών.

17/5 Το ΔΣ εισηγείται τη διακοπή του απεργιακού αγώνα *«και να συνεχιστεί το Σεπτέμβριο».* Οι ΓΣ των συλλόγων αποδέχονται. Στον «Ι.Ε.» (φ. 158)σημειώνεται: *«Οι ιδιωτικοί εκπ/κοι επέστρεψαν στις εργασίες τους, σίγουροι ότι δεν ικανοποιήθηκαν τα αιτήματά τους αλλά και με πλήρη συναίσθηση ότι διεξήγαγαν ένα ωραίο αγώνα με δίκαια αιτήματα».* Κατά τη διάρκεια της απεργίας μόνο

μερικές ΕΛΜΕ (Δ. Αττικής, Μεσσηνίας) στέλνουν τηλεγραφήματα συμπαράστασης.

27/5 Η Μαρία Καραμανλίκη, μέλος του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, παραιτείται από τη διοίκηση της ΓΣΕΕ και καταγγέλλει το άρθρο 4.

«Ι.Ε.» 158. Ανακοίνωση της ΟΙΕΛΕ: *«Με το νομοσχέδιο για τις "κοινωνικοποιήσεις" η κυβέρνηση επιχειρεί προκλητικά να εξουδετερώσει το σ.κ.... αφαιρώντας το δικαίωμα της απεργίας... Η ΠΑΣΚΕ απομονώνεται όλο και περισσότερο στους μαζικούς χώρους».*

Ιούνιος

3/6 Δημιουργία επιτροπής για το ενιαίο μισθολόγιο με τη συμμετοχή της ΑΔΕΔΥ.

Ψηφίζεται ο Ν. 1365/83 *«για τις κοινωνικοποιήσεις».* Οι παρατάξεις ΕΣΑΚ-Σ και ΑΕΜ θα κατακρίνουν το άρθρο 4 του νομοθετήματος- περιορίζει δραστικά το δικαίωμα της απεργίας- καθώς αποχωρήσουν από τη διοίκηση της ΓΣΕΕ. Οι θέσεις τους θα πληρωθούν με διορισμό από το πρωτοδικείο [πηγή: Κουκουλές Γ., *ο.π.*, 101].

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 938. Κύριο άρθρο: "Η ΟΛΜΕ και το *"4χρονο"* Δημοτικό σχολείο": *«Κατά την ενημέρωση που έκαναν κλιμάκια... στους Συλλόγους έμπαινε το ερώτημα: "Τι κάνει η ΔΟΕ στο θέμα του 4χρονου σχολείο που ζητάει η ΟΛΜΕ; Αν μας πάρουν την Ε' και Στ' τάξεις οι καθηγητές θα υποβιβαστούμε!" (...)Το θέμα για τον Κλάδο είναι απλό: Οποιαδήποτε αλλαγή στη δομή της Εκπαίδευσης δεν μπορεί να γίνει χωρίς τη συμμετοχή του... Η ΟΛΜΕ σαν συνδικάτο Εκπαιδευτικών μπορεί να έχει οποιαδήποτε άποψη για τα ζητήματα εκπαίδευσης. Η ΔΟΕ επίσης... Όσο για το ζήτημα του "υποβιβασμού" μας σαν εκπαιδευτικών θα πρέπει να πούμε το εξής: Το κοινωνικό κατεστημένο βαθμολογεί την κοινωνική αναγνώριση του εκπαιδευτικού με βάση το σε ποια τάξη κάνει μάθημα. Τις τάξεις τις βλέπει ιεραρχικά... Αν αυτό ισχύει τότε ο παιδίατρος θα πρέπει να είναι κατώτερος επιστήμονας από τον γιατρό που έχει πελατεία ώριμα άτομα ή και γεροντότερους. Ο κλάδος επίμονα ζήτησε και πέτυχε η μόρφωση των δ/λών και ν/γών να είναι πανεπιστημιακή. Όχι για να κάνει στις μεγάλες τάξεις μάθημα κι ούτε για να ανεβεί στην κοινωνική ιεραρχία. Αλλά για να ανεβάσει ποιοτικά την εκπαίδευση... και για να στηρίξει από τη θέση του την προσπάθεια του Λαού για κοινωνικό μετασχηματισμό-νομοτελειακή εξέλιξη... Σε μια τέτοια εξέλιξη η ιεραρχία (ιερός + αρχή)θα αντικατασταθεί απ' τη συλλογικότητα, την κοινωνικοποίηση και την αυτοδιαχείριση".*

21-25/6 52η ΓΣ της Ομοσπονδίας με το νέο καταστατικό και ελεύθερη δράση των παρατάξεων. Στις εκλογικές διαδικασίες ψήφισαν 34778 και εξ αυτών έλαβαν: ΠΑΣΚ 17535 (50.21% και 199 αντιπροσώπους), ΔΗΚΙ 12873 (37,01%, 118), ΔΑΣΚ 3883 (11,16%, 35), Διάφοροι 487(1,4%, 2)

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 559. Δημοσιεύεται "Αναφορά της Μικτής επιτροπής ILO/UNESCO για την κατάσταση των εκπαιδευτικών". Περιεχόμενο της: οι σχολικές διακοπές και αργίες των εκπαιδευτικών στις χώρες της Ευρώπης. Ο πίνακας δεν περιλαμβάνει την Ελλάδα.

27-30/6 Α' Συνέδριο της Ομοσπονδίας που αποτελεί μετονομασία των ετήσιων ΓΣ κατά το νέο καταστατικό. Στο συνέδριο καταγηφίζονται τα πεπραγμένα του ΔΣ της Ομοσπονδίας και εκδηλώνεται αδυναμία ψήφισης των εκπαιδευτικών θέσεων. Στις εκλογές που είχαν προηγηθεί είχαν σημειωθεί τα εξής αποτελέσματα: ΠΑΣΚ 10750 ψήφοι 42%, ΔΑΚΚΜΕ (αποτελεί και την πρώτη εμφάνιση παράταξης που εντάσσεται στο χώρο της Ν.Δ)7068 27,5%, ΔΗΣΑΚ 6256 24,4%, "Γλυνός" 1467 5,7% [πηγή: *«Ο Καθηγητής»* φ.9].

ΟΙΕΛΕ: "Ι.Ε." 158 Από την "εισήγηση του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ... για την Οργάνωση και Διοίκηση της εκπαίδευσης": *«...Δεν υπάρχει επίσης ελπίδα να μεταβληθεί ο τεχνοκρατικός χαρακτήρας του συστήματος, ενόσω ο προγραμματισμός εκπονείται από κάποιους ειδικούς ερήμην των ενδιαφερομένων. Έχει επίσης αποδειχθεί ότι το πείραμα της "λαϊκής συμμετοχής" στον προγραμματισμό μέσω κάποιων εκπροσώπων έχει αποτύχει. Ο εκδημοκρατισμός στη διοίκηση έχει νόημα μόνο ως εφαρμογή της άμεσης δημοκρατίας. Ο ίδιος ο εκπαιδευτικός πρέπει να γίνει δημιουργός της ιδέας που υπηρετεί. Τα όρια της αυτονομίας του εκπαιδευτικού καθορίζουν και την παιδαγωγική πρακτική του... Ένας εξουσιαζόμενος δάσκαλος δεν μπορεί παρά να είναι εξουσιαστή-διαμεσολαβητής του εξουσιαστικού θεσμού. Ο βαθμός εκδημοκρατισμού της διοίκησης καθορίζει επομένως το υλοποιήσιμο ή μη της αντιαυταρχικής αγωγής... Η πρόταση της ΟΙΕΛΕ. Γενικός σκοπός: Η μετατροπή του σχολείου από μηχανισμό ισοπέδωσης και καταστολής σε μηχανισμό απελευθέρωσης.Α) Οργάνωση και διοίκηση κατά επίπεδα... [όπου]διαγράφονται οι εξής επάλληλοι κύκλοι: Κοινότητα σχολείου- Κοινότητα σχολείων- Κοινότητα Σχολείων Διαμερίσματος- Κοινότητα Σχολείων Επικράτειας...κάθε κοινότητα σχολείου διοικείται κυρίως από το Σύλλογο Διδασκόντων και τη μαθητική κοινότητα... [όλες οι άλλες]από επιτροπή αιρετών και ανακλητών αντιπροσώπων... [τέλος όλα αυτά λειτουργούν κάτω από την]ελαστικότητα. .ευρύτητα και το μη δεσμευτικό χαρακτήρα του κυβερνητικού σχεδιασμού, [την] ανοχή και την ενθάρρυνση των νεωτερισμών [που] αφήνουν ευρύτατα περιθώρια επιλογής στους εκπαιδευτικούς.»*

«Ι.Ε.» 158 Α. Ανδρέου κ.α "Για την Αυτοδιαχειριστική οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης": *«[Με το νέο νόμο] Υπάρχει σαφής πρόθεση... να διατηρηθεί στην ουσία το σημερινό ιεραρχικό και διοικητικό σχήμα... διαφοροποιήσεις που θα γίνουν μάλλον αφορούν τη συγκρότηση κάποιων οργάνων που θα καθορίζουν ζητήματα που σήμερα είναι στην αρμοδιότητα του διευθυντή... Η πολιτική αυτή έχει τη συγκατάθεση μιας μερίδας συνδικαλιστικών δυνάμεων με διαφορετικές ιδεολογικές προελεύσεις».*

«Ι.Ε.» 158 Το ΔΣ. με ανακοίνωσή του καταδικάζει το Ν. 1365/83 και το άρθρο 4.

ΥΠΕΠΘ: 22/6 Π.Δ. 225 "Τρόπος διαπίστωσης των κριτηρίων επιλογής των Προϊσταμένων των Διευθύνσεων Δημοτικής, Μέσης και Μέσης ΤΕΕ".

Ιούλιος

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 940 Αφιέρωμα στη 52η ΓΣ: *«Διέφερε... από τις προηγούμενες Τακτικές ΓΣ γιατί για πρώτη φορά, οι διαφορές στη μεθόδευση για την επίλυση των προβλημάτων μας και οι ιδεολογικές αντιθέσεις, εκφράστηκαν σε παραταξιακό επίπεδο... Το επίπεδο της ΓΣ εξαιτίας ακριβώς της παραταξιακής λειτουργίας, τηρήθηκε πολύ υηλά».* Στο ίδιο «Δ.Β.» το οπισθόφυλλο καταγράφει τα ποσοστά που έλαβαν οι τρεις παρατάξεις μέσα σε αντίστοιχες έγχρωμες λωρίδες (πράσινη, μπλε, κόκκινη).

ΟΛΜΕ: 21/7 Ανακοίνωση της ΟΛΜΕ χαιρετίζει τη συμφωνία απομάκρυνσης των αμερικάνικων βάσεων: *«Το γεγονός αυτό έχει ιστορική σημασία για τη χώρα μας. Σπάζοντας τα δεσμά της ξένης εξάρτησης, ανοίγει το δρόμο για τη χάραξη μιας αυτοδύναμης και ανεξάρτητης εθνικής παρουσίας στο διεθνή χώρο... οι καθηγητές Μ.Ε. θα σταθούν στο πλευρό της ελληνικής κυβέρνησης, συμπαραστάτες και συμμέτοχοι στο μεγάλο αγώνα για μια περήφανη και εθνικά ανεξάρτητη εθνική*

πολιτική... προϋπόθεση για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη του τόπου μας».

22/7 Επίσκεψη κλιμακίου του ΔΣ στο ΚΕΜΕ για να ενημερωθεί σχετικά με τα Α.Π. και βιβλία που θα χρησιμοποιηθούν την επόμενη σχολική χρονιά.

22/7 Ανακοίνωση: *«Θεωρούμε απαράδεχτη την απόπειρα διαστρέβλωσης της συμμετοχής του κλάδου στην επιλογή των Σ.Σ. με κινδυνολογικές αναφορές σε "επιτροπάτα" και "λαϊκά δικαστήρια", που δήθεν "στήθηκαν" για την επιλογή των "ημετέρων" και "κομματικά οργανωμένων».*

ΥΠΕΠΘ: 28/7 Γ3/333 "Αναλογία μαθητών ειδικών σχολείων ανά διδάσκοντα": *«...δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει τους 12 και σε εξαιρετικές περιπτώσεις τους 14... Υπενθυμίζουμε ότι στόχος της Ειδικής αγωγής δεν είναι ο πολλαπλασιασμός των Ειδικών σχολείων... Οι μαθητές που παρουσιάζουν μικρά ή παροδικά μαθησιακά προβλήματα... δεν πρέπει να αποσπώνται από το κανονικό σχολείο αλλά, αντίθετα, να κατευθύνονται προς αυτό. Εξάλλου το σύστημα των ειδικών τάξεων μέσα στα κανονικά σχολεία (που πρέπει να αναπτυχθεί ύστερα από συγκεκριμένες προτάσεις σας), αυτές τις περιπτώσεις στοχεύει να εξυπηρετήσει".*

Αύγουστος

17-27/8 Το ΥΠΕΠΘ σε συνεργασία με το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς οργανώνει, σε δυο κύκλους, σεμινάρια Θεατρικής Παιδείας στην Αναργύρειο και Κοργιαλένειο Σχολή Σπετσών για δασκάλους και καθηγητές.

ΔΟΕ: 26/8 Το ΔΣ της ΔΟΕ με τηλεγράφημά του καλεί την κυβέρνηση να καταθέσει στο θερινό τμήμα της Βουλής το νέο νόμο για τη Γ.Ε (αντι-309).

ΟΛΜΕ: 17/8 Ζητά να επισπευσθούν οι διαδικασίες επιλογής Δ)ντών Μ.Ε., ώστε με τη νέα σχολική χρονιά να βρίσκονται στη θέση τους.

26/8 Με έγγραφό του το ΔΣ επισημαίνει πως δεν του έχει γνωστοποιηθεί ακόμη το περιεχόμενου του νέου νόμου: *«Ζητούμε λοιπόν από το ΥΠΕΠΘ να γνωστοποιήσει έγκαιρα στους ενδιαφερόμενους φορείς εάν θα φέρει ή όχι το σχέδιο νόμου στο θερινό τμήμα της Βουλής».*

26/8 Ζητά από το ΥΠΕΠΘ να ενημερωθεί σχετικά με την έκδοση και διακίνηση των νέων σχ. βιβλίων, έτσι ώστε να διαμορφώσει υπεύθυνη γνώμη γι αυτά.

ΥΠΕΠΘ: 24/8 Π.Δ. 340 "Περί καθορισμού καθηκόντων και αρμοδιοτήτων των προϊσταμένων των Διευθύνσεων και Γραφείων της εκπαίδευσης και του τρόπου αναπλήρωσής τους".

Εγκύκλιος Νομάρχη Πειραιά 386/98/83 "Πολιτικές συζητήσεις σε χώρους και ώρες υπηρεσίας" [Απαγορεύει τις εν λόγω συζητήσεις].

31/8 Π.Δ. 583/82 (ΦΕΚ 107/Α'/31-8-83) " Αναλυτικό και Ωρολόγιο πρόγραμμα των Α' και Β' τάξεων του Δ. Σχολείου".

Σεπτέμβριος

2-12/9 Το ΥΠΕΠΘ διοργανώνει σεμινάριο με θέμα την Περιβαλλοντική εκπαίδευση.

19-22 Συνέδριο του περιοδικού *«Σύγχρονη Εκπαίδευση»* με θέμα: "Η Αυταρχική εκπαίδευση και η αμφισβήτησή της".

23-25/9 Α' Διεθνές Παιδαγωγικό Συνέδριο της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος με θέμα: "Εκπαίδευση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών". Τα πορίσματα του συνεδρίου καθώς και λόγος του Υπ. Παιδείας σ' αυτό στο "Δ.Β" 943.

24/9 Το ΓΣ της ΑΔΕΔΥ καλεί την κυβέρνηση να ανακοινώσει την εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου από 1-1-84.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 942. Κύριο άρθρο "Συναίσθηση ευθυνών": *«Το νέο ΔΣ... [στο οποίο]για πρώτη φορά εκπροσωπούνται όλες οι τάσεις που υπάρχουν μέσα στον Κλάδο... είναι αποφασισμένο ν' αγωνιστεί, έξω και πέρα από κάθε συντεχνιακή... αντίληψη, για να βρουν δικαίωση τα οράματα του Κλάδου. Για ένα δάσκαλο που θα αμείβεται για την προσφορά του στη βάση της ισότητας με τους άλλους Δ.Υ... Για ένα λαϊκό σχολείο που θα στηρίζει τους αγώνες του λαού για το μετασχηματισμό της κοινωνίας. Για εθνική ανεξαρτησία, για ειρήνη και αφοπλισμό. Οι κύριοι άξονες της δράσης του... είναι δοσμένοι και έχουν καθοριστεί απ' τις ΓΣ και το Α' Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό συνέδριο».*

«Δ.Β.» 942 "Τα νηπιακά κέντρα και οι νηπιαγωγοί": *«Με το νέο Νόμο... θα προβλέπεται όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε και η δημιουργία παιδικών κέντρων στα οποία θα στεγάζονται και τα νηπιαγωγεία.. .[που] αποτελεί και απόφαση του κλάδου μας... Σε κάθε περίπτωση το ΔΣ και ο κλάδος δε θα δεχτεί την αλλαγή της φύσης και των σχέσεων εργασίας των συναδελφισσών νηπιαγωγών».*

«Δ.Β.» 942: *«Η ΔΟΕ χαιρετίζει την υπογραφή της συμφωνίας για την απομάκρυνση των αμερικάνικων βάσεων»".*

28/9 Δίκη των Φάνη & Δημ. Τουλούπη κατά του Τ. Λαμπρία για συκοφαντική δυσφήμιση. Ο Τ. Λαμπρίας υπογράφει δήλωση για να αποφύγει την καταδίκη: *«κατά τας πληροφορίας μου η κατά τη δικτατορία δράσις των υπήρξεν αγόγως δημοκρατική, αγόγως δε επίσης έλαβαν την υποτροφία περί ης ο λόγος, προ της χούντας».* Η μήνυση είχε κατατεθεί εναντίον του ως υπεύθυνου της *«Μεσημβρινής»*, όταν η εφημερίδα το Δεκέμβριο του 1982 εξαπέλυσε επίθεση στους αδελφούς Τουλούπη.

ΟΛΜΕ: 15/9 Με ανακοίνωση *«καλεί τον κ Νομάρχη να αποσύρει την εγκύκλιο 386 διευκρινίζοντας ταυτόχρονα το περιεχόμενό της, έτσι ώστε να μην είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί».*

«Π.Δ.» 560 Από τα πορίσματα του Α' Συνεδρίου: "Συμμετοχή του σ.κ. στη λήψη των αποφάσεων": *«...με δοσμένη τη σημερινή έλλειψη παράδοσης θεσμών συμμετοχής, το σ. κ. πρέπει να προβληματιστεί, πάνω σε ποιους θεσμούς θα προωθηθεί, ποια θα είναι η σχέση του με τους νέους θεσμούς και πως οι εργαζόμενοι θα αποκτήσουν την ικανότητα να αναλαμβάνουν την ιστορική ευθύνη για τη λειτουργία αυτών των θεσμών συμμετοχής... [των οποίων] Η διεκδίκηση δεν είναι αυτοσκοπός... αλλά μέσο... [και οι οποίοι]δεν θα πρέπει να βάζουν φραγμό ή να ενσωματώνουν το σ.κ. στους... μηχανισμούς του συστήματος... Στο σημερινό στάδιο η διεκδίκηση... συμμετοχής [αφορά:]Στο χώρο της εκπαίδευσης: α) Αμφισβήτηση της συγκεντρωτικής δομής του εκπαιδευτικού συστήματος... β) Περιορισμό των αρμοδιοτήτων της κεντρικής εξουσίας...γ) Η Επιμόρφωση να είναι ένας σημαντικός τομέας παρέμβασης του συνδικαλισμού... δ) Κοινωνική παρέμβαση για την αλλαγή στον προσανατολισμό και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης».*

ΟΙΕΛΕ: "Ι.Ε." 159, Α. Ανδρέου, "Διαγωγήν επεδείξατο κοσμιωτάτην": *«ο λόγος μας θεωρήθηκε αντίπαλος. Επειδή αρνηθήκαμε να παίξουμε το ρόλο του χειροκροτητή και του συνενόχου σε μια πολιτική αντεργατική. Αρνηθήκαμε να κάνουμε εκπτώσεις στα οράματά-μας... Έμελλε λοιπόν να συντριβεί και πάλι πάνω-μας η "φιλολογία" των "στόχων" και των "οραμάτων". Όλα αποδείχτηκαν κάλπικα και γεύτικα».*

ΥΠΕΠΘ: 3/9 Π.Δ. 320 «Οργάνωση και λειτουργία Π.Τ.»

12/9 "Επιλογή του τύπου Λυκείου..." (Τηλεγράφημα): *«Έπειτα από σχετικές καταγγελίες υπενθυμίζουμε ότι η εγκύκλιος μας Γ2/1004/17-6-82 απαγορεύει ρητά τον με οποιοδήποτε τρόπο επηρεασμό των αποφοίτων της Γ' τάξης Γυμνασίου... για την επιλογή τύπου Λυκείου στο οποίο θα φοιτήσουν».*

29/9 Γ2/2051 "Φοίτηση Μαθητών Μέσης εκπαίδευσης": *«Το πρόβλημα... έχει απασχολήσει... το ΥΠΕΠΘ τον τελευταίο καιρό. Πολλές είναι οι πτυχές του που επισημάνθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ. Ο τρόπος της δικαιολόγησης των απουσιών, η συγκέντρωση των δικαιολογητικών... η ταχτική καταχώριση των απουσιών στο Βιβλίο Φοίτησης, η συχνή και υπεύθυνη σχετική ενημέρωση των Κηδεμόνων και πολλά άλλα είναι τα θέματα στα οποία σημειώθηκαν παραλείψεις από τα αρμόδια εκπαιδευτικά όργανα. Οι συνέπειες της ελλιπούς φοιτήσεως πρέπει να είναι ίδιες... σ' όλους τους μαθητές... Είναι απαράδεκτη και αντιπαιδαγωγική η μη υπεύθυνη τήρηση των στοιχείων φοίτησης... Για τους λόγους αυτούς υποσχεθήκαμε την αναθεώρηση των σχετικών... διατάξεων και υλοποιούμε την υπόσχεση αυτή με το Σχέδιο Π.Δ.... που σας κοινοποιήθηκε».*

Οκτώβριος

Το ΥΠΕΠΘ θέτει θέμα ωραρίου και χρόνου λειτουργίας των σχολείων.

7/10 *«Βραδυνή»*: "Ο μαρξισμός στα σχολεία μας".

10/10 "Ελευθεροτυπία": "1200 επιστήμονες πάνε για δάσκαλοι. Η ανεργία οδηγεί στο επάγγελμα."

14-18/10 Διεθνές Εκπαιδευτικό Συνέδριο στην Ορθόδοξη Ακαδημία Χανίων με θέμα: "Εκπαίδευση διδακτικού Προσωπικού Μέσης και Δημοτικής Εκπαίδευσης"

ΔΟΕ: 15/10 Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης στο θέατρο "Διονύσια σχετικά με τα Π.Τ. με τους Δ. Φατούρο, Χρ. Φράγκο, Θ. Γέρου, Θ.Βακαλιό, Γ. Γαρεφαλάκη, Σ. Μπουζάκη. Στη συζήτηση τονίστηκε ότι ["Δ.Β" 944]: *«[ο δ/λος] στα Π.Τ.. θα πρέπει να παίρνει ένα είδος ειδίκευσης σε κάποιο κύκλο μαθημάτων... [αλλά]δεν μπορεί να είναι μικροφιλόλογος, μικρομαθηματικός... κ.λ.π, αλλά θα είναι κυρίαρχα παιδαγωγός της πράξης που θα κατέχει καλά την παιδαγωγική, την διδακτική και το γνωστικό αντικείμενο που θα διδάξει(...) Εντύπωση έκανε η θέση που ανέπτυξε ο Δ. Φατούρος ότι και οι εκπ/κοί της Μέσης και της Ανωτάτης εκπαίδευσης έχουν ανάγκη για παιδαγωγική κατάρτιση».*

15/-23/10 Χάλκη. Συμμετέχει στο FORUM Ειρήνης που διοργανώνει η Γραμματεία Ν. Γενιάς με την εισήγηση: "Ο ρόλος του Βασικού σχολείου στην υπόθεση της Ειρήνης".

«Δ.Β.» 943 "Κροκοδείλια δάκρυα" [με αφορμή άρθρο της εφημερίδας "η Βραδυνή" και επερώτηση 9 βουλευτών σχετικά με τα νέα βιβλία]: *«α) Τα νέα βιβλία που εκδόθηκαν για το Δημοτικό είναι εφάμιλλα των καλύτερων ευρωπαϊκών σε ύλη και μεθοδολογία. β) ...όχι μόνο δεν απομακρύνουν τους μαθητές απ' τις ηθικές αξίες του λαού μας αλλά απεναντίας τις καλλιεργούν σωστά και σύμφωνα με τις σύγχρονες αντιλήψεις της παιδαγωγικής επιστήμης και γ)... η επιχειρούμενη σήμερα σύνδεση σχολείου με τον κοινωνικό περίγυρο, τις γνήσιες πολιτιστικές αξίες του λαού μας και την ιστορική αλήθεια, είναι αυτά που εμβάλλουν σε ανησυχία όσους εξυπηρετούν τα συμφέροντα της ολιγαρχίας και του πλούτου».*

«Δ.Β.» 943 "Κάλεσμα της ΔΟΕ προς όλους τους Έλληνες επιστήμονες": *«Η ΔΟΕ σας καλεί να λάβετε μέρος στη διαδικασία επιλογής του ΔΕΠ για τα Π.Τ... για να συμβάλετε και Σεις στη σωστή τους λειτουργία. Η ανταπόκρισής σας ...θα είναι προσφορά πατριωτική, επιστημονική και κοινωνική και θα στηρίξει και τον αγώνα*

που κάνουμε σαν Κλάδος για μια άλλη εκπαίδευση στα παιδιά του Ελληνικού λαού!»

ΟΛΜΕ: 4/10 Έγγραφο προς τον Υφ/γό Παιδείας: *«με σκοπό να συμβάλει στη λύση προβλημάτων που δημιουργήθηκαν σε σχολεία... με τις συμπτύξεις τμημάτων... προτείνει: 1.Εφόσον εξακολουθεί να ισχύει ο 309 να εφαρμόζονται οι διατάξεις που αφορούν τον αριθμό των μαθητών κάθε τμήματος. 2. Σύμπτυξη τμημάτων λόγω έλλειψης διδακτικού προσωπικού να μην γίνεται, εκτός και αν συντρέχουν λόγοι υλικοτεχνικής υποδομής...».*

10/10 Έγγραφο προς Υπ. Παιδείας Α. Κακλαμάνη: *«Με αφορμή τις δηλώσεις σας στην εφημερίδα "Έθνος" σχετικές με τους καθηγητές που κάνουν φροντιστήρια το ΔΣ σας επισημαίνει τα εξής... ο κλάδος μας πάντοτε αγωνιζόταν για καλύτερες συνθήκες δουλειάς, για την βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης... Ένας τέτοιος κλάδος... καταδικάζει όλους εκείνους που με διάφορους τρόπους εκμεταλλεύονται αδυναμίες που υπάρχουν σήμερα στη Μ.Ε και χρηματίζονται σε βάρος των μαθητών τους. Πιστεύουμε πως στο βαθμό που οι... στόχοι υλοποιούνται το πρόβλημα των φροντιστηρίων θα υποχωρεί».*

21-24/10 Σουηδία. Μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ στο ετήσιο συνέδριο της WCOTP.

22/10 Οργανωτική Α'. Το ψήφισμα της συγκέντρωσης χαιρετίζει τη δήλωση του πρωθυπουργού για την εφαρμογή του Ενιαίου μισθολογίου- βαθμολογίου και δηλώνει ότι *«οι καθηγητές συμπαραστέκονται... στο δύσκολό αγώνα για το ποιοτικό ανέβασμα της παιδείας του λαού...».*

ΟΙΕΛΕ: 15-16/10 Το 14ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Εκλογή αντιπροσώπων για το 22ο Πανελλαδικό Συνέδριο της ΓΣΕΕ. Από την εισήγηση που έγινε στο συνέδριο για το σ.κ.[«Ι.Ε.» 160]: *«Η εκλογική ήττα... της δεξιάς... και η άνοδος του ΠΑΣΟΚ δημιούργησαν εύλογες ελπίδες ανάμικτες με αδικαιολόγητες γευδαισθήσεις για μια γρήγορη ανάκαμψη (πολιτική και οργανωτική) του Σ.Κ.... Τα γεγονότα (όμως) είναι αμείλικτα. Η διατήρηση του Ν. 3239 (υποχρεωτική διαιτησία), η μη καθιέρωση της απλής αναλογικής, οι αλλεπάλληλοι διορισμοί- με τη δικαστική οδό φιλοκυβερνητικών Διοικήσεων στα πιο σημαντικά όργανα του Σ.Κ., η υπαγωγή στο Ν. 1264 και στο "άρθρο 4" στοιχειωδών διατάξεων των καταστατικών των Σωματείων, ο εκφυλισμός της συμμετοχής των εργαζομένων, η επέκταση της κομματικής πειθαρχίας και στη συνδικαλιστική σκέψη... και η απροσχημάτιστη χρησιμοποίηση διορισμένων και μη διοικήσεων... από την Κυβέρνηση για την άκριτη στήριξη λαθεμένων- συχνά και επικίνδυνων...- επιλογών, απέδειξαν νομίζουμε ότι ο εφησυχασμός, η ανάθεση και η από τα πάνω "επίλυση" των... προβλημάτων, πόρρω απέχει απ' το σοσιαλισμό και... δεν αποτελούν τον καλύτερο τρόπο λύσης των προβλημάτων μας».*

24/10 Σεμινάριο του ΣΙΕΛ και ΣΙΕΛ-ΔΗ για τα αναγνωστικά των τριών πρώτων τάξεων του Δημοτικού σχολείου. Εισηγητής ο Α. Βουγιούκας.

ΥΠΕΠΘ: 17/10 Γ2/2860 "Διοργάνωση επιστημονικών και παιδαγωγικών σεμιναρίων": *«...αποτελεί μια θετική και ουσιαστική συμβολή... στη βελτίωση της κατάρτισης όλων των αρμοδίων φορέων... Το Υπ. Παιδείας με ικανοποίηση παρακολουθεί να πληθύνονται οι σχετικές διοργανώσεις από διάφορες οργανώσεις... και φορείς. Δε διαφεύγει όμως την προσοχή κανενός ότι η διοργάνωση επιστημονικών Σεμιναρίων σε μέρες και ώρες λειτουργίας των Σχολείων, όπως έχει συμβεί σε αρκετές περιπτώσεις, δημιουργεί δυσαναπλήρωτο κενό στη διδασκαλία των μαθημάτων σε κάθε περίπτωση... υπενθυμίζουμε τις προσπάθειες της ηγεσίας του Υπ. Παιδείας και των Εκπαιδευτικών για τον περιορισμό των απουσιών των μαθητών. Συνεπώς έχουμε τη γνώμη ότι όλοι οι επιστημονικοί φορείς... οφείλουν*

να αποφασίζουν τη διοργάνωση σε μέρες και ώρες που δεν πραγματοποιείται διδασκαλία... ή κατά τις περιόδους των... διακοπών.».

18/10 7750/Γ4/835 "Αθλητική φόρμα στο μάθημα της Φ.Α": *«Επειδή ορισμένοι γονείς παραπονούνται ότι, σε ορισμένα σχολεία,δε γίνονται δεκτοί στο μάθημα της Φ.Α μαθητές που δεν φορούν ειδικό τύπο αθλητικής φόρμας και μάλιστα καταλογίζεται και απουσία σας γνωρίζουμε... Ο μαθητής πρέπει να προσέρχεται... με αθλητική περιβολή... Δεν υποχρεούται όμως να φοράει ειδικού τύπου φόρμα... βέβαια η ομοιόμορφη εμφάνιση των γυμναζομένων... ικανοποιεί το αίσθημα της καλαισθησίας, δεν αποτελεί όμως τον κύριο παράγοντα της καλής γύμνασης...».*

18/10 Π.Δ.. 449 (ΦΕΚ 168/Α'/18-11-84) "Αναλυτικό και Ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων Γ' και Δ' τάξεων του Δ. Σχολείου".

Νοέμβριος

7/11 Συνάντηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΑΔΕΔΥ με εκπροσώπους Παλαιστινίων εκπαιδευτικών

24-27/11 Λισαβόνα Συνέδριο της FISE με θέμα"Ο ρόλος του εκπαιδευτικού και των οργανώσεων του στην οικοδόμηση μιας καινούριας διεθνούς οικονομικής τάξης". Παραβρίσκονται εκπρόσωποι ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ.

ΔΟΕ: 14/11 Δημόσια εκδήλωση της Ομοσπονδίας στο θέατρο "Διονύσια" για την επέτειο του Πολυτεχνείου.

«Δ.Β.» 944 Εμφανίζεται στήλη παρατάξεων.

«Δ.Β.» 944. Κύριο άρθρο: "Πώς θέλουμε τα Π.Τ." [Ομόφωνες θέσεις του ΔΣ της ΔΟΕ που αναπτύχθηκαν προφορικά και επιδόθηκαν εγγράφως στο ΥΠΕΠΘ.]: *«1...οι πτυχιούχοι των Π.Τ.. πρέπει να έχουν δυνατότητα να διδάξουν και στην πρώτη βαθμίδα της Β/θμιας εκπαίδευσης- όπως και ο καθηγητής των Αγγλικών που θα μπορεί να διδάσκει στο Δημοτικό... Έτσι θα σπάσουν τα στεγανά ανάμεσα στις βαθμίδες... θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την καθιέρωση ενιαίας παιδαγωγικής μόρφωσης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων... 2...το ΔΕΠ δεν μπορεί παρά να προέρχεται απ' τις λεγόμενες Επιστήμες της Αγωγής... να αποτραπεί απ' την αρχή η όποια σκέψη πως στο ΔΕΠ του Π.Τ...μπορεί να ανήκουν επιστήμονες ειδικοτήτων... Η ΔΟΕ... δε θα δεχτεί καμιά τέτοια νόθευση που θα οδηγούσε το Π.Τ.. στο να εξελιχτεί σε ένα νέο τύπο Π. Α 4ετούς, όμως, φοιτήσεως... Όσο για το ερώτημα... πώς θα αποκτούν οι φοιτητές των Π.Τ.. τις ειδικές επιστημονικές γνώσεις στα μαθήματα του κύκλου επιλογής... η ΔΟΕ προτείνει δυο τρόπους: α) Με την παρακολούθηση... σε άλλα πανεπιστημιακά τμήματα β) Με την προσφορά των μαθημάτων... από μέλη ΔΕΠ άλλων Πανεπιστημιακών τμημάτων. Ο πρώτος... κρίνεται από τη ΔΟΕ προτιμότερος... Το κυρίαρχο εδώ δεν είναι ο τρόπος αλλά το ΠΟΙΟΙ θα προσφέρουν αυτές τις γνώσεις... Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνουμε σαν ΔΟΕ στην ανάπτυξη της Παιδαγωγικής Έρευνας... ώστε σα χώρα να συμβάλλουμε... και όχι να κοιτάμε να εφαρμόσουμε μόνο πορίσματα που βγαίνουν από έρευνες σε άλλες χώρες... 4. Τα 7 πρώτα μέλη ΔΕΠ... πρέπει να είναι απ' όλες τις βαθμίδες ώστε να αυτοδιοικείται, χωρίς να δανείζεται τακτικό καθηγητή από άλλο τμήμα όπως προβλέπει ο 1268/82... 5...δεν μπορούν να ανταποκριθούν στο σκοπό τους αν λειτουργήσουν ξεκομμένα, από άποψη στέγης, από τις άλλες πανεπιστημιακές μονάδες... Τέλος, παρακαλούμε να μας δοθεί το σχέδιο Υπουργικής Απόφασης προκήρυξης των θέσεων του ΔΕΠ... πριν την υπογραφή της.».*

ΟΛΜΕ: 10/11 Καμιά από τις προτάσεις της, σχετικά με τον καθορισμό κριτηρίων για την απόσπαση καθηγητών στο εξωτερικό, δεν γίνεται δεκτή. Από την ανακοίνωση: *«Το ΔΣ [της ΟΛΜΕ]διαμαρτύρεται... και θεωρεί πως η συμμετοχή της στα κέντρα*

λήψης αποφάσεων... πρέπει να γίνεται σε όλες τις φάσεις διαμόρφωσης των αποφάσεων αυτών».

10/11 Ο Πρόεδρος και Γ. Γραμματέας της ΕΛΜΕ Βοιωτίας καταδικάζονται σε 4μηνη φυλάκιση.

22/11 Ανακοίνωση σχετικά με τα βιβλία: *«Το ΔΣ δεν μπορεί να παραβλέψει πως φέτος εκδόθηκαν 36 καινούρια βιβλία... 19 βοηθητικά, ενώ προσαρμόστηκαν στο μονοτονικό σύστημα 240 περίπου... [που δείχνει] το μεγάλο έργο που επιτελέσθηκε, αν συγκριθεί... [με]το 1974/81. Ωστόσο.., είναι υποχρεωμένο να επισημάνει το ζήτημα της καθυστέρησης αποστολής των βιβλίων σε ορισμένες περιοχές ...με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν προβλήματα στη λειτουργία των σχολείων».*

23/11 Τρίωρη στάση εργασίας των Β', Δ' και Ε' ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης μετά την καταγγελία από τον Ιατρικό Σύλλογο της πόλης των συμβάσεων με το δημόσιο.

«Π.Δ.» 562. Κύριο άρθρο "Προσμένουμε": *«η μεταρρύθμιση του '76, δηλαδή ο αστικός εκσυγχρονισμός... που εκκρεμούσε από τις αρχές του αιώνα μας, ξεπερασμένη πια... δε ήταν δυνατόν να προχωρήσει... Ο νέος νόμος πλαίσιο που θα δοθεί σε λίγες μέρες, προσμένουμε να δώσει απάντηση στα προηγούμενα ζητήματα, [ουσιαστική συμμετοχή, περιεχόμενο εκπαίδευσης που να δένεται με τις ανάγκες αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης]προσμένουμε πως θα συνοδεύεται με τα απαραίτητα κονδύλια τα οποία... θα εξασφαλίζουν τη σίγουρη εφαρμογή του. Η ικανοποίηση εξάλλου των οικονομικών μας αιτημάτων δημιουργεί τον "δίκαια αμειβόμενο καθηγητή" βασικό παράγοντα για κάθε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.., ο δρόμος είναι δύσκολος και δεν θα λείψουν εμπόδια... ο κλάδος μας επενδύει τα όνειρα και τις ελπίδες του σε ένα ρωμαλέο σ.κ.., με σωστό πολιτικό προσανατολισμό... Στο χτίσιμο του σ.κ. (...)οι γενικές αρχές του ενιαίου μισθολογίου, δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες... Οι εξαγγελίες της κυβέρνησης δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες στην ανάπτυξη του δημοσιοϋπαλληλικού κινήματος. Η νέα διοίκηση της ΑΔΕΔΥ... θα εξαντλήσει κάθε δυνατότητα προς την κατεύθυνση αυτή... [και]θ' ανοίξει ο δρόμος για την ικανοποίηση ουσιαστικών αιτημάτων».*

28-29/11 Βρυξέλλες. Η ΟΛΜΕ γίνεται μέλος της ETUCE κατά τη διάρκεια του συνεδρίου της οργάνωσης.

30/11 Ζητά να ανακληθεί η εγκύκλιος του Διευθυντή Μ.Ε. Τρικάλων που απαγορεύει την κυκλοφορία εντύπων συνδικαλιστικών παρατάξεων στα σχολεία.

ΟΙΕΛΕ: 23-24/11 και 1/12 Α' κύκλος σεμινάριου του ΣΙΕΛ και ΣΙΕΛ-Δη για τα μαθηματικά. Εισηγητής ο Δ. Χασάπης με θέμα "Βασικές μαθηματικές έννοιες".

«Ι.Ε.» 160 Α. Νικηφορίδου, "Τα Αχαία Ελληνικά" (Επιφυλλίδα): *«Τελειώνοντας το παιδί το Γυμνάσιο έχει ήδη περπατήσει στις κυριότερες και αντιπροσωπευτικότερες εκφράσεις του ελληνικού πνεύματος. Βέβαια, μπορεί να μην έχει συλλάβει όλα όσα περιέχουν τα κλασικά αυτά έργα. Όμως έχει οπωσδήποτε μια πιο πλούσια συγκομιδή από εκείνη που είχαν τα παιδιά τα προηγούμενα χρόνια, όταν χανόταν στην προσπάθεια να κατανοήσουν τον αρχαίου λόγο μέσω του συντακτικού και της γραμματικής».*

ΥΠΕΠΘ: 10/11 ΙΒ/14877 "Αξιοποίηση σχολικών χώρων": *«Έχει διαπιστωθεί ότι σε διάφορα διδακτήρια έχουν παραχωρηθεί χώροι στους οποίους διαμένει το βοηθητικό προσωπικό... Επίσης υπάρχουν στο διδακτήριο κατάλληλοι χώροι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως αίθουσες διδασκαλίας κ.λ.π. και οι χώροι αυτοί δεν αξιοποιούνται κατάλληλα. Παράλληλα όμως υπάρχουν επιτακτικές ανάγκες... για εύρεση αιθουσών διδασκαλίας»* [Η εγκύκλιος ζητά την πλήρη αξιοποίηση αυτών των χώρων ως αιθουσών διδασκαλίας].

Δεκέμβριος

1-4/12 Πραγματοποιείται το 25ο Συνέδριο της ΑΔΕΔΥ (25 Ομοσπονδίες 256 σύνεδροι). Απόλυτη πλειοψηφία της ΠΑΣΚ που συγκεντρώνει 131 ψήφους και 45 έδρες στο 85μελές Γενικό Συμβούλιο (ΓΣ). Άλλες δυνάμεις: ΔΑΚ 75 ψ. και 25 εδρες, ΔΕΕ (Ενότητα) 38 ψ. και 13 έδρες, ΑΚΕΔ 5 ψ. και 2 έδρες. Για την εκλογή της ΕΕ η πλειοψηφία του ΓΣ αποφάσισε ότι δεν ήταν αναγκαία η εκλογή της με σύστημα απλής αναλογικής με αποτέλεσμα να αποκλειστεί απ' αυτή η ΔΑΚ (παράταξη προσκείμενη στη Ν.Δ.) Πρώτος εκλεγμένος Πρόεδρος ο Δ. Κίτσιος. Το προεδρείο συγκροτήθηκε και από τις τρεις παρατάξεις (ΠΑΣΚ, Δημ. Ενότητα, ΑΚΕΔ). Στη 17μελή ΕΕ μετέχουν 8 εκπαιδευτικοί (5 καθηγητές, 3 δάσκαλοι) [πηγή: Λιάσκος, *ο.π.*, 141]

7/12 Στο πρώτο Σεμινάριο Σχολικών Συμβούλων τους ζητείτε να διαμορφώσουν άποψη πάνω στο θέμα της αξιολόγησης [πηγή: Νίκας Θ., Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών, Εξόρμηση 19/10/84, 4].

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 945 Για τις αργίες και τις διακοπές" [έγγραφό προς το ΥΠΕΠΘ]: *«Πριν από την κατάθεση των θέσεών μας θέλουμε να σας εκφράσουμε την ικανοποίηση του συνδικάτου μας για την ξεκάθαρη θέση που πήρατε ότι δηλαδή το Υπουργείο σέβεται απόλυτα το πενθήμερο και τις θερινές διακοπές... Γενική Θέση: Ο χρόνος που λειτουργούν σήμερα τα δημοτικά σχολεία και Νηπιαγωγεία (περίπου 180 μέρες) είναι ποσοτικά αρκετός για τη σωστή εκπαίδευση και διαπαιδαγώγηση των παιδιών (κύτταα και χρόνο εργασίας... σε χώρες με παρόμοιες κλιματολογικές συνθήκες...) Μένει να αξιοποιηθεί αυτός ο χρόνος».*

«Δ.Β.» 945 "Για την ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης": *«.2.6 Δημιουργία συνθηκών για ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση. (...)Το αίτημα για τη δημιουργία ίσων ευκαιριών δεν ικανοποιείται παρά στη βάση "της μεγαλύτερης βοήθειας σ' αυτούς που έχουν ανάγκη". Έτσι θα πρέπει να δούμε ποιες κατηγορίες σχολείων ή μαθητών είναι αυτές που πρέπει να βοηθηθούν περισσότερο... 2.6.1 Βοηθητικά μαθήματα μέσα στο σχολείο... Για τους μαθητές που έχουν ανάγκη ιδιαίτερης ενίσχυσης σε ορισμένα μαθήματα, μπορεί να θεσπιστεί η δυνατότητα παροχής σ' αυτούς βοηθητικών ενισχυτικών μαθημάτων μέσα στο σχολείο και στα πλαίσια του ωρολόγιου προγράμματος. 2.6.2 Ενίσχυση "υποβαθμισμένων" σχολείων: Τα σχολεία των υποβαθμισμένων περιοχών των μεγαλουπόλεων ή εκείνα των αγροτικών περιοχών πρέπει να έχουν ειδική μεταχείριση από την Πολιτεία [προτεραιότητες σε βιβλία, εποπτικά όργανα, επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού, ενισχυμένη κρατική επιχορήγηση, βιβλιοθήκες] IV. Μικρότερος αριθμός μαθητών κατά τάξη... Μπορεί οι πιο πάνω προτάσεις να φαίνονται υπερβολικές! Όμως για τη ΔΟΕ δεν είναι δυνατό να μιλάμε για "ίσες ευκαιρίες" και να ισοπεδώνουμε την προσφερόμενη από την Πολιτεία μέριμνα προς όλα τα παιδιά».*

«Δ.Β.» 945 "Το σχέδιο Π.Δ. καθήκοντα και αρμοδιότητες Σ.Σ και οι παρατηρήσεις της ΔΟΕ": *«Άρθρο 6ο Υπουργείο: Μετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης των εκπαιδευτικών σύμφωνα με όσα ορίζουν οι σχετικές διατάξεις. Παρατήρηση ΔΟΕ: Προτείνεται η διαγραφή του άρθρου γιατί δεν υπάρχει νομικό πλαίσιο σχετικό.».*

ΟΛΜΕ: 7/12 Εκπρόσωπος της Ομοσπονδίας παρουσιάζει εισήγηση στο σεμινάριο νέων Σ.Σ.με θέμα: "Οι σημερινοί νέοι και τα προβλήματά τους".

8/12 "Θέση του ΔΣ. για τις αργίες στα σχολεία" (Προς τον Υπ. Παιδείας): *«1. Τα μαθήματα να αρχίζουν κανονικά νωρίς το Σεπτέμβρη... 2... ο Μάης να αξιοποιηθεί από άποψη διδακτικού έργου στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. 3. Οι περίπατοι με τη σημερινή*

τους μορφή να καταργηθούν... 4.Οι ημερήσιες και πολυήμερες εκδρομές να τεθούν σε νέα βάση και να επαναπροσδιοριστεί ο σκοπός τους... κρίνεται αναγκαία και η συμμετοχή εκπροσώπων των γονέων... στην όλη διαδικασία... 5. Η γιορτή της Σημαίας να γιορτάζεται μαζί με τη γιορτή της 28ης Οκτωβρίου και της Εθνικής Αντίστασης. 6. Κατά τη γιορτή των Τριών Ιεραρχών... τα σχολεία να μην κλείνουν, αλλά να διοργανώνονται σ' αυτά πολιτιστικές εκδηλώσεις... [Όμως]. 7. Οι διακοπές των Χριστουγέννων- Πάσχα [γιορτές-επέτειοι είτε τοπικού είτε καθολικού χαρακτήρα] 9. Η γιορτή του Πολυτεχνείου... 10. Οι διακοπές του καλοκαιριού για όλους τους γνωστούς λόγους παραμένουν όπως έχουν».

9/12 Με έγγραφό της προς το ΥΠΕΠΘ ζητά την ανάκληση της εγκυκλίου (200.21/16/139240/26-11-77) που ορίζει ως υποχρεωτικό τον εκκλησιασμό των μαθητών: *«ο εκκλησιαμός θα πρέπει να είναι εντελώς προαιρετικός και ελεύθερος για μαθητές και καθηγητές... η εμπειρία του παρελθόντος έχει αποδείξει ότι... υποχρέωση ως προς τον εκκλησιασμό από την πλευρά του σχολείου, δημιουργεί ποικίλα προβλήματα και τελικά υποβαθμίζει το πραγματικό νόημά του... η ένταξή του... σε ώρες λειτουργίας του σχολείου αναπόφευκτα συνδυάζεται με την απώλεια μαθημάτων».*

16/12 Το εφετείο Αθηνών αθωώνει τους συνδικαλιστές καθηγητές της Βοιωτίας.

«Π.Δ.» 563 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ σχετικό με Π.Δ. που ρύθμισε το θέμα των απουσιών των μαθητών και την εγκύκλιο που το ακολούθησε: *«Θεωρούμε εντελώς αναγκαία την αποσύνδεση του υπολογισμού των απουσιών των μαθητών από το βαθμό της επίδοσής τους... οι προβλεπόμενες για την ενημέρωση των γονιών διαδικασίες να απλουστευθούν...».*

ΟΙΕΛΕ: "Ι.Ε." 160 Από σ.ν (αντι- 682)που επεξεργάστηκε Επιτροπή της ΟΙΕΛΕ: *«τα ιδ. σχολεία είναι πρωταρχικά σχολικοί οργανισμοί και κατά δεύτερο λόγο επιχειρήσεις... είναι όμοια σε τύπο και βαθμίδα με τα Δημόσια σχολεία... απαγορεύεται η ίδρυση και λειτουργία ιδ. νυχτερινών σχολείων... Αίρεται η άδεια λειτουργίας πειραματικών ιδ. Σχολείων... ο ιδιοκτήτης δεν παρευρίσκεται σε καμιά συνεδρίαση του συλλόγου διδασκόντων... [και]δε επιτρέπεται να ασκεί διδακτικό έργο».*

ΥΠΕΠΘ: 2/12 Γ2/383 "Εκδηλώσεις μαθητικών κοινοτήτων": *«οι Σύλλογοι των Καθηγητών να βοηθούν τις Μαθητικές Κοινότητες, ώστε να επιλέγουν όσο το δυνατό παιδαγωγικότερες εκδηλώσεις και ν' αποφεύγουν χορευτικές συγκεντρώσεις σε χώρους ακατάλληλους για μαθητές».*

28/12 Υπουργική απόφαση Δ1/15814 (ΦΕΚ 427/83 τ. Γ'). "Επικύρωση τελικού πίνακα επιλογής Σ.Σ Δ.Ε."

1984

Ιανουάριος

2-4/1 Λευκωσία. Συνέδριο ΕΜΟΚ με θέμα "Ο δάσκαλος στη σημερινή πραγματικότητα". Συμμετέχουν ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

19/1 Το προσχέδιο του νέου νόμου για τη "δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης" στέλνεται στις Ομοσπονδίες. Από τις Γενικές κατευθύνσεις του προσχεδίου [«Δ.Β.» 946]: *«Στοχεύει το προσχέδιο να δώσει λύσεις στη γενικότερη υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, που χαρακτηρίζει τόσο το περιεχόμενο σπουδών όσο και τη λειτουργικότητά της με ριζικές αλλαγές στη δομή, στο περιεχόμενο και τις αξίες της εκπαίδευσης και των σπουδών... Το διάγραμμα λειτουργικής διάρθρωσης της εκπαίδευσης... έχει τρεις άξονες για λόγους καθαρά αναλυτικούς. Τον άξονα της Διοίκησης... της Λαϊκής συμμετοχής και τον επιστημονικό- παιδαγωγικό άξονα, ανάμεσα στους οποίους είναι εμφανής η αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση.».*

27/1 Ο Χαρ. Φλωράκης στη Θεσσαλονίκη προτείνει συνεργασίας *«στις δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ»* διευκρινίζοντας: *«τη συνεργασία αυτή προτείναμε όχι για τη σοσιαλιστική Αλλαγή, αλλά για κύρια εθνικά και δημοκρατικά ζητήματα».*

Σχόλιο στο «Ενημερωτικό Δελτίο»" της ΔΗΚΙΔΝΕ: *«Σε αποχώρηση των εκπροσώπων της, μελών του ΔΣ της ΔΟΕ, οδήγησε η ανάρμοστη συμπεριφορά του προέδρου της ΔΟΕ σε βάρος της χριστιανικής παράδοσης κατά τη διάρκεια της χθεσινής κοπής της βασιλόπιτας στα γραφεία της ΔΟΕ. Συγκεκριμένα ο πρόεδρος της ΔΟΕ κόβοντας τη βασιλόπιτα δεν χάραξε το σημείο του Σταυρού και δεν έβγαλε κατά την πατροπαράδοτη συνήθεια, το πρώτο κομμάτι που αφιερώνεται στη θρησκεία ξεκινώντας αρχικά από το κομμάτι για την Ειρήνη, ύστερα για τη ΔΟΕ και στη συνέχεια για τα παρευρισκόμενα άτομα".*

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 946. Κύριο άρθρο, "Ριζικές αλλαγές στη Γενική εκπαίδευση": *«Μια πρώτη ανάγνωση του κειμένου του προσχεδίου φανερώνει ότι πάρα πολλές διατάξεις του ανταποκρίνονται στις θέσεις του κλάδου μας. Υπάρχουν όμως κι άλλες διατάξεις που δεν συμφωνούν... Κι ακόμα άλλες θέσεις... έχουν μείνει απέξω. Όμως η γενική φιλοσοφία του κειμένου ανταποκρίνεται στις εκφρασμένες απόγεις του κλάδου για μια άλλη εκπαίδευση στα παιδιά του λαού μας».*

«Δ.Β.» 946 Από το χαιρετισμό του Προέδρου της ΔΟΕ 1ο Σεμινάριο Σ.Σ [οργάνωση ΥΠΕΠΘ]: *«...είστε και θα παραμείνετε αναπόσπαστο κομμάτι του Κλάδου μας».*

«Δ.Β.» 947, "Η θέση της ΔΟΕ για την εισοδηματική πολιτική '84": *«έχει σαφώς φιλολαϊκό και αναπτυξιακό χαρακτήρα».*

«Δ.Β.» 947, "Σελίδα των παρατάξεων" (ΠΑΣΚ): *«η διεκδίκηση του Ενιαίου δεν είναι σκόπιμο να γίνει με απεργιακές κινητοποιήσεις».* ΔΗΚΙΔΝΕ: *«Σε απροκάλυπτη επίθεση εναντίον των Δ/λων και Ν/γών και της Παιδείας ουσιαστικά στρέφεται το προτεινόμενο σ.ω».* ΔΑΣΚ: *«το περιεχόμενο του σχεδίου είναι πολύ καλύτερο από τον νόμο που ισχύει. Όμως δεν είναι ..το κάτι άλλο και σ' άλλη φιλοσοφία βαλμένο».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 564. Κύριο άρθρο "Οι ευθύνες μας": *«Το προσχέδιο νόμου, που δόθηκε στη δημοσιότητα από το Υπ. Παιδείας, αποτελεί ένα πλαίσιο που εξασφαλίζει τη δυνατότητα, ώστε στα πλαίσια του δημοκρατικού διαλόγου, να διαμορφωθούν τελικά οι θέσεις εκείνες που θα μας οδηγήσουν σε ένα σύγχρονο, δημοκρατικό και αντιαυταρχικό Εκπαιδευτικό σύστημα. Το νέο σχολείο, με τη συμμετοχή όλων των φορέων της εκπαίδευσης, επιβάλλεται να αποκτήσει δυναμικότητα και ευελιξία... Η Ομοσπονδία μας καλείται να διαδραματίσει ουσιαστικό ρόλο στη χάραξη και υλοποίηση της νέας πορείας της εκπαίδευσης».*

18/1 Οι ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης πραγματοποιούν τρίωρες στάσεις εργασίας (Α' και Γ' ΕΛΜΕ) και 24ωρη απεργία (Ε' ΕΛΜΕ) διαμαρτυρόμενες για την υποβάθμιση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Οι γιατροί της πόλης έχουν καταγγείλει τις συμβάσεις τους με το δημόσιο.

23/1 Το ΔΣ ζητά να του χορηγηθούν τα πρακτικά του Συμβουλίου Επιλογής των Σ.Σ

31/1 Εκπρόσωπος του ΔΣ της ΟΛΜΕ εκλέγεται στο ΔΣ της επιτροπής *«για την ισότητα των δύο φύλων».*

ΟΙΕΛΕ: 5-7/1 Το 15ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας αποφασίζει: α) να προβληθούν σθεναρά τα αιτήματα της απεργίας του Απρίλη- Μάη '83, β) να ανοιχτεί διάλογος με το ΥΠΕΠΘ και γ) 24ωρη απεργία στις 13 Μαρτίου.

ΥΠΕΠΘ:10/1 Φ12/338/Γ4/5 "Διάθεση σχολικών χώρων": *«για την πραγματοποίηση των προγραμμάτων "Αθλητισμός και παιδί... και ειδικό παιδί... και γυναίκα" εφόσον δεν δημιουργούνται προβλήματα στην κανονική λειτουργία».*

19/1 Γ1/23 "Αριστερόχειρες- δεξιόχειρες μαθητές»: *«Το Ε.Κ.Π Αιγινήτειο Νοσοκομείο... επισημαίνει: 1.Η αριστεροχειρία, η δεξιοχειρία κια η αμφιδεξιότητα είναι αποτέλεσμα ειδικής οργάνωσης των γυχοσυμβολικών λειτουργιών στα εγκεφαλικά, ημισφαίρια. 2. Πρόκειται για φαινόμενο με γενετική βάση και επομένως θα ήταν επικίνδυνη κάθε παρέμβαση για "τροποποίηση"... παρακαλούμε να κοινοποιήσετε την παρούσα στα Δημοτικά Σχολεία και Νηπιαγωγεία... ως υπόμνησης της υποχρέωσης σεβασμού των ανωτέρω λειτουργιών των παιδιών και να τονίσετε την ανάγκη ενημέρωσης των γονέων...από μέρους του σχολείου.».*

23/1 "Εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας ΣΕΛΜΕ".

Φεβρουάριος

7/2 Υπογράφεται από το Υπ. Συμβούλιο το Διάταγμα για την ίδρυση τριών νέων Πανεπιστημίων [Ιόνιο, Θεσσαλικό, Αιγαίου].

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 948. Γ. Δουγαλής, "Προϊστάμενοι Διευθύνσεων και Γραφείων Δημ. εκπαίδευσης": *«...θα πρέπει να διαθέτουν μερικά βασικά προσόντα, έμφυτα και επίκτητα, να κοσμούνται από μερικές αρετές...[όπως:]... να γνωρίζουν πολύ καλά τη νομοθεσία που διέπει την υπηρεσία τους... να διαθέτουν πολύ ανθρωπισμό, για να μπορούν αν πλησιάζουν γυχικά τους συνεργάτες τους και... να εξετάζουν τις ανάγκες και τα προβλήματά τους... να μην παρασυρθούν από την αίγλη του αξιώματος, το οποίο προσθέτει δύναμη, χαρίζει εξουσία. Η εξουσία, βέβαια, αποτελεί αναγκαίο όπλο στα χέρια αυτών που ασκούν διοίκηση, για την εξασφάλιση της πειθαρχίας, για τον έλεγχο των παραβατών... Γενικότερα να σταθούν σαν προϊστάμενοι μορφωμένων ανθρώπων... να εφαρμόζουν δημοκρατικό σύστημα διοίκησης, να είναι συνεργατικοί... αμερόληπτοι... αντικειμενικοί... διοικητικά εύστροφοι και ευέλικτοι, να μπορούν να παίρνουν γρήγορα αποφάσεις.».*

ΟΛΜΕ: 14/2 Αντίδραση στο Π.Δ. για τη *«σύσταση συμβουλίων επιλογής Σ.Σ»* ,γιατί δεν προβλέπει τη συμμετοχή εκπροσώπων των Εκ. Ομοσπονδιών στην διαδικασία επιλογής. Ζητείται η προσθήκη παραγράφου που να αποκαθιστά εν γένει το πνεύμα της πρόσφατης διαδικασίας επιλογής Σ.Σ.

17/2 Συνάντηση του ΔΣ με το ΔΣ της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος με θέμα "Η κατάρτιση των καθηγητών".

ΟΙΕΛΕ: 3/2 Συνάντηση με τον Υφ. Παιδείας και καθορισμός νέας για να συζητηθούν διεξοδικά δημοσιοποίηση και ενιαίος νόμος για την Ιδ. εκπαίδευση. Η επόμενη συνάντηση τελικά αναβλήθηκε.

24/2 Συνέντευξη τύπου. Εξαγγέλλονται κινητοποιήσεις, σε περίπτωση που δεν θα ικανοποιηθούν τα αιτήματα της Ομοσπονδίας.

ΥΠΕΠΘ: 8/2 Δ2/2563 "Συγκρότηση υπηρεσιακού συμβουλίου για τα θέματα υπηρεσιακής κατάστασης των επιθεωρητών..": *«οι οποίοι δεν έχουν επιλεγεί σε θέσεις Σ.Σ.»*.

Μάρτιος

12-17/3 UNESCO: Συνέδριο για το δικαίωμα στην εκπαίδευση. [δες άρθρο στο «Π.Δ.» 572/11/84].

15/3 Έγγραφο [Φ.2/32/212]της Ιεράς Κοινότητας Αγίου Όρους προς το ΥΠΕΠΘ με το οποίο εκφράζει φόβους για τη διάβρωση του σχολείου από τον αθεϊσμό. Από το έγγραφο: *« Ιδιαιτέρως, από πολλά τώρα χρόνια, γίνεται συστηματική προσπάθεια, διαρκώς αυξανόμενη, να πολεμηθή η πίστις. Να βγει από τα ελληνικά σχολεία ο Χριστός. Να διαστρεβλωθή η ιστορία μας. Να ευτελισθή η σημασία των μεγάλων εορτών των Χριστουγέννων και του Πάσχα, που τόσο ζη ο λαός μας. Να παύση η ορθόδοξος Εκκλησία να επηρεάζη τη ζωή του Γένους μας... Βρισκόμαστε σε μια νέα εικονομαχία. Αυτό που επιχειρείται είναι εγκληματικό για την υπόστασι και επιβίωσι του τόπου μας»*.

Στην απάντησή του ο Υφ. Πέτρος Μώραλης σημειώνει: *«διακατεχόμεθα από την πεποίθηση ότι είναι μεγάλη η αξία και η σημασία της ορθόδοξης πίστης για τη ζωή των παιδιών μας και ολοκλήρου του Γένους μας. Δεν είναι αληθές ότι γίνεται "συστηματική προσπάθεια... να βγεί από τα ελληνικά σχολεία ο Χριστός"... Τούτο όχι μόνμο δεν γίνεται, αλλά και δεν πρόκειται ποτέ να επιτραπεί από την Κυβέρνησή μας... Μεμονωμένα περιστατικά αντίθετης κατεύθυνσης, που έτσι κι αλλιώς πάντα παρατηρούνται, ελέγχονται... Η πρόθεση του [ΥΠΕΠΘ] να διαπαιδαγωγηθούν οι μαθητές... σύμφωνα με την ορθόδοξη πίστη και παράδοση φαίνεται και στο σχέδιο νόμου [κάνει αναφορά στο άρθρο 1. παρ. α., του σ.ν. παρατηρώντας ότι κάτι τέτοιο περιλαμβάνεται σε νομοσχέδιο "για πρώτη φορά"]»*.

Παράλληλα κυκλοφορεί κείμενο (υπογράφτηκε από εκατό χιλιάδες πολίτες) που παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες με το κείμενο της Ιεράς Κοινότητας του Αγίου Όρους. Στο κείμενο αυτό διαβάζουμε: *«Με λύπη παρακολουθούμε τη συστηματική διάβρωση του Σχολείου... Επιτρέπεται αυτοί [οι υπεύθυνοι]να αγνοούν σκόπιμα ότι η αγωγή των Ελλήνων πρέπει να είναι Ελληνική και Χριστιανική; Παρακολουθούμε ότι ο αθεϊσμός δεν στέκει στον τόπο μας ανεξίθρησκος, όπως παρουσιάζεται για τα Σχολεία της Δυτικής Ευρώπης, αλλά με μίσος μάχεται την Ελληνοχριστιανική αγωγή εδώ στη γενέτειρά της»*. [Πηγή Α. Νίκας, Εκκλησία και Παιδεία, Αθήνα 1991, 28 κ.ε].

19/3 Η ΑΔΕΔΥ πραγματοποιεί συγκέντρωση στο Σπόρτιγκ όπου σε ομιλία του ο Πρόεδρος Δ. Κίτσιος εκτιμά πως το νομοσχέδιο για το ενιαίο κινείται στο πνεύμα και τη φιλοσοφία των προτάσεων που είχαν υποβληθεί στην κυβέρνηση και εισάγει καινοτομίες ριζοσπαστικού χαρακτήρα.

29/3 Τα ΔΣ ΟΛΜΕ και ΔΟΕ ανταλλάσσουν απόγεις για τον *«αντι-309»*. Η ονομασία δόθηκε στο σ.ν. για τη Γενική Εκπαίδευση, πριν τη γνωστοποίηση του περιεχομένου του.

ΔΟΕ: 19/3 Τηλεγράφημα προς τα ΔΣ των Συλλόγων: *«το Υπ. Παιδείας υπαναχωρεί και δεν δέχεται ομόφωνη απόφαση Κλάδου για σύνδεση ΔΕΠ μόνο από επιστήμονες αγωγής»*.

26/3 Σε συνεδρίαση του ΔΣ η ΔΗΚΙΔΝΕ και η ΔΑΣΚ διαχωρίζουν τη θέση τους από την απόφαση της ΠΑΣΚ να δεχτεί τις θέσεις του ΥΠΕΠΘ σχετικά με τον τρόπο συγκρότησης των πρώτων 7 μελών του ΔΕΠ των Παιδαγωγικών Τμημάτων.

27/3 Έγγραφο του ΔΣ προς το ΥΠΕΠΘ: *«Η ΔΟΕ σας κάνει γνωστό ότι δέχεται τις θέσεις... αφού εκτίμησε : 1) Ότι με τις θέσεις αυτές κατοχυρώνεται ο Παιδαγωγικός χαρακτήρας των Τμημάτων και εξασφαλίζεται ο επιστημονικός παιδαγωγικός διάλογος μεταξύ των 7 πρώτων μελών του ΔΕΠ, αφού όλα θα έχουν μεταπτυχιακές σπουδές στις επιστήμες της αγωγής και επιπλέον το 3 απ' αυτά μεταπτυχιακές σπουδές ανάλογες του επιπέδου ενός πανεπιστημιακού τμήματος και σε κλάδους ειδικοτήτων (Γλώσσα, Μαθηματικά κλπ)».*

«Δ.Β.» 949 Ανακοίνωση της ΔΗΚΙΔΝΕ: *«η νέα κατά πλειοψηφία απόφαση οδηγεί σε διαμελισμό των ΔΕΠ με αποτέλεσμα σίγουρα να υποβαθμίζονται και να περνούν [τα Π.Τ...] στο περιθώριο της Πανεπιστημιακής κοινότητας, δημιουργώντας ταυτόχρονα και αξεπέραστα ίσως λειτουργικά προβλήματα... [ζητά:] πολυδύναμο δάσκαλο με ειδίκευση στους τρεις βασικούς κύκλους σπουδών... Το εννιάχρονο βασικό θεμελιακό σχολείο με ενσωματωμένη και την προσχολική αγωγή σε ενιαίο σύνολο».*

«Δ.Β.» 949 Ανακοίνωση της ΔΑΣΚ: *«το πιο λυπηρό είναι ότι οι εκπρόσωποι της ΠΑΣΚ... υπαναχώρησαν κι ευθυγραμμίστηκαν με την απόφαση του Υπουργείου... Το στόλισμα των τριών ειδικοτήτων και με παιδαγωγικές σπουδές δεν είναι επιχείρημα... Κι ακόμα γιατί ο κλάδος δεν ζήτησε παιδαγωγούς για θεολογία αλλά για την παιδαγωγική επιστήμη... η ιστορία αυτή έχει να κάνει με το χαρακτήρα και κύρια με το περιεχόμενο των σπουδών στα Π.Τ... Σίγουρο είναι ότι οι αντιδραστικές δυνάμεις μια και δεν μπόρεσαν να εμποδίσουν τη λειτουργία των Π.Τ... νιώθουν μεγάλη ικανοποίηση για τη "νόθευση" της ουσίας τους.».*

ΟΛΜΕ: 1/3 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων για το θέμα του Ενιαίου Μισθολόγιου- Βαθμολόγιου. Από τις αποφάσεις της συνέλευσης: *«Για το βαθμολόγιο το σχέδιο της κυβέρνησης περιέχει θετικές διατάξεις... Για το μισθολόγιο... το σχέδιο Μισθολογίου της κυβέρνησης παρουσιάζει σοβαρές αποκλίσεις από τις υηφισμένες θέσεις του κλάδου... Μέσα στο 2ο 15/θήμερο του Μάρτη, αν δεν έχουν προχωρήσει... οι διαπραγματεύσεις... να γίνουν απεργιακές κινητοποιήσεις».*

8/3 Με ανακοίνωση της καταδικάζει την εμπορευματοποίηση της Ολυμπιακής φλόγας.

10-11/3 Έκτακτη ΓΣ των αντιπροσώπων των ΕΛΜΕ με σκοπό τη διαμόρφωση τελικών θέσεων για το προσχέδιο νόμου. Από την απόφαση: *«...Βασικοί συντελεστές για μια δημιουργική πορεία της εκπαίδευσης είναι: Ο δίκαια αμειβόμενος εκπαιδευτικός.. Η παροχή από την Πολιτεία των απαραίτητων κονδυλίων για την Παιδεία... η συνεργασία του σχολείου με τον κοινωνικό περίγυρο...[Από τις αναλυτικές άρθρο- άρθρο προτάσεις] Άρθρο 1. [σκοπός] μετά τη λέξη "χριστιανικής" προστίθεται η φράση: και λαϊκής [παράδοσης]... 1β Στο τέλος της παραγράφου προστίθεται η φράση: Να τους ετοιμάσει για να υπηρετήσουν τις ανάγκες της κονωνίας και της παραγωγής για μια ανεξαρτητη και αυτοδύναμη ανάπτυξη... Άρθρο 3. Στους μαθητές όλων των σχολείων Μ.Ε. χορηγούνται κρατικές υποτροφίες (σαν μια αντισταθμιστική προσφορά στα υποβαθμισμένα στρώματα) [το άρθρο προέβλεπε υποτροφίες στα ενιαία πολυκλαδικά και τεχνοεπαγγελματικά λύκεια]... Άρθρο 9. Η ανάθεση διδασκαλίας των προηγουμένων μαθημάτων σε εκπ/κούς της β/θμιας εκπ/σης γίνεται μόνο εφόσον το επιθυμούν οι ίδιοι [το άρθρο προέβλεπε τη διδασκαλία στα δημοτικά σχολεία φυσικής αγωγής, μουσικής, ξένων γλωσσών και καλλιτεχνικών μαθημάτων]».* Στην ΓΣ κατατέθηκε και καταψηφίστηκε πρόταση που αφορούσε στη συνένωση του Δημοτικού και Γυμνασίου σε εννιαία διοίκηση *«υποχρεωτικής»* εκπαίδευσης [δες και: Βαλσαμάκη Η., "Αλλάζει η δομή του εκπαιδευτικού μας συστήματος;", Πολιτικά Θέματα, 499, 3/5/84, 46].

16-18/3 Χανιά. 3ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας με θέμα "Σχέσεις καθηγητών- γονιών- μαθητών". Από την ομιλία του Προέδρου της ΟΛΜΕ Χρ. Μιχαλέ: *«Το νέο σχολείο βλέπουμε ότι μπορεί να ορθοποδίσει μόνο αν ενταχθεί μέσα σ' ένα κοινό πλαίσιο όπου θα καταλήγουν και θα διασταυρώνονται δημιουργικά όλες οι απόγεις όλων των ενδιαφερόμενων φορέων με κύριους εκφραστές τους εκπ/κούς, τους μαθητές και τους γονείς.».*

ΟΙΕΛΕ: 12/3 Συνάντηση ΔΣ και Υφ/γού Παιδείας. Από τον "Ι.Ε." 161, Κύριο άρθρο "Οι πρόσφατες εξελίξεις": *«οι θέσεις που διατύπωσε ο Υφ. Παιδείας- σ' αυτή τη συνάντηση- για τα αιτήματά-μας, αφαιρούσαν κεκτημένα δικαιώματα των Ι.Ε., αθετούσαν συγκεκριμένες συμφωνίες ΥΠΕΠΘ- ΟΙΕΛΕ».*

13/3 Πραγματοποιείται 24ωρη απεργία και πορεία.

14-28/3 Συνελεύσεις όλων των Συλλόγων και υπερψήφιση της πρότασης του ΔΣ για 48ωρη απεργία στις 29-30/3.

27/3 Ανοίγει διάλογος με το ΥΠΕΠΘ. Η απεργία αναβάλλεται.

«Ι.Ε.» 161 Άρθρο του Γιαννιώτη Κ. "Σκέψεις- Απόψεις για τον αντι-309": *«Παρ' ότι το προσχέδιο αναφέρεται στο ενιαίο 9χρονο σχολείο βασικής μόρφωσης είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι στην ουσία αναιρείται και υποβαθμίζεται από το ίδιο το προσχέδιο. Κι αυτό γιατί: α. Εντάσσει σε χωριστές βαθμίδες το Δημοτικό (α/θμια)από το Γυμνάσιο (β/θμια). β. Διατηρεί το απολυτήριο Δημοτικού και ταυτόχρονα μιλάει και για απολυτήριες εξετάσεις. γ. Δεν υπάρχει διάταξη που να αναφέρεται με σαφήνεια σε ενιαία αναλυτικά προγράμματα (αναφέρεται απλώς κάποια... "ενιαία θεώρηση Α.Π."). Το ενιαίο 9χρονο σχολείο βασικής μόρφωσης θα έπρεπε να γεφυρώνει το σημερινό χάσμα ανάμεσα στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο... Το 9χρονο ενιαίο σχολείο πρέπει να εξασφαλίζει σ' όλους τους μαθητές: γενικές και ειδικές γνώσεις, δημοκρατική διαπαιδαγώγηση, σωματική και αισθητική αγωγή, σύνδεση θεωρίας με την πράξη.».*

ΥΠΕΠΘ: 14/3 ΣΤ1/557 (ΦΕΚ 150/Β/84) "Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων του Ο.Σ.Κ. στους Νομάρχες και τα Νομαρχιακά Ταμεία".

23/3 Π.Δ. 91 (ΦΕΚ 135/Α'/23-3-84) "Ωρολόγιο και Αναλυτικό πρόγραμμα των Σχολείων μέσης Γενικής εκπαίδευσης".

30/3 Φ.277/188/Δ2/8541/ «Εξακρίβωση καταγγελομένων. Διενέργεια ένορκων ή άτυπων διοικητικών ανακρίσεων": *«Κατά την εξέταση των μαρτύρων θα πρέπει οι ερωτήσεις που τους γίνονται να έχουν ως στόχο την εξακρίβωση του αν έχουν συμβεί συγκεκριμένα γεγονότα και να αποφεύγετε να παίρνετε αξιολογικές κρίσεις από τους εξεταζόμενους».*

Απρίλιος

2/4 Κοινή ανακοίνωση για το προσχέδιο νόμου ΟΛΜΕ, ΔΟΕ, ΟΛΤΕΕ, ΑΣΓΜΕ, ΟΙΕΛΕ: *«1. Θεωρούμε θετικό το ότι το προσχέδιο νόμου δόθηκε για εποικοδομητική συζήτηση, σε όλους τους αρμόδιους φορείς, και ότι δηλώθηκε από το Υπ. Παιδείας πως θα παρθούν υπ' όψη οι προτάσεις τους. 2....αυτές πρέπει να έχουν στόχο, την βελτίωση του... Πιστεύοντας ότι η προσπάθεια και οι στόχοι για την βελτίωσή του είναι κοινή... ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΜΕ, Να προχωρήσουμε σε κοινές ενέργειες και προτάσεις».*(Κοινές προτάσεις ή ενέργειες Εκ. Ομοσπονδιών για το σ.ν. δεν υπήρξαν ποτέ)

13/4 Τρίωρη στάση ΑΔΕΔΥ για το Ενιαίο Μισθολόγιο με τη συμμετοχή ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 950 "Εισηγήσεις του ΔΣ στα θέματα της 53ης ΓΣ": *« ε)εξομοίωση πτυχίων... είναι απαραίτητο να επιλυθεί και το πρόβλημα της εξομοίωσης των πτυχίων (ακαδημαϊκής εξομοίωσης) των δ/λων- νηπ/γών που υπηρετούν σήμερα... [με αυτή]θα δοθεί η δυνατότητα στους σ/φους... να προχωρήσουν σε μεταπτυχιακές σπουδές στα Π.Τ..... Όπως είναι φανερό η εξομοίωση αυτή δεν είναι θέμα μιας απλής υπουργικής απόφασης που θα καλύπτει όλους τους σ/φους γιατί σχετίζεται με τα τυπικά προσόντα που θα έχει ή θα πρέπει να αποκτήσει κάθε σ/φος... για το σκοπό αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα σύστημα μοριοποίησης των τυπικών προσόντων... σε σχέση με τα χρόνια υπηρεσίας. Για [όσους] έχουν πολλά τυπικά προσόντα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στον τόπο που υπηρετούν ν' αποκτήσουν τις προϋποθέσεις εξομοίωσης... 3. Παράλληλη λειτουργία Π.Α. και Π.Τ..... προτείνουμε να ζητήσει ο Κλάδος να σταματήσει η εισαγωγή σπουδαστών στις Π.Α.από το έτος 1985-86...».*

«Δ.Β.» 950 "Προτάσεις της ΔΟΕ στο σ.ν. για τη Γ.Ε": *«Άρθρο 5 (βαθμίδες εκπαίδευσης Προτείνεται: α. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση παρέχεται στο νηπιαγωγείο και το 9/χρονο βασικό σχολείο. β. Η Δευτεροβάθμια εκπαίδευση λειτουργικά δεμένη με τηνπρωτοβάθμια παρέχεται από το Πολυκλαδικό Λύκειο... γ. Πρέπει να προβλέπει ο Νόμος συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα (...)για την ενιαιοποίηση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης... Γενική παρατήρηση: Όπου το προσχέδιο κάνει λόγο για Δημοτική εκπαίδευση και Γυμνάσιο θα πρέπει να αντικατασταθεί από τον όρο: Εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση».*

ΟΛΜΕ: 4/4 Έκτακτη ΓΣ. Προέδρων ΕΛΜΕ (για το ενιαίο μισθολόγιο).

6/4 Με τηλεγράφημα προς ενδιαφερόμενους Υπουργούς σημειώνει την καθυστέρηση κατάθεσης του Ενιαίου. Μ.-Βαθμολόγιου.

16/4 Το ΔΣ θεωρεί πως οι καθηγητές της Φιλεκπαιδευτικής εταιρείας πρέπει να εγγραφούν στην Ομοσπονδία μέσω των τοπικών ΕΛΜΕ και να μην αποτελέσουν ξεχωριστό σύλλογο.

«Π.Δ.» 567 "Εισηγήσεις για τη ΓΣ του Ιούνη 1984": *«Εκπαιδευτικά:... 2. Νέο Π.Δ. για την αξιολόγηση των καθηγητών... έχει αναγνωριστεί από όλες τις πλευρές, πως το σημερινό σύστημα [αξιολόγησης]έχει αποτύχει μια και ήταν συνδυασμένο με συγκεκριμένη νοοτροπία και δομή που ο κλάδος έχει απορρίψει. Επιβάλλεται να συνταχθεί σύντομα νέο Π.Δ., που να ανταποκρίνεται στις συνθήκες του Ν. αντι-309».*

ΟΙΕΛΕ: 30/4 Λήγει η τελευταία προθεσμία που είχε θέσει το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ στο ΥΠΕΠΘ για να του παραδώσει τα σ.ν. για την Ιδ. εκπαίδευση, δημοσιοποίηση, οργάνωση και λειτουργία φροντιστηρίων χωρίς το ΥΠΕΠΘ να ανταποκριθεί.

«Ι.Ε.» 161 Α. Ανδρέου "Οι ιδεολογικές και εκπαιδευτικές αντιλήψεις στο προσχέδιο νόμου για τη γενική εκπαίδευση": *«<u>Η ιδεολογία</u>... Η προσπάθεια για συγκάλυψη της συντηρητικότητας του συστήματος, αλλά και του συγκερασμού, αντιθέτων ιδεολογιών είναι η διατύπωση του σκοπού στο 1ο άρθρο... Έτσι από την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης, του Συνταγματικού κειμένου του 1975, της θρησκευτικής αγωγής και συνείδησης του 309/76, οπισθοδρομεί στη βαθιά πίστη των γνήσιων στοιχείων της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης... <u>Οι εκπαιδευτικές αντιλήψεις</u>: Η ισοπέδωση και η προσήλωση στην ομοιομορφία και ομοιογένεια διαπνέει το προσχέδιο νόμου. Τα Α.Π. είναι κοινά και υποχρεωτικά και κατά συνέπεια και τα σχολικά εγχειρίδια και σε συνδυασμό με τη "σαφή προδιαγραφή των στόχων τους", δεν αφήνουν κανένα περιθώριο για προσπάθεια αντιστάθμισης των ανισοτήτων που προέρχονται από την κοινωνική προέλευση των παιδιών ή από τη γεωγραφική ιδιαιτερότητα κάθε γεωγραφικής περιφέρειας... Το περιεχόμενο των άρθρων για τη διοίκηση... από το συγκεντρωτισμό και την*

ιεραρχία των προσώπων οδηγούμαστε στο συγκεντρωτισμό και την ιεραρχία των συμβουλίων».

ΥΠΕΠΘ: 10/4 Φ.211.17/60/Γ2/1089 "Διδακτικά βιβλία Μ.Ε": *«Επειδή πιστεύουμε ότι οι παρατηρήσεις των καθηγητών που δίδαξαν τα νέα διδακτικά βιβλία... θα είναι γόνιμες και ουσιαστικές για τη μελλοντική [τους] ανατύπωση... παρακαλούμε τους Σ.Σ να [τις]ζητήσουν... από τους καθηγητές... να τις ταξινομήσουν... επισυνάπτοντας και τις προσωπικές τους υποδείξεις ή σκέψεις και να τις προωθήσουν στο ΚΕΜΕ».*

Μάιος

15/5 Η Κυβέρνηση καταθέτη στη Βουλή σ.ν. για το Ενιαίο Μισθολόγιο. Ο κ. Λάζαρης δηλώνει πως το βαθμολόγιο θα κατατεθεί χωριστά *«μόνο για λόγους τεχνικούς».*

16-20/5 Συνέδριο Υφυπουργείου Ν. Γενιάς με θέμα "Νεολαία και γλώσσα". Το Συνέδριο γίνεται σε κλίμα- για άλλη μια φορά- ανακίνησης του γλωσσικού και άμεσης ή έμμεσης διασύνδεσής του με το σχολείο, τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στο Γυμνάσιο, καθώς και την άποψη για τη *«γλωσσική πενία».*Στο συνέδριο κατατίθενται και εισηγήσεις σχετικές με το κοινωνικό νόημα που έχει προσλάβει η όλη συζήτηση (δες: Α. Φραγκουδάκη, "Η κινδυνολογία για τη γλώσσα και το κοινωνικό της νόημα", *Αντί*, τ. 261, 25/4/85).

ΔΟΕ: 14/5 Αλεξάνδρειο Αθλητικό Μέλαθρο Θεσσαλονίκης. Οι Σύλλογοι Δ/Ν Θεσ/νίκης διοργανώνουν ημερήσιο Σεμινάριο με θέμα "Τα Νέα Α.Π. και βιβλία: Η Γλώσσα μου- Εγώ κι ο Κόσμος". Εισηγητής ο Αρ. Βουγιούκας. Το Σεμινάριο παρακολουθούν περίπου 4000 δάσκαλοι, σπουδαστές και γονείς.

«Δ.Β.» 951 "Μπροστά στην 53η ΓΣ του Κλάδου": *«4. Ενιαίο Μισθολόγιο- Βαθμολόγιο (Ε.Μ.-Β.)... Ειδικότερα όσον αφορά τον κλάδο των δ/λων και ν/γών ένα και μόνο αρκεί για να αποστομώσει όλους όσους χύνουν κροκοδείλια δάκρυα, γιατί τάχα ο κλάδος μας... υποβαθμίζεται. Και αυτό είναι κοινή διαπίστωση από όλους... το Ε.Μ.-Β είναι κυρίαρχα Ε.Μ.-Β δ/λων και ν/γών (είναι φυσικά δοσμένη η "ντε φάκτο" κατάταξή μας στην Α Τ 1 κατηγορία με ΜΚ 16)».*

«Δ.Β.» δρ. Δημητρόπουλος Ε., "Η βράβευση των *"αριστούχων"* μαθητών": *«1. Η ενίσχυση δεν πραγματοποιείται ούτε πάνω στους ίδιους τους βραβευόμενους μαθητές, αφού το μέτρο δεν εφαρμόζεται σωστά. 2. Έρχεται σε τρομαχτική δύσκολη θέση ο δάσκαλος αφού δεν έχει "εξωτερικά"(αντικειμενικά) κριτήρια να στηρίξει την επιλογή του "καλύτερου" στην τάξη... [έτσι]προτείνω την παντελή κατάργηση (επίσημη απαγόρευση)του θεσμού για την προδημοτική και δημοτική εκπαίδευση...».*

ΟΛΜΕ: 6-8/5 Σεμινάρια ΟΛΜΕ- WCOTP με θέμα "Ο ρόλος των εκπαιδευτικών και των οργανώσεών τους στις εκπαιδευτικές αλλαγές". Από το σχέδιο Πορισμάτων των Σεμιναρίων [«Π.Δ.» 568]: *«β. Οι οργανώσεις των εκπαιδευτικών πρέπει να επιδιώκουν τη δημιουργία θεσμών που θα κατοχυρώνουν τη συμμετοχή των εκπροσώπων των εκπαιδευτικών σε όλα τα στάδια των αλλαγών από το σχεδιασμό μέχρι την υλοποίησή τους... δ. Οι εκπαιδευτικές οργανώσεις πρέπει να διαμορφώνουν την δική τους πολιτική στην εκπαίδευση και να επισημαίνουν τους τομείς του εκπαιδευτικού συστήματος που πρέπει να μετασχηματιστούν».*

10/5 Αποφασίζεται η συμμετοχή σε κινητοποιήσεις της ΑΔΕΔΥ.

24/5 Το ΔΣ θέτει εκ νέου στο ΥΠΕΠΘ το θέμα της έγκαιρης αποστολής των βιβλίων και ζητά να μάθει τις ενέργειες που γίνονται σ' αυτή την κατεύθυνση.

«Π.Δ.» 568. Κύριο άρθρο, "Επιτακτική ανάγκη ο εκδημοκρατισμός του Δ.Υ.- κώδικα και η χορήγηση πολιτικών δικαιωμάτων στους Δ.Υ.": *«...δεν αγνοούμε τους γνωστούς*

συνταγματικούς περιορισμούς, ειδικότερα στο θέμα [των πολιτικών δικαιωμάτων]. Όμως εκτιμούμε ότι ένας βαθιά δημοκρατικός Δ.Υ.- κώδικας δεν μπορεί παρά να ανοίξει το δρόμο και για ένα βαθιά δημοκρατικό Σύνταγμα.».

ΟΙΕΛΕ: 22/5 Συνέντευξη τύπου του ΔΣ. Στη συνέντευξη γίνονται αναφορές στις συνεχείς αναβολές παράδοσης των σ.ν. που αναμένονται και στη τελευταία δέσμευση του ΥΠΕΠΘ να τα παραδώσει μέχρι 25/5. Ταυτόχρονα δηλώνεται ότι θεωρείται αυτονόητο πως πρέπει να περιέχουν τις θέσεις του κλάδου και τελικά να ψηφισθούν.

25/5 Ο Υφ/γος Παιδείας Π. Μώραλης με το 2220/25-5-84 έγγραφό του στέλνει στην ΟΙΕΛΕ τα προσχέδια που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία των Ιδ. Σχολείων και στη μονιμοποίηση.

ΥΠΕΠΘ: 14/5 234/Ι/Γ2/1461 "Αριστεία και βραβεία μαθητών" [Μ.Γ.Ε]: *«...να μας αποστείλετε το συνολικό αριθμό μαθητών των σχολείων της δικαιοδοσίας σας, οι οποίοι θα λάβουν: α) αριστεία προόδου β) βραβεία προόδου... αριστείο προόδου θα λάβουν όλοι οι μαθητές που προήχθησαν ή απολύθηκαν με βαθμό "Άριστα" και βραβείο προόδου... ο πρώτος μαθητής σε κάθε τμήμα, έστω και αν αυτό λάβει αριστείο προόδου."*

25/5 Π.Δ. 214 (ΦΕΚ 29/5/84/τ.Α) "Καθήκοντα και αρμοδιότητες των Σ.Σ": *«...παρ. 9. Μετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού σύμφωνα με όσα ορίζουν οι σχετικές διατάξεις.».*

25/5 Π.Δ. 277 (ΦΕΚ 104/τ. Α') "Σύσταση και συγκρότηση συμβουλίων αρμοδίων για την επιλογή, για επανάκριση, για ανανέωση θητείας, τα θέματα υπηρεσιακής κατάστασης και τον πειθαρχικό έλεγχο των Σ.Σ" [Το Π.Δ.. δεν προβλέπει τη συμμετοχή των Ομοσπονδιών των Εκπαιδευτικών στο συμβούλιο κρίσης των Σ.Σ].

Ιούνιος

17/6 Ευροεκλογές: ΠΑΣΟΚ 41,58% (10), ΝΔ 38,05% (8), ΚΚΕ 11,64% (3), ΚΚΕεσ 3,42% (1), ΕΠΕΝ 2,29 (1).

ΔΟΕ: 21-25/6 53η ΓΣ της Ομοσπονδίας στη Θεσ/νίκη. Στη ΓΣ καθιερώνεται το μοίρασμα του χρόνου αναλογικά με βάση τη δύναμη των παρατάξεων. Επίσης οι αντιπρόσωποι μιλούν ως αντιπρόσωποι παρατάξεων. Για αντιπροσώπους ψήφισαν συνολικά 36312 και έλαβαν: ΠΑΣΚ (52,54%, και 222 αντιπροσώπους), ΔΑΚΕ 12259 (33,76%, 121), ΔΕΕ 3665 (10,09%, 24), Διάφοροι (ΑΣΚΕ- αριστεριστές) 1312 (3,61% 11). (πηγή: «Σοσιαλιστική Παιδεία», φ. 14, 2).

«Δ.Β.» 953. Κύριο άρθρο, "Τα πολιτικά δικαιώματα των Δ.Υ.": *«Στα πλαίσια της 53ης ο κλάδος... θα συζητήσει το αίτημα της κατοχύρωσης και αναγνώρισης και στους Δ.Υ. πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων... Η απελευθέρωσή των Δ.Υ. από τις αντιδραστικές διατάξεις του Δ.Υ/κού κώδικα, έργο κυριολεχτικά του ξένου παράγοντα της περίφημης Αμερικάνικης Αποστολής που πάντα είχε τον τελευταίο λόγο για κάθε ρύθμιση στα χρόνια του εμφυλίου και μετά απ' αυτόν, θα δώσει την ευκαιρία συμμετοχής στα κέντρα λήψης των αποφάσεων σε (400.000)πολίτες».*

«Δ.Β.» 953, "Οπαδοί της συντήρησης και της αντίδρασης αρνούνται την πρόοδο". Στο άρθρο παρατίθενται αποσπάσματα από το περιοδικό της Μητρόπολης Αιτωλ/νίας: *«Εσείς δεν είστε Έλληνες δάσκαλοι. Είστε αποχρωματισμένα πιόνια στην παγκόσμια σκακιέρα του Αντιχρίστου. Είστε άβουλα εργαλεία στα χέρια επιδέξιων κατεδαφιστών των αξιών. Είστε τυφλά ετεροκίνητα σατανικών εμπνευστών...».* Το άρθρο (υπογραφή "Εκπαιδευτικός")γράφτηκε ως διαμαρτυρία

για τα νέα βιβλία. Το "Δ.Β" παραδέτει και την επιστολή διαμαρτυρίας του Συλλόγου Δ/Ν Αγρινίου στον Μητροπολίτη: «*..Λυπούμαστε... βαθύτατα για το περιοδικό σας, που φιλοξενώντας τέτοιο άρθρο με ελαφριά καρδιά, ντροπιάζει την ιερή, τη φωτισμένη και λεβέντικη μορφή του πατέρα Κοσμά, που κοσμεί το εξώφυλλό του, καθώς και το σύνολο των Ελλήνων εκπαιδευτικών ...*

Θα είναι μεγάλη ικανοποίησή μας... [αν] Φιλοξενήσετε στην ίδια... θέση νέο άρθρο, με το οποίο θα ανακαλούνται όσα γράφτηκαν... Αποκαλύγετε το όνομα του αρθρογράφου. Έτσι νομίζουμε ότι δεν πρόκειται να διασαλευτούν οι αγαθές σχέσεις των σχολείων μας με την Ι. Μητρόπολη, ούτε η διακίνηση του περιοδικού σας».

ΟΛΜΕ: 4/6 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ σχετικό με την έγκαιρη προετοιμασία της νέας σχ. χρονιά. Τα θέματα που δίγει: α) η πλήρωση και διεύρυνση των θέσεων Σ.Σ.και Δ)ντών Μ.Ε., β) η έγκαιρη αποστολή βιβλίων, προγραμμάτων και οδηγιών διδασκαλίας, γ) η ολοκλήρωση αποσπάσεων, διορισμών και μεταθέσεων ως την 1η Σεπτεμβρίου, δ) ο καθορισμός της εξεταστέας ύλης από την αρχή της σχ. χρονιάς, ε)η σύνταξη νέου Π.Δ. για την αξιολόγηση των καθηγητών και στ) η έγκαιρη επιλογή των επομορφούμενων στις ΣΕΛΜΕ.

14/6 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων για να συζητηθεί το μισθολόγιο.

30/6 & 1/7 Πρώτη Μετασυνεδριακή ΓΣ της Ομοσπονδίας [ετήσια ΓΣ μη εκλογική με βάση το νέο καταστατικό].

«Π.Δ.» 569 Δημητρόπουλος Ε., "Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και ο Σ.Σ": «*... Έχω σοβαρές επιφυλάξεις αναφορικά με το ρόλο του Σ.Σ ως αξιολογητή... παρά τη πρόβλεψη της "συναξιολόγησης", ως ουσιαστικός αξιολογητής θα παραμένει ο Σ.Σ.(Μας αναφέρονται ήδη περιστατικά Σ.Σ που εγκαινίασαν το... ρόλο τους με... απροειδοποίητη παρακολούθηση διδασκαλίας συναδέλφων στην τάξη τους!)*».

«Π.Δ.» 569 "Προσχέδιο για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου (συντάχθηκε από επιτροπή της ΕΛΜΕ Πρέβεζας)": «*Α. Ορισμός της Αξιολόγησης. Αξιολόγηση είναι η συνολική εκτίμηση της σχολικής πραγματικότητας (διδακτικό προσωπικό-μαθητικό δυναμικό- υλικοτεχνική υποδομή κοινωνικό περιβάλλον κ.λ.π.) που στοχεύει στην επισήμανση θετικών και αρνητικών στοιχείων και στη διατύπωση πορισμάτων, προτάσεων και στη λήγη αποφάσεων για τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Β. Από ποιους γίνεται η αξιολόγηση... από συμβούλιο στο οποίο θα συμμετέχουν. 1) Δ)ντής Μ.Ε. 2) Σ.Σ. 3) Ένας από τους αρχαιότερους δ/ντές 4) αιρετός του κλάδου 5) εκπρόσωπος συνδικαλιστικού οργάνου (αντίστοιχης ΕΛΜΕ)... Οι εκθέσεις θα είναι περιγραφικές και θα περιέχουν και την κρίση του συμβουλίου (π.χ. ικανός για Δ)ντής)... Γ. Θα γίνεται α. Στην αρχή του σχ. έτους... β. Στη μέση.. γ. Τέλος σχ. χρονιάς*».

ΟΙΕΛΕ: 21/6 Το ΥΠΕΠΘ παραδίδει στην ΟΙΕΛΕ και το μέρος του προσχεδίου για την Ιδ. εκπαίδευση που αφορά την "Οργάνωση και λειτουργία Φροντιστηρίων".

ΥΠΕΠΘ: 4/6 Γ2/2235 "Διδασκαλία νεοελληνικής γλώσσας στα Γυμνάσια": «*Από το σχ. έτος 1984-85... θα γίνει σύμφωνα με το νέο σχολικό βιβλίο... [που]διαφέρει ριζικά από τα αντίστοιχα των παραδοσιακών βιβλία Γραμματικής και Συντακτικού. [σ' αυτό]Αξιοποιούνται πολλά από τα δεδομένα της σύγχρονης Γλωσσολογίας και χρησιμοποιούνται νέοι γλωσσικοί όροι και άλλοι επιστημονικοί όροι, χωρίς, βέβαια να γίνεται άσκοπη κατάχρησή τους... Για την πρώτη ενημέρωση των διδασκόντων... το ΚΕΜΕ θα πραγματοποιήσει σεμινάρια κατά το α' 15θήμερο του προσεχούς Σεπτεμβρίου στις έδρες των νομών*».

Ιούλιος

12/7 Κοινή σύσκεψη ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ, ΑΣΓΜΕ, ΕΚΑ, ΑΔΕΔΥ και ανακοίνωση: *«πρέπει να ξεκινήσει η διαδικασία για την κατάργηση των ιδ. σχολείων που είναι η πιο καθαρή έκφραση της ανισοτιμίας στην μόρφωση... πρέπει να καταργηθούν τα φροντιστήρια που σημαίνουν για τους εργαζόμενους σοβαρά οικονομικά βάρη... Σαν φορείς θα συνεργαστούμε για να διαμορφωθούν τα σ.ν. έτσι ώστε να βρίσκονται στις παραπάνω κατευθύνσεις και να διασφαλίζουν παράλληλα τους εργαζόμενους σ' αυτούς τους χώρους».*

11-14/7 Στο Σεμινάριο Σχολικών Συμβούλων Μέσης και Τεχνικής Εκπαίδευσης παρουσιάζεται σχετική εισήγηση και ακολουθεί συζήτηση γύρω από το θέμα της αξιολόγησης. Η εισήγηση στηρίζεται σε προηγούμενη συζήτηση που έγινε στο πρώτο Σεμινάριο Σχολικών Συμβούλων (Δεκέμβρης 1983). Καρπός της συζήτησης που ακολούθησε, υποστηρίζει ο Θ. Νίκας [βλ., Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, Εξόρμηση, 19/10/84, σ.4]είναι το σχέδιο Π.Δ. για την αξιολόγηση, που θα δοθεί στις 27/9/84 στις Ομοσπονδίες.

ΔΟΕ: «Δ.Β» 954 Από την έκθεση πεπραγμένων του ΔΣ της ΔΟΕ: *«Η ανάπτυξη της διαλεκτικής σχέσεις ανάμεσα στο κοινωνικό και το Εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση της μεταστροφής του εκπαιδευτικού συστήματος από όργανο αναπαραγωγής κατεστημένων δομών σε μοχλό αλλαγής της κοινωνίας μας [και]το Προσχέδιο του Νόμου "για τη δομή και λειτουργία..." ανταποκρίνεται στην ανάγκη αυτή... 2. Δυσκολίες και εμπόδια στη λειτουργία του ΔΣ. της ΔΟΕ:... Το κατεστημένο... ξέθαψε αδιάντροπα απ' το απαρχαιωμένο ιδεολογικό του οπλοστάσιο το σύνθημα "θρησκεία, πατρίδα, οικογένεια" αγνοώντας πως ο λαός έχει καταδικάσει χωρίς επιστροφή εκείνους που βέβηλα χρησιμοποίησαν και τη θρησκεία... εκείνους που πισώπλατα χτύπησαν και την πατρίδα... εκείνους που για την ελληνική οικογένεια εξασφάλισαν με τις επιλογές τους τη μιζέρια, [και]τη φτώχεια».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 570 Πορίσματα 1ης Τακτικής Μετασυνεδριακής ΓΣ: *«Διάφορες προτάσεις: ...Καθιέρωση Ημέρας της Εκπαίδευσης (π.χ 30 Γενάρη)όπου κεντρικά και περιφερειακά πραγματοποιούνται ειδικές εκδηλώσεις για την προβολή των εκπαιδευτικών προβλημάτων».*

13/7 Ανακοίνωση για το φορολογικό: *«Γενική διαπίστωση είναι πως οι κάποιες θετικές ρυθμίσεις που προβλέπονται στο νομοσχέδιο... στην ουσία δεν αλλάζουν σε τίποτα το χαρακτήρα του φορολογικού συστήματος του παρελθόντος.».*

ΟΙΕΛΕ: 18/7 Το ΔΣ. διατυπώνει τη συνολική και τις επιμέρους θέσεις του για τον σ.ν. "Περί της δομής και λειτουργίας της Γ.Ε". Στο κείμενο (13 πολυγραφημένες σελίδες, αρχεία Ομοσπονδίας) διαβάζουμε: *«Η ΟΙΕΛΕ πιστεύει πως αυτό το προσχέδιο νόμου δεν ανταποκρίνεται στις προσδοκίες εκπαιδευτικών, γονιών και μαθητών και διατηρεί το προηγούμενο καθεστώς των διακρίσεων, της ανισοτιμίας και των φραγμών στην εκπαίδευση παρά τις κάποιες- επί μέρους- θετικές διαφοροποιήσεις από τον ισχύοντα νόμο για την α'/βάθμια και β'/βάθμια εκπαίδευση. Επισημαίνεται η ολοκληρωτική απουσία αναφοράς στην κατάργηση της Ιδ. Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας και την ανάληψη όλης της ευθύνης για την Παιδεία του Ελληνικού λαού αποκλειστικά από την πολιτεία».*

28-29/7 Το 16ο Έκτακτο Συνέδριο Ομοσπονδίας δεν συγκεντρώνει την απαραίτητη απαρτία και λειτουργεί ως ενημερωτική συνάντηση. Οι συγκεντρωθέντες με

γήφισμά τους ζητούν: *«Να μην γηφισθούν το καλοκαίρι αυτά τα προσχέδια [για την Ιδ. Εκπαίδευση, τα φροντιστήρια και τη δημοσιοποίηση]».*

«Ι.Ε.» 162 "Υπόμνημα ΟΙΕΛΕ προς [ηγεσία]Υπ. Παιδείας". Σ' αυτό γίνεται συνολική εκτίμηση και των τριών σ.ν. ξεκινώντας από αυτό που αφορά τα Ιδ. Σχολεία: *«το ΔΣ. δεν μπορεί να το αποδεχθεί γιατί: Διατηρεί την ιδιωτική εκπαίδευση και ενισχύει το μεγάλα ιδ. σχολεία... Δεν απαγορεύει την ίδρυση νέων ιδιωτικών... τη διαφήμισή [τους]... Δίνει τη δυνατότητα στα μεγάλα ουσιαστικά ιδιωτικά σχολεία να έχουν δικό τους αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα... Επιτρέπει την οικονομική ενίσχυση ιδ. σχολείων από τον τακτικό προϋπολογισμό εξόδων του ΥΠΕΠΘ... Αποσιωπά το ζήτημα της διεύθυνσης και διοίκησης των σχολείων καθώς και τις αρμοδιότητες του συλλόγου διδασκόντων».* Ακόμα μεγαλύτερη αντίθεση εκφράζεται ως προς το σ.ν. για την μονιμοποίηση: *«οι αδυναμίες τα κενά και οι αντιφάσεις που επισημάναμε στα δυο προηγούμενα τμήματα του προσχεδίου για την Ιδ. εκπαίδευση εμφανίζονται σε ακόμα μεγαλύτερη κλίμακα, κάνοντας αντικειμενικά αδύνατη την όποια συνολική εκτίμηση των θέσεων του ΥΠΕΠΘ σ' αυτό το μεγάλο ζήτημα του κλάδου»* και προτείνει: *«θα επιθυμούσε [η ΟΙΕΛΕ] να προχωρήσει το ΥΠΕΠΘ στη διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου προσχεδίου».*

ΥΠΕΠΘ: 24/7 Υπουργική Απόφαση Αριθ. 240/8/Γ2/2416, "Αναγραφή του ονόματος της μητέρας και του γένους της στους τίτλους που εκδίδονται από τα Σχολεία Δ.Ε.και ΜέσηςΤΕΕ".

Φ9/193/8778 (Υπ. Προεδρίας) "Εφαρμογή άρθρου 16 παρ 4 ν. 1264/82": *«Με τη διάταξη... θεσπίζεται η υποχρέωση του οικείου Υπουργού ή του εξουσιοδοτημένου εκπροσώπου του να συναντάται τουλάχιστον μία φορά το μήνα με τους εκπροσώπους των συνδικαλιστικών οργανώσεων ύστερα από αίτησή τους για να συζητά... Πλην όμως, σύμφωνα με διαμαρτυρίες συνδικαλιστικών οργανώσεων... η επικοινωνία αυτή... δεν γίνεται ή εμποδίζεται με συνέπεια τη δημιουργία κλίματος δυσαρέσκειας στο συνδικαλιστικό χώρο... κατόπιν τούτο θα πρέπει νομίζουμε να δώσετε τη δέουσα προσοχή στο θέμα».* [η εγκύκλιος παρατίθεται χωρίς ημερομηνία στον αντίστοιχο τόμο της *"Εκπαιδευτικής νομοθεσίας"*]

Αύγουστος

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 954 "Οι αποφάσεις της 53ης ΓΣ": *«Θέμα: Αξιολόγηση στην εκπαίδευση... 1ον) Τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν πριν τη ρύθμισή της νομοθετικά είναι πολλά και καίρια. Μερικά απ' αυτά είναι: 1) Τι αξιολογείται (προγράμματα, βιβλία, μέθοδοι διδασκαλίας, διδακτικό προσωπικό, μαθητές κ.λ.π.) 2) Πώς αξιολογείται (ποια τα κριτήρια και η μέθοδος αξιολόγησης) 3) Από ποιον (ποιους) ή από ποιο συλλογικό όργανο γίνεται η αξιολόγηση των συντελεστών της εκπαίδευσης 4) Πότε ή κάθε πότε αξιολογούνται οι συντελεστές εκπαίδευσης 5) Τι γίνεται το προϊόν της αξιολόγησης; (αξιοποίηση πορισμάτων κ.λ.π.)... 4ον) Έλαβε υπόψη της ότι:η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού σε ατομική βάση με σκοπό ή όχι τη βελτίωση του έργου του σε σχέση με τους τιθέμενους για υλοποίηση στόχους στο Σχολείο και την εκπαίδευση, αλλά απλά και μόνο για να μπει σε μια βαθμολογική κλίμακα, είναι αντίληψη αστική και ξεπερασμένη και βρίσκει το σύνολο σχεδόν των δ/λων και ν/γών αντίθετους.. 5ον)αποφάσισε: Εξουσιοδοτεί το ΔΣ της ΔΟΕ να προχωρήσει σύντομα στην σε βάθος... μελέτη του θέματος μέσα απ' ένα συνέδριο ή οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο τρόπο κρίνει... Θέμα: Ενοποίηση ή μη των Π.Τ.. Δασκάλων- Νηπιαγωγών... Αποδέχεται καταρχήν την ενοποίηση των Παιδαγωγικών τμημάτων».*

ΟΛΜΕ: 3/8 Με δυο έγγραφά της κάνει γνωστές στην ηγεσία του ΥΠΕΠΘ τις θέσεις της για τα προσχέδια νόμου σχετικά με: α) Τα Ιδ. Σχολεία, όπου επαναλαμβάνει την ανάγκη κατάργησης της Ιδ. εκπαίδευσης, των ξένων σχολείων, του ειδικού καθεστώτος των κολεγίων και την ανάγκη υπαγωγής στον ίδιο νόμο και των σχολείων της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και β) τη δημοσιοποίηση, για την οποία δέχεται *«οι καθηγητές "ιδιωτικού δικαίου" που δημοσιοποιούνται, να αποκτούν πλήρη ισοτιμία με τους εκπαιδευτικούς του Δημοσίου σε κάθε περίπτωση»*, αλλά επισημαίνει ότι *«η Ομοσπονδία μας δεν πρόκειται να δεχτεί καμία μορφή «δημοσιοποίησης, αν δεν ρυθμιστεί με τον ίδιο τρόπο και το θέμα της προϋπηρεσίας στην ιδιωτική εκπαίδευση και για τους καθηγητές του Δημοσίου»*.

10/8 Διαμαρτύρεται για την ευκολία με την οποία διατάσσονται ανακρίσεις σε βάρος καθηγητών,οι οποίες τις περισσότερες φορές αποδεικνύονται ανυπόστατες.

30/8 Ζητά να παραταθεί ο χρόνος υποβολής αιτήσεων για τη κατάληψη θέσεων Σ.Σ. [Ο αριθμός των αιτήσεων κρίθηκε ως μη ικανοποιητικός].

ΥΠΕΠΘ: 24/8 Γ2/2613 "Συνάντηση για την αλληλοενημέρωση γύρω από ζητήματα της Καλλιτεχνικής εκπαίδευσης": *«Η Ένωση Καθηγητών Καλλιτεχνικών μαθημάτων μας γνωστοποίησε ότι θα διοργανώσει συνάντηση... στην οποία έχουν κληθεί να λάβουν μέρος διακεκριμένοι καλλιτέχνες- εκπ/κοί από το εξωτερικό... [Η συνάντηση] θα πραγματοποιηθεί την τελευταία εβδομάδα του Νοεμβρίου... παρακαλούμε να γνωστοποιήσετε στους Δ)ντές... με σκοπό να ενημερώσουν τους καθηγητές των καλλιτεχνικών μαθημάτων ότι όσοι επιθυμούν μπορούν να παρακολουθήσουν τις εργασίες της παραπάνω συνάντησης. Σημειώνεται ότι για τους καθηγητές αυτούς δεν επιτρέπεται απουσία από τα διδακτικά τους καθήκοντα.»*.

Σεπτέμβριος

7/9 Έναρξης εργασιών επιτροπής για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού με τη συμμετοχή εκπροσώπων των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.

17-28/9 Σεμινάριο ΥΠΕΠΘ για τους Σχολικούς Συμβούλους με τη συμμετοχή ειδικών της UNESCO. Παίρνουν μέρος 30 Σχ. Σύμβουλοι Δ.Ε και 30 Μ.Ε.

20/9 Παρατείνεται η προθεσμία υποβολής αιτήσεων για την κατάληψη θέσεων Σ.Σ.

24/9 Ο Φ.Ι. Κακριδής παραιτείται από το Κ.Ε.Μ.Ε.

27/9 Σχέδιο νόμου για την αξιολόγηση δίνεται από το ΥΠΕΠΘ στις Ομοσπονδίες.

ΔΟΕ: 10/9 Η εφημερίδα *«Μεσημβρινή»* δημοσιεύει έρευνα-ρεπορτάζ σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Γενική Εκπαίδευση. Το ΔΣ της ΔΟΕ καταγγέλλει ότι κατά τη δημοσίευση παραποιήθηκαν στοιχεία της συνέντευξης που έδωσε στην εφημερίδα.

19/9 Υπόμνημα "Αναγκαία η υποστήριξη του Σ.Σ." προς ΥΠΕΠΘ, ΟΛΜΕ, ΟΛΤΕΕ και ΑΔΕΔΥ. Στο υπόμνημα η ΔΟΕ σημειώνει: *«Οι νέοι θεσμοί είναι δυνατό στη φάση υλοποίησής τους να μην αποδώσουν τα αποτελέσματα που αναμένονται, αν δεν ληφθούν τα αναγκαία μέτρα υποστήριξής τους. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και με το θεσμό του Σ.Σ»* και ζητά την *«υλικοτεχνική, οικονομική και επιστημονική υποστήριξη του έργου του Σ.Σ.»* Θεωρεί επίσης ότι τα σύνθετα καθήκοντά του *«δεν μπαίνουν σε ωράρια εργασίας με τη διοικητική έννοια που αποδίδεται στον όρο... [και ότι πρέπει]να απαλλαγεί από διοικητικά καθήκοντα [και] να μη συμμετέχει σε υπηρεσιακά συμβούλια... [να υπάρξει] Πρόβλεψη στον προϋπολογισμό του ΥΠΕΠΘ κονδυλίων για την κάλυψη 1) Εξόδων διοργάνωσης παιδαγωγικών και επιστημονικών συναντήσεων και σεμιναρίων απ' τους Σ.Σ. 2) Εξόδων μετακίνησης και εκτός έδρας των εκπαιδευτικών που υποχρεωτικά*

παίρνουν μέρος σ' αυτά» και τέλος ζητά να υπάρξει *«Πρόβλεψη κονδυλίων για την κάλυψη θέσεως συνεργάτη και βοηθού του Σ.Σ»*.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 570. Κύριο άρθρο: "Συνεχίζουμε": *«Στην νέα συνδικαλιστική περίοδο μπαίνουμε, ενώ τα κυρίαρχα αιτήματα του κλάδου εξακολουθούν να βρίσκονται σε εκκρεμότητα.»*.

12/9 Με έγγραφο προς Υπ. Προεδρίας, ΑΔΕΔΥ και κόμματα διαμαρτύρεται, γιατί μέσα από το σχέδιο νόμου "Για την αποκατάσταση των αγωνιστών της Εθνικής Αντίστασης" δε ρυθμίστηκε το πρόβλημα των καθηγητών που εμποδίστηκαν να διοριστούν για πολιτικούς λόγους κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.

17/9 Διαμαρτυρία προς το ΥΠΕΠΘ, γιατί δε δόθηκαν σε αντιπροσώπους της Ομοσπονδίας στοιχεία που ζητήθηκαν και αφορούσαν διορισμούς, κενά και πιστώσεις αναπληρωτών.

18,25 Συναντήσεις κλιμακίου ΟΛΜΕ με τον υπεύθυνο σύνταξης του *«αντί-309»* και ενημέρωσή του για τις θέσεις της Ομοσπονδίας σχετικά με το σ.ν.

18/9 Για άλλη μια φορά εκφράζει τη ριζική του αντίθεση για τον αποκλεισμό της ΟΛΜΕ από το Συμβούλιο Επιλογής Σ.Σ.

27/9 Ανακοίνωση τουΔΣ με αφορμή ανακοίνωση του Υπ. Οικονομικών: *«Το ΔΣ. της ΟΛΜΕ τονίζει επίσης πως οι αποδοχές των εργαζομένων στο Δημόσιο μειώθηκαν κατά 4,2% το 1983, σύμφωνα και με τις επίσημες ανακοινώσεις της Κυβέρνησης. Στην πραγματικότητα η μείωση είναι περισσότερη... [και] αναπλήρωση της απώλειας αυτής δεν έγινε παρά τις επίσημες διαβεβαιώσεις»*.

ΥΠΕΠΘ:15/9 Π.Δ. 413 (ΦΕΚ 146/27/9/84), "Τροποποίηση του Α.Π. των σχολείων της Μέσης Γ.Ε".

26/9 Γ2/2354 "Σχολικές εκδομές". Σύσταση για την επίσκεψη σε περιοχές με ιδιαίτερη πολιτιστική και μορφωτική αξία *«μεταξύ των οποίων και οι ακριτικοί νομοί Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Δράμας και άλλοι»*.

28/9 Δ4/840 "Υγεία των μαθητών: *«η υγεία, η ασφάλεια και η σωματική ανάπτυξη [των μαθητών]κινδυνεύει από τον τρόπο που διατρέφονται τόσο στο σχολείο όσο και στο σπίτι, αιτία δε είναι η έλλειψη ενημέρωσης και σωστής καταναλωτικής εκπαίδευσης... ανάγκη... να προστατέψουμε της υγεία τους ξεκινώντας από το σχολείο.»*.

Οκτώβριος

17/10 Η κυβέρνηση καταθέτει το σ.ν. για το Ε. Μ. -Β στη Βουλή. ΑΔΕΔΥ: *«δε φτάνει η κατάθεση»*. Η Συνομοσπονδία έχει ήδη εξαγγείλει απεργιακές κινητοποιήσεις για 22 και 29-30 Οκτωβρίου προκειμένου να ψηφιστεί το νομοσχέδιο. Οι Εκ. Ομοσπονδίες έχουν δηλώσει τη συμμετοχή τους σ' αυτές.

19/10 Συνάντηση αντιπροσωπείας της ΑΔΕΔΥ με τον Υπ. Προεδρίας και τον Πρόεδρο της Βουλής.

20/10 Αποφασίζεται η αναστολή των κινητοποιήσεων ύστερα από *«δέσμευση του Υπουργού να δεχτεί τροποποιήσεις σε επιμέρους ζητήματα του νομοσχεδίου που ρυθμίζονται διαφορετικά από τις προτάσεις της ΑΔΕΔΥ»* και τη σαφή *«δήλωση του Προέδρου της Βουλής για το χρόνο ψήφισης του Ν/Σ»* (Από την εκτίμηση της Ε.Ε. της ΑΔΕΔΥ).

30/10 Η Εφ. *«Εξόρμηση»* οργανώνει εκδήλωση με θέμα την εισβολή των ξένων λέξεων και το γλωσσικό αφελληνισμό. Στην εκδήλωση *«διαπιστώθηκε η σοβαρότητα της κατάστασης όσον αφορά την εισβολή ξένων λέξεων που είναι μια κατάσταση υπαρκτή. Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι υφίσταται κίνδυνος αφελληνισμού της γλώσσας. Ωστόσο, πρέπει να ορθωθούμε πολιτικά απέναντι στην εισβολή αυτή, η*

οποία μόνο με μεθόδους πολιτικές μπορεί να αντιμετωπιστεί.» ["Κινδυνεύει η γλώσσα μας;", Εφ. *«Εξόρμηση»*, 2/11/84, 21].

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 956. Ως κύριο άρθρο αναδημοσίευση από το έντυπο της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδας άρθρο Αρχιμανδρίτη με τίτλο: "Οι εθνικές επέτειοι ημέρες προσευχής για την ειρήνη". Στο ίδιο «Δ.Β.» μήνυμα του ΔΣ με τίτλο "Ποτέ πια Φασισμός": *«Έχουμε την πεποίθηση πως [με τον αγώνα μας]... ανταποκρινόμαστε στο νόημα και στο βαθύτερο περιεχόμενο τόσο του ιστορικού ΟΧΙ του 1940 όσο και του Αγώνα της Εθνικής Αντίστασης ενάντια στους φασίστες κατακτητές. Και από την άποψη αυτή ο αγώνας μας αυτός αποτελεί και τον ύψιστο φόρο τιμής στους αγώνες και τις θυσίες των δημιουργών τόσο του αλβανικού έπους όσο και του έπους της Αντίστασης του 1941-45. ΠΟΤΕ ΠΙΑ ΦΑΣΙΣΜΟΣ! ΠΟΤΕ ΠΙΑ ΠΟΛΕΜΟΣ!»*.

«Δ.Β.» 956. Από το Σύλλογο Δ/Ν Αργολίδας, "Η τηλεόραση σαν μέσο μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας": *«...Προτάσεις 1. Το πρόγραμμα της τηλεόρασης να κλείνει στις 11 το βράδυ. Γιατί δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να θέλουμε αύξηση της παραγωγικότητας και ν' αφήνουμε την τηλεόραση να εκπέμπει μερικές φορές μέχρι την 1 πρωινή... 2. Ταινίες με περιεχόμενο εγκλήματα και σκηνές βίας να μην προβάλλονται απ' την τηλεόραση... Έργα φρίκης και τρόμου να μην προβάλλονται. Αν κάποιος διασκεδάζει έτσι, δε νομίζουμε ότι η τηλεόραση λειτουργεί για να ικανοποιεί κάθε είδους διαστροφές... 3. Να γίνει Πολιτιστικό Κέντρο η τηλεόραση... [τέλος]Σκοπός της τηλεόρασης: Να διαμορφώσει υπεύθυνο πολίτη σωστό ενταγμένο στο κοινωνικό σύνολο και όχι ένα χαζοχαρούμενο ον.»*.

Δ.Β" 956 Η ΔΑΣΚ μετονομάζεται σε *«Δημοσιοϋπαλληλική Ενότητα»* (ΔΕΕ).

31/10 Το ΔΣ με βάση εξουσιοδότηση της ΓΣ του Ιουνίου ψηφίζει απόφαση σχετική με την αξιολόγηση και τη μεταβιβάζει στους Συλλόγους Δ/Ν για συζήτηση.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 571. Αντί κύριου άρθρου δημοσιεύονται με τίτλο "Οκτώβρης του '40 και Αντίσταση": α) ποίημα του Γ. Ρίτσου [*Τρία γράμματα γραμμένα μ' αίμα/εδώ κι εκεί παντού/(...)στο κούτελο της περηφάνιας μας/απάνου σ' όλες τις αγρύπνιες μας/πάνου στη στρογγυλή ασπίδα του ήλιο/ΕΑΜ, ΕΑΜ. ΑΘΗΝΑ, Οχτώβρης 1943*] και β) απόσπασμα από κείμενο του Νικηφόρου Βρεττάκου: [*Γύρισα (από το μέτωπο)μ' ένα απέραντο θαυμασμό για τον ελληνικό λαό "αυτόν καθ' εαυτόν" το λαό τον ακέφαλο, τον οργανωμένο από τα ίδια του τα αισθήματα, από τη ίδια του τη φύση, μέσα στην αγραμματοσύνη του και τη στέρησή του. Να ένα θαυμαστό καταφύγιο. Γυρίζοντας θα πήγαινα μαζί του.*].

2/10 Τρίτη συνάντηση του υπεύθυνου επιτροπής σύνταξης του *«αντί- 309»* με την ΟΛΜΕ. Από το άρθρο "Πορεία του νέου Νόμου αντί- 309" [«Π.Δ.» 572]: *«Επισημαίνεται εδώ ότι η τελική διατύπωση του κειμένου του σ.ν., στην οποία κατέληξε η επιτροπή του ΥΠΕΠΘ, δεν είναι ακόμη γνωστή στο ΔΣ της Ομοσπονδίας... Τα άρθρα που αναφέρονται στους σκοπούς της εκπαίδευσης παραμένουν όπως έχουν... έγινε δεκτή η προσθήκη στους σκοπούς άρθρου για το ότι πρέπει να υποβοηθούνται οι μαθητές, ώστε να υπερασπίζονται τη Δημοκρατία, την Εθνική Ανεξαρτησία και τη λαϊκή κυριαρχία. Να διαπαιδαγωγούνται, ώστε να υπερασπίζονται την παγκόσμια Ειρήνη, την Ύφεση και τον Αφοπλισμό... Δεν έγινε δεκτό να προστεθεί άρθρο με πρόβλεψη για την κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης... Για τον αριθμό των μαθητών κατά τμήμα... η επιτροπή κατέληξε σε αριθμό μαθητών κατά τμήμα μέχρι 35 και πάνω από 35 να χωρίζονται... Δεν έγινε δεκτή η πρόταση για δυνατότητα ίδρυσης περιφερειακών τμημάτων του Π.Ι.... Δεν έγινε δεκτή η πρόταση τα μέλη του Π.Ι. να είναι με θητεία»*.

25/10 Συνάντηση ΔΣ με την Ένωση Φιλολόγων με θέμα τα Α.Π. και βιβλία της Μ.Ε.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 163 "Ευθύνες όλων μας οι αποφάσεις": *«Το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ... προτείνει συνελεύσεις των συλλόγων μελών για να πάρουν αποφάσεις για τις τελικές θέσεις του ΥΠΕΠΘ, και για να χαράξουν την πορεία του κλάδου τη νέα χρονιά. Δική μας υποχρέωση είναι στις συνελεύσεις αυτές να παρουσιάσουμε μια πλήρη ενημέρωση, εκτίμηση και πρόταση. Εσύ σύμφωνα με αυτά... ως ενήμερος εργαζόμενος να αποφασίσεις».*

«Ι.Ε.» 163. Αναδημοσιεύει απάντηση του Π. Μώραλη σε παλαιότερη ερώτηση [1149/20-3-82]Βουλευτών του Κ.Κ.Ε σχετικά με την κατάργηση της Ιδ. Εκπαίδευσης: Π. Μώραλης: *«...Στόχος της κυβέρνησης παραμένει η κατάργηση της Ιδ. εκπαίδευσης και των προνομιούχων σχολείων. Η Ιδ. Εκπαίδευση καθώς και η παραπαιδεία αποτελούν... παραχάραξη της συνταγματικής επιταγής και δεν έχουν θέση σε μια δημοκρατική κοινωνία».* Ο «Ι.Ε.» σχολιάζοντας το απόσπασμα παρατηρεί: *«Τα προσχέδια που έδωσε το Υπ. Παιδείας στην ΟΙΕΛΕ... ενισχύουν την Ιδ. Εκπαίδευση [και] διευρύνουν τα προνόμια των ιδιοκτητών».*

ΥΠΕΠΘ: 5/10 Π.Δ. 435 "Ίδρυση και λειτουργία σχολείων αποδήμων ελληνοπαίδων": *«1. Ιδρύονται στην Αττική τα εξής δημόσια σχολεία αποδήμων ελληνοπαίδων που προέρχονται από αγγλόφωνες χώρες ή αγγλόφωνα σχολεία: α)Δωδεκαθέσιο δημοτικό σχολείο ..β) Δεύτερο μικτό γυμνάσιο... γ) Δεύτερο μικτό λύκειο...Άρθρο 2 Οργάνωση δημοτικού σχολείου... 5 Η διδασκαλία [στο δημοτικό] των μαθημάτων: τεχνικά, μουσική, φυσική αγωγή και ξένη γλώσσα γίνεται και από το διδακτικό προσωπικό αντίστοιχης ειδικότητας που ανήκει οργανικά στα γυμνάσια και λύκεια. 6.Το ωρολόγιο πρόγραμμα διδασκαλίας μπορεί με απόφαση του συλλόγου των διδασκόντων να διαμορφώνεται σύμφωνα με τις ειδικές ανάγκες των μαθημάτων... Άρθρο 6. Σύσταση θέσεων προσωπικού στο δημοτικό σχολείο....β) Επτά θέσεις εκπαιδευτικών με διετή θητεία που μπορεί να ανανεώνεται, από τις οποίες (1) τεχνικών μαθημάτων, (1) φυσικής αγωγής, (1) μουσικής, (3) αγγλικής γλώσσας και (1) ψυχολόγου... γ) Μία θέση βιβλιοθηκονόμου... δ) Μία θέση διοικητικού υπαλλήλου... ε) Μία θέση δακτυλογράφου... στ) Μία θέση επιστάτη...».*

12/10 Εγκύκλιος 4016 "Διάθεση σχολικών χώρων": *«επιτρέπεται η εφαρμογή των προγραμμάτων αυτών [φυσικής αγωγής Υφ. Ν. Γενιάς]στα Δημοτικά σχολεία, μέσα στο σχολικό ωράριο, για όσες ώρες προβλέπεται από το ωρολόγιο πρόγραμμα... και πάντα με την παρουσία δασκάλου».*

Νοέμβριος

20/11 Εφ. *«Εστία»*, Δ. Κατσέλης, "Χαίνουσα πληγή το γλωσσικό": *«Ανέκαθεν οι εχθροί της Πατρίδος μας προσεπάθουν να αποκόψουν και απομακρύνουν την σημερινήν Ελλάδα από την κλασσικήν και ανθρωπιστικήν της παιδείαν. Έβλεπον την προσκόλησιν εις τας Εθνικάς μας ρίζας ως μέγα εμπόδιον για τα πολιτικά των σχέδια.».*

ΔΟΕ: 1/11 Παλαιστίνιοι εκπαιδευτικοί επισκέπτονται τα γραφεία της ΔΟΕ.

8/11 Η ΔΟΕ με ψήφισμά της συμπαραστέκεται σε διωκόμενους εκπαιδευτικούς της Δ. Γερμανίας.

«Δ.Β.» 957. Κύριο άρθρο, "Αξιολόγηση στην εκπαίδευση- υπηρεσιακή κρίση των εκπαιδευτικών (εισήγηση της ΔΟΕ προς τους Συλλόγουςμέλη της)": *«Το ΔΣ της ΔΟΕ εκτίμησε ότι η φιλοσοφία και το περιεχόμενο του σχεδίου Π.Δ. που δόθηκε στη δημοσιότητα από το ΥΠΕΠΘ για την "αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού" έρχεται σε αντίθεση με τη φιλοσοφία και το περιεχόμενο του 1304/82 και του αντι-309 και το απέρριψε χωρίς συζήτηση... Ανακεφαλαιώνοντας*

τονίζουμε και εισηγούμαστε: 1. Αξιολόγηση στην εκπαίδευση με βάση τον άξονα Σχεδιασμός-Υλοποίηση- Απολογιστική Έκθεση. Στόχος: Η βελτίωση της εκπαίδευσης και όλων των συντελεστών της. 2. Σχεδιασμός, υλοποίηση, αποτίμηση εκπαιδευτικού έργου σε όλα τα επίπεδα: τάξη -σχολική μονάδα- Δήμος ή Κοινότητα- Νομός. Εθνικό επίπεδο. 3. Η αξιολόγηση των συντελεστών της εκπαίδευσης (άρα και των εκπαιδευτικών) είναι συνεχής διαδικασία στη βάση της συνεργασίας και της αλληλοϋποστήριξης όλων των παραγόντων της με σκοπό όχι την κατάταξη σε μια βαθμολογική κλίμακα, αλλά τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου. 4. Συμμετοχή όλων των συναρμοδίων φορέων... 5. Κρίση εκπαιδευτικών για μονιμοποίηση, επιλογή στελεχών, βαθμολογικές προαγωγές και σε αρνητικές περιπτώσεις. 6. Το Συμβούλιο κρίσης παίρνει υπόψη του και τα εισηγητικά σημειώματα του Σ.Σ, του Δ)ντή του Σχολείου και του ίδιου του κρινόμενου, τα οποία συντάσσονται με βάση την απολογιστική έκθεση».

«Δ.Β.» 958, "Ιδεολογικό πρόβλημα η αξιολόγηση στην εκπαίδευση": *«Η καταπίεση και η αλλοτρίωση του δ/λου επιχειρήθηκε ως τα τώρα με τις επιθεωρήσεις και τις εκθέσεις. Με τα "καθώς πρέπει", με τα "περί ήθους", με τα "συνεργάζεται με τις αρχές, ήτοι Αστυνομία, ΤΕΑ κ.λ.π.", και... δε συμμαζεύεται (...)ΟΧΙ στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού με σκοπό το "φακέλωμα ή το μπτρώωμα". Όσο για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών... δεν είναι και τόσο κρίσιμο το θέμα».*

«Δ.Β.» 958 Ειδήσεις: *«Σαν το μάνα περιμένει ο δημοκρατικός κλάδος την κατάθεση και ψήφιση του αντί-309 Νόμου... Έστω και σαν τον κάβουρα..., πρέπει σύντομα να κατατεθεί και να ψηφιστεί. Δεν μπορεί ο κλάδος να περιμένει άλλο.».*

ΟΛΜΕ: 2/11 Επίσκεψη Παλαιστινίων εκπαιδευτικών στα γραφεία της ΟΛΜΕ. Από το ρεπορτάζ του «Π.Δ.» σχετικά με τη συνάντηση: *«Η εκπαιδευτική αυτή πολιτική του Ισραήλ απέναντι στους Παλαιστίνιους υπαγορεύεται στην ουσία από τις ΗΠΑ και δημιουργεί αγανάχτηση ακόμα και στον ίδιο τον Ισραηλινό λαό, όπως τόνισαν οι εκπρόσωποι της Παλαιστινιακής Ομοσπονδίας.».*

2/11 Ανακοίνωση του ΔΣ της ΟΛΜΕ: *«εκφράζει την εντονότατη διαμαρτυρία του για απαράδεκτη καταχώρηση σε απογευματινή εφημερίδα στις 21-9-84, που ούτε λίγο ούτε πολύ καλούνται οι αναγνώστες σε ομαδικό "χαφιεδισμό". Συγκεκριμένα καλούνται οι αναγνώστες να καταγγείλουν σε υπηρεσία που οργάνωσε η εν λόγω εφημερίδα με ωράριο και τηλέφωνο, "τα σχολεία χωρίς τζάμια, τουαλέτες κ.λ.π. αλλά και τα σχολεία με τους επικίνδυνους δασκάλους, τους μαρξιστές, τους αναρχικούς, όλους εκείνους που το ΠΑΣΟΚ έχει αφήσει να δηλητηριάζουν τα παιδιά μας". Το ΔΣ πιστεύει ότι το πνεύμα και η μεθοδολογία της καμπάνιας ανήκουν σε άλλες εποχές που η αναβίωσή τους μόνο κακό μπορεί να προκαλέσει στον τόπο και στην εκπαίδευση. Πολύ φοβούμαστε δε πως εντάσσεται στα πλαίσια μιας μεθοδευμένης και γενικότερης προσπάθειας εκφοβισμού και αποκλεισμού κάθε προοδευτικού πνεύματος στην εκπαίδευση στο όνομα του "μαρξιστικού και αναρχικού κινδύνου"... επισημαίνει πως ανάλογα δημοσιεύματα οδηγούν τους νέους σε αντικοινωνική συμπεριφορά, τους μετατρέπουν από συνεργάτες των δασκάλων τους ...σε "μάτι" και "αυτί" των δυνάμεων της οπισθοδρόμησης... Οι εκπ/κοί δεν είναι και δεν μπορεί να 'ναι ένα απολίτικο και απονευρωμένο εξάρτημα της κάθε φορά κατάστασης. Κανείς δε δικαιούται να τους "φακελώνει" για τις ιδέες τους.».*

17/11 Συνάντηση ΔΣ ΟΛΜΕ με τον Υπ. Παιδείας Απ. Κακλαμάνη με θέμα το σ.ν. για τη Γενική Εκπαίδευση.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 163 "Υπόμνημα προς τον Υφ. Παιδείας": *«οι Ι.Ε. αποφάσισαν: 1.Να ζητήσουν από το ΥΠΕΠΘ να παραδώσει στην ΟΙΕΛΕ μέχρι 10-11-84 [νέα]σ.ν... [και] 2. Θεωρούν ότι, μετά τις τελευταίες απαντήσεις και διευκρινήσεις του*

ΥΠΕΠΘ, το μέρος του προσχεδίου για τη "μονιμοποίηση εκπαιδευτικών που υπηρετούν στο Δημόσιο με σχέση ιδ. δικαίου"... ικανοποιεί τα αιτήματα του Κλάδου...».

ΥΠΕΠΘ: Σχέδιο Π.Δ. "Διαδικασία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού προσωπικού...": *«Άρθρο 1. 1.Με τον όρο αξιολόγηση της υπηρεσιακής ευδοκιμότητας του εκπαιδευτικού νοείται η εκτίμηση της καταλληλότητάς του για το ανατιθέμενο σ' αυτόν από την Πολιτεία έργο και της απόδοσής του σ' αυτό... Άρθρο 2.Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού γίνεται με εκθέσεις υπηρεσιακής ευδοκιμότητάς του, που συντάσσονται παράλληλα από το δ)ντή του σχολείου, τον οικείο Σ.Σ.και τον οικείο προϊστάμενο γραφείου ή διεύθυνσης εκπαίδευσης... τα αξιολογούμενα στοιχεία είναι: α) Η επιστημονική κατάρτιση...β)Η παιδαγωγική πράξη... σχέση του εκπαιδευτικού με τον μαθητή... 3.Η διδακτική ικανότητα, προσπάθεια και απόδοση...δ) Η οργανωτική και διοικητική ικανότητα...ε) Η ευσυνειδησία στην εκτέλεση του έργου του...στ) Η δραστηριότητα- κοινωνικότητα... συμμετοχή στις δραστηριότητες της τοπικής κοινωνίας..[το]κύρος και την αξία που αποδίδεται σ' αυτόν από την κοινωνία.».*

6/11 Γ2/3590 "Σχολικοί χώροι": *«να υπενθυμίσετε στους δ)ντές των σχολείων, τους συλλόγους των διδασκόντων και τις Μαθητικές Κοινότητες ότι αποτελεί βασικό μέλημα τους η αισθητική βελτίωση του σχολικού χώρου, ο οποίος σε αρκετές περιπτώσεις χαρακτηρίζεται από γυχρότητα ή και εγκατάλειψη... Αυτό μπορεί να γίνει λ.χ. με κάποια δεντροφύτευση, άσπρισμα των τοίχων, φύτεμα λουλουδιών ή καλλιέργεια σχολικών κήπων, όπου υπάρχουν, στολισμό αιθουσών με εικόνες σαν αυτές λ.χ. που κατά καιρούς τυπώνει ο Ε.Ο.Τ. ή με εικόνες αρχαίων ναών ή βυζαντινών ναών από τους οποίους είναι κατάσπαρτη η χώρα μας... Οφείλουμε να βοηθήσουμε τους μαθητές να αντιληφθούν, μέσα στον παγερό και καταναλωτικό κόσμο που ζουν, ότι η ζωή έχει πολλές ομορφιές, αρκεί να μπορεί ο άνθρωπος να τις ανακαλύγει και να τις ζήσει. Η ευτυχία βρίσκεται και στις μικρές και στις μεγάλες προσπάθειες, οι οποίες, ωστόσο, είναι συνυφασμένες με κόπους και ευγενικούς αγώνες.».*

26/11 Π.Δ.. 528 (ΦΕΚ 185/Α') "Ωρολόγιο και Αναλυτικό Πρόγραμμα μαθηματικών και γλώσσας Ε' και Στ' τάξης Δημ. Σχολείου".

Δεκέμβριος

12-14/12 Σεμινάριο ΥΠΕΠΘ για την επιμόρφωση εκπαιδευτικών που διδάσκουν στις τάξεις παλιννοστούντων.

13/12 Εφ. *«Το Βήμα»*, "Αιφνίδια συνασπισμένη αναταραχή στην Παιδεία!": *«οι διεκδικήσεις όλων των "παραγόντων της μόρφωσης" συγκλίνουν στο αίτημα για διάθεση του 15% του κρατικού προϋπολογισμού για την Παιδεία».*

ΔΟΕ: 5/12 Το ΔΣ της ΔΟΕ σε συνεδρίασή του απορρίπτει και επίσημα το Π.Δ. για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού μετά από την υποβολή και των προτάσεων *«110 περίπου συλλόγων μελών της ΔΟΕ.».*

«Δ.Β.» 959, "Για την αξιολόγηση στην εκπαίδευση και την κρίση των εκπαιδευτικών": *«- Στόχος της ΔΟΕ ένα δημοκρατικό στην κοινωνία σχολείο και η απελευθέρωση του εκπαιδευτικού ως εργαζόμενου - Πρωτοφανής η συμμετοχή του κλάδου στη διαμόρφωση των τελικών θέσεων - Ο κλάδος σχεδόν ομόφωνα απέρριγε το σχέδιο Π.Δ./τος του υπουργείου γιατί έρχεται σε αντίθεση με τη φιλοσοφία και το περιεχόμενο του Ν.1304/82 και του σ.ν. του αντι-309 για τη Γ.Ε.".*

«Δ.Β.» 959 Ειδήσεις: "Ευχές της ΔΟΕ στον Πρωθυπουργό για την ονομαστική του εορτή": *«χρόνια πολλά και καλή δύναμη για το στέριωμα και το βάθεμα της νέας πορείας που χαράξατε προς όφελος του Έθνους και του Λαού»* [Το σχόλιο παραθέτει (φωτοτυπία) και την ιδιόχειρη ευχαριστήρια απάντηση του Πρωθυπουργού].

ΟΛΜΕ: 8/12 Οργανωτική Ι. Η Συνέλευση συζητά α) το πρόγραμμα δράσης σχετικά με τα αιτήματα για τον *«αντι-309»*. Προτάσεις για απεργιακή κινητοποίηση με το σύνολο των αιτημάτων ή με εκπαιδευτικά μόνο αιτήματα απορρίπτονται. Για τον *«αντι-309»* θεωρεί ότι: *«Με το προσχέδιο ..εισάγεται στις βαθμίδες της 9/χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης η αντίληψη της ενιαίας θεώρησης και εσωτερικής συνοχής των αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων»*. β) Εγκρίνει την εισήγηση του ΔΣ για την αξιολόγηση. Το τελικό κείμενο θέσεων για την αξιολόγηση αποτελείται από 10 παραγράφους (η ΓΣ έκανε δεκτή και μια θέση της ΕΛΜΕ Μαγνησίας): *«...Οι αξιολογήσεις- κρίσεις με τη μορφή των εκθέσεων των επιθ)τών δεν αποσκοπούσαν στη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου, αλλά απέβλεπαν στον αυταρχικό έλεγχο κάθε δραστηριότητας του και στην εξάρτηση κάθε υπηρεσιακής του εξέλιξης... αποσκοπούσαν στον απόλυτο έλεγχο του εκπαιδευτικού συστήματος. Στην κατεύθυνση επαναπροσδιορισμού του ρόλου της...θεωρεί ως αναγκαίες τις παρακάτω αρχές: 1.Οι έννοιες "αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου" και "υπηρεσιακή κρίση" πρέπει να διαχωριστούν. 3. Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου αποβλέπει στη βελτίωση αυτού του ίδιου του εκπαιδευτικού έργου με τη βελτίωση όλων των παραγόντων που το καθορίζουν... 3. Ο ρόλος του συμβούλου μέσα στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου είναι ρόλος καθοδηγητικός, συμβουλευτικός και παιδαγωγικός. 4. Η όποια υπηρεσιακή κρίση πρέπει να γίνεται μόνο για τη στελέχωση της εκπαίδευσης και μόνο μέσα από Υπηρεσιακό Συμβούλιο, στο οποίο συμμετέχουν αιρετοί του κλάδου... [και] δε συνδέεται με τη μισθολογική εξέλιξη του... 5. Σ' αυτό το υπηρεσιακό συμβούλιο δε μετέχει ο Σ.Σ... 6. Τα κριτήρια (...)να συνδυάζουν την επιστημονική κατάρτιση, τη διοικητική και οργανωτική ικανότητα, την πείρα... και την ενεργό συμμετοχή στις σχολικές διαδικασίες... 9. Πρέπει να προβλέπεται η κατοχύρωση του δικαιώματος ένστασης με προσφυγή σε β/θμια κρίση από αντίστοιχο Υπ. Συμβούλιο. 10.(Μαγνησίας) Στο όποιο σύστημα αξιολόγησης καθιερωθεί, βλέπουμε να συμμετέχει (όχι μόνος του)μέχρι ένα βαθμό, ο Σ.Σ.»* [«Π.Δ.» 573].

«Π.Δ.» 573 Συμπεράσματα από την Τριήμερη *"Συνάντηση"* εκπαιδευτικών τέχνης: *«Τα καλλιτεχνικά μαθήματα... στο Γυμνάσιο περιορίζονται σε μια ώρα τη εβδομάδα. Παράλληλα διαφαίνεται ο κίνδυνος το μάθημα να καταστεί "προαιρετικό" και τελικά να καταργηθεί εντελώς στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με το πρόσχημα ότι θα αποκτήσει ουσιαστικότερο ρόλο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.»*.

ΟΙΕΛΕ: 10/12 Υπόμνημα προς Υφ. Π. Μώραλη: *«1. Να κατατεθεί και να υηφιστεί άμεσα από τη Βουλή το σ.ν. [μονιμοποίηση] 2.Να περιέχει τα συμφωνημένα... 4. Η διάταξη για το συνταξιοδοτικό να προωθηθεί το γρηγορότερο για να υηφισθεί παράλληλα με το σχέδιο νόμου...»*.

11/12 Συνάντηση ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ. Το υπουργείο αρνείται να συζητήσει τα αιτήματα, ενώ ο Υπ. Α. Κακλαμάνης υπογράφει την πρόσληψη στο δημόσιο 51 δασκάλων και 24 νηπιαγωγών που είχαν απολυθεί και η πρόσληψη τους εκκρεμούσε.

13/12 24ωρη απεργία ΟΙΕΛΕ. Αιτήματα η κατάθεση και ψήφιση του σ.ν., καθώς και λοιπά εργασιακά.

14-16/12 Πραγματοποιείται το 17ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Κατά τη διάρκειά του αποφασίζονται και καταστατικές τροποποιήσεις. Από την εκτίμηση του Συνεδρίου [«Ι.Ε.» 164]: *«Η επαγγελία του ΠΑΣΟΚ για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό έχει*

διαγευστεί από τη συντηρητική του στροφή, τους συμβιβασμούς και την πραχτική του. Οι επαγγελόμενες θεσμικές αλλαγές έχουν μετατραπεί σε διοικητικές ρυθμίσεις με σκοπό την αναπροσαρμογή και λειτουργικότητα του υπάρχοντος συστήματος Ειδικότερα για το ΥΠΕΠΘ:... επιχειρείται ο εξωραϊσμός του νόμου 682/77. Δεν αγγίζει τα θεσμικά θέματα της ιδ. εκπαίδευσης όπως είναι διαμορφωμένα. Δεν ανοίγει το δρόμο για την προγραμματισμένη κατάργησή της».

ΥΠΕΠΘ: 18/12 Φ.821/685/ΖΙ/5536 "Απόσπαση ιερέων στο εξωτερικό" [Η εγκύκλιος προκλήθηκε μετά από διαμαρτυρία του συλλόγου γονέων ΟΛΠΕ *"Σωκράτης"* της Δ. Γερμανίας για την, κατά την άποψη του συλλόγου, δίωξη του θεσμού των ιερέων -εκπαιδευτικών]: *«α)...Εξαιρετικά για τους ιερείς εκπαιδευτικούς αποφάσισε να παρατείνει την απόσπαση τους ως εκπαιδευτικών μέχρι εννέα έτη για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της εκκλησίας β) Αναγνωρίζουμε την προσφορά των ελληνορθοδόξων ιερέων στο εξωτερικό... γ) όπου είναι δυνατό και το ζητεί η εκκλησία, διευκολύνεται η απόσπαση ιερέων- εκπ/κών... η προσφυγή ορισμένων συμπατριωτών μας για το θέμα των ιερέων στις γερμανικές αρχές... προκαλεί την επέμβαση μη ορθοδόξων στα εκκλησιαστικά και εκπαιδευτικά μας πράγματα.».*

19/12 Δ4/1171 "Παροχή διευκρινήσεων σχετικά με παραχώρηση σχολικών χώρων": *«Για την περίπτωση παραχώρησης [τους]... σε εξωσχολικούς φορείς [απαιτείται:] β)Σύμφωνη γνώμη της σχολικής εφορείας. γ) Εισήγηση της αρμόδιας διεύθυνσης.. δ) Εγκριτική απόφαση του Νομάρχη.».*

28/12 Εγκύκλιος 5424 εγκρίνει την ύπαρξη του βιβλίου του Βουλευτή Κ. Παπαγεωργίου *«Η αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης (χρονικό απ' τα πρακτικά της Βουλής)»* στις Σχολικές Βιβλιοθήκες.

1985

Ιανουάριος

Κυκλοφορεί το πρώτο φύλο της εφημερίδας *«Πανεκπαιδευτική»* ως συνέχεια των εφημερίδων *«Διδασκαλικός αγώνας»*, *«Καθηγητής»* και *«Ενημέρωση»*. Η συντακτική επιτροπή της εφημερίδας αποτελείται από δάσκαλους και καθηγητές και διευθυντής έκδοσης φέρεται ο Γ. Βαγενάς. Η εφημερίδα μέχρι τον Ιούνιο του '89 θα εκδόσει 20 φύλλα.

Επανεκδίδεται η *«Διδασκαλική Πορεία»* αυτή τη φορά ως όργανο της ΔΗΚΙΔΝΕ. Η εφημερίδα μέχρι το Φεβρουάριο του 1989 θα εκδόσει 20 φύλλα. Από το κύριο άρθρο: *«Ίσως η μεταβολή αυτή, η αντικατάσταση δηλαδή του ενημερωτικού δελτίου με εφημερίδα, να μη φαίνεται πως έχει κάποια ιδιαίτερη σημασία. Ωστόσο το γεγονός ότι η επανέκδοση αυτή συμπίπτει με μια έντονη αγωνιστική κινητοποίηση της ΔΗΚΙΔΝΕ σε όλα τα επίπεδα, για ενημέρωση διάλογο, προβληματισμό, μέσα στα πλαίσια βέβαια της αγωνιστικής πορείας του κλάδου, παίρνει ένα ξεχωριστό νόημα».*

3-4/1 Κύπρος. Συνέδριο ΕΜΟΚ με θέμα: "Εξουσία και Παιδεία". Συμμετέχουν ΔΟΕ-ΟΛΜΕ.

4/1 Ο Υπ. Παιδείας Απ. Κακλαμάνης κηρύσσοντας την έναρξη του 2ου Συνεδρίου της Μαθηματικής Εταιρείας με θέμα "Τα μαθηματικά στη Μ. Εκπαίδευση" δηλώνει: *«Οι δυο μάστιγες των σχολείων μας σήμερα είναι τα ιδιαίτερα μαθήματα και ο κομματικός φατριασμός. Αλλά οι εκπ/κοί που έχουν λησμονήσει το χρέος της υψηλής τους αποστολής είναι ελάχιστοι. Για αυτό και είναι απαράδεκτη η καπηλεία, ο θόρυβος και η υποκρισία όσων παίρνουν αφορμή από τα μεμονωμένα αυτά περιστατικά για να δυσφημίσουν το ρόλο των εκπαιδευτικών».* Σχεδόν ταυτόχρονα γίνεται γνωστό ότι ο νέος νόμος θα προβλέπει την οριστική απόλυση όσων κάνουν ιδιαίτερα και αυτών που *«ανταλλάσσουν το λειτούργημά τους με το ρόλο του κομματάρχη»* (*«Ελευθεροτυπία»* 5/5/85).

18/1 Συνάντηση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών με θέμα την ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τα τελικά κείμενα του σ.ν. για τη μονιμοποίηση των Ι.Ε. που εργάζονται με σχέση ιδ. δικαίου στο δημόσιο.

28/1 Ψήφισμα της ΑΔΕΔΥ επαναφέρει το θέμα των πολιτικών δικαιωμάτων των Δ.Υ.: *«η τοποθέτηση που θεωρεί ασυμβίβαστη την ιδιότητα του εργαζομένου στο δημόσιο και του ενεργού και πολιτικά σκεπτόμενου έλληνα πολίτη είναι μουσειακή, ανεπαρκής και ανεπίκαιρη.».*

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 960. Κύριο άρθρο "Πολίτες Β' Κατηγορίας ως πότε;": *«Η αντίληψη που θέλει το Δ.Υ. "άβουλο ον", απλό εξάρτημα της γυχρής διοικητικής μηχανής, γεννήθηκε σχεδόν ταυτόχρονα με το ίδιο το αστικό κράτος τον 18ο αιώνα και κυριάρχησε πλήρως με την επικράτηση των καπιταλιστικών παραγωγικών σχέσεων... σήμερα το αίτημα για κατάργηση του αντιδραστικού Δ.Υ/κού κώδικα και την κατοχύρωση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων στους Δ.Υ αποκτάει ιδιαίτερη σημασία.».*

«Δ.Β.» 960 Αναδημοσίευση συνέντευξης του Προέδρου της ΔΟΕ στα *«Νέα»* με θέμα τις δηλώσεις του Υπουργού: *«Ο τρόπος με τον οποίο ανακοίνωσε ο υπουργός Παιδείας την πρόθεσή του να συμπεριλάβει στο νόμο... διατάξεις που θα προβλέπουν την απόλυση όσων κάνουν "ιδιαίτερα" ή γίνονται "κομματάρχες" εκτιμούμε ότι δεν μπορεί να διευκολύνει την αντιμετώπιση του προβλήματος. Αν κάποιοι συλληφθούν να κάνουν "ιδιαίτερο μάθημα" ή αποδειχθεί ότι, αντί να "πολιτικοποιούν" τους μαθητές τους, τους μετατρέπουν σε "οπαδούς" του όποιου κόμματος, να τιμωρηθούν. Όμως το πρόβλημα της εκπαίδευσης δεν είναι τα*

"ιδιαίτερα". Είναι η ανάγκη να δημιουργήσουμε ένα δημοκρατικό ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο.».

31/1 Εκδικάζεται μήνυση διδασκαλισσών εναντίον της *«Βραδυνής»* για συκοφαντική δυσφήμιση.

ΟΛΜΕ: 14/1 Από τη συνέντευξη του Προέδρου της ΟΛΜΕ στα *«Νέα»* για τα ιδιαίτερα μαθήματα: *«Πρέπει να το πούμε ξεκάθαρα από την αρχή ότι όντως υπάρχει σοβαρό πρόβλημα με τα "ιδιαίτερα μαθήματα" στην εκπ/ση... Όμως το πράγμα αρχίζει να περιπλέκεται τόσο από τον τρόπο που αντιμετωπίζει κανείς το ζήτημα όσο και από τον καταμερισμό των ευθυνών στους διάφορους παράγοντες που συντελούν στην έξαρσή [του].. είναι ένα σύνθετο κοινωνικό φαινόμενο... δεν είναι μόνο ελληνικό... Η χαρακτηριστική έξαρση στην πατρίδα μας συνδέεται απόλυτα με το εξής γεγονός: Είναι η γενική διαπίστωση ότι οι σπουδές στα πανεπιστήμια είναι ο πιο σίγουρος δρόμος για την επαγγελματική αποκατάσταση, για κοινωνική διάκριση και καταξίωση... Τα προηγούμενα σημαίνουν συνωστισμό στις πόρτες των ΑΕΙ... Για ένα τέτοιο πολυσύνθετο πρόβλημα εμείς από την πλευρά μας εκτιμούμε πως οι καθηγητές του Δημοσίου είναι οι τελευταίοι στους οποίους μπορούν να καταμεριστούν ευθύνες... η εκπαίδευση έχει να αντιμετωπίσει και άλλα προβλήματα πιο κρίσιμα από τα "ιδιαίτερα". Στο βαθμό που τα τελευταία αναγορεύονται σε πρωτεύοντα και προβάλλονται με εντυπωσιακό τρόπο από τα Μ.Μ.Ε και μάλιστα με προτάσεις μέτρων όπως η απόλυση... είμαστε υποχρεωμένοι να διατηρήσουμε τις επιφυλάξεις μας για την ορθότητά μιας τέτοιας τακτικής.».*

16/1 Πρώτη ανακοίνωση ΔΣ για τις δηλώσεις του Υπ. Παιδείας σχετικά με τα ιδιαίτερα μαθήματα: *«Ο τρόπος... με τον οποίον τίθεται το πρόβλημα... από την πλευρά του ΥΠΕΠΘ δεν οδηγεί στο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, ενώ στην ουσία αποπροσανατολίζει τα πράγματα...η λύση βρίσκεται στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και στον επαναπροσδιορισμό των στόχων που καλείται να υπηρετήσει... στην οικονομική και κοινωνική αποκατάσταση των καθηγητών που επιβάλλεται να συνδυάζεται με τη συμπαράσταση όλων των φορέων....Σε μια τέτοια προοπτική καλείται το ΥΠΕΠΘ να προχωρήσει στην άμεση κατάθεση και ψήφιση του νέου Νόμου... σύμφωνα με τις θέσεις των εκπαιδευτικών και άλλων μαζικών φορέων...».*

17/1 Ζητείται η ψήφιση του νέου νόμου μέχρι το Μάρτιο, η άμεση ψήφιση του βαθμολογίου και η απόδοση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων στους Δ.Υ.

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 164 "Οι θέσεις της ΟΙΕΛΕ για το Π.Δ. περί αξιολόγησης εκπαιδευτικών": *«Θεωρούμε απαράδεκτο το ότι το σχέδιο αυτό ενώ παραδόθηκε για εκτίμηση στις άλλες Οργανώσεις των Εκπαιδευτικών ποτέ δεν παραδόθηκε στην ΟΙΕΛΕ παρ' ότι... την αφορά όσο και τις άλλες... Σχετικά με την ουσία των διατάξεων του σχεδίου: -Στηρίζεται στην ατομική αξιολόγηση που είναι απόρροια της αστικής ιδεολογίας στην Παιδαγωγική. -Η άσκηση της αξιολόγησης γίνεται μέσα από μια πολυποίκιλη ιεραρχία διαστρωμάτωσης που αρχίζει από το Διευθυντή του σχολείου και φτάνει ως τον Υπουργό και έχει χαρακτήρα ελεγκτικό και ανταποδοτικό...-επανέρχονται στο προσκήνιο εκθέσεις και επιθεωρήσεις του παρελθόντος, με χειρότερη μάλιστα μορφή. Μετατρέπονται οι Σ.Σ. σε νέους Επιθεωρητές... Το άρθρο 2 παρ. στ' νομοθετεί αστυνόμευση κι αυτής ακόμα της πολιτικής αντίληψης και δράσης του εκπαιδευτικού. - Οι εκθέσεις καθορίζουν ακόμα και τη μισθολογική εξέλιξη των εκπαιδευτικών... -Το άρθρο 3 παρ.1 υποχρεώνει... σε υπακοή με απειλή έκτακτης επιθεώρησης που μπορεί να ζητήσει κάθε Δ)ντής σχολείου. Ειδικά για τους Ι.Ε. αυτό είναι ιδιαίτερα αρνητικό αν παρθεί υπ' όψη ότι ο Δ)ντής ορίζεται από τον ιδιοκτήτη... Για όλους τους παραπάνω λόγους η ΟΙΕΛΕ απορρίπτει σαν απαράδεκτο το σχέδιο Π.Δ.... Οι εκπ/κοί στα 3*

τελευταία χρόνια που δεν υπάρχουν εκθέσεις απόδειξαν την ευσυνειδησία τους μπροστά στο χρέος της μόρφωσης και της διαπαιδαγώγησης των μαθητών τους...».

«Ι.Ε.» 164 Ανακοίνωση σχετική με τις δηλώσεις του Υπ. Α. Κακλαμάνη για τα ιδιαίτερα: *«Η απομόνωση του φαινόμενου των "ιδιαίτερων μαθημάτων" από την εκπαιδευτική πραγματικότητα, έχει σκοπό να το παρουσιάσει ως μείζον πρόβλημα που η εξάλειψή του θα οδηγήσει το εκπαιδευτικό σύστημα έξω από την έρπουσα κρίση που το χαρακτηρίζει.».*

18/1 Πραγματοποιείται συνάντηση των τεσσάρων Εκ. Ομοσπονδιών στα γραφεία της ΟΙΕΛΕ με θέμα τη δημοσιοποίηση.

ΥΠΕΠΘ: 6/1 Γ2/354 "Εφαρμογή ΣΕΠ στη Γ' Γυμνασίου": *«κατά το τρέχον σχ. έτος 1984-85 ο Σχολικός Επαγγελματικό Προσανατολισμός θα εφαρμοστεί στη Γ' Γυμνασίου όπως και το προηγούμενο σχ. έτος και με το ίδιο Α.Π. στο β' τετράμηνο... Το φυλλάδιο για τους μαθητές της Γ' Γυμνασίου "Τι μπορώ να κάνω μετά το Γυμνάσιο" επανεκδίδεται αναθεωρημένο και θα βρίσκεται στα σχολεία περί το Μάρτιο 1985. Υπενθυμίζεται ότι: Ο ΣΕΠ διδάσκεται κατά προτεραιότητα από καθηγητές με σχετική επιμόρφωση».*

9/1 Ζ2/15 "Διδασκαλία μαθήματος Μελέτης Περιβάλλοντος στα Μειονοτικά σχολεία Δυτική Θράκης": *«Εισάγεται το νέο μάθημα... θα διδάσκεται στην ελληνική δυο (2) ώρες την εβδομάδα στις τάξεις Α', Β' και Γ' τάξεις».*

Φεβρουάριος

5/2 Κατατίθεται το σ.ν. "για τη δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης" στη Βουλή. Την ίδια μέρα, λίγες ώρες πριν, δίνεται και στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

18/2 Περίπου 5000 μέλη εκκλησιαστικών- παραεκκλησιαστικών οργανώσεων και παλαιοημερολογιτών πραγματοποιούν διαδήλωση στο κέντρο της Αθήνας με συνθήματα *"Έξω από τα σχολεία τα άθεα βιβλία"* και *"Κάγτε τα βιβλία"*. Αφορμή το βιβλίο της Α' Λυκείου *"Ιστορία του ανθρώπινου γένους"* που αναφέρει την εξελικτική θεωρία. (Ελευθεροτυπία 19/2)

24/2 Εφ. *«Το Βήμα»*, "Οι κατ' αρχήν συμφωνίες ή διαφωνίες στο σ.ν.": *«Τα κόμματα: Ν.Δ [Βαρβιτσιώτης]:Νόμος υποταγής του ανθρώπου δασκάλου και μαθητή, στο κόμμα και εξανδραποδισμού ΚΚΕ [Δαμανάκη]: Βασικά αιτήματα που προωθούν τη δημοκρατική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος δεν ικανοποιούνται ΚΚΕεσ [Γαβρόγλου]: Εκφράζει ανησυχίες για την τάση γραφειοκρατικοποίησης των θεσμών.».*

ΔΟΕ: 21/2 Έκτακτη συνεδρίαση του ΔΣ και εισήγηση προς τους συλλόγους. Από την εισήγηση: *«3ον. Το ΔΣ χαρακτηρίζει το νομοσχέδιο πρωτοποριακό όσον αφορά την φιλοσοφία του και τους νέους θεσμούς που εισάγει... 5ον Εκτίμηση του ΔΣ είναι πως το Ν/Σ στοχεύει και μπορεί ν' ανοίξει προοπτικές για τη δημιουργία ενός σχολείου δημοκρατικού... και να οδηγήσει στην ωρίμανση των συνθηκών για τη μετάβαση σ' ένα "ολοήμερο λαϊκό 9χρονο βασικό σχολείο" όπου θα εξασφαλίζονται ίσες ευκαιρίες μόρφωσης σ' όλα τα παιδιά... διαπιστώνει και μια σειρά ζητήματα... που πρέπει να αντιμετωπισθούν και να λυθούν πριν την ψήφισή του... Στο Σ.Σ. χορηγούνται διοικητικές και πειθαρχικές δικαιοδοσίες. Προτείνεται η ποινικοποίηση των "ιδιαίτερων μαθημάτων"... Πολλές διατάξεις επαναφέρουν έμμεσα, πλην σαφώς, την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού... Υποβαθμίζεται ο ρόλος του συλλόγου των διδασκόντων... Δεν προβλέπεται η εσωσχολική βοήθεια για τους αδύνατους μαθητές όλων των τάξεων σχολείων».* Το ΔΣ προτείνει ακόμα σχέδιο διεκδικητικού πλαισίου και παίρνει απόφαση να

συγκαλέσει Έκτακτη ΓΣ. αντιπροσώπων στις 21-22 Μάρτη με σκοπό να ολοκληρωθούν οι εκτιμήσεις και να παρθούν αποφάσεις κοινά αποδεχτές.

ΟΛΜΕ: 4/2 Με έγγραφό του το ΔΣ ζητά οι εκπρόσωποι των μαθητών να παραβρίσκονται στις συνεδριάσεις του συλλόγου καθηγητών και να παραμένουν σ' αυτές και κατά τις υηφοφορίες.

27/2 Ανακοίνωση: *«Το ΔΣ με πλήρη συναίσθηση του χρέους των εκπαιδευτικών ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΕΙ στον ελληνικό λαό τις ύπουλες μεθοδεύσεις και "κινητοποιήσεις" κάποιας "Συντονιστικής Επιτροπής Γονέων- Εκπαιδευτικών- Επιστημόνων" για τη "σωτηρία", δήθεν, της "Ιστορικής φυλής μας" και για την ανάπτυξη της "εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης στα σχολεία". Στην πραγματικότητα οι κινητοποιήσεις αυτές στοχεύουν... να οδηγήσουν [το σχολείο] στα μονοπάτια της άγνοιας, των δοξασιών, του μυστικισμού, της μοιρολατρίας και του ανορθολογισμού... κάθε αγώνας εκπαιδευτικών... γονιών, μαθητών για νέες κατακτήσεις στην Παιδεία επιδιώκεται να διασυρθεί από τους ίδιους κύκλους που σήμερα με "ιερή" αγανάκτηση απαιτούν "φωτιά να πέσει και να κάγει τους καθηγητές που διδάσκουν θεωρίες που δείχνουν εξελιγμένα κτήνη"!!..».*

28/2 Η διαμορφωμένη εισήγηση του ΔΣ για το νέο νόμο στέλνεται στις ΕΛΜΕ. Ταυτόχρονα προκηρύσσεται Έκτακτη ΓΣ (Προέδρων) για τις 16-17/3/85 με σκοπό να παρθούν αποφάσεις και να ολοκληρωθεί και υηφιστεί η εισήγηση του ΔΣ της οποίας το μέρος "Πρόγραμμα δράσης" προβλέπει απεργιακές κινητοποιήσεις αν δε γίνουν δεκτά αιτήματα της Ομοσπονδίας. Η εισήγηση χαρακτηρίζεται ως *«ευρύτερα κατά το δυνατό αποδεκτή, με βάση τις επιμέρους προτάσεις που συγκέντρωσαν την απαραίτητη πλειοψηφία στο ΔΣ».*

13/2 Μετά από συσκέψεις των Εκ. Ομοσπονδιών η ΟΙΕΛΕ συντάσσει σχέδιο κοινού υπομνήματος ΟΙΕΛΕ-ΔΟΕ-ΟΛΜΕ-ΟΛΤΕΕ προς το ΥΠΕΠΘ, στο οποίο καταγράφονται τα σημεία διαφωνίας ως προς τη διαδικασία μονιμοποίησης και το στέλνει στις άλλες Ομοσπονδίες για να το εγκρίνουν επίσημα με απόφαση των ΔΣ [Το σχέδιο «Ι.Ε.» 166, 5].

ΥΠΕΠΘ: 22/2 δ4/110 "Σχετικά με την εγκατάσταση αυτόματου πωλητή καφέ στα σχολεία" [Αποτελεί κοινοποίηση εγκυκλίου του Υπ. Υγείας]: *«επιτρέπεται και στα σχολεία η εγκατάσταση αυτόματου πωλητή για τη διάθεση μεταξύ άλλων και ροφημάτων. Επειδή όμως ο καφές έχει καφεΐνη που είναι ηδονιστικό φάρμακο, σε καμιά περίπτωση δε θα πρέπει να προσφέρεται στους μαθητές όπως τα άλλα ροφήματα».*

Μάρτιος

14/3 Η ΑΔΕΔΥ ξεκινά εκστρατεία συγκέντρωσης υπογραφών για τα πολιτικά δικαιώματα των Δ.Υ.

29/3 Πρόεδρος Δημοκρατίας ο Χ. Σαρτζετάκης.

ΔΟΕ: 20/3 Επιστολή Υφ/γού Παιδείας προς ΔΣ: *«Η συζήτηση για το θέμα της αξιολόγησης στην εκπαίδευση δεν έχει κλείσει. Το ΥΠΕΠΘ είναι πρόθυμο να ξανασυζητήσει το σχετικό Π.Δ.».*

21-22/3 Η Έκτακτη ΓΣ αντιπροσώπων.

«Δ.Β.» 963. Κύριο άρθρο, "Το διεκδικητικό πλαίσιο του κλάδου": *«-Το Ν/Σ χαρακτηρίζεται πρωτοποριακό...-Να αποσυρθούν απ' το Ν/Σ οι διατάξεις που αφορούν την αξιολόγηση του "εκπαιδευτικού προσωπικού". -Διδακτικό ωράριο δ/λων- νηπ/γών μέχρι 25 ώρες. -Αναπλήρωση ολιγόωρων και ολογοήμερων απουσιών. -Σταδιακή υποχρεωτική προσ. αγωγή για όλα τα νήπια! -Εσωσχολική βοήθεια στους*

αδύνατους μαθητές. Σχολιατρική υπηρεσία μέσα στο ΕΣΥ. - Η ΓΣ εξουσιοδότησε το ΔΣ της ΔΟΕ να προχωρήσει σε κάθε μορφής διεκδίκηση.».

«Δ.Β.» 963 Από την "Περίληψη Απόφασης ΓΣ.": *«..3. Η ΓΣ. εκτιμάει ότι το Ν/Σ αυτό αποτελεί, κάτω απ' τις σημερινές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες τη μόνη ρεαλιστική πρόταση... 5...σημειώνει ιδιαίτερα πως το "ολοήμερο λαϊκό 9χρονο βασικό σχολείο" πρέπει ν' αποτελέσει στόχο, η επίτευξη του οποίου θα λύσει μια σειρά κοινωνικά, εκπαιδευτικά και οικονομικά προβλήματα προς όφελος του λαού, της εκπαίδευσής του αμβλύνοντας ακόμα παραπέρα το καθεστώς των ανισοτήτων και των διακρίσεων στην εκπαίδευση. 6...να μελετηθεί πλατιά το θέμα της καθιέρωσης, σ' αυτή τη φάση, του ενιαίου εννιάχρονου σχολείου γιατί εκτιμάει πως η εφαρμογή του θα λύσει αρκετά απ' τα παραπάνω (σημ.5) προβλήματα και θα αναβαθμίσει τη λαϊκή μας παιδεία. 7...καλεί την κυβέρνηση να πάρει κι άλλα μέτρα προς την κατάργηση της ιδ. εκπαίδευσης...».*

Στη διάρκεια της ΓΣ. η "Δ. Ενότητα" (ΔΕΕ)τοποθετήθηκε ιδιαίτερα στο θέμα του 9χρονου, της ιδ. εκπαίδευσης και του ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου και έκανε πρόταση για 24ωρη απεργία που απορρίφθηκε. Η ΔΗΚΙ αποχώρησε στη φάση των ψηφοφοριών για τη λήψη αποφάσεων.

«Δ.Β.» 963 Ψήφισμα: *«Η έκτακτη ΓΣ ενέκρινε ψήφισμα για τα πολιτικά δικαιώματα των Δ.Υ. και απόρριψε πρόταση ψηφίσματος συμπαράστασης στους απεργούντες καθηγητές».*

ΟΛΜΕ: 4-6/3 Η ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής σε τριήμερη απεργία για την απόσυρση του σ.ν. και την κατάθεση άλλου με τις θέσεις των εκπαιδευτικών φορέων.

6/3 Με επιστολή του ο Υφ. Παιδείας κάνει δεκτά σειρά αιτημάτων εκτός από *«τη διαγραφή της ποινικοποίησης των ιδιαίτερων και την παραπέρα μείωση του ωραρίου διδασκαλίας και ελάχιστα άλλα σημεία»*, όπως υποστηρίζει ο ίδιος [«Π.Δ.» 575-576, 34].

7/3 Στο ΔΣ της ΟΛΜΕ εκδηλώνεται αδυναμία συγκρότησης πλειοψηφούσας άποψης σχετικά με τις απαντήσεις- θέσεις του ΥΠΕΠΘ. Οι Γενικές Συνελεύσης των ΕΛΜΕ καλούνται να αποφασίζουν χωρίς νέα εισήγηση- εκτίμηση από το ΔΣ.

16-17/3 Η Έκτακτη ΓΣ αποφασίζει την κήρυξη 24ωρης απεργίας στις 21/3 με στόχο τη διεκδίκηση των τελικών αποφάσεων του κλάδου σχετικά με το νομοσχέδιο. Η απόφαση πάρθηκε με ονομαστική ψηφοφορία: 49 υπέρ, 17 κατά, 6 λευκά και μια αποχή. Στη μυστική που ακολούθησε καταμετρήθηκαν αντίστοιχα: 47, 18, 6 και 1.

«Π.Δ.» 575-576 "Αποφάσεις ΓΣ ΟΛΜΕ για σχέδιο νόμου" [Οι αποφάσεις έχουν τη μορφή τροποποιήσεων ανά άρθρο και συνοδεύονται από μικρό προοίμιο γενικών αρχών]: *«Γενικές αρχές: α...Οι φορείς που συνδέτουν τη σχολική πραγματικότητα, δημιουργούν πρώτα και κύρια την κοινωνική βάση πάνω στην οποία μπορεί και πρέπει να στηριχτεί οποιαδήποτε εκπ/κή μεταρρύθμιση... γ...Κάθε μορφή προνομιακής εκπαίδευσης αναπαράγει την κοινωνική ανισότητα και αδικία. Γι' αυτό και δεν έχει θέση ύπαρξης η ιδιωτική παιδεία. δ. Η πολιτεία εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες απαλείφοντας κατά το δυνατό τις εγγενείς κοινωνικές ανισότητες... ε. Η εκπαίδευση συνδέεται στενά με την παραγωγή, την οικονομία και τις ανάγκες της κοινωνίας τις οποίες και οφείλει να υπηρετεί. Βασικοί συντελεστές για μια δημιουργική πορεία της εκπαίδευσης είναι: -Ο δίκαια αμειβόμενος εκπαιδευτικός. Η Πολιτεία οφείλει να τον στηρίζει ηθικά και υλικά εξασφαλίζοντάς του τη σιγουριά της εκπ/κής δημιουργίας. -Η παροχή από την Πολιτεία των απαραίτητων κονδυλίων για την Παιδεία. -Η συνεργασία του σχολείου με τον κοινωνικό περίγυρο.».*

20/3 Συνέντευξη τύπου ΠΑΣΚ, όπου διακηρύσσεται η αντίθεσή της με την απεργία ενώ δηλώνεται η συμμετοχή της σ' αυτή. Ο Γ. Γραμματέας Χρ. Δούκας δηλώνει: *«στη ΓΣ των προέδρων των ΕΛΜΕ, επικράτησε μικροπαραταξιακή τακτική απέναντι στο νέο νόμο. Η αυριανή κινητοποίηση δεν έχει αιτήματα.».*

21/3 Εφ. *«Ελευθεροτυπία»*: *«βασικά αιτήματα των καθηγητών είναι: Η καθιέρωση του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου σαν μοναδικό τύπο Λυκείου. Η θεσμοθέτηση του συλλόγου των καθηγητών σαν κυρίαρχο οργάνο λήψης αποφάσεων μέσα στο σχολείο. Η σταδιακή μείωση του ωραρίου διδασκαλίας των εκπαιδευτικών. Να διαγραφεί η ποινικοποίηση των ιδιαίτερων μαθημάτων.»*.

21/3 Πραγματοποιείται η 24ωρη απεργία. Το ποσοστό συμμετοχής φτάνει, με βάση τις εκτιμήσεις της ΟΛΜΕ, στο 85-90%.

ΟΙΕΛΕ: 8/3 Νέα συνάντηση των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών για το θέμα της μονιμοποίησης. Οι αντιπρόσωποι των Ομοδσπονδιών του δημοδίου δηλώνουν πως τα ΔΣ τους δεν έχουν συζητήσει ακόμη το σχέδιο που τους έστειλε η ΟΙΕΛΕ.

27-29/3 Τριήμερη απεργία με στόχο την κατάθεση στη Βουλή των δύο νομοσχεδίων, για τα οποία έχει επέλθει συμφωνία μεταξύ ΟΙΕΛΕ και ΥΠΕΠΘ. Το περιθώριο κατάθεσης λήγει 31 Μαρτίου. Η Πανεπιστημονική Κίνηση (πρόσκειται στο ΚΚΕ) σε συνέντευξη τύπου την παραμονή της απεργίας θεωρεί επουσιώδη τα αιτήματά της, δηλώνει τη συμμετοχή της σ' αυτή ώστε να αποτελέσει μοχλό πίεσης προς το ΥΠΕΠΘ και σημειώνει ότι το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ έχει εγκαταλείψει τους *«βασικούς στόχους του κλάδου: Να μην δίνονται νέες άδειες ίδρυσης- επέκτασης ιδ. σχολείων, φροντιστηρίων, πολυκλαδικών λυκείων και να μην έχουν τα ιδιωτικά δικαίωμα παρέκκλισης από το ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα των δημοσίων»* [*«Ελευθεροτυπία»* 27/3].

ΥΠΕΠΘ: 20/3 Π.Δ.. 175 "Τροποποίηση και συμπλήρωση του Α.Π. των σχολείων Μ.Ε.".

Απρίλιος

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 964, "Μια άλλη άποψη: το *"ολοήμερο" σχολείο"*: *«Σαν θεσμός... ήρθε να ικανοποιήσει στις χώρες της Ευρώπης και της Βόρειας Αμερικής το παιδαγωγικό και κοινωνικό αίτημα των ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλα τα παιδιά. Εδώ και 4-5 χρόνια δειλά- δειλά μπαίνει σαν προβληματισμός, η αναγκαιότητα να καθιερωθεί και στη χώρα μας... σ' ένα τέτοιο σχολείο οι εργασιακές σχέσεις και κατακτήσεις των εκπαιδευτικών δε θα διγούν. Απεναντίας θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας για εκπαιδευτικό και άλλο προσωπικό. Η θέση αυτή του κλάδου... είναι πρωτοποριακή και δεμένη με το λαϊκό αίτημα για ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση. Γιατί μόρφωση δεν συντελείται μόνο μέσα στο διδακτικό ωράριο. Αλλά και μετά απ' αυτό. Και το ερώτημα που μπαίνει είναι: πώς αξιοποιούν τα παιδιά των υποβαθμισμένων περιοχών τον ελεύθερο χρόνο τους; Πώς θα σταθούν ισότιμα δίπλα στα παιδιά των "ανώτερων" κοινωνικών στρωμάτων, όταν αυτά... πέρα από το διδακτικό ωράριο έχουν τη δυνατότητα να μάθουν ξένη γλώσσα, μουσική, μπαλέτο, να πάνε στο καλό φροντιστήριο, να δουν θέατρο και επιπλέον να έχουν και τη βοήθεια των μορφωμένων γονιών τους;..Αυτή η θέση... ανοίγει προοπτικές για μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση και αναγνώριση των δ/λων και νηπ/γών. Γιατί αποδεικνύει στην πράξη πως πονάνε για τα προβλήματα του Λαού και κάνουν συγκεκριμένες προτάσεις για την αντιμετώπισή τους! Και αυτό όταν πολλοί άλλοι κλάδοι έχουν μόνο στενά κλαδικούς, συντεχνιακούς προβληματισμούς και στόχους!»*.

ΟΛΜΕ: 5/4 Με ανακοινώσεις α) εκφράζει την αγανάχτησή της για την *«απόφαση του Νιάρχου να κλείσει τα ναυπηγεία και να πετάξει στο δρόμο 4.800 εργάτες»* β) *«καταγγέλλει στην Ελληνική και διεθνή κοινή γνώμη τη Χιλιανή χούντα για τις δολοφονίες και τα βασανιστήρια σε βάρος των Χιλιανών πατριωτών... και την αλληλεγγύη του κλάδου στον αγώνα των Χιλιανών εκπ/κών»* [ανάμεσα στους

νεκρούς και ο Γ.Γ. της Ένωσης Χιλιανών Δασκάλων] και γ) καταδικάζει τη δολοφονία του εισαγγελέα Θεοφανόπουλου.

«Π.Δ.» 577, "Εισηγήσεις ΔΣ ΟΛΜΕ για την επόμενη συνδ. περίοδο 1985-87": *«Β. Εκπαιδευτικά... Η επιμόρφωση των εκπ/κών διακρίνεται σε: α)Εισαγωγική: Πραγματοποιείται πριν την ανάληψη υπηρεσίας και συνίσταται τόσο στην παρακολούθηση μαθημάτων όσο και στην πραγματική εξάσκηση σε σχολεία... β)Ετήσια: Πραγματοποιείται μετά τη συμπλήρωση πενταετούς υπηρεσίας. Στόχος η εμβάθυνση στο αντικείμενο της επιστήμης του και η διδακτική και παιδαγωγική κατάρτιση... γ) Σεμινάρια: στη διάρκεια κάθε σχολικής χρονιάς σε περιφερειακή κλίμακα... Στόχος η περιορισμένη επιστημονική και παιδαγωγική ενημέρωση σ' ένα ειδικό θέμα... Μετεκπαίδευση: Έχει διετή διάρκεια και προσφέρεται, ύστερα από επιλογή, σε όσους επιθυμούν να βαθύνουν στην επιστήμη... Στόχος η ανάδειξη εκπ/κών ικανών να στελεχώσουν τις σχολές επιμόρφωσης...συνδέεται με την έρευνα και ως εκ τούτου εντάσσεται στα Πανεπιστήμια με προϋπόθεση ότι τα τμήματα μετεκπαίδευσης θα λαμβάνουν υπόψη τους τις συνθήκες, τις ανάγκες της Μ.Ε., την οποία θα πρέπει να υπηρετούν.».*

26-28/4 Αλεξανδρούπολη. 4ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας με θέμα: Ενιαιοποίηση Τεχνικής- Επαγγελματικής και Γενικής Εκπ/σης".

ΟΙΕΛΕ: 2-3/4 Νέα 48ωρη απεργία για να κατατεθούν τα σ.ν. στη Βουλή. Η κυβέρνηση την πρώτη μέρα της απεργίας καταθέτει το νομοσχέδιο για τη μονιμοποίηση.

19-24/4 Επαφές με Υφ/γό Παιδείας και κοινοβουλευτικά κόμματα για τη ψήφιση του σ.ν. για τη μονιμοποίηση.

24/4 Το σ.ν. ψηφίζεται στην κοινοβουλευτική επιτροπή της Βουλής.

24-25/4 Νέα 48ωρη απεργία για την κατάθεση και ψήφιση. 25/4 Τα Μ.Μ.Ε ανακοινώνουν την «ψήφιση» του νομοσχεδίου. Δημιουργείται σύγχυση στους ΣΙΕΛ-Δήτες, που τηλεφωνούν στα γραφεία της ΟΙΕΛΕ για να μάθουν πότε πρέπει να κινήσουν τις διαδικασίες ένταξης.

26/4 Το νομοσχέδιο συμπεριλαμβάνεται στην ημερήσια διάταξη εργασιών της επόμενης-τελευταίας βδομάδας- εργασιών της Βουλής πριν το Πάσχα. Η ΟΙΕΛΕ κηρύσσει νέα 24ωρη απεργία για την τελευταία μέρα του κοινοβουλευτικού έργου.

29/4 Συνάντηση ΟΙΕΛΕ- Υφ/γού Παιδείας. Ο Π. Μώραλης θεωρεί δύσκολη τη ψήφιση του νομοσχεδίου λόγω του φόρτου εργασίας της Βουλής. Η Βουλή κλείνει για την Πρωτομαγιά.

28/4 Στις εφημερίδες *«Μακεδονία»* και *«Θεσσαλονίκη»* δημοσιεύεται πληρωμένη ανακοίνωση του Συλλόγου Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσών Β. Ελλάδος με ονόματα εκπ/κών που πήραν μέρος σε τριήμερη κινητοποίηση των εργαζομένων στα φροντιστήρια (27-29/3/85). Η ΟΙΕΛΕ καταγγέλλει το γεγονός και ζητά την παρέμβαση των αρμόδιων Υπουργείων με βάση το άρθρο 14 #1 του 1264.

30/4 Ο Υφ/γός δηλώνει πως το σ.ν. είναι στην ημερήσια διάταξη της Πέμπτης και θα ψηφιστεί, όσο για το σ.ν. για τα Ιδ. Σχολεία υπάρχει περιθώριο κατάθεσης μέχρι 7/5. Το ίδιο βράδυ το ΔΣ αδυνατεί να αποφασίσει παραπέρα κινητοποιήσεις.

ΥΠΕΠΘ: 23/4 Γ1/189 "Πώληση τσιχλών σε συσκευασία τσιγάρων": *«επειδή είναι γνωστοί σε όλους οι κίνδυνοι από το κάπνισμα και οι συνέπειες που θα έχουν για τους μικρούς μαθητές τέτοιοι ερεθισμοί και εθισμοί, οι Δ)ντές των σχολείων πρέπει να απαγορεύσουν την πώληση από τα κυλικεία των σχολείων τσιχλών σε μορφή και συσκευασία τσιγάρων.».*

Μάιος

2-5/5 Θεσ/νίκη. Συνέδριο του Συμβουλίου Ισότητας των Δυο Φύλων με θέμα "Ισότητα των δύο φύλων στην εκπαίδευση". Συμμετέχουν κλιμάκια ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

ΔΟΕ: 2/5 Με αφορμή τηνκατάθεση του σ.ν. για τη δημοσιοποίηση- μονιμοποίηση των Ι.Ε. που υπηρετούν στο δημόσιο η ΔΟΕ με ανακοίνωσή της ζητά να υπάρξει *«Ανάλογη μεταχείριση για τους υπηρετούντες, που έχουν προϋπηρεσία στην Ιδ. Εκπ/ση (...)να μην επιβαρυνθούν τα ταμεία των Δ.Υ...ο διορισμός του προερχόμενου από την Ιδ. Εκπαίδευση να γίνεται από την επετηρίδα... να τοποθετούνται οργανικά κατά τις τακτικές μεταθέσεις»*.

«Δ.Β.» 966 "Περιληπτική έκθεση πεπραγμένων": *«Εξομοίωση πτυχίων: Το θέμα της εξομοίωσης των πτυχίων των Π.Α. και Σ.Ν., με τα πτυχία των Π.Τ..., αν και εντάχθηκε στα θέματα του πλάνου δουλειάς που χρειαζόταν μελέτη δεν αντιμετωπίσθηκε. Στη συνεδρίαση του ΔΣ [31/1/85] αποφασίστηκε η συγκρότηση επιτροπής η οποία ανέλαβε να μελετήσει το θέμα... Στο μεταξύ η κατάθεση του Ν/Σ για τη Γενική Εκπ/ση ανέστειλε κάθε δραστηριότητά μας σχετική με αυτό το θέμα, στο οποίο θα κληθεί να δώσει θέση το επόμενο ΔΣ.»*.

«Δ.Β.» 966 Φεστερίδης Τ., "Όχι γυφτοδάσκαλος- Με αφορμή το θέμα ανέγερσης αίθουσας της ΔΟΕ": *«Συνάδελφε, δώσε με προθυμία κι ένα και δύο και τρία χιλιάρικα για την αγορά ή ανέγερση... ενός τέτοιου πνευματικού Κέντρου των δασκάλων. Πιστεύω πως θα αισθανθείς υπερηφάνεια για ένα έργο... που θα τιμά τον ΕΛΛΗΝΑ ΔΑΣΚΑΛΟ...»*.

«Δ.Β.» Φιλ-ελεύθερα και Άν-αρχα [στήλη σχολίων]:"Monopoly μονοπώλιο τηλεόραση-διαπαιδαγώγηση!": *«...Μήπως ήρθε η ώρα να απαντήσει το οργανωμένο μαζικό κίνημα, παρέμβαση για το τι παιχνίδια πουλιούνται, τι προγράμματα εκπέμπονται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης κ.λ.π.; Κι ο κάθε δάσκαλος; Κι ο κλάδος των εκπ/κών; Ο γονιός; Η διανόηση; Οι επιστήμονες; Το γυναικείο κίνημα; Τι κάνουν όλοι αυτοί; Μήπως θα πρέπει άμεσα η πολιτείας (ΥΠΕΠΘ, Υφυπουργείο Ν. Γενιάς κ.λ.π.)να πάρουν τώρα κιόλας την πρωτοβουλία να προκαλέσουν ένα πλατύ δημόσιο διάλογο και στη συνέχεια να καταλήξουμε στη λήψη μέτρων...;»*.

ΟΛΜΕ: 2/5 Από έγγραφο ΔΣ προς το ΥΠΕΠΘ σχετικά με τη δημοσιοποίηση-μονιμοποίηση των Ιδ. Εκπ/κων που εργάζονται στο Δημόσιο: *«επισημαίνουμε ότι το σχετικό νομοσχέδιο περιλαμβάνει ρυθμίσεις που δημιουργούν σοβαρές αδικίες σε βάρος των καθηγητών»*. Το έγγραφο ζητά η διαδικασία να μη θίγει με κανένα τρόπο τους εκπ/κούς του δημοσίου ως προς τις διαδικασίες τοποθέτησης, σειράς διορισμού και εξέλιξης.

«Π.Δ.» 578. Κύριο άρθρο "Ποτέ πια φασισμός ποτέ πια πόλεμος": *«Στις 8 Μάη συμπληρώθηκαν 40 χρόνια από τη λήξη του Β' παγκοσμίου πολέμου και την ήττα του φασισμού- ναζισμού... οι δυνάμεις της εκμετάλλευσης και της πολεμοκαπηλίας δεν έπαψαν να ναρκοθετούν την πορεία για ένα νέο φιλειρηνικό κόσμο. Το ψυχροπολεμικό κλίμα εναλλάσσεται με την πρόκληση τοπικών πολέμων και την αναζωπύρωση των αντιθέσεων... Παράλληλα με τη στήριξή τους προς τους καταπιεζόμενους λαούς, οι φιλειρηνικές δυνάμεις αποδέχονται και επιδιώκουν την ταυτόχρονη διάλυση των δυο συνασπισμών και παλεύουν για το πάγωμα των εξοπλισμών... Οι εκπ/κοί μπροστάρηδες στον αγώνα για Ειρήνη και κοινωνική προκοπή βροντοφωνάζουμε: ΟΧΙ στους εξοπλισμούς. ΝΑΙ στην ταυτόχρονη διάλυση των δυο συνασπισμών. ΝΑΙ στην Ειρήνη και Φιλιά των λαών...»*.

«Π.Δ.» 578 Καλογερόπουλος Ν. "Σεμινάριο Σ.Σ.". [Το άρθρο αποτελεί παρουσίαση του σεμιναρίου ΥΠΕΠΘ- UNESCO (17-28/9/84)]: *«Σύμφωνα με τα νομοθετήματα που ισχύουν... την αρθρογραφία στα "Νέα" του Θ. Γέρου και την παρουσίαση που έκανε ο ίδιος στο σεμινάριο και με βάση την ανάλυση των καθηκόντων από τους ξένους επιμορφωτές [Chiappano και Vandevelde]η φυσιογνωμία του [Σ.Σ] καθορίζεται σχηματικά σε 4 ομάδες καθηκόντων ως εξής: (1) του διαχειριστή- συντονιστή (2) του ειδικού προγραμμάτων (3) του επιμορφωτή και (4) του αξιολογητή».*

26-30/5 Στο συνέδριο της FISE στην Συρία εκλέγεται μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ στην Διοικούσα Επιτροπή της Οργάνωσης.

ΟΙΕΛΕ: 2/5 Τελευταία μέρα συνεδρίασης της Βουλής. Ο βουλευτής του ΚΚΕ Κ. Κάππος ζητά να προταχθεί το σ.ν. για τη μονιμοποίηση. Ο Υφ/γός Π. Μώραλης και οι εισηγητές της πλειοψηφίας Παπαδόπουλος και Τζουμάκας όμως απουσιάζουν από τη Βουλή. Ο Πρόεδρος της ΟΙΕΛΕ προσπαθεί τηλεφωνικά να βρει και να πείσει τον Υφ/γό Παιδείας να έρθει ώστε να ψηφιστεί το νομοσχέδιο. Στη 01.45 η Βουλή κλείνει χωρίς να ψηφίσει το σ.ν., αφού αρμόδιος εισηγητής δεν εμφανίστηκε. Με βάση καταγγελία του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης ιδιοκτήτες μεγάλων ιδ. σχολείων κυκλοφορούν στα κομματικά γραφεία.

«Ι.Ε.» 166. Κύριο άρθρο: "Η αλήθεια χωρίς φόβο αλλά με πάθος": *«Τέσσερα σχεδόν χρόνια μετά τη θριαμβευτική νίκη του ΠΑΣΟΚ και την ήττα της δεξιάς το οικοδόμημα της Ιδ. Εκπ/σης καλά κρατεί. Η εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας παραμένει στην διακριτική ευχέρεια της εργοδοσίας. Οι ιδιοκτήτες συνεχίζουν να γράφουν "στα παλαιά τους τα υποδήματα" τους νόμους και τις αποφάσεις του ΥΠΕΠΘ και η ηγεσία του Υπουργείου κρατάει αιδήμονα σιωπή!! ...Σημαίνει άραγε αυτό ότι πήγαν στράφι οι αγώνες μας και οι αγωνίες μας; Πήγαν χαμένες 42 μέρες σκληρών απεργιακών κινητοποιήσεων τα τελευταία 3 1/2 χρόνια Αναμφίβολα όχι!!!....Οι Ι.Ε. μπορεί να μην είδαν τα οράματά τους να γίνονται πραγματικότητα... όμως είναι αναμφισβήτητο πως κέρδισαν σε νου και γνώση, πως έγιναν σοφότεροι... Το μάθημα που πήρε ο Κλάδος μας την Πέμπτη 2 Μάη, να είναι βέβαιο το ΥΠΕΠΘ ότι δεν πρόκειται να το ξεχάσει. Εξ άλλου ο Σεπτέμβρης δεν είναι δα και τόσο μακριά: Θα τα ξαναπούμε!".*

Ιούνιος

2/6 Εκλογές: ΠΑΣΟΚ 45,82% (161), ΝΔ 40,85% (126), ΚΚΕ 9,89%, (12), ΚΚΕεσ 2,29% (1).

3/6 Αμέσως μετά τις εκλογές ο Εισαγγελέας Χανίων καλεί 100 δ.υ.(κύρια δασκάλους) σε προανάκριση, γιατί είχαν εκδηλώσει ενυπόγραφα την υποστήριξή τους στο ΠΑΣΟΚ.

31/5-6/6 Η εφημερίδα *«Εξόρμηση»* Δημοσιεύονται 40000 ονόματα επωνύμων, που συμπαραστέκονται στην "Αλλαγή".

17/6 Ευρωεκλογές: ΠΑΣΟΚ 41,58% (10), ΝΔ 38,05% (9), ΚΚΕ 11,64% (3), ΚΚΕεσ 3,42% (1), ΕΠΕΝ 2,29% (1).

ΔΟΕ: 6/6 Διαμαρτύρεται για τη δίωξη δασκάλων από τον Εισαγγελέα Χανίων: *«Δεν είμαστε πολίτες Β' κατηγορίας. Να σταματήσει κάθε ενέργεια που αποσκοπεί στη φίμωση των Δ. Υ.».*

12/6 Τηλεγράφημα διαμαρτυρίας για το ίδιο θέμα προς το Υπ. Δικαιοσύνης και τον Εισαγγελέα Αρείου Πάγου.

«Δ.Β.» 967 Σειρά άρθρων-αφιέρωμα: "Το ολοήμερο σχολείο και το αίτημα για ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση".

«Δ.Β.» 967. Με τον υπέρτιτλο "Ίσες ευκαιρίες στην εκπ/ση», δημοσιεύει άρθρο του Σ. Κορομηλά, "Δραστηριότητες Σ.Σ.της Δ.Ε": *«Μια αξιόλογη δραστηριότητα των Σ.Σ*

που αναπτύχθηκε στη διάρκεια του σχ. έτους 1984-85 είναι η δοκιμαστική εφαρμογή Προγραμμάτων φροντιστηριακής διδασκαλίας (ΠΦΔ) σε πενήντα δημοτικά σχολεία της χώρας (...)Η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί αρχή για μια συστηματική παροχή αποζημιωτικής κοινωνικής και εκπ/κής μέριμνας στα παιδιά, που μειονεκτούν κοινωνικά. Σκοπεύει να αποδυναμώσει την παραπαιδεία, να προλάβει την αύξηση του λειτουργικού αναλφαβητισμού, να ενισχύσει την κοινωνική και δημοκρατική πολιτική της πολιτείας.».

21-26/6 54η Γενική Συνέλευση της Ομοσπονδίας. Από την έκθεση πεπραγμένων: *«Εκπαιδευτικά- Παιδαγωγικά Τμήματα... Ζήτημα τεράστιας σημασίας σχετικά με τα Π.Τ. ανέκυψε τελευταία, όταν ο πρώην Υφ. Παιδείας Στ. Παπαθεμελής λίγο πριν από την παραίτησή του δέχτηκε τη μείωση των προσόντων των μελών του ΔΕΠ που καλύπτουν τις περιοχές των ειδικών γνωστικών αντικειμένων, παραβιάζοντας έτσι προηγούμενη ρύθμιση».*

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 579 Ν.Καλογερόπουλος "Σεμινάριο Σ.Σ." [β' μέρος]: *«Σήμερα διακρίνουμε αξιολόγηση παιδευτική- αξιολόγηση αποδεικτική, αξιολόγηση κανονιστική... Η παιδευτική αξιολόγηση είναι εξατομικευμένη και πληροφορεί το μαθητή μόνο για την ατομική του εξέλιξη... δεν επιτρέπει ούτε να συγκρίνουμε του μαθητές μεταξύ τους ούτε καν να πούμε ότι επιτεύχθηκαν ή όχι οι στόχοι της μάθησης... [Η αποδειχτική αξιολόγηση] Είναι το μέσον με το οποίο το σχολείο ή κάθε άλλο παιδευτικό ίδρυμα εγγυάται, βεβαιώνει ότι ο κομιστής του διπλώματος έχει πραγματικά επιτύχει τους στόχους που τέθηκαν στην εκπ/ση για την οποία κάθε φορά γίνεται λόγος...[Η κανονιστική αξιολόγηση] συνίσταται στο να τοποθετούμε μια επίδοση όχι σε σχέση με τις άλλες επιδόσεις του ίδιου μαθητή ή με τις απαιτήσεις του προγράμματος, αλλά σε σύγκριση με την κατανομή των επιδόσεων των άλλων μαθητών... [και]ανταποκρίνεται στους διαγωνισμούς... Όμως αυτή δεν είναι [κατάλληλη για την] περίπτωση της στοιχειώδους σχολικής εκπαιδεύσεως.».*

26-29/6 2ο Συνέδριο τη Ομοσπονδίας. Από τα πορίσματα: *«ο κλάδος θέτει το ακόλουθο διεκδικητικό πλαίσιο [εκπαιδευτικών] στόχων για τη διετία '85-'87: α) Ολοκλήρωση όλων των νόμων που αφορούν τα εκπ/κά ζητήματα, σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου. β) Συμπλήρωσή τους με τα απαραίτητα Π.Δ. και τις υπουργικές διατάξεις. γ) Επίλυση όποιων άλλων ζητημάτων παρουσιάζεται με τη συμμετοχή των συνδικαλιστικών οργάνων.».*

28/6 Δίκη του ΔΣ της ΕΛΜΕ Λάρισας ύστερα από μήνυση βουλευτών της ΝΔ (Ν. Κατσαρού και Α. Ευστρατιάδη).

ΟΙΕΛΕ: Πεθαίνει ο Γεράσιμος Βανδώρος. Διετέλεσε πρόεδρος του ΣΙΕΛ- Αθήνας (1976-77)και υπήρξε διακεκριμένος φιλόλογος.

Ιούλιος

3/7 Κατατίθεται στη Βουλή το σ.ν. για τη "Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπ/σης"

25/7 Συνέδριο ΚΕΜΕ για τη γλωσσική διδασκαλία.

ΔΟΕ: Έγγραφο ΔΣ προς Υπ. Παιδείας [«Δ.Β.» 969]με θέμα τη σύνθεση του ΔΕΠ των Π.Τ.: *«Με τη νέα προκήρυξη μειώνονται οι προϋποθέσεις συμμετοχής των υποψηφίων για κατάληψη θέσης ειδικότητας... Η εξέλιξη αυτή δεν έρχεται μόνο σε απόλυτη αντίθεση με όσα συμφωνήθηκαν μεταξύ μας το Γενάρη του 1984 αλλά θα έχει, αν δεν ανακληθεί άμεσα, αρνητικές συνέπειες στην πορεία των Π.Τ....*

Τέλος για τα ζητήματα των Π.Τ. κρίνουμε και αναγκαίο και σκόπιμο να υπάρξει κοινή σύσκεψη εκπροσώπων σας, εκπροσώπων όλων των Π.Τ. και της ΔΟΕ.».

ΟΛΜΕ: 15/7 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ και ανακοίνωση διαμαρτυρίας, γιατί το σ.ν. για τη δημοσιοποίηση των Ιδ. Εκπαιδευτικών που κατατέθηκε, εκ νέου, στη Βουλή δεν περιλαμβάνει της θέσεις της Ομοσπονδίας.

16/7 Ανακοίνωση διαμαρτυρίας για την κατάθεση του σ.ν. "για τη Δομή και λειτουργία..." στο θερινό τμήμα της Βουλής: *«Παρά τη γνωστή διακήρυξη του Πρωθυπουργού, το Υπ. Παιδείας δεν είχε καμία συνεργασία με την Ομοσπονδία μας πριν από την κατάθεση για συζήτηση στο τελικό κείμενο του νομοσχεδίου. Η Ομοσπονδία μας διαμαρτύρεται έντονα γι' αυτό τον παραγκωνισμό των συνδικάτων και καλεί το Υπ. Παιδείας να αλλάξει τακτική».*

18/7 Με έγγραφό προς το ΥΠΕΠΘ απορρίπτει το νέο Π.Δ. για την αξιολόγηση και ζητά *«σύσταση επιτροπής ΥΠΕΠΘ-Οργανώσεων Εκπ/κών για τη μελέτη του θέματος».*

22-27/7 Αγγλία. Συμμετοχή εκπροσώπου ΔΣ στο συνέδριο της FIPESO με θέμα: "Για την εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας στη Δευτεροβάθμια εκπ/ση".

ΟΙΕΛΕ: 5/7 Επανακατατίθεται στη Βουλή το σ.ν. για τη μονιμοποίηση.

26/7 Με έγγραφό της κάνει γνωστές στο ΥΠΕΠΘ τις θέσεις της για το σ.ν. "Δομή και λειτουργία της Γ.Ε.". Το ΥΠΕΠΘ μέχρι τότε δεν είχε ζητήσει τις απόψεις της Ομοσπονδίας. Αυτές κινούνται στην παρακάτω λογική: *«Η ΟΙΕΛΕ δεν συμφωνεί με το νομοσχέδιο αυτό, γιατί αποτελεί μια αποσπασματική προσπάθεια εκσυγχρονισμού στα πλαίσια υπάρχοντος συστήματος... απλά τροποποιεί τα σημεία εκείνα της λεγόμενης "μεταρρύθμισης" του 1976, που αποδείχτηκαν ανεφάρμοστα ή αδύναμα, συμπληρώνει κενά και προχωρεί σε διοικητικές ρυθμίσεις. Η ΟΙΕΛΕ ζητά να αποσυρθεί το νομοσχέδιο από τη Βουλή και να ανοιχτεί διάλογος μεταξύ των ενδιαφερομένων φορέων...»* [Από συνέντευξη τύπου 30/8/85].

ΥΠΕΠΘ: 8/7 Γ2/241 "Ανάπτυξη του Τομέα Ειδικής Αγωγής": *«Υπενθυμίζουμε... ότι στόχος της εκπ/κής μας πολιτικής στον τομέα... είναι ο περιορισμός των ανεξάρτητων ειδικών σχολείων στα απολύτως αναγκαία και η προσφορά περισσότερης ειδικής αγωγής στα παιδιά που έχουν ειδικές εκπ/κές ανάγκες μέσα στα κανονικά σχολεία είτε με τη δημιουργία ειδικών τάξεων είτε με την προγραμματισμένη και εξατομικευμένη- όσο χρειάζεται- αντιμετώπιση και υποβοήθηση των παιδιών μέσα στην κανονική τάξη.».*

Αύγουστος

2/8 Εφ. *«Εξόρμηση», «Ήδη η παράταξη του ΚΚΕ συγκροτεί δυο άτυπα μέτωπα, ένα με το ΑΕΜ και ένα με τους δεξιούς εργατοπατέρες. Τα πραγματικά προβλήματα των εργαζομένων έχουν τεθεί από την ΕΣΑΚ-Σ σε δεύτερη μοίρα.».*

27, 28, 30/8 Η Βουλή συζητά πάνω στο σ.ν. για τη "Δομή και λειτουργία.." Από τα πρακτικά της Βουλής (27/8/85) Απ. Κακλαμάνης: *«...παρακαλώ τη Βουλή να αποφασίσει να συζητηθεί, σύμφωνα με τη παράγραφο 5 του άρθρου 76 του Συντάγματος και τη διαδικασία που διαγράφει ο Κανονισμός στο άρθρο 81... [διαδικασία του επείγοντος]».*

27/8 Το ΚΚΕ αποχωρεί από τη Βουλή σε ένδειξη διαμαρτυρίας.

ΔΟΕ: 12/8 Με ενημερωτικό του το ΔΣ κάνει γνωστό στους συλλόγους μέλη ότι α) απορρίπτει το νέο Π.Δ. για την αξιολόγηση β)το ΥΠΕΠΘ εμμένει στην προκήρυξη

των 3 θέσεων ΔΕΠ ειδικοτήτων χωρίς master στις επιστήμες της αγωγής και γ) γνωστοποίησε με υπόμνημα στο ΥΠΕΠΘ ότι και μετά το σύνολο των τροπολογιών που κατέθεσε ο Υπ. Παιδείας στην κοινοβουλευτική επιτροπή *«το Ν/Σ [αντι309]δεν γίνεται αποδεκτό από τον κλάδο και ζητάμε από την κυβέρνηση: Ι. Να σταματήσει τη συζήτηση του στην κοινοβουλευτική επιτροπή. ΙΙ Να παραπέμψει τη συζήτησή του στην ολομέλεια της Βουλής, όπως αποφάσισε η 54η ΓΣ ΙΙΙ. Ν' ανοίξει πραγματικό και ουσιαστικό διάλογο μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων.»*.

29/8 Ολομέλεια Προέδρων ΔΣ Συλλόγων της Ομοσπονδίας (άτυπο όργανο) εξουσιοδοτεί το ΔΣ της ΔΟΕ να προχωρήσει σε κινητοποιήσεις αν δεν γίνουν δεχτές οι θέσεις της Ομοσπονδίας για το συζητούμενο σ.ν. Από το ψήφισμα της ολομέλειας: *«Οι πρόεδροι επιβεβαίωσαν τη θέση του κλάδου που χαρακτήρισε το Ν/Σ πρωτοποριακό... πλην όμως υπογραμμίζουν ότι η μη αποδοχή των αιτημάτων του κλάδου... αναιρεί κατά σημαντικό βαθμό τη δυνατότητα του Ν/Σ ν' αποδώσει όλα όσα προσδοκούν οι Δάσκαλοι και ο Λαός. Ειδικότερα και ενδεικτικά: α. Απελευθέρωση της εκπ/σης και του Εκπαιδευτικού 1.Οι διατάξεις... για την αξιολόγηση πρέπει να φύγουν... 2. Ο σύλλογος διδασκόντων δεν αναγορεύεται... κυρίαρχο όργανο διοίκησης... 3.Δεν υιοθετούνται απ' την ηγεσία του Υπουργείου και δεν μπαίνουν στο Νομοσχέδιο οι θέσεις του κλάδου για την αξιολόγηση του εκπ/κού έργου... β. Ίσες ευκαιρίες- ίση μεταχείριση... 1. Η μη υιοθέτηση από το Ν/Σ των αιτημάτων του κλάδου για εσωσχολική βοήθεια, αναπλήρωση δασκάλων που παίρνουν άδεια... ευνοϊκότερη μεταχείριση σχολείων υποβαθμισμένων περιοχών... δεν δημιουργεί προϋποθέσεις άμβλυνσης των ανισοτήτων στην εκπ/ση...γ. Συμμετοχή των συνδικάτων των εκπ/κών στα κέντρα λήψης αποφάσεων... να θεσπιστεί με το Ν/Σ η συμμετοχή των συνδικάτων... στο Συμβούλιο επιλογής, κρίσης και επανάκρισης Σ.Σ.»*.

30/8 Άκαρπη συνάντηση ΔΣ με ηγεσία ΥΠΕΠΘ και απόφαση για απεργία (13/9/85).

ΟΛΜΕ: 6/8 Έκτακτη συνεδρίαση του ΔΣ ασχολείται με το περιεχόμενο των τροπολογιών και κρίνει πως αυτές *«παρά τα κάποια θετικά στοιχεία που περιλαμβάνουν, δεν επιφέρουν βελτιώσεις στο σ.ν... και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν τηρούνται ακόμα και συμφωνίες που επήλθαν ανάμεσα στο ΥΠΕΠΘ και την Ομοσπονδία»*. Τέλος ζητά την απόσυρση του σ.ν. από το θερινό τμήμα και τη ψήφισή του από την ολομέλεια της Βουλής.

26/8 Το ΔΣ αποφασίζει σύγκληση έκτακτης ΓΣ προέδρων ΕΛΜΕ στην οποία και θα προτείνει 24ωρη απεργία ως ένδειξη διαμαρτυρίας στις 4/9/85.

27/8 Συνέντευξη τύπου.

28/8 Η Έκτακτη ΓΣ εγκρίνει την πρόταση του ΔΣ για 24ωρη απεργία. Από την απόφαση της ΓΣ: *«Το υπό ψήφιση νομοσχέδιο είναι γεγονός ότι υλοποιεί θέσεις του κλάδου μας και περιέχει θετικές ρυθμίσεις όπως θέσεις που αναφέρονται στους σκοπούς της εκπ/σης, η Ενιαιοποίηση της Γενικής και Τεχνοεπαγγελματικής εκπ/σης, η επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των καθηγητών, η καθιέρωση του Ε.Π.Λ., ο θεσμός των δ)ντών με θητεία, τα όργανα λαϊκής συμμετοχής κ.λ.π. Ωστόσο μια σειρά από αιτήματα της Ομοσπονδίας που αφορούν θεσμικά, εργασιακά και λειτουργικά θέματα του σχεδίου δεν έχουν συμπεριληφθεί...όπως:- Η καθιέρωση προοπτικά του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου σαν μοναδικού σχολείου της Δευτεροβάθμιας εκπ/σης στο βαθμό που πετύχει η πειραματική του εφαρμογή. - Η προαιρετική διδασκαλία από καθηγητές σε σχολεία της Δημοτικής εκπ/σης. - Η διαδικασία επιλογής διευθυντών και η χορήγηση επιδομάτων. - Η κατάργηση των υποχρεωτικών υπερωριών...[ακολουθούν άλλα 14 αιτήματα και τελευταίο] - Απάλειψη, ως προσβλητικής για τους εκπ/κούς, της ρύθμισης για την ποινικοποίηση των "ιδιαίτερων μαθημάτων" και γενικότερα της παραπαιδείας.»*.

ΟΙΕΛΕ: 20/8 Η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ αποσύρει από το σ.ν. για τη "δομή και λειτουργία.." την παράγραφο 5 του άρθρου 62 που προέβλεπε *«οι διατάξεις αυτού του νόμου εφαρμόζονται ανάλογα και στις ιδ. σχολικές μονάδες Α/βάθμιας και Β/βάθμιας εκπ/σης και στο προσωπικό τους»*. ["Ι.Ε." 167]

30/8 Συνέντευξη τύπου της Ομοσπονδίας: Στη συνέντευξη καταγγέλθηκε α) ο ισχυρισμός της κυβέρνησης πως το σ.ν. καθυστέρησε γιατί συζητιόταν με τους εκπ/κούς φορείς, β) η αφαίρεση κεκτημένων δικαιωμάτων των Ι.Ε. με το παρών σ.ν., γ)προχειρότητα με την οποία αντιμετωπίζει το ΥΠΕΠΘ θέματα εργασιακών σχέσεων των εργαζομένων: διορισμοί Ι.Ε. στο δημόσιο, δικαίωμα διορισμού ιδιοκτητών ιδ. σχολείων, δ) ότι δεν υπήρξε συζήτηση μεταξύ ΟΙΕΛΕ και ΥΠΕΠΘ για το συγκεκριμένο σ.ν., ε) ότι η κυβέρνηση απέσυρε την παράγραφο 5 του άρθρου 62. [οι ρυθμίσεις να ισχύουν και για την Ιδ. Εκπ/ση] Τέλος ζητήθηκε ο Υφ. Παιδείας Π. Μώραλης να κάνει δήλωση, που να γραφεί στα πρακτικά τη Βουλής, παρόμοια με αυτή που έκανε το 1977 κατά τη διαδικασία ψήφισης του 682/77 ο Β. Κοντογιαννόπουλος, με την οποία θα επαναπιστοποιείται τη διαδικασία πρόσληψης των Ι.Ε. κατά περίπτωση.

Σεπτέμβριος

2,3/9 Συζήτηση και ψήφιση του νόμου 1566/85 για τη "Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπ/σης και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 167/Α'/30-9-85).

5-11/9 Χάλκη. Διεθνής εβδομάδα Ειρήνης και Φιλίας των Νέων του κόσμου. Οργανωτής Υφ/γείο Ν. Γενιάς και Αθλητισμού με τη συνεργασία του ΟΗΕ- ΟΟΣΑ και UNESCO. Συμμετέχουν αντιπρόσωποι των ΔΣ ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

13/9 Εφ. *«Εξόρμηση»*: *«Πριν προλάβουν να συνηθίσουν την ιδέα της έναρξης της μαθητικής ζωής οι μαθητές του Δημοτικού και ιδιαίτερα τα 160.000 "πρωτάκια", οι δάσκαλοι κατεβαίνουν σε 24ωρη απεργία, σήμερα Παρασκευή 13 Σεπτεμβρίου, μόλις δυο μέρες μετά την έναρξη των μαθημάτων.»*.

ΔΟΕ: 11/9 Ανακοίνωση της ΠΑΣΚ Δ/Ν σε τηλεόραση και ραδιόφωνο: *«Η ΠΑΣΚ Δ/Ν δεν καλύπτει τις ενέργειες του Προέδρου της ΔΟΕ που προσπαθεί να παραπλανήσει την παράταξη, τον κλάδο ολόκληρο, τους γονείς και την κοινή γνώμη, με απόκρυψη, παραποίηση και διαστρέβλωση των πραγματικών γεγονότων που έχουν σχέση με τα θέματα του κλάδου, γενικά, αλλά κύρια με το Ν/Σ... [ο Πρόεδρος της ΔΟΕ] επιδεικτικά και προκλητικά αγνόησε την παράταξη που τον ανέδειξε στο κορυφαίο αξίωμα της Διοίκησης της ΔΟΕ και αρνήθηκε οποιαδήποτε επαφή και συζήτηση μαζί της, ενώ συμπορεύεται με την Ενότητα (ΚΚΕ) αλλά και τη ΔΗΚΙΔΝΕ (Ν.Δ). Η ΠΑΣΚ Δ/Ν διαχωρίζει πλέον τη θέση της και την ευθύνη της απ' αυτόν. Συνεπώς δεν παίρνει μέρος στην απεργία της 13ης Σεπτέμβρη... Για την Κ.Σ.Ε της ΠΑΣΚ Δ/Ν Ο Γραμματέας Δ. Ιατρίδης»*.

Το κείμενο αποτελεί εκδήλωση της κρίσης που υπέβοσκε καιρό στην ΠΑΣΚ δασκάλων και ταυτόχρονα απαρχή του ξεσπάσματός της.

13/9 24ωρη απεργία διαμαρτυρίας γιατί: α) θέσεις της Ομοσπονδίας δε συμπεριλήφθηκαν τελικά στο νόμο και β) η στάση της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ στο θέμα της επαναπροκήρυξης θέσεων του ΔΕΠ δημιουργεί ανησυχίες και ερωτηματικά για την τύχη των Π.Τ.

Μετά την απεργία το ΔΣ με απόφασή του ζητά την διαγραφή του Δ. Ιατρίδη από την ΕΕ της ΑΔΕΔΥ και παραπέμπει τον Γ. Γραμματέα της ΔΟΕ Θ. Μπάκα με το ερώτημα της διαγραφής στην πρώτη ΓΣ του Κλάδου [πηγή: Μ. Παπαχρίστος, "Μπροστά στις κορυφαίες εξελίξεις στη ΔΟΕ, Συνδικαλιστική Επιθεώρηση, τ 19-20, 1986 και απόφαση ΔΣ της ΔΟΕ 30/10/85].

«Δ.Β.» 969. Κύριο άρθρο, "Με αγώνες αρχίζει η νέα σχολική χρονιά": *«Ο κλάδος μας με τη δυναμική του παρουσία στον αγώνα και τη μαζική του συμμετοχή στην 24ωρη απεργία που κήρυξε η ΔΟΕ στις 13 Σεπτέμβρη απόδειξε για μια ακόμη φορά ότι οι δ/λοι και νηπ/γοί έχουν αναδειχθεί σε βασικούς πρωταγωνιστές των κοινωνικών εξελίξεων και είναι αποφασισμένοι να συνεχίζουν αδιάκοπα τους αγώνες τους για: -την καθιέρωση ενός σχολείου δημοκρατικού και ανοιχτού στην κοινωνία και τη ζωή. -ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση. -μια εκπαίδευση της κοινωνικής απελευθέρωσης».*

ΟΛΜΕ: 4/9 24ωρη απεργία διαμαρτυρίας γιατί θέσεις της Ομοσπονδίας δεν συμπεριλήφθηκαν στον νέο νόμο.

4/9 Διακήρυξη της ΟΛΜΕ προς γονείς- μαθητές- εκπ/κούς: *«46 χρόνια από την κήρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου... Η ΕΙΡΗΝΗ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ... Δώστε με τη ζωντάνια, τη φαντασία και τη δημιουργικότητά σας το ΔΙΚΟ ΣΑΣ ΠΑΡΩΝ στις εκδηλώσεις για την ΕΙΡΗΝΗ μέσα στα σχολεία, την πρώτη μέρα έναρξης των μαθημάτων...».* Ταυτόχρονα κηρύσσει στάση εργασίας μιας ώρας, την πρώτη μέρα των μαθητών, αφιερωμένη στην ειρήνη.

«Π.Δ.» Κύριο άρθρο, "Ενότητα κι αγώνας για τα αιτήματα του κλάδου": *«Η συνεργασία, βέβαια, με τους γονείς και τους μαθητές, αλλά και με όλους εκείνους που νοιάζονται για τα εκπ/κά μας πράγματα είναι όχι μόνο αναγκαία αλλά και επιβεβλημένη. Μόνο με την ανάπτυξη ενός ισχυρού και αποφασιστικού μετώπου παιδείας η διεκδίκηση θα γίνει πειστική και αποτελεσματική».*

13/9 Έκφραση συμπαράστασης στην απεργία της ΔΟΕ.

13/9 Κινητοποιήσεις της Ε' ΕΛΜΕ Θεσ/νίκης για την αντιμετώπιση προβλημάτων υλικοτεχνικής υποδομής με τη συμπαράσταση της ΟΛΜΕ.

27/9 Καταδικάζεται η επιστράτευση των εργαζομένων στην Πολιτική Αεροπορία.

30/9 Με έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ καταγγέλλονται ως παράνομες αποσπάσεις δ)ντών από το ΑΚΥΣΜΕ.

ΟΙΕΛΕ: 3-4/9 48ωρη απεργία για να αποτρέψει *«την ψήφιση διατάξεων που θα ήταν δυσμενέστατες για τους Ι.Ε. και που βρισκόταν αρκετά πίσω από τις μέχρι τώρα κατακτήσεις».* Η απεργία, που αποτέλεσε κορύφωση πολύμορφων πιέσεων, κατά την ΟΙΕΛΕ, πέτυχε εν μέρει το στόχο της.

«Ι.Ε.» 167. Κύριο άρθρο "Νέα χρονιά- νέοι αγώνες": *«[Το νομοσχέδιο]Δεν κάνει καμιά αναφορά στην κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και τη παραπαιδείας και δεν προβλέπει το ενιαίο εννιάχρονο υποχρεωτικό σχολείο... Με το νομοσχέδιο αυτό η ηγεσία του Υπ. Παιδείας επιχείρησε, με αιφνιδιαστικό τρόπο και χωρίς να συζητήσει με την ΟΙΕΛΕ., ν' αφαιρέσει κεκτημένα δικαιώματα των Ι.Ε. και το σημαντικότερο, να θεσμοθετήσει την αυθαιρεσία των ιδιοκτητών».*

«Ι.Ε.» 167 Α. Ανδρέου, "Η "αξιολόγηση" των εκπ/κών: συμμόρφωση και ενσωμάτωση": *«Το νέο "σχέδιο" δεν διαφέρει ουσιαστικά από το προηγούμενο και ούτε βέβαια υιοθετεί κάποια από τις "βελτιωτικές" προτάσεις που κατατέθηκαν... Είναι φανερό πως πρέπει να απορριφθεί κάθε σχήμα που στοχεύει στη συναίνεση μιας πολιτικής που εκπορεύεται από το κέντρο (ΥΠΕΠΘ) και να διεκδικηθεί ένα σχήμα που θα συμβάλλει στη μετατροπή του σχολείου σε μηχανισμό κοινωνικής απελευθέρωσης.».*

ΥΠΕΠΘ: 4/8 Γ1/467 "Για τη Μελέτη περιβάλλοντος της Δ' τάξης": *«...από το διδακτικό έτος 1985-86 τα Φυσικά και η Γεωγραφία της Δ' τάξης συγχωνεύονται στη Μελέτη Περιβάλλοντος. Έτσι κλείνει ο κύκλος των ενοποιημένων προγραμμάτων και βιβλίων για τις πρώτες τάξεις του δημοτικού στον τομέα αυτό της μάθησης.».*

5/9 Γ1/476 "Αθλητισμός και παιδί στα δημοτικά σχολεία": *«Με αφορμή τα στοιχεία που τέθηκαν υπόγη μας από τους προϊσταμένους εκπ/κών περιφερειών... σας πληροφορούμε ότι από το σχολικό έτος 1985-86, η διδασκαλία του μαθήματος της γυμναστικής, μπορεί να ανατίθεται σε πτυχιούχους καθώς και σε φοιτητές του τέταρτου και τρίτου έτους των Τ.Ε.Φ.Α.Α... Η διδασκαλία θα γίνεται παρουσία του υπεύθυνου δάσκαλου της τάξης...».*

9/9 Γ2/2418 "Προϋποθέσεις συνεργασίας Υπ. Παιδείας- διάσων": *«5. Η έγκριση των κειμένων δε συνεπάγεται και έγκριση των παραστάσεων... 9. Οι επιτροπές ελέγχου θεάματος (Αθήνας, Πειραιά και επαρχιών)θα κρίνουν παραστάσεις των επαγγελματικών διάσων, ενώ για τους ερασιτεχνικούς ομίλους θ' αποφασίζει ο δ)ντής του σχολείου και το διδακτικό προσωπικό σε συνεργασία με τις μαθητικές κοινότητες. Επισημαίνεται ότι για τις παραστάσεις αυτές δε διατίθεται χρόνος διδασκαλίας, αλλά δίνονται σε ώρες εκτός μαθημάτων».*

16/9 Γ6/342 "Ειδικές τάξεις": *«Ευνόητο είναι ότι οι εκπ/κοί των ειδικών τάξεων και άλλων ειδικών εκπ/κών μονάδων, δεν θα ασχολούνται με άλλα καθήκοντα όπως εκκαθαριστή αποδοχών, αναπληρωτή δασκάλων που απουσιάζουν κλπ...».*

19/9 Π.Δ. 438 (ΦΕΚ 158/Α'/19-9-85) "Ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα Γυμνασίων".

24/9 ΙΕ/51 "Ίδρυση και λειτουργία Φροντιστηριακών τμημάτων (Φ.Τ.) και ταξεων υποδοχής (Τ.Υ)": *«Το Υπ. Παιδείας θεωρεί την παλιννόστηση θέμα άμεσης προτεραιότητας και γι' αυτό παρέχει στα παιδιά των παλιννοστούντων πρόσθετη βοήθεια με την θεσμοθέτηση και λειτουργία των Φ.Τ. και Τ.Υ...».*

24/9 Γ1/406 [Οδηγίες διδακτικές] *«Επειδή τα κριτήρια αξιολόγησης... απαιτούν, αν όχι τίποτε άλλο τουλάχιστον την απασχόληση κάθε παιδιού μόνο του, για αρκετό χρόνο με γράψιμο, είναι σκόπιμο... να γίνει σύσταση στους δασκάλους... να κάνουν τις απαραίτητες ρυθμίσεις στο πρόγραμμα της εβδομάδας, ώστε να μη συμπίπτουν την ίδια μέρα μαθήματα με κριτήρια αξιολόγησης.».*

Οκτώβριος

29/10 Συνάντηση μετά από πρόσκληση του Υπ. Παιδείας προς τις εκπ/κές Ομοσπονδίες. Κατά τη συνάντηση ο Υπουργός [«Δ.Β.» 970, 7:] *«...απεύθυνε έκκληση να μελετήσουν άλλους τρόπους προβολής των αιτημάτων τους και όχι να καταφεύγουν σε απεργίες. Γιατί αυτό στερεί από τους μαθητές πολύτιμο μάθημα».*

30/10 24ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ. Η απεργία γίνεται μετά την ανακοίνωση των νέων μέτρων οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης.

ΔΟΕ: 13/10 Ο Πρόεδρος της ΔΟΕ αντιπροσωπεύοντάς την παραβρίσκεται στα αποκαλυπτήρια της προτομής του δασκάλου Δ. Κοσμά, που εκτελέσθηκε στην Καισαριανή την Πρωτομαγιά του '44.

18/10 Συνεδρίαση του ΔΣ σχετικά με τα οικονομικά μέτρα αποφασίζει ότι [«Δ.Β.» 970]: *«1. Τα μέτρα είναι μονομερή σε βάρος των εργαζομένων και κύρια των χαμηλόμισθων... 2. Οι δ/λοι δεν αρνούνται να κάνουν θυσίες, αρκεί αυτές να πέφτουν αναλογικά σ' όλες τις κοινωνικές ομάδες... 3. Τα μέτρα δεν συγκροτούν ολοκληρωμένη οικονομική πρόταση για έξοδο από την κρίση υπέρ των εργαζομένων».* Το ΔΣ αποφασίζει ακόμη *«να καλέσει την ΑΔΕΔΥ να προχωρήσει σε... κινητοποιήσεις».*

24/10 Συνάντηση ΔΟΕ- πολιτικής ηγεσίας ΥΠΕΠΘ και συζήτηση αιτημάτων αγωνιστικού πλαισίου: α) για την αξιολόγηση το ΥΠΕΠΘ δηλώνει ότι, ακόμη κι αν καθυστερήσουν οι δέσεις των άλλων Ομοσπονδιών, θα προχωρήσει στη θεσμοθέτησή της και ότι μπορεί οι δέσεις της ΔΟΕ να είναι μελετημένες και πρωτοποριακές αλλά είναι ανεφάρμοστες, β) για την εσωσχολική βοήθεια: πως δεν υπάρχει μελέτη για το θέμα, γ) για το πρόβλημα της συμμετοχής της ΔΟΕ στο

συμβούλιο κρίσης Σ.Σ ότι το ζήτημα θα μείνει ως έχει, δ) για την προκήρυξη θέσεων ΔΕΠ: πως δεν εμφανίστηκαν υποψήφιοι ανάλογων προσόντων και αναγκάστηκε να τα αναπροσαρμόσει [το ΔΣ αναρωτιέται, γιατί δεν επανέρχεται στην αρχική θέση, που προέβλεπε το σύνολο των μελών ΔΕΠ να προέρχονται από τις επιστήμες της αγωγής και γιατί δεν ανοίγει το σύστημα των υποτροφιών για την παραγωγή αντίστοιχων προσοντούχων], ε) για το αίτημα της έκτακτης επιχορήγησης των Π.Τ., ώστε να αντιμετωπίσουν τα ιδιαίτερα προβλήματά τους, το ΥΠΕΠΘ, απαντά πως είναι εσωτερικό πρόβλημα των ΑΕΙ και στ) για το πρόβλημα της ακαδημαϊκής εξομοίωσης των πτυχίων, ότι θα δημιουργηθεί επιτροπή που θα μελετήσει το θέμα [«Δ.Β.» 970, 6-7].

30/10 Συμμετοχή στην 24ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ.

31/10 Το ΔΣ αποφασίζει πως πρέπει να υπάρξει αγωνιστική συνέχεια για το οικονομικά ζητήματα και κλιμάκιά του να πραγματοποιήσουν επιτόπιες έρευνες στις έδρες των Π.Τ. με σκοπό να διαπιστώσουν την πορεία τους.

ΟΛΜΕ: 5/10 Από την απόφαση της ΓΣ των Προέδρων ΕΛΜΕ [Οργανωτική Ι]: *«V. Πρόγραμμα δράσης: 1. Δεν παραμένουμε στα σχολεία πέρα από τις ώρες διδασκαλίας παρά μόνο με απόφαση του Συλλόγου και για συγκεκριμένο έργο, που έχει ανατεθεί από το Σύλλογο. 2. Δεν αναλαμβάνουμε υποχρεωτικές υπερωρίες παρά μόνο σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου... 3. Απέχουμε από εξωδιδακτικές εργασίες από 1/11/85, αν δεν έχουν προχωρήσει οι διαδικασίες για τηντοποθέτηση Γραμματέων στα σχολεία, όπως προβλέπεται από το νόμο».*

8/10 Δημοσιεύονται ψηφίσματα της ΓΣ των Προέδρων με θέμα τη συμπαράσταση στο δικαζόμενο Οτέλλο ντα Καρβάλιο και στους "Μαύρους Αγωνιστές της Ν. Αφρικής που μάχονται ενάντια στο Ρατσισμό".

9/10 Εκπρόσωπος του ΔΣ στη σύσκεψη Χριστιανικών εκκλησιών για την αντιμετώπιση της πείνας.

11/10 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ εκφράζει την αντίθεσή του στηνπερικοπή των εκπ/κών δαπανών. Αφορμή έγγραφο του Υπ. Οικονομικών που ζητά την περικοπή κατά 25% των δαπανών όλων των Υπουργείων.

18/10 Χαρακτηρίζει τα νέα οικονομικά μέτρα *«αντιλαϊκού χαρακτήρα»*.

21/10 Τρίωρη στάση εργασίας.

20-23/10 Ιταλία. Συνέδριο του Ευρωπαϊκού τμήματος της WCOTP.

26/10 Έκτακτη ΓΣ προέδρων ΕΛΜΕ αποφασίζει τηνκάθοδο σε δυο 48ωρες απεργίες (31/10 και 1/11 και 6-7/11).

31/10 και 1/11 Πρώτη 48ωρη απεργία.

ΟΙΕΛΕ: 2/10 24ωρη απεργία με αίτημα τηνψήφιση του σ.ν. για τη μονιμοποίηση από το θερινό τμήμα της Βουλής.

30-31/10 48ωρη απεργία μαζί με την ΑΔΕΔΥ και άλλες εκπ/κές Ομοσπονδίες για την οικονομική πολιτική.

ΥΠΕΠΘ: 17/10 Δ4/621 "Συγκρότηση σχολικών επιτροπών στα σχολεία"[σύμφωνα με 1566/85]: *«σε κάθε δημόσιο σχολείο συγκροτείται σχολική επιτροπή που αποτελείται από τα εξής μέλη: 1. Εκπρόσωπο του Δήμου ή της κοινότητας 2... εκπρόσωπο του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων..[απαιτείται ο εκπρόσωπος να είναι εκλεγμένος Δ4/778/19-12-85]3. Τους δ)ντές των σχολείων. 4. Από έναν εκπρόσωπο των μαθητικών κοινοτήτων για τα σχολεία της δευτεροβάθμιας. Έργο της: Η διαχείριση των πιστώσεων που διατίθενται για τις λειτουργικές δαπάνες, η φροντίδα για την εξεύρεση άλλων πόρων, η ανάθεση λειτουργίας των κυλικείων... καθώς και η αντιμετώπιση κάθε λειτουργικού προβλήματος του».*

Νοέμβριος

Σειρά απεργιακών κινητοποιήσεων με στόχο την ανατροπή της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης.

15/11 Εφ. *«Εξόρμηση»* Από δήλωση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ Α. Παπαναδρέου: *«Απεργίες άρνησης με μοναδική επιδίωξη τη φθορά του ΠΑΣΟΚ είναι οι απεργίες που προωθούνται από ετερόκλητες συμμαχίες και κομματικούς μηχανισμούς.».*

28/11 24ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ με τη συμμετοχή των Εκπ/κών Ομοσπονδιών.

ΔΟΕ: 14/11 Συνεδρίαση ΔΣ και απόφαση για συμμετοχή στη νέα απεργιακή κινητοποίησή της ΑΔΕΔΥ. Από το κείμενο της απόφασης [κ. άρθρο «Δ.Β.» 971]: *«Όλοι οι δάσκαλοι όπως και όλοι οι Δ.Υ., κάτω απ' την ηγεσία της ΑΔΕΔΥ, θα δώσουμε το αγωνιστικό "ΠΑΡΩΝ" απαιτώντας από την Κυβέρνηση να υιοθετήσει τα αιτήματά μας. Συνάδελφοι, Συναδέλφισσες! Η κοινωνική Δικαιοσύνη και η κατοχύρωση των κατακτήσεων μας δεν εξασφαλίζονται με ευχολόγια. Όταν οι θεμελιώδεις κατακτήσεις των εργαζομένων απειλούνται, ο διάλογος αποκλείεται, ο δρόμος του αγώνα είναι μονόδρομος... Η αγωνιστική παρέμβαση των εργαζομένων αυτή τη στιγμή δεν βάζει σε αμφισβήτηση τη βούληση του Ελληνικού Λαού όπως αυτή εκφράστηκε στις 2 Ιούνη 1985 και την κυβέρνηση που προήλθε απ' αυτή. Απεναντίας μάλιστα! Απαιτούμε τα μέτρα, που είναι αναγκαία, να παρθούν με βάση την οικονομική δυνατότητα όλων των Ελλήνων πολιτών κι όχι να πέφτουν στις πλάτες των εργαζομένων και κύρια των χαμηλόμισθων.».*

ΟΛΜΕ: 3-7/11 48ωρη απεργία.

13/11 Με έγγραφό του το ΔΣ γνωστοποιεί στο ΥΠΕΠΘ απόφασή του σχετικά με την *«αποχή των καθηγητών από τις εξωδιδακτικές εργασίες που σχετίζονται με τα καθήκοντα των γραμματέων των σχολείων, μέχρις ότου προχωρήσουν οι διαδικασίες για τοποθετήσεις γραμματέων σύμφωνα με τις διατάξεις του 1566/85».* Η αποχή θα αρχίσει στις 18-11.

15/11 Με τέλεξ το ΥΠΕΠΘ ζητά τη πειθαρχική δίωξη όσων καθηγητών αρνούνται να εκτελέσουν υποχρεώσεις τους.

28/11 Έγγραφο του ΔΣ προς το ΥΠΕΠΘ: *«Εκτιμούμε ότι η ενέργεια αυτή του Υπουργείου είναι αυταρχική και εκφοβιστική. Είναι παρέμβαση που στοχεύει στο να μην ακολουθήσουν οι καθηγητές τις αποφάσεις των συνδικαλιστικών οργάνων τους... Ζητούμε να αποσυρθεί το σχετικό ΤΕΛΕΞ και να γίνουν όλες οι απαραίτητες ενέργειες για την υλοποίηση των αιτημάτων του κλάδου μας...».*

«Π.Δ.» 582 "Γράμμα αντιστασιακών εκπαιδευτικών προς τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς": *«Μαζί με τη μάχη για τη μόρφωση, για την κατάκτηση των επιτευγμάτων του ανθρώπινου πολιτισμού, δώστε τη μάχη για τη Ζωή, την Ειρήνη, τον Αφοπλισμό. Ας ανακηρύξουμε συμβολικά τα σχολεία της Αθήνας, της Ελλάδας σε αποπυρηνικοποιημένες ζώνες... Οι σημερινές ανάγκες απαιτούν να ξεπεραστεί η κρίση στην παιδεία... ΠΑΙΔΕΙΑ σύγχρονη και δημοκρατική.. σχολείο που θα προσφέρει ουσιαστική μόρφωση, που θα ανοίγει το δρόμο χτυπώντας τους ταξικούς φραγμούς και τις διακρίσεις, στη δουλειά και στην ανώτερη εκπ/ση, που θα ανοίγει το δρόμο για τη ζωή.».*

ΥΠΕΠΘ: 12/11 Γ2/3194 "Οδηγίες διδασκαλίας για το μάθημα της οικιακής οικονομίας στη Γ' Γυμνασίου": *«1. Κάθε μια από τις μεγάλες ενότητες έχει τη δική της αυτοτέλεια και τον ειδικό σκοπό της. Η σειρά των ενοτήτων που υπάρχει στο*

βιβλίο δεν είναι ιστορική ή εξελικτική κι γι αυτό μπορεί να αλλάξει κατά την κρίση του καθηγητή. Δεν μπορεί όμως να αλλάξει η σειρά των διδακτικών ενοτήτων μέσα σε κάθε μεγάλη ενότητα. 2. Εποπτικά μέσα που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο καθηγητής για να διευκολυνθεί στη διδασκαλία είναι: α) Φωτογραφίες, εικόνες, πίνακες. β) Overhead projector... γ) slide- projector... δ) κασέτες με ειδικά θέματα.... 3. Βιβλιογραφία: Καλό θα είναι ο καθηγητής να μη βασίζεται και περιορίζεται μόνο στα όσα γράφει το διδακτικό βιβλίο... Επιβάλλεται να συμβουλεύεται και άλλα βιβλία... 4. Το περιεχόμενο του βιβλίου δεν πρέπει να αποστηθίζεται από τους μαθητές, αλλά να γίνεται κτήμα τους για να μπορούν αν εφαρμόζουν όσα μαθαίνουν... 5. Η καθημερινή εξέταση να γίνεται κατά τρόπο ώστε να μην προκαλεί άγχος στους μαθητές.».

15/11 ΤΕΛΕΞ: *«Σε περίπτωση άρνησης εκπ/κών να εκτελέσουν τις υποχρεώσεις τους όπως ορίζονται στο άρθρο 14 παρ. 20 σε συνδυασμό με το άρθρο 13 παρ. 8 και το άρθρο 55 παρ. 1 του Ν. 1566/85 παρακαλούμε να ασκήσετε αμέσως πειθαρχική δίωξη σε βάρος παραβάτη εκπ/κού σύμφωνα με τα άρθρα 205 παρ. 1 και 206 παρ. 1 εδαφ. ΙΒ του Υ.Κ. Ακολουθεί ταχυδρομικώς η σχετική γνωμοδότηση του νομικού συμβούλου του Υπουργείου.».*

Δεκέμβριος

7-9/12 Το ΚΚΕ διοργανώνει συμπόσιο με θέμα "Σχολείο και ιδεολογία. Η πρώτη ημέρα αφιερώνεται στα γενικότερα ιδεολογικά προβλήματα του περιεχομένου της εκπαίδευσης και οι επόμενες δύο στο περιεχόμενο των μαθημάτων των Θετικών και Κοινωνικών Επιστημών. Από το άνοιγμα του συμποσίου: *«Σκοποί του Συμποσίου μας είναι: - Να τονιστεί η σημασία της μόρφωσης για την εργατική τάξη, το λαό μας και ειδικά για τη νεολαία. - Να αναλυθούν και να συζητηθούν οι ιδεολογικοπολιτικές απόγειες, η κοσμοθεωρία και το επιστημονικό επίπεδο του περιεχομένου της εκπαίδευσης».* Πέρα από την κατάθεση της γενικότερης θεώρηση του ΚΚΕ για την εκπαίδευση, η πλειοψηφία των ανακοινώσεων αφορούν τα μαθήματα και τα βιβλία της δευτεροβάθμια εκπαίδευσης και μάλιστα της Λυκειακής.

19/12 Συγκέντρωση και πορεία διαμαρτυρίας προς τη Βουλή από την ΟΛΜΕ-ΟΙΕΛΕ και ΠΟΣΥΠ για τα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης και την έκφρασή τους στον νέο προϋπολογισμό.

ΔΟΕ: 19/12 Το ΔΣ της ΔΟΕ αποφασίζει έκτατη ΓΣ αντιπροσώπων με θέμα: "Καθορισμός παραπέρα πορείας του κλάδου σε σχέση με το διεκδικητικό πλαίσιο της ΔΟΕ και της ΑΔΕΔΥ."

«Δ.Β.» 973 Στήλη Πολιτιστικά: "Το θεατρικό εργαστήρι της ΔΟΕ": *«Συνεχίζοντας και φέτος και αναπτύσσοντας τις δραστηριότητές του το θεατρικό εργαστήρι της ΔΟΕ ανεβάζει στις 27 Γενάρη δυο μονόπρακτα: Τη "Βέρα" του Δ. Κεχαΐδη και το "Αλογίσιο όνομα" του Α. Τσέχωφ σε μετάφραση και διασκευή του Μ. Ντάφλου. Η παράσταση θα δοθεί στο θέατρο του Μαρασλείου Διδασκαλείου».*

ΟΛΜΕ: 6/12 Η Κίνηση Εκπαιδευτικών *«Δ. Γληνός»* οργανώνει συζήτηση με θέμα την αξιολόγηση. Στη συζήτηση παίρνουν μέρος, ως εισηγητές, συνδικαλιστικά στελέχη και ο Παν. Παπακωνσταντίνου. Ενώ δεν καταλήγουν σε εξειδικευμένες θέσεις-πορίσματα, απορρίπτουν το σχέδιο Π.Δ. για την αξιολόγηση συνολικά.

13/12 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων. Από το κύριο άρθρο «Π.Δ.» 583: "Τα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης και ο προϋπολογισμός 1986": *«Η ΓΣ των προέδρων όλης της χώρας καταδικάζει αυτή την οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης, που χρησιμοποιεί και τον προϋπολογισμό σαν μέσο συμπληρωματικής εκμετάλλευσης προς όφελος*

των οικονομικά ισχυρών. Ωστόσο οι εργαζόμενοι που καλούνται να πληρώσουν είναι οι μόνοι που δεν ευθύνονται. Η ΓΣ εκτιμά ότι ο Γ.Π.Κ. είναι αντιλαϊκός, φορομπηχτικός και αντιαναπτυξιακός...».

ΟΙΕΛΕ: 20-22/12 18ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Το σώμα καταψήφισε τα πεπραγμένα- αφού η μεγαλύτερη παράταξη ψήφισε λευκό- *«επισημαίνοντας με αυτό το τρόπο την ανάγκη για ένα ριζικό αναπροσανατολισμό της δουλειάς της ΟΙΕΛΕ τόσο στον οργανωτικό όσο και στο πολιτικό- διεκδικητικό επίπεδο»* [«Ι.Ε.» 168].

«Ι.Ε.» 168, "Το 18ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ": *«Συζητήθηκαν διεξοδικά οι 5 εισηγήσεις για τα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Οι περισσότερες... και η συντριπτική πλειοψηφία των ομιλητών απόρριψαν απερίφραστα την εισοδηματική πολιτική... και υπογράμμισαν τον αντιλαϊκό και αντεργατικό χαρακτήρα των πρόσφατων... οικονομικών μέτρων... που πλήττουν βάναυσα το εισόδημα των εργαζομένων αλλά και τις δημοκρατικές κατακτήσεις του σ.κ.. Το συνέδριο κατέληξε σε υπερψήφιση μίας των εισηγήσεων δίνοντας εντολή στη νέα διοίκηση της ΟΙΕΛΕ να διεκδικήσει αγωνιστικά την ανάκληση των αντιλαϊκών οικονομικών μέτρων...[και] αποφάσισε ΟΜΟΦΩΝΑ να πραγματοποιήσει σκληρούς και αποφασιστικούς αγώνες το 1986 προβάλλοντας τα μεγάλα και καίρια αιτήματα των Ι.Ε. που για 5 συνεχή χρόνια παραμένουν σε νεκρό σημείο. Σχεδόν όλοι οι ομιλητές υπογράμμισαν τις ευθύνες του Υπ. Παιδείας και την απαράδεκτη τακτική υπαναχωρήσεων και αθετήσεων της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ που 4 χρόνια τώρα εμπαίζει τον κλάδο αρνούμενο να επιλύσει τα ζωτικά και δίκαια αιτήματά του.».*

ΥΠΕΠΘ: 4/12 Η/9876 "Συγκρότηση και λειτουργία οργανώσεων γονέων των μαθητών των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπ/σης".

31/12 ΙΒ/1267 "Περικοπή αποδοχών εκπ/κών σε περίπτωση στάσης εργασίας και απεργίας": *«Σημειώνουμε ότι για την εφαρμογή της εγκυκλίου αυτής οι ώρες ημερήσιας εργασίας των εκπ/κών της Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης θεωρούνται ότι είναι έξι σύμφωνα με την παρ. 8 του άρθρου 13 και παρ. 20 του άρθρου 14 του Ν. 1566/85».*

1986

Ιανουάριος

3-4/1 Κύπρος. Συνέδριο του ΕΜΟΚ με θέμα: "Μαζικοποίηση στην εκπαίδευση". Συμμετέχουν οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

10/1 Εφ. *«Εξόρμηση»*. Με απόφαση του Α. Κακλαμάνη αποκαθίστανται συνταξιοδοτικά 10 δάσκαλοι αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης.

ΔΟΕ: 21/1 Στο προσκήνιο η πενθήμερη εργασία των σχολείων [εγκύκλιος για δυνατότητα αθλητικών δραστηριοτήτων εκτός πενθημέρου]. Το ΔΣ αντιδρά με ανακοίνωση στην οποία δηλώνει ότι θεωρεί το πενθήμερο *«κεκτημένο δικαίωμα»*.

23/1 Το ΔΣ με ανακοίνωσή του καταδικάζει τις δικαστικές διώξεις καθηγητών στη Λάρισα και Βελεστίνο για *«κομματική παρέμβαση στα σχολεία»*.

24/1 Άρθρο στη *«Μεσημβρινή»* με αφορμή την παραπάνω ανακοίνωση της ΔΟΕ με τίτλο: *«Επίθεση ΔΟΕ κατά Κακλαμάνη»*.

25/1 Ανακοίνωση- απάντηση της Ομοσπονδίας στο άρθρο της *«Μεσημβρινής»*: *«Ο τίτλος του δημοσιεύματος δεν ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο της ανακοίνωσης της ΔΟΕ... [που]απέφυγε να δώσει οποιαδήποτε κομματική χροιά στις θέσεις της, γιατί σήμερα όλα τα κόμματα της χώρας αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα της κατοχύρωσης των πολιτικών δικαιωμάτων των Δ.Υ. Η ανακοίνωση της ΔΟΕ όχι μόνο δεν κάνει επίθεση κατά μέλους της κυβέρνησης, αλλά απεναντίας αναγνωρίζει ότι σήμερα το δημοσιοϋπαλληλικό κίνημα βρίσκεται λίγα μόλις βήματα πριν από την κατάκτηση αυτού του κυρίαρχου στόχου [των πολιτικών δικαιωμάτων]... τουλάχιστον να σιωπήσουν οι εκπρόσωποι εκείνων που θα ήθελαν τους Δ.Υ. πολίτες β' κατηγορίας»*.

ΟΛΜΕ: 13/1 Ζητά συνάντηση με το ΥΠΕΠΘ για να συζητηθούν θέματα που αφορούν το βαθμολόγιο και τα υπηρεσιακά συμβούλια και αποστέλλει έγγραφο στα αρμόδια υπουργεία με τις θέσεις της πάνω σ' αυτά: *«1. Να καθοριστούν αδιάβλητα και αντικειμενικά κριτήρια επιλογής των προϊσταμένων [και μετρήσιμα αντικειμενικά] ... 2. Να δοθεί το δικαίωμα σε όσους επιθυμούν να μην ασκήσουν καθήκοντα προϊσταμένων. 3. ...διαφάνεια στα κριτήρια επιλογής... 4. ...απάλειψη οποιασδήποτε αναφοράς σε άρθρα του Δ.Υ. κώδικα. 5. Να μετέχουν δύο αιρετοί και στα Υπηρεσιακά Συμβούλια (Υ.Σ)εκπ/κών εκλεγμένοι με απλή αναλογική. 6. Να νομοθετηθεί δικαίωμα ένστασης του υπαλλήλου σε απόφαση του Υ.Σ....7. Οι συνεδριάσεις των Υ.Σ. να είναι ανοιχτές... 8. Πριν από τις συνεδριάσεις των Υ.Σ. να αναρτάται πίνακας μορίων και κενών... 9. Να καταργηθεί το απόρρητο των Υ.Σ...»*.

17/1 Εκπρόσωποι του ΔΣ στη δίκη των συνδικαλιστών ΕΛΜΕ Λάρισας με τη κατηγορία της κομματική παρέμβασης στο χώρο του σχολείου. Η δίκη, μετά από διαδικασία 2 ημερών, αναβάλλεται επ' αόριστον.

23/1 Εκπρόσωπος του ΔΣ στη Νεάπολη Λασιθίου για να παραβρεθεί στη δίκη καθηγητή που κατηγορείται για εμπλοκή στην προεκλογική εκστρατεία των Δημοτικών εκλογών του '82. Η δίκη αναβλήθηκε.

24/1 Αντίδραση: *«η πενθήμερη εργασία αποτελεί αδιαπραγμάτευτη ταξική κατάκτηση... Οι εκπ/κοί έχουν αποδείξει ότι... [αφιερώνουν] εθελοντικά πολύτιμο μέρος από τον ελεύθερο χρόνο τους για τις πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις... Το γεγονός αυτό αποτελεί την καλύτερη απάντηση στην ενορχηστρωμένη επίθεση όλων εκείνων σκόπιμα μεθοδεύουν τη μείωση του κύρους των εκπ/κών στην κοινή γνώμη.»*.

28/1 Ανακοίνωση διαμαρτυρίας με αφορμή την πειθαρχική δίωξη καθηγητή της Μαγνησίας για πολιτική δράση.

«Π.Δ.» 584. Κύριο άρθρο "Η επιλογή των Δ)ντών σχολείων": *«Δοκιμάζονται μπορούμε να πούμε, [σ' αυτήν την αρχική φάση]τόσο οι δυνατότητες των συλλογικών διαδικασιών επιλογής όσο και η αποτελεσματικότητα της συμμετοχή του σ.κ. μέσω των αιρετών του στα διάφορα υπηρεσιακά συμβούλια».*

ΟΙΕΛΕ: 31/1 Συνέντευξη τύπου (αναδημοσιεύεται στον «Ι.Ε.» 168 ως κύριο άρθρο) "Ενημερώνουμε και καταγγέλλουμε": *«Είναι ξεκάθαρο ότι η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ εδώ και αρκετό καιρό έχει κάνει την επιλογή της για την ιδιωτική εκπ/ση. Μια επιλογή που είναι συστατικό στοιχείο της γενικότερης πολιτικής της και που στοχεύει στη διατήρηση της ιδ. εκπ/σης και στην ενίσχυση των "μεγάλων" ιδ. σχολείων... Τα αιτήματα των Ι.Ε. [είναι:] 1. Να εφαρμοστεί απαρέγκλιτα η κείμενη νομοθεσία... 4.Άμεση ψήφιση του νομοσχεδίου για τη μονιμοποίηση... 6. Διαμόρφωση και συμπλήρωση του ενιαίου νόμου της ιδ. εκπ/σης και άμεση κατάθεση και ψήφιση στη Βουλή... 7. Να υπαχθούν στις διατάξεις του ενιαίου νόμου της ιδ. εκπ/σης όλα τα ξένα σχολεία που ακολουθούν Ελληνικό πρόγραμμα καθώς κι εκείνα τα σχολεία στα οποία ισχύει ειδικό καθεστώς».*

ΥΠΕΠΘ: 18/1 Φ.230/30/Γ2/695 "Ενημέρωση των μαθητών Γυμνασίου, των γονέων και των κηδεμόνων τους για θέματα Τ.Ε.Λ.και Τ.Ε.Σ.που τους αφορούν": *«Επειδή από το προηγούμενο σχ. έτος παρατηρήθηκε ότι οι μαθητές της Γ' Γυμνασίου, οι γονείς και οι κηδεμόνες τους δεν ήταν τις περισσότερες φορές επαρκώς ενημερωμένοι σχετικά με τις δυνατότητες σπουδών που υπάρχουν στο χώρο της Τ.Ε.Ε. παρακαλούμε: 1. Σε κάθε Γυμνάσιο της αρμοδιότητάς σας και σε ώρες εκτός διδασκαλίας μαθημάτων να πραγματοποιείται μέχρι και 31.3.86 ενημερωτική ομιλία προς τους αναφερόμενους στο θέμα».*

27/1 Δ2/1827 "Σύνταξη πινάκων υποψηφίων δ)ντών σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ και υποδ)ντών...". Η εγκύκλιος προβλέπει τη σύνταξη πινάκων από τα Υπηρεσιακά Συμβούλια με βάση τα κριτήρια που προβλέπει ο Ν. 1566/85 (άρθρο 11). Ζητά ακόμα την *«υποβολή βιογραφικού σημειώματος από τους κρινόμενους... [όπου]εκτός των άλλων... θα πρέπει απαραίτητα να αναφέρει ο κάθε υποψήφιος τα ακόλουθα: α) Ποιες συγκεκριμένες αρμοδιότητες άσκησε κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του στην εκπ/ση και επί πόσο χρόνο. β) Ποιες συγκεκριμένες πρωτοβουλίες ανέπτυξε κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του στην εκπ/ση. γ) Ποια διοικητικά, ειδικότερα, καθήκοντα άσκησε, σε ποια χρονικά διαστήματα και σε ποιες υπηρεσίες.».*

Φεβρουάριος

14/2 Σε συνεδρίαση του το ΔΣ. της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος συζητά το θέμα των κινητοποιήσεων των κατοίκων διαφόρων πόλεων με αίτημα τη μεταφορά σ' αυτές των Π.Τ. και καταθέτει υπόμνημα στο ΥΠΕΠΘ όπου *«1. Εκφράζει την αντίθεσή του σ' αυτή την απόφαση η οποία στη φάση αυτή θα οδηγούσε τα Π.Τ. σε χωροταξική απομόνωση και επιστημονική περιθωριοποίηση».*

17/2 Παραδίδονται οι θέσεις του ΥΠΕΠΘ για τα Υπηρεσιακά Συμβούλια: *«1. Ένα υπηρεσιακό συμβούλιο σε κάθε νομό... κι ένα κεντρικό για κάθε βαθμίδα. 2. Σύνθεση κεντρικού: 3 προϊστάμενοι διευθύνσεων εκπ/σης (από τους οποίους ένας πρόεδρος και ένας αντιπρόεδρος) και 2 αιρετοί... 3. Σύνθεση περιφερειακών: Ο προϊστάμενος διεύθυνσης ως πρόεδρος, 2 προϊστάμενοι Γρ. ή δ)ντές σχολείων (ο ένας αντιπρόεδρος) και 2 αιρετοί... 4.Ειδικοί σύνθεση:... Όταν εξετάζονται θέματα ιδιοκτητών ιδ. σχολείων, μετέχουν 2 εκπρόσωποι των ιδιοκτητών αντί των αιρετών».*

ΔΟΕ: 10/2 Συνάντηση ΔΣ με δ)ντή Γρ. Υφ/γού (Βουκουβαλίδης) με θέμα το Π.Δ. για την αξιολόγηση. Από επιστολή-εκτίμηση προς ΥΠΕΠΘ για τις θέσεις που παρουσιάστηκαν: *«Η πρόταση της ΔΟΕ... έχει τη δική της λογική η οποία δεν μπορεί να συνταιριάσει με τη λογική των θέσεων του ΥΠΕΠΘ».*

21/12 Λίγες ώρες πριν αρχίσει η Έκτακτη ΓΣ συγκαλείται έκτακτο ΔΣ όπου παρουσιάζεται αίτηση παραίτησης του Θ. Μπάκα από το ΔΣ της ΔΟΕ. Η παραίτηση, που γίνεται δεχτή, θεωρείται ότι απαλλάσσει ταυτόχρονα το Γ. Γραμματέα από την παραπομπή με το ερώτημα της διαγραφής στην Έκτακτη ΓΣ [Οι ψήφοι στο ΔΣ μοιράστηκαν 5 (ΠΑΣΚ) υπέρ της αποδοχής και 5(ΔΗΚΙΔΝΕ+ ΔΕΕ)κατά,αλλά υπερίσχυσε η ψήφος του Προέδρου].

21-22/2 Έκτακτη ΓΣ αντιπροσώπων. Από τη εισήγηση της ΔΟΕ: *«Το Διδασκαλικό σ.κ.: Η ΔΟΕ... θεωρεί κυρίαρχο ζήτημα την ενότητα του σ.κ. και είναι εκείνο το συνδικάτο που στηρίζει ίσως όσο κανένα άλλο την ΑΔΕΔΥ... Υπάρχουν όμως μερικά οργανωτικά ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν και σε επίπεδο ΔΟΕ. Είναι απαραίτητο να κατοχυρωθεί καταστατικά ένα αποφασιστικό και ευέλικτο όργανο, για τη λήψη άμεσων αποφάσεων, δεσμευτικών για το ΔΣ. Άλλη αναγκαιότητα που διαφάνηκε τον τελευταίο καιρό είναι η δημιουργία ενός συντονιστικού οργάνου όλων των δευτεροβάθμιων οργανώσεων των εκπ/κών. Το ενιαίο αυτό όργανο... είναι νομοτέλεια. Τυχόν παραπέρα αδράνεια των εκπ/κών ομοσπονδιών, απλά θα καθυστερήσει τη γέννησή του, οι συνέπειες όμως θα είναι αρνητικές για την υπόθεση της Εκπ/σης. Αναγκαία η αγωνιστική ετοιμότητα του σ.κ.: Για να διατηρήσει το σ.κ. τη δυνατότητα του για αποφασιστική παρέμβαση στις κοινωνικές εξελίξεις, απαραίτητη προϋπόθεση και αναγκαίος όρος είναι η αγωνιστική του ετοιμότητα... επαγρύπνηση και ο αγωνιστικός του προσανατολισμός».*

«Δ.Β.» 975 Δημοσίευμα της *«Αυγής»* σημείωνε: *«Στη ΔΟΕ, όπου υπάρχουν διεργασίες για τον εξαναγκασμό σε παραίτηση του Προέδρου κ. Παπαχρίστου, η πλευρά των νομιμοφρόνων προς την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, φαίνεται να υποχωρεί».* Σε αυτό απαντά το ΔΣ με ανακοίνωσή του: *«α)Δεν υπήρξαν διεργασίες για την απομάκρυνση από το αξίωμα του προέδρου... β) Είναι ανεπίτρεπτο... να διαχωρίζονται οι συνδικαλιστές σε "νομιμόφρονες ή μη κάποιων κομμάτων"».*

«Δ.Β.» 975 Ανακοίνωση με αφορμή κινητοποιήσεις φορέων σε πόλεις όπου λειτουργούν Π.Α. με στόχο τη λειτουργία και των νεοϊδρυμένων Π.Τ. σ' αυτές: *«Η επιλογή να λειτουργήσουν τα Π.Τ. στις έδρες των Πανεπιστημίων, δεν είναι τυχαία. Στόχευε στο να εξασφαλιστούν προϋποθέσεις για τη στελέχωσή τους με τους άριστους ακαδημαϊκούς δασκάλους, στο να δοθεί η δυνατότητα στους φοιτητές δασκάλους- νηπιαγωγούς να έρχονται σε επαφή με άλλους φοιτητές... και στο να διασφαλιστεί ακόμη η διεπιστημονική συνεργασία των Παιδαγωγικών με τα άλλα Παν. Τμήματα. Η ΔΟΕ εκτιμάει ότι οι κινητοποιήσεις στην Τρίπολη-Φλώρινα Καρδίτσα και Λαμία εξυπηρετούν συνειδητά ή όχι τους στόχους της αντίδρασης που δεν έπαψε να επιχειρεί τη μορφωτική απομόνωση του Έλληνα δασκάλου».*

«Δ.Β.» 975 Ανακοίνωση για τα γεγονότα στα Εξαμίλια Κορίνθου [κινητοποιήσεις κατοίκων με αίτημα να λειτουργήσει ξεχωριστό σχολείο για τα τσιγγανόπουλα της περιοχής]: *«Η ΔΟΕ θεωρεί την απαίτηση αυτή ρατσιστικό φαινόμενο που αποτελεί ντροπή για την εποχή μας. Συγχαίρει το ΥΠΕΠΘ για τη μέχρι τώρα ανυποχώρητη στάση του... Επαινεί και συγχαίρει δημόσια το δάσκαλο των "τσιγγανόπουλων" των Εξαμιλίων για τη στάση του, που τιμά το σύνολο του εκπ/κού κόσμου της Χώρας... Τέλος ζητά από το ΥΠΕΠΘ να προχωρήσει σε ενιαίο σχολείο, για τα παιδιά των Εξαμιλίων ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή κ.λ.π.».*

ΟΛΜΕ: 4/2 Συνάντηση με παράγοντες του ΥΠΕΠΘ με θέμα τις επιλογές των δ)ντών και το Π.Δ. για την αξιολόγηση που προετοιμάζεται.

15/2 Οργανωτική ΙΙ. Η ΓΣ παίρνει απόφαση σχετικά με κινητοποιήσεις για την υλοποίηση του προγράμματος δράσης και τη διεκδίκηση των αιτημάτων που διαμορφώθηκαν. Αποφασίζεται α) έκτακτη ΓΣ προέδρων με θέμα την αξιολόγηση β) αναστολή της αποχής από τις εξωδιδακτικές εργασίες, επειδή η όλη κινητοποίηση δε σημείωσε επιτυχία.

«Π.Δ.» 585 Αποφάσεις ΓΣ (15-2-86): *«Εκπαιδευτικά: 1. Αύξηση των δαπανών για την παιδεία στο 15%... 4.Να διασφαλισθούν το πενθήμερο και το ωράριο εργασίας των εκπ/κών. 5. Να ανασταλεί η εφαρμογή όλων των άρθρων του 1566 που θίγουν κεκτημένα του κλάδου. 6 Να ανακληθεί η εγκύκλιος που αναφέρεται στην πραγματοποίηση αθλητικών εκδηλώσεων εκτός πενθημέρου. 7. Όλα τα Π.Δ. που αφορούν στην υλοποίηση του Ν.1566 να τίθενται υπόψη του κλάδου και ο κλάδος να εκφράζεται πάνω σ' αυτά πριν προχωρήσουν.».*

20/2 Απάντηση της ΟΛΜΕ για τα Υπηρεσιακά Συμβούλια: *«Το ΔΣ επιφυλάσσεται για την οριστική του τοποθέτηση πάνω στο ολοκληρωμένο σχέδιο Π.Δ..., το οποίο ζητούμε να μας δοθεί για μελέτη πριν το Υπουργείο πάρει τις οριστικές του αποφάσεις. Εκτιμούμε ότι πρέπει να γίνουν σύντομα εκλογές για την ανάδειξη των αιρετών... Επειδή στο συγκεκριμένο έγγραφο δεν αναφέρονται καθόλου οι αρμοδιότητες των υπηρεσιακών συμβουλίων και ο τρόπος λειτουργίας τους επιφυλασσόμαστε να εκφράσουμε τις απόψεις μας».*

ΟΙΕΛΕ: 1,8/2 Συσκέψεις των μελών ΔΣ των Συλλόγων της Ομοσπονδίας σε Αθήνα, Θεσ/νίκη με σκοπό το συντονισμό αποφασιστικών αγώνων για τη διεκδίκηση των αιτημάτων της.

Δεύτερο δεκαπενθήμερο: ΓΣ των Συλλόγων- μελών για τη λήψη τελικών αποφάσεων.

27/2 Πραγματοποιείται 24ωρη απεργία στα πλαίσια του ΕΚΑ με πανεργατικά αιτήματα.

ΥΠΕΠΘ: 10/2 Υπουργική Απόφαση για την "Ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών στα Γυμνάσια και Λύκεια της Χώρας": *«1. Σε κάθε Γυμνάσιο και Λύκειο ιδρύεται και λειτουργεί βιβλιοθήκη του εκπ/κού προσωπικού με σκοπό να βοηθήσει το προσωπικό αυτό στο διδακτικό του έργο. 2. Αποτελείται από γενικά βοηθήματα, βασικά κείμενα και δόκιμα βιβλία, βοηθητικά των μαθημάτων του Α.Π. 3. Η επιλογή και προμήθεια των βιβλίων γίνεται από το [ΥΠΕΠΘ]».*

28/2 Δ2/4145 "Μόρια τοποθέτησης δ)ντών και υποδ)ντών σχολικών μονάδων". Η μοριοδότηση συγκροτείται με βάση τα χρόνια υπηρεσίας (1 μόριο ανά έτος), τη συνυπηρέτηση στην ίδια πόλη (5), την κατοχή οργανικής θέσεις στο ίδιο σχολείο (5), την προστασία ανηλίκων και σπουδαζόντων τέκνων (5), υπερηλίκων φυσικών γονέων (2), την προστασία συζύγου (2), την προγενέστερη άσκηση καθηκόντων (1 ανά έτος).

Μάρτιος

4/3 Συνάντηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΛΤΕΕ με θέμα τα πολιτικά δικαιώματα των δ.υ. *«με αφορμή τους προβληματισμούς που εκφράστηκαν επίσημα από την ηγεσία του Υπ. Παιδείας και στις 3 Ομοσπονδίες για το πόσο οι εκπ/κοί μπορεί να έχουν πλήρη πολιτικά δικαιώματα, όπως οι άλλοι Δ.Υ.».* Οι τρεις Ομοσπονδίες: *«καλούν την Κυβέρνηση να προχωρήσει άμεσα στην ικανοποίηση του αιτήματος αυτού»* [«Δ.Β» 976].

5/3 Συνάντηση ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΛΤΕΕ για το θέμα του Π.Δ. για την αξιολόγηση: *«Το κείμενο του ΥΠΕΠΘ για την αξιολόγηση είναι στην ουσία κείμενο διαδικασιών κρίσης των εκπαιδευτικών».*

18-21/3 Οργανωτικό-καταστατικό Συνέδριο ΑΔΕΔΥ. Οι προγραμματισμένες οργανωτικές και καταστατικές αλλαγές δε γίνονται αποδεκτές από το σώμα του συνεδρίου. Ο καταστατικός εκσυγχρονισμός αναβάλλεται. Ο Γ. Λιάσκος [*ο.π.*, 143]παρατηρεί: *«Η συμφωνία των συνδικαλιστικών δυνάμεων... εμποδίστηκε να εκφραστεί στις υηφοφορίες των πορισμάτων και στην αλλαγή του καταστατικού από μικρόψυχες παραταξιακές σκοπιμότητες... Σαν κύριο χαρακτηριστικό του συνεδρίου καταγράφηκε η πλήρης παραταξιοποίηση, με τις φράσεις "δεν συνδιαλέγομαι", "δεν συνεργάζομαι", "καταθέτω τις αγεφύρωτες ιδεολογικοπολιτικές απόγεις και τελειώνω"».*

ΔΟΕ: 3/3 Τηλεγράφημα διαμαρτυρίας προς το ΥΠΕΠΘ: *«ΔΣ ΔΟΕ διαμαρτύρεται έντονα διότι ηγεσία Υπ. Παιδείας προώθησε στο ΣτΕ χωρίς να το κάνει γνωστό στη ΔΟΕ σχέδιο Π.Δ. για την αξιολόγηση στην Εκπ/ση, ενώ παράλληλα διαβεβαίωνε ότι ανοίγει διάλογο με τη Διδασκαλική Ομοσπονδία για το ίδιο θέμα. ΣΤΟΠ... Καλούμε ΥΠΕΠΘ να αποσύρει το εν λόγω σχέδιο Π.Δ. και δεύτερον να δηλώσει ότι υιοθετεί τις, επανειλημμένα υηφισμένες από τις ΓΣ, θέσεις του Κλάδου».*

7/3 Ψήφισμα της ΓΣ των δ/λών και νηπ/γών που φοιτούν στη ΣΕΛΔΕ Αθηνών καταδικάζει δημοσίευμα της εκπαιδευτικής εφ. *«Το κύμα»* που καταφέρεται εναντίον της καθηγήτριας της σχολής Μ. Τζάνη και του περιεχομένου της διδασκαλίας της σ' αυτή. Το ψήφισμα σημειώνει («Δ.Β.» 977): *«...Πληροφορούμε αυτούς που έμαθαν να αναλύουν τα κοινωνικό και ιστορικό γίγνεσθαι με αντιδιαλεκτικές μεθόδους, ότι πέρασε χωρίς επιστροφή η εποχή του "Παρθεναγωγείου του Βόλου" και των "Μαρασλειακών" που καταξιωμένοι δ/λοι και επιστήμονες δεχόντουσαν επιδέσεις από κύκλους της αντίδρασης».*

«Δ.Β.» 976 "Τα κυριότερα σημεία της απόφασης της ΓΣ [21-21/2/86]": *«Συμπλήρωση πλαισίου: 1ο Η πρόσληψη δ/λων ξένης γλώσσας και καλλιτεχνικών μαθημάτων... πρέπει να γίνει κατά προτεραιότητα από τις υποβαθμισμένες κοινωνικοπολιτικά περιοχές και σχολεία. 2ο. Απαιτείται να εκπονηθεί άμεσα ειδικό πρόγραμμα χορήγησης υποτροφιών σε εκπ/κούς για μεταπτυχιακές σπουδές με στόχο την ορθή και πλήρη στελέχωση των Π.Τ...».*

«Δ.Β.» 976 Δημοσιεύονται τα κυριότερα αποσπάσματα της δευτερολογίας του Προέδρου (διήρκησε 2 ώρες και ήταν εκτός χειρογράφου). Από τα αποσπάσματα: *«είναι καταδικασμένο και γνωστό σε όλο τον κλάδο όχι όμως σε όλη την κοινωνία, το ξεπερασμένο σύστημα αξιολόγησης του εκπ/κού που βασίζονταν στο τρίπτυχο: επιθεώρηση, αξιολόγηση, βαθμολογία... Ναι, να κάνουμε πειραματικά σχολεία αλλά "ad hoc"... να ερευνήσουμε πειραματικά πως μαθαίνουν τα παιδιά της εργατούπολης άλφα γράμματα, τη στιγμή που δεν έχουν τους γονείς τους γιατί εργάζονται... και πόσα παιδιά πρέπει να είναι μέσα στο σχολείο; Το ίδιο ισοπεδωτικά θα είναι 25 στο Κερατσίνι, 25 στην Κηφισιά και το Μαρούσι; άλλο ζήτημα αυτό, όπου η ίση μεταχείριση των ανίσων πολλαπλασιάζει την ανισότητα... [παλεύουμε]αλλαγές Νόμων, αν χρειαστεί διότι η δική μας παράταξη το δικό μας εργατικό κίνημα δεν βλέπει τους νόμους σαν "βέδδες", αλλά σαν μια προσπάθεια καλύτερης λύσης των προβλημάτων, έτσι που θέλει το εργατικό κίνημα».*

ΟΛΜΕ: 11/3 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ με αφορμή νέα διαδικασία επιλογής Σ.Σ. ζητά τη συμπλήρωση όλων των θέσεων.

22-23/3 Αντιπρόσωπος ΟΛΜΕ στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού τμήματος της WCOTP.

28/3 Με έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ γνωστοποιεί τις θέσεις της (συνεδρίαση ΔΣ 13/3/86)σχετικά με τη μοριοδότηση για τη τοποθέτηση προϊσταμένων- δ)ντών-υποδ)ντών: *«Η παραπάνω εγκύκλιος [Δ2/4145/28-2-86] δεν εκφράζει την ουσία των θέσεων της ΟΛΜΕ, επισκιάζει, κύρια με την πριμοδότηση του αξιολογικού πίνακα, όλα τ' άλλα κριτήρια... [και] ζητεί 1. Ν' απαλειφθεί η πριμοδότηση του*

αξιολογικού πίνακα... 2. Για την αρχαιότητα να δίνονται δυο μόρια για κάθε χρόνο υπηρεσίας...».

29/3 Έκτακτη ΓΣ για το θέμα της αξιολόγησης εγκρίνει την εισήγηση του ΔΣ που επιβεβαιώνει παλαιότερες θέσεις και εκτιμά: *«Είναι φανερό πως αυτό που επιδιώκει η κυβέρνηση είναι "κρίση" για το κάθε βήμα του εκπ/κού με στόχο το, όσο το δυνατόν καλύτερο, πέρασμα της κυβερνητικής πολιτικής στην εκπ/ση. Από την άλλη μεριά η Κυβέρνηση, ενώ δεν παίρνει ουσιαστικά μέτρα για τη βελτίωση του εκπ/κού έργου υπονομεύει το θεσμό του Σ.Σ. μετατρέποντάς τον σε ελεγκτή».* Επιπλέον παίρνονται *«οι ακόλουθες αποφάσεις: 1. Να καταργηθούν τα κριτήρια της κοινωνικής προσφοράς και της προσωπικότητας 2. Να καταργηθούν οι σχετικές διατάξεις του Ν. 1304/82, 1505/84, 1566/85 και του Π.Δ. 214/84 για την αξιολόγηση και τα αποτελέσματά της. 3. Οι όροι κάθε διαλόγου με το Υπουργείο και με την κυβέρνηση συνολικά όχι απλά λείπουν, αλλά αντίθετα το σ.κ. αγνοείται και αντιμετωπίζεται αυταρχικά...».* Η ΓΣ και πάλι απορρίπτει τις προτάσεις για απεργιακές κινητοποιήσεις.

«Π.Δ.» κ. άρθρο "Ο αγώνας των γυναικών για πλήρη ισοτιμία συνεχίζεται": *«Στο δικό μας χώρο, των εκπ/κών, τυπικά φαίνεται ότι η γυναίκα- καθηγήτρια έχει τα ίδια δικαιώματα με τους συναδέλφους της. Η πραγματικότητα είναι όμως διαφορετική. Έτσι ενώ οι καθηγήτριες αποτελούν το 56% των εκπ/κών της μέσης γενικής εκπ/σης η συμμετοχή τους π.χ. στις διευθυντικές θέσεις κυμαίνεται στο 2 με 5%... Η γυναίκα εκπ/κός, πέρα από τις όποιες δυσκολίες και αντιξοότητες της ζωής της, μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση των μαθητριών αλλά και των μαθητών στο πνεύμα της ισοτιμίας των δύο φίλων».*

ΟΙΕΛΕ: 13/3 Πεντάωρη στάση εργασίας, συγκέντρωση στο *«Διάνα»* και πορεία. Από το ρεπορτάζ του «Ι.Ε.» (φ. 169) σχετικά με τη συγκέντρωση: *«Γέμισε το θέατρο. Θέλουμε περισσότερους. Σίγουρα η απεργία των λεωφορείων μας στοίχισε, αλλά ας είναι... Το ευχάριστο είναι στη σύνθεση του κόσμου. Παλιοί σ/φοι ξαναβρίσκονται και θυμούνται άλλες εποχές. Νέα παιδιά για πρώτη φορά μυρίζονται το κλίμα του ταξικού αγώνα και κάνουν τα πρώτα τους απεργιακά βήματα...».*

20-21/3 48ωρή για την ψήφιση του σ.ν. για τη μονιμοποίηση. Το σ.ν. έχει κατατεθεί στη Βουλή ήδη ένα χρόνο.

ΥΠΕΠΘ: 6/3 Δ2/4362 "Συμπέρασμα από μελέτη στοιχείων": *«Αρκετοί εκπ/κοί δε συμπληρώνουν το ωράριό τους ούτε στο σχολείο τους ούτε σε σχολείο της ίδιας ομάδας, με αποτέλεσμα σε πολλές περιπτώσεις οι απομένουσες ώρες κάθε ειδικότητας στο σύνολο κάθε ομάδας σχολείων να είναι υπολογίσιμος αριθμός. 2. Δεν εφαρμόστηκαν σε πολλές περιπτώσεις οι διατάξεις του Ν. 1566/85 σχετικά με το ωράριο των καθηγητών».* Η εγκύκλιος δεν προβλέπει τη λήψη μέτρων.

14/3 Υ.53/Δ2/5286 "Συνεργασία Νομαρχών και Σ.Σ" [προς Νομάρχες]: *«η συνεργασία σας πρέπει να είναι ουσιαστική και να μην περιορίζεται στη συλλογή και κοινοποίηση του ημερολογίου δράσης ή στην ανάγνωση της απολογιστικής έκθεσης που εκείνοι συντάσσουν... Ενδεικτικά αναφέρουμε τομείς συνεργασίας σας...: 1. Θέματα αγωγής και παιδείας των μαθητών... 2. Λειτουργία και δραστηριοποίηση των Μαθητικών Κοινοτήτων 3. Διερεύνηση καταγγελιών (χωρίς ανάμειξη σε πειθαρχικά) αναφορικά με την ποιότητα της προσφοράς του μορφωτικού αγαθού... 4. Επιμόρφωση... ώστε οι φορείς να δυνηθούν να ασκήσουν τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες [με βάση το Ν. 1566/85] 5. Αναβάθμιση των πολιτιστικών δραστηριοτήτων των σχολείων, των ομιλιών που γίνονται με την ευκαιρία των εθνικών επετείων... Θεωρούμε περιττό να τονίσουμε ότι είναι απαραίτητο να καλούνται οι Σ.Σ. σε διάφορες δημόσιες εκδηλώσεις των Νομαρχιών, των Δήμων και Κοινοτήτων.».*

14/3 Υ.54/Δ2/5287 "Οργάνωση Γραφείων Σ.Σ.": *«α) Όπου δεν έχει εξευρεθεί γραφείο με κατάλληλο εξοπλισμό (έπιπλα κλπ), να καταβληθεί προσπάθεια για την κάλυψη αυτής της ανάγκης... β) Τα γραφεία των Σ.Σ. α/θμιας και β/θμιας εκπ/σης να στεγάζονται, όπου είναι δυνατόν, στον ίδιο χώρο γ) Υπενθυμίζουμε ότι οι γραμματείς των Δ/νσεων και των Γρ. Εκπ/σης εξυπηρετούν πλήρως και τους Σ.Σ. Συνεπώς τα έξοδα λειτουργίας του γραφείου του Σ.Σ. και η γραφική ύλη καλύπτονται από τον προϋπολογισμό της Δ/νσης ή του αρμόδιου Γραφείου. Τα έξοδα κίνησης καλύπτονται εξ' ολοκλήρου από τους προϋπολογισμούς των Νομαρχιών».*

18/3 Π.Δ. 75 (ΦΕΚ 20/20-3-86). "Σύσταση, σύνθεση και αρμοδιότητες των υπηρεσιακών και πειθαρχικών συμβουλίων του εκπ/κού προσωπικού...".

Απρίλιος

17/4 Η ΑΔΕΔΥ κηρύσσει μια ώρα στάση εργασίας ως ένδειξη διαμαρτυρίας για τα γεγονότα στη Λιβύη (αεροπορική επίθεση Αμερικανών).

25/4 Υπουργός Παιδείας: Α. Τρίτσης. Υφ/γός: Φ. Πετσάλνικος (Α).

ΔΟΕ: 4/4 Σε συνεδρίαση του το ΔΣ εγκρίνει ειδικό κείμενο θέσεων για *«τον προγραμματισμό και την αξιολόγηση του εκπ/κού έργου των σχολείων»*, το οποίο αποστέλλει στο ΥΠΕΠΘ θεωρώντας το τμήμα της συνολικής πρότασης του για την αξιολόγηση στην εκπ/ση. *«Ο διαχωρισμός αυτός έγινε αποδεκτός από μέρους μας μετά τη γραπτή δήλωση εκπροσώπου σας ότι τα εξωτερικά στοιχεία του προγραμματισμού (υλικοτεχνική υποδομή κλπ) θα αντιμετωπισθούν στα Π.Δ. ή αποφάσεις των αντιστοίχων οργάνων»* [«Δ.Β.» 977].

19-20/4 Κύπρος. Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΔΟΕ- ΠΟΕΔ με θέμα "Ο ρόλος του δασκάλου στην εκπαίδευση σήμερα".

«Δ.Β.» 977 "Προτάσεις του ΔΣ προς την 55η ΓΣ του κλάδου": *«Επιμόρφωση Ακαδημαϊκή εξομοίωση εκπ/κών: Πρόταση: α) Άμεση (από το 1986-87) λειτουργία των ΠΕΚ β) Εκπόνηση συστήματος εξομοίωσης Πτυχίων που θα παίρνει υπόψη: Χρόνια υπηρεσίας- Φοίτηση σε ΜΔΔΕ ή μετεκπαίδευση στο Πανεπιστήμιο- Φοίτηση σε ΣΕΛΔΕ ή ΠΕΚ- Πτυχία από άλλες Πανεπιστημιακές σχολές- Φοίτηση σε άλλες ανώτερες σχολές - Σεμινάρια».*

ΟΛΜΕ: 7/4 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ σχετικά με τη συγκρότηση του ΚΥΣΔΕ: *«Το συγκεκριμένο Π.Δ. είναι γεγονός ότι υλοποιεί θέσεις του κλάδου μας... Υπάρχουν όμως και προτάσεις που δεν έγιναν αποδεκτές όπως το ασυμβίβαστο του αξιώματος του αιρετού με εκείνο του Προϊσταμένου Διεύθυνσης, το δικαίωμα ένστασης..., το δικαίωμα γραπτής ενημέρωσης των σ/φων εκ μέρους των Υ.Σ... Πριν την έκδοση του Π.Δ. υπήρξε συνεργασία... Ωστόσο δεν ικανοποιήθηκε το πάγιο και κυρίαρχο αίτημά μας να μας δοθεί το τελικό κείμενο του Π.Δ. πριν την υπογραφή του....».*

12-13 και 19-20 Προσυνέδρια σε Γιάννενα, Πάτρα, Λάρισα, Καβάλα για το Ε' Εκπ/κό Συνέδριο "Μόρφωση και Επιμόρφωση Εκπ/κού".

22/4 ΕΛΜΕ του λεκανοπεδίου Αττικής οργανώνουν συγκέντρωση για την αξιολόγηση.

25/4 Μπρος την επικείμενη ψήφιση του σ.ν. για τη δημοσιοποίηση ζητά συνάντηση με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και υποβάλλει, εκ νέου, τις θέσεις της στο ΥΠΕΠΘ και τα κόμματα

«Π.Δ.» 587 Εισήγηση του ΔΣ στη 2η Μετασυνεδριακή ΓΣ της Ομοσπονδίας: *«Για τα εκπαιδευτικά: ...Η δράση μας σχετικά με την υλοποίηση του 1566 πρέπει να χαρακτηρίζεται: 1) Από την πάλη μας ενάντια στις διατάξεις με τις οποίες έχουμε αντίθετες θέσεις... 2) Από τη διεκδίκηση της αποφασιστικής συμμετοχής μας στη διαμόρφωση των Π.Δ. σύμφωνα με τις θέσεις μας. 3) Από τη διεκδίκηση της*

εφαρμογής των θετικών διατάξεων... Πρέπει αυτή τη χρονιά να ασχοληθούμε πιο συγκεκριμένα και με γενικότερα ζητήματα της εκπ/σης όπως είναι του αναλφαβητισμού, της εισαγωγής της νέας τεχνολογίας στα σχολεία, των ενιαίων Α.Π. της κατάργησης της ιδιωτικής εκπ/σης κ.λ.π.».

ΟΙΕΛΕ: 7/4 Πραγματοποιείται 24ωρη απεργία στα πλαίσια του ΕΚΑ.

16/4 24ωρη απεργία για την ψήφιση του σ.ν. για τη μονιμοποίηση.

17/4 «Ι.Ε.» 169, "Με τόλμη και αποφασιστικότητα": *«Ο Υφ/γός Π. Μώραλης που για πρώτη φορά ήταν σαφής και συγκεκριμένος-δεσμεύτηκε: 1) Να περάσει το σ.ν. για τη μονιμοποίηση από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας στις 21/4 και να ψηφιστεί" αμέσως μετά από τη Βουλή και " 2. Να παραδώσει μέχρι τις 25/4 το σχέδιο του τμήματος του ενιαίου νόμου για την ιδ. εκπ/ση που αφορά τα φροντιστήρια.».*

21/4 Το ΔΣ αποφασίζει *«να κηρύξει απεργιακή κινητοποίηση μετά το Πάσχα αν το ΥΠΕΠΘ δεν τηρήσει τις συμφωνίες και τις υποσχέσεις του»* [«Ι.Ε.» 169].

ΥΠΕΠΘ: 8/4 Γ2/16603 "Συγκρότηση επιτροπής αναθεώρησης Α.Π. μαθηματικών Γυμνασίου".

29/4 Ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα γυμνασίων και λυκείων ειδικής αγωγής".

30/4 Γ1/232 "Τίτλος Σπουδών": *«Σας γνωρίζουμε ότι με την Γ1/1901/14-3-86 απόφασή μας που στηρίζεται στις διατάξεις της παρ.3 του άρθρου 4 του Ν. 1566/85 και έχει προωθηθεί για δημοσίευση στην [ΕτΚ]... στους μαθητές, οι οποίοι αποφοιτούν από το δημοτικό σχολείο, χορηγείται, για την εγγραφή τους στο γυμνάσιο, τίτλος σπουδών, ο τύπος του οποίου καθορίζεται από το παρακάτω σχέδιο [ακολουθεί το σχέδιο]».*

Μάιος

17/5 Εκλογές αιρετών Υπηρεσιακών Συμβουλίων με το νέο Π.Δ. που προβλέπει δύο θέσεις αιρετών στο κεντρικό και τα περιφερειακά Υ.Σ.

17-18/5 Ο Υπ. Παιδείας Α. Τρίτσης μιλώντας στο συμβούλιο Υπουργών Παιδείας χωρών μελών των ΕΟΚ δηλώνει: *«...η Ελλάδα θα εισηγηθεί στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες παιδαγωγικούς και άλλους τρόπους για τη σύγχρονη μελέτη και επικοινωνία με την ελληνική σκέψη και γλώσσα, αρχαία και νεότερη»* [πηγή: Φ. Κακριδής, "Μια Παιδεία... έτσι χωρίς πρόγραμμα", *«Το Βήμα»*, 1/1/87].

27/5 Σύσκεψη των Ομοσπονδιών- μελών της ΑΔΕΔΥ, μετά από πρόσκληση της ΟΛΜΕ, για το θέμα των πολιτικών δικαιωμάτων και του Δ.Υ. Κώδικα.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 978 "Περιληπτική έκθεση πεπραγμένων του ΔΣ": *«Σε γενικές γραμμές η δράση του ΔΣ... εξυπηρέτησε τους παρακάτω στόχους: *Α. Την εδραίωση και βελτίωση του επιπέδου λειτουργίας του σ.κ. *Β. Τη διατήρηση και βελτίωση των εργασιακών μας σχέσεων. *Γ. Τη βελτίωση της εκπ/σης των παιδιών του Ελληνικού λαού... *Δ. Τη διατήρηση της πολιτιστικής μας ταυτότητας. *Ε. Την κατοχύρωση, προώθηση και διεύρυνση των κυρίαρχων ζητημάτων της εθνικής ανεξαρτησίας, της ειρήνης, του πλατέματος των δημοκρατικών κατακτήσεων... *Στ. Τη συνολική προώθηση των εθνικών ζητημάτων (Κύπρος, Αιγαίο κλπ)...».* [Από το *Γ:] *«Παρεμβήκαμε σαν ΔΣ για τη μη λειτουργία το 1986- 87 των Παιδαγωγικών Ακαδημιών όπως προέβλεπε το σχετικό Π.Δ... Παρά ταύτα το [ΥΠΕΠΘ] αποφάσισε να εισαχθούν και το 1986-87 φοιτητές σε 4 Ακαδημίες και σε 1 Σχ. Νηπιαγωγών».* [Από το *Δ]: *«Η υπόθεση της διατήρησης της πολιτιστικής ταυτότητας του λαού μας, κόντρα στον εισαγόμενο στη χώρα μας, τις τελευταίες δεκαετίες, τρόπο ζωής αποτελεί αναγκαιότητα για την επιβίωση του έθνους... Γενικά όμως... τη χρονιά που πέρασε η πολιτιστική παρέμβαση της ΔΟΕ... ήταν*

περιορισμένη. Αιτία, οι εξελίξεις που είχαμε στα κλαδικά μας θέματα, που απορρόφησαν μεγάλο μέρος της δραστηριότητας του ΔΣ.».

17/5 Εκλογές αιρετών: Εγγεγραμμένοι 43.329, Ψήφισαν: 37.280 Έγκυρα: 36.924, αποχή: 13,97% Έλαβαν κατά συνδυασμό: ΠΑΣΚ/ΔΝ: 17.169 (46,50%) εκλέχτηκε ο Κακαβάκης Κ., ΔΗΚΙΔΝΕ 13.815 (37,41%) εκλέχτηκε ο Παπαδόπουλος Π., ΔΕΕ-Σ 4701 (12,73%), ΑΣΚΕ: 1100 (2,98%).

30/5 Το ΔΣ της ΔΟΕ συναντά τον Υφ/γό Π. Μώραλη και του θέτει το σοβαρό πρόβλημα που έχουν δημιουργήσει δυο ανυπόγραφα διοικητικά έγγραφα σχετικά με την αξιολόγηση. Ο Υφ/γός αποδέχεται την πολιτική ευθύνη των εγγράφων, αλλά η διοικητική τους πατρότητα παραμένει σκοτεινή.

ΟΛΜΕ: 15/5 Διαμαρτύρεται γιατί η Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας έκανε ομόφωνα αποδεχτό το σ.ν. για τη μονιμοποίηση των Ι.Ε., χωρίς να ληφθούν υπόψη οι θέσεις της ΟΛΜΕ. Ζητά άμεση επαφή με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ.

16/5 Τηλεγράφημα προς τα κοινοβουλευτικά κόμματα με το ίδιο θέμα και πνεύμα.

17/5 Στις εκλογές αιρετών για το ΚΥΣΔΕ εκλέγονται με το ψηφοδέλτιο της ΠΑΣΚ ο Θ. Φιντιρίκος και της ΔΗΚΙΔΝΕ ο Αγγελής Ν. [Το «Π.Δ.» δε δημοσιεύει αναλυτικό πίνακα αποτελεσμάτων].

19/5 Συνάντηση με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και εκπροσώπους κομμάτων για το θέμα της δημοσιοποίησης των Ι.Ε.. Από ανακοίνωση του ΔΣ: *«Μετά από την εξέλιξη αυτή [την ψήφιση του σ.ν.] το ΔΣ θα εξετάσει σύντομα τη νέα πραγματικότητα που δημιουργήθηκε και θα χαράξει την πορεία για τη διεκδίκηση της υλοποίησης των σχετικών αιτημάτων μας.».*

23/5 Ημέρα πρώτης Πανελλήνιας Αιμοδοσίας Τράπεζας ΟΛΜΕ. Με έγγραφό του προς τη διοίκηση της ΕΡΤ έχει ζητήσει να καλυφθεί τηλεοπτικά το γεγονός.

23/5 Με έγγραφό της προς τη Διοίκηση της ΑΔΕΔΥ καλεί την ΑΔΕΔΥ *«να συγκαλέσει άμεσα σύσκεψη όλων των Ομοσπονδιών για πλήρη και υπεύθυνη ενημέρωση ως προς τις εξελίξεις στο θέμα του Δ.Υ. Κώδικα και των πολιτικών δικαιωμάτων των Δ.Υ. Να καθοριστεί συγκεκριμένο πρόγραμμα δράσης μέσα στον Ιούνιο για δυναμική προώθηση του αιτήματος».* Το έγγραφο προς την ΑΔΕΔΥ προβάλλεται ως κύριο άρθρο στο «Π.Δ.» 588.

«Π.Δ.» 588 Ρεΐσης Γ., "Βήματα προς τα μπρος, αλλά γιατί η αποσιώπηση και η διαστρέβλωση; (Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη Γ' Γυμνασίου)": *«Ο συγγραφέας καταλήγει στη διαπίστωση ότι "ο ρόλος της ιστορίας είναι να μας διδάξει ότι ο άνθρωπος πάντα νικούσε και τώρα ο άνθρωπος πρέπει και μπορεί να νικήσει". Το συμπέρασμα είναι απόλυτα σωστό.».*

ΟΙΕΛΕ: 8/5 Η ΟΙΕΛΕ συμμετέχει σε σύσκεψη της Συντονιστικής Επιτροπής Αγώνα για την αποκατάσταση της νομιμότητας στη ΓΣΕΕ

19/5 Ψηφίζεται ομόφωνα από τη Βουλή το νομοσχέδιο για τη δημοσιοποίηση των Ι.Ε., που υπηρετούν στο δημόσιο με σχέση ιδιωτικού δικαίου.

26/5 Διαμαρτυρία γιατί οι Ι.Ε. δεν προβλέπεται να συμμετάσχουν στη μετεκπαίδευση το ακαδημαϊκό έτος 1986-87.

29/5 Επίσκεψη κλιμακίου του ΔΣ στον υφ/γό Π. Μώραλη τον ενημερώνει σχετικά με την εσφαλμένη πληροφόρηση που του παρέχει η Διεύθυνση Οικονομικών του ΥΠΕΠΘ ως προς τα διαθέσιμα του λογαριασμού της Ιδ. Εκπ/σης. Η εσφαλμένη αυτή πληροφόρηση είχε σαν αποτέλεσμα να μην εκδίδεται απόφαση για τη φοίτηση στο ΜΔΔΕ και τις ΣΕΛΔΕ- ΣΕΛΜΕ των Ι.Ε. Μετά την παρέμβαση ο υφυπουργός δίνει διαταγή να εκδοθεί σχετική απόφαση.

«Ι.Ε.» 169 "Για την αξιολόγηση των εκπ/κών- Θέσεις της ΟΙΕΛΕ" [Υπόμνημα προς το ΥΠΕΠΘ]: *«Η ΟΙΕΛΕ πιστεύει πως οι εκπ/κοί δεν χρειάζονται έλεγχο και χειραγώγηση για να αποδώσουν στο δημιουργικό τους έργο... πιστεύει στην αναγκαιότητα της σωστής και αποδοτικής δουλειάς, όμως η αξιολόγηση των*

εκπ/κών δεν μπορεί να έχει σχέση με το γνωστό αυταρχισμό που εφαρμόστηκε ως τώρα. Πρέπει να ασκείται από συλλογικά και αντιπροσωπευτικά όργανα. Σαν τέτοια όργανα θεωρούμε το Σύλλογο Διδασκόντων και το Σχολικό Συμβούλιο... Μέσα στα όργανα αυτά θα αξιολογείται το εκπ/κό έργο όλης της Σχολικής Μονάδας και όχι του κάθε εκπ/κού ξεχωριστά... Η άνοδος της ποιότητας της παιδείας, η άσκηση του εκπ/κού έργου και η αύξηση της απόδοσης του εκπ/κού δεν επιτυγχάνονται με διοικητικά μέτρα των επιθεωρήσεων, των κρίσεων και των σημειωμάτων, αλλά με εξασφάλιση... βασικών προϋποθέσεων. Άρα και η αντιμετώπισή των εξωτερικών στοιχείων (παραγρ. 1 [σχεδίου Π.Δ. ΥΠΕΠΘ]) θα 'πρεπε να είναι άμεσα συνδεδεμένη με την αξιολόγηση και όχι να παραπέμπεται σε άλλα Π.Δ.... Η ΟΙΕΛΕ ζητά:- Να αποσυρθεί το συγκεκριμένο Π.Δ.... και να διαμορφωθεί νέο...- Να υπάρχουν εκθέσεις μόνο για τις επιλογές σε Διευθυντικές θέσεις».

ΥΠΕΠΘ: 6/5 Δ5/1839 "Μικτοποίηση Ιδιωτικών Σχολείων": *«σε περίπτωση, που στην περιφέρειά σας λειτουργούν ιδιωτικά σχολεία στα οποία φοιτούν μόνο αγόρια ή μόνο κορίτσια να προβείτε στις απαραίτητες ενέργειες ώστε τα σχολεία αυτά να λειτουργήσουν από το νέο σχολικό έτος 1986-87 ως μικτά (αγόρια και κορίτσια μαζί).»*

18/5 Δ4/484 "Μετατροπή Προτύπων σχολείων σε πειραματικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπ/σης του Ν. 1566/85". Η απόφαση στην πραγματικότητα μετονομάζει τα παλαιά πρότυπα σχολεία σε πειραματικά κατ' απόλυτη αντιστοιχεία και διευκρινίζει ότι *«με μεταγενέστερη απόφασή μας θα ορίσουμε τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα, στα οποία θα ανήκουν τα ανωτέρω σχολεία».*

Ιούνιος

Ο Υπ. Παιδείας Α. Τρίτσης με έγγραφα που απευθύνει προς τις εκπ/κές Ομοσπονδίες και ζητά την έναρξη διαλόγου για τα εκπαιδευτικά θέματα.

30/6 Τρίωρη στάση εργασίας της ΑΔΕΔΥ για τα πολιτικά δικαιώματα των Δ.Υ.

ΔΟΕ: 21-25/6 55η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Καταγηφίζονται τα πεπραγμένα του ΔΣ της ΔΟΕ. Η ΓΣ αποφασίζει ομόφωνα να κλείσει τις διαδικασίες της, ύστερα από πρόταση του ΔΣ, που προήλθε μετά από ανοιχτή συνεδρίαση την επομένη και μεθεπομένη της καταγήφισης (24/6) και σημείωνε τα εξής: *"«α) Το αποτέλεσμα της υπηφορίας δημιουργεί για το ΔΣ πρόβλημα ηθικής τάξεως... β) Εκφράζει... την ομόφωνη βούλησή του, για συνδικαλιστική και μόνο λύση του παραπάνω προβλήματος. Δηλώνει ότι θα συγκαλέσει έκτακτη ΓΣ των αντιπροσώπων του κλάδου μέχρι 30.9.86, για την εκλογή νέου ΔΣ...».*

«Δ.Β.» 979. Κύριο άρθρο "Καταγηφίστηκαν τα πεπραγμένα του ΔΣ της ΔΟΕ": *«Στις γήφους της καταγήφισης [192 κατά, 183 υπέρ, 11 άκυρα και 4 λευκά], εκτός από εκείνες των αντιπροσώπων των αντιπολιτευόμενων την πλειογηφία παρατάξεων, οι οποίες είχαν δηλώσει ότι θα καταγηφίσουν, προστέθηκαν και περίπου 35 αντιπρόσωποι της ΠΑΣΚ, οι οποίοι κατά τη συζήτηση στη ΓΣ δεν είχαν τολμήσει να εκφράσουν την αντίθεσή τους... Οι πρωτεργάτες των 35 που καταγήφισαν τα πεπραγμένα, κινούμενοι από εξωδιδασκαλικά κέντρα και έξω από κάθε συνδικαλιστική δεοντολογία, αισθάνθηκαν τα χειροκτροτήματα της κατάμεστης αίθουσας [που υποδέχτηκαν την απόφαση του ΔΣ]... σαν χαστούκια στα μαγουλά τους, που πολύ αμφιβάλλουμε για τη δυνατότητά τους στο "ερυθριάν"... Όπως σκληρό μάθημα πήραν και οι μηχανισμοί "αποστασίας" και αποσταθεροποίησης της ΔΟΕ, οι οποίοι απέβλεπαν σε παραίτηση του ΔΣ και διορισμό Διοίκησης».*

«Δ.Β.» 979 "Ανυπόγραφοι, ασφράγιστοι, προφορικοί, σκοτεινοί και αόρατοι". Το άρθρο αναφέρεται στα γεγονότα που προκάλεσε το ΠΥΣΠΕ Αχαίας, όταν -στηριζόμενο

στα δύο γνωστά ανυπόγραφα έγγραφα [δες ημερολόγιο ΔΟΕ:30/5/85]με τίτλους α: «Οδηγίες για την αξιολογική κατάρτιση πινάκων διευθυντών σχολείων» και «Ανάλυση κριτηρίων»- ζήτησε από τους Σ.Σ. της περιοχής να κατατάξουν σε αξιολογική σειρά τους δασκάλους και να το ενημερώσουν σχετικά.

«Δ.Β.» 979 "Παρέμβαση της ΔΟΕ για την επίλυση προβλημάτων των Σ.Σ." [Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ]: *«...με στόχο τη διαφύλαξη της φυσιογνωμίας και της ταυτότητας του Σ.Σ. που προσδιορίζεται από το Ν. 1304/82 και το Π.Δ. 214/84 και που σαφώς ορίζει ότι ο Σ.Σ.δεν είναι παρά μάχιμος εκπ/κός και όχι διοικητικός υπάλληλος».*

ΟΛΜΕ: 4/6 Συνάντηση εκπροσώπου ΔΣ με το Γ. Γραμματέα της WCOTP.

24/6 Με τηλεγράφημά της ειδοποιεί για τη συμμετοχή στην τρίωρη στάση της ΑΔΕΔΥ.

«Π.Δ.» 589 Μασούρας Γερ., "Ο Δημήτρης Γληνός για το δάσκαλο" [από υποσημείωση του κειμένου: *«Η λέξη "δάσκαλος" εδώ περιλαμβάνει όλους τους εκπ/κούς»*].

28-29/6 2η Μετασυνεδριακή ΓΣ της Ομοσπονδίας. Από την απόφαση («Π.Δ.» 590): *«να μην προχωρήσει [το ΥΠΕΠΘ] σε αιφνιδιαστική κατά το θέρος προώθηση θεμάτων που εκκρεμούν και απασχολούν τους καθηγητές (π.χ. αξιολόγηση) αλλά να αντιμετωπίσει τα θέμα τα αυτά με την ηγεσία του κλάδου από το Σεπτέμβρη.».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 170. Κύριο άρθρο: "Καρπός αγώνα": *«Η ψήφιση του νομοσχεδίου αυτού, που ίσως είναι η πιο σημαντική κατάκτηση των ιδιωτικών εκπ/κών, συνάντησε μεγάλες δυσκολίες και πολλά εμπόδια: Δεν ήταν λίγοι εκείνοι που προσπάθησαν να υπονομεύσουν και να συκοφαντήσουν τους αγώνες... να κλονίσουν την πίστη των ιδ. εκπ/κών στην αποτελεσματικότητα [τους]. .που δήλωναν ότι οι χειρισμοί και η τακτική της ηγεσίας της ΟΙΕΛΕ εξυπηρετούσε σκοπούς πέρα από τα συμφέροντα της εκπ/σης και των ιδ. εκπ/κων... εκείνοι που αν και η ταξική τους θέση και η συναδελφική αλληλεγγύη αξίωναν να είναι κοντά στον αγώνα... έγιναν πολέμιοι των αιτημάτων μας... Το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ πιστεύει ότι με την ψήφιση αυτού του νομοσχεδίου.. επηρεάζεται βαθύτατα και η υπηρεσιακή και εργασιακή κατάσταση [όλων των άλλων Ι.Ε.], αφού για πρώτη φορά νόμος του Κράτους ορίζει ότι η υπηρεσία μας στην ιδ. εκπ/σης λογίζεται ως πραγματική δημόσια εκπαιδευτική υπηρεσία για κάθε περίπτωση».*

ΥΠΕΠΘ: 3/6 Γ3/427 και Γ3/428 Υπουργικές αποφάσεις προβλέπουν τη φοίτηση των Ι.Ε. στις ΣΕΛΔΕ, ΣΕΛΜΕ και ΜΔΔΕ. Η έκδοση τους πραγματοποιήθηκε μετά από την παρέμβαση της ΟΙΕΛΕ.

13/6 Ν. 1600 (ΦΕΚ 76/Α'/13-6-86) "Μονιμοποίηση εκπαιδευτικών που υπηρετούν στη δημόσια εκπαίδευση με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου".

Ιούλιος

ΔΟΕ: 23/7 Η ΔΟΕ με ανακοίνωσή της θεωρεί τον πίνακα Προϊσταμένων Διευθύνσεων και Γραφείων αναξιοκρατικό.

«Δ.Β.» 980 Από την ομιλία του Υπ. Παιδείας Α. Τρίτση στην πανηγυρική συνεδρίαση της 55ης ΓΣ: *«Οι κυβερνήσεις έρχονται και παρέρχονται και αυτό είναι ο κανόνας της δημοκρατίας, αλλά η παιδεία, το έθνος, είναι τα μόνιμα στοιχεία. Για αυτό ακριβώς χρειάζεται ο εθνικός διάλογος για την παιδεία και όχι ο κομματικός ή ο παραταξιακός διάλογος. (χειροκροτήματα) Για να φτιάξουμε τον νέο Έλληνα, τον νέο Ελληνισμό, πρέπει να ανακαλύψουμε μέσα στον σημερινό Ελληνισμό τις πάγιες αρετές του έθνους. Αυτές είναι βαθιά θαμμένες... μέσα στον απλό τον ανώνυμο Έλληνα. Ο επώνυμος Έλληνας στον τόπο μας φαίνεται ότι μπερδεύεται... ότι αποπροσανατολίζεται. Σε κάθε κρίση, μπροστά μπήκαν οι ανώνυμοι. Αυτό θα πει Εθνική Αντίσταση που είναι η ηθική υπόσταση του έθνους.*

Η Εθνική Αντίσταση σε καμιά εποχή δεν είχε επώνυμους. Δεν είναι τυχαίο αυτό... Επανέρχομαι σε μια έκφραση ... "το Ελληνοκεντρικό" και θα έρθω και πάλι, έστω και αν σχολιάζεται αυτό από κάποιες πλευρές. Το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου φίλοι και φίλες, είναι Ελληνοκεντρικό... Έχουμε συνειδητή ευθύνη απέναντι σ' αυτή την πραγματικότητα. Χρειάζεται να αλλάξουμε τις αξίες μας τις τρέχουσες... Πρώτα απ' όλα, πρέπει να πάγουμε να είμαστε ο λαός ο συνωμοτικός και ο καχύποπτος. Στη θέση της καχυποψίας πρέπει να βάλουμε την εμπιστοσύνη... Προσέξτε την ιδέα της συμμετοχής της χώρας μας στην παγκόσμια κοινωνία. Ναι, σε ένα υγιή διεθνισμό, όχι σ' αυτόν τον άμορφο υπερεθνισμό. Μην ξεχνάτε ότι παιδεία, δημιουργία, τέχνη, δεν είναι τίποτε άλλο, παρά εθνικές εκφράσεις. Δεν έχει βγει ακόμα δημιουργία, που δεν είναι εθνική...».

ΟΛΜΕ: 3/7 Υποβάλλονται στο ΥΠΕΠΘ οι προτάσεις- θέσεις της Ομοσπονδίας για τις αρμοδιότητες του Συλλόγου Διδασκόντων, των Δ)ντών και υποδ)ντών: *«Ο Σύλλογος Διδασκόντων είναι το κυρίαρχο όργανο λήψης των αποφάσεων που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου, στα πλαίσια πάντοτε της εκπ/κής πολιτικής της Πολιτείας* [«Π.Δ.» 590]».

22-27 Δανία. Εκπρόσωπος του ΔΣ συμμετέχει στο συνέδριο της FIPESO με θέμα: "Πώς μπορούν οι εκπαιδευτικοί να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες των πολυπολιτισμικών μας κοινωνιών;" Ο εκπρόσωπος της ΟΛΜΕ στην παρέμβασή του *«αναφέρθηκε στα προβλήματα της εκπ/σης των Ελλήνων μεταναστών, στις θέσεις και τις διεκδικήσεις της ΟΛΜΕ για τα θέματα αυτά και την ανάγκη ενίσχυσης της ελληνικής παιδείας και γλώσσας, σαν βασικού στοιχείου διατήρησης της εθνικής ταυτότητας, του ελληνικού μεταναστευτικού πληθυσμού, αλλά και σαν απαραίτητου συντελεστού για τον εμπλουτισμό των πολυ-πολιτισμικών μας κοινωνιών»* [«Π.Δ.» 590].

Αύγουστος

ΔΟΕ: 1-7/9 Καναδάς. Συμμετοχή αντιπροσωπειών ΔΟΕ- ΟΛΜΕ στο συνέδριο της WCOTP με θέμα: "Συνθήκες εργασίας για αποτελεσματική διδασκαλία". Με την ευκαιρία της επίσκεψης η αντιπροσωπεία της ΔΟΕ ζητά βίζα από την Αμερικάνικη κυβέρνηση, για να επισκεφτεί την ελληνική ομογένεια στην Ν. Υόρκη. Η βίζα δεν δίνεται και το ΔΣ προβαίνει σε ομόφωνη ανακοίνωση διαμαρτυρίας.

ΟΛΜΕ: 31/8 Ανασύνθεση ΚΥΣΔΕ μετά τη λήξη της θητείας του. Ο αιρετός Φιντιρίκος Θ. παραιτείται. Τη θέση του καταλαμβάνει ο Δαμιανίδης Δ., ενώ ο ίδιος- στη νέα ανασύνθεση- διορίζεται αντιπρόεδρος του ΚΥΣΔΕ.

ΥΠΕΠΘ: 12/8 Αριθ. ΙΒ/6442 "Ίδρυση περιφερειακού επιμορφωτικού Κέντρου Δευτεροβάθμιας εκπ/σης": *«Η λειτουργία του Π.Ε.Κ [Αθηνών]αυτού αρχίζει απο το σχολικό έτος 1986-87. Από την έναρξη λειτουργίας του παύει η λειτουργία της Σχολής Εκπ/κών Λειτουργών Μέσης Εκπ/σης Αθήνας...».* [δεν εφαρμόστηκε άμεσα]

Σεπτέμβριος

15/9 Η προκηρυγμένη για τη μέρα αυτή 24ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ αναστέλλεται λόγω του σεισμού της Καλαμάτας.

ΔΟΕ: 2/9 Συνέντευξη του Προέδρου της ΔΟΕ Μ. Παπαχρίστου στο *«Εθνος»*. Στη συνέντευξη δηλώνει ότι έμαθε από τις εφημερίδες τη διαγραφή του από το ΠΑΣΟΚ για ένα εξάμηνο.

9/9 Ανακοίνωση για τη συμμετοχή στην 24ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ: *«Τα τεκμηριωμένα υπομνήματα της ΑΔΕΔΥ ΣΥΝΕΧΩΣ αγνοούνται και επιλέγονται λύσεις και ρυθμίσεις, χωρίς ούτε ως προβληματισμοί να λαμβάνονται υπόψη οι προτάσεις της ΑΔΕΔΥ...»*.

27-28 Έκτακτη ΓΣ για εκλογή νέου ΔΣ. Πρόταση μομφής της ΠΑΣΚ κατά του Προέδρου της ΔΟΕ Μ.Παπαχρίστου με αφορμή το θέμα της προεδρίας της ΓΣ απορρίπτεται και οι αντιπρόσωποι της ΠΑΣΚ αποχωρούν από το Προεδρείο της ΓΣ. Στη γενική συνέλευση εμφανίζεται νέα συνδικαλιστική παράταξη με το όνομα Πανελλήνια Ανεξάρτητη Σοσιαλιστική Κίνηση. Αντιπρόσωπός της ο Μ. Παπαχρίστος ο οποίος και επανεκλέγεται μέλος του ΔΣ της ΔΟΕ.

«Δ.Β.» 981 Αναδημοσιεύει άρθρο του Μ.Παπαχρήστου, "Μπροστά σε κορυφαίες εξελίξεις στη ΔΟΕ": *«Ως τις 21-22 Φλεβάρη του '86 που έγινε η έκτακτη ΓΣ της ΔΟΕ στην οποία είχε παραπεμφθεί ο Θ. Μπάκας, το ΔΣ ουσιαστικά δεν λειτουργούσε. Ο Θ. Μπάκας, πότε αρνούμενος ως Γ. Γραμματέας να υπογράψει διάφορα έγγραφα, πότε εξαφανίζοντας την σφραγίδα, άλλοτε υβρίζων και τραμπουκίζων κατάφερε να παραλύσει τη λειτουργία του οργάνου. Έξι μήνες χάθηκαν για τη ΔΟΕ. Οι μηχανισμοί έτριβαν τα χέρια τους. Τελικά ο Θ. Μπάκας την παραμονή της έκτακτης ΓΣ... παραιτήθηκε... και απέφυγε την βέβαιη τιμωρία του. Η ΔΟΕ παρά την απόφασή της απέφυγε να θέσει θέμα Ιατρίδη στην ΕΕ της ΑΔΕΔΥ για να μη της δημιουργήσει ένα ακόμα πρόβλημα»*.

28/9 Ψήφισμα της Έκτακτης ΓΣ καλεί τον Υφ/γό Παιδείας Π. Μώραλη να σταματήσει την κλιμάκωση της πειθαρχικής δίωξης του Άλκη Γράβου. Η δίωξη αφορούσε έκφραση πολιτικών αντιλήψεων.

29/9 Απεργία διαμαρτυρίας του Συλλόγου της Αλεξανδρούπολης για τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν με την υποχρεωτική τοποθέτηση διευθυντών που έγινε με βάση τους πίνακες Α'.

ΟΛΜΕ: 2/9 Έγγραφο προς ΥΠΕΠΘ: *«Σχετικά με τα πρόβλημα που έχουν δημιουργηθεί στις τοποθετήσεις των Δ)ντών και Υπ)ντών σχολείων και ειδικότερα ως προς την ενεργοποίηση του πίνακα α'... [θεωρούμε ότι] Οι ρυθμίσεις του Π.Δ...249/86 ...στην ουσία έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις του Ν. 1566/85...»*.

8-9/9 Βρυξέλλες. Εκπρόσωπος του ΔΣ στη συνάντηση Ευρωπαϊκής συνδικαλιστικής επιτροπής εκπαίδευσης [ETUCE] με θέμα: "Εκπαιδευτικές ανισότητες".

17-23/9 Ανατολικό Βερολίνο. Αντιπροσωπεία ΟΛΜΕ στο συνέδριο της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εργαζομένων (FSO).

21/9 Με βάση πρόταση της ΓΣ του Ιουνίου πραγματοποιείται συνάντηση ΟΛΜΕ- ΟΛΤΕΕ με θέμα την ενοποίηση των δύο Ομοσπονδιών. Στην πρόσκληση της ΟΛΜΕ προς το ΔΣ της ΟΛΤΕΕ, που έχει προηγηθεί σημειώνεται: *«Επειδή πιστεύουμε ότι η ενοποίηση των δύο Ομοσπονδιών συμβάλλει στην ισχυροποίηση του συνδικαλισμού μας και στη ενιαία αντιμετώπιση της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ιδιαίτερα μάλιστα μετά τη διοικητική της ενοποίηση, θα θέλαμε να πληροφορηθούμε και τις δικές σας απόγεις...»*.

«Π.Δ.» 590 Κύριο άρθρο "Διακήρυξη της ΟΛΜΕ για την Ειρήνη": *«ΕΠΙΚΡΟΤΟΥΜΕ: την απόφαση της Σοβιετικής Ένωσης για παράταση στο μονομερές σταμάτημα των πυρηνικών δοκιμών και καλούμε και τις άλλες πυρηνικές δυνάμεις να ακολουθήσουν το παράδειγμά της...»*.

«Π.Δ.» 590 Κάτσικας Ν., "Επιτακτική πια ανάγκη η ειδίκευση των Φιλολόγων" (ελεύθερο βήμα): *«η πολυμέρεια των Φιλολόγων σήμερα τροφοδοτεί την ανεπάρκεια στο*

έργο τους... χρειάζεται ειδίκευση των Φιλολόγων στην πράξη και όχι μόνο στη χορήγηση πτυχίων ειδικότητας...».

ΟΙΕΛΕ: 5/9 Συνάντηση με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ. Στον «Ι.Ε.» 171, "Διάλογος με το Υπουργείο Παιδείας": *«Το πιο χαρακτηριστικό ίσως, γεγονός της συνάντησης ήταν ότι ο υπουργός επιχείρησε να δρομολογήσει τη συζήτηση σε ένα "κανάλι" που είχε επιλέξει αυτός... Τα σημεία τα οποία πρότεινε να αποτελέσουν το πλαίσιο διαλόγου για τα γενικότερα προβλήματα είναι τέσσερα: Η ενεργοποίηση των νέων θεσμών, η ποιοτική αναβάθμιση της εσωτερικής λειτουργίας των σχολείων, το περιεχόμενο των σπουδών και το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία... Η Ομοσπονδία μας διέκρινε σε πρώτη ανάγνωση μια καθαρή αντίφαση ανάμεσα στην προτεινόμενη ποιοτική αναβάθμιση του σχολείου και την ενεργοποίηση του νόμου 1566, τον οποίο η ίδια δεν έχει αποδεχθεί και τον έχει χαρακτηρίσει ως μια τεχνοκρατική προσπάθεια να αντιμετωπισθούν τα αδιέξοδα της παιδείας μας. Αποδέχτηκε όμως την "πρόσκληση" για διάλογο... παρά τον κίνδυνο να παραμεριστούν έστω προσωρινά τα δικά μας προβλήματα.».*

ΥΠΕΠΘ: 9/9 Δ5/4480 "Μέσα ενδοεπικοινωνίας, εκπαίδευσης διδασκαλίας": *«Αποφασίζουμε: απαγορεύουμε την ύπαρξη στις αίθουσες διδασκαλίας οποιουδήποτε συστήματος ενδοεπικοινωνίας, όπου τυχόν υπάρχει πρέπει να αφαιρεθεί.».*

18/9 Φ. 61/658/Γ4/752 "Υποχρεωτική αθλητική περιβολή των μαθητών στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής": *«Οι μαθητές που δεν θα φέρουν αθλητική περιβολή για οποιοδήποτε λόγο, εσκεμμένα και κατ' επανάληψη, προκειμένου να αποφύγουν το μάθημα της Φ. Αγωγής, δεν θα συμμετέχουν στο μάθημα, θα τους καταλογίζεται απουσία, θα ενημερώνεται ο Δ)ντής του σχολείου, θα αποτελεί κριτήριο για την αξιολόγησή τους και θα λαμβάνουν γνώση οι κηδεμόνες τους.».*

Οκτώβριος

17/10 Σύσκεψη αντιπροσώπων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και υπηρεσιακών παραγόντων του ΥΠΕΠΘ με θέμα τη λειτουργία του ΠΕΚ Αθήνας.

ΔΟΕ: «Δ.Β.» 982 "Δευτερολογία Προέδρου στην Έκτακτη ΓΣ 28/9": *«Η κρίση άρχισε, σ/φοι, να δημιουργείται από τη στιγμή που διάφοροι μηχανισμοί, που όφειλαν κατά την κρίση τους να ελέγξουν το σ.κ. της ΔΟΕ, έκαναν επιλογή να χτυπήσουν την ΔΟΕ. Αυτό ξεκίνησε ουσιαστικά από το Μάρτη του 1984, όταν προέκυψε το θέμα των Παιδαγωγικών Τμημάτων. Όμως εντάθηκε... όταν κλήθηκε ο κλάδος να υποβάλει τις θέσεις του για την αξιολόγηση. Θέσεις, που απαιτούσαν οι μηχανισμοί, να είναι εκείνες του γνωστού Π.Δ. για την τριπλή αξιολόγηση... Αυτή η προσπάθεια πήρε ακόμα πιο έντονο χαρακτήρα στη συνάντηση των Συλλόγων του Λεκανοπεδίου Αττικής...τα ΔΣ σχεδόν ομόφωνα τόνισαν ότι είναι αναγκαία η αγωνιστική παρέμβαση του Κλάδου, για να αποτραπεί η ψήφιση Διατάξεων που περιείχε το νομοσχέδιο [στη συνέχεια]... κάθετη παρέμβαση των μηχανισμών... [υπήρξε] όταν μέσα στην ΓΣ του Κλάδου, την Έκτακτη τον Μάρτη του 1985, οι μηχανισμοί παρενέβησαν κάθετα και απαράδεκτα και αξίωναν από το Προεδρείο της ΔΟΕ να εισηγηθεί στη ΓΣ...πράγματα αρεστά μόνο σε αυτούς... Ο Πρόεδρος τη ΔΟΕ σε αυτήν εδώ την αίθουσα στην Έκτακτη ΓΣ του Φλεβάρη του 1986 μπροστά στις μεθοδεύσεις των Μηχανισμών να πάρει η ΓΣ αποφάσεις σύμφωνα με τις επιλογές [τους]... ζήτησε από τους συντρόφους και συνεργάτες του να παραιτηθεί... Δεν με άφησαν να παραιτηθώ δηλώνοντας πως είναι αλληλέγγυοι μαζί μου στον αγώνα... Ήρθε η Τακτική ΓΣ του Ιούνη 1986. Δύο μηχανισμοί τώρα*

σε πλήρη συνεργασία και πλήρη ομόνοια με όργανα που είχαν εγκαταστήσει πλέον μέσα στο ίδιο το ΔΣ της ΔΟΕ, μεθόδευσαν την καταγήφιση των Πεπραγμένων μιλώντας ακριβώς στο "αυτί αυτών που έπρεπε να τα καταγηφίσουν"...Στόχος ο αυταρχισμός. Γι αυτό έπρεπε να ελεγχθεί το κίνημα των δασκάλων...».

22/10 Βουλευτές της Ν. Δημοκρατίας καταθέτουν ερώτηση στην Βουλή προς τον Υπ. Παιδείας όπου ισχυρίζονται ότι δάσκαλοι του 3ου Δημ. Νίκαιας *«υποχρεώνουν τα παιδιά να τραγουδούν τραγούδια του ΕΑΜ- ΕΛΑΣ όπως "Στ' άρματα, στ' άρματα" σηκώνοντας ταυτόχρονα το χέρι σε γροθιά... Ποια μέτρα πρόκειται να λάβει ο Υπουργός κατά των δασκάλων που συνεχίζουν την απαράδεκτη αυτή κομμουνιστική προπαγάνδα...».* Την ερώτηση ακολουθεί διαμαρτυρία του Συλλόγου Δ/Ν της περιοχής που υποστηρίζει ότι *«η Ερώτηση δεν αντιγράφει την πραγματικότητα»* και πως έγινε *«για να παρουσιαστεί σαν έγκλημα το γεγονός της διδασκαλίας τραγουδιών της Εθνικής Αντίστασης»* [«Δ.Β.» 983].

ΟΛΜΕ: 1/10 Συνάντηση αντιπροσωπείας του ΔΣ και καθηγητών που έχουν επιλεγεί να φοιτήσουν στις ΣΕΛΜΕ με υπηρεσιακούς παράγοντες του ΥΠΕΠΘ. Εκφράζονται ανησυχίες για την καθυστέρηση λειτουργίας των ΣΕΛΜΕ και ζητείται η άμεση έναρξη των μαθημάτων.

7/10 Το ΔΣ υποβάλει στο ΥΠΕΠΘ τις θέσεις του σχετικά με το Π.Δ. για τις μεταθέσεις. Το Π.Δ. θα ετοιμάσει υπηρεσιακή επιτροπή του ΥΠΕΠΘ [εγκύκλιος συγκρότησης Η/8101/14-1085].

19-22/10 Γαλλία. Συνέδριο Ευρωπαϊκού τμήματος της WCOTP με θέμα: "Οι τάσεις στις διαπραγματεύσεις για τους μισθούς και τις συνθήκες εργασίας". Συμμετέχει ο Γ. Γραμματέας του ΔΣ της Ομοσπονδίας.

22-30/10 Πραγματοποιούνται πέντε συσκέψεις ΟΛΜΕ- παραγόντων ΥΠΕΠΘ με θέμα τη διαμόρφωση του Π.Δ. για τις μεταθέσεις.

«Π.Δ.» 591 Χαραμής Π., "Φιλόλογος και πράξη": *«..οι αντιφάσεις που παρατηρούμε στην καθημερινή διδακτική πράξη. Η λογοτεχνία διδάσκεται κυρίως σαν σύνολο αισθητικών στοιχείων, έξω από το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο, του οποίου αποτελεί αντανάκλαση. Η γλώσσα θεωρείται αυτόνομη, αφηρημένη δομή, ανεξάρτητη από τις πολύπλοκες κοινωνικές σχέσεις που εκφράζει και διδάσκεται χωρίς κανένα συσχετισμό με την κοινωνική πρακτική. Οι εκθέσεις αξιολογούνται κατά κανόνα με κριτήριο τη μορφή τους και όχι το περιεχόμενό τους... Στην ιστορία, η ιστορική αιτιότητα αποδίδεται σ' ένα άθροισμα από κύριους και δευτερεύοντες παράγοντες, όπως η μεγαλοφυία μιας προσωπικότητας, το ελληνικό δαιμόνιο, το κλίμα, ο θρησκευτικός φανατισμός κλπ... Το θλιβερό αποτέλεσμα είναι οι επιμέρους επιστήμες να μη συναποτελούν μια ενιαία γνώση για την αντικειμενική πραγματικότητα. Να προσφέρουν αντιφατικές και αλληλοαποκλειόμενες συχνά γνώσεις που ευνοούν την αδιαφορία για τη γνώση και, τελικά, την απόρριψή της. Και είναι καθήκον του φιλολόγου... να ξεπεράσει αυτή την αδιαφορία και να αποκαταστήσει, στο βαθμό του δυνατού, την εμπιστοσύνη στην γνώση, την πίστη στον άνθρωπο.».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 171. Κύριο άρθο "Νέα χρονιά- νέοι αγώνες": *«Ακρογωνιαίος λίθος της συνδικαλιστικής πολιτικής της ΟΙΕΛΕ, από το 1974, ήταν η αντίληψη που έβλεπε το συνδικαλιστικό στη διπλή του διάσταση: Αγώνες για την παιδεία- Αγώνες για το δάσκαλο, σε μιαν αγαστή και εμπνευσμένη σύνδεση και ενότητα...».*

ΥΠΕΠΘ: 16/10 Γ2/4723 "Περιβαλλοντική εκπαίδευση": *«Κατά τα τρία τελευταία χρόνια ένας σημαντικός αριθμός σχολείων εφάρμοσε με ιδιαίτερη επιτυχία τέτοια προγράμματα... Για την πραγματοποίηση προγραμμάτων Π.Ε. μπορούν να*

διατίθενται μέχρι δυο ώρες εβδομαδιαία. Για τα Γυμνάσια οι ώρες αυτές θα εγκριθούν ως εξής: α) Εφόσον η τάξη... έχει πρόγραμμα 28 ωρών, το ωράριο της συμπληρώνεται με το δίωρο της Π.Ε....γ) Εφόσον η τάξη έχει πλήρες εβδομαδιαίο πρόγραμμα (30) ώρες τότε και πάλι οι απαιτούμενες δύο ώρες για την Π.Ε. εξοικονομούνται από τα μαθήματα που διδάσκουν οι καθηγητές που παίρνουν μέρος στο πρόγραμμα, ύστερα από απόφαση του συλλόγου διδασκόντων.».

21/10 "Διανομή γάλατος σε μαθητές σχολείων της πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με επιδότηση της ΕΟΚ": *«μπορούμε με το πρόγραμμα αυτό να διαμορφώσουμε μια νέα στάση και διαφοροποιημένη καταναλωτική συμπεριφορά και αντίληψη, τόσο στους εκπ/κους και μαθητές, όσο και στους γονιούς και λαϊκούς φορείς...».*

Νοέμβριος

2/11 Ο Υπ. Παιδείας Α. Τρίτσης με δηλώσεις του θέτει θέμα διδασκαλίας των Αρχαίων συγγραφέων από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο.

23-26/11 Πραγματοποιείται το 26ο συνέδριο της ΑΔΕΔΥ [440 σύνεδροι, 46 οργανώσεις].Το συνέδριο αποτυγχάνει και πάλι να προχωρήσει σε καταστατικές αλλαγές. Ο Πρόεδρος της ΑΔΕΔΥ Δ. Κίτσιος αποχωρεί, αφού ήδη από το καλοκαίρι έχει τοποθετηθεί Λυκειάρχης στην Ήπειρο. Σε συνέντευξή του στη "Συνδικαλιστική επιθεώρηση", τ. 24 και στην ερώτηση *«ποιοι λόγοι τον οδήγησαν στην απόφασή του να αποσυρθεί απ' την ενεργό συνδικαλιστική δράση»* τονίζει: *«Στην περίοδο που περνάμε, τα πράγματα έχουν πάρει άσχημη τροπή. Ίσως είμαι εγώ εκτός κλίματος σ' αυτή τη συγκεκριμένη... συγκυρία... Εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία στην επιλογή μου αυτή, είναι ότι, όπως πιστεύω, οι παρατάξεις κάπου έχουν χάσει το δρόμο τους... Η λεπτή διαχωριστική γραμμή μεταξύ πολιτικοποιημένου σ.κ. και κομματικοποιημένου, δύσκολα ξεχωρίζεται.... κι από άλλους σκόπιμα αγνοείται, προκειμένου να περάσουν επιλογές κομματικού επιπέδου...»* [και στο «Δ.Β.» 986]. Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου κυκλοφορεί ιδρυτική διακήρυξη της Πανελλήνιας Ανεξάρτητης Συνδικαλιστικής Κίνησης και στον ευρύτερο χώρο των Δ.Υ., που εκλέγει δυο Γ. Συμβούλους στο ΓΣ της ΑΔΕΔΥ (85μελές). Στην ΕΕ που εκλέχτηκε συμμετέχουν 8 μέλη της ΠΑΣΚ, 5 της ΔΑΚ-ΔΥ, 3 της ΔΑΣ και 1 της ΑΣΔΗΚ [δες: Λιάσκος, *ο.π.*, 145].

ΔΟΕ: 13/11 Το ΔΣ συγκροτείται σε σώμα. Όλα τα μέλη του προεδρείου ανήκουν στην ΠΑΣΚ. Προτάσεις της για τη συγκρότηση προεδρείου από κοινού με την Ενότητα (ΔΕΕ) απορρίπτονται από την τελευταία, που τοποθετείται υπέρ της άποψης του αντιπροσωπευτικού προεδρείου, την οποία η ΠΑΣΚ αποκλείει. Η λύση δόθηκε μετά την απόφαση του Μ. Παπαχρήστου να ψηφίσει τους αντιπροσώπους της ΠΑΣΚ με τη διευκρίνηση ότι: *«Η ψήφος που δίνουμε στην ΠΑΣΚ για την συγκρότηση του ΔΣ είναι ψήφος προς άρσιν του αδιεξόδου και μόνον. Σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ανοχή ή αποδοχή των θέσεων των μηχανισμών που θέλουν να αποσταθεροποιήσουν το σ.κ.».* [«Δ.Β.» 983, 2].

«Δ.Β.» 983. Κύριο άρθρο: "Η ΔΟΕ για 45 μέρες χωρίς διοίκηση": *«Για πρώτη φορά στην ιστορία του κλάδου τα νεοεκλεγμένα μέλη του ΔΣ. αδυνατούν να συγκροτηθούν σε σώμα για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν έχει προβλεφτεί στο καταστατικό σαφής ρύθμιση, η οποία θα δίνει λύση στις περιπτώσεις αδιεξόδου. Σημειώνουμε εδώ ότι σύμφωνα με την απόφαση της 55ης ΓΣ θα πρέπει μέσα σ' αυτή τη συνδικαλιστική χρονιά να γίνει οργανωτικό καταστατικό συνέδριο, που θα επιληφθεί του θέματος».*

18/11 Βουλευτές του ΚΚΕ καταθέτουν ερώτηση στη Βουλή σχετικά με το *«στάδιο υλοποίησης»* των προβλέψεων του 1566/85 για τη διδασκαλία της Φ. Αγωγής, των

καλλιτεχνικών μαθημάτων, της μουσικής και της ξένης γλώσσας στο Δημ. Σχολείο. Ο Υπ. Παιδείας ανταπαντά ότι για όλα αυτά χρειάζεται αναμόρφωση του ωρολογίου και Α.Π. όλων των μαθημάτων του Δημ. Σχολείου και πως το Π.Ι. έχει επιληφθεί του θέματος [«Δ.Β.» 983].

ΟΛΜΕ: 1-2/11 Ιωάννινα. Προσυνέδριο Ε' εκπαιδευτικού συνεδρίου ΟΛΜΕ.

8/11 Οργανωτική Ι. Από τις αποφάσεις της: *«Αναγνώριση και για τους καθηγητές του Δημοσίου της προϋπηρεσίας στην Ιδ. Εκπαίδευση και ρύθμιση των ζητημάτων του Ν.1660/85 για τη δημοσιοποίηση σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου.»*. Το ψήφισμα της ΟργανωτικήςΙ: *«Η ΓΣ...επισημαίνει τα πολλά προβλήματα, που εμφανίστηκαν στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση που υποβαθμίζουν ακόμα περισσότερο το επίπεδο της [και]δεν είναι ανεξάρτητα από την περιστολή των δαπανών, που έπληξε και τον ευαίσθητο χώρο της Παιδείας και εντάσσεται στα μέτρα λιτότητας. Στα πλαίσια αυτά α) το διδακτηριακό πρόβλημα παραμένει άλυτο και οξύνεται β) μετακινούνται τμήματα για εξοικονόμηση χώρου γ) δε γίνονται οι απαραίτητοι διορισμοί... Σ' όλα αυτά πρέπει να προστεθούν η αναστάτωση των συναδέλφων από την ενεργοποίηση των υποχρεωτικών πινάκων [δ)ντών], οι ρυθμίσεις που θέλουν το σύλλογο να "αποφασίζει" τα προαποφασισμένα, οι διατάξεις για την 6ωρη ημερήσια ή 30 εβδομαδιαία παραμονή στο σχολείο και για τις συνεδριάσεις του συλλόγου εκτός ωραρίου διδασκαλίας, τα υποχρεωτικά εξωδιδακτικά καθήκοντα, που σε συνδυασμό με τη μισθολογική υποβάθμιση τους οδηγούν σε πολύ δύσκολη θέση. Όμως η παιδεία δεν μπορεί να λειτουργήσει αποδοτικά ούτε με ελλιπείς πιστώσεις ούτε με υποβαθμισμένους εκπαιδευτικούς. Η γενναία αύξηση των δαπανών για την παιδεία [15%]...και ο δίκαια αμειβόμενος εκπαιδευτικός είναι η καλύτερη επένδυση για το μέλλον της χώρας.»*.

25/11 Συνάντηση ΔΣ με Υπ. Παιδείας για να συζητηθούν τα προβλήματα που παρουσιάζονται στη λειτουργία των σχολείων.

ΟΙΕΛΕ: 6/11 Πρώτη συνάντηση των μαθηματικών- μελών της Ομοσπονδίας- με σκοπό τη λειτουργία επιτροπής που θα επεξεργαστεί τις θέσεις της ΟΙΕΛΕ σχετικά με την αναθεώρηση του Α.Π. των μαθηματικών του Γυμνασίου.

ΥΠΕΠΘ: 27/11 Γ6/636 "Θέματα αγωγής και εκπαίδευσης μαθητών με ειδικές ανάγκες [ε.α.]". Στην εγκύκλιο γίνεται εκτεταμένη αναφορά σε θέματα: ένταξης των ατόμων με ε.α., ειδικών αναλυτικών προγραμμάτων και της φιλοσοφίας που τα διακατέχει, αξιολόγησης των ατόμων με ε.α. στα γενικά σχολεία της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τη δυσλεξία και το θεσμό των ειδικών τάξεων και καταλήγει: *«Τέλος επισημαίνουμε και πάλι ότι οι μαθητικές κοινότητες σε συνεργασία με τη σχολική επιτροπή, θα μπορούσαν να προγραμματίσουν διάφορες δραστηριότητες με στόχο την καλλιέργεια της αγάπης και κατανόησης προς τους συμμαθητές τους με ειδικές ανάγκες, την ισότιμη αποδοχή τους από τη σχολική κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία και την εξαφάνιση κάθε αρνητικής και αναχρονιστικής προκατάληψης γι' αυτούς.»*.

Δεκέμβριος

2/12 Ο Υπ. Παιδείας συναντά τα ΔΣ και των τεσσάρων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Στην αρχή της συνάντησης μοιράζεται κείμενο με τίτλο: "Αναβάθμιση του διαλόγου για την Παιδεία". Η συνάντηση διαρκεί περίπου τρεις ώρες. Ο υπουργός αποχώρησε αμέσως μετά την τοποθέτησή του, γιατί κλήθηκε επειγόντως από τον Πρωθυπουργό, όπως δήλωσε.

Από το κείμενο του Υπουργού: *«Από πλευράς Ομοσπονδιών, μέχρι στιγμής ο διάλογος έχει περιοριστεί κυρίως σε διεκδικητικού χαρακτήρα ζητήματα... Έχουμε τονίσει από τις πρώτες μας συναντήσεις, ότι οι διεκδικήσεις, του εκπαιδευτικού, είναι δυνατό να ικανοποιηθούν μόνο όταν η κοινωνία αισθάνεται και εκτιμά τη διαρκή παρουσία και υγηλή λειτουργία του... πρόθεση της Πολιτείας είναι και η καθιέρωση διάκρισης- επαίνου προς τους εκπαιδευτικούς, που διαπρέπουν με το έργο και την αφοσίωσή τους στην υπόθεση της σύγχρονης Ελληνικής Παιδείας... η αντίληψη ότι η ικανοποίηση των διεκδικητικών αιτημάτων θα λύσει αυτόματα και τα ποιοτικά ζητήματα Παιδείας, είναι λάθος.... Υπάρχει ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης καταστάσεων, που έχουν οδηγήσει σε χρόνια καθυστέρηση της βασικής μας εκπαίδευσης... Αναφέρονται ενδεικτικά: 1. Περιορισμένος χρόνος λειτουργίας των σχολείων... 2. Περιορισμένο εβδομαδιαίο ωράριο... 3. Περιορισμένη παραμονή του εκπαιδευτικού στο σχολείο 4. Περιορισμένη- ανεπαρκής- επαφή εκπαιδευτικού γονέως... 5 Απογύμνωση της επαρχίας από εκπαιδευτικό δυναμικό... 6. Υπερβολικός αριθμός αναρρωτικών αδειών... 7. Ανάγκη σωστότερης αξιολόγησης του μαθητή... 8 Ανάγκη ευαισθητοποίησης των Ομοσπονδιών στο θέμα των ιδιαίτερων μαθημάτων...»* [πηγή: «Δ.Β.» 984, 4].

8/12 Συνέντευξη τύπου των τεσσάρων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών εν όψει της απεργίας που αποφάσισαν.

10/12 Έγγραφο του ΥΠΕΠΘ καλεί τους Νομάρχες να ανοίξουν απευθείας διάλογο για θέματα παιδείας με τους συλλόγους των εκπαιδευτικών της περιοχής τους.

11/12 Πραγματοποιείται 24ωρη απεργία των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, συγκέντρωση, και πορεία διαμαρτυρίας με σκοπό την προβολή των εκπαιδευτικών, οικονομικών και πολιτικών τους αιτημάτων.

15/12 Συνάντηση εκπροσώπων των τεσσάρων Ομοσπονδιών. Αποφασίζεται η από κοινού επίσκεψη των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων και σειρά εκδηλώσεων.

18/12 Συγκέντρωση των εκπαιδευτικών στα Προπύλαια. Ο πρόεδρος της ΔΟΕ μιλά ως εκπρόσωπος των Ομοσπονδιών. Από την ομιλία του: *«καλούμε τον Υπ. Παιδείας να μας πει ξεκάθαρα: Θεωρεί τους εκπαιδευτικούς υπεύθυνους για την, όπως γράφει, χρόνια καθυστέρηση της βασικής μας παιδείας;»*. Ακολουθεί πορεία και κατάθεση ψηφίσματος στη Βουλή.

ΔΟΕ: 4/12 Απόφαση ΔΣ για απεργία.

8/12 Ανακοίνωση: *«η ΔΟΕ με πολυσέλιδο υπόμνημά της, αρχές Ιουνίου 1986, ανταποκρίθηκε στο διάλογο. Έκτοτε και μέχρι σήμερα, το Υπ. Παιδείας όχι μόνο εκώφευσε, αλλά "λόγω ή έργω" φανέρωσε ότι το "διάλογο" τον χρησιμοποιεί απλά σαν άλλοθι, για να κάνει τις δικές του επιλογές»*.

15/12 Ανακοίνωση διαμαρτυρίας για την κλήση σε διάλογο συλλόγων μελών της την παραμονή της απεργίας από τους Νομάρχες.

15/12 Ο Σχολικός Σύμβουλος Ν. Χαρόγιαννης αντιδρά στην απόφαση του Νομάρχη να συγκροτήσει Συντονιστικό Γραφείο εκπαίδευσης στην Νομαρχία Αθηνών. Η όλη διαδικασία θεωρείται εκτός νομικού πλαισίου και οι διορισμοί στο όργανο αυτό αντικανονικοί. Η απόφαση του Νομάρχη (2651/15-10-86) στηρίχθηκε σε τηλεγραφική εγκύκλιο του Υπ. Παιδείας (Υ/154/10-9-86).

19/12 Το ΔΣ απαντά σε κείμενο του Υπ. Παιδείας σχετικό με την πολιτιστική ταυτότητα: *«...κατά τη γνώμη μας δεν είναι για πολύ καιρό ακόμα δυνατή η διατήρηση της πολιτιστικής μας ταυτότητας, αν δεν προχωρήσουμε άμεσα στη δημιουργία τέτοιων συνθηκών στην Εκπαίδευση, που θα εξασφαλίζουν την αξιοποίηση όλου του δυναμικού και όλων των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Αυτό για μας σημαίνει σύνδεση του σχολείου με το περίγυρο και την παραγωγική διαδικασία. Σημαίνει προσανατολισμό των Α.Π. -από το Νηπιαγωγείο ακόμα-στην τεχνογνωσία και στην κατάκτηση της σύγχρονης τεχνολογίας. Κύρια όμως σημαίνει*

συνειδητοποίηση από την κοινωνία της αναγκαιότητας, να πάμε από την αντίληψη του εγώ στην αντίληψη του εμείς...».

ΟΛΜΕ: 4/12 Το ΔΣ απαντά με κείμενό του στον Υπ. Παιδείας: *«Κρίσιμες μέχρι τώρα αποφάσεις πάρθηκαν χωρίς τη στοιχειώδη ενημέρωση της Ομοσπονδίας, η οποία κατά κοινή ομολογία είναι σε θέση να βοηθήσει ουσιαστικά σε πολλά ζητήματα. Επομένως η ευθύνη ενός γόνιμου και ουσιαστικού διαλόγου είναι προφανές ότι ανήκει στο ΥΠΕΠΘ... Διαφωνούμε στο πλαίσιο των ζητημάτων, όπως αυτό ιεραρχείται σαν αντικείμενο διαλόγου. Πρώτα θα συζητήσουμε τα θέματα της παιδείας με στόχο την αναβάθμιση της και στην συνέχεια, στην πορεία του διαλόγου θα εντάξουμε και τα επαγγελματικά- εργασιακά... Με βάση τα παραπάνω εκτιμούμε πως θα πρέπει πρώτα να μπουν στο διάλογο σοβαρά εκπαιδευτικά θέματα όπως οι δαπάνες για την παιδεία, η κατάργηση της ιδ. εκπαίδευσης, η εκπαίδευση των ελληνοπαίδων εξωτερικού, τα προβλήματα της υλικοτεχνικής υποδομής, οι ελλείψεις του διδακτικού προσωπικού, η μόρφωση- επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, τα νέα βιβλία, τα [Α.Π.], η καλύτερη αξιοποίηση των νέων θεσμών».*

15-17/12 Μαδρίτη. Συνέδριο ETUCE για θέματα εκπαίδευσης σε σχέση με την ΕΟΚ.

20/12 Καταστατική ΓΣ της Ομοσπονδίας.

ΟΙΕΛΕ: 5-7/12 Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΣΙΕΛ- Θεσ/νίκης με θέμα: "Εκπαίδευση Κοινωνία- Εξουσία". Το συνέδριο έχει ως θεματικές ενότητες: 1. Εκπαίδευση- Κράτος- Οικονομία 2. Ιδεολογία του σχολείου 3. Σχολική αποτυχία 4. Ιδιωτική Εκπαίδευση.

19-21/12 Η Ομοσπονδία πραγματοποιεί το 19ο Συνέδριό της το οποίο ασχολείται με τρία θέματα- εισηγήσεις: α) την κρίση του συνδικαλιστικού κινήματος, β) τη χρήση της πληροφορικής στην εκπαιδευτική διαδικασία και γ) την χάραξη πορείας της ΟΙΕΛΕ για το 1987. Στο συνέδριο αποφασίστηκε: *«να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την ενίσχυση και το δυνάμωμα της πρόσφατης συνεργασίας μας με τις άλλες εκπ/κές ομοσπονδίες»* [«Ι.Ε.» 173].

«Ι.Ε.» 172 "Το σήμερα και το αύριο της Εκπαίδευσης" [Από την απάντηση της ΟΙΕΛΕ στην πρόσκληση του υπ. Παιδείας σε διάλογο]: *«Στον αγώνα για το πέρασμα από το σχολείο του "μαθαίνω ότι" στο σχολείο όπου κυριαρχεί το "κρίνω" το "μορφώνω γνώμη" και το "δημιουργώ" θα υπάρξουν βέβαια αντίπαλοι υπολογίσιμοι. Ένας από τους σοβαρότερους είναι και η "βιομηχανική" ιδεολογία, γνήσιο τέκνο της αστικής ιδεολογίας στον αιώνα μας, η οποία τοποθετώντας σε πρώτο πλάνο τις αξίες σκοπιμότητας έχει εισβάλει τόσο στα σχολικά προγράμματα όσο και στο κοινωνικό υποσυνείδητο. Η μεταπολεμική καπιταλιστική ανάπτυξη- αλλά και η μη καπιταλιστική- εντυπωσιακά μπολιασμένη από την ιδέα της αχαλίνωτης τεχνολογίας και της χωρίς όρια παραγωγής και κατανάλωσης, έχει περάσει τη λογική της μέσα στα [Α.Π.]. Η λογική αυτή διαθέτοντας τα γνωστά τεχνολογικά ιδανικά και αδιαφορώντας για το βιασμό του περιβάλλοντος, απαιτεί από το σχολείο να δημιουργεί ανθρώπους που δε θα είναι καθόλου αναγκαίο να κρίνουν, να μορφώνουν γνώμη και να συμμετέχουν ενεργά στα συμβαίνοντα.... Οι στόχοι του αυριανού σχολείου οφείλουν να εμπεριέχουν τόσο τη διαμόρφωση μιας οικολογικής συνείδησης η οποία να υπαγορεύει στον άνθρωπο μια φιλική σχέση με το περιβάλλον στο οποίο ζει, αλλά και τη διαμόρφωση μιας κριτικής συνείδησης η οποία δε θα δέχεται αυτονόητα την κάθε άποψη από οπουδήποτε κι αν προέρχεται αυτό.».*

ΥΠΕΠΘ: 3/12 Δ4/985 "Οργανώσεις Γονέων. Συμμετοχή στα όργανα λαϊκής συμμετοχής Ν. 1566/85": *«...εκπρόσωποι των γονέων ή διοικητικά συμβούλια γονέων, που*

εκλέχτηκαν από ενιαίο υηφοδέλτιο δεν νομιμοποιούνται να συμμετάσχουν στα όργανα λαϊκής συμμετοχής του Ν. 1566/85, γιατί στην προκειμένη περίπτωση δεν έχει εφαρμοστεί το σύστημα της απλής αναλογικής...».

17/12 Π.Δ. 428 (ΦΕΚ 201/Α'/17-12-86) "Τροποποίηση και συμπλήρωση ωρολογίων και Α.Π. Γυμνασίων- Λυκείων".

1987

Ιανουάριος

3-4/1 Κύπρος. Συνέδριο ΕΜΟΚ με τη συμμετοχή της ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και θέμα: "Μόρφωση επιμόρφωση εκπαιδευτικών".

12/1 Συνάντηση των τεσσάρων Ομοσπονδιών για το συντονισμό της δράσης τους.

13/1 Ο Υπ. Παιδείας Α. Τρίτσης επισκέπτεται στα πλαίσια του "Διαλόγου" το Γυμνάσιο Παλλήνης για να συνομιλήσει με 15μελή συμβούλια Μ.Κ. και μαθητές. Από την εισαγωγική του ομιλία [*«Εξόρμηση»* 25/1/87, 23- 26]: *«Ο Ελληνισμός αποτελεί για μας τους Έλληνες την κυρίαρχη ιδεολογία μας. Σε μεγάλο βαθμό η κρίση που αισθανόμαστε είναι αποτέλεσμα της απομάκρυνσής μας από τις αξίες του μέσα από τη δίνη της εποχής που- επιτέλους- φεύγει. Είναι κυρίαρχη ιδεολογία ο Ελληνισμός γιατί είναι δυναμική ιδεολογία. Μεταλλάσσεται μέσα στην ίδια τη δυναμική της ζωής. Έτσι εξηγείται η εξίσου ζωντανή και κοινή αίσθηση του Ομήρου, του Μακρυγιάννη, του Ελύτη. Είμαστε οι θεσμοφύλακες και οι ζωντανοί φορείς αυτής της μοναδικής ιδέας. Μην το ξεχνάτε αυτό... Να φανείτε άξιοι συνεχιστές της συγκλονιστικής υπόθεσης που λέγεται ελληνισμός μέσα από τις ιδέες και τις αξίες που δημιούργησαν στο πέρασμα των αιώνων με ισχυρότερο όπλο την ελληνική γλώσσα.».*

Στην ίδια συνάντηση η εκπρόσωπος των εκπαιδευτικών διερωτάται: *«γιατί ήρθατε σ'αυτό το προνομιούχο σχολείο κύριε υπουργέ και μάλιστα σήμερα; (παραμονή της πανεργατικής απεργίας της Τετάρτης)».*

15/1 24ωρη απεργία ΑΔΕΔΥ. Η απεργία έχει αιτήματα την αύξηση μισθών, τα πολιτικά δικαιώματα και τις φορολογικές ελαφρύνσεις. Οι εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες συμμετέχουν προσθέτοντας τα αιτήματά τους [δες «Π.Δ.» 594 , 3].

26/1 Κοινή εκδήλωση των εκπ/κών Ομοσπονδιών στο *«Διάνα»* με στόχο την ενημέρωση των μαζικών φορέων και της κοινής γνώμης γύρω από τα εκπαιδευτικά προβλήματα.

ΔΟΕ: 21/1 Ψήφισμα του ΔΣ για την Ειρήνη: *«Το ΔΣ της ΔΟΕ... εκφράζει τη μεγάλη ικανοποίηση των 45.000 δασκάλων και νηπιαγωγών και ενός εκατομμυρίου μαθητών της πρωτοβάθμιας εκπ/σης, που θέλουν να ζήσουν και να δημιουργήσουν, για το σταμάτημα των πυρηνικών δοκιμών της ΕΣΣΔ και τη στάση των έξι και του Έλληνα πρωθυπουργού. Καλεί τις ΗΠΑ να απαντήσουν θετικά στη φιλειρηνική στάση της ΕΣΣΔ και των έξι και να σταματήσουν τις πυρηνικές δοκιμές. Καλεί τους δ/λους και τις νηπ/γούς της χώρας, να πάρουν μέρος, να πρωτοστατήσουν σ' όλες τις φιλειρηνικές εκδηλώσεις και να πάρουν κάθε πρωτοβουλία σ' αυτή την κατεύθυνση».*

ΟΛΜΕ: 12/1 Ο Γ. Γραμματέας της ΟΛΜΕ στη συνεδρίαση της ΕΕ της ETUCE με θέματα που αφορούν τις Ευρωπαϊκές εκπ/κές επιλογές σε επίπεδο ΕΟΚ όπου: *«Διαπιστώθηκε η πολύ μικρή συμμετοχή, μέχρι σήμερα, του ευρωπαϊκού συνδικαλιστικού κινήματος στις εκπ/κές επιλογές και η ενίσχυση της εργοδοτικής πλευράς στη διαμόρφωση των εκπ/κών προγραμμάτων»* [«Π.Δ.» 595].

20/1 Συνάντηση ΟΛΜΕ- ΟΛΤΕΕ με θέμα την συγχώνευση των δύο Ομοσπονδιών. Αποφασίζεται: *«1. Για λόγους καταστατικούς, ιστορικούς αλλά και καταξίωσης στο μαζικό χώρο, το νέο Δευτεροβάθμιο συνδικαλιστικό όργανο... διατηρεί τον τίτλο της ΟΛΜΕ. 2. Τα πρωτοβάθμια της... ΕΛΜΕ. 3. Η ΟΛΤΕΕ σαν 2/βάθμιο όργανο λειτουργεί μέχρι τον Ιούνη του 1987, οπότε ενοποιείται με την ΟΛΜΕ και παύει να υπάρχει. Η ίδια διαδικασία ισχύει και για τις τοπικές ΕΛΤΕΕ, μέχρι το τέλος Απριλίου.».*

20/1 Εγκρίνεται το νέο καταστατικό της ΟΛΜΕ με απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών (1672/87).

«Π.Δ.» 594 "Συγκριτικός πίνακας διακοπών αργιών": *«(για ν' ανασκευαστεί ένας μύθος) Βαυαρία [σύνολο ημερών αργίας]:96, Ελλάδα [σύνολο ημερών αργίας εκτός 28/10, 25/3 και 17/11 που "δεν πρέπει να υπολογίζονται για τους εκπ/κούς ως αργία γιατί ασχολούνται με πανηγυρικούς, παρελάσεις, δοξολογίες κλπ"]:93.*

«Π.Δ.» 954 Ευγενίδης Ηρ., "Η *κρίση* της γλώσσας": *«Η αρχαία ελληνική γλώσσα ήταν τροχοπέδη για τη βαθύτερη ερμηνεία των υψηλών διδαγμάτων και όλων των αντικειμενικών αξιών που ξεπηδούσαν μέσα από τα συγγράμματα των αρχαίων Ελλήνων... Η γλωσσική πενία των σημερινών νέων δεν οφείλεται στην κατάργηση της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο. Η γλωσσική κρίση αποτελεί σύμπτωμα πνευματικής κρίσης ενός τόπου.».*

«Π.Δ.» 954, Καβαρνός Θ., "Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών από το πρωτότυπο στα Γυμνάσια": *«Όσο για το επιχείρημα ότι από τότε που καταργήθηκαν τα Αρχαία απ' το πρωτότυπο στα Γυμνάσιο, δεν μπορούν να εκφραστούν οι νέοι μας σωστά... Φοβάμαι ότι βρήκαν την ευκαιρία να ξιφουλκήσουν μερικοί αμετανόητοι γλωσσολόγοι, παλιοί καθαρευουσιάνοι... ή άλλοι νεορθόδοξοι ή δήθεν εθνικόφρονες με σκοτεινά πολλές φορές πολιτικά κίνητρα. Εμείς οι φιλόλογοι των Γυμνασίων... μέσα από την καθημερινή διδασκαλία βλέπουμε τη μεγάλη διαφορά στην έκφραση- προφορική και γραπτή των μαθητών με το σημερινό σύστημα. Το επίπεδο των Εκθέσεων είναι απείρως ανώτερο, γιατί παλαιότερα μπέρδευαν τις γλώσσες, την ορθογραφία, τη στίξη.».*

30/1 Ηράκλειο. Προσυνέδριο Ε' εκπ/κού συνεδρίου Ομοσπονδίας.

ΥΠΕΠΘ: "Το νέο σχολείο της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης". Κείμενο που παρουσιάζει αναλυτικά τη φιλοσοφία του 1566 /85 με βάση τις απόψεις της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ και τίτλο "Βασικές προϋποθέσεις για τη λειτουργία του νέου σχολείου-Το σχολείο της Συνευθύνης": *«Ο Ν. 1566/85 καθορίζει λεπτομερειακά τις αρμοδιότητες και τις υποχρεώσεις των οργάνων της πολιτείας, της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και των άλλων φορέων που έχουν θεσμοθετηθεί... Το έργο του καθενός από τους φορείς αυτούς εμφανίζεται στους συνημμένους πίνακες (σχηματική αναφορά) [Ακολουθούν 4 σελ. με πίνακες φορέων και αρμοδιοτήτων τους σε σχέση με το α) σχολικό κτίριο, β) την υποδομή του σχολείου και γ) τα ποιοτικά στοιχεία της εκπ/σης.]»* [πηγή: *«Εκπαιδευτική νομοθεσία»*, Ιανουάριος 1987].

27/1 Γ1/24143 "Εμπλουτισμός Σχολικών Βιβλιοθηκών": *«δεν υπάρχει λόγος ούτε έχει νόημα να ζητούν οι Σύλλογοι Γονέων και τα Δημ. Σχολεία από το ΥΠΕΠΘ χρήματα και βιβλία για τον εμπλουτισμό των σχολικών βιβλιοθηκών, διότι αδυνατούμε να ικανοποιήσουμε τέτοιους είδους αιτήματα, αφού δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του ν. 1566/85 για τις Σχολικές βιβλιοθήκες.».*

29/1 Γ1/26/68 "Ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθήκης εκπ/κού προσωπικού σε Δημόσια Νηπιαγωγεία και Δημοτικά": *«3. Η επιλογή και προμήθεια των βιβλίων γίνεται από το Υπ. Παιδείας και Θρησκευμάτων».*

Φεβρουάριος

1/2 Υφυπουργοί Παιδείας οι Γιάννης Κωσταντινίδης και Δήμος Παπαδημητρίου.

16-17/2 48ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ. Συμμετέχουν οι εκπ/κές Ομοσπονδίες. Συγκέντρωση των απεργών στο θέατρο *«Ακάδημος»*.

16/2 Κοινή σύσκεψη των εκπ/κών Ομοσπονδιών και της ΑΣΓΜΕ για το συντονισμό της παραπέρα συνεργασίας.

25/2 Ο Υπ. Παιδείας αναβάλει την προγραμματισμένη συνάντηση με τους αντιπροσώπους των εκπ/κών Ομοσπονδιών που είχε καθοριστεί στα πλαίσια του διαλόγου.

ΔΟΕ: 17/2 Ανακοίνωση διαμαρτυρίας για την απόλυση 28.000 δασκάλων στη Χιλή.

«Δ.Β.» 986 Σχόλια: α) "Παρακωλύουν την άσκηση νομίμου δικαιώματος": *«...Δ)ντές σχολείων κρατούν τα παιδιά των απεργών σ/φων στο Σχολείο, δημιουργώντας έτσι καθαρή απεργοσπασία παρά το νόμο. Κι αυτό με το πρόσχημα ότι τάχα έχουν ευθύνη να αφήσουν τα παιδιά να φύγουν μόνα τους στο σπίτι... β)Τι γίνεται με τους Σ.Σ.; Με ποιο τρόπο θα γίνει η ανανέωση της θητείας των Σ.Σ; Από ποιους θα κριθούν και σε τι; Όλη η διαδικασία επιλογής, τοποθέτησης και μεταθέσεων δικαιώνει μόνο τους "χειροκροτητές" της εξουσίας. Συγκεκριμένα στις διάφορες επιλογές παραλήφτηκαν αξιόλογοι σ/φοι και άλλοι που τη μια μέρα κρινόταν ακατάλληλοι την επομένη "διορθώνονταν" και επιλέγονταν. Η πολιτεία φέρθηκε σε πολλούς εκδικητικά, αφού τους ταλαιπωρεί και τους κρατά μακριά απ' τις οικογένειές τους και δεν δέχτηκε την παραίτησή τους απ' τη θέση του Σ.Σ.- 30 περίπου την πρώτη φορά- τη στιγμή που άλλοι επιλέγουν και αλλάζουν περιφέρειες μέσα στην Αθήνα, όποτε θέλουν.».*

«Δ.Β.» 986 Κορυφίδης Χ. [Πρόεδρος ΔΟΕ], "Μόρφωση- επιμόρφωση εκπ/κών": *«1ο. Η μόρφωση και επιμόρφωση (μ.κ.ε.)των εκπ/κών, αντικατοπτρίζει τους στόχους και την ποιότητα του εκπ/κού συστήματος που υπηρετούν. 2ο. Ουσιαστική αλλαγή στη μ.κ.ε των εκπ/κών, σημαίνει αναγκαστικά και ρήξη με το υπάρχον εκπ/κό σύστημα. 3ο. Ο ρόλος των εκπ/κών στην αναβάθμιση των σπουδών τους είναι ρόλος πρωταγωνιστικός. 4ο. Η υπόθεση της μ.κ.ε. των εκπ/κών είναι κοινή υπόθεση των εκπ/κών όλων των βαθμίδων... 5ο Το ενιαίο της εκπ/σης των εκπ/κών και των δύο βαθμίδων αποτελεί πρόβλημα που πρέπει να διερευνηθεί σοβαρά και μάλιστα από τους ίδιους τους εκπ/κούς. 6ο Η επιμόρφωση πρέπει να είναι συνεχής, να γίνεται με βάση το δημοκρατικό προγραμματισμό και τις πραγματικές ανάγκες κάθε περιοχής και να καθοδηγείται από τα Πανεπιστημιακά Π.Τ.»"* [Το εισαγωγικό κείμενο και οι θέσεις που παρατέθηκαν εδώ αποτέλεσαν εισήγηση στο συνέδριο του ΕΜΟΚ (3-4/1/87)].

ΟΛΜΕ: 8/2 Πάτρα. Προσυνέδριο Ε' εκπ/κού συνεδρίου Ομοσπονδίας.

9/2 Ενημερωτικό προς τις ΕΛΜΕ με θέμα το Ε' εκπ/κό συνέδριο. Στο «Π.Δ.» 595 δημοσιεύονται οι κεντρικότεροι άξονες εισηγήσεων, όπως ορίσθηκαν από την Κ.Ε. του συνεδρίου: *«ΟΜΑΔΑ Α: Επιστημονική κατάρτιση καθηγητών... Γ' Διαπιστώσεις: α) Είναι γενικά αποδεχτή η διαπίστωση ότι μεταξύ των πανεπιστημιακών σπουδών και των απαιτήσεων της Β/θμιας εκπ/σης υπάρχει (μεγάλη) διάσταση. β) Ο εκπ/κός της Β/θμιας εκπ/σης καλείται να διδάξει μαθήματα για τα οποία είναι ανέτοιμος... γ) Εισέρχεται στην εκπαίδευση όχι μόνο με επιστημονικές ελλείψεις αλλά και παιδαγωγικά ακατάρτιστος... Δ' Προτάσεις: α) Απαιτείται νέος προγραμματισμός της πανεπιστημιακής εργασίας, ώστε η επιστημονική δράση και έρευνα, προς την οποία κατατείνουν τα Πανεπιστήμια να σχετίζεται με συγκεκριμένα μαθήματα που υποβοηθούν το επιστημονικό έργο του αυριανού εκπ/κού... ΟΜΑΔΑ Β: α' επιμόρφωση: 1. Γενικές αρχές α)είναι συνεχής και απευθύνεται προς όλους τους εκπ/κούς. β)είναι αποκεντρωμένη γ)αναβαθμίζει το ρόλο του εκπ/κού δ)ανοίγει προοπτική για μεταβολή των εκπ/κών θεσμών ανάλογα με τις εκπ/κές και κοινωνικές ανάγκες... 3. Φορείς 1. ΠΕΚ 2. ΑΕΙ. 3. Επιστημονικές οργανώσεις 4. Συνδικαλιστικά όργανα. β' μετεκπαίδευση: 1.Σκοποί α) Δημιουργία στελεχικού δυναμικού υψηλής στάθμης... β)Παραγωγή παιδαγωγικής γνώσης με βάση τα ελληνικά δεδομένα για τη βελτίωση της βασικής κατάρτισης και της επιμόρφωσης του εκπ/κού και για το σχεδιασμό της*

εκπ/σης. 2.Φορείς α)Κατά κύριο λόγο τα ΑΕΙ, με επαναπροσδιορισμό του ρόλου και της λειτουργίας τους... β) Ερευνητικά κέντρα εσωτερικού και εξωτερικού.».

13/2 Έγγραφο προς Υπ. Παιδείας και ΕΡΤ 1: *«Πληροφορηθήκαμε ότι στα πλαίσια της εκπομπής "Ανοιχτά χαρτιά" θα λάβετε μέρος σε συζήτηση για εκπαιδευτικά θέματα με τη συμμετοχή εκπροσώπων των μαθητών... Θεωρούμε ότι η συμμετοχή των εκπ/κών οργανώσεων στις συζητήσεις αυτές... θα συμβάλλει σ' ένα ολοκληρωμένο προβληματισμό.».*

20-22/2 Λέσβος. Προσυνέδριο Ε' Εκπαιδευτικού συνεδρίου Ομοσπονδίας.

ΟΙΕΛΕ: 27/2 Ανακοίνωση: *«Έξι μήνες μετά το κλείσιμο των σχολείων τους, οι πενήντα σ/φοι που έχουν μείνει χωρίς δουλειά από τον περασμένο Σεπτέμβριο, δεν έχουν ακόμα προσληφθεί στο Δημόσιο. Η όλη κατάσταση συνιστά μία από τις σοβαρότερες απειλές αμφισβήτησης του περάσματος στο Δημόσιο της μεγαλύτερης δηλαδή κατάκτησης του κινήματος των [Ι.Ε.]. Χρειάζεται να θυμώσουμε. Λίγες μέρες νωρίτερα το ΓΣ που συγκλήθηκε έκτακτα γνωμοδότησε ότι- παρά τις αντικειμενικές δυσκολίες- χρειάζεται να κινητοποιηθούμε αγωνιστικά.».*

ΥΠΕΠΘ: 10/2 Φ. 361.1/3/Δ1/1335 Απόφαση του Υπ. Παιδείας με την οποία επιστρέφονται δικαιολογητικά διορισμού με την αιτιολογία ότι δεν μπορούν να διοριστούν ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι στη δημόσια Πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

16/2 Εγκ. 1031α "Ανάρτηση εικόνων στα σχολεία": *«Ο ΟΕΔΒ εκτύπωσε πέντε διαφορετικές εικόνες του "ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑ", όπως παρουσιάζεται από τη Βυζαντινή Αγιογραφία, και χρησιμοποιείται από την Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία. Η εκτύπωση αυτή έγινε με σκοπό την αντικατάσταση όλων των εικόνων Δυτικού τύπου, που υπάρχουν στις αίθουσες των διδακτηρίων, με τις αντίστοιχες Βυζαντινής τεχνοτροπίας... οι οποίες δεν εκφράζουν μόνο την ορθόδοξη πίστη αλλά φανερώνουν και τη συνέχεια του Ελληνικού Πολιτισμού... Οι Δ)ντές των σχολείων να μεριμνήσουν για την πλαισίωση (κορνιζάρισμα) και την ανάρτηση των εικόνων στους οικείους χώρους.».*

19/2 Γ2/857 "Ορισμός Υπευθύνων Περιβαλλοντικής- Δασικής εκπ/σης" [πειραματικά σε 20 νομούς].

24/2 Γ1/30/88 "Διδασκαλία των Μαθηματικών στο Δημ. Σχολείο": *«Το Π.Ι. με την πράξη του 4/187 αποφαίνεται τα εξής: "Στο βιβλίο μαθηματικών για το δάσκαλο κάθε τάξης διατυπώνεται με έμφαση η απαίτηση να γίνεται πρώτα η διδασκαλία του νέου μαθήματος, και σε συνεργασία πάντοτε με τους μαθητές και έπειτα να χρησιμοποιείται το βιβλίο του μαθητή. Ωστόσο πολλοί δάσκαλοι δεν ικανοποιούν την απαίτηση αυτή και καταφεύγουν αμέσως στο βιβλίο του μαθητή... η τακτική αυτή είναι ζημιογόνα για τη μάθηση και συνακόλουθα για την περαιτέρω ανάπτυξη των μαθητών". Μετά τα παραπάνω σας παρακαλούμε να ενημερώσετε τους εκπ/κούς, ώστε τα μαθηματικά να διδάσκονται με το πνεύμα αυτό.».*

Μάρτιος

4/3 Ο Υπ. Παιδείας αναβάλλει, για άλλη μια φορά, την προγραμματισμένη κοινή συνάντηση με τους εκπροσώπους των εκπ/κών Ομοσπονδιών.

5/3 Ο Υπ. Παιδείας επισκέπτεται ξεχωριστά τις δυο Ομοσπονδίες του δημοσίου.

13/3 Η κυβέρνηση ανακοινώνει ότι θα ιδρυθεί παράρτημα του Π.Τ. Θεσσαλονίκης στη Φλώρινα.

18-19/3 Η προγραμματισμένη 48ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ αναβάλλεται *«λόγω κακοκαιρίας».*

19/3 Κοινό τηλεγράφημα των εκπ/κών Ομοσπονδιών ζητά συνάντηση με τον Υπ. Παιδείας μέχρι 31/3. Έχει προηγηθεί ανακοίνωση της απόφασης του Υπ. Παιδείας να παραταθεί το σχ. έτος σε Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια.

27/3 Συνάντηση των τεσσάρων εκπ/κών Ομοσπονδιών και συζήτηση του θέματος της εκκλησιαστικής περιουσίας. Από την ανακοίνωση: *«1. Θεωρούμε θετικό το γεγονός ότι με το σχετικό νομοσχέδιο... ανοίγει ο δρόμος για την οριστική αντιμετώπιση του ζητήματος αυτού προς όφελος του ελληνικού λαού αλλά και της ίδιας της εκκλησίας. 2. Καλούμε την Κυβέρνηση να προχωρήσει στη λήψη όλων εκείνων των μέτρων που θα οδηγήσουν στον πλήρη διαχωρισμό εκκλησίας-κράτους».*

28/3 Μετά από κινητοποιήσεις κατοίκων της Μυτιλήνης και προετοιμασία ανάλογων κινήσεων σε Τρίπολη, Καρδίτσα και Λαμία το ΥΠΕΠΘ πραγματοποιεί συνάντηση με εκπροσώπους των πόλεων αυτών.

30-31/3 Αναβολή- για δεύτερη φορά- της προγραμματισμένης απεργίας της ΑΔΕΔΥ ύστερα από γεγονότα *«στο χώρο του Αιγαίου»*.

ΔΟΕ: 13/3 Τηλεγράφημα προς ΥΠΕΠΘ: *«Με κορυφαίες αποφάσεις του ο κλάδος... αντιτίθεται σε ίδρυση Π.Τ. σε πόλεις εκτός έδρας, πανεπιστημίων χώρας. Παρακαλούμε δεχτείτε ΔΣ ΔΟΕ για ανάλυση θέσεων."*

16/3 Νέο τηλεγράφημα προς Πρωθυπουργό και ΥΠΕΠΘ για το ίδιο θέμα: *«Παρακαλούμε γνωρίσατε ΔΟΕ αν αληθεύουν φήμες και υπάρχει αλλαγή θέσης Κυβέρνησης.»*.

20/3 Ανακοίνωση: *«Το ΔΣ της ΔΟΕ καταγγέλλει στον Κλάδο και τον Ελληνικό Λαό τις αυταρχικές και μονομερείς αποφάσεις του Υπ. Παιδείας και την καταπάτηση απ' την πλευρά του και των πιο στοιχειωδών αρχών του διαλόγου που ο ίδιος μόνο δημαγωγικά επικαλείται.»*.

23/3 Αναταραχή στη Σύρο μετά την άρνηση διορισμού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ελλήνων δασκάλων με το αιτιολογικό ότι είναι Καθολικοί και όχι Ορθόδοξοι Χριστιανοί.

26/3 Πρωινή έκτακτη συνεδρίαση του ΔΣ της ΔΟΕ αποφασίζει και ειδοποιεί τηλεγραφικά τους Συλλόγους-μέλη: *«1. Μια παιδαγωγική σχολή στην έδρα κάθε πανεπιστημίου. 2. Κλάδος δεν αποδέχεται παράρτημα Π.Τ. εκτός έδρας Πανεπιστημίου. 3.Εφόσον Μυτιλήνη είναι έδρα πανεπιστημίου, αίτημα λαού Λέσβου σύμφωνα με θέση ΔΟΕ. 4. Αγώνες κλάδου που πέτυχαν λειτουργία Π.Τ. συνεχιστούν σε περίπτωση φαλκίδευσης παραπάνω θέσης Κλάδου».* Το ίδιο απόγευμα πραγματοποιείται συνάντηση ΔΟΕ- Υπ. Παιδείας μετά από πρόσκληση του ΥΠΕΠΘ. Κατά τη σύσκεψη ο πρόεδρος της ΔΟΕ Χρ. Κορυφίδης δηλώνει [«Δ.Β.» 988, 5]: *«...Για μας κυρίαρχο είναι να προφυλαχτεί το Έθνος και ο ελληνισμός σ' όλη του την έκταση από τους κινδύνους αλλοτρίωσης που διατρέχει. Πιστεύουμε δηλαδή ότι τι εθνικό πρόβλημα δεν εντοπίζεται μόνο στην Καρδίτσα, τη Λαμία, την Τρίπολη, τη Φλώρινα και τη Μυτιλήνη. Αγκαλιάζει όλη την Ελλάδα και θα το αντιμετωπίσουμε μόνο αν μορφώσουμε ένα δάσκαλο που θα σταθεί φραγμός σε όποιου είδους επίθεση γίνεται ενάντια στον Ελληνισμό και τη Χώρα. Ένας τέτοιος λοιπόν δάσκαλος δεν μπορεί να μορφωθεί ολοκληρωμένα, παρά μέσα στην πανεπιστημιακή κοινότητα. Εκεί... θα οπλιστεί με όλα εκείνα τα εφόδια που θα τον προφυλάξουν, όταν βρεθεί στα χωριά της πατρίδας μας, από τις οργανωμένες επιθέσεις των όποιων κέντρων παραπληροφόρησης και αποπληροφόρησης, επιδιώκουν την εθνική μας αλλοτρίωση.»".*

ΟΛΜΕ: 5/3 Στη τρίωρη επίσκεψη του Υπ. Παιδείας στα γραφεία της ΟΛΜΕ συζητούνται θέματα όπως οι δαπάνες, το περιεχόμενο της εκπ/σης, τα Α.Π. και τα σχολικά βιβλία, η ποιοτική αναβάθμιση και ο ρόλος της Β/θμιας εκπ/σης και

προσδιορίζεται *«χρονοδιάγραμμα αντιμετώπισής τους το επόμενο δίμηνο»*. Στη συνέχεια το ΔΣ έθεσε *«τα διάφορα επαγγελματικά προβλήματα των καθηγητών... Κατ' αρχήν ο κ. Υπουργός τοποθετήθηκε θετικά σε ό,τι αφορά το δίκαιο των αιτημάτων αυτών και υποσχέθηκε πως σύντομα θα δοθούν συγκεκριμένες απαντήσεις»*.

14/3 Οργανωτική Ι. Ψήφισμα που καλεί τις ΕΛΜΕ να προχωρήσουν σε κινητοποιήσεις ώστε να αντιμετωπισθούν τα οξυμένα λειτουργικά προβλήματα των σχολείων που προέρχονται από *«τη συνεχιζόμενη, μείωση των δαπανών για την Παιδεία»*. Προτάσεις για απεργιακές κινητοποιήσεις μετά απ' αυτές της ΑΔΕΔΥ- δε συγκεντρώνουν την απαραίτητη πλειοψηφία.

27/3 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ σχετικά με το διάλογο: *«Η αναβάθμιση του διαλόγου μεταξύ ΥΠΕΠΘ και εκπ/κών είναι αναγκαία... όμως συνδέεται με ορισμένες βασικές προϋποθέσεις όπως η μόνιμη συνεργασία ΥΠΕΠΘ- εκπ/κών και η συμμετοχή των τελευταίων στα κέντρα λήψης αποφάσεων, η αποτελεσματικότητα του διαλόγου, η αποφυγή παρελκυστικής τακτικής στην αντιμετώπιση των προβλημάτων, ο σεβασμός των αποφάσεων των Ομοσπονδιών, το χρονοδιάγραμμα προώθησης... Εδώ οφείλουμε να υπενθυμίσουμε και τη σχετική δέσμευση σας στις 5-3-87 για άμεση απάντηση στα συγκεκριμένα αιτήματα της Ομοσπονδίας μας και ιδιαίτερα εκείνα που διεκδικούμε με τις πρόσφατες απεργιακές κινητοποιήσεις»*.

ΟΙΕΛΕ: 5/3 Τετράωρη στάση εργασίας με αιτήματα τη συμπλήρωση του νόμου για την Ιδ. εκπαίδευση, να ολοκληρωθεί ο νόμος για τη μονιμοποίηση και να προσληφθούν οι απολυμένοι. Κατά τη διάρκεια της στάσης πραγματοποιείται συγκέντρωση στο *«Διάνα»* και πορεία στο ΥΠΕΠΘ.

6/3 Εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, "Καυτή πορεία μέσα στο γύχος": *«Η παγωνιά και το χιόνι δεν πτόησαν χτες τους ιδ. εκπ/κούς, που παρά τις αντίθετες προβλέψεις διαδήλωσαν μαχητικά στο υπουργείο Παιδείας για τη λύση των χρόνιων αιτημάτων τους. Και κατά ένα μέρος ανταμείφθηκαν, αφού ο Υπ. Παιδείας Α. Τρίτσης ανακοίνωσε μόλις χτες ότι προσλαμβάνονται στο Δημόσιο οι 50 σ/φοι τους που είχαν απολυθεί από ιδ. σχολεία»*.

«Ι.Ε.» 172 [νέα μορφή] "Καμπάνια αλληλεγγύης της ΟΙΕΛΕ": *«Το 19ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ... αποφάσισε ομόφωνα να πάρει ενεργητικά μέρος [στο]διεθνές κλίμα αλληλεγγύης οργανώνοντας μια αυτόνομη καμπάνια ενίσχυσης των μαθητών της Νικαράγουα. Με σύνθημα: "Ένα τετράδιο και ένα μολύβι κάθε μαθητής- ένα πεντακοσάρικο κάθε εκπ/κός»*.

18/3 24ωρη για την ολοκλήρωση του νόμου για τη μονιμοποίηση.

24/3 Η ΟΙΕΛΕ καταθέτει το ποσό του 1.184.372 υπέρ του Δήμου Καλαμάτας για την κάλυψη σχολικών αναγκών που δημιούργησε ο σεισμός.

ΥΠΕΠΘ: 18/3 Γ2/1411 "Ενημέρωση Μαθητών Γ' τάξης Γυμνασίου, των γονέων και των κηδεμόνων τους για θέματα ΤΕΛ και ΤΕΣ που τους φορούν": *«[αξιοποιείστε]κατά το δυνατόν την ημέρα επίδοσης των ελέγχων του Β' τριμήνου»*.

19/3 Δ5/1237 "Μικτοποίηση ιδιωτικών σχολείων": *«Σε συνέχεια των... εγγράφων μας... και επειδή υπάρχουν πληροφορίες ότι ορισμένα σχολεία της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας και της Ελληνικής Παιδείας δεν εφαρμόζουν την παρ. 5 του άρθρου 2 του Ν. 1566/85 σας παρακαλούμε να μεριμνήσετε για την εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων»*..

Απρίλιος

13/4 Η ΕΕ της ΑΔΕΔΥ αποφασίζει να πραγματοποιήσει τη 48ωρη απεργία που ανέβαλε στις 7-8/5.

ΔΟΕ: 9/4 Ανακοίνωση καταγγέλλει τις ανατιμήσεις: *«Καθαρή ληστεία σε βάρος των ήδη υποβαθμισμένων αποδοχών μας».*

«Δ.Β.» 988 Κύριο άρθρο "Η άλλη πολιτική": *«Ζοφερή για τους εργαζομένους η οικονομική κατάσταση. Επιτακτική η ανάγκη εξόδου από την οικονομική κρίση προς όφελος τους. Η διαμόρφωση συγκεκριμένης πρότασης εξόδου απ' αυτή είναι κυρίαρχο και πολυσυζητημένο αίτημα. Είναι κοινό σημείο αναφοράς των αγώνων των Δ. Υ.».*

«Δ.Β.» 988, "Π.Τ.: Ο κλάδος δεν θα δεχτεί τη μορφωτική και πολιτιστική απομόνωση".

«Δ.Β.» 988: "Διώξεις: Ναι, δυστυχώς!!! (Πώς στήθηκε δίωξη εναντίον σ/φου από τον Προϊστάμενο Π.Ε. Θεσσαλονίκης)": *«Από έγγραφα που έχει στα χέρια της η ΔΟΕ, αποδεικνύεται για άλλη μια φορά, με ποιον τρόπο επιδιώκεται από τους "εκπροσώπους της εξουσίας" η φίμωση των σ/φων».*

«Δ.Β.» 988: "Η Σύρος ξεσηκώθηκε- Αποκλείστηκε από το διορισμό". Αναδημοσιεύει το κείμενο διαμαρτυρίας, που συνέταξαν οι αντιπρόσωποι των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Σύρου, όταν επεστράφησαν από το ΥΠΕΠΘ τα δικαιολογητικά, που υποβλήθηκαν για το διορισμό τριών Συριανών Καθολικών στην Α/θμια εκπαίδευση. Από το κείμενο που στάλθηκε στο σύνολο του πολιτικού, εκκλησιαστικού και εκπ/κού κόσμου: *«θεωρούμε ότι η Απόφασή σας είναι αντισυνταγματική, αντιδημοκρατική, ρατσιστική, άδικη, άνιση, παράνομη και αναχρονιστική. Σε τελευταία ανάλυση, οδηγεί στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της θρησκευτικής ελευθερίας, της ελευθερίας συνείδησης».*

ΟΛΜΕ: 2-5/4 Θεσσαλονίκη. Ε' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας με θέμα: "Βασική κατάρτιση- Επιμόρφωση- Μετεκπαίδευση των καθηγητών". Το Συνέδριο δεν παράγει πορίσματα με την έννοια της κατάληξης σε μια και μοναδική αποδεκτή πρόταση-θέση ως προς τον τρόπο κατάρτισης και επιμόρφωσης, αφού στις προτάσεις παρατίθονται ισότιμα όλα τα υπάρχοντα και γνωστά μοντέλα. Ενιαία άποψη κυριαρχεί μόνο στο θέμα της μετεκπαίδευσης, όπου φορέας της αποκλειστικός θεωρούνται τα ΑΕΙ και *«3. Προτείνεται η καθιέρωση διδακτορικού κύκλου σπουδών διάρκειας 2-5 ετών που καταλήγει στην απονομή διδακτορικού τίτλου ή την παροχή πιστοποιητικού σχετικού με το έργο που πραγματοποίησε ο ενδιαφερόμενος. 4. Τονίζεται η ανάγκη καθιέρωσης αξιοκρατικών κριτηρίων εισαγωγής στις μεταπτυχιακές σπουδές καθώς και η καθιέρωση κινήτρων για τους μετεκπαιδευόμενους όσο και τους διδάσκοντες»* [ΟΛΜΕ, Βασική κατάρτιση-επιμόρφωση- μετεκπαίδευση των καθηγητών, 1988, 498]

9/4 Ανακοίνωση καταγγέλλει τις ανατιμήσεις σε υπηρεσίες και βασικά είδη διατροφής.

11/4 «Π.Δ.» 597: "Σύσκεψη του ΔΣ της ΟΛΜΕ με τους Σ.Σ. και τους Προϊσταμένου Δ/νσεων και Γραφείων Εκπ/σης": *«...ο Πρόεδρος τόνισε το γεγονός ότι η Ομοσπονδία θεωρεί σαν αναπόσπαστο κομμάτι του κλάδου τους σ/φους που επιλέχτηκαν να υπηρετήσουν τους νέους θεσμούς.. Οι Σ.Σ. αναφέρθηκαν, μεταξύ άλλων, στα καθήκοντα των Σ.Σ που δεν είναι επακριβώς καθορισμένα, στην έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής... και στην ανάγκη να αυξηθεί ο αριθμός τους. Οι Προϊστάμενοι... αναφέρθηκαν στην ανάγκη κωδικοποίησης της νομοθεσίας και τόνισαν ότι ορισμένες περιοχές είναι μεγάλες με αποτέλεσμα η διοίκηση που ασκούν να μην είναι αυτή που θα ήθελαν».*

ΥΠΕΠΘ: 14/4 Γ1/20 "Η εκπαίδευση των παιδιών των τσιγγάνων": *«Τη φύση και την κρισιμότητα των προβλημάτων [εκπ/σης] περιγράφει στην έκθεσή της η Ομάδα εργασίας του ΥΠΕΠΘ για την εκπαίδευση των τσιγγάνων... Τα περισσότερα από τα παιδιά των τσιγγάνων... δεν φοιτούν καθόλου στο Νηπιαγωγείο. Πολλά δεν εγγράφονται στο Δημοτικό Σχολείο. ...Η εννεάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση είναι σχεδόν ανεφάρμοστη γι' αυτά. Δε διαθέτουμε στατιστικά στοιχεία και τις πληροφορίες που απαιτούνται για να τεκμηριώσουμε την έκταση των προβλημάτων... Είναι καιρός να αναγνωρίσουμε την ιδιαιτερότητα των ελλήνων τσιγγάνων... Οι σχολικοί φορείς και ιδιαίτερα οι εκπ/κοί έχουν τη δυνατότητα να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο προς την κατεύθυνση αυτή. Παροτρύνουμε όλους τους εκπ/κούς μας να προσπαθήσουν να ενημερωθούν για τις συνθήκες ζωής των παιδιών που διαμένουν μόνιμα ή προσωρινά στη σχολική τους περιοχή. Να βοηθήσουν αυτά που έχουν ανάγκη... Να προστατεύσουν τα δικαιώματα των μαθητών τους, όταν αυτά προβάλλονται απ' την άγνοια ή την αδιαφορία μερικών γονέων ή καταπατούνται από διαθέσεις εκμετάλλευσης ή παρεμποδίζονται από γραφειοκρατικές διαδικασίες... Οι προϊστάμενοι των διευθύνσεων και των Γραφείων... να παρακολουθούν και να ελέγχουν την εγγραφή όλων των μαθητών στην Α' τάξη του Γυμνασίου εφαρμόζοντας με ελαστικότητα το νόμο για την εννεάχρονη υποχρεωτική τους φοίτηση στο σχολείο".*

27/4 Γ2/2060 "Η πληροφορική στην εκπαίδευση". Η εγκύκλιος ορίζει το σύνολο των Γυμνασίων που θα εισαχθεί το μάθημα της πληροφορικής και δίνει οδηγίες για τους χώρους, τη διαρρύθμισή τους, το χρωματισμό τους, τα πλακάκια, την ηλεκτρική εγκατάσταση.

Μάιος

3/5 Εφ. *«Εξόρμηση»*, Α. Σταύρου, *«Σημαντικό ποσοστό μαθητών εγκαταλείπει το γυμνάσιο. Το φαινόμενο δεν είναι ούτε νέο ούτε ανησυχητικό. Παραμένει, όμως, ως ένα σοβαρό πρόβλημα».* Στο άρθρο παρατίθεται το ιστορικό της ανάπτυξης του ενδιαφέροντος του ΥΠΕΠΘ για το πρόβλημα της διαρροής: *«Το ζήτημα... το έθιξαν για πρώτη φορά οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί του γυμνασίου της Παλλήνης... στη διάρκεια της επίσκεψής που έκανε ο υπουργός στα πλαίσια του ανοιχτού διαλόγου για την Παιδία. Με αφορμή τις επισημάνσεις... ο υπουργός Παιδείας, την επομένη της συνάντησης έστειλε σε όλες τις νομαρχίες της χώρας τηλεγράφημα με το οποίο ζητούσε να γίνει έρευνα για τις διαστάσεις που έχει το φαινόμενο... για τα αίτια που οδηγούν σ' αυτή και τις λύσεις που προτείνει η κάθε νομαρχία... Τα στοιχεία που προκύπτουν απ' αυτές δείχνουν ότι η διαρροή των μαθητών από την υποχρεωτική εκπαίδευση είναι σημαντική και κυμαίνεται από 2% (Εύβοια) μέχρι και 21,5 (Λέσβο) και 23% (στα Τρίκαλα)».* Το άρθρο ολοκληρώνεται με την παράθεση των αιτιών και τις προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

4/5 Συνάντηση των τεσσάρων εκπ/κών Ομοσπονδιών με τον Υπ. Παιδείας Α. Τρίτση στα πλαίσια του "Εθνικού Διαλόγου" για την παιδεία. Ο υπουργός παραδίδει στις Ομοσπονδίες κείμενο με τίτλο "Οι εκπαιδευτικοί και το σχολείο". Μετά τη συνάντηση οι Ομοσπονδίες σε κοινή του ανακοίνωση σημειώνουν: *«Στη συνάντηση αυτή ο Υπ. Παιδείας απέφυγε να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις στα καίρια αιτήματα των εκπ/κών... Οι Ομοσπονδίες τόνισαν ιδιαίτερα τον κίνδυνο αποπροσανατολισμού στα πλαίσια του διαλόγου, που δε διακρίνεται για την αποτελεσματικότητά του ως προς την προώθηση των εκπ/κών ζητημάτων... Ιδιαίτερα οι εκπ/κές οργανώσεις ζήτησαν να μην προχωρήσει το ΥΠΕΠΘ στην έκδοση Π.Δ. και αποφάσεων του Ν. 1566/85 χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του σ.κ.».*

7-8/5 Πραγματοποιείται 48ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ.

15-17/5 Διεθνής Συνδιάσκεψη εκπ/κών για την Ειρήνη στο Ζάππειο με θέμα "Παιδεία και Ειρήνη". Τη συνδιάσκεψη διοργάνωσαν οι ελληνικές Εκ. Ομοσπονδίες σε συνεργασία με τη FISE. Κατατέθηκε κατά τη διάρκεια των εργασιών κοινή εισήγηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΛΤΕΕ με θέμα: "Το πνεύμα της ειρήνης στα βιβλία, τα Α.Π. και τις σχολικές εκδηλώσεις και στις τρεις βαθμίδες της εκπ/σης". Στα συμπεράσματα του συνεδρίου σημειώνεται [«Π.Δ.» 598, 18]: *«Η διδασκαλία για την ειρήνη, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, σημαίνει επίδραση στη συμπεριφορά, τις προκαταλήψεις και αντιλήψεις. Σημαίνει επίσης να διδάσκεται η προηγούμενη και σύγχρονη ιστορία με αντικειμενικό τρόπο χωρίς να παραποιούνται τα γεγονότα από το σωβινισμό, ρεβανσισμό, ρατσισμό, απαρτχάιντ και την επίδραση της αποικιοκρατικών ή άλλων προκαταλήψεων... Η εκπαίδευση για την ειρήνη πρέπει να αποτελέσει ουσιαστικό στοιχείο της ευρύτερης εκπ/κής διαδικασίας, δεν θα πρέπει να είναι θέμα ενός ειδικού μαθήματος για την ειρήνη αλλά βάση όλων των μαθημάτων.».*

21/5 Εφ. *«Πρώτη»* [αναδημοσίευση «Δ.Β.» 989], "Ο επιστροφισμός του κ. Τρίτση": *«Από Αρχαία Ελληνικά μέχρι μαθητικές ποδιές εκτείνεται ο προβληματισμός του. Να τα επαναφέρει όλα. Ο απλοϊκός του ρομαντισμός και οι νεορθόδοξες αντιλήψεις του, κήρυξαν το όπισθεν ολοταχώς. Αντίπαλός του ο συνδικαλισμός των δασκάλων, που επιμένουν να έχουν απόγεις για την παιδεία, ως δάσκαλοι, και για τα δικαιώματά τους ως εργαζόμενοι.».*

26/5 Ιδρύεται στην Αθήνα η συνδικαλιστική παράταξη ΣΕΑΚ που συγκεντρώνει πρώην συνδικαλιστές της ΠΑΣΚ, αποχωρήσαντες και διαγραμμένους.

ΔΟΕ: 15/5 Ανακοίνωση για την πορεία του "Εθνικού Διαλόγου": *«Ο κλάδος απορρίπτει τη διαδικασία διαλόγου... Με το κείμενο αρχών [του Υπουργού] υπονομεύονται... οι θεσμοί του Σ.Σ. και του Δ)ντή του σχολείου... για το θέμα της αξιολόγησης έχουμε εκ διαμέτρου αντίθετες απόγεις.».*

23/5 Ημερίδα της ΔΟΕ για τα Π.Τ. Από τα πορίσματα: *«...η κατάκτηση της πανεπιστημιακής μόρφωσης για το δάσκαλο και τη νηπιαγωγό συνδέεται άμεσα με τον αγώνα του ελληνικού λαού για αναβάθμιση της παρεχόμενης Εκπ/σης του παιδιού... Η μέχρι τώρα λειτουργία των Π.Τ.. συνδέεται άμεσα με την ύπαρξη πλήθους προβλημάτων».*

«Δ.Β.» 989. Κύριο άρθρο " Η ολομέτωπη επίθεση επιβάλλει ενωτική απάντηση": *«Όλοι αντιλαμβάνονται πως για να χτυπηθεί το σ.κ. των εκπ/κών, πρέπει πρώτα να χτυπηθεί η παιδαγωγική ελευθερία και η προσωπική αξιοπρέπεια του εκπ/κού».*

«Δ.Β.» 989 "Ο *"Εθνικός Διάλογος"* για την Παιδεία και το *"πλαίσιο αρχών"* ή πώς μεθοδεύεται η τριπλή αξιολόγηση και το χτύπημα του αιτήματος του κλάδου για δημοκρατικό σχολείο": *«Η μεθόδευση της ηγεσίας του Υπ. Παιδείας είναι ξεκάθαρη: Ενώ τα Π.Δ. είναι έτοιμα απ' το Δεκέμβρη, ακόμα να μας τα δώσουν. Γιατί; Διότι απλούστατα πρέπει να δοθούν σε στιγμές που ο κλάδος δεν θα μπορεί ν' αντιδράσει. Δηλαδή θα μας δοθούν κατά πάσα πιθανότητα μέσα στον Ιούνιο.».*

ΟΛΜΕ: 26/5 Πραγματοποιείται συνάντηση με τον Υπ. Παιδείας για να συζητηθούν μια σειρά θέματα: απειλή πενθημέρου, εξετάσεις και το Σαββάτο, αποζημιώσεις και η έκδοση των Π.Δ. Στην ανακοίνωση που ακολουθεί το ΔΣ πληροφορεί: *«Για τα Π.Δ. του Ν. 1566/85 ο Υπ. Παιδείας υποσχέθηκε ότι θα υπάρξει ουσιαστικός διάλογος με την Ομοσπονδία πριν την έκδοσή τους, χωρίς όμως να αναλάβει σαφή δέσμευση ως προς τη μη έκδοση Π.Δ. κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού... Το ΔΣ της ΟΛΜΕ δηλώνει ότι είναι αποφασισμένο να αντιδράσει σε ενδεχόμενες υπαναχωρήσεις και αιφνιδιασμούς και να προασπίσει τα συμφέροντα του κλάδου».*

«Π.Δ.» 598 Κωτσαδάμ Γ., Δ)ντής Β/θμιας Εκπ/σης, "Με αφορμή τη σύσκεψη Διευθυντών Σ.Σ. Διαπιστώσειςπροβληματισμοί": *«...Η σύσκεψη, έστω και αρνητικά, ήταν χρήσιμη... Θα σχολιάσω και θα εξηγήσω: α. Γιατί ήταν ισχνή η συμμετοχή. β. που οφείλεται η αντιδικία Δ)ντώνΣ.Σ. Η ισχνή συμμετοχή πιστεύω ότι οφείλεται σε δυο λόγους: 1) μη κάλυψη της δαπάνης 2) όχι έγκαιρη σχετική ενημέρωση... Στη σύσκεψη διαφάνηκε αντιδικία (είναι διαπιστωμένη και από άλλα δεδομένα) ανάμεσα στους Προϊσταμένους Δ)νσεων και στους Σ.Σ. Δε συμμερίζομαι τις απόψεις ούτε της μιας ούτε της άλλης πλευράς... Κάπου και οι δύο πλευρές υπερβάλλουν... η αντιδικία δεν είναι αποτέλεσμα ασάφειας δικαιοδοσιών, αλληλοκάλυψης ή υπέρβασης από τις δυο πλευρές. Αυτό είναι το φαινόμενο. Όμως η causa efficiens είναι η λαθεμένη επιλογή του ρόλου του κάθε Συμβούλου ή Δ)ντή. Υπάρχουν δηλ. Σ.Σ που επέλεξαν το ρόλο του Σ.Σ, ενώ κατά βάθος έχουν "εξουσιαστικές" επιθυμίες, που βέβαια ο ρόλος του Σ.Σ. δεν τους δίνει τη δυνατότητα να τις υλοποιήσουν, όπως, επίσης υπάρχουν Δ)ντές που κατατρύχονται από το σύνδρομο του μεγάλου παιδαγωγού και επιχειρούν να εμπεδώσουν αρχές τους σε όλο το φάσμα της Εκπ/σης».*

ΟΙΕΛΕ: 20/5 Τετράωρη στάση εργασίας και πορεία προς το ΥΠΕΠΘ. Ο Γ. Γραμματέας του ΥΠΕΠΘ, μεταφέροντας θέση του Υπ. Παιδείας, δηλώνει στο ΔΣ ότι *«πολύ σύντομα θα υπάρξει συνάντηση της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠ-Θ με το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ για να συζητηθεί ο νόμος [για την Ιδ. εκπαίδευση]».*

16/5 «Ι.Ε.» 173 Από την εισήγηση του Χριστοδουλόπουλου Αγησίλαου στη Διεθνή σύσκεψη εκπ/κών: *«Κανένα Α.Π. όσο ριζοσπαστικό και να είναι, κανένα σχολικό βιβλίο όσο άρτιο και να είναι δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη γνώση που αποκομίζει ο νέος υπό διαμόρφωση άνθρωπος από την ίδια του την εμπειρία από το ξετύλιγμα της εμπειρίας του. Αν αυτό ισχύει για όλα τα διδασκόμενα μαθήματα για όλους τους τομείς της επιστημονικής γνώσης, ισχύει πολύ περισσότερο στην εκπαίδευση για την Ειρήνη, η οποία έτσι κι αλλιώς αποτελεί μια κατ' εξοχήν πολιτική διαδικασία.".*

ΥΠΕΠΘ: 5/5 Γ1/64/236 "Οργάνωση έκθεσης Παιδαγωγικού και άλλου υλικού που χρησιμοποιήθηκε σε εκπ/κές καινοτομίες στα σχολεία της Α/θμιας εκπ/σης". Πρόκειται για την προετοιμασία του τελικού συνεδρίου των αντιπροσώπων χωρών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης που συμμετείχαν στο πρόγραμμα Ν. 8 *«Καινοτομίες στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση»* το οποίο θα γίνει στην Νίκαια της Γαλλίας το Νοέμβριο του '87.

6/5 Γ6/247 "Καθήκοντα και αρμοδιότητες νέων κλάδων ειδικής αγωγής". Περιγραφή καθηκόντων ψυχολόγων, κοινωνιολόγων, φυσιοθεραπευτών, λογοθεραπευτών, επιμελητών και λειτουργία τους στις μονάδες ειδικής αγωγής.

Ιούνιος

ΔΟΕ: 22-28/6 Πραγματοποιείται η 56η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Τις δυο πρώτες ημέρες το σώμα λειτουργεί ως καταστατικό- οργανωτικό συνέδριο με σκοπό να τροποποιηθεί το καταστατικό, ώστε να επιτρέπει τη συγκρότηση του ΔΣ σε σώμα και με σχετική πλειοψηφία [άρθρο 14, παρ. 2 του νέου καταστατικού]. Από τις αποφάσεις της ΓΣ.: *«Όχι στην αξιολόγηση του Διδακτικού Προσωπικού. Οι εκπ/κοί ν' αξιολογούνται μόνο αν ζητήσουν με αίτησή τους να γίνουν στελέχη της εκπ/σης. Δεν ισχύουν οι αποφάσεις της 55ης ΓΣ για την αξιολόγηση. ...Οι Σ.Σ. να παραιτηθούν, αν κληθούν να αξιολογήσουν... Διορισμός σε θέση εκπ/κού ανεξάρτητα από το θρησκευτικό "πιστεύω"... Διαχωρισμός ΚράτουςΕκκλησίας».*

«Δ.Β.» 990 Κύριο. άρθρο "Τι ρόλο θα παίξει ο κλάδος;": *«Οι αποφάσεις της 56ης ΓΣ δεν θα κριθούν, απ' τον ιστορικό του κλάδου, τόσο για την θεωρητική τους ορθότητα, όσο κύρια και καθοριστικά, απ' το κατά πόσο θα συσπειρώσουν, ενωτικά και αγωνιστικά, τους δασκάλους και νηπιαγωγούς. Πέρα και έξω από μικροπαραταξιακές λογικές και σκοπιμότητες».*

«Δ.Β.» 990 Απαντητική επιστολή του Προϊσταμένου Π.Ε. Θεσσαλονίκης Θ. Αλεξανδρόπουλου: *«Θα σταθώ ιδιαίτερα στη σκοπιμότητα και στην εμπάθεια που διακρίνει το συντάκτη του κειμένου... Αν το κήρυγμα που κάνετε προς τους σ/φους εκπ/κους ανυπακοής, συκοφάντησης και εξύβρισης, ενάντια σε πρόσωπα της Διοίκησης, που παρεμβαίνουν όπου επιβάλλεται, αν λέγω, εσείς, αυτό το λέτε συνδικαλισμό, ε, λοιπόν εγώ δεν πίστευα σε τέτοιο συνδικαλισμό, όπως ασφαλώς και οι σ/φοι εκπ/κοί... Υπηρέτησα τον Κλάδο πεντέμισι χρόνια (ΔΟΕ- ΑΚΥΣΔΕ) και με βεβαιότητα λέγω πως μόνο φίλους άφησα πίσω... Είμαι βέβαιος ότι το ίδιο θα γίνει μετά την αποχώρησή μου και από τη νέα θέση στη Διοίκηση."*

«Δ.Β.» 990 "Η κατάργηση της βαθμολογίας. Συντελεστής υποβάθμισης του μορφωτικού επιπέδου": *«Έχουμε τη γνώμη πως η κατάργηση της βαθμολογίας, όπως και τα άλλα μέτρα που έχουν παρθεί τα τελευταία χρόνια- όχι δουλειά στο σπίτι για τους μαθητές, όχι διόρθωση λαθών στην έκθεση κ.λ.π.- θα δημιουργήσουν προβλήματα στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών και θα οδηγήσουν με μαθηματική ακρίβεια, στην υποβάθμιση του μορφωτικού τους επιπέδου. Δεν νομίζουμε πως είναι τυχαίο ότι, αυτές οι κατευθύνσεις εφαρμόζονται στην υποχρεωτική εκπαίδευση... δεν είναι τυχαίο πως τα καλοπληρωμένα ιδ. σχολεία, στα οποία φοιτούν οι γόνοι των ευπόρων τάξεων, δεν τις εφαρμόζουν. Οι κατευθύνσεις αυτές εναρμονίζονται με τις επιλογές εκείνων των προνομιούχων που μόνο τη μόρφωση του λαού δεν θέλουν... Τέλος θέλουμε να τονίσουμε πως η εφαρμογή αυτών των μέτρων... συναντά τη δικαιολογημένη αντίδραση των γονιών».*

ΟΛΜΕ: 28/6- 1/7 Πραγματοποιείται το 3ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Είναι ταυτόχρονα και το συνέδριο (ουσιαστικά)αφομοίωσης της ΟΛΤΕΕ από την ΟΛΜΕ με βάση παλιότερη συμφωνία (στο ίδιο 20/1/87).

«Π.Δ.» 599. Κύριο άρθρο: "Το 3ο Συνέδριο αφετηρία για μια νέα πορεία του σ. κ": *«Η Ομοσπονδία μας είχε μια έντονη παρουσία και συμμετείχε δραστήρια στους αγώνες των εργαζομένων για την προώθηση των οικονομικών, εργασιακών, θεσμικών και άλλων διεκδικήσεων του συνδικαλιστικού μας κινήματος... Το 3ο Συνέδριο της ΟΛΜΕ έχει όλες τις προϋποθέσεις για μια δημιουργική σύνθεση απόγεων και θέσεων».*

1/6 Ανακοίνωση του ΥΠΕΠΘ [Αναδημοσιεύεται στο «Π.Δ.» 598]: *«Παρά την υπεύθυνη συμφωνία που έγινε με το ανώτατο όργανο των εκπ/κών (ΟΛΜΕ), παρατηρούμε με λύπη μας από ορισμένες τοπικές ενώσεις (ΕΛΜΕ)και από άλλες πλευρές να καταβάλλεται προσπάθεια διαταραχής των Γενικών Εξετάσεων με απειλές απεργιών και δημιουργία αντιπαιδαγωγικού κλίματος».*

ΥΠΕΠΘ: 10/6 Γ1/129/536 Εγκύκλιος με την οποία ζητείται η συγκέντρωση στοιχείων σχετικά με τη σχολική φοίτηση.

22/6 Γ4/681 "Σχετικά με τα κλειστά Γυμναστήρια, τις αίθουσες Γυμναστικής και τις αίθουσες πολλαπλής χρήσης": *«είναι μόνο για το μάθημα της Φ. Αγωγής... Στις ίδιες αίθουσες, εφόσον δεν παρακωλύεται το μάθημα της Φ.Α. μπορούν να γίνονται και πολιτιστικές εκδηλώσεις».*

23/6 Γ4/686 "Περί αθλητικής περιβολής": *«...οι καθηγητές Φ. Αγωγής θα πρέπει να έχουν αθλητική περιβολή κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του μαθήματος».*

Ιούλιος

5/7 Εφ. *«Εξόρμηση»*, Γ. Ζαφείρης, "Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών": *"...η επιλογή αμφισβήτησης- υποβάθμισης των εκλεγμένων οργάνων, αφού παρουσιάστηκε στην αρχή ως "αυτοσχέδια" και αποσπασματική σε τοπικό (ΕΛΜΕ)επίπεδο... πήρε στη συνέχεια διαστάσεις επιδημίας και με επισημότερους τίτλους μάλιστα π.χ "συντονιστικές επιτροπές αγώνα", λες και το σ.κ. δεν είναι για να συντονίζει στη βάση τα μέλη του!... Τέτοιες κινήσεις είναι τουλάχιστον αντιδημοκρατικές, αντικαταστατικές και κινούνται πέρα από κάθε συνδικαλιστική δεοντολογία και αυτοσεβασμό. Και σαν τέτοιες πρέπει να καταδικαστούν από ολόκληρο το φάσμα του σ.κ. του κλάδου μας... Απ' ιερή ανησυχία, νομίζω, διακατεχόμενος ο πρόεδρος της ΟΛΜΕ Χρήστος Μιχαλές έκανε τελευταία την αποφασιστική δήλωση, που σημαίνει πολλά, λέγοντας: "Αν ο υπουργός δεχτεί τους εκπρόσωπους των ΕΛΜΕ θα τον καταγγείλουμε ως διασπαστή του κινήματος των εκπαιδευτικών". (Αλήθεια, τους εκπροσώπους αυτούς των ΕΛΜΕ δεν υποχρεούται ο κλάδος να τους καταγγείλει ως διασπαστές; ή μήπως η κίνησή τους είναι ενωτική;)».*

ΔΟΕ: 12-15/7 Δελφοί. Συνδιάσκεψη της IFTA (Παγκόσμια Ομοσπονδία Ενώσεων Δασκάλων) με τη φροντίδα και οργάνωση της ΔΟΕ. Από την απόφαση της συνδιάσκεψης («Δ.Β» 993): *«Η IFTA: ΑΠΑΙΤΕΙ από τις πολιτικές αρχές και τις αρχές της παιδείας να θέσουν τέρμα στα μέτρα που τείνουν να διατηρήσουν τη διαίρεση των εκπ/κών μέσα από κάθε είδους αδικίες και διακρίσεις, ειδικά εκείνες που αφορούν στην πρόοδο, στις προπαρασκευαστικές σπουδές, στο επίπεδο και τη διάρκεια των σπουδών και της επαγγελματικής εκπ/σης, την αξία των βαθμών διδ/λίας και των πτυχίων, τον αριθμό των διδακτικών ωρών τη βδομάδα, το επίπεδο αμοιβής, την επαγγελματική ασφάλεια, τις διακοπές και το δικαίωμα για συνταξιοδότηση. -ΘΕΩΡΕΙ θεμελιωδώς απαράδεκτη και άδικη τη διαφορά στην κατάσταση των εκπ/κών που βασίζεται σε μια ιεραρχική αντίληψη των δομών της εκπ/σης, σύμφωνα με την ηλικία των μαθητών... ΑΝΑΓΓΕΛΛΕΙ ότι συνοεί την ίδια κοινωνική αναγνώριση και απαράλλαχτα επίπεδα αμοιβής για όλους τους εκπ/κούς».*

«Δ.Β.» 991 Από το πρόγραμμα δράσης '87-'88: "Ο Κλάδος θα προχωρήσει αγωνιστικά": *«1) Με το άνοιγμα των σχολείων το Σεπτέμβρη μοιράζουμε ανακοίνωση στους μαθητές, γονιούς, με τα συγκεκριμένα ζητήματα πού προωθούμε, τόσον εμείς, όσο και οι άλλες εκπ/κές οργανώσεις. 2) Το ΔΣ. να βοηθήσει στην ανάπτυξη αγώνων με εξειδικευμένα αιτήματα... 10)Να κηρύξει απεργιακούς αγώνες με συγκεκριμένο πρόγραμμα και κλιμάκωση. Τα χρήματα που θα παρακρατούνται απ' τους απεργούς να πηγαίνουν στα Νομαρχιακά ταμεία και να διατίθενται μόνον για την υλικοτεχνική υποδομή και τον εξοπλισμό των σχολείων... 11) Ειδικότερη και έντονη προσπάθεια από το ΔΣ. για τα ζητήματα: α) Παιδαγωγικά Τμήματα. β) Το θεσμό του Σ.Σ. γ) Το ξεκαθάρισμα των πινάκων Δ)ντών δ) Να βοηθήσει παραπέρα στην ενοποίηση των Συλλόγων με πρακτικά μέτρα...»* [Η τελευταία θέση καθώς και η συγκρότηση του ΔΣ. σε σώμα με σχετική πλειοψηφία ήταν οι περιορισμένες αποφάσεις, που κατόρθωσε να πάρει το καταστατικό συνέδριο]

«Δ.Β.» 991 Η δευτερολογία του προέδρου του απερχόμενου ΔΣ Χρ. Κορυφίδη: *«Δυστυχώς, οι συνθήκες [λειτουργίας του ΔΣ] ήταν πολύπλευρα αρνητικές... Οι κίνδυνοι που υπάρχουν για το σ.κ. προέρχονται, σε μικρότερο βαθμό, από πλευράς Κυβέρνησης και σε μεγαλύτερο βαθμό απ' όλες γενικά τις οργανωμένες δυνάμεις που υπάρχουν και δρουν αυτή τη στιγμή, είτε σε επίπεδο πολιτικό είτε σε επίπεδο κοινωνικό... Δεν δικαιολογείται το ΥΠΕΠΘ δυο χρόνια μετά την ψήφιση του 1566, να μην έχει προωθήσει ούτε ένα από τα Π.Δ. που ο νόμος αυτός προβλέπει... Το*

κυρίαρχό μας πρόβλημα είναι η δεξιά αντίληψη που μας έχει περάσει... [και] δεν εντοπίζεται μόνο στα μέλη αυτής της παράταξης... [αλλά] και σε μέλη άλλων παρατάξεων, με αποτέλεσμα να ακούμε πολλές φορές εντυπωσιακή αριστερή φρασεολογία και να διαπιστώνουμε στην καθημερινή πράξη την πιο αρνητική δεξιά πολιτική...». Ακολούθησε δήλωση Μ. Παπαχρίστου και Γ. Βαγενά: *«ο πρόεδρος του ΔΣ στη δευτερολογία του ανέπτυξε τις δικές του προσωπικές απόψεις...».*

ΟΛΜΕ: 1/7 Τελειώνει το 3ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας με την ψήφιση εκτεταμένου πορίσματος για τα εκπ/κά θέματα. Από το πόρισμα [«Π.Δ.» 600]: *«...είναι αναγκαία η οικοδόμηση ενός μαζικού και δυναμικού κινήματος για την Παιδεία, με βάση τις εκπ/κές Ομοσπονδίες, τους γονείς, τους μαθητές και την Τοπική αυτοδιοίκηση, το εργατικό και το γενικότερο λαϊκό κίνημα... Είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός της ενοποίησης ΟΛΜΕ - ΟΛΤΕΕ... γιατί έτσι διαμορφώνεται μια ενιαία πολιτική για το συνδικαλιστικό κίνημα όλης της Β/θμιας εκπ/σης... Η σημερινή κατάσταση της Εκπ/σης:... Το μεγάλο κεφάλαιο έχει τις δικές του επιδιώξεις για την Παιδεία, για την οποία δείχνει ολοένα πιο αυξημένο ενδιαφέρον... Προωθεί την ιδιωτικοποίηση της εκπ/σης και επιδιώκει να βγάλει από τη μια μεριά έναν περιορισμένο αριθμό ειδικών με υψηλή κατάρτιση και από την άλλη τη μεγάλη μάζα με χαμηλό επίπεδο γνώσεων χωρίς ειδίκευση και χωρίς πολλές απαιτήσεις στην παραγωγική διαδικασία. Το συνδικαλιστικό μας κίνημα... αποκρούει και αντιπαλεύει αυτές τις επιδιώξεις, λέει όχι στις αποφάσεις που παίρνονται από εξωεθνικά Κέντρα... Η αντιμετώπιση των ανισοτήτων και των ταξικών φραγμών που υπάρχουν στη μόρφωση αποτελεί βασική προτεραιότητα, ιδιαίτερα μάλιστα λόγω της ύπαρξης σημαντικού αριθμού μαθητών που δεν τελειώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση αλλά και λόγω των κοινωνικών ανισοτήτων που εμφανίζονται κατά την εισαγωγή στα ΑΕΙ... Περιεχόμενο της εκπ/σης:... Εκπ/κή αυτοτέλεια του Λυκείου. 2. Ενιαιοποίηση των αναλυτικών και ωρολογίων προγραμμάτων σε όλες τις βαθμίδες της εκπ/σης με πρώτο βήμα την 9/χρονη βασική εκπαίδευση... 3. Εκσυγχρονισμός των Α.Π. και ανακατανομή της ύλης ώστε να διδάσκεται χωρίς χάσματα και επικαλύψεις.. Ανισότητες στην εκπαίδευση:...-Κατάργηση της ιδιωτικής εκπ/σης με παράλληλη αναβάθμιση της δημόσιας... -Απαγόρευση της λειτουργίας ξένων σχολείων...- Ενίσχυση του θεσμού της εσωσχολικής βοήθειας και επέκτασή του στο Γυμνάσιο... Να μελετηθεί το πρόβλημα της διαρροής στην 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση σε συνεργασία με φορείς εκπ/σης, Τ.Α. κλπ και να παρθούν μέτρα για το σταμάτημα της. Κατάργηση του τίτλου που δίνει το Δημοτικό Σχολείο. ...Για την αναβάθμιση του ρόλου και της θέσης του εκπ/κού: ...Τα νέα δεδομένα και οι απαιτήσεις σηματοδοτούν ένα καινούργιο ρόλο για τον εκπ/κό..[αυτός] δεν μπορεί να είναι ο απλός μεταδότης των γνώσεων αλλά ο καθοριστικός παράγοντας της εκπ/κής διαδικασίας που με το κύρος, την επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση, την πολύπλευρη μόρφωσή του θα συμβάλλει αποφασιστικά στη μόρφωση και τη διαπαιδαγώγηση της νέας γενιάς».*

15-19/7 Δελφοί. Συνέδριο της FIPESO με θέμα "Αξιολόγηση της ποιότητας της εκπ/σης" με την οργανωτική ευθύνη της ΟΛΜΕ.

31/7 Συνέντευξη τύπου του ΔΣ σχετικά με τις δηλώσεις του Υπ. Παιδείας για την επαναφορά της διδασκαλίας των Αρχαίων στο Γυμνάσιο. Προηγήθηκε συνεδρίαση (27/7) και ανακοίνωση (28/7) του ΔΣ: *«Οι πρόσφατες δηλώσεις... έγιναν χωρίς κανένα διάλογο και παρά την αντίθετη γνώμη των υπευθύνων φορέων... δεν βασίζονται σε κανένα δεδομένο επιστημονικής έρευνας, παιδαγωγικής και εκπ/κής... Το ΔΣ... υποστηρίζει σταθερά την ανάγκη συνέχισης και βελτίωσης του προγράμματος νεοελληνικής διδασκαλίας που ακολουθείται τα τελευταία χρόνια... Οι διακηρύξεις για το "νέο φιλελληνισμό, την*

υπερχρονικότητα και την οικουμενικότητα των αξιών του παρελθόντος" που συνοδεύουν τις δηλώσεις για τ' αρχαία ελληνικά, εκφράζουν μια περιορισμένη αντίληψη του βαθύτερου πυρήνα της ελληνικής παιδείας».

Αύγουστος

ΔΟΕ: 12/8 Συγκροτείται σε σώμα το ΔΣ. Στο προεδρείο συμμετάσχει για πρώτη φορά μετά το '74 και εκπρόσωπος της αριστεράς [Γ. Βαγενάς].

25/8 Ανακοίνωση τύπου: α)Σχετικά με την επανατοποθέτηση του αγάλματος Τρούμαν και την παρουσία του 6ου Στόλου που θεωρεί πρόκληση, β) την έκφραση αλληλεγγύης στους εργαζομένους της Νότιας Αφρικής, γ) την απαίτηση να σταθεί αμετακίνητη η κυβέρνηση στο θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας.

«ΔΒ.»91 Από την ομιλία του Υπ. Παιδείας στην 56η ΓΣ: *« Ελλάδα είναι τόπος όπου Παιδεία και Ελλάδα είναι έννοιες ταυτόσημες»*

«ΔΒ.» 991 Ομιλία του Προέδρου της ΓΣ. "Θέλουμε σχολείο απελευθερωτικό": *«Κατάγομαι από γονείς αγρότες, αυτό σημαίνει ότι έχω την ίδια καταγωγή με το 86% των συναδέλφων μου, που είναι κι αυτοί παιδιά της αγροπάς και εργατιάς... Οι μνήμες μου είναι οι μνήμες του λαού μας, οι μνήμες της Εθνικής Αντίστασης... των αγώνων του για εθνική ανεξαρτησία και κοινωνική προκοπή... Αυτές οι μνήμες αυτά τα οράματα μαζί με την κοινωνική μου προέλευση και τη μελέτη της ιστορίας του κλάδου με βοήθησαν από πολύ νωρίς, μόλις διορίστηκα, να συνειδητοποιήσω την εθνική μου ευθύνη και το ρόλο μου ως εκπ/κού ως εργαζόμενου και ως πολίτη. Έτσι στρατεύθηκα από νωρίς στους αγώνες του κλάδου μου... [Οραματιζόμαστε ένα σχολείο] που θα στοχεύει και θα λειτουργεί με βάση τον κοινωνικό ανθρωπισμό... που θα χειραφετεί και δεν θα χειραγωγεί τους μαθητές... που θα εξασφαλίζει σ' όλα τα παιδιά του ελληνικού λαού ίσες ευκαιρίες... που δεν θα είναι μηχανισμός αναπαραγωγής κοινωνικών διακρίσεων.. που θα λειτουργεί σαν πολιτιστικό κύτταρο... Απαραίτητη προϋπόθεση για μια τέτοια παιδεία είναι η κατάργηση της ιδ. εκπ/σης και παραπαιδείας, η καθιέρωση του ενιαίου εννιάχρονου σχολείου, η αναγνώριση του έργου του εκπ/κού και βέβαια πάνω απ' όλα η σημαντική αύξηση των δαπανών για την παιδεία».*

ΥΠΕΠΘ: 3/8 Με το Γ3/749 έγγραφο της Δ)νσης Προγραμμάτων Σπουδών ζητούνται από τα Π.Τ. των Πανεπιστημίων απόγεις και εισηγήσεις *«για τη δυνατότητα οργάνωσης ή μη των προγραμμάτων μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης»* [μέχρι 30-9-87].

Σεπτέμβριος

1/9 Οι Ομοσπονδίες της ΑΔΕΔΥ πραγματοποιούν μονόωρη στάση εργασίας για την Ειρήνη.

8-10/9 Σεμινάριο Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης (Γ.Γ.Λ.Ε.)με θέμα: "Αλφαβητισμός και συμπλήρωση της βασικής Παιδείας Ενηλίκων". Ο προσκεκλημένος της Γ.Γ.Λ.Ε. Βραζιλιάνος παιδαγωγός Paulo Freire μιλά με θέμα "Η φιλοσοφική αντίληψη για την εκπαίδευση- Κριτική συνειδητοποίηση". Από τη διάλεξή του: *«Πώς μπορεί ένας να διδάσκει, αν δεν συγκινηθεί βαθιά απ' τα πρόσωπα των μαθητών του, το φόβο, τη μοίρα, τα όνειρά τους; Για μένα είναι αδύνατο... Ποιος έχει την εξουσία να καθορίζει και να εκλέγει το περιεχόμενο της εκπ/σης; Η Παιδαγωγική δεν έχει την ικανότητα ν' απαντάει σ' όλα. Αυτού του είδους οι ερωτήσεις, είναι πολιτικές και όχι παιδαγωγικές... Το "ΠΩΣ" της εκπ/σης, είναι πρώτα πολιτικό και ύστερα παιδαγωγικό πρόβλημα. Όταν λέω "είμαι δάσκαλος", ταυτόχρονα είναι σαν να λέω "είμαι πολιτικός"... Διδάσκω*

"ΚΑΤΙ", μαθαίνω "ΚΑΤΙ". Αυτό το κάτι είναι το περιεχόμενο της εκπ/σης. Να διδάσκω κάτι, να μαθαίνω κάτι υπέρ τίνος; Όταν θέσουμε ένα τέτοιο ερώτημα, είμαστε στη μέση του πεδίου της πολιτικής και της ιδεολογίας... Η εκπαίδευση είναι πάντοτε στην υπηρεσία κάποιου και εναντίον κάποιου...» [αποσπάσματα από την εισήγησή του προβάλλει το «Δ.Β.» 992].

14/9 Τηλεοπτική συζήτηση για τη γλώσσα (Κριαράς, Μαρωνίτης, Γεωργουσόπουλος, Αντωνίου, Γιατρομανωλάκης, Τρίτσης).

15-17/9 Α' Ευρωπαϊκό Συνέδριο με θέμα: "Η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού στις χώρες- μέλη της ΕΟΚ σήμερα". Από την εναρκτήρια ομιλία του Υπ. Παιδείας Α. Τρίτση: «*...Το πρόβλημα του λειτουργικού αναλφαβητισμού δεν απασχόλησε τη χώρα μέχρι το 1980. Μέχρι τότε η επίσημη άποψη του Υπ. Παιδείας ήταν πως υπάρχει μόνο οργανικός αναλφαβητισμός... Από την επεξεργασία των πληροφοριών που έδωσαν Σ.Σ. της Π.Ε., που εφάρμοσαν δοκιμαστικά προγράμματα φροντιστηριακής διδασκαλίας σε 50 Δημ. Σχολεία, προκύπτει ότι α) Σε σύνολο 12.984 μαθητών δημ. σχολείων που βρίσκονται σε διάφορες κοινωνικά και πολιτιστικά υποβαθμισμένες περιοχές της χώρας, υπήρχαν 1.176 μαθητές που δεν είχαν εμπεδώσει καλά τους μηχανισμούς της ανάγνωσης... δηλαδή ποσοστό 9%... φαίνεται ότι ένα ποσοστό 3-4% των μαθητών του δημ. σχολείου αποφοιτά χωρίς να γνωρίζει ανάγνωση και γραφή... (1) Τα στοιχεία που επεξεργάστηκε ομάδα εργασίας του ΥΠΕΠΘ το 1987, παρέχουν ασφαλείς ενδείξεις για την ύπαρξη της τάσης διαρροής μαθητών από τα Γυμνάσια... Τα ποσοστά... κυμαίνονται από το 1,8% για τη Νομαρχία Αθηνών σε 8,1% για τις υπόλοιπες Νομαρχίες της χώρας... Το ποσοστό διαρροής για όλα τα Γυμνάσια είναι της τάξης του 5,4%... (2) Από τα προηγούμενα στοιχεία αποδεικνύεται ότι, το πρόβλημα του λειτουργικού αναλφαβητισμού υπάρχει. Ένα μέρος της ευθύνης φέρει η υποχρεωτική εκπαίδευση».* Στην συνέχεια της ομιλίας του αναφέρεται στις αιτίες που προκαλούν το φαινόμενο και καταλήγει εξαγγέλλοντας 5ετές πρόγραμμα εξάλειψης του λειτουργικού αναλφαβητισμού που περιέχει τα εξής βασικά στοιχεία: *«[α] βελτίωση της οργανικότητας των δημοτικών σχολείων της χώρας με άμεσο στόχο την κατάργηση μονοθεσίων, διθεσίων και τριθεσίων... [β] Αρχίζουμε από το 1987-88 την καθιέρωση της ενισχυτικής διδασκαλίας για όλους τους αδύνατους στα μαθήματα της γλώσσας και των μαθηματικών μαθητές και μαθήτριες του δημοτικού σχολείου και γυμνασίου... Για το σχολικό έτος 1987-88 το πρόγραμμα θα καλύγει 7000 μαθητές [γ] Πύκνωση του δικτύου σχολικών βιβλιοθηκών... [δ] Επανεξέταση του προβλήματος της [ηλικίας]πρώτης εγγραφής των μαθητών στα δημοτικά σχολεία... [ε] Επέκταση του δικτύου των νηπιαγωγείων. [στ] Οργανικότερη σύνδεση περιεχομένου των Α.Π. του Δημοτικού σχολείου και του γυμνασίου... [ζ] Ενίσχυση ερευνητικών προγραμμάτων πανεπιστημίου για τη συστηματική διερεύνηση των εκπ/κών αναγκών παιδιών ευπαθών πληθυσμών της χώρας μας...».* [Αναδημοσίευση του συνόλου της παρέμβασης στο «Δ.Β.» 992]

22/9 Συνάντηση των τεσσάρων εκπ/κών Ομοσπονδιών για το καθορισμό του πλαισίου δράσης τους (περιεχόμενο εκπ/σης, έκδοση Π.Δ., ενεργοποίηση 1566/85 και κατάργηση ιδ. εκπ/σης).

23/9 Υφυπουργός Παιδείας ο Γρηγόρης Σολωμός.

29/9 24ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ με κεντρικό σύνθημα : "Θέλουμε πολιτικά δικαιώματα". Η απεργία γίνεται μετά από αιφνιδιαστική κατάθεση στη Βουλή σ.ν. για τις προσλήψεις των Δ.Υ. και την άρνηση της κυβέρνησης να υιοθετήσει τα πολιτικά δικαιώματα των Δ.Υ.

ΔΟΕ: 9/9 Ανακοίνωση εκφράζει έντονη αντίθεση στην πολιτική λιτότητας, μετά την ομιλία του Πρωθυπουργού στη ΔΕΘ και *«καλεί το κλάδο σε αγωνιστική επαγρύπνηση».*

«Δ.Β.» 992 Εκτεταμένα σχόλια για παράνομες, αυταρχικές ή πολιτικά εμπαθείς πράξεις προϊσταμένων και Σ.Σ.

«Δ.Β.» 992 Η *«Ενότητα»* (ΔΕΕ) εκτιμώντας ότι οι στήλη των παρατάξεων δρα πολωτικά αποφασίζει να παραχωρεί το χώρο της σε σ/φους. Ο πρώτος επώνυμος αρθρογράφος είναι γνωστό στέλεχός της.

«Δ.Β.» 992 Το ΔΣ με έγγραφό του προς το ΥΠΕΠΘ γνωστοποιεί τις θέσεις του σχετικά με την επανάκριση των Σ.Σ. τονίζοντας ότι οι προτάσεις που κάνει έχουν προσωρινό χαρακτήρα, υπογραμμίζοντας ότι το ΥΠΕΠΘ έχει μεγάλες ευθύνες για την εγκατάλειψη του θεσμού, ζητώντας τη συμμετοχή αντιπροσώπου της ΔΟΕ στο Συμβούλιο και την κατάργηση των διατάξεων που προβλέπουν την αξιολόγηση των εκπ/κών από τους Σ.Σ.

18/9 Υπόμνημα του ΔΣ προς το ΥΠΕΠΘ για το πρόβλημα εκπ/σης των παιδιών των μεταναστών: *«Είναι χαρακτηριστική η αδράνεια που έδειξε το ΥΠΕΠΘ στο θέμα της κατάθεσης στη Βουλή του σχετικού νομοσχεδίου... Η κατάσταση στο εξωτερικό... είναι τελείως απαράδεκτη και όπως είναι φανερό λειτουργεί και γενικά σε βάρος της Χώρας μας...».*

26/9 Η ΔΗΚΙΔΝΕ μετονομάζεται σε ΔΑΚΕ Δ/Ν.

ΟΛΜΕ: 5/9 Συνάντηση με παράγοντες του ΥΠΕΠΘ ώστε να συζητηθούν τα Π.Δ. που ενεργοποιούν το 1566/85 (αξιολόγηση, αρμοδιότητες συλλόγου διδασκόντων κ.α).

11/9 Ανακοίνωση καταδικάζει τα μέτρα οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης για το '88.

29/9 Συμμετοχή στην απεργία της ΑΔΕΔΥ με τρίωρη στάση εργασίας.

30/9 Με δελτίο τύπου αναφέρεται στα μεγάλα προβλήματα υπολειτουργίας των σχολείων Δευτεροβάθμιας εκπ/σης.

«Π.Δ.» 600. Κύριο άρθρο "Ημέρα Ειρήνης και Παιδείας": *«Οι παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες έφτασαν το 1 τρισ. δολάρια, την ώρα που υπάρχουν 870 εκατομ. ενήλικες αναλφάβητοι, 750 εκ. υποσιτιζόμενοι, 40 εκ. θάνατοι το χρόνο από πείνα (17 εκ. είναι παιδιά) και 130 εκ. δεν παρακολουθούν τη βασική εκπαίδευση. Στο βωμό των εξοπλισμών η χώρα μας πληρώνει βαρύτατο τίμημα. Θεωρούμε λοιπόν πρωταρχικό μας καθήκον να εμποδίσουμε τον πόλεμο, και να οικοδομήσουμε την ειρήνη σαν εκπαιδευτικοί και πολίτες».*

«Π.Δ.» 600 Από τα πορίσματα του 3ου Συνεδρίου "Ο ρόλος του Σχολικού Συμβούλου": *«Ο Σ.Σ. οφείλει να γίνει και να παραμείνει συνεργάτης και καθοδηγητής του εκπ/κού... Να τροποποιηθεί το θεσμικό πλαίσιο που συνδέει το Σ.Σ. και την αξιολόγηση με τη μισθολογική βαθμολογική εξέλιξη του εκπ/κού. Να αυξηθεί ο αριθμός των Σ.Σ. Να αυξηθούν οι αντίστοιχες δαπάνες και να παρθούν τα αναγκαία οργανωτικά μέτρα ώστε να ενισχυθεί και να υποστηριχθεί η δουλειά του Σ.Σ.».*

ΟΙΕΛΕ: 18/9 Ο Υπ. Παιδείας δηλώνει στη Βουλή: *«το νομοσχέδιο για την Ιδιωτική Εκπαίδευση μελετάται σε διάλογο με τους ενδιαφερόμενους φορείς».* Η ΟΙΕΛΕ επιμένει [«Ι.Ε.» 174] ότι δεν υπάρχει κανένας διάλογος με το ΥΠΕΠΘ εδώ και ενάμισι έτος.

ΥΠΕΠΘ: 21/9 Γ1/152/541 "Κοινοποίηση ομιλίας του Υπ. Παιδείας κ. Α. Τρίτση": *«... που έγινε στο 1ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο με θέμα: "Η αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού στις χώρες μέλη της ΕΟΚ σήμερα" για να λάβετε γνώση».*

25/9 Γ1/155/557 "Προγράμματα πληροφορικής στα δημοτικά σχολεία" [προς τους Σ.Σ.]: *«παρακαλούμε μέχρι 15-11-87 να μας πληροφορήσετε τα παρακάτω: 1 Σε ποια δημοτικά σχολεία (δημόσια ή ιδιωτικά) υπάρχουν ηλεκτρονικού υπολογιστές και εφαρμόζονται προγράμματα πληροφορική από οποιονδήποτε φορέα».*

30/9 Γ2/4350 και Γ1/4351 "Εισαγωγή του μαθήματος της Πληροφορικής στα Γυμνάσια": *«επί 2 ώρες τη βδομάδα στην τρίτη τάξη των παρακάτω Γυμνασίων [αναφέρονται συνολικά 44]».*

Οκτώβριος

2/10 Σύσκεψη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ και ανακοίνωση: *«Να παλέψουν ενωμένοι [οι εκπαιδευτικοί]στην κατεύθυνση της δημιουργίας ενός κινήματος παιδείας, με στόχο να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η αντιλαϊκή εκπ/κή πολιτική της Κυβέρνησης και να προχωρήσει η επίλυση των προβλημάτων της παιδείας.».*

4/10 Εφ. *«Εξόρμηση»* Μαρία Τζάνη, "Με τη βιντεοκασέτα μου στη διάθεσή σας!". Το άρθρο σχολιάζει τη συζήτηση για τη γλώσσα που έγινε στην τηλεόραση στις 14/7/87. Από το κείμενο: *«Το ιδεολογικό ζήτημα του γλωσσικού κύριοι, είναι η επιβίωση ή όχι του ελληνισμού».*

12/10 Το Πρωτοδικείο Λασιθίου αθωώνει δ.υ. που είχαν κατηγορηθεί ότι έλαβαν μέρος στον προεκλογικό αγώνα κατά τις δημοτικές εκλογές του 1982.

ΔΟΕ: 23/10 Συγκέντρωση Σ.Σ. Αθηνών καταδικάζει σχόλιο του «Δ.Β» ως *«ανακριβές, συκοφαντικό, διαστρεβλωτικό και κακόβουλο».* Ένας Σ.Σ., από τους παραβρισκόμενους, διαχωρίζει τη θέση του. Το σχόλιο του εντύπου αναφερόταν σε δήλωση Σ.Σ. με την οποία ζητούσε έστω και ένα σχολείο ΣΔΕΝΠ για *«να το τρίγει στη μούρη»* κομμουνιστή δημάρχου που πίστευε ότι δε θα εφαρμοστεί ο 1566/85 [«Δ.Β.» 992, 13].

«Δ.Β.» 993 "Η ΔΟΕ σε ομάδες εργασίας με στόχο α. Την κατάρτιση Π.Δ. για τις μεταθέσεις β. Την τροποποίηση του άρθρου 11 του 1566/85 (επιλογή- τοποθέτηση Δ)ντών Υποδ)ντών)"

«Δ.Β» 993 «Η ΔΟΕ καλεί τους Βουλευτές να στηρίξουν τις θέσεις του Δ/Υ κινήματος». Το ΔΣ με ανοικτή επιστολή του ζητά από τους βουλευτές να υποστηρίξουν την απάλειψη της δεύτερης παραγράφου τροπολογίας (μετέπειτα άρθρο 18 του 1735/87), που έχει κατατεθεί σχετικά με τα πολιτικά δικαιώματα των δ.υ., υποστηρίζοντας ότι αυτή *«δημιουργεί πολλά προβλήματα χωρίς να επιλύει κανένα».* Η παράγραφος, που τελικά ψηφίστηκε, προέβλεπε ότι οι δ.υ. *«χρησιμοποιώντας την ιδιότητα τους ως Δημόσιοι Υπάλληλοι δεν επιτρέπεται να διαδίδουν τις πολιτικές, φιλοσοφικές ή θρησκευτικές τους πεποιθήσεις».* Παράλληλα επισήμαινε ότι με άλλη παράγραφος (5) *«επεκτείνονται και στις Δημοτικές και κοινοτικές εκλογές περιορισμοί, που σαφώς αναφέρονται μόνο στις Βουλευτικές εκλογές»* ζητώντας να αρθούν.

ΟΛΜΕ: 12/10 Δελτίο τύπου για την ανάγκη άμεσης παράδοσης του συνόλου των Π.Δ. που ενεργοποιούν τον 1566/85: *«Καταγγέλλουμε την ταχτική... του υπουργείου που όπως είχαμε εκτιμήσει και παλιότερα βρίσκεται στην κατεύθυνση να χρησιμοποιήσει τα Π.Δ. για τον αποπροσανατολισμό του σ.κ...».*

8-19/10 Κύκλος επαφών ΔΣ με το σύνολο των πολιτικών κομμάτων με σκοπό την ενημέρωσή τους γύρω από τα προβλήματα της Β/θμιας εκπ/σης και τα αιτήματα των καθηγητών.

22/10 Ανακοίνωση σχετικά με τη συνέντευξη που παραχώρησε ο Υπ. Παιδείας στο *«Βήμα»* (18/10/87): *«Ο κ. Τρίτσης επικαλούμενος ανώνυμες καταγγελίες!! αφήνει να εννοηθεί ότι οι καθηγητές χρηματίζονται από τους γονείς... με αποτέλεσμα να αποτυγχάνουν οι στόχοι της κυβέρνησης.... Το ΥΠΕΠΘ παρ' όλο ότι παίρνει μόνο του όλες τις αποφάσεις... χαρακτηρίζεται από έλλειψη αυτοκριτικής. Πού οδήγησε κ. Υπουργέ η κατάργηση της αξιολόγησης των μαθητών στο Δημοτικό; οι Δάσκαλοι απαντούν υπεύθυνα ότι οδήγησε στην υποβάθμιση της μόρφωσης των*

μικρών μαθητών. Εσείς τι απαντάτε; Σκοπεύετε μήπως να καταργήσετε τη βαθμολογία και στο Γυμνάσιο;... Τι απαντάτε κ. Τρίτση για τις εκατοντάδες χιλιάδες ώρες διδασκαλίας που χάθηκαν από την αρχή της σχ. χρονιάς λόγω έλλειψης καθηγητών και αιθουσών;... για τις διπλές βάρδιες... Αν δεν μπορείτε να δώσετε απάντηση σ' αυτά... είναι καλύτερο να αλλάξετε τουλάχιστον Υπουργείο. Εμείς οι εκπ/κοί θα παραμείνουμε στις θέσεις μας».

«Π.Δ.» 601. Κύριο άρθρο "Να μη λείψει κανείς...": *«Συνάδελφοι, Καθημερινά οξύνονται όλο και περισσότερο τα προβλήματά μας... Η αντιλαϊκή πολιτική που ακολουθιέται στα ζητήματα της μόρφωσης, των δαπανών, της αμοιβής μας... γίνονται καθημερινά όλο και πιο φανερή όχι μόνο στους εκπ/κούς αλλά και σε όλο το λαό. Το Υπ. Παιδείας ακολουθεί ταχτική συκοφάντησης των εκπ/κών, ρίχνει τα βάρη σ' εμάς... Μας ζητούν ουσιαστικά να αδιαφορήσουμε. Θα τους βόλευε η απογοήτευσή μας, μια στροφή σε προσωπικές "λύσεις"... Σ' αυτή την επίθεση, έχουμε καθήκον να αντιπροτείνουμε την αγωνιστική ενεργοποίηση κάθε σ/φου, για τη λύση των προβλημάτων σε όφελός μας, σε όφελος του Λαού και του τόπου... Η αγανάκτησή μας να μετατραπεί σε αγωνιστική διάθεση και όχι σε αποστρατεία».*

«Π.Δ.» 601 Δημοσιεύονται τα πόρισμα του συνεδρίου της FIPESO στους Δελφούς για την αξιολόγηση της ποιότητας της εκπ/σης": *«Το συνέδριο εξέφρασε τη σοβαρή του ανησυχία για τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικές αρχές απαιτούν από τα σχολεία να απολογούνται για τη δουλειά τους και ιδιαίτερα για την αξιολόγηση της δουλειάς τους... είναι ξεκάθαρο από την αρχή ότι οι ενώσεις των εκπαιδευτικών επιβάλλεται να έχουν ένα σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των αντικειμενικών κριτηρίων για μια τέτοια αξιολόγηση... Θα πρέπει να υπάρξει πιο στενή σχέση ανάμεσα στα σχολεία της πρωτοβάθμιας [και] της δευτεροβάθμιας... Τα προγράμματα των σχολείων της πρωτοβάθμιας θα πρέπει να συμβαδίζουν με εκείνα της δευτεροβάθμιας».*

«Π.Δ.» 601 "Παρατηρήσεις για την αναθεώρηση του Α.Π. των μαθηματικών στο Γυμνάσιο" [Άρθρο Σ.Σ. συνδέτει ένα δεκάλογο σημαντικών σημείων *«για τον ενιαίο χώρο της υποχρεωτικής εκπ/σης»*].

ΟΙΕΛΕ: 7/10 Συνέντευξη τύπου καταγγέλλει νέες παρανομίες ιδ. σχολείων και δηλώνει τη θέληση των Ι.Ε. να διεκδικήσουν την ολοκλήρωση του νόμου για τη μονιμοποίηση και την ψήφιση του νέου ενιαίου νόμου για την ιδιωτική εκπαίδευση. Ανάμεσα στα άλλα εκτιμά ότι: *«η νέα σχ. χρονιά ξεκίνησε με οξυμένα τα προβλήματα της εκπ/σης. Οι δαπάνες είναι καθηλωμένες σε χαμηλά ποσοστά. Αρκετά σχολεία κινδυνεύουν να μείνουν χωρίς νερό, φως και τηλέφωνο... Τα ιδ. σχολεία, οι ιδ. τεχνικές σχολές και τα φροντιστήρια, διατηρούνται και αναδεικνύονται σε κερδοφόρες επιχειρήσεις. Ο Ν. 1566/85 δυο χρόνια μετά την περιπετειώδη ψήφισή του, παραμένει ουσιαστικά ανενεργός... Και ενώ συμβαίνουν όλα αυτά- και ενώ βαδίζουμε προς το 2000 με δυο εκατομμύρια αναλφάβητους και ημιαναλφάβητους- τον υπουργό παιδείας τον συγκινεί και τον αφορά η ιδέα της πραγματοποίησης διεθνών συνεδρίων και συμποσίων».*

«Ι.Ε.» 173. Κύριο άρθρο, "Μέσα από τον καθρέφτη της κρίσης": *«...βρισκόμαστε στον τρίτο χρόνο της λιτότητας, μιας άγριας λιτότητας που αφορά βέβαια μόνο τους εργαζομένους. Οι μέσες αποδοχές ενός ιδ. εκπ/κού είναι σίγουρα κάτω από το "όριο φτώχειας"... Όμως η κρίση δεν περιορίζεται στην οικονομία. Ο εκπ/κός καλείται σήμερα να μεταδώσει γνώσεις και να διαπλάσει χαρακτήρες μέσα σε συνθήκες ιδιαίτερα αντίξοες για ένα τέτοιο έργο. Πιστεύουμε ότι τα κοινωνικά και πολιτικά αδιέξοδα οδήγησαν μια επικίνδυνα μεγάλη μερίδα Ελλήνων στη λατρεία της άσκοπης και γρήγορης επιτυχίας. Η κοινωνική αναγνώριση και η άνοδος δε χρειάζεται γι' αυτούς επίμονη και σοβαρή δουλειά. Αρκεί μια πετυχημένη κομπίνα... και τέλος τα βάσανα... Είναι φανερό ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού γίνεται τραγικά δύσκολος σ' αυτές τις συνθήκες... Εμείς όμως θα*

αντισταθούμε σε αυτή την κατηφόρα. Θα συνεχίσουμε να σε καλούμε, συνάδελφε σε επαγρύπνηση... Απέναντι σ' έναν υπουργό που δε δέχτηκε ούτε μια φορά στους δεκαέξι μήνες της θητείας του, να συζητήσει μαζί μας τα προβλήματά σου... στην εργοδοσία που καθημερινά σκληραίνει... σ' ένα ράθυμο και ευθυνόφοβο υπουργείο που αντιμετωπίζει τον Εκπαιδευτικό σαν ενόχληση... σε μια αντιλαϊκή πολιτική που θεωρεί τους εργαζόμενους "κόστος". Η ΟΙΕΛΕ σε καλεί για άλλη μια χρονιά στην έπαλξη. Για να ολοκληρώσουμε τις κατακτήσεις μας. Για να κρατήσουμε την αξιοπρέπειά μας. Για μια Παιδεία δημοκρατική στην υπηρεσία του λαού.».

«Ι.Ε.» 173 Ανακοίνωση σχετικά με την πρόθεση του Υπ. Παιδείας να επαναφέρει τη διδασκαλία της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στο γυμνάσιο: *«...η υλοποίηση της εξαγγελίας αυτής θα σήμαινε μια επικίνδυνη οπισθοδρόμηση στην πορεία της εκπ/σης... θα οδηγήσει σε πλήρη σύγχυση και στην όξυνση και αυτού του ίδιου του γλωσσικού προβλήματος... θα αποτελέσει τροχοπέδη στη σοβαρή προσπάθεια για τη συστηματική διδασκαλία της νεοελληνικής... το μέτρο εντάσσεται και αυτό στη γενική γραμμή της συντηρητικής στροφής της κυβερνητικής εκπ/κής πολιτικής... η επιλογή της χρονικής στιγμής της εξαγγελίας του μέτρου συμβάλλει στον αποπροσανατολισμό της συζήτησης για τα καυτά προβλήματα της εκπ/σης».*

ΥΠΕΠΘ: 5/10 Γ1/636 "Δοκιμαστική εφαρμογή των νέων προγραμμάτων φυσικής αγωγής, μουσικής, ξένων γλωσσών και καλλιτεχνικών μαθημάτων στα δημοτικά σχολεία": *«Από το σχολικό έτος 1987/88 θ' αρχίσει η [πειραματική διδασκαλία των μαθημάτων [αυτών]... από εκπ/κούς των αντιστοίχων ειδικοτήτων, ώστε να αποβεί περισσότερο αποδοτική η μάθηση στους τομείς αυτούς»* [Η εγκύκλιος καθορίζει τα της λειτουργίας των σχολείων όπου θα εφαρμοστεί το νέο πρόγραμμα: ωρολόγιο πρόγραμμα, ώρες ανά τάξη, ωράριο διευθ)ντών σχολείων ΣΔΕΝΠ, αντιστοίχηση της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας με βάση τη ξένη γλώσσα του γυμνασίου προορισμού κ.α. Η αξιολόγησή τους δηλώνεται ότι θα γίνει από επιτροπές του Π.Ι., οι οποίες έχουν συγκροτηθεί γι αυτό το λόγο, ενώ τα Π.Τ. θα αναλάβουν την αξιολόγηση των νέων προγραμμάτων σε σχολεία της επιλογής τους. Τα πορίσματα ορίζεται ότι *«θα συζητηθούν σε συνέδριο που θα οργανωθεί το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου 1988»*].

5/10 Π.Δ. 416 "Αναλυτικό πρόγραμμα ιστορίας Ε' τάξης του Δημ. Σχολείου".

19/10 Π.Δ. 431 "Αναλυτικό πρόγραμμα ιστορίας Δ' τάξης Δημ. Σχολείου"

29/10 Φ.15/544/Γ4/1051 "Παρέλαση μαθητών" [Προς προϊσταμένους Γραφείων Φ. Αγωγής]: *«...να μας γράψετε τις εντυπώσεις σας από τη γενική εικόνα που παρουσίασαν οι μαθητές κατά την παρέλαση της περιοχής σας, τον αριθμό περίπου συμμετοχής, τη χρονική διάρκεια της παρέλασης και μέχρι το πολύ τρία σχολεία που έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση με την παρουσία τους (ενδεδειγμένη και άγογη εμφάνιση)κατά την παρέλαση».*

Νοέμβριος

10/11 Συγκέντρωση του "Μετώπου Παιδείας" (Εκ. Ομοσπονδίες και φορείς γονέων) με σκοπό τη διεκδίκηση της αύξησης των δαπανών για την εκπαίδευση.

ΔΟΕ: 2-5/11 Το ΥΠΕΠΘ πραγματοποιεί ενημερωτική συνάντηση 112 Σ.Σ. της Π.Ε. για τη δοκιμαστική εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων στα 124 Δημ. Σχολεία. Το «Δ.Β.» [993, 17] σημειώνει: *«Το πρόγραμμα αυτό... έρχεται καθυστερημένα να υλοποιήσει τις διατάξεις του άρθρου 92 του Ν. 1566/85 που προέβλεπε την εισαγωγή των μαθημάτων αυτών στο Δημ. Σχολείο. Το δίχρονο όμως πρόγραμμα λιτότητας, ανέστειλε την εφαρμογή της συγκεκριμένης διάταξης... [που] έρχεται*

τώρα το ΥΠΕΠΘ να εφαρμόσει πειραματικά... Ως αρχή η πειραματική εφαρμογή προγραμμάτων είναι από επιστημονική άποψη σωστή. Η καθυστέρηση όμως θα επεκταθεί ακόμα περισσότερο».

6/11 Ημερίδα με πρωτοβουλία της ΔΟΕ και θέμα "Προβλήματα Σχολικών Συμβούλων-Προτάσεις για την αντιμετώπισή τους". Στην ημερίδα συμμετέχουν 124 Σ.Σ. που παρουσιάζουν είτε σε προσωπική βάση είτε μέσα από συλλογικά κείμενα τα προβλήματά τους. Ως τέτοια περιγράφονται αυτό της υλικοτεχνικής υποδομής στήριξης του θεσμού, της έλλειψης εμπειρίας από τη μεριά των Σ.Σ., της έλλειψης διαδικασιών ανατροφοδότησης και επικοινωνίας μεταξύ των Σ.Σ, μεταξύ αυτών και του Π.Ι. αλλά και Σ.Σ. και Π.Τ. Ακόμη οι σχέσεις αντιπαλότητας με τους Προϊσταμένους, το θέμα των μεταθέσεων, ο κίνδυνος «επιθεωρητοποίησης» του θεσμού και η δυσπιστία και εχθρότητα των *«μανδαρίνων»* του ΥΠΕΠΘ απέναντι τους. Σημαντική κριτική ασκείται και προς τη ΔΟΕ που *«εγκατέλειψε το θεσμό και τους Σ.Σ.»*. Ο Βαλσαμόπουλος, παρουσιάζοντας τη συλλογική άποψη των Σ.Σ. της Λάρισας δίνει και το συνδικαλιστικό προφίλ των Σ.Σ. στην προσπάθειά του να καυτηριάσει την αντιδεοντολογική συμπεριφορά ορισμένων *«μειρακίων του συνδικαλισμού»* απέναντι στους Σ.Σ.: *«...στο δισάκι των σημερινών τουλάχιστον Σ.Σ.- πέρα από οποιεσδήποτε σπουδές και την οποιαδήποτε υπηρεσιακή προσφορά- υπάρχουν επικυρωμένα από τον Κλάδο πιστοποιητικά, που φανερώνουν συνολικά για όλους τους Σ.Σ.: 1330 χρόνια προσφοράς ως μέλη ΔΣ Συλλόγων. -240... ως Πρόεδροι Συλλόγων- 110... ως μέλη ΓΣ της ΑΔΕΔΥ- 60... ως Αιρετοί ΠΥΣΠΕ- 10... ως μέλη ΔΣ της ΔΟΕ- 6... ως Αιρετοί ΚΥΣΠΕ και επιπλέον 8 απολύσεις και 26 διαθεσιμότητες από την Χούντα»* [Πρακτικά ημερίδας ΔΟΕ, Προβλήματα Σ.Σ., 1987, 18]. Ο πρόεδρος της ΔΟΕ κλείνοντας την ημερίδα υπόσχεται ότι *«θα δημιουργηθεί ένα συγκεκριμένο διεκδικητικό πλαίσιο για το νέο θεσμό [ύστερα από τη λειτουργία επιτροπής Σ.Σ. στα πλαίσια της ΔΟΕ] που θα ενταχθεί στο διεκδικητικό πλαίσιο του κλάδου»* [*ο.π.*, 78].

14/11 Ολομέλεια Προέδρων Διδασκαλικών Συλλόγων καλεί το ΔΣ, της ΔΟΕ και ΑΔΕΔΥ *«να αποφασίσουν κλιμακούμενες απεργιακές κινητοποιήσεις με τους άλλους φορείς της Εκπαίδευσης»*.

24/11 Συνέντευξη τύπου του ΔΣ: *«Από το Μάη έχει να μας δεχτεί ο Υπ. Παιδείας»*.

ΟΛΜΕ: 7/11 Οργανωτική Ι. Η ΓΣ αποφασίζει 24ωρη απεργία στις 25/11 και 48ωρη στις 8-9/12 με ταυτόχρονη οργάνωση συλλαλητηρίων με τους άλλους εκπ/κούς φορείς και απεργιακές κινητοποιήσεις τις ημέρες συζήτησης του προϋπολογισμού στη Βουλή.

16-17/11 Λουξεμβούργο. Η ΟΛΜΕ συμμετέχει στο συνέδριο της ETUCE με θέματα την επιμόρφωση, τις νέες τεχνολογίες, τις συνθήκες εργασίας των εκπ/κών και την κινητικότητά τους, το ζήτημα του AIDS και τα ευρωπαϊκά σχολεία. [πορίσματα «Π.Δ.» 602]

23/11 Με δελτίο τύπου καλεί την κυβέρνηση να δώσει λύσει στα προβλήματα της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών.

25/11 24ωρη απεργία και συγκέντρωση διαμαρτυρίας. Στο ψήφισμα της συγκέντρωσης περιγράφονται έξι ομάδες αιτημάτων: α) οικονομική αναβάθμιση του καθηγητή, β) αναβάθμιση της εκπ/σης, γ) αναβάθμιση του ρόλου του καθηγητή, δ) πλήρη πολιτικά δικαιώματα, ε) πλήρης ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και στ) διαπραγμάτευση της απώλειας των ημερομισθίων των ημερών απεργίας.

ΟΙΕΛΕ: 25/11 24ωρη απεργία με την ΟΛΜΕ

Δεκέμβριος

ΔΟΕ: 7/12 Σε έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ ζητά: *«Οι Παιδαγωγικές Σχολές (Π.Τ.) [να]έχουν την επιστημονική ευθύνη για την επιμόρφωση των δασκάλων... Τα ΠΕΚ... να είναι διοικητική και συντονιστική υπηρεσία... Το σ.ν. του Υπουργείου έρχεται σε ριζική αντίθεση με τις θέσεις του κλάδου, διότι: Το περιεχόμενο και το επίπεδο επιμόρφωσης που προτείνει... από τα ΠΕΚ είναι επιστημονικά κατώτερο και απ' αυτό των Π.Α. που καταργήθηκαν (και φυσικά των ΣΕΛΔΕ που λειτουργούν σήμερα)».*

8/12 24ωρή απεργία. Τα αιτήματα της: α) 15% για την Παιδεία, β) αναπλήρωση αποδοχών-ΑΤΑ, γ) Αξιολόγηση μόνο των υποψηφίων για θέση στελέχους της εκπ/σης, δ) 25 ώρες διδασκαλίας για όλους τους δ/λους την εβδομάδα- διορισμό πρόσθετων δ/λων στις μεγάλες σχολικές μονάδες και ε) πλήρη πολιτικά δικαιώματα.

11/12 Συνάντηση του ΔΣ με τον Υπ. Παιδείας και τον Γ. Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ. Αμέσως μετά, με τηλεγράφημά της προς τους Συλλόγους, αξιολογώντας τη συνάντηση παρατηρεί ότι *«ο Υπουργός δεν δεσμεύτηκε για την ικανοποίηση οποιουδήποτε βασικού αιτήματος διεκδικητικού πλαισίου»* και αποφασίζει ότι *«η διάρκεια της αποφασισμένης απεργίας για τη βδομάδα συζήτησης του προϋπολογισμού ορίζεται τριήμερη για 15-17 Δεκέμβρη».*

15-17/11 Τριήμερη απεργία. Κατά τη διάρκεια της απεργίας το ΔΣ με ανακοίνωσή του: *«Καταγγέλλει... το πισώπλατο χτύπημα του αγώνα που επιχειρείται ακριβώς τη στιγμή της κορύφωσής του... Στην ολομέτωπη επίθεση.. συμπράττουν με αγαστό τρόπο τόσο επώνυμα συνδικαλιστικά στελέχη, όσο και παράγοντες του διοικητικού μηχανισμού».*

«Δ.Β.» 995 Πληροφορεί ότι το ΥΠΕΠΘ συγκροτεί επιτροπή για την αντικατάσταση του Ν. 1222/72 (λειτουργία του ΜΔΔΕ). Το ΥΠΕΠΘ έχει ζητήσει από το Σύλλογο Μετεκπαιδευομένων του ΜΔΔΕ να θέσει υπόψη του τις θέσεις του μέχρι 15/12/87.

ΟΛΜΕ: 7/12 Συνάντηση ΔΣ με τον Ειδικό Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ για να συζητηθούν τρία Π.Δ. (μεταθέσεις, επισκευή-συντήρηση διδακτηρίων και λειτουργία γνωμοδοτικών συμβουλίων). Από το κείμενο της ΟΛΜΕ: *«...θέλουμε για μια ακόμη φορά να επισημάνουμε τις μεγάλες ευθύνες του ΥΠΕΠΘ για την αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην έκδοση Π.Δ. και Κ.Α. που αφορούν θέματα όπως η αξιολόγηση, η λειτουργία του Συλλόγου διδασκόντων, το Π.Ι. κ.α. Η παράταση αυτών των εκκρεμοτήτων μόνο αρνητικά επηρεάζει την εκπαίδευση».*

8-9/12 Πραγματοποιείται 48ωρη απεργία της Ομοσπονδίας και συγκέντρωση διαμαρτυρίας την πρώτη ημέρα στα Προπύλαια, όπου συμμετέχουν άλλες εκπ/κές οργανώσεις, η ΑΔΕΔΥ, το ΕΚΑ και Δήμοι του Λεκανοπεδίου. Στο ψήφισμα της συγκέντρωσης, ανάμεσα στα άλλα, ζητείται η λήψη μέτρων *«για να τελειώνουν όλοι οι μαθητές την υποχρεωτική 9χρονη εκπαίδευση».*

9/12 Συνάντηση ΔΣ με τον Υπ. Παιδείας. Ο υπουργός δηλώνει ότι αναγνωρίζει το δίκαιο των αιτημάτων της ΟΛΜΕ, όμως τα οικονομικά δεν είναι θέμα αρμοδιότητάς του. Δεσμεύεται να δώσει τα υπόλοιπα Π.Δ. άμεσα, αλλά απορρίπτει το αίτημα της χορήγησης διατακτικής για την αγορά βιβλίων επιμένοντας στη δημιουργία σχολικών βιβλιοθηκών. Αποφεύγει ακόμη να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις στο θέμα της επιμόρφωσης των καθηγητών δηλώνοντας ότι θα υπάρξει επιτροπή που θα μελετήσει το θέμα επιμόρφωση- μετεκπαίδευση- κατάρτιση καθηγητών, και όπου η ΟΛΜΕ θα κληθεί να εκφράσει τις απόψεις της.

10/12 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ αποφασίζει: *«Για το καλό της εκπ/σης και των καθηγητών απαιτείται να συνεχιστεί ο αγώνας και να δυναμώσει, στα πλαίσια αυτά αποφασίζεται: 1. 3ήμερη απεργία στη διάρκεια ψήφισης προϋπολογισμού (15-16-17 Δεκέμβρη). 2. Οργάνωση και συμμετοχή στις συγκεντρώσεις που θα πραγματοποιηθούν στις 15/12 [Αθήνα- Θεσ/νίκη]. 3. Δημιουργία σχολείων-*

απεργιακών κέντρων... 4. Αν δεν ικανοποιηθούν τα αιτήματά μας συνέχιση των απεργιακών κινητοποιήσεων... με μεγαλύτερη ένταση μετά τις γιορτές... 5. Ενημέρωση... των διεθνών Εκπ/κών οργανισμών... 6 Δημιουργία σε κάθε πρωτοβάθμιο όργανο ταμείου αλληλοβοηθείας για... πολυήμερες απεργίες». Η Ομοσπονδία εισέρχεται στη φάση που θα οδηγήσει στη μεγάλη απεργία κατά τη διάρκεια των εξετάξεων του 1988.

16/12 Συλλαλητήρια στην Αθήνα και Θεσ/νίκη.

«Π.Δ.» 602. Κύριο άρθρο, «Πρέπει...»: *«Τα μηνύματα που έστειλε ο κλάδος μας μέσα από τους ενωτικούς, μαζικούς και αποφασιστικούς αγώνες του είναι σαφή. ΑΠΑΙΤΕΙ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΝΤΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΣΗΣ».*

ΟΙΕΛΕ: 8/12 24ωρη απεργία με τις άλλες Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες

15/12 Συμμετοχή στην 24ωρη Πανελλαδική και με τα εκπαιδευτικά της αιτήματα.

18-20/12 Πραγματοποιείται το 20ο Συνέδριο της. Το συνέδριο ψηφίζει ομόφωνα την εισήγηση για την *«χάραξη πορείας»*, εγκρίνει την εισήγηση για το *«συνδικαλιστικό ζήτημα»* και αποφασίζει να μη θέσει σε ψηφοφορία εισήγηση για τα εκπαιδευτικά θέματα *«επειδή το Συνέδριο διαπίστωσε ελλιπή προετοιμασία, σ' ότι αφορά τα τρέχοντα εκπαιδευτικά θέματα».* Η εισήγηση είχε θέμα την κρίση του Λυκείου [«Ι.Ε.» 174, 3].

«Ι.Ε.» 174 Υπόμνημα προς τον Υπ. Παιδείας [βάση των εισηγήσεων του συνεδρίου]: *«Το 20ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ... στο όποίο, όπως και στο 19ο, δεν ήλθατε, μολονότι είχατε προσκληθεί έγκαιρα (και λέτε αυτό να είναι τυχαίο;) -εκτιμώντας ότι η πολιτική σας θέτει σε κίνδυνο σημαντικές κατακτήσεις μας, αποφάσισε να προχωρήσουν οι Ι.Ε. μέσα σ' αυτή τη σχ. χρονιά σε σκληρούς αγώνες για τη διεκδίκηση και επίλυση των μεγάλων θεσμικών αιτημάτων μας».* Το υπόμνημα αναφέρεται στη λεπτομερή πρόταση προς τις ΓΣ των Συλλόγων για τη πραγματοποίηση σειράς 48ωρων και 3ήμερων απεργιών μέσα στον Φεβρουάριο-Μάρτιο και την κλιμάκωση των απεργιών *«κατά τη διάρκεια των εξετάσεων, αν αυτό χρειαστεί».*

ΥΠΕΠΘ: 9/12 Φ.351.2/100/Δ1/13821 "Ανανέωση θητείας Σ.Σ. " [Α/θμιας]: *«με βάση α) τα στοιχεία των προσωπικών μητρώων τους, β) τις ετήσιες συνοπτικές εκθέσεις τους, γ) ειδική έκθεση που συντάσσεται από τους ίδιους και αναφέρεται στην αξιολόγηση του έργου που επιτελέστηκε από αυτούς στη διάρκεια της θητείας τους».*

15/12 Γ1/317/923 "Ωρολόγια προγράμματα εβδομαδιαίας εργασίας": *«Το ωρολόγιο πρόγραμμα θεωρείται από το Σ.Σ. Η θεώρηση αυτή έχει την έννοια ότι το πρόγραμμα έχει συνταχθεί με βάση τις ισχύουσες διατάξεις Α.Π., τις παιδαγωγικές αρχές και τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του κάθε σχολείου... Ο σύλλογος διδασκόντων έχει την ευθύνη για την εφαρμογή του θεωρημένου προγράμματος».*

23/12 Φ.33/16/10954 [Εγκύκλιος Υπ. Προεδρίας] "Πολιτικά δικαιώματα (άρθρο 18 Ν. 1735/87)": *«κατοχυρώνεται για πρώτη φορά ρητά, το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης των φιλοσοφικών, θρησκευτικών και κυρίως των πολιτικών πεποιθήσεων των υπαλλήλων, σε αντίθεση με τον ισχύοντα υπαλληλικό κώδικα... Εξυπακούεται βέβαια ότι, η έκφραση [αυτή]κατά το χρόνο εργασίας... δεν μπορεί να γίνεται κατά τρόπο που παρακωλύει την εκτέλεση των υπηρεσιακών του καθηκόντων...[και] υπόκεινται σε ορισμένους περιορισμούς... χρησιμοποιώντας την ιδιότητά τους δεν επιτρέπεται να διαδίδουν τις πολιτικές [και άλλες] πεποιθήσεις".*

1988

Ιανουάριος

3-4/1 Κύπρος Συνέδριο ΕΜΟΚ με τη συμμετοχή των ελληνικών εκπ/κών Ομοσπονδιών και θέμα: "Επικοινωνία και Εκπαίδευση".

14/1 Συνάντηση Υπ. Παιδείας με Πρυτανικές αρχές και Προέδρους Π.Τ. ΑΕΙ. Ο υπουργός υποστηρίζει την άποψη ότι τα ΠΕΚ θα μπορούσαν να εξελιχθούν σε προέκταση των ΑΕΙ και ακόμη να ενσωματωθούν σ' αυτά.

ΔΟΕ: 18/1 Το ΔΣ στέλνει εισήγηση στους Συλλόγους μέλη με θέμα "Εκτιμήσεις απεργιακού αγώνα- αιτήματα- παραπέρα πορεία", όπου δηλώνεται η απόφασή του να προχωρήσει σε έκτακτη ΓΣ αντιπροσώπων (17-18/2/88). Στην εισήγηση αναφέρεται: *«Η ανακοίνωση που κυκλοφόρησε στη διάρκεια του αγώνα από συνδικαλιστική παράταξη [ΠΑΣΚ], όπου χαρακτηρίζονται τα οικονομικά αιτήματα μαξιμαλιστικά, όπου υποστηρίζεται ότι ο απεργιακός αγώνας έχει αλλότριες επιδιώξεις... δημιούργησε σύγχυση... Η παραπληροφόρηση που καλλιεργήθηκε.. ότι δήθεν ικανοποιήθηκαν τα αιτήματά μας, έκαμψε την αποφασιστικότητα και την πίστη στον αγώνα... Με αυτά τα δεδομένα, η συμμετοχή του κλάδου (64% στην 24ωρη, 42% στην 3ημερη)... δείχνει υψηλό βαθμό αντίστασης και αποτελεί νίκη».*

19/1 Τηλεγράφημα προς ΥΠΕΠΘ: *«το ΔΣ της ΔΟΕ σας καλεί να προχωρήσετε αμέσως στην αντικατάσταση του χουντικού νόμου 1222/72 για τη λειτουργία του Μαρασλείου».*

21/1 Τηλεγράφημα προς Ειδ. Γραμματέα ΥΠΕΠΘ, Συμβούλιο επανάκρισης Σ.Σ, Συλλόγους μέλη της και ημερήσιο τύπο: *«1. ΔΣ της ΔΟΕ διαμαρτύρεται έντονα γιατί το ΥΠΕΠΘ αγνόησε όλες τις προτάσεις της ΔΟΕ για την επανάκριση των Σ.Σ.2. Υπογραμμίζει ότι η επανάκριση σύμφωνα με το τελευταίο Π.Δ... εξελίσσεται σε τυπική ανανέωση της θητείας και υπονομεύει το θεσμό».*

31/1 Τηλεγράφημα προς ΔΣ Συλλόγων και ΥΠΕΠΘ: *«ΔΣ διαμαρτύρεται έντονα για απόφαση Υπουργού Παιδείας ερήμην ΔΟΕ καλέσει εκπαιδευτικούς συνοδεύσουν μαθητές εκκλησιασμό Σαββάτο 30/1/88. Καλούμε ΔΣ ενημερώσουν σ/φους ότι δεν υποχρεούνται».*

ΟΛΜΕ: 8/1 Πραγματοποιείται τρίωρη καθιστική διαμαρτυρία έξω από το υπουργείο Οικονομικών.

16/1 Πραγματοποιείται πορεία στο Καστρί των ΔΣ της ΟΛΜΕ και των ΕΛΜΕ όλης της χώρας. Παραδίδεται επιστολή στον Πρωθυπουργό [δημοσιεύεται ως κύριο άρθρο «Π.Δ.» 603]: *«Πιστεύουμε ότι [το παρακάτω]πλαίσιο μπορεί να οδηγήσει σε μια συμφωνία ανάμεσα στην Κυβέρνηση και τους καθηγητές για να κινηθεί μια διαδικασία αναβάθμισης της Β'/θμιας εκπ/σης. Τα βασικά σημεία είναι: 1. Κατάσταση των καθηγητών: Είναι κοινή διαπίστωση ότι η κρίση στη Β'/βάθμια εκπ/ση είναι σε μεγάλο βαθμό κρίση του καθηγητικού επαγγέλματος ως προς την οικονομική κατάσταση, τη μόρφωση, την επιμόρφωση, τα επαγγελματικά θέματα».* Στη συνέχεια γίνεται λόγος για την *«οικονομική υποβάθμιση του καθηγητή»*, τους βραδείς ρυθμούς επιμόρφωσης, τη διατακτική για αγορά βιβλίων, την παροχή παιδαγωγικών γνώσεων από τις καθηγητικές σχολές, την αναγνώριση προϋπηρεσίας στα ιδ. σχολεία, την ένταξη κλάδων καθηγητών στο Μ.Κ. 16, την αύξηση των αμοιβών για τις πρόσθετες εργασίες, την πληρωμή απλήρωτων αμοιβών από το ΥΠΕΠΘ και ιδιαίτερα για τα *«Εκπαιδευτικά Θέματα»* σημειώνεται: *«Ιεραρχούμε σαν προτεραιότητες: α. Έκδοση Π.Δ.. του νόμου [1566/85] σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου. β. Επέκταση της εσωσχολικής*

βοήθειας και στο Γυμνάσιο με την έναρξη της σχ. χρονιάς. γ. Διαμόρφωση των νέων Α.Π.. Γυμνασίου- Λυκείου μετά από διάλογο και συμμετοχή των αρμοδίων φορέων και των ειδικών».

20/1 Σε δελτίο τύπου με αφορμή την κατάθεση στη Βουλή του σ.ν. για το εξεταστικό, που έγινε γνωστή στην Ομοσπονδία μέσω τηλεόρασης, *«το ΔΣ. της ΟΛΜΕ καταγγέλλει την τακτική εμπαιγμού που ακολουθεί το Υπ. Παιδείας και δηλώνει ότι η τακτική αυτή δεν θα περάσει στον χώρο μας».*

23/1 Οργανωτική ΙΙ. Το πόρισμα της ΓΣ σχετικά με το πρόγραμμα δράσης προβλέπει τριήμερη απεργία [10-12/2/88], νέα ΓΣ. Προέδρων ΕΛΜΕ για τη συνέχιση των κινητοποιήσεων με νέα απεργιακά τριήμερα ως το Πάσχα και καταλήγει: *«3. Αν δεν έχουν ικανοποιηθεί οι διεκδικήσεις μας... συνέχιση των κινητοποιήσεων πριν και κατά τη διάρκεια των σχολικών και γενικών εξετάσεων».*

«Π.Δ.» 603: Μοιρασγεντής Κλ., "Π.Δ.. για την εκπαίδευση. Η επαλήθευση μιας κριτικής": *«Ακόμα και στο θέμα της επισκευής και συντήρησης των σχολικών κτιρίων από τους ΟΤΑ τέσσερα όργανα εισηγούνται διαδοχικά μέχρι να φθάσουμε στον Υπουργό, που αποφασίζει για την κατανομή των πιστώσεων ρυθμίζοντας με αυτόν τον τρόπο και την ιεράρχηση των αναγκών, σε τελική ανάλυση ποιες επισκευές θα γίνουν και πότε... Το σ.κ. σήμερα απαιτείται να απεγκλωβιστεί από τη μεταρρυθμιστική αιτηματολογία και την τεχνοκρατική αντιμετώπιση του υπάρχοντος εκπ/κού συστήματος... να απορρίψει την αστική αντίληψη εκσυγχρονισμού της λειτουργικότητας του εκπ/κού συστήματος και να επεξεργαστεί μια συνολική πρόταση για το μετασχηματισμό της εκπ/σης».*

«Π.Δ.» 603 Σιγάλας Χρ. "Απόψεις σχετικά με το τελευταίο εκπ/κό συνέδριο του κλάδου" [ο συγγραφέας επεξεργάστηκε ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του συνεδρίου]: *«Ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός σ/φων αρχίζει πλέον να αντιδρά στη υποβάθμιση των εργασιών των εκπ/κών συνεδρίων που προκαλούν οι μικροπολιτικές, και κομματικές αντιπαραθέσεις... Ο παραδοσιακός τρόπος διεξαγωγής [τους]με κάποιες "φωτισμένες" εισηγήσεις και τη συζήτηση να περιστρέφεται γύρω από αυτές με γνώμονα την κομματική προέλευση του καθ' ενός συνέδρου, δεν έχει πλέον θέση. Το ΔΣ... πρέπει να ασχοληθεί σοβαρά με την αναβάθμιση της ποιότητάς των εκπ/κών συνεδρίων».*

ΥΠΕΠΘ: 5/1 Π.Δ. 21 "Τροποποίηση και συμπλήρωση Α.Π. σχολείων δευτεροβάθμιας εκπ/σης".

8/1 Γ1/1/9/40 Απάντησε σε σχετική ερώτηση: *«Η καθιέρωση της ενισχυτικής διδασκαλίας στο δημοτικό σχολείο θα ρυθμιστεί μελλοντικά νομοθετικά».*

14/1 Αρ. Πρωτ:4837 Απάντηση του ΥΠΕΠΘ σε ψήφισμα που του στάλθηκε: *«1. Το Υπ. Παιδείας συμμερίζεται ότι η εκπαίδευση έχει ανάγκη από περισσότερους πόρους. Κάθε φορά καταβάλλεται προσπάθεια για να εξαντλούνται τα όρια που επιτρέπει η ελληνική οικονομία... Το 15% σήμερα δεν μπορεί παρά να έχει μονάχα ιστορική σημασία... Το Ενιαίο εννιάχρονο σχολείο είναι κι αυτό μια πραγματικότητα στη χώρα μας όσον αφορά την ενοποίηση και την εσωτερική συνοχή των προγραμμάτων που αποτελούν το ποιοτικό και κυριότερο στοιχείο του Ενιαίου σχολείου. Εκείνο που απομένει είναι η κτιριακή και διοικητική ενοποίηση. Εάν όμως φέρει κανείς στο νου του την πληθώρα των ολιγοθεσίων ατροφικών σχολείων της υπαίθρου, τις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζει η πολιτική συγχώνευσης τους... καθώς και το οξύ διδακτηριακό πρόβλημα θα διαπιστώσει ότι το ενιαίο σχολείο ως σύνθημα μόνο απέχει πολύ από την πραγματικότητα».*

Φεβρουάριος

26/2 Συνέντευξη τύπου ΟΛΜΕ-ΟΙΕΛΕ μετά το ταξίδι αντιπροσώπων τους στην Παλαιστίνη που πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της FISE. Κατά τη συνέντευξη η αντιπροσωπεία *«κατάγγειλε τα εγκλήματα του Ισραηλινού στρατού κατοχής σε βάρος των Παλαιστινίων»* [«Π.Δ.» 604, 6].

29/2 Συνάντηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ με σκοπό το συντονισμό της δράσης.

ΔΟΕ: 1/2 Κλιμάκιο της ΔΟΕ επισκέπτεται την Έλλη Αλεξίου στο νοσοκομείο και εύχεται: *«Στη μεγάλη δασκάλα, που στη μορφή της αντικατοπτρίζονται οι αγώνες και το χρέος όλων των δασκάλων, καλή ανάρρωση».*

12/2 Η συγκέντρωση και πορεία των συνδικαλιστικών στελεχών της Ομοσπονδίας καταλήγει στο ΥΠΕΠΘ. Ο υπουργός αρνείται να δεχτεί αντιπροσωπεία της.

17-18/2 Η Έκτακτη ΓΣ αντιπροσώπων αποφασίζει με μυστική ψηφοφορία (192 ναι, 52 όχι, 134 λευκά και 2 άκυρα)δίωρες στάσεις για 16-18 Μάρτη και μια 24ωρη το πρώτο δεκαήμερο του Απρίλη. Το «Δ.Β.» [φ. 997, 5] σημειώνει: *«η χρονοβόρα διαδικασία της μυστικής ψηφοφορίας, δεν επέτρεψε την πραγματοποίηση της [προγραμματισμένης]πορείας ούτε τη συζήτηση και την έκδοση ψηφισμάτων».*

23/2 Με τηλεγράφημα ζητιέται συνάντηση με τον Πρωθυπουργό για να *«εκθέσει τα σοβαρά προβλήματα της πρωτοβάθμιας εκπ/σης και των λειτουργών της».*

24/2 Ανακοίνωση σχετικά με εξαγγελίες του Υπ. Παιδείας για σχέδιο Π.Δ. που θα ρυθμίσει το θέμα της βαθμολογίας και της διάρκειας του διδακτικού έτους: *«Στα πλαίσια της αντεκπαιδευτικής πολιτικής που ακολουθείται απ' την Κυβέρνηση, ο Υπ. Παιδείας και με τη νέα του απόφαση σκόρπισε πυκνό νέφος σύγχυσης σε γονιούς, μαθητές και εργαζόμενους, συνεχίζοντας να έχει στο περιθώριο τις Οργανώσεις των εκπ/κών».*

ΟΛΜΕ: 5/2 Η ΟΛΜΕ οργανώνει συζήτηση με θέμα: "Ο κοινωνικός ρόλος του εκπαιδευτικού στη σύγχρονη εποχή". Εισηγητές οι Αργ. Γκόγκος, Π. Ευθυμίου, Χρ. Φράγκος και η Α. Φραγκουδάκη. Ο Πρόεδρος της ΟΛΜΕ Χρ. Δούκας προλογίζοντας την εκδήλωση παρατηρεί: *«Δεν πρόκειται, βέβαια, για μια συζήτηση ακαδημαϊκού μόνο περιεχομένου, αυτοανάλυσης και ενδοσκόπησης· αντίθετα, η εκδήλωση αυτή... είναι ένα οργανικό στοιχείο των αγωνιστικών κινητοποιήσεων, τις οποίες έχει χαράξει ο κλάδος μας με στόχο να προβάλουμε και να ενισχύσουμε τις θέσεις μας... Σ' εκείνους που ασχολούνται με τον κοινωνικό ρόλο του εκπαιδευτικού προστέθηκε τελευταία και ο Υπ. Παιδείας, με το δικό του βέβαια τρόπο και με την δική του αντίληψη. Οι διεκδικήσεις των εκπαιδευτικών, μας τόνισε, θα ικανοποιούνται στο βαθμό που ανταποκρίνονται σε μια κοινωνική συνείδηση για την προσφορά και το έργο του εκπαιδευτικού. Ο Υπ. Παιδείας, λοιπόν, επιφυλάσσει για τον εαυτό του το ρόλο του αποκλειστικού συνομιλητή με την ελληνική κοινωνία, το ρόλο του αναλυτή και ερμηνευτή των κοινωνικών αντιλήψεων και ιεραρχήσεων. Αυτά, βέβαια, δεν είναι μια κοινωνιολογική προσέγγιση του ρόλου του εκπαιδευτικού, αλλά είναι μία προσπάθεια δημιουργίας τεχνητής αντίθεσης ανάμεσα στον εκπαιδευτικό κόσμο και τον κοινωνικό περίγυρο- ένας τομέας στον οποίο το Υπουργείο παιδείας έχει δείξει μία αξιόλογη δραστηριότητα μέχρι τώρα»* [ΟΛΜΕ, Συζητήσεις για την Εκπαίδευση, 1988, 9].

8/2 «Π.Δ.» 604, 4: *«Το ΔΣ δηλώνει ότι δε θα συμμετάσχει στις εργασίες του ΣΑΠ ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την τακτική του ΥΠΕΠΘ απέναντι στα προβλήματα που αφορούν τη Μέση εκπαίδευση».*

10-12/2 Τριήμερη απεργιακή κινητοποίηση.

20/2 Καταγγέλλεται η διοχέτευση στον τύπο σχεδίου Π.Δ. για τη λειτουργία του Γυμνασίου ως μεθοδευμένη ενέργεια αποπροσανατολισμού.

20/2 Οργανωτική ΙΙ. Η ΓΣ με ψήφισμά της εκφράζει την *«πίστη της στις αγωνιστικές μας κινητοποιήσεις για την αναβάθμιση της θέσης του καθηγητή αλλά και της ίδιας της εκπαίδευσης... Η τακτική του Υπουργείου στις διεκδικήσεις μας είναι τακτική εκτόνωσης των αγώνων μας, της διάσπασης και του αποπροσανατολισμού... Εμείς απέναντι [της]... αντιπαραθέτουμε: Τη σαφή και ανοδική τάση της συνεχούς και ενωτικής μας δράσης...».* Απόφαση της ΓΣ [υπέρ 65, κατά 9, όχι 2]είναι η συνέχιση των απεργιακών κινητοποιήσεων με νέα τριήμερη στις 16-17-18 Μάρτη.

29/2/88 Οργανώνεται συζήτηση με θέμα "Οι γενικές εξετάσεις και ο ρόλος του Λυκείου". Εισηγητές: Θ. Βακαλιός, Φ.Ι. Κακριδής, Γ. Μπαμπινιώτης.

ΟΙΕΛΕ: 2/2 Το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ συμπληρώνει *«τον κατάλογο των αιτημάτων [με]... οικονομικές διεκδικήσεις και [τη] διαμαρτυρία για τα μέτρα που η κυβέρνηση και ο κ. Τρίτσης απεργάζονται σε βάρος του εργάσιμου χρόνου των εκπ/κών».* Επεξεργάζεται ακόμα και προτείνει στις ΓΣ *«σειρά απεργιακών κινητοποιήσεων... [που] αρχίζουν από το Μάρτη και φτάνουν και μέσα στις εξετάσεις»* [«Ι.Ε.» 175, 8].

24/2 «Ι.Ε.» 175 Τσιαγκλής Δ., "Να αναλάβουμε τις ευθύνες μας": *«Το πρόβλημα επιτείνεται απ' τη στιγμή που, τις αντιφατικές και συχνά όλως αβάσιμες... παρατηρήσεις των γονιών, συλλαμβάνει με τις... ευαίσθητες λαϊκίστικες κεραίες της η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και κεραυνοβολεί τους εκπαιδευτικούς με ρηξικέλευθες μεταρρυθμιστικές "προτάσεις" (Αρχαία, σχολικός αθλητισμός εξεταστικά συστήματα...)και ταυτόχρονα με κατηγορίες του τύπου: "Δουλεύετε λιγότερο απ' όλους τους εκπαιδευτικούς του κόσμου"... Είμαι βέβαιος ότι δεν πρωτοτυπώ ισχυριζόμενος ότι οι δυσάρεστες αυτές εξελίξεις για τον κλάδο των εκπαιδευτικών θα είχαν αποτραπεί, αν οι διοικήσεις των Ομοσπονδιών τους, χρόνια τώρα, δεν έκλειναν τα μάτια στα μερεμετίσματα που το ΠΑΣΟΚ έκανε στο πιο καθυστερημένο εκπ/κό σύστημα της Ευρώπης... στο χώρο μας η παραγωγή εκπ/κής πολιτικής έχει σταματήσει στο '81-'82... Σήμερα λοιπόν, χειμώνα του '88 εμείς οι ταλαίπωροι εκπ/κοί... με δεδομένη την απέναντι μας καχυποψία της κοινωνίας... με δεδομένο το συνδικαλιστικό πρόβλημα, έχουμε υποχρέωση απέναντι στο εργατικό τμήμα του κοινωνικού σώματος και απέναντι στους μαθητές και τους εαυτούς μας: να αναδείξουμε τα πραγματικά προβλήματα της εκπ/σης... να βάλουμε δυναμικά στις συνδικαλιστικές μας διαδικασίες... την επικαιρότητα της επανάστασης στην εκπαίδευση...».*

28/2 Μαζική ΓΣ του ΣΙΕΛ (*«πρωτοφανής για τα δεδομένα της τελευταίας 5ετίας»* γράφει ο «Ι.Ε.» 175, 8)αποφασίζει- με μια μόνο ψήφο κατά- απεργιακές κινητοποιήσεις με βάση το σχέδιο του ΔΣ.

Μάρτιος

12-13/3 Πάτρα. Διήμερο Παιδαγωγικό Συνέδριο της Ελληνικής Παιδαγωγικής Εταιρείας (παράρτημα Πελοποννήσου)με θέμα "Η ελληνική Παιδεία το 2000".

13/3/88 Εφ. *«Το Βήμα»* (κύριο άρθρο), "Κλιμακώνεται η κρίση στην Παιδεία- Χάος στα Σχολεία με νέες απεργίες και καταλήψεις": *«Ο αρμόδιος υπουργός κ. Α. Τρίτσης... αρνείται να δεχτεί εκπροσώπους εκπαιδευτικών, μαθητικές επιτροπές, γονείς ακόμα και ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς που θα επιθυμούσαν να εύρουν κάποιο δρόμο συνεργασίας».*

ΔΟΕ: 16-18/3 Πραγματοποιούνται τρεις δίωρες στάσεις εργασίας.

16/3 Πραγματοποιείται περικύκλωση του ΥΠΕΠΘ. Από το κύριο άρθρο του «Δ.Β.» 998, "Καμιά απάντηση. Ο αγώνας συνεχίζεται": *«Ο Υπουργός φανερά ενοχλημένος απ' την ασφυκτική περικύκλωση του [ΥΠΕΠΘ]... δήλωσε ότι δεν μπορεί να κάνει διάλογο κάτω από τέτοιες συνθήκες. Εξαπόλυσε απροκάλυπτη επίθεση ενάντια σε εκπαιδευτικούς, σπουδαστές και τις συνδικαλιστικές τους οργανώσεις. Φόρτωσε ευθύνες στα κόμματα και συνέδεσε το φαινόμενο της περικύκλωσης, με τις φοιτητικές εκλογές. Παντού ευθύνες και δακτύλους βλέπει ο κ. Υπουργός για την κατάσταση στην εκπαίδευση. Μόνο την κύρια αιτία, την πολιτική που εφαρμόζει δεν θέλει να δει!».*

«Δ.Β.» 998: Σχόλια, "Η επιστολή": *«Σοφή η απόφαση της ΓΣ του Φλεβάρη. Η επιστολή που τύπωσε η ΔΟΕ για τους γονείς κατ' επιταγή της ΓΣ., έκανε μεγάλη εντύπωση στους γονείς και την κοινή γνώμη... 1.200.000 επιστολές τυπώθηκαν. Για πρώτη φορά σημειώθηκε μια τόσο πλατιά και τόσο υπεύθυνη επικοινωνία δασκάλων γονιών... αυτή η επικοινωνία λειτούργησε καταλυτικά και για την ίδια τη συμμετοχή των σ/φων στον αγώνα... Να εκφράσουμε κι ένα παράπονο και μια απορία. Μερικοί σ/φοι αρνήθηκαν να δώσουν στα παιδιά αυτή την επιστολή. Αναρωτιόμαστε γιατί;».*

«Δ.Β.» 998 Στήλη παρατάξεων: ΠΑΣΚ: "Ενωτική πορεία και δράση απαιτεί ο κλάδος των Δ/Ν": *«Το περιεχόμενο της επιστολής δεν ενισχύει την προσπάθεια για τον κοινό αγώνα εκπ/κών και γονιών... Η σύγχυση που καλλιεργείται με το πλήρους εμπάθειας περιεχόμενο της επιστολής αυτής, που το μόνο που προβάλλει είναι ο στείρος αντικυβερνητισμός και όχι ο επικοδομητικός διάλογος... σε τίποτα δεν προσφέρει υπέρ του αγώνα».* Χρήση της στήλης των παρατάξεων κάνει από το τεύχος 966 του «Δ.Β.» μόνο η ΠΑΣΚ. Οι άλλες παρατάξεις απέχουν *«ανταποκρινόμενες στο κάλεσμα του ΔΣ».*

«Δ.Β.» 999 "Προτάσεις του ΔΣ προς τη 57η ΓΣ". Οι προτάσεις περιλαμβάνουν εκτεταμένη αναφορά στα εκπαιδευτικά θέματα. Τα περισσότερα αποτελούν *«επιβεβαιώσεις»* παλαιότερων προτάσεων. Ξεχωρίζουν οι θέσεις: α) Για την ίδρυση Σχολών Επιστημών Εκπ/σης και Παιδείας (Π.Σ.) όπου επισημαίνεται ότι *«τα όποια προβλήματα υπάρχουν στους κόλπους της Πανεπιστημιακής κοινότητας και τα οποία εμποδίζουν την Ίδρυση Π.Σ. εξ αιτίας των αντιθέσεων που δημιουργούνται ανάμεσα στα Π.Τ., δ/λων και νηπ/γών σε ορισμένα Πανεπιστήμια είναι ανάγκη να ξεπεραστούν».* β) Για την εισαγωγή στο Δημ. Σχολείο μαθητών που έχουν συμπληρώσει το 6ο έτος της ηλικίας τους. γ) Για τη συστηματική διδασκαλία της γραμματικής και της Έκθεσης. δ) Για την αξιολόγηση μαθητή, διόρθωση λαθών και ανάθεσης εργασιών στο σπίτι. ε) Για την εσωσχολική βοήθεια των αδύνατων μαθητών.

ΟΛΜΕ: 8/3 Ανακοίνωση για τις καταλήψεις των ΤΕΛ από μαθητές: *«Εκφράζουμε ... την αντίθεσή μας στην τακτική της μετάθεσης ευθυνών από το ΥΠΕΠΘ στους εκπ/κούς σχετικά με τα προβλήματα που δημιουργούνται... [και] καλούμε το ΥΠΕΠΘ να σταματήσει κάθε ενέργεια που υποβαθμίζει το μορφωτικό και παιδαγωγικό ρόλο των καθηγητών».*

10/3 Το ΔΣ αποφασίζει διοργάνωση εκδηλώσεων έξω από το ΥΠΕΠΘ τις δυο πρώτες μέρες της απεργίας και σειρά επισκέψεων στους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων.

16-18/3 Τριήμερη απεργία συνοδευόμενη με ποικίλες εκδηλώσεις διαμαρτυρίας.

24/3 Ανακοίνωση: *«Η μεγάλη επιτυχία της απεργιακής κινητοποίησης εκφράζει την οξύτητα των προβλημάτων που υπάρχουν σήμερα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στους καθηγητές αλλά και τη σταθερή απόφαση του κλάδου μας, να συνεχίσει μέχρι την επίλυση των διεκδικήσεών μας... Το Υπ. Παιδείας και η Κυβέρνηση δεν ανταποκρίθηκαν μέχρι στιγμής στην ικανοποίηση των δίκαιων*

αιτημάτων μας... Ζητάμε συνάντηση με τον ίδιο τον πρωθυπουργό για ν' αντιμετωπισθούν τα έντονα προβλήματα των καθηγητών και της εκπ/σης».

28/3 Νέα ανακοίνωση σχετικά με την απόφαση του ΥΠΕΠΘ για την αναπλήρωση του διδακτικού χρόνου που χάθηκε εξ αιτίας των καταλήψεων: *«Το ΔΣ... εκφράζει την ριζική του αντίθεση σε κάθε προσπάθεια αναπλήρωσης του διδακτικού χρόνου έξω από τα καθορισμένα πλαίσια λειτουργίας του σχολείου (Πενθήμερο, διακοπές, διάρκεια διδ. έτους κλπ). Η συμπλήρωση μπορεί να επιτευχθεί... από την καλύτερη αξιοποίηση του υπάρχοντος διδ. ωραρίου».*

29/3 Έγγραφο- απάντηση σε πρόταση του ΥΠΕΠΘ για τη συγκρότηση μικτών επιτροπών με σκοπό τη διαμόρφωση των Π.Δ. και υπουργικών αποφάσεων ενεργοποίησης του 1566/85: *«πρέπει να διασφαλιστούν οι παρακάτω προϋποθέσεις: 1. Ολοκλήρωση της εργασίας των ομάδων σε τακτό και σύντομο χρονικό διάστημα. Να δοθούν άμεσα στην ΟΛΜΕ όλα τα σχέδια των Π.Δ.... 3. Κατά τη διάρκεια λειτουργίας των επιτροπών το ΥΠΕΠΘ πρέπει να απέχει από ενέργειες που θα μπορούσαν να προκαταλάβουν τα συμπεράσματά... 4. Να περιληφθούν επιπλέον θέματα στις ομάδες εργασίας ως εξής: α) αξιοποίηση του υπάρχοντος διδακτικού χρόνου... β) αναλυτικά προγράμματα Γυμνασίου- Λυκείου».*

ΟΙΕΛΕ: 3-4/3 48ωρη απεργία και πορεία στο ΥΠΕΠΘ. Ο Υπ. Παιδείας δέχεται το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ. Σε δελτίο τύπου του Υπουργείου (3/3/88) αναφέρεται: *«Ο Υπουργός ανέφερε στους εκπροσώπους των [Ι.Ε.] ότι αναγνωρίζει το διπλό πρόβλημα που αντιμετωπίζει ένας εκπ/κός σε ιδ. σχολείο. Κι αυτό γιατί έχει πρώτα ν' ανταποκριθεί στις αυτές καθ' αυτές υποχρεώσεις του απέναντι στην εκπαίδευση αλλά έχει απέναντί του και έναν ιδιώτη εργοδότη. Αυτό τον τοποθετεί κάτω από αυξημένη ένταση δουλειάς».* Αναγνωρίζεται, επιπλέον, πως *«έχει υπάρξει καθυστέρηση στη λύση του προβλήματος»* των Ι.Ε. αλλά την ίδια στιγμή ο υπουργός δηλώνει επίσημα ότι δε δεσμεύεται από συμφωνίες προκατόχων του- ΟΙΕΛΕ και ας έγιναν επί κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ» [«Ι.Ε.» 175, 8].

8-10/3 Πρώτο απεργιακό τριήμερο. Απεργιακό συνεργείο την πρώτη μέρα, αφού κλείνει την Εράσμειο Σχολή, συγκρούεται στου Κωστέα-Γείτονα με οδηγούς του σχολείου. Στις 10/3 το συνεργείο κατορθώνει να μπει στο σχολείο *«και μοιράσει προκηρύξεις στους εκπαιδευτικούς».*

16-18/3 Δεύτερο απεργιακό τριήμερο. Η σχολή "Κωστέα- Γείτονα" είναι κλειστή. Νέα επεισόδια στη σχολή "Ανδονοπούλου", όπου ιδιοκτήτης- πρώην αστυνομικός- έχει εγκαταστήσει ηλεκτρονικό σύστημα παρακολούθησης της διδασκαλίας, στην οποία παρεμβαίνει όποτε κρίνει ότι ο διδάσκων δεν *«επαρκή».*

«Ι.Ε.» 174. Κύριο άρθρο: "Το σήμερα, το αύριο και το χθες": *«Το φετινό Μάρτιο συμπληρώνονται τα πέντε χρόνια ισχύος του νόμου 1351 με τη διάταξη του «ουδείς απολύεται». Ο αντίκτυπος της καθόλου ευκαταφρόνητης αυτής κατάκτησης είναι μια αδιάκοπη πίεση των εργοδοτών προς την κυβέρνηση για κάποια κατεύθυνση διαφορετική από τη σημερινή. Γιατί δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εργοδοτών αντιμετωπίζει τα σχολεία σαν εμπορικές επιχειρήσεις, πράγμα που σημαίνει ότι θεωρεί ως αδιαμφισβήτητο προνόμιο της το δικαίωμα ενός εμποροεπιχειρηματία να απολύει οποτεδήποτε οποιονδήποτε εργαζόμενο σ' αυτά... Από την άλλη η ισχύουσα σήμερα κατάσταση έχει επηρεάσει και εμάς. Μας έχει δημιουργήσει την ψευδαίσθηση ότι η μονιμότητα μας είναι οριστική.».*

ΥΠΕΠΘ: 8/3 Φ. 908/Η/16641 "Μη χρησιμοποίηση του όρου *"Πεντάγωνο"* στον προφορικό και γραπτό λόγο": *«να ενημερώσετε τους υπαλλήλους σας να χρησιμοποιούν με σχολαστικότητα στην αλληλογραφία και στα υπηρεσιακά*

έντυπα τον τίτλο "Υπουργείο Εθνικής Άμυνας" και φυσικά να αποφεύγουν και στον προφορικό λόγο τη χρήση του όρου "Πεντάγωνο".».

21/3 Γ1/80/389 "Οργάνωση διαλέξεων, επισκέψεων και συμμετοχή των σχολείων στην εκστρατεία για την προστασία της θάλασσας και των ακτών": *«...παρακαλούμε για τα εξής: 1.Τη στενότερη συνεργασία, τη μεθόδευση και συντονισμό κοινών δραστηριοτήτων με τις λιμενικές ακτές, ώστε να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα στην επιχείρηση για καθαρότερα λιμάνια, θάλασσα και ακτές το φετινό καλοκαίρι. 2. Την οργάνωση διαλέξεων, επισκέψεων και τη συμμετοχή των σχολείων στην εκστρατεία για την προστασία της θάλασσας και των ακτών. Οι προϊστάμενοι Π.Ε. να κοινοποιήσουν την εγκύκλιο στους Δ)ντές... και οι Σ.Σ. να ενθαρρύνουν την προσπάθεια αυτή».*

Απρίλιος

3/4 Τραυματίζεται θανάσιμα σε τροχαίο ο Κυριάκος Σιδηρόπουλος, καθηγητής, συνδικαλιστικό στέλεχος και ενεργό μέλος του ΚΚΕεσ. και της ΕΑΡ.

ΔΟΕ: 1/4 Ανακοίνωση- απάντηση την απόφαση του ΥΠΕΠΘ για παράταση του διδ. έτους: *«Η ΔΟΕ υπογραμμίζει στον κ. Υπουργό ότι τα καυτά προβλήματα της εκπ/σης δεν πρόκειται να λυθούν με λαϊκισμούς».*

2-4/4 2ο Πανελλήνιο Εκπ/κό Συνέδριο με τη συνεργασία της ΠΟΕΔ και θέμα: "Η Ενιαία Εννιάχρονη Υποχρεωτική εκπαίδευση: δομή, προγράμματα, αξιολόγηση συντελεστών". Ο Πρόεδρος της ΔΟΕ στην εισαγωγική ομιλία του σημειώνει [Πρακτικά Συνεδρίου, ΔΟΕ 1989, 12]: *«Να, λοιπόν, η ουσία και το περιεχόμενο του θέματος του Συνεδρίου μας. Μπορούμε, αλήθεια, να πετύχουμε κάτι τέτοιο με το υπάρχον ελληνικό σχολείο; Η δομή του, μια δομή που αποτελεί κατάλοιπο της αντίληψης που θεωρούσε το γυμνάσιο, με την παλιά του μορφή, σχολείο προετοιμασίας των μαθητών για το Πανεπιστήμιο, ανταποκρίνεται στην αναγκαιότητα που προαναφέραμε;».* Το συνέδριο δεν καταλήγει στην διατύπωση αναλυτικών και εκτεταμένων συμπερασμάτων, γιατί θεωρείται [*ο.π*, 315]ότι *«Ένα επιστημονικό, γνωμοδοτικό συνέδριο ...δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί τράπεζα απόγεων...».* Στα συνοπτικά συμπεράσματα σημειώνεται [*ο.π.*, 322]: *«Είναι επιτακτική ανάγκη να γίνει πραγματικότητα η ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο».*

20/4 Το ΔΣ αποφασίζει ότι *«η ΔΟΕ δεν συμμετέχει στις μεικτές επιτροπές επεξεργασίας Π.Δ. του Ν. 1566/85 του Υπ. Παιδείας»* εκτιμώντας πως [«Δ.Β.» 1000, 4:] *«το περιεχόμενο και η ουσία των σχεδίων, συνοψίζεται με δυο λόγια στις διαπιστώσεις: Ασφυκτικός διοικητικός έλεγχος στην εκπαίδευση και υπαλληλοποίηση του εκπ/κού. Διπλή αξιολόγηση και αυτοαξιολόγηση. Εγκατάσταση στο σχολείο της διοικητικής και εκπ/κής ιεραρχίας με ανώτατο άρχοντα το δ)ντή».*

28/4 24ωρη απεργία.

ΟΛΜΕ: Το ΔΣ δεν εκδίδει το «Π.Δ.» τους μήνες Απρίλιο, Μάιο και Ιούνιο '88. Το επόμενο «Π.Δ.» θα εκδοθεί το Σεπτέμβριο του '88 μετά τη μεγάλη απεργία.

22/4 Ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης Α. Κουτσόγιωργας συναντάται, μετά από πρωτοβουλία του με το ΔΣ της ΟΛΜΕ και του ζητά να πάρει μέρος στις επιτροπές συζήτησης των Π.Δ., αφήνοντας να διαφανεί ότι υπάρχει πιθανότητα να ικανοποιηθούν κάποια αιτήματα (διατακτική). Κανονίζεται συνάντηση με τον Υπ. Οικονομικών Δ. Τσοβόλα. (28/4/87). Η εφ. *«Το Βήμα»* παρατηρεί: *«όλα αυτά βέβαια με την απαραίτητη προϋπόθεση ότι δεν θα προβεί σε άσκοπες κινήσεις και*

πυροδοτικές δηλώσεις ο Υπ. Παιδείας μετά την επιστροφή του από την Κίνα.» [Συλβάνα Ράπτη, "Ύφεση στην Παιδεία, *«Το Βήμα»*, 24/4/88, 20].

ΥΠΕΠΘ: 18/4 Φ.361.1/134/Δ1/5742 "Υποβολή δικαιολογητικών διορισμού ετεροδόξων και ετεροθρήσκων δασκάλων- νηπιαγωγών": *"Μετά από πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση με την οποία προβλέπεται η δυνατότητα διορισμού ετεροδόξων και ετεροθρήσκων δ/λών και νηπ/γών σε πολυθέσια σχολεία και σε μονοθέσια, στα οποία φοιτούν μαθητές του ίδιου δόγματος ή θρησκεύματος, παρακαλούμε να δέχεστε του λοιπού κανονικά δικαιολογητικά διορισμού πτυχιούχων... Όσες αιτήσεις για διορισμό εκκρεμούν... να εγγραφούν... με βάση την ημερομηνία της αρχικής αίτησης υποβολής».*

21/4 Κανονιστική Απόφαση (ΦΕΚ 217/Β'/21-4-88) "Ρύθμιση τρόπου επιλογής και τοποθέτησης δ)ντών και υποδ)ντών μονάδων Α/θμιας και Β/θμιας εκπ/σης". [Η απόφαση είναι σύμφωνη με τα πορίσματα της μεικτής επιτροπής ΥΠΕΠΘ- ΔΟΕ-ΟΛΜΕ και προβλέπει κατάργηση αλφαβητικών πινάκων, κατάργηση του υποχρεωτικού πίνακα Α', τη μη απομάκρυνση των Δ)ντών από την περιοχή οργανικής τους θέσης, την επιλογή των υποδ)ντών από τους ήδη υπηρετούντες στο σχολείο.]

26/4 Γ1/129/536 "Αποστολή πληροφοριών και συμπλήρωση πίνακα με στοιχεία για τη σχολική αποτυχία": *«Σας στέλνουμε πληροφορίες για τη σχολική φοίτηση και σχολική αποτυχία που προέρχονται από την επεξεργασία στοιχείων που είχαν συγκεντρωθεί κατά το σχολ. έτος 1986-87... Για να έχουμε περισσότερα και πιο έγκυρα στοιχεία... που θα μας παρέχουν τη δυνατότητα σύγκρισης και παρακολούθησης της περαιτέρω εξέλιξής τους, σας παρακαλούμε να συμπληρώσετε τον πίνακα που σας στέλνουμε».* Από την παράθεση των στοιχείων προκύπτει ότι το 0,47% του Μ.Π. του Δημ Σχολείου δε φοιτά κανονικά ή διακόπτει, ενώ στο γυμνάσιο το αντίστοιχο ποσοστό φτάνει το 8,1%. Η σχολική αποτυχία, με βάση εκτιμήσεις Σ.Σ. όσο αφορά τους μηχανισμούς γραφής και ανάγνωσης και στις έξι τάξης του δημοτικού, εκτιμάται στο 1,88% (Α'= 3.63% και Στ'= 0,9%),ενώ για τα μαθηματικά σε 2,9% συνολικά για τις τάξεις Δ', Ε" και Στ'.

Μάιος

6/5 Ο Α. Τρίτσης δηλώνει: *«Τους λόγους της από 4ης Μαΐου αμετάκλητης αυτή τη φορά παραίτησής μου τους εξήγησα αναλυτικά στον Πρωθυπουργό γραπτώς και προφορικώς. Ήταν για μένα αναγκαία πολιτική πράξη. Δεν είναι στιγμή για περισσότερα».*

6/5 Ο Υφ. Παιδείας Γ. Κωνσταντινίδης μιλώντας στη Βουλή εκτιμά ότι οι διαφορές ΥΠΕΠΘ- ΟΛΜΕ δεν είναι ανυπέρβλητες και *«θα μπορούσαν να λυθούν χωρίς απεργία... Εμείς το προσδοκούμε, έχουμε εμπιστοσύνη στη συνδικαλιστική αξιοπιστία και υπευθυνότητα των καθηγητών και τους καλούμε και πάλι στο ανοιχτό τραπέζι διαλόγου για τα θεσμικά ζητήματα και τα Π.Δ. που θα προσδιορίσουν την εσωτερική λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».*

9/5 Νέος Υπουργός Παιδείας ο Απ. Κακλαμάνης.

ΔΟΕ: 4/5 Το ΔΣ αποφασίζει [«Δ.Β.» 1000]: *«1. Δίωρες στάσεις για τις 23-26 Μάη. II. 24ωρη απεργία Κλάδου για 28 Μάη. III. Κινητοποιήσεις κατά το Β' 10ήμερο του Ιούνη, ύστερα από γραπτές προτάσεις των ΔΣ των Συλλόγων... VI. ΑΠΕΥΘΥΝΕΙ ΜΗΝΥΜΑ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΓΩΝΑ...».*

9/5 Τηλεγράφημα: *«Κλάδος 45.000 δ/λων και νηπ/γών επισημαίνει και υπενθυμίζει ότι είναι αντίθετος με κάθε μορφή επιδοματικής πολιτικής».* Το τηλεγράφημα δεν

υπογράφεται από το Γ. Γραμματέα της ΔΟΕ Γ. Βαγενά που την ίδια μέρα υποβάλλει την παραίτησή του από το ΔΣ, κάνοντας δήλωση με την οποία καταγγέλλει την ενέργεια αυτή *«ως σκόπιμη και μεθοδευμένη που στοχεύει στο χτύπημα του αγώνα των δ/λων και νηπ/γών, των καθηγητών και του κινήματος για την Παιδεία γενικότερα... [οι ενέργειες αυτές μελών της ΠΑΣΚ]υποστηρίζονται... κι από μέλος της ΔΑΚΕ... Σε τέτοια παιχνίδια αντιπαράθεσης ανάμεσα στους εργαζόμενους... δεν θα συμβάλω.»*.

12/5 Συνεδρίαση του ΔΣ με θέμα την αποδοχή ή όχι της παραίτησης του Γενικού Γραμματέα. Πριν αρχίσει η συζήτηση και ανακαλέσει ο Γ.Γ. την παραίτησή του, ο Αρ. Μπλάνας, μέλος της ΔΑΚΕ, δηλώνει ότι ανεξαρτοποιείται απ' αυτή. Ανεξαρτοποιούμενος υποστηρίζει πλέον τις απόγειες της ΠΑΣΚ, που θεωρούν ότι κινήσεις της πολιτική ηγεσίας θα έχουν σαν αποτέλεσμα την προνομιακή μεταχείριση των καθηγητών έναντι των δασκάλων.

14/5 Έκτακτο ΔΣ. αποφασίζει την αλλαγή περιεχομένου και απεργιακής τακτικής. Η απόφαση περιλαμβάνει: *«1.Ανάκληση τηλεγραφήματος ΔΟΕ για συνάντηση με Υπ. Παιδείας. 2. Μετατροπή επικείμενων απεργιακών κινητοποιήσεων από 23-27 Μάη σε πενθήμερη απεργία. 3. Έκτακτες ΓΣ Συλλόγων... για επαναλαμβανόμενες 5νθήμερες... Κυρίαρχο αίτημα Κλάδου γίνεται η προστασία του Ενιαίου Μισθολογίου»*.

18/5 Από 17 ΔΣ Συλλόγων κατατίθεται πρόταση μομφής κατά του ΔΣ της ΔΟΕ. Τα πέντε μέλη της μειοψηφίας του ΔΣ., που έχει διαμορφωθεί μετά την αποχώρηση του Μπλάνα από τη ΔΑΚΕ, με κοινή τους δήλωση καλούν το ΔΣ. να συγκαλέσει έκτακτη ΓΣ αντιπροσώπων, γιατί *«υπό μομφή»* όργανο δεν μπορεί- για λόγους συνδικαλιστικής δεοντολογίας- να προτείνει κινητοποιήσεις. Η πλειοψηφία (ΠΑΣΚ και Μπλάνας) επισκέπτεται τον Υπ. Παιδείας Απ. Κακλαμάνη. Ενημερωτικό κείμενο της πλειοψηφίας προς τη μειοψηφία του ΔΣ αναφέρει: *«είπε [ο υπουργός]ότι η χορήγηση βιβλίων ως δεσμός επεκτείνεται και στους δ/λους-νηπ/γούς... Δίνει το πλασματικό Μ.Κ. για κάθε 4 χρόνια αδιοριστίας»*.

20/5 Το ΔΣ [πλειοψηφία] αποφασίζει: *«Μεταθέτει τις ημερομηνίες πραγματοποίησης της 5ήμερης απεργίας για τις 31 Μάη. 1,2,3 και 6 Ιούνη... [και] τη συμμετοχή της ΔΟΕ στις μεικτές ομάδες εργασίας του ΥΠΕΠΘ έως την 30η Μάη, οπότε θα συνεδριάσει το ΔΣ για οριστικοποίηση της στάσης του»*.

«Δ.Β.» 1000 Μάης '88. Τίτλος κύριου άρθρου: *«Ύστατη έκκληση της ΔΟΕ προς τον Πρωθυπουργό»*.

«Δ.Β.» 1001 Μάης '88. Τίτλος κύριου άρθρου: *«Η ΔΟΕ απαντά με: απεργία 5 ημερών»*.

«Δ.Β.» 1002 Μάης '88. Τίτλος κύριου άρθρου: *«Φύλακες γρηγορείτε! Απεργία από τις 31 Μάη»*.

ΟΛΜΕ: 7/5 Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Από την απόφαση: *«Για πρώτη φορά στην 64χρονη ιστορία του κλάδου η ΟΛΜΕ εξαναγκάζεται να προχωρήσει σε απεργιακές κινητοποιήσεις κατά τη διάρκεια των εξετάσεων. Η ενέργεια αυτή προβλημάτισε έντονα την Ομοσπονδία μας... Θεωρήθηκε όμως αναγκαία σαν η έσχατη επιλογή για να τεθεί τέρμα στην υποβάθμιση της εκπ/σης και του καθηγητή... Η ευθύνη για ενδεχόμενη αναταραχή στη διάρκεια των εξετάσεων από τις απεργιακές κινητοποιήσεις της Ομοσπονδίας μας βαρύνει αποκλειστικά την Κυβέρνηση και τον Υπ. Παιδείας που δεν έδωσε μέχρι τώρα λύση στα χρόνια προβλήματα μας... Η ΓΣ της ΟΛΜΕ... αποφάσισε: 1. Την κήρυξη απεργιακής κινητοποίησης διάρκειας από 23-5-88... 2. Εξουσιοδοτεί το ΔΣ.. να μεταθέσει στην ημερομηνία έναρξης της απεργίας, έτσι ώστε να συμπέσει με την ημερομηνία έναρξης των εξετάσεων... 3. Απόφαση για αναστολή ή λύση της απεργίας για κάθε περίπτωση θα παρθεί μόνο μέσα από ΓΣ Προέδρων μετά από ΓΣ Βάσης... Η ΓΣ αποφάσισε την απεργιακή κινητοποίηση διάρκειας με μυστική υηφοφορία και με ψήφους: 67 υπέρ, 4 όχι, 3 λευκά»*.

13/5 Ανακοίνωση: *«Το ΔΣ της ΟΛΜΕ χαιρετίζει την αγωνιστική και μαζική διάθεση των σ/φων, όπως εκδηλώθηκε στις μαζικές ΓΣ των ΕΛΜΕ... Απορρίπτει στην πράξη διλήμματα του τύπου "Τρίτσης ή Κακλαμάνης". Δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να πέσει στο κενό οποιαδήποτε προσπάθεια συκοφάντησης του αγώνα μας».*

13/5 Κοινοποιεί την απόφαση της ΓΣ της 7ης Μαίου στα ενδιαφερόμενα Υπουργεία. Το έγγραφο υπογράφουν, αντί του Προέδρου και Γ. Γραμματέα που είναι μέλη της ΠΑΣΚ, ο Δ. Μπαλωμένος, αντιπρόεδρος [ΔΑΣ] και ο Αντωνόπουλος Παύλος υπεύθυνος Δημοσίων Σχέσεων [ΔΑΚΕ].

14/5 Παραιτούνται τα μέλη της ΠΑΣΚ που μετέχουν στο Προεδρείο του ΔΣ. Ακολουθεί άμεση ανασύνθεση του οργάνου με ανάδειξη στη θέση του προέδρου του Θ. Κούρτη [ΔΑΚΕ] και σ' αυτή του Γ. Γραμματέα του Γ. Νικολόπουλου [ΔΑΣ]. Από την ανακοίνωση τύπου: *«Το ΔΣ της ΟΛΜΕ μετά την προσπάθεια να δημιουργηθεί τεχνητή κρίση στους κόλπους του και να εμφανιστεί διασπασμένο επισημαίνει ότι: 1. Η ενότητα του κλάδου έχει δυναμώσει σε τέτοιο βαθμό, που οποιαδήποτε προσπάθεια διάσπασης θα περιοριστεί στα πρόσωπα που την προωθούν... τα διασπαστικά σχέδια της Κυβέρνησης πέφτουν στο κενό, προσκρούοντας στην άρρηκτη ενότητα όλων των σ/φων καθηγητών».*

18/5 Ανακοίνωση: *«Το ΔΣ της ΟΛΜΕ επισημαίνει για μια ακόμα φορά τη διάθεση των καθηγητών για ομαλή διεξαγωγή των εξετάσεων... Πίσω από την τακτική διαλόγου που ακολούθησε τις τελευταίες ημέρες [το ΥΠΕΠΘ]βρίσκεται η ίδια αδιάλλακτη στάση... [Εμείς]Απορρίπτουμε τη θέση της [κυβέρνησης]να καταργήσουμε από μόνοι μας τις απεργίες οδηγώντας τον αγώνα μας σε ήττα. Ζητάμε οπωσδήποτε να δώσει αυξήσεις για την αξιοπρέπεια της δουλειάς μας... σαφή δήλωση ότι θα δεχθεί το... αίτημα για αναβάθμιση της παιδείας, που σημαίνει διάλογο σε άλλη βάση...».*

21/5 Συνάντηση ΔΣ με εκπροσώπους της ΕΣΗΕΑ. Αυτοί εκφράζουν τη συμπαράστασή τους αλλά και την επιθυμία τους για συνέχιση του διαλόγου ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ.

21/5 Απάντηση σε δηλώσεις του Υπ. Παιδείας για πολιτική υποκίνηση της απεργίας: *«Οι καθηγητές κάνουν πράξη αυτό που όλα τα κόμματα έχουν κατά καιρούς διακηρύξει, ότι δεν υπάρχουν "μπλε- κόκκινα- πράσινα" μεροκάματα.».*

22/5 Μοιράζεται επιστολή σ' όλη την Ελλάδα σε χιλιάδες αντίτυπα. Στην επιστολή δημοσιεύεται κατάλογος με τις καθαρές αποδοχές καθηγητών (Νεοδιόριστος: 52.900... με 32 χρόνια υπηρεσίας παντρεμένος: 100.000). Η επιστολή απευθυνόμενη στους γονείς σημειώνει: *«Γνωρίζουμε ότι η απεργία μας θα σας δημιουργήσει ταλαιπωρία και προβλήματα. Δε σας ζητάμε να κάνετε υπομονή. Σας ζητάμε να πάρετε θέση, να διαμαρτυρηθείτε, να πιέσετε».* Πρώτο προβαλλόμενο θέμα σ' αυτήν αποτελεί η ανάγκη λήψης μέτρων για την επιμόρφωση των καθηγητών.

23/5 Πρώτη μέρα απεργίας. Η συμμετοχή με βάση εκτιμήσεις της ΟΛΜΕ φτάνει στο 95%. Η κυβέρνηση δεν δίνει ποσοστά απεργούντων αλλά αναλογίες ημιλειτουργούντων γυμνασίων στο σύνολο και αριθμό Λυκείων όπου έγιναν μερικώς οι εξετάσεις.

24/5 Ο Γ.Γραμματέας FIPESO- WCOTP φτάνει στην Ελλάδα.

25/5 Ανακοίνωση: *«Τα 12 σημεία παροχών της Κυβέρνησης όχι μόνο δεν ικανοποιούν αλλά και προκαλούν τους σ/φους».*

26/5 Συγκέντρωση διαμαρτυρίας στην Ομόνοια.

28/5 Πραγματοποιείται ΓΣ των Προέδρων ΕΛΜΕ. Από το ψήφισμα: *«Το μήνυμα που μας έστειλε ο Υπ. Παιδείας δεν αποτελεί κίνηση προς τη μοναδική θετική κατεύθυνση... Σχετικά με τα 12 σημεία... αποτελούν στο μεγαλύτερο τμήμα τους παλιές ανειλημμένες υποχρεώσεις του υπουργείου...».*

31/5 Συγκέντρωση διαμαρτυρίας στα Προπύλαια. Από το δελτίο τύπου: *«Στους μαθητές μας και στους γονείς τους λέμε ότι οι φετινές εξετάσεις θα γίνουν με τους καθηγητές και την Παιδεία ΝΙΚΗΤΕΣ».*

ΟΙΕΛΕ: 19/5 Συνάντηση του ΔΣ της Ομοσπονδίας με τον Υπ. και ενημέρωσή του για τα οικονομικά (ίδια με των καθηγητών του δημοσίου)και τα θεσμικά τους αιτήματα (κατάθεση και ψήφιση του νόμου για την ιδιωτική Εκπαίδευση και ρύθμιση του συνταξιοδοτικού τους προβλήματος). Μετά τη συνάντηση και οι δύο πλευρές δηλώνουν ότι η συζήτηση έγινε σε *«πνεύμα καλής θέλησης»*. Το ΔΣ σημειώνει ότι η απόφαση για απεργία ισχύει, αλλά αναμένει κάποιες ακόμα διευκρινίσεις-απαντήσεις από τη μερία του ΥΠΕΠΘ και η τελική απόφαση θα παρθεί στις 21/5/88 από το ΔΣ.

23- 31/5 Η ΟΙΕΛΕ σε απεργία διαρκείας παράλληλα με την ΟΛΜΕ. Διεκδικεί τα ιδιαίτερα θεσμικά αιτήματά της, που *«η λύση τους χρονίζει»*.

ΥΠΕΠΘ: 4/5 Γ1/158/567 "Χρησιμοποίηση σχολικών χώρων από Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων": *«είναι δυνατό να χρησιμοποιούν σχ. χώρους που χορηγούνται, ύστερα από αίτησή τους, γνωμοδότηση της σχ. επιτροπής και έγκριση του Νομάρχη»*.

19/5 Π.Δ. 240 "Γνωμοδοτικά συμβούλια πρωτοβάθμιας εκπ/σης, δευτεροβάθμιας εκπ/σης και ειδικής αγωγής".

Ιούνιος

6-10/6 Πραγματοποιείται το 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο (Ιθάκη)της Διεύθυνσης Σπουδών του ΥΠΕΠΘ με θέμα: "Αξιολόγηση της δοκιμαστικής εφαρμογής των νέων προγραμμάτων Φ. Αγωγής, Μουσικής, Ξένων Γλωσσών και καλλιτεχνικών μαθημάτων στο Δημ. Σχολείο ". Από τα πορίσματα [«Δ.Β.» 1004, 47]: *«τονίστηκε η σημασία της εξειδίκευσης των δασκάλων, της αυξημένης παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπ/κών του γυμνασίου και η λειτουργία των Σχολών παιδαγωγικής στα Πανεπιστήμια»*.

21/6 Ανακοινώνεται ο 14ος κυβερνητικός ανασχηματισμός. Νέος υπουργός Παιδείας ορκίζεται ο Γ. Παπανδρέου. Υφυπουργός η Ρούλα Κακλαμανάκη. Ο υπουργός στις πρώτες του δηλώσεις ξεκαθαρίζει ότι δεν διαθέτει *«προίκα»*, ώστε να λυθεί η απεργία των καθηγητών. Αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του επισκέπτεται τα γραφεία της ΟΛΜΕ.

ΔΟΕ: 2/6 Το ΔΣ αποφασίζει η πρόταση μομφής να συζητηθεί στην Τακτική ΓΣ (22-25/6/88). Στην απόφαση δηλώνεται: *«Το ΔΣ ανεξάρτητα από τους στόχους της μομφής, και μόνο από δημοκρατική ευαισθησία, δεν θα αρνιόταν την πραγματοποίηση Έκτακτης ΓΣ αν: α) Δεν ακολουθούσε σε δέκα μέρες η Τακτική ΓΣ και β) Δεν απαιτείτο το υπέρογκο ποσό των δέκα εκατομμυρίων δρχ.»*.

«Δ.Β.» 1003 "Η ΔΟΕ αναστέλλει τον πενταήμερο αγώνα": *«...παίρνοντας υπόψη: α. Την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί στο δασκαλικό σ.κ. μετά από τις απροκάλυπτες διασπαστικές ενέργειες και την απεργοσπασία που εκδηλώθηκε στην κορύφωση του αγώνα... β. Το φαινόμενο Σύλλογοι- μέλη της ΔΟΕ να παίρνουν αποφάσεις για να μη συμμετοχή στον απεργιακό αγώνα του κλάδου... γ. Το γεγονός ότι μεθοδευμένα, καθοδηγημένα και σαφώς αναιτιολόγητα 17 Σύλλογοι μέλη της ΔΟΕ έχουν προσάγει μομφή στο ΔΣ... Καταγγέλλει με τον πιο έντονο τρόπο την Κυβέρνηση και την επιλογή της να υιοθετήσει επιδοματική πολιτική στο χώρο των Δ.Υ.... Επισημαίνει ότι οι απαντήσεις που έδωσε ο Υπ. Παιδείας στα εκπαιδευτικά αιτήματα του κλάδου θα χαρακτηρίζονταν σίγουρα θετικές, αν υπήρχαν διαφορετικές συνθήκες»*.

«Δ.Β.» 1003 Σχόλια: "Ποια είναι η αλήθεια": *«...διερωτάται κανένας ποιους ωφελεί να εμφανίζουν τις δυο Ομοσπονδίες αντιμαχόμενες, αφού από καμιά δεν δηλώθηκε επίσημα κάτι τέτοιο, ούτε αναφέρεται σε ανακοίνωση ή έγγραφο κείμενό τους».*

«Δ.Β.» 1003 "Οι μικτές επιτροπές μια άλλη έπαλξη": *«Το ΔΣ. της ΔΟΕ είπε "ΝΑΙ" με απόφασή του στη συμμετοχή του κλάδου στις μικτές επιτροπές που συγκρότησε το ΥΠΕΠΘ».*

22-25/6 Πραγματοποιείται η 57η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Κατά τη διάρκεια των εργασιών της η Ημερήσια Διάταξη εγκαταλείπεται κάτω από την πίεση των γεγονότων, που έχουν προηγηθεί και άλλων που διαδραματίζονται κατά τη διάρκειά της.

23/6 Ο Πρόεδρος της ΓΣ ανακοινώνει τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας επί της πρότασης μομφής: *«Ψήφισαν 365 αντιπρόσωποι... Υπέρ της μομφής 200... κατά 164. Βρέθηκε και 1 λευκό»* και πως με την ίδια ψηφοφορία αποφασίστηκε να διεξαχθούν αρχαιρεσίες στις 26/6/88. Αμέσως μετά ο Πρόεδρος της ΔΟΕ παίρνει το λόγο για να καταγγείλει *«το πραξικόπημα που έγινε χθες βράδυ στη 57η ΓΣ»* και να καλέσει το ΔΣ σε συνεδρίαση για να συζητήσει το θέμα. Με το τέλος της ομιλίας του Προέδρου μέλη του ΔΣ (Παπαχρίστος, Γούσης) υποβάλλουν τις παραιτήσεις του θεωρώντας το ΔΣ έκπτωτο. Ο Γ.Βαγενάς καλεί τα μέλη του ΔΣ να συνεδριάσουν ανοιχτά μπρος τη ΓΣ για να ακουσθούν όλες οι θέσεις. Οι αντεγκλήσεις συνεχίζονται και τις επόμενες ώρες, με εκδήλωση της διάστασης μέσω της κατάθεσης ψηφισμάτων υπέρ της απεργίας των καθηγητών ή κατά. Τα δεύτερα καλούν την κυβέρνηση να κινηθεί στα πλαίσια του Ενιαίου Μισθολογίου.

24/6 Ο νομικός σύμβουλος της Ομοσπονδίας τοποθετείται υπέρ της άποψης ότι: αν πρόταση μομφής κατά ΔΣ έχει περάσει από ΓΣ, το όργανο θεωρείται ότι έχει παυτεί. Το αδιέξοδο όμως συνεχίζεται. Ο Γ. Βαγενάς ζητά- ως Γ.Γ. του ΔΣ.- επίσημα τη σφραγίδα της Ομοσπονδίας που κατακρατεί ο Πρόεδρος. Εκείνος αρνείται να την παραδώσει. Το απόγευμα γίνεται προσπάθεια ανοιχτής συνεδρίασης του ΔΣ. Παρουσιάζεται νέα εμπλοκή. Η ΠΑΣΚ αποχωρεί φωνάζοντας το σύνθημα *«Δεν περνάει ο φασισμός/ δεξιός κι αριστερός».*

25/6 Το πρωί συζητούνται θέματα της Η.Δ. Στην απογευματινή συνεδρίαση με ομόφωνη πρόταση 10 μελών του ΔΣ. (εκτός Παπαχρίστου)αποφασίζεται η σύγκληση νέας έκτακτης ΓΣ για την 1η Σεπτεμβρίου με αποκλειστικό θέμα: Αρχαιρεσίες για την ανάδειξη νέου ΔΣ.

«Δ.Β.» 1004, "57η Τακτική ΓΣ του κλάδου-η εξέλιξη των εργασιών της": *«Τα σπουδαιότερα από τα αποτελέσματα [αυτής της κατάστασης]ήταν: Να αναδειχτεί ως κυρίαρχο θέμα που επισκίασε όλα τα άλλα η πρόταση μομφής... να απειληθεί βαθιά κρίση στον Κλάδο... να μη συζητηθούν όλα τα θέματα της Η.Δ. και τελικά να συγκληθεί έκτακτη ΓΣ. για την 1 (και 2)Σεπτέμβρη 1988».*

ΟΛΜΕ: 1/6 Δελτίο τύπου: *«...Ο υπουργός Παιδείας πρέπει επιτέλους να αντιληφθεί ότι τα επιχειρήματα περί δήθεν υποκίνησης του αγώνα μας από κομματικούς σχηματισμούς είναι διάτρητα... με δική του ευθύνη έκλεισε τις πόρτες του διαλόγου, [και]τώρα επιχειρεί να κατευθύνει τις επιλογές και τη δράση του σ.κ. χαρακτηρίζοντας τις εκδηλώσεις μας "άσχετες με την υπευθυνότητα και τον κοινωνικό ρόλο του εκπ/κού"».*

2/6 Ανακοίνωση: *«...Ακόμη μια φορά ο κλάδος μας έδειξε την ενότητά του, να αχρηστέψει στην πράξη κάθε αυταρχική παρέμβαση απ' όποιον κι αν επιχειρείται. Παράλληλα δίνουμε έτσι απάντηση σε όλους εκείνος, που είτε άμεσα είτε έμμεσα προσπαθούν να εκμεταλλευτούν τον αγώνα μας για κομματικά-πολιτικά οφέλη και σκοπιμότητες. Τέτοιες ενέργειες βρίσκουν αντίθετους όλους τους καθηγητές ανεξάρτητα από την ιδεολογικοπολιτική τους τοποθέτηση... Δηλώνουμε... ότι τα "περίφημα 12 σημεία" αποδείχτηκε και έμπρακτα πλέον στις ΓΣ μας ότι δεν αποτελούν πρόταση για τον κλάδο».*

3/6 Πραγματοποιείται μεγάλη συναυλία ηθικής και οικονομικής συμπαράστασης στην απεργιακή κινητοποίηση.

4/6 Η κυβέρνηση επιχειρεί διάσπαση των καθηγητών Γυμνασίων -Λυκείων μετακινώντας τις εξετάσεις των λυκείων κατά μια βδομάδα. Η ΠΑΣΚ προτείνει την αναστολή της απεργίας για μια βδομάδα.

4/6 Ανακοίνωση: *«...Η κυβέρνηση επιχειρεί να δημιουργήσει την εντύπωση ότι οι καθηγητές κυνηγούν τις εξετάσεις για να απεργήσουν... Και αυτή η επιλογή διάσπασης του ΥΠΕΠΘ θα αποτύχει όπως και οι άλλες».*

6/6 Νέες ΓΣ των ΕΛΜΕ και απόφαση για τη συνέχιση της απεργίας.

7/6 Δελτίο τύπου: *«...Η νέα, συντριπτική απάντηση της ΟΛΜΕ στη γευτοπροπαγάνδα για τα "12 σημεία", η "άτακτη" υποχώρηση του κ. Παπασταύρου [έχει καταθέσει μήνυση κατά του ΔΣ της ΟΛΜΕ]και αυτών που τον στήριζαν, και ο χείμαρρος της λαϊκής συμπαράστασης έπρεπε να είχαν πείσει τον κ. Κακλαμάνη ότι έφτασε επιτέλους η ώρα να σταματήσει τα παιχνίδια, τη μικροπολιτική και τη στείρα συνδικαλιστική τακτική του».*

8/6 Ανακοίνωση: *«...τη στιγμή που μέσω της ΕΡΤ [ο υπουργός] μιλάει για διάλογο, οι Νομαρχίες με άνωθεν εντολές θέτουν σε ενεργοποίηση τους φακέλους επιστράτευσης των σ/φων μας... Το ΔΣ καλεί άλλη μια φορά τον πρωθυπουργό της χώρας, να αναλάβει τις ευθύνες του και να προχωρήσει σε συνάντηση με το ΔΣ της ΟΛΜΕ, όπως ομόφωνα ζητούν οι σ/φοι. Το ΔΣ της ΟΛΜΕ καλεί τους σ/φους να ενημερώνονται μόνο από τις ΕΛΜΕ και την ΟΛΜΕ...».*

10/6 Κλείνει η τρίτη βδομάδα απεργίας. Ο Υπ. Παιδείας διαγεύδει τις φήμες που θέλουν το διοικητικό μηχανισμό να προσπαθεί να θέσει σε ενέργεια σχέδιο επιστράτευσης των καθηγητών.

Η ΠΑΣΚ καθηγητών σε ανακοίνωσή της εκτιμά: *«ο απεργιακός αγώνας του κλάδου βρίσκεται σε κρίσιμη φάση, με ορατά πλέον τα αδιέξοδα και άμεσο τον κίνδυνο ματαίωσης των εξετάσεων... Οι παρατάξεις που συγκροτούν την πλειοψηφία του ΔΣ της ΟΛΜΕ οφείλουν να απαντήσουν ξεκάθαρα στους γονείς και μαθητές: θα γίνουν φέτος οι εξετάσεις πότε και με ποιο τρόπο;».*

11/6 Η Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ με ψήφισμά της εκτιμά: *«Οι 27 μέρες της απεργίας μας έδειξαν ολοφάνερα πως η Κυβέρνηση χρησιμοποιώντας διπλή γλώσσα... ΔΕΝ ΑΝΑΖΗΤΑ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΝΑ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΕΙ ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΜΑΣ ΔΕΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΤΑΙ ΝΑ ΑΝΟΙΞΟΥΝ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΝΑ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΟΥΝ ΟΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ αλλά το μόνο που ΑΝΑΖΗΤΑ είναι ΜΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΘΑ ΚΑΜΨΕΙ ΤΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΤΩΝ ΑΠΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΘΑ ΑΔΥΝΑΤΙΣΕΙ ΤΗ ΛΑΪΚΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ».*

13/6 Αρχίζει η 4η βδομάδα απεργίας. Ανακοίνωση του ΔΣ καταγγέλλει μεθοδεύσεις του Υπ. Παιδείας να σπάσει την απεργία με πρόσχημα τη συντήρηση των τηλεομοιοτυπικών μηχανημάτων και καλεί τις ΕΛΜΕ να έρθουν σε επαφή με τους εργαζόμενους σ' αυτά, ώστε τα μηχανήματα να μη λειτουργήσουν.

14/6 Νέες προτάσεις του ΥΠΕΠΘ. Σε πρώτη πρόχειρη αντίδρασή του το ΔΣ σημειώνει: *«...Οι οικονομικές "παροχές" των 157 δρχ. την ημέρα δεν αναπληρώνουν ούτε σε δυο χρόνια τα χαμένα μεροκάματα από τις φετινές απεργιακές μας κινητοποιήσεις».* Σε δελτίο τύπου της ίδιας ημέρας απαντά λεπτομερώς: *«...2)Αρνείται τη χορήγηση της διατακτικής για βιβλία αξίας 30.000 δρχ. το χρόνο και αντιπροτείνει σύστημα "ανοιχτού καταλόγου βιβλίων. Διαχωρίζει [το ΥΠΕΠΘ] με αντεργατικό τρόπο τους καθηγητές σε α' και β' κατηγορίας. 3) Προχωρεί σε ανεπαρκείς διορισμούς... 4) Δεν αναφέρει λέξη για τον απόλυτα αναγκαίο εκσυγχρονισμό των παρεχόμενων γνώσεων στην Τεχνική εκπαίδευση... 5) Δεν προσδιορίζει τον αναγκαίο αριθμό γραμματέων...6) Δεν προχωρά σε έκτακτη οικονομική επιχορήγηση των σχολείων... 7) Δε δεσμεύεται σε συγκεκριμένα ζητήματα, όσον αφορά τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στο νόμο 1566/85... 8) Δεν αναφέρεται καν στη λύση των προβλημάτων... ιατρικής και*

φαρμακευτική μας περίθαλψης. 9)Προχωρεί στη λύση μερικών ειδικών κλαδικών αιτημάτων, τα οποία όμως έχει κατ' επανάληψη υποσχεθεί στον κλάδο μας... 10)Δε δεσμεύεται συγκεκριμένα στα ζητήματα της επιμόρφωσης μας».

15/6 Νέες ΓΣ βάσης και ψήφιση της πρότασης του ΔΣ της ΟΛΜΕ για συνέχιση της απεργίας.

16/6 Δελτίο τύπου: *«Η δυναμική ανάπτυξη του αγώνα μας μετά από τις σημερινές ανακοινώσεις του κ. Τσοβόλα αρχίζει να σχηματικοποιεί καρπούς που μπορούν να αποτελέσουν κατακτήσεις του αγώνα μας».*

18/6 Η Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων ΕΛΜΕ καταγγέλλει: *«την ανεύθυνη, τυχοδιωκτική και απεργοσπαστική ενέργεια του Υπ. Παιδείας να προχωρήσει σε κατάργηση των προαγωγικών εξετάσεων και την επ' αόριστον παράταση του διδακτικού έτους... [αυτά]αποτελούν ιδιότυπο ΛΟΚ- ΑΟΥΤ. Αποτελεί ωμή καταστρατήγηση νόμων και πολιτικών θεσμών, όπως το κοινοβούλιο... Αποδεικνύει... τον διακοσμητικό ρόλο του Π.Ι. που υποτίθεται ότι καθοδηγεί την Κυβέρνηση στην άσκηση της εκπ/κής της πολιτικής... Την ίδια ώρα, που το ΔΣ και οι 77 πρόεδροι των ΕΛΜΕ επισκέπτονταν... τον Υπουργό Προεδρίας και τον Πρωθυπουργό ο κ. Κακλαμάνης κλεισμένος σε κάποιο γραφείο έβαζε σε εφαρμογή τα ανεύθυνα και τυχοδιωκτικά του σχέδια».*

20/6 Δελτίο τύπου: *«Η Κυβέρνηση, το ΥΠΕΠΘ και μια σειρά άλλοι μηχανισμοί δίνουν και πάλι τη "μάχη" για να σπάσει η απεργία προσπαθώντας: -Να αντιπαραθέσουν την ηγεσία του κλάδου με τη βάση. -Να χρεώσουν δικές τους βαριές ευθύνες στον κλάδο μας. -Να δημιουργήσουν κλίμα εκφοβισμού με "επισκέψεις" και τηλεφωνήματα αστυνομικών οργάνων στα σχολεία που ζητούσαν στοιχεία για την απεργία και τους απεργούς».*

20/6 Αρχίζει η πέμπτη βδομάδα απεργίας.

22/6 Δελτίο τύπου: *«Η σημερινή επίσκεψη "καλής θέλησης" του νέου Υπ. Παιδείας στα γραφεία της ΟΛΜΕ, είναι ανάγκη να μετατραπεί σε ουσιαστικές και συγκεκριμένες προτάσεις...».*

23/6 Το μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, με την 1870/88 απόφασή του, κηρύσσει παράνομη και καταχρηστική την απεργία. Η όλη διαδικασία κρίνεται ως πρωτοφανής- από συνδικαλιστές- γιατί: *«Για πρώτη φορά απεργία κρίθηκε παράνομη από δικαστήριο που την αγωγή δεν την έχει υποβάλει ο εργοδότης (Δημόσιο) αλλά τρίτο πρόσωπο που βλάπτεται από την απεργία»*.[«Π.Δ.» 607, Γ. Ρεϊσης, «Η Απεργία μας, ο Συνδικαλιστικός Νόμος και ο Αστικός Κώδικας»].

23/6 Δελτίο τύπου: *«...Οι δικαστικές αποφάσεις δεν πρόκειται να μας κάμψουν. Προχωρούμε με μεγαλύτερη ένταση στον αγώνα μας».* Το ΔΣ σε έκτακτη συνεδρίαση αποφασίζει τη συνέχιση της απεργίας και συνάντηση με τον Υπ. Παιδείας.

23-27/6 Πολύωρες συσκέψεις του ΔΣ με τον νέο Υπ. Παιδείας.

28/6 Εισήγηση του ΔΣ προς τις ΓΣ των ΕΛΜΕ: *«...Το ΔΣ της ΟΛΜΕ εκτιμά ότι τα πρώτα αποτελέσματα που αποσπάσαμε δημιουργούν ρωγμές στην εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης και είναι για μας μια πρώτη σημαντική νίκη! Ιδιαίτερη σημασία έχουν για τον κλάδο μας... τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που αποδείχτηκαν και εδραιώθηκαν στην πορεία των απεργιακών μας κινητοποιήσεων... όπως [είναι] η ενότητα στη δράση, η αμείωτη αγωνιστικότητα, αντοχή και αποφασιστικότητα, η σύνδεση με το υπόλοιπο σ.κ.., η αγωνιστική σχέση γονιών καθηγητών, η πεποίθηση ότι με αγώνες όλα καταχτιούνται».* Στη συνέχεια η εισήγηση αναφέρεται στις προτάσεις του ΥΠΕΠΘ: *«1. Καταβολή υπερωριακής αποζημίωσης ανά 3μηνο ύψους περίπου 26.000 για το '88 και 32.800 για το '89. Άμεσα θα καταβληθεί σε κάθε καθηγητή εφάπαξ το ποσό των 2 τριμήνων που έχουν διανυθεί... 2.Προμήθεια βιβλίων αξίας 15.000 για το '88 και 20.000 για το '89... 3. Καταβολή αποζημίωσης 20 ημερομισθίων... 4. Δέσμευση στην προοπτική μείωσης του ωραρίου των μητέρων καθηγητριών...*

οριστικοποιήθηκαν και βελτιώθηκαν προηγούμενες δεσμεύσεις: α. Αύξηση των πιστώσεων για τις λειτουργικές δαπάνες των σχολείων σε κάθε νομαρχία κατά 25%. β. Αναγνώριση της προϋπηρεσίας των εκπ/κών στα ιδ. σχολεία (παλαιότερη υπόσχεση). δ. Αύξηση αποζημιώσεων για κάθε είδους εργασίες... ε. Καθιέρωση εσωσχολικής βοήθειας στο Γυμνάσιο από το '88-'89. στ. Διορισμοί σ' όλες τις κενές οργανικές θέσεις και σε 1.800 νέες οργανικές που δημιουργούνται».

28/6 Η Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων στηρίζει την άποψη του ΔΣ της ΟΛΜΕ για τη λήξη της απεργίας.

ΟΙΕΛΕ: 1-3/6 Συνεχίζεται απεργία διαρκείας.

3/6 Το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών κρίνει παράνομη και καταχρηστική την απεργία των Ι.Ε. με την 1676/88 απόφασή του. Στο σκεπτικό της απόφασης θεωρείται ότι η απεργία έχει πολιτικό χαρακτήρα και ως εκ τούτου δεν μπορεί να συνεχίζεται επί μακρό χρονικό διάστημα. Την αγωγή για τον χαρακτηρισμό της απεργίας ως *«παράνομη και καταχρηστική»* είχε καταθέσει η «Πανελλήνια Ομοσπονδία Ιδρυτών Ελληνικών Ιδιωτικών Σχολείων».

4/6 Στο ΔΣ επικρατεί η άποψη της αναστολής των απεργιακών κινητοποιήσεων μετά από διχογνωμίες και έντονη αντιπαράθεση. Η πλειοψηφία θεωρεί ότι η απεργία απέδωσε σημαντικά οφέλη- ως προς τα θεσμικά αιτήματα-, αφού αποσπάστηκε η υπόσχεση του ΥΠΕΠΘ να συσταθεί επιτροπή για το νέο νόμο «Περί Ιδωτικής Εκπαίδευσης» (ΥΠ.Ε.Π.Θ, Ιδιοκτήτες, ΟΙΕΛΕ)και να καταθέσει πόρισμα εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος.

«Ι.Ε.» 176. Κύριο άρθρο "Χρονικό μιας απεργίας: οι κατακτήσεις και το χρέος μας": *«...Για πρώτη φορά στα χρονικά των απεργιακών μας αγώνων φθάνουν στην ΟΙΕΛΕ γραπτές διαβεβαιώσεις και δεσμεύσεις για την επίλυση βασικών αιτημάτων του κλάδου. Οι στιγμές είναι κρίσιμες. Η ηγεσία των Ι.Ε. αντιμετωπίζει ένα σοβαρό πρόβλημα. Μπροστά της έχει ένα ζήτημα καρδίας και νου. Οι σ/φοι του δημοσίου παλεύουν με όλη τους τη δύναμη. Οι διεκδικήσεις τους αγκαλιάζουν τα πάντα και τους πάντες στην εκπαίδευση. Η καρδιά της ΟΙΕΛΕ κτυπά προς τα 'κει. Όμως υπάρχει κι άλλη πλευρά. Όσοι βαριά την αισθάνονται, έχουν το χρέος να μην παρασύρονται... Και η πλάστιγγα έγειρε στο νου. Δεν μπορεί η ηγεσία να κλείσει τ' αυτιά της, όταν ικανοποιούνται χρόνιες διεκδικήσεις του κλάδου μας. Η στιγμή είναι σκληρή. Οι υπεύθυνοι πρέπει να πάρουν την απόφαση για αναστολή της απεργίας, γιατί αυτό υπαγόρευε το συμφέρον των Ι.Ε., γιατί αυτό υπαγόρευε η φιλοσοφία και η λογική μας για το σ.κ... Στο 21ο συνέδριο, θα κριθούμε γι' αυτή μας την απόφαση».*

«Ι.Ε.» 176 Καταγγελία: *«Η ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ καταγγέλλει: -Τα μέλη της ΑΝΑΝΕΩΤΙΚΗΣ... σε συνεργασία με την ΠΑΣΚ, και χρησιμοποιώντας τη διπλή ψήφο του προέδρου, ανέστειλαν στις 4/6/88 την απεργιακή κινητοποίηση της ΟΙΕΛΕ. Μια απόφαση που στην ουσία αποτελεί διασπαστική και υπονομευτική ενέργεια σε βάρος του πανεκπαιδευτικού κινήματος σε κρίσιμη στιγμή».*

«Ι.Ε.» 176 "Αποζημιώσεις Ι.Ε.. δευτεροβάθμιας Εκπ/σης": *«Ένα από τα σημεία της γραπτής συμφωνίας ΥΠΕΠΘ και ΟΙΕΛΕ που αποφασίσθηκε κατά την τελευταία κινητοποίηση των Ι.Ε. - το Μάη και τον Ιούνη του 1988- ήταν εκείνο που όριζε ότι, όποιες οικονομικές ρυθμίσεις γίνονται για τους δημόσιους εκπ/κούς [καθηγητές], θα ισχύουν και για τους ιδιωτικούς εκπ/κούς».*

ΥΠΕΠΘ: 6/6 Φ.816/Ζ1/2523 "Αποστολή δελτίου τύπου του ΥΠΕΠΘ". Πρόκειται για το δελτίο τύπου με το οποίο ανακοινώνεται το σχέδιο Π.Δ. που προβλέπει την έναρξη και λήξη του διδακτικού έτους κατά τα συνηθισμένα (1/9 ως 15/6).

9/6 Δ5/3262 Υπουργική απόφαση με την οποία συγκροτείται επιτροπή για να εξετάσει τα θέματα των Ι.Ε.

12/6 Η/3478 "Δυνατότητα δημοσιογραφίας επί επιστημονικών θεμάτων Δ.Υ. και εκπαιδευτικών" [απάντηση σε σχετική ερώτηση της Νομαρχίας Ηλίας]: *«...η δραστηριότητα του καθηγητή αυτή καθ' αυτή είναι απόλυτα νόμιμη και επιτρεπτή, με τη προϋπόθεση ότι εφ' όσον για τη δραστηριότητά του αυτή αμείβεται έχει άδεια άσκησης ιδιωτικού έργου με αμοιβή.».*

20/6 Γ2/2450 "Σχετική με την 4496/18-6-88": *«Γενικές εξετάσεις θα αρχίζουν από 27 Ιουνίου όπως έχει ορισθεί, εφόσον εξασφαλισθεί επαρκείς αριθμός καθηγητών...».*

20/6 TELEX Γ2/2451 "Σχετική με την 4496/18-6-88". Η εγκύκλιος προβλέπει την προαγωγή των μαθητών του Α' και Β' τάξεων του λυκείου χωρίς προαγωγικές εξετάσεις.

Ιούλιος

ΔΟΕ: "Δ.Β" 1004, "Ομιλία του Προέδρου της ΓΣ Θ. Πομάκη": *«...δεν μπορούμε ξεκινώντας να μην αναφερθούμε σε δύο βασικές θέσεις παιδείας που είναι. Η πανεπιστημιακή αφετηρία του δασκάλου και του νηπιαγωγού και το ενιαίο εννιάχρονο βασικό, λαϊκό σχολείο με ευθύνη του φυσικού εργάτη της αγωγής που είναι ο εκπ/κός της Πρωτοβάθμιας. ...Και για μεν το πρώτο αίτημα έχουμε το θετικό βήμα σήμερα με την ίδρυση των Π.Τ., βήμα όμως που απέχει πολύ από τις γνωστές θέσεις του κλάδου, που είναι η ίδρυση παιδαγωγικών σχολών στα Πανεπιστήμια της χώρας.. Όσο για το δεύτερο θέμα το 9χρονο σχολείο καμιά ενέργεια ουσιαστική, καμία απάντηση, κανένας διάλογος».*

ΟΛΜΕ: 14/7 Πραγματοποιούνται οι εξετάσεις.

ΟΙΕΛΕ: 5/7 Λήγει η προθεσμία που είχε η επιτροπή να εξετάσει τις επιμέρους διαφωνίες ΥΠΕΠΘ- ΟΙΕΛΕ και να ολοκληρώσει τις εργασίες της. Οι εργασίες της, που χαρακτηρίζονται από την ΟΙΕΛΕ ως θετικές, τελειώνουν λίγες μέρες αργότερα. Οι ιδιοκτήτες ιδ. σχολείων αποχώρησαν διαφωνώντας λίγες μέρες μετά την έναρξη εργασιών της επιτροπής.

ΥΠΕΠΘ: 5/7 Αριθ. 62712/2479 (ΦΕΚ 507/Β'/9-7-88) "Ρύθμιση θεμάτων εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης"

7/7 Υπουργική Απόφαση 2659 παρατείνει το διδακτικό έτος για Γυμνάσια και Λύκεια ως 20 Ιουλίου.

Αύγουστος

ΔΟΕ: 29/8 Έγγραφο του ΥΠΕΠΘ προς τη ΔΟΕ χαρακτηρίζεται με τον υπέρτιτλο: "Το έγγραφο σταθμός". Από το έγγραφο του ΥΠΕΠΘ: *«...Τα θέματα που είχαμε συμφωνήσει και συζητήσει κατά την προηγούμενη συνάντησή μας και αναφέρονται στον καθορισμό των 25 ωρών ως διδακτικό ωράριο και τη χορήγηση διατακτικής για την αγορά βιβλίων... είναι ήδη ώριμα και μπαίνουν στις συνοπτικές διαδικασίες γι' την υλοποίησή τους... Το αίτημα της παροχής στους λειτουργούς της Α/θμιας εκπαίδευσης αμοιβής για επιπρόσθετη εργασία τους... με βάση την ίση μεταχείριση με τους καθηγητές μας βρίσκει κατ' αρχήν σύμφωνους».*

28/8 Ανακοίνωση του ΔΣ της ΔΟΕ: *«...α. Η απάντηση του Υπ. Παιδείας στο διεκδικητικό πλαίσιο του Κλάδου αποτελεί σίγουρα θετικό γεγονός που μπορεί να οδηγήσει στην υπέρβαση του αρνητικού κλίματος που υπήρχε στο χώρο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και συνακόλουθα στη δημιουργία θετικών προϋποθέσεων για την αναβάθμισή της».*

ΟΙΕΛΕ: 13/8 Πεθαίνει ο Αγησίλαος Χριστοδουλόπουλος, αντιπρόεδρος της ΟΙΕΛΕ, βασικό στέλεχος του σ.κ. των Ι.Ε. και Γραμματέας της κομμουνιστικής οργάνωσης *«Μαχητής»*.

ΥΠΕΠΘ: 13/8 Ν. 1800 (ΦΕΚ 170/17-8-88) "Συνταξιοδοτικά θέματα των Ι.Ε. που μονιμοποιούνται στο δημόσιο με τις διατάξεις του Ν. 1600/86". Ο νόμος διευκρινίζει ότι: *"η υπηρεσία στην ιδ. εκπαίδευση των [Ι.Ε.] που θα μονιμοποιηθούν σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1600/86 λογίζεται ως πραγματική συντάξιμη υπηρεσία, γεγονός που σημαίνει ότι η υπηρεσία αυτή λογίζεται ως πραγματική συντάξιμη χωρίς καμιά εξαγορά»*.

Σεπτέμβριος

1/9 Υφυπουργός Παιδείας ο Χ. Καστανίδης.

ΔΟΕ: 1-2/9 Πραγματοποιείται Έκτακτο Συνέδριο αντιπροσώπων για την εκλογή νέου ΔΣ., όπως είχε αποφασίσει η 57η ΓΣ. Για την εκλογή οριστικού προεδρείου κατατίθενται δυο υηφοδέλτια. Το ένα της ΠΑΣΚ και το άλλο των ΔΑΚΕ, ΔΕΕ-Σ και ΣΕΑΚ. Η ΓΣ. με καταμετρημένη υηφοφορία (170 υπέρ, 134 κατά-λευκά)εγκρίνει τη χορήγηση ποσού ενός εκατομμυρίου στην ΟΛΜΕ.

«Δ.Β.» 1005 "Το πρόγραμμα δράσης του Κλάδου 1988-89": *«...Περιεχόμενο εκπαίδευσης: Με ευθύνη του ΔΣ. της ΔΟΕ να συσταθούν ως το τέλος του Σεπτέμβρη επιτροπές της ΔΟΕ με αντικείμενο τα αναλυτικά προγράμματα, τα βιβλία, τις μεθοδολογικές οδηγίες. Σκοπός να μελετήσουν το θέμα και να προτείνουν τις συγκεκριμένες λύσεις... Οικονομικά: Αποδοχές των εκπαιδευτικών, 15% για την Παιδεία. Να αρχίσει απ' αύριο και να ενταθεί μέσα στον Οκτώβριο η προβολή αυτών των σοβαρών αιτημάτων σε συνεργασία με όλους τους ενδιαφερόμενους και με την ευκαιρία των συζητήσεων για τον προϋπολογισμό του 1989. Μονοθέσια, βάρδιες, λειτουργικότητες αναλφαβητισμός: ...να συνεχισθεί με κάθε τρόπο ο αγώνας, ώσπου η Κυβέρνηση να υποχρεωθεί να υποχωρήσει... Επιμόρφωση- Εξομοίωση: ...Άμεση προώθηση της εξομοίωσης των πτυχίων... Θα πρέπει από 1.1.89 να αρχίσει επιμόρφωση 5000 δ/λων και 1000 νηπ/γών...»*.

«Δ.Β.» 1005 Δημοσιεύονται πέντε σχέδια Π.Δ.: για την αξιολόγηση του εκπ/κού έργου, καθήκοντα και αρμοδιότητες των οργάνων διοίκησης των σχολικών μονάδων, οργάνωση και λειτουργία Δημ. Σχολείων, νηπιαγωγείων και καθήκοντα και αρμοδιότητες Προϊσταμένων Νηπιαγωγείων και νηπιαγωγών.

ΟΛΜΕ: 20/9 Συνέντευξη τύπου: *«Η πορεία εφαρμογής αυτής της συμφωνίας [του Ιουνίου]προκαλεί ανησυχίες γιατί: 1ο Μόνο ύστερα από συνεχείς και έντονες παραστάσεις του ΔΣ της ΟΛΜΕ έγινε δυνατή η ρύθμιση ζητημάτων που αφορούσαν μέρος της συμφωνίας μας για το 1988. 2ο Η πάγια νομοθετική ρύθμιση έχει καθυστερήσει. 3ο. Στο νομοσχέδιο που ετοιμάζεται και για το οποίο ο Υπουργός έχει δεσμευτεί να υηφιστεί μέχρι 30 Σεπτεμβρίου, φαίνεται προσπάθεια να μην συμπεριληφθούν ή να αλλοιωθούν σημεία της συμφωνίας»*.

«Π.Δ.» 605. Κύριο άρθρο "Διδαχτήκαμε και διδάξαμε την ενότητα και τον αγώνα": *«Μετά από 35 συγκλονιστικές μέρες καθολικής κινητοποίησης που πολλά μαθήματα έδωσε σ' όλους μας, έτρεξαν ορισμένοι (αυτοί που συνειδητά καταφεύγουν σε λογιστικές ερμηνείες με στόχο την υποβάθμιση των αγώνων)στα κομπιουτεράκια και άρχισαν τις προσθαφαιρέσεις. Ε! δεν ήταν τίποτα σπουδαίο! Λες κι έκαναν τον ισολογισμό κάποιας επιχείρησης. Οι αιώνιοι... "λογιστές" του κινήματος εμφανίζονται ξανά στον ημερήσιο τύπο. Σε ποιο όμως κομπιούτερ θα*

υπολογίσουν τα αληθινά ΚΕΡΔΗ μας; Εμείς που αγωνιστήκαμε μπορούμε να εκτιμήσουμε τι σημαίνει άμεσο οικονομικό αποτέλεσμα, έστω περιορισμένο, όταν παντού δίνονται εξετάσεις αδιαλλαξίας και αποτελεσματικότητας των αγώνων. Τα "λογιστικά" σαΐνια δεν μπορούν να μετρήσουν τη δύναμη που δίνει μια ενωμένη γροθιά που αγκαλιάζει το 95% του κλάδου. Δεν μπορούν να υπολογίσουν τη δύναμη που δίνει η στερεή απόφαση όλων για αγώνα, η πεποίθηση πως ΕΜΕΙΣ είμαστε αυτοί που θα παλέψουμε για τα συμφέροντά μας».

ΥΠΕΠΘ: 1/9 Υπουργική Απόφαση Γ1/593/929 ορίζει τα σχολεία Δοκιμαστικής Εφαρμογής Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων (ΣΔΕΝΠ).

5/9 Γ1/264/920 "Καταστροφή σχολείων από Πυρκαγιές": *«Κατά τις πρόσφατες πυρκαγιές στο Νομό Κεφαλληνίας καταστράφηκαν σχολεία μαζί με το υλικό και το αρχείο τους. Αυτά δεν λειτουργούσαν γιατί είχαν καταργηθεί ή συγχωνευθεί σε παρακείμενες σχ. μονάδες... Για τους λόγους αυτούς σας παρακαλούμε να φροντίσετε ώστε: 1. Το αρχείο των σχολείων που καταργούνται ή συγχωνεύονται να μεταφέρεται στα οικεία γραφεία ή σχ. κέντρα. 2. Το υλικό και το διδακτήριο των ανωτέρω σχολείων να συντηρείται και να αξιοποιείται για Πολιτιστικούς και Εκπ/κούς λόγους».*

29/9 Γ1/605/1009 "Οδηγίες για τη δοκιμαστική εφαρμογή των νέων προγραμμάτων Φ. Αγωγής, Ξένων Γλωσσών και Καλλιτεχνικών στα Δημοτικά Σχολεία".

29/9 Υπ. Απόφαση Αριθ. Γ4/902 "Ίδρυση Ειδικών Αθλητικών τάξεων σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης"

Οκτώβριος

1/10 Κηδεύεται η Έλλη Αλεξίου στο Α' Νεκροταφείο.

17-23/10 Αντιπροσωπεία ΔΟΕ- ΟΛΜΕ επισκέπτεται την ΕΣΣΔ προσκεκλημένη του Σοβιετικού Συνδικάτου εργαζομένων στην εκπαίδευση.

24/10 Δίδονται στη δημοσιότητα τα σχέδια Π.Δ. ενεργοποίησης του 1566/85 της λεγόμενης επιτροπής «Φράγκου». Στην ομάδα τελικής επεξεργασίας τους συμμετείχαν οι: Χ. Φράγκος, Γ. Φλουρής, Θ. Εξαρχάκος, Σ. Μπουζάκης. Μ Δαμανάκης (πανεπιστημιακοί)και οι Γ. Πρίντζας και Γ Μαυροειδής (Σ.Σ.) Εισηγητές, από προηγούμενες ομάδες εργασίας του ΥΠΕΠΘ, ήταν οι Σ.Σ. Η. Καλονιάτης, Ν Παπανδρέου (πρωτοβάθμια)και Χ. Σιγάλας, Γ. Σταματίου (δευτεροβάθμια). Στην επιτροπή *«δεν υπήρχε ομοφωνία σε σοβαρά θέματα, ενώ οι εκπρόσωποι της ΔΟΕ και της ΟΛΜΕ είχαν αποχωρήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα»* (Ζαμπετά Ε., Η Εκπαιδευτική Πολιτική στην Ελληνική Πρωταβάθμια Εκπαίδευση, διδ. διατριβή, Αθήνα 1992, 208).

ΔΟΕ: 1/10 Από την ομιλία του Γ. Γραμματέα της ΔΟΕ Γ. Βαγενά στην κηδεία της Ε. Αλεξίου: *«...συνείδηση εσύ του έθνους, ενώ εδώ σε καταδίωκαν για αντεθνική δράση, εσύ στο εξωτερικό κρατούσες ζωντανό το όραμα της πατρίδας και το μεταλαμπάδευες στα προσφυγόπουλα μπολιάζοντάς τα με πανανθρώπινα ιδανικά μαθαίνοντάς τα τη γλώσσα τους».*

«Δ.Β.» 1006 Δημοσιεύεται (σ. 18)πίνακας όλων των αιρετών που αναδείχθηκαν στα κατά καιρούς Υπηρεσιακά Συμβούλια από το 1927 μέχρι το 1988. Ο θεσμός δεν λειτούργησε μεταξύ 1936-50 και 1967-77.

ΟΛΜΕ: 3-5/10 Γιουγκοσλαβία. Στη Διεθνή Διάσκεψη στα πλαίσια του ΟΟΣΑ με θέμα "Κατάρτιση εκπαιδευτικών βασικής εκπαίδευσης" συμμετέχει αντιπρόσωπος της ΟΛΜΕ.

4/10 Συνάντηση ΔΣ με Υφ. Παιδείας Χ. Καστανίδη με σκοπο να υπάρξει γρήγορα πάγια νομοθετική ρύθμιση της συμφωνίας του Ιουνίου.

27/10 Ανακοίνωση: *«Το Υπ. Παιδείας μετά από δυστοκία τριών ετών αποφάσισε να παραδώσει στο ΔΣ της ΟΛΜΕ τα Π.Δ. που αφορούν το Ν. 1566/85, ενώ παράλληλα ζητά από τον κλάδο να τοποθετηθεί επάνω σ' αυτά μέσα σε 15 ημέρες. Η ΟΛΜΕ θα απαντήσει αναλυτικά σε σύντομο χρονικό διάστημα, ικανό όμως να πάρει τη γνώμη των σ/φων... Ως πρώτη εκτίμηση έχουμε να παρατηρήσουμε ότι: - τα Π.Δ. υποτάσσονται απόλυτα σε αυταρχικές και συγκεντρωτικές διατάξεις του 1566, των οποίων ο κλάδος ζητά επίμονα την αλλαγή. -σε ουσιαστικά ζητήματα δεν υλοποιούνται βασικές θέσεις του κλάδου ή γίνονται ρυθμίσεις διαμετρικά αντίθετες από τις θέσεις αυτές (π.χ ρόλος του Σ.Σ αρμοδιότητες συλλόγου κ.α)».*

ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 176 Φυσάκις Γ., "Στον αντιπρόεδρο της ΟΙΕΛΕ"[νεκρολογία] *«...Ο Αγησίλαος συμμετείχε και σημάδεψε με την παρουσία του όλες τις κορυφαίες στιγμές της τελευταίας 15ετίας. Είναι από τους πρώτους που κατάλαβε τις μεγάλες αλλαγές της Ελληνικής κοινωνίας και τα νέα και σύνθετα καθήκοντα του Σ.Κ. Κολύμπησε στα βαθιά νερά του μαζικού κινήματος και των κοινωνικών αγώνων, χωρίς αυταπάτες και ιδεολογήματα, με πίστη στην επικαιρότητα των αντικαπιταλιστικών ιδεών και κυρίως με πίστη στη δύναμη του ανθρώπου... Εξ ίσου σημαντική είναι η προσφορά του στο διεθνές επαναστατικό κίνημα. Η καρδιά του χτυπούσε δυνατά για κάθε κινητοποίηση σ' όλο τον κόσμο. Κυριολεκτικά όμως τον είχε απορροφήσει το Παλαιστινιακό και η επανάσταση στη Νικαράγουα... Θεωρώ τον εαυτό μου τυχερό που συνάντησα τον Αγησίλαο στη ζωή μου. Τη σημάδεψε τόσο στις συνδικαλιστικές μου επιλογές όσο και στις ανθρώπινες σχέσεις μου».*

«Ι.Ε.» 176 Υπόμνημα προς το ΥΠΕΠΘ σχετικό με την υλοποίηση της συμφωνίας του Ιουνίου '88 σημειώνει: *«...Ήδη το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, στην τελευταία συνεδρίαση αποφάσισε να πραγματοποιηθούν ΓΣ μέχρι 20-10-88, σ' όλους τους πρωτοβάθμιους συλλόγους μας, με θέμα: Πρόταση για αγωνιστική κινητοποίηση για την άμεση υλοποίηση των συμφωνιών ΥΠΕΠΘ- ΟΙΕΛΕ».*

ΥΠΕΠΘ:20/10 Π.Δ. 527 "Παύση λειτουργίας Π.Α. και των Σ.Ν και ρύθμιση εκπαιδευτικών, σπουδαστικών και διοικητικών θεμάτων". Το Π.Δ. προβλέπει ότι όσοι σπουδαστές δεν κατόρθωσαν να περατώσουν τις σπουδές τους μέχρι 30.10.88 σύμφωνα με το Π.Δ. 269/87 (ΦΕΚ 137/Α')μπορούν να τις ολοκληρώσουν μέχρι 30.10.89.

20/10 Φ.58/665/Γ4/958 "Σεμινάρια διδασκαλίας Φ. Αγωγής" [τηλεγράφημα]: *«Παρακαλούμε να προχωρήσετε μέχρι τέλος Νοεμβρίου στη διοργάνωση περιφερειακών σεμιναρίων για τη διδασκαλία της Φ.Α. στο δημοτικό σχολείο, τα οποία θα παρακολουθήσουν οι καθηγητές Φ.Α. που τοποθετήθηκαν να διδάξουν στα δημοτικά σχολεία του νομού σας».*

21/10 Γ1/679/1105 "Επιμόρφωση και αξιοποίηση διδακτικού προσωπικού". Με την εγκύκλιο ζητείται η καταγραφή Δ/λων που διαθέτουν τα τυπικά προσόντα, ώστε να διδάξουν τα νέα μαθήματα ειδικοτήτων στα ΣΔΕΝΠ. Η εγκύκλιος όμως, ειδικά για τα καλλιτεχνικά μαθήματα, ζητά την καταγραφή και των δ/λων που *«από προσωπικό ενδιαφέρον, απέκτησαν μια επαρκή- έστω κατά τη γνώμη τους- εκπαίδευση».*

Νοέμβριος

4/11 Συνάντηση ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ και ΑΣΓΜΕ. Από την ανακοίνωση: *«...κοινά είναι τα προβλήματα της εκπαίδευσης κοινή πρέπει να είναι η αντιμετώπισή τους...».*

10/11 Το ΥΠΕΠΘ προτείνει ένα τετραετές πρόγραμμα για την εκπαίδευση το οποίο θα απορροφήσει 139δις δρχ. με αναμενόμενο αποτέλεσμα το σταμάτημα της διπλής βάρδιας και τη δωρεά στέγαση του 1/6 των φοιτητών μέχρι το 1992. ΟΙ ΔΟΕ, ΟΛΜΕ θεωρούν την εξαγγελία κοροϊδία που θα εξοργίσει ακόμα περισσότερο τους εκπαιδευτικούς. [πηγή: Σ. Ράπτη, "Πρόγευση κινητοποιήσεων στο χώρο της Παιδείας", *"Το Βήμα"*, 20/11/88, 29]

10-12/11 Θεσ/νίκη Συνέδριο της "Commission des Commmunautes Economiques europeennes, Ministre de l' education National et des cultures" με θέμα: «Συνεχιζόμενη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις χώρες της ΕΟΚ»

20/11 Σ. Ράπτη, εφ. *"Το Βήμα"*, 29, "Πρόγευση κινητοποιήσεων στο χώρο της Παιδείας": *«Το νέο συνολικό αίτημα, που αντικαθιστά το έως τώρα γενικόλογο "αύξηση των δαπανών για την Παιδεία", είναι να γίνει μια "αγορά του αιώνα" για την Παιδεία, πράγμα που σημαίνει να δοθούν 150δις δρχ. για την υλικοτεχνική υποδομή».*

ΔΟΕ: 3/11 Κοινή ανακοίνωση ΔΟΕ- ΕΚΑ για την κατάσταση στην εκπαίδευση, τις διπλές βάρδιες, τα ακατάλληλα κτίρια και τις πληθωρικές τάξεις.

4/11 Ανακοίνωση του Υφ. Παιδείας Χ. Καστανίδη σχετικά με τις ενέργειες του ΥΠΕΠΘ που ενεργοποιούν τις δεσμεύσεις απέναντι στα αιτήματα της ΔΟΕ καταλήγει: *«Η Κυβέρνηση πιστεύει ότι, εκτιμώντας εν γένει την οικονομική κατάσταση, κάνει το καλύτερο δυνατό με βάση τα δεδομένα αυτά».* Το ΔΣ της ΔΟΕ απαντά- σημειώνοντας ότι την απάντηση του ΥΠΕΠΘ στα αιτήματά της την πληροφορήθηκε από τους δημοσιογράφους και: *«εκτιμά κατ' αρχήν ότι πρόκειται για τον πιο απαράδεκτο εμπαιγμό που επιχειρήθηκε ποτέ σε βάρος του Κλάδου από πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και Κυβέρνηση... Η διαταχτική [για τα βιβλία]μετακινείται από Ιούλη σε Σεπτέμβρη, από Σεπτέμβρη σε Γενάρη και απ' εκεί... άγνωστο... Το αίτημα για 18 ως 21 διδ/κές ώρες και πρόσθετους διορισμούς, απαντιέται με 30ωρο και με υπερωριακή αποζημίωση μόνο για απ' εκεί και πέρα... με την αντίληψη ότι ο δάσκαλος της δημόσιας εκπαίδευσης μπορεί να αποτελέσει το πιο φτηνό εργατικό δυναμικό... Το θέμα [με τα Π.Δ.]είναι ποια Π.Δ... προωθούνται και πώς. Κι εδώ πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι δεν πάρθηκαν υπόψη οι θέσεις του Κλάδου. Η ενισχυτική διδασκαλία δεν καθιερώνεται με δημαγωγικές διακηρύξεις... Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δεν αντιμετωπίζεται με γενικόλογες υποσχέσεις... Στο αίτημα για συγκρότηση επιτροπής από τους ενδιαφερόμενους φορείς με στόχο την επανεξέταση του περιεχομένου μόρφωσης και διδ/κής μεθοδολογίας το Υπουργείο σιωπά... Καμιά απάντηση ή δέσμευση για το 15%... ούτε στο αίτημα για εφάπαξ χορήγηση 150 δις σύμφωνα με το πενταετές κυβερνητικό πρόγραμμα για διδακτήρια... Ύστερα απ' αυτή την αντιμετώπιση την απάντηση θα την δώσει ο Κλάδος με την καθολική συμμετοχή του στον αγώνα».*

5/11 Εκλογές αιρετών (ΚΥΣΠΕ): Εγγεγραμμένοι 45.635, Ψήφισαν 35510 έγκυρα 34968, αποχή 22,19%. Ελαβαν: ΠΑΣΚ Δ/Ν 14983 (42,85%), ΔΑΚΕ Δ/Ν 12614 (36,07%) ΔΕΕ-Σ 4695 (13,43%), ΣΕΑΚ 1166 (3,33%), ΑΣΚΕ 787 (2,25%) Χριστιανοσοσιαλιστική Συνδικαλιστική Κίνηση 271 (0,77%), Αγωνιστική Συσπείρωση 208 (0,59%) Κλαδική Συμφιλίωση (Μπλάνας)141 (0,41%), Ενωτικός ανεξάρτητος Συνδικαλισμός 103 (0,3%) Εκλέχτηκαν από τη ΠΑΣΚ ο Κακαβάκης Κ. και από τη ΔΑΚΕ ο Παπαδόπουλος Π.

23/11 24ωρη απεργία. Η απεργία γίνεται για να υλοποιηθούν από το ΥΠΕΠΘ υποσχέσεις που έχουν δοθεί στη ΔΟΕ για ίση μεταχείριση των εκπαιδευτικών.

28/11 Σε συνάντηση με τον Υφ/γό Παιδείας το ΔΣ ενημερώνεται σχετικά με την πρόθεση της κυβέρνησης να καταθέσει τροπολογία που προβλέπει διατακτική ύψους 15.000 δρχ. για τους Δ/λους και νη/γούς. Το ΔΣ εκφράζει ομόφωνα τη δυσαρέσκειά του για την άνιση μεταχείριση των εκπαιδευτικών.

29/11 Κατεπείγουσα ανακοίνωση: *«Επειδή το ΥΠΕΠΘ κατάθεσε στη Βουλή των Ελλήνων τροπολογία που υποβαθμίζει τους εκπ/κούς της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, αφού θεσμοθετεί την άνιση μεταχείριση μεταξύ των εκπαιδευτικών των δυο βαθμίδων ...ομόφωνα: 1.Καλεί... σε συγκέντρωση διαμαρτυρίας την Τετάρτη 30.11.88... 2. Ζητά από την κυβέρνηση να αναθεωρήσει αυτή την τελευταία στιγμή τη θέση της... 3. Καλεί όλα τα κόμματα της Βουλής να στηρίξουν το αίτημα της ΔΟΕ. 4. Το ΔΣ θα ανακοινώσει αύριο το ολοκληρωμένο αγωνιστικό πρόγραμμα του Κλάδου, που θα είναι ακόμα πιο έντονο μετά τις τελευταίες εξελίξεις».*

29/11 Ομόφωνο ψήφισμα του ΔΣ με αφορμή τα επεισόδια στην Αυστραλία κατά την επίσημη επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας: *«...Καταδικάζει με τον πιο έντονο τρόπο αυτές τις απαράδεκτες ενέργειες που υπηρετούν σκοπούς ιμπεριαλιστικούς... και στρέφονται ευθέως κατά της εδαφικής ακεραιότητας της Χώρας μας».*

30/11 Πραγματοποιείται η συγκέντρωση και πορεία προς τη Βουλή. Το ΔΣ με ομόφωνη απόφαση προκηρύσσει 48ωρη απεργία για 13 και 14 Δεκεμβρίου.

30/11 Προσωπική επιστολή σε κάθε Έλληνα βουλευτή με τα αιτήματα *«ίσης μεταχείρισης των εκπαιδευτικών».*

ΟΛΜΕ: 4/11 Ανακοίνωση του Υπ. Παιδείας: *«Ως προς τη διαφωνία της ΟΛΜΕ για την τροπολογία που υηφίστηκε στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή και αφορά στη επιμορφωτική πολιτική δεν έχουν το δικαίωμα κύκλοι της ΟΛΜΕ να γελοιοποιούν την μόνιμη δημοκρατική διαδικασία που επιλέξαμε ν' ακολουθήσουμε: το διάλογο. Γνωρίζουν άριστα την τροπολογία και το περιεχόμενό της, την γνώριζαν μετά από συνάντησή μας πριν πολλές μέρες. Γιατί η όγιμη αντίδραση τους; Γνωρίζουν ότι η τροπολογία στηρίζεται στην επιτροπή της UNESCO και στα πορίσματα της επιτροπής Ξωχέλλη... ότι αρνήθηκαν, παρά τις συνεχείς εκκλήσεις του Υπουργείου, να συμμετάσχουν στην επιτροπή του καθηγητή... Γιατί το κρύβουν;».*

5/11 Ανακοίνωση- απάντηση του ΔΣ: *«...διαπιστώνει ότι προκειμένου να εξυπηρετηθούν μικροπολιτικές σκοπιμότητες χρησιμοποιούνται γευτοεπιχειρήματα και χαρακτηρισμοί που δεν ανταποκρίνονται στην αλήθεια. Έτσι: την τροπολογία του Ν. 1566 που αφορά την επιμόρφωση την πήρε η Ομοσπονδία μας μετά από επανειλημμένες δικές της προσπάθειες πριν από 2 ημέρες. Ο κ. Υφ/γός γνωρίζει άριστα ότι προσπαθεί κρυφά από τους καθηγητές να κόψει το "πατρόν" για το κουστούμι της επιμόρφωσης που θέλει να μας φορέσει. Δεν υπάρχουν "ορισμένοι κύκλοι της ΟΛΜΕ" αλλά το ΔΣ που αποφασίζει. Την τακτική των "κύκλων" και της "πλειοψηφίας του ΔΣ της ΟΛΜΕ" τη δοκίμασαν προκάτοχοί του στο ΥΠΕΠΘ και απέτυχαν».*

5/11 Εκλογές αιρετών (ΚΥΣΔΕ): Εγγεγραμμένοι 48515, ψήφισαν 31118, αποχή 35,85%. Έλαβαν: ΔΑΚΕ: 9902 (32,45%), ΠΑΣΚ 9099 (29,82%), ΔΕΕ 7357 (24,11%), Πρωτοβουλία 802 (2,62%), Δ. Γληνός 2814 (9,22%), Χριστιανοσοσιαλιστική Συνδικαλιστική Κίνηση 330 (1,08%), Μεμονωμένος 208 (Ο,67). Εκλέχτηκαν από τη ΔΑΚΕ ο Αγγελής Ν. και από την ΠΑΣΚ ο Δαμιανίδης Δ. [πηγή: προσωπικό αρχείο Λ. Δρόσου].

6/11 Πραγματοποιείται η 3η Μετασυνεδριακή ΓΣ της Ομοσπονδίας (συμπίπτει χρονικά με την Οργανωτική Ι)που δεν έγινε τον Ιούνιο λόγο της μεγάλης απεργίας. Από την εισήγηση του ΔΣ: *«...εκείνοι που ισχυρίζονται ότι δεν υπήρξε διαφορά μεταξύ των προτάσεων Κακλαμάνη και Παπανδρέου εθελοτυφλούν μπροστά στην προσπάθεια διάσπασης του κλάδου που επιχειρήθηκε με τις προτάσεις του πρώην Υπ. Παιδείας... μάλιστα ορισμένοι στήριζαν και ενίσχυσαν αυτή την προσπάθεια. Μήπως η κλιμάκωση της διατακτικής και οι εξαίρεση σ/φων από τα τρίμηνα δεν σημαίνει διάσπαση;...».* Από το πρόγραμμα δράσης της Οργανωτικής Ι: *«...Σε κάθε*

περίπτωση που η κυβέρνηση θα επιχειρήσει να αιφνιδιάσει τον κλάδο, με την υπογραφή των Π.Δ., χωρίς προηγούμενα να έχει εκφραστεί η γνώμη του κλάδου, το ΔΣ κηρύσσει απεργία και ταυτόχρονα ΓΣ για την κλιμάκωση του Αγώνα.».

11/11 Ανακοίνωση για το σκάνδαλο Κοσκωτά: *«Το ΔΣ της ΟΛΜΕ εκφράζει την ανησυχία του για την κατάσταση που διαμορφώνεται με τα σκάνδαλα που ονομάζονται "Κοσκωτάς" αλλά που γέννηση, έθρεψε και συντηρεί η αντιλαϊκή πολιτική της κυβέρνησης... Τα φαινόμενα αυτά δεν αφήνουν ανεπηρέαστη και τη διαδικασία του σχολείου. Δυσκολεύουν την προσπάθεια για να καλλιεργηθούν αξίες. Καλλιεργούν το βόλεμα, τον ατομικισμό την συνείδηση των κομπιναδόρων».*

10-12/11 Αντιπροσωπεία συμμετέχει στο Συνέδριο της Θεσσαλονίκης με τρία θέματα: α) Σχέσεις αρχικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. β) Θέση- προσόντα εκπαιδευτικών και δικαίωμα συμμετοχής στην επιμόρφωση. γ) Τάσεις για αποκέντρωση επιμόρφωσης και οι εθνικές προτεραιότητες.

ΥΠΕΠΘ: 14/11 Γ1/769/1205 "Βιντεοκασέτες διδασκαλιών": *«Η υπηρεσία μας προκειμένου να υποβοηθήσει το έργο των Σ.Σ. στον τομέα της οργάνωσης και διεξαγωγής μιας διδασκαλίας, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, θέσπισε τη βιντεοσκόπηση διδασκαλιών. Αρχικά χρησιμοποιήθηκαν πέντε βιντεοκασέτες Ν. Γλώσσας, Μαθηματικών, Μελέτης Περιβάλλοντος, Φυσικών και Ιστορίας... Αργότερα... άλλες δύο, μια Αισθητικής και μια Φυσικής Αγωγής».* Στη συνέχεια η εγκύκλιος αναφέρεται στην απώλεια ορισμένων και στην ανάγκη να συγκεντρωθούν σε συγκεκριμένα γραφεία Σ.Σ, ώστε να ελέγχεται ο δανεισμός τους και να εξυπηρετούνται καλύτερα οι ενδιαφερόμενοι.

Δεκέμβριος

11/12 Σ. Ράπτη, εφ. *«Το Βήμα»*, "Αντιδράσεις από το νομοσχέδιο για την ιδιωτική εκπαίδευση": *«...το νομοσχέδιο αυτό αφορά λίγο κόσμο ως προς την ουσία, αλλά πολύ κόσμο, από πλευράς γενικότερου και ιδεολογικού ενδιαφέροντος. Ωστόσο σίγουρα, αν το νομοσχέδιο αυτό με τη συγκεκριμένη του μορφή του έβλεπε το φως της δημοσιότητας πριν από τέσσερα χρόνια, θα συγκέντρωνε μεν το μένος των ιδιοκτητών και θα ικανοποιούσε και το γενικότερο περί δικαίου αίσθημα. Σήμερα όμως... με βάση τις δεδομένες γενικότερες συγκυρίες, μπορεί μεν να λύνει τα χρόνια εργασιακά προβλήματα των ιδ. εκπαιδευτικών, και να προβληματίζει τα μέγιστα τους ιδιοκτήτες, αλλά χωρίς αμφιβολία δείχνει ότι ο χρονικός παράγων 1992, παρά τις επικλήσεις που του γίνονται, λίγο έως καθόλου, ελήφθη υπόψη στην συγκεκριμένη περίπτωση».*

14/12 Απεργία ΑΔΕΔΥ. Συμμετέχουν ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

15/12 Κοινή συγκέντρωση ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ στα Προπύλαια και πορεία προς τη Βουλή. Κύριο αίτημα η αύξηση των δαπανών για την Παιδεία.

22/12 Υφυπουργοί Παιδείας οι Φίλιππος Πετσάλνικος και Νίκος Λεβογιάννης.

ΔΟΕ: 13-14/12 Πραγματοποιείται 48ωρη απεργία και πορεία διαμαρτυρίας προς το ΥΠΕΠΘ την πρώτη ημέρα της που *«σύμφωνα με εκτιμήσεις... ήταν από τις μεγαλύτερες των τελευταίων χρόνων»* [«Δ.Β.» 1009, 6]. Από την ομιλία του προέδρου της ΔΟΕ Χρ. Κορυφίδη στην συγκέντρωση: *«...Ρωτάμε την κυβέρνηση: Με τα 80δις που δίνει φέτος στην Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, έναντι των 79δις του 1988, δεν βλέπει ότι η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση το 1989 θα είναι φτωχότερη, τουλάχιστον, στο ποσοστό του πληθωρισμού. Ποια πολιτική λογική επέτρεψε να υπάρξει αρνητική μεταχείριση έναντι της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ακόμα και σ' αυτά τα ελάχιστα που προβλέπει ο προϋπολογισμός ως δαπάνες για την Παιδεία;».*

21/12 Συνάντηση του ΔΣ ΔΟΕ και συνδικαλιστικών στελεχών με τον Υφ/γό Παιδείας. Το ΔΣ θεωρεί α)την απουσία του υπουργού και β) ότι δεν δόθηκε καμιά συγκεκριμένη απάντηση στα αιτήματα στοιχεία ενδεικτικά για τη στάση του ΥΠΕΠΘ απέναντι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και σημειώνει [«Δ.Β.» 1009, 3]: *«...Μπροστά σε μια τέτοια κατάσταση, οι αγώνες μας όχι μόνο είναι αναγκαίοι, αλλά παίρνουν και νέο περιεχόμενο».*

23/12 Το ΔΣ προτείνει αγωνιστικό πρόγραμμα στις ΓΣ των Συλλόγων προσθέτοντας στο διεκδικητικό πλαίσιο τη διεκδίκηση του Ενιαίου 9χρονου σχολείου. Ταυτόχρονα προκηρύσσει τη σύγκληση Έκτακτης ΓΣ αντιπροσώπων στην Αθήνα για τη λήψη των τελικών αποφάσεων.

«Δ.Β.» 1008 Δημοσιεύεται το σχέδιο Π.Δ. "Καθήκοντα και αρμοδιότητες Σ.Σ.", με το οποίο η ΔΟΕ διαφωνεί.

Δ.Β 1008 Σχόλια, 15: "Κοσκωτάδες και Σχολείο": *«...Αυτό που βλέπει και καταλαβαίνει το παιδί, έχοντας μπροστά του έντονη την εικόνα Κοσκωτά, είναι τούτα τα απλά: Ένας άνθρωπος πλούσιος, δυνατός και τρανός. Πιο τρανός και δυνατός κι από το κράτος και την κυβέρνηση, που την έχει του χεριού του. Το χρήμα είναι πάνω απ' όλα. Όλα πουλιούνται κι όλα αγοράζονται!».*

ΟΛΜΕ: 3/12 Ανακοίνωση: *«...Η χώρα ήδη έχει μπει σε μακριά προεκλογική περίοδο η οποία όμως διανθίζεται και χαρακτηρίζεται από μια πρωτοφανούς έκτασης και έντασης διαφθορά σημαντικών τμημάτων του πολιτικού κόσμου... Σαν πολίτες οφείλουμε να αντισταθούμε στη συνολική υπονόμευση κάθε κοινωνικής άξίας, αλλά σαν εκπ/κοί ν' αρνηθούμε τον ισοπεδωτισμό τον εκμαυλισμό των συνειδήσεων, την εξαχρείωση που χτυπάνε την πόρτα του σχολείου συντρίβοντας ιδεολογικά και μακροπρόθεσμα την νέα γενιά... Φτάνει πια!! Όσο μεγαλώνει ο πακτωλός των δισεκατομμυρίων που αλλάζουν χέρια σε παλιά και νέα τζάκια, όσο επεκτείνεται το λαθρεμπόριο των ιδεών τόσο φουντώνει η αγανάκτησή μας. Θυμόμαστε ότι ζητήσαμε με την απεργία 4 δισ. περίπου όσο δηλ. ένα μικρομεσαίο σκάνδαλο».*

3/12 Πραγματοποιείται ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ. Απόφαση σχετικά με τα προς υπογραφή Π.Δ.: *«...Παρά τον έντονο παιδαγωγικό τους πνεύμα, που διατρέχει τα περισσότερα άρθρα τους, τελικά αναθέτουν το σύνολο των ουσιαστικών επιλογών που αφορούν την εκπ/κή διαδικασία στους Σ.Σ. Οι καθηγητές μέσω των ΟΣΔΕΑ [οδηγίες για τη διεξαγωγή εξετάσεων] μετατρέπονται τελικά σε τυπικούς "εκφωνητές" της διδακτέας ύλης σύμφωνα με τις οδηγίες των Σ.Σ. Με αυτό τον τρόπο γίνεται φανερή η έλλειψη εμπιστοσύνης στους καθηγητές... Θεωρούμε ότι αποφασιστικοί κρίκοι των προτεινόμενων Π.Δ. είναι αυτά που αφορούν 1) "καθήκοντα και αρμοδιότητες των Σ.Σ." και 2) "Αξιολόγηση του εκπ/κού έργου των σχολείων"... Οι αρμοδιότητες που ανατίθενται απ' αυτά τα Π.Δ.. στο Σ.Σ.- κριτή "αποχρωματίζουν" τελικά αυτές που ανατίθενται στους καθηγητές, στο σύλλογο διδασκόντων και στο διευθυντή από τα υπόλοιπα Π.Δ. Παράλληλα χρειάζεται να επισημάνουμε την απουσία των Π.Δ. που αφορούν τη μόρφωση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών και τη λειτουργία του Π.Ι.... τα συγκεκριμένα σχέδια δεν μπορούν να αποτελέσουν βάση συζήτησης από το κλάδο μας...».* Η ΓΣ επιβεβαιώνει την απόφαση για κινητοποιήσεις της Οργανωτικής, στην περίπτωση που το ΥΠΕΠΘ προχωρήσει στη υπογραφή των Π.Δ.

«Π.Δ.» 607. Κύριο άρθρο: "Μειώνονται και πάλι... οι παροχές για την Παιδεία": *«Τη στιγμή που τα προβλήματα της Παιδείας οξύνονται δραματικά και οι καθηγητές απαιτούμε μια "ΑΓΟΡΑ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ" για την εκπαίδευση, ο Κρατικός Προϋπολογισμός του 1989 που κατατέθηκε στη Βουλή, προβλέπει ποσοστό 8,22% για την Παιδεία, που αποτελεί αρνητικό ρεκόρ για όλους τους προϋπολογισμούς μετά το 1974 (περσινό ποσοστό 8,7%).».*

«Π.Δ»" 607 Κωβαίος Γ., "Αυτή η Άνοιξη πρέπει να κρατήσει για πάντα!": *«... Ένα παράδειγμα.. για το ότι τελικά κανείς έξω από τον κλάδο των καθηγητών δεν κατανόησε τις πραγματικές διαστάσεις αυτής της απεργιακής έκρηξης... προσφέρει η στάση της επίσημης ΔΟΕ. Μια ευκαιριακή πλειοψηφία στάθηκε αρκετή να δυσφημίσει με τη συμπεριφορά της ως συντεχνιακή την απεργία της ΟΛΜΕ... Και χρειάστηκε να έρθει η πανελλήνια συνδιάσκεψη των δασκάλων [εννοεί τη 57η ΓΣ της ΔΟΕ]για να ξεπεραστούν οι "6" του ΔΣ., και να διασωθεί το κύρος της ΔΟΕ... Άλλοι, λοιπόν, αμαύρωσαν και άλλοι, η τεράστια πλειοψηφία των φορέων, των [Μ.Μ.Ε.] και του λαού, δε συνέλαβαν το ουσιαστικό μήνυμα του λαμπρού ξεσηκωμού».*

ΟΙΕΛΕ: 9/12 Δημοσιοποιείται το σ.ν. "Ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης". Στον «Ι.Ε.» 176 καταγράφονται οι παρατηρήσεις και διαφωνίες της ΟΙΕΛΕ. Η αφετηριακή διαφορά της εκφράζεται με την επιμονή της να χαρακτηρισθούν τα ιδιωτικά σχολεία ως *«σχολικοί οργανισμοί»*, [άρθρο 1, #2], έτσι ώστε να δηλώνεται εμφανώς ο εκπ/κός τους χαρακτήρας. Γενικότερα η Ομοσπονδία αντιμετωπίζει θετικά το σ.ν. και κινητοποιείται για την ψήφισή του.

ΥΠΕΠΘ: 30/12 Ν. 1824 "Ρύθμιση θεμάτων εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις". Ρυθμίζει τα θέματα της συμφωνίας του Ιούνη (ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ), κυρώνει παλαιότερες υπουργικές αποφάσεις και εισάγει την ενισχυτική διδασκαλία.

1989

Ιανουάριος

23-27/1 Το ΥΠΕΠΘ με τη συνεργασία του Π.Ι. και τη ΣΕΛΔΕ Αθήνας διοργανώσει δυο συναντήσεις- εργαστήρια για να υλοποιηθούν οι στόχοι του νέου Α.Π. για το νηπιαγωγείο α) Θεατρική έκφραση- θεατρικό παιχνίδι- κουκλοθέατρο και β) Μουσικοκινητικές δραστηριότητες.

ΔΟΕ: 19/1 Δίωρη στάση εργασίας

21/1 Η Έκτακτη ΓΣ αντιπροσώπων αποφασίζει την πραγματοποίηση 3ήμερης απεργιακής κινητοποίησης και τη σύγκληση ολομέλειας προέδρων [άτυπο όργανο] στις 7/2/89, ώστε να αποφασιστεί η συνέχιση ή μη των κινητοποιήσεων.

22/1 Οι αντιπρόσωποι της ΓΣ (400 περίπου) κυκλώνουν συμβολικά το μέγαρο της ΕΡΤ και απαιτούν την παραχώρηση τηλεοπτικού χρόνου, ώστε να συζητηθούν τα προβλήματα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αντιπροσωπεία συναντά το Γενικό Δ)ντή της ΕΡΤ, ο οποίος παραδέχεται ότι ο τηλεοπτικός χρόνος που διατίθεται για θέματα παιδείας *«δεν είναι επαρκής»*.

ΟΛΜΕ: "Π.Δ." 608: Από το εξώφυλλο: *«"Ανάθεμαν τα γράμματα, Χριστέ, και όπου τα θέλει!/ανάθεμαν και τον καιρόν και εκείνην την ημέραν/ καθ' ήν με παρεδώκασιν εις το διδασκαλείον,/ πρός το να μάθω γράμματα" Πτωχοπρόδρομος»*. Από το σχολιασμό του παραθέματος στη σελίδα 3: *«Από τα "πτωχοπροδρομικά" βυζαντινά ποιήματα της εποχής των Κομνηνών των οποίων ο ποιητής εκλιπαρούσε συνήθως βοήθεια από ισχυρά πρόσωπα της εποχής του για να επιβιώσει διότι με τα γράμματα, στα οποία είχε αφιερώσει τη ζωή του, δεν κατόρθωνε να εξασφαλίσει "τα προς το ζειν". Όμως η ιστορία επαναλαμβάνεται. Οι κρατούντες θέλουν, συνήθως τους ανθρώπους των γραμμάτων εξαρτημένους οικονομικά»*.

«Π.Δ.» 608 "Εισήγηση για την Οργανωτική ΙΙ. Στο πρόγραμμα δράσης προτείνεται τριήμερη απεργιακή κινητοποίηση 21-23/2/89 και στη συνέχεια ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ για να αποφασιστεί κλιμάκωση των κινητοποιήσεων.

11/1 Ανακοίνωση: "ΟΧΙ ΑΝΟΧΗ Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ": *«...Μ' αυτή την πολιτική εμείς διαπιστώνουμε νέο κλέψιμο των αποδοχών μας, νέες παροχές και φέτος σε κάποιους Κοσκωτάδες. Η εξαγγελία αυτής της εισοδηματικής πολιτικής, που δεν δίνει στους εργαζόμενους ούτε αυτά που τους αφαιρέθηκαν, δείχνει ότι η κυβέρνηση επιμένει στην πολιτική της λιτότητας και των σκανδάλων, κλείνοντας για μια ακόμα φορά τα μάτια στην πολιτική κρίση που μαστίζει τον τόπο. Οι καθηγητές ενωμένοι θα δώσουμε άμεση απάντηση σ' αυτούς που αγνοούν και εμάς και τα οξυμένα προβλήματα της εκπαίδευσης»*.

ΟΙΕΛΕ: 8/1 Η τριήμερη απεργία (11-13/1)για την ψήφιση του σ.ν. για την Ιδ. Εκπαίδευση αναβάλλεται λόγω καιρικών συνθηκών.

17-19/1 Πραγματοποιείται η τριήμερη απεργία με κεντρικό αίτημα την ψήφιση του σ.ν. για την Ιδιωτική Εκπαίδευση. Μετά τη δήλωση του υπουργού Παιδείας (16/1/89) σύμφωνα με την οποία το σ.ν. που κατατέθηκε στην νομοπαρασκευαστική επιτροπή της Βουλής διαφέρει από το αρχικό που δόθηκε σε φορείς και κόμματα, συνδικαλιστές της ΟΙΕΛΕ δηλώνουν πως *«αν το ΥΠΕΠΘ θέλει να υπαναχωρήσει από τις γραπτές του δεσμεύσεις... θα συναντήσει την καθολική αντίδραση του κλάδου»* [*«Ελευθεροτυπία»* 17/1/89, 22].

17/1/89 Συγκέντρωση και πορεία της ΟΙΕΛΕ. Την ίδια μέρα αντιπροσωπεία της «Επιτροπής Αγώνα Γονέων Μαθητών Ιδιωτικών Σχολείων» συναντιέται με τον Γ.

Παπανδρεόυ και του εκφράζει την διαφωνία για το υπο ψήφιση σ.ν. θεωρώντας ότι αυτό καταργεί ουσιαστιιά την Ιδιωτική Εκπαίδευση.

ΥΠΕΠΘ: 9/1 Γ1/7123 "Πληροφορίες για τις καινοτομίες στη Δημοτική Εκπαίδευση". Η εγκύκλιος περιέχει τα συνοπτικά συμπεράσματα από τα σεμινάρια που είχε οργανώσει το Συμβούλιο της Ευρώπης με το παραπάνω θέμα. Από την τελική έκθεση: *«είναι σημαντικό να διατηρούνται ανοιχτές "γραμμές επικοινωνίας" μεταξύ αυτών που διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πολιτική και των δασκάλων, γιατί "ότι οι δάσκαλοι δεν κατανοούν δεν το εκτιμούν και ότι δεν το εκτιμούν δεν το διδάσκουν και καλά". Έχει βρεθεί ότι τα σχολεία που υπόσχονται τη μεγαλύτερη βελτίωση δίνουν έμφαση στους δασκάλους, στην αίθουσα διδασκαλίας και στις αλληλεπιδράσεις μέσα στο σχολείο...».*

12/1 Γ1/1349 "Δοκιμαστική εφαρμογή Προγραμμάτων Ενισχυτικής Διδασκαλίας (ΠΕΔ) και Προγραμμάτων Δημιουργικής απασχόλησης Μαθητών- παιδιών Εργαζομένων Γονέων (ΠΔΑΜΕΓ)": *«Τα ΠΕΔ αποβλέπουν στην έγκαιρη παροχή πρόσθετης διδακτικής βοήθειας και σχολικής φροντίδας στους μαθητές που για λόγους κοινωνικούς ή άλλους δυσκολεύονται στα μαθήματα τους και ιδιαίτερα παρουσιάζουν χαμηλή επίδοση στην ελληνική γλώσσα και στα μαθηματικά... Παράλληλα με τα ΠΕΔ θα οργανωθούν και λειτουργήσουν δοκιμαστικά ΠΔΑΜΕΓ ιδιαίτερα σε δημοτικά σχολεία εργατικών συνοικιών των Νομών Περιφέρειας Αττικής και των Δήμων Ηρακλείου και Θεσσαλονίκης».* Στην εγκύκλιο διευκρινίζεται ότι τα ΠΕΔ *«είναι ενταγμένα στο πρόγραμμα της ΕΟΚ για την πρόληψη του λειτουργικού αναλφαβητισμού»* πως ομάδα εργασία στο ΥΠΕΠΘ- Δ)νση Σπουδών Π.Ε.- μελετά το συντονισμό και στήριξη των ΠΕΔ και ότι *«οι περισσότερες δυνατότητες για τη δοκιμαστική εφαρμογή των ΠΕΔ δίνονται φέτος στην Περιφέρεια Ηπείρου».*

17/1 ΙΒ/473 "Προμήθεια βιβλίων από τους εκπ/κούς της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης" Προβλέπει το ποσόν των 15.000 δρχ. και τη συγκέντρωση αποδείξεων αντίστοιχου ποσού, όπου θα *«αναγράφονται: α) Το ονοματεπώνυμο και το σχολείο στο οποίο υπηρετεί ο εκπ/κός. β) Οι τίτλοι των αγορασθέντων βιβλίων. Γ) Η αξία των βιβλίων».*

20/1 Γ2/252 "Εφαρμογή προγράμματος Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Π.Ε.)": *«...Οι δραστηριότητες ενός προγράμματος Π.Ε. μπορούν να στηρίζονται σε κεφάλαια μαθημάτων του Α.Π. ή σε θέματα επιλογής εκτός Α.Π.... Οι καθηγητές που θα συμμετέχουν σε προγράμματα είναι δυνατόν να διαθέσουν λίγες ώρες από το μάθημά τους, εφόσον το γνωστικό αντικείμενο έχει άμεση σχέση με το θέμα του εφαρμοζόμενου προγράμματος».* Την εγκύκλιο συνοδεύει και ερωτηματολόγιο, το οποίο οφείλουν να συμπληρώσουν οι καθηγητές, που θα εφαρμόσουν κάποιο πρόγραμμα Π.Ε.

30/1 Π.Δ. 101 "Τροποποίηση και συμπλήρωση ωρολογίων και αναλυτικών προγραμμάτων σχολείων Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης".

Φεβρουάριος

12/2 Ημερίδα της ΑΣΓΜΕ με τη συμμετοχή ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ με θέμα: "Αξιολόγηση-Βαθμολογία εξεταστικό σύστημα". Ανοίγοντας τις εργασίες της ημερίδας ο Σεραφείμ Σταύρου, μέλος του ΔΣ, υπογραμμίζει: *«Σήμερα πέντε χρόνια από τότε που ουσιαστικά καταργήθηκε η αξιολόγηση και η βαθμολογία των μαθητών στα δημοτικά σχολεία, η εικόνα που έχουμε σαν γονείς- από το σχολείο, αλλά και όσο αφορά τη δουλειά που κάνουν τα παιδιά μας, καθώς και τις επιδόσεις που έχουν- δεν είναι καθόλου ενθαρρυντική».*

16/2 Κοινή εκδήλωση ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ, ΑΣΓΜΕ, καθηγητών ΑΕΙ- ΤΕΙ και παρασκευαστών ΑΕΙ πραγματοποιείται στην αίθουσα "Σβώλου" της Νομικής με θέμα την κατάσταση στην εκπαίδευση.

22/2 Συγκέντρωση και συλλαλητήριο στην πλατεία Κάνιγγος. Το ψήφισμα της συγκέντρωσης αναφέρει ότι *«η κατάσταση σ' όλους τους χώρους της εκπαίδευσης είναι σήμερα εκρηκτική»* και ζητά: *«1. Αναβάθμιση και ενίσχυση του δημόσιου και δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης. 2. Εκσυγχρονισμό και ανύψωση της ποιότητας της παρεχόμενης μόρφωσης. 3. Γενναία ενίσχυση του εισοδήματος όλων των εργαζομένων στους χώρους της εκπαίδευσης. 4. 15% για την Παιδεία»*.

ΔΟΕ: 1-3/2 Τριήμερη απεργία με κεντρικό αίτημα την ενιαία αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών και το ενιαίο 9χρονο σχολείο.

7/2 Ολομέλεια Προέδρων για να συζητηθεί η παραπέρα πορεία. Κατά τη διάρκεια της το ΔΣ συνεδριάζει ανοιχτά για να πάρει τελική απόφαση. Καμιά πρόταση δεν συγκεντρώνει την αναγκαία πλειοψηφία.

6-8/2 Πάτρα. Στη συνεδρίαση του ΣΑΠ εγκρίνεται η απόφαση της συγκλήτου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, παρά την έντονη αντίδραση του εκπροσώπου της ΔΟΕ, να ιδρυθεί Π.Τ. στη Φλώρινα. Από το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ που ήταν παρόντα, τη θέση της ΔΟΕ υποστήριξε το ΚΚΕ. Στην ίδια συνεδρίαση αποφασίζεται και *«η ίδρυση Παιδαγωγικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης που θα αποτελείται από τα δύο Π.Τ.»* [«Δ.Β.» 1010, 23].

«Δ.Β.» 1010: "Η θέση της ΔΟΕ για τα σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων". Το άρθρο περιλαμβάνει τις θέσεις του ΔΣ της Ομοσπονδίας, όπως διαμορφώθηκαν μετά την επεξεργασία των απόψεων των συλλόγων. Έτσι, α)ως προς τα σχέδια Π.Δ. για την αξιολόγηση και τις αρμοδιότητες των Σ.Σ., το ΔΣ. *«υπογραμμίζει την παραπέρα επίθεση και αποδυνάμωση του θεσμού μέσα από τα σχέδια Π.Δ., απορρίπτει τα σχέδια αυτά με το σκεπτικό ότι δεν παίρνουν υπόψη τη θέση και τους αγώνες του Κλάδου και δεν μπορεί να αποτελέσουν βάση για επιμέρους βελτιωτικές προτάσεις»* και ζητά την *«τροποποίηση των Ν. 1304, 1505 και 1566, προκειμένου να αντιμετωπισθεί το ζήτημα της αξιολόγησης»* β) Τα σχέδια για την οργάνωση και λειτουργία των Δημ. Σχολείων και νηπιαγωγείων απορρίπτονται και αυτά γιατί *«με το πρόσχημα της βοήθειας από τις Ομάδες συντονισμού διδ/κού έργου και αξιολόγησης (ΟΣΔΕΑ) απονευρώνεται ο δάσκαλος από τις δημιουργικές δραστηριότητές μέσα στην τάξη... προκρίνεται από την Κυβέρνηση η εύκολη λύση της παράτασης του διδ/κού χρόνου... Κανένα μέτρο δεν προβλέπεται στην πράξη για το πρόγραμμα της ενισχυτικής διδ/λίας... Η εγγραφή στην πρώτη τάξη θα εξακολουθεί να γίνεται στα 5 έτη και 6 μήνες... υποβαθμίζεται ο τομέας των γνώσεων, ενώ η βαθμολογία θα είναι εκείνη των χαρακτηρισμών...»*. γ) Τα σχέδια για τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των οργάνων διοίκησης *«απορρίπτονται ως απαράδεκτα και καλείται το Υπουργείο... να προχωρήσει πρώτα- πρώτα στην τροποποίηση του Ν. 1566 για την καθιέρωση του Συλλόγου διδασκόντων ως κυρίαρχου οργάνου Διοίκησης της Σχολικής μονάδας»*. Τέλος κάνει αποδεκτά τα σχέδια δ) για τους σχολικούς συνεταιρισμούς, τις μεταθέσεις- με μικρές παρατηρήσεις- και τη δημιουργία πειραματικών σχολείων των ΑΕΙ και *«συμφωνεί να προχωρήσει η εφαρμογή τους»*.

ΟΛΜΕ: 4/2 Οργανωτική ΙΙ. Η ΓΣ των Προέδρων των ΕΛΜΕ τροποποιεί την εισήγηση του ΔΣ ζητώντας την κατάργηση άρθρων του 1264 *«που μετατρέπουν την απλή αναλογική... σε ενισχυμένη»* και απαιτεί την καταβολή της αποζημίωσης *«του Β' διδακτικού τριμήνου μέχρι 5-3-89. [διαφορετικά] Αν δεν έχει καταβληθεί δεν καταθέτουμε κατ' αρχήν βαθμολογία του β' τριμήνου»*. Το πρόγραμμα δράσης, που υηφίζεται, αναθέτει στο ΔΣ να καλέσει τις άλλες εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες σε κοινή σύσκεψη, ώστε να αποφασιστεί βδομάδα κινητοποιήσεων με βάση το

ιδιαίτερο διεκδικητικό πλαίσιο κάθε Ομοσπονδίας. Η ΓΣ, τέλος, με υηφίσματά της καταγγέλλει την παρεμπόδιση του συνδικαλισμού στα σώματα ασφάλειας και εκφράζει την αντίθεσή της στο σ.ν για την Ιδιωτική εκπαίδευση εκτιμώντας ότι *«η κυβέρνηση παράλληλα με την υποβάθμιση της Δημόσιας εκπαίδευσης, έρχεται να ενισχύσει το θεσμό της Ιδιωτικής, να θέσει τα πλαίσια επέκτασης της και να απολείψει οριστικά το δημοκρατικό πανεκπαιδευτικό στόχο για την κατάργησή της».*

«Π.Δ.» 609. Κύριο Άρθρο "Όχι στον αυταρχισμό, στη ρουσφετολογία και την αθέτηση των υποσχέσεων": *«Οι προθέσεις του ΥΠΕΠΘ στην κατεύθυνση της πολιτικής σε βάρος μας υλοποιούνται με τις παρακάτω συγκεκριμένες ενέργειες: 1. Με την διαφοροποίηση των αναπληρωτών στο θέμα των τριμήνων και της διατακτικής.... 2. Με τη ρουσφετολογική ρύθμιση του θέματος των οργανικών θέσεων στα ΕΠΛ... 3. Με τη μετάθεση των εξετάσεων μετά τις εκλογές αγνοώντας προκλητικά τη θέση της ΟΛΜΕ... 4. Με την απαράδεκτη καθυστέρηση πληρωμής των τριμήνων και της διατακτικής... 5. Με την [ανεπαρκή]ρύθμιση της αναγνώρισης της προϋπηρεσίας στην ιδιωτική εκπαίδευση».*

ΟΙΕΛΕ:»Ι.Ε.» 176α [Μονόφυλλο ανοικτής επιστολής] "Προς τους γονείς των μαθητών μας": *«Πάνε δυο περίπου μήνες... [από τη]διαμόρφωση του νομοσχεδίου για τα ιδιωτικά σχολεία... Σ' όλο αυτό το διάστημα ολόκληρη σχεδόν η κοινωνία... παρακολουθεί με ιδιαίτερο ενδιαφέρον μια έντονη αντιπαράθεση ανάμεσα σε δύο τελείως διαφορετικές αντιλήψεις για τη λειτουργία των ιδιωτικών σχολείων... Με τους ιδιοκτήτες... διαφωνούμε σε κάτι θεμελιώδες και πρωταρχικό. Βλέπουμε με διαφορετικό τρόπο και την κοινωνία αλλά και το ρόλο του σχολείου μέσα σ' αυτή. Στη μεγάλη πλειοψηφία των ιδιοκτητών κυριαρχεί η ιδιότητα του επιχειρηματία και με το ανάλογο πρίσμα αντικρίζουν και το σύνολο της κοινωνίας αλλά και το σχολικό θεσμό. Σε μας κυριαρχεί η ιδιότητα του εκπ/κού... [για τον οποίον] το ιδιωτικό σχολείο είναι κύρια "σχολείο", ένας ζωντανός δηλαδή κοινωνικός οργανισμός που υπάρχει για να παρέχει εκπαίδευση... Ένας από τους βασικότερους στόχους των πιέσεων που ασκούν οι ιδιοκτήτες είναι να πείσουν την κοινωνία να μας θεωρήσει σαν "υπαλλήλους". Εμείς όμως οι δάσκαλοι των παιδιών σας έχουμε επίγνωση ότι αποτελούμε το αναπνευστικό σύστημα του κάθε σχολείου... Έχουν άραγε οι ιδιοκτήτες συνειδητοποιήσει ότι η προσφορά αρχίζει από τη στιγμή που ο εκπαιδευτικός κλείνει πίσω του την πόρτα της σχολικής αίθουσας;... η κοινωνία δεν τον θέλει [τον Ι.Ε.]υπάλληλο. Τον θέλει λειτουργό και εργασιακά διασφαλισμένο... Η ουσία του νομοσχεδίου που εμείς διεκδικούμε, βρίσκεται μέσα στις δυνατότητες τις οποίες αυτό προσφέρει ώστε να ανεβεί το κοινωνικό κύρος των ιδιωτικών σχολείων, να αναβαθμιστεί το εκπ/κό τους έργο και να γίνει περισσότερο δημοκρατική η λειτουργία τους... Με την παραπληροφόρηση οι ιδιοκτήτες επιδιώκουν να αποκρύψουν τους βασικούς λόγους για τους οποίους δε θέλουν αυτό το νομοσχέδιο. Και αυτοί είναι ότι με το καινούριο νομοσχέδιο: 1.Αναγνωρίζεται για πρώτη φορά ότι η εν γένει δραστηριότητα των Ι.Ε. θα αποτελεί δημόσιο λειτούργημα... 2.Δίνεται η δυνατότητα ίδρυσης νέων σχολείων πράγμα που έχει σαν αποτέλεσμα να κλονιστεί το μονοπώλιο των ήδη υπαρχόντων σχολείων με τις γνωστές λίστες αναμονής για την επιλογή των υποψηφίων μαθητών. 3. Στερείται από τους ιδιοκτήτες η δυνατότητα να επιλέγουν όλους τους μαθητές με τα δικά τους κριτήρια. 4. Οι μετοχές των ιδιωτικών σχολείων που είναι Ανώνυμες Εταιρείες μετατρέπονται σε ονομαστικές... Εμείς οι Ι.Ε., οι δάσκαλοι των παιδιών σας, αγωνιζόμαστε για να κατατεθεί και να υηφιστεί το καινούριο νομοσχέδιο χωρίς τις αλλοιώσεις που υπέστη εξαιτίας της ενδοτικότητας του υπουργείου Παιδείας στις πιέσεις των ιδιοκτητών».*

ΥΠΕΠΘ: 14/2 Π.Δ. 115 (ΦΕΚ 51/14-2-89) "Μεταθέσεις και τοποθετήσεις των εκπαιδευτικών της δημόσιας Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης"

15/2 Γ2/690 "Ενημέρωση μαθητών Γ' Γυμνασίου και των Γονέων και Κηδεμόνων τους για εκπαιδευτικά και επαγγελματικά θέματα" [σταθερά επαναλαμβανόμενη εγκύκλιος του ΥΠΕΠΘ, που «θεραπεύει» ζητήματα ενημέρωσης σχετικά με τον επαγγελματικό- εκπαιδευτικό προσανατολισμό].

Μάρτιος

9-11/3 Συνέδριο του ΥΠΕΠΘ με θέμα: "Εκπαίδευση και Παιδεία των Ελληνοπαίδων του Εξωτερικού". Στο συνέδριο συμμετέχουν αντιπροσωπείες των ΔΣ της ΟΛΜΕ και ΔΟΕ. Για το ίδιο θέμα το ΥΠΕΠΘ έχει καταρτίσει σχέδιο Π.Δ. για το οποίο οι Ομοσπονδίες έχουν κληθεί να εκφράσουν τη γνώμη τους.

14/3 Το Γενικό Συμβούλιο της ΑΔΕΔΥ αποφασίζει την πραγματοποίηση 48ωρης απεργίας στις 6-7/4/89.

17-19/3 Segovia Ισπανίας. Ανεπίσημη συνάντηση Υπουργών Παιδείας της ΕΟΚ.

ΔΟΕ: 1/3 Το ΔΣ ενημερώνει τους Συλλόγους μέλη σχετικά με το Εκπαιδευτικό Συνέδριο που θα πραγματοποιηθεί στην Κύπρο στις 22-23/4/89 με τη συνεργασία ΔΟΕ-ΠΟΕΔ και θέμα: "Αξιολόγηση των παραγόντων της εκπαίδευσης".

9/3 Η Ένωση Δημοσιογράφων- Ιδιοκτητών Περιοδικού Τύπου σε ειδική τελετή στο ξενοδοχείο "Μεγάλη Βρετανία" παραδίδει, στον Πρόεδρο της ΔΟΕ, ειδική τιμητική πλάκα προς τιμή του "Ακρίτα δάσκαλου".

20/3 Το ΔΣ της ΔΟΕ απορρίπτει και το Π.Δ. για την επιμόρφωση: *«Με λύπη διαπιστώνουμε ότι το ΥΠΕΠΘ εμμένει να αντιμετωπίζει το μεγάλο πρόβλημα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών με προχειρότητα, αποσπασματικότητα, και έξω από τη βασική αρχή, που απαιτεί να αντιμετωπίσει το όλο θέμα της μόρφωσης- επιμόρφωσης -μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, ως ενιαίο σύνολο»* [«Δ.Β.» 1012, 1].

«Δ.Β.» 1011. Κύριο άρθρο: "Αγωνιστική πανδημοσιοϋπαλληλική στάση τώρα": *«Ήρθε η ώρα, κάτω από την καθοδήγηση του τριτοβάθμιου συνδικαλιστικού μας οργάνου, της ΑΔΕΔΥ, να παλέψουμε ενωμένοι για τα κεντρικά πανδημοσιοϋπαλληλικά αιτήματα».*

«Δ.Β.» 1011: "Προσωρινή Ημερήσια Διάταξη". Στο κείμενό της επιχειρείται αναλυτική παρουσίαση και στήριξη της πρότασης για "Ενιαίο 9χρονο βασικό σχολείο και ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων της εκπαίδευσης" που καταλήγει στη συγκεκριμένη πρόταση: *«Για την άρση του αντιπαιδαγωγικού και πολυδάπανου τεμαχισμού της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και την αναβάθμιση της, όπως οι προκλήσεις του 1992 και του 21ου αιώνα επιτάσσουν, είναι ανάγκη να γίνει η 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση ενιαία, ουσιαστικά και τυπικά, με την καθιέρωση του 9χρονου βασικού σχολείου. Ως τέτοιο νοείται το σχολείο που έχει ενιαία προγράμματα, ενιαία διοίκηση και ενιαίο διδακτήριο. Επειδή όμως το θέμα δεν αφορά μονάχα την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και τη Δευτεροβάθμια- και φυσικά ολόκληρο το Λαό- είναι ανάγκη το αίτημα να διεκδικηθεί συντονισμένα από τη ΔΟΕ και την ΟΛΜΕ και να γίνουν τοποθετήσεις και μελέτες στην ουσία των προβλημάτων που ανακύπτουν. Σε κάθε περίπτωση για τη ΔΟΕ παραμένει κυρίαρχος στόχος και θα επιδιωχθεί η υλοποίησή του με κάθε πρόσφορο τρόπο».* Στη συνέχεια γίνονται πρακτικές προτάσεις που σχετίζονται με τη μόρφωση και επιμόρφωση του υπάρχοντος εκπ/κού προσωπικού αλλά και του μελλοντικού, την αναγκαία ενοποίηση των δύο Ομοσπονδιών καθώς και μελέτη εφαρμογής του ενιαίου 9χρονου σχολείου άμεσα σε περιοχές όπου υπάρχουν ατροφικά Γυμνάσια και ολιγοθέσια Δημοτικά σχολεία.

ΟΛΜΕ: 4/3 Το ΔΣ εισηγείται στη Έκτακτη ΓΣ Προέδρων την πραγματοποίηση αγωνιστικού εικοσαημέρου *«από τις 10 μέχρι τις 30 Μαρτίου με 24ωρη απεργία κατά περιφέρεια»*. Η πρόταση γίνεται αποδεχτή. Τα αιτήματα της κινητοποίησης καταγράφονται σε αφίσα που κυκλοφορεί η ΟΛΜΕ ως εξής: *«-Κατάργηση της διπλής βάρδιας των Σχολείων. -Όχι στις αυταρχικές και αντιπαιδαγωγικές αρχές των Πρ. Διαταγμάτων. -Ουσιαστική αύξηση των αποδοχών μας-ίση μεταχείριση των καθηγητών. -Γενικές εξετάσεις πριν τις εκλογές. -ΟΧΙ στην απάθεια και στην υποταγή- στην εκλογική αναμονή»*.

15-30/3 Πραγματοποιούνται 24ωρες απεργίας ανά περιφέρεια όπως ορίζει η απόφαση της 4ης Μαρτίου [«Π.Δ.» 609, 2].

«Π.Δ.» 610 Αρχίζει η δημοσίευση του κειμένου "Κανονισμοί για την υποχρεωτική εκπαίδευση στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας", που αποτελείται από στοιχεία που συγκέντρωσε η Ευρωπαϊκή μονάδα ΕΥΡΙΔΙΚΗ με βάση τις πληροφορίες που δόθηκαν από τις αντίστοιχες μονάδες των χωρών μελών.

«Π.Δ.» "Η Εκπαίδευση στην Ευρωπαϊκή κοινότητα. Μεσοπρόθεσμες προοπτικές: 1989-1992". Αναδημοσίευση των κατευθύνσεων της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων που εκπονήθηκαν για να εξεταστούν από το συμβούλιο των Υπουργών της 24ης Μαΐου 88.

«Π.Δ.» 610 Πομόνης Θ. "Τα Υπηρεσιακά Συμβούλια στη Μέση εκπαίδευση": *«Σήμερα... είναι αναγκαίο και εφικτό να υπάρχει και τρίτος αιρετός στα ΠΥΣΔΕ, ενώ τα διορισμένα μέλη να είναι δύο. Δεν πρόκειται να υπάρξει απολύτως κανένας κλυδωνισμός, διότι αφ' ενός η μόρφωση και η συνέπεια των καθηγητών δεν επιτρέπει τα λάθη, αλλά και αφ' ετέρου περισσότερος πλουραλισμός απόγεων θα υπάρχει χωρίς τις de facto πλειοψηφίες.»*.

ΟΙΕΛΕ: 6-7/3 Διήμερη απεργία για την κατάθεση και ψήφιση του σ.ν. για την Ιδιωτική εκπαίδευση. Την πρώτη μέρα της απεργίας, παράλληλα με την συγκέντρωση και πορεία της ΟΙΕΛΕ, οργανώνεται συγκέντρωση και πορεία διαμαρτυρίας από την «Επιτροπή Αγώνα Γονέων Μαθητών Ιδιωτικών Σχολείων». Μέλη της Επιτροπής υποστηρίζουν ότι το σ.ν. *«καταρτίστηκε από ανθρώπους που εφορούνται από ιδεολογικό φανατισμό και προκαταλήψεις, [και]εξυπηρετεί τα μαξιμαλιστικά και ωφελιμιστικά συμφέροντα μιας μικρής μερίδας ιδιωτικών εκπαιδευτικών που στοχεύουν στην κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης.»* Κατά τη διάρκεια της πορείας των γονιών ακούγονται συνθήματα όπως: «Σεβαστείτε του γονείς», «Κάτω τα χέρια από τα Ιδιωτικά Σχολεία», «Όχι στον αντισυνταγματικό νόμο», « Η Ιδιωτική Παιδεία είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα και δεν παζαρεύεται». Στη συγκέντρωση της «Επιτροπής» παραβρέθηκαν, από τη μερία των κομμάτων, μόνο βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας. Το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ υποστηρίζει ότι οι γονείς είναι θύματα παραπληροφόρησης των ιδιοκτητών.

31/3 Αρχίζει το 21ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Στο συνέδριο ο Α. Ανδρέου παρουσιάζει δυο εισηγήσεις για εκπαιδευτικά θέματα. Η πρώτη αφορά την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και η δεύτερη την επιμόρφωσή τους. Από την εισήγηση για την αξιολόγηση: *«Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΜΑΣ:(...) Επιμένουμε στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, όταν οι παράγοντες μιας σχολικής μονάδας έχουν τη δυνατότητα σχεδιασμού της σχολικής ζωής και της εκπαιδευτικής πράξης. Όταν μπορούν να επιλέγουν και να τροποποιούν τα προγράμματα και τα μέσα. Τότε ακριβώς οι ίδιοι αξιολογούν τις επιλογές τους, τους σχεδιασμούς τους και όσα πραγματοποιήθηκαν»*. Η δεύτερη στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών: *«Η πρότασή μας είναι τα επίπεδα επιμόρφωσης να είναι δυο: Η κοινότητα των σχολείων (αριθμός σχολείων, στην ίδια περιφέρεια), πράγμα που επιβάλλεται από τη γεωγραφική κατανομή των σχολείων και τα Πανεπιστήμια.... Η αντίθεσή μας στην οργάνωση των ΠΕΚ έχει να κάνει με την προσπάθεια να οικοδομηθεί ένα επιμορφωτικό δίκτυο που θα βρίσκεται κάτω από τον έλεγχο και την καθοδήγηση*

του ΥΠΕΠΘ και τα προγράμματα τους θα εξυπηρετούν την εφαρμογή της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής και δε θα συνδεθούν με την προοπτική αλλαγής και αναβάθμισης του σχολείου». Κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου η ΔΑΚΕ- Ι.Ε. δηλώνει ότι παραβρίσκεται ως ακροατής και μόνο. Δηλώνει ακόμη ότι: *«Το άρθρο 2 παράγ. 7 [κατάργηση ιδιωτικής εκπαίδευσης]του καταστατικού μας είναι απαράδεκτο, αντιδεοντολογικό και πιστεύουμε και αντισυνταγματικό... στόχος [μας]είναι η απάλειψη του ως άνω άρθρου από το καταστατικό μας»* [Η δήλωσή της κατατέθηκε στα πρακτικά του συνεδρίου].

ΥΠΕΠΘ: 30/3 Γ4/451 "Ατομικό δελτίο υγείας μαθητών": *«Αποφασίζουμε την καθιέρωση του Ατομικού δελτίου υγείας στους μαθητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης... Πρέπει να τονισθεί ότι το ΑΤΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΥΓΕΙΑΣ είναι επίσημο και απόρρητο έγγραφο, που υποχρεωτικά θα συμπληρώνει και θα συνοδεύει το μαθητή σ' όλη τη σχολική του πορεία... Κάθε σχολείο Α/θμιας και Β/θμιας εκπαίδευσης με ευθύνη του διευθυντή του θα πρέπει να έρθει σε συνεννόηση με τα Νοσοκομεία του ΕΣΥ., τα Κέντρα Υγείας... για τη μετάβαση και εξέταση των μαθητών... Σε όσες περιπτώσεις διαπιστωθεί ότι τα παιδιά έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας και χρειάζονται α) παρακολούθηση (χαρακτηρισμός Π) β) παραπομπή σε ειδική εξέταση (χαρακτηρισμός Ε) θα ενημερώνεται ο γονέας και την περαιτέρω εξέτασή τους θα αναλαμβάνει ο φορέας που έκανε τη διάγνωση. Τη σχολική χρονιά 1989-90 η παραπάνω διαδικασία θα ξεκινήσει από την Α' Δημοτικού και θα συνεχιστεί στην Α' Γυμνασίου και Α' Λυκείου...».*

30/3 Π.Δ. 179 (ΦΕΚ 88/30-389 "Διορισμός και τοποθέτηση προσωπικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης".

Απρίλιος

6-7/4 Πραγματοποιείται η 48ωρη απεργία της ΑΔΕΔΥ με τη συμμετοχή της ΔΟΕ και της ΟΙΕΛΕ.

ΔΟΕ: 13/4 Έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ: *«Το ΔΣ της ΔΟΕ εκφράζει την εντονότατη αγανάχτησή του, γιατί παράνομα εξαιρέθηκαν οι Σ.Σ. της [Πρωτοβάθμιας, Ειδικής και Προσχολικής Αγωγής] από τις τελευταίες ρυθμίσεις του ΥΠΕΠΘ με τις οποίες χορηγήθηκαν εφάπαξ χρηματικά ποσά σε άλλους ομοιόβαθμους τους ειδικούς για την προώθηση της έρευνας... Σημειώνεται επίσης, ότι οι Σ.Σ. της Χώρας είναι ανάστατοι και αισθάνονται ηθικά μειωμένοι και για το λόγο ότι οι αποδοχές τους έχουν τελευταία ανεπίτρεπτα υποβαθμιστεί».*

«Δ.Β.» 1012 (σ. 16). Σημειώνεται η ολοκλήρωση των εργασιών της επιτροπής που μελετά την εξομοίωση των πτυχίων (Εξαρχάκος Θ., Φράγκος Χ., Μελάς Δ., Γέρου Θ., Μπουζάκης Σ.).

ΟΛΜΕ: 1/4 Η Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων ΕΛΜΕ εξουσιοδοτεί το ΔΣ *«να κηρύξει 5νθήμερη απεργιακή κινητοποίηση στην περίπτωση που προχωρήσει η έκδοση Π.Δ. και κατά τη διάρκεια της κινητοποίησης, να συγκαλέσει ΓΣ του κλάδου»* [«Π.Δ.» 610, 3]

«Π.Δ.» 611. Κύριο άρθρο, "Εισήγηση για το 4ο Συνέδριο της ΟΛΜΕ": *«Συνάδελφοι, Το ΔΣ της ΟΛΜΕ κατέβαλε κάθε προσπάθεια για να δώσει στον κλάδο εισήγηση στα οικονομικά όσο και στα εκπ/κά θέματα. Όμως υπήρχαν αντικειμενικές δυσκολίες και παρά τις προτάσεις που κατατέθηκαν δεν καταλήξαμε στη διαμόρφωση εισηγήσεων. Βέβαια το γεγονός αυτό δεν είναι θετικό... Πιστεύουμε ότι στο Συνέδριο, η μέχρι τώρα πείρα του σ.κ. σε συνδυασμό με την υπευθυνότητα και ωριμότητα του κλάδου θα βοηθήσουν να αναπτυχθεί ένας έντονος*

προβληματισμός, που θα σηματοδοτήσει τις θεσμικές και οικονομικές αλλαγές που απαιτούνται για την αναβάθμιση της Δευτεροβάθμιας Δημόσιας εκπαίδευσης. Σ' αυτή την κατεύθυνση έχει διατυπωθεί το αίτημα... αντικατάστασης [του 1566]με νέο νόμο που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες δημοκρατικής λειτουργίας της Δημόσιας εκπαίδευσης».

ΟΙΕΛΕ: 1-2/4 Συνεχίζεται το 21ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Από τη απόφαση του Συνεδρίου [«Ι.Ε.» 177 (κύριο άρθρο) "Το χρονικό μιας πορείας"]: *«Βασικός στόχος της Ομοσπονδίας για τους δυο μήνες που απομένουν μέχρι τη διάλυση της βουλής πρέπει να είναι η ψήφιση του ήδη κατατεθειμένου νομοσχεδίου για τα Κοινωνικά και Ιδιωτικά σχολεία, με το περιεχόμενο του νομοσχεδίου της 9.12.88 εμπλουτισμένο με τις θέσεις του υπομνήματος της Ομοσπονδίας το οποίο ακολούθησε. Παρόλο που ο αγώνας θα είναι δύσκολος ο στόχος δεν είναι ανέφικτο να επιτευχθεί... Η αποφασιστική στάση από την πλευρά μας- στάση που πρέπει να περιέχει και αγωνιστικές κινητοποιήσεις- αλλά και η συστηματική πίεση προς όλα τα πολιτικά κόμματα να τοποθετηθούν είναι δυνατό να δημιουργήσει προϋποθέσεις ώστε ο στόχος της ψήφισης να υλοποιηθεί. Η τακτική μας όμως θα πρέπει να διαθέτει μια τουλάχιστον ασφαλιστική δικλείδα αναφορικά με τη διασφάλιση όλων των Ι.Ε.».*

2/4 Την τελευταία μέρα του Συνεδρίου ο Πρόεδρος Γ. Φυσάκις καταθέτει, με την ευκαιρία του απολογισμού την εκτίμησή του για την δεκαπενταετία που πέρασε και την δράση της ΟΙΕΛΕ. Ο ίδιος κλείνει 13 χρόνια και δυο μήνες πρόεδρος της Ομοσπονδίας. Το κείμενό του αποτελεί σημαντική μαρτυρία για την πορεία της Ομοσπονδίας, τους βασικούς της προσανατολισμούς, τα πρόσωπα και τις καταθέσεις τους, καθώς και για την αναζήτηση της αυτονομίας του σ.κ. από τις ποικίλες εξαρτήσεις από κόμματα και κυβερνήσεις [δες: πρακτικά 21ου Συνεδρίου].

Μάιος

ΔΟΕ: 12/5 Καταδικάζονται ενέργειες του Προϊσταμένου Γραφείου Εκπαίδευσης Καβάλας εναντίον δασκάλων της περιοχής που υπέγραψαν προεκλογική διακήρυξη υπέρ πολιτικού κόμματος με την υπόμνηση ότι τέτοιες καταστάσεις θυμίζουν άλλες εποχές.

16/5 Το ΔΣ αποδέχεται ομόφωνα το σχέδιο Π.Δ. για την εξομοίωση *«εφόσον συμπληρωθεί και εφόσον τηρηθούν από πλευράς του ΥΠΕΠΘ οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α. Να ανακοινωθεί συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα... Η ΔΟΕ προτείνει ολοκλήρωση της διαδικασίας εξομοίωσης μέσα σε 8 χρόνια, δηλαδή μέχρι και το ακαδημαϊκό έτος 1996- 97. β. Να ενισχυθούν τα Π.Τ. με τους απαραίτητους πόρους, για να προβούν άμεσα στην κατάρτιση ειδικών προγραμμάτων εξομοίωσης. γ. Να εξαγγελθεί και νομοθετικά η χορήγηση εφάπαξ οικονομικής ενίσχυσης σε κάθε δάσκαλο ή νηπιαγωγό που θα παίρνει τον τίτλο εξομοίωσης».*

30/5 Με ανακοίνωση τύπου το ΔΣ καταδικάζει την ενέργεια του ΥΠΕΠΘ να εκδώσει, μέσω ΟΕΔΒ, και να αποστείλει σε κάθε εκπαιδευτικό πολυτελές έντυπο- όπου παρουσιάζεται το έργο του ΥΠΕΠΘ-, θεωρώντας την καθαρά προεκλογική κίνηση. Το δελτίο τύπου υπογράφει αντί του Προέδρου της ΔΟΕ ο Αντιπρόεδρος Δ. Αγκαβανάκης, μέλος της ΔΕΕ.

«Δ.Β.» 1013 "Έκθεση πεπραγμένων του ΔΣ.": *«Αποδυναμωτικά για την 48ωρη απεργία του Κλάδου και τη διήμερη της ΑΔΕΔΥ, έδρασαν αρνητικές ανακοινώσεις τύπου συγκεκριμένης παράταξης... Η στάση της Κυβέρνησης και του Υπ. Παιδείας μπορεί να χαρακτηριστεί προσβλητική για τον Κλάδο... Αυτή την αντιμετώπιση που διαιωνίζεται από το 1821 ο Κλάδος την έχει απορρίψει...».* Την έκθεση

πεπραγμένων δεν υπογράφει ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας αλλά άντ' αυτού ο Αντιπρόεδρος.

ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 612 Γνωστοποιείται η ανασυγκρότηση του ΔΣ μετά την παραίτηση του Θ. Κούρτη, ο οποίος και θέτει υποψηφιότητα για βουλευτής της Ν.Δ. στις επερχόμενες εκλογές. Πρόεδρος της Ομοσπονδίας ο Λεωνίδας Δρόσος [ΔΑΚΕ].

«Π.Δ.» 612 Δίνονται κατευθύνσεις σχετικά με το περιεχόμενο του 6ου Εκπ/κού συνεδρίου της Ομοσπονδίας που έχει θέμα "Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης στις νέες κοινωνικές- οικονομικές συνθήκες".

«Π.Δ.» 612 Αναδημοσιεύει από το Γαλλικό περιοδικό "Le monde de L' éducation" τ. 158 άρθρο της Sonia Goyrevith με τίτλο "La colere des enseignants grecs". Το άρθρο αναφέρεται στην μεγάλη απεργία του Ιουνίου του '88 και την κατάσταση στο χώρο της εκπαίδευσης και παρατηρεί: *«Η ισχυρή επιρροή του ΠΑΣΟΚ μέσα στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων καθώς επίσης η έλλειψη πολιτικής συνείδησης μπορούν να εξηγήσουν το γεγονός πως δεν ακολούθησαν την απεργία των καθηγητών».*

«Π.Δ.» 612 Σπυρόπουλος Γ., Σ.Σ. φιλολόγων, "Η κατάρτιση των Εκπαιδευτικών στην Ελλάδα" [Το άρθρο αποτελεί παρουσίαση των συμπερασμάτων μελέτης του αρθρογράφου που του ανατέθηκε από τον ΟΟΣΑ.]: *«Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών προέρχονται από γονείς που έχουν τελειώσει το Δημοτικό Σχολείο ή μόνο μερικές τάξεις του και ανήκει στην κατώτερη κοινωνική τάξη. Η κοινωνικοεπαγγελματική θέση (status)των εκπ/κών είναι επίσης χαμηλή: πράγματι, οι εκπ/κοί... βρίσκονται, κυρίως στην αρχή της σταδιοδρομίας τους, από πλευράς μισθολογικής, στα όρια της φτώχειας, χωρίς υπερβολή, και αισθάνονται πως η κοινή γνώμη θεωρεί το επάγγελμά τους ως... "γυναικείο", με μικρό κύρος... Πρέπει επίσης να σημειωθεί πως ένα πνεύμα υπερβολικής ισοπέδωσης, αποτέλεσμα λαϊκίστικης πολιτικής, που εμποτίζει τον τελευταίο καιρό όλη τη Δημόσια Διοίκηση, είχε ασφαλώς αρνητικές συνέπειες στο εκπ/κό λειτούργημα, κάνοντας το έτσι μη ελκυστικό».*

ΥΠΕΠΘ: 4/5 Γ2/291 "Απάντηση σε αίτηση" [Προς δευτεροετείς μετεκπαιδευομένους δασκάλους στο ΜΔΔΕ]: *«σας πληροφορούμε ότι ο τύπος του πτυχίου που χορηγεί το ΜΔΔΕ δεν είναι δυνατόν να μεταβληθεί, κατά το μέρος που αφορά την εξομοίωσή του προς το πτυχίο τετραετών μεταγυμνασιακών σπουδών ούτε και στην περίπτωση των αποφοίτων που έχουν πτυχίο τριετών σπουδών σε Παιδαγωγική Ακαδημία, διότι η εξομοίωση αυτή καθορίζεται ρητά στην παράγρ. 7β του αρθρ. 6 του 1222/72 και υποδηλώνει σαφή βούληση του νομοθέτη για το επίπεδο σπουδών του ΜΔΔΕ».*

Ιούνιος

18/6 Εθνικές Εκλογές: Ν.Δ: 44,25%, ΠΑΣΟΚ: 39,15%, Συνασπισμός: 13,12%, ΔΗΑΝΑ 1,01%, Εμπιστοσύνη 0,39%, ΕΠΕΝ: 0,32%, ΚΚΕ εσ.- Α.Α: 0,24%.

Ευρωεκλογές: ΝΔ: 40,45, ΠΑΣΟΚ: 35,94, Συνασπισμός: 14,3% ΔΗΑΝΑ:1,37%, ΚΚΕ εσ.- Α.Α: 0,68%, ΕΠΕΝ: 1,16%, Εμπιστοσύνη: 0,38%.

ΔΟΕ: 7/6 Με έγγραφο του ο ΟΕΔΒ απαντά στην καταγγελία της ΔΟΕ για διασπάθιση χρημάτων του οργανισμού που μόνο σκοπό είχαν την προεκλογική υποστήριξη της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Στην απάντηση σημειώνεται: *«Το κόστος των ενημερωτικών φυλλαδίων του ΥΠΕΠΘ... έφτασε τελικά το ποσό των 18.000.000 δρχ.... Το ποσό αυτό, όπως διαπιστώνετε κι εσείς, δεν έχει καμιά σχέση με τα αναγραφόμενα στην ανακοίνωσή σας...».* Το ΔΣ απαντά με σχόλιο [«Δ.Β.» 1014, 5 "Επί της ουσίας"]: *«Το ζήτημα... που εμείς θίξαμε και θίγουμε, δεν είναι αν*

ξοδεύτηκαν περισσότερα από 18 εκατομμύρια ή 18 εκατομμύρια, αλλά γιατί αυτά τα εκατομμύρια ξοδεύτηκαν για τις προεκλογικές σκοπιμότητες της Κυβέρνησης».

26-29/6 Πραγματοποιείται η 58η ΓΣ της Ομοσπονδίας. Καταγηφίζονται τα πεπραγμένα του ΔΣ (Ναι 63, Όχι 325, Λευκά 1, Άκυρα 4) χωρίς αυτό να σημάνει αναστάτωση της ΓΣ., στην οποία *«με πλήρη επιτυχία και μέσα σε κλίμα ηρεμίας και συναίνεσης διεξήχθησαν οι εργασίες της».* Μάλιστα το «Δ.Β.» [φ. 1015, 2]σημειώνει: *«Θεωρούμε σημαντικό να υπογραμμίσουμε ότι οι εισηγήσεις του ΔΣ της ΔΟΕ, με επιφύλαξη ή και αντίθεση σε ελάχιστα επιμέρους σημεία εγκρίθηκαν, στο σύνολό τους ΟΜΟΦΩΝΑ από την 58η ΓΣ. του Κλάδου».* Στις αποφάσεις της ΓΣ συγκαταλέγεται και η θέση: *«Να τροποποιηθεί ριζικά (ουσιαστικά να αλλάξει) ο Νόμος 1566 με βάση τους εφτά άξονες της 58ης ΓΣ του Κλάδου».*

27/6 Καταδικάζονται, με απόφαση του Γ' Τριμελούς. Πλημμελειοδικείου Αθηνών, οι τέσσερις- σύμφωνα με το νόμο- υπεύθυνοι της εφημερίδας *«Βραδυνή»* για εξύβριση κατ' εξακολούθηση του πρώην Αντιπροέδρου της ΔΟΕ Τουλούπη Φάνη. Η εξύβριση είχε διαπραχθεί από στη στήλη *«Κεντρίσματα»* στις 25 και 29 Δεκεμβρίου 1987.

«Δ.Β.» 1015 Από τα ψήφισμα "Ανάγκη η Κάθαρση και η Ενότητα" της 58ης ΓΣ.: *«στις σημερινές συνθήκες που οι κάλπες δεν έδωσαν την πολυπόθητη αυτοδυναμία, δημιουργούνται προϋποθέσεις να χτυπηθεί η τεχνητή πόλωση... Για ν' ανοίξει ο δρόμος της ενότητας, είναι ανάγκη το πρόβλημα της κάθαρσης, της κατάργησης των θεσμών και του μηχανισμού που παράγουν και αναπαράγουν τα σκάνδαλα... ν' αντιμετωπισθεί άμεσα».*

ΟΛΜΕ: 28/6 ως 2/7 Πραγματοποιείται το 4ο Συνέδριο της ΟΛΜΕ. Από τα πορίσματα [«Π.Δ.» 613]: "Θέσεις που καθορίζουν τους γενικούς οικονομικούς και εκπ/κούς στόχους του εκπ/κού μας κινήματος": *«Στο χώρο της εκπαίδευσης επιχειρείται μια νεοσυντηρητική επίθεση που στόχο έχει: - Την ενίσχυση των ταξικών φραγμών στη μόρφωση σε βάρος των παιδιών των φτωχότερων λαϊκών στρωμάτων... Ενίσχυση που βασίζεται: [α]Στη διαιώνιση όλων των σημερινών τύπων Λυκείου που βρίσκονται σε κρίση. [β]Στο εκσυγχρονισμό της γερασμένης υπάρχουσας ιδιωτικής εκπ/σης και στην γενίκευση και ενίσχυση επομένως της εμπορευματικοποίησης της γνώσης. [γ]Στον πολυκερματισμό του ενιαίου χαρακτήρα της γνώσης που είναι προϋπόθεση για τη δημιουργία προσωπικοτήτων με πλατύ πνευματικό ορίζοντα. [δ]Στη διατήρηση πολλές φορές αναχρονιστικών γνώσεων στα υπάρχοντα Α.Π. [ε]Στην ενεργοποίηση, συμπλήρωση και εκσυγχρονισμό ενός αυταρχικού πλαισίου που αφορά την λειτουργία των σχολείων και τις εργασιακές σχέσεις των εκπ/κών με αποτέλεσμα την οικονομική, κοινωνική και παιδαγωγική υποβάθμιση των εκπ/κών».* Στις προτάσεις του ίδου κειμένου περιγράφονται ως στόχοι *«ενός κινήματος που θα αποτελεί το διαχωριστικό αμυντικό ανάχωμα απέναντι στην συντηρητική πολιτική»* οι εξής: *«[α] ...δημιουργία ενός σχολείου με σύγχρονες γνώσεις με την αλλαγή των αναλυτικών προγραμμάτων όπου χρειάζεται. [β] κατάργηση των σημερινών τύπων Λυκείου και δημιουργία προοπτικά ενός ενιαίου τύπου που θα εξασφαλίζει ενιαίες γενικές γνώσεις για όλους... [γ] Θεσμοθέτηση της 9χρονης βασικής εκπαίδευσης. [δ] Γενναία αύξηση των δαπανών για την παιδεία στο 15% του προϋπολογισμού. [ε] Λήψη μέτρων για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σύμφωνα με αποφάσεις συνεδρίων της ΟΛΜΕ».* Στο κεφάλαιο *«Εκπαιδευτικά»* επαναλαμβάνεται η θέση για την αλλαγή του 1566, αλλά με τη διευκρίνιση ότι *«το 4ο Συνέδριο του κλάδου εκτιμά ότι το θέμα της κατάργησης του Ν. 1566 πρέπει να προβάλλεται, αφού προηγουμένως ο κλάδος με τις γνωστές δημοκρατικές διαδικασίες βάσης διαμορφώσει τις αρχές και τις θέσεις για ένα νέο Νόμο».*

ΥΠΕΠΘ: 8/6 Π.Δ. 348 (ΦΕΚ 158/Α'/14-6-89) "Επιμόρφωση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης". Το Π.Δ. ορίζει τα των Π.Ε.Κ.

"Εφημερίδες και περιοδικά»

«Διδασκαλική Πορεία» • 75;171
"Διδασκαλικός Αγώνας" • 79
«Εκπαιδευτική Αλλαγή» • 9; 13
"Εκπαιδευτική φωνή" • 99
"Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί" • 135
"Ελληνικός Γλωσσικός Όμιλος" • 117
«Ενημερωτικό Δελτίο» • 12; 137; 152
"Η Αργώ" • 100
«Λόγος και Πράξη» («ΛκΠ»)• 72; 89
"Ο καθηγητής" • 127
"Πανεκπαιδευτική" • 171
"Προοδευτική Παιδεία" • 36; 43; 47; 61; 139
"Σοσιαλιστική Παιδεία" • 139

15% για την Παιδεία

15%: για την Παιδεία • 21; 169; 193; 206; 230; 234; 249; 253; 259; 266; 267
"αγορά του αιώνα": για την παιδεία • 252

651/70

651/70 • 1; 4; 5; 6; 8; 11; 13; 14; 16; 17; 25; 43

E

ETUCE • 149; 203; 210; 230

F

FISE • 42; 44; 45; 54; 55; 82; 84; 96; 101; 147; 179; 218; 235
Freire Paulo• 224

U

UNESCO • 25; 105; 142; 154; 163; 179; 183

W

WCOTP • 3; 16; 44; 45; 74; 86; 111; 126; 146; 158; 186; 195; 200; 201; 204; 242

A

Α. Καζαμίας • 28
Α. Σιδέρη • 29; 33; 55; 67
Αναλυτικά Προγράμματα (Α.Π.) • 17; 29; 34; 41; 42; 44; 47; 51; 54; 60; 66; 79; 89; 104; 126; 139; 143; 156; 157; 158; 164; 166; 173; 176; 193; 197; 206; 207; 208; 209; 215; 218; 219; 222; 225; 227; 232; 234; 257; 258; 267
αγορά βιβλίων • 231; 233; 249
ΑΔΕΔΥ • 20; 70; 71; 72; 88; 90; 104; 110; 111; 112; 114; 119; 124; 126; 127; 134; 137; 141; 144; 147; 148; 149; 155; 157; 159; 161; 163; 164; 165; 171; 174; 184; 185; 186; 187; 189; 192; 194; 196; 197; 198; 199; 200; 202; 205; 210; 211; 214; 215; 216; 218; 224; 225; 229; 231; 261; 263; 265
αθεϊσμός • 154
άθεοι • 91
αίθουσα ΔΟΕ • 178
Αιμοδοσίας • 198
αίτημα αλλαγής 1566/85 • 266
αίτημα κατάργησης 1566/85 • 267
ΑΚΥΣΔΕ • 38; 61; 91; 106; 121; 127; 220
ΑΚΥΣΜΕ • 40; 52; 61; 84; 128; 184
ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη • 93; 98; 106

Αλλαγή • 9; 13; 106; 116; 127; 128; 130; 152; 179
αλληλεγγύη • 186; 200; 212; στιν αραβικό λαό • 107; Τούρκοι πολιτικοί πρόσφυγες • 118
αλληλεγγύη: • 177
αλλοτρίωση • 74; 167; 215
άμισθη Συμβουλευτική Επιτροπή • 120
αναλφαβητισμός • 163; 224; 228; 249
«Ανανεωτική» • 18; 248
αναπληρωτές • 93; 94; 96; 123
ανεξάρτητη εθνική πολιτική • 143
ανεργία • 145
ανισότητα • 46; 62; 72; 133; 175; 194
αντιλαϊκή πολιτική • 227; 228; 254
αντινομοσχέδιο • 44; 151
ανωτατοποίηση • 24; 52; 89; 97
αξιολόγηση • 40; 81; 98; 121; 130; 150; 157; 160; 161; 162; 163; 165; 167; 168; 169; 172; 173; 174; 175; 180; 181; 182; 185; 186; 189; 192; 193; 194; 195; 196; 197; 198; 199; 200; 204; 218; 220; 225; 226; 227; 228; 231; 232; 237; 239; 250; 258; 259; 261; 262; αξιολόγηση • 132; 136; 137; 149; 160; 161; 162; 167; 230; 256; 258
απαγόρευση πληρωμής • 94
απεργία διαρκείας • 21; 25; 26; 37; 68; 80; 89; 93; 102; 243; 247
απεργοσπάστες • 70
απεργοσπαστικός μηχανισμός • 68; 93
αποκατάσταση νομιμότητας • 6
απολογία • 37; 56; 86; 87; 93
απολυθέντες • 1
απολυμένοι • 45; 215
απολύσεις • 45; 55; 58; 59; 96; 108; 125; 139; 213; 229
απολυτηρίο Δημοτικού : διατήρηση (Π.Δ. 497) • 98; 104
απομάκρυνση βάσεων • 144
Αποσκίτης • 1; 27
Αποχουντοποίηση • 10; 48
Αραφάτ Γιασέρ • 107
αργίες • 140; 142; 149; 150; 211
άρθρο 72 • 24; 26
άρθρο 73 (του 309/76) • 27
αρχαιολατρία • 38
ΑΣΔΗΚ • 206
αυτοδύναμη οικονομία • 88
αφελληνισμός: γλωσσικός • 165

Β

Βαγενάς • 14; 15; 61; 86; 91; 127; 171; 223; 244
βαθμολογία • 88; 90; 103; 105; 194; 220; 227; 258; 259
βαθμολόγιο • 155; 158; 190
Βαλσαμόπουλος • 61; 91; 127
Βανδώρος • 180
Βελεστίνο • 90
Βερυβάκης • 108; 110
βιβλία • 2; 4; 14; 20; 28; 48; 62; 67; 75; 80; 89; 104; 107; 112; 115; 118; 124; 127; 136; 139; 143; 146; 148; 150; 158; 160; 161; 162; 166; 173; 188; 193; 208; 211; 215; 218; 246; 249; 252
βιβλίο • 59; 68; 78; 81; 104; 115; 129; 161; 173; 188; 213; 219
βιβλιοθήκες • 104; 150; 211
βοηθοί γραφείων • 84
Βουγιούκας • 147; 158
Βυζάντιο • 75

Γ

Γ.Ε.Μ.Ε • 95
Γέρου Θ. • 81; 117; 145; 179
Γεωργιάδης • 27; 81; 104; 117; 118
Γεωργιάδης • 57; 122
γκάφα: συνδικαλιστική • 120
Γληνός • 127; 135; 142; 189; 200; 254
γλώσσα • 2; 4; 14; 19; 21; 22; 35; 53; 58; 65; 84; 90; 114; 117; 118; 127; 137; 158; 165; 166; 176; 197; 204; 210; 211; 224; 226; 228; 245; 251; 258
γλωσσικό πρόβλημα • 22

ΓΣΕΕ • 1; 31; 38; 39; 58; 92; 112; 126; 141; 146; 198
γυναίκα • 44; 93; 100; 136; 195

Δ

Δ.Μ.Ε • 51; 65; 87
ΔΑΚΕ • 159; 225; 241; 242; 249; 253; 254; 263; 265
ΔΑΣ • 206; 242
ΔΑΣΚ • 2; 7; 9; 10; 14; 23; 25; 29; 36; 47; 50; 52; 53; 60; 61; 79; 136; 139; 142; 152; 155; 165
ΔΕΕ • 149; 159; 165; 175; 192; 198; 206; 225; 249; 253; 254; 265
Δελμούζος • 65
ΔΕΠ: Παιδαγωγικών Τμημάτων • 136; 146; 147; 148; 155; 180; 181; 182; 184; 186
ΔΗΚΙΔΝΕ • 152; 155; 171; 184; 192; 198; 225
Δημαράς • 62
Δημοκρατία • 2; 5; 7; 15; 75; 166
Δημοκρατική Παιδεία • 9; 27
δημοσιοποίηση • 120; 121; 122; 135; 137; 138; 154; 157; 162; 163; 173; 178; 181; 197; 199; 200; 206
δημοτική γλώσσα • 4; 14; 21; 65
δημοτικό σχολείο: οκτάχρονο • 4; 6
δημοτικό σχολείο: τετράχρονο • 141
διακομματική επιτροπή • 72
διακοπές • 40; 94; 95; 138; 140; 142; 149; 150; 221; 238
διασφάλιση • 24; 44; 120; 122; 138; 264
Διασχολικό Συμβούλιο • 6
διαφθορά νεολαίας • 127
διδακτικά βιβλία • 2; 14; 48; 112; 124; 158
διδασκαλία Γραμματικής • 237
δίκες • 49; 108
δίκη • 61; 72; 84; 96; 126; 127; 150; 190
δικτατορία • 5; 9; 14; 18; 52; 54; 74; 87
διπλή διάσταση σ.κ. • 205
διώξεις • 6; 16; 51; 53; 61; 64; 67; 68; 72; 80; 87; 96; 100; 107; 170; 179; 187; 188; 190; 191; 202; 216
ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ • 18; 68; 75; 88; 114; 129; 226; 235; 252
Δουβίτσας • 86
Δούκας • 176; 235

Ε

ΕΑΜ • 165; 204
εγκύκλιος: Η/7356: "Σχολείο και πολιτική " • 98; 100; 101; 112; 113
ΕΔΗΚ • 47; 57; 96
Εθνική Άμυνα • 18
εθνική ανεξαρτησία • 88; 118; 144; 198; 223
Εθνική Αντίσταση • 136; 186; 201; 204
εθνική λαϊκή ενότητα • 124
εθνική μνήμη • 127
Εθνική Παιδεία. • 18
Εθνικολαϊκό περιεχόμενο της εκπαίδευσης • 68
εθνικός διάλογος: για την παιδεία • 201; 203; 207; 208; 209; 218; 223
Έθνος • 2; 64
ειδίκευση: δασκάλων • 11; 145;
ειδίκευση: Φιλολόγων • 11; 91; 130; 155; 203
Ειρήνη • 178; 203; και σχολείο • 146; 184; 188; 218; 226; σχολείο και εκκλησία • 165
εισαγωγικές εξετάσεις • 9; 22; 37; 61; 108; 133
εισοδηματική πολιτική • 129; 130; 152; 186; 189; 247
ΕΚΑ • 64; 161; 193; 197; 231; 252
εκδημοκρατισμός: • 6; 38; 83; 87; 108; 159
Έκθεση ζωγραφικής- βιβλίων: δασκάλων • 134
Εκκλησία • 115; 126; 160; 220; εκκλησία • 85; 125; 154; 213
εκκλησιασμός • 47; 85; 150; 233
εκμετάλλευση: ανθρώπου από άνθρωπο • 28; 60; 76; 109; 129; 134
εκπαιδευτική πολιτική • 27; 108; 113; 124; 236; 258
Εκπαιδευτικό Συνέδριο • 82; 92; 103; 132; 134; 136; 145; 156; 177; 196; 208; 216; 234; 261
εκσυγχρονισμός • 66; 97; 132; 148; 194; 234; εκσυγχρονισμού • 87
Ελληνίδα δασκάλα • 53
Ελληνοκεντρικό • 201
ελληνοτουρκική κρίση • 30

Ελληνοχριστιανικά ιδεώδη • 75
Ελληνοχριστιανική αγωγή • 154
Ελληνοχριστιανικός Πολιτισμός • 1; 11; 20
εννιάχρονο σχολείο • 27; 103; 155; 156; 157; 184; 234; 248; 255; 259
ενοποίηση • 127; 133; 163; 203; 210; 222
Ένωσις Θεολόγων • 22
Έξαρχος • 86; 91
εξάχρονη σύμβαση • 39
εξετάσεις • 6; 9; 22; 28; 37; 42; 45; 46; 61; 64; 67; 80; 84; 88; 89; 101; 102; 103; 108; 111; 117; 128; 133; 137; 156; 219; 236; 242; 243; 245; 248; 262
εξεταστική περίοδος • 124
εξομοίωση • 39; 140; 157; 178; 196; 264; 265
εξωδιδακτικές εργασίες. • 52; 56; 63
ΕΟΚ • 30; 74; 82; 91; 97; 197; 205; 208; 210; 224; 226; 252; 258; 261
επιθεώρηση • 14; 115; 194
Επιθεωρητές • 4; 15; 30; 37; 53; 69; 73; 77; 81; 85; 95; 112; 172;
("Ανθολόγιο Επιθεωρητών") • 26
επιμόρφωση • 54; 55; 61; 63; 66; 83; 97; 118; 124; 125; 128; 130; 139; 144; 145; 150; 168; 173; 177; 183; 196; 197; 208; 210; 212; 216; 230; 231; 233; 242; 250; 252; 253; 254; 256; 261; 262; 263; 267
επιστράτευση • 42; 184
επίταξη • 40; 41
εποπτικά όργανα • 89; 150
εργατικό κίνημα • 194
ΕΣΣΔ • 210; 250
ετεροδόξοι δάσκαλοι: διορισμός • 214; 216
Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εκπαιδευτικών • 132
εφικτές λύσεις • 125

Ζ

Ζέπος. Π • 4
Ζήσης Νικηφόρος • 33; 96; 139

Η

ΗΠΑ • 134; 167; 196; 210

Θ

θεατρικό εργαστήρι: ΔΟΕ • 189
θεσμικά αιτήματα • 108
θεσμικές αλλαγές • 126; 170
θρησκευτικά • 75; 106

Ι

Ιατρίδης • 184
ιδεολογία • 38; 75; 79; 114; 123; 132; 157; 188; 209; 210
ιδιαίτερα μαθήματα • 171; 172; 175; 183
ιδιοκτήτες • 37; 77; 111; 130; 132; 179; 238; 248; 255; 260
Ιερά Κοινότητα Αγίου Όρους • 154
ίσες ευκαιρίες: στη μόρφωση • 74; 81; 92; 102; 122; 149; 150; 173; 176; 180
ίση μεταχείριση • 253
ισότητα ευκαιριών • 74; 76; 119
Ισραήλ • 167
Ιστορία: στη Μ.Ε. • 133
Ιστορικός κλάδου • 220

Κ

Καζαντζής • 11; 132
Καζεπίδης • 72; 82; 84
καθαρεύουσα • 51; 54; 117; 119
Κάθαρση • 5; 6; 7; 10; 12; 13; 14; 15; 18; 19; 27; 71; 87; 102; 266;
Κακλαμάνης • 57; 123; 170; 171; 182; 241; 242; 246
Κακριδής • 8; 163; 197; 236
καλλιτεχνικά μαθήματα • 169; 194; 252

Καλογερόπουλος • 179; 180
Κανελόπουλος • 68
Καραμανλής • 3; 4; 7; 22; 31; 32; 33; 50
Καραμανλίκη • 64; 141
Καραπιπέρης • 4; 28
κατάργηση: Ιδιωτικής Εκπαίδευσης • 7; 8; 10; 11; 14; 24; 44; 46; 56; 61; 67; 87; 89; 90; 97; 103; 104; 108; 111; 112; 116; 117; 118; 120; 132; 133; 135; 138; 158; 162; 166; 171; 175; 183; 184; 208; 223; 224; 225; 246; 259; 263
καταψήφιση πεπραγμένων • 199
κεκτημένα δικαιώματα • 156; 183; 185
ΚΕΜΕ • 19; 24; 28; 31; 32; 34; 41; 42; 43; 44; 46; 51; 54; 56; 58; 65; 70; 71; 72; 77; 78; 87; 114; 116; 120; 123; 126; 132; 133; 135; 136; 143; 158; 161; 181
ΚΕΜΕΔΙΑ • 43; 51
ΚΚΕ • 18; 36; 47; 57; 61; 79; 96; 108; 127; 136; 159; 173; 176; 179; 182; 184; 188; 206; 259; 266
ΚΚΕεσ • 36; 57; 96; 99; 108; 159; 173; 179; 239
ΚΟΔΗΣΟ • 70; 83; 108
Κοινή σύσκεψη ΕΛΜΕ • 14
κοινωνική καταγωγή: δασκάλων • 223
κοινωνική καταγωγή: εκπαιδευτικών • 265
κοινωνικοποιήσεις (άρθρο 4) • 141
κομματικός φατριασμός • 171
Κοντογιαννόπουλος • 31; 42; 43; 46; 47; 55; 57; 59; 61; 67; 76; 86; 99; 128; 183
Κορυφίδης • 139; 212; 214; 222
κτίρια μαμούθ • 20
ΚΥΣΔΕ • 38; 61; 67; 91; 121; 127; 196; 198; 202; 254
ΚΥΣΜΕ • 40; 61; 65; 128
Κωσταράκος • 136

Λ

λαϊκή κυριαρχία • 118; 166
λαϊκό σχολείο • 13; 27; 144; 248
λειτούργημα • 4; 6; 23; 24; 34; 92; 98; 105; 171; 260; 265
λοκ- άουτ • 39
Λούρος Ν. • 1

Μ

Μαθητικές Κοινότητες • 18; 151; 168
Μασονία • 105
μάστιγξ • 58; 60
ΜΔΔΕ • 118; 124; 126; 196; 199; 200; 230; 265
μετανάστες • 84
μεταπτυχιακές σπουδές • 88; 140; 155; 157; 194; 216
μεταρρύθμιση • 9; 13; 22; 23; 46; 47; 67; 71; 74; 84; 91; 109; 148
μετάταξη • 63
Μετεκπαίδευση • 55; 65; 72; 89; 97; 118; 126; 177; 183; 196; 199; 213; 216; 231
μισθολόγιο • 47; 48; 50; 53; 130; 134; 141; 155; 157; 160; 164; 244
μονιμοποίηση • 138; 159; 162; 167; 168; 170; 171; 176; 177; 178; 179; 181; 187; 191; 195; 197; 198; 215; 227
μονιμότητα • 24; 26; 239
μονοθέσιο • 62; 76
μονοτονικό • 26; 45; 66; 72; 114; 121; 123; 125; 148
μονοτονικό σύστημα • 26; 72; 114; 121; 148
μοριοδότηση • 191; 193; 195
Μπάκας • 192; 202
Μπαμπινιώτης • 41; 117; 236
Μπουζάκης • 145
Μωραΐτης • 12; 24
Μώραλης • 46; 81; 108; 123; 154; 159; 166; 177; 179; 183; 197

Ν

ΝΑΤΟ • 98
Νέα Φιλική Εταιρεία • 9
νέος Ελληνισμός • 201
νεοσυντηρητική επίθεση: στην εκπαίδευση • 266
Νίκας • 35; 39; 75; 78; 120; 125; 149; 154; 161

νομοσχέδιο για Ιδ. Εκπαίδευση • 260; 264
Νούτσος Μπ. • 82

Ξ

ξένα σχολεία • 2; 12; 35; 48; 94; 108; 137; 191
ξένη γλώσσα: στο δημοτικό σχολείο • 194

Ο

ολοήμερο σχολείο • 175; 176
ΟΛΤΕΕ • 114; 135; 153; 163; 174; 193; 194; 203; 210; 218; 220; 222
οράματα • 20; 114; 144; 145; 223
Οργάνωση και Διοίκηση της εκπαίδευσης • 142
Οργανωτικό Συνέδριο • 66
ορθόδοξη πίστη • 154; 213

Π

Παιδαγωγικές Ακαδημίες (Π.Α) • 2; 6; 7; 8; 11; 14; 17; 24; 25; 27; 29; 32; 33; 34; 37; 38; 41; 42; 47; 52; 53; 54; 56; 59; 60; 61; 64; 65; 69; 71; 77; 78; 79; 81; 82; 84; 86; 88; 89; 91; 93; 94; 104; 108; 116; 117; 129; 137; 157; 178; 192; 230; 251
Π.Ε.Α.Δ • 6; 9; 11; 16
Παιδαγωγικά Τμήματα (Π.Τ) • 50; 122; 124; 129; 135; 140; 145; 146; 147; 155; 157; 163; 164; 178; 180; 181; 184; 186; 191; 192; 194; 212; 213; 214; 216; 218; 222; 223; 228; 229; 230; 233; 237; 248; 259; 265
παιδαγωγική έρευνα • 148
παιδαγωγική κατάρτιση • 129; 146; 177; 223
παιδικά κέντρα • 144
Παλαιστίνιοι • 167
«Πανεπιστημιακός Όμιλος» • 25
«Πανεπιστημονική» • 18; 176; 248
Παπακωνσταντίνου • 189
Παπανδρέου Ανδρέας • 169; 187
Παπανδρέου Γ. • 243
Παπανούτσος • 6; 15; 27; 30; 121
Παπαχρίστος • 98; 183; 192; 202; 244
παράδοση • 67; 68; 76; 99; 108; 123; 125; 154
παράνομη και καταχρηστική • 96; 246
παρατάξεις • 143; 159; 183; 202; 218
ΠΑΣΚ • 91; 97; 127; 132; 139; 142; 149; 152; 155; 159; 176; 183; 184; 192; 198; 200; 202; 206; 218; 233; 237; 241; 242; 244; 245; 248; 249; 253; 254
ΠΑΣΟΚ • 4; 21; 36; 43; 44; 47; 53; 54; 57; 70; 83; 91; 96; 105; 107; 108; 122; 124; 133; 146; 152; 159; 167; 170; 179; 187; 189; 191; 192; 202; 236; 238; 259; 265; 266
ΠΕΑΔ • 14; 17; 23; 27
πειραματικά σχολεία • 194; 199
ΠΕΚ • 196; 203; 212; 230; 233; 263
πεντάχρονο Μέσο Σχολείο, • 130
Πεπονής • 53
πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων • 7
ποδιά • 100; 117
Πολιτικά δικαιώματα • 109; 121; 134; 159; 171; 174; 175; 193; 197; 198; 199; 210; 225; 230; 232
πολιτικά κόμματα • 45; 264
πολιτιστική ταυτότητα • 198; 208
προσυνέδρια: εκπαιδευτικά • 82
προσχέδιο: 1566/85 • 152; 153; 161; 165; 169; 173; 181
προσωπικό ασφαλείας • 78; 92; 93; 96; 110
πρόταση μομφής • 6; 241; 243; 244
ΠΥΣΠΕ • 200; 229

Ρ

Ράλλης • 1; 22; 23; 27; 29; 42; 50; 90; 94
Ράμμος • 69
ρατσισμός • 192
ρίζες • 108; 133; 167
Ρωμιοσύνη • 75

Σ

συνδικαλιστικό κίνημα (σ.κ.) • 66; 76; 85; 96; 99; 100; 110; 116; 119; 122; 124; 132; 137; 141; 144; 146; 148; 189; 191; 192; 195; 197; 204; 205; 206; 218; 221; 222; 227; 234; 243; 244; 247; 249; 254; 264
Σχολικός Σύμβουλος (Σ.Σ.) • 15; 30; 36; 108; 122; 125; 126; 127; 136; 138; 139; 143; 149; 150; 151; 152; 153; 154; 158; 159; 160; 163; 164; 167; 168; 169; 172; 173; 179; 180; 182; 186; 195; 196; 200; 208; 212; 216; 219; 220; 222; 224; 225; 226; 227; 229; 232; 233; 239; 240; 251; 254; 255; 256; 259; 263
ΣΑΔΕΟ • 85
ΣΕΔΟ • 36; 41; 47; 67; 68; 69; 75; 87; 88; 90; 91; 92; 93
ΣΕΛΔΕ • 67; 68; 86; 97; 111; 116; 123; 139; 194; 196; 199; 200; 230; 257
ΣΕΛΜΕ • 37; 43; 55; 57; 61; 69; 83; 87; 97; 111; 128; 139; 153; 160; 199; 200; 204
Σιδέρη • 35; 40; 44; 51
ΣΙΕΛ- ΔΗ • 63
σκάνδαλο Κοσκωτά • 254; 255
Σκοπός της εκπαίδευσης: σκοπός της εκπαίδευσης • 84
Σπαγόπουλος • 61; Σπαγόπουλου • 91
στεγανά βαθμίδων εκπαίδευσης • 147
στεγαστικό πρόβλημα: δασκάλων • 114
Στέρηση: αποδοχών • 105
Συγχαρητήριο έγγραφο • 41
Σύλλογος Διδασκόντων • 201; 232
Σύλλογος καθηγητών • 113
Συμβούλιον Συνδιαλλαγής • 44
συμμετοχή: στα κέντρα λήψης αποφάσεων • 148
Συνδιάσκεψη Αλληλεγγύης • 101; 102; 107
συνδικαλιστικά δικαιώματα • 25
συνδικαλιστικές ελευθερίες • 41; 87; 129
συνδικαλιστικές σκοπιμότητες • 99
συνδικαλιστική εισφορά • 77
Συνέδριο Παιδείας • 74; 139
σύνταγμα • 1; 11; 12; 14; 42; 63; 99; 110; 159
συντελεστές εκπαιδευτικής διαδικασία • 155
Συντονιστική Επιτροπή • 5; 10; 61
"Συντονιστική Επιτροπή Γονέων- Εκπαιδευτικών- Επιστημόνων" • 174
σχολικό κτίριο • 99; 140; 211

Τ

ταξικοί φραγμοί: στην εκπαίδευση • 266
ταξικός αγώνας • 195
Τζάνη • 194; 226
τηλεόραση • 59; 139; 165; 178; 183; 226; 257
Τουλούπης • 9; 15; 144
Τούρκος • 2
Τρίτσης • 196; 197; 199; 201; 205; 210; 215; 224; 227; 236; 240; 242
Τρομβούκης • 16
Τσάτσος Δ. Θ. • 23

Υ

υπερωρίες • 26; 34; 35; 60; 98; 186
Υπηρεσιακά Συμβούλια (Υ.Σ.) • 2; 190; 191; 251; 262
υποβαθμισμένα σχολεία • 194
υπογραφές • 7
υποχρεωτική • 1; 16; 28; 30; 33; 82; 115; 117; 118; 128; 146; 157; 175; 217; 220; 222; 224; 231; 239; 261; 262
υποχρεωτικότητα γυμνασίου: καθιέρωση • 87

Φ

Φεστερίδης • 14; 76; 91; 178
φιλοσοφίας της εκπαίδευσης • 119
Φλωράκης • 152
Φράγκος: • 65; 81; 89; 117
Φραγκουδάκη • 62; 117; 158; 235
φροντιστήρια • 46; 109; 146; 161; 162; 177; 197; 227

Φυσάκις • 19; 24; 42; 82; 51; 264

Χ

χρέος • 12; 29; 40; 62; 71; 92; 99; 109; 171; 173; 235; 247
Χριστοδουλόπουλος • 251

Ω

ωράριο • 19; 31; 34; 86; 97; 166; 167; 175; 176; 186; 193; 195; 205; 207; 228; 249

Παράρτημα ΙΙ

Γενικές Συνελεύσεις και μέλη Διοικητικών Συμβουλίων των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

Περιλαμβάνει: 1)τα Διοικητικά Συμβούλια της περιόδου 1974- 1989, 2) τον πρόεδρο ή και τα μέλη των προεδρείων των Γ.Σ., 3) τα αποτελέσματα των ψηφοφοριών για την ανάδειξη των μελών των Δ.Σ. και 4) τις ανασυνθέσεις των Δ.Σ.

Διοικητικά Συμβούλια ΔΟΕ

Το Δ.Σ που διατηρείται και μετά τον Ιούλιο του 1974

1. Πρόεδρος	Ντόγκας	Αναστάσιος
Α' Α/πρόεδρος	Λουκόπουλος	Χρήστος
Β' -"-	Κυριακίδης	Θεοχάρης
Γ.Γραμματέας	Καρέτσης	Δημήτριος
Ειδ. -"-	Κουτσαυτάκης	Τηλέμαχος
Ταμίας	Τυράσκης	Ιωάννης
Σύμβουλος	Γαλετζάς	Μιχαήλ
-"-	Στουρνάρας	Γεώργιος
-"-	Λαμπρόπουλος	Παναγιώτης

---

* Έκτακτη Γ.Σ 4/1/75 για να συζητηθεί το σ.ν για τη Γενική εκπ/ση.

---

* Έκτακτη Γ.Σ. 8-10/5/75(πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ)

1. Πρόεδρος	Καζαντζής	Παναγιώτης
Α' Α/προεδρος	Σπανουδάκης	Εμμανουήλ
Β' -"-	Κέλλας	Αλέξανδρος
Γ.Γραμματέας	Λύκος	Αθανάσιος
Ειδ. -"-	Γεωργιάδης	Κυριάκος (ΠΑΣΚ)
Ταμίας	Τσαξιρλής	Στυλιανός
Σύμβουλοι	Παπανικολόπουλος	Αθανάσιος
-"-	Δοριάκης	Εμμανουήλ (ΠΑΣΚ)
-"-	Παπαφωτίου	Φώτιος

3. Συνδιασμοί α) Καζαντζή β) Στεργιούλη (αποσύρεται τελευταία στιγμή) και οι μεμονωμένοι Σαβίδης Ι., Μαρινάκης Αριστ., Θωϊδης Γρ. ψήφισαν περίπου 26500 δάσκαλοι

4. Ανασύνθεση 22/5/76
Καζαντζής
Κέλλας
Παπανικολόπουλος
Λύκος
Γεωργιάδης
Τσαξιρλής
Σπανουδάκης
Παπαφωτίου
Δοριάκης

---

* 44η (1η Μεταδικτατορική) Γ.Σ 2-5/7/75 (δεν γίνονται αρχαιρεσίες)

---

* 45η (2η) Γ.Σ 5-11/7/76

1. Προέδρος	Καζαντζής	Παναγιώτης
Α' Α/πρόεδρος	Κέλλας	Αλ.
Β' -"-	Ηλιάδης	Ιωαν.
Γ. Γραμματέας	Λύκος	Αθ.
Ειδ. -"-	Παπανικολόπουλος	Αθ.
Ταμίας	Δοριάκης	Εμ. (ΠΑΣΚ)
Σύμβουλος	Γεωργιάδης	Κυρ. (ΠΑΣΚ)
-"-	Γρίβας	Κων/νος
-"-	Παπαφωτίου	Φωτ.

2. Μέρμηγκας

3. Ψηφοδέλτια α) Καζαντζή (946), β) Σπαγόπουλου (428). Πλειοψηφικό. Ψήφισαν περίπου 27500 δάσκαλοι.

4. Ανασύθεση Δ.Σ. («Δ.Β.» 1/3/77) . Ο Αθ. Λύκος παραιτείται για να πάρει μέρος στις εκλογές (πρώτες) αιρετών.

Γ.Γραμματέας	Δοριάκης	Εμ.
Ταμίας	Γρίβας	Κων/νος
Σύμβουλος	Σπαγόπουλος	Κων/νος

---

* Έκτακτη Γ.Σ (3/3/77) με θέμα τις οικονομικές διεκδικήσεις και τις Π.Α.

---

* 46η (3η) Γ.Σ 4-9/7/77

1. Πρόεδρος	Καλαντζής	Παν.
Α' Α/πρόεδρος	Κελλάς	Αλ.
Β' -"-	Ηλιάδης	Ιωαν.
Γ.Γραμματέας	Δοριάκης	Εμ. (ΠΑΣΚ)
Ειδ. -"-	Γεωργιάδης	Κυρ. (ΠΑΣΚ)
Ταμίας	Γρίβας	Κων/νος
Σύμβουλος	Γιαννόπουλος	Γεωρ.
-"-	Κουράκης	Ιωαν. (ΠΑΣΚ)
-"-	Παπαφωτίου	Φ.

2. Στρουμπούδης Θ.

3. Ψηφοδέλτια α) Καζαντζής (820), β) Σπαγόπουλος (604). Ψήφισαν περίπου 28500 δάσκαλοι.

---

* 47η (4η) Γ.Σ 3-8/7/78

1. Πρόεδρος	Γεωργιάδης	Κυριάκος (ΠΑΣΚ)
Α' Α/πρόεδρος	Βασιλειάδης	Κων/νος
Β' Α/πρόεδρος	Κωνσταντάρας	Βασίλειος (ΠΑΣΚ)
Γ.Γραμματέας	Γιαννόπουλος	Γεώρ.
Ειδ. -"-	Γκόντζος	Χρήστος
Ταμίας	Μαλλιωτάκης	Γεωρ. (ΠΑΣΚ)
Μέλος	Καρκατζούλης	Φώτιος (ΠΑΣΚ)
-"-	Νικολόπουλος	Νικ. (ΠΑΣΚ)
-"-	Μιχαλόπουλος	Ηλίας (ΠΑΣΚ)

2. Βασιλειάδης Κων/νος

---

* 48η (5η) Γ.Σ 1-6/7/79

1. Πρόεδρος	Γεωργιάδης	Κυριάκος (ΠΑΣΚ)
Α' Α/πρόεδρος	Γκόντζος	Χρήστος
Β' -"-	Καρκατζούλης	Φώτιος (ΠΑΣΚ)
Γ.Γραμματέας	Ιατρίδης	Δημήτριος -"-
Ειδ. -"-	Χασάπης	Γεώργιος -"-
Ταμίας	Μαλλιωτάκης	Γεωργιος -"-
Μέλος	Ζουμαδάκης	Βασίλειος -"-
-"-	Τζώρτης	Παύλος -"-
-"-	Φεστερίδης	Αναστάσιος -"-

2. Πρωϊμάκης Στ.

3. Ψηφοδέλτια α) Γεωργιάδης (1045),β) Πυργάκης (641). Ψήφισαν περίπου 33800 δάσκαλοι.

---

* 49η (6η) Γ.Σ 1-6/7/80

1. Πρόεδρος	Γεωργιάδης	Κυριάκος (ΠΑΣΚ)
Α' Α/πρόεδρος	Αλεξανδρόπουλος	Θεόδωρος -"-
Β' -"-	Παπαδογιαννάκης	Γεώργιος -"-
Γ.Γραμματέας	Ιατρίδης	Δημήτριος -"-
Ειδ. -"-	Χασάπης	Γεώργιος -"-
Ταμίας	Ζουμαδάκης	Βασίλειος -"-
Μέλος	Αμοιρόπουλος	Γεώργιος -"-
-"-	Μαρινάκης	Αριστείδης -"-
-"-	Ψαρολογάκης	Κλεάνθης

2. Μαρινάκης Αριστείδης

3. Ψηφοδέλτια α) Γεωργιάδης (898), β) Σπαγόπουλος (702) γ) Βαγενάς (103). Ψήφισαν περίπου 34000 δάσκαλοι

---

* 50η (7η) Γ.Σ 24-28/6/81 (Ψήφισμα: «Εξω οι Μασόνοι από το Δημόσιο»)

1. Το νέο Δ.Σ είναι 11μελές και οι αρμοδιότητες των μελών του κατανέμονται ως εξής:

Πρόεδρος	Γεωργιάδης	Κυριάκος (ΠΑΣΚ)
Α/πρόεδρος	Αλεξανδρόπουλος	Θεόδωρος -"-
Γ/Γραμματέας	Κοτλίτσας	Αλέξανδρος -"-
Ειδ. Γραμματέας	Παπαστεργίου	Μιλτιάδης -"-
Οργ. -"-	Δρούγκας	Αναστάσιος -"-
Ταμίας	Ψαρολογάκης	Κλεάνθης -"-
Αναπληρωτής Ταμ.	Κοστρίβα	Ευτυχία -"-
Σύμ.Τύπου - Δ.Σχ.	Κακαβάκης	Κων/νος -"-
Υπευθ. Εκδόσεων	Δημαλέξης	Δημήτριος -"-
Μέλος	Κοντογιάννης	Χρήστος -"-
-"-	Μαστρογιαννοπούλου	Ελένη -"-

2. Κεβρεκίδης Μιχ. Δύο υηφοδέλτια για το Προεδρείο της Γ.Σ.: α) Κεβρεκίδης(1155), β) Εξαρχος Θεόδ. (238).

3. Ψηφοδέλτια α) Γεωργιάδης (1100), β) Ευθυμιόπουλος(480), γ) Εξαρχος (128), δ) Καζαντζής (92), ε) Αμοιρόπουλος (0). Ενιαίο υηφοδέλτιο αριστεράς. Πλειοψηφικό. Ψήφισαν περίπου 36000 δάσκαλοι.

4. Ανασυνθέσεις: α) («Δ.Β.» 908/16/82) Παραιτείται η Ελένη Μαστρογιανοπούλου. Τη θέση της καταλαμβάνει ο Χρ. Χαρδαλιάς, που γίνεται και υπεύθυνος εκδόσεων μετά την παραίτηση του Δημαλέξη από τη θέση αυτή.
β) Μετά την αποχώρηση του Γεωργιάδη που γίνεται νομάρχης («Δ.Β.» 912/36/82) το Δ.Σ έχει ως εξής:

Πρόεδρος	Αλεξανδρόπουλος	Αθανάσιος
Αντιπρόεδρος	Δρούγκας	Αναστάσιος
Γ.Γραμματέας	Κοτλίτσας	Απόστολος
Ειδ. Γραμματέας	Παπαστεργίου	Μιλτιάδης
Οργ. -"-	Κοστρίβα	Ευτυχία
Ταμίας	Ψαρολογάκης	Κλεάνθης
Αναπλ. Ταμίας	Κατσιγιάννης	Ιωάννης
Τύπου και Δ.Σχ.	Κακαβάκης	Κων/νος
Εκδόσεων - "Δ.Β"	Χαρδαλιάς	Χρήστος
Μέλος	Κοντογιάννης	Χρήστος
-"-	Δημαλέξης	Δημήτριος

---

* 51η (8η) Γ.Σ 21-25/6/82 (Η Γ.Σ των μηνυμάτων)

1. Πρόεδρος	Παπαχρίστος	Μενέλαος (ΠΑΣΚ)
Αντιπρόεδρος	Κορυφίδης	Χριστόφορος -"-
Γ.Γραμματές	Κοντογιάννης	Χρήστος -"-
Ειδ. -"-	Γιάγκος	Αντώνης -"-
Οργ. -"-	Κοστρίβα	Ευτυχία -"-
Ταμίας	Κολατσός	Σπύρος -"-
Αναπλ. Ταμίας	Λάζου	Δήμητρα -"-
Τύπου - Δημ. Σχ.	Κοτλίτσας	Απόστολος -"-
Υπευθ. Εκδόσεων	Μπάκας	Θωμάς -"-
Μέλος	Ψωμάς	Γιώργος -"-
-"-	Μανδρέκας	Δημήτρης -"-

2. Κανελόπουλος Θεόδωρος. Ο χαιρετισμός του προέδρου από την 51η Γ.Σ. και μετά αποτελεί κείμενο υψηλής ιδεολογικής φόρτισης.

3.Ψηφοδέλτια α) Παπαχρίστος, β) Βαγενάς Γιάν. Το ψηφοδέλτιο της αριστεράς αποτελούν κομμουνιστές και συνεργαζόμενοι μ' αυτούς. Πλειοψηφικό.

---

* 52η (9η) 21-25/6/83 (Εμφανίζονται και επίσημα μετά την ψήφιση του 1264/82 οι παρατάξεις).

1. Πρόεδρος	Παπαχρίστος	Μενέλαος	ΠΑΣΚ
Αντιπρόεδρος	Κορυφίδης	Χρισ.	-"-
Γ.Γραμματέας	Κακαβάκης	Κων/νος	-"-
Ειδ. -"-	Βαγενάς	Γιάννης	ΔΑΣΚ
Οργ. -"-	Γιαζκουλίδης	Λευτέρης	ΠΑΣΚ
Ταμίας	Ψωμάς	Γιώργος	-"-
Εκδ. -"Δ.Β"	Μπάκας	Θωμάς	-"-
Τύπου Δημ. Σχέσεων	Τσουκνίδας	Σωκράτης	-"-
Υλικού- Βιβλ.	Μπαρτσώκας	Γιάννης	ΔΗΚΙ
Μέλος	Παπαδόπουλος	Παναγιώτης	-"-
-"-	Σπαγόπουλος	Κώστας	-"-

2. Κανελόπουλος Θεόδωρος.

3. Ψηφοδέλτια α) ΠΑΣΚ 56,2%, β) ΔΗΚΙ-ΔΝΕ% 33,3 γ) ΔΑΣΚ ως ΕΝΟΤΗΤΑ- ΑΓΩΝΑΣ 9,8%

4. Ο Τσουκνίδας παραιτείται μετά την εκλογή και τη θέση του καταλαμβάνει, από το ψηφοδέλτιο της ΔΗΚΙ- ΔΝΕ., ο Φλουρής Κων/νος.

---

* 53η (10η) 21-25/6/84 (Η Γ.Σ. της Θεσσαλονίκης)

2. Τσιρωνάς Γιάννης. Το Προεδρείο συγκροτείται με τη συμμετοχή της ΔΑΣΚ. Ο χρόνος της Γ.Σ. κατανέμεται αποκλειστικά στις παρατάξεις ανάλογα με τη δύναμή τους ως εξής:

ΠΑΣΚ	2 1/2	ώρες
ΔΗ.ΚΙ.Δ.Ν.Ε	2	-"-
ΔΑΣΚ	1	ώρα
Ανεξάρτητοι	35	λεπτά (στους ανεξάρτητους και η ΑΣΚΕ)

Στο «Δ.Β.» δημοσιεύεται ο παρακάτω πίνακας:

Δυνάμεις παρατάξεων στη Συνέλευση

	ψήφοι	%	αντιπρόσωποι	%
ΠΑΣΚ	19.076	52,54	222	58,73
ΔΗΚΙ	12.259	33,76	121	32,01
ΔΑΣΚ	3.665	10,09	24	6,35
ΔΙΑΦΟΡΟΙ	1.312	3,61	11	2,91

---

* Εκτακτη Γ.Σ 21-22/3/85 για την εκτίμηση του σ.ν. (μετέπειτα 1566/85)

---

* 54η (11η) 21-26/6/85 (Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας στο Ν.Φάληρο)

1. Πρόεδρος	ΠΑΣΚ	Παπαχρίστος	Μενέλαος
Αντιπρόεδρος	-"-	Κορυφίδης	Χριστόφορος
Γ.Γραμματέας	-"-	Μπάκας	Θωμάς
Οργ. -"-	ΠΑΣΚ	Γιαζκουλίδης	Λευτέρης
Ταμίας	-"-	Στρατικόπουλος	Νίκος
Υπ. Εκδόσεων	-"-	Παυλίδης	Αντώνιος
Υλικού- Βιβλ.	ΔΗΚΙ	Μπλάνας	Αριστείδης
Τύπου- Δ.Σχ.	-"-	Φλουρής	Κών/νος
Μελος	-"-	Σπαγόπουλος	Κώστας
-"-	-"-	Μπαρτσώκας	Γιάννης
-"-	Δ.Ε.Ε.	Βαγενάς	Γιάννης

2. Κακατσάκης Βαγγέλης (ΠΑΣΚ). Ο λόγος του στην πανηγυρική συνεδρία της Γ.Σ. προβάλλεται έντονα από το «Δ.Β.».

4. Έγιναν δυο ανασυνθέσεις του Δ.Σ.

α) στο: «Δ.Β.» 975/Φεβρουάριος του 1986

Προεδρος	Παπαχρίστος	Μ.
Αντιπρ.	Γιαζκουλίδης	Λ.
Γ.Γραμ.	Κορυφίδης	Χ.
Ειδ.-"-,Ταμίας	Στρατικόπουλος	Ν.
Οργ.-"-,Εκδ.	Παυλίδης	Α.
Τύπου- Δ. Σχ.	Μπλάνας	Α.
Μέλος	Βαγενάς	Γ.
-"-	Μπάκας	Θ.
-"-	Μπαρτσώκας	Γ.
-"-	Σπαγόπουλος	Κ.
-"-	Φλουρής	Κ.

β) «Δ.Β.» 977/Απρίλιος του 1986. Παραιτείται ο Θωμάς Μπάκας. Αντικαθίσταται από τον Σπαή Νίκο που γίνεται Ταμίας.

Έκτακτη Γ.Σ 21-22/2/86 για τον καθορισμό της παραπέρα δράσης

55η (12η) 21-25/6/86 (Καταγηφίζονται τα πεπραγμένα του Δ.Σ από 35 αντιπρόσωπους της ΠΑΣΚ. Κρίση)

2. Κακατσάκης Βαγγέλης

Έκτακτη εκλογική Γ.Σ 27-28/9/86

1. Το Δ.Σ που προκείπτει συγκροτείται σε σώμα στις 13/11/86 αφού ο Παπαχρίστος, που έχει διαγραφεί από την ΠΑΣΚ και έχει συγροτήσει την Πανελλήνια Ανεξάρτητη Συνδικαλιστικά Παράταξη (μετέπειτα ΣΕΑΚ), δίνει υήφο στην ΠΑΣΚ.

Στο «Δ.Β.» τα πρόσωπα που εκλέχτηκαν παρουσιάζονται χωρίς παραταξιακό προσδιορισμό, ενώ για πρώτη φορά σημειώνεται ο Σύλλογος από τον οποίο προέρχεται.

Πρόεδρος	Κορυφίδης	Χρισ.	ΠΑΣΚ
Αντ/εδρος	Ψωμάς	Γιώργος	-"-
Γ.Γραμματέας- Εκδ.	Καλύβας	Χαράλαμπος	-"-
Ειδ.- Οργ. Γραμ.	Παυλίδης	Αντώνης	-"-
Ταμίας	Σπαής	Νίκος	-"-
Τύπου- Βιβλ.- Δ.ΣΧ.	Μπλάνας	Αριστείδης	ΔΗΚΙ
Μέλη	Βαγενάς	Γιάννης	ΔΕΕ
	Μασουτής	Χρήστος	ΔΗΚΙ
	Μπαρτσώκας	Ιωάννης	-"-
	Παπαχρίστος	Μενέλαος	ΣΕΑΚ
	Σπαγόπουλος	Κώστας	ΔΗΚΙ

---

* 56η (13η) 24-28/6/87

Το Δ.Σ συγκροτείται σε σώμα 12-14/8/87 ως εξής:

1. Πρόεδρος	Κορυφίδης	Χριστόφορος	ΠΑΣΚ
Γ.Γραμματέας	Βαγενάς	Γιάννης	Δ.Ε.Ε
Ειδ. -"-	Γούσης	Γιάννης	ΔΗΚΙ
Οργ. -"-	Παυλίδης	Αντώνης	ΠΑΣΚ
Ταμίας- Υλικού	Χασιώτης	Φώτης	-"-
Τύπου- Δημ. Σχ.	Μπλάνας	Αρειστίδης	ΔΗΚΙ
Εκδόσεων	Παπαχρίστου	Μενέλαος	ΣΕΑΚ
Μέλη	Καλύβας	Μπάμπης	ΠΑΣΚ
	Μπαρτσώκας	Γιάννης	ΔΗΚΙ
	Σπαγόπουλος	Κώστας	-"-
	Τουλούπης	Φάνης	ΠΑΣΚ

Το «Δ.Β.» δεν σημειώνει παράταξη.

2. Κακατσάκης Βαγγέλης

3. Ψηφοδέλτια α) ΠΑΣΚ Δ/Ν 189 β) ΔΗΚΙ-ΔΝΕ 144 γ)Συνεργασία Προοδευτικών Δυνάμεων Δ/Ν 56 δ) ΑΣΚΕ 3. Ψήφισαν περίπου 39000 δάσκαλοι. Η Συνεργασία Π.Δ αποτελούσε συνένωση της ΣΕΑΚ και της Δ.Ε.Ε.

4. Αποχωρεί ο Σπαγόπουλος και τη θέση του καταλαμβάνει ο Στέκας Κώστας. Η Ανασύνθεση έχει ως εξης:

Κορυφίδης	Πρόεδρος
Τουλούπης	Αντιπρόεδρος
Βαγενάς	Γ. Γραμ.
Καλύβας	Ειδ. -"-
Παυλίδης	Οργ. -"-
Χασιώτης	Ταμίας
Γούσης	Μέλος
Μπλάνας	
Μπαρτσώκας	
Στέκας	
Παπαχρίστος	

---

* Εκτακτη Γ.Σ 17-18/2/88

---

* 57η (14η) 22-25/6/88 (Το Δ.Σ της ΔΟΕ εχεί δεχτεί πρόταση μομφής 18/5/88/ από 17 Συλλόγους. Λίγες μέρες πρίν 12/5/88 ο Μπλάνας ανεξαρτητοποιείται από τη ΔΗΚΙΔΝΕ και στηρίζει την ΠΑΣΚ. Τα υπόλοιπα μέλη του Δ.Σ με κοινή του δήλωση 18/5/88 θεωρούν την πλειψηφία συγκυριακή και τις ενέργειες του Δ.Σ αντισυνδικαλιστικές και αντικαταστατικές. Επιμένουν ότι οι απεργιακές κινητοποιήσεις που εξάγγειλε η νέα πλειοψηφία στρέφονται εναντίον της ΟΛΜΕ. Στη διάρκεια της Γ.Σ. αποχωρεί η ΠΑΣΚ φωνάζοντας το σύνθημα «Δεν παιρνάει ο Φασισμός δεξιός κι αριστερός» 24/5/88)

2. Πομάκης Θανάσης. Αναδεικνύει στην ομιλία του το ζήτημα του 9χρονου Σχολείου.

---

* Έκτακτη εκλογική 1-2/9/88

1. Το Δ.Σ συγκροτήθηκε σε σώμα 7/10/88

Πρόεδρος	Κορυφίδης	Χ.	ΠΑΣΚ
Αντιπροεδ.	Αγκαβανάης	Δ.	ΔΕΕ
Γ.Γραμματέας	Βαγενάς	Γ.	-"-
Ειδ. -"- ,Τύπου και Δημ ΣΧέσεων	Καλύβας	Χαρ.	ΠΑΣΚ
Οργ. Γραμματέας	Παυλίδης	Αντ.	ΠΑΣΚ
Ταμίας- Υλικού και Βιβλ.	Χασιώτης	Φώτ.	ΠΑΣΚ
Εκδόσεων	Τουλούπης	Φάνης	ΠΑΣΚ
Μέλη	Αποσκίτης	Ηλίας	ΔΑΚΕ
	Γούσης	Γιώργος	ΔΑΚΕ
	Ντάγκας	Ευάγγελος	ΔΑΚΕ
	Στέκας	Κων/νος	ΔΑΚΕ

Στο «Δ.Β.» δε σημειώνεται η παράταξη που ανήκει κάθε μέλος του ΔΣ

2. Προεδρείο της Γ.Σ: Πομάκης Αθ., Ντάγκας Ευ., Ντουντουλάκης Κ.

3. ΕΛΑΒΑΝ: ΓΙΑ ΤΟ Δ.Σ

	Ψηφοδέλτια	Εδρες
ΠΑΣΚ	182	5
ΔΑΚΕ	151	4
ΔΕΕ-Σ	54	2
ΣΕΑΚ	4	-
ΑΣΚΕ	4	-

ψήφισαν περίπου 39500 δάσκαλοι.

---

* 58η (15η) 26-29/6/89

1. Το Δ.Σ. συγκροτείται σε σώμα 11/7/89 με τη συνεργασία ΔΑΚΕ και ΔΕΕ μετά την απόρριψη από την ΠΑΣΚ των προτάσεων της ΔΕΕ για αντιπροσωπευτικό Προεδρείο.

Πρόεδρος	Γούσης	Γ.	ΔΑΚΕ
Αντιπρόεδρος - Τύπου	Αγκαβανάκης	Δ.	ΔΕΕ
Γ. Γραμματέας	Βαγενάς	Γ.	-"-
Οργ.- Ειδ.-"-	Μουσδράκας	Ν.	ΔΑΚΕ
Ταμίας	Μπαρτσώκας	Γ.	-"-
Εκδόσεων	Ξενάκης	Β.	-"-
Μέλη	Κορυφίδης	Χ.	ΠΑΣΚ
	Μπαρτζιώκας	Γ.	ΠΑΣΚ
	Χασιώτης	Φ.	-"-
	Τουλούπης	Φ.	-"-
	Παυλίδης	Α.	-"-

---

2. Μπασλής Αθανάσιος (Παπαδόπουλος Νίκος, Σαββίδης Στράτος). Κυρίαρχο θέμα της ομιλίας του προέδρου της Γ.Σ. το Ενιαίο 9χρονο Σχολείο. (Ενιαία διοίκηση και διδακτήριο)

3. Ψηφοδέλτια :α) ΠΑΣΚ 189, β) ΔΑΚΕ 155 γ) Συνεργασία Αριστερών Προοδευτικών Συνδικαλιστικών Δυνάμεων (ΔΕΕ- Σ) 55, δ) ΑΣΚΕ 4, ε) ΣΕΑΚ 4. Καταγηφίζονται τα πεπραγμένα: Όχι:325, Ναι:63, λευκά:1, άκυρα:4. Ψήφισαν περίπου 40700 δάσκαλοι.

Διοικητικά Συμβούλια ΟΛΜΕ

ΜΔ' Γ.Σ 3- 5/7/74

Προεδρείο		Σειρά εκλογής
1. Ν. Μιχαήλ	Πρόεδρος	3
Γ. Παρασκευάς	Αντι/δρος	1
Κ. Κατσαμπέκης	Γ.Γραμματέας	2
Κ. Σιουλιώτης	Μέλος	4
Ε. Γκολέτσος		8
Γ. Παναγόπουλος		6
Ι. Πρωινός		5
Σ. Βρανάκης		7
Λ. Κούρτης		9

ΜΕ' Γ.Σ 2-5/7/75 (δημοκρατική εκλογή ΔΣ)

1. Τρομβούκης Πείσανδρος	Πρόεδρος	(Κεν-Αριστ)
Πλειαδάκης Εμμανουήλ	Αντι/δρος	(Κέντρο)
Καλογερόπουλος Νικ.	Γ.Γραμματέας	(ΚΚΕεσ.)
Κωτσαδάμ Ιωάννης	Ειδ. -"-	(ΚΚΕ)
Ψαριανός Βασίλειος	Οργ. -"-	(ΠΑΣΟΚ)
Αντωνάτος Αντώνιος	Ταμίας	(ΠΑΣΟΚ)
Βάρδας Γεώργιος	Μέλος	(ΠΑΣΟΚ)
Μαστορίδης Γεώργιος	-"-	(ΠΑΣΟΚ)
Σιώτος Γεώργιος	-"-	(ΠΑΣΟΚ)

2. Προεδρείο Γ.Σ.: Δοματζόγλου, Κατσάρας, Παντίδης

3. Ουσιαστικά δυο «ομάδες» υποψηφίων α) Τρομβούκης 214 β) Κατσαμπέκης 97(πρόκειται για τον Γ. Γραμματέα του προηγούμενου Δ.Σ)

ΜΣΤ' Γ.Σ 2-7/7/76

1. Δ.Σ.

Πρόεδρος	Τρομβούκης	Πείσανδρος	(Κεντ/Αρ)
Αντιπρόεδρος	Πλειαδάκης	Μανόλης	(Κέντρο)
Γ. Γραμματέας	Ψαριανός	Βασίλης	(ΠΑΣΟΚ)
Ειδ. -"-	Τσαουσίδης	Νίκος	(Κέντρο)
Οργαν. -"-	Δοματζόγλου	Κυριάκος	(Αριστ)
Ταμίας	Κεπαπτσόγλου	Δημοσθένης	(Κέντρο)
Μέλη	Καλογερόπουλος	Νίκος	(ΚΚΕεσ)
	Σκύτος	Γιώργος	
	Αντωνάτος	Αντώνης	(ΠΑΣΟΚ)

2. Προεδρείο Γ.Σ: Αλεξανδρίδης, Χαλιώτης, Μάσιας

ΜΖ' Γ.Σ 7-12/7/77 (Μονοτονικού)

			σειρά εκλογής
1. Μιχάλης	Κουρκούτας	Πρόεδρος	4 (Αριστ)
Γιώργος	Μπούζας	Αντιπρόεδρος	5 (ΚΚΕεσ)
Ανδρέας	Ράθωσης	Γ.Γραμματέας	1 (ΠΑΣΟΚ)
Ανδρέας	Πετράκης	Ειδ. -"-	2 (ΚΚΕ)
Ιωάννα	Μαζαράκου	Οργ. -"-	7 (ΚΚΕ)
Ανδρέας	Γουρζουλίδης	Ταμίας	6 (ΕΔΑ)
Ανδρέας	Αλεξανδρίδης	Μέλος	3 (ΠΑΣΟΚ)
Ελευθερία	Νικολάου	-"-	9 (Αριστ)
Δήμητρα	Τσιουγκρή	-"-	8 (ΠΑΣΟΚ)

2.. Κουρκούτας Μ., Σαρβάνης, Παρασκευαΐδης Π.

ΜΗ' Γ.Σ 1-6/7/78 (Αποφασίζεται η σύγκληση εκπαιδευτικού και οργανωτικού συνεδρίου.)

Ράθωσης	Ανδρέας	Πρόεδρος	(ΠΑΣΟΚ)
Γουρζουλίδης	Ανδρέας	Αντιπρόεδρος	(ΕΔΑ)
Μπούζας	Γιώργος	Γ.Γραμματέας	(ΚΚΕεσ)
Χριστόπουλος	Παναγίωτης	Ειδ. -"-	(ΠΑΣΟΚ)
Μαζαράκου	Ιωάννα	Οργ. -"-	(ΚΚΕ)
Μπάμπας	Γιάννης	Ταμίας	(ΚΚΕ)
Γιαννούλης	Νίκος	Μέλος	(ΚΚΕ)
Ηλιόπουλος	Παναγιώτης	-"-	(ΚΚΕ)
Πετράκης	Μιχάλης	-"-	(ΚΚΕ)

3. Πρίντζας, Λουκάς Μάρκος, Μαντουβάλου Σταυρούλα

ΜΘ' Γ.Σ 25-30/6/79 (μεθοδευμένων *«διώξεων»* ΥΠΕΠΘ εναντίον καθηγητών. Αρχή εντεκαμελών Δ.Σ.)

			σειρά υηδελτίου
1. Αλεξανδρίδης	Ανδρέας	Πρόεδρος	3 (ΠΑΣΟΚ)
Γρηγοράκης	Μιχαήλ	Αντιπρόεδρος	1 (ΚΚΕ)
Νίκας	Αθανάσιος	Γ. Γραμματέας	5 (ΠΑΣΟΚ)
Καρακατσάνη	Χρυσούλα	Ειδ. -"-	2 (ΚΚΕ)
Γιαννούλης	Νίκος	Οργ. -"-	6 (ΚΚΕ)
Ξυνταράκος	Μιχάλης	Ταμίας	10 (ΚΚΕ)
Αγαθαγγελίδης	Κυριάκος	Βοηθός Ταμία	9 (ΠΑΣΟΚ)
Μπάρμπας	Αλέκος	Δημ. Σχέσεων	7 (*«Αριστεριστής»*)
Σαλτουρίδου	Δέσποινα	Βιβλιοθήκης	11 (ΠΑΣΟΚ)
Παντούλας	Μιχάλης	Μέλος	4 (ΠΑΣΟΚ)
Κίτσιος	Δημήτρης	-"-	8 (ΠΑΣΟΚ)

3. Παρασκευαΐδης, Πεζαντάκης, Βογιατζάκης

50η 25-30/6/80

1. Τανακίδης	Λαέρτης	Πρόεδρος	2	(ΚΚΕ)
Κίτσιος	Δημήτρης	Αντιπρόεδρος	7	(ΠΑΣΟΚ)
Γιαννούλης	Νίκος	Γ. Γραμματέας	9	(ΚΚΕ)
Μαντουβάλου	Σταυρούλα	Ειδ. -"-	4	(ΚΚΕ)
Σαλτουρίδου	Δέσποινα	Οργ. -"-	10	(ΠΑΣΟΚ)
Αντωνόπουλος	Γιάννης	Ταμίας	8	
Βογιατζής	Λευτέρης	Βοηθ. Ταμία	3	(ΠΑΣΟΚ)
Ξυντηράκος	Μιχάλης	Δημ. Σχέσεων	1	(ΚΚΕ)
Μέλου	Μαρία	Βιβλιοθήκης	11	(ΚΚΕ)
Νίκας	Θανάσης	Μέλος	6	(ΠΑΣΟΚ)
Σουβατζή	Δέσποινα	-"-	5	(ΚΚΕ)

51η 25-29/6/81 (προσδιορισμός μελών ΔΣ κατά κλάδο και περιοχή)

Απόλυτη κυριαρχία ΠΑΣΚ

1. Κώστας Οικονόμου	Πρόεδρος	5	Φυσικός	
Δημήτρης Κίτσιος	Αντιπρόεδρος	1	Γυμναστής	
Χρίστος Μιχαλές	Γ. Γραμματέας	2	Φιλόλος	
Δέσποινα Σαλτουρίδου	Ειδ. -"-	11	-"-	
Σπύρος Γιατράς	Οργ -"-	4	-"-	
Παναγιώτης Παλαμιτζόγλου	Ταμίας	10	Χημικός	
Μαρία Μητσάκα	Βοηθ. Ταμία	8	-"-	
Μιχάλης Παντούλας	Εφ. Δημ. Σχέσ.	6	Φιλόλογος	
Γεωργία Θανασούλα	-"- Βιβλ.	9	-"-	
Κοσμάς Φιντιρίκος	Μέλος	3	Μαθηματικός	
Χρίστος Σιγάλας	-"-	7	Πρόεδος Ένωσης Φυσικών	

[πρόκειται για μονοπαραταξιακό Δ.Σ. αφού το σύνολο των μελών του ανήκουν στην ΠΑΣΚ]

3.Οικονόμου Κώστας, Μιχαλές Χρίστος, Παπαδοπούλου Νάντια

52η Γ.Σ 24-28/6/82 (Απόλυτη κυριαρχία ΠΑΣΚ)

1. Οικονόμου Κώστας	Πρόεδρος		
Κίτσιος Δημήτριος	Αντιπρόεδρος		
Μιχαλές Χρίστος	Γ. Γραμματέας		
Βεκρής Ευάγγελος	Ειδ. -"-		Φιλόλογος
Παντούλας Μιχάλης	Οργ. -"-		
Θανασούλα Γεωργία	Ταμίας		Φιλόλογος
Μητσακά Μαρία	*Βοθ. Ταμία*		
Δούκας Χρίστος	Εφορος Δημ. Σχέσεων		Φύσικος
Γαλανός Απόστολος	-"- Βιβλιοθήκης		Μαθηματικός
Φιντιρίκος Κοσμάς	Μέλος		
Αποστολάκης Χαράλ.	-"-		Φυσιογνώστης

1ο Συνέδριο ΟΛΜΕ 27-30/6/83 [Νέο Καταστατικό και δίχρονο Δ.Σ., απλή αναλογική (1264/82) και νόμιμες οι *«παρατάξεις»*].

1. Μιχαλές	Χρίστος	Πρόεδρος	Φυσ.	ΠΑΣΚ
Αναγνωστάκης	Αλέκος	Αντιπρόεδρος	Μαθ.	ΔηΣΑΚ
Κλαουδάτος	Νίκος	Γ. Γραμματέας	-"-	ΠΑΣΚ
Σακελάρης	Βασίλης	Ειδ. -"-	Μαθ.	ΔηΣΑΚ
Κακαγιάννης	Νίκος	Οργ. -"-	Φιλ.	ΔηΣΑΚ
Αγγελής	Νίκος	Ταμίας	Γυμ.	ΔΑΚΕ
Αρουτζίδης	Ιωάννης	Βοηθ. Ταμία		ΔΑΚΕ
Δούκας	Χρίστος	Δημ. Σχέσεων	Φυσ.	ΠΑΣΚ
Γαλανός	Αποστόλης	Έφορος Βιβλιοθήκης		ΠΑΣΚ
Βαλσαμάκη	Ήρα	Μέλος	Φιλ.	ΔΑΚΕ
Μπρέγιαννης	Κώστας	-"-	Μαθ.	ΠΑΣΚ

2. Πρίντζας, Ισαακίδης, Γιαννημάρας

3.ΠΑΣΚ	107	αντιπρόσωποι	105	5 μέλη ΔΣ
ΔΑΚΚΜΕ	64	-"-	64	3
ΔΗΣΑΚ	50	-"-	50	3
Γληνός- Αδ.Κιν.	4	-"-	4	-
	225			

Καταγήφιση πεπραγμένων απερχόμενου:

ΟΧΙ	115
ΝΑΙ	107
ΛΕΥΚΑ	2
ΑΠΩΝ	1
	225

1η Ταχτική Μετασυνεδριακή Γενική Συνέλευση 30/6 ως 1/7/84

Προεδρείο:
Βεκρής Β.
Καραμέτας Σωτ.
Τσίφτης Σέργιος

2ο Συνέδριο ΟΛΜΕ 26-29/6/85

1. Μιχαλές	Χρίστος	Πρόεδρος		ΠΑΣΚ
Χρυσοφώτης	Διονύσης	Αντίπρόεδρος	Θεολόγος	ΔΑΚΕ
Δούκας	Χρίστος	Γ. Γραμματέας		ΠΑΣΚ
Παπαγεωργίου	Νώντας	Ειδ. -"-	Φιλ.	ΠΑΣΚ
Κούρτης	Θωμάς	Οργ. -"-	Γυμναστής	ΔΑΚΕ
Σακαλίδης	Θεόφιλος	Ταμίας	Μαθημ.	ΠΑΣΚ
Σπύρου	Σπύρος	Βοηθ. Ταμία	Φυσικός	ΔΑΚΕ
Θεοδωρακόπουλος	Φώτης	Έφορος Δημ. Σχ.	Μαθημ.	ΠΑΣΚ
Βαλσαμάκη	Ήρα	Μέλος		ΔΑΚΕ
Πιαδίτου	Βάντα	-"-	Μαθημ.	ΔΑΣ
Σακελλάρης	Βασίλης	-"-		ΔΑΣ

3. Παρατάξεις

	αντιπρόσωποι	Ψήφοι
ΠΑΣΚ	106	105
ΔΑΚΚΜΕ	69	69
ΔΕΕ	47	47
ΓΛΗΝΟΣ	4	4
	226	

Καταγήφιση πεπραγμένων ΟΧΙ 118 ΝΑΙ 101

4. Ανασύνθεση «Π.Δ.» 590/9/86 στη θέση του Παπαγεωργίου Νώντα ο Τσέλιος Θεόδωρος.

2η Ταχτική Μετασυνεδριακή Γενική Συνέλευση 28-29/6/86

3ο Συνέδριο ΟΛΜΕ 28/6 ως και 1/7/87

1. Δούκας	Χρήστος	Πρόεδρος	ΠΑΣΚ	
Μπαλωμένος	Δημήτρης	Αντιπρόεδρος	ΔΑΣ	
Σακαλίδης	Θεόφιλος	Γ. Γραμματέας	ΠΑΣΚ	
Νικολόπουλος	Γιάννης	Ειδικός -"-	ΔΑΣ	Φυσικός
Λυκούρας	Βασίλειος	Ταμίας	ΠΑΣΚ	-"-
Αντωνόπουλος	Παύλος	Εφ. Δημ. Σχ.	ΔΑΣ	Βιολόγος
Δρόσος	Λεωνίδας	Μέλος.	ΔΑΚΕ	Φιλόλογος
Κούρτης	Θωμάς	-"-	-"-	Γυμναστής
Σπύρου	Σπύρος	-"-	-"-	Φυσικός
Μιχαλές	Χρήστος	-"-	ΠΑΣΚ	
Αντωνάκος	Αντώνης	-"-	ΔΑΚΕ	

2. Κανελοπούλου Γωγώ, Μιχελής Θανάσης, Γούμενος Λάμπρος

4. Έλαβαν	ψήφοι	έδρες
ΠΑΣΚ	87	4
ΔΑΚΕ	83	4
ΔΑΣ	79	3
Γλυνός Α.Κ	15	-
Πρωτ. Ενωτ.	2	-
	266	

5. Ανασύνθεση πρώτη (14/5/88), μετά από παραίτηση του Προεδρείου του.

Θωμάς	Κούρτης	Πρόεδρος
Δημήτρης	Μπαλωμένος	Αντιπρόεδρος
Γιάννης	Νικολακόπουλος	Γ. Γραμματέας
Λεωνίδας	Δρόσος	Ειδ. -"-
Αντώνης	Αντωνάκος	Οργ. -"-
Σπύρος	Σπύρου	Ταμείας
Παύλος	Αντωνόπουλος	Δημ. Σχέσεων
Χρήστος	Δούκας	Μέλος
Βασίλης	Λυκούρας	-"-
Χρήστος	Μιχαλές	-"-
Θεόφιλος	Σακαλίδης	-"-

Ανασύνδεση δεύτερη για αντικατάσταση Προέδρου. Πρόεδρος: Λεωνίδας Δρόσος, Ειδ. Γραμματέας: Ανδρέας Κλαδής.

4ο Συνέδριο ΟΛΜΕ 28/6 ως και 2/7 1989

1.	Μπαλωμένος	Δημήτρης	Πρόεδρος	ΣΥΝ
	Δρόσος	Κώστας	Αντιπρόεδρος	-"-
	Δούκας	Χρήστος	Γ. Γραμματέας	ΠΑΣΚ
	Αντωνόπουλος	Παύλος	Ταμίας	ΣΥΝ
	Σακαλίδης	Θεόφιλος	Εφ. Δημ. Σχ.	ΠΑΣΚ
	Νικολακόπουλος	Γιάννης	Ειδ. Γραμματέας	ΣΥΝ
	Μιχαλές	Χρήστος	Μέλος	ΠΑΣΚ
	Αντωνάκος	Αντώνης	-"-	ΔΑΚΕ
	Βαλσαμάκη	Ηρώ	-"-	-"-
	Δρόσος	Λεωνίδας	-"-	-"-
	Χρύσοφώτης	Διονύσης	-"-	-"-

2. Προεδρείο: Μιχελής Θ., Λαγουδάκη Ε., Καρακώστας.

3. Ελαβαν	ψήφοι	έδρες
ΔΑΚΕ	120	4
Δημ. Ενοτ. - Γλυνός (ΣΥΝ)	113	4
ΠΑΣΚ	106	3
Δ. Γλυνός Α.Κιν.(ΚΚΕεσ-Α.Α)	6	-
Συνεργασία Εκ.	5	-

Πίνακας συνεδρίων Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. και των Δ.Σ που προέκυψαν από αυτά.

Σύμφωνα με την 5778/75 απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών διορίζεται προσωρινή Διοίκηση της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. και στις 19/10/75 συγκροτείται σε σώμα(«Ι.Ε.» φ.115):

Πρόεδρος	Γ.Μωραΐτης	ΠΑΝ
Α' Αντιπρόεδ.	Κ.Καλοκαιρινός	ΠΑΝ
Β' -"-	Λ.Φιλιππίδης	ΠΑΝ
Γ. Γραμματέας	Μ. Κοντονίκας	ΠΑΣΚΙΕ
Ειδ. -"-	Μ. Κουμάντου	ΠΑΝ
Ταμίας	Λ. Μήλιος	ΠΑΝ
Τακτικό μέλος	Κ. Λοβέρδος	ΠΑΣΚΙΕ
Μέλη:	Κ. Αργουζής	ΑΝΑΝ
	Γ. Φυσάκις	ΑΝΑΝ
	Δ. Τσιαγκλής	ΑΝΑΝ
	Ν. Ραφτόπουλος	ΑΝΑΝ
	Κ. Χρονόπουλος	ΑΝΑΝ
	Β. Τζαβίδας	ΑΝΑΝ

6ο Συνέδριο ΟΙΕΛΕ 14-15/2/76 (Απόλυτη κυριαρχία της «Ανανεωτικής»)

Πρόεδρος	Γ. Φυσάκις	
Α' Αντιπρόεδρος	Ν. Μπριασούλης	
Β' -"-	Μ. Τσαγκαράκη	
Γ. Γραμ.	Μ. Καραμαλίκη	
Ειδ. -"-	Κ. Γλυκοφρίδη	Σύλλογος Τεχνικών
Ταμίας	Δ. Μαρκόπουλος	
Τακτικό μέλος	Ν. Καίσαρης	ΣΕΦΚ
Μέλη	Δ. Καρανασόπουλος	«Βύρων»
	Κ. Μανωλοπούλου	
	Μ. Βαλιούλη	ΣΙΕΛ- Θ.
	Μ. Βιτάλη	
	Π. Κουντούρης	
	Π. Παναγιώτου	ΣΙΕΛ- Θ.

7ο Πανελλήνιο Συνέδριο 29/9 ως 2/10/77

Πρόεδρος	Γ. Φυσάκις	(ΣΙΕΛ ΑΘΗΝΑΣ)	ΑΝΑΝ
Α' Αντιπρ.	Α. Σιδέρη	-"-	ΑΝΑΝ
Β' Αντιπρ.	Β. Δριβαλιάρης	(ΣΕΦΚ)	ΠΑΝ
Α' Γ. Γραμ.	Δ. Τσιαγκλής	(ΣΙΕΛ ΑΘΗΝΑΣ)	ΑΝΑΝ
Β' -"-	Θ. Κομματάς	(ΣΕΦΚ)	ΑΝΑΝ
Ταμίας	Μ. Αγγελόγλου	(«Βύρωνας»)	ΑΝΑΝ
Τακ. Μέλος Προεδρίου.	Μ. Κοντονίκας	(ΣΙΕΛ ΑΘΗΝΑΣ)	ΠΑΣΚΙΕ
Μέλη	Μ. Καραμαλίκη	-"-	ΑΝΑΝ
	Γ. Σπυρόπουλος	-"-	ΠΑΝ
	Α. Νικηφορίδου	-"-	ΑΝΑΝ
	Ε. Μπότσογλου	-"-	ΑΝΑΝ
	Ν. Μπλατσής	-"-	ΠΑΣΚΙΕ
	Π. Παναγιώτου	(ΣΙΕΛ Θ)	ΑΝΑΝ
	Μ. Κουμάντου	(Βύρωνας)	ΠΑΝ
	Γ. Αντωνίου	(ΣΕΦΚ)	ΠΑΝ

8ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 10-11/3/79

Στις 22/3/79 την Μαίρη Αγγελόγλου αντικαθιστά ο Κ. Βολιώτης.

Η διορισμένη διοίκηση με βάση την υπ. αριθμ. 7471/1979 απόφαση του Μονομελούς πρωτοδικείου Αθηνών συγκροτείται σε σώμα στις 20/10/79.

Πρόεδρος	Γ. Φυσάκις	
Α' Αντιπρ.	Α. Σιδέρη	
Β' -"-	Β. Δριβαλιάρης	
Γ. Γραμματές Α'	Μ. Καραμαλίκη	
Γ. -"- Β'	Θ. Κομματάς	
Ταμίας	Ε. Μπότσογλου	
Τακτικό μέλος	Μ. Κοντονίκας	
Μέλη	Κ. Βολιώτης	ΑΝΑΝ
	Μ. Γαζή	ΠΑΝ
	Β. Γιαννακόπουλος	ΠΑΝ
	Μ. Κουμάντου	ΠΑΝ
	Ν. Μπλατσής	
	Α. Νικηφορίδου	
	Π. Παναγιώτης	
	Δ. Τσιαγκλής	

9ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε 4- 7/1/80

Πρόδρος	Γ. Φυσάκις	
Α' Αντιπρόεδρος	Δ. Τσιαγκλής	
Β' -"-	Β. Δριβαλιάρης	
Γ. Γραμματές Α'	Μ. Καραμαλίκη	
-"- Β'	Κ. Αργουζής	
Ταμίας	Γ. Βολικάκης	
Τακτικό μέλος προεδρίου	Μ. Γαζή	
Μέλη	Δ. Κωσταράκος	ΑΝΑΝ
	Α. Σιδέρη	
	Μ. Κουμάντου	
	Γ. Αντωνίου	ΠΑΝ
	Μ. Παπουτσοπούλου	ΠΑΝ
	Β. Γιαννακόπουλος	ΠΑΝ
	Α. Αλεβίζος	ΑΝΑΝ
	Ν. Μπλατσής	

Στις 20/1/81 τον Γ. Αντωνίου, που έχει παραιτηθεί, αντικαθιστά ο Γεωργόπουλος.

10ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 7- 8/2/81

11ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 5- 7/1/82

Πρόεδρος	Γ. Φυσάκις
Α' Αντιπρόεδρος	Δ. Τσιαγκλής
Β' -"-	Β. Δριβαλιάρης
Α' Γ. Γραμματές	Μ. Καραμανλίκη
Β' -"-	Δ. Κωσταράκος

Ταμίας	Α. Χριστοδουλόπουλος	ΑΝΑΝ
Τακτικό Μέλος Προεδρίου	Π. Φερεντίνος	ΠΑΣΚΙΕ
Μέλη	Γ. Αντωνίου	ΠΑΝ
	Κ. Αργουζής	
	Γ. Βοζικάκης	ΑΝΑΝ
	Μ. Γαζή	
	Μ. Κουμάτου	
	Ν. Μπλατσής	
	Μ. Παπουτσοπούλου	
	Α. Σιδέρη	

Στις 8/3/82 τον Κ. Αργουζή αντικαθιστά ο Τσέζιος.

12ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 12-14/3/82. Στο συνέδριο κατατίθενται σημαντικές εισηγήσεις για τα εκπαιδευτικά θέματα (εκπ/κή φιλοσοφία κ.λ.π.).

13ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 13-21/2/83 Τροποποίηση καταστατικού. Εισηγήση για τα γενικότερα προβλήματα του συνδικαλιστικού κινήματος..

14ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 15-16/10/83
Εκλογή αντιπροσώπων για το 22ο Συνέδριο της ΓΣΕΕ.

Τέσσερα υηφοδέλτια ΑΚΙΕ, ΔΠΚ, ΠΑΣΚΙΕ, ΣΠΕ
Εκλέχτηκαν: Γ. Φυσάκις (71) ΑΚΙΕ Β. Δριβαλιάρης (51) ΔΠΚ

15ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε 5- 7/1/84

Πρόεδρος	Γ. Φυσάκις	
Αντιπρόεδρος	Μ. Κοντονίκας	ΠΑΣΚΙΕ
Γ. Γραμματές	Β. Δριβαλιάρης	
Οργ. -"-	Μ. Κουρουπός	ΠΑΣΚΙΕ
Ταμιάς	Α. Χριστοδουλόπουλος	
Παιδείας	Κ. Γιαννιώτης	
Δ. Σχέσεων	Δ. Κωσταράκος	
Μέλη	Μ. Καραμαλίκη	
	Α. Ανδρέου	ΑΝΑΝ
	Α. Κασέτας	ΑΝΑΝ
	Τ. Τοτός	ΑΝΑΝ
	Μ. Κουμάντου	
	Π. Γιανναρόπουλος	ΠΑΝ
	Ν. Κατσίνος	ΠΑΣΚ
	Ν. Κατσένης	ΠΑΣΚ

Οι δυνάμεις των παρατάξεων στο 15ο συνέδριο είχαν ως εξής:ΑΚΙΕ 105, ΣΠΚ 65, ΠΑΣΚΙΕ 41, ΣΠΕ 1, ανεξάρτητοι 1

16ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 28-29/7//84

17ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε 14-16/12/84
Τροποποίηση του καταστατικού.

18ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε 20-22/12/85

Πρόεδρος	Γ. Φυσάκις	
Αντιπρόεδρος	Δ. Κωσταράκος	
Γ. Γραμματέας	Β. Δριβαλιάρης	
Οργ. -"-	Κ. Γιαννιώτης	
Ταμίας	Γ. Τσέζος	ΑΝΑΝ
Δ/Δ. Σχέσεων	Α. Χριστοδουλόπουλος	
Παιδείας	Μ. Κουμάντου	
Μέλη	Α. Κασέτας	
	Ν. Κατσένης	
	Ε. Κωνσταντακοπούλου	ΔΗΚΙΕΛ
	Θ. Μπρεδήμας	ΠΑΣΚΙΕ
	Δ. Μουζάκης	ΔΗΚΙΕΛ
	Μ. Σούμπασης	ΠΑΣΚΙΕ
	Τ. Τοτός	
	Η. Τουργέλης	ΠΑΝ

Ψήφιση Πεπραγμένων	Ναι	44
	Όχι	32
	Λευκά	132

Η «Ανανεωτική» σε κρίση.

Εκλογές	ψήφοι	έδρες
ΑΚΙΕ	82	6
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ	58	4
ΠΑΣΚΙΕ	37	3
ΔΗΚΙΕΛ	24	2
ΠΡΟΤΑΣΗ	7	0
ΣΠΕ	2	0

19ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 19-21/12/86

20ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 18-20/12/87

Πρόεδρος	Γ. Φυσάκις	
Αντιπρόεδρος	+ Α. Χριστοδουλόπουλος	
Γ. Γραμματέας	Δ. Κωσταράκος	
Οργ. -"-	Α. Κατσίνος	
Παιδείας	Α. Κασέτας	
Δ/Δ Σχέσεων	Κ. Γιαννιώτης	
Ταμίας	Β. Αβραμόπουλος	ΑΝΑΝ
Μέλη	Ν. Ακτύπης	ΔΗΚΙΕΛ
	Α. Ανδρέου	
	Β. Δριβαλιάρης	
	Μ. Κουμάντου	
	Δ. Μουζάκης	
	Γ. Ορφανουδάκης	ΑΝΑΝ
	Μ. Σούμπασης	
	Η. Τουργέλης	

21ο Συνέδριο Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. 31/3 ως 2/4/89

Παράρτημα ΙΙΙ

Τα «συνθήματα» στις εφημερίδες των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

Τα «συνθήματα» στο συνδικαλιστικό έντυπο της **Δ.Ο.Ε. «Διδασκαλικό Βήμα»** την περίοδο Σεπτέμβριος 1974 - Ιούνιος 1989.

777/5/75 Ο δάσκαλος για να μπορέση να ανταποκριθή στο τόσο δύσκολο έργο του και να επιτύχη στην Εθνική του αποστολή, χρειάζεται βαρύ επιστημονικό εξοπλισμό και ισχυρή εξειδικευμένη επαγγελματική θωράκιση.

779/9/75 Η μεγαλύτερη οικονομία που μπορεί να κάνει ένας λαός είναι η σπατάλη του σε έργα παιδείας.

780/9/75 Οι επενδύσεις στη Παιδεία για τη μόρφωση των νέων μας αποτελούν την καλύτερη εγγύηση για το μέλλον.

781/10/75 Ο εκπαιδευτικός για να επιτελέση το μεγάλο του έργο, πρέπει να έχει μόρφωση, ήθος, χαρακτήρα, ανθρωπισμό. Να είναι λάμπουσα προσωπικότητα, αδιάβλητη και άτρωτη, από κάθε είδους επίθεση.

787/2/76 Αγωνιζόμαστε- Για ν' ανεβάσουμε επιτέλους ηθικά και υλικά το δάσκαλο!
- Να δώσουμε περισσότερη και καλύτερη μόρφωση στο λαό μας!
- Ζητούμε: - Κάθαρση και εκδημοκρατισμό στην Εκπαίδευση.
- Πανεπιστημιακή μόρφωση στο δάσκαλο και τη νηπιαγωγό.
- Ορθή και δίκαια μισθολογική και επιδοματική μεταχείριση.
- Καλύτερες συνθήκες εργασίας στα σχολεία για μας και για τους μαθητές μας.
-Καλούμε: -Σε στενή συνεργασία και κοινή προσπάθεια όλους τους παράγοντες που ενδιαφέρονται για μια σωστή και Δημοκρατική εκπαίδευση.

803/12/76 Οι 32.000 δάσκαλοι και νηπιαγωγοί της χώρας με την περήφανη στάση τους στη 48ωρη απεργία έδειξαν πως όχι μόνο δεν δέχονται την υποτίμηση και τον παραγκωνισμό, αλλά ΔΕΝ ΑΝΕΧΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΜΠΑΙΓΜΟ».

839/11/78 Συνάδελφοι, τα πρωτοβάθμια κύτταρα της Ομοσπονδίας μας είναι οι Διδασκαλικοί Σύλλογοι, Συσπειρωθείτε σ' αυτά και δραστηριοποιείστε τους συλλόγους γύρω από τη Δ.Ο.Ε..

842/2/79 Η δυναμική κινητοποίησή μας θα καταστεί αναπόφευκτη, αν η Κυβέρνηση δεν αντιμετωπίσει με κατανόηση τα αιτήματά μας

842/1/79 Ζητάμε: Σύνδεση των αποδοχών, τόσο με τον τιμάριθμο, όσο και με την αύξηση του εθνικού εισοδήματος.
- Ικανοποιητικά οικογενειακά επιδόματα.
- Ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη μέχρι τον καταληκτικό βαθμό.

842/1/79 Συνάδελφοι, Η ενότητα δράσης όλων των συνδικαλιστικών φορέων, αποτελεί θεμελιακή προϋπόθεση για την επιτυχία των στόχων μας.

844/1/79 Η ενότητα δράσης όλων των εκπαιδευτικών φορέων αποτελεί θεμελιακή προϋπόθεση για την επιτυχία των στόχων μας.

844/2/79 Ζητούμε να ισχύσει και στη χώρα μας η βασική αρχή της αποδέσμευσης του μισθού από το βαθμό, πράγμα που ισχύει σχεδόν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες.

- Η ενότητα δράσης όλων των εκπαιδευτικών φορέων αποτελεί δεμελιακή προϋπόθεση για την επιτυχία των στόχων μας.
- Ζητούμε συμμετοχή στην κατανομή του εθνικού εισοδήματος στην παραγωγή του οποίου συντελούμε όλοι οι εργαζόμενοι.
- Ζητούμε από την κυβέρνηση συμπεριφορά καλού εργοδότη και τίποτα περισσότερο.

847/4/79 Οι Δ.Υ. αρνούνται την υποτίμηση και τον παραγκωνισμό και δεν ανέχονται τον εμπαιγμό.

847/4/79 Η νόθευση της πληροφόρησης προσβάλλει την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και υπονομεύει τη βάση της Δημοκρατίας.

848/4/79 Συνάδελφε, ο αγώνας αυτός είναι καθοριστικός για το μέλλον σου. Από σένα εξαρτάται κατά κύριο λόγο η επιτυχία του αγώνα μας.

848/4/79 Όλοι μαζί έχουμε τεράστια δύναμη και ήρθε η ώρα να το δείξουμε σ' όλους εκείνους που εξυπηρετώντας άλλα συμφέροντα, φροντίζουν διαρκώς να μας κομματιάζουν καλλιεργώντας σκόπιμα διαφορές και διακρίσεις μεταξύ μας.

851/6/79 Ο αγώνας για μια παιδεία στην υπηρεσία του Λαού και του Έθνους, με ένα δάσκαλο άξιο λειτουργό της, βρίσκεται σε αρμονική συνάρτηση με τα ευρύτερα καθήκοντά μας, στα πλαίσια της ανάπτυξης και της προκοπής του κοινωνικού συνόλου.

854/7/79 Ο αγώνας μας σε απάντηση αυτών που μας διαβάλλουν δεν είναι στενά διεκδικητικός, αλλά πλατύτερα κοινωνικός με στόχο μια καλύτερη παιδεία στο λαό μας!

858/11/79 Το Διδασκαλικό Βήμα στον αγώνα για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του δασκάλου.

859/12/79 Οι Διδασκαλικοί Σύλλογοι της χώρας αποτελούν τα πρωτοβάθμια κύτταρα της Ομοσπονδίας μας.
- Συσπειρωθείτε σ' αυτά και δραστηριοποιείστε τους Συλλόγους σας γύρω από τη Δ.Ο.Ε.
- ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟ ΒΗΜΑ: η πρωτοπορία στον αγώνα.
- Η Δ.Ο.Ε. αταλάντευτος μαχητής για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.

860/12/79 Διδασκαλικό Βήμα: ένας πρωτοπόρος αγωνιστής.
- Η Δ.Ο.Ε. αταλάντευτη μαχητική δύναμη για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.
- Το Διδασκαλικό Βήμα στον αγώνα για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των δασκάλων.
- Η Δ.Ο.Ε.. αταλάντευτος μαχητής για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.

861/1/80 Η Δ.Ο.Ε. αταλάντευτη μαχητική δύναμη για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.
- Η εντυπωσιακή επιτυχία της απεργίας έδειξε ότι οι δάσκαλοι γνωρίζουν να αγωνίζονται για τα δίκαιά τους.
- Να καταργηθούν οι διακρίσεις ανάμεσα στους Δ.Υ.

862/1/80 Οι Διδασκαλικοί Σύλλογοι της χώρας αποτελούν τα πρωτοβάθμια κύτταρα της Ομοσπονδίας μας. Συσπειρωθείτε σ' αυτά και δραστηριοποιείστε τους Συλλόγους σας γύρω από τη Δ.Ο.Ε..
- Η Δ.Ο.Ε αταλάντευτος μαχητής για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.
- Διδασκαλικό Βήμα : Η πρωτοπορία στον αγώνα.
- Διδασκαλικό Βήμα : Ένας πρωτοπόρος αγωνιστής.
- Η μόνη σωστή και τίμια λύση: Τιμαριθμική αναπροσαρμογή.

863/2/80 Πανεπιστημιακή μόρφωση στο δάσκαλο και τη νηπιαγωγό. Αυτό είναι το ανυποχώρητο αίτημα του κλάδου.
- Το Δασκαλικό Βήμα, στον αγώνα για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των δασκάλων.
- Ο αγώνας μας συνδέεται άμεσα με την επιβίωσή μας.
- Οι δάσκαλοι μοχθούν για την Παιδεία του λαού και την ανάπτυξη της Χώρας σηκώνοντας το βαρύ φορτίο της μονόπλευρης λιτότητας όπως όλοι οι εργαζόμενοι Έλληνες.

864/2/80 Ο Αγώνας μας για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού και του Έθνους, με ένα δάσκαλο άξιο λειτουργό της, βρίσκεται σε αρμονική συνάρτηση με τα ευρύτερα καθήκοντά μας, στα πλαίσια της ανάπτυξης και της προκοπής του κοινωνικού συνόλου.

865/3/80 Απαίτηση του κλάδου μας : Πανεπιστημιακή μόρφωση στο δάσκαλο και τη Νηπιαγωγό.

866/3/80 Χρέος μιας δημοκρατικής πολιτείας είναι η καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου.

867/4/80 Η Δ.Ο.Ε. καλεί όλους τους δασκάλους και τις νηπιαγωγούς να βρίσκονται σε συνεχή ετοιμότητα για το θέμα των Παιδαγωγικών Ακαδημιών και Σχολών Νηπιαγωγών.

868/4/80 Διδασκαλικό Βήμα: Ένας πρωτοπόρος αγωνιστής.

870/6/80 Η Δ.Ο.Ε οραματίζεται μια Παιδεία: Δημοκρατική Ουσιαστική, Ανοιχτή σ' όλο το Λαό.

871/6/80 Αγωνιζόμαστε με συνέπεια και αποφασιστικότητα για μια καλύτερη Παιδεία.
- Το Διδασκαλικό Βήμα, στον αγώνα για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των δασκάλων.
- Η Δ.Ο.Ε. αταλάντευτος μαχητής για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.

873/6/80 Η διαφύλαξη του βιοτικού μας επιπέδου, που υποβαθμίζεται καθημερινά, είναι πρωταρχικό χρέος και καθήκον του καθενός μας, ακόμα κι αν χρειαστεί ο πιο σκληρός αγώνας.
- Αγώνας για μια Παιδεία..... (όπως 864/2/80)
- Χρέος μας δημοκρατικής πολιτείας είναι η καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου.
- Η Δ.Ο.Ε. στοχεύει σε βαθιές τομές.
- Η Δ.Ο.Ε. οραματίζεται μια Παιδεία Δημοκρατική ουσιαστική ανοιχτή σε όλο το Λαό.

874/7/80 Η Δ.Ο.Ε. αταλάντευτος μαχητής για μια παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.

875/9/80 Αγωνιζόμαστε με συνέπεια και αποφασιστικότητα για μια καλύτερη Παιδεία, όπως το επιβάλλουν οι απαιτήσεις της εποχής μας και το συμφέρον της χώρας μας.
- Η Δ.Ο.Ε. ζητά: Να αυξηθούν οι δαπάνες για την Παιδεία.
- Να αντιμετωπισθεί ριζικά το διδακτηριακό πρόβλημα της χώρας.
- Να ισχύσει και στη χώρα μας, η βασική αρχή της αποδέσμευσης του μισθού από το βαθμό, πράγμα που ισχύει σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης.
- Προάγονται τέσσερις Επιθεωρητές υμνητές της χούντας.
- Οι Διδασκαλικοί Σύλλογοι της χώρας αποτελούν τα πρωτοβάθμια κύτταρα. Συσπειρωθείτε και δραστηριοποιείστε τους Συλλόγους σας γύρω από τη Δ.Ο.Ε.
- Οι δάσκαλοι μοχθούν για την παιδεία και την ανάπτυξη της χώρας.
- Δ.Ο.Ε. : Να καταργηθούν οι διακρίσεις ανάμεσα στους Δ.Υ.
- Το Διδασκαλικό Βήμα στον αγώνα για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του δασκάλου.
- Ζητάμε να ισχύει και στη χώρα μας , η βασική αρχή της αποδέσμευσης του μισθού από το βαθμό, πράγμα που ισχύει σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης.

877/10/80 Οι εργαζόμενοι είναι αποφασισμένοι να προστατέψουν την ελευθερία τους

878/10/80 Τα Διδασκαλικό Βήμα στον αγώνα για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του δασκάλου.

879/11/80 Η απεργία είναι δικαίωμα των εργαζομένων.

880/11/80 Η Δ.Ο.Ε οραματίζεται μια παιδεία: Δημοκρατική Ουσιαστική Ανοιχτή σε όλο το Λαό.

881/12/80 Οι αριθμοί ευημερούν οι άνθρωποι πάσχουν.
- Απαράδεκτη η κατάσταση στη Παιδεία.
- Συνάδελφοι, αγώνας μέχρι την τελική νίκη.

883/12/80 Ο αγώνας των δασκάλων και νηπιαγωγών της χώρας συνεχίζεται.
- Συνάδελφοι, όλοι ενωμένοι στον αγώνα! Η νίκη θα είναι δική μας.

884/1/81 Απαράδεχτη η κατάσταση στην Παιδεία.
- Με αγώνες καταχτάμε τα δικαιώματά μας.
- Ο αγώνας των δασκάλων και των νηπιαγωγών της χώρας συνεχίζεται.

885/1/81 Συνάδελφοι: τα δικαιώματά δεν προσφέρονται αλλά κατακτούνται με αγώνες.

886/1/81 Πρόκληση για τον κλάδο η επιλογή των επιθεωρητών.
- Το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της απεργίας καταλύθηκε στη χώρα μας.
- Οι αριθμοί ευημερούν οι άνθρωποι πάσχουν.

887/2/81 Απαράδεχτη κατάσταση στην Παιδεία.
- Ο αγώνας συνδυάζεται άμεσα με την επιβίωσή μας.

888/2/81 Οι αριθμοί ευημερούν οι άνθρωποι πάσχουν.

889/3/81 Απαραίτητη η ομογυχία και η απόλυτη πειθαρχία στις αποφάσεις του κλάδου.

- Η διαφύλαξη του βιοτικού μας επιπέδου που υποβαθμίζεται καθημερινά, είναι πρωταρχικό χρέος του καθενός μας, ακόμα κι αν χρειαστεί σκληρός αγώνας.
- Δώστε μαζικά παρόν στον αγώνα του κλάδου που αγωνίζεται για δικαιοσύνη και ίση μεταχείριση.
- Να καταργηθούν οι διακρίσεις ανάμεσα στους Δ.Υ.

[Μετά το τ. 891 εμφανίζονται στο «Δ.Β.» μικρά κείμενα που είτε σχολιάζουν συμπυκνωμένα την επικαιρότητα είτε θέτουν αυτοτελή προβλήματα είτε τίθενται και ως υπερκείμενα κειμένων . Κάποια απ' αυτά αποτελούν και συμπυκνώσεις υηφισμάτων Γ.Σ. ή του Δ.Σ.)

891/4/81 Αναστείλαμε τον αγώνα αλλά δεν τον ματαιώσαμε. Απαιτούμε από την κυβέρνηση, να κάνει σωστή εκτίμηση της χειρονομίας μας, και να δείξει την ίδια με μας υπευθυνότητα.
- Απαράδεκτη η κατάσταση στην Παιδεία.

893/5/81 Η ΔΟΕ ζητά: να αυξηθούν οι δαπάνες για την παιδεία.

894/5/81 Απαράδεκτη η κατάσταση στην Παιδεία.

897/7/81 Ένταξη στα Πανεπιστήμια: η μόνη λύση.
- Το σχολείο φυτώριο Δημοκρατικών πολιτών.
- Κάθαρση για να ανοίξει ο δρόμος στην αλλαγή και το λαϊκό Σχολείο.
- Η Δ.Ο.Ε. οραματίζεται μια Παιδεία Δημοκρατική, Ουσιαστική, Ανοιχτή σε όλο το Λαό.

898/7/81 Δ.Ο.Ε. : Έξω οι μασόνοι από το Δημόσιο.
- Η Μασονία αποτελεί ως μυστική οργάνωση δημόσιο κίνδυνο!!

899/9/81 Η Παιδεία είναι υπόθεση όλου του Λαού. Η μέριμνα για την εκπαίδευση είναι υπόθεση του κράτους.
- Απαράδεκτη η κατάσταση στην Παιδεία.
- Επιμένουμε : Κάθαρση κι εκδημοκρατισμός στη Δημόσια Διοίκηση.
- Οι αριθμοί ευημερούν οι άνθρωποι πάσχουν.
- Η Δ.Ο.Ε ζητά: Να αυξηθούν οι δαπάνες για την Παιδεία.
- Να αντιμετωπισθεί ριζικά το διδακτηριακό πρόβλημα.
- Αγωνιζόμαστε με συνέπεια και αποφασιστικότητα για μια καλύτερη Παιδεία, όπως το επιβάλλουν οι απαιτήσεις της εποχής μας και το συμφέρον της Χώρας μας.

900/9/81 Ακώλυτη μισθολογική προαγωγή για να απαλλαγούμε μια για πάντα από το βαθμολογικό άγχος!

901/10/81 Απαράδεκτη η κατάσταση στην Παιδεία.

902/10/81 Αγωνιζόμαστε με συνέπεια και αποφασιστικότητα για μια καλύτερη Παιδεία, όπως το επιβάλλουν οι απαιτήσεις της εποχής μας και το συμφέρον της Χώρας μας.

903/11/81 Και τώρα εμπρός για την ανόρθωση της Λαϊκής μας Παιδείας.
- Αντίσταση στο φασισμό το νόημα της 28ης Οκτώβρη.
- Λαϊκή Συμμετοχή στη λήψη των οικονομικών αποφάσεων.

904/11/81 [Το πράσινο Διδασκαλικό Βήμα] Ένας αγώνας δικαιώθηκε!
- Ο συνδικαλισμός αποτελεί βάθρο της Δημοκρατίας και μοχλό για την αλλαγή.

907/1/82 Ο συνδικαλισμός αποτελεί βάθρο της δημοκρατίας και μοχλό για την αλλαγή.
- Η Διοίκηση της Α.Δ.Ε.Δ.Υ δεν εκφράζει τους Δ.Υ.

909/2/82 Εδραιώνεται ο θεσμός της τριακονταετίας.
- Τα πνεύματα και οι τόνοι γίνονται αιτία καταταλαιπώρησης όσων γράφουν την ελληνική/ Εφαρμογή του Μονοτονικού. / Η Δ.Ο.Ε. το έχει εφαρμόσει στο Διδασκαλικό Βήμα.
- Διοικητική αναδιοργάνωση με νέες κατευθύνσεις.
- Η Διοίκηση της Α.Δ.Ε.Δ.Υ δεν εκφράζει τους Δ.Υ.

910/2/ 82 Διοικητική αναδιοργάνωση σε νέες κατευθύνσεις.
- Ο συνδικαλισμός αποτελεί βάθρο της Δημοκρατίας και μοχλό για την αλλαγή.

913/4/82 Διοικητική αναδιοργάνωση με νέες κατευθύνσεις.

914/4/82 Ανυποχώρητο αίτημα του κλάδου η θεσμοθέτηση του Σχολικού Συμβούλου.

916/5/82 Διοικητική αναδιοργάνωση με νέες κατευθύνσεις.

919/6 /82 Ο αγώνας μας στο δρόμο της δικαίωσης
- Χωρίς την ενεργό συμμετοχή της βάσης δε μπορεί να προκύψουν τα αποτελέσματα που αναμένει ο κλάδος.
- Οι Σύλλογοι Δασκάλων και Νηπιαγωγών αποτελούν τα πρωτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα.
- Συσπειρωθείτε σ' αυτούς και δραστηριοποιείστε τους ώστε να αναπτύξουμε ένα συνδικαλιστικό κίνημα μαζικό και ικανό να προβάλει και να προωθήσει λύσεις στα προβλήματά μας.
- Ενότητα όλων των δυνάμεων του κλάδου ανεξάρτητα από τις οποιεσδήποτε ιδεολογικές, πολιτικές και κομματικές τοποθετήσεις θα βοηθήσει στην επίλυση των προβλημάτων του κλάδου μας.

[Τα «συνθήματα» επανεμφανίζονται στο «Δ.Β.» μετά την απουσία λίγων μηνών.]

931/2/83 Όχι στις αμερικάνικες προκλήσεις και εκβιασμούς.
- Έξω οι ξένες βάσεις, όχι στα πυρηνικά όπλα.
- Εθνική ανεξαρτησία- ειρήνη.

937/5/83 Ικανοποιήθηκαν τη φετινή χρονιά τα βασικά και κυρίαρχα αιτήματά του κλάδου (συνδικαλιστικές ελευθερίες, Πανεπιστημιακή μόρφωση, κατάργηση του αντιδραστικού θεσμού του επιθεωρητή και ψήφιση του Σχολικού Συμβούλου) που για δεκαετίες ολόκληρες οι αντιδραστικές δυνάμεις άφηναν άλυτα.

938/6/83 Σήμερα τα προβλήματά μας, τα προβλήματα όλων των εργαζομένων έχουν μπει σ' ένα δρόμο για την επίλυσή τους.

940-941/8/83 Απλή αναλογική.
- Πλουραλισμός και Δημοκρατία.
- Εμπρός τώρα ενωμένοι για να ανεβάσουμε την εκπαίδευση και του λειτουργό της.

942/9/83 Συναδέλφισσα και συνάδελφε, η επίλυση του ατομικού σου προβλήματος είναι υπόθεση του Συλλόγου σου. Η Δ.Ο.Ε. θα ασχοληθεί μ' αυτό μόνο ύστερα από σχετική εισήγηση του Συλλόγου σου.

944/11/83 Ανοίξτε τις πόρτες του σχολείου στην κοινωνία και τη ζωή.
- Ο μονόλογος καταπίεζει, ο διάλογος πείθει!
- Οι δάσκαλοι αγωνίζονται για ένα σχολείο θερμοκήπιο των πιο υψηλών αξιών: Της δημοκρατίας και της αρχής της αντικειμενικότητας, του διαλόγου και της κατανόησης, της συναδέλφωσης και της αλληλεγγύης των λαών, της ειρήνης και του αφοπλισμού.
- Το σχολείο καλλιεργεί τη συλλογική προσπάθεια και τη συνεργασία. Ο ανταγωνισμός δεν έχει θέση στο σχολείο.
- Δεν υπάρχουν πρότυπα και «Καθώς πρέπει». Αλλά ανάγκη για τη συλλογική αναζήτηση του σωστού.
- Ο δάσκαλος δίνει αγώνα για να μετασχηματιστεί ο θεσμός που λέγεται σχολείο. Όχι μόνο στους νόμους και τα χαρτιά. Μα και στην πράξη.

954/7-8/84 Γκρεμίστε τους μαντρότοιχους. Ανοίξτε το Σχολείο στην κοινωνία και στη ζωή!! (πανό 53η Γ.Σ. πράσινα, κόκκινα και μαύρα γράμματα)

[Πυκνώνουν τα αποσπάσματα.]

957/11/84 Η Αγάπη και οι φροντίδες του Δασκάλου πρέπει να μοιράζονται εξίσου σε όλα τα παιδιά της τάξης, εκτός εάν η άνιση μοιρασιά είναι για το καλό των λιγότερο ευνοημένων. (Αγ. Βουγιούκας)

959/12/84 Σ' ένα δημοκρατικό- ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο δάσκαλοι και μαθητές συλλογικά και ισότιμα αναζητούν τη γνώση και αμφισβητούν τα «πρότυπα».

960/1/85 Σ' ένα δημοκρατικό- ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο δάσκαλοι και μαθητές συλλογικά και ισότιμα αναζητούν τη γνώση και αμφισβητούν τα «πρότυπα».

963/3/85 Εμπρός για μια εκπαίδευση της κοινωνικής απελευθέρωσης
Δάσκαλοι και νηπιαγωγοί :
- Όχι στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού! Ναι στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου για τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Ναι στην κρίση των εκπαιδευτικών για τη στελέχωση της εκπαίδευσης.
- Λαϊκή συμμετοχή + Απελευθέρωση του δασκάλου, αναγκαίοι όροι για ένα δημοκρατικό- ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο.

967/6/85 Λέμε ναι : Στον αφοπλισμό Στην ύφεση Στην παγκόσμια Ειρήνη. Λέμε όχι : Στους εξοπλισμούς Στα πυρηνικά Στους πολέμους.

969/9/85 Καθιέρωση ενός σχολείου, δημοκρατικού ανοιχτού στην κοινωνία και τη ζωή.
- Ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση.
- Μια εκπαίδευση της κοινωνικής απελευθέρωσης.
[ενσωματωμένο στο κείμενο για την απεργία της 13/9/85]

970/10/85 Ο Αγώνας Ενωτικά- Ταξικά. Όσοι περίμεναν ότι η Α.Δ.Ε.Δ.Υ. και η Δ.Ο.Ε. θα κλείσουν τα μάτια τους μπροστά στα δυσμενή για τους εργαζόμενους οικονομικά μέτρα διαγεύστηκαν. Οι δάσκαλοι όπως όλοι τους οι Δ.Υ. μέσα από

την Α.Δ.Ε.Δ.Υ δίνουν ενωτικά- ταξικά τον αγώνα. Και δεν θα σταματήσουν αν δεν δικαιωθούν.

972/11/85 Έξω όλα τα πυρηνικά Παλιά και νέα από την Ελλάδα, τα Βαλκάνια και την Ευρώπη.

974/1/86 Οι δάσκαλοι και οι νηπιαγωγοί αγωνίζονται για ένα δημοκρατικό σχολείο-ανοιχτό στην κοινωνία και τη Ζωή!
- Αίτημα: Να τονωθεί ο απελευθερωτικός θεσμός του Σχολικού Συμβούλου.

975/2/86 Αδιάκοπος αγώνας του διδασκαλικού κινήματος για ένα δημοκρατικό ανοιχτό στην κοινωνία και τη ζωή σχολείο.

976/3/86 Επαναβεβαιώθηκαν τα διεκδικητικά πλαίσια της Δ.Ο.Ε και της Α.Δ.Ε.Δ.Υ
- Ο κλάδος δεν θα δεχθεί ξεπερασμένα συστήματα στην αξιολόγηση.
- 25 διδακτικές ώρες για όλους τους δασκάλους.
- Ίση μεταχείριση σχολείων και των δυο βαθμίδων.
- Ο τρόπος που πάρθηκαν τα οικονομικά μέτρα προβληματίζει τους εργαζόμενους.
- Ανατροπή των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης που δημιουργήθηκαν ιδιαίτερα για τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους.

[Μετά την πρόταση μομφής στον Παπαχρίστο]

981/9/86 Άμεση κατοχύρωση πολιτικών δικαιωμάτων στους Δ.Υ..
- Απελευθέρωση των Εκπαιδευτικών και της Εκπαίδευσης.
- Ίση μεταχείριση των εκπαιδευτικών.
- Ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση.
- Κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.

982/10/86 Το συνδικάτο βάθρο της δημοκρατίας.
- Οι δάσκαλοι και οι νηπιαγωγοί αγωνίζονται για ένα δημοκρατικό σχολείο ανοιχτό στην κοινωνία.

984/12/86 "Πού ανήκετε εσείς παιδιά μου; Το μεγαλύτερο πλήθος από σας είναι φτωχά παιδιά. Αν ακούσετε το αίμα σας, δε θα προδώσετε την τάξη σας. Θα πάτε με το μέρος των φτωχών και θα αγωνιστείτε για τη νέα ζωή." (Δ. Γληνός)
[το κείμενο υποστηρίζει το περιεχόμενο συνέντευξης τύπου που δόθηκε από κοινού με τις άλλες Ομοσπονδίες 8/12/86)
-"Αυτοί που αρπάζουν το φαΐ απ' το τραπέζι κηρύσσουν την ισότητα/ Αυτοί που παίρνουν όλα τα δοσίματα ζητούν δυσίες./ Οι χορτάτοι μιλάν στους πεινασμένους για τις μεγάλες εποχές που θα 'ρθουν". Μπ. Μπρεχτ.
- Δεν αρνούμαστε τον διάλογο. Το υπουργείο ενεργεί αυταρχικά και αυθαίρετα. Ομόφωνη διαπίστωση «διάλογος κουφών».
-Το υπουργείο Παιδείας αποσιωπά τους κύριους παράγοντες της καθυστέρησης.
- Χρειάζονται άλλες επιλογές για την εκπαίδευση.

985/1/87 Διεκδικούμε: Αύξηση αποδοχών 20% Γνήσια Α.Τ.Α. νομοθετικά κατοχυρωμένη Φορολογικές ελαφρύνσεις.
- Όχι στη μονόπλευρη λιτότητα Την κρίση να πληρώσει η ολιγαρχία.
- Πολιτικά Δικαιώματα στους Δ.Υ.
- Λεφτά για την Παιδεία.
- Κάτω τα χέρια από τα Συνδικάτα.

986/2/87 Αγωνιζόμαστε για: Την προστασία του εισοδήματός μας.
- Τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου
- Την κατοχύρωση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων.
- Τον εκδημοκρατισμό της Δημόσια Διοίκησης
- Με αγώνες καταχτάμε τα δικαιώματά μας.
- Η Παιδεία δεν επιτρέπεται να εγκλωβίζεται στις λογικές των οικονομικών μεγεθών. Η θέση της πρέπει να βρίσκεται πάντοτε στις πρώτες προτεραιότητες.
- Αγωνιζόμαστε για ουσιαστική αύξηση των δαπανών για την Παιδεία στο 15%του Προϋπολογισμού.
- Αγωνιζόμαστε για: Ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση για όλα τα παιδιά του ελληνικού λαού. Για την κατάργηση της Ιδιωτικής εκπαίδευσης και της παραπαιδείας με παράλληλη αναβάθμιση της Δημόσιας.
- Αγωνιζόμαστε για: Υποχρεωτική προσχολική αγωγή για όλα τα παιδιά τα παιδιά νηπιακής ηλικίας.
- Ενιαίο πολυκλαδικό Λύκειο, που θα δίνει πολύπλευρη μόρφωση και επαγγελματικά εφόδια σ' όλους τους μαθητές και που προοπτικά θα είναι ο μοναδικός τύπος Λυκείου.
- Αλλαγές στα βιβλία και τις μεθόδους.
- Σύγχρονα ενιαία αναλυτικά προγράμματα (Α.Π.)
- Να σταματήσουν οι διπλές και τριπλές βάρδιες.
- Να μειωθεί ο αριθμός των μαθητών κατά τμήμα.
-Ουσιαστική μόρφωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.
-Τροποποίηση των αρνητικών διατάξεων του 1566/85.
- Επίλυση ζητημάτων όπως: αξιολόγηση, υποχρεωτικές υπερωρίες, ωράριο
σύμφωνα με τις θέσεις των φορέων της εκπαίδευσης.
[από κοινό έντυπο και τεσσάρων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών].
- Καμμιά εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, καμμιά εκπαιδευτική αλλαγή δεν μπορεί να υλοποιηθεί με τον εκπαιδευτικό στο περιθώριο, κοινωνικά μη καταξιωμένο και οικονομικά υποβαθμισμένο.
- Καλούμε την Κυβέρνηση να επανεξετάσει την οικονομική της πολιτική. Αρνούμαστε να πληρώσουμε εμείς οι εργαζόμενοι το κόστος της οικονομικής κρίσης.
- Παλεύουμε όλοι μαζί για την αναβάθμιση της Παιδείας.
Παλεύουμε μέσα απ'[την Παιδεία]την αυτή να φτιάξουμε ένα καλύτερο μέλλον για τα παιδιά μας και τον τόπο μας.
- Βελτίωση του συστήματος επιλογής Διευθυντών, ώστε να εξασφαλίζεται αξιοκρατία και να ελαχιστοποιούνται τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις τοποθετήσεις. Άμεση χορήγηση του διευθυντικού επιδόματος από 1-9-86.
- Διεκδικούμε το δικαίωμα να συμμετέχουμε ουσιαστικά στα κέντα διαμόρφωσης και λήψης των αποφάσεων που αφορούν την εκπαίδευση.
- Ζητούμε με τη συμμετοχή μας αυτή να καταθέσουμε τη γνώση και την εμπειρία μας στη διάθεση των άλλων φορέων και της πολιτείας.
- Ένας αγώνας που δίνει στην πράξη ακόμα ένα μάθημα στους μαθητές μας, ότι τα δικαιώματα των εργαζομένων δεν χαρίζονται, αλλά καταχτιούνται με θυσίες και ενότητα στην πάλη για τους κοινούς στόχους, για μια καλύτερη Παιδεία, για ένα καλύτερο αύριο της κοινωνίας.
- Σήμερα παλεύουμε μέσα από την Α.Δ.Ε.Δ.Υ μαζί με τους άλλους Δ.Υ. και όλους τους εργαζομένους, για προστασία τους εισοδήματός μας, για επίλυση των εργασιακών μας προβλημάτων και για άμεση κατοχύρωση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων.
- Πολιτικά δικαιώματα στον Δ.Υ.
- Λεφτά για την Παιδεία.
- Κάτω τα χέρια από τα συνδικάτα.

- Αύξηση δαπανών για την Παιδεία
- Προστασία του εισοδήματος: Αναπλήρωση στο ύψος του 20%. Γνήσια, νομοθετικά κατοχυρωμένη Α.Τ.Α. Φορολογικές ελαφρύνσεις, έλεγχος τιμών.
- Απελευθέρωση εκπαιδευτικής διαδικασίας με: Αξιοκρατία στην εκπαίδευση.
- Αξιολόγηση με βάση τις θέσεις του κλάδου. Κατάργηση πίνακα Α' διευθυντών.
- Βελτίωση εργασιακών σχέσεων στη βάση της ποιοτικής διάστασης του εκπαιδευτικού έργου. Εξασφάλιση αναγκαίων προϋποθέσεων λειτουργίας παιδαγωγικών τμημάτων (Π.Τ.).
- Άμεση νομοθετική κατοχύρωση πολιτικών δικαιωμάτων στους Δ.Υ.

[φωτοτυπία αφίσας της Δ.Ο.Ε για την απεργία της 11/12/86]

987/3/87 Η Δ.Ο.Ε καταγγέλλει τις αυταρχικές και μονομερείς αποφάσεις του Υπουργού Παιδείας. Αποφεύγουν ουσιαστικό διάλογο. Μας θεωρούν ικανούς μόνο για την εφαρμογή των μονομερών αποφάσεών τους. Το Υπουργείο (ΥΠ.Ε.Π.Θ.)στοχεύει να φέρει σε αντίθεση εκπαιδευτικούς- γονιούς. Πρώτα έφταιγαν τα «ιδιαίτερα», τώρα οι αναρρωτικές άδειες... Κλιμάκωση της σχεδιασμένης αυταρχικής επίθεσης. Ανάγκη να συνεχιστεί και να ενταθεί ο αγώνας.

[βινιέτα στο κείμενο για την απόφαση του υπ. παιδείας Α. Τρίτση να παρατείνει το διδακτικό έτος.]

988/4/87 Την κρίση να πληρώσει η ολιγαρχία.
- Απαιτούμε έλεγχο τιμών- κερδών.

990/6/87 Όχι στην πολιτιστική και μορφωτική απομόνωση του Δασκάλου και της Νηπιαγωγού.
- Αγώνας για την Ειρήνη σημαίνει αγώνας για τη ζωή.
- Ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση είναι αίτημα Παιδείας. Για την ικανοποίησή του αγωνίζονται οι δάσκαλοι και οι νηπιαγωγοί της χώρας.
- Τα συνδικάτα είναι βάθρα της Δημοκρατίας.

991/7-8/87 Όχι αστυνόμευση στο Δάσκαλο
- Η Δημοκρατία στο σχολείο είναι συλλογική υπόθεση.
- Οφείλουμε να προστατέψουμε το εισόδημά μας.
- Τα πολιτικά δικαιώματα Δ.Υ. ναρκοθετούνται.
- Στο διάλογο πρέπει οι στόχοι κι οι όροι να καθορίζονται αμφίπλευρα.
- Ν' αντιστραφεί το αρνητικό κλίμα. (αποσπάσματα από την ομιλία του προέδρου στη Γ.Σ.)

997/2/88 Απαιτούμε: Αναβάθμιση της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών.
Αναπλήρωση απώλειας αποδοχών κι αποκατάσταση των αρχών του ενιαίου μισθολογίου.
- Όχι στον αυταρχισμό την αυθαιρεσία και την εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης και του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

999/3/88 Με την καθολική συμμετοχή μας στον αγώνα απαντάμε στις μονόπλευρες αποπροσανατολιστικές ενέργειες του Υπουργείου.
- Αγωνιζόμαστε για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού.

1001/5/88 Αγωνιζόμαστε για την αναβάθμιση της παιδείας και των εκπαιδευτικών.
- Ο κλάδος σε αγώνα για την προστασία και τη βελτίωση του ενιαίου μισθολογίου.
- Ο κλάδος καταδικάζει την εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης.
- Ενιαίο μισθολόγιο έπαλξη ενότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης.
- Ενιαίο μισθολόγιο: έπαλξη ενότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης.

- Όχι στον αλληλοσπαραγμό.
- Μέγας ο κίνδυνος υποβάθμισης.
- Πολυδιασπάται ο αγώνας.
- Όλοι για την Νίκη.
- Αγωνιζόμαστε για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού. (Το «Δ.Β.» ελέγχεται από τον Κορυφίδη)

1002/5/88 Να στραφούμε σε ουσιαστικούς αγώνες. Να μη χάνουμε το στόχο. Να ανασυντάξουμε τις δυνάμεις μας. Να απομονώσουμε τα φαινόμενα διάσπασης.

1004/7-8/88 Το Δ.Σ. της Δ.Ο.Ε.. καλεί τον κλάδο σε ενότητα και επαγρύπνηση για την υλοποίηση των εξαγγελιών και νέες κατακτήσεις.
-Οι δάσκαλοι και Νηπιαγωγοί αγωνίζονται: Για να γίνει η Παιδεία πρώτη εθνική προτεραιότητα.
- Για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών.
- Για την περιφρούρηση και διεύρυνση των κατακτήσεων. (πανό 57ης)
- Η Παιδεία είναι αξία.
- Οι δαπάνες για την Παιδεία πρέπει να αυξηθούν.
- Πρέπει να ανεβεί το μορφωτικό και οικονομικό επίπεδο του εκπαιδευτικού.
- Να ιδρυθούν Παιδαγωγικές Σχολές.
- Να γίνει πράξη το εννιάχρονο Σχολείο.
- Να ανοίξει ουσιαστικός διάλογος με το ΥΠ.Ε.Π.Θ.
- Η επιμόρφωση μέσα από τα Π.Τ.

1007/11/88 Όλοι ενωμένοι στον αγώνα!
- Ο εμπαιγμός δεν θα περάσει!

1008/12/88 15% του Γεν. Προϋπολογισμού για την Παιδεία.
- Αναπλήρωση της απώλειας αποδοχών λόγω λιτότητας.
- Γνήσια Α.Τ.Α. με ενσωμάτωση της στους βασικούς μισθούς.
- Ενσωμάτωση του επιδόματος εξομάλυνσης στους Βασικούς Μισθούς.
- 150. Δισ. για σχολική στέγη. Μόνο πρωινά σχολεία
- Άμεση υλοποίηση των δεσμεύσεων του ΥΠ.Ε.Π.Θ. για ίση μεταχείριση εκπαιδευτικών.
- Διορισμός πρόσθετου δασκάλου στα 6θέσια και άνω Δημ. Σχολεία.
- Διορισμοί 5000 δασκάλων και 2000 Νηπιαγωγών.
- Επιμόρφωση σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου.
(από την αφίσα για την απεργία της 23/11/88)
- Εδώ και τώρα μια αγορά του αιώνα για να χτιστούν σχολειά.
- 15% του προϋπολογισμού για την Παιδεία.
- Όχι βάρδιες στα σχολεία- μόνο πρωινά.
(Από αφίσα των Ε.Κ.Α.- Α.Δ.Ε.Δ.Υ.- ΟΛΜΕ- Δ.Ο.Ε.)
- Λεφτά- λεφτά για τα σχολειά. Κι όχι για κάθε Κοσκωτά!
Ε.Κ.Α. - Δ.Ο.Ε. Κοινός αγώνας Δασκάλων- Νηπιαγωγών- Γονιών- Εργαζομένων. Για να σταματήσει η μεσημεριανή βάρδια και να λειτουργήσουν μόνο το πρωί τα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Για να αναβαθμισθεί η πρωτοβάθμια εκπαίδευση και ο λειτουργός της.
- Συναδέλφισσα, συνάδελφε, πάρε μέρος στη Γ.Σ. του Διδασκαλικού σου, Συλλόγου! Πάρε την υπόθεση του αγώνα στα χέρια σου!
- Συνάδελφε, συναδέλφισσα, το ΥΠ.Ε.Π.Θ., η Κυβέρνηση σε εμπαίζουν, σε υποβαθμίζουν, σε θεωρούν εκπαιδευτικό δεύτερης κατηγορίας. Απάντησέ τους δυναμικά, αγωνιστικά, αποφασιστικά!
- Στην ενότητά μας η δύναμη, στους αγώνες μας η ελπίδα!

- Όχι βάρδιες στα σχολεία- σχολεία μόνο πρωινά.

1009/1/89 15% του προϋπολογισμού για την Παιδεία.
- Όχι στην υποβάθμιση του κλάδου.
- Όχι στην υποβάθμιση του δασκάλου και της νηπιαγωγού.
- Όχι στη θεσμοθέτηση της υποβάθμισης του κλάδου.
- Όχι στην τακτική του διαίρει και βασίλευε. (πανό)
- Αγωνιζόμαστε για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών.
- Όχι στην θεσμοθέτηση της υποβάθμισης του κλάδου.
- Όχι βάρδιες στα σχολεία.
- 15% του προϋπολογισμού για την Παιδεία.
- Οικονομική και μορφωτική ανύψωση του δασκάλου και της νηπιαγωγού.
(από την αφίσα των κινητοποιήσεων του Δεκεμβρίου του 1988)
- Η δική μας Νίκη θα είναι Νίκη της εκπαίδευσης και του Λαού.
- Αγώνας μαζικός αποφασιστικός θα είναι η απάντηση από δω και μπρος.
- Συναδέλφισσα, συνάδελφε πάρε μέρος στη Γ.Σ. του Συλλόγου σου. Η γνώμη σου είναι όπλο στον αγώνα μας.
- Συναδέλφισσα, συνάδελφε, τώρα πιο πολλά μας ενώνουν.
- Συναδέλφισσα, συνάδελφε, το ΥΠ.Ε.Π.Θ., η Κυβέρνηση σε υποβαθμίζουν, σε θεωρούν εκπαιδευτικό δεύτερης κατηγορίας. Αδιαφορούν για τα προβλήματά και για τη δημόσια πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Απάντησέ τους Δυναμικά- Αγωνιστικά- Αποφασιστικά.
- Στην ενότητα η δύναμη, στην αγωνιστικότητα η ελπίδα!
- Ο Αγώνας μας δε θέλει μόνο τους πολλούς μας θέλει όλους!

1010/2/89 45000 δάσκαλοι και νηπιαγωγοί στον αγώνα για αναβάθμιση της Δημόσιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και των λειτουργών της.
- Ενιαίο εννιάχρονο βασικό σχολείο, ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών.
- Οικονομική και επιμορφωτική ανύψωση του Δασκάλου- Νηπιαγωγού
- 16% στους βασικούς μισθούς (αύξηση)
- Εξομοίωση πτυχίων, πανεπιστημιακή επιμόρφωση.
- Π.Δ. σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου.
- Όχι βάρδιες στα σχολεία. (από την αφίσα για την απεργία της 1-2-3/2/89)
- Μ΄ αγώνες κατακτάμε τα δικαιώματά μας. (αφίσα απεργίας 1-2-3/2/89)

1011/3/89 Όχι στη θεσμοθέτηση της υποβάθμισης του κλάδου.
- Όχι στην τακτική του διαίρει και βασίλευε.

1012/4/89 Ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων της εκπαίδευσης και των λειτουργών της.
- Διατακτική (20.000)και απώλεια σε ενιαία βάση για όλους τους εκπαιδευτικούς.

1014/6/89 Ενιαίο εννιάχρονο σχολείο.
- Άμεση αναβάθμιση του ρόλου του δασκάλου και της νηπιαγωγού.
- Να θεσμοθετηθεί το ενιαίο εννιάχρονο σχολείο.
- Να γενικευθεί η Προσχολική Αγωγή.
- Να ιδρυθούν παιδικά κέντρα.
- Επένδυση οι δαπάνες για την Παιδεία.
- Ενσωμάτωση της Α.Τ.Α.
- Αύξηση των οικογενειακών επιδομάτων και του εφάπαξ.

Τα «συνθήματα» στο συνδικαλιστικό έντυπο της **Ο.Λ.Μ.Ε. «Πληροφοριακό Δελτίο»** την περίοδο Σεπτέμβριος '74- Ιούνιος '89.

436-437/9/75 Η φωνή των καθηγητών καλεί την πολιτεία σε συναγερμό Παιδείας.

438/10/75 Ελευθερία Δικαιοσύνη και Παιδεία πρέπει να είναι της Ελλάδος το σύνθημα.

439/10/75 Ελευθερία Δικαιοσύνη και Παιδεία πρέπει να είναι της Ελλάδος το σύνθημα.
- Η 28η Οκτωβρίου 1940 θα φρονηματίζει αιώνια τις Ελληνικές γενεές και θα φωτίζει το δρόμο που οδηγεί στο χρέος.

440/11/75 Το Πολυτεχνείο αποτελεί το νέο ορόσημο της Ελληνικής ευημερίας.
- «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά» (Ρήγας Βελεστινλής).

441/11/75 «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά»

442-443/12/75 «Το σχολείον φωτίζει τους ανθρώπους» (Κοσμάς Αιτωλός).

444-445/1/76 Η Ο.Λ.Μ.Ε δεν ασκεί κομματικής πολιτική ούτε κυβερνητική ούτε αντικυβερνητική. Ασκεί μόνο εκπαιδευτική πολιτική. (μεγάλη απεργία)

446/2/76 «Δεν έχω άλλο στο νου μου πάρεξ ελευθερία και γλώσσα» (Διονύσιος Σολωμός). [Έχει καθιερωθεί η δημοτική].

447/2/76 «Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά» (Ρήγας Βελεστινλής)

448/3/76 «Εκ της Παιδείας του λαού ανατέλλει φαεινός ο ήλιος της ελευθερίας». (Μ. Βρατσάνος 1874)

449/3/76 «Παλαιόθεν και ως τώρα όλα τα θεριά πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε» (Στρατηγού Μακρυγιάννη *«Απομνημονεύματα»*)

450-451/4/76 «Όπου είναι αμάθεια, εκεί περισσότεροι και απανθρωπότεροι λαοπλάνοι» (Εφημερίδα «*Ελληνικά Χρονικά*» 1825).

452/5/76 «Η μέθοδος διδασκαλίας να είναι τοιαύτη, ώστε να μην κατατρίβωσιν οι νέοι ανωφελώς τον πολύτιμον καιρόν της ηλικίας των». (Γρηγόριος Δικαίος, Παπαφλέσσας, Υπουργός Εσωτερικών, 1825).

453/5/76 «Εάν θέλητε να καταστήσητε τον Έλληνα αληθώς ελεύθερον, πρέπει να τον διδάξητε». (Ν. Σαρίπολος, 1864)

454/6/76 «Εάν θέλητε να καταστήσητε τον Έλληνα αληθώς ελεύθερον, πρέπει να τον διδάξητε». (Ν. Σαρίπολος)

456/9/76 «Ο στρατιώτης όσο κι αν είναι τέλεια πολεμική μηχανή αν δεν είναι κι άνθρωπος πάντα μισός κι ανήμπορος θα στέκει. Η Παιδεία μας πρέπει να κοιταχτεί και να παρακοιταχτεί». (Κωστής Παλαμάς)

457/10/76 Ο Ν. 309/76 δεν έγινε για να μπει στην κορνίζα, έγινε για να εφαρμοστεί στα σχολεία μας

458/10/76 Ο αγώνας του 1940 θα μείνει πάντα παράδειγμα ενότητας και ευψυχίας του λαού μας.

459/11/76 Διαβάζετε το ΔΕΛΤΙΟ αν θέλετε να προασπίζεστε τα συμφέροντα σας και να ασκείτε υπεύθυνη κριτική.

460/12/76 Δεν είναι αντιπολιτευτική ενέργεια η προσπάθεια για τη βελτίωση της εκπαιδεύσεως και την απονομή δικαιοσύνης στους φορείς της.

462/1/77 «Όταν χρειάστηκε να αναπτυχθεί ο τουρισμός βρέθηκαν χρήματα και για δρόμους και για ξενοδοχεία. Όταν χρειάστηκε να αμυνθούμε για να αποκρούσουμε φίλους και εχθρούς πάλι βρήκαμε τα χρήματα. Εάν πιστεύουμε ότι μας χρειάζεται η εκπαίδευση, μπορούμε και πρέπει να τα βρούμε». (Ευάγγελος Παπανούτσος, *«Πρακτικά Βουλής»*)

463/2/77 «Όπως συνέβη εις όλα τα ολοκληρωτικά καθεστώτα, ούτε και παρ' ημίν, η δικτατορία αποφεύγουσα το πνευματικόν φως και αρεσκόμενη εις το σκότος, με το πρόσχημα των οικονομιών, ηθέλησε να μειώση τους λειτουργούς της Μ.Ε....από της εποχής εκείνης και μεταγενεστέρως οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, με την καθιέρωσιν των επιδομάτων ευνοίας ήλθον ουραγοί της δημοσιοϋπαλληλικής τάξεως». (Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΒΗΣ Βουλευτής, *«Πρακτικά Βουλής»*)

464/2/77 Η μεταρρύθμιση κατοχυρώνεται όχι με απειλές αλλά με μέτρα θετικά και προπαντός προς εκείνους που επωμίζονται την υλοποίησή της.

465/3-4/77 Ευχαριστούμε για τη θερμή συμπαράσταση στον απεργιακό αγώνα του κλάδου: τα πολιτικά κόμματα και την τοπική αυτοδιοίκηση, τον τύπο, τους γονείς και τους μαθητές μας, τους επιστημονικούς συλλόγους, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και τα σωματεία, τους φοιτητές και τους σπουδαστές, τους συναδέλφους της ιδιωτικής εκπαίδευσης και συγχαίρουμε τον κλάδο για την ενότητα, την ομοψυχία και ευψυχία που έδειξε στον αγώνα. (μετά την απεργία των τριάντα ημερών)

466/5/77 «...Με όλα αυτά δεν θέλω να πω ότι δεν πρέπει να διεκδικείτε τα δικαιώματά σας. Αλίμονο σας, αν δεν αγωνίζεσθε, για να βελτιώσετε τη θέση σας. Τότε θα είσθε νεκροί και τέτοιοι πολίτες είναι άχρηστοι...». (Κ. Καραμανλής στα Δ.Σ της Ο.Λ.Μ.Ε., Δ.Ο.Ε. στις 22/11/76)

467/5/77 Ο συνδικαλισμός αποτελεί δύναμη και εγγύηση της Δημοκρατίας.

468/6/77 «Η ενότητα του κλάδου αποτελεί τη μοναδική δύναμη του που εγγυάται την επιτυχία κάθε επιδιώξεών του». (Το Δ.Σ της Ο.Λ.Μ.Ε.)

469/9/77 «Κι όταν εγώ θα πεθάνω χίλιοι Μακάριοι θα συνεχίσουν τον αγώνα» ΜΑΚΑΡΙΟΣ (3/8/77 θάνατος Μακαρίου)

470/10/77 «Όλοι χωρίς εξαίρεσιν έχουν χρέος να ηξεύρουν γράμματα. Η πατρίς έχει να καταστήσει σχολεία εις όλα τα χωριά δια τα αρσενικά και τα θηλυκά παιδιά. Εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή με την οποία λάμπουν τα ελεύθερα έθνη». (Ρήγας Φεραίος από τα *«Δίκαια των ανθρώπων»*). Το απόσπασμα περιλαμβάνεται και στο συνταγματικό σχεδίασμα του Ρ.Φ.- 1798 -με τίτλο "Νέα Πολιτική Διοίκησις των κατοίκων της Ρούμελης, της Μικράς Ασίας, των Μεσογείων Νήσων και της Βλαχομπογδανίας" και αποτελεί το 22ο άρθρο του.

471/10/77 «Η παιδεία χρειάζεται και κόπους πολλούς και περιστάσεις ευνοϊκές και δαπάνες όχι μικρές» (Λουκιανός).

472/11/77 «...Τούτη την πατρίδα την έχομεν όλοι μαζί, και σοφοί και αμαθείς και πλούσιοι και φτωχοί και πολιτικοί και στρατιωτικοί και οι πλέον μικρότεροι άνθρωποι». (Μακρυγιάννης)

473/11/77 17 Νοέμβρη 1973 «...Το θάμα ήταν ανθρώπινο μέσ' το Πολυτεχνείο. Οι σκλάβοι έξω απ' τα σίδερα κι οι λεύτεροι από μέσα, η μια καρδιά προσάναμμα γινόταν για την άλλη, κι έξω στους σκλάβους πέταγαν της Λευτεριάς τη φλόγα...».

476/1/78 «Με όλα αυτά δεν θέλω να πω ότι δεν πρέπει να διεκδικείτε τα δικαιώματά σας. Αλίμονο, αν δεν αγωνίζεσθε για να βελτιώσετε τη θέση σας. Τότε θα είστε νεκροί, και τέτοιοι πολίτες είναι άχρηστοι....». Κ. Καραμανλής στα Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε., Δ.Ο.Ε. στις 22-11-76.

477/1-2/78 «Η θεμελιακή προϋπόθεση για την επιτυχία του αγώνα του κλάδου είναι η ενότητά του». Το Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε. (παραμονές κινητοποιήσεων)

479/3/78 «Κράτος που δεν έχει βάση την Παιδεία, είναι οικοδομή στην άμμο». (Α. Κοραής)

480/3/78 Η Παιδεία είναι η συντηρητική ουσία για την Εθνική συνείδηση, η προπαρασκευαστική δύναμη του Έθνους και το ισχυρό όπλο για την απόκτηση της Ελευθερίας στην Εθνεγερσία του 1821.

485/6/78 Η Ενότητα του κλάδου αποτελεί τη μοναδική δύναμη που εγγυάται την επιτυχία κάθε επιδιώξεώς του.

487-488/9/78 Το κράτος που παραμελεί τον τομέα της Παιδείας εγκληματεί και την ποινή του για αυτό το έγκλημα θα εκτίσει στο μέλλον παραμένοντας μεταξύ των υποαναπτύκτων.

489/10/78 Η ενότητα του κλάδου αποτελεί τη μοναδική δύναμή του, που εγγυάται την επιτυχία κάθε επιδιώξεώς του.

490/10/78 «Εκείνοι που έπραξαν το κακό/ τους πήρε μαύρο σύγνεφο/ Ζωή δεν είχαν πίσω τους/ μ' έλατα και με κρύα νερά/ Μ' αρνί, κρασί και τουφέκια,/ βέργα και κληματόσταυρο/ παππού δεν είχαν από δρυ/ κι απ' οργισμένον άνεμο/ στο καραούλι δεκαοχτώ μερόνυχτα/ Με πικραμένα μάτια/ Τους πήρε μαύρο σύγνεφο/ -δεν είχαν πίσω τους αυτοί- δείο μπουρλοτιέρη,/ πατέρα γεμιτζή,..... Κείνοι που έπραξαν το κακό/ -τους πήρε μαύρο σύγνεφο/ Μα κείνος που τ' αντίκρισε/ στους δρόμους τ' ουρανού/ Ανεβαίνει τώρα μοναχός/ και ολόλαμπρος!» (Από το ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη "Άσμα ηρωικό και πένθιμο για τον χαμένο Ανθυπολοχαγό της Αλβανίας")

491/11/78 «Πάνω σε τούτη την πεσμένη/ πόρτα δώσαμε ξανά τον όρκο/ όρκο της νιότης, της ζωής, της/ λευτεριάς, όρκο του ονείρου και/ της πράξης» (Γ. Ρίτσος)

492/11/78 «Κράτος που δεν έχει βάση την Παιδείαν, είναι οικοδομή στην άμμο». (Α. Κοραής)

493/12/78 Οι Δημόσιοι Υπάλληλοι [Δ.Υ.] δε θα δεχτούν να γίνουν φτωχότεροι.

498//2/79 Γερά κι ευτυχισμένα παιδιά σ' έναν κόσμο ειρήνης. [έτος του παιδιού]

499-500/3/79 25 του Μάρτη 1821 - ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ «Του Αγώνα μας πρωτόφλεβα, καρδιά του Εικοσιένα/ για να σε χαιρετήσουνε, όρθροι είναι σηκωμένοι/ γυναίκες, γέροντες, παιδιά, κι' εγώ στη σύναξή τους/ για βιαστικά αντροκάλεσμα, για σημερνό σημάδι!/ Τι τώρα σμίγει το αίμα σου στην πιο παλιά του κοίτη/ κι όσο αίμα χύθηκεν εχτές, και, δες το ξεχειλίζει/ νά 'μπει ποτάμι ακράταγο, με τα ποτάμια τ' άλλα/ των Λαών που ορμούν στη Λεύτερη π' ανοίγεται μπροστά τους/ ανθρωποθάλασσα της Ζωής, σ' Εσέ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ!» (Άγγελος Σικελιανός [φωτοτυπία από χειρόγραφο του ποιητή])

501/4/79 Βασική και απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή οργάνωση του Συνδικαλιστικού μας κινήματος είναι η ενεργητική παρουσία και συμμετοχή όλων μας. Έτσι μόνο θα μπορέσουμε να προασπίσουμε τα επαγγελματικά μας συμφέροντα και να συμβάλουμε στη βελτίωση και εξύγωση της Παιδείας όλου του Ελληνικού λαού.
- Με την οργάνωση γίνεται ορθή αξιολόγηση και συντονισμένη χρήση δυνάμεων, μέσων και συνθηκών και χαράζεται ασφαλέστερα ο δρόμος της επιτυχίας. [μετά το οργανωτικό συνέδριο]

503-504/5/79 Το Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε. αισθάνεται την υποχρέωση να χαιρετίσει και να συγχαρεί θερμά τα Δ.Σ των τοπικών Ε.Λ.Μ.Ε. για την αγωνιστική τους δραστηριοποίηση και όλους τους συναδέλφους, που με την καθολική συμμετοχή τους στην απεργία απόδειξαν ακόμη μια φορά το υψηλό φρόνημα, την αποφασιστικότητα, την αγωνιστικότητα και την ενότητα του κλάδου.
- Τους απεργοσπάστες, τους "τρέσαντες" και τους "ριγάσπιδες", τους απαρνητές του κοινού αγώνα, τους αφήνουμε όλοι-μας, στην κοινή περιφρόνηση.
- Ο κλάδος με ανέπαφες τις δυνάμεις του, ισχυρός και πάντοτε με ορθή και περήφανη στάση είναι πανέτοιμος για κάθε δυναμική διεκδίκηση των συμφερόντων-του. [μετά την απεργία διαρκείας του Μαΐου, με τα ΣΕΔΟ, και τη δίκη του Δ.Σ της Ομοσπονδίας]

508/10/79 Ποτέ πια φασισμός
- «Και περάσανε μέρες πολλές μέσα σε λίγην ώρα και θερίσανε πλήθος τα θηρία, και άλλους εμάζωξαν. Και την άλλη μέρα εστήσανε στον τοίχο τριάντα». (Οδυσσέας Ελύτης "ΤΟ ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ")

510/11/79 «Τούτο το φως δεν κρύβεται,/ φεγγοβολάει και δείχνει/ μέσα στην πιο βαθιά νυχτιά/ των δολοφόνων τα ίχνη/ Τούτο το φως δε σώνεται,/ σπαδί δε το θερίζει/ ραντίστε τους ωραίους νεκρούς/ με ανθόφυλλά και ρύζι/ Κι απέ στεριώστε τη γροθιά/ του κόσμου το τραπέζι/ εδώ πέρα ο δίκαιος θα κριθεί/ κι αυτός που κρυφοπαίζει.» (Γ. Ρίτσος)

524/10/80 «Τώρα χτυπάει πιο γρήγορα τ' όνειρο μες στο αίμα/ του κόσμου η πιο σωστή στιγμή σημαίνει:/ ελευθερία, / Έλληνες μες στα σκοτεινά δείχνουν το δρόμο:/ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» (ΟΔ. ΕΛΥΤΗ)

526/11/80 «Πάνω σε τούτη την πεσμένη/ πόρτα δώσαμε ξανά τον όρκο,/ όρκο της νιότης, της ζωής, της/ λευτεριάς, όρκο του ονείρου και/ της πράξης» (Γ. Ρίτσος)

'Εκτακτο /2/81 «Έχουμε ανάγκη από ένα σχολείο καινούργιο, για να μορφώσομε ένα νέο τύπο ανθρώπου, εκείνον που θα στέκεται στέρεα πάνω στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα και ταυτόχρονα θα πάρει στα σοβαρά το πεπρωμένο του- σαν

παιδί της πατρίδας του και πολίτης της οικουμένης» (Ε. Παπανούτσος) [μετά τη μεγάλη απεργία]

533/3/81 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ Συνάδελφοι, Η επιτυχία του εκπαιδευτικού Συνεδρίου εξαρτάται από σας. Η συμμετοχή σας στη φάση της επεξεργασίας του προσυνεδριακού υλικού κατά Ε.Λ.Μ.Ε. σημαίνει πραγματοποίηση Συνεδρίου που θα αντανακλά τις δυνάμεις και θα απηχεί τη φωνή του κλάδου.

534/3/81 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ Συνάδελφοι, Η επιτυχία του εκπαιδευτικού Συνεδρίου εξαρτάται από σας. Η συμμετοχή σας στη φάση της επεξεργασίας του προσυνεδριακού υλικού κατά Ε.Λ.Μ.Ε. σημαίνει πραγματοποίηση Συνεδρίου που θα αντανακλά τις δυνάμεις και θα απηχεί τη φωνή του κλάδου.

541/10/81 Εμπρός στο δρόμο που χάραξε ο Νοέμβρης.

544/1/82 «Ω Ζευ και οι θεοί πάντες, βγάλτε, σας ικετεύω, τα πνεύματα και τους τόνους από την νεωτέραν μας ελληνικήν γλώσσαν και βάλτε τα μέσα εις τας κεφαλάς των πνευματισμένων και ηλατισμένων δασκάλων». (Ν. Φαρδής. Γνωστός καθαρολόγος) [αμέσως μετά την καθιέρωση του μονοτονικού]

546/3/82 «Ορκίζομαι, ότι θέλει τρέφει εις την καρδίαν μου αδιάλλακτον μίσος εναντίον των τυρράνων της πατρίδος μου, των οπαδών και των ομοφρόνων με τούτους. Θέλω ενεργεί κατά πάντα τρόπον προς βλάβην και αυτόν τον παντελή όλεθρόν των, όταν η περίστασις το συγχωρήση» (Όρκος Φιλικών 1821)
- «Να μην είμαστε ούτε Συνταγματικοί, ούτε Κυβερνητικοί, ούτε σε καμμιά άλλη ξένη δοξασία, ούτε Άγγλοι, ούτε Γάλλοι, ούτε Ρούσσοι, να σεβώμαστε αυτούς αλλά μόνο μ'ελληνικούς νόμους να κυβερνιώμαστε» (Όρκος του Μακρυγιάννη)
- «Εμαστε εις το "εμείς" κι όχι εις το "εγώ"» [Δεν αναφέρεται ο Μακρυγιάννης]

552/11/82 «λευτεριάς λίπασμα οι πρώτοι νεκροί» [ακολουθούν τα ονόματα των νεκρών του Πολυτεχνείου]

562/11/83 [Εγκαινιάζεται η πρακτική αναδημοσίευσης διακηρύξεων για την Ειρήνη. Από το ακροτελεύτιο μέρος της διακήρυξης:]
- Αναβολή της Εγκατάστασης των Πυραύλων Πέρσιγκ και Κρούζ στην Ευρώπη, με στόχο τη Μείωση και Καταστροφή Όλων των Πυρηνικών Όλων! [κεφαλαία]

568/5/84 1η Μάη Αγωνιζόμαστε για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού.
- 1η Μάη Αγώνας για Εθνική Ανεξαρτησία, Ειρήνη, Κοινωνική Δικαιοσύνη.
[πανό στον εορτασμό της πρωτομαγιάς].

571/10/84 «Η κήρυξη του Ιταλοελληνικού πολέμου με βρήκε στα σύνορα, απλό στρατιώτη στη ζώνη των πρόσω. Επέζησα χωρίς να το υπολογίσω από πριν, χωρίς να το περιμένω πως θα επιζήσω. Επέζησα έχοντας κερδίσει μια σπουδαία εμπειρία. Γύρισα μ' ένα απέραντο θαυμασμό για τον ελληνικό λαό "αυτόν καθ' εαυτόν" το λαό τον ακέφαλο, τον οργανωμένο από τα ίδια του τα αισθήματα, από την ίδια του τη φύση, μέσα στην αγραμματοσύνη του και τη στέρησή του. Να ένα θαυμαστό καταφύγιο. Γυρίζοντας θα πήγαινα μαζί του». (Νικηφόρος Βρεττάκος)
- «Τρία γράμματα γραμμένα μ' αίμα/ εδώ κι εκεί παντού/ σ' όλους τους τοίχους των εργοστασίων/ στην άσφαλτο των πολιτειών/ σ' όλες τις πόρτες των φτωχόσπιτων/ στα κυπαρίσσια του Σκοπευτηρίου/ στην Κοκκινιά και στα Ταμπούρια/ απάνου στα γυλά βουνά της Ρούμελης,/ της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας,/ πάνου στις πέτρες του Μωριά/ και στα δέντρα της Ηπείρος/ πάνου

στον κόρφο της αντάρτισσας Αθήνας/ εδώ κι εκεί παντού/ στο κούτελο της περηφάνιας μας/ απάνου σ' όλες τις αγρύπνιες μας/ πάνου στη στρογγυλή ασπίδα του ήλιου/ ΕΑΜ, ΕΑΜ». (Γ. Ρίτσος ΑΘΗΝΑ, Οχτώβρης 1943)

572/11/84 Δημοκρατία, Εθνική Ανεξαρτησία, Ειρήνη

578/5/85 [από ανακοίνωση για την Πρωτομαγιά:]
-Ειρήνη, Ύφεση και Αφοπλισμό.
- Απύραυλα Βαλκάνια και Μεσόγειο Θάλασσα Ειρήνης.
- Να φύγουν οι Βάσεις του Θανάτου από τη χώρα μας.
- Έξοδο από το ΝΑΤΟ και Αποδοχή της Θέσης των Φιλειρηνικών Δυνάμεων για Ταυτόχρονη Διάλυση των Δυο Συνασπισμών.
- Κύπρο Ενιαία- Κυρίαρχη και Ανεξάρτητη Χωρίς Στρατεύματα κατοχής, Ξένα Στρατεύματα και Βάσεις.
- Ζήτω η 1η Μάη Μέρα Ενότητας και Αγώνα των Εργαζομένων. [κεφαλαία]
- Ποτέ πια φασισμός ποτέ πια πόλεμος

580/9/85 Για την ειρήνη και τον Αφοπλισμό
- Ποτέ πια πόλεμος, Ποτέ πια Φασισμός. Καταπίεση, Απαρτχάιντ.
- Για Κύπρο ενιαία- ανεξάρτητη.
- Έξω για πάντα από το ΝΑΤΟ.
- Έξω οι Βάσεις και τα πυρηνικά.
- Όχι στις πυρηνικές δοκιμές.
- Όχι στον πόλεμο των άστρων.
- Για την Εθνική Ανεξαρτησία, την Ελευθερία και την κοινωνική Πρόοδο των Λαών. [αναδημοσίευση διακήρυξης της ΟΛΜΕ που μοιράστηκε σε γονιούς, μαθητές και εκπαιδευτικούς.]

581/10/85 Ποτέ πια φασισμός - Ποτέ πια πόλεμος [πράσινα κεφαλαία]

582/11/85 Έλληνες ενωθείτε/ τους φασίστες σταματήστε τον/ δικτάτορα κρεμάστε/ και τη λευτεριά/ δοξάστε.
- Κάτω η τυραννία./ ενότητα και αντίσταση/ Ζήτω ο Αγώνας του Λαού/ μας. Θα νικήσουμε
- Ψωμί Παιδεία Ελευθερία [φωτογραφία]

585/2/86 Δώστε αίμα, δώστε ζωή! (Εθνική υπηρεσία αιμοδοσίας)

586/3/86 8 Μάρτη: Παγκόσμια Μέρα Γυναίκας.
- 25η Μάρτη 1821: κορυφαίο σύμβολο του αγώνα του λαού μας για εθνική ανεξαρτησία και κοινωνική δικαιοσύνη
- Εμπρός για μια μαζική οργάνωση των συνδικάτων [πρώτη αναδημοσίευση αφίσας της Α.Δ.Ε.Δ.Υ]

587/4/86 Συνάδελφοι, πάρτε μαζικά μέρος στην πρώτη πανελλήνια αιμοδοσία στην Τράπεζα Αίματος καθηγητών- 23 Μάη 1986.

590/9/86 Το Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε. απευθύνει σε όλους τους συναδέλφους θερμό αγωνιστικό χαιρετισμό, και εύχεται η νέα σχολική χρονιά να είναι γόνιμη και δημιουργική, για την αναβάθμιση της Εκπαίδευσης και την προώθηση των αιτημάτων του κλάδου.
- Η Ειρήνη βρίσκεται σε κίνδυνο.
- Ποτέ πια Φασισμός, Καταπίεση, Απαρτχάιντ.

- Έξω οι βάσεις και τα πυρηνικά.
- Έξω για πάντα από το ΝΑΤΟ.
- Κύπρος ενιαία- ανεξάρτητη.
- Όχι στις πυρηνικές δοκιμές.
- Όχι στον πόλεμο των άστρων.
- Ναι στην Ειρήνη, Εθνική Ανεξαρτησία, Ελευθερία και Κοινωνική πρόοδο των Λαών. [Από τη διακήρυξη της Ο.Λ.Μ.Ε. για την ειρήνη όπου υποστηρίζεται η πρωτοβουλία "των 6" και επικροτείται η απόφαση της Ε.Σ.Σ.Δ. να παρατείνει το μονομερές πάγωμα των εξοπλισμών. Η διακήρυξη μοιράστηκε στα σχολεία].
- 16 Σεπτεμβρίου: Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης.

591/10/86 28 Οκτώβρη 1940 αγώνας του λαού μας για τη χιλιάκριβη τη Λευτεριά.

592/11/86 Εμπρός στο δρόμο που χάραξε ο Νοέμβρης.

593/12/86 Ειρήνη σε όλο τον Κόσμο.
- Απεργούμε για την αναβάθμιση της Εκπαίδευσης και της θέσης του Εκπαιδευτικού. [πανό]

594/1/87 Η Νικαράγουα πρέπει να ζήσει.

593/12/86 Αύξηση των δαπανών για την παιδεία στο 15%
- Εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος σε όφελος του λαού και του τόπου.
- Απελευθέρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σύμφωνα με τις προτάσεις ,των εκπαιδευτικών.
- Βελτίωση των συνθηκών δουλειάς των Εκπαιδευτικών.
- Αναπλήρωση της απώλειας του εισοδήματός μας.
- Αύξηση 20% στους βασικούς μισθούς.
- Νομοθετική κατοχύρωση γνήσιας Α.Τ.Α.
- Φορολογικές ελαφρύνσεις- Κοινωνικές δαπάνες- έλεγχο τιμών.
- Άμεση νομοθετική κατοχύρωση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων- Εκδημοκρατισμό του Δ.Υ. Κώδικα.
- Άρση αδικιών μισθολογίου. [αναδημοσίευση του κοινού υηφίσματος των τεσσάρων εκπαιδευτικών ομοσπονδιών από τη συγκέντρωση στις 11-12-86]

597/4/87 «Ειρήνη είναι ένα ποτήρι γάλα κι ένα βιβλίο στο τραπέζι του παιδιού που ξυπνάει» [Δεν αναφέρεται ο Γ. Ρίτσος. Επίκαιρο. Διεθνής διάσκεψη στην Αθήνα για την Ειρήνη (17/5/87)]
- Όχι στις πολεμικές δαπάνες.
-Το Πρώτο καθήκον της Ανθρωπότητας: Η Αποτροπή του Πολέμου, η Εξασφάλιση της Ειρήνης, είναι το Πρώτο Καθήκον της Εκπαίδευσης και των Εκπαιδευτικών.
- Όχι στον Πόλεμο.
- Όχι στον Πυρηνικό Όλεθρο.
- Όχι στον Πόλεμο των Άστρων.
- Ναι στην Ειρηνική συνύπαρξη.
- Ναι στη Ζωή. [από την αναδημοσίευση της κοινής ανακοίνωσης των τεσσάρων Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών επ' ευκαιρία της διεθνούς διάσκεψης για την Ειρήνη 15-17/5/87]

598/5/87 Ζήτω η Εργατική Πρωτομαγιά, μέρα ενότητας και αγώνα, μέρα αλληλεγγύης των εργαζομένων όλου του κόσμου.

600/4/87 Ποτέ πια Πόλεμος.
- Έξω οι Βάσεις και τα Πυρηνικά.
- Κατάργηση των στρατιωτικών συνασπισμών.
- *Κύπρος Ενιαία και Ανεξάρτητη.*
- Αφοπλισμός- Ανάπτυξη- Ζωή.

601/11/87 Αγωνιζόμαστε για την αναβάθμιση της παιδείας και των καθηγητών.
-15% για την Παιδεία. Άμεση αντιμετώπιση των αναγκών του σχολείου.
- Αναβάθμιση του επιστημονικού, παιδαγωγικού και διδακτικού έργου του καθηγητή.
- Αναπλήρωση αποδοχών.
- Ενωτικά προχωράμε στη δυναμική διεκδίκηση των αιτημάτων μας.

604/2-3/88 Ο Αγώνας Συνεχίζεται.
- Απαιτούμε Τώρα τη Λύση των Αιτημάτων μας.
- Όχι στα Μέτρα και στα Σχέδια που Υποβαθμίζουν το Δημόσιο Σχολείο.

605/9/88 Πάλη για την αναβάθμιση της Παιδείας και όλων των εργαζομένων σ' αυτή.

607/12/88 Όχι στην επανάπαυση και στην εκλογική αναμονή.
- Αγώνας ενάντια στον αντιλαϊκό προϋπολογισμό, της οικονομικής μας υποβάθμισης, της λιτότητας στην Παιδεία.
- Οι κινητοποιήσεις για τον προϋπολογισμό αρχή νέων αγώνων.
- Οι Εργαζόμενοι στο Προσκήνιο- Μόνη Διέξοδος στα Αδιέξοδα

608/1/89 «Ανάθεμα τα γράμματα, Χριστέ, και όπου τα θέλει!/ ανάθεμαν και τον καιρόν και εκείνην την ημέραν/ καθ' ην με παρεδώκασιν εις το διδασκαλείον,/ προς το να μάθω γράμματα». (Πτωχοπρόδρομος) [εξώφυλλο]
- Με την ευκαιρία της Νέας Χρονιάς και της εορτής των τριών Ιεραρχών, προστατών των Ελληνικών Γραμμάτων, των οποίων "ο βίος ήτο οδηγός της θεωρίας, η δε θεωρία επισφράγισις του βίου των", Ευχόμαστε σε όλους τους συναδέλφους υγεία, οικογενειακή ευτυχία και αγωνιστικό φρόνημα για ουσιαστική αναβάθμιση της ελληνικής παιδείας και του Καθηγητή. [από το Δ.Σ]

609/2/89 10-30 Μάρτη. Οι Καθηγητές διαδηλώνουν- απεργούν- διεκδικούν. κατάργηση της διπλής βάρδιας των σχολείων
- Όχι στις αντιπαιδαγωγικές- αυταρχικές αρχές των Προεδρικών Διαταγμάτων του Ν, 1566/85. [Π.Δ.]
- Ουσιαστική αύξηση των αποδοχών.
- Ίση μεταχείριση των καθηγητών- Γενικές εξετάσεις πριν από τις εκλογές.
- Όχι: στην απάθεια και στην υποταγή. Στην εκλογική αναμονή.
- Ενωμένοι Συνεχίζουμε τον Αγώνα. [Φωτοτυπία αφίσας]

Τα συνθήματα στο συνδικαλιστικό έντυπο της **Ο.Ι.Ε.Λ.Ε «Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός»** κατά την περίοδο Σεπτέμβριος '74- Ιούλιος '89.

113/7/75 - Ο κλάδος μας είναι σε επιφυλακή. Δεν θα δεχθεί καμιά απόλυση συναδέλφου.
- Συνάδελφε, Η διχόνοια φθείρει τον κλάδο σου. Η διάσπαση αποδυναμώνει τη σωματειακή σου οργάνωση.
- Κλαδική ενότητα σημαίνει: δύναμη συνδικαλιστική. Προπαγάνδισέ την. Περιφρούρησέ την.
[Το επί δικτατορίας «εκλεγμένο» ΔΣ ελέγχει τον ΣΙΕΛ]

115/11/75 - Συνάδελφε, άνοιξε κιόλας η περίοδος των σκληρών αγώνων. Ας είμαστε έτοιμοι. Από την αγωνιστικότητά μας θα κριθεί αν θα ικανοποιηθεί επιτέλους το καίριο αίτημά μας της μονιμότητας. Ή τώρα ή ποτέ!

116/1/76 - Ενωμένοι- Αποφασισμένοι- Έτοιμοι. Για να μην τολμήσουν αν μας πάρουν πίσω τη διασφάλιση που πετύχαμε με το δίκαιο αγώνα μας. Η τύχη μας είναι στα χέρια μας.

116/Έκτακτο - Οι ιδιοκτήτες κάνουν αγώνα με τα λεφτά τους. Για τα λεφτά τους. Εμείς κάνουμε αγώνα με το δίκιο μας για την Παιδεία.
- Τα περιθώρια εξαντλήθηκαν. Σύνθημά μας αυτή τη στιγμή: ή αποδοχή των αιτημάτων μας ή σκληρός και ανένδοτος αγώνας.
- Η Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση απαιτεί κατοχυρωμένο διδακτικό προσωπικό.

117/4/76 Συνάδελφοι Η απεργία έδειξε τη δύναμή μας. Ο κλάδος είναι ώριμος και δυνατός για νέους αγώνες. Η μάχη δεν τελείωσε.
- Ενωμένοι - αποφασισμένοι - έτοιμοι. Για να μη τολμήσουν να μας πάρουν πίσω τη διασφάλιση που πετύχαμε με το δίκαιο αγώνα μας. η τύχη μας είναι στα χέρια μας.

120/11/76 Διεκδικούμε διασφάλιση της θέσης μας.
- Διεκδικούμε το μειωμένο ωράριο και το υπερωριακό επίδομα που δικαιούμαστε.
- Δε δεχόμαστε να μας θεωρούν δεύτερης ποιότητας εκπαιδευτικούς.
- Δε δεχόμαστε να είμαστε μισθαρά όργανα των εργοδοτών μας.
- Αγωνιζόμαστε για να περιφρουρήσουμε το λειτούργημά μας.
- Αγωνιζόμαστε για να μη γίνεται η Παιδεία αντικείμενο εμπορίας
- Συνάδελφοι, ο αγώνας χρειάζεται οργάνωση.
- Εκλέξτε το γρηγορότερο αντιπροσώπους στα σχολεία που δεν υπάρχουν.
- Φροντίστε να μη μείνει ούτε ένας συνάδελφος που να μην είναι γραμμένος στο σύλλογο.

122/2/77 Ο Υπουργός Παιδείας δήλωσε: «Δεν είστε Λειτουργοί». Εμείς ρωτάμε: «Χωρίς λειτουργούς μορφώνονται 160000 Ελληνόπουλα;»
- Μονιμότητα σημαίνει όχι στην αυθαίρετη απόλυση από τους εμπόρους της Παιδείας.

123/4/77 «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος» Γ. Ράλλης (από τις δηλώσεις του 20/3/77)
- Απάντηση στην επίταξη: ο αγώνας συνεχίζεται.

124/6/77 «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος». Γ. Ράλλης (από τις δηλώσεις του 20/3/77).
- Τα αντιεκπαιδευτικά και αντιεργατικά σχέδια της κυβέρνησης και των εργοδοτών δεν θα περάσουν.
- Ο αγώνας μας θα δικαιωθεί.

125/9/77 «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος». Γ. Ράλλης (από τις δηλώσεις του 20/3/77)
- Το αίτημά μας είναι και παραμένει: Η επαγγελματική μας διασφάλιση. Γι αυτό θα συνεχίσουμε τον αγώνα.
- Αυτή τη φορά θα απαντήσουμε: Όχι στην επιστράτευση οι απειλές δεν μας πτοούν.
- Η Κυβέρνηση έχασε με το νέο νόμο μια μεγάλη ευκαιρία: να μας διασφαλίσει. Τώρα την ευθύνη την έχει η ίδια.

126/9/77 «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος» Γ. Ράλλης.
- Θα ιδρυθεί συνεταιρισμός Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών για ίδρυση σχολείων.

127/12 /77 «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος». Γ. Ράλλης

128/1/78 «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος» Γ. Ράλλης

130/3/78 «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος» Γ. Ράλλης
- Η δύναμή μας είναι η ενότητα και ο αγώνας για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων μας.
- Όλοι στον αγώνα για: Επαγγελματική διασφάλιση.
- Διορισμό απολυμένων με σύμβαση Δημοσίου Δικαίου.
- Επικουρικό ταμείο.
- Να εργάζονται στα Ιδιωτικά σχολεία μόνο Ιδιωτικοί Εκπαιδευτικοί.
- Εφαρμογή των νόμων που εξασφαλίζουν μισθολογική εξομοίωση των ιδιωτικών εκπαιδευτικών με τους δημόσιους εκπαιδευτικούς και αναδρομική καταβολή του υπερωριακού επιδόματος.
- Επαναφορά των απολυμένων για συνδικαλιστικούς και πολιτικούς λόγους.
- Προσοχή!! Να μην υπογράφουμε συμβάσεις εργασίας με τους ιδιοκτήτες αν δεν συμβουλευτούμε πρώτα το σύλλογο.

131/4/78 Συνάδελφε, θέλεις επαγγελματική διασφάλιση; θέλεις στο δημόσιο Σύμβαση Δημοσίου Δικαίου; θέλεις σωστό επικουρικό ταμείο; θέλεις να μην υποβαθμισθεί μισθολογικά ο κλάδος; θέλεις να επαναπροσληφθούν οι απολυμένοι για συνδικαλιστικούς και πολιτικούς λόγους; Πρέπει να παλέψεις τώρα μαζί με όλο τον κλάδο.
- Καταγγελία: Μην πιστεύετε την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. προσπαθούν να σπείρουν τη σύγχυση. Παρακολουθείτε και πιστεύετε μόνο τις υπεύθυνες ανακοινώσεις της Ομοσπονδίας και των Συλλόγων.

132/5/78 Δύναμή σου είναι: η ενότητα και ο αγώνας για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων σου.
- «Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος» Γ. Ράλλης (από τις δηλώσεις του 20/3/77)

- Ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση. Καλύτεροι όροι δουλειάς για τους εκπαιδευτικούς.
- Συνάδελφοι, Διαβάζετε την εφημερίδα σας, τον «Ι.Ε.». Η διαρκής ενημέρωση είναι παράγοντας επιτυχίας των στόχων του κλάδου.
- Συνάδελφε, Τακτοποίησε τις οικονομικές σου οφειλές προς το σύλλογο. Η συνδρομή σου είναι ο μοναδικός πόρος για να έχει την ικανότητα να υπερασπίζει τα συμφέροντά σου.
- Προσοχή!! Να μην υπογράφουμε συμβάσεις εργασίας με τους ιδιοκτήτες αν δεν συμβουλευτούμε πρώτα το σύλλογο.

133/6/78 Συνάδελφοι, Διαβάζετε την εφημερίδα σας τον "Ι.Ε". Η διαρκής ενημέρωση είναι παράγοντας επιτυχίας των στόχων του κλάδου.

134/9/78 Συνάδελφοι, πλαισιώστε τις επιτροπές που λειτουργούν για την προετοιμασία του Συνεδρίου Παιδείας της Ομοσπονδίας.
- Συνάδελφε, Μη δέχεσαι μεταφορά των ωρών σου από το Γυμνάσιο στο Λύκειο και αντίστροφα. Έχεις δικαίωμα να αρνηθείς. Πρόσεξε!!

139/4/79 Ζήτω η Εργατική Πρωτομαγιά
- Όχι στην πολιτική της Λιτότητας για τους εργαζόμενους.
- Απεργία διάρκειας 130.000 εργαζόμενοι ενωμένοι στον αγώνα.

142/11/79 Όχι στη λιτότητα μόνο για τους εργαζόμενους.
- Έτος 1980 η πολιτική της μονόπλευρης λιτότητας συνεχίζεται. Η απάντηση είναι μία: Αγώνας.
- Οι "άλλοι" διαθέτουν πολλά όπλα. Τα δικά μας όπλα είναι: η ενότητα και ο αγώνας.

149/10/81 Η ΟΙΕΛΕ αγωνίζεται για τα δικαιώματα των εκπαιδευτικών όλων των συλλόγων, δεν μπορεί όμως να κάνει τίποτα αν δεν ενημερώνεται έγκαιρα. Συνάδελφοι, μην παραλείπεται να ενημερώνεται την ΟΙΕΛΕ για κάθε σας πρόβλημα.

150/11/81 Οι εκπαιδευτικοί τιμούν το Πολυτεχνείο.

151/12/81 «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος [σταθερή προμετωπίδα στη στήλη ελεύθερων δημοσιευμάτων]

152/2/82 «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος

154/6/82 Ισοτιμία όλων των εκπαιδευτικών (πανό)
- Οι εργαζόμενοι πρωταγωνιστές των εξελίξεων.
- «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος
- Τηλεγράφημα συμπαράστασης από την Ο.Ι.Ε.Λ.Ε προς την Ο.Τ.Ο.Ε. "Ο.Ι.Ε.Λ.Ε απευθύνει θερμό αγωνιστικό χαιρετισμό. Συμπαραστέκεται στο δίκαιο αγώνα σας και εύχεται επίλυση αιτημάτων σας."
- Οι Εργαζόμενοι πρωταγωνιστές των εξελίξεων.

156/1/83 Απαιτούμε εφαρμογή των νόμων. Απαιτούμε την υλοποίηση των συμφωνιών.

- Δεν παζαρεύουμε την εφαρμογή των κειμένων νόμων. Δεν παζαρεύουμε την υλοποίηση των συμφωνιών.
- «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος.
- Να μην μείνει κανένα σχολείο χωρίς αντιπροσώπους.

157/3/83 Συνάδελφε διάβαζε και διέδιδε την "Αργώ".

158/6/83 Τώρα νέο νόμο. Όχι άλλες αθετήσεις.
- Η Παιδεία βασική αποστολή του Κράτους. Σύνταγμα '75
- «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος

159/9-10/83 «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος

160/11/83 «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος
- Η εφημερίδα γράφεται από συναδέλφους. Ο ρόλος της Συντονιστικής Επιτροπής δεν είναι παρά συντονιστικός, γι' αυτό η Σ.Ε. του "Ι.Ε" κάνει προς τους συναδέλφους: έκκληση, παράκληση, πρόσκληση, πρόκληση να στέλνουν συνεργασίες-τους για τις διάφορες στήλες.

161/3/84 Η κατάργηση της Ιδιωτικής εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.
- «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος
- Η Παιδεία βασική αποστολή του Κράτους.
- Κατάθεση και ψήφιση σύντομα από τη Βουλή του Νόμου για τη δημοσιοποίηση και του νέου ενιαίου νόμου για την Ιδιωτική Εκπαίδευση.
- Εφαρμογή της κείμενης εργατικής και εκπαιδευτικής νομοθεσίας για τα ιδιωτικά σχολεία, τα φροντιστήρια, και τις ιδιωτικές τεχνικές σχολές.

162/6/84 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.

163/10/84 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι αίτημα του Ελληνικού Λαού.
- «Διαφωνώ με ό,τι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες». Βολτέρος
- Η εφημερίδα γράφεται από συναδέλφους. Ο ρόλος της Συντονιστικής Επιτροπής δεν είναι παρά συντονιστικός, γι' αυτό η Σ.Ε. του "Ι.Ε" κάνει στους συναδέλφους: έκκληση, παράκληση, πρόσκληση, πρόκληση να στέλνουν συνεργασίες τους για τις διάφορες στήλες.

164/1/85 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.

166/5/85 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.

167/9/85 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.

168/2/86 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.

169/4-5/86 Η κατάργηση της Ιδιωτικής εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού λαού.

170/6/86 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.

171/10/86 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.
- Αγώνας για την ισοτιμία όλων των εκπαιδευτικών
- Για να μην αφήσουμε τους ιδιοκτήτες να αφαιρέσουν κεκτημένα δικαιώματά μας.
- Για να διευρύνουμε και να ολοκληρώσουμε τις κατακτήσεις μας.
- Για να μην χάσουμε τα οράματά μας.

172/3/87 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού.
- Μετά από 12 χρόνια αγώνες υπονομεύονται οι κατακτήσεις μας και το πέρασμα στο Δημόσιο. Απεργούμε
- Για να προσληφθούν τώρα αμέσως οι απολυμένοι..
- Για να κατακτηθεί επιτέλους ο Ενιαίος Νόμος για την Ιδιωτική Εκπαίδευση.
- Για να ολοκληρωθεί ο νόμος της μονιμοποίησης. (από αφίσα)
- Για τα παιδία της Νικαράγουα ένα τετράδιο και ένα μολύβι κάθε μαθητής, ένα πεντακοσάρικό κάθε εκπαιδευτικός.
- "Οι στόχοι του αυριανού σχολείου οφείλουν να εμπεριέχουν τόσο τη διαμόρφωση μιας οικολογικής συνείδησης, η οποία να υπαγορεύει στον άνθρωπο μια φιλική σχέση με το περιβάλλον στο οποίο ζει, αλλά και τη διαμόρφωση μιας κριτικής συνείδησης η οποία δεν θα δέχεται αυτονόητα την κάθε άποψη από οπουδήποτε και αν προέρχεται αυτή."
[από την απάντηση της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. στην πρόκληση του Υπ. Παιδείας σε διάλογο]
- Όχι άλλες αθετήσεις να γίνουν τώρα οι ρυθμίσεις.
- Οι κατακτήσεις μας δεν είναι διαπραγματεύσιμες.

173/10-11/87 Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού. [τελευταία αναγραφή]

174/2-3/88 Φτάνει πια ο Εμπαιγμός.
- Οι Ιδιωτικοί Εκπαιδευτικοί αγωνίζονται 6 χρόνια για την ψήφιση του Ενιαίου νόμου για την Ιδιωτική Εκπαίδευση που να κατοχυρώνει όλους τους Ιδ. Εκπαιδευτικούς.
- Κάλυψη χαμένου εισοδήματος.
- Ολοκλήρωση του νόμου της μονιμοποίησης.
- Όχι στην περικοπή των διακοπών.
- Φέτος απαιτούμε νέο νόμο για την Ιδ. Εκπαίδευση.
- Όχι στη λιτότητα.
- 15% για την Παιδεία.

175/5-6/88 Πρόταση της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε προς τις Γ.Σ.: Απεργία μέσα στις εξετάσεις.

Παράρτημα IV

Οι απεργιακές κινητοποιήσεις των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και τα αιτήματά τους

Απεργίες ΔΟΕ

1975

17-18/06/75 48ωρη Λεκανοπέδιο για Βαγενά
21-22/11/75 48ωρη γιατί το σ.ν. δημιουργεί *«κάστες προνομιούχων»*.

1976

17-20/03/76 4ήμερη για *«ίση μεταχείριση»* με τους καθηγητές. [επίδομα Ν. 22/75-βαθμολογική εξέλιξη]
26/03-1/04/76 7ήμερη[εξαγγέλθηκε ως αγώνας διαρκείας]με τα ίδια αιτήματα συν το ωράριο εργασία και η *«ανύγωση»* των Π.Α.
10-11/12/76 48ωρη *«ίση μεταχείριση»* με καθηγητές και *«ανύγωση»* των Π.Α. σε Πανεπιστημιακές Σχολές

1977

1978

1979

04-05/05/79 48ωρη[ΣΕΔΟ]
10-16/05/79 Απεργία διαρκείας. Διάρκεια 7 ημέρες.
18/12/79 24ωρη[ΣΕΔΟ]

1980

20-21/10/80 48ωρη. «Ανωτατοποίηση» (κυρίως)και ΑΤΑ, ενοποίηση 3ου και 2ου βαθμού, υπερωρίες μονοθεσιτών, επιμόρφωση, και Σχολικούς Συμβούλους.
31/10-01/11/80 48ωρη
12-23/12/80 12ήμερη. Είχε αναγγελθεί από 10/12/80, αλλά η έναρξή της καθυστέρησε επειδή το Σ.τ.Ε. θεώρησε παράνομη την απόφαση του υφ. Παιδείας Κοντογιαννόπουλου, να μην ορισθεί προσωπικό ασφαλείας. Το ΔΣ της ΔΟΕ επέμεινε στο διορισμό, γιατί διευκόλυνε την απεργία [μείωση απεργοσπαστών].

1981

1982

1983

1984

13/04/84 3ωρη στάση εργασίας με ΑΔΕΔΥ

1985

13/09/85 24ωρη απεργία για τον 1566/85 και τη σύνθεση του ΔΕΠ.
30/10/85 24ωρη με την ΑΔΕΔΥ.

28/11/85 24ωρη με την ΑΔΕΔΥ.

1986

11/12/86 24ωρη Πανεκπαιδευτική. Αντίδραση στο διάλογο Τρίτση.

1987

15/01/87 *24ωρη ΑΔΕΔΥ- Πανεργατική.*
16-17/02/87 48ωρη ΑΔΕΔΥ.
07-08/5/87 -"-
29/09/87 24ωρη ΑΔΕΔΥ (και πολιτικά δικαιώματα).
08/12/87 24ωρη Προϋπολογισμός, πλαίσια ΑΔΕΔΥ, επιμέρους δασκαλικά αιτήματα.
15-17/12/87 Τριήμερη, προϋπολογισμός ταυτόχρονα με ΟΛΜΕ.

1988

16-18/03/88 Δίωρες στάσεις, πλαίσιο πανεκπαιδευτικό.
28/04/88 24ωρη σειρά δασκαλικών αιτημάτων.
23/11/88 24ωρη για την υλοποίηση συμφωνημένων- ίση μεταχείριση εκπαιδευτικών.
13-14/12/88 48ωρη ίση μεταχείριση εκπαιδευτικών.

1989

19/01/89 2ωρη στάση
01-03/02/89 Τριήμερη. Ίση μεταχείριση εκπαιδευτικών.
06-07/03/89 24 ΑΔΕΔΥ.

Απεργίες ΟΛΜΕ

1975

27-28/3/75 Απεργία που προκήρυξε το *«χουντικό»* Δ.Σ και συμμετείχαν οι δημοκρατικές ΕΛΜΕ. Αιτήματα η υθική και υλική αποκατάσταση των καθηγητών

17-23/12/75 Απεργίας διαρκείας. Διάρκεια κινητοποίησης 22 ημέρες. Απεργία σε εργάσιμες ημέρες 8. Ίση μεταχείριση με λοιπούς δ.υ. απόφοιτους ΑΕΙ. Ψήφιση νομοσχεδίου. Επίδομα ειδικό σε 15%, αύξηση οικονομικού επιδόματος σε 2000 δρχ.

1976

07/01/76 Συνέχεια και τέλος απεργίας
24-25/11/76 48ωρη. Αιτήματα οικονομικά [προειδοποιητική].

1977

02-31/3/77 Απεργία διαρκείας. Διάρκεια 30 ημέρες. Κύριο αίτημα *«καλύτερη ποιότητα εκπαίδευσης με καλύτερα αμειβόμενο εκπαιδευτικό»* (αύξηση υπερωριακής αποζημίωσης).

1978

31/1 & 1/2/78 Για το νέο μισθολόγιο των δ.υ.
8/12/78 24ωρη πανδημοσιοϋπαλληλική. ΣΕΔΟ (απεργία προϋπολογισμού).

1979

10-16/04/79 Απεργία διαρκείας. Διάρκεια 7 ημέρες. (Πανϋπαλληλικά αιτήματα)
4-5/05/79 48ωρη με τη ΣΕΔΟ
18/12/79 24ωρη με τη ΣΕΔΟ (απεργία προϋπολογισμού)

1980

31/10-01/11/80 48ωρη [ΣΕΔΟ- ΑΔΕΔΥ] ΑΤΑ, πενθήμερο, φορολογικές ελαφρύνσεις και επιμέρους καθηγητικά αιτήματα.
10-11/11/80 48ωρη [ΣΕΔΟ- ΓΣΕΕ- ΣΑΔΕΟ]Προηγούμενα αιτήματα και 5000δρχ. το μήνα, ενοποίηση οργανικών θέσεων γυμνασιαρχών- λυκειαρχών, 5000 για βιβλία, κατάργηση θεσμού προσθέτων που θεωρείται μηχανισμός καταστρατήγησης της μονιμότητας.
03-23/12/80 Διαρκείας. Διάρκεια 21 ημέρες και παράλληλα με άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις δ.υ. Τα αιτήματα περιλαμβάνουν το πλαίσιο των αιτημάτων των ΣΕΔΟ [ΑΤΑ, κατάργηση συνδικαλιστικού νόμου 643, φορολογικές ελαφρύνσεις, ακώλυτη εξέλιξη, πενθήμερο], καθώς και τα ιδιαίτερα της Ομοσπονδίας, όπως αυτά διατυπώθηκαν κατά την προηγούμενη απεργία.

1981

7-18/1/81 Συνέχεια της απεργίας διαρκείας και διακοπή του απεργιακού αγώνα μετά από απόφαση του Εφετείου Αθηνών [παράνομη και καταχρηστική].
18/4/81 24ωρη ως συνέχεια του αγώνα διαρκείας και προειδοποιητική για πιθανή απεργία μέσα στις εξετάσεις (κατοχύρωση 5ημέρου).

1982

1983

1984

18/1/84 24ωρή των ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.
13/4/84 3ωρη στάση εργασίας με ΑΔΕΔΥ.

1985

04-05-06/03/85 Απεργία ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής με αίτημα να αποσυρθεί το νομοσχέδιο και να αντικατασταθεί με άλλο.
21/03/85 24ωρη για την κατάθεση και ψήφιση του σ.ν σύμφωνα με τις θέσεις της ΟΛΜΕ.
04/09/85 24ωρη για τον 1566/85.
11/09/85 Μια ώρα στάση για την Ειρήνη.
21/10/85 3ωρη στάση εργασίας ΑΔΕΔΥ (διαμαρτυρία για τα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης).
31/10-01/11/85 48ωρη παράλληλά με ΑΔΕΔΥ συν πλαίσιο ΟΛΜΕ.
06-07/11/85 48ωρη.
28/11/85 24ωρη ΑΔΕΔΥ.

1986

30/06/86 3ωρη στάση ΑΔΕΔΥ για πολιτικά δικαιώματα.
11/12/86 24ωρη Πανεκπαιδευτική. Αντίδραση στο διάλογο Τρίτση.

1987

15/01/87 24ωρη Πανεργατική και ΑΔΕΔΥ.
16-17/02/87 48ωρη με ΑΔΕΔΥ.
07-08/05/87 48ωρη με ΑΔΕΔΥ.
29/09/87 Τρίωρη στάση με ΑΔΕΔΥ για τα πολιτικά δικαιώματα.
24/11/87 Οικονομική αναβάθμιση εκπαίδευσης και εκπαιδευτικού, πολιτικά δικαιώματα, περίθαλψη, απώλεια εισοδήματος.
08-09/12/87 Προϋπολογισμός. ΑΔΕΔΥ (επιμέρους αίτημα: διατακτική για βιβλία).
15-17/12/87 Τριήμερη. Προϋπολογισμός.

1988

10-12/2/88 Τριήμερη με το διεκδικητικό πλαίσιο της Ομοσπονδίας (Άρση αδικιών Ε.Μ, αναγνώριση ρόλου, διατακτική 30000 για μορφωτικές ανάγκες, τροποποίηση 1566/85, μαζική επιμόρφωση, αναβάθμιση ΤΕΕ εκπαίδευσης).
16-18/3/88 -"- -"-
23/5-26/6/88 Διαρκείας (35 ημέρες)κατά τη διάρκεια των εισαγωγικών εξετάσεων. Αιτήματα οικονομικά- θεσμικά.
14/12/88 24ωρη με την ΑΔΕΔΥ.

1989

15-30/03/89 24ωρη κυλιόμενη ανά γεωγραφική περιοχή.

Απεργίες ΟΙΕΛΕ

1975

28-29/03/75 Απεργία ΣΙΕΛ- Α υπό «χουντικό» Δ.Σ. Οικονομικά αιτήματα, παράλληλα με ΟΛΜΕ..
14-15/11/75 48ωρη για το σ.ν. και τις προβλέψεις του σχετικά με τους Ι.Ε. .
17-18/12/75 48ωρη συμπαράστασης στους καθηγητές. Ίδια με αυτούς αιτήματα.

1976

1-12/03/76 Πρώτη διαρκείας. Αίτημα: οι απολύσεις των Ι.Ε. μόνο για τους λόγους που απολύονται και οι δημόσιοι (*«διασφάλιση»*), μετάταξη στο δημόσιο, ένταξη στο νόμο για τη Γ.Ε. του άρθρου 57 του 651/70.
24-25/05/76 48ωρη. Συμμετοχή στη πανεργατική απεργία για την απόσυρση του νομοσχεδίου Λάσκαρη.
12-13/11/76 Νομική κατοχύρωση της επαγγελματικής ισοτιμίας με τους δημόσιους εκπαιδευτικούς (*«διασφάλιση»*).

1977

07/03/77ως 18/4/77 Απεργία διαρκείας. Διάρκεια 44 ημέρες (περιλαμβάνει και την περίοδο διακοπών του Πάσχα). Αιτήματα η εξαετής σύμβαση και γενικότερα η *«διασφάλιση»*, η μετάταξη στο δημόσιο, επετηρίδα, επαναπρόσληψη.

1978

31/01- 01/02/78 48ωρη για το νέο μισθολόγιο Δ.Υ
5-7/04/78 Τριήμερη απεργία ΣΙΕΛ για το σύνολο των οικονομικών (επίπεδο μισθών)και θεσμικών (μετάβαση στο δημόσιο, σύσταση Επικουρικού Ταμείου, απολύσεις).

1979

4-5/05/79 48ωρη ΣΕΔΟ
10-16/05/79 Απεργία διαρκείας. Διάρκεια 7 ημέρες.
18/12/79 24ωρη ΣΕΔΟ

1980

22-23/02/80 48ωρη για την τροποποίηση του 682/77.
31/10-01/11/80 48ωρη με τα ΣΕΔΟ
10-11/11/80 48ωρη παράλληλα με την ΟΛΜΕ, πλαίσιο ΣΕΔΟ
12-16/12/80 Πενθήμερη παράλληλα με ΔΟΕ- ΟΛΜΕ με τα γενικότερα αιτήματα της ΣΕΔΟ αλλά και τα ιδιαίτερα οικονομικά [αύξηση αποδοχών, αποζημίωση μετά το κλείσιμο του Ιδ. Σχολείου]και θεσμικά [διασφάλιση από απολύσεις, πέρασμα το Δημόσιο, διορισμός Δ)ντών από Υπηρεσιακό Συμβούλιο, αρμοδιότητες Συλλόγου Διδασκόντων, μετεκπαίδευση]της Ομοσπονδίας, αλλά και αυτά των άλλων Εκ. Ομοσπονδιών.

1981

1982

28/4- 7/5/82 Απεργία διαρκείας (8 εργάσιμες)με βασικά αιτήματα τη *«δημοσιοποίηση»* των Ι.Ε. που υπηρετούν στο Δημόσιο, τη διασφάλιση των Ι.Ε. (απολύσεις)και τη συμμετοχή στις διαδικασίες *«κατάργησης»* της Ι.Ε.

1983

11/4- 17/5/83 Απεργία Διαρκείας. Διάρκεια 17 εργάσιμες (Μεσολάβησε το Πάσχα) Έληξε χωρίς την ικανοποίηση αιτημάτων. Κύρια αίτημα η *«δημοσιοποίηση»* και η σύνταξη ενιαίου νόμου για την Ιδ. Εκπαίδευση.

1984

13/03/84 24ωρη. Υπαναχώρηση ΥΠΕΠΘ σε σχέση με υποσχέσεις.
13/12/84 24ωρη. Κατάθεση σ.ν. για *«δημοσιοποίηση»*.

1985

27-29/03/85 Τριήμερη. Κατάθεση σ.ν. για *«δημοσιοποίηση»*.
2-3/04/85 48ωρη. Κατάθεση και ψήφιση.
24-25/04/85 48ωρη. -"-
3-4/09/85 48ωρη. Για τον 1566/85.
2/10/85 24ωρη. Ψήφιση νομοσχεδίου.
30-31/10/85 48ωρη με ΑΔΕΔΥ και ΟΛΜΕ- ΔΟΕ.
28/11/85 24ωρη ΑΔΕΔΥ.

1986

20-21/03/86 48ωρη για την ψήφιση του σ.ν. για τη *«δημοσιοποίηση»*.
16/04/86 24ωρη για τον ίδιο λόγο.
11/12/86 24ωρη Πανεκπαιδευτική για το διάλογο Τρίτση 27/2/86 και 07/4/86 με το ΕΚΑ

1987

15/01/87 ΑΔΕΔΥ- Πανεργατική
16-17/02/87 ΑΔΕΔΥ
05/03/87 4ωρη στάση για προσλήψεις, ολοκλήρωση δημοσιοποίησης, ενιαίος νόμος για την Ιδ. Εκπαίδευση
18/03/87 -"-
30-31/03/87 -"-
07-08/05/87 48ωρη με ΑΔΕΔΥ
20/05/87 4ωρη στάση, νόμος για την Ιδ. Εκπαίδευση
25/11/87 24ωρη με ΟΛΜΕ
08/12/87 Προϋπολογισμός. Άλλες εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες.

15/12/87 -"-

1988

03-04/03/88 48ωρη. Οικονομικά- θεσμικά. Ενιαίος νόμος για την Ιδ. Εκπαίδευση.
08-10/03/88 Τριήμερη προειδοποιητική
16-18/03/88 -"-
23/5-03/6/88 Διαρκείας με ΟΛΜΕ 12μέρες.

1989

11-13/01/89 Τριήμερη για ψήφιση σ.ν. για την Ιδιωτική Εκπαίδευση.
06-07/03/89 48ωρη για την ψήφιση του σ.ν. για την Ιδιωτική Εκπαίδευση.

Παράρτημα V

Οι γελοιγραφίες στο «Δ.Β.» και τα εξώφυλλα στο «Π.Δ.»

Οι γελοιογραφίες του «Δ.Β.» Στο Διδασκαλικό Βήμα («Δ.Β.») δημοσιεύονται μια σειρά γελοιογραφίες (40 συνολικά) οι οποίες σε συνδυασμό με ανάλογα κείμενα σχολιάζουν σημαίνοντα για τη ΔΟΕ γεγονότα. Η πρακτική αυτή χρονικά εμφανίζεται στις αρχές του 1979 και συνεχίζεται μέχρι και το 1988. Με βάση τον αριθμό των γελοιογραφιών που καταγράφονται κατά έτος παρουσιάζει ένταση μεταξύ 1979-82 (24 γελοιογραφίες) και 1987-88 (11). Από το σύνολο των γελοιογραφιών μια δημοσιεύεται δύο φορές, ενώ τέσσερις αποτελούν αναδημοσιεύσεις από τον ημερήσιο αθηναϊκό τύπο. Πρόκειται, δηλαδή, για 35 πρωτότυπες γελοιογραφίες[1] που διακρίνονται σαφώς με βάση τη θεματική τους η οποία και αντιστοιχεί, απόλυτα θα λέγαμε, στα ζητήματα που απασχόλησαν τη ΔΟΕ και πρόβαλε ως κυρίαρχα.

Από το σύνολο των κατηγοριών που σαφώς διακρίνονται με βάση τη θεματική των γελοιογραφιών δύο είναι οι σπουδαιότερες και πολυπληθέστερες: α) Αυτές που είναι αφιερωμένες στο δίδυμο Επιθεωρητές- Σχολικοί Σύμβουλοι και β) όσες παρακολουθούν το ζήτημα της «ανωτατοποίησης» και τη ρήξη ΔΟΕ-ΥΠΕΠΘ (κυρίως με αυτό το θέμα)κατά την περίοδο 79-81[2]. Σε αυτές κατατάσσονται περίπου οι μισές από τις πρωτότυπες γελοιογραφίες: 17 συνολικά (δέκα στην α' και επτά στη β' κατηγορία).

Δεν είναι τυχαίο ότι η πρώτη γελοιογραφία («Δ.Β.» 843/1-2-79) με θέμα την «ανωτατοποίηση» παρουσιάζεται στο τεύχος του «Δ.Β.» όπου απορρίπτεται το σ.ν. του ΥΠΕΠΘ και δημοσιεύεται άλλο σ.ν. που έχει συντάξει η ΔΟΕ για το ίδιο θέμα σύμφωνα με τις προσδοκίες και επιθυμίες της. Στη γελοιογραφία αυτή ειρωνικά σχολιάζεται η άποψη ότι ο *«διδασκαλικός κόσμος»* επιθυμεί *«να αλώσει τα ΑΕΙ»*[3]. Αντίστοιχα, σε αυτές με θέμα τους Επιθεωρητές- Σχ. Συμβούλους διατυπώνονται ευδιάκριτα οι απόψεις της ΔΟΕ σύμφωνα με τις οποίες οι Επιθεωρητές ήταν παιδαγωγικά ανεπαρκείς και εμφορούνταν από καθαρά «υλικά» κίνητρα, ο θεσμός της επιθεώρησης άνηκε σε μια «άλλη» εποχή και οι ίδιοι ιδεολογικά ήταν *«χουντικοί»* και *«συντηρητικοί»*, υποτελείς στις κυβερνητικές εντολές της Νέα Δημοκρατίας και αποτελούσαν μέρος του υηφοθηρικού μηχανισμού της, ενώ αντίθετα ως Σ. Σύμβουλοι αναδείχτηκαν πρόσωπα με ηθικό κύρος (*«ανάστημα»*)και ως τούτου κατάλληλα για την αποστολή τους που τα χαρακτήριζε ο υπερβολικός σεβασμός για το δάσκαλο (τον αποκαλούν *«αφεντικό»*). Η εικόνα αυτή, ακολουθώντας την εξέλιξη της αντίληψης για τις σχέσεις Σ.Σ.- ηγεσίας ΥΠΕΠΘ ανατρέπεται μόνο προς το τέλος της περιόδου σε μια γελοιογραφία (φάση *«εθνικού διαλόγου»* και ρήξης με τον Υπ. Παιδείας Α. Τρίτση)που σχολιάζει την σχεδόν αυτόματη επανάκρισή τους και ως εκ τούτου «μη αντικειμενική».

Τρίτη θεματική κατηγορία αποτελούν οι γελοιογραφίες εκείνες που σχολιάζουν την εκπαιδευτική επικαιρότητα: υπόθεση Ράμμου, κατάργηση πολυτονικού, ΚΕΜΕ, *«εθνικός διάλογος»*.

Στην τέταρτη κατηγορία, όπου εντάσσονται και όλες οι αναδημοσιευμένες γελοιογραφίες, συγκεντρώνονται όσες αναφέρονται στους συνδικαλιστικούς αγώνες και τους μισθούς των δ.υ. Εδώ εικονογραφούνται: η βεβαιότητα ότι *«όλα κερδίζονται με αγώνες»* όπου οι «νέοι» αποτελούν την πρωτοπορία, η αντίθεση του *«κράτους»* στις απεργιακές κινητοποιήσεις και ο αρνητικός ρόλος των *«απεργοσπαστών»*, ο ληστρικός χαρακτήρας του πληθωρισμού (τιμάριθμος- ανατιμήσεις), η πρόθεση της κυβέρνησης να καταργήσει *«τα δίκαια των υπαλλήλων»* (1979), η υπερφόρτωση των οικονομικά

---

[1] Στο σύνολο των γελοιογραφιών οι 28 υπογράφονται από τον *«Αμφίλοχο»*.

[2] Η ρήξη με το ΥΠΕΠΘ στη φάση 1979-81 είχε ως αιχμή το θέμα της «ανωτατοποίησης» και τους χειρισμούς του τότε υφ. κ. Β. Κοντογιαννόπουλου στο πρόσωπο του οποίου συγκεντρώθηκαν τα πυρά της ΔΟΕ κατηγορώντας τον, εκτός από φορέα της άρνησης του ΥΠΕΠΘ να προχωρήσει στη δημιουργία ανωτάτων πανεπιστημιακών σχολών για τη βασική εκπαίδευση των δασκάλων, και για διοικητικό αυταρχισμό εναντίον του ΔΣ της Ομοσπονδίας.

[3] Την άποψη αυτή εξέφρασε, κατά τη ΔΟΕ, ο πρύτανης Μουτσόπουλος σε συνάντηση πρυτάνεων- Β. Κοντογιαννόπουλου με θέμα τις Π.Α.

ασθενέστερων τάξεων και των μισθωτών με φόρους αλλά και η ανατροπή του ενιαίου μισθολογίου λόγω των επιδοματικών επιδιώξεις μερίδας δ.υ.

Στην πέμπτη κατηγορία εντάσσονται τρεις γελοιογραφίες που σχολιάζουν την κατάσταση της ΑΔΕΔΥ πριν το 1983 και στην έκτη δύο. Η τελευταία αυτή κατηγορία αναφέρεται στο «ανολοκλήρωτο» της επανάστασης του 1821 σε σχέση, τουλάχιστον, με την ανάδειξη της *«Παιδείας»* και των γραμμάτων σε δραστηριότητες υψηλής προτεραιότητας με ευεργετικό κοινωνικό περιεχόμενο και σχετίζεται με τις συζητήσεις που έγιναν και στη ΔΟΕ και είχαν ως σκοπό την επανερμηνεία της Ιστορίας με βάση τις ιδεολογικές ανάγκες και σκοπεύσεις των ομάδων που κυριάρχησαν στο συνδικαλιστικό κίνημα και στις Ομοσπονδίες των εκπαιδευτικών.

Τα εξώφυλλα του «Π.Δ.» Το «Π.Δ.» αποκτά εικονογραφημένο εξώφυλλο αμέσως μετά τις εκλογές του 1981 και το διατηρεί μέχρι το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου. Το γεγονός καθαυτό αποτελεί πράξη «εκσυγχρονισμού» και αισθητικής βελτίωσης του δελτίου της Ομοσπονδίας, αλλά οι εικόνες που κατά καιρούς επιλέχθηκαν για να κοσμήσουν το εξώφυλλο όχι μόνο αποτελούν δείγμα των ενδιαφερόντων και προτεραιοτήτων της ΟΛΜΕ αλλά, όπως και στην περίπτωση των γελοιογραφιών της ΔΟΕ, τα αντικατοπτρίζουν άμεσα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το πρώτο δελτίο με εξώφυλλο εμφανίζεται αμέσως μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ («Π.Δ.» 542, Νοέμβρης 1981)και αποτελεί σχολιασμό της επετείου της 17/11/73. Αποτελείται από φωτογραφίες λουλουδιών που κοσμούν την είσοδο του Πολυτεχνείου και το γνωστό άγαλμα- αφιέρωμα που βρίσκεται σε αυτή και από μια φωτογραφία του πανώ της ΟΛΜΕ όπου αναγράφεται: *«Οι καθηγητές τιμούν τους νεκρούς του Πολυτεχνείου»*. Το πολιτικό μήνυμα, δείγμα της γενικότερης ιδεολογικής τοποθέτησης της Ομοσπονδίας, είναι σαφές.

Ο γενικότερος όμως πολιτικός- ιδεολογικός προσανατολισμός της ΟΛΜΕ θα επιδιώκεται σταθερά, από κει και πέρα, να είναι εμφανής στα εξώφυλλα του «Π.Δ.» μέχρι και το 1989, χρονικό όριο της παρούσας εργασίας. Το περιεχόμενο του προσανατολισμού αυτού εκφράζεται μέσω των εικόνων που επιλέγονται και των κειμένων ή *«συνθημάτων»* που συχνά τα επικουρούν. Οι συντριπτική πλειοψηφία των εικόνων αυτών σχολιάζουν και δίνουν ιδεολογικό προσανατολισμό σε διάφορες ιστορικές επετείους που κατά μήνα αποφασίζει να σχολιάσει η ΟΛΜΕ. Έτσι, δημοσιεύονται εικόνες που αναδεικνύουν το αντιφασιστικό περιεχόμενο της σύγκρουσης της περιόδου 1940-44, την Αντίσταση και το Αντάρτικο (τον Οκτώβριο), άλλες που μνημονεύουν στη συγκρότηση της ΕΠΟΝ[4] (Ιανουάριος- Φεβρουάριος), την εκτέλεση των 200 την Πρωτομαγιά του '44 στην Καισαριανή (Μάιος), τα βασανιστήρια αγωνιστών κατά τη διάρκεια της πρόσφατης δικτατορίας (Απρίλιος)και βέβαια τον εορτασμό του Πολυτεχνείου (Νοέμβριος). Η 25η Μαρτίου παρουσιάζεται μέσω κλασικών ξυλογραφιών (συχνά όμως συνοδευμένων με κείμενα που τονίζουν σαφή προτίμηση στην ερμηνεία του περιεχομένου της Εθνικής Επανάστασης). Άλλες χρονικές στιγμές που σχολιάζονται εικονογραφικά είναι η ημέρα της Γυναίκας (Μάρτιος), τα Χριστούγεννα και οι καλοκαιρινές διακοπές[5].

Η μεγάλη αυτή κατηγορία εξώφυλλων του «Π.Δ.», με επετειακό περιεχόμενο, αντιστοιχεί στον *«πολιτικό προσανατολισμό»* και εξωστρεφή χαρακτήρα της ΟΛΜΕ, που διαπιστώθηκε στην παρούσα εργασία και την περιθωριοποίηση της ενασχόλησης με εκπαιδευτικά ζητήματα. Όμως στη θεματική αυτή κατηγορία εντάσσονται και τρία εξώφυλλα με ιδιαίτερο ιδεολογικό ενδιαφέρον, αφού σε αυτά οι εικόνες επιχειρούν να ερμηνεύσουν ιστορικά γεγονότα (επανερμηνεία ιστορίας: δες αντίστοιχο κεφάλαιο διατριβής) και να διασυνδέσουν το 1821 με την Αντίσταση, το Αλβανικό Έπος (ως επανάληψη- συνέχεια της προαιώνιας «αντίστασης των Ελλήνων στους βαρβάρους») με

---

[4] Είναι η μόνη αντιστασιακή οργάνωση που εμφανώς μνημονεύεται, αφού ως οργάνωση της νεολαίας αποβάλλει ελαφρώς, χωρίς να χάνει εντελώς, τον σαφή πολιτικό της προσανατολισμό.

[5] Ακόμη, όμως, και ο εορτασμός των Τριών Ιεραρχών μνημονεύεται με τη συνοδεία της ευχής για υψηλό *«αγωνιστικό φρόνημα για ουσιαστική αναβάθμιση της Ελληνικής παιδείας και του Καθηγητή»*.

την ενωμένη Αντίσταση (Γοργοπόταμος)και την Αντίσταση με το «Έπος» του Πολυτεχνείου. Τα εξώφυλλα αυτά αντιστοιχούν στην επιλεκτική οργάνωση του ιστορικού χρόνου και την ιδεολογική ερμηνεία των γεγονότων που κυριάρχησε στην ΟΛΜΕ.

Μια δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει εξώφυλλα όπου αποτυπώνεται η συνδικαλιστική δράση της Ομοσπονδίας: απεργιακές συγκεντρώσεις, πορείες, κοινωνικές δραστηριότητες (αιμοδοσία), εκπαιδευτικά και συνδικαλιστικά συνέδρια[6].

Η τρίτη κατηγορία εξωφύλλων είναι αυτή που αφιερώνονται στο ζήτημα της «Ειρήνης», ζήτημα με το οποίο απασχολείται ιδιαίτερα την Ομοσπονδία, ιδιαίτερα μετά το 1984. Τέτοιες εικόνες παρατηρούνται το Σεπτέμβρη (παγκόσμια ημέρα Ειρήνης), το Μάιο (αντί για εικόνες με αναφορά στην Πρωτομαγιά) ή, τέλος, σε περιπτώσεις που η ΟΛΜΕ συμμετέχει σε συνέδρια του κινήματος Ειρήνης.

Τέλος, μόνο ένα εξώφυλλο αναφέρεται σε εκπαιδευτικά μέτρα (κατάργηση πολυτονικού)και ένα σκιαγραφεί την απογοήτευση που ακολούθησε τη μεγάλη απεργία του 1988, παρά τις ηρωικού χαρακτήρα αναφορές της ηγεσίας που την ακολούθησαν («Π.Δ.» 608/1ος/89).

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε κανένα εξώφυλλο δεν παρουσιάζονται μαθητές κατά την ώρα της εκπαιδευτικής διαδικασίας εντός ή εκτός σχολείου. Αντίθετα, μαθητές εμφανίζονται σε πορεία προς ή από το Πολυτεχνείο τη μέρα του εορτασμού του[7].

---

[6] Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι φωτογραφίες των συνδικαλιστικών συνεδρίων που παρουσιάζουν ημέρες της επίσημης έναρξής τους. Σε αυτές εμφανίζεται το ΔΣ στη κεφαλή της αίθουσας, ο πρόεδρος τού ΔΣ στο βήμα της ΓΣ και η πολιτική, κυβερνητική και εκκλησιαστική ηγεσία στα πρώτα καθίσματα, ενώ στο βάθος διακρίνονται οι πρώτες σειρές των συνέδρων. Χωρίς να αποτελεί πρόθεση η ερμηνεία των φωτογραφιών αυτών η παρατήρηση ότι αυτές εικονογραφούν ένα συνδικαλιστικό κίνημα *ιεραρχημένο* που απολαμβάνει την *εμπιστοσύνη* των παραπάνω ηγεσιών και *ο λόγος του λαμβάνεται υπόψη απ' αυτές* αποτελεί μια ελάχιστη παρατήρηση, σε σχέση πάντα με τη χρονική στιγμή που αυτές εμφανίζονται (1982-83).

[7] Στις γελοιογραφίες της ΔΟΕ μαθητές εμφανίζονται μόνο μια φορά («Δ.Β.» 1000/5ος/88)σε γελοιογραφία που γίνεται με βάση το γνωστό πίνακα του «κρυφού σχολειού».

Α.

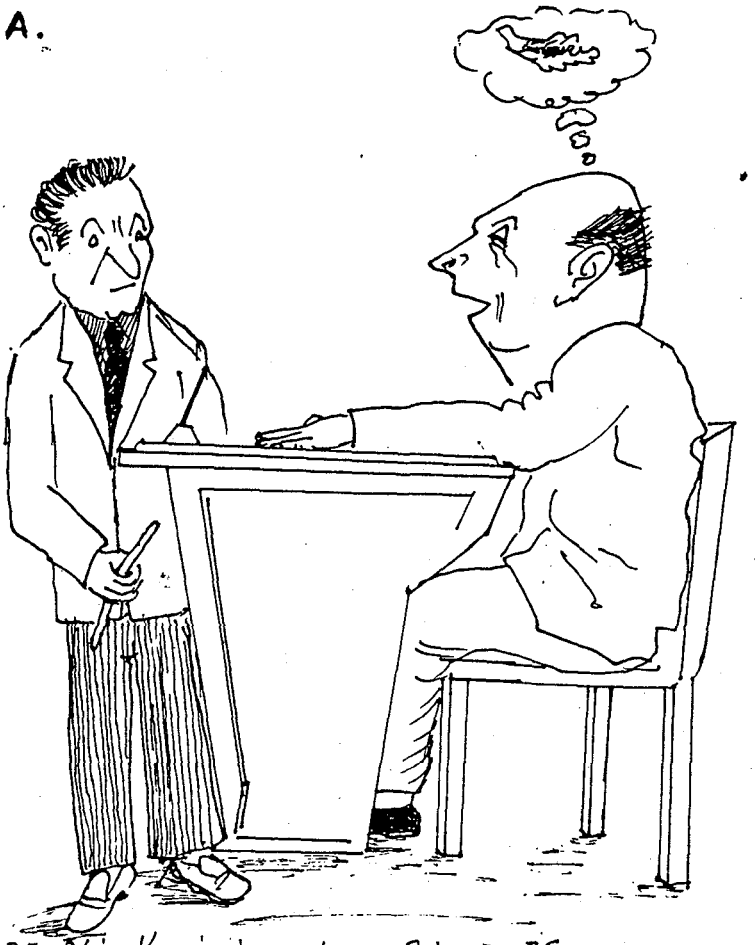

Επιθ/της: Κατά την περί σπουδαιοτάτων διδασκαλίαν σας σύδοξως ανεφέρθητε εἰς τὰ πτηνά....
(Τοῦ Ἀμφιλόχου)

«Δ.Β» 856/16-10-79

Β.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΕΣΑΣΕ ΤΟ ΛΕΩΦΟΡΕΙΟ...
(Τοῦ Ἀμφιλόχου)

«Δ.Β» 859/1-12-79

Γ.

«Δ.Β» 886/16-1-81

Δ.

Δ. «Δ.Β» 904/116/81

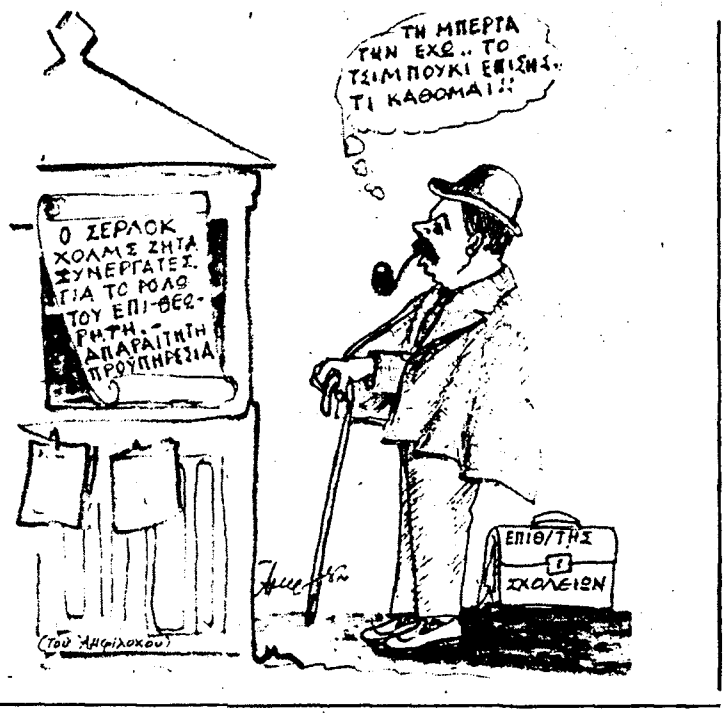

Ε. «Δ.Β» 916/56/82

ΣΤ. «Δ.Β» 922/106/82

Ζ. «Δ.Β» 945/12ος/83

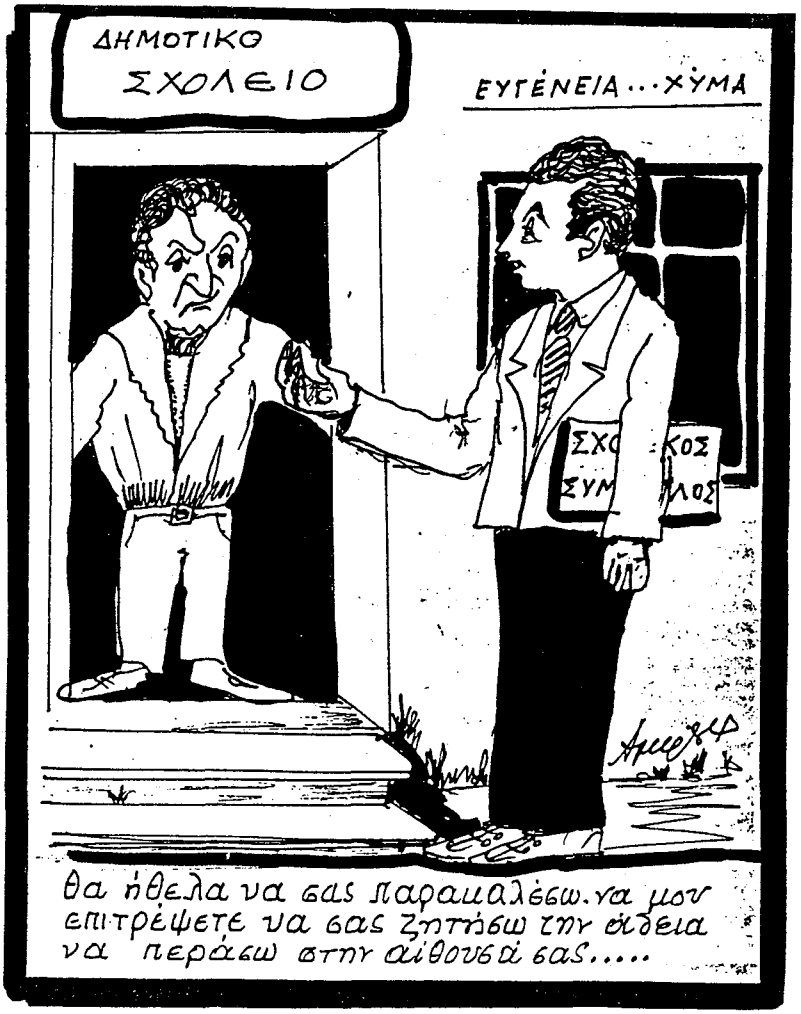

Η. «Δ.Β.» 945/12ος/83

θ. «Δ.Β» 950/4ος/83

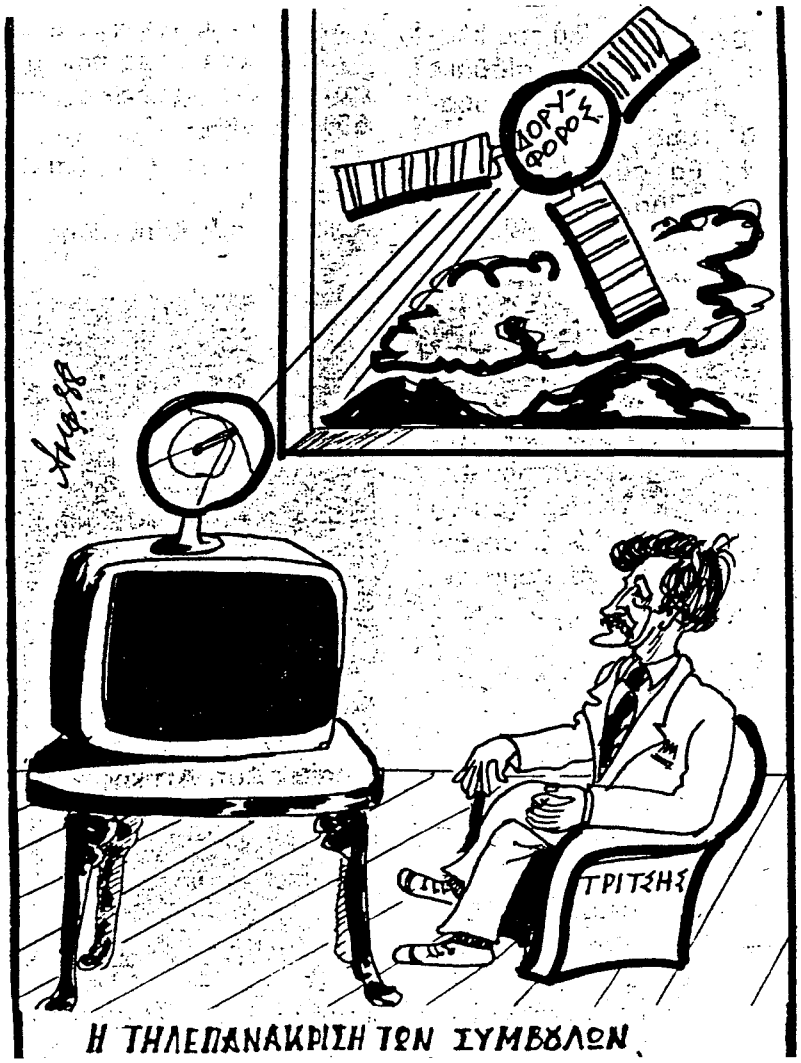

Ι. «Δ.Β» 998/3ος/88

"ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ" ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΥ- ΠΡΥΤΑΝΕΩΝ....

Α. «Δ.Β.» 879/1-10-80

«Ο κ. ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΑΛΕΣΕ ΤΗ Δ.Ο.Ε Σε ΑΠΟΛΟΓΙΑ»

Κατηγορουμένη εξέρθητι....
(Του Αμφίλοχου)

Β. «Δ.Β» 876/16-9-80

Γ. «Δ.Β.» 887/1-2-81

Δ. «Δ.Β.» 901/10α/81

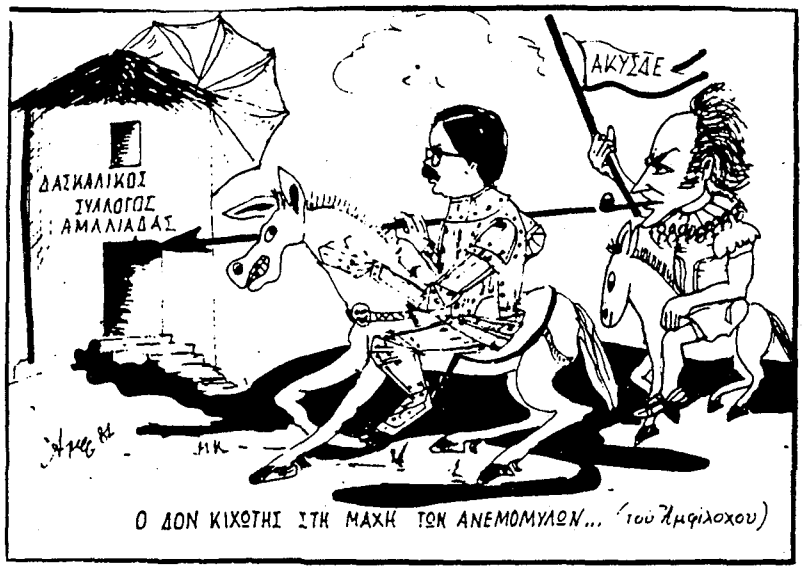

Ο ΔΟΝ ΚΙΧΩΤΗΣ ΣΤΗ ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΑΝΕΜΟΜΥΛΩΝ... (του Αμφίλοχου)

Ε. «Δ.Β» 901/10α/81

ΣΤ. «Δ.Β.» 901/10α/81

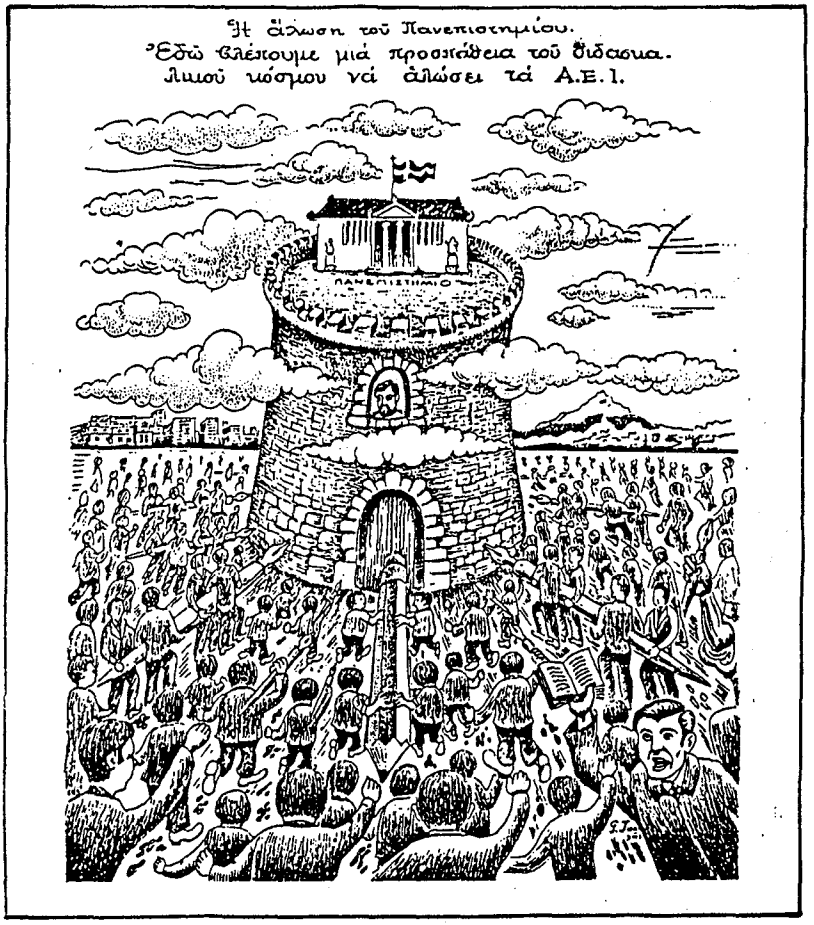

Z. «Δ.Β.» 843/1-2-97
Η πρώτη γελοιογραφία στο «Δ.Β.» (1979-88)

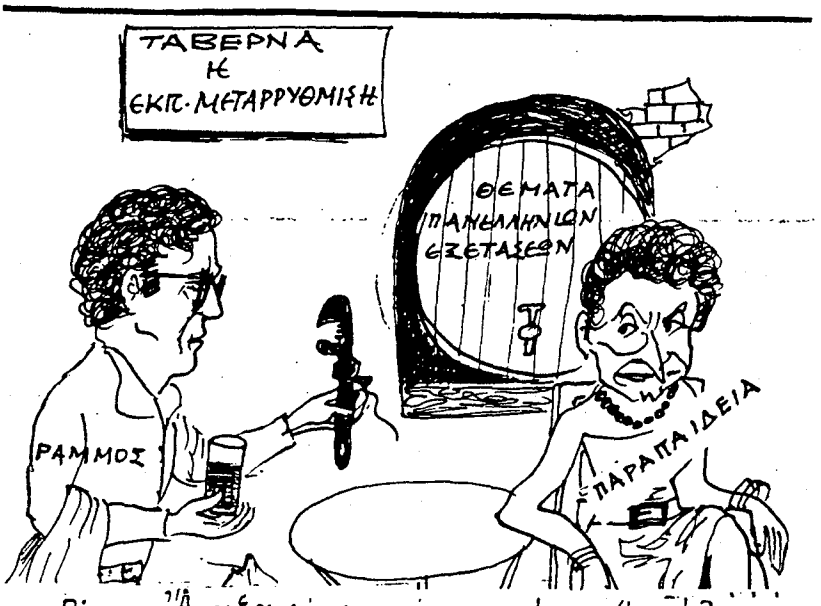

Ράμμος: Άνοιξα σήμερα το καινούργιο βαρέλι..
Ένα ποτηράκι θά τό πιείς!....
(Τού Άμφίλοχου)

Α. «Δ.Β.» 851/1-7-79

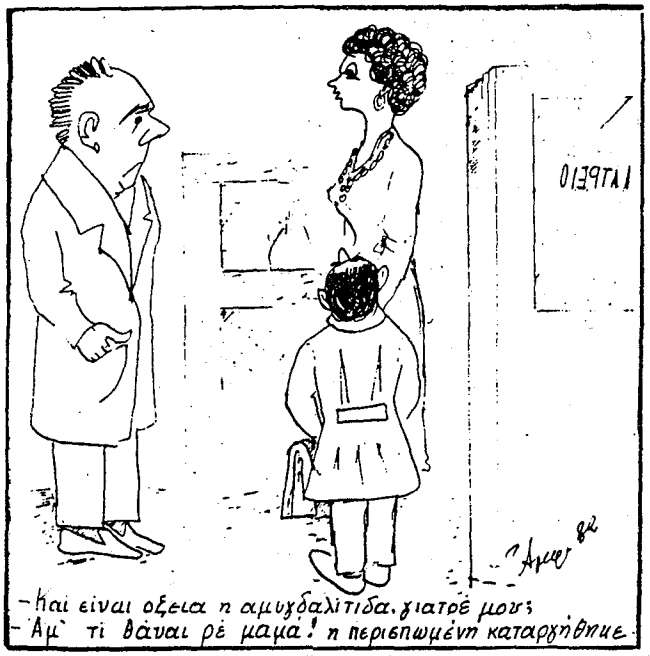

-Καί είναι οξεία η αμυγδαλίτιδα, γιατρέ μου;
-Αμ' τί θάναι ρέ μαμά! η περιπνευμονία καταρρήθηκε.

Β. «Δ.Β» 909/2α/82

Έξελθε καταραμένε όφι,
διά τινά μη εξέλθω εγώ

Δ. «Δ.Β.» 916/56/82

Γ «Δ.Β.» 915/5α/82

Του Βαγγέλη Μητράκου (Σπάρτη)

Η. «Δ.Β.» 1000/5ος/88

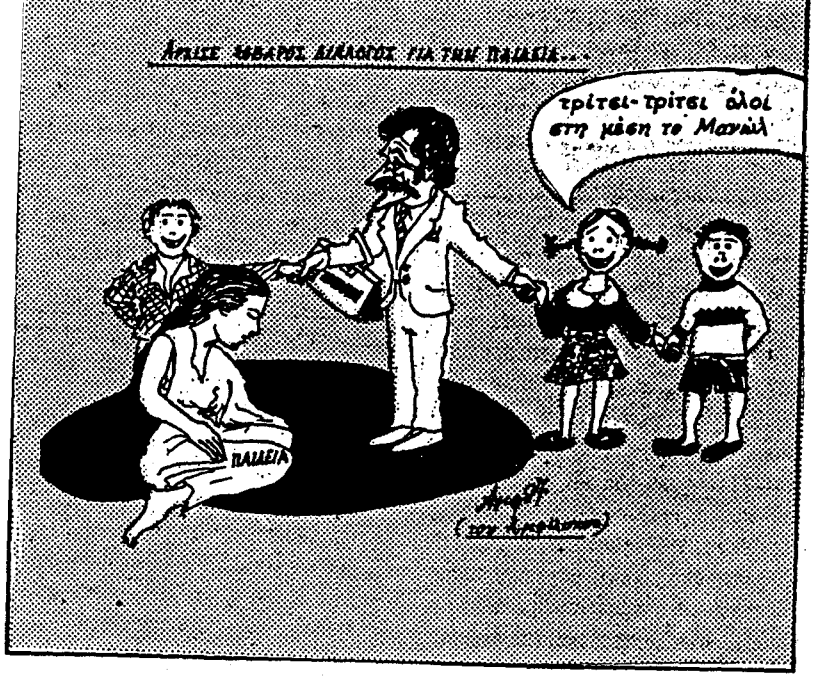

Ε. «Δ.Β» 984/12ος/86
και «Δ.Β» 994/11ος/87

ΣΤ. «Δ.Β.» 997/2ος/88

Ζ. «Δ.Β.» 1000/5ος/88

Α. «Δ.Β.» 1000/5ος/88

Β. «Δ.Β.» 1000/5ος/88

Συνδικαλιστική δράση- Μισθοί

Α. «Δ.Β.» 994/11ος/87

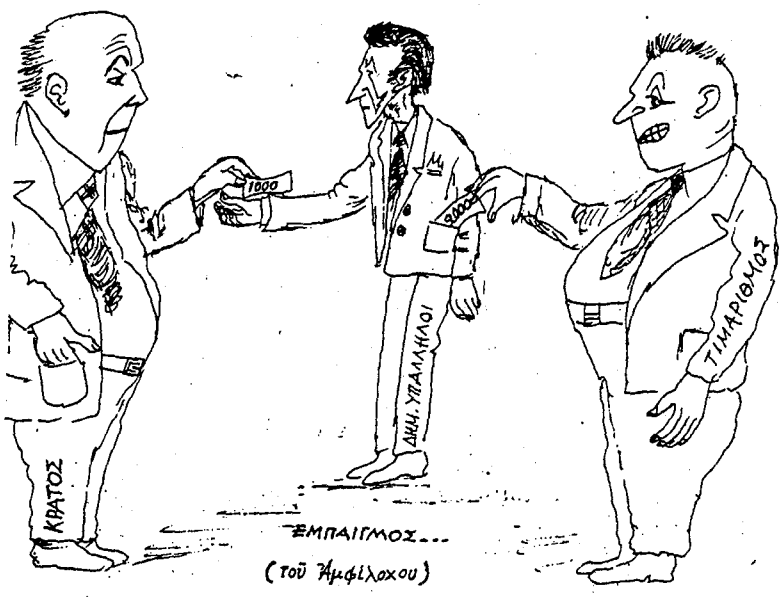

Β. «Δ.Β.» 849/17-5-79

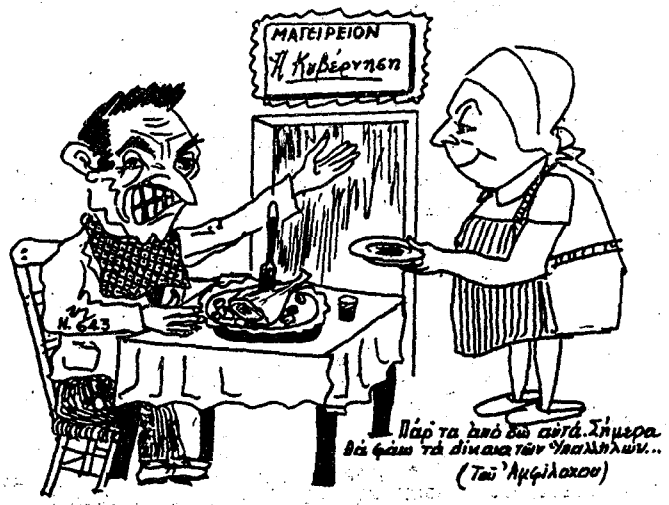

Γ. «Δ.Β.» 850/1-6-79

Δ. «Δ.Β.» 850/1-6-79

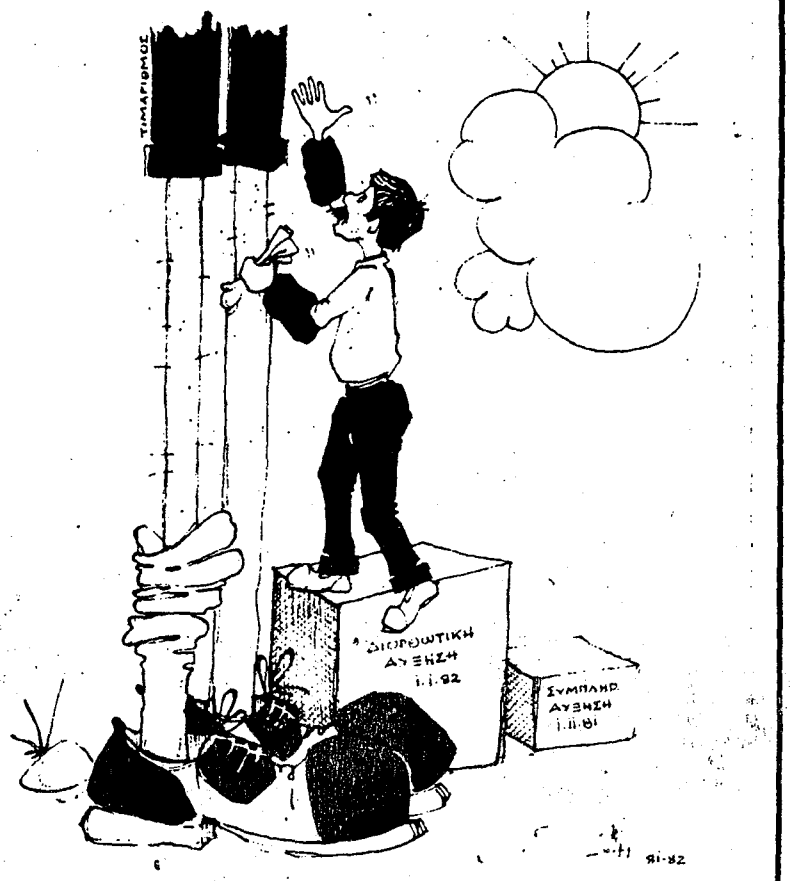

— ΔΗΜΟΣΙΟΫΠΑΛΛΗΛΙΚΟ —

– Κατέβα κάτω ρέ!!... γιατί τώρα πού αρχίζω νά ψηλώνω θά σού κατεβάσω τό παντελόνι καί... γράψε «αλλοίμονο».

Ε. «Δ.Β.» 910/2ος/82 (αναδημοσίευσ

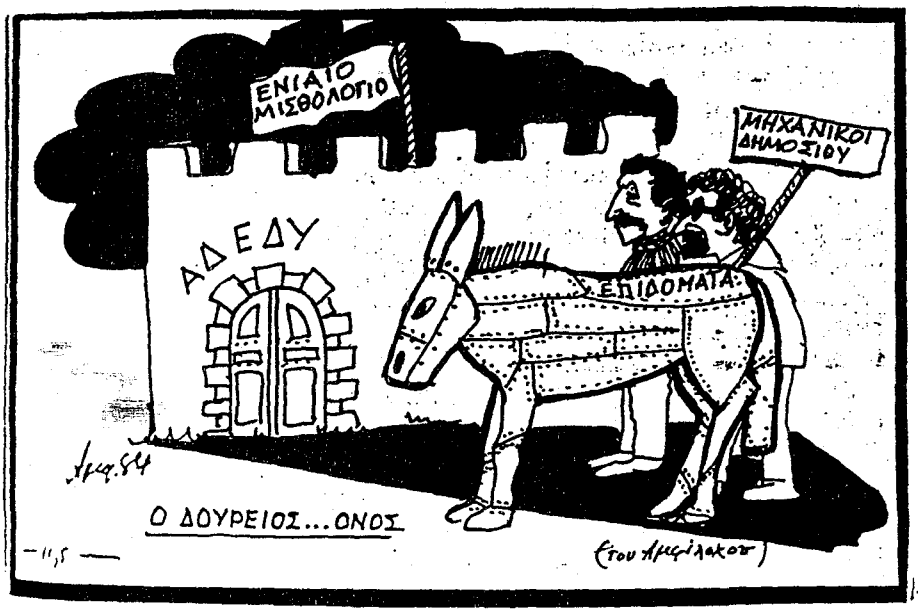

ΣΤ. «Δ.Β.» 958/11ος/84

ου Γιάννη Ιωάννου (ΑΠΟ ΤΗ «ΠΡΩΤΗ»)

2. «Δ.Β.» 985/1ος/87(αναδημοσίευση)

«ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ» Ηλία Σκουλά, 22.11.87

Η. «Δ.Β.» 994/11ος/87(αναδημοσίευση)

Του ΔΙΟΓΕΝΗ ΚΑΜΕΝΟΥ

Από την «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία»-, 22.11.87

θ. «Δ.Β.» 994/11ος/87 (αναδημοσίευση)

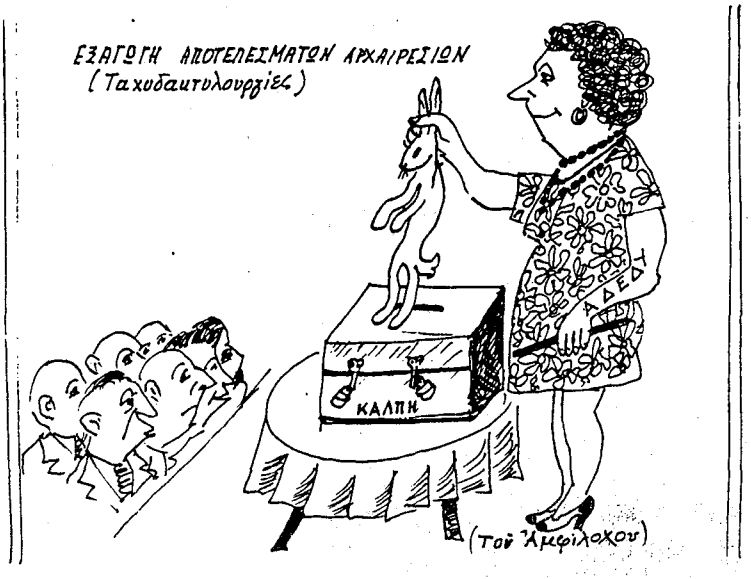

Α. «Δ.Β.» 855/1-10-79

Β. «Δ.Β.» 915/5α/82

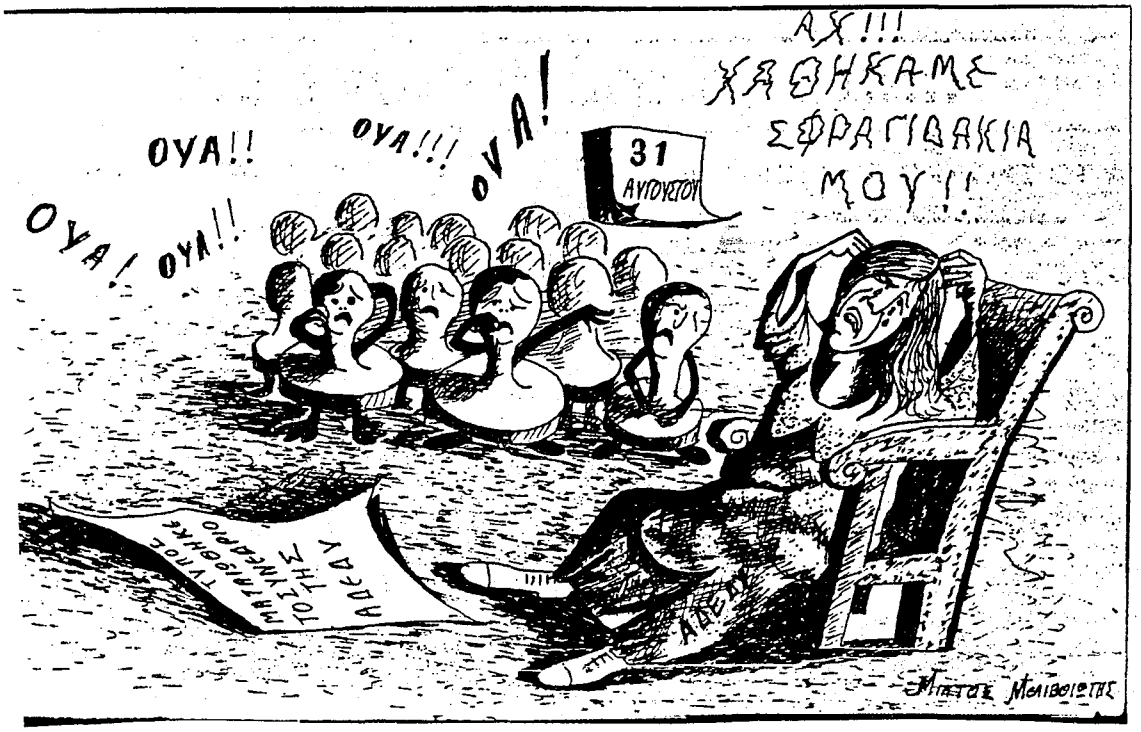

Γ. «Δ.Β.» 920/9α/82

ΕΤΟΣ 32ο ΤΕΥΧΟΣ 542 ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1981

Χ. ΤΕΛΟΣ
ΛΗΡΩΘΗΚΕ

347

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1985 ΕΤΟΣ 37 ΤΕΥΧΟΣ 582

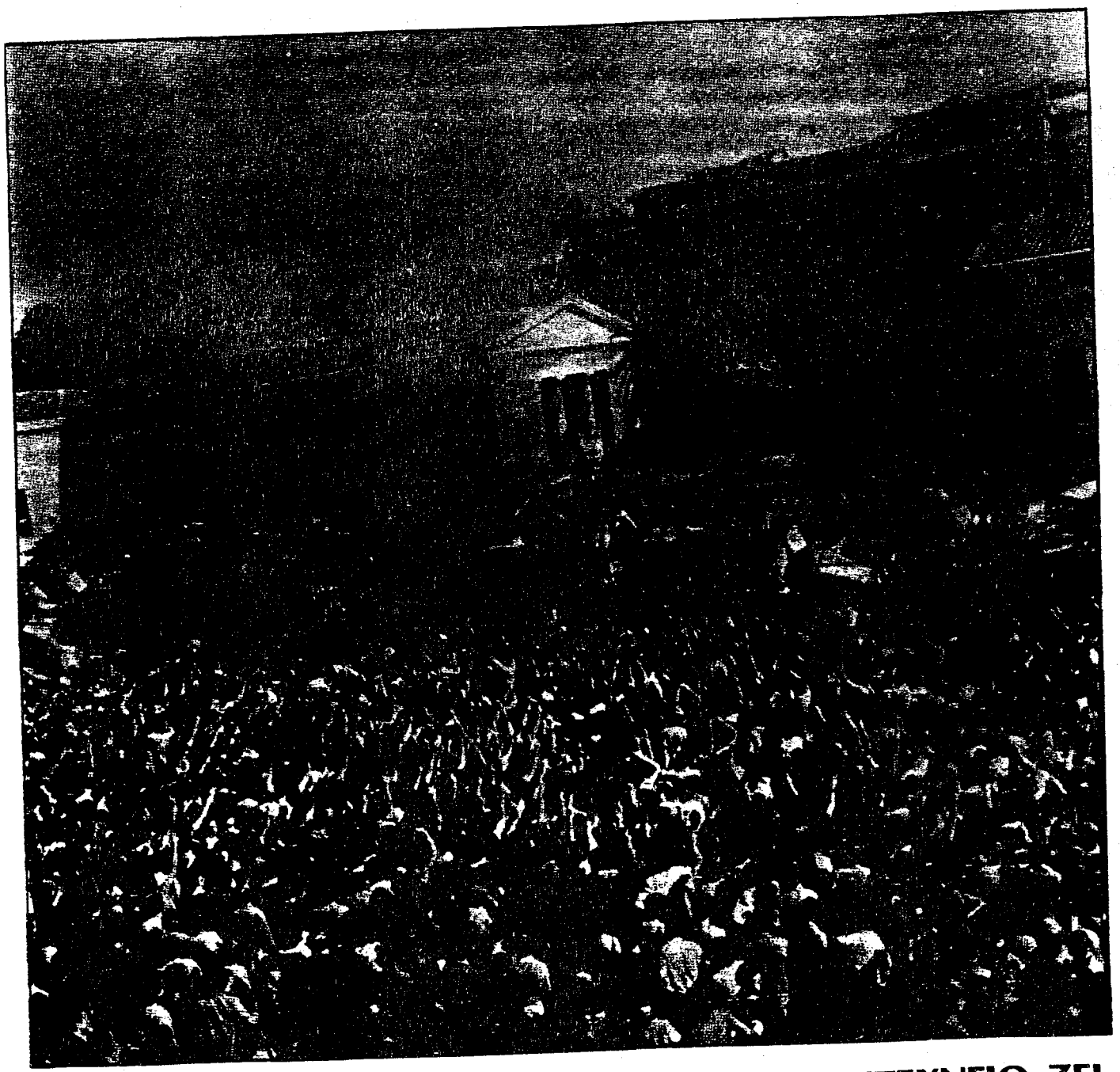

ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΖΕΙ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1986 ΕΤΟΣ 38 ΤΕΥΧΟΣ 592

Τα ταχυδρομικά τέλη έχουν καταβληθεί

ΘΛΜΕ

ΕΤΟΣ 33ο ΤΕΥΧΟΣ 547 ΑΠΡΙΛΗΣ 1982

Γιώργου Ιωαννου. «στο ΕΑΤ-ΕΣΑ»

ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ
ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ
350

ΘΛΜΕ

ΕΤΟΣ 35ο ΤΕΥΧΟΣ 568 ΜΑΗΣ 1984

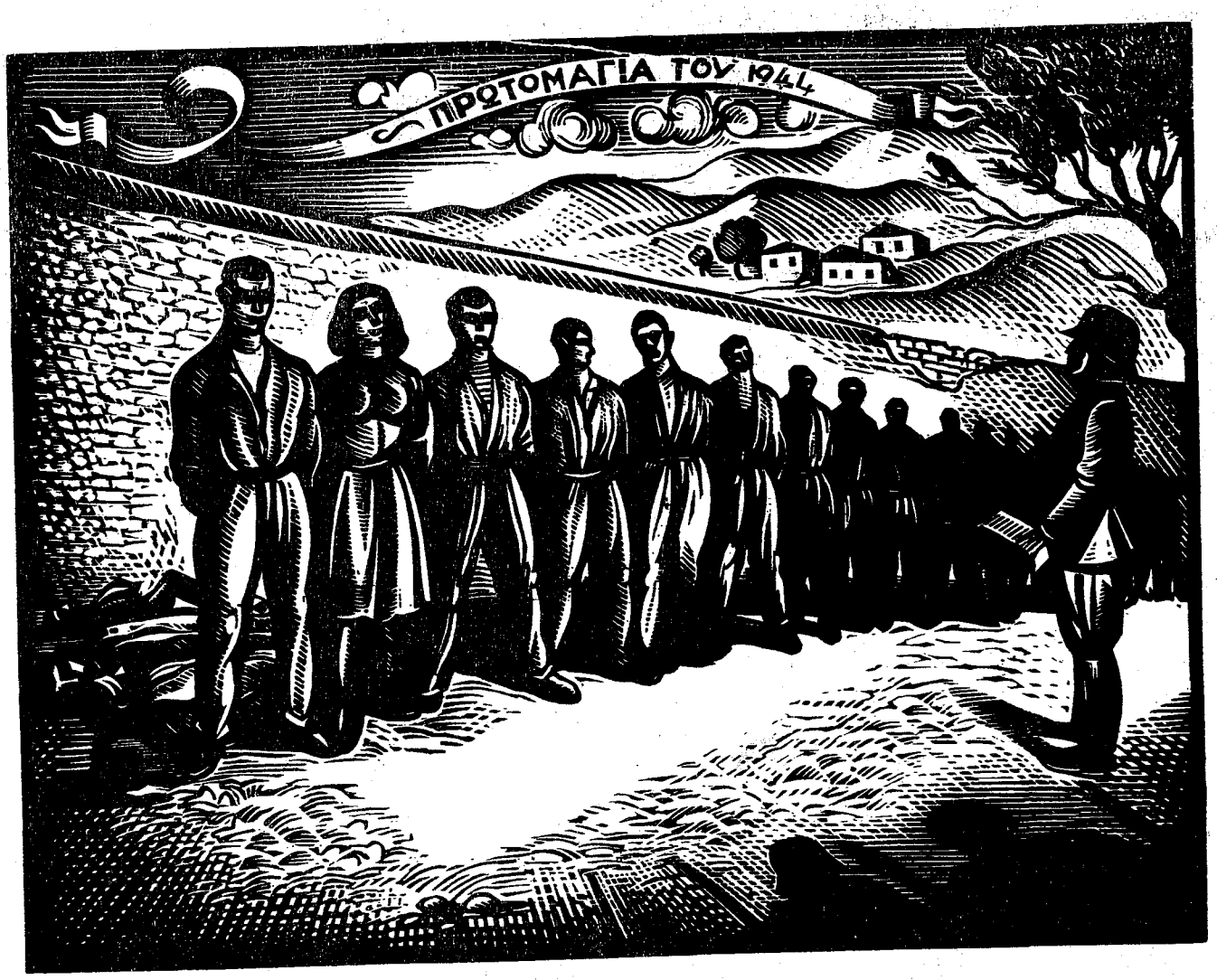

ΠΡΟΣΦΥΓΗΚΕ

ΔΑΝΕ

ΟΚΤΩΒΡΗΣ 1985 ΕΤΟΣ 37 ΤΕΥΧΟΣ 581

ΟΛΜΕ

Δημοκρ. Στρατιωτικό Σχολείο

ΕΤΟΣ 34ο ΤΕΥΧΟΣ 551 ΟΚΤΩΒΡΗΣ 1982

353

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΟΚΤΩΒΡΗΣ 1986 ΕΤΟΣ 38 ΤΕΥΧΟΣ 591

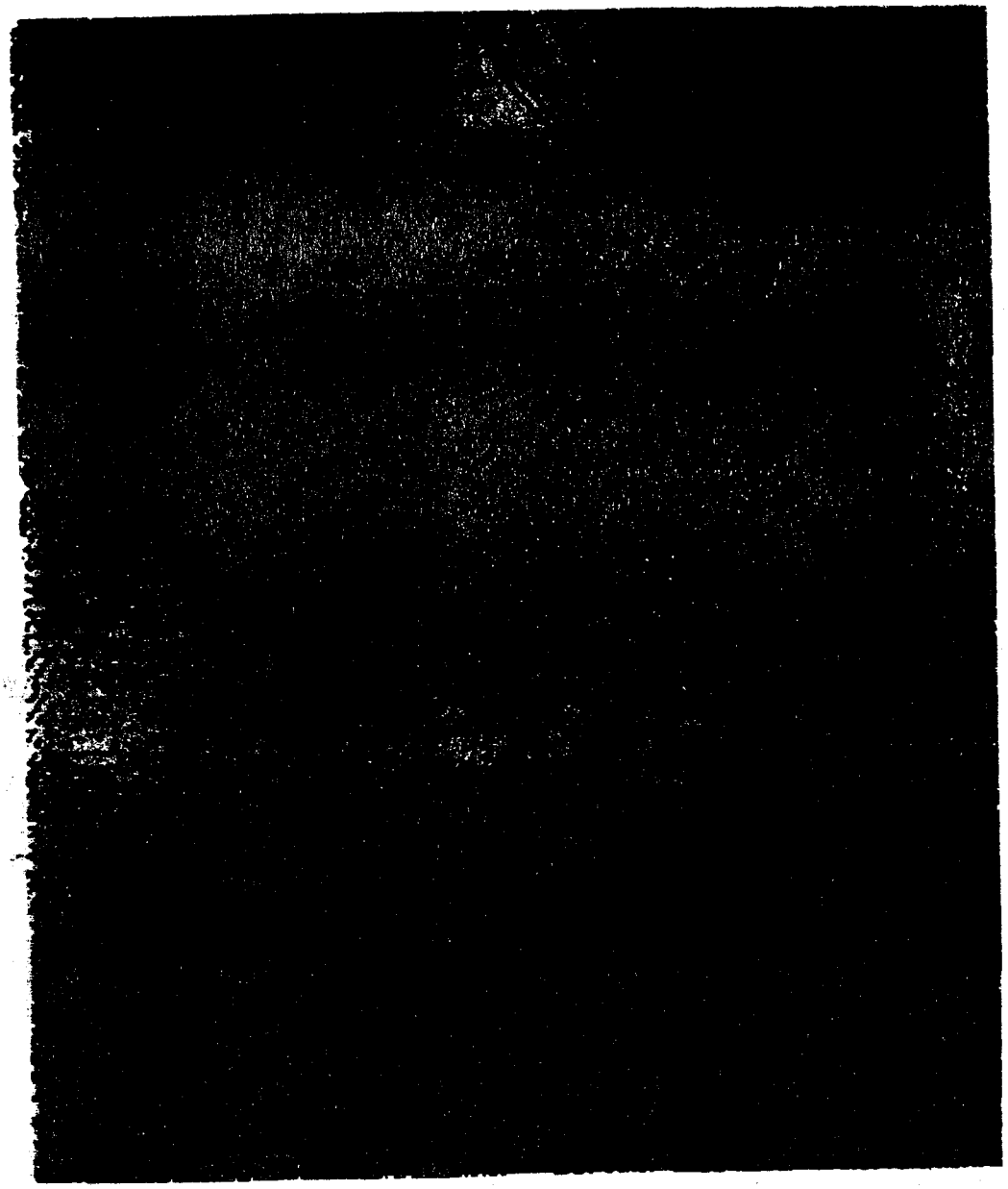

Τα ταχυδρομικά τέλη έχουν καταβληθεί

ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ
ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΕΤΟΣ 34ο ΤΕΥΧΟΣ 555 ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1983

ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ

355

ΘΕΜΕΛΙΟ

ΕΤΟΣ 36ο ΤΕΥΧΟΣ 574 ΓΕΝΑΡΗΣ 1985

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΟΚΤΩΒΡΗΣ 1988 ΕΤΟΣ 40 ΤΕΥΧΟΣ 606

ΕΛΛΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ
ΚΑΤΕΒΛΗΘΗ
357

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΕΤΟΣ 33ο ΤΕΥΧΟΣ 546 ΜΑΡΤΗΣ 1982

ρκίζομαι, ότι θέλω τρε-
ει εις την καρδίαν μου α-
ιάλλακτον μίσος εναντίον
ων τυράννων της πατρί-
ος μου, των οπαδών και
ων ομοφρόνων με τού-
ους. Θέλω ενεργεί κατά
αντα τρόπον προς βλάβην
αι αυτόν τον παντελή όλε-
όν των, όταν η περίστα-
ς το συγχωρήση.
Ορκος Φιλικών
1821

...Να μην γίμαστε ούτε Συνταγματικοί, ούτε Κυβερνητικοί, ουτε σε καμμιά άλλη ξένη δοξασία, ούτε Αγγλοι, ούτε Γάλλοι, ούτε Ρούσσοι, να τους σεβώμαστε αυτούς αλλά μόνο μ' ελληνικούς νόμους να κυβερνιώμαστε.
όρκος του Μακρυγιάννη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

358

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΜΑΡΤΗΣ 1986 ΕΤΟΣ 37 ΤΕΥΧΟΣ 586

8 Μάρτη: Παγκόσμια Μέρα Γυναίκας

359

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1987 ΕΤΟΣ 39 ΤΕΥΧΟΣ 602

Τα ταχυδρομικά τέλη έχουν καταβληθεί

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΙΟΥΝΗΣ 1987 ΕΤΟΣ 38 ΤΕΥΧΟΣ 599

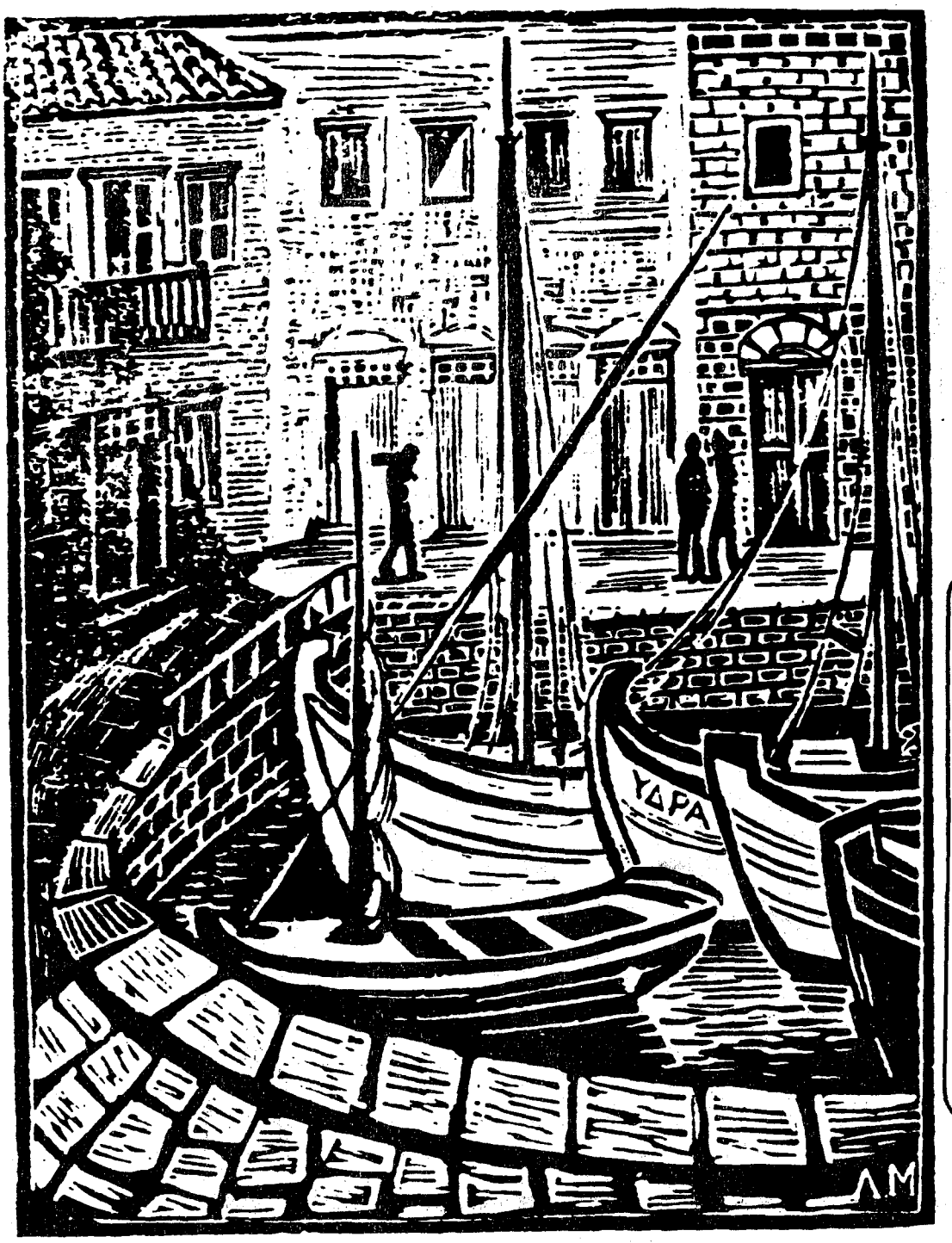

Τα ταχυδρομικά τέλη έχουν καταβληθεί

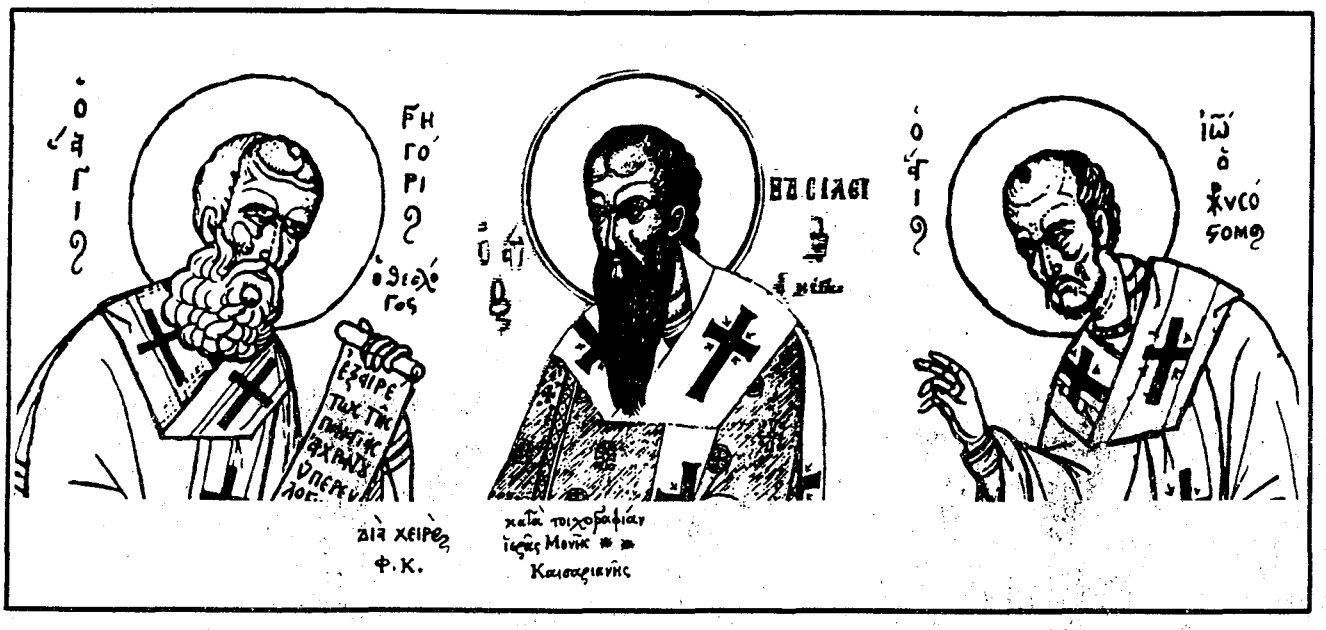

Με την ευκαιρία της Νέας Χρονιάς
και της εορτής των Τριών Ιεραρχών,
προστατών των Ελληνικών Γραμμάτων,
των οποίων «ὁ βίος ἦτο ὁδηγὸς τῆς θεωρίας,
ἡ δὲ θεωρία ἐπισφράγισις τοῦ βίου των»,
Ευχόμαστε σε όλους τους συναδέλφους
υγεία, οικογενειακή ευτυχία
και αγωνιστικό φρόνημα
για ουσιαστική αναβάθμιση
της ελληνικής Παιδείας και του Καθηγητή.

(Γενάρης 1989 «Π.Δ.» 608)

362

ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΕΤΟΣ 34ο ΤΕΥΧΟΣ 556 ΜΑΡΤΗΣ 1983

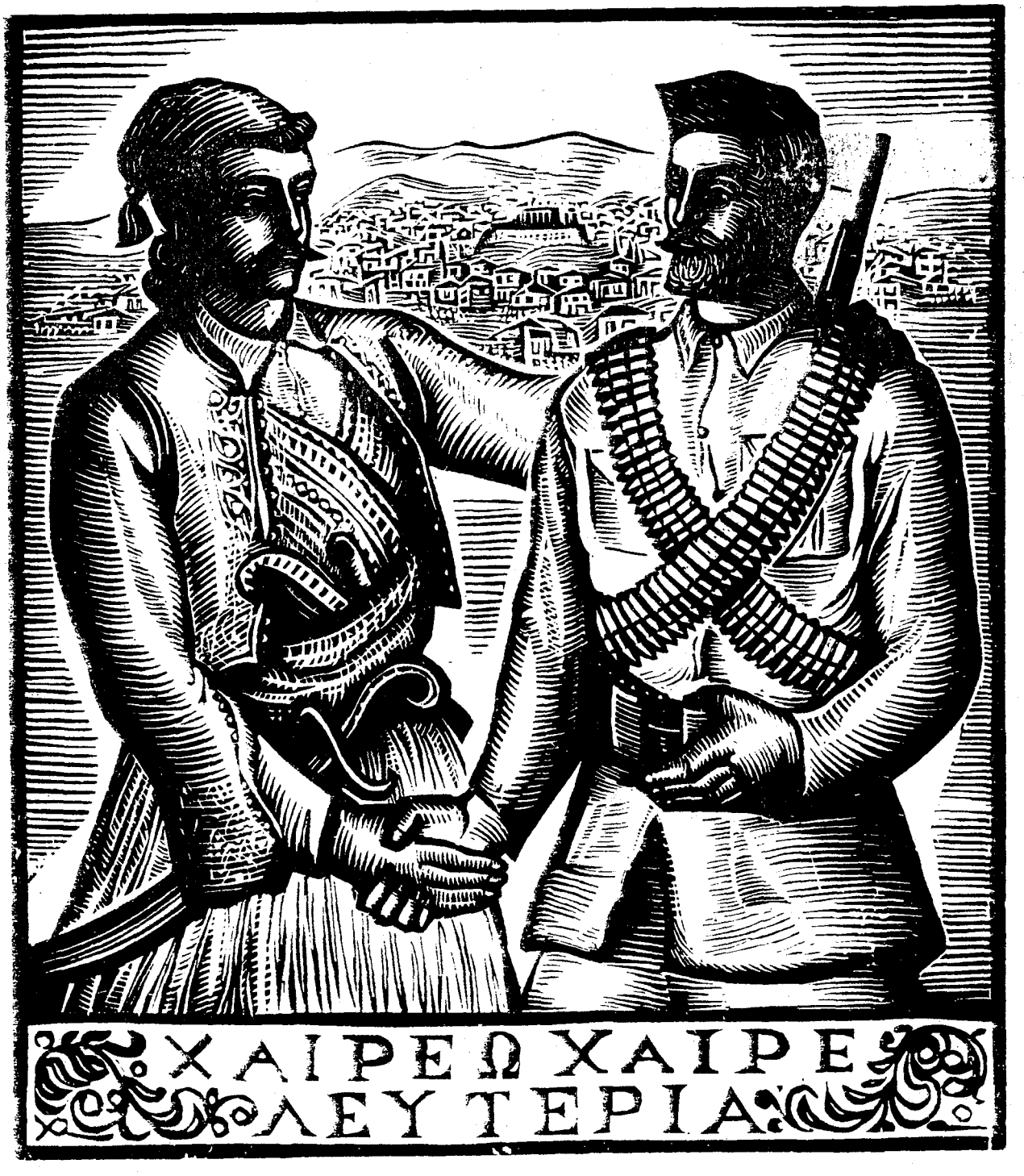

363 ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΗΣΕΑΣ

Ενημερωτικό φύλλο

ΤΕΥΧΟΣ 350 ΤΕΥΧΟΣ 561 ΟΚΤΩΒΡΗΣ

364 ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ε

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΦΕΒΡΗΣ 19

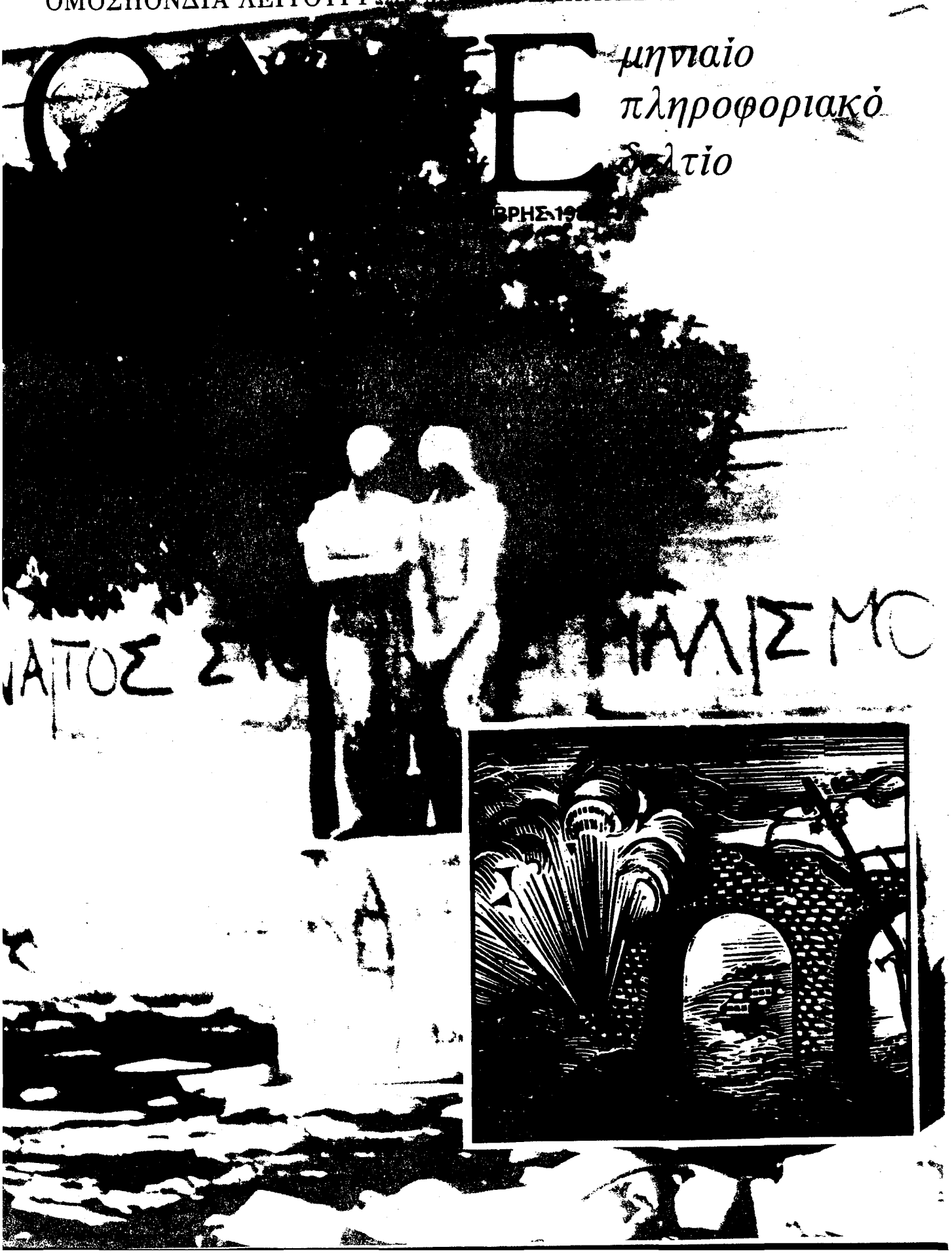

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΑΠΡΙΛΗΣ 1989 ΕΤΟΣ 40 ΤΕΥΧΟΣ 611

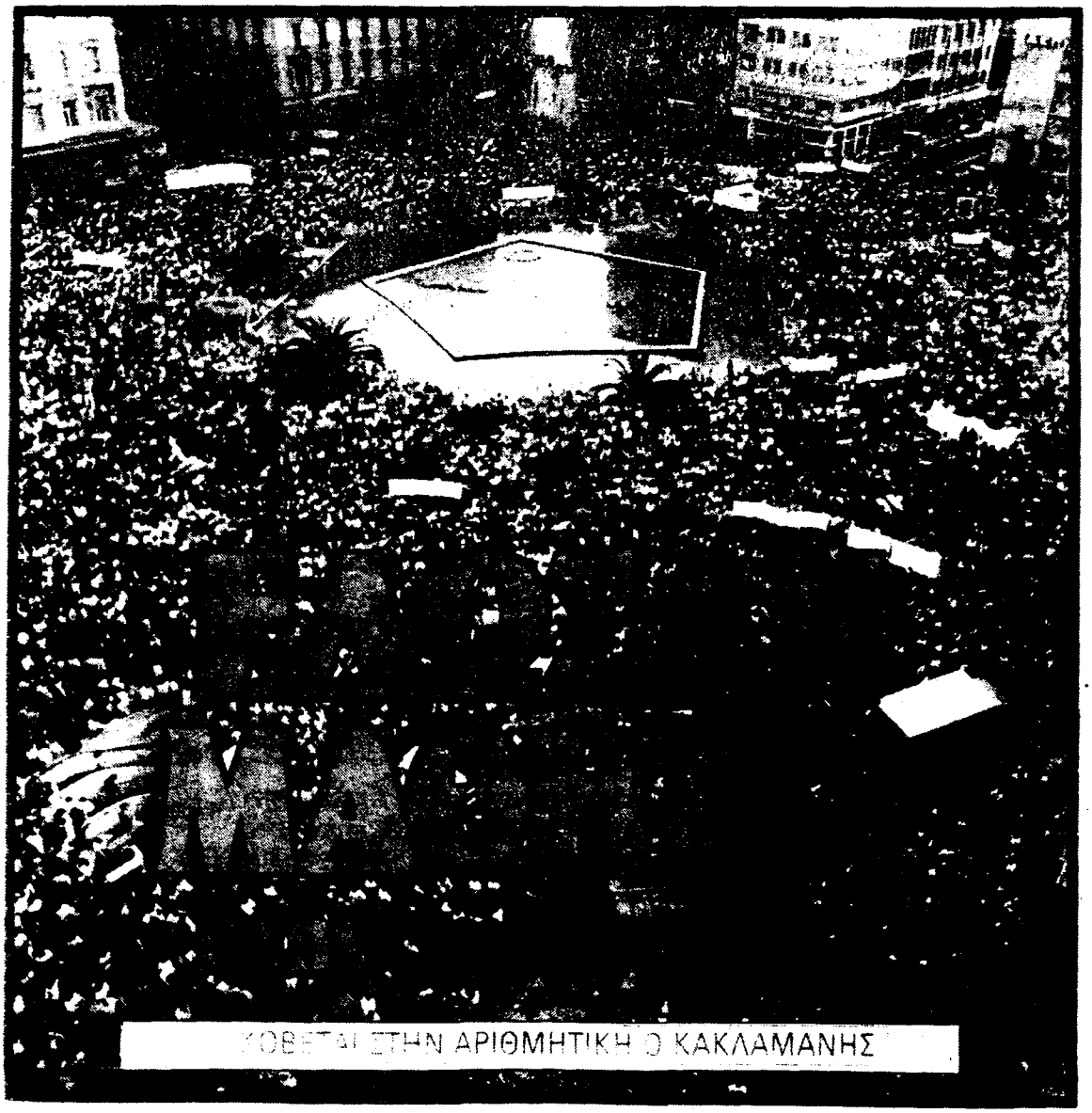

ΚΟΒΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Ο ΚΑΚΛΑΜΑΝΗΣ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1989 ΕΤΟΣ 40 ΤΕΥΧΟΣ 609

ΟΛΜΕ

ΕΛΛΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

10-30 ΜΑΡΤΗ

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΔΙΑΔΗΛΩΝΟΥΝ - ΑΠΕΡΓΟΥΝ - ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝ

- **ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΠΛΗΣ ΒΑΡΔΙΑΣ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ**
- **ΟΧΙ ΣΤΙΣ ΑΥΤΑΡΧΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΩΝ ΠΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ν. 1566**
- **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΔΟΧΩΝ ΜΑΣ ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ**
- **ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΠΡΙΝ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ**

ΟΧΙ: ΣΤΗΝ ΑΠΑΘΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΥΠΟΤΑΓΗ ΣΤΗΝ ΕΚΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΜΟΝΗ

ΕΝΩΜΕΝΟΙ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

ΑΝΕ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1988 ΕΤΟΣ 40 ΤΕΥΧΟΣ 605

Τα ταχυδρομικά τέλη έχουν καταβληθεί

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΕΛΟΣ
ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ
368

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1986 ΕΤΟΣ 37ο ΤΕΥΧΟΣ 585

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΕΛΟΣ ΚΑΤΕΒΛΗΘΗ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

369

ΓΕΝΑΡΗΣ 1986 ΕΤΟΣ 37 ΤΕΥΧΟΣ 584

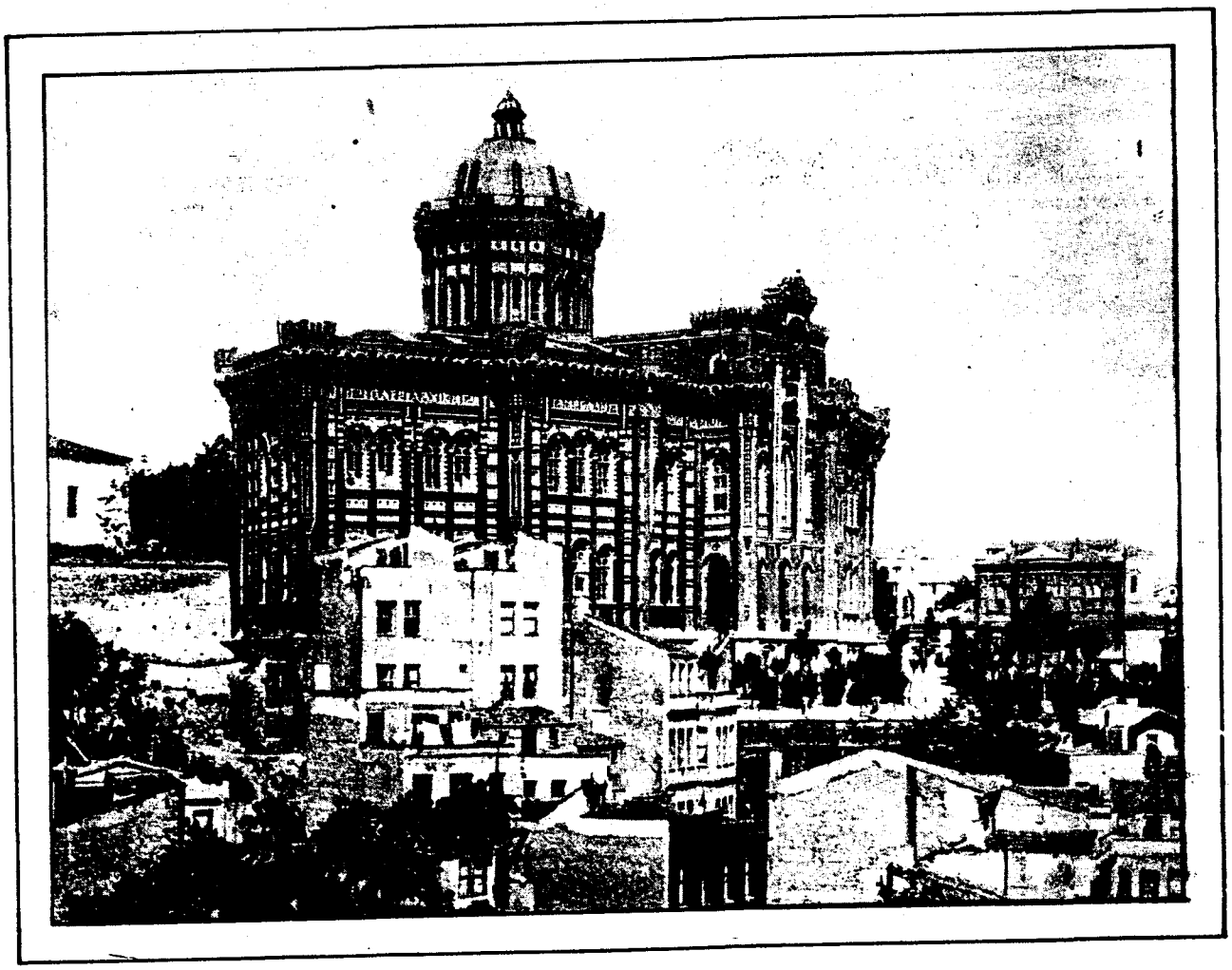

Ε΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΟΛΜΕ

ΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, Άνοιξη 1987

προσυνέδρια: Άνοιξη-Φθινόπωρο 1986

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΜΑΡΤΗΣ 1989 ΕΤΟΣ 40 ΤΕΥΧΟΣ 610

FISE

FEDERATION INTERNATIONALE SYNDICALE DE L' ENSEIGNEMENT

WCOTP / CMOPE

– CONFEDERATION MONDIALE DES ORGANISATIONS DE LA PROFESSION ENSEIGNANTE
– WORLD CONFEDERATION OF ORGANIZATIONS OF THE TEACHING PROFESSION

ΕΛΛΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

FIPESO

FEDERATION INTERNATIONALE DES PROFESSEURS DE L' ENSEIGNEMENT SECONDAIRE OFFICIEL

CSEE TUCE

–EUROPEAN TRADE UNION COMMITTEE FOR EDUCATION
–COMITE SYNDICAL EUROPEEN DE L' EDUCATION

ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ
ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ

371

ΕΤΟΣ 35ο ΤΕΥΧΟΣ 560 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1983

372

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΜΑΗΣ 1987 ΕΤΟΣ 38 ΤΕΥΧΟΣ 598

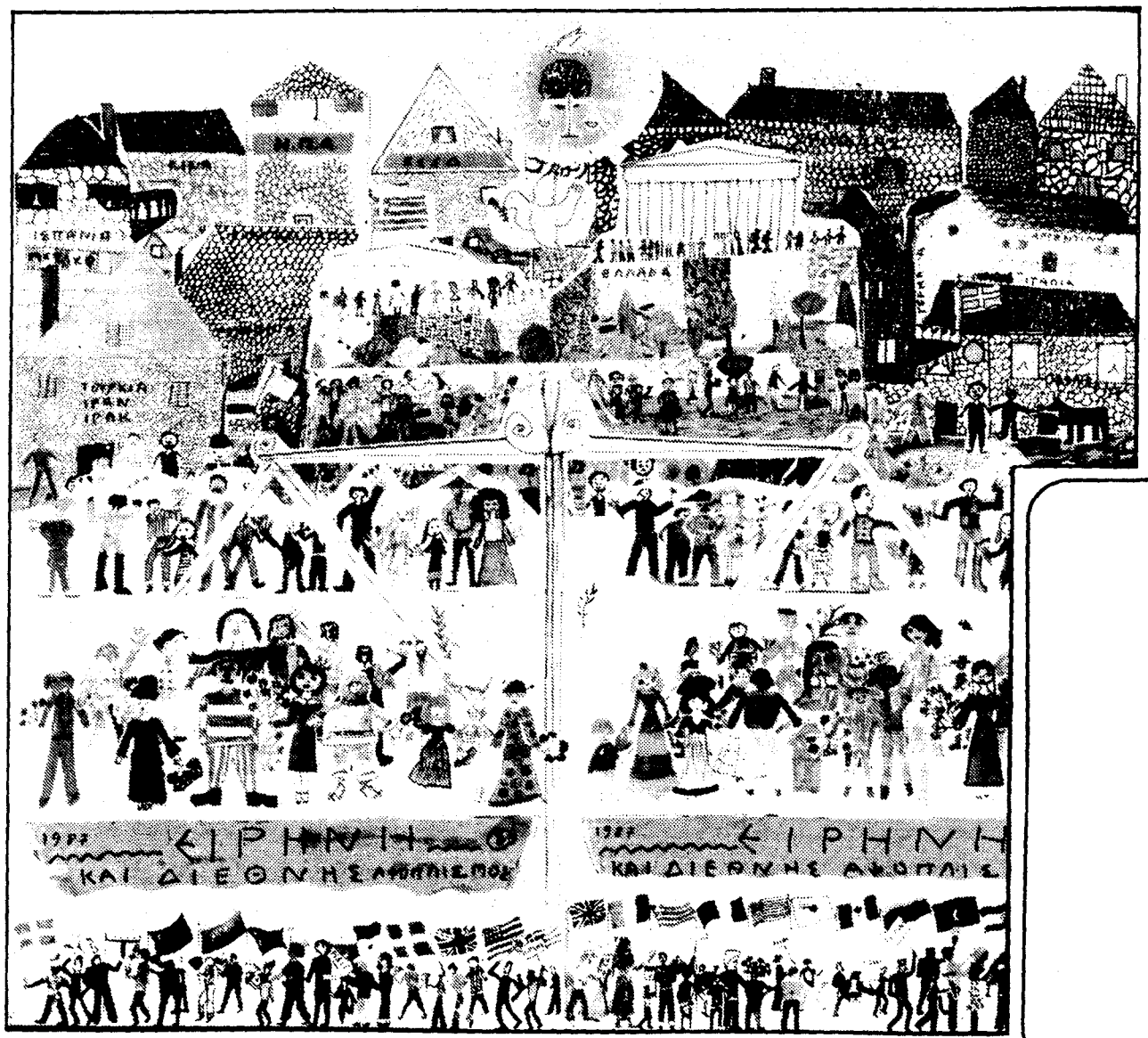

Τα ταχυδρομικά τέλη έχουν καταβληθεί

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΕΤΟΣ 34ο ΤΕΥΧΟΣ 558 ΜΑΗΣ 1983

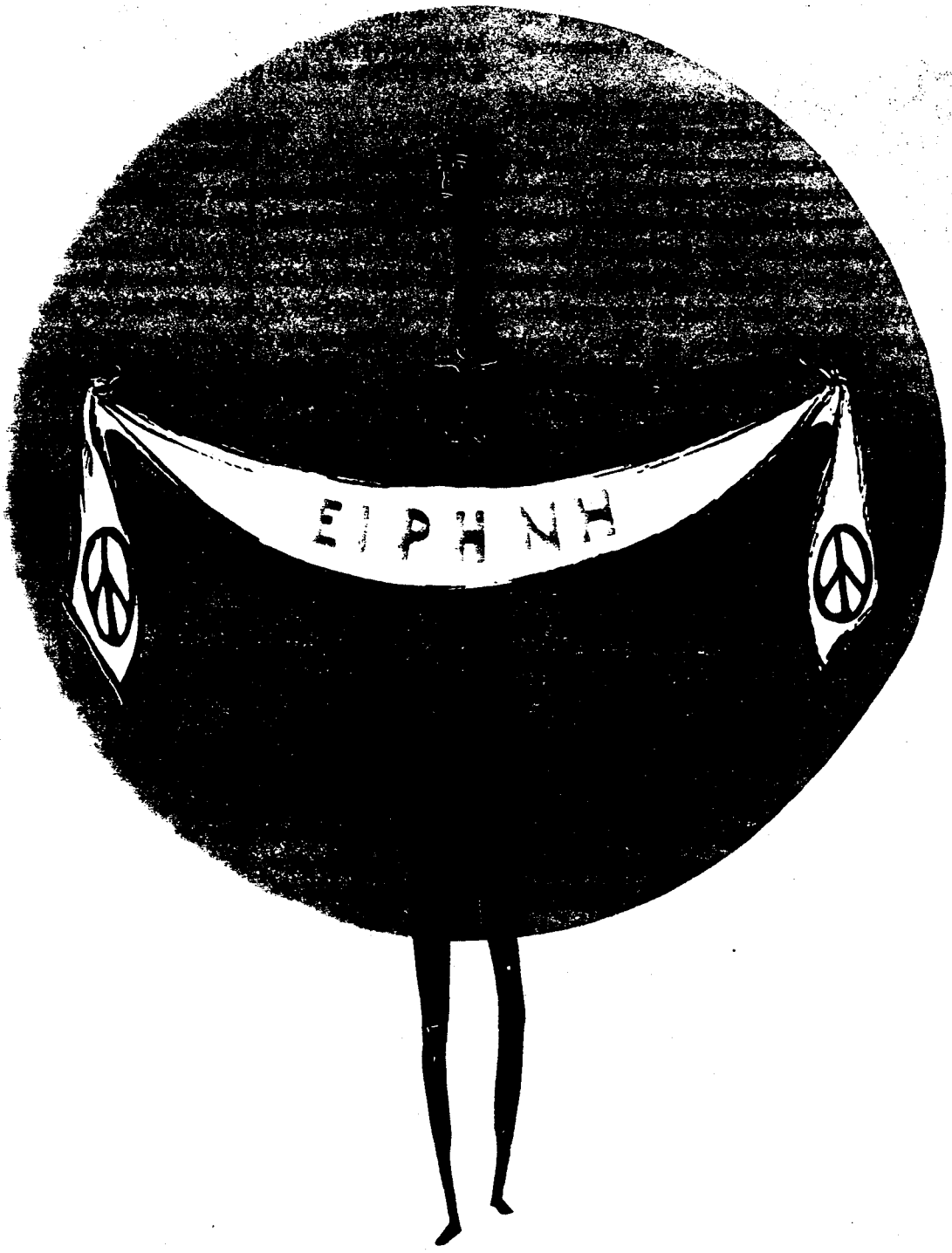

ΠΛΗΡΩΘΗΚΕ

374

ΟΛΜΕ

ΕΤΟΣ 36ο • ΤΕΥΧΟΣ 570 ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1984

375

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΣΕΠΤΕΜΒΡΗΣ 1986 ΕΤΟΣ 38 ΤΕΥΧΟΣ 590

16 Σεπτεμβρη
Παγκοσμια
Ημερα
Ειρηνης

Τα ταχυδρομικά τέλη έχουν καταβληθεί

ΤΑΧ. ΤΕΛΟΣ
ΚΑΤΕΒΛΗΘΗ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΟΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΕΤΟΣ 33ο ΤΕΥΧΟΣ 544 ΓΕΝΑΡΗΣ 1982

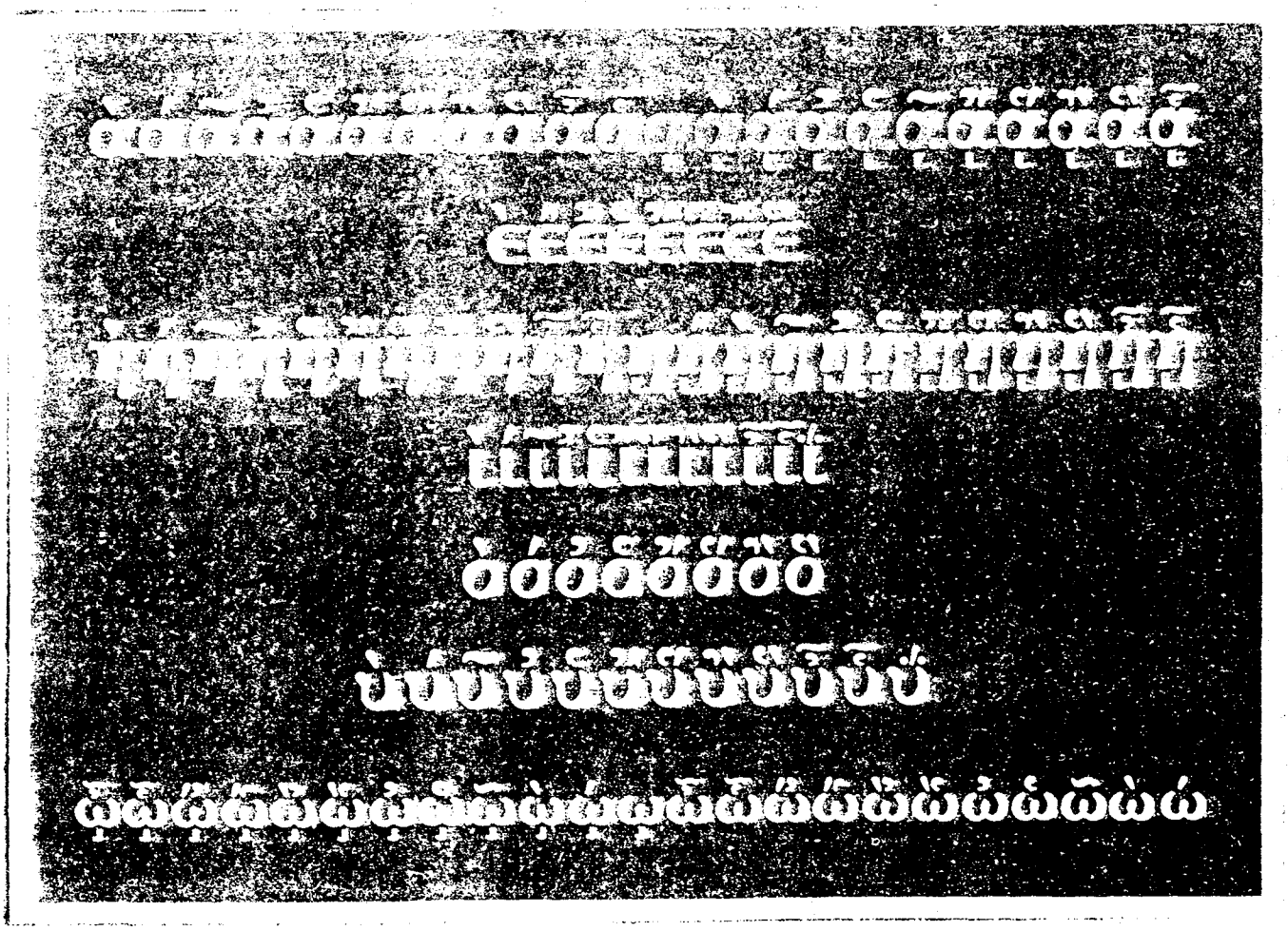

«Ω Ζευ και θεοι παντες, βγαλετε, σας ικετευω, τα πνευματα και τους τονους απο την νεωτεραν μας ελληνικην γλωσσαν και βαλτε τα μεσα εις τας κεφαλας των πνευματισμενων και αλατισμενων δασκαλων»
(Ν. Φαρδής. Γνωστός καθαρολόγος)

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΘΛΜΕ

μηνιαίο πληροφοριακό δελτίο

ΓΕΝΑΡΗΣ 1989 ΕΤΟΣ 40 ΤΕΥΧΟΣ 608

ΕΛΛΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Ἀνάθεμαν τὰ γράμματα, Χριστέ, καὶ ὁποὺ τὰ θέλει!
ἀνάθεμαν καὶ τὸν καιρὸν καὶ ἐκείνην τὴν ἡμέραν
καθ' ἣν μὲ παρεδώκασιν εἰς τὸ διδασκαλεῖον,
πρὸς τὸ νὰ μάθω γράμματα»

(Πτωχοπρόδρομος.)

Παράρτημα VI

Έγγραφα υπηρεσιακής αποπομπής-επανόδου δασκάλου, για πολιτικούς λόγους, κατά την περίοδο 1967-75

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Γεν. Ἐκπαιδεύσεως
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Α/θμίου
ΤΜΗΜΑ Β΄

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΛΕΥΚΑΔΟΣ
Ἀριθ. πρωτ. 1837 379
Ἐλήφθη τῇ 31-7-67

ΠΡΟΣ ΤΟΝ
Ἐν Ἀθήναις τῇ 22 Ἰουλίου 1967
Προς τον κ. Γαβάνην Νικόλαον
μόνιμον δάσκαλον διά τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ Α/θμίου Ἐκπαιδεύσεως περιφ. Λευκάδος.

Βαθμὸς ἐπειγόντος καὶ ἀσφαλείας:
Ἀριθ. πρωτ. 9077Ι
Ἐγγραφόν σας ὑπ' ἀριθ.

Θέμα: Θέσις εἰς κατάστασιν διαθεσιμότητος δι/λ υ.

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διά ταυταρίθμου ἀποφάσεώς μας, ἐκδοθείσης τῇ 30ῇ Ἰουνίου ε.ἐ. καὶ δημοσιευθείσης τῇ 6ῃ Ἰουλίου 1967 εἰς τό ὑπ' ἀριθμ. 281 ΦΕΚ. (Τ.Γ΄) ἐτέθητε [redacted] διαρκείας ἓξ (6) μηνῶν διότι ἐν ἐπεξεργασίᾳ τήν ἀναγκαίαν ἐπάρκειαν εἰς τήν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου σας, οὗτος ἐξετελέσατε τοῦτο παραλλήλως.

Ὅθεν παραγγέλλομεν, ὅπως ἀποσχητε τῶν καθηκόντων σας, ἀναφέροντες τοῦτο εἰς τάς προϊσταμένας ἀρχάς.

Ὁ Ὑπουργός
Κ. Καλαμποκιᾶς

Κοινοποίησις
1. Γραφεῖον κ. Ὑπουργοῦ
2. Γραφεῖον κ. Γεν. Γραμματέως
3. Δ/νσιν Α/θμίου Ἐκπαιδεύσεως Τμ. Β΄
4. κ. Ἐπιθεωρητήν Α/θμίου Ἐκπαιδεύσεως περιφ. Λευκάδος

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ
Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΗΣ

ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΛΕΥΚΑΔΟΣ
Άριθ. πρωτ. 476
Έλήφθη τή 28-3-68

380

Έπί άποδείξει

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΙΣ Γ.Ε.
Δ/ΝΣΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ Β΄
Άριθμ. Πρωτ. 29895

Έν Άθήναις τή 16-3- 1968

Π ρ ό ς

τόν δ/λον Γλένην Νικόλαον

Διά τοῦ έπιθ/τοῦ δημοτικῶν σχολείων
περιφ. Λευκάδος

Θ έ μ α : Άνακοίνωσις άπολύσεως

Άνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διά ταυταρίθμου καί άπό 28-2-68 ὑπουργικῆς άποφάσεως, ἐκδοθείσης κατά τάς διατάξεις τῆς ὑπ'άριθ. Ι΄/1967 Συνταντικῆς Πράξεως καί δημοσιευθείσης εἰς τό ὑπ'άριθ. 85 ΦΕΚ τ.Γ΄τῆς 28-2-68 άπελύθητε τῆς ὑπηρεσίας, διότι δέν πέντησθε τόπάπαιτούμενον ήθικόν νόμος διά τήν ἐντέλεσιν τῶν καθηκόντων σας, συμφώνως πρός τάς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 2 ἐδ.δ΄ καί ε΄ τῆς ἀνωτέρω Σ.Π.

Ο Γενικός Γραμματεύς

Ν. ΓΑΛΙΔΑΚΗΣ

ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ
Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ

Κοινοποίησις:

1)Δ/νσιν Δημοτικῆς Έκπ/σεως
Τμῆμα Β΄
2)Έπιθ/τήν δημοτ. σχολείων
περιφ. Λευκάδος
3)Ταμεῖον Λευκάδος

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
ΛΕΥΚΑΔΟΣ
Άριθ. Πρωτ. 476
Κοινοποιήθη τῷ ὑποψηφίῳ
Νυ Λευκάδι 29-3-68
Ο ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Γ.ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ : Γεν. Ἐκπαιδεύσεως
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ : Δημοτικῆς "
ΑΡΙΘ.Ε.ΠΡΩΤ. 14074

Ἐν Ἀθήναις τῇ . . Ἰουνίου 1968

Πρός
Τὸν κ. ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΓΑΞΗΝ
Ἁγίου Ἰωάννου 6
Αἰγάλεω

Ἐπὶ τῆς ὑπ'ἀριθμ. 45147 /. 29-3- 1968
ὑμετέρας αἰτήσεως.

Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 1 παρ. 1 καὶ 2 τῆς ΚΑ/1968 Συντακτικῆς Πράξεως καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ'ἀριθμ. 156/26.4.1968 ἐγκυκλίου τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, φέρεται εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ οἰκείου φακέλλου, ἡ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπόλυσις, χωρήσασα βάσει καὶ τῆς ὑπ'ἀριθμ. 18 /1968 γνωμοδοτήσεως τῆς κατ'ἄρθρον 2 παρ. 2 τῆς Ι/1967 Συντακτικῆς Πράξεως Ἐπιτροπῆς, ἐστηρίχθη εἰς στοιχεῖα τοῦ τε ἀτομικοῦ ὑπηρεσιακοῦ φακέλλου ὑμῶν καὶ τοιαῦτα, παρ'ἁρμοδίων Ἀρχῶν κατόπιν διεξαχθείσης ὑπ'αὐτῶν σχετικῆς ἐρεύνης, ὑποβληθέντα, καθ' ἃ: **Ἐμφορούμενος ὑπὸ κομμουνιστικῶν ἰδεῶν, συνανεστρέφεσθε ἀπὸ τοῦ Ἔτους 1960 ἐπικινδύνους κομμουνιστὰς τοῦ χωρίου σας, ἀπὸ δὲ τοῦ Φεβρουαρίου 1966 μέχρις Μαρτίου 1967 ἐξεδηλοῦσθε καὶ ἐπροπαγανδίζετε δημοσίως ὑπὲρ τοῦ κομμουνισμοῦ, ἐνεγγινώσκετε τὰ κομμουνιστικὰ ἔντυπα καὶ εἴδατε, κεκαλυμμένως, συνδρομητὴς τῆς Ε Δ Α .**

./.

ΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡ/ΤΩΝ
ΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΙΣ Γ.Ε.
ΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ
ΡΑΦΕΙΟΝ Δ΄

ληροφορίαι Π.Ζαφείρην
ριθ.Πρωτ. 65795

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15-5-70

Πρὸς τὸν Νικόλαον Γλένην
τέως διδ/λον τοῦ Δημοτ.Σχολείου Λευκάδος

Διὰ τοῦ Ἐπιθ/τοῦ Δημοτ.Σχολείων
περιφ. Λευκάδος

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι, ἡ δυνάμει τῶν διατάξεων τῆς ὑπὸ στοιχεῖον ΚΑ/1968 Συντακτικῆς Πράξεως συσταθεῖσα τριμελὴς ἐξ Ὑπουργῶν ἐπιφροπὴ διὰ τῆς ἀπὸ 13-11-69 πράξεώς της ἀπέρριψεν τὴν ὑπρβληθεῖσαν αἴτησιν ὑμῶν περὶ ἀνακλήσεως τῆς ἀπολύσεώς σας ἐκ τῆς ὑπηρεσίας.-

Ε.Υ.
Ὁ Δ/ντής

Χ.ΛΑΒΙΔΑΣ

Κοιν/σις
Επιθ/τὴν Δημοτ.Σχολείων
περιφ. Λευκάδος

383
205

Βαθμός Ἀσφαλείας 10-2-1

ΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΡΓΕΙΟΝ Ε.Π.Θ.
ΙΚΗ Δ/ΝΣΙΣ Γ.Ε.
ΥΘΥΝΣΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ
ΜΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Δ/νσις: Μητροπόλεως 15
ροφορίαι: **Δ.Δαμπροπούλου**
έφωνον: 3228778

Ἐν Ἀθήναις τῇ **29 Ἰανουαρ.** 1975

Ἀριθμ. Πρωτ. Βαθμὸς Προτεραιότητος
Φ. 361.37 / 39 /106829 π.Ε.

ΠΡΟΣ: Τὸν κ.**Γλένην Νικόλαον**
Δ/λον τοῦ Δ.Σ. **Καρυᾶς**
Περιφ.**Λευκάδος** ἐπὶ βαθμῷ 6ῷ
(Διὰ τοῦ κ. Ἐπιθ/τοῦ Δημ. Ἐκπ/σεως
Περιφ. **Λευκάδος**)

ΚΟΙΝ: 1) Νομαρχίαν **Λευκάδος**
α) Δ/νσιν Δημ. Ἐκπ/σεως
β) Ἐπιθ/τὴν Δ.Ξ.
2. Περιφ. **Λευκάδος** (εἰς διπλοῦν) διὰ ἀποστολὴν τοῦ ἑνὸς εἰς Δ.Ε.Τ.
Ταμεῖον Ἀρωγῆς Ὑπουργ.
Ἐθνικῆς Παιδείας
3) Ταμεῖον

Δ. Ἀνακ/σις ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν διδ/λου δυνάμει τοῦ Ν.Δ. 76/1974

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι διὰ ταυταρίθμου Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, τεθείσης τῇ **3-12-1974** καὶ δημοσιευθείσης τῇ **21-12-1974** εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. **510** Φ.Ε.Κ. (τ. Γ'), συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 76/1974, ὡς καὶ τὴν ἀπὸ **4-10-1974** πρᾶξιν ἐπανόδου σας, διαπιστοῦμεν ὅτι κατηργήθη, ἀφ' ἧς ἴσχυσεν ἡ ὑπ' ἀριθμ. **95/28-2-1968** ἀπόφασις (Φ.Ε.Κ.**85/28-2-1968**) διὰ τῆς ἀπελύθη ἐκ τῆς θέσεως τοῦ διδ/λου, τοῦ Δ. Σ. **Καρυᾶς Περιφερείας Λευκάδος** τοῦ χρόνου τῆς ἐντὸς ὑπηρεσίας παραμονῆς σας καὶ τοῦ χρόνου διαθεσιμότητος εἰς ἣν διετελέσατε λογιζομένου ὡς χρόνου πραγματικῆς ὑπηρεσίας, δι' ἁπάσας τὰς συνεπείας, προσηκόντως καὶ ὑπολογιζομένου διὰ πᾶσαν περίπτωσιν βαθμολογικῆς καὶ μισθολογικῆς παραστάσεως καὶ ἐξελίξεως, ἄνευ δικαιώματος ἀπολήψεως ἀναδρομικῶν ἀποδοχῶν.

Ἀριθμ. βεβαιώσεως Υ.Ε.Ε. **106829/10307/9-12-1974**

Ἐντολῇ Ὑπουργοῦ
Ὁ Δ/ντὴς

ωτ. Διανομῆ
ων Δ.Ε. Α' Τμῆμα
Προσωπικοῦ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Εὐάγγ. Γρ. Δουνουλῆς
ΑΚΡΙΒΕΣ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ
Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ

9-10-384

ΝΙΚΗ Ε.Σ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ.ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡ/ΤΩΝ
ΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΓΕΝ.ΕΚΠ/ΣΕΩΣ
ΘΥΝΣΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠ/ΣΕΩΣ 1703
ΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Δ/νσις : Μητροπόλεως 15(ΤΤ118)
οφορίαι: .Διον.Δημητροπούλου
φωνον : 32.28.776

'Εν 'Αθήναις τῇ Σεπτεμβρίου 1975
'Αριθ.πρωτ. Βαθμός προτεραιότ.
Φ.360.1/30/81905

ΠΡΟΣ : Τὸν κ.Φλέγον.Νικόλαον.τοῦ Δημ.
διδ/λον.τοῦ.Δημοτ.Σχολείου.
....Καρυᾶς.....
(Διά τοῦ κ.'Επιθ/τοῦ Δ.Ε. ..
Περιφ.Δευκάδος.....)

: 'Ανακοίνωσις ἀνακλήσεως διαθεσιμότητος δυνάμει τοῦ Ν.Δ. 76/1974.-

ΚΟΙΝ.:1)Νομαρχίαν...Δευκάδος.....
Δ/νσιν Δημοτικῆς 'Εκπ/σεως
2)'Επιθ/τὴν Δ.Ε.Περιφ. .....
.Δευκάδος.. (εἰς διπλοῦν πρὸς ἀποστολὴν τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον).
3) Ταμεῖον 'Αρωγῆς 'Υπουργείου 'Εθνικῆς Παιδείας.
4) Μετοχικὸν Ταμεῖον Πολιτικῶν 'Υπαλλήλων.

'Ανακοινοῦμεν ὑμῖν,ὅτι διά ταὐταρίθμου 'Υπουργικῆς ἀποφάσεως θείσης τῇ 12-8-1975 καί δημοσιευθείσης τῇ 3-9-1975 εἰς τὸ ὑπ'ἀριθ. (τ.Γ') Φ.Ε.Κ.,συμφώνως πρός τάς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 76/1974 "περί χφορᾶς ἀπολυθέντων ἤ ἐξαναγκασθέντων εἰς παραίτησιν ὑπαλλήλων,ἀποστάσεως ὑποβιβασθέντων καί ρυθμίσεως συναφῶν θεμάτων",ἀνεκλήθη ἡ ιθ. 90771/67 ἀπόφασις (ΦΕΚ.281/6-7-67 τ.Γ'),δι'ἧς ητε εἰς κατάστασιν διαθεσιμότητος διαρκείας ἓξ (6) μηνῶν, τοῦ ου τῆς ἐκτός ὑπηρεσίας παραμονῆς σας,εἰς ἣν διετελέσατε,λογιζομένης χρόνου πραγματικῆς ὑπηρεσίας δι'ἁπάσας τάς συνεπείας.-

'Εντολῇ 'Υπουργοῦ
'Ο Διευθυντής

ΕΥΑΓΓ.ΓΡΗΓ.ΔΟΥΓΑΛΗΣ

ερική διανομή

.ν Δημοτικῆς 'Εκπ/σεως
ίμα Προσωπικοῦ

Παραρτήματα

Πίνακας Περιεχομένων

1. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ	1 - 270
Αύγουστος- Δεκέμβριος 1974	1 - 5
1975	6 - 21
1976	22 - 35
1977	36 - 48
1978	49 - 62
1979	63 - 76
1980	77 - 93
1981	94 - 111
1982	112 - 128
1983	129 - 147
1984	148 - 166
1985	167 - 185
1986	186 - 205
1987	206 - 227
1988	228 - 251
Ιανουάριος- Ιούλιος 1989	252 - 262
Ευρετήριο	263 - 270
2. Οι Γ.Σ. και τα μέλη Δ.Σ. των Εκ. Ομοσπονδιών	271 - 290
ΔΟΕ	272 - 280
ΟΛΜΕ	281 - 286
ΟΙΕΛΕ	287 - 290
3. Τα «συνθήματα» στις εφημερίδες των Εκ. Ομοσπονδιών	291- 316
Στο «Δ.Β.»	292 - 303
Στο «Π.Δ.»	304 - 311
Στον «Ι.Ε.»	312 - 316
4. Οι απεργιακές κινητοποιήσεις των Εκ. Ομοσπονδιών και τα αιτήματά τους	317 - 324
ΔΟΕ	318 - 319
ΟΛΜΕ	319 - 321
ΟΙΕΛΕ	322 - 324
5. Οι γελοιογραφίες στο «Δ.Β.» και τα εξώφυλλα στο «Π.Δ.»	325 - 377
Εισαγωγή	326 - 328
Γελοιογραφίες στο «Δ.Β.»	329 - 345
α. Επιθεωρητές - Σχολικοί Σύμβουλοι	329 - 332
β. «Ανωτατοποίηση»- Ρήξη με ΥΠΕΠΘ	333 - 336
γ. Εκπαιδευτική Επικαιρότητα	337 - 339
δ. Εκπαίδευση και 1821	340
ε. Συνδικαλιστική δράση	340 - 344
στ. ΑΔΕΔΥ	345
Εξώφυλλα στο «Π.Δ.»	346 - 377
α. Πολυτεχνείο	346 - 348
β. Δικτατορία - Κατοχή	349 - 355

γ. 28η Οκτωβρίου - 25η Μαρτίου 356 - 357
δ. Άλλοι επέτειοι 358 - 361
ε. Ιδεολογική διασύνδεση επετείων 362 - 364
στ. Δράση ΟΛΜΕ- οργάνωση σ.κ. 365 - 371
ζ. Ειρήνη 372 - 375
η. Μονοτονικό 376
θ. Αυτοεικόνα καθηγητών 377

6. Έγγραφα υπηρεσιακής αποπομπής-επανόδου δασκάλου, για πολιτικούς λόγους, κατά την περίοδο 1967- 75 378 - 384

Περιεχόμενα Παραρτημάτων 385 - 386

ΝΦ: 10191
Κωε: 7114

ΣΑΛΤΕΡΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
05 ΑΠΡ. 1999

Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και εκπαιδευτική ιδεολογία

Ελλάδα 1974- 1989

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας

Διατριβή για Διδακτορία

ΑΘΗΝΑ 1998

Περιεχόμενα

Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες
και εκπαιδευτική ιδεολογία
1974-1989.

Περιεχόμενα I
Συντομογραφίες V

Μέρος Πρώτο
Προβληματική- Μεθοδολογία- Υλικό

I.1. Πρόλογος 1
I.2. Ορισμός Θέματος και όρια προβληματικής 1
I.3. Αποσαφήνιση εννοιών και θεωρητικό πλαίσιο 3
I.4. Επισκόπηση αρθροβιβλιογραφίας 10
I.5. Υλικό και ερωτήματα της έρευνας 13
I.6. Μεθοδολογία και τρόπος γραφής 17

Μέρος Δεύτερο
Οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες σε συνθήκες αύξησης των ετών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης

II.1. Η διχοτομική συγκρότηση του ελληνικού σ.κ. και η θέση των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών σ' αυτό
II.1.1. Σύντομη ιστορική αναδρομή 20
II.1.2. Συνοπτικές παρατηρήσεις 28

II.2. Οι εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας
II.2.1. Η δημοκρατική κυβέρνηση και τα Δ.Σ. της δικτατορίας 30
II.2.2. ΔΟΕ: Η πάλη για την πτώση του Δ.Σ. 31
II.2.3. ΟΛΜΕ: Η πάλη για τη διαδοχή 34
II.2.4. ΟΙΕΛΕ: Η ανασυγκρότηση της Ομοσπονδίας- Η διαδοχή στο ΣΙΕΛ- Α 39
II.2.5. Η κορύφωση της συνεργασίας της δημοκρατικής αντιπολίτευσης 44
II.2.6. Συνοπτικές παρατηρήσεις 46

II.3. Τα καταστατικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Σκοποί και βασικές ρυθμίσεις
II.3.1 Εισαγωγικά 49
II.3.2. Τα καταστατικά της ΔΟΕ 49
II.3.3. Τα καταστατικά της ΟΛΜΕ 56
II.3.4. Τα καταστατικά της ΟΙΕΛΕ 60

II.3.5. Συνοπτικές παρατηρήσεις 65

II.4. Εκπαιδευτικοί και Ομοσπονδίες (αντιπροσωπευτικότητα, συμμετοχή, δράση, σχέσεις).
II.4.1. Τα Διοικητικά Συμβούλια. Κυριαρχία ιδεολογικών χώρων και φύλων 68
II.4.2. Τα ΔΣ ως εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών και η συνδικαλιστική πυκνότητα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών 72
II.4.3. Οι απεργιακές κινητοποιήσεις- μαχητικότητα. 77
II.4.4. Οι σχέσεις μεταξύ των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών 81
II.4.5. Συνοπτικές παρατηρήσεις 89

II.5 Διαμόρφωση και εξέλιξη του λόγου περί συνδικαλισμού και των συνδικαλιστικών πρακτικών στις Εκ. Ομοσπονδίες.
II.5.1 Εισαγωγικά 92
II.5.2. Συνδικαλιστικές πρακτικές και λόγος περί συνδικαλισμού στην ΟΙΕΛΕ 93
II.5.3. Συνδικαλιστικές πρακτικές και λόγος περί συνδικαλισμού στην ΟΛΜΕ 103
II.5.4. Συνδικαλιστικές πρακτικές και λόγος περί συνδικαλισμού στη ΔΟΕ 114
II.5.5. Συνοπτικές παρατηρήσεις 124

Μέρος Τρίτο
III. Ο ιδεολογικός χαρακτήρας και προσανατολισμός των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.

III. 1. Εισαγωγικά 130

III. 2. Η προβαλλόμενη αυτοεικόνα των Εκπαιδευτικών
III.2.1. Των δασκάλων 131
III.2.2. Των καθηγητών 140
III.2.3. Των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών 150
III.2.4. Συνοπτικές παρατηρήσεις 158

III. 3. Τα «συνθήματα» στις εφημερίδες των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών
III. 3. 1. Παρουσία και καταγραφή 162
III. 3. 2. Ποσοτική ανάλυση 164
III. 3. 3. Ποιοτική ανάλυση 171
III. 3. 3. 1. Τα «συνθήματα» στο «Δ.Β.» 171
III. 3. 3. 2. Τα «συνθήματα» στο «Π.Δ.» 181
III. 3. 3. 3 Τα «συνθήματα» στον «Ι.Ε.» 188
III. 3. 4. Συνοπτικές παρατηρήσεις 192

III. 4. Κεντρικά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής
III. 4. 1. Εισαγωγικά 197
III. 4. 2. Η *«κάθαρση»*, ο *«εκδημοκρατισμός»* και η *«μεταρρύθμιση»* 198
III. 4. 3. Α Η *«πορεία της μεταρρύθμισης»* 212
III. 4. 3. Β. Η *«ανωτατοποίηση»* 219
III. 4. 3. Γ. Η *«διασφάλιση»*. 229

III. 4. 4. Α. Η *«κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης»* 237
III. 4. 4. Β. Ο *«αντί- 309»* 245
III. 4. 4. Γ. Ο *«εθνικός διάλογος»* 270
III. 4. 5. Συνοπτικές παρατηρήσεις 286

III. 5. Η Ιστορία, η Εκκλησία και οι αναφορές στους άλλους λαούς
III. 5. 1. Εισαγωγικά 287
III. 5. 2. Ο λόγος περί Ιστορίας, Εκκλησίας και άλλων λαών στη ΔΟΕ
III. 5. 2. Α. Ιστορία και άλλοι λαοί 288
III. 5. 2. Β. Η Εκκλησία 298
III. 5. 3. Ο λόγος περί Ιστορίας, Εκκλησίας και άλλων λαών στην ΟΛΜΕ
III. 5. 3. Α. Ιστορία και άλλοι λαοί 301
III. 5. 3. Β. Η Εκκλησία 308
III. 5. 4. Ο λόγος περί Ιστορίας, Εκκλησίας και άλλων λαών στην ΟΙΕΛΕ 313
III. 5. 5. Συνοπτικές παρατηρήσεις 318

Μέρος Τέταρτο
IV. Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και εκπαιδευτικός λόγος.

IV. 1. Εισαγωγικά 325

IV.2 Ο εκπαιδευτικός λόγος στα Συνδικαλιστικά Συνέδρια των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών
IV. 2. 1. Εισαγωγικά 327
IV. 2. 2. Τα εκπαιδευτικά θέματα στις Γ.Σ. της ΔΟΕ 328
IV. 2. 3. Τα εκπαιδευτικά θέματα στις Γ.Σ. και Συνέδρια της ΟΛΜΕ 343
IV. 2. 4. Τα εκπαιδευτικά θέματα στα Συνέδρια της ΟΙΕΛΕ 361
IV. 2. 5. Συνοπτικές παρατηρήσεις 378

IV. 3. Τα Εκπαιδευτικά Συνέδρια των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών
IV. 3. 1. Μορφή, στόχοι, λειτουργία και περιεχόμενα των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων 383
IV. 3. 1. Α. ΟΙΕΛΕ 383
IV. 3. 1. Β. ΟΛΜΕ 389
IV. 3. 1. Γ. ΔΟΕ 396
IV. 3. 2. Τα *«πορίσματα»* των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων 400
IV. 3. 2. Α. ΟΛΜΕ 401
IV. 3. 2. Β. ΔΟΕ 409
IV. 3. 3. Συνοπτικές παρατηρήσεις 412

IV. 4. Τα εκπαιδευτικά περιοδικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών
IV. 4. 1. Παρουσία και προθέσεις 415
IV. 4. 2. Χαρακτηριστικά και τάσεις 422
IV. 4. 3. Συνοπτικές παρατηρήσεις 428

IV. 5. Κεντρικές προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής
IV. 5. 1. Εισαγωγικά 431
IV. 5. 2. Οι προτάσεις της ΔΟΕ: Σχολικός Σύμβουλος, *«Ανωτατοποίηση»*, *«Ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση»* 432
IV. 5. 2. Α. Σχολικός Σύμβουλος 432
IV. 5. 2. Β. *«Ανωτατοποίηση»* 445
IV. 5. 2. Γ. *«Ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση»* 454
IV. 5. 3. Η πρόταση της ΟΛΜΕ: *«αλλαγή του μοντέλου οργάνωσης και διοίκησης»* 463
IV.5. 4. Η πρόταση της ΟΙΕΛΕ: *«ριζική αναθεώρηση της φιλοσοφίας του εκπαιδευτικού συστήματος»* 468
IV. 5. 5. Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και *«αξιολόγηση»* 475
IV. 5. 5. Α. ΥΠΕΠΘ 475
IV. 5. 5. Β. ΔΟΕ 478
IV. 5. 5. Γ. ΟΛΜΕ 482
IV. 5. 5. Δ. ΟΙΕΛΕ 485
IV.5.6. Συνοπτικές παρατηρήσεις 489

Μέρος πέμπτο
V. Συμπεράσματα

V. Συμπεράσματα 495

Πηγές 504
Βιβλιογραφία 506

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Π.	Αναλυτικό Πρόγραμμα
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.	Ανωτάτη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων
Α.Σ.Γ.Μ.Ε	Ανωτάτη Συνομοσπονδία Γονέων Μαθητών Ελλάδος
Α.Σ.Κ.Ε.	Ανανεωτική Συνδικαλιστική Κίνηση Εκπαιδευτικών
Γ.Γ.	Γενικός Γραμματέας
Γ.Ε.	Γενική Εκπαίδευση
Γ.Ε.Μ.Ε.	Γενικός Επιθεωρητής Μέσης Εκπαιδεύσεως
Γ.Σ.	Γενική Συνέλευση
«Δ.»	Δελτίο (εφημερίδα)
Δ.Α.Κ.Ε.	Δημοκρατική Ανεξάρτητη Κίνηση Εκπαιδευτικών
Δ.Α.Σ.	Δημοκρατική Αγωνιστική Συνεργασία
Δ.Α.Σ.Κ.	Δασκαλική Αναγεννητική Συνδικαλιστική Κίνηση
«Δ.Β.»	Διδασκαλικό Βήμα (εφημερίδα)
Δ.Ε.	Δημοτική Εκπαίδευση
Δ.Ε.Ε.	Δημοσιοϋπαλληλική Ενότητα Εκπαιδευτικών
ΔΗ. Σ.Α.Κ	Δημοκρατική Συνδικαλιστική Αγωνιστική Κίνηση
Δ.Μ.Ε.	Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης
Δ.Ο.Ε	Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας (ος)
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
Δ.Σ.	Δημοτικό Σχολείο
Δ.Υ. (δ.υ.)	Δημόσιοι Υπάλληλοι
ΕΒτΔ	Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου (Διδασκάλου)
Ε.Λ.Μ.Ε.	Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
Ε.Μ.- Β	Ενιαίο Μισθολόγιο Βαθμολόγιο
Ε.Σ.	Εποπτικό Συμβούλιο ή Ελεγκτικό Συμβούλιο
Ε.ΣΥ.Π.	Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας
ETUCE	Ευρωπαϊκή Επιτροπή Συνδικαλιστικών Οργ. Εκπαιδευτικών
«Ι.Ε.»	Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός (εφημερίδα)
Ι.Ε.	Ιδιωτικός (οί) Εκπαιδευτικός (οί)
Ι.F.T.A	Παγκόσμια Ομοσπονδία Ενώσεων Δασκάλων
Κ.Ε.Μ.Ε.	Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως
Κ.Υ.Σ.Δ.Ε.	Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης
Κ.Υ.Σ.Π.Ε.	Κεντρικό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπ/σης
ΛκΠ	Λόγος και Πράξη (περιοδικό)
Μ.Δ.Δ.Ε.	Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης
Μ.Ε.	Μέση Εκπαίδευση
Μ.Κ.	Μαθητική Κοινότητα

Ν. (ν.)	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
Ο.(Τ.Α.)	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
Ο.Ι.Ε.Λ.Ε.	Ομοσπονδία Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Ελλάδας
Ο.Λ.Μ.Ε	Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης (εως)
Ο.Λ.Τ.Ε.Ε.	Οργάνωση Λειτουργών Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπ/σης
Π.Α.Σ.Κ.	Πανελλήνια Αγωνιστική Συνδικαλιστική Κίνηση
Π.Α./Σ.Ν.	Παιδαγωγικές Ακαδημίες/ Σχολές Νηπιαγωγών
«Π.Δ.»	Πληροφοριακό Δελτίο (εφημερίδα)
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε.Α.Δ.	Πανελλήνια Ένωση Αδιορίστων Δασκάλων
Π.Ε.Κ.	Περιφερειακό Επιμορφωτικό Κέντρο
Π.Ι.	Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
Π.Ο.Ε.Δ.	Παγκύπρια Οργάνωση Ελλήνων Εκπαιδευτικών
«Π.Π.»	Προοδευτική Παιδεία (εφημερίδα)
Π.Σ.	Παιδαγωγικές Σχολές
Π.Τ.	Παιδαγωγικά Τμήματα
Π.Υ.Σ.Δ.Ε.	Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Δευτ/θμιας Εκπ/σης
Π.Υ.Σ.Π.Ε.	Περιφερειακό Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτ/θμιας Εκπ/σης
Σ.Δ.Ε.Ν.Π.	Σχολεία Δοκιμαστικής Εφαρμογής Νέων Προγραμμάτων
Σ.Δ.Υ	Συνομοσπονδία Δημοσίων Υπαλλήλων
Σ.Ε.	Συντονιστική Επιτροπή
Σ.Ε.Α.Κ.	Συνδικαλιστική Ενωτική Ανανεωτική Κίνηση
Σ.Ε.Δ.Ο.	Συνεργαζόμενες Δημοσιοϋπαλληλικές Οργανώσεις
Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.	Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Δημοτικής Εκπαίδευσης
Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.	Σχολή Επιμόρφωσης Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
Σ.Ε.Π.	Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός
Σ.Ι.Ε.Λ.- Α.	Σύλλογος Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Αθήνας
Σ.Ι.Ε.Λ.- Θ.	Σύλλογος Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Θεσ/νίκης
Σ.Ι.Ε.Λ.-ΔΗ.	Σύλλογος Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών Δημοσίου
σ.κ.	συνδικαλιστικό κίνημα
Σ.Κ.	Σύλλογος Καθηγητών
σ.ν.	σχέδιο νόμου
Σ.Σ.	Σχολικός Σύμβουλος
Τ.Ε.Ε.	Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση
Υ.Σ.	Υπηρεσιακό Συμβούλιο
F.I.P.E.S.O	Παγκόσμια Ομοσπονδία Καθηγητών Επίσημης Μέσης Εκπαίδευσης
F.I.S.E.	Παγκόσμια Ομοσπονδία Συνδικάτων Εκπαιδευτικών
W.C.O.T.P.	Παγκόσμια Συνομοσπονδία Οργανώσεων Εκπαιδευτικών

Μέρος πρώτο

Προβληματική- Μεθοδολογία- Υλικό

Ι.1. Πρόλογος

Η παρούσα εργασία αποτελεί εκπόνηση διατριβής για διδακτορία που ετοιμάστηκε στο τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Ολοκληρώθηκε χάρη στην ευτυχή συγκυρία ενός πλεγμάτος σχέσεων και προσώπων και την ύπαρξη συγκεκριμένων θεσμών. Η αναφορά αυτή δεν αποτελεί απλή και «οφειλόμενη» εκδήλωση ευγένειας, αλλά σχετίζεται με την οπτική του γράφοντος και τους πολλαπλούς και σχεδόν αδύνατο να περιγραφούν παράγοντες διαμόρφωσής του, που συχνά- σε παρόμοιες περιπτώσεις- αποσιωπούνται με στόχο να υπαινιχθεί η δήθεν επιστημονική του «αντικειμενικότητα».

Έτσι, το πρώτο πλέγμα που οφείλεται εισαγωγικά να δηλωθεί είναι από τη μια η επαγγελματική ιδιότητα του γράφοντος- δάσκαλος- και από την άλλη η ενεργητική εμπλοκή του κατά την περίοδο 1974- 1995 στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων, που επικαθορίζεται από την εξέλιξη της υπαλληλικής του σχέσης από δάσκαλο της ιδιωτικής σε δάσκαλο της δημόσιας εκπαίδευσης. Τα δύο αυτά στοιχεία προσδίδουν στο χαρακτήρα της έρευνας αυτής την πρόθεση της αυτοκατανόησης. Βέβαια η *κριτική προσέγγιση και ανασυγκρότηση* του θέματος που επιχειρήθηκε δεν αφορά μόνο τον ίδιο, αλλά το οργανωμένο συνδικαλιστικό κινήμα των ελλήνων εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτικών γενικότερα στους οποίους κατατίθεται προς χρήση και κριτική[1].

Εξάλλου, οι ιδιότητες αυτές διευκόλυναν πολλαπλά τις διαδικασίες πρόσβασης στο υλικό της έρευνας και την επαφή με ένα σύνολο στελεχών του συνδικαλιστικού κινήματος που παραχώρησαν ημιδομημένες ανοιχτές συνεντεύξεις για τις ανάγκες της και εμπιστεύθηκαν προσωπικά τους αρχεία με σκοπό τη συμπλήρωση των ελλείψεων αυτών των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και τη διευκρίνηση μιας σειράς ζητημάτων[2].

Το δεύτερο πλέγμα σχετίζεται από τη μια με την επαφή του γράφοντος ως φοιτητή αρχικά και υποψήφιου διδάκτορα στη συνέχεια με το Πάντειο Πανεπιστήμιο και μέρος του επιστημονικού του προσωπικού και των ενδιαφερόντων τους.

Οι επαφές αυτές δεν θα ήταν ίσως δυνατό να υπάρξουν αν *η Πάντειος Σχολή* δεν ακολουθούσε παλαιότερα μια *πολιτική* που επέτρεπε *σχεδόν μαζικά* τη συνέχιση των σπουδών αποφοίτων Παιδαγωγικών Ακαδημιών σ' αυτή και δεν προβλεπόταν η παροχή εκπαιδευτικής άδειας για εκπόνηση διατριβής στους εκπαιδευτικούς του δημοσίου.

Η εργασία αυτή εντάσσεται, εκ παραλλήλου, στα πλαίσια ενός αυξημένου επιστημονικού ενδιαφέροντος που εμφανίζεται τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας και σχετίζεται με τη διερεύνηση όψεων του συνδικαλιστικού κινήματος γενικότερα και ειδικότερα αυτού των εκπαιδευτικών. Το ενδιαφέρον αυτό ελπίζουμε στο μέλλον να οδηγήσει στον εμπλουτισμό τόσο των ερευνών πεδίου, όσο κι εκείνων που έχουν συνολικότερες θεωρητικές φιλοδοξίες.

Ι.2. Ορισμός θέματος και όρια προβληματικής

Αρχικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί ο χαρακτήρας της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των ελλήνων εκπαιδευτικών σε μια μερικώς εκτεταμένη χρονική περίοδο και όσο είναι δυνατό συστηματικότερα. Ο αρχικός αυτός στόχος συνοδεύεται από την επιλογή η διερεύνηση αυτή να πραγματοποιηθεί μέσα από το

---

[1] Η παρατήρηση αυτή λαμβάνει υπόψη της ότι η δραστηριότητα του κοινωνικού επιστήμονα, εν γένει, νοείται μόνο σε σχέση με τις πολλαπλές ρήξεις με ομάδες κοινωνικές, δόγματα, ιδεολογήματα και κοινωνικούς δεσμούς που μπορεί να προκαλέσει και αναμένει.

[2] Τα ονόματά τους και η συγκεκριμένη παροχή βοήθειας εκ μέρους τους θα αναφερθούν στη συνέχεια.

σύνολο των κειμένων των συνδικαλιστικών τους ενώσεων (Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες) και κυρίως όσων απ' αυτά είδαν το φως της δημοσιότητας και αφορούν συνολικότερα εκπαιδευτικά ζητήματα, που αντιμετωπίζονται, αν όχι εξ ίσου, στο σύνολο τους απ' αυτές[3].

Ως ερευνητικό υλικό επιλέγονται τα κείμενα για δύο λόγους. Πρώτον, γιατί αποτελούν ένα εκτεταμένο πεδίο, που η διερεύνησή του είναι απαραίτητη για επόμενες μελέτες[4] και δεύτερο γιατί ως υλικό καταγράφει με σχετική ασφάλεια την ιστορική εξέλιξη απόψεων και ιδεών που σχετίζονται με την εκπαιδευτική ιδεολογία των εκπαιδευτικών και κατατίθονται από τις συνδικαλιστικές τους Ομοσπονδίες, δηλαδή τους *επίσημους εκπροσώπους τους*[5].

Η γενικότερη επιλογή του θέματος και η συγκρότησή του εξυπηρετεί την άποψη ότι η εργασία αυτή θα διευκολύνει άλλες που θα ακολουθήσουν και θα διερευνούν τις *εκπαιδευτικές ιδεολογίες του εκπαιδευτικού σώματος* με ποικίλους μεθοδολογικούς τρόπους, χωρίς τη φροντίδα για τη γνώση της *επίσημης* και «συνολικά» διατυπωμένης ιδεολογίας τους, που διατυπώνεται διαμέσου του λόγου και των πρακτικών των νομίμων εκπροσώπων τους (Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες).

Η επιλογή της σχετικά εκτεταμένης χρονικής περιόδου (δεκαπεντατία)κρίθηκε επιβεβλημένη αρχικά με σκοπό να υπάρξει μια πρώτη καταγραφή της πιθανής εξέλιξης της ιδεολογίας αυτής και επειδή επιδιώχθηκε να αποφευχθεί η συσχέτιση της συγκεκριμένης καταγραφής με ένα κομβικό συγκυριακό γεγονός, όπως θα μπορούσε να είναι η εξέτασή της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών κατά το χρόνο προετοιμασίας και επιβολής μιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Επιδιώχθηκε, δηλαδή, η επίτευξη μιας *σχετικής πληρότητας* σε σχέση με τα ποικίλα ζητήματα που αυτή μπορεί να αναφέρεται και η *ανάδειξη των σταθερών της χαρακτηριστικών*.

Η συγκεκριμένη χρονική περίοδος που επιλέχτηκε (1974-89)σαφώς και δεν είναι τυχαία. Θεωρητικά η επιλογή αυτή ορίζεται διαμέσου της υιοθέτησης του νοήματος της *συγκυρίας*, δηλαδή των πολλαπλών αντιθέσεων και συγκρούσεων μιας κοινωνίας σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο και στην περίπτωση που μας ενδιαφέρει με αντικείμενο το σχολείο[6] και στη συνέχεια της έννοιας της *πολιτικής περιόδου*[7]. Έτσι, ανιχνεύοντας αρχικά τα πολιτικά χαρακτηριστικά της περιόδου μπορούμε με ασφάλεια να διαπιστώσουμε ότι αυτή αποτελεί μια φάση μετάβασης από τη δικτατορία σε ένα δημοκρατικό καθεστώς που σταθεροποιείται διαμέσου της διαδοχής, κατά ισόχρονα σχεδόν διαστήματα, δύο πολιτικών κομμάτων στη διακυβέρνηση της χώρας που εμφανίζονται ως *ιδεολογικά* αντιτιθέμενα. Το γεγονός αυτό σχετίζεται με την

---

[3] Ενώ είναι σαφές ότι στο σώμα των ελλήνων εκπαιδευτικών συνυπάρχουν πολλές, ποικίλες και αντιτιθέμενες εκπαιδευτικές ιδεολογίες, εδώ γίνεται λόγος για *εκπαιδευτική ιδεολογία των Ομοσπονδιών τους* με την έννοια της κατά καιρούς κυρίαρχης εκπαιδευτικής ιδεολογίας που με τη σειρά της προωθήθηκε ως *επίσημη* από τις οργανώσεις αυτές και εμφανίζεται, κατά κάποιον τρόπο, ως συνισταμένη *επιμέρους εκπαιδευτικών ιδεολογιών* .

[4] Κυριότερος τρόπος επέμβασης στην «εικόνα» του παρελθόντος, όταν αυτή γίνεται προσπάθεια να ανασυγκροτηθεί μέσα από κείμενα, αποτελεί ακριβώς η καταστροφή τους. Κατά τη διαδικασία ανασυγκρότησης των αρχείων των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών επισημάνθηκαν «απουσίες» σημαντικών κειμένων. Το φαινόμενο θα μπορούσε να αποδοθεί είτε στο ότι τα κείμενα αυτά ενδιέφεραν πολλούς τη στιγμή της έκδοσής τους, με αποτέλεσμα να εξαντληθούν και να μην υπάρξει φροντίδα για τη διατήρηση έστω ενός αντιτύπου είτε στο ότι κάποιοι «ενδιαφέρθηκαν» *να μην υπάρξει* αντίτυπο για το επίσημο αρχείο.

[5] Μια αξιοσημείωτη εργασία που ερευνά τις εκπαιδευτικές ιδεολογίες του σώματος των ελλήνων δασκάλων, μέσω συνεντεύξεων, είναι αυτή των: Φολερού- Τσερούλη Φ., -Φρειδερίκου Α., Οι δάσκαλοι του Δημοτικού Σχολείου, Ύψιλον, Αθήνα 1991.. Κατ' αυτή οι δάσκαλοι ομαδοποιούνται και κατατάσσονται σε δύο μεγάλες αντιτιθέμενες ομάδες («συντηρητικοί- προοδευτικοί»), ενώ παράλληλα διαπιστώνεται ότι τείνει να συγκροτηθεί και μια τρίτη, που αντιμετωπίζει κριτικά τη λειτουργία του δασκάλου μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

[6] Επακόλουθο αυτής της αποδοχής είναι και η απάντηση στο ερώτημα τι νόημα έχει και για ποιους μια τέτοια διερεύνηση (Νούτσος Χαρ., Συγκυρία και εκπαίδευση, Ο Πολίτης 1990, 9). Η έννοια της συγκυρίας αντλείται από το λήμμα *«conjoncture»*, Labica G.- Bensussan G, Dictionaire critique du Marxisme, PUF 1985[2], 220-225.

[7] Πουλαντζάς Ν., Πολιτική εξουσίας και κοινωνικές τάξεις, τ. β', Θεμέλιο 1985[3], 94- 104.

νομιμοποίηση της δράσης του συνόλου της αριστεράς και την κατάργηση του πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων, ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την πρόσληψη εκπαιδευτικού στο δημόσιο. Τα πολιτικά αυτά χαρακτηριστικά έχουν ως αποτέλεσμα στο χώρο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών να δημιουργούνται προϋποθέσεις ελέγχου τους, για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του τριάντα, από οποιασδήποτε ιδεολογικής απόκλισης επιμέρους ομάδες. Στο χώρο της εκπαίδευσης και σε αντιστοιχία με τα πολιτικά κόμματα που κατέχουν την εξουσία, εκδηλώνονται με μικρή σχετική απόσταση μεταξύ τους δύο εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις (σχηματικά 309/76 και 1566/85), που παρά τις επιμέρους αξιολογήσεις μελετητών σχετικά με την έκταση και το περιεχόμενό τους υλοποιούν παλαιότερες συλλήψεις και αιτήματα. Ανάμεσα σε αυτά κυρίαρχη θέση έχουν α)το γλωσσικό, που αρχικά επιτρέπει την ανατροπή του κυρίαρχου, από τις αρχές του 20ου αιώνα, ιδεολογικού σχήματος, σύμφωνα με το οποίο οι δημοτικιστές και οι απόγειες τους για την εκπαίδευση ήταν ανατρεπτικές, ως και «αριστερές», ενώ των καθαρευουσιάνων συντηρητικές και «δεξιές», β)η επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στα εννέα χρόνια. Αυτή η αλλαγή σχετίζεται με τις διαδικασίες μαζικοποίησης της φοίτησης στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την ένταξη για πρώτη φορά μερίδας των ελλήνων καθηγητών στα πλαίσια ενός σχολείου *«για όλους»*, γ)η αλλαγή του συστήματος *«εποπτείας»* και *«διοίκησης»* του ελληνικού σχολείου (πέρα από τις αξιολογήσεις για την έκταση των αλλαγών αυτών), δ) η αλλαγή του τρόπου και του επιπέδου εκπαίδευσης των δασκάλων, ε)η τυπική ενοποίηση των δύο διχτύων εκπαίδευσης (Πολυκλαδικό Λύκειο) και στ)η διευρυμένη αλλαγή των σχολικών εγχειριδίων. Παράλληλα, τα μεσοδιαστήματα που ακολουθούν τις μεταρρυθμίσεις αυτές αφήνουν περιθώρια να εμφανιστούν πιθανά διαφορετικές απόγειες σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις και επιτρέπουν ανασυγκροτήσεις των ιδεολογικών αντιλήψεων για την εκπαίδευση. Η περίοδος αυτή κλείνει με την προσωρινή απώλεια της απόλυτης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας των δύο μεγάλων ελληνικών κομμάτων και την είσοδο σε μια φάση «κοινοβουλευτικής αστάθειας», που δε συνδέεται, όμως, με την αμφισβήτηση του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος και της δημοκρατίας. Επιπλέον, σε διεθνές επίπεδο η πτώση των πολιτευμάτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» φαίνεται να δημιουργεί άλλους ιδεολογικούς όρους για τη δράση και ιδεολογική συγκρότηση των ενώσεων των εργαζομένων.

Συνοπτικά, λοιπόν, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε την όλη έρευνα ως μια πρώτη συστηματική διερεύνηση της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των εκπαιδευτικών, όπως αυτή συγκροτείται και εκφράζεται επίσημα από τις Ομοσπονδίες τους, δηλαδή τους νόμιμους εκπροσώπους τους, σε μια περίοδο δημοκρατικής ομαλότητας- σταθερότητας, που τη διακυβέρνηση της χώρας ασκούν εναλλάξ δύο αυτοκαθοριζόμενα ως ιδεολογικά αντιτιθέμενα πολιτικά κόμματα.

Ι.3. Αποσαφήνιση εννοιών και θεωρητικό πλαίσιο

Είναι ανάγκη να προσδιοριστούν συνοπτικά ορισμένες έννοιες που χρησιμοποιούνται συχνά στην παρούσα έρευνα για να επιτραπεί η πληρέστερη κατανόησή τους και να προσδιοριστεί, παράλληλα, το θεωρητικό της πλαίσιο.

Πρωταρχική θέση ανάμεσα στις έννοιες αυτές κατέχει *η ιδεολογία*, έννοια που οι ποικίλες και συχνά αντικρουόμενες χρήσεις της, όπως συμβαίνει με όλες τις βασικές έννοιες της κοινωνικής και πολιτικής θεωρίας, έχουν οδηγήσει στην αμφισβήτηση της δυνατότητας προσδιορισμού του περιεχομένου της και στην πρόταση εγκατάλειψής της. Παρακάμπτοντας την όλη συζήτηση υποστηρίζουμε ότι ακριβώς ο προσδιορισμός του περιεχομένου της *«αποτελεί αντικείμενο θεωρητικής διαμάχης και "παραδειγματικής σύγκρουσης"»*[8] και στην προκειμένη περίπτωση διαφεύγει των ορίων της εργασίας μας. Η προσέγγιση της παρούσας εργασίας κινείται στα πλαίσια των νεομαρξιστικών θεωρητικών προσεγγίσεων που εκκινούν από τις θέσεις του L. Althusser σύμφωνα με τις

[8] Λίποβατς Θ., - Δεμερτζής Ν., Δοκίμιο για την ιδεολογία, Οδυσσέας 1994, 18.

οποίες η ιδεολογία *«αναπαριστά τη φαντασιακή σχέση του ατόμου με τις πραγματικές συνθήκες ύπαρξής του»*, έχει ως ένα σχετικά συστηματοποιημένο σύνολο ιδεών *«υλική υπόσταση»* και υπάρχει *«δια του υποκειμένου και για το υποκείμενο»*, αφού κάθε ιδεολογία *«εγκαλεί τα συγκεκριμένα άτομα ως συγκεκριμένα υποκείμενα»*[9]. Οι απόγεις αυτές εμπλουτίστηκαν από την κριτική παρέμβαση του Ν. Πουλαντζά, ο οποίος επέμενε στη διάσταση της ιδεολογίας ως *υλικές πρακτικές* των ενεργών υποκειμένων[10] και τόνισε την κυριαρχία κάθε ιδεολογίας από *«την ιδεολογία της κυρίαρχης τάξης»*, καθώς και τον τρόπο υλοποίησής της μέσα στους *ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους*, ένας από τους οποίους είναι και η εκπαίδευση[11].

Οι παρατηρήσεις αυτές σε συνδυασμό με αυτές του Γκράμσι για τους διανοούμενους έστρεψαν την προσοχή των μελετητών στην ιδεολογική λειτουργία των εκπαιδευτικών οι οποίοι *«ως "ειδικευμένοι διανοούμενοι" δεν μπορεί παρά να διανοούνται για το περιεχόμενο και την κοινωνική σημασία του έργου»* που τους ανατίθεται είτε το επιθυμεί είτε όχι η πολιτική εξουσία[12]. Θεωρείται, μάλιστα ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών *«δεν μπορεί να είναι συμπαγής»* και η ιδεολογική τους τοποθέτηση *«διαφοροποιείται ανάλογα με τους συσχετισμούς των πολιτικών δυνάμεων, την ένταση, την έκταση και το βάθος του ταξικού αγώνα»* με αποτέλεσμα να εκτιμάται ότι ιδιαίτερα η θέση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο εκπαιδευτικό σύστημα *«επηρεάζει το βαθμό ανθεκτικότητάς τους στο ευρύτερο σύστημα ιδεολογικής χειραγώγησης, που εξ αντικειμένου οφείλουν να λειτουργήσουν ως δίαυλοι και ως όργανά του»*[13].

Έτσι, ένας ορισμός της ιδεολογίας και στην περίπτωσή μας της *εκπαιδευτικής ιδεολογίας των εκπαιδευτικών* οφείλει να εγκαταλείψει κάθε αφηρημένη και ανιστορική αντιμετώπιση των αρχών, ιδεών, σχημάτων σκέψης και αιτιολογήσεων που ενυπάρχει σε κάθε ιδεολογία και να στραφεί στον προσδιορισμό του *τι, ποιους και πώς* εξυπηρετεί πρακτικά η ιδεολογία αυτή[14]. Με αυτό τον τρόπο η μελέτη της ιδεολογίας της συγκεκριμένης *κοινωνικής ομάδας*, στην περίπτωσή μας, *«απαιτεί την εξέταση των τρόπων διαμόρφωσης του νοήματος και μετάδοσής του μέσω συμβολικών μορφών ποικίλων ειδών (γλωσσικές διατυπώσεις, σύνθετες εικόνες, κείμενα)»* σε συνδυασμό με τη διερεύνηση των κοινωνικών συνθηκών στο πλαίσιο των οποίων αυτές χρησιμοποιούνται και τέλος *«απαιτεί να αναρωτηθούμε εάν, εφόσον και πώς η κινητοποίηση του νοήματος από συμβολικές μορφές εξυπηρετεί σε πολύ συγκεκριμένα πλαίσια την εδραίωση των σχέσεων κυριαρχίας»*[15].

Οι παραπάνω παρατηρήσεις επιτρέπουν να καταλήξουμε αρχικά σε ένα διευρυμένο ορισμό της ιδεολογίας. Ως *ιδεολογία*, λοιπόν, νοείται στην παρούσα εργασία *ένα σύνολο σχετικά συστηματικοποιημένων ιδεών (οι οποίες εκφράζονται διαμέσου προτάσεων/ αποφάνσεων/ παραστάσεων)και συμπυκνωμένων αντίστοιχα με αυτές υλικών πρακτικών που χρησιμοποιούνται από τα κοινωνικά υποκείμενα (τα οποία εγκαλούν διαμέσου αυτής ως υποκείμενα ή ομάδες)για να δοθεί μια ορθολογική εξήγηση- ερμηνεία του κόσμου των κοινωνικών φαινομένων και της θέσης των υποκειμένων μέσα σ' αυτόν και να αιτιολογηθεί η υποταγή, η μερική ή ολική αντίθεσή τους στις σχέσεις εξουσίας και κυριαρχίας και το λόγο των κυρίαρχων (κυρίαρχη ιδεολογία)καθώς και ο τρόπος με τον οποίο εντάσσονται και δρουν μέσα στους διάφορους ιδεολογικούς μηχανισμούς του*

---

[9] Αλτουσέρ Λ., Θέσεις, Θεμέλιο 1983[4], 96- 121.

[10] Πουλαντζάς Ν., Το κράτος, η εξουσία, ο σοσιαλισμός, Θεμέλιο 1982, 39.

[11] Πουλαντζάς Ν., Πολιτική εξουσία και κοινωνικές τάξεις, τ. Β', Θεμέλιο 1985[3], 30-58

[12] Νούτσος Χαρ., «Οι εκπαιδευτικοί ως διανοούμενοι», *Ο Πολίτης* τ. 79, Μάιος 1987, 68.

[13] Βακαλιός Θ., «Ιδεολογία και ταξική συνείδηση», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών* τ. 60, 1986, 199-200.

[14] Πεσμαζόγλου Σ., Αντανακλάσεις και Διαθλάσεις, Θεμέλιο 1993, 236.

[15] Από το έργο του John Thomson, Ideology and Modern Culture, Polity 1980, 7, όπως παρατίθεται στο: Πεσμαζόγλου Σ., *ο.π.*, 267.

κράτους. Κύριο χαρακτηριστικό έτσι της *ιδεολογίας αποτελεί η παρακίνηση των κοινωνικών υποκειμένων σε κοινωνική δράση*[16].

Η *ιδεολογία* προσδιοριζόμενη ιδιαίτερα ως *εκπαιδευτική ιδεολογία* αφορά αντίστοιχα *ένα σχετικά συστηματικό σύνολο ιδεών και αντίστοιχων πρακτικών που χρησιμοποιούν κοινωνικές ομάδες και τάξεις για να ερμηνεύσουν το σχολείο, να προσδιορίσουν τις πρακτικές τους απέναντί του και να προσδιορίσουν τη δράση τους και τον τρόπο της επενέργειάς τους σε αυτό σε σχέση πάντα με την κυρίαρχη, τη συγκεκριμένη εποχή, ιδεολογία για το σχολείο.* Ιδιαίτερα στην περίπτωση των *εκπαιδευτικών*, επειδή ακριβώς ως κοινωνική ομάδα καθορίζονται σε σχέση με την εργασία τους στο σχολείο, η *εκπαιδευτική τους ιδεολογία συνδέεται άρρηκτα και αρθρώνεται σε σχέση με την εν γένει ιδεολογία τους, έτσι ώστε κάθε προσπάθεια προσέγγισης της μιας οφείλει να εμπεριέχει και δεν μπορεί παρά να εμπεριέχει και την άλλη.*

Οι παραπάνω ορισμοί παραπέμπουν στο θεωρητικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται η παρούσα εργασία και ειδοποιούν για μια σειρά μεθοδολογικών φροντίδων της, που ξεπερνούν την έννοια της *απλής μεθοδολογικής προσέγγισης του επιστημονικού αντικειμένου της.* Θα αναφερθούμε επιτροχάδην στις σημαντικότερες. Πρώτο, η διερεύνηση της *εκπαιδευτικής ιδεολογίας* δεν μπορεί να αγνοεί την *εν γένει ιδεολογία των εκπαιδευτικών.* Δεύτερο, επιδιώκει την ανασυγκρότηση των βασικότερων προτάσεων, αποφάνσεων και παραστάσεων που τη συγκροτούν σε *σχέση με το ιδεολογικό περιβάλλον της συγκεκριμένης εποχής.* Τρίτο, περιγράφει ιδιαίτερα τις υλικές πρακτικές τους και τους τρόπους έκφρασης της ιδεολογίας τους. Τέταρτο, παρακολουθεί τον τρόπο *έγκλισής* τους, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο συλλαμβάνουν και εκφράζουν το *ποιοι είναι.* Πέμπτο, καταβάλλει ιδιαίτερη φροντίδα *να διαχωρίσει τα βασικά στοιχεία του ιδεολογικού τους λόγου* από την *συγκυριακή ρητορική* που δικαιολογεί την υποταγή ή αντίθεση στο λόγο- ιδεολογία κάθε κυβερνητικής εξουσίας, χωρίς να υποτιμά ότι η ρητορική αυτή αντλείται από και στηρίζεται στην ιδεολογία τους. Έκτο, παρακολουθεί *τις σχέσεις της ιδεολογίας τους με τον τρόπο που εντάσσεται στο εκπαιδευτικό σύστημα* κάθε *επιμέρους ομάδα εκπαιδευτικών.* Έβδομο, ενδιαφέρεται να δειχθεί πώς η συγκεκριμένη ιδεολογία υπαγορεύει *συγκεκριμένες μορφές κοινωνικής δράσης και τα περιεχόμενά τους.*

Ο ορισμός της *ιδεολογίας* που προηγήθηκε δεν θα μπορούσε παρά να συνοδεύεται από τη θεωρητική προσέγγιση του σχολείου ως *ιδεολογικό μηχανισμό του κράτους που συμβάλλει στη διευρυμένη αναπαραγωγή των κοινωνικών σχέσεων μιας ορισμένης κοινωνίας*[17]. Άρα, η παρούσα εργασία εξετάζει αναπόφευκτα *αν και σε ποιο βαθμό και οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες παρακολουθούν τη θεωρητική αυτή προσέγγιση και την εντάσσουν, αυτούσια ή με διαφοροποιήσεις, στο λόγο και τις πρακτικές τους.*

---

[16] Θα παρακάμψουμε το ζήτημα της σχέσης *ιδεολογίας- επιστήμης.* Αποδεχόμαστε γενικότερα ότι κάθε επιστημονικό εγχείρημα έχει ιδεολογικό προσανατολισμό και αφετηρίες, έναντι των οποίων και υπό προϋποθέσεις μπορεί να σταθεί κριτικά. Δηλαδή, η υποταγή της επιστημονικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα στο χώρο των κοινωνικών επιστημών, στο Υποκείμενο (με την έννοια του Alhtusser)αποτελεί μόνιμο διακύβευμα της δραστηριότητας αυτής.

[17] Νούτσος Χαρ., Σχολείο και αναπαραγωγή: Η πολιτική συγκυρία στη Γαλλία τη δεκαετία του '60 και οι απόψεις του Ν. Πουλαντζά, ανάτυπο από τη *«Δωδώνη»*, τ. Κ', Ιωάννινα 1991, 90. Δεν προχωρούμε εδώ στην περιγραφή επιμέρους διαφορών που παρουσιάζονται στα πλαίσια του ρεύματος αυτού, γιατί αυτό δεν έχει καμιά αξία για την παρούσα εργασία, που στα πλαίσια του θεωρητικού της στίγματος θέλει να αξιοποιήσει μεθοδολογικά, με σκοπό τον εμπλουτισμό της μεθοδολογικής προσέγγισης, όλες τις επιμέρους προσεγγίσεις. Ακόμη η αποδοχή δε δέχεται ότι η *αναπαραγωγή αυτή* πραγματοποιείται *εξ αντανακλάσεως και απολύτως πιστά ως προς τις υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις.* Ως διαδικασία εμπεριέχει τη δυνατότητα, διαμέσου της κατανόησής της (Bourdieu), να υποδειχτούν επιμέρους πολιτικές *υπέρ συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ή τάξεων*, δηλαδή υπέρ της *κοινωνικής πάλης* που περιγράφει *ως ουτοπία* τη μερική ή συνολική ανασυγκρότηση των σχέσεων αυτών.

Η επισήμανση του γεγονότος ότι *οι ιδεολογίες εκφράζονται μέσω του λόγου και των πρακτικών* παραπέμπει στον καθορισμό της έννοιας του *εκπαιδευτικού λόγου*[18]. Ο Ο. Reboul θεωρεί ότι στον *παιδαγωγικό λόγο*[19] ανιχνεύονται πέντε βασικές ομαδώσεις *λόγου, που συνδέονται με αντίστοιχες πρακτικές:* ο λόγος της *συνολικής αμφισβήτησης* του σχολείου, *ο ανανεωτικός λόγος*, ο *ανθρωπιστικός λόγος* (που τείνει να εξαφανιστεί), ο *λειτουργικός λόγος* και τέλος ο *υπηρεσιακός λόγος*, της πολιτικής και διοικητικής ηγεσίας της εκπαίδευσης και εν μέρει των ηγεσιών και προγραμμάτων των πολιτικών κομμάτων. Αυτός ιδιαίτερα έχει ως κεντρικό χαρακτηριστικό του την *αφομοίωση στοιχείων των επιμέρους λόγων και τη μεταρρύθμιση «από τα πάνω» της εκπαίδευσης, ουδετεροποιεί, όμως, όσα στοιχεία των άλλων λόγων αφομοιώνει και αποσκοπεί στη διατήρηση του εκπαιδευτικού status quo*[20]. Οι λόγοι αυτοί *αντλούν από διαφορετικά θεωρητικά πλαίσια* ο καθένας *ή εμφανίζονται σε διαφορετικές επιστημονικές προσεγγίσεις του σχολείου.* Φορείς τους συναντώνται ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, τους πανεπιστημιακούς μελετητές, τους πολιτικούς και τους ποικίλους πολιτικούς και εκπαιδευτικούς θεσμούς. Οι λόγοι αυτοί μπορεί να είναι περισσότερο ή λιγότερο ορθολογικοί, αντικειμενικοί ή επιστημονικοί, αλλά παραμένουν *ιδεολογικοί* από τη στιγμή που υπηρετούν μια εξουσία, ανεξάρτητα αν αυτή είναι *κυρίαρχη ή αντίπαλη της κυρίαρχης*[21]. Δύο μεγάλες διαστάσεις διατρέχουν καθένα από τους επιμέρους *εκπαιδευτικούς λόγους.* Η πρώτη είναι *ιδεολογική* και η δεύτερη *παιδαγωγική.* Η ιδεολογική συνδέεται με την «εκλογίκευση- νομιμοποίηση» απόψεων και εκπαιδευτικών πρακτικών και η δεύτερη με την περιγραφή των ιδιαίτερων εκπαιδευτικών πρακτικών των εκπαιδευτικών. Και οι δύο όμως διαστάσεις *συνδέονται μεταξύ τους αδιάσπαστα.* Μόνο σε επίπεδο υψηλής αφαίρεσης μπορούμε να πούμε ότι *η ιδεολογική διάσταση του εκπαιδευτικού λόγου συνδέεται ιδιαίτερα με τα συνδικάτα των εκπαιδευτικών, τα πολιτικά κόμματα και την εξουσία,* ενώ η περιγραφή συγκεκριμένων *εκπαιδευτικών πρακτικών, ως «επιστημονικά» αποδεκτών, με τους παιδαγωγούς.* Δηλαδή, *κάθε λόγος περί εκπαίδευσης και παιδαγωγικής εμπεριέχει σε κάθε περίπτωση μια λιγότερο ή περισσότερο ιδεολογική διάσταση*[22]. Έτσι, αντίστροφα σε κάθε *διατύπωση λόγου περί της εκπαίδευσης (εκπαιδευτικού λόγου)μπορούμε να ανιχνεύσουμε την ιδεολογία* και ιδιαίτερα την *εκπαιδευτική ιδεολογία και πρακτικές του ομιλούντος*[23].

---

[18] Γίνεται εξ αρχής αποδεκτό ότι ο λόγος δεν είναι όχημα μετάδοσης της σκέψης και *«δεν περιέχει απλώς το γεγονός, ούτε είναι δευτερεύων σε σχέση με το γεγονός, είναι κοινωνική πράξη, κοινωνική ενέργεια»* (Φραγκουδάκη Α., Γλώσσα και Ιδεολογία, Οδυσσέας 1987², 16).

[19] Προτιμήθηκε η χρήση του όρου *«εκπαιδευτικός λόγος»*, παρά *«παιδαγωγικός λόγος»*, γιατί α)ο δεύτερος στη γλώσσα μας μπορεί να οδηγήσει σε συγχύσεις (λόγος παιδαγωγών;- λόγος περί Παιδείας;- λόγος περί παιδαγωγικής;) και β)και με βάση την ανάλυση του Reboul οι επιμέρους ομάδες λόγων μιλούν σταθερά για όψεις της πραγματικότητας της εκπαίδευσης ως θεσμού και μάλιστα συχνότερα ως κρατικού- δημόσιου θεσμού.

[20] Reboul O., Le langage de l' education, PUF (L' educateur), Paris 1984. Στις βασικές αυτές κατηγορίες τις οποίες και διαπραγματεύεται στο βιβλίο του προσθέτει άλλες τρεις ομάδες: *ο λόγος περί της λαϊκότητας του σχολείου* (laicite), της νέας δεξιάς και των κομμουνιστών. Οι λόγοι αυτοί θεωρούνται περισσότερο *πολιτικοί λόγοι*, που αφομοιώνουν επιλεκτικά επιχειρήματα από τους προηγούμενους, όταν προσπαθούν να μιλήσουν *παιδαγωγικά.*

[21] Reboul O., *ο.π.*, 49- 50.

[22] Ιδιαίτερα για μερικές χρήσιμες παρατηρήσεις πάνω στο σχήμα του Reboul: Gosling P., Qui est responsable de l' echec scolaire?, PUF, Paris 1992, 28. Ο Reboul σημειώνει ότι κάθε λόγος περί εκπαίδευσης και παιδαγωγικής είναι λόγος *ιδεολογικός*, γιατί *«η εκπαίδευση είναι μέγιστο διακύβευμα (enjeu) για την εξουσία»* (*ο.π.*, 50).

[23] Κάποιες διευκρινήσεις κρίνονται εδώ αναγκαίες. Αυτές συνδέονται κυρίως με την ερώτηση αν μπορεί να υπάρξει, υπάρχει ή όχι *καθαρά επιστημονικός παιδαγωγικός λόγος.* Παρακάμπτοντας τη θεωρητική συζήτηση για τις σχέσεις επιστήμης- ιδεολογίας (μια προσέγγιση: Σαρδέλη Δ.Α., «Ιδεολογία και επιστήμη», Ο Πολίτης τ. 19, Μάιος 1978. σ. 42-54)θα είχαμε να παρατηρήσουμε ότι στις ποικίλες προσεγγίσεις της εκπαίδευσης εμπλέκεται- επειδή ακριβώς η εκπαίδευση είναι τέτοιας μορφής διαδικασία (η εκπαίδευση πραγματοποιείται πάντα σε σχέση με *κάτι*)-, η ρητή ή μη αποδοχή μιας σειράς αξιών. Ο Reboul, δείχνει συγκεκριμένα πως ακόμη και ο *λειτουργικός λόγος*, ο οποίος εμπνέεται κυρίως από τον Skinner, είναι *ιδεολογικός λόγος*, γιατί ακριβώς αρνείται να προσδιορίσει το σύστημα αξιών *για το οποίο*

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε *ιδεολογικού λόγου* έχουν προσδιοριστεί[24]: αυτός είναι λόγος:*«α)πληθωρικός, β)αξιολογικός, γ)ευφημιστικός, δ)συμφυρματικός, ε)διχοτομικός και στ)αυταπόδεικτος».* Η γνώση αυτή εξυπηρετεί ιδιαίτερα την παρακολούθηση κάθε *εκπαιδευτικού λόγου*, την ανάλυση, ανασυγκρότηση και κριτική του[25].

Μια τρίτη έννοια η οποία χρήζει διευκρινήσεων είναι αυτή της *εκπαιδευτικής πολιτικής*. Θεωρώντας ότι η θεμελίωση ενός ορισμού της εκπαιδευτικής πολιτικής αποκλειστικά μέσω πολιτικοοικονομικών και ηθικοπολιτικών προσεγγίσεων είναι αρκετά περιοριστική για την κατανόησή της (προβολή του «ορθολογικού» ή «ηθικού» περιεχομένου)και δεν εξυπηρετεί την παρούσα εργασία- η οποία εξετάζει *εκπαιδευτικές πολιτικές οργανισμών που δεν κατέχουν εκτελεστικές δικαιοδοσίες αλλά τα μέλη τους (εκπαιδευτικοί)καλούνται να υλοποιήσουν ένα σύνολο αποφάσεων, που η εφαρμογή τους δεν είναι δυνατό να ελεγχθεί πλήρως γραφειοκρατικά*- θα προχωρήσουμε στην αντιμετώπισή της σε σχέση με την *εκπαιδευτική ιδεολογία* και σε ένα διευρυμένο ορισμό της[26]. Αυτός επιτρέπει από τη μια την *ιστορική προσέγγιση των εκπαιδευτικών θεσμών* και από την άλλη την παρακολούθηση της κοινωνικής διαπάλης γύρω από τον καθορισμό της μορφής που λαμβάνει το σχολείο. Θα ορίσουμε, λοιπόν, ως *εκπαιδευτικές πολιτικές τις διαδικασίες και πρακτικές εκείνες του κράτους, κοινωνικών τάξεων και ομάδων, οργανισμών ή μεμονωμένων ατόμων που έχουν σκοπό να μετατρέψουν με διάφορους τρόπους ένα σύνολο συλλήψεων- αντιλήψεων τους σχετικά με το τι οφείλει να είναι η παρούσα και η μελλοντική κοινωνία και το εκπαιδευτικό σύστημα που την υπηρετεί ή προετοιμάζει σε συνθήκες ύπαρξης, δεσμούς και κυρίαρχες πρακτικές του εκπαιδευτικού συστήματος, να καταστήσουν, δηλαδή, τις αντιλήψεις του κυρίαρχες έναντι άλλων και παράλληλα να τις υλοποιήσουν στο επίπεδο του σχολείου προς όφελός τους*[27]. Ο συγκεκριμένος αυτός ορισμός μας επιτρέπει α)να μιλάμε για την ταυτόχρονη ύπαρξη πολλών εκπαιδευτικών πολιτικών και την πιθανότητα σύγκλισης, σύνθεσης ή αντίθεσής τους, δηλαδή για το χαρακτήρα διαμάχης που αποκτά κάθε σχεδιασμός σχετικός με το σχολείο και β)συνδέει τις εκπαιδευτικές πολιτικές με τις επιμέρους ιδεολογίες, δηλαδή υποδεικνύει ότι οι πρώτες υπακούουν σε συλλήψεις και συμφέροντα συγκεκριμένων κοινωνικών συνόλων, δεν έχουν δηλαδή ουδέτερο κοινωνικό χαρακτήρα.

πραγματοποιείται η εκπαίδευση (*ο.π.*, 30- 32). Οι παραπάνω, όμως, παρατηρήσεις δεν ακυρώνουν τη δυνατότητα συγκρότησης ενός *επιστημονικού παιδαγωγικού λόγου*. Δύο προϋποθέσεις είναι για αυτόν αναγκαίες: α)η φροντίδα του λόγου αυτού για αυτοπαρατήρηση ή αλλιώς η αυτοκριτική του και β)η συγκεκριμένη περιγραφή του θεωρητικού πλαισίου- αφετηρίας του και η παραδοχή ότι η συγκεκριμένη αποδοχή συνδέεται με ανάλογο σύστημα *αξιών* το οποίο θα εισχωρήσει σε όλα τα επίπεδα της μελέτης. Δηλαδή, η παιδαγωγική εκείνη επιστήμη, που θέλει να παρουσιαστεί ως «ουδέτερη» και «καθαρή επιστήμη» είναι και περισσότερο επικίνδυνο να διατυπώνει προτάσεις που μπορούν να ελεγχθούν ως *μορφή εκπαιδευτικής ιδεολογίας*.

[24] Φραγκουδάκη Α., *ο.π.*, 155. Η Φραγκουδάκη παρατηρεί ότι η *«ιδεολογική γλώσσα»*, που έχει τα παρακάτω χαρακτηριστικά είναι : *«χειρισμός της γλώσσας που παγιδεύει και εξαπατά, που δίνει νομιμότητα στον ομιλητή πέρα από το νόημα, που παράγει την αποδοχή των λεγομένων του επίσης παρά το νόημα και κάποτε παρά την απουσία νοήματος».*

[25] Δηλαδή, δημιουργεί συγκεκριμένες μεθοδολογικές υποχρεώσεις για την προσέγγισή του.

[26] Για ένα έργο που υποδεικνύει τις απόλυτες σχέσεις εκπαιδευτικής πολιτικής και εκπαιδευτικής ιδεολογίας: Legrand L., Les politiques de l' education, PUF (Que sais-je?) 1995[3]

[27] Ο συγκεκριμένος ορισμός υπαγορεύεται από την ανάγκη συσχετισμού της εκπαιδευτικής πολιτικής με την *ιδεολογία* και τις *συγκρούσεις* γύρω από το σχολείο. Μελετητές υποδεικνύουν την ανάγκη να συμπληρωθεί η ερμηνεία της εκπαιδευτικής πολιτικής με την *κριτική* που θα ανέλυε τις σχέσεις των επιμέρους προτάσεις και λύσεων που εμφανίζονται με τα *ουσιώδη εκπαιδευτικά προβλήματα* (Ζαμπετά Α., Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 1974-1989. Η περίπτωση των πολιτικών Εποπτείας και αξιολόγησης της εκπαίδευσης (διδακτορική διατριβή) δακτυλογραφημένο, Αθήνα 1992, 84). Χωρίς να αρνούμαστε την ανάγκη αυτή θα σημειώναμε ότι κάθε *κριτική* παράγεται σε σχέση με τις *ιδεολογικές επιλογές του φορέα της κριτικής*, που απλά στην περίπτωση *ομιλούντων επιστημόνων είναι αναγκαίο να δηλώνονται εισαγωγικά*, όπως ήδη σημειώσαμε. Δηλαδή, η ίδια η *κριτική* εντάσσεται τελικά στη διαπάλη για την κυριαρχία *συγκεκριμένων εκπαιδευτικών πολιτικών* στην συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία.

Συγκεκριμένα σε ό,τι αφορά τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες που εδώ εξετάζονται, μιλώντας για την *εκπαιδευτική πολιτική τους*, επειδή αυτές δε διαθέτουν νομοθετικές αρμοδιότητες, όπως ήδη σημειώθηκε, εννοούμε *την περιγραφή του λόγου τους περί του δέοντος γενέσθαι στο χώρο της εκπαίδευσης και των πρακτικών και του λόγου τους σε σχέση με τις εφαρμοσμένες και εφαρμοζόμενες εκπαιδευτικές πολιτικές που υλοποιούνται εντός του εκπαιδευτικού συστήματος.*

Επισημαίνουμε, επιπλέον ότι η παρακολούθηση των εκπαιδευτικών πολιτικών που εκδηλώνονται στα πλαίσια ενός συγκεντρωτικού ή αποκεντρωμένου εκπαιδευτικού συστήματος αποτελεί διαδικασία που υπαγορεύει διαφορετικές ως προς τη μεθοδολογία προσεγγίσεις, αν και σε καμιά περίπτωση δεν ακυρώνεται η εκτίμηση ότι *η εκπαίδευση αποτελεί σταθερά ανοιχτό πολιτικοοικονομικό και ιδεολογικό διακύβευμα, όπως συνεπάγεται ο παραπάνω ορισμός της εκπαιδευτικής πολιτικής.* Έτσι, στη συγκεκριμένη εργασία η επιλογή να εξεταστούν οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες ως ένας από τους άμεσα διακριτούς πόλους[28] που συμμετέχουν ενεργά στον καθορισμό των *εκπαιδευτικών πολιτικών* συνδέεται αναπόδραστα με το γεγονός ότι αυτή αποδέχεται το χαρακτηρισμό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ως *συγκεντρωτικό* και ως εκ τούτου κρίνεται αναγκαίο να μελετηθεί η εκπαιδευτική πολιτική οργανισμών που συμμετέχουν *σε κεντρικό επίπεδο στην πολιτικο-εκπαιδευτική διαμάχη*[29].

Τέλος, είναι αναγκαίο να καθοριστεί η οπτική προσέγγιση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, θέμα που εντάσσει και την παρούσα εργασία στο σύνολο των διαφορετικών προσεγγίσεων των οργανώσεων των εργαζομένων και ιδιαίτερα των εκπαιδευτικών, που επιχειρούνται στο επιστημονικό πεδίο. Η παρούσα προσέγγιση αντιλαμβάνεται τις οργανώσεις των εκπαιδευτικών στην Ελλάδα ως *«agences sociales»*, δηλαδή θεσμούς οι οποίοι εμπλέκονται, ανεξάρτητα της έντασης της εμπλοκής αυτής, στη διαχείριση και συμμετοχή σε ένα σύνολο κοινωνικών και κρατικών λειτουργιών, από όπου και καθορίζεται ο χαρακτήρας τους ως *οιονεί δημόσιοι οργανισμοί*[30]. Η οπτική αυτή εγκαταλείπει, βέβαια, την αντίληψη του συνδικαλισμού ως *θεσμού που η κύρια και αποκλειστική τους λειτουργία έγκειται στη διεκδίκηση διαφόρων αιτημάτων και την πραγματοποίηση διαπραγματεύσεων (unions)*καθώς και απ' αυτή την *επαγγελματικών ενώσεων των εργαζομένων (professional unions)*στο χώρο της εκπαίδευσης. Οι προσεγγίσεις αυτές συχνά συνδυάζονται με την αναζήτηση σε θεωρητικό επίπεδο της μορφής *«ενσωμάτωσης»*(οργανωτική- ιδεολογική)στο σύγχρονο κράτος και την κατάταξή τους στις δύο μεγάλες κατηγορίες του *«κοινωνικού και κρατικού κορπορατισμού»*[31] και σε πρακτικό- θεωρητικό στην κατάταξή τους σε ένα σχήμα που από τη μια βρίσκονται οι απόλυτα επαγγελματοποιημένες ενώσεις (γιατροί- δικηγόροι)και από την άλλη οι ενώσεις

---

[28] Άλλοι είναι το Κράτος, τα Κόμματα, η Κυβέρνηση, η Βουλή και η Τοπική Αυτοδιοίκηση

[29] Για τις διαφορές της εκπαιδευτικής πολιτικής ανάμεσα στα συγκεντρωτικά και αποκεντρωμένα εκ. συστήματα: Legrand L., *ο.π.* 26- 64. Η αποδοχή του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ως συγκεντρωτικό είναι γενική. Ο Αλ. Δημαράς, όμως, παρατηρεί ότι παρόλα αυτά ο συγκεντρωτικός του χαρακτήρας δεν έχει περιγραφεί πλήρως (Δημαράς Αλ., «Υπουργείο Παιδείας και εκπαιδευτική πολιτική», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 4, Άνοιξη 1979, 3- 22). Όψεις της παρούσας έρευνας θα δείξουν τις επιπτώσεις ενός συγκεντρωτικού εκπαιδευτικού συστήματος στην ιδεολογία και οργάνωση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών αλλά και στη μορφή και τον προσανατολισμό της δράσης τους.

[30] Resanvallon R., La question syndicale, Hachette 1988, 24.

[31] Στον ελληνικό χώρο μια υποδειγματική προσέγγιση γενικότερα του συνδικαλιστικού κινήματος από τη σκοπιά του *«κορπορατισμού»*, που καταλήγει, παρά την ανίχνευση στοιχείων πλουραλιστικού και κοινωνικού κορπορατισμού, στην ένταξή του στον κρατικό κορπορατισμό: Μαυρογοδράτος Γ., Μεταξύ Πιτυοκάμπτη και Προκρούστη. Οι Επαγγελματικές οργανώσεις στη σημερινή Ελλάδα, Οδυσσέας 1990. Μια σύντομη ανάγνωση της εργασίας υπό την αντίληψη ότι το κορπορατιστικό φαινόμενο *«είναι φαινόμενο ολικό, [και]ξεφεύγει από αυστηρούς εξηγητικούς ορισμούς γιατί συμμετέχει οργανικά στην παραγωγή του λαού, της κοινωνίας, του έθνους»* και την αξεδιάλυτη σχέση του με τη συγκρότηση της *«εθνικής ταυτότητας»*: Πανταζόπουλος Α., Γιώργος Μαυρογορδάτος. Μεταξύ..., *Ο Πολίτης* τ. 107, Ιούλιος 1990, 64-65. Για μια εργασία που εξετάζει εκπαιδευτικές οργανώσεις από την πλευρά του *«κορπορατισμού»*: Gaziel H., - Taub D., «Teachers Unions and Educational Reform. A comparative Perspective: The Cases of France and Israel», *Educational Policy*, Vol. 6 No 1, March 1992, 72- 86.

των εργατών καθώς και στην ατέρμονη αναζήτηση της *«επαγγελματοποίησης»* του εκπαιδευτικού επαγγέλματος[32].

Η οπτική που ασπάζεται η παρούσα εργασία επιτρέπει να προσεγγισθούν οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες ως *θεσμοί που στη σημερινή κοινωνική φάση και στις δυτικές κοινωνίες γίνονται αποδεχτοί (ανεξάρτητα από τις επιμέρους ρήξεις και διαδικασίες ενσωμάτωσής τους)από το κράτος και εμπλέκονται στη λειτουργία αυτού και των επιμέρους μηχανισμών του, ενώ αυτό, παράλληλα, συμμετέχει στην οργάνωση και λειτουργία τους.* Η θεωρητική αυτή αποδοχή επιτρέπει να στραφεί με *απόλυτο τρόπο* η προσοχή κατά τη διερεύνηση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών στην *ιστορική πορεία διαμόρφωσής τους και στα ιδεολογικά- οργανωτικά χαρακτηριστικά τους,* (δηλαδή στην πορεία «αυτοεξέλιξής» τους ως μερικώς αυτοθεσμιζόμενοι οργανισμοί σε σχέση με τη συγκεκριμένη κοινωνική πραγματικότητα στα πλαίσια της οποίας αναπτύσσονται), στις σχέσεις τους με το κράτος και την *κυρίαρχη ιδεολογία,* αφού οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, ως *οργανισμοί* συλλαμβάνουν, χειρίζονται και οργανώνουν τη μορφή ιδεολογικής ένταξης και συμμετοχής των ατόμων, τις μορφές συμμετοχής τους στις κοινωνικές διαδικασίες και καθορίζουν τις ιδεολογικές τους σκοπεύσεις συμμετέχοντας σε ότι ονομάζεται μεταμόρφωση της έννοιας του *«κοινωνικού»* [33] στις σύγχρονες κοινωνίες, όπου η πλήρης αποδοχή και επιδίωξη και κατά περιπτώσεις ενθάρρυνση της συνδικαλιστικής δράσης των εργαζομένων συμβάλλει αποφασιστικά στο χαρακτηρισμό τους ως *δημοκρατικές.* Παράλληλα επιτρέπει τη στροφή της προσοχής του ερευνητή *στο εσωτερικό τους* και την παρακολούθηση των συγκρούσεων εκείνων που αφορούν τη διεκδίκηση της ηγεσίας τους, τις σχέσεις τους με το πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό της εποχής, τις σχέσεις μεταξύ τους (επιμέρους σχέσεις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ)καθώς και μια σειρά χαρακτηριστικών τους ως *οργανισμοί* που διευκρινίζουν τις ιδιαίτερες μορφές που *προσλαμβάνει η δράση τους και η ιδεολογία τους*[34].

Η παραπάνω προβληματική οδηγεί και στην προτίμηση της χρήσης του όρου *«Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες»* στον τίτλο της εργασίας αυτής και την εγκατάλειψη άλλων προσδιορισμών όπως *«συνδικαλιστικές οργανώσεις»* ή *«επαγγελματικές οργανώσεις»* των εκπαιδευτικών. Η επιλογή αυτή συνδέεται με τη θεωρητική οπτική σύμφωνα με την οποία οι *«Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες»* λειτουργούν ως οργανισμοί που διεκδικούν την «ικανοποίηση» από την πολιτική εξουσία και το κράτος διαφορετικών *«αιτημάτων»* (εργασιακών- επαγγελματικών- εκπαιδευτικών- κοινωνικών)που βρίσκονται σε απόλυτο συσχετισμό και αλληλόδραση και ορίζονται από ποικίλους συσχετισμούς των *«ιδεολογικά κυρίαρχων» επιλογών τους,* που διαμορφώνονται σε σχέση με τις κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές και την ιδεολογία τους, αλλά και αυτές του κυρίαρχου συνασπισμού εξουσίας. Έτσι, οι *Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες εντάσσονται στις διαδικασίες σύλληψης και διαμόρφωσης του κοινωνικού και εθνικού παρόντος, διαδικασίες που επικαθορίζονται σε κάθε περίπτωση από τις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις.*

---

[32] Στην Ελλάδα κυρίως αυτή η οπτική απασχολεί τελευταία την Βασιλού - Παπαγεωργίου Β.: α) «Το γυναικείο φύλο στο διδασκαλικό επάγγελμα. Η ελληνική περίπτωση: διαπιστώσεις, συγκρίσεις- προοπτικές», *Τα εκπαιδευτικά,* τ. 33, 1994, σ. 52- 62. και Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., «Αναζητήσεις συνδικαλιστικής έκφρασης των εκπαιδευτικών (1870- 1920)», *Νεοελληνική Παιδεία,* τ. 25-26, 1992, σ. 64- 78. Παρόμοια και ο Charlot B.: Charlot B., «Οι εκπαιδευτικοί μπροστά στο σχολείο που αλλάζει», στο ΟΛΜΕ, Αθήνα 1993, 17-35. Για μια αντίθετη άποψη και τις ιδεολογικές διαστάσεις του *«επαγγελματισμού»* των εκπαιδευτικών: Νούτσος Χαρ., «Οι εκπαιδευτικοί και η ιδεολογία του επαγγελματισμού», ΟΛΜΕ, *ο.π.*, 38- 49. Για μια προσέγγιση των φονξιοναλιστικών και των συμβολικών- διαδρασιακών θεωρήσεων της κοινωνιολογίας της εργασίας και την προβληματική τους ιδιαίτερα ως προς τις ενώσεις των εκπαιδευτικών: Chapoulie Jean- Michel, «Sur l' analyse sociologique des groupes professionnels», Revue Francaise de Sociologie, XIV, 1973, 86-114.

[33] Resanvallon R., *ο.π.*, 24-25.

[34] Για μια προσέγγιση των οργανισμών και κυρίως για τις άρρητες μεθοδολογικές υποδείξεις που εμπεριέχει: Ahrne G., Agency and Organization, Sage 1990 και Ahrne G., Social Organizations, Sage 1994.

Ι.4. Επισκόπηση αρθροβιβλιογραφίας

Μια εργασία που θέτει ως αντικείμενό της τη διερεύνηση της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των Ομοσπονδιών των εκπαιδευτικών και κατ' επέκταση τις ποικίλες όψεις της ιστορικής τους πορείας, τη μορφή της οργάνωσής τους, τη δράση τους και τις σχέσεις τους με τις εκπαιδευτικές πολιτικές και την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση διαπιστώνει ότι γενικότερα στην ξένη βιβλιογραφία παρουσιάζεται ένα αυξημένο ενδιαφέρον- στα θεωρητικά πλαίσια των πολιτικών και κοινωνικών επιστημών- με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών σε όλα τα επίπεδα και κυρίως σ' αυτό της συμβολής ή αντίθεσής τους στις διαδικασίες εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης και τις επιπτώσεις του *εκπαιδευτικού συνδικαλισμού* στη διαμόρφωση των μισθών και των εργασικών δικαιωμάτων. Συχνότατα, οι εργασίες αυτές επιδιώκουν, παράλληλα, να υποδείξουν την ορθότητα θεωρητικών συλλήψεων για τη μορφή *ενσωμάτωσης* στα σύγχρονα καπιταλιστικά κράτη- όπως ήδη σημειώθηκε-, να υποδείξουν μορφές και μεθόδους *εκπαιδευτικής διαχείρισης (μάνατζμεντ)* ή τέλος να «γράψουν» γενικότερα την ιστορία τους.

Στον ελληνικό χώρο η ενασχόληση με τα ζητήματα αυτά παρουσιάζεται κυρίως μετά τη μεταπολίτευση και ως εκ τούτου είναι σχετικά περιορισμένη. Θα επιχειρήσουμε αρχικά μια ανάγνωση της ελληνικής περίπτωσης και θα προτείνουμε ένα μοντέλο κατανόησής της. Μια πρώτη ανάγνωση αναγνωρίζει με ευκολία την ύπαρξη τριών ομάδων εργασιών που αναφέρονται στις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες. Η πρώτη συγκροτείται από εργασίες εκπαιδευτικών οι οποίοι έχοντας λάβει μέρος στη συνδικαλιστική δράση των ελλήνων εκπαιδευτικών περιγράφουν *«στο γλωσσικό ιδίωμα του χώρου από τον οποίον προέρχονται»* και με λιγότερο ή περισσότερο *«απολογητικές ή προπαγανδιστικές τάσεις»*[35] και ως εκ τούτων σε ηρωικούς τόνους την ιστορία των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών ή παρουσιάζουν την προσωπική τους συμβολή στη σύλληψη και συγκρότηση εκπαιδευτικών *«αιτημάτων»*. Ο αριθμός των εργασιών αυτών είναι περιορισμένος, αποτελούν, όμως, πηγή άντλησης παραπομπών σε αρχεία και στοιχείων *που σε κάθε περίπτωση χρειάζονται επιβεβαίωση*[36]. Στη δεύτερη ομάδα εντάσσεται η διδακτορική διατριβή της Β. Βασιλού- Παπαγεωργίου που ανιχνεύει το ρόλο των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ στη *«διαμόρφωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1976»* οργανώνοντας τα *«αιτήματά»* τους σε *«εκπαιδευτικά»* και *«συνδικαλιστικά»* και διερευνά ουσιαστικά την αποδοχή τους ή όχι από την πολιτική ηγεσία. Έτσι εντάσσεται στο θεωρητικό ενδιαφέρον της σχέσης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης- εκπαιδευτικών συνδικαλιστικών οργανώσεων και της ανίχνευσης του χαρακτήρα τους[37]. Η τρίτη ομάδα αποτελείται από τις εργασίες εκείνες που είτε περιγράφουν απλά τις *«εκπαιδευτικές θέσεις»* των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών[38] είτε, τοποθετούμενες στο

---

[35] Λιάκος Α., «Εργογραφία του εργατικού κινήματος», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 35-37, 161- 170.

[36] Αν χρησιμοποιήσουμε τον Α. Λιάκο, πρόκειται για *«ιστορία που γράφεται από παλιούς αγωνιστές»* (Λιάκος Α., *ο.π.*, 162). Οι κυριότερες ιστορικές προσεγγίσεις τέτοιου τύπου είναι: α) Κατσαντώνης Γ., Οι δάσκαλοι στους αγώνες για γωμί, παιδεία, ελευθερία, Σύγχρονη Εποχή, 1981, β) Νίκας Α., Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών μέσης εκπαίδευσης, (ΟΛΜΕ), Αθήνα 1983, γ) Βαλσαμόπουλος Ν., Ιστορία του δασκαλικού κινήματος, Εκπαιδευτική Επικοινωνία, Αθήνα 1983. Ιδιαίτερα για την Κύπρο: Πολύβιου Π., Ο διδασκαλικός συνδικαλισμός στην Κύπρο (1911- 1953), Λευκωσία 1989. Ιστορικά στοιχεία για το συνδικαλισμό των εκπαιδευτικών υπάρχουν και στο: Λιάσκος Γ., Η ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος των δημοσίων υπαλλήλων, Αθήνα 1992. Ακόμη για μια αντίστοιχη περιγραφή της περιόδου συγκρότησης της ΔΟΕ Γκοντζές Η., «Η εξέλιξις των δημοδιδασκαλικών συλλόγων εν Ελλάδι», *Επετηρίδα Δημοτικής Εκπαιδεύσεως 1932*, Αθήνα 1932,322- 329. Για ένα βιβλίο που περιέχει και πλούσια στοιχεία για την προσωπική συμβολή του συγγραφέα του στην περιγραφή νέων εκπαιδευτικών *«αιτημάτων»*: Τουλούπης Φ., Για τη Δημοκρατία στη Δημοτική Εκπαίδευση, Αθήνα 1985.

[37] Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1976, δακτυλόγραφο, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο 1990.

[38] Στην περίπτωση αυτή εντάσσεται η μεταπτυχιακή εργασία της Χοντολίδου Ε., Η συζήτηση για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1976-1981.. Κριτική και θέσεις των πολιτικών κομμάτων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1987. Πρόκειται για μια

χώρο της διερεύνησης της γενικότερης εκπαιδευτικής πολιτικής και ιδεολογίας, διερευνούν και παρουσιάζουν κριτικά τις συγκεκριμένες *«θέσεις»* των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών ως προς το αντικείμενο της έρευνάς τους[39].

Στις τρεις αυτές ομάδες θα προσθέσουμε μια τέταρτη που βρίσκεται *υπό συγκρότηση* και τείνει να υποκαταστήσει την πρώτη. Πρόκειται για εργασίες που σκοπεύουν με τη χρήση επιστημονικών κριτηρίων να ανασυγκροτήσουν το *ιστορικό δημιουργίας* των συνδικαλιστικών ενώσεων των εκπαιδευτικών και κυριότερα αυτής των δασκάλων στα πλαίσια του ενδιαφέροντος για την ιστορία της εκπαίδευσης, την κοινωνική ιστορία και ιδεολογία[40].

Τέλος, στις παραπάνω ομάδες θα μπορούσε καταχρηστικά να προστεθεί μια ακόμη. Η πέμπτη αυτή ομάδα συγκροτείται από διάσπαρτες και στις περισσότερες περιπτώσεις *μαχητικές* παρεμβάσεις εκπαιδευτικών- συνδικαλιστών, διανοουμένων, δημοσιογράφων και πολιτικών στον περιοδικό και ημερήσιο τύπο της χώρας μας, που αφορούν όψεις της δράσης των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών, κυρίως μετά το 1974, όταν δηλαδή δημιουργήθηκαν *πολιτικοί όροι για την ελεύθερη παρέμβαση τουλάχιστον των εκπαιδευτικών στη δημοσιότητα*[41]. Η συγκρότηση, ο χειρισμός, η αξιολόγηση και αξιοποίηση της ομάδας αυτής από την παρούσα εργασία θα περιγραφεί στη συνέχεια (Ι.5).

Η αναζήτηση μιας ερμηνευτικής πρότασης σχετικά με την κατάσταση που περιγράφθηκε μπορεί να αναζητηθεί σε ένα σύνολο παραγόντων που παρατίθονται χωρίς αξιολογική σειρά: α)Σχετικά πρόσφατη στροφή του ερευνητικού ενδιαφέροντος στην ιστορία και κοινωνιολογία της εκπαίδευσης και απουσία, με ελάχιστες εξαιρέσεις, ενδιαφέροντος για τη μελέτη της εκπαιδευτικής πολιτικής των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών στο χώρο της γενικής εκπαίδευσης[42], β)Απουσία, μέχρι πρόσφατα, οργανωμένων πανεπιστημιακών σπουδών στο χώρο των επιστημών της Αγωγής και τους συγκεκριμένους προσανατολισμούς και επίπεδο επιστημονικής ανάπτυξης της παιδαγωγικής επιστήμης μέχρι και το 1974[43], γ)Στην περιορισμένη ανάπτυξη της ιστοριογραφίας του εργατικού κινήματος στο σύνολό της[44], δ)Στη μεγάλη έκταση, στις

απλή καταγραφή και την γενικόλογη κριτική τους, χωρίς προσδιορισμό του θεωρητικού πλαισίου διαμέσου του οποίου αυτή ασκείται.

[39] Ζαμπετά Εύη., Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 1974-1989. Η περίπτωση των πολιτικών Εποπτείας και αξιολόγησης της εκπαίδευσης (διδακτορική διατριβή) δακτυλογραφημένο, Αθήνα 1992. Θα ήταν ίσως πλεονασμός να σημειωθεί ότι η προσέγγιση αυτή αποτελεί και γενικότερη φροντίδα της λεγόμενης «σχολής» των Ιωαννίνων.

[40] Ένα πρώτο δείγμα: Ανδρέου Α., «Εισαγωγικά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων (1872- 1927)», *Θέσεις*, τ. 32, σ. 125- 136. Εξάλλου σε εξέλιξη βρίσκεται και διδακτορική διατριβή που εκπονείται από τον Χάρη Αθανασιάδη στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με θέμα τους όρους συγκρότησης και την πορεία της ΔΟΕ τη δεκαετία του '20. Το μέρος της ερευνητικής αυτή δουλειάς που έχει ολοκληρωθεί και τα συμπεράσματα στα οποία οδηγείται συζητήθηκαν με το συνάδελφο.

[41] Η δυνατότητα αυτή δεν *παραχωρήθηκε* στους εκπαιδευτικούς, αμέσως μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974. Σε πολλά σημεία της παρούσας εργασίας θα δειχθεί ότι πρόκειται για *κατάκτηση*, δηλαδή *για διαφοροποίηση της έννοιας της δημοκρατίας μέσω της δράσης των Εκ. Ομοσπονδιών*, που μάλιστα αποτελεί, σχεδόν μέχρι το τέλος της περιόδου, *σχεδόν ασταθή δυνατότητα*, αφού κατά καιρούς η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ παρεμβαίνει με σκοπό να ελέγξει την *έκταση* και το *περιεχόμενό* της.

[42] Ο Αλ. Δημαράς παρατηρεί ότι η στροφή στη μελέτη της ιστορίας της εκπαίδευσης παρατηρήθηκε στη χώρα μας στην αρχή της δεκαετίας του '70 (Δημαράς Αλ., «Ιστοριογραφία της εκπαίδευσης», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 35- 37, 191). Η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης κάνει την εμφάνισή της στο μέσο της ίδιας δεκαετίας (έργα Τσουκαλά, Φραγκουδάκη). Για τη μελέτη της εκπαιδευτικής πολιτικής στο χώρο θα σημειώσουμε εδώ συμπληρωματικά δύο βασικά έργα του Χαρ. Νούτσου: α) Νούτσος Χαρ., Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική, Θεμέλιο 1986 και β)Συγκυρία και εκπαίδευση, Ο Πολίτης 1990, καθώς και όψεις των λοιπών έργων του και πλήθος άρθρων του, όπου γίνονται και αναφορές στην ιδεολογία και πολιτική των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.

[43] Για μια σειρά σημαντικών παρατηρήσεων επί του θέματος: Γκότοβος Θ.,- Μαυρογιώργος Γ.,- Παπακωνσταντίνου Π., Κριτική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Πράξη, Σύγχρονη Εκπαίδευση 1986, ιδιαίτερα 17- 72.

[44] Λιάκος Α., *ο.π.*, 166.

ελλείψεις και στην έλλειψη οργάνωσης των αρχείων των Εκ. Ομοσπονδιών και ε)Στην πολιτική κατάσταση της χώρας μέχρι το 1974.

Η ανάγνωση της αγγλόφωνης και γαλλόφωνης αρθροβιβλιογραφίας μπορεί να διευκολυνθεί αν επιχειρηθεί να διευκρινιστούν αρχικά οι εμφανείς θεωρητικές αφετηρίες των διάφορων έργων (κορπορατισμός, επαγγελματοποίηση, συνδικαλιστικό κίνημα ως μορφή αντίστασης στο καπιταλιστικό κράτος), το πλαίσιο παραγωγής τους (συγκεντρωτικά- αποκεντρωμένα εκπαιδευτικά συστήματα), το επιστημονικό πεδίο στο οποίο κινούνται (κοινωνική ιστορία, κοινωνιολογία, ιστορία ιδεών, οικονομία) και τέλος αν επιχειρούν να ανιχνεύσουν την αντίδεση ή συμβολή των οργανώσεων των εκπαιδευτικών στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, επιθυμούν να γράψουν την ιστορία τους και να εξετάσουν την ιδεολογία τους. Έτσι, ανιχνεύεται αρχικά ένα πλήθος ερευνών που επιχειρούν μια *ιστορική προσέγγιση*- στις ποικίλες εκφάνσεις της- των οργανώσεων των εκπαιδευτικών[45]. Στη συνέχεια όσες ενδιαφέρονται για τη *συμβολή των οργανώσεων* των εκπαιδευτικών *στην εκ. μεταρρύθμιση και την εκπαιδευτική πολιτική* γενικότερα. Αυτές μπορούν να διακριθούν και ανάλογα με το αν παράγονται με φόντο αποκεντρωμένα ή συγκεντρωτικά εκ. συστήματα[46]. Τέλος, όσες ενδιαφέρονται για το πλέγμα εκείνο των εργασιακών διεκδικήσεων και τις επιπτώσεις τους στο εκπαιδευτικό σύστημα είτε ως κόστος είτε ως εκπαιδευτικές «στάσεις» των εκπαιδευτικών, είτε τέλος σε σχέση με τη συγκρότηση του «επαγγελματικού» σώματος και την ένταξή του ή μη στα εκπαιδευτικά συνδικάτα. Οι εργασίες αυτές στηρίζονται σε *προσεγγίσεις «κόστους-αποτελέσματος» και εκπαιδευτικού μάνατζμεντ* και επιδιώκουν τη διερεύνηση

---

[45] Ενδεικτικά για την Αγγλία το κλασικό έργο: Tropp A., The School Teachers, Greenwood Press 1977. Για τη Γαλλία: Singer M., Histoire du S.G.E.N. 1937-70: Le syndicat general de l' education nationale, PUF de Lille 1987. Geay B., Le syndicalisme enseignant, La Decouverte, Paris 1997. Mouriaux R., Le syndicalisme enseignant en France, PUF (Que sais-je?) 1996. Για την Αυστραλία: Spaull A.D., The history of federal teacher unions in Australia, ATF, Research papers No. 7, 1985. Για τις ΗΠΑ: Muraskin L., Professionalism and Radicalism in The New York City Teachers Union 1927- 1935, *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, N. Orleans, Louisiana, February 1973 (available by ERIC)*. Η εργασία αυτή συνταιριάζει την ιστορική διερεύνηση με την παρακολούθηση της εξέλιξης της ιδεολογίας του συγκεκριμένου συνδικάτου. Για μια προσέγγιση η οποία επιδιώκει την «αποκάλυψη» των διαδικασιών αφομοίωσης τους από την κυρίαρχη ιδεολογία και τη σκιαγράφηση των όρων ενός «άλλου» συνδικαλιστικού κινήματος: Guerin Jean- Claude, «Critique du syndicalisme enseignant», *Les Temps Moderne* Vol. 27, No 301-302, 1971.

[46] Για τις Η.Π.Α ως συνδετικές ερμηνευτικές προτάσεις: Finn C., «Teacher Unions and School Quality: Potential Allies or Inevitable Fooes?», *Phi Delta Kappan*, January 1985, 331- 338. Και για μια αντίθετη θέση: Lieberman M., «Teacher Unions and Educational Quality: Folklore by Finn, *Phi Delta Kappan*, January 1985, 341- 343. Για τη σχέση των εκ. οργανώσεων και των αλλαγών των εκ. προγραμμάτων: Eiken K., «Teachers Unions and the Curriculum Change Process», *Educational Leadership* 35, December 1977, 174- 177. Για μια οπτική πιο κοντά στις σχολικές μονάδες με φονξιοναλιστικές αφετηρίες (Ισραήλ) : Goldberg A., - Harbatkin L., «The Teachers Union Chapter in the Elementary School, *Teachers College Record* 71, May 1970, 647- 654. Για την «αναγκαία» εξέλιξη των συνδικάτων σε σχέση με τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για το σχολείο (οπτική μάνατζμεντ): Steinberger E., «Teachers Unions Handling Tricly Turns on the Road to Reform, *The School Administrator* Vol. 47, September 1990, 26- 28. Στην ίδια θεωρητική οπτική: Rybacki D., - Rybacki K., «Relational Conflict between Members of Teachers' Unions and Community Members as a Result of Collective Action», *Journal of Collective Negotiations in Public Sector* vol. 8 (2) 1979, 161- 169. Για την Αυστραλία και όσο αφορά τις επιδράσεις τους σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, τη συσχέτιση υψηλής επιρροής των εκ. οργανώσεων και συγκεντρωτικού εκ. συστήματος αλλά και τις αντιδράσεις τους σε διαδικασίες αποκέντρωσης του εκ. συστήματος: Blackmore J., Spaul A., The Effect of Australian Teachers Unions on Education Policy: The State and Local Level *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, (San Francisco, CA, April 1986 (available by ERIC)*. Η εργασία αυτή περιλαμβάνει και εκτεταμένες αναφορές για την αδυναμία «ένταξης» των εκ. οργανώσεων στα θεωρητικά σχήματα *«unionism/professionalism»*. Για μια συγκριτική προσέγγιση της πρακτικής των Εκ. Οργανώσεων σε διαδικασίες μεταρρύθμισης αλλά σε συγκεντρωτικά σχολικά συστήματα (Γαλλία- Ισραήλ): Gaziel H., - Taub D., «Teachers Unions and Educational Reform. A comparative Perspective: The Cases of France and Israel», *Educational Policy*, Vol. 6 No 1, March 1992, 72- 86.

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

παραγόντων που διαμορφώνουν τις «στάσεις» των εκπαιδευτικών και του κράτους[47]. Το σύνολο των εργασιών αυτών παρέχουν ένα σύνολο πληροφοριών για τις *κυρίαρχες θεωρητικές προσεγγίσεις*, τη *συμμετοχή* των εκπαιδευτικών στις οργανώσεις που τους εκπροσωπούν[48], *στοιχεία* για τις *εκπαιδευτικές αντιλήψεις* τους, τις *ποικίλες οργανωτικές μορφές* που συναντώνται σε κάθε χώρα και τις ιδεολογικές και πολιτικές διαφορές που οδήγησαν σ' αυτές, τις *σχέσεις* των οργανώσεων των εκπαιδευτικών με τα *πολιτικά κόμματα*[49] και τέλος, σπανιότερα, πληροφορούν για τη θέση και το ρόλο των γυναικών, που παγκόσμια αποτελούν την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών, στη διαχείριση της[50].

Στο σύνολο των προσεγγίσεων αυτών συναντώνται διάσπαρτα στοιχεία για τις ιδεολογικές επιλογές και τάσεις των εκπαιδευτικών οργανώσεων και τις σχέσεις αυτών με τις συγκεκριμένες διεκδικήσεις τους και το ρόλο του κράτους σε κάθε εθνικό περιβάλλον, ενίοτε δε και συγκριτικά. Μάλιστα η συσχέτιση *εθνικού περιβάλλοντος* και *ιδεολογικού προσανατολισμού* των εκπαιδευτικών οργανώσεων θέτει ποικίλα προβλήματα, πολλές φορές αξεπέραστα, ως προς την υιοθέτηση ενός *«μοντέλου προσέγγισης»* και μιας ορισμένης οπτικής αντιμετώπισής τους. Έτσι, η παρούσα εργασία εμμένει στη διερεύνηση της ύπαρξης και δράσης τους σε σχέση με το συγκεκριμένο εθνικό- κοινωνικό περιβάλλον και τις απόγεις για το ρόλο της εκπαίδευσης που σ' αυτό αναπτύχθηκαν, χωρίς όμως να αγνοεί το ρόλο που διαδραματίζουν διεθνή εκπαιδευτικά προτάγματα (εκσυγχρονισμός, εκδημοκρατισμός, ανθρωπισμός) στην όλη διαδικασία και τον τρόπο με τον οποίο αυτά παρουσιάζονται στη χώρα μας

I.5. Υλικό και ερωτήματα της έρευνας

Με βάση το γενικότερο στόχο της έρευνας και τον καθορισμό της έννοιας της *ιδεολογίας*, που παρατέθηκαν προηγουμένως, η διερεύνηση της *εκπαιδευτικής ιδεολογίας* των ελληνικών Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών σε καθορισμένο χρονικό διάστημα (1974- 89)απαιτεί σαφή προσδιορισμό του προς διερεύνηση υλικού διαμέσου της ανάλυσης του οποίου θα επιχειρηθεί η ανασυγκρότηση της ιδεολογίας αυτής. Τρεις γενικότεροι χώροι άντλησης του υλικού αυτού καθορίζονται αρχικά:

---

[47] Για τη Αγγλία: Bauch W.H., - Stone J.E., «Teachers, Unions, and wages in the 1970s: Unionism now pays », *Industrial and Relations* Review Vol 35, No 3 April 1982, 368- 176 και Thornton R., «Teachers Unionism and Collective Bargaining in England and Wales», *Industrial and Relations* Review Vol 35, No 3 April 1982, 377-391. Για τις Η.Π.Α.: Bacharach S.B.,- Mitchell S.M., Labor Relations in School Systems; Attitudes toward Teachers Unions across School District, In: Consensus and Power in School Organizations. Fianal Report EA 016 651 (available by ERIC). Bascia N., Teachers' Unions and Notions of Professional Community, *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association (Chicago IL, April 1991) (available by ERIC).* Eberts R.W., Stone J.A., The Effects of Teachers Unions on American Education, *Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association (San Francisco 1986) (available by ERIC).*

[48] Η συμμετοχή αυτή είναι σταθερά σε όλες τις χώρες πολύ υηλότερη από τη συμμετοχή των εργατών στα εργατικά συνδικάτα. Στην Αμερική φτάνει στο 90%, στην Αγγλία στο 85% και στη Γαλλία στο 80%, όταν σ' αυτή η συμμετοχή των εργατών δεν ξεπερνά, κατά τις ευνοϊκότερες εκτιμήσεις, το 20- 25%.

[49] Η σχέση αυτή, αν και είναι παντού παρούσα, αποκτά ιδιαίτερο χαρακτήρα ανάλογα με τη μορφή που λαμβάνει η συνδικαλιστική οργάνωση των εκπαιδευτικών. Στην Αμερική η σχέση της AFT (90% των συνδικαλισμένων)με το δημοκρατικό κόμμα και η επιρροή που ασκεί σε αυτό είναι εμφανέστατη (Finn J., *ο.π.* 332). Στη Γαλλία, παρά την οργανωτική πολυδιάσπαση (50 συνδικάτα εκπαιδευτικών), η FEN, που αποσπάστηκε το 1947-48 από τη CGT, συγκεντρώνει το 70%των συνδικαλισμένων (σοσιαλιστές-κομμουνιστές). Ο πολιτικός προσανατολισμός του πολυπληθέστερου συνδικάτου του Ισραήλ (T.U. Histadruth Hamorim) είναι έντονος και αυτό ενταγμένο στην Εθνική Συνομοσπονδία Εργασίας που ελέγχεται από το Εργατικό Κόμμα. Στη Μεγάλη Βρετανία η μεγαλύτερη οργάνωση η NUT συνδέεται με την TUC (Trade Union Congress). Τα συνδικάτα των εκπαιδευτικών της Αυστραλίας θεωρούνται, τέλος, από τα ισχυρότερα στο κόσμο (Blackmore J,.- Spaull A., *ο.π.*, 3) και έχουν άριστες σχέσεις με το Εργατικό Κόμμα.

[50] Για κάποια προσέγγιση του ζητήματος στα πλαίσια της AFT (Η.Π.Α): Stern M., «An Insider's View of the Teachers' Union and Woman's Rights», *The Urban Review* Vol 6, No 3, May- June 1973, 46-49.

- Τα αρχεία των τριών Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών (ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ)για την δεκαπενταετία 1974- 89[51]
- Όγεις της εκπαιδευτικής νομοθεσίας της ίδιας περιόδου και πτυχές της συνδικαλιστικής και δημοσιοϋπαλληλικής νομοθεσίας.
- Τα άρθρα του ημερήσιου και περιοδικού τύπου που αναφέρονται σε επιμέρους όγεις του θέματος και τις εκπαιδευτικές αντιλήγεις των ελληνικών πολιτικών κομμάτων.

Οι τρεις αυτοί χώροι επιτρέπουν και τη δημιουργία ενός *ημερολογίου του συνόλου των βασικών ενεργειών από τη μια των Εκ Ομοσπονδιών και από την άλλη του ΥΠΕΠΘ και της κυβέρνησης, ως αρμοδίων οργάνων άσκησης της εκπαιδευτικής πολιτικής, αλλά και των γενικότερων κοινωνικών και πολιτικών εκείνων γεγονότων που ενδέχεται να συνδέονται ή να επηρεάζουν το σύνολο των σχέσεων και Ομοσπονδιών και του ΥΠΕΠΘ και την εκπαιδευτική τους ιδεολογία.*

Η συγκεκριμένη προσέγγιση αφορά ιδιαίτερα:

- Τη διερεύνηση και ανασυγκρότηση της *εκπαιδευτικής ιδεολογίας* των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και τις σχέσεις της με *την κυρίαρχη εκπαιδευτική ιδεολογία.* Την ύπαρξη ή απουσία αναφορών που συνδέονται με τα τρία μεγάλα *«αιτήματα»* που απευθύνονται στα εκπαιδευτικά συστήματα διεθνώς: *«εκσυγχρονισμός», «εκδημοκρατισμός», «ανθρωπισμός»*[52]
- Την επικοινωνία και επικαθορισμό- αλληλοπροσδιορισμό της *εκπαιδευτικής ιδεολογίας των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών με και από επιμέρους ιδεολογίες και «θέσεις» για την εκπαίδευση, που συναντώνται και εκπέμπονται από κομματικούς σχηματισμούς στην Ελλάδα.*
- Τη διαπάλη που αφορά την κυριαρχία επιμέρους ή συνολικά αντιτιθέμενων ιδεολογιών προς την *κυρίαρχη εκπαιδευτική ιδεολογία στο εσωτερικό των Εκ. Ομοσπονδιών.*
- Τις επιμέρους συγκλίσεις ή συνολικές αποκλίσεις των *εκπαιδευτικών ιδεολογιών των τριών Ομοσπονδιών* και την πιθανότητα ιδεολογικών ή άλλων συγκρούσεων μεταξύ τους.
- Την εξέλιξη της *εκπαιδευτικής ιδεολογίας κάθε Εκπαιδευτικής Ομοσπονδίας από την αρχή ως το τέλος της περιόδου και τις επιπτώσεις της στην εξέλιξη της δράσης των Εκ. Ομοσπονδιών*[53].

Μια λεπτομερέστερη παρουσίαση του αρχειακού υλικού των τριών Ομοσπονδιών και της αρθρογραφίας του ημερήσιου και περιοδικού τύπου καθορίζει ακριβέστερα το μέρος του υλικού που χρησιμοποιήθηκε και υποδεικνύει αναγκαίες μεθοδολογικές επιλογές που υιοθετήθηκαν. Έτσι, από τα αρχεία των Ομοσπονδιών επιλέχτηκε η συστηματική συγκέντρωση και οργάνωση του υλικού εκείνου *που ήταν στην πραγματικότητα ή δυνητικά υπόγη του συνόλου των εκπαιδευτικών που κάθε μια* εκπροσωπούσε. Το υλικό αυτό αφορά:

---

[51] Η ΟΛΤΕΕ (Ομοσπονδία Λειτουργών Τεχνικής Εκπαιδεύσεως Ελλάδας)παραλείπεται για δύο λόγους: α)η Τεχνική- Επαγγελματική Εκπαίδευση αποτελεί *ιδιαίτερο χώρο με εξαιρετικό ενδιαφέρον* αλλά η τεχνική εκπαίδευση δεν αφορά το σύνολο των Εκ. Ομοσπονδιών άμεσα, β)η Ομοσπονδία αυτή αφομοιώθηκε τελικά από την ΟΛΜΕ, ως αποτέλεσμα της διαδικασίας ενοποίησης της γενικής και τεχνικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προέκυπτε με βάση τον 1566/85.

[52] Για τα αιτήματα αυτά και τον αντιφατικό τους χαρακτήρα: Τσουκαλάς Κ., «Η μάταια αναζήτηση της τέλειας παιδείας», εφ. *Το Βήμα*, 2/3/97, 2 (Νέες Εποχές).

[53] Πέρα απ' αυτές τις αρχικές κατηγορίες ερωτημάτων συγκροτήθηκαν πέντε εκτεταμένες ομάδες επιμέρους ερωτημάτων που αφορούσαν: τη συγκεκριμένη περιγραφή των σκοπών, του περιεχομένου και της υποδομής του σχολείου και την ανάγκη για αλλαγές τους, τους εκπαιδευτικούς θεσμούς, τις σχέσεις και τις αντιλήγεις σχετικά με την ηγεσία ΥΠΕΠΘ, τους εποπτικούς μηχανισμούς, την κοινωνία και την εκκλησία, την αυτοαντίληψή τους ως κοινωνική ομάδα και τις αντιλήγεις και πρακτικές τους για τη «φύση» του συνδικαλιστικού κινήματος και τέλος την επικοινωνία των απόγεών τους με τις παιδαγωγικές αντιλήγεις, τις ερμηνείες για το εκπαιδευτικό σύστημα και τη λειτουργία του και την *εν γένει ιδεολογία* της περιόδου.

- 258 φύλλα του συνδικαλιστικού εντύπου της ΔΟΕ «Διδασκαλικό Βήμα» («Δ.Β.»).
- 200 φύλλα των συνδικαλιστικών εντύπων της ΟΛΜΕ «Δελτίο» και «Πληροφοριακό Δελτίο» («Δ.» και «Π.Δ.»).
- 69 φύλλα της συνδικαλιστικής εφημερίδας της ΟΙΕΛΕ «Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός» («Ι.Ε.»).
- 37 τεύχη του εκπ/κού περιοδικού της ΔΟΕ «Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου».
- 38 τεύχη του εκπ/κού περιοδικού της ΟΛΜΕ «Λόγος και Πράξη».
- Τα 5 τεύχη του βραχύβιου εκπ/κού περιοδικού της ΟΙΕΛΕ «Αργώ».
- Τα πρακτικά δυο εκπαιδευτικών συνεδρίων και τριών ημερίδων της ΔΟΕ.
- Τα πρακτικά πέντε εκπαιδευτικών συνεδρίων και μιας ημερίδας της ΟΛΜΕ.
- Τα πρακτικά ενός εκπαιδευτικού συνεδρίου της ΟΙΕΛΕ[54].
- Το σύνολο των καταστατικών βάση των οποίων λειτούργησαν οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες την περίοδο 1974- 89.

Συμπληρωματικά και μόνο, όπου υπήρχαν προβλήματα ελλείψεων των επισήμων αρχείων ή κατανόησης διερευνήθηκαν (κυρίως στην ΟΙΕΛΕ)τα πρακτικά των Γενικών Συνελεύσεών τους.

Επιπλέον, για να είναι δυνατό να διευκρινιστεί η δράση των συνδικαλιστικών παρατάξεων που έδρασαν στο εσωτερικό των Εκ. Ομοσπονδιών καταβλήθηκε προσπάθεια να συγκροτηθεί ένα αρχείο με το σύνολο των εφημερίδων ή φυλλαδίων τους που δεν έχουν καταστραφεί. Έτσι συγκεντρώθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν:

- Από το χώρο της ΔΟΕ: α) Η «Εκπαιδευτική Αλλαγή» 10 φ., β) Η «Προοδευτική Παιδεία» 34φ., γ) Ο «Διδασκαλικός Αγώνας» 39 φ., δ) Η «Σοσιαλιστική Παιδεία» 25 φ., ε) Η «Διδασκαλική Πορεία»- το «Δελτίο ΔΗΚΙΔΝΕ» 17 φ. και στ) Η «Εκπαιδευτική Φωνή» 52 φ.,
- Από το χώρο της ΟΛΜΕ: α) Οι «Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί» 14 φ., β) «Ο Καθηγητής» 20 φ. γ) «Ο αγώνας των Καθηγητών» 24 φ. δ) αντίτυπα των φυλλαδίων της ΔΑΚΕ- Κ και φυλλάδια της ΠΑΣΚ.
- Από την ΟΙΕΛΕ: α)Ικανός αριθμός φυλλαδίων της «Ανανεωτικής»

Συγκεντρώθηκαν ακόμα 20 φ. της "Πανεκπαιδευτικής" η οποία εκδόθηκε μετά τη συνένωση των παρατάξεων των δασκάλων και καθηγητών, που είχαν ιδεολογικό και οργανωτικό χώρο αναφοράς το ΚΚΕ, σε ενιαία παράταξη (Δ.Ε.Ε.).

Το υλικό αυτό συγκεντρώθηκε με βάση τα προσωπικά αρχεία συνδικαλιστών των διαφορετικών χώρων τα οποία προσέφεραν επιπλέον και έναν όγκο χειρόγραφων σημειωμάτων και αναλύσεων που επέτρεψαν να φωτιστούν όψεις της τακτικής και ιδεολογίας του κάθε παραταξιακού χώρου.

Για να γίνει δυνατή η συγκέντρωση όσο το δυνατό μεγαλύτερου αριθμού σχετικών άρθρων που δημοσιεύτηκαν στον περιοδικό τύπο, αλλά και να επεκταθεί η αρθροβιβλιογραφία της έρευνας, αποδελτιώθηκαν τα παρακάτω εκπαιδευτικά, πολιτικά και επιστημονικά περιοδικά:

- «Ο Πολίτης» και ο «Δεκαπενθήμερος Πολίτης», τα «Σύγχρονα θέματα», η «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών», η «Επιστημονική Σκέψη», το «Αντί», η «Κομμουνιστική Επιθεώρηση», η «Κομμουνιστική Θεωρία και Πολιτική», τα «Πολιτικά Θέματα», οι «Θέσεις», η «Σύγχρονη Εκπαίδευση», «Τα Εκπαιδευτικά», η «Νέα Παιδεία» και η «Νεοελληνική Παιδεία».

Η αποδελτίωσή τους έγινε τόσο ως προς τα άρθρα που εμπεριέχουν σχόλια εκπαιδευτικής πολιτικής και εκπαιδευτικής επικαιρότητας όσο και ως προς εκείνα που περιέχουν θεωρητικές αναφορές στο συνδικαλιστικό κίνημα ή στο πρόσωπο του εκπαιδευτικού και το εκπαιδευτικό επάγγελμα. Ιδιαίτερα όσο αφορά τα εκπαιδευτικά

---

[54] Πρόκειται για το σύνολο των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων που πραγματοποίησε κάθε επιμέρους Ομοσπονδία στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα.

περιοδικά, συγκεντρώθηκε και σειρά εισαγωγικών σχολίων τους σχετικά με όγεις της εκπαιδευτικής επικαιρότητας, που αναφέρονται συνήθως και στη «στάση» των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών σε σχέση με τα θέματα αυτά.

Όσο αφορά τον ημερήσιο τύπο η πρωτογενής συγκέντρωση του υλικού πραγματοποιήθηκε μετά α)τον καθορισμό συγκεκριμένων χρονικών περιόδων, όπου αναμενόταν η υψηλή συγκέντρωση σχετικών άρθρων στις εφημερίδες: «Βήμα», «Καθημερινή», «Εστία», «Αυγή», «Ριζοσπάστης», «Ελευθεροτυπία» και β)την αποδελτίωση της εφημερίδας «Εξόρμηση» για το σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου, αφού όλες οι αρχικές ενδείξεις κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι η παρουσία της ΠΑΣΚ στο χώρο των ΔΟΕ και ΟΛΜΕ υπήρξε κυρίαρχη κατά το εξεταζόμενο διάστημα. Τέλος, μια σειρά άρθρων άλλων εφημερίδων συγκεντρώθηκαν από τα αρχεία της ΟΛΜΕ, που διατηρούσε κατά καιρούς υπηρεσία αποδελτίωσης του ημερήσιου τύπου[55].

Ένα μεγάλο μέρος της εκπαιδευτικής και συνδικαλιστικής νομοθεσίας συγκεντρώθηκε από αναδημοσιεύσεις των εντύπων των Εκ. Ομοσπονδιών (κυρίως του «Δ.Β.» της ΔΟΕ)και τα κενά καλύφτηκαν με έρευνα των τόμων της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως και την αποδελτίωση 15 ετησίων τόμων του περιοδικού «Εκπαιδευτική Νομοθεσία», που καλύπτουν την αντίστοιχη περίοδο. Για τη διευκρίνηση επιμέρους ερωτημάτων συγκεντρώθηκαν δημοσιευμένα και αδημοσίευτα στοιχεία της ΕΣΥΕ-Τμήμα Εκπαίδευσης, ώστε να συγκροτηθούν βασικά μεγέθη που αφορούν κυρίως την υποχρεωτική εκπαίδευση κατά την περίοδο 1974- 1989[56].

Τέλος, πέρα από το συγκεκριμένο υλικό ζητήθηκε από είκοσι εκπαιδευτικούς που πήραν ενεργό μέρος στο συνδικαλισμό των εκπαιδευτικών και ένα εκπαιδευτικό στέλεχος, που γνωρίζει αρκετές όγεις της εκπαιδευτικής πολιτικής της περιόδου, να παραχωρήσουν συνεντεύξεις. Πρόκειται για τους[57]:

1. Αθανασάκης Αρτέμης, νυν Σχολικός Σύμβουλος (Σ.Σ.)και μέλος της επιτροπής σύνταξης του περιοδικού «Λ&Π».
2. Βαγενάς Γιάννης, μέλος του Δ.Σ. της ΔΟΕ (ΔΑΣΚ- ΔΕΕ), Σ.Σ.
3. Βαλσαμάκη Ήρα, μέλος του Δ.Σ. της Ο.Λ.Μ.Ε. (ΔΑΚΕ)
4. Βώρος Φάνης, Σύμβουλος ΚΕΜΕ και Π.Ι., μέλος της συντακτικής επιτροπής του περιοδικού *«Τα εκπαιδευτικά»*.
5. Γλένης Ν., Σ.Σ., μέλος της ΑΣΚΕ
6. Γούσης Γιώργος, μέλος του Δ.Σ. της ΔΟΕ και μετέπειτα πρόεδρος της Ομοσπονδίας. (ΔΑΚΕ)
7. Δουβίτσας Ναπολέων, Σ.Σ. στέλεχος της Δ.Α.Σ.Κ. (Α.Σ.Κ.Ε.)
8. Δριβαλιάρης Βαγγέλης, μέλος του Δ.Σ. της ΟΙΕΛΕ («Πανεπιστημονική»)
9. Δούκας Χρήστος, μέλος και πρόεδρος του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ (ΠΑΣΚ)
10. Δρόσος Λεωνίδας, μέλος και πρόεδρος του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, αιρετός του ΚΥΣΠΕ.
11. Κωσταράκος Δημήτρης, μέλος του Δ.Σ. της ΟΙΕΛΕ («Ανανεωτική»), μέλος του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ μέχρι το 1997.
12. Μαϊστρέλλης Χριστόφας, μέλος του Δ.Σ. της ΔΟΕ. (ΔΑΣΚ- ΔΕΕ- «Πρωτοβουλία»)
13. Μπούζας Γιώργος, Γ. Γραμματέας της ΟΛΜΕ την περίοδο των ενιαίων υηφοδελτίων. (μετέπειτα στέλεχος του «Δ. Γληνού»)
14. Μωραΐτης Γιώργος, Πρόεδρος προδικτατορικής ΟΙΕΛΕ, προσωρινός πρόεδρος μετά τη δικτατορία.
15. Παπαχρίστος Μενέλαος, πρόεδρος της ΔΟΕ (ΠΑΣΚ, ΣΕΑΚ)
16. Πιαδίτου Βάντα, μέλος ΔΣ ΟΛΜΕ (ΔΑΣ- ΔΕΕ)

---

[55] Αυτά τα αρχεία της ΟΛΜΕ παρουσιάζουν μεγάλες ελλείψεις και μέρος τους βρίσκεται σε αποθήκη της Ομοσπονδίας (μέχρι το τέλος του 1996 τουλάχιστον).

[56] Τα στοιχεία αυτά αφορούν: τη ροή του Μ.Π. (αποτυχία και εγκατάλειψη)τον αριθμό των εκπαιδευτικών και το επίπεδο επιμόρφωσης- μετεκπαίδευσής τους και τις σχολικές μονάδες.

[57] Εντός παρενθέσεων η παραταξιακή ένταξή τους.

17. Σιδέρη Αλόη, μέλος του Δ.Σ. της ΟΙΕΛΕ και της επιτροπής σύνταξης του περιοδικού «Αργώ». («Ανανεωτική»)
18. Τουλούπης Φάνης, μέλος και πρόεδρος του Δ.Σ. της ΔΟΕ, (ΔΑΣΚ, ΠΑΣΚ)
19. Τρίχας Κώστας, πρώτος πρόεδρος της ΠΕΑΔ (ΔΑΣΚ, ΔΕΕ)
20. Φεστερίδης Τάσος, μέλος του Δ.Σ. της ΔΟΕ (ΔΑΣΚ, ΠΑΣΚ)
21. Φυσάκις Γιώργος, πρόεδρος της ΟΙΕΛΕ («Ανανεωτική»)

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, πέρα από τα επιμέρους στοιχεία τα οποία προέκυψαν και τροφοδότησαν την έρευνα, σχεδόν το σύνολο των εκπαιδευτικών συνδικαλιστών εμπιστεύθηκε και τις σκέψεις, απόψεις και κριτική τους σχετικά με το συνδικαλισμό των εκπαιδευτικών στον ερευνητή[58].

Ι.6. Μεθοδολογία και τρόπος γραφής

Οι *μεθοδολογικές επιλογές και ο τρόπος γραφής* μιας εργασίας, προκύπτουν ως αποτέλεσμα των εξαναγκασμών που θέτουν από τη μια το θεωρητικό πλαίσιο και η έκταση των ερωτημάτων της έρευνας και από την άλλη η υφή του προς διερεύνηση αντικειμένου. Παρά το ότι η διαπίσωση αυτή αποτελεί *κοινοτυπία* μια σειρά επιμέρους διευκρινήσεις για τις σχέσεις και τις συγκεκριμένες επιλογές είναι αναγκαίες.

Για να καταστεί δυνατή η ανίχνευση και ανασυγκρότηση της *εκπαιδευτικής ιδεολογίας των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών* σε τόσο διευρυμένη έκταση κειμένων, που καλύπτουν ένα χρονικό διάστημα δεκαπέντε χρόνων, ως προσφορότερη μέθοδος ανάλυσης επιλέχτηκε αυτή της *ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου*, που στηρίζεται στη συγκρότηση ομάδων ερωτημάτων- όπως σημειώθηκε-, βάση των οποίων επιχειρείται η ανάγνωση των κειμένων και η ανάλυσή τους[59]. Η αρχική αυτή μεθοδολογική επιλογή δεν απέκλεισε την καταφυγή σε *ποσοτικές αναλύσεις*, που διευκόλυναν την απάντηση ερωτημάτων μέσω *αριθμητικών δειχτών και της σύγκρισής τους*[60].

Για να *προσανατολιστεί η έρευνα σε σχέση με το χρόνο*, χωρίστηκε η εξεταζόμενη περίοδος αρχικά σε δύο υποπεριόδους: α)1974- 1981 και β)1981 1989. Καθοριστικό στοιχείο για αυτή την επιλογή αποτελεί η ανάγκη *ανίχνευσης της σχέσης* του εκπαιδευτικού ιδεολογικού λόγου και των πρακτικών *και η πιθανότητα επιρροής της εξέλιξής τους* από ένα κεντρικό πολιτικό γεγονός, όπως είναι αυτό της *εναλλαγής στην κυβέρνηση των δύο μεγαλύτερων ελληνικών κομμάτων*. Στη συνέχεια καθορίστηκε η υποδιαίρεση κάθε μιας σε δύο. Το βασικό στοιχείο που οδήγησε σε αυτή την επιλογή είναι *η εκδήλωση* των δύο «κεντρικών» μεταρρυθμίσεων των κομμάτων αυτών (με την έννοια της έκφρασής τους με τη μορφή νόμου). Έτσι προέκυψαν οι επιμέρους περίοδοι: α1)1974- 1976, α2)1976- 1981 και β1)1981- 1985, β21985- 1989.

---

[58] Μέρος των συνάδελφων αυτών διέθεσαν και τα προσωπικά τους αρχεία για να συμπληρωθούν κενά των αρχείων των Εκ. Ομοσπονδιών. Ακόμη ο κ. Α. Νίκας παραχώρησε ευγενικά το βιβλίο του για το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών (ΟΛΜΕ), ο Ζ. Καπράνος έναν από τους ελάχιστους τόμους της «Εκπαιδευτικής Φωνής», που έχουν διασωθεί και ο Δρόσος Λεωνίδας δάνεισε από το προσωπικό του αρχείο τόμους του «Π.Δ.» της ΟΛΜΕ, που δεν υπάρχουν πια στα αρχεία της. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της εργασίας ένας μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών- συνδικαλιστών, σε ολιγόλεπτες συναντήσεις, βοήθησαν αποτελεσματικά τον ερευνητή. Η παράθεση όλων των ονομάτων είναι αδύνατη. Τους ευχαριστώ όλους.

[59] Η μεθοδολογική αυτή προσέγγιση παρείχε τη δυνατότητα εμπλουτισμού και ανασυγκρότησης των ερωτημάτων αυτών, που περιγράφηκαν προηγουμένως, μετά από τις πρώτες συστηματικές αναγνώσεις του υλικού.

[60] Ενδεικτικά για την ανάλυση περιεχομένου: Kriggentorff K., Content Analysis. An introduction to its methodology, Sage California 1980, Berelson B., Content analysis in Communication Research, Hafner, New York 1971, Holsti Or., Content analysis for the Social Sciences and Humanities, Addison- Nelson, Μασαχουσέτη 1969, d' Uverug Marie- Christine., Analyse de contenu. Act de parole, Editons Universitaires, Paris 1974, Ghiglione R.,- Beauvois J-L.,- Chabrol C.,- Trognon A., Manuel d' analyse de contenu, Armand Colin, Paris 1980. Χρήσιμο εξάλλου στάθηκε για ό,τι αφορά τις διαδικασίες παράλειψης, απάλειψης ή υποβάθμισης μιας έννοιας σε κείμενα το όγδοο κεφαλαίο του: Le Thanh Khoi, L' education comparee, Armand Colin, Paris 1981

Η επιλογή αυτή εξυπηρετεί τη θεωρητική και μεθοδολογική πρόθεση να *παρακολουθηθεί η εξέλιξη της εκπαιδευτικής ιδεολογίας* και η ανάδειξη σε κάθε χώρο *των βασικών διακυβευμάτων* εκπαιδευτικής πολιτικής σε σχέση με την ιστορική, πολιτική και εκπαιδευτική συγκυρία. Στο επίπεδο της γραφής αποτελεί *το διαχρονικό άξονά* της, που εξετάζει τη γέννηση, τη μεταβολή και την εξέλιξη των επιμέρους απόψεων, θέσεων και ιδεών μέσα στο χρόνο.

Τέλος, για να παρακολουθηθούν *οι τρόποι και η εξέλιξη των σχέσεων-συγκρούσεων* των Εκ. Ομοσπονδιών ως προς την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, αλλά και μεταξύ τους, επιλέχτηκε η αντιπαράθεση των κειμενικών αναφορών, ενεργειών και πρακτικών τους σε κάθε επιμέρους χρονική στιγμή. Η επιλογή αυτή παράγει το *συγχρονικό άξονα* της γραφής.

Η διασταύρωση των δύο αυτών αξόνων στο επίπεδο της γραφής *επιχειρεί να παρακολουθήσει την εξέλιξη* της ιδεολογίας των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Υπακούει, δηλαδή, στο θεωρητικό πλαίσιο της εργασίας, κυρίαρχο στοιχείο του οποίου είναι *η συγκρουσιακή αντίληψη των κοινωνικών πρακτικών* και η άποψη ότι η διαμόρφωση των ιδεολογικών χώρων σχετίζεται *και με ό,τι κατά καιρούς υποδεικνύεται ως αντίπαλος ή παραπλήσιος χώρος*, αλλά και εξαναγκάζεται από το εν γένει κοινωνικό περιβάλλον και την *κυρίαρχη ιδεολογία*.

Η γνώση όμως των ιστορικών συμβάντων- πάντα ως ενέργειες που *συμπυκνώνουν ιδεολογία και πρακτικές*- αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την κατανόησή τους. Έτσι, μια όσο το δυνατό πληρέστερη καταγραφή- παρουσίασή τους επιχειρήθηκε να εξυπηρετηθεί διαμέσου μιας ακόμη μεθοδολογικής επιλογής. Αυτή αφορά τη συγκρότηση ενός «Ημερολογίου» που δένεται οργανικά με την όλη έρευνα ως Παράρτημά της, αλλά δεν εντάσσεται στον κορμό της[61]. Αυτό συγκροτήθηκε με την ένταξη σε πέντε χώρους γεγονότων, ενεργειών και κειμένων, που είτε έχουν γενικότερο πολιτικό ενδιαφέρον είτε (στις περισσότερες περιπτώσεις) σχετίζονται άμεσα με το συνδικαλισμό και τις εκπαιδευτικές πολιτικές. Οι πέντε αυτοί χώροι αφορούν:

- Τη *«δημοσιότητα»* και την κοινή δράση των τριών Εκ. Ομοσπονδιών
- Γεγονότα, ενέργειες και κείμενα της ΔΟΕ και των παρατάξεων που δρουν σε αυτή
- Γεγονότα, ενέργειες και κείμενα της ΟΛΜΕ και των παρατάξεων που δρουν σε αυτή
- Γεγονότα, ενέργειες και κείμενα της ΟΙΕΛΕ και των παρατάξεων που δρουν σε αυτή
- Νόμοι, εγκύκλιοι και διαταγές του ΥΠΕΠΘ

Μια σειρά ακόμη Παραρτημάτων εξυπηρετεί τη συγκέντρωση επιμέρους στοιχείων σε ομάδες και την περιστασιακή ή συστηματική τους χρήση κατά τη γραφή[62].

Τέλος, όσο αφορά τη διάρθρωση της εργασίας αυτή αποτελείται από τρία ερευνητικά μέρη, το παρόν εισαγωγικό και τα συμπεράσματα.

Στο δεύτερο μέρος επιχειρείται αρχικά μια συντομότατη ιστορική αναδρομή που επικεντρώνεται στην ανάδειξη προϋπαρχουσών ιδεολογικών αναφορών σε κάθε Ομοσπονδία. Στη συνέχεια η παρακολούθηση των διαδικασιών, επιχειρημάτων και ιδεολογικών αναφορών που σχετίζονται με τη μετάβαση του ελέγχου των ΔΣ σε δημοκρατικά εκλεγμένα όργανα. Μετά εξετάζεται το *«συνταγματικό καθεστώς»* (καταστατικά)των Ομοσπονδιών στην εξέλιξή του, η κυριαρχία των παρατάξεων και των

---

[61] Η ένταξη στον κορμό της έρευνας ενός *«ιστορικού»* κεφαλαίου θα εξυπηρετούσε μια *«ιμπρεσσιονιστική»* αντιμετώπιση του αντικειμένου της, που δεν επιδιώκεται.

[62] Ξεχωριστή θέση στα Παραρτήματα κατέχει αυτό που καταγράφει στο «συνθήματα» που εντοπίστηκαν και συγκεντρώθηκαν από τις εφημερίδες των τριών Ομοσπονδιών. Δεδομένης της έλλειψης παρόμοιων καταγραφών και της εντοπισμένης σπουδαιότητας που αυτά έχουν ως *μορφές συνοπτικού λόγου και παρέμβασης*, το συγκεκριμένο Παράρτημα προσφέρεται σε διαφορετικές προσεγγίσεις απ' αυτή που επιχειρήθηκε στην παρούσα εργασία. Άλλα Παραρτήματα είναι: Γενικές Συνελεύσεις και μέλη ΔΣ. Εκ.Ομοσπονδιών 1974-89, Απεργιακές κινητοποιήσεις Εκ. Ομοσπονδιών 1974-89, Γελοιογραφίες «Δ.Β.» - και Εξώφυλλα «Π.Δ.» και τέλος τα Έγγραφα υπηρεσιακής αποπομπής-επανόδου δασκάλου, για πολιτικούς λόγους, κατά την περίοδο 1967-75.

φύλων στα ΔΣ, ο λόγος αυτών ως *αποκλειστικοί* εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών σε σχέση με τη συνδικαλιστική πυκνότητα των Εκ. Ομοσπονδιών, οι απεργιακές τους κινητοποιήσεις, οι μεταξύ τους σχέσεις και τα αντικείμενα που τις καθορίζουν. Το μέρος αυτό κλείνει με την εξέταση του λόγου τους και των πρακτικών που περιγράφουν το *τι κατανοούν* ως συνδικαλισμό. Σκοπός του είναι να εξεταστούν και να διαφανούν οι *σταθερές* που συνδέονται με την οργάνωση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, τη δράση και τις αντιλήψεις τους για αυτή, καθώς και το θεσμικό πλαίσιο αυτο- διαμόρφωσής τους ως «οργανισμών», σε μια περίοδο δημοκρατικής πολιτικής διαχείρισης και αλλαγών-μεταρρυθμίσεων του εκπαιδευτικού συστήματος. Γενικότερα, δηλαδή, αυτό που θα ονομάζαμε *οι όροι ύπαρξής τους* στη συγκεκριμένη περίοδο 1974-89.

Στο τρίτο μέρος σκοπός είναι να εξεταστεί ο γενικότερος *ιδεολογικός χαρακτήρας τους* και οι σχέσεις με το *ιδεολογικό περίγραμμα* της εποχής, αλλά και τα στοιχεία που το συνθέτουν. Αυτό επιδιώκεται να ανιχνευθεί διαμέσου της διερεύνησης της αυτοαντίληψής τους για το *ποιοι είναι*, των «συνθημάτων» τους, την επανερμηνεία της νεοελληνικής ιστορίας που επιχειρούν και τις αναφορές τους στην Εκκλησία- ως γενικότερο ζήτημα που αφορά τη συγκρότηση της νεοελληνικής ταυτότητας αλλά και ως θέμα *ιδιαίτερου ιδεολογικού ενδιαφέροντος* για την *κυρίαρχη εκπαιδευτική ιδεολογία*- την αντίληψη που έχουν για τον *εθνικό άλλο* και τη σχέση αυτής με βασικές ιδεολογικές επιλογές και τέλος, τα κυρίαρχα ζητήματα που κάθε μια απ' αυτές αναδεικνύει-υποδεικνύει ως περιεχόμενο της σύγκρουσης ή συνεργασίας τους με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και τις επιλογές της εκπαιδευτικής πολιτικής της.

Στο τέταρτο μέρος εξετάζεται η *εκπαιδευτική ιδεολογία των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών*[63] διαμέσου της ανίχνευσης της συγκρότησής της στους *επιμέρους θεσμούς παραγωγής εκπαιδευτικού λόγου* που αυτές αναπτύσσουν, η μορφή και τα βασικά χαρακτηριστικά των θεσμών αυτών που τον διευκολύνουν, εμποδίζουν ή περιορίζουν, αλλά και οι βασικές τους προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής που διαφεύγουν ή εντάσσονται στην άμεση αντιπαράθεση με το ΥΠΕΠΘ και στη διαδικασία υιοθέτησης εκ μέρους του κάποιων απόγεών τους.

Τέλος, στο πέμπτο μέρος επιχειρείται μια συμπυκνωμένη καταγραφή και διασύνδεση των επιμέρους ευρημάτων της έρευνας με σκοπό την *κριτική ανασυγκρότηση της εκπαιδευτικής ιδεολογίας και την κατανόηση του ιδεολογικού λόγου των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.*

---

[63] Αυτό δε σημαίνει, βέβαια, ότι στα προηγούμενα μέρη δεν έχουν ανιχνευτεί ή καταγραφεί στοιχεία της.

Μέρος δεύτερο

Οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες σε συνθήκες αύξησης των ετών υποχρεωτικής εκπαίδευσης

ΙΙ.1 Η διχοτομική συγκρότηση του ελληνικού σ.κ. και η θέση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών σ' αυτό.

ΙΙ.1.1 Σύντομη ιστορική αναδρομή (1922- 1974). Το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα διχοτομήθηκε στις απαρχές της συγκρότησής του. Από τη μια τα εργατικά συνδικάτα συγκρότησαν τα Εργατικά Κέντρα και τη ΓΣΕΕ κι από την άλλη οι ενώσεις των δημοσίων υπαλλήλων (δ.υ.) τοπικές ενώσεις κατά επάγγελμα ή κατά τομέα του δημοσίου και αυτόνομα δευτεροβάθμια όργανα, που με τη σειρά τους δημιούργησαν προπολεμικά τη Συνομοσπονδία Δημοσίων Υπαλλήλων (ΣΔΥ.) και μεταπολεμικά την ΑΔΕΔΥ.

Η διχοτομική αυτή οργάνωση, απ' ό,τι μέχρι σήμερα γνωρίζουμε δεν ήταν αποτέλεσμα πρόθεσης των δ.υ. ή των εργατών[1]. Επιβλήθηκε από το ελληνικό κράτος, αφού το 1920 απαγορεύτηκε με νόμο η συμμετοχή των δ.υ. στα εργατικά σωματεία[2].

Στις διαδικασίες συγκρότησης της Σ.Δ.Υ. ενεργό μέρος έλαβαν και οι δυο Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες[3]. Από το πρώτο υπόμνημα[4] σχετικά με τις αποδοχές των δ.υ., που υπέβαλαν (1/3/1925) εννέα οργανώσεις δ.υ. στην κυβέρνηση Α. Μιχαλακοπούλου, ως το ιδρυτικό συνέδριο (2/4/1926) της Σ.Δ.Υ. και μετά την πτώση της δικτατορίας του Πάγκαλου το πρώτο Τακτικό Συνέδριο της (18-23/12/26) οι εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες του δημοσίου παραβρίσκονται στο σύνολο των διαδικασιών συγκρότησής της, συνυπογράφουν τα πρώτα της ντοκουμέντα και συμπορεύονται για τη δημιουργία του συνδικαλιστικού κινήματος των δ.υ.[5].

---

[1] Οι όροι *«εργάτης», «υπάλληλος» και «εργατοϋπάλληλος»*, παρά την ασάφειά τους χρησιμοποιούνται σε αντιπαράθεση με τον όρο *«δημόσιοι υπάλληλοι»* για να ορίσουν, εν πολλοίς, ομάδες εργαζομένων που οργανώνονται κάτω από το σχήμα της ΓΣΕΕ και δεν εργάζονται στο δημόσιο. Παρ' όλα αυτά η ΓΣΕΕ περιλαμβάνει στους κόλπους της πλήθος οργανώσεων που τα μέλη τους ανήκουν σ' ό,τι αποκαλούμε ευρύτερο δημόσιο τομέα (Τράπεζες, ΟΤΕ, ΔΕΗ)και μάλιστα κυριαρχείται απ' αυτές αλλά και πλήθος μικροαστών. Έτσι το σχήμα ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ δεν ανταποκρίνεται στο δίπολο δημόσιο- ιδιωτικό, αλλά έχει ιστορικά συγκροτηθεί ως να ανταποκρινότανε σε μια διχοτομική αντίληψη της «φύσης» των εργαζομένων. Για μια πρώτη ανάλυση της χρήσης των παραπάνω όρων αλλά και των ιδεολογικών εμπλοκών που συνεπάγεται η χρήση τους σε συνδυασμό με τη συγκρότηση του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος δες Μαυρογορδάτος Γ., Μεταξύ Πιτυοκάμπτη και Προκρούστη, Οδυσσέας 1988, 16- 32.

[2] Αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά το 1920 με το Ν. 2151/1920 που προέβλεπε ότι *«επαγγελματικοί και άλλης φύσεως σύλλογοι δημοσίων υπαλλήλων ή δημοτικών υπαλλήλων και υπηρετών δεν δύναται να ενώνονται προς άλλα οιαδήποτε σωματεία»* (Μπατίκας Κ., Συνδικάτα και πολιτική, Εργοεκδοτική, Αθήνα 1994, 195).

[3] Για το ιστορικό συγκρότησης του δημοσιοϋπαλληλικού κινήματος στην Ελλάδα έχουμε εργασίες που προέρχονται μόνο από το πρώτο περιβάλλον ιστοριογραφίας, δηλαδή με βάση τη διάκριση του Α. Λίακου το ίδιο το εργατικό κίνημα. Δες α)Λιάσκος Γ., Η ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος των δημοσίων υπαλλήλων, Αθήνα 1992., β) Κατσαντώνης Γ., Οι δάσκαλοι στους αγώνες για γωμί, παιδεία ελευθερία, Σύγχρονη Εποχή, 1981. Για την προϊστορία του συνδικαλιστικού κινήματος των δασκάλων δες: α) Γκοντζές Η., «Η εξέλιξις των δημοδιδασκαλικών συλλόγων εν Ελλάδι», *Επετηρίδα Δημοτικής Εκπαιδεύσεως 1932*, Αθήνα 1932, 322- 329. και β) Ανδρέου Α., «Εισαγωγικά στο συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων (1872- 1927)», *Θέσεις*, τ. 32, 125- 136.

[4] Λιάσκος Γ., *ο.π.*, 21 και Κατσαντώνης Γ., *ο.π.*, 32.

[5] Για συμμετοχή των εκ. Ομοσπονδιών στη διαδικασία δες: Λιάσκος Γ., *ο.π.*, 19- 22. και Κατσαντώνης *ο.π.*, 32- 68. Η Ε. Αβδελά σημειώνει ότι το *«υπαλληλικό κίνημα, ιδιωτικό και δημόσιο, συγκροτείται και οργανώνεται την περίοδο του Μεσοπολέμου καταρχήν γύρω από οικονομικά και θεσμιακά αιτήματα με κύριο στόχο τη*

Το χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μέχρι την ουσιαστική απαγόρευση της δράσης της Σ.Δ.Υ. (Ν. 4879/8-3-31)οι σχέσεις μεταξύ της ΣΔΥ και των Εκ. Ομοσπονδιών ήταν στενές και η εκατέρωθεν υποστήριξη δυναμική[6]. Ρήξη επέρχεται με τη δημιουργία της σαφώς αριστερών κατευθύνσεων ημιπαράνομης Κεντρικής Πανϋπαλληλικής Επιτροπής (Κ.Π.Ε.)[7], που συνδυάζεται με την επικράτηση στις Εκ. Ομοσπονδίες[8] ομάδων με συντηρητικούς κοινωνικοπολιτικούς προσανατολισμούς. Με την επάνοδο, τουλάχιστον της διοίκησης της ΔΟΕ, στον έλεγχο των αριστερών[9]- μετά την απομάκρυνση του Ράικου από την ηγεσία της Ομοσπονδίας- εκδηλώνεται και η φάση ουσιαστικής απαγόρευσης-διάλυσης των οργανώσεων των δ.υ. (Ιούλιος 36, Κ΄ Συντακτική Πράξη)πριν από το πόλεμο, που ολοκληρώνεται με τη δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936 κι έτσι το σ.κ. εκπαιδευτικών και δ.υ. διαλύεται.. Χαρακτηριστικό είναι ότι το πραξικόπημα εκδηλώθηκε τα ξημερώματα προκηρυγμένης απεργίας από τις ημιπαράνομες συνδικαλιστικές οργανώσεις εργατών και υπαλλήλων.

Η αυλαία που έκλεισε βίαια με τη Μεταξική δικτατορία είχε ανοίξει για το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών λίγα χρόνια πριν με την ίδρυση της ΔΟΕ, που πραγματοποίησε το ιδρυτικό της συνέδριο[10] στις 21/4/1921 και της ΟΛΜΕ που ακολούθησε με το ιδρυτικό συνέδριο στις 23-28/3/1924[11]. Οι Ομοσπονδίες σύντομα κυκλοφόρησαν συνδικαλιστικά ενημερωτικά έντυπα. Η ΔΟΕ το «Διδασκαλικό Βήμα» («Δ.Β.») και η ΟΛΜΕ το «Δελτίον»(«Δ.»)[12]. Αν και η ιστορία της συγκρότησης των Εκ. Ομοσπονδιών μένει να γραφτεί, βέβαιο είναι πως ακολούθησε, κατά την περίοδο 1922-1936, το ταραγμένο σκηνικό της εποχής. Από τα ελάχιστα που γνωρίζουμε αξίζει να υπογραμμίσουμε την ιδιαίτερη εμπλοκή της ΔΟΕ στις ιδεολογικές διαμάχες της εποχής, που θα οδηγήσει και στη προσωρινή διάσπασή της το 1927[13]. Πρωταρχική φροντίδα η οργανωτική συγκρότηση του χώρου και η ένταξη των δασκάλων στους τοπικούς Συλλόγους[14]. Τα εκπαιδευτικά ζητήματα και οι

διατήρηση της κοινωνικής θέσης των υπαλληλικών στρωμάτων». (Αβδελά Ε., «Η μισθωτή εργασία ως προνομιακό πεδίο για τη συγκρότηση κοινωνικών κινημάτων στο μεσοπόλεμο», *ΕΕΚΕ* τ. 8, Νοέμβριος 1996, 90.

[6] Η δυναμική αλληλοϋποστήριξης προκύπτει από μια σειρά ενεργειών: α)από τη μια τα έντυπα των Ομοσπονδιών φιλοξενούν σταθερά ανακοινώσεις και καταγράφουν τις δραστηριότητες της Σ.Δ.Υ. Δες ενδεικτικά: «Δ.Β.», Χρ. Δ', 166/29-1928, όπου και ανακοίνωση- καταγγελία της ΣΔΥ για το συζητούμενο σ.ν. *«περί απεργούντων δ.υ.»* και από την άλλη β)η ΣΔΥ συμπαραστέκεται στις διώξεις εκπαιδευτικών συνδικαλιστών. Δες: ανακοίνωση ΣΔΥ στο "Δ.Β." Χρ. Δ', 177/22-4-28 που καταδικάζει τη δίωξη (δίμηνη απόλυση)του προέδρου της ΟΛΜΕ και την επιβολή χρηματικού προστίμου στην Ομοσπονδία. Οι Εκ. Ομοσπονδίας ήταν, εξ άλλου, ενεργά μέλη της ΣΔΥ μέχρι τη διάλυσή της.

[7] Λιάσκος Γ., *ο.π.,* 55

[8] Κατσαντώνης Γ., *ο.π.,* 101- 104.

[9] Η τομή μεταξύ της ηγεσίας του 1935 (ΙΣΤ' ΓΣ)με την παλαιότερη του 1934 (Ράικος ΙΕ' ΓΣ) κι ο αριστερός και δημοτικιστικός λόγος της αποτυπώνεται στο κύριο άρθρο του «Δ.Β.», Περ. Β', Χρ. Α', φ. 8/1-12-35, *«Σεβαστείτε τα παιδιά».* Η νέα ηγεσία επανασύνδεσε τη ΔΟΕ με την ΚΠΕ και επαναφέρει την παλαιότερη περιοδολόγηση στο «Δ.Β.». Ο Κατσαντώνης Γ. (*ο.π.,* 109)μάλιστα υποστηρίζει ότι έγινε στην ουσία επανίδρυση της Ομοσπονδίας.

[10] Ανδρέου Α., *ο.π.,* 134 και Κατσαντώνης Γ., *ο.π.,* 24- 25.

[11] Νίκας Α., Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, Αθήνα 1983, σ. 31.

[12] Το «Δ.Β.» κυκλοφόρησε 15/8/1924. Μέχρι τότε και με απόφαση του ιδρυτικού συνεδρίου όργανο της Ομοσπονδίας ήταν το περιοδικό *«Ερμής»* που εξέδιδε ο πρώτος της πρόεδρος Καραγιάννης Α., στη Χαλκίδα. Το *«Δελτίον»* κυκλοφόρησε Ιανουάριο του 1926. Με βάση τα αρχεία των Ομοσπονδιών το τελευταίο φύλλο, πριν το 1940, του «Δ.» εκδόθηκε τον Απρίλιο 1935 και του «Δ.Β.» τον Ιούλιο του 1936.

[13] Συνοπτικά για τις διαδικασίες διάσπασης καθώς και για την ίδρυση παράλληλης Ομοσπονδίας: Κατσαντώνης Γ., *ο.π.,* 54- 59. Για τις συνθήκες που οδήγησαν στη διάσπασή της, παράλληλα με τη διάσπαση του *«Εκπαιδευτικού Ομίλου»*: Δημαράς Α., Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε. τ. Β', Ερμής, Αθήνα[2] 1986, με΄.

[14]. Η συμμετοχή των δασκάλων στην Ομοσπονδία έφτανε στη Ζ' Έκτακτη Γ.Σ. (4/1925) στο 57% (Κατσαντώνης Γ., *ο.π.* 36), ενώ στη ΙΖ΄ είχε πέσει στο 35% περίπου.

γενικότερες ιδεολογικές διαμάχες θα βρουν στο χώρο των δασκάλων- και ιδιαίτερα στους συνδικαλισμένους- προνομιακό πεδίο. Θα θεωρηθεί μάλιστα πως στο χώρο κυριαρχούν οι *"εθνοφθόρες ιδέες"* και ως αντίδοτο θα προταθεί η εκπαίδευσή τους στις Π.Α. με κλασικό περιεχόμενο σπουδών[15].

Την περίοδο αυτή η ΔΟΕ θα πραγματοποιήσει συνολικά δεκαεπτά Γ.Σ. Η ΙΗ' δεν πραγματοποιήθηκε λόγω αστυνομικής απαγόρευσης (Ιούλιος 36). Η εκπαιδευτική ιδεολογία που θα καλλιεργηθεί από τις γραμμές του «Δ.Β.» με εξαίρεση την περίοδο '33- '34 καταγράφεται χαρακτηριστικά στις εισηγήσεις της Διοικούσας Επιτροπής προς τη ΙΗ' Γ.Σ. σχετικά με τον *«εκπαιδευτικό προγραμματισμό της Ομοσπονδίας»*:

*«**Ένας λαός μια εκπαίδευση**. Η παιδεία από την κατώτερη ως την ανώτερη βαθμίδα να είναι προσιτή σε όλα τα παιδιά του λαού. **Όχι προνόμια στην εκπαίδευση:** Όλα τα παιδιά να περνούν από τα ίδια σχολεία... όλα τα παιδιά του Ελληνικού Λαού να φοιτούν υποχρεωτικά σ' όλες τις τάξεις του δημοτικού σχολείου και έπειτα να γίνονται δεκτά στη Μέση Εκπαίδευση. Να μην υπάρχουν παράλληλες τάξεις δημοτικής και μέσης παιδείας.»*[16].

Η διάλυση, λοιπόν, της ΔΟΕ από τη δικτατορία φαίνεται ότι συμπίπτει[17] με την ύπαρξη και διατύπωση στις τάξεις της ενός πυρήνα εξισωτικών αιτημάτων που αρθρώνονται γύρω από τη διεκδίκηση εφτάχρονου δημοτικού σχολείου (δηλαδή την επέκταση υποχρεωτικής εκπαίδευσης), την ίδρυση επαγγελματικών και νυχτερινών σχολείων, την κατάργηση των ιδιωτικών, την επιμονή στην αποκέντρωση και την αυτοδιοίκηση, την παρατήρηση για το τσάκισμα του επιθεωρητή από τη γραφειοκρατική διάσταση του ρόλου του και την ανάγκη απαλλαγής του απ' αυτήν και τέλος τη διεύρυνση της συμμετοχής με την ανάδειξη αιρετών εκπροσώπων των δασκάλων σε όλα τα υπηρεσιακά συμβούλια[18].

Η ΟΛΜΕ την ίδια περίοδο ασχολείται περισσότερο με θέματα συνδικαλιστικής οργάνωσης του χώρου της που ήταν περιορισμένη και ασθενής[19]. Η ρήξη με την κυβέρνηση και η τιμωρία της Ομοσπονδίας και του προέδρου της θα σταθούν αφορμή για την εκδήλωση της συμπαράστασης της ΣΔΥ προς αυτήν, όπως ήδη αναφέρθηκε. Η Ομοσπονδία θα πραγματοποιήσει 13 Συνέδρια και θα πάγει να λειτουργεί και αυτή το 1936. Στο τελευταίο της Συνέδριο ασχολήθηκε με *«το όλον εκπαιδευτικόν πρόβλημα»* και στο κέντρο του προβληματισμού της τέθηκε:

«ο καθορισμός του εκπαιδευτικού σκοπού κατά τας σύγχρονας αντιλήψεις, τα χρονικά όρια των εκπαιδευτικών βαθμίδων, η ποιότης της μορφώσεως των Ελληνοπαίδων, η αυτονόμησις και αυτοδιοίκησις της παιδείας.»[20].

Στις αντιδράσεις που σημειώθηκαν με βάση την άποψη ότι η όλη κίνηση της Ομοσπονδίας απόβλεπε στο να υποβάλει τελικά υπόμνημα για οκταετή Μέση Εκπαίδευση στην κυβέρνηση, το *«Δ.»* απάντησε ότι:

«η Ομοσπονδία λαμβάνουσα υπ' όψει ότι το 94% των Ελληνοπαίδων, τα μη φοιτώντα εις τα σχολεία της Μ. Εκπαιδεύσεως, μένουν με την ανεπαρκή εξαετή στοιχειώδη εκπαίδευσιν, σκέπτεται να προτείνη την ίδρυσιν επιμορφωτικών σχολείων Μ.

---

[15] Για τη σύνδεση της τάσης των δασκάλων προς *«τον κομμουνισμόν»* με την ίδρυση των Π.Α. και το περιεχόμενο σπουδών τους δες Νούτσος Χ., «Η εκπαίδευση των δασκάλων. Ιδεολογικές διαστάσεις και μεθοδολογικές προϋποθέσεις», *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 4, σ. 23- 31, απ' όπου και η έκφραση *«εθνοφθόρες ιδέες»*.

[16] "Δ.Β" Περ. Β', Χρ. Α' φ. 21/24-5-36 σ. 2: "Εισηγήσεις της Δ.Ε. στα θέματα της Α)ΙΗ' Γενικής Συνελεύσεως.

[17] Η άποψη που διατυπώνεται περισσότερο ως υπόθεση εργασίας.

[18] Πρόκειται για το σύνολο των θέσεων όπως αυτές προκύπτουν από την ανάγνωση του κειμένου *«Εισηγήσεις..»*.

[19] Νίκας Α., *ο.π.*, 31.

[20] «Δ» Έτος Θ' Περ. Δ', φ. 90/4ος/ 1934, *«Τα θέματα του προσεχούς συνεδρίου»*, 385.

Εκπαιδεύσεως με διετή ή τριετή φοίτησιν, τα οποία πλην της συμπληρώσεως της γενικής μορφώσεως να παρέχουν και επαγγελματικήν και τεχνικήν κατεύθυνσιν.»[21].

Έτσι λίγους μήνες μετά η απόφαση του ΙΓ' Συνεδρίου της θα είναι:

«Η φοίτησις στο Δημοτικό σχολείο να παραμείνη εξαετής με σκοπόν τον επαγγελματικόν προσανατολισμόν των μαθητών του Δημοτικού σχολείου. Να ιδρυθούν Επαγγελματικά Μέσα Σχολεία, ανάλογα προς τας συνθήκας του τόπου εν ω ιδρύονται, με σκοπόν την διαφοροποίησιν των κλίσεων και διαφερόντων των παιδιών. Τα σχολεία της Μέσης Παιδείας να γίνουν Σχολαί Μέσης Εκπαιδεύσεως με επταετή φοίτησιν, να χωρίζωνται δε αύται από του τετάρτου έτους εις κλασσικόν και πρακτικόν τμήμα».[22].

Οι απόψεις αυτές, που έρχονται σε αντίθεση με μια αδιαφοροποίητη και κλασικίζουσα Μ.Ε., σε συνδυασμό με την υποστήριξη του αποκλειστικά δημόσιου χαρακτήρα της μέσης εκπαίδευσης και την άποψη ότι γλώσσα διδασκαλίας και συγγραφής των σχολικών βιβλίων της πρέπει να είναι *«η μητρική γλώσσα, η δι' ημάς τους Έλληνας λεγομένη Δημοτική»*[23] εκφράζουν μια συγκρατημένη προοδευτικότητα αστικού εκσυγχρονιστικού τύπου ή όπως το διατύπωσε ο πρόεδρος του ΙΒ' Συνεδρίου:

«Η Μ. Εκπαίδευσις ανέπτυξε και καλλιέργησε τα ιδεώδη και ιδανικά εκείνα, δια τα οποία καυχάται η Ελληνική φυλή και η Ελληνική Κοινωνία... υπό συντηρητικών προοδευτικών αρχών εμφορούμενη ουδέποτε θα θελήση να γίνη ο Ηρόστρατος της Ελληνικής φυλής και της Ελληνικής Κοινωνίας.»[24].

Παράλληλα με την ίδρυση των εκ. Ομοσπονδιών του δημοσίου και σχεδόν ταυτόχρονα με αυτή σημειώνονται, στην Αθήνα, οι πρώτες κινήσεις για τη συγκρότηση *«Συλλόγου Λειτουργών της Ιδιωτικής Εκπαιδεύσεως»* (ΣΙΕΛ) και πραγματοποιείται η πρώτη Γ.Σ. του στις 15/2/1925[25]. Ο Σύλλογος θα ενταχθεί αμέσως στην Ομοσπονδία Ιδιωτικών Υπαλλήλων Ελλάδος. Κύριο αίτημα του συλλόγου η καταβολή μισθοδοσίας σε δωδεκάμηνη βάση. Ο Σύλλογος φαίνεται πως έπεσε σε αδράνεια την περίοδο 1926-1930 και επαναδραστηριοποιείται με τη ΓΣ στις 21/12/1930. Το Νοέμβριο του 1931 θα εγκριθεί νέο καταστατικό που προβλέπεται *«να ιδρύση ομοίους Συλλόγους και εν ταις επαρχίαις, οίτινες θα αποτελέσωσιν εν καιρώ την Ομοσπονδίαν των Λειτουργών της Ιδιωτικής Εκπαιδεύσεως»*[26].

Την προσοχή του Συλλόγου συγκεντρώνει το ανομοιόμορφο των μισθών των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών, η έλλειψη προστασίας της εργασίας και κοινωνικής ασφάλισης και η εφαρμογή της έστω ασθενούς υπάρχουσας νομοθεσίας για τα ζητήματα της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και η απομάκρυνση των δημοσίων εκπαιδευτικών από τα ιδιωτικά Σχολεία[27]. Το 1933 εκδίδεται *«Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός»* («Ι.Ε.»). Κατά τη διάρκεια της Μεταξικής δικτατορίας ο Σύλλογος με πρόεδρο τον Κουρτίδη Χρ. συνεργάζεται με το καθεστώς και προπαγανδίζει το έργο του. Η περίοδος αυτή θα κλείσει για τους Ι.Ε με τον αναγκαστικό νόμο 2524/40 *«Περί ιδιωτικών σχολείων»* που θα οριοθετεί τα πλαίσια λειτουργίας των ιδιωτικών σχολείων και θα επιβάλει την τήρηση της νομοθεσίας σε αυτά.

---

[21] «Δ.» *ο.π.*, 435

[22] «Δ.» Έτος Γ' Περ. Ε', φ. 93/9ος- 10ος/ 1934: *«Παράρτημα: Πρακτικά ΙΓ' Γ. Συνελεύσεως»*.

[23] Αποτελεί απόφαση της Γ.Σ. δες: «Δ.» Έτος Θ' Περ. Δ' φ. 83-84/9ος- 10ος/1933, 79.

[24] Από την προσφώνηση του προέδρου της ΙΒ' Γ.Σ. (1933) προς τους επισήμους. Δες: «Δ.» *ο.π.*, 12.

[25] «Ι.Ε.» 200/4ος- 6ος/1994, 1, Ανδρέου Α., «Το συνδικαλιστικό κίνημα των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών. (1925-1990. Χρονολόγιο)». Η Ομοσπονδία Ιδιωτικών Υπαλλήλων ιδρύεται την ίδια χρονιά (Αβδελά Ε., *ο.π.*, 90).

[26] Ανδρέου Α., *ο.π.*, 1.. Στο πνεύμα του σημαντικού αυτού καταστατικού άρθρου για τη συγκρότηση της Ομοσπονδιακής έκφρασης του σ.κ των Ι.Ε. θα επαναδιατυπωθούν αντίστοιχα στα μεταπολεμικά καταστατικά (στο ίδιο: Ιι. 3. 4.).

[27] Ανδρέου Α., *ο.π.*, 1- 2.

Η περίοδος που ακολούθησε (1940-49) ανήκει περισσότερο στην πολιτική ιστορία της νεώτερης Ελλάδας και λιγότερο σ' αυτήν του συνδικαλιστικού κινήματος των εκπαιδευτικών. Ο αριθμός των εκπαιδευτικών που εκτελέστηκαν από τα στρατεύματα κατοχής ή έχασαν τη ζωή τους στον εμφύλιο που ακολούθησε παραμένει αδιευκρίνιστος[28]. Οι εκπαιδευτικοί που διώχτηκαν την περίοδο 1945- 1949 φτάνουν, σύμφωνα με εκτιμήσεις τις 4000, δηλαδή περίπου το 17- 20% των υπηρετούντων[29].

Το κύμα απολύσεων που πραγματοποιήθηκε με το Θ' και ΜΘ' ψήφισμα αντιμετώπισε ερμαφρόδιτα η ΙΗ' Γ.Σ. της Δ.Ο.Ε., που ήταν και συνέλευση επανίδρυσής της, το 1946. Από τη μια καταδίκαζε τη μελετούμενη *«εξυγίανση»* και από την άλλη αναγνώριζε την ανάγκη πραγματοποίησής της με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο[30].

Η επανίδρυση της ΟΛΜΕ θα γίνει λίγα χρόνια αργότερα με το ΙΔ' Συνέδριό της (20/5/49), που σκοπό είχε την προβολή του αιτήματος της *«διαβάθμισης»*, δηλαδή την ένταξη των καθηγητών στις κορυφές της δημοσιοϋπαλληλικής ιεραρχίας[31]. Το σκηνικό, όμως, πια είναι απόλυτα καθορισμένο. Συνδικαλιστική οργάνωση των εκπαιδευτικών μπορεί να υπάρξει μόνο κάτω από την ιδεολογική ομπρέλα της εθνικοφροσύνης[32].

Το 1950 θα βρει και τις δυο Ομοσπονδίες ενταγμένες στην επανιδρυμένη ΑΔΕΔΥ κι ο Δημοσιοϋπαλληλικός Κώδικας (1811/51) θα οριοθετήσει τα ασφυκτικά όρια κίνησης της συνδικαλιστικής τους παρουσίας[33]. Από το σφικτό εναγκαλισμό της απολύτως «νομιμόφρονης» ΑΔΕΔΥ θα προσπαθήσουν να αποσπαστούν οι δυο Ομοσπονδίες με το κοινό υπόμνημα που υπογράφουν στις 4-9-59 με αφορμή την κατάργηση των αιρετών εκπροσώπων των υπαλλήλων από τα υπηρεσιακά συμβούλια. Το κοινό αυτό υπόμνημα θα είναι και η απαρχή μιας παράλληλης πορείας[34]. Η ακύρωση της πορείας αυτής θα αρχίσει το Νοέμβριο του 1962, όταν η ΟΛΜΕ διαπραγματεύθηκε μόνη της με την κυβέρνηση το ζήτημα των οικονομικών μέτρων για τους δ.υ. Οι απεργίες που θα εκδηλωθούν και από τις δυο Ομοσπονδίες έχουν κύριο αίτημα την αποκατάσταση των μισθολογικών αδικιών σε σχέση με τους άλλους δημόσιους υπάλληλους[35]. Μόνο που η αντίληψη η οποία έχει κυριαρχήσει

---

[28] Ο Κατσαντώνης έχει συγκεντρώσει 88 ονόματα εκτελεσμένων δασκάλων κατά την περίοδο της κατοχής (Κατσαντώνης Γ., *ο.π.*, 126-128).

[29] Βώρος Φ., Από την ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης: Ένα κεφάλαιο μεγαλείου και οδύνης. Διώξεις εκπαιδευτικών για πολιτικούς λόγους 1931- 1974., Αθήνα 1989, 21, ανάτυπο από το περιοδικό *«Εκπαιδευτικά»* τ. 14.

[30] Κατσαντώνης Γ., *ο.π.*, 136.

[31] Χαρακτηριστικό, αλλά και προφητικό για την τακτική της ΟΛΜΕ απέναντι στη συνεργασία με τα δημοσιοϋπαλληλικά σχήματα είναι το απόσπασμα, το σχετικό με τη *«διαβάθμιση»*, που παραθέτει ο Νίκας Α.(*ο.π.* 33) από το «Δ.» 96/1ος/1950, 34: *«...Οι λειτουργοί της Μ.Ε έμπλεοι πικρίας δια την εγκατάλειψίν των εζήτησαν το 1924 να υπαχθούν εις την γενικήν υπαλληλικήν ιεραρχίαν ελπίζοντες, ότι ούτω μεθ' όλων των άλλων υπαλλήλων θα συνεμερίζοντο τα αγαθά της κρατικής πενίας εν ισότητι. Αλλ' ηπατήθησαν!! Έφυγον από την απομόνωσιν και εγκατάλειψιν και ευρέθησαν εντός κυκεώνος πολυποικίλων υπαλληλικών τάξεων ανομοιογενών. Και ενώ όλαι αι άλλαι υπαλληλικαί τάξεις δια ποικίλων μέσων, νόμων ειδικών, τεχνασμάτων πύξησαν συν τω χρόνω τας πενιχράς αποδοχάς των και κατώρθωσαν να τας διπλασιάσουν, τριπλασιάσουν, πενταπλασιάσουν, ημείς οι νομιμόφρονες, νομοταγείς και λόγω του έργου μας αδρανείς και μη εφευρετικοί εις τεχνάσματα εμείναμεν με τους βασικούς μισθούς μας πείνης, εξαθλιώσεως και θανάτου».* Ο Α. Νίκας, βεβαίως, παραθέτει το απόσπασμα, όχι ως δείγμα των αντιλήψεων που κυριάρχησαν αλλά προφανώς γιατί συμφωνεί με το περιεχόμενό του.

[32] Για το ιδεολογικό κλίμα της εποχής και ιδιαίτερα για το ρόλο των δημοσίων υπαλλήλων μέσα σ' αυτό δες: Ελεφάντης Α., «Εθνικοφροσύνη: Η ιδεολογία του τρόμου και της ενοχοποίησης», στο: Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα, Η ελληνική κοινωνία κατά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο (1945- 1967), Αθήνα 1994, 645- 654.

[33] Λιάσκος Γ., *ο.π.*, 83.

[34] Λιάσκος Γ., *ο.π.*, 101.

[35] Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει της απεργίες που πραγματοποίησαν οι εκ. Ομοσπονδίες την περίοδο 1950- 1967. Η κοινή απεργία δασκάλων-καθηγητών του 1963 έληξε με την πολιτική τους επιστράτευση (ΦΕΚ 45/7-2-63). Οι δάσκαλοι- καθηγητές πραγματοποίησαν κοινή συγκέντρωση στις 17/5/62 στο Θέατρο Κυβέλη.

νοηματοδοτεί διαφορετικά στους δυο χώρους την έννοια της *«εξίσωσης»* των αποδοχών. Για την ΟΛΜΕ κύριος στόχος είναι η εξίσωση με τους άλλους δ.υ. πτυχιούχους Α.Ε.Ι. Για τη Δ.Ο.Ε. η κοινή αντιμετώπιση των αποδοχών δασκάλων-καθηγητών. Η παγίωση της αντίληψης για τη διεκδίκηση εξισωτικών ισορροπιών μέσα στη δημοσιοϋπαλληλική πυραμίδα έχει επέλθει. Οι εκπαιδευτικοί δεκαπέντε χρόνια μετά το τέλος του εμφυλίου λειτουργούν περισσότερο ως υπάλληλοι και λιγότερο ως διανοούμενοι.

Έτσι, η ΟΛΜΕ δεν θα συμμετάσχει στα επόμενα συνέδρια της ΑΔΕΔΥ και θα επιστρέψει υποχρεωτικά σε αυτή μόνο την περίοδο της δικτατορίας. Η ΔΟΕ αν και παραμένει θα αποκλειστεί από το 18° Συνέδριο της Συνομοσπονδίας (7-8/10/63)[36]. Οι πρωτοβουλίες που είχαν αναπτύξει και οι δυο Ομοσπονδίες για τη συγκρότηση Συνομοσπονδίας Εκπαιδευτικών, αλλά πολύ περισσότερο η απεργιακή τους κινητοποίηση από τις 19/1/63 και η επιστράτευσή τους στις 8/2/63 με μετωπικό αίτημα τη μισθολογική εξίσωση και κατ' επέκταση την ίση αντιμετώπισή τους με άλλες κατηγορίες υπαλλήλων, ήταν διαδικασίες επικίνδυνες για την αταραξία της ΑΔΕΔΥ.

Η μεταπολεμική φάση της ιστορίας του σ.κ των Ι.Ε. θα εγκαινιασθεί με την επαναδραστηριοποίηση του ΣΙΕΛ- Αθήνας του 1954. Από τα πρώτα αιτήματα ο τρόπος πρόσληψης των Ι.Ε. και η σύνταξη *«επετηρίδας»* που προέβλεπε ο αναγκαστικός νόμος 2524/40 καθώς και η εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας (ωράριο εργασίας, εξίσωση μισθολογική δασκάλων δημοσίου ιδιωτικού, έγκαιρη πληρωμή των Ι.Ε.). Η πορεία διατύπωσης των αιτημάτων τους ολοκληρώνεται με τη διατύπωση σχεδίου όπου ζητείται η πρόσληψη των Ι.Ε. για αόριστο χρόνο και η με συγκεκριμένες διαδικασίες απόλυσή τους. Το 1958 ο Ν. 3855/58 καθορίζει τριετή σύμβαση για τις προσλήψεις των Ι.Ε. και ποσόστωση (3/4)του προσωπικού κάθε σχολείου το οποίο όφειλε να είναι αποκλειστικά Ι.Ε.. Την ίδια χρονιά εκδίδεται και «Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός». Την επόμενη χρονιά εγκρίνεται το καταστατικό της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών Λειτουργών (Π.Ο.Ι.Ε.Λ.), που πραγματοποιεί το Α΄ Συνέδριο στις 14/2/1960 με βασική θέση τη μετατροπή της ιδιωτικής εκπαίδευσης σε συνεταιριστική. Το 1963 η Ομοσπονδία θα μετονομασθεί σε Ο.Ι.Ε.Λ.Ε.

Τα αιτήματα που συγκροτούνται στον χώρο έχουν σχέση με την προστασία της εργασίας του Ι.Ε. από το κράτος και τη δημιουργία συνθηκών ασφάλειας και εξασφάλισης σχετικής μονιμότητας. Όλα αυτά τα αιτήματα βρίσκουν την έκφρασή τους στη διεκδίκηση ψήφισης νόμου για την Ιδιωτική Εκπαίδευση[37], ενώ η Ομοσπονδία πετυχαίνει (27/7/63) τη

ΔΟΕ*	**ΟΛΜΕ****	**ΟΙΕΛΕ (1959)*****
28/2/50	2-7/3/55	17/12/60
10/1/57	10/4/57	6/2/66
12/4/57	12/3/59	**Σύνολο= 2 ημ.**
3-6/6/57	26/1/61	
3-5/5/58	19/1 ως 7/2/63	
11/1/60	10/12/64	
24/5/62	5-8/2/66	
19/1 ως 7/2/63	11/2/67	
24/9/66 (Αττική)	**Σύνολο= 35 ημ.**	
29-30/9/66		
18-21/10/66		
Σύνολο= 39 ημ.		

* με βάση τα στοιχεία που παραθέτει ο Κατσαντώνης Γ., *ο.π.*, 203.

** με βάση πίνακα που παραθέτει ο Κίτσιος, *ο.π.*, 22.

*** με βάση το «Χρονολόγιο» του Ανδρέου Α., *ο.π.*, 2.

[36] Λιάσκος Γ., *ο.π.*, 107.

[37] Ανδρέου Α., *ο.π.*, 2.

συγκρότηση επετηρίδας Ι.Ε. και το 1964- με αφορμή τη σχεδιαζόμενη μεταρρύθμιση- εκδηλώνει προθέσεις των μελών της να αφομοιωθούν από τη δημόσια εκπαίδευση[38].

Η προσπάθεια μεταρρύθμισης που εκδηλώθηκε στη φάση 63-64 από την κυβέρνηση της «Ένωσης Κέντρου» θα υποστηριχθεί, εν πολλοίς, από την ΟΙΕΛΕ και τη ΔΟΕ, ενώ θα βρει αντίθετη την ΟΛΜΕ..

Η διχοτόμηση της Μ. Εκπαίδευσης και η επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στον πρώτο της κύκλο θα γίνει αποδεκτή παρά τις επιφυλάξεις που αναπτύχθηκαν στο χώρο της ΔΟΕ και διατυπώθηκαν στο υπόμνημα σχετικά με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις στο σ.ν *«Περί οργανώσεως της Εκπαιδεύσεως»*, όπου σημειώνεται:

«Και άλλοτε είχομεν την ευκαιρίαν να διατυπώσωμεν ενώπιον Υμών και δημοσία επιφυλάξεις ως προς το δυνατόν της επιτυχίας μιας τοιαύτης διαρθρώσεως του συστήματος της υποχρεωτικής φοιτήσεως... Η Διδασκαλική Ομοσπονδία θεωρεί, ότι η εννεάχρονη υποχρεωτική μόρφωση θα πρέπει να έχη σα μοναδικό φορέα της ***ενιαίο*** *σχολείο, μπροστά στην πόρτα του κάθε χωριού... Παρά την αντίδρασίν μας εκείνην επεκράτησεν η πρώτη άποψις. Δεν πρόκειται να αντιταχθώμεν περισσότερον διότι πρόθεσίς μας είναι να υποβοηθήσωμεν την Κυβερνητικήν προσπάθειαν... Επειδή, ωστόσο, πιστεύομεν, ότι το Δημοτικόν Σχολείον ευρίσκεται πλησιέστερον προς τον λαόν... προτείνομεν όπως, δια το συμφέρον του λαού, αλλά και της υποχρεωτικής εκπαιδεύσεως, δοθή το δικαίωμα εις τους Ελληνόπαιδας, όπως, εφ' όσον το επιθυμούν, συμπληρώσουν την ενναετή υποχρεωτικήν μόρφωσίν των εις το Δημοτικόν Σχολείον του χωρίου των καταλλήλως επεκτεινόμενον εις εννεαετές και αναλόγως ενισχυόμενον και οργανούμενον»*[39].

Η θέση αυτή βέβαια δεν έγινε αποδεκτή, όμως ούτε η επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης εφαρμόστηκε. Τα γεγονότα του Ιουλίου του 65 και το πραξικόπημα του 1967 ματαίωσαν κάθε πιθανή εξέλιξη.

Η ΟΛΜΕ σε υπόμνημα της θα θεωρήσει ότι:

«Το Γυμνάσιον Β' βαθμίδος τριετούς διάρκειας δεν δύναται να ανταποκριθή εις τας συγχρόνους πνευματικάς απαιτήσεις... Δεν υφίστανται δε σήμερον αι προϋποθέσεις διδασκαλίας μαθημάτων επιλογής... Η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών και εκ του πρωτοτύπου, παραλλήλως προς την εκ δοκίμων μεταφράσεων, από την πρώτην τάξιν του Γυμνασίου α' βαθμίδος επιβάλλεται δια πολλούς λόγους... Αι δε δυσμενείς δια το μάθημα [των Αρχαίων Ελληνικών] κρίσεις οφείλονται εις τραγικήν παρανόησιν,. Πολλοί και πολλά πταίουν, αλλά το μάθημα είναι αθώον.»[40].

---

[38] Σχετικά με το ζήτημα αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η θέση αυτή δεν ήταν άσχετη με το γεγονός ότι μεγάλο ποσοστό των εργαζομένων στην Ιδ. Εκπαίδευση ήταν εκπαιδευτικοί που είχαν απολυθεί από τη δημόσια με το Θ' ψήφισμα. Ο γενικότερος αριστερός ιδεολογικός προσανατολισμός της Ομοσπονδίας και προδικτατορικά είναι δεδομένος. Εξάλλου αυτός στάθηκε και η αιτία της μη ένταξης της Ομοσπονδίας στη ΓΣΕΕ.. Ο προ δικτατορίας πρόεδρος της ΟΙΕΛΕ, Γ. Μωραΐτης, στη συνέντευξή του χαρακτηριστικά είπε: *«Αν εντασσόμαστε στη ΓΣΕΕ θα έπρεπε να σηκώσουμε το κόστος του αντικομουνισμού της. Η ΑΔΕΔΥ δε μας ήθελε. Έτσι μείναμε εκτός και των δύο. Η ΓΣΕΕ μας ήθελε, αλλά δεν τη θέλαμε εμείς, την ΑΔΕΔΥ που θέλαμε δεν μας ήθελε και προέβαλε ως κώλυμα την στενή αντίληψη ότι δεν ήμαστε δ.υ. Εξάλλου ένταξή μας στην ΑΔΕΔΥ δεν ήθελε και η ΟΛΜΕ. Υπήρχε αποικία των καθηγητών του δημοσίου στα Ιδιωτικά Σχολεία».*

[39] Απόψεις και προτεινόμεναι τροποποιήσεις επι του Σχεδίου Νόμου *«Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γ. Εκπαιδεύσεως»*, «Δ.Β.» 546/5-8-64, 2. Εξάλλου η ΟΙΕΛΕ ήδη από τον Ιανουάριο του 1964 είχε δηλώσει ότι στηρίζει τα εκπαιδευτικά μέτρα της Κυβέρνησης και πως *«οι Ι.Ε. είναι έτοιμοι να προσέλθουν εις την δημόσιαν εκπαίδευσιν... υπό την προϋπόθεσιν ότι θα αναγνωρισθή ο βαθμός... και τα έτη υπηρεσίας από συνταξιοδοτικής απόψεως»* («Ι.Ε.» 58/13-1-64, 1 «Η ΟΙΕΛΕ επιδοκιμάζει τα μέτρα της Κυβερνήσεως»).

[40] Δημαράς Α., Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, τ. Β', 280. Αν και η αντίδεση της ΟΛΜΕ είναι φανερή από το παραπάνω απόσπασμα η διατύπωσή της δεν φτάνει τη σφοδρότητα της ανακοίνωσης της «Εταιρείας Ελλήνων Φιλολόγων» (Δημαράς, *ο.π.*, 279). Πάντως και στις δυο ανακοινώσεις λανθάνει η διατύπωση που έγινε στο «Υπόμνημα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών» (Δημαράς Α., *ο.π.*, 275- 279): *«Ο*

Η δικτατορία δε διέλυσε τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών του δημοσίου. Μόνο η ΟΙΕΛΕ διαλύθηκε, μετά τα πρώτα χρόνια του δικτατορικού καθεστώτος. Απολύθηκαν και μεμονωμένοι εκπαιδευτικοί «*εμφορούμεν[οι] υπό κομμουνιστικών ιδεών και.... κεκαλυμμέν[οι] συνδρομητ[αί] της ΕΔΑ*», αφού τους περισσότερους έθεσε αρχικά σε διαθεσιμότητα[41].

Μετά την απαγόρευση των συνδικαλιστικών δραστηριοτήτων τους πρώτους μήνες μετά το πραξικόπημα τη διοίκηση της ΔΟΕ ανέλαβαν κάποια από τα παλαιότερα μέλη της, που θέλησαν να συνεργαστούν με το καθεστώς σε συνεργασία με διορισμένους[42]. Η Ομοσπονδία μετατρέπεται σε χώρο κατάθεσης υμνολογιών με αποκορύφωμα τη διοργάνωση τον Ιούνιο του 1973 εκδήλωσης για να γιορταστεί η ανακήρυξη του Γ. Παπαδόπουλου ως Προέδρου της Δημοκρατίας. Παράλληλα καταθέτει ευχολόγια για τη βελτίωση των αποδοχών[43].

Στην ΟΛΜΕ διορίστηκε διοίκηση, που με εγκύκλιό της (5/8/67) δηλώνει: «*δεν είμεθα συνδικαλισταί, δηλούμεν ότι δεν θα αναμιχθώμεν εις συνδικαλιστήν κίνησιν.*»[44]. Παρά την δήλωση αυτή η «συνδικαλιστική» ζωή της Ομοσπονδίας θα συνεχιστεί κι εδώ- όπως στην ΔΟΕ- αν και η συμμετοχή σ' αυτή των καθηγητών, όπως ομολογείται, δεν κρίνεται επαρκής[45].

Ο νόμος 651/70 θα θεωρηθεί ότι αποτελεί δυσμενή εξέλιξη για τον κλάδο των καθηγητών και σε υπόμνημα της Ομοσπονδίας με τα «*θετικά και αρνητικά*» στοιχεία του νόμου, προς τον τότε Υπ. Παιδείας Νικήτα Σιώρη, το Δ.Σ. θα επισημάνει:

> «*Αρνητικά στοιχεία...3 Το ομοιόβαθμον του Διευθυντού δεκαθεσίου Δημοτικού Σχολείου, του Γυμνασιάρχου και του Επιθεωρητού και η εξομοίωσις των Γενικών Επιθεωρητών Μέσης και Δημοτικής εκπλήσσει τον Κλάδον. Διότι δεν δύναται να εννοήση κατά ποίαν λογικήν και βάση ποίων κριτηρίων και μεθόδων είναι δυνατόν να εξισωθούν πέντε έτη σπουδών με τα δύο.*»[46].

Η αντίληψη των διαβαθμίσεων μέσα στη δημοσιοϋπαλληλική πυραμίδα με κριτήριο τα έτη σπουδών κάθε εκπαιδευτικού, που περιγράφει η παραπάνω πρόταση, μπορεί να μην είναι νέα, αλλά γίνεται η αιχμή του δόρατος. Τόσο, που με την πτώση της δικτατορίας

περιορισμός της Μέσης Παιδείας είναι περιορισμός του πνευματικού ορίζοντος των Ελλήνων... Η επέκτασις της στοιχειώδους εκπαιδεύσεως θα είναι επωφελής εις το έθνος, μόνον εάν δεν είναι εις βάρος της Μέσης... ».

[41] Παράρτημα VI. Φωτοτυπία πράξης απόλυσης του Ν. Γλένη. Εξάλλου για τον αριθμό των απολυμένων δασκάλων και καθηγητών έχουμε μόνο ελάχιστα στοιχεία. Για τους καθηγητές δες: Οι καθηγητές στα χρόνια της δικτατορίας, ΟΛΜΕ, Αθήνα 1983, όπου ο πίνακας των απολυθέντων καταγράφει 33 καθηγητές. Για τους δασκάλους ενδεικτικά δες: Υπουργική απόφαση επανόδου στην υπηρεσία των απολυθέντων δασκάλων (ΦΕΚ 510/τ. Α'/ 21-12-74)όπου ο αριθμός των επανελθόντων ανέρχεται σε 81. Στη συγκέντρωση της 13/4/75 (ΙΙ.2)αναφέρθηκαν περίπου 230 απολύσεις δασκάλων και 70 καθηγητών κατά τη δικτατορία. Εξάλλου Ο Φ. Τουλούπης σημειώνει 2 φυλακίσεις δασκάλων και ενός καθηγητή, την τιμωρία με «*εξορία*» 28 δασκάλων και 30 καθηγητών, την αποβολή,βασανισμό και φυλάκιση 3 σπουδαστών Π.Α, την απόλυση 4 διευθυντών Π.Α. και την τιμωρία ενός με τρίμηνη διαθεσιμότητα (Τουλούπης Φ., Για τη Δημοκρατία στη Δημοτική Εκπαίδευση, Αθήνα 1985, 299-301).

[42] Μπαρτής Γ., «Χρονολογικός πίνακας της ιστορίας του σ.κ. των ελλήνων δασκάλων», *Τα εκπαιδευτικά*, τ. 2, χειμώνας 1985- '86, 119- 125, όπου αναφέρεται και η απαγόρευση της ΓΣ του Ιουνίου. Στην επόμενη (καλοκαίρι 1968)έγινε και η πρώτη «εκλογή» ΔΣ απόλυτα ελεγχόμενου από τη δικτατορία (Ανδρέου Χρ., Θεοδοσόπουλος Κ., Τσουμλέκος Α.).

[43] Κατσαντώνης Γ., *ο.π.*, 189, όπου και αναφορές για τη συνεργασία μελών της παλιάς διοίκησης με τη χούντα.

[44] Δες: «Δ.» Έτος ΚΑ' 289/5--8-67, «Εγκύκλιος νέας Διοικήσεως».

[45] «Δ.» 338, Έτος ΚΑ', «Ανάγκη ενότητος και πειθαρχίας»: «*Κατά την κατά τον παρελθόντα Ιούλιο συγκροτηθείσα ΜΓ' Γ. Συνέλευσιν των Λειτουργών Μ. Εκπαιδεύσεως παρετηρήθη ποία τις αποχή. Το φαινόμενον... δυνάμενον να χαρακτηρισθή λυπηρόν... Υπό πάντων ομολογήθη η αθλιότης της σωματιακής μας εμφανίσεως...*».

[46] «Δ.» 344., Έτος ΚΑ',. «Υπόμνημα προς τον Εξοχώτατον Υπ. Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Νικήταν Σιώρην».

προβλήθηκε ως πειστήριο αντιδικτατορικής δράσης του Δ.Σ. κατά τη διάρκειά της. Αυτή, όσο και η αποχώρηση της Ομοσπονδίας από την ΑΔΕΔΥ με αφορμή την εμπλοκή του προέδρου της Ζ. Παπαμιχαλόπουλου σε γνωστό σκάνδαλο της εφταετίας[47].

ΙΙ.1.2 Συνοπτικές παρατηρήσεις

Η εμφάνιση των Ομοσπονδιών των εκπαιδευτικών του δημοσίου αλλά και η πρώτη συλλογική συγκρότηση σε επίπεδο συλλόγου των Ι.Ε. στη χώρα μας πραγματοποιείται παράλληλα κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του '20. Για τις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ βάση συγκρότησης αποτελεί η ιδιότητα του δημοσίου υπαλλήλου και η εργασία σε μια από τις δυο βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, που αντιστοιχεί και στη διαφορετικού επιπέδου εκπαίδευση των εκπαιδευτικών που εργάζονται σ' αυτές. Η συγκρότηση των Ι.Ε. γίνεται με βάση το χώρο εργασίας τους, την ιδιωτική εκπαίδευση, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης και βαθμίδα όπου εργάζονται. Έτσι αποκλείονται εξ αρχής από τις άλλες δυο εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες.

Οι Εκ. Ομοσπονδίες του δημοσίου εντάσσονται στη Σ.Δ.Υ. υποχρεωτικά. Η θέση τους στη διχοτομική διάρθρωση που επιβλήθηκε στο ελληνικό σ.κ. θεωρείται εξ αρχής δεδομένη. Με την οργάνωσή τους κατά βαθμίδα εκπαίδευσης σ' αυτή τη διχοτομική διάρθρωση προσθέτουν μια δεύτερη διχοτομία που ανταποκρίνεται, εν πολλοίς, και ενισχύει τη διάκριση «δάσκαλος- καθηγητής», η οποία και ανάγεται σε αξιολογικής φύσης διατύπωση ορίζουσα διαφορετικά δικαιώματα και αξιώσεις συγκροτημένων πια υποκειμένων[48].

Ομοσπονδιακή συγκρότηση με βάση τη γενικότερη ιδεολογική τοποθέτηση στο συνεχή άξονα αριστερά- δεξιά ιστορικά απουσιάζει. Κάποιες διασπάσεις την περίοδο των έντονων ιδεολογικών ρήξεων του '20 δεν οδήγησαν στη γένεση Ενώσεων στη βάση της διαφορετικής ιδεολογικής ταυτότητας των μελών τους.

Αντ' αυτού παρατηρούνται στην προπολεμική περίοδο φάσεις διώξεων της συνδικαλιστικής τους δράσης, ως μέρος του σ.κ των δ.υ., και τελικά απαγόρευσή της λίγο πριν τη δικτατορία της 4ης Αυγούστου 1936.

Στην φάση αυτή και στις δυο Ομοσπονδίες αναπτύσσεται φιλική προς τις *«μεταρρυθμίσεις»* και *«εκσυγχρονισμό»* ιδεολογία που μένει όμως να διερευνηθεί το ακριβές της περιεχόμενο. Τα πρώτα στοιχεία τείνουν να συγκροτήσουν περισσότερο μια υπόθεση εργασίας παρά μια βεβαιότητα: η ιδεολογία που επικράτησε στη ΔΟΕ ήταν εξισωτικής αριστερής προέλευσης, ενώ στην ΟΛΜΕ αστικοδημοκρατικής.

Η επανίδρυσή τους μετά την κατοχή (1946 και 1949)εντάσσεται στο σκηνικό της μετεμφυλιοπολεμικής Ελλάδας που δεν επέτρεπε παρά εθνικόφρονου προσανατολισμού συγκροτήσεις με κυριαρχία αιτημάτων μισθολογικής και ως εκ τούτου κοινωνικής εξίσωσης των εκπαιδευτικών με τις υψηλότερες κλίμακες της υπαλληλικής πυραμίδας.

Η αποτυχία των προσπαθειών συγκρότησης εκπαιδευτικής Συνομοσπονδίας και αποδέσμευσης από την ΑΔΕΔΥ[49], που οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στις εσωτερικές αντιφάσεις του κυρίαρχου ιδεολογικού σχήματος, συμπορεύτηκε με την απομάκρυνση της ΟΛΜΕ από την ΑΔΕΔΥ και την παραμονή της ΔΟΕ σ' αυτή. Διακρίνεται, λοιπόν, μια τάση απομάκρυνσης της ΟΛΜΕ από την ΑΔΕΔΥ σε σχέση με τη ΔΟΕ.

Η στάση των ΔΟΕ και ΟΛΜΕ απέναντι στη μεταρρύθμιση του '64 προσδιορίζεται περισσότερο από προσεγγίσεις κυριαρχίας και ανάπτυξης των «συνόρων» της βαθμίδας που

---

[47] Νίκας Α., *ο.π.*, 72, όπου γίνονται και αναφορές για τις σταθερά κακές σχέσεις ΟΛΜΕ- ΑΔΕΔΥ.

[48] Για τη σπουδαιότητα της συγκρότησης κατηγοριών και τις προεκτάσεις της στη διατύπωση του κοινωνικού και πολιτικού διεκδικητικού τους λόγου καθώς και στην τάση που παρατηρείται ο *«κοινωνικός λόγος να οριοθετείται από τον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται οι κατηγοριοποιημένοι φορείς των κοινωνικών προταγμάτων»* δες: Τσουκαλάς Κ., Είδωλα πολιτισμού, Θεμέλιο 1991, 454- 460

[49] Λιάσκος Γ., *ο.π.*, 108.

εκπροσωπούν, ενώ της ΟΙΕΛΕ είναι θετική και διασυνδέεται με την επιθυμία των Ι.Ε. να υπηρετήσουν τη δημόσια εκπαίδευση. Στην ΟΛΜΕ είναι εμφανής η επίδραση της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών και της Εταιρείας Ελλήνων Φιλολόγων. Η ενότητα της Μέσης και ο κλασικίζων προσανατολισμός της συνάδει με τις πιο οπισθοδρομικές αντιλήψεις για την εκπαίδευση που έχουν κυριαρχήσει σ' αυτή τη φάση.

Η ίδρυση της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. (Π.Ο.Ι.Ε.Λ)στο τέλος της δεκαετίας του '50 συνδέεται με την προσπάθεια που κατέβαλαν οι Ι.Ε. να εξασφαλίσουν όρους εργασίας παρόμοιους με αυτούς που ίσχυαν για τους συναδέλφους τους της δημόσιας εκπαίδευσης.

Με τη δικτατορία το '67 οι Ομοσπονδίες του δημοσίου παραμένουν ως οργανωτικά σχήματα, αλλά ελέγχονται πλήρως από εκπαιδευτικούς πιστούς στο καθεστώς. Η δυσαρέσκεια που ξέσπασε στο χώρο των καθηγητών με το νόμο 651/70, ο οποίος περιόριζε τη βαθμολογική εξέλιξή τους, οδήγησε την ηγεσία της ΟΛΜΕ εκτός ΑΔΕΔΥ και επέβαλε τη διατύπωση «αντιρρήσεων» εκ μέρους του Δ.Σ. ως προς το περιεχόμενο του νόμου. Η διορισμένη ηγεσία της ΔΟΕ υπερβάλλει σε εκδηλώσεις στήριξης του καθεστώτος, ενώ η Ο.Ι.Ε.Λ.Ε διαλύεται και ο ΣΙΕΛ- Αθήνας μετατρέπεται κι αυτός σε Σύλλογο υμνητή της δικτατορίας[50]. Η μεταπολίτευση βρίσκει τις Ομοσπονδίες και το ΣΙΕΛ- Αθήνας σε αυτήν την κατάσταση.

[50] Η διοίκηση της ΟΙΕΛΕ διατηρήθηκε μέχρι τις αρχές του Σεπτεμβρίου του 1967. Κατόπιν στην Ομοσπονδία διορίστηκε διοίκηση με την πράξη 566/67 του Μ. Πρωτοδικείου Αθηνών. Ακολούθησε δεύτερος διορισμός (πράξη 751/68)και στη συνέχεια η ΟΙΕΛΕ διαλύθηκε κι ο ΣΙΕΛ- Α «εντάχθηκε» στην Ομοσπονδία Ιδιωτικών Υπαλλήλων, που «διοικούσε» πρωτοπαλίκαρο του Μακρή.

II.2. Οι εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας.

II.2.1 Η δημοκρατική κυβέρνηση και τα Δ.Σ. της δικτατορίας.

Η αποκατάσταση της δημοκρατίας πραγματοποιείται καλοκαίρι, εποχή δηλαδή που, σε κάθε περίπτωση, οι συνδικαλιστικές δραστηριότητες των εκπαιδευτικών βρίσκονται σε ύφεση. Λίγες μέρες πριν έχουν αναδειχθεί, από τις Γ.Σ. ΔΟΕ και ΟΛΜΕ, μέσα από «νόμιμες εκλογικές διαδικασίες» νέα διοικητικά συμβούλια που απολαμβάνουν βέβαια την εμπιστοσύνη του δικτατορικού καθεστώτος.

Η πολιτική αλλαγή δεν θα σημάνει και την εξ αντανακλάσεως πτώση των διοικήσεων αυτών. Ο νόμος 42/74 που επέτρεπε το διορισμό νέων διοικήσεων στα εργατοϋπαλληλικά συνδικάτα, μέσα από δικαστικές διαδικασίες δεν ισχύει για τις δημοσιοϋπαλληλικές Οργανώσεις[1]. Μάλιστα στην περίπτωση του ΣΙΕΛ- Α η ύπαρξη αυτού του νόμου χρησιμοποιήθηκε ως άλλοθι απ' την ηγεσία για να αναβληθούν Γ.Σ. και οι εκλογικές διαδικασίες[2].

Οι διοικήσεις των Ομοσπονδιών έγιναν αποδεχτές από την πρώτη κυβέρνηση που σχημάτισε ο Κ. Καραμανλής με την επάνοδό του, αλλά κι απ' αυτή που αναδείχθηκε μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου[3]. Η δημοκρατική κυβέρνηση, και όχι μόνο[4], με το να αποδεχτεί τα «εκλεγμένα» κατά την διάρκεια της δικτατορίας Δ.Σ ως νόμιμους εκπροσώπους των εκπαιδευτικών του δημοσίου συμπεριφέρθηκε απέναντί τους ως αυτά να είχαν συγκροτηθεί σε συνθήκες απόλυτης νομιμότητας, νομιμοποιώντας τα ταυτόχρονα.

Από τη μεριά τους τα Δ.Σ. των Ομοσπονδιών ενέργησαν προς την κυβέρνηση αλλά και τα λοιπά κόμματα της *«εθνικής αντιπροσωπείας»* προβάλλοντας διεκδικήσεις και ενεργώντας ως νόμιμοι εκπρόσωποι του συνόλου του εκπαιδευτικού κόσμου. Η διαδικασία αναγνώρισης των Δ.Σ. ως νόμιμων εκπροσώπων της βάσης αλλά και η νομιμοποίησή τους από την κυβέρνηση εκδηλώθηκε με μια σειρά τρόπους.

Πρωταρχικά τα Δ.Σ. των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών απευθύνθηκαν προς τη νέα κυβέρνηση παρέχοντάς της, με απόφαση των διοικήσεών τους, χρηματικά ποσά υπέρ του *«Κυπριακού αγώνος»* εκτελώντας, δηλαδή, μια εθνικά παραδεχτή και αποδεχτή πράξη, που έγινε επίσημα δεχτή από την κυβέρνηση είτε με την εκδήλωση ευχαριστιών από επίσημα κυβερνητικά χείλη είτε με την αποδοχή επίσκεψης των εκπροσώπων των διοικήσεων στο πρωθυπουργικό γραφείο[5].

---

[1] Για τη χρονική στιγμή επιβολής του νόμου αυτού καθώς και σχετιζόμενα με το θέμα μας άρθρα του δες: Ημερολόγιο- Σεπτέμβριος 1974. Για την επίδραση του νόμου αυτού στο σ.κ. καθώς και για τα συνδικάτα που εξαιρούσε: Μπατίκας Κ., Συνδικάτα..., *ο.π*, 262.

[2] Στον «Ι.Ε.» 110/15-1-75, «Προσδιωρίσθη η πρώτη ετήσια Γ.Σ. με διενέργεια αρχαιρεσιών δια την 23ην Φεβρουαρίου 1975» σημειώνεται: *«Επιθυμία της Διοικήσεως του ΣΙΕΛ ήταν η Γ.Σ. και οι αρχαιρεσίες να διενεργηθούν το συντομώτερο δυνατό, μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας και ελευθερίας στην Πατρίδα μας. Δυστυχώς όμως το από 12-9-74 Νομοθ. Δ/γμα με αριθμό 42 στο άρθρο αυτού 3 ρητά...[το απαγορεύει]».* Βεβαίως Γ.Σ. δεν πραγματοποιήθηκε στην παραπάνω καθορισμένη ημερομηνία αλλά μόνο στις 28/9/75.

[3] «Δ.Β.» 774/16-3-75, 9 «Σχόλια». Το «εκλεγμένο» επί δικτατορίας ΔΣ παραθέτει την απάντηση του υπ. Παιδείας Π. Ζέπου σε ερώτηση του Παπαθεμελή σχετικά με *«την θητείαν των Ομοσπονδιών καθηγητών και δασκάλων»*: *«Η θητεία των Διοικητικών Συμβουλίων των Ομοσπονδιών ΟΛΜΕ και ΔΟΕ, λήγει την 30ην Ιουλίου ε.ε. Το πρώτον δεκαήμερον Ιουλίου θα πραγματοποιηθούν Γενικαί Συνελεύσεις και θα εκλεγούν νέαι Διοικήσεις».*

[4] Επίσκεψη του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ αποδέχτηκε και ο Γ. Μαύρος (26/2/75). Το Δ.Σ. επισκέφθηκε τον αρχηγό της Ε.Κ. για να τον συγχαρεί για ερώτησή του στη Βουλή (Ημερολόγιο- Φεβρουάριος 1975).

[5] Προς την κατεύθυνση αυτή κινήθηκε πρώτο το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ καταθέτοντας 3.000.000 δρχ στις 17/8/74 και ακολούθησε λίγους μήνες μετά το Δ.Σ της ΔΟΕ που προτίμησε να επισκεφτεί τον πρωθυπουργό Κ. Καραμανλή (2/11/74)και να του παραδώσει ιδιοχείρως ποσόν 5.000.000 δρχ υπέρ *«Κυπριακού Αγώνος»* φωτογραφιζόμενο μαζί του και υποβάλλοντας του υπόμνημα. Η φωτογραφία, βέβαια, ως πειστήριο νομιμοποίησης και αποδοχής δημοσιεύτηκε στο "Δ.Β" 766/1174 έχοντας ως λεζάντα τη δήλωση του πρωθυπουργού: *«Περιβάλλω με*

Ο πλάγιος όμως αυτός τρόπος αποδοχής της νομιμότητας αλλά και ταυτόχρονης νομιμοποίησής τους δεν ήταν ούτε ο μόνος ούτε ο κυριότερος. Δυο άλλες πράξεις της κυβέρνησης ήταν αποφασιστικής σημασίας. Η πρώτη, και σημαντικότερη, είναι η άμεση νομιμοποίηση των Δ.Σ. με την τοποθέτηση των δυο προέδρων των Ομοσπονδιών, ως αντιπροσώπων των εκπαιδευτικών, στην επιτροπή της τροποποίησης του 651/70[6]. Η δεύτερη και έμμεση σχετίζεται με την αποδοχή, εκ μέρους της κυβέρνησης, της νομιμότητας της ιεραρχίας που διαμορφώθηκε στη Γενική Εκπαίδευση με τις προαγωγές που δόθηκαν κατά τη διάρκεια της δικτατορίας[7]. Αυτή αν και δε μοιάζει, εκ πρώτης όψεως, να συνδέεται με τα συνδικαλιστικά ζητήματα σχετίζεται έμμεσα με αυτά, εφόσον η αποδοχή της εκπαιδευτικής ιεραρχίας δηλώνει το νόμιμο των διαδικασιών που ακολουθήθηκαν κατά την περίοδο της δικτατορίας στο χώρο της Γενικής Εκπαίδευσης εν γένει. Στο χώρο, δηλαδή, όπου δρα και υπάρχει το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών- δημοσίων υπαλλήλων. Η βαρύτητα της ενέργειας αυτής, όπως τουλάχιστον έγινε κατανοητή από τις πρώτες ομάδες εκπαιδευτικών που διεκδίκησαν την ανατροπή των παλιών διοικήσεων και την επιβολή άλλων εκλεγμένων με σαφώς δημοκρατικές διαδικασίες, φαίνεται και από την εμμονή με την οποία συνέδεσαν οι ομάδες αυτές τα δυο θέματα: την αποκατάσταση δημοκρατικών διοικήσεων στις Ομοσπονδίες, καθώς και την προ του 1967 υπαλληλική ιεραρχία[8].

Η κυβέρνηση με συμβολικές ενέργειες πρόκρινε από τη μια τη λήθη[9], ως διαδικασία αντιμετώπισης της δικτατορίας στο χώρο της Γενικής Εκπαίδευσης, και από την άλλη αποδεχόταν τους συσχετισμούς που το καθεστώς είχε δημιουργήσει είτε στη διοίκηση της εκπαίδευσης είτε στο θεσμό της συνδικαλιστικής εκπροσώπησης των εκπαιδευτικών[10].

II.2.2 ΔΟΕ: Η πάλη για την πτώση του Δ.Σ.

Οι πρώτες προσπάθειες να αποκατασταθεί η δημοκρατική νομιμότητα στη ΔΟΕ αρχίζουν με τη συμβολική ενέργεια του δάσκαλου Γ. Βαγενά να απόσχει για δυο μέρες από το σχολείο το πρώτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου 1974, ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την

εκτίμησιν και αγάπην την τάξιν των Διδασκάλων". Στο σχόλιο που παρατέθηκε διαβάζουμε: *«Η διοίκησις του κλάδου απεχώρησεν εκ του πρωθυπουργικού Γραφείου πλήρως ικανοποιημένη δια την αναταπόκρισιν την οποίαν εύρεν από τον Ηγέτην της χώρας.».*

[6] Η «υπηρεσιακή» επιτροπή μελέτης που συγκροτήθηκε (Ημερολόγιο: 20/12/74)με πρόεδρο τον Υφ. Παιδείας Καπραπιπέρη Χρ. μελέτησε, παράλληλα με την επιτροπή ειδικών, το θέμα των μεταρρυθμίσεων-τροποποιήσεων του 651/70.

[7] Το θέμα της αναμόρφωσης της ιεραρχίας στη Γ.Ε. έθεσαν 17 βουλευτές της αντιπολίτευσης με σχέδιο ψηφίσματος «Περί αποκαταστάσεως της νομιμότητος εις την Διοίκησιν της Εκπαιδεύσεως», κατ' αναλογία της 1074/13-9-74 Συντακτικής Πράξης που αφορούσε τα Α.Ε.Ι., (Ημερολόγιο: 23/1/75), χωρίς αυτό να γίνει αποδεκτό από την κυβέρνηση. Η κίνηση των βουλευτών προβλήθηκε ιδιαίτερα από τους πρώτους αντιπολιτευτικούς προς τα «χουντικά» Δ.Σ. κύκλους («Εκπαιδευτική Αλλαγή», φ 1/12-3-75, 2.: «Σχέδιο Ψηφίσματος για τη Νομιμότητα στη Διοίκηση της Εκπαίδευσης»).

[8] Αναφορά στο θέμα γίνεται στις παραγράφους 6 και 7 του ψηφίσματος της συγκέντρωσης της 13/4/75 στο Θέατρο Χατζηχρήστου.

[9] Δυο ενέργειες είναι ενδεικτικές. Με εγκυκλίους του το ΥΠΕΠΘ διατάζει την αποκοπή από τα βιβλία των σελίδων εκείνων που έφεραν το σύμβολο της δικτατορίας, αλλά και την αφαίρεση από τα διδακτήρια των εντοιχισμένων αναμνηστικών πλακών *«εφ' όσον δι' αυτών προβάλλεται το δικτατορικόν καθεστώς της επταετίας 1967-74»* (Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, Σεπτέμβριος και Δεκέμβριος 1974).

[10] Για την επιμονή της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ σ' αυτήν την πολιτική είναι ενδεικτικό το παρακάτω απόσπασμα από το λόγο του Υφ. Καραπιπέρη στην 44η (1η Μεταδικτατορική) Γ.Σ. της ΔΟΕ («Δ.Β.», 780/25-9-75, 12): *«...υπήρξαν δυο βασικά νομοσχέδια, τα οποία συνετάχθηκαν με την συμμετοχήν και εκπροσώπων του κλάδου σας. (Από τη Συνέλευση ακούονται διαμαρτυρίες. Όχι εκπροσώπων!!) Συνετάχθησαν με την συμμετοχήν και εκπροσώπων του κλάδου σας- επαναλαμβάνω, διότι την εποχήν εκείνην, εκείνος ήτο ο Κλάδος σας, κατ' αυτόν τον τρόπον εκπροσωπεύετο και δεν μπορούσαμε να ξέρωμε τον κύριον τον σημερινόν σας Πρόεδρον ή την σημερινή θέλησίν σας.».*

«παράνομη παραμονή» του Δ.Σ. της ΔΟΕ στη θέση του[11]. Η ενέργεια αυτή συνδυάζεται με τη δημοσίευση στις εφημερίδες της είδησης ίδρυσης της Διδασκαλικής Αναγεννητικής Συνδικαλιστικής Κίνησης (ΔΑΣΚ) που κύριο στόχο έχει[12]:

> *«...να εξυγιάνη το δασκαλικό συνδικαλισμό, με πρώτο στόχο την απομάκρυνση από τη διοίκηση της ΔΟΕ των γλοιωδών υμνητών και συνεργατών της χούντας, που ταπείνωσαν και εξευτέλισαν το δάσκαλο, προσπάθησαν να υποδουλώσουν το αγωνιστικό του φρόνημα και έγιναν τα όργανα με τα οποία η χούντα μπόρεσε να τον πιέση.»*[13].

Η κίνηση αποκτά αμέσως επταμελή συντονιστική επιτροπή[14]. Καθήκον της να δημιουργήσει ή και να αποκαταστήσει δίχτυα επικοινωνίας μεταξύ των δασκάλων *«που διακρίνονται για τη δημοκρατική τους συνείδηση και συνέπεια»*[15] σε όλη την Ελλάδα και να συντονίσει τις ενέργειες για την πτώση της διοίκησης της ΔΟΕ. Οι πρώτες συναντήσεις των μελών της γίνονται σε διάφορα καφενεία γύρω από την πλατεία Ομονοίας.

Πρώτη της επίσημη καταγραφή, ως δύναμη αντίστασης στο *«παράνομο»* Δ.Σ. θα γίνει στην Έκτακτη Γ.Σ. (4/1/75)της Ομοσπονδίας, που σκοπό είχε να αξιολογήσει το σ.ν *«Περί Γενικής Εκπαιδεύσεως»*. Η πρόταση μομφής κατά του Δ.Σ. που θα υποβληθεί εκεί, αν και θα καταψηφιστεί με συντριπτική πλειοψηφία (91%), δηλώνει την παρουσία οργανωμένης αμφισβήτησης. Η συγκρότηση της αμφισβήτησης σε πλειοψηφικό ρεύμα στα όργανα της Ομοσπονδίας θα δηλωθεί αμέσως την επομένη με την αίτηση 29 προέδρων Διδασκαλικών Συλλόγων όλης της χώρας για Έκτακτη εκλογική Γ.Σ.[16]. Οι Σύλλογοι θα φτάσουν τους 36 και το Δ.Σ είναι πλέον και καταστατικά υποχρεωμένο να αποδεχτεί. Δεν θα το πράξει, αλλά έτσι θα ανοίξει ο δρόμος πραγματοποίησης Έκτακτης Γ.Σ. μετά από δικαστική επιβολή[17].

Το Δ.Σ δεν έμεινε αδρανές στις απειλές που δεχόταν. Χρησιμοποίησε σταθερά τις στήλες του «Δ.Β» για να αντεπιτεθεί και το έπραξε με δυο τρόπους. Ο πρώτος είχε να κάνει με την προσπάθειά του να συσχετίσει τους απειλούντες με τον «Επιστημονικό Σύλλογο Μετεκπαιδευθέντων και Μετεκπαιδευομένων» και να τους κατηγορήσει, ως εκ τούτου, πως κινούνται από προσωπικές φιλοδοξίες και άλλα συμφέροντα[18] και τέλος ως διασπαστές της ενότητας του κλάδου[19].

---

[11] «Εκπαιδευτική Αλλαγή» φ. 4/12-6-75, 1, «Η ετυμηγορία του κλάδου».

[12] «Εκπαιδευτική Αλλαγή» φ. 1/12-3-75, 1, «Οι στόχοι και οι επιδιώξεις της ΔΑΣΚ». Λίγα χρόνια μετά κατατέθηκε μια άλλη άποψη για το χρόνο ίδρυσης της ΔΑΣΚ(17-3-73), ως *«αντιδικτατορική»* κίνηση με πρωτεργάτη το Νικηφόρο Ζήση και χώρο συγκρότησής της τη «Χριστιανική Δημοκρατία» (Φεστερίδης Τ., «Ανακρίβειες ανακριβών και η αλήθεια», εφ. «Η χριστιανική», 9/12/83). Σε κάθε περίπτωση όμως η ΔΑΣΚ με τη μορφή που μας ενδιαφέρει εδώ ιδρύθηκε αρχές Σεπτεμβρίου το 1974.

[13] "Εκπαιδευτική Αλλαγή", *ο.π.*, 1

[14] Η πρώτη προσωρινή Συντονιστική Επιτροπή Αγώνα αποτελούνταν από τους: Καλαντζή Π. Β΄ Σερρών, Παπακώστα Στ. Ξάνθης, Κατσουλέα Π., Δ' Αν. Αττικής, Βαγενά Γ., Γ΄Πειραιώς, Μπουρνά Γ., Ε΄Αν. Αττικής, Τσαπακίδη Ν., Β΄Αν. Αττικής, Φεστερίδη Τ., Σαλαμίνας, Ιατρίδη Δ., Γ' Πειραιά. και είχε υπεύθυνο συντονιστή τον Βαγενά Γ. («Εκπαιδευτική Αλλαγή», *ο.π.*, 2).

[15] Από το 9° άρθρο του δακτυλόγραφου «Εσωτερικού Κανονισμού» της ΔΑΣΚ (προσωπικό αρχείο Φεστερίδη Τ.). Η κίνηση δεν απόκτησε ποτέ εγκεκριμένο καταστατικό. Αυτό αποτέλεσε απόφαση των ιδρυτών της που υπέγραψαν και τον παραπάνω «Εσωτερικό Κανονισμό» ως συμβολική ενέργεια ίδρυσης της. Ο κύριος λόγος που οδήγησε σ' αυτή τους την απόφαση ήταν ο φόβος μήπως καταγραφεί η ΔΑΣΚ στις συνειδήσεις των δασκάλων ως μηχανισμός «διάσπασης» της ΔΟΕ. Την άποψη αυτή επιβεβαίωσε και ο Ν. Δουβίτσας.

[16] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιανουάριος 1975. Εξάλλου, στη φάση αυτή αρχίζουν να γίνονται εκλογές Διδασκαλικών Συλλόγων όπου οι δημοκρατικοί αποκτούν την πλειοψηφία. Έτσι οι Σύλλογοι περνούν στον έλεγχό τους, ενώ οι αντιπρόσωποι των περισσοτέρων στην ΓΣ που προηγήθηκε ήταν αυτοί που είχαν «εκλεγεί» κατά την περίοδο της δικτατορίας.

[17] Για την κατάθεση αίτησης στο Πρωτοδικείο Αθηνών από τους 36 Συλλόγους γεγονός που οδήγησε και στην Έκτακτη Γ.Σ. της 8ης Μαΐου 1975 Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Φεβρουάριος και Μάιος 1975.

[18] Για την επίθεση αυτή χρησιμοποιήθηκε η μόνιμη στήλη του «Δ.Β», «Κρίσεις και Σχόλια». Επειδή ο Πρόεδρος και ο Γ. Γ. του Συλλόγου Β΄ Αθηνών, που είχε αποστείλει και το πρώτο έγγραφο προς τους άλλους

Η δεύτερη μέθοδος ξεκινά με την αναδημοσίευση άρθρου *«εγκρίτου επιθεωρήσεως»* που αναλαμβάνει κατεξοχήν την ανάπτυξη πολιτικού σκεπτικού κατά των απειλούντων το Δ.Σ. Έτσι αφού το άρθρο εκτιμήσει ότι:

> *«στην αρχή [της δικτατορίας]η επέμβασις υπήρξε οφθαλμοφανής, αλλά γρήγορα οι εκπαιδευτικοί μπόρεσαν και απηλλάγησαν απο την κηδεμονία, που δέσποζε σε άλλους συλλόγους»* συνεχίζει με την επισήμανση πως *«μόλις άλλαξε η κατάστασις αμέσως όλοι θυμήθηκαν πως τα επτά μαύρα χρόνια της δικτατορίας έκαναν αντίστασι. Κανείς δε θέλει να ομολογήση, ότι τέλος πάντων κάτι έκανε κι' αυτός υπέρ της "εθνοσωτηρίου επαναστάσεως", έστω και αναγκαστικά ή παθητικά».*[20]

Στη συνέχεια το άρθρο αναγνωρίζει ότι *«αντιστασιακοί βέβαια δεν υπήρξαν όσοι αποτελούσαν τις διοικήσεις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ»* και πως *«έπεσε λίγο περισσότερο λιβάνι απ' το κανονικό»*, αλλά όλα αυτά συνδυαζόταν με πράξεις αντίστασης προς το καθεστώς εκ μέρους των διοικήσεων των Ομοσπονδιών και τέλος ότι οι όποιες υπερβολές έγιναν επιβάλλονταν από την *«Ασφάλεια»*.

Μέσω του άρθρου αυτού μιλά, βέβαια, η διοίκηση της ΔΟΕ. Το ότι δεν το κάνει η ίδια έγκειται στο γεγονός ότι μέχρι λίγους μήνες πριν η απόλυτη υποταγή της στη δικτατορία έφτανε τη γελοιοποίηση. Σ' αυτές τις περιπτώσεις καλύτερο όπλο απ' τη συνενοχή δεν υπάρχει και αυτό χρησιμοποιείται[21].

Το σχήμα που υιοθετείται συνειδητά ή ασυνείδητα είναι απλό: *Ως διοίκηση είμαστε οι εγγυητές της ενότητας του κλάδου. Αυτοί που βάλλουν εναντίον μας δεν είναι παρά άνθρωποι που θέλουν να ξεχωρίσουν και αποζητούν ιδιαίτερη μεταχείριση. Όπως και τρίτοι πιστοποιούν δεν κάναμε παρά ότι κάνατε όλοι σας. Χαίρουμε, εξ άλλου, και της εκτιμήσεως της δημοκρατικής κυβερνήσεως.*

Διδασκαλικούς Συλλόγους το οποίο σχεδίαζε την πτώση του *«χουντικού»* Δ.Σ., φέρονταν ως μέλη του παραπάνω συλλόγου, το σύνολο των αμφισβητούντων θα θεωρηθεί ότι επιδιώκουν *«ειδικήν προνομιακήν μεταχείρησιν των ολίγων εις βάρος των πολλών»* και ότι αυτό είναι το μοναδικό κίνητρο που τους ωθεί να βάλουν *«κατά της διοικήσεως»*. Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 772/10-2-75 5, «Αντισυνδικαλιστική ενέργεια- Απάντησις της ΔΟΕ». Η πρώτη αναφορά αυτού του τύπου γίνεται στο «Δ.Β.» 765/28-10-74, 7, «Αι βολαί», όπου ταυτόχρονα καταγγέλονται οι απειλούντες ως *«όγιμοι αντιστασιακοί»*.

[19] Δυο διευκρινήσεις μπορεί να είναι χρήσιμες εδώ. Πρώτον ο «Επιστημονικός Σύλλογος Μετεκπαιδευθέντων και Μετεκπαιδευομένων» δεν είναι η μοναδική φορά που θα κατηγορηθεί από διοίκηση της ΔΟΕ ως *«διασπαστικός»*. Αργότερα θα κριθεί και ως *«αντιδραστικός»* και θα εμπλακεί στις τακτικές κινήσεις του ΥΠΕΠΘ πριν από απεργιακές κινητοποιήσεις. Μόνο η κατάργηση του επιδόματος μετεκπαίδευσης με το Ενιαίο Μισθολόγιο του ΠΑΣΟΚ θα εξαλείψει τους όρους ύπαρξής του. Δεύτερο, οι συχνές αναφορές στην ενότητα της ΔΟΕ που θα μας απασχολήσουν και αλλού, φαίνεται πως ερείδονται στον πάγιο φόβο δημιουργίας μέσα στον κλάδο *«προσοντούχων»* με διαφορετικά δικαιώματα (διατάραξη της συνδικαλιστικής ενότητας). Εξάλλου η προϋπόθεση φοίτησης στη δίχρονη μετεκπαίδευση των δασκάλων για να γίνει κανείς Επιθεωρητής Δ.Ε. ενίσχυε αυτό το φόβο. Αίτημα λοιπόν κοινό των λογής Δ.Σ. ήταν η συμμετοχή όλων των δασκάλων στο διαγωνισμό για την πλήρωση των θέσεων επιθεωρητών μέχρι την κατάργηση του θεσμού.

[20] «Δ.Β.» 764/10-10-74., 4, Λαμπρόπουλος Β., «Συνδικαλισμός και πολιτική». Το άρθρο αναδημοσιεύεται στο «Δ.Β.» ως έχει λόγω *«επικαιρότητος»* από την επιθεώρηση «Εκπαιδευτικός Παρατηρητής», 1/10/74.

[21] Τα πλέον πολιτικά κείμενα- απαντήσεις του ΔΣ προς τους αιτούντες την αλλαγή της διοίκησης της ΔΟΕ είναι δύο: «Δ.Β.» 772/10-2-75, 1, «Ενώπιον του Κλάδου» και «Δ.Β.» 773/25-2-75, 1, «Με θάρρος και ειλικρίνεια». Στο πρώτο αφού γίνουν οι κλασικές αναφορές στη *«λάσπη»* εναντίον του ΔΣ και στα *«κακά ελαττώματα της φυλής»* που οδηγούν σε εθνικούς διχασμούς όπως ο των ημερών μεταξύ *«χουντικών»* και *«αντιστασιακών»*, θεωρείται ότι οι επιθέσεις εξαπολύονται την ώρα που η διοίκηση δίνει μάχες υπέρ των αιτημάτων του κλάδου, όπως έκανε και κατά τη δικτατορία. Το δεύτερο, ενώ επαναλαμβάνει τα επιχειρήματα του πρώτου εμμένει στην προβολή της συνενοχής επισημαίνοντας ότι όσα κερδίθηκαν κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, μετά από ενέργεια του ΔΣ, έγιναν αποδεχτά από όλους και ουδείς βρέθηκε να τα απορρίψει τότε.

Συμπληρωματικά προβάλλει και την ευχή οι απολυθέντες κατά τη δικτατορία και νυν επαναπροσληφθέντες δάσκαλοι να *«λάβουν αναδρομικώς όλας τας δικαιουμένας αποδοχάς αυτών από του χρόνου απολύσεώς τους»*[22].

Όμως το Δ.Σ. της ΔΟΕ έχει περιέλθει τους πρώτους μήνες του 1975 σε δεινή θέση. Η έκδοση της εφημερίδας «Εκπαιδευτική Αλλαγή» (12-3-75), δρώντας ως δίαυλος επικοινωνίας, έδωσε νέες δυνατότητες στους δασκάλους που συσπειρώνονται γύρω από τη ΔΑΣΚ και η προσφυγή των 36 Διδασκαλικών Συλλόγων στη δικαιοσύνη το υποχρεώνει να ορίσει Γ.Σ. στις 8/5/75[23].

Στη Γ.Σ. οι μόλις εκλεγμένοι, προς τούτο, αντιπρόσωποι των Διδ. Συλλόγων άρουν με συντριπτική πλειοψηφία (86% των ψήφων)την εμπιστοσύνη τους στη διοίκηση. Οι εκλογές που ακολουθούν δίνουν στη ΔΟΕ το πρώτο, μεταδικτατορικά, εκλεγμένο ΔΣ με πρόεδρο το Π. Καζαντζή, δάσκαλο απολυμένο κατά τη δικτατορία. Το πρώτο Δ.Σ. αποτελείται από ανθρώπους με κεντρώο και κεντροαριστερό προσανατολισμό. Στο «Δ.Β.» που θα κυκλοφορήσει λίγες μέρες μετά την εκλογή του ΔΣ δηλώνονται ξεκάθαρα οι στοχεύσεις του και το περιεχόμενό τους:

«Τρεις θα είναι οι πόλοι των ενεργειών μας: ο δάσκαλος, το λαϊκό μας σχολείο και η κάθαρση στην παιδεία... ο δάσκαλος να πάρη πλατιά μόρφωση σε τετράχρονες πανεπιστημιακές σχολές... [και να έχει]ίση μισθολογική μεταχείριση με όλους τους άλλους υπαλλήλους ίσης αφετηρίας... το δημοτικό μας σχολείο... πρέπει να εκσυγχρονισθή... Θα συμβάλωμεν στην σύνταξη προγραμμάτων δημοκρατικών... θα εργασθούμε η δημοτική μας γλώσσα να γίνη όργανο παιδείας και μορφώσεως... [Θα αγωνιστούμε για]Κάθαρση που να προβλέπη την επανάκριση όλων όσων κατέλαβαν θέσεις στην ιεραρχία της εποπτείας της εκπαιδεύσεως και σύγκρισή των με όλους τους σ/φους που είχαν τα προσόντα και αποκλείστηκαν από το δικτατορικό καθεστώς... Το σ.ν. για τη Γενική Παιδεία δεν νομίζομε πως δίνει την ορθή και επιβεβλημένη λύση στο ζήτημα αυτό.»[24].

Η μεταπολίτευση έχει ολοκληρωθεί πια στο χώρο της ΔΟΕ και οι γενικές στοχεύσεις της Ομοσπονδίας, για τη χρονική περίοδο που ακολουθεί, έχουν πλήρως καθοριστεί[25].

ΙΙ.2.3 ΟΛΜΕ: Η πάλη για τη διαδοχή του Δ.Σ. Στην ΟΛΜΕ οι διαδικασίες που οδήγησαν στην πτώση της επί δικτατορίας «εκλεγμένης» διοίκησης επικεντρώθηκαν στην

---

[22] «Δ.Β.» 772/10-10-75, 5 «Να αποκατασταθούν οικονομικώς». Το σχόλιο σε καμιά περίπτωση δεν φτάνει την ένταση με την οποία το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια, είχε διεκδικήσει την αποκατάσταση και επαναπρόσληψη των απολυμένων. Πρόκειται για ευκαιριακό σημείωμα, με αφορμή την απόδοση αναδρομικών αποδοχών στους δικαστικούς. Η μοναδική εξάλλου φορά που το Δ.Σ. έκανε από τις στήλες του «Δ.Β.» αναφορά στην ανάγκη επαναπρόσληψης των απολυμένων ήταν στο "Δ.Β" 764/11-10-74, 1 «Ανοικτή επιστολή προς τους αξιότιμους κ.κ. αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων», όπου ανάμεσα στα άλλα αιτήματα σημειώνει: *«Θ' Αποκατάστασης πλήρης, υλική και ηθική των δι' οιονδήποτε λόγον απολυθέντων υπό το δικτατορικό καθεστώς»*. Το αίτημα δεν συναντιέται άλλη φορά σε κανένα από τα πολλά υπόμνημα προς την κυβέρνηση. Αντ' αυτού αναπτύσσονται αιτήματα αποκατάστασης της βαθμολογικής εξέλιξης των δασκάλων που καθυστέρησης μεταξύ 1967-70 καθώς και οικονομικής δικαίωσης των διωχθέντων. Σχετικά: «Δ.Β.» 769/25-12-74, 7, «Να δικαιωθούν» και «Δ.Β.» 768/10-12-74, 1 «Η Επετηρίς».

[23] Η «απάντηση» που είχε δοθεί στη μομφή που είχαν καταθέσει οι 36 Σύλλογοί από το Δ.Σ. της ΔΟΕ στηριζόταν στο ότι δεν προέβλεπε διαδικασία μομφής το καταστατικό. Για την προκήρυξη της Έκτακτης Γ.Σ.: «Δ.Β.» 776/20-4-75, 8., «Έκτακτη Γενική Συνέλευση του Κλάδου».

[24] «.ΔΒ.» 777/30-5-75, (κύριο άρθρο), «Αναλαμβάνοντας τη Διοίκηση».

[25] Για μια περιγραφή της Γ.Σ. *«αποκατάστασης»* και των στοχεύσεων του νέου Δ.Σ. όπως αυτές *«έπρεπε»*, κατά την άποψη του συντάχτη, να διαμορφωθούν: Γέρου Θ., «Αποχουντοποίηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 16/5/75. Το άρθρο μπορεί και να θεωρηθεί το πρώτο ντοκουμέντο εκδήλωσης ενδιαφέροντος από τη μεριά του ΠΑΣΟΚ για το δασκαλικό συνδικαλισμό, αφού ο συντάκτης του παρουσιάζεται ως μέλος του Τμήματος Παιδείας του κόμματος.

κατάχτηση δημοκρατικών διοικήσεων πρώτα στο επίπεδο των τοπικών ενώσεων (ΕΛΜΕ). Πρώτη η ΕΛΜΕ Δράμας αποκτά δημοκρατικά εκλεγμένο Δ.Σ. το Σεπτέμβρη του 1974 και πρώτη ενέργεια και φροντίδα του να δηλώσει, με ανακοίνωση στις εφημερίδες, ότι αναλαμβάνει πρωτοβουλίες ώστε να οδηγηθεί η Ομοσπονδία σε έκτακτη Γ.Σ. και εκλογές[26].

Μια σειρά ΕΛΜΕ ακολουθούν. Ανάμεσά τους διακρίνονται η ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης[27] καθώς και αυτές του Πειραιά[28] και της Αθήνας (Α' και Β'). Οι καθηγητές που κινούνται προς αυτή τη κατεύθυνση ανήκουν σε αυτό που αποκαλείται *«δημοκρατικός χώρος»*[29]. Κάποιοι απ' αυτούς έχουν διωχθεί από το δικτατορικό καθεστώς. Κι εδώ το κίνημα για την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας της ΟΛΜΕ ταυτίζεται μ' αυτό για την *«κάθαρση»* και τον *«εκδημοκρατισμό»*. Οι ΕΛΜΕ που προσχωρούν σ' αυτό αύξανονταν συνεχώς[30]. Ποτέ όμως δε φτάνουν σε αριθμό ικανό να επιβάλει με βάση το καταστατικό Έκτακτη Γ.Σ. και κατ' επέκταση εκλογικές διαδικασίες που θα οδηγούσαν στην πτώση του ΔΣ ή να προχωρήσει στην όλη διαδικασία μέσα από δικαστικές αποφάσεις[31].

Οι δημοκρατικές ΕΛΜΕ λειτούργησαν, σ' αυτήν τη φάση περισσότερο ως άτυπο συντονιστικό όργανο ανεξάρτητο από την Ομοσπονδία, παρά ως πλειοψηφούσα στη βάση ομάδα. Η κριτική τους εξάλλου προς το ΔΣ είναι περισσότερο κριτική αντιπολιτευόμενης ομάδας που επιδιώκει τη διαδοχή, παρά ομάδας που διεκδικεί την άμεση παραίτηση του ΔΣ[32].

Την όλη διαδικασία περιγράφει ακροθιγώς φυλλάδιο της ΟΛΜΕ λίγα χρόνια μετά:

«Οι πρώτες δημοκρατικά εκλεγμένες διοικήσεις στις ΕΛΜΕ ξεκινούν τον αγώνα συσπείρωσης όλων των συναδέλφων πάνω στους κυρίαρχους στόχους α) της

---

[26] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Σεπτέμβριος 1975.

[27] Μέλη της ομάδας (Καλογερόπουλος, Τσολάκης)που συγκροτήθηκε στην ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης είχαν διασυνδέσεις ήδη από την εποχή της δικτατορίας ως μέλη της «Δημοκρατικής Άμυνας» («Δ.Α.»). Για τη «Δ.Α.» και τη δράση της στη Θεσσαλονίκη αδημοσίευτα στοιχεία διατηρεί στο αρχείο του ο Ν. Καλογερόπουλος, ο οποίος στάθηκε και κύρια πηγή των παρακάτω πληροφοριών.Τον βασικό πυρήνα της ομάδας αποτελούσαν οι: Καλογερόπουλος, Τσολάκης, Κουτσουρής, Σακελλαρίου, Δαραβίγκας, Αλεξανδρίδης και σε δεύτερο στάδιο οι: Οικονόμου, Παπάνθιμος, Τανακίδης, Κόρφας, Ισαακίδης, Κυρατζίδης, Γούναρης. Η ίδια ΕΛΜΕ θα παραμείνει μαχητική καθ' όλο το χρονικό διάστημα που εξετάζουμε. Χαρακτηριστικό είναι η διατύπωση συνολικών *κρίσεων για την πορεία της μεταρρύθμισης του 1976 στην οποία προέβη καθώς και η διοργάνωση* συνδικαλιστικών σεμιναρίων.

[28] Η ΕΛΜΕ Πειραιά κινήθηκε με ανακοινώσεις και συγκέντρωση υπογραφών διαμαρτυρίας. Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Ιανουάριος.

[29] Ένας από τους πρωταγωνιστές εκείνης της εποχής στο χώρο της ΕΛΜΕ Β' Πειραιά, ο Γ. Μπούζας, απολυμένος για ένα εξάμηνο κατά τη διάρκεια της δικτατορίας και μέλος του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ την περίοδο 1977-79, περιγράφει την κίνηση προς αποκατάσταση δημοκρατικής διοίκησης στην ΟΛΜΕ, στη συνέντευξη που παραχώρησε για την ανάγκη της εργασίας, ως εξής: *«Μετά τη μεταπολίτευση 300 περίπου καθηγητές έχοντας πρωτοστατήσει σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας για τη δημιουργία κινήματος κάθαρσης στην εκπαίδευση, βρεθήκαμε αυθόρμητα και πρωτοβουλιακά να παίζουμε ένα πρωταγωνιστικό ρόλο και να εκφράζουμε καθημερινά όλο και περισσότερο τη βούληση χιλιάδων καθηγητών να αλλάξει το ΔΣ της ΟΛΜΕ και να γίνουν μεταρρυθμίσεις στις συνθήκες εργασίας των εκπαιδευτικών αλλά και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης. Αποχουντοποίηση, κάθαρση, αποκατάσταση των διωχθέντων, αναβάθμιση της εκπαίδευσης-εκπαιδευτικού, μεταρρύθμιση. Με συσκέψεις τοπικές, Πανατττικές και Πανελλαδικές, άλλοτε με ολομέλειες και άλλοτε με εκπροσώπους των τοπικών κινήσεων και πρωτοβουλιών γνωριστήκαμε άτομα με αυξημένες δημοκρατικές ευαισθησίες και κυρίως άτομα που είχαν διωχτεί στη διάρκεια της χούντας και ζητούσαν συν τοις άλλοις την αποκατάστασή τους και την τιμωρία εκείνων των εκπαιδευτικών που είχαν συνεργαστεί σε βάρος συναδέλφων τους με το χουντικό καθεστώς».*

[30] Σε συγκέντρωση στις 26/5/75 φτάνουν τις 13. Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάιος 1975.

[31] Ο Νίκας μιλά για *«γάτζωμα»* του Δ.Σ. σε καταστατικές ρυθμίσεις και κατα παραγγελία γνωμοδοτήσεις (Νίκας Α., Το συνδικαλιστικό..., *ο.π.*, 42.). Γεγονός είναι ότι η οργανωμένη αντεπίθεση της «βάσης» δε συγκέντρωσε, παρά μόνο στην τακτική ΓΣ, τον αναγκαίο καταστατικά αριθμό αντιπροσώπων για να αντατρέγει το ΔΣ.

[32] Στο ψήφισμα της συγκέντρωσης στις 26/5/75 σημειώνεται ότι χρειάζεται: *«Η αλλαγή της ηγεσίας της ΟΛΜΕ, γιατί απέτυχε να προωθήση και να επιλύση τα πιο ουσιαστικά προβλήματα του κλάδου».* Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάιος 1975.

επανάκρισης του εποπτικού προσωπικού και της κάθαρσης του κλάδου από όσους κατέλαβαν σημαντικές θέσεις στο μηχανισμό της δικτατορίας, β) της πλήρους αποκατάστασης των διωχθέντων και αδικηθέντων από τη δικτατορία, γ) της κατάργησης του απαράδεκτου Ν. 651/1970, δ)του εκσυγχρονισμού και εκδημοκρατισμού της παιδείας, ε) της αλλαγής στην ηγεσία της ΟΛΜΕ.»[33].

Εδώ ακριβώς βρίσκεται η ιδιορρυθμία της κατάστασης που δημιουργήθηκε στο χώρο της ΟΛΜΕ. Μεταξύ αυτών των αιτημάτων και εκείνων που πρόβαλλε το ΔΣ την ίδια εποχή από τις στήλες του «Δ.» υπήρχε ενιαίος και σταθερός πυρήνας[34]. Ένας πυρήνας που έδινε τη δυνατότητα στο επί δικτατορίας «εκλεγμένο» ΔΣ να αναπτύξει μια συνεκτική τακτική υπεράσπισης της ηθικής, τουλάχιστον, ακεραιότητάς του.

Την τακτική αυτή εγκαινίασε, πριν την εμφάνιση των αντιπάλων του, με το κύριο άρθρο στο πρώτο «Δ.» που κυκλοφόρησε μετά την πτώση της δικτατορίας. Ο εύγλωττος τίτλος του άρθρου προϊδεάζει για το περιεχόμενό του: «Δημοκρατία και Δικαίωσις»[35].

Στο άρθρο καταδικάζεται απερίφραστα το δικτατορικό καθεστώς, που στέρησε τη δημοκρατία από τον τόπο *«δια να ικανοποιηθούν αρρωστημέναι ιδέαι μεγαλομανών και επιζημίων εις το κοινωνικό σύνολον στοιχείων»*. Οι καθηγητές προβάλλονται ως *«εντολοδόχοι και φορείς και ερμηνευταί»* της δημοκρατίας, ενώ σημειώνεται πως είναι *«προς τιμήν του ελληνικού λαού... το γεγονός ότι καθ' όλον το επταετές διάστημα της... ετήρησεν υγηλόφρονα και υπέροχον στάσιν... η οποία είχεν ως αποτέλεσμα τα κηρύγματα των [δικτατόρων] να πίπτουν εις το κενόν και να συναντούν την παγεράν αδιαφορίαν»*.

Το ΔΣ συνεχίζει βεβαιώνοντας τα μέλη της Ομοσπονδίας στο ίδιο άρθρο ότι: *«Ο οργανωμένος κλάδος, τμήμα εκλεκτόν του υπερηφάνου λαού μας δύναται να είναι υπερήφανος, διότι καθ' όλην την επταετίαν δεν έκλεισε τους οφθαλμούς του εις το παιζόμενον εις βάρος της παιδείας μας δράμαν... αλλά ύψωσεν εις πάσαν ευκαιρία την φωνήν του...»*. Στις παραπάνω προτάσεις συσκοτίζεται βεβαίως το υποκείμενο. Αυτός που έπραξε όλα τα προαναφερθέντα ήταν τα ΔΣ και όχι γενικότερα ο *«ωργανωμένος κλάδος»*, ως ενιαίο σύνολο. Ο ακριβής προσδιορισμός του υποκειμένου εμφανίζεται στις αμέσως επόμενες προτάσεις:

«Αποτέλεσμα της υπερηφάνου αυτής και εις επιστήμονας προσιδιαζούσης στάσεως υπήρξε το γεγονός ότι ο κλάδος παρέμεινε και εξακολουθεί να παραμένη ηνωμένος και συσπειρωμένος περί την συνδικαλιστικήν του ηγεσίαν, η οποία, εις εποχήν καταλύσεως και υπονομεύσεως αξιών και θεσμών, δεν εδίστασεν εις σοβαρούς να εκτεθή κινδύνους, προκειμένου να εξασφαλίση τα υλικά συμφέροντα και το ηθικόν κύρος του κλάδου...».

---

[33] Πρόκειται για το φυλλάδιο: ΟΛΜΕ, Οι καθηγητές στα χρόνια της δικτατορίας, Αθήνα 1983. Το φυλλάδιο που έχει σαφή πρόθεση να παρουσιάσει την όλη διαδικασία ως *«ηρωϊκή φάση του σ.κ.»*, παρά την αοριστία της περιγραφής, οδηγεί αβίαστα στο συμπέρασμα ότι το κίνημα αμφισβήτησης του ΔΣ της ΟΛΜΕ δεν έφτασε ποτέ να αποτελεί πλειοψηφία του σώματος. Χαρακτηριστικό ότι οι ΕΛΜΕ της εποχής έφταναν τις 64.

[34] Η επισήμανση στην περίπτωση της ΟΛΜΕ του σταθερού και ενιαίου πυρήνα καθόλου βέβαια δε σημαίνει ότι ενιαίος πυρήνας αιτημάτων δεν υπήρχε μεταξύ δημοκρατικής αντιπολίτευσης και επί δικτατορίας «εκλεγμένου» ΔΣ στη ΔΟΕ («Δ.Β.» 764/10-10-74, «Ανοικτή επιστολή», όπου τα αιτήματα που διατυπώνονται: πανεπιστημιακές σπουδές του δασκάλου, μετεκπαίδευση στο πανεπιστήμιο, ακώλυτη μισθολογική προαγωγή, ενιαίο μισθολόγιο, αποτέλεσαν τον πυρήνα των αιτημάτων της δεκαπενταετίας 1974-89). Μιλώ εδώ για κοινό «πυρήνα», γιατί δυο από τα τρία αιτήματα, αυτά της κατάργησης του 651/70 και αποκατάστασης των διωχθέντων, αποτέλεσαν κεντρικά σημεία της ταχτικής που υιοθέτησε το επί δικτατορίας ΔΣ για να δείξει ότι έκανε αντίσταση στη χούντα και υπερασπίζεται εξ ίσου τα συμφέροντα του συνόλου των καθηγητών. Γεγονός που οδηγούσε την αντιπολίτευση σε αδυναμία δήλωσης σαφέστατης *«διαφοράς»* απ' αυτό.

[35] «Δ.» 416-417/1-10/9/74, 1, απ' όπου και τα παρακάτω αποσπάσματα. Αντίθετα, χαρακτηριστικό είναι το πρώτο άρθρο του «Δ.Β.», όπου πνέει ο υπερπατριωτισμός, δεν κάνει καμία αναφορά στο περασμένο πολιτικό καθεστώς και στη δράση του ΔΣ κατά την περίοδο αυτή.

Στο ίδιο άρθρο θα προσδιοριστεί ως «αντίσταση» της ηγεσίας κατά τη διάρκεια της δικτατορίας η έντονη αντίθεση της ΟΛΜΕ στο νόμο 651/70 *«ο οποίος εχαλκεύθη οιονεί δια να πλήξη την Μέσην Παιδείαν και να τιμωρήση τους λειτουργούς της δια την αδροπρεπή και υπερήφανον στάσιν των»*. Δηλαδή, επιδιώκεται να δειχθεί ότι τα «αντικαθηγητικά» μέτρα της δικτατορίας (δυσμενή υπηρεσιακή εξέλιξη, κατά την ΟΛΜΕ, των καθηγητών με τον 651/70) ήταν αποτέλεσμα της πολιτικής αντίδρασης του καθηγητικού σώματος σε αυτή. Έτσι δικαιώνεται η όλη επιχειρηματολογία, περί της πολιτικής ακεραιότητας του ΔΣ, και αυτό υποδεικνύεται ως άξιος εκπρόσωπος των καθηγητών.

Είναι ανάγκη, λοιπόν, κατά το ΔΣ, να επουλωθούν οι πληγές της παιδείας που άνοιξαν τη διάρκεια της δικτατορίας με δυο τρόπους. Πρώτον με την κατάργηση του 651/70 και δεύτερο με την αποκατάσταση των διωχθέντων.

Αργότερα στις προτάσεις αυτές θα προστεθεί και η ανάγκη συνολικού εκσυγχρονισμού της παιδείας που εκκρεμεί για δεκαετίες, ώστε να επανακτηθεί ο χρόνος που χάθηκε[36]. Αυτό σε συνδυασμό με την εκτίμηση ότι η αντίσταση των ΔΣ κατά τη διάρκεια της δικτατορίας θα ήταν μεγαλύτερη και ο κλάδος *«θα κατήρχετο εις σκληρότερους αγώνες, εάν δεν υπήρχε... η Γυάρος»*[37].

Σε αντίθεση, λοιπόν, με την τακτική της *συνενοχής* που προώθησε το ΔΣ της ΔΟΕ προβάλλεται η άποψη της *παθητικής αντίστασης του ελληνικού λαού* απέναντι στη δικτατορία και η υποκατάσταση της ενδοϋπηρεσιακής σύγκρουσης του καθηγητικού σώματος με την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ (διακύβευμα η υπαλληλική εξέλιξη των καθηγητών)με την πολιτική σύγκρουση (πολιτική τιμωρία καθηγητών από τη δικτατορία). Οι τακτικές διαφέρουν αλλά ο στόχος και στις δυο περιπτώσεις είναι κοινός: *Πρέπει να δικαιολογηθεί η στάση των ΔΣ κατά τη διάρκεια της δικτατορίας.* Για το ΔΣ της ΟΛΜΕ η αποδοχή αυτής της «ερμηνείας» προβάλλεται, επειδή εξυπηρετεί καλύτερα την επιδίωξή του να παραμείνει στην ηγεσία.

Μια τακτική που συμπυκνώνεται στη διατύπωση: *Καταδικάζουμε και καταδικάζαμε (σιωπηρώς βέβαια)τη δικτατορία. Είμαστε οι νόμιμοι αντιπρόσωποι της βάσης. Αντισταθήκαμε κατά την περίοδό της στο μέτρο του δυνατού και προωθήσαμε τα επαγγελματικά συμφέροντα των καθηγητών με συνέπεια. Σήμερα παλεύουμε για αποκατάσταση των απολεσθέντων επί δικτατορίας, δια την αποκατάσταση των διωχθέντων απ' αυτήν και την επάνοδο της αξιοκρατίας στη διοίκηση της εκπαιδεύσεως.*

Το ΔΣ με ευκαιρία τις σχεδιαζόμενες αλλαγές στην εκπαίδευση θα υποβάλει σειρά υπομνημάτων προς την κυβέρνηση και τους *«αρμόδιους φορείς»*, στα οποία τα τρία αυτά ζητήματα θα προβληθούν συστηματικά[38]. Στις αντιδράσεις των τοπικών ΕΛΜΕ θα απαντήσει αρκετά αργά και μόνο μετά τη Έκτακτη ΓΣ (4/1/75), όπου η αντιπολίτευση, όπως και στη ΔΟΕ, δεν κατόρθωσε να πλήξει το ΔΣ[39]. Οι αμφισβητούντες τη νομιμότητα της διοίκησης, που με δηλώσεις τους στον τύπο έχουν άρει την εμπιστοσύνη τους σε αυτή[40], θα χαρακτηριστούν από το ΔΣ ως *«νεόκοποι "αντιστασιακοί" και "δημοκράται"... ελαυνόμενοι εκ κινήτρων σαφώς εξωκλαδικών»*[41].

---

[36] Ιδιαίτερα: «Δ.» 418/1-10-74, 1, «Προς την πολιτικήν ηγεσία του τόπου».

[37] «Δ.» 421/25-11-74, 2 «Παιδεία και ανθρώπινος παράγων». Η αντίστοιχη αποστροφή στην ΔΟΕ αφορούσε, όπως δείχθηκε, την *«Ασφάλεια»*.

[38] Δες ιδιαίτερα τις παρατηρήσεις επί του σ.ν «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γ.Ε.» 16/5/75, όπου και η κριτική για τη φαλκίδευση της επανάκρισης του Εποπτικού προσωπικού, που φτάνει βέβαια μέχρι την από κοινού κρίση των εχόντων το 2° βαθμό και όχι τη συνολική *«αποχουντοποίηση»* της διοίκησης με ψήφισμα της Βουλής που ζητούσε η αντιπολίτευση (για το θέμα: Καλογερόπουλος Ν., "Τα παρασκήνια μιας απεργίας", εφ. *«Καθημερινή»*, 20/4/75, «Επιστολές»).

[39] «Δ.» 426/10-2-75, 1, «Εις τι αποβλέπουν και τι επιδιώκουν».

[40] Καλογερόπουλος Ν., *ο.π*, «Επιστολές».

[41] «Δ.» 426/10-2-75, *ο.π.*, 1.

Τότε η τακτική, που έχει ήδη επιλέξει, θα εμπλουτιστεί με τη δημοσίευση στοιχείων στο «Δ.» που, κατά την ηγεσία, πιστοποιούν τη συνεπή της στάση[42]. Ανοίγει, τέλος, τις στήλες του «Δ.» στη δημοσίευση ψηφισμάτων των ΕΛΜΕ που καταδικάζουν τη χουντική δράση κάποιων επιθεωρητών[43].

Το σημαντικότερο, όμως, στοιχείο- που πιστοποιεί την αντίληψη αλλά και πίστη που είχε το ΔΣ ότι αποτελεί νόμιμο και αποδεκτό εκπρόσωπο της βάσης- είναι η προκήρυξη και πραγματοποίηση διήμερης απεργιακής κινητοποίησης (27-28/3/75), απεργία που από στέλεχος των αντιπολιτευόμενων ΕΛΜΕ έγινε αποδεχτό πως ήταν πετυχημένη[44].

Έτσι, παρ' όλες τις επιθέσεις που δέχτηκε το ΔΣ, θα μείνει αλώβητο μέχρι την ετήσια ΓΣ του Ιουλίου του 1975[45]. Αντιπρόσωπός του μάλιστα θα επαναδιεκδικήσει τη διοίκηση της Ομοσπονδίας και θα πάρει το 31,2% των ψήφων στις εκλογές που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της συνέλευσης αυτής, οπότε η διοίκηση της Ομοσπονδίας θα περάσει στα χέρια στελεχών της δημοκρατικής αντιπολίτευσης. Πρόεδρος της Ομοσπονδίας αναδεικνύεται ο Πείσανδρος Τρομβούκης, παλιό συνδικαλιστικό στέλεχος πριν τη δικτατορία. Το προφίλ του νέου ΔΣ κεντροαριστερό, χωρίς όμως να προβάλει την πολιτική του ταυτότητα.

Η νέα διοίκηση θα δώσει το στίγμα της με το κύριο άρθρο στο «Δ.», που από δω και μπρος θα ονομαστεί «Πληροφοριακό Δελτίο» («Π.Δ.»)[46]:

«Τώρα που η Πολιτεία ανασυντάσσεται με πρόθεση εκσυγχρονισμού και γόνιμης αναμορφώσεως της Εκπαιδεύσεως είναι η ώρα του ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ... η εκπαίδευσή μας μένει πεισματικά προσκολλημένη στο παρελθόν, ασφυκτιά. Ασφυκτιά μέσα στο κλίμα της άγονης πατριδολατρίας και της αυταρέσκειας... Χρειαζόμαστε ένα νέο σχολείο. Με κορυφαία στελέχη άγογα, με πλήρη αξιοκρατική διάθρωση του εποπτικού και διοικητικού προσωπικού... Με ριζικά αναμορφωμένο και εκσυγχρονισμένο πρόγραμμα. Με αληθινή και όχι γεύτικη ανθρωπιστική Παιδεία... Ένα τέτοιο σχολείο μπορεί να μορφώση τον ελεύθερο πολίτη που ορίζει το Σύνταγμα και απαιτούν οι νέοι καιροί..»[47].

Η ιδεολογία που περιγράφεται στο παραπάνω απόσπασμα είναι σαφής: Ανανέωση της παιδείας στην κατεύθυνση ενός απαιτούμενου από τους καιρούς εκσυγχρονισμού με εγκατάλειψη του κλασικισμού, χωρίς αυτό να σημαίνει την παράλληλη απομάκρυνση από το «ανθρωπιστικό» περιεχόμενό της, σε συνδυασμό με την «αξιοκρατική» ανάδειξη των στελεχών της.

Στο ίδιο άρθρο απουσιάζει κάθε αναφορά στην παλιά διοίκηση. Μόνο θέμα η απομάκρυνση των συνεργατών της δικτατορίας από τις θέσεις κλειδιά της διοίκησης της Εκπαίδευσης.

---

[42] Στο «Δ.» 426/10-2-7, 2, διατυπώνεται η αντίληψη αυτή και ακολουθεί η αναδημοσίευση στοιχείων που «αποδεικνύουν» τα λεγόμενα του ΔΣ (παραπομπές σε παλαιότερες δήλωσεις αντίθεσης στο ν. 651/70)

[43] Ενδεικτικά δες: "Δ." 431/20-4-75.

[44] Καλογερόπουλος Ν., *ο.π.*, : *«Τελικά η απεργία πέτυχε, παρά την αντίθεση της δικής μας και άλλων τοπικών ενώσεων. Συνετέλεσαν στην επιτυχία αυτή διάφοροι μικτοί παράγοντες: ορισμένοι που συμφωνούσαν μαζί μας ταλαντεύτηκαν από φόβο διασπάσεως του κλάδου... Η διεκδίκηση οικονομικών παροχών δημιουργεί πάντα μια ευαισθησία στον καθένα...».* Στο ίδιο άρθρο ο Ν. Καλογερόπουλος καταγγέλλει την απεργία ως κινητοποίηση με πολιτικά κίνητρα, αφού έγινε δυο μέρες πριν τις πρώτες Δημοτικές εκλογές και επισημαίνει ότι η τακτική αυτή του ΔΣ προδίδει και τις πολιτικές του σκοπεύσεις για υπονόμευση της νεοσύστατης Δημοκρατίας. Το ΔΣ είχε προκηρύξει και απεργία και κατά την περίοδο πραγματοποίησης των πρώτων Βουλευτικών εκλογών, την οποία, στη συνέχεια, είχε αναστείλει (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Νοέμβριος 1974). Πάντως σε κάθε περίπτωση η απεργία του επί δικτατορίας «εκλεγμένου ΔΣ «λησμονήθηκε» πολύ γρήγορα και δεν συμπεριλήφθηκε στον πίνακα απεργιακών κινητοποιήσεων 1975- 81 που δημοσιεύθηκε στο «Π.Δ.» 552/11ος/82.

[45] Το ΔΣ καταγγέλθηκε ως χουντικό και από τη διοίκηση της ΔΟΕ που προέκυψε μετά τις 8/5/75. Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Μάιος 1975.

[46] Η αλλαγή του τίτλου μαρτυρά την σε συμβολικό επίπεδο «τομή» που θέλει να επιβάλει το νέο ΔΣ.

[47] «Π.Δ.» 436-437, 1, «Για μια Σύγχρονη Παιδεία».

Οι τόνοι χαμηλοί και αξιοπρεπείς. Προβάλλεται η εμμονή στην καθιέρωση της δημοτικής[48], ενώ η καρδιά της κριτικής του παλιού ΔΣ για το σ.ν *«Περί Γ.Ε.»* αναδιατυπώνεται παραμένοντας, όμως, στην ουσία η ίδια[49]. Κέντρο αυτής της κριτικής και της πολιτικής που ακολουθήθηκε η πίστη ότι:

«Η πρώτη θέση στην υπαλληλική κλίμακα μας ανήκει... Η πολιτεία πρέπει, επιτέλους να λάβη υπ' όψη την αμοιβαία σχέση ανάμεσα στην κατάσταση της εκπαίδευσης και την κατάσταση του καθηγητού, την οικονομική, ηθική, πνευματική, κοινωνική. Ενδιαφέρομαι για την Παιδεία και αδιαφορώ για τον καθηγητή είναι φενάκη.»[50].

Η μεταπολίτευση έχει πια ολοκληρωθεί και στην ΟΛΜΕ. Το πολιτικό προσωπικό έχει αλλάξει, τα γενικότερα αιτήματα είναι τώρα δημοκρατικά- εκσυγχρονιστικά, αλλά η αντίληψη για την ιδιαίτερη θέση των καθηγητών στον εκπαιδευτικό θεσμό παραμένει η ίδια. Κι αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία[51].

II.2.4. ΟΙΕΛΕ: Η ανασυγκρότηση της Ομοσπονδίας και η διαδοχή στο ΣΙΕΛ- Α.

Μετά την πτώση της δικτατορίας η συνδικαλιστική οργάνωση στο χώρο των ιδιωτικών εκπαιδευτικών (Ι.Ε) ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Η ΟΙΕΛΕ έχει διαλυθεί μέσα στη δικτατορία και ο ΣΙΕΛ- Α, που εκδίδει και τον «Ι.Ε.», δεν είναι παρά ένας σύλλογος φάντασμα με διοίκηση που έχει κι αυτή «εκλεγεί» κατά τη διάρκεια της.

Οι πρώτες κινήσεις Ι.Ε με σκοπό τη συγκρότηση δημοκρατικής αντιπολίτευσης που θα αναλάβει τη *«αποχουντοποίηση»* του ΣΙΕΛ- Α ξεκινούν από μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών της οποίας τα βασικά στελέχη εργάζονται σε μεγάλα ιδιωτικά σχολεία της Αθήνας. Οι πρώτες επαφές γίνονται σε κάποια φροντιστήρια της Αθήνας και σε αίθουσες που παραχωρεί η διεύθυνση της «Χιλλ» τις απογευματινές ώρες[52]. Κοινό στοιχείο της ομάδας, πέρα από την αριστερή γενικότερα τοποθέτηση των μελών της, είναι- όπως μαρτυρά λίγα χρόνια μετά ο επικεφαλής της και μετέπειτα πρόεδρος της ΟΙΕΛΕ, Γ. Φυσάκις-, ότι αποτελείται από *«μια χούφτα εργαζομένων, οι οποίοι είχαν τρομερά οράματα αλλά δεν ξέρανε τα αρχικά του ΣΙΕΛ ή της ΟΙΕΛΕ, [και δεν είχαν]καμιά παιδεία συνδικαλιστική»*[53].

Η πρώτη ανοιχτή συγκέντρωση, που κάλεσε η ομάδα με ανακοίνωσή της, πραγματοποιείται στις 14/12/74 στις *«αίθουσες της Χ.Α.Ν.»* [54]. Σε αυτή θα παραβρεθεί και ο

---

[48] «Π.Δ.» 436- 437, 9, «Το νομοσχέδιο περί Γενικής Εκπαίδευσης. Υπόμνημα της ΟΛΜΕ προς τη Βουλή.» Η τρίτη παράγραφος. Η θέση της παλιάς διοίκησης ήταν: *«προσαρμογή της γλώσσης της Εκπαιδεύσεως εις την ζώσαν πραγματικότητα δια καθιερώσεως ενιαίου και ομοιομόρφου τύπου, απηλλαγμένου από ακρότητας και αυθαιρεσίας»* (δες: «Δ.» 434-435/1-15/6/75, 5, «Προτάσεις Απερχόμενης Διοίκησης επί των θεμάτων της Η.Δ. της ΜΕ' Γ.Σ.»).

[49] «Π.Δ» *ο.π,* 9. Στη θέση 2 του υπομνήματος σημειώνεται: *«Αντιμετωπίζει [το σ.ν] με τον ίδιο τρόπο ολόκληρη τη Γενική Εκπαίδευση, χωρίς να αναγνωρίζη την ιδιαίτερη θέση και την ιδιοτυπία της Μέσης Εκπαίδευσης».* Η ανάγκη να αντιμετωπιστεί «ιδιαίτερα» η Μέση Εκπαίδευση είχε διατυπωθεί από το παλιό ΔΣ με τη θέση διαχωρισμού του νομοσχεδίου για τη Γ.Ε. σε δυο διαφορετικά νομοσχέδια, ένα για τη Μέση και ένα για τη Στοιχειώδη, (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Απρίλιος 1975)καθώς και αυτή της *«ιδιαιτέρας βαθμολογικής και μισθολογικής διαβαθμίσεως των καθηγητών»* που θα αποκαθιστά *«το υφιστάμενον προ της Δικτατορίας άνοιγμα μεταξύ καθηγητών και λειτουργών Δημοτικής Εκπαιδεύσεως».*

[50] «Π.Δ.» 436-437/9ος/75, 13, «Νέοι προσανατολισμοί του συνδικαλιστικού μας κινήματος».

[51] Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν στοιχεία που εμπεδώνουν αυτήν την παρατήρηση. Για την επιμονή όμως των στελεχών αυτής της περιόδου δες: Ράπτη Σ., «Έγιναν λάθη κι απ' τις δυο πλευρές», εφ. *«Το Βήμα»* 22/5/1988, 37, όπου ο πρώην πρόεδρος της ΟΛΜΕ Πείσανδρος Τρομβούκης, μιλώντας με αφορμή την απεργία των καθηγητών μες τις εξετάσεις, αναφέρεται *«στις μισθολογικές αδικίες»* διασυνδέοντας τη μισθολογική εξίσωση που επικράτησε με την υποταγή των παρατάξεων στα κομματικά συμφέροντα: *«Για παράδειγμα ο Λυκειάρχης εξισώθηκε με τη Νηπιαγωγό. Καμιάς παράταξης η ηγεσία δεν το κατάγγειλε. Γιατί αν το καταγγείλει κάποια παράταξη, το αντίστοιχο κόμμα σε άλλους χώρους θα έχει απώλειες σε κουκιά».*

[52] Μαρτυρία από τις συνεντεύξεις Α. Σιδέρη και Γ. Φισάκη.

[53] Πρακτικά του 21ου Συνεδρίου της ΟΙΕΛΕ, 70/4.

[54] «Ενημερωτικό Δελτίο», 1/30-4-85, 1, «Ποιοι είμαστε».

προ δικτατορίας πρόεδρος της ΟΙΕΛΕ, Γ. Μωραΐτης, καθώς και *«οι αιρετές διοικήσεις της Ομοσπονδίας και του Συλλόγου πριν από το πραξικόπημα»*. Αυτοί είναι και οι μόνοι που διαθέτουν συνδικαλιστικές γνώσεις και πείρα.

Η συγκέντρωση θα εκλέξει Συντονιστική Επιτροπή (Σ.Ε.) που αποτελείται από τους εκπαιδευτικούς που προτάθηκαν και εγκρίθηκαν από τη συνέλευση, τα μέλη των παλιών διοικήσεων Ομοσπονδίας και Συλλόγου καθώς και μέλη του Σ.Ι.Ε.Λ.- Θ που, εν τω μεταξύ, είχε δημοκρατικά εκλεγμένη διοίκηση[55].

Ως περιεχόμενο της δράσης της Σ.Ε. θα καθοριστεί ο εκδημοκρατισμός του συνδικαλιστικού κινήματος, η πάλη για τα δίκαια αιτήματα του κλάδου και η πάλη για ελεύθερη και δημοκρατική παιδεία[56]. Και τα τρία αυτά αιτήματα αποτελούν εξειδίκευση του γενικότερου αιτήματος της *«κάθαρσης»* στο χώρο της Ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Ειδικότερα το πρώτο αίτημα αφορά την εκδίωξη από τη διοίκηση του ΣΙΕΛ- Α, του μεγαλύτερου, δηλαδή, Συλλόγου των Ι.Ε. της επί δικτατορίας «εκλεγμένης» διοίκησης. Ήταν φανερό ότι αν ο ΣΙΕΛ-Α, σύλλογος κλειδί για τον έλεγχο της Ομοσπονδίας, δεν περνούσε σε δημοκρατικά εκλεγμένο Δ.Σ., οποιοδήποτε εγχείρημα για την ανασυγκρότηση της ΟΙΕΛΕ ήταν καταδικασμένο σε αποτυχία ή και επικίνδυνο.

Ως πρώτα εξειδικευμένα αιτήματα καθορίστηκαν η *«διατήρηση της μονιμότητάς μας, σωστά διατυπωμένης στο νέο νόμο»* καθώς και η συνταγματική κατοχύρωση του επαγγέλματος των Ι.Ε[57], δηλαδή ο σαφής προσδιορισμός της υπηρεσιακής τους κατάστασης ως λειτουργών που απολαμβάνουν συνθήκες μονιμότητας της εργασιακής τους σχέσης, ιδιότητα που έπρεπε να απορρέει από τον προσδιορισμό της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης ως πλήρως από το κράτος ελεγχόμενης λειτουργίας. Τακτικός σκοπός: η συνταγματική ρύθμιση να είναι τέτοιου εύρους που να προκαταλάβει τα περιεχόμενα της νέας νομικής ρύθμισης σχετικά με την ιδιωτική εκπαίδευση[58].

Η διοίκηση του ΣΙΕΛ- Α θα αντιδράσει άμεσα και δυναμικά, από τις στήλες του «Ι.Ε.», απέναντι στη συγκροτημένη πια ομάδα που αμφισβητεί τη νομιμότητά της. Η άμυνά της θα οργανωθεί γύρω από την προβολή της ανάγκης διατήρησης της ενότητας των Ι.Ε ώστε να διασφαλισθούν τα κεκτημένα *«που με τόσο κόπο και αγωνία, κατά την ολέθρια επταετία, η Διοίκηση του ΣΙΕΛ κατόρθωσε να επιτύχει»*[59].

Ως κεκτημένο προβάλλεται το άρθρο 57 του 651/70, το οποίο έδινε εξαετή παραμονή των Ι.Ε στα ιδιωτικά σχολεία, ρύθμιση που η νομιμότητά της αμφισβητούνταν έντονα από τους *«εργοδότες- Λυκειάρχες»*, οι οποίοι είχαν προσφύγει *«εις το νομικό και δικαστικό πεδίο»* για την κατάργησή της, αλλά και *«εκινούντο και εις τον κύκλον του Υπουργείου Παιδείας»*[60].

Κατά το ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α, λοιπόν, οι κινήσεις των *«διασπαστών»*, δεν *«κάνουν τίποτε άλλο από το να ρίχνουν νερό στο μύλο των Λυκειαρχών»*, ενώ στη φάση αυτή που απειλούνταν τα συμφέροντα των Ι.Ε. υπήρχε ανάγκη αυτοί να μείνουν *«αδιάσπαστα ενωμένοι... μακρυά από πολιτικο- κοινωνικές ιδεολογίες... [που] δεν εξυπηρετούν τα εργασιακά τους συμφέροντα»*[61]. Οι κινήσεις των *«διασπαστών»*, μάλιστα, ήταν επιπλέον επικίνδυνες, γιατί οι *«ομίμως αφυπνισθέντες από την επταετή συνδικαλιστική νάρκη τους»*[62]

---

[55] *ο.π.*, 1.
[56] *ο.π.*, 1.
[57] "Ενημερωτικό Δελτίο", *ο.π.*, 2, «Με αποφασιστικότητα και αισιοδοξία».
[58] «Ενημερωτικό Δελτίο», *ο.π.*, 3, «Για συνταγματική κατοχύρωση των ιδιωτικών Εκπαιδευτικών». Εκτεταμένη αναφορά στο ζήτημα: IV. 4. 2. Γ.
[59] «Ι.Ε.» 110/15-1-75, (κύριο άρθρο), «Ατενίζοντας το 1975».
[60] «Ι.Ε.», *ο.π.*, 1.
[61] *ο.π.*, 1.
[62] «Ι.Ε.» 113/2-7-1975, (κύριο άρθρο), «Πώς νοθεύεται η βούληση του κλάδου».

είναι άπειροι και ακατάλληλοι να παίξουν το ρόλο συνδικαλιστικής ηγεσίας, επειδή *«Σαν ερασιτέχνες και "ελίτ" του πνεύματος γράφουνε περί Παιδείας και μόνο και δημιουργίας επιτροπών μελέτης των προβλημάτων της Παιδείας»*, ενώ μοναδικό σκοπό έχουν *«να συγκινήσουν τους νέους συναδέλφους που πραγματικά προβληματίζονται πάνω στην παιδεία και... φλέγονται να δουν να γίνωνται πραγματικές αλλαγές»*.[63]. Εν πολλοίς, δηλαδή, μοναδικό στόχο έχουν να παρασύρουν τους «αδαείς» νέους εκπαιδευτικούς που δεν γνώριζαν τα ιδιαίτερα προβλήματα του χώρου.

Για το ΔΣ πάντα πολλές από τις *«Σειρήνες»* που καλούν σε διάσπαση δεν είναι παρά άτομα που υπηρετούν *«εις σχολεία ισότιμα προς τα δημόσια»*[64] και ως εκ τούτου απολαμβάνουν ειδικά προνόμια άγνωστα στην πλειοψηφία των Ι.Ε.

Για να θεωρηθούν πιο πειστικά τα παραπάνω το ΔΣ επιστρατεύει επιστολές Ι.Ε και επικαλείται σειρά τηλεφωνημάτων που γίνονται στα γραφεία του Συλλόγου με σκοπό να δηλώσουν την εμπιστοσύνη των απλών μελών στη νόμιμα «εκλεγμένη», το Μάιο του 1973, διοίκηση του ΣΙΕΛ- Α.

Προβάλλονται συστηματικά, βέβαια, οι επαφές του ΔΣ με τον πολιτικό κόσμο, το έργο του και ιδιαίτερα η απόφασή του να υπερασπιστεί αποφασιστικά όσους πιθανώς απολυθούν στο τέλος του σχολικού έτους[65].

Η τακτική αυτή, που παρουσιάζει σημαντικά κοινά στοιχεία μ' αυτές που ανάπτυξαν τα ΔΣ της ΟΛΜΕ και ΔΟΕ, κορυφώνεται κι εδώ με την εξαγγελία 48ωρης απεργιακής κινητοποίησης (27-28/3/75) ως ένδειξη συμπαράστασης σ' αυτή της ΟΛΜΕ.

Η Σ.Ε. έχει, όμως, οργανωθεί πια. Μετά και τη συνέλευση στο Θέατρο «Μουσούρη» (17/2/75) έχει στήσει ένα μηχανισμό επικοινωνίας μέσω εκλεγμένων ή διορισμένων εκπροσώπων κάθε σχολείου που βρίσκονται σε συνεχή επαφή μ' αυτή[66]. Ανακοινώνει έγκαιρα ότι συμμετέχει στην απεργία χαρακτηρίζοντας την πρώτη ημέρα ως *«λευκή απεργία»* για τα Γυμνάσια και προκηρύσσοντας τη δεύτερη ως μέρα απεργίας με τη διευκρίνηση ότι τα Δημοτικά θα πραγματοποιήσουν δίωρη στάση εργασίας. Ταυτόχρονα επαναπροσδιορίζει τα αιτήματά της και παράλληλα με τα οικονομικά, που έχει προβάλει το ΔΣ, θέτει το ζήτημα της *«αναμόρφωσης της Παιδείας και της κάθαρσης από τους χουντικούς μηχανισμούς»*, καθώς και αυτό για τη *«διατήρηση των κεκτημένων»* (57 άρθρο του νόμου 651/70- απολύσεις)[67].

Η απεργία σημειώνει επιτυχία. Σε αυτή θα αποδοθεί το γεγονός ότι στο νέο σ.ν συμπεριλαμβάνεται ρύθμιση που προβλέπει την αυτόματη ανανέωση της τριετίας που προέβλεπε και το άρθρο 57 του 651/70. Αλλα κανείς από τους δυο αντιπάλους δεν μπορεί να διεκδικήσει πειστικά αυτή την επιτυχία για τον εαυτό του[68], αν και η Σ.Ε. μπορεί να διεκδικήσει τα πρωτεία της κινητοποίησης κατηγορώντας παράλληλα το ΔΣ ότι προκήρυξε μια απεργία που δεν ήθελε και δεν έκανε τίποτα για να πετύχει[69].

Για το ΔΣ όμως δεν μένει πια πολύς καιρός. Παρά την πρόσκλησή του στην επιτροπή ανασύνταξης του 2545/40 και την έμμεση μ' αυτό τον τρόπο νομιμοποίησή του από την κυβέρνηση- σε ισοτιμία με τους αντιπάλους του, αφού στην ίδια επιτροπή διορίζεται κι ως

---

[63] «Ι.Ε.» 110/15-1-775, 3, «Ποια η αλήθεια και ποιο το πραγματικό συμφέρον των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών».

[64] «Ι.Ε.» 113/2-7-75, *ο.π.*, 1.

[65] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 3, «Απολύσεις», όπου δηλώνεται: *«Ας τολμήσουν ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΣ ΑΝ ΜΕΙΝΗ ΧΩΡΙΣ ΔΟΥΛΕΙΑ ΜΕ ΤΗ ΝΕΑ ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ, ΣΥΣΣΩΜΟΣ Ο ΚΛΑΔΟΣ ΘΑ ΚΑΤΕΒΗ ΣΕ ΑΠΕΡΓΙΑ ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ»*. Η γραφή με κεφαλαία τονίζει την «αποφασιστικότητα» του ΔΣ.

[66] «Ενημερωτικό Δελτίο», *ο.π.*, 1, «Οργανωθήτε».

[67] *ο.π.*, 4, «Η απεργίας μας», και «Το ιστορικό της απεργίας μας». Το δεύτερο άρθρο είναι το πρώτο μιας σειράς που, μετά την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας του ΣΙΕΛ- Α και τον έλεγχο του «Ι.Ε.» θα γράφονται σταθερά στην εφημερίδα μετά από κάθε απεργία.

[68] Η δημοκρατική αντιπολίτευση θεωρεί ότι είναι δικό της επίτευγμα (δες: *ο.π.*, 4.). Το ίδιο και το ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α. και «Ι.Ε.» 113/21-7-75, «Πώς νοθεύεται....».

[69] «Ενημερωτικό Δελτίο», *ο.π.* «Με αποφασιστικότητα και αισιοδοξία».

αντιπρόσωπος της ΟΙΕΛΕ ο Γ. Μωραΐτης[70]- η παρατυπία του σχετικά με την πραγματοποίηση της προγραμματισμένης ΓΣ (23/2/75) και των εκλογών που έπρεπε να ακολουθήσουν ανοίγει το δρόμο για τη δικαστική διεκδίκηση των εκλογών. Η διορισμένη με βάση την 196)Α απόφαση της Ανωτάτης Κεντρικής Εφορευτικής Επιτροπής, Εφορευτική Επιτροπή θα ανακοινώσει, υποχρεωτικά πλέον, από τις στήλες του «Ι.Ε.» την πραγματοποίηση ΓΣ και εκλογών στις 28/9/75[71]. Σ' αυτές η αντιπολίτευση θα κυριαρχήσει απόλυτα, εκ των πραγμάτων, αφού κανένα μέλος του παλιού ΔΣ δεν θα βάλει υποψηφιότητα για το νέο ΔΣ του Συλλόγου.

Όμως το πρόβλημα πλέον το Σεπτέμβρη του 1975 δεν είναι το *«εγκάθετο»* και *«χουντικό»* ΔΣ, αλλά η ενότητα των αντιπολιτευομένων που έχει διαραγεί. Η διάσπασή της, εκδηλώθηκε στο εσωτερικό της Σ.Ε. με την αντιπαράθεση μεταξύ των στελεχών που αποτελούσαν την ομάδα η οποία κινήθηκε για την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας του ΣΙΕΛ- Α και αυτών της προδικτατορικής διοίκησης της Ομοσπονδίας[72].

Η διάσπαση, ζήτημα κομματικής αντιπαλότητας των δυο παραπάνω ομάδων που πολώνονταν η πρώτη γύρω από το ΚΚΕ και η δεύτερη γύρω από το ΚΚΕ εσ., εκφράστηκε στο συνδικαλιστικό επίπεδο με την αντιπαράθεση γύρω από το αίτημα της *«μονιμότητας»* στα Ιδιωτικά Σχολεία και αποκρυσταλλώθηκε στη συγκρότηση σε σώμα του πρώτου διορισμένου ΔΣ της Ομοσπονδίας, που έγινε λίγες μέρες μετά τις εκλογές του ΣΙΕΛ- Α. Εκεί η παλιά γενιά κατέλαβε το σύνολο των θέσεων του Προεδρείου, ενώ η νέα μόνο τις θέσεις των μελών αυτού.

Η πόλωση, όμως, είχε ξεκινήσει πολύ νωρίτερα. Ήδη το «Ενημερωτικό Δελτίο» που εκδόθηκε στις 30/4/75, παρόλο που φέρεται ως *«όργανο της Ομοσπονδίας & Σ. Ε. του Ιδ. Εκπαιδευτικών»* στην ουσία γράφεται και ελέγχεται από την ομάδα των νέων στελεχών της Σ.Ε.[73]. Αλλά την αντιπολίτευση κρατά, σε αυτή τη φάση, ενωμένη η κατάσταση στο ΣΙΕΛ- Α και η πολιτική συγκυρία. Η συζήτηση στη Βουλή για το Σύνταγμα του 1975 και οι βλέψεις των Ι.Ε να επιτευχθεί μέσω αυτού αναγνώριση της ιδιότητας του λειτουργού, που ήδη σημειώσαμε, προείχε.

Είναι όμως αναγκαίο να σημειωθεί πως η έκφραση της διάσπασης στο συνδικαλιστικό επίπεδο, ως διαφορά της αντίληψης για τη διεκδίκηση της *«μονιμότητας»*, δεν έχει να κάνει με μια ριζικά διαφορετική κατανόηση της έννοιας από τις δυο ομάδες. Στέλεχος της ομάδας, που θεωρούσε ότι έθετε πλέον δυναμικά και «μαξιμαλιστικά» ίσως το αίτημα της μονιμότητας, σε υπόμνημα προς την ομάδα εργασίας για την αλλαγή του 2545/40 το περιγράφει σαφώς, αφού πρώτα σημειώσει πως *«στην ιδιωτική εκπαίδευση εκδηλώνονται τρεις βουλήσεις, της πολιτείας, του ιδιοκτήτη και του εκπαιδευτικού»* και υποστηρίξει ότι η πρώτη δεν απέχει από την τρίτη, ενώ η δεύτερη παραμένει πανίσχυρη και απεριόριστη. Σε αυτό το πλαίσιο ζητά: *«...η πολιτεία να φροντίσει με τον καινούριο νόμο να κατοχυρώσει τον ιδιωτικό εκπαιδευτικό»*, ώστε να μην υπάρχει κίνδυνος *«αλλοτρίωσής του από τον ιδιοκτήτη»* και οριοθετείται η κατοχύρωση ως: *«1) Διασφάλιση της μονιμότητας των ιδιωτικών εκπαιδευτικών. 2) Η αμοιβή τους [να γίνεται]από το Δημόσιο Ταμείο, υποχρεούμενου του ιδιοκτήτη να καταβάλλη το αντίστοιχο ποσό σ' αυτό. 3) Συνταξιοδότηση από το δημόσιο»*[74].

Στον ίδιο «Ι.Ε.», ο Γ. Μωραΐτης, εκφραστής και επικεφαλής της ομάδας των παλιών στελεχών, ενημερώνοντας για την πορεία εργασιών της ίδιας επιτροπής περιγράφει τα ίδια «μαξιμαλιστικά» αιτήματα για την κατοχύρωση των Ι.Ε. στα ιδιωτικά σχολεία. Το άρθρο όμως

---

[70] «Ι.Ε.» 114/22-9-75, 1, «Εργασίαι Επιτροπής Αναμορφώσεως Ν. 2545/40».

[71] «Ι.Ε.», *ο.π.*, «Ανακοίνωση».

[72] Για μια σύντομη αλλά αποκαλυπτική περιγραφή της ρήξης από τη μεριά του Γ. Φυσάκη: Πρακτικά 21ου Συνεδρίου της ΟΙΕΛΕ, 71/4.

[73] Το υποστηρίζουν μέλη και των δυο ομάδων (Μωραΐτης Γ., Α. Σιδέρη)στις συνεντεύξεις τους.

[74] «Ι.Ε.» 115/12-11-75, 2, «Υπόμνημα του Προέδρου κ. Αργουζή».

παρουσιάζει μια σημαντική διαφορά από το προηγούμενο. Επιζητά τη συναίνεση των τριών βουλήσεων και επικαλείται την *«ωριμότητα του κλάδου να δεχτή σωστές λύσεις και να αντιδράση αποφασιστικά στις προσπάθειες να διατηρηθεί το καθεστώς ανωμαλίας στην ιδιωτική εκπαίδευση»* και καταλήγει: *«Εμείς θέλομε δωρεάν δημοκρατική, λαϊκή Παιδεία. Όσο όμως διατηρείται η ιδιωτική εκπαίδευση πρέπει να λειτουργή σωστά. Γι αυτή τη σωστή λειτουργία πρέπει να είμαστε έτοιμοι για αγώνα».*

Στις γραμμές αυτές καταγράφεται η πραγματική διαφορά των δυο ομάδων στο συνδικαλιστικό πεδίο, που δεν είναι παρά διαφορά αντίληψης, τακτικής και εκτίμησης για την αναγκαιότητα ή όχι συμβιβασμών. Ο χώρος των *«παλιών στελεχών»* φαίνεται να είναι έτοιμος για ελιγμούς και συμβιβασμούς. Ο χώρος των *«νέων στελεχών»* δηλώνει την αμετακίνητη απόφασή του να τα κερδίσει όλα και άμεσα. Εκτός κειμένων κυκλοφορεί η εντύπωση ότι οι *«παλιά γενιά»* θα αποδεχτεί και ένα συμβιβασμό ανανεούμενων τριετιών. Έτσι η πολιτική διαφορά γίνεται συνδικαλιστική ή ενδύεται το μανδύα της. Πρακτικά αυτό λίγο έχει να κάνει.

Το νέο ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α, αμέσως μετά τη λήψη της εξουσίας θα κυκλοφορήσει τον «Ι.Ε.» και στο *«Χαιρετιστήριο μήνυμα»* θα δηλώσει ότι :

> *«Καλεί όλους τους συναδέλφους να συνεργαστούν ζεστά, άμεσα και ενεργητικά για τη δημιουργία ενός νέου συνδικαλιστικού κινήματος στο χώρο των Ι.Ε. Για ένα Σύλλογο πραγματικά δημοκρατικό στη λειτουργία του, δραστήριο κι μαχητικό στη δράση. Για τη βελτίωση και κατοχύρωση της επαγγελματικής μας θέσης, για την ηθική αποκατάσταση του κλάδου με μια πραγματική κάθαρση, για ένα εκσυγχρονισμό και εκδημοκρατισμό της παιδείας... Μας περιμένουν σκληροί αγώνες.»*[75].

Θα ορίσει μάλιστα ότι αντιλαμβάνεται τη δημοκρατική Παιδεία ως την *«παιδεία που έχει σκοπό την καλλιέργεια του πνεύματος της ελευθερίας και της κοινωνικής και πολιτικής ευθύνης»* με κύρια προϋπόθεση ότι *«στην παιδεία αυτή συμμετέχει όλος ο λαός ως πομπός και ως δέκτης.»*[76].

Με την ανάδειξη δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ στον ΣΙΕΛ- Α και τη σχεδόν ταυτόχρονη συγκρότηση σε σώμα της διορισμένης διοίκησης της ΟΙΕΛΕ[77] η μεταπολίτευση στο χώρο των Ι.Ε ουσιαστικά ολοκληρώνεται. Τυπικά αυτό θα συμβεί λίγους μήνες μετά με την πραγματοποίηση του 6ου Συνέδριου της ΟΙΕΛΕ (14- 15/2/76) και την ανάδειξη της πρώτης δημοκρατικά εκλεγμένης διοίκησης και σ' αυτή.

Το ΔΣ όμως που προέκυψε κι εδώ, όπως και στο ΣΙΕΛ- Α, πιστοποιεί το ρήγμα που ήδη περιγράφτηκε. Το σύνολο των μελών του, χάρη στην ενισχυμένη αναλογική που ισχύει ακόμα αλλά κυρίως χάρη στην πόλωση που επικράτησε, ανήκει στην *«Ανανεωτική»*, δηλαδή την παράταξη που έχει δημιουργηθεί από την ομάδα των *«νέων στελεχών»* και διαθέτει διαύλους επικοινωνίας με το ΚΚΕεσ.

Τα περισσότερα μέλη της ομάδας των *«παλιών στελεχών»* θα αποσυρθούν. Ο χώρος τους όμως, που συνδέεται κομματικά- ιδεολογικά με το ΚΚΕ, θα συγκροτηθεί σε μορφή παράταξης δημιουργώντας την *«Πανεπιστημονική Ι.Ε.»*.

Η ολοκλήρωση της μεταπολίτευσης, λοιπόν, στο χώρο των Ι.Ε. πραγματοποιείται με την ανασυγκρότηση της Ομοσπονδίας και την ταυτόχρονη συγκρότηση δυο μεγάλων σαφώς διακριτών παρατάξεων με σαφή κομματικό προσανατολισμό και οι δύο στο χώρο των δυο κομμουνιστικών κομμάτων. Η κυριαρχία τους και αντιπαλότητά τους σκιαγραφεί το προφίλ της Ομοσπονδίας που ξαναγεννήθηκε μετά το 1974.

---

[75] «Ι.Ε.», *ο.π.*, 1, « Χαιρετιστήριο μήνυμα».

[76] «Ι.Ε.», *ο.π.*, 2, «Για μια δημοκρατική Παιδεία».

[77] Ο διορισμός έγινε μετά από αίτηση της Ε. Βιτάλη με την απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 5778/75 (προσωπικό αρχείο).

Δυο χρόνια μετά (Ιανουάριος 1978) η ΟΙΕΛΕ θα αποκτήσει και τυπικά ως *«όργανο αγώνα»* την εφημερίδα «Ι.Ε.».

ΙΙ.2.5. Η κορύφωση της συνεργασίας της δημοκρατικής αντιπολίτευσης.

Οι ομάδες, που κινήθηκαν ξεχωριστά σε κάθε Ομοσπονδία με σκοπό την ανατροπή των επί δικτατορίας εκλεγμένων ΔΣ (Σεπτέμβριος 1974- Σεπτέμβριος 1975), δρουν παράλληλα και σε άτυπη συνεργασία κατά το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Όπως ήδη σημειώσαμε η συγκεκριμένη τακτική για την πτώση των ΔΣ που ακολουθήθηκε σε κάθε χώρο είχε ένα κοινό σημείο: την πάλη για την *«κάθαρση της Παιδείας»*.

Ο συνεκτικός αυτός κρίκος των τριών κινημάτων θα προσδιοριστεί επακριβώς στην εκδήλωση (Κυριακή 13/4/75)στο Θέατρο «Χατζηχρήστου».

Η εκδήλωση, που έγινε με πρωτοβουλία της *«Συντονιστικής Επιτροπής Εκπαιδευτικών για την κάθαρση στην Παιδεία»*[78] (Σ.Ε.γ.Κ.Π.), είχε κύριο αίτημα την *«αποχουντοποίηση και την εξυγίανση της εκπαιδευτική ιεραρχίας»*[79].

Η Σ.Ε.γ.Κ.Π. συγκροτήθηκε από αντιπροσώπους 1) της ΔΑΣΚ, 2) 6 δημοκρατικά εκλεγμένων ΕΛΜΕ, 3) της Σ.Ε των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών και 4) των *«απολυθέντων και μη αποκατασταθέντων»*[80]. Παραβρέθηκε η ΠΕΑΔ καθώς και *«μέλος της προχουντικής ΟΛΜΕ»* (Π. Γεωργούλας), επίσης αντιπρόσωποι του συνόλου των πολιτικών κομμάτων, οι οποίοι χαιρέτησαν την εκδήλωση και επικρότησαν την πρωτοβουλία της Σ.Ε.γ.Κ.Π.

Στην εκδήλωση διαβάστηκαν δυο εισηγήσεις: μια για *«την κάθαρση»* στην Μέση και μια για τη Στοιχειώδη. Και οι δυο οριοθέτησαν την *«κάθαρση»* ως διαδικασία λογοδότησης όσων εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια της δικτατορίας από *«ιδιοτέλεια, αρριβισμό και πολιτικό φανατισμό, επιδίωξαν να μεταβληθούν σε μηχανισμούς καταπίεσης και δίωξης χιλιάδων δασκάλων και καθηγητών καταπροδίδοντας το υψηλό λειτούργημα του ταγού της παιδείας και παρασύροντας στην καταστροφή το σχολείο και τη χώρα μας»*[81].

Προβλήθηκε ως κεντρικό πρόβλημα η κατάληψη, κατά την περίοδο της δικτατορίας, μέσα από καταφανώς διαβλητούς διαγωνισμούς, των βαθμών του Επιθεωρητή, του Επόπτη και του Εκπαιδευτικού Συμβούλου από πρόσωπα ανάξια που αποφάσισαν να υπηρετήσουν το καθεστώς και διαβάστηκαν ντοκουμέντα των παντοειδών ύμνων τους προς τη δικτατορία. Στη συνέχεια διαβάστηκε κατάλογος με 300 περίπου ονόματα υψηλά ισταμένων στην εκπαιδευτική ιεραρχία, που κατηγορήθηκαν για συστηματική δράση υπέρ αυτής κατά τη διάρκειά της, αφού εκτιμήθηκε ότι περίπου 250 Επιθεωρητές διορίστηκαν κατά τη διάρκεια της επταετίας με διαβλητές διαδικασίες και έδρασαν ως προπαγανδιστές του καθεστώτος, παρουσιάστηκαν δε και ενδεικτικά ντοκουμέντα της χουντικής δράσης 68 προϊσταμένων[82].

Η όλη διαδικασία έκλεισε με "Ψήφισμα" οκτώ σημείων, που υπογράφτηκε συμβολικά από ένα δάσκαλο και ένα καθηγητή[83].

Το ψήφισμα επικεντρώνεται: α) στην καταδίκη του *«διεθνούς ιμπεριαλισμού και του Τουρκικού σωβινισμού στην Κύπρο»*, β) στην καταδίκη του πραξικοπήματος *«που έδωσε την αφορμή στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις να πατήσουν το ιερό χώμα της Κύπρου»* χαρακτηρίζοντας τους εκτελεστές του *«εθνικούς προδότες»*, γ) στην καταδίκη του

---

[78] «Εκπαιδευτική Αλλαγή» 3/17-5-75, 4, «Η συγκέντρωση για την κάθαρση στην Εκπαίδευση».

[79] «Εκπαιδευτική Αλλαγή», *ο.π.*, 4.

[80] «Εκπαιδευτική Αλλαγή», *ο.π.*, 4.

[81] «Εκπαιδευτική Αλλαγή», *ο.π.*, 4. , από την ομιλία των Φεστερίδη Τ. και Ιατρίδη Δ. Λεπτομερής αναφορά στο ζήτημα της *«κάθαρσης»* στο ΙΙΙ.4.2.

[82] «Εκπαιδευτική Αλλαγή», *ο.π.*, 4. Τα ντοκουμέντα είχαν συλλέξει πρωτοβουλιακά κυρίως δάσκαλοι μέλη της ΔΑΣΚ και καθηγητές από της δημοκρατικές ΕΛΜΕ.

[83] «Εκπαιδευτική Αλλαγή», *ο.π.*, 4. Δημοσιεύεται το σύνολο του ψηφίσματος και υπογράφεται από τους Βασ. Ψαριανό (καθηγητής)και Γ. Βαγενά (δάσκαλος), που ήτανε και οι ομιλητές- εισηγητές.

απαρχαιωμένου, μονολιθικού και *«προφανώς αντιδημοκρατικού»* εκπαιδευτικού συστήματος που αφήνει εκτός σχολείου την *«εθνική δημοτική γλώσσα»* και *«δεν αφήνει να βιώσουμε τους αρχαίους Έλληνες κλασσικούς και πατέρες του Χριστιανισμού... και ρίχνει στη λήθη το πρωικό κι απροσκύνητο πνεύμα του εικοσιένα, το ίδιο το νόημα του Νεοελληνισμού».* δ) στην καταδίκη του σ.ν. *«Περί Γενικής Εκπαιδεύσεως»*- το οποίο χαρακτηρίζεται *«σαν μεταποίηση του επάρατου 651/70»*- και την απαίτηση να ψηφιστεί νέος νόμος *«που θα εκφράζει το δημοκρατικό πνεύμα της αλλαγής, αφού ακουσθούν οι απόγεις των πραγματικών εκπροσώπων του κλάδου και όχι των σημερινών διοικήσεων ΟΛΜΕ και ΔΟΕ, που δεν εκπροσωπούν τον εκπαιδευτικό κόσμο»*, ε)στην αίτηση εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης η οποία θα δημιουργεί προϋποθέσεις *«για ελεύθερη και αξιοπρεπή εργασία στο μαθητή και δάσκαλο»*, στ) στην αίτηση για *«ΚΑΘΑΡΣΗ που θα γίνη με ψήφισμα της Βουλής»*, το οποίο πρέπει να προηγηθεί οποιασδήποτε άλλης ενέργειας και να είναι απαρχή μιας διαδικασίας που θα φτάσει σε βάθος και δεν θα περιοριστεί στο *«να απομακρυνθούν μερικοί ίσως άσχετοι και να παραμείνουν ακλόνητοι στη θέση τους οι φορείς του σκοταδισμού και του ολοκληρωτισμού»*, ζ)στην απαίτηση *«να είναι αδιάβλητη»* η διαδικασία επανάκρισης του Διοικητικού και Εποπτικού Προσωπικού, γιατί μόνο έτσι *«θα κυριαρχήση και στο δύσμοιρο τόπο μας η Α ξ ι ο κ ρ α τ ί α»* και τέλος η)στην ανάγκη αποκατάστασης *«όλων των συναδέλφων που αδικήθηκαν»*. Οι αδικίες, μάλιστα, που περιγράφονται συνίστανται στην με *«εξωυπηρεσιακά κριτήρια»* διαμόρφωση δυσμενούς για τον κρινόμενο υπηρεσιακής κατάστασης.

Το ψήφισμα κλείνει με την παρατήρηση ότι:

«Σ' αυτή τη χώρα πρέπει κάποτε να ζουν με ίσα δικαιώματα όλοι οι Έλληνες».

Άλλη επίσημη κορύφωση της εκτός οργανωτικού σχήματος συνεργασίας της *«δημοκρατικής αντιπολίτευσης»* δεν υπήρξε. Μόνο η σύγκρουση του Γ. Βαγενά[84] με τον εκπρόσωπο της Ένωσης Επιθεωρητών της Δ.Ε., που ήταν Επιθεωρητής της περιοχής όπου ο Βαγενάς εργαζόταν, θα δώσει την αφορμή να δηλωθεί η εμμονή των ομάδων στην ανάγκη κάθαρσης του εποπτικού προσωπικού και ταυτόχρονα να εκδηλωθεί ένα πλατύ κίνημα συμπαράστασης προς τους εκπαιδευτικούς τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Το ψήφισμα όμως της συγκέντρωσης στο Θέατρο «Χατζηχρήστου» αρκεί για να επισημανθούν τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά αυτών των ομάδων και να συγκριθούν με εκείνα των ΔΣ που ανέλαβαν τις Ομοσπονδίες μετά την πτώση των επί δικτατορίας «εκλεγμένων».

Κύριο χαρακτηριστικό του παραπάνω ψηφίσματος είναι η συνύπαρξη στο ίδιο κείμενο πολιτικών, με τη μορφή της καταγγελίας, αλλά και ειδικά εκπαιδευτικών αιτημάτων. Πέραν τούτου τα εκπαιδευτικά αιτήματα που προβάλλονται (μεταρρύθμιση, χρηστή διοίκηση και αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών)τίθενται ως κεντρικά πολιτικά προβλήματα, τα οποία επιζητούν ως εκ τούτου, κεντρική πολιτική λύση.

Η μεταρρύθμιση γίνεται αντιληπτή ως διαδικασία που θα προέλθει από ένα νόμο, τον οποίο οφείλει να προωθήσει η κυβέρνηση και που πρέπει να συμβαδίζει με *«το πνεύμα της αλλαγής»*. Ταυτόχρονα καταγγέλλεται ότι το παρόν σ.ν αποτελεί *«μεταποίηση»* παλαιότερου, εμμέσως δηλαδή ταυτίζονται οι επιλογές της κυβέρνησης με αυτές της δικτατορίας. Πέραν τούτου το εκπαιδευτικό περιεχόμενο της μεταρρύθμισης περιγράφεται ατελέστατα ως σύνολο προϋποθέσεων που εγγυώνται *«ελεύθερη και δημιουργική εργασία»* σε δάσκαλο και μαθητή. Και ενώ μια ακροδιγής έστω παρουσίαση του περιεχομένου της απουσιάζει, προβάλλεται αντιθέτως ο ιδεολογικός προσανατολισμός του επιθυμητού εκπαιδευτικού συστήματος το οποίο οφείλει να στηρίζεται:

α) στην εθνική δημοτική γλώσσα

[84] Για το χρονικό της σύγκρουσης: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Μάιος- Ιούνιος 1975.

β) στην αναγκαιότητα να βιωθούν οι αρχαίοι έλληνες κλασικοί
γ) στην αναγκαιότητα να βιωθούν οι πατέρες του Χριστιανισμού
δ) στην *«ορθή»* γραφή της σχολικής ιστορίας με σκοπό την απόκτηση *«ορθής»* νεοελληνικής συνείδησης.
ε) στην *«κάθαρση»* του διοικητικού μηχανισμού και την αποκατάσταση της τέλειας λειτουργίας του μέσω της *«αξιοκρατίας»*.

Απ' αυτά δυο στοιχεία προβάλλονται, τουλάχιστον οργανωμένα από τους εκπαιδευτικούς της πράξης, για πρώτη φορά ως αναγκαία για τον *«ορθό»* ιδεολογικό επαναπροσανατολισμό του εκπαιδευτιού συστήματος: η βιώση των πατέρων του Χριστιανισμού και ο επαναπροσδιορισμός της νεοελληνικής συνείδησης διαμέσου του επαναπροσδιορισμού του νοήματος της ελληνικής ιστορίας. Αυτά είναι και τα στοιχεία που απουσιάζουν από το λόγο των πρώτων δημοκρατικά εκλεγμένων ΔΣ.

Τα υπόλοιπα: δημοτική γλώσσα, αξιοκρατία ως αναγκαία προϋπόθεση επιτυχούς εφαρμογής της μεταρρύθμισης, και *«κάθαρση»* αποτελούν κοινά περιεχόμενα του λόγου της *«δημοκρατικής αντιπολίτευσης»* και των δημοκρατικά εκλεγμένων ΔΣ που αυτή ανάδειξε.

Η κατανόηση του προβλήματος της μεταρρύθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος ως κεντρικού πολιτικού προβλήματος ικανού να αντιμετωπιστεί με έναν *«ορθό»* νόμο, αποτελεί πάγια αντίληψη του συνόλου του εκπαιδευτικού κόσμου και αναλογεί στον υπερσυγκεντρωτικό χαρακτήρα του ελληνικού σχολικού συστήματος και τις περιπέτειες της αστικής μεταρρύθμισης του ελληνικού σχολείου.

Τέλος, η χρήση όρων όπως ο *«διεθνής ιμπεριαλισμός»* και ο *«τούρκικος σωβινισμός»*, που δρουν αποκλειστικά ως στοιχεία προσδιορίζοντα την πολιτική ταυτότητα των ομιλούντων υποκειμένων, απουσιάζουν από τα κείμενα των ΔΣ της ΟΛΜΕ και ΔΟΕ. Κι αυτό γιατί, η πολιτική ταυτότητα των ομάδων που κινήθηκαν για την ανατροπή των από την περίοδο της δικτατορίας «εκλεγμένων» ΔΣ και των ομάδων που έλεγξαν τελικά, μετά τις εκλογικές διαδικασίες, τα ΔΣ της ΔΟΕ- ΟΛΜΕ ήταν πραγματικά διαφορετική[85]

ΙΙ. 2.6 Συνοπτικές παρατηρήσεις

Οι δημοκρατικές κυβερνήσεις που ακολούθησαν την πτώση της δικτατορίας, παράλληλα με την ουσιαστική αποδοχή της υπαλληλικής ιεραρχίας που είχε διαμορφωθεί κατά την περίοδο της, αποδέχτηκαν τα επί δικτατορίας «εκλεγμένα» ΔΣ της ΔΟΕ και ΟΛΜΕ, καθώς κι αυτό του ΣΙΕΛ- Α , θεωρώντας τα νόμιμους εκπρόσωπους των εκπαιδευτικών. Τα ΔΣ με τη σειρά τους συμπεριφέρθηκαν ως τέτοιοι.

Οι εκπαιδευτικοί και των τριών χώρων ανάπτυξαν ένα κίνημα βάσης με σκοπό την ανατροπή των «χουντικών» ΔΣ και την ανάδειξη νέων μέσα από διαφανείς διαδικασίες. Συνεκτικός κρίκος του κινήματος αυτού και στους τρεις χώρους ήταν η διασύνδεσή του με την απαίτηση για *«κάθαρση σε βάθος»* του διοικητικού μηχανισμού μέσα από ψήφισμα της Βουλής, κατ΄ αναλογία με ό,τι συνέβη στα ΑΕΙ.

Η μορφή που πήρε το κίνημα αυτό παρουσιάζει ομοιότητες και διαφορές στους τρεις χώρους. Κοινό στοιχείο η δημιουργία «δημοκρατικής αντιπολίτευσης», ομάδων δηλαδή που συγκροτήθηκαν από πρόσωπα που εναντιώθηκαν στην παραμονή των διοικήσεων των Ομοσπονδιών στη θέση τους.

Στη ΔΟΕ η διαδικασία αυτή πραγματώνεται με τη συγκρότηση «ενδογενούς» παράταξης, της ΔΑΣΚ, και συνοδεύεται από την έκδοση φύλλου, που εξέφρασε τις προσπάθειες αυτές. Η όλη διαδικασία ολοκληρώνεται με την υποχρέωση του ΔΣ να προβεί σε Έκτακτη ΓΣ, γεγονός που σήμανε και την πτώση του.

---

[85] Η σχέση του γλωσσικού κώδικα και του πολιτικού- κομματικού προσανατολισμού των ΔΣ στο: ΙΙΙ.3.1.

Στην ΟΛΜΕ παίρνει τη μορφή της άτυπης συνεργασίας των δημοκρατικά εκλεγμένων ΕΛΜΕ. Παρά τη δυναμική της δεν κατορθώνει να προκαλέσει την πτώση του ΔΣ παρά μόνο στην Τακτική ΓΣ του τέλους του σχ. έτους 1974-75. Οι δυνάμεις που απετέλεσαν το επί δικτατορίας ΔΣ θα επαναδιεκδικήσουν σ΄ αυτή την ψήφο των αντιπροσώπων, αλλά θα ηττηθούν.

Στην ΟΙΕΛΕ (ΣΙΕΛ- Α)η ομάδα που θα διεκδικήσει την πτώση του ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α στην πρώτη φάση θα ενωθεί με τα στελέχη της προδικτατορικής διοίκησης της ΟΙΕΛΕ. Οι δυνάμεις θα κρατηθούν ενωμένες μέχρι την πτώση του ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α, που προκλήθηκε, αφού αυτό υποχρεώθηκε να πραγματοποιήσει ΓΣ και εκλογές μετά από διορισμό Εφορευτικής Επιτροπής. Ταυτόχρονα με την πτώση του ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α διορίζεται με δικαστική απόφαση ΔΣ της Ομοσπονδίας με σκοπό να πραγματοποιήσει ΓΣ και εκλογές και σ' αυτή. Η τυπική διαδικασία ανασυγκρότησης της ΟΙΕΛΕ ολοκληρώνεται το Φεβρουάριο του 1976 και συμπορεύεται με τη συγκρότηση τουλάχιστον δυο σαφώς οροθετημένων παρατάξεων με κομμουνιστικό κομματικό προσανατολισμό στο χώρο των Ι.Ε.

Τα «εκλεγμένα» ΔΣ και των τριών χώρων οργάνωσαν την άμυνά τους έχοντας ως κοινό σημείο τη δικαιολόγηση της δραστηριοποίησής τους επί δικτατορίας την οποία πρόβαλαν ως πράξη που τίμησε τους χώρους τους (ΟΛΜΕ) είτε προσκομίζοντάς τους όφελος (ΣΙΕΛ- Α, ΔΟΕ) είτε αποδίδοντάς τους εύσημα «αντίστασης» στο καθεστώς (ΟΛΜΕ). Κοινό χαρακτηριστικό η παράλληλη δυσφήμιση του αντιπάλου. Η τακτική αυτή, εκ του αποτελέσματος, κρίνεται πιο πετυχημένη στην περίπτωση της ΟΛΜΕ.

Η δράση της «δημοκρατικής αντιπολίτευσης» στους τρεις χώρους θα κορυφωθεί με την κοινή τους εκδήλωση στις 13/4/75. Το περιεχόμενό της, που συνδέεται περισσότερο με τη διεκδίκηση της *«κάθαρσης»*- αποτελεί, δηλαδή, διαδικασία έκφρασης συνολικού αιτήματος προς την κυβέρνηση- μας πληροφορεί σχετικά με την ιδεολογία των ομάδων αυτών, που παρουσιάζει διαφορές με αυτή που προβλήθηκε από τα πρώτα δημοκρατικά εκλεγμένα ΔΣ, τουλάχιστον στο χώρο της ΟΛΜΕ και ΔΟΕ. Φαίνεται ότι οι ομάδες αυτές διαμορφώνουν μια πλέον διακριτή ιδεολογία, της οποίας σημαντικό στοιχείο αποτελούσε η προβολή αριστερής φρασεολογίας σε συνδυασμό με την επιμονή της αναζήτησης της *«ορθής νεοελληνικής συνείδησης»*, η οποία θεωρείται ότι πρέπει να διαμορφωθεί από το σχολείο μέσω της επαναγραφής της σχολικής Ιστορίας. Συστατικό στοιχείο αυτής της υπό διαμόρφωση ιδεολογίας η συμβολή των πατέρων του Χριστιανισμού στην όλη διαδικασία. Στις ομάδες αυτές διαφεύγει μια σαφής αντίληψη για τα περιεχόμενα της μεταρρύθμισης ή τουλάχιστον δεν διατυπώνεται σαφώς.

Αντ' αυτού δηλώνεται η πίστη στο ότι η μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος είναι μια διαδικασία ικανή να επιτευχθεί μόνο αν υπάρχει κυβερνητική θέληση, η οποία παράγοντας ένα νόμο- τομή, σε σχέση με τους παλαιότερους, θα την επιβάλει. Το όλο πρόβλημα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης γίνεται έτσι κατανοητό ως κεντρικά πολιτικό ζήτημα.

Αυτό αποτελεί το βασικό κοινό ιδεολογικό στοιχείο των ομάδων αυτών και της ιδεολογίας που διατυπώθηκε από τα πρώτα δημοκρατικά εκλεγμένα ΔΣ. Άλλα είναι: η ανάγκη επικράτησης της *«εθνικής δημοτικής γλώσσας»*, ο εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος- με την έννοια της απόρριψης των ξεπερασμένων του προγραμμάτων, η επικράτηση της αξιοκρατίας στη διοίκησή του και η φροντίδα του εκπαιδευτικού, ως φορέα πραγματοποίησης των αλλαγών.

Μερική διαφοροποίηση παρουσιάζει ο χώρος της ΟΙΕΛΕ (ΣΙΕΛ- Α), όπου διατυπώνονται κάποιες πρώτες προσπάθειες προσέγγισης του περιεχομένου της δημοκρατικής εκπαίδευσης με την διατύπωση της ανάγκης εμπλοκής του *«λαού»* στην όλη εκπαιδευτική διαδικασία ταυτόχρονα ως πομπού και δέκτη της.

Διαπιστώνεται ότι στην ΟΙΕΛΕ (ΣΙΕΛ- Α) το ΔΣ που αναδείχτηκε ταυτίζεται με την ομάδα που προώθησε την πτώση του επί δικτατορίας ΔΣ, ενώ στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ φαίνεται να επικράτησαν άτομα ενταγμένα μεν στη «δημοκρατική αντιπολίτευση» περισσότερο όμως συντηρητικών κατευθύνσεων με επικεφαλείς παλιούς συνδικαλιστές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι και το πρώτο δημοκρατικό ΔΣ της ΟΛΜΕ οικειοποιείται την άποψη της διαφορετικής μεταχείρισης των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας, που έχει επικρατήσει πολύ παλαιότερα στην Ομοσπονδία.

II.3. *Τα καταστατικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Σκοποί και βασικές ρυθμίσεις*

II.3.1 Εισαγωγικά Οι εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, ως δευτεροβάθμια συνδικαλιστικά όργανα, συγκροτούν, αλλά και νομιμοποιούν, τη δράση και λειτουργία τους με βάση καταστατικά εγκεκριμένα από το Πρωτοδικείο Αθηνών, αφού και οι τρεις έχουν έδρα τους την Αθήνα.

Μάλιστα η ΔΟΕ και η ΟΛΜΕ, που η ζωή τους κατά τη διάρκεια της δικτατορίας ήταν συνεχής, εξακολουθούν αρκετά χρόνια μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας να λειτουργούν με βάση καταστατικά που συντάχθηκαν και εγκρίθηκαν κατά τη διάρκεια της συνταγματικής εκτροπής. Τα καταστατικά αυτά, ως συνταγματικοί χάρτες των Ομοσπονδιών, θα αλλάξουν και στις δυο Ομοσπονδίες, αφού την πρώτη γενιά των δημοκρατικά εκλεγμένων Δ.Σ. (Καζαντζής, Τρομβούκης) διαδεχθεί η δεύτερη (Γεωργιάδης, Κουρκούτας-Ράθωσης)

Σε αντίθεση μ' αυτές στην ΟΙΕΛΕ το πρώτο ΔΣ, σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την εκλογή του, προχωρά στη σύνταξη και έγκριση νέου καταστατικού λειτουργίας.

Τα καταστατικά των Ομοσπονδιών αλλάζουν για δεύτερη φορά μετά την ψήφιση του 1264/82, με σκοπό να προσαρμοστούν στο πνεύμα του. Ενώ μια τρίτη περίοδος αλλαγών παρατηρείται το '86- '87 και αφορά περισσότερο επεμβάσεις σε επιμέρους ζητήματα λειτουργικού χαρακτήρα.

Θα εξετάσουμε τη διαδικασία αυτή καθώς και το περιεχόμενο των καταστατικών ρυθμίσεων ώστε να καταγραφούν οι αντιλήψεις που σε κάθε φάση επικράτησαν σχετικά με τους σκοπούς την επίτευξη των οποίων επιδιώκουν οι Ομοσπονδίες και η θεραπεία των οποίων νομιμοποιεί το λόγο ύπαρξης τους και ορίζει, τουλάχιστον τυπικά, τα όρια της δράσης τους και τις βασικές ιδεολογικές της αφετηρίες.

Θα επιμείνουμε ακόμη στον εντοπισμό και καταγραφή επιμέρους καταστατικών ρυθμίσεων που είτε παίζουν σημαντικό ρόλο στον τρόπο συγκρότησης των Ομοσπονδιών και ορίζουν τις δυνάμεις που αποτελούν την έκφραση της Ομοσπονδίας προς την κοινωνία και το Κράτος (σύστημα εκλογής Δ.Σ., σύστημα αντιπροσώπησης των συλλόγων στις Γ.Σ.) είτε επιτρέπουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στις μεταξύ τους σχέσεις ή αυτές που αναπτύσσουν μ' άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις είτε σηματοδοτούν σημαντικές ανακατατάξεις στο χώρο της ιδεολογίας τους.

II.3.2 Τα καταστατικά της Δ.Ο.Ε. Η μεταπολίτευση βρίσκει τη Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος(ας)[1] να λειτουργεί με το καταστατικό του 1970[2] το οποίο είχε τροποποιήσει παλαιότερα (1966) επιφέροντας μικρές αλλαγές[3] διατηρώντας, όμως, το πνεύμα της ενισχυμένης αναλογικής στην αντιπροσώπευση της βάσης, που περιορίζει την καταγραφή στη Γ.Σ. των δυνητικά ποικίλων πολιτικοϊδεολογικών ομάδων, αφού κάθε τοπικός διδασκαλικός σύλλογος αντιπροσωπεύεται σ' αυτή με έναν μόνο αντιπρόσωπο,

---

[1] Ο διπλός γραμματικός τύπος αντιστοιχεί στην αλλαγή κατάληξης που καθιερώθηκε με το δεύτερο Καταστατικό Συνέδριο (11-12/2/82) και καταγράφεται στο καταστατικό που εγκρίθηκε με την 1237/83 πράξη του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών.

[2] Εγκρίθηκε από την Έκτακτη Γ.Σ. στις 31/10/69 και ίσχυσε μετά τις 26/6/70 (Απόφαση Πρωτοδικείου 164/70). Η μοναδική αλλαγή που υπέστη πριν το 1979 ήταν η επαναφορά της μονοετούς θητείας του ΔΣ από την Έκτακτη Γ.Σ. «αποκατάστασης» (8/5/75).

[3] Απαιτείται συμμετοχή των αντιπροσώπων που κατέχουν τα 2/3 του συνόλου των ψήφων για να υπάρξει απαρτία της Γ.Σ.. Επιτρέπονται ψηφοδέλτια «ψηφοφόρων» αλλά ισχύει πλειοψηφικό σύστημα. Κάθε ψήφος αντιπροσώπου αντιστοιχεί τώρα σε 20 ψηφίσαντες στους Τοπικούς Συλλόγους ενώ στο καταστατικό του '66 η αντιστοιχία ήταν 1/10.

(άρθρο 4), ο οποίος έχει στη διάθεσή του τόσες ψήφους όσες προκύπτουν από τη διαίρεση του αριθμού των ταμειακά τακτοποιημένων μελών του συλλόγου του δια του 20[4].

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο καταστατικό του '70 έχει απαλειφθεί ο όρος «Λαϊκό Σχολείο» που σ' αυτό του '66 προσδιόριζε τη στοιχειώδη εκπαίδευση χωρίς να επέλθει άλλη αλλαγή στη διατύπωση του σκοπού της Ομοσπονδίας ο οποίος περιγράφεται στο άρθρο 3 ως εξής:

«Ειδικώτερον η Δ.Ο.Ε τίθησι, ως σκοπόν της, τον συντονισμόν, την κατεύθυνσιν και παρακολούθησιν των ενεργειών και της δραστηριότητας των Μελών των Διδασκαλικών Συλλόγων, επι τω τέλει ασφαλεστέρας προαγωγής εξυπηρετήσεως και εξυγώσεως του Δημοτικού Σχολείου και Νηπιαγωγείου και των Λειτουργών της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως και των ηθικών και υλικών συμφερόντων αυτής, εντός των ορίων, τα οποία επιτρέπουσιν οι Νόμοι του Κράτους, το συμφέρον του Έθνους και τα θέσμια του Συνδικαλισμού».

Με βάση, λοιπόν, το καταστατικό της η ΔΟΕ αποτελεί ένα συντονιστικό- εποπτικό όργανο των τοπικών Διδασκαλικών Συλλόγων, που σκοπό έχει την προαγωγή και εξυπηρέτηση των ηθικών και υλικών συμφερόντων της πρώτης βαθμίδας της εκπαίδευσης και κατ' επέκταση και *μόνο* των εκπαιδευτικών που εργάζονται σ' αυτή με την απαραίτητη προϋπόθεση ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει *«εντός των ορίων»* τριών πόλων: του Κράτους, του Έθνους και του Συνδικαλισμού οι οποίοι περι-ορίζουν, αντίστοιχα, τα νόμιμα όρια του εγχειρήματος και υποτάσσουν το «ειδικό» συμφέρον[5] (της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών) στο «γενικότερο» συμφέρον του Έθνους και το ισχύον νομικό πλαίσιο.

Αν και η σειρά καταγραφής των τριών πόλων δε σημαίνει αυτόματα και αξιολογική κατάταξή τους, ο Συνδικαλισμός φαίνεται ότι εξ ορισμού θεωρείται πως υποτάσσεται στις νομικοηθικές επιταγές των ευρύτερων συνόλων του Κράτους και του Έθνους, αφού λίγο πιο πριν τα ηθικά και υλικά συμφέροντα για την εξυπηρέτηση των οποίων εργάζεται η Δ.Ο.Ε. δεν είναι πρωτογενώς αυτά των φυσικών μελών, αλλά ορίζονται ως προκύπτοντα μόνο και σε συνάρτηση με αυτά του θεσμού στον οποίον εργάζονται[6] και αυτός με τη σειρά του, ως θεσμός, υποτάσσεται στα συμφέροντα του κράτους και του έθνους.

Ακόμη, η χρήση των λέξεων *«εξύγωση»* και *«προαγωγή»* του θεσμού του Δημοτικού Σχολείου και των ηθικών και υλικών συμφερόντων των εκπαιδευτικών προϋποθέτουν κυριαρχία της αντίληψης ότι οι θεσμοί, αλλά και η κοινωνικοοικονομική θέση των εκπαιδευτικών, τείνουν να βελτιώνονται συνεχώς μέσα από διαδικασίες αρμονικής συνύπαρξης των κρατικών νομικών οριοθετήσεων, της προαγωγής του Εθνικού συμφέροντος και τη λελογισμένης και πατροπαράδοτης συνδικαλιστικής δράσης.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ονοματίζονται εδώ ως *«Λειτουργοί της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως»* και όχι ως δάσκαλοι ή εκπαιδευτικοί[7].

---

[4] Άρθρο 38 παράγραφος 1.

[5] Περιληπτικά για τις διάφορες έννοιες του όρου «συμφέρον» Gould J.- Kolb W., Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών Unesco, Ελληνική Παιδεία, τ. 3, 912. Ιδιαίτερα για τη διαδικασία αποκρυστάλλωσης της έννοιας του ατομικού συμφέροντος: Τσουκαλάς Κ., Είδωλα πολιτισμού, Θεμέλιο 1991, 70-77.

[6] Αυτή η σύμφυση των συμφερόντων των εκπαιδευτικών και της εκπαίδευσης διατυπώνεται ως σύνθημα των εκπαιδευτικών σε όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου (II.4.3)και δεν είναι ελληνικό και μόνο φαινόμενο. Ενδεικτικά για τη διατύπωση αντίστοιχων αντιλήψεων στην Αμερική Finn C., «Teacher Unions and school Quality. Potential Allies ot Inevitable Foes?», *Phi Delta kappan*, January 1985, 331-338. Γενικότερα για την αντίληψη που κυριαρχεί στις επαγγελματικές ενώσεις και θέλει η βελτίωση των όρων εργασίας να επιφέρει και αυτόματη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών Chapoulie J-M., «Sur l' analyse sosiologique des groupes professionnels», *Revue Francaise de sosiologigie*, XIV, 1973, 107.

[7] Για τη σημαντικότητα της χρήσης των όρων: II.5.

Για την εκπλήρωση των παραπάνω σκοπών το καταστατικό προβλέπει (άρθρο 4) διαδικασίες, μέσα, ενέργειες, αλλά και οριοθετεί επιτρεπόμενες συνεργασίες με άλλες οργανώσεις. Ακόμη ως κύρια διαδικασία περιγράφεται η συγκέντρωση, επεξεργασία και μορφοποίηση απόγεων των συλλόγων και η ανατροφοδότησή τους με αποφάσεις. Με την όλη διαδικασία *«εξασφαλίζεται η ενότης των απόγεων»* του συνόλου των τοπικών συλλόγων[8].

Ως υλικά μέσα για την επίτευξη των στόχων περιγράφονται το «Δ.Β», το επιστημονικό περιοδικό και η δυνατότητα έκδοσης σημαντικών παιδαγωγικών έργων, η ίδρυση αναγνωστηρίου, βιβλιοθήκης και εντευκτηρίου, καθώς και η δυνατότητα ίδρυσης ταμείου Αλληλοβοηθείας.

Το σύνολο των ενεργειών προσανατολίζεται στην προσπάθεια να καταστήσει συνείδηση *«της Ελληνικής Κοινωνίας και εκπαιδευτική πολιτική του Κράτους»*, με όλα τα πρόσφορα μέσα, *«την πολύτιμον κοινωνικήν και Εθνικήν σημασίαν της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως και των Λειτουργών της»*.

Ως προβλεπόμενες συνεργασίες ορίζονται αυτές με τις *«Διδασκαλικές Ενώσεις»* του εξωτερικού, την ΑΔΕΔΥ, αλλά και μετά *«πάσης νομίμου Οργανώσεως επιδιωκούσης την βελτίωσιν της Εκπαιδεύσεως και την ανύψωσιν του μορφωτικού επιπέδου του Λαού»*.

Με αυτή τη διατύπωση εισβάλλει πλαγίως ένας ακόμη σκοπός στην καταστατική ρύθμιση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας στον οποίο δε γίνεται αναφορά στο άρθρο 3, όπου περιγράφεται ο γενικός σκοπός της. Η ρύθμιση αυτή επιτρέπει την ενασχόληση γενικότερα με τη βελτίωση της εκπαίδευσης και την ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου του *«Λαού»* ορισμοί, που με τη σειρά τους επιτρέπουν στην Ομοσπονδία μια γενικότερη θεώρηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και, κατ' επέκταση, τη συγκρότηση ενός λόγου γύρω από τον εκπαιδευτικό θεσμό αλλά και το μορφωτικό επίπεδο του *«Λαού»*, σταθερά προσανατολισμένο όμως, εξ ορισμού, στην πίστη για τη δυνατότητα σταθερής και αέναης *«βελτίωσης»* και των δύο.

Η περιγραφική αναφορά εξ άλλου σε κάθε νόμιμη οργάνωση που ενδιαφέρεται για τα παραπάνω κάνει δυνατή, από τη μια τη σύμπηξη ευρύτερων ομαδώσεων με παρόμοιο προσανατολισμό και ταυτόχρονα αποφεύγει την άμεση αναφορά στην Ο.Λ.Μ.Ε. ή ακόμα και γενικότερα την αναφορά σε άλλες επιστημονικές-εκπαιδευτικές οργανώσεις. Η βαρύτητα της αοριστίας της συγκεκριμένης περιγραφής θα γίνει κατανοητή αλλού.

Γενικότερα το καταστατικό του '70 αποτελείται από 47 άρθρα που περιγράφουν το σκοπό, τη διαδικασία εισδοχής μέλους, καθώς και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις καθενός εξ αυτών, τα του Δ.Σ.- υπό το γενικότερο τίτλο *«Διοίκησις»*[9] - αλλά και τα καθήκοντα κάθε μέλους του Δ.Σ. επακριβώς, τα του Εποπτικού Συμβουλίου, το χωρισμό της επικράτειας σε 7 εκπαιδευτικές περιφέρειες[10] και τη συγκρότηση του Ε.Σ. υποχρεωτικά από έναν αντιπρόσωπο

---

[8] Σπερματικές αναφορές, ιστορικού χαρακτήρα, στη φάση έλλειψης κεντρικής Ομοσπονδίας και στα προβλήματα ενότητας που συνεπαγόταν: Γοντζές Η., «Η Εξέλιξις των δημοδιδασκαλικών συλλόγων εν Ελλάδι», *Επετηρίς Δημοτικής Εκπαιδεύσεως*, τ.Α, 1932, 322- 329. Εξάλλου στις συνεντεύξεις έγιναν συχνές αναφορές στην ενότητα και τους κινδύνους διάσπασης της ΔΟΕ κυρίως από τα στελέχη της ΔΑΣΚ, των οποίων κύριο μέλημα την περίοδο '75- '77 ήταν να πείσουν πως η κίνησή τους δεν είχε πρόθεση να υποκαταστήσει τον κεντρικό ρόλο της Ομοσπονδίας ή να τη διασπάσει. Ακόμη «γνώριζαν» (από διηγήσεις παλαιοτέρων) φάσεις «διάσπασης» και αναποτελεσματικότητας της ΔΟΕ.

[9] Για τη χρήση του όρου *«Διοίκησις (η)»* από το Δ.Σ. αλλά και την εγκατάλειψή του: II.4.2, υποσημείωση 20.

[10] Η επίδραση της αντίληψης της περιφερειακής εκπροσώπησης και στη συγκρότηση του υηφοδελτίου που διεκδικεί τη διοίκηση της ΔΟΕ είναι έντονη μέχρι και τον Καζαντζή, το υηφοδέλτιο του οποίου συγκροτείται με βάση την περιφερειακή αντιπροσώπευση, όταν αυτή βέβαια δεν έρχεται σε αντίθεση με τις δικές του επιλογές (περίπτωση απόρριψης από τον Καζαντζή της υποψηφιότητας Ν. Δουβίτσα που είχε προταθεί ως υποψήφιος του πρώτου δημοκρατικά εκλεγμένου Δ.Σ. από την περιφέρεια Πελοποννήσου- Ιονίων Νήσων). Στην πρώτη φάση μάλιστα οι αντιπρόσωποι κάθε περιφέρειας καλούνται να εκλέξουν υποψήφιο για το Δ.Σ.

κάθε μιας εξ αυτών, τα της ΓΣ και των αρχαιρεσιών και τέλος τα των πόρων της Ομοσπονδίας, τον τρόπο διάλυσής της και αλλαγής του καταστατικού της.

Το καταστατικό αυτό θα αλλάξει, μετά από πρωτοβουλίες που πήρε το Δ.Σ. και ανάλογη συζήτηση που προηγήθηκε από τις στήλες του «Δ.Β.», με την Καταστατική Γ.Σ. της 7- 8ης/12/79.

Στο σύνολο της συζήτησης αυτής προσανατολίσθηκε στο εκλογικό σύστημα ανάδειξης του Δ.Σ. Στη διαμάχη αυτή η πλειοψηφούσα άποψη, που προωθήθηκε από τη διοίκηση της ΔΟΕ, τάχθηκε υπέρ της ενισχυμένης αναλογικής, που θεωρήθηκε ότι επιτρέπει τη σταθερή *«διοίκηση»* της Ομοσπονδίας και κατ' επέκταση λειτουργεί θετικά στη διαδικασία διεκδίκησης των αιτημάτων[11]. Στην άποψη αυτή αντιτάχθηκε η αριστερά με άρθρα των εκπροσώπων της χωρίς αποτέλεσμα[12].

Η όλη διαδικασία δεν έφερε καμία σημαντική αλλαγή στη λειτουργία της ΔΟΕ, πολύ περισσότερο στην περιγραφή των σκοπών της, αν εξαιρέσει κανείς ότι: α)το Δ.Σ. γίνεται 11μελές, β) δίνεται η δυνατότητα αποχώρησης από τα τριτοβάθμια συνδικαλιστικά όργανα μετά από απόφαση της Γ.Σ., και γ) γίνεται αναφορά (άρ. 3, π. 8)στη δυνατότητα για: *«συνεργασία με άλλες κλαδικές οργανώσεις και ομοσπονδίες Δ.Υ.- Ν.Π.Δ.Δ. και ΙΔ. εφόσον κρίνεται ωφέλιμη για τον κλάδο για την αποτελεσματικότερη επιδίωξη των σκοπών της σε πανδημοσιοϋπαλληλική βάση»*[13], δυνατότητα που εκτείνεται μέχρι και την *«προσπάθεια*

ξεχωριστά. Οι πρακτικές αυτές περιορίζονται με την εγκαθίδρυση των παρατάξεων. Οι καθορισμένες περιφέρειες ήταν: α)Πελοποννήσου- Ιονίων Νήσων, β) Στερεάς Ελλάδος- Ευβοίας, γ) Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, δ)Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ε)Ηπείρου και Θεσσαλίας, στ)Νήσων Αιγαίου και Δωδεκανήσων και ζ) Κρήτης. (άρθρο 26, παράγραφος 1)

[11] Οι απόψεις του Δ.Σ. καταγράφονται στο κείμενο: «Δ.Β.» 877/1-11-79, 5-6, «Απάντηση της ΔΟΕ στις επιστολές συναδέλφων για την τροποποίηση του Καταστατικού μας». Στο κείμενο κατηγορείται προσωπικά ο εκπρόσωπος της αριστεράς (Γ. Βαγενάς)ότι προπαγανδίζει την εφαρμογή ενός συστήματος απλής αναλογικής για λόγους προσωπικής φιλοδοξίας και μικροπολιτικής σκοπιμότητας, επειδή *«μερικοί θέλουν να επιφυλάξουν για τον εαυτό τους ρυθμιστικό ρόλο»* και ως εκ τούτου παρατηρείται μια *«αξιοπαρατήρητη σύμπλευσή του στο συγκεκριμένο θέμα»* με το *«μη δημοκρατικό»* χώρο. Επισημαίνεται ακόμη ότι η εφαρμογή της απλής αναλογικής θα συμβάλει στην *«προώθηση της ιδέας του πολυκεντρισμού στα πλαίσια της συστηματικής προσπάθειας για την αποδυνάμωση του ρόλου του Δ.Σ. της ΔΟΕ»*. Το επιχείρημα που συγκροτεί τη λογική του κειμένου είναι ότι η αριστερά, δια του εκπροσώπου της, *«αγνοεί τις αντικειμενικές συνθήκες που επικρατούν στο διδασκαλικό χώρο»*, δηλαδή αγνοεί ότι το σ.κ μάχεται εναντίον μιας συντηρητικής κυβέρνησης και ως εκ τούτου *«πιστεύουμε πως το Δ.Σ. πρέπει να είναι ομοιογενές, [για]να μπορεί να παίζει αποφασιστικά το ρόλο του στη διαμόρφωση της συνείδησης του χώρου μας και να καθοδηγεί σωστά και να εμφανίζεται δυνατό προκειμένου να χειριστεί αποτελεσματικά τα προβλήματα.... και να απαντά σθεναρά στις προσπάθειες εγκλωβισμού του κινήματος που σταθερά επιδιώκουν οι υπηρεσιακοί παράγοντες»*. Δηλαδή ο συγκεντρωτισμός επιλέγεται ως απάντηση στο «συντηρητισμό» της κυβέρνησης..

[12] «Δ.Β.» 856/16-10-79, 6Βαγενάς Γ., «Σύντομη ανάλυση πάνω στα βασικά σημεία του Καταστατικού της ΔΟΕ». Το άρθρο ασχολείται ουσιαστικά με το θέμα της αναλογικής εκπροσώπησης των τάσεων της βάσης στο Δ.Σ. μέσω της εφαρμογής της απλής αναλογικής. Τα βασικά του επιχειρήματα, πέρα από το γεγονός ότι και η διορισμένη επιτροπή για την επεξεργασία των αλλαγών του καταστατικού τέθηκε υπέρ της απλής αναλογικής, είναι πέντε. Εξ αυτών τα κυριότερα υποστηρίζουν ότι: *«το πλειοψηφικό δεν δίνει "συμπαγές σώμα" όπως ισχυρίζονται... αλλά το συμπαγές σώμα μιας μόνο πλευράς, που συμβαίνει να έχει τη σχετική πλειοψηφία»*, ενώ αντίθετα με την εφαρμογή της αναλογικής *«ο Κλάδος δεν κομματιάζεται... ίσα- ίσα συμβαίνει το αντίθετο. Παρουσιάζεται ενιαίος και αδιαίρετος. Όπως είναι στη βάση είναι και στην κορυφή»* και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εξασφαλίζεται η ουσιαστική ενότητα και συμμετοχή όλων.

[13] Πρέπει να σημειωθεί ότι την εποχή εκείνη οι σχέσεις ΑΔΕΔΥ- ΔΟΕ είναι αρκετά ταραγμένες χωρίς να φτάνουν την ένταση των σχέσεων ΟΛΜΕ- ΑΔΕΔΥ. Η ΔΟΕ θα αποχωρήσει από την ΑΔΕΔΥ, για μικρό χρονικό διάστημα, μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία (αποχώρηση: 19-11-81), μαζί με άλλες οκτώ δημοσιοϋπαλληλικές οργανώσεις μπαίνοντας στη διαδικασία για τη δικαστική αποκατάσταση της *«δημοκρατικής λειτουργίας»* της Συνομοσπονδίας. Αντίθετα την περίοδο 78-79 βρίσκεται σε ανάπτυξη το κίνημα των ΣΕΔΟ που προσπαθεί να την υποκαταστήσει. Ενδεικτικά για τη συμμετοχή της ΔΟΕ σε αυτό: «Δ.Β.» 841/3/1-79 (κύριο άρθρο), «Το χρονικό της 24ωρης απεργίας. Πώς άρχισε η συνεργασία με τις άλλες

ίδρυσης Πανεκπαιδευτικής ένωσης όλων των λειτουργών της Παιδείας που θα ασχολείται με καθαρά εκπαιδευτικά θέματα»[14], δ) καθορίζεται ειδικός υπεύθυνος του Δ.Σ. για τις εκδόσεις της Ομοσπονδίας (άρθρο 29) και ε) αποδεσμεύεται η εκλογή στο Εποπτικό Συμβούλιο από την περιφερειακή εκπροσώπηση.

Είναι ανάγκη όμως να επισημανθεί μια ακόμη παρέμβαση, που σηματοδοτεί και την πρόθεση των εμπνευστών και συντακτών του καταστατικού αυτού το Δ.Σ. να αποτελέσει το ΔΣ ισχυρό όργανο. Στο άρθρο 9, προβάλλεται, ακόμη και πριν την υποχρέωση των τοπικών συλλόγων να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του καταστατικού και τις αποφάσεις των Γ.Σ., η ανάγκη εναρμόνισης της δράσης τους *«με τα συμφέροντα και επιδιώξεις του Κλάδου, έτσι όπως υπεύθυνα τα χειρίζεται η Διοίκηση της ΔΟΕ»*.

Αυτή η αόριστη αναφορά στα συμφέροντα και τις επιδιώξεις *«του Κλάδου»* σε συνδυασμό με το θεωρούμενο ως δεδομένο υπεύθυνο χειρισμό τους από *«τη Διοίκηση»*, την εμμονή στους σκοπούς που είχαν περιγραφεί στα παλαιότερα καταστατικά[15], την εμμονή στο πλειοψηφικό ως εκλογική διαδικασία ανάδειξης των αντιπροσώπων και του Δ.Σ., καθώς και τις μικρορυθμίσεις λειτουργικού χαρακτήρα που περιγράψαμε παραπάνω συγκροτούν τον πυρήνα της λογικής των αλλαγών που επιβλήθηκαν στο καταστατικό με τη πρώτη αλλαγή του στο τέλος του 1979.

Η δεύτερη αλλαγή του καταστατικού, όπως ήδη αναφέραμε, θα σημειωθεί μετά την καθιέρωση του ν. 1264/82, που επιβάλλει, εκ των πραγμάτων, σημαντικές αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των συνδικάτων του Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα, με κύρια αυτή της καθιέρωσης ενός συστήματος απλής αναλογικής και συνακόλουθα της νομιμοποίησης των παρατάξεων.

Ανεξάρτητα με τις εκτιμήσεις, που έχουν διατυπωθεί, σχετικά με τις συνολικές επιπτώσεις του νόμου στη συγκρότηση και δράση των συνδικαλιστικών οργανώσεων[16], πρέπει να σημειωθεί ότι, σε κάθε περίπτωση, στο χώρο της ΔΟΕ υπαγορεύει, εκ των υστέρων, καταστατικές τροποποιήσεις και ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα να επαναδιατυπωθούν βασικά άρθρα- όπως αυτό που οριοθετεί τους σκοπούς συγκρότησης του συνδικάτου- στο πνεύμα των αντιλήψεων για το συνδικαλιστικό κίνημα που έχουν επικρατήσει στο χώρο της ΠΑΣΚ[17] και «νομιμοποιούνται» απόλυτα από το λόγο του ίδιου του Πρωθυπουργού, που ορίζει πλέον το συνδικαλισμό ως τρίτο βάθρο της Δημοκρατίας.

Δημοσιοϋπαλληλικές οργανώσεις» και το λόγο του προέδρου στη ΔΟΕ Κ. Γεωργιάδη σε συγκέντρωση των δημοσιοϋπαλληλικών οργανώσεων που δημοσιεύεται στο ίδιο φύλλο.

[14] Από τα χαρακτηριστικά άρθρα απλών μελών της ΔΟΕ, που δημοσιεύτηκαν πάνω στο θέμα: «Δ.Β.» 844/16-2-79, 4, Κουτσουμπής Γ., «Προς πανεκπαιδευτική Συνομοσπονδία» όπου σημειώνεται: *«Είτε το θέλουμε είτε όχι η μοίρα μας είναι κοινή. Εμείς [οι εκπαιδευτικοί]που ξέρουμε ότι είμαστε οι δημιουργοί της Ελλάδας, τι κάνουμε; Κονταροχτυπιόμαστε μήπως μπορέσουμε, ο καθένας για τον εαυτό του, να εξασφαλίσουμε το πεντακοσάρικο. Αυτή η τακτική κρατάει χρόνια και θα διαιωνίζεται μέχρι να συνειδητοποιήσουμε την αναγκαιότητα των κοινών αγώνων, όπως κοινή είναι και η μοίρα μας. Αν πιστέγουμε αυτή την αναγκαιότητα θα βρεθεί τρόπος να ξεπεράσουμε τις αντιθέσεις... Δε νομίζω ότι χρειάζεται σήμερα να προχωρήσουμε στην πρακτική πλευρά του θέματος. Αν ενστερνιστούμε την ιδέα, τα άλλα θα έρθουν από μόνα τους»*. Για το θέμα της συνεργασίας: II.4.4.

[15] Η βασικότερη προσπάθεια επανακαθορισμού των σκοπών της ΔΟΕ συνδέεται με την πρόταση του αντιπροσώπου της Λάρισας- που απορρίφθηκε από την καταστατική Γ.Σ.- να ενταχθεί στους σκοπούς της Ομοσπονδίας και *«η προάσπιση των ελληνοχριστιανικών ιδανικών»*. Η αρνητική αντίδραση του Προέδρου αλλά και τη διαφοροποίηση της στάσης μέλους του μονοπαραταξιακού Δ.Σ. (Φεστερίδης), που η πρόταση αυτή προκάλεσε, στο: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Δεκέμβριος 1979 .

[16] Η άποψη για την μετατροπή των συνδικάτων σε *«αντίτυπα»* της Βουλής αλλά και της λειτουργίας του 1264/82 ως *υπερκαταστατικού των συνδικαλιστικών οργανώσεων* διατυπώνεται στο: Μαυρογορδάτος Γ., Μεταξύ Πιτυοκάμπτη και Προκρούστη. Οι επαγγελματικές οργανώσεις στη σημερινή Ελλάδα, Οδυσσέας 1988, 56.

[17] Οι απόψεις που έχουν επικρατήσει μέσα στην ΠΑΣΚ προβάλλουν το *«πολιτικοποιημένο»* συνδικαλισμό σε αντιπαράθεση με τον *«κομματικοποιημένο»*. Πολιτικοποιημένο σ.κ ορίζεται κάθε σ.κ., γιατί *«κανένα μαζικό κίνημα και κανένας μαζικός φορέας δεν είναι δυνατόν να μην έχει πολιτικό χαρακτήρα»* και είτε εξυπηρετεί τις δυνάμεις της συντήρησης, της καταπίεσης και της εκμετάλλευσης ή τις δυνάμεις της αλλαγής, της αληθινής

Το ακανθώδες πρόβλημα, που μένει να αντιμετωπιστεί, είναι η αποδοχή τώρα της απλής αναλογικής η οποία είχε απορριφθεί ως καταστροφική για την ενότητα της Ομοσπονδίας, πριν δυο χρόνια, από το χώρο της ΠΑΣΚ που και τότε είχε την απόλυτη πλειοψηφία του Δ.Σ.

Τα επιχειρήματα που επιστρατεύονται τώρα συμπυκνώνονται στην ιδέα της αλλαγής του πολιτικού σκηνικού και των «θετικών» συνθηκών που αυτή δημιουργεί. Ως πειστήρια της αλλαγής αυτής παρουσιάζονται ο ν. 1264/82, ο κυβερνητικός λόγος για το συνδικαλιστικό κίνημα και οι κάποιες πρώτες ενδείξεις ότι η διοίκηση, κάτω από την επιρροή της κυβέρνησης, θα μεταχειριστεί τώρα ευνοϊκά το σ.κ των δασκάλων[18]. Τα επιχειρήματα αυτά θεωρούνται αρκετά για να επιρρώσουν την άποψη, ότι τώρα μπορεί να εφαρμοστεί η *«απλή αναλογική»*, γιατί πλέον οι συνδικαλιστές και κατ' επέκταση η λειτουργία της ΔΟΕ δεν κινδυνεύουν από τις «επιβουλές» της διοίκησης. Ακόμη περισσότερο, η ευνοϊκή αυτή πολιτική στιγμή επιτρέπει η ποικιλία των πολιτικών θέσεων (που πάντα υπήρχαν στις τάξεις του σ.κ) να μετατραπεί τώρα σε μόνιμα σημεία αναφοράς των μελών του.

Αυτό το κλίμα αποτυπώνεται συνολικά στο νέο καταστατικό της ΔΟΕ. Ιδιαίτερα στο άρθρο που αναφέρεται στους σκοπούς για την πραγμάτωση των οποίων παλεύει η ΔΟΕ , οι οποίοι τώρα, πέρα από τη συμβολή στη βελτίωση της *«όλης Παιδείας του Ελληνικού Λαού»* και *«την προώθηση της συνεργασίας και της αλληλεγγύης μεταξύ των Δ.Υ. και των εργαζομένων γενικότερα»* διευρύνονται σημαντικά (άρθρο 2) και περιλαμβάνουν:

«δ)Την προάσπιση των συνδικαλιστικών ελευθεριών, της δημοκρατίας, εθνικής ανεξαρτησίας και ειρήνης. ε)[Την]έκφραση γνώμης για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος καθώς και [τη] συμμετοχή της [ΔΟΕ]στις κοινές προσπάθειες για την αντιμετώπισή τους. στ) [Την] καλλιέργεια του συνδικαλιστικού ενδιαφέροντος και της ταξικής συνείδησης των εργαζομένων. (και) ζ) [Την] προάσπιση και επέκταση του δικαιώματος για ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων στη Γενική Εκπαίδευση στα Κέντρα λήψης αποφάσεων.»

Ταυτόχρονα με την εκρηκτική διεύρυνση των σκοπών καταγράφεται και μια σημαντική αλλαγή καθώς και μια αξιοσημείωτη απάλειψη- απουσία. Η πρώτη σημειώνεται στην αντίληψη που, ενώ εξακολουθεί να θέλει την Ομοσπονδία να συντονίζει τον αγώνα των τοπικών συλλόγων για την ταυτόχρονη και εν παραλλήλω βελτίωση της Δημοτικής Εκπαίδευσης και την ηθική και υλική εξύψωση των λειτουργών της, αναγνωρίζει τώρα και μια νέα ιδιαίτερη λειτουργία: την *«προάσπιση και προαγωγή των επαγγελματικών και υλικών*

δημοκρατίας και της κοινωνικής απελευθέρωσης (δες: «Δ.Β.» 928/1α/83, ανυπόγραφο άρθρο, «Ο πολιτικοποιημένος Συνδικαλισμός»). *«Πολιτικοποιημένη»*, εξάλλου, είναι και η ίδια η παράταξη της ΠΑΣΚ που έχει *«το χρέος... να στηρίζει δυναμικά τις πολιτικές επιλογές που δικαιώνουν τους αγώνες του Κλάδου και όχι να εκτελεί τις εντολές κάποιων κομματαρχών που αποφασίζουν αγνοώντας τη "λαϊκή βούληση" όπως εννοείται πράττουν κάποιες άλλες παρατάξεις»* («Πολιτικοποιημένος Συνδικαλισμός», *Σοσιαλιστική Παιδεία*, φ. 2, Ιούνιος 1983, 6).

[18] «Δ.Β.» 913/4/1982, 5 (ανυπόγραφο άρθρο), «Απλή Αναλογική». Εκεί αναφέρεται συγκεκριμένα: *«Το Δ.Σ της ΔΟΕ εκτιμώντας και αναλύοντας τη σημερινή κατάσταση πραγμάτων από άποψη συνδικαλιστική και πολιτική πήρε την απόφαση να προχωρήσει στη διαδικασία για την υλοποίηση της απλής αναλογικής στην εκλογή του ΔΣ. της ΔΟΕ.... Οι σημερινές πολιτικές συνθήκες ευνοούν την ελεύθερη έκφραση των δασκάλων, με άρση ορισμένων εγκυκλίων διαταγών και με την αντικατάσταση του Νόμου 683. Η οπτική γωνία από την οποία η σημερινή κυβέρνηση βλέπει το συνδικαλιστικό κίνημα, σαν το βάθρο της Δημοκρατίας, μαζί με το κοινοβούλιο και την τοπική αυτοδιοίκηση, δεν αφήνει κανένα περιθώριο παρερμηνείας σαν αυτά του παρελθόντος. Δείγματα αυτής της επιβεβαίωσης έχουμε, την άρση τιμωριών των συνδικαλιστών, τη διευκόλυνση σε εργάσιμες μέρες και με μόνο απόφαση του Δ/ντή του Σχολείου της παραχώρησης αιθουσών για την άσκηση του συνδικ. δικαιώματος... το συμβουλευτικό έργο [της ΔΟΕ]προς το Υπουργείο Παιδείας σε κάθε θέμα που μας αφορά..... Ήρθε λοιπόν ο καιρός και όλα εξασφαλίζονται.... [τώρα]Τα σχήματα τα συνδικαλιστικά, ύστερα από την αναλογική θα αποτελέσουν μονιμότητα με ορατά σημεία πεποιθήσεων και θέσεων, με χρώματα και γεύση και ο καθένας θα διαλέγει εκείνο που του ταιριάζει».*

συμφερόντων του Κλάδου.». Σαφέστατα η αναφορά στην *επαγγελματική* διάσταση των *«λειτουργών»* δεν αποτελεί τυχαίο πλεονασμό, αλλά είναι σημαντική αλλαγή στην αντίληψη για τη συσχέτιση ιδιαίτερου και συνολικού συμφέροντος, αφού ο *«λειτουργός»* προβάλλει πλέον και ως *επαγγελματίας.*

Η δεύτερη έχει να κάνει με την απάλειψη των ορίων που έθεταν στις διεκδικήσεις της Ομοσπονδίας οι νόμοι του Κράτους, το συμφέρον του Έθνους και τα θέσμια του Συνδικαλισμού. Η υποχώρηση γενικότερα των όρων *«Κράτος»* και *«Έθνος»* συνδέεται με την ανάδυση των όρων: *«δημοκρατία», «εθνική ανεξαρτησία», «ειρήνη», «ταξική συνείδηση των εργαζομένων», «συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων»,* όροι που δηλώνουν ταυτόχρονα ριζοσπαστικοποίηση αλλά και ανάγκη προβολής της, καθώς και την ταύτιση με το λεξιλόγιο του κυβερνώντος κόμματος και αυτού της ευρύτερης αριστεράς.

Ακόμη δεν πρέπει κανείς να υποτιμήσει την προσθήκη (άρθρο 9)μιας ρύθμισης που εντείνει την πυραμιδική αντίληψη για το σ.κ. και τείνει να γραφειοκρατικοποιήσει τις λειτουργίες του και να καταστήσει το ΔΣ της Ομοσπονδίας απόμακρο, επιβάλοντας απόλυτη συνδικαλιστική ιεραρχία. Κατά το άρθρο αυτό:

«Οποιεσδήποτε προτάσεις προς τη ΔΟΕ για την αντιμετώπιση αναγκών, προβλημάτων, αιτημάτων και επιδιώξεων μεμονωμένων μελών, συλλόγων ή και ομάδων γίνονται οπωσδήποτε και μόνο μέσω των Δ.Σ. των Συλλόγων στους οποίους ανήκουν και πάντοτε γραφτά.»

Άμεση επικοινωνία με το Δ.Σ. της ΔΟΕ προβλέπεται μόνο κι αν οι τοπικοί Σύλλογοι αρνηθούν να μεταβιβάσουν το πρόβλημα ή καθυστερήσουν. Η ρύθμιση αυτή είχε στην ουσία προαναγγελθεί πολύ καιρό πριν από τις στήλες του «Δ.Β.», όταν συχνές αναφορές υποδείκνυαν στα φυσικά πρόσωπα να απευθύνονται, για τα προβλήματά τους πρώτα στους τοπικούς συλλόγους, γιατί το Δ.Σ. είχε πια *«άλλο ρόλο να παίξει».*

Τέλος, ταυτόχρονα με την εφαρμογή της *«απλής αναλογικής»* για την ανάδειξη των μελών του Δ.Σ., επιμηκύνεται και η θητεία αυτών από μονοετή σε διετή (άρθρο 13) και επιβάλλεται η συστοίχηση με το ίδιο εκλογικό σύστημα των διαδικασιών ανάδειξης των αντιπροσώπων των συλλόγων για τη Γ.Σ. Αυτοί πλέον δεν αντιπροσωπεύουν γενικότερα το σύλλογό τους, αλλά καθένας απ' αυτούς *«αντιπροσωπεύει τις ψήφους που αναλογούν στο συνδυασμό του»* (άρθρο 39,παρ. 10)και στέλνεται στη Γ.Σ. ως αντιπρόσωπος του συνδυασμού του.

Μ' αυτή τη ρύθμιση η θεσμοθέτηση των παρατάξεων, όχι μόνο απολυτοποιείται, αλλά επιβάλλεται και στους τοπικούς Συλλόγους. Παράλληλα, η μείωση του αναγκαίου αριθμού των παραβρισκόμενων μελών για να θεωρηθεί η ΓΣ σε απαρτία, από τα 2/3 των μελών στο 1/2 συν 1 (άρθρο 37, παρ. 1) επιτρέπει την ακόμη μικρότερη ουσιαστική αντιπροσώπευση της βάσης.

Η τελευταία καταστατική τροποποίηση υπαγορεύεται καθαρά για λόγους ανάγκης, λίγα χρόνια αργότερα[19], και μετά από την έντονη κρίση που ξεσπά στην ηγεσία της Ομοσπονδίας. Αφορά αποκλειστικά τον τρόπο συγκρότησης του Δ.Σ. και υπαγορεύεται από το αδιέξοδο που δημιουργήθηκε κατά τις διαδικασίες συγκρότησής του, μετά και την κρίση η οποία ξέσπασε στο εσωτερικό της ΠΑΣΚ. Έτσι, το άρθρο 14, που αναφερόταν στη συγκρότηση σε σώμα του Δ.Σ. και προέβλεπε απόλυτη πλειοψηφία, διαφοροποιείται με την προσθήκη παραγράφου που προβλέπει δυνατότητα συγκρότησης και με σχετική πλειοψηφία, αν η συγκρότηση εκκρεμεί για χρονικό διάστημα 15 ημερών[20].

---

[19] Ο καθαρά *διαδικαστικός* χαρακτήρας της Καταστατικής Γ.Σ. πιστοποιείται και από το γεγονός ότι η Συνέλευση αυτή πραγματοποιείται ως προοίμιο της Τακτικής Γ.Σ. τον Ιουνίου του 1987 (22-23/6/87).

[20] Άρθρο 14, παράγραφος 2: *«Αν στην τελευταία ψηφοφορία του 15θημέρου δεν επιτευχθεί η συγκρότηση, γίνεται αμέσως μετά την ίδια μέρα, νέα και τελευταία ψηφοφορία, κατά την οποία είναι αρκετή η σχετική πλειοψηφία για την κατανομή των παραπάνω αξιωμάτων. Σε περίπτωση τυχόν ισοψηφίας γίνεται κλήρωση..».*

Είναι σαφές πως με την τελευταία αυτή καταστατική ρύθμιση επιχειρείται να λυθεί σε *τυπικό* επίπεδο η σοβούσα κρίση και όχι να εξυπηρετηθεί διαμέσου των καταστατικών διαδικασιών συγκρότησης του Δ.Σ. κάποια στοιχειώδης πολιτική αντιμετώπισής της.

ΙΙ.3.3. Τα καταστατικά της ΟΛΜΕ. Οι καταστατικές αλλαγές που επήλθαν μετά το 1974 στην ΟΛΜΕ, όπως ήδη σημειώσαμε, εκδηλώνονται σε αντίστοιχες χρονικές στιγμές μ' αυτές της ΔΟΕ., αν και προηγούνται αυτών.

Και η ΟΛΜΕ τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης (θητείες Π. Τρομβούκη και Μ. Κουρκούτα)λειτουργεί με καταστατικό που έχει εγκριθεί κατά τη διάρκεια της δικτατορίας[21]. Κατά το καταστατικό αυτό η ΟΛΜΕ συγκροτείται με σκοπό την *«ενιαία κατεύθυνσιν πασών των επί μέρους προσπαθειών των Συλλόγων και Ενώσεων τούτων προς βελτίωσιν της Μέσης Εκπαιδεύσεως και προς ηθικήν και υλικήν εξύγωσιν των λειτουργών αυτής»*. Η οριοθέτηση, αν και μοιάζει σημαντικά μ' αυτή του αντίστοιχου καταστατικού της ΔΟΕ, διαφέρει από αυτή. Η χρήση του *«και»* διαχωρίζει σαφέστατα, χωρίς βέβαια να αντιπαραθέτει, τη βελτίωση της Μ.Ε. και την ηθική και υλική εξύγωση των λειτουργών της.

Έτσι, η ΟΛΜΕ φέρεται, με βάση το καταστατικό της, να διεκδικεί εξ ίσου και ταυτόχρονα δυο πράγματα: Τη *βελτίωση του θεσμού και* την ηθική και υλική ανύγωση των λειτουργών του θεσμού, χωρίς ο δεύτερος στόχος να *συμφύεται απολύτως* με τον πρώτο σε βαθμό που η αναφορά στα ηθικά και υλικά συμφέροντα των λειτουργών της *να απορρέει* από τη βελτίωση και εξύγωση του επιπέδου της εκπαιδευτικής βαθμίδας στην οποία τούτοι εργάζονται, όπως είδαμε να γίνεται στο καταστατικό της ΔΟΕ.

Ενδιαφέρον ακόμη παρουσιάζει η έλλειγη κάποιων περιορισμών αυτής της δραστηριότητας, ενώ αντίθετα τέτοιοι παρατηρήθηκαν στο καταστατικό της ΔΟΕ. Κι εδώ, όμως, ο εθνικός χαρακτήρας της δράσης της Ομοσπονδίας είναι έντονος, τη στιγμή που επιδιώκεται να αποκλειστεί ο πολιτικός χαρακτήρας της[22].

Αλλά η εντονότερη ανάδειξη όμως του προσώπου του *«λειτουργού»*- όπως κι εδώ ονοματίζεται εκπαιδευτικός της Μ.Ε- στο καταστατικό της Ο.Λ.Μ.Ε. επιρρώνεται και στη συνέχεια (άρθρο 3), όταν γίνεται αναφορά στα μέσα που χρησιμοποιεί η Ομοσπονδία προς εκπλήρωση του γενικότερου σκοπού της. Έτσι, σημειώνεται ότι η Ομοσπονδία:

«β) Διαφωτίζει την κοινήν και επίσημον γνώμην περί της κοινωνικής και εθνικής σημασίας της αποστολής των εκπαιδευτικών Μέσης Εκπαιδεύσεως και περί των εκπαιδευτικών ζητημάτων των δια διαλέξεων, δημοσιευμάτων εις περιοδικά και εφημερίδας, δι' εγκυκλίων, βιβλίων και δι' έτερων προσφόρων προς τον σκοπόν τούτον μέσων.»

Εδώ, συγκριτικά με το αντίστοιχο άρθρο του καταστατικού της ΔΟΕ, απουσιάζει κάθε ταυτόχρονη αναφορά στην προβολή της *«εθνικής και κοινωνικής»* σημασίας του θεσμού. Το άρθρο αναφέρεται αποκλειστικά στη σημασία της αποστολής των *προσώπων* που εργάζονται στη Μ.Ε., τα οποία επιπλέον ορίζονται και ως *«εκπαιδευτικοί»*. Η επικέντρωση στο πρόσωπο του εκπαιδευτικού επιβεβαιώνεται και με την αμέσως επόμενη παράγραφο:

«γ) Εξαίρει παν ό,τι καθιστά αισθητήν την εθνικήν, ηθικοπλαστικήν και εκπολιτιστικήν δράσιν των Λειτουργών Μέσης Εκπαιδεύσεως».

Οι δραστηριότητες αυτές, που σκοπό έχουν να πραγματώσουν τη γενικότερη σκόπευση της ΟΛΜΕ, επικουρούνται από μέσα, ένα σύνολο άλλων ενεργειών, καθώς και από

---

[21] Το καταστατικό αυτό ισχύει από τις 10-11-71 με την 1551/71 απόφαση του Πρωτοδικείου Αθηνών.

[22] Κατά το άρθρο 53: *«Απαγορεύεται κατά τας Γεν. Συνελεύσεις πάσα πολιτική συζήτησις»*. Ενώ το αμέσως επόμενο άρθρο 54 προβλέπει: *«Η Διοίκησις της ΟΛΜΕ δύναται να λαμβάνη αποφάσεις και να εκδίδει υηφίσματα εθνικού περιεχομένου»*.

τη συμμετοχή στην ΑΔΕΔΥ (άρθρο 3 παρ. Στ') και τη συνεργασία και τις επαφές της Ομοσπονδίας με άλλες οργανώσεις[23].

Για τη συνεργασία και τις επαφές με άλλες οργανώσεις οι παράγραφοι δ' και η' του άρθρου 3 προβλέπουν ακριβώς κατά λέξη ό,τι και οι αντίστοιχοι παράγραφοι 3 και 6 του άρθρου 4 του καταστατικού της ΔΟΕ της ίδιας περιόδου. Έτσι η ΟΛΜΕ: *«δ)Επικοινωνεί μετά των εν τη Αλλοδαπή Εκπαιδευτικών Οργανώσεων... [και] η) Συνεργάζεται μετά πάσης Οργανώσεως, επιδιωκούσης την βελτίωσιν της Εκπαιδεύσεως και την ανύψωσιν του μορφωτικού επιπέδου του Λαού».*

Οι παρατηρήσεις λοιπόν που προηγήθηκαν σχετικά με την εκ των πλαγίων διεύρυνση των σκοπών της Ομοσπονδίας (παράγραφος δ)αλλά και την αποφυγή κατονομασίας την όμορης εκπαιδευτικής οργάνωσης της άλλης βαθμίδας, ισχύουν και για την περίπτωση της ΟΛΜΕ.

Γενικότερα τα καταστατικά των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ αυτής της περιόδου βρίθουν από άρθρα και παραγράφους που ταυτίζονται κατά πνεύμα αλλά και κατά λέξη. Διαφορές παρατηρούνται σε επιμέρους συνδικαλιστικά θέματα που σχετίζονται με τη συνδικαλιστική οργάνωση των οργάνων και τις αρχαιρεσίες.

Έτσι τα 5/9 του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ, που εκλέγεται για ένα χρόνο, υποχρεωτικά πρέπει να προέρχονται από μέλη επαρχιακών Συλλόγων (άρθρο 14, παρ. 4)και η εκλογή του Δ.Σ. γίνεται με ενιαίο υηφοδέλτιο. Η Γ.Σ. όμως κι εδώ αποτελείται από ένα αντιπρόσωπο κάθε συλλόγου που διαθέτει υήφους ανάλογους με τα μέλη του συλλόγου του[24].

Η επόμενη καταστατική αλλαγή, που η πραγματοποίησή της ήταν απόφαση της Μ.Ζ.' Γ.Σ., θα γίνει επί προεδρίας Ράθωση και θα επιφέρει σημαντικές τροποποιήσεις στο πνεύμα και το γράμμα του καταστατικού[25].

Στους σκοπούς, ενώ διατηρείται, ως πρώτος στόχος, από τη μια η *«βελτίωση της Μ.Ε»* και από την άλλη *«η ηθική και υλική εξύψωση των Λειτουργών της»*, προστίθεται και σ' αυτά η *«προάσπιση και προαγωγή των επαγγελματικών και υλικών συμφερόντων του κλάδου».* Δηλαδή, όπως και στη ΔΟΕ, ο προσδιορισμός του συνόλου του καθηγητικού σώματος ως *επαγγελματίων* γίνεται περισσότερο ανάγλυφος. Ως δεύτερος στόχος ονομάζεται πλέον ρητά: *«β) η συμβολή της [ΟΛΜΕ]στη βελτίωση της όλης Παιδείας του Ελληνικού λαού.».*

Οι δυο αυτές διευρύνσεις του στόχου αποτυπώνουν κάποιες σημαντικές διαφοροποιήσεις. Τώρα γίνεται αποδεχτό και προβάλλεται ως στόχος της Ομοσπονδίας η αντίληψη ότι υπάρχει συνολικά και *«κλάδος»* καθηγητών με επαγγελματικά και υλικά συμφέροντα, που η Ομοσπονδία κατευθύνει και συντονίζει την προάσπισή τους, γεγονός που διαφοροποιείται σημαντικά από την αντίληψη πως υπάρχουν μεμονωμένοι λειτουργοί (μονάδες), που για την *«ηθική και υλική εξύψωση»* τους αυτή μάχεται.

Σημειώνεται, δηλαδή, ύπαρξη δυο διαφορετικών αν όχι αντιτιθέμενων αντιλήψεων ως προς το σκοπό συγκρότησης της Ομοσπονδίας (ανύψωση *«λειτουργών»*, ως πρόσωπα, - προάσπιση συμφερόντων *«κλάδου»*).

---

[23] Για τα μέσα: (άρθρο 3): *«ε)Εκδίδει «Δελτίον ή δημοσιογραφικόν όργανον... [και] θ) Δύναται να ιδρύση Ταμείον Αλληλοβοηθείας δια την ενίσχυσιν των οικογενειών των αναξιοπαθούντων... και αποβιούντων Λειτουργών Μ.Ε., των οποίων αι οικογένειαι δεν δικαιούνται συντάξεως».* Για τις ενέργειες (άρθρο 3 παράγραφος στ): *«Οργανώνει συγκεντρώσεις, διαλέξεις, ως και εκδρομάς εις την ημεδαπήν ή αλλοδαπήν, περιοδείας κ.λ.π».*

[24] Διαφέρει απλώς η αντιστοιχία μελών- υήφων. Το καταστατικό ρυθμίζει στο άρθρο 37: *«Μέλη 20 [έχουν υήφον 1, από 33-70 υήφοι 2, από 83- 120 υήφοι 3, από 120-170 υήφοι 4....κ.ο.κ.».*

[25] Η καταστατική συνέλευση έγινε 22-23/4/78. Πρέπει να μνημονευθεί ότι στη συγκυρία αυτή το Δ.Σ. της ΟΛΜΕ δεν αποτελείται από μονοπαραταξιακό σχήμα, αλλά από μια πλατύτερη συνεργασία ανένταχτων αλλά και οργανωμένων μελών του ΠΑΣΟΚ, του ΚΚΕεσ και του ΚΚΕ που αυτοπροσδιορίζεται ως *«προοδευτική».*

Βεβαίως, αν οι αντιλήψεις αυτές απλώς συνυπάρχουν ή συναρθρώνονται δεν είναι δυνατό να διερευνηθεί επί μακρότερον στο σώμα του καταστατικού και αποτελεί αντικείμενο γενικότερης ερμηνείας[26].

Η ριζοσπαστικοποίηση, όμως του νέου καταστατικού δε σταματά εδώ. Στο άρθρο 3, όπου γίνεται αναφορά στα μέσα προς επίτευξη των σκοπών, προστίθεται μια ολόκληρη παράγραφος με σαφέστατο περιεχόμενο που μαρτυρά και την πρόθεση:*«[Η ΟΛΜΕ]Διεξάγει και καθοδηγεί αγώνες για την κατοχύρωση και διεύρυνση των κατακτήσεων του κλάδου με διαμαρτυρίες, καταγγελίες, υηφίσματα, απεργίες και όλα τα πρόσφορα μέσα.».*

Το άρθρο αυτό- που θα εμφανιστεί κατά λέξη πολύ αργότερα στο καταστατικό της ΔΟΕ του 1982- από τη μια ενισχύει τις παραπάνω παρατηρήσεις (ισχυροποίηση της πάλης υπέρ των *συνολικών* συμφερόντων)και από την άλλη αποτυπώνει τη ριζοσπαστικοποίηση των καθηγητών εκείνη την εποχή.

Το καταστατικό ακόμη προβλέπει επιπλέον την έκδοση του περιοδικού «Λόγος και Πράξη»[27] και καθιερώνει αυξημένη πλειοψηφία (3/4 των ψήφων) για τη λήψη απόφασης για απεργιακή κινητοποίηση, ενώ οι λοιπές αποφάσεις των Γ.Σ. λαμβάνονται με το 1/2 συν 1[28].

Τέλος το Δ.Σ. γίνεται 11μελές, αλλά το σύστημα εκλογής (ενιαίο ψηφοδέλτιο)και το σύστημα εκπροσώπησης των Συλλόγων μελών στη ΓΣ μένει το ίδιο[29], ενώ η αντιπροσώπευση της επαρχίας στο Δ.Σ. της Ομοσπονδία και στο Ε.Σ. εξασφαλίζεται[30].

Οι τεταμένες σχέσεις ΟΛΜΕ- ΑΔΕΔΥ τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο πιστοποιούνται με την απάλειψη από το καταστατικό συγκεκριμένης αναφοράς σχετικής με τη συμμετοχή της ΟΛΜΕ στο τριτοβάθμιο όργανο. Αντ' αυτού στο άρθρο 3, παράγραφος η) προβλέπεται:

«Μπορεί να συνεργάζεται με κλαδικές ενώσεις και Ομοσπονδίες Δ.Υ. και να συμμετέχει σε ευρύτερους συνδικαλιστικούς οργανισμούς για την αποτελεσματικότερη επιδίωξη των σκοπών της διατηρώντας την αυτονομία της σαν κλαδική οργάνωση».

Όπως έχουμε σημειώσει ήδη στη φάση αυτή οι *«συσπειρώσεις»* των ΣΕΔΟ βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη της δράσης των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

Η λειτουργία της ΟΛΜΕ κατά την περίοδο αυτή θα συζητηθεί επεκταμένα και με το Οργανωτικό Συνέδριο που ακολουθεί ένα χρόνο μετά την ψήφιση του καταστατικού του οποίου βασικές ρυθμίσεις μόλις περιγράψαμε[31]. Η ίδια η σύγκλιση του συνεδρίου, ο διάλογος που προηγήθηκε αλλά και η έκδοση του υλικού του συνεδρίου και των πορισμάτων του μαρτυρούν την ιδιαίτερη βαρύτητα που δόθηκε σε θέματα συγκρότησης και λειτουργίας μεταξύ 1978 και 1979.

Η δεύτερη αλλαγή του καταστατικού θα πραγματοποιηθεί λίγο πριν την ψήφιση του 1264/82 και οι σημαντικές ρυθμίσεις που θα επιβληθούν επηρεάζουν, με τη σειρά τους, τη δράση και τη ζωή της Ομοσπονδίας το διάστημα που ακολουθεί[32].

---

[26] Για την έννοια της «συνάρθρωσης» των λόγων και των ιδεολογικών αντιλήψεων: Laclaou, Politics and ideology in marxist theory, Verso 1982[2] , ιδιαίτερα το κεφάλαιο «Towards a Theory of Populism»,143- 198 και για την κριτική της άποψης, όπως διαμορφώθηκε στη συνέχεια από τους Laclau- Mouffe δες: Eagleton T., Ideology, Verso, 1991[2], 219.

[27] Πρόκειται για την νομιμοποίηση ενέργειας, αφού το «ΛκΠ» εκδίδεται ήδη από το 1975.

[28] Άρθρο 39 παράγραφος 1. Οι διατάξεις αυτές θα παίξουν σημαντικό ρόλο πρακτικά μετά το 1983 που η καθιέρωση των παρατάξεων θα αναμορφώσει το συνδικαλιστικό σκηνικό.

[29] Ασήμαντη αλλαγή σημειώνεται στη σχέση ψήφων- μελών τοπικής ένωσης.

[30] Το άρθρο 45 προβλέπει τα προερχόμενα από την επαρχία μέλη να είναι τα 6/11 του Δ.Σ. και τα 3/5 του Ε.Σ.

[31] Το Οργανωτικό Συνέδριο έγινε στη Θεσσαλονίκη στις 30 και 31/3/79. Ανάμεσα στις αποφάσεις του ήταν και η σύγκλιση δυο Έκτακτων Γ.Σ. κάθε χρόνο, (Σεπτέμβριος- μέσα συνδικαλιστικής χρονιάς), ενός θεσμού που με τον καιρό θα πάρει σημαντικές διαστάσεις στη λειτουργία και πρακτική της ΟΛΜΕ.

[32] Η καταστατική Γ.Σ. πραγματοποιείται 3-4/4/82. Στο «Π.Δ.» άνοιξε διάλογος σχετικά με τις αναγκαίες καταστατικές τροποποιήσεις. Το περιεχόμενό του ήταν: Α)προδημοσίευση του σχεδίου. («Π.Δ.» 543/12/1981),

Οι αλλαγές αυτές παρατηρούνται και πάλι και στις δυο περιοχές του καταστατικού. Έτσι, σ' ό,τι αφορά ζητήματα συνδικαλιστικής λειτουργίας: έχουμε αλλαγή του εκλογικού συστήματος και εφαρμογή ενός τύπου απλής αναλογικής[33], καθιέρωση των παρατάξεων, δυνατότητα συγκρότησης του Δ.Σ. με σχετική πλειοψηφία[34], καθιέρωση αυτού που στην πράξη ονομάστηκε *«σώμα Προέδρων»*[35] και ανάδειξή του σε όργανο αποφασιστικής σημασίας και τέλος την καθιέρωση της διετούς θητείας του Δ.Σ (άρθρο 13). Από τα παραπάνω, ο τρόπος εκλογής του Δ.Σ. και η καθιέρωση της διετούς θητείας του Δ.Σ. θα εφαρμοστούν τον Ιούνιο του 1983[36]. Από το σημείο αυτό και μετά οι Τακτικές Γ.Σ. της Ομοσπονδίας μετονομάζονται σε Συνέδρια[37], που πραγματοποιούνται ανά διετία, ενώ κάθε χρόνο πραγματοποιείται η Τακτική ΓΣ του Ιουνίου (άρθρο 49), όπου δικαίωμα λόγου και ψήφου έχουν οι Πρόεδροι των τοπικών Ενώσεων[38]. Το σύνολο των ψήφων που διαθέτει κάθε Πρόεδρος είναι συνάρτηση των μελών της Ένωσής του, ενώ για να παρθεί απόφαση για απεργιακή κινητοποίηση απαιτείται πλειοψηφία του 1/2 των παρόντων Προέδρων οι οποίοι όμως πρέπει να διαθέτουν τα 2/3 του συνόλου των ψήφων (άρθρο 37, παρ. 10).

Σε ό,τι αφορά τη διατύπωση των σκοπών της Ομοσπονδίας παρατηρείται, όπως εξάλλου στο αντίστοιχο καταστατικό της ΔΟΕ, εκτεταμένη διεύρυνσή τους που γενικότερα προσανατολίζει την Ομοσπονδία σε ευρύτερους κύκλους κοινωνικής και πολιτικής παρέμβασης και δράσης. Έτσι, οι σκοποί από δυο στο περασμένο καταστατικό γίνονται πέντε αφού προστίθενται:

> *«3. Η προώθηση της συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ των Δ.Υ. και των εργαζομένων γενικότερα. 4. Η προώθηση και προάσπιση των συνδικαλιστικών ελευθεριών, των δημοκρατικών δεσμών και της εθνικής ανεξαρτησίας. 5. Η έκφραση γνώμης για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος, καθώς και η συμμετοχή της στις κοινές προσπάθειες για την αντιμετώπισή τους.».*

Οι παράγραφοι αυτοί αποτυπώνουν απόγεις της παράταξης που είχε και τον απόλυτο έλεγχο του ΔΣ[39], χωρίς να βρίσκουν αντίθετη, ως διατύπωση, την αριστερά. Τις συναντούμε, διατυπωμένες κατά λέξη, στο καταστατικό της ΔΟΕ (Φεβρουάριος 1983)[40].

Β) δημοσίευση δυο κειμένων καθηγητών, θεωρητικού περιεχομένου, σχετικά με το σ.κ. («Π.Δ.» 544/1/ 82, 18-19 Τσαμαδιάς Κ., «Τάσεις στο Συνδικαλιστικό κίνημα», και Κοτζαμανίδη Χ., «Π.Δ.» 546/3/1982, 39- 40, «Οι τάσεις στο σ.κ.»). Τα κείμενα δεν προέβαιναν σε δεοντολογικές προτάσεις. Γ)Δημοσίευση «Εισήγησης του Δ.Σ. της ΟΛΜΕ («Π.Δ.» 546/3/1982 22- 25)όπου σχολιάζονται οι παρακάτω τροποποιήσεις: α)Θητεία Δ.Σ., β)Σχέσεις και κοινές συνεδριάσεις Ε.Σ. και Δ.Σ., γ)Απαρτία Γ.Σ.- ψήφοι ΕΛΜΕ, δ)Εκλογικό σύστημα, ε)Γενικές διατάξεις-λόγοι αναβολής άμεσης ενεργοποίησης βασικών ρυθμίσεων. Δ)Προτάσεις ΕΛΜΕ. («Π.Δ.» 546/3/1982 25- 29) Ε) Απόγεις συναδέλφων: Μαρμαμπέα Ν. και Τανακίδη Λ. («Π.Δ.» 545/2/1982, 21-23). Το πρώτο κείμενο πρότεινε δυο απαραίτητες γενικές αρχές (αντιπροσωπευτικότητα- λειτουργικότητα), που έπρεπε να διέπουν το καταστατικό και το δεύτερο έκανε παρατηρήσεις λειτουργικού χαρακτήρα. Σε καμιά από τις παραπάνω κατηγορίες κειμένων δεν έγινε αναφορά σχετική με τους σκοπούς της Ομοσπονδίας.

[33] Το άρθρο 44 περιγράφει το συγκεκριμένο σύστημα απλής αναλογικής και την ύπαρξη συνδυασμών.

[34] Στο άρθρο 14 παρ. 6' προβλέπεται μετά από δυο ψηφοφορίες η συγκρότηση του Δ.Σ με σχετική πλειοψηφία.

[35] Προκύπτει από το άρθρο 37.

[36] Προβλέπεται στο άρθρο 55. Δηλαδή, θεωρείται σίγουρη η ψήφιση του ν. 1264/82.

[37] Στο άρθρο 40, όπου ορίζονται και οι αρμοδιότητες των Συνεδρίων.

[38] Το άρθρο 37 παρ. 7 προβλέπει 1 ψήφο για κάθε πρόεδρο ανά 120 μέλη. Εξ άλλου, επειδή με το καινούριο καταστατικό στις έκτακτες και τακτικές Γ.Σ. ψηφίζουν οι πρόεδροι των ΕΛΜΕ που εκπροσωπούν τη βάση της Ομοσπονδίας, το καταστατικό προστατεύει ιδιαίτερα απέναντι τους το άρθρο που προβλέπει τους σκοπούς της Ομοσπονδίας, αφού για την τροποποίησή του, κατά τις Τακτικές και Έκτακτες Γ.Σ., απαιτείται ομοφωνία (άρθρο37, 9).

[39] Για τη διάρθρωση των παραταξιακών δυνάμεων δες: ΙΙ.4.1.

[40] Στο αντίστοιχο άρθρο του καταστατικού της ΔΟΕ προστέθηκε η συμμετοχή στα κέντρα λήψης αποφάσεων και η καλλιέργεια της *«ταξικής συνείδησης»* των εργαζομένων.

Η τελευταία καταστατική τροποποίηση γίνεται στο τέλος του 1986[41] και αφορά μερικότερες ρυθμίσεις, αν και με αυτή δίνεται η αφορμή να διευρυνθούν ακόμα περισσότερο οι σκοποί της Ομοσπονδίας στους οποίους τώρα προστίθενται άλλοι δύο:

«6. Η ελεύθερη διακίνηση των ιδεών και η κατοχύρωση των πολιτικών δικαιωμάτων. 7. η συμβολή της [ΟΛΜΕ]στον αγώνα για την εδραίωση και προάσπιση της Ειρήνης και η ανάλογη διαπαιδαγώγηση των νέων.».

Πρόκειται για μια εκ των υστέρων αποτύπωση στο καταστατικό δραστηριοτήτων τις οποίες έχει αναλάβει ήδη το Δ.Σ της ΟΛΜΕ, οι οποίες στη φάση αυτή σχεδόν μονοπωλούν το ενδιαφέρον της Ομοσπονδίας. Ο αγώνας *«για τα πολιτικά δικαιώματα των Δ.Υ.»*[42], που προωθείται πλέον σε απόλυτη συνεργασία με την ΑΔΕΔΥ, αλλά και οι πολλαπλές δραστηριότητες για την προώθηση *«της ειρηνικής συμβίωσης των λαών»*, που αναλαμβάνει να υπηρετήσει σε συνεργασία με τις άλλες εκπαιδευτικές ή μη Ομοσπονδίες, αποτυπώνονται επακριβώς στο καταστατικό της.

Οι λοιπές ρυθμίσεις είναι: α) Ο περιορισμός της δύναμης του Εποπτικού Συμβουλίου, που μετονομάζεται σε Ελεγκτική Επιτροπή και μετατρέπεται σε ένα όργανο ελέγχου της οικονομικής διαχείρισης της Ομοσπονδίας χάνοντας όλες, τις επί του Δ.Σ., διοικητικές αρμοδιότητες που είχε το παλαιότερο Ε.Σ., αλλά και την αρμοδιότητα εκδίκασης κατηγοριών κατά μελών του, η οποία περνά τώρα στην επόμενη Τακτική Γ.Σ. ή το επόμενο Συνέδριο[43]. β) η απάλειψη της απευθείας σχέσης του αριθμού των μελών των ΕΛΜΕ και των ψήφων του Προέδρου της στις Τακτικές ή Έκτακτες Γ.Σ. και η αντικατάσταση του αριθμού των ψήφων αυτών με τον αριθμό των αντιπροσώπων που είχε η Ένωση στο τελευταίο Συνέδριο.

Με τις τελευταίες λοιπόν καταστατικές ρυθμίσεις- που στην ουσία ενισχύουν τη δύναμη του Δ.Σ. και των Προέδρων των Ενώσεων- ενισχύεται ακόμη περισσότερο ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας της Ομοσπονδίας, αφού η βάση στην ουσία μόνο ανά διετία εκλέγει απ' ευθείας αντιπροσώπους οι οποίοι μετά από τις ολιγοήμερες διαδικασίες του Συνεδρίου παραδίδουν την Ομοσπονδία στο 11μελές Δ.Σ. και στους Προέδρους των τοπικών Ενώσεων. Η βάση εκφράζεται πλέον μόνο και σχεδόν αποκλειστικά στις Γ.Σ. των ΕΛΜΕ[44], οι αποφάσεις των οποίων μπορούν να δεσμεύσουν Προέδρους και κατ' επέκταση το Δ.Σ της ΟΛΜΕ.

ΙΙ.3.4. Τα καταστατικά της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. Η Ο.Ι.Ε.Λ.Ε, η μόνη εκπαιδευτική Ομοσπονδία που διαλύθηκε από τη δικτατορία, επανασυγκροτείται με το διορισμό διοίκησής της ένα περίπου χρόνο μετά την πτώση της χούντας και πραγματοποιεί το πρώτο της Συνέδριο λίγους μήνες μετά. Το νέο Δ.Σ., που προκύπτει, επιθυμεί την ταχύτατη αντικατάσταση του παλαιότερου καταστατικού, η οποία πραγματοποιείται πολύ σύντομα[45].

---

[41] Η Καταστατική Γ.Σ. έγινε στις 20/12/86. Το καταστατικό που προέκυψε εγκρίθηκε με την 1672/87 πράξη του πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και με την 5945/3-5-88 απόφαση του Εφετείου.

[42] Η προβολή του αιτήματος απόδοσης πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων, βέβαια, είχε αρχίσει πολύ πιο μπροστά και εντάθηκε αμέσως μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Χαρακτηριστικά: «Π.Δ.» 579/6/1982., «Ανακοίνωση (27/5/82)του Δ.Σ. για τα Πολιτικά Δικαιώματα», όπου προβάλλεται έντονα η παροχή *«ΠΛΗΡΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟΥΣ Δ.Υ.»*.

[43] Μέχρι και το προηγούμενο καταστατικό (1982)της Ομοσπονδίας οι αρμοδιότητες αυτές (εξακρίβωση παραλείψεων ή ενεργειών του Δ.Σ. εκδίκαση κατηγοριών εναντίων μελών του Δ.Σ και επιβολή ποινής σ' αυτά, κοινές συμβουλευτικού χαρακτήρα συνεδριάσεις Ε.Σ. και Δ.Σ. για το σύνολο των εκπαιδευτικών και συνδικαλιστικών θεμάτων, αλλά και απαραίτητη κοινή συνεδρίαση πριν το Δ.Σ. εισηγηθεί στον κλάδο απεργία)έδιναν και το προφίλ του Εποπτικού Συμβουλίου και διατηρούνταν αλώβητες.

[44] Ο ρόλος των Γ.Σ. των τοπικών ΕΛΜΕ έγινε ιδιαίτερα αισθητός στη μεγάλη απεργία του '88. Πριν όμως κινητοποιηθεί η βάση η ΟΛΜΕ πέρασε ένα μεγάλο διάστημα αδυναμίας συγκρότησης ενιαίας πλειοψηφούσας άποψης, που αν και δεν οφείλονταν, εντεινόταν από τις καταστατικές ρυθμίσεις που περιγράψαμε.

[45] Το νέο καταστατικό θα ψηφιστεί 25/9/76 και θα ισχύσει από 22/4/77. Με βάση τις ρυθμίσεις του θα πραγματοποιηθεί το 7ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας από 29/9 ως 2/10/77.

Η Ομοσπονδία θα λειτουργήσει λίγο παραπάνω από ένα χρόνο με το παλαιότερο καταστατικό, το οποίο και διαφέρει αισθητά από τα καταστατικά των άλλων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών της αντίστοιχης περιόδου[46]. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι οι μοναδικές τους ομοιότητες εντοπίζονται στο σύστημα εκλογής των οργάνων διοίκησης, που κι εδώ είναι το πλειοψηφικό με ενιαίο ψηφοδέλτιο (άρθρο 24), και σε μερικούς από τους σκοπούς- ιδιαίτερα σε αντιστοιχία με την ΟΛΜΕ- για την θεραπεία των οποίων συγκροτείται η ΟΙΕΛΕ. Έτσι και αυτή επιδιώκει:

«1. Να συνενώση εις εθνικήν κλίμακα τους εργαζομένους εις την Ιδιωτικήν Εκπαίδευσιν Εκπαιδευτικούς Λειτουργούς... 3.Να αναπτύσση το μορφωτικό και πνευματικόν επίπεδον των Ιδιωτικών Εκπ/κών... 5. Να επιδιώκη την ηθικήν και υλικήν εξύψωσιν των Ιδιωτικών Εκπ/κών και γενικώς την ανάπτυξιν και ανύψωσιν της Ιδιωτικής Εκπ/σεως... 8. Να επιδιώκη γενικώς πως, ότι θέλει προαγάγει τα συμφέροντα και την θέσιν των Ιδιωτ. Εκπ/κών και την ιδιωτικήν Εκπαίδευσιν.».

Το καταστατικό όμως της ΟΙΕΛΕ δε σταματά στην εν παραλλήλω εξύψωση των *«λειτουργών- εκπαιδευτικών»* και την ανύψωση του θεσμού στον οποίον αυτοί εργάζονται. Κι εδώ ακριβώς συνίσταται η σημαντική διαφορά του με τα καταστατικά των άλλων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Το άρθρο 2, που προβλέπει τους σκοπούς της Ομοσπονδίας αποτελείται συνολικά από εννέα παραγράφους, οι οποίοι θέτουν μια σειρά άλλων σκοπών που μπορούν να διακριθούν σε τρεις υποομάδες εκ των οποίων: η πρώτη καλλιεργεί τη συναδελφική και συνδικαλιστική ενότητα και δράση[47], η δεύτερη συνίσταται στην νομική προστασία των μελών της[48] και η τρίτη στη γενικότερη προαγωγή της επιστήμης και βελτίωση της εκπαίδευσης[49], ρύθμιση της οποίας μόνο το δεύτερο σκέλος εντάσσεται, πλαγίως και μόνο ως μέσο για την εκπλήρωση των στενότερων σκοπών, στα καταστατικά των άλλων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.

Η ευρύτερη και πλέον «εργατική»[50] σκοποθεσία της Ομοσπονδίας ενισχύεται και στη συνέχεια του άρθρου 2, στο οποίο συνενώνονται τα μέσα και οι σκοποί σε ένα συνεχές που επιτρέπει την αγωνιστική διεκδίκηση της πραγματοποίησης των δεύτερων:

«Β.- Δια της διεξαγωγής αγώνων προς τον σκοπόν της περιφρουρήσεως των κεκτημένων να εκδηλωθούν <u>δι' αιτήσεων</u> διαμαρτυριών, ψηφισμάτων, παραστάσεων, <u>στάσεων εργασίας</u>, απεργιών 24ώρων ή διαρκείας, δι' αρνήσεως εκτελέσεως εργασίας ως και δια παντών των θεμιτών μέσων.».

Στο ίδιο άρθρο επιτρέπεται η επαμφοτερίζουσα σύμπραξη με άλλες οργανώσεις είτε δημόσιου είτε ιδιωτικού χαρακτήρα και ως εκ τούτου η συμμετοχή στην ΑΔΕΔΥ ή τη ΓΣΕΕ καθώς και η δημιουργία συνεταιρισμών καταναλωτικών, εκδοτικών ή οικοδομικών, αλλά και

---

[46] Η διαφορά είναι αισθητή και με το προδικτατορικό καταστατικό του '66 της ΔΟΕ.

[47] Πρόκειται για τις εξής παραγράφους: *«2. [Η ΟΙΕΛΕ οφείλει]Να αναπτύξη μεταξύ των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών το πνεύμα της συναδελφικής αλληλεγγύης και φιλαλληλίας και να καλλιεργή μεταξύ αυτών ηθικούς και πνευματικούς δεσμούς... 4. Να βοηθά εις την συνδικαλιστικήν οργάνωσιν των διαφόρων κατηγοριών των εκπ/κών, αν τυχόν είναι ανοργάνωτοι ή έχουν ασθενή οργάνωσιν.».*

[48] Ορίζεται ότι η ΟΙΕΛΕ οφείλει: *«6. Να ενημερώνη τα μέλη της επί των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων των ανοφορικώς με τους οργανισμούς της Κοινωνικής Ασφαλίσεως. [και] 7. Να παρακολουθή και να επιδιώκη την εφαρμογή της εργατικής, <u>Εκπαιδευτικής και γενικής</u> νομοθεσίας εις ό,τι ενδιαφέρει τον Κλάδον και την Ιδιωτικήν Παιδείαν.»* (η υπογράμμιση στο πρωτότυπο).

[49] *«9. Να επιδιώκη παν ό,τι προάγει την επιστήμην και ιδιαιτέρως την μόρφωσιν των Ελληνοπαίδων, συμμετέχουσα ποικιλοτρόπως εις την προσπάθειαν εξελίξεως και προαγωγής της Παιδείας."*

[50] Ο όρος μπαίνει σε εισαγωγικά, γιατί η χρήση του κρύβει κινδύνους επειδή υπαγορεύει μια σχηματική αναπαράσταση των ενώσεων των εργαζομένων σε ένα συνεχές, του οποίου το ένα άκρο υποτίθεται ότι είναι τα εργατικά συνδικάτα και το άλλο οι επαγγελματικές ενώσεις και ιδιαίτερα αυτές των γιατρών και δικηγόρων. Η αναπαράσταση θεωρώ πως εδράζεται σε μια φονξιοναλιστικής καταγωγής ερμηνεία «των ενώσεων των εργαζομένων».

η εκπροσώπηση στα *«όργανα διοικήσεως της παιδείας.. της κοινωνικής ασφαλίσεως και Κοινωνικής Πολιτικής.»*.

Οι διαφορές συνεχίζονται με τον τρόπο αντιπροσώπευσης της βάσης[51], τη δυνατότητα διαγραφής συλλόγου μέλους *«Όταν αυτός ασκή αντεθνικήν προπαγάνδαν»* (άρθρο 9, παρ. 1γ), το πολυπρόσωπο της Εκτελεστικής Επιτροπής[52] και την παρουσία στα όργανα διοίκησης του Γενικού Συμβουλίου, τη διάκριση των απεργιών που μπορεί να κηρύξει η Ομοσπονδία σε *«μερικαί απεργίαι»* και *«γενική απεργία»*[53] και τέλος με τη θεσμοθέτηση γιορτής της Ομοσπονδίας *«την 30ην Ιανουαρίου ημέραν εορτής των τριών Ιεραρχών»*[54].

Αυτή η διαφορετική οπτική συνολικά διατηρήθηκε και αποτυπώθηκε στο πρώτο μεταδικτατορικό καταστατικό της ΟΙΕΛΕ., που η σύνταξή του κρίθηκε αναγκαία από τη νεοεκλεγμένη διοίκηση, γιατί αυτή θεώρησε πως *«όσο πιο γρήγορα αλλάξει το καταστατικό, τόσο πιο γρήγορα η ΟΙΕΛΕ θ' αποκτήσει την απαραίτητη ευκινησία για να πάει μπροστά η υπόθεση όλων των εργαζομένων στην ιδιωτική εκπαίδευση»*. Μάλιστα, κρίθηκε αναγκαίο οι αλλαγές να είναι ριζικές, αφού το καταστατικό *«πρώτα απ' όλα πρέπει νάναι δημοκρατικό και αντισυγκεντρωτικό»*[55].

Οι απαντήσεις που δόθηκαν στα αιτήματα αυτά πρέπει να θεωρήθηκαν ικανοποιητικές από το μεγαλύτερο μέρος των Ιδιωτικών Εκπ/κών γιατί το καταστατικό που προέκυψε δεν υπέστη σημαντικές αλλαγές μέχρι σήμερα. Το νέο καταστατικό έλυσε πρωταρχικά και κυρίως το θέμα που απασχόλησε τις άλλες Ομοσπονδίες μέχρι τουλάχιστον την ψήφιση του 1264/82, με την καθιέρωση της εκλογής των οργάνων με ξεχωριστά *«ψηφοδέλτια και απλό αναλογικό σύστημα»*[56].

Το σύνθετο πρόβλημα της ευκινησίας των οργάνων, αλλά και της αντιπροσωπευτικότητας των Συλλόγων Μελών σ' αυτά, αντιμετωπίστηκε με την αύξηση του

---

[51] Κάθε είκοσι ψήφοι φυσικών μελών Συλλόγου Μέλους του δίνουν έναν αντιπρόσωπο στη Γ.Σ., ο οποίος διαθέτει, κατ' επέκταση, μια ψήφο.

[52] Στην Εκτελεστική Επιτροπή (ονομασία του Δ.Σ.) συμμετέχουν 13 μέλη (άρθρο 26) που συναποτελούν μαζί με το Εποπτικό Συμβούλιο- το οποίο έχει τις αυξημένες αρμοδιότητες των αντιστοίχων Ε.Σ. των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, όπως αυτές περιγράφηκαν παραπάνω- και τους Προέδρους των Συλλόγων μελών της ΟΙΕΛΕ το Γενικον Συμβούλιον (άρθρο 45) με συμβουλευτικές αρμοδιότητες σε κρίσιμες για τη ζωή της Ομοσπονδίας φάσεις. Το όργανο αυτό θα διατηρηθεί μέχρι και την τελευταία καταστατική αλλαγή και θα παίξει σημαντικό ρόλο στη ζωή της Ομοσπονδίας, αφού η σύγκλησή του προηγείται σταθερά των κινητοποιήσεων και σε αυτό συμμετέχουν όλοι οι επιμέρους χώροι της ΟΙΕΛΕ (Ι.Ε. Γενικής Εκπ/σης, Τεχνικής, Φροντιστές, Ξενόγλωσσης Εκπ/σης).

[53] Το Άρθρο 49 προβλέπει: *«1. Μερικαί απεργίαι αποφασίζονται από τας Γενικάς Συνελεύσεις των μελών των ενδιαφερομένων συλλόγων και κηρύσσονται μετά προηγουμένη έγκρισιν της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ομοσπονδίας. [και] 2. Γενική απεργία κηρύσσεται υπό της Ομοσπονδίας κατόπιν αποφάσεως της Εκτελεστικής Επιτροπής και με πλειοψηφίαν των 3/4 των μελών της.»*.

[54] Η παράγραφος 2. του ακροτελεύτιου 50ου άρθρου του καταστατικού αυτού θα αντικατασταθεί στην αμέσως επόμενη τροποποίηση με διάταξη που θέλει η ΟΙΕΛΕ να *«γιορτάζει την Πρωτομαγιά, την παγκόσμια γιορτή των εργαζομένων.»* (άρθρο 30 του καταστατικού της 25ης Σεπτεμβρίου 1976).

[55] Τα αποσπάσματα είναι από δαχτυλογραφημένη εισήγηση σε συνεδρίαση του νέου Δ.Σ. (συνημμένο στο 1ο βιβλίο Πρακτικών του νέου Δ.Σ.)που έγινε για το θέμα του καταστατικού και περιγράφει τη γενική φιλοσοφία των ρυθμίσεων που πρέπει να γίνουν. Σύμφωνα μ' αυτή δημοκρατικό είναι ένα καταστατικό *«που εξασφαλίζει το ζύμωμα των απόψεων της βάσης της ΟΙΕΛΕ πάνω στις βασικές πολιτικές επιλογές της και πάνω στις επιλογές τακτικής»*, όπως και *«για να είναι Αντισυγκεντρωτικό, θα πρέπει οι σύλλογοι μέλη- βάση της ΟΙΕΛΕ να κατοχυρώνονται στη διαμόρφωση δικιάς τους πρακτικής στο χώρο τους, δηλ. να κατοχυρώνονται στη λειτουργία τους σαν πρωτοβάθμια κέντρα αποφάσεων»*. Αλλά ζητήματα που θέτει το κείμενο αυτό είναι η αναζήτηση ευέλικτων οργάνων *«αποτελεσματικών αλλά χωρίς να χάνεται η συλλογικότητα των αποφάσεων»*, το πρόβλημα της αντιπροσώπευσης στα όργανα τάσεων σε σχέση με την αναλογική εκπροσώπηση Συλλόγων και τέλος η απογραφειοκρατικοποίηση της ροής των πληροφοριών *«από τους συλλόγους στην ΟΙΕΛΕ και αντίστροφα»*.

[56] Το άρθρο 11 και των δύο άλλων καταστατικών που ακολούθησαν προβλέπει πραγματική απλή αναλογική για τη συμμετοχή στο δεύτερο γύρο κατανομής των εδρών του ΔΣ- σε αντίθεση με τα συστήματα *«απλής αναλογικής»* που επιβλήθηκαν στη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ μετά το 1982-, αφού δεν απαιτείται γι αυτήν εκλογικό μέτρο.

αριθμού των μελών του Δ.Σ., τη δέσπιση της αυτόνομης δράσης του Προεδρείου σε συνδυασμό με τον άμεσο έλεγχό του στην επόμενη συνεδρίαση του Δ.Σ.[57], την αξιοποίηση του θεσμού του Γενικού Συμβουλίου[58] και την εκλογή αντιπροσώπων για τη Γενική Συνέλευση της Ομοσπονδίας σε αναλογία 1/10 των υηφισάντων κάθε Συλλόγου- μέλους[59]. Έτσι, τα λειτουργικά αυτά ζητήματα δεν απασχόλησαν παρά στο ελάχιστο τις επόμενες τροποποιήσεις[60].

Η πρώτη όμως καταστατική τροποποίηση ανασυγκροτεί σημαντικά και καταλυτικά τους προβλεπόμενους σκοπούς της Ομοσπονδίας αφομοιώνοντας όσους στο παλαιότερο όριζαν τον έντονα συνδικαλιστικό χαρακτήρα της[61]. Έτσι τώρα στους σκοπούς προβλέπεται:

«1. Η συνένωση και συνάσπιση σε πανελλαδική κλίμακα όλων των ιδιωτικών εκπαιδευτικών λειτουργών των οργανωμένων σε συλλόγους και σωματεία και η προαγωγή και εξυπηρέτηση των ηθικών, επαγγελματικών και οικονομικών συμφερόντων όλων των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών. 2. Η ανάπτυξη της συνδικαλιστικής συνείδησης και του συνδικαλιστικού κινήματος, η προάσπισή του από κάθε αντιδημοκρατική ενέργεια. 3. Η οργάνωση, καθοδήγηση και διεξαγωγή αγώνων για την ανύψωση του βιοτικού επιπέδου των Ιδ. Εκπαιδευτικών και την βελτίωση των όρων της επαγγελματικής τους στάθμης. (...) 5. Η κατοχύρωση του εκπαιδευτικού λειτουργήματος και της επαγγελματικής αξιοπρέπειας και η εξασφάλιση της ελευθερίας στη διδασκαλία και την έκφραση γνώμης. 6. Η υποστήριξη κάθε είδους δραστηριότητας των Συλλόγων, μελών της, δια την προώθηση των συμφερόντων τους. (...) 8. Η βελτίωση της Παιδείας με βάση τα ιδανικά της Δημοκρατίας και της Εθνικής ανεξαρτησίας και η εξασφάλιση της παροχής της με ίσους όρους σε όλα τα παιδιά».

Με τη διατύπωση αυτή μια πρώτη μεγάλη ρήξη έχει επιτευχθεί. Η Ομοσπονδία σαφώς πλέον συγκροτείται για την προάσπιση των ηθικής επαγγελματικής και οικονομικής τάξης συμφερόντων των Ιδιωτικών εκπαιδευτικών και μόνο. Κάθε αναφορά στη βελτίωση του Θεσμού της Ιδ. Εκπαίδευσης, έστω και εν παραλλήλω, απουσιάζει. Μάλιστα, σκοποί (αντί για μέσα) επιπλέον καθίστανται η ανάπτυξη της συνδικαλιστικής συνείδησης των Ιδ. Εκπ/κων, καθώς και οι δυναμικοί συνδικαλιστικοί αγώνες.

Ταυτόχρονα δυο άλλα ζητήματα τίθενται για πρώτη φορά σε καταστατικό Εκπαιδευτικής Ομοσπονδίας. Το πρώτο έχει να κάνει με τη διεκδίκηση της κατοχύρωσης του λειτουργήματος του εκπαιδευτικού, που στις άλλες θεωρούνταν ως δεδομένο και κατ'

---

[57] Το Δ.Σ., όπως μετονομάζεται η Εκτελεστική Επιτροπή του παλιότερου καταστατικού, κατά το άρθρο 13, παράγραφος 1 είναι 15μελές και εκλέγει 7μελές Προεδρείο αποτελούμενο από τον Πρόεδρο, τους Α' και Β' αντιπροέδρους, του Α'και Β΄ Γ .Γραμματείς, τον Ταμία και 1 τακτικό μέλος. Έτσι: *«5. Τα τρέχοντα θέματα αποφασίζει και διεκπεραιώνει ο Πρόεδρος με το υπόλοιπο προεδρείο. Το προεδρείο ανακοινώνει τις ενέργειές του στην πρώτη συνεδρίαση του Δ.Σ.»*.

[58] Διατηρείται το όργανο αυτό του παλαιότερου καταστατικού με τη διαφορά ότι τώρα συνέρχεται τακτικά κάθε 6μηνο- εκτός από τις περιπτώσεις ανάγκης- και σ' αυτό συμμετέχουν πέρα από τα 5 μέλη της Εξελεγκτικής Επιτροπής (παλιό Εποπτικό Συμβούλιο)- που πια έχει αρμοδιότητες διαχειριστικού ελέγχου- οι Πρόεδροι και οι γενικοί γραμματείς των Συλλόγων μελών της ΟΙΕΛΕ (άρθρο 23ο).

[59] Άρθρο 8 παράγραφος 6. Σαφέστατα ο περιορισμένος αριθμός των ιδιωτικών εκπαιδευτικών επιτρέπει την αντιπροσωπευτικότερη εκπροσώπηση της βάσης στις Γ.Σ.

[60] Μικροτροποποιήσεις έγιναν με το καταστατικό που εγκρίθηκε με την 5360/83 απόφαση του Πολυμελούς πρωτοδικείου Αθηνών (Καταστατική Γ.Σ. 20-2-83)και συνδέονται με την δίχρονη θητεία του Δ.Σ. και την ανασύσταση του Προεδρείου του Δ.Σ., αφού τώρα τα αξιώματα είναι αυτά του Προέδρου, του Αντιπροέδρου, του Γ.Γ., και των Υπευθύνων Οργανωτικού, Εκπαιδευτικών θεμάτων, Δ. &ι Διεθνών Σχέσεων και ο Ταμίας.

[61] Το άρθρο 2 του παλιού καταστατικού για την *«ανάπτυξη πνεύματος συναδελφικής αλληλεγγύης»*, καθώς και το άρθρο 7 για την *«παρακολούθηση [και] για την εφαρμογή της Νομοθεσίας»* βρίσκονται και στο νέο αντίστοιχα με τους αριθμούς 4 και 7. Το τελευταίο όμως συμπληρώνεται και με τη φράση: πραγματοποιεί *«αγώνες για τη συμπλήρωση και βελτίωσή της»*, που αλλάζει το χαρακτήρα του από αμυντικό (*«να παρακολουθή την εφαρμογή»*) σε διεκδικητικό.

επέκταση με την απόκτηση των ηθικών ευεργετημάτων που εδράζονται σε αυτό. Το άρθρο όμως δε σταματά εδώ. Παράλληλα με το *«λειτούργημα»* εισάγει και την έννοια της κατοχύρωσης της *«επαγγελματικής αξιοπρέπειας»* κάθε φορέα, που ενώ δεν ομολογείται άμεσα μοιάζει να συναρτάται από τη δυνατότητα εξασφάλισης μιας διπλής ελευθερίας: αυτής της διδασκαλίας και της έκφρασης της προσωπικής γνώμης. Εμμέσως, δηλαδή, το καταστατικό, θέτοντας την ιδιότητα του *«εκπαιδευτικού λειτουργού»*, την απόκτηση *«επαγγελματικής αξιοπρέπειας»* και *«της ελευθερίας στη διδασκαλία»* ως σκοπούς προς διεκδίκηση, αποδέχεται την ανυπαρξία κατοχύρωσής τους τη συγκεκριμένη στιγμή σύνταξής του.

Το δεύτερο αφορά τη βελτίωση της Παιδείας, υπό το πρίσμα των ιδανικών τριών πόλων: της Δημοκρατίας, ως τον τύπο του πολιτεύματος που συγκροτεί το εσωτερικό ενός Κράτους, της Εθνικής ανεξαρτησίας, ως την πολιτική αντίληψη που καθορίζει τις σχέσεις του Κράτους- έθνους με τις άλλες Εθνικές ενότητες και της παροχής της Παιδείας με ίσους όρους σε όλα τα παιδιά, που αφορά και την ισόποση κατανομή του αγαθού της Παιδείας στην κοινωνία ως ενιαίο σύνολο.

Η εκρηκτική αυτή διεύρυνση και νοηματοδότηση των στόχων της *«Παιδείας»* συνοδεύεται και από μια εξαντλητική περιγραφή των μέσων, τα οποία εν πολλοίς ταυτίζονται με τα μέσα που περιγράφουν τα αντίστοιχα καταστατικά των άλλων εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών με τη διαφορά ότι εδώ ορίζεται πλέον επακριβώς η αποκλειστική συμμετοχή στη ΓΣΕΕ (άρθρο 3, παρ. 9), ως τριτοβάθμιο όργανο συνδικαλιστικής οργάνωσης και ο επαμφοτερίζων προσανατολισμός της δυνατότητας συνεργασίας με *«κλαδικές ενώσεις εκπαιδευτικών, επιστημόνων, Δημοσίων και Ιδιωτικών υπαλλήλων και άλλων εργαζομένων για την προώθηση του συνδικαλιστικού κινήματος και ανύψωση του μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου του Ελληνικού λαού.»* [62].

Με την επόμενη καταστατική αλλαγή[63] σημειώνεται ακόμη μεγαλύτερη διεύρυνση των στόχων με τη προσθήκη τριών σημαντικών παραγράφων, καθώς και κάποιων φράσεων με ιδιαίτερη βαρύτητα σε άλλες δυο[64].

Η σημαντικότερη προσθήκη αφορά στο άρθρο 8 όπου θεωρείται ότι *«Μέσα στα πλαίσια αυτά [της πάλης για τη βελτίωση της Παιδείας] βασικός σκοπός της ΟΙΕΛΕ είναι η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.»*.

Έτσι, η ΟΙΕΛΕ είναι η μοναδική ένωση εργαζομένων που θεωρεί ότι το γενικό συμφέρον (βελτίωση Παιδείας)εξυπηρετείται καλύτερα με την κατάργηση του θεσμού όπου τα μέλη της εργάζονται. Αυτή η συγκρουσιακού χαρακτήρα αντίληψη- κυρίαρχη στο σώμα των ιδιωτικών εκπαιδευτικών[65]- δημιούργησε πριν και μετά τη διατύπωσή της στο καταστατικό σημαντικά αποτελέσματα στη δράση της Ομοσπονδίας και βρίσκεται σε αντιστοιχία με το σύνολο των διατυπωμένων σκοπών και ενεργειών της.

Η άλλη προσθήκη αφορά τον όρο *«συνδικαλιστικής ταξικής συνείδησης»*, που εμφανίζεται στην παράγραφο 2 αλλά και τη γενικότερη διεύρυνσή της, γιατί τώρα η Ομοσπονδία δεν έχει σκοπό την προάσπιση και μόνο του συνδικαλιστικού κινήματος αλλά γενικότερα *«την προάσπιση των λαϊκών συμφερόντων»*.

---

[62] Άρθρο 3 παράγραφος 6.

[63] Έγινε κατά τη διάρκεια του 13ου Συνεδρίου (13-21/2/83).

[64] Με την αλλαγή αυτή απαλείφεται και η παράγραφος 4 των περασμένων καταστατικών που προέβλεπε την *«ανάπτυξη πνεύματος συναδελφικής αλληλεγγύης και την καλλιέργεια ανάμεσα στους ιδ. εκπ/κούς λειτουργούς ηθικών και πνευματικών δεσμών.»*, που είναι και το τελευταίο άρθρο μιας «ηθικίζουσας» αντίληψης των συναδελφικών δεσμών.

[65] Περιορισμένα θα αμφισβητηθεί, πολύ αργότερα, στο 21ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ (31/3 ως 2/4/89), όταν η ΔΑΚΕ- Ι.Ε.- που αποτελούσε παράταξη μικρής επιρροής στο χώρο της ΟΙΕΛΕ- θα δηλώσει πως παρευρίσκεται στο συνέδριο ως παρατηρητής λόγω της αντίθεσής της με την καταστατική αυτή διάταξη (Πρακτικά 21ου Συνεδρίου, δήλωση ΔΑΚΕ προς το Προεδρείο).

Το πνεύμα διεύρυνσης των στόχων που επικρατεί αλλά και η διασύνδεσή τους με συμφέροντα του ευρύτερου συνόλου των εργαζομένων καταγράφεται και με την προσθήκη που γίνεται στην παράγραφο ένα, έτσι ώστε η ΟΙΕΛΕ να έχει πλέον ως στόχο όχι μόνο την προάσπιση των συμφερόντων των μελών ιδιωτικών εκπαιδευτικών αλλά *«και όλων των εργαζομένων»*.

Τέλος θα προστεθούν: *«7. Η δημοσιοποίηση των εργαζομένων στη δημόσια εκπαίδευση με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου. (...) 9. Η προάσπιση των συμφερόντων και η προαγωγή της ενότητας όλων των εργαζομένων της χώρας, η σύσφιξη των δεσμών του ελληνικού εργατικού κινήματος με το παγκόσμιο εργατικό κίνημα στην κατεύθυνση της κοινωνικής αλλαγής με τελικό σκοπό την κατάργηση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο. 10 Η ανεξαρτησία των συνδικάτων από το κράτος, σαν όρος ύπαρξης του εργατικού κινήματος.»*.

Τα άρθρο 7 συνδέεται με τη συγκυρία των αιτημάτων και σκοπεύσεων της ΟΙΕΛΕ το 1983 (πέρασμα στο δημόσιο, νόμος για τη δημοσιοποίηση). Τα άλλα δύο άρθρα διαφοροποιούν σημαντικά την εικόνα της ΟΙΕΛΕ απ' αυτή των δυο άλλων Εκ. Ομοσπονδιών, τουλάχιστον σε επίπεδο καταστατικού.

Η επόμενη καταστατική τροποποίηση δεν θα επιφέρει παρά μικρές αλλαγές στους σκοπούς[66]. Έτσι μετακινείται η παράγραφος που αναφέρεται στην οργάνωση αγώνων στο άρθρο 3, το οποίο προβλέπει τα μέσα για την επίτευξη των στόχων και στη θέση της εγγράφεται η παράγραφος που επιβάλλει ως στόχο:

«[την]ανύψωση του πολιτιστικού επιπέδου των εκπαιδευτικών και γενικότερα του Ελληνικού λαού».

II.3.5. Συνοπτικές παρατηρήσεις: Τα καταστατικά των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών τροποποιούνται μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας και οι τροποποιήσεις αυτές ακολουθούν παράλληλη πορεία.

Αυτή η διαδικασία εκδηλώνεται τόσο στην ταύτιση των χρονικών φάσεων εκδήλωσής τους, όσο και στις αλλαγές περιεχομένου που επιβάλλονται.

Η πρώτη φάση εγκαινιάζεται από την ΟΙΕΛΕ, που ακολουθείται από την ΟΛΜΕ και ΔΟΕ και περιλαμβάνει τη χρονική περίοδο που εκτείνεται μεταξύ του τέλους του 1976 και του τέλος του 1979.

Σ' αυτή τη φάση οι τροποποιήσεις που υφίσταται το καταστατικό τη ΟΙΕΛΕ είναι σημαντικές, τόσο για τη λειτουργία της Ομοσπονδίας (καθιέρωση απλής αναλογικής, λειτουργικότητα οργάνων)όσο και για το ιδεολογικό της προφίλ. Η Ομοσπονδία πλέον αποκτά καθαρά «εργατικό» προσανατολισμό. Η προάσπιση και εξυπηρέτηση των μελών της αποδεσμεύεται από την, εν παραλλήλω, βελτίωση του θεσμού στον οποίο αυτά εργάζονται. Στα φυσικά πρόσωπα- μέλη της αναγνωρίζεται η διπλή ιδιότητα του λειτουργού και επαγγελματία εκπαιδευτικού, προσδιορίζεται το τι αποτελεί βελτίωση της Παιδείας, προβάλλεται, εκ μέρους της Ομοσπονδίας, η πολιτική ανάπτυξης συνδικαλιστικής συνείδησης στα μέλη της, καθώς και η ενεργοποίησή της, ώστε το νομικό καθεστώς που την αφορά να εφαρμόζεται αλλά και να βελτιώνεται συνεχώς.

Οι τροποποιήσεις που επέρχονται στο καταστατικό της ΟΛΜΕ συνδέονται πρωταρχικώς με τη διεύρυνση των σκοπών της Ομοσπονδίας και δευτερευόντως με λειτουργικά ζητήματα (αύξηση του αριθμού των μελών του Δ.Σ.) Αυτές σχετίζονται με τη συγκυριακή αγωνιστική ριζοσπαστικοποίηση της Ομοσπονδίας. Η αντίληψη για την εν

[66] Πρόκειται για την καταστατική τροποποίηση που έγινε στο 17ο Συνέδριο (14/12/84). Το Συνέδριο απέρριψε πρόταση του εισηγητή για τη μετατροπή της σχέσης υηφισάντων αντιπροσώπου από 1/10 σε 1/20 και επέβαλε άλλες λειτουργικές μικρορυθμίσεις.

παραλλήλω βελτίωση των λειτουργών και της βαθμίδας στην οποία αυτοί υπηρετούν διατηρείται. Γίνεται γενικόλογη αναφορά στην ενεργοποίηση, ώστε να βελτιωθεί η Παιδεία, χωρίς το περιεχόμενο του όρου *«βελτίωση»* να καθορίζεται.

Στη ΔΟΕ οι τροποποιήσεις, που επιβάλλονται από την πλειοψηφούσα παράταξη, αφήνουν αλώβητη την αντίληψη για τους σκοπούς της Ομοσπονδίας και επιφέρουν ελάσσονος σημασίας λειτουργικές διαφοροποιήσεις (αύξηση μελών του Δ.Σ.). Έτσι, η προάσπιση των *«υλικών και ηθικών συμφερόντων»* των φυσικών μελών της συμφύεται σταθερά με την *«ανύψωση»* της εκπαιδευτικής βαθμίδας στην οποία αυτά υπηρετούν και παραμένει ως βασικός σκοπός της Ομοσπονδίας. Ταυτόχρονα παραμένουν και οι περιορισμοί στη δράση της Ομοσπονδίας, που απορρέουν από τους νόμους του κράτους, το εθνικό συμφέρον (χωρίς να ορίζεται ποιο είναι αυτό)και τα θέσμια του Συνδικαλισμού.

Η δεύτερη φάση των τροποποιήσεων επιβάλλεται στις Ομοσπονδίες του δημοσίου, τουλάχιστον, ως πράξη συμμόρφωσης προς τις επιταγές του 1264/82[67]. Διαρκεί από τον Απρίλιο του 1982 μέχρι το Φεβρουάριο του 1983 και εγκαινιάζεται αυτή τη φορά από την ΟΛΜΕ.

Στην ΟΛΜΕ συνδέεται με την επιβολή ενός συστήματος *«απλής αναλογικής»*, τη ρύθμιση επιμέρους λειτουργικών ζητημάτων (δίχρονη θητεία Δ.Σ.) αλλά και με την επέκταση του συγκεντρωτικού τρόπου λήψης αποφάσεων (καθιέρωση Τακτικών και Εκτάκτων Γ.Σ. Προέδρων). Ταυτόχρονα παρατηρείται μια σημαντική διεύρυνση των σκοπών της Ομοσπονδίας προς την προάσπιση γενικότερα των θεσμών, του συνδικαλισμού της εθνικής ανεξαρτησίας αλλά και τη διατύπωση και συγκρότηση άποψης για γενικότερα κοινωνικά ζητήματα. Τώρα πέρα από συμφέροντα των λειτουργών αναγνωρίζονται και συμφέροντα του συνόλου *«κλάδος»* και προβάλλεται η επαγγελματική διάστασή τους.

Η δεύτερη φάση για τη ΔΟΕ συνδέεται με την ύπαρξη μιας τομής στη ζωή της Ομοσπονδίας. Πέρα από την επιβολή ενός συστήματος *«απλής αναλογικής»* και της δίχρονης θητείας του Δ.Σ., παρατηρείται μια εκρηκτική διεύρυνση των σκοπών και η ταυτόχρονη υιοθέτηση σε αυτούς εννοιών- λέξεων που συναντώνται αποκλειστικά στις αντιλήψεις της παράταξης που διατηρεί την απόλυτη πλειοψηφία, της ΠΑΣΚ. Έτσι, υιοθετούνται ως σκοποί της Ομοσπονδίας, πέρα από την προώθηση των συνεργασιών μεταξύ των υπαλλήλων και εργαζομένων, η προάσπιση της *«εθνικής ανεξαρτησίας»*, η καλλιέργεια

---

[67] Μια σειρά κείμενα των δύο Ομοσπονδιών αναφέρονται στη σχέση 1264/82 και καταστατικών τους τροποποιήσεων, καθώς και τη γενικότερη εκτίμηση που επικράτησε για τη «συγκυρία» που επέτρεψε τις συγκεκριμένες τροποποιήσεις. Στα κείμενα της ΔΟΕ αυτή η σχέση διατυπώνεται άμεσα: *«Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η σημαντικότερη από τις αλλαγές που προτείνουμε ως Διοίκηση του Κλάδου,- η εφαρμογή της απλής αναλογικής στις εκλογές, -έρχεται να καλύψει μια επιταγή του Νόμου 1264/82 και να συμπληρώσει τα μέτρα που λαμβάνονται από την πολιτεία για τον εκδημοκρατισμό της δημόσιας ζωής. Η εφαρμογή της απλής αναλογικής -είναι ολική επιλογή των προοδευτικών δυνάμεων και καθιερώνεται σε μια εποχή που οι κοινωνικοπολιτικές συνθήκες ευνοούν τον αγώνα των εργαζομένων ενάντια στους μηχανισμούς της αντίδρασης, ενάντια στα οργανωμένα συμφέροντα της άρχουσας τάξης.* («Δ.Β.» 929/16/1983, 2, «Νέες προοπτικές για το σ.κ. Η Καταστατική Συνέλευση»). Στην ΟΛΜΕ η σχέση τροποποιήσεων με το 1264/82 είναι έμμεση, αφού η Καταστατική Γ.Σ. πραγματοποιήθηκε πριν την ψήφιση του, αλλά αντιμετωπίζεται πανηγυρικά η πρόθεση της κυβέρνησης για *«κατάργηση του αντιδημοκρατικού και ανελεύθερου νόμου 643/77»* («Π.Δ.» 545/2/1982,12 Οργανωτική ΙΙ). Ακόμη συνδέεται η Καταστατική Γ.Σ. με την κυβερνητική αλλαγή: *«Η αλλαγή αυτή έγινε στην πιο κατάλληλη χρονική στιγμή, γιατί η ποιοτική μεταβολή στην πολιτική και κοινωνική φύση της εξουσίας αναγκάζει πλέον τα μαζικά κινήματα, χωρίς κηδεμονίες, αδέσμευτα και αυτόνομα, να απαναπροσδιορίσουν τη φυσιογνωμία τους, να συγχρονίσουν τη στρατηγική τους και να προβάλουν συνολικά την πολιτική τους δυναμική για να κατακτήσουν δικαιωματικά τη νευραλγική και αναντικατάστατη θέση που τους ανήκει»* («Π.Δ.» 547/4/1982, 3 (κύριο άρθρο), «Η καταστατική Γ. Σ. σταθμός στην πορεία συνδικαλιστικού μας κινήματος»).

της ταξικής συνείδησης των εργαζομένων, η προάσπιση της Ειρήνης και η συμμετοχή *«στα κέντρα λήψης αποφάσεων»*. Ταυτόχρονα, για πρώτη φορά τίθεται η διεκδίκηση των συμφερόντων της Δημοτικής Εκπαίδευσης και των λειτουργών της εν παραλλήλω και αναγνωρίζονται συνολικά συμφέροντα *«κλάδου»*.

Για την ΟΙΕΛΕ η δεύτερη φάση συνδέεται με την επιβολή επιμέρους λειτουργικών ρυθμίσεων (δίχρονη θητεία Δ.Σ.) και την ακόμη μεγαλύτερη διεύρυνση αλλά και εξειδίκευση των σκοπών της Ομοσπονδίας. Η διεύρυνση αφορά την υιοθέτηση παραγράφων που σαφώς συνδέουν την Ομοσπονδία με μια έντονη αριστερή αντίληψη (*«κατάργηση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο»*, *«παγκόσμιο εργατικό κίνημα»*), αλλά και τον ιδιαίτερο ιδεολογικό προσανατολισμό του μέρους της αριστεράς που διατηρεί την πλειοψηφία στην Ομοσπονδία (*«ανεξαρτησία των συνδικάτων από το κράτος»*). Η εξειδίκευση συνδέεται με την αναφορά στην πάλη για την κατάργηση της Ιδιωτικής εκπαίδευσης, ως όρου βελτίωσης της Παιδείας, αλλά και την προώθηση ειδικών συμφερόντων των ιδιωτικών εκπαιδευτικών (*«δημοσιοποίηση»*).

Η τρίτη φάση αφορά λειτουργικές τροποποιήσεις που επιβλήθηκαν τόσο στο καταστατικό της ΔΟΕ (συγκρότηση προεδρείου) όσο και σ' αυτό της ΟΛΜΕ (ψήφοι προέδρων στις Γ.Σ.), όπου όμως γίνεται και μια μικρής έκτασης διεύρυνση των σκοπών της Ομοσπονδίας με την προσθήκη της κατοχύρωσης των πολιτικών δικαιωμάτων και της προάσπισης της Ειρήνης και διαπαιδαγώγησης των νέων στα ιδανικά της.

Στα καταστατικά των τριών Ομοσπονδιών οι διδάσκοντες στην εκπαίδευση ονοματίζονται *«λειτουργοί»* ή *«εκπαιδευτικοί»*. Απουσιάζει κάθε αναφορά σε δασκάλους και καθηγητές, όροι που ονοματίζουν αντίστοιχα τους εργαζόμενους στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ στα καταστατικά της ΔΟΕ και ΟΛΜΕ γίνεται σταθερά σαφής αναφορά στη Δημοτική και Μέση Βαθμίδα της Εκπαίδευσης. Τέτοιες αναφορές απουσιάζουν εντελώς από το καταστατικό της ΟΙΕΛΕ.

Διάχυτη ακόμα είναι και στα τρία καταστατικά, όπως αυτά εξελίχτηκαν, η βασική αντίληψη ότι οι Ομοσπονδίες αποτελούν συνένωση των ήδη υπαρχόντων τοπικών ή επιμέρους συλλόγων με σκοπό την *«ανύψωση ή εξύψωση»*, *«προαγωγή ή βελτίωση»* των εκπαιδευτικών, χωρίς αυτή η πορεία να οριοθετείται. Στις Ομοσπονδίες του δημοσίου αυτή η διαδικασία τίθεται, με μικρές διαφοροποιήσεις, εν παραλλήλω με την προάσπιση των συμφερόντων της βαθμίδας, τους εκπαιδευτικούς της οποίας η κάθε μια Ομοσπονδία εκπροσωπεί.

Παράλληλα και στις τρεις Ομοσπονδίες σημειώνεται ως σκοπός η φροντίδα για τη *«βελτίωση»* της Παιδείας του ελληνικού Λαού. Σε τι συνίσταται η βελτίωση αυτή οριοθετείται ακριβέστερα στην ΟΙΕΛΕ, όπου συμπεριλαμβάνει και την κατάργηση του θεσμού της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.

Τέλος, με το σύνολο των ρυθμίσεων που επιβλήθηκαν στις τρεις Ομοσπονδίες, τα καταστατικά τους παρουσιάζουν πολλά κοινά σημεία, τόσο στο μέρος της διατύπωσης των σκοπών, όσο και σ' αυτό που αφορά τη λειτουργία τους. Από τα τρία, στο καταστατικό της ΟΙΕΛΕ παρατηρούνται οι περισσότερες αναφορές στο αριστερό εργατικό σ.κ (ελληνικό και παγκόσμιο), καθώς και στην εργατική τάξη. Στα καταστατικά των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ παρατηρούνται περισσότερες ομοιότητες με το λόγο του ΠΑΣΟΚ για το συνδικαλιστικό κίνημα, ενώ μεταξύ των δύο οι ομοιότητες αυτές είναι εντονότερες στο καταστατικό της ΔΟΕ.

II.4. Εκπαιδευτικοί και Ομοσπονδίες (αντιπροσωπευτικότητα, εκπροσώπηση, συμμετοχή, δράση, σχέσεις)

II.4.1. Τα Διοικητικά Συμβούλια. Κυριαρχία ιδεολογικών χώρων και φύλων.

Με την πτώση των επί δικτατορίας «εκλεγμένων» ΔΣ ανοίγει ο δρόμος της ελεύθερης διεκδίκησης της ηγεσίας των Ομοσπονδιών από πρόσωπα ή οργανωμένες ομάδες. Όπως ήδη αναφέραμε, η ύπαρξη σαφώς προσδιορισμένων παρατάξεων γίνεται εξ αρχής αισθητή στην ΟΙΕΛΕ. Στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ τα πρώτα ΔΣ συγκροτούνται από ομάδες ατόμων που συνδέονται πολιτικά- ιδεολογικά με το χώρο της αντιπολίτευσης ή αλλιώς με ό,τι προσδιορίζεται ως κεντροαριστερά.

Πολλά από τα μέλη των ομάδων αυτών έχουν, βέβαια, απολύτως συγκεκριμένη ιδεολογική και κομματική ταυτότητα, αδιάφορο αν το νομοθετικό καθεστώς απαγορεύει ρητά κάτι τέτοιο στους δ.υ.[1]. Στην περίοδο όμως 1975 ως και 1978- 79 η κομματική τους ιδιότητα ή προσανατολισμός, αν και είναι γενικώς γνωστά, ούτε προβάλλονται ιδιαίτερα εκ μέρους τους ούτε χρησιμοποιούνται στις μεταξύ τους οριοθετήσεις[2].

Βεβαίως η όλη διαδικασία συγκρότησης των παρατάξεων, ενώ αποτελεί γεγονός αδιαμφισβήτητο, δεν έχει μελετηθεί στο χώρο των εκπαιδευτικών. Μόνο μετά το 1264/82 και τις εκλογές που ακολούθησαν τον Ιούνιο του 1983 υπάρχουν σαφή τεκμήρια παραταξιακών-κομματικών αναφορών. Αλλά οι *«παρατάξεις»* σαφώς προϋπήρχαν. Εκείνο όμως το στοιχείο που εμάς ενδιαφέρει και μπορεί να οριοθετηθεί ασφαλώς είναι η εμφάνισή τους στα ΔΣ των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ[3].

Για τη ΔΟΕ η διαδικασία αυτή συνδέεται με ένα συνδυασμό γεγονότων που απαρτίζονται από τη διάσπαση της ΔΑΣΚ[4], την ανάληψη της προεδρίας του ΔΣ από το Γεωργιάδη[5] και την κατάθεση υηφοδελτίων στις εκλογές για την ανάδειξη ΔΣ της Ομοσπονδίας[6].

---

[1] Ο περιορισμός της σκέψης και πολύ περισσότερο των ενεργειών του δ.υ.- εκπαιδευτικού προκύπτει από ένα σύνολο νομοθετημάτων. Αμέσως μετά τη μεταπολίτευση επανέρχονται σε ισχύ τα άρθρα 131- 175 το ν. 1811/1951 «περί Κώδικος καταστάσεως των δημοσίων υπαλλήλων», όπου απαγορεύεται: *«Η έλλειψις πίστεως και αφοσιώσεως προς την Πατρίδα και τα εθνικά ιδεώδη, ως και η επιδίωξις, έργω ή λόγω, της δια βιαίων μέσων ανατροπής του υφιστάμενου πολιτειακού ή κοινωνικού καθεστώτος.»*. Στον «Υπαλληλικό Κώδικα» [Π.Δ 611 (ΦΕΚ 198/τ.Α'/15-7-77]το ίδιο άρθρο θα διατυπωθεί ως εξής: *«Ιδεολογίαι σκοπούσαι την δια βιαίων μέσων ανατροπήν του υφιστάμενου καθεστώτος αντίκεινται απολύτως προς την ιδιότητα του υπαλλήλου»*. Στο ίδιο Π.Δ η απαγόρευση κομματικής δράσης είναι συγκεκριμένη: *«Άρθρο 206 ε) αι οιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις δημοσίων υπαλλήλων υπέρ πολιτικών κομμάτων, ως και η ενεργός υπέρ κόμματος δράσις των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου»*.

[2] Το κοινό χαρακτηριστικό των ΔΣ ΔΟΕ και ΟΛΜΕ είναι ότι κανένα μέλος τους δεν έχει φιλοκυβερνητικό προσανατολισμό. Οι πολιτικές τους εντάξεις καλύπτουν όλο το φάσμα από την Ένωση Κέντρου ως το ΚΚΕ.

[3] Για την οριοθέτηση χρησιμοποιήθηκαν ως στοιχεία και πηγές: α)οι απαντήσεις σε διασταυρούμενες ερωτήσεις κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων σχετικά με την παραταξιακή- κομματική ιδιότητα κάθε μέλους των ΔΣ, αλλά και τη φάση που οι ιδιότητες αυτές καθορίζουν τη λειτουργία του οργάνου β)οι γραπτές μαρτυρίες πρωταγωνιστών της εποχής σχετικά με την παραταξιακή τους δράση. γ)η διαδικασία της ΔΑΣΚ για τους δασκάλους δ)η έκφραση της θέλησης των συνδικαλιστικών στελεχών να πάρουν μέτρα που θα υποβοηθούν τη συγκρότηση παρατάξεων και τις παραταξιακές οριοθετήσεις, ε)η εμφανής κυριαρχία ενός ιδεολογικού χώρου στα ΔΣ, στ)η ύπαρξη εντύπων, που πιστοποιούν παραταξιακές συσπειρώσεις και διαφοροποιήσεις.

[4] Για τη διάσπαση της ΔΑΣΚ δες: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Νοέμβριος 1978

[5] Ο Γεωργιάδης, που αναλαμβάνει πρόεδρος της ΔΟΕ τον Ιούνιο 1978 συγκροτεί το υηφοδέλτιό του, κατά πλειοψηφία, από γνωστά στελέχη της ΠΑΣΚ δασκάλων στην οποία κι ο ίδιος ανήκει. Λίγα μέλη του ΔΣ, που προέκυψε για το συνδικαλιστικό έτος 1978-79, μπορεί να μην ήταν μέλη της ΠΑΣΚ, αλλά η συνολική λειτουργία του ΔΣ ήταν σαφώς παραταξιακά προσανατολισμένη και ελεγχόμενη.

[6] Το καταστατικό της ΔΟΕ επέτρεπε υηφοδέλτια *«πηγτόρων»*, που στην ουσία λειτουργούσαν ως παρατάξεις. Χαρακτηριστικό είναι ότι στη ΔΟΕ ο χώρος της Νέας Δημοκρατίας διεκδικεί σταθερά εκπροσώπηση στο ΔΣ

Έτσι, τοποθετούμε στην Ομοσπονδία αυτή την απαρχή εμφάνισης ΔΣ με σαφή παραταξιακό έλεγχο στη συνδικαλιστική χρονιά 1978-79.

Στην περίπτωση της ΟΛΜΕ τα κριτήρια και οι πηγές πληροφοριών που διαθέτουμε μας οδηγούν στο να τοποθετήσουμε με απόλυτη ασφάλεια την απαρχή λειτουργίας των ΔΣ σε παραταξιακή βάση τη συνδικαλιστική χρονιά 1979- 80[7].

Εξ άλλου, η κατάληψη όλων των θέσεων του ΔΣ της ΔΟΕ, ήδη το 1978-79, από ένα μόνο χώρο-παράταξη την ΠΑΣΚ (λόγω του πλειοψηφικού συστήματος), αλλά και η επανάληψη του φαινομένου ένα χρόνο μετά στην ΟΛΜΕ, λόγω του συστήματος εκλογής του ΔΣ- είναι ένα επιπλέον στοιχείο για την ύπαρξη αλλά και τις προθέσεις παραταξιακού ελέγχου.

Μετά τα όρια που θέσαμε- για τις δυο Ομοσπονδίες- οι «παρατάξεις- χώροι», που έχουν εμφανιστεί και συγκροτηθεί βρίσκονται κάτω από απόλυτο κομματικό έλεγχο. Τούτο μάλιστα επιτείνεται από το γεγονός ότι μέχρι τον 1264/82 οι παρατάξεις δε λειτουργούν «στα φανερά», με αποτέλεσμα ο κομματικός μηχανισμός να αντικαθιστά εξαρχής τον πιθανό παραταξιακό ακυρώνοντας έτσι κάθε περίπτωση δημοκρατικής συγκρότησης των παρατάξεων.

Οι παρακάτω πίνακες δίνουν μια εικόνα του συνολικού χρόνου που κατάλαβε κάθε παράταξη στα ΔΣ των εκ. Ομοσπονδιών κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Επιπλέον παρουσιάζουν και την αναλογική εκπροσώπηση των γυναικών κατά Ομοσπονδία και παράταξη καθώς και το Μ.Ο. παραμονής των μελών κάθε παράταξης στο ΔΣ.

Έτσι στην ΟΙΕΛΕ έχουμε :

Πίνακας Ι.
Παραμονή[8] παρατάξεων και μελών τους στο ΔΣ της ΟΙΕΛΕ

Παρατάξεις	**μήνες**	**% χρόνου**	**μέλη**	**μήνες /μέλος**
«Ανανεωτική»	1.333(1345)*	55,4	31(34)	43 (40)
«Πανεπιστημονική»	668 (684)	28,1	11(15)	61 (46)
ΠΑΣΚΙΕ	316	13,0	9	35
ΔΗΚΙΕΛ	84	3,5	3	28
Σύνολο	2401 (2429)	100,00	54 (61)	44 (40)

*Στην παρένθεση συμπεριλαμβάνονται αποτελέσματα με βάση και τα μέλη της διορισμένης διοίκησης που δεν επανεμφανίστηκαν στο σ.κ.

από την αρχή της εξεταζόμενης περιόδου και εκδίδει το πρώτο του έντυπο Δεκέμβριο του 1979 (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Δεκέμβριος 1979)

[7] Ο Α. Νίκας, μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ (1979-81)και στέλεχος της ΠΑΣΚ, περιγράφει αποκαλυπτικά την όλη διαδικασία (Νίκας Α, Το συνδικαλιστικό κίνημα...., ο.π., 57): *«Η ΜΘ' Γ.Σ. που πραγματοποιήθηκε στις 25-30 Ιουνίου 1979 ανάδειξε νέα διοίκηση, της οποίας η πλειοψηφία ήταν διαφοροποιημένη ως προς την πολιτική τοποθέτηση. Για πρώτη φορά μια άλλη πολιτική παράταξη- πράσινη πια- ζήτησε να έχει το μερίδιό της στο συνδικαλιστικό χώρο των καθηγητών, πράγμα που συστηματικά της το αρνιόταν τα δυο προηγούμενα χρόνια.[1]. Έτσι, μέχρι τώρα η δίφωνη σχεδόν ΟΛΜΕ γίνεται πολύφωνη.».* Και στην υποσημείωσή του διευκρινίζει σχετικά με τη μη συστηματική παρουσία της ΠΑΣΚ Κ.Μ.Ε μέχρι τότε στο ΔΣ.: *«1. Η άρνηση χρησιμοποιούσε ως επιχείρημα το «ακομμάτιστο» του συνδικαλισμού. Έτσι, κάτω από αυτό το πρόσχημα, δρούσαν οι πολιτικές δυνάμεις που είχαν λόγους να μην αποκαλύπτονται στον κλάδο. Η μεθόδευση ήταν τόσο πετυχημένη, ώστε κατορθώθηκε να υπακούουν σ' αυτή τη λογική και μεμονωμένοι συνδικαλιστές, μέλη του Δ.Σ., που ανήκαν πολιτικά στην καινούργια συνδικαλιστική δύναμη.».* Αυτά γράφονται τη στιγμή που στο προηγούμενο ΔΣ πρόεδρος ήταν το γνωστό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ, Α. Ράθωσης (αμέσως μετά το 1981, πρόεδρος του ΟΕΔΒ).

[8] Για να σχηματισθούν οι παρακάτω πίνακες ακολουθήθηκε η εξής μέθοδος. Πολλαπλασιάστηκε το σύνολο των μελών των ΔΣ επί τους μήνες παραμονής κάθε μέλους σε αυτό. Το γινόμενό τους αποτέλεσε ό,τι καθορίστηκε ως συνολικός χρόνος λειτουργίας του ΔΣ την εξεταζόμενη περίοδο, με βάση τα μέλη του. Το αυτό επαναλήφτηκε για κάθε παράταξη με βάση τα μέλη που ανέδειξε στο ΔΣ, όπως και για τους πίνακες που εξετάζουν τη γυναικεία παρουσία σ' αυτά. Έτσι, εικονογραφείται μ' έναν αριθμό (στήλη Β') η συνολική παρουσία κάθε παραταξιακού χώρου στο ΔΣ.

Ο παραπάνω πίνακας αισθητοποιεί το γεγονός της κυριαρχίας μιας παράταξης, της *«Ανανεωτικής»*, στο σύνολο της περιόδου που εξετάζουμε. Η παράταξη αυτή, που συγκέντρωσε Ι.Ε. ενταγμένους πολιτικοϊδεολογικά στο χώρο του ΚΚΕεσ, της ανανεωτικής αριστεράς και ομάδων της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, διατήρησε και την απόλυτη πλειοψηφία στο ΔΣ μέχρι το τέλος του 1983. Η ΟΙΕΛΕ είναι και η μόνη Εκ. Ομοσπονδία, όπου ο χώρος που αυτοαποκαλέστηκε «ανανεωτική αριστερά» κατέλαβε θέσεις ως συγκροτημένη παράταξη στο ΔΣ[9].

Αθροιστικά με την *«Πανεπιστημονική»*, το άλλο ρεύμα της αριστεράς (ΚΚΕ-συνεργαζόμενοι), φανερώνουν την απόλυτη κυριαρχία (84,52%) του αριστερού-κομμουνιστικού χώρου στην ΟΙΕΛΕ στο σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου.

Η εικόνα των επιμέρους ιδεολογικών συγκροτήσεων και της κυριαρχίας τους συμπληρώνεται από την σχεδόν αμελητέα παρουσία της ΔΗΚΙΕΛ, που αντιπροσωπεύει το χώρο της Νέας Δημοκρατίας, καθώς και από την περιορισμένη παρουσία της ΠΑΣΚΙΕ. Ιδιαίτερα για τη ΔΗΚΙΕΛ πρέπει να σημειωθεί ότι εκπρόσωπός της δεν αναδεικνύεται στο ΔΣ παρά μόνο στο 18° Συνέδριο (20-22/12/85), ενώ αντίθετα εκπρόσωποι της ΠΑΣΚΙΕ συμμετέχουν εξαρχής σ' αυτό.

Αξιοσημείωτο είναι ακόμη το γεγονός ότι τα μέλη της *«Πανεπιστημονικής»* υπερβαίνουν κατά το 1/3 το Μ.Ο. παραμονής μελών στο ΔΣ. Στην πραγματικότητα όμως η υπερσυγκέντρωση της αντιπροσώπευσης στα ίδια πρόσωπα, σε όλη τη διάρκεια της περιόδου και στο σύνολο των παρατάξεων είναι πολύ μεγαλύτερη[10]. Η διαπίστωση αυτή μαρτυρά τη συγκρότηση ενός σταθερού πυρήνα σε κάθε παράταξη ή επιμέρους ιδεολογικό χώρο στελεχών με μεγάλη συνδικαλιστική πείρα και γνώσεις.

Η κατάσταση στη ΔΟΕ παρουσιάζεται ως εξής:

Πίνακας ΙΙ

Παραμονή παρατάξεων και μελών τους στο ΔΣ της ΔΟΕ.

Παρατάξεις	**Μήνες**	**% χρόνου**	**Μέλη**	**μήνες /μέλος**
ΔΣ δικτατορίας	90	5,0	9	10
Καζαντζή	342	18,9	14	24
ΠΑΣΚ Δ/Ν	984	54,3	45	23
ΔΗΚΙ/ΔΑΚΕ	285	15,7	10	29
ΔΕΕ	82	4,5	2	41
ΣΕΑΚ	26	1,4	1	26
Ανεξάρτητος	3	0,2	1	3
Σύνολο	1812	100,0	82	22

Εδώ η εικόνα της κυριαρχίας των επιμέρους ιδεολογικών χώρων- παρατάξεων σφραγίζεται από την παρουσία της ΠΑΣΚ Δ/Ν. Ο απόλυτος έλεγχος του ΔΣ από την παράταξη αυτή εγκαινιάζεται τη συνδ. χρονιά 1978- 79 και διατηρείται μέχρι και την εκδήλωση της κρίσης στο εσωτερικό της παράταξης και κατ' επέκταση στο ΔΣ[11]. Η παρουσία της κομμουνιστικής αριστεράς είναι αμελητέα, ενώ του χώρου της Νέας Δημοκρατίας, δια της ΔΗΚΙ/ΔΑΚΕ, συνολικά μικρή. Κι αυτό γιατί κι οι δυο αυτές παρατάξεις αναδεικνύουν

---

[9] Μέλη του ΚΚΕεσ. αναδείχτηκαν και στο ΔΣ της ΟΛΜΕ (Καλογερόπουλος Ν., Μπούζας Γ.) πριν το 1979.

[10] Χαρακτηριστικά στην *«Πανεπιστημονική»* δυο μέλη (Κουμάντου Μ., Δριβαλιάρης Β.) κατέχουν το 42% του χρόνου που αντιστοιχεί στην παράταξή τους. Για την *«Ανανεωτική»*, με βάση αντίστοιχη αναλογία, 5 μέλη της (Φυσάκις, Καραμανλίκη, Κωσταράκος, Τσιαγκλής, Χριστοδουλόπουλος)κατέχουν το 41% του χρόνου που αντιστοιχεί στην παράταξή τους, ενώ στην ΠΑΣΚΙΕ ένα μέλος το 21%. Έτσι, η τάση για επαγγελματοποίηση της παραμονής στο Δ.Σ. αφορά περισσότερο εκείνες τις παρατάξεις, *«Ανανεωτική»* και *«Πανεπιστημονική»*, που κυριαρχούν απόλυτα στο Δ.Σ.

[11] Για την κρίση στο ΔΣ της ΔΟΕ και την απόλυτη σχέση της με την κατάσταση στην ΠΑΣΚ Δ/Ν: Ημερολόγιο: ΔΟΕ: 11ος/1985 και 6ος, 9ος/1986.

εκπροσώπους τους στο ΔΣ στην 53η ΓΣ της Ομοσπονδίας (21-25/6/83, αλλαγή καταστατικού). Ελάχιστη και μοναδική στο σύνολο των εκ. Ομοσπονδιών είναι ακόμη η παρουσία της ΣΕΑΚ (αποχωρήσαντες από το ΠΑΣΟΚ), που εκπροσωπήθηκε στο ΔΣ με το παλιό στέλεχος της ΠΑΣΚ Δ/Ν και πρώην πρόεδρο της ΔΟΕ Μ. Παπαχρίστο (Ιούλιος '86- Αύγουστος '88). Η παρουσία ενός ανεξάρτητου, για ελάχιστο χρονικό διάστημα, συνδέεται με την αποχώρηση από τη ΔΗΚΙ/ΔΝΕ του Α. Μπλάνα και τη δεύτερη κρίση που εκδηλώθηκε στο ΔΣ της Ομοσπονδίας. Σημαντικό είναι ακόμη το γεγονός ότι στο ΔΣ της ΔΟΕ αναδείχθηκε ένας μεγάλος αριθμός συνδικαλιστών με αποτέλεσμα ο Μ.Ο. παραμονής σ' αυτό να εμφανίζεται πολύ χαμηλός, αν κι εδώ ο κομμουνιστικός χώρος (ΔΑΣΚ- ΔΕΕ) εκπροσωπείται σχεδόν αποκλειστικά από το αυτό πρόσωπο[12].

Η κατάσταση στην ΟΛΜΕ παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα:

Πίνακας ΙΙΙ

Παραμονή παρατάξεων και μελών τους στο ΔΣ της ΟΛΜΕ

Παρατάξεις	μήνες	% χρόνου	Μέλη	μήνες/μέλος
ΔΣ δικτατορίας	99	5,4	9	10
"προοδευτικά"	432	23,3	25	17
ΠΑΣΚ Κ.Μ.Ε	720	38,9	26	28
ΔΑΣ/ΔΕΕ	324	17,5	17	19
ΔΗΚΙ/ΔΑΚΕ	264	14,3	9	29
Άλλοι	12	0,6	1	12
Σύνολο	1851	100,0	87	21

Στην ΟΛΜΕ δεν έχουμε, λοιπόν, συνολική κυριαρχία μιας παράταξης- ιδεολογικού χώρου σ' όλη τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου. Η μόνη περίοδος που μέλη της ΠΑΣΚ διατηρούσαν την πλειοψηφία στο ΔΣ ήταν το '79- '80 και το σύνολο των θέσεών του το '81- '83. Η εικόνα αυτή μας προϊδεάζει και για την αναγκαιότητα που υπήρξε- τουλάχιστον μετά το 1983- να συγκροτούνται συμμαχίες ανάμεσα στις επιμέρους παρατάξεις ώστε να εξασφαλίζεται η στοιχειώδης λειτουργία του ΔΣ[13].

Οι μήνες παραμονής των μελών των παρατάξεων στο ΔΣ δεν παρουσιάζουν μεγάλη απόκλιση από τον Μ.Ο. που κι εδώ είναι χαμηλός. Βέβαια στην περίπτωση της ΠΑΣΚ η συγκέντρωση της εκπροσώπησης στα ίδια πρόσωπα είναι σημαντική αφού 4 μέλη (το 15,4% των μελών της) κατέχουν το 38,3% του συνολικού χρόνου της παράταξης στο ΔΣ.

Και στην περίπτωση της ΟΛΜΕ η ΔΗΚΙ/ΔΑΚΕ εκλέγει μέλη της στο ΔΣ μόνο μετά την εφαρμογή του 1264/82 στο χώρο της Ομοσπονδίας, δηλαδή το 1° Συνεδρίο της (27-30/6/83). Εξάλλου η παράταξη αυτή που συγκεντρώνει στελέχη της Ν. Δημοκρατίας, αλλά και μέλη των επί δικτατορίας ΔΣ, δεν έχει συγκροτηθεί παρά λίγους μήνες πριν[14].

Τέλος, η ΔΑΣ/ΔΕΕ, που συσπειρώνει τις δυνάμεις του ΚΚΕ και τους συνεργαζόμενους μ' αυτό έχει μια αρκετά σημαντική παρουσία, σε αντίθεση με τη ΔΟΕ. Ο χώρος αυτός κατόρθωσε να ελέγξει, έχοντας την απόλυτη πλειοψηφία του ΔΣ, την Ομοσπονδία τη συνδικαλιστική χρονιά 1980-'81.

Σχετικά με τη συμμετοχή των γυναικών στα ΔΣ των τριών Ομοσπονδιών κατά παράταξη[15] διαπιστώνουμε, κατ' αρχήν, την περιορισμένη παρουσία τους στα ανώτατα όργανα

---

[12] Μια πιο αναλυτική προσέγγιση δείχνει ότι ο Βαγενάς κατέχει επακριβώς το 88% του χρόνου που αναλογεί στην παράταξή του (ΔΕΕ), στην ΠΑΣΚ Δ/Ν το 11% των μελών κατέχει το 32% του χρόνου παραμονής της παράταξης στο ΔΣ, ενώ το 10% των μελών της ΔΗΚΙ/ΔΑΚΕ το 21%.

[13] Αναλυτική καταγραφή των μελών του ΔΣ της ΟΛΜΕ και των άλλων Ομοσπονδιών και της παραταξιακής τους ένταξης κατά συνδικαλιστική περίοδο στο Παράρτημα ΙΙ.

[14] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάρτιος 1983.

[15] Στον πίνακα IV, που ακολουθεί, οι παραταξιακοί χώροι ομαδοποιήθηκαν κατά το χώρο κομματικής τους αναφοράς.

του σ.κ. των εκπαιδευτικών, ενός χώρου εργασίας δηλαδή που η παρουσία γυναικών είναι υπερβολικά αυξημένη[16]. Η απουσία αυτή ποικίλει όμως κατά χώρο. Στη ΔΟΕ παίρνει δραματικές διαστάσεις, αφού και οι ελάχιστες γυναίκες που αναδεικνύονται στο ΔΣ, μόνο από την παράταξη της ΠΑΣΚ και μόνο τις συνδ. χρονιές 1981- '83, μένουν σ' αυτό σημαντικά λιγότερο από τους άνδρες συνάδελφούς τους. Μόνο στην ΟΙΕΛΕ η κατάσταση παρουσιάζεται διαφορετική αν κι εδώ ο Μ.Ο. των μηνών παραμονής των γυναικών στο ΔΣ απέχει απ' αυτόν των ανδρών συναδέλφων τους[17].

Σε κάθε περίπτωση, η ιδιότητα της γυναίκας-μέλους του ΔΣ συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την αριστερή ιδεολογική τοποθέτηση, αφού το 60% των γυναικών που αναδεικνύονται στα ΔΣ ανήκουν στις παρατάξεις της κομμουνιστικής και ανανεωτικής αριστεράς, ενώ καταλαμβάνουν το 75% του συνολικού χρόνου που κατέλαβαν συνολικά οι γυναίκες μέλη των ΔΣ και των τριών Ομοσπονδιών.

Πίνακας IV.

Συμμετοχή γυναικών στα ΔΣ των εκ. Ομοσπονδιών κατά παράταξη

Παρατάξεις	**ΔΟΕ**		**ΟΛΜΕ**		**ΟΙΕΛΕ**	
	μέλη	**%χρόνου**	**μέλη**	**%χρόνου**	**μέλη**	**%χρόνου**
ΔΣ δικτατορίας	-		-			
Καζαντζή- "προοδευτικά"	-		3	11,1		
ΠΑΣΚ	3	4,3	3	11,7	-	
ΔΕΕ - "Πανεπιστημονική"	-		5	22,2	3	35,7
ΔΑΚΕ	-		1	18,9	1	28,6
"Ανανεωτική"					8	27,2
ΣΕΑΚ-Άλλοι	-					
Σύνολο	3	2,3	12	13,6	12	24,9

Τέλος, ο αριθμός των προέδρων των ΔΣ που περιγράψαμε, αν εξαιρέσουμε αυτούς που προϋπήρχαν της αποκατάστασης της δημοκρατίας και τον διορισμένο για λίγους μήνες πρόεδρο της ΟΙΕΛΕ είναι: για τη ΔΟΕ τέσσερις εκ των οποίων μόνο ο πρώτος (Καζαντζής)δεν άνηκε στην ΠΑΣΚ, για την ΟΛΜΕ δέκα, εκ των οποίων πέντε ανήκαν στην ΠΑΣΚ, δύο στη ΔΑΚΕ, ένας στο ΚΚΕ και δυο στον «προοδευτικό» χώρο. Για την ΟΙΕΛΕ μοναδικός πρόεδρος σ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο είναι το στέλεχος της *«Ανανεωτικής»*, Γ. Φυσάκις.

ΙΙ.4.2 Τα ΔΣ ως εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών και η συνδικαλιστική πυκνότητα Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.

Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των δ.υ. γενικότερα έχουν υηλή συνδικαλιστική πυκνότητα, που σε κάποιες περιπτώσεις πρωτοβαθμίων συλλόγων φτάνει και το 100% των

---

[16] Το φαινόμενο είναι διεθνές. Η περιορισμένη παρουσία γυναικών στην ηγεσία του συνδικαλιστικού κινήματος, όχι μόνο δεν έχει μελετηθεί επαρκώς, αλλά και ελάχιστες αναφορές γίνονται σ' αυτή. Έτσι, οι ερμηνείες περιορίζονται γενικότερα σε αναφορές σχετικά με τις κοινωνικού- θεσμικού χαρακτήρα δυσκολίες που παρουσιάζει η παρουσία γυναικών στην πολιτική και στη διαχείριση των θεσμών. Θα περιοριστούμε εδώ στην επισήμανση πως το φαινόμενο αυτό αποτελεί προϊόν της *«εγγραφής μέσα στο σώμα μιας σχέσης κυριαρχίας»*, υπό την παραδοχή της άποψης ότι *«οι δομημένες και δομούσες δομές της έξης αποτελούν την αρχή των ενεργημάτων πρακτικής γνώσης και πρακτικής αναγνώρισης που παράγει τη διαφορά μεταξύ των κυριάρχων και των κυριαρχουμένων, δηλαδή την κοινωνική τους ταυτότητα»* (Μπουρντιέ Π., Η ανδρική κυριαρχία, Δελφίνι 1996, 32). Έτσι, και όταν οι θεσμικές δυσκολίες αίρωνται (τυπική ελευθερία πρόσβασης), οι κυριαρχούμενοι (γυναίκες) συμβάλουν με τη σιωπή τους στη διατήρηση των κατακτημένων πρακτικών τους και στην αναπαραγωγή *«των ορίων που τους έχουν επιβληθεί»*. Δηλαδή, η ενσωμάτωση της συμβολικής βίας *«καθιστά αδύνατη την απελευθέρωση των θυμάτων... δια διατάγματος»* (Μπουρντιέ Π. *ο.π.*, 32).

[17] Οι Μ.Ο. μηνών παραμονής στο Δ.Σ και στις τρεις Ομοσπονδίες των γυναικών σε σχέση μ' αυτούς των ανδρών είναι: ΔΟΕ: Α (22 μήνες), Γ (14). ΟΛΜΕ: Α (21), Γ (21). ΟΙΕΛΕ: (Α 44), Γ (25).

εργαζομένων, σε αντίθεση με τον ιδιωτικό τομέα που το αντίστοιχο ποσοστό βρίσκεται περίπου στο 30%[18].

Στην περίπτωση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών κατά τη ρητορική των κειμένων, θεωρείται δεδομένο ότι[19] τα υπάρχοντα συνδικαλιστικά σχήματα αντιπροσωπεύουν το σύνολο των εκπαιδευτικών και πως η συντριπτική πλειοψηφία τους συμμετέχει στο σύνολο των δραστηριοτήτων με ποσοστά που κυμαίνονται από 60% ως και 100%. Έτσι οι συντάκτες των ποικίλων κειμένων, μέλη των Δ.Σ. των Ομοσπονδιών[20], μιλούν πάντα και σταθερά εξ ονόματος του συνόλου των εκπαιδευτικών της βαθμίδας που εκπροσωπούν και αναφέρονται στο σύνολο αυτό κάνοντας χρήση του όρου *«ο κλάδος»*[21].

Η χρήση του όρου αυτού, ως ενικού προσδιορισμού του συνόλου των εκπαιδευτικών, ανεξάρτητα με το αν αυτό ανταποκρίνεται ή όχι στην συγκεκριμένη πραγματικότητα, συναντάται και στις τρεις Ομοσπονδίες. Η επιμονή όμως στη χρήση του παρουσιάζει κάποιες αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις σε κάθε μια απ' αυτές.

Στη ΔΟΕ χρησιμοποιείται σταθερά μέχρι το τέλος της περιόδου. Το Δ.Σ. αντιπροσωπεύει τον *«κλάδο»* και μιλά εξ ονόματός του[22]. Έτσι, είτε αξιολογώντας αιτήματα[23] είτε η Ομοσπονδία σπαράσσεται από κρίση που μπορεί να οδηγήσει και στη διάσπασή της[24] είτε ετοιμάζεται απεργιακή κινητοποίηση[25] οι γράφοντες φέρονται ως εκφραστές του συνόλου των εργαζομένων εκπαιδευτικών και της αδιάσπαστης και ενιαίας θέλησης του *«κλάδου»*, δηλαδή του αδιαφοροποίητου και αδιαίρετου όλου των δασκάλων. Κάποιες φορές, ιδιαίτερα σε κείμενα που γράφονται για να δηλώσουν μυχολογικές καταστάσεις, όπως αγανάκτηση ή αποφασιστικότητα για τη διεκδίκηση ενός *«δίκαιου αιτήματος»*, ο όρος αντικαθίσταται από τον εκάστοτε συγκεκριμένο αριθμό[26] των εκπαιδευτικών που υπηρετούν

---

[18] Φακιόλας Ν., Ο εργατικός συνδικαλισμός στην Ελλάδα, Παπαζήση, Αθήνα 1978, 171.

[19] Με την έννοια ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση. Ένας Έλληνας εκπαιδευτικός ή ανήκει στον αντίστοιχο τοπικό σύλλογο (ΕΛΜΕ, Σύλλογος Δασκάλων, ΣΙΕΛ- Αθήνας)ή δεν μπορεί να ενταχθεί πουθενά αλλού, αφού άλλες Ομοσπονδίες δεν υπάρχουν.

[20] Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι το αρκτικόλεξο ΔΣ δεν ήταν πάντα ο μοναδικός τρόπος αυτοπροσδιορισμού της ηγεσίας των Ομοσπονδιών. Στην αρχή της περιόδου εξ ίσου χρησιμοποιείται ο όρος *«Διοίκησις»*, ο οποίος μετά την κυριαρχία των δημοκρατικά εκλεγμένων ΔΣ στην ΟΛΜΕ και ΔΟΕ αντικαθίσταται με το *«Διοίκηση»*, ο οποίος στη ΔΟΕ χρησιμοποιείται μέχρι το 1980 περίπου, ενώ σπανιότερα συναντιέται και μέχρι το 1982. Το αρκτικόλεξο *«Δ.Σ.»* κυριαρχεί σταδιακά στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ, ενώ στην ΟΙΕΛΕ είναι εξ αρχής σε χρήση. Ενδεικτικά: α) για τη ΔΟΕ, «Δ.Β.» 763/25-9-74, 2 , *«Διοίκησις»*, ακόμη «Δ.Β.» 862/14-80, 3 *«Η Διοίκηση»* και τέλος 924/96/1982 ως υπογραφή κειμένων *«Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ»*. β) για την ΟΛΜΕ, «Δ.»419/16-10-74, 3 «Διοίκησις» και 456/9/76, όπου χρησιμοποιούνται ταυτόχρονα το αρκτικόλεξο «Δ.Σ.» και ο όρος «Διοίκηση». Γενικότερα ο όρος «Διοίκηση» χρησιμοποιήθηκε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στη ΔΟΕ, ενώ και στις δυο Ομοσπονδίες γινόταν περισσότερη χρήση του σε «επίσημα» κείμενα, όπως υπομνήματα προς την κυβέρνηση και τα κόμματα και ανακοινώσεις. Είναι σαφές ότι ο όρος αποβάλλεται όταν η διαδικασία «ριζοσπαστικοποίησης» του σ.κ ολοκληρώνεται και αυτό γιατί φαίνεται ότι παρέπεμπε στην υπαλληλική «διοίκηση» των εκπαιδευτικών.

[21] Ο όρος, ως μεταφορά, συναντιέται στο σύνολο του σ.κ και αποτελεί γλωσσική έκφρασης της αντίληψης ότι το συγκεκριμένο κάθε φορά συνδικαλιστικό όργανο (σύλλογος, σωματείο, ομοσπονδία)αποτελεί μέρος, υποδιαίρεση ή τμήμα ενός «όλου» το οποίο ποτέ δεν καθορίζεται σαφώς (η εργατική τάξη, η ΓΣΕΕ, η ΑΔΕΔΥ, ο εργαζόμενος λαός;). Σαφώς βρισκόμαστε μπρος σε μια κοινωνική αναπαράσταση του σ.κ ως «δέντρο».

[22] Η Α. Φραγκουδάκη γράφοντας για τον πληθωρικό πολιτικό λόγο παρατηρεί ότι το βασικό χαρακτηριστικό του λόγου αυτού είναι: *«Πριν απ' όλα να προκαλέσει τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας στην οποία απευθύνεται και όχι να μεταδώσει μήνυμα συγκεκριμένο. Δεν πληροφορεί το δέκτη αλλά νομιμοποιεί τον πομπό... Νομιμοποιεί τη συνοχή των δεκτών σε ένα σύνολο, μιλώντας "εξ ονόματος" του συνόλου (του έθνους, της πατρίδας, της εργατικής τάξης, των προοδευτικών δυνάμεων ... κ.λ.π.»* (Φραγκουδάκη Α., Γλώσσα και Ιδεολογία, Οδυσσέας 1987, 149- 150).

[23] Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 777/30-5-75, 2, «Βασικό αίτημα του κλάδου είναι... ».

[24] Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 1003/6/1988, 1 «Η ενότητα αναγκαίος όρος. Οι κατακτήσεις εγγύηση για το μέλλον του κλάδου».

[25] «Δ.Β.» 1000/5/1988,1, «Ο κλάδος δεν δέχεται αυτή την εκπαιδευτική πολιτική».

[26] «Δ.Β.» 986/2/87, 25, «Για τις απολύσεις των Εκπ/κών στη Χιλή: Οι 45000 δάσκαλοι και νηπιαγωγοί....».

στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μόνο προς το τέλος της περιόδου παρατηρείται εναλλακτική χρήση του όρου *«Δ.Ο.Ε.»* και υπάρχει τάση να περιγράφεται μια ενέργεια του Δ.Σ. ως δική του, όπως στην πραγματικότητα και ήταν[27].

Στην ΟΛΜΕ ο όρος *«κλάδος»* είναι σε χρήση όλη τη διάρκεια της περιόδου, χωρίς όμως η συχνότητα χρήσης του να είναι αυτή που συναντάται στη ΔΟΕ. Ιδιαίτερα χρησιμοποιείται στην αρχή της περιόδου[28]- αρκετές φορές συνοδευόμενος με το αριθμητικό που προσδιορίζει το πλήθος των καθηγητών (π.χ. *«ο κλάδος των 22000»*)- κι ενώ ποτέ δεν εγκαταλείπεται[29], βαθμιαία αντικαθίστανται με τον όρο *«καθηγητές»*, εξ ονόματος των οποίων μιλούν πάλι τα μέλη των ΔΣ ως συντάκτες των ποικίλων ανυπόγραφων κειμένων. Έτσι κι εδώ πρώτα ο *«ο κλάδος»* και αργότερα *«οι καθηγητές»* θέλουν, μπορούν και επιδιώκουν.

Η χρήση του όρου αυτού διαφέρει ελαφρώς στα κείμενα της ΟΙΕΛΕ. Εδώ, ενώ στην αρχή της περιόδου και ιδιαίτερα στη μεταβατική φάση επανίδρυσης της Ομοσπονδίας γίνεται χρήση του όρου, με τη λογική που περιγράφηκε παραπάνω[30], σύντομα αυτός εγκαταλείπεται και οι αναφορές γίνονται στο συγκεκριμένο συνδικαλιστικό σχήμα. Έτσι, έχουμε συνέδριο της ΟΙΕΛΕ[31] ή *«επιλογές»* της ΟΙΕΛΕ και ενέργειες και πράξεις του συγκεκριμένου Δ.Σ. Κι εδώ όμως μέχρι το τέλος της περιόδου, παρά τη χρήση του αυστηρότερου προσδιορισμού *«ΟΙΕΛΕ»* πολλές φορές γίνεται αναφορά στο γενικευτικό όρο *«ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί»*, ως ένα και ενιαίο σύνολο που η θέλησή του αντιπροσωπεύεται μόνο από το συγκεκριμένο συνδικαλιστικό σχήμα και τα ηγετικά του κλιμάκια[32]. Είναι όμως ιδιαίτερα χαρακτηριστικό ότι στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ δε γίνεται αναφορά στο συγκεκριμένο αριθμό Ι.Ε. που εκπροσωπεί και εκφράζει το Δ.Σ. της Ομοσπονδίας[33].

Η ρητορική αυτή ενισχύεται από το γεγονός της υψηλής συνδικαλιστικής πυκνότητας που παρουσιάζουν οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών, γεγονός που παρατηρείται εξ άλλου και στις αντίστοιχες συνδικαλιστικές οργανώσεις των ανεπτυγμένων κρατών[34].

---

[27] «Δ.Β.» 1000/5/1988, 1, «Ύστατη έκκληση της ΔΟΕ προς τον Πρωθυπουργό. Ανοιχτή επιστολή του Δ.Σ. της ΔΟΕ»

[28] « Δ.» 416-417, 1, «Δημοκρατία και δικαίωσις»,1, όπου συναντιέται και ως *«οργανωμένος κλάδος»*.

[29] Από τα μέσα και ιδιαίτερα προς το τέλος της περιόδου χρησιμοποιείται για να δηλώσει μεγάλες συνδικαλιστικές εκδηλώσεις όπως η Γενική Συνέλευση. Ενδεικτικά: «Π.Δ.» 523/11/1980, 2 και "Π.Δ" 605/9/1988 , 4, όπου και οι αναφορές για τη Γ.Σ. του *«κλάδου»*.

[30] «Ενημερωτικό Δελτίο» (όργανο της Ομοσπονδίας & Συντονιστικής Επιτροπής Ιδ. Εκπαιδευτικών), 1/30-4-75, «Με αποφασιστικότητα και αισιοδοξία» : *«Ο κλάδος έχει βγει από την περιπέτεια της 7ετίας...»*.

[31] Ενδεικτικά: "Ι.Ε" 151/12 ^{ος}/1981: "Το 11ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ".

[32] «Ι.Ε.» 176/11/88, «Χρονικό μιας απεργίας»: *«Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί με υψηλό αίσθημα ευθύνης και αγωνιστική διάθεση...»*.

[33] Η μοναδική φορά που γίνεται κάτι τέτοιο είναι στο «Ενημερωτικό Δελτίο», 1/30-4-75, 2, «Με αποφασιστικότητα και αισιοδοξία»: *«Μαζί με όλο τον Ελληνισμό οι 5000 ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί στέκονται στο πλευρό της Κυβέρνησης στα μεγάλα εθνικά θέματα. Κι είμαστε έτοιμοι για θυσίες»*.

[34] Στη Γαλλία το ποσοστό συμμετοχής φτάνει το 80%, ενώ στο Ισραήλ το 100% περίπου. Δες: Gaziel H.- Taub D."Teachers Unions and Educational Reforme- A comparative perspective: The case of France and Israel, *Educational Policy*, Vol. 6, No 1, 75, 79. Στην Αγγλία το ποσοστό ανέρχεται περίπου στο 85% για το σύνολο των εκπαιδευτικών. Δες: Thornton R., "Teacher unionism and collective bargaining in England and Wales, *Industrial and Labor Review*, Vol. 35, No 3, 379. Στην Αμερική φτάνει το 90% και αποτελεί το πιο συνδικαλισμένο επάγγελμα στο χώρο των υπηρεσιών. Δες: Finn C., "Teacher Unions and school Quality: Potential Allies or inevitable Foes?", *Phi Delta Kappan*, January 1985, 331. Υψηλότατη συμμετοχή παρατηρείται και στην Αυστραλία όπου τα εκπαιδευτικά συνδικάτα είναι τα πιο δυναμικά του δημόσιου τομέα. Δες: Blakmore J.,- Spaull A., The Effect of Australian Teachers Unions on Educational Policy. The State and Local Level., Paper presented at Annuall Meeting of the American Educational Research Assosiation (67th, San Francisco, April 1986 available by ERIC system).

Παρόμοιο φαινόμενο υψηλής συνδικαλιστικής συμμετοχής παρουσιάζεται και στις συνδικαλιστικές οργανώσεις των μισθωτών του δημοσίου τομέα και αποδίδεται σε μια σειρά λόγους[35].

Για την Ελλάδα κάποιες συνθήκες δρουν επιπροσθέτως θετικά και επηρεάζουν την υψηλή συνδικαλιστική πυκνότητα που παρουσιάζουν οι Εκ. Ομοσπονδίες, τουλάχιστον του δημοσίου. Η πρώτη έχει να κάνει με το γεγονός της πραγματοποίησης σε εργάσιμη ημέρα- μετά από άδεια που παραχωρούν τα κατά τόπους Γραφεία Εκπαίδευσης με εξουσιοδότηση του Νομάρχη- και των δυο Γ.Σ. που προβλέπονται κατά σχολικό έτος από τα καταστατικά των τοπικών Συλλόγων. Στην πράξη, λοιπόν, η ημέρα Γ.Σ. είναι αργία και, αν μη τι άλλο, ημέρα συνάντησης με γνωστούς και φίλους που *«υπηρετούν»* σε άλλα σχολεία της περιφέρειας. Για να λάβει κάποιος εκπαιδευτικός την αντίστοιχη άδεια δεν έχει παρά να είναι εγγεγραμμένος στον τοπικό σύλλογο και να δηλώσει την τυπική του έστω παρουσία στη Γ.Σ.[36]. Επιπλέον η συλλογή των συνδρομών γίνεται είτε αυτομάτως μέσω των μισθοδοτικών καταστάσεων (ΟΙΕΛΕ)είτε τη μέρα της Γ.Σ. και εκπίπτει, σε κάθε περίπτωση, από το φορολογητέο εισόδημα (μέχρι το 1992)[37]. Από τα μέσα δε της εξεταζόμενης περιόδου η συμμετοχή στους κατά τόπους Συλλόγους και πολύ περισσότερο η ανάδειξη στα Δ.Σ. εντάχθηκε στην έννοια των υπηρεσιακών προσόντων και χρησιμοποιήθηκε από το σύνολο σχεδόν των εκπαιδευτικών που κατέλαβαν θέσεις Προϊσταμένων αλλά και Σχολικών Συμβούλων στη διοίκηση της εκπαίδευσης[38].

Αυτές οι τυπικές διευκολύνσεις σε συνδυασμό με την υπερπολιτικοποίηση που καταγραφόταν στη χώρα μας μέχρι τουλάχιστον τα μέσα της δεκαετίας του '80 επηρέασαν σημαντικά τη συνδικαλιστική πυκνότητα των Εκ. Ομοσπονδιών κατά την περίοδο που εξετάζουμε[39]. Όπως παρουσιάζουν οι πίνακες που ακολουθούν αυτή κυμάνθηκε για μεν τη ΔΟΕ μεταξύ 86% και σχεδόν100%, ενώ για την ΟΛΜΕ αρκετά χαμηλότερα και μεταξύ 63,5% και 82% περίπου[40].Τέλος, η κατάσταση στην ΟΙΕΛΕ, αν κι απουσιάζουν επαρκή και ασφαλή στοιχεία, καθώς και η δυνατότητα αναγωγής του σε συγκεκριμένο κάθε φορά αριθμό

---

[35] Ο Ν. Φακιόλας με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, ενώ σημειώνει ότι το φαινόμενο δεν έχει επαρκώς διερευνηθεί, καταγράφει έξι λόγους : α) Το κράτος ως εργοδότης δε θέτει προσκόμματα στην ανάπτυξη του σ.κ. β) το μέγεθος των υπηρεσιών και μονάδων που είναι αρκετά μεγάλο και αυτό επηρεάζει θετικά εν γένει τη συνδικαλιστική πυκνότητα, γ) οι δημόσιες υπηρεσίες αποτελούν περίπου μονοπώλια που δεν αντιμετωπίζουν ανταγωνισμό στην αγορά προϊόντων τους, δ) το υψηλό μορφωτικό επίπεδο των μισθωτών του δημοσίου, ε) η υψηλή ομοιογένεια του περιεχομένου της εργασίας και στ) η συμμετοχή στο συνδικαλισμό των υψηλόβαθμων υπαλλήλων (Φακιόλας Ν, *ο.π.*, 131).

[36] Η παρουσία αυτή είναι πραγματικά τυπική. Στην πράξη η απαρτία μετριέται με βάση το βιβλίο παρουσιών και όχι τον αριθμό παραβρισκόμενων. Η τακτική αυτή επικράτησε τα τελευταία χρόνια της περιόδου που εξετάζουμε, ενώ στην πρώτη φάση η παρουσία της πλειοψηφίας ήταν δεδομένη. Όμως, παρά την κρίση συμμετοχής στις διαδικασίες, ο αριθμός των υποψηφίων στις εκλογές που ακολουθούν παραμένει πολύ υψηλός.

[37] Στην ΟΙΕΛΕ η είσπραξη της συνδικαλιστικής εισφοράς (0,5% του μισθού)μέσω των μισθοδοτικών καταστάσεων αποτέλεσε μόνιμο αίτημα που ικανοποιήθηκε μετά τον Ιανουάριο του 1980 και θεωρήθηκε μεγάλη επιτυχία του σ.κ. συνδεόμενο με την εν γένει αυτονομία του («Ι.Ε.» 143/12/79, Ανδρέου Α., «Η συνδικαλιστική εισφορά»).

[38] Πρόκειται για την περίφημη *«κοινωνική προσφορά»*. Ενδεικτικά για τις σχέσεις των πρώτων Σ.Σ. με το σ.κ: Πρακτικά ημερίδας ΔΟΕ, Προβλήματα Σ.Σ., Αθήνα 1987, 32, όπου αναλυτικά αναγράφονται τα 1756 χρόνια συνολικής *«συνδικαλιστικής προσφοράς»* των Σ.Σ. Ακόμη η συμμετοχή σε παρατάξεις (υποδέλτια)θεωρήθηκε ικανό προσόν για την κατάληψη θέσεων Διευθυντών και Υποδιευθυντών σχολικών μονάδων.

[39] Για την *«υπερπολιτικοποίηση»* των Ελλήνων: Καρετζής Π. , «Πολιτική κρίση και πολιτική Κουλτούρα», στο Δεμερτζής Ν. (επιμ), Η ελληνική πολιτική κουλτούρα σήμερα, Οδυσσέας 1994, 220.

[40] Η διαφορά είναι ίσως λίγο μικρότερη απ' ότι παρουσιάζεται, αφού ο πίνακας που αντιστοιχεί στην ΟΛΜΕ συγκροτείται με βάση τα διατιθέμενα στοιχεία που αφορούν υποψήφιους και όχι εγγεγραμμένους. Η μεγαλύτερη όμως συμμετοχή των δασκάλων, τουλάχιστον στις εκλογές, επιβεβαιώνεται και στις εκλογές αιρετών, όπου, ενδεικτικά, η αποχή των καθηγητών κυμαίνεται από 52% (1977) μέχρι και 36% (1988), ενώ των δασκάλων στο 30% (1978), στο 33% (1980) και στο 21% (1988).

Ι.Ε., παρουσιάζεται πολύ διαφορετική. Έτσι στο σύνολό των Ι.Ε. φαίνεται πως οι συμμετέχοντες στην Ομοσπονδία φτάνουν το 30%, ποσοστό που εναρμονίζεται με αυτό των συνδικαλισμένων του ιδιωτικού τομέα, ενώ εκτιμήσεις συνδικαλιστικών παραγόντων ανεβάζουν το ποσοστό αυτό στο 60- 75% ειδικότερα για τους Ι.Ε. της γενικής εκπαίδευσης στην περιοχή της Αθήνας- Πειραιά, που συσπείρωνε ο ΣΙΕΛ- Α[41].

Πίνακας V* Συμμετοχή δασκάλων στη ΔΟΕ

Έτος	Συνδικαλισμένοι μέλη	Συνδικαλισμένοι υηφίσαντες	Σύνολο δασκάλων/νηπ.	% συμμετοχής μελών	% συμμετοχής υηφισάντων
1975	-	26500	31028	-	85,4
1976	28112	27500	31575	89,0	87,0
1977	-	28500	30451	-	93,6
1978	31729	-	36382	87,2	-
1979	34711	33800	38222	90,8	88,4
1980	35653	34000	39883	89,4	85,2
1981	35974	36000	40713	88,4	88,4
1982	36076	-	41863	86,2	-
1983	38017	34778	41351	92,0	84,1
1984	39320	37042	41272	95,3	89,8
1985	41230	-	42587	96,8	-
1986	41774	-	41843	99,8	-
1987	41782	39000	41240	101,3	94,5
1988	-	39500	42877	-	92,1
1989	42760	40700	43466	98,4	93,6

* Οι στρογγυλοποιημένοι αριθμοί προκύπτουν, κατά προσέγγιση., από τον αριθμό των αντιπροσώπων.

Πίνακας VI. Συμμετοχή καθηγητών στην ΟΛΜΕ

Έτος	μέλη	υηφίσαντες	σύνολο καθηγητών	% συμμετοχής μελών	% συμμετοχής υηφισάντων
1975[42]		12261	16.060		76,3
1976		13254	17. 179		77,2
1977		13 277	20.384		65,1
1978		14 713	23 161		63,5
1979		16210	25858		62,7
1980		19002	28693		66,2
1981		19 071	30866		61,8
1982		23015	32533		70,7
1983		25650	34946		73,4
1985	28600	27000	38871	73,6	70,0
1987[43]		32000	46599		68,7
1988	38000		46438	81,8	
1989		35000	48724		71,8

[41] Η μοναδικά αναφορά από τις στήλες του «Ι.Ε.» ανεβάζει το ποσοστό του ΣΙΕΛ- Αθήνας το 1977 στο 75%. Εξάλλου ο Δ. Κωσταράκος, στη συνέντευξη που παραχώρησε, εκτιμά γύρω στο 60-70% τη συμμετοχή στο ΣΙΕΛ-Α όλη την περίοδο και στο 30% των Ι.Ε., εν γένει, στην ΟΙΕΛΕ. Ακόμη για τον ακριβή αριθμό Ι.Ε. δεν υπάρχουν στοιχεία αλλά εκτιμήσεις. Έτσι συνδικαλιστικοί παράγοντες πάντα ανεβάζουν το συνολικό αριθμό στην αρχή της περιόδου στις 5000 ενώ προς το τέλος της γύρω στις 12000, συνυπολογίζοντας όλους τους τομείς που τα μέλη της ΟΙΕΛΕ εκπροσωπούσαν: φροντιστήρια, φροντιστήρια ξένων γλωσσών, μέση Τ.Ε.Ε., ιδιωτικά σχολεία με ειδικό καθεστώς λειτουργίας («Ενημερωτικό Δελτίο». 1/30-4/75, 2, «Με αποφασιστικότητα και αισιοδοξία» και Παλαιολόγος Ν., Συνδικάτα και μισθωτοί εργαζόμενοι, δακτυλόγραφη δ. διατριβή, Πάντειο, Αθήνα 1991, 95).

[42] Τα στοιχεία για τα έτη 1975- 82 παρατίθονται στο Νίκας Α., Το συνδικαλιστικό..., ο.π., 92- 93. Είναι χαρακτηριστικό πως εκεί ο πίνακας επιγράφεται "Δυνάμεις ΟΛΜΕ- ΕΛΜΕ" και δε γίνεται διάκριση εγγεγραμμένων και υηφισάντων.

[43] Ο αριθμός των υπηρετούντων καθηγητών αυξάνει γιατί από το 1987 η ΟΛΜΕ συγχωνεύτηκε με την ΟΛΤΕΕ (καθηγητές Τεχνικών Λυκείων). Για τη συγχώνευση δες: ΙΙ.4.4

Πίνακας VIII Ψηφίσαντες στην ΟΙΕΛΕ

Συνέδριο	Έτος	ψηφίσαντες
9ο	1980	1220.
11ο	1982	1970
14ο	1983	2210
17ο	1984	2210
18ο	1985	2100

II.4.3. Οι απεργιακές κινητοποιήσεις- μαχητικότητα.

Οι πίνακες IIX, IX και X παρουσιάζουν την απεργιακή δραστηριότητα των ΔΟΕ, ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ, αντίστοιχα, κατά την περίοδο 1974- 1989, η οποία, συγκρινόμενη με αυτή της περιόδου 1950- 67, είναι αισθητά αυξημένη[44]. Η αύξηση επηρεάζεται, στην περίπτωση της ΔΟΕ και ΟΛΜΕ κυρίως, από τη μεγάλη απεργιακή δραστηριότητα που εκδήλωσαν οι Ομοσπονδίες αυτές κατά την πρώτη υποπερίοδο (1974- 81), που στην ΟΛΜΕ ξεπερνά κατά 78% περίπου αυτή της δεύτερης υποπεριόδου. Το αντίστοιχο ποσοστό στη ΔΟΕ φτάνει το 87%. Στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ, παρά την πρωτοφανέρωτη για το χώρο απεργιακή δραστηριότητα, ανάλογο φαινόμενο δεν παρατηρείται. Εδώ οι απεργιακές κινητοποιήσεις της δεύτερης υποπεριόδου ξεπερνούν κατά τι (9% περίπου)αυτές της πρώτης.

Από τις τρεις Ομοσπονδίες η ΟΛΜΕ πραγματοποίησε το μεγαλύτερο αριθμών ημερών απεργίας, ενώ η ΟΙΕΛΕ ακολούθησε με ελάχιστη διαφορά[45]. Κοινή απεργία διαρκείας και των τριών Ομοσπονδιών με κοινά ή παραπλήσια εκπαιδευτικά και οικονομικά αιτήματα πραγματοποιήθηκε ως απάντηση στο *«διάλογο»* Τρίτση (11/12/86). Παράλληλη απεργία διαρκείας[46] πραγματοποιήθηκε (10- 16/5/79) υπό τη ΣΕΔΟ (44 δημοσιοϋπαλληλικές οργανώσεις) με κορμό κοινών δημοσιοϋπαλληλικών αιτημάτων και σε συνδυασμό με τα αιτήματα κάθε Εκ. Ομοσπονδίας. Η απεργία αυτή αναστάλθηκε μετά την ποινικοποίηση της.

Η ΔΟΕ δεν παρουσιάζει την υψηλή μαχητικότητα των άλλων δυο εκ. Ομοσπονδιών. Για πέντε συνδικαλιστικές χρονιές δεν πραγματοποίησε καμιά απεργιακή κινητοποίηση, ενώ οι απεργίες διαρκείας στην Ομοσπονδία αυτή είναι δύο και εκδηλώθηκαν πριν το 1981. Η πρώτη με κύριο αίτημα *«επιδοματικές διεκδικήσεις»*, στα πλαίσια της *«ίσης αντιμετώπισης»* των εκπαιδευτικών πριν από την ψήφιση του 309/76. Η δεύτερη πριν τα Χριστούγεννα του 1980, παράλληλα με τις άλλες εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες. Τα αιτήματά της καλύπτουν όλο το φάσμα των διεκδικήσεων: *«καλύτερη παιδεία στο λαό»*, ειδικά επαγγελματικά, οικονομικά με ταυτόχρονη έντονη προβολή του ζητήματος της *«ανωτατοποίησης»* των Παιδαγωγικών Ακαδημιών με την ένταξη τους στα πανεπιστήμια[47].

Το σύνολο των άλλων απεργιών που πραγματοποίησε η ΔΟΕ ανήκουν σε δυο μεγάλες κατηγορίες: είτε έπονται απεργιών της ΟΛΜΕ και έχουν ως βασικό στόχο τους την απολαβή αντίστοιχων ευεργετημάτων μ' αυτά που απέσπασε η αδελφή Ομοσπονδία λίγο πριν είτε εκδηλώνονται στα πλαίσια ευρύτερων δημοσιοϋπαλληλικών συσπειρώσεων ΣΕΔΟ

---

[44] Ο πίνακας των απεργιακών κινητοποιήσεων 1950-67 στο ίδιο II.1.1., υποσημείωση 37.

[45] Στο χώρο της ΟΙΕΛΕ πραγματοποιήθηκαν συνολικά περισσότερες κινητοποιήσεις, αν υπολογίσουμε το σύνολο των απεργιών κατά Σύλλογο και σ' αυτές προσθέσουμε και τις απεργίες που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια του ΕΚΑ οι οποίες δεν καταγράφονται- ως επιμέρους- στον πίνακα αυτό. Εξάλλου τα χρονικά διαστήματα που η Ομοσπονδία βρισκόταν σε κινητοποίηση είναι συνολικά μεγαλύτερα, αλλά ο τρόπος εξαγγελίας των απεργιών (επαναλαμβανόμενες με διακοπές τις μέρες αργιών)διαφέρει και επηρεάζει συνολικά τον απεργιακό χρόνο. Ενδεικτικά για τις κινητοποιήσεις που δεν καταγράφηκαν στον πίνακα: Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ: Απρίλιος 1978.

[46] Γενικότερα οι απεργίες διαρκείας στην ΟΛΜΕ καλύπτουν το 77% του συνολικού χρόνου απεργιών, στην ΟΙΕΛΕ το 60% και στη ΔΟΕ το 43%.

[47] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Οκτώβριος, Δεκέμβριος 1980, όπου σημειώνεται και το κλίμα ρήξης με τον τότε υφυπουργό, Β. Κοντογιαννόπουλο, γύρω από το θέμα της *«ανωτατοποίησης»*.

(α' υποπερίοδος) και της ΑΔΕΔΥ (μετά το 1986) με στόχους γενικότερα δημοσιοϋπαλληλικούς, όπως το ενιαίο μισθολόγιο και τα πολιτικά δικαιώματα των δ.υ. Χαρακτηριστικό ακόμη είναι πως η πρώτη απεργία μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία εκδηλώνεται μετά την ψήφιση του 1566/85 και μόνο ως απεργία διαμαρτυρίας, γιατί *«θέσεις του κλάδου»* δεν συμπεριλήφθηκαν στο νομοσχέδιο[48].

Πυρήνας της λογικής που συνέχει τα αιτήματα των απεργιών είναι η αποκατάσταση της *«ίσης μεταχείρισης»* των εκπαιδευτικών και η αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου των δασκάλων μέσω της διττής εξίσωσής τους με τους καθηγητές: μορφωτικής (ένταξη των Π.Α. στα Πανεπιστήμια)και οικονομικής (ισότητα παροχών). Σαφώς η τύχη της εκπαίδευσης και των επιχειρούμενων μεταρρυθμίσεων συνδέεται στο λόγο που δικαιολογεί την αναγκαιότητα εκπλήρωσης των αιτημάτων για τη βελτίωση της οικονομικής, μορφωτικής και κατ' επέκταση οικονομικής θέσης των εκπαιδευτικών.

Τα ποσοστά συμμετοχής, με βάση τις ανακοίνωσεις της ΔΟΕ κυμάνθηκαν από 85%-100% για τις απεργίες της α' υποπεριόδου[49]. Παραδοχή για ποσοστά της τάξης μέχρι και 45% έχουμε μόνο μετά το 1986.

Η ΟΛΜΕ πραγματοποίησε τέσσερις μεγάλες απεργίες διαρκείας εκ των οποίων οι τρεις πρώτες εκδηλώθηκαν πριν το 1981. Η τέταρτη κατά τη διάρκεια των εξετάσεων για τα ΑΕΙ το 1988. Στο σύνολό τους και οι απεργίες αυτές της ΟΛΜΕ συνδυάζουν τη διεκδίκηση θεσμικών- επαγγελματικών και οικονομικών αιτημάτων σε μια διαπλεκόμενη ενότητα[50]. Έτσι, στην πρώτη απεργία διαρκείας έχουμε συνδυασμό της παροχής επιδόματος που δόθηκε και στους *«άλλους δ.υ.»* με την προβολή της ανάγκης ψήφισης του σ.ν. *«Περί Γ.Ε...»*. Στη δεύτερη *«άρση των αδικιών εις βάρος των καθηγητών»* και *«βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης»*, στην τρίτη, παρά το έντονο εκπαιδευτικό προφίλ των αιτημάτων που προβάλλεται πριν την απεργία, έντονη επιμονή σε οικονομικά κυρίως αιτήματα κατά τη διάρκειά της. Στην τελευταία, που αποτέλεσε και επίκεντρο της δημοσιότητας, ένα κατάλογο οικονομικών αιτημάτων ενδεδυμένα το μανδύα των θεσμικών καθώς και δυο εκπαιδευτικά: την επιμόρφωση των καθηγητών και την παροχή εσωσχολικής βοήθειας στους *«ασθενείς»* μαθητές του γυμνασίου[51].

Το σύνολο των υπολοίπων απεργιών της ΟΛΜΕ είναι ή προειδοποιητικές των μεγάλων κινητοποιήσεων ή πραγματοποιούνται υπό την ομπρέλα των ΣΕΔΟ και αργότερα της ΑΔΕΔΥ με περιεχόμενο τις διεκδικήσεις που ήδη αναφέρθηκαν.

Εδώ πυρήνας της συνεκτικής λογικής που διακατέχει τη διατύπωση των αιτημάτων του συνόλου των απεργιών είναι στην αρχή της περιόδου η άποψη *«της αποκατάστασης της θέσεως στην κορυφή της δημοσιοϋπαλληλικής πυραμίδος»*[52] . Αργότερα τέτοια αιτήματα

---

[48] Η απεργία αυτή στάθηκε και αφορμή εκδήλωσης της πρώτης κρίσης της ΠΑΣΚ Δ/Ν. (Ημερολόγιο: ΔΟΕ: Σεπτέμβριος 1985).

[49] Αποτυχία σημείωσε η απεργία του Δεκεμβρίου 1980, αλλά δεν ομολογήθηκε ποτέ ευθέως από το ΔΣ. Για μια, εκ των πλαγίων ομολογία: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιανουάριος 1981.

[50] Ως προς την ιεράρχηση και συνύπαρξη των αιτημάτων η Βάσω Βασιλού- Παπαγεωργίου αναλύοντας τα αιτήματα των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ κατά τη μεταρρύθμιση του 1976 (309/76)παρατηρεί: *«ακολουθούν (οι ΔΟΕ-ΟΛΜΕ)μια λογική ιεράρχηση των αιτημάτων τους- εκπαιδευτικών και επαγγελματικών- η οποία, όπως αποδείχθηκε από την ανάλυση των δεδομένων, καθορίζεται από αρκετούς παράγοντες και όχι πάντα από την αξιολόγηση αυτή καθεαυτή του κάθε αιτήματος. Κατά κανόνα στην ιεράρχηση αυτή προηγούνται τα επαγγελματικά και εργασιακά και έπονται τα εκπαιδευτικά. Πάντα όμως συνυπάρχουν. Αποδείχτηκε, επίσης, ότι η ιεράρχηση μπορεί να διαφοροποιείται στην ίδια φάση, ανάλογα με τον τύπο του κειμένου στο οποίο υπάρχουν»*: Βασιλού- Παπαγεωργίου Β, Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1976, δακτυλόγραφη διδ. διατριβή, Θεσσαλονίκη 1990, 194.

[51] Για τις απεργίες στο Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ Δεκέμβριος 1975- Ιανουάριος 1976, Μάρτιος 1977, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1980, Ιανουάριος 1981, Μάιος- Ιούνιος 1988.

[52] Το αίτημα βέβαια δε διατυπώνεται κατά λέξη στα υπομνήματα πριν τις απεργιακές κινητοποιήσεις, αλλά σε άλλα κείμενα πριν απ' αυτές και δρα σε συνάρτηση με την ταυτότητα- εικόνα που θα εξετάσουμε στο αμέσως

εξαφανίζονται κάτω από τη λογική των εξισωτικών προσταγμάτων για το σύνολο της δημοσιοϋπαλληλίας (ενιαίο μισθολόγιο). Το θέμα της ιδιαίτερης οικονομικής αντιμετώπισης των *«καθηγητών της Μ.Ε.»*, μέσω της παροχής επιδομάτων, επανέρχεται άρρητα αλλά έντονα στην απεργία μέσα στις εξετάσεις (1988)[53]. Βέβαια κι εδώ η διασύνδεση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και της δυνατότητας της ολοκλήρωσης κάθε επιχειρούμενης μεταρρύθμισης με την οικονομική και κατ' επέκταση κοινωνική θέση των καθηγητών είναι έντονη και διαμορφώνει την συνύπαρξη οικονομικών θεσμικών και εκπαιδευτικών αιτημάτων κάθε φορά.

Στο σύνολο των απεργιών διαρκείας της ΟΛΜΕ οι απεργούντες καθηγητές έφταναν με βάση τον τύπο της εποχής και τις ανακοινώσεις της Ομοσπονδίας ποσοστά 90- 95% αλλά και 100%.

Η ΟΙΕΛΕ πραγματοποίησε έξι απεργίες διαρκείας. Τρεις απ' αυτές εκδηλώνονται το 1976 και 1977 (α΄ υποπερίοδος) και τρεις το 1982, 1983 και 1988 (β' υποπερίοδος). Κύρια και συνεκτικά στοιχεία των αιτημάτων του συνόλου των απεργιών αυτών είναι: α) η δια νόμου κατοχύρωση της σχετικής ως και απόλυτης μονιμότητας της εργασιακής σχέσης των Ι.Ε., που στη γλώσσα της Ομοσπονδίας ονομάστηκε *«διασφάλιση»*[54] και β)η διεκδίκηση του δικαιώματος του Ι.Ε., μετά την απόλυση από το ιδιωτικό σχολείο που εργαζόταν, να προσλαμβάνεται στη δημόσια εκπαίδευση μετατρέποντας τη σύμβαση εργασίας τους σε δημοσίου δικαίου. Η διαδικασία αυτή, που ονομάστηκε πάντα στη γλώσσα της Ομοσπονδίας, *«δημοσιοποίηση»*, απαιτούσε επίσης την πλήρη διατήρηση της υπηρεσιακής κατάστασης του Ι.Ε. (βαθμός, μισθός, τόπος εργασίας, συνταξιοδοτικά δικαιώματα από το δημόσιο)[55] και συνδέθηκε άρρηκτα με τη θέση για την απόλυτο έλεγχο από το κράτος της ιδιωτικής εκπαίδευσης ως τη στιγμή της οριστικής κατάργησής της. Τα επιμέρους και κατά καιρούς αιτήματα δεν έκαναν τίποτε άλλο από το να επιχειρούν, στο επίπεδο της συνδικαλιστικής τακτικής, την εξειδίκευση αυτών των δυο μεγάλων ζητουμένων.

Αποτέλεσμα αυτού ήταν το σύνολο των απεργιών που πραγματοποίησαν οι Ι.Ε. να απευθύνεται προς το κράτος[56], από το οποίο αιτείται η διαμεσολάβησή του, ώστε να ρυθμιστούν με νόμο τόσο το σύνολο των σχέσεων εργασίας στην ιδιωτική αγορά παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών όσο και ο χαρακτήρας των ιδιωτικών σχολείων ως *«πρωταρχικά σχολικοί οργανισμοί και κατά δεύτερο λόγο επιχειρήσεις»*[57], αφού μετά το 12° Συνέδριο (12-

---

επόμενο μέρος. Για μια πολύ χαρακτηριστική διατύπωσή του στην αρχή της περιόδου: «Π.Δ.» 436- 437/15-9-75, 13, «Νέοι προσανατολισμοί του συνδικαλιστικού μας κινήματος».

[53] Εξάλλου και η επιλογή της περιόδου των εξετάσεων, πέρα από τακτικό ελιγμό, αποτελεί και μια παραδήλωση του *ιδιαίτερου ρόλου* των καθηγητών μέσα στο σχολικό σύστημα.

[54] Για τη χρήση του όρου ιδιαίτερα σε φάση απεργιακών κινητοποιήσεων της αρχής της περιόδου: «Ι.Ε.» .116/8-2-76, 1, «Τώρα το λόγο τον έχουμε εμείς» και «Ι.Ε.» 123/27-4-77, 1, «Ως τη Νίκη».

[55] Για μια συνολική και λεπτομερής θεώρηση των θέσεων της ΟΙΕΛΕ γύρω από τη *«δημοσιοποίηση»*, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία που το θέμα μπήκε σε ημερήσια διάταξη: «Ι.Ε.».158/6/1983, 10, «Βασικές θέσεις για τη Δημοσιοποίηση».

[56] Ο Π. Πιζάνιας χαρακτηρίζει τη στάση αυτή των Ι.Ε. *«υπερπολιτικοποιημένη»*, στοιχείο που εντάσσει στο ερμηνευτικό μοντέλο το οποίο κατασκευάζει για τις σχέσεις πολιτικών κομμάτων, επαγγελματικών ομάδων και κυβέρνησης στην προσπάθειά του να αναζητήσει τα στοιχεία της κρίσης του πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα (Πιζάνιας Π., «Ακέφαλα υποκείμενα», *Ελληνική Επιθεώρηση πολιτικής Επιστήμης*, τ. 4, 29). Για μια εντελώς διαφορετική αντιμετώπιση του θέματος που υποστηρίζει το δημόσιο χαρακτήρα της εργασίας στα ιδιωτικά σχολεία δες: Ημερολόγιο: Φεβρουάριος 1976: Δ. Θ. Τσάτσος, «Επιχείρηση και λειτούργημα. 160000 παιδιά εκπαιδεύονται ιδιωτικά», εφ. *«Το Βήμα»* 29/2/76.

[57] Το σύνολο των αντιλήψεων που κυριάρχησαν στην ΟΙΕΛΕ σχετικά με τον χαρακτήρα της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης εμπεριέχεται στο σχέδιο νόμου για την αντικατάσταση του 682/77 που προετοιμάστηκε από επιτροπή της Ομοσπονδίας το καλοκαίρι του 1982 και υποβλήθηκε στο ΥΠΕΠΘ το Φθινόπωρο του ίδιου έτους. Το απόσπασμα που παραθέσαμε από το άρθρο 1 («Ι.Ε.» 160/11- 12/1983, 1, «Ο αντι- 682 κατά την ΟΙΕΛΕ».

14/3/82)κρίθηκε ότι ο στρατηγικός στόχος της κατάργησης της Ιδ. Εκπαίδευσης μπορούσε πλέον να μετατραπεί σε τακτικός[58].

Οι υπόλοιπες απεργιακές κινητοποιήσεις των Ι.Ε. πραγματοποιούνται είτε στα πλαίσια ευρύτερων συσπειρώσεων (ΣΕΔΟ- ΣΑΔΕΟ)με αιτήματα που παρουσιάστηκαν αλλά και ως ένδειξη διαμαρτυρίας για το συνδικαλιστικό νόμο 330/76 είτε ως απεργίες διεκδίκησης των παραπάνω περιγραφέντων με μικρή όμως διάρκεια είτε τέλος ως απεργίες διεκδίκησης επιμέρους εργασιακών θεμάτων (απολύσεις, επαναπροσλήψεις, ισχύ για τους Ι.Ε. εκπαιδευτικούς των ρυθμίσεων που υπάρχουν για τους συναδέλφους τους του δημοσίου).

Πίνακας ΙΙΧ: Ημέρες απεργίας[59] ΔΟΕ

Μ	'74	'75	'76	'77	'78	'79	'80	'81	'82	'83	'84	'85	'86	'87	'88	**Σ**
Σ												1		1		2
Ο							3					1				4
Ν		2					1					1			1	5
Δ			2			1	12						1	4	2	22
	'75	'76	'77	'78	'79	'80	'81	'82	'83	'84	'85	'86	'87	'88	'89	
Ι													1		*	2
Φ													2		3	5
Μ		10								*				*		10
Α		1												1	2	4
Μ					9								2			11
Ι	2^A															2
Σ	2^A	13	2	-	9	1	16	-	-	-	-	3	6	6	8	66
							43								23	

Πίνακας ΙΧ Ημέρες απεργίας ΟΛΜΕ

Μ	'74	'75	'76	'77	'78	'79	'80	'81	'82	'83	'84	'85	'86	'87	88	**Σ**
Σ												* 1		*		1
Ο							1					*1				2
Ν			2				3					4		1		10
Δ		15			1	1	21						1	3	1	42
	'75	'76	'77	'78	'79	'80	'81	'82	'83	'84	'85	'86	'87	'88	'89	
Ι		7		1			12						1			21
Φ				1									2	3		6
Μ	2		30								1			3	1	37
Α							1			*						1
Μ					9								2	9		20
Ι												*		26		26
Σ	2	22	32	2	10	1	38	-	-	-	1	6	6	45	2	167
							107								60	

[58] Δες: «Ι.Ε.» 153/4/1983, 2, «Το 12° Συνέδριο σταθμός στην πορεία της ΟΙΕΛΕ».

[59] Και στους τρεις πίνακες υπολογίστηκαν οι ημέρες απεργίας με βάση το αν η απεργία προκηρύχθηκε ως διαρκείας ή μη. Έτσι οι ημέρες των απεργιών διαρκείας υπολογίστηκαν με βάση την ημερομηνία έναρξης και λήξης. Το σύμβολό (*) σημειώνει στάσεις εργασίας λίγων ωρών, ενώ το (2^A), στον πίνακα ημερών απεργίας της ΔΟΕ, δηλώνει απεργία που έγινε μόνο στην Αττική αλλά με απόφαση του ΔΣ της ΔΟΕ. Απεργίες που προκήρυξαν μεμονωμένες ΕΛΜΕ είτε ως αντίδραση στην αδράνεια του ΔΣ είτε για τοπικά προβλήματα σημειώνονται μόνο στο Ημερολόγιο.

Πίνακας Χ. Ημέρες απεργίας ΟΙΕΛΕ

	'74	'75	'76	'77	'78	'79	'80	'81	'82	'83	'84	'85	'86	'87	'88	Σ
Σ												2				2
Ο												3				3
Ν		2	2				2					1		1		7
Δ		2				1	5				1		1	2		12
	'75	'76	'77	'78	'79	'80	'81	'82	'83	'84	'85	'86	'87	'88	'89	
Ι				1									1		3	5
Φ				1		3							2			6
Μ	2	12	25			3				1	3	* 2	* 3	8		59
Α			3					3	15		4	1			2	28
Μ		2			9			7	2				* 2	9		32
Ι														3		3
Σ	2	18	30	2	9	7	7	10	17	1	8	9	9	23	5	157
							75								82	

Τέλος μεγάλη απεργιακή κινητοποίηση παρατηρείται για μεν τις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ τους μήνες Δεκέμβριο, Μάρτιο και Μάιο, ενώ η μεγάλη απεργιακή δραστηριότητα της τελευταίας συμπεριλαμβάνει και τον Ιανουάριο και Ιούνιο (απεργία στις εξετάσεις), ενώ για την ΟΙΕΛΕ μήνες μεγάλης απεργιακής συχνότητας είναι αυτοί του τέλους κάθε συνδικαλιστικής χρονιάς: Μάρτιος, Απρίλιος και Μάιος.

ΙΙ.4.4. Οι σχέσεις μεταξύ των εκ. Ομοσπονδιών.

Οι Εκ. Ομοσπονδίες αντιστοιχούν στις δυο βαθμίδες της δημόσιας Γενικής Εκπαίδευσης και στην Ιδιωτική ως ενιαίο σύνολο θεσμών παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Κάθε μια απευθύνεται αποκλειστικά σε εκπαιδευτικούς, οι οποίοι δεν έχουν άλλη επιλογή από το να στρατευτούν στους αντίστοιχους συλλόγους ή να παραμείνουν εκτός του ενός και αποκλειστικά προσφερόμενου συνδικάτου. Η διαδικασία, λοιπόν, στρατολόγησης μελών αλλά και η δράση είναι σαφώς οριοθετημένη και περιχαρακωμένη. Οι Ομοσπονδίες ζουν τυπικά παράλληλα και ανεξάρτητα η μία απ' την άλλη.

Στην πράξη όμως κάτι τέτοιο δε συμβαίνει. Οι ίδιοι οι όροι συγκρότησής τους: περιχαράκωση ανά βαθμίδα (πρωτοβάθμια- δευτεροβάθμια) και είδος εκπαίδευσης (δημόσια-ιδιωτική), αλλά και ο τρόπος συγκρότησής τους: ενσωμάτωση στο εσωτερικό τους των επιμέρους ιδεολογικών ρευμάτων τα οποία βρήκαν σταδιακά μετά την μεταπολίτευση ως τρόπο έκφρασής τους τις παρατάξεις, αποτελούν τις συνθήκες οι οποίες σε κάθε συγκεκριμένη χρονική στιγμή παίζουν αποφασιστικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο οι Ομοσπονδίες, ως δεσμοί- οργανισμοί συγκρότησης και έκφρασης επιμέρους συμφερόντων, έρχονται σε επαφή και συγκροτούν σχέσεις οι οποίες, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, πέρασαν από ποικίλες φάσεις. Τέλος σημαντικός παράγοντας για τις μεταξύ τους σχέσεις είναι και ο προσανατολισμός των διεκδικήσεων και των τριών προς το κράτος ή καλύτερα την εκάστοτε κυβέρνηση και πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ.

Διατρέχοντας κανείς, δια του υλικού, το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα παρατηρεί αρχικά να διαμορφώνονται τρία πεδία σχέσεων. Το πρώτο αφορά αυτές μεταξύ της ΔΟΕ και ΟΛΜΕ, το δεύτερο αυτές μεταξύ της ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ, το δε τρίτο αφορά στη μεταξύ τους *«συνεργασία»*, όπως αυτή εκφράστηκε είτε ως συνύπαρξη και των τριών εντός ευρύτερων σχημάτων (ΣΕΔΟ, *«Μέτωπο Παιδείας»*)είτε ως προσπάθειες που καταβλήθηκαν για να συγκροτηθούν σχήματα που ονομάστηκαν *«Πανεκπαιδευτικός φορέας»* και *«εκπαιδευτική Συνομοσπονδία»*.

Το πρώτο πεδίο (σχέσεις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ)προσδιορίζεται από συνθήκες και όρους που ξεπερνούν το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα. Ήδη κατά τη διάρκεια της δικτατορίας ο νόμος 651/70[60] καθώς και τα πορίσματα της Επιτροπής Παιδείας[61] που συγκροτήθηκε το 1971 έχουν κάνει αισθητά δυο σημεία τριβής μεταξύ ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Αυτά είναι α)η βαθμολογική-οικονομική κατάσταση του προσωπικού της Γενικής Εκπαίδευσης και β)η δομή της γενικής Εκπαίδευσης. Έτσι η ΟΛΜΕ διατυπώνοντας τις απόψεις της για το προτεινόμενο σχήμα από την επιτροπή, καθώς και τις βαθμολογικές μεταβολές που επέβαλε ο 651/70, παρατηρεί:

«Επεκτείνει το νέο σχήμα εις οκταετήν την διάρκειαν της υποχρεωτικής εκπαιδεύσεως με φορέα των τελευταίων δύο ετών αυτής είτε το κατώτερον Γυμνάσιον είτε το Ανώτερον Δημοτικόν. Δια την επιτυχίαν του Ανωτέρου Δημοτικού η απερχόμενη Διοίκησις της ΟΛΜΕ διατηρεί σοβαρωτάτας επιφυλάξεις (Ποιοτική επάρκεια λειτουργού Στοιχειώδους Εκ., αριθμός μαθητών)... Ήρπασαν αι μεταβολαί αυταί [βαθμολογικές] *τον καθηγητήν εκ της κορυφής της δημοσιοϋπαλληλικής οικογενείας και τον περιήγαγαν εις ίσην- ινά μην είπωμεν εις ήσσονα- μοίρα προν τον φίλτατον λειτουργόν της Στοιχειώδους τον εξερχόμενον ποτέ εκ της υπηρεσίας δια τον εισαγωγικόν βαθμόν του καθηγητού»*[62].

Η όλη διαμάχη είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση ψηφίσματος από την ΜΒ' Γ.Σ. της ΟΛΜΕ, που δόθηκε στις εφημερίδες στο οποίο οι σύνεδροι *«αφ' ενός απήντησαν εις τας βολάς της Διοικήσεως της Δ.Ο.Ε. εναντίον του Γυμνασίου και των Καθηγητών, αφ' ετέρου δε προέτειναν το ακόλουθον σχήμα διαρθρώσεως της Γ.Ε.: Πενταετές Δημοτικό, τριετές Κατώτερον Γυμνάσιον άνευ επιλογής, τετραετές Ανώτερον Γυμνάσιον μετ' αυστηράς επιλογής, εις το τέταρτον έτος του οποίου να υποχρεούνται να φοιτήσουν μόνον όσοι θα σπουδάσουν εις την Ανωτάτην Εκπαίδευσιν. Το έτος τούτο, να είναι έτος επιστημονικής εξειδικεύσεως και να πάρη τίτλο επιτρέποντα την εγγραφήν εις τας οικείας Ανωτάτας Σχολάς»*[63].

Μετά την πτώση της δικτατορίας το μεν ΔΣ της ΟΛΜΕ (Μιχαήλ)ενώ θα αποδεχτεί την πρόταση για εξαετές δημοτικό και τριετές Γυμνάσιο, που τελικά καθιερώθηκε με το ν. 309/76, εξ αρχής θα προσανατολίσει τα οικονομικο- επαγγελματικά αιτήματα της Ομοσπονδίας προς την ιδιαίτερη μεταχείριση τον καθηγητή, μέσω του αιτήματος της αποκατάστασης των βλαβών που προκάλεσε στον *«κλάδο»* ο 651/70 και θα σπεύσει να προωθήσει προς το ΥΠΕΠΘ τα αιτήματα του «Συνδέσμου Κλάδου Καθηγητών Επιστημονικών Ειδικοτήτων εν Ακαδημίαις», οι οποίοι δίγονταν από τα σχέδια βελτίωσης του επιπέδου σπουδών σ' αυτές[64]. Το ΔΣ της ΔΟΕ (Ντόγκας)από την άλλη μεριά θα επιμείνει στο οκταετές δημοτικό σχολείο και θα διατηρήσει όπως, ήδη έχουμε σημειώσει, ως αρχή την *«ίση μεταχείριση των λειτουργών εκπαιδεύσεως»*.

Η δημοκρατική αντιπολίτευση, παρά τη συνεργασία που αναπτύχθηκε πριν την πτώση των επί δικτατορίας ΔΣ και τις πρώτες προσπάθειες συνεργασίας που καταβλήθηκαν αμέσως

---

[60] Ο ν. 651/70, που βρήκε αντίθετη την ΟΛΜΕ καταργούσε την ειδική διαβάθμιση των καθηγητών και καθιέρωνε ως εισαγωγικό βαθμό τον 7ο (αντί για τον 6ο που προέβλεπε ο ν. 4379/64)και μείωνε το ειδικό επίδομα που είχε δοθεί (ν. 4379/64)στους καθηγητές από 15% στο 10% (Βασιλού- Παπαγεωργίου Β. *ο.π.*, 33).

[61] Τα πορίσματα της επιτροπής σχετικά με τη δομή της εκπαίδευσης προέβλεπαν αύξηση ετών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε 8 (για τα πορίσματα καθώς και τις τελικές δέσεις του ΥΠΕΠΘ, δες: Βασιλού-Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*,37- 40.)

[62] «Δ.» 397- 398/1-16/9/73, 33, «Απολογισμός ΜΓ' Γενικής Συνελεύσεως».

[63] «Δ.» 397- 378, *ο.π.*, 33.

[64] Ημερολόγιο, ΟΛΜΕ, Φεβρουάριος 1975. Ο Σύνδεσμος συσπείρωνε αποσπασμένους από τη Μ.Ε. και χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές- στη συντριπτική τους πλειοψηφία- καθηγητές που δίδασκαν στις Π.Α. τα ιστορικοφιλολογικά και φυσικομαθηματικά μαθήματα.

μετά την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας των ΔΣ στις Ομοσπονδίες δεν θα κατορθώσει να πετύχει την πραγματοποίησή της[65].

Ήδη στο πρώτο της υπόμνημα σχετικά με το σ.ν. «Περί Γενικής Εκπαιδεύσεως» το δημοκρατικό πλέον ΔΣ της ΔΟΕ θεωρεί ότι *«το Σχέδιο Νόμου αποδέχεται την θεωρία ότι διαφόρου σημασίας είναι το έργον των ως άνω Κλάδων* [δασκάλων- καθηγητών]*και ως εκ τούτου δέον όπως είναι διάφορος και η κρατική μέριμνα προς αυτούς... η ΔΟΕ ευρίσκει καταφανώς άδικον την καθήλωσιν των Διδασκάλων και των Νηπιαγωγών, εφ όρους της υπηρεσιακής των ζωής, εις μισθολογικά κλιμάκια κατώτερα των Λειτουργών της Μέσης παρά το γεγονός ότι εις τον Κλάδον των Διδασκάλων υπάρχουν 4000 δάσκαλοι, διαθέτοντες, πέραν των διετών σπουδών εις τας Π.Α. και διετείς σπουδάς εις το Πανεπιστήμιον Αθηνών ή και εις Πανεπιστήμια του Εξωτερικού»* [66]. Η αντίδραση αυτή της ΔΟΕ, παρόλο που σχετίζεται με αποφάσεις πηγή των οποίων είναι η κυβέρνηση και όχι η ΟΛΜΕ, μεταφέρεται στο πεδίο του σ.κ και το επηρεάζει, αφού την ίδια στιγμή η ΟΛΜΕ αποζητά ειδική επιδοματική μεταχείριση ισότιμη με αυτή των άλλων δ.υ. αποφοίτων ΑΕΙ. Έτσι η ΟΛΜΕ θα κινηθεί στην πρώτη της απεργία διαρκείας μόνη[67]. Η ΔΟΕ θα ακολουθήσει μη αποδεχόμενη το διαχωρισμό των εκπαιδευτικών μέσω του σ.ν για τη Γενική εκπαίδευση σε *«πατρικίους και πληβείους»*[68] διεκδικώντας το *«επιστημονικό»* επίδομα που έλαβαν οι καθηγητές. Αλλά και η επόμενη απεργιακή κινητοποίηση (Μάρτιος 1977)της ΟΛΜΕ δε θα βρει την αποδοχή της ηγεσίας της ΔΟΕ. Το ΔΣ της ΟΛΜΕ εκτίμησε, μετά το τέλος της, ότι *«χλιαρή μέχρι αρνητική* [υπήρξε]*η στάση της ΔΟΕ»* στην απεργία[69].

Παράλληλα, λειτουργεί και το άλλο πεδίο σχέσεων αυτό των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ με την ΟΙΕΛΕ. Η τελευταία, μετά την ανασυγκρότησή της, μπαίνει δυναμικά στο πεδίο των διεκδικήσεων με κύριο αίτημα, όπως ήδη αναφέραμε, την προστασία των εργασιακών σχέσεων των μελών της που οδηγούσε μέχρι τη δημοσιοποίηση των απολυμένων από την Ιδιωτική Εκπαίδευση. Το δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ θα πραγματοποιήσει διήμερη απεργία (Δεκέμβριος 1975)ως συμπαράσταση στην ΟΛΜΕ, ενώ στην πρώτη μεγάλη απεργία της (Μάρτιος 1976)Ομοσπονδίας θα αποσπάσει την υπόσχεση του ΥΠ.Ε.Π.Θ., ότι το πρόβλημα της *"μετάταξης"* στο οποίο το Υπουργείο ήταν αρχικά αρνητικό, θα μελετηθεί φτάνει να υπάρξει *«υπόμνημα σχετικό που θα προκύψη από τη συνεργασία ΟΙΕΛΕ, ΟΛΜΕ και ΔΟΕ»*[70]. Το περιεχόμενο του υπομνήματος- ποτέ δε συντάχθηκε κατά την περίοδο 1974- 89- έμελλε να αποτελέσει και το αντικείμενο της σύγκρουσης των δύο Εκ. Ομοσπονδιών του δημοσίου με την ΟΙΕΛΕ, αφού μετά τη ψήφιση του 682/77 έγινε δυνατό το πέρασμα Ι.Ε στο δημόσιο[71].

---

[65] Πρώτη κοινή συνάντηση (20/10/75) ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΣΙΕΛ- Α και διαπίστωση κοινών απόψεων σε σειρά εκπαιδευτικών ζητημάτων καθώς και διατύπωση ελπίδων για πανεκπαιδευτική συνεργασία. Ημερολόγιο, Οκτώβριος 1975.

[66] «Δ.Β.» 778/16-8-75, «Υπόμνημα για το νέο Σχέδιο Νόμου».

[67] Στο περιεχόμενο της αναφερθήκαμε στο προηγούμενο υποκεφάλαιο. Πέρα της πρώτης απεργίας διαρκείας η διαμάχη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ γύρω από το επιστημονικό επίδομα ήταν αντικείμενο και της πρώτης απεργίας που προκήρυξε το *«χουντικό»* ΔΣ το οποίο σημειώνει: *«ο υπουργός κ. Ράλλης αναζητών εύλογα προσχήματα αποκλεισμού των καθηγητών εκ του επιδόματος τούτου, εδέχθη υποδείξιν της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας... όπως προβή εις νέαν φραστικήν διατύπωσιν της σχετικής τροπολογίας, δια της οποίας και ο σκόπελος του επιστημονικού επιδόματος παρακάμπτεται και βάσιμοι ελπίδες εδημιουργούνται εις τους συναδέλφους της Δημοτικής ότι θα λάβουν και αυτοί το επίδομα»* («Δ.» 433/16-5-75, 2, «Περί το θέμα της απεργίας»).

[68] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Νοέμβριος 1975 και Ιανουάριος 1976.

[69] «Π.Δ.» 465/3-4/77, 21, «Η συμπαράσταση στον αγώνα του κλάδου». Στο σημείωμα διαχωρίζεται η στάση του ΔΣ της ΔΟΕ απ' αυτήν της ΔΑΣΚ και *«πολλών διδασκαλικών συλλόγων και των δασκάλων γενικά»*, που χαρακτηρίζεται *«θερμή και φιλική»*.

[70] «Ι.Ε.» 117/9-4-76, 2, «Ο αγώνας συνεχίζεται».

[71] Για την πρώτη αντίδραση της ΟΛΜΕ στο ν. 682/77 δες: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Αύγουστος 1977. Το πρώτο έγγραφο της ΟΛΜΕ, όπου και ζητείται από το ΥΠΕΠΘ επανεξέταση του τρόπου πρόσληψης των Ι.Ε στο

Η σύγκρουση όμως αυτή αλλά και ο ανταγωνισμός ΔΟΕ- ΟΛΜΕ πριν εκδηλωθούν ανοιχτά (μετά το 1982)θα περάσουν από μια φάση άμβλυνσης που έφτασε μέχρι και τις παρυφές της συγκρότησης εκπαιδευτικής *«Συνομοσπονδίας»*. Η φάση αυτή θα εγκαινιασθεί με τη συγκρότηση της ΣΕΔΟ, στην οποία συμμετείχαν και οι ΔΟΕ και ΟΛΜΕ και τις κινητοποιήσεις της οποίας ακολούθησε η ΟΙΕΛΕ, που εντάχθηκε στις ΣΑΔΕΟ[72].

Η ΣΕΔΟ αν και ως δημοσιοϋπαλληλική *«συσπείρωση»* δεν έμενε σε ειδικότερα εκπαιδευτικά ζητήματα, κάλυγε τα «επαγγελματικά» αιτήματα των εκπαιδευτικών. Αλλά και σ' αυτήν την περίπτωση συνεργασίας, η ηγεσία της ΔΟΕ διαχώρισε τη θέση της και δε συμμετείχε στις απεργιακές κινητοποιήσεις που εκδηλώθηκαν με την ευκαιρία της ψήφισης του «Ενιαίου Μισθολογίου» θεωρώντας ότι το «Ενιαίο Μισθολόγιο» και ειδικότερα ο ν. 754/78 κάλυπτε τις επιδιώξεις της[73]. Μόνο μετά την αλλαγή στη διοίκηση της Ομοσπονδίας (Γεωργιάδης- Ιούνιος 1978)και τον έλεγχό της από την ΠΑΣΚ θα εγκαινιασθεί η περίοδος της αρμονικής συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών που θα κορυφωθεί με την παράλληλη απεργία τους υπό τη ΣΕΔΟ (Μάιος 1979).

Η συνεργασία[74] αυτή εγκαινιάστηκε σε συνάντηση (12/10/78) με θέμα το βαθμολογικό πρόβλημα των εκπαιδευτικών και γενικότερα των δ.υ. Συνεχίστηκε με την έκδοση κοινής ανακοίνωσης για την παροχή της αυτόματης τιμαριθμικής προσαρμογής των μισθών (21/11/78) και απόκτησε περισσότερο εκπαιδευτικό χαρακτήρα (12/12/78)με κείμενο του *«Εκπαιδευτικού φορέα»*[75], που δίνεται στη δημοσιότητα από σύνολο εκπαιδευτικών

δημόσιο επειδή αυτός φέρνει σε πλεονεκτική θέση τους Ι.Ε σε σχέση με τους καθηγητές του δημοσίου, κατατέθηκε στις 10/12/77.

[72] Η Συντονιστική Επιτροπή Δημοσιοϋπαλληλικών Οργανώσεων (ΣΕΔΟ) συγκροτήθηκε αρχικά το Φθινόπωρο του 1976 και έδρασε μέχρι και το 1980- 81 φτάνοντας τις 45 οργανώσεις και εκπροσωπώντας 120.000 περίπου δ.υ. Συγκροτήθηκε ως αντίπαλο δέος στην συνδικαλιστική *«ακινησία»* της ΑΔΕΔΥ, ποτέ όμως δε θέλησαν οι οργανώσεις που την αποτελούσαν να της δώσουν χαρακτήρα άλλης, παράλληλης της ΑΔΕΔΥ, συνομοσπονδίας (Νίκας,*ο.π.*, 80- 89). Η ΣΑΔΕΟ αντίστοιχα συσπείρωσε συνδικάτα που αντιτίθονταν στη συνδικαλιστική τακτική της ΓΣΕΕ.

[73] Η θέση αυτή της ΔΟΕ δεν διατυπώθηκε χωρίς εσωτερικές αντιδράσεις. Αυτές κυρίως προέρχονταν από τη μέχρι τότε ενιαία ΔΑΣΚ. (Ημερολόγιο: Ιανουάριος 1978, όπου καταγράφονται οι αντιδράσεις στο εσωτερικό της Ομοσπονδίας αλλά και οι εκτιμήσεις των δύο άλλων Ομοσπονδιών σχετικά με το «Ενιαίο Μισθολόγιο»). Η στάση αυτή της ΔΟΕ είχε επιπτώσεις στην απεργία της ΟΙΕΛΕ (Ιανουάριος 1978), οι δάσκαλοι της οποίας δε συμμετείχαν επηρεασμένοι γενικότερα από τη θέση της ΔΟΕ, σύμφωνα με εκτιμήσεις στελεχών της ΟΙΕΛΕ (Ημερολόγιο, ΟΙΕΛΕ, Ιανουάριος 1978).

[74] Γενικότερα, αναφορές στη συνεργασία ΔΟΕ- ΟΛΜΕ γίνονται σταθερά στον απολογισμό των απερχόμενων ΔΣ της ΔΟΕ σε κάθε ΓΣ της Ομοσπονδίας, ενώ στην ΟΛΜΕ σπανίζουν. Μάλιστα μετά τη ρήξη της περιόδου 1976-77 στον απολογισμό του ΔΣ τη ΔΟΕ για την 46η ΓΣ σημειώνεται: *«Στην αρχή του συνδικαλιστικού έτους που έληξε σημειώθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια, από μέρους και των δύο αδελφών οργανώσεων για εντονότερη και ενεργότερη συνεργασία και για από κοινού αντιμετώπιση γενικότερης σημασίας εκπαιδευτικών θεμάτων... Επειδή όμως η ιδέα μιας τέτοιας συνεργασίας φάνηκε να μην έχει ωριμάσει στη βάση του κλάδου της Μέσης εκπαιδεύσεως, η όλη προσπάθεια ατόνησε. Ελπίζουμε στο μέλλον να διαμορφωθούν καλύτερες συνθήκες και η προσπάθεια να τελεσφορήσει»*.

[75] Ο *«Εκπαιδευτικός φορέας»* δεν πήρε βέβαια ποτέ συγκεκριμένη οργανωτική μορφή. Αποτελούνταν από τις οργανώσεις εκπαιδευτικών, φοιτητών και γονέων με αντικυβερνητικό πολιτικό προσδιορισμό. Η συγκρότησή του μνημονεύεται το Σεπτέμβριο του 1978 («Π.Δ.» 495/1α/79, 80), όπου και ονοματίζεται ως *«εκπαιδευτικός φορέας»* και η δραστηριότητά του συγκεντρώθηκε γύρω απ' τη συζήτηση προβλημάτων της εκπαίδευσης (εισιτήριες εξετάσεις στα Λύκεια, ν. 815/78 για τα ΑΕΙ, πανελλήνιες εξετάσεις ΑΕΙ, διδακτηριακό πρόβλημα, δαπάνες για την παιδεία, καθαριότητα σχολείων)και την έκδοση ανακοινώσεων προς τον ημερήσιο τύπο. Για τον αντικυβερνητικό προσανατολισμό του *«Πανεκπαιδευτικού φορέα»*, όπως ονομάζεται η αντίστοιχη συσπείρωση στην ΟΙΕΛΕ στον «Ι.Ε.» 135/10/78, 1, σημειώνεται: *«Τα αλλεπάλληλα προβλήματα που δημιουργούν διαρκώς τα κυβερνητικά μέτρα γύρω από το θέμα της παιδείας και δίγουν ταυτόχρονα τόσο τους εκπαιδευτικούς, όσο και τους γονείς, μαθητές και σπουδαστές έκαναν φανερή την ανάγκη συντονισμού των ενεργειών όλων των σχετικών οργανώσεων και της ύπαρξης ενός Πανεκπαιδευτικού φορέα»*. Στο ίδιο κείμενο σημειώνεται ότι η πρωτοβουλία ήταν της Συντονιστικής Επιτροπής γονέων και κηδεμόνων Αθήνας και η απόφαση συγκρότησης πάρθηκε με αφορμή το νόμο πλαίσιο για τα ΑΕΙ.

οργανώσεων και συλλόγων, με αφορμή την κατάθεση του προϋπολογισμού στη Βουλή. Στο κείμενο αυτό, που αποτελεί και συνοπτική περιγραφή των αντικειμένων ενασχόλησης του *«φορέα»*, καθώς και της έκτασης του προβληματισμού που επικράτησε, σημειώνεται ότι, *«η υλικοτεχνική υποδομή σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης είναι άθλια και αποκαρδιωτική. Υπάρχουν τεράστιες ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό»* και δηλώνεται η απόφαση των φορέων να αγωνιστούν για *«ουσιαστική αύξηση των δαπανών για την Παιδεία* [και] *Για μια καλύτερη μόρφωση των παιδιών του ελληνικού λαού»*[76]. Λίγες μέρες μετά (15/12/78)διοργανώνεται εκδήλωση των ΔΟΕ- ΟΙΕΛΕ σε συνεργασία με την ΟΛΜΕ με αντικείμενο *«Τα αναγνωστικά βιβλία του δημοτικού σχολείου»*[77].

Το κλίμα που έχει δημιουργηθεί καθώς και η συγκυρία οδηγούν στη διατύπωση ελπίδων για τη συγκρότηση εκπαιδευτικής *«Συνομοσπονδίας»* [78]. Παρόμοιες ελπίδες, ως προς τη δυνατότητα δημιουργίας *«Πανεκπαιδευτικού»* φορέα, έχουν διατυπωθεί ήδη πολύ νωρίτερα στις αποφάσεις του 7ου Πανελλήνιου Συνεδρίου της ΟΙΕΛΕ[79], αλλά πλέον παίρνουν συγκεκριμένη μορφή, τόσο που το «Δ.Β.» σχολιάζοντας το περιεχόμενο της συνάντησης των ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ και ΕΔΠ στα γραφεία της ΟΛΜΕ στις 8/2/79 σημειώνει πως, *«σκοπός ήταν η ανταλλαγή απόγεων γύρω από τη συνεργασία των εκ. ομοσπονδιών»* και ότι διαφάνηκε η ανάγκη *«να πραγματοποιηθεί σε πρώτη φάση, μια πανεκπαιδευτική συνεργασία με απώτερο στόχο τη δημιουργία μιας Συνομοσπονδίας Εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης»*[80].

Την ίδια εποχή πραγματοποιείται το Οργανωτικό Συνέδριο της ΟΛΜΕ (30-31/3/79) στη Θεσσαλονίκη. Εκεί κατατίθεται ιδιαίτερη εισήγηση για τη συνεργασία των εκ. οργανώσεων, όπου σημειώνεται πως *«επιβάλλεται η συσπείρωση όλων των ενδιαφερομένων και η δημιουργία ενός φορέα με ενιαία εκπαιδευτική πολιτική»*[81]. Θεωρείται ότι η ανάγκη αυτή προκύπτει από τη διεύρυνση του περιεχομένου του σ.κ. των καθηγητών μετά τη μεταπολίτευση, το οποίο *«πέρα από τα στενά οικονομικά- επαγγελματικά συμφέροντα του κλάδου ασχολήθηκε σοβαρά με τα γενικότερα προβλήματα Παιδείας, τουλάχιστο όσα αναφέρονται στα σχολεία Μ.Ε»*[82], αλλά και από το γεγονός ότι *«κάθε βαθμίδα της εκπαίδευσης τροφοδοτεί την επομένη... [ώστε]έχουμε λοιπόν ένα πλήρες κύκλωμα που η θεώρησή του πρέπει να είναι σφαιρική»*[83]. Σκοπός της συνεργασίας αυτής θα είναι η μελέτη των προβλημάτων της εκπαίδευσης στην οποία, ενώ η διοίκηση είναι *το «λιγότερο συντηρητική»*, υπάρχει γενικότερη διάθεση *«για προοδευτικότερες αλλαγές»*, έτσι ώστε *«η υλοποίηση στον τομέα μελέτης φυσικά- μια που η πραγμάτωση δεν είναι στις δυνατότητές μας-αυτής της τάσης για αλλαγή μπορεί να αποτελέσει τη βασική πολιτική συνεργασίας»*. Αναγκαία προϋπόθεση για να προχωρήσει αυτή η συνεργασία είναι *«η συγκρότηση μόνιμου οργάνου από τρία μέλη κάθε φορέα... που θα συνεδριάζει κάθε 15/θήμερο»* έχοντας σαν αρχή την προσπάθεια συγκερασμού των απόγεων, *«ώστε οι τελικές αποφάσεις να είναι ομόφωνες»*. Στο τελικό πόρισμα δε γίνονται τόσο συγκεκριμένες αναφορές στο τρόπο συγκρότησης του

---

[76] Το κείμενο υπέγραψαν οι: ΟΛΜΕ, ΔΟΕ, ΟΙΕΛΕ, ΕΔΠ, ΕΦΕΕ, ΕΣΕΕ, ΕΜΕ, Ένωση Συλλόγων Γονέων Μαθητών Αθήνας- Πειραιά- Περιχώρων. Δημοσιεύτηκε στο «Π.Δ.» 496/16/79, 11.

[77] Ημερολόγιο: Δεκέμβριος 1978.

[78] Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Γ. Μπούζας μνημονεύει τη θετική στάση του Προέδρου της ΟΛΜΕ, Ράθωση, σχετικά με την προοπτική δημιουργίας Συνομοσπονδίας.

[79] «Ι.Ε.» 128/178, 8, «Αποφάσεις Ζ' Συνεδρίου της ΟΙΕΛΕ», όπου στον φορέα αυτό δίνεται αρχικά η μορφή Συντονιστικής Επιτροπής των ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ και ΕΔΠ και η συγκρότησή του τίθεται ως σκοπός της Ομοσπονδίας.

[80] «Δ.Β.» 844/16-2-79, 16, «Συνομοσπονδία». Ο τίτλος του άρθρου είναι χαρακτηριστικός.

[81] ΟΛΜΕ, Οργανωτικό Συνέδριο, Αθήνα 1979, 26. Η εισήγηση έγινε από την Ι. Μαζαράκου, Οργανωτικό γραμματέα της ΟΛΜΕ και συνδικαλιστικό στέλεχος του χώρου του ΚΚΕ.

[82] *ο.π.*, 27.

[83] *ο.π.*, 28.

οργάνου, αλλά αποφασίζεται πως *«σε πρώτη φάση η ΟΛΜΕ μπορεί να ζητήσει κοινές συσκέψεις με εκπροσώπους των διοικήσεων των άλλων φορέων»* και ότι *«από τη συνεργασία αυτή μπορεί να αποφασιστεί η συγκρότηση μονίμου συντονιστικού οργάνου»*, ενώ το πρώτο θέμα που πρέπει *«να απασχολήσει το συντονιστικό αυτό όργανο θα είναι η διατύπωση βασικών αρχών λειτουργίας του»*.

Στην πράξη η όλη διαδικασία αποκτά τη μορφή συνεχών συσκέψεων φορέων που γίνονται μεταξύ του 1979 και του 1982[84]. Στην πορεία όμως το σχήμα παρουσιάζει φθίνουσες τάσεις, αφού το εγκαταλείπουν αρχικά οι φορείς των φοιτητών, κατόπιν οι φορείς των γονέων, έτσι ώστε στο τέλος περιορίζεται στις οργανώσεις των εκπαιδευτικών της Γ.Ε[85]. Παρόλα αυτά τα συνδικαλιστικά όργανα των εκπαιδευτικών της Γ.Ε. παίρνουν συνεχείς αποφάσεις για τον *«Πανεκπαιδευτικό Φορέα»* ή την Εκ. Συνομοσπονδία[86]. Χαρακτηριστικό είναι πάντως ότι τα χρονικά διαστήματα που η ΣΕΔΟ βρίσκεται σε δράση αδρανεί το ευρύ μέτωπο συσπείρωσης των πολλαπλών εκπαιδευτικών φορέων.

Οι αναφορές στην πιθανότητα συγκρότησης οποιουδήποτε κοινού σχήματος σταματούν εντελώς στα μέσα του 1982. Το γεγονός που συνδέεται με αυτή τη διακοπή είναι σαφώς η κινητοποίηση της ΟΙΕΛΕ (Απρίλιος- Μάιος 1982)με κύριο αίτημα τη *«δημοσιοποίηση»*, στην οποία θα αντιδράσουν οι δυο άλλες Ομοσπονδίες θεωρώντας ότι τα αιτήματα της ΟΙΕΛΕ δίγουν τα εργασιακά συμφέροντα των μελών τους[87], αν και ανάλογα αιτήματα δεν είχαν προβάλει δυναμικά μέχρι εκείνη τη στιγμή[88].

Συνδέεται ακόμη και με το γεγονός ότι οι δυο Ομοσπονδίες του δημοσίου, που βρίσκονται υπό τον απόλυτο έλεγχο της ΠΑΣΚ, προσανατολίζονται πλέον στην ενασχόληση με την απόκτηση του ελέγχου της ΑΔΕΔΥ[89], το δε ΠΑΣΟΚ έχει σαφέστατα τοποθετηθεί εναντίον της απεργιακής κινητοποίησης των Ι.Ε[90].

---

[84] Οι συνεχείς συσκέψεις φορέων σε κλίμα αντικυβερνητικής συσπείρωσης σημειώνονται στο Ημερολόγιο, όπου γίνεται μνεία στους συμμετέχοντες κάθε φορά φορείς, αλλά και σ' αυτόν που έχει την πρωτοβουλία της σύσκεψης (όταν αυτό ήταν ξεκάθαρο). Ενδεικτικά: Ημερολόγιο 16/10/79, 16/11/79, 21/12/79, 24-25/1/80.

[85] Στην Έκθεση Πεπραγμένων της ΟΛΜΕ (51η ΓΣ)σημειώνεται η απόφαση που πάρθηκε στην Οργανωτική Συνέλευση ΙΙ να μην αναλώσει το ΔΣ της ΟΛΜΕ τις δυνάμεις του στην επαναδραστηριοποίηση του συνόλου των φορέων, αλλά να αναπτύξει συνεργασία μόνο με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών. Στην ίδια έκθεση γίνεται αναφορά και στη φθίνουσα συμμετοχή φορέων στη συσπείρωση («Π.Δ.» 536/5/81, 6).

[86] Στην ΟΛΜΕ η Οργανωτική ΙΙ (4/10/81)επαναλαμβάνει την απόφαση για *«Πανεκπαιδευτικό φορέα»*, ενώ η ΔΟΕ την ίδια εποχή έχει πάρει απόφαση (50η ΓΣ) *«το ΔΣ της Ομοσπονδίας να εργασθεί για την ίδρυση πανεκπαιδευτικής Ομοσπονδίας με τη συμμετοχή της ΔΟΕ, της ΟΛΜΕ, της ΟΙΕΛΕ, του Επιστημονικού διδακτικού προσωπικού και των Καθηγητών Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης.»*. («Δ.Β.» 901/10/81, 2, «Προτάσεις της 50ης ΓΣ μετά την αξιολόγηση του ΔΣ της ΔΟΕ». Στις 14/1/82 οι ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ και ΟΛΤΕΕ συναντώνται με στόχο πλέον τη *«δημιουργία ενός φορέα ο οποίος, χωρίς να υποκαταστήσει σε καμιά περίπτωση, τα συνδικαλιστικά όργανα των Εκπ/κών θα ασχολείται με τα γενικότερα προβλήματα της Παιδείας και θα δίνει λύσεις που θα στηρίζονται στην εμπειρία των Εκπ/κών όλων των βαθμίδων»* («Δ.Β.» 544/1/82, 5, «Συνδικαλιστική Ενημέρωση»).

[87] Πρέπει να σημειωθεί ότι την κύρια αντίσταση στο αίτημα της ΟΙΕΛΕ πρόβαλε η ΟΛΜΕ, που έθετε και τους πλέον δυσβάστακτους όρους (επανεξέταση όλων των περιπτώσεων περάσματος στο δημόσιο, ένταξη με τον εισαγωγικό βαθμό).

[88] Η οπτική με την οποία αντιλαμβάνονταν οι Ι.Ε τις αντιδράσεις των δημοσίων συναδέλφων τους καταγράφεται σε κείμενο σχετικό με την απεργία : *«Δεν περιμέναμε.... Να λέει ένα Συνδικάτο: "Μην αναγνωρίσετε τα δικαιώματα του άλλου Συνδικάτου πριν αναγνωρίσετε τα δικά μας, τα οποία βέβαια δικαιώματα δε διεκδικούμε και πολύ σοβαρά, γιατί έχουν οικονομικό κόστος»* («Ι.Ε.», 154/6/82, 1, Τσιαγκλής Δ., «Περιμέναμε, Δεν περιμέναμε, Ξέραμε»).

[89] Ήδη τον Απρίλιο του 1982 πυκνώνουν οι προσπάθειες για την απόκτηση του ελέγχου της ΑΔΕΔΥ μέσω της δικαστικής οδού (να κριθεί παράτυπο το 25ο Συνέδριο της ΑΔΕΔΥ). Ο έλεγχος τελικά αποκτήθηκε με το διορισμό διοίκησης στην οποία κυριαρχούσαν οι εκπαιδευτικοί παράλληλα με την ύπαρξη συμμαχίας μεταξύ των δυνάμεων του ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ μετά το 25° Συνέδριο (1-4/12/83). Για το θέμα: Ημερολόγιο, Απρίλιος 1983 και Δεκέμβριος 1983.

[90] Ημερολόγιο: Απρίλιος 1982, όπου και ανάλογο άρθρο της εφ. *«Εξόρμηση»*.

Σε αυτή τη φάση θα συμπορευτούν οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, όχι βέβαια σε κινητοποιήσεις αφού αυτές εκλείπουν, αλλά στην αποστολή τηλεγραφημάτων προς την κυβέρνηση που είτε επικροτούν πολιτικές της ενέργειες είτε θέτουν ως αιτήματα θέματα που διευκολύνουν την κυβέρνηση στην προβολή προαποφασισμένων ενεργειών της[91]. Το μόνο πρόβλημα στις σχέσεις των δυο Ομοσπονδιών την περίοδο αυτή ήταν το θέμα της δομής της Γ.Ε. που ενέκυψε όταν άρχισαν οι πρώτες συζητήσεις για την επιβαλλόμενη μεταρρύθμιση και έγγραφο της ΟΛΜΕ προς τις ΕΛΜΕ έκανε λόγο για τετράχρονο Δημοτικό σχολείο και πεντάχρονο Μέσο σχολείο[92]. Τότε το ΔΣ της ΔΟΕ καθησύχασε τους δασκάλους, που είχαν αναστατωθεί, παρέχοντας τη διαβεβαίωση ότι καμιά αλλαγή της δομής της εκπαίδευσης δεν πρόκειται να προκύψει χωρίς την έγκριση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας και των δασκάλων γενικότερα και δε δόθηκε παραπέρα διάσταση στο πρόβλημα[93].

Σε αντίθεση με το κλίμα συνεργασίας μεταξύ ΔΟΕ και ΟΛΜΕ οι σχέσεις των δύο Ομοσπονδιών με την ΟΙΕΛΕ θα χειροτερεύσουν κατά τη διάρκεια της μεγάλης απεργίας της ΟΙΕΛΕ (Απρίλιος- Μάιος 1983)[94] και μετά απ' αυτή, αφού η διαφωνία για τους όρους της *«δημοσιοποίησης»* θα είναι έντονη, ακόμη και όταν η ΠΑΣΚ χάσει τον έλεγχο του ΔΣ της ΟΛΜΕ[95]. Το πρόβλημα αυτό που θα διατηρηθεί μέχρι και τη ψήφιση του νόμου 1600/86 θα αποτελέσει μόνιμο εμπόδιο στη συνεργασία των τριών Ομοσπονδιών χωρίς να την αποκλείει εντελώς, όταν γενικότερα θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής εμφανίζονται στο προσκήνιο. Έτσι, μετά την κατάθεση(19/1/84)του πρώτου σ.ν για τη «Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» οι τρεις Ομοσπονδίες μαζί με την ΟΛΤΕΕ και την ΑΣΓΜΕ θα προχωρήσουν σε κοινή συνάντηση και έκδοση ανακοίνωσης, όπου θα επισημαίνονται οι θετικές διατάξεις του σ.ν και θα ζητείται η βελτίωσή του με βάση τις θέσεις τους[96].

Γενικότερη κοινή θέση πλέον είναι η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και η προσπάθεια το σ.ν να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να την προβλέπει, θεωρώντας ότι η ύπαρξή της αποτελεί *«έκφραση της ανισοτιμίας στην μόρφωση»*, όπως θα υποστηριχτεί στην κοινή σύσκεψη των ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ- ΑΣΓΜΕ-ΕΚΑ- ΑΔΕΔΥ, στην οποία ζητείται αόριστα και η διασφάλιση των εργαζομένων σ' *«αυτούς τους χώρους»*[97].

Όροι για την παραπέρα συνεργασία δημιουργούνται μόνο το 1985, οπότε οι δηλώσεις του Υπ. Παιδείας Α. Κακλαμάνη για τα ιδιαίτερα και την κομματικοποίηση στα σχολεία, τα σχέδια Π.Δ. για την αξιολόγηση, καθώς και η καθυστέρηση της ψήφισης του σ.ν δημιουργούν κλίμα ανησυχίας στις Εκ. Ομοσπονδίες. Συνεργασία όμως δεν θα υπάρξει, ούτε και στις απεργιακές κινητοποιήσεις που ακολούθησαν την ψήφιση του 1566/85. Μόνο μετά την

---

[91] Ενδεικτικά στάλθηκε κοινό χαιρετιστήριο μήνυμα για την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης (17/8/82), τηλεγράφημα για την ψήφιση του νόμου για τους Σχολικούς Συμβούλους (20/9/82), πραγματοποίησαν συνδικαλιστικό σεμινάριο σε συνεργασία με την ΓΣΕΕ (9-10/10/82), εξέδωσαν κοινή ανακοίνωση για την ανάγκη αντικατάστασης του ΚΕΜΕ (19/1/83), συνάντησαν από κοινού με την ΑΔΕΔΥ αντιπροσωπία Παλαιστινίων εκπ/κών (7/11/83).

[92] Το έγγραφο αυτό ήταν το Ενημερωτικό 10 προς ΕΛΜΕ και συγκέντρωνε απόψεις της Επιτροπής μελέτης των προβλημάτων της Εκπαίδευσης που είχε συγκροτήσει νωρίτερα η ΟΛΜΕ (Ημερολόγιο: Δεκέμβριος 1982).

[93] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιούνιος 1983.

[94] Στον «Ι.Ε.» σημειώνεται η συμπαράσταση στην απεργία μεμονωμένων ΕΛΜΕ όπως και το γεγονός ότι στο κύμα συμπαράστασης άλλων συνδικάτων *«μια μόνη παραφωνία υπήρξε, που μας γέμισε θλίψη: οι "αδελφές" Ομοσπονδίες ΟΛΜΕ- ΔΟΕ δεν μπόρεσαν να ξεπεράσουν τον εαυτό τους και βρέθηκαν στην απέναντι όχθη»* («Ι.Ε.» 158/6/83, 9, Τσαπέκη Μ., «Το χρονικό μιας απεργίας»).

[95] Ο έλεγχος του ΔΣ της ΟΛΜΕ από την ΠΑΣΚ χάθηκε μετά το 1ο Συνέδριο (27-30/6/83), αλλά το νέο ΔΣ με ευκαιρία τη σύνταξη σ.ν για τη *«μονιμοποίηση»* θα στείλει έγγραφο προς το ΥΠΕΠΘ (3/8/84), που επαναλαμβάνει παλιότερες θέσεις του («Π.Δ.» 530/11/84, 7, «Δημοσιοποίηση Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών»).

[96] Ημερολόγιο: Φεβρουάριος 1984

[97] Για την κοινή σύσκεψη (12/7/84): Ημερολόγιο: Ιούλιος 1984. Απ' αυτή απουσίαζε η ΔΟΕ που τότε ελεγχόταν ακόμη πλήρως από την ΠΑΣΚ.

ολοκλήρωση της ρήξης του Προέδρου της ΔΟΕ Μ. Παπαχρίστου με την παράταξή του[98], που ανατρέπει την κυριαρχία της ΠΑΣΚ στο ΔΣ της ΔΟΕ και την ανάληψη της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ από τον Α. Τρίτση (25/4/86), ο οποίος μέσα από τα κείμενα του *«διαλόγου»* θεωρεί υπεύθυνους τους εκπαιδευτικούς για την κακή κατάσταση της εκπαίδευσης, οι Ομοσπονδίες θα οδηγηθούν στην πρώτη κοινή απεργία (11/12/86)και πορεία διαμαρτυρίας (18/12/86)[99].

Παράλληλα έχει αρχίσει και ιδιαίτερη συνεργασία μεταξύ των ΔΟΕ και ΟΛΜΕ με αντικείμενο τα *«πολιτικά δικαιώματα»* και την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών[100].

Έτσι, το 1987 και στα μέσα του 1988 οι Εκ. Ομοσπονδίες θα προχωρήσουν σε κοινές συναντήσεις για το συντονισμό της δράσης τους[101], κοινές εκδηλώσεις, συσκέψεις και συνδιασκέψεις[102], προσπάθειες για την πραγματοποίηση κοινών συναντήσεων με τον Υπ. Παιδείας, ανοίγματος τηλεοπτικού διαλόγου μαζί του[103] και παράλληλες κινητοποιήσεις υπό την ΑΔΕΔΥ.

Η όλη συνεργασία τίθεται στη λογική *«να μην προχωρήσει το ΥΠΕΠΘ στην έκδοση Π.Δ. και αποφάσεων του Ν. 1566/85 χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του σ.κ.»*[104], αφού εκτιμάται ότι *«η ολομέτωπη επίθεση* [του ΥΠΕΠΘ κατά των εκπαιδευτικών]*επιβάλλει ενωτική απάντηση»*, όταν *«όλοι αντιλαμβάνονται πως για να χτυπηθεί το σ.κ των εκπ/κών, πρέπει πρώτα να χτυπηθεί η παιδαγωγική ελευθερία και η προσωπική αξιοπρέπεια του εκπαιδευτικού»*[105].

Στόχος τώρα δεν είναι η δημιουργία κοινού φορέα ή Συνομοσπονδίας, αλλά ενός *«κινήματος παιδείας με στόχο να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η αντιλαϊκή πολιτική της κυβέρνησης και να προχωρήσει η επίλυση των προβλημάτων της παιδείας».*[106]

Η κοινή πορεία και συνεργασία θα διαταραχθεί, όταν η ΟΛΜΕ θα θέσει «ξεχωριστά» αιτήματα προσανατολιζόμενη ταυτόχρονα σε ολομέτωπη σύγκρουση με την κυβέρνηση[107]. Το όλο θέμα θα προσπαθήσει να υποβαθμίσει αρχικά το «Δ.Β.» θεωρώντας ότι τέτοια ζητήματα τίθενται από *«κάποιους»* που μοναδικό στόχο έχουν *«να διασπάσουν το κοινό πανεκπαιδευτικό μετώπο»*[108]. Η τελική ρήξη μεταξύ ΟΛΜΕ- ΔΟΕ θα επέλθει λίγο πριν την αρχή της απεργίας των καθηγητών μέσα στις εξετάσεις. Η αντικατάσταση του Α. Τρίτση με τον Α. Κακλαμάνη και η προσπάθεια της κυβέρνησης μέσω της παροχής κάποιων «επιδομάτων» στους καθηγητές να ανατρέγει την απεργία τους δημιουργεί ιδιαίτερη κατάσταση στη ΔΟΕ, που με τηλεγράφημά της δηλώνει την αντίθεσή της σε κάθε μορφή *«επιδοματικής πολιτικής»*. Τα γεγονότα που επακολούθησαν στη ΔΟΕ[109], απείλησαν την

---

[98] Ημερολόγιο: ΔΟΕ: Ιούνιος 1986.

[99] Αναλυτικά για το θέμα ΙΙΙ.4.4.Γ.

[100] Οι συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν αντίστοιχα 4/3/86 και 5/3/86.

[101] Ενδεικτικά: 12/1/88 και 29/2/88 και 27/3/87 για το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας.

[102] Κοινή εκδήλωση για την ενημέρωση της κοινής γνώμης 26/1/87 στο θέατρο «Διάνα», Συνδιάσκεψη για την «Ειρήνη» με παράλληλες και κοινές εισηγήσεις 15-17/5/87.

[103] «Δ.Β.» 987/3/87, 22, «Συνεργασία των 4 εκπαιδευτικών Οργανώσεων», πρόκειται για κοινό κείμενο των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ και ΟΛΤΕΕ.

[104] Από την κοινή ανακοίνωση μετά τη συνάντηση με τον Υπ. Παιδείας Α. Τρίτση στις 4/5/87.

[105] «Δ.Β.» 989/5/87, 1, κύριο άρθρο, «Η ολομέτωπη επίθεση επιβάλλει ενωτική απάντηση».

[106] Από απόφαση μετά την κοινή συγκέντρωση ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ στις 2/10/87. Δες: «Δ.Β.» 993/10/87, 25. «Σύσκεψη των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών».

[107] Πρόκειται για το αίτημα της χορήγησης διατακτικής για τα βιβλία που τέθηκε στο ψήφισα της συγκέντρωσης στις 25/11/87 («.Π.Δ.» 602/12/87, 2)και εντάχθηκε στις διεκδικήσεις επίσημα με τη οργανωτική ΙΙ, (23/1/88), όπου καθορίστηκε και το ιδιαίτερο πρόγραμμα κινητοποιήσεων που κατέληξε στην απεργία του Μαΐου- Ιουνίου 1988 («Π.Δ.» 603/1/88, 10, "Παλεύουμε....").

[108] «Δ.Β.» 994/11/87, 14, «Κάνουν μεγάλο λάθος». Εξάλλου τον όρο *«Μέτωπο Παιδείας»* χρησιμοποιεί μόνο το «Δ.Β.» (ενδεικτικά: «Δ.Β.» 993/10/87 (κύριο άρθρο), «Μέτωπο Παιδείας»).

[109] Για όλο το χρονικό, απειλή παραίτησης Βαγενά (ΔΕΕ), μετακίνηση Μπλάνα (ΔΑΚΕ)προς δέσεις της ΠΑΣΚ, μομφή από συλλόγους προς το ΔΣ: Ημερολόγιο: Μάιος 1988. Χαρακτηριστικό είναι ότι το «Δ.Β.» εκδίδεται τρεις φορές μέσα στον αυτό μήνα και αποτυπώνει το πέρασμα της κυριαρχίας από την μια ομάδα στην άλλη.

ενότητα της Ομοσπονδίας, αλλά επέτρεψαν στην ΠΑΣΚ να ακυρώσει κάθε πιθανή υποστήριξη της ΔΟΕ προς την ΟΛΜΕ. Την κοινή πορεία θα εγκαταλείψει και η ΟΙΕΛΕ που, ενώ αρχικά ακολούθησε την απεργία της ΟΛΜΕ μέσα στις εξετάσεις, αποχώρησε απ' αυτή, όταν εκτίμησε ότι οι γραπτές διαβεβαιώσεις για την αποδοχή αιτημάτων της που από καιρό η επίλυσή τους εκκρεμούσε ήταν ικανοποιητική[110].

Η συνεργασία των τριών Εκ Ομοσπονδιών θα επαναδραστηριοποιηθεί στο τέλος του 1988 και την αρχή του 1989, όταν στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ- όπου πλέον η πλειοψηφία του ΔΣ ελέγχεται από τη ΔΑΚΕ και ΔΕΕ- επιζητείται η υλοποίηση όσων υποσχέθηκε η κυβέρνηση στους δασκάλους και η ΟΙΕΛΕ διεκδικεί με τη σειρά της την ψήφιση του σ.ν. για την ιδιωτική εκπαίδευση (μέρος κι αυτό των υποσχέσεων του ΥΠ.Ε.Π.Θ.), ενώ το σκάνδαλο Κοσκωτά συγκλονίζει την ελληνική κοινωνία. Και αυτή όμως η μορφή συνεργασίας υπακούει απόλυτα στις ανάγκες που υπαγορεύει η συγκυρία και δεν θα καταλήξει σε μόνιμη επαφή και συνεννόηση.

Τέλος, πρέπει ιδιαίτερα να σημειωθεί ότι η μοναδική μορφή συνεργασίας μεταξύ Εκ. Ομοσπονδιών που έφτασε μέχρι και τη συγχώνευσή τους είναι αυτή των ΟΛΜΕ- ΟΛΤΕΕ. Η όλη διαδικασία συγχώνευσης πραγματοποιήθηκε από τον Ιούνιο του 1986 μέχρι τον Ιούνιο του 1987 και στηρίχτηκε σε ελάχιστες επαφές μεταξύ των δύο διοικήσεων. Ξεκίνησε με την απόφαση του Τακτικής ΓΣ της ΟΛΜΕ (Ιούνιος 1986)και την επιστολή ΟΛΜΕ προς ΟΛΤΕΕ (21/9/86)όπου σημειώνεται ότι η ενοποίηση των δυο Ομοσπονδιών θα *«συμβάλει στην ισχυροποίηση του συνδικαλισμού μας και στην ενιαία αντιμετώπιση της Δευτεροβάθμιας εκπ/σης, ιδιαίτερα μάλιστα μετά τη διοικητική της ενοποίηση»*. Χρειάστηκε μια συνάντηση (20/1/87) μεταξύ των δύο ΔΣ για να αποφασιστούν οργανωτικά ζητήματα, η διατήρηση των ονομάτων ΟΛΜΕ και ΕΛΜΕ για ιστορικούς λόγους καθώς και η πλήρης αφομοίωση της ΟΛΤΕΕ από την ΟΛΜΕ πριν το 3° Συνέδριο της τελευταίας[111].

II.4.5. Συνοπτικές παρατηρήσεις

Με την πτώση των επί δικτατορίας «εκλεγμένων» ΔΣ κυριαρχούν στις διοικήσεις των ΔΟΕ και ΟΛΜΕ δυνάμεις με κεντροαριστερό πολιτικό προσανατολισμό που εντάσσονται γενικότερα στο χώρο της τότε αντιπολίτευσης. Αρχικά στο εσωτερικό των δυνάμεων αυτών δεν παρατηρούνται σαφείς οριοθετήσεις, αν και οι κομματικές εντάξεις των μελών τους είναι γνωστές και δεδομένες. Η ευθύγραμμη αναφορά και σχέση μελών του ΔΣ με συγκεκριμένους χώρους- παρατάξεις, οι οποίες και συνδέονται με αντίστοιχα πολιτικά κόμματα της αντιπολίτευσης πάντα, παρατηρείται μετά το 1978 για τη ΔΟΕ και 1979 για την ΟΛΜΕ.

Για την πρώτη, η φάση της παραταξιοποίησης του ΔΣ ταυτίζεται με τον απόλυτο έλεγχό του από την ΠΑΣΚ, που συνεχίστηκε ως τις αρχές του 1986, και την παράλληλη καταγραφή ασθενών δυνάμεων της κομμουνιστικής αριστεράς (ΚΚΕ). Για πρώτη φορά μέλος της, όπως και μέλη της ΔΗΚΙ (Νέα Δημοκρατία)αναδεικνύονται στο ΔΣ μετά την ισχύ του 1264/82, ενώ η συγκροτημένη τους παρουσία σε κεντρικό επίπεδο είναι απ' την αρχή της περιόδου αισθητή. Η μοναδική *ενδογενής* παράταξη στο χώρο των Εκ. Ομοσπονδιών, η

---

[110] Ο «Ι.Ε.» γράφει: *«Για πρώτη φορά στα χρονικά των απεργιακών μας αγώνων φθάνουν στην ΟΙΕΛΕ γραπτές διαβεβαιώσεις... η ηγεσία αντιμετωπίζει ένα σοβαρότατο πρόβλημα. Μπροστά της έχει ένα ζήτημα καρδιάς και νου. Οι συνάδελφοι του δημοσίου παλεύουν με όλη τους τη δύναμη. Οι διεκδικήσεις τους αγκαλιάζουν τα πάντα και τους πάντες στην εκπ/ση. Η καρδιά της ΟΙΕΛΕ κτυπά προς τα 'κει. Όμως υπάρχει κι άλλη πλευρά. Όσοι βαριά την αισθάνονται, έχουν το χρέος να μην παρασύρονται... Και η πλάστιγγα έγειρε στο νου. Δεν μπορεί η ηγεσία να κλείσει τ' αυτιά της, όταν ικανοποιούνται χρόνιες διεκδικήσεις του κλάδου μας.»* («Ι.Ε.» 176/11-12/88, 1, «Χρονικό μιας απεργίας. Οι κατακτήσεις και το χρέος μας»). Η αποχώρηση αυτή προκάλεσε την έντονη αντίδραση της *«Πανεπιστημονικής»* που κατηγόρησε την *«Ανανεωτική»* για συνεργασία με την ΠΑΣΚ και ΔΑΚΕ προκειμένου να λυθεί η απεργία. Εξάλλου είχε προηγηθεί και απόφαση του δικαστηρίου που έκρινε την απεργία «παράνομη και καταχρηστική» (Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Ιούνιος 1988).

[111] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Ιανουάριος 1987.

ΔΑΣΚ, εμφανίζεται στη ΔΟΕ και συνενώνει μέχρι τη διάσπασή της δασκάλους που επηρεάζονται από το ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ και το ΚΚΕεσ., αλλά και ανεξάρτητους αριστερούς.

Για την ΟΛΜΕ, η πριν το 1264/82 φάση της παραταξιοποίησης των ΔΣ συνδέεται με τον απόλυτο έλεγχο του ΔΣ είτε από την ΠΑΣΚ (1979-80 και 1981-83)είτε από την κομμουνιστική αριστερά (1980-81), ενώ μετά απ' αυτόν, που σήμανε και τη συγκρότηση παράταξης των δυνάμεων της Νέας Δημοκρατίας σε κεντρικό επίπεδο (1983), χάνεται η δυνατότητα απόλυτου ελέγχου του ΔΣ από μια παράταξη, αν και η ΠΑΣΚ παραμένει σταθερά πρώτη δύναμη παίζοντας καθοριστικό ρόλο και αναδεικνύοντας μεταξύ 1981- 88 σταθερά τον πρόεδρο της Ομοσπονδίας.

Στην ΟΙΕΛΕ, το ΔΣ ελέγχεται απόλυτα από την *«Ανανεωτική»* (ΚΚΕεσ., ανένταχτοι αριστεροί και αργότερα μέρος της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς)μέχρι το 1983. Εξαρχής η παρουσία και δεύτερης παράταξης της αριστεράς, της *«Πανεπιστημονικής»* (ΚΚΕ-συνεργαζόμενοι), είναι ισχυρή. Η ΠΑΣΚΙΕ ενώ παρουσιάζεται ταυτόχρονα με τις άλλες δυο παρατάξεις δεν αποκτά ποτέ δύναμη συγκρινόμενη με αυτές. Η παράταξη που εκφράζει το χώρο της Νέας Δημοκρατίας εμφανίζεται στην Ομοσπονδία μόνο μετά το τέλος του 1985 και ο ρόλος της είναι περιθωριακός.

Στα ΔΣ των Ομοσπονδιών η παρουσία των γυναικών είναι γενικά περιορισμένη. Η κατάσταση αυτή στη ΔΟΕ παίρνει δραματικές διαστάσεις τόσο που να μας επιτρέπει να μιλάμε για πλήρη απουσία γυναικών από τη συνδικαλιστική ηγεσία ενός χώρου εργασίας όπου η γυναικεία παρουσία και υηλά ποσοστά έχει και μεγάλη ιστορία. Η κατάσταση παρουσιάζεται βελτιωμένη ελαφρώς στην ΟΛΜΕ και σημαντικά στην ΟΙΕΛΕ που φτάνει και το 1/4 του συνολικού χρόνου παραμονής των μελών του στο Δ.Σ. Σε κάθε περίπτωση η γυναικεία συμμετοχή ταυτίζεται σχεδόν με τον αριστερό προσανατολισμό των γυναικών μελών του ΔΣ.

Και στις τρεις Ομοσπονδίες, πολύ περισσότερο όμως στην ΟΙΕΛΕ, αναδεικνύεται στα ΔΣ μια μάζα στελεχών που παραμένουν σ' αυτό ικανό χρονικό διάστημα και αποκτούν έτσι σημαντικές γνώσεις και συνδικαλιστική πείρα.

Ο κατά καιρούς έλεγχος των ΔΣ από επί μέρους ιδεολογικές ομάδες, απόλυτος ή μερικός, δεν εμποδίζει τις διοικήσεις τους να δηλώνουν πως αντιπροσωπεύουν το ένα και αδιαίρετο σύνολο (*«κλάδος»*)των εκπαιδευτικών, στους οποίους κάθε μία απευθύνεται, ισχυριζόμενα ταυτόχρονα ότι εκφράζουν τη μια και αδιαίρετη θέληση του είτε απευθυνόμενα προς τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς είτε εκπροσωπώντας τους προς τρίτους (κόμματα, κυβέρνηση).

Το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών συμμετέχει στις Ομοσπονδίες. Τα ποσοστά συμμετοχής για τη ΔΟΕ φτάνουν το 86% ως και 100%, ενώ και αυτά της συμμετοχής σε εκλογικές διαδικασίες ανάδειξης αντιπρόσωπων είναι πολύ υηλά (85% ως 95%). Στην ΟΛΜΕ η συμμετοχή είναι μικρότερη καθώς και το ποσοστό των ηφισάντων, που ταυτίζεται συνήθως με αυτό των συμμετασχόντων(63% ως 77%), υπολείπεται της ΔΟΕ κατά 20 περίπου εκατοστιαίες μονάδες. Στην ΟΙΕΛΕ, αν και τα στοιχεία είναι επισφαλή, φαίνεται ότι το συνολικό ποσοστό συμμετοχής των Ι.Ε. σ' αυτή φτάνει αυτό της συνδικαλιστικής πυκνότητας του ιδιωτικού τομέα. Στην περίπτωση του ΣΙΕΛ- Α, του συλλόγου δηλαδή που συσπειρώνει του εκπαιδευτικούς της Γενικής Εκπαίδευσης και αποτελεί ταυτόχρονα κορμό της Ομοσπονδίας τα ποσοστά φτάνουν σχεδόν αυτά της ΟΛΜΕ.

Η υηλότερη συμμετοχή στη ΔΟΕ δε συνδέεται με αυξημένη μαχητικότητα, αφού αυτή υστερεί κατά 60% περίπου της μαχητικότητας (μετρημένη σε ημέρες απεργίας) που επέδειξαν οι δύο άλλες Ομοσπονδίες κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Πάντως τηρουμένων των αναλογιών η μαχητικότητα που επιδείχτηκε από τις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ στην πρώτη υποπερίοδο (1974- 1981)είναι σημαντικά υηλότερη απ' αυτή της δεύτερης (1982- 1989). Κάτι τέτοιο στην ΟΙΕΛΕ δεν παρατηρείται. Η μαχητικότητα των ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ δεν εκφράζεται

μόνο με το μεγαλύτερο αριθμό απεργιακών ημερών αλλά και με περισσότερες και μεγαλύτερης διάρκειας απεργιακές κινητοποιήσεις διαρκείας.

Ο συνεκτικός πυρήνας των αιτημάτων, η ικανοποίηση των οποίων οδηγεί συνήθως σε κινητοποιήσεις, είναι για μεν τις Εκ. Ομοσπονδίες του δημοσίου η απόκτηση οικονομικών απολαβών αντίστοιχων των υπολοίπων δ.υ., αντίστοιχων προσόντων, τα δε προσόντα αυτών ορίζονται κυρίως σε σχέση με τα έτη σπουδών τους. Έτσι, για μεν την ΟΛΜΕ το αίτημα εξειδικεύεται στη σύγκριση με τις απολαβές των δ.υ. αποφοίτων άλλων ΑΕΙ, για τη ΔΟΕ στη σύγκριση με τις απολαβές των καθηγητών. Προκύπτει έτσι μια συνεχής σύγκριση εντός της δημοσιοϋπαλληλικής πυραμίδας και παράλληλα διατυπώνονται εξισωτικά, για το σύνολο της υπαλληλίας αιτήματα (Ενιαίο Βαθμολόγιο- Μισθολόγιο) με βάση τα παραπάνω περιγραφέντα προσόντα. Η διατύπωση των αιτημάτων αυτών συνδέεται με πλήθος άλλων που σχετίζονται με τη βελτίωση της εκπαίδευσης, η οποία σε κάθε περίπτωση ταυτίζεται με την παράλληλη βελτίωση της θέσης του εκπαιδευτικού.

Για την ΟΙΕΛΕ συνεκτικός πυρήνας των αιτημάτων είναι η εξασφάλιση σταθερής εργασιακής σχέσης αντίστοιχης σε όλα τα επίπεδα μ' αυτή των συναδέλφων τους του δημοσίου. Εδώ το σχήμα της ταύτισης της βελτίωσης της εκπαίδευσης με τη βελτίωση της θέσης του εκπαιδευτικού μετασχηματίζεται στον έλεγχο των ιδιωτικών σχολείων και της ποιότητας της προσφερόμενης απ' αυτά εκπαίδευσης και τον κρατικό έλεγχο αυτής, ο οποίος θεωρείται ότι εξασφαλίζεται ικανοποιητικά όταν προστατεύεται από την αυθαίρετη απόλυση ο εργαζόμενος σ' αυτή εκπαιδευτικός. Η επίτευξη της προστασίας αυτής επιζητείται μέσα από κρατικές νομικές ρυθμίσεις

Έτσι και οι τρεις Ομοσπονδίες προσανατολίζουν το σύνολο των αιτημάτων τους, για διαφορετικούς λόγους η κάθε μία, προς την κεντρική εξουσία, όπως αυτή εκφράζεται από την εκάστοτε κυβέρνηση και ιδιαίτερα την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ.

Ο προσανατολισμός αυτός των αιτημάτων τους, καθώς και ο τρόπος συγκρότησής τους κατά βαθμίδα εκπαίδευσης, φορέα παροχής της εκπαιδευτικής διαδικασίας (δημόσιο, ιδιωτικό), αλλά και ενσωμάτωσης στο εσωτερικό τους διαφορετικών ομάδων (παρατάξεις)με σαφέστατο κομματικό και ιδεολογικό προσανατολισμό επιδρούν σημαντικά στις μεταξύ τους σχέσεις και ορίζουν τα πεδία και τις φάσεις συνεργασίας και αντιπαλότητας.

Έτσι, όταν οι διοικήσεις των Ομοσπονδιών κατέχονται από συγγενείς ιδεολογικές ομάδες (παρατάξεις)οι επιμέρους διαφορές ως προς τα πυρηνικά τους αιτήματα υποβαθμίζονται και η συνεργασία μεταξύ τους παίρνει σημαντικές διαστάσεις. Το ίδιο συμβαίνει και όταν η κομματική ταυτότητα της κυβέρνησης είναι αντίθετη με αυτή των ηγεσιών των ΔΣ ή όταν τα ΔΣ θεωρούν ότι η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ επιτίθεται στους εκπαιδευτικούς με ποικίλους τρόπους (περίοδοι Βαρβιτσιώτη, Τρίτση). Όταν αντίθετες συνθήκες επικρατούν σε συνδυασμό με την ικανοποίηση, από μέρους της κεντρικής εξουσίας επιμέρους αιτημάτων (*«δημοσιοποίηση»*) οι σχέσεις αντιπαλότητας είναι έντονες.

Οι περίοδοι συνεργασίας δεν οδήγησαν, παρά τις προσπάθειες, σε συγκεκριμένο οργανωτικό σχήμα που να τις περιλαμβάνει και να αποτελεί την ενιαία προς τρίτους έκφρασή τους, αλλά στεγάστηκαν σε πλατιές ευκαιριακές συσπειρώσεις με έντονες πολιτικές προθέσεις και αντικυβερνητικούς προσανατολισμούς.

Από τους παραπάνω αναφερθέντες όρους, που καθορίζουν τις μεταξύ τους σχέσεις η διάκριση κατά εκπαιδευτική βαθμίδα εργασίας των μελών τους φαίνεται να είναι ισχυρότατη. Έτσι, στα πλαίσια της εξεταζόμενης περιόδου πραγματοποιείται η αφομοίωση (με τη μορφή της συνένωσης) μιας εκπαιδευτικής Ομοσπονδίας (ΟΛΤΕΕ) από μια άλλη (ΟΛΜΕ), όταν το από την κυβέρνηση οριζόμενο νομικό καθεστώς που καθόριζε τη διάκριση μεταξύ των εκπαιδευτικών βαθμίδων (1566/85) συνένωσε την ΤΕΕ με τη Γενική Δευτεροβάθμια (Λύκειο).

II.5. Η διαμόρφωση και εξέλιξη του λόγου περί συνδικαλισμού και των συνδικαλιστικών πρακτικών στις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες.

II.5.1. Εισαγωγικά

Τα έντυπα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών καταγράφουν ένα σύνολο δραστηριοτήτων η εξέταση των οποίων μπορεί να οδηγήσει στην κατανόηση μέρους των συνδικαλιστικών τους πρακτικών. Αποθησαυρίζουν ταυτόχρονα και το λόγο *περί* του συνδικαλιστικού κινήματος, που διατυπώνουν οι εμπλεκόμενοι σ' αυτό στην προσπάθειά τους να ορίσουν το περιεχόμενό του και τις, κατά περιόδους, σκοπεύσεις τους.

Οι συνδικαλιστικές πρακτικές αποτελούνται από έναν πυρήνα ενεργειών που είναι κοινές στο σύνολο των συνδικαλιστικών οργανώσεων, ενώ η ένταση και η μορφή τους προσλαμβάνει ιδιαίτερες αποχρώσεις κατά χώρο και χρόνο και επηρεάζεται από γεγονότα και συνθήκες που χρήζουν ιδιαίτερου κάθε φορά προσδιορισμού και διερεύνησης.

Στην περίπτωση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών διαπιστώθηκε αρχικά η διατύπωση και στις τρεις ενός λόγου *περί συνδικαλισμού και σ.κ.*, που όμως διέφερε σημαντικά και ως προς το περιεχόμενο και την ένταση αλλά και ως προς τον τρόπο διατύπωσής του[1]. Παράλληλα, καταγράφηκε και μια σειρά κοινών συνδικαλιστικών πρακτικών. Τέτοιες είναι η έκδοση ανακοινώσεων καταγγελίας ή υποστήριξης, η επιδίωξη επαφών με τους Υπουργούς Παιδείας, αλλά και τον Πρωθυπουργό σε φάσεις ιδιαίτερης όξυνσης της ρήξης Ομοσπονδίας- ΥΠΕΠΘ, η επιδίωξη συμμετοχής σε επιτροπές του ΥΠΕΠΘ και η διαμαρτυρία για τους όρους συμμετοχής και τη χρήση των πορισμάτων τους από το ΥΠΕΠΘ, η ενασχόληση με την ιστορία του κινήματος ('82- 83 τουλάχιστον για τις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ), η δημοσίευση («ΔΒ» και «ΠΔ») «συγκριτικών» πινάκων μισθών, διορισμών ή δαπανών για να υποστηρίξουν μια άρρητη θέση[2], η διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων ή εκπαιδευτικών συνεδρίων, η κατά καιρούς και μετά από μετωπική σύγκρουση, η κλήση σε παραίτηση ενός Υπουργού ή Υφυπουργού και μια σειρά άλλες που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια. Παράλληλα, επισημάνθηκαν κοινές (περίπτωση παρουσίας «συνθημάτων» στα έντυπά τους[3]), αλλά και διαφορετικές πρακτικές που σχετίζονται ιδιαίτερα με την πολιτική δημοσιεύσεων που ακολουθείται από το συνδικαλιστικό έντυπο κάθε Ομοσπονδίας. Έτσι, το «Δ.Β» της ΔΟΕ προβάλλει συστηματικά το σύνολο των δραστηριοτήτων της ΓΣ και τη συμμετοχή καλεσμένων και αντιπροσώπων σε αυτή, σταματά μετά το '82 τη δημοσίευση διαφημίσεων, προβάλλει τις παρατάξεις και τους παραχωρεί στήλες του από τη στιγμή που συγκροτήθηκαν επίσημα. Οι πρακτικές αυτές βρίσκονται σε αντίθεση με αυτές που εγκρίθηκαν από το «Π.Δ» και τον «Ι.Ε». Από την άλλη μεριά τα δυο τελευταία έντυπα ακολουθούν πρακτική δημοσίευση «χρονικών» των απεργιακών τους κινητοποιήσεων και ιδιαίτερα των απεργιών διαρκείας, κάτι που στο «Δ.Β» δε συναντιέται.

Στο επίπεδο της επαφής με ξένες εκπαιδευτικές Οργανώσεις οι ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ αποκτούν από την αρχή κιόλας της εξεταζόμενης περιόδου σχέσεις (FISE-WCOTP)πρακτική που η ΔΟΕ περιορίζει ουσιαστικά στις επαφές με την Κυπριακή ΠΟΕΔ.

---

[1] Αναφορές στο χαρακτήρα του συνδικαλισμού και των συνδικαλιστικών πρακτικών των ΔΟΕ και ΟΛΜΕ κατά την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976 γίνονται στο: Βασιλού - Παπαγεωργίου, Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1976, διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη 1990, 160- 174.

[2] Οι πίνακες χρησιμοποιούνται για να «δείξουν» πόσο μειώθηκε η βαθμολογική διαφορά δασκάλων-καθηγητών, πόσο «αυξήθηκαν» οι διορισμοί μετά το '81 (ποτέ δε δημοσιεύθηκε πίνακας διορισμών καθηγητών 1976- 1978), την «απώλεια» του εισοδήματος μετά το '85, τις κατά καιρούς εκπαιδευτικές δαπάνες και διαμορφώνονται κάθε φορά ανάλογα με την πρόθεση ερμηνείας τους (ενδεικτικά: «ΔΒ» 960/1/85, 5, Συγκριτικός πίνακας αποδοχών 1978- 82.).

[3] Για την ανάλυσή τους δες: ΙΙΙ.3.

Έτσι, ο όγκος των πληροφοριών που διοχετεύονται στους δασκάλους, δια του συνδικαλιστικού τους εντύπου, σχετικά με τις ξένες εκπαιδευτικές οργανώσεις, τη θεματική που τις απασχολεί και την οπτική αντιμετώπισης εκπαιδευτικών και εργασιακών προβλημάτων σε άλλες χώρες είναι ανύπαρκτος ως περιορισμένος, σε αντίθεση με αυτό του «Π.Δ» και «Ι.Ε».

Οι επιμέρους μορφές του λόγου *περί σ.κ* και οι πρακτικές που διαμορφώθηκαν, εγκρίθηκαν και κυριάρχησαν σε κάθε Ομοσπονδία κατά την εξεταζόμενη περίοδο, διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στις διαδικασίες διαμόρφωσης του εν γένει ιδεολογικού τους προφίλ αλλά και του λόγου τους περί εκπαίδευσης. Ο ιδεολογικός αυτός λόγος θα ήταν ακατανόητος, χωρίς τη γνώση των συνθηκών διαμόρφωσής του και του λόγου περί του τι *οφείλει να είναι και να πράττει* ο συνδικαλισμός.

II.5.2. Συνδικαλιστικές πρακτικές και λόγος περί συνδικαλισμού στην ΟΙΕΛΕ.

Η ομάδα που διεκδίκησε την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας του ΣΙΕΛ- Α και της ΟΙΕΛΕ από τις πρώτες κιόλας συναντήσεις της έδωσε μεγάλη βαρύτητα στο λόγο «περί συνδικαλισμού», στις μεθόδους συνδικαλιστικής οργάνωσης και παρέμβασης, καθώς και στη σύνδεση του διεκδικητικού χαρακτήρα του εγχειρήματός της με την παραγωγή, άρθρωση και συγκρότηση εκπαιδευτικού λόγου.

Ήδη στο «Ενημερωτικό Δελτίο» (30/4/75)περιγράφονται επακριβώς και οι τρεις αυτοί χώροι, καθώς οι δημιουργοί του κινήματος προσπαθούν να παρουσιάσουν την ταυτότητά τους δηλώνοντας ότι:

«πήραμε την απόφαση να αγωνιστούμε: Για τον εκδημοκρατισμό του συνδικαλιστικού μας κινήματος. Για τα δίκαια του κλάδου. Για μια ελεύθερη και δημοκρατική παιδεία.»[4].

Για τη διευκόλυνση της επίτευξης των στοχεύσεων αυτών, στο ίδιο φύλλο, προτείνουν την εκλογή κατά σχολείο ενός εκπροσώπου των εργαζομένων εκπαιδευτικών σ' αυτό[5] και προχωρούν στη δημιουργία Επιτροπής Παιδείας, η οποία με τη σειρά της προχωρά στη συγκρότηση ομάδων μελέτης που έχουν σκοπό τη συζήτηση των επιμέρους εκπαιδευτικών προβλημάτων, ώστε να υπάρξει:

«αποκρυστάλλωση των απόγεων των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών πάνω σε όλα τα θέματα παιδείας, η προβολή των απόγεων αυτών και η διεκδίκηση της πραγμάτωσής τους»

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατικής λειτουργίας στο ΣΙΕΛ- Α και ολοκλήρωση των διαδικασιών επαναλειτουργίας της Ομοσπονδίας η ύπαρξη εκπροσώπων σχολείου και η σύνδεσή τους με τα ΔΣ θεσμοθετείται. Ως θεσμός πλέον επιφορτίζεται με το ρόλο του ενσαρκωτή της προσπάθειας αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ ΔΣ και βάσης που επιδιώκεται να υπάρχει[6]. Ως διακριτή λειτουργία του σ.κ. παύει να υφίσταται μόνο κατά τη διάρκεια κινητοποιήσεων. Τότε αντικαθίσταται από τα απεργιακά «*Συνεργεία*», που σκοπό έχουν να καταγράγουν την έκταση της κινητοποίησης για λογαριασμό του ΔΣ, να πείσουν τους «μη απεργούντες» να ενωθούν με τους απεργούς και τα *«συνεργεία»* και να μεταφέρουν στη ΓΣ μια εικόνα για τις αντιδράσεις της βάσης στην κινητοποίηση[7]. Συχνά κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων τα επίσημα όργανα της Ομοσπονδίας (ΔΣ και Γενικό Συμβούλιο), βρίσκονται σε κοινές συσκέψεις- συνεδρίες με τους επικεφαλείς των απεργιακών

---

[4] «Ενημερωτικό Δελτίο», 1/30-4-75, «Ποιοι είμαστε».

[5] «Ενημερωτικό Δελτίο», *ο.π.*, «Οργανωθήτε»

[6] Ήδη στο πρώτο φύλλο του «Ι.Ε.» που εκδίδει το νέο ΔΣ του ΣΙΕΛ γίνεται αναφορά στην ενίσχυση του θεσμού του εκπροσώπου σχολείου χωρίς να σταματά εκεί . Δες: «Ι.Ε» 115/12-11-75, 4, «Οργανωθήτε» και 116/8-1-76, 4, Κ. Βολιώτης, « Οργανωθήτε».

[7] Για μια περιγραφή του τρόπου εργασίας των Συνεργείων, των *ποικίλων* προβλημάτων που αντιμετώπιζαν, αλλά και της προβολής που απολάμβαναν από στελέχη της Ομοσπονδίας: «Ι.Ε» 117/9-4-76, 2, «Η ομιλία του Δ. Τσιαγκλή στη συνέντευξη Τύπου της 4/3/76».

«συνεργείων» για να αποκτήσουν ορθότερη εικόνα της κατάστασης και να πάρουν αποφάσεις.

Παράλληλα, αναπτύσσεται και ο θεσμός των *«επιτροπών μελέτης εκπαιδευτικών προβλημάτων»* ή για συντομία: Επιτροπές Παιδείας. Αυτές συγκροτούνται από φυσικά μέλη της Ομοσπονδίας με βάση την εκδήλωση ενδιαφέροντος σχετικά με τα εκπαιδευτικά θέματα. Συντονίζονται και εποπτεύονται από κάποιο μέλος του ΔΣ, είτε της Ομοσπονδίας (υπεύθυνος για θέματα Παιδείας)είτε Συλλόγων μελών της. Οι Επιτροπές Παιδείας οργανώνονται με βάση την ιδιαίτερη βαθμίδα εκπαίδευσης που ανήκει κάθε εκπαιδευτικός, αλλά συχνά για γενικότερα θέματα αποτελούνται από εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και χώρων εργασίας που καλύπτει η Ομοσπονδία. Η λειτουργία τους, όπως προσδιορίστηκε ήδη παραπάνω, έχει να κάνει με το να εφοδιάζουν την Ομοσπονδία με δέσεις γύρω από τα εκπαιδευτικά ζητήματα, να παρουσιάζουν το αποτέλεσμα των μακρών συζητήσεών τους στις ΓΣ, ώστε να ενημερώνονται οι αντιπρόσωποι και να μετατρέπονται σε υηφισμένες δέσεις της Ομοσπονδίας, να δημοσιεύουν συχνά άρθρα και κείμενα στον «Ι.Ε» πάνω σε εκπαιδευτικά θέματα είτε της επικαιρότητας είτε άλλα που αναδεικνύουν αυτές ως θέματα άξια να συζητηθούν, χωρίς να σταματά εδώ. Αποφασιστικός είναι ο ρόλος τους, τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της εξεταζόμενης περιόδου, και κατά τη φάση των κινητοποιήσεων, όταν αναλαμβάνουν είτε στη φάση προετοιμασίας τους είτε κατά τη διάρκεια των απεργιών την οργάνωση και πραγματοποίηση εκδηλώσεων με καθαρά εκπαιδευτικό περιεχόμενο[8]. Κορυφαίες ενέργειες των Επιτροπών Παιδείας αποτέλεσαν η πραγματοποίηση του Α΄ Συνεδρίου Παιδείας της ΟΙΕΛΕ και η έκδοση του περιοδικού της Ομοσπονδίας[9].

Η δράση της ΟΙΕΛΕ διαμέσου επιτροπών ενδιαφερόντων των φυσικών μελών είτε στο χώρο της επαγγελματικής διάστασης του σ.κ. και της δυναμικής διεκδίκησης των συμφερόντων των Ι.Ε. είτε στη συγκρότηση θέσεων για την εκπαίδευση αποτελούν εφαρμογή στην πράξη των αντιλήψεων που καλλιεργήθηκαν στο χώρο αυτό σχετικά με το περιεχόμενο του σ.κ. και τις στοχεύσεις τους[10]. Η διατύπωση, άρθρωση και ολοκλήρωση των απόψεων αυτών ξεκινά με μια σειρά ενυπόγραφων άρθρων, που εμφανίζονται στον «Ι.Ε» και αρχικά περιγράφουν το πρόσωπο του συνδικαλισμένου εκπαιδευτικού και των αντιπάλων του, σε συνάρτηση με τις αναγκαίες ιδιότητες, χαρακτηριστικά και *«όπλα»* που οφείλει να διαθέτει ο ίδιος αλλά κι εκείνα που διαθέτουν οι «άλλοι», φτάνοντας βαθμιαία και στον προσδιορισμό της κεντρικής διαφοράς- αντίθεσης μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών[11].

Ως πρώτο ζεύγος ιδιοτήτων του συνδικαλισμένου παρουσιάζεται, από πολύ νωρίς, *η σύνεση και η γνώση*, οι οποίες ορίζονται ως η δυνατότητα που έχει *«ο αγωνιστής»* να εκτιμά, πριν ακόμα οδηγηθεί *«στη μάχη...τις δυνάμεις* του εχθρού... *να ξέρη τον οπλισμό που διαθέτει... να μελετήση τις μεθόδους που συνήθως χρησιμοποιεί ο αντίπαλος για να εξουδετερώση τον οπλισμό αυτό»*[12]. Ως δικός τους «οπλισμός» προσδιορίζεται *«η πίστη πως*

---

[8] Ενδεικτικά: Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Μάρτιος 1976 και 1977. Χαρακτηριστικότερη ίσως απ' αυτές υπήρξε η διοργάνωση της εθνικής γιορτής της 25ης Μαρτίου (24/3/77) από τους απεργούς στο «Ακροπόλ».

[9] Για τα Εκπαιδευτικά Συνέδρια και τα περιοδικά των Ομοσπονδιών: IV.3 και IV.4.

[10] Η περίφημη *«διπλή διάσταση του σ.κ»*, την διατύπωση της οποίας θα παρακολουθήσουμε σε κείμενα που θα ακαλουθήσουν, αξιολογήθηκε, κατά τις συνεντεύξεις με τα στελέχη της ΟΙΕΛΕ, ως η σημαντικότερη αντίληψη που καλλιεργήθηκε στο χώρο. Ο Γ. Φυσάκις δήλωσε κατά την ομιλία του στο 21ο Συνέδριο ότι εμπνευστής και οργανωτής της λειτουργίας των ποικίλων επιτροπών υπήρξε ο Κ. Βολιώτης.

[11] Σε πρώτη φάση τα κείμενα αυτά γράφονται σχεδόν αποκλειστικά από την Αλόη Σιδέρη και είναι γραμμένα συνήθως σε φάσεις αγωνιστικών εξάρσεων με τρόπο ώστε να απευθύνονται και στο συναίσθημα.. Η ίδια συμμετέχει αποφασιστικά και στην συγκρότηση και παραγωγή του εκπαιδευτικού λόγου της Ομοσπονδίας και χρημάτισε υπεύθυνη του ΔΣ για τα εκπαιδευτικά ζητήματα. Η σύμπτωση στην ίδια γραφίδα του εκπαιδευτικού και συνδικαλιστικού λόγου στο χώρο της ΟΙΕΛΕ δεν είναι ούτε η μόνη ούτε τυχαία.

[12] «Ι.Ε..» 116/8-1-76, 4, Σιδέρη Α., «Τα ξέρουμε αυτά». Εξάλλου η εικονογράφηση της συνδικαλιστικής σύγκρουσης ως *«μάχη»* με τη χρήση λέξεων όπως *«όπλα»* και *«φάλαγγα»* στα άρθρα αυτά είναι συχνή.

παλεύουν για το δίκιο τους, η αποφασιστικότητα, η ενότητα και η πειθαρχία», ενώ από τη μεριά τους *«οι στυγνοί εργοδότες»* χρησιμοποιούν συγκεκριμένες μεθόδους για να σπάσουν κάθε κινητοποίηση τις οποίες οφείλουν να γνωρίζουν και ως εκ τούτου να ξεπερνούν οι εκπαιδευτικοί. Οι μέθοδοι αυτές περιγράφονται. Πρόκειται για τη *«διασπορά αμφιβολιών»*, σχετικά με το αν ένα αίτημα είναι σωστό και τίθεται την κατάλληλη στιγμή, ο *«εκφοβισμός»*, που συνδέεται με τη διατήρηση της θέσης στο σχολείο, οι *«απατηλές υποσχέσεις»*, που αφορούν υποσχέσεις δήθεν συμπαράστασης και προστασίας της εργασιακής σχέσης και τέλος η *«πίεση»* κατά τη διάρκεια συνεδρίασης του Συλλόγου Διδασκόντων για να παρθεί συνολική απόφαση σχετικά με τη συμμετοχή ή όχι στον αγώνα. Κι υπάρχει ένας και μόνο τρόπος να αντεπεξέλθει ο Ι.Ε. αυτές τις μεθοδεύσεις: να λειτουργήσει κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων όχι *«ως άτομο, αλλά ως μέρος ενός αγωνιζόμενου συνόλου»* κι αυτό γιατί *«δεν υπάρχουν παρά δυο παρατάξεις. Κι όποιος δεν είναι με την μια, είναι με την άλλη»*[13].

Ως το δεύτερο αναγκαίο ζεύγος ιδιοτήτων του συνδικαλισμένου εκπαιδευτικού παρουσιάζεται το *ξεπέρασμα των συναισθηματικών δεσμών* και η υποταγή στο *χρέος*. Ως *«συναισθηματικοί δεσμοί»* περιγράφονται αυτοί που αναπτύσσονται ως αποτέλεσμα της ζωντανής επαφής μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών τους και στο όνομα των οποίων, κάτω από την πίεση των ιδιοκτητών, πολλοί εκπαιδευτικοί δεν πραγματώνουν το *«χρέος»* τους, που προσδιορίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία απεργώντας *«παλεύω πέρα από προσωπικές σχέσεις, ενταγμένος στην κοινωνική τάξη που ανήκω, στη θέση όπου οφείλω ν' αγωνιστώ, για το σκοπό που πιστεύω»*[14]. Πηγή του χρέους αυτού αποτελεί το γεγονός ότι *«ο εργαζόμενος είναι μαχητής από τη θέση του μέσα στην κοινωνία»*. Έτσι, η συνεχής πάλη του εργαζομένου είναι γι αυτόν ταυτόχρονα *«ανάγκη και χρέος. Είναι ο νόμος του»*[15].

Με αυτό τον τρόπο και μέσα από την περιγραφή της προσωπικής διάστασης της συμμετοχής στον *«αγώνα»* προσδιορίζεται κι ο πυρήνας της βασικής διαφοράς μεταξύ εργαζομένων- εργοδοτών που δεν είναι παρά:

> *«η ανειρήνευτη μάχη με την εργοδοσία για τον περιορισμό της εκμετάλλευσης, για πιο ανθρώπινη δουλειά»*, γιατί *«καμμιά ελπίδα δεν έχει... [ο εργαζόμενος αν] μένη άπρακτος.»*[16].

Στο επίπεδο των καθημερινών επιλογών και πρακτικών οι απόγεις αυτές μεταφράζονται σε αποφασιστική συμμετοχή της Ομοσπονδίας στις πλατιές συσπειρώσεις των εργαζομένων και τις κινητοποιήσεις τους[17], σε παρακολούθηση των κινήσεων του Συνδέσμου των Ιδιοκτητών και την αναδημοσίευση στον «Ι.Ε» εγκυκλίων του- με σκοπό να γίνει γνωστό στα φυσικά μέλη της Ομοσπονδίας η τακτική[18] και σκοπεύσεις του[19]-, τη

---

[13] «Ι.Ε» 116/8-1-76, *ο.π.* 4.

[14] «Ι.Ε» 117/9-4-76, 7, Σιδέρη Α., «Μικροσυναισθηματισμοί»

[15] *ο.π.*, 4.

[16] *ο.π.*, 4.

[17] Στον «Ι.Ε» 118/12-6-76, 4 «Η συμμετοχή των Ιδ. Εκπ/κών στον αγώνα κατά του αντεργατικού νομοσχεδίου», παρουσιάζεται η συμμετοχή στις κινητοποιήσεις κατά του σ.ν (330/76)Λάσκαρη για το σ.κ. Αργότερα η ΟΙΕΛΕ θα πρωτοστατήσει σε όλες τις ενέργειες για τη διεκδίκηση της δημοκρατικής λειτουργίας της ΓΣΕΕ, θα καταγγείλει το άρθρο 4 και σε ένδειξη διαμαρτυρίας θα αποχωρήσει η αντιπρόσωπός της (Καραμαλίκη)από το ΓΣ της ΓΣΕΕ («Ι.Ε» 158/5/83), καθώς και στις συσκέψεις για την αποκατάσταση της νομιμότητας στη ΓΣΕΕ (8/5/86).

[18] Χαρακτηριστικότερο κείμενο για την τακτική της Ομοσπονδίας απέναντι στους ιδιοκτήτες και την προσπάθειά τους να εμπλακούν στο σ.κ. των ιδιωτικών εκπαιδευτικών είναι, στην αρχή της περιόδου, η καταγγελία των προσπαθειών τους να δημιουργήσουν συλλόγους κατά σχολείο, οι οποίοι κατά την ΟΙΕΛΕ θα δρούσαν διασπαστικά για την ενότητα του σ.κ. («Ι.Ε» 118/12-6-76, 4 «Διασπαστικές ενέργειες»).

[19] Χαρακτηριστικά κείμενα που αναδημοσιεύει ο «Ι.Ε» και σχετίζονται με τους σκοπούς του Συνδέσμου Ιδρυτών Ελληνικών Ιδιωτ. Σχολείων, όπως τουλάχιστον θέλει να τους παρουσιάσει η ΟΙΕΛΕ, είναι τρία. Το πρώτο αναδημοσιεύεται από την εφ. *«Εστία»* («Ι.Ε» 115/12-11-75), όπου κείμενο του Συνδέσμου επιτρέπει- προτρέπει τα στελέχη της εφημερίδας, ότι εφόσον γνωρίζουν ιδ. εκπαιδευτικούς *«εμφορούμενους υπό αντεθνικών ή*

συστηματική παρακολούθηση της εφαρμογής της κείμενης νομοθεσίας από τα Ιδιωτικά Σχολεία[20], τη δημοσίευση των σχολείων όπου οι εκπαιδευτικοί δεν απεργούσαν αλλά και λίστες με ονόματα απεργοσπαστών[21], λίστες σχολείων που απέλυσαν Ι.Ε.[22], τη συστηματική προβολή των διώξεων των συνδικαλιστών, των δικαστικών αγώνων των απολυμένων Ι.Ε. κατά των ιδιοκτητών Ιδ. Σχολείων και με τη σύνδεση με τις ξένες εκπαιδευτικές οργανώσεις (FISE)[23].

Κομβικό σημείο για την ανάπτυξη συνδικαλιστικών πρακτικών της ΟΙΕΛΕ αποτελεί η ίδρυση του ΣΙΕΛ- ΔΗ[24] και ο προσανατολισμός της συνδικαλιστικής πάλης της Ομοσπονδίας προς τη μετατροπή της σύμβασης ιδιωτικού δικαίου σε δημοσίου δικαίου (*«δημοσιοποίηση»*). Η δημιουργία του Συλλόγου αυτού, μετά την επίτευξη της δυνατότητας πρόσληψης των απολυμένων Ι.Ε. στο δημόσιο, επιδρά αποφασιστικά και στον προσδιορισμό του εργοδότη και αποφασιστικού κριτή της εργασιακής διάστασης των Ι.Ε που σταδιακά γίνεται πλέον το δημόσιο και η εκάστοτε κυβέρνηση. Έτσι, η πίστη ότι:

> *«η Ιδιωτική Εκπαίδευση μπορεί να λειτουργήσει σωστά μόνο όταν οι δάσκαλοι είναι κατοχυρωμένοι νομικά και όταν δεν αισθάνονται ανασφάλεια για τη θέση τους, ανασφάλεια που πηγάζει από τις αντιεκπαιδευτικές και καθαρά κερδοσκοπικές επιδιώξεις της εργοδοσίας»*[25],

αρά και κατ' επέκταση ο ρόλος του κράτους και η εμπλοκή του στο σ.κ. των Ι.Ε- ρόλος που αποφασιστικά τονίστηκε μετά την επιστράτευση των Ι.Ε και επίταξη των ιδιωτικών σχολείων[26]- όχι μόνο εμπεδώνεται, αλλά αναδεικνύεται και ως πρωταρχικής σπουδαιότητας σε συνδυασμό με την εκτίμηση ότι στην κυβέρνηση έχει επικρατήσει αρνητική διάθεση σχετικά με τους εργαζόμενους[27]. Σταδιακά ο λόγος γύρω από τη σύγκρουση εργαζομένων-

---

αντιθρησκευτικών αρχών, δύνασθε να καταγγείλετε τούτο εις τη Διοίκησιν του Συνδέσμου». Το δεύτερο αναδημοσιεύει ανακοίνωση απ' το Δελτίο του Συνδέσμου όπου καλούνται οι ιδιοκτήτες *«ν' αποδείξουν τον καταστροφικόν και ύποπτο ρόλο του ΔΣ του ΣΙΕΛ... [καθώς καιμε βάση τις ανακοινώσεις της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ, ότι το αίτημα της μετάταξης ΑΠΟΚΛΕΙΕΤΑΙ να γίνη δεκτό παρά τη δική μας ευνοϊκή διάθεση και υποστήριξη».* Στην ίδια ανακοίνωση καλούνται οι ιδιοκτήτες να ενημερώνουν το Σύνδεσμό τους για κάθε κίνηση των Ι.Ε *«έστω και φαινομενικά ασήμαντη»,* καθώς και να παραδώσουν στα γραφεία του Συνδέσμου σημείωμα *«με το όνομα των βουλευτών που γνωρίζετε και επηρεάζετε».* Το τρίτο αποτελεί καταγγελία της τακτικής του Συνδέσμου φροντιστηριούχων Θεσσαλονίκης να δημοσιεύσει με πληρωμένη ανακοίνωσή του στον ημερήσιο τύπο τα ονόματα των απεργών εκπαιδευτικών μετά από απεργία (28/4/85 εφ. *«Μακεδονία»*).

[20] Πρόκειται για πραγμάτωση καταστατικού σκοπού όπως αυτός παρουσιάστηκε στο: ΙΙ.3.4.

[21] Η τακτική αυτή χρησιμοποιήθηκε στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου και σταδιακά εξέλειπε. Ενδεικτικά «Ι.Ε.» 116/8-1-76, 1.

[22] Ενδεικτικά: «Ι.Ε» 134/9/78.

[23] Η σύνδεση αυτή αρχίζει ήδη από τις 27/6/77. Μέλη του ΔΣ παίρνουν μέρος στις Συνδιασκέψεις της FISE στο εξωτερικό. Η ΟΙΕΛΕ κάλεσε συχνά την FISE σε συμπαράσταση και μέσω αυτής ανέπτυξε προνομιακές σχέσεις με τη FAT (Οργάνωση Παλαιστινίων Εκπαιδευτικών).

[24] «Ι.Ε» 135/10/78, 2 «Διοικητικός απολογισμός», όπου δηλώνεται η πίστη για τη σταθερή διεύρυνση του Συλλόγου αυτού.

[25] «Ι.Ε» 121/13-12-76, 1, «Η ώρα του μεγάλου αγώνα πλησιάζει».

[26] Για την επίταξη που έβαλε τέλος και στην μεγάλη απεργία των Ι.Ε (Μάρτιος- Απρίλιος 1977) Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Απρίλιος 1977, όπου και η έγκριση της επίταξης.

[27] Για τη παρέμβαση του κράτους κατά τη διαδικασία πάλης εργαζομένων- εργοδοτών, με αφορμή την επίταξη γράφεται στο «Ι.Ε»: *«Η μάχη που δίνεται ανάμεσα στους εργαζόμενους και στην εργοδοσία, με οποιαδήποτε μορφή πάλης, περιχαρακώνεται συνήθως από νομικά «πλέγματα». Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια που δεν είναι οπωσδήποτε υπέρ των εργαζομένων αλλά γέρνουν πάντα υπέρ της "ανάγκης ενίσχυσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας"- κρίνεται συνήθως η τύχη ενός αγώνα συνδικαλιστικού. Όταν η νίκη γέρνει προς την πλευρά της εργοδοσίας, τότε η κυβέρνηση μπορεί να κάμει ένα μικροπραξικόπημα: Καταργεί τους κανόνες με τους οποίους γίνεται η μάχη- το νομικό πλαίσιο ακόμη και το Σύνταγμα!! -και σώζει την εργοδοσία! Η επίταξη στον χώρο μας ήταν ακριβώς ένα τέτοιο πραξικόπημα.».* Η παραπάνω διαπίστωση ενισχύεται και από το γεγονός ότι η συγκεκριμένη στιγμή εκδήλωσης *«Συνέπεσε με τη διαμόρφωση από Κυβερνητικής πλευράς μιας απόλυτα*

εργοδοτών (ιδιοκτήτες) εξασθενεί- χωρίς ποτέ να εξαφανίζεται[28]- και αντικαθίσταται από το λόγο για τις σχέσεις κράτους εργαζομένων.

Παράλληλα με τη στροφή του σ.κ. των Ι.Ε προς το κράτος (1977-78) συνεχίζεται μέσα από την αρθρογραφία στον «Ι.Ε» ο προσδιορισμός της ουσίας του συνδικαλισμού και προβάλλεται ως πεμπτουσία των συνδικαλιστικών διεκδικήσεων η πάλη για *«Περισσότερη κοινωνική δικαιοσύνη»*, γιατί μέσω αυτής *«ανεξάρτητα από τη νίκη ή ήττα ο εργαζόμενος κατοχυρώνεται ως ανθρώπινη προσωπικότητα και καταχτάει ελευθερία και αξιοπρέπεια»*[29]. Ταυτόχρονα εφιστάται η προσοχή σε μια παλαιότερη αντίληψη που ήθελε τους εκπαιδευτικούς *«ως διανοούμενους»* να απόσχουν από τη δυναμική διεκδίκηση των εργασιακών τους δικαιωμάτων και υποστηρίζεται ότι αυτή η στάση πρέπει να αλλάξει *«γιατί δεν πάει πολύς καιρός που η εκμετάλλευση της πνευματικής εργασίας έχει εντάξει τους περισσότερους επιστήμονες στην τάξη του προλεταριάτου»* και έτσι *«η κοινωνική αυτή διαφοροποίηση επιβάλλει διαφορετική κοινωνική συμπεριφορά»*[30].

Επιστέγασμα αυτής της διαδικασίας συνειδητοποίησης του νέου ρόλου των εκπαιδευτικών και του σ.κ τους προβάλλεται η αντίληψη ότι:

> *«Η συνδικαλιστική δράση είναι κορυφαία έκφραση του ανεπτυγμένου κοινωνικού συναισθήματος. Σ' αυτήν φτάνει ο άνθρωπος όταν πια συνειδητοποιήσει πως το προσωπικό του συμφέρον είναι αναπόσπαστα δεμένο με το συμφέρον της αγωνιζόμενης κοινωνικής ομάδας. Παράλληλα μελετάει με ποιους τρόπους μπορεί να προκόψει όχι μόνο η επαγγελματική ομάδα όπου ανήκει, αλλά το πλατύτερο κοινωνικό σύνολο... [έτσι] Οι συνδικαλιστικοί αγώνες ξεκινούν βέβαια από την ανάγκη να λυθούν άμεσα επαγγελματικά προβλήματα. Ανάγονται όμως τελικά σε εκτέλεση του κοινωνικού καθήκοντος, που ο εργαζόμενος επιτελεί από αίσθηση ευθύνης απέναντι στο κοινωνικό σύνολο του λαού. Θεμελιακή αρχή τους είναι ότι όποιος δε μάχεται μέσα στις γραμμές της τάξης του, μάχεται εναντίον της.»*[31].

Σταδιακά, λοιπόν, προβάλλεται το πρότυπο του *«δάσκαλου- μαχητή»*[32], που πασχίζει να διαφωτίζει και να διαφωτίζεται, πειθαρχεί στο οργανωμένο συνδικαλιστικό σχήμα, δρα συνειδητά για να συντηρείται ο διάλογος μεταξύ ηγεσίας και βάσης, που αποτελεί *«τη μοναδική ασπίδα αποφυγής του λάθους»* και κάνει με παρρησία κριτική μετά το τέλος του αγώνα σε αποφάσεις που θεωρεί λανθασμένες[33]. Από τη μεριά του το σ.κ., ως σύνολο, έχει καθήκον να πληροφορεί τους *«αδιαφώτιστους»*, που *«δουλειά της αντίδρασης είναι να τους έχει στο σκοτάδι»*, μέσα από την ανάλυση των προβλημάτων και την υπόδειξη τρόπου λύσης τους και να ενθαρρύνει τους *«διστακτικούς»* που εκμεταλλεύεται η *«εργοδοσία και η Πολιτεία»*[34]. Έτσι προωθείται η αναγκαία *«ενότητα»* ως το *«ισχυρότερο όπλο των εργαζομένων»*. Η ενότητα, βέβαια, δεν αφορά μόνο στο εσωτερικό μέτωπο της ΟΙΕΛΕ αλλά και στη συνεργασία της με τις άλλες ενώσεις εργαζομένων[35].

αρνητικής τακτικής απέναντι στους διεκδικητικούς αγώνες των εργαζομένων» («Ι.Ε» 124/14-6-77, 1, «Η επιστράτευση»).

[28] Επανέρχεται πάντα σε σχέση με την εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας ή με αφορμή κυβερνητικές κινήσεις που κατά την εκτίμηση της ΟΙΕΛΕ ανοίγουν *«το μέτωπο της ιδεολογικής επίθεσης των εργοδοτών»* κατά των εργαζομένων («Ι.Ε» 148/5/81), όπως έγινε με την εγκύκλιο «Σχολείο και Πολιτική» ή ενέργειες του ΥΠΕΠΘ μετά το 1982-83.

[29] «Ι.Ε» 121/13-12-76, 4, Σιδέρη Α., «Αγώνισμα καθημερινό».

[30] *ο.π.*, 4.

[31] «Ι.Ε» 123/27-4-77, 4, Σιδέρη Α., «Από αίσθηση ευθύνης». Το άρθρο έχει γραφτεί αμέσως μετά την επίταξη.

[32] «Ι.Ε» 130/3/78, 1, «Η απάντησή μας».

[33] «Ι.Ε» 129/2/78, 1, Σιδέρη Α., «Η ευθύνη μας».

[34] «Ι.Ε» 139/4/79, 2, Σιδέρη Α., «Η ευθύνη μας».

[35] «Ι.Ε» 140/5-6/79, «Το νόημα του αγώνα μας».

Στο τέλος του 1979 οι συνδικαλιστικές πρακτικές της Ομοσπονδίας και η αντίληψή της για το σ.κ. συμπίπτουν και διατυπώνονται ολοκληρωμένα με την πραγματοποίηση του Α΄ Συνεδρίου Παιδείας (Νοέμβριος- Δεκέμβριος 1979). Στον εναρκτήριο λόγο του ο Πρόεδρος Γ. Φυσάκις σημειώνει:

«Κάθε εργαζόμενος, και όχι λιγότερο βέβαια ο δάσκαλος, είναι συνάμα επαγγελματίας και κοινωνικός λειτουργός. Από την πεποίθηση αυτή προκύπτει η αντίληψή μας για το δισυπόστατο ρόλο της συνδικαλιστικής μας οργάνωσης. Στη μια του διάσταση το συνδικαλιστικό μας κίνημα ασχολείται με καθαρά επαγγελματικά προβλήματα... Στη δεύτερη διάστασή του ασχολείται εξίσου δυναμικά με τα προβλήματα της εκπαίδευσης. Αν αναλυθεί προσεκτικά η δεύτερη διάσταση του κινήματός μας, αποδεικνύεται ότι δεν είναι λιγότερο από την πρώτη συνδικαλιστική στο περιεχόμενο. Το εκπαιδευτικό σύστημα, σε όλες του τις πτυχές, καθορίζει τις συνθήκες εργασίας του δασκάλου... Ο αγώνας μας για καλύτερη μόρφωση των παιδιών είναι συνάμα προσπάθεια για καλύτερες συνθήκες στην άσκηση του έργου μας.»[36]

Η συνειδητή αυτή προβολή του περιεχομένου και των στοχεύσεων του σ.κ. των Ι.Ε. διατυπώνεται υπό την πίστη ότι *«οι εκπαιδευτικοί φορείς οπλισμένοι με συγκεκριμένες προτάσεις, που δεν θα εκπορεύονται από την ηγεσία, αλλά από συλλογικό προβληματισμό, θα αποτελέσουν μια δύναμη ικανή να παρέμβει στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής»*. Αποτέλεσμα αυτού θα είναι ο δάσκαλος από εκτελεστικό όργανο να γίνει *«συνειδητός και δημιουργικός συντελεστής της μόρφωσης του ελληνικού λαού»*. Απώτερος στόχος η πραγματοποίηση ενωτικών αγωνιστικών κινητοποιήσεων των εκπαιδευτικών φορέων *«για καθαρά εκπαιδευτικά ζητήματα»*[37].

Παράλληλα με τη σαφή διατύπωση σχετικά με το δισυπόστατο του χαρακτήρα του σ.κ. μια άλλη έννοια- προσδιοριστική του χαρακτήρα του- διατυπώνεται στη συγκεκριμένη συγκυρία[38]. Πρόκειται για την *«αυτονομία»* του σ.κ. Η *«αυτονομία»* προσδιορίζεται ως μέγεθος με δυο διαστάσεις, μια *«οικονομική»* και μια *«πολιτική»*. Η διεκδίκηση της οικονομικής αυτονομίας επιδιώκεται διαμέσου διατύπωσης του αιτήματος λειτουργίας του Λογαριασμού Ιδιωτικής Εκπαίδευσης (όπως προέβλεπε ο Ν 682/77), που θα έδινε, ανάμεσα στα άλλα, τη δυνατότητα σε έναν αριθμό των μελών του Προεδρείου του ΔΣ να λάβουν συνδικαλιστική άδεια και της καθιέρωσης της είσπραξης της συνδικαλιστικής εισφοράς (0,5% επί του μισθού) μέσω των μισθοδοτικών καταστάσεων υπέρ ΟΙΕΛΕ[39]. Ως πολιτική διάστασή της προσδιορίζεται το *«αδέσμευτο [του σ.κ.]από οποιαδήποτε κρατική και κομματική παρέμβαση»*[40]. Τώρα το σ.κ. προσδιορίζεται ως το:

«ενιαίο όργανο- εργαλείο των εργαζομένων στην ανειρήνευτη πάλη τους με την κυρίαρχη τάξη για την προάσπιση των κατακτημένων και την επίτευξη των επιδιωκομένων στόχων. Απ' αυτή την άποψη θέλει το Σ.Κ. ταξικό και αγωνιστικό,

---

[36] ΟΙΕΛΕ, Προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης, Τεκμήριο 1980[2], «Ο εναρκτήριος λόγος του Προέδρου», 7-8.

[37] *ο.π.*, 9.

[38] Στη φάση αυτή σταδιακά γίνεται αντιληπτό ότι οι ΣΑΔΕΟ αδυνατούν να παίξουν αγωνιστικό και συντονιστικό μόνο ρόλο και όλο και περισσότερο είτε υποκύπτουν σε κομματικά ελεγχόμενες παραταξιακές πλειοψηφίες είτε αδυνατούν να παίξουν οποιοδήποτε ρόλο.

[39] «Ι.Ε» 143/1/80, 1, Ανδρέου Α., «Η συνδικαλιστική εισφορά». Στο ίδιο τεύχος δημοσιεύεται και αντίγραφο εγκυκλίου του ΥΠΕΠΘ (29-12-79)που ορίζει την 1-1-80 ως ημερομηνία έναρξης του μέτρου.

[40] «Ι.Ε» 145/6/80, 1, «Το συνδικαλιστικό κίνημα και το πρόβλημα των συνεργασιών (απόφαση του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ της 7-6-80). Το κείμενο αυτό αποτελεί και το πρώτο μιας σειράς αποφάσεων είτε του ΔΣ είτε των Συνεδρίων της ΟΙΕΛΕ με περιεχόμενο το σ.κ. Από το σημείο αυτό και πέρα εγκαταλείπεται η πρακτική που σκιαγραφήσαμε παραπάνω της περιγραφής του περιεχομένου του σ.κ. μέσα από ενυπόγραφα άρθρα (συνήθως της Α. Σιδέρη) και εγκαινιάζεται η πρακτική της ενασχόλησης οργάνων με τον προσδιορισμό του περιεχομένου του σ.κ. Οι αρχές όμως που διατυπώνονται, όπως θα διαφανεί στη συνέχεια, δε διαφέρουν.

θεμέλιο και στήριγμα των προοδευτικών και ευρύτερα δημοκρατικών αγώνων και αυτόνομο»[41].

Η εκτίμηση όμως πλέον είναι ότι το σ.κ είναι πολυδιασπασμένο οργανωτικά αλλά και από τη δράση κύρια *«τριών παρατάξεων»*, που την δήθεν αναγκαιότητά τους εξέθρεψε *«η πολυδιάσπαση του δημοκρατικού χώρου σε πολιτικό επίπεδο»* με αποτέλεσμα οι παρατάξεις να αποτελούν *«μια πραγματικότητα οδυνηρή και κάποτε καταστροφική»*. Ταυτόχρονα αυτή η πολυδιάσπαση καθιστά το σ.κ. συνολικά υποταγμένο *«στην κυρίαρχη ταξική λογική»*, που διευκολύνεται από το νομικό πλαίσιο, το οποίο *«εισήγαν και εφάρμοσαν»* κατά την περίοδο '75- '80 *«οι κυβερνήσεις του τόπου»* εφαρμόζοντας ταυτόχρονα *«πολιτική λιτότητας μόνο για τους εργαζομένους»*. Η απάντηση, κατά την ΟΙΕΛΕ, δεν είναι άλλη από την *«πανδημοκρατική συσπείρωση»*, που δεν θα αποτελεί *«απλή συγκόλληση των δημοκρατικών και συνδικαλιστικών δυνάμεων»* σε αγωνιστική κατεύθυνση[42].

Έτσι, ενώ θα συμμετάσχει στη νέα προσπάθεια συντονισμού της δράσης μέσω της ΣΕΔΟ (Ιούλιος 1980, ΣΕΔΟ και 16 Ομοσπονδίες), μετά τις κινητοποιήσεις του Δεκεμβρίου 1980 θα διατυπώσει σαφέστατα την άποψη ότι οι κινητοποιήσεις αυτές ήταν αναποτελεσματικές και δεν είχαν *«διασφαλισμένη ολοκληρωτικά την αυτονομία τους»*[43].

Το ζήτημα της *«αυτονομίας»* είναι πλέον σε ημερήσια διάταξη. Η ανάδειξη του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία το θέτει εντονότερα, αν και σε πρώτη φάση η πολιτική αυτή εξέλιξη εκτιμήθηκε από την ΟΙΕΛΕ ως *«ευνοϊκή συνθήκη»* για την επέκταση των δυνατοτήτων και κατακτήσεων του σ.κ. και ιδιαίτερα για την εκπλήρωση του αιτήματος για την κατάργηση της ιδ. εκπαίδευσης[44]. Η άποψη αυτή θα δοκιμαστεί πολύ γρήγορα και στο επίπεδο της αγωνιστικής τακτικής όσο και σ' αυτό της παραγωγής λόγου για το σ.κ.

Στο πρώτο επίπεδο η ΟΙΕΛΕ συνέχισε (Απρίλης 1982)την τακτική πραγματοποίησης απεργιακών κινητοποιήσεων για την επίτευξη της *«δημοσιοποίησης»*[45], ανεξάρτητα από τις εσωτερικές αντιθέσεις (ΠΑΣΚΙΕ- «Πανεπιστημονική»)[46] και την κυβερνητική εναντίωση[47]. Στο δεύτερο, με αφορμή το σ.ν. «Περί εκδημοκρατισμού του σ.κ.», εκτιμώντας αρχικά πως κάθε φορά που φτιάχνεται ένας νόμος για το συνδικαλισμό *«αντί να κατοχυρώνει και να διευκολύνει την άσκηση του συνδικαλιστικού δικαιώματος το υπονομεύει και το απαγορεύει»*, προτείνει ο νέος νόμος *«να έχει- όσο γίνεται- λιγότερα άρθρα»* και να θεσπίζει ταυτόχρονα κυρώσεις για *«κρατικό ή εργοδοτικό παράγοντα που επεμβαίνει στις συνδικαλιστικές*

---

[41] *ο.π.*, 1..

[42] *ο.π.*, 1. Στο ίδιο κείμενο διαπιστώνεται και η αποτυχία των ΣΑΔΕΟ και ΣΕΔΟ ακριβώς για τους λόγους που περιγράφηκαν. Η εισήγηση ψηφίστηκε με πλειοψηφία 8/15 και δεν απηχούσε τις θέσεις ΠΑΣΚΙΕ και *«Πανεπιστημονικής»*.

[43] «Ι.Ε» 147/1/81, 1, «Η πενθήμερη απεργία μας». Στα επιμέρους κέρδη της κινητοποίησης αυτής εντάσσεται και η χορήγηση συνδικαλιστικής άδειας σε πέντε μέλη του ΔΣ (ενεργοποίηση Λογαριασμού Ιδ. Εκπαίδευσης) που *«λόγω μιας κακώς νοουμένης ευαισθησίας δε διεκδικήσαμε σθεναρά στο παρελθόν»* (στο ίδιο).

[44] «Ι.Ε» 150/11/81, 1, «Ο λόγος του προέδρου του ΔΣ του ΣΙΕΛ στη ΓΣ της 21-11-81». Γενικότερα αξίζει να σημειωθεί ότι στον «Ι.Ε» δεν καταγράφεται κανείς ιδιαίτερος «ενθουσιασμός» σε αντίθεση- όπως θα δούμε στη συνέχεια- με το «Δ.Β» και «Π.Δ».

[45] «Ι.Ε» 153/4/82,1, «Ενότητα και αγώνας», όπου και περιγράφονται ως μετωπικά αιτήματα της πρώτης απεργίας- επί κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ- η *«δημοσιοποίηση»* μέχρι το Σεπτέμβριο του 1982 και η συμμετοχή στον *«προγραμματισμό κατάργησης της ιδ. εκπαίδευσης που... μεθοδεύεται ήδη από την κυβέρνηση»*.

[46] Η ΠΑΣΚΙΕ εκτιμούσε ότι *«το υπουργείο δέχτηκε τα αιτήματα»*, ενώ η «Πανεπιστημονική» θεώρησε την απεργία ως *«όξυνση των γευτοαντιθέσεων με άλλους κλάδους των εκπαιδευτικών»*. Η απεργία έληξε με την ικανοποίηση μιας σειράς αιτημάτων: απόλυση από «ΠΥΣΠΕ- ΠΥΣΜΕ, διατήρηση Μ.Κ από τους δημοσιοποιούμενους, σταθεροποίηση θέσεων ΣΙΕΛ- ΔΗ, αναγνώριση του προβλήματος των αμοιβών των φροντιστών, «ουδείς απολύεται» μέχρι τον νέο νόμο, συγκρότηση επιτροπής για το νέο νόμο και δέσμευση της κυβέρνησης να τοποθετείται σε κάθε θέμα που προκύπτει στην επιτροπή. Δες: «Ι.Ε» 154/6/82 , 1, «Η ώρα του απολογισμού» και για τις θέσεις των παρατάξεων στο ίδιο σ. 3.

[47] Ημερολόγιο: Απρίλιος 1982, όπου απόσπασμα από άρθρο της *«Εξόρμησης»*.

υποθέσεις». Αρχές που θεωρείται ότι είναι ανάγκη να τον διέπουν είναι: α)η κατοχύρωση του δικαιώματος του συνδικαλίζεσθαι, β)η άρση των περιορισμών στο δικαίωμα της απεργίας, γ)η καθιέρωση της αρχής: ένα σωματείο, μια ομοσπονδία, μια συνομοσπονδία, δ)η κατάργηση των θεσμικών και οικονομικών μηχανισμών παρέμβασης στο σ.κ., ε)η συμμετοχή των εργαζομένων στα κέντρα λήψης αποφάσεων (προτείνει μέχρι και την απόκτηση δικαιώματος λόγου των συνομοσπονδιών στη Βουλή), στ)η επιβολή της αρχής: ένας εργαζόμενος σε ένα σωματείο, ζ)η άρση όλων των φραγμών στο δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι και τέλος η) η επιβολή της απλής αναλογικής[48].

Μετά τη δημοσίευση του σ.ν η ΟΙΕΛΕ προβαίνει σε συνολική κριτική του θεωρώντας ότι *«εμφανίζει ορισμένα χαρακτηριστικά που έρχονται σε αντίθεση με τις θέσεις του δημοκρατικού συνδικαλιστικού κινήματος»* γιατί: α) *«Αναπαράγει και διαιωνίζει την γνωστή από παλιές πρακτικές τεχνητή διαίρεση των εργαζομένων του Ιδιωτικού τομέα από τους Δημόσιους συναδέλφους»* β) *«Υιοθετεί τον αντιδραστικό θεσμό της τριμερούς συνεργασίας (άρθρα 14,15,21)που δεν είναι παρά η σε νομικό επίπεδο εξειδίκευση των γνωστικών χρεοκοπημένων θεωριών της αστικής τάξης για συνεργασία των τάξεων στα πλαίσια του καπιταλισμού»*, γ) *«δεν κατοχυρώνει σε ίσο βαθμό την ελευθερία της συνδ. δράσης των εργαζομένων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις*, δ) *«υποβαθμίζει σε πολλές περιπτώσεις τον ρόλο και την ανεξαρτησία των πρωτοβάθμιων συνδικαλιστικών οργανώσεων»* και ε) διαμορφώνει *«μια έντονη κρατική παρέμβαση»* (σε θέματα δομής, εισφορών κ.α)ενώ οι *«μόνοι αρμόδιοι [για αυτά]... είναι οι συνδικαλισμένοι εργαζόμενοι»*[49].

Οι πρακτικές και θεωρητικές αυτές επιλογές απομακρύνουν την ΟΙΕΛΕ από το κλίμα που επικρατεί σ' αυτή τη φάση στις άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις[50]. Παράλληλα ο αποκλεισμός της από το σύνολο των επιτροπών που λειτουργούν στο ΥΠΕΠΘ[51] εντείνει ακόμα περισσότερο την εντύπωση που κυριαρχεί στα στελέχη της Ομοσπονδίας ότι το τίμημα της *«αυτονομίας»* είναι η απομόνωση[52].

Σ' αυτή τη φάση η ΟΙΕΛΕ θα προβάλει μια διαφορετική πρακτική παραγωγής και διατύπωσης λόγου για το σ.κ. Είναι τα επίσημα Συνέδρια της Ομοσπονδίας που μέσα από τις διαδικασίες τους(κατάθεση- ψήφιση εισήγησης)θα αναλάβουν να διατυπώνουν τη συνολική και επίσημη άποψη της Ομοσπονδίας για το σ.κ. Έτσι, στο 13ο Συνέδριο εισήγηση προβαίνει σε λεπτομερή καταγραφή των γενικών αιτημάτων του σ.κ. με το σκεπτικό ότι: *«είναι ανάγκη να ξεπεραστεί ο οικονομίστικος χαρακτήρας και να διευρυνθεί η αιτηματολογία του στη διεκδίκηση γενικότερων θεσμικών κατακτήσεων που μεταβάλλουν το συσχετισμό δυνάμεων υπέρ των εργαζομένων»*[53]. Στην πράξη αυτό σημαίνει διεκδίκηση *«της συνεχούς αύξησης του ποσοστού συμμετοχής της εργασίας στην ονομαστική τιμή του προϊόντος με παράλληλη... οικονομική ανάπτυξη»* ταυτόχρονα με τη διεκδίκηση θεμάτων *«παιδείας, υγείας, στέγης, προστασίας περιβάλλοντος, διεύρυνσης και αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, ενσωμάτωση στην κοινωνική ζωή και προστασία των υπερηλίκων... και "αναξιοπαθούντων"... διαφύλαξη της παγκόσμιας ειρήνης... εκδημοκρατισμός της κοινωνικοπολιτικής ζωής»*

---

[48] «Ι.Ε» 153/4/82, 2, «Συνδικαλιστικά». Οι θέσεις αποτελούν μέρος της απόφασης του 12ου Συνεδρίου της Ομοσπονδίας (Μάρτιος 1982)

[49] «Ι.Ε» 154/6/82, 2, «Θέσεις προτάσεις της ΟΙΕΛΕ για το συνδικαλιστικό νομοσχέδιο».

[50] Χαρακτηριστικό είναι ότι η ΟΙΕΛΕ αρνείται να διαβάσει το ψήφισμα της συγκέντρωσης της Πρωτομαγιάς 1982 θεωρώντας ότι το πνεύμα του καθηλώνει το σ.κ. στο ρόλο του παθητικού αποδέχτη κυβερνητικών επιλογών. Δες: «Ι.Ε» 154/6/82, 1, «Η ώρα του απολογισμού».

[51] Ενδεικτικά: «Ι.Ε» 154/6/82, 2, «Διαμαρτυρία».

[52] Η άποψη έχει διατυπωθεί ήδη στο τέλος του 1981, παράλληλα με αυτή που υποστηρίζει ότι η αυτονομία *«εκβλάστησε στο στενό μας χώρο»* («Ι.Ε» 149/10/81, 1, «Από πού ήρθαμε; πού είμαστε; πού πάμε;»).

[53] «Ι.Ε» 157/3/83, 3, «Εισήγηση για τα γενικότερα προβλήματα του σ.κ.». Από την εισήγηση αφαιρέθηκε το μέρος που σχολίαζε την έννοια της «λαϊκής συμμετοχής», γιατί παρουσιάστηκαν διχογνωμίες στο ΔΣ. Το θέμα αποφασίστηκε να συζητηθεί ιδιαίτερα μετά το 13ο Συνέδριο.

συνδεδεμένα με το ζήτημα της αναγνώρισης *«διαδοχικής ασφάλισης ή 35 χρόνων δουλειάς από κάθε άποψη (βαθμολογική, μισθολογική, συνταξιοδοτική) [καθώς και την]κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης»*[54].

Η παραπάνω εισήγηση- μακροσκελής και αναλυτική- πραγματώνει, στο επίπεδο λόγου τουλάχιστον, την προσπάθεια να καταστεί το σ.κ. όργανο που θα αντιμετωπίζει συνολικά τις κοινωνικές διαδικασίες με βάση το μακροπρόθεσμο και συνολικό συμφέρον των εργαζομένων. Συμβαδίζει δε με την εκτίμηση που διαμορφώνεται σταδιακά και κυριαρχεί στα στελέχη της Ομοσπονδίας, ότι η Κυβέρνηση δε διατίθεται ευνοϊκά υπέρ των εργαζομένων[55]. Η άποψη αυτή θα εκφραστεί- ως εκ των υστέρων εκτίμηση σφάλματος τακτικής- στα μέσα του 1986: *«πιστέψαμε ότι η κυβέρνηση θα ικανοποιήσει τα αιτήματά μας. Αυτό ήταν λάθος μας. Καμμιά κυβέρνηση δεν χαρίζει τίποτα: Τα πάντα κατακτιούνται»*[56]. Η συζήτηση στο ΕΣΑΠ (20/6/86)σχετικά με τη σύνδεση μισθού- παραγωγικότητας (εγκατάλειψη στην πράξη των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας), την αντικατάσταση του «ωραρίου» από την έννοια του «συνολικού ετήσιου χρόνου εργασίας», τη δημιουργία τέταρτης βάρδιας, τη μερική απασχόληση καθώς και τη δυνατότητα ελαστικών απολύσεων βρίσκουν κάθετα αντίθετη την ΟΙΕΛΕ που θεωρεί ότι μέτρα σαν κι αυτά είναι αντεργατικά, υπακούν στα κελεύσματα του ΣΕΒ, της ΕΟΚ και αποτελούν μέρος του προγράμματος της Ν.Δ.[57].

Παράλληλα με την πρακτική καταγγελίας των προθέσεων και της πολιτικής της κυβέρνησης η κατάσταση του σ.κ. προβληματίζει μεγάλο αριθμό στελεχών της ΟΙΕΛΕ που στρέφονται προς αναζήτηση των αιτιών που προκαλούν την αδυναμία αποτελεσματικής παρέμβασής του. Στον προσδιορισμό δηλαδή και περιγραφή της έννοιας της *«κρίσης»* του σ.κ. που προβάλει όλο και συχνότερα. Πρώτη συστηματική προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση καταβάλλεται στο 19ο Συνέδριο (Δεκέμβριος 1986)με τη βοήθεια εισήγησης που, αφού ανέλυε την πολιτική και οικονομική κατάσταση της χώρας και τα οικονομικά μέτρα της κυβέρνησης, αξιολογούσε ως αναποτελεσματικές τις απεργιακές κινητοποιήσεις εναντίον της εισοδηματικής πολιτικής της κυβέρνησης και προσδιόριζε την έννοια της κρίσης *«όχι μόνο στο μέτρο της υφιστάμενης διάσπασης στα κορυφαία όργανα (ΓΣΕΕ- ΕΚΑ), αλλά κυρίως στην έλλειψη διαφανών στόχων από μέρους των συνδικαλιστικών ηγεσιών, στόχων που να προέρχονται από διεργασίες μέσα στο ίδιο το συνδικαλιστικό κίνημα»*[58]. Στην εισήγηση προτείνονταν ως όρος διεξόδου από την κρίση μια στρατηγική *«με συστατικό στοιχείο τον εργατικό έλεγχο»* και στη συνέχεια αναλύονταν η κατάσταση στο κίνημα των Ι.Ε. Η εισήγηση απορρίφτηκε από το σώμα με διαφορά μιας ψήφου. Τα επιχειρήματα που την αντέκρουσαν *«εστιάζονταν στο ότι το σ.κ. δεν διέρχεται κρίση αλλά αντιμετωπίζει*

---

[54] *ο.π.*, 3. Μετά από το 13ο Συνέδριο παρατηρείται ιδιαίτερη αύξηση της ενασχόλησης με θέματα ειρήνης, έκφρασης αλληλεγγύης σε εργαζόμενους και λαούς και γενικότερα πολιτικά ζητήματα.

[55] Διακριτές στιγμές διαμόρφωσης αυτής της αντίληψης μπορεί να αναγνωρισθούν από το '82 μέχρι και το '86 και συμβαδίζουν με την πραγματοποίηση της πρώτης απεργίας το 1982, την κρίση με αφορμή το άρθρο 4 (1983) και την αποχώρηση της αριστερής αντιπολίτευσης από τη ΓΣΕΕ, τη σταδιακή διαμόρφωση σχέσεων έντασης της ΟΙΕΛΕ με το ΥΠΕΠΘ, όπως αυτές καταγράφηκαν σε καταγγελίες της δράσης της διεύθυνσης της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης του ΥΠΕΠΘ (δες: «Ι.Ε» 157/3/83, 3)αλλά και της τακτικής του ΥΠΕΠΘ να αναβάλει την ψήφιση νόμου για τη μονιμοποίηση και Ιδ. Εκπαίδευση και κορυφώνονται με την δεύτερη κρίση στη ΓΣΕΕ (Οκτώβριος 1985) που εκφράζεται, στο συνδικαλιστικό επίπεδο, με τη συμμετοχή της ΟΙΕΛΕ στη ΣΕΑ (Επιτροπή για την αποκατάσταση της νομιμότητας στη ΓΣΕΕ- Μάιος 1986). Για το ιστορικό της εποχής δες: Κακουλές Γ., - Τζαννετάκος Β., «Συνδικαλιστικό κίνημα 1981- 86 η μεγάλη ευκαιρία που χάθηκε», Οδυσσέας 1986, 89- 142.

[56] «Ι.Ε» 169/4-5/86, 1, «Με τόλμη και αποφασιστικότητα».

[57] «Ι.Ε» 171/10/86, 3, «Τα νέα μέτρα της κυβέρνησης κίνδυνος για τις κατακτήσεις μας».

[58] «Ι.Ε» 172/3/87, 3 «Το 19ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ σταθμός και αφετηρία». Εισηγητής ήταν ο Α. Χριστοδουλόπουλος, αλλά η εισήγηση απηχούσε θέσεις του ΔΣ.

προβλήματα κυρίως εξωγενή που έχουν σχέση με την κυβερνητική πολιτική και τα οποία μπορούν τα συνδικάτα να ξεπεράσουν μέσα από αγωνιστικές κινητοποιήσεις»[59].

Το θέμα όμως δεν κλείνει. Επανέρχεται στο επόμενο Συνέδριο (20ο- Δεκέμβριος 1987), αφού στο αρχικό σκεπτικό προστεθεί και η *«αναξιοπιστία της συνδικαλιστικής ηγεσίας»*[60]. Η εισήγηση, που τώρα θα εγκριθεί, ξεκινά με την περιγραφή των συμπτωμάτων της κρίσης που θεωρεί ότι είναι: η αναποτελεσματικότητα, ο μικρός αριθμός απεργιών και τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής, η απομαζικοποίηση και απονέκρωση των συνδικάτων, η αναξιοπιστία της ηγεσίας, τα εκφυλιστικά φαινόμενα που παρατηρούνται μέσα από τις παραταξιακές διαμάχες που δεν επιτρέπουν τη συγκρότηση των διοικητικών οργάνων, φαινόμενα που ως σύνολο οδηγούν στην *«αμφισβήτηση της ίδιας της ουσίας της συλλογικής οργάνωσης και πάλης. Πρόκειται [δηλαδή]για* ***κρίση νομιμότητας****, για* ***κρίση νομιμοποίησης*** *και φυσικά πρώτα και κύρια για* ***κρίση ταυτότητας και προσανατολισμού»***[61].

Προχωρά με την καταγραφή των αιτιών της κρίσης που διαχωρίζει σε *«εξωγενείς»* παράγοντες και εσωτερικούς[62]. Ως εξωγενείς καταγράφονται αρχικά *«η βαθιά οικονομική κρίση»* σε συνδυασμό με την *«καταστροφή μεγάλου μέρους των παραγωγικών δυνάμεων»*, ως αποτέλεσμα της *«ραγδαίας αποβιομηχάνισης που συντελείται σε όλες τις χώρες της δύσης»* με την εφαρμογή των νέων τεχνολογιών. Όλα τα παραπάνω συνθέτουν κατά την εισήγηση την *«προσπάθεια της αστικής τάξης να πετύχει ένα νέου τύπου εξορθολογισμό του κεφαλαίου»*, βρισκόμαστε, δηλαδή, σε φάση εξάντλησης του μεταπολεμικού μοντέλου του κράτους- πρόνοιας και προχωράμε προς *«το νέο μοντέλο του φιλελεύθερου μονεταρισμού»* και της κοινωνίας των 2/3. Η πολιτική αυτή, *«που σημειωτέον προωθείται ενιαία πέρα από εθνικές ιδιαιτερότητες»*, έχει ως συνέπεια την ανεργία και την κατακόρυφη πτώση του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων και προκαλεί την *«πτοπάθεια μεγάλων τμημάτων εργαζομένων, που προτιμούν ολοένα και περισσότερο το μοναχικό δρόμο της προσωπικής επιβίωσης»* και την απομάκρυνσή τους από το σ.κ. Σε αυτούς τους παράγοντες προστίθενται και οι εσωτερικοί *«που έχουν να κάνουν με την πολιτική των ίδιων των συνδικάτων»*, δηλαδή οι χειρισμοί αλλά και συλλήψεις *«των συνδικαλιστικών ηγεσιών»* και ιδιαίτερα των αριστερών δυνάμεων που βρίσκονται σ' αυτές, που θα έπρεπε να έχουν ως στόχο να *«αμβλύνουν τις πιέσεις της αντικειμενικής πραγματικότητας»* και να εξοπλίσουν ιδεολογικά του σ.κ. Εκτιμάται, λοιπόν, ότι οι συνδικαλιστικές ηγεσίες *«αντιμετώπισαν τα συνδικάτα σαν μοχλούς πίεσης και σαν μέσα προσπόρισης πολιτικών και ακριβέστερα κομματικών ωφελημάτων»* και εγκλωβίστηκαν σε μια γραμμή στήριξης των κυρίαρχων επιλογών απαντώντας με *«αποσπασματικές 24ωρες απεργίες»*, που είχαν σαν αποτέλεσμα να κυριαρχήσουν θεωρίες *«χαμένων μεροκάματων και απεργιακής γυμναστικής»*.

Σ' αυτό το γενικό κλίμα ενταγμένη κι η ΟΙΕΛΕ κρίνεται πως αποτελεί *«πλέον σκιά του παλιού της εαυτού»*, τη στιγμή κατά την οποία η *«δημιουργία τεράστιων σχολικών μονάδων... που τείνει να μετατρέψει την ιδ. εκπαίδευση σε κλειστό... εκπαιδευτικό χώρο»* επιδρά αποτελεσματικά στο να αντικαθιστώνται οι *«ανταγωνιστικές σχέσεις με τους ιδιοκτήτες και το κλίμα ρήξης και σύγκρουσης που χαρακτήριζε ανέκαθεν το κίνημά μας... από ένα ιδιότυπο "συνεργατισμό"»*.

Τέλος, ως πρόταση διεξόδου κατατίθεται *«η επιστροφή σε έναν πρωτογενή συνδικαλισμό βάσης»* με τη μεταφορά του κέντρου βάρους- προκειμένου για το χώρο της ΟΙΕΛΕ- στη σχολική μονάδα και η ανάπτυξη *«ενός αξιόμαχου Σ.Κ... με σημαντικές αλλαγές*

---

[59] *ο.π.*, 3.
[60] «Ι.Ε» 174/2-3/88, 3, «Το 20ο τακτικό Συνέδριο ΟΙΕΛΕ».
[61] *ο.π.* 5, «Η κατάσταση του συνδικαλιστικού κινήματος». Εισηγητής είναι και πάλι ο Α. Χριστοδουλόπουλος.
[62] Ο εισηγητής φαίνεται να χρησιμοποιεί τον όρο εξωγενής κατά παραχώρηση, γιατί τον θέτει σε εισαγωγικά.

στη φιλοσοφία και την πολιτική του». Προϋπόθεση για αυτό θεωρείται *«μια νέα ανάγνωση της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας στο φως των καινούργιων δεδομένων... η εγκατάλειψη της ακατάσχετης "αναπτυξιολογίας" και της λατρείας του κράτους από μέρους των συνδικαλιστικών ηγεσιών»* με πολιτική κορωνίδα την *«ταξική αυτονομία του Σ.Κ».*

Το κείμενο αυτό αποτελεί και την τελευταία συνολική διατύπωση λόγου περί του σ.κ. που κατατίθεται στον «Ι.Ε». Λίγους μήνες μετά η ΟΙΕΛΕ θα ακολουθήσει αρχικά την ΟΛΜΕ στην απεργία διαρκείας κατά τις εξετάσεις. Λίγες μέρες όμως μετά την έναρξη θα βγει απ' αυτή όταν θα λάβει *«γραπτές διαβεβαιώσεις»* από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ σχετικά με την ικανοποίηση μιας σειράς αιτημάτων της (κυρίως συνταξιοδοτικό και ενιαίος νόμος για την Ιδ. Εκπαίδευση). Η κίνηση αυτή, που όπως ήδη έχει σημειωθεί, συνάντησε τη σφοδρή αντίθεση της «Πανεπιστημονικής» περιγράφηκε από τις στήλες του «Ι.Ε» ως απάντηση σ' ένα δίλημμα *«νου και καρδίας»*, όπου *«η καρδία»* εκπροσωπούσε την επιθυμία να στηριχτεί ο αγώνας των καθηγητών που αντιστρατεύονταν την πολιτική της κυβέρνησης και ο *«νους»* το *«χρέος»* και την *«ευθύνη»* που αισθάνονταν *«οι υπεύθυνοι»* να αναστείλουν την απεργία *«γιατί αυτό υπαγόρευε το συμφέρον των ιδιωτικών εκπαιδευτικών, γιατί αυτό υπαγόρευε η φιλοσοφία και η λογική μας για το συνδικαλιστικό κίνημα »*[63].

ΙΙ.5.3 Συνδικαλιστικές πρακτικές και λόγος περί συνδικαλισμού στην ΟΛΜΕ.

Η κατάθεση των απόψεων που επικρατούν στην ΟΛΜΕ για το περιεχόμενο και τον προσανατολισμό του σ.κ. αρχίζει με την ανάληψη των καθηκόντων της δημοκρατικά εκλεγμένης διοίκησης. Στο πρώτο τεύχος σημειώνεται ότι οι καθηγητές:

> *«Σαν υπεύθυνοι φορείς της αγωγής πρέπει να προσανατολίσουμε τους συνδικαλιστικούς μας αγώνες στη λύση του προβλήματος της Παιδείας μας. Έτσι θα κερδίσουμε την κοινή γνώμη, την πνευματική και πολιτική ηγεσία. Έτσι θα πείσουμε την πολιτεία να προχωρήση στην αναδόμηση της εκπαίδευσης».*[64]

Τούτο δε θεωρείται αναγκαίο γιατί *«τα τελευταία χρόνια φάνηκε πια καθαρά πως η ηθική, κοινωνική, πνευματική και οικονομική κατάσταση του καθηγητή βρίσκεται σε στενή σχέση με την αξιολογική θέση της Παιδείας στον κορμό της Πολιτείας»*[65]. Και ο μόνος τρόπος για να αρθεί η οικονομική, ψυχική και ηθική κατάπτωση του κλάδου, *«με το μεγαλύτερο επιστημονικό δυναμικό»*, είναι οι καθηγητές να πάρουν *«τη μοίρα στα χέρια τους»* και να διεκδικήσουν την *«πρώτη θέση στην υπαλληλική κλίμακα»* που τους ανήκει δικαιωματικά[66]. Από τις πρώτες φροντίδες της νέας δημοκρατικά εκλεγμένης διοίκησης είναι και η έκδοση επιστημονικού περιοδικού μια ενέργεια που θα ανεβάσει το κύρος της Ομοσπονδίας[67].

Λίγο αργότερα με ευκαιρία την πρώτη μεγάλη απεργιακή κινητοποίηση δηλώνεται ότι η συνδικαλιστική δράση και η καταφυγή σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις *«όχι μόνο δεν αντιφάσκει προς την αποστολή τους, αλλά πήγασε από την ίδια πηγή από την οποία πηγάζει και η ιεραποστολική δράση τους για την Παιδεία»*, εμπνεόμενη από *«συναίσθηση ευθύνης»* και *«αυτοσεβασμό»* και στηριζόμενη στην *«αλήθεια, το δίκαιο [και]τις πνευματικές αξίες»*[68]. Διευκρινίζεται δε ότι, λόγω ακριβώς αυτών των πνευματικών και ψυχικών χαρακτηριστικών του συνδικαλισμού τους:

---

[63] «Ι.Ε» 176/10-11/88, 1-2, «Χρονικό μιας απεργίας. Οι κατακτήσεις και το χρέος μας».

[64] «Π.Δ» 436-437/11/75, 13, «Νέοι προσανατολισμοί του συνδικαλιστικού μας κινήματος». Ο εύγλωττος τίτλος του άρθρου δηλώνει και τις προθέσεις οριοθέτησης του περιεχομένου του σ.κ.

[65] *ο.π.*, 13.

[66] *ο.π.*, 13. Η διεκδίκηση της πρώτης θέσης στην υπαλληλική πυραμίδα σημειώθηκε και με άλλες ευκαιρίες. (ΙΙ.2.3 και ΙΙ.4.3).

[67] Η αναγγελία της έκδοσής του γίνεται στο «Π.Δ» 438/1-10-75 και το 1ο τεύχος κυκλοφορεί λίγο αργότερα.

[68] «Π.Δ» 444-445/1-15/1/76, 18, «Ο αγώνας και το καθήκον».

«οι καθηγητές δεν αισθάνθηκαν ποτέ ότι αντιδικούν προς το κράτος ή προς συγκεκριμένους φορείς των εξουσιών του».

Έτσι, ο συνδικαλισμός στο χώρο των καθηγητών, σ' αυτή την αρχική φάση, προβάλλεται ως μια διαδικασία ηθικού περιεχομένου που έχει σκοπό να *«εξουδετερώσει την υποτίμηση της Παιδείας και των φορέων της, τη λογιστηριακή νοοτροπία και την πρωθύστερη ιεράρχηση των αξιών»*[69]. Ως μια διαδικασία, δηλαδή, επανατοποθέτησης-ανάδειξής τους στη θέση εκείνη που όφειλαν εξαρχής να κατέχουν και της οποίας υπολείπονται λόγω παροδικής κυριαρχίας κατώτερων ηθικοαξιακά αντιλήψεων, όπως η *«λογιστηριακή νοοτροπία»*. Θεωρείται επιπλέον ότι η αντίληψη αυτή οδήγησε στο να πυροδοτηθεί *«η εκρηκτική ύλη που είχε συσσωρευθή... [μετά] από την κατάργηση ενός ακόμα δικαιώματος»* που κατανοείται ως δεδομένο[70].

Ως επιβράδευση του *«αγνού και θετικού»* χαρακτήρα της όλης απεργιακής διαδικασίας- που χαρακτηρίστηκε από *«την πίστη, την ενότητα, την αποφασιστικότητα, τον μύχραιμο χειρισμό»*- παρουσιάστηκε το φαινόμενο της αυθόρμητης συμπαράστασης *«όλων των τάξεων»*. Έτσι, «επιβεβαιώθηκε» και «έξωθεν» ο ηθικός χαρακτήρας της συνδικαλιστικής δράσης των καθηγητών[71].

Παράλληλα δεν αποκρύπτεται ότι εκδηλώθηκαν *«σπασμωδικές αποτυχημένες ενέργειες σπιλώσεως ή διασπασεώς του, οι οποίες είχαν την πηγή τους στο χώρο του εποπτικού προσωπικού»*[72], αλλά δεν κατόρθωσαν να μειώσουν το επίπεδο (ηθικό)που κινήθηκε ο αγώνας, τους καρπούς του οποίου, *«χωρίς να έχουν προσφέρει τίποτα»*, θα απολαύσουν *«κάποιοι»* και για την έκβαση του οποίου συνολικά:

«η Διοίκηση κρατάει για τον εαυτό της το βάρος και την τιμή της ευθύνης για τον όλο χειρισμό του θέματος»[73].

Ο ηθικός χαρακτήρας λοιπόν του εγχειρήματος δίνει και το διακαίωμα στη διοίκηση να δημοσιεύει λίστες με τα ονόματα αυτών *«που δεν απήργησαν»* και διέσπασαν την καθολικότητά του[74].

Η πρακτική δημοσίευσης ονομάτων απεργοσπαστών, εμμέσως ή αμέσως, δε θα διατηρηθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα[75]. Όμως η προσοχή της διοίκησης της ΟΛΜΕ θα μείνει συγκεντρωμένη στο ρόλο *«του εποπτικού προσωπικού»*[76] καταβάλλοντας παράλληλα προσπάθειες να περιφρουρήσει την ενότητα του χώρου της είτε αντιμετωπίζοντας είτε προλαβαίνοντας τάσεις οργανωτικής ή ιδεολογικής διαφοροποίησης στη γέννησή τους[77]. Κι

---

[69] *ο.π.*, 18.

[70] *ο.π.*, 1. Πρόκειται για το δικαίωμα της *«ίσης επιδοματικής μεταχείρισης»* με άλλους δ.υ. ίσης αφετηρίας, δηλαδή απόφοιτους ΑΕΙ. . Για το ρόλο της *«ίσης μεταχείρισης»* ως κινητήριας δύναμης κινητοποιήσεων: II.4.3.

[71] Πρόκειται για την πρακτική δημοσίευσης είτε καταλόγων ομάδων που συμπαραστάθηκαν σε απεργιακές κινητοποιήσεις είτε αναδημοσίευση των ανακοινώσεών τους στο «Π.Δ».

[72] *ο.π.*, 1.

[73] *ο.π.*, 18.

[74] *ο.π.*, 17. Οι λίστες περιλαμβάνουν ονόματα *«απεργοσπαστών»* (όπως χαρακτηρίζονται)απ' όλη την Ελλάδα.

[75] Το «Π.Δ» 467/6/77 δημοσιεύει ονόματα καθηγητών που έλαβαν συγχαρητήριο τηλεφώνημα από τον Υπ. Παιδείας γιατί δεν απήργησαν. Το περιεχόμενο του τηλεγραφήματος Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάιος 1977. Γενικότερα η τακτική δημοσίευσης ονομάτων *«απεργοσπαστών»* εκλείπει μετά το 1977.

[76] Το ΔΣ της ΟΛΜΕ καταγγέλει περιοδικά αντισυνδικαλιστικές συμπεριφορές μεμονωμένων Επιθεωρητών αλλά και συνολικά τις Ενώσεις Γυμνασιαρχών- Λυκειαρχών που κατά καιρούς εμφανίστηκαν («Π.Δ» 490/106/78, 9)ή έγιναν προσπάθειες να συγκροτηθούν («Π.Δ» 454-455/6/77, «Σχόλια»). Μάλιστα η ενέργεια του Α. Κακλαμάνη να δεχτεί «ένωση Δ)ντών» προκάλεσε τη σφοδρή αντίδεση του ΔΣ που επισήμανε ότι *«τα συμφέροντα του κλάδου εκφράζονται μόνο από την ΟΛΜΕ και επισήμανε τη διασπαστική κίνηση της ασήμαντης μειοψηφίας... γνωστής για την υπονομευτική της τακτική προς την εκπαιδευτική αλλαγή»* («Π.Δ» 555/5/83, 4. «Δραστηριότητες ΔΣ ΟΛΜΕ»).

[77] Η ύπαρξη «Επιστημονικών Ενώσεων» υπήρξε σταθερά ένας χώρος προς τον οποίο η ΟΛΜΕ θέλησε να διατηρήσει καλές σχέσεις ισορροπίας. Ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί η υποχώρηση της ΟΛΜΕ, κατά την

αυτό γιατί εξ αρχής θεωρείται *«επικίνδυνη κάθε ενέργεια τοπικής Ενώσεως, ειδικότητας ή ομάδας καθηγητών που αποδυναμώνει και αποπροσανατολίζει τον οργανωμένο κλάδο»*[78], ιδιαίτερα όταν αυτός διεξάγει αγώνες, που, σημειωτέον, δε σταματούν ποτέ[79].

Ήδη όμως, με το τέλος της πρώτης απεργίας διαρκείας της ΟΛΜΕ και με την έναρξη των διαδικασιών ψήφισης και αργότερα εφαρμογής του 309/76, η Ομοσπονδία ορίζει ως κύριο περιεχόμενο της συνδικαλιστικής της δράσης, και κατ' επέκταση περιεχόμενο και του συνδικαλιστικού της κινήματος γενικότερα, την εποπτεία της *«πορείας της μεταρρύθμισης»*, η οποία *«θα παραμείνει γράμμα κενό»*, αν δε συνδεθεί με τη ριζική λύση των προβλημάτων των εκπαιδευτικών, τους αγώνες των οποίων η ΟΛΜΕ οδηγεί, μακριά από *«στενά και εφήμερα επιτεύγματα»*, προς τη *«θεμελίωση μιας σύγχρονης Παιδείας ικανής να οδηγήσει ολόκληρο το λαό στο επίπεδο των άλλων λαών της Ευρώπης»*[80].

Ο κεντρικός προσανατολισμός του σ.κ. της ΟΛΜΕ προς τον εκσυγχρονισμό της Παιδείας, που οδηγεί παράλληλα στην *«πλήρη συνειδητοποίηση των εκπαιδευτικών προβλημάτων»*, συνδυασμένος με την *«ενότητα και ομογυχία του Κλάδου στην αναζήτηση των λύσεων-τους»* προβάλλονται σταθερά και στο εξής ως *«τα ισχυρά θεμελιακά στηρίγματα του συνδικαλιστικού (μας) κινήματος»*[81]. Ο έντονα διεκδικητικός χαρακτήρας που αποκτά το σ.κ. της ΟΛΜΕ, εντωμεταξύ, δικαιολογείται ως επιβεβλημένη εκ των πραγμάτων λύση, γιατί *«ο Κλάδος ούτε μπόρεσε, ούτε θα μπορέσει, να αποσείσει τον πικρό κλήρο-του να μάχεται δηλαδή για την κατάκτηση δικαιωμάτων, που θάπρεπε από μόνη-της η Πολιτεία να του τα παρέχει, γιατί είναι ταυτόσημα με την εθνική-μας προκοπή»*[82].

Σ' αυτή τη φάση δοκιμάζονται και νέες μορφές πίεσης προς το ΥΠΕΠΘ (εγκατάλειψη εξωδιδακτικών εργασιών- απειλή για απεργία μέσα στις εξετάσεις)και παράλληλα γίνεται στροφή προς δεσμικά αιτήματα (μείωση του ωραρίου εργασίας-διορισμός γραμματέων στα σχολεία), αφού υιοθετήθηκε η τακτική των ανοικτών διαπραγματεύσεων με το υπουργείο. Η στροφή αυτή, όπως εκτιμήθηκε από το ΔΣ, ήταν επιτυχημένη[83].

απεργία Δεκεμβρίου 1975- Ιανουαρίου 1976 σε διατύπωση σχετικά με το σκοπό της Παιδείας στο νέο νόμο μετά από αντιδράσεις της Ένωσης Θεολόγων (Ημερολόγιο: 4/1/76), η σταθερή κλήση τους σε συνεργασία ή συζήτηση *«προβλημάτων»* («Π.Δ» 533/3α/81, 14) και η αναδημοσίευση στο «Π.Δ» ανακοινώσεών τους. Στο επίπεδο των οικονομικών διεκδικήσεων σταθερά απαίτησε την εξομοίωση των αποδοχών όλων των καθηγητών ανεξάρτητα από βασικές σπουδές τους και τα χρόνια που αυτές διήρκησαν(Γυμναστές, Μουσικοί, Οικειακής Οικονομίας). Παράλληλα δεν τέθηκε ποτέ κατά τη διάρκεια της 15ετίας θέμα διάλυσης της ΕΛΜΕ Προτύπων, αν και κατά καιρούς η απολαβή προνομίων εκ μέρους των καθηγητών που υπηρετούσαν σε αυτά υπέστη κριτική («Π.Δ» 540/10α/81, 4.)

[78] 442-443/1-15/12/75, 2.

[79] Σταθερά θεωρήθηκε και στην ΟΛΜΕ απαράδεκτη η άσκηση κάθε κριτικής κατά τη διάρκεια αγώνων. Πρακτικά κατάλληλος χώρος και χρόνος για κριτική κατά της διοίκησης θεωρήθηκε αυτός των ετήσιων ΓΣ. Κάθε άλλη έκφραση γνώμης θεωρείται ως *«προσωπική προβολή στο συνδικαλιστικό χώρο, από οπουδήποτε και να προέρχεται αποτελεί δανάσιμο εχθρό και όχι μόνο για τον κλάδο»* («Π.Δ.», *ο.π.*, 2).

[80] «Π.Δ» 446/1-2-76, 5, «Οι κυβερνητικές αποφάσεις για την Παιδεία». Κάθε αναφορά στη σύνδεση και προσανατολισμό του σ.κ στην Ευρωπαϊκή ανάπτυξη θα εξαλειφθεί πολύ γρήγορα και μάλιστα θα θεωρηθεί ύποπτη από τους συνδικαλιστές που ακολούθησαν στην διοίκηση της Ομοσπονδίας. Ο Α. Νίκας χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κλίμα της εποχής ("75- '77)κρίνοντας ότι *«ευνοούσε τις συμβιβαστικές λύσεις»* και τις επιλογές της πλειοψηφίας του ΔΣ *«που ήταν σαφώς αριστερές αλλά με φιλευρωπαϊκή κατεύθυνση και έντονο ρεφορμισμό»* (Νίκας Α., Το σ.κ. των καθηγητών Μ. Εκπαίδευσης (ΟΛΜΕ), Αθήνα 1983, 46.)

[81] «Π.Δ» 487-488/11/78, 1, «Η φετινή συνδικαλιστική μας χρονιά».

[82] *ο.π.*, 1.

[83] Πρόκειται για τις διαπραγματεύσεις της Άνοιξης του 1978 και την υπογραφή συμφωνίας με το ΥΠΕΠΘ. («Π.Δ.» 483-484/5/78, 3-4). Παλαιότερα είχε χρησιμοποιηθεί ως μορφή πίεσης η υποβολή ομαδικών παραιτήσεων (1964)και η απειλή της (19/12/76). Εξάλλου τα «θεσμικά» αυτά αιτήματα, αλλά κι η εγκατάλειψη των εξωδιδακτικών εργασιών σε συμβολικό επίπεδο, επιβεβαιώνουν το μοντέλο του καθηγητή- επιστήμονα, χωρίς άσχετα και προσβλητικά βάρη (εργασίες γραφείου)και επιμονή για ιδιαίτερη αντιμετώπιση της εργασίας του (μειωμένο ωράριο), ως πνευματικά ανώτερης διαδικασίας.

Παράλληλα με την οριοθέτηση, προσανατολισμό και περιγραφή του συνδικαλιστικού της κινήματος η ΟΛΜΕ προσχωρεί και στη ΣΕΔΟ για να διεκδικήσει μέσω αυτής γενικότερα πανδημοσιοϋπαλληλικά αιτήματα (ενιαίο, ΑΤΑ, αποδεύσμευση βαθμού μισθού κ.α). Έτσι, εκφράζει την αντίθεσή της στο σ.ν *«Περί διασφαλίσεως της συνδικαλιστικής ελευθερίας των δ.υ»* μέσα από ανακοινώσεις της ΣΕΔΟ στην οποία μάλιστα οι απόγειες της έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα[84]. Η αντίθεσή της αυτή έγκειται στο γεγονός ότι το σ.ν. *«επιχειρεί περιορισμό των καταστατικών αρχών των δ/υπαλληλικών οργανώσεων μόνο σε επαγγελματικούς και οικονομικούς στόχους»*, στοιχείο που κρίνεται απαράδεκτο σε συνδυασμό με τον *«περιορισμό των [οργανωτικών]δυνατοτήτων ανάπτυξης»* του σ.κ. που επιβάλει, τις ποινικές κυρώσεις των συνδικαλιστών που προβλέπει, την ουσιαστική εξουδετέρωση της απεργίας (παρεμβολή Επιτροπής τιμών και εισοδημάτων, Συμβουλίου Συνδιαλαγής και Εφετείου)που επιχειρεί. Και το απορρίπτει ως *«αντισυνδικαλιστικό»*[85].

Η ΟΛΜΕ το Φθινόπωρο του 1978 θεωρεί ότι έχει κατακτήσει πλέον μια *«αξιοζήλευτη θέση στο δημοσιοϋπαλληλικό συνδικαλιστικό χώρο γενικότερα»*[86] και διατρανώνει την πίστη της ότι χωρίς *«σ.κ., όχι μόνο το πλήθος των αιτημάτων κανενός κλάδου, δεν πρόκειται να επιλυθεί, αλλά και σοβαρός κίνδυνος υπάρχει να χαθούν κεκτημένα δικαιώματα που με μεγάλους αγώνες και θυσίες αποκτήθηκαν»*. Για αυτό το λόγο θεωρεί αναγκαίο *«εμείς και όχι άλλοι, να καθορίσουμε το μέλλον-μας, να φτιάξουμε τη ζωή-μας»*, πάντα στην κατεύθυνση της *«ριζικής αλλαγής του εκπαιδευτικού συστήματος»* ώστε οι επερχόμενες γενιές που θα παραχθούν μέσω αυτού *«να στεριώσουν το κράτος της κοινωνικής δικαιοσύνης, αλήθειας και αλληλεγγύης ανάμεσα σε άτομα και λαούς»*[87]. Έτσι, ο συνδικαλισμός και η δράση του εκπαιδευτικού ταυτίζεται με τον εκπαιδευτικό του ρόλο (εκπαίδευση επερχόμενων γενεών) και αποκτά συγκεκριμένο ιδεολογικό περιεχόμενο (κοινωνική δικαιοσύνη- αλληλεγγύη).

Σε αυτή τη φάση η όλη οργάνωση και κατεύθυνση του σ.κ. κρίνεται πως είναι απαραίτητο να συζητηθεί και καθοριστεί μέσα από συλλογικές διαδικασίες, που θα αντιπροσωπεύουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις απόγειες των φυσικών μελών της ΟΛΜΕ αλλά και των ΕΛΜΕ συνολικά. Για αυτό αποφασίζεται να πραγματοποιηθεί «Οργανωτικό Συνέδριο» (Θεσσαλονίκη 30-31/3/79)[88].

Η διαδικασία προετοιμασίας του συνεδρίου ακολουθεί την αναμενόμενη πορεία: συγκρότηση ειδικών επιτροπών υπό την εποπτεία του ΔΣ της ΟΛΜΕ, επεξεργασία προτάσεων των ΕΛΜΕ απ' αυτές, υποβολή εισηγήσεων των επιτροπών στο ΔΣ και μετά από έγκρισή του συγκρότηση της τελικής μορφής των εισηγήσεων που παρουσιάστηκαν, για να μετατραπούν σε πορίσματα, στο σώμα του Συνεδρίου, το οποίο αποτελείτο από εκλεγμένους αντιπρόσωπους κάθε ΕΛΜΕ. Οι εισηγήσεις, έξι τον αριθμό, κάλυγαν ένα φάσμα θεμάτων όπως: εσωτερική οργάνωση, οικονομική οργάνωση, σχέσεις με άλλους εκπαιδευτικούς φορείς, με επιστημονικά σωματεία, άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις, σχέσεις με εκπαιδευτικές οργανώσεις εξωτερικού και τέλος τις δημόσιες σχέσεις ΟΛΜΕ- ΕΛΜΕ με το σύνολο των κοινωνικών φορέων[89].

Εκεί το σ.κ. παρουσιάζεται αρχικά σε σχέση με την προσπάθεια ορισμού της έννοιας της *«οργάνωσης»*. Η αναφορά προβάλλει το σ.κ. ως μια από τις *«βασικές κοινωνικές*

---

[84] Η ΟΛΜΕ εξαρχής και σε όλες τις φάσεις ανάπτυξης της ΣΕΔΟ ουσιαστικά κυριαρχούσε σε αυτή, αφού στην πράξη οι μεγάλες Ομοσπονδίες κανοναρχούσαν τις ενέργειες της συσπείρωσης (Νίκας Α., *ο.π.*, 80- 89).

[85] «Π.Δ» 467/5/77, 1, «Οι συνδικαλιστικές ελευθερίες κινδυνεύουν».

[86] «Π.Δ» 489/10α/78, 1, «Η δύναμη του συνδικαλιστικού μας κινήματος».

[87] *ο.π.*, 15.

[88] Η απόφαση λήφτηκε από κοινού με αυτή της διοργάνωσης Εκπαιδευτικού Συνεδρίου κατά τη ΜΗ' (Ιούλιος 1978)ΓΣ. Το Εκπαιδευτικό συνέδριο όμως πραγματοποιήθηκε τρία χρόνια μετά.

[89] ΟΛΜΕ, Οργανωτικό Συνέδριο, Αθήνα 1979, 4-5. Η έκδοση περιλαμβάνει τις εισηγήσεις του ΔΣ και τα πορίσματα του συνεδρίου, όχι όμως τις παρεμβάσεις των συνέδρων.

λειτουργίες», που οφείλει όπως αυτές να διέπεται από τις αρχές *«της βελτίωσης, της αναβίωσης και του εκσυγχρονισμού»*[90] με τη διευκρίνιση ότι η βελτίωση κι ο εκσυγχρονισμός πρέπει να γίνεται *«με ένα σύστημα συγκεκριμένων ενεργειών και να στηρίζεται πάνω σε ορισμένους κανόνες. Ακριβώς δε ο εναρμονισμός και ο ορθός συντονισμός ενεργειών και κανόνων, με βάση τα παρεχόμενα μέσα με στόχο πάντοτε ένα συγκεκριμένο σκοπό νομίζουμε πως είναι και το περιεχόμενο του όρου οργάνωση»*. Το βάρος, λοιπόν, δίνεται στο λόγο περί οργάνωσης του σ.κ., γιατί θεωρείται ότι:

> *«Χωρίς οργάνωση, ...δεν υπάρχει συνδικαλισμός ή συνδικαλισμός σημαίνει πριν απ' όλα οργάνωση. Όταν μάλιστα η οργάνωση αυτή είναι πολύ καλή, μπορεί εύκολα να κρύγει πολλές άλλες ατέλειες σ' ένα συνδικαλιστικό κίνημα»*[91].

Ως κύριος και πρωταρχικός χώρος και θεσμός που μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην οργάνωση, άρα και ανάπτυξη του σ.κ., υποδεικνύεται ο «Καθηγητικός Σύλλογος» (Κ.Σ.). Γιατί είναι αυτός που βρίσκεται στο χώρο εργασίας και έτσι ισχύει η αναλογία: *«το εργοστάσιο για τους εργάτες, το γραφείο για τους υπαλλήλους, [και]το σχολείο για τους δασκάλους και καθηγητές»*[92]. Η επιλογή αυτή προβάλλεται επειδή οι εργαζόμενοι στο χώρο δουλειάς *«άμεσα και καθημερινά ζουν τα προβλήματα και νιώθουν τις ανάγκες στους ώμους τους, που δημιουργεί ο συγκεκριμένος χώρος»*. Εκεί αισθάνονται την:

> *«πιεστική ανάγκη να φροντίσουν και να αγωνιστούν για να λύσουν τα προβλήματά τους, να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας, να αποδεσμευτούν από την εκμετάλλευση, που τους γίνεται και να φτιάξουν τη ζωή τους καλύτερα, όπως δικαιωματικά τους ανήκει»*[93].

Αδυναμίες που επηρέαζαν την ανάδειξη του Κ.Σ. σε βασικό πυρήνα της συνδικαλιστικής οργάνωσης των καθηγητών εκτιμήθηκε ότι ήταν: *«α)[η] δημοσιοϋπαλληλική ιδιότητα [των εκπαιδευτικών], β)[η]άμεση εξάρτηση από τον προϊστάμενο, γ)[η] μεθοδευμένη προσπάθεια να κλονιστεί η εμπιστοσύνη του Κ.Σ στα συνδικαλιστικά στελέχη, δ) [η] αποτελμάτωση του σ.κ. στην εφταετία, ε)[η]αδυναμία έγκαιρης και σωστής ενημέρωσης του Κ.Σ, στ)[η] απολιτικοποίηση από έλλειψη ελεύθερου χρόνου και καθημερινό άγχος επιβίωσης»*[94], ενώ για την καλύτερη λειτουργία του Κ.Σ. προτάθηκε σε κάθε σχολείο να γίνεται εκλογή ενός *«συνδέσμου»* με την ΕΛΜΕ. Ο καθηγητής αυτός επιφορτίσθηκε με συγκεκριμένα καθήκοντα[95].

Επιμένοντας στο μοντέλο της κάθετης οργάνωσης του σ.κ. το Συνέδριο περιέγραψε αποκριβώς τις σχέσεις μελών ΕΛΜΕ εμμένοντας σε ζητήματα υλικοτεχνικής υποδομής και λειτουργίας και εγείροντας το αίτημα της μερικής απαλλαγής του Προέδρου και Γ. Γραμματέα των ΕΛΜΕ από το ωράριο εργασίας, ώστε να ανταποκριθούν καλύτερα στα

---

[90] *ο.π.*, 7, «Χαιρετισμός του Προέδρου του ΔΣ της ΟΛΜΕ». Ο όρος *«αναβίωση»*, άκρως προβληματικός, αναφέρεται πιθανότητα σε ζητήματα που σχετίζονται με την *«παράδοση»*. Η συζήτηση *περί παράδοσης* ήταν στο προσκήνιο στη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία και σε κύκλους εκπαιδευτικών.

[91] *ο.π.*, 9, Μούζας Γ., Γ.Γ. ΟΛΜΕ, «Εσωτερική οργάνωση του κλάδου».

[92] *ο.π.*, 9,

[93] *ο.π.*, 10.

[94] ο.π., 61, «Πορίσματα Συνεδρίου». Δες και: Ημερολόγιο- ΟΛΜΕ, Απρίλιος 1979.

[95] *ο.π.*, 62. Όπως η αμφίδρομη ενημέρωση, η συγκέντρωση των εισφορών, η συζήτηση με τους καθηγητές σε ατομικό επίπεδο του συνόλου των προβλημάτων του, η καταγγελία παραβάσεων διατάξεων που προβλέπουν στον εκδημοκρατισμό της Παιδείας, τα δικαιώματα των καθηγητών και την εφαρμογή της μεταρρύθμισης, η διατήρηση συνδικαλιστικού αρχείου και πινακίδας ανακοινώσεων της ΕΛΜΕ- ΟΛΜΕ. Για τη λειτουργία αντίστοιχου θεσμού στις Η.Π.Α., τηρουμένων των αναλογιών: Goldberg A.,- Harbatkin L., «The Teachers Union Chapter in the Elementary Scool», *The Record- Teachers College*, May 1970, vol. 71, 647- 54., όπου εξετάζεται και η σχέση του με τη διοίκηση.

καθήκοντά τους καθώς και την απόσπασή τους στην έδρα της ΕΛΜΕ[96]. Το όλο μοντέλο στηρίζεται στην κυριαρχία κάθε ΕΛΜΕ σε ένα γεωγραφικό χώρο (Νομό)και την επικοινωνία τους κατά γεωγραφικό διαμέρισμα παραχωρώντας τη δυνατότητα ανταλλαγής απόγεων με την ταυτόχρονα υποχρεωτική ενημέρωση της ΟΛΜΕ επ' αυτών[97]. Παράλληλα, θεσμοθετείται η πρακτική συγκρότησης συμβουλευτικών *«ομάδων εργασίας»* σε επίπεδο ΕΛΜΕ- ΟΛΜΕ για διάφορα θέματα (εκπαιδευτικά, επαγγελματικά, οικονομικά κ.α.)και η δυνατότητα οργάνωσης συνδικαλιστικών σεμιναρίων[98]. Για την καλύτερη σχέση ΟΛΜΕ- επιστημονικών Σωματείων το Συνέδριο προέτρεψε τα φυσικά μέλη της ΟΛΜΕ να γίνουν μέλη των αντίστοιχων επιστημονικών σωματείων και αποφασίστηκε η δημιουργία μικτών επιτροπών μελών ΕΛΜΕ-Επιστημονικών Σωματείων με την *«ταυτόχρονη παρουσία μελών του ΔΣ της ΟΛΜΕ»* για την παραγωγή εργασιών πάνω σε επιστημονικά και εκπαιδευτικά θέματα[99]. Στο καθαρά οργανωτικό επίπεδο των συνεργασιών αποφασίστηκε να επιδιωχθεί η ουσιαστική επανένταξη στην ΑΔΕΔΥ *«με στόχο τον εκδημοκρατισμό του καταστατικού της»*, καθώς και η επιδίωξη απόκτησης σχέσεων με τις FIPESO και FISE και την οργανωτική τους ένταξη σ' αυτές[100]. Η ιδιαίτερη φροντίδα που καταβάλλει η ΟΛΜΕ για την επικοινωνία και ένταξη στις Διεθνείς Οργανώσεις συνδέεται με την εκτίμηση ότι *«υπάρχει σωρεία διωγμών συνδικαλιστών»* στην Ελλάδα και με την πεποίθηση πως κάθε παραβίαση των συνδικαλιστικών ελευθεριών πρέπει να καταγγέλλεται στους Διεθνείς Οργανισμούς και στα *«Διεθνή Γραφεία Εργασίας επικαλούμενοι την ισχύ των διεθνών συμβάσεων»*[101].

Για τις σχέσεις ΟΛΜΕ με τους κοινωνικούς φορείς εκτιμήθηκε ότι *«οι λειτουργοί της Μ.Ε. δεν είναι και δεν πρέπει να είναι τα μέλη μιας "Ελιτ" ξεκομμένης από το σύνολο του λαού»*[102] και ότι απ' αυτούς εξαρτάται να γίνει *«η αρχή μιας νέας πνευματικής ζωής του έθνους»* που θα οδηγήσει στην εκπαιδευτική αναγέννηση μέσα από την ενεργοποίηση *«ολόκληρου του Ελληνικού λαού»*. Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η ανάπτυξη συνεργασίας με τα πολιτικά κόμματα, τα ΜΜΕ, τους συλλόγους γονέων, τις Μαθητικές κοινότητες και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς και με το σύνολο των πνευματικών- πολιτιστικών και Κοινωνικών Οργανώσεων. Η συνεργασία αυτή ορίζεται ως άτυπη μορφή συναντήσεων και

---

[96] *ο.π.*, 62-63. Το αίτημα τελικά θα ικανοποιηθεί από το ΠΑΣΟΚ μετά το 1982 και θα ισχύσει γενικότερα στο δημόσιο τομέα.

[97] *ο.π.*, 63. Οι ΕΛΜΕ σε σχέση με τους τοπικούς Συλλόγους της ΔΟΕ έχουν μεγαλύτερη δύναμη λόγω οργάνωσης (αντιστοιχεία με νομό τις περισσότερες φορές)και καταστατικών δεσμεύσεων. Σύγκρουση ΟΛΜΕ με αποφάσεις ΕΛΜΕ παρατηρήθηκε στη φάση κινητοποιήσεων για το σ.ν. «Περί Γενικής Εκπαίδευσης», το Μάρτιο του 1985.

[98] *ο.π.*, 64.

[99] *ο.π.*, 67.

[100] *ο.π.*, 68. Η ένταξη στη WCOTP είχε γίνει ήδη από τον Αύγουστο του 1975. Στη FISE έγινε επίσημα τον Ιούνιο του 1981 (12η ΓΣ Βουδαπέστης). Το Νοέμβριο του 1983 έγινε ακόμη μέλος της ETUCE (Ευρωπαϊκή Επιτροπή Συνδ. Οργ. Εκπαιδευτικών). Η θέση που επικράτησε ήταν ότι η συμμετοχή της ΟΛΜΕ και στις τρεις οργανώσεις: α) καταξιώνει και προβάλλει την Ομοσπονδία, β) δίνει τη δυνατότητα συνάντησης με δυνάμεις *«του πολιτικοποιημένου και ταξικού σ.κ.»* και συμμετοχής στη διαμόρφωση κοινής στρατηγικής και γ) βοηθά στην χάραξη της πορείας του ελληνικού σ.κ. μεταφέροντας εμπειρία προωθημένων αναζητήσεων και εμπειριών που συντελούνται σε παγκόσμιο επίπεδο («Π.Δ» 563/12/83, 12-13).

[101] *ο.π.*, 68. Η καταγγελία διώξεων συνδικαλιστών είναι πάγια. Στη φάση μέχρι του 1981 αφορά το ΥΠΕΠΘ, μετέπειτα το ρόλο *«αντιδραστικών τοπικών ομάδων»* και κατά συνέπεια την ανάγκη παραχώρησης πολιτικών δικαιωμάτων στους δ.υ. για να εξουδετερωθεί η δράση των ομάδων αυτών. Μετά το 1986 οι καταγγελίες αφορούν πάλι την δράση υπηρεσιών του ΥΠΕΠΘ. Ακόμη η πρακτική παρακολούθησης των δραστηριοτήτων των διεθνών εκπαιδευτικών οργανώσεων και αναδημοσίευσης των πορισμάτων συνεδρίων τους είναι έντονη στο «Π.Δ» μέχρι που χρησιμοποιείται, μετά τα 1983, σταδιακά για να καλύπτεται η αδυναμία παραγωγής κειμένων που να ανταποκρίνονται σε ένα μίνιμουμ κοινών απόγεων του ΔΣ. Το «Π.Δ» εξάλλου δημοσίευσε τη «Σύσταση που αφορά στην κατάσταση του Εκπαιδευτικού Προσωπικού» της UNESCO και ILO («Π.Δ» 538/6/81, 715)και προέβαλε την ανάγκη επικύρωσής της από την ελληνική κυβέρνηση.

[102] *ο.π.*, 53.

αλληλοενημέρωσης που μόνο σε τρεις περιπτώσεις προτείνεται να αποκτήσει και τυπική διάσταση: α)με την ένταξη στο ωρολόγιο πρόγραμμα μιας ώρας *«για τις συνελλεύσεις των μαθητικών Κοινοτήτων με σκοπό την ουσιαστική ενεργοποίησή-τους»*, β)με τη θεσμοθέτηση *«κοινής σύσκεψης στο τέλος κάθε χρονιάς εποπτικού προσωπικού, Δ)ντών, ΕΛΜΕ και Τ.Α.* και γ) με τη συμμετοχή *«στο ΔΣ της ΕΡΤ»*[103].

Τέλος, για την οικονομική οργάνωση της ΟΛΜΕ τέθηκε ως στόχος η είσπραξη των συνδρομών μέσω των μισθοδοτικών καταστάσεων, η ενίσχυση του Ταμείου Αλληλοβοηθείας και η καταβολή προσπαθειών δημιουργίας *«Τράπεζας Εκπαιδευτικών»*[104].

Η κατάθεση των απόγεων αυτών για το σ.κ. και ιδιαίτερα η βαρύτητα στο ρόλο του Καθηγητικού Συλλόγου κλείνει και την περίοδο που το ΔΣ της ΟΛΜΕ δεν έχει ως κύριο χαρακτηριστικό του την έντονη παραταξιοποίηση. Η επόμενη συνδ. χρονία (1979-80), που συνδέεται με την απόλυτη επικράτηση των παρατάξεων, ανοίγει με την κατάθεση ενός κειμένου στο «Π.Δ»[105], που σηματοδοτεί μια σαφή στροφή στη διατύπωση του λόγου περί σ.κ., αφού τώρα κύρια στόχευση του είναι:

> *«η ευθύνη για τη διατήρηση κεκτημένων δικαιωμάτων και για τη διατήρηση της αγοραστικής δύναμης αξίας των αποδοχών καθώς και για την παραπέρα βελτίωση των οικονομικών μας και των συνθηκών εργασίας [που]πέφτει στους ώμους όλων μας»*[106].

Εκείνο που τώρα λείπει είναι η *φροντίδα* για την παρακολούθηση της *«μεταρρύθμισης»* του 1976-77. Οι συνδικαλιστές που αναδεικνύονται στο ΔΣ της ΟΛΜΕ φαίνεται να είναι πεισμένοι ότι αυτή, ως διαδικασία, *έχει ματαιωθεί*, άρα ο προσανατολισμός του σ.κ. οφείλει να είναι άλλος.

Το μοντέλο που παρουσιάζεται τώρα καθορίζει ακόμη ακριβέστερα τα συνδικαλιστικά καθήκοντα βάσης- ηγεσίας. Έτσι η *«Διοίκηση έχει χρέος α)να παρακολουθεί άγρυπνα τις εξελίξεις της Κυβερνητικής πολιτικής πάνω στους δυο άξονες- προβλήματα [εκπαιδευτικά- οικονομικά...] β)να ενημερώνει διαρκώς και σε βάθος τη βάση του κλάδου, γ)να χαράζει μαζί του την ακολουθητέα γραμμή των διεκδικητικών αγώνων»*[107]. Η βάση από τη μερία της *«έχει χρέος α)να σφυρηλατεί την ενότητα...,β)[ν' αποκτά] πολιτική ενημέρωση... γ)[να εργάζεται για]την ποιοτική βελτίωση του έργου της ως μορφή αγώνα»*[108].

---

[103] *ο.π.*, 69. Ιδιαίτερα για τις σχέσεις ΟΛΜΕ και ΜΜΕ αποφασίστηκε η άμεση απάντηση σε δημοσιεύματα που *«δίγουν τον κλάδο»* και η αρθρογραφία των στελεχών των ΕΛΜΕ στο τύπο, πρακτική που είχε προκαλέσει μέχρι τότε πολλές διώξεις καθηγητών από το ΥΠΕΠΘ.

[104] *ο.π.*, 65. Σχετικά με το Ταμείο Αλληλοβοηθείας κύρια λειτουργία του ήταν η βοήθεια των *«απορφανισμένων οικογενειών συναδέλφων»*, αλλά, κατά περίπτωση, ενίσχυσε και απεργιακές κινητοποιήσεις μέσω της οικονομικής στήριξης φυσικών μελών ή ανταποκρίθηκε σε ανάγκες χαμηλότοκου δανεισμού φυσικών μελών («Π.Δ.» 526/11α/80). Η *«Τράπεζα Εκπαιδευτικών»* δεν έγινε, βέβαια, πραγματικότητα.

[105] Η πρακτική που ακολουθείται από εδώ και πέρα σχετίζεται με την παρουσία κειμένων που αναφέρονται στο σ.κ. των καθηγητών κυρίως στην αρχή και τέλος της συνδ. χρονιάς (Σεπτέμβριος- Μάιος).

[106] «Π.Δ» 506/9/79, 1, «Η ευθύνη». Πρόκειται για το πρώτο κύριο άρθρο του νέου ΔΣ όπου μετακινείται ο λόγος περί της εξέλιξης της *«μεταρρύθμισης»*. Τώρα ως ευθύνη του ΥΠΕΠΘ θεωρείται, ανάμεσα στα άλλα, η υποχρέωση *«να ξεκαθαρίσει τι εννοεί όταν λέει "μεταρρύθμιση", γιατί η παραμόρφωση του ν. 309... οδηγεί στο συμπέρασμα ότι από τη μεταρρύθμιση εκείνη απόμειναν ελλάχιστα στοιχεία»* και να αποδεχτεί την αρχή ότι η Μ.Ε. είναι ενιαία, να μην αντιμετωπίζει δηλαδή διαφορετικά το Γυμνάσιο από το Λύκειο. Για το ίδιο θέμα: ΙΙΙ.4.2.

[107] *ο.π.*, 1. Διευκρινίζεται ότι με τον όρο *«εκπαιδευτικά»* ορίζονται πλέον θεσμικο- επαγγελματικά ζητήματα.

[108] *ο.π.*, 2. Επιπλέον, ειδικές αναφορές γίνονται στις αντιθέσεις μεταξύ καθηγητών διαφόρων *«ειδικοτήτων»*, οι οποίες θεωρείται ότι *«βοηδούν»* την κυβέρνηση. Η πολιτική ενημέρωση σε γενικότερα θέματα συνδέεται με τη δυνατότητα του μέλους να συλλαμβάνει την πολιτική του ΥΠΕΠΘ ως μέρος των γενικότερων πολιτικών επιλογών της κυβέρνησης. Τέλος, η βελτίωση του διδακτικού έργου προβάλλεται ως *«ισχυρό αντίβαρο στην αλλοτρίωση της νεολαίας»* που προκαλείται διαμέσου των ναρκωτικών και της χαμηλής και κακής ποιότητας θεάματος- ακροάματος.

Με την παραπομπή του περασμένου ΔΣ σε δίκη για παράνομη κήρυξη απεργίας (Μάιος 1979)η συζήτηση για τις επιπτώσεις του 643/77 στη δράση του σ.κ. επανέρχεται στο προσκήνιο για να καταγγελθεί ότι η κυβέρνηση χρησιμοποιεί το νόμο *«σαν δαμόκλεια σπάθη για να εξουδετερώσει το δικαίωμα της απεργίας»* και να καθυποτάξει το σ.κ. των καθηγητών με σκοπό να περιορίσει κι άλλο τις εκπαιδευτικές δαπάνες *«προκειμένου να δοθούν σε άλλους τομείς οι προτεραιότητες»* ακολουθώντας ένα δρόμο *«ολότελα λαθεμένο και εθνικά επιζήμιο»*[109].

Τα παραπάνω συνθέτουν, πριν τον Οκτώβριο του 1981, ότι έγινε κατανοητό ως *«πολιτικοποιημένο σ.κ.»* και ορίσθηκε ως προσπάθεια να συνειδητοποιηθεί από το σύνολο των δ.υ. ότι *«η κυβερνητική πολιτική των κλαδικών παροχών κάνει αδύνατη την επίλυση του κύριου οικονομικού προβλήματός»*[110]. Το ΔΣ της ΟΛΜΕ μεταξύ, '79- '81 μπορεί να περνά από τον απόλυτο έλεγχο συνδικαλιστών του ΠΑΣΟΚ σ' αυτόν των συνδικαλιστών του ΚΚΕ, η οπτική όμως για την κύρια σκόπευση του σ.κ. είναι η ίδια: *η καταγγελία της κυβερνητικής πολιτικής και η συνειδητοποίηση των μελών πως μόνο με γενικότερες πολιτικές αλλαγές μπορεί να υπάρξει ικανοποίηση των αιτημάτων του και ανάπτυξή του.*

Έτσι το ΔΣ της ΟΛΜΕ, ελεγχόμενο απόλυτα από την ΠΑΣΚ, μετά τον Ιούλιο του 1981 μπορεί να προχωρήσει ακόμη περισσότερο ισχυριζόμενο ότι *«ο οικονομίστικος χαρακτήρας των διεκδικήσεων αποπροσανατολίζει το σ.κ., δημιουργεί προϋποθέσεις για υπονόμευσή του και μειώνει την αξία των όποιων επιτυχιών»*[111], θεωρώντας πως για να το *«καταστήσουμε αντάξιο της ιστορίας του και της αποστολής του... οφείλουμε να προσανατολιστούμε προς την επιδίωξη θεσμικών αλλαγών και όχι στην ευκαιριακή αντιμετώπιση κάποιον δυσμενών καταστάσεων»*. Έτσι, η *«πολιτικοποίηση»* του σ.κ. πλέον σημαίνει:

> *«να προετοιμαστούμε για να στηρίξουμε εκείνες τις κοινωνικές αλλαγές, που θα μας δώσουν τη δυνατότητα να ασκήσουμε το λειτούργημά μας»*[112].

Μετά μάλιστα από τη *«λαϊκή ετυμηγορία της 18ης του Οχτώβρη»* θεωρείται πως το κύριο χρέος του σ.κ. *«είναι να καταστήσουμε την ΟΛΜΕ περισσότερο δυνατή. Να πυκνώσουμε τις τάξεις των πρωτοβαθμίων συνδικαλιστικών μας οργάνων για να διασφαλίσουμε, όσο εξαρτάται από μας, μια πορεία εθνικής αξιοπρέπειας, κοινωνικής δικαιοσύνης και προκοπής, μια πορεία αναγέννησης και αναδημιουργίας»*, αφού τεθεί τέρμα στον ατομικισμό, την ευθυνοφοβία, τον εφησυχασμό και την αδιαφορία σε συνθήκες ανάδειξης μιας κυβέρνησης η οποία εγγυάται ότι *«από δω και πέρα οι ευθύνες λαού και κυβέρνησης είναι κοινές»*[113]. Σε αυτό το πλαίσιο:

> *«Η συνεργασία του Υπουργείου Παιδείας με την ΟΛΜΕ είναι όρος απαραίτητος για την επίλυση των προβλημάτων της μέσης Εκπαίδευσης και των Λειτουργών της.»*[114].

Θεωρείται, λοιπόν, επιβεβλημένο να διεκδικηθεί η λήψη εκείνων των μέτρων που θα *«καταστήσει ικανό [το σ.κ.]να πρωταγωνιστήσει στο ποιοτικό ανέβασμα της ζωής όλων των εργαζομένων»* σημειώνοντας πως τέτοια θεωρεί τον: α) εκδημοκρατισμό του Δ.Υ. κώδικα, β)

---

[109] «Π.Δ» 508/10α/79, 2, «Τα οικονομικά του κλάδου και οι υπεύθυνοι». Στο ίδιο τεύχος («Οι συνδικαλιστικές ελευθερίες των Δ.Υ. και ο Ν. 643/77», 10-12)δημοσιεύεται και εκτεταμένη κριτική παρουσίαση του ισχύοντος συνδικαλιστικού νόμου εκτιμώντας πως έρχεται σε κατάφορη αντίθεση με Διεθνείς Συμβάσεις εργασίας, που αποτελούν πλέον εσωτερικό δίκαιο της χώρας, καθώς και με το Σύνταγμα του 1975. Έντονη εξάλλου υπήρξε και η αντίδραση της ΟΛΜΕ στην εγκύκλιο Κοντογιανόπουλου «Σχολείο και Πολιτική» θεωρώντας ότι στόχος της ήταν *«να χειραγωγηθεί το σ.κ.»* (Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, Φεβρουάριος&ΟΛΜΕ, Μάρτιος 1981).

[110] «Π.Δ» 523/9/80, 1, «Η 50η ΓΣ διαπιστώσεις και προοπτικές».

[111] «Π.Δ» 539/9/8 1, 2, «Συνάδελφοι».

[112] *ο.π.*, 3.

[113] «Π.Δ» 541/106/81, 2, «Το εκλογικό αποτέλεσμα αφετηρία σημαντικών εξελίξεων».

[114] *ο.π.*, 2.

την κατάργηση του 643/77 και την ψήφιση νέου νόμου, γ) τη δεσμοθέτηση της συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν τη Μ.Ε. και τέλος δ) την κύρωση της σύστασης της UNESCO (1964)για το εκπ/κό *«λειτούργημα»* και της Διεθνούς Συμβάσεως 151 για το συνδικαλισμό των δ.υ.[115].

Το *«νέο κλίμα συνεργασίας»* επιδρά αποφασιστικά στην επανιεράρχηση των στόχων, που αποφασίζει το ΔΣ της ΟΛΜΕ και προτείνει στην Οργανωτική ΙΙ (Φλεβάρης 1982)κάτω από την πεποίθηση ότι *«η μορφή "διαμαρτυρίας", στην οποία μεθοδευμένα θέλησαν να παρασύρουν οι προηγούμενες Κυβερνήσεις το συνδικαλιστικό μας κίνημα παύει να υφίσταται στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν».* Τώρα *«πολιτικοποιημένο και όχι κομματικοποιημένο»* είναι εκείνο το κίνημα που *«θα πρέπει πάντοτε να στοχεύει σε πολιτικές και θεσμικές κατακτήσεις»* πάντα βέβαια και μέσα από οικονομικές διεκδικήσεις[116].

Στην πράξη ένας από τους χώρους επέκτασης της δράσης του σ.κ., εκτός αυτούς της συμμετοχής αντιπροσώπων του στο σύνολο των συμβουλευτικών επιτροπών που συγκροτεί το ΥΠΕΠΘ, είναι ο χώρος του κινήματος *«για την Ειρήνη, την ύφεση και τον αφοπλισμό [που]... αποτελεί αναπόσπαστο και συμπληρωματικό κομμάτι των μαζικών κινημάτων»*[117], με την προϋπόθεση ότι αυτό συμβαδίζει με *«την υπεράσπιση της Εθνικής Κυριαρχία και κατάκτηση της Εθνικής ανεξαρτησίας»*[118].

Ο 1264/82 θα θεωρηθεί στη συνέχεια πως *«ανοίγει καινούριες προοπτικές συνδικαλιστικής δράσης... καταργεί τον κρατικό πατερναλισμό... [και] μετατοπίζει στις πλάτες του σ.κ. την ευθύνη για τις επιλογές και τη σωστή λειτουργία του»* καθιστώντας το πλέον, σε συνδυασμό με τις συνθήκες, *«αδέσμευτο και αυτόνομο, έντονα πολιτικοποιημένο»*[119].

Ένας επιπρόσθετος λόγος της *«πολιτικοποίησης»* του σ.κ. μέσω του 1264/82 θεωρείται και η νομιμοποίση των παρατάξεων που συλλαμβάνονται ως εκφραστές *«ιδεολογικοπολιτικών ρευμάτων στο χώρο των εργαζομένων [και] αποφασιστικός παράγοντας για το δυνάμωμα και τη μαζικοποίηση του σ.κ.»*, αφού στο παρελθόν η εμφάνισή τους είχε προκαλέσει *«την έντονη αντίδραση του κατεστημένου»* και την προσπάθειά του *«να προστεθεί στο σ.κ. ένας καθαρά απολίτικος χαρακτήρας»*[120].

Τώρα το περιεχόμενο του σ.κ. ορίζεται σταθερά σε σχέση με το *παρελθόν*, κατά το οποίο θεωρείται ότι, μέσα από έντονο κρατικό παρεμβατισμό, χαρακτηριστικά του οποίου υπήρξαν το *«αντιδραστικό νομικό πλαίσιο, η καλλιέργεια έντονου συντεχνιακού πνεύματος, οι οργανωτικοί περιορισμοί και η άσκηση ολοκληρωτικού κρατικού ελέγχου στα κεντρικά διοικητικά όργανα»*, επιχειρήθηκε η περιθωριοποίησή του[121].

Στη φάση αυτή ο έλεγχος της ΑΔΕΔΥ, μετά από δικαστική διαδικασία που κίνησε το ΔΣ της ΟΛΜΕ και ολοκληρώθηκε με το διορισμό προσωρινής διοίκησης, περνά *«στις προοδευτικές δυνάμεις»* (6/4/83), μια συμμαχία δηλαδή στην οποία οι εκπαιδευτικοί (και κυρίως η ΟΛΜΕ)έχουν τον απόλυτο έλεγχο. Ο πρώτος διορισμένος και μετέπειτα

---

[115] *ο.π.*, 5 «Ιεράρχηση στόχων».

[116] «Π.Δ» 545/2/82, «Μετά την Οργανωτική ΙΙ...». Εξάλλου η αλλαγή σκόπευσης του σ.κ. εκφράστηκε και με ψήφισμα της Οργανωτικής ΙΙ. (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ 6/2/82).

[117] «Π.Δ» 548/5/82, 1, «Ειρήνη- εθνική ανεξαρτησία».

[118] *ο.π.*, 1. Στο κείμενο καταγράφονται δύο ακόμη *αντίπαλες λογικές* σχετικά με το κίνημα Ειρήνης. Η πρώτη το *«επικαλείται για να καλύψει ιδεολογικά την πολιτική των υποχωρήσεων της άρχουσας τάξης και η δεύτερη... εντάσσεται στη λογική της αποσύνδεσης της υπόθεσης της Ειρήνης από αυτή της Εθνικής ανεξαρτησίας στο όνομα της προώθησης, δήθεν γενικότερων παγκόσμιων συμφερόντων».*

[119] «Π.Δ» 550/9/82, 3, Άτιτλο κύριο άρθρο.

[120] «Π.Δ» 558/5/83, 3-4, «1ο Συνέδριο του κλάδου».

[121] *ο.π.*, 3.

εκλεγμένος πρόεδρος της Συνομοσπονδίας προέρχεται από την ΟΛΜΕ[122]. Τώρα θεωρείται πως οι *«γενικές αρχές του ενιαίου μισθολογίου δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες... και συμβάλλουν ουσιαστικά στη δημιουργία του πιο πλατιού, του πιο ενωτικού δημοσιοϋπαλληλικού κινήματος»*[123].

Τα παραπάνω συμβάλλουν σημαντικά ώστε οι αναφορές που γίνονται πλέον στο σ.κ. να αφορούν σχεδόν αποκλειστικά το *«δημοσιοϋπαλληλικό κίνημα»* συνολικά και όχι το κίνημα των καθηγητών ιδιαίτερα. Είναι τώρα η κατοχύρωση των *«πολιτικών δικαιωμάτων»*, μέσα από τον εκδημοκρατισμό του Δ.Υ κώδικα, που προβάλλει ως σταθερή στόχευση και επιδίωξη του σ.κ. ικανή να προσφέρει τελικά *«την πολιτική δικαίωση των δ.υ. και την κοινωνική τους καταξίωση»*[124]. Η στόχευση αυτή αποκτά και ιδιαίτερη συγκυριακή βαρύτητα και χρησιμότητα επειδή *«στη σχολική χρονιά που πέρασε, εκδηλώθηκε συστηματικά και μεθοδευμένα η προσπάθεια των γνωστών ανιδραστικών κυκλωμάτων που αποσκοπούσαν στην ανακοπή της πορείας εκδημοκρατισμού του σχολείου και στο πισωγύρισμα των δημοκρατικών κατακτήσεων των καθηγητών»*[125]. Η κατοχύρωση δηλαδή των πολιτικών δικαιωμάτων συνδέεται έμμεσα με τη *«πορεία εκδημοκρατισμού»*, όπως τουλάχιστον αυτή κατανοείται στο χώρο της εκπαίδευσης.

Η περίοδος που ακολουθεί θέτει, όμως, σε εκκρεμότητα *«τα κυρίαρχα βασικά αιτήματα του κλάδου (Ε.Μ- Β, αντί- 309, Δ.Υ. κώδικας- πολιτικά δικαιώματα)»*[126]. Θεωρείται έτσι αποφασιστικής σημασίας να επιδείξει το σ.κ. *«επαγρύπνηση, δυναμισμό και αγωνιστικότητα από τη μεριά του»*. Μπορεί να γίνεται αποδεκτό ότι οι θετικές εξελίξεις που επιβάλλεται να υπάρξουν εξαρτώνται στο μεγαλύτερο μέρος τους *«από την πολιτεία»*, είναι όμως και δυνατό να διευκολυνθούν από ένα δυνατό σ.κ. το οποίο οφείλει να στηρίζεται *«στο αρμονικό συνταίριασμα της καθοδήγησης της συνδικαλιστικής ηγεσίας με τη δυναμική και δημιουργική παρουσία της βάσης»*[127].

Οι θέσεις αυτές διατυπώνονται κάτω από την πίεση προβληματισμών που επικρατούν στο ΔΣ και σχετίζονται με το ζήτημα της συμμετοχής των φυσικών μελών στις διαδικασίες. Το φαινόμενο που παρατηρείται σχετίζεται με την αθρόα συμμετοχή των μελών στις εκλογοαπολογιστικές συνελεύσης, ενώ το ίδιο χρονικό διάστημα για σοβαρά θέματα (π.χ αξιολόγηση των εκπαιδευτικών) σημειώνεται σημαντική αποχή της βάσης από τις συνδικαλιστικές διαδικασίες συγκρότησης θέσεων, ώστε στην πλειοψηφία των ΕΛΜΕ τις αποφάσεις να παίρνουν τα ΔΣ[128]. Έτσι, το ΔΣ της ΟΛΜΕ εκτιμώντας τη συγκυρία τονίζει ότι *«η πλατειά συμμετοχή των συναδέλφων ενισχύει το κύρος της Ομοσπονδίας και δυναμώνει το διεκδικητικό χαρακτήρα της»*[129].

Το 2ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας (Ιούνιος '85)για δεύτερη φορά δε δίνει απόλυτη πλειοψηφία μιας παράταξης στο ΔΣ και τα γεγονότα- σε συνδικαλιστικό και πολιτικοοικονομικό επίπεδο- που έχουν προηγηθεί απομακρύνουν όλο και περισσότερο την ΔΑΣ από την ΠΑΣΚΕ. Η αδυναμία συγκρότησης κυρίαρχου συμμαχικού λόγου επιδρά αποφασιστικά στην έκταση και ποιότητα κατάθεσης λόγου στο έντυπο της ΟΛΜΕ με

---

[122] Ημερολόγιο: Απρίλιος και Δεκέμβριος 1983. Η «παράδοση» να προέρχεται ο πρόεδρος της ΑΔΕΔΥ από την ΟΛΜΕ συνεχίστηκε μέχρι το 28ο Συνέδριο της Συνομοσπονδίας (Νοέμβριος 1992). Επιπλεον για το ίδιο θέμα Μαυρογορδάτος Γ., *ο.π.*, 130-137 και Λιάσκος Γ., ο.π., 140- 167.

[123] «Π.Δ» 562/11/83, 1, «Προσμένουμε».

[124] «Π.Δ» 568/5/84, 1, «Επιτακτική ανάγκη ο εκδημοκρατισμός του Δ.Υ.- Κώδικα και η χορήγηση πολιτικών δικαιωμάτων στους δ.υ.».

[125] *ο.π.*, 1. Αναφέρεται σε σειρά δικών με θέμα την *«πολιτική δράση»* καθηγητών μετά από μηνύσεις «ιδιωτών».

[126] «Π.Δ» 570/9/84, 1, «Συνεχίζουμε...».

[127] *ο.π.*, 1. Στη φάση αυτή αν και η ΟΛΜΕ δεν ελέγχεται αποκλειστικά από την ΠΑΣΚ, αλλά η συμπόρευση ΠΑΣΚ- ΔΑΣ στο χώρο είναι ακόμα ισχυρή.

[128] «Π.Δ» 573/12/84, 1, «Οι ΓΣ του κλάδου και η συμμετοχή των συναδέλφων».

[129] *ο.π.*, 1

αποτέλεσμα αυτό να εκδίδεται με χαρακτηριστικό του τη σημαντική απουσία εκτεταμένων άρθρων- σχολίων. Κατ' επέκταση και η κατάθεση λόγου περί του σ.κ. μετά το 1984- 85 είναι ασθενής ως απούσα. Ιδιαίτερα μετά το τέλος του 1985 αντικαθιστάται ολοσχερώς από επίσημες θέσεις κυρίως των ΓΣ Προέδρων ή υηφίσματα σχετικά με την οικονομική πολιτική της κυβέρνησης, χωρίς ιδιαίτερη ανάλυση του περιεχομένου της αλλά ως κείμενα- θέσεις που συμφύουν συνθήματα- αιτήματα[130], κάτω από τη γενικότερη εκτίμηση *«ότι οι αγώνες θα συνεχιστούν ενάντια στα αντιλαϊκά οικονομικά μέτρα και το ΓΠΚ [προϋπολογισμό]της μονόπλευρης λιτότητας... [γιατί]οι εργαζόμενοι που καλούνται να πληρώσουν είναι οι μόνοι που δεν ευθύνονται»*[131].

Παράλληλα είναι αδύνατο να επικρατήσει πλειοψηφούσα κυρίαρχη άποψη περί του πρακτέου. Η Ομοσπονδία εισέρχεται σε μια φάση ουσιαστικής και τυπικής αδράνειας. Μπορεί να μην απειλείται η τυπική *«ενότητά»* της, αλλά η ενότητα στη σύλληψη και στη δράση έχει χαθεί. Έτσι, παρά τους εξορκισμούς περί ενότητας, που *«έχουμε χρέος όλοι μας να την υπερασπιστούμε και να την διαφυλάξουμε»*[132], στην πράξη ακολουθείται πρακτική αποκλεισμού, τουλάχιστον από το έντυπο της Ομοσπονδίας, κάθε προβληματισμού σχετικά με την πορεία του σ.κ., την εσωτερική του λογική και άρθρωση, τις διαφορετικές απόψεις που συγκροτούνται στο εσωτερικό του και τις αδυναμίες του[133]. Η κρίση στην οποία έχει περιπέσει η Ομοσπονδία δε γίνεται αντικείμενο διαλόγου. Η πρακτική λύση που θα δοθεί σταδιακά, μετά την άτυπη συγρότηση συμμαχίας μεταξύ ΔΑΣ και ΔΑΚΕ και θα επιτρέψει να φτάσει η Ομοσπονδία στην μεγάλη απεργία μέσα στις εξετάσεις (Μάιος- Ιούνιος 1988), δεν είναι παρά η συγκρότηση πλειοψηφούσας άποψης επί συγκεκριμένων και σαφώς προσδιορισμένων αιτημάτων που, όπως αλλού σημειώσαμε[134], σχετίζονται με τον πρωτογενή πυρήνα της αντίληψης για τους σκοπούς και στόχους του σ.κ. των καθηγητών. Έτσι υιοθετείται η λογική της συμφωνίας στα αιτήματα χωρίς την κατάθεση του σκεπτικού που οδηγεί σε αυτά για να επιτευχθούν οι κινητοποιήσεις, που επιθυμούσαν οι παραπάνω παρατάξεις[135]. Τώρα πλέον ο λόγος περί σ.κ. περιγράφει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να επιτευχθεί *το πράττειν* χωρίς να αναφέρεται στις γενικότερες πολιτικοκοινωνιακές διαστάσεις του, όπως επεδίωξε συστηματικά να κάνει στο παρελθόν, αλλά με μοναδικές αναφορές στις πολύ συγκεκριμένες *«επαγγελματικές»* στοχεύσεις και την πρακτική για την ικανοποίησή τους:

> *«ΠΡΕΠΕΙ να δυναμώσει η δράση των ΕΛΜΕ... ΠΡΕΠΕΙ να αντλήσουμε δυνάμεις από τη συλλογικότητα, τη συμμετοχή... κάθε συναδέλφου... ΠΡΕΠΕΙ να ξεπεράσουμε κάθε διαχωριστική γραμμή... ΠΡΕΠΕΙ να κάνουμε κάθε σχολείο κέντρο αγώνα... ΠΡΕΠΕΙ να κατανοηθεί απ' όλους ότι πάνω απ' όλα βρίσκεται το δικαίωμα στον αγώνα... [γιατί] ο*

---

[130] Ενδεικτικά «Π.Δ» 583/12/85, 1, «Τα οικ. μέτρα της κυβέρνησης και ο προϋπολογισμός του 1986».

[131] *ο.π.*, 1

[132] «Π.Δ» 599/6/87, 1, «Το 3ο Συνέδριο αφετηρία για μια νέα ανοδική πορεία του συν/κού κινήματος».

[133] Είναι χαρακτηριστικό ότι στο «Π.Δ» όχι μόνο δεν υπήρξε ποτέ στήλη παρατάξεων που να καταγράφει ρεύματα και απόψεις, αλλά ακολουθήθηκε πολιτική λογοκρισίας ενυπόγραφων κειμένων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν δυσαρέσκεια σε κάποιο χώρο. Αντ' αυτών το έντυπο «ψεμίζει» είτε με άρθρα που παρουσιάζουν απλά εκπαιδευτικά συστήματα άλλων χωρών ή με μεταφράσεις και ανταποκρίσεις σχετικά με τη δραστηριότητα και τα πορίσματα συνεδρίων των ξένων εκπαιδευτικών οργανώσεων, στις οποίες ανήκει η ΟΛΜΕ, είτε με ουδέτερα πολιτικά άρθρα εκπαιδευτικού χαρακτήρα. Τα μόνα κείμενα εκπαιδευτικης πολιτικής που δημοσιεύονται σχετίζονται με αποφάσεις ΔΣ ή ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ για θέματα εκπαιδευτικής και οικονομικής πολιτικής που έρχονται στο προσκήνιο και αναφορές στις δραστηριότητες της ΟΛΜΕ.

[134] Στο ίδιο: ΙΙ. 4. 3.

[135] Την πρακτική αυτή επισήμανε επίσης σε συζήτησή μας το στέλεχος της ΔΑΚΕ και Πρόεδρος της ΟΛΜΕ Δρόσος Λεωνίδας, ως διέξοδο για να υπάρξει κοινή γλώσσα μεταξύ ΔΑΚΕ και ΔΑΣ και να ληφθούν αποφάσεις για κινητοποιήσεις.

κλάδος... ΑΠΑΙΤΕΙ ΛΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΕΝΤΟΝΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΩΣΗΣ.»[136].

Έτσι, μετά και την απεργία, που στόχο είχε τη θεραπεία τους, κείμενο που κάνει τον απολογισμό της κλείνει με τη διαπίστωση:

«θα συνεχίσουμε τη διεκδίκηση της οικονομικής και επιστημονικής θέσης που μας ανήκει»[137].

Ο λόγος περί σ.κ. των καθηγητών, έχοντας διαγράψει μια μεγάλη πορεία, δεν αποφορτίζεται από την πυρηνική αντίληψη συγκρότησής του. Την άποψη δηλαδή ότι το σ.κ. αποτελεί ένα όπλο διεκδίκησης μιας σταθερής και *εκ των προτέρων* καθορισμένης κοινωνικής θέσης που *δικαιωματικά* ανήκει στους καθηγητές.

ΙΙ. 5. 4. Συνδικαλιστικές πρακτικές και λόγος περί συνδικαλισμού στη ΔΟΕ.

Το πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ της ΔΟΕ καθόρισε με το πρώτο κιόλας κείμενο του ως βασικές στοχεύσεις του σ.κ. των δασκάλων την ίση μισθολογική και επιδοματική μεταχείριση με τους άλλους υπαλλήλους ίσης αφετηρίας, την πανεπιστημιακή μόρφωση, τον εκσυγχρονισμό του *«λαϊκού σχολείου»* και την κάθαρση της Παιδείας και σταθερά την αναβάθμιση των σπουδών των δασκάλων (*«ανωτατοποίηση»- «ένταξη στα Πανεπιστήμια»*[138]. Αυτοί οι στόχοι- περιεχόμενα του σ.κ. θεωρήθηκαν αυτονόητα και προβλήθηκαν ως τέτοια. Το σ.κ. δεν είχε παρά να *«παλέψει»* για να τους πραγματοποιήσει. Στο χρονικό διάστημα που μεσολάβησε μέχρι και την ψήφιση του 309/76 ένας απ' αυτούς εξειδικεύτηκε τροποποιούμενος, αφού καθορίστηκε ότι *«ο δάσκαλος και η Νηπιαγωγός δεν ζητούν τίποτα περισσότερο από την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, μέσα στο χώρο της Γεν. Εκπαιδεύσεως»*[139].

Η συγκεκριμένη ιστορική φάση θεωρήθηκε ως «αρχή μιας καινούργιας συνδικαλιστικής πορείας που δίνει υποσχέσεις για λύση *«ωρίμων προβλημάτων»* του κλάδου και της Παιδείας με ώριμες ενέργειες και με πρακτική-κριτική δραστηριότητα[140]. Εκτιμήθηκε, ακόμη, πως υπήρχε φόβος *«οι στρατευμένοι πυρήνες της χούντας που φόρεσαν την ετικέττα της παραδοσιακής συντηρητικής δύναμης του κλάδου»* να υποτιμηθούν ως δύναμη με αποτέλεσμα να επιβάλουν εκ νέου τη θέλησή τους *«στον κλάδο... με νομότυπες συνηθισμένες διαδικασίες»*, αφού κατορθώσουν μέσα από *«ύπουλες παγίδες και κλιμακώσεις της χουντικής δραστηριότητας»* να οδηγήσουν στην *«διάσπαση και την αυτοκτονία»*[141]. Ως μοναδικός τρόπος να αποτραπεί μια τέτοια εξέλιξη εγκρίνονταν μια σειρά μέτρων- αρχών όπως:

«1)[η]Συσπείρωση όλων των δυνάμεων κάτω απ' την κάθε φορά εκλεγμένη ηγεσία μας για να εξασφαλίζεται έτσι πάντοτε οργανωμένα η δύναμη στη διεκδίκηση των

---

[136] «Π.Δ» 602/12/87, 1, «ΠΡΕΠΕΙ...» Η παραπομπή έγινε με διατήρηση των κεφαλαίων γραμμάτων που αποτελούν πια πάγια πρακτική που υιοθετείται για να τονιστεί κάτι. Η μόνη αναφορά που γίνεται με ιδεολογικοπολιτικές προεκτάσεις είναι αυτή για το ξεπέρασμα των *«διαχωριστικών γραμμών»* που εξυπονοεί την σύμπλευση αριστερών- δεξιών. Παρόμοια αναφορά συναντιέται την αντίστοιχη εποχή στο χώρο της ΔΟΕ (στο ίδιο: ΙΙ.5.4).

[137] «Π.Δ» 605/9/88, 1, «Διδαχτήκαμε και διδάξαμε την ενότητα και τον αγώνα».

[138] Στο ίδιο: ΙΙ. 2. 2.

[139] «Δ.Β» 780/25-9-75, 1, «Ανοικτή Επιστολή της ΔΟΕ Προς την Εθνική Αντιπροσωπεία».

[140] «Δ.Β.» *ο.π.*, 2, Παπαστεργίου Φ., «*Στρατευμένος συντηρητισμός* και οι βασικές αρχές του συνδ. μας κινήματος». Ως *«ώριμα προβλήματα»* ορίζονται τα χρονίζοντα.

[141] *ο.π.*, 2. Προηγουμένως ο αρθρογράφος είχε διευκρινίσει ότι *«η παραδοσιακή συντηρητική παράταξη του κλάδου... κρατήθηκε με πείσμα κι από θετική ευθύνη έξω από κάθε θετική συνεργασία με το δικτατορικό καθεστώς [και] δεν έχει. οποιαδήποτε σχέση με τα κατάλοιπα της χούντας, καθώς τώρα φόρεσαν τη μάσκα με το σώμα του παραδοσιακού συντηρητισμού».* Επισημαίνει ότι ο κίνδυνος ταύτισής τους βρίσκεται στο ότι τα *«χουντικά κατάλοιπα»* δεν θα πάψουν να επικαλούνται *«την κοινή τους καταγωγή και... τους κοινούς τους αγώνες σε κάποια μακρινή εποχή... βάζοντας στόχο να τους παρασύρει»* σε συνεργασία.

κλαδικών μας αιτημάτων, καθώς θα αποκρυσταλλώνονται σαν εντολές από τον κλάδο, 2)[η]Ομόγυχη και ειλικρινή ενότητα απ' τους φορείς όλων των τάσεων με βάση το πνεύμα αντίθεσης στα στρατευμένα δικτατορικά κατάλοιπα... 3)[η]Σταθερή κι αποφασιστική αντιμετώπιση κάθε εξτρεμιστικής εκδήλωσης... [που]απ' οποιαδήποτε πλευρά κι αν ξεκινά αντικειμενικά ενισχύει τη χουντική συνωμοσία... 4)[ο έλεγχος από]Τα διοικητικά συμβούλια των πρωτοβαθμίων οργανώσεων μας... κάθε τυχόν παρέκκλισης από τις εντολές του κλάδου... και τυχόν αδικαιολόγητες θέσεις μελών της ηγεσίας... [που]παίρνουν επιφυλακτική θέση σε κάθε προοδευτικό μέτρο..., 5)[η]Ολόπλευρη διαφώτιση από τα συνδικαλιστικά μας έντυπα με γνώμη υπεύθυνη και επιστημονική για τις ιδεολογικές βάσεις του σ.κ...[ώστε]ο δισταχτικός ή ο αποπροσανατόλιστος να αποκτήσουν τον θεωρητικό οπλισμό που θα τους κάνει συνειδητά και πιο ενεργητικά μέλη... αλλά και ο εξτρεμιστής και ο δογματικός να καταλάβουν πως τη μορφή των συνδικαλιστικών αγώνων, την προσδιορίζει μια ολόκληρη διαδικασία από άπειρους παράγοντες»[142].

Οι τέσσερις τύποι δασκάλων- ως προς τη συνδικαλιστική άποψη και πρακτική- που περιγράφονται (*«δισταχτικός, αποπροσανατόλιστος, εξτρεμιστής, δογματικός»*) θεωρείται ότι υπήρξαν και τα στηρίγματα, κατά το παρελθόν, διαφόρων *«παραπλανητικών συνθημάτων»* που προσπαθούσαν να απομονώσουν *«τη συνδικαλιστική ιδέα και την πράξη της απ' την πολιτική και την ιδεολογία μιας οποιασδήποτε κοσμοθεωρίας»*[143]. Αν λοιπόν ακολουθηθεί η παραπάνω πολιτική από τη πλευρά του σ.κ. αυτό θα κατορθώσει τελικά να:

«αποτελέσει τον πιο σίγουρο και ειλικρινέστερο σύμβουλο της Πολιτείας και ταυτόχρονα θα εξελιχτεί σ' ένα πραγματικό και στέρεο συνδικαλιστικό κίνημα με πραχτικές και ηθικές δυνάμεις, πάντα έτοιμο ανάμεσα σ' όλα τα συνδικάτα του τόπου μας, και για την προάσπιση της πολιτείας από κάθε κίνδυνο και για τη διασφάλιση της δημοκρατίας»[144].

Από τη μεριά της κάθε Κυβέρνησης, *«φτάνει λίγη εκδήλωση στοργής. Τίποτε περισσότερο. [γιατί]Αυτά που ζήτησαν οι δάσκαλοι, τα τόσο μετριοπαθή και ασήμαντα, έχουν περισσότερο ηθική σημασία και αξία και λιγότερο οικονομική»*[145]. Η ικανοποίηση μάλιστα των συνδικαλιστικών αιτημάτων των δασκάλων είναι προς απόλυτο συμφέρον της *«Πολιτείας»*, γιατί μόνο τότε θα καταστήσει το δάσκαλο *«ψυχικά ελεύθερο και ηθικά ανενόχλητο, για να επιδοθή απερίσπαστα και αθόρυβα στο μεγάλο και σκληρό του έργο της υψηλής εθνικής και κοινωνικής του αποστολής»*. Από τη μεριά της , η *«Διοίκηση του κλάδου... επειδή έχει απόλυτη επίγνωση των ευθυνών και των υποχρεώσεών της απέναντι του Κλάδου και της λαϊκής μας παιδείας, συμπίεσε στο ελάχιστο τις απαιτήσεις των εκπαιδευτικών»*[146].

Έτσι, οι αγώνες που πραγματοποιεί το σ.κ. των δασκάλων δεν είναι παρά μια *ηθική* διαδικασία η οποία και παραμένει τέτοια ακόμη και σε φάσεις κορύφωσης, δηλαδή κατά τη διάρκεια συνεχιζόμενης απεργιακής κινητοποίησης[147]. Γιατί ακόμη και μετά τη λήξη της:

«Η υλική απολαβή, που τον περιμένει [το δάσκαλο], είναι η υλοποίηση της ηθική του αναγνώρισης»[148].

---

[142] *ο.π.*, 2.
[143] *ο.π.*, 2
[144] *ο.π.*, 2.
[145] «Δ.Β» 483/22-11-75, 1, «Το νόημα της διήμερης απεργίας».
[146] *ο.π.*., 2.
[147] «Δ.Β» 790/1-4-76, 1, «Η ηθική δικαίωση του δασκάλου!». Άρθρο γραμμένο μετά την πρώτη απεργία διαρκείας (Μάρτιος 1977)που έληξε με την απόσπαση και μόνο υπόσχεσης ότι θα εξεταστούν τα αιτήματα των δασκάλων *«βάσει των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως»* και με σκοπό την ικανοποίησή τους μετά την 1/1/77.
[148] *ο.π.*, 1.

Οι προτροπές που καταγράφονται στα παραπάνω κείμενα και οι διαστάσεις που δίνονται στο σ.κ των δασκάλων σ' αυτά επιβεβαιώνονται ως κυρίαρχες, όχι μόνο σε κείμενα, αλλά σε επιλογές κι ενέργειες και του χώρου που αυτοπροσδιορίστηκε ως *δημοκρατικός-προοδευτικός* και συσπειρώθηκε γύρω από τη ΔΑΣΚ[149]. Ο χώρος αυτός, παρά τις επιθέσεις που υπέστη από το ΔΣ της Ομοσπονδίας[150], ψήφισε στο όνομα της ενότητας, της κάθαρσης και του φόβου κυριαρχίας *«των χουντικών καταλοίπων»*, το ψηφοδέλτιο Καζαντζή μέχρι και την 46η (3η μεταδικτατορική) ΓΣ[151], αναδεικνύοντας παράλληλα νέα θεσμικά αιτήματα[152], αποδεχόμενος όμως πάντα ως βασικό στόχο της δράσης του σ.κ. τη διεκδίκηση *«ίσης μεταχείρισης»* με τους καθηγητές[153].

Η αλλαγή βάρδιας στο ΔΣ της Ομοσπονδίας μετά την 47η (4η), με πρωτοβουλία και στήριξη της ΔΑΣΚ, συνδέεται με τη μετατόπιση των πρακτικών και λόγου περί συνδικαλισμού και σε περισσότερο μαχητικά επίπεδα. Έτσι, πλέον, *«η Διοίκηση»* αναγνωρίζει προκαταβολικά ότι, *«υπάρχουν προβλήματα, που η αντιμετώπισή τους και η σωστή τους λύση θ' αποτελούσε σταθμό στη συνδικαλιστική ιστορία»*[154] και που παράλληλα *«απαιτούν τη σύντομη λύση τους»*, για την οποία είναι αποφασισμένη να ακολουθήσει μαχητική τακτική, *ώστε ο «εκπαιδευτικός συνδικαλισμός»*:

Να στοχεύει πάντοτε στο συμφέρον του παιδιού, του δασκάλου, της λαϊκής μας Παιδείας»[155].

Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, θεωρείται ότι είναι ανάγκη να προσδιοριστεί συγκεκριμένη *«μεθόδευση της λύσεως των προβλημάτων»* με σαφώς προδιαγεγραμμένα στάδια και δραστηριότητες:

«α) Τίμιος, ειλικρινής, υπεύθυνος διάλογος με τους υπεύθυνους της Πολιτείας, β) Προβολή και εκλαΐκευση των προβλημάτων μας, γ) Πραγμάτωση του αγώνα σε περίπτωση άρνησης ή σκόπιμης αναβολής της λύσεως»[156].

Στο ίδιο κείμενο τα συνδικαλιστικά αιτήματα θεωρείται πως έχουν *«περιεχόμενο αντικειμενικό και ηθικό και πηγάζουν από τη δίκαια φωνή των 36000 δασκάλων και νηπιαγωγών»*. Παράλληλα, δηλώνεται πως στο εξής θα *«χαρακτηρίζονται εχθροί της Δασκαλικής οικογένειας»*, με βάση καταστατικές αρχές, όσοι *«συνεργούν στον αποπροσανατολισμό του δασκάλου από τα βασικά του προβλήματα και συνεργούν στη μείωση της ελεύθερης προσωπικότητάς του»*. Έτσι, περιγράφονται πλέον όσοι- πρόσωπα ή

---

[149] «Εκπαιδευτική Αλλαγή» 1/12-3-75, 1, «Και πάλι στον αγώνα», όπου σημειώνεται ότι *«ο συνδικαλισμός ελεύθερος από επιρροές και πιέσεις, είναι ο καλύτερος υποστηριχτής των δίκαιων απαιτήσεων του κλάδου και ο ανασταλτικός φραγμός του ετσιθελισμού και των αυθαιρεσιών της διοίκησης. Συνεργασία συνδικαλισμού και κρατικής εξουσίας προάγει την ηθική και υλική πρόοδο και την ευημερία»*.

[150] Ο Καζαντζής αναδείχθηκε Πρόεδρος της Ομοσπονδίας με τη στήριξη της ΔΑΣΚ, διαχώρισε όμως γρήγορα τη θέση του απ' αυτή. Η πρώτη ανοιχτή επίθεση του ΔΣ της ΔΟΕ κατά της ΔΑΣΚ εκδηλώθηκε με σειρά σχολίων («ΔΒ» 793/5/76)και η σοβαρότερη με το άρθρο «Παρακλαδικοί» («Δ.Β» 829/1-4-77).

[151] Η ΔΑΣΚ, όπως προκύπτει από τη στάση των εφημερίδων της, «Εκπαιδευτική Αλλαγή» («Ε.Α.») και «Προοδευτική Παιδεία» («Π.Π.») πέρασε από τη διαχωριστική γραμμή: *ανοχή του Καζαντζή για χάρη της ενότητας και του κινδύνου κυριαρχίας της αντίδρασης- αλλαγή πάση θυσία της ηγεσίας της Ομοσπονδίας, κατάργηση του «δασκαλοπατερισμού» και ανάδειξη νέας δημοκρατικής βάρδιας στο ΔΣ*, μόνο μετά το Φεβρουάριο του 1978. («Π.Π», 10 /2ος/78, 1, «Το δασκαλικό σ.κ. σε κρίσιμο σημείο»). Μια εικόνα των διαδικασιών αντικατάστασης του Καζαντζή από τη θέση του *ηγήτορος* ψηφοδελτίου δίνουν- από τη μεριά τους- στελέχη της ΔΑΣΚ στο «Π.Π.» 13/9ος-10ος/78, 1, *«Σφαγή καισάρων* στην 4η μεταδικτατορική ΓΣ του Κλάδου».

[152] Πρόκειται για το θεσμό του Σχολικού Συμβούλου και την ένταξη σπουδών των μελλοντικών δασκάλων στα Πανεπιστήμια, τα οποία αποδέχτηκε και στη συνέχεια προώθησε και το ΔΣ της ΔΟΕ. Για το θέμα: IV.5.2.

[153] Χαρακτηριστικά: «Ε.Α», 5/17-10-75, 4, «Η ανισότητα στη μεταχείριση. *Αιδώς Αργείοι!»*.

[154] «Δ.Β» 835/2-10-78, 1, «Η πορεία μας».

[155] *ο.π.*, 1. Η υπογράμμιση στο πρωτότυπο.

[156] *ο.π.*, 1. Η χρήση του όρου *«σκόπιμης» υποδηλώνει* και τις νέες εκτιμήσεις που επικράτησαν σχετικά με το ρόλο και πολιτική πρόθεση της κυβέρνησης.

ομάδες- θεωρούνται ως διασπαστές της ενότητας (με το να απαιτούν ιδιαίτερη μεταχείριση για τον εαυτό τους) ή απεργάζονται *σχέδια* προσβλητικά για τους δασκάλους.

Στην πρώτη κατηγορία εντάσσεται κυρίως ο «Επιστημονικός Σύλλογος Μετεκπαιδευθέντων και Μετεκπαιδευομένων» που έχει κατηγορηθεί, επανειλημμένως μέχρι τότε, ως πηγή προβλημάτων από τα ΔΣ της ΔΟΕ[157]. Η νέα γενιά συνδ. στελεχών πιστή στα κελεύσματα της ηγεσίας θα δημιουργήσει το Νέο Σύλλογο Μετεκπαιδευομένων με σκοπό να μειωθεί η επιρροή του παλιού και να αναπτυχθεί κίνημα και μέσα στο χώρο της μετεκπαίδευσης[158]. Η δεύτερη αφορά *«ορισμένους συναδέλφους»* αλλά και *«κύκλους εξωδιδασκαλικούς»* που κινούνται για να διασπάσουν τους μεγάλους τοπικούς Συλλόγους[159] έχοντας ανομολόγητη πρόθεση να ελέγξουν τους δασκάλους μετατρέποντάς τους σε *«απεργοσπάστες»*.

Η πρακτική αντίδραση του σ.κ. απέναντι στους *«κύκλους»* αυτούς, αλλά και στους *«απεργοσπάστες»* έρχεται με το ψήφισμα της 48ης ΓΣ (Ιούνιος 1979), το οποίο προβλέπει τον ηθικό διασυρμό των τελευταίων και τη συνδικαλιστική τους εξόντωση, ώστε να ματαιωθεί κάθε προσπάθεια δημιουργίας καταστάσεων στο εσωτερικό του *«κλάδου»*. Έτσι, αποφασίστηκε να: α) αποδίδεται μομφή στους Συλλόγους που στέλνουν αντιπροσώπους-απεργοσπάστες στη ΓΣ, β) να αποκλείονται αυτοί από το βήμα της ΓΣ (αφού για νομικού λόγους η εξοβελισμός απ' αυτή δεν είναι δυνατός), γ) να αναρτώνται τα ονόματα όλων των απεργοσπαστών, σε ειδική κατάσταση, κατά τη λειτουργία της ΓΣ, και δ)να δημοσιεύονται στο «ΔΒ»[160].

Τα παραπάνω μέτρα, μπορεί να μην εφαρμόστηκαν ποτέ στο σύνολό τους, εγκρίθηκαν όμως ως *άμυνα δια της απειλής* εναντίον του *«απεργοσπαστικού μηχανισμού»* τον οποίο, παράλληλα με την πολιτική αύξησης των διώξεων απλών δασκάλων και στελεχών του σ.κ.[161], απεργαζόταν, κατά το ΔΣ, μεθοδευμένα η Κυβέρνηση για να χτυπήσει το σ.κ. των δασκάλων χρησιμοποιώντας ως τυφλό όργανο της πολιτικής της τους Επιθεωρητές και τα γραφεία τους[162]. Το ΔΣ από τη μεριά του εκτιμώντας συνολικά τη στάση του ΥΠΕΠΘ είχε, αμέσως μετά την εκλογή του, *«καταγγέλλει την αρνητική και αδιάφορη στάση του Υπουργείου Παιδείας στα αιτήματα των δασκάλων»* και καλέσει τους δασκάλους σε

---

[157] Η μετεκπαίδευση είχε καταγγελθεί ως *«προεκπαίδευση μελλοντικών Επιθεωρητών»*, χώρος δημιουργίας διακρίσεων και προνομίων («Δ.Β» 828/16-3-78, 4, Σπυρόπουλος Κ., Πρόεδρος ΔΣ Συλλόγου Αγρινίου, «Η μετεκπαίδευση»)προκαλώντας την αντίδεση άλλων στελεχών («Δ.Β» 831/10-5-78, 6, Ταρνάρη Ν., Μέλος Ε.Σ. της ΔΟΕ, «Επιστολή»), ώστε το ΔΣ αναγκάστηκε να απαντήσει πως κάθε συνέχιση της συζήτησης *«βλάπτει τα συμφέροντα του κλάδου»* (*ο.π.*, 6). Για τις επιθέσεις- καταγγελίες σχετικά με το διασπαστικό ρόλο του Συλλόγου αυτού από το ΔΣ της ΔΟΕ ενδεικτικά: «Δ.Β» 830/15-4-78, 3 και 851/1-6-79, 7.

[158] «Δ.Β» 835/2-10-78, 5., όπου αναπτύσσεται αναλυτικά και το σκεπτικό που οδήγησε στο νέο Σύλλογο. Εξάλλου ιδρυτικά μέλη του συλλόγου είναι μετέπειτα διακριτά στελέχη του σ.κ. και μέλη ΔΣ της ΔΟΕ.

[159] «Δ.Β» 857/1-11-79, 3. Ανακοίνωση.

[160] «Δ.Β» 860/12/79, «Ψήφισμα της ΓΣ για τους απεργοσπάστες». Στο προοίμιο καλεί τους Τοπικούς Συλλόγους να δημιουργήσουν και *«μπτρώο απεργοσπαστών»*, ώστε με την αποστολή αντιγράφου τους στη ΓΣ να εξυπηρετείται καλύτερα η όλη διαδικασία.

[161] Ήδη από το '78- '79 πυκνώνουν οι πειθαρχικές διώξεις δασκάλων κυρίως για άρθρα τους στον τύπο- όπως και στους καθηγητές- (ενδεικτικά: «Δ.Β» 851/1-6-79, 3, «Ψηφίσματα», «ΔΒ» 901/10/81, 4, «Από τη συγκέντρωση στην Αμαλιάδα»). Ιδιαίτερη διάσταση πήρε εξάλλου η δίωξη των μελών του ΔΣ Δασκάλων Β. Ρηνανίας-Βεσταφαλίας («Π.Δ» 891/1-4-81, 4, «Κύμα διώξεων»).Το κλίμα διώξεων, κυρίως για αρθρογραφία ή έλλειψη «πρέπουσας στάσης» απέναντι σε προϊσταμένους, κορυφώθηκε με την τιμωρία του ΔΣ της ΔΟΕ από τον υφυπουργό Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλο (Ημερ. Αύγουστος- Σεπτέμβριος 1980), η απομάκρυνση του οποίου από το ΥΠΕΠΘ είχε ζητηθεί από το ΔΣ της ΔΟΕ. Ο υφυπουργός, εκείνη την εποχή, είχε προσλάβει στις ιδιωτικές συζητήσεις των δασκάλων την προσωνυμία *«δασκαλομάχος»*.

[162] Η σταθερή σύγκρουση σ.κ. δασκάλων και Επιθεωρητών είναι άλλης διάστασης και ποιότητας απ' αυτή στο χώρο της ΟΛΜΕ. Ο χώρος των Επιθεωρητών έμεινε κατά τη ΔΟΕ *«χουντοκρατούμενος»* μέχρι την κατάργησή του.

«ΕΠΙΦΥΛΑΚΗ ώστε με την έναρξη του νέου σχολικού χρόνου να διεκδικήσουμε θαρραλέα και αποφασιστικά και με κάθε μέσο ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΠΑΙΔΕΙΑ και ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ»[163]. Ο αγώνας του σ.κ. των δασκάλων πλέον *«δεν είναι στενά διεκδικητικός αλλά πλατύτερα κοινωνικός»* με στόχο το *«καλύτερο μέλλον»*[164].

Η ρήξη ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ εκφράστηκε κυρίως μέσω του κινήματος της ΣΕΔΟ χωρίς ποτέ να φτάσει την ένταση της ρήξης ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ[165]. Το σ.κ. των δασκάλων, παρά την έντονη ρητορεία περί κινητοποιήσεων, αναμένει την ικανοποίηση των αιτημάτων του μετά την αλλαγή των *«πολιτικών συνθηκών»*, για την οποία παλεύει σταθερά. Το ΠΑΣΟΚ, που έχει υποσχεθεί την ικανοποίηση βασικών μετωπικών αιτημάτων των δασκάλων, παρεμβαίνει αποφασιστικά στη φάση συζήτησης του μέλλοντος των Π.Α. με την κατάθεση στο Βουλή σ.ν (26/11/80), που προβλέπει την ένταξη της εκπαίδευσης των δασκάλων στα Πανεπιστήμια γεγονός που ικανοποιεί πλήρως τις επιθυμίες τους[166].

Έτσι οι κινητοποιήσεις πλέον επιβάλλονται ως εκδήλωση της *«αγανάκτησής μας για την αδιαφορία και τον εμπαιγμό της Κυβέρνησης... όπως το επιβάλλουν οι απαιτήσεις της εποχής μας και το συμφέρον της χώρας μας... για να γίνει το όραμα πραγματικότητα»*[167].

Την αντίθεσή της στη διαδικασία ταύτισης της γλώσσας του σ.κ με αυτή του ΠΑΣΟΚ και την υποταγή της τακτικής του σ.κ. στα συμφέροντα του κόμματος της αντιπολίτευσης θα καταγγείλει ομάδα παλαιών συνδικαλιστών λίγο πριν τον Οκτώβριο του 1981:

> *«Ο συνδικαλισμός μας κινδυνεύει ολοκληρωτικά να κομματοποιηθεί... [βρισκόμαστε μπροστά σε]βαθύ τραυματισμό της ενότητας του κλάδου... Το «Δ.Β» έπαψε να είναι καθαρή φωνή των κλαδικών μας προβληματισμών, ο Δημοκρατικός διάλογος έπαψε να λειτουργεί»*[168].

Η απάντηση από το ΔΣ της ΔΟΕ: α)οι διαφωνούντες, πολλοί απ' αυτούς άξιοι παλιοί συνδικαλιστές *«φιγουράρουν δίπλα σε σ/φους που τάχθηκαν ανεπιφύλαχτα υπέρ του Κυβερνητικού συνδικαλισμού της ΑΔΕΔΥ»*, β)οι υπογράφοντες δε διαμαρτύρονται κατά της Κυβέρνησης που *«διασπαθίζει το δημόσιο χρήμα»* και γ) *«Ο κλάδος στη συντριπτική του πλειοψηφία εγκρίνει τα πεπραγμένα των Διοικήσεων της ΔΟΕ»*[169] εκφράζει και την πεμπτουσία του ιδεολογικού σχήματος που προωθήθηκε: *Είμαστε η πλειοψηφούσα, άρα και κυρίαρχη άποψη, όποιος αντιτίθεται στην πολιτική μας ταυτίζεται με τους κυβερνητικούς, το κύριο πρόβλημα του σ.κ. είναι αυτή η επικίνδυνη κυβέρνηση, μόνο η πολιτική αλλαγή θα επιφέρει λύση των αιτημάτων μας*[170].

---

[163] «Δ.Β» 834/15-9-78, 8, «Η ΔΟΕ καταγγέλλει...», Πρόκειται για ανακοίνωση του ΔΣ (4-8-78)αμέσως μετά τη συγκρότησή του (πρόεδρος Γεωργιάδης), που εκφράζει επακριβώς την καινούρια στάση απέναντι στη κυβέρνηση και ΥΠΕΠΘ.

[164] «Δ.Β» 854, 15-9-79, 1, «Χαιρετιστήριο μήνυμα της ΔΟΕ. Προς τους δασκάλους, γονείς και μαθητές με την έναρξη της σχ. χρονιάς 1979-80».

[165] Στην απεργία του Δεκεμβρίου 1980 τα σημάδια αδυναμίας είναι πάμπολλα. Χαρακτηριστικό είναι ότι το ΔΣ καθυστέρησε δυο μέρες την έναρξη της απεργίας επιμένοντας να τοποθετηθεί προσωπικό ασφαλείας στα σχολεία, μέτρο που στο παρελθόν είχε χαρακτηρίσει ως *«απεργοσπαστικό»* (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Δεκέμβριος 1980 και Ιανουάριος 1981)

[166] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Νοέμβριος. Για το ίδιο θέμα: III.4.3.Β.

[167] Από «Διακήρυξη της ΔΟΕ στον Ελληνικό λαό», με τίτλο: «Γιατί απεργούμε» (6-12-80).

[168] «Δ.Β» 895/6/81. «Επιστολή προς το ΔΣ της ΔΟΕ». Την επιστολή υπογράφουν και παλαιοί αριστεροί συνδικαλιστές, που δεν είναι κομματικά ενταγμένοι.

[169] *ο.π.*

[170] Υπενθυμίζεται ότι το ΔΣ εκλέγονταν με πλειοψηφικό σύστημα εκλογής και οι καταγγελίες για *«επικίνδυνη κυβέρνηση»* ήταν στη καθημερινή πρακτική της Ομοσπονδίας. Επιπλέον, από στέλεχος του ΔΣ της ΔΟΕ δηλωνόταν ότι οι *«Κυβερνήσεις της δεξιάς»*- σε αντιπαράθεση με τις εξαγγελίες του ΠΑΣΟΚ- *«δεν ενδιαφέρθηκαν ποτέ για τη Δημοτική Εκπαίδευση»* (Ημερολόγιο- 6/10/81, συνέντευξη Αλεξανδρόπουλου Θ., Αντιπροέδρου ΔΟΕ στην εφ. *«Θεσσαλονίκη»*).

Με τη δημοσίευση του προεκλογικού προγράμματος του ΠΑΣΟΚ για την Παιδεία, και την παρουσίασή του από το «ΔΒ», ως κύριο άρθρο, διαπιστώνεται ότι: *«Οι αγώνες μας δικαιώνονται!»*[171]. Έτσι, μετά τις εκλογές που θεωρούνται ως γκρέμισμα *«ενός σάπιου καθεστώτος συντήρησης... οπισθοδρόμησης... συναλλαγής και ρουσφετιού»* και γύρισμα σελίδας *«στην ιστορία του Έθνους»* το ΔΣ και, κατ' αυτό, το σύνολο των 40000 δασκάλων της χώρας, *«δηλώνουν απερίφραστα την ολόπλευρη συμπαράσταση τους... στην Κυβέρνηση της «ΑΛΛΑΓΗΣ»... και υπόσχονται ότι είναι έτοιμοι να αναλάβουν κάθε ευθύνη»*[172].

Ο ρόλος του σ.κ. είναι πλέον αυτός του συμπαραστάτη των κυβερνητικών επιλογών που πιστεύεται ότι απόλυτα συμβαδίζουν με τα αιτήματα του σ.κ. των δασκάλων. Ως αιτήματα άμεσου και επείγοντα χαρακτήρα προωθεί την επιστροφή στα σχολεία των αποσπασμένων στο ΥΠΕΠΘ δασκάλων και την άρση επιθεωρήσεων και διώξεων για να *«ανοίξει ο δρόμος στην Αλλαγή»*. Τουλάχιστον τα δυο πρώτα εξυπηρετούν άμεσα τη νέα κυβερνητική εξουσία[173]. Παράλληλα η αποχώρηση του Προέδρου της ΔΟΕ από την Ομοσπονδία και η μετατροπή του σε κυβερνητικό στέλεχος σηματοδοτεί μια πρακτική μετατροπής των συνδικαλιστικών στελεχών-μελών της ΠΑΣΚ Εκπαιδευτικών όλου του φάσματος σε κυβερνητικά στελέχη σε όλα τα πόστα της κυβερνητικής μηχανής[174].

Η πρακτική αυτή συμβαδίζει με σημαντική ανανέωση του στελεχικού δυναμικού του σ.κ. των δασκάλων της ΠΑΣΚ και παίρνει μορφή στη συγκρότηση του νέου ΔΣ της ΔΟΕ μετά τη 51η ΓΣ (21-25/6/82), η οποία και χαρακτηρίστηκε ως *«ιστορικά οριοθετημένη πρώτη ΓΣ μετά τη σοσιαλιστική αλλαγή στον τόπο μας»*[175].

Αμέσως μετά τις εκλογές του '81 εμφανίζονται ενυπόγραφα κείμενα στο «Δ.Β», τα οποία προσπαθούν να οριοθετήσουν και να περιγράψουν το σ.κ. Τα κείμενα αυτά είναι και τα πρώτα που μιλούν ευθέως *περί του περιεχομένου* του ερμηνεύοντας ταυτόχρονα και *εκ των υστέρων* τη φάση του σ.κ. που τελείωσε με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία.

Έτσι, υποστηρίζεται ότι στην περίοδο '78- 81 το σ.κ., που πέρασε *«από τις συμπληγάδες της κρατικής αυταρχικότητας και αυθαιρεσίας από τη μια μεριά και το ασφυχτικά αναχρονιστικό κι αντιδραστικό νομικό πλαίσιο της τότε κυβέρνησης από την άλλη»*, δεν είχε άλλη διέξοδο από το να φτάσει στην *«αντιπαράθεση και στη σύγκρουση»* με τη *«δεξιά»*[176]. Το σ.κ των δασκάλων:

> *«μοιραία πήρε έντονο πολιτικό χαρακτήρα, γιατί γρήγορα έγινε συνείδηση πως η μάχη έπρεπε να δοθεί σε πολιτικό επίπεδο. Γιατί μόνο αν ερχόταν στην εξουσία οι συνεπείς δημοκρατικές δυνάμεις θ' αντιμετώπιζαν την παιδεία..[διαφορετικά]Και μόνο τότε οι λειτουργοί της απαλλαγμένοι από το βαρύ αίσθημα της αδικίας και της*

---

[171] «Δ.Β» 899/8/81, 1. «ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ».

[172] «Δ.Β» 903/11/81, 1, «Διακήρυξη της ΔΟΕ για τις εκλογές».

[173] Ημερολόγιο: ΔΟΕ Οκτώβριος 1981.. Για τη διείσδυση του ΠΑΣΟΚ στη Διοίκηση γενικότερα δες: Σωτηρόπουλος Δ., «Κρατική γραφειοκρατία και πολιτικά κόμματα στη μεταπολιτευτική Ελλάδα: Μια σχέση ανισορροπίας», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ. 2, 83-100 και Σπανού Κ., «Εκλογές και Δημόσια Διοίκηση: Η εκλογική ενεργοποίηση των ενδοδιοικητικών πελατειακών μηχανισμών», στο *Εκλογές και κόμματα στην δεκαετία του '80*, Θεμέλιο, 173- 179. Το μέτρο της άρσης των επιθεωρήσεων εξάλλου ήταν ο προάγγελος της απόκτησης πλήρους ελέγχου της νέας κυβέρνησης επί του Εποπτικού προσωπικού διαμέσου και της καθιέρωσης των *«θεσμών»* του Σχ. Συμβούλου και Προϊσταμένου Γραφείου.

[174] Ο Κ. Γεωργιάδης τοποθετήθηκε ως Νομάρχης και αποχώρησε από το ΔΣ πριν τη ΓΣ του Ιουνίου. Το «Δ.Β» παρουσίασε το γεγονός σε κύριο άρθρο με τίτλο: «Η Κυβέρνηση της αλλαγής τίμησε τον κλάδο μας», όπου σημειώνεται ότι *«Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΤΙΜΗΘΗΚΕ. Και σύντομα θα αποδείξει ότι ήταν άξιος αυτής της διακριτικής τιμής και εμπιστοσύνης που τον περιέβαλε η Κυβέρνηση»* (δες: 912/38/82). Σε διακριτά πόστα του ΥΠΕΠΘ χρησιμοποιήθηκαν και οι Ράθωσης, Βουκουβαλίδης, Νίκας από τους καθηγητές, ενώ άλλα στελέχη κατέλαβαν διακριτές θέσεις ως προϊστάμενοι εκπαίδευσης και Σ. Σύμβουλοι.

[175] «Δ.Β» 919/7/82, 1, «Τα μηνύματα της 51ης ΓΣ». Μόνο δυο μέλη του 11μελούς ΔΣ επανεμφανίστηκαν στο ΔΣ και ήταν από τα νεώτερα.

[176] «Δ.Β», 912/38/82, 2, Σμυρνάκη Γρ., «Το συνδικαλιστικό κίνημα σήμερα».

περιθωριοποίησης, θα έμπαιναν στην πρωτοπορία για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας μας»[177].

Έτσι, στη *«μάχη των εκλογών»* οι δάσκαλοι είχαν μεγάλη συμμετοχή με στόχο να κερδηθούν από το ΠΑΣΟΚ και να περάσει η Ελλάδα *«στη νέα φάση»*, όπου πλέον το σ.κ.:

«πρέπει να βρεθεί στην πρώτη γραμμή της μάχης για την κατοχύρωση και εδραίωση της μεγάλης Αλλαγής. Να γίνει μαζικό, ταξικό, πραγματικά ακηδεμόνευτο και βαθιά πολιτικοποιημένο»[178].

Χωρίς να δίνεται η ερμηνεία κανενός από τους παραπάνω όρους αποδίδονται κάποια νέα καθήκοντα στο σ.κ. όπως: α) το καθήκον της ενότητας των *«δημοκρατικών δυνάμεων»* με τον απεγκλωβισμό κάποιων που *«άθελά τους γίνονται όργανα της συντήρησης»*, β) η ανάγκη να μη φτάνουν η πολιτική έκφραση και κριτική, η πρώτη στη σύγκρουση και η δεύτερη στην κακοπιστία, έτσι ώστε να αποφευχθούν πισωγυρίσματα της δημοκρατικής πορείας και να προστατευθεί το σ.κ., γ)το καθήκον συνδικαλιστικών οργανώσεων και *«συναδέλφων»* να συμβάλουν στην *«απομόνωση του κέντρου της κινδυνολογίας, της αντίδρασης και του υπερεπαναστατισμού που αποπροσανατολίζουν και αποδυναμώνουν τη μαζικότητα του σ.κ.»* και δ) η αναγκαιότητα *«στη φάση τούτη»*, που εκτιμάται ότι η κυβέρνηση προτίθεται να απαντήσει το σύνολο των αιτημάτων του σ.κ. μέσα από θεσμικές αλλαγές, το σ.κ *«να γίνει στέλεχος και στήριγμα του κυβερνητικού έργου»*[179].

Όλα τα παραπάνω υποστηρίζεται πως δεν είναι *«κυβερνητικός συνδικαλισμός»*. Αντίθετα θεωρείται πως θα ήταν *«καθαρός μαζοχισμός να πολεμάς μια κυβέρνηση που προωθεί όλα τα κλαδικά και θεσμικά μας θέματα και τηρεί το Συμβόλαιό της με το λαό»*.

Το ίδιο το «Δ.Β», ως έντυπο *«εκφραστής των εργαζομένων»*, θεωρείται σημαντικός παράγοντας *«διαμόρφωσης της αλλαγής»* και διαγράφεται, σε συνεργασία με κυβερνητικό στέλεχος, ο ρόλος του[180].

Υποστηρίζεται, επιπλέον, ότι στη φάση αυτή που ανοίγονται *«νέοι ορίζοντες»*, από τη μια μεριά *«τάσεις που εξακολουθούν να εμμένουν σε συνδικαλιστικές μεθόδους παρωχημένων εποχών... είναι νομοτελειακά καταδικασμένες σε αφανισμό»* και από την άλλη *«[για τις] τάσεις... που έχουν τη φιλοδοξία να αυτοαποκαλούνται πρωτοποριακές, ενώ στην πραγματικότητα λειτουργούν με σύνθημα την κριτική για την κριτική, το μέλλον προβλέπεται δυσοίωνο»*[181]. Θεωρείται τέλος ότι το σ.κ. *«απαλλαγμένο από τον καθαρά οικονομίστικο χαρακτήρα που είχε σε περασμένους καιρούς»* θα προχωρήσει προς τη διεκδίκηση *«κοινωνικών αιτημάτων»*[182].

Η απαλλαγή από τον *«οικονομισμό»* ή η υποχρέωση να ξεπεραστεί *«η συντεχνιακή θεώρηση των προβλημάτων»*[183] συνδέθηκε αμέσως με την *«αλλαγή στα εκπαιδευτικά μας πράγματα»* και με το στόχο η *«Παιδεία να γίνει μοχλός ανατροπής των εμποδίων που βάζει η*

---

[177] *ο.π.*, 2.
[178] *ο.π.*, 2.
[179] *ο.π.*, 2
[180] Για τη συνάντηση ΔΣ της ΔΟΕ με τον υφυπουργό Τύπου Δ. Μαρούδα: Ημερολόγιο- ΔΟΕ, Δεκέμβριος 1981.
[181] «Δ.Β» 916/56/82, 3, Καλύβα. Χ., «Το συνδικαλιστικό κίνημα στο χώρο μας». Στο ίδιο άρθρο ως απόδειξη για *«την καταξίωση του κινήματος»* κατατίθεται η διαπίστωση πως στελέχη του σ.κ. *«καταλαμβάνουν σημαντικότατες θέσεις στο χώρο της Δημόσιας Διοίκησης»*. Τηρουμένων των αναλογιών και οι Αμερικάνοι συνδικαλιστές δάσκαλοι εκφράζουν επιθυμία να συνεχίσουν την καριέρα τους ως διοικητικά στελέχη. Δες: Goldberg A.- Harbatkin L., «The Teacher's Union Chapter in the Elementary School, *The Record- Teachers College*, vol. 71/4, 1970, 647-54.
[182] *ο.π.*, 3.
[183] Έτσι όχι μόνο δεν αντιδρά, αλλά πανηγυρίζει για το πρώτο επίδομα που δόθηκε από το ΠΑΣΟΚ στους εκπαιδευτικούς και ήταν διαφοροποιημένο ανάλογα με τη διάκριση δάσκαλος- καθηγητής (Ημερ.,- ΔΟΕ Ιανουάριος 1982) και αντιδρά χλιαρά στο μέτρο της απόλυσης αναπληρωτών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες που λαμβάνει το ΥΠΕΠΘ (Ημερολόγιο. - ΔΟΕ, 6/7/82)

αντίδραση στη πορεία του Λαού για μια κοινωνία περισσότερο ελεύθερη». Η θέση αυτή, μαζί με τη πεποίθηση ότι *«οποιαδήποτε δομική ή θεσμική αλλαγή»* μπορεί να ολοκληρωθεί μόνο αν *«συμπορεύεται με τις απόγεις του κλάδου»*, άρχισε να δίνει περιεχόμενο στους όρους *«ταξικό, πολιτικοποιημένο, δημοκρατικό και αυτόνομο»* σ.κ. ήδη με τη 51 ΓΣ. Ένα τέτοιο κίνημα ταυτόχρονα με την προώθηση των *«προβλημάτων του χώρου»* επισημάνθηκε ότι δρα *«μαζί μ' ολόκληρο το λαϊκό κίνημα στη μεγάλη κοινή προσπάθεια για εθνική ανεξαρτησία, Σοσιαλισμό και Δημοκρατία»*[184].

Ως κύριο χαρακτηριστικό ενός τέτοιου κινήματος θεωρήθηκε η εγκατάλειψη της πολιτικής *«της στείρας καταγγελίας και διαμαρτυρίας»* και η υιοθέτηση της αρχής του *κοινωνικού διαλόγου «με την άμεση συμμετοχή του στην επεξεργασία των θεσμικών πλαισίων που αφορούν στην υλοποίηση των στόχων»*[185]. Άλλο, εξίσου δυναμικό, χαρακτηριστικό προβλήθηκε η *«αλληλεγγύη»*, που ξεφεύγει από στενά κλαδικά ή εθνικά πλαίσια και εκδηλώνεται ως συμπαράσταση στους *«αγώνες άλλων λαών για ελευθερία και πατρίδα»*. Παράλληλα προκρίθηκε και η πολιτική δημιουργίας συνδικαλιστικών παρατάξεων στο χώρο *«για την καλύτερη ανταλλαγή απόγεων και την λειτουργία του δημοκρατικού διαλόγου»* ως δραστηριότητα που θα συμβάλει στην *«παραπέρα πορεία του συνδικαλιστικού μας κινήματος»*[186].

Οι διακηρύξεις αυτές θα βρουν την πρακτική τους εφαρμογή το χρονικό διάστημα που ακολουθεί. Η ΔΟΕ πέρα από τη συμμετοχή στις επιτροπές που συγκροτούνται στο ΥΠΕΠΘ, βήμα στο οποίο έχει ήδη προχωρήσει, ανοίγεται σταδιακά στη πολιτιστική δράση και στα γενικότερα πολιτικά ζητήματα με συγκεκριμένο περιεχόμενο[187]. Καθιστά τις συνδικαλιστικές παρατάξεις απόλυτα διακριτά *«υποσύνολα του σ.κ. μέσα από τα οποία και μόνο θα διεξάγεται στο εξής ο κοινός αγώνας του κλάδου»*[188] και πραγματοποιεί το 1ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο (Μάιος 1983)με σκοπό να καταθέσει την άποψη του οργανωμένου σ.κ. *«για τους νέους θεσμούς στην εκπαίδευση και για να τους στηρί[ξει] αποτελεσματικά»*[189].

Σ' αυτή τη φάση επίσημα γίνεται λόγος για *«πολιτικοποιημένο συνδικαλισμό»*, που ορίζεται ως συνδυασμός *«οικονομικού και πολιτικού αγώνα»* ή αλλιώς ως έκφραση *«του αδιάκοπου αγώνα για την καλυτέρευση της κοινωνικής θέσης των εργαζομένων»*. Αυτός θεωρείται ότι πρακτικά σχετίζεται, τη συγκεκριμένη στιγμή, με την προώθηση μιας σειράς θεσμικών αλλαγών *«που έχουν πολύ μεγαλύτερη σημασία για το μέλλον παρά μια αύξηση σήμερα στο μεροκάματο»*. Αυτού του είδους ο συνδικαλισμός ορίζεται και αρνητικά ως ο αντίποδας του *«ουδέτερου αγώνα»* ή *«ανεξάρτητου συνδικαλισμού»* που έχει μόνο

---

[184] «Δ.Β» 919/6/82, 1, Τα μηνύματα της 51ης ΓΣ».

[185] «Δ.Β» 921/96/82, 4, Ομιλίες εκπροσώπων υηφοδελτίων. Τις θέσεις αυτές ανάπτυξε ο Μ. Παπαχρίστου, μετέπειτα νέος Πρόεδρος της ΔΟΕ. Ο εκπρόσωπος της ΔΑΣΚ (ΚΚΕ- συνερ.)Βαγενάς Γ αντέτεινε ότι *«ο συνδικαλισμός από την ίδια του τη φύση είναι διεκδικητικός»* και δεν είναι δυνατό να μετατραπεί η ΔΟΕ σε υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ (*ο.π.*, 5).

[186] *ο.π.*, 1. Έμπρακτα σημειώνεται η αλληλεγγύη των αντιπροσώπων της ΓΣ προς τους Παλαιστίνιους με τη συγκέντρωση ποσού υπέρ του αγώνα τους. Παράλληλα επισημαίνεται, ως επιτυχία, ότι η *«δεξιά ιδεολογία»* δεν κατέβασε υηφοδέλτιο στη ΓΣ.

[187] Η πολιτιστική δράση εκδηλώθηκε με τη δημιουργία έκθεσης Ζωγραφικής και Βιβλίου στα Γραφεία της ΔΟΕ, που εγκαινίασε ο Α. Κακλαμάνης ως Υπ. Παιδείας (9-2/83)και την υποστήριξη του θεατρικού Εργαστηρίου του δάσκαλου ηθοποιού Ντάφλου Μ., που ανέπτυξε σημαντική δραστηριότητα. Οι πολιτικές εκδηλώσεις πήραν πολλούς χαρακτήρες (εκδηλώσεις για Εθνική Αντίσταση, Ειρήνη, Παλαιστίνιους)

[188] «Δ.Β» 940/7-8/83, 2, «η 52η ΓΣ της ΔΟΕ σταθμός στην πορεία του Κλάδου». Γενικότερα σε αντίθεση με την ΟΛΜΕ ανοίγει στήλη παρατάξεων στο «Δ.Β» (πρώτη εμφάνιση «Δ.Β» 944/11/83), προβάλλει την παρουσία τους κατά τη διάρκεια των ΓΣ. Ως μέτρο για το μοίρασμα του χρόνου ομιλιών στη ΓΣ χρησιμοποιήθηκε η ποσοστιαία αναλογική δύναμη κάθε παράταξης σε αυτή (ενδεικτικά: «Δ.Β» 954/7-8/84, 22. «Κριτική»).

[189] ΔΟΕ, 1ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, «Δημοκρατική Παιδεία» (πρακτικά), Χαιρετισμός του προέδρου της ΔΟΕ, 44.

οικονομικά συντεχνιακά αιτήματα[190]. Ελάχιστη αναφορά γίνεται στην *«ανεξαρτησία-αυτονομία»* του σ.κ. που ορίζεται ως α) ανεξαρτησία από *«την Κυβέρνηση, την εργοδοσία και τα κόμματα»*, β) οικονομική αυτοδυναμία και γ) λειτουργία *«με πλήρη σεβασμό προς τους δημοκρατικούς κανόνες λειτουργίας»*[191].

Έτσι, το σ.κ. των δασκάλων, σε αντιστοιχία μ' αυτό των καθηγητών, θα προωθήσει την αντίληψη του ενιαίου- μισθολογίου βαθμολογίου *«σαν ένα βάθρο ενωτικών συνδικαλιστικών αγώνων»*[192] ανάπτυξης ενωτικού δημοσιοϋπαλληλικού συνδικαλιστικού κινήματος και τη διεκδίκηση πολιτικών δικαιωμάτων- προβάλλονται ιδιαίτερα κατά την 53η ΓΣ (Ιούνιος 1984)-, που θεωρούνται *«απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή πορεία στο δρόμο που χάραξε ο λαός της χώρας μας για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας μας»*[193]. Παράλληλα παρακολουθεί στενά το θέμα της ένταξης των σπουδών των δασκάλων στο Πανεπιστήμιο.

Αναφορές ενυπόγραφων άρθρων έγιναν ακόμα και στο μοντέλο του *«συμμετοχικού συνδικαλισμού»* που θεωρήθηκε ως επαναδιατύπωση του *«πολιτικοποιημένου»*, αφού σε συγκεκριμένες συγκυρίες η συμμετοχή των συνδικάτων στα κέντρα αποφάσεων σε συνδυασμό με *«φιλολαϊκές πολιτικές εκφράσεις αποσοβεί κινδύνους υπέρμετρων κοινωνικών συγκρούσεων και διατηρεί αλώβητη τη δύναμη των συνδικάτων»*[194].

Οι θεωρητικές καταθέσεις κειμένων σχετικά με το σ.κ. θα σταματήσουν να προβάλλονται μετά το Σεπτέμβρη του 1985 και την πρώτη κρίση που ξέσπασε στο εσωτερικό της ΠΑΣΚ[195]. Κρίση που δηλώνει και την εξάντληση του παραπάνω μοντέλου. Ο λόγος περί σ.κ. θα πάρει εντελώς άλλη μορφή ιδιαίτερα μετά την καταγήφιση των πεπραγμένων του ΔΣ της ΔΟΕ- κατ' ουσία άρση εμπιστοσύνης στο πρόσωπο του Προέδρου- από ομάδα αντιπροσώπων της ΠΑΣΚ.

Η καταγήφιση θεωρήθηκε ότι δημιουργεί πρόβλημα *«ηθικής τάξεως με βάση τη συνδικαλιστική δεοντολογία και την αγωνιστική ιστορία του κλάδου»* και η ΓΣ διακόπηκε, γιατί τα μέλη του ΔΣ θεώρησαν πως αυτός ήταν ο καλύτερος τρόπος να δοθεί συνδικαλιστική *«και μόνο λύση»* στο πρόβλημα. Ορίστηκε Έκτακτη Εκλογική ΓΣ λίγους μήνες μετά (30/9/86)[196].

Στο κλείσιμο της ΓΣ ο Πρόεδρος δευτερολογώντας θέτει νέα πρακτικά ζητήματα: Θεωρεί λοιπόν ότι: α) ο διάλογος με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ πρέπει να έχει κάποιο ορίζοντα για κάθε θέμα και δεν μπορεί να διακόπτεται αυθαίρετα απ' αυτή ή να χρησιμοποιείται ως άλλοθι και τελικά πάντα η ηγεσία να πράττει ότι νομίζει, β) το σ.κ. δεν μπορεί να μετατραπεί σε *«γραφείο μελετών»* και τέλος γ) καταγγέλλει ότι *«είναι συγκεκριμένες οι επιλογές που γίνονται από πάρα πολλούς χώρους ν' αναιρεθεί ο ρόλος του σ.κ. στις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις»*. Θεωρεί δε ότι αυτό δεν πρέπει να δεχτεί *«παρεμβάσεις από εξωσυνδικαλιστικά κέντρα»*[197]. Ως συγκεκριμένο παράδειγμα της έλλειψης διαλόγου και διαφάνειας παραθέτει τις διαδικασίες για το Ν. 1566[198] και κλείνει τονίζοντας ότι παρόλο που

---

[190] «Δ.Β.» 928/1α/83, 11, «Ο Πολιτικοποιημένος Συνδικαλισμός». Το άρθρο αναφέρεται ακόμη στην αναγκαιότητα κατάκτησης των «πολιτικών δικαιωμάτων» ως τη μέγιστη μορφή θεσμικής κατάκτησης των δ.υ.

[191] «Δ.Β» 936/6/83, 1-4, «Η αυτονομία του συνδικαλιστικού κινήματος».

[192] «Δ.Β» 968/7-8/85, 56, «Η δευτερολογία του προέδρου του απερχόμενου ΔΣ της ΔΟΕ Μ. Παπαχρίστου».

[193] «Δ.Β» 953/6/84, 1, «Τα πολιτικά δικαιώματα των Δ.Υ.». Στη σπουδαιότητα κατάκτησης πολιτικών δικαιωμάτων ως καθαρά *«πολιτικό αγώνα»* αναφέρεται και το άρθρο που προσπαθεί να ορίσει το περιεχόμενο του «πολιτικού συνδικαλισμού».

[194] «Δ.Β» 963/3/85, Καλύβα Χ., «Η Έκτακτη ΓΣ του κλάδου σημαντική ιστορική στιγμή για το σ.κ.».

[195] Ημερολόγιο- ΔΟΕ, Σεπτέμβριος 1985.

[196] «Δ.Β» 979/6/86, 1, «»Καταγηφίστηκαν τα πεπραγμένα του ΔΣ της ΔΟΕ». Για το ιστορικό Ημερολόγιο: ΔΟΕ Ιούνιος 1986.

[197] «Δ.Β» 980/7-8/86, 22,»Δευτερολογία του προέδρου της ΔΟΕ».

[198] *ο.π.*, 23.

δεν αναφέρεται συνολικά στην *«προσπάθεια αναίρεσης του ρόλου του σ.κ.... η ΔΟΕ έχει διεκδικητικά πλαίσια τα οποία δεν μπορεί να κρατάει εφ' όρους ζωής σε αγωνιστική ετοιμότητα»*[199].

Οι φράσεις αυτές κλείνουν και την περίοδο που η πλειοψηφία των αντιπροσώπων και του ΔΣ, ελεγχόμενα από την ΠΑΣΚ, καθιστούσαν κυρίαρχη τη δική της άποψη και πρακτική για το σ.κ. στο χώρο της ΔΟΕ. Τα γεγονότα του Σεπτεμβρίου 1986[200] θα αλλάξουν τους παραταξιακούς συσχετισμούς και ο λόγος περί σ.κ. θα αποκτήσει πλέον άλλο προσανατολισμό. Έτσι οι αντιπρόσωποι της ΓΣ με ψήφισμά τους διαπιστώνουν ότι:

«1...το διδασκαλικό Σ.Κ. και γενικότερα το Σ.Κ., ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, έχει φτάσει στην πιο βαθιά κρίση της μεταπολεμικής ιστορίας του. Ξεκινώντας από ένα πολιτικοποιημένο, ανεξάρτητο και διεκδικητικό σ.κ. ***κατέληξε****, κάτω από τη συλλογιστική του* ***«στηρίζουμε»*** *και την πρακτική του* ***«επιβάλλουμε»*** *τις θέσεις της εργοδοσίας σε μια κατάσταση* ***«ελεγχόμενου παροπλισμού»****, με καταστρεπτικές συνέπειες, τόσο στην περιφρούρηση των συμφερόντων όσο και στη διατήρηση της αυτονομίας του. 2. Οι συνδικαλιστικές παρατάξεις... παρά τις διακηρύξεις τους απέδειξαν ότι δεν μπόρεσαν να προωθήσουν έναν ουσιαστικό διάλογο στον κλάδο και πάνω σ' αυτό να στηρίξουν την ενότητα και την ομογυχία του. Το γεγονός αυτό ενεργώντας διαλυτικά* ***άνοιξε το δρόμο στις αυταρχικές παρεμβάσεις της διοίκησης στην πολωτική αντιπαράθεση και στη διαμόρφωση ενός σκοτεινού παρασκηνίου*** *με αποτέλεσμα να υπονομεύεται ανεπανόρθωτα στη συνείδηση του κλάδου η δημοκρατική λειτουργία του Σ.Κ...»*[201].

Το σ.κ. των δασκάλων θα εισέλθει σε μια περίοδο ανοιχτής ρήξης με την κυβέρνηση και θα μετατραπεί πάλι στο όργανο καταγγελίας και ελέγχου της κυβερνητικής πολιτικής στο χώρο της εκπαίδευσης. Ο κυρίαρχος λόγος στο εσωτερικό του θέτει ως στόχο τη δημιουργία ενότητας στη βάση *«πέρα και έξω από μικροπαραταξιακές λογικές και σκοπιμότητες. Πέρα και έξω από "διαχωριστικές γραμμές"»*[202]. Η λογική αυτή θα τονιστεί συμβολικά με την απάρνηση της χρήσης της στήλης των παρατάξεων του «Δ.Β», από τις παρατάξεις εκείνες βέβαια που το ελέγχουν[203].

Το σ.κ., κατά τους συντάχτες του «Δ.Β», βρίσκεται τώρα *«μπροστά σε πελώρια άλυτα κλαδικά, δημοσιοϋπαλληλικά και εκπαιδευτικά προβλήματα. Ενώ ταυτόχρονα οι εκπαιδευτικοί και το συνδικαλιστικό κίνημα δέχονται μια χωρίς προηγούμενο επίθεση»*[204]. Η απάντηση που θα προκριθεί από την πλειοψηφία είναι οι αγωνιστικές κινητοποιήσεις και συμπόρευση με το ογκούμενο κίνημα του χειμώνα '87-'88. Η κορύφωση αυτής της πορείας θα σταματήσει βίαια το Μάιο του 1988.

Αφορμή τηλεγράφημα που στάλθηκε στο ΥΠΕΠΘ και δήλωνε την αντίθεση της ΔΟΕ σε *«κάθε μορφή επιδοματικής πολιτικής»* της κυβέρνησης απέναντι στους καθηγητές[205].

---

[199] *ο.π.*, 24.

[200] Πρόκειται για την τυπική πλέον διαγραφή του Προέδρου της ΔΟΕ Μ. Παπαχρίστου από την ΠΑΣΚ και την ίδρυση της ΣΕΑΚ (διαγραμμένοι-διαφωνούντες με την ΠΑΣΚ). Για τα γεγονότα: Ημερολόγιο ΔΟΕ, Σεπτέμβριος και Οκτώβριος 1986.

[201] «Δ.Β» 983/11/86, 12, «Ψήφισμα- Απόφαση της Έκτακτης ΓΣ 27-28/9/86». Το ψήφισμα συνεχίζεται (οκτώ συνολικά σημεία)με αναφορές στο περιεχόμενό του σ.κ. («αυτόνομο, πολιτικοποιημένο, δημοκρατικό διεκδικητικό»), τους στόχους του (κατάργηση αντεργατικών νόμων και άρθρου 4), την υποχρέωση του ΔΣ για αλλαγή καταστατικού και το κάλεσμα προς τις παρατάξεις να καταθέσουν τα πρακτικά των δραστηριοτήτων τους για ενημέρωση του κλάδου, την αγωνιστική πορεία του. Οι υπογραμμίσεις στο ίδιο.

[202] «Δ.Β» 990/6/87, 1, «Τι ρόλο θα παίξει ο κλάδος;».

[203] Από το «Δ.Β» 996/1/88 μόνο η ΠΑΣΚ κάνει χρήση της στήλης.

[204] «Δ.Β.» 990 *ο.π.*, 1.

[205] Το τηλεγράφημα δεν ήταν σε γνώση όλων των τάσεων του ΔΣ.

Η παραίτηση του Γ.Γραμματέα της ΔΟΕ, Γ. Βαγενά (ΔΕΕ), ως ένδειξη διαμαρτυρίας για το περιεχόμενο του τηλεγραφήματος- εκτιμήθηκε εκ μέρους του ότι προωθεί *«παιχνίδια αντιπαράθεσης ανάμεσα στους εργαζόμενους»*-, η ανάκλησή της και η ανεξαρτητοποίηση από τη ΔΑΚΕ του Α. Μπλάνα- υποστήριζε ότι αν δοθούν επιδόματα στους καθηγητές κινδυνεύει η σημαντικότερη κατάκτηση των δασκάλων το Ε.Μ.- Β. άπογη που ταυτιζόταν με την επίσημη θέση της ΠΑΣΚ-, ανασυντάσσει την *«πλειοψηφία»* του ΔΣ και οδηγεί την Ομοσπονδία στην εξαγγελία κινητοποιήσεων για την προστασία του Ε.Μ.-Β. Πρακτικά, δηλαδή, στην εξαγγελία ανταπεργίας κατά των καθηγητών. Η κατάθεση «μομφής» κατά του ΔΣ από 17 Τοπικούς Διδασκαλικούς Συλλόγους και η άρνηση της νέας πλειοψηφίας (ΠΑΣΚ και Μπλάνας Α.) να προχωρήσει άμεσα σε έκτακτη ΓΣ ανέστειλε την πιθανότητα πραγματοποίησης μιας τέτοιας απεργίας, αλλά πιστοποίησε και την μεγάλη πόλωση που επικρατούσε στο εσωτερικό της ΔΟΕ και την κρίση[206].

Στο χρονικό διάστημα που ακολούθησε η επιδίωξη της αποκατάστασης της ενότητας του σ.κ. των δασκάλων συνδέθηκε με τη συγκρότηση ενός λόγου περί καλλιέργειας ***«διασπαστικών τάσεων και πνευματικού διχασμού του κλάδου*** *[που] μεθοδεύουν* ***κέντρα*** *που συνήθως βρίσκονται* ***έξω*** *από τον Κλάδο, για να τον υπονομεύσουν* ***αχρηστεύοντας*** *τη δύναμή του»*[207] και εκκλήσεις προς όλες τις κατευθύνσεις για ενότητα, η οποία και διατηρήθηκε στην τυπική της μορφή. Παράλληλα αρχίζει στο πρακτικό επίπεδο η προσπάθεια να κερδηθεί και για τους δασκάλους ότι κέρδισαν οι καθηγητές από τη μεγάλη απεργία του '88. Το σ.κ των δασκάλων κινητοποιείται για άλλη μια φορά με κεντρική βλέψη την *ίση μεταχείριση των εκπαιδευτικών*[208].

II.5.5. Συνοπτικές παρατηρήσεις.

Κύριο χαρακτηριστικό του λόγου που κατατίθεται στα έντυπα των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, αλλά και των πρακτικών που αναπτύσσονται, σχετικά με το συνδικαλιστικό κίνημα είναι η αντίληψη για το διπλό χαρακτήρα της συνδικαλιστικής οργάνωσης και δράσης των εκπαιδευτικών. Ο όρος που χρησιμοποιείται για να δηλωθεί ο χαρακτήρας αυτός είναι το *«δισυπόστατο του σ.κ»* ή *«οι δυο διαστάσεις του σ.κ.»*. Βρίσκεται σε χρήση κυρίως στην ΟΙΕΛΕ- που πρώτη αναφέρεται πολύ συγκεκριμένα σε αυτόν- και στην ΟΛΜΕ.

Το *«δισυπόστατο»* στην ΟΙΕΛΕ περιγράφεται ως μια λειτουργία η οποία πηγάζει και ερείδεται στη διπλή ταυτότητα των εργαζομένων γενικότερα αλλά και των εκπαιδευτικών πιο ειδικά, ως επαγγελματιών και κοινωνικών λειτουργών συνάμα. Έτσι, η πρώτη *«διάσταση»* του σ.κ. που είναι και η διεκδίκηση των επαγγελματικών συμφερόντων των Ι.Ε. ακολουθείται από τη δεύτερη, που είναι η ανάπτυξη λόγου και παρέμβασης στα εκπαιδευτικά πράγματα με την έννοια ότι και αυτή τελικά επηρεάζει ή βρίσκεται σε απόλυτη αρμονία με την πρώτη, γιατί η βελτίωση της Εκπαίδευσης σημαίνει ταυτόχρονα και τη βελτίωση των όρων εργασίας των εκπαιδευτικών. Οι συνδικαλιστικές πρακτικές οργάνωσης της εσωτερικής ζωής της Ομοσπονδίας, που προκρίνονται, υλοποιούν αυτή την οπτική με τη συγκρότηση δυο διχτύων. Ενός συνδικαλιστικής παρέμβασης και δράσης από την μια κι ενός παραγωγής και

---

[206] Στη ΔΟΕ σε αντίθεση με την πρακτική που ακολουθήθηκε στην ΟΛΜΕ το χρονικό της κρίσης καταγράφεται με πολλαπλές εκδόσεις του «Δ.Β» κατά το μήνα Μάιο 1988. Εκτεταμένη παρουσίαση «γεγονότων» γίνεται ιδιαίτερα στο «ΔΒ» 1002/5/88. Τους πολιτικούς στόχους της κρίσης που προκλήθηκε από τους *«μηχανισμούς της ΠΑΣΚ»* περιγράφει, από τη δική του οπτική γωνία ο Μ Παπαχρίστος θεωρώντας ότι αυτοί ήταν *«να στρέγουν τους δασκάλους κατά του αγώνα των καθηγητών και να χτυπήσουν τον ίδιο τον αγώνα της ΔΟΕ»*. Για να τους επιτύχουν θεωρεί πως *«είχαν σκοπό να διασπάσουν τη ΔΟΕ»* και να προκαλέσουν δικαστική παρέμβαση, γεγονότα που τελικά αποφεύχθηκαν μετά από *«αμοιβαίες υποχωρήσεις»*. (Παπαχρίστος Μ., «Οι δάσκαλοι στο δρόμο που χάραξε η ΓΣΕΕ», *Αντί*, τ.378 15/6/88, 28.)

[207] «Δ.Β» 1003/6/88, 1, «Η ενότητα αναγκαίος όρος». Η υπογραμμίσεις στο ίδιο.

[208] Χαρακτηριστικά: «Δ.Β» 1007/11/88, «23 Νοέμβρη: όλοι στην 24ωρη απεργία».

προώθησης εκπαιδευτικών απόγεων από την άλλη. Τα δυο αυτά δίχτυα υπηρετούν εξίσου τους σκοπούς της Ομοσπονδίας. Το δίχτυο παραγωγής εκπαιδευτικού λόγου συλλαμβάνει και προωθεί την ιδέα των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων, πραγματοποιώντας το πρώτο, και προβαίνει στην έκδοση εκπαιδευτικού περιοδικού.

Στην ΟΛΜΕ το *«δισυπόστατο»* παρουσιάζεται ως αναγκαίος προσανατολισμός του σ.κ., γιατί θεωρείται πως έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι η τύχη και το βιοτικό- κοινωνικό επίπεδο των καθηγητών εξαρτάται απόλυτα από τη θέση που κατέχει ο εκπαιδευτικός θεσμός στην ιεραρχικά δομημένη φροντίδα που επιδεικνύει η *«Πολιτεία»* για καθένα από τους θεσμούς που την αποτελούν. Έτσι, η δράση των καθηγητών, για να πείσουν με λόγο περί παιδείας τις ελίτ (πολιτικές- πνευματικές) και την κοινή γνώμη σχετικά με τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση του Εκπαιδευτικού θεσμού ουσιαστικά, είναι δράση υπέρ της βελτίωσης της κατάστασής τους ή αλλιώς της κοινωνικής τους θέσης που διακρίνεται σε τρία επίπεδα: οικονομικό- πνευματικό- ηθικό. Είναι, δηλαδή, η μοναδική λύση αναστροφής του αρνητικού κλίματος που έχει δημιουργηθεί και έχει οδηγήσει διακριτό κλάδο επιστημόνων, όπως αυτοκαθορίζονται, στην απώλεια της θέσης που κατείχε εντός της υπαλληλικής ιεραρχίας. Σε οργανωτικό επίπεδο γίνονται κάποιες προσπάθειες συγκρότησης διπλού διχτύου (ρόλος Κ.Σ.- ομάδες εργασίας) και παράλληλα προωθείται ο θεσμός των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων και η έκδοση επιστημονικού περιοδικού.

Στη ΔΟΕ το *«δισυπόστατο»* περισσότερο περιγράφεται από τον τρόπο παράθεσης των κεντρικών- μετωπικών αιτημάτων παρά ορίζεται σαφώς, τουλάχιστον σε πρώτη φάση. Παράλληλη είναι η δράση για αιτήματα όπως η ίση μεταχείριση, ο εκσυγχρονισμός του σχολείου και η βελτίωση του τρόπου σπουδών των εκπαιδευτικών και η συνεύρεση και παράθεση τέτοιων αιτημάτων ως αυτονόητη[209]. Αργότερα, με την κυριαρχία της ΠΑΣΚ στο ΔΣ, προβάλλεται ως κύριο χαρακτηριστικό του *«εκπαιδευτικού συνδικαλισμού»* η πάλη για τρία κοινά, μη αλληλοσυγκρουόμενα, συμφέροντα. Αυτά των παιδιών, των δασκάλων και του «Λαϊκού Σχολείου». Δηλαδή του θεσμού και των κοινωνών του. Σε μια τρίτη φάση- που κύριό της χαρακτηριστικό είναι ο απόλυτος έλεγχος της Ομοσπονδίας από την ΠΑΣΚ και η παράλληλη ανάδειξη του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση της χώρας- το συμφέρον των εκπαιδευτικών, θεωρούμενο δυνητικά και ως *«συντεχνιακό»*, υποτάσσεται στην ανάγκη μετατροπής του σ.κ. σε στήριγμα εκείνων των αλλαγών που πρέπει να συμβούν στην εκπαίδευση για να μετατραπεί ο θεσμός σε όργανο περιορισμού *«των εμποδίων»* που η *«αντίδραση»* θέτει στον *«Λαό»* για μια πορεία προς μια κοινωνία *«περισσότερο ελεύθερη»*. Είναι ακριβώς σ' αυτή τη φάση που η συγκρότηση λόγου περί εκπαίδευσης φεύγει από την αποκλειστικότητα των ετήσιων ΓΣ και πραγματώνεται μέσω ενός ειδικού εκπαιδευτικού συνεδρίου. Η έκδοση του επιστημονικού περιοδικού της ΔΟΕ (πρώτο τεύχος Οκτώβριος 1953)συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης δεκαπενταετίας.

Ο τρόπος κατάθεσης του λόγου περί σ.κ. στις Εκ. Ομοσπονδίες καθώς και η βαρύτητα και έκταση που δίνεται από κάθε μια, κατά περίοδο διαφέρει σημαντικά. Έτσι στην ΟΙΕΛΕ, το χώρο που παρατηρείται η μεγαλύτερη κατάθεση κειμένων σχετικά με το σ.κ., αρχικά η περιγραφή του σ.κ. γίνεται μέσα από ενυπόγραφα κείμενα μελών του ΔΣ, που χαρακτηρίζονται από έντονη συναισθηματική φόρτιση και συνήθως απαντούν σε προβλήματα που θέτει η άμεση επικαιρότητα. Σε δεύτερη φάση είναι οι ΓΣ και εισηγήσεις

---

[209] Σε άλλο κεφάλαιο (IV.2.2)θα δειχθεί ότι σε μεγάλο βαθμό αυτό συμβαίνει, γιατί οι ΓΣ της ΔΟΕ δίνουν μεγάλη βαρύτητα στα εκπαιδευτικά αιτήμητα τα οποία και ορίζουν με μεγάλη σαφήνεια. Στο χώρο μάλιστα της ΔΑΣΚ κυριαρχούσε η λογική ότι η ετήσια ΓΣ του Ιουνίου είναι σαφώς εκπαιδευτικό συνέδριο και πως η διάκριση *«συνδικαλιστικού»* και *«επιστημονικού συνεδρίου»* αποτελεί τακτική που ζημιώνει τον *«κλάδο»*, γιατί υπάρχει σημαντικός κίνδυνος να υποκατασταθεί η οργανωμένη εκφρασή του σ.κ. με *«ειδικούς»* ποτισμένους *«με αντισυνδικαλιστικό μένος»* («Π.Π», 3//4/77, 1, Τακτική σταύρωσης του κλάδου; Ή το... *"Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο"!* »).

που κατατίθενται και υηφίζονται απ' αυτές που αναλαμβάνουν να μελετήσουν συστηματικά το σ.κ. Ο ιδεολογικός προσανατολισμός των κειμένων και των δυο ειδών και φάσεων είναι κοινός.

Στην ΟΛΜΕ αρχικά εμφανίζονται κείμενα ή σχόλια χωρίς υπογραφή σχετικά με το περιεχόμενο και τις στοχεύσεις του σ.κ. Μετέπειτα πραγματοποιείται Οργανωτικό Συνέδριο για να μελετηθούν συνολικά τρόπος οργάνωσης, διαστάσεις και προοπτικές του σ.κ. και στη συνέχεια μια σειρά από ανώνυμα κύρια άρθρα, σχεδόν σταθερά κάθε αρχή και τέλος συνδικαλιστικής χρονιάς, μιλούν για τις διάφορες εκφάνσεις του σ.κ.

Στη ΔΟΕ έχουμε αρχικά μια σειρά από σποραδικές περιγραφές του σ.κ. σε κύρια άρθρα και παράλληλα ενυπόγραφα κείμενα με αποκλειστικό περιεχόμενό τους το σ.κ.[210]. Τα ενυπόγραφα άρθρα, οι αναφορές στο σ.κ. σε κύρια άρθρα του «Δ.Β», καθώς και τα ανώνυμα κείμενα με αποκλειστικό περιεχόμενο το σ.κ πυκνώνουν μετά το 1982.

Η κρίση στη ΔΟΕ και ΟΛΜΕ[211], όπως αυτή εκδηλώθηκε σε κάθε μια από τις Ομοσπονδίες (κρίση στον έλεγχο του ΔΣ- αδυναμία συγκρότησης πλειοψηφούσας ή συμμαχικής άποψης για την πορεία του σ.κ.), επέδρασε αρνητικά στην παραγωγή ολοκληρωμένου λόγου για το σ.κ. Η κρίση, λοιπόν, κυριαρχίας και προσανατολισμού στο σ.κ. είναι και κρίση παραγωγής λόγου περί αυτού στο χώρο των Ομοσπονδιών του δημοσίου.

Παρατηρείται ότι η πυκνότητα, έκταση και ένταση του λόγου περί σ.κ. συνδέεται σημαντικά με την πληρότητα της περιγραφής του. Έτσι, στην ΟΙΕΛΕ ιδιαίτερα, αφού αρχικά προσδιορισθούν και περιγραφούν οι ιδιότητες του αγωνιστή- συνδικαλιστή εκπαιδευτικού, η περιγραφή προχωρά στον προσδιορισμό της σχέσης εργαζόμενου- εργοδότη ως συγκρουσιακής και μάλιστα, όχι σε ατομικό, αλλά σε συλλογικό επίπεδο, αφού τα άτομα κατανοούνται ως ενταγμένα σε συγκεκριμένα κοινωνικά υποσύνολα. Η σύγκρουση καθαυτή ονομάζεται *«ταξική»* και η κοινωνική θέση των ατόμων κατανοείται ως αναπόδραστη ή *«φυσική»*, αφού δηλώνεται ότι δεν υπάρχει τρίτος πόλος: τα υποκείμενα *«ανήκουν»* ή στους εκμεταλλευτές ή στους εκμεταλλευόμενους. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στη θέση και το ρόλο των *«διανοουμένων»*, για να δηλωθεί πως λόγο της αλλαγής της *«φύσης»* της εργασίας τους και τη μετατροπή τους σε πνευματικό προλεταριάτο, η θέση τους και ο διεκδικητικός χαρακτήρας της είναι δοσμένος. Η συνειδητοποίηση της θέσης των εργαζομένων και η ένταξή τους στο σ.κ. προβάλλεται ως έκφραση- απόδειξη ενός *«αναπτυγμένου κοινωνικού συναισθήματος»*. Παράλληλα, περιγράφονται διεξοδικά οι μεθοδεύσεις και τακτικές του *«ταξικού εχθρού»*, που είναι η εργοδοσία, η οποία και παρουσιάζεται ως συνεπικουρούμενη από το κράτος. Ακόμη, εξαρχής, αναγνωρίζεται ότι ο αγώνας για το επιμέρους ή στον περιορισμένο χώρο των Ι.Ε. είναι μέρος της γενικότερης ταξικής σύγκρουσης και είναι, άρα, αναγκαία και επιθυμητή η ένταξη του σ.κ των Ι.Ε. σε πλατύτερες συσπειρώσεις εργαζομένων (ΣΑΔΕΟ και αργότερα λόγο συνθηκών ΓΣΕΕ). Ως κυριότερες αρετές του σ.κ. θεωρούνται η πειθαρχία και η ενότητα, καθώς και η δημιουργική κριτική της βάσης, σε συγκεκριμένες όμως στιγμές και ποτέ κατά τη διάρκεια κινητοποιήσεων, καθώς και η αλληλεγγύη. Παράλληλα και σταδιακά αναδεικνύεται στο επίπεδο της πρακτικής, και όχι μόνο του λόγου,

---

[210] Είναι σαφές ότι τα ενυπόγραφα κείμενα απηχούν θέσεις αποδεκτές από το ΔΣ. Στις ελάχιστες περιπτώσεις που δεν ίσχυε αυτό, το ΔΣ παράθετε τη δική του άποψη συνήθως στο ίδιο φύλλο.

[211] Σχετική κρίση εκδηλώθηκε και στην ΟΙΕΛΕ και αφορούσε το εσωτερικό της «Ανανεωτικής». Η κρίση εκδηλώθηκε από το 1984 και μετά και είχε να κάνει περισσότερο με την τακτική που έπρεπε να ακολουθηθεί σχετικά με την πορεία διεκδίκησης νέου νόμου για την Ιδ. Εκπαίδευση και τη «δημοσιοποίηση». Η κρίση προσωποποιήθηκε στη διαφωνία Φυσάκι- Τσιαγκλή. Ο πρώτος ήταν πεπεισμένος για μια τακτική σταδιακής απόσπασης των ζητουμένων και ο δεύτερος υπέρ μιας πιο μετωπικής ρήξης. Ο απόηχος αυτής της κρίσης, που δεν καταγράφηκε στον «Ι.Ε» καταγράφεται στα πρακτικά του 21ου Συνεδρίου (Απρίλιος 1989)στην ομιλία του απερχόμενου προέδρου Γ. Φυσάκι και στην παρέμβαση Δ. Τσιαγκλή που ακολούθησε. Η κρίση αυτή όμως, ενώ είχε επιπτώσεις στη δυναμική της παράταξης, δεν είχε στον προσανατολισμό και πρακτική της ΟΙΕΛΕ.

το πρόβλημα της *«αυτονομίας»* του σ.κ. από το κράτος αλλά και τα κόμματα και καταδεικνύεται ο αρνητικός ρόλος των παρατάξεων από πολύ νωρίς (πριν τον 1264/82 και τη νομιμοποίηση- επιβολή τους στο δημόσιο τομέα). Εντοπίζεται και περιγράφεται ως αρνητική η οργανωτική διάσπαση του σ.κ. (ΓΣΕΕ- ΑΔΕΔΥ)και καταγγέλλεται και στις δυο περιπτώσεις (643/77 κυβέρνηση ΝΔ και 1264/82 κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ)ο αρνητικός ρόλος του κράτους, όταν νομοθετεί σχετικά με το σ.κ. Σταδιακά θεωρείται αναγκαία η προγραμματισμένη ενασχόληση του σ.κ. με γενικότερα κοινωνικά θέματα, αιτήματα και η σύνδεσή του με άλλα μαζικά κινήματα (Ειρήνη- Περιβάλλον- Απελευθερωτικά Κινήματα Τρίτου Κόσμου). Γίνεται αντιληπτή η κρίση του σ.κ. όχι μόνο σε ελληνικό άλλα παγκόσμιο επίπεδο και αναζητούνται συστηματικά οι παράγοντες που την προκαλούν είτε αυτοί είναι *«εξωτερικοί»* (αντικειμενικοί)είτε *«εσωτερικοί»* (υποκειμενικοί)και περιγράφουν την κρίση στο ίδιο το κίνημα. Προτείνεται έτσι γενική μέθοδος αντιμετώπισής της και γίνεται κριτική στην ίδια την Ομοσπονδία και την πορεία της. Τέλος, καταβάλλεται φροντίδα ενεργοποίησης των φυσικών μελών της Ομοσπονδίας και ζωντανής επικοινωνίας της ηγεσίας με τη βάση. Η πολιτική εντύπου που ακολουθείται είναι ανοιχτή στα φυσικά μέλη και στις παρατάξεις χωρίς όμως να προβάλλεται η ύπαρξή τους ως επίτευγμα. Στο τέλος της περιόδου και στην πράξη προκρίνεται η υποταγή της τακτικής της Ομοσπονδίας στη διεκδίκηση των άμεσων και ειδικών συμφερόντων των μελών της σε αντίθεση με την υποταγή του ειδικού συμφέροντος στο γενικό που επικροτεί μια μερίδα- παράταξη στο εσωτερικό της.

Ο σαφής αριστερός χαρακτήρας του λόγου περί σ.κ. παρακολουθεί επακριβώς την κυριαρχία αριστερών παρατάξεων, στο σύνολο της εξεταζόμενης περιόδου, στην ΟΙΕΛΕ που δείχθηκε αλλού (II.4.1.).

Στην ΟΛΜΕ ο λόγος περί σ.κ. στην αρχή της περιόδου παρουσιάζει το σ.κ. των καθηγητών ως ένα εργαλείο αποκατάστασης της τάξης των ηθικών αξιών που έχει διαταραχθεί. Την τάξη αυτή μπορεί να αποκαταστήσει μόνο η Πολιτεία και προς την εγρήγορσή της κατατρίβεται το σ.κ. Η σύγκρουση, λοιπόν, που μπορεί να προκύγει δεν είναι δομικού χαρακτήρα. *«Πολιτεία»* και εκπαιδευτικοί δεν περιγράφονται ως αντίπαλοι. Ούτε καν οι εκπαιδευτικοί και οι φορείς της κρατικής εξουσίας (γραφειοκρατία ΥΠΕΠΘ). Δηλώνεται ότι η κινητοποίηση- ενεργοποίηση των εκπαιδευτικών στο συνδικαλιστικό στίβο έχει την ίδια πηγή με την *«ιεραποστολική δράση»* τους. Την προσωπική ευθύνη και την αναζήτηση αλήθειας, δικαίου και προώθησης πνευματικών αξιών, δηλαδή τη «φύση» του επαγγέλματος. Τα δικαιώματά τους εξάλλου πηγάζουν κι αυτά απ' την ανώτερη ηθοαξιακή σφαίρα στην οποία και κινούνται. Μόνο η κατάργηση ενός εξ αυτών κινεί τη συνδικαλιστική ηγεσία, που διακρίνεται από *«γυχραιμία και αποφασιστικότητα»*, να προκηρύξει *«αγνό και δετικό»* αγώνα. Ως αδιάγευστη μαρτυρία του ανώτερου χαρακτήρα *«του αγώνα»* παρουσιάζεται η ηθική και υλική συμπαράσταση *«όλων των τάξεων»*. Εξάλλου από τον ηθικό χαρακτήρα του εγχειρήματος εκπορεύεται και το δικαίωμα ηθικής καταγγελίας όσων καθηγητών δεν ακολουθούν στον αγώνα. Έτσι, σε δεύτερη φάση ως κεντρική στόχευση του σ.κ. τίθεται η παρακολούθηση της πορείας *«ολοκλήρωσης της μεταρρύθμισης»* (309/76) και η αδυναμία της κυβέρνησης (ΝΔ) να την προστατεύσει και ολοκληρώσει δικαιολογεί πλήρως τη σταδιακή χρήση όλο και πιο δυναμικών μεθόδων διεκδίκησης των ειδικότερων αιτημάτων των καθηγητών, αφού η ικανοποίησή τους δεν είναι παρά έμπρακτη απόδειξη της ίδιας της πορείας της μεταρρύθμισης, η οποία και παραμένει *«γράμμα κενό»* χωρίς αυτήν. Παρά τη βαθμιαία ριζοσπαστικοποίηση των μεθόδων διεκδίκησης, η συμφωνία με το ΥΠΕΠΘ θεωρείται μέχρι και το '78 άριστη λύση των διαφορών. Παράλληλα η ΟΛΜΕ, αφού έχει απομακρυνθεί από την ΑΔΕΔΥ, εντάσσεται στη ΣΕΔΟ, γιατί επικρατεί η πίστη ότι γενικότερα δημοσιοϋπαλληλικά αιτήματα είναι δυνατό να αντιμετωπιστούν μόνο μέσα από πλατύτερες συσπειρώσεις. Δια μέσου της ΣΕΔΟ εκφέρεται και λόγος της για την επιλογή της κυβέρνησης να ελέγξει το σ.κ. των δ.υ. αφού διατυπώνεται η πεποίθηση ότι ο 643/77

περιορίζει την ανάπτυξη του. Σταδιακά ο λόγος περί σ.κ. από καθαρά ηθοαξιακά και αφηρημένα χαρακτηριστικά αποκτά περισσότερο συγκεκριμένα, αλλά και πάλι η διεύρυνση της θεματικής και ενασχόλησής του με γενικότερα κοινωνικά προβλήματα συνδέεται με την ιδιότητα του εκπαιδευτικού ως παιδαγωγού της μέλλουσας γενιάς, την οποία και οφείλει να καθοδηγήσει με την πάλη του προς συγκεκριμένες αρετές, όπως αυτές της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης. Έτσι, η πάλη για την αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος διατηρεί τα ηθικά της χαρακτηριστικά με περισσότερο κοινωνικά περιεχόμενα πλέον. Ταυτόχρονα, η φροντίδα για το σ.κ. στρέφεται στην αναζήτηση βέλτιστου τρόπου οργάνωσής του κάτω από την πίστη ότι η οργάνωσή του είναι ο αποφασιστικός παράγοντας για την επιτυχία των σκοπεύσεων του, που είναι συγκεκριμένα ο εκσυγχρονισμός του εκ. συστήματος και η βελτίωση της θέσης των εργαζομένων (1979). Απαραίτητη διαδικασία θεωρείται και η στενή σχέση του με τις διεθνείς εκπαιδευτικές οργανώσεις (WCOTP- FISE). Με το πέρασμα του ελέγχου της ΟΛΜΕ στην ΠΑΣΚ και την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση εγκαινιάζεται μια *εκ των υστέρων* ερμηνεία του σ.κ. μέχρι το 1981 και αυτό χαρακτηρίζεται *«οικονομίστικο»* για να προβληθεί η ανάγκη μετατροπής του σε *«πολιτικοποιημένο»*, που στην πράξη περιγράφεται ως σ.κ. στήριξης των θεσμικών αλλαγών που προτίθεται να πραγματοποιήσει η νέα κυβέρνηση και θεωρείται ότι πραγματώνουν *«το όραμα»* της ΟΛΜΕ για την εκπαίδευση, καθώς και τη γενικότερη θέση του καθηγητή ως δ.υ. μέσα στην ελληνική κοινωνία. Παράλληλα, υποστηρίζεται και η σύνδεση του σ.κ με άλλα μαζικά κινήματα που στην πράξη αυτό σημαίνει σύνδεσή του με το κίνημα ειρήνης και προστασίας της εθνικής κυριαρχίας. Με την απόκτηση του ελέγχου της ΑΔΕΔΥ ο λόγος περί του σ.κ. των καθηγητών αντικαθίσταται ολοσχερώς με τις σκοπεύσεις του σ.κ. των δ.υ. Η αδυναμία κυριαρχίας μιας πλειοψηφούσας άποψης ή συμμαχίας ιδιαίτερα μετά το 1985 περιορίζει αποφασιστικά κάθε εκφορά λόγου περί σ.κ. των καθηγητών. Η νέα συμμαχία που συγκροτείται σταδιακά και μετά το '87 μεταξύ ΔΑΚΕ και ΔΑΣ και θα οδηγήσει στην απεργία μέσα στις εξετάσεις, που μέχρι τότε μόνο ως απειλή είχε διατυπωθεί, εγκαινιάζει και μια νέα μέθοδο εκφοράς ή καλύτερα απουσίας του λόγου περί σ.κ., αυτή της διατύπωσης των αιτημάτων *«χωρίς σκεπτικό»*, με παράλληλες αναφορές στην ανάγκη διάρρηξης των *«διαχωριστικών γραμμών»* που έχουν επιβληθεί στο σ.κ. των καθηγητών και τη διεκδίκηση όσων τους *«ανήκουν»*.

Στη ΔΟΕ ο λόγος περί σ.κ. συνδέεται αρχικά με την αναγκαία δραστηριότητα προστασίας του οργανωμένου σ.κ. από τα *«στρατευμένα δικτατορικά κατάλοιπα»*, που το δυσφήμισαν κατά τη διάρκεια της χούντας και το απειλούν ακόμη. Έτσι, δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην έννοια της ενότητας, του αυτοπεριορισμού ορισμένων και της παρακίνησης σε συμμετοχή άλλων, ώστε το σ.κ. (ΔΟΕ)να αναδειχθεί *σε «ειλικρινή σύμβουλο της Πολιτείας»*, προασπιστή τής από κάθε κίνδυνο που την απειλεί (αντισυνταγματική εκτροπή). Από τη μεριά της διεκδικεί κάποια μίνιμουμ *«στοργής»* που το αντίτιμό της έχει και εδώ περισσότερο *«ηθική»* παρά *«υλική»* διάσταση. Δεν είναι δηλαδή παρά αναγνώριση του ρόλου του δασκάλου και ενέργεια που τα αποτελέσματά της πρακτικά είναι προς όφελος της *«Πολιτείας»*, αφού τότε ο δάσκαλος μπορεί να αφοσιωθεί *«απερίσπαστος στο έργο του»*. Από τη μεριά της *«η Διοίκηση»* της Ομοσπονδίας, έχοντας *«επίγνωση των ευθυνών της»*, οριοθετεί τις διεκδικήσεις *«του κλάδου»* στο ελάχιστο.

Με την κυριαρχία της ανεπίσημης ΠΑΣΚ στο ΔΣ (1979)ο λόγος περί σ.κ. μετακινείται αρχικά στην αναζήτηση πλέον συγκεκριμένων αποδείξεων για το ενδιαφέρον της πολιτείας κάνοντας λόγο για *συγκεκριμένα» προβλήματα και την ανάγκη «σύντομης λύσης τους»* περιγράφοντας δε ταυτόχρονα συγκεκριμένα στάδια που ορίζουν και την συνδικαλιστική πρακτική διεκδίκησης: διάλογος με τους υπεύθυνους, εκλαΐκευση του προβλήματος για να γίνει πλατύτερα γνωστό, αγωνιστική κινητοποίηση σε περίπτωση άρνησης ή τακτικής αναβολής εκ μέρους της κυβέρνησης. Το περιεχόμενο των αιτημάτων όμως περιγράφεται ακόμη ως ηθικό. Τότε καταβάλλεται συγκεκριμένη προσπάθεια περιγραφής των *«εχθρών της*

Διδασκαλικής οικογένειας» και ηθικού τους διασυρμού, ενώ παλαιότερα οι *«διασπαστές»* ήταν απλά επικίνδυνοι για την ευόδωση των αιτημάτων του κλάδου με την επιπόλαια και επικίνδυνη κριτική και τακτική τους. Παράλληλα, η ΔΟΕ ενεργοποιείται συστηματικά στη ΣΕΔΟ και μέσω αυτής θέτει, όπως και η ΟΛΜΕ τα γενικότερα δημοσιοϋπαλληλικά της αιτήματα θεωρώντας ότι ο αγώνας της παύει να είναι *«στενά διεκδικητικός»* και μετατρέπεται σε *«πλατύτερα κοινωνικό»* και παράλληλα ότι μόνο μια άλλη κυβέρνηση είναι σε θέση να μετατρέψει *«το όραμα σε πραγματικότητα»*. Έτσι, μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ, που κατανοείται και προβάλλεται *ως «σοσιαλιστική αλλαγή»* θεωρείται και εδώ- όπως στην περίπτωση της ΟΛΜΕ- ότι με εξασφαλισμένο το θετικό πολιτικό πλαίσιο είναι ανάγκη το σ.κ. να αλλάξει χαρακτήρα και να περάσει σε *«νέα φάση»*, δηλαδή ως *«πολιτικοποιημένο»* (*«συμμετοχικό»*) να στηρίξει τις *«δεσμικές αλλαγές»* και μαζί με το *«λαϊκό κίνημα»* την πορεία προς *«εθνική ανεξαρτησία, Σοσιαλισμό και Δημοκρατία»*. Και στην περίπτωση της ΔΟΕ τα παραπάνω υποστηρίζονται με μια *εκ των υστέρων* εκτίμηση της *«φάσης»* που βρισκότανε το κίνημα πριν το '81. Με την ψήφιση και του 1264/82 οι παρατάξεις προβάλλονται ως ο μηχανισμός εγγύησης της νέας, ποιοτικά ανώτερης πορείας, του σ.κ. Σταδιακά επικεντρώνεται η προσοχή σε θέματα δημοσιοϋπαλληλικού κινήματος (ΑΔΕΔΥ)χωρίς να παρατηρείται η ένταση με την οποία η διαδικασία αυτή πραγματοποιείται στην ΟΛΜΕ. Σε αυτή τη φάση ανοίγεται σε νέες δραστηριότητες (πολιτιστικές, Ειρήνη), χωρίς παράλληλα να αποκτήσει ένα δίχτυο σημαντικών επαφών με εκπαιδευτικές οργανώσεις του εξωτερικού (εξαίρεση η Κύπρος). Γεγονός αποφασιστικής σημασίας για τον επαναπροσανατολισμό του λόγου περί σ.κ. είναι η κρίση που εκδηλώνεται στο ΔΣ της ΔΟΕ και η κορύφωσή της τον Ιούνιο του 1986. Τότε μόνο θα υπάρξουν εκτιμήσεις ότι το σ.κ. κατέληξε κάτω από τη λογική του *«στηρίζουμε»* στην πρακτική του *«επιβάλουμε»*, έγινε δηλαδή υποχείριο της κυβέρνησης και οδηγήθηκε σε κατάσταση *«ελεγχόμενου παροπλισμού»*, πράγμα που σήμανε ελευθερία *«για αυταρχικές παρεμβάσεις της διοίκησης»*, *«πολωτική αντιπαράθεση»* και δημιουργία *«σκοτεινού παρασκηνίου»*. Η συγκρότηση μιας άλλης πλειοψηφίας οδηγεί σε νέα ριζοσπαστικοποίηση, η οποία θα διακοπεί μετά την κρίση του '88. Πρακτικά μετά απ' αυτήν το σ.κ. θα μιλάει και πάλι για ίση αντιμετώπιση με τους καθηγητές.

Ο λόγος περί σ.κ. στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ διαγράφει μια παράλληλη, όχι όμως και ταυτόσημη πορεία που, χωρίς να είναι κυκλική, επιστρέφει στην αντίληψη ότι βασικός λόγος ύπαρξής του είναι η διεκδίκηση κάποιας θέσης στην διοικητική ιεραρχία, διακριτής ή ισότιμης με άλλους, έχοντας όμως σχετικά απαλλαγεί από τις ηθοαξιακές αναφορές που δικαιολογούσαν αυτήν την απαίτηση στην αρχή της περιόδου και ενισχυθεί με γενικότερες πολιτικοιδεολογικές αναφορές που κάνουν χρήση ενός αριστερού, εν πολλοίς, λεξιλογίου. Στην ΟΙΕΛΕ ο λόγος έχει σταθερή αναφορά τις αριστερές αντιλήψεις για το ρόλο και την οργάνωση των συνδικάτων με τη διευκρίνιση της αυτονομίας του από τα κόμματα, ενώ προς το τέλος της περιόδου γίνεται περισσότερο κριτικός και ως προς τις ευθύνες της αριστεράς, στη γενικότερη έννοιά της, για τη φάση κρίσης που έχουν περιέλθει αυτά. Η κριτική αυτή δεν είναι άσχετη και από τις επιλογές που γίνονται και αφορούν στην προτεραιότητα του *μερικού* απέναντι από το *γενικό*, που αν και κατανοείται ως μεγάλης σπουδαιότητας, μοιάζει να θεωρείται ότι ξεφεύγει από την εμβέλεια και τις δυνατότητες της Ομοσπονδίας.

Μέρος τρίτο
Ο ιδεολογικός χαρακτήρας και προσανατολισμός των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

III. 1. 1. Εισαγωγικά

Ποικίλα κείμενα στα έντυπα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών παρέχουν ένα σύνολο πληροφοριών σχετικά με την εικόνα που συγκροτούν οι εκπαιδευτικοί για το ποιοι είναι ή θα έπρεπε και επιθυμούν να είναι (αυτοεικόνα)[1], τα έντονα προβαλλόμενα μηνύματα ιδεολογικού χαρακτήρα στην πιο συμπυκνωμένη- και ως εκ τούτου αφαιρετική- μορφή τους («συνθήματα»), τον προσδιορισμό εννοιών που συχνά προβάλλονται ως λέξεις- κλειδιά στην ιδεολογική προσέγγιση που πραγματοποιούν της συγκεκριμένης ιστορικής συγκυρίας και αναδεικνύονται παράλληλα σε διακυβεύματα της πολιτικής- συνδικαλιστικής δράσης (*«κάθαρση», «εκσυγχρονισμός»*), τις σχέσεις τους με την κυβέρνηση και την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, τον «άλλο» στη μορφή του διαφορετικού λαού ή μειονότητας, τις αντιλήψεις τους για τις σχέσεις εκπαιδευτικού συστήματος- εκκλησίας, την ΕΟΚ, ως την υπερεθνική συγκρότηση στην οποία το έθνος- κράτος εντάσσεται σ' εκείνη τη φάση και τέλος την ερμηνεία της ιστορίας του νεώτερου ελληνικού κράτους που επιχειρούν, διαδικασία η οποία αποτελεί αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο των ιδεολογικών επιλογών που αναδεικνύονται ως κυρίαρχες σ' αυτές.

Οι πρώτες αναγνώσεις του υλικού της έρευνας εντόπισαν τις πολλαπλές και πολυεπίπεδες συνδέσεις των προαναφερθέντων, που στην συχνά άρρητη διαπλοκή τους συγκροτούν μια ιδεολογική ερμηνεία της συγκεκριμένης ιστορικής- πολιτικής συγκυρίας, η οποία, ακόμη και αν δεν αποτελεί συνειδητή και συλλογική αντίληψη επηρεάζεται και επηρεάζει αποφασιστικά την πολιτική κουλτούρα, που αντανακλούν και συνδιαμορφώνουν οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, τουλάχιστον για τα μέλη τους. Αυτή η διάσταση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών έχει ιδιαίτερη υπόσταση- σε σχέση με παρόμοια δράση άλλων συνδικαλιστικών ενώσεων- λόγω του γεγονότος και μόνο ότι τα μέλη τους, οι εκπαιδευτικοί, και ο θεσμός στον οποίο εργάζονται παίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία πολιτικής κοινωνικοποίησης.

III. 2. Η προβαλλόμενη αυτοεικόνα των εκπαιδευτικών. Στο λόγο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών η εικόνα που σχετίζεται με το *ποιοι* είναι οι εκπαιδευτικοί ως κοινωνική ομάδα συνδέεται άρρηκτα με αυτή που προβάλλουν *για το ποιοι επιθυμούν να είναι, αν δεν υποκαθίσταται πλήρως απ' αυτή*. Με αυτή την έννοια η εικόνα τους συγκροτείται ως *προβαλλόμενη αυτοεικόνα*, ικανή να τους προσδιορίσει, αλλά και να προσδώσει περιεχόμενα στην κοινωνική τους δράση. Έτσι, εμπεριέχει, ως λόγος, στοιχεία και χαρακτηριστικά που επικοινωνούν άμεσα και επηρεάζουν τον ιδεολογικό χαρακτήρα και προσανατολισμό τους και συνδέονται και με την εκπαιδευτική τους ιδεολογία. Τα χαρακτηριστικά και οι σχέσεις αυτές θα επιχειρηθεί να ανιχνευτούν στο παρόν κεφάλαιο.

---

[1] Παρατίθεται ενδεικτικά μια σειρά άρθρων που είτε προσεγγίζουν κριτικά την κοινωνική λειτουργία των εκπαιδευτικών είτε, με κανονιστική διάθεση, επιδιώκουν τη ρύθμιση της συμπεριφοράς τους, κατά τις επιθυμίες των συγγραφέων τους. Τα άρθρα αυτά δημοσιεύτηκαν κατά την εξεταζόμενη περίοδο και δυνητικά ήταν στη διάθεση των συνδικαλιστών ή περιλαμβάνουν θέσεις που συζητήθηκαν ευρέως την ίδια περίοδο: Ιμβριώτη Ρ., «Η "Αγωγή του Πολίτη" και η πλύση εγκεφάλου» *ΚΟΜΕΠ*, αρ. 4, Απρίλης 1976, 64-68., Ορφανουδάκης Σ., «Το νομικό πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης και οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί» *Σύγχρονα θέματα*, τ. 7, Δεκέμβριος- Φεβρουάριος 1980, 12- 14., Ε.Κ., «Ο κομμουνιστής εκπαιδευτικός λειτουργός» *ΚΟΜΕΠ*, αρ. 4, Απρίλιος 1982, 35- 45., Σακκάς Δ., «Ο σωστός δάσκαλος και οι κίνδυνοι φθοράς του» *Τα εκπαιδευτικά*, τ. 1, Φθινόπωρο 1985, 13-61., Πυργιωτάκης Ε.Ι., «Δάσκαλοι και κοινοβουλευτισμός στην Ελλάδα του 19ου αιώνα» *ΕΚΕ* τ. 71, 1988, 200-235., Νούτσος Μπ., «Οι εκπαιδευτικοί ως διανοούμενοι», *Ο Πολίτης* τ. 79, Μάιος 1987, 67- 71.

III. 2. 1. Των δασκάλων. Η πρώτη αυτοεικόνα που κατατίθεται- μέσα από κύριο άρθρο του «Δ.Β»[2]- είναι αυτή του *«ακάματου λειτουργού του Λαϊκού Σχολείου»* ή *«ήρωα Διδασκάλου»*. Ο δάσκαλος εδώ εικονογραφείται ως μια από τις δυο πλευρές του δίπτυχου: *«Δημοτικόν Σχολείον- Διδάσκαλος»*, που με τη σειρά του παρουσιάζεται ως ο αποφασιστικός παράγοντας στον οποίο *«στηρίζεται το όλον οικοδόμημα της Παιδείας»*. Η εικόνα αυτή αναπαράγεται[3] για να αποτελέσει το κύριο συστατικό του κειμένου το οποίο αποτελεί *«το πιστεύω όλων μας προς την Πολιτικήν Ηγεσίαν»*[4], είναι δηλαδή εικόνα προβαλλόμενη συνειδητά με σκοπό την άμεση χρήση της: *να επιδράσει θετικά στη διαδικασία εκπλήρωσης αιτημάτων*[5]. Ο δάσκαλος παρουσιάζεται, εδώ, ως μια ηθική προσωπικότητα που καθορίζεται σε σχέση με ιδιότητες όπως: η προθυμία, ο ζήλος, και η ευσυνειδησία οι οποίες τον χαρακτηρίζουν κατά *«την εκτέλεσην των καθηκόντων του»*. Θεωρείται μάλιστα ότι τα παραπάνω είναι *«δεδομένα και αναγνωρισμένα παρά πάντων»*. Το μόνο που μένει να επιτευχθεί είναι η απαίτηση *«του Ελληνικού Λαού»* η Πολιτεία να προχωρήσει στο να δημιουργήσει *«ολοκληρωμένους επιστημόνας Διδασκάλους»* και αυτό γιατί:

> *«Εις αυτόν και μόνον [τον διδάσκαλο] στηρίζει- πρέπει να στηρίζη η Πολιτεία την θεμελίωσιν της Παιδείας του Ελληνικού λαού».*[6]

Έτσι, ταυτόχρονα με την εικόνα του δασκάλου ως *θεμέλιου λίθου της Παιδείας* που παρουσιάζεται, εισάγεται και η αμφισβήτηση της πραγματικής της διάστασης με το να μετακινείται από το χώρο του *δεδομένου* σε αυτόν του *ευκταίου*. Παράλληλα αναδεικνύεται και ο ρόλος της *«Πολιτείας»*, ως του προνομιακού- αποφασιστικού εκείνου παράγοντα διαμόρφωσης της εικόνας- αυτοεικόνας των δασκάλων, αφού από δική της απόφαση φαίνεται να εξαρτάται η ολοκλήρωση του ως *θεμέλιου λίθου*.

Ένας σαφέστερος προσδιορισμός της εικόνας αυτής- με παράλληλη διεύρυνσή της- επιχειρείται από το δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ της ΔΟΕ στο πρώτο κείμενο του[7]. Εδώ η έννοια του θεμέλιου συμπεριλαμβάνει εκτός από τον ίδιο και την εκπαιδευτική διαδικασία. Βεβαίως και πάλι ο φορέας- δημιουργός της διαδικασίας αυτής είναι αποκλειστικά ο δάσκαλος:

> *«ο ακούραστος εργάτης της Παιδείας, [που]αναλίσκει τον εαυτό του στα πιο απόμερα χωριά της πατρίδας μας και δίνει το παρόν της κρατικής υποστάσεως σφυρηλατώντας με τα νευρώδη χέρια του το μέλλον της Ελλάδος και βάζοντας στέρεα τα θεμέλια του Έθνους για προκοπή, πρόοδο και πολιτιστικές εξορμήσεις και ανατάσεις πρέπει να πάρη τη θέση που του ανήκει στο οικοδόμημα της Παιδείας»*[8].

Κατονομάζονται, βεβαίως, παράλληλα και οι αναγκαίες προϋποθέσεις η εκπλήρωση των οποίων ταυτίζεται και με την κατάληψη *«της θέσης που του ανήκει»*. Αυτές δεν είναι παρά οι *«τετράχρονες πανεπιστημιακές παιδαγωγικές σχολές»* και ο *«καλά αμειβόμενος εκπαιδευτικός»*.

Τα νέα στοιχεία που αναδεικνύει η παρέμβαση αυτή είναι ο δάσκαλος ως φορέας- ενσαρκωτής της κρατικής υπόστασης σε κάθε γεωγραφικό σημείο της επικράτειας και η

---

[2] «Δ.Β» 766/10-11-74, 1, «Δημοτικό σχολείον και διδάσκαλος». Το άρθρο είναι γραμμένο παραμονή βουλευτικών εκλογών.

[3] Η εικόνα του δασκάλου ως *«θεμελιακού λίθου»* είναι πλατιά διαδεδομένη στη δημοσιότητα. Ενδεικτικά: εφ. *«Καθημερινή»* 14/6/75, Καθημερινά: *«Ο δάσκαλος, ο φτωχός άγιος του ελληνικού σχολείου, μαζί με τα γράμματα που διδάσκει, διαπλάθει συνειδήσεις και δημιουργεί για να στηριχθεί το οικοδόμημα της εκπαιδεύσεως»*.

[4] «Δ.Β», *ο.π.*, 1.

[5] Τα κύρια αιτήματα που προβάλλει το άρθρο είναι το οκτάχρονο Δημοτικό Σχολείο και η ένταξη των Π.Α. στα Πανεπιστήμια.

[6] «Δ.Β», *ο.π.*, 1. Αποτελεί και την τελευταία παράγραφο του κειμένου.

[7] «Δ.Β» 777/30-5-75, 1, «Αναλαμβάνοντας τη Διοίκηση».

[8] *ο.π.*, 1.

σύνδεση του έργου του με τη συγκρότηση και πρόοδο του *«Έθνους»* (εθνική αποστολή)[9]. Ταυτόχρονα, δηλώνεται σαφώς η διάθεση να αποκτηθεί μια θέση εντός του *«οικοδομήματος της Παιδείας»* που να προσδιορίζεται από συγκεκριμένη μορφωτική και υλική διάσταση.

Μια πιο συγκεκριμένη περιγραφή της εικόνας του δασκάλου ως κρατικού υπαλλήλου παρουσιάζεται πολύ νωρίς σε συνάφεια πάντα με τη σχέση του με την *«Πολιτεία»*:

> *«Κανένας υπάλληλος του Κράτους μας δεν εργάζεται κάτω από τόσο αντίξοες συνθήκες, εργασίας και διαβίωσης, όσο ο δάσκαλος, που μεταβαίνει στις εσχατιές της Πατρίδας μας, για να διατηρήση άσβεστο τον εθνικό μας φάρο και να φωτίση, τις επερχόμενες γενεές, για ένα σωστό εθνικό και πανανθρώπινο προσανατολισμό. Και κανένας υπάλληλος δεν δοκίμασε τόσο έντονα τη γεύση της πικρίας, από την εγκατάλειψη όσο αυτός»*[10].

Η εγκατάλειψή του, βέβαια, αφορά τη στάση της *«πολιτείας»* απέναντί του, της οποίας *«είναι τόσο το ενδιαφέρον... που δεν ακούει ούτε τον αντίλαλο της φωνής του»*[11]. Αλλά και όταν η *«πολιτεία»* παρουσιάζεται, δεν το κάνει παρά μόνο *«όταν κάποτε- κάποτε τον επισκέπτεται ο επιθεωρητής ή ο Νομάρχης, για να του υπενθυμίσουν τα καθήκοντά του και τις υποχρεώσεις του και να τον φορτώσουν και με άλλα καθήκοντα πρόσθετα, πέρα και πάνω από το κύριο έργο του»*[12].

Έτσι, η αυτοεικόνα που συγκροτείται σταθερά σε σχέση με την εργασία (*«καθήκον»*) και το Κράτος (*«πολιτεία»*) αποκτά καθαρότερο περιεχόμενο αφού α)η μεν εργασία (περιεχόμενο: εθνική αποστολή) προσδιορίζεται σε κύρια: διδακτικό έργο[13] και δευτερεύουσα: άλλες εξωδιδακτικές εργασίες με παράλληλη εκδήλωση προτίμησης αποκλειστικού προσδιορισμού σε σχέση με την πρώτη και β)το Κράτος (ως πολιτεία που δε φροντίζει) προσωποποιείται δια δυο φορέων (Νομάρχης, Επιθεωρητής) οι οποίοι ενδιαφέρονται περισσότερο για τη δεύτερη διάσταση της εργασίας παρά για την πρώτη. Ή, ακόμη καλύτερα, στις *«αντίξοες συνθήκες»* για τις οποίες η *«πολιτεία»* κωφεύει *«φορτώνουν»* και άλλα καθήκοντα, μη επιθυμητά, στους δασκάλους.

Το δίπολο, όμως, εργασία-Κράτος που προσδιορίζει την αυτοεικόνα των δασκάλων πολώνεται και ως προς μια άλλη σχέση που, μέχρι τώρα, έγινε υπαινιγμός για τη διάστασή της στην αναφορά περί της *«θέσης στο οικοδόμημα της παιδεία»*. Αυτή είναι η *θέση* την οποία οφείλει να διεκδικήσει και να κατακτήσει ο δάσκαλος. Σαφή αναφορά σ' αυτή θα γίνει με την πρώτη απεργιακή κινητοποίηση της ΔΟΕ (21-22/11/75). Πρόκειται, στην ουσία, για τη σχέση του δασκάλου *«με τον άλλο κλάδο της Γενικής Εκπαίδευσης»*, σχέση που διαχειρίζεται πάντα, βέβαια, η *«Πολιτεία»*. Έτσι:

> *«Όταν πρόκειται να του αναθέσουν έργο και να του προσδιορίσουν την αποστολή, τον παραλληλίζουν και τον συγκρίνουν με τον άλλο κλάδο της Γενικής Εκπαίδευσης... Προκειμένου όμως να τον ανταμείψουν και να αναγνωρίσουν την προσφορά του έργου του, τότε τον συγκρίνουν με άλλο κλάδο εργαζομένων, τελείως άσχετο προς το έργο του... Δηλαδή ο δάσκαλος ως προς τα καθήκοντά του*

---

[9] Χρησιμοποιείται ο ενικός προσδιορισμός *«δάσκαλος»*, γιατί η αυτοεικόνα που σε κάθε περίπτωση προβάλλεται στα κείμενα μιλά πάντα για «δάσκαλο». Έτσι, ο *«εγκαλούμενος»* αντιλαμβάνεται ότι ο λόγος του *«Υποκειμένου»* απευθύνται σε αυτόν *συγκεκριμένα*, αν και *«η ύπαρξη της ιδεολογίας και η έγκληση του ατόμου ως υποκειμένου είναι ένα και το αυτό»* (Αλτουσέρ Λ., Θέσεις, Θεμέλιος 1983[4], 111).

[10] «Δ.Β» 781/15-10-75, 3-4, «Απάντηση της ΔΟΕ στην Εγκύκλιο του Υφυπουργού Παιδείας κ. Καραπιπέρη». Το κείμενο έχει μορφή επιστολής προς τον υφυπουργό.

[11] *ο.π.*, 4.

[12] *ο.π.*, 4.

[13] Εξάλλου είναι η ίδια η «φύση» της εργασίας αυτής που προβάλλεται ως ο αποφασιστικός παράγοντας που υπαγορεύει στους δασκάλους να μην επιζητούν βαθμολογικές διαφοροποιήσεις δημοσιοϋπαλληλικού χαρακτήρα. Στην ίδια επιστολή σημειώνεται: *«από τη στιγμή που διορίζεται (ο δάσκαλος), ως την ημέρα που αποχωρεί από την υπηρεσία, δεν αλλάζει αντικείμενο εργασίας και επομένως δεν τον συγκινούν οι βαθμοί, αφού δεν παρουσιάζουν καμμιά διαφοροποίηση της εργασίας του»*.

είναι εκπαιδευτικός. Ως προς την υπηρεσιακή του όμως εξέλιξη και την απ' αυτήν ηθική και οικονομική του αμοιβή όχι»[14].

Ο δάσκαλος, όμως, αντιλαμβάνεται αυτό *«τον εμπαιγμό»*, *«την υποτίμηση»* και *«τον παραγκωνισμό»* και αντιδρά (απεργεί). Η αντίδρασή του αυτή δεν είναι άσχετη με τον εθνικό του ρόλο, την αποστολή και την αντίληψη για το σχολικό σύστημα. Έτσι:

«Μόνο ο ελεύθερος και αδούλωτος στο φρόνημα δάσκαλος θα μπορέση να δώση τον υπερήφανο και ελεύθερο πολίτη, που θα έχει τη δύναμη να δημιουργήση μια καλύτερη ζωή... Και μόνο ένας συμπαγής, ενιαίος και αδιαίρετος εκπαιδευτικός κόσμος θα μπορέση να πλάση μια κοινωνία με ενιαία Εθνική φυσιογνωμία, με κοινούς πόθους και με κοινά Εθνικά ιδανικά»[15].

Για να είναι, λοιπόν, δυνατό ο δάσκαλος να επιδοθεί *«στο μεγάλο και σκληρό έργο της υψηλής εθνικής και κοινωνικής του αποστολής»* πρέπει η *«Πολιτεία»* να τον απαλλάξει από *«τη γεύση της πικρίας, του παραγκωνισμού και της υποτίμησης»* που δοκιμάζει, αντιμετωπίζοντάς τον ισότιμα με τους καθηγητές (*«ίση μεταχείριση»*)χωρίς να διαχωρίζει τους εκπαιδευτικούς σε *«πατρικίους και πληβείους»* υποχρεώνοντας τους *«Λειτουργούς της Δημοτικής Εκπαίδευσης»* να παίζουν το ρόλο του *«φτωχού συγγενή»*[16]. Αν, παρά τις προειδοποιήσεις, συμβεί κάτι τέτοιο το «Δ.Β» προειδοποιεί ότι τότε κινδυνεύει να σβήσει *«η φλόγα με την οποία ο δάσκαλος θα θερμάνη τις ψυχές των μαθητών του...[δηλαδή]ο προσωπικός του ενθουσιασμός»* και τότε *«θα μιλάμε για λαϊκή Παιδεία και θα εννοούμε αριθμούς δασκάλων και μαθητών και ένα σύνολο Σχολικών κτιρίων. Για παιδεία μόνο δεν [θα]μπορούμε να μιλάμε»*[17].

Έτσι, ο δάσκαλος, και μάλιστα η έξαρση των ψυχικών του δυνάμεων που τον οδηγούν σε τολμηρές πράξεις[18], ορίζεται ως το στοιχείο εκείνο που μετατρέπει *«ξερούς αριθμούς σε Παιδεία»*.

Οι πυκνές αναφορές ηθικού και συναισθηματικού χαρακτήρα που πλειοψηφούν στην προβαλλόμενη αυτοεικόνα του δασκάλου, αυτής της πρώτης φάσης, παρουσιάζονται κυρίως ως αντίπαλες σε συμπεριφορές και ενέργειες της *«Πολιτείας»*, μέσα από μανιχαϊστικά σχήματα. Ο δάσκαλος, λοιπόν, είναι αυτός που *«τίποτε δε μπορεί να τον τοποθετήση στην άρνηση [και]Πάντοτε στη θέση τον βρίσκουμε. Πάντοτε ναι, και παντού πρώτος. Ο αιώνιος εθελοντής σταυροφόρος των ωραίων ιδεών»*[19]. Κι ενώ παραγκωνίζεται και υποτιμάται- προσφέρει, ενώ *«ποτίζεται χολή»- «βρίσκει τη δύναμη να γελάει»*, ενώ βρίσκεται μπροστά σε *«αμετάπειστους»* δεν απογοητεύεται και μάχεται για να δείξει την ηθική του διάσταση. Τέλος, ενώ όλα αυτά συμβαίνουν, δείχνει *«προθυμία να φορτωθεί πρόσθετα βάρη, προκειμένου να ανταποκριθή στην προσπάθεια του Υπουργού Παιδείας για έναν παιδαγωγικό εκσυγχρονισμό της λαϊκής μας παιδείας»*[20]. Και όλα αυτά από τον:

«ανώνυμο δάσκαλο... που διγάει να δη την πατρίδα του να συμπορεύεται με τους πιο προοδευμένους λαούς της Γης και δεν μπορεί να της αρνηθεί τίποτε... [και]Λαχταράει για τα Ελληνόπουλα, που μαζεύει γύρω του, και προσφέρει όλο του το είναι, για να τ' αξιώση να συναντήσουν μια μοίρα που να μην μοιάζει με τη δική του... έχει επιθυμίες και όνειρα αλλά τα φυτεύει στις εσχατιές της πατρίδας μας, για να βλαστήσει η αυριανή ελπίδα... είναι ο Σίμωνας ο Κυρηναίος της εκπαίδευσης, που φορτώνει το σταυρό της αποστολής του και ανηφορίζει στο χώρο των ηθικών αξιών» »[21].

---

[14] «Δ.Β» 783/22-11-75, 1, «Το νόημα της διήμερης απεργίας».
[15] *ο.π.*, 1.
[16] «Δ.Β» 783/22-11-75, 4, «Ανακοίνωση της ΔΟΕ για την κήρυξη της απεργίας».
[17] «Δ.Β» *ο.π.*, 4.«Το νόημα της...».
[18] Η έκφραση αποτελεί αναδιατύπωση του ορισμού της έννοιας του *«ενθουσιασμού»*, όπως αυτός παρατίθεται στο Ελληνικό Λεξικό Τεγόπουλος- Φυτράκης 1995, 248.
[19] «Δ.Β» 784/5-12-75, 1, «Αυτός είναι ο δάσκαλος».
[20] *ο.π.*, 1.
[21] *ο.π.*.1.

Έτσι, η προβαλλόμενη αυτοεικόνα ενισχύεται από το στοιχείο της *αυτοθυσίας* του δασκάλου για την επίτευξη της εθνικής προόδου και τη διευκόλυνση της κοινωνικής κινητικότητας, σε συνδυασμό με την πίστη ότι η κοινωνική θέση του ίδιου όχι μόνο δεν είναι ζηλευτή, αλλά ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει.

Ως συγκεκριμένος τρόπος βελτίωσης της κατάστασης, και κατ' επέκταση της αυτοεικόνας του δασκάλου, προβάλλεται η *«ιδέα για την έξοδο του δημοσιοϋπαλληλικού κόσμου από το μισθολογικό χάος που βρίσκεται σήμερα»*[22]. Η ιδέα αυτή ευδοκιμεί στο χώρο της συνδικαλιστικής πρακτικής και προβάλλεται ως αποτέλεσμα της πρώτης μεγάλης *«απεργίας του Κλάδου»*[23]. Παράλληλα επισημαίνεται ότι:

> *«Ανάγκη εκπαιδευτική επιβάλλει, όπως ο λειτουργός της Λαϊκής Παιδείας καταστή διδάσκαλος και επιστήμων... [γιατί]Αι δύο ανώτεραι τάξεις του Δημοτικού Σχολείου απαιτούν εξειδικευμένο εκπαιδευτικόν, ενώ ταυτοχρόνως η ηλικία των μαθητών των ιδίων τάξεων αισθάνεται έντονον την ανάγκην να ευρίσκεται υπό την θερμουργόν καθοδήγησιν του Παιδαγωγού»*[24].

Έτσι, ο δάσκαλος που *«ανήκει στους πνευματικούς ανθρώπους... πρέπει προ παντός να αποκτήσει γενική και ειδική μόρφωση»*[25] σε σχολές 4ετούς φοιτήσεως αφού, όπως ομολογείται και *«η υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου στην πατρίδα μας επηρεάζεται από τα τυπικά προσόντα»*[26]. Η προβαλλόμενη αυτοεικόνα συνδέεται άρρηκτα με τη διεκδικούμενη *«ανωτατοποίηση»*, ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη συγκυρία που το θέμα των Π.Α. είναι στην επικαιρότητα.

Μάλιστα οι δηλώσεις του καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Μουτσόπουλου, κατά τη διάρκεια σύσκεψης για το μέλλον των Π.Α. στις οποίες χαρακτήρισε τους δασκάλους *«μάστιξ του Ελληνικού πνεύματος»* που προσπαθεί να *«αλώσει»* τα Πανεπιστήμια, θα δώσουν έναυσμα σε νέες διασυνδέσεις της προβαλλόμενης με την επιδιωκόμενη εικόνα των δασκάλων. Έτσι, στην απάντηση του ΔΣ της ΔΟΕ στον προπρύτανη θα δηλωθεί:

> *«Η κίνηση των δασκάλων για πανεπιστημιακή μόρφωση δεν είναι "μάστιξ". Συμπίπτει χρονικά με τους αγώνες των Λαών να σφυρηλατήσουν γερά την Εθνική τους συνείδηση, να κατακτήσουν τη λευτεριά τους και να οικοδομήσουν την προκοπή τους»*[27].

Εδώ, η νομιμοποίηση των διεκδικήσεων των δασκάλων επιχειρείται στη διασύνδεσή της με την έννοια των αγώνων των Λαών για εδραίωση- βελτίωση της εθνικής τους υπόστασης[28]. Παράλληλα θα σταθεί αφορμή για μια εκ νέου εικονογράφηση του δασκάλου με μια σειρά επιθέτων που επιβεβαιώνουν προηγούμενες περιγραφές του. Τώρα ο δάσκαλος παρουσιάζεται ως: *«ξωμάχος δάσκαλος, χιλιοαδικημένος εργάτης, καταδιωγμένος λύχνος, λεβέντης δάσκαλος, περιφρονημένος μάρτυρας και δάσκαλος αγαθός»*[29].

Το επεισόδιο συμπίπτει με την επικράτηση στο ΔΣ της ΔΟΕ του Γεωργιάδη και την ένταση της προσπάθειας για *«αφύπνιση του δασκάλου και πολιτικοποίηση»*[30], αν και

---

[22] «Δ.Β» 790/1-4-76, 1, «Η ηθική δικαίωση του δασκάλου».

[23] *ο.π.*, 1. Πρόκειται για την απεργία που έγινε σε δυο φάσεις (ίδια αιτήματα) 17-20/3/76 και 26/3- 1/4/76.

[24] «Δ.Β» 793/18-5-76, 1-2, «Υπόμνημα Διοίκησης ΔΟΕ προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως για το θέμα των Π.Α.

[25] «Δ.Β» 804/14-1-77, 3, Γκότζου Χ., «Εκπαιδευτικό και Ανθυγιεινό Επίδομα». Στο άρθρο το μεν εκπαιδευτικό επίδομα προβάλλεται ως επίδομα αυτομόρφωσης, το δε ανθυγιεινό, ως επίδομα συνθηκών (μετάπλαση χώρου εργασίας, κακή διατροφή λόγω παραμονής σε τόπους εξορίας, επαφή με μολυσματικές αρρώστιες, κατάρρευση νευρικού συστήματος, συνεχή ηθική καταπίεση του ψυχισμού του, κ.λ.π).

[26] «Δ.Β» 806/15-2-77, 5, «Πού βαδίζει η Λαϊκή μας Παιδεία;».

[27] «Δ.Β» 835/2-10-78, 9, «Απάντηση στον προπρύτανη».

[28] Η ταύτιση Λαού- Έθνους είναι σταθερή στα κείμενα μετά το '75.

[29] «Δ.Β» 834/15-9-78, 9, «Η Μάστιγα...». Ακόμη για μια λογοτεχνική προσέγγιση των δηλώσεων του Μουτσόπουλου: «Δ.Β» 835/2-10-78, 3, Δουβίτσας Ν., «Η *μάστιξ* και το ματσούκι».

[30] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιούνιος 1982. Πρόκειται βέβαια για μια *εκ των υστέρων* δήλωση του Αλεξανδρόπουλου, που διαδέχθηκε τον Γεωργιάδη στην Προεδρία του ΔΣ.

η προβαλλόμενη αυτοεικόνα παραμένει η ίδια με μια μικρή έμφαση προς την υλική διάσταση των αναγκών των δασκάλων και την ανάγκη άμεσης ικανοποίησής τους[31].

Η άποψη που τώρα προβάλλεται: *πως από τις αρχές του αιώνα για τον δάσκαλο «δεν άλλαξε τίποτα»*, συνδέεται με επισημάνσεις για τη σταθερή επιβάρυνσή του με ένα σύνολο καθηκόντων, που δεν έχουν σχέση με την εκπαιδευτική διάσταση της εργασίας του, επιβαρύνσεις, μάλιστα, που του ανατίθενται χωρίς αμοιβή καθιστώντας τον *«Κρεμανταλά»* της δημόσιας μηχανής[32].

Σ' αυτή τη φάση προβάλλεται ιδιαίτερα και μια επιμέρους εικόνα των δασκάλων, αυτή των υπηρετούντων σε μονοθέσια ή και διθέσια σχολεία: η εικόνα *«του μονοθεσίτη»*. Εικόνα που επιβεβαιώνει τη γενικότερη τονίζοντας τα πιο δραματικά της στοιχεία:

> *«Τέσσερις χιλιάδες μονοθεσίτες και άλλοι τόσοι διθεσίτες δάσκαλοι που ζουν στις εσχατιές της πατρίδας μας, κάτω από τραγικές και άθλιες συνθήκες, χωρίς στέγη, τροφή, θέρμανση, γυχαγωγία και επικοινωνία με τους ανθρώπους, μακριά από κάθε πολιτιστική και κοινωνική εκδήλωση, προσπαθούν να προσφέρουν ΑΓΩΓΗ και ΜΟΡΦΩΣΗ στα παιδιά του ΛΑΟΥ μας, ξεχασμένοι ολότελα από την πολιτεία. Για την ΕΘΝΙΚΗ τους αυτή προσφορά αμείβονται με μισθούς πείνας!»*[33].

Αυτή η *«ωμή πραγματικότητα»* πρέπει να ανατραπεί *«ΕΔΩ ΚΑΙ ΤΩΡΑ»* αμέσως μετά την επικράτηση του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του 1981, γιατί *«ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΘΕΛΟΥΝ, [και]ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΜΠΟΡΕΙ»*[34].

Η πίστη ότι η κοινοβουλευτική επικράτηση του ΠΑΣΟΚ από μόνη της μπορεί να ανατρέψει την ιστορικά διαμορφωμένη εικόνα των δασκάλων είναι τέτοιας έντασης που ακριβώς στην επόμενη ΓΣ (51η Ιούνιος 1982)θεωρείται ότι ήδη *«ο δάσκαλος και η νηπιαγωγός έπαψαν να είναι οι περιθωριακοί πνευματικοί εργάτες της Ελληνικής Κοινωνίας»*[35], καθώς και *«οι κήρυκες του εθνικισμού και της μισαλλοδοξίας "χάριν αλλοτρίων συμφερόντων" [και έγιναν]οι εργαζόμενοι που συνειδητοποιούν και τα συμφέροντά τους και τα συμφέροντα του Λαού, απ' τα σπλάχνα του οποίου προέρχονται, [μάλιστα] έχουν κάνει τις επιλογές τους κάτω από καθεστώς ακώλυτης διακίνησης ιδεών και απόψεων και ελεύθερης έκφρασής τους πράγματα που για πρώτη φορά συμβαίνουν*

---

[31] Για μια ακόμη φορά το νέο ΔΣ εικονογραφεί σε ένα από τα πρώτα του κείμενα το προφίλ του δασκάλου χρησιμοποιώντας ακριβώς τα ίδια στοιχεία με το προηγούμενο. Έτσι το ΔΣ θεωρώντας ότι οι δάσκαλοι *«συμμετέχουν στην ευθύνη για την επιβίωση του Έθνους»* ζητά από *«την Πολιτεία να δώσει στον εκπαιδευτικό τη θέση που του ανήκει»*, ζητά ακόμη *«τη δίκαιη ισομερή αποκατάσταση στο χώρο της Δημοσιοϋπαλληλικής τάξης»*, αφού σημειώνει ότι ο δάσκαλος *«δοκίμασε πολλές απογοητεύσεις»* και πως *«το ίδιο το αντικείμενο της διδασκαλίας και το περιεχόμενό της τον έκαναν ιδεαλιστή»*. Στέκεται, τέλος, ιδιαίτερα στην επισήμανση ότι ο *«δάσκαλος δεν παύει να είναι άνθρωπος επειδή του φόρεσαν την τήβεννο μόνο για το λειτούργημα. Είναι και "εγώ και θέλω"»* («Δ.Β» 835/2-10-78, 1-2, «Η πορεία μας»). Εξάλλου για τον παράλληλο υπερτονισμό της ανάγκης *άμεσης* ικανοποίησης των συνδικαλιστικών αιτημάτων: Ιl. 5. 4.

[32] «Δ.Β» 880/16-11-80, 5, «Απόσταξη συκών και αποσύκων». Το άρθρο επιδοκιμάζει την άρνηση δασκάλου να υπακούσει σε απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και διαταγή της Νομαρχίας Χίου να παραβρεθεί ως αντιπρόσωπος της Δ/σης Χημικών υπηρεσιών στην αποσφράγιση των «αμβύκων» και ανασύρει άρθρο του «Δ.Β» του 1924 με τίτλο «Κρεμανταλάς», όπου οι δάσκαλοι παρομοιάζονται με το ξύλο *κρεμανταλάς* που χρησιμοποιούν οι τσοπάνηδες για να κρεμούν διάφορα πράγματα. Η παρατήρηση που γίνεται αφορά στο ότι το ξύλο αυτό *«Είναι από τα χρησιμότερα πράγματα τους αλλά και το ευτελέστερο...»*. Έτσι τονίζεται για άλλη μια φορά η εικόνα του δασκάλου ως εκείνου του υπαλλήλου της κρατικής μηχανής που φορτώνεται τα πάντα ή του παιδιού για όλες τις δουλειές.

[33] «Δ.Β» 889/1-3-81, 1, «Να τηρηθεί η συμφωνία. Απαράδεκτη η υπαναχώρηση». Το άρθρο έχει γραφεί σε φάση που ο υπουργός Παιδείας αρνιόταν να δώσει επίδομα που είχε υποσχεθεί (8-11-80)στους μονοθεσίτες και διθεσίτες. Παράλληλα προβάλλεται και το αίτημα συγκέντρωσης των ολιγοθεσίων σχολείων.

[34] «Δ.Β» 910/26/82, 4, «Οι ερημίτες της Παιδείας». Το άρθρο, που καταγράφει και το κλίμα που κυριάρχησε και κλείνει με το σύνθημα «ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ....», αποτελεί επίσημο έγγραφο του ΔΣ του Συλλόγου Δ/Ν Αργιθέας (Μουζακίου). Η ένταξη συνθημάτων μέσα στα κείμενα με κεφαλαία γράμματα είναι κοινή πρακτική της εποχής καθώς και ο τονισμός εννοιών με κεφαλαία. (ΛΑΟΣ, ΕΘΝΟΣ, ΑΓΩΓΗ, ΜΟΡΦΩΣΗ).

[35] «Δ.Β» 919/6/82, 3, «Χαιρετισμός του Προέδρου της ΓΣ».Ο χαρακτηρισμός του δασκάλου ως *«πνευματικού εργάτη»* εμφανίζεται ήδη στο «Δ.Β» 913/46/82, 1, «Οι διαδικασίες της αλλαγής στη Δημοτική Εκπαίδευση».

τώρα»[36]. Ο δάσκαλος, λοιπόν, έχει αλλάξει *πλέον*, γιατί διαφοροποιήθηκε ένας από τους πόλους που προσδιορίζει την εικόνα του: η *«Πολιτεία»*[37]. Καιρός να αποκαλυφτεί όλο το εύρος της συμμετοχής του στην Ιστορία του τόπου καθώς και η μεγάλη προσφορά του *«στο Έθνος και το Λαό»* ιδιαίτερα κατά τη δύσκολη περίοδο της Γερμανικής κατοχής και της Αντίστασης. Καιρός να αποκαλυφτεί η αγωνιστική εικόνα του έλληνα δάσκαλου που οι πολιτικές συγκυρίες είχαν πνίξει. Εκείνο, όμως, που θα μείνει χωρίς κριτική είναι η διάστασή τους ως *«κήρυκες του Εθνικισμού και της μισαλλοδοξίας»*. Κι αυτό γιατί οποιαδήποτε, έστω και εκ των υστέρων, αυτοκριτική του ιδεολογικού ρόλου τους κινδυνεύει να ακυρώσει τη λειτουργία της αυτοεικόνας που στη φάση αυτή προβάλλεται.

Στην Αντίσταση, λοιπόν, ο χώρος των εκπαιδευτικών και ιδιαίτερα των δασκάλων *«που διαπαιδαγωγώντας και φρονηματίζοντας πατριωτικά τους μαθητές φρονηματίζεται και διαπαιδαγωγείται και ο ίδιος»*[38], που *«διδάσκει στα παιδιά και τους νέους την ιστορία της πατρίδας μας με την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, τις εθελοντικές μας αγωνιστικές παραδόσεις, τη γλώσσα μας και τη λογοτεχνία, σφυρηλατεί και δημιουργεί, διαμορφώνει την εθνική ταυτότητα στο νέο- Έλληνα, την εθνική του συνείδηση»*[39], αυτός που δεν έμεινε ασυγκίνητος από τους *«αγώνες για τη λύση του γλωσσικού μας ζητήματος... [καθώς] και για τα άλλα κοινωνικά προβλήματα»*, ανέδειξε *πρωτοπόρους αγωνιστές και ηγέτες»*. Κι αυτό, γιατί οι δάσκαλοι ιδιαίτερα *«βρίσκονται κοντά στο λαό και ζουν άμεσα και από πολύ κοντά τα προβλήματά του, τους αγώνες και τα οράματα του απλού του εργαζόμενου Έλληνα»*[40]. Οι πυκνές πλέον αναφορές που γίνονται στο «Δ.Β» στην αγωνιστική εικόνα του δασκάλου καθώς και προβολή «ξεχασμένων» εκπαιδευτικών, όπως ο Δημήτρης Γληνός και ο Μιχαλάκης Παπαμαύρος, συνδέονται με την καθιέρωση στήλης που αναφέρεται στην *«ιστορία του κλάδου»*[41].

Η όλη διαδικασία προβολής μιας θετικής και αγωνιστικής αυτοεικόνας εντάσσεται στην προσπάθεια *«να συμφιλιωθούμε με το παρελθόν και να δούμε με ελπίδα το μέλλον μας σαν Λαός και σαν Έθνος»*[42], συμβαδίζει ακόμη και με αναφορές στην κοινωνική καταγωγή του δασκάλου ως *«παιδί του Λαού»* και στο ρόλο του ως ενδιάμεσου μεταξύ *λαού* και *εξουσίας*, αφού γνωρίζει: από τη μια τη *«γλώσσα του λαού»* και από την άλλη *«την επίσημη γλώσσα του Κράτους και της άρχουσας τάξης, την καθαρεύουσα»*. Συντάσσεται τέλος και με την γνώση που διαθέτει ο δάσκαλος, σύμφωνα με το κείμενο, ότι το σχολείο *«είναι μηχανισμός αναπαραγωγής της ιδεολογίας της άρχουσας τάξης που εκφράζεται από το επίσημο Κράτος»*. Όλα αυτά, μάλιστα, που παρουσιάζονται ως *«δεδομένα»*, θεωρείται ότι επέδρασαν στην ιδεολογική προετοιμασία του δασκάλου *«να αγωνιστεί μαζί με το Λαό και για την απελευθέρωση απ' τον ξένο κατακτητή αλλά και για την πραγματική αλλαγή και όχι μεταρρύθμιση»*, για να παρουσιαστούν τέλος οι *«σημερινοί δάσκαλοι συνεχιστές του αγώνα των συναδέλφων της Εθνικής Αντίστασης,*

---

[36] «Δ.Β» 919/6/82, 1, «Τα μηνύματα της 51ης ΓΣ».

[37] Αξίζει να σημειωθεί ότι, ένα από τα πρώτα *«αιτήματα»* που απευθύνθηκαν προς την *«Πολιτεία»* ήταν αυτό της *«Λαϊκής Στέγης»*, που έπρεπε να κατασκευαστεί, ιδιαίτερα στα χωριά, όπου υπάρχει *«η νοοτροπία που κλείνει την πόρτα στον ανύπαντρο δάσκαλο, για την αποφυγή δήθεν γιδύρων στο χωρίο ή που την ανοίγει διάπλατα στο δάσκαλο, τη δασκάλα ή την νηπιαγωγό για την ικανοποίηση μύχιων πόθων στενά συνδεδεμένων με την αποκατάσταση μελών της οικογενείας τους»*. Το άρθρο πρότεινε τη δημιουργία σπιτιών στα μονοθέσια σχολεία, την πολιτική συγκέντρωσης μονοθεσίων σε κεντρικά χωριά, τη λήψη μέτρων για την επαφή των δασκάλων με τα πλησιέστερα αστικά κέντρα, τη δημιουργία πολυκατοικιών για δημοσίους υπαλλήλους στις πόλεις και την αναθεώρηση της πολιτικής επιτοκίων για στεγαστικά δάνεια.

[38] «Δ.Β» 925/116/82, 13, «Ο Έλληνας δάσκαλος στην Αντίσταση».

[39] «Δ.Β», *ο.π.*, 13.

[40] «Δ.Β» *ο.π.*, 13.

[41] Ενδεικτικά: «Δ.Β» 924/11α/82, 14, «Δημήτρης Γληνός», 944/11/83, 29, Αναστασάκος Κ., «Ο δάσκαλος πρωτομάχος στην εθνική αντίσταση» και 928/1α/83, «Από την ιστορία του κλάδου» (πρώτο της στήλης), 949/1/84, «Στον Παράδεισο!» και 953/5/84, 5, Β.Κ.,«Μια θέση στον Παράδεισο».

[42] «Δ.Β» 935/4α/83, 8, Παπαχρίστος Μ., «Ο δάσκαλος στην Εθνική Αντίσταση». Το κείμενο είναι η ομιλία του προέδρου σε εκδήλωση της ΔΟΕ για το «Δάσκαλο στην Εθνική Αντίσταση» (28-3-83).

σαν γνήσια παιδιά του Ελληνικού Λαού», που αγωνίζονται να πραγματώσουν εκείνα τα οράματα[43].

Για άλλη μια φορά η προβαλλόμενη αυτοεικόνα, βουτηγμένη στην «Ιστορία», χρησιμοποιείται για να οριστεί η επιθυμητέα συμπεριφορά των δασκάλων στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Για την επιλεκτικότητα της ιστορικής προσέγγισης που χρησιμοποιείται επισημαίνεται ότι λείπει, σε αυτή τη φάση, κάθε αναφορά στον εμφύλιο που ακολούθησε. Ολοκληρώνεται έτσι η διαμόρφωση της αυτοεικόνας του δασκάλου στη συγκεκριμένη συγκυρία ως *«κοινωνικού εργάτη»*.

Κεντρικά στοιχεία της νέας αυτοεικόνας σχετίζονται με τον ιστορικό και κοινωνικό χαρακτήρα της προσφοράς των δασκάλων που *«απλώνεται έξω από το σχολικό χώρο»*, γιατί είναι:

> *«Οι κοινωνικοί εργάτες που πρωτοστατούν σε κάθε αναγεννητική προσπάθεια και οι αγωνιστές που πήραν μέρος σε όλους τους εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες για ανεξαρτησία, Λαϊκή κυριαρχία, Δημοκρατία και Ειρήνη»*[44].

Είναι αυτοί που *«γίνονται δέκτες των πόθων του λαού μας και εξωτερικεύουν τους κραδασμούς του»*, αυτοί που ενταγμένοι *«στις δυνάμεις της προόδου... δίνουν καθημερινά τη μάχη ενάντια στις δυνάμεις που θέλουν το λαό μας δέσμιο στα συμφέροντα των "ισχυρών"»*[45].

Η νέα προβαλλόμενη αυτοεικόνα του *«κοινωνικού εργάτη»* εμπεριέχει, βέβαια, και την διαβεβαίωση ότι είναι *«ιδιαίτερα ευαίσθητος στα θέματα που αφορούν την εκπαίδευση των παιδιών του λαού»*, γεγονός που ερείδεται στην *«φύση της δουλειάς αλλά και [στην] κοινωνική του προέλευση, [ως] παιδί των κατώτερων λαϊκών στρωμάτων»*, σε συνδυασμό με την πίστη ότι ο *«πανεπιστημιακά μορφωμένος δάσκαλος θα γίνει παράγοντας που θα συντελέσει στον κοινωνικό μετασχηματισμό. Κάτι που θίγει φυσικά τα συμφέροντα της Πλουτοκρατίας»*[46]. Μέσα λοιπόν από τη γνώση και τη μελέτη των κοινωνικών, επιστημονικών και πολιτικών προϋποθέσεων με τις οποίες γίνεται η δουλειά του δασκάλου *«αποτελεσματική για το συμφέρον του λαού μας»* ο δάσκαλος, ως *κοινωνικός εργάτης*, στηρίζει αποφασιστικά *«το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας»*[47].

Μια τόσο κεντρική και συνολίζουσα προβαλλόμενη αυτοεικόνα δεν αφήνει περιθώρια προβολής ή διατύπωσης άλλων δευτερευόντων ή αρνητικών εικόνων. Ενισχύεται μόνο από προσπάθειες απόδοσης μεγαλύτερου κύρους στο πρόσωπο του δασκάλου, όπως αυτή της συγκέντρωσης χρημάτων για την αγορά αίθουσας που θα στεγάζει συνολικά τις δραστηριότητες της ΔΟΕ[48]. Αντίστοιχη και η απάντηση στο ζήτημα του περιορισμένου χρόνου εργασίας των δασκάλων που επανέρχεται στη δημοσιότητα με την μορφή «παραπόνων» για τις μεγάλες διακοπές που αυτοί απολαμβάνουν. Ο λόγος που διατυπώνεται γύρω από το σημείο αυτό, το οποίο και αμαυρώνει τη θετική αυτο-εικόνα του δασκάλου, αντιδρά με την προβολή της

---

[43] *ο.π.*, 8.

[44] «Δ.Β» 931/28/83, 1, «Ο δάσκαλος κοινωνικός εργάτης».

[45] *ο.π.*, 1.

[46] ΔΟΕ, 1ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο. Δημοκρατική Παιδεία, 43. Από τον χαιρετισμό του Προέδρου της ΔΟΕ Μ. Παπαχρίστου. Είναι ενδιαφέρον ότι τώρα η πανεπιστημιακή μόρφωση του δασκάλου δεν είναι «για το καλό της Πολιτείας», αλλά «εναντία» στα συμφέροντα της *Πλουτοκρατίας»*. Δηλαδή, η αυτοεικόνα νομιμοποιείται πλέον, όχι με επιχειρήματα «εθνικής» χρησιμότητας αλλά κοινωνικής θέσης και κατ' επέκταση κοινωνικού ρόλου, που αυτή υπαγορεύει. Ζητούμενο πλέον δεν είναι η βελτίωση του εθνικού παρόντος και μόνο, αλλά ο μετασχηματισμός της κοινωνικής πραγματικότητας.

[47] *ο.π.*, 44.

[48] Η απόφαση είχε παρθεί από την 51η ΓΣ (Ιούνιος 1982), αλλά δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Χαρακτηριστικό για τη σύνδεση της αυτοεικόνας και της απόκτησης αίθουσας είναι το άρθρο του Φεστερίδη Τ., «Όχι *γυφτοδάσκαλος»* («Δ.Β» 966/5/85, 21)όπου σημειώνεται: *«Συνάδελφε σε καμιά περίπτωση δεν πιστεύω πως θέλεις να σε λένε Γυφτοδάσκαλο. Είσαι ο υπερήφανος ΔΑΣΚΑΛΟΣ που μπορεί και θέλει να υπάρχουν τέτοια έργα [αίθουσα συνεδριάσεων και πνευματικό κέντρο δασκάλων]»*. Τα χρήματα που γι αυτό το λόγο συγκεντρώθηκαν παραμένουν ακόμη στο ταμείο της Ομοσπονδίας.

«φθοροποιού φύσης του επαγγέλματος» και τη θέση ότι *«οι διακοπές δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια ευκαιρία για να περισώσει ότι μπορεί [ο δάσκαλος]από τα σπασμένα κομμάτια του»*[49].

Σε αυτή τη φάση μόνο μια περίπτωση άλλης εικόνας δασκάλου, με αρνητικές διαστάσεις, καταγράφηκε. Την εικόνα αυτή διαρρέουν δυο πολώσεις του σώματος των δασκάλων. Πρώτη, είναι η φυλετική πόλωση άντρας δάσκαλος- γυναίκα δασκάλα. Είναι η εικόνα που αναπτύσσεται γύρω από την καταγραφή του *«καυγά για την πρώτη τάξη [που]κανένας δεν τη θέλει»*[50]. Ο καυγάς αυτός ομολογείται ότι στήνεται κάθε χρόνο στα σχολεία, αφού οι άντρες δάσκαλοι *«ασκούν βέτο στο μοίρασμα των τάξεων»* επιδιώκοντας σταθερά να διδάσκουν από *«την Τρίτη και πάνω.. ή μόνο Πέμπτη και Έκτη»* με αποτέλεσμα οι δασκάλες να διδάσκουν αποκλειστικά την Πρώτη και τις άλλες *«μικρές τάξεις»*. Αυτή η πόλωση που προκύπτει από *«ταμπού που βολεύουν»* παρατηρείται ότι γίνεται αποδεχτή, αναγκαστικά, από *«μερικές απ' τις παλιές [δασκάλες]»*. Έτσι, πλαγίως εμφανίζεται και η δεύτερη πόλωση, που αφορά το δίπολο νέοι- παλιοί δάσκαλοι, αφού η όλη προσπάθεια, κατά την αρθρογράφο, απευθύνεται περισσότερο στο να πεισθούν οι νέοι δάσκαλοι *«που τους χαλούν οι παλιοί»*. Η περιγραφή όμως αυτή, που θα μπορούσε δυνητικά να οδηγήσει στην αναζήτηση της κατανόησης της πολυπλοκότητας του σώματος των δασκάλων (άντρες-γυναίκες, νέοι-παλαιότεροι στο επάγγελμα, διαφορετικές ιδεολογικές ομάδες)και στις ενδεχόμενες αντιθέσεις που αυτή προσδιορίζει, μένει περιθωριακή. Και αυτό γιατί τέτοιου είδους περιγραφές ακυρώνουν το *συνολίζοντα* χαρακτήρα της αυτοεικόνας, που είναι αναγκαίος, ώστε να διευκολυνθεί η ιδεολογική λειτουργία της.

Η προβαλλόμενη αυτοεικόνα του *«κοινωνικού εργάτη»* θα φτάσει στο να περιγραφεί ο ρόλος του δασκάλου ως αυτός του *«κοινωνικού απελευθερωτή και εθνικού εμψυχωτή»*[51], με παράλληλες ακριβείς αναφορές στην αγροτική καταγωγή τους[52], την ιδεολογική τους συγγένεια με οράματα για μια *«κοινωνία πιο ανθρώπινη και δίκαιη»* και την πάλη για ένα σχολείο *«απελευθερωτικό»*[53]. Όλα αυτά συνδέονται με τη δυνατότητά του να συμμετάσχει ως ισότιμο και πλήρες μέλος στην κοινωνική και πολιτική ζωή του τόπου, δηλαδή με την διεκδίκηση πολιτικών δικαιωμάτων.

Η απόκτησή τους, όμως, δεν υλοποιείται σε αυτή τη φάση και η προβαλλόμενη «επαναστατική» αυτοεικόνα, που κατατέθηκε, αποσαθρώνεται με την κρίση που ξεσπά κατά τη 55η ΓΣ στις γραμμές της ΔΟΕ (Ιούνιος '86)και έχει σαν αποτέλεσμα η συζήτηση για το ποιος είναι ο δάσκαλος να προχωρήσει σε περιγραφές, πυρήνας των οποίων είναι πλέον ο λόγος για τα πολιτικά δικαιώματα των δασκάλων και των δ.υ. κατ' επέκταση. Έτσι ο Πρόεδρος της ΔΟΕ στη δευτερολογία του σημειώνει[54]:

> *«υπάρχει έντονος προβληματισμός πως ο δάσκαλος θα είναι απλώς ο ξεσκονιστής του πολιτικού καθοδηγητή, που είναι ο δικηγόρος, γιατρός, μηχανικός ή του*

---

[49] Το «Δ.Β» γενικότερα δεν μένει πολύ στο ζήτημα των διακοπών. Ενδεικτικά δες «Δ.Β» 952/5/84, Μητράκος Β., «Οι δάσκαλοι, οι διακοπές και ο... μανάβης της γειτονιάς». Στη φάση του «διαλόγου- Τρίτση» που επανήλθε το θέμα αντιμετωπίστηκε από κοινού σε ανακοινώσεις των τριών Ομοσπονδιών.

[50] «Δ.Β» 943/9/83, Ροδοπούλου Σούλα, «Γράμμα στους συναδέλφους». Αντιστικτικά παρατηρείται ότι οι δάσκαλοι αναλαμβάνουν τις παρελάσεις δήθεν με τη δικαιολογία ότι οι δασκάλες δεν μπορούν να κάνουν κάτι τέτοιο.

[51] «Δ.Β» 979/6/86, 4, «Αποσπάσματα από την ομιλία του προέδρου της ΓΣ».

[52] Ενώ απουσιάζουν συνολικά στατιστικά στοιχεία για την κοινωνική καταγωγή των δασκάλων με βεβαιότητα μπορεί να θεωρηθεί ότι κατάγονται στη συντριπτική τους πλειοψηφία από αγροτικές περιοχές ή είναι παιδιά αγροτών (Φρειδερίκου Α., - Φολερού Φ., *Οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου*, Ύψιλον 1991, 54- 56 και Πυργιωτάκης Ι., Συμβολή στην διαμόρφωση μιας κοινωνιολογίας του Έλληνα δασκάλου, *Νέα Παιδεία* τ. 23, Φθινόπωρο 1989, 52- 76).

[53] «Δ.Β» 991/7-8/87, Ένθετο αφιέρωμα Πανηγυρική της 56ης ΓΣ, 2, «Ομιλία του Προέδρου της ΓΣ Β. Κακατσάκη».

[54] Υπενθυμίζεται ότι η δευτερολογία που έκλεισε και τη ΓΣ πραγματοποιήθηκε μετά την καταψήφιση των πεπραγμένων με τη συμμετοχή 35 ψήφων της ΠΑΣΚ.

Βουλευτή. Τόσο ανίκανος είναι ο δάσκαλος και ο δ.υ. ν' αναλάβει πολιτική ευθύνη; Μόνο για αφίσες είναι ικανοί οι δάσκαλοι και οι δ.υ.;»[55].

Και πάλι η ευθύνη για την εικόνα του δασκάλου στο περιθώριο της πολιτικής ερμηνεύεται ως συνειδητή επιλογή της *«Πολιτείας»*, επιλογή που προβάλλεται μάλιστα ως *ταξικού* χαρακτήρα και στόχευσης. Έτσι, από το παιχνίδι της πολιτικής αντιπροσώπευσης θεωρείται ότι *«ντε φάκτο»* έβγαιναν, ανέκαθεν, εκτός οι εργάτες και οι αγρότες, αφού η Πολιτεία *«δεν τους έδινε την παιδεία και τη δυνατότητα της πληροφόρησης και της παρέμβασης»*. Επιπλέον, *«φρόντισε η Ελληνική Πολιτεία και τα μορφωμένα παιδιά του Ελληνικού λαού... που γινόταν δ.υ. να τα θέσει εκτός πολιτικού παιχνιδιού. Και έτσι ο στίβος έμεινε ανοιχτός για το 5% που είναι οι συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες... οι γιατροί, οι δικηγόροι, οι μηχανικοί, οι ελευθεροεπαγγελματίες»*. Για να υποστηριχτεί και να ερμηνευτεί ταυτόχρονα η άρνηση να δοθούν πλήρη πολιτικά δικαιώματα στους δ.υ. θεωρείται ότι:

«Υπάρχει η ταξική διαστρωμάτωση, όπου οι εργαζόμενοι που βρίσκονται σε διαφορετικά κόμματα έχουν τα ίδια συμφέροντα όλοι, κόντρα στα συμφέροντα των από πάνω κοινωνικών τάξεων που είναι στα διαφορετικά κόμματα» παράλληλα δηλαδή με την ύπαρξη ενός *«κομματιού... που νέμεται κατ' αποκλειστικότητα την πολιτική εξουσία»*[56].

Οι κριτικές αυτές παρατηρήσεις, που αναδιοργανώνουν και το προηγούμενο σχήμα το οποίο κυριάρχησε και σύμφωνα με το οποίο οι δάσκαλοι λειτουργούσαν ως ενδιάμεσοι μεταξύ λαού και εξουσίας και εξέφραζαν τους πόνους και αγωνίες του απλού λαού προς αυτήν ή συνέβαλαν, όταν η κυβερνητική εξουσία κατακτήθηκε από *«σοσιαλιστικό κόμμα»*, στον *«σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας»*, μπορεί να κατατίθενται από τον Πρόεδρο της ΔΟΕ, δεν είναι όμως καθόλου βέβαιο αν είναι δυνατό να τις παρακολουθήσουν οι δάσκαλοι ή τις ασπάζονται στο σύνολό τους[57].

Σε κάθε περίπτωση, όμως, στο χρονικό διάστημα που ακολουθεί οι αναφορές στην αυτοεικόνα του δασκάλου μειώνονται σημαντικά. Οι αναφορές που γίνονται και κυριαρχούν σχετίζονται με την άποψη ότι η τροπολογία στον 1735/87 για τα πολιτικά δικαιώματα δεν ικανοποιεί (άποψη και ΑΔΕΔΥ)[58], ενώ επανέρχονται οι αναφορές στην άρνηση της πολιτείας να αναγνωρίσει το ρόλο του δασκάλου ως *«πρωταρχικού και αναντικατάστατου παράγοντα»* της εκπαίδευσης αλλά και της κοινότητας όπου εργάζεται, την αδυναμία αυτής *«όσο και της κοινωνίας να τον αντιμετωπίσουν με ανάλογο ενδιαφέρον»* και τη *«σοβαρή ως επικίνδυνη στάση της Πολιτείας, όσον αφορά στα μέτρα στήριξης του εκπ/κού λειτουργού της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης»*, των τομέων της μόρφωσης και επιμόρφωσης. Έτσι προβάλλει η ανάγκη να δοθεί:

«Μάχη για την ανάδειξη του κοινωνικού μας ρόλου ή τώρα ή ποτέ»[59].

---

[55] «Δ.Β» 980/7-8/86, 22, «Δευτερολογία του προέδρου της ΔΟΕ».

[56] *ο.π.*, 22.

[57] Στη φάση αυτή βρισκόμαστε μπροστά στο ενδιαφέρον φαινόμενο κατά το οποίο η συνδικαλιστική ηγεσία βρισκόμενη σε κρίση, η οποία έχει προκύψει και ως αποτέλεσμα της μερικής ή ολικής αντίδεσής της με την πολιτική, επιχειρεί να αναδείξει διαφορετικές όψεις της *«αυτοεικόνας»*, που η αποδοχή τους από το σώμα των δασκάλων θα διευκόλυνε συγκεκριμένου τύπου πολιτική δράση. Η αυτοεικόνα αυτή δεν κατέστει κυρίαρχη, επειδή σχετίζεται και με το ότι απομακρύνεται αισθητά από την περιγραφή της σχέσης δασκάλου- *«Πολιτείας»*, ως σχέση «αλληλεξάρτησης» (ο δάσκαλος επιζητά μια *«Πολιτεία»*-κόμμα που τελικά θα αντιληφθεί την αξία- προσφορά του), στην οποία στηριζόταν οι προηγούμενες εικονογραφήσεις και επιχειρεί μια κατανόηση της κοινωνικής θέσης του δασκάλου μέσα σε μια «ταξική» κοινωνία, ανεξάρτητα με τον τρόπο που το κάνει. Έτσι, η πρόταση αυτή δεν ερείδεται σε *παλαιότερα* στοιχεία της αυτοεικόνας, που θα ήταν εύκολα αναγνωρίσιμα από τα υποκείμενα και ως εκ τούτου δεν *αναγνωρίζεται εύκολα* από αυτά.

[58] «Δ.Β» 993/10/87, 31, «Η ΔΟΕ καλεί τους Βουλευτές να στηρίξουν τις θέσεις του δ.υ. κινήματος».

[59] «Δ.Β» 1011/3/89, 6, «Προσωρινή ημερήσια διάταξη 58ης ΓΣ». Αφιερώνεται ιδιαίτερο υποκεφάλαιο στο «Ρόλο του εκπαιδευτικού λειτουργού», όπου επανέρχεται και ο προσδιορισμός του δασκάλου ως *«λειτουργού της Πρωτοβάθμιας»*, όρος που χρησιμοποιήθηκε μέχρι το 1977 σε φάσεις διεκδίκησης ανάλογης *«αντιμετώπισης»* με τους καθηγητές.

Έτσι, κλείνει και η εξεταζόμενη περίοδος με τη διατύπωση και διαπίστωση της αγωνίας των δασκάλων να αναδείξουν τον κοινωνικό τους ρόλο, πρόβλημα που μετά το 1981 είχε θεωρηθεί προσωρινά λυμένο και αποδεκτό από την πολιτική εξουσία. Η υποχώρηση στο παλαιότερο μοντέλο μαρτυρά και την αντοχή και διάρκειά του.

III. 2. 2. 2. Των καθηγητών. Σε αντίθεση με το χώρο της ΔΟΕ, ο λόγος που κατατίθεται στα έντυπα της ΟΛΜΕ και εικονογραφεί την προβαλλόμενη αυτοεικόνα των καθηγητών, είτε παρουσιάζεται στο «Π.Δ.» εν σπέρματι και σε ποικιλία άρθρων των οποίων και δεν αποτελεί το κύριο θέμα είτε κατατίθεται κατά την διάρκεια ειδικών συνεδρίων και ημερίδων. Η διαφορά αυτή επηρεάζει την έκταση και το βάθος των περιγραφών που επιχειρούνται και λιγότερο τη συχνότητα και πυκνότητα των αναφορών. Συνοδεύεται ακόμη από τη συχνότερη χρήση των όρων *«καθηγητές»* ή *«εκπαιδευτικοί λειτουργοί»*, αν και η χρήση του ενικού προσδιορισμού *«καθηγητής»*, ως όρου που εννοεί το σύνολο των εκπαιδευτικών της Μ.Ε. δεν απουσιάζει.

Η πρώτη εικόνα που κατατίθεται είναι αυτή του *«οργανωμένου κλάδου»* ως συνόλου το οποίο *«καθ' όλον το επταετές διάστημα της δικτατορίας ετήρησεν υγηλόφρονα και υπέροχον στάσιν έναντι των επίδοξων "αναμορφωτών", η οποία είχε ως αποτέλεσμα τα κηρύγματά των να πίπτουν εις το κενόν και να συναντούν την παγεράν του αδιαφορίαν»*[60]. Η άποψη αυτή, που αλλού δείχτηκε η σημασία του εργαλειακού της χαρακτήρα στο πεδίο της πάλης για τη διατήρηση του ελέγχου του ΔΣ της ΟΛΜΕ (II. 2. 3), στηρίχθηκε στην αντίληψη για το αναπόδραστο μιας τέτοιας συμπεριφοράς *«εκπαιδευτικών λειτουργών»*, η οποία και θεωρήθηκε ότι εκπηγάζει από τη «φύση» των καθηγητών που- με τη σειρά της- αποκτά τη συγκεκριμένη διάσταση *«λόγω παιδείας και λόγω αποστολής»*. Μάλιστα οι δυο αυτοί παράγοντες (παιδεία- αποστολή)θεωρήθηκε ότι επιδρούν αποφασιστικά στο σύνολο της προσωπικότητάς τους, ώστε οι καθηγητές να καθίστανται:

> *«εντολοδόχοι και ερμηνευταί των δημοκρατικών ιδεωδών εις τα οποία διακονούν και χάριν των οποίων αναλίσκουν ανιδιοτελώς και μετ' ευγενούς αποστολικού πάθους το εκλεκτότατον και παραγωγικότατον τμήμα της ζωής των»*[61].

Τέλος, αυτή η συμπεριφορά τους ερμηνεύτηκε με την προβολή της άποψης ότι μ' αυτόν τον τρόπο πιστεύουν πως *«υπηρετούν το κοινό συμφέρον και την ιδέαν της δημοκρατίας»*, ενώ γίνονταν αποδεχτό ότι κάτι τέτοιο αποτελεί απόληξη της *«εις επιστήμονας προσιδιαζούσης στάσεως»*[62]. Παράλληλα επισημαίνονταν το αναγκαίο της λήψης σειράς μέτρων ώστε:

> *«να ενισχυθή η κλονισθείσα εμπιστοσύνη των καθηγητών απέναντι στο κράτος ως προς την καθαρότητα των προθέσεών του και την έκτασιν του ενδιαφέροντός του»*[63],

ενώ πηγή του κλονισμού κατονομάζεται η ατολμία λήψης αποφάσεων σχετικά με τη *«διασαλευθείσα και δοκιμασθείσα ιεραρχία εις τους κόλπους του σώματος των ελλήνων εκπαιδευτικών»*.

Η *«κλονισθείσα εμπιστοσύνη»* των καθηγητών, όμως, δεν περιορίζεται μόνο στις σχέσεις έντασης μεταξύ καθηγητών- κράτους που εκφράστηκαν με την αντίθεση τους στον 651/70. Αντίθετα θεωρείται ότι σχετίζεται με μια μακρά διαδικασία, ιστορικού χαρακτήρα, κατά την οποία :

> *«Ο κακώς νοούμενος ωφελιμισμός και ο άτεγκτος νόμος της προσφοράς και της ζητήσεως... όσον αφορά εις το διδακτικόν προσωπικόν της Μέσης, συνετέλεσεν ώστε αι εκάστοτε Κυβερνήσεις να παραβλέγουν αύται τον καθηγητήν της Μέσης, ο*

---

[60] «Δ.» 416-417/1-10/9/74, 1, «Δημοκρατία και δικαίωσις».

[61] *ο.π.*, 1..

[62] *ο.π.*, 1. Δηλαδή, ο *«καθηγητής»* είναι πρωταρχικά επιστήμονας και η ηθική του προσωπικότητα στηρίζεται ακριβώς σ' αυτή του την ιδιότητα.

[63] *ο.π.*,2.

οποίος ούτω απώλεσε την παλαιάν του θέσιν εις την κορυφήν της δημοσιοϋπαλληλικής πυραμίδος υποβιβαζόμενος ολονέν μισθολογικώς, βαθμολογικώς και ηθικώς»[64].

Ως πειστήρια για την *«απώλεια»* της υπαλληλικής *«θέσης»* των καθηγητών και στα τρία πεδία ορισμού της (μισθολογικό, βαθμολογικό, ηθικό) κατατίθεται α)η *«πλήρης εξίσωσις των λειτουργών της [Μ.Ε.]προς τους συναδέλφους της Στοιχειώδους»* και β)η μετατροπή του σε *«πτωχό συγγενή των καλουμένων κλάδων ίσης αφετηρίας»*, η συγκρότηση δηλαδή *«αντικινήτρων»*, που έχουν ως αποτέλεσμα να παρατηρείται:

«ολονέν γενικευμένη απροθυμία των αρρένων αποφοίτων του Γυμνασίου να στραφούν προς τας καθηγητικάς Σχολάς και η καλπάζουσα, συνεπεία του γεγονότος τούτου, θηλυκοποίησις της Μ.Ε. [που]αποτελούν επί του προκειμένου μάρτυρας αδιαγεύστους της γενικής καθιζήσεως και κρούουν διαπεραστικώτατα τον κώδωνα του κινδύνου»[65],

καθώς και απροθυμία των αρρένων αποφοίτων των Καθηγητικών Σχολών να αποδεχτούν διορισμό στη Μέση Εκπαίδευση[66].

Όλα τα παραπάνω συντελούν ώστε ο *«πρώτος παράγοντας του όλου εκπαιδευτικού προβλήματος»*, δηλαδή οι καθηγητές: *«λόγω της μακροχρονίου υποτιμήσεως των, [να]αισθάνονται ως είλωτες εργαζόμενοι εις καταναγκαστικά έργα»* και επιπλέον *«πικρίαν πολλήν και αγανάκτησιν»*[67]. Η ψυχολογική δε αυτή κατάσταση, στην οποία έχουν περιέλθει, θεωρείται δυνατό να ανατραπεί με την ικανοποίηση της *«ίσης μεταχειρίσεως»*, αίτημα που κινείται πέρα από το χώρο των επαγγελματικών διεκδικήσεων και συγκεκριμένα σ' αυτό του *«εθνικού συμφέροντος»*, γιατί:

«το εθνικόν συμφέρον είναι αρρήκτως συνυφασμένον προς την ύπαρξην διδακτικού προσωπικού ευρισκομένου εις τοιαύτης επιστημονικήν και κοινωνικήν θέσιν, ώστε να δύναται να υπηρετή αποδοτικώς την Παιδείαν και δι' αυτής το Έθνος»[68].

Για την επίρρωση της υπόθεσης για την υποδεέστερη θέση που έχουν περιέλθει οι καθηγητές σε σχέση με άλλους δ.υ., αλλά και της εξίσωσής τους με τους δασκάλους δημοσιεύονται συγκριτικοί πίνακες διαφορών σε σχέση με τις ακαθάριστες αποδοχές, τα επιδόματα και την βαθμολογική κατάσταση δασκάλων- καθηγητών[69], ενώ οι συντάχτες των κειμένων αναρωτιόνται μήπως *«εκ παγίας τακτικής γίνεται συστηματικώς εκμετάλλευσης της μετριοπαθείας και της ανοχής των καθηγητών»* εκ μέρους του *«αρμοδίου Υπουργείου»*. Θεωρούν μάλιστα ότι αν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί βλάπτεται, δια του *«εμπαιγμού»* που υφίστανται οι καθηγητές από το κράτος συνολικότερα, *«το συμφέρον της Μέσης Εκπαιδεύσεως, του κορμού της όλης ελληνικής Παιδείας»*[70].

Με τη διατύπωση των παραπάνω θέσεων κλείνει και η φάση κατά την οποία το ΔΣ της ΟΛΜΕ ελέγχεται από την περίοδο της δικτατορίας «εκλεγμένο» ΔΣ. Η προβαλλόμενη αυτοεικόνα κατά την περίοδο αυτή συγκροτείται από μια σειρά στοιχεία εκ των οποίων κυρίαρχα είναι η διαπίστωση ότι: *οι καθηγητές είναι επιστήμονες των οποίων*

---

[64] «Δ.» 418/1-10-74, 1, «Εν όψει εκλογών. Προς την πολιτικήν ηγεσίαν του τόπου». Πρόκειται για ανοικτή επιστολή κατά τη συνδικαλιστική πρακτική που επικρατούσε την πρώτη υποπερίοδο. Στο κείμενο διευκρινίζεται ότι ο νόμος *«της προσφοράς και της ζητήσεως»* μπορεί να μη λειτουργούσε ως προς τους αριθμούς αλλά λειτουργούσε ως προς την ποιότητα του προσφερόμενου προσωπικού.

[65] *ο.π.*, 2.

[66] «Δ.» 421/25-11-74, 2, «Παιδεία και ανθρώπινος παράγων».

[67] *ο.π.*, 1

[68] *ο.π.*, 2.

[69] Αντίστοιχα: «Δ.» 422-423/10-20/12/74, «Δ.» 430/10-4-75 και «Δ» 431/25-4-75. Ως προς την *«εξίσωση»* δασκάλων- καθηγητών πρόκειται για τη δυνατότητα που παρείχε και ο Α.Ν. 129/67 και ο ν. 651/70 σε ελάχιστο αριθμό δασκάλων να *«εξέλθουν από την υπηρεσία»* με τον 2ο ως καταληκτικό βαθμό. Εξάλλου η σύγκριση μεταξύ καθηγητών και *«άλλων υπαλλήλων»* αφορά τη σύγκριση καθηγητών με τεχνικούς υπαλλήλους, γεωπόνους, δασολόγους, κτηνιάτρους, χημικούς Γ. Χημείου Κράτους και στρατιωτικούς.

[70] «Δ.» 434-435/1-15/6//75, 2. «Επί του νέου νομοσχεδίου». Το κείμενο αποτελεί αναδημοσίευση ανακοίνωσης που δόθηκε στον τύπο στις 25/5/75.

η κοινωνική θέση έχει υποβαθμιστεί- ως αποτέλεσμα της οικονομικής, βαθμολογικής και ηθικής καθίζησής τους (γενικά υπαλληλικής), μετά από συγκεκριμένες και, εν πολλοίς, εσκεμμένες ενέργειες του κράτους με αποτέλεσμα η όλη διαδικασία να έχει αρνητικότατες επιπτώσεις για την τύχη της Μ.Ε., του κορμού της όλης ελληνικής εκπαίδευσης, αφού κάθε όψη της τύχης της συνδέεται με την τύχη του ανθρώπινου παράγοντα που την λειτουργεί, δηλαδή των καθηγητών. Ως εκ τούτου η τραγική κατάσταση που έχουν περιέλθει και η οποία τους προξενεί αφόρητη ψυχολογική πίεση, είναι εθνικά επιζήμια, εφόσον εγκατάλειψή τους σημαίνει βλάβη της εκπαίδευσης και δια μέσου αυτής βλάβη του εθνικού συμφέροντος.

Η σκιαγράφηση της αυτοεικόνας τους, δηλαδή, καθορίζεται από τρία κυρίως στοιχεία: α)το Κράτος, β)την επιστημοσύνη- ως αυταπόδεικτο αποτέλεσμα των πανεπιστημιακών τους σπουδών και γ)την εξ αυτής αναμενόμενη διακριτή θέση τους στη γενικότερη δημοσιοϋπαλληλική ιεραρχία σε συνδυασμό με τη διακριτή θέση που οφείλεται να διατηρήσουν μέσα στο υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα. Παράλληλα, κατανοούν την εκπαιδευτική βαθμίδα στην οποία εργάζονται ως *«κορμό»* του όλου συστήματος και, σε σχέση με την αρχιτεκτονικής υφής αυτοεικόνα των δασκάλων (ως βάση- λίθος του οικοδομήματος της παιδείας), παράγουν μια αυτοεικόνα επικαθοριζόμενη από την εικονογράφηση του εκπαιδευτικού συστήματος ως *δέντρο* στο οποίο η Μ.Ε. αποτελεί τον κορμό δηλαδή το στερεότερο και πιο διακριτό μέρος του που βαστάζει και τροφοδοτεί τα κλαδιά (τριτοβάθμια εκπαίδευση).

Τα βασικά στοιχεία που συγκροτούν την προβαλλόμενη αυτοεικόνα θα επιβεβαιωθούν και στα κείμενα του πρώτου δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ. Έτσι, γίνεται πάλι λόγος για τις *«απανωτές διαγεύσεις [που]σωρεύουν μέσα μας τη δυσπιστία απέναντι στην Πολιτεία»*[71], για το θέμα της *«ποιοτικής»* πτώσης του επιπέδου του προσωπικού της Μ.Ε. και σημειώνεται ότι στις Καθηγητικές Σχολές εισέρχονται *«οι μέτριοι και πλεονάζουν οι γυναίκες»*[72], για την ψυχική κατάσταση των καθηγητών που *«δυσανασχετούν»*, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος απώλειας του *«ενθουσιασμού τους»* που θεωρείται απαραίτητος για να *«θεμελιωθεί η Παιδεία»* και επισημαίνεται επιπλέον το *«γενναίο φρόνημα»* που οφείλει να διαθέτει, ώστε ο *«σεμνός»* εκπαιδευτικός ο οποίος είναι:

> *«πνευματικός ηγέτης και οδηγητής. Πλάθει και διαμορφώνει προσωπικότητες. [ενώ]Κλήρος του- οδυνηρός- είναι να ποδηγετή, να εμπνέη, να φρονιματίζη»*[73],

να αναδειχθεί ως ρόλος σταθερός και παράλληλα να:

> *«διαλυθεί ο μύθος του καθηγητή ραγιά, του άτολμου παρία της πνευματικής ζωής, που δεν υψώνει τη φωνή του ποτέ να διεκδικήση ό,τι του ανήκει»*[74].

Παράλληλα, όμως, με την επισήμανση των ψυχολογικών ιδιοτήτων που οφείλουν να διαθέτουν και την προβολή παλαιότερα εμπεδωμένων εικόνων που οφείλουν να καταστραφούν, ώστε να αυξηθεί η μαχητικότητα των καθηγητών[75], σημειώνεται στροφή της συζήτησης προς τις *«Αντικειμενικές συνθήκες εργασίας»* τις *«Ώρες»* και την *«Ποιότητα της εργασίας»*[76] για να δειχτεί ότι:

> *«το έργο των καθηγητών είναι πολύ βαρύ εξεταζόμενο μόνον ως προς την ποσότητα της εργασίας που απαιτείται. Αν συνδυάσωμεν [ακόμη]και την ποιότητα πρέπει να ανησυχήσωμεν για το βάρος που επωμίζονται»*[77],

ενώ η εργασία τους στο σχολείο χαρακτηρίζεται ως *«ανεδαφική και αποστεωμένη»*[78].

---

[71] «Π.Δ.» 438/1-10-75, 2, «Νέα Εκπαίδευση *αδαπάνως* για το Δημόσιο».
[72] *ο.π.*, 5, «Οι τεχνοκράτες και πως ενεργούν».
[73] «Π.Δ.» 440/1-11-75, 3, «Γενναίο φρόνημα».
[74] *ο.π.*, 3.
[75] Τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή προετοιμάζεται η πρώτη μεγάλη απεργία τους (Δεκέμβριος '75).
[76] Πρόκειται για τους τίτλους εισηγήσεων του ΔΣ της ΟΛΜΕ σε συγκέντρωση (10-10-75, Θέατρο «Μουσούρη).
[77] *ο.π.*, 8, «Οι ώρες εργασίας των καθηγητών». Οι εισηγήσεις δημοσιεύτηκαν στο «Π.Δ.» (440). Σε αυτές παρατίθενται πίνακες που υπολόγιζαν τον «πραγματικό χρόνο εργασίας».

Αντίθετα, με την πραγματικότητα που σκιαγραφούν θεωρούν ότι ο καθηγητής *«πρέπει να είναι άρτια προσωπικότητα με φιλοσοφική, επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση»*[79], γιατί ως *«επιστήμονες διαπλάθουν τη νέα γενιά και την αυριανή πνευματική ηγεσία του έθνους»*[80]. Κατ' αναλογία δηλαδή: *εκλεκτοί εκπαιδευτικοί για το εκλεκτό κομμάτι που θα ηγηθεί του έθνους.*

Μάλιστα η *«ιεραποστολική δράση»* των επιστημόνων- καθηγητών, μετά την εξαγγελία των μεταρρυθμιστικών μέτρων (Ιανουάριος '76)αποκτά μια επιπλέον διάσταση, που απορρέει πάντα από τη θέση που κατέχουν στο εκπαιδευτικό σύστημα, αφού θεωρείται ότι:

> *«ο βασικός μοχλός που θα διαδραματίση τον ουσιαστικό ρόλο για την πραγματοποίηση όλων αυτών των στόχων[των μεταρρυθμιστικών]είναι ο εκπαιδευτικός»*[81].

Στη φάση αυτή η χρήση των όρων *«εκπαιδευτικός»* ή *«εκπαιδευτικός λειτουργός»* είναι συχνή και συνοδεύεται με την προβολή της άποψης ότι *«οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί που αποτελούν τον πρώτο παράγοντα στο σύστημα των συντελεστών του εκπαιδευτικού έργου είναι αποφασισμένοι με ενότητα σ' όλες τις βαθμίδες, από το Νηπιαγωγείο μέχρι το Πανεπιστήμιο, να κατακτήσουν τους στόχους της ανθρωποπλαστικής Παιδείας»*, αφού διαπιστώνεται ότι *«η Παιδεία αξίζει, όταν αξίζουν οι δάσκαλοι που την εμψυχώνουν»*[82]. Παρατηρείται δηλαδή, από τη μια, επιβεβαίωση της άποψης της πρωτοκαθεδρίας του ανθρώπινου παράγοντα (εκπαιδευτικός)στην ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και, από την άλλη, απομάκρυνση από το λόγο του περασμένου ΔΣ, που έθετε ωμά το πρόβλημα της διαβάθμισης της υπαλληλικής σχέσης καθηγητών- δασκάλων σε αντιστοίχηση πάντα με την θέση τους στις δυο βαθμίδες εκπαίδευσης και τις βασικές τους σπουδές, μέσα από τη χρήση ενός όρου που αμβλύνει τις διαφοροποιήσεις της εκπαιδευτικής κοινότητας (*«εκπαιδευτικός»*)[83].

Εκτιμάται όμως, μετά την ολοκλήρωση του 309/76 και των εργασιών της επιτροπής *«άρσεως αδικιών»*, που τα πορίσματά της δεν έτυχαν νομοθετικής ρύθμισης η οποία θα αποκαταστούσε την διαταραγμένη υπαλληλική ιεραρχία, ότι, ενώ στις παρούσες συνθήκες *«το εκπαιδευτικό έργο γίνεται ουσιωδέστερο και ωφελιμότερο, αλλά και βαρύτερο για τον καθηγητή»*[84], ούτε η οικονομική αποκατάσταση των καθηγητών επιτεύχθηκε ούτε οι βαθμολογικές αδικίες άρθηκαν. Μάλιστα, κατά την επιλογή του εποπτικού προσωπικού *«σημειώθηκαν εξοργιστικές παρεμβάσεις του Νόμου»* με αποτέλεσμα *«οι πραγματικοί φορείς της αλλαγής, οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, [να]κατατρύχονται ακόμα από το άγχος του βιοπορισμού και την πικρία της συνεχιζόμενης αδικίας και [να]έχουν διαγευστεί στις προσδοκίες τους για μια ριζική αλλαγή, στην αναδόμηση της πυραμίδας των εκπαιδευτικών»*[85]. Τα γεγονότα αυτά, συνδυαζόμενα με τη διατήρηση *«συστημάτων ελέγχου»* και *«καταναγκασμού»* των διδασκόντων από το εποπτικό προσωπικό, θεωρείται ότι δε βοηθούν στην καλλιέργεια του *«ενδουσιασμού των διδασκόντων»*, καθώς και της *«πίστης τους στην αξία του παιδευτικού έργου»*, σταθερές, που αν συμπορευόταν με την ικανοποίηση των ελάχιστων *«απαιτήσεων»* τους, είναι δυνατό να κέρδιζαν την *«ψυχή»* του καθηγητή, το στοιχείο

---

[78] *ο.π.* 5.

[79] «Π.Δ.» 442-443/1-15/12/75, «Οι δαπάνες για την Παιδεία».

[80] «Π.Δ.»444-445/1-15/1/76, 1, «Ο αγώνας και το καθήκον».

[81] «Π.Δ.» 446/1-2-76, 5, «Οι κυβερνητικές αποφάσεις για την Παιδεία». Το κείμενο αποτελεί ανακοίνωση που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 29/1/76. Σ' αυτό παρουσιάζονται και σχολιάζονται τα μέτρα που αφορούν τη Μέση Εκπαίδευση. Έτσι ο χαρακτηρισμός *«εκπαιδευτικοί»* σημαίνει τους εκπαιδευτικούς της Μ.Ε. αποκλειστικά.

[82] «Π.Δ.» 442-443, *ο.π.*, 2. Αυτό βέβαια δε σημαίνει συνεργασία ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, αλλά χρήση του γενικότερου όρου «εκπαιδευτικός» πριν από κινητοποιήσεις, που συνηθίζεται στα κείμενα της ΟΛΜΕ.

[83] Σημειώνεται ότι αντίστοιχα οι δάσκαλοι χρησιμοποιούν τον όρο *«λειτουργοί της Πρωτοβάθμιας»*, όταν πρόκειται να διεκδικήσουν αντίστοιχη μεταχείριση με τους καθηγητές.

[84] «Π.Δ.» 456/9/76, 1, «Η εκπαιδευτική αλλαγή και οι ευθύνες της πολιτείας».

[85] *ο.π.*, 2.

δηλαδή εκείνο που αν δεν ενεργοποιηθεί *«η εκπαιδευτική μεταρρύθμισή θα παραμείνει άκαρπη»*[86].

Σε αυτήν τη φάση η εκτίμηση της διαμορφούμενης πραγματικότητας σε συνδυασμό με την πάγια αντίληψη για τον *πνευματικό* χαρακτήρα της εκπαιδευτικής εργασίας υπαγορεύει την προβολή της άποψης ότι είναι αναγκαίο ο *«καθηγητής»* να παραμείνει απερίσπαστος στο έργο του σε νέες συνθήκες. Αυτές απαιτούν:

«να ανανεώνει κάθε μέρα τον πνευματικό εξοπλισμό του με τη συνεχή ενημέρωση στις νεώτερες επιστημονικές εξελίξεις, πράγμα που απαιτεί χρήμα, χρόνο και ενθουσιασμό»[87].

Ο τονισμός της επιστημονικής διάστασης του έργου του καθηγητή θα συνδεθεί στην πράξη με τη διεκδίκηση της ένταξης του συνόλου των εξωδιδακτικών δραστηριοτήτων στο ωράριο εργασίας[88], τις συνθήκες εργασίας που *«διατηρούνται δυσμενείς, όπου δεν χειροτέρεψαν»*[89] και με την *«ποιοτική και ποσοτική προσφορά του»*[90], χαρακτηριστικά που συγκροτούν τη διάσταση της αυτοεικόνας που συγκεκριμενοποιεί την άποψη *«της υποτιμήσεώς του έναντι άλλων κλάδων»*, κατάσταση που η ανατροπή της συνδέεται πλέον όχι μόνο με *«το συμφέρον της Παιδείας, αλλά, με το θεμέλιο της ανορθώσεώς της»*[91].

Η προβαλλόμενη, δηλαδή, αυτοεικόνα των καθηγητών στη φάση αυτή επαναπροσδιορίζεται και από τη διαδικασία της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, που μπαίνει σε λειτουργία, με αποτέλεσμα να εκτιμάται ότι η διαδικασία αυτή: *ενώ φορτώνει επιπλέον τον καθηγητή με βάρη, τα οποία ευχαρίστως θέλει να σηκώσει, παράλληλα χειροτερεύει το σύνολο των συνθηκών που τον αφορούν χωρίς να βελτιώνει στο ελάχιστο τη θέση του στις ποικίλες εκφάνσεις της.*

Η αντίληψη για *«την άνιση μεταχείριση του καθηγητή»*, που βρίσκει φωνές υποστήριξης στο πολιτικό πεδίο, αλλά και η ηθική συμπαράσταση στις αγωνιστικές κινητοποιήσεις *«για τη βελτίωση της θέσης του και την ανύψωση της παιδείας»* από μέρος της επίσημης επιστημονικής κοινότητας[92], προβάλλονται ως επιδρούσες θετικά στην προβαλλόμενη αυτοεικόνα που υποστηρίζει ότι:

«Πρέπει επιτέλους να γίνει κατανοητό και από την Κυβέρνηση και από την κοινή γνώμη, ότι η λειτουργία των σχολείων Μ.Ε. στηρίζεται στην εθελοντική εργασία των καθηγητών»[93].

Οι αντιλήψεις αυτές για τη θέση και προσφορά του καθηγητή θα κυριαρχήσουν και στα αμέσως επόμενα χρόνια. Παράλληλα, η άποψη ότι *«η πολιτεία εξακολουθεί να δείχνει παραδειγματική, αλλά και εκλεκτική για τους Καθηγητές αδιαφορία»*[94] παραμένει σταθερή εκτίμηση των ΔΣ που εναλλάσσονται στην ηγεσία της ΟΛΜΕ. Ο *«καθηγητής»* είναι αυτός που εξαιρείται από την *«Πολιτεία»* και ως προς τη βαθμολογική του ανάδειξη

---

[86] *ο.π.*, 2.

[87] «Π.Δ.» 457/10/76, 1, «Προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως κ. Κ. Καραμανλή».

[88] *ο.π.*, 2.

[89] «Π.Δ.» 459/11/76, 2, «Δραστηριότητες της Διοικήσεως».

[90] *ο.π.*, 1, «Ο Κλάδος σε νέους αγώνες». Παρατίθενται για άλλη μια φορά οι ώρες επιπλέον εργασίας που προσφέρει χωρίς αμοιβή (*«600 ώρες που δεν πληρώθηκε ποτέ»*).

[91] *ο.π.*, 1.

[92] «Π.Δ.» 461/12/76, 5-6. «Το οικονομικό αίτημα του κλάδου στη Βουλή». Πρόκειται για την αναδημοσίευση τριών επερωτήσεων (Παπανούτσου, Δρακόπουλου-Κύρκου, Τσάτσου-Μαγκάκη-Μήνη- Πρωτοπαπά), καθώς και την απόφαση της Φιλοσοφικής Σχολής Ιωαννίνων (343/23-11-76). Εξάλλου στην ίδια κατεύθυνση ήταν και οι δηλώσεις του Α. Παπανδρέου στις 3/3/77 (δες Ημερολ.: ΟΛΜΕ, Μάρτιος '77).

[93] *ο.π.*, 1, «Ο αγώνας σε εξέλιξη».

[94] «Π.Δ.» 487-488/9α-β/78, 2, «Η φετινή συνδικαλιστική χρονιά». Πρόκειται για χαιρετιστήριο κείμενο νέου ΔΣ (Ράθωσης- Μπούζας)στο οποίο, για άλλη μια φορά, επαναλαμβάνεται η άποψη ότι *«η σχετική επίλυση [του βαθμολογικού και Μισθολογικού]θα μπορούσε να αντικαταστήσει την πικρία και τον καθημερινό βιοποριστικό-του άγχος [του καθηγητή]με ζήλο και ενθουσιασμό για το επίμοχθο έργο-του»*.

ως δήθεν *«προνομιούχος»*, αλλά και από τη μισθολογική βελτίωση *«για να μην... κινδυνεύσουν τα θεμέλια του "ενιαίου"»*, που η ίδια η *«Πολιτεία»* υποσκάπτει[95].

Στη φάση αυτή η συντονισμένη προσπάθεια που καταβάλλεται για να αποκτήσει το σ.κ. της ΟΛΜΕ πιο οργανωμένη και ριζοσπαστική κατεύθυνση[96] αναζητά και τις αιτίες εκείνες που δεν επιτρέπουν στον *«καθηγητή»* να ενεργοποιηθεί και τον:

> *«περιορίζουν σ' ένα επιπόλαιο κι ανέκφραστο ρόλο, σ' ένα ρόλο, θα λέγαμε, κομπάρσου απέναντι στη σχολική πραγματικότητα και την κοινωνική, τη μεγάλη κοινωνική αποστολή, που έχει ο καθηγητής»*[97].

Έτσι η *«δημοσιοϋπαλληλική ιδιότητα»* ή αλλιώς *«δημοσιοϋπαλληλίκι»* που *«έντεχνα και μεθοδευμένα είναι από την ίδια την Πολιτεία συνυφασμένο με την απόλυτη και τυφλή υπακοή και εκτέλεση των διαταγών»* μετατρέπει *«σε ένα απλό εκτελεστικό όργανο... ένα πραγματικό ρομπότ, [τον καθηγητή που]παίρνει τις εντολές και τις εκτελεί δεν τις διαμορφώνει»*[98]. Αυτή η διαδικασία μάλιστα θεωρείται ότι συνδέεται άμεσα με την *«εξάρτηση από τον Προϊστάμενο Διευθυντή... και απ' τον Επιθεωρητή»*, από τους οποίους εξαρτάται και *«η σταδιοδρομία, η εξέλιξη και η "θέση" του»* και οι οποίοι λειτουργούν ως *«ένα καλά στημένο σύστημα ελέγχου και καθημερινής πίεσης πάνω στη θέληση και την προσωπικότητα του καθηγητή»*[99].

Η διάκριση των καθηγητών σε *«βάση»* και *«σύστημα ελέγχου»* συνδέεται με την ανάπτυξη και προώθηση αιτημάτων που προσβλέπουν στην αποδέσμευση της υπηρεσιακής εξέλιξης και σταδιοδρομίας του καθηγητή *«απ' τις διαθέσεις του Διευθυντή, του Επιθεωρητή, του Υπουργείου»*[100]. Τα αιτήματα αυτά αντιστρατεύονται μερικώς προηγούμενες εικονογραφήσεις της εξέλιξης του καθηγητή στα πλαίσια μιας απόλυτα πυραμιδικής βαθμολογικής διάρθρωσης της δημοσιοϋπαλληλικής του ιδιότητας και είναι το νέο στοιχείο που εισάγεται στην προβαλλόμενη αυτοεικόνα.

Αυτό το στοιχείο χωρίς να αντιστρατεύεται ούτε στιγμή την πάγια πλέον εικονογράφηση των καθηγητών ως:

> *«είλωτες και δέσμιοι του υπαλληλικού κώδικα σε όλη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία... που η πολιτεία ανταμείβει με την περιφρόνησή της»*[101],

συμφωνεί και διευκολύνει τη διεκδίκηση γενικότερων αιτημάτων που σχετίζονται με τη *«δημοσιοϋπαλληλική»* διάσταση των καθηγητών, όπως είναι αυτό του *«εκσυγχρονισμού»* και *«εκδημοκρατισμού»* του Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα. Εκείνο που, λίγο πριν το ΠΑΣΟΚ έρθει στην εξουσία, απασχολεί τουλάχιστο τα κείμενα του ΔΣ της ΟΛΜΕ είναι η δημοσιοϋπαλληλική διάσταση των καθηγητών και ο συνεπαγόμενος αποκλεισμός τους από την πολιτική ζωή της χώρας, σε συνδυασμό με τη δυνατότητα που παρέχει στην ηγεσία του ΥΠΕΠΘ το νομικό καθεστώς να εκδίδει εγκυκλίους οι οποίες έρχονται σε αντίθεση *«με τη σύσταση της UNESCO σχετικά με το εκπαιδευτικό λειτούργημα»* και έχουν πρόθεση την *«επιστροφή σε μορφές πνευματικής και ιδεολογικής αστυνόμευσης ξεπερασμένες για την εποχή μας»*[102]. Το κύμα των διώξεων καθηγητών που έχει προηγηθεί και προβληθεί από τις στήλες του «Π.Δ.» συνηγορεί προς αυτή την κατεύθυνση[103]. Τα ΔΣ της ΟΛΜΕ ελεγχόμενα σ' αυτή την φάση από την ΠΑΣΚ

---

[95] *ο.π.*, 2.

[96] Πρόκειται για το Οργανωτικό Συνέδριο που εκτίμησε συνολικά το σ.κ. της ΟΛΜΕ (στο ίδιο: II. 5. 3.)

[97] Μπούζας Γ., Γ. Γραμματέας ΟΛΜΕ, «Εσωτερική οργάνωση του Κλάδου», στο ΟΛΜΕ, Οργανωτικό Συνέδριο, Αθήνα 1979, 12.

[98] *ο.π.*, 12.

[99] *ο.π.*, 12.

[100] *ο.π.*, 12

[101] «Π.Δ.» 535/4α/81, 1, «Να σταματήσει ο εμπαιγμός».

[102] «Π.Δ.» 533/3α/81, 1, «Οι στόχοι της εγκυκλίου Η/7386». Πρόκειται για την απάντηση του ΔΣ στην ταυτάριθμη εγκύκλιο του Υφ. Β. Κοντογιαννόπουλου. Για το περιεχόμενο της εγκυκλίου Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, 23/2/1981.

[103] Ενδεικτικά για τις διώξεις δες: «Π.Δ.», *ο.π.*, 4, «Πειθαρχικές διώξεις».

διεκδικούν ως πανάκεια για την απελευθέρωση του *«καθηγητή»* την παραχώρηση *«πολιτικών δικαιωμάτων»*.

Είναι η στιγμή που θα επιστρατευθεί η «Ιστορία» του νεοελληνικού κράτους και μια συγκεκριμένη ερμηνεία της (επιλεκτική αναφορά σε ιστορικούς σταθμούς των οποίων ο επαναστατικός χαρακτήρας δεν «ολοκληρώθηκε»)για να δικαιολογηθεί η εικόνα του *«καθηγητή»* ως *«ο τύπος του υπαλλήλου- ραγιά»*. Έτσι, θεωρείται ότι οι, μέχρι τότε, πολιτικές- κυβερνητικές επιλογές προωθούσαν αυτό τον τύπο του καθηγητή (ως αποτέλεσμα της γενικότερης αδιαφορίας τους για την εκπαίδευση), που με το να είναι *«οικονομικά εξαθλιωμένος και κοινωνικά υποβαθμισμένος μπορεί να υπηρετήσει εκείνες τις πολιτικές που θέλουν τον πολίτη απλό θεατή των κοινωνικών μας πραγμάτων»*[104].

Αυτή η εικόνα, λοιπόν, καιρός είναι να αντικατασταθεί με κείνη του χειραφετημένου πολιτικά υπαλλήλου *«που θα μπορεί να παίξει έναν πιο δημιουργικό ρόλο μέσα στον κρατικό μηχανισμό»*[105]. Κάτι τέτοιο θεωρείται άμεσο καθήκον της νέας κυβέρνησης, ενώ ορίζονται σαφώς και οι ευεργετικές επιδράσεις που ένας τέτοιος τύπος καθηγητή θα είχε στο σύνολο της πολιτικής ζωής και θεωρείται ότι:

> *«Η μονοπώληση της δημόσιας ζωής από ορισμένες κατηγορίες πτυχιούχων που ασκούν ελεύθερα επαγγέλματα και η παράλληλη αδρανοποίηση των Δ.Υ. μπορούμε να πούμε ότι είναι ο βασικότερος λόγος της πολιτικής μας κακοδαιμονίας»*[106].

Σ' αυτή τη μορφή εξέλιξης του λόγου των καθηγητών για το πρόσωπό τους υφέρπει και η έκφραση μιας δεύτερης *δυσαρέσκειας* για την επαγγελματική τους επιλογή. Ο πτυχιούχος ΑΕΙ, που επέλεξε να γίνει καθηγητής, εντάχθηκε σε μια επαγγελματική κατηγορία που όχι μόνο υστερεί σε υπηρεσιακή- οικονομική εξέλιξη, σε σχέση με άλλους απόφοιτους ίδιων ή ισότιμων σχολών που έγιναν δ.υ., αλλά μαζί τους υστερεί σε σχέση με τους πτυχιούχους πάντα των ίδιων σχολών που επέλεξαν το δρόμο του ελεύθερου επαγγελματία, γιατί στερείται της δυνατότητας να διεκδίκησει την ανάδειξή του σε πολιτικά αξιώματα.

Η διπλή αυτή *υστέρηση* σε συνδυασμό με την κατάσταση που επικρατεί στο χώρο των Καθηγητικών Σχολών θεωρείται ότι έχει αποτέλεσμα στο επαγγελματικό πεδίο από τη μια να *«διαιωνίζεται ένας κύκλος ερασιτεχνισμού»* και από την άλλη *«με ολοένα αυξανόμενο ρυθμό οι ταλαντούχοι μαθητές [να] δείχνουν αδιαφορία για τις καθηγητικές σχολές»*[107]. Έτσι, στη συγκεκριμένη πολιτική συγκυρία (κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ) εκτιμάται ότι κάθε λόγος για *«εθνική αναγέννηση και ανεξαρτησία»* κινδυνεύει να ματαιωθεί, αν δεν συνοδευτεί από μέτρα που θα οδηγήσουν σε έναν εκπαιδευτικό οικονομικά *«απερίσπαστο από το έργο του»* μορφωτικά και ηθικά δικαιωμένο, με πλήρη πολιτικά δικαιώματα, προϋποθέσεις οι οποίες θα του επιτρέψουν να δράσει ως *«η δυναμική της αλλαγής»* μέσα σε μια δημοκρατικά οργανωμένη Παιδεία. Μάλιστα και τα δυο αυτά στοιχεία (Δημοκρατική παιδεία- ικανοποιημένος εκπαιδευτικός)θεωρούνται, ιδιαίτερα σ' αυτή τη φάση, και πάλι απόλυτα συνδεδεμένα με το *«πρόβλημα επιβίωσης του Έθνους»*. Σε αντίθετη περίπτωση κινδυνεύει να σβήσει η ιδιαίτερη εκείνη ψυχική κατάσταση που κρίνεται, για άλλη μια φορά, απαραίτητη για την εκτέλεση της εκπαιδευτικής λειτουργίας: *ο ενθουσιασμός των εκπαιδευτικών*[108].

Άμεσα μάλιστα το ΔΣ νοηματοδοτεί και το περιεχόμενο της ηθικής δικαίωσης αλλά και έκτασης των πολιτικών δικαιωμάτων (σε πρώτη φάση)με παραστάσεις και έγγραφά του προς την κυβέρνηση και τον ίδιο τον Πρωθυπουργό, όπου ζητά:

> *«Να αρθούν όλοι οι περιορισμοί που παρακωλύουν τη συμμετοχή των Δ.Υ. ως υποψηφίων στις δημοτικές εκλογές... τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών [με*

---

[104] «Π.Δ.» 539/9/81, 1, «Συνάδελφοι». Δηλώνεται ότι ο τύπος αυτός του δ.υ.- καθηγητή καλλιεργήθηκε έντονα τα τελευταία 50 χρόνια και η κυριαρχία του εξηγεί το γιατί οι δ.υ.- καθηγητές, έγιναν *«υπηρέτες ακόμα και των πιο στυγνών καθεστώτων»*(«Π.Δ.» 540/9/81,1, «Πολιτικά δικαιώματα...»).

[105] «Π.Δ.» 540/10α/81, 1, «Πολιτικά δικαιώματα και δημόσιοι υπάλληλοι».

[106] *ο.π.*, 2.

[107] Γ. Κωτσαδάμ, «Μόρφωση και επιμόρφωση καθηγητή», 201, Α' Εκπ/τικό Συνέδριο ΟΛΜΕ, Αθήνα 1982.

[108] «Π.Δ.» 543/12/81, 1, «Οι προσδοκίες και οι ελπίδες ενός κλάδου».

εκπροσώπους των τοπικών οργανώσεων]στα Νομαρχιακά Συμβούλια... [και καταγγέλλει]περιπτώσεις παραγκωνισμού των εκπροσώπων των εκπαιδευτικών (Γεν. Επιθεωρητών, Δ/ντών κ.λ.π.)στις διάφορες τελετές. Επειδή ανάλογες ενέργειες υποβαθμίζουν το κύρος τόσο της Εκπαίδευσης όσο και των Λειτουργών της»[109].

Παράλληλα, εμφανίζεται αναδρομικά και η εικόνα των καθηγητών ως *«ένα κομμάτι από τους επώνυμους και ανώνυμους ήρωες του 1940-44»*, για να δηλωθεί βέβαια ότι *«σήμερα αισθάνονται δικαιωμένοι»*[110].

Η ευφορία γρήγορα εξασθενεί. Η θεσμοθέτηση των πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων των δ.υ. καθυστερεί και η συζήτηση για το σ.ν. για τη *«δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης»* αποκτά μη επιθυμητές για την αυτοεικόνα των καθηγητών διαστάσεις, όταν ο Υπ. Παιδείας, Απ. Κακλαμάνης θέτει θέμα *«ιδιαίτερων μαθημάτων»*. Η ύπαρξη άρθρου στο νέο νόμο για την *«ποινικοποίησή»* τους, καθώς και ο δημοσιογραφικός θόρυβος που ξεσπά γύρω από το θέμα[111] πληγώνουν σημαντικά την καλλιεργούμενη αυτοεικόνα του καθηγητή- προσφορά γνώσεων και διαπαιδαγώγηση- της οποίας το δεύτερο σκέλος έχει προσλάβει ήδη νέα περιεχόμενα, αφού δηλώνεται ότι μόνη ενασχόλησή τους είναι η *«προσπάθεια διοχέτευσης της συσσωρευμένης ανθρώπινης γνώσης στους μαθητές και της διαπαιδαγώγησής τους στα πιο υηλά ιδανικά, της Ειρήνης, της Εθνικής Ανεξαρτησίας, της φιλίας των Λαών, της κοινωνικής προκοπής, της αγάπης στην εργασία και του σεβασμού της ανθρώπινης προσωπικότητας και αξιοπρέπειας»*[112].

Η απάντηση της ΟΛΜΕ για τα *«ιδιαίτερα»*, ενώ δεν αρνείται το γεγονός, επισημαίνει ότι υπάρχουν άλλα *«πιο κρίσιμα»* προβλήματα κι ότι ο συνεχιζόμενος θόρυβος γύρω από το ζήτημα αυτό αποπροσανατολίζει τη συζήτηση. Θεωρεί ότι οι καθηγητές *«είναι οι τελευταίοι στους οποίους μπορούν να καταμεριστούν ευθύνες»* και βέβαια κρίνει τη ρύθμιση για την *«ποινικοποίηση»* ως προσβλητική και την απάλειψή της από το νέο νόμο ως απαραίτητη[113].

Τα παραπάνω συμβάλλουν ώστε στους καθηγητές ο λόγος περί του *ποιοι* είναι να απεκδυθεί πολύ γρήγορα ηρωικές εικονογραφήσεις και να περιοριστεί στη φάση 1986-89 στη διεκδίκηση αντιστοιχιών *«ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους άλλους δημόσιους υπαλλήλους»*[114], τη διεκδίκηση σταθερά της πολιτικής τους χειραφέτησης, μέσω της απόκτησης πολιτικών δικαιωμάτων, αλλά και της προάσπισής τους από τις επιθέσεις όσων *«σκόπιμα μεθοδεύουν τη μείωση του κύρους των εκπαιδευτικών στην κοινή γνώμη»*- με αναφορές στην «ανάγκη» επέκτασης της σχολικής εργασίας και το Σάββατο- υποστηρίζοντας ότι οι καθηγητές αντιμετωπίζουν με αίσθημα ευθύνης τον κοινωνικό τους ρόλο συχνά *«αφαιρώντας εθελοντικά πολύτιμο μέρος από τον ελεύθερο χρόνο τους για πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις σε συνεργασία με τους μαθητές τους, ακόμα και κάτω από αντίξοες συνθήκες»*[115].

Η φάση αυτή χαρακτηρίστηκε , ήδη στην αρχή της και επίσημα από το ΔΣ της ΟΛΜΕ, ως *«επιχείρηση σοβαρής αμφισβήτησης του συνολικού έργου των καθηγητών»*, δηλαδή πρακτικά ως επιχείρηση αμαύρωσης της εικόνας τους. Τα επιχειρήματα του συγκροτημένου σ.κ., που είδαν το φως της δημοσιότητας, αφορούσαν τη σκόπιμη *αποσιώπηση της διαφοράς διδακτικού ωραρίου από το ωράριο εργασίας*, την *ιδιορρυθμία* του επαγγέλματος σε σχέση με αυτό των υπόλοιπων δ.υ. (η οποία έγκειται από τη μια στην ανάγκη προετοιμασίας στο σπίτι για το μάθημα της επομένης που χαρακτηρίστηκε ως

---

[109] «Π.Δ.» 548/5/82, 8, «Υπόμνημα προς τον Υπουργό Εσωτερικών».
[110] «Π.Δ.» 551/10/82, 1, «Εθνικές μνήμες».
[111] Ενδεικτικά: Ημερολόγιο: Ιανουάριος 1985 ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Αξίζει να σημειωθεί ότι η θετική θέση της ΔΟΕ για απομάκρυνση από την εκπαίδευση όσων κάνουν *«ιδιαίτερα»* σκίασε την εποχή εκείνη τις σχέσεις των δύο Ομοσπονδιών.
[112] «Π.Δ.» 571/10/84, 2, «Ανακοίνωση του ΔΣ της ΟΛΜΕ με την ευκαιρία της έναρξης των μαθημάτων».
[113] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Ιανουάριος, Μάρτιος και Αύγουστος.Για το θέμα: III.4.4.Β.
[114] «Π.Δ.» 584/1/86, 2, «Ανακοίνωση».
[115] *ο.π.*, 4, «Ανακοίνωση».

«μεταφορά του άγχους της δουλειάς και στο σπίτι» και από την άλλη στην ποιοτική διαφορά της *«διδακτικής ώρας με μια αντίστοιχη οποιασδήποτε άλλης εργασίας»*), καθώς και τα στοιχεία που συνθέτουν τις ιδιαίτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο καθηγητής στα μέσα της δεκαετίας του '80 οι οποίες, εν πολλοίς, συνθέτουν και την ιδεατή αυτοεικόνα του. Τέτοια στοιχεία είναι: α)η *«αναγκαιότητα συνεχούς ενημέρωσης»* λόγω της έκρηξης των γνώσεων της επιστήμης και της τεχνολογίας, β)τα ιδιαίτερα προβλήματα που θέτει η τεχνολογική ανάπτυξη που ενώ σε άλλες εργασίες απλοποιεί τη διαδικασία στο χώρο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί *«ένα πρόσθετο πρόβλημα καθώς η αναφορά δε γίνεται απλά στον τρόπο χρήσης [των νέων τεχνολογιών] αλλά στην επιστημονική ανάλυση και παρουσίαση της λειτουργίας τους»*, γ)η καθιέρωση νέων μαθημάτων και *«η συνεχής ανανέωση των αναλυτικών προγραμμάτων [που] δημιουργούν κάθε φορά νέα δεδομένα στις ανάγκες διδασκαλίας, που η γνωστική του κάλυψη απαιτεί κόπο και θυσίες»*, αφού διδάσκονται μαθήματα που *«πολλοί σημερινοί γονείς διδάκτηκαν κάποτε στα Πανεπιστήμια»* και τέλος δ)-το σοβαρότερο όλων όπως αξιολογείται- *«τα συσσωρευμένα κοινωνικά προβλήματα, [και]η γνωστή κρίση πολλών αξιών και η έντονη, δικαιολογημένη βέβαια αμφισβήτηση που εκφράζει η σημερινή γενιά»*. Τα γεγονότα αυτά απαιτούν να λάβει νέες διαστάσεις ο ρόλος ιδιαίτερα των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μέσα σε ένα σχολικό περιβάλλον που παρέχει *«πενιχρά μέσα»* και διαθέτει τη γνωστή ανεπαρκή *«υλικοτεχνική υποδομή»*[116].

Η νέα εικόνα, που παρουσιάζεται και ενισχύει την παλαιότερη που υποδεικνύει τη βαρύτητα του ρόλου του καθηγητή εντός του εκ. συστήματος, εμπεριέχει αναφορές σε νέα καθήκοντα χωρίς να κάνει διακρίσεις *ειδικότητας καθηγητών*. Μια μόνο διάκριση θα προστεθεί και αυτή αφορά τα ιδιαίτερα καθήκοντα που βαραίνουν τη σύγχρονη *γυναίκα* καθηγήτρια η οποία σημειώνουν ότι, ενώ αποτελεί την πλειοψηφία του κλάδου(56%), *«η συμμετοχή της σε διευθυντικές θέσεις κυμαίνεται στο 2% με 5%»*, ενώ στα ΔΣ των ΕΛΜΕ *«δεν ξεπερνά το 10%»*. Έστι, το νέο ιδιαίτερο καθήκον *που την βαραίνει* είναι η *«διαπαιδαγώγηση των μαθητριών αλλά και των μαθητών στο πνεύμα της ισοτιμίας των δύο φύλων»*, έτσι ώστε προοπτικά να αντιστραφούν αυτές οι τάσεις[117].

Στη φάση αυτή, που θα κορυφωθεί με τη μετωπική σύγκρουση ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ και την απεργία μέσα τις εξετάσεις (1988), η ηγεσία της ΟΛΜΕ φαίνεται να έχει πλήρη συνείδηση ότι η προβαλλόμενη εικόνα του καθηγητή προς την ελληνική κοινωνία αποτελεί σημαντικό παράγοντα στήριξης της συνδικαλιστικής της τακτικής και αποφάσεων. Έτσι, ενώ η μεγάλη απεργία που αποτελεί και τομή στην εικόνα του εκπαιδευτικού- παιδαγωγού είναι προ των πυλών, το ΔΣ οργανώνει ημερίδα με θέμα *«Ο κοινωνικός ρόλος του εκπαιδευτικού στη σύγχρονη εποχή»* (5-2-88)[118]. Ο Πρόεδρος μάλιστα της ΟΛΜΕ, Χρ. Δούκας, στον εναρκτήριο λόγο του εισαγωγικά θα σημειώσει:

> *«Δεν πρόκειται για μια συζήτηση ακαδημαϊκού μόνο περιεχομένου, αυτοανάλυσης και ενδοσκόπησης· αντίθετα η εκδήλωση αυτή... είναι οργανικό στοιχείο των αγωνιστικών μας κινητοποιήσεων... με στόχο να προβάλουμε και να ενισχύσουμε τις θέσεις μας»*[119]

Θα συνεχίσει υποδεικνύοντας τον Υπουργό Παιδείας ως άτομο που προστέθηκε σε αυτούς που ασχολούνται με το κοινωνικό ρόλο του εκπαιδευτικού επιφυλάσσοντας για

---

[116] «Π.Δ.» 585/2/86, 3-4, «»Η αμφισβήτηση του έργου των καθηγητών πέφτει στο κενό». Το κείμενο, που αποτελεί και το κύριο άρθρο του «Π.Δ.», περιλαμβάνει το σύνολο των επιχειρημάτων.

[117] «Π.Δ.» 586/3/86, 1-2, «Ο αγώνας των γυναικών για πλήρη ισοτιμία συνεχίζεται». Στο άρθρο σημειώνονται και οι ιδιαίτερες αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν *«οι συναδέλφισσες μητέρες»*. Τέτοιες θεωρούνται: η έλλειψη ικανού αριθμού βρεφονηπιακών σταθμών, η μη μείωση ωραρίου και η πρωινή-απογευματινή βάρδια, που αποδιοργανώνει τις οικογένειές τους. Στο σύνολό τους αυτές θεωρούνται και ως αιτίες για τη λειψή τους συμμετοχή στην επαγγελματική εξέλιξη καθώς και την κοινωνική δραστηριότητα.

[118] Ομιλητές στην ημερίδα ήταν οι Αργ. Γκόγκος (καθηγητής), Π. Ευθυμίου (δημοσιογράφος) και οι Χρ. Φράγκου και Α. Φραγκουδάκη (πανεπιστημιακοί). Τα πρακτικά της ημερίδας δημοσιεύτηκαν από την ΟΛΜΕ σε ιδιαίτερο τόμο.

[119] ΟΛΜΕ, Συζητήσεις για την εκπαίδευση, Αθήνα 1988, 9.

τον εαυτό του *«το προνόμιο του αποκλειστικού συνομιλητή με την ελληνική κοινωνία»* με σκοπό να συγκαλύψει τις αδυναμίες της εκπαιδευτικής πολιτικής και να δημιουργήσει *«τεχνητή αντίθεση ανάμεσα στον εκπαιδευτικό κόσμο και τον κοινωνικό περίγυρο- ένας τομέας στον οποίον το Υπουργείο Παιδείας έχει δείξει μια αξιόλογη δραστηριότητα μέχρι σήμερα»*.

Έχουν, λοιπόν, οι συνδικαλιστές συνείδηση ότι η εικόνα των εκπαιδευτικών προς το κοινωνικό σύνολο αποτελεί διακύβευμα του αγώνα ανάμεσα στην εξουσία κι αυτούς. Μάλιστα σε μια συγκυρία που, όπως σημειώνεται, *«η κρίση στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι σε μεγάλο βαθμό κρίση του εκπαιδευτικού επαγγέλματος»*, του οποίου την κακή οικονομική, επαγγελματική κατάσταση και το κακό επίπεδο της επιμόρφωσης, μετεκπαίδευσης και βασικής κατάρτισης όλοι γνωρίζουν. Σε αυτές τις συνθήκες κρίσης, λοιπόν εκτιμάται ότι *«αλλάζει ραγδαία ο ρόλος του εκπαιδευτικού»* και πως ο παλιός ρόλος του *«αποκλειστικού μεταδότη των γνώσεων και της πληροφόρησης δεν ισχύει πια»*. Οι νέες απαιτήσεις, σύνθετες και πολλές, *«δημιουργούν νέες αυξημένες υποχρεώσεις και περισσότερες απαιτήσεις, περισσότερες ευθύνες, μεγαλύτερη ένταση και ρυθμό δουλειάς»*[120].

Στις παρεμβάσεις που ακολούθησαν αυτή του προέδρου, από την μεριά των καθηγητών, θα επισημανθεί ότι η αντίληψη υπαλληλοποίησης του εκπαιδευτικού εντάθηκε με τον 1566/85[121], ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να ανταποκριθεί σε διαφορετικές προσδοκίες[122], ότι οι εννοιολογικές ασάφειες επιτρέπουν στην πολιτεία να τον αντιμετωπίζει άλλοτε σαν εκπαιδευτικό- δημόσιο λειτουργό και άλλοτε σαν εκπαιδευτικό δημόσιο υπάλληλο[123], πως οι ίδιες οι κοινωνικές συνθήκες επιβάλλουν την αλλαγή του ρόλου[124] και τέλος ο αναγκαστικός του ρόλος ως φορέα της *«κυρίαρχης αστικής ιδεολογίας»* σε συνδυασμό με την επιστημονική και επαγγελματική του υποβάθμιση, καθώς και η μείωση του εκπαιδευτικού του ρόλου, αφού οι εκπαιδευτικές λειτουργίες μεταφέρονται σε άλλους θεσμούς[125].

Η συνείδηση και επισήμανση της κρίσης του καθηγητικού επαγγέλματος και κατ' επέκταση της εικόνας του καθηγητή απομακρύνει ακόμα περισσότερο τις ηρωικές εικονογραφήσεις και συμπορεύεται χρονικά με τη μεγάλη απόφαση αφού:

> *«Για πρώτη φορά στην 64χρονη ιστορία του κλάδου η ΟΛΜΕ εξαναγκάζεται να προχωρήσει σε απεργιακές κινητοποιήσεις κατά τη διάρκεια των εξετάσεων. Η ενέργεια αυτή προβλημάτισε έντονα την Ομοσπονδία... Θεωρήθηκε όμως αναγκαία σαν έσχατη επιλογή για να τεθεί τέρμα στην υποβάθμιση της εκπαίδευσης και του καθηγητή... Σ' αυτόν τον κρίσιμο αγώνα των καθηγητών είμαστε σίγουροι ότι έχουμε τη συμπαράσταση των μαθητών μας, των γονιών και της κοινής γνώμης»*[126].

Η αυτοεικόνα που έχει πλέον επικρατήσει επιτρέπει τη μεγάλη τομή, γιατί το νέο πρόσωπο του καθηγητή που αναδεικνύεται σιγά σιγά μπορεί να υποστηρίξει:

> *«Χάθηκαν βέβαια τα μαθήματα, μα δόθηκαν στη θέση τους μαθήματα αγώνα και συλλογικής δράσης. Δεν εξετάσαμε τους μαθητές μας, αλλά «εξετάσαμε» την αντιεκπαιδευτική και αντεργατική πολιτική της κυβέρνησης και την απορρίψαμε... [και στο μέλλον] θα συνεχίσουμε τη διεκδίκηση της οικονομικής και επιστημονικής θέσης που μας ανήκει»*[127].

---

[120] *ο.π.*, 10.
[121] *ο.π.*, 40, παρέμβαση: Ηρώ Βαλσαμάκη.
[122] *ο.π.*, 41, παρέμβαση: Θανάση Λαϊνά
[123] *ο.π.*. 49, παρέμβαση: Βάσω Βασιλού.
[124] *ο.π.*, 53, παρέμβαση: Γ. Μπούζα.
[125] *ο.π.*, 54, παρέμβαση: Γ. Νικολακόπουλου, ειδ. Γραμματέα ΔΣ ΟΛΜΕ.
[126] «Π.Δ.» 605/11/88, 4, «Το οδοιπορικό της μεγάλης μας απεργίας». Το κείμενο αποτελεί απόφαση της έκτακτης ΓΣ (7-5/88).
[127] *ο.π.*, 3, «Διδαχτήκαμε και διδάξαμε τον αγώνα». Το κείμενο αποτελεί το κύριο άρθρο του «Π.Δ.» μετά τη μεγάλη απεργία.

Η άποψη, βέβαια, για τη δικαιωματική κατοχή μιας διακριτής οικονομικής και επιστημονικής θέσης στο σύνολο του κρατικού οικοδομήματος δεν είναι νέα . Αποτελεί όπως δείχθηκε πυρηνικό στοιχείο αυτοεικόνας τους. Καινούριο είναι το στοιχείο της διεκδίκησής της *με όλα τα δυνατά μέσα.* Μέσα που δικαιούται να χρησιμοποιήσει ο καθηγητής η αυτοεικόνα του οποίου βρίσκεται στη δύνη της κρίσης.

III. 2. 3. Των ιδιωτικών εκπαιδευτικών. Στην περίπτωση των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών (Ι.Ε.)η σκιαγράφηση της αυτοεικόνας τους είναι δυνατή κυρίως μέσα από κείμενα στα οποία διατυπώνεται η επιθυμητή και ως εκ τούτου *διεκδικούμενη* αυτοεικόνα Αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι, στους Ι.Ε., αυτοεικόνα και επαγγελματική κατάσταση τείνουν να είναι έννοιες ταυτόσημες κι ως εκ τούτου η διεκδίκηση της ιδιότητας του *«λειτουργού»* εντάσσεται με πολύ αυστηρό περιεχόμενο στον καθημερινό λόγο της ΟΙΕΛΕ. Τούτο έχει και σαν αποτέλεσμα οι Ι.Ε. να αυτοκαθορίζονται σε σχέση με το χαρακτήρα του εκπαιδευτικού συστήματος- που θεωρούν αποκλειστικά δημόσια λειτουργία- και να απουσιάζουν εικόνες που διεκδικούν την τοποθέτησή τους σε συγκεκριμένη *θέση* εντός μιας πυραμιδικά οργανωμένης υπαλληλίας.

Τα παραπάνω δρουν καθοριστικά ώστε και ο συνολικός προσανατολισμός του λόγου για το ποιοι *πρέπει* να είναι οι Ι.Ε. να στρέφεται προς το Κράτος, ενώ στην περίπτωσή τους το τρίπολο που καθορίζει την αυτοεικόνα τους είναι: α)ο εργοδότης και η συνολική εξάρτησή τους απ' αυτόν, β)το Κράτος ως προνομιακός συνομιλητής και αποδέκτης αιτημάτων με καθοριστική σημασία για τη βελτίωση της επαγγελματικής τους κατάστασης- αυτοεικόνας, καθώς κι ως διαμορφωτής του εκπαιδευτικού συστήματος που καθορίζει τις πραγματικές συνθήκες άσκησης του επαγγέλματός τους και γ)η ζωντανή εκπαιδευτική διαδικασία και- η μέσω της συμβολής τους σ' αυτή- αποδοχή του προσώπου τους από μαθητές και γονείς.

Την κατάσταση που βρισκόταν οι Ι.Ε., αμέσως μετά την πτώση της δικτατορίας περιγράφει ο Γ. Φυσάκις στον αποχαιρετιστήριο λόγο του στο 21° Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ:

«Το κύρος του ιδιωτικού εκπαιδευτικού δεν ξέρω πώς μπορώ να το περιγράψω. Μόνο με ένα σημείο που συνέβη στο σχολείο που δούλευα το '74... και που ουσιαστικά με ώθησε να γίνω συνδικαλιστής. Δουλεύω στο σχολείο Χατζηδάκη, ο οποίος επίστευε ότι θα πρέπει να δουλεύουμε σε οκτάωρη βάση, γιατί έτσι δουλεύουν οι εργαζόμενοι. Και έχει συνεδρίαση, Κυριακή μεσημέρι. Ο συνάδελφος Τακτικός άργησε τρία λεπτά να μπει στην αίθουσα των συνεδριάσεων. Και σηκώνεται [ο ιδιοκτήτης]και του ανοίγει την πόρτα και του λέει "φύγε, δεν σε χρειάζεται άλλο το σχολείο". Και τον απολύει επιτόπου... Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί, μέσα σε εκείνο το κλίμα, στη καλύτερη περίπτωση υπογράφανε για κάποιο μισθό αλλά παίρνανε ένα κλάσμα. Στη χειρότερη περίπτωση δεν παίρνανε δραχμή όλο το χρόνο, οπότε στο τέλος ερχόταν μια σύμβαση, συμφωνία, πάρε τώρα αυτά, δεν πάει καλά η επιχείρηση, και τελείωνε το όλο πρόβλημα»[128].

Η δυσάρεστη αυτή κατάσταση αποφασίστηκε να αντιμετωπιστεί αρχικά με το αίτημα της *«διασφάλισης»* που πολύ γρήγορα η νέα γενιά των συνδικαλιστών μετεξέλιξε στο αίτημα της *«μονιμότητας- μετάταξης στο δημόσιο»*, αφού μέσω αυτής θεωρήθηκε πρακτικά δυνατό να αποκτήσει ο Ι.Ε. το κύρος του *«λειτουργού»* που θα του επιτρέψει να θεωρεί τον εαυτό του εκπαιδευτικό και όχι ιδιωτικό υπάλληλο[129].

Η εικόνα όμως του Ι.Ε. που δίνει παραπάνω ο Γ. Φυσάκις στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου δεν είναι μια εικονογράφηση *εκ των υστέρων.* Ήδη στο πρώτο φύλλο του «Ι.Ε.» η Α. Σιδέρη σκιαγραφεί την αυτοεικόνα των Ι.Ε. με τον ίδιο τρόπο:

«Είναι γνωστό ότι ο κλάδος των Ι.Ε. είναι από τους πιο εκτεθειμένους στην ασυδοσία των εργοδοτών του. Υποτιμάται, εξευτελίζεται, γίνεται αντικείμενο

---

[128] Πρακτικά 21ου Συνεδρίου ΟΙΕΛΕ, 69/4.

[129] Δείχθηκε αλλού (ΙΙ.1.4.)η ένταση με την οποία επιδιώχθηκε και συνταγματική κατοχύρωση της υπηρεσιακής διάστασης των Ι.Ε. στο Σύνταγμα του 1975. Για το θέμα της *«διασφάλισης»*: ΙΙΙ.4.3.

σκληρής εκμετάλλευσης, αναλίσκει τις δυνάμεις του με γλίσχρες οικονομικές αμοιβές και συχνά χωρίς ηθική αμοιβή. Μολονότι ελέγχεται από τα εποπτικά όργανα της Πολιτείας, υπόκειται σε σκληρή αστυνόμευση από την εργοδοσία. Υποχρεώνεται να παρέχη υπηρεσίες ανάρμοστες στην επιστημονική ιδιότητά του και κατέχεται αδιάκοπα από το αίσθημα της αβεβαιότητας για το αύριο... Πάντα θα υπάρχη η πρόταση για μια μυστική συμφωνία που θα τίθεται ως προϋπόθεση για την πρόσληψή μας ή για την παραμονή μας στο σχολείο. Πάντα θα υπάρχει η "φιλική" συμβουλή να συνεργαστούμε σε μια- σε βάρος μας πάντα- παρανομία. Η έκκληση να αναλάβουμε δουλειές πέρα από τα καθήκοντά μας με μόνη αμοιβή την "εύνοια" του ιδιοχτήτη.»[130].

Όμως, πέρα από τη γενική και συνολίζουσα εικόνα του Ι.Ε., ήδη από τον πρώτο «Ι.Ε.», που εκδίδει το δημοκρατικό ΔΣ, κάνει την εμφάνισή της και μια επιμέρους εικόνα, αυτή του δασκάλου Ι.Ε. Κατ' αυτήν ο δάσκαλος είναι:

«Ο χτίστης, που θα πρέπει να βάλει αυτό το καινούργιο θεμέλιο [της νέας εκπαίδευσης], ε ά ν και ό τ α ν κληθή, είναι ο Δ ά σ κ α λ ο ς. Δεν πρέπει να είναι ο μάστορας του παλιού, που θα αυτοσχεδιάσει το νέο, αλλά ο εμπνευσμένος ιεραπόστολος και καλλιτέχνης, που με αποφασιστικότητα, τόλμη και σιγουριά θα αναλάβη το δύσκολο, βέβαια, αλλά επιταχτικά αναγκαίο έργο να δαμάση πρώτα, και να διοχετέυη ύστερα, τα μηνύματα των νέων καιρών στο κανάλι της Παιδείας»[131].

Τα στοιχεία που σκιαγραφεί στο χώρο πάντοτε του ευκταίου, έχουν αρκετά κοινά με αυτά της ΔΟΕ. Κι εδώ προβάλλει ο δάσκαλος *«χτίστης»* και *«ιεραπόστολος»*. Με τη διαφορά ότι στην αποστολή του τώρα δίνεται και ο συγκεκριμένος ρόλος του εκσυγχρονιστή- μεταφορά στο χώρο της εκπαίδευσης των σύγχρονων μηνυμάτων και παράλληλα δηλώνεται το δικαίωμά του να τα επεξεργαστεί χωρίς τη διαμεσολάβηση τρίτων.

Η ανάδειξη αυτή του δασκάλου- και κατ' επέκταση του συνόλου των Ι.Ε.- σε αυτόνομο παράγοντα διαμόρφωσης του περιεχομένου της αγωγής θα αποτελέσει αντικείμενο ενασχόλησης της ΟΙΕΛΕ από τα πρώτα κιόλας μεταδικτατορικά χρόνια και παράλληλα ειδοποιό διαφορά της προς επεξεργασία αλλά και αναζήτηση εικόνας του εκπαιδευτικού που θα επιχειρηδεί στις γραμμές της. Η τάση αυτή δεν είναι βέβαια άσχετη από την προσπάθεια των Ι.Ε. να τονίσουν ότι η επιστημονική τους διάσταση αποτελεί και την ειδοποιό εκείνη διαφορά που τους διαχωρίζει σαφώς από τον ιδιοκτήτη- εργοδότη που συχνά, ενώ δεν έχει εκπαιδευτική ιδιότητα ή την έχει απεμπολήσει σε σχέση με την ιδιότητα του επιχειρηματία, παρεμβαίνει στο εκπαιδευτικό τους έργο με κανονιστικές του περιεχομένου του διαθέσεις.

Επειδή, όμως, προϋπόθεση για την ανάπτυξη της επιστημονικής τους διάστασης και την πλήρη εκδήλωση αυτής μέσα στο σχολείο θεωρήθηκε η απόρριψη της δυνατότητας απόλυσής τους από τον εργοδότη και η διασφάλιση της μονιμότητάς τους, οι Ι.Ε. στρέφονται στο επίπεδο των επιχειρημάτων, προς την έννοια της κρατικής- δημόσιας διάστασης του *«λειτουργήματός»* τους υποστηρίζοντας ότι είναι κατ' ουσία *«άμισθοι δημόσιοι υπάλληλοι»*. Έτσι τις παραμονές της πρώτης τους μεγάλης απεργίας (1-12/3/76)ο πρόεδρός τους δηλώνει:

«Ο Ι.Ε. είναι υπεύθυνος απέναντι στο κράτος, για την παιδεία που παρέχεται στα ιδιωτικά σχολεία.... Ο νόμος αναγνωρίζει ότι ο Ι.Ε. παρέχει το ίδιο ακριβώς έργο με το δημόσιο εκπαιδευτικό. Επομένως ασκεί παράλληλο λειτούργημα, μόνο που δεν αμείβεται από την Πολιτεία αλλά από τον ιδιώτη- επιχειρηματία. Άρα η πραγματική του ιδιότητα είναι: άμισθος δημόσιος υπάλληλος.... Μόνο ο Ι.Ε. μπορεί να επέμβη

---

[130] «Ι.Ε.» 115/12-10-75, 4, «Φταίμε κι εμείς». Στο κείμενο γίνεται λόγος και για *«ελάχιστες- μετρημένες στα δάχτυλα- εξαιρέσεις φωτισμένων εργοδοτών που δεν αναιρούν τον κανόνα»*.

[131] «Ι.Ε.» 115/12-10-75, 3, Δημ. Τσιαγκλής, «Κάτι που καίει». Το άρθρο έχει γραφεί για να υποστηρίξει την ανάγκη ενσωμάτωσης των Π.Α. στα Πανεπιστήμια.

αποτελεσματικά στη λειτουργία των σχολείων, όταν δεν φοβάται πια την αυθαίρετη απόλυσή του από τον ιδιοκτήτη. Σιωπηρά του έχει ανατεθή από την πολιτεία να είναι ο παρατηρητής της μέσα στα σχολεία και να είναι ο φραγμός στα κερδοσκοπικά σχέδια του ιδιοκτήτη»[132].

Για να ενισχυθούν τα επιχειρήματα αυτά προστίθεται και το γεγονός του διορισμού και εποπτείας του Ι.Ε. από τα *«όργανα της Πολιτείας»*. Αυτό που προβάλλεται, λοιπόν, και ταυτόχρονα αναζητείται είναι η σύλληψη του Ι.Ε. ως *«δημόσιου εκπαιδευτικού λειτουργού»*. Η αντίφαση που μπορεί να υπάρχει ανάμεσα στην προβαλλόμενη αυτοεικόνα και τη δυνατότητα αυτόνομης επεξεργασίας των *«σύγχρονων μηνυμάτων»* από το ίδιο πρόσωπο και περάσματός τους μέσα στο χώρο του σχολείου δεν απασχολεί τους παραγωγούς του λόγου για το ποιος είναι και ποιος πρέπει να είναι ο Ι.Ε. σε πρώτη φάση. Εκείνο που αρχικά προβάλλεται και υπερτονίζεται είναι η αντιδιαστολή του, ως *«λειτουργού»*, από το πρόσωπο του ιδιοκτήτη, του *«εμπόρου της παιδείας»*, όπως τον αποκαλούν[133].

Το σχήμα που παράγουν νομιμοποιεί παράλληλα τις συνδικαλιστικές τους διεκδικήσεις και απέναντι από το κράτος- λειτουργοί του- και απέναντι των ιδιοκτητών των οποίων τα συμφέροντα θεωρούνται ξένα προς τον ιερό χώρο της Παιδείας, της οποίας το συμφέρον αντιπροσωπεύουν αποκλειστικά αυτοί:

«Οι έμποροι της παιδείας και οι λειτουργοί της δεν είναι εύκολο να συνυπάρξουν στο ίδιο τραπέζι Είναι βέβαιο ότι οι κερδοσκόποι θα επιχειρήσουν τον εξανδραποδισμό μας για να υπηρετήσουν το συμφέρον τους»[134].

Παράλληλα, εφόσον τους παρουσιάζει ως τους πλέον αγνούς εκπροσώπους των συμφερόντων της Παιδείας, επιχειρεί να δεσμεύσει προκαταβολικά και τους κρατικούς χειρισμούς, αφού η δράση των κερδοσκόπων- ιδιοκτητών μπορεί να πάρει ποικίλες διαστάσεις:

«Υπάρχουν στο Υπουργείο Παιδείας άνδρωποι με ελεύθερο πνεύμα και αρκετή αντίσταση για να μην υποκύψουν στην πίεση των εκατομμυρίων. Υπάρχουν άνδρωποι που πιστεύουν ότι η Πολιτεία έχει χρέος να αποσπάση τον εκπαιδευτικό από τα χέρια του επιχειρηματία και να συνεργαστεί μαζί του για το καλό της Παιδείας»[135].

Έτσι, όταν το κράτος επιλέγει ένα συγκεκριμένο τρόπο αντιμετώπισής τους (εμπλοκή Ειδικού Δικαστηρίου στο θέμα του χαρακτηρισμού της επαγγελματικής κατάστασης των Ι.Ε. μέσα από νομολογία του για τη διαφορά Κωνσταντίνου- Μωραΐτη)θα καταγγελθεί με τη σειρά του ως αρνητής της θεώρησης των Ι.Ε. ως *«λειτουργών»*:

«η πολιτεία δε θέλει να μας μεταχειριστεί ως λειτουργούς της Παιδείας. αλλά μας θεωρεί υπαλλήλους που εργάζονται σε κοινές επιχειρήσεις... Η παραδοχή της αυτή ισοδυναμεί με απάρνηση του λειτουργήματός μας»[136].

Η παραπάνω άρνηση, όμως, *«της Πολιτείας»* δεν έχει επιπτώσεις μόνο στο επαγγελματικό τους status. Επεκτείνεται και στην επιστημονική σφαίρα και μάλιστα σε μια εποχή που η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση θέτει νέα προβλήματα. Κι αυτό γιατί ο χαρακτηρισμός τους ως *«ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί»* τους αποκλείει παράλληλα και από εκείνες τις ελάχιστες επιμορφωτικές δραστηριότητες, που το κράτος και οι φορείς του διοργανώνουν. Τούτο σε συνδυασμό με την αδυναμία τους να προσεγγίσουν *«νέα θέματα»* διδασκαλίας, αφού και αυτοί *«αποφοίτησαν από μεσαιωνικές σχολές όπως οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες και η Φιλοσοφική Αθηνών»*, είναι αρκετό για να τους δημιουργεί την αίσθηση πως είναι *«οι παρίες της εκπαίδευσης»*. Αίσθηση που

---

[132] «Ι.Ε.» 117/9-4-76, 3, «Ο λόγος του Προέδρου της ΟΙΕΛΕ κ. Γ. Φυσάκι στη συγκέντρωση της 26ης Φεβρουαρίου 1975».
[133] «Ι.Ε.» 118/12-6-76, 1, «Απολογισμός- Προοπτικές».
[134] *ο.π.*, 1.
[135] *ο.π.*,1.
[136] «Ι.Ε.» 120/1-11-76, 1, «Έτοιμοι για μάχη».

επιδεινώνεται, αφού και γι' αυτούς ισχύει ο συνδυασμός του *«υλικά ανικανοποίητου και ηθικά μειωμένου»* εκπαιδευτικού, συνδυασμός που ισχύει εξίσου για τους συναδέλφους τους του δημοσίου[137].

Η σπουδαιότητα που προσλαμβάνει το θέμα του προσδιορισμού των Ι.Ε. ως εκπαιδευτικών λειτουργών θα δηλωθεί, σε όλη της την ένταση, σε ένα διάλογο μεταξύ της επιτροπής του ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α και του Υφυπ. Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλου και η απάντηση του τελευταίου θα αποτελέσει και την αφορμή εκδήλωσης της μεγαλύτερης απεργίας της ΟΙΕΛΕ. Στο διάλογο εμπλέκονται εξίσου, εκπαιδευτικοί, ιδιοκτήτες ιδ. σχολείων και πολιτεία:

«Σπυρόπουλος: Οι νέοι Ιδιοκτήτες εκτός απ' τα Σχολεία έχουν και άλλες επιχειρήσεις.

Υφυπ.: Είναι δικαίωμά τους.

Βανδώρος: Ναι, αλλά δεν είναι δικαίωμά τους να ρυθμίζουν τα θέματα της Παιδείας και την επαγγελματική κατάσταση των Ιδιωτικών Εκπ/κών Λειτουργών.

Υφυπ: Οι Ιδιωτικοί δεν είστε Εκπαιδευτικοί Λειτουργοί.

Βανδώρος: Παρακαλώ να επαναλάβετε ότι αμφισβητείτε πως είμαστε Εκπ/κοί Λειτουργοί.

Υφυπ.: Το επαναλαμβάνω. Λειτουργοί είναι μόνο οι δημόσιοι.

Βανδώρος: Ύστερα απ' αυτό εγώ αποχωρώ. (Σηκώνεται και χαιρετά τον κ. Υφυπ.)

Όλοι μαζί: Και εμείς αποχωρούμε.

Σπυρόπουλος: Κύριε Υφυπ., το θέμα δεν είναι προσωπικό σας, αλλά της Πολιτείας;

Υφυπ.: Ναι.

Σπυρόπουλος: Την ευθύνη πια ολόκληρη θα έχει η Πολιτεία για ό,τι ακολουθήσει»[138].

Και επακολούθησε η μεγάλη απεργία του 1977, η επιστράτευση των Ι.Ε. κι ο νόμος 682/77, που η κυβέρνηση ψήφισε στο θερινό τμήμα της Βουλής και η ΟΙΕΛΕ απέρριψε, κυρίως γιατί εκτίμησε ότι *«με το νόμο 682/77 η κυβέρνηση υλοποιεί την πάγια θέση της ότι είμαστε ιδιωτικοί υπάλληλοι»*[139].

Παράλληλα, η Ομοσπονδία θα μπει σε μια φάση περισυλλογής και συστηματικής ενασχόλησης με την παιδαγωγική και επιστημονική διάσταση του Ι.Ε. πάντα σε σχέση με τις πραγματικές συνθήκες άσκησης του εκπαιδευτικού επαγγέλματος. Η φάση αυτή θα κορυφωθεί με το 1ο Εκπαιδευτικό της Συνέδριο και θα επιτρέψει μια πλατύτερη εικονογράφηση των οι Ι.Ε..

Οι όροι συγκρότησης της ΟΙΕΛΕ επιδρούν αποφασιστικά σε αυτή την εικονογράφηση, που αφορά γενικότερα το *«δάσκαλο σε όποια βαθμίδα της εκπαίδευσης κι αν εργάζεται»*[140]. Πρόκειται, δηλαδή, για την κατασκευή μιας εικόνας που δεν κάνει διάκριση μεταξύ δασκάλων και καθηγητών, αλλά αντιλαμβάνεται τους εκπαιδευτικούς της γενικής εκπαίδευσης, τουλάχιστον, ως ενιαίο σώμα. Έτσι, αφού εισαγωγικά γίνει λόγος για *«υποαμοιβόμενους και υπεραπασχολούμενους»* εκπαιδευτικούς με *«υποτυπώδη περίθαλψη και συνταξιοδότηση»*- ιδιαίτερα αυτές των Ι.Ε.-, καθώς και για τη *«θεμελιακή σημασία του έργου για την άνοδο και του βιοτικού και του πολιτιστικού επιπέδου του λαού»*, θα σημειωθεί η επίδραση του παρόντος εκπαιδευτικού συστήματος στη ματαίωση του *«κοινωνικού στόχου»* (ανέβασμα βιοτικού και πολιτιστικού επιπέδου του λαού), που επιφέρει το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό σύστημα με τη συγκεκριμένη ιστορική του εξέλιξη[141]. Αυτή εκτιμάται ότι έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, αφού διαμορφώνει *«αφόρητες συνθήκες και για τους εργαζόμενους και για τους μαθητές»*.

---

[137] «Ι.Ε.»121/13/12/76,3-4, Αλόη Σιδέρη, «Η Εκπαιδευτική Αλλαγή και σχετικά προβλήματα. Ομιλία στη συγκέντρωση γονέων στις 7 του Νοέμβρη».

[138] «Ι.Ε.» 122/22-2-77, 1-2, «Η συνάντηση στο Υπουργείο». Πρόκειται για απομαγνητοφωνημένο κείμενο.

[139] «Ι.Ε.» 127/12/77, 1, «Ενωμένοι και αποφασιστικοί».

[140] «Ι.Ε.» 137/1/79, 1, «Αφόρητες συνθήκες δουλειάς».

[141] *ο.π.*, 1.

Η διαπίστωση αυτή είναι θεμελιώδους σημασίας, γιατί ο Ι.Ε. αυτοεικονογραφείται και μέσω του κατόπτρου που ονομάζεται μαθητής. Έτσι, φτάνει στο σημείο να αγανακτεί και να διαμαρτύρεται, γιατί του επιβάλλεται *«μόχθος και αγωνία»*, πέρα από τον *«κοινωνικό του ρόλο»*, να αισθάνεται ότι επιτελεί έργο *«άγονο και άσχετο με την ουσιαστική αποστολή»* του[142] και να αναζητά τον κυρίαρχο εκείνο παράγοντα απ' όπου εκπηγάζει και *«η αγωνία»* που τον διακατέχει τις ώρες εργασίας και προετοιμασίας για τη δουλειά του, στο σημαντικότερο δηλαδή κομμάτι της καθημερινής ιδιωτικής του ζωής.

Στην προσπάθειά του αυτή θα απαριθμήσει το σύνολο των παραγόντων ξεκινώντας από το *«άγχος του χρόνου σε συνδυασμό με τον όγκο της ύλης»*. Θα σταθεί στην *«έλλειψη καταλλήλων βοηθημάτων»*, στην *«ανεπάρκεια της κατάρτισης»*, στην *«έλλειψη επιμόρφωσης»*, στο υπεράριθμο των τμημάτων, στην *«έλλειψη του κατάλληλου οπλισμού σε ψυχολογία και παιδαγωγική»*, ώστε να είναι σε θέση να συνεργαστεί με *«τα σημερινά παιδιά»*, στο ανθυγιεινό των κτιρίων και την απουσία βιβλιοθηκών και εργαστηρίων για να σταθεί στην *«αίσθηση ότι ο μόχθος μας πάει χαμένος»*[143]. Αυτή η τελευταία διαπίστωση θεωρεί ότι είναι η βαρύτερη ως *«συνάρτηση όλων των άλλων»*. Κι αυτό γιατί η αίσθηση αυτή, που σχετίζεται και με την εξέλιξη του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και της *«εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης»*- όπως αυτά διαμορφώθηκαν *«από τις κατά καιρούς κυβερνήσεις»*, - δεν είναι παρά μια ψυχική εγγραφή του γεγονότος ότι το σύνολο των εκπαιδευτικών, όπου κι αν εργάζονται, *«τείνουμε να γίνουμε μηχανές σε εργαστήρια παρασκευής υποψηφίων για τις αλλεπάλληλες εξετάσεις»*[144].

Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με τις ατέλειωτες ώρες που είναι υποχρεωμένοι οι μαθητές να αφιερώνουν σε σχολείο και φροντιστήρια, αποτελούν και τη μορφοποίηση της ουσιαστικής επέμβασης που ασκείται στις σχέσεις τους με τους μαθητές. Ο εκπαιδευτικός που θα αποτολμήσει *«μια ουσιαστική και δημιουργική διδακτική παρέμβαση δεν είναι δυνατό να βρει ανταπόκριση από τα παιδιά»*. Η αγωνία τους για τις εξετάσεις και η κούρασή τους από την καθημερινή άλογη ταλαιπωρία έχει *«εξουδετερώσει κάθε επιστημονική περιέργεια, κάθε έφεση για έρευνα, κάθε χαρά από την ανακάλυψη της αλήθειας»* και δεν μπορούν να δουν το δάσκαλο *«ως συνεργάτη στην έρευνα και στη μελέτη»*, αλλά αναμένουν απ' αυτόν να παίξει το ρόλο του ενδιάμεσου, που θα τους δώσει έτοιμη και συγκεκριμένη γνώση, ώστε *«να πετύχουν στις εξετάσεις»*. Αυτό το γεγονός εκμηδενίζει την πιθανότητα αποτελεσματικής άσκησης της κοινωνικής τους αποστολής κι ο κύκλος κλείνει[145].

Η αρνητική αυτοεικόνα, όμως, του *«δασκάλου- μηχανής»* που παράγεται, θεωρείται πως είναι ανάγκη να εκλείψει αντικαθιστάμενη από εκείνη του δασκάλου που *«θα πάψει να λειτουργεί ως εκτελεστικό όργανο»* και θα μετατραπεί σε *«συνειδητό και δημιουργικό συντελεστή της μόρφωσης του ελληνικού λαού»*. Απ' αυτή τη διαπίστωση δε διαφεύγει το γεγονός ότι *«στη διδασκαλία και γενικότερη σχέση δασκάλου και μαθητή εφαρμόζονται προκατακλυσμιαίες αυταρχικές μέθοδοι»*[146] και αναζητείται εκείνη η μορφή σχέσεων που θα επιτρέψει στους εκπαιδευτικούς να μην ταυτιστούν *«με τους εξωτερικούς καταναγκασμούς και να λειτουργήσ[ουν] μαζί με τα παιδιά σαν αιχμάλωτοι στο ίδιο στρατόπεδο»*[147]. Ως εξωτερικοί καταναγκασμοί θα θεωρηθούν τώρα, πέρα από τους ήδη σημειωμένους, *«οι διευθυντές, γονείς και επιθεωρητές... [ο]θεσμός της βαθμολογίας... της απόρριψης... τα πιεστικά βιοτικά προβλήματα... η δική μας αυταρχική αγωγή»*, αλλά και όσα *«παιδιά [είναι]αυταρχικά διαπαιδαγωγημένα που προέρχονται από ανταγωνιστικό κοινωνικό περιβάλλον»*. Όλα αυτά επιβάλλουν *«έναν πολύ αποκρουστικό ρόλο»* και μπορεί να τους αντιπαρατεθεί ο εκπαιδευτικός μόνο με *«πίστη και θάρρος»*, ώστε να

---

[142] *ο.π.*, 6.
[143] *ο.π.*, 6.
[144] *ο.π.*, 6.
[145] *ο.π.*, 6
[146] Φυσάκις Γ., «Εναρκτήριος λόγος στο Α' Συνέδριο Παιδείας της ΟΙΕΛΕ», 9, Α' Συνέδριο Παιδείας ΟΙΕΛΕ, Τεκμήριο 1980[2].
[147] Σιδέρη Α., «Σχέσεις δασκάλων και μαθητών», *ο.π.*, 199.

αναδειχθεί ως ένα πρόσωπο που αντιτάσσεται σε *«κοινωνικές έννοιες και πρακτικές, που το σύστημα απαγορεύει να τεθούν σε αμφισβήτηση, γιατί απειλούν τα θεμέλια όχι μόνο του σχολικού, αλλά και του κοινωνικού οικοδομήματος»*[148].

Οι εκπαιδευτικοί, όμως, που επιδιώκουν να ανοιχτούν σ' αυτό το δρόμο είναι αναγκαίο, αφού αρχικά απορρίψουν το μοντέλο του δασκάλου της παλιάς εποχής, *«που ήξερε τι να κάνει»* και αναπαρήγαγε το μοντέλο *«αφέντη- υποτακτικού»*, να παρακάμψουν το μοντέλο του *«επιεικούς δασκάλου»*, γιατί και η *«επιείκεια παρέχεται από θέση ισχύος»*, όπως κι αυτό του δασκάλου *«που παρέχει ελευθερίες»* και μετατρέπει την τάξη του σε κακέκτυπο κοινοβουλίου και να επιδοθούν σε έναν αγώνα αλλαγής της εσωτερικής τους λειτουργίας αναλύοντας τις δικές τους αντιδράσεις ώστε: *«να νικήσουμε τους φόβους μας και την ενδιάθετη κλίση μας να ηγεμονεύουμε»*[149]. Οι νέοι δάσκαλοι, λοιπόν, απορρίπτοντας τις έννοιες του κύρους και της επιβολής στους μαθητές τους είναι ανάγκη να ανακαλύψουν την *«οικειότητα ακόμα και το χιούμορ που ανοίγει το δρόμο της επικοινωνίας»*- καταστάσεις που τους απαγορεύονται και τους φοβίζουν- να απαρνηθούν το ρόλο του *«δικαστή που επιβάλλει την πειθαρχία»* και να αντικαταστήσουν την έννοια αυτή με *«την πειθαρχία της εργασίας»* και μάλιστα της συλλογικής, να απεκδυθούν το ρόλο του δασκάλου που επεμβαίνει για *«να πιάσει το λάθος»* και να μετατραπούν σε ανθρώπους που παρακολουθούν το παιδί και με ιδιαίτερη ευαισθησία προσπαθούν να καταλάβουν *«τη γλώσσα του και να εμβαθύν[ουν] στην ιδιαίτερη λογική του»*[150].

Αυτή η ιδανική και επιδιωκόμενη εικόνα, σαφώς επηρεασμένη από το σύγχρονο θεωρητικό παιδαγωγικό λόγο, αποτελεί την αλτερνατίβα της πραγματικότητας και την τονίζει αντιστικτικά. Επεκτείνεται μάλιστα και στο πεδίο της κοινωνικής παρέμβασης των εκπαιδευτικών και του σχολικού θεσμού, που, είτε στο εθνικό είτε στο διεθνές επίπεδο, παρουσιάζονται ως μαχητές οι οποίοι *«αγωνίζονται να εμφυσήσουν στους πολίτες της αυριανής κοινωνίας... τα ιδανικά- θεμέλια μιας νέας κοινωνίας, [που]βρίσκονται σε πλήρη αναντιστοιχία με τους μύχιους σκοπούς και επιδιώξεις αυτών που κυβερνούν ερήμην των λαών»*[151]. Ως εκ τούτου τα πρόσωπα που ασκούν το εκπαιδευτικό επάγγελμα εκτίθενται σε κινδύνους, που το μέγεθός τους συναρτάται από τη μορφή του πολιτεύματος της χώρας που κατοικούν. Φωτεινή εξαίρεση δηλώνεται ότι αποτελεί η Νικαράγουα, όπου οι εκπαιδευτικοί πλέον *«δείχνουν το Δρόμο»*[152]. Εξάλλου στη συγκεκριμένη συγκυρία νωπή είναι ακόμη και η εγκύκλιος Κοντογιαννόπουλου καθώς και οι αντιδράσεις που ξεσήκωσε[153].

Αλλά η εικονογράφηση του ιδανικού δεν περιορίζει την ενασχόληση με το υπάρχον. Έτσι από το πακέτο μέτρων που επιβάλλει το ΥΠΕΠΘ το Μάιο του 1981, και απορρίπτονται στο μεγαλύτερο μέρος του αναδεικνύεται το *«εξεταστικό»* πρόβλημα των Ιδ. Σχολείων ως σημείο ιδιαίτερης αντίθεσης με το ΥΠΕΠΘ, γιατί θεωρείται ότι τα μέτρα του ΥΠΕΠΘ *«υποβιβάζουν τους εκπαιδευτικούς της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης»*[154].

---

[148] *ο.π.*, 195.

[149] *ο.π.*, 197.

[150] *ο.π.*, 198. Εξάλλου η συζήτηση για τα καθημερινά προβλήματα και τη λειτουργία του εκπαιδευτικού στην τάξη αποτέλεσε και πάγιο θέμα ενασχόλησης της Επιτροπής Παιδείας της ΟΙΕΛΕ και κινήθηκε στο ίδιο μήκος κύματος. Ενδεικτικά: «Ι.Ε.» 148/6/80, 2, 7, «Η συζήτηση για τα καθημερινά προβλήματα του εκπαιδευτικού».

[151] «Ι.Ε.» 145/6/80, 2, Τσιαγκλής Δ., «Μια άλλη διάσταση του αγώνα των εκπαιδευτικών»

[152] *ο.π.*, 2. Ο συγγραφέας τοποθετεί τη λέξη επικίνδυνο σε εισαγωγικά και στο εθνικό επίπεδο αναφέρεται στη δίκη Καζεπίδη, καθώς και στις κατά καιρούς διώξεις Ι.Ε. όπως των Μ. Κρίκη, Κ. Βολιώτη, Τ. Μπούκη, Ζαφείρη.

[153] Για το περιεχόμενο της εγκυκλίου Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ Φεβρουάριος 1981. Για τις αντιδράσεις που προκάλεσε: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάρτιος 1981 και ΔΟΕ, Απρίλιος 1981. Για μια ιδεολογική και γλωσσική ανάλυσή της: Σιδέρη Α., «Τέρατα και σημεία», Αργώ ΙΙ, 6-9.

[154] «Ι.Ε.» 148/6/80, 3-4, «Το εξεταστικό σύστημα». Από τις προτάσεις του ΥΠΕΠΘ απορρίπτονταν με ιδιαίτερη ένταση, ως προσβλητικές για τους εκπαιδευτικούς, οι επιτροπές απολυτηρίων εξετάσεων και η ανισοτιμία των βαθμών ιδιωτικού και δημόσιου σχολείου. Οι θέσεις αυτές απετέλεσαν και αιτήματα

Ο σχηματισμός κυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ και τα πρώτα μέτρα υπέρ των εκπαιδευτικών που έλαβε θα δώσουν στους Ι.Ε. την ευκαιρία να επιβεβαιώσουν το ενιαίο της εικόνας του εκπαιδευτικού που έχει καλλιεργηθεί στις γραμμές της ΟΙΕΛΕ. Αφορμή το επίδομα εξωσχολικής απασχόλησης που δόθηκε στο σύνολο των εκπαιδευτικών της Γ.Ε., διαφοροποιήθηκε όμως (κατά 500 δρχ.)μεταξύ δασκάλων και καθηγητών. Το γεγονός θα επισημανθεί, από ένα δάσκαλο, στις στήλες του «Ι.Ε.» και θα κατακριθεί:

«Ανήκω στους Ιδιωτικούς Εκπαιδευτικούς που 'χουν στην πράξη ισοπεδώσει τις έννοιες Καθηγητής- Δάσκαλος- Νηπιαγωγός κι έχουν σηκώσει υηλά μια μονάχα, την έννοια: Δάσκαλος. Ως εκ τούτου δεν μπορώ να κατηγορηθώ για εμπάθεια ή κόμπλεξ (και δεν ξέρω τι άλλο)για τους καθηγητές. Λοιπόν πολύ καθαρά το λέω, μελαγχόλησα και για κείνο το 500ρικο που δόθηκε επιπλέον στους καθηγητές... μελαγχόλησα γιατί βλέπω να συνεχίζεται το ρατσιστικό καθεστώς στη μεταχείριση των εκπαιδευτικών που δεκαετίες τώρα επέβαλε η Δεξιά στους εκπαιδευτικούς της χώρας-μας- όπως και σε άλλα στρώματα του λαού»[155].

Οι Ι.Ε., λοιπόν, θέλουν να είναι και προβάλλουν ότι *«είναι ένας κόσμος προοδευτικός»*[156], ένας κόσμος που αυτοπροσδιορίζεται ως *«τα μεγάλα άτακτα παιδιά της Εκπαίδευσης»* που διεκδικούν μια *«εκ των βάθρων αλλαγή»* του εκπαιδευτικού συστήματος ικανή να καταστήσει πραγματική την διεκδικούμενη αυτοεικόνα τους[157], μέσα από ένα διαρκή και πραγματικό μετασχηματισμό του συστήματος (τονίζουν ότι ο μετασχηματισμός δεν είναι θέμα διακηρύξεων αλλά πρακτικών αλλαγών), στον οποίο θα συμμετάσχουν ενεργητικά οι ίδιοι. Έτσι, στην περίοδο 1982- 86 θα συνεχίσουν τις αγωνιστικές τους διεκδικήσεις και θα πετύχουν την ψήφιση του 1600/86, που εκτιμήθηκε ότι ήταν ο πρώτος νόμος που τόνιζε ότι *«η υπηρεσία μας στην ιδιωτική εκπαίδευση λογίζεται ως πραγματική δημόσια εκπαιδευτική υπηρεσία για κάθε περίπτωση»*[158].

Αυτή όμως η επιμέρους βελτίωση της επαγγελματικής τους κατάστασης δεν είναι ικανή από μόνη της να ανατρέψει και τις εκτιμήσεις τους για τη γενικότερη κατάσταση που διαμορφώνεται και διαμορφώνει την αυτοεικόνα των εκπαιδευτικών στο χώρο της πραγματικής τους δράσης, στο χώρο του σχολείου. Έτσι μετά την ψήφιση του 1566/85 εκτιμούν ότι:

«Μέσα στα αμετακίνητα πλαίσια λειτουργίας του σχολείου σήμερα, είναι ασήμαντα έως ανύπαρκτα τα περιθώρια των εκπαιδευτικών στην προσπάθειά τους να αποφασίζουν για την κατεύθυνση και το περιεχόμενο της σχολικής μάθησης. Η αξιολόγηση από το Δ/ντή του Σχολείου και το Σχολικό Σύμβουλο, οι πίνακες προακτέων και τα μισθολογικά κλιμάκια, οι μεταθέσεις και οι μετατάξεις, η πειθαρχική δικαιοδοσία κ.κ., συνιστούν τις φανερές διαμεσολαβήσεις της κρατικής εξουσίας στο εσωτερικό της εκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί εξακολουθούν με το νέο νόμο να είναι <u>υπάλληλοι και όχι λειτουργοί</u>. Ο νέος νόμος... όχι μόνο διατηρεί τις βασικές υπαλληλικές διατάξεις του Ν. 309 αλλά επιδιώκει να υποτάξει τους εκπαιδευτικούς σε αντιλήψεις που σε τελευταία ανάλυση δεν είναι παρά

απεργιακής κινητοποίησης και συνδέθηκαν με τα αιτήματα διασφάλισης του Δ/ντή και των εκπαιδευτικών των Ιδ. Σχολείων, καθώς και το ρόλο και αρμοδιότητες του Συλλόγου Διδασκόντων σε αυτά.

[155] «Ι.Ε.»151/1/82, 3, Τσιαγκλής Δ., «Με αφορμή το επίδομα εξωσχολικής απασχόλησης των εκπαιδευτικών». Στο άρθρο καταδικάζεται γενικότερα το πενιχρό επίδομα που παραχωρήθηκε. Το όλο πνεύμα του άρθρου και πολύ περισσότερο η διαπίστωση της άνισης μεταχείρισης των εκπαιδευτικών και από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, με το πρώτο της «συμβολικό» μέτρο υπέρ αυτών, διαφέρει απόλυτα από το πνεύμα αντιμετώπισης του μέτρου από τη ΟΛΜΕ και ΔΟΕ που ήταν διθυραμβικό. Η τελευταία μάλιστα δεν επεσήμανε τη διαφορά στην αντιμετώπιση, που λίγο καιρό πριν αποτελούσε μετωπικό της ενδιαφέρον. Τέτοιες επισημάνσεις θα γίνουν δυνατές, στο χώρο της ΔΟΕ, μόνο μετά την κρίση του 1986. Το άρθρο τέλος κλείνει με την υπογραφή: «Ένας δασκαλάκος που από τα γίχουλα προτιμά την αξιοπρέπεια». Ο όρος «δασκαλάκος» χρησιμοποιείται και στο χώρο της ΔΟΕ, όταν χρειάζεται να τονισθεί η περιφρόνηση με την οποία αντιμετωπίζονταν οι δάσκαλοι.

[156] «Ι.Ε.» 155/11/82, 1, «Επισημαίνουμε και διεκδικούμε».

[157] *ο.π.*, 1,3.

[158] «Ι.Ε.» 171/10/86, 1, Νέα χρονιά- νέοι αγώνες». Για το θέμα: ΙΙΙ.4.4.Α.

παιδαγωγικές παραλλαγές της κυρίαρχης ιδεολογίας (αστικής)για την εκπαίδευση»[159].

Η τάση, όμως, της *«υπαλληλοποίησης»* του εκπαιδευτικού, όπως αυτή εκφράζεται στο διοικητικό αλλά και ιδεολογικό επίπεδο, συμπίπτει, για τους Ι.Ε., με ένα άλλο φαινόμενο που επηρεάζει σημαντικά το έργο τους. Είναι αυτό της *κρίσης*, που κατανοείται στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική της διάσταση. Σε συνθήκες κρίσης, λοιπόν, θεωρούν ότι διασπάται το ζεύγος που τους καθορίζει- διάπλαση χαρακτήρων και μετάδοση γνώσεων- και δυσκολεύεται σημαντικά η παρέμβασή τους στο πρώτο σκέλος, αφού τα κοινωνικά πρότυπα που κυριαρχούν, καλλιεργούμενα από το πολιτικό και κοινωνικό αδιέξοδο, ωθούν τους νέους και το σύνολο του ελληνικού λαού γενικότερα *«στη λατρεία της άκοπης και γρήγορης επιτυχίας»* μέσα από *«μια πετυχημένη κομπίνα»*. Αυτός ο συνδυασμός της *«λατρείας του χρήματος»* με την υποβάθμιση της *«σοβαρής και επίμονης δουλειάς»*, που απαιτείται για κάθε *«κοινωνική αναγνώριση και άνοδο»*, θεωρούν ότι έχει ως επίπτωση *«ο ρόλος του εκπαιδευτικού να γίνεται τραγικά δύσκολος»* και όχι μόνο ανατρέπεται κάθε πιθανή θετική του εξέλιξη αλλά και συνολικά η «φύση» του.

Σ' αυτές τις συνθήκες θεωρούν ότι *«ο γνωστός ημερήσιος τύπος που ενθαρρύνει το λαϊκισμό»*[160] θέτει το πρόβλημα της *«τεμπελιάς»* των εκπαιδευτικών και παράλληλα το ΥΠΕΠΘ συζητά την παράταση του σχολικού έτους, τη μείωση των διακοπών και την κατάργηση του πενθημέρου. Η απάντηση των Ι.Ε. θα επαναφέρει τον προβληματισμό στο *«είδος εργασίας των εκπαιδευτικών»* και θα καταγγείλει την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ για *«λαϊκισμό»* θεωρώντας *«τουλάχιστο φαιδρό για να μην πούμε σκόπιμα αποπροσανατολιστικό να εμφανίζεται η επιμήκυνση του σχολικού έτους σαν μαγική συνταγή που θα λύσει τα χρόνια προβλήματα της εκπαίδευσης»*[161]. Οι Ι.Ε., όπως και το σύνολο του εκπαιδευτικού κόσμου, στη συγκεκριμένη φάση (1988)θεωρούν ότι η επίθεση στο πρόσωπό τους συγκεκριμενοποιεί επιλογές μπροστά σε αδιέξοδο που παράγει η ελληνική κοινωνία και επιδρούν αποφασιστικά στο σχολικό θεσμό και στην εικόνα των λειτουργών του.

Η τελευταία φάση, της εξεταζόμενης περιόδου, όπου οι Ι.Ε.- οι οποίοι *«αποτελούν το αναπνευστικό σύστημα του κάθε σχολείου»*- διεκδικούν το νομικό εκείνο πλαίσιο που θα επιτρέψει να λειτουργήσουν στο χώρο των Ι.Ε. ως πραγματικοί *«λειτουργοί»*, είναι αυτή που συνδέεται με τον αγώνα για την ψήφιση του σ.ν. για την Ιδιωτική Εκπαίδευση. Το σχέδιο προέβλεπε κατά την ΟΙΕΛΕ α)την εκλογή του Δ/ντη του Ιδ. Σχολείου από υπηρεσιακό συμβούλιο με συγκεκριμένα κριτήρια, β)τη διαφύλαξη του εκπαιδευτικού λειτουργήματος στο σύνολο των διδασκόντων με την ανάθεση πραγματικών εξουσιών στο Σύλλογο Διδασκόντων, γ) την κατάργηση του *«άδικου για τους μαθητές θεσμού των μεικτών επιτροπών»*, δ) τη συμμετοχή των γονιών στα Σχολικά Συμβούλια και ε)αναγνώριζε *«για πρώτη φορά ότι η εν γένει δραστηριότητα των ιδιωτικών σχολείων θα αποτελεί δημόσια λειτουργία»*[162]. Ο αγώνας αυτός δεν ευοδώθηκε και το σ.ν. δεν έγινε

---

[159] «Απόφαση Δ.Σ. ΟΙΕΛΕ για τα προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης 12/10/86», δακτυλόγραφο στο αρχείο της ΟΙΕΛΕ, 3-4. Οι θέσεις αυτές εκφράζονται στο ειδικό κεφάλαιο του κειμένου με τίτλο: «Η υπαλληλοποίηση των εκπαιδευτικών». Στο κείμενο είναι φανερή η επίδραση του Αποστόλη Ανδρέου. Αντίστοιχη συζήτηση έγινε και στον περιοδικό τύπο της εποχής με αφορμή την κριτική στον 1566/85. Ενδεικτικά: Ψύρρας Θ., «Από το "λειτουργό" στον υπάλληλο», *Αντί*, φ. 284/29-3-85, 30-31. Ακόμη και η κριτική της Η. Βαλσαμάκη στον 1566/85 επισημαίνει «υπερβολική δέσμευση των διδασκόντων σ' ό,τι αφορά τον τρόπο της καθημερινής διδασκαλίας», γεγονός που θεωρεί απαράδεκτο ηθικά αλλά και αρνητικό για την εξέλιξη των διδακτικών μεθόδων (δες: Βαλσαμάκη Η, «Ευαίσθητα σημεία του Προσχεδίου για τα γυμνάσια και λύκεια», *Πολιτικά Θέματα*, 9-15/3/84, 41.

[160] «Ι.Ε.» 175/6/88, Κασέτας Α.,- Χριστοδουλόπουλος Α., «Ο κόμπος στο χτένι και οι εκπαιδευτικοί». Το άρθρο πρωτοδημοσιεύτηκε στην *«Ελευθεροτυπία»* (9/3/88) και προκάλεσε μεγάλη συζήτηση. Οι συγγραφείς ήταν και οι δύο στελέχη του σ.κ. των Ι.Ε. και της ΟΙΕΛΕ.

[161] *ο.π.*, 7.

[162] «Ι.Ε.» 176α/2/89, 1-2, «Προς τους γονείς των μαθητών μας». Το τεύχος αυτό του «Ι.Ε.» εκδόθηκε με τη μορφή ανοιχτής επιστολής προς τους γονείς και ήταν αφιερωμένο στο σ.ν.

ποτέ νόμος. Η πολιτική συγκυρία του 1989 επέδρασε αρνητικά[163]. Οι Ι.Ε. στο τέλος της περιόδου διεκδικούν την ολοκλήρωση της διαδικασίας μετατροπής τους σε *«λειτουργούς»*, την ισότιμη ένταξή τους, δηλαδή, στο υπόλοιπο εκπαιδευτικό σώμα.

ΙΙΙ. 1. 3. Συνοπτικές παρατηρήσεις.

Το πρώτο και βασικότερο κοινό χαρακτηριστικό του λόγου και των τριών Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών σχετικά με το *ποιοι είναι*, ανεξάρτητα από τις επιμέρους διαφορές και περιεχόμενα, αποτελεί η γενική αντίφαση που εντοπίζεται σ' αυτόν. Αυτή παράγεται ως αποτέλεσμα της ιδεατής αυτοεικόνας που σχεδιάζουν από τη μια και της περιγραφής της καθημερινής λειτουργίας τους στα πλαίσια της σχολικής πραγματικότητας που βιώνουν, από την άλλη[164]. Θα μπορούσε μάλιστα να υποστηριχτεί, ότι η αντίφαση αυτή δρα αποφασιστικά στην άρθρωση μιας αμυντικού χαρακτήρα οργάνωσης του λόγου τους[165], που εκφράζεται στην προσπάθειά τους να προστατευτούν από παλαιότερες, παρούσες ή νέες συνθήκες-καταστάσεις, οι οποίες τις περισσότερες φορές ερμηνεύονται και βιώνονται ως δυσμενείς γι' αυτούς.

Το δεύτερο κοινό χαρακτηριστικό συνίσταται στην κανονιστική υφή του λόγου σχετικά με το *ποιοι είναι*. Και στις τρεις Ομοσπονδίες ο «ρόλος» του εκπαιδευτικού συγκροτείται από τη σύμπτυξη της ηθικής και γνωστικής διάστασης της *«αποστολής»*, που με τη σειρά της γίνεται κατανοητή παράλληλα ως *«φύση»* και ως *«καθήκον»* τους. Έτσι, αποδίδουν στον εαυτό τους ένα σύνολο ηθικογυχικών ιδιοτήτων (αυτοθυσία, φρονηματισμός- ποδηγέτηση νέας γενιάς, υπερηφάνια, αγάπη ελευθερίας και δημοκρατίας κ.λ.π.) και προβάλλουν την αναγκαιότητα σύλληψής τους ως *«επιστήμονες»*. Τα δυο αυτά στοιχεία σε μεγάλο βαθμό νομιμοποιούν και τα επιχειρήματα για τις επιμέρους διεκδικήσεις τους. Οι εκπαιδευτικοί, ως ηθικές προσωπικότητες με επιστημονική επιφάνεια, νομιμοποιούνται να διεκδικούν από το Κράτος ρυθμίσεις, που λόγω των παραπάνω, έχουν ευεργετικές επιπτώσεις όχι μόνο στους ίδιους αλλά και στο θεσμό που υπηρετούν. Διαμέσου δε αυτού στο ίδιο το κράτος και στο έθνος.

Το Κράτος, με τη σειρά του, αποτελεί τον κυριότερο και κοινό πόλο σε σχέση με το οποίο και οι τρεις χώροι εικονογραφούνται ως *«λειτουργοί»* του. Ιδιαίτερα οι δάσκαλοι επισημαίνουν ότι προσωποποιούν την ύπαρξή του στο σύνολο της επικράτειας, ενώ οι καθηγητές πως εργάζονται για τη μόρφωση της *«ελίτ»* εκείνης που στο μέλλον θα αναλάβει την τύχη του. Με τη σειρά τους οι Ι.Ε. υποστηρίζουν ότι το εκπροσωπούν σε ένα ιδιωτικό θεσμό, την ιδιωτική εκπαίδευση, και αποτελούν τον άγρυπνο φρουρό της δημόσιας υφής του χαρακτήρα του. Η σχέση τους, βέβαια, με το Κράτος κυριαρχείται από αισθήματα δυσαρέσκειας, που συνδέονται με την υλική και κοινωνική διάσταση της εικόνας τους, θεωρώντας τις κυβερνητικές πολιτικές αποκλειστικά υπεύθυνες για το σύνολο των δυσκολιών και δυσαρεσκειών που αντιμετωπίζουν (ιδιαίτερα ΔΟΕ- ΟΛΜΕ).

---

[163] Ο Γ. Φυσάκις στο 21ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ δηλώνει: *«Εγώ εκτιμώ σήμερα ότι, αν δεν είχαμε τις ασθένειες του Πρωθυπουργού και τα παντρολογήματά του, τους Ολυμπιακούς Αγώνες κ.λ.π., ο νόμος θα είχε υηφιστεί»* και στη συνέχεια αναφέρεται στο θέμα της *«κατά παραχώρηση δημοσίας αρχής»* και στις θετικές επιδράσεις της στο πρόσωπο του Ι.Ε.. λέγοντας: *«από κει αντλείς τα δικαιώματα διασφάλισης του προσωπικού, από κει αντλείς τα δικαιώματα του διευθυντή,,, από κει αντλείς τα δικαιώματα του ωρολογίου προγράμματος και όλων των απαιτήσεών μας»* (Πρακτικά 21ου Συνεδρίου ΟΙΕΛΕ, δακτυλόγραφο,82-83). Εξάλλου συνολικά για τα επιχειρήματα κατά και υπέρ του σ.ν. ενδεικτικά: Φάκελος «Ιδιωτική Εκπαίδευση», *εφ. «Το Βήμα»* 18/12/88, 36-39, όπου και άρθρα των Ράπτη Σ., Μπαμπινώτη Γ., και η συνέντευξη του εκπροσώπου των ιδιοκτητών ιδ. σχολείων Ι. Δούκα στην Τοπάλη Μ.

[164] Ο Patric Gosling παρουσιάζοντας διάφορες έρευνες των τελευταίων ετών σχετικά με τις αναπαραστάσεις που παράγουν οι εκπαιδευτικοί για τον εαυτό τους παρατηρεί πως το σύνολο των ερευνητών μιλά για μια κεντρική αντίφαση που και εκείνος θεωρεί πως μπορεί γενικότερα να συνομιστεί ως αντίφαση μεταξύ ιδεατής εικόνας και βιωμένης πραγματικότητας (Gosling P., Qui est resposable pour l' echec scolaire?, PUF 1992, 34).

[165] *ο.π.*, 33-34. Ο P. Gosling κάνει λόγο για *«αμυντική στάση»*. Θεωρώ ορθότερη τη διατύπωση «αμυντικός *χαρακτήρας οργάνωσης του λόγου»*, *επειδή ο όρος «στάση» παραπέμπει στο υποκείμενο και όχι στο* συλλογικό λόγο.

Παράλληλα, ο ορισμός τους ως *«εκπαιδευτικοί λειτουργοί»* του Κράτους και της προόδου του ταυτίζεται με την εικονογράφησή τους ως *«υπηρέτες»* της προκοπής του *«Έθνους»* και του *«Λαού»*, αφού και οι τρεις έννοιες πρακτικά κατανοούνται ως ταυτόσημες, η δε προτίμηση- χρήση κάθε μιας από αυτές δηλώνει περισσότερο την πολιτική τοποθέτηση του ομιλούντος παρά τον αυστηρό διαχωρισμό τους (ιδιαίτερα στις ΟΛΜΕ-ΔΟΕ). Η ταύτιση *«Λαού- Έθνους- Κράτους»* επιδρά στο να συλλαμβάνεται το *«Κράτος»* ως δεσμός ουδέτερος που εκπροσωπεί το γενικό συμφέρον και να διαχωρίζεται από τους κυβερνώντες, έτσι ώστε αυτοί σαν *«λειτουργοί»* του να ταυτίζονται με την υποτιθέμενη αντικειμενικότητα- ουδετερότητά του και να αναπτύσσουν το λόγο τους για το ποιοι είναι γύρω από ένα πυρήνα δημοσιοϋπαλληλικού έθους (εργασία για το καλό του κοινωνικού συνόλου, υποταγή στο καθήκον)[166]. Η ένταση αυτής της διαδικασίας συνδέεται με την ανυπαρξία λόγου σχετικά με την εμπλοκή του εκπαιδευτικού στις διαδικασίες εκείνες που σχετίζονται με την αναπαραγωγή των κοινωνικών ανισοτήτων μέσα στο σχολικό θεσμό (προσωποποιημένη ευθύνη). Στην περίπτωση, μάλιστα, των δασκάλων η εικονογράφησή τους περιλαμβάνει ακριβώς και το αντίθετο στοιχείο, την προβολή της δράσης τους δηλαδή για την άμβλυνσή τους, διαμέσου του δρόμου που ανοίγουν στους φτωχότερους και λιγότερο ευνοημένους μαθητές προς την κοινωνική κινητικότητα, ως αυτή να μπορούσε να ακυρώσει συνολικά τις κοινωνικές ανισότητες[167].

Τέταρτο κοινό χαρακτηριστικό της προβαλλόμενης αυτοεικόνας των εκπαιδευτικών είναι *η εργαλειακή της φύση*. Ο λόγος για το *ποιοι είναι* συγκροτείται με διπλό σκοπό: από τη μια νομιμοποιεί τις διεκδικήσεις τους καταστώντας τις αποδεκτές από τη συντριπτική πλειοψηφία του ακροατηρίου (κοινωνία)και από την άλλη εγκαλεί το σύνολο των εκπαιδευτικών να αποδεχτούν την κατατιθέμενη αυτοεικόνα, ως *μια και μοναδική*. Ως εκ τούτου σπανίζουν ή απουσιάζουν από τη μια κριτικές θεωρήσεις της εικόνας τους και από την άλλη επιμέρους εικονογραφήσεις, που είτε θα διασπούσαν τη συνολίζουσα εικονογράφηση είτε θα στεκόταν κριτικά απέναντί της. Όσες επιμέρους εικόνες παρουσιάζονται αποτελούν συμπλήρωμα ή επιβράβευση της κυρίαρχης. Αν και όταν αρθρώνεται κριτικός λόγος αυτό συμβαίνει σε κείμενα που κατατίθενται στα επιστημονικά τους συνέδρια, όπως οι ίδιοι τα χαρακτηρίζουν. Πάντως κάτι τέτοιο συμβαίνει σπάνια και σε περιόδους κρίσης.

Τα παραπάνω συνδέονται και με το τελευταίο κοινό χαρακτηριστικό του λόγου των Εκ. Ομοσπονδιών για το *ποιοι είναι*. Η αυτοεικόνα που συγκροτούν οι εκπαιδευτικοί παράγεται, κυρίως, σε διάλογο με την ιδεολογική λειτουργία του εκπαιδευτικού, την πολιτική και κοινωνική εμπλοκή του και την υπαλληλική θέση του και δευτερευόντως ή ελάχιστα διαμέσου της «παιδαγωγικής» τους λειτουργίας. Η αυτοεικονογράφηση των εκπαιδευτικών, δηλαδή, παρουσιάζει μια κοινωνική κατηγορία που έχει συνείδηση ότι συγκροτείται κυρίως στο ιδεολογικό και πολιτικό επίπεδο[168].

Πέρα από τα κοινά χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η αυτοεικονογράφηση των εκπαιδευτικών φαίνεται, κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, να διέρχεται και από κάποιες κοινές φάσεις. Φάσεις που της προσδίδουν κάποιες λεπτές διαφορές, σημαντικού όμως χαρακτήρα. Οι φάσεις αυτές βεβαίως είναι εμφανώς κοινές και ισχύουν για τη ΔΟΕ

---

[166] Ανθογαλίδου Θ., Κοινωνική κριτική και ιδεολογία στην εκπαίδευση, Οδυσσέας 1993, 62.

[167] Εδώ βρισκόμαστε μπροστά σε ένα φαινόμενο που θα το ονόμαζα «προβολική επανεξιστόρηση» της κοινωνικής πορείας του ομιλούντος υποκειμένου. Δηλαδή, δηλώνοντας οι δάσκαλοι ότι *βοηθούν ιδιαίτερα του φτωχούς μαθητές τους* στην ουσία δηλώνουν ότι ο σχολικός θεσμός *οδήγησε τους ίδιους που υπήρξαν στην πλειοψηφία τους φτωχοί μαθητές στη βελτίωση της κοινωνικής τους θέσης*.

[168] Ο P. Gosling παρουσιάζοντας τις δυο κύριες διαστάσεις που παίρνουν οι λόγοι περί εκπαίδευσης (παιδαγωγική- ιδεολογική)επισημαίνει την κυριαρχία της ιδεολογικής διάστασης του λόγου των συνδικαλιστικών και πολιτικών θεσμών (Gosling P. *ο.π.*, 28). Η «συγκρότηση» των υποκειμένων διαμέσου του ιδεολογικού πεδίου και η «παραγωγή» λόγου για την εκπαίδευση, από τα συλλογικά υποκείμενα των θεσμών αυτών, με έντονη την ιδεολογική διάσταση μπορεί να θεωρηθεί ως λογική αντιστοιχία. Εξάλλου μπορούμε να πούμε μεταφορικά *«ότι το υποκείμενο δεν μιλά τη γλώσσα, αλλά η γλώσσα μιλά το υποκείμενο»* (Λίποβατς Θ., - Δεμερτζής Ν., Δοκίμιο για την ιδεολογία, Οδυσσέας 1994, 72.)

και ΟΛΜΕ, ενώ στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ θα ήταν ορθότερο να μιλήσουμε για την εξέλιξη μιας φάσης και τη διάστιξή της από περιόδους κρίσης. Η πρώτη φάση (1974 μέχρι 1978- 79 περίπου) αφορά στη συγκρότηση της αυτοεικόνας των δασκάλων και καθηγητών μέσω της αναζήτησης της *«διαφοράς»*[169]. Αν και στις δυο Ομοσπονδίες στη φάση αυτή η αυτοεικόνα συγκροτείται κάτω από άμεσες αναφορές σχετικά με τη σχέση τους με το Κράτος, οι δάσκαλοι αναδεικνύουν τη *διαφορά τους* από τους καθηγητές και αναζητούν τέτοιες αλλαγές (υπηρεσιακής κατάστασης και σπουδών), ώστε να αποκτήσουν μια άλλη θέση στην πυραμιδικά οργανωμένη δημόσια υπαλληλία. Οι καθηγητές, από την άλλη, προβάλλοντας την *επιστημοσύνη* τους, αναζητούν τη διάκρισή τους και την επανατοποθέτησή τους στην κορυφή της δημοσιοϋπαλληλικής πυραμίδας, θέση που θεωρούν ότι κατείχαν και απώλεσαν.

Η δεύτερη φάση (1979- 1983 για την ΟΛΜΕ και 1979- 1986 για τη ΔΟΕ)συνδέεται με την επικράτηση στα ΔΣ των δασκάλων και καθηγητών στελεχών με προσδιορισμένο χώρο πολιτικής αναφοράς (ΠΑΣΟΚ)και χαρακτηρίζεται από την έλλειψη σαφών εικονογραφήσεων, αφού τώρα η εικόνα των εκπαιδευτικών υποτάσσεται στην αναζήτηση *«ισοδυναμιών»* με το Λαό και διαλύεται στο γενικότερο μανιχαϊστικό σχήμα Λαός- Κρατούντες[170]. Η φάση αυτή και στις δυο Ομοσπονδίες συνοδεύεται με προσπάθειες υποταγής της ερμηνείας της ιστορίας του νεοελληνικού κράτους και της νεοελληνικής εκπαίδευσης στο ίδιο σχήμα[171]. Οι εικόνες που παράγονται τώρα, μπορεί να παρουσιάζουν εκ των υστέρων αρνητικές όψεις της εικόνας του εκπαιδευτικού κατά το παρελθόν (*«καθηγητής- ραγιάς» «δάσκαλος κήρυκας εθνικισμού και μισαλλοδοξίας»*), αλλά η προσπάθεια αυτή δε συνδέεται με την κριτική θεώρησή τους το αντίθετο: χρησιμοποιούνται με σκοπό τη συγκρότηση μιας περισσότερο απατηλής και ωραιοποιημένης εικόνας. Ιδιαίτερα στη ΔΟΕ η εικόνα αυτή σκιαγραφεί αρχικά (και μάλιστα εκ των υστέρων, μετά το 1982) τον *«πολιτικοποιημένο»* δάσκαλο και μετέπειτα το δάσκαλο ως *«κοινωνικό εργάτη»*, ως ένα είδος δηλαδή ενδιάμεσου μεταξύ λαού (που μιλά τη γλώσσα του, δημοτική) και εξουσίας (που γνωρίζει και τη δική της, καθαρεύουσα) με συνολικό καθήκον να μεταβιβάζει τα μηνύματα του πρώτου στη δεύτερη. Μόνη επιμέρους *έλλειψη*, που καταγράφουν σε αυτή τη φάση, είναι η αναζήτηση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων, η αποκατάσταση, δηλαδή, δικαιωμάτων ενεργητικής συμμετοχής στην πολιτική διαδικασία, που δυνητικά κατέχει το σύνολο του Λαού. Αυτή η διαφορά στους καθηγητές ιδιαίτερα συνδέεται και με νέες ερμηνείες της υποδεέστερης θέσης τους σε σχέση με το σύνολο των υπολοίπων αποφοίτων των ΑΕΙ, που εξελίχθηκαν σε ελεύθερους επαγγελματίες και είχαν τη δυνατότητα της πολιτικής παρουσίας και παρέμβασης. Η αναζήτηση των πολιτικών δικαιωμάτων σε συνδυασμό με την απόκτηση της επιθυμητής οικονομικής και κοινωνικής θέσης που θεώρησαν ότι δεν έλαβαν και η ανάδειξη στα ΔΣ ομάδων με διαφορετική πολιτική ταυτότητα, οδηγεί και τις δυο Ομοσπονδίες σε μια περίοδο κρίσης παραγωγής απόλυτα ηγεμονικού λόγου, που αποσάθρωσε τη δεύτερη αυτή φάση και οδήγησε σε μια τρίτη.

Κατ' αυτήν ο καθορισμός διαμέσου της *«διαφοράς»* επανέρχεται και πάλι. Τώρα οι δάσκαλοι αναζητούν και πάλι την πλήρη υπηρεσιακή τους εξομοίωση με τους καθηγητές, ενώ οι καθηγητές στρέφονται, πέρα από την αναζήτηση της αποκατάστασής τους *στην κορυφή της υπαλληλικής πυραμίδας*, στην αναζήτηση των αιτιών που προκαλεί τη δομική πια, όπως την αντιλαμβάνονται, κρίση του εκπαιδευτικού επαγγέλματος και στη συγκρότηση μιας εικόνας που τους επιτρέπει να συμπεριφερθούν περισσότερο ως

---

[169] Η συγκρότηση συλλογικών υποκειμένων μέσω της *«διαφοράς»* ή της *«ισοδυναμίας»* σχετίζεται με το *περιεχόμενο του λόγου τους. Η συγκρότηση μέσω της «ισοδυναμίας»* συμβαίνει κατά την συγκρότηση λαϊκιστικού λόγου και την επικράτηση απλουστευτικών μανιχαϊστικών σχημάτων *«πρόσληψης και αναπαράστασης του κοινωνικού χώρου»* (Λυριντζής Χ., «Λαϊκισμός: Η έννοια και οι πρακτικές», στο *Εκλογές και κόμματα τη δεκαετία του '80*, επ., Λυριντζής Χ., - Νικολόπουλος Η., Θεμέλιο 1990, 49, όπου και η προβληματική αναπτύσσεται με βάση τις προσεγγίσεις των Laclau E και Mouffe C.).

[170] Λυριντζής Χ., *ο.π.*, 48- 49.

[171] Για το θέμα αυτό III.5.

«υπάλληλοι», που διεκδικούν δυναμικά τη βελτίωση της θέσης τους, και λιγότερο ως *«λειτουργοί» που υποτάσσουν τη συνδικαλιστική τους πρακτική στις ηθικές υποχρεώσεις* του «ρόλου» τους. Αυτή η αλλαγή επιτρέπει και τη συντριπτική συμμετοχή τους στην απεργία του '88 (απεργία στις εξετάσεις). Σε αυτή τη φάση οι κανονιστικές τύπου αναφορές σχετικά με το ρόλο των δασκάλων και καθηγητών αποκτούν και νέα περιεχόμενα (διαπαιδαγώγηση των μαθητών με βάση τις αρχές της Ειρήνης και φιλίας των λαών).

Στους Ι.Ε. η εικονογράφηση με βάση τη «διαφορά» από τους υπόλοιπους *εκπαιδευτικούς λειτουργούς* είναι κοινό χαρακτηριστικό όλου του εξεταζόμενου χρονικού διαστήματος. Οι διαφοροποιήσεις που παρουσιάζονται αφορούν περισσότερο την περιγραφή και του *παιδαγωγικού* χαρακτήρα της εικόνας τους και εκδηλώνονται αρκετά νωρίς, *σε φάση κρίσης των συνδικαλιστικών τους κινητοποιήσεων* μετά τη μεγάλη απεργία του '77, όπου αναζητήσεις που σχετίζονται με τη νομιμοποίησή τους διαμέσου της παιδαγωγικής- επιστημονικής τους φυσιογνωμίας γίνονται κυρίαρχες. Οι αναζητήσεις αυτές κορυφώνονται και εκφράζονται συμπυκνωμένες κατά το πρώτο επιστημονικό συνέδριο της Ομοσπονδίας (1979)και συνδέονται με τη συγκρότηση και λειτουργία στα πλαίσια της Ομοσπονδίας ενός δυναμικού διχτύου (επιτροπές παιδείας), που επεξεργάζεται και αναζητεί τον καθορισμό του Ι.Ε. με βάση την παιδαγωγική του σχέση. Η αναζήτηση αυτή καταλήγει στην παραγωγή συγκεκριμένων περιεχομένων της όπου, στο επίπεδο των διακηρύξεων τουλάχιστον, αναζητείται η βίωση μιας νέας παιδαγωγικής σχέσης, η οποία- κι αν δεν περιγράφεται επακριβώς- συνίσταται στην απόρριψη των μοντέλων του *«επιεικούς* δασκάλου ή του δασκάλου *«αφέντη»* και στο άνοιγμα του δρόμου προς αναζήτηση νέων εκπαιδευτικών πρακτικών. Εδώ ακριβώς σημειώνεται και η σημαντικότερη διαφορά μεταξύ της αυτοεικόνας που εικονογραφεί η ΟΙΕΛΕ από αυτές της ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Δηλαδή, σε αυτή την Ομοσπονδία ο μαθητής και η παιδαγωγική σχέση του εκπαιδευτικού μαζί του εντάσσονται στα πλαίσια της προβληματικής εκείνης που αναπτύσσει ο χώρος σχετικά με το *ποιοι είναι*[172].

Σημαντικό στοιχείο εξάλλου της περιγραφής του Ι.Ε., που διαφοροποιεί την περιγραφή αυτή από τις αντίστοιχες των εκπαιδευτικών του δημοσίου, αποτελεί και ο καθορισμός του με βάση την αντίθεσή τους προς τους *εργοδότες* και η αναζήτηση των διαφορών εκείνων που τους διαχωρίζουν πλήρως απ' αυτούς. Εξάλλου, ο καθορισμός τους *και σε σχέση με τους εργοδότες* επιδρά αποφασιστικά στο περιεχόμενο που λαμβάνει η σχέση τους με το Κράτος, αφού κάθε ολιγωρία του τελευταίου ερμηνεύεται ως συμμαχία του με τους πρώτους και επιτρέπει έτσι την προβολή και κυριαρχία του τύπου του εκπαιδευτικού που προσεγγίζει και ερμηνεύει την πολιτική από γενικότερες αριστερές θέσεις. Κατ' αυτές ο εκπαιδευτικός ασκεί ένα *«επικίνδυνο»* επάγγελμα, γιατί αναγκάζεται να έρχεται σε ρήξη με τα κυρίαρχα κοινωνικά πρότυπα και αντιλήψεις (αστικές)από τη *«φύση»* του επαγγέλματός του. Η *«φύση»* του επαγγέλματός του θεωρείται ότι του υπαγορεύει τη σύλληψη του *«νέου»* και την παρουσίασή του στους μαθητές χωρίς τη διαμεσολάβηση τρίτων (Κράτους, γονιών, εποπτικού σώματος). Έτσι, παρουσιάζεται μια έντονη διαπλοκή του παιδαγωγικού χαρακτήρα με την κοινωνική αποστολή τους με βάση τα κανονιστικά πολιτικά περιεχόμενα που της αποδίδουν.

Σημαντικό, τέλος, στοιχείο της εικονογράφησης των Ι.Ε. αποτελεί και η σύλληψη, πάντα στο επίπεδο των επίσημων διακηρύξεων, του σώματος των εκπαιδευτικών της γενικής εκπαίδευσης ως *ενιαίου*. Στοιχείο που στη ΔΟΕ μένει σταθερά στο επίπεδο του επιθυμητού, ενώ στην ΟΛΜΕ προβάλλεται, μόνο ως διακήρυξη, σε στιγμές που η ανάγκη ενιαίας πάλης απέναντι στην κυβέρνηση το απαιτεί, ως παράγοντα ενδυνάμωσής της.

---

[172] Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι η παιδαγωγική διάσταση του Ι.Ε., ανεξάρτητα από τα συγκεκριμένα περιεχόμενα της παιδαγωγικής σχέσης που προκρίνει ο λόγος τους, είναι αυτή που ενισχύει το ρόλο του ως θεματοφύλακα της εκπαιδευτικής λειτουργίας του ιδιωτικού σχολείου σε σχέση με τον ιδιοκτήτη-επιχειρηματία. Θα έλεγα αλλιώς ότι οι Ι.Ε. ασχολούνται με το τι *είδους* εκπαιδευτικοί είναι γιατί αν δεν το έκαναν δεν θα αισθάνονταν εκπαιδευτικοί- επιστήμονες αλλά ιδιωτικοί υπάλληλοι.

III. 3. Τα «συνθήματα» στις εφημερίδες των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

III. 3. 1. Παρουσία και καταγραφή

Άλλη μια κοινή πρακτική και των τριών Ομοσπονδιών είναι η δημοσίευση στις εφημερίδες τους, «Διδασκαλικό Βήμα», «Πληροφοριακό Δελτίο» και «Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός», προτάσεων- αποφάνσεων οι οποίες συμπυκνώνουν και διατυπώνουν, τις βασικές ιδεολογικές τους θέσεις και αιτήματα με προφανή σκοπό την ιδιαίτερη προβολή τους. Η πρακτική αυτή ακολουθείται καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο, ενώ παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις που σχετίζονται με την ένταση και τη μορφή που προσλαμβάνει σε κάθε Ομοσπονδία.

Οι προτάσεις- αποφάνσεις διακρίνονται από τα λοιπά κείμενα των παραπάνω εντύπων για μια σειρά λόγους: **α.** Είναι στην πλειονηφία τους κείμενα μιας, δύο και σπανιότερα τριών ή περισσοτέρων προτάσεων. **β.** Τοποθετούνται σε πλαίσιο και είτε γράφονται με μεγαλύτερα, πλάγια ή έντονα τυπογραφικά στοιχεία είτε με κεφαλαία ή πλάγια γραφή (italic) είτε, τέλος, μπαίνουν σε εισαγωγικά. Μάλιστα στο έντυπο της ΟΛΜΕ («Π.Δ.») εμφανίζονται αρχικά σε ιδιαίτερο περιθώριο της πρώτης σελίδας και αργότερα καταλαμβάνουν αποκλειστικά τη δεύτερη ή τρίτη. **γ.** Απαντούν συνοπτικά σε ζητήματα που είτε απασχολούν τις Ομοσπονδίες τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο είτε διαχρονικά. **δ.** Είναι φόρμες- τύποι όλων των μορφών του συνοπτικού λόγου που έχουν άλλοτε μορφή συνθημάτων, άλλοτε σλόγκαν, κλισέ και εμβλημάτων, χωρίς να απουσιάζουν τα αποφθέγματα (επώνυμα ή ανώνυμα), τα αποσπάσματα λόγου υψηλής συμπύκνωσης με τη μορφή μικρών κειμένων ή κι αυτά ακόμη τα αποσπάσματα λογοτεχνικών έργων που σηματοδοτούν μια συγκεκριμένη ιδεολογική ανάγνωση ενός ιστορικού γεγονότος[1].

Ο συνδυασμός αυτών των χαρακτηριστικών τους, που σχετίζονται με τη μορφή, τη θέση και το περιεχόμενο- πρόθεσή τους, οδηγεί στην περιγραφή τους ως *διακριτές μορφές συμπυκνωμένου ιδεολογικού λόγου* και τούτο γιατί: α) τοποθετούνται σε ιδιαίτερες θέσεις και με ιδιαίτερο τρόπο, ώστε να είναι απόλυτα ορατές και αναγνώσιμες ακόμη και από τον αναγνώστη εκείνο που απλά ξεφυλλίζει το έντυπο, β) συμπυκνώνουν (συνοπτικός λόγος) και διατυπώνουν με τον πιο πυκνό λεκτικά τρόπο μια θέση για ένα θέμα- πρόβλημα που απασχολεί τις Εκ. Ομοσπονδίες, ένα γεγονός της εποχής ή ένα ιστορικό γεγονός[2]. Πρόκειται, τέλος, σαφέστατα για εκφράσεις *ιδεολογικού λόγου*[3] γιατί: 1) Ο πομπός του λόγου δεν είναι ένα συγκεκριμένο πρόσωπο[4]. 2) Ο αποδέκτης μπορεί να είναι κάθε μέλος της συγκεκριμένης κοινότητας στην οποία απευθύνεται ο λόγος,

---

[1] Για τη διάκριση συνθημάτων, σλόγκαν, εμβλημάτων και εντολών: Reboul O., Le slogan, ed. Complexe, Bruxelles 1975, 42. Στο ίδιο έργο αναλύεται η λειτουργία των κλισέ (53), των ιδεολογικών και πολιτικών σλόγκαν (93- 141). Η ένταξη και των αποσπασμάτων λογοτεχνικών έργων στις φόρμες του συνοπτικού λόγου, στις οποίες αναφερόμαστε με το γενικευτικό προσδιορισμό «συνθήματα», αποφασίστηκε μετά τη διαπίστωση ότι τα αποσπάσματα αυτά «νοηματοδοτούν» το ιστορικό γεγονός φορτίζοντάς το με «νέα» ιδεολογικά στοιχεία. Η μελέτη του Reboul, επιλέχτηκε εξάλλου ως βιβλίο αναφοράς για δυο λόγους. Πρώτο, γιατί δεν περιορίζεται στα σλόγκαν αλλά μελετά όλες τις φόρμες του συνοπτικού λόγου και δεύτερο και σημαντικότερο, γιατί ο μελετητής, όχι μόνο μένει μακριά από ιδεολογικές προκαταλήψεις που θεωρούν τα σλόγκαν, τα συνθήματα και τα κλισέ «κατώτερα» είδη λόγου, αλλά μέσω της ανάλυσής τους δείχνει την ιδιαίτερη δύναμη που έχουν αυτές οι μορφές του λόγου και προτείνει την ανάλυση των σλόγκαν, όχι για την αναίρεσή τους, που θεωρεί αδύνατη, αλλά για τη δυνατότητα που αυτή παρέχει, ώστε να πάγουμε να σκεφτόμαστε *«δι' αυτών»*.

[2] Reboul O., *ο.π.*, ιδιαίτερα το κεφάλαιο «Η ρητορική της συνοπτικής έκφρασης», (47- 92)όπου αναλύονται και όλα τα ρητορικά σχήματα που αποδίδουν στις φόρμες του συνοπτικού λόγου μια αξιοσημείωτη δύναμη και δυναμική

[3] Τα 6 χαρακτηριστικά της λειτουργίας της ιδεολογικής γλώσσας σε σχέση με την επικοινωνία, που παρουσιάζουμε στη συνέχεια περιγράφονται από τον Reboul O., (*ο.π.*, 112- 116) και χαρακτηρίζουν τα «συνθήματα», που εδώ εξετάζονται. Για τα χαρακτηριστικά του ιδεολογικού λόγου ως τέτοιου: Φραγκουδάκη Α., Γλώσσα και Ιδεολογία, Οδυσσέας, 1987, 155.

[4] Για την ιδεολογική χρήση ακόμη και των αποφθεγμάτων ή των ρήσεων ατόμων με υψηλό κύρος ως ιδεολογικά συνθήματα ή κλισέ: Reboul O., *ο.π.*, 35 και 107.

παράλληλα όμως και ο «εχθρός» ή «ο προδότης» της κοινότητας αυτής. 3) Πίσω από κάθε εκφορά λανθάνει η πίστη ότι αυτή διατυπώνεται για *το καλό* και μόνο της συγκεκριμένης κοινότητας, έχει δηλαδή *ιερό σκοπό*, την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της συγκεκριμένης ομάδας, στάση που θεωρείται δεδομένη. 4) Διατυπώνεται μέσω συγκεκριμένου κώδικα, που εμπεριέχει πλήθος λέξεων με υψηλή ιδεολογική φόρτιση[5], λέξεων, δηλαδή που, από τη μια, επιτρέπουν την εύκολη κατάταξη του εκφέροντος το λόγο σε συγκεκριμένο ιδεολογικό χώρο, αλλά είναι κενές περιεχομένου, και από την άλλη εισάγουν νέες έννοιες στο καθημερινό λεξιλόγιο, όπως «κάθαρση», «διοικητικός εκσυγχρονισμός» κ.λ.π. 5) Λειτουργούν έχοντας φατική πρόθεση, επιδιώκουν, δηλαδή, μέσα από το συγκεκριμένο κώδικα να δημιουργήσουν μια κοινότητα «δοξασιών», αντιδράσεων και συμπεριφορών διαμέσου συναισθηματικής προσέγγισης των μελών της ομάδας. 6) Μεταδίδουν μηνύματα που δεν μπορούν να κριθούν, καθαυτά, ως ορθά ή αντικειμενικά, αλλά χαρακτηρίζονται από τη θέλησή τους να είναι μοναδικές ερμηνείες και απαντήσεις σε συγκεκριμένα γεγονότα ή καταστάσεις.

Τα παραπάνω, χαρακτηριστικά εξάλλου και κάθε ιδεολογικού λόγου, στην περίπτωση που ο λόγος αυτός παίρνει τη *διακριτή συνοπτική φόρμα του ιδεολογικού λόγου*, ακολουθούνται από: 1. Τον *αυθόρμητο* χαρακτήρα του μηνύματος. Το μήνυμα παρουσιάζεται ως να εκφράζει και να συμπυκνώνει τη *μια και μοναδική* γνώμη της κοινότητας και με τέτοιο τρόπο που ο παραλήπτης του μηνύματός της να το εκλαμβάνει ως συλλογική «δόξα» της κοινότητας έχοντας ταυτόχρονα την αίσθηση ότι ο ίδιος θα μπορούσε να ήταν ο συντάκτης και αποστολέας του[6]. 2. Τη *διάρκεια* του μηνύματος. Τα μηνύματα μπορεί είτε να επανεμφανίζονται μετά την πάροδο μεγάλου χρονικού διαστήματος, γιατί αποτελούν σταθερές απαντήσεις σε γεγονότα που «απειλούν» ή απασχολούν συνεχώς την κοινότητα (π.χ. «ισότιμη αντιμετώπιση εκπαιδευτικών») είτε να εμφανίζονται με μεγάλη συχνότητα εντός μικρού χρονικού διαστήματος, όταν ένα συγκεκριμένο γεγονός συγκεντρώνει το ενδιαφέρον της κοινότητας. Εκφράζουν, δηλαδή, συλλογική μνήμη και μόνιμες τάσεις[7] της κοινότητας που τα χρησιμοποιεί ή καταγράφουν τις συγκεκριμένες απαντήσεις της κοινότητας σε συγκεκριμένη ιστορική στιγμή και απέναντι από συγκεκριμένο πρόβλημα. 3. Τη *νομιμοποιητική* λειτουργία του μηνύματος. Ανεξάρτητα με το ποιες συγκεκριμένες θέσεις προβάλλουν ή σε ποιες συγκεκριμένες πράξεις παροτρύνουν την κοινότητα, κύριος σκοπός τους είναι να νομιμοποιήσουν μια κοινωνική πρακτική που έχει εγκριθεί και προωθείται προκαλώντας αισθήματα που την υποστηρίζουν και αφαιρώντας το λόγο σ' αυτούς που της αντιτίθενται[8]. Παράλληλα, η νομιμοποιητική λειτουργία τους αφορά και την νομιμοποίηση της ομάδας που κατέχει την εξουσία εντός της κοινότητας, δηλαδή το ΔΣ[9].

Θεωρήθηκε, λοιπόν σκόπιμο να συγκεντρωθούν και να αποτελέσουν παράρτημα της παρούσας έρευνας και στη συνέχεια να αναλυθούν απαντώντας σε ερωτήματα που αφορούν την έρευνα αυτή[10]. Η καταγραφή τους απέδωσε ένα σύνολο 597 «συνθημάτων»

---

[5] Πρόκειται για τις λέξεις- σοκ, όπως «Σοβιετική Ένωση» ή «Ρωσία», «ΗΠΑ» ή «ΕΠΑ», «Αφοπλισμός», «Εθνική Ανεξαρτησία», «Φασισμός», «Κοινωνική Δικαιοσύνη». Ο Reboul (*ο.π.*, 25)τις ονομάζει λέξεις- σοκ (mots- choc). Προτιμήθηκε ο όρος λέξεις- κλειδιά με την έννοια ότι η εκφορά τους και μόνο ειδοποιεί τον παραλήπτη για τη θέση που κατέχει ο αποστολέας του μηνύματος στο πολιτικό συνεχές δεξιά- αριστερά. και τον προκαταλαμβάνει για τον ιδεολογικό προσανατολισμό του μηνύματος που ακολουθεί Έτσι θα *αναφέρονται από εδώ και μπρος*.

[6] Reboul O., *ο.π.*, 94.

[7] *ο.π.*, 95.

[8] *ο.π.*, 96.

[9] Στην περίπτωση αυτή τα «συνθήματα» παίρνουν συνήθως τη μορφή του κλισέ, δηλαδή, του κατεξοχήν λόγου της ήδη θεμελιωμένης εξουσίας, που συγκαλύπτει τη θεσμική βία σε μια μορφή λογικής: Reboul O., *ο.π.*, 55.

[10] Πρόκειται για το Παράρτημα ΙΙΙ: Τα «συνθήματα» στα έντυπα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Η συγκέντρωση και ξεχωριστή κατάθεσή τους εξυπηρετεί δυο σκοπιμότητες. Πρώτο, συγκροτούν ένα «σώμα» προτάσεων που η απλή ανάγνωσή τους και μόνο προϊδεάζει τον ενδιαφερόμενο για το σύνολο των ζητημάτων που απασχόλησαν της Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες την αντίστοιχη περίοδο και τις απαντήσεις

εκ των οποίων 325 καταγράφηκαν στο «Δ.Β.», 153 στο «Π.Δ.» και 119 στον «Ι.Ε.». Θα μπορούσαμε, λοιπόν αρχικά να παρατηρήσουμε ότι είναι μια πρακτική που βρίσκει πρόσφορο έδαφος κυρίως στην ΟΙΕΛΕ και τη ΔΟΕ και λιγότερο στην ΟΛΜΕ, αφού το αποτέλεσμα του λόγου: «συνθήματα»/*αριθμός φύλλων* για την ΟΛΜΕ είναι 0,76 ανά φύλλο, τη ΔΟΕ 1,26 και, τέλος, την ΟΙΕΛΕ 1,72.

III. 3. 2. Ποσοτική ανάλυση των «συνθημάτων».

Την καταγραφή των «συνθημάτων» ακολούθησε η ανάλυσή τους[11], η οποία ξεκίνησε αρχικά με την κατάταξή τους σε τέσσερις ομάδες που καταδείκνυαν τη ***μορφή*** με την οποία αυτές παρουσιάζονται. Η κατάταξη αυτή έγινε για να εξυπηρετηθεί η υπόθεση ότι η μορφή που επιλέγει κάθε Ομοσπονδία για να διατυπώσει τη συγκεκριμένη φόρμα λόγου θα διαφέρει σημαντικά. Οι τέσσερις *μορφές* που επιλέχθηκαν ήταν: 1. Τα συνθήματα, που μεταφέρουν στο έντυπο τη γνωστή πρακτική που ακολουθεί το σ.κ., τα πολιτικά κόμματα και τα μαζικά κινήματα στην καθημερινή ζωντανή τους δράση[12]. 2. Τα κείμενα, (μικρά)που αποτελούν πρακτική που καταγράφηκε και στους τρεις χώρους και σχετίζεται με την προσπάθεια των Ομοσπονδιών να συμπυκνώσουν και συντομεύσουν, διασυνδέοντάς τις, ποικίλες όψεις της ιδεολογικής τους παρέμβασης. 3. Τα αποσπάσματα, που είναι συνήθως αποφθέγματα ή αποσπάσματα λόγου προσώπων με υψηλό κοινωνικό κύρος που παρατίθενται είτε γιατί το περιεχόμενό τους στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή ερμηνεύεται με τρόπο ώστε να νομιμοποιεί πρακτικές και θέσεις τους είτε ως έκφραση αγανάκτησης προς το πρόσωπο που διατυπώνει την άποψη αυτή, Τα αποσπάσματα λόγου σε κάποιες περιπτώσεις δεν υπογράφονται, γιατί είτε όλοι γνωρίζουν *ποιος* το είπε, είτε γιατί ο λόγος αυτός δρα πλέον ως *γνωμικό* και η ιδεολογική του χρήση στο συγκεκριμένο ιστορικό περιβάλλον μπορεί να είναι μια και μόνη[13]. 4. Τις αφίσες- πανό, που αποτελούν μια νεοτερική μορφή περάσματος της καθημερινής παρέμβασης, δράσης και επικοινωνίας μεταξύ Ομοσπονδιών, μελών τους και γενικότερου κοινωνικού περιβάλλοντος στον έντυπο λόγο[14]. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι.
(ΜΟΡΦΗ ΛΟΓΟΥ)

	ΔΟΕ		ΟΙΕΛΕ		ΟΛΜΕ		Γενικό Σύνολο	
Μορφή	**Σ**	**%**	**Σ**	**%**	**Σ**	**%**	**Σ**	**%**
Συνθήματα	192	59,1	42	35,3	72	47,0	306	51,3
Κείμενα	69	21,2	38	31,9	30	19,6	137	22,9
Αποσπάσματα	13	4,0	19	16,0	48	31,4	80	13,4
Αφίσες- Πανό	51	15,7	20	16,8	3	2,0	74	12,4
Γενικό Σύνολο	325	54,4	119	20,0	153	25,6	597	100,0

Η πρώτη μεγάλη διαφορά εντοπίζεται στο υψηλό ποσοστό των αποσπασμάτων που καταγράφονται στην ΟΛΜΕ (31,4%), που αποκλίνει σημαντικά από το Μ.Ο. (13,4). Η

που αυτές διαμόρφωσαν, καθώς και για το γλωσσικό κώδικα στον οποίο αυτές διατυπώθηκαν. Δεύτερο, ως «σώμα» μπορεί πλέον να υποβληθεί και σε άλλο τύπο ανάλυσης απ' αυτόν που ακολούθησε η έρευνα με βάση τα ενδιαφέροντά της και τα ερωτήματά της.

[11] Η ανάλυσή τους έγινε με τη βοήθεια του Microsoft Excel 5.0 σε Η/Υ.

[12] Όταν ο όρος τίθεται σε εισαγωγικά αφορά ολες τις μορφές συνοπτικής έκφρασης που καταγράφηκαν. Όταν γίνεται λόγος για συνθήματα, αφορά όσα απ' αυτά έχουν τη συγκεκριμένη μορφή και μόνο.

[13] Reboul O., *ο.π.*, 34- 35.

[14] Η τελευταία μορφή επηρεάζεται από ένα πλέγμα οικονομικών και, κατ' επέκταση, εκδοτικών δυνατοτήτων που διαθέτει κάθε Ομοσπονδία. Καταγράφηκε, όμως, ξεχωριστά, αν και θα μπορούσε να ενταχθεί στις προηγούμενες μορφές (κυρίως συνθήματα και αποσπάσματα), γιατί αποτυπώνει τις δυνατότητες, αλλά και τη βαρύτητα που δόθηκε σε κάθε χώρο ως προς νέες μορφές της εικόνας του εντύπου και κατ' επέκταση του τρόπου επικοινωνίας με τα μέλη του.

ιδιαίτερη αυτή προτίμηση της ΟΛΜΕ στην παράθεση αποσπασμάτων λόγου, που εμφανίζονται και ως αποφθέγματα, συνδέεται ιδιαίτερα με την πρώτη υποπερίοδο (1974-81), αφού το 81,25% των αποσπασμάτων κατατίθενται κατά τη διάρκειά της. Αντίθετα, τα συνθήματα της ΟΛΜΕ, αν και δεν αποκλίνουν σημαντικά απ' το Γενικό Σύνολο, κυριαρχούν αποκλειστικά (94,4%)κατά τη δεύτερη υποπερίοδο (1981- 89). Παρατηρείται, δηλαδή, μια τομή, χρονικά σαφώς προσδιορισμένη, που σχετίζεται με τη μορφή της συνοπτικής έκφρασης που επιλέγει να χρησιμοποιήσει η ΟΛΜΕ. Η τομή αυτή όμως σχετίζεται και με το περιεχόμενό τους, γιατί τα ερανίσματα από το σύνολο της ελληνικής γραμματείας, που παρατίθενται ως αποσπάσματα (πρώτη υποπερίοδος), είναι προτάσεις που αναφέρονται γενικότερα στην αναγκαιότητα της Παιδείας και στην Εθνική ταυτότητα και λιγότερο βέβαια σε καθημερινά προβλήματα του σ.κ. της ΟΛΜΕ ή σε νέους ιδεολογικούς κώδικες.

Αντίθετα, στη ΔΟΕ η χρήση των αποσπασμάτων σχεδόν απουσιάζει (4%)και η κυριαρχία των συνθημάτων (59,1%)συνοδεύεται με τη χρήση τους καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Το σ.κ. της ΔΟΕ και ΟΙΕΛΕ προβάλλει, με πολύ συγκεκριμένο, συμπυκνωμένο και απόλυτο τρόπο- μέσω συνθημάτων- τις βασικές του επιδιώξεις και στους τρεις χώρους δράσης του σ.κ., το συνδικαλιστικό, τον πολιτικό και τον εκπαιδευτικό. Αντίθετα η κυριαρχία των συνθημάτων στη ΟΛΜΕ μετά το 1981 συνδέεται σχεδόν αποκλειστικά με την κατάθεση συνθημάτων με καθαρά πολιτικό χαρακτήρα (το 76, 4%).

Ενδιαφέρουσα διαφορά παρατηρείται και στην πρακτική της αναδημοσίευσης αφισών- πανό, όπου το «Π.Δ.» της ΟΛΜΕ σημαντικά υστερεί (2%), παρά το γεγονός ότι οι απεργιακές κινητοποιήσεις της Ομοσπονδίας είναι εντονότατες και οι οικονομικές δυνατότητές της τουλάχιστον μεγαλύτερες απ' αυτές της ΟΙΕΛΕ[15]. Το γεγονός συνδέεται με το ότι στη φάση που η πρακτική αυτή υιοθετείται από τις ΔΟΕ ('87- '89)και ΟΙΕΛΕ (,83-'89), το έντυπο της ΟΛΜΕ δεν απολαμβάνει της ιδιαίτερης προσοχής των ΔΣ της Ομοσπονδίας[16].

Στη συνέχεια «τα συνθήματα» κατετάγησαν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες, που αντιστοιχούν grosso modo στους τρεις χώρους παρέμβασης και δράσης των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Τούτο έγινε επειδή η ανάλυση είχε πρόθεση να εντοπίσει, αρχικά ποσοτικά, τους χώρους εκείνους στους οποίους η κάθε Ομοσπονδία έδωσε ιδιαίτερο βάρος. Έτσι διακρίθηκαν σε αποφάνσεις με πρωταρχικά συνδικαλιστικό, πολιτικό και εκπαιδευτικό περιεχόμενο. Επειδή, όμως, από τη φύση τους λειτουργούν διασυνδέοντας μέσω γλωσσικών εκφορών διαφορετικά αντικείμενα ή χώρους ανθρώπινης δράσης[17] εντάχθηκαν και σε υποκατηγορίες με βάση την παρακάτω σκάρα ανάλυσης:

Α΄ Κατηγορία: συνδικαλιστικά

ΑΑ) πολιτικά (ρόλος κρατικής εξουσίας απέναντι στο συνδικαλιστικό κίνημα, τις δραστηριότητές του και την πολιτική αντιμετώπισή τους)
ΑΒ) συνδικαλιστικά (αναφέρονται σε αποκλειστικά εσωτερικά συνδικαλιστικά ζητήματα)
ΑΓ) εκπαιδευτικά (για τον παρεμβατικό ρόλο του σ.κ. σε ζητήματα εκπαίδευσης)
ΑΔ) διεκδικητικά (επαγγελματικές και οικονομικές διεκδικήσεις βελτίωσης της θέσης των εκπαιδευτικών αποκλειστικά)

[15] Στο ίδιο II. 4. 3.
[16] Στο ίδιο I. 4
[17] Reboul O., *ο.π.*, 17.

Β΄ κατηγορία: πολιτικά

Α) πολιτικά (μηνύματα καθαρά πολιτικού περιεχομένου περί Δημοκρατίας, Φασισμού, ανάπτυξης χώρας, γενικότερες πολιτικές εκτιμήσεις, περί εξάρτησης κ.λ.π)
ΒΒ) νοηματοδότηση εθνικών εορτών, επετείων, περί Ειρήνης και Αφοπλισμού.
ΒΓ) Εκπαιδευτικά (κάθαρση, εκσυγχρονισμός, μεταρρύθμιση, αναγκαίοι εκπαιδευτικοί νόμοι, ευθύνες κράτους για εκπαίδευση και ολοκλήρωση εκ. σχεδίων)
ΒΔ) επαγγελματικά (πολιτικά δικαιώματα, ισότιμη αντιμετώπιση εκπαιδευτικών και δ.υ., ενιαίο μισθολόγιο, αποδέσμευση μισθού βαθμού, ΑΤΑ)
ΒΕ) οικονομικά (γενικότερη οικονομική πολιτική)

Γ΄ κατηγορία: εκπαιδευτικά

ΓΑ) επαγγελματικά (μόρφωση επιμόρφωση προσωπικού, αξιολόγησή του, υπηρεσιακή κατάσταση)
ΓΒ) οικονομικά (απαραίτητα κονδύλια για την υλικοτεχνική υποδομή της εκπαίδευσης, διορισμοί)
ΓΓ) «μεταρρύθμιση» και αιτήματα «απελευθέρωσης» του εκπαιδευτικού (σύμφυση της έννοιας της βελτίωσης της εκπαίδευσης με τη βελτίωση της θέσης του εκπαιδευτικού)
ΓΔ) εκπαιδευτικά (ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης)
ΓΕ) προβαλλόμενη εικόνα εκπαιδευτικού (ήθος, χαρακτήρας και προσωπικότητα).

Η πρώτη κατάταξη, με βάση την πρωταρχική σύνδεση της κάθε εκφοράς συνοπτικού λόγου με έναν από τους τρεις χώρους δράσης των Ομοσπονδιών, έδωσε τον παρακάτω πίνακα, όπου σημειώνεται ο αριθμός των προτάσεων που κατατάχθηκε σε κάθε κατηγορία και υποκατηγορία, το ποσοστό που αυτά αντιπροσωπεύουν επί του συνόλου κάθε Ομοσπονδίας, καθώς και το Γενικό Σύνολο ανά κατηγορία και υποκατηγορία και τα ποσοστά τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙ.
(ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ- ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟ ΧΩΡΟ ΔΡΑΣΗΣ)

Κατηγορία		ΔΟΕ		ΟΛΜΕ		ΟΙΕΛΕ			
		Σύνολο	%	Σύνολο	%	Σύνολο	%	Γ Σύνολο	%
Α	ΑΑ	32	9,9	2	1,3	15	12,6	49	8,2
	ΑΒ	60	18,5	24	15,7	41	34,5	125	20,9
	ΑΓ	25	7,6	1	0,7	1	0,8	27	4,5
	ΑΔ	15	4,6	4	2,6	13	10,9	32	5,4
Σύνολο Α		132	40,6	31	20,3	70	58,8	233	39,0
Β	ΒΑ	18	5,5	44	28,8	4	3,4	66	11,0
	ΒΒ	7	2,2	40	26,1	1	0,8	48	8,0
	ΒΓ	29	8,9	4	2,6	20	16,8	53	8,9
	ΒΔ	37	11,4	9	5,9	13	10,9	59	9,9
	ΒΕ	12	3,7	3	2,0	4	3,4	19	3,2
Σύνολο Β		103	31,7	100	65,4	42	35,3	245	41,1
Γ	ΓΑ	17	5,2	-	-	-	-	17	2,8
	ΓΒ	26	8,0	4	2,6	1	0,8	31	5,2
	ΓΓ	11	3,4	6	3,9	1	0,8	18	3,0
	ΓΔ	34	10,5	8	5,2	1	0,8	43	7,2
	ΓΕ	2	0,6	4	2,6	4	3,4	10	1,7
Σύνολο Γ		90	27,7	22	14,3	7	5,9	119	19,9
Γ. Σύνολο		325	54,4	153	25,6	119	20,0	597	100,0

Ο πίνακας μας πληροφορεί αρχικά ότι «τα συνθήματα» αναφέρονται πρωταρχικά σε πολιτικής (41,1%)και συνδικαλιστικής (39%)υφής παρεμβάσεις και πολύ λιγότερο σε εκπαιδευτικά θέματα (19,9%). Η γενική αυτή τάση επιβεβαιώνεται στην ΟΛΜΕ (πολιτικές 65,4%, συνδικαλιστικές 20,3% και εκπαιδευτικές 14,3%), όπου βρίσκει και την πλέον έντονη έκφρασή της. Στην ΟΙΕΛΕ σημειώνεται απόλυτη κυριαρχία των συνδικαλιστικών (58,8%) ενώ οι πολιτικές και οι εκπαιδευτικές ακολουθούν με αδύνατη έκφραση των τελευταίων (35,3% και 5,9% αντίστοιχα). Στη ΔΟΕ, τέλος, ενώ παρατηρείται κυριαρχία των συνδικαλιστικών (40,6%) υπάρχει μια τάση σχετικής εξισορρόπησης, αφού πολιτικές και εκπαιδευτικές κατέχουν αντίστοιχα το 31,7% και το 27,7%. Ο μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών «συνθημάτων» μάλιστα που καταγράφηκαν στη ΔΟΕ επηρεάζει θετικά το γενικό σύνολο, ενώ αντίστοιχη επίδραση έχει ο αριθμός των πολιτικών της ΟΛΜΕ, που όπως σημειώθηκε παραπάνω, αποτελείται κυρίως από συνθήματα που κατατέθηκαν μετά το 1981.

Το προφίλ, όμως, κάθε Ομοσπονδίας, ως προς τη βαρύτητα που δόθηκε σε κάποιες υποκατηγορίεςπαρουσιάζει ο παρακάτω πίνακας:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΙΙ.
(ΠΡΟΦΙΛ)

	ΔΟΕ		ΟΛΜΕ		ΟΙΕΛΕ	
	Κατηγορία	%	Κατηγορία	%	Κατηγορία	%
	ΑΒ	18,5	ΒΑ	28,8	ΑΒ	34,5
	ΒΔ	11,4	ΒΒ	26,1	ΒΓ	16,8
	ΓΔ	10,5	ΑΒ	15,7	ΑΑ	12,6
	ΑΑ	9,8	ΒΔ	5,9	ΒΔ	10,9
	ΒΓ	8,9	ΓΔ	5,2	ΑΔ	10,9
Συνολικά	κατέχουν το	59,1%		81,7%		85,9%

Πρώτη παρατήρηση ότι και στις τρεις Ομοσπονδίες οι πέντε υποκατηγορίες συγκεντρώνουν ποσοστό περίπου ίσο ή και μεγαλύτερο από το 60%. Στη ΔΟΕ αναφέρονται κυρίως σε αποκλειστικά εσωτερικά συνδικαλιστικά ζητήματα (ΑΒ 18,5%), σε επαγγελματικά ζητήματα γενικότερου πολιτικού χαρακτήρα (ΒΔ 11,4%), στο περιεχόμενο της εκπαίδευσης με κανονιστική διάθεση (ΓΔ 10,5%), στη στάση της κρατικής εξουσίας απέναντι στο συνδικαλιστικό κίνημα (ΑΑ 9,8%) και, τέλος, σε κεντρικά εκπαιδευτικά ζητήματα, δηλαδή όσα εξαρτώνται πρωταρχικά από γενικότερες πολιτικές αποφάσεις (ΒΓ 8,9%). Οι υπόλοιπες υποκατηγορίες μοιράζονται ένα ποσοστό 40,9%, γεγονός που ενισχύει την τάση που παρουσιάζεται στη ΔΟΕ, κατά την οποία ο ιδεολογικός λόγος, τουλάχιστον στην μορφή της σύντομης έκφρασης, μοιράζεται σχεδόν αναλογικά και στους τρεις χώρους ενδιαφερόντων και παρέμβασης και δράσης του σ.κ., τάση που ενισχύεται απ' αυτή του σχετικού μοιράσματός του και στις υποκατηγορίες.

Στην ΟΛΜΕ οι πέντε κυρίαρχες υποκατηγορίες φτάνουν στο 81,7%. Έχουμε δηλαδή υψηλή συγκέντρωση λόγου σε λίγες υποκατηγορίες. Αξιοσημείωτο είναι, επιπλέον, ότι οι τρεις πρώτες από τις κυρίαρχες, δηλαδή, «τα συνθήματα» που αναφέρονται σε γενικότερα πολιτικά ζητήματα (ΒΑ 28,8%), στη νοηματοδότηση των επετείων (ΒΒ 26,1%)- που εμπεριέχουν σχεδόν αποκλειστικά λέξεις-κλειδιά για την πολιτική τοποθέτηση του ομιλούντος από το ακροατήριό του- καθώς και αυτές που αφορούν σε καθαρά συνδικαλιστικά προβλήματα (ΑΒ 15,7%)συγκεντρώνουν το υψηλότατο ποσοστό του 70,6%. Ακολουθούνται από τις καταθέσεις που αφορούν επαγγελματικά ζητήματα γενικότερου πολιτικού χαρακτήρα (5,9%) και τις κανονιστικές αναφορές σχετικά με το ποιο πρέπει να είναι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης (5,2%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες μοιράζονται το 18,3%, ενώ απουσιάζουν προτάσεις που αφορούν σε ζητήματα μόρφωσης- επιμόρφωσης, και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού.

Στην ΟΙΕΛΕ οι πρώτες πέντε κατηγορίες καταλαμβάνουν το 85,9%. Είναι, εξάλλου, χαρακτηριστικό ότι από τις υπόλοιπες εννέα υποκατηγορίες απουσιάζει

εγγραφή- όπως και στην ΟΛΜΕ- σ' αυτή που αφορά στη μόρφωση, επιμόρφωση και υπηρεσιακή διάσταση του εκπαιδευτικού (ΓΑ), ενώ σε άλλες πέντε υποκατηγορίες (ΑΓ ρόλος σ.κ. σε ζητήματα εκπαίδευσης, ΒΒ νοηματοδότηση επετείων, ΓΒ εκπαιδευτικά κονδύλια, ΓΓ μεταρρύθμιση και ΓΔ περιεχόμενο εκπαίδευσης) έχουμε από μια καταγραφή. Δηλαδή, στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ, ουσιαστικά η πρακτική της συνοπτικής έκφρασης αφορά τη θεματική των πέντε πρώτων υποκατηγοριών. Έτσι, η τάση συγκέντρωσης σε ορισμένους τομείς (υποκατηγορίες)παρουσιάζεται ισχυρότατη. Απ' αυτές κυρίαρχες οι τρεις που σχετίζονται με το συνδικαλιστικό χώρο. Πρώτη αυτή που συγκεντρώνει το σύνολο των μηνυμάτων που αφορούν αποκλειστικά συνδικαλιστικά ζητήματα (ΑΒ 34,5%), ενώ οι σχέσεις του σ.κ. με την κρατική εξουσία καταλαμβάνουν αξιοσημείωτο ποσοστό (ΑΑ 12,6%), όπως και οι συνδικαλιστικές διεκδικήσεις στενότερου επαγγελματικού χαρακτήρα (ΑΔ 10,9%). Κι ενώ απουσιάζουν σχεδόν εκφράσεις που αφορούν στο χώρο της εκπαίδευσης (Γ' κατηγορία), αξιοσημείωτο ποσοστό λαμβάνουν οι πολιτικού χαρακτήρα εκφορές σχετικά με κεντρικά εκπαιδευτικά ζητήματα (ΒΓ 16,8%), οι οποίες και απουσιάζουν από το προφίλ των άλλων δύο Ομοσπονδιών. Τέλος οι αναφορές σε γενικότερες επαγγελματικές διεκδικήσεις που ο χειρισμός τους εξαρτάται και πάλι από γενικότερες πολιτικές αποφάσεις παρουσιάζονται και στην ΟΙΕΛΕ ισχυρές (ΒΔ 10,9%).

Φαίνεται, λοιπόν, ότι «τα συνθήματα» που απαντούν σε ζητήματα που αφορούν σε καθαρά συνδικαλιστικά προβλήματα, όπως η οργάνωση του σ.κ., η πειθαρχία των γραμμών του και οι προτροπές ενότητας και αγωνιστικότητας, στην πίστη και ανάγνωση του αντίστοιχου συνδικαλιστικού εντύπου (ΑΒ), καθώς και αυτές που αναφέρονται σε επαγγελματικά ζητήματα των οποίων η λύση εξαρτάται από γενικότερες πολιτικές αποφάσεις (ΒΔ), όπως το ενιαίο μισθολόγιο, η αποδέσμευση βαθμού μισθού, η ΑΤΑ, η ισότιμη αντιμετώπιση εκπαιδευτικών και δημοσίων υπαλλήλων, αλλά και τα πολιτικά δικαιώματα του συνόλου του δημοσιοϋπαλληλικού κόσμου εμφανίζονται σταθερά, ανάμεσα στις κυρίαρχες σε κάθε Ομοσπονδία καταθέσεις συνοπτικού λόγου, αν και η ένταση ποικίλει σε κάθε μια απ' αυτές (ΔΟΕ 29,9%, ΟΛΜΕ 21,6%, ΟΙΕΛΕ 45,4%). Αποτελούν, έτσι, κοινές αναφορές της μορφής εκείνης του ιδεολογικού λόγου που μπορεί να επαναληφθεί από τα μέλη μιας κοινότητας με μεγάλη ευκολία[18].

Πέρα όμως από το γεγονός αυτό, θα πρέπει να επισημανθεί και η ομοιότητα μεταξύ ΔΟΕ και ΟΙΕΛΕ, αφού τέσσερις στις πέντε υποκατηγορίες εμφανίζονται και στις δυο κατέχοντας, αντίστοιχα, το 48,6% και 75%. Δηλαδή, τηρουμένων των διαφορών που περιγράφηκαν παραπάνω, ΔΟΕ και ΟΙΕΛΕ συγκεντρώνουν τις εκφορές του συνοπτικού λόγου τους σε ό,τι αφορά το σ.κ. (ΑΒ), τις επαγγελματικές διεκδικήσεις με γενικότερο πολιτικό χαρακτήρα (ΒΔ), την αντίδρασή τους απέναντι στο ρόλο της κρατικής εξουσίας απέναντι στο σ.κ. και τις δραστηριότητές του (ΑΑ) και τα εκπαιδευτικά εκείνα ζητήματα ο χειρισμός των οποίων εξαρτάται από τις γενικότερες επιλογές της κρατικής εξουσίας στο χώρο της εκπαιδευτικής πολιτικής (ΒΔ). Αντίθετα, στην περίπτωση της ΟΛΜΕ, η υπερβολική ένταση με την οποία κατατίθενται «συνθήματα» που αφορούν στα μηνύματα καθαρά πολιτικού χαρακτήρα (ΒΑ) και τη νοηματοδότηση των επετείων (ΒΒ)- υποκατηγορίες που εμπεριέχουν, όπως ήδη σημειώθηκε, κυρίως λέξεις- κλειδιά οι οποίες προσδιορίζουν την πολιτική ταυτότητα του εκφέροντος το λόγο- επιδρά στο να απομακρυνθούν σημαντικά τα περιεχόμενα της πρακτικής της συνοπτικής έκφρασης απ' αυτά των άλλων δυο Εκπαιδευτικών Οργανώσεων.

Η δεύτερη κατάταξη, που επιχειρήθηκε, αγνόησε την άμεση σχέση κάθε εκφοράς με έναν από τους τρεις χώρους δράσης των Ομοσπονδιών ως *οργανισμών* και συγκέντρωσε τα «συνθήματα» κατά υποκατηγορία με βάση την ερώτηση: *σε ποιο χώρο συμφερόντων* αναφέρεται κάθε εκφορά. Η κατάταξη αυτή πραγματοποιήθηκε, γιατί κάθε

[18] Ο Reboul (*ο.π.* 49- 53.) αναφέρεται στη δύναμη των εκφορών αυτών, η οποία και κρύβεται ακριβώς στο γεγονός ότι είναι δυνατό να επαναλαμβάνονται από τα μέλη της κοινότητας, καθώς και στην παράλληλη λειτουργία τους που έγκειται στο να λογοκρίνουν τις πηγές της λογικής της πρότασης που εμπεριέχουν, αλλά και να ακυρώνουν κάθε αντίθετη πρόταση, να παρουσιάζονται, δηλαδή, ως *μοναδικές λύσεις*.

ένα από αυτά, ανεξάρτητα από το αν αναφέρεται πρωταρχικά στο συνδικαλιστικό, πολιτικό ή εκπαιδευτικό κύκλο δράσης, αναφέρεται παράλληλα σε κύκλους συμφερόντων και συγκρούσεων των συμφερόντων αυτών[19]. Έτσι, ομαδοποιήθηκαν οι υποκατηγορίες που αφορούν: α)το σύνολο των διεκδικήσεων είτε αυτές αφορούν ιδιαίτερα επαγγελματικά ή γενικότερα υπαλληλικά προβλήματα ***(επαγγελματικές διεκδικήσεις)***, β) στο λόγο που νομιμοποιεί την ηγεσία του σ.κ. (Δ.Σ.) ως εξουσία εσωτερική και τις αποφάσεις της για συγκεκριμένη μορφή δράσης του σ.κ., καθώς και στο λόγο που συμπυκνώνει είτε την αντίθεση του σ.κ. με την κρατική εξουσία είτε εκπέμπει λέξεις- κλειδιά απόλυτα αναγκαίες για τον πολιτικό αυτοπροσδιορισμό των υποκειμένων αλλά και την ιδεολογική νοηματοδότηση των γεγονότων της νεότερης ελληνικής ιστορίας ***(πολιτικο- συνδικαλιστικά συμφέροντα)*** και, τέλος, γ) στις διεκδικήσεις κυριαρχίας απόγεων που συνδέονται με τη διαχείριση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας, άρα, κατ' επέκταση, με τις συνθήκες που επιδρούν σημαντικά στην καθημερινή ζωή των εκπαιδευτικών***(εκπαιδευτικές διεκδικήσεις)***. Τα αποτελέσματα της δεύτερης κατάταξης παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ IV
(ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΟΜΑΔΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ)

Κατηγορία	ΔΟΕ		ΟΛΜΕ		ΟΙΕΛΕ		Γεν. Σύνολο	
επαγ.- διεκδικητικά ΑΔ+ΒΔ+ΓΑ+ΓΕ	Σ 71	% 21,8	Σ 17	% 11,1	Σ 30	% 25,2	118	19,8
Πολιτικ.- συνδικαλ. ΑΑ+ΑΒ+ΒΑ+ΒΒ+ΒΕ	129	39,7	113	73,9	65	54,6	307	51,4
Εκπαιδευτικά ΑΓ+ΒΓ+ΓΒ+ΓΓ+ΓΔ	125	38,5	23	15,0	24	20,2	172	28,8
Γ. Σύνολο	325	100,0	153	100,0	119	100,0	597	100,0

Παρατηρείται, λοιπόν, ότι, με αυτόν τον τρόπο κατάταξης ο συνοπτικός λόγος που ενοποιεί την εκπαιδευτική κοινότητα, ενισχύει τις αποφάσεις της θεσμισμένης ηγεσίας της, δηλαδή των Δ.Σ. (ΑΒ), αναφέρεται στις συγκρούσεις σ.κ. και κρατικής εξουσίας στο ιδεολογικό ή οικονομικό επίπεδο (ΑΑ, ΒΕ) και εκφέρεται ως λόγος πολιτικού αυτοπροσδιορισμού και ιδεολογικής ερμηνείας ιστορικών γεγονότων (ΒΑ, ΒΒ)- ερμηνεία που είτε επιστρέφει στον πολιτικό προσδιορισμό είτε μορφοποιεί συγκεκριμένες ιδεολογικές ερμηνείες του ιστορικού παρόντος-, είναι απόλυτα κυρίαρχος γενικότερα (51,4%), αλλά και σε κάθε Ομοσπονδία ξεχωριστά. Το φαινόμενο αυτό αποκτά απόλυτα κυρίαρχο χαρακτήρα στην ΟΛΜΕ (73,9%), κυριαρχεί στην ΟΙΕΛΕ (54,6%) και συγκεντρώνει την πλειοψηφία στη ΔΟΕ (39,7%).

Αντίθετα, τώρα, ο συνοπτικός λόγος που αφορά εκπαιδευτικά ζητήματα και σχετίζεται με το ρόλο του σ.κ. σε εκπαιδευτικές πολιτικές και αποφάσεις (ΑΓ), τις απόγεις για τις πολιτικές αποφάσεις που καθορίζουν την εκπαιδευτική πραγματικότητα (ΒΓ), τους οικονομικούς πόρους για τη λειτουργία και βελτίωση του εκπαιδευτικού θεσμού (ΓΒ), τα αιτήματα σχετικά με την «πρόοδο» της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού (ΓΓ), καθώς και τις γενικότερες κανονιστικές απόγεις για το περιεχόμενο της εκπαίδευσης (ΓΔ)

[19] Είναι κατανοητό ότι η οργάνωση των υποκατηγοριών εξαρχής έγινε για να είναι δυνατή και μια τέτοιου είδους ομαδοποίηση. Αυτή την έννοια είχε εξάλλου και ο χαρακτηρισμός κάθε υποκατηγορίας με δυο γράμματα (π.χ. ΑΒ), όπου το πρώτο δείχνει το χώρο ή την κυρίαρχη *πρόθεση* αναφοράς και το δεύτερο το διακύβευμα στο οποίο αναφέρεται.

ενισχύεται σημαντικά (28,8%), ενώ και πάλι, στο χώρο αυτό, είναι στη ΔΟΕ που κατατίθεται υψηλό ποσοστό τέτοιων «συνθημάτων». Σημαντικό είναι εξάλλου ότι τώρα η ΟΙΕΛΕ παρουσιάζεται να αφιερώνει ένα μεγάλο ποσοστό σε εκπαιδευτικά ζητήματα, γεγονός που σχετίζεται με την ένταξη στην κατηγορία αυτή των «συνθημάτων» εκείνων που αναφέρονται στις πολιτικές ευθύνες της κρατικής εξουσίας για κεντρικά εκπαιδευτικά ζητήματα (ΒΓ). Τέλος, στην ΟΛΜΕ παρουσιάζεται το ίδιο ποσοστό περίπου με την προηγούμενη κατάταξη (14,3% πριν, 15% τώρα).

Η τρίτη κατηγορία, που συγκεντρώνει τις επαγγελματικές διεκδικήσεις και το ποιος *πρέπει* να είναι ο εκπαιδευτικός περιορίζεται στην τελευταία θέση (19,8%), ενώ σημαντικό είναι εδώ το μερίδιο της ΟΙΕΛΕ (25,2%) και ελάχιστο της ΟΛΜΕ (11,1%).

Χαρακτηριστικό είναι ότι, και με αυτό τον τρόπο κατάταξης, *η συντριπτική πλειοψηφία του συνοπτικού λόγου αφορά το πολιτικό πεδίο είτε ως χώρο έκφρασης και σύγκρουσης συμφερόντων είτε ως χώρο δράσης, συμβολικής και πρακτικής.*

Τέλος, όπως ήδη αναφέρθηκε, στις μορφές συνοπτικής έκφρασης κατατάχθηκαν και τα ενυπόγραφα ερανίσματα λόγου, που λειτουργούν ως *ιδεολογικός λόγος* είτε γιατί κατατίθενται ως ερμηνείες της συγκεκριμένης ιστορικής συγκυρίας, ενώ έχουν παραχθεί *σε άλλο ιστορικό πλαίσιο* είτε, γιατί από κατασκευής, αποτελούν σλόγκαν ή κλισέ[20]. Στον πίνακα που ακολουθεί, είναι εμφανής α)η κυριαρχία της πρακτικής στην ΟΛΜΕ, β) η μέγιστη κοινωνική αναγνώριση που απολαμβάνουν τα πρόσωπα που παραπέμπονται (στην περίπτωση που το όνομα μπορεί να μην είναι πολύ γνωστό- π.χ. Παπαγιαβής- συνοδεύεται με την ιδιότητα του προσώπου), γ) στη γενικότερα «προοδευτική» τοποθέτηση του μεγαλύτερου μέρους των παραπεμπομένων.

ΠΙΝΑΚΑΣ V (ΠΡΟΣΩΠΑ)

ΔΟΕ	ΟΛΜΕ	
Βουγιούκας Αγ.	**Βρατσάνος Μ.**	**Πτωχοπρόδρομος**
Μπρέχτ Μπ.	**Βρεττάκος Ν.**	**Ρήγας Φεραίος (5)**
Γληνός Δ.	**Ελύτης Ο. (3)**	**Ρίτσος Γ. (4)**
Πρόεδρος ΔΟΕ (6)	**Κοσμάς Αιτωλός**	**Σαρίπολος Ν.**
	Καραμανλής Κ. (2)	**Σικελιανός Α.**
	Κοραής Α. (2)	**Σολωμός Δ.**
	Λουκιανός	**Φαρδής Ν.**
	Μακάριος	**καθαρολόγος**
ΟΙΕΛΕ	**Μακρυγιάννης (4)**	
	Παπαγιαβής Γ. βουλευτής	
Βολτέρος (9)	**Παπανούτσος Ε. (2)**	
Ράλλης Γ. (6)	**Παλαμάς Κ.**	

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο Γ. Ράλλης παραπέμπεται για τη δήλωσή του: *«Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος»*, αμέσως μετά την επιστράτευση των Ι.Ε. (Απρίλιος 1977)και την βίαια διακοπή της πολυήμερης απεργίας τους. Με πρόθεση, δηλαδή, να δειχθεί τουλάχιστον η ασυνέπεια των λόγων της κρατικής εξουσίας. Ο Κ. Καραμανλής για δήλωσή του όπου αναγνώριζε το αναπόδραστο, αλλά και τιμητικό της συνδικαλιστικής δράσης[21], ο Ν. Φαρδής- με την υποσημείωση ότι πρόκειται για γνωστό *καθαρολόγο*-, με ένα απόσπασμα όπου, σε καθαρεύουσα, υπερασπιζόταν την απάλειψη των πνευμάτων και τόνων από την νεοελληνική γλώσσα[22] (αμέσως μετά την καθιέρωση του μονοτονικού), ως *απόδειξη* δηλαδή της *παλαιότατης* απαίτησης, ακόμα και μελών από το στρατόπεδο του *«εχθρού»*

[20] Δες: σημείωση 4.
[21] Παράρτημα III, σ. 15.
[22] Παράρτημα III, σ. 17.

(καθαρευουσιάνοι) της απομάκρυνσης των πνευμάτων που, *επιτέλους, μετά* την ανάληψη της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ γινόταν πραγματικότητα.

III. 3. 3. Ποιοτική ανάλυση των «συνθημάτων».

Η *ποσοτική* ανάλυση που προηγήθηκε- και αφορούσε την ομαδοποίηση των μορφών του συνοπτικού λόγου σε κατηγορίες και υποκατηγορίες- είναι σε θέση να οδηγήσει σε συμπεράσματα που αφορούν στη βαρύτητα που δόθηκε, γενικότερα και ανά Ομοσπονδία, σε περιοχές δράσης ή συμφερόντων. Το καθαυτό περιεχόμενο, όμως, των «συνθημάτων» εμπεριέχει τις συγκεκριμένες απαντήσεις που έδωσαν οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες στη φάση 1974- 89 στα μόνιμα ή συγκυριακά προβλήματα που απασχολούσαν κάθε μια ιδιαίτερα. Εμπεριέχει, ακόμη, το λόγο των ομάδων που αποτέλεσαν την ηγεσία τους, ένα λόγο που διατυπώνεται κυρίως με τη μορφή κλισέ τα οποία επιδιώκουν την ενδυνάμωση της ενότητας του συνόλου και την υπακοή στην ήδη εγκαθιδρυμένη εξουσία[23]. Τέλος, είναι διατυπωμένα στο γλωσσικό κώδικα που επικράτησε τη συγκεκριμένη περίοδο, άρα η ανάλυσή τους υποδεικνύει και τα στοιχεία του κώδικα αυτού. Γιά όλα αυτά είναι αναγκαία μια ξεχωριστή ανάγνωση που θα αφορά στο τι *συγκεκριμένα* λέει κάθε «σύνθημα» ή ομάδα «συνθημάτων» και σε *ποιο κώδικα* διατυπώνει αυτό που λέει. Η εργασία αυτή αποτελεί παράλληλα και μια διαδικασία ανάγνωσης του περιεχομένου τους σε σχέση με τη χρονική στιγμή εμφάνισης ή επανεμφάνισής τους[24]. Έτσι, στο σύνολό της θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως απόπειρα *ποιοτικής* ανάλυσης του περιεχομένου τους[25].

III. 3. 3. 1. Τα «συνθήματα» στο «Δ.Β.».

Κατά την περίοδο της προεδρίας Π. Καζαντζή κατατέθηκαν στην εφημερίδα της ΔΟΕ συνολικά μόνο δώδεκα «συνθήματα». Απ' αυτά, πέντε αναφέρονται στο δάσκαλο: *βελτίωση της μορφωτικής και κοινωνικής κατάστασής του και αναγκαιότητα ηθικού εξοπλισμού της προσωπικότητάς του*[26]. Οι *«επενδύσεις στην Παιδεία»*, ως *«εγγύηση για το μέλλον»* παρουσιάζονται σε δυο «συνθήματα», ενώ ο αγώνας *«για καλύτερη μόρφωση στο λαό»* δηλώνεται ως μέρος του αγώνα της ΔΟΕ και η *«Κάθαρση και ο Εκδημοκρατισμός της Εκπαίδευσης»* ως αίτημα της εποχής (Φεβρουάριος '76). Δυο ακόμη «συνθήματα» συνδέονται με το περιεχόμενο των απεργιακών κινητοποιήσεων των δασκάλων της εποχής και αναφέρονται, το πρώτο στην άρνηση των δασκάλων να

---

[23] Για τη χρήση των κλισέ από μια ήδη εγκαθιδρυμένη εξουσία και ιδιαίτερα σε φάση κρίσης ή αμφισβήτησης της εξουσίας αυτής με αποδέκτες κυρίως τα στελέχη και μέλη της ομάδας που εξουσιάζει (Reboul O., *ο.π.*, 55-56).

[24] Τα «συνθήματα» παρουσιάζονται στο παράρτημα συνοδευόμενα με συγκεκριμένη αναφορά στην εφημερίδα, τον αριθμό του φύλλου και την ημερομηνία έκδοσής της, ώστε εύκολα να συσχετίζονται με τη χρονική στιγμή που εμφανίζονται.

[25] Διατηρείται η διχοτόμηση *«ποσοτική- ποιοτική»* ανάλυση που παρουσιάζεται στα θεωρητικά έργα ανάλυσης περιεχομένου (ενδεικτικά: Bereleson B., Content Analysis in Communication Research, Hafner Publishing Company 1971), με την έννοια ότι η πρώτη παρουσιάζει τα αποτελέσματα της ανάλυσης κυρίως σε αριθμητικούς πίνακες. Η αποδοχή αυτής της διχοτομίας δε σημαίνει ότι και οι δυο τύποι ανάλυσης δεν οδηγούν εξίσου σε «ποιοτικά» συμπεράσματα ή στοιχεία της πρώτης δεν εμπεριέχουν ανάλυση «ποιοτικών» χαρακτηριστικών του λόγου. Σε κάθε περίπτωση «ποιοτική» και «ποσοτική» ανάλυση είναι υποταγμένες στην πρόθεση κατανόησης και ερμηνείας.

[26] Παράρτημα ΙΙΙ εγγραφές: 777/5/75, 781/10/75, 787/2/76α 781/276γ και 787/2/76ζ (Στο εξής δίπλα από κάθε «σύνθημα» θα γράφεται ο αριθμός τεύχους, ο μήνας και το έτος έκδοσής του και ένα γράμμα που δηλώνει τη σειρά που αυτό εμφανίζεται στο συγκεκριμένο τεύχος). Το πρώτο διεκδικεί το συνδυασμό του «επιστημονικού εξοπλισμού» με την «εξειδικευμένη επαγγελματική θωράκιση», παραπέμπει, δηλαδή, στη βελτίωση των σπουδών των δασκάλων και σηματοδοτεί τη μέγιστη από τις διεκδικήσεις τους, που εμπεριέχει και μια σειρά άλλες. Το δεύτερο αναφέρεται στον αναγκαίο συνδυασμό «μόρφωσης» και «ηθικών» χαρακτηριστικών των ατόμων που ασκούν το διδασκαλικό έργο, ενώ το τρίτο και τέταρτο κάνουν, αντίστοιχα λόγο γενικά για ανέβασμα «ηθικό και υλικό» του δασκάλου και βελτίωση των «συνθηκών εργασίας». Στο πέμπτο διατυπώνει ξεκάθαρα το αίτημα της «πανεπιστημιακής» μόρφωσής του χωρίς να διευκρινίζεται η μορφή της.

δεχτούν *«υποτίμηση... παραγκωνισμό... εμπαιγμό»* (803/12/76)από την πολιτεία και το δεύτερο στο αίτημα για *«ορθή και δίκαια μισθολογική και επιδοματική μεταχείριση»* (787/2/76ε). Αποτελούν, δηλαδή, λογοκριμένες, αλλά πλήρως κατανοητές από το ακροατήριο των δασκάλων, αναφορές στις διαφοροποιήσεις οικονομικών παροχών με τη μορφή επιδομάτων, που είχε εγκρίνει η κυβέρνηση μεταξύ αυτών και καθηγητών. Σε αυτό το πλαίσιο το «σύνθημα» που καλεί *«συνεργασία και κοινή προσπάθεια όλους τους παράγοντες που ενδιαφέρονται για μια σωστή και Δημοκρατική εκπαίδευση»* (787/2/76η) αποκαλύπτει ένα διπλό υπονοούμενο. Όχι μόνο όσοι παράγοντες δεν ανταποκριθούν στο κάλεσμα, εξ ορισμού, δεν ενδιαφέρονται για *«σωστή και Δημοκρατική εκπαίδευση»*, αλλά η λέξη *«όλοι»* εξοβελίζει τον όρο *«εκπαιδευτικούς παράγοντες»* ή τον ανάλογό της *«αδελφές εκπαιδευτικές οργανώσεις»*[27].

Με τον Κ. Γεωργιάδη- που χαρακτηρίστηκε από συνδικαλιστή συνεργάτη του, ως άνθρωπος που *«αφύπνισε και πολιτικοποίησε»* το δάσκαλο[28]- γενικεύεται η πρακτική της δημοσίευσης εκφορών συνοπτικού λόγου στις σελίδες του «Δ.Β.». Στο διάστημα της προεδρίας του καταγράφηκαν 128 «συνθήματα» και εμφανίστηκαν για πρώτη φορά κλισέ που παροτρύνουν τους δασκάλους να *«συσπειρωθούν»* στα πρωτοβάθμια σωματεία τους (τοπικοί σύλλογοι) και να τα *«δραστηριοποιήσουν... γύρω από τη ΔΟΕ»*. Το κλισέ αυτό, που είναι και το πρώτο της περιόδου Γεωργιάδη, θα εμφανιστεί μέχρι τον Ιούνιο του '82 (919/6/82) παράλληλα με μια σειρά άλλα που δικαιολογούν τη μορφή που παίρνει σταδιακά το «Δ.Β», ως εφημερίδα *«μάχης»* νομιμοποιώντας τις στρατηγικές και τακτικές επιλογές που γίνονται από τα Δ.Σ.[29]. Το «Δ.Β» *προσωποποιείται* και χαρακτηρίζεται *«η πρωτοπορία στον αγώνα»* (859/12/79), *«πρωτοπόρος αγωνιστής»* (868/4/80), το έντυπο που αγωνίζεται εξ ορισμού *«για τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των δασκάλων»* (871/6/80). Η «ΔΟΕ» ως *«αταλάντευτος μαχητής για μια Παιδεία στην υπηρεσία του λαού»* (859/12/79). Τέλος προβάλλεται ως *«απαραίτητη η ομοψυχία και η απόλυτη πειθαρχία στις αποφάσεις του κλάδου»* (889/3/81). Και τα τρία («Δ.Β», ΔΟΕ, κλάδος) δεν αποτελούν παρά *υποκατάστατο* του Δ.Σ.[30] εφόσον, με το εκλογικό σύστημα που ίσχυε[31], ένα μέρος μόνο του σώματος των δασκάλων είχε υηφίσει την ομάδα που προωθούσε τις συγκεκριμένες επιλογές[32].

Τα παραπάνω συνθήματα- κλισέ, που αφορούν στο εσωτερικό μέτωπο του σ.κ. των δασκάλων, συνοδεύονται και από μια σειρά άλλων που: α)συνδέουν τον *«αγώνα»* με το ιδιαίτερο μέλλον κάθ' ενός δασκάλου, καθώς και την επιτυχία του με την προσωπική προσπάθεια καθενός[33] (δηλαδή, επιχειρούν να γεφυρώσουν το ατομικό συμφέρον με τη συλλογική εμπλοκή) και β) παρουσιάζουν την ενότητα των εκπαιδευτικών και γενικότερα συνδικαλιστικών φορέων ως απαράβατο όρο επιτυχίας. Αυτά παρουσιάζοντα σε φάση που καταβάλλονται προσπάθειες συντονισμού της δράσης τους[34]. Μάλιστα, είναι στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο που δηλώνεται, για πρώτη φορά, α)η δέληση *«να καταργηθούν οι διακρίσεις ανάμεσα στους Δ.Υ.»* (861/1/80)και απαιτείται από την

---

[27] Για τις σχέσεις μεταξύ των Εκ. Ομοσπονδιών σε εκείνη τη φάση: II. 4. 4.

[28] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιούνιος 1982.

[29] Πάλι η ομολογία του συνεργάτη του Κ. Γεωργιάδη για τη μετατροπή του «Δ.Β» σε *«όργανο... για την πολιτικοποίηση του δασκάλου»* είναι χαρακτηριστική (Ημερολόγιο, ΔΟΕ, Ιούνιος 1982).

[30] Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως *μετωνυμία* του ΔΣ. Για τη χρήση της *μετωνυμίας* στο χειρισμό αντικειμένων στην πολιτική αφίσα: Ναυρίδης Κ., *«Οι πολιτικές αφίσες στις εκλογές του '89»*, στο Εκλογές και κόμματα στη δεκαετία του '80, (επ.) Λυριντζής Χ., - Νικολακόπουλος Η., Θεμέλιο 1990, 283.), όπου *μετωνυμία* αποτελεί η διαδικασία χρήσης ενός αντικειμένου (χέρι), έτσι ώστε να παραπέμπει στο όλο (άνθρωποι που στηρίζουν ή συμφιλιώνονται κ.λ.π.).

[31] Στο ίδιο: II. 3. 2. (πλειοψηφικό)

[32] Χαρακτηριστική είναι η αντίδραση ομάδας συνδικαλιστών στη μορφή και το περιεχόμενο του «Δ.Β.» που κορυφώθηκε με επιστολή διαμαρτυρίας, όπως αναφέρθηκε ήδη: II.5.4.

[33] *«Συνάδελφε ο αγώνας αυτός είναι καθοριστικός για το μέλλον σου. Από σένα εξαρτάται κατά κύριο λόγο η επιτυχία του αγώνα μας»* (848/4/79).

[34] *«Η ενότητα δράσης όλων των εκπαιδευτικών φορέων αποτελεί θεμελιακή προϋπόθεση για την επιτυχία των στόχων μας»* (844/2/79). Και με την παραλλαγή *«συνδικαλιστικών φορέων»*: (842/1/79)

κυβέρνηση να πάγει *«την υποτίμηση... παραγκωνισμό και... εμπαιγμό»* τους (847/4/79)και να συμπεριφερθεί *«ως καλός εργοδότης»* (844/2/79)και β)η πεποίθηση ότι ο *«αγώνας... δεν είναι στενά διεκδικητικός, αλλά πλατύτερα κοινωνικός με στόχο μια καλύτερη παιδεία στο λαό μας»*, λόγος που έρχεται να απαντήσει *«σ' αυτούς που μας διαβάλλουν»* (845/7/79), αλλά και να νομιμοποιήσει τις επιλογές εκείνες που εμπλουτίζουν το σ.κ. με νέα περιεχόμενα τουλάχιστο στο επίπεδο των προθέσεων και γενικόλογων διακηρύξεων. Σ' αυτήν την ομάδα εγγράφονται και τα «συνθήματα» που νομιμοποιούν τη συνδικαλιστική πάλη τονίζοντας την *«αρμονική συνάρτησή»* της με τα *«ευρύτερα καθήκοντα»* του δασκάλου. Αυτά τον θέλουν συμμέτοχο *«στην κοινωνική ανάπτυξη... προκοπή του κοινωνικού συνόλου»*, μιας ιδεολογίας, δηλαδή, όπου η πορεία ενός τόπου κατανοείται ως πορεία προς την «πρόοδο» στην *«υπηρεσία του Λαού και του Έθνους»* (851/6/79 και 863/2/80δ), δυο εννοιών που ταυτίζονται για να αλληλονομιμοποιηθούν. Το «άνοιγμα» αυτό του σ.κ. χρωματίζεται από την καταγγελία της κυβερνητικής πολιτικής που προσλαμβάνεται ως πολιτική *«μονόπλευρης λιτότητας»* (863/2/80δ). Έτσι, το σύνθημα *«με αγώνες κατακτάμε τα δικαιώματά μας»* ((884/1/81β), που αποτελεί, βέβαια, επανάληψη γνωστού συνθήματος του γενικότερου συνδικαλιστικού κινήματος, το οποίο θα κατατεθεί μετά τη λήξη των παράλληλων απεργιακών κινητοποιήσεων των ΣΕΔΟ (Δεκέμβριος '79), δεν αναγγέλλει νέες κινητοποιήσεις ή τη συνέχιση των προηγουμένων, αλλά συμβολικά πιστοποιεί την *ένταξη των δασκάλων στο πνεύμα του γενικότερου συνδικαλιστικού- εργατικού κινήματος της εποχής.*

Βέβαια, οι ειδικότερες επαγγελματικές διεκδικήσεις δεν απουσιάζουν, πάντα όμως βρίσκονται ενταγμένες στα πλαίσια των γενικότερα δημοσιοϋπαλληλικών. Μια σειρά «συνθήματα» αναφέρονται στην ανάγκη σύνδεσης αποδοχών τιμαρίθμου, στην ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη και στα οικογενειακά επιδόματα[35].

Άλλη ομάδα «συνθημάτων» είναι αυτή που επαναλαμβάνει τις ειδικότερες διεκδικήσεις των δασκάλων που σχετίζονται με τη μορφωτική (και όχι μόνο)υπόστασή τους και τις απόγεις τους για την παρούσα κατάσταση στην εκπαίδευση. Πρώτη, ανάμεσά τους, η *«Πανεπιστημιακή μόρφωση στο δάσκαλο και τη Νηπιαγωγό»*, που παρουσιάζεται ως *«ανυποχώρητο αίτημα του κλάδου»* (863/2/80α). Δεύτερη, η *«καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου»* που παρουσιάζεται ως *«χρέος μιας δημοκρατικής πολιτείας»* (873/6/80γ), όπου το *«δημοκρατικής»* τίθεται αντιθετικά με ό,τι υπονοείται πως είναι η παρούσα *«πολιτεία»* (*μη δημοκρατική*), αφού διατηρεί το θεσμό του Επιθεωρητή[36]. Τρίτη, η γενικόλογη αναφορά στα *οράματα* της ΔΟΕ για *«Δημοκρατική, Ουσιαστική, Ανοιχτή σε όλο το Λαό»* παιδεία (870/5/80), που αποτελεί σλόγκαν, αφού το περιεχόμενο των όρων μπορεί να ερμηνευθεί ποικιλότροπα και παράλληλα εμπεριέχει λέξεις- κλειδιά που παραπέμπουν ασυνείδητα στο πολιτικό λεξιλόγιο του ΠΑΣΟΚ[37]. Τέταρτη, η αύξηση των *«δαπανών»* (875/9/80β)και η απαίτηση να αντιμετωπισθεί *«ριζικά το διδακτηριακό πρόβλημα»* (875/9/80γ), απαιτήσεις που εμφανίζονται ως απαντήσεις στην *«απαράδεκτη κατάσταση στην Παιδεία»* (881/12/80β). Για την κατάσταση αυτή μπορεί να θεωρηθεί αυτόματα υπεύθυνη η κυβέρνηση της «Ν.Δ.», αφού αυτή κυβερνά[38].

---

[35] Αντίστοιχα: α)σύνδεση *«των αποδοχών τόσο με τον τιμάριθμο, όσο και με την αύξηση του εθνικού εισοδήματος»* ((842/1/79), αίτημα που ξεπερνά τη διεκδίκηση της ΑΤΑ. Στη διεκδίκηση αποκλειστικά της ΑΤΑ περιορίζονται ένα χρόνο αργότερα (962/1/80), β)για την ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη *«μέχρι τον καταληκτικό βαθμό»*: 842/1/79, γ) για *«ικανοποιητικά οικογενειακά επιδόματα»*: 842/1/79.

[36] Εξάλλου και οι συγκεκριμένες επιλογές της κυβέρνησης που σχετίζονται με τη βαθμολογική εξέλιξη των ήδη υπαρχόντων Επιθεωρητών θα καταγγελθούν, αρχικά γιατί επιλέγονται ανάμεσα στους προαχθέντες και πρόσωπα που υποστήριξαν τη δικτατορία: *«Προάγονται τέσσερις Επιθεωρητές υμνητές της Χούντας»* (875/9/80ε)και αργότερα ως γενικά απαράδεκτες: *«Πρόκληση για τον κλάδο η επιλογή Επιθεωρητών»* (886/1/81).

[37] Για τα παιδαγωγικά σλόγκαν και τις ποικίλες ερμηνείες που επιτρέπουν στο ακροατήριό τους: Reboul O., *ο.π.*, 101- 104.

[38] Το σλόγκαν, όπως ήταν φυσικό, εξαφανίστηκε μετά τον Οκτώβριο του 1981, ως να άλλαξε η κατάσταση στην Παιδεία δια μαγείας μετά τις εκλογές.

Ακόμη περισσότερο την χρεώνουν με την ευθύνη για *όλα*. Όμως στο «Δ.Β» δε θα εμφανιστούν «συνθήματα» με περιεχόμενο εξόφθαλμα πολιτικό πριν την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ. Εξαίρεση αποτελούν τα πολιτικά υπονοούμενα που διαβάζει ο αναγνώστης στο απόσπασμα- απόφθεγμα: *«Οι αριθμοί ευημερούν οι άνθρωποι πάσχουν»* (881/12/80)[39], καθώς και στο: « *Έξω οι Μασόνοι απ' το Δημόσιο»* (898/7/81), που υπονοεί την άλωση της κρατικής μηχανής από *μυστικές* και *συνωμοτικές* δυνάμεις [40], οι οποίες απεργάζονται *σκοτεινά σχέδια που η παρούσα κυβέρνηση δεν πολεμά*[41].

Μόνο λίγους μήνες πριν τις εκλογές του '81, όταν πια η νίκη του ΠΑΣΟΚ σε αυτές θεωρούνταν αναπόφευκτη, κάνει για πρώτη φορά την εμφάνισή της η μέγιστα ιδεολογικά φορτισμένη λέξη- κλειδί της εποχής: *«αλλαγή»* (:*«Κάθαρση για να ανοίξει ο δρόμος στην αλλαγή και το λαϊκό σχολείο»* 897/7/81γ). Για την ανάγνωση του συνθήματος αυτού θα πρέπει αρχικά να επισημανθεί πως κατατίθεται στο ίδιο τεύχος με το προηγούμενο που αναφέρεται στη *«Μασονία»*. Έτσι, ο όρος *«κάθαρση»* δεν μπορεί πλέον να διαβαστεί με το περιεχόμενο που πήρε μετά την πτώση της δικτατορίας[42], αλλά με μια σειρά υπονοούμενα σχετικά με την κατάσταση της κρατικής μηχανής, που όχι μόνο παρέμειναν *«χουντικά στοιχεία»*, αλλά ελέγχεται από σκοτεινές δυνάμεις (*«Μασόνοι»*). Το ερώτημα, λοιπόν, που γεννιέται είναι *σε ποιον* απευθύνεται το μήνυμα αυτό, με την έννοια του *ποιος* είναι σε θέση να πραγματοποιήσει το ζητούμενο. Η απάντηση, βέβαια, ενυπάρχει στο ίδιο το μήνυμα. Πρόκειται για τη διπλή διάσταση της έννοιας της *«αλλαγής»*[43], που είναι ταυτόχρονα και η επιζητούμενη *πολιτική* κατάσταση (*«η χώρα στο δρόμο της αλλαγής»*) και η επερχόμενη κυβέρνηση (*«η κυβέρνηση της αλλαγής»*). Την *«κάθαρση»*, λοιπόν, ώστε να πραγματοποιηθεί η *«αλλαγή»* μπορεί να την κάνει μόνο η *«αλλαγή»*. Η ταυτολογία υπονοεί και την *ανάγκη «της αλλαγής»*, η οποία είναι και η μόνη που μπορεί να δημιουργήσει το *«λαϊκό σχολείο»*. Βέβαια, το ποιο είναι το σχολείο αυτό, ούτε λέγεται- δεν θα μπορούσε άλλωστε, γιατί έτσι θα ακυρωνόταν το ίδιο το σλόγκαν- ούτε ενδιαφέρει να λεχθεί. Το επίθετο *«λαϊκός»* επιβάλλει τους απαραίτητους συνειρμούς και αυτός είναι ο απώτερος σκοπός του: *λαϊκό σχολείο μπροτεί αν κάνει μόνο η αλλαγή*.

Τα «συνθήματα», που παραπέμπουν *ευθέως* στο πολιτικό λεξιλόγιο του ΠΑΣΟΚ κάνουν την εμφάνισή τους *μετά* της εκλογές του 1981. Εγκαινιάζονται με το: *«Και τώρα εμπρός για την ανόρθωση της Λαϊκής μας Παιδείας»* (903/11/81), όπου ο συνδυασμός του συνδέσμου *«και»* με το επίρρημα *«τώρα»* δηλώνει ταυτόχρονα τα ποικίλα συναισθήματα χαράς, ικανοποίησης, δριάμβου που γέννησε το αποτέλεσμα των εκλογών στους συντάκτες του και τον κομβικό ρόλο των εκλογών αυτών που ερμηνεύονται ως ιστορική τομή, αφού ο χρόνος χωρίζεται στο *πριν* και στο *μετά*. Το *«εμπρός»* δηλώνει τη μαζική διάσταση του εγχειρήματος και την κινητοποίηση *όλων*, ενώ η *«ανόρθωση»* το γενικότερο κοινωνικό στόχο. Το μέγιστο, όμως, ενδιαφέρον παρουσιάζει η έκφραση *«Λαϊκή Παιδεία»*. Αρχικά πρέπει να διευκρινιστεί ότι δεν πρόκειται για το *«λαϊκό σχολείο»*, που είχε χρησιμοποιηθεί παλαιότερα, πάλι με διπλό νόημα, αφού εννοούσε παράλληλα και το Δημοτικό Σχολείο και τον ιδεολογικό προσανατολισμό του θεσμού. Η φράση τώρα παραπέμπει στο συνολικό οικοδόμημα της εκπαίδευσης, για να

---

[39] Πρόκειται για τη γνωστή ρήση του Γ. Παπανδρέου η οποία επαναλαμβάνεται χωρίς αναφορά στο όνομα του πρώην Πρωθυπουργού. Ο χρόνος που διατυπώνεται συμπίπτει με την κατάθεση του προϋπολογισμού του 1981 και την όλη συζήτηση για την οικονομική πολιτική της Ν.Δ.. Το απόφθεγμα, έτσι, δρα ως συνολική πολιτική απάντηση στα επιχειρήματα του κυβερνώντος κόμματος για τη θετική πορεία της οικονομίας και ταυτόχρονα παραπέμπει στην «Ένωση Κέντρου», συνδέει, δηλαδή, το παρόν, και τις πολιτικές επιλογές των συντακτών του, με συγκεκριμένο πολιτικό χώρο του παρελθόντος προβάλλοντας με αυτό τον τρόπο τη «συνέχεια» και «σχέση» μεταξύ των δύο («Ένωση Κέντρου»- ΠΑΣΟΚ).

[40] Για το μύθο της *συνωμοσίας*: Girardet R., Mythes et mythologie politiques, Παρίσι 1986, 25.

[41] Ταυτόχρονα εμφανίστηκε και η πρόταση: *«Η Μασονία αποτελεί ως μυστική οργάνωση δημόσιο κίνδυνο!»* (898/7/81β). Για τη σχέση με την κοινοβουλευτική δράση του ΠΑΣΟΚ την εποχή εκείνη Ημερολόγιο: ΔΟΕ Ιούλιος 1981. Στο όλο θέμα εμπλέκονταν κορυφαία στελέχη της τότε ΑΔΕΔΥ, άρα συνδέονταν και με τον έλεγχο της Συνομοσπονδίας των δ.υ.

[42] Για το περιεχόμενο αυτό στο: III.4.2.

[43] Για την πολυσημία μιας λέξεις στη ρητορική της σύντομης έκφρασης: Reboul O., *ο.π.*, 75.

περιοριστούμε σε μια όψη του χειρισμού της έννοιας της *«Παιδείας»*. Εκείνο που ειδοποιεί συνολικά για την ιδεολογική πρόθεση και θέση των συντακτών του μηνύματος και για την ερμηνεία της ιστορικής στιγμής που αποδεχόταν είναι η σχέση του *«λαϊκή»* με το *«τώρα»*, όπου η *τομή*, δηλαδή οι εκλογές (και η επικράτηση του ΠΑΣΟΚ σε αυτές) είναι ικανές να μετατρέψουν την *«Παιδεία»* αστραπιαία σε *«λαϊκή»*, να της προσδώσουν, δηλαδή, αμέσως τον επιδιωκόμενο ιδεολογικό προσανατολισμό. *«Τώρα»* ούτε *«απαράδεκτη κατάσταση στην Παιδεία»* επικρατεί, ούτε *«συνεργάτες της χούντας»* κατέχουν υψηλές θέσεις, απλά μια *ήδη* υπάρχουσα κατάσταση, που προέκυψε ως *αυτόματο αποτέλεσμα* των εκλογών της 18/10/81, χρειάζεται *«ανόρθωση»*, δηλαδή ανύψωση, αναστήλωση ή και μεταφορικά επαναφορά- αποκατάσταση στην πρότερη καλή κατάσταση[44].

Στο «σύνθημα» αυτό κρύβονται και φανερώνονται ταυτόχρονα τα πλέον θεμελιακά στοιχεία της πολιτικής και εκπαιδευτικής ιδεολογίας των συντακτών του. Θεωρούν, λοιπόν, ότι οι εκλογές αποτελούν τομή στην ελληνική ιστορία και πως η κυριαρχία ενός κόμματος, που αυτοκαθορίζεται ως «σοσιαλιστικό», μετά απ' αυτές, αρκεί για να μετατρέψει τους ήδη υπάρχοντες θεσμούς σε *«λαϊκούς»*, έτσι ώστε να έχουν πλέον ανάγκη μόνο από προσπάθειες *«ανόρθωσης»* (μπορεί να διαβαστεί και ως «βελτίωση») Η τομή, λοιπόν, και ρήξη με το παρελθόν περιορίζεται σ' ένα καθαρά συμβολικό και κατανοητό παράλληλα από τις μάζες στοιχείο της πολιτικής διαπάλης: *τις εκλογές*. Κατ' επέκταση: *οι «αλλαγές» πραγματοποιούνται αυτόματα και μέσω της επίδρασης που έχει ο λόγος στα πράγματα*. Πραγματοποιούνται, δηλαδή, σε φαντασιακό επίπεδο και μόνο *δια του λόγου*. Πρακτικά, το αποτέλεσμα των συγκεκριμένων εκλογών απελευθερώνει το λόγο που πραγματώνει στο *φαντασιακό επίπεδο ό,τι αναμένεται να πραγματοποιηθεί*[45].

Παράλληλα στη φάση αυτή συσκοτίζεται, ακόμη περισσότερο, το *υποκείμενο* που διατυπώνει τα «συνθήματα. Γράφεται, λοιπόν: *«Αντίσταση στο φασισμό το νόημα της 28ης Οκτώβρη»* (903/11/81β). *Ποιος* το λέει (ΔΣ της ΔΟΕ, ο Λαός, ο Πρωθυπουργός, οι «αριστεροί», οι αντιστασιακοί, οι ιστορικοί, όλοι μαζί) και *πότε* διατυπώθηκε στο συμπέρασμα (*ήταν, είναι, θεωρήθηκε, θεωρείται*); Ακόμη, τα ιστορικά γεγονότα που άρχισαν, τουλάχιστον συμβολικά, στις 28/10/40 έχουν αποκλειστικά *ένα* νόημα; Σε άλλη περίπτωση το *υποκείμενο* (πομπός) υπονοείται, αλλά ο χώρος ισχύος της πρότασης συσκοτίζεται: *«Ένας αγώνας δικαιώθηκε!»* (904/11/81). Η πρόταση μοιάζοντας, χωρίς να είναι, όμοια με το σλόγκαν του Α. Παπανδρέου παραπέμπει ταυτόχρονα σ' αυτόν αλλά δεν είναι δυνατό να προσδιοριστεί για *ποιον* αγώνα πρόκειται. Ο «δικαιωμένος» αγώνας μπορεί να είναι ο προεκλογικός αγώνας του ΠΑΣΟΚ, όπου συμμετείχαν πολλοί δάσκαλοι, η συμβολή των συνδικαλιστικών αγώνων των εκπαιδευτικών και δ.υ. στην εκλογική επιτυχία του ΠΑΣΟΚ, αλλά και η αναμενόμενη υλοποίηση από τη νέα κυβέρνηση των αιτημάτων των δασκάλων, όπως αυτά διατυπώθηκαν στους συνδικαλιστικούς τους αγώνες. Ο ακροατής δεν έχει παρά να διαλέξει. Στα πλαίσια όμως των ιδεολογικών συνειρμών που επιβάλει το ρήμα *«δικαιώθηκε!»*.

Ο συνοπτικός λόγος πλέον που εμφανίζεται παίρνει σχεδόν αποκλειστικά τη μορφή του σλόγκαν. Η απόκρυψη του πομπού, ακόμα και στις περιπτώσεις, που αυτός είναι πασίγνωστος, η πολυσημία του περιεχομένου, η υψηλή περιεκτικότητα τους σε λέξεις- κλειδιά είναι φανερά[46].

Παράλληλα, διάφορα μέτρα που λαμβάνονται *μετά* από ενέργειες της κυβέρνησης παρουσιάζονται ως υλοποίηση προηγουμένων δέσεων της ΔΟΕ, δηλαδή πάλι ως

---

[44] Για τις σημασίες της «ανόρθωσης»: στο αντίστοιχο λήμμα , Ελληνικό Λεξικό Τεγόπουλος- Φυτράκης 1995.

[45] Έτσι, η *«Λαϊκή Συμμετοχή στη λήψη των οικονομικών αποφάσεων»* (903/11/81γ) μπορεί να διαβαστεί από το ακροατήριο με την τοποθέτηση οποιουδήποτε ρήματος σε οποιοδήποτε ρηματικό τύπο πριν απ' αυτή: *«συντελείται η, άρχισε η, στόχος η, θα υπάρξει...»*. Και οι *αντιπολιτευόμενοι* (π.χ. οι παρατάξεις της κομμουνιστικής αριστεράς) θα μπορούσαν να προσθέσουν: *«θέλουμε ,απαιτούμε, να αρχίσει, τώρα...»*.

[46] Ενδεικτικά: *«Ο συνδικαλισμός αποτελεί βάθρο της Δημοκρατίας και μοχλός της Αλλαγής»* (904/11/81β), *«Διοικητική αναδιοργάνωση με νέες κατευθύνσεις»* (902/2/82γ).

«δικαίωση»[47]. Σ' αυτήν την ομάδα εντάσσεται και η ψήφιση του σ.ν. για την καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου, σαφέστατα ενός νόμου που και σύμφωνη έβρισκε την κυβέρνηση και την εξυπηρετούσε, ενώ η ΔΟΕ παρουσιάζεται να αδημονεί και να *παλεύει* για τη γρήγορη πραγμάτωση του μέτρου προβάλλοντάς το ως: *«Ανυποχώρητο αίτημα του κλάδου»* (914/4/82).

Τα «συνθήματα» θα χαθούν για λίγους μήνες από τις σελίδες του «Δ.Β.» για να επανεμφανισθούν το Φεβρουάριο του 1983. Η περίοδος που στην προεδρία της ΔΟΕ αναδεικνύεται ο Μ. Παπαχρήστος έχει αρχίσει και κατ' αυτή η πρακτική της δημοσίευσης «συνθημάτων» στο «Δ.Β.» περιορίζεται (συνολικά 35 εγγραφές). Αυτά με βάση το περιεχόμενό τους μπορεί να ενταχθούν στις παρακάτω ομάδες: **Α)** Όσα αναφέρονται σε γενικότερα πολιτικά ζητήματα, όπου εμπεριέχονται, βέβαια, οι απαραίτητες λέξεις-κλειδιά[48]. **Β)** Όσα αναφερόνται στη λειτουργία και στα αιτήματα του σ.κ. Αρχικά τα αιτήματα θεωρείται ότι πλέον *«δικαιώθηκαν»* λόγω της πολιτικής αλλαγής[49]. Το σ.κ. προβάλλεται ως μια καλοοργανωμένη μηχανή αυστηρά ιεραρχική, όπου το ΔΣ της Ομοσπονδίας δεν πρέπει να ασχολείται με τα *μικρά* αλλά με *κεντρικά* πολιτικά ζητήματα[50]. Τα μηνύματα αυτά θα ανατραπούν μόνο στο τέλος του 1985 και αρχές του 1986, οπότε κάνουν την εμφάνισή τους όχι μονο «συνθήματα» με έντονα διεκδικητικό περιεχόμενο, αλλά και καταγγέλονται όσοι πίστεψαν πως μπορεί να «διαχειριστούν» το σ.κ.[51] και **Γ)** Όσα έχουν παιδαγωγικό περιεχόμενο. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι, για πρώτη φορά, εκτός από παιδαγωγικά σλόγκαν καταγράφονται και συνθήματα που προσδιορίζουν με σχετική ως αρκετή σαφήνεια ιδεολογικά περιεχόμενα[52]. Βεβαίως, τα

---

[47] *«Εφαρμογή του μονοτονικού, Η ΔΟΕ το έχει εφαρμόσει στο Διδασκαλικό Βήμα»* (909/2/826), *«Εδραιώνεται ο θεσμός της τριακονταπενταετίας»* (909/2/826). Στο Ημερολόγιο αντίστοιχα για μονοτονικό 17/1/82 και νόμο για τριακονταπενταετία: ΥΠΕΠΘ 24/2/82 (ν. 1232). και τέλος για τους Συμβούλους και την επιμονή στην επίσπευση της ψήφισης του αντίστοιχου σ.ν. που προέβλεπε το θεσμό: Ημερολόγιο 20/9/82.

[48] *«Όχι στις αμερικάνικες προκλήσεις και εκβιασμούς», «Έξω οι βάσεις, όχι στα πυρηνικά όπλα», «Εθνική ανεξαρτησία- ειρήνη»* (931/2/83), *«Απλή αναλογική», «Πλουραλισμός- Δημοκρατία»* (940-941/8/83), *«ναι: Στον αφοπλισμό Στην ύφεση Στην παγκόσμια ειρήνη...»* (967/6/85).

[49] Ενδεικτικά το κείμενο: *«Ικανοποιήθηκαν τη φετινή χρονιά τα βασικά και κυρίαρχα αιτήματα του κλάδου συνδικαλιστικές ελευθερίες, Πανεπιστημιακή μόρφωση, κατάργηση του αντιδραστικού θεσμού του επιθεωρητή και ψήφιση του Σχολικού Συμβούλου που για δεκαετίες ολόκληρες οι αντιδραστικές δυνάμεις άφηναν άλυτα»* (937/5/83). Αυτό εκπληρώνει μια σειρά λειτουργίες. Αρχικά επιβεβαιώνει τη *«δικαίωση»* των *«αγώνων»*. Κατόπιν επιβεβαιώνει την ερμηνεία των εκλογών ως γεγονότος τομής. Η *«φετινή χρονιά»* είναι η χρονιά *μετά* τις εκλογές. Δηλαδή, υποστηρίζει ότι η εκτίμηση των ΔΣ, υπό την ηγεσία Γεωργιάδη, ότι τη λύση θα φέρει το ΠΑΣΟΚ, ήταν απολύτως ορθή. Στη συνέχεια για να απαγκιστρωθεί από την παράθεση του συνόλου των αιτημάτων τα διαχωρίζει σε *«βασικά»* και μη, χωρίς βέβαια να έχει υπάρξει επίσης και συλλογική εκτίμηση γι αυτό. Για παράδειγμα ποιος αποφάσισε ότι είναι βασικότερο αίτημα η καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου από την παραχώρηση των *«πολιτικών δικαιωμάτων»* ή την *«ίση μεταχείριση των εκπαιδευτικών»*. Τέλος, και σημαντικότερο, παρουσιάζει τα αιτήματα αυτά ως εκκρεμούντα από *«δεκαετίες»*, ενώ μέρος τους έχει μορφοποιηθεί στο πρόσφατο παρελθόν, για να στηρίξει το σχήμα: *οι «αντιδραστικές δυνάμεις» που κυριαρχούσαν για δεκαετίες στη χώρα μας δεν ικανοποιούσαν τα χρονίζοντα αιτήματα του δασκάλου ενώ μετά τις εκλογές και την κυριαρχία των «προοδευτικών δυνάμεων» ικανοποιήθηκαν αυτόματα.* Είναι η φάση όπου στο ποτάμι των θριαμβολογιών θα πνιγεί κάθε κριτική.

[50] Έτσι γράφεται: *«η επίλυση του ατομικού προβλήματος»* κάθε ξεχωριστού δασκάλου είναι *«υπόθεση του Συλλόγου»* του (942/9/83). Το υπονοούμενο μήνυμα είναι σαφές: *άρχισε μια άλλη εποχή πραγματοποίησης χρόνιων οραμάτων. Τα λοιπά, δευτερεύοντα, τα χειρίζονται άλλα επίπεδα του σ.κ.*.

[51] Αντίστοιχα: *«Ανατροπή των δυσμενών συνθηκών διαβίωσης που δημιουργήθηκαν ιδιαίτερα στους χαμηλόμισθους εργαζόμενους»* (976/3/86στ) και *«...Όσοι περίμεναν ότι η ΑΔΕΔΥ και η ΔΟΕ θα κλείσουν τα μάτια τους μπροστά στα δυσμενή για τους εργαζόμενους οικονομικά μέτρα διαγεύστηκαν...»* (970/10/85). Στη χρονική αυτή συγκυρία ο Μ. Παπαχρίστος πιέζεται από τους απόλυτα πιστούς στο *«συμμετοχικό συνδικαλισμό»* συνδικαλιστές.

[52] Ο Reboul O. (*ο.π.*, 37) σημειώνει ότι *«ιδεολογικό»* σύνθημα είναι αυτό που *«εκφράζει έναν από τους σκοπούς τους σημαντικούς και διαρκείας του κινήματος που το λανσάρει»*. Πρόκειται για τα «συνθήματα: *«...Ο ανταγωνισμός δεν έχει σχέση στο σχολείο»* (944/11/83ε), *«Ο δάσκαλος δίνει αγώνα για να μετασχηματιστεί ο θεσμός που λέγεται σχολείο. Όχι μόνο στους νόμους και τα χαρτιά μα και στην πράξη»*

συνθήματα αυτά διατηρούν την πολυσημία του σλόγκαν, βάρος που τους αποδίδουν πολλές λέξεις- κλειδιά. Όμως, για πρώτη φορά γίνεται λόγος, διαμέσου της ρητορικής του συνοπτικού λόγου, στη ΔΟΕ για αρχές- αξίες, που πρέπει να διέπουν το σχολικό σύστημα, ανεξάρτητα με το αν το *σύνολο* των δασκάλων ενστερνίζεται τις αρχές αυτές[53].

Πρόκειται για την αντιπαράθεση της *«συλλογικότητας»* στον *«ανταγωνισμό»*, ως ένδειξη ατομικότητας, για την προώθηση αξιών που σχετίζονται με την *«κατανόηση»* και *«ειρηνική διαβίωση»* των λαών στο σχολείο και τέλος για την ανατροπή του παραδοσιακού του χαρακτήρα (*«τα "καθώς πρέπει"... και τα πρότυπα»*) και τον προσανατολισμό του σε αξίες που σχετίζονται με ένα άλλο τύπο κοινωνίας από την υπάρχουσα (*«εκπαίδευση της κοινωνικής απελευθέρωσης»*), όσο και αν η διατύπωση κρατάει όλα τα χαρακτηριστικά του σλόγκαν (αοριστία, πολυσημία, λέξη- κλειδί). Τέλος, ως μέθοδος για την επίτευξη των προβαλλόμενων, παρουσιάζονται δυο παιδαγωγικά σλόγκαν: *«Γκρεμίστε τους μαντρότοιχους. Ανοίξτε το Σχολείο στην κοινωνία και στη ζωή»* (954/7-8/84), *«Ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση»* (969/9/85)[54]. Πρόκειται, δηλαδή, για τη λεγόμενη «σύνδεση του σχολείου με τη ζωή» και την οργάνωσή του με τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζονται οι *«ίσες ευκαιρίες»* μάθησης[55].

Πέρα, όμως, από τις γενικότερες αρχές ή σλόγκαν που αναφέρονται στην εκπαίδευση, ένα κατεξοχήν ιδεολογικό σύνθημα μιλά για την αξιολόγηση των δασκάλων: *«Όχι στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Ναι στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου για τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Ναι στην κρίση των εκπαιδευτικών για τη στελέχωση της εκπαίδευσης»* (963/5/85). Το μικρό αυτό κείμενο, παράδειγμα και των αρετών της ρητορικής της σύντομης έκφρασης, αναδεικνύεται προμετωπίδα στην ιδεολογική διαπάλη ΥΠΕΠΘ- ΔΟΕ & ΟΛΜΕ για το θέμα της αξιολόγησης[56].

Η τελευταία φάση κατάθεσης των «συνθημάτων» πρέπει να θεωρηθεί η φάση που εισέρχεται η ΔΟΕ μετά την καταγήφιση των πεπραγμένων του ΔΣ (Ιούνιος 1986) και την ανάδειξη στην προεδρεία της του Χ. Κορυφίδη. Φάση κρίσης- όπως έχει σημειωθεί αλλού- όπου ο έλεγχος του εντύπου βρίσκεται στην πλειοψηφία του ΔΣ και όχι στην ΠΑΣΚΕ, από την οποία αναδεικνύεται σταθερά ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας. Τα «συνθήματα» που καταγράφονται στη φάση αυτή είναι 150 και δημοσιεύτηκαν σε 34 φύλλα του «Δ.Β». Ο λόγος *«συνθήματα»/ φύλλο «Δ.Β»* της υποπεριόδου είναι 4,41, τέσσερις σχεδόν φορές μεγαλύτερος από αυτόν της περιόδου 1974-1989 (1,26) και τούτο ειδοποιεί από μόνο του για την κρίση και τους έντονους ιδεολογικούς αγώνες που έχει εισέλθει η Ομοσπονδία[57]. Αγώνες και κρίση που σχετίζονται με την κυριαρχία στο εσωτερικό της, όσο και την άμυνά της απέναντι από τις εκπαιδευτικές πολιτικές του ΥΠΕΠΘ.

Έτσι, κάνουν την εμφάνισή τους «συνθήματα» που αποτελούν α) μια *φανταστική* απάντηση σε ένα διάλογο μεταξύ εξουσίας- ΔΟΕ, που διατυπώνεται με την μορφή

(944/11/83στ), *«Δεν υπάρχουν πρότυπα και "Καθώς πρέπει". Αλλά ανάγκη για τη συλλογική αναζήτηση του σωστού»* (944/11/83ε), *«Οι δάσκαλοι αγωνίζονται για ένα σχολείο θερμοκήπιο των πιο υπλών αξιών: Της δημοκρατίας και της αρχής της αντικειμενικότητας, του διαλόγου και της κατανόησης, της συναδέλφωσης και της αλληλεγγύης των λαών, της ειρήνης και του αφοπλισμού»* (944/11/83γ), *«Σ' ένα δημοκρατικό- ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο δάσκαλοι και μαθητές συλλογικά και ισότιμα αναζητούν τη γνώση και αμφισβητούν τα "πρότυπα"»* (960/1/85), *«Εμπρός για την εκπαίδευση της κοινωνικής απελευθέρωσης»* (963/3/85).

[53] Σχετικά με τις αξίες που προωθούνται μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα και μπορούν να θεωρηθούν *«Παιδαγωγικές αξίες»*: Reboul O., Les valeurs de l' education, PUF 1992.

[54] Για μια ανάλυση βασικών «παιδαγωγικών σλόγκαν» Reboul O., Le slogan, *ο.π.* 101- 104.

[55] Οι ίσες ευκαιρίες, βέβαια, δεν περιγράφονται. Πρόθεση του ΔΣ ήταν να γίνει ιδιαίτερο Παιδαγωγικό Συνέδριο, ώστε να περιγραφούν. Η πρόθεση, όμως, εγκαταλείφθηκε στην 55ο Γ. Συνέλευση. Για την εξαγγελία: ΔΟΕ, 1ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο, Αθήνα 1985, 6.

[56] Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών αποτέλεσε ένα από τα κεντρικά προβλήματα που οδήγησαν στην σύγκρουση ΠΑΣΟΚ και ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Για το θέμα: IV.5.5.

[57] Για την αύξηση των κλισέ και σλόγκαν, ως ιδεολογικά όπλα, σε φάση κρίσης: Reboul O., *ο.π.*, 56.

απολογίας προς τρίτο φανταστικό πρόσωπο[58]. Η ομάδα αυτή συμπληρώνεται με εκείνη β)των *διεκδικήσεων*, η οποία είναι εξαιρετικά εκτεταμένη και περιλαμβάνει τις γενικότερα πολιτικές και οικονομικές[59].

Και οι δυο παραπάνω υποομάδες υπονοούνται σε ένα βασικό κλισέ, που ταυτίζει τα συμφέροντα εκπαιδευτικών και εκπαίδευσης: *«Απαιτούμε: Αναβάθμιση της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών»* (997/2/88), που εμφανίζεται παράλληλα με τη σταθερή και παλιότερη άποψη που έχει έρθει πάλι στην επιφάνεια: *«Καμμιά εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, καμμιά εκπαιδευτική αλλαγή δεν μπορεί να υλοποιηθεί με τον εκπαιδευτικό στο περιθώριο, κοινωνικά μη καταξιωμένο και οικονομικά υποβαθμισμένο»* (986/2/87ικ΄). Ανεξάρτητα αν η παραπάνω πρόταση θα μπορούσε να ελεγχθεί ως εσφαλμένη ή μη και μόνο το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί την ασπάζονται συντελεί ώστε για αυτούς να λειτουργεί ως αληθής[60].

Η συσσώρευση πολλαπλών *αιτημάτων* και η έκφρασή τους μέσω των «συνθημάτων» καταγράφει συσσωρευμένη δυσαρέσκεια. Ο τρόπος που διατυπώνονται- προς τρίτο *φανταστικό* πρόσωπο- καταγράφει από τη μια αδυναμία για ανοικτή σύγκρουση με την κυβέρνηση (αν και θεωρείται υπεύθυνη για την κατάσταση) και από την άλλη αδυναμία αναζήτησης ισχυρού *πολιτικού- κομματικού* συμμάχου στην αντιπολίτευση, όπως είχε συμβεί πριν το '81.

Ιδιαίτερα πρέπει κανείς να συζητήσει τα «συνθήματα» που παρουσιάζονται τη χρονική στιγμή κατά την οποία η ΠΑΣΚΕ αποκτά, ουσιαστικά, τον απόλυτο έλεγχο του ΔΣ (Μάιος 1988), όταν η μεγάλη απεργία των καθηγητών ξεκινά. Αυτά εκφράζουν, με τον καλύτερο τρόπο, την κρίση αλλά και τα επιχειρήματα της ομάδας που απέκτησε τον έλεγχο της ΔΟΕ. Πρώτο το κλισέ: *«Αγωνιζόμαστε για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών»* (1001/5/88α, ι΄). που, βέβαια, απευθύνεται κυρίως στους «πιστούς» στη νέα πλειοψηφία (ΠΑΣΚΕ+ Μλάνας), ειδοποιεί ότι αυτή αποτελεί συνεχιστή των παλαιότερων αγώνων που αφορούσαν *όλους* τους εκπαιδευτικούς (δηλαδή και τους καθηγητές) και παράλληλα ότι η *«αναβάθμιση»* οφείλει να αφορά τους *«εκπαιδευτικούς»* και όχι μια ομάδα τους (μόνο τους καθηγητές). Το δεύτερο σύνθημα απαντά συγκεκριμένα στις επιλογές της ΟΛΜΕ: *«Ο κλάδος σε αγώνα για την προστασία και βελτίωση του ενιαίου μισθολογίου»* (1001/5/88β). Εδώ επανεμφανίζεται *«ο κλάδος»*- δηλαδή, οι δάσκαλοι- ο αγώνας του οποίου είναι ένας και σαφώς προσδιορισμένος:

---

[58] Πρόκειται για τα παρακάτω: *«Δεν αρνούμαστε το διάλογο. Το υπουργείο ενεργεί αυταρχικά και αυθαίρετα. Ομόφωνη διαπίστωση "διάλογος κουφών"»* (984/12/86γ), *«Το υπουργείο αποσιωπά τους κύριους παράγοντες της υποβάθμισης»* (984/12/86δ), *«Χρειάζονται άλλες επιλογές για την εκπαίδευση»* (984/12/86ε), *«Όχι στη μονόπλευρη λιτότητα. Την κρίση να πληρώσει η ολιγαρχία»* (985/1/87β), *«Η ΔΟΕ καταγγέλλει τις αυταρχικές και μονομερείς αποφάσεις του Υπουργού Παιδείας... Μας θεωρούν ικανούς μόνο για την εφαρμογή των μονόπλευρων αποφάσεών τους»* (987/3/87), *«Στο διάλογο πρέπει οι στόχοι και οι όροι να καθορίζονται αμφίπλευρα»* (991/7-8/87ε).

[59] Για τις γενικότερα πολιτικές: *«Άμεση κατοχύρωση πολιτικών δικαιωμάτων στους Δ.Υ.»* (981/9/86), *«Διεκδικούμε: Αύξηση αποδοχών 20%. Γνήσια ΑΤΑ νομοθετικά κατοχυρωμένη. Φορολογικές ελαφρύνσεις»* (985/1/87), *«Λεφτά για την Παιδεία»* (985/1/87γ), *«Αγωνιζόμαστε για: Την προστασία του εισοδήματος μας»* (986/2/87), *«...Για τον εκδημοκρατισμό της Δημόσιας Διοίκησης»* (986/2/87δ), *«Αγωνιζόμαστε για : Ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση για όλα τα παιδιά του ελληνικού λαού. Για την κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της παραπαιδείας με παράλληλη αναβάθμιση της Δημόσιας»* (986/2/87η), *«Απαιτούμε έλεγχο τιμών κερδών»* (988/4/87β), *«Αναπλήρωση απώλειας αποδοχών κι αποκατάσταση των αρχών του ενιαίου»* (997/2/88β). Οι ειδικότερα επαγγελματικές και εκπαιδευτικές: *«Όχι στην πολιτιστική και μορφωτική απομόνωση του Δασκάλου και της Νηπιαγωγού»* (990/6/87), που εκφράζει την αντίδεση του οργανωμένου σ.κ. των δασκάλων στην πολιτική διασκόρπισης των Π.Τ. στην ελληνική επαρχία και μάλιστα στις έδρες των παλιών Π.Α. που εφάρμοσε το ΥΠΕΠΘ. Ακόμη: *«Αλλαγές σε βιβλία και μεθόδους»*, *«Σύγχρονα ενιαία αναλυτικά προγράμματα»*, *«Να σταματήσουν οι διπλές και τριπλές βάρδιες»*, *«Να μειωθεί ο αριθμός των μαθητών κατά τμήμα»*, *«Ουσιαστική μόρφωση και Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών»*, *«Βελτίωση του συστήματος επιλογής Διευθυντών...»*, *«Υποχρεωτική προσχολική αγωγή για όλα τα παιδιά νηπιακής ηλικίας»* (986/2/87).

[60] Την ταύτιση των συμφερόντων των εκπαιδευτικών με το συσμφέρον της εκπαίδευσης στις συνειδήσεις των εκπαιδευτικών σημειώνει το σύνολο σχεδόν των μελετητών που ασχολούνται με το λόγο των εκπαιδευτικών.

αγώνας υπέρ του *«ενιαίου μισθολογίου»*. Τα πλαίσια του αγώνα αυτού μπορεί να είναι μόνο δύο: *«προστασία»*, δηλαδή αρχική αποδοχή της υπάρχουσας μισθολογικής κατάστασης- που κινδυνεύει από τις επιλογές της ΟΛΜΕ- και μετέπειτα *«βελτίωση»* του υπάρχοντος συστήματος. Το τρίτο αποτελεί λαμπρό παράδειγμα πολυσημίας: *«Ο κλάδος καταδικάζει την εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης»* και έχει γραφεί σαφέστατα από φιλοκυβερνητικούς συνδικαλιστές, μέλη του ΔΣ. Λειτουργεί εξαιρετικά γιατί: α)στο όνομα του κλάδου, της απρόσωπης δηλαδή μάζας που *«καταδικάζει»*, το ΔΣ μπορεί νόμιμα να αποφασίσει την τακτική με την οποία θα εκφραστεί η καταδίκη, αφού, πρακτικά, είναι αυτό που αποφασίζει[61], β)προς τους εσωτερικούς αντιπάλους εμφανίζεται ότι «αντιδρά», γ)η καταδίκη της εισοδηματικής πολιτικής μπορεί να διαβαστεί εξίσου ως *συνολική* καταδίκη ή καταδίκη της πρακτικής παροχών *ειδικών* επιδομάτων, κατά ομάδα εργαζομένων, ως τέτοια καθιστούσε το ενιαίο μισθολόγιο διάτρητο. Μπορεί, λοιπόν, να *καταδικάζεται η εισοδηματική πολιτική όχι για να καταγγελθεί η κυβέρνηση που την εφαρμόζει, αλλά αντίθετα για να προστατευτεί από τις ομάδες που της δημιουργούν προβλήματα*. Το τέταρτο, που ταυτίζεται με το πέμπτο είναι ένα σύνθημα που παρουσιάζει γλαφυρά την αντίληψη για το ενιαίο μισθολόγιο: *«Ενιαίο μισθολόγιο: έπαλξη ενότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης»* (1001/5/88δ,ε). Εδώ οι δυο λειτουργίας του *«ενιαίου»* παρατίθενται ως αλληλοσυμπληρούμενες. Το ίδιο εικονογραφείται ως *«έπαλξη»*, δηλαδή, το ανώτατο τμήμα ενός κάστρου ή πύργου. Η εικόνα αποδίδει και προδίδει την αντίληψη που κυριαρχεί. Το *«ενιαίο»* αποτελεί αμυντική στάση των εργαζομένων απέναντι στις απειλές που δέχονται. Ένα *τμήμα του κάστρου* που χτίστηκε για να τους κρατά ενωμένους και ίσους μεταξύ τους (*«κοινωνική δικαιοσύνη»*) ή ίσους, άρα, και ενωμένους. Έξω από αυτό καραδοκούν δύο μέγιστοι κίνδυνοι: η *«υποβάθμιση»* και ο *«αλληλοσπαραγμός»*. Το έκτο και έβδομο αναφέρονται σ' αυτά τα δύο: *«Όχι στον αλληλοσπαραγμό»*, *«Μέγας ο κίνδυνος υποβάθμισης»* (1001/5/88στ,ζ). Ο *«αλληλοσπαραγμός»* λειτουργεί αμφίστομα: ως απόλυτα εσωτερικός, δηλώνει δηλαδή τον κίνδυνο διάσπασης της Ομοσπονδίας και ως σχετικά εσωτερικός, δηλώνει τη ρήξη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Η *«υποβάθμιση»* παραπέμπει σε εποχές άνισης μισθολογικής μεταχείρισης δασκάλων- καθηγητών, δηλαδή εποχές οικονομικής, κοινωνικής και ηθικής κατωτερότητας του δασκάλου, που ανατράπηκαν, κατά τους συντάκτες, δια του *«ενιαίου»*. Το όγδοο: *«Πολυδιασπάται ο αγώνας»* αποτελεί μετωνυμία της απειλούμενης και οργανωτικής διάσπασης της ΔΟΕ, αφού αγώνας- δηλαδή ουσιαστικές κινητοποιήσεις, απεργίες κ.τ.λ., δεν έγιναν. Εξάλλου στο ακριβώς επόμενο φύλλο (1002/5/88)γίνεται λόγος για στροφή σε *«ουσιαστικούς αγώνες»*, όπου το *ουσιαστικοί* δρα ως λογοκριμένη μορφή των *μη απεργιακών* αγώνων.

Η οργανωτική ενότητα του σ.κ. των δασκάλων τη συγκεκριμένη στιγμή μπορεί να δοκιμάστηκε, αλλά δεν καταστράφηκε. Από την άλλη μεριά οι δάσκαλοι έλαβαν υποσχέσεις για *«ίση μεταχείριση»* με τους καθηγητές. Έτσι στο «Δ.Β» 1004/7-8/88: *«Το ΔΣ της ΔΟΕ καλεί τον κλάδο σε ενότητα και επαγρύπνηση για την υλοποίηση των εξαγγελιών και νέες κατακτήσεις»*. Μετά την αναταραχή οι ιεραρχίες αποκαθίστανται. Τώρα, είναι το *«ΔΣ»*, η εξουσία, δηλαδή, που διαχειρίστηκε την κρίση, η οποία *«καλεί τον κλάδο»*. Και τον καλεί σε *«ενότητα και επαγρύπνηση»*, ώστε η κυβέρνηση που υποσχέθηκε, ότι και στους δασκάλους θα ακολουθήσει *«εισοδηματική πολιτική»* που θα υπερκεράσει το *«ενιαίο»* με ανάλογο τρόπο όπως και στους καθηγητές, να πραγματοποιήσει τις υποσχέσεις της. Και όχι μόνο. Πέρα από το επίδομα *«βιβλίων»* που πρέπει να υλοποιηθεί, υπάρχουν και άλλες *«κατακτήσεις»*. Το *«ενιαίο»* λειτούργησε στην φάση της κρίσης και τώρα μπορεί να ξεχαστεί. Ο αντικειμενικός στόχος επιτεύχθηκε. Η ΔΟΕ δεν κατέβηκε μαζί με την ΟΛΜΕ σε απεργιακές κινητοποιήσεις. Παράλληλα κέρδισε ό,τι ή σχεδόν ό,τι κι αυτή, ως ανταμοιβή για την έλλειψη κινητοποίησής της.

[61] Για τα γεγονότα της εποχής: Ημερολόγιο: ΔΟΕ Μάιος 1988, όπου και οι καταγραφές για την άρνηση της πλειοψηφίας να προχωρήσει σε Έκτακτη ΓΣ, όπως ζητούσαν 17 Διδασκαλικοί Σύλλογοι με μομφή προς το ΔΣ, ώστε να καταγραφεί η «θέληση του κλάδου». Η Έκτακτη ΓΣ, βέβαια, θα γινόταν με τους παλιούς αντιπροσώπους, όπου η αντιπολίτευση είχε την πλειοψηφία, αφού η μετακίνηση Μπλάνα (ΔΑΚΕ) προς τις θέσεις της ΠΑΣΚ υπήρξε μεμονωμένη περίπτωση.

Μόνο στη φάση που το ΥΠΕΠΘ ολιγωρεί να αποδώσει ότι έχει υποσχεθεί θα επανέλθουν «συνθήματα» με αναφορές στον *«εμπαιγμό»* (1007/11/88β). Νέα συμμαχία έχει κυριαρχήσει πλέον το ΔΣ της ΔΟΕ (ΔΕΕ- ΔΑΚΕ). Μάλιστα, όταν γίνεται φανερό ότι το επίδομα *«βιβλίων»* δεν είναι το ίδιο με τους καθηγητές επανέρχονται αναφορές στην *«ίση μεταχείριση»* (1008/12/88στ), στην *«Αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και του λειτουργού της»* (1008/12/88ιε) και στην αντιμετώπιση εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ του δασκάλου, ιδιαίτερα, ως *«εκπαιδευτικο[ύ] δεύτερης κατηγορίας»* (1008/12/88ιζ)[62].

Ο βαθύτερος πυρήνας του κυρίαρχου ιδεολογικού σχήματος στους δασκάλους έχει πάλι αποκαλυφθεί ή επανενεργοποιείται και στο επίπεδο των «συνθημάτων» ή καλύτερα ιδιαίτερα σε αυτό: *«ίση μεταχείριση»* δασκάλων- καθηγητών. Τα υπόλοιπα «συνθήματα» αποτελούν είτε κλήσεις ενότητας και αγωνιστικότητας είτε διατύπωση γενικότερων διεκδικήσεών τους[63].

Επιπλέον, μια λεπτομερέστερη παρακολούθηση όλων των «συνθημάτων»- που παρουσιάζουν αιτήματα εκπαιδευτικού ή παιδαγωγικού περιεχομένου- οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα λογής αιτήματα που αυτά διατυπώνουν διασυνδέονται εμμέσως ή αμέσως με την *«ίση μεταχείριση»* και εμπλουτίζουν το περιεχόμενό της. Η πρώτη ομάδα αυτών αναφέρεται στη μόρφωση και επιμόρφωση του δασκάλου και στην πανεπιστημιακή της διάσταση[64]. Στη δεύτερη εντάσσονται όσα αναφέρονται στον *τύπο* του σχολείου που εργάζονται οι δάσκαλοι. Έτσι, απαιτείται *«Να γίνει πράξη το εννιάχρονο σχολείο»* (1004/7-8/88δ), που επαναδιατυπώνεται ως *«Ενιαίο εννιάχρονο σχολείο»* (1014/6/89). Τα δύο αυτά συνθήματα θα μπορούσαν να διαβαστούν, αρχικά, ως ενδείξεις επικράτησης συγκεκριμένων παιδαγωγικών απόψεων στη ΔΟΕ, γεγονός που συνδέεται με τη συμμετοχή στο προεδρείο του ΔΣ του στελέχους του ΚΚΕ, Γ. Βαγενά και το αντίστοιχο Παιδαγωγικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Είναι σαφώς και τέτοιες. Τη σχέση όμως της παιδαγωγικής ιδεολογίας της θέσης αυτής με τη γενικότερη ιδεολογία του σ.κ. των δασκάλων αποκαλύπτει το σύνθημα:

«Ενιαίο εννιάχρονο βασικό σχολείο, ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών» (1010/2/89β).

Το *«ενιαίο βασικό σχολείο»* εδώ σβήνει το «δημοτικό σχολείο», δηλαδή το θεσμό εκείνο που περιχαρακώνει τους δασκάλους και αισθητοποιεί τη διαφορά τους με τους καθηγητές. Έτσι, σε ένα *«ενιαίο»* σχολείο η διαφορά θα *εξαφανιστεί* και η *«ενιαία»* αντιμετώπιση δασκάλων- καθηγητών θα είναι υποχρεωτική. Η *«ενιαία»* αντιμετώπιση, όμως, δεν είναι παρά μετωνυμία της *«ίσης μεταχείρισης»*. Ή αλλιώς έκφραση στο επίπεδο του παιδαγωγικού ιδεολογικού λόγου της βασικής ιδεολογικής αρχής που κινητοποιεί, βαστάζει και καθοδηγεί το σ.κ. των δασκάλων, της αρχής της *«ίσης μεταχείρισης»*.

Από τα «συνθήματα» που καταγράφονται στη ΔΟΕ δε θα μπορούσε να λείπει αυτό που συμπυκνώνει τη δομούσα ιδεολογική αρχή της Ομοσπονδίας.

---

[62] «Συνθήματα» που σχετίζονται με την *«ίση μεταχείριση»* εμφανίζονται μέχρι το τέλος της περιόδου: Παράρτημα ΙΙΙ σελίδα 12-13, τεύχη 1009/1/89, 1010/2/89, 1011/3/89, 1012/4/89, 1014/6/89.

[63] *«16% στους βασικούς μισθούς»* (1010/2/89ε), *«Εδώ και τώρα μια αγορά του αιώνα για να κτιστούν σχολειά»* (1008/12/89ι΄), *«Π.Δ. σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου»* (1010/2/89στ), *«Ενσωμάτωση της ΑΤΑ»* (1014/6/89ζ).

[64] Πρόκειται για τα «συνθήματα: Α)*«Να ιδρυθούν Παιδαγωγικές Σχολές»* (1004/7-8/88η). Ως αίτημα αποτελεί στη φάση αυτή διέξοδο για την κατάσταση των Π.Τ., της μέγιστης δηλαδή κατάκτησης του σ.κ. των δασκάλων που τους εξισώνει μορφωτικά με τους καθηγητές. Β) *«Η επιμόρφωση μέσα από τα Π.Τ.»* (ια΄). Θέση που οδηγεί, πέρα από το «ορθό» και «επιστημονικά» θεμελιωμένο της πρότασης, μεγάλες μερίδες του δασκαλικού πληθυσμού στο πανεπιστήμιο. Γ) *«Εξομοίωση πτυχίων, πανεπιστημιακή επιμόρφωση»* (1010/2/89ε), που διασυνδέει το επιζητούμενο «πανεπιστημιακό» επίπεδο της επιμόρφωσης με την *«εξομοίωση»*, τη διαδικασία δηλαδή που οδηγεί το *σύνολο* των δασκάλων στην κατοχή του πανεπιστημιακού πτυχίου, του συμβόλου της θεσμικής υπεροχής των καθηγητών απέναντι τους, θεσμική υπεροχή που έχει οικονομικές κοινωνικές και ηθικές επιπτώσεις. Η διασύνδεση *«εξομοίωσης-πανεπιστημιακής επιμόρφωσης»* στο ίδιο σύνθημα αποκαλύπτει και τον κοινό τους στόχο.

III. 3. 3. 2. Τα «συνθήματα» στο «Π.Δ.».

Στο «Π.Δ.» η πρακτική του συνοπτικού λόγου εμφανίζονται αμέσως μετά την ανάδειξη του δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ και την αλλαγή του τίτλου της εφημερίδας της ΟΛΜΕ από «Δελτίο» σε «Πληροφοριακό Δελτίο». Κατά την περίοδο προεδρίας Τρομβούκη κατατίθενται συνολικά 29 «συνθήματα». Απ' αυτά 15 είναι ερανίσματα λόγου γνωστών συγγραφέων και προσωπικοτήτων που αναφέρονται κυρίως στη γενικότερη σπουδαιότητα της Παιδείας, αλλά και στον ιδιαίτερο ρόλο που αυτή επωμίζεται ως προς τη συγκρότηση πολιτών πιστών στη Δημοκρατία. Το σχολείο συνδέεται με το *φωτισμό* των ανθρώπων, τη δυνατότητά τους να σκέπτονται *ελεύθερα*, διαδικασία που ταυτίζεται με την *ορθή*, δηλαδή τη *σωστή* σκέψη[65]. Η όλη αντίληψη αποτελεί διατύπωση και νομιμοποίηση παράλληλα της άποψης ότι: *η παιδεία καθαυτή αποτελεί απελευθερωτική διαδικασία και εγγύηση Δημοκρατίας*[66].

Οι «συνθήματα» αυτά αποτελούν λόγο που απευθύνεται κυρίως προς την *Πολιτεία*. Τη *«Δημοκρατική Πολιτεία»* που μόλις έχει εγκαθιδρυθεί. Μάλιστα, το αντίθετο της *Παιδείας*, δηλαδή η *αμάθεια*, συνδέεται σαφέστατα με τη δυνατότητα κυριαρχίας έκρυθμων καταστάσεων[67]. Το ιδεολογικό σχήμα επεκτείνεται ακόμη περισσότερο ώστε να συμπεριλάβει και αυτή ακόμη τη δυνατότητα *άμυνας* της πατρίδας, αφού ο *άνθρωπος*, με την έννοια της ολοκληρωμένης και ελεύθερης προσωπικότητας- που αποτελεί και την κατάληξη της Παιδείας- είναι αυτός που μπορεί ουσιαστικά να την υπερασπίσει[68].

Για να σταθεί όμως το παραπάνω σχήμα ταυτίζονται τρεις έννοιες. Η έννοια της Παιδείας μ' αυτή της Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης μ' αυτή του σχολείου. Η ταύτιση παρουσιάζεται ως αυτονόητη. Σκοπός είναι να αναδειχτεί η σπουδαιότητα του ρόλου των καθηγητών- και μάλιστα τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή- και να νομιμοποιηθεί ο *λόγος* αλλά και *οι πρακτικές* τους[69]. Δεν είναι τυχαίο ότι το πρώτο «σύνθημα» που εμφανίζεται στο «Π.Δ.» αποτελεί προτροπή προς την *Πολιτεία*: *«Η φωνή των καθηγητών καλεί την πολιτεία σε συναγερμό Παιδείας»* (436-437/9/75). Αφού, λοιπόν, η Παιδεία είναι το *μέγιστο* η *συνέγερση* υπέρ αυτής είναι οφειλή της πολιτείας- ιδιαίτερα της δημοκρατικής- προς τους πολίτες της, αλλά και καθήκον των ενασχολούμενων με την εκπαίδευση. Ο αγώνας τους- κάθε αγώνας τους- έχει πρωταρχικά αυτό το χαρακτήρα (*συνέγερση*) γιατί η: *«ΟΛΜΕ δεν ασκεί κομματική πολιτική ούτε κυβερνητική ούτε αντικυβερνητική. Ασκεί μόνο εκπαιδευτική πολιτική»* (444-445/1/76). Η *«εκπαιδευτική πολιτική»*, αντιδιαστελόμενη με την *«κομματική»*, προσλαμβάνεται ως ουδέτερου χαρακτήρα και προσλαμβάνει ουδέτερο χαρακτήρα. Αν η *«βελτίωση»* της Παιδείας- Εκπαίδευσης- Σχολείου είναι για το *καλό* της *Δημοκρατικής Πολιτείας* και των πολιτών της *«Δεν είναι αντιπολιτευτική ενέργεια η προσπάθεια για την βελτίωση της εκπαιδεύσεως και την απονομή δικαιοσύνης στους φορείς της»* (460/1/77)[70].

---

[65] Αντίστοιχα: α)*«Το σχολείο φωτίζει τους ανθρώπους» Κοσμάς Αιτωλός* (442-443/12/75), β) *«Αν θέλητε να καταστήσητε τον Έλληνα αληθώς ελεύθερον, πρέπει να τον διδάξητε» Ν. Σαρίπολος* (454/6/76) και γ) *«Όποιος ελεύθερα συλλογάται, συλλογάται καλά» Ρήγας Βελεστινλής* (440/11/75).

[66] *«Εκ της Παιδείας του λαού ανατέλλει φαεινός ο ήλιος της ελευθερίας» Μ. Βρατσάνος 1874* (448/3/76). Δεν είναι τυχαίο ότι για να νομιμοποιηθεί η άποψη αυτή χρησιμοποιούνται ερανίσματα αναγνωρισμένων συγγραφέων- προσωπικοτήτων.

[67] *«Όπου είναι η αμάθεια, εκεί και απανθρωπότεροι λαοπλάνοι» Εφημερίδα Ελληνικά Χρονικά* (450-451/4/76).

[68] *«Ο στρατιώτης όσο κι αν είναι τέλεια πολεμική μηχανή αν δεν είναι κι άνθρωπος πάντα μισός κι ανήμπορος θα στέκει. Η Παιδεία μας πρέπει να κοιταχτεί και να παρακοιταχτεί» Κωστής Παλαμάς* (456/10/76). Η πρωτοκαθεδρία της *«Εθνικής Άμυνας»* και της *«Εθνικής Παιδείας»* σε κρίσιμες εθνικές στιγμές έχει τονιστεί συγκεκριμένα από τις στήλες του «Π.Δ.» σε αυτή τη φάση. Ημερολόγιο, ΟΛΜΕ, Οκτώβριος 1975.

[69] Σκοπός δε σημαίνει και συνειδητή πρόθεση. Ταύτιση των εννοιών συχνά παρατηρείται ακόμη και σήμερα σε ποικίλα κείμενα εκτός των συνδικαλιστικών.

[70] Και τα δυο «συνθήματα σχετίζονται χρονικά με απεργιακές κινητοποιήσεις της ΟΛΜΕ. Παρόμοιες απόψεις κατατίθενται την ίδια περίοδο σχετικά με το *τι οφείλει να πράττει* το σ.κ. των καθηγητών: II.5.3.

Τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή η ΟΛΜΕ έχει επιδοθεί σε αγώνα που σχετίζεται με τη επιχειρούμενη μεταρρύθμιση, την περιφρούρηση και εφαρμογή της, καθώς και με την *«αποκατάσταση στην κορυφή της δημοσιοϋπαλληλικής πυραμίδας»*. Σε δυο «συνθήματα» εκφράζει την αντίληψή της για τη μεταρρύθμιση και τον τρόπο εφαρμογής[71]. Με ένα τρίτο παρουσιάζει την αντίληψή της για την οικονομική- δημοσιοϋπαλληλική θέση των καθηγητών γλαφυρά και συνδέει την απώλεια της παλαιότερης διακριτικής μεταχείρισής του από το κράτος με τη δικτατορία, το καθεστώς δηλαδή εκείνο που από τη «φύση» του απεχθάνεται την Παιδεία[72]. Τα χρήματα που απαιτούνται για τα παραπάνω οφείλουν να βρεθούν, γιατί η Παιδεία είναι ταυτόσημη με την ανάπτυξη και μεγάλης σπουδαιότητας, όπως και η άμυνα της χώρας[73]

Το ιδεολογικό σχήμα που εγκαθίσταται, λοιπόν, επεκτείνεται ακόμη περισσότερο: *Αν η Παιδεία καθαυτή αποτελεί εγγύηση της Δημοκρατίας χρέος κάθε πολιτείας Δημοκρατικής αποτελεί η βελτίωσή της γιατί έτσι παράγονται πολίτες πιστοί στο δημοκρατικό καθεστώς, ελεύθεροι και ολοκληρωμένοι. Άρα, η νεοεγκαθιδρυμένη Δημοκρατική Πολιτεία οφείλει να συνεγερθεί για τη βελτίωση της Παιδείας. Αυτό πράττουν ήδη οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί (καθηγητές)οι οποίοι απετέλεσαν και τα θύματα του δικτατορικού καθεστώτος, το οποίο, αποστρεφόμενο την παιδεία που από τη φύση της απελευθερώνει, μείωσε τους λειτουργούς της (καθηγητές) με σκοπό να βλάψει την ίδια. Η επιχειρούμενη μεταρρύθμιση οφείλει να υλοποιηθεί και με μέτρα υπέρ των λειτουργούν (καθηγητών) που ουσιαστικά την επωμίζονται. Για όλα αυτά η Πολιτεία οφείλει να βρει χρήματα.*

Αυτό που δεν λέγεται, ακόμη, είναι ποια εκτίμηση μπορεί να υπάρξει για την νεοεγκαθιδρυμένη *«πολιτεία»*, αν τα χρήματα δε βρεθούν ή εκτιμηθεί από το σ.κ. ότι τα διατιθέμενα κονδύλια δεν επαρκούν. Το ΔΣ της ΟΛΜΕ δεν κάνει ακόμη *«κομματική πολιτική»*. Κάνει συνδικαλισμό μια και η στράτευση στη διεκδίκηση των δικαιωμάτων είναι διαδικασία χρήσιμη για την *Πολιτεία*, όπως παραδέχεται και ο Πρωθυπουργός[74].

Παράλληλα με τα «συνθήματα» που ήδη παρουσιάστηκαν και αφορούν εκπαίδευση και συνδικαλισμό κατατίθενται και μια σειρά άλλα, σημαντικά και ως προς το ιδεολογικό τους περιεχόμενο αλλά και το γλωσσικό κώδικα στον οποίο διατυπώνονται. Αυτά αφορούν κυρίως την Ελλάδα και τα σπουδαία ιστορικά γεγονότα που διαδραματίσθηκαν στην πατρίδα μας. Έτσι: *«Ελευθερία, Δικαιοσύνη και Παιδεία πρέπει να είναι της Ελλάδος το σύνθημα»* (438/10/75). Οι λέξεις- κλειδιά που παρουσιάζονται διαφοροποιούνται από το «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία», σύνθημα της εποχής που σηματοδοτεί και την ένταξη του εκφέροντος στον αριστερό ή τουλάχιστον «προοδευτικό» χώρο. Το «σύνθημα» που κατατίθεται στο «Π.Δ.» λειτουργεί με ένα πολύ ιδιαίτερο τρόπο: από τη μια θυμίζει το σύνθημα της εποχής- δυο λέξεις κλειδιά είναι κοινές- και από την άλλη δηλώνει, θυμίζοντάς το, ότι δεν είναι το ίδιο μ' αυτό. Η λέξη *«δικαιοσύνη»*

---

[71] *«Ο Ν. 309/76 δεν έγινε για να μπει στην κορνίζα, έγινε για να εφαρμοστεί στα σχολεία μας»* (457/10/76), *«Η μεταρρύθμιση κατοχυρώνεται όχι με απειλές αλλά με μέτρα θετικά και προπαντός προς εκείνους που επωμίζονται την υλοποίησή της.»* (464/2/77).

[72] *«Όπως συνέβη εις όλα τα ολοκληρωτικά καθεστώτα, ούτε και παρ' ημίν, η δικτατορία αποφεύγουσα το πνευματικόν φως και αρεσκόμενη εις το σκότος, με το πρόσχημα των οικονομιών, ηθέλησε να μειώση τους λειτουργούς της Μ.Ε....από της εποχής εκείνης και μεταγενεστέρως οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί, με την καθιέρωσιν των επιδομάτων ευνοίας ήλθον ουραγοί της δημοσιοϋπαλληλικής τάξεως" Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΒΗΣ Βουλευτής (Πρακτικά Βουλής).* (463/2/77). Η επιλογή αποσπάσματος λόγου βουλευτή επιδρά θετικά στη νομιμοποίηση της άποψης του αποσπάσματος που είναι και άποψη της ΟΛΜΕ.

[73] *«Όταν χρειάστηκε να αναπτυχθεί ο τουρισμός βρέθηκαν χρήματα και για δρόμους και για ξενοδοχεία. Όταν χρειάστηκε να αμυνθούμε για να αποκρούσουμε φίλους και εχθρούς πάλι βρήκαμε τα χρήματα. Εάν πιστεύουμε ότι μας χρειάζεται η εκπαίδευση, μπορούμε και πρέπει να τα βρούμε» Ευάγγελος Παπανούτσος "Πρακτικά Βουλής"*(462/1/77).

[74] Πρόκειται για τα αποσπάσματα από δηλώσεις του Κ. Καραμανλή: *«Ο συνδικαλισμός αποτελεί δύναμη της Δημοκρατίας»* (467/5/77) και *«..Αλλοίμονό σας αν δεν αγωνίζεσθε για να βελτιώσετε τη θέση σας. Τότε θα είσθε νεκροί και τέτοιοι πολίτες είναι άχρηστοι...» Κ. Καραμανλής στα ΔΣ της ΟΛΜΕ, ΔΟΕ στις 22/11/76*(466/5/77).

λειτουργεί καταλυτικά, αν και στην πολυσημία εμπεριέχει και την *κοινωνική δικαιοσύνη* (γωμί). Το σημαντικότερο όμως είναι ότι το *«σύνθημα»* αναφέρεται ως *«της Ελλάδος»*, δηλαδή *όλων* των Ελλήνων. Οι καθηγητές, λοιπόν δε διακρίνουν- δε θέλουν να διακρίνουν- και δεν αυτοκαθορίζονται σε σχέση με συνθήματα που εκφράζουν μια *ορισμένη* ομάδα *Ελλήνων*, αν και ιδεολογικά περιεχόμενα της ομάδας αυτής βρίσκονται πολύ κοντά στο δικό τους λόγο. Περισσότερο τείνουν προς το να αντιλαμβάνονται τους Έλληνες ως μια ενιαία ομάδα η ύπαρξη της οποίας απειλείται[75]. Ο Μακρυγιάννης, παραπέμπεται ως το σύμβολο του πατριώτη που ήρθε σε σύγκρουση με συμφέροντα που απειλούσαν *εκ των έσωθεν* τους Έλληνες και κατ' επέκταση την Ελλάδα. Η στιγμή δεν είναι τυχαία. Συνδέεται με *«πληροφορίες»* που διαρρέουν ότι βουλευτές της «Ν.Δ.» θα ανατρέγουν στη Βουλή βασικά άρθρα του υπό ψήφιση σ.ν.[76].

Ο γλωσσικός κώδικας που χρησιμοποιείται σε αυτή τη φάση διατηρεί το πολύσημο και υπαινικτικό χαρακτήρα της ρητορικής της σύντομης έκφρασης. Παράλληλα διατηρεί σχέσεις- μέσα από τη χρήση λέξεων- με το γλωσσικό κώδικα μιας εποχής που μοιάζει να είναι στο τέλος της, ενώ εμπεριέχει στοιχεία αυτής που ανατέλλει[77].

Τα ΔΣ που θα προκύγουν τα επόμενα χρόνια δεν παραλείπουν να αφιερώνουν σταθερά στη μνημόνευση μιας επετείου, σημαντικής για τον ιδεολογικό προσδιορισμό των ομιλούντων, αρκετά «συνθήματα». Πρόκειται για το «Πολυτεχνείο» που αρχικά μνημονεύεται διαμέσου της παράθεσης στοίχων ανωνύμων (473/11/77) και αργότερα με αποσπάσματα από ποιήματα του Γ. Ρίτσου (491/11/78, 510/11/79, 526/11/80), ενώ η αναπαραγωγή του γνωστού συνθήματος της εποχής: *«Εμπρός στο δρόμο που χάραξε ο Νοέμβρης»* (541/10/81) καταγράφεται για πρώτη φορά, όταν το ΔΣ ελέγχεται απόλυτα από την ΠΑΣΚΕ και το ΠΑΣΟΚ έχει κερδίσει τις εκλογές. Στη συνέχεια θα επανέλθει η πρακτική της αναδημοσίευσης αποσπασμάτων επαναστατικών τραγουδιών και συνθημάτων που σχετίζονται με το *«Πολυτεχνείο»* (552/11/82 και 582/11/85)ή συνθημάτων με περιεχόμενο λέξεις-κλειδιά που παραπέμπουν στο περιεχόμενο της κινητοποίησης «ερμηνεύοντάς» το παράλληλα[78].

Τα «συνθήματα» που θα εμφανιστούν στο «Π.Δ.» μετά την προεδρία Τρομβούκη και μέχρι το τέλος του 1984 διατηρούν πολλά από τα χαρακτηριστικά της πρώτης περιόδου. Αρχικά αναδημοσιεύονται ερανίσματα λόγου συγγραφέων ή αποσπασμάτων ποιημάτων με έντονο ιδεολογικό περιεχόμενο. Τα ερανίσματα που κυριαρχούν μέχρι και το τέλος του 1978 υποδεικνύουν α)τι είναι αναγκαίο για την καλλιέργεια της Παιδεία[79], β)τα αγαθά που προσφέρει αυτή στο Κράτος και το Έθνος[80] και γ)τις επιπτώσεις που

---

[75] *«Παλαιόθεν και ως τώρα όλα τα θηρία πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούν» Στρατηγού Μακρυγιάννη "Απομνημονεύματα"*(449/3/76).

[76] Ημερολόγιο, Μάρτιος '76.

[77] Έτσι όχι μόνο: *«Η 28η Οκτωβρίου 1940 θα φρονηματίζει αιώνια τις Ελληνικές γενεές και θα φωτίζει το δρόμο που οδηγεί στο χρέος»* (439/10/756)ή *«Ο αγώνας του 1940 θα μείνει πάντα παράδειγμα ενότητας και ευημυχίας του λαού μας»* (458/10/76), αλλά και αυτό ακόμη *«Το Πολυτεχνείο αποτελεί το νέο ορόσημο ευημυχίας»* (440/11/75). Οι λέξεις *«ευημυχία»* και *«ορόσημο»* σηματοδοτούν τη γλωσσική καταγωγή των συντακτών και εντάσσουν, παράλληλα, ένα πρόσφατο ιστορικό γεγονός (γεγονότα Πολυτεχνείου) στην αλυσίδα των ηρωικών πράξεων που δρουν ως *«παράδειγμα»* και *«φρονηματίζουν»*. Στις στιγμές εκείνες (28/11 και 25/3)που στα πλαίσια μιας σχολικής χρονιάς συνδέουν μέσω τελετών και αναφορών την εκπαίδευση με την νεοελληνική ιστορία εντάσσεται τώρα και το *«Πολυτεχνείο»*.

[78] *«Δημοκρατία, Εθνική Ανεξαρτησία, Ειρήνη»* (572/11/84), ενώ το σύνθημα: *«Εμπρός στο δρόμο που χάραξε ο Νοέμβρης»* επανεμφανίζεται λαμβάνοντας όλη τη συμβολική του διάσταση και νοηματοδοτούμενο από την επικαιρότητα τη στιγμή που το σ.κ. των καθηγητών περνάει πάλι σε φάση κινητοποιήσεων (592/11/86).

[79] *«Η παιδεία χρειάζεται και κόπους πολλούς και περιστάσεις ευνοϊκές και δαπάνες όχι μικρές» Λουκιανός* (471/10/77),

[80] *«...Εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή με την οποία λάμπουν τα ελεύθερα έθνη» Ρήγας Φεραίος* (470/10/77), *«Κράτος που δεν έχει βάση την Παιδεία, είναι οικοδομή στην άμμο» Α. Κοραής* (478/2/78), *«Η Παιδεία είναι η συντηρητική ουσία για την Εθνική συνείδηση, η προπαρασκευαστική δύναμη του Έθνους και το ισχυρό όπλο για την απόκτηση της Ελευθερίας στην Εθνεγερσία του 1821»* (480/3/78),

αναμένονται από την παραμέλησή της[81]. Το περιεχόμενό τους συνδέει αόριστα τα ποικίλα περιεχόμενα που μπορεί να λάβει η έννοια της *ανάπτυξης* με την *ανάπτυξη της παιδείας*. Το σημαντικό, όμως, εδώ είναι ότι ο φανταστικός αποδέκτης του λόγου εξακολουθεί να είναι πρωτίστως η κυβερνητική εξουσία. Έτσι, η διασύνδεση *ανάπτυξης και παιδείας* προσβλέπει στο να επιστήσει την προσοχή της εξουσίας στην σπουδαιότητα της Παιδείας. Θα λέγαμε απομακρυνόμενοι ακόμη περισσότερο από τα «συνθήματα», αλλά χωρίς να προδίδουμε το περιεχόμενό τους, ότι *η υιοθέτηση της ιδεολογίας της σύνδεσης της εκπαίδευσης με την οικονομική πρόοδο γίνεται για να υποδειχθεί στην κυβέρνηση η οικονομική αναγκαιότητα της βελτίωσης της Παιδείας και μέσω αυτής να νομιμοποιηθούν οι διεκδικήσεις των καθηγητών*[82].

Το τελευταίο «σύνθημα» που αναφέρεται γενικότερα στο ρόλο της εκπαίδευσης κατατίθεται στις αρχές του 1981. Πρόκειται για ένα απόσπασμα από κείμενο του Ε. Παπανούτσου που αναφέρεται στην ανάγκη για ένα *«καινούργιο σχολείο»* που θα είναι σε θέση να μορφώσει *«ένα νέο τύπο ανθρώπου εκείνον που θα στέκεται στέρεα πάνω στη σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα»* (Έκτακτο/2/81). Τα απόσπασμα διατηρεί όλα τα χαρακτηριστικά του σλόγκαν, αφού διαφορετικοί ακροατές μπορούν να προσδώσουν ποικίλα περιεχόμενα πλήρως αλληλοσυγκρουόμενα σε κάθε μία από τις παραπάνω έννοιες[83]. Το απόσπασμα δημοσιεύεται ακριβώς μετά τη μεγάλη απεργία του Δεκεμβρίου 1980 - Ιανουαρίου 1981 και είναι το τελευταίο με παιδαγωγικό χαρακτήρα που ακολουθεί απεργιακή κινητοποίηση των καθηγητών πριν εμφανιστεί και σ' αυτούς το σύνθημα της *«αναβάθμισης της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού»*.

Τα αποσπάσματα ποιητών, που παρουσιάζονται σε αυτή τη φάση, κατατίθενται με αφορμή εθνικές επετείους. Οι Ελύτης, Βρεττάκος και Ρίτσος παραπέμπονται με ευκαιρία την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου, ενώ ο Σικελιανός αυτή της 25ης Μαρτίου. Τα κείμενα που επιλέγονται σκιαγραφούν: α)τα *χαρακτηριστικά εκ καταγωγής* του ελληνικού λαού[84] που πολεμά (490/10/78 *Ελύτης*)και αναφέρονται β)στις θυσίες του κατά την περίοδο της κατοχής (508/10/79 *Ελύτης*), γ)στην *προνομιακή*, σε σχέση με άλλους λαούς, σχέση με την πάλη για την *«Ελευθερία»* (524/10/80), δ) στην *επιλογή* των διανοουμένων να συνταχτούν με τον *«ελληνικό λαό»* στη διάρκεια της Κατοχής, το λαό, δηλαδή, που στην πρωτογενή του κατάσταση αποτελεί πόλο έλξης για τη διανόηση[85]. Ο Ρίτσος θα παρουσιαστεί στο τέλος του 1984 με ένα κείμενό του όπου αναφέρεται σαφώς στο ΕΑΜ (571/10/84β). Η νομιμοποίηση της Εθνικής, πλέον, Αντίστασης επιτρέπει να εισχωρήσει κομμουνιστής ποιητής στην επέτειο της 28ης Οκτωβρίου. Εξάλλου, η παρουσία μελών της ΔΗΣΑΚ στο ΔΣ την εποχή αυτή είναι πλέον ισχυρή.

Τις αναφορές στην ελληνικότητα και αγωνιστικότητα του λαού συνοδεύουν αποσπάσματα από το Μακρυγιάννη. Τα αποσπάσματα αναφέρονται αρχικά στο δικαίωμα του συνόλου των ελλήνων να ενδιαφέρονται εξίσου για τον τόπο τους και αποτελούν παράλληλα μήνυμα ενότητας για το *καλό* του τόπου[86]. Ο αποδέκτης εδώ δεν είναι απλά

---

[81] *«Το κράτος που παραμελεί τον τομέα της Παιδεία εγκληματεί και την ποινή του για αυτό το έγκλημα θα εκτίσει στο μέλλον παραμένοντας μεταξύ των υποαναπτύκτων»* (487-488/9/78).

[82] ή αλλιώς ότι η υιοθέτηση των απόψεων της θεωρίας του ανθρώπινου κεφαλαίου από τους καθηγητές *πραγματοποιείται για να νομιμοποιηθούν οι διεκδικήσεις τους.*

[83] Θα σημειώναμε σχηματικά ότι ο *«νέος τύπος ανθρώπου»* για τον κομμουνιστή εκπαιδευτικό παίρνει εντελώς διαφορετικό νόημα από αυτό που του δίνει ο φιλελεύθερος.

[84] Τα χαρακτηριστικά αυτά στο ποίημα του Ελύτη παρουσιάζονται σε σχέση με λέξεις- κλειδιά που καθορίζουν την ελληνικότητα από τα χαρακτηριστικά της ελληνικής φύσης(:): *«έλατα... κρύα νερά... αρνί... κρασί.... κληματόσταυρο»* και η συνέχεια μέσα από αναφορές σε μορφές προγόνων πολεμιστών του εικοσιένα: *«παππού δεν είχαν από δρυ... στο καραούλι δεκαοχτώ μερόνυχτα,...δείο μπουρλοτιέρη... πατέρα γεμιτζή»*.

[85] *«τον ελληνικό λαό "αυτόν καθ' εαυτόν" το λαό τον ακέφαλο, τον οργανωμένο από τα ίδια του τα αισθήματα, από την ίδια του τη φύση, μέσα στην αγραμματοσύνη του και τη στέρησή του...»* Βρεττάκος (571/10/84α),

[86] *«...Τούτη την πατρίδα την έχομεν όλοι μαζί, και σοφοί και αμαθείς και πλούσιοι και φτωχοί και πολιτικοί και στρατιωτικοί και οι πλέον μικρότεροι άνθρωποι.»* Μακρυγιάννης (472/11/77).

το μέλος της Ομοσπονδίας αλλά και η κυβερνητική εξουσία. Ο υπαινιγμός είναι σαφής: *αν η πατρίδα ανήκει σε όλους μας πέφτει εξίσου λόγος για όλα.* Ο Μακρυγιάννης θα παρουσιαστεί άλλη μια φορά με αφορμή την επέτειο της 25ης Μαρτίου[87]. Το απόσπασμα, όμως, έχει τέτοιο περιεχόμενο ώστε συμβαδίζει με τη συγκεκριμένη συγκυρία και αποτελεί μια μετωνυμία *εκ των προτέρων* των συνθημάτων: *«Έξω οι Αμερικάνοι»* σε συνδυασμό με αυτό του *«Οι Ελλάδα στους Έλληνες».* Εξάλλου το: *« Είμαστε εις το "εμείς" κι όχι εις το "εγώ"»* (5466/3/82) που ακολουθεί ειδοποιεί για τη *νέα* εποχή που άρχισε. Μια εποχή που κατανοείται ως θέτουσα στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός της το *κοινωνικό σύνολο* και όχι το *άτομο.*

Τα παραπάνω «συνθήματα» παρέχουν αρκετές ενδείξεις για το ότι οι δυνάμεις που αναδεικνύονται και κυριαρχούν στο ΔΣ της Ομοσπονδίας ανακαλύπτουν στην ανάγνωση των παραπάνω συγγραφέων και ιδιαίτερα στην τριάδα, Μακρυγιάννης, Ελύτης, Ρίτσος, ιδεολογικά στοιχεία που η συγκεκριμένη ερμηνεία τους από αυτές- η οποία καθορίζεται, σε κάθε περίπτωση, από τη συγκυρία-, τα μετατρέπει σε θεμέλιους λίθους με τους οποίους συναρθρώνουν μια ηγεμονεύουσα ιδεολογία[88]. Σε αυτήν η έννοια της *συνέχειας* του ελληνικού έθνους, που υφέρπει στα αποσπάσματα των ποιητών κυρίως, συναντιέται με την ανάγνωση του Λαού ως της *μυθικής* εκείνης ενότητας που διατηρεί άσβηστα και αναλλοίωτα στοιχεία που αναδεικνύονται ως *φυσικά χαρακτηριστικά,* στοιχεία που του επιτρέπουν να μάχεται και να πραγματοποιεί θαύματα[89]. Σε αυτήν την ανάγνωση οι *διανοούμενοι* βρίσκουν στην *συμπόρευσή* τους με το *Λαό* το χώρο πλήρους έκφρασης και τελείωσης της λειτουργίας τους ως πνευματική ηγεσία. Πρόκειται, γενικότερα, για μια επανάγνωση της ιδεολογίας της *συνέχειας* από λαϊκιστική σκοπιά. Για μια επανάγνωση και υποκατάσταση της έννοιας του «ηρωϊκού» Έθνους» απ' αυτή του «ηρωϊκού Λαού». Η ανάγνωση αυτή ενισχύεται με την έννοια της *«Εθνικής Ανεξαρτησίας»,* όπως θα φανεί στην συνέχεια.

Παράλληλα στην φάση αυτή παρουσιάζεται και ένας σημαντικός αριθμός «συνθημάτων» που αφορούν το σ.κ. με αναφορές: α)στην ανάγκη *«ενότητάς του»*[90] και β) στην ανάγκη *«ενεργητικής παρουσίας όλων»* ως προϋπόθεση της *«σωστής οργάνωσης»*[91]. Δεν παρουσιάζονται, όμως, αναφορές στους δ.υ. και στην αναγκαία ενότητα του συνδικαλιστικού τους κινήματος ή στη συμπόρευση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών[92].

Η προτίμηση των καθηγητών να αντιμετωπίζουν και να εκφράζουν τις απόγεις τους- ακόμη και για γεγονότα που αφορούν την επικαιρότητα- μέσω ερανισμάτων λόγου συγγραφέων κορυφώνεται με τον τρόπο που σχολιάζουν την εφαρμογή του μονοτονικού

---

[87] *«Να μην είμαστε ούτε Συνταγματικοί, ούτε Κυβερνητικοί, ούτε σε καμμιά άλλη ξένη δοξασία, ούτε Άγγλοι, ούτε Γάλλοι, ούτε Ρούσσοι, να σεβώμαστε αυτούς αλλά μόνο μ' ελληνικούς νόμους να κυβερνιώμαστε" Όρκος του Μακρυγιάννη»* (546/3/82).

[88] Η άποψη του Laclaou κατά την οποία η *«ηγεμονία (ιδεολογική) δε συναντιέται στην επιβολή μιας ιδιαίτερης ιδεολογίας αλλά στην συνάρθρωση ανόμοιων ιδεολογικών στοιχείων»* ερμηνεύει εξαιρετικά αυτή τη συγκεκριμένη διαδικασία. (Laclaou E., Politics and ideology in Marxist Theory, Verso, London, 161, 182).. Εξάλλου το *υποκείμενο Λαός* που αναδεικνύεται στην προκειμένη περίπτωση δεν αποτελεί ένα *συγκεκριμένο συλλογικό υποκείμενο* το οποίο και εγκαλείται, αλλά ένα *φαντασιακό υποκείμενο* (Χρύσης Α., Ιδεολογία και κριτική, Στάχυ 1993, 134- 135).

[89] Για τη σπουδαιότητα συγκρότησης μιας *«ενοποιητικής κατηγορίας όπως ο λαός»* για την παραγωγή λαϊκιστικού λόγου: Λυριντζής Χ., *«Λαϊκισμός: η έννοια και οι πρακτικές»,* στο: Εκλογές και κόμματα στη Δεκαετία του΄80, Θεμέλιο 1990, 48.

[90] *«Η θεμελιακή προϋπόθεση για την επιτυχία του αγώνα του κλάδου είναι η ενότητά του»* (477/1-2/78). Οι αναφορές, όμως, περιορίζονται σταθερά στο σ.κ. των καθηγητών: *«Η Ενότητα του κλάδου αποτελεί τη μοναδική δύναμη που εγγυάται την επιτυχία κάθε επιδιώξεώς του»* (485/6/78)

[91] (501/4/79) Το «σύνθημα» αυτό κατατίθεται με αφορμή το Οργανωτικό Συνέδριο και αναφέρεται επίσης στο διπλό χαρακτήρα του σ.κ. των εκπαιδευτικών *«Έτσι θα μπορέσουμε να προασπίσουμε τα επαγγελματικά μας συμφέροντα και να συμβάλουμε στην εξύγωση της Παιδείας όλου του Ελληνικού λαού».* Η έννοια της *«συμμετοχής»* για την επιτυχία ενός στόχου της Ομοσπονδίας προεκτείνεται και στη *«συμμετοχή»* σε όλες τις φάσεις του πρώτου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου (533/3/81).

[92] Η μοναδική αναφορά στους δ.υ. γίνεται σε φάση κατάθεσης του οικονομικού προϋπολογισμού: *«Οι Δημόσιοι Υπάλληλοι δε θα δεχτούν να γίνουν φτωχότεροι»* (493/12/78).

με ένα απόσπασμα η λειτουργία του οποίου σχολιάστηκε προηγουμένως (III.3.2.): *«Ω Ζευ και οι θεοί πάντες, βγάλτε, σας ικετεύω, τα πνεύματα και τους τόνους από την νεωτέραν μας ελληνικήν γλώσσαν και βάλτε τα μέσα εις τας κεφαλάς των πνευματισμένων και πλατισμένων δασκάλων" (Ν. Φαρδής. Γνωστός καθαρολόγος)»* (544/1/82).

Η πρακτική της δημοσίευσης ερανισμάτων με το τέλος του 1984 θα σταματήσει. Τότε θα αντικατασταθεί με την πρακτική αναδημοσίευσης διακηρύξεων που σχετίζονται με το κίνημα Ειρήνης. Οι τριβές που έχουν εμφανιστεί και σχετίζονται με την απόφαση ή όχι για κινητοποιήσεις επιτρέπουν στην άτυπη συμμαχία ΠΑΣΚΕ- ΔΗΣΑΚ, που καταρρέει με ταχύτατους ρυθμούς, ένα κοινό σημείο αναφοράς: την παράθεση συνθημάτων που εμπεριέχουν λέξεις- κλειδιά που τοποθετούν τους εκφέροντες αλλά και επιτρέπουν στους ακροατές να τοποθετηθούν στον «προοδευτικό» χώρο που απαρνείται τον *«Πόλεμο»* και τον *«Φασισμό»* και παλεύει για την υπεράσπιση της *«Ειρήνης»*[93].

Η επανάληψη των ίδιων ή παρόμοιων συνθημάτων θα κυριαρχήσει μέχρι και το τέλος του 1986, που το σ.κ. των καθηγητών μπαίνει σε μια νέα φάση κινητοποιήσεων, όπως ήδη έχει σημειωθεί. Στο διάστημα, όμως, 1984- 1986 ακόμη μια ιστορική επέτειος κάνει την εμφάνισή της για να λάβει συγκεκριμένα περιεχόμενα και νοηματοδοτήσεις. Είναι η *«1η Μάη»*. Παρουσιάζεται με τη φωτογραφική αναπαραγωγή πανό από τη διαδήλωση: *«1η Μάη Αγωνιζόμαστε για μια Παιδεία στην υπηρεσία του Λαού. ΟΛΜΕ»* (568/5/84)και *«1η Μάη Αγώνας για Εθνική Ανεξαρτησία, Ειρήνη, Κοινωνική Δικαιοσύνη»* (568/5/84β). Το πρώτο από αυτά αποτελεί σλόγκαν, που προσδιορίζει τον ιδιαίτερο χώρο εργαζομένων σε μια εργατική- υπαλληλική διαδήλωση. Το δεύτερο, όμως, καταθέτει λέξεις- κλειδιά που σε καμία περίπτωση δε σχετίζονται με το πρωτογενές νόημα της Πρωτομαγιάς, ως παγκόσμια γιορτή των εργαζομένων, αν όχι της εργατικής τάξης πιο συγκεκριμένα. Πρόκειται για την *«Εθνική Ανεξαρτησία»* και την *«Ειρήνη»* λέξεις- κλειδιά που, όπως είδαμε παραπάνω εμφανίζονται και ως νοηματοδοτήσεις του *«Πολυτεχνείου»*. Σε κείνη την περίπτωση η τρίτη λέξη- κλειδί ήταν η *«Δημοκρατία»*, εδώ η *«Κοινωνική Δικαιοσύνη»*.

Η *«Εθνική Ανεξαρτησία»*, όμως, παρουσιάζεται ως η σημαντικότερη λέξη- κλειδί του νέου γλωσσικού κώδικα που μπαίνει σε λειτουργία, αφού συνδυάζεται σταθερά με μια από τις παραπάνω, στη νοηματοδότηση περισσοτέρων της μιας επετείου. *«25η Μαρτίου 1821: κορυφαίο σύμβολο του αγώνα του λαού μας για εθνική ανεξαρτησία και κοινωνική δικαιοσύνη»* (586/3/86β). Πρόκειται, βέβαια, για μια λέξη- κλειδί που αποδίδει στους χρήστες χώρο γενικότερης πολιτικής αναφοράς και αντικαθιστά την *«Ελευθερία-Λευτεριά»*. Το γεγονός ότι και στην παραπάνω περίπτωση εμφανίζεται μαζί με την *«Κοινωνική Δικαιοσύνη»* και ερμηνεύει δίνοντας συγκεκριμένη πολιτική διάσταση στην Επανάσταση του '21, αποτελεί ένδειξη του συνεχούς που δημιουργείται: *«Εθνική Ανεξαρτησία- Κοινωνική Δικαιοσύνη»* και το οποίο αποτελεί κύριο συστατικό ενός ιδεολογικού σχήματος ερμηνείας της νεότερης ελληνικής ιστορίας που τείνει να κυριαρχήσει: *Όλοι οι αγώνες του «ελληνικού Λαού, δηλαδή του Έθνους, αποτελούν, εντέλει, αγώνες για «Εθνική Ανεξαρτησία και Κοινωνική Δικαιοσύνη»*[94]. Έτσι το *«Έθνος», ως «λαός» ήταν πάντοτε προοδευτικό, αφού οι αγώνες του είχαν και κοινωνικό περιεχόμενο.* Η αλληλοδιαπλοκή τους απλώς εμπλουτίζεται, κατά περίπτωση, με τις λέξεις- κλειδιά *«Δημοκρατία»* και *«Ειρήνη»*, ανάλογα με το ιδιαίτερο περιεχόμενο κάθε επετείου (*«Πολυτεχνείο», εθνικές γιορτές, 1η Μάη»*).

---

[93] Το πρώτο σύνθημα με τέτοιο περιεχόμενο αφορά στην εγκατάσταση αμερικανικών πυραύλων: *«Αναβολή της Εγκατάστασης των Πυραύλων Πέρσιγκ και Κρουζ στην Ευρώπη, με στόχο τη Μείωση και Καταστροφή Όλων των Πυρηνικών Όπλων»* (562/11/82). Θα ακολουθήσουν ποικίλα που αναφέρονται στην *«Ειρήνη Ύφεση Αφοπλισμό»* (578/5/85), στα *«Απύραυλα Βαλκάνια..»* (578β/5/85), στην κατάργηση των *«Βάσεων»* (578γ/5/85), την έξοδο από το *«ΝΑΤΟ»* και την *«Ταυτόχρονη Διάλυση και των Δυο Συνασπισμών»* (578δ/5/85), την *«Κύπρο»* και την ανάγκη απομάκρυνσης απ' αυτή *όλων* των στρατευμάτων (578ε/5/85), στο *«Φασισμό»* (578ζ/5/85), στο *«Απαρτχάιντ»* (580β/9/85) και στον *«Πόλεμο των άστρων»* (580ζ/9/85).

[94] Για το θέμα: III.5.3.

Η αναφορά στην επέτειο της 1ης Μαΐου και η νοηματοδότηση του περιεχομένου της επανασυνδέεται επακριβώς με το ιστορικό γεγονός μόνο το 1985 και θα επαναμνημονευθεί το 1987, όταν το σ.κ. των καθηγητών βρίσκεται σε αγωνιστική επαναδραστηριοποίηση. Τότε θα εμφανιστεί με σύνθημα διατυπωμένο σε απόλυτα αναγνωρίσιμο γλωσσικό κώδικα του εργατικού και συνδικαλιστικού κινήματος[95].

Η τελευταία ομάδα «συνθημάτων», σε σχέση με το περιεχόμενό τους, που εμφανίζονται στο «Π.Δ.» είναι μεταξύ τέλους 1986 και 1989. Τώρα παράλληλα με εκείνα που αφορούν στην «Ειρήνη» κάνουν την εμφάνισή τους και άλλα που αναφέρονται στα *αιτήματα* και στις αγωνιστικές κινητοποιήσεις για τη διεκδίκησή τους. Τα *αιτήματα* αφορούν α) τις γενικότερες διεκδικήσεις[96] και β) τη βελτίωση των συνθηκών δουλειάς[97]

Τα αιτήματα αυτά αποτελούν και αιτήματα του συνόλου του εκπαιδευτικού κόσμου τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Στο βαθμό όμως που η ΟΛΜΕ ακολουθεί μοναχική αγωνιστική πορεία πλησιάζοντας προς τη μεγάλη απεργία του '88, η λέξη *«καθηγητής»* εμφανίζεται πάλι έντονα[98]. Η αναφορά στο σύνολο του εκπαιδευτικού κόσμου, ως φορέα του αιτήματος, θα επανέλθει μόνο μετά την απεργία του '88[99].

Στην περίοδο αυτή εμφανίζονται και τα πρώτα «συνθήματα», που αφορούν την ερμηνεία της κυβερνητικής πολιτικής[100]. Την εξουσία πλέον στην ΟΛΜΕ κατέχει η συμμαχία ΔΑΚΕ- ΔΑΣ. Όμως οι εκλογές που πλησιάζουν φαίνεται να γίνονται κατανοητές ως φάση που το σ.κ., ως έκφραση αγωνιστικών εκδηλώσεων, απειλείται: *«Όχι: στην απάθεια και στην υποταγή. Στην εκλογική αναμονή»* (609/2/89ε). Το μέγιστο πολιτικό γεγονός το θέτει σε δεύτερη μοίρα.

Μόνο στο τέλος της φάσης αυτής θα κάνει την επανεμφάνισή του ένα εράνισμα λόγου. Επιλέχτηκε, γιατί το περιεχόμενό του ερμηνεύει απόλυτα τα αισθήματα που διακατέχουν εκείνη την εποχή- μετά τη μεγάλη απεργία του '88- την πλειοψηφία των καθηγητών:

> *«Ανάθεμα τα γράμματα, Χριστέ, και όπου τα θέλει!/ ανάθεμαν και τον καιρόν και εκείνην την ημέραν/ καθ' ην με παρεδώκασιν εις το διδασκαλείον,/ προς το να μάθω γράμματα» (Πτωχοπρόδρομος) [εξώφυλλο]* (608/1/89)

Ο επίσημος συνδικαλιστικός λόγος μπορεί να αναφέρεται σε συνδικαλιστικό θρίαμβο σχετικά με την απεργία του '88, η ψυχολογική στάση όμως που σκιαγραφείται στο παραπάνω εράνισμα δηλώνει το μέγεθος της απαρέσκειας για το καθηγητικό επάγγελμα που πλέον κυριαρχεί στο σώμα των καθηγητών, όπως τουλάχιστον αυτή

---

[95] Αντίστοιχα (1985) *«Ζήτω η 1 Μάη Μέρα Ενότητας και Αγώνα των Εργαζομένων»* και (1987) *«Ζήτω η Εργατική Πρωτομαγιά, μέρα ενότητας και αγώνα, μέρα αλληλεγγύης των εργαζομένων όλου του κόσμου»* (598/5/87).

[96] *«Αύξηση των δαπανών για την παιδεία στο 15%»* (593/12/86), *«εκσυγχρονισμός του εκπαιδευτικού συστήματος προς όφελος του λαού και του τόπου»* (593/12/86β), *«Αύξηση 20% στους βασικούς μισθούς»* (593/12/86στ), *«Νομοθετική κατοχύρωση γνήσιας ΑΤΑ»* (593/12/86ζ), *«Φορολογικές ελαφρύνσεις- Κοινωνικές δαπάνες- έλεγχο τιμών»* (593/12/86η), *«Άμεση νομοθετική κατοχύρωση πλήρων πολιτικών δικαιωμάτων- Εκδημοκρατισμός του Δ. Υ Κώδικα»* (593/12/86θ)και ειδικότερες

[97] *«Βελτίωση των συνθηκών δουλειάς των Εκπαιδευτικών»*, (593/12/86δ), *«Αναπλήρωση της απώλειας του εισοδήματός μας»* (593/12/86ε) και *«Απελευθέρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σύμφωνα με τις προτάσεις των εκπαιδευτικών»* (593/12/86γ) σύνθημα που αναφέρεται, χωρίς να το κατονομάζει, στο πρόβλημα της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών.

[98] *«Αγωνιζόμαστε για την αναβάθμιση της παιδείας και των καθηγητών»* (601/11/87), *«Αναβάθμιση του επιστημονικού, παιδαγωγικού και διδακτικού έργου του καθηγητή»* (601/11/87γ).

[99] Ενδεικτικά: *«Πάλη για την αναβάθμιση της Παιδείας και όλων των εργαζομένων σ' αυτή»* (605/9/88) αν και η συγκεκριμένη αναφορά στους *«καθηγητές»* πλέον είναι παρούσα: *«10-30 Μάρτη. Οι καθηγητές διαδηλώνουν- απεργούν- διεκδικούν...»* (609/2/89) και *«Ίση μεταχείριση των καθηγητών...»* (609/2/89δ), *«...αναβάθμιση της παιδείας και του Καθηγητή»* (608/1/89β).

[100] *«Αγώνας εναντία στον αντιλαϊκό προϋπολογισμό, της οικονομικής μας υποβάθμισης, της Λιτότητας στην Παιδεία»* (607/12/88β), *«Οι εργαζόμενοι στο Προσκήνιο- Μόνη Διέξοδος στα Αδιέξοδα»* (607/12/88δ).

προβάλλεται από τη συνδικαλιστική του ηγεσία[101]. Η αντίληψη (και η ικανοποίηση που προέρχεται από την πίστη ότι ασκούν ένα *«λειτούργημα»*) υποχωρεί μπροστά στην πεποίθηση ότι ασκούν ένα κακοπληρωμένο και χαμηλού προφίλ «επάγγελμα» και αυτό δεν είναι δυνατό να το αποκρύψουν, όσο και αν η καθημερινή τους ρητορική μπορεί να το αρνείται θριαμβολογώντας για συνδικαλιστικές νίκες[102].

ΙΙΙ. 3. 3. 3 Τα «συνθήματα» στον «Ι.Ε.».

Οι μορφές του συνοπτικού λόγου που κατατίθενται στον «Ι.Ε.» παρουσιάζουν μερικές σημαντικές διαφορές απ' αυτές του «Δ.Β» και «Π.Δ.». Πρώτη και σημαντικότερη ανάμεσά τους η απουσία αλλαγής ή εξέλιξης του γλωσσικού κώδικα στον οποίο διατυπώνονται. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται παραμένει αδιαφοροποίητη καθ' όλο το διάστημα της εξεταζόμενης δεκαπενταετίας. Πρόκειται για έναν κώδικα σταθερό, πλούσιο σε λέξεις που παραπέμπουν σε εργατικούς αγώνες: ανάμεσά τους ξεχωρίζουν οι λέξεις *«αγώνας»*- συχνά συνοδευόμενος με τα επίθετα *«σκληρός»*, *«ανένδοτος»* ή *«δίκαιος»*- που άλλοτε παρουσιάζεται και ως *«μάχη»*, οι *«ιδιοκτήτες»* ως η λέξη εκείνη που καθορίζει τους αντιπάλους, τα ρήματα *«διεκδικώ»* και *«απαιτώ»* ως χαρακτηριστικά της δράσης του σ.κ., η *«δύναμη»* του σ.κ. ως αποτέλεσμα της *«ενότητας»*, η προσφώνηση *«συνάδελφοι»*.

Δεύτερη σημαντική διαφορά είναι αυτή της απουσίας λέξεων- κλειδιών σαν κι αυτές που καταγράφηκαν στη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ προηγουμένως. Ως λέξεις- κλειδιά εδώ μπορούν να κατανοηθούν μόνο όσες αναφέρθηκαν ήδη, οι οποίες και παραπέμπουν στο γενικότερο συνδικαλιστικό κίνημα, τις πρακτικές του και γενικότερα σε αριστερή πολιτική τοποθέτηση.

Τρίτη, το ότι η πλειοψηφία των «συνθημάτων» αναφέρεται και *καταγράφει πολύ πιστά τα κατά καιρούς και μονιμότερα αιτήματα* της Ομοσπονδίας. Η πορεία της Ομοσπονδίας από τη *«μονιμότητα»* στη διεκδίκηση του *«ενιαίου»* νόμου για την ιδιωτική εκπαίδευση, με σταθερή αναφορά στην ανάγκη σεβασμού της υπάρχουσας-κατακτημένης νομοθεσίας, που σχετίζεται με τη λειτουργία των ιδιωτικών σχολείων και το εργασιακό καθεστώς των Ι.Ε. σε αυτά, παρουσιάζεται χωρίς διακοπή και ανάγλυφα. Η *«μονιμότητα»* εμφανίζεται με το «σύνθημα» που καταθέτει το δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ (115/11/75). Η επαναδιατύπωσή της, δηλαδή το *«κατοχυρωμένο διδακτικό προσωπικό»* συνδέεται με τις απαιτήσεις της *«Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης»* (116 Έκτακτο/1/76)κι έτσι το αίτημα συνδέεται με τη συγκυρία. Στο ίδιο πνεύμα είναι και η διεκδίκηση της *«διασφάλισης»* (120/11/76), ενώ από πολύ νωρίς περιγράφεται η απαίτηση για *«μειωμένο ωράριο και υπερωριακό επίδομα»* (120/11/76β)διεκδίκηση, δηλαδή, της «ίσης αντιμετώπισης» με τους λοιπούς εκπαιδευτικούς η οποία και διατυπώνεται σαφέστερα αργότερα[103]. Αμέσως μετά το ν. 682/77 μπαίνει στην ημερήσια διάταξη το θέμα του περάσματος των Ι.Ε. στο δημόσιο, με σύμβαση, όμως, δημοσίου δικαίου, απαίτηση που ξεπερνούσε τη νομοθεσία[104], καθώς

---

[101] Στην επεξηγηματική υποσημείωση που αισθάνονται ανάγκη να παραθέσουν σημειώνεται, πέρα από τα αναγκαία φιλολογικά στοιχεία («πτωχοπροδρομικά», 12ος αιώνας, ο συγγραφέας ζητά βοήθεια, από ισχυρά πρόσωπα, για να επιζήσει, επειδή δεν εξασφάλιζε τα προς το ζειν με την εργασία του): *«η ιστορία επαναλαμβάνεται. Οι κρατούντες θέλουν, συνήθως, τους ανθρώπους των γραμμάτων εξαρτημένους οικονομικά»*. Βέβαια, η άποψη που κυριάρχησε αμέσως μετά την μεταπολίτευση ήταν ότι οι δικτατορίες, καταδιώκουν τους εκπαιδευτικούς (άνθρωποι κι αυτοί των γραμμάτων), ενώ τώρα η «τάση» αποδίδεται σε όλους τους *«κρατούντες»*. Δεν πρόκειται λοιπόν για επανάληψη αλλά για πολλαπλές ερμηνείες της Ιστορίας.

[102] Ίσως βρισκόμαστε μπροστά στην πλέον ενδιαφέρουσα λειτουργία του συνοπτικού λόγου: *ενώ λειτουργεί αποσαθρώνοντας την «ακρίβεια» του νοήματος φανερώνει παράλληλα τον πυρήνα της ιδεολογικής αντίληψης.*

[103] *«Εφαρμογή των νόμων που εξασφαλίζουν μισθολογική εξομοίωση των ιδιωτικών εκπαιδευτικών με τους δημόσιους εκπαιδευτικούς και αναδρομική καταβολή του υπερωριακού επιδόματος»* (130/3/78ζ).

[104] *«Διορισμός απολυμένων με σύμβαση Δημοσίου Δικαίου»* (130/3/78)και σηματοδοτείται, έτσι, το επόμενο βήμα των αγώνων των Ι.Ε. Παράλληλα κάνει την εμφάνισή της η διεκδίκηση για *«Επικουρικό*

και η σταθερή ενασχόληση της ΟΙΕΛΕ με τον αγώνα για την επαναφορά των απολυμένων για *«...συνδικαλιστικούς και πολιτικούς λόγους»* (130/3/78η)[105]. Τα «συνθήματα» αυτού του είδους φτάνουν στο να επισημαίνουν και τις πιο μικρές λεπτομέρειες των εργασιακών σχέσεων[106]. Η πολύ συγκεκριμένη παρακολούθηση της *«εφαρμογής της κείμενης νομοθεσίας»* από την ΟΙΕΛΕ και η απαίτησή της διατυπώνεται και γενικότερα: *«Απαιτούμε την εφαρμογή των νόμων. Απαιτούμε την εφαρμογή των συμφωνιών...»* (156/1/83). Το πέρασμα στην διεκδίκηση του *«νέου νόμου»* γίνεται με παράλληλη καταγγελία των *«αθετήσεων»* του ΥΠΕΠΘ[107]. Ο έλεγχος της εφαρμογής της νομοθεσίας είναι συνεχής μέχρι το τέλος της περιόδου (172/3/87β, γ, ε και 174/2-3/88δ0), όπως και η επιμονή για την ψήφιση του *«νέου νόμου»*, που ποτέ δεν έγινε πραγματικότητα (174/2-3/88α, β, στ), χωρίς όμως να λησμονείται η διεκδίκηση αιτημάτων της άμεσης επικαιρότητας[108].

Τέταρτη διαφορά η καταγραφή δυο σταθερών *εμβλημάτων* της Ομοσπονδίας. Το πρώτο αναφέρεται στη βασική επιδίωξή της, όπως αυτή προβλήθηκε μέχρι το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου: *«Η κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας είναι Αίτημα του Ελληνικού Λαού»* (161/3/84). Η θέση αυτή, αν και έχει διατυπωθεί πολύ παλαιότερα[109], εμφανίζεται στον «Ι.Ε.» σταθερά ως υπέρτιτλος μόλις το 1984 και τον συνοδεύει μέχρι το τέλος του 1987. Στην εμφάνισή της αλλά και στην απουσία της λανθάνει μια μορφή άτυπου διαλόγου με το κυβερνητικό κόμμα αλλά και τις άλλες εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες[110]. Ο υπαινιγμός είναι σαφής. Η θέση αυτή, που αποτέλεσε θέση του γενικότερου εκπαιδευτικού σ.κ. πριν το '81 αλλά και προεκλογική εξαγγελία του κυβερνώντος κόμματος, επαναδιατυπώνεται από τους Ι.Ε. για να υπενθυμίσει ότι η κυβέρνηση έχει αθετήσει συνολικά την εξαγγελία της, οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ θέτουν κωλύματα στην *«δημοσιοποίηση»*- που κατά την ΟΙΕΛΕ, αποτελεί αναγκαίο βήμα πριν την κατάργηση-, ενώ η ίδια συνεχίζει σταθερά να αγωνίζεται προς αυτήν την κατεύθυνση. Έτσι το *έμβλημα* νομιμοποιεί και τις κινητοποιήσεις, που εκδηλώθηκαν ακριβώς μετά την ανάληψη της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ, κινητοποιήσεις που συνάντησαν την απόλυτη αντίθεση του κόμματος και καταγγέλθηκαν ως άκαιρες, βεβιασμένες και πολιτικά ύποπτες[111]. Είναι η στιγμή που η ΟΙΕΛΕ, μένοντας μόνη, καταφεύγει στο *μεγάλο σιωπηλό* σύμμαχο: τον *«Ελληνικό Λαό»*. Η επίκλησή του γίνεται σ' αυτή και μόνο την περίπτωση και μετατρέπει το σύνθημα σε σλόγκαν, αφού ο *«Ελληνικός Λαός»* δεν μπορεί να έχει *μια*

Ταμείο» (130/3/78ε)και για την αποκλειστική απασχόληση *«...Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών στα ιδιωτικά Σχολεία»* (130/3/78στ).

[105] Οι *«πολιτικοί λόγοι»* συνδέονται εκείνη την εποχή με την κατά «περίπτωση» ερμηνεία της εκλογικής νομοθεσίας σχετικά με το αν οι Ι.Ε. απολύονται αυτόματα μετά την επιβολή υποψηφιότητας για βουλευτές.

[106] *«Συνάδελφε, Μη δέχεσαι μεταφορά των ωρών σου από το Γυμνάσιο στο Λύκειο και αντίστροφα. Έχεις δικαίωμα να αρνηθείς. Πρόσεξε!!!»* (134/9/78β).

[107] *«Τώρα νέο νόμο. Όχι άλλες αθετήσεις»* (158/3/83)και για *«νέο νόμο»* και *«δημοσιοποίηση»* με σύμβαση δ. δικαίου 161/3/84δ.

[108] *«Όχι στην περικοπή των διακοπών»* (174/2-3/88ε)και *«Κάλυψη του χαμένου εισοδήματος»* (174/2-3/88γ).

[109] Το πρώτο σύνθημα με παρόμοιο περιεχόμενο χωρίς βέβαια να φτάνει στην *«κατάργηση»* κατατίθεται πολύ νωρίς: *«Αγωνιζόμαστε για να μη γίνεται η Παιδεία αντικείμενο εμπορίας»* (120/11/76στ).

[110] Θα ήταν χρήσιμο να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων με τα πρώην στελέχη της ΟΙΕΛΕ, έγινε φανερό πως ήδη το 1984 δεν πίστευαν πλέον πως το ΠΑΣΟΚ ήθελε- έστω και χωρίς να λαμβάνει συγκεκριμένα μέτρα- την κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Ακόμη, το γεγονός της απουσίας του «συνθήματος» αυτού από το έντυπο, στο βαθμό που δεν συνδέεται με γενικότερα εκδοτικά προβλήματα που δοκιμάζει ο «Ι.Ε.» προς το τέλος της περιόδου, συμπίπτει α) με την επαναδραστηριοποίηση του συνδικαλιστικού κινήματος των εκπαιδευτικών και β) με τη διεκδίκηση του *«νέου»* νόμου για την ιδιωτική εκπαίδευση που μάλλον την επέκτασή της προέβλεπε. Εξάλλου, στο τελευταίο φύλλο του «Ι.Ε.» που περιλαμβάνεται στο χρονικό διάστημα που καλύπτει η έρευνα, και το οποίο αποτελεί ανοιχτή επιστολή προς τους γονείς των μαθητών των ιδιωτικών σχολείων απουσιάζει κάθε αναφορά ή υπαινιγμός στο ζήτημα της *«κατάργησης»*, που χαρακτήρισε το λόγο της ΟΙΕΛΕ κατά τη δεκαπενταετία.

[111] Για τη στάση ΠΑΣΟΚ και ΟΛΜΕ, όπως αυτή καταγράφηκε στον τύπο της εποχής: Εφ. *«Εξόρμηση»* 22/3/85, 3, «Μια... "ακατανόητη" απεργία» και 1/5/82, 10, «Μόνο πόλωση δημιουργεί η στάση της ΟΙΕΛΕ» και Ελευθεροτυπία 2/3/85, 18, « Διάσταση καθηγητών ιδιωτικών και δημοσίου για το νέο νομοσχέδιο».

και ενιαία άπουη επί του θέματος. Το δεύτερο *έμβλημα* της Ομοσπονδίας- που τίθεται και ως υπέρτιτλος στην *«ανοιχτή στήλη»* του «Ι.Ε.»- είναι το απόσπασμα που ανήκει στον Βολτέρο: *«Διαφωνώ με ότι λες, αλλά θα υπηρετήσω μέχρι θανάτου το δικαίωμά σου να το λες» Βολτέρος* (159/9-10/83). Το απόσπασμα είχε ζωή όσο και η αντίστοιχη στήλη. Σ' αυτό όμως εκφράζεται σε μεγάλο βαθμό η κουλτούρα της ΟΙΕΛΕ, ως *οργανισμού*, κουλτούρα που διέφερε σημαντικά απ' αυτήν των άλλων εκ. Ομοσπονδιών[112].

Πέμπτη διαφορά είναι η ύπαρξη «συνθημάτων» στον «Ι.Ε.», ακόμη και στην περίοδο που αυτός ελέγχεται από το «εκλεγμένο» επί δικτατορίας ΔΣ. Από τα τρία συνθήματα που καταγράφηκαν σε αυτή τη φάση τα δύο αναφέρονται στην ανάγκη *«ενότητας»* του σ.κ. ενώ το τρίτο διαβεβαιώνει ότι: *«Ο κλάδος μας είναι σε επιφυλακή. Δεν θα δεχτεί καμιά απόλυση συναδέλφου»* (113/7/75). Έτσι, τα δύο πρώτα (113/7/75α, β)αποτελούν έκφραση της θέσης του ΔΣ ότι είναι *«διασπαστές»* όσοι διεκδικούν την ανατροπή του, ενώ το τρίτο λειτουργεί ως ένδειξη αγωνιστικότητας.

Ο συνοπτικός λόγος, βέβαια, που κατατίθεται στον «Ι.Ε.» περιέχει και αναφορές στο σ.κ., την πολιτική εκτίμηση της συγκεκριμένης κατάστασης και την αντιπαράθεση εργαζομένων-εργοδοτών. Αυτή περιγράφεται αρχικά υποταγμένη στο μανιχαϊστικό σχήμα ερμηνείας: *εργοδότες- ατομικό συμφέρον και εργαζόμενοι- συλλογικό*[113]. Αργότερα οι εργοδότες παρουσιάζονται να συμπλέουν με την κυβέρνηση στην εξύφανση σχεδίων που βλάπτουν τους Ι.Ε[114]. Οι ενέργειές τους είναι πάντοτε ύποπτες και ο Ι.Ε. και ως μονάδα έχει την ανάγκη του συλλογικού οργάνου του για να προστατεύεται απ' αυτούς: *«Προσοχή!! να μην υπογράφουμε συμβάσεις εργασίας με τους ιδιοκτήτες αν δεν συμβουλευτούμε πρώτα το σύλλογο»* (133/6/78στ). Το ρήμα στο πρώτο πληθυντικό πρόσωπο μεταφέρει την εκφορά στο «εμείς». Το λένε όλοι οι Ι.Ε., πρέπει να το κάνουνε όλοι. Οι *«ιδιοκτήτες- εργοδότες»* θα εμφανιστούν για τελευταία φορά δεμένοι πάντα με την απειλή των συμφερόντων των Ι.Ε.: *«Για να μην αφήσουμε τους ιδιοκτήτες να αφαιρέσουν κεκτημένα δικαιώματά μας»* (171/10/86γ). Ο αγώνας εργαζομένων-εργοδοτών παρουσιάζεται ως συνεχής και ανειρήνευτος. Οι σχέσεις εργοδοσίας και κυβέρνησης είναι δεδομένες και χαρακτηρίζονται ως σχέσεις σύμπλευσης ή ανοχής.

Τα «συνθήματα» που αναφέρονται στο σ.κ.- εκτός αυτών που έχουν ως περιεχόμενο προτροπές ενότητας και αγωνιστικότητας- διαφέρουν αρχικά από αυτά που συναντώνται στις άλλες δυο Ομοσπονδίες, γιατί περιέχουν αναφορές στις *«απολύσεις»* και στους *«ιδιοκτήτες- εργοδότες»*, που στις άλλες είναι φυσικό να απουσιάζουν. Διαφορές, όμως, παρουσιάζονται και στην ομάδα εκείνη που αναφέρεται στο ρόλο της Ομοσπονδίας και στις σχέσεις οργάνων- μελών. Σύμφωνα με το περιεχόμενό τους το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, ως κεντρικό όργανο, παρουσιάζεται διαθέσιμο να ακούσει *ζωντανά* κάθε *ιδιαίτερο* πρόβλημα Ι.Ε. που είναι ενταγμένος σε σύλλογο της Ομοσπονδία[115]. Σχετικά τα συνθήματα εκείνα που αναφέρονται στην ανάγκη ανάγνωσης των εντύπων των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, πρέπει και ο «Ι.Ε.» να διαβάζεται, όπως το «Δ.Β» και το

---

[112] Για την κουλτούρα που αναπτύσσεται στο εσωτερικό κάθε *«οργανισμού»* και κατ' επέκταση και των συνδικάτων: Ahrne G., Social Organizations. Interaction inside, outside and between organisations, Sage 1994. Σύντομα για τη διαφορετική κουλτούρα σημειώνουμε ότι στην ΟΛΜΕ το «Π.Δ.» εξέφραζε ουσιαστικά μόνο τις απόγειες της πλειοψηφίας και ποτέ δε φιλοξένησε στήλη παρατάξεων. Στη ΔΟΕ παρατηρείται, με σπάνιες εξαιρέσεις, αντίστοιχη συμπεριφορά μέχρι το '83. Μετά το '83 υπάρχει κατά καιρούς στήλη παρατάξεων, χωρίς όμως σύνθεση απόγεων, αλλά κυριαρχία. Σημειώνουμε εξάλλου ότι στην ΟΙΕΛΕ η «Ανανεωτική» συσπείρωνε, από μια φάση και μετά, και τους αποκαλούμενους «αριστεριστές» και οι *ποικίλες της επιτροπές λειτουργούσαν με συμμετοχή όλων, ανεξάρτητα των παραταξιακών- κομματικών* απόγεών τους.

[113] *«Οι ιδιοκτήτες κάνουν αγώνα με τα λεφτά τους. Για τα λεφτά τους. Εμείς κάνουμε αγώνα με το δίκιο μας για την Παιδεία»* (116 Έκτακτο/1/76). Για την ολοκληρωμένη διατύπωση των απόγεων αυτών στο:II.5.2.

[114] *«Τα αντιεκπαιδευτικά και αντιεργατικά σχέδια της κυβέρνησης και των εργοδοτών δεν θα περάσουν»* (124/6/776).

[115] *«Η ΟΙΕΛΕ αγωνίζεται για τα δικαιώματα των εκπαιδευτικών όλων των συλλόγων, δεν μπορεί όμως να κάνει τίποτα αν δεν ενημερώνεται έγκαιρα. Συνάδελφοι, μην παραλείπεται να ενημερώνεται την ΟΙΕΛΕ για κάθε σας πρόβλημα»* (149/10/81).

«Π.Δ.», γιατί *«...η διαρκής ενημέρωση είναι παράγοντας επιτυχίας των στόχων του κλάδου»* (132/5/78δ). Το ίδιο και η *«ΑΡΓΩ»* με το επιπρόσθετο καθήκον των μελών στο να την διαδίδουν (157/3/83). Η διαφορά όμως μεταξύ των Ομοσπονδιών έγκειται στο ότι: *«Η εφημερίδα γράφεται από συναδέλφους. Ο ρόλος της Συντονιστικής Επιτροπής δεν είναι παρά συντονιστικός, γι' αυτό η Σ.Ε. του "Ι.Ε." κάνει προς τους συναδέλφους: έκκληση, παράκληση, πρόσκληση, πρόκληση να στέλνουν συνεργασίες-τους για τις διάφορες στήλες»* (160/11/83β). Τα παραπάνω αποτελούν στοιχεία μιας κουλτούρας που βασίζεται στην αμεσότητα των σχέσεων συνδικαλιστικής ηγεσίας και βάσης και στην επιδίωξη της συμμετοχής της τελευταίας στις συνδικαλιστικές διαδικασίες[116]. Εξάλλου, η λειτουργία των Επιτροπών Παιδείας και έκδοσης της «Αργούς» στην ΟΙΕΛΕ είναι μόνιμη και η συμμετοχή σε αυτές παραμένει ανοιχτή σ' όλους. Κύριο μέλημα σε όλη την περίοδο αποτελεί σταθερά το: *«Να μην μείνει κανένα σχολείο χωρίς αντιπροσώπους»* (156/1/83 και 120/11/76))τα πρόσωπα, δηλαδή, που συνδέουν ζωντανά και καθημερινά- πέρα από τα επίσημα όργανα- τη βάση με την ηγεσία. Η ΟΙΕΛΕ οφείλει την ύπαρξή της και τις οικονομικές της δυνατότητες αποκλειστικά στη διάθεση των Ι.Ε. να στρατευθούν στις γραμμές της και στην οικονομική τους συμβολή[117]. Η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι άμεση. Η «Ομοσπονδία», ως πρόσωπο, μιλάει σε κάθε ένα Ι.Ε. ξεχωριστά. Τον καλεί να συνδράμει αλλά και να *«φροντίσει»* οι συνάδελφοί του *«να γραφτούν στο Σύλλογο»*. Το σ.κ. των ιδιωτικών εκπαιδευτικών συγκροτείται υπό την κυριαρχία εντελώς διαφορετικών όρων ύπαρξης και λειτουργίας απ' αυτό των δημοσίων εκπαιδευτικών. Η συμμετοχή σ' αυτό δεν ήταν ποτέ «σχεδόν» δεδομένη. Ως εκ τούτου η συνδικαλιστική κουλτούρα που υιοθετείται, όπως διαφαίνεται στα παραπάνω «συνθήματα», είναι αναγκαία για την ύπαρξη αλλά και τη συνέχειά του.

Ως προς το περιεχόμενο των μορφών του συνοπτικού λόγου που σχετίζονται με την εκτίμηση της γενικότερης πολιτικής κατάστασης παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον ότι η απόλυτη κυριαρχία της αριστεράς (ανανεωτικής) στην ηγεσία της ΟΙΕΛΕ δεν συνδέεται με την κατάθεση μεγάλου αριθμού «συνθημάτων», που να αναφέρονται «γενικόλογα» στην πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης. Κατατίθεται μόνο ένας μικρός αριθμός (3) που αναφέρονται στη *«λιτότητα»* (139/4/79, 142/11/79, 174/2-3/88). Η αντιπολιτευτική όμως τακτική της Ομοσπονδίας απέναντι στις κυβερνήσεις Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ - όπως τουλάχιστον εκφράζεται μέσω των «συνθημάτων»- συνδέεται πάντα με την *κριτική*, κατά περίπτωση, *των πολύ συγκεκριμένων πολιτικών που ασκούν οι κυβερνήσεις αυτές στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης και στο σ.κ. των Ι.Ε.* Έτσι, κατά την υποπερίοδο 1974- 81 επιλέγονται συγκεκριμένα αποσπάσματα λόγου κυβερνητικών στελεχών για να φανεί: α) είτε η θέση της κυβέρνησης απέναντι στη μέγιστη των διεκδικήσεων των Ι.Ε., τον συνυπολογισμό τους, δηλαδή, ως *«λειτουργών»*[118] είτε β) η ασυνέπεια των κυβερνητικών λόγων ως προς το χειρισμό, της μεγάλης τους απεργίας[119].

Εξάλλου η αντιπολιτευτική τακτική απέναντι στο ΠΑΣΟΚ (υποπερίοδος 1981-1989)εκφράζεται σε δυο επίπεδα. Το πρώτο σαφώς ιδεολογικό: *«Οι εργαζόμενοι πρωταγωνιστές των εξελίξεων»* (154/6/82). Το σύνθημα αυτό κατατίθεται αμέσως μετά την πρώτη μεγάλη απεργία των Ι.Ε. κατά τους πρώτους μήνες της διακυβέρνησης από το ΠΑΣΟΚ (28/4/82 έως 7/5/82). Το υπονοούμενο είναι σαφές: θεωρείται πως, ως εργαζόμενοι, αποτελούν μέρος της *ομάδας* εκείνης που είναι σε θέση και πρέπει να ωθήσει σε *«εξελίξεις»* και για την οποία πρέπει να υπάρξουν *«εξελίξεις»*. Το δεύτερο

---

[116] *«Συνάδελφοι, πλαισιώστε τις επιτροπές που λειτουργούν για την προετοιμασία του Συνεδρίου Παιδείας της Ομοσπονδίας»* (134/9/78).

[117] *«Φροντίστε να μη μείνει ούτε ένας συνάδελφος που να μην είναι γραμμένος στο σύλλογο»* (120/11/76δ), *«Συνάδελφε, Τακτοποίησε τις οικονομικές σου οφειλές προς το σύλλογο. Η συνδρομή σου είναι ο μοναδικός πόρος για να έχει την ικανότητα να υπερασπίζει τα συμφέροντά σου»* (132/5/78ε).

[118] *«Ο Υπουργός Παιδείας δήλωσε: "Δεν είστε Λειτουργοί". Εμείς απαντάμε: "Χωρίς λειτουργούς μορφώνονται 160000 Ελληνόπουλα;"»* (122/2/77).

[119] *«Η παροχή εκπαιδευτικών υπηρεσιών από πολιτικά επιστρατευμένα πρόσωπα είναι αδιανόητος» Γ. Ράλλης [από τις δηλώσεις του 20/3/77)]*(123/4/77).

κινείται στο επίπεδο της τακτικής. Έτσι, δε σταματούν να κατατίθενται συνθήματα που ελέγχουν την εφαρμογή των νόμων στο χώρο της Ι.Ε. και να υπενθυμίζονται μέσω αυτών είτε παλαιά βασικά αιτήματα (*«δημοσιοποίηση»* μέσω σύμβασης δημοσίου δικαίου) είτε νέα που πλέον αναδεικνύονται (*«νέος»* νόμος για την ιδιωτική εκπαίδευση). Συχνά τα αιτήματα αυτά παρουσιάζονται συνοδευόμενα με την κατηγορία της *«αθέτησης»* των υποσχεθέντων από την κυβέρνηση ((153/1/83, 158/6/83β).

Παρόμοιας τάξης είναι και η απουσία μεγάλης ποικιλίας «συνθημάτων» που εμπεριέχουν γενικόλογες αναφορές στην αξία και το περιεχόμενο της Παιδείας ή της Εκπαίδευσης. Πέρα από το *έμβλημα* της Ομοσπονδίας που παρουσιάστηκε ήδη και την υπενθύμιση ότι ο δημόσιος χαρακτήρας της εκπαίδευσης αποτελεί συνταγματική προσταγή: *«Η Παιδεία βασική αποστολή του Κράτους. Σύνταγμα 1975»* (158/6/83) δεν καταγράφηκαν άλλες[120].

Ένα μόνο απόσμασμα κειμένου αναφέρεται στο επιθυμητό περιεχόμενο της εκπαίδευσης εκ μέρους της Ομοσπονδίας. Αυτό αποτελεί μέρος κειμένου που κατατέθηκε στα πλαίσια του «διαλόγου» Ομοσπονδιών- ΥΠΕΠΘ[121]. Το νεοτερικό στοιχείο που κατατίθεται σ' αυτό είναι η επιθυμία διαμόρφωσης οικολογικής συνείδησης στο σχολείο. Η αναφορά στη διαμόρφωση *«κριτικής συνείδησης»*- η οποία στον παιδαγωγικό λόγο τείνει να προβάλλεται εξίσου από τους κυβερνητικούς αξιωματούχους, τους οπαδούς του ανθρωπιστικού σχολείου, αλλά και τους αμφισβητίες των υπαρχόντων σχολικών συστημάτων[122] - λειτουργεί με σκοπό να υπενθυμίσει το αριστερό προφίλ της ΟΙΕΛΕ, γεγονός που ενισχύεται στον υπαινιγμό που κρύβεται στον προσδιορισμό *«από οπουδήποτε»*, ο οποίος και υπαινίσσεται την κριτική απέναντι στις υπάρχουσες εξουσίες, στοιχείο συνεκτικό της γενικότερης κουλτούρας που καλλιεργήθηκε στην ΟΙΕΛΕ.

III. 3. 3. 4. Συνοπτικές παρατηρήσεις

Κοινή πρακτική των τριών Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών αποτελεί η δημοσίευση στα έντυπά τους, κατά την περίοδο 1974- 1989, ποικίλων μορφών του συνοπτικού λόγου, συντόμων δηλαδή προτάσεων που αναφέρονται στις σφαίρες δράσεις, συμφερόντων και ενδιαφερόντων των Ομοσπονδιών. Οι προτάσεις αυτές συγκεντρώθηκαν και αποτέλεσαν ένα σώμα υλικού προς ανάλυση. Ονομάστηκαν για συντομία «συνθήματα», αν και σε αυτές καταγράφηκαν σχεδόν όλα τα είδη της ρητορικής της σύντομης έκφρασης: συνθήματα, σλόγκαν, ερανίσματα λόγου προσωπικοτήτων με χαρακτήρα αποφθεγματικό, κλισέ, εμβλήματα. Ως «συνθήματα» καταγράφηκαν και αποσπάσματα ποιημάτων ή λογοτεχνικών έργων με έντονο ιδεολογικό περιεχόμενο, τα οποία δημοσιεύονται σε διακριτή θέση στα έντυπα- και κυρίως στο «Π.Δ»- με σκοπό να σχολιάσουν το ιδεολογικό περιεχόμενο ιστορικών επετείων. Ο αριθμός των «συνθημάτων» που καταγράφηκε ανέρχεται στις 597, εκ των οποίων 325 παρουσιάζονται στο «Δ.Β.» της ΔΟΕ, 153 στο «Π.Δ.» της ΟΛΜΕ και 119 στον «Ι.Ε.» της ΟΙΕΛΕ. Τηρούμενης της σχέσης *αριθμός συμπυκνώσεων/ αριθμός φύλλων* αποτελεί πρακτική που κυριάρχησε στην ΟΙΕΛΕ. Ως πρακτική, γενικότερα, καλλιεργείται ιδιαίτερα σε περιόδους εσωτερικής κρίσης (ΔΟΕ '86-'89).

Τα «συνθήματα» κατετάγησαν σε διάφορες ομάδες με βάση τη μορφή και το περιεχόμενό τους. Σχετικά με το περιεχόμενο η κατάταξη αφορούσε το αν αυτό αναφέρεται στους κύκλους δράσης των Ομοσπονδιών (συνδικαλιστικός, πολιτικός,

---

[120] Τα «σύνθημα» αυτό παρουσιάζεται παράλληλα με το *έμβλημα της ΟΙΕΛΕ* και λειτουργεί όπως και αυτό.

[121] *«Οι στόχοι του αυριανού σχολείου οφείλουν να εμπεριέχουν τόσο τη διαμόρφωση μιας οικολογικής συνείδησης, η οποία να υπαγορεύει στον άνθρωπο μια φιλική σχέση με το περιβάλλον στο οποίο ζει, αλλά και τη διαμόρφωση μιας κριτικής συνείδησης η οποία δε θα δέχεται αυτονόητα την κάθε άποψη από οπουδήποτε και αν προέρχεται αυτή. [από την απάντηση της Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. στην πρόκληση του Υπ. Παιδείας σε διάλογο]»* (172/3/87ζ).

[122] Για μια περιγραφή των παιδαγωγικών λόγων και των περιεχομένων τους: Reboul O., *Le langage de l' education*, PUF, 1984. Κάποιες σύντομες αλλά χρήσιμες παρατηρήσεις: Gosling P., *Qui est responsable de l' echec scolaire*, PUF 1992, 23-28.

εκπαιδευτικός) ή στους χώρους σύγκρουσης συμφερόντων (επαγγελματικά, πολιτικοσυνδικαλιστικά, εκπαιδευτικά). Σημειώθηκαν, ακόμα, η ημερομηνία και το φύλλο δημοσίευσής τους, αλλά και οι λέξεις- κλειδιά που συναντώνται στις προτάσεις αυτές. Σκοπός η προσέγγιση, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόησή τους με τη χρήση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών μεθόδων ανάλυσης, έχοντας υπόψη ότι, η επιτυχία του εγχειρήματος καθορίζεται, τόσο από τη μεθοδολογία ανάλυσης, αλλά και από τη γενικότερη γνώση, που είχε συσσωρευτεί- διαμέσου της έρευνας- σχετικά με τη ζωή και δράση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών στη φάση 1974- 89[123].

Σχετικά με τη *μορφή* που κυριαρχεί στην πρακτική του σύντομου λόγου, ενώ τα συνθήματα κυριαρχούν και στις τρεις Ομοσπονδίες, είναι εντυπωσιακή η προτίμηση που εκδηλώθηκε στην ΟΛΜΕ στα αποσπάσματα λόγου προσωπικοτήτων με αποφθεγματικό χαρακτήρα, αποσπάσματα που ερανίζονται από την νεοελληνική γραμματεία. Τα αποσπάσματα πλειοψηφούν σ' αυτήν μέχρι το 1981 για να αντικατασταθούν ραγδαία από τα συνθήματα γενικότερου πολιτικού χαρακτήρα. Σημαντική είναι ακόμη η έλλειψη αναδημοσίευσης αφισών και πανό στην Ομοσπονδία αυτή, γεγονός που συνδέεται με το χαρακτήρα που διατήρησε το «Π.Δ.». Αντίθετα στην ΔΟΕ, όπου τα συνθήματα κυριάρχησαν καθ' όλη τη δεκαπενταετία, η πρακτική αναδημοσίευσης αφισών και πανό εφαρμόζεται συστηματικά τα τελευταία χρόνια τουλάχιστον, ενώ στην ΟΙΕΛΕ, εμφανίζεται αρκετά νωρίτερα και επαναλαμβάνεται συστηματικά παρά την οικονομική αδυναμία της Ομοσπονδίας. Τα μικρά κείμενα που συνδέουν ένα σύνολο αιτημάτων ή παρουσιάζουν κάποια θέση των Εκ. Ομοσπονδιών εμφανίζονται σχεδόν εξίσου και στους τρεις χώρους (από 19,6% ως 31,9%).

Η *μορφή*, όμως, με την οποία εμφανίζονται τα «συνθήματα» συνδέεται άμεσα με τους γλωσσικούς κώδικες που αυτά διατυπώνονται. Έτσι στην ΟΛΜΕ μέχρι το 1981 προβάλλεται συνολικά η *λόγια γλώσσα* στην εξέλιξή της, αφού τα αποσπάσματα αποφθεγματικού χαρακτήρα κυριαρχούν. Το φαινόμενο δεν είναι ανεξάρτητο από το γεγονός ότι οι εκφορές αυτές συγκροτούν τελικά ιδεολογικά σχήματα τα οποία δεν ξεπερνούν τις αστικοφιλελεύθερες αντιλήψεις προβάλλοντας τη σπουδαιότητα της Παιδείας και την πολλαπλή ανάγκη καλλιέργειάς της ως πρωταρχική υποχρέωση ενός Δημοκρατικού Κράτους[124]. Αντίθετα, στη ΔΟΕ, όπου τα συνθήματα κυριάρχησαν από πολύ νωρίς, ο γλωσσικός κώδικας που επικράτησε ήταν αυτός της *«γευδοανατρεπτικότητας»*. Ο κώδικας αυτός κυριαρχεί την περίοδο της προεδρίας του Κ. Γεωργιάδη- φάση *«πολιτικοποίησης»* του δασκάλου- κι είναι πλούσιος, επίσης, σε λέξεις που αναφέρονται στην οργάνωση και δράση του σ.κ. Στο ιδεολογικό επίπεδο εμφανίζεται να ερμηνεύει μανιχαϊστικά τη σύγκρουση των πολιτικών δυνάμεων που εμφανίζονται στην νεοελληνική ιστορία, ως δυνάμεις του Κακού(*«συντηρητικές δυνάμεις»*) και του Καλού (*«προοδευτικές δυνάμεις»*). Κατ' αυτόν, οι πρώτες προσωποποιούνται, τη δεδομένη ιστορική στιγμή, από την κυβέρνηση της «Ν.Δ.» και οι δεύτερες αντιπροσωπεύονται από το ΠΑΣΟΚ.

Στην ΟΛΜΕ η αλλαγή του γλωσσικού κώδικα συμπίπτει χρονικά με την περίοδο που αρχίζει μετά τις εκλογές του 1981 . Ο νέος κώδικας που κυριαρχεί χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία λέξεων- κλειδιών που παραπέμπουν στο πολιτικό περιβάλλον. Αυτές

---

[123] Για μια σύντομη αναφορά στα προβλήματα ερμηνείας της ιδεολογίας: Παπαδόπουλος Γ., «Στοιχεία για την ερμηνεία των ιδεολογιών», *Νέα Κοινωνιολογία*, τ. 19, Χειμώνας 1993- '94, 14- 21.

[124] Η Α. Φραγκουδάκη κάνει λόγο για την μετατροπή των αστικοφιλελεύθερων αξιών σε πολιτικά συνθήματα μετά την μεταπολίτευση διατυπωμένα σε ένα κώδικα *«γευδοανατρεπτικό»* (Φραγκουδάκη Α., «Ο λόγος και το μήνυμα της αριστεράς», *Ο Πολίτης*, τ. 33, Μάρτιος- Απρίλιος 1980, 19- 22). Ιδιαίτερα στην περίπτωση των «συνθημάτων» της ΟΛΜΕ, μέχρι το 1981, ούτε καν ο κώδικας δεν είναι *«γευδοανατρεπτικός»*. Οι διάφορες εκφράσεις της αριστεράς που συμμετείχαν στην ηγεσία της Ομοσπονδίας δεν είναι παγιδευμένες μόνο στην κυρίαρχη ιδεολογία (αστικοφιλελεύθερη) αλλά και στους γλωσσικούς της κώδικες. Η «κλασική» παιδεία, ή αυτό που και οι ίδιοι καταγγέλλουν ως βλαπτική επίδραση της Φιλοσοφικής Αθηνών, δεν είναι φάντασμα αλλά στοιχειωμένη πραγματικότητα. Για άλλη μια φορά *«ο νεκρός αρπάζει τον ζωντανό»*.

τοποθετούν τους αποστολείς και παραλήπτες του μηνύματος στο στρατόπεδο της *«προόδου»* γενικότερα - μιας κι οι λέξεις- κλειδιά αφορούν την *«Ειρήνη»*- και από την άλλη, νοηματοδοτούν την Ιστορία. Η νοηματοδότηση της Ιστορίας επιτυγχάνεται μέσω του συλλήβδην χαρακτηρισμού των ιστορικών εκείνων στιγμών του νεοελληνικού κράτους, που παρουσιάζονται στο ετήσιο τελετουργικό των επετείων εκείνων που μνημονεύονται κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους, ως αγώνων του *«Λαού»* για *«Εθνική Ανεξαρτησία- Κοινωνική Δικαιοσύνη»*[125]. Η κυριαρχία αυτής της ιδεολογικής ερμηνείας συμβαδίζει με τη συγκρότηση του *«ενοποιητικού υποκειμένου»*: Λαός, ως της υπερβατικής εκείνης κατηγορίας, η οποία ενστικτωδώς μαχόταν «διαχρονικά» για τα παραπάνω. Σημαντικό στοιχείο στη συγκρότηση της κατηγορίας αυτής παίζει η αντίληψη για τη «φύση» του λαού, αντίληψη που τον θέλει «συνεχιστή» ηρωικών προγόνων. Αυτό το ταυτολογικό και κυκλικό ιδεολογικό σχήμα φαίνεται να γίνεται αποδεκτό από τις δυνάμεις της ΠΑΣΚΕ, αλλά και της ΔΗΣΑΚ (ΚΚΕ- Συνεργαζόμενοι), που μετά τον Ιούλιο του 1983 συμμετέχει στο Προεδρείο του ΔΣ της Ομοσπονδίας[126].

Στη ΔΟΕ, είναι αυτές καθαυτές οι εκλογές που προσλαμβάνουν ένα ιδιαίτερο ιδεολογικό περιεχόμενο. Προβάλλονται ως γεγονός- τομή του ιστορικού γίγνεσθαι, δηλαδή, ως τη στιγμή που οι δυνάμεις του Καλού επικρατούν επί των δυνάμεων του Κακού. Μ' αυτή την έννοια οι αλλαγές στο γλωσσικό κώδικα της ΔΟΕ, μετά τις εκλογές, συνίστανται στον εμπλουτισμό, του ήδη υπάρχοντα κώδικα, με λέξεις- κλειδιά που ανήκουν στο πολιτικό λεξιλόγιο του ΠΑΣΟΚ.

Χαρακτηριστικό και στις δυο περιπτώσεις είναι ότι ο νέος γλωσσικός κώδικας (ΟΛΜΕ) και η εμφανής προβολή των εκλογών ως σημείο τομής της ελληνικής ιστορίας (ΔΟΕ) εμφανίζονται ουσιαστικά ***μετά*** τις εκλογές ή όταν η εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ είναι κάτι παραπάνω από σίγουρη[127].

Και στις δυο Ομοσπονδίες διαφοροποιήσεις του γλωσσικού κώδικα εμφανίζονται το 1986, όταν το σ.κ. των εκπαιδευτικών εισέρχεται πάλι σε φάση κινητοποιήσεων και ρήξης με την κυβέρνηση. Η διαφοροποίηση των κωδίκων έγκειται, και στις δυο

---

[125] Είναι σημαντικό ότι σχολιάζονται σταθερά η 25η Μαρτίου και η 28η Οκτωβρίου και από ένα σημείο και μετά το *«Πολυτεχνείο»* και η *«1η Μάη»*, όλες στιγμές που διαστίζουν το σχολικό χρόνο. Άλλα ιστορικά γεγονότα π.χ. πόλεμοι 1912- 13, καταστροφή 1922, δικτατορία Μεταξά, εμφύλιος- για να σταθούμε μόνο στον 20ο αιώνα- δε σχολιάζονται. Πρόκειται, έτσι, για μια οπτική που αναπτύσσεται πάνω σε μια «σχολική» και «τελετουργική» ανάγνωση του ιστορικού χρόνου, δηλαδή στην πιο απλουστευμένη και επικίνδυνη μορφή της ιστορικής μνήμης. Ιδιαίτερα για το ζήτημα: II.5.

[126] Για συνάρθρωση στοιχείων της εθνικιστικής ιδεολογίας με τη *«λαϊκή ιδεολογία»* στην Ελλάδα, μετά τη μεταπολίτευση κυρίως στα πλαίσια των αγώνων της *«νέας μικροαστικής τάξης»* (στο συνδικαλιστικό επίπεδο, μετά το 1977, παρατηρείται κυριαρχία συνδικαλιστικών αγώνων του αποκαλούμενου χώρου Κοινής Ωφελείας) κάνει λόγο η προσέγγιση του Α. Πανταζόπουλου (Πανταζόπουλος Α., «Το Παρόν ως ιστορία», *Ο Πολίτης*, τ. 104, Απρίλιος 1990, 22-35) από τη σκοπιά των θέσεων του Ν. Πουλαντζά. Ο συγγραφέας παρατηρεί ότι: *«αποφασιστικό στοιχείο συνοχής του αναδυόμενου αντιπολιτευτικού κοινωνικού μπλοκ, στη μεταπολίτευση, όπως και ο Πουλατζάς αναφέρει, είναι η εθνικιστική ιδεολογία... η "στροφή" που λαμβάνει χώρα στο ιδεολογικό πεδίο φαίνεται να εδράζεται σε μια απλή αντιστροφή της "κυρίαρχης" μετεμφυλιοπολεμικής ιδεολογίας, σε μια ιδιοποίησή της από το νέο κοινωνικό μπλοκ που εμφανίζεται επί σκηνής αλλά αντεστραμμένης, πράγμα που σημαίνει ότι αλλάζει το ιδεολογικό της περίγραμμα, οι στόχοι και τα μέσα που χρησιμοποιεί για την εκπλήρωσή τους. Αλλά ο σκληρός της πυρήνας παραμένει ουσιαστικά ο ίδιος»* (*ο.π.*, 31). Ο συγγραφέας, στο ίδιο άρθρο, κάνει λόγο για *«εκλεκτική ιστορικοποίηση»*, που δρα ως *«δραστική υποτίμηση βασικότατων κοινωνικών αντιφάσεων»* (*ο.π.*, 31).

[127] Αυτό δε σημαίνει ότι τα σχήματα αυτά συγκροτήθηκαν εκείνη τη χρονική στιγμή. Απλά η ερμηνεία που κυριάρχησε μετά τη μεταπολίτευση και προωθούσε την αντίληψη της κάθετης διαίρεσης μεταξύ *«προοδευτικών» και «αντιδραστικών»* δυνάμεων (Α. Πανταζόπουλος, *ο.π.*, 33) θεωρούμε ότι είχε ως έσχατο και τελικό στόχο την απόδοση της κατηγορίας της *«εθνικής μειοδοσίας»* στις τελευταίες. Εξάλλου, κάτι τέτοιο παρατηρήθηκε αμέσως μετά τις εκλογές (Πεσμαζόγλου Σ., «Η αινιγματική φύση μιας διπλής ασυνέχειας», *Ο Πολίτης*, Ιούνιος- Ιούλιος 1982, 29-35). Έτσι, στην περίπτωση των εκπαιδευτικών του δημοσίου τα πλέον επιθετικά προς την κυβέρνηση της «Ν.Δ.» ιδεολογικά στοιχεία, αυτά δηλαδή που οδηγούν στην καταγγελία της ως «εθνικά μειοδοτικής δύναμης», δεν μπορούν να επικρατήσουν παρά μόνο μετά την απομάκρυνσή της από την κυβέρνηση. Οι εκπαιδευτικοί και όταν είναι συνδικαλιστές, δεν παύουν να είναι *και* δημόσιοι υπάλληλοι.

περιπτώσεις, στην έντονη πλέον παρουσία λέξεων-κλειδιών που αναφέρονται και υποστηρίζουν τις συγκεκριμένες διεκδικήσεις των εκπαιδευτικών του δημοσίου, οι οποίες πλέον περιγράφονται *και* μέσω των «συνθημάτων». Έτσι, οι δυο κώδικες παρουσιάζουν τώρα πολλά κοινά. Μοναδική διαφορά οι ιδιαίτερες αναφορές και πάλι (ιδιαίτερα πριν [ΟΛΜΕ]και μετά [ΔΟΕ- ΟΛΜΕ]τη μεγάλη απεργία των καθηγητών του '88)σε διεκδικήσεις ξεχωριστά *«δασκάλων»* και *«καθηγητών»*, αναφορές που στη φάση '80- '85 είχαν χαθεί.

Στην ΟΙΕΛΕ, αντίθετα, ο γλωσσικός κώδικας είναι κοινός σε όλο το διάστημα της εξεταζόμενης δεκαπενταετίας. Πρόκειται για ένα κώδικα που χαρακτηρίζεται από την έλλειψη λέξεων- κλειδιών, όπως αυτές που κυριάρχησαν στις δυο άλλες Ομοσπονδίες (*«Ειρήνη», «Εθνική Ανεξαρτησία», «Δημοκρατία», «Κοινωνική Δικαιοσύνη» κ.λ.π.*). Εδώ οι λέξεις- κλειδιά συνδέονται περισσότερο με αυτές που ιστορικά χρησιμοποιεί το σ.κ. (*«ενότητα», «πάλη», «μάχη»*). Στο ιδεολογικό επίπεδο ο κώδικας αυτός συνδέεται με μια διχοτομική ανάγνωση όχι της Ιστορίας, αλλά του κοινωνικού σώματος μέσω του σχήματος: *«εργαζόμενοι»- «εργοδότες»*. Η συγκεκριμένη ανάγνωσή τους θέλει εκφραστές κοινωνικών δυνάμεων σταθερά συγκρουόμενων, αφού οι μεν πρώτοι συγκροτούνται, πάντα με βάση το περιεχόμενο των «συνθημάτων», ως τέτοιοι διαμέσου του συλλογικού συμφέροντος και εκπροσωπούν παράλληλα και το συλλογικό συμφέρον της κοινωνίας, ενώ οι δεύτεροι ενδιαφέρονται για το ατομικό τους συμφέρον, με την έννοια ότι αυτό δε συμβιβάζεται ούτε συμβαδίζει με το συλλογικό-κοινωνικό. Σημαντικό στοιχείο της παραπάνω ανάγνωσης αποτελεί και η ένταξη της *«κυβέρνησης»* στο πλευρό των *«εργοδοτών»*. Τέλος, ο συγκεκριμένος γλωσσικός κώδικας συμβαδίζει με τη σταθερή παρουσίαση των ιδιαίτερων «αιτημάτων» των Ι.Ε. διαμέσου των «συνθημάτων», καθ' όλο το διάστημα της δεκαπενταετίας

Συγκριτικά με την ΟΙΕΛΕ, σχεδόν σταθερή κατάθεση των «αιτημάτων» μέσω της πρακτικής του σύντομου λόγου παρατηρείται μόνο στη ΔΟΕ, αν εξαιρεθεί το διάστημα '81- '85, όπου η μόνη αναφορά στα ιδιαίτερα αιτήματα των δασκάλων αποτελεί ένα μικρό κείμενο που κάνει λόγο για την ικανοποίησή τους. Αντίθετα, στην ΟΛΜΕ τα συγκεκριμένα «αιτήματα» των καθηγητών παρουσιάζονται ουσιαστικά στην τελευταία φάση δραστηριοποίησης του σ.κ. ('86- '89).

Ως προς το περιεχόμενο των «συνθημάτων» οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες έδωσαν ιδιαίτερη βαρύτητα στην παραγωγή αυτών που αναφέρονται είτε στον κύκλο της πολιτικής δράσης είτε στο χώρο σύγκρουσης πολιτικοσυνδικαλιστικών συμφερόντων, με την έννοια των προτάσεων εκείνων που απευθύνονται στα μέλη τους, με σκοπό τη στοίχισή τους ή αποτελούν απαντήσεις σε διακυβεύματα συνδικαλιστικής και πολιτικής υφής. Αυτή η τάση παρατηρείται ιδιαίτερα στην ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ, ενώ η ΔΟΕ φαίνεται να κατανέμει το λόγο της σχεδόν και στους τρεις χώρους, αφού η Ομοσπονδία αυτή αφιερώνει κοντά στο 1/3 των καταγραφέντων σε ζητήματα που αφορούν εκπαιδευτικά προβλήματα και αιτήματα.

Έτσι, είναι στο έντυπο αυτής της Ομοσπονδίας όπου συναντώνται «συνθήματα» με αναφορές σε ζητήματα μόρφωσης- επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού, συχνές αναφορές στα απαιτούμενα εκπαιδευτικά κονδύλια και τέλος αναφορές σε «νέες» αξίες-αρχές, βάση των οποίων πρέπει να οργανωθεί το εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς και στην πραγμάτωση των αλλαγών εκείνων που αφορούν τη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, ως διεκδίκηση της ουσιαστικής εφαρμογής της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης (*«εννιάχρονο σχολείο»*). Το πλέγμα αυτών συνδέεται αρχικά με το αυξημένο ενδιαφέρον του σ.κ. των δασκάλων ως προς την απόκτηση πανεπιστημιακής μόρφωσης, στη συνέχεια το ενδιαφέρον τους σχετικά με την τύχη των νεοϊδρυμένων Π.Τ. και την απαίτησή τους να συμμετάσχει μαζικά σ' αυτά το εν ενεργεία προσωπικό της πρωτοβάθμιας, ώστε να αποκτήσει το σύνολο των δασκάλων πτυχίο πανεπιστημιακού επιπέδου. Συνδέει, τέλος, το *«ενιαίο εννιάχρονο σχολείο»* με την *«ενιαία»* αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών φωτίζοντας και την ένταση των διεκδικήσεων που συνδέονται με το πρόβλημα της μόρφωσης των δασκάλων. Το ιδεολογικό σχήμα που κατασκευάζεται είναι: *ενιαία*

εκπαίδευση εκπαιδευτικών (ένταξη των σπουδών των δασκάλων στο πανεπιστήμιο και «εξομοίωση» των πτυχίων των ήδη εργαζομένων στις νεοϊδρυμένες σχολές), ενιαίο σχολείο (εννιάχρονο, θα συνυπάρχουν δάσκαλοι- καθηγητές), ενιαία αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών (κοινό επίπεδο οικονομικών απολαβών).

Ανάλογο συνεχές, όπως αυτό που παρουσιάζεται στα «συνθήματα» του «Δ.Β» και αφορά τη σχέση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας με τις συνδικαλιστικές διεκδικήσεις των δασκάλων, δεν παρουσιάζεται στο «Π.Δ» και τον «Ι.Ε.». Αντίθετα στους καθηγητές καταγράφηκαν εκφορές με θέμα την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976 και την τύχη της σε σχέση με τις διεκδικήσεις των καθηγητών στη δεδομένη συγκυρία, ενώ στους Ι.Ε. στενή παρακολούθηση της εκπαιδευτικής εκείνης νομοθεσίας που σχετίζεται με το νομικό καθεστώς που διέπει την εργασιακή τους κατάσταση (*«μονιμότητα», «δημοσιοποίηση», «νέος νόμος»*).

Συνοπτικά, στο επίπεδο των «συνθημάτων», τουλάχιστον, φαίνεται ότι τα εκπαιδευτικά εκείνα προβλήματα που απασχολούν πρωτίστως το σ.κ. των εκπαιδευτικών συνδέονται εκλεκτικά: α)στους δασκάλους με τη μόρφωση- επιμόρφωσή τους, δηλαδή την απόκτηση εκείνων των προσόντων (πτυχίο ανωτάτης σχολής) που αποτελούν τη βάση για την ισότιμη υπηρεσιακή αντιμετώπιση δασκάλων- καθηγητών. Έτσι, το ενδιαφέρον τους συνδέεται με τις εκπαιδευτικές αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν μετά το 1982, β)στους καθηγητές με τη μεταρρύθμιση του '76 και τη διασύνδεση της πιθανότητας εφαρμογής της με την ικανοποίηση των αιτημάτων των καθηγητών (*«διακριτή διαχείριση»* σε σχέση με τους άλλους δ.υ. που τους είχε αφαιρέσει η δικτατορία) και γ)στους ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς με τη διεκδίκηση εκείνων των εκπαιδευτικών νόμων που θα ενδυνάμωναν τη θέση του Ι.Ε. στο ιδιωτικό σχολείο (προστασία απόλυσης, ισότιμες αμοιβές με δημόσιους εκπαιδευτικούς) αλλά και τη διαδικασία περάσματός του στο δημόσιο.

Τέλος, παρατηρείται μια σταθερή συσχέτιση του περιεχομένου, των γλωσσικών κωδίκων και των ιδεολογικών σχημάτων που προωθήθηκαν μέσω των «συνθημάτων», με τις διάφορες φάσεις που περνά το σ.κ. των εκπαιδευτικών. Η συσχέτιση αυτή είναι τόσο έντονη, ώστε θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι: *η πρακτική του συνοπτικού λόγου αντανακλά στην διαπλοκή τους τις βασικές σκοπεύσεις του σ.κ., την κατάσταση που επικρατεί στο εσωτερικό του και τις σχέσεις του με την κρατική εξουσία και την πολιτική της αντιπολίτευσης*[128].

[128] Διαπιστώνεται, λοιπόν, με την ανάλυση των «συνθημάτων» πως στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ επικράτησε κατά την περίοδο 1981-85 ένας λαϊκιστικός γλωσσικός κώδικας που συνδέεται με την άμβλυνση της αντίθεσης του σ.κ. των εκπαιδευτικών του δημοσίου με την τότε κυβέρνηση, που εκφράζεται με την εξαφάνιση των αιτημάτων του σ.κ. και τη στήριξη των ιδεολογικών και πολιτικών επιλογών της, μέσω της χρήσης λέξεων-κλειδίων που ανήκουν στο γλωσσικό ιδίωμα του τότε κυβερνώντος κόμματος.

III. 4. Κεντρικά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής

III. 4. 1. Εισαγωγικά

Το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα 1974- 1989 αποτελεί την πρώτη μεταπολεμική περίοδο κατά την οποία η πολιτική σταθερότητα και η νόμιμη δράση του συνόλου των ελληνικών κομμάτων συμπίπτει με μια φάση εκτεταμένων- χρονικά τουλάχιστον- επιχειρούμενων εκπαιδευτικών αλλαγών στο χώρο της Γενικής Εκπαίδευσης[1]. Για πρώτη φορά, πιο συγκεκριμένα, συνδυάζονται οι αναγκαίοι πολιτικοί όροι που επιτρέπουν στο σύνολο των πολιτικοϊδεολογικών δυνάμεων της ελληνικής κοινωνίας και ιδιαίτερα στις νόμιμες οργανώσεις- εκπροσώπους των ελλήνων εκπαιδευτικών να αρθρώσουν λόγο περί των ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής με αλλαγές που αφορούν συνολικότερα τη δομή, οργάνωση και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος[2].

Σ' αυτή τη συγκυρία, στο χώρο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών αναδεικνύονται και υποδεικνύονται ως κυρίαρχα - από το σύνολο των προβλημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής- κάποια ζητήματα, τα οποία και προσλαμβάνουν χαρακτήρα πολιτικών διακυβευμάτων. Κύρια χαρακτηριστικά τους είναι, ότι α)απασχολούν τις Ομοσπονδίες για μεγάλα χρονικά διαστήματα και καθορίζουν ουσιαστικά τις σχέσεις τους με το ΥΠΕΠΘ και β)αποτελούν καθαυτά σημαντικά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής. Σε πρώτη φάση τα ζητήματα που αποκτούν τέτοιες διαστάσεις- για το σύνολο των Ομοσπονδιών- είναι η *«κάθαρση»* και ο *«εκδημοκρατισμός»* του σχολικού συστήματος, καθώς κι ο νόμος για τη *«μεταρρύθμισή»* του (309/76). Η νοηματοδότηση του περιεχομένου τους, καθώς και η άποψη που κυριαρχεί στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ, για το αν η *«κάθαρση»* και ο *«εκδημοκρατισμός»* επιτεύχθηκε, αλλά και ποιας *μορφής και έκτασης αλλαγές* επιβάλλει στο σχολικό σύστημα το σχέδιο νόμου για τη *«μεταρρύθμιση»*, αποτελούν σημαντικές ερμηνείες των πολιτικών προθέσεων της κυβερνητικής εξουσίας, καθορίζουν τις απόψεις των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών για επιμέρους προβλήματα της εκπαιδευτικο-πολιτικής συγκυρίας και προσανατολίζουν τη δράση τους.

Αργότερα και μετά τη ψήφιση του ν. 309/76 κάθε Ομοσπονδία περιορίζει το ενδιαφέρον της σε ιδιαίτερα, γι' αυτή, ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής. Στο χώρο της ΟΛΜΕ αναδεικνύεται ο έλεγχος της *«πορείας»* της εκπαιδευτικής *«μεταρρύθμισης»* σε κυρίαρχο πρόβλημα, ενώ για τη ΔΟΕ το πρόβλημα της *«ανωτατοποίησης»* των Π.Α, όπως ονομάστηκε στην καθημερινή συνδικαλιστική γλώσσα το ζήτημα των επιθυμητών αλλαγών στο σύστημα εκπαίδευσης των δασκάλων. Για την ΟΙΕΛΕ, τέλος, το θέμα της *«διασφάλισης»* των Ι.Ε. και η πάλη για το περιεχόμενο του ν. 682/77, ζήτημα ανοιχτό ήδη αμέσως μετά τη μεταπολίτευση, παίρνει ιδιαίτερες διαστάσεις.

Οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες θα αναδείξουν ως κυρίαρχο ζήτημα, μετά το 1981, την κατάθεση και ψήφιση του *«αντι- 309»* και την πάλη για το περιεχόμενό του σύμφωνα

---

[1] Μια σειρά αναλυτών αντιλαμβάνονται τις νομοθετικές αλλαγές του 1976- 77 (από τη Ν.Δ.) και αυτές της περιόδου 1982-85 (από το ΠΑΣΟΚ)ως ενιαία περίοδο εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Την άποψη αυτή υποστήριξαν αρχικά κύκλοι του περιοδικού «Νέα Παιδεία» (εκδότης: Παπανικολάου)κι ο Κ. Μπαλάσκας (Μπαλάσκας Κ., «1976- 86: Εκπαιδευτικές αλλαγές και κοινωνικές αντιστάσεις», *Νέα Παιδεία* τ. 58, 27- 37). Για το ιδεολογικό περιεχόμενο των *«μεταρρυθμίσεων»* σημαντική είναι η άποψη του Χαρ. Νούτσου ο οποίος θεωρεί ότι αυτές ολοκληρώνουν και καθιερώνουν το αστικό σχολείο στην Ελλάδα (Νούτσος Χαρ., «Η αστική μεταρρύθμιση έγινε», στο Συγκυρία και Εκπαίδευση, *Ο Πολίτης*, Αθήνα 1990, 108-114).

[2] Για μια απαρίθμηση των αλλαγών που πραγματοποιήθηκαν ενδεικτικά: Μπαλάσκας Κ., *ο.π.* και Καζαμίας Α., «Η κατάρα του Σισύφου: Η βασανιστική πορεία της ελληνικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης», 43-45 στο, Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού (επιμ. Καζαμίας Α., - Κασσωτάκης Μ.), Σείριος, Αθήνα 1995. Επιπλέον είναι ανάγκη να σημειωθεί ότι η δυνατότητα των Οργανώσεων των εκπαιδευτικών να ασκούν κριτική στην εκπαιδευτική πολιτική δεν ταυτίζεται, στην αρχή της περιόδου τουλάχιστον, με τη δυνατότητα των εκπαιδευτικών- ως ατόμων- να ασκήσουν κριτική με άρθρα τους στον ημερήσιο τύπο. Σημειώθηκαν αλλού οι περιπτώσεις διώξεων εκπαιδευτικών από τη διοίκηση, γιατί το περιεχόμενο άρθρων τους δε θεωρήθηκε «πρέπον». Τυπικά η δυνατότητα αυτή «παραχωρείται», υπό όρους, μόνο προς το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου (για τις εγκυκλίους του ΥΠΕΠΘ: Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ 23/12/87 και 12/6/88).

με τις θέσεις τους, τις οποίες και έχουν διαμορφώσει συστηματικότερα, εντωμεταξύ, μέσα από εκπαιδευτικά και συνδικαλιστικά συνέδρια. Η αναζήτηση ενός *«νέου νόμου»* για τη Γενική Εκπαίδευση συνδέεται, βέβαια, με τη συνολική τους εκτίμηση για την τύχη της μεταρρύθμισης που προηγήθηκε και για τον απαιτούμενο *«εκδημοκρατισμό»* του σχολικού συστήματος, ο οποίος- κατά τις εκτιμήσεις τους- εκκρεμεί. Σ' αυτήν τη φάση η ΟΙΕΛΕ, παράλληλα με το ενδιαφέρον για τον *«αντί- 309»*, θα συγκεντρώσει την προσοχή της στους όρους επίτευξης της βασικής της εκπαιδευτικο- πολιτικής στόχευσης: στην *«κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης»* και τα προβλήματα που συνδέονται μ' αυτήν της την επιδίωξη.

Τέλος, στην περίοδο που ακολουθεί την ψήφιση του 1566/85, οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες θα απαντήσουν στην πρόσκληση- πρόκληση του Υπουργού Παιδείας που περιγράφηκε με τον όρο *«εθνικός διάλογος για την παιδεία»*. Είναι και η τελευταία περίπτωση που τίθεται σε συζήτηση,- στα πλαίσια της εξεταζόμενης περιόδου-, όχι μόνο το συνολικό πρόβλημα της ελληνικής εκπαίδευσης, αλλά και οι θέσεις, αντιλήψεις και χειρισμοί του ΥΠΕΠΘ απέναντι σε ένα σύνολο προβλημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής. Ο λόγος των Εκ. Ομοσπονδιών στη φάση αυτή καταγράφει τις απόψεις τους για τον τρόπο που συνδιαλέγεται η κρατική εξουσία και τις θέσεις τους σχετικά με τα ανοιχτά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής.

Θεωρώντας ότι οι παραπάνω έννοιες (*«κάθαρση»*, *«εκδημοκρατισμός»*, *«μεταρρύθμιση»*, *«πορεία της μεταρρύθμισης»*, *«ανωτατοποίηση των Π.Α»*, *«διασφάλιση»*, *«κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης»*, *«αντι- 309»*, *«εθνικός διάλογος για την παιδεία»*) λειτουργούν ως έννοιες- κλειδιά, που καθορίζουν τη γενικότερη ιδεολογική στάση και κατ' επέκταση συνδικαλιστική δράση των Εκ. Ομοσπονδιών, αλλά και αποτελούν, παράλληλα, ουσιαστικά προβλήματα εκπαιδευτικής πολιτικής, θα προχωρήσουμε στην παρουσίαση των περιεχομένων τους, όπως αυτά διατυπώνονται στα κείμενά τους, περιγράφοντας και τα γεγονότων που συνδέονται μ' αυτά.

III. 4. 2. Η *«κάθαρση»*, ο *«εκδημοκρατισμός»* και *«η μεταρρύθμιση»*.

Όπως δείχθηκε αλλού συνεκτικός κρίκος των ομάδων που κινήθηκαν για την ανατροπή των επί δικτατορίας «εκλεγμένων» ΔΣ στην ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και στο ΣΙΕΛ- Α υπήρξε η πάλη για την *«κάθαρση στην παιδεία»*[3]. Το αίτημα αυτό αποτέλεσε αμέσως μετά την πτώση της δικτατορίας κεντρική πολιτική στόχευση για το σύνολο της αντιπολίτευσης, τους διανοούμενους που ασχολούνταν με την εκπαιδευτική επικαιρότητα[4], τον τύπο της εποχής και τέλος δηλώθηκε ως πρόθεση της κυβέρνησης που σχηματίστηκε μετά τις πρώτες ελεύθερες εκλογές (17/11/74)[5].

Σε πρώτη φάση, πριν την ανάδειξη δημοκρατικά εκλεγμένων διοικήσεων στα ΔΣ των Ομοσπονδιών, η *«κάθαρση»* αλλά και η προβολή της ως κυρίαρχο ζήτημα για τον

---

[3] Στο ίδιο II. 2. 5.

[4] Χαρακτηριστική είναι η άποψη της Σ. Γεδεών, υφηγήτριας των Παιδαγωγικών του Πανεπιστημίου Αθηνών, που σε συνέντευξή της παρατηρεί ότι το θέμα *«κοντεύει να γίνει γαγγραινώδες»* και *«η κάθαρση»* εκτός από ηθικής τάξης ζήτημα είναι και θέμα που αφορά *«τις αμεσότερες ανάγκες της Παιδείας»*, αφού *«είναι αδύνατον να πνεύσει νέος άνεμος στην Παιδεία μας...όσο διατηρούνται σε καίριες, σε ηγετικές θέσεις πρόσωπα που έχουν για διάφορους λόγους υποστεί ηθική φθορά, που για διάφορους λόγους είχαν γίνει "προσκυνημένοι"»* (Γεδεών Σ., «Το πνεύμα της Παιδείας και πώς ν' αλλάξη», συνέντευξη, *Πολιτικά Θέματα*, φ. 64, 4-10/10/75).

[5] Στην περίπτωση αυτή η *«κάθαρση»* αποκτά περισσότερο την έννοια της απάλειψης από τις συνειδήσεις- αλλά και τη δυνατότητα για έρευνα όψεων της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης- της περιόδου της δικτατορίας-, αφού η κυβέρνηση φροντίζει, παράλληλα με θετικά μέτρα, να εξαλειφθούν *τα ίχνη* που αυτή άφησε στο χώρο της εκπαίδευσης. Έτσι αποφασίζεται: α)η πολτοποίηση του εμπιστευτικού και απορρήτου αρχείου του ΥΠΕΠΘ, που δημιουργήθηκε στην περίοδο της δικτατορίας (Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*, Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων..., 48), β)η απάλειψη του συμβόλου της δικτατορίας από τα βιβλία με την αποκοπή της ανάλογης σελίδας από τους μαθητές (Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, 5/9/74) και γ)η αφαίρεση των αναμνηστικών πλακών εγκαινίων σχολικών κτηρίων περιόδου 1967- 74 (Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ 21/12/74)

καθορισμό της παραπέρα τύχης των επιχειρούμενων εκπαιδευτικών αλλαγών παρουσιάζεται μέσα από τις στήλες της «Εκπαιδευτικής Αλλαγής» («Ε.Α»)[6]. Η εφημερίδα, στο πρώτο της φύλλο (12/3/75), θα θέσει το θέμα περιγράφοντας όρια και διαστάσεις:

«Πέρασαν εφτά πάνω κάτω μήνες χωρίς να γίνη τίποτε στον τομέα της κάθαρσης και της αποχουντοποίησης και οι ανησυχίες που δικαιολογημένα διακατέχουν τους λειτουργούς... έχουν ενταθή... Οι αόριστες δηλώσεις του κ. Ζέπου δεν μπόρεσαν να διαλύσουν τα νέφη που σκέπαζαν και σκεπάζουν τον ορίζοντα... ο κ. Υπουργός μπορούσε και επιβαλόταν να θέση σε διαθεσιμότητα από τις πρώτες ακόμα μέρες της υπουργίας του, τα ανώτατα εκείνα στελέχη που είναι πασίγνωστη η επαίσχυντη δράση τους κατά τα χρόνια της εφταετίας... Ήταν μια επιβεβλημένη πράξη, δίκαια και ηθική, που θα ικανοποιούσε όλους και θα έθετε φραγμό στις δικαιολογημένες ανησυχίες και στα διάφορα δυσμενή σχόλια που κυκλοφορούν»[7].

Ως ενδεδειγμένος τρόπος απομάκρυνσης προβάλλεται, ταυτόχρονα η έκδοση Π.Δ.- κατά τρόπο ανάλογο της Συντακτικής Πράξης (3/9/74) *«Περί αποκαταστάσεως της νομιμότητος εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα»*- όπως ζητούσε σχέδιο ψηφίσματος που είχε κατατεθεί ήδη στο κοινοβούλιο από ομάδα βουλευτών[8].

Η έννοια της *«κάθαρσης»* ή *«αποχουντοποίησης»*- που στο ίδιο άρθρο παρουσιάζεται να ταυτίζεται και με τον *«εκδημοκρατισμό»*- προσδιορίζεται ως η διαδικασία απομάκρυνσης, όχι από την εκπαίδευση, αλλά από τις θέσεις- κλειδιά αυτής, των προσώπων εκείνων τα οποία ως ανώτατο εποπτικό προσωπικό της διοίκησης είτε αναδείχθηκαν σ' αυτή λόγω της πλήρους υποταγής τους στο δικτατορικό καθεστώς είτε, βρισκόμενοι στις θέσεις αυτές ήδη, συνεργάστηκαν με τη δικτατορία προπαγανδίζοντας το έργο της και διώκοντας δημοκρατικούς εκπαιδευτικούς της Γ.Ε. Σ' αυτή τη φάση περιορίζονται οι επιπτώσεις που έχει η μη απομάκρυνσή τους στη δημιουργία *«δυσμενών σχολίων»* και *«ανησυχιών»* χωρίς να προσδιορίζεται το περιεχόμενό τους.

Μια ευρύτερη περιγραφή του περιεχομένου της *«κάθαρσης»* διατυπώνεται, λίγους μήνες μετά, στο *«Προσκλητήριο»* που απευθύνει η *«Συντονιστική Επιτροπή για την Κάθαρση στην Παιδεία»* για τη συγκέντρωση στο Θέατρο Χατζηχρήστου:

«να εξαρθρωθούν οι μηχανισμοί της δικτατορικής προπαγάνδας, της αστυνόμευσης των εκπαιδευτικών, του κολυβογραμματισμού και της καλλιέργειας πνεύματος υποταγής, που εκτρέφει δούλους, απάνθρωπους βασανιστές, πρόθυμους πράκτορες κάθε ξένου δυνάστη, εύκαμπτους θεσιθήρες και φτηνά όργανα κάθε επιβήτορα της εξουσίας. Αν δεν εξαρθρωθούν αυτοί οι μηχανισμοί που φανερά ή μυστικά λειτουργούν ακόμα και σήμερα θα παραχαρακτή το πνεύμα της αλλαγής και η προσπάθεια εκδημοκρατισμού της παιδείας θα πέση στα χέρια εκείνων που την φασιστικοποίησαν... Θέλουμε μόνο να προφυλάξωμε τη νεογέννητη Δημοκρατία από τους όγιμους φίλους της, να ξαναβρή ο εκπαιδευτικός την αισιοδοξία και τη δύναμη να συνεχίση το έργο του, να μπη στη θέση της αναξιοκρατίας η αξιοκρατία, να αποκατασταθή η ηθική και δημοκρατική τάξη στην Εκπαίδευση... μια πραγματική δημοκρατική παιδεία με δάσκαλο και καθηγητή ελεύθερο και φωτισμένο, με πίστη στο έργο του και στην ηγεσία του.»[9]

Στο *«Προσκλητήριο»* επαναλαμβάνεται η απαίτηση να γίνει συνολική επανάκριση του Εποπτικού Προσωπικού[10] με *«ψήφισμα της Βουλής»* και να αποτελέσει αυτή έργο Ειδικού Συμβουλίου από *«ανώτερους Δικαστικούς και ασυμβίβαστους Εκπαιδευτικούς»*. Θεωρεί, επιπλέον, αναγκαίο αυτή να στηρίζεται όχι μόνο στα *«τυπικά κριτήρια»* αλλά να

---

[6] Για την «Εκπαιδευτική Αλλαγή»: Ημερολόγιο: 12/3/75.

[7] «Εκπαιδευτική Αλλαγή» φ. 1/12-3-75, 1, «Κάθαρση».

[8] Για το ψήφισμα που κατατέθηκε: Ημερολόγιο: 23/1/75. Στην εισηγητική έκθεση του Σχεδίου Ψηφίσματος, πέρα από την ηθική διάσταση του θέματος γίνεται λόγος στην ανάγκη *«να αποκτήση πάλι ο Κλάδος εμπιστοσύνην και σεβασμόν προς τους Προϊσταμένους του»*.

[9] «Εκπαιδευτική Αλλαγή φ. 2, «Προσκλητήριο», 1.

[10] Ο Υπ. Παιδείας Ζέπος Π. είχε ήδη εξαγγείλει την επανάκριση του Εποπτικού και Διοικητικού Προσωπικού.

«λάθη υπ' όψει κυρίως την ηθική ποιότητα και τη χουντική δραστηριότητα της εκπαιδευτικής ηγεσίας την Εφταετία». Το τελευταίο κρίνεται απαραίτητο, όχι μόνο για λόγους ηθικής τάξης, αλλά γιατί, διαφορετικά, *«η αποκατάσταση των δυμάτων θα προσκρούση στις εισηγήσεις των θυτών. Και ο εκδημοκρατισμός θα βγή από τα καλούπια των αντιμεταρρυθμιστών του δικτατορικού καθεστώτος».*

Στις θέσεις αυτές γίνεται φανερό ότι η *«κάθαρση»* γίνεται αντιληπτή ως διαδικασία που δεν προηγείται απλώς του *«εκδημοκρατισμού»* της εκπαίδευσης, αλλά τον καθορίζει. Η αναφορά σε *«μηχανισμούς»*, ως σύνολο προσώπων, συνδέεται ευκρινώς, όχι μόνο με το ηθικό ποιόν τους, αλλά με την ιδεολογική ταυτότητά τους ως *«αντιμεταρρυθμιστών»*. Το εποπτικό προσωπικό, πέρα από την βαναυσότητά του απέναντι στους συναδέλφους, παρουσιάζεται ως το δίχτυο εκείνο που στήριξε την *«αντιμεταρρύθμιση»* του δικτατορικού καθεστώτος, άρα η παραμονή του σε θέσεις κλειδιά αποτελεί υπονόμευση του *«εκδημοκρατισμού»*, ο οποίος ορίζεται διαμέσου μιας αρνητικής περιγραφής του[11].

Έτσι ο *«εκδημοκρατισμός»* πρέπει να είναι το αντίθετο της αστυνόμευσης των εκπαιδευτικών (να είναι *«ελεύθεροι και φωτισμένοι»*), του χαμηλού επιπέδου της προσφερόμενης εκπαίδευσης *(«κολλυβογράμματα»)*, της καλλιέργειας στο σχολείο αντιδημοκρατικού πνεύματος που οδηγεί στην παραγωγή μη ηθικών προσωπικοτήτων (*«βασανιστών»* και *«θεσιθήρων»*), ανθρώπων χωρίς εθνική συνείδηση πρόθυμων να υποταχθούν σε *«ξένους δυνάστες»* αλλά και οργάνων κάθε σφετεριστή της πολιτικής εξουσίας και τέλος της προπαγάνδισης ολοκληρωτικών συστημάτων.

Στις εισηγήσεις που ακούστηκαν κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης (13/5/75) ο *«εκδημοκρατισμός»* και η *«κάθαρση»* παρουσιάστηκαν ως *«προϋποθέσεις για την εκπαιδευτική αναγέννηση»*. Ως *«χρέος»* των εκπαιδευτικών καθορίστηκε η *«υπεράσπιση του ελεύθερου πνεύματος της Αγωγής»* και η *«Δημοκρατική μόρφωση του πολίτη»*. Για άλλη μια φορά το επιθυμητό περιεχόμενο της δημοκρατικής εκπαίδευσης ορίστηκε αρνητικά μέσω της περιγραφής της κατάστασης του ελληνικού σχολείου: μονολιθικότητα, απαρχαιωμένο σύστημα και αντιδημοκρατική λειτουργία, απουσία της δημοτικής γλώσσας, φενακισμένη διδασκαλία της νεότερης ιστορίας με αρνητικά αποτελέσματα στην αντίληψη για το *«νόημα του Νεοελληνισμού»*. Εκτιμήθηκε, τέλος, ότι το σχέδιο νόμου που δημοσιεύθηκε αποτελεί *«μεταποίηση»* του 651/70[12].

Ο φόβος, δηλαδή, που διακατέχει τις ομάδες αυτές συγκεντρώνεται στην εκτίμηση ότι: *αν η «κάθαρση» δεν προχωρήσει κάθε προσπάθεια για «εκπαιδευτική αναγέννηση», δηλαδή τη δημιουργία και στερέωση ενός δημοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος, είναι εξαρχής υπονομευμένη από τους μηχανισμούς εκείνους που στήριξαν την πρόσφατη «αντιμεταρρύθμιση» της δικτατορίας, αφού τα πρόσωπα που τους ενσαρκώνουν παραμένουν ακόμη σε θέσεις- κλειδιά.*

Γι' αυτό, από τη μια γίνεται πλέον λόγος για εννεάμηνο *«εμπαιγμό»* εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας και από την άλλη ο όρος *«κάθαρση»* αρχίζει να συνοδεύεται με τον προσδιορισμό *«σε βάθος»*, ο οποίος και επεξηγείται:

> *«Όχι να απομακρυνθούν μερικοί ίσως άσχετοι και να παραμείνουν ακλόνητοι στις θέσεις τους οι φορείς του σκοταδισμού και του ολοκληρωτισμού»*[13].

Ο φόβος, δηλαδή, για την τύχη της δικαιολογείται από την αναβολή της πραγματοποίησής της και τις εκτιμήσεις ότι μπορεί να είναι επιφανειακή. Ο πυρήνας, όμως, των απόψεων των ομάδων αυτών φαίνεται να υπακούει σε ένα *σχήμα ερμηνείας*

---

[11] Ο Reboul παρατηρεί ότι η πρόσβαση σε μια «αξία» γίνεται συχνότερα διαμέσου ενός αρνητικού δρόμου ανακάλυψής της (voie negative). Οι αξίες συχνότερα *«λάμπουν δια της απουσίας τους»* και έτσι γίνονται αντιληπτές (Reboul O., Les valeurs de l' education, PUF 1992, 42). Είναι λοιπόν αναμενόμενο σε αυτή την πρώιμη φάση η διατύπωσή τους να γίνεται ακριβώς διαμέσου του αρνητικού ορισμού τους.

[12] «Εκπαιδευτική Αλλαγή» φ. 3, «Η συγκέντρωση για την κάθαρση στην εκπαίδευση», 4. Αλλού (II. 2. 5.) δείχθηκε η σχέση των απόψεων αυτών με αυτές που κυριάρχησαν για ανάλογα ζητήματα στα πρώτα δημοκρατικά εκλεγμένα ΔΣ.

[13] «Εκπαιδευτική Αλλαγή», *ο.π.*, 4.

της ιστορίας της νεοελληνικής εκπαίδευσης, τουλάχιστον του 20ου αιώνα, ως μια *συνεχή πάλη ανάμεσα στις δυνάμεις της «μεταρρύθμισης» και «αντιμεταρρύθμισης»*, αποδίδοντας στις πρώτες δημοκρατική πολιτική ταυτότητα και πρόθεση να κάνουν πραγματικότητα το δημοκρατικό σχολείο και στις δεύτερες ολοκληρωτικές πολιτικές αντιλήψεις και εκπαιδευτικό *«σκοταδισμό»*. Το σχήμα έχει προσλάβει το χαρακτήρα του «αυτονόητου», αποτελεί δηλαδή, ήδη, αποφασιστικό στοιχείο της ιδεολογικής αντίληψης των εκπαιδευτικών αυτών[14].

Σ' αυτή τη φάση, των απαρχών της δράσης των ομάδων που σε λίγους μήνες είτε θα στηρίξουν τα πρώτα εκλεγμένα ΔΣ των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ) είτε θα αποτελέσουν την πλειοψηφία των μελών τους (ΔΟΕ- ΟΙΕΛΕ), επιχειρείται, στο χώρο της ΟΙΕΛΕ, μια πιο διευρυμένη νοηματοδότηση της έννοιας του επιζητούμενου *«εκδημοκρατισμού»*. Σε εισήγηση της Συντονιστικής Επιτροπής, πέρα των στοιχείων που παρουσιάστηκαν ως τώρα, σημειώνεται η ανάγκη θεμελίωσης ενός εκπαιδευτικού δημοκρατικού συστήματος του οποίου προϋπόθεση θεωρείται το *«να μην είναι στατικό, αλλά να παρέχονται μέσα στην οργάνωσή του οι λειτουργίες εκείνες που θα διευκολύνουν την αδιάκοπη ανανέωσή του»*. Σε ιδιαίτερο κεφάλαιό της, μάλιστα, με τίτλο *«εκδημοκρατισμός»* σημειώνεται η: α)*«γενίκευση και καθιέρωση του θεσμού της μαθητικής αυτοδιοίκησης έτσι που θα δίνεται στα παιδιά πραγματική ευκαιρία για συμμετοχή στον προσδιορισμό της σχολικής ζωής»* και β) *«Ενεργοποίηση των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων, ώστε να γίνουν οι γονείς πραγματικοί παράγοντες που θα συμβάλλουν στην όλη λειτουργία της παιδείας»*[15].

Στην ίδια χρονική στιγμή το επί δικτατορίας «εκλεγμένο» ΔΣ της ΟΛΜΕ, περιορίζει τον όρο *«κάθαρση»* στην αποκατάσταση *«με οιονδήποτε τρόπον των αδικηθέντων... δια της προσεκτικής επανακρίσεως των επί μέρους προσωπικών περιπτώσεων»* και επαναφορά των *«απομακρυθέντων τέκνων»* έτσι ώστε να δοθεί η *«δυνατότητα να συνειδητοποιήση και εξ οικείων γεγονότων [ο καθηγητής] τον επαναπατρισμόν της δημοκρατίας»*[16]. Για το ΔΣ της ΟΛΜΕ το όλο ζήτημα- πάντα κάτω από την πίεση της βάσης- περιορίζεται στα πλαίσια της επανάκρισης του Εποπτικού Προσωπικού και τον κολασμό των *«διαπραξάντων αδικίας»* και προτείνεται η σύσταση *«πενταμελούς συμβουλίου»* δικαστικών για την πραγματοποίησή της[17].Τα ΔΣ της ΔΟΕ και του ΣΙΕΛ- Α, αντίστοιχα, σιωπούν συστηματικά.

Με την πτώση αυτών των ΔΣ και την ανάδειξη των πρώτων δημοκρατικά εκλεγμένων διοικήσεων των Ομοσπονδιών ο αγώνας για *«κάθαρση»* και *«εκδημοκρατισμό»*, όχι μόνο νομιμοποιείται και τυπικά, αλλά τίθεται και ως κυρίαρχο ζήτημα.

Στο πρώτο του κείμενο το νεοεκλεγμένο ΔΣ της ΔΟΕ θα διαχωρίσει την έννοια της *«κάθαρσης»* από την αναγκαιότητα *«που επιβάλλουν οι σημερινές περιστάσεις, αλλά*

---

[14] Για μια συστηματική μελέτη άλλων προτάσεων που συγκροτούνται ως «αληθινές και αυτονόητες θέσεις» στη σύγχρονη παιδαγωγική ιδεολογία Νούτσος Χ., Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική, Θεμέλιο 1986, 44 και για μια σειρά άλλων ιδεολογημάτων Νούτσος Χ., Συγκυρία και εκπαίδευση, Ο Πολίτης, Αθήνα 1990, 14. Μια σειρά παιδαγωγών (κυρίως στα Π.Τ. Δημοτικής Εκπ/σης) αποδέχονται ανοιχτά ή σιωπηλά την αντίληψη περί *«μεταρρυθμιστών- αντιμεταρρυθμιστών»*. Σε πολλά σημεία της παρούσης εργασίας θα γίνει αντιληπτό ότι μια τέτοια άποψη είναι μάλλον απλουστευτική.

[15] Συντονιστική Επιτροπή, «Εισήγηση για την Επιτροπή Παιδείας», δακτυλόγραφο κείμενο, αρχείο Α. Σιδέρη.

[16] «Δ» φ. 416- 417/1-10/9/74, «Δημοκρατία και Δικαίωσις», 2.. Η μοναδική περίπτωση που γίνεται εκτεταμένη αναφορά στην *«κάθαρση»* στις σελίδες του «Δ.» είναι το άρθρο *«επιδεωρητού Μ.Ε.»* στο οποίο, αφού υποστηριχθεί ότι οι λέξεις *«χουντικός»* και *«αποχουντοποίηση... έχουν γίνει του συρμού»*, επιχειρείται η προέκταση της έννοιας της *«κάθαρσης»*, ώστε αυτή να αφορά τον *«κατώτερο μέχρι τον ανώτερο υπάλληλο. Με κριτήριο όχι αυτή καθαυτή την τοποθέτηση στη θέση... αλλά τις πράξεις του και τη γενική του συμπεριφορά κατά την άσκηση των υπηρεσιακών του καθηκόντων»* («Δ.», φ. 433/16/5/75, Αθανασόπουλος Α, «Κάθαρση», 27- 28). Τα άρθρο είναι ορατό ότι επιδιώκει διεύρυνση της έννοιας για να αποτρέψει την ιδιαίτερη συζήτηση για τη στάση του εποπτικού προσωπικού κατά τη δικτατορία.

[17] Παπαγεωργίου- Βασιλού Β., *ο.π.*, 98.

και οι αυριανές ανάγκες που θα δημιουργηθούν... να εκσυγχρονισθή» το *«λαϊκό σχολείο»*. Η *«κάθαρση»* πλέον αποσπασμένη από τον *«εκδημοκρατισμό»*, παραμένει ένας από τους τρεις σημαντικούς *«πόλους ενεργειών»* του ΔΣ, αλλά περιορίζεται στην:

> *«επανάκριση όλων όσων κατέλαβαν θέσεις στην ιεραρχία της εποπτείας της εκπαιδεύσεως και σύγκρισή των με όλους τους συναδέλφους που είχαν τα προσόντα και αποκλείστηκαν από το διδακτορικό καθεστώς... γιατί μόνο η διαδικασία αυτή μπορεί να αποδώση πραγματική δικαιοσύνη και ν' αποκαταστήση την ηθική τάξη, τη γαλήνη και την ομόνοια στο χώρο της παιδείας»*[18].

Η άποψη αυτή ακολουθείται από τη διαπίστωση ότι το σ.ν. για τη Γενική Παιδεία δε *«δίνει την ορθή και επιβεβλημένη λύση στο ζήτημα αυτό»* και επαναφέρει την *«κάθαρση»* σε ηθικής τάξης ζήτημα που αφορά αποκλειστικά το εσωτερικό της εκπαίδευσης, το *κλίμα* που επικρατεί σε αυτή, δηλαδή τις σχέσεις Εποπτικού Προσωπικού και δασκάλων, ενώ παράλληλα την αποκαθάρει από τις προηγούμενες πολιτικές και ιδεολογικές φορτίσεις[19]. Εξάλλου και η απόφαση της πρώτης μεταδικτατορικής Γ.Σ. της Ομοσπονδίας, ενώ θεωρεί το ζήτημα της κάθαρσης, μαζί με αυτό των Π.Α., ως *«καθολικό και ανυποχώρητο αίτημα»*, εμμένει στη σκιαγράφηση των διαδικασιών επανάκρισης του Εποπτικού Προσωπικού αλλά και των προσώπων που στελεχώνουν τις υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ με τη συμμετοχή στο *«Ειδικό 5)μελές Συμβούλιο Κρίσεως»* που προτείνει και εκπαιδευτικών (ένας Εκπαιδευτικός Σύμβουλος που να προέρχεται από τη Δ.Ε. και ένας εκπρόσωπος της ΔΟΕ καθ' υπόδειξή της)[20].

Αντίθετα στην ΟΛΜΕ και μετά την ανάληψη της εξουσίας από το δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ η διασύνδεση *«κάθαρσης»* και αναγκαίων αλλαγών για τη στερέωση ενός *«νέου σχολείου»* παραμένει ισχυρή[21]. Αρχικά, γιατί ο βασικός κοινωνικό- πολιτικός σκοπός του: η διάπλαση ενός ανθρώπου *«εσωτερικά ελεύθερου... ηθικά αυθύπαρκτου [και] κοινωνικά και πολιτικά ελεύθερου»* θεωρείται ότι ακυρώνεται, χωρίς αυτή,

> *«Διότι άνθρωποι που δίδαξαν με το παράδειγμά τους τη δουλοφροσύνη προς τη δικτατορία ή υπηρέτησαν τους ανίερους σκοπούς της κατέχουν ακόμη θέσεις στο μηχανισμό της εκπαιδεύσεως. Διότι επί επτά χρόνια καταπατήθηκε κάθε έννοια αξιοκρατίας και ηθικής τάξεως»*[22].

---

[18] «Δ.Β.» φ. 777, «Αναλαμβάνοντας τη διοίκηση», 1. Η άποψη που κυριάρχησε προωθούσε τη συμμετοχή στην κρίση για τις θέσεις Επιθεωρητών των διευθυντών Α' και Β' ανεξάρτητα με το αν είχαν ή όχι πτυχίο μετεκπαίδευσης ή άλλης ανώτατης σχολής θεωρώντας ότι η συμμετοχή δασκάλων που κατείχαν τον 6ο βαθμό και ήταν πτυχιούχοι των σχολών αυτών διατάρασσε την *«έννοια της ομαλής υπηρεσιακής εξέλιξης του υπαλλήλου»* (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιούνιος 1975).

[19] Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι οι πρωτεργάτες της πτώσης του ΔΣ που συσπειρώθηκαν γύρω από τη ΔΑΣΚ και συνέχισαν να εκφράζονται από την «Εκπαιδευτική Αλλαγή» και στη συνέχεια τη «Δημοκρατική Παιδεία» παραμένουν προσκολλημένοι στην έννοια της *«κάθαρσης»* ως προϋπόθεση της ασφαλούς πορείας της *«μεταρρύθμισης»*. Η «Εκπαιδευτική Αλλαγή», εξάλλου, μέχρι να κλείσει, συνεχίζει την πολιτική δημοσίευσης στοιχείων, αλλά και προχωρά σε επώνυμες καταγγελίες προσώπων που υπήρξαν συνεργάτες της δικτατορίας και φανατικοί *«αντιμεταρρυθμιστές»* και παραμένουν στα ηγετικά κλιμάκια του ΥΠΕΠΘ (περίπτωση του Ε. Δουγαλή, Διευθυντή Στοιχειώδους Εκπαίδευσης), θεωρώντας ότι η τακτική της μη εκκαθάρισης των *«φασιστικών»* στοιχείων αποτελεί πλέον κοινό τόπο μετά το 1944 («Εκπαιδευτική Αλλαγή», φ. 4, «Να αχρηστευθή το ναρκοπέδιο στη Διεύθυνση Στοιχειώδους Παιδείας», 1). Ακόμη και μετά την ψήφιση του άρθρου 73 του 309/76 εκτιμάται ότι ήταν θετική εξέλιξη, αλλά επιμένει στις παραλείψεις που σημειώθηκαν ως προς την *«πραγματική κάθαρση»* και τους κινδύνους που κάτι τέτοιο συνεπάγεται («Εκπαιδευτική Αλλαγή», φ. 9, «Πραγματική Κάθαρση για τη σωτηρία της Παιδείας και της Δημοκρατίας», 1.)

[20] «Δ.Β.» 780/25-9-75, 5, «Ποιες αποφάσεις πήρε η 1η μεταδικτατορική Γεν. Συνέλευση».

[21] Το αίτημα της *«κάθαρσης»* αναδείχθηκε ως κυρίαρχο μόνο κατά τη διάρκεια της ΜΣ' ΓΣ (1975). Η ΓΣ υιοθέτησε την άποψη όλες τις κρίσεις να διενεργήσει επταμελές συμβούλιο Κρίσεων και Προαγωγών με την κυριαρχία εκπαιδευτικών (2 από τη Δ.Ε. και 2 από τη Μ.Ε) διατυπώνοντας την άποψη ότι τις θέσεις πρέπει να καταλάβουν όσοι ήταν Εκπαιδευτικοί Σύμβουλοι ή Γενικοί Επιθεωρητές πριν τη δικτατορία και οι αρχαιότεροι Γυμνασιάρχες Ιδιαίτερο ρόλο στην όλη διαδικασία έπαιξε το ΔΣ της ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης- Κιλκίς Χαλκιδική. (Παπαγεωργίου Βασιλού Β., *ο.π.*, 99 και 125).

[22] «Π.Δ.» 436-437/1-15/9/75, 1, «Για μια Σύγχρονη Παιδεία».

Η έννοια, δηλαδή, της *«κάθαρσης»* διασυνδέεται τώρα με την πίστη ότι η ίδια η οργάνωση και στελέχωση του σχολικού μηχανισμού οφείλει να δρα ως παράδειγμα: *ηθικής τάξης- αξιοκρατίας και ηθικής και πολιτικής ακεραιότητας των στελεχών του.*

Στη συνέχεια η *«κάθαρση»* προβάλλεται ως πολιτική προϋπόθεση της *«νέας «πορείας»* του σχολείου και γίνεται λόγος για την *«άμεση εξάρθρωση των μηχανισμών αστυνόμευσης καθηγητών»* και την *«απομάκρυνση από τις ηγετικές θέσεις των οργάνων της δικτατορίας»*. Οι *«μηχανισμοί»* οφείλουν να εξαρθρωθούν, αφού και πάλι η διαμόρφωση του ελεύθερου πολίτη *«προϋποθέτει τον ελεύθερο καθηγητή, γιατί αλλιώς ο σκλάβος αθέλητα καλλιεργεί το ίδιο πνεύμα υποταγής που διαμόρφωσε και τον ίδιο»*[23].

Έτσι, η *«κάθαρση»* διατηρεί σε σημαντικό βαθμό την πολιτική βαρύτητα που της δόθηκε στην πρώτη φάση διασυνδεόμενη από τη μια με τη διαμόρφωση ηθικών προσωπικοτήτων (στελεχών- καθηγητών)οι οποίες, δια του παραδείγματος, οδηγούν τους μαθητές σε ηθική τελείωση και από την άλλη με την αντίληψη ότι ο σχολικός μηχανισμός οφείλει να δρα ως ακέραιο παράδειγμα κυριαρχίας της ηθικής τάξης και της αξιοκρατίας. Εκείνο που απουσιάζει είναι η συνολική πολιτική αντίληψη του *δικτύου «αντιμεταρρυθμιστών»* που συγκροτούν τα πρόσωπα αυτά.

Οι παλινωδίες, όμως, του ΥΠΕΠΘ, σε σχέση με τις διαδικασίες πραγμάτωσής της, θα στρέψουν το ΔΣ της ΟΛΜΕ στη στενή παρακολούθηση της τύχης της. Η όλη φροντίδα τώρα επικεντρώνεται στη διατύπωση του άρθρου 72 του σ.ν. που το περιεχόμενό του βάλλεται από ομάδες βουλευτών της συμπολίτευσης. Άποψη της ΟΛΜΕ, αλλά και μεγάλου μέρους του τύπου, είναι ότι αυτοί προωθούν τα συμφέροντα των «χουντικών» Επιθεωρητών και ακυρώνουν την *«κάθαρση»*[24].

Στο πρώτο φύλλο του «Ι.Ε.» που εκδίδεται μετά την ανάδειξη δημοκρατικά εκλεγμένης ηγεσίας στο ΣΙΕΛ- Α (1/10/75) τα προβλήματα της *«κάθαρσης»* και του *«εκδημοκρατισμού»* της εκπαίδευσης προβάλλονται σημαντικά. Η *«πραγματική κάθαρση»* παρουσιάζεται ως σκοπός του σ.κ. των Ι.Ε. με αίτημα την παραπομπή και την κρίση όσων κατά τη δικτατορία *«υπήρξαν ανάξιοι δάσκαλοι και ανάξιοι έλληνες»*. Τρεις λόγοι την υπαγορεύουν: 1)η απαλλαγή της εκπαίδευσης απ' όσους έχουν σκοπό να *«διαστρέψουν το φρόνημα»* των παιδιών, 2) *«για να παραδειγματιστούν όσοι δεν τόλμησαν μεν το κακό, αλλά είναι έτοιμοι- και το δείχνουν- να το πράξουν, αν βεβαιωθούν για την ατιμωρησία»*, και 3) *«για να αποκατασταθή ηθικά ο κλάδος, που, αν και στη συντριπτική πλειοψηφία του*

---

[23] «Π.Δ.» 441/15-11-75, 9, «Εκδημοκρατισμός της Εκπαιδεύσεως- Κάθαρση».

[24] Το πρόβλημα ξεκίνησε με την απάλειψη του χρονικού προσδιορισμού 24/4/67- 23/7/74 από άρθρο, γεγονός που προκάλεσε την οργή της ΟΛΜΕ, γιατί θεώρησε ότι έτσι η *«κάθαρση ουσιαστικά εγκαταλείφθηκε»* («Π.Δ.» 438/1-10-75, 1, «Νέα Εκπαίδευση *"αδαπάνως"* για το Δημόσιο»). Στη συνέχεια η κυβέρνηση υποχρεώθηκε στην επαναδιατύπωση κατά τα συμφωνηθέντα με την ΟΛΜΕ. Όμως κατά τη συζήτηση στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας, με πρωτοβουλία βουλευτών της συμπολίτευσης, κρίνεται «αντισυνταγματική» η συγκεκριμένη ρύθμιση που θεωρούσε κώλυμα για την κατάληψη θέσεων Εποπτικού Προσωπικού την ανάληψη *«αξιωμάτων»* ή την *«αποδεδειγμένη ανάπτυξη δραστηριοτήτων προφανώς αντικειμένων προς την ιδιότητα του εκπαιδευτικού λειτουργού»* κατά τη διάρκεια της δικτατορίας. Στις συζητήσεις έγινε συχνή αναφορά από βουλευτές της συμπολίτευσης- που ήταν αντίθετοι στη διαδικασία που προέβλεπε το σ.ν.- σε πιέσεις *«των συνδικαλιστικών οργανώσεων»* προς τη Βουλή και την Κυβέρνηση. Το άρθρο τελικά ψηφίστηκε στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή Παιδείας και στη συνέχεια στη Βουλή, ως αρχικά είχε, (άρθρο 73 παρ. 10 του 309/76) μετά από παρέμβαση του Χρ. Καραπιπέρη και Γ. Ράλλη, οι οποίοι επέμειναν ότι το σ.ν. στο σύνολό του είναι προϊόν συμφωνίας κυβέρνησης και κομμάτων και όχι προϊόν πίεσης των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Σχετικά με τα γεγονότα μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο του Π. Μπακογιάννη (Μπακογιάννης Π., «Χουντοκρατία- γεροντοκρατία: διασφάλιση της αντιδράσεως», εφ. *«Το Βήμα»* 13/1/76.), στο οποίο εκφράζονται αρνητικές απόψεις για την ακολουθούμενη πολιτική- επί του θέματος- της προηγούμενης ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ (Καραπιπέρης- Ζέπος) και οι δηλώσεις Ε. Παπανούτσου σχετικά με τις πιέσεις που δέχθηκε, ώστε να υποχωρήσει (Ημερολόγιο: 16/5/76). Η ΟΛΜΕ κατάγγειλε ως *«συμπαιγνία σε βάρος των εκπ/κών και της εκπ/σης»* τις πιέσεις που ασκήθηκαν σχετικά με το άρθρο 72 του σ.ν. και επέμεινε στην παράλληλη σύγκριση- κρίση Γυμνασιαρχών- Επιθεωρητών για την ανάδειξη των νέων Επιθεωρητών (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ: 23/3/76).

στάθηκε στο ύψος του- [και]σήμερα βαρύνεται ολόκληρος με την υποψία του αίσχους εξαιτίας της διαγωγής μερικών αναξίων»[25].

Το πρώτο και τρίτο επιχείρημα διατυπώθηκε και στο χώρο της ΟΛΜΕ[26]. Μόνο το δεύτερο είναι εκείνο που διατυπώνεται ανοιχτά στο χώρο της ΟΙΕΛΕ και συνδέει τη διαδικασία τιμωρίας με το *διαπαιδαγωγητικό ρόλο της δημοκρατικής πολιτείας* απέναντι στο σύνολο των πολιτών, έτσι ώστε, αν κάποιοι *ήθελε στο μέλλον* να σκεφτούν τη στήριξη αντιδημοκρατικών πολιτικών λύσεων, να φοβούνται την τιμωρία. Στο ίδιο άρθρο μάλιστα γίνεται λόγος για το *«άγος»* με το οποίο κατέχεται *«ο Ελληνισμός»* μετά την πτώση της δικτατορίας και για τις διαδικασίες των *«καθαρμών»*, αλλά και του *«εξοστρακισμού»* που ακολουθούνταν στην αρχαιότητα σε ανάλογες περιπτώσεις Έτσι, για πρώτη φορά η *«κάθαρση»* από τις σελίδες των εντύπων των Εκ. Ομοσπονδιών ξεπερνά τα όρια των θετικών επιδράσεων που θεωρείται ότι έχει στο σχολικό σύστημα και στους εμπλεκόμενους σε αυτό και αφορά πλέον τη συνολική λειτουργία της δημοκρατίας.

Παράλληλα με το ζήτημα της *«κάθαρσης»* οι συνδικαλιστές της ΟΙΕΛΕ προχωρούν σε εκτεταμένη περιγραφή της έννοιας του *«εκδημοκρατισμού»*. Αυτός χαρακτηρίζεται ως *«μάχη»*, όπου τη *«φυσική πρωτοπορία»* σ' αυτή κατέχουν οι *«δάσκαλοι»*. Ως σκοπός του δημοκρατικού σχολείου που επιχειρείται να δημιουργηθεί ορίζεται η *«καλλιέργεια του πνεύματος της ελευθερίας και της κοινωνικής και πολιτικής ευθύνης»* και ως απαραίτητη διαδικασία προκρίνεται η συμμετοχή σε αυτό του συνόλου του λαού *«ως πομπού και ως δέκτη»*. Στο κέντρο ενός τέτοιου σχολικού συστήματος μπαίνει ο άνθρωπος *«ως ανεπανάληπτη και αναντικατάστατη αξία»*, χωρίς διάκριση *«ηλικίας, κοινωνικής θέσεως, οικονομικής δύναμης, φύλου»*. Ένα τέτοιο σύστημα παιδείας *«δεν μπορεί να κατασκευάζεται άνωθεν»* και ξεφεύγει από τα στενά όρια του σχολείου, αφού δεν απευθύνεται *«μόνο προς τα παιδιά, αλλά [πρέπει]να επιδιώκη τη γενικότερη διαφώτιση του έθνους και ιδιαίτερα των ανθρώπων της υπαίθρου»*. Η αναγκαιότητα ενός τέτοιου *«εκδημοκρατισμού»* υπαγορεύεται επειδή α) *«η αυταρχική παιδεία επιδιώκει να φτιάξη ανελεύθερα άτομα»*, β) η αυταρχική παιδεία *«ισοδυναμεί με την κατάργηση της παιδείας»*, γ) η αυταρχική παιδεία *«φτιάχνει άτομα ανταγωνιστικά και επομένως αντικοινωνικά»* και δ) το κύρος της *«αυθεντίας»* έχει παραμεριστεί από τις γοργές αλλαγές σε όλους τους τομείς και μόνο *«η συλλογική προβληματική σώζει»*.

Οι παραπάνω στοχεύσεις υπαγορεύουν μια σειρά *«άμεσες διεκδικήσεις»* με ιδιαίτερο πολιτικό χαρακτήρα: α)*«αποχουντοποίηση»*, δηλαδή *«κάθαρση»*, β)κατάργηση θεσμών *«αντιδημοκρατικών... που δεσμεύουν την ελευθερία σκέψης και λόγου στα σχολεία»*, γ)εξασφάλιση της *«ελευθερίας του φρονήματος»* των εκπαιδευτικών, δ) καθιέρωση μαθήματος *«δημοκρατικής αγωγής»* που θα αφορά στην καθημερινή πράξη και θα απευθύνεται εξίσου *«στο διανοητικό και συναισθηματικό κόσμο του παιδιού»*, ε) *«μαθητική αυτοδιοίκηση»* με ουσιαστικό περιεχόμενο, στ) πρόγραμμα μαθημάτων που να παρέχει *«ευκαιρία για ελεύθερη σκέψη»* και ζ)αναπροσαρμογή διδακτικών και παιδαγωγικών μεθόδων σε βάση *«ισοτιμίας και συνεργασίας δασκάλου- μαθητή στην καθημερινή συμβίωση και επιστημονική έρευνα»*.

Το σύνολο των παραπάνω προτάσεων, που ορίζουν- μόνο ως *«γενικές σκέψεις»*, όπως σημειώνει το αντίστοιχο άρθρο[27]- το περιεχόμενο του *«εκδημοκρατισμού»*, την αναγκαιότητά του και τις *«άμεσες διεκδικήσεις»*, τον συνδέουν με την *«κάθαρση»*, αφού η τελευταία, με το να αξιολογείται πρώτη ανάμεσα στις *«άμεσες διεκδικήσεις»*, επανεμφανίζεται ως προϋπόθεση για την πραγμάτωσή του.

Η ΟΙΕΛΕ, πιστή στην άποψή της για μια συνολική αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος, παρακολουθεί τα πολλαπλά σ.ν. *«περί Γενικής Εκπαιδεύσεως»* και

---

[25] «Ι.Ε.» 115/12-11-75, 2, «Κάθαρση».

[26] Για την αποκατάσταση της τιμής του συνόλου των καθηγητών που θίγεται από τη δράση *«ορισμένων»* κατά τη δικτατορία: «Π.Δ.» 441/15-11-75, 9, «Εκδημοκρατισμός της Εκπαιδεύσεως- Κάθαρση».

[27] «Π.Δ» 115/12-11-75, 2, «Για μια Δημοκρατική παιδεία».

τοποθετείται, συνολικά, σχετικά με το περιεχόμενο των επιχειρούμενων αλλαγών εκτιμώντας ότι:

«με το νομοσχέδιο για τη Γενική Εκπαίδευση προτείνεται ένα σύστημα αναχρονιστικό, υδροκέφαλο και αριστοκρατικό»[28].

Η γενικότερη απόρριψη των εκτιμούμενων ως ιδεολογικών κατευθύνσεών του εξειδικεύεται: Α)στην απόρριψη του περιεχομένου του αρχικού σκοπού του εκπαιδευτικού συστήματος που θεωρείται αναχρονιστικός. Β)στην εκτίμηση για το ρόλο των εποπτικών οργάνων και του συστήματος εποπτείας στο οποίο *«τίποτα ουσιαστικά δεν αλλάζει»*, αφού *«διατηρεί τον παλιό σκοπό ελέγχου αν εφαρμόζονται πιστά τα κυβερνητικά προγράμματα... το ρόλο της συντήρησης του παλιού αντί για την παρακολούθηση, ενθάρρυνση και μελέτη αδιάκοπων πειραματισμών»*. Γ)στην εκτίμηση ότι το σ.ν. αυτοπεριορίζεται σε θέματα *«οργάνωσης και διοίκησης»* και υπόπτως παραπέμπει στο ΚΕΜΕ τα εκπαιδευτικά προγράμματα και το θέμα της γλώσσας. Αυτή η τακτική θεωρείται απαράδεκτη, γιατί, από τη μια αποκλείστηκε η συμμετοχή *«των αιρετών εκπροσώπων των εκπαιδευτικών από το ΚΕΜΕ»* και έτσι *«κλείνει ο δρόμος επικοινωνίας με τους πραγματικούς φορείς της παιδείας»* και από την άλλη, το ζήτημα της γλώσσας *«που είναι λυμένο στις συνειδήσεις όλων των Ελλήνων και συνδέεται άμεσα με τον εκδημοκρατισμό της Εκπαίδευσης»* δεν είναι *«γνωμοδοτικό»* και πρέπει να εκφραστεί γι' αυτό η σχετική *«θέση της Πολιτείας»* στο νέο νόμο. Δ)στην εκτίμηση για τη *«διάκριση των μαθητών και δασκάλων σε προνομιούχους και μη»*, αφού: 1. διατηρούνται τα *«πρότυπα σχολεία»* και 2. χωρίς καμιά πρόνοια για τον *«επαγγελματικό προσανατολισμό»* επιλέγεται *«ο φραγμός»* των εισαγωγικών εξετάσεων, έτσι ώστε να στραφούν *«τα παιδιά των ασθενέστερων οικονομικά τάξεων, που η ανάγκη του βιοπορισμού δεν τους δίνει τον καιρό να επιμένουν»* προς τις πρακτικές και τεχνικές κατευθύνεις. Ε)στην άποψη ότι η *«ποικιλία που πρέπει να έχει η σύγχρονη εκπαίδευση ώστε να ανταποκρίνεται στην πολυμορφία της σύγχρονης ζωής»* δεν εξυπηρετείται από το σχήμα χωρισμού του Λυκείου σε γενικό, οικονομικό και ναυτικό.

Τέλος, ακόμη και δυο ρυθμίσεις που εκτιμώνται ως αρχικά *«θετικά βήματα»*: ο θεσμός της εννιάχρονης υποχρεωτικής φοίτησης και της *«δωρεάν παιδείας»*, κρίνονται ως ανεπαρκώς ρυθμιζόμενα θέματα γιατί, για το μεν πρώτο προκρίνεται αντίθετα η δημιουργία *«εννιάχρονου ενιαίου, λαϊκού σχολείου, που προϋποθέτει και ενιαίο, ολοκληρωμένο πρόγραμμα»* και για το δεύτερο θεωρείται ότι δε φτάνει *«η απαγόρευσις»* οποιασδήποτε επιβάρυνσης αλλά χρειάζονται μέτρα *«ουσιαστικής ενίσχυσης των ασθενέστερων τάξεων»*[29].

Το συνδικαλιστικό, όμως, ενδιαφέρον συγκεντρώνει το άρθρο 67, που ορίζει την ισχύ του νόμου *«αναλόγως»* για την Ιδιωτική Εκπαίδευση και καθορίζει την εργασιακή τύχη των Ι.Ε., μέχρι την ψήφιση ειδικού νόμου για αυτήν. Η μορφή του άρθρου αυτού θα αποτελέσει τον κύριο λόγο σύγκρουσης ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ κατά την τελευταία περίοδο συζήτησης του σ.ν.[30]. Στα λοιπά εργασιακά ζητήματα η θέση της ΟΙΕΛΕ μεταγράφει στο χώρο των διεκδικήσεων την πίστη ότι οι Ι.Ε. και δημόσιοι συνάδελφοί τους δεν μπορεί παρά να έχουν ενιαίο διεκδικητικό πλαίσιο. Αυτή η άποψη θα κυριαρχήσει σταθερά από δω κι εμπρός:

«σχετικά με τους όρους εργασίας των Εκπαιδευτικών γενικά (ωράριο, οργανικές θέσεις, μισθολογικά κ.λ.π.)δεν έχουμε παρά να προσυπογράψουμε όσα πολύ σωστά υποστηρίζουν και διεκδικούν η ΟΛΜΕ και η ΔΟΕ»[31].

Οι Ομοσπονδίες του δημοσίου, από την άλλη μεριά, παρακολούθησαν τα αλλεπάλληλα σ.ν. *«περί Γενικής Εκπαιδεύσεως»*, συγκέντρωσαν την προσοχή τους στα ζητήματα που -κατά καιρούς- αξιολόγησαν ως σημαντικά, προχώρησαν σε

---

[28] «Ι.Ε.» 116/8-1-76, 3, «Το Νομοσχέδιο για την Γενική Εκπαίδευση».
[29] *ο.π.*, 3.
[30] Αναλυτικά στο: ΙΙΙ.4.3.Γ. *«διασφάλιση»*.
[31] «Ι.Ε.», *ο.π.*, 3.

κινητοποιήσεις διεκδικώντας *«βελτιώσεις»* του και τέλος αξιολόγησαν το σ.ν. και τον ίδιο το νόμο εμμέσως (ΔΟΕ)ή αμέσως (ΟΛΜΕ). Κοινό χαρακτηριστικό και στις δυο υπήρξε το γεγονός ότι θεωρούσαν αναγκαία την αντικατάσταση του 651/70, αν και η στάση τους απέναντί του δεν ήταν ενιαία.

Η ΟΛΜΕ θεωρούσε τον 651/70 *«επάρατο και επαίσχυντο»* και είχε αρνητικά τοποθετηθεί απέναντί του ήδη από την περίοδο της δικτατορίας. Η άποψη, που είχε κυριαρχήσει, θεωρούσε ότι η Μ.Ε. *«νοσεί από μακρού νόσον βαρυτάτη χρονολογουμένην από της αρχής της μετακατοχικής περιόδου»*[32]. Παραδεχόταν ότι το πρόβλημα ήταν *«πολυσύνθετον... συντιθέμενον υπό πολλών επί μέρους παραγόντων, ως είναι η δομή και η κατεύθυνσις της εκπαιδεύσεως, το εκσυγχρονισμένον εκπαιδευτικόν πρόγραμμα, ο προγραμματισμός και τα κατάλληλα διδακτικά βιβλία, τα αναγκαία εποπτικά μέσα διδασκαλίας και τα σύγχρονα διδακτήρια»*[33], αλλά παράλληλα υποστήριζε πώς υπεράνω όλων των παραγόντων στέκει ο *«παράγων άνθρωπος, ο παράγων καθηγητής»*. Κατ' επέκταση, η βελτίωση του κύρους του καθηγητή (οικονομικού- κοινωνικού)θεωρήθηκε ως ο κυριότερος συντελεστής της όλης προσπάθειας ανάπλασης του εκπαιδευτικού συστήματος και ο 651/70, ως το νομοθέτημα που καταφέρνοντας απανωτά πλήγματα σ' αυτούς *«εμείωσε τας αποδοχάς των, κατήργησε την διαβάθμισίν των... [και]τύποις μεν εσμικρύνθη το εις την αφετηρίαν λογικόν άνοιγμα μεταξύ λειτουργών Πρωτοβαθμίου και Δευτεροβαθμίου Εκπαιδεύσεως, ουσία δε εξελείφθη πλήρως τούτο»*[34].

Η ΔΟΕ παρά τη θετική αρχική αξιολόγηση του 651/70, ανέδειξε την περίοδο 1971-73 ως κυρίαρχο το θέμα του *«8χρονού Δημοτικού Σχολείου»*[35]. Αυτό, συνοδευόμενο από τη δυσαρέσκεια που δημιουργούσε στους δασκάλους η μη ικανοποίηση μιας σειράς επαγγελματικών αιτημάτων (ώρες εργασίας, υπαλληλική εξέλιξη), οδήγησε αμέσως μετά τη μεταπολίτευση το ΔΣ να ζητά *«άμεση επέμβαση»*, δηλαδή μεταρρύθμιση, θεωρώντας ότι η *«κακοδαιμονία ευρίσκεται στην οργάνωση, στη διάρθρωση, στα προγράμματα, στις μεθόδους, στα διδακτικά βιβλία, στη γλώσσα, στη μονολιθικότητα, στην έλλειψη γενικώς δημοκρατικού πνεύματος»* προβάλλοντας ως λύση την οκταετή υποχρεωτική εκπαίδευση, η οποία έπρεπε να προσφέρεται στο Δημοτικό σχολείο σε συνδυασμό με την κατάργηση της διγλωσσίας, που του είχε επιβληθεί από τον 651/70[36].

Η κοινή, αλλά γενικόλογη, εκτίμηση σχετικά με την ανάγκη μεταρρυθμίσεων, των από την περίοδο της δικτατορίας «εκλεγμένων» ΔΣ των δυο Ομοσπονδιών, προσέκρουε, αρχικά, στη διαφορετική πρόταση που κατέθεταν σχετικά με το θέμα της κάθετης δομής του εκ. συστήματος. Η πρόταση για *«8χρονο Δημοτικό Σχολείο»* της ΔΟΕ είχε απαντηθεί στην ΜΔ' ΓΣ της ΟΛΜΕ με τη θέση για *«πενταετές δημοτικό σχολείο»* και *«επταετές γυμνάσιο»*. Το *«επταετές γυμνάσιο»* στην ουσία όμως παρουσιάζονταν ως *«οκταετές»*: *«κατώτερο τετραετές Γυμνάσιο»* και *«ανώτερο τετραετές Λύκειο»*, του οποίου το τέταρτο έτος προοριζόταν είτε για προπαρασκευή των υποψηφίων για τα ΑΕΙ είτε για επαγγελματική εξειδίκευση[37].

Όμως, μετά τη δημοσίευση του πρώτου σ.ν. το πρόβλημα της δομής δε θα τεθεί από την ΟΛΜΕ. Το σχήμα, που προτάθηκε για να καλύψει τη συνταγματική υποχρέωση για εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (6 χρόνια δημοτικό+ 3 χρόνια Γυμνάσιο)την ικανοποιούσε. Αντίθετα στη ΔΟΕ η θέση για *«οκταετές Δημοτικό Σχολείο»* παραμένει

---

[32] «Δ.» 418/1-10-74, 1, «Προς την πολιτικήν ηγεσία του τόπου».
[33] «Δ.» 421/25-11-77, 1, «Παιδεία και ανθρώπινος παράγων».
[34] «Δ.» 431/20-4-75, 1, «Υπόμνημα της ΟΛΜΕ επί του νέου σχεδίου Ν.Δ. περί Γεν. Εκπαιδεύσεως».
[35] Βασιλού- Παπαγεωργίου, *ο.π.*, 130.
[36] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Σεπτέμβριος 1974. Ο νόμος προέβλεπε τη διδασκαλία της *«καθομιλουμένης»* μέχρι την Δ' τάξη και της *«απλής καθαρεύουσας»* στην Ε' και ΣΤ'. Και τα δυο ΔΣ της ΔΟΕ ανέδειξαν το θέμα της καθιέρωσης της δημοτικής γλώσσας ως σημαντικό. Το από τη δικτατορία «εκλεγμένο» Δ.Σ. έκανε λόγο για *«καθομιλουμένη απηλλαγμένη ακροτήτων και ιδιωματισμών»*, αλλά με τον όρο αυτό περιέγραφε και αυτό τη δημοτική γλώσσα. Εξάλλου και το ν.δ. 309/79, άρθρο 2 μιλά για *«Νεοελληνική... Δημοτική, συντεταγμένη, άνευ ιδιωματισμών και ακροτήτων»*.
[37] Βασιλού- Παπαγεωργίου, *ο.π.*, 59.

κυρίαρχη[38]. Επιβεβαιώνεται όχι μόνο κατά την 1η Μεταδικτατορική ΓΣ αλλά και μεταπλάθεται, μετά την ψήφιση του 309/76, κατά τη 2η ΓΣ στη θέση που θεωρεί ότι: *«η υποχρεωτική εκπαίδευση [πρέπει]να υπαχθή στο χώρο της Δημοτικής Εκπ/σεως για να μπορέση πραγματικά να χαρίση σε όλα τα Ελληνόπουλα 9/ετή υποχρεωτική μόρφωση»*[39]. Κύριο επιχείρημα στήριξης της άποψης, ανάμεσα στα άλλα, παραμένει η εκτίμηση ότι υπάρχει κίνδυνος η υποχρεωτικότητα να παραμείνει κενό γράμμα, δεδομένων των δυσκολιών που υπάρχουν στην ύπαιθρο[40].

Το μέγιστο όμως ενδιαφέρον της ΔΟΕ, κατά τη διάρκεια των συζητήσεων που αφορούν στο περιεχόμενο του 309/76, στρέφεται στο θέμα των σπουδών των δασκάλων[41] και στο σύνολο εκείνων των ρυθμίσεων που θα βελτίωναν την επαγγελματική τους θέση κάνοντας πραγματικότητα το χρόνιο αίτημά τους για *«ίση μεταχείριση»* των εκπαιδευτικών. Το σύνολο αυτών των αιτημάτων αφορούσαν: 1)Τον αριθμό ωρών εβδομαδιαίας εργασίας, του οποίου διεκδίκησαν τη μείωση σε 28. Το ωράριο 30-36 ωρών, που προέβλεπε ο 651/70 είχε θεωρηθεί *«απάνθρωπο»* και το προτεινόμενο (28-34)στα δημοσιευμένα σ.ν. δεν ικανοποιούσε, αλλά ήταν αυτό που συμπεριλήφθηκε στο ν.δ. 309/76, παρά τις πολλαπλές υποσχέσεις που δόθηκαν από την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ[42]. 2) Την *«ενιαιοποίηση των θέσεων από του εισαγωγικού μέχρι και του 4ου βαθμού, όπως συμβαίνει και σε άλλους κλάδους της Γ.Ε.»* και στην *«διεύρυνση των οργανικών θέσεων στους ανώτερους βαθμούς σε ποσοστό 20% επί του συνόλου των θέσεων του κλάδου»*[43]. Τα επιχειρήματα γύρω από την ικανοποίησή τους συγκεντρώθηκαν, βέβαια, γύρω από την έννοια της *«ίσης μεταχείρισης»* δασκάλων-καθηγητών και στην *«εφ' όρου υπηρεσιακής ζωής»* καθήλωση των πρώτων στα κατώτερα δημοσιοϋπαλληλικά κλιμάκια. Το δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ ανέδειξε το βαθμολογικό πρόβλημα σε κυρίαρχο αίτημα και οδήγησε το σ.κ. σε απεργιακές κινητοποιήσεις για την ικανοποίησή του σε συνδυασμό με τη διεκδίκηση επιδομάτων αναλόγων με αυτά που δόθηκαν στους καθηγητές (11ος/75 και 3ος/76). Αποτέλεσμα των κινητοποιήσεων αυτών υπήρξε η αύξηση του αριθμού των θέσεων διευθυντών Α'- Β' και τμηματαρχών Α'- Β', γεγονός που θεωρήθηκε μεγάλη επιτυχία. Η ενοποίηση όμως των εισαγωγικών βαθμών δεν επιτεύχθηκε. 3)Ανάλογη τύχη είχε και η θέση για τη *«συμμετοχή στην κρίση, για την κατάληψη θέσεων εποπτικού προσωπικού, και δασκάλων μη κεκτημένων μετεκπαιδεύσεως»*[44]. Το αίτημα αφορούσε εκατοντάδες δασκάλους που, ενώ είχαν φτάσει στο βαθμό του διευθυντή Α' - Β', είχε σταθεί αδύνατο να φοιτήσουν στη μετεκπαίδευση είτε γιατί αυτή βρισκόταν μακριά από τον τόπο διαμονής τους είτε γιατί

---

[38] Ξεπερνώντας τις αντιπαλότητες ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και εξετάζοντας την αναγκαιότητα ύπαρξης βασικού σχολείου (δεκάχρονου)με *«αυτάρκεια και αυτοτέλεια»* ο Θ. Γέρου έθεσε ως προτεραιότητα το ζήτημα των προγραμμάτων. Το ζήτημα θα επανέλθει αργότερα (1985 και μετά)ως πρόβλημα συνοχής της εννιάχρονης (Γέρου Θ., «Δημοτική Εκπαίδευση» *Αντί* τ. 10, 11/1/75, 46-47 και «Η αναμόρφωση της βασικής Εκπαίδευσης», *Αντί* τ. 12, 8/2/75, 38-41).

[39] «Δ.Β.» 793/5ος/76, 3, «Εισηγήσεις της διοικήσεως της ΔΟΕ».

[40] «Δ.Β.» 780/25-9-75, 5-6, «Ποιες αποφάσεις πήρε η 1η μεταδικτατορική Γ.Σ.». Για το θέμα της *«εννιάχρονης»* IV.5.2.Γ.

[41] Το ζήτημα έτυχε του μέγιστου ενδιαφέροντος και του επί δικτατορίας και του πρώτου δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ (αντίστοιχα: «Δ.Β.» 766/10-11-74», 1, «Δημοτικό Σχολείον και διδάσκαλος» και «Δ.Β.» 779/5-9-75, 1, «Πανεπιστημιακή μόρφωση στο δάσκαλο»). Θέση της ΔΟΕ υπήρξε να περιληφθεί στο άρθρο που όριζε τα προσόντα διορισμού των δασκάλων η κατοχή πτυχίου *«Ανωτάτων Παιδαγωγικών Σχολών 4ετούς φοιτήσεως- Πανεπιστημιακό»* (από τα πορίσματα της Έκτακτης Γ.Σ. 4-1-75) Επειδή, όμως, το ζήτημα απορρόφησε, στην κυριολεξία, το ενδιαφέρον του σ.κ. των δασκάλων και αποτέλεσε τον κύριο λόγο ρήξης ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ κατά την περίοδο που ακολουθεί μετά την ψήφιση του 309/76 ως και την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, θα παρουσιαστεί εκτεταμένα στο επόμενο υποκεφάλαιο και στο IV.5.2.Β.

[42] Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*, 140- 142. Σημαντική είναι η παρατήρηση της συγγραφέως για την ασυνέπεια της πολιτικής ηγεσίας η οποία παρουσιάζεται αρχικά να υπόσχεται ικανοποίηση και αργότερα στο κοινοβούλιο να αυτοαναιρεί τις υποσχέσεις της. Την τακτική αυτή θεωρεί και ως μέθοδο *«διευθέτησης μιας διάστασης απόγεων»* που χρησιμοποίησε η πολιτική ηγεσία.

[43] «Δ.Β.» 780/25-9-75, 1, «Ανοικτή Επιστολή της ΔΟΕ προς την Εθνική Αντιπροσωπεία».

[44] *ο.π.*, 1.

κατά τη διάρκεια της δικτατορίας *«εμποδίστηκαν»* με ποικίλους τρόπους να δώσουν εξετάσεις ή να πετύχουν στον ανάλογο διαγωνισμό.

Πέρα, όμως, από τα εργασιακά ζητήματα η ΔΟΕ συμπεριλαμβάνει στις προτάσεις της προς το ΥΠΕΠΘ και τη σημαντική καινοτομία της αντικατάστασης του θεσμού του Επιθεωρητή απ' αυτόν του Σχολικού Συμβούλου[45]. Η πρόταση κατατέθηκε, σ' αυτή τη φάση χωρίς εκτεταμένη επιχειρηματολογία στήριξής της και, βέβαια, δε βρήκε ανταπόκριση από την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ. Άνοιξε όμως ένας κύκλος προβληματισμού στη νέα γενιά συνδικαλιστικών στελεχών της ΔΟΕ, που οδήγησε και στην καθιέρωση του θεσμού το 1983. Σημαντικό είναι, εξάλλου, το γεγονός ότι τη ΔΟΕ, κατά την περίοδο των συζητήσεων, δεν απασχόλησε το περιεχόμενο του καθοριζόμενου σκοπού της εκπαίδευσης. Έτσι, κοινή διαπίστωση αποτέλεσε, μέχρι και το Σεπτέμβρη του 1975, ότι:

> *«θεωρεί το Σχέδιο Νόμου "Περί Γενικής Εκπαιδεύσεως" σε ότι αφορά στη Δημοτική Εκπαίδευση, αντίγραφο του Νόμου 651/70 της δικτατορίας, γιατί ούτε τη δομή της αλλάζει, ούτε λύση δίνει στα βασικά αιτήματα του Κλάδου»*[46].

Το τελικό νομοσχέδιο δεν άλλαξε σημαντικά, τουλάχιστον ως προς τα θέματα της *«δομής»* του εκπαιδευτικού συστήματος, της *«ανωτατοποίησης»* και της υπηρεσιακή εξέλιξης των δασκάλων. Το σ.κ. των δασκάλων επιμένοντας στην αρχή της *«ίσης μεταχειρίσεως μέσα στο χώρο της Γενικής Εκπαιδεύσεως»* ανέδειξε το πλέγμα των εργασιακών αιτημάτων ως κυρίαρχα, γεγονός που υπερφαλάγγισε τα υπόλοιπα[47].

Στην ΟΛΜΕ, το ΔΣ που παραμένει στην εξουσία μέχρι τον Ιούνιο του 1975 θεώρησε ότι το μέχρι τότε νομοσχέδιο:

> *«Παρά τας ωρισμένας καινοτομίας και βελτιώσεις, τας οποίας επιφέρει εις το νομικό καθεστώς της Εκπαιδεύσεως, δεν αποκαθιστά ουσιωδέστατα κεκτημένα κλαδικά δικαιώματα των καθηγητών και δεν ικανοποιεί ζωτικά και δικαιότατα κλαδικά των αιτήματα»*[48].

Το βασικό του αρχικό αίτημα ήταν *«να αποκατασταθή το κεκτημένον δικαίωμα της ιδιαιτέρας διαβαθμίσεως των καθηγητών και να διατηρηθή το υφιστάμενον κατά την 20ήν Απριλίου 1967 άνοιγμα μεταξύ καθηγητών και διδασκάλων»*. Το αίτημα αυτό συνοδευόταν από τη θέση της *«πλήρους ανεξαρτητοποιήσεως των δύο βαθμίδων»* δια της μετατροπής των Διευθύνσεων Δημοτικής και Μέσης σε Γενικές για λόγους *«καθαρά λειτουργικούς»* και την άποψη *«υπάρξεως δύο αυτοτελών νόμων δια τας δυο βαθμίδας της εκπαιδεύσεως ή τουλάχιστον δυο αυτοτελών Μερών εις τον ίδιο νόμον»*, θεωρώντας πως μ' αυτόν τον τρόπο στο μέλλον θα ήταν ευκολότερη η αναθεώρηση ή βελτίωση διατάξεων, χωρίς να υπάρχει σύγκρουση *«των απόγεων και συμφερόντων των δύο πολυαρίθμων κλάδων»*[49].

Οι θέσεις αυτές, αν και συνοδεύονταν με κατ' άρθρο παρατηρήσεις, οι οποίες ζητούσαν τη μείωση του αριθμού των μαθητών κατά τάξη, τη μείωση των ωρών διδασκαλίας και γενικότερα πρότειναν μικροβελτιώσεις σε ζητήματα εργασιακής φύσης και επεσήμαναν, τέλος, αοριστίες στον ορισμό του σκοπού του λυκείου, ήταν υποταγμένες σαφώς στην ιδέα της *«αποκατάστασης»* των καθηγητών στην κορυφή της

---

[45] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιούνιος 1975, όπου και συνοπτική αναφορά στο ρόλο του Φ. Τουλούπη. Αναλυτικά για τη γένεση και προώθηση του αιτήματος στο IV.5.2.Α.

[46] «Δ.Β.» 780, *ο.π.*, 1.

[47] *ο.π.*, 1.

[48] «Δ.» 434-435/1-15/6/75, 1, «Επί του νέου νομοσχεδίου».

[49] «Δ.» 431/20-5-75, 1-2, «Υπόμνημα της ΟΛΜΕ επί του νέου νομοσχεδίου περί Γεν. Εκπαιδεύσεως». Το θέμα της *«καθάρσεως»* αποτελούσε το τέταρτο αίτημα, με το περιορισμένο όμως περιεχόμενο που το έδεσε αυτό το ΔΣ.

δημοσιοϋπαλληλικής πυραμίδας και την ανάγκη σαφούς διαφοροποίησης της Μέσης Εκπαίδευσης από τη Δημοτική[50].

Εξάλλου, και η πρόταση- προς την επιτροπή του ΥΠΕΠΘ για το σ.ν.- του προέδρου της ΟΛΜΕ που αφορά τον καθορισμό του σκοπού του γυμνασίου περιορίζεται στην πίστη ότι ο μαθητής σε αυτό πρέπει να αποκτήσει *«ακμαίον εθνικόν, θρησκευτικόν και ηθικόν φρόνημα»*. Έτσι, ο ιδεολογικός ορίζοντας του ΔΣ συμπληρώνεται από το τρίπτυχο μιας *«παλιάς άγονης συνθηματολογίας»*, που εμπεριέχει και το σ.ν., σ' αυτή τη φάση. Η κριτική αυτή ανήκει στο νέο ΔΣ της ΟΛΜΕ[51], το οποίο, απομακρυνόμενο από τη λογική που είχε μέχρι τότε αναπτυχθεί αναδεικνύει το πρόβλημα του σκοπού του Γυμνασίου σε κυρίαρχο επιμένοντας να προστεθεί στο γνωστό τρίγωνο και:

> *«του δημοκρατικού φρονήματος εντός των πλαισίων της παγκοσμιότητος των ιδεών περί ειρηνικής συμβιώσεως των εθνών, ανεξιθρησκίας και σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου»*[52].

Η πρόταση εμπλουτίστηκε σταδιακά με την ανάγκη ανάπτυξης *«της βουλήσεως... του ερευνητικού πνεύματος των μαθητών»* καθώς και την *«πλήρη ανάπτυξη και [τον]εξευγενισμό της προσωπικότητας»*[53], καθώς και αυτή της συμφωνίας του σκοπού εκπαιδεύσεως με το Σύνταγμα, τις αρχές του *«δημοκρατικού πολιτεύματος»* και *«την προοπτική ένταξής μας στην ευρωπαϊκή κοινότητα»*[54]. Οι απόψεις αυτές, ενώ δε βρήκαν πρόσφορο έδαφος όσο στην ηγεσία του ΥΠΕΠΘ βρισκόταν ο Π. Ζέπος, αντιμετωπίστηκαν, τελικά, θετικά από το Γ. Ράλλη και περιελήφθηκαν- αν και φραστικά διατυπώθηκαν διαφορετικά- στο νόμο. Εκτός, βέβαια, από τη θέση *«περί ανεξιθρησκίας»* που αναδείχθηκε από μέρος του τύπου σε μείζον θέμα κατά την κινητοποίηση των καθηγητών (Δεκέμβριος '75- Ιανουάριος '76)με σκοπό να την δίξει[55].

Η επιμονή στην ανάδειξη του περιεχομένου του σκοπού της εκπαίδευσης σε κύριο πρόβλημα δε σημαίνει ότι το νέο ΔΣ έθεσε τα εργασιακά και οικονομικά ζητήματα σε δεύτερη μοίρα. Συνέβη, μάλιστα, ακριβώς το αντίθετο.

Το Σεπτέμβρη του 1975 δημοσιεύεται η τρίτη μορφή του σ.ν. Το ΔΣ της ΟΛΜΕ, που μέχρι τότε ζητούσε την επίσπευση της ψήφισής του, εκτιμά τώρα ότι *«η Κυβέρνηση την τελευταία στιγμή αλλοίωσε τόσο το Νομοσχέδιο, ώστε να γίνει αγνώριστο σε επίμαχους τομείς»*. Πρόκειται, βέβαια, για τους τομείς *«ηθικής και υλικής σημασίας»*. Ο πρώτος συνδέεται με τις περιπέτειες της *«κάθαρσης»*, που ήδη παρουσιάστηκαν, και ο δεύτερος με το πλέγμα των εργασιακών διεκδικήσεων. Οι διεκδικήσεις αυτές δε διαφέρουν από τις αντίστοιχες του περασμένου ΔΣ. Η γλωσσική διατύπωση δεν είναι ιδιαίτερα έντονη και αντιπαραθετική ως προς τη δημοτική εκπαίδευση, αλλά κύρια αξίωση παραμένει: *«να αναγνωρίζει [το ν.δ.]την ιδιαίτερη θέση και την ιδιοτυπία της Μέσης Εκπαίδευσης»*[56].

Πρακτικά η *«ιδιοτυπία»* αυτή συνδέεται με την αξίωση για *«μισθολογική διαβάθμιση»* και ένα σύνολο αιτημάτων τα οποία περικλείονται στον όρο: *«συνθήκες σχολικής εργασίας»*. Πρόκειται για τη μείωση του ωραρίου εβδομαδιαίας εργασίας (21-

---

[50] Ο πρόεδρος της ΟΛΜΕ, Ν. Μιχαήλ, ανέπτυξε το ιστορικό της υπηρεσιακής *«ταύτισης»* δασκάλων-καθηγητών ζητώντας την ανατροπή της και στο κείμενο των προτάσεών του προς την Επιτροπή Σύνταξης που συμμετείχε («Δ.» 433/16-5-75, 16-14, «Παρατηρήσεις και προτάσεις».)

[51] «Π.Δ.» 436-437/1-15/9/75, 8, «Οι αντιρρήσεις της ΟΛΜΕ».

[52] «Π.Δ» *ο.π.*, 8.

[53] Βασιλού- Παπαγεωργίου Β, *ο.π.*, 67.

[54] «Π.Δ.» 441/15-11-75, 1, «Και πάλι το νομοσχέδιο».

[55] Την επίθεση ενορχήστρωνε ο *«Ελεύθερος Κόσμος»* και μια σειρά παραθρησκευτικών οργανώσεων. Το ενδιαφέρον έγκειται στο γεγονός ότι η Ένωση Θεολόγων άσκησε πίεση προς την ΟΛΜΕ να αποσύρει το αίτημα (Ημερολόγιο: Ιανουάριος 1975). Σε κάθε περίπτωση, όμως, ήδη η ΟΛΜΕ, μετά από τη συνάντησή της με τον υφ. Χρ. Καραπιπέρη στις 5/11/75, είχε αποδεχτεί ότι το περιεχόμενο του ανάλογου άρθρου είναι πρόβλημα της Βουλής και το είχε αποσύρει από την ατζέντα διαλόγου (Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*, 67).

[56] «Π.Δ.» 436-437/1-15/9/75, 9, «Το νομοσχέδιο περί Γ.Ε. Υπόμνημα της ΟΛΜΕ προς τη Βουλή».

23, 19-21, 17-19, ανάλογα με το βαθμό[57]), την εξασφάλιση στην πράξη ότι ο αριθμός μαθητών κατά τάξη θα είναι, τουλάχιστον, ο από το νόμο προβλεπόμενος (35-40)[58], την αύξηση του αριθμού των οργανικών θέσεων[59] και την τοποθέτηση γραμματέων στα σχολεία[60].

Κι ενώ η *«μισθολογική διαβάθμιση»* αποτελεί επαναδιατύπωση του αιτήματος του παλιού ΔΣ, δηλαδή απαίτηση για *«μισθολογική εξέλιξη των καθηγητών ανάλογα με το λειτούργημά τους»*[61], τα υπόλοιπα αιτήματα προβάλλονται ενιαία ως ένα *όλον*, που συνδέεται με το ζητούμενο της ποιοτικής αναβάθμισης της προσφερόμενης εργασίας. Οι αντιρρήσεις που προέβαλε το ΥΠΕΠΘ, με τον ορισμό των ωρών διδασκαλίας σε 25, η πίστη τους ότι η ρύθμιση του αριθμού μαθητών κατά τάξη θα καταστρατηγηθεί στην πραγματικότητα, αλλά και η περικοπή 1000 οργανικών θέσεων από τις αρχικά προβλεπόμενες, γεγονός που σε συνδυασμό με το μειωμένο ωράριο Γυμνασιαρχών-Λυκειαρχών πρόσθετε ένα μεγάλο αριθμό ωρών στο καθηγητικό σώμα[62], θεωρήθηκε ότι οφείλονταν *«στη νοοτροπία, [του ΥΠΕΠΘ] ότι η διδακτική εργασία δε διαφέρει από τη γραφική ή χειρωνακτική»*[63].

Τα ζητήματα αυτά αποκτούσαν ιδιαίτερη βαρύτητα στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία, που ο αριθμός των φοιτούντων στο γυμνάσιο αναμενόταν να αυξηθεί και το σχολείο αυτό να μεταβληθεί, βαθμιαία, από σχολείο επιλογής σε μαζικό. Τα επιχειρήματα στήριξής τους συνδέονται περισσότερο με ένα πλέγμα ιδεολογικο-εκπαιδευτικών αντιλήψεων για την «ποιότητα» των επιχειρούμενων αλλαγών παρά με επιχειρήματα στήριξης επαγγελματικών αιτημάτων. Η άποψη, δηλαδή, που σχηματίζεται θεωρεί ότι: *οι αλλαγές που επιχειρούνται εξαρτώνται κυρίως από το ανθρώπινο δυναμικό της Μ.Ε. η εργασία του οποίου διαφέρει ποιοτικά από άλλες (εργασία γραφείου, χειρωνακτική). Ως εκ τούτου, για να αναμένουμε απ' αυτήν ποιοτικά αποτελέσματα είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα προς όφελός της (μείωση χρόνου εργασίας, περιορισμό του αντικειμένου της αποκλειστικά στη διδασκαλία, μείωση του ακροατηρίου), ενώ παράλληλα η υπαλληλική θέση του καθηγητή οφείλει να ξαναγίνει διακριτή («διαβάθμιση»), ώστε αυτός να επανακαταλάβει τη διακριτή κοινωνική θέση που κατείχε.*

Από τα παραπάνω το αίτημα της *«διαβάθμισης»* δε συζητήθηκε καν στη Βουλή. Η τελική λύση δόθηκε με την καθιέρωση νέας κλίμακας βαθμών και μισθολογικών κλιμακίων, κοινών για δασκάλους- καθηγητές. Μοναδική διαφορά η επιπλέον ύπαρξη ενός βαθμού για τους τελευταίους: αυτού του Λυκειάρχη. Εξάλλου, για το σύστημα αξιολόγησης μέσω υπηρεσιακών εκθέσεων, που συνδέεται με την υπηρεσιακή εξέλιξη, η αντίθεση ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ περιορίστηκε στο ζήτημα της αξιολόγησης της δράσης των εκπαιδευτικών και *«εκτός υπηρεσίας»*, την οποία η Ομοσπονδία αρνήθηκε χωρίς αποτέλεσμα[64]. Στο θέμα του αριθμού των μαθητών κατά τάξη και των ωρών διδασκαλίας

---

[57] Το πρόβλημα του ωραρίου συγκέντρωσε την απόλυτη προσοχή της ΟΛΜΕ. Πάγια θέση της υπήρξε η άποψη ότι το ωράριο εργασίας των καθηγητών σε *«ευρωπαϊκό επίπεδο»* είναι 18 ώρες και το ίδιο έπρεπε να ισχύσει και για την Ελλάδα. Η τελική ρύθμιση του 309/76 ξεκινούσε από 23-25 ώρες για το βαθμό του καθηγητή. Μέχρι τις μέρες μας η μείωση του ωραρίου των καθηγητών γίνεται αποδεκτή από το ΥΠΕΠΘ, ιδιαίτερα σε φάσεις που απορρίπτονται οικονομικές διεκδικήσεις τους.

[58] Ο αριθμός αρχικά είχε ζητηθεί να περιοριστεί σε 30-35 και μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις να φτάνει τους 40. Τα επιχειρήματα υπέρ της μείωσης αναφέρονταν στη δυνατότητα καλύτερης διοίκησης, μάθησης, αγωγής, ελέγχου των εργασιών τους, διακρίβωση των κλίσεών τους, άρα και επαγγελματικής τους καθοδήγησης και τέλος στη δυνατότητα ανάπτυξης καλύτερων ανθρώπινων σχέσεων (Βασιλού-Παπαγεωργίου Β., 87.)

[59] «Π.Δ.» 436-437/1-15/9/75, 8, «Οι αντιρρήσεις της ΟΛΜΕ».

[60] *ο.π.*, 9. «Το νομοσχέδιο...»

[61] *ο.π.*, 9.

[62] «Π.Δ.» 438/1-10-75, 1, «Νέα Εκπαίδευση *"αδαπάνως"* για το Δημόσιο».

[63] *ο.π.*, 8, «Οι αντιρρήσεις...»

[64] Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*, 88- 92.

δόθηκαν συμβιβαστικές λύσεις, ενώ η αύξηση των οργανικών θέσεων των ανωτάτων βαθμολογικών προκάλεσε κύμα προαγωγών γεγονός που ικανοποίησε την ΟΛΜΕ[65].

Κατά τη διάρκεια, όμως, των συζητήσεων το θέμα που προκάλεσε τη σύγκρουση ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ και οδήγησε τους καθηγητές σε απεργία ήταν οι οικονομικές διεκδικήσεις τους. Αρχικό αίτημα της Ομοσπονδίας υπήρξε η εξομοίωση των αποδοχών των καθηγητών με τους δικαστικούς, αίτημα που συνδέεται με την απώλεια της θέσης του καθηγητή στην μετακατοχική Ελλάδα. Στο αίτημα προστέθηκε η αύξηση του *«ειδικού»* επιδόματος (ν.δ. 4548/66)από 10% σε 15%. Η απόφαση του ΥΠΕΠΘ για συμψηφισμό του με άλλο επίδομα, ενέργεια που ουσιαστικά το καταργούσε, οδηγεί τους καθηγητές στην πρώτη μεγάλη τους κινητοποίηση[66]. Κατά τη διάρκεια της απεργίας και πάλι η ικανοποίηση των οικονομικών αιτημάτων παρουσιάζεται ως πράξη *«αναβάθμισης»* της παιδείας.

Στο θέμα, όμως, της γλώσσας παρατηρείται η ύπαρξη τομής στις θέσεις των δυο ΔΣ της ΟΛΜΕ, κατά την περίοδο συζητήσεων των σ.ν., σε αντίθεση με ό,τι συνέβη με τα ΔΣ της ΔΟΕ[67]. Η άποψη του «εκλεγμένου» ήδη επί δικτατορίας ΔΣ περιορίστηκε στην απάλειψη του άρθρου του 651/70, που όριζε την καθαρεύουσα ως γλώσσα διδασκαλίας, χωρίς ουσιαστική αντιπρόταση υποστηρίζοντας, μάλιστα, ότι *«η γλώσσα θα εύρη το δρόμον της»* χωρίς νομικές ρυθμίσεις[68]. Οι δυνάμεις, όμως, που αναδείχθηκαν στο ΔΣ της Ομοσπονδίας μετά τις εκλογές, όχι μόνο θεωρούν ότι ο νέος νόμος είναι απαραίτητο να καθιερώνει τη *«δημοτική... που έχει επιβληθή από τα πράγματα και έχει επικρατήσει σαν γλωσσικό όργανο εκφράσεως σε όλους τους τομείς του εθνικού μας βίου»*, αλλά αρνούνται και το χειρισμό της κυβέρνησης να παραπέμψει στο ΚΕΜΕ το πρόβλημα της γλώσσας επιμένοντας στο ότι μόνο *«η εθνική αντιπροσωπεία είναι υπεύθυνη για τη γλώσσα της εκπαιδεύσεως»*[69] και πως με την ταυτόχρονη διδασκαλία *«δημοτικής, καθαρεύουσας, αρχαίων, λατινικών και ξένης γλώσσας θα μείνουν οι Έλληνες άγλωσσοι και αμόρφωτοι»*[70]. Οι απόψεις του υπ. Π. Ζέπου ότι η *«δεν είναι δυνατόν να αγνοηθεί η καθαρεύουσα»* και πως θα διδάσκεται στα γυμνάσια μαζί με τη δημοτική ανησυχούσαν το ΔΣ της ΟΛΜΕ[71]. Τα επιχειρήματα της Επιτροπής Παιδείας δεν επαρκούσαν για να πείσουν την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και το θέμα- όπως κι όλα τα σοβαρά ζητήματα που έθιγε το σ.ν.- παραπεμπόταν για λύση στη Βουλή. Ουσιαστικά το πρόβλημα βρήκε πολιτική λύση κατά τις συσκέψεις για την Παιδεία τον Ιανουάριο του 1976. Η ικανοποίηση που κυριάρχησε στην ΟΛΜΕ ήταν προφανής. Η δημοτική γλώσσα καθιερωνόταν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης γεγονός που αποτελούσε ικανοποίηση *«του πανελλήνιου πόθου και προσδοκίας»*[72]. Τέλος, ένα σύνολο προτάσεων και συζητήσεων γύρω από τη *«δυνατότητα»* διδασκαλίας της *«αρχαίας γλώσσας»* στο γυμνάσιο, συνάντησε την αντίθεση της ΟΛΜΕ, που θεωρούσε ότι μια τέτοια λύση θα είχε *«επικίνδυνες συνέπειες»* για τη διδασκαλία της δημοτικής[73], αλλά και πως η διδασκαλία των *«αρχαίων»* από

---

[65] Η ικανοποίησή της για το πλήθος των προαγωγών, αλλά και *«ως ένα σημείο»* των αιτημάτων που συνδέονταν με τις *«συνθήκες εργασίας»* εκφράστηκε αμέσως μετά την ψήφιση του νόμου («Π.Δ.» 452/1-5-76, 1-2, «Ο νόμος για την Παιδεία»).

[66] Για την αφορμή της απεργίας και τα γεγονότα γύρω απ' αυτή: Ημερολόγιο, ΟΛΜΕ Δεκέμβριος '75-Ιανουάριος '76. Η απεργία έληξε με την υπόσχεση διάθεσης ενός ποσού 150.000.000 για υπερωριακή αποζημίωση των καθηγητών.

[67] Το πρόβλημα της μορφής της γλώσσας περιορίστηκε στο χώρο της Μ.Ε. με αποτέλεσμα να απασχολήσει έτσι αποκλειστικά την ΟΛΜΕ.

[68] Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*, 70.

[69] «Π.Δ.» 439/15-10-75, 2, «Υπόμνημα».

[70] «Π.Δ.» 436-437/1-15/9/75, 9, «Το νομοσχέδιο περί Γ.Ε.» Υπόμνημα της ΟΛΜΕ προς τη Βουλή.

[71] Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*, 71.

[72] 446/1-2-76, 5, «Οι κυβερνητικές αποφάσεις για την Παιδεία». Το θέμα της γλώσσας μονοπώλησε το ενδιαφέρον του μεγαλύτερου μέρους των διανοουμένων της εποχής. Για την ιδιαίτερη βαρύτητα που έδιναν στο θέμα και οι διανοούμενοι της αριστεράς: Χατζής Δ., «Μια κρίσιμη καμπή για το γλωσσικό μας ζήτημα», *Αντί* τ. 19, 17/5/75, 44-46.

[73] «Π.Δ.» 450-451/1-15/4-76, 1, «Γενικές κρίσεις για το νομοσχέδιο. Η διδασκαλία των αρχαίων στο (νέο) Γυμνάσιο.

μεταφράσεις ήταν η ορθότερη λύση, ώστε τα παιδιά να πλησιάσουν ορθότερα τους κλασικούς[74].

Τέλος, το σύνολο των λύσεων που δόθηκαν μέσω του νομοσχεδίου θα οδηγήσουν το ΔΣ της ΟΛΜΕ να εκτιμήσει ότι:

«Το Νομοσχέδιο αυτό, χωρίς να αποτελεί πανάκεια για την χρονίως καχεκτική εκπαίδευσή μας, πιστεύουμε ότι συμβάλλει θετικά στη διευθέτηση ορισμένων καίριων σημείων της»[75].

Η, εν πολλοίς, θετική αυτή εκτίμηση, όμως, συνοδευόταν εξαρχής από την πίστη ότι ο νόμος αυτός *«είναι ένα ξεκίνημα για μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, η οποία θα προσαρμόζεται και θα βελτιώνεται ακατάπαυστα»*, άρα η *«παρακολούθηση της πορείας της»* θεωρείται χρέος της Ομοσπονδίας.

III. 4. 3. Η *«πορεία της μεταρρύθμισης»*, η *«ανωτατοποίηση»* και η *«διασφάλιση»*.

Α. Η *«πορεία της μεταρρύθμισης»*. Το Σεπτέμβρη του 1976, αμέσως μετά την ψήφιση του ν. 309/76, η ΟΛΜΕ εκτίμησε, ότι: Α)Οι επιπτώσεις της *«εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης»* στο εκπαιδευτικό έργο το καθιστούσαν πλέον *«βαρύτερο για τον καθηγητή»*. Β)Η οικονομική *«αποκατάστασή του»* δεν είχε αντιμετωπιστεί *«με κανέναν τρόπο»*. Οι υπόλοιποι δ.υ. ίσης αφετηρίας διατηρούσαν- κατά τις εκτιμήσεις της Ομοσπονδίας- ένα προβάδισμα *«3.820 δρχ. το μήνα έναντι των καθηγητών»*. Γ)Η *«αποκατάσταση της ηθικής τάξεως δεν έγινε»*, αφού κανένα νομοθετικό μέτρο δεν είχε μέχρι τότε ληφθεί, αν και η Επιτροπή άρσεως αδικιών είχε καταθέσει τα πορίσματά της προ πενταμήνου. Δ)*«Στην επιλογή εποπτικού προσωπικού σημειώθηκαν εξοργιστικές παραβάσεις του Νόμου»* με αποτέλεσμα η όλη διαδικασία να εξελιχθεί σε *«ανατοποθέτηση του μέχρι σήμερα εποπτικού προσωπικού»*[76].

Το σύνολο των παραπάνω διαπιστώσεων οδηγούσαν την ηγεσία του σ.κ. των καθηγητών να διατυπώσει το συμπέρασμα πως *«κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η εφαρμογή της εκπαιδευτικής μεταρρυθμίσεως αρχίζει με αίσιους οιωνούς»* και ότι, αν έστω και ένα *«ελάχιστο απαιτήσεων»* δεν ικανοποιούνταν, ήταν αδύνατο να κερδιθεί *«η ψυχή»* του καθηγητή με αποτέλεσμα *«η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση να μείνει άκαρπη»*[77].

Πέρα από τα παραπάνω, τα ζητήματα της συγγραφής- έκδοσης νέων βιβλίων, της ενημέρωσης των καθηγητών στις νέες απαιτήσεις, του διδακτιριακού προβλήματος- που έπαιρνε νέες διαστάσεις- και της κάλυψης των αναγκών σε διδακτικό προσωπικό είχαν ήδη τεθεί από το ΔΣ και η αντιμετώπισή τους συνδεόταν απόλυτα με την *«εφαρμογή της αλλαγής»*[78].

---

[74] «Π.Δ. 450-451/1-15/4-76, 2, «Άσπονδοι φίλοι της αρχαίας γλώσσας». Για το θέμα της διδασκαλίας των κλασικών από μεταφράσεις ο Θ. Γκότοβος επισημαίνει ότι η θέση αυτή αποτέλεσε άπογη των δημοτικιστών που *«υπερθεμάτιζαν στη θετική αξιολόγηση του κλασικού πολιτισμού»* και παρατηρεί ότι η μεγάλη διαφορά μεταξύ των δημοτικιστών και των καθαρευουσιάνων βρισκόταν στην *«ορθολογική επικοινωνία με τους αρχαίους»* που προωθούσαν οι πρώτοι σε σχέση με τη *«φρονιματιστική»* και *«τελετουργική»* στην οποία επέμεναν οι δεύτεροι (Γκότοβος Θ., «Το παράδειγμα της κλασικής Παιδείας», *Αντί* τ. 290, 24/5/85). Έτσι, η ρύθμιση του προβλήματος αυτού δημιουργούσε στους συνδικαλιστές της ΟΛΜΕ την εντύπωση μια «ολοκληρωτικής νίκης» των «προοδευτικών» επί των «σκοταδιστών».

[75] «Π.Δ» 450- 451, *ο.π.*, 1. Εκτίμηση της Ομοσπονδίας υπήρξε ότι η τελική μορφή του νόμου, *«δε θα υπφιζόταν, αν δεν έριχνε το βάρος του ο Υπουργός της Παιδείας κ. Γ. Ράλλης. Σθεναρή όμως υπήρξε και η στήριξη του Υφυπουργού κ. Χ. Καραπιπέρη και μεγάλη η προσφορά του Γεν. Γραμματέα του Υπουργείου κ. Ι. Σακελάριου. Στο χώρο αυτό οφείλουμε να μνημονεύσουμε και τη συνδρομή... όλων των κομμάτων»*. Της τελικής μορφής προϋπήρξαν πέντε σχέδια. («Π.Δ.» 452/1-5-76, 1, « Ο νόμος για την Παιδεία».).

[76] «Π.Δ.» 456/11/76, 1, «Η εκπαιδευτική αλλαγή και οι ευθύνες της Πολιτείας».

[77] *ο.π.*, 2. Οι προς ικανοποίηση απαιτήσεις ήταν: βελτίωση αποδοχών, νομοθέτηση πορισμάτων επιτροπής άρσης αδικιών, βαθμολογικές ρυθμίσεις, επανακαθορισμός ρόλου εποπτικού προσωπικού. Ιδιαίτερα για την κρίση του εποπτικού προσωπικού η ΟΛΜΕ είχε ζητήσει αναπομπή των πινάκων, χωρίς το αίτημα να βρει ανταπόκριση (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Αύγουστος 1976).

[78] «Π.Δ.» 456/9/76, 4, «Η πρώτη ανακοίνωση του ΔΣ».

Η *«μεταρρύθμιση»*, λοιπόν, γινόταν αντιληπτή ως μια ανοιχτή διαδικασία. Η επιτυχία της εξαρτιόταν από ένα σύνολο μέτρων που έπρεπε να ληφθούν και αφορούσαν: *α) στη βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής και των εργαλείων μάθησης και β) στην επαρκή στελέχωση της Μ.Ε. με προσωπικό καθώς και στη βελτίωση της οικονομικής και υπηρεσιακής του θέσης.*

Στην επόμενη σχολική χρονιά (1976- '77) η ΟΛΜΕ ακολουθεί το δρόμο των κινητοποιήσεων (απεργία Μάρτη 1977) διεκδικώντας από τη μια την ικανοποίηση των οικονομικών αιτημάτων- που θα επέτρεπαν τη βελτίωση *«της υποβαθμισμένης από κάθε άποψη»* θέσης των καθηγητών- και από την άλλη την αύξηση των δαπανών για τη Μ.Ε., που θα επέτρεπε την αντιμετώπιση των υλικοτεχνικής φύσης προβλημάτων της[79]. Η κινητοποίηση έληξε με υπόσχεση για άρση των *«αδικιών»* στο νέο μισθολόγιο των δ.υ. και δικαιότερη ρύθμιση του θέματος των υπερωριών, που εξάλειφαν- κατά ομολογία της ΟΛΜΕ- ένα μέρος *«της πικρίας τους»*[80]. Είναι, όμως, στο τέλος αυτής της σχολικής χρονιάς που σημειώνεται η πρώτη μετακίνηση στην εκτίμηση της ΟΛΜΕ για το νόμο 309/76. Έτσι, αν και θεωρείται πάντα ότι αποτελεί θετικό βήμα για τα εκπαιδευτικά πράγματα, χαρακτηρίζεται πλέον ως *«συντηρητικός στη βάση του»* και εκτιμάται ότι *«θα χρειαστεί αγώνας σκληρός για την εφαρμογή του και την έγκριση των αντιστοίχων πιστώσεων»*[81]. Επιπλέον, στο ψήφισμα της ΓΣ (Ιούνης '77) καλείται η κυβέρνηση- σε σχέση με το πρόβλημα της διδασκόμενης γλώσσας- *«να ολοκληρώσει την προσφορά με την εφαρμογή του μονοτονικού»*. Λίγους μήνες μετά το «Π.Δ.» κυκλοφορεί τυπωμένο σε μονοτονικό, ως έμπρακτη απόδειξη της ορθότητας της πρότασης[82]. Έτσι, η έννοια της *«ολοκλήρωσης»* της μεταρρύθμισης δεν αφορά πλέον στενά στην εφαρμογή των ρυθμίσεων του 309/76 αλλά και στην *επέκτασή* τους, ιδιαίτερα στον ευαίσθητο ιδεολογικά τομέα της γλώσσας[83].

Η ένταση όμως της προσοχής της ΟΛΜΕ, τα χρόνια που ακολουθούν, συγκεντρώνεται στις *«συνθήκες λειτουργίας»* των σχολείων της Μ.Ε. Εκτιμάται ότι ιδιαίτερα στα αστικά κέντρα η έλλειψη προσωπικού, η άθλια κατάσταση ή η ανυπαρξία διδακτηρίων και τα πληθωρικά τμήματα αποτελούν ένα σύνολο παραγόντων *«που δίνουν την εντύπωση πως μπορούσαν να ξεπεραστούν κι αδικαιολόγητα καθυστέρησαν»*. Ως υπεύθυνη για αυτό φέρεται η *«Διοίκηση»*, αφού *«δεν συγκεκριμενοποίησε την επιταχτική ανάγκη της ενισχύσεως των προσπαθειών»*, έτσι ώστε τα ζητήματα αυτά να αντιμετωπιστούν. Συνολικότερη εκτίμηση της Ομοσπονδίας είναι πως ο ρυθμός που ακολουθεί η *«μεταρρύθμιση»* είναι *«χαρακτηριστικά βραδύς»*. Μάλιστα, το θέμα της ταχύτητας των αλλαγών θεωρείται σοβαρό, όχι μόνο γιατί αφορούν μια *«πρωτογενή λειτουργία του κράτους»*, την Παιδεία, αλλά γιατί στη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία που το ελληνικό κράτος *«ανυπομονεί να στεγαστεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα»*, οφείλει

---

[79] Το πλέγμα: ικανοποίηση οικονομικών αιτημάτων- αύξηση δαπανών για Μ.Ε, ώστε να βελτιωθούν και οι συνθήκες εργασίας στα γυμνάσια- λύκεια που παρουσιάζονται ως *«απαράδεκτες»*, εμφανίζεται σε δυο κείμενα που απευθύνει το ΔΣ προς την πολιτική ηγεσία της χώρας (Κ. Καραμανλή, Δ. Τσάτσο). Εξάλλου η απόφαση της ΟΛΜΕ για εγκατάλειψη των διδακτικών υπερωριών (6/12/76) λειτούργησε ως υπόδειξη προς την πολιτική ηγεσία του *«φόρτου εργασίας»* των καθηγητών και, ως εκ τούτου, της ανάγκης ανακούφισης (διορισμοί- μείωση ωραρίου) και ικανοποίησής τους (αύξηση μισθού). Για τα γεγονότα: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Οκτώβριος- Νοέμβριος- Δεκέμβριος 1976.

[80] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ Μάρτιος.

[81] «Π.Δ» 466/5/77, «Προτάσεις προς τη ΓΣ».

[82] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 1977.

[83] Η εφαρμογή του μονοτονικού αποτέλεσε πρόταση του Γ. Μαύρου κατά την ψήφιση του 309/76. Την πρόταση υποστήριξαν τότε με τηλεγραφήματά τους οι ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης και Καβάλας. Η απάντηση του υφ. Παιδείας Χρ. Καραπιπέρη ήταν πως δεν χρειάζεται ιδιαίτερη διάταξη στο νόμο και πως *«ευθύς ως η Κυβέρνησις αντιληφθή ότι είναι ώριμον το θέμα, να είσθε βέβαιοι ότι θα εφαρμοστή»*. Τα επιχειρήματα που προτάσσει η τροπολογία του Γ. Μαύρου αναφέρονται στην ιστορία του τονικού συστήματος (τα πνεύματα μπήκαν στη γλώσσα την ελληνιστική εποχή), στον αντιπαιδαγωγικό του χαρακτήρα (ταλαιπωρία και απόσπαση της διδασκαλίας από τα βασικά στοιχεία του λόγου), στην οικονομική σπατάλη που προκαλούν (φτηνότερες και γρηγορότερες εκδόσεις) και στην επιστημονική και πρακτική αναγνώριση του μονοτονικού (Πρακτικά της Βουλής, Συνεδρίαση ΡΙΕ' Τρίτη 13/4/76, 4.391- 4.392.)

να πραγματοποιήσει ταχύτατα όλες εκείνες τις αλλαγές που θα το κάνουν να θεωρείται *«ευρωπαϊκό»*[84].

Έτσι, ενάμιση έτος μετά τη *«μεταρρύθμιση»*, έχοντας την άποψη ότι αυτή *«δεν μπόρεσε ποτέ να γίνει πραγματικότητα»* και διαπιστώνοντας πως το *«αυταρχικό πνεύμα που χαρακτήριζε παλαιότερα την εκπ/ση εξακολουθεί να υπάρχει»*, το ΔΣ της ΟΛΜΕ απευθύνεται προς τα κόμματα, με αφορμή τις εκλογές (Νοέμβριος 1977) ζητώντας *«πιστή εφαρμογή του θεσμικού νόμου περί Παιδείας (309/76) και άμεση βελτίωση σε ορισμένα σημεία του»*[85]. Στο υπόμνημα που τους υποβάλλει διακρίνονται σαφώς ορισμένες παγιωμένες πια εκτιμήσεις. Πρώτη και κυρίαρχη ανάμεσά τους η αντίληψη ότι δεν υπάρχει *«σοβαρή και υπεύθυνη αντιμετώπιση της Παιδείας»*. Έτσι, η έλλειψη προγραμματισμού και τα ελλιπή κονδύλια προστίθενται στα ήδη υπάρχοντα προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής και επιδρούν αρνητικά στην καθυστέρηση της ανανέωσης προγραμμάτων και βιβλίων. Η δεύτερη θεωρεί ότι *«εκπορεύεται από το ΥΠΕΠΘ»* ένα αυταρχικό πνεύμα που καλύπτει το σύνολο το σχέσεων των ζευγών *«προϊσταμένων-υφισταμένων, καθηγητών- μαθητών, Σχολείων και Γονέων»* και η τρίτη- απόρροια των παραπάνω- πως το σύνολο των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι καθηγητές και σχετίζονται με τις συνθήκες εργασίας και αμοιβής τους αντιμετωπίζονται από το ΥΠΕΠΘ περιστασιακά και σπασμωδικά ή με υποσχέσεις που δεν τηρούνται[86].

Αμέσως μετά τις εκλογές ο Ι. Βαρβιτσιώτης αναλαμβάνει το Υπουργείο Παιδείας. Η ΟΛΜΕ στην πρώτη επίσημη επαφή μαζί του θα καταθέσει υπόμνημα πιστό στις αντιλήψεις που περιγράφηκαν παραπάνω ζητώντας την *«ουσιαστική ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης»*. Επισημαίνει, επιπλέον, την εκκρεμότητα της υλοποίησης της συμφωνίας ΥΠΕΠΘ- ΟΛΜΕ και στέκεται ιδιαίτερα στις διαδικασίες επιλογής του Εποπτικού Προσωπικού ζητώντας την απομάκρυνση *«επικίνδυνων»* προσώπων[87].

Το σύνολο των ενεργειών της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ θα οδηγήσει το ΔΣ της ΟΛΜΕ, ελάχιστο χρόνο μετά την τοποθέτηση του Ι. Βαρβιτσιώτη σ' αυτό, να εκτιμήσει ότι η *«μεταρρύθμιση»*, ενώ αρχικά γέμισε όλους με ενθουσιασμό:

> *«περνώντας από διάφορα στάδια δεν άργησε να μετατραπεί σε σκεπτικισμό, για όλους φυσικά, μα περισσότερο για μας τους εκπαιδευτικούς, ώσπου τέλος κατέληξε σε ερωτηματικά και αμφισβητήσεις»*[88].

Ως κύρια διαπίστωση και παράλληλα κατηγορία του ΔΣ σημειώνεται πως το σ.κ. είναι σταθερά αναγκασμένο να *«αγωνίζεται για την εφαρμογή- του [309/76] λες και η Πολιτεία τον έφτιαξε, για να μην εφαρμοστεί»*. Εκτιμάται πως: Α)Μια σειρά νευραλγικές ρυθμίσεις του νόμου είτε αναστέλλονται στην πράξη από τη διοίκηση και τις παρεμβάσεις της είτε τροποποιούνται από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ με νεότερα νομοθετήματα είτε δεν εφαρμόζονται, γιατί αναβάλλεται συνεχώς η υπογραφή των Π.Δ. που θα τις έθετε σε ενέργεια[89]. Β)Στο θέμα της γλώσσας, ιδιαίτερα μετά τις εκλογές, *«διάφοροι γλωσσαμύντορες και αφανείς εχθροί της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης σιγά- σιγά αναθάρρησαν... [και] επιχειρούν την εκταφή της καθαρεύουσας»*. Η ενέργεια της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ να επιστρέψει τα Α.Π. του Λυκείου στο ΚΕΜΕ για να συνταχτούν στην

---

[84] «Π.Δ.» 470/10/77, 1, «Το νέο σχολικό έτος και η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση». Οι αναφορές στο ευρωπαϊκό περιβάλλον θα χαθούν στη συνέχεια και όταν επανέλθουν θα έχουν αρνητικό χαρακτήρα.

[85] «Π.Δ.» 472/11/77, 3, «Η ΟΛΜΕ στα πολιτικά κόμματα».

[86] *ο.π.*, 3. Στη συγκεκριμένη συγκυρία από τη μια οι υποσχέσεις που έλαβαν μετά την απεργία του Μάρτη 1977 δεν είχαν υλοποιηθεί και από την άλλη το ΥΠΕΠΘ με τηλεγράφημα καλούσε τους καθηγητές να προβούν σε συμπτύξεις τμημάτων, όπου υπήρχε *«ανεπάρκεια χώρου ή προσωρινή έλλειψη προσωπικού»* (*ο.π.*, 11, «Το υπουργείο δίνει εντολή για σύμπτυξη τμημάτων»).

[87] «Π.Δ.» 474-475/12/77, 1, «Το ΔΣ της ΟΛΜΕ στο νέο Υπουργό Παιδείας». Πρόκειται για τη συμφωνία του Μαρτίου 1977 που προέβλεπε ικανοποίηση των καθηγητών με το νέο μισθολόγιο (1/1/78).

[88] «Π.Δ.» 478/2/78, 1, «Η κατάσταση στη Μέση Παιδεία».

[89] *ο.π.*, 2. Το κείμενο της ΟΛΜΕ παρουσιάζει μια σειρά περιπτώσεις *«μη εφαρμογής»*. Η ομαδοποίηση που παρουσιάζεται εδώ παρακολουθεί και τις παρατηρήσεις του Α. Δημαρά που κατατέθηκαν στο Α' Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ (Δημαράς Α,. «Οι μηχανισμοί της Αντιμεταρρύθμισης», στο Προβλήματα της ελληνικής Εκπαίδευσης, Τεκμήριο 1980[2], 51- 54).

καθαρεύουσα σημειώνεται ως ένδειξη των τάσεων αυτών. Γ)Οι χαμηλές δαπάνες από τη μια δεν επιτρέπουν την ανέγερση νέων διδακτηρίων και από την άλλη περιορίζουν τον αριθμό των καθηγητών που προσλαμβάνονται. Αποτέλεσμα πολυπληθή τμήματα και χαμηλή ποιότητα διδασκαλίας. Δ) Σχετικά με τα Α.Π. παρατηρείται ότι μέχρι στιγμής έχουν ετοιμαστεί μόνο αυτά της Α' και Β' Γυμνασίου και τα υπόλοιπα είτε καθυστερούν είτε πηγαινοέρχονται μεταξύ ΚΕΜΕ και ΥΠΕΠΘ ώσπου να αποφασιστεί η γλώσσα σύνταξής τους. Ως προς τα βιβλία θεωρείται ότι παρουσιάζουν μιαν *«ακατάστατη πολυμορφία»*, αφού ένας μεγάλος τους αριθμός στην ουσία είναι τα παλιά με μια *«απλή μεταγλώττιση»*, ενώ αρκετά νέα είτε αποδείχτηκαν εντελώς ακατάλληλα στη διδακτική πράξη είτε δε συμφωνούν με τα Α.Π. Τέλος, κάποια πραγματικά καλά (κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α' και Β' Γυμνασίου) *«δέχτηκαν ποικίλες επιθέσεις»*, που αν και περιορισμένες σε αριθμό είναι χαρακτηριστική η *«προέλευση»* και οι *«προθέσεις»* τους[90]. Αν κανείς προσθέσει, σ' όλα αυτά, τις *«περιπέτειες»* του κανονισμού Μαθητικών κοινοτήτων, αλλά και την περίεργη στάση του ΥΠΕΠΘ σχετικά με την μετεκπαίδευση των καθηγητών[91], το ΔΣ της ΟΛΜΕ, θεωρεί ότι δικαιολογημένα η *«συνολική εικόνα»* της *«μεταρρύθμισης»* και της κατάστασης στη Μ.Ε. ανησυχεί βαθιά τους καθηγητές.

Η βάση όμως των καθηγητών προχωρά πιο μακριά από το ΔΣ. Η ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης *«ταγμένη πάντοτε στην πρωτοπορία των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων»* διαπιστώνει *«με αγανάκτηση»* ότι:

> *«1. Βάλλεται μεθοδικά και συνωμοτικά η μεταρρύθμιση και οι φορείς-της. 2. Οι κύκλοι που επιχειρούν να πλήξουν τον μεταρρυθμιστικό αγώνα αποτελούνται: α)Από τους γνωστούς υμνητές του δικτατορικού καθεστώτος. β)Τα γνωστά δημοσιογραφικά όργανα της επταετίας. γ)Από τους θεωρητικούς της δικτατορίας. δ)Από μερικές παραεκκλησιαστικές οργανώσεις... ε)Από κάποιους πανεπιστημιακούς "διδασκάλους"... στ)Από μερικούς επιθ)τές και επόπτες χρισμένους από τη δικτατορία και αναβαφτισμένους από τη δημοκρατία... 3. Όλοι αυτοί οι κύκλοι... έχουν ένα και μοναδικό σκοπό, να τορπιλίσουν κάθε καλό που γίνεται στην Παιδεία μας και να τη ρίξουν στα σκοτάδια...»*[92].

Ανακοινώσεις με παρόμοιο περιεχόμενο εκδίδουν στη συνέχεια και άλλες ΕΛΜΕ. Η αίσθηση που σταδιακά τείνει να κυριαρχήσει, για άλλη μια φορά, είναι ότι υπάρχουν συγκεκριμένοι *«κύκλοι»* που *«άρχισαν πάλι τις συνωμοσίες- τους. Νοστάλγησαν τα παλιά»*[93].

Από το επόμενο σχολικό- συνδικαλιστικό έτος το ερμηνευτικό διχοτομικό σχήμα *«μεταρρύθμιση- αντιμεταρρύθμιση»* κυριαρχεί και στο ΔΣ της ΟΛΜΕ που προχωρά σε συνέντευξη Τύπου (Μαθηματική Εταιρεία, 16/11/78) με θέμα: *«Τα σημερινά σοβαρά προβλήματα στη Μέση Εκπαίδευση και οι κίνδυνοι του αντιμεταρρυθμιστικού πνεύματος»*[94]. Στη συνέντευξη γίνεται αναφορά στα γνωστά προβλήματα (διδακτηριακό, έλλειψη προσωπικού, παλινωδίες στην εκπαιδευτική πολιτική επιμόρφωσης των καθηγητών, τακτική υπαναχωρήσεων- καθυστερήσεων του ΥΠΕΠΘ, ρουσφετολογία), επισημαίνονται επιλογές του υπουργού που πλήττουν την πολιτική παραγωγής σωστού σχολικού βιβλίου[95], αλλά και κάποιοι τομείς, όπου τα δείγματα προθέσεων του ΥΠΕΠΘ,

---

[90] «Π.Δ.» *ο.π.*, 3.

[91] Ο κανονισμός των μαθητικών κοινοτήτων θεωρήθηκε από την ΟΛΜΕ ως αντιδημοκρατικός και είχε ζητηθεί η αντικατάστασή του. Πλην όμως ο νέος που δημοσιεύθηκε εκτιμήθηκε από το ΔΣ ότι δε διέφερε σε τίποτα από τον παλιό. Ως προς τη μετεκπαίδευση θεωρήθηκε ότι από τη μια ο θεσμός των ΣΕΛΜΕ δεν επεκτεινόταν ικανοποιητικά σε όλη την Ελλάδα και από την άλλη το ΥΠΕΠΘ επέμενε στη συνέχιση της λειτουργίας του Διδασκαλείου Μέσης Εκπαίδευσης, που η ΟΛΜΕ ζητούσε να κλείσει.

[92] «Π.Δ.» 481-482/4/78, 11, «Ανακοίνωση ΕΛΜΕ- Θεσσαλονίκης».

[93] *ο.π.*, 11.

[94] «Π.Δ.» 492/116/78, 2-7, «Συνέντευξη τύπου του ΔΣ της ΟΛΜΕ».

[95] Το πρόβλημα σχετιζόταν κύρια με τη βασική κατεύθυνση στην πολιτική ανάθεσης και όχι διαγωνισμού, αλλά και με τακτικές κινήσεις του υπουργού που ενέκριναν σχολικά εγχειρίδια τα οποία είχε απορρίψει η Επιτροπή Κρίσεως (Μαθηματικά Β' Λυκείου) ή απέρριπταν βιβλία εγκεκριμένα από την Επιτροπή, χωρίς λόγο, διατηρώντας τα παλιά που ήταν γραμμένα στην καθαρεύουσα (Νεοελληνικά Γ΄ Γυμνασίου). Το

κατά την ΟΛΜΕ, είναι ιδιαίτερα δυσοίωνα. Πρόκειται για τις πολιτικές επιλογές που αφορούν: α)την τύχη του ΚΕΜΕ, που έχει μείνει *«ακέφαλο»*- μετά την αποχώρηση Καρανικόλα- και χωρίς το προβλεπόμενο στελεχικό δυναμικό αδυνατώντας έτσι να προχωρήσει στην εισαγωγή του επαγγελματικού προσανατολισμού (*«θεσμού νευραλγικού»*) και των *«τεχνολογικών μαθημάτων»* στη Μ.Ε., β)τις αποσπάσεις καθηγητών- μετά την ανατροπή κάθε νόμιμης διαδικασίας- σε υπηρεσίες του ΥΠΕΠΘ εκ των οποίων *«μεγάλος αριθμός αποτελείται από άτομα που υπηρέτησαν και στην περίοδο της δικτατορίας»* είτε σ' αυτό είτε σε γραφεία Επιθεωρήσεων[96] και γ)τις μαζικές διώξεις καθηγητών που σκοπό έχουν να τους εκφοβίσουν και αποτελούν *«βασική»* ενασχόληση του Υπουργού και Γ. Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ.

Το σύνολο των ενεργειών αυτών οδηγούν το ΔΣ της ΟΛΜΕ να αναρωτηθεί: *«το οικοδόμημα για το οποίο μιλάμε [«μεταρρύθμιση»] σταμάτησε στη μέση από έλλειψη υλικών ή πρόκειται για καμμιά... "ωριμότερη" σκέψη ξηλώματος;»*. Έτσι, ο *«φόβος για ΑΝΤΙΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ»* είναι υπαρκτός για την ΟΛΜΕ, ανεξάρτητα αν αυτή νοείται ως εγκατάλειψη των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών ή ως συνειδητή επιλογή κατάργησής τους. Μήνα το μήνα, όμως, όλο και περισσότερες ενέργειες του υπουργού Παιδείας ερμηνεύονται ως στοιχεία *«της αντιμεταρρυθμιστικής μανίας του»*, έτσι ώστε να ενισχύονται οι φόβοι που θέλουν τον ίδιο τον Υπουργό να *«επιχειρεί να θέσει σε εφαρμογή νέο σχέδιο ΑΝΤΙΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ»*[97]. Το σκάνδαλο Ράμμου που θα ξεσπάσει στο τέλος της σχολικής χρονιάς 1978- '79 δρα ως αφορμή για να ζητηθεί από την ΟΛΜΕ η παραίτηση του υπ. Παιδείας[98].

Βαθμιαία, στο λόγο της ΟΛΜΕ η άποψη για την *«πορεία της μεταρρύθμισης»* ταυτίζεται με την γενικότερη εκτίμησή της για την συνολική *«κυβερνητική πολιτική στον τομέα της εκπαίδευσης»*. Κυρίαρχη εκτίμηση πλέον είναι ότι η *«μεταρρύθμιση»* περιορίστηκε *«στην καθιέρωση της δημοτικής και στη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών κειμένων στο Γυμνάσιο από μετάφραση»*, αλλαγές σημαντικές μεν αλλά

τελευταίο συνδέονταν βέβαια με τις εκτιμήσεις για γλωσσικό *«πισωγύρισμα»* και τις *«ομάδες»* που ασκούσαν επιρροή στην ηγεσία του ΥΠΕΠΘ.

[96] Η πλειοψηφία των αποσπασμένων είχαν ξεπεράσει την προβλεπόμενη τριετία σε διοικητικές θέσεις και οι πρόσφατες αποσπάσεις είχαν γίνει απευθείας με υπουργική απόφαση χωρίς έκφραση γνώμης του Υπηρεσιακού Συμβουλίου.

[97] «Π.Δ.» 495/1α/79, 8, «Το αντιμεταρρυθμιστικό πνεύμα του Υπ. Παιδείας». Στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για την προετοιμασία της απόλυσης του Ευαγ. Σκουβαρά, εκ. καθηγητή Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Παν. Αθηνών, από τη θέση του προέδρου της Κριτικής Επιτροπής βιβλίων του ΥΠΕΠΘ σε συνδυασμό με πληροφορίες που ήθελαν να μεθοδεύεται η κατάργηση των Νεοελληνικών κειμένων Α' και Β' Γυμνασίου. Ο πανεπιστημιακός θεωρούνταν, από την ΟΛΜΕ, *«υποστηρικτής της μεταρρύθμισης»*. Επιπλέον εκδηλώσεις, όπως το συνέδριο *«πρωτότυπο και μετάφραση»*, που οργανώνεται υπό την αιγίδα του υπ. Πολιτισμού, στο οποίο ακούγονται οι γνωστές απόψεις περί κινδύνων από τη μη διδασκαλία αρχαίων, απλοποίησης της ορθογραφίας κ.λ.π., θεωρούνται κινήσεις με σκοπό την ανατροπή της μεταρρύθμισης («Π.Δ» 505/6/79, 7, Για το Συνέδριο»). Παράλληλα, η αντίδραση του υπουργού στις προσπάθειες *«αυτομόρφωσης»* της ΟΛΜΕ, η *«αντεπάγγελτη δίωξη»* του ΔΣ για την απεργία της 4-5/5/79, αλλά και ο απεργιακός μηχανισμός που στήνεται από τη *«Διοίκηση»* κατά τη διάρκεια της απεργίας της 10-16/5/79 και τέλος η ποινικοποίησή της εντάσσονται στην ερμηνεία ύπαρξης *«σχεδίου αντιμεταρρύθμισης»* (για τα γεγονότα: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Δεκέμβριος ως και Μάιος 1979). Ενδεικτικά, για ανάλογες εκτιμήσεις περί *«αντιμεταρρύθμισης»* που εκφράστηκαν εκείνη την εποχή από ένα σύνολο δημοσιογράφων ασχολούμενων με τα της εκπαίδευσης, το εκτεταμένο άρθρο της Κύρα Αδάμ, «Μέση Παιδεία. Α' μεταρρύθμιση και: αδυναμίες και σύγχυση. Β' Βασικές οι ελλείψεις- και τώρα ολοταχώς προς την αντιμεταρρύθμιση», *Αντί* τ. 127, 9/6/79, 15-21. Το άρθρο ακολουθεί πιστά το σχήμα «ανάλυσης» που επικράτησε και το οποίο θεωρεί ότι κατά την περίοδο 1976- 79 την πρώτη φάση αδυναμιών ολοκλήρωσης της *«μεταρρύθμισης»* διαδέχτηκε η φάση της *«αντιμεταρρύθμισης»* που εκδηλώθηκε με την *«εξουδετέρωση»* προοδευτικών θεσμών (ΚΕΜΕ), την αύξηση της αυταρχικότητας του ΥΠΕΠΘ (σχέσεις με ΟΛΜΕ) και την επικράτηση του *«σκοταδισμού»* (επίθεση στη δημοτική, στις ελάχιστες προσπάθειες παρουσίασης της ιστορικής *αλήθειας* και επίθεση, σε όσους αμφισβητούν το ρόλο της ορθοδοξίας στον ιδεολογικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης- υπόθεση Καζεπίδη- και τέλος στο θεσμό των Μαθητικών Κοινοτήτων).

[98] Ημερολόγιο: Ιούνιος 1979.Ο Ράμμος- που ήδη θεωρούνταν ότι ανήκει στους *«αντιμεταρρυθμιστές»*- ως επόπτης της διεξαγωγής των Πανελληνίων διοχέτευσε τα θέματα σε υποψηφίους

«καθαρά μορφολογικές», αφού ένα σύνολο σημαντικών ζητημάτων, όπως η φιλοσοφία και *«η δομή»* της εκπαίδευσης μένουν αναλλοίωτα, η κατάργηση της *«αυταρχικότητας της Διοίκησης»* και ο *«εκδημοκρατισμός»* μένουν αιτήματα ανικανοποίητα, το Α.Π. *«αναχρονιστικό»*, τα σχολικά βιβλία *«με ελάχιστες εξαιρέσεις»* γεμάτα λάθη ή ακατάλληλα, το διδακτηριακό *«παραμένει σε όλη του την οξύτητα»* και οι εκπαιδευτικοί *«καταδικάστηκαν στη μονόπλευρη λιτότητα όπως όλοι οι εργαζόμενοι»*. Η γενική και συνολική αυτή περιγραφή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, ως προς τα εκπαιδευτικά πράγματα, *«έχει σημειωθεί εγκληματική καθυστέρηση»*, χωρίς να ορίζεται ταυτόχρονα το πρότυπο ή μοντέλο στο οποίο το σχολικό σύστημα πρέπει να φτάσει[99].

Τομή στην αντίληψη για τη φύση της *«μεταρρύθμισης»* αλλά και την *«πορεία»* της παρατηρείται τη συνδικαλιστική χρονιά '80- '81[100]. Με το πρώτο κείμενο του νέου ΔΣ *«η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976»* χαρακτηρίζεται πλέον ως:

> *«η αστική μεταρρύθμιση που η εφαρμογή της εκκρεμούσε στη χώρα μας από τις αρχές του αιώνα μας, [που] δεν ολοκληρώθηκε στην πραγματικότητα, αφού δεν έχουν εξασφαλιστεί ικανοποιητικές συνθήκες λειτουργίας των σχολείων»*[101].

Στον προσδιορισμό της *«μεταρρύθμισης»* ως *«αστικής»* και *«εκκρεμούσας»*, που φαίνεται να ερμηνεύει, με συγκεκριμένη ιδεολογική αντίληψη και γλώσσα, το αίτημα για αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα που είχε διατυπωθεί ήδη από τις αρχές του αιώνα, προστίθεται η ερμηνεία της μη *«ολοκλήρωσης»*, που εδράζεται στις προηγούμενες κυρίαρχες εκτιμήσεις του χώρου της ΟΛΜΕ και σχετίζεται με την αποτίμηση της κατάστασης της υλικοτεχνικής υποδομής και του επιπέδου των μέσων διδασκαλίας.

Παράλληλα, εκτιμάται ότι η όλη προσπάθεια περιορίστηκε μόνο *«σε εξωτερικές αλλαγές»* του εκ. συστήματος χωρίς να θίξει το περιεχόμενό του και πως αποκαλύφτηκαν οι βαθύτερες προθέσεις της με την εγκατάσταση ενός εκτεταμένου διχτύου *«νέων εξεταστικών μέτρων»* που αποκάλυψαν *«τον κυριότερό της στόχο»*:

> *«σχεδόν υποχρεωτική διοχέτευση μαθητικού δυναμικού στην ΤΕΕ, ώστε να αποκτήσει η χώρα φτηνό μισοειδικευμένο προσωπικό για την εξυπηρέτηση των οικονομικών συμφερόντων της ΕΟΚ»*[102].

Έτσι, η *«εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»* δεν είναι πια μεταφορά του προτάγματος εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας και συμπόρευσής της με την Ευρώπη στο χώρο του σχολείου, κάτω από την πεποίθηση ότι ο παραπάνω εκσυγχρονισμός μπορεί να υλοποιηθεί μέσω του εκσυγχρονισμού του περιεχομένου διδασκαλίας, της γλώσσας του σχολείου και τη θεμελίωση του επαγγελματικού προσανατολισμού των μαθητών του. Αντίθετα, ερμηνεύεται ως η αναγκαία επιβολή εκείνων των αλλαγών στο σχολικό σύστημα που θα το καταστήσουν δυνατό να προμηθεύει στην αγορά εργαζόμενους κατά τα συμφέροντα ενός *ξένου* κέντρου: της ΕΟΚ. Ο χαρακτηρισμός παράλληλα της μεταρρύθμισης ως *«αστικής»* υποδηλώνει ότι την μεταρρύθμιση αυτή την έκανε τελικά η *«αστική τάξη»*. Παράλληλα, η τάξη αυτή κατανοείται ως *εξαρτημένη* από μη εθνικά κέντρα αποφάσεων. Η όλη διαδικασία χαρακτηρίζεται και ως *«απαίτηση εκσυγχρονισμού»*, ενώ ως απαίτηση *«του κλάδου»* προβάλλεται *«κυρίως ο εκδημοκρατισμός»* που σημαίνει: α)συμμετοχή των *«ενδιαφερόμενων φορέων στη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής»*, β) *«περιεχόμενο της εκπαίδευσης τέτοιο, ώστε να εξυπηρετεί μια αυτοδύναμη οικονομία»* και γ) *«ελευθερία στο διδάσκοντα για πραγματική δημιουργική δουλειά»*[103].

---

[99] «Π.Δ.» 521/56/80, 1, «Ένας ακόμη χαμένος χρόνος για τη βελτίωση της εκπαίδευσης». Το κείμενο στην ουσία αποτελεί συνολική εκτίμηση- απολογισμό της χρονιάς που πέρασε από το απερχόμενο ΔΣ που ήταν και το πρώτο πλήρως ελεγχόμενο από την ΠΑΣΚΕ.

[100] Το ΔΣ ελέγχεται αυτή τη χρονιά από συνδικαλιστές προσκείμενους στο ΚΚΕ.

[101] «Π.Δ.» 523/9/80, 1-2, «Η 50η ΓΣ. Διαπιστώσεις και προοπτικές».

[102] *ο.π.*, 2.

[103] *ο.π.*, 2. Το καινούριο που περιέχουν οι προτάσεις αυτές είναι ο προσδιορισμός της οικονομίας ως *«αυτοδύναμης»*. Έτσι ο εκδημοκρατισμός αποκτά σαφή πολιτικό προσανατολισμό.

Η επανερμηνεία όμως της *φύσης* της *«εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης»*, που με τη σειρά της εμπλουτίζει την έννοια του *«εκδημοκρατισμού»*, οδηγεί στην ανάγκη ερμηνείας και της αρχικής αποδοχής των ρυθμίσεων που αυτή προέβλεπε από το σ.κ. των καθηγητών. Έτσι, θεωρείται ότι η *«ΟΛΜΕ αναγκάστηκε να αποδυθεί σε σκληρούς αγώνες, για να υηφιστεί το σχέδιο νόμου»*, γιατί ορισμένοι *«σκοταδιστικοί κύκλοι»* προέβαλαν *«σθεναρή αντίδραση»*, γεγονός που μπορεί να είχε ως αποτέλεσμα *«να μη μεταβληθούν ποτέ τα εκπαιδευτικά πράγματα»*[104]. Το ερμηνευτικό σχήμα του φόβου για *«αντιμεταρρύθμιση»*, που σταδιακά σχηματίστηκε το 1978 στο χώρο της ΟΛΜΕ, προεκτείνεται, λοιπόν, μέχρι το '75 επανασυνδεόμενο με τα ερμηνευτικά σχήματα που κυριάρχησαν ως προς την *«κάθαρση»*- στις ομάδες οι οποίες διεκδίκησαν την εκλογή δημοκρατικών ΔΣ μετά τη δικτατορία- για να δικαιολογηθεί, τώρα, το γεγονός της υποστήριξης από το σ.κ. μιας *«αστικής μεταρρύθμισης»*.

Ενδιαφέρον, εξάλλου, παρουσιάζει το γεγονός ότι, για πρώτη φορά, ως μέρος της μεταρρύθμισης θεωρείται και ο νόμος 576/77, για την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, που μέχρι τότε δεν είχε απασχολήσει καθόλου την ΟΛΜΕ. Διατυπώνεται η εκτίμηση, πως ο νόμος αυτός υπήρξε ένα από τα *«αναντίρρητα θετικά μέτρα»* που λήφθηκαν την περίοδο 1976- '77, όμως *«η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση δεν πέτυχε τους στόχους της»*, εξακολουθεί να μην εμπνέει *«εμπιστοσύνη στον ελληνικό λαό»*, λόγω χαμηλής στάθμης σπουδών και έλλειψης παροχής εγγυήσεων επαγγελματικής αποκατάστασης. Η όλη κριτική στο νόμο επικεντρώνεται στην *«ελλιπή λειτουργία»* των τεχνικών Λυκείων, που θεωρείται και υπεύθυνη για την ανισότητα της τεχνικής έναντι της γενικής εκπαίδευσης[105].

Η υιοθέτηση όμως από τη μια του ερμηνευτικού σχήματος *«μεταρρυθμιστές- αντιμεταρρυθμιστές= προοδευτικός- συντηρητικός»* και από την άλλη ο χαρακτηρισμός των εκπαιδευτικών αλλαγών του 1976-'77 ως πραγμάτωση της *«αστικής μεταρρύθμισης»* που εκκρεμούσε, εγείρει το πρόβλημα της ερμηνείας του γεγονότος ότι αυτή την έστω *«αστική μεταρρύθμιση»* πραγματοποίησε τελικά ένα πολιτικό κόμμα που ανήκει, εξ ορισμού, στις *«συντηρητικές»* δυνάμεις. Το ζήτημα αντιμετωπίζεται, για πρώτη φορά, το φθινόπωρο του 1980[106]. Η ερμηνεία είναι απλή και σημαντική: η *«άρχουσα τάξη αναγκάστηκε να θεσμοθετήσει μέτρα εκπαιδευτικά που αποτελούσαν πάγια αιτήματα των λαϊκών αγώνων για δεκαετίες ολόκληρες»*. Τα αίτια που την οδήγησαν ήταν *«ο οικονομικός εκσυγχρονισμός και η προσπάθεια, για να φανεί νέα και προοδευτική και να συγκρατήσει όσο μπορούσε τους νέους αγώνες, που διαγραφόταν απειλητικοί»*[107]. Χωρίς τις αλλαγές στην Παιδεία οι *«προσπάθειες για οικονομική ανασυγκρότηση και κοινωνική ισορροπία δε θα ήταν δυνατό να αποδώσουν καρπούς»*[108]. Όμως, *«μέσα στους κόλπους της εκδηλώθηκε διχογνωμία»* που στάθηκε αιτία να υποστεί το σχέδιο νόμου πολλαπλές τροπολογίες. Το νομοσχέδιο που ήταν *«συντηρητικό στη δομή του αλλά προοδευτικό σε αρκετά σημεία»* υηφίστηκε τελικά, ύστερα από τις ιδιαίτερες πιέσεις της ΟΛΜΕ, όμως *«η*

---

[104] «Π.Δ.» 527/116/80, 6-10, «Τα προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης». Πρόκειται για το κείμενο της Συνέντευξης Τύπου της 15/10/80.

[105] *ο.π.*, 6. Παράλληλα και η έννοια των *«ίσων ευκαιριών στη μόρφωση»* περιορίζεται *«στη λειτουργία των σχολείων με τις ίδιες συνθήκες»*. Εξάλλου, γενικότερα η κριτική που ασκήθηκε στο νομοσχέδιο *«για την τεχνική εκπαίδευση»* (576/77)- κυρίως από την αριστερά που ήταν και ο μοναδικός πολιτικός χώρος που άσκησε κριτική- ήταν *«γενικά αρνητική και πολύ αφηρημένη [και] θα μπορούσε να εξισωθεί με απουσία κριτικής»* παρατηρεί η Α. Φραγκουδάκη (Φραγκουδάκη Α., «Το πρόβλημα της τεχνικής εκπαίδευσης: ανάπτυξη και ιδεολογίες», *Ο Πολίτης* τ. 11, Απρίλιος 1977, 21- 26). Για την παραπέρα συζήτηση γύρω από τις απόψεις της Α. Φραγκουδάκη για τον 576/77: α)Βεργίδης Δ., «Σωστές διαπιστώσεις που οδηγούν σε λάθος συμπεράσματα», *Ο Πολίτης* τ. 16, Ιανουάριος 1978, και β) Φραγκουδάκη Α., «Απάντηση σε μια κριτική για την ΤΕΕ», *Ο Πολίτης* τ. 16, Ιανουάριος 1978.

[106] ΟΛΜΕ, «Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», *Νέα Παιδεία* τ. 15, Φθινόπωρο 1980, 3-11.. Το κείμενο αποτελεί συμμετοχή της ΟΛΜΕ στο αφιέρωμα του περιοδικού *«στις απόψεις φορέων για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση»*.

[107] Σταύρου Μ., «Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΟΛΜΕ, Αθήνα 1982, 27.

[108] ΟΛΜΕ, «Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», *ο.π.*, 4-5.

μερίδα της συμπολίτευσης που ουσιαστικά είχε πάρει αρνητική στάση απέναντι στη μεταρρύθμιση αργότερα άρχισε να την υπονομεύει»[109].

Ο διαχωρισμός της *«δομής»* από τα *«σημεία»* του νομοσχεδίου δικαιολογεί και την υλοποίηση ενός τέτοιου νόμου από την *«άρχουσα τάξη»*. Παράλληλα, νομιμοποιεί την επιμονή του σ.κ. να υηφιστεί ο νόμος αυτός. Επιπλέον, διασώζεται και η ερμηνευτική αξία της διχοτομικής θεώρησης *«μεταρρύθμιση= προοδευτικές δυνάμεις- αντιμεταρρύθμιση= σκοταδιστικοί κύκλοι»*, γιατί νοηματοδοτείται διαφορετικά το περιεχόμενο των *«προοδευτικών δυνάμεων»*, αφού αυτές καλύπτονται κάτω από το απροσδιόριστο σχήμα των *«λαϊκών αγώνων»* και δείχνει ότι η *«άρχουσα τάξη»* μπορεί στιγμιαία να πράξει *«αναγκαστικά»* κάτι θετικό, αλλά μένει πάντα στο έλεος των *«σκοταδιστικών κύκλων»* που αναγκαστικά περικλείει στις γραμμές της.

Έτσι, αυτό το ΔΣ της ΟΛΜΕ, χρησιμοποιώντας τον όρο *«αστική μεταρρύθμιση»* και *«άρχουσα τάξη»*, είναι σε θέση να προσθέσει στο δίδυμο που θεωρείται, μέχρι τότε, υπεύθυνο για την *«μη ολοκληρωμένη... πορεία της μεταρρύθμισης»* (έλλειψη *«προϋποθέσεων»*, ύπαρξη *«αντιμεταρρυθμιστικού μηχανισμού»*) το *«λανθασμένο σχεδιασμό»*. Ο όρος αυτός περιλαμβάνει το *«συγκεντρωτικό χαρακτήρα»* του σχεδιασμού της (καμία πρόνοια για ιδιαίτερες συνθήκες, καμιά συμμετοχή κοινωνικών φορέων), την έλλειψη της *«πειραματικής εφαρμογής»* και τον *«ταξικό προσανατολισμό»* του σχεδίου, αφού αυτό *«αφήνει περισσότερα περιθώρια για μόρφωση στα παιδιά των οικονομικά εύρωστων οικογενειών»*[110]. Αποτελεί, δηλαδή, έκφραση της αντίληψης που επικρατεί σε αυτή τη φάση στην ΟΛΜΕ για τις προθέσεις, όρια και ενδογενείς δυνατότητες άσκησης εκπαιδευτικής πολιτικής της ελληνικής *«άρχουσας τάξης»*.

Με το τέλος της συνδικαλιστικής χρονιάς 1980-'81- που συνταράχτηκε από μεγάλες αλλά άκαρπες απεργιακές κινητοποιήσεις της ΟΛΜΕ[111]- σταματά ουσιαστικά κάθε συζήτηση για την *«εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»* και την *«πορεία της»*. Οι εκλογές πλησιάζουν, η εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ είναι βέβαιη και το ελεγχόμενο τώρα από την ΠΑΣΚΕ ΔΣ της Ομοσπονδίας επισημαίνει την ανάγκη προσανατολισμού του σ.κ. *«προς θεσμικές αλλαγές»*. Η συζήτηση για την *«πορεία της μεταρρύθμισης»* δεν έχει πλέον καμιά χρησιμότητα ή μπορεί να αποβεί επικίνδυνη. Η περίοδος κριτικής του συνόλου των εκπαιδευτικών μέτρων από το σ.κ. των καθηγητών και κατ' επέκταση η φάση ρήξης κυβέρνησης- εκπαιδευτικών πρέπει να ακολουθηθεί από μια περίοδο φαντασιακής ενόρασης του μέλλοντος και αναμονής των μεγάλων *«θεσμικών αλλαγών»*.

Β. Η *«ανωτατοποίηση»*. Για τη ΔΟΕ το ζήτημα του ελέγχου της *«πορείας της μεταρρύθμισης»* στη φάση 1977- 81 αποτέλεσε πρόβλημα ελάχιστης σημασίας. Η αρχική θέση της Ομοσπονδίας ότι οι εκπαιδευτικές αλλαγές του 309/76 δεν αφορούσαν το δημοτικό σχολείο και το δάσκαλο παρέμεινε σταθερή[112]. Αυτό δεν σημαίνει πως κατά την

---

[109] ΟΛΜΕ, «Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», *ο.π.*, 3.

[110] Σταύρου Μ., «Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση», *ο.π.*, 31.

[111] Τη χρονιά αυτή εκδηλώθηκαν έντονες απεργιακές κινητοποιήσεις των δ.υ., όπου η ΟΛΜΕ είχε το προβάδισμα, χωρίς να πετύχει ικανοποίηση των αιτημάτων της. Για τις απεργιακές κινητοποιήσεις της περιόδου: Παράρτημα IV, ΟΛΜΕ.

[112] Μοναδική αναφορά στη *«μεταρρύθμιση»* και το *«δημοτικό σχολείο»* αποτελεί ενυπόγραφο άρθρο στο «Δ.Β.», που προσπαθεί να ανασκευάσει τη γενικότερη άποψη περί *«υποβιβασμού»* του δημοτικού σχολείου με τα *«μεταρρυθμιστικά μέτρα»* που επικρατούσε. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι η *«προαγωγή»* πολλών Δημοτικών Σχολείων έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση του αριθμού των μαθητών ανά τάξη, έτσι ώστε ο δάσκαλος δουλεύει πια *«σαν σε φροντιστήριο»*, ότι η κατάργηση των εξετάσεων στην Ε' και ΣΤ' βελτιώνει τις σχέσεις δασκάλου- μαθητή, το *«γνωσιολογικό σχολείο»* δίνει τη θέση του σταδιακά σε μια μορφή *«παιδαγωγικού»* και με τη βοήθεια της *«δημοτικής γλώσσας»*, η κατάργηση των εξετάσεων περάσματος από το δημοτικό στο γυμνάσιο *«σπα οριστικά το φράγμα που υπήρχε μεταξύ των δυο βαθμίδων»*, πως ο δάσκαλος κάνοντας σωστότερη δουλεία θα πάγει να *«περιφρονείται από το Γυμνάσιο»* και τέλος ότι υπάρχει πιθανότητα με τη μελλοντική *«ανωτατοποίηση»* να διδάσκουν οι δάσκαλοι και στο Γυμνάσιο, αφού αυτό πλέον είναι μέρος της *«υποχρεωτικής»*. «Δ.Β.» 318/10-10-77, 2, Χασιάκος Γ., «Η Μεταρρύθμιση και το Δημοτικό Σχολείο». Οι απόγεις αυτές ήταν σαφώς αντίθετες από τις κυρίαρχες.

περίοδο αυτή το ΔΣ της ΔΟΕ δεν *«καταγγέλλει την αρνητική και αδιάφορη στάση του Υπουργείου Παιδείας στα αιτήματα των δασκάλων»*. Αντίθετα, μάλιστα, οι καταγγελίες αυτές είναι πυκνές και έντονες[113]. Μόνο που οι δάσκαλοι την περίοδο αυτή ζητούν *«επίμονα και επιταχτικά την Ανωτατοποίηση των Παιδαγωγικών Ακαδημιών»*. Η αντίθεση ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ πολώνεται κύρια γύρω από το πρόβλημα της *«ανωτατοποίησης»*. Το σύνολο των άλλων αιτημάτων έπεται.

Το πρόβλημα της εκπαίδευσης των δασκάλων απασχολεί δασκάλους και ΥΠΕΠΘ από τους πρώτους μήνες της μεταπολίτευσης[114]. Τα πορίσματα της Επιτροπής Παιδείας προκρίνουν ουσιαστικά τριετή φοίτηση στις Π.Α, αλλά και *«ανωτατοποίηση»* των σπουδών[115]. Η πρόταση αυτή χωρίς να βρίσκει κάθετα αντίθετη τη ΔΟΕ δεν την ικανοποιεί. Η πρόσθεση ενός ακόμη έτους σπουδών, δεν αποτελεί ουσιαστική εξέλιξη, αλλά επαναφορά της ρύθμισης για τις Π.Α. που υπήρξε πριν τη δικτατορία και ανατράπηκε απ' αυτή (ν. 4379/1964 άρθρο 16,2). Το αιτούμενο είναι η ανάδειξη των σχολών σε πανεπιστημιακού επιπέδου με τετραετή φοίτηση. Οι σπουδαστές των Π.Α. στις αρχές του 1976 οργανώνουν τις πρώτες απεργίες τους με σκοπό αυτού του είδους την *«ανωτατοποίηση»*. Η ΔΟΕ συμπαραστέκεται και, όπως σημειώθηκε, έχει θέσει ήδη το αίτημα της παροχής εκπαίδευσης ανωτάτου επιπέδου στους υποψήφιους δασκάλους κατά τη συζήτηση και κινητοποιήσεις με αφορμή το ν. 309/76[116]. Παράλληλα η ΔΑΣΚ έχει εκδηλώσει την πρόθεσή της να αναδείξει αυτό το αίτημα ως *«κυρίαρχο»*.

Με την ψήφιση του 309/76 το ΥΠΕΠΘ εκδηλώνει την επιθυμία σύνταξης σ.ν. για την εκπαίδευση των δασκάλων. Η εξέλιξη αυτή οδηγεί το ΔΣ της ΔΟΕ να παρέμβει με την υποβολή *«υπομνήματος»* απευθείας στον *«Πρόεδρον της Κυβερνήσεως»*. Το ζήτημα είναι τόσο σοβαρό ώστε η συζήτηση δεν μπορεί να περιοριστεί αποκλειστικά μεταξύ της Ομοσπονδίας και του ΥΠΕΠΘ. Ένα σύνολο πληροφοριών, που διαρρέουν από το ΥΠΕΠΘ, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι προκρίνεται τριετής κύκλος σπουδών.

Η ΔΟΕ στο *«υπόμνημα»* προβάλλει ως απαίτηση τη δημιουργία σχολών τετραετούς φοίτησης, ώστε να επιτευχθεί παράλληλα ο *«επιστημονικός εξοπλισμός»*, η *«επαγγελματική κατάρτιση»* και η *«εξειδίκευσις»* κατά *«κλάδο ειδικοτήτων»*. Ως βάση του προγράμματος σπουδών προκρίνονται *«αι επιστήμαι της αγωγής, εν συνδυασμώ προς τη γενικωτέραν επιστημονικήν κατάρτησιν των σπουδαστών επί των συναφών επιστημών»*. Το πλέγμα αυτό προβάλλεται, παράλληλα, κι ως επιχείρημα που συνηγορεί στην επιδίωξη της δημιουργίας ενός ιδεότυπου εθνικού *«δασκάλου- επιστήμονα»*. Αυτός θα είναι σε θέση, ταυτόχρονα, να αξιοποιεί *«τον εθνικό πλούτο»*, να αντέχει στην *«ισχυρή ροήν των κοινωνικών και πολιτικών ρευμάτων της εποχής»* και να βρίσκει εκείνο τον *«προσανατολισμό»* που εξασφαλίζει την *«κοινωνικήν, πολιτικήν και εθνικήν αυτοπροστασία»*. Θεωρείται ότι η παραγωγή αυτού του *τύπου* δασκάλου αποτελεί και μια από τις προϋποθέσεις που η εξασφάλισή τους θα έχει ως αποτέλεσμα η παροχή της

---

[113] Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 834/15-9/78, 8, «Η ΔΟΕ καταγγέλλει.». Στην ανακοίνωση ζητείται η τροποποίηση των άρθρων 16,17 του 309/76 (αύξηση οργανικών θέσεων ανάλογα με τις προαγωγές της οργανικότητας των σχολείων). Εξάλλου η επιμονή για μείωση των ωρών εργασίας και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής αποτελούν μέρος και άλλων ανακοινώσεων, χωρίς όμως κάτι τέτοιο να συγκροτεί έλεγχο της *«πορείας της μεταρρύθμισης»*.

[114] Ημερολόγιο: Ιανουάριος 1975, συγκρότηση ομάδας εργασίας του ΥΠΕΠΘ με σκοπό τη διατύπωση σ.ν.

[115] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Σεπτέμβριος 1975.Η επιτροπή ολοκλήρωσε τις εργασίες της τον Αύγουστο του 1975. Το πόρισμα διέκρινε έτη φοίτησης (3) από έτη σπουδών (4). Ουσιαστικά το 4ο έτος ήταν χρόνος δόκιμης υπηρεσίας σε οργανική θέση με παράλληλη εκπόνηση εργασία υπό την επίβλεψη καθηγητού. Στο τέλος του έτους προβλεπόταν κρίση ευδοκιμότητας και στη συνέχεια οι πτυχιακές εξετάσεις. Η προσάρτηση των Π.Α. στα *«πλησιέστερα»* Πανεπιστήμια και οι αναγνώρισή τους ως ανώτατες σχολές προβλεπόταν να γίνει σε δυο στάδια, στάδιο *«κηδεμονίας»* με επόπτη τον καθηγητή της Παιδαγωγικής και στάδιο *«προσάρτησης»*. Προβλεπόταν επίσης και η δημιουργία σ' αυτές 6+1 εργαστηρίων (παιδαγωγικό-ψυχολογικό, ιστορικοφιλολογικό, φυσικομαθηματικό, καλλιτεχνικό, σωματικής αγωγής, ειδικής αγωγής και νηπιαγωγικό σε περίπτωση που θα *«εκρίνετο σκόπιμος η συγχώνευσις των Σχολών νηπιαγωγών»* («Ε.Α.», 4, «Οι Π.Α. ανώτατες σχολές» 5/17-10-75).

[116] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Φεβρουάριος και Μάρτιος 1976.

υποχρεωτικής εκπαίδευσης να γίνεται από το *«φυσικό της φορέα»*, το Δημοτικό Σχολείο. Έτσι, η ενιαία μορφή της υποχρεωτικής θα επιδράσει ευνοϊκά στην παροχή ίσων ευκαιριών μόρφωσης *«δι' όλα τα Ελληνόπουλα»*. Επιπλέον, ο δάσκαλος αυτός θα είναι σε θέση να αναπληρώνει *«εκ των στοιχείων της πνευματικής του ιδιοκτησίας»* σε συνδυασμό με την *«επινοητικότητα»*, που θα αποκτήσει μέσω των γνώσεων, τις *«ελλείψεις του Δ. Σχολ. εις εργαστηριακούς και λοιπούς εξοπλισμούς»* και να λειτουργεί *«ως οδηγητικός κοινωνικός παράγων»* στην ελληνική ύπαιθρο.

Το ΔΣ αισθάνεται την ανάγκη να σταθεί στο πρόβλημα του προσωπικού των μελλοντικών σχολών. Εκτιμάται ότι, *«υπάρχουν ικανά πρόσωπα δυνάμενα να περιβληθούν τον τίτλον του Πανεπιστημιακού διδασκάλου»* και πως μια σειρά μαθημάτων μπορούν *«να συνδιδάσκωνται μετά των σπουδαστών των άλλων πανεπιστημιακών σχολών»*. Πρόκειται, ουσιαστικά, για αντεπιχείρημα που απαντά στην εκτίμηση, ότι δεν υπάρχει το κατάλληλο επιστημονικό δυναμικό για να στελεχωθούν μελλοντικές πανεπιστημιακές σχολές και ως εκ τούτου η *«ανωτατοποίηση»* οφείλει να περάσει από κάποιο ενδιάμεσο στάδιο[117].

Το πρώτο επιχείρημα, όμως, που προβάλλει το *«υπόμνημα»* σχετίζεται με το γεγονός ότι, ήδη από το 1937, είχε επισημανθεί η πιθανότητα αύξησης των ετών φοίτησης σε τρία[118]. Θεωρείται, λοιπόν, ότι η λύση της τριετούς φοίτησης αποτελεί ουσιαστικά *«υποβιβασμό»*, όχι μόνο των σχολών αλλά της δημοτικής εκπαίδευσης στο σύνολό της. Το αίτημα για τετραετή φοίτηση πανεπιστημιακού επιπέδου είναι αίτημα *«της εποχής»*, αίτημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί από την κυβέρνηση ως*«εθνικό»*, αφού συνδέεται με το ίδιο το μέλλον της χώρας:

> *«Πιθανή διατήρησις των Π.Α. υπό την ενεστώτα μορφή και με 3/τή κύκλο σπουδών, ισοδυναμεί με ομολογίαν, ότι επιχειρούμεν την θεραπείαν των προ τεσσαράκοντα και πλέον ετών επισημανθεισών εκπαιδευτικών αναγκών της Χώρας και τον παράλληλον υποβιβασμόν της λαϊκής Παιδείας, με αποτέλεσμα η μεν Παιδεία μας να έπεται της εποχής μας... ο δε λαός μας να κατέρχεται εις τον Ευρωπαϊκόν και διεθνή ανταγωνιστικόν χώρον με ελλιπή εξοπλισμόν έναντι των προηγμένων λαών.»*[119].

Τα παραπάνω επιχειρήματα σταδιακά θα εμπλουτιστούν με νέα. Το αίτημα της *«ανωτατοποίησης»* καταλαμβάνει σταθερά την πρώτη θέση στο κατάλογο αιτημάτων της ΔΟΕ και στην ουσία τα υποκαθιστά. Η βάση ασκεί, από την πλευρά της, ιδιαίτερη πίεση προς το ΔΣ της ΔΟΕ σχετικά με την *«ανωτατοποίηση»*. Στη ΜΕ' ΓΣ (1976) το ΔΣ κατηγορείται για έλλειψη αγωνιστικότητας ως προς τη διεκδίκηση της πανεπιστημιακής φοίτησης αλλά και του οκταετούς δημοτικού σχολείου[120]. Η σύνδεση των δυο θεμάτων δεν είναι τυχαία. Για τους δασκάλους η *«ανωτατοποίηση»* συνδέεται άρρηκτα και άρρητα με την επιστημονική, κοινωνική και οικονομική τους θέση. Αυτός είναι και ο λόγος που το σύνολο των λοιπών αιτημάτων τους έπονται αυτής.

Η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ θέλοντας να προετοιμάσει το νέο νόμο παραπέμπει το θέμα στο ΚΕΜΕ. Η γνωμοδότηση του οργάνου, που κατά τη ΔΟΕ *«παρασιωπά τελείως το*

---

[117] Το πρόβλημα της ύπαρξης ή μη ικανού αριθμού *«παιδαγωγών»* με επαρκή προσόντα σχετιζόταν και με τη σύγκρουση των ομάδων των *«παιδαγωγών»* με τους καθηγητές των Π.Α., που προερχόταν από τη Μ.Ε. και δίδασκαν σε αυτές τα μαθήματα των ειδικοτήτων τους. Η ανοιχτή διαμάχη μεταξύ των δυο ομάδων και του μέλλοντός τους σε περίπτωση *«αναβάθμισης»* των σχολών, αλλά και του προσανατολισμού-χαρακτήρα αλλά και ελέγχου τους στο μέλλον μέσω της κυριαρχίας της μιας από τις δύο ομάδες είχε, ήδη, τεθεί. Ενδεικτικά για τις πρώτες αντιδράσεις: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Φεβρουάριος 1975. Το ζήτημα θα επανέλθει μετά την ίδρυση των Π.Τ. Για τη μορφή που πήρε τότε: IV5.2.Β.

[118] Οι Π.Α. ιδρύθηκαν με το νόμο 5802/29-9-1933. Όμως με το ν. 953/19-11-1937 θεωρήθηκαν *«ανώτατες»* σχολές και προβλέφτηκε η δυνατότητα επιμήκυνσης των ετών φοίτησης σε τρία με Β.Δ.

[119] «.Δ.Β.» 793/18-5-76, 1, «Υπόμνημα προς τον Πρόεδρον της Κυβερνήσεως». Το κείμενο υποβλήθηκε στις 25/4/76. Η διατύπωσή του στην καθαρεύουσα, που δεν είναι πια η γλώσσα της ΔΟΕ, υποδηλώνει και την *επισημότητά* του.

[120] Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., *ο.π.*, 137. Στην εργασία αυτή δεν επισημαίνεται η αλληλοδιαπλοκή των δύο αιτημάτων.

θέμα της στάθμης των Σχολών», άρα και *«τυπικά τις υποβιβάζει»*, ορίζει σε τρία τα έτη φοίτησης για τους δασκάλους και δύο για τις νηπιαγωγούς. Η γνωμοδότηση χαρακτηρίζεται από τη ΔΟΕ ως *«απαράδεκτη»*. Η Ομοσπονδία θεωρεί ότι μέσω αυτής *«συνεχίζεται η παραδοσιακή άρνηση για τη βελτίωση της Λαϊκής Παιδείας»*, πως το προτεινόμενο πρόγραμμα σπουδών *«δεν παρουσιάζει καμιά ουσιαστική διαφορά από το χτεσινό»* και πως το *«εκπαιδευτικό προσωπικό των Σχολών παραμένει το ίδιο»*. Ελάχιστοι *«παιδαγωγοί»* θα εξακολουθήσουν να είναι *«τα μόνα αμυδρά φώτα»*. Οι *«άλλοι»* (καθηγητές Μ.Ε. που διδάσκουν τα μαθήματα της ειδικότητάς τους) θα *«απασχολούν»* μόνο τους σπουδαστές και τίποτα παραπάνω[121].

Η κριτική, όμως, στη γνωμοδότηση του ΚΕΜΕ και ο διάλογος ΚΕΜΕ- ΔΟΕ που ακολούθησε αποκαλύπτει- για άλλη μια φορά- την αντίληψη που έχει ριζώσει στη ΔΟΕ και θεωρεί ότι *«παραμερίζεται η Λαϊκή Παιδεία και στηρίζεται η προσπάθεια της μεταρρύθμισης μόνο στη Μέση»*[122]. Την άποψη αυτή στηρίζει η ΔΟΕ στην ερμηνεία μιας σειράς γεγονότων. Αρχικά θεωρεί ότι η *«μόνη καινοτομία»* της γνωμοδότησης του ΚΕΜΕ σχετίζεται με την καθιέρωση μισθολογικών κλιμακίων ικανών να τραβήξουν και άλλους καθηγητές Μ.Ε. στις Π.Α. γεγονός που θα συνδεόταν και με τον *«παρακάτω υποβιβασμό»* των σχολών. Τούτο σε συνδυασμό με την τελική του απόφανση για τριετείς σπουδές ερμηνεύεται από τη ΔΟΕ ως αποτέλεσμα της αντίληψης που έχει το όργανο αυτό για τη Δημοτική Εκπαίδευση: *«τη βλέπει σαν ένα προθάλαμο, σαν μια αίθουσα αναμονής της Μέσης Παιδείας. Για σοβαρή εκπαιδευτική περιοχή δεν μπορεί να την δει. Τα περί κοινωνικής αποστολής του Δ.Σ. κ.α., τα θεωρεί διασκεδαστικά φαιδρολογήματα των δασκάλων»*[123]. Επισημαίνει, επιπλέον, ότι το θέμα των Π.Α., κατά παράβαση της παράδοσης, το *«εισηγήθηκε σύμβουλος από τη Μέση»*, πως κατά τη διάρκεια της συζήτησης, όπως αποδεικνύουν τα πρακτικά, *«η φωνή της δημοτικής σίγησε κάτω από την ομόφωνη αντιφωνία της Μέσης»* και τέλος ότι, αν και υπήρξε υπόσχεση από τη μεριά του ΚΕΜΕ, η ΔΟΕ δεν καλέστηκε τελικά στη συζήτηση[124]. Στα παραπάνω, που οδηγούν τη ΔΟΕ στο συμπέρασμα πως το ΚΕΜΕ *«υποτιμά»* τη *«λαϊκή Παιδεία»* (μετωνυμία του Δημ. Σχολείου), προστίθεται και η θέση του να εισάγονται στις Π.Α. αριστούχοι της Μ.Ε. (πάνω από 17,5)- ώστε να βελτιωθεί το μορφωτικό επίπεδο των σπουδαστών τους- μέτρο που η ΔΟΕ θεωρεί *«ασπιρίνη και μαντζούνι»*, αντί της επιβαλλόμενης *«θεραπείας»*.

Το ΚΕΜΕ, για να δικαιολογήσει τη γνωμοδότησή του, ανταπαντά με μια σειρά επιχειρημάτων, που στηρίζονται κυρίως στη θέση ότι στις: *«περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες που βρίσκονται μάλιστα σε ανώτερο από το δικό μας οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο η εκπαίδευση των δασκάλων με αφετηρία το απολυτήριο του Γυμνασίου δεν ξεπερνά τα τρία και των νηπιαγωγών τα δύο χρόνια»*[125]. Η ΔΟΕ με τη σειρά της επισημαίνει ότι *«ορισμένες χώρες της Ευρώπης έχουν Σχολές»* τετραετούς φοιτήσεως και ότι επιπλέον η προετοιμασία ενός καλύτερου δασκάλου βοηθά το δικό μας σχολικό σύστημα, που υπολείπεται του ευρωπαϊκού, να προχωρήσει. Το σημαντικότερο, όμως, κατά τη ΔΟΕ επιχείρημα είναι πως, ο ευρωπαίος δάσκαλος δε βρίσκεται *«παραγκωνισμένος και υποτιμημένος»*, όπως ο έλληνας και πως στην πατρίδα μας η υπηρεσιακή κατάσταση του υπαλλήλου εξαρτάται από τα *«τυπικά προσόντα»* και μόνο με την ανάδειξη των Π.Α. σε ανώτατες σχολές τετραετούς φοιτήσεως θα έχουμε *«ένα πραγματικό και συνεχές κίνητρο για τους νέους.»*[126].

Έτσι, ο χρόνος διάρκειας των σπουδών αναδεικνύεται ως καθοριστικός παράγοντας στη συζήτηση περί του μέλλοντος των Π.Α. Σαφέστατα, από τη μεριά της

---

[121] «Δ.Β.» 800/1-11-76, 1, «Απαράδεκτη η γνωμοδότηση του ΚΕΜΕ».

[122] «Δ.Β.» 813/6/77, 11-12, «Παρατηρήσεις της ΔΟΕ». Πρόκειται για κείμενο που απαντά σε επιστολή του ΚΕΜΕ προς τη ΔΟΕ σχετική με τις παρατηρήσεις της περί της *στάσης* του οργάνου στο θέμα της *«ανωτατοποίησης»*.

[123] «Δ.Β.» 800/1-11-76, *ο.π.*, 2.

[124] «Δ.Β.» 813/6/77, 12.

[125] «Δ.Β.» 813/6/77,11, «Για το σχέδιο Νόμου». Επιστολή του ΚΕΜΕ προς τη ΔΟΕ.

[126] «Δ.Β.» 806/15-2-77, 5, «Πού βαδίζει η λαϊκή μας Παιδεία;».

ΔΟΕ συνδέεται με τη μελλοντική υπηρεσιακή εξέλιξη, δηλαδή, με τον πυρήνα των επαγγελματικών προβλημάτων και κατ' επέκταση επαγγελματικών διεκδικήσεών της.

Αντίθετα στο ΚΕΜΕ επικρατεί η άποψη ότι τα λίγα χρόνια σπουδών στις Π.Α. ανταποκρίνονται στον *τύπο* του μαθητή που επιλέγει το επάγγελμα του δασκάλου:

> *«όπως έχουν σήμερα τα πράγματα στη χώρα μας από πολιτιστικής κυρίως διαφοράς και διαφοράς συνθηκών ζωής μεταξύ χωριού και πόλεως πολύ λίγοι νέοι θα προτιμήσουν να γίνουν δάσκαλοι, αφού με ισόχρονες σπουδές σε άλλες ανώτατες σχολές θα εξασφαλίσουν την προϋπόθεση να εγκατασταθούν επαγγελματικά σε αστικές ή ημιαστικές περιοχές της χώρας μας»*[127].

Η θέση αυτή, σε συνδυασμό με την πρότασή του για την εισαγωγή αριστούχων χωρίς εξετάσεις στις Π.Α. και Σ.Ν. και την επιμονή του στον τρίχρονο/δίχρονο κύκλο σπουδών, περιγράφει τη βαθιά ριζωμένη αντίληψη σύμφωνα με την οποία για τις Π.Α.- και κατ' επέκταση το επάγγελμα του δασκάλου- προορίζονται παιδιά που προέρχονται από μη αστικές περιοχές, άρα βρίσκονται και σε θέση να ζήσουν σ' αυτές, είναι, δηλαδή, γόνοι κυρίως αγροτών ή προέρχονται σταθερά από φτωχές οικογένειες που αδυνατούν να πληρώσουν μακρόχρονες σπουδές ή αξιολογούν ότι κάτι τέτοιο δεν θα αποφέρει αντίστοιχα επαγγελματικά κέρδη. Επειδή, μάλιστα, το κοινωνικό κύρος αυτού του επαγγέλματος είναι χαμηλό και οι προσερχόμενοι στις εξετάσεις είναι στην πλειοψηφία τους και *«μέτριοι»* ή *«κακοί»* μαθητές, το σώμα των δασκάλων μπορεί να ενισχυθεί στο μέλλον από *«άριστους»* που είτε θεωρούν τις Π.Α. λύσεις γρήγορης επαγγελματικής αποκατάστασης (χαμηλό οικογενειακό οικονομικό προφίλ) είτε έχουν χαμηλές επαγγελματικές βλέψεις (κυρίως κορίτσια).

Το σ.κ. των δασκάλων, χωρίς να προχωρά σε συστηματική ανάλυση της άποψης αυτής, γνωρίζει πως είναι κυρίαρχη στο κοινωνικό σώμα, σε κύκλους της εκπαιδευτικής γραφειοκρατίας- ενδεχομένως και σε πανεπιστημιακούς- και πως η αποδοχή από την κυβέρνηση της *«ανωτατοποίησης»* θα είναι δύσκολη. Από δω και πέρα, λοιπόν, ακολουθείται μια τακτική, που αφορά στη λήψη όλων εκείνων των μέτρων ώστε: α)να πειστούν οι γονείς των μαθητών τους πως η *«ανωτατοποίηση»* σχετίζεται με την πρόοδο των παιδιών τους, β)να πιεστεί η παρούσα κυβέρνηση και να αποδεχτεί την *«ανωτατοποίηση»*, με τους όρους της ΔΟΕ, όπως την αποδέχονται τα κόμματα της αντιπολίτευσης, γ)να δείξει ότι γνωστοί επιστήμονες- παιδαγωγοί αποδέχονται και επιπλέον *«στηρίζουν»* τη συγκεκριμένη αντίληψη της ΔΟΕ, και τέλος δ)να διατηρήσει στην επικαιρότητα το θέμα εντάσσοντάς το στα αιτήματα κάθε κινητοποίησής του και παράλληλα να κάνει σε όλους γνωστό ότι:

> *«Μόνο Νομοσχέδιο που προβλέπει τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες Ανώτατες Σχολές με 4ετή φοίτηση αποτελεί αντικείμενο συζητήσεως για τη ΔΟΕ»*[128].

Η συγκέντρωση των προσπαθειών της ΔΟΕ στην επίτευξη της *«ανωτατοποίησης»* εντείνεται με την πάροδο του χρόνου. Δεν είναι πια τα επιχειρήματα που διαφοροποιούνται ή πολλαπλασιάζονται αλλά η επιμονή στην προβολή τους. Σταθερά, όμως, η συνέχουσα τα επιχειρήματα αντίληψη συγκροτείται γύρω από τη θέση ότι: *σε «περίοδο με αλματώδη εξέλιξη της προόδου.. και έντονου [διακρατικού] ανταγωνισμού»* βασικό στήριγμα για κάθε λαό είναι *«ο παράγοντας άνθρωπος, ο οποίος αποτελεί πηγή κάθε οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως»*[129].

---

[127] «Δ.Β.» 813/5-6/77, «Για το σχέδιο...», *ο.π.*, 11.

[128] «Δ.Β.» 811/3-5-77, 1-2, «ΚΕΜΕ. Το... "Μαντείο" του Υπουργείου Παιδείας». Η λέξη *«μαντείο»* υποδηλώνει το επίπεδο σχέσεων ΔΟΕ- ΚΕΜΕ. Το ΔΣ της ΔΟΕ υπογραμμίζοντας την πρόταση αυτή δηλώνει συμβολικά το ανυποχώρητο της θέσης. Εξάλλου η ΔΟΕ αποχώρησε αμέσως από επιτροπή του ΥΠΕΠΘ που συζητούσε σ.ν., μόλις σημειώθηκε *«πλήρης διαφωνία μεταξύ ΔΟΕ και Υπουργείου πάνω στο Άρθρο 1 του σχεδίου που όριζε τη στάθμη και τα έτη φοιτήσεως της Σχολής»* («Δ.Β.» 814/4-7-77, 8, «Απολογισμός ΔΣ στην 46η ΓΣ).

[129] «Δ.Β.» 817/18-9-77, 1-2, «Πανελλήνιο αίτημα: Η Ανωτατοποίηση των Π.Α.». Στο άρθρο αυτό περιγράφεται ακόμη η *«ανωτατοποίηση»* ως στρατηγική επιλογή του σ.κ.- μετά από απόφαση της 46ης

Με αφορμή τις εκλογές του Νοεμβρίου 1977 η ΔΟΕ θα απευθυνθεί στα κόμματα και στη κυβέρνηση που θα προκύγει απ' αυτές διατρανώνοντας ότι *«ένα και μόνο είναι το αίτημα του κλάδου»*[130]. Δηλώσεις του υφ. Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλου εκφράζουν την επιθυμία της νέας κυβέρνησης *«μέσα στο 1978 θα προωθήσει στη Βουλή για ψήφιση και το σχετικό Νομοσχέδιο»*[131]. Η ΔΟΕ επιδιώκει και πιέζει προς όλες τις κατευθύνσεις το σ.ν. *«να είναι ένα ιστορικό βήμα για την οριστική λύση»* του προβλήματος της εκπαίδευσης των δασκάλων και καλεί την κυβέρνηση, για άλλη μια φορά, *«να μην περιοριστεί σε ημίμετρα»*[132]. Το ΔΣ της ΔΟΕ πληροφορεί τους δασκάλους ότι ο υφυπουργός δήλωσε σε συνάντησή τους πως *«οι τελικές αποφάσεις επί του θέματος θα ληφθούν σε ανώτερα κλιμάκια της κυβερνητικής ιεραρχίας»*[133]. Το πρόβλημα φαίνεται πλέον ότι θα αντιμετωπιστεί με πολιτικούς και μόνο όρους.

Μέσα σε κλίμα αβεβαιότητας για την τελική απόφαση της κυβέρνησης, η ΔΟΕ θα προσφύγει στη βαρύτητα που μπορεί να έχει η σύμφωνη γνώμη του Ε.Π. Παπανούτσου. Στην ομιλία του με θέμα: *«Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες και η μόρφωση των δασκάλων»* (1/6/78), όπου παραβρέθηκε η κυβερνητική (υφ. Παιδείας), πολιτική (αντιπρόσωποι Ν.Δ., ΠΑΣΟΚ, ΕΔΗΚ.), εκπαιδευτική (πρόεδρος ΚΕΜΕ) και συνδικαλιστική ηγεσία (πρόεδρος ΑΔΕΔΥ), μετά από μια ιστορική και παιδαγωγική ανάλυση του θέματος ο ομιλητής θα καταλήξει: *«Πρόταση: Πανεπιστημιακή μόρφωση στους δασκάλους»* θέτοντας παράλληλα και τους όρους υλοποίησής της : 1)*«Πρέπει μαζί με τη διάρκεια να υγώσουμε και το επίπεδο σπουδών»*, 2)οι 14 Π.Α. πρέπει να αντικατασταθούν από 4 Πανεπιστημιακές σχολές (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Κρήτη) που θα αποτελέσουν *«σχολές πανεπιστημιακές, εντεταγμένες σε κάθε μια μεγάλη Πανεπιστημιακή μονάδα, ώστέ το ίδιο καθεστώς το πανεπιστημιακό, να ισχύει για όλες»* και 3)οι σχολές *«να μορφώνουν τους επίδοξους δασκάλους όχι μόνο θεωρητικά, αλλά και πρακτικά για το επάγγελμά τους»*[134].

Η εκδήλωση αυτή είναι και η τελευταία ενέργεια ουσιαστικά του Π. Καζαντζή, πριν την αποχώρησή του από το ΔΣ της ΔΟΕ[135]. Κατά τη 47η ΓΣ (3-8/7/78) θα επικρατήσουν οι συνδικαλιστές της ΔΑΣΚ, που από πολύ νωρίς είχαν επιλέξει την προβολή της *«ανωτατοποίησης»* ως το κεντρικό σημείο της πολιτικής τους και είχαν προηγηθεί του ΔΣ στη διοργάνωση παρόμοιας εκδήλωσης[136]. Η προσοχή του σ.κ. συγκεντρώνεται, τώρα, όλο και περισσότερο στο θέμα του πανεπιστημιακού status των μελλοντικών σχολών. Οι νέες σχολές πρέπει να είναι απαραίτητα *«ενταγμένες»* στα Πανεπιστήμια (απόφαση 47ης ΓΣ 3-9/7/78). Το πρόβλημα της *«ένταξης»* παίρνει διαστάσεις και αποτελεί σημείο σύγκρουσης ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ.

Το ΥΠΕΠΘ τον Αύγουστο του 1978 δηλώνει την πρόθεσή του να συμπεριλάβει το θέμα στο σ.ν. για τα ΑΕΙ. Το σ.ν. συνάντησε τη συνολική αντίθεση της ΔΟΕ που ζήτησε να μην κατατεθεί στη Βουλή και *«να διαχωριστεί το θέμα των Π.Α.»*[137]. Τελικά το σ.ν. κατατέθηκε χωρίς αναφορά στις Π.Α. Οι δηλώσεις, όμως, του Μουτσόπουλου στη σύσκεψη πρυτάνεων (19/8/78), παρουσία του υπ. παιδείας Ι. Βαρβιτσιώτη, ότι *«από το 18ο αιώνα το διδασκαλικό σώμα είναι η μάστιγξ του ελληνικού πνεύματος»* και ταυτόχρονα η

(9/7/77) ΓΣ της Ομοσπονδίας-, οι επιλογές τακτικής, τα γνωστά επιχειρήματα και βέβαια η συνέχουσα λογική τους.

[130] «Δ.Β.» 818/11-10-77, 1, «Η ΔΟΕ απευθύνεται στα πολιτικά κόμματα», «Δ.Β.» 820/5-11-77, Συνέντευξη Προέδρου στα *«ΝΕΑ»* και «Δ.Β.» 822/5-12-77, 1, «Μπροστά στη νέα κυβέρνηση». Για τις παράλληλες ενέργειες της ΔΑΣΚ: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Νοέμβριος 1977.

[131] «Δ.Β.» 827/1-3-78, 1, «Τετραετής φοίτηση Πανεπιστημιακού επιπέδου».

[132] «Δ.Β.» 831/10-5-78, 1, « Η ΔΟΕ απευθύνεται στην Κυβέρνηση, τα πολιτικά κόμματα και την Εθνική Αντιπροσωπεία για το θέμα των Π.Α. και Σ.Ν.».

[133] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, 7/4/78.

[134] «Δ.Β.» 834/15-9-78, από τη διάλεξη του Ε. Παπανούτσου «Οι Π.Α. και η μόρφωση των δασκάλων».

[135] Η προσωπική γνωριμία και συνεργασία Καζαντζή- Παπανούτσου είναι γνωστή.

[136] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, 20/3/78. Πρόκειται για εκδήλωση με ομιλητή τον καθηγητή της φιλοσοφικής Αρ. Σκιαδά.

[137] «Δ.Β.» 852/1-8-79, 2. Η ομιλία του Προέδρου Κ. Γεωργιάδη στην 48η ΓΣ της ΔΟΕ».

αξιολόγηση, από τον ίδιο, του αιτήματος ως *«προσπάθεια του διδασκαλικού κόσμου να αλώσει τα ΑΕΙ»*[138], πέρα από τη θύελλα διαμαρτυριών που ξεσήκωσαν, οδηγούν στην πολιτική εκτίμηση ότι *«κυβερνητικοί παράγοντες και ιδιαίτερα ο Υπουργός Παιδείας κάλυψαν με την παρατεινόμενη και συνεχιζόμενη σιωπή τους τις αντιδραστικές θέσεις και υβριστικές εκφράσεις»*[139]. Το ΔΣ της ΔΟΕ θεώρησε ότι η *«κάλυψη»* ισοδυναμούσε με αποδοχή[140].

Το προσχέδιο του σ.ν του ΥΠΕΠΘ παραδίδεται στη ΔΟΕ στις 17/11/78. Ο διάλογος υφυπουργού- προέδρου ΔΟΕ κατά την παράδοση είναι αποκαλυπτικός:

«Πρόεδρος ΔΟΕ: Ελπίζω να είναι σύμφωνο με τις απόψεις του κλάδου κ. Υφυπουργέ. Υφυπουργός: Είναι σύμφωνο με τις απόψεις του Υπουργείου»[141].

Το προσχέδιο, πολύ χειρότερο κι από τους φόβους των συνδικαλιστών πως το ΥΠΕΠΘ θα πρότεινε ανώτατο αλλά μη *«ενταγμένο»* ίδρυμα[142], προβλέπει τριετή φοίτηση στις Π.Α. Εκτίμηση της ΔΟΕ είναι ότι *«ο συντάκτης... φαίνεται να ενδιαφέρεται για την "αναδιάρθρωση" των Π.Α. και Σ.Ν. και όχι για την πανεπιστημιακή ανύψωσή τους»*[143]. Θα απαντήσει με τη σύνταξη και δημοσίευση δικού της σ.ν. Σ' αυτό προβλέπεται η ίδρυση Ανωτάτων Παιδαγωγικών Σχολών στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Θράκης και Κρήτης. Οι σχολές μετά το τέλος του δεύτερου έτους διαχωρίζονται σε κλάδους δασκάλων, νηπιαγωγών και ειδικής αγωγής. Κάθε φοιτητής έχει επιπλέον δικαίωμα μιας κύριας επιλογής ανάμεσα στο *«φιλολογικό- ιστορικό»* και *«φυσικό- μαθηματικό»* κλάδο και μιας δευτερεύουσας ανάμεσα σε έναν από τους κλάδους *«μουσικής»*, *«τεχνικών- καλλιτεχνικών»* και *«φυσικής αγωγής»*. Το σχέδιο νόμου, που δημιουργήθηκε *«με τη συμπαράσταση ειδικών επιστημόνων»*[144] - κατά δήλωση της ΔΟΕ- συνοδευόμενο από εισηγητική έκθεση στέλνεται στο σύνολο του πολιτικού κόσμου[145]. Ο υφ. Παιδείας (1/6/79) επιμένει ότι η διαδικασία επεξεργασίας του σ.ν. συνεχίζεται και δηλώνει ότι θα το καταθέσει στη Βουλή, αφού πρώτα το γνωστοποιήσει στη ΔΟΕ, μετά την ολοκλήρωσή του. Η ΔΟΕ εκτιμά ότι η όλη διαδικασία αποτελεί *«αποτελμάτωση και σκόπιμη καθυστέρηση»* του όλου θέματος. Παράλληλα, το νέο ΔΣ προχωρά στην καταγγελία *«της κατάστασης που επικρατεί στη Δημ. Εκπαίδευση»*[146]. Όμως και πάλι, οι καταγγελίες δε συγκροτούν *λόγο* περί της *«πορείας της μεταρρύθμισης»*, απλά εντάσσονται στη γενική εντύπωση της ΔΟΕ για την *«αρνητική στάση»* του υπουργείου απέναντι στο σύνολο των αιτημάτων των δασκάλων με κυρίαρχο αυτό των Π.Α.

Η ΔΟΕ θα λάβει το σ.ν. με την εκπνοή του έτους (28/12/79). Τον Ιανουάριο του 1980 το ΔΣ οργανώνει εκτεταμένες συσκέψεις των τοπικών συλλόγων σε όλη τη χώρα. Το προτεινόμενο από την κυβέρνηση τετραετούς φοίτησης Ανώτατο Παιδαγωγικό Ίδρυμα (Α.Π.Ι.) βρίσκει και πάλι αντίθετη τη ΔΟΕ, *«γιατί η δομή και λειτουργία του δεν έχει σχέση με Πανεπιστημιακή σχολή»*. Θεωρεί ότι είναι *«ως ιδέα ασυνήθιστη»*, γιατί η μορφή του Α.Π.Ι. με *«εξαρτώμενες σχολές προετοιμασίας διδακτικού προσωπικού, δεν υπάρχει σε καμία χώρα»*. Το Α.Π.Ι. με βάση το σ.ν. *«θα συντονίζει τη λειτουργία των διαφόρων σχολών... **πανομοιότυπα»*** με αποτέλεσμα οι ιδρυόμενες σχολές να μην απολαμβάνουν την απαραίτητη, για κάθε πανεπιστημιακό ίδρυμα, *«αυτονομία»* που

---

[138] Ημερολόγιο: 19/8/78.

[139] «Δ.Β.» *ο.π.*, 3. Η ΔΟΕ, βέβαια, ζήτησε την παραίτηση του Μουτσόπουλου.

[140] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Σεπτέμβριος 1978. Η ανακοίνωση του ΔΣ που ρωτούσε τον υπουργό αν *«συμμερίζεται τις θέσεις»* που ακούστηκαν δεν έλαβε απάντηση.

[141] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Νοέμβριος 1978.

[142] Ενδεικτικά το άρθρο του Γ. Βαγενά, «Δ.Β.» 835/2-10-78, 4, «Κατάργηση των Π.Α. και ίδρυση Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Σχολών».

[143] «Δ.Β.» 843/1-2-79, 1, «Οι Παρατηρήσεις στο Σχέδιο Νόμου». Το σ.ν. προέβλεπε συνολικά την αναδιάρθρωση των Π.Α., τη δημιουργία Ανώτατης Παιδαγωγικής Σχολής, την ανασυγκρότηση της Γυμναστικής Ακαδημίας και θέματα σχετικά με το ΜΔΔΕ και ΔΔΕ.

[144] «Δ.Β.» 852/1-8-79, *ο.π.*, 3.

[145] «Δ.Β.» 843/1-2-79, 4. «Σχέδιο νόμου της ΔΟΕ»

[146] «Δ.Β.» 855/1-10-79, 1, «Υπόμνημα της ΔΟΕ στον Υπουργό Παιδείας για τα θέματα του κλάδου» και «Η ΔΟΕ καταγγέλλει»..

οδηγεί *«στις δημιουργικές»* πρωτοβουλίες. Η ύπαρξη αυτού του κεντρικού οργάνου κατά τη ΔΟΕ ***«"τορπιλίζει" το χαρακτήρα της "ανωτατοποίησης"»***. Πέρα από τη βασική αντίρρηση, μια σειρά επιμέρους ρυθμίσεις του σ.ν θεωρούνται από τη ΔΟΕ ότι είτε *«υποβαθμίζουν»* το δάσκαλο είτε αλλοιώνουν τον πανεπιστημιακό χαρακτήρα των σχολών: 1)το Α.Π.Ι. έχει παράλληλα σκοπό τη διδασκαλία και έρευνα *«στους τομείς Παιδαγωγικής και Οικιακής οικονομίας»*, άρα σαφής πρόθεση του νομοθέτη *«είναι ο υποβιβασμός του δασκάλου»*, 2)δεν ορίζεται έδρα του Α.Π.Ι. ούτε οι έδρες των επιμέρους σχολών με αποτέλεσμα το όλο θέμα να εμπλακεί στις *«έριδες πόλεων, πίεση οργανώσεων κ.λ.π.»*, 3)καθοριστικά θέματα μένουν να ρυθμιστούν με Π.Δ. γεγονός που σημαίνει *«πολλές καθυστερήσεις και αυθαιρεσίες της διοίκησης»*, 4)διατηρείται το καθεστώς της εισαγωγής χωρίς εξετάσεις και της υποχρεωτικής φοίτησης, το περιεχόμενο σπουδών παραμένει το ίδιο και δεν ξεκαθαρίζεται, αν το τέταρτο έτος πρακτικής εξάσκησης θα είναι και έτος φοίτησης, άρα πρόθεση παραμένει να χαθεί *«ο πανεπιστημιακός χαρακτήρας»*, 5)το Α.Π.Ι συνδέεται με διατάξεις του 815- άρθρο 5- και αφού ο νόμος *«αναστέλλεται ή και καταργείται»* ύστερα από την αντίθεση όλων των εκπαιδευτικών φορέων και το Α.Π.Ι. μένει μετέωρο και τέλος 6)το σ.ν. *«δεν αναφέρει τίποτε απολύτως για την ειδική προετοιμασία»* των δασκάλων. Συνολικά, όλα τα παραπάνω, αναστέλλουν την πιθανότητα προετοιμασίας ενός δασκάλου κατάλληλου να ανταποκριθεί *«στο μέλλον στις υποχρεώσεις της βασικής εννεάχρονης Εκπαίδευσης»*[147].

Η τελευταία παρατήρηση παραπέμπει τη βάση στην παλαιότερη διεκδίκηση του *«οκτάχρονου»* και σ' ό,τι αυτή σήμαινε[148]. Όμως, παρά την κριτική του ΔΣ, το σ.ν. που προβλέπει τετράχρονες σπουδές, προβάλλει ως ρεαλιστική λύση, γεγονός που εξαναγκάζει το ΔΣ να δείξει με πολύ πειστικό τρόπο ότι και η λύση της *«ένταξης»*, που υποστηρίζει, είναι εξίσου ρεαλιστική. Προχωρά, λοιπόν, στη διοργάνωση του Α' Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου, όπου η παρουσία του καθηγητή Χρ. Φράγκου και η εισήγησή του νομιμοποιεί, σε επιστημονικό επίπεδο, τη βασική διεκδίκηση των δασκάλων[149]. Στην εισήγησή του, αφού εξετάσει τις γενικότερες τάσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων σ' όλον τον κόσμο θα σημειώσει ότι *«επιστημονικά, διοικητικά και οικονομικά η πιο καθαρή, εύκολη και πραγματοποιήσιμη λύση είναι η ένταξη στα πανεπιστήμια»*. Ο δεύτερος εισηγητής Θ. Γέρου, αναλύοντας τα προβλήματα που δημιούργησε ο συγκεκριμένος τρόπος καθιέρωσης της υποχρεωτικής εννιάχρονης εκπαίδευσης και συνδέοντάς την με το σύστημα σπουδών των εκπαιδευτικών, θα καταλήξει με τη σειρά του στη διαπίστωση πως υπάρχει μόνο ένας δρόμος για τη βελτίωση της εκπαίδευσης των δασκάλων, αυτός *«που ορίζει το σ.ν. της ΔΟΕ- αποτέλεσμα μακρότατης και πικρότατης εμπειρίας»*[150].

Στο συνέδριο παραβρέθηκαν, δυο γενικοί διευθυντές- ως εκπρόσωποι του ΥΠΕΠΘ- εκπρόσωποι των κομμάτων της αντιπολίτευσης και βουλευτές τους, εκπρόσωπος της εκκλησίας, της Τ.Α., της ΟΛΜΕ, των καθηγητών και σπουδαστών των Π.Α./Σ.Ν., ενώ απουσίασαν μέλη της κυβέρνησης και εκπρόσωπος ή βουλευτές της ΝΔ. Η απουσία σημειώθηκε ιδιαίτερα στο «Δ.Β.». Το συνέδριο, όμως, διατηρεί έντονο

---

[147] «Δ.Β.» 863/1-2-80, 1, «Η θέση του κλάδου και οι παρατηρήσεις της ΔΟΕ στο σχέδιο νόμου των Π. Ακαδημιών». Εκτεταμένη περίληψη του άρθρου: Ημερολόγιο, Φεβρουάριος 1980.

[148] «Δ.Β.» 864/17-2-80, 5, Ζίας Θ., «Δάσκαλοι και Π.Α.». Στο άρθρο γίνεται εκτεταμένα λόγος για τις *πραγματικές «πανεπιστημιακές σχολές»* που είναι και οι μόνες που μπορούν να κάνουν να *«πάγει να υπάρχει αυτό το αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα σ' αυτόν [το δάσκαλο] και στο λειτουργό της Μέσης... Ναι!»*.

[149] Ο Πρόεδρος της ΔΟΕ στην προσφώνησή του σημειώνει: *«...καλέσαμε δύο εξέχουσες παιδαγωγικές φυσιογνωμίες ..Είναι ο Καθηγητής ..Χ. Φράγκου... ο πρώτος από τους καθηγητές Πανεπιστημίου πού δήλωσε ότι "οι προτάσεις της ΔΟΕ είναι εφαρμόσιμες" και ο κ. Θ. Γέρου, παιδαγωγός, σύμβουλος του τ. Π.Ι.»*. Εξάλλου στη φάση αυτή η εμμονή των δασκάλων στο να ταυτίζεται το σύνολο των προτάσεων για τις σπουδές τους με την πρόταση της ΔΟΕ είναι εκπληκτική. Για μια *παρεξήγηση* που δημιουργήθηκε, μετά από αναδημοσίευση παλαιότερου κειμένου του Θ. Γέρου στο «Δ.Β.», όπου περιγραφόταν άλλος τύπος σπουδών: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Μάιος 1980.

[150] Για το συνέδριο: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Μάρτιος 1980, «Δ.Β.» 867/1-4-88 και ΔΟΕ, Πρακτικά Α' Επιστημονικού Συνεδρίου, 1980.

συνδικαλιστικό χαρακτήρα, αφού σε αυτό παραβρίσκονται επίσημα καλεσμένοι και οι Πρόεδροι των Διδ. Συλλόγων όλης της χώρας, ως εκπρόσωποι των δασκάλων. Μπροστά τους τα κόμματα της αντιπολίτευσης απορρίπτουν το σ.ν. της κυβέρνησης και αναγνωρίζουν την ανάγκη της *«ένταξης»* στα Πανεπιστήμια. Ο εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ τονίζει:

«είμαι εξουσιοδοτημένος να δηλώσω... ότι το ΠΑΣΟΚ αποδέχεται στα βασικά σημεία την πρόταση νόμου της ΔΟΕ και θα αγωνιστεί αυτή η πρόταση να γίνει Νόμος του Κράτους, γιατί η αυριανή Κυβέρνηση υπό το δάσκαλο ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ θα δώσει την ευκαιρία στους δασκάλους όλων των βαθμίδων για την εκπαιδευτική τους ολοκλήρωση»[151].

Η ΔΟΕ θα προχωρήσει σε *«Διακήρυξη»* προς τους γονείς των μαθητών του Δ.Σ. *«όλης της χώρας»*. Τα επιχειρήματά της αρθρώνονται γύρω από την άποψη ότι το πολυσύνθετο *«της εποχής»* και οι ανάγκες *«επιβίωσης του ΛΑΟΥ»* που αυτή δημιουργεί, οι κατακτήσεις της επιστήμης, η *«θεμελιακή βαθμίδα»* και κατά προέκταση οι ανάγκες της ηλικίας των μαθητών που οι δάσκαλοι μορφώνουν απαιτούν σχολές *«ενταγμένες»* στα Πανεπιστήμια, που είναι ικανές να μορφώσουν το δάσκαλο, άλλα να δράσουν και ως κίνητρο που *«θα προσελκύσει ικανούς και με πνευματικά ενδιαφέροντα νέους»* να φοιτήσουν σ' αυτές και κλείνει με την προειδοποίηση: *«αν αύριο ο κλάδος αρχίσει έντονο αγώνα για τη λύση του εθνικού αυτού προβλήματος μη διαμαρτυρηθείτε»*. Από τη *«διακήρυξη»*- όπως και σ' όλα τα κείμενα μετά την ανάδειξη στην Προεδρία της ΔΟΕ του Κ. Γεωργιάδη- απουσιάζει η σύνδεση του θέματος με τα προβλήματα που θέτει στο σχολικό σύστημα η ένταξη στην ΕΟΚ ή η σύγκριση με την Ευρώπη. Οι αναφορές, πλέον, στη χρονική συγκυρία που επιβάλει τη «λύση» των εκκρεμούντων προβλημάτων συνδέονται με την ανάγκη *«επιβίωσης του ΛΑΟΥ»* και το βαρύ *«εθνικό και κοινωνικό έργο»* του δασκάλου[152].

Το σχολικό έτος 1979-80 τελειώνει και ο υφ. παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλος κοινοποιεί έγγραφό του στη ΔΟΕ με το οποίο την καλεί να εκφράσει τις απόψεις της *«γύρω από την κατάρτιση εκσυγχρονισμένων προγραμμάτων για τις Π.Α./Σ.Ν.»*[153]. Η ΔΟΕ αρνείται καλώντας τον υφυπουργό να πάρει *«οριστική θέση στο ζήτημα της ένταξης»*. Θεωρεί μάλιστα ότι η ενέργεια αποτελεί άλλη μια εκδήλωση της *«παρελκυστικής πολιτικής»* του ΥΠΕΠΘ- και ιδιαίτερα του συγκεκριμένου υφυπουργού- επί του θέματος, πολιτική που εκφράστηκε σ' όλη τη διάρκεια της πενταετίας η οποία έχει μεσολαβήσει από την πτώση της δικτατορίας. Η απάντηση του υφυπουργού κάνει λόγο για εργασία ομάδας που σκοπό έχει τη μελέτη των θεμάτων που *«αφορούν στο αναγκαίο μεταβατικό στάδιο που θα μεσολαβήσει μέχρι την έναρξη λειτουργίας Ανωτάτων Σχολών»*[154]. Το κλίμα των σχέσεων ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ επιβαρύνεται τάχιστα από μια σειρά γεγονότα που σχετίζονται με την μη αποδοχή επιμέρους αιτημάτων των δασκάλων[155] και κυρίως με το πρόβλημα του διαγωνισμού για την πλήρωση θέσεων Επιθεωρητών. Η ΔΟΕ, θεωρώντας το διαγωνισμό παράνομο και την επιμονή του ΥΠΕΠΘ *«απαράδεκτη και υβριστική»* (26-8-80), θα καλέσει τα μέλη της να απόσχουν και συνδέει το ζήτημα με τη συνέχιση *«του αγώνα για εκδημοκρατισμό»* και εκδίδει σειρά ανακοινώσεων έντονης διαμαρτυρίας. Τότε, ο υφ/γος Παιδείας καλεί το ΔΣ *«σε απολογία»* (29-8-80), γιατί θεώρησε το περιεχόμενο μιας ανακοίνωσης (αυτής της 24/8/80) ως *«υβριστικό»*. Η κλήση

---

[151] «Δ.Β.» 867/1-4-88, 4. Σημαντικό είναι εξάλλου ότι ο Μ. Γλέζος συνδέει άμεσα την ανάδειξη των Π.Α. σε πανεπιστημιακές σχολές με την *«μισθολογική εξίσωση Καθηγητών- Δασκάλων»*. Οι πρώτες δηλώσεις της αντιπολίτευσης περί αποδοχής της *«ανωτατοποίησης»*, γίνονται σε ΓΣ που προηγήθηκαν. Η διαφορά εδώ έγκειται στο ότι πρέπει να τοποθετηθούν σε σχέση με τον τύπο *«ανωτατοποίησης»* που προτείνεται.

[152] «Δ.Β.»869/1-5-80, 1 «Διακήρυξη της ΔΟΕ».

[153] Το έγγραφο με Αριθ. Πρωτ. Γ/4381/24-7-80 περιελάμβανε 22 ερωτήματα..

[154] «Δ.Β.» 876/16-9-80, «Γιατί ζητήσαμε την απομάκρυνση του Υφ/γού Παιδείας κ. Β. Κοντογιαννόπουλου.

[155] Πρόκειται για την *«ενιαιοποίηση»* των βαθμών Διευθυντή Α' και Β', την έλλειψη στοιχειώδους πληροφόρησης της ΔΟΕ για το σ.ν. *«περί Ειδικής Αγωγής»* και την απόρριψη των αιτημάτων της- που υποβλήθηκαν με βάση το νόμο- από το Υπ. Προεδρίας (για την απάντηση «Δ.Β. 876/16-9-80, 7).

θυροκολλείται στα γραφεία της ΔΟΕ. Η 48ωρη προθεσμία περνά, χωρίς το ΔΣ να παρουσιαστεί και ο υφ/γός το τιμωρεί (3-9-80) με *«ποινή προστίμου, ίσου προς αποδοχές (5) ημερών»*. Το ΔΣ με ανακοίνωσή του (31/8/80) διαπιστώνει *«ότι ο κ. Υφυπουργός είναι ένας από τους παράγοντες που ευθύνονται για την αποτελμάτωση του θέματος των Π.Α και αρνείται συστηματικά την ένταξή τους στα Πανεπιστήμια της Χώρας»* ζητώντας την *«ΑΜΕΣΗ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ»*[156].

Η όλη σύγκρουση θα συνεχιστεί μετά την επιμονή του ΥΠΕΠΘ ν' ανοίξει *«κύκλο συσκέψεων και επιστημονικού διαλόγου»*. Η ΔΟΕ θα αρνηθεί κάθε συμμετοχή σε σύσκεψη που, κατά την άποψή της, εμπεριέχει το ερώτημα της *«ένταξης ή μη των Π.Α. στα Πανεπιστήμια»*. Η Ομοσπονδία είναι αποφασισμένη να συμμετάσχει, πλέον, μόνο σε συζήτηση που θα αφορά στην *«οργάνωση και λειτουργία»* των σχολών, αν το υπουργείο έχει αποφασίσει την *«ένταξη»*. Έτσι, παράλληλα με τον κύκλο συσκέψεων του ΥΠΕΠΘ, προχωρά σε Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων(13-10-80) που επιβεβαιώνει τη θέση του ΔΣ για απεργία με αίτημα την *«ανωτατοποίηση»*. Η 48ωρη απεργία που ακολουθεί, με τη συμπαράσταση των σπουδαστών των Π.Α./Σ.Ν., φτάνει σε ποσοστό συμμετοχής, κατά εκτίμηση συνδικαλιστή, το 97,6%[157]. Η συμμετοχή στην απεργία, που κατά τη ΔΟΕ *«συγκλόνισε το πανελλήνιο»*, αλλά *«άφησε αδιάφορους τους αρμόδιους του Υπουργείου μας»*, συμπίπτει με την υποστήριξη, κατά τη σύσκεψη από τον κ. Φράγκο και άλλους καλεσμένους, της άποψης για *«ένταξη»* των σχολών στα Πανεπιστήμια, γεγονός που δημιούργησε, κατά τη ΔΟΕ, έντονες ανησυχίες στον υφυπουργό[158].

Στις 19-11-80 η εφημερίδα *«Ακρόπολις»* δημοσιεύει πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες το ΥΠΕΠΘ έχει καταλήξει στην απόφαση ίδρυσης Α.Π.Ι., στο Βελεστίνο, το επόμενο έτος, με τμήματα σε 4- 6 πόλεις και με πιθανή ονομασία *«Ρήγας Φεραίος»*. Κατά την εφημερίδα τον τελικό λόγο θα έχει ο Πρωθυπουργός, Γ. Ράλλης. Η ΔΟΕ θεωρεί ότι οι πληροφορίες διοχετεύθηκαν στην εφημερίδα από τον ίδιο τον υπουργό και δηλώνει ότι σε περίπτωση μιας τέτοιας εξέλιξης θα αντιδράσει με τον πιο *«δυναμικό τρόπο»*, αφού αυτή *«στέλνει τους δασκάλους σε "μόνιμη καραντίνα"»* και καλούν τον υπουργό να *«δώσει σχετικές εξηγήσεις»*[159]. Η εξέλιξη του θέματος επιτρέπει μια απόλυτα συμβολική κίνηση, εκ μέρους του κόμματος που φαίνεται ότι θα κερδίσει τις επόμενες βουλευτικές εκλογές. Το ΠΑΣΟΚ καταθέτει στη Βουλή σ.ν. *«για την ίδρυση Ανωτάτων Παιδαγωγικών Σχολών»*. Το σχέδιο προβλέπει την *«ένταξη»* και *«ισοτιμία»* τους με άλλες πανεπιστημιακές σχολές, λειτουργία από το 1982-83, τετραετή- βέβαια- φοίτηση και την *«ισοτιμία»* των τίτλων των καταργούμενων Π.Α. με *«τους αντίστοιχους των Ανωτάτων Παιδαγωγικών Σχολών»*. Το σχέδιο θα υποδεχτεί θριαμβευτικά η ΔΟΕ ζητώντας από τον υπουργό να *«εγκαταλείψει την παρελκυστική τακτική, τις σοφιστείες και τα τεχνάσματα και να προχωρήσει στη συζήτηση και ψήφισή»* του[160]. Στις απεργίες που θα ακολουθήσουν (31/11- 1/12 και 12-23/12/80), υπό τη ΣΕΔΟ με γενικότερα δ.υ. αιτήματα, η ΔΟΕ θέτει παράλληλα και το αίτημα της *«ανωτατοποίησης»*.

Με τη νέα χρονιά το θέμα μπαίνει σε φάση σχετικής ύφεσης. Η ΔΟΕ, παρά τις επανειλημμένες επισκέψεις της στο ΥΠΕΠΘ δεν παίρνει το σ.ν. Η κυβέρνηση υποστηρίζει μέχρι και το Μάιο του 1981 πως αυτό *«δεν έχει λάβει ακόμη την τελική του μορφή»*[161]. Η θέση της ΔΟΕ ισχυροποιείται με ανακοίνωση του *«Πανεπιστημιακού*

---

[156] «Δ.Β.» 876/16-9-80, *ο.π*, 5.

[157] Τουλούπης Φ., Για τη Δημοκρατία στη Δημοτική Εκπαίδευση, Αθήνα 1985, 285.

[158] «Δ.Β.» 879/1-11-80, 1, «Αγώνας μέχρι την τελική νίκη». Στο ίδιο τεύχος αναδημοσιεύεται συνέντευξη που παραχώρησε ο καθηγητής Φράγκος στις 24/11/80 στον Π. Τρουπιώτη στην εφημερίδα *«Μεσημβρινή»*, όπου, υποστηρίζει τις θέσεις τους και καταλήγει: *«καμιά απόφαση δεν πρέπει να επιβληθεί από τα πάνω χωρίς την έγκριση των ενδιαφερόμενων φορέων (δασκάλων- ΔΟΕ- σπουδαστών Π.Α. κ.α.)»*.

[159] «Δ.Β.» 881/1-121-80, 7, «Παιδαγωγικό Ίδρυμα στο Βελεστίνο;». Η ΔΟΕ δεν έλαβε ποτέ παρόμοιο σ.ν.

[160] «Δ.Β.» 882/10-12-80, 1- 6, Σχέδιο Νόμου για την ίδρυση Α.Π.Σ. κατέθεσε στη Βουλή το ΠΑΣΟΚ». Το σ.ν. υπογράφουν, ανάμεσα σε άλλους, οι Κακλαμάνης Α., Παπαδόπουλος Β., Λ. Βερυβάκης, Δρεττάκης Μ., Κουτσοχέρας Γ., Λαμπράκη Ειρ., Τζουμάκας Στ. Ο Τάσος Φεστερίδης στη συνέντευξή του υποστήριξε ότι καθοριστικό ρόλο στη σύνταξη του σ.ν. έπαιξαν οι: Κακλαμάνης Α., Γέρου Θ., και Τουλούπης Φ.

[161] «Δ.Β.» 16-6-1981, 1, «Απόγεις Πανεπιστημιακών Καθηγητών για το θέμα των Π.Α./Σ.Ν».

Ομίλου» που υπογράφουν 70 πανεπιστημιακοί καθώς και τις δηλώσεις βουλευτών κατόχων πανεπιστημιακών εδρών (Δρεττάκης- Σιμίτης)[162]. Ταυτόχρονα, η κατάθεση σ.ν για τα ΑΕΙ στη Βουλή, το οποίο δεν κάνει καμιά αναφορά στις Π.Α./Σ.Ν. δίνει αφορμή στην αντιπολίτευση να καταθέσει (11-5-81) πρόταση νόμου πλαισίου, όπου στο άρθρο 7 αναφέρεται η *«ένταξη»* των Π.Α. στα ΑΕΙ. Ο αντικειμενικός στόχος της ΔΟΕ έχει, εν μέρει, επιτευχθεί: η *«ανωτατοποίηση»* με *«ένταξη»* στα ΑΕΙ, μπορεί να μην πραγματοποιήθηκε από τη Ν.Δ., αποφεύχθηκε, όμως, μια μορφή *«ανωτατοποίησης»* την οποία δεν ενέκρινε η ίδια και, παράλληλα, το σύνολο του λοιπού πολιτικού φάσματος αποδέχτηκε τη βασική αρχή της *«ένταξης»* που η Ομοσπονδία έθεσε από πολύ νωρίς. Τις παραμονές των εκλογών η ΔΟΕ- μετά το σχηματισμό υπηρεσιακής κυβέρνησης που θα οδηγήσει στην πραγματοποίησή τους- με ανακοίνωσή της (16-9-81) δηλώνει πως θεωρεί τον Β. Κοντογιαννόπουλο υπεύθυνο της *«χαώδους κατάστασης»* που επικρατεί συνολικά στην Παιδεία. Ο υφυπουργός κατηγορείται ιδιαίτερα για την επιλογή του να τίθεται μόνιμα και *«συστηματικά»* αντίθετος στην *«καθολική θέληση του κλάδου»* προωθώντας την ίδρυση του *«Παιδαγωγικού Πανεπιστημίου του Βελεστίνου»*. Η επίθεση στο πρόσωπο του υφυπουργού δε γίνεται παρά για να ενοχοποιηθεί η κυβέρνηση *«που διατήρησε και ενθάρρυνε το δασκαλομάχο υφυπουργό, επειδή ο τελευταίος ήταν ιδεώδης εκφραστής της πολιτικής της»*[163]. Η σύγκρουση ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ για την *«ανωτατοποίηση»*, στη φάση αυτή, αποτελεί και το όχημα της δημιουργίας «αντιδεξιού» ρεύματος, που αποτέλεσε και την κεντρική πολιτική σκόπευση των ΔΣ της ΔΟΕ[164].

Γ. Η *«διασφάλιση»*. Ο αγώνας των Ι.Ε. για τη *«διασφάλιση»*, συνδέεται, όπως δείχθηκε αλλού, κύρια με την αντίληψή τους ότι η ιδιωτική εκπαίδευση αποτελεί κρατική λειτουργία και κατ' επέκταση με την ιδιότητα του *«δημόσιου λειτουργού»*, που επιδιώκουν να τους αποδοθεί[165]. Τον αγώνα αυτόν αναλαμβάνει, ως πρώτιστο καθήκον, η Συντονιστική Επιτροπή (Σ.Ε.), που συγκροτείται από μέλη του ΔΣ της καταργημένης από τη δικτατορία ΟΙΕΛΕ και τις ομάδες των νέων συνδικαλιστικών στελεχών που συγκροτούνται μετά την πτώση της δικτατορίας. Η ψήφιση του νέου Συντάγματος αποτελεί την πρώτη ευκαιρία εκδήλωσής του. Η Σ.Ε. θέτει ως στόχο να εμπεριέχει αυτό και τη *«συνταγματική κατοχύρωση της θέσης των ιδιωτικών εκπαιδευτικών»*[166]. Κύριος λόγος που οδηγεί τη Σ.Ε. σ' αυτή την εκτίμηση και στόχευση είναι ότι παλαιότερες προσπάθειες για τη *«διασφάλισή»* τους, επί κυβερνήσεων Κ. Καραμανλή (1958) και Γ. Παπανδρέου (1964), προσέκρουσαν στο ότι *«δεν υπήρχε συνταγματική πρόβλεψη»* στο παλιό Σύνταγμα και απέτυχαν[167]. Η συνταγματική αναθεώρηση αποτελεί, έτσι, μια *«μοναδική ευκαιρία»*. Θεωρούν ότι η απαίτησή τους δεν μπορεί να αντικρουστεί από *«το επιχείρημα ότι μετά το Σύνταγμα θα υπάρξουν νομολογίες»*, γιατί η πείρα τους κάνει απόλυτα επιφυλακτικούς εμπρός σε οποιαδήποτε σκέψη που οδηγεί σ' αναβολή. Ως παράδειγμα προς μίμηση προβάλλουν την ύπαρξη στο γερμανικό Σύνταγμα όρου που απαγορεύει την έγκριση λειτουργίας ιδ. σχολείου αν *«η οικονομική και νομική θέση των δασκάλων δεν εξασφαλίζεται αρκετά»*[168].

---

[162] *ο.π.*, 1.

[163] «Δ.Β.» 901/10ος/81, 5, «Χαώδης η κατάσταση στην Παιδεία». Ανακοίνωση του ΔΣ της ΔΟΕ. Ο σχηματισμός υπηρεσιακής κυβέρνησης σήμανε και την παραίτηση του υφυπουργού.

[164] Χαρακτηριστική είναι η εκτεταμένη συνέντευξη (εφ. *«Θεσσαλονίκη»* 6/10/81) του αντιπρόεδρου της ΔΟΕ Θ. Αλεξανδρόπουλου, τις παραμονές των βουλευτικών εκλογών, στον Μ. Μπέκα με τίτλο «Ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε η Δεξιά για την εκπαίδευση.» και υπότιτλο «Το ΠΑΣΟΚ υιοθετεί όλα τα αιτήματα των δασκάλων». Εκτεταμένη περίληψή της: Ημερολόγιο: 6/10/81.

[165] Στο ίδιο: ΙΙΙ. 2. 3.

[166] «Ενημερωτικό Δελτίο», 1/30-4-75, 2, «Με αποφασιστικότητα και αισιοδοξία».

[167] «Ενημερωτικό Δελτίο», 1/30-4-75, 3, «Για συνταγματική κατοχύρωση των ιδιωτικών εκπαιδευτικών».

[168] *ο.π.*, 3.

Η Σ.Ε. καταφεύγει στη βοήθεια του συνταγματολόγου Φ. Βεγλερή με σκοπό τη σύνταξη τροπολογίας Αυτή αφορά στην πρόσθεση μιας έβδομης παραγράφου στο άρθρο 16 του νέου Συντάγματος που θα προβλέπει:

«Εις τους διδάσκοντας εις τα εκπαιδευτήρια, περί ων η προηγούμενη παράγραφος, παρέχεται προστασία της θέσεως και επαγγελματική εν γένει κατάστασις ομοία προς την προβλεπόμενην εκάστοτε δια τους αντίστοιχους δημοσίους εκπαιδευτικούς λειτουργούς»[169].

Η τροπολογία εξισώνοντας Ι.Ε. και δημόσιους αίρει, ουσιαστικά, την πιθανότητα απόλυσής τους από τον ιδιοκτήτη. Για την υποστήριξη της προσπάθειάς της η Σ.Ε. ενημερώνει στελέχη των πολιτικών κομμάτων και πραγματοποιεί ανοιχτή συγκέντρωση στο Θέατρο Μουσούρη (16/2/75), όπου παρουσιάζει την τροπολογία στους παρευρισκόμενους Ι.Ε. και παίρνει τη συγκατάθεσή τους. Η τροπολογία προωθείται στα όργανα της Βουλής μετά την *«ευγενή προσφορά»* του βουλευτή της Ν.Δ. Ι. Φικιώρη[170]. Η κυβέρνηση στη Διακομματική Επιτροπή Παιδείας της Βουλής, ενώ την αρνείται, δέχεται στην παράγραφο 6 του άρθρου 16 του νέου Συντάγματος- που αναφέρεται στην ιδιωτική εκπαίδευση- να συμπεριληφθεί η διατύπωση ότι νόμος ορίζει *«και την υπηρεσιακήν κατάστασιν του διδακτικού προσωπικού αυτών»*.

Η διατύπωση, που ψηφίζεται τελικά από τη Βουλή αναφέρει ότι ο νόμος ορίζει *«τα προσόντα των εν αυτής διδασκόντων»*. Η Σ.Ε. εκτιμά ότι η κυβέρνηση δεν άφησε περιθώρια για συζήτηση της τροπολογίας, επειδή ήταν πλήρως αντίθετη σ' αυτή. Όμως *«δεν απορρίπτει την ψηφισμένη διατύπωση»*. Οι λόγοι που την οδηγούν σ' αυτή τη θέση σχετίζονται με την εκτίμηση ότι, η μικρή έστω αναφορά στους *«διδάσκοντες»* αποτελεί αναγνώριση *«της τάξης των ανθρώπων που δουλεύουν στα ιδ. σχολεία»*, ενώ η συνταγματική επιταγή για νομοθετική ρύθμιση των *«προσόντων τους»* θα οδηγήσει σύντομα στη σύνταξη νομοθετήματος που θα προβλέπει τα της *«υπηρεσιακής τους καταστάσεως»*. Τέλος, εκτιμούν ότι, διαμέσου της όλης διαδικασίας, η *«εθνική αντιπροσωπεία αναγνωρίζει τη θέση και την ανάγκη της κατοχύρωσης των υπηρετούντων στα Ιδ. σχολεία»*[171].

Πραγματικά το ΥΠΕΠΘ προχωρά στη δημιουργία *«επιτροπής αναμορφώσεως του 2545/40»*, του νόμου δηλαδή λειτουργίας της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης. Στην επιτροπή συμμετέχουν ο Γ. Μωραΐτης ως πρώην πρόεδρος της καταργημένης ΟΙΕΛΕ και ο νυν πρόεδρος του ΣΙΕΛ Σταματόπουλος. Κρίσιμο ζήτημα συζήτησης το *«θέμα της αυτοδικαίας ανανεώσεως του διορισμού των Ιδιωτικών»*[172]. Αυτό εξειδικεύεται, στην παρούσα φάση, στην ερμηνεία του 651/70 σχετικά με το αν η ανανέωση της δεύτερης τριετίας στο ιδιωτικό σχολείο σημαίνει και την *«ανανέωση της τριετίας στο διπνεκές»* (άπαγη Ι.Ε.) ή *«εφ' άπαξ»* (άπαγη ιδιοκτητών)[173]. Το ζήτημα περιπλέκεται, γιατί εκκρεμούν προσφυγές ενδιαφερομένων στο Σ.τ.Ε. που ζητούν την ακύρωση διοικητικής πράξης που απέρριπτε αίτηση ιδιοκτήτη για τη *«μη ανανέωση»* εκ μέρους του σύμβασης εργαζομένου[174]. Οι αποφάσεις του Σ.τ.Ε. και αργότερα του Αρείου Πάγου (υπόθεση

---

[169] *ο.π.*, 3.

[170] Πολυγραφημένη ανακοίνωση της Σ.Ε., «Η αναγνώριση των εκπαιδευτικών των ιδιωτικών σχολείων απ' το Σύνταγμα». Αρχείο Α. Σιδέρη.

[171] *ο.π.*

[172] «Ι.Ε.» 114/22-9-75, 1, «Εργασίαι της Επιτροπής Αναμορφώσεως Ν. 2545/40»

[173] *ο.π.*, 2.

[174] «Ι.Ε.» 113/21-7-75, 2, «Ο Σύλλογός μας παρεμβαίνει στο Σ.τ.Ε.». Στο κείμενο προς το Σ.τ.Ε. περιγράφονται οι τρόποι πίεσης των ιδιοκτήτων στους Ι.Ε. (εκβιασμός για «κρυφή» επιστροφή μέρους του μισθού, άρνηση καταβολής καλοκαιρινών μισθών και δώρων, παρακώλυση ή καθυστέρηση της προαγωγής του εκπαιδευτικού, κ.α.) και συνδέεται η αύξηση του μισθού των Ι.Ε. με την απόλυσή τους από το ιδ. σχολείο. Παρατίθεται, τέλος, κείμενο που ζητά τη μη ανανέωση της σύμβασης δασκάλας με την αιτιολογία ότι *«αι γνώσεις της εις την γραμματικήν, ορθογραφίαν και την αριθμητικήν είναι πενιχραί και ελάχιστοι και η διήγησίς της άχρωμος και αδιάφορος»*, με τη διευκρίνηση ότι όλα αυτά τα ανακαλύπτει ο ιδιοκτήτης, αφού έχει ανανεώσει με δική του θέληση ήδη μια φορά τη σύμβαση εργασίας.

Κωνσταντίνου) θα παίξουν ένα ιδιαίτερο ρόλο στο χειρισμό, εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ, του όλου ζητήματος.

Η ανάδειξη δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ στο ΣΙΕΛ συμπίπτει με την κορύφωση της συζήτησης γύρω από το άρθρο 67, του σ.ν. *«Περί Γενικής Εκπαιδεύσεως»* που ορίζει την ισχύ του νόμου *«αναλόγως»* για την Ιδιωτική Εκπαίδευση και καθορίζει την εργασιακή τύχη των Ι.Ε. μέχρι την ψήφιση του ειδικού νόμου για αυτήν. Το ΔΣ του ΣΙΕΛ- σε επίσκεψή του στον υπουργό Παιδείας θέτει το θέμα της πρόσθεσης στο άρθρο και της λέξης *«εκάστοτε»*, που θα οδηγούσε στην αυτόματη ανανέωση της τριετούς σύμβασης εργασίας, δηλαδή θα μετέτρεπε ουσιαστικά τη σύμβαση εργασίας του Ι.Ε., μετά τη λήψη της πρώτης τριετίας, σε αορίστου χρόνου, γεγονός που αντιστοιχούσε με την απόκτηση της ποθούμενης *«μονιμότητας»*, τουλάχιστον μέχρι την ψήφιση νέου νόμου για την ιδ. εκπαίδευση[175]. Ταυτόχρονα δέτουν και την απαίτηση της περιορισμένης *«μετάταξης»*, δηλαδή του περάσματος Ι.Ε. στο δημόσιο σε περίπτωση που χάνεται η θέση εργασίας τους, όταν κλείνει το ιδ. σχολείο στο οποίο εργάζονται. Η δεκαήμερη προθεσμία που ζητά υπουργός ΥΠΕΠΘ παρέρχεται και σε νέα συνάντηση τους ανακοινώνεται ότι ο νόμος θα προβλέπει απλώς την απαγόρευση των απολύσεων μέχρι την ψήφιση του νέου νόμου για την ιδ. εκπαίδευση. Το ΔΣ καλεί σε ΓΣ, όπου αποφασίζονται κινητοποιήσεις μέσα στο Νοέμβριο. Μετά την πρώτη 48ωρη απεργία σε συνάντηση στο ΥΠΕΠΘ ο Γ. Γραμματέας τους ανακοινώνει την αποδοχή του *«εκάστοτε»*- πάντα μέχρι την ψήφιση νέου νόμου- και την *«ευνοϊκή κατ' αρχήν αντιμετώπιση του θέματος της μετάταξης»*, για την οποία, όμως, χρειάζεται και η σύμφωνη γνώμη των ΟΛΜΕ- ΔΟΕ. Η συνέχεια των κινητοποιήσεων αναστέλλεται[176].

Η αλλαγή του υπουργού Παιδείας και οι συντονισμένες προσπάθειες των ιδιοκτητών που έχουν προηγηθεί ανατρέπουν τις υποσχέσεις[177]. Μετά την πρώτη συνάντηση με το νέο υπουργό Γ. Ράλλη- πραγματοποιήθηκε μετά από επανειλημμένες προσπάθειες του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ-, η Ομοσπονδία εκτιμά ότι ο υπουργός *«αρνείται να διασφαλίση τους Ι.Ε.... και δεν κάνει κανένα διαχωρισμό ανάμεσα στις επιχειρήσεις εμπορικού τύπου και τα Ιδιωτικά Σχολεία»*. Το ΔΣ κηρύσσει στις 30/1/76 *«τον κλάδο υπό διωγμόν»*. Η απόφαση των Ι.Ε. να κατέλθουν σε απεργία διαρκείας (ΓΣ 9/2/76) επισπεύδεται μετά από δηλώσεις του υπουργού. Σύμφωνα μ' αυτές το ΥΠΕΠΘ θα προέβλεπε με το άρθρο 67 του νόμου *«Περί Γενικής Εκπαιδεύσεως»* την απαγόρευση των απολύσεων μέχρι την ψήφιση του νέου νόμου, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν αποδεχόταν να *«καταστούν ισόβιοι ή μόνιμοι»* υπάλληλοι οι Ι.Ε. Ο υπουργός μνημόνευε απόφαση του Στ.Ε. (1456/75) που θεωρούσε ότι η ανανέωση της τριετίες γίνεται *«εφ' άπαξ»* και εκτιμούσε πως *«δεν δύναται να ικανοποιηθεί»* το πρόβλημα της μετάταξης *«διότι θα πλήξη ευθέως την προαγωγική εξέλιξιν των λειτουργών της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως»*[178].

Η απάντηση της ΟΙΕΛΕ είναι άμεση. Προχωρά στην έκδοση ανακοίνωσης όπου απαντά στα επιχειρήματα του υπουργού σημειώνοντας ότι: η απόφαση του Σ.τ.Ε.- εκτός από το ότι είχε εκδοθεί ήδη την άνοιξη του 1975 και είχε οδηγήσει στην πρώτη κινητοποίηση των Ι.Ε. με αποτέλεσμα το ΥΠΕΠΘ να αποδεχτεί το *«εκάστοτε»* και να δηλώσει την, αρχικώς, θετική θέση του για τη *«μετάταξη»*- αναγνώριζε την εξαετία *«τουλάχιστον»* στους Ι.Ε. και τους διαχώριζε έτσι, ήδη, από τους υπόλοιπους ιδ. υπαλλήλους, αν και αυτή είχε ληφθεί πριν την ψήφιση του Συντάγματος του '75. Στην ανακοίνωση δηλώνεται ότι ο αγώνας των Ι.Ε. έχει ιδιαίτερη βαρύτητα σ' αυτή τη φάση,

---

[175] Το άρθρο θα διαμορφωνόταν, έτσι, ως εξής: *«Η πρόσληψις των Ι.Ε. Λειτουργών υπό των Ιδιοκτητών γίνεται, μέχρι δια Νόμου ρυθμίσεως των θεμάτων της Ιδ. Εκπαιδεύσεως, κατά τας διατάξεις του Ν.Δ. 3855/58... δια μίαν τριετίαν, ανανεουμένην εκάστοτε αυτοδικαίως, εφ' όσον εξακολουθεί η λειτουργία του σχολείου»*.

[176] «Ι.Ε.» 116έκτακτο/8-1-76, 2, «Χρονικό».

[177] Ο «Ι.Ε.» σημειώνει ότι ο υφυπουργός Χρ. Καραπιπέρης είχε δηλώσει επί λέξει, σε συνάντηση ΟΙΕΛΕ-Ζέπου(5-1-76), σχετικά με τις αντιδράσεις των ιδιοκτητών: *«Έχουν λυσσάξει οι Λυκειάρχαι»* (*ο.π.*, 2.)

[178] Το πλήρες κείμενο των υπουργικών δηλώσεων: «Ι.Ε.» 117/9-4-76, 5, «Η δήλωση του κ Ράλλη στις 10 Φεβρουαρίου 1976».

γιατί η ρύθμιση που θα προβλέπει ο υπό ψήφιση νόμος *«περί Γ.Ε.»* θα εκφράζει *«θεμελιακές απόγειες της Πολιτείας για την Παιδεία και πάνω σε αυτόν θα στηριχτή ο Νόμος για την Ιδ. Εκπ/ση»*. Τονίζει, τέλος, ότι ο ισχυρισμός περί *«ισοβιότητας»* δεν ευσταθεί, γιατί η *«διασφάλιση»* έχει αποκλειστικά το νόημα *«διασφάλιση από την αυθαίρετη απόλυση»* του Ι.Ε. από τον ιδιοκτήτη και πως η *«μετάταξη»* προσδιορίστηκε σαφώς ως *«περιορισμένη»* και σε καμιά περίπτωση δεν πρόκειται να δημιουργήσει πρόβλημα στους δημόσιους εκπαιδευτικούς, γιατί με την προβλεπόμενη επέκταση της Δημόσιας Εκπαίδευσης θα ακολουθήσει και ανάλογη *«διεύρυνση του αριθμού των οργανικών θέσεων»*[179].

Παρά τις προσπάθειες συμβιβασμού- εκδηλώθηκαν με πρωτοβουλία του προέδρου του ΚΕΜΕ Καρανικόλα- θα ξεσπάσει η πρώτη απεργία διαρκείας της ΟΙΕΛΕ. Θα ανασταλεί μετά από διαπραγματεύσεις που πείθουν την Ομοσπονδία ότι στο νόμο *«περί Γ.Ε.»* είναι δυνατό να διατηρηθεί μόνο το άρθρο 57 του 651/70, δηλαδή ένα ήδη *«νομικά κατοχυρωμένο κεκτημένο δικαίωμα»*[180] και με την απόσπαση της υπόσχεσης του υπουργού ότι ο νέος νόμος θα συνταχθεί σύμφωνα με την απόφαση του Αρείου Πάγου, όπου εκκρεμεί η υπόθεση Κωνσταντίνου[181]. Η απόφαση της ΟΙΕΛΕ για αναστολή της κινητοποίησης συνδέεται, ακόμη, με την εκτίμηση της αναγκαιότητας διατήρησης της δυναμικής του *«κλάδου»* μέχρι την ψήφιση του νέου που θα ακολουθήσει. Σημαντικό γεγονός, για την υποστήριξη των θέσεων των Ι.Ε., λίγο πριν την έναρξη της απεργίας, αποτελεί η παρέμβαση του Δ. Τσάτσου, στον ημερήσιο τύπο με άρθρο που υποστηρίζει και θεωρητικοποιεί τις θέσεις τους[182].

Η Επιτροπή Σύνταξης του νόμου αρχίζει τις εργασίες το Σεπτέμβριο του 1976[183]. Οι πρώτες εκτιμήσεις της ΟΙΕΛΕ είναι συγκρατημένα θετικές. Η αποδοχή από υπηρεσιακούς παράγοντες του ΥΠΕΠΘ της άποψης πως τα Ιδ. Σχολεία *«είναι πρωτίστως σχολικοί οργανισμοί... και όχι απλώς οικονομικές μονάδες»* θεωρείται θετική εξέλιξη[184]. Για το θέμα της *«διασφάλισης»*, όμως, εκφράζονται φόβοι. Αν και αποφάσεις του Αρείου Πάγου (146/76 και 864/76), που εκδόθηκαν ήδη, είναι θετικές για τους Ι.Ε., η επιμονή της εξάρτησης της πολιτικής απόφασης για τη *«διασφάλιση»* από δικαστικές αποφάσεις πείθει ότι οι πολιτικές προθέσεις της κυβέρνησης να προβεί σε νομοθετική της ρύθμιση είναι αρνητικές. Η εκτίμηση αυτή ενισχύεται από το περιεχόμενο νέας δήλωσης του υπουργού, που επιμένει να εξαρτά το θέμα της *«διασφάλισης»* από νέα δικαστική τροπή που παίρνει το θέμα Κωνσταντίνου[185]. Η ΟΙΕΛΕ φοβάται πως *«αναζητείται από δικαστήριο σε δικαστήριο απόφαση αντίθετη προς το συμφέρον των Ι.Ε.»*[186].

---

[179] «Ι.Ε.» 117/9-4-76, 5, «Απάντηση στις δηλώσεις του κ. Ράλλη». Στο κείμενο δηλώνεται ότι τα επιχειρήματα *«περί οργανικών θέσεων δεν πρόκειται»* να διαιρέσουν του εκπαιδευτικούς.

[180] «Ι.Ε.» 117/9-4-76, 1, «Ο αγώνας συνεχίζεται». Για το χρονικό της κινητοποίησης: Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Μάρτιος 1976.

[181] «Ι.Ε.»119/14-10-76, 1, «Ο Άρειος Πάγος δικαιώνει για δεύτερη φορά τους Ι.Ε.». Η υπόθεση Κωνσταντίνου συνδεόταν με την ερμηνεία των αυτομάτως ανανεουμένων, μετά την τρώτη, τριετιών.

[182] Εκτεταμένα αποσπάσματα του άρθρου: Ημερολόγιο, 29/2/76. Το κύριο θεωρητικό επιχείρημα του άρθρου περιστρέφεται γύρω από την εκτίμηση ότι *«επιχείρηση και εκπαιδευτικό λειτούργημα είναι στην ουσία ασυμβίβαστα... γιατί τα κριτήρια αποφάσεως δεν είναι παράλληλα»*. Παρόμοια αναφορά κάνει ο Γ. Φυσάκις, τις ίδιες μέρες στη συνέντευξη προς του δημοσιογράφους όπου κάνει λόγο για τις *«δυο βουλήσεις»* (του κράτους και του ιδιοκτήτη) που εκδηλώνονται στην Ιδ. Εκπ/ση θεωρώντας ότι ο Ι.Ε. είναι υπεύθυνος απέναντι στο κράτος και τις απαιτήσεις του για τη λειτουργία των Ιδ. Σχολείων και σε αυτό ακριβώς το σημείο θεμελιώνεται η ιδιότητά του ως *«λειτουργού»*. Για τη σχέση του όλου ζητήματος με την ταυτότητα των Ι.Ε. στο ίδιο: ΙΙΙ..2.4. Εκτεταμένα αποσπάσματα της συνέντευξης Φυσάκι: Ημερολόγιο, ΟΙΕΛΕ, Φεβρουάριος 1976.

[183] Η σύνθεση της επιτροπής: Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Σεπτέμβριος 1976.

[184] «Ι.Ε.»119/14-10-76, 3, «Οι εργασίες της επιτροπής που καταρτίζει το πλαίσιο του νομοσχεδίου για την Ιδιωτική Εκπαίδευση».

[185] Η Σχολή Μωραΐτη κατέφυγε, μετά τις αποφάσεις του Αρείου Πάγου που θεωρούσαν την απόλυση του εκπαιδευτικού παράνομη, στο Ειδικό Δικαστήριο ζητώντας να χαρακτηριστεί ως αντισυνταγματική η απόφαση του προηγουμένου δικαστηρίου.

[186] «Ι.Ε.»119/14-10-76, 2, «Η υπόθεση Κωνσταντίνου υπόθεση όλου του κλάδου».

Οι εκπρόσωποι των Ι.Ε. στην Επιτροπή για το νέο νόμο *«περί Ιδ. Εκπ/σης»* θέτουν την απαίτηση *«να προχωρήσει η συζήτηση για το θέμα της επαγγελματικής κατάστασης ανεξάρτητα από την απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου»*. Δεν θα λάβουν ξεκάθαρη απάντηση και έτσι εκτιμούν την τακτική του ΥΠΕΠΘ ως *«παρελκυστική»*. Πολύ περισσότερο η επιμονή του να εξαρτά το όλο ζήτημα από δικαστικές αποφάσεις, κρίνεται ως ένδειξη των προθέσεων του να ξεχωρίσει μέσω χειρισμών του τους Ι.Ε. από το σώμα των λοιπών *«λειτουργών»* της εκπαίδευσης, άρα και ως ένδειξη για το περιεχόμενο των τελικών του αποφάσεων. Δηλώνουν, λοιπόν, ότι έχει φτάσει *«η ώρα της μάχης»*[187].

Η ΟΙΕΛΕ αποχωρεί από την Επιτροπή. Ακολουθεί 48ωρη απεργία που η επιτυχία της (98% σύμφωνα με υπολογισμούς της ΟΙΕΛΕ) θεωρήθηκε ότι οφειλόταν στο ότι διαλύθηκαν οι *«γενδαισθήσεις που καλλιεργούσε η λειτουργία της επιτροπής... όταν αποδείχτηκε πώς όλα μπορούσαν να συζητηθούν εκεί εκτός από την επαγγελματική κατάσταση των Ι.Ε.»*[188]. Η απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου εκδίδεται το Δεκέμβριο χωρίς να αποφαίνεται επί της συνταγματικότητας ή μη των προηγουμένων δικαστικών αποφάσεων[189]. Η συνάντηση ΟΙΕΛΕ- υφυπουργού Παιδείας που ακολουθεί, όπου εκφράζεται η επιθυμία του υφυπουργού να επιστρέψουν στην Επιτροπή, επιβεβαιώνει τους φόβους των Ι.Ε. Ο υφυπουργός δηλώνει κατά τη διάρκειά της πώς το νομοσχέδιο είναι θέμα Ι.Ε. και ιδιοκτητών και πως το ΥΠΕΠΘ *«θα επέμβει αν υπάρξει αδιέξοδο»*. Τέλος, κορυφώνει την ένταση που έχει δημιουργηθεί με τις δηλώσεις του[190]. Οι εκπρόσωποι των Ι.Ε. αποχωρούν αμέσως από τη συνάντηση. Η ΟΙΕΛΕ εκτιμά ότι *«η Πολιτεία έκοψε τις γέφυρες»* επικοινωνίας μεταξύ τους[191].

Η πολυήμερη απεργία διαρκείας που θα ξεσπάσει, παράλληλα με την απεργία διαρκείας της ΟΛΜΕ, εξελίσσεται σε ένα ογκούμενο κίνημα που ισχυροποιεί την ΟΙΕΛΕ (κάθετη αύξηση συμμετοχής στις επαναλαμβανόμενες Γ.Σ., ξεπέρασμα του λοκ- άουτ των ιδιοκτητών και παράλληλα αύξηση των ιδ. σχολείων που κλείνουν λόγω *«αδυναμίας λειτουργίας»*, ανοιχτές συγκεντρώσεις με τεράστια επιτυχία, υποστήριξη καλλιτεχνικού κόσμου) και αποδεικνύει τη συνολική θέληση των Ι.Ε. να πετύχουν τη *«διασφάλιση»*. Η κυβέρνηση θα απαντήσει προ των *«ως άνω ανωμάλων συνθηκών»* παρέχοντας την έγκριση προς τους υπουργούς Παιδείας και Οικονομικών να *«προβούν εις την επίταξιν των ανά την χώραν ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων ομού μετά του πάσης φύσεως προσωπικού αυτών»*[192]. Έτσι, με καταφυγή στη νομική βία καταργείται το δικαίωμα να διεκδικήσουν οι Ι.Ε. το αίτημά τους εκείνο που περικλείει όλα τα άλλα- τη *«διασφάλιση»*- με το μοναδικό μέσο που διαθέτουν: την απεργία διαρκείας, τη στιγμή που και η απλή συμμετοχή σ' αυτή επέσυρε τον κίνδυνο της απόλυσης[193].

Το *«πραξικόπημα»* της κυβέρνησης- κατά την ορολογία της ΟΙΕΛΕ- θα ολοκληρωθεί με την κατάθεση και ψήφιση, το καλοκαίρι του 1977 του 682/77 *«Περί*

---

[187] «Ι.Ε.» 120/1-11-76, 1, «Έτοιμοι για μάχη».

[188] «Ι.Ε.» 121/13-12-76, 1, «Η απεργία μας». Παράλληλα η ένταση των σχέσεων ΟΙΕΛΕ- ιδιοκτητών κορυφώνεται. Ενδεικτικά αποσπάσματα από το δελτίο του συλλόγου ιδιοκτητών: Ημερολόγιο, ΟΙΕΛΕ, Δεκέμβριος 1976.

[189] «Ι.Ε.» 122/22-2-77, 2, «Το Ιστορικό του αγώνα μας».

[190] Εκτεταμένο απόσπασμα από τη συζήτηση καθώς και η σχέση της επιζητούμενης ταυτότητας με το θέμα της *«διασφάλισης»* στο ίδιο: ΙΙΙ. 2. 3. Η πρόταση κλειδί ήταν: *«Οι Ιδιωτικοί δεν είστε Εκπαιδευτικοί λειτουργοί... Λειτουργοί είναι μόνο οι δημόσιοι»*.

[191] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 1, «Σε σχηματισμό μάχης».

[192] Από το κείμενο της επίταξης: Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, Απρίλιος 1977.

[193] Για μια εκτεταμένη περιγραφή γεγονότων: Ημερολόγιο, ΟΙΕΛΕ, Μάρτιος- Απρίλιος 1977 και ΥΠΕΠΘ, Απρίλιος. Ο Γ. Φυσάκις, κατά τη διάρκεια εκτεταμένων συζητήσεων αναφέρθηκε στην τελευταία φάση της απεργίας. Κατά τα λεγόμενά του το αδιέξοδο που είχε οδηγηθεί αυτή (από τη μια ένταση και επιθυμία της βάσης να συνεχίσει και ταυτόχρονα τεράστια κούραση μετά από ενάμιση μήνα κινητοποίησης και από την άλλη η πολιτική επιμονή και εμμονή της κυβέρνησης να μην αποδέχεται την ουσία του αιτήματος τους) ήρθε να «λύσει» η επιστράτευση. Επισήμανε, πως, εν πολλοίς, η τακτική της Ομοσπονδίας, μέσω της διασποράς δήθεν αποφάσεων για μαζικές καταλήψεις σχολείων, πανικόβαλε την κυβέρνηση και την οδήγησε να επισπεύσει την απόφασή της, που οδηγούσε ουσιαστικά *«ηθικά»* δικαιωμένους τους Ι.Ε. στα σχολεία και παράλληλα έθιγε πολιτικά το γόητρό της.

Ιδιωτικών Σχολείων και Σχολικών Οικοτροφείων». Το ΥΠΕΠΘ ακολουθεί την εξής «κλασική» του τακτική: α)ξαφνική κατάθεση του σ.ν. στη Βουλή, ενώ έχουν προηγηθεί διαβεβαιώσεις της ηγεσίας του πως δε γνωρίζει τίποτα για την πορεία του θέματος, β)εκ των υστέρων ειδοποίηση της ΟΙΕΛΕ (μετά την κατάθεση στη Βουλή) να παραλάβει το σ.ν. προς *«μελέτη»*, γ)αδιαφορία για την αποχώρηση της αντιπολίτευσης απ' τη Βουλή (πλην της ΕΔΗΚ), ως ένδειξη διαμαρτυρίας για την ακολουθούμενη διαδικασία αλλά και το περιεχόμενο του σ.ν., όπως και για την παρέμβαση διεθνών οργανώσεων εκπαιδευτικών (FISE- WCOTP)και τέλος δ)εσπευσμένη ψήφιση του νομοσχεδίου[194]. Η αντίδραση των Ι.Ε. είναι έντονη. Εκτιμούν πως ο νόμος που χωρίζει την Παιδεία σε αυτή *«των πλούσιων και των φτωχών»*, όχι μόνο δεν κάνει καμιά πρόβλεψη για την *«βαθμιαία απορρόφηση της Ιδιωτικής Εκπ/σης από τη Δημόσια»*, αλλά πολύ περισσότερο μετατρέπει τον *«Ι.Ε. από λειτουργό σε ωρομίσθιο εργάτη»*, του στερεί κεκτημένα του δικαιώματα και *«προβλέπει (!!!)4000 απολύσεις Εκπαιδευτικών σε σύνολο 6500»*[195].

Η συνολική κριτική που θα ασκηθεί στο νομοσχέδιο επισημαίνει: Α) *«τον αντιδημοκρατικό»* του χαρακτήρα. Δε διατυπώνεται πρόβλεψη κατάργησης της Ιδ. Εκπ/σης, αντίθετα αυξάνονται οι δυνατότητες και τα προνόμια που έχουν ήδη οι μαθητές της. Β)τον *«αντιεκπαιδευτικό»* του χαρακτήρα. Ο νόμος θέλει τα ιδ. σχολεία εμπορικές επιχειρήσεις κι έτσι δεν κάνει καμία αναφορά στον χαρακτήρα τους (έχει απαλειφθεί ο χαρακτηρισμός τους *«πρωτίστως ως σχολικοί οργανισμοί»*, που αποδέχτηκε η Επιτροπή), οι εκπαιδευτικοί υποτάσσονται στην επικυριαρχία του ιδιοκτήτη του οποίου οι αρμοδιότητες αυξάνονται κατακόρυφα, οι δυνατότητες παρέκκλισης από το πρόγραμμα των δημοσίων σχολείων και παράλληλα αυτές της αύξησης των μαθητών ανάλογα με τις υπάρχουσες αίθουσες θέτουν τα θεμέλια της δημιουργίας είτε σχολείων *«μαμούθ»* είτε *«πειραματικών ιδ. σχολείων»*. Ακόμη, επιτρέπει την υπέρβαση του αριθμού μαθητών/τάξη στα Ιδ. Νηπιαγωγεία, την πρόσληψη δασκαλισσών στη θέση νηπιαγωγών, επιτρέπει την πρόσληψη εκπαιδευτικών μέχρι και 70 ετών και περιορίζει την ελευθερία έκφρασης των απόψεων των εκπαιδευτικών. Γ)τον *«αντισυνδικαλιστικό»* χαρακτήρα, επειδή δυναμώνει ο φόβος της απόλυσης που δρα καταλυτικά για την αποδυνάμωση του σ.κ. και προβλέπει ιδιαίτερο καθεστώς υπηρεσιακής μεταχείρισης των Ι.Ε. των *«ισοτίμων»* σχολείων με αποτέλεσμα να απειλείται διάσπαση του ενιαίου μετώπου των Ι.Ε. Δ)τον *«αντεργατικό»* του χαρακτήρα. Ως γενική εκτίμηση, επί του θέματος, διατυπώνεται η θέση πως ο νόμος *«δεν αποτελεί πρόοδο, αλλά απεναντίας οπισθοδρόμηση για την επαγγελματική διασφάλιση των Ι.Ε.»*. Τούτο συνάγεται από το ότι: α)χάνεται η μονιμότητα της εξαετίας. Τώρα ο Ι.Ε. μπορεί να απολυθεί είτε κατά τη διάρκειά της (αποζημίωση το σύνολο των αποδοχών που υπολείπονται μέχρι την ολοκλήρωσή της) είτε και μετά τη μετατροπή της σύμβασής του σε *«αορίστου χρόνου»* (αποζημίωση ενός μήνα ανά έτος εργασίας), β) η επετηρίδα Ι.Ε. τους χωρίζει σε τρεις κατηγορίες (:*«κατ' αποκλειστικότητα»* 60%, *«για πρώτη φορά»* εργαζόμενοι σε Ιδ. Σχολ. 40%, *«συνταξιούχοι εκπαιδευτικοί»* 20%) και έτσι επιτρέπει στους ιδιοκτήτες να *«παίζουν»* με τη σύνδεση του προσωπικού του σχολείου τους σε βάρος των υηλόμισθων εκπαιδευτικών, γ)χάνεται για τους Ι.Ε. ο βαθμός του *«λυκειάρχη»*, γεγονός που δείχνει τη διαφορετική αντιμετώπιση Ι.Ε. και δημοσίων, δ)υποβοηθά την πολιτική απολύσεων των ιδιοκτητών, και τέλος ε)αυξάνει την ήδη παρατηρούμενη υποαπασχόληση των εκπαιδευτικών του χώρου, αφού επιβάλλει μέχρι 10 ωρών υπερωρίες και επιτρέπει σε συνταξιούχους να εργάζονται στα ιδ. σχολεία.

---

[194] Για τα γεγονότα που συνθέτουν και το μοντέλο πολιτικής συμπεριφοράς του ΥΠΕΠΘ: Ημερολόγιο, ΟΙΕΛΕ Ιούλιος και Αύγουστος 1977.

[195] «Ι.Ε.» 125/9ος/77, 1, «Το πραξικόπημα ολοκληρώθηκε». Η *«πρόβλεψη»*- που αλλού εκτιμούνταν σε 3200- στηριζόταν στο ότι κατά το άρθρο 53 οι υπηρετούντες μια εξαετία τουλάχιστον στο Ιδ. Σχολείο λογιζόταν πως έχουν συμπληρώσει μια εξαετία ορισμένου χρόνου και ο ιδιοκτήτης μπορούσε να τους απολύσει καταβάλλοντάς τους αποζημίωση 6 μηνών ή να μετατρέψει τη σύμβασή τους σε αορίστου χρόνου σε συνδυασμό με το άρθρο 55, που ποσοστοποιούσε τις απολύσεις ανά σχολείο (2 σε σχολεία που απασχολούν μέχρι 20 εκπαιδευτικούς και 10% από εκεί και πάνω).

Η παραπάνω κριτική αποσιωπά ένα σημαντικό για τους Ι.Ε. στοιχείο. Ο νέος νόμος προβλέπει την περιορισμένη *«μετάταξη»* των Ι.Ε. στο δημόσιο. Όσοι απ' αυτούς χάνουν την εργασία τους επειδή το σχολείου όπου εργάζονταν κλείνει, έχουν το δικαίωμα να υποβάλουν αίτηση και να προσληφθούν στο δημόσιο με τον ίδιο βαθμό και μισθό και σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου και ιδιωτικού δικαίου[196]. Η σημαντική αυτή ρύθμιση που θα αποτελέσει και απαρχή νέων διεκδικήσεων και αγώνων για την ΟΙΕΛΕ στη φάση αυτή λογοκρίνεται. Ο λόγος είναι απλώς: *Η ένταση της σύγκρουσης ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ αλλά και η πολιτικο - ιδεολογικές δεσμεύσεις της ηγεσίας της Ομοσπονδίας δεν επιτρέπουν την άμεση προβολή ενός θετικού για τους Ι.Ε. μέτρου, που έχει παρθεί απ' την κυβέρνηση της Ν.Δ.*[197].

Η επίσημη, όμως, θέση της ΟΙΕΛΕ, αμέσως μετά την ψήφιση, μαρτυρά και τη μερική ανακούφιση που αυτός δημιούργησε ως προς το ζήτημα της *«διασφάλισης»*. Στο Ζ' Συνέδριό της (29-9-77) θεωρεί ότι η *«πραγματικότητα»* επιβάλλει *«παράλληλα με τον αγώνα για την κατάργησή του, να αγωνιστούμε για την καλύτερη ερμηνεία του με προεδρικά διατάγματα, τροποποιήσεις κ.λ.π.»*[198]. Οι διεκδικήσεις του *«κλάδου»* αρθρώνονται, πλέον, γύρω από ένα σταθερό κέντρο, που το αποτελεί ο 682/77. Όλες τους οδηγούν στην ισχυροποίηση της *«διασφάλισης»* (πέρασμα στο δημόσιο) και της ισότιμης αντιμετώπισης εκπαιδευτικών ιδιωτικής και δημόσιας εκπαίδευσης. Οι συνδικαλιστικοί στόχοι τώρα, χωρίζονται σε *«βραχυπρόθεσμοι»*, που έχουν να κάνουν με τη βελτίωση της παρούσας κατάστασης και *«μακροπρόθεσμοι»*, που αποτελούν σκοπεύσεις καθαρά πολιτικού χαρακτήρα (*«Απορρόφηση της Ιδιωτικής», «Δημοσιοποίηση», «Εθνικοποίηση της Εκπαίδευσης»*)[199]. Το γεγονός αυτό επιδρά αποφασιστικά στο να συγκεντρωθεί η προσοχή της Ομοσπονδίας στο σύνολο εκείνο των ενεργειών που σχετίζονται με την πολύ συγκεκριμένη κατάσταση των εργασιακών σχέσεων των Ι.Ε. Οι απολύσεις, ιδιαίτερα συνδικαλιστών, που ακολούθησαν την *«επίταξη»*, η στάση των Επιθεωρήσεων Εργασίας απέναντι από κάθε περίπτωση, καθώς και η εργοδοτική συμπεριφορά κάθε ιδιοκτήτη μπαίνει πια σταθερά στο στόχαστρο της ΟΙΕΛΕ[200]. Η έννοια της*«διασφάλισης»*

---

[196] Άρθρο 30, παράγραφος 9 και 33, παράγραφος 4. Το μέτρο, στη δομή του νόμου, έπεται της ρύθμισης που προέβλεπε πως σε περίπτωση άρσης της λειτουργίας του σχολείου ο Ι.Ε. δεν έχει δικαίωμα αποζημίωσης, έτσι ώστε να παρουσιάζεται ως αντίβαρο αυτής της απώλειας. Ο νόμος προέβλεπε, ακόμη, και το πέρασμα στο δημόσιο και των ιδιοκτητών των ιδ. σχολείων που ήταν εκπαιδευτικοί και έκλειναν τα σχολεία τους. Έτσι ένας ιδιοκτήτης εκπαιδευτικός, που δεν ήθελε ή δεν τον συνέφερε να κρατά το σχολείο του σε λειτουργία, μπορούσε να το κλείσει, χωρίς κόστος αποζημίωσης του προσωπικού, να βρει δουλειά αμέσως στο δημόσιο και με τη σειρά του να ενοικιάσει το κτήριο στο δημόσιο, ώστε αυτό να λειτουργήσει πλέον ως δημόσιο σχολείο καλύπτοντας πρόχειρα τις αυξημένες κτηριακές ανάγκες της εποχής . Η φόρμα αυτή απορρόφησε μικρά συνοικιακά ιδ. σχολεία προς όφελος, βέβαια, των μεγάλων. Το φαινόμενο της παραμονής του ιδιοκτήτη και μάλιστα ως διευθυντή στο ίδιο το σχολείο *«του»* μετά το κλείσιμο και την ενοικίαση του κτηρίου στο δημόσιο ήταν συχνότατο κατά τη δεκαετία του '80.

[197] Ο Γ. Φυσάκις κατά τη διάρκεια των συζητήσεών μας έθεσε, με δική του πρωτοβουλία, το ζήτημα (μιλώντας για την πολιτική της συνδικαλιστικής αυτονομίας της ΟΙΕΛΕ) λέγοντας ότι οι τότε πολιτικές και ιδεολογικές επιλογές του τον οδήγησαν να μην αναγνωρίσει αμέσως και δημόσια σημαντικά μέτρα του 682/77 (αποζημίωση, μετάταξη), παρά τη δέσμευση που είχε προς τον υφυπουργό Β. Κοντογιανόπουλο να το κάνει, αν αυτός τα συμπεριλάμβανε στο νόμο. Διευκρίνισε ότι για την παράλειψη αυτή δε δέχτηκε καμιά παρέμβαση ή πίεση από το κόμμα που άνηκε (ΚΚΕεσ.), αλλά η επιλογή ήταν αποτέλεσμα *του «αντιδεξιού» κλίματος*, που επικρατούσε τότε. Τα θετικά στοιχεία του νόμου αναγνώρισε κατά την αποχαιρετιστήρια ομιλία του στο 21ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας.

[198] «Ι.Ε.» 128/1ος/77, 4, «Αποφάσεις Ζ' Συνεδρίου της ΟΙΕΛΕ»

[199] Η διάρθρωση των πολιτικών στόχων ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμού τών τριών εισηγήσεων που κατέθεσαν αντίστοιχα το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, η «Πανεπιστημονική» και οι «Ανανεωτική», «ΣΠΕ», Ανεξάρτητοι και «Αγωνιστική Πρωτοπορία». Η *«δημοσιοποίηση»* εδώ έχει την έννοια της δημιουργίας ενιαίας επετηρίδας όλων των εκπαιδευτικών, καθώς και της εξασφάλισης της ασφάλισης και συνταξιοδότησής τους από το δημόσιο.

[200] Τα φύλλα του «Ι.Ε.» που ακολουθούν δημοσιεύουν σταθερά πλέον προσωπικές υποθέσεις ενδεικτικές των παραπάνω. Ενδεικτικά για συμπεριφορές ιδιοκτητών και τις πολλαπλές εξυπηρετήσεις που τους παρέχει η διοίκηση: «Ι.Ε.» 124/14-6-77 2, «Πειθαρχική δίωξη», για τις απολύσεις συνδικαλιστών «Ι.Ε.» 127/12ος/77, 2, «Σχόλια» και «Ι.Ε.» 126/9ος/77, 1, «Η απάντηση του κλάδου στις απολύσεις». Στα πλαίσια των

συνδέεται, πλέον, με την αποτροπή κάθε απόλυσης ή την επαναπρόσληψη απολυμένων και ιδιαίτερα όσων απολύθηκαν *«για συνδικαλιστικούς ή πολιτικούς λόγους»*[201]. Η πάλη για τη συνολική *«διασφάλιση»* των Ι.Ε. εκφράζεται στη συγκεκριμένη προβολή και κινητοποίηση για κάθε ιδιαίτερο πρόβλημα εργασιακών σχέσεων που προκύπτει[202].

Παράλληλα, η ΟΙΕΛΕ οδηγείται σε νέες κινητοποιήσεις (Απρίλιος '78) για τη βελτίωση του 682/77. Περιεχόμενό τους ο περιορισμός απολύσεων, η ρύθμιση της διαδικασίας απολύσεων και η εξομοίωση του ωραρίου εργασία με τους δημόσιους εκπαιδευτικούς. Οι ρυθμίσεις που πετυχαίνει η Ομοσπονδία (Ν.Δ. 817/78, άρθρο 7) κρίνονται ως *«θετικές»*[203] και μετά την ίδρυση του ΣΙΕΛ- Δημοσίου, τίθεται για πρώτη φορά το ζήτημα της μετατροπής της σύμβασης ιδιωτικού δικαίου σε δημοσίου[204]. Ο κύκλος των κινητοποιήσεων αυτών θα κλείσει το Δεκέμβριο του '80. Αποτέλεσμά του η βελτίωση της επαγγελματικής κατάστασης του Ι.Ε.[205].

Κατά την περίοδο αυτή, θα πραγματοποιηθεί το Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο. Στη διάρκειά του θα συζητηθεί το γενικότερο ζήτημα της *«μεταρρύθμισης»*. Η εισήγηση- συντάχθηκε από ομάδα συνδικαλιστών- θεωρεί πως *«το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της Μεταρρύθμισης είναι ο ταξικός, αστικός, δηλαδή και αντιλαϊκός χαρακτήρας της»*. Αν και αναδεικνύονται το σύνολο των αδυναμιών της (παρόμοια με τα ζητήματα που έθεσε το Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΟΛΜΕ αργότερα), το συμπέρασμα που οδηγείται είναι ξεκάθαρο: η όλη συζήτηση περί αντιμεταρρύθμισης δρα ως *«άλλοθι σε πολλούς προοδευτικούς χώρους και άτομα που απουσίασαν απ' την κριτική αντιπαράθεση προς τη "Μ" και ακόμα επιχειρήματα στην κυβέρνηση ότι τάχα μάχεται με το σκοταδισμό στην εφαρμογή της»*. Σε καμιά περίπτωση *«η αντίδραση των μανδαρίνων στην εισβολή στο ΥΠΕΠΘ των νεωτεριστικών και τεχνοκρατικών ιδεών»* ή ακόμη και *«κραυγαλέες περιπτώσεις»*, όπως αυτή του Ράμμου, που εκτιμάται πως δρούσε με την κάλυψη του Ι. Βαρβιτσιώτη, ο οποίος ενίσχυσε με την παρουσία του τους *«μανδαρίνους»*, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστούν *«αποτελεσματικό μηχανισμό Αντιμεταρρύθμισης»*. Το ζητούμενο για την ΟΙΕΛΕ, σχετικά με τις *«αλλαγές»* που πραγματοποιήθηκαν παραμένει *«ποια λογική... και ποιες δυνάμεις»* μπορεί να αντιτάξει το σ.κ. σε όλους εκείνους που προσπαθούν να παρουσιάσουν τη φάση των εκπαιδευτικών αλλαγών 1976- 77 ως *«τη μεταρρύθμιση... που σ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα κυνηγά ο λαϊκός παράγοντας»*. Κύριο επιχείρημα που στηρίζει την παραπάνω εκτίμηση αποτελεί η άποψη ότι η εκπαιδευτική αλλαγή δεν μπορεί να κινδυνεύει στις σημερινές συνθήκες (*«καπιταλιστική*

αντιδράσεων εντάσσεται και η απόφαση για την ίδρυση *«συνεταιριστικών»* ιδ. σχολείων, που δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ: Ημερολόγιο, ΟΙΕΛΕ, Σεπτέμβριος 1977.

[201] «Ι.Ε.» 129/2ος/78, 8, «Από τον ΣΙΕΛ- Αθήνας».

[202] Σε αντίθεση, λοιπόν, με τη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ το σ.κ. παλεύει πέρα από τα συνολικά συμφέροντα των Ι.Ε. και για το ειδικό συμφέρον του κάθ' ενός Ι.Ε, όπως δείχθηκε ήδη.

[203] «Ι.Ε.» 134/9ος/78, 1, «Ο νέος Νόμος».

[204] «Ι.Ε.» 135/10ος/78, 2. «Διοικητικός απολογισμός του ΔΣ του ΣΙΕΛ»

[205] Οι κινητοποιήσεις αυτές εκδηλώθηκαν παράλληλα με κινητοποιήσεις που εκδηλώθηκαν υπό τη ΣΕΔΟ και ΣΑΔΕΟ. Η ΟΙΕΛΕ, προσέθετε στα γενικότερα αιτήματα αυτά των Ι.Ε. Μερικές από τις ρυθμίσεις που πέτυχε ήταν: σύνθεση του προσωπικού των ΙΔ. Σχολείων κατά 75% από τον πίνακα Α', ισχύ των διατάξεων για το Σύλλογο Διδασκόντων και στην Ιδ. Εκπαίδευση, παραγωγή εγκυκλίων για την πιστή εφαρμογή των Α.Π. από τα Ιδ. Σχολεία, ορθολογικές ρυθμίσεις του εβδομαδιαίου προγράμματος διδασκαλίας των καθηγητών, ρύθμιση σειράς συνταξιοδοτικών και βαθμολογικών προβλημάτων ομάδων Ι.Ε., έκδοση εγκυκλίων για την καταβολή των επιδομάτων γάμου και τέκνων, ρύθμιση δώρων εορτών σύμφωνα με το σύνολο των τακτικών αποδοχών, ανάκληση της υποχρεωτικής συνταξιοδότησης, συμμετοχή στα υπηρεσιακά όργανα αντιπροσώπων των Ι.Ε., βελτίωση της υπαλληλικής κατάστασης των Ι.Ε. που υπηρετούν στο δημόσιο ως προς τις προαγωγές, μεταθέσεις και μετακινήσεις και τέλος λειτουργία του Λογαριασμού Ιδιωτικής Εκπαιδεύσεως, που δίνει τη δυνατότητα Ι.Ε. να λαμβάνουν υποτροφίες για μετεκπαίδευση ή να φοιτούν στο ΜΔΔΕ και απαλλάσσει πέντε μέλη του ΔΣ από τη σχολική εργασία («Ι.Ε.» 144/3ος/80, «Ανακοίνωση» και «Ι.Ε.» 147/1ος/81, 1, «Με αφορμή την πενθήμερη απεργία μας»).

ολοκλήρωση της χώρας μας») απ' αυτούς που τη θεσμοθέτησαν τη στιγμή μάλιστα που *«συγκεντρώνει τις ευλογίες του διεθνούς (δυτικού) παράγοντα»*[206].

Το Εκπαιδευτικό Συνέδριο ασχολείται διεξοδικά και με το Ν. 682/77. Κατά την αντίληψη της Ομοσπονδίας αυτός δεν εντάσσεται στις *«μεταπολιτευτικές αλλαγές»*. Η κριτική που του ασκείται είναι αντίγραφο της παλαιότερης. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι τώρα αναγνωρίζονται ορισμένα *«θετικά στοιχεία που περιέχει»*. Πρόκειται για την *«απορρόφηση των απολυμένων Ι.Ε.»* από το δημόσιο, την *«ίδρυση επικουρικού ταμείου Ι.Ε.»* και τη συμμετοχή *«των αιρετών εκπροσώπων της ΟΙΕΛΕ στα υπηρεσιακά και πειθαρχικά συμβούλια»*. Η χρονική απόσταση από τις συνθήκες ψήφισης του νόμου και ο προσανατολισμός στο να *«διεκδικούν σθεναρά τα δικαιώματά τους»*- τα συγκεκριμένα χειροπιαστά δικαιώματά τους- επιτρέπει αυτήν την αξιολόγηση. Η διεκδίκηση ενός νέου νόμου για την Ιδιωτική Εκπαίδευση, που πρέπει *«να προβλέπει τη βαθμιαία απορρόφηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης από τη δημόσια»*, αποτελεί μακροπρόθεσμο στόχο της Ομοσπονδίας. Παράλληλα με τη διεκδίκησή του, για τους συνδικαλιστές της ΟΙΕΛΕ, *«επιβάλλεται διαρκής έλεγχος για την πιστή τήρηση της ισχύουσας νομοθεσίας και η αυστηρή τιμωρία κάθε παραβίασής της από τους εργοδότες»*, όπως και *«νομοθετική»* και *«ψυχολογική»* προετοιμασία του *«Κράτους»* για τη *«δημοσιοποίηση»* των Ι.Ε.[207].

Κινητοποιήσεις της ΟΙΕΛΕ, όμως, για την *«απορρόφηση»* και τη *«δημοσιοποίηση»* των Ι.Ε. εκδηλώνονται με σφοδρότητα μετά το 1982, όταν στην κυβέρνηση βρίσκεται το ΠΑΣΟΚ, δηλαδή, το κόμμα που συμπεριλάμβανε στο προεκλογικό του πρόγραμμα την πρόθεση κατάργησης της Ιδ. Εκπαίδευσης. Προσλαμβάνουν άλλο χαρακτήρα και ποιότητα, αποτελούν δε και τον κύριο λόγο σύγκρουσης ΟΙΕΛΕ- κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ. Οι κινητοποιήσεις για την επίτευξη της *«διασφάλισης»* παραμένουν εκείνες που θέτουν σε ένα κόμμα (Ν.Δ.)που ευνοεί την ελεύθερη και ανεμπόδιστη δράση του ιδιωτικού τομέα - τουλάχιστον σε επίπεδο διακηρύξεων- το αίτημα του κρατικού ελέγχου των ιδιωτικών σχολείων και της συμπόρευσής τους με τα δημόσια, διαμέσου του αιτήματος εξασφάλισης της εργασιακής θέσης του εκπαιδευτικού που εργάζεται σ' αυτά. Η απαίτηση αυτή των Ι.Ε. για κρατική παρέμβαση στο ιδιωτικό σχολείο και κρατική προστασία της θέσης τους φέρνει σε σύγκρουση ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ και εντάσσει την Ομοσπονδία στο ογκούμενο «αντιδεξιό» κλίμα.

III. 4. 4. Η *«κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης»*, ο *«αντι- 309»* και ο *«εθνικός διάλογος»*.

Α. Η *«κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης»*. Η ένταξη της ΟΙΕΛΕ στο «αντιδεξιό» κλίμα δε συνεπάγεται και την άκριτη στήριξη του ΠΑΣΟΚ. Όπως δείχθηκε αλλού, τα όργανα της Ομοσπονδίας κρατούν σημαντικές αποστάσεις από την τακτική και τις απόψεις που συγκροτούνται και κυριαρχούν στις άλλες δυο Ομοσπονδίες[208]. Έχουν δηλώσει καθαρά ότι ο δικός τους συνδικαλισμός *«δεν πέφτει σε χειμέρια νάρκη αναμένοντας το Μεσσία, τη Νέα Διοίκηση»* που θα προκύψει από τις κοινοβουλευτικές

---

[206] ΟΙΕΛΕ, Προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης, Τεκμήριο 1980², 62-63. Την εισήγηση είχε προετοιμάσει ο Δ. Τσιαγκλής με τη συνεργασία επιτροπής Ι.Ε. Είναι χαρακτηριστικό είναι ότι η ΟΙΕΛΕ α)δεν αποδέχεται τον όρο *«μεταρρύθμιση»*, αλλά μιλά για *«μεταπολιτευτική αλλαγή»* (*ο.π.*, 57) των εκπαιδευτικών πραγμάτων, β)στις *«αλλαγές»* εντάσσει και το νόμο για την τεχνική εκπαίδευση, ζήτημα με το οποίο είχε ασχοληθεί με την ευκαιρία της ψήφισης του Ν. 576/77 και γ)ως απόδειξη για τη στήριξη από το *«διεθνή παράγοντα»* φέρνει τα δάνειο των 142,3 εκατομμυρίων δολαρίων της Διεθνούς Τράπεζας. Ανάλογη εκτίμηση, την ίδια περίοδο, με παραπλήσια επιχειρήματα που καταλήγει στο ότι: *«η ΑΝΤΙΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ είναι παρά ένας μύθος που καλύπτει την αδυναμία των προοδευτικών δυνάμεων της χώρας ν' αντιπαραθέσουν στη Δεξιά μιαν άλλη αντίληψη για την παιδεία και να χαράξουν το δρόμο για την πραγμάτωσή της»* στο: Βεργίδης Δ., «Ο μύθος της αντιμεταρρύθμισης», *Αντί* τ. 136, 12/10/79, 27-19.

[207] ΟΙΕΛΕ, Προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης, Τεκμήριο 1980², 180.

[208] Ιδιαίτερη αναφορά στο θέμα στο ίδιο: II.5.2. και για την κυριαρχία της αριστεράς στο ΔΣ: II.4.1.

εκλογές, ότι *«δεν επαναπαυόμαστε στην ψήφο μας, οι αυριανοί κυβερνήτες θα μας βρουν αύριο στη στροφή, στο πεζοδρόμιο αλλά και στη μέση του δρόμου έτοιμους να υποστηρίξουμε... και να αποκαλύψουμε»*[209].

Παραμένει, όμως, γεγονός πως *«ο Ι.Ε. ψήφισε Αλλαγή»*, στο γενικότερο πολιτικό της φάσμα και εργάστηκε για την κοινοβουλευτική επιτυχία των κομμάτων που την ευαγγελίζονταν είτε ως απλός *«αντιπρόσωπός»* τους είτε κι ως *«υποψήφιος της αλλαγής»*. Εξάλλου με το σχηματισμό της πρώτης κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ τη θέση του υφ. Παιδείας καταλαμβάνει το παλιό στέλεχος του σ.κ. των Ι.Ε. και αντιπρόεδρος του ΣΙΕΛ-Α., Πέτρος Μώραλης. Το γεγονός αυτό, συνδυαζόμενο με την ταχύτατη στελέχωση διοικητικών θέσεων με *«παλιούς συναγωνιστές απ' τον αντιδιχτατορικό αγώνα, το συνδικαλισμό και το κίνημα γυναικών»*, οδηγεί στη διατύπωση της άποψης πως τώρα νιώθουν *«ακόμα πιο φορτική την πίεση των μηχανισμών που πρέπει να ξεφορτωθούμε»*[210].

Για τους Ι.Ε. η επισήμανση των *«μηχανισμών»* και η διάκρισή τους από την κυβέρνηση αποτελεί σημαντικό στοιχείο που οδηγεί στην άποψη ότι όλα θα κριθούν από το βαθμό που οι εξαγγελίες θα μετατραπούν σε πραγματικότητα. Τώρα, από τη μια α)το θέμα της *«δημοσιοποίησης»* αποτελεί, πλέον, άμεσο στόχο της Ομοσπονδίας και ανταποκρίνεται στις συνθήκες που δημιουργούνται στο νέο πολιτικό περιβάλλον (συζήτηση στο 11ο Συνέδριο) και από την άλλη, β)η υλοποίηση της *«βασικής»* επιλογής της, δηλαδή της *«απορρόφησης της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης από τη Δημόσια και η υλική και ηθική αποκατάσταση των λειτουργών της»* προσλαμβάνονται ως τα πεδία εκδήλωσης εκπαιδευτικής πολιτικής που καθορίζουν τις σχέσεις της με τη νέα κυβερνητική εξουσία[211].

Κατά το 11ο Συνέδριο (5-7/1/82) κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα νέο Έκτακτο Συνέδριο της Ομοσπονδίας. Στο μεσοδιάστημα που παρεμβάλλεται, ο χρονικός ορίζοντας που τίθεται από την Ομοσπονδία, ως προς την πραγματοποίηση της *«δημοσιοποίησης»*, τοποθετείται στα όρια της *«σχολικής χρονιάς»*[212]. Η επίσπευση αυτή συνδέεται με την εκτίμηση που δημιουργείται στιγμιαία ότι η εξαγγελία της κυβέρνησης για *«κατάργηση»* της Ιδ. Εκπαίδευσης τείνει να μετατραπεί σε πραγματική διαδικασία. Άρα, *«για όσο- σύντομο σίγουρα- διάστημα θα υπάρχει Ιδιωτική Εκπαίδευση»* είναι ανάγκη να παραχθεί ένας ενιαίος και *«νέος Νόμος»* που θα: 1)παραδίδει τη διοίκηση των Ιδ. Σχολείων στους Συλλόγους Διδασκόντων, 2)θα περιορίζει τον ιδιοκτήτη στην οικονομική σφαίρα λειτουργίας των σχολείων, 3)θα επιτρέπει την απόλυση μόνο για τους λόγους που επιτρέπεται και στο δημόσιο, 4)θα εντάσσει τους Ι.Ε. που χάνουν τη θέση εργασίας τους στο δημόσιο *«ισότιμα»* με τους δημοσίους συναδέλφους τους (διατήρηση Μ.Κ., βαθμού, ίση μεταχείριση ως προς τις μεταθέσεις αποσπάσεις), 5)θα προβλέπει τη μισθοδοσία και συνταξιοδότηση των Ι.Ε. από το δημόσιο (εναρμόνιση εισφορών Ι.Ε. με δημοσίων και μεταφορά των ποσών του Επικουρικού Ταμείου τους στο αντίστοιχο των δημοσίων), 6)θα τους αποδίδει το βαθμό του *«λυκειάρχη»*, 7)θα προβλέπει τη συμμετοχή τους σε όλες τις επιτροπές αλλά και τη διοίκηση της εκπαίδευσης και τέλος 8)θα επιβάλει ανώτατο όριο μαθητών ανά Ιδ. Σχολείο καθώς και την εγγραφή τους στα Ιδ. Σχολεία της εκπαιδευτικής περιφέρειας που κατοικούν (με κάποιες χιλιομετρικές τροποποιήσεις)και θα *«δημοσιοποιεί»* τάχιστα, τους

---

[209] 149/10ος/81, «Από πού ήρθαμε; που είμαστε; πού πάμε;».

[210] Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Νοέμβριος 1981. Από το χρονογράφημα της Μαριάννας Παπουτσοπούλου, μέλους του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, στελέχους της «Πανεπιστημονικής».

[211] «Ι.Ε.» 151/1ος/82, 1, «Το 11ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ». Στο συνέδριο παραβρέθηκε ο νέος Υφυπουργός που περιγράφεται ως *«συνάδελφος και υφυπουργός»*. Κατά τις εργασίες του εξάγγειλε και τη δημιουργία επιτροπής με σκοπό τη δημιουργία νομοσχεδίου για τη *«δημοσιοποίηση»*. Στο συνέδριο αυτό το θέμα αποτελεί στόχο αγώνων, ώστε *«την επόμενη σχολική χρονιά να έχει γίνει νόμος η δημοσιοποίηση»*. Για τη θετική στάση της ΟΙΕΛΕ στις πρώτες ενέργειες της νέας ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ: «Ι.Ε.» 150/11/81, 3, «Η πιο πρόσφατη εγκύκλιος που λύνει πλήθος εκκρεμότητες».

[212] «Ι.Ε.» 152/2ος/82, 1, «Προς τους συναδέλφους». Το κείμενο του ΔΣ προϊδεάζει για την απόφαση του 12ου Συνεδρίου που θα ακολουθήσει και στην ουσία αποτελεί υπέρβαση της θέσης του 11ου Συνεδρίου που περιγράφηκε στην παραπάνω σημείωση.

Ι.Ε. που έχουν περάσει ή θα περάσουν στο δημόσιο. Η πρόταση αυτή, που ουσιαστικά δημιουργεί όρους ικανούς να συμβάλουν στην επιτάχυνση του ρυθμού κλεισίματος των Ιδ. Σχολείων, συνοδεύεται με την αναγκαιότητα απαγόρευσης των απολύσεων μέχρι την ψήφιση του νέου νόμου[213].

Οι λόγοι που οδηγούν στην απεμπλοκή από την άποψη της *«απορρόφησης»* και στην υιοθέτηση της θέσης για *«κατάργηση»* της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης, παρατίθενται μετά το 12ο Συνέδριο, όπου και επισημοποιείται ομόφωνα η θέση. Προκαταρκτικά διαπιστώνεται ότι η βαθμιαία συρρίκνωση της Ιδ. Εκπ/σης τα προηγούμενα χρόνια, όχι μόνο δε συνοδεύτηκε- λόγω των αγώνων της ΟΙΕΛΕ- από την ανεργία, αλλά εξαλείφθηκαν φαινόμενα υποαπασχόλησης, σταθεροποιήθηκε η θέση τους και διευρύνθηκαν τα δικαιώματά τους. Όλα αυτά μάλιστα συνέβησαν, ενώ η *«εργοδοτική κινδυνολογία»* χαρακτήριζε τους συνδικαλισμένους Ι.Ε. *«κόκκινους, αναρχικούς και δολιοφθορείς»* και κατάγγειλε την αγωνιστικότητά τους ως δραστηριότητα με *«πολιτικά κίνητρα»*. Η εισαγωγή, ακολουθείται από την παράθεση του γενικού επιχειρήματος. Η *«κατάργηση»* αποτελεί: *«ώριμη κοινωνική απαίτηση- κυβερνητική προγραμματική εξαγγελία- δέσμευση»*. Την αλλαγή της θέσης, δηλαδή, υπαγορεύει η ανάγκη συμπόρευσης της Ομοσπονδίας με μια διαδικασία που, προσωρινά εκτιμάται, ότι έχει αρχίσει ήδη. Τούτο, δε, συμβαίνει σε επίπεδο τουλάχιστον κυβερνητικών *λόγων*, αφού Α)η *«κατάργηση»* περιλήφθηκε και στις πρόσφατες προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης. Β) Αποτελεί, παράλληλα, θέληση του *«61% του Ελληνικού λαού»* που ψήφισε κόμματα τα οποία *«στο πρόγραμμά τους ρητά και κατηγορηματικά την εξάγγελναν»*. Γ) Επιπλέον,μια σειρά δηλώσεις και ενέργειες της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ πιστοποιούν την έναρξη της διαδικασίας, χωρίς να επιτρέπουν στην ΟΙΕΛΕ να γνωρίζει τις συγκεκριμένες κυβερνητικές προθέσεις και χειρισμούς επί του θέματος: 1)Ο υπουργός δήλωσε σε αγγλόφωνο περιοδικό πως *«από του χρόνου κιόλας θα καταργήσει τα Ιδιωτικά Λύκεια»*, 2)ο υφυπουργός αποκάλυψε ότι *«ήδη κοστολογήθηκαν όλα τα Ιδ. Σχολεία για να αποζημιωθούν»*[214], 3)*«ένα κιόλας Ιδ. Σχολείο δημοσιοποιήθηκε»*, χωρίς, από τη μια το γεγονός να τεθεί υπόψη της ΟΙΕΛΕ και από την άλλη η εξέλιξη να είναι προς όφελος του συνόλου των εργαζομένων σ' αυτό και τέλος, 4)σε πρόσφατη συνάντηση με την πολιτική ηγεσία, όπου δηλώθηκε η επιθυμία της ΟΙΕΛΕ να συμμετάσχει *«στον προγραμματισμό της κατάργησης»*, ο υπουργός δήλωσε κατά λέξη: *«η κυβέρνηση θα κρίνει, θα αποφασίσει, θα αναγγείλει- και θα κριθεί "εν καιρώ" από τον Ελληνικό Λαό»*[215].

Το σύνολο των παραπάνω οδηγούν την ΟΙΕΛΕ να συμπεράνει: η *«κατάργηση μεθοδεύεται»*. Παράλληλα, όμως, θεωρείται ότι οι χειρισμοί του ΥΠΕΠΘ περιπλέκουν την κατάσταση που διαμορφώνεται. Η εκτίμησή τους αποτελεί ότι η γρηγορότερη απορρόφηση της Ιδ. Εκπαίδευσης- διαδικασία που *«πρακτικά»* έχει αρχίσει- θα έχει σαν αποτέλεσμα να *«φθίνουν»* όλο και περισσότερο τα συνδικαλιστικά όργανα. Οι Ι.Ε. λένε *«ναι και σ' αυτή τη "φθορά"»*, γιατί συμβαδίζει με την επιθυμία της κατάργησης, αλλά όσο ακόμη έχουν *«ενότητα, που θα πει δυνατότητα για συλλογική, σκέψη, δραστηριότητα και ΑΓΩΝΕΣ»* οφείλουν να διαπραγματευθούν το *«παρόν και το μέλλον»* τους. Έτσι, ο κύκλος κλείνει. Ο υπαινιγμός του κειμένου είναι σαφής: αν οι αγωνιστικές κινητοποιήσεις των Ι.Ε., παρά την αντίθεση που αντιμετώπισαν, βελτίωσαν τη θέση τους στη φάση '75- '81,

---

[213] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 1.

[214] Στο κείμενο σημειώνεται ότι η δήλωση έγινε σε συνάντηση αντιπροσωπείας της ΟΙΕΛΕ, όπου συμμετείχαν *«όλες οι τάσεις»*- άρα είναι απόλυτα ελέγξιμη- και συνοδεύτηκε από τη διευκρίνιση πως δεν μπορούσε να επιδειχτεί ο αντίστοιχος φάκελος, επειδή βρισκόταν στην κατοχή του Γ. Γραμματέα του ΥΠΕΠΘ.

[215] «Ι.Ε.» 153/4ος/82, 1, «Ενότητα και αγώνες». Στο κείμενο που παρατίθενται τα επιχειρήματα της αλλαγής του στρατηγικού στόχου εικονογραφείται μια ενδιαφέρουσα *αναπαράσταση* των κοινωνικών γεγονότων. Αυτά παρουσιάζονται ως «τρένο» το οποίο οφείλουν να μη χάσουν οι Ι.Ε.: *«για να μην χάσουμε- σαν Κλάδος- το τραίνο, την ώρα που θα μας πάει στην ολοκλήρωση των στόχων μας»*. Η εικονογράφηση συγγενεύει, προφανώς, με την εικόνα *«του τρένου της Αλλαγής»*.

τώρα στις νέες πολιτικές συνθήκες είναι σε θέση να οδηγήσουν στην *«ολοκλήρωση των στόχων»*: δηλαδή στη *«δημοσιοποίηση»*, που αποτελεί, εν πολλοίς και την πρώτη φάση της *«κατάργησης»*[216]. Εξάλλου, απόφαση του 12ου Συνεδρίου εξουσιοδοτεί το ΔΣ να προχωρήσει σε κινητοποιήσεις. Η τελική απόφαση θα ληφθεί ύστερα από τη σύγκλιση Πανελλαδικού Συμβουλίου (10/4/82).

Ακολουθεί συνάντηση με τον υφυπουργό. Οι κυβερνητικές υποσχέσεις δημιουργούν ρήγμα στο εσωτερικό του ΔΣ[217]. Η Ομοσπονδία, θα αρχίσει απεργιακά τριήμερα (28/4/82), με 8/7 ψήφους του ΔΣ και χωρίς συντριπτική πλειοψηφία, υπέρ της συνέχισης της απεργίας (στις ενδιάμεσες Γ.Σ.) για πρώτη φορά στην ιστορία της. Μεγάλο μέρος του τύπου παίρνει εχθρική στάση απέναντι στην κινητοποίηση, τα Μ.Μ.Ε. ανακοινώνουν κατά τη διάρκειά της ότι οι Ι.Ε. δεν απεργούν, στη συγκέντρωση της Εργατικής Πρωτομαγιάς οι αντιπρόσωποι της ΟΙΕΛΕ αντιμετωπίζονται εχθρικά[218] και οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ εκδίδουν ανακοινώσεις με τις οποίες αντιτίθενται στα αιτήματα της ΟΙΕΛΕ[219]. Η απεργία, τελικά, θα ανασταλεί μετά από συμφωνία που αφορά τη δέσμευση για το *«ουδείς απολύεται»*, την απόλυση μόνο μέσω των ΠΥΣΔΕ- ΠΥΣΜΕ και τη διαβεβαίωση για εξασφάλιση *«σε ίδιο βαθμό»* των συμφερόντων ιδιωτικών και δημοσίων εκπαιδευτικών κατά τη *«δημοσιοποίηση»*, καθώς και τη συγκρότηση Επιτροπής *«Νέου και Ενιαίου Νόμου»* για την Ιδ. Εκπαίδευση[220].

Με το τέλος της σχολικής χρονιάς οι νέες απολύσεις Ι.Ε. και η καθυστέρηση έναρξης των εργασιών των Επιτροπών (Ιδ. Σχολεία και Φροντιστήρια) οδηγούν την ΟΙΕΛΕ σε έκδοση ανακοίνωσης, ως μορφή πίεσης, προς το ΥΠΕΠΘ[221]. Οι Επιτροπές θα αρχίσουν τις εργασίες τους στις 9/8/82, ενώ παράλληλα η κυβέρνηση με πράξη νομοθετικού περιεχομένου (12/8/82) θα καταστήσει άκυρες τις απολύσεις Ι.Ε. που προηγήθηκαν και για τις οποίες δεν έχει εκδοθεί πράξη *«οικείου επιθεωρητή»*[222].

Οι δυο κύριες επιτροπές: δημοσιοποίησης και νέου νόμου για την Ιδ. Εκπ/ση, συγκροτούνται από εκπροσώπους των ΥΠΕΠΘ, ΟΙΕΛΕ και ΔΟΕ-ΟΛΜΕ, ενώ στη δεύτερη συμμετέχει και εκπρόσωπος των ιδιοκτητών μετά από πρόσκληση του υπουργείου και παρά τις αντιρρήσεις της ΟΙΕΛΕ. Στις δυο επιτροπές προκύπτουν διαφορετικές συμπεριφορές και προβλήματα. Η της *«δημοσιοποίησης»* αναστέλλει τις

---

[216] «Ι.Ε.» 153/4ος/82, 2, «Το 12ο Συνέδριο σταθμός στην πορεία της ΟΙΕΛΕ».

[217] Οι ΠΑΣΚΙΕ και «Πανεπιστημονική» (ΔΠΚ) ζήτησαν, με χρονική διαφορά, την αναβολή- αναστολή της απεργίας και την έναρξη διαπραγματεύσεων. Η πρώτη εκτίμησε (12/4/82) ότι η τακτική της πλειοψηφίας του ΔΣ («Ανανεωτική») είχε πολιτική πρόθεση να στραφεί κατά *«της εκπαιδευτικής πολιτικής της Κυβέρνησης»* και η δεύτερη, ότι η παρέμβαση της ΓΣΕΕ, για αποφυγή της απεργίας είχε θετικό αποτέλεσμα, γιατί το υπουργείο αποδέχτηκε τα *«κύρια αιτήματα»*, η δε επιμονή της πλειοψηφίας για κινητοποιήσεις ήταν τυχοδιωκτική και οδήγησε σε ένταση των αντιπαραθέσεων με τις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Μια ερμηνεία της στάσης της ΔΠΚ παραδέτει σε άρθρο στέλεχός της (διαγράφηκε λόγω της θετικής στάσης του στην απεργία) σημειώνοντας ότι του μεταβιβάστηκε από τη γραμματέα της ΔΠΚ πως η θέση για αναστολή *«είναι απόφαση του Πολιτικού Γραφείου [του ΚΚΕ]»* (Μιχαηλίδης Μπ., «Η διαγραφή ενός μέλους του ΚΚΕ και η απεργία των Ιδ. Εκπ/κών», *Αντί* τ. 232, 25/5/83. 50-51.).

[218] Για την αντιμετώπιση από ΜΜΕ και συνδικαλιστές «Ι.Ε.» 154/6ος/82, 1, «Δεν περιμέναμε». Για μια περίληψη των αρνητικών σχολίων κατά εφημερίδα: «Ι.Ε.» 154/6ος/82, 5, «Η ώρα του Απολογισμού». Σημαντικό είναι το άρθρο της Εφ. «*Εξόρμηση*» 22/3/85, 3, *«Μια...* «ακατανόητη» απεργία» καθώς και τα σχόλια του *«Ριζοσπάστη»* στις 4/5/82, όπου σημειώνεται: *«η πραγματική αλλαγή δεν περνά μέσα από άσκοπες αντιπαραθέσεις με την κυβέρνηση, αλλά μέσ' από το διάλογο»*. Κριτική ακόμη ασκήθηκε και από διανοούμενους: Ζωγράφου Λιλή, «Ποιον εξυπηρετεί η κατάργηση των Ελληνικών Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσών», *Αντί* τ. 205, 14/5/82, 46-47. Οι αντιδράσεις στο άρθρο ήταν πολλές (ΟΙΕΛΕ, Ιδ. Εκπ/κών, φοιτητών): *Αντί* τ. 208, 25/6/82, 51-53.

[219] Ημερολόγιο: ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, Μάιος 1982. και: II.4.4

[220] Συμπληρωματικά για το περιεχόμενο της συμφωνίας Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Μάιος 1982. Στην κριτική που ασκήθηκε στην πλειοψηφία ότι την Επιτροπή και το *«ουδείς απολύεται»* τα έδινε το ΥΠΕΠΘ, ήδη πριν την απεργία, η απάντηση ήταν: *«για όσους επιθυμούν να μην καταλαβαίνουν... Τώρα θα πάμε στις Επιτροπές όχι "για να δούμε αν κάτι πρέπει ν' αλλάξει", αλλά για να δούμε αυτά που πήραμε πώς θα αλλάξουν* «Ι.Ε.» 154, *ο.π.*, 1, «Η ώρα του απολογισμού».

[221] Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Ιούνιος 1982.

[222] Για την Πράξη: Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, Αύγουστος 1982.

εργασίες, αρχικά για να ενημερωθεί η ΔΟΕ- σχετικά με τη συμφωνία ΥΠΕΠΘ- ΟΙΕΛΕ- και κατόπιν με πρόταση της ΟΙΕΛΕ, ώστε η κυβέρνηση να εκφράσει τις θέσεις της για *«ασφαλιστικά- συνταξιοδοτικά ζητήματα»* που σχετίζονται με τη *«δημοσιοποίηση»*. Η Ομοσπονδία κρίνει ότι *«δυο θέσεις [των]αδελφών Ομοσπονδιών κατέστησαν εξ αρχής αδύνατη την εξεύρεση από κοινού αποδεκτής ολοκληρωμένης λύσης»* και επισημαίνει *«το θετικό τρόπο με τον οποίο ο εκπρόσωπος του ΥΠΕΠ-Θ διηύθυνε τις ως τώρα εργασίες της»*. Αντίθετα σε αυτή για το *«νέο νόμο»* η συνεργασία ΔΟΕ-ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ είναι θετικότατη, αφού οι Ομοσπονδίες του δημοσίου *«συντάσσονται με τις θέσεις της ΟΙΕΛΕ»*. Σε αυτήν, όλες οι προσπάθειες *«κωλυσιεργίας»* εκτιμάται ότι εκδηλώνονται εκ μέρους των ιδιοκτητών, ενώ η στάση του εκπροσώπου του ΥΠΕΠΘ χαρακτηρίζεται ως θετική σε σχέση με ζητήματα που αφορούν στο χαρακτηρισμό των Ιδ. Σχολείων (*«πρωταρχικά σχολικοί οργανισμοί»*), την απαγόρευση της διαφήμισής τους, την επανεξέταση των αδειών λειτουργίας τους, την ταύτιση του ΑΠ με αυτό των δημοσίων, την υποβολή εκθέσεων από τα κρατικά όργανα για τη λειτουργία τους ανά τετράμηνο και τον οικονομικό τους έλεγχο, ενώ ως αρνητική στο ζήτημα της *«συγκρότησης δια Π.Δ.»* επιτροπής ευρύτατης αποδοχής που θα μελετήσει το θέμα της *«απορρόφησης»*, αλλά και στο ζήτημα της απαγόρευσης της διδασκαλίας και συμμετοχής στο Σύλλογο Διδασκόντων των ιδιοκτητών. Θεωρείται ότι η επιτροπή αυτή είναι σε θέση να ολοκληρώσει τις εργασίες της σύντομα[223].

Στο τέλος, όμως, Νοεμβρίου η ΟΙΕΛΕ εκτιμά πως η συνολική στάση του ΥΠΕΠΘ απέναντι από τα προβλήματα της Ιδ. Εκπ/σης δεν είναι θετική. Το *«ουδείς απολύεται»* δεν έχει νομοθετηθεί ακόμη, τα προβλήματά τους αντιμετωπίζονται με ατέρμονες παραπομπές από τον υπουργό στον υφυπουργό, η Διεύθυνση Ιδ. Εκπ/σης του ΥΠΕΠΘ είτε αποφεύγει την επιβολή εγκυκλίων στα Ιδ. Σχολεία είτε *«βυσσοδομεί»* εναντίων της ΟΙΕΛΕ[224], το υπουργείο φαίνεται να *«απαγκιστρώνεται από τη δέσμευσή του να δημοσιοποιήσει άμεσα»* τους Ι.Ε. που εργάζονται στο δημόσιο, παραπέμπει σε άλλα υπουργεία αιτήματά τους που αποτελούσαν μέρος της συμφωνίας τους και τέλος κάποιοι Ι.Ε. (12) που έχουν παράνομα απολυθεί δεν έχουν επανέλθει στη θέση τους. Το ΥΠΕΠΘ, με τη σειρά του, δηλώνει ότι επείγεται να ολοκληρώσουν το έργο τους οι επιτροπές, αλλά εμποδίζεται από την καθυστέρηση που παρατηρείται στην κατάθεση των θέσεων των άλλων φορέων, έτσι ώστε τελικά το υπουργείο να πάρει *«την πολιτική ευθύνη για την τελική απόφαση»* και απορεί, γιατί η ΟΙΕΛΕ θέτει προβλήματα που θα αντιμετωπιστούν ολοκληρωμένα με *«νέες νομοθετικές ρυθμίσεις»*[225].

Στα μέσα της σχολικής χρονιάς, ενώ η κυβέρνηση έχει αποσύρει από τη Βουλή πρόταση για το *«ουδείς απολύεται»*, μετά από πιέσεις των Κ. Μητσοτάκη και Β. Κοντογιαννόπουλου[226], οι επιτροπές ολοκληρώνουν τις εργασίες τους (εκτός αυτή της *«δημοσιοποίησης»*, που ουσιαστικά παύει να λειτουργεί), χωρίς ο νέος νόμος να πάρει τη μορφή *«ούτε καν προσχεδίου»* και ενώ η ΟΙΕΛΕ απορρίπτει την περίπτωση η *«δημοσιοποίηση»* να επιλυθεί *«μέσα από τη διαδοχική ασφάλιση»*[227]. Το 13ο Συνέδριο που ακολουθεί (17-21/2/83) θα επισημάνει ότι η *«δημοσιοποίηση»*, από άμεσα ρυθμιζόμενο θέμα, που είχε θεωρηθεί αρχικά από την κυβέρνηση, *«ανάγεται τώρα σε τεράστιο»*, ότι υπάρχει γενικότερο πρόβλημα *«υπαναχωρήσεων [και]νέων παραβιάσεων*

---

[223] «Ι.Ε.» 155/11ος/82, 2, «Ενημέρωση- δραστηριότητα Επιτροπών». Οι δύο θέσεις των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, που έρχονται σε αντίθεση με αυτή της ΟΙΕΛΕ, είχαν να κάνουν με την απαίτηση- ως προϋπόθεση για κάθε αλλαγή- της ταυτόχρονης αναγνώρισης της προϋπηρεσίας των δημοσίων εκπαιδευτικών στα Ιδ. Σχολεία (ΟΛΜΕ) και την αφαίρεση από το συνολικό χρόνο υπηρεσίας του διαστήματος που διανύθηκε πριν την πρώτη λήψη διορισμού του Ι.Ε. που δημοσιοποιείται (ΔΟΕ).

[224] «Ι.Ε., 155, *ο.π.*, 1, «Επισημαίνουμε και διεκδικούμε».

[225] «ΙΕ», 156/1ος/83, 1 «Α΄. Το Υπόμνημα της ΟΙΕΛΕ» και «Β. Το απαντητικό έγγραφο του Υπουργείου».

[226] Η κυβέρνηση είχε επιχειρήσει να ψηφιστεί το *«ουδείς απολύεται»* το Νοέμβριο του 1982, το απέσυρε όμως μετά την πίεση της ΝΔ: Πρακτικά Βουλής ΙΕ Ολομέλεια 4/11/82, 656- 659.

[227] «Ι.Ε.» 157/3ος/83, 1, «Ενότητα και αγώνας».

των συμφωνιών»[228] και ζητά από το ΥΠΕΠΘ: α)την επαναλειτουργία της επιτροπής *«δημοσιοποίησης»*, β)να της παραδώσει γραπτά τις βασικές αρχές του νέου νόμου για την Ιδ. Εκπ/ση και σε περίπτωση συμφωνίας ΥΠΕΠΘ- ΟΙΕΛΕ γ)να προχωρήσει η Βουλή στην ψήφιση των δύο αυτών βασικών νομοθετημάτων, αλλιώς η Ομοσπονδία θα προχωρήσει σε μεγάλης έκτασης κινητοποιήσεις[229]. Το Συνέδριο ζητά ακόμη με ψήφισμά του την απομάκρυνση του διευθυντή της Διεύθυνσης Ιδ. Εκπ/σης του ΥΠΕΠΘ, γιατί σε συνεργασία με *«το δεξιό τύπο»* και τους *«ιδιοκτήτες»* προσπαθεί να συκοφαντήσει τους Προέδρους ΟΙΕΛΕ και ΣΙΕΛ- Α[230].

Οι προθεσμίες παρέρχονται χωρίς απάντηση του ΥΠΕΠΘ. Η Ομοσπονδία θα προχωρήσει σε μεγάλη απεργιακή κινητοποίηση (11/4- 17/5/83), με τη μορφή επαναλαμβανόμενων τριημέρων μετά από έγκριση Γ.Σ.[231]. Μετωπικά αιτήματα η συγκρότηση δια Π.Δ. *«Επιτροπής»* με στόχο την *«απορρόφηση»* της Ιδ. Εκπ/σης, η περιφρούρηση της *«εκπαιδευτικής διαδικασίας»* στα Ιδ. Σχολεία μέχρι την κατάργησή τους και η *«δημοσιοποίηση»*. Το εσωτερικό μέτωπο αυτή τη φορά είναι ισχυρότερο. Το σύνολο των παρατάξεων υποστηρίζουν αρχικά την κινητοποίηση. Η ΠΑΣΚΙΕ θα αποχωρήσει, βέβαια, λίγες μέρες μετά (26/4/83) θεωρώντας ότι *«ικανοποιήθηκαν τα βασικότερά αιτήματα»* και ότι η απεργία συνεχίζεται, γιατί τίθενται από τη μεριά της ΟΙΕΛΕ *«μαξιμαλιστικοί στόχοι»* με κύριο σκοπό τη δημιουργία *«αντικυβερνητικού μετώπου»*[232]. Η «Πανεπιστημονική» θα στηρίξει την απεργία μέχρι τέλους εκτιμώντας ότι εκδηλώθηκε στο *«βαρύ κλίμα του νέου αυταρχισμού»* και συνάντησε την *«ολομέτωπη επίθεση»* της κυβέρνησης, η οποία και μετέτρεψε *«τους ως χτες δημοκράτες ΠΑΣΚίτες συνδικαλιστές σε ωμούς απεργοσπάστες»*[233]. Η απεργία θα ξεκινήσει με υηλά ποσοστά και μεγάλη ένταση. Ο ΣΙΕΛ- Θεσ/νίκης θα χαρακτηρίσει τον υφ. Π. Μώραλη *«διώκτη του κλάδου»*, αλλά το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ θα διατηρήσει σταθερά επικοινωνία με το ΥΠΕΠΘ, θα πιέσει για την επανάληψη των εργασιών της επιτροπής *«δημοσιοποίησης»* κατά τη διάρκειά της (πετυχαίνοντάς το 29/4/83)και θα προτείνει τη διακοπή της, όταν η απεργία πέφτει σε χαμηλά ποσοστά μετά το Πάσχα χτυπημένη *«άγρια και συντονισμένα από την Κυβέρνηση και τους εργοδότες, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, το φιλοκυβερνητικό και δεξιό Τύπο»*, δηλώνοντας ότι δεν *«ικανοποιήθηκαν τα αιτήματα»* και πως ο αγώνας *«θα συνεχιστεί με την έναρξη του σχολικού έτους»* ζητώντας παράλληλα από την πολιτική ηγεσία *«να αποσαφηνίσει την προεκλογική εξαγγελία της και να προχωρήσει στην κατάργηση της "ιδιωτικής" εκπαίδευσης»*[234].

---

[228] *ο.π.*, 1.

[229] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 8, «Υπόμνημα του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ μετά το 13ο Συνέδριο.

[230] Το θέμα συνδεόταν με την επιμονή του να περάσουν άμεσα στο δημόσιο οι Φυσάκις- Κωσταράκος, που είχαν απολυθεί, ενώ μπορούσαν να κάνουν χρήση του χρονικού περιθωρίου που τους παρείχε ο νόμος. Οι Πρόεδροι είχαν εξουσιοδοτηθεί από τα όργανα της ΟΙΕΛΕ να παραμείνουν στην Ιδ. Εκπ/ση, όσο εκκρεμούσαν τα ζητήματα *«δημοσιοποίησης»* και *«νέου νόμου»*, αφού ήταν απόλυτοι γνώστες των προβλημάτων και η τοποθέτηση στο δημόσιο θα σήμανε ουσιαστικά την απομάκρυνσή τους από το συνδικαλιστικό προσκήνιο (Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Φεβρουάριος 1983).

[231] Στο χρονικό διάστημα της διάρκειάς της παρεμβλήθηκαν οι διακοπές του Πάσχα. Οι αποφάσεις για απεργιακά τριήμερα αφορούσαν μόνο εργάσιμες ημέρες. Έτσι, ενώ η απεργία ήταν ουσιαστικά διαρκείας δεν προκηρύχθηκε ως τέτοια. Αυτή η πρακτική ήταν πάγια στην ΟΙΕΛΕ.

[232] «Ι.Ε.» 158/6ος/83, 6, «Θέσεις για την απεργία των μελών του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ Νικολάου και Φερεντίνου». Μαξιμαλιστικά αίτημα θεώρησε η ΠΑΣΚΙΕ την απαίτηση να συνταξιοδοτούνται οι Ι.Ε. με ίδια σύνταξη και εφάπαξ με τους δημόσιους και την επιμονή για τη διατήρηση του βαθμού κατά τη *«δημοσιοποίηση»*. Για το πολιτικό σκέλος της απεργίας εκτίμησε ότι το *«αντικυβερνητικό μέτωπο»* δημιουργούνταν με τη συνολική απόρριψη της εισοδηματικής πολιτικής και την απόκρυψη των μεγάλων επιτευγμάτων της εκπαιδευτικής πολιτικής (Σχολικοί Σύμβουλοι, ανωτατοποίηση, νόμος για ΑΕΙ).

[233] «Ι.Ε.» *ο.π.*, Παπουτσοπούλου Μ., «Για την Απεργία μας». Η ΔΠΚ εκτιμά τώρα ότι η κινητοποίηση έθετε *«αιτήματα ουσιαστικού εκδημοκρατισμού της Παιδείας»* και βρίσκει ότι η στάση των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ-ΟΛΤΕΕ υπήρξε συντεχνιακή και διασπαστική της ενότητας του εκπαιδευτικού χώρου επειδή *«συνδαυλίστηκε»* από την κυβέρνηση.

[234] «Ι.Ε.» *ο.π.*, «Ενημερώνουμε και καταγγέλλουμε».

Η απαίτηση αυτή αποτελεί περισσότερο έντεχνη υπενθύμιση της απόστασης μεταξύ εξαγγελιών και πραγματικότητας παρά την έκφραση αμυδράς ελπίδας ότι κάτι τέτοιο είναι πλέον δυνατό να συμβεί. Εκτίμησή τους αποτελεί ότι η κυβέρνηση *«απορρίπτει κι εκείνα τα αιτήματα που πάντα εύρισκε εύλογα ως αντιπολίτευση ή τα συμπεριέλαβε στις προγραμματικές δηλώσεις της»*[235], ενώ οι γενικότερες επιλογές της (άρθρο 4) τους κάνουν να αναμένουν *«ο κατασταλτικός ρόλος του κράτους να εξελιχθεί σε προληπτικό και νομοθετικό αυταρχισμό»*[236].

Η ΟΙΕΛΕ, όμως, βρίσκεται σε αδυναμία να εκπληρώσει την απειλή της για επανάληψη κινητοποιήσεων τέτοιας έκτασης. Η συνεχιζόμενη αντίθεση με την εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης μέσα από απεργίες μακράς διάρκειας έχει υψηλό κόστος. Το αίτημα για *«κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης»* μετατρέπεται σε έμβλημα της Ομοσπονδίας[237], οι ουσιαστικές, όμως, προσπάθειες συγκεντρώνονται στην ψήφιση του νομοσχεδίου για τη *«δημοσιοποίηση»*. Η τακτική που επιλέγει η Ομοσπονδία εκδηλώνεται με απεργιακές κινητοποιήσεις μικρής διάρκειας που σκοπό έχουν να επιτύχουν την ολοκλήρωση του σ.ν., την κατάθεση του στη Βουλή και την ψήφισή του[238]. Η όλη διαδικασία, που ολοκληρώθηκε με πολύ μεγάλη καθυστέρηση (19/5/86) βάθυνε ακόμα περισσότερο το χάσμα μεταξύ ΟΙΕΛΕ και ΥΠΕΠΘ[239]. Η σιωπηλή μετακίνηση από τον τακτικό στόχο της *«κατάργησης»* δεν έβρισκε σύμφωνη- σε θεωρητικό επίπεδο- την «Πανεπιστημονική» η οποία κατηγόρησε την πλειοψηφία («Ανανεωτική»), ότι έχει εγκαταλείψει τους *«βασικούς στόχους του κλάδου»*, δηλαδή τον βαθμιαίο περιορισμό της Ιδ. Εκπ/σης μέχρι την *«απορρόφησή της»*[240], αλλά πρακτικά η τακτική αυτή στηρίχθηκε από την παραπάνω παράταξη. Δημιούργησε, όμως, ρήγμα και στο εσωτερικό της «Ανανεωτικής»[241].

Η ψήφιση τελικά του σ.ν για τη *«δημοσιοποίηση»* αντιμετωπίζεται ως *«η πιο σημαντική κατάκτηση των Ι.Ε.»* και θεωρείται ότι *«δεν αλλάζει μόνο [την]υπηρεσιακή και εργασιακή κατάσταση των Ι.Ε. που υπηρετούν στο δημόσιο και <u>όσων</u> θα υπηρετήσουν στο*

---

[235] «Ι.Ε.» *ο.π.*, Τσιαγκλής Δ., «Διαπιστώσεις».

[236] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 1, «Ανακοίνωση».

[237] Περί του εμβλήματος της εμφάνισης και του ρόλου του στο ίδιο: ΙΙΙ. 3. 3. 3.

[238] Για τις απεργιακές κινητοποιήσεις τις περιόδου: Παράρτημα IV. Πρόκειται για 16 ημέρες απεργιών και μια σειρά 4ωρων στάσεων.

[239] Η τακτική της καθυστέρησης που ακολούθησε το ΥΠΕΠΘ εκδηλώθηκε ως εξής: Τα σχέδια νόμου (οργάνωση και λειτουργία Ιδ. Εκπ/σης, φροντιστηρίων και *«δημοσιοποίησης»*)στέλνονται στην ΟΙΕΛΕ στις 25/4/84.Η Ομοσπονδία ζητά να μην ψηφιστούν το καλοκαίρι και υποβάλλει τις μερικές της αντιρρήσεις θεωρώντας ότι μόνο το σ.ν. για τη *«δημοσιοποίηση»* την ικανοποιεί (Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Δεκέμβριος 1984). Μετά απ' αυτό ζητά επίμονα την ψήφισή του. Έτσι, το όλο ζήτημα αντιμετωπίζεται ξεχωριστά και στην πράξη απορροφά τις φροντίδες της ΟΙΕΛΕ. Η κυβέρνηση καταθέτει, κατά τη διάρκεια απεργίας (2/4/85) το προσχέδιο στη Βουλή και υπόσχεται την ψήφισή του πριν τη λήξη των εργασιών της. Την τελευταία όμως μέρα της συνεδρίασης της Βουλής δεν εμφανίζονται σε αυτή ο εισηγητής ούτε ο υφυπουργός (Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Μάιος 1985) με αποτέλεσμα το σ.ν. να μην ψηφιστεί. Νέες κινητοποιήσεις οδηγούν στην επανακατάθεση του σ.ν. στη Βουλή και απαιτούν την ψήφισή του. Στις 31/1/86 η ΟΙΕΛΕ εκτιμά ότι η κυβέρνηση έχει κάνει την πολιτική επιλογή να μην καταργήσει την Ι.Ε. και θέτει σε προτεραιότητα τη *«δημοσιοποίηση»*, χωρίς να εγκαταλείπει το νέο νόμο (Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Ιανουάριος 1986)και πετυχαίνει μετά από απεργία νέες δεσμεύσεις για ψήφιση του νομοσχεδίου (16/4/86). Αυτό ψηφίζεται τελικά στις 19/5/86.

[240] Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Μάρτιος 1985. Δηλώσεις στην «Ελευθεροτυπία»

[241] Η κρίση εκδηλώθηκε κατά το 18ο Συνέδριο ΟΙΕΛΕ (20-22/12/85) με τη διαφωνία στελεχών της (Τσιαγκλής) και κορυφώθηκε με την αυτόνομη εκλογική κάθοδο πρώην στελεχών της στον ΣΙΕΛ- Α. Η άποψη αυτή θεωρούσε ότι η «Ανανεωτική» είχε συμπήξει συμμαχία με την «Πανεπιστημονική» και προχώρησε κόντρα σε επίσημες αποφάσεις των συνεδρίων της ΟΙΕΛΕ, αλλά και της *«κίνησης»*, στην εξεύρεση δήθεν *«ρεαλιστικών λύσεων»* ανεχόμενη την *«υπονόμευση των συμφωνιών με το ΥΠΕΠΘ»* και εκτιμούσε ότι η Ομοσπονδία έχει πια καταντήσει *«σκιά του ρωμαλέου διεκδικητικού κινήματος»* που υπήρξε. Για το σύνολο αυτών των απόψεων: Τσιαγκλής Δ., «Μια φορά κι έναν καιρό ήταν η ΟΙΕΛΕ», *ο Πολίτης* τ. 73, Νοέμβριος 1986. Πρακτικά η διαφωνία στο εσωτερικό σηματοδοτήθηκε με την απομάκρυνση του Δ. Τσιαγκλή από την προεδρία Επιτροπής της ΟΙΕΛΕ που χειριζόταν το θέμα του *«νέου νόμου»*. Η προσωποποίηση της σύγκρουσης περιγράφηκε ως σύγκρουση Τσιαγκλή- Φυσάκι.

μέλλον αλλά επηρεάζει και... [αυτήν]των Ι.Ε. που υπηρετούν στα σχολεία... αφού για πρώτη φορά νόμος ορίζει ότι η υπηρεσία μας στην ιδιωτική εκπαίδευση λογίζεται ως πραγματική δημόσια εκπαιδευτική υπηρεσία.»[242]. Ο νόμος 1600/86 (13/6/86ΦΕΚ 75 τ. Α') δεν έλυνε το συνταξιοδοτικό πρόβλημα, αλλά προέβλεπε τη ρύθμισή του με ειδικό νομοθέτημα κατά τις επιθυμίες της ΟΙΕΛΕ, που θέτει, τώρα, ως στόχο την ψήφιση *«του νέου ενιαίου νόμου της ιδ. εκπ/σης που θα διασφαλίζει τους Ι.Ε. και το έργο τους από τις αυθαιρεσίες των εργοδοτών και θα ανοίγει το δρόμο για την κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης»*[243].

Ο στόχος της *«κατάργησης»* σε επίπεδο διακηρύξεων- τουλάχιστον- δεν έχει χαθεί, αλλά η ΟΙΕΛΕ με την ψήφιση του 1600/86 πετυχαίνει την αναγνώριση των Ι.Ε. ως *«δημόσιων λειτουργών»* από τη στιγμή που αυτοί περνούν στο δημόσιο[244]. Οι κινητοποιήσεις που θα ακολουθήσουν έχουν ως στόχο την ολοκλήρωση της *«δημοσιοποίησης»* (ψήφιση συνταξιοδοτικής ρύθμισης), την κατάθεση του *«νέου νόμου»* και την άρνηση της αμφισβήτησης του *«ουδείς απολύεται»* μέχρι την ψήφιση νέου νόμου για την Ιδ. Εκπαίδευση[245]. Θα κορυφωθούν του Ιούνιο του 1988 παράλληλα με αυτές της ΟΛΜΕ. Η απόφαση της ΟΙΕΛΕ, όμως, να απεμπλακεί από την απεργία, όταν λαμβάνει γραπτές διαβεβαιώσεις για την ολοκλήρωση του θέματος της συνταξιοδότησης και την κατάθεση του *«νέου νόμου»*, αν και πάρθηκε με πολλές αμφιταλαντεύσεις και κριτική από τη μεριά της «Πανεπιστημονικής», μαρτυρά και την αντίληψη που έχει δημιουργηθεί και κυριαρχήσει πλέον στην Ομοσπονδία. Αυτή αφορά στην εκτίμηση ότι η *«κατάργηση»* της Ι.Ε. δεν είναι δυνατή στο συγκεκριμένο πολιτικό περιβάλλον και πως χρέος του σ.κ. των Ι.Ε. είναι να αποσπάσει εκείνες τις ρυθμίσεις που βελτιώνουν στο έπακρο την εργασιακή κατάσταση των Ι.Ε. που παραμένουν στα Ιδ. Σχολεία ή περνούν στο δημόσιο.

Η κυβέρνηση πραγματοποιεί τις υποσχέσεις της σχετικά με το συνταξιοδοτικά προβλήματα και την επαναβεβαίωση του *«ουδείς απολύεται»*[246] και προχωρά στην παράδοση του σ.ν. *«Ιδ. σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης»*. Κατά την πάγια τακτική δημιουργείται επιτροπή που, *«μετά την αποχώρηση των ιδιοκτητών»*, σε *«θετικό κλίμα»* ολοκληρώνει τις εργασίες της τον Ιούλιο. Οι βασικές ρυθμίσεις βρίσκουν σύμφωνη την ΟΙΕΛΕ. Τα σχολεία χαρακτηρίζονται, επιτέλους, ως *«εκπαιδευτικοί οργανισμοί»*, προβλέπεται ο οικονομικός και διοικητικός τους έλεγχος, καθορίζονται τα καθήκοντα των ιδιοκτητών, απαγορεύεται η διαφήμισή τους, επιβάλλεται η εξίσωση των Α.Π. τους με αυτά του δημοσίου, ενοποιείται το προσωπικό τους σε μια κατηγορία, προβλέπεται η σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου και οι απολύσεις να γίνονται για τους λόγους που μπορεί να απολυθεί εκπαιδευτικός από το δημόσιο. Οι αντιρρήσεις που εκφράζει η Ομοσπονδία αφορούν το ότι μπορούν να εκδίδονται νέες άδειες και δεν περιορίζεται ικανοποιητικά ο αριθμός τμημάτων, ο ιδιοκτήτης μπορεί να συμμετάσχει στο Σύλλογο διδασκόντων και δεν αποκλείεται από τις διαδικασίες ορισμού του Δ/ντή του Ιδ. Σχολείου[247].

---

[242] «Ι.Ε.» 170/6ος/86, «Καρπός αγώνα».

[243] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 1.

[244] Το μέτρο στα τέλη του 1987 αφορούσε κιόλας 1500 εκπαιδευτικούς: «Ι.Ε.» 173/11ος/87, 13, «Προς τους υπουργούς Οικονομικών και Παιδείας». Αν υπολογιστεί ότι το 1986, σύμφωνα με εκτιμήσεις σε Ιδ. Σχολεία πάσης φύσης εργαζόταν περίπου 2000 εκπαιδευτικοί, είναι κατανοητό ότι αφορούσε σχεδόν το σύνολό τους.

[245] «Ι.Ε.» 175/6ος/88, «Πορεία αγωνιστική». Το *«ουδείς απολύεται»* είχε νομοθετηθεί μετά την μετατροπή της 108 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου σε άρθρο νόμου (1351/83). Η διάταξη που μετάτρεπε τη σύμβαση εργασίας τους σε αορίστου χρόνου μετά την πρώτη δετία εργασίας, γεγονός που ισοδυναμούσε με μονιμότητα, είχε αμφισβητηθεί από απόφαση του Β' τμήματος του Αρείου Πάγου (1197/87: «Ι.Ε.» 174/3ος/88, 2, «Το σήμερα, το αύριο, το χτες»

[246] «Ι.Ε.» 176/11ος/88, 4-5, «Ενημέρωση από το ΣΙΕΛ- ΔΗ». Ο νόμος 1880/88 (ΦΕΚ 170/17-8-88)προέβλεπε ότι η υπηρεσία των Ι.Ε. στην Ιδ. Εκπ/ση λογιζόταν ως πραγματική συντάξιμη υπηρεσία *«χωρίς καμία εξαγορά»*. Για το *«ουδείς απολύεται»* εκδόθηκε υπουργική εγκύκλιος (Δ5/5976/21-9-88): «Ι.Ε.» *ο.π.*, 6-7 «Η απόφαση που απαγορεύει τις απολύσεις».

[247] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 3-14 «Το σχέδιο νόμου. Συμφωνίες διαφωνίες».

Το σ.ν συναντά την έντονη αντίδραση των ιδιοκτητών και μέρους του μηχανισμού του ΥΠΕΠΘ[248]. Η ΟΙΕΛΕ αντίθετα το στηρίζει και απαιτεί την κατάθεση και ψήφισή του. Αποτελεί γενικότερη εκτίμησή της πως *«στη δεδομένη πολιτικοκοινωνική συγκυρία αναμφισβήτητα ικανοποιεί τους Ι.Ε.»*[249]. Κύριος λόγος που οδηγεί σ' αυτή την εκτίμηση είναι ότι μ' αυτό *«ενισχύεται ο εκπαιδευτικός ρόλος του σχολείου και εξασθενεί ο επιχειρησιακός χαρακτήρας του»*. Το γεγονός ότι το σ.ν. δεν οδηγεί στην *«κατάργηση»* της Ι.Ε., αντιμετωπίζεται τώρα θετικά, αφού εκτιμάται πως μπορεί να προκαλέσει τον κλονισμό του *«μονοπώλιου των ήδη υπαρχόντων σχολείων με τις γνωστές λίστες αναμονής για επιλογή των υποψηφίων»*[250].

Οι τελευταίες κινητοποιήσεις τους (α΄ εξάμηνο '89) που εκδηλώθηκαν ως απεργίες στήριξης του σ.ν. και έκφραση της επιθυμίας να ψηφιστεί αυτό από τη Βουλή δε στάθηκαν ικανές να οδηγήσουν σε κάτι τέτοιο. Το ταραγμένο πολιτικό σκηνικό και οι εκλογές που ακολούθησαν ματαίωσαν κάθε πιθανότητα ψήφισης του νομοσχεδίου. Οι συνδικαλιστές της ΟΙΕΛΕ προτίμησαν να εγκαταλείψουν τη θέση της *«κατάργησης»*, όταν πείστηκαν πως *«η συγκυρία»* απομάκρυνε κάθε πιθανότητα υλοποίησής της και να στηρίξουν ένα σ.ν. που περιόριζε την αυθαιρεσία του ιδιοκτήτη και ενίσχυε- με βάση τις απόψεις τους- τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα των ιδ. σχολείων, γιατί αυτό πρόβαλε ως μόνη πραγματοποιήσιμη λύση.

Β. Ο *«αντι- 309»*. Οι βουλευτικές εκλογές της 18/11/81 πραγματοποιούνται ενώ στις εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες έχουν συγκροτηθεί, πλέον, συνδικαλιστικές παρατάξεις που αντιστοιχούν- τουλάχιστον- στα τέσσερα μεγαλύτερα κόμματα. Τα ΔΣ των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ βρίσκονται υπό τον πλήρη έλεγχο της ΠΑΣΚ[251] και στην ΟΙΕΛΕ έχει την απόλυτη πλειοψηφία η «Ανανεωτική». Ο τρόπος που υποδέχονται την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ μπορεί να χαρακτηριστεί ως θριαμβευτικός- ιδιαίτερα θετικός, όσο αφορά στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ[252] και, όπως ήδη περιγράφηκε, ως συγκρατημένος στην ΟΙΕΛΕ. Επιπλέον, το χρονικό διάστημα που προηγήθηκε, οι Ομοσπονδίες μέσω της αντιπαράθεσής τους με την εκπαιδευτική πολιτική της ΝΔ έχουν συγκροτήσει μεθόδους και δεσμούς παραγωγής εκπαιδευτικού λόγου με φιλοδοξίες αναφοράς στο σύνολο- των συζητουμένων τουλάχιστον- προβλημάτων της Γενικής Εκπαίδευσης[253]. Τέλος, οι εκπαιδευτικές αλλαγές που πραγματοποίησε η ΝΔ, η κριτική που ασκήθηκε σ' αυτές από τους εκπαιδευτικούς φορείς, τα κόμματα και τους διανοούμενους, καθώς και η ανάδειξη *«της Παιδείας»*- ιδιαίτερα και μέσα από τις κινητοποιήσεις των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών-

---

[248] Στο νομοσχέδιο αντιδρούσε η νομική σύμβουλος του υπουργού Παιδείας Τριαντογιάννη θεωρώντας το αντισυνταγματικό, γιατί παρεμπόδιζε τα δικαιώματα *«ιδιοκτησίας»* και *«επιλογής στην εκπαίδευση»*. Φάκελος «Ιδιωτική Εκπαίδευση», εφ *«Το Βήμα»* 18/12/88, 38.», όπου και οι αντιδράσεις των ιδιοκτητών.

[249] Ράπτη Σ., «Οι καθηγητές λένε "ναι"...» *Το Βήμα* 18/12/88, 36. Το απόσπασμα αποτελεί μέρος της θέσης που εξέφρασε στη δημοσιογράφο ο Γ. Φυσάκις.

[250] «Ι.Ε.» 176α/2ος/89, 2, Προς τους γονείς των μαθητών μας». Οι μεγάλες αλλαγές που είχαν σημειωθεί στη δομή της Ιδ. Εκπαίδευσης είχε θεωρηθεί ότι αύξαναν τον κλειστό ταξικό χαρακτήρα της αλλά και την διαστρωμάτωση του κλάδου των Ι.Ε. με μεγάλες επιπτώσεις για το σ.κ. τους. Στο ίδιο: II.5.2.

[251] Στο ίδιο: II.4.1.

[252] Ημερολόγιο: ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, Οκτώβριος 1981. Οι τόνοι της ΔΟΕ ήταν ιδιαίτερα θριαμβευτικοί. Η Ομοσπονδία είχε υποδεχτεί πανηγυρικά και το προεκλογικό πρόγραμμα του ΠΑΣΟΚ (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Σεπτέμβριος 1981). Η ΟΛΜΕ σε τηλεγράφημά της προς τον Α. Παπανδρέου, αφού του εκφράσει- *«διερμηνεύοντας τα αισθήματα των καθηγητών»*- τα θερμά συγχαρητήριά της για την *«περήφανη νίκη»*, δηλώνει ότι *«θα συμμετέχει ενεργά στη δύσκολη προσπάθεια για κοινωνική αλλαγή και δεμελίωση μιας σωστής δημοκρατικής Παιδείας»*, θεωρεί το εκλογικό αποτέλεσμα *«νίκη της δημοκρατίας»*, χωρίς να παραλείπει σε άλλα της κείμενα να θυμίζει την *«οικονομική εξαθλίωση και κοινωνική υποβάθμιση του εκπαιδευτικού»* («Π.Δ.» 541/106/81, 1, «Το εκλογικό αποτέλεσμα αφετηρία θετικών εξελίξεων»).

[253] Αξίζει να σημειωθεί ο ιδιαίτερος ρόλος των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων (αναλυτικά: IV.3), όπου σταθερή φιλοδοξία είναι η παραγωγή ενός τέτοιου *συνολικού* λόγου με τη διευκρίνιση ότι στο χώρο της ΔΟΕ οι ΓΣ παράγοντας πυκνό εκπαιδευτικό λόγο σε συνδυασμό με τη συγκέντρωση της προσοχής της στο θέμα της *«ανωτατοποίησης»*, δεν της επέτρεψαν την πραγματοποίηση ενός γενικού Εκπαιδευτικού Συνεδρίου παρά στις αρχές του '83.

ως ενός σημαντικού θέματος της δημοσιότητας έχουν συμβάλει ώστε το σύνολο των πολιτικών κομμάτων να περιλαμβάνουν στα εκλογικά τους προγράμματα, αλλά και να έχουν εντάξει στον πολιτικό τους λόγο, πυκνές αναφορές στην *Εκπαίδευση*, από τη μία προβάλλοντας αναλύσεις των μέτρων που προηγήθηκαν και από την άλλη δεσμευόμενα με προεκλογικές εξαγγελίες για μια σειρά νέων[254].

---

[254] Μια πιστή και ιστορικά προσεχτική παρουσίαση των θέσεων των κομμάτων για τα θέματα εκπαίδευσης, κατά την εξεταζόμενη δεκαπενταετία, θα αποτελούσε, βέβαια, αντικείμενο μιας άλλης διατριβής. Η γνώση, όμως, των θέσεων είναι αναγκαία. και η παρουσίασή τους- στα πλαίσια παραπομπών- χρήσιμη . Έτσι θα προχωρήσουμε στην παρουσιάση των απόψεων των κομμάτων όπως αυτές διαμορφώνονται την παραμονή των εκλογών του '81. Η παρουσίαση αυτή θα γίνει με βάση τη μόνη εργασία που έχει εκπονηθεί, αυτή της Ελένης Χοντολίδου (Χοντολίδου Ε., Η συζήτηση για την Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση. Κριτική και θέσεις των πολιτικών κομμάτων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών, Κυριακής, Θεσσαλονίκη 1987.), υπό την επιφύλαξη ότι η μεθοδολογία που ακολουθεί η εργασία αυτή δε λαμβάνει υπόψη της το γεγονός της διαφοροποίησης ή ανάδειξης, κατά καιρούς και για ένα σύνολο λόγων, κάποιων θέσεων *ούτε ασχολείται με τις διαδικασίες της ανάδειξης των θέσεων αυτών, αλλά παραθέτει ανιστορικά* και χωρίς διάκριση βαρύτητας το σύνολο των κομματικών θέσεων [εξαίρεση η παρατήρηση για το ΚΚΕεσ. και τον πυκνό λόγο του σχετικά με την ΤΕΕ (49)]. Έτσι, η ανάγνωση της εργασίας αυτής οργανώθηκε υπό το πρίσμα των αναγκών της παρούσας εργασίας και των μεθοδολογικών της επιλογών, παρουσιάζοντας τα τέσσερα κόμματα που διαθέτουν αντίστοιχες παρατάξεις στις Εκ. Ομοσπονδίες, ενώ παράλληλα έγινε χρήση και των προγραμμάτων των κομμάτων (εκλογές 1981), όπως αυτά δημοσιεύτηκαν στο «Δ.Β.» ή στον τύπο της εποχής. Η διαπλοκή κομματικών- συνδικαλιστικών θέσεων και η αλληλοεπιρροή τους συχνά προκαλεί και αντιφάσεις (π.χ. ΠΑΣΟΚ: θέση για εννιάχρονη και παράλληλα αποκατάσταση της ενότητας της δευτεροβάθμιας). Τις παραμονές, λοιπόν, των εκλογών το ΠΑΣΟΚ θεωρεί (εκλογικό πρόγραμμα) ότι η μεταρρύθμιση της ΝΔ (κριτική *«μεταρρύθμισης»*) *«άτολμη στην αρχή και διάτρητη σήμερα... έμεινε τελικά χωρίς περιεχόμενο»*. Τούτο συνδέεται με τις γενικότερες πολιτικές επιλογές της ΝΔ και αποτελεί απόρροιά τους αφού, *«οι βασικές εκπαιδευτικές επιλογές βρίσκονται σε άμεση σχέση με τις εθνικές, κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές επιλογές μιας κυβέρνησης. Πρόκειται, δηλαδή για πολιτικές επιλογές»*. Έτσι, επιλέγεται (ιδεολογική πρόθεση) ως *«πρωταρχικός στόχος... η αλλαγή στις αξίες, στο περιεχόμενο και στις κατευθύνσεις της Εκπαίδευσης»*. Οι εκπαιδευτικές βαθμίδες συνδέονται με τις *«αναπτυξιακές ανάγκες του τόπου»*, ενώ ασκείται φροντίδα για την *«ελεύθερη δημιουργική αναζήτηση»*, την *«ισότητα των δυο φύλων»*, την *«εξοικείωση με τους δημοκρατικούς θεσμούς και δημοκρατική διαδικασία»*, την ανάπτυξη του *«πατριωτισμού»* αλλά και της Ειρήνης και Φιλίας των λαών. Αναδεικνύεται ως σκοπός η μετάδοση της ιστορικής γνώσης *«χωρίς την αναγόρευση κυρίαρχης ιδεολογίας»*, ενώ επισημαίνεται ότι θα εισαχθούν στην εκπαίδευση έννοιες που λείπουν απ' αυτή όπως: παραδοσιακή κληρονομιά, πλουτοπαραγωγικοί πόροι, αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη. Εισάγονται παράλληλα *«νέοι θεσμοί»* (Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, διαρκής εκπαίδευση, παράλληλη Παιδεία, ανοιχτά Πανεπιστήμια) ενώ η αύξηση των κονδυλίων, η βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής και η ουσιαστική δωρεάν παιδεία (υποτροφίες, μεταφορά μαθητών και σίτιση) συνταιριάζονται με την κατάργηση Ιδιωτικής Εκπαίδευσης, ξένων σχολείων, φροντιστηρίων και εισαγωγικών εξετάσεων για το Λύκειο και, βέβαια, τη *«συμβολή των φορέων της Εκπαίδευσης στη διοίκηση»*, τη δημιουργία περιφερειακών οργάνων με τη συμμετοχή εκλεγμένων εκπροσώπων εκπαιδευτικών, γονιών και Τ.Α. και την ανάδειξη του ρόλου των Μ.Κ. Οι αλλαγές προχωρούν μέχρι τις σχέσεις διδασκόντων- διδασκομένων, τις μεθόδους διδασκαλίας (προκρίνεται ο *«διάλογος»*) και τις μορφές ελέγχου της μάθησης (αντικατάσταση εξετάσεων από τον καθημερινό έλεγχο και την ανάπτυξη της κριτικής). Τέλος, βελτιώνεται η ΤΕΕ, καταργούνται τα στεγανά ανάμεσα στις βαθμίδες, καθιερώνεται το μονοτονικό, γενικεύεται η Προσχολική Αγωγή, ανωτατοποιούνται οι Π.Α., παρέχεται ουσιαστική εννιάχρονη με προοπτική αύξησης των ετών, αλλά και αποκαθίσταται η ενότητα της Μέσης που είχε καταργηθεί με τον 309/76, ιδρύονται Πολυκλαδικά Λύκεια και λαμβάνονται μέτρα για την Ειδική Αγωγή (Χοντολίδου Ε, *ο.π.*, 56- 61). Η Νέα Δημοκρατία, στο προεκλογικό της πρόγραμμα υποστηρίζει τις αλλαγές που έχει πραγματοποιήσει, θεωρεί ότι η Παιδεία αποτελεί ταυτόχρονα θεμέλιο της ηθικής και πνευματικής καλλιέργειας του ατόμου αλλά και της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής ανάπτυξης του Έθνους και καταθέτει 16 σημεία που τις βελτιώνουν: α) Υποδομή και βαθμίδες: ολοκλήρωση προγράμματος σχολικής στέγης και ίδρυση νέων νηπιαγωγείων, προνομιακή ενίσχυση ΤΕΕ και επίτευξη της *«κοινωνικά επιθυμητής»* ροής του μαθητικού πληθυσμού με όργανο τον επαγγελματικό προσανατολισμό, εφαρμογή ταχύρυθμων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ανειδίκευτων νέων, μέριμνα για την Ειδική Εκπ/ση και ψήφιση Νόμου-πλαισίου για τα ΑΕΙ, β)ιδεολογία: 1. (μέτρα) ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας των ελλήνων της διασποράς, ενίσχυση συνεργασίας γονιών σχολείου και 2. (στόχος γενικότερος) να πλαστούν άνθρωποι ελεύθεροι με ανώτερο ήθος που θα αποβλέπουν σε μια κοινωνία πολιτισμένη αλλά και πιστή στις παραδόσεις του Έθνους. Ιδιαίτερη στόχευση: γ)εκπαιδευτικοί: αύξηση θέσεων εκπαιδευτικών και κάλυψή τους, αύξηση διοικητικού προσωπικού σχολείων και απαλλαγή των εκπ/κών από διοικητικά καθήκοντα, ίδρυση Παιδαγωγικού Πανεπιστημίου και βελτίωση εκπαίδευσης μελλοντικών καθηγητών, δ)περιεχόμενο:

ανανέωση Α.Π. και βιβλίων, μέριμνα για διδασκαλία ξένων γλωσσών, καλύτερη αξιοποίηση του σχολικού πενθημέρου (Χοντολίδου *ο.π.*, 54-55). Το ΚΚΕ σύμφωνα με το εκλογικό του πρόγραμμα και τα λοιπά του έντυπα εκτιμά (γενική θεώρηση) ότι η Παιδεία, υποταγμένη στις ανάγκες και συμφέροντα των μονοπωλίων, έχει περιέλθει σε αδιέξοδο παραμένοντας εγκλωβισμένη στην αυταρχική της οργάνωση-λειτουργία και το αναχρονιστικό της περιεχόμενο, βρίσκεται σε κακή κατάσταση, που επιδεινώνεται και από την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ. Στόχος του (ιδεολογικός) η κατάργηση των ποικίλων ταξικών φραγμών και ο *«εκδημοκρατισμός του εκπαιδευτικού συστήματος για να μπει η Παιδεία στην υπηρεσία του λαού»*. Άμεσες προτεραιότητες (μέσα για την επίτευξη του στόχου) προς αυτή την κατεύθυνση: εφαρμογή εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης με ενιαίο Α.Π. (δίχτυο ενίσχυσης των οικονομικά αδύνατων μαθητών) και ανάδειξή της στον πρώτο κορμό της εκπαίδευσης και δημιουργία ίσων ευκαιριών με μια σειρά μέτρων, που προϋπόθεση έχουν την αύξηση των δαπανών και την καθιέρωση πραγματικής δωρεάν Παιδείας, όπως: δημιουργία αναγκαίας υποδομής σε έμψυχο και άψυχο υλικό (διορισμοί, επίλυση οικονομικών και δημοκρατικών αιτημάτων του προσωπικού, εμπλουτισμός με υλικό), κατάργηση των φροντιστηρίων και ξένων σχολείων, απορρόφηση της Ιδ. Εκπ/σης από τη δημόσια, κατοχύρωση ισοτιμίας ΤΕΕ και Γενικής Εκπαίδευσης και επιμήκυνση του χρόνου σπουδών στο Γενικό και Τεχνικό Λύκειο. Θεωρεί (κριτική *«μεταρρύθμισης»*) ότι η ΝΔ προχώρησε σε αλλαγές σύμφωνα *«με τους προσανατολισμούς και τους στόχους της πολιτικής "ανήκομεν εις την Δύσιν", αλλαγή που μπορεί να δίνει πολλά ανειδίκευτα ή μισοειδικευμένα, και για αυτό φτηνά, χέρια για τα συμφέροντα των ξένων και ντόπιων μονοπωλίων (ανάγκες ΕΟΚ)»*. Πρόκειται για *«αντιγραφή»* των αλλαγών του '64 με διπλό πολιτικό στόχο: από τη μια την επίτευξη ενός ανεκτού επιπέδου- για την άρχουσα τάξη- ορίου ελάχιστης μόρφωσης των παιδιών των εργαζομένων με την παράλληλη αύξηση των φραγμών προς τις ανώτερες βαθμίδες (εξετάσεις Λυκείου) με διατήρηση ταυτόχρονα του χαμηλού επιπέδου και του αντιδραστικού προσανατολισμού της μόρφωσης και την αποκατάσταση, από την άλλη, του φθαρμένου πολιτικά- λόγω της δικτατορίας πολιτικού προφίλ της *«Δεξιάς στη συνείδηση του λαού»* και την επανεμφάνισή της με προοδευτικό προσωπείο. Εντάσσεται έτσι, *«στα πλαίσια των ρεφορμιστικών προσπαθειών που επιχειρεί η αστική τάξης»* για να απαντήσει με το δικό της τρόπο στα αιτήματα του *«κινήματος»* αλλά και στην *«αμείλικτη πραγματικότητα»*. Έτσι, μια σειρά μέτρων (δημοτική, εννιάχρονη υποχρεωτική, διπλό σχολικό δίχτυο) εντάσσονται συνολικά στην κεντρική πρόθεση της *«Δεξιάς»* να ελέγξει τη ροή του μαθητικού πληθυσμού στρέφοντας τα παιδιά των εργαζομένων προς την ΤΕΕ, ενώ κάποια άλλα (διδασκαλία αρχαίων από μετάφραση) ξεπερνούν τις ιδεολογικές της προθέσεις και είναι απόρροια των πιέσεων του λαϊκού κινήματος. Κλειδί της πολιτικής αυτής αποτελεί η αύξηση και ένταση του διχτύου των εξετάσεων και γι' αυτό τούτες δέχονται την καταιγιστική κριτική του ΚΚΕ θεωρούμενες ως υπεύθυνες για την αύξηση της παραπαιδείας και της ανισότητας πρόσβασης των κοινωνικών τάξεων στο σχολικό σύστημα. Το σύνολο των μέτρων αυτών αποτελούν βραχυπρόθεσμους στόχους που εντάσσονται στο πολιτικό στόχο της πτώσης της *«Δεξιάς»* και της ανάληψης της εξουσίας από μια δημοκρατική κυβέρνηση ώστε να πραγματοποιηθεί η *«πραγματική αλλαγή»* που θα ανοίξει το δρόμο για το σοσιαλισμό το μόνο ικανό σύστημα να λύσει συνολικά και τα εκπαιδευτικά προβλήματα. (*ο.π.*, 36- 43). Το ΚΚΕεσ. με βάση τη θεωρία των *«διαρθρωτικών αλλαγών»* (διαδικασία ποσοτικών και ποιοτικών μεταβολών με κύρια αιχμή την άσκηση της πολιτικής εξουσίας και τη συμμετοχή στις αποφάσεις των κοινωνικών δυνάμεων που πρωταγωνιστούν στην παραγωγική διαδικασία και στην κοινωνία) διακρίνει τη συνολική πρόταση του *«εκσυγχρονισμού»* σε αυτή του *«ισχύοντος καθεστώτος»* και στον *«επαναστατικό εκσυγχρονισμό»*. Έτσι, η κριτική του για την εκπαιδευτική πολιτική της ΝΔ (κριτική *«μεταρρύθμισης»*) ξεκινά από τη διαπίστωση ότι συγκεκριμένοι ιστορικοί λόγοι δεν επέτρεψαν να επιβληθούν οι προτάσεις των φωτισμένων αστών για μεταρρύθμιση, επειδή η σχετική αυτονομία του *«ιδεολογικού εποικοδομήματος»* κατόρθωσε να προβάλει αποτελεσματική αντίσταση. Μόνο η αναντιστοιχία μεταξύ οικονομικών αναγκών και οικονομικής πολιτικής, καθώς και η πίεση του δημοκρατικού κινήματος αναγκάζουν τη ΝΔ να προχωρήσει σε αλλαγές επιβάλλοντας τα γενικότερα θετικά μέτρα, τα οποία πρέπει να υπερασπιστούν, γιατί κύκλοι σκοταδιστικοί και ισχυρές μερίδες της ολιγαρχίας θέλουν να ματαιώσουν. Τέτοια μέτρα είναι α)η καθιέρωση της δημοτικής, (έχει πάντα ανάγκη περιφρούρησης) και β)της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Αν και ο πολιτικός σκοπός της ΝΔ ήταν η απόκτηση της λαϊκής συναίνεσης αλλά και η εξασφάλιση αναγκαίας μόρφωσης ακόμη και για ανειδίκευτους εργάτες, είναι καθήκον της αριστεράς να αγωνιστεί για τις προϋποθέσεις εφαρμογής της μια που το μέτρο ωφελεί τις λαϊκές τάξεις και τους δίνει τη δυνατότητα να παλέψουν από καλύτερες θέσεις. Αντίθετα, η επιβολή του διπλού σχολικού διχτύου και οι εισαγωγικές εξετάσεις στο Λύκειο προδίδουν το ταξικό περιεχόμενο των νέων μέτρων, απομακρύνουν τη δυνατότητα επίλυσης των προβλημάτων της ελληνικής εκπαίδευσης με γνώμονα το εθνικό συμφέρον και κάνουν σαφή το μονοπωλιακό προσανατολισμό τους. Η ΤΕΕ, όπως καθιερώθηκε, επιβάλλει την εξασφάλιση των απαραίτητων τεχνικών και την *«αποσυμφόρηση»* των ΑΕΙ, χωρίς να εξασφαλίζονται οι όροι της ανάπτυξής της, αν και είναι απολύτως απαραίτητη για την ελληνική κοινωνία. Η ΤΕΕ οδηγούμενη από μια διαδικασία *«μονοπωλιακών διαμορφώσεων- προσαρμογών»* εντάσσεται στα αντιδημοκρατικά μέτρα της ΝΔ, γιατί θεσμοθετεί την ανισότητα μεταξύ των δυο βαθμίδων. Συνολικά, λοιπόν αυτό που άλλαξε είναι ότι μέχρι τώρα η ταξικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος μεταφραζόταν στο δίπολο: μορφωμένοι- αμόρφωτοι και σήμερα μαθητές Γενικών Λυκείων (με πιθανότητα πρόσβασης ΑΕΙ) και μαθητές ΤΕΕ. Το ιδεολογικό περιεχόμενο του

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ αμέσως μετά το σχηματισμό της θα ανακοινώσει τα πρώτα μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής *με υψηλό συμβολικό χαρακτήρα*: κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων για το Λύκειο (9/11/81)[255], καθιέρωση της 17ης Νοεμβρίου ως σχολικής γιορτής, σύσταση επιτροπής για τη μελέτη των προβλημάτων εφαρμογής του μονοτονικού (27/11/81)και την ταχύτατη καθιέρωση του (Π.Δ. 297/29-4-82), ανάκληση της εγκυκλίου «Σχολείο και πολιτική (31/12/81), αναστολή επιθεωρήσεων και σύνταξης εκθέσεων από τους Επιθεωρητές (11/1/82)- γεγονός που συνδέεται με την πρόθεση να αναμορφωθεί ο *«δεσμός της επιθεώρησης»*-, χορήγηση επιδόματος εξωδιδακτικού έργου στους εκπαιδευτικούς, με διαφοροποίηση του ποσού μεταξύ δασκάλων- καθηγητών (19/1/82), ανακοίνωση συγκρότησης επιτροπής μελέτης για την ίδρυση Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Τμημάτων (12/2/82) και νομική πρόβλεψή τους στον 1268/16-7-82, επαναφορά σε ισχύ, τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων του 4352/64 (35ετία, λήψη θητείας Υπηρεσιακών Συμβουλίων). Παράλληλα οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ καλούνται να συμμετέχουν δια των αντιπροσώπων τους σε μια σειρά επιτροπές του ΥΠΕΠΘ που χειρίζονται θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής (μονοτονικό, διατάγματα μεταθέσεων, σχολικά θεάματα, λαϊκής επιμόρφωσης)[256].

Οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ υποδέχονται τα μέτρα αυτά ως απολύτως θετικά και οι σχέσεις τους με το ΥΠΕΠΘ παρουσιάζονται ως άριστες[257]. Εξάλλου, στο σύνολό τους τα νέα εκπαιδευτικά μέτρα αποτελούσαν παλαιότερες προτάσεις τους. Εξαίρεση από το κλίμα αυτό αποτελούν οι σχέσεις ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ, που όπως ήδη δείχθηκε, διαταράσσονται λόγω της *«δημοσιοποίησης»*. Η φάση αυτή θα ολοκληρωθεί με τη διατύπωση της απαίτησης από τη μεριά ΔΟΕ- ΟΛΜΕ να συνταχθεί νέος νόμος που θα αντικαταστήσει τον 309/76[258]. Κατά την επόμενη σχολική χρονιά υηφίζεται ο νόμος που καθιερώνει το θεσμό του Σχολικού Συμβούλου, συνδικαλιστική πρόταση της ΔΟΕ, που η υλοποίησή της

εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να είναι- μέσω της γενικότερης εξύγωσης του μορφωτικού, ηθικού και πνευματικού επιπέδου των νέων- η καλλιέργεια του γνήσιου εθνικού φρονήματος με βάση την ανάπτυξη των αγωνιστικών παραδόσεων του λαού και του πνεύματος ειρήνης και φιλίας των λαών με στόχο τη διαμόρφωση συνειδητών και υπεύθυνων δημοκρατικών πολιτών και την εξασφάλιση επαρκούς γενικής και επαγγελματικής μόρφωσης καθώς και επαγγελματικής αποκατάστασης κάθε γενιάς. Οι άμεσοι στόχοι τίθενται μέσα από ένα γενικότερο προγραμματισμό της εκπαίδευσης με γνώμονα τη δημοκρατική οικονομική ανάπτυξης της χώρας (με τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων), διαδικασία που περνά μέσα από την άρση της ανισότητας των εκπαιδευτικών ευκαιριών και τη διοικητική αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης (πρόταση για περιφερειακή διοίκηση των σχολείων από Τ.Α., και εκπαιδευτικούς). Για την επίτευξη των αναγκαίων αλλαγών προτείνεται η αύξηση των δαπανών (15%) και προκρίνονται (ως προς τις βαθμίδες:) η οργάνωση πλήρους και δωρεάν Προσχολικής Αγωγής, η ενιαία οργάνωση του εννιάχρονου, η κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων για το Λυκείου, η εξομοίωση των δύο τύπων Λυκείου, η κατάργηση της ιδιωτικής ΤΕΕ, καθώς και η υπαγωγή όλων των σχολών της στο ΥΠΕΠΘ, με παράλληλη ένταση της δημοκρατικής λειτουργίας του σχολείου (εκπαιδευτική και επαγγελματική κατοχύρωση εκπαιδευτικών, ελεύθερος συνδικαλισμός, ενίσχυση του ρόλου των Μ.Κ., έλεγχος της εκπαίδευσης από φορείς) και του δημοκρατικού περιεχομένου της μόρφωσης (ελεύθερη διακίνηση ιδεών, εκσυγχρονισμός προγραμμάτων και βιβλίων, διαλογική μορφή διδασκαλίας). (*ο.π.*, 43- 50).

[255] Το μέτρο, πέρα από τον *πραγματικά δημοκρατικό του* χαρακτήρα, μπορεί να εκληφθεί και ως φαντασιακού τύπου συμβολή στην *«αποκατάσταση της ενότητας της δευτεροβάθμιας»*, φροντίδα, που είχε περιλάβει στο προεκλογικό πρόγραμμά του το ΠΑΣΟΚ.

[256] Η διαμαρτυρία της ΟΙΕΛΕ για τη μη συμμετοχή της στις επιτροπές: Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Ιούνιος 1982.

[257] Στο χώρο της ΔΟΕ το «ΔΒ.» παρατηρεί ότι *«τίποτα δε γίνεται ερήμην του»* σ.κ., πλέον, αφού οι εκπρόσωποι της ΔΟΕ συμμετέχουν *«σε δεκάδες επιτροπές»* όπου *«και έχουν αποφασιστική γνώμη»* («Δ.Β.» 913/4/82, 1, «Οι διαδικασίες της Αλλαγής στη Δημ. Εκπαίδευση») και πως το σύνολο των πολιτικών θεμάτων η κυβέρνηση τα χειρίζεται με γνώμονα *«μόνο το Εθνικό συμφέρον»* (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Δεκέμβριος 1981). Στην ΟΛΜΕ η Β' Οργανωτική ΓΣ στο ψήφισμά της διαπιστώνει ότι η νέα κυβέρνηση *έθεσε το σύνολο των προβλημάτων της χώρας σε νέα βάση και πως η συνεργασία ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ* προωθείται ικανοποιητικά (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Φεβρουάριος 1982). Για το σύνολο τω εκτιμήσεων σχετικά με το ρόλο του σ.κ. σε αυτή τη φάση: στο ίδιο II.5.

[258] Η ΟΛΜΕ είχε συγκροτήσει από τις 3/3/82 επιτροπή τροποποίησης του 309/76. Η 52η ΓΣ, εξάλλου, στα πορίσματά της θα περιλάβει και εκτεταμένες θέσεις που αποτελούν ραχοκοκαλιά ενός νέου νόμου και θα ζητήσει, παράλληλα, την τροποποίηση του 309/76. Η ΔΟΕ στην 51η ΓΣ ιεραρχώντας τα θέματα θέτει τρίτο τον *«αντί- 309»*, όπως ήδη τον ονομάζει (α΄: *«ανωτατοποίηση»* και β': ενιαίο Μισθολόγιο- Β.)

την ικανοποίησε ιδιαίτερα[259]. Παράλληλα, επιτροπή που έχει συγκροτηθεί στην ΟΛΜΕ για την επεξεργασία σώματος θέσεων σχετικών με το νέο νόμο, προχωρά στην κατάθεση των προτάσεών της για τη δομή και οργάνωση του σχολικού συστήματος, που αποστέλνονται στις ΕΛΜΕ για ενημέρωση. Κατά αυτές προτείνεται η δημιουργία Πεντάχρονου Μέσου Σχολείου (γυμνάσιο + Ε'- Στ' Δημοτικού) ενταγμένου στη Μέση Εκπαίδευση, παράλληλα με την ύπαρξη 6χρονων Δημ. Σχολείων. Η επιλογή των δυο τύπων σχολείων έγκειται στην απόφαση του Περιφερειακού Εκπαιδευτικού Συμβουλίου (Π.Ε.Σ.) που η συγκρότησή του αποτελεί υλοποίηση των αντιλήψεων περί *«συμμετοχής»* (Τ.Α., εκπαιδευτικοί, γονείς). Κεντρικό επιχείρημα της Επιτροπής είναι το ότι *«η νέα διάρθρωση βοηθάει στην ομαλότερη ένταξη των μαθητών του δημοτικού στο γυμνάσιο και στο ποιοτικό ανέβασμα της εκπαίδευσης που παίρνουν στις δυο πρώτες τάξεις του Πεντάχρονου Σχολείου, γιατί κατά κανόνα η υλικοτεχνική υποδομή των σχολείων της Μ.Ε. είναι καλύτερη από εκείνη του δημοτικού»*. Προβλέπεται η δημιουργία Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου (με ενσωμάτωση της ΤΕΕ)και η ύπαρξη ενιαίας (υπερ)διοίκησης της Μ.Ε. (Μέσου Σχολείου- λυκείου). Ορίζεται η εκλογή διευθυντών από το Π.Ε.Σ. με λεπτομερή καθορισμό των προσόντων τους (10χρονη προϋπηρεσία, δημοκρατικό ήθος, έκθεση υπηρεσιακής ικανότητας, σπουδές)και προβλέπεται η περιοδική επανάκρισή τους (ανά τριετία) και καθιερώνει την αύξηση των υποδιευθυντών με βάση τον αριθμό μαθητών κάθε μονάδας αποδίδοντάς τους και εκπαιδευτικό- καθοδηγητικό ρόλο[260]. Τέλος, ζητείται η *«άμεση έναρξη διαλόγου για την επεξεργασία, σύνταξη και ψήφιση του νέου νόμου για την Γ.Ε.»* ο οποίος θα οδηγεί σε μια συνολική αλλαγή του εκπαιδευτικού συστήματος βασισμένος στον *«εκδημοκρατισμό των θεσμών»* και στην *«εισαγωγή της σύγχρονης αντίληψης για το χαρακτήρα και τους σκοπούς»* της εκπαίδευσης, ενός νόμου που θα προωθεί την αποκέντρωση, τη συμμετοχή, την αυτοδιαχείριση σε συνδυασμό με τον *«κοινωνικό έλεγχο»* και τη σύνδεση του σχολείου με *«τον κοινωνικό περίγυρο»*[261].

Η ΟΙΕΛΕ έχει παράγει, ήδη, με το 12ο Συνέδριό (12-14/3/82) της ένα σύνολο αρχών που θα πρέπει να διέπουν τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος προκρίνοντας τη *«ριζική αναθεώρηση της φιλοσοφίας της εκπαίδευσης και, φυσικά, των δομών, μέσα από τις οποίες η φιλοσοφία αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί»*. Ο στόχος που θέτει είναι το σχολείο να μετατραπεί *«από αναπαραγωγικό σε μετασχηματιστικό μηχανισμό»*. Κάτι τέτοιο είναι δυνατό να συμβεί μόνο αν, πέρα από τη νομοθέτηση σειράς μέτρων στο πνεύμα της *«ριζικής αναθεώρησης»*, οι παράγοντες *«δάσκαλοι και μαθητές»* λειτουργήσουν *«επαναστατικά»*, απελευθερωμένοι από το νομικό πλέγμα που τους υπαλληλοποιεί (τους εκπαιδευτικούς) ή τους αντιμετωπίζει ως υποχείρια άνωθεν εντολών (εκπαιδευτικούς- μαθητές). Το Συνέδριο καθορίζει τις αρχές αυτού του νέου σχολικού συστήματος μέσα από την αντιπαράθεση του με το υπάρχον *«αστικό σχολείο»*, το σχολείο

---

[259] Για το θέμα: στο ίδιο IV.5.1.Α

[260] Βαλσαμάκη- Ράλλη Ηρώ, Παιδεία και πολιτική. 1982- 85., Αθήνα 1985, 44, 52, 55. Οι προτάσεις αυτές, επειδή έθεταν εκ νέου πρόβλημα 4χρονου Δημ. Σχολείου και 5χρονου Γυμνασίου συνάντησαν την έντονη αντίδραση της ΔΑΣΚ (δάσκαλοι)και στελεχών που θα συγκροτήσουν αργότερα την ΔΗΜΑΚ (καθηγητές προσκείμενοι στη ΝΔ). Οι προτάσεις δεν δημοσιεύθηκαν στο «Π.Δ.» και το όλο θέμα, ως επικίνδυνο, καλύφθηκε λογοκρινόμενο γρήγορα από τα ΔΣ ΟΛΜΕ- ΔΟΕ (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Δεκέμβριος 1982 και ΔΟΕ, Ιούνιος 1983). Η Ηρώ Βαλσαμάκη, αργότερα στέλεχος της ΔΗΜΑΚ και μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ, άσκησε έντονη κριτική στις θέσεις αυτές από τις σελίδες του περιοδικού «Πολιτικά Θέματα» θεωρώντας ότι, ως προς το 4χρονο σχολείο, παρουσιάζουν εκπληκτική ομοιότητα με την οργάνωση του σχολικού συστήματος επί Μεταξά, ως προς τη διοίκηση αρνούνται την *«αυτονομία των βαθμίδων»* με αποτέλεσμα να δημιουργούνται χιλιάδες λειτουργικά προβλήματα, ανοίγουν διαδικασίας (δημοκρατικό ήθος) διαχωρισμού των εκπαιδευτικών σε κατηγορίες και τέλος, ο τρόπος που μεθοδεύεται η θητεία των διευθυντών τους υποτάσσει στη θέληση της προϊστάμενης αρχής. Ιδιαίτερα για το θέμα της δομής, η συζήτηση στην ΟΛΜΕ είχε αρχίσει, ήδη, με το Α΄ Εκπαιδευτικό Συνέδριο και πολλές θέσεις της Επιτροπής της ΟΛΜΕ αποτελούν επανάληψη των απόψεων που εκεί κατατέθηκαν (δες και: IV.31Β. και IV.3.2.Α.).

[261] Αποτελεί αίτηση της Β' Οργανωτικής ΓΣ (19-20/2/83) κατά την οποία συζητήθηκαν παράλληλα και οι θέσεις για το ενιαίο μισθολόγιο και τα πολιτικά δικαιώματα, ζητήματα που απασχολούν παράλληλα την Ομοσπονδία στη φάση αυτή. (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Φεβρουάριος 1983)

δηλαδή που δημιούργησε- κατά την ΟΙΕΛΕ- *«στις εκβιομηχανισμένες και εκβιομηχανιζόμενες χώρες το αστικό καθεστώς»*, το οποίο *«δεν την ικανοποιεί»*, γιατί είναι φορέας *«τεχνοκρατικής ιδεολογίας»*. Προκρίνεται, έτσι, το *«ανθρωπιστικό σχολείο»* (η φιλοσοφία του ονομάστηκε *«νέος ανθρωπισμός»*), που κεντρικό του χαρακτηριστικό είναι ότι *«σχεδιάζεται και αδιάκοπα μεταβάλλεται από το λαό και έχει σκοπό να συνδυάσει τις προσωπικές ανάγκες με τα συμφέροντα του κοινωνικού συνόλου, χωρίς να υποτάσσει τις πρώτες στο δεύτερο»*. Το σχολείο αυτό οφείλει να καθοδηγείται και να πραγματώνεται μέσα από το σχεδιασμό ενιαίων προγραμμάτων των 13 του τάξεων (2 νηπιαγωγείο + 6 δημοτικό + 3 γυμνάσιο + 2 λύκειο) που επιτρέπεται να *«εξειδικεύονται»* μόνο στην Γ' Λυκείου. Τα προγράμματα αυτά ορίζονται ως *«μη αναλυτικά»*, έτσι ώστε να προσαρμόζονται στις *«τοπικές συνθήκες καθώς και στην ελευθερία για επιλογές των εκπαιδευτικών και των μαθητών»* με την ύπαρξη ενός ειρύτατου *«φάσματος μαθημάτων»*. Καθορίζονται ως γενικοί στόχοι των προγραμμάτων: η γνωριμία με τον κόσμο, η σωματική υγεία, η καλλιέργεια αισθητηρίων, η ανάπτυξη αισθήματος κοινωνικής ευθύνης και η προετοιμασία για την εργασία και προκρίνεται ως αναγκαία η ύπαρξη *«πολλών βιβλίων κατά μάθημα»* (επιτροπή εγκρίνει έναν αριθμό εκ των οποίων άλλα δίνονται δωρεάν και άλλα βρίσκονται στις σχολικές βιβλιοθήκες), ώστε να αποφευχθεί ο *«δογματικός τρόπος σκέψης»*. Γενικότερα εκτιμάται ότι *«ο υπερτονισμός της σημασίας του βιβλίου γενικά στην όλη διαδικασία της διδασκαλίας και της μάθησης είναι αντιπαιδαγωγικός»* και, ως αντίβαρο, η συζήτηση επικεντρώνεται στην προώθηση της μεγαλύτερης δυνατής *«ποικιλίας»* διδακτικών μεθόδων μέσα από την έρευνα και την εργασία των ομάδων και στην κατάργηση *«της βαθμολογίας και των διαγωνισμών»* μέχρι και τη Β' Λυκείου.

Γενικότερα τα μέχρι τότε κυβερνητικά μέτρα θεωρούνται ως *«αποσπασματικά»* και καταγγέλλεται η κυβέρνηση *«για τη σπουδή που έδειξε και κυρίως για τη μη συμμετοχή των ενδιαφερομένων παραγόντων στη χάραξη του γενικού πλαισίου»*[262].

Η ΔΟΕ με το Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο (26-29/5/83) θα προσπαθήσει να παράγει θέσεις και ως προς το θέμα της «Οργάνωσης και Διοίκησης» του σχολικού συστήματος που μέχρι τότε δεν την είχε απασχολήσει συστηματικά (εκτός του θέματος των Σ.Σ.). Οι απόγεις που θα συγκροτηθούν προκρίνουν τη *«συμμετοχή των αρμοδίων φορέων στη διαμόρφωση των αποφάσεων που αφορούν την Παιδεία»*, ως εγγύηση για την *«κατάργηση των αυταρχικών δομών στη διοίκηση της εκπαίδευσης»*, τη λειτουργία *«Συμβουλίων Παιδείας»* σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,- ώστε να προωθηθούν οι αρχές *«της αποκέντρωσης, της αυτοδιαχείρισης και της λαϊκής συμμετοχής»*-, τη δημοκρατική λειτουργία του Συλλόγου Διδασκόντων, *«την αναγκαία ενιαία διάρθρωση όλων των βαθμίδων της γενικής Εκπαίδευσης»*- με τη παράλληλη σύνταξη *«Ενιαίου Αναλυτικού Προγράμματος»* για όλες τις βαθμίδες- και την *«καθιέρωση*

---

[262] «Ι.Ε.» 153/4ος/1982, 2-3, «12ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ. Αποφάσεις για τα Εκπαιδευτικά». Η παρατήρηση της ΟΙΕΛΕ για τη *«μη συμμετοχή»* έρχεται σε αντίθεση με τη λογοκρισία του γεγονότος της έλλειψης συμμετοχής των Εκ. Ομοσπονδιών σε όλο το φάσμα των διαδικασιών εκπόνησης του νέου σχεδίου νόμου *«περί Γ.Ε.»*, που παρατηρείται στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και συνδέεται με το γεγονός της απόλυτης κυριαρχίας της ΠΑΣΚ στα ΔΣ τους. Η ΟΛΜΕ ζητά, βέβαια- όπως σημειώθηκε-, την έναρξη διαλόγου χωρίς να επισημαίνει το γεγονός ότι το σ.ν. παρασκευάζεται, ήδη, από άγνωστης σύνθεσης επιτροπή του ΥΠΕΠΘ. Στη ΔΟΕ, κατά το Α΄ Εκπαιδευτικό Συνέδριο, ο εισηγητής του θέματος «Οργάνωση και Διοίκηση», Γ. Γραμματέας της ΔΟΕ (Χρ. Κοντογιάννης), απαντά σε ερώτηση συνέδρου (Φεστερίδης Τ.) για το αν *«μετέχει στην επιτροπή μέλος της ΔΟΕ»* πως *«το Δ.Σ ενημερώθηκε για τις γενικές αρχές και η υπόσχεση του υπουργείου είναι, μόλις ολοκληρωθεί η σύνταξη του Σχεδίου από την Επιτροπή, να δοθεί στον κλάδο για να εκφραστεί»*. Η απάντηση θεωρήθηκε ότι κάλυπτε το θέμα. Παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες της έρευνας να βρεθεί έγγραφο με βάση το οποίο συγκροτεί επιτροπή συγκρότησης σ.ν. και τις επανειλημμένες ερωτήσεις σε στελέχη του σ.κ.- όλων των παρατάξεων- δεν επισημάνθηκαν διαδικασίες συγκρότησης τέτοιου οργάνου. Σε κάθε περίπτωση στη συγρότηση του σ.ν. (μετέπειτα 1566/85) κάποιο ρόλο μπορεί να έπαιξαν πρόσωπα, που είχαν και την ιδιότητα του παλιού συνδικαλιστή, της άμισθης Συμβουλευτικής Επιτροπής (Νίκας Αθ., Βουκουβαλίδης Β.). Αυτή είχε συγκροτηθεί με σκοπό την αξιολόγηση της κατάστασης του εκπαιδευτικού συστήματος, την επιλογή των γενικών κατευθύνσεων και την υπόδειξη μέτρων πολιτικής για την πενταετία 1982- 85 (Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, Απρίλιος 1982).

του εννιάχρονου βασικού Σχολείου». Ως προς το σχολικό βιβλίο και τα Α.Π. επαναλαμβάνεται η απαίτηση να εξυπηρετούν *«τις ανάγκες του τόπου»*, να αποκαθαρθεί το ιδεολογικό τους περιεχόμενο, να βοηθούν το μαθητή στην ανάπτυξη της κριτικής του συνείδησης. Ως προς την παραγωγή τους, θεωρείται επιβεβλημένο να συμμετάσχουν σ' αυτή οι ενδιαφερόμενοι φορείς (γονείς, δάσκαλοι, μαθητές, Τ.Α.) και στην έγκρισή τους να συμμετάσχει και η ΔΟΕ, ενώ για τα Α.Π. η παραγωγή τους θεωρείται ότι πρέπει να γίνεται από ομάδες εκπαιδευτικών και ειδικών.

Οι πρώτες *«ανησυχητικές εξελίξεις»* ως προς την υπόθεση της *«εκπαιδευτικής αλλαγής»* θα επισημανθούν με ανακοίνωση των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ που αφορά στην κατάρτιση των νέων Α.Π. και τη συγγραφή των σχολικών βιβλίων από το ΚΕΜΕ, την κατάργηση του οποίου έχουν ζητήσει οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες[263]. Παράλληλα, όμως, μπλοκάρεται στις ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ η διαδικασία παραγωγής λεπτομερών θέσεων, ως προς τις βασικές αρχές και τον τύπο Οργάνωσης, διοίκησης και λειτουργίας του εκπαιδευτικού συστήματος. Στην πρώτη, οι παραταξιακές αντιπαραθέσεις οδηγούν στο να μείνει η Ομοσπονδία χωρίς πλαίσιο συγκεκριμένων εκπαιδευτικών θέσεων μετά το 1ο Συνέδριό της (27-30/6/83)[264]. Η έλλειψη συγκεκριμένων θέσεων θα καλυφτεί με την συγκρότηση γενικών προτάσεων που αφορούν την ανάγκη *«συμμετοχής του σ.κ. στη λήψη των αποφάσεων»* (χωρίς την ενσωμάτωση του σ.κ. στη γραφειοκρατία) κάτω από τις αρχές του *«εκδημοκρατισμού- αποκέντρωσης»* της Μ.Ε. Αυτές πραγματώνονται: 1)με την *«αμφισβήτηση της συγκεντρωτικής δομής του εκ. συστήματος»*, όπως αυτή εκφράζεται με τον *«περιορισμό των αρμοδιοτήτων της κεντρικής εξουσίας»* και *«την κοινωνική παρέμβαση για την αλλαγή του περιεχομένου της εκπαίδευσης»*, 2)το *«δημοκρατικό προγραμματισμό»* (διεύρυνση ρόλου συλλογικών οργάνων), 3)την *«παρέμβαση των εργαζομένων»* στα γενικότερα οικονομικά ζητήματα και τη σύνδεση του σ.κ. των εκπαιδευτικών με τα *«κοινωνικά κινήματα»* και τη συγκρότηση συμμαχιών αυτών των δύο στους *«νέους αποκεντρωμένους δεσμούς»*[265]. Στην ΟΙΕΛΕ το 13ο Συνέδριο (3-21/2/83), όπου είχαν κατατεθεί λεπτομερείς εισηγήσεις για την Οργάνωση και Διοίκηση, δε συζητά το θέμα κάτω από την πίεση των άλλων ανοιχτών συνδικαλιστικών προβλημάτων και την έντονη αντιπαράθεση γύρω από τα δυο διαφορετικά περιεχόμενα των εισηγήσεων[266], αν και σε στελέχη της πλειοψηφίας έχει, ήδη, σχηματιστεί η αντίληψη ότι *«υπάρχει σαφής πρόθεση, όπως αυτή εκδηλώθηκε από τα μέχρι τώρα νομοθετήματα να διατηρηθεί στην ουσία το σημερινό ιεραρχικό και διοικητικό σύστημα»* και πως η πολιτική αυτή *«έχει και τη συγκατάθεση μιας μερίδας συνδικαλιστικών δυνάμεων με διαφορετική ιδεολογική προέλευση»*[267].

Παρά την τακτική του ΥΠΕΠΘ να κρατά το ακριβές περιεχόμενο του προσχεδίου μυστικό- ενώ ταυτόχρονα εξαγγέλλει την ισχύ του από την επόμενη σχολική χρονιά-, η ΔΟΕ θα ζητήσει την κατάθεσή του στο θερινό τμήμα της Βουλής (26/8/83). Η ΟΛΜΕ,

---

[263] «Π.Δ.» 555/2ος/83, «Ανακοίνωση». Την υπογράφουν και σειρά επιστημονικών συλλόγων που δρουν στο χώρο της Μ.Ε. Στην ανακοίνωση ζητείται η ίδρυση *«ενός άλλου επιτελικού οργάνου»*.

[264] Η ψήφιση θέσεων δεν έγινε δυνατή, γιατί η ΠΑΣΚ έθετε την πρόταση για τα εκπαιδευτικά στο σύνολό της και αρνιόταν τη διαδικασία ψήφισης επιμέρους σημείων-προτάσεων. Έτσι, οι άλλες παρατάξεις καταψήφισαν τη συνολική της πρόταση, αλλά παράλληλα αδυνατούσαν να συγκροτήσουν άλλη ενιαία, ώστε να λάβει την πλειοψηφία. Για τις αλληλοκατηγορίες μεταξύ των παρατάξεων: «ΠΑΣΚ» (μπροσούρα) 2ο Συνέδριο οι Θέσεις της ΠΑΣΚ, 2, «Μήνυμα», «Ο Καθηγητής», εφημερίδα της ΔΗΣΑΚ, 9/9ος/83, 3. «Το 1ο Συνέδριο», «Εκπαιδευτικοί προβληματισμοί» (Γληνός) 5/11ος/83, 1 «Γιατί δεν ψηφίστηκαν τα Εκπαιδευτικά»). Ο «Γληνός» συνέδεσε την καθυστέρηση κατάθεσης του *«αντί- 309»* με την τακτική της ΠΑΣΚ θεωρώντας ότι η τακτική της τελευταίας βοηθούσε την κυβερνητική αναβλητικότητα.

[265] 560/9ος/83, 21-21, «Πορίσματα».

[266] Για το περιεχόμενο της εισήγησης, που αποτέλεσε και τη βάση της μετέπειτα κριτικής του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ: Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Ιούνιος 1983.

[267] Πρόκειται για το άρθρο των Ανδρέου Α.- Καρλή Γ.- Σολωμονίδου Χρ. Η εκτίμηση για την πρόθεση της κυβέρνησης συνδέεται με αυτή που κυριάρχησε στην ΟΙΕΛΕ σχετικά με το νόμο για τους Σχ. Συμβούλους και η άποψη της αποδοχής της ιεραρχικής δομής αποτελεί υπαινιγμό για τις θέσεις της ΠΑΣΚ και των παρατάξεων του ΚΚΕ και στις τρεις Ομοσπονδίες.

αντίθετα, ζητά, με τη σειρά της, να γνωστοποιηθεί *«έγκαιρα στους ενδιαφερόμενους φορείς»* το περιεχόμενό του και η πρόθεση της κυβέρνησης να το καταθέσει ή όχι στο θερινό τμήμα της Βουλής[268]. Το σ.ν. έχει ήδη βαπτιστεί στους χώρους τους: *«αντί- 309»*, αν και το ακριβές του περιεχόμενο παραμένει άγνωστο[269].

Η παράδοσή του, όμως, στις Ομοσπονδίες καθυστερεί, ενώ το ΥΠΕΠΘ ανακινεί θέμα περιορισμένου χρόνου και ωραρίου λειτουργίας των σχολείων. Στην ΟΛΜΕ, όπου έχει χαθεί πλέον η απόλυτη πλειοψηφία της ΠΑΣΚ στο ΔΣ (1ο Συνέδριο), εκδηλώνεται συγκρατημένη δυσαρέσκεια για μια σειρά δευτερευόντων ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής (έκδοση εγκυκλίου νομάρχη για τις *«πολιτικές συζητήσεις»* στα σχολεία, σύμπτυξη τμημάτων, άρνηση του ΥΠΕΠΘ να δεχτεί συγκεκριμένες προτάσεις της για τον τρόπο απόσπασης καθηγητών στο εξωτερικό- ζήτημα που συνδέεται γενικότερα με το νόημα της *«συμμετοχής»*-, θέσεις ΥΠΕΠΘ για χρόνο λειτουργίας των σχολείων). Η Ομοσπονδία απαιτώντας να δοθεί *«χρονικό περιθώριο»* στους φορείς, ώστε το σ.ν. να μελετηθεί, εύχεται να προβλέπει τούτο την ουσιαστική συμμετοχή και την εξασφάλιση των όρων υλοποίησής του, ενώ αναδεικνύει ιδιαίτερα ένα ζήτημα: ο νέος νόμος οφείλει να ικανοποιεί και οικονομικά αιτήματα των καθηγητών δημιουργώντας τον *«"δίκαια αμειβόμενου καθηγητή" βασικό παράγοντα για κάθε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»*[270].

Το προσχέδιο θα δοθεί τελικά στον τύπο και παράλληλα στις Ομοσπονδίες στις 19/1/84. Η ΔΟΕ *«χαιρετίζει την παράδοση στη δημοσιότητα του προσχεδίου»* θεωρώντας ότι:

> *«η γενική φιλοσοφία του κειμένου ανταποκρίνεται στις εκφρασμένες απόγεις του κλάδου για μια άλλη εκπαίδευση... παρά πολλές διατάξεις του ανταποκρίνονται στις θέσεις του κλάδου... άλλες δε συμφωνούν και άλλες έχουν μείνει απ' έξω»*

ξεκινώντας μια διαδικασία συγκέντρωσης των προτάσεων των Διδασκαλικών Συλλόγων και οργάνωσής τους από το ΔΣ της ΔΟΕ, ώστε να σταλούν αρκετά νωρίς στον υπουργό[271]. Η ΟΛΜΕ θεωρεί ότι το προσχέδιο:

> *«αποτελεί ένα πλαίσιο που εξασφαλίζει τη δυνατότητα, ώστε στα πλαίσια του δημοκρατικού διαλόγου, να διαμορφωθούν τελικά οι θέσεις εκείνες που θα οδηγήσουν σε ένα σύγχρονο, δημοκρατικό και αντιαυταρχικό εκπαιδευτικό σύστημα»*[272].

Οι θέσεις των φυσικών μελών της Ομοσπονδίας θα συγκεντρωθούν μέσω Έκτακτης Γ.Σ. αντιπροσώπων των ΕΛΜΕ.

Στην ΟΙΕΛΕ οι πρώτες εκτιμήσεις και αντιδράσεις θα εκδηλωθούν με δυο άρθρα στελεχών της, που πέρα απ' το καθαυτό περιεχόμενό τους, αποτελούν και δείγματα του γενικότερου τρόπου με τον οποίο οργανώθηκε ο λόγος και η κριτική στα πλαίσια του συνδικαλιστικού κινήματος των εκπαιδευτικών στη συγκεκριμένη ιστορική φάση. Το πρώτο προτάσσει αρχικά μια εισαγωγή που περιεχόμενό της αποτελεί ο συγκεκριμένος τρόπος, απόγεις και πολιτικές αφετηρίες από τις οποίες ο αρθρογράφος θεάται τα εκπαιδευτικά προβλήματα, αρά και, κατ' επέκταση, οργανώνει τον κριτικό του λόγο. Στη συνέχεια, όσο αφορά στις συγκεκριμένες προτάσεις του για το σ.ν., ρίχνει όλο το βάρος της προσέγγισης, ανάλυσης και κριτικής του στο ζήτημα της οργάνωσης, δομής και διοίκησης της εκπαίδευσης και στο πώς το σ.ν. χειρίζεται το ζήτημα της *«κατάργησης της*

---

[268] Ημερολόγιο: ΔΟΕ- ΟΛΜΕ: Αύγουστος 1983.

[269] Ο Χαρ. Νούτσος παρατηρεί ότι *«το σχέδιο νόμου βαφτίστηκε γρήγορα- γρήγορα "νόμος αντί- 309" για να παραπέμπει στον ομώνυμο του της "Νέας Δημοκρατίας" και ταυτόχρονα να υποδηλώνει την αντίθεσή του μ' εκείνον»* και κάνει, παράλληλα, λόγο για τους *«ηχηρούς τίτλους»* με τους οποίους υποδέχτηκε ο συμπολιτευόμενος τύπος το σ.ν, όταν κατατέθηκε, καθώς και τους *«ουδέτερους»* που κυριάρχησαν σε ορισμένες κομματικές εφημερίδες (Ριζοσπάστης): Νούτσος Χρ., Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική, Θεμέλιο 1986, 75, 83.

[270] Για όλες τις θέσεις της ΟΛΜΕ σχετικά με τα ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής από το Σεπτέμβριο ως το Δεκέμβριο του 1983 δες τις εγγραφές στο Ημερολόγιο της αντίστοιχης περιόδου. Ιδιαίτερα για την ανάδειξη του *«δίκαια αμειβόμενου»* καθηγητή: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Νοέμβριος 1983.

[271] «Δ.Β.» 946/1ος/84, 1, «Ριζικές αλλαγές στη Γενική Εκπαίδευση».

[272] «Π.Δ.» 564/1ος/84, 1, «Οι ευθύνες μας».

Ιδ. Εκπ/σης και της παραπαιδείας» επισημαίνοντας γενικότερες αδυναμίες και προχωρώντας σε θετικές και αρνητικές αξιολογήσεις των προταθέντων. Επισημαίνει, λοιπόν, ότι το εννιάχρονο σχολείο *«στην ουσία αναιρείται και υποβαθμίζεται»*, γιατί εντάσσεται σε δυο χωριστές βαθμίδες, διατηρείται το απολυτήριο δημοτικού και δεν υπάρχει διάταξη με σαφή αναφορά σε ενιαία Α.Π. αλλά μόνο κάποια ασαφής αναφορά στην *«ενιαία θεώρηση»* τους. Θεωρεί, στη συνέχεια, αναγκαίο το σύνολο των λυκείων να αντικατασταθεί μόνο από τον τύπο του Ενιαίου Πολυκλαδικού. Ως προς την διοίκηση, βρίσκει ότι ο διαχωρισμός των συμβουλίων σε γνωμοδοτικά και υπηρεσιακά αφήνει άθικτο τον τρόπο διοίκησης του 309/76, ενώ στο επίπεδο της σχολικής μονάδας η διοίκηση ανατίθεται στο Δ/ντη και ο ρόλος του Συλλόγου διδασκόντων *«υποβαθμίζεται»*. Για το ιδρυόμενο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι.) προκρίνει τον επί θητεία διορισμό των συμβούλων του, καταδικάζει την *«άμεση εξάρτησή του»* από τον υπουργό και το χωρισμό του σε τμήματα που αντιστρατεύονται τη δόμηση της Γ.Ε. σε εννιάχρονη βασική εκπαίδευση και ενιαία λυκειακή. Στη συνέχεια, αφού επισημάνει την απουσία διατάξεων για την κατάργηση της Ιδ. Εκπ/σης και των ξένων σχολείων, προχωρά σε μια πρώτη εκτίμηση των προτάσεων που συγκροτούν το *«σκοπό»* της εκπαίδευσης θεωρώντας αρνητικό το σημείο που αναφέρεται *«στη βαθιά πίστη»* και στα *«γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης παράδοσης»* και θετικό το γεγονός ότι *«αναγνωρίζεται η κοινωνική αξία και ισοτιμία της πνευματικής και χειρονακτικής εργασίας»* και της ανάπτυξης πνεύματος φιλίας μεταξύ των λαών. Τέλος, θεωρεί αρνητικό ότι στους *«συντελεστές επίτευξης»* των σκοπών δε γίνεται αναφορά στην *«αύξηση (τουλάχιστο διπλασιασμό)»* των δαπανών που θα εξασφαλίσουν τους αναγκαίους όρους για την κάλυψη των προβλημάτων υλικοτεχνικής υποδομής και τη βελτίωση της *«οικονομικής κατάστασης των εκπαιδευτικών»*, θεωρώντας πως αυτό αποτελεί και το *«κυρίαρχο αίτημα του λαϊκού κινήματος»*[273].

Το δεύτερο άρθρο παρουσιάζει μια εντελώς διαφορετική δομή- αποτέλεσμα της μεθοδολογίας προσέγγισης- και αναλύει το σ.ν. επηρεασμένο από την κριτική παιδαγωγική με κύριο εργαλείο ανάλυσης την έννοια της *«ιδεολογίας»* και τη σύλληψη της κοινωνικής λειτουργίας του σχολείου με βάση την έννοια *«της αναπαραγωγής»*[274]. Το άρθρο δομείται σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο (*«γενικές παρατηρήσεις»*)κατατίθενται τρεις παρατηρήσεις: α)το σ.ν. αποτελεί συνέχεια άλλων νομοθετημάτων του ΠΑΣΟΚ, που έχουν ήδη καθορίσει σημαντικά το σύνολο της εκπαιδευτικής του πολιτικής, β) προβλέπει την έκδοση δεκάδων Π.Δ., κοινών υπουργικών αποφάσεων και υπουργικών αποφάσεων που μετατρέπουν τον υπουργό Παιδείας *«από εκτελεστικό όργανο σε ουσιαστικό ρυθμιστή της εκπαιδευτικής πολιτικής»*, όσο αφορά σημαντικά ζητήματα, καθιστώντας έτσι την εκπαιδευτική πολιτική *«υπουργική»*, γ)απουσιάζει, ουσιαστικά, απ' αυτό η *«εισηγητική έκθεση»* αντικαθιστάμενη από ένα σύνολο διακηρύξεων, περιγραφής κεφαλαίων και γενικών κατευθύνσεών του. Στο δεύτερο μέρος (*«ιδεολογία»*) διαπιστώνεται πώς από το προσχέδιο, α) *«απουσιάζει μια ταξική ανάλυση»* της συγκεκριμένης φάσης της ελληνικής κοινωνίας και αντ' αυτού η κυβερνητική πολιτική αναγορεύεται σε *«εθνική»*, β)στοχεύει στην *«απόκρυψη της ύπαρξης των κοινωνικών αντιθέσεων που διαπερνούν ποικιλόμορφα και το χώρο της εκπαίδευσης»* και θεωρείται δεδομένη η *«κοινωνική συναίνεση»*, γ)υποκαθίσταται η ανάλυση της *«κρίσης»* της εκπαίδευσης με αυτή των θεσμικών προβλημάτων της λειτουργίας της, δ)η *«δημοκρατική*

---

[273] «Ι.Ε.» 161/3ος/84, 5-6, Γιαννιώτης Κ (υπεύθυνος θεμάτων Παιδείας ΔΣ ΟΙΕΛΕ), «Σκέψεις απόψεις για τον αντί- 309». Ο αρθρογράφος ήταν στέλεχος της *«Πανεπιστημονικής»*.

[274] Χρησιμοποιήθηκε ο όρος *«επηρεασμένο»* για να γίνει διάκριση μεταξύ μιας τέτοιας λειτουργίας που πραγματοποιείται από κάποιον που γράφει έχοντας ως πρώτη ιδιότητα αυτή του συνδικαλιστή και αυτής που οργανώνεται στα πλαίσια του επιστημονικού-πανεπιστημιακού λόγου. Για τη συγκρότηση του πανεπιστημιακού ρεύματος θεώρησης του σχολικού συστήματος από την πλευρά της *«κριτικής παιδαγωγικής»* ενδεικτικά μπορεί κανείς να δει το σύνολο των έργων της λεγόμενης, χάρη συντομίας, *«σχολής των Ιωαννίνων»* (Φραγκουδάκη Α., Νούτσος Μπ., Γκότοβος Θ., Παπακωνσταντίνου Γ., Μαυρογιώργος Γ., Ανθογαλίδου Θ.)παρά τις επιμέρους διαφορές και ενίοτε αντιθέσεις.

φρασεολογία» που χρησιμοποιείται δεν είναι δυνατό να αποκρύψει πως αποτελεί άλλη μια προσπάθεια αστικού εκσυγχρονισμού (απόπειρα γεφύρωσης χάσματος εκπαίδευσης και οικονομίας) και ε) *«οπισθοδρομεί»* σε σχέση με παλαιότερες νομικές ρυθμίσεις μιλώντας για ανάπτυξη *«των γνησίων στοιχείων της ορθόδοξης παράδοσης»* και εξακολουθεί να αντιλαμβάνεται τους εκπαιδευτικούς ως *«διαμεσολαβητές διατεταγμένων ιδεολογικών και (βαθιών)πίστεων»*. Στο τρίτο (*«εκπαιδευτικές αντιλήψεις»*), αφού δηλωθεί η αντιστοιχία ανάμεσα στις *«κοινωνικοπολιτικές και στις εκπαιδευτικές»* απόψεις του προσχεδίου επισημαίνεται: α)η *«πρωτοκαθεδρία του ατόμου»*, β)η πρόθεση πλήρους ελέγχου της μαθησιακής διαδικασίας που ανιχνεύεται στον ακριβή καθορισμό των Α.Π. και των μεθόδων διδασκαλίας, καθώς και στην αναγόρευση του ενός και μοναδικού *«κρατικού σχολικού εγχειριδίου»*- πιστού αντίγραφου του Α.Π.- με στόχο την αυτονόμηση των προβλημάτων *«της διδασκαλίας των σχολικών γνώσεων»* και τη μετατροπή τους *«από τα κοινωνικά προβλήματα σε "τεχνικά"»* μέσα από τους λεγόμενους *«αντικειμενικούς στόχους διδασκαλίας»*, γ) η πρόθεση να συγκροτηθεί μια *«κρατική διδακτική πολιτική»* και πολιτική *«αξιολόγησης»* μέσα από την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και δη των νεοδιορισμένων *«στα Α.Π., βιβλία και διδακτική των μαθημάτων»*, δ)η συντριβή κάθε δυνατότητας *«αντιστάθμισης των ανισοτήτων [που προέρχονται]από την κοινωνική προέλευση των παιδιών ή από τις ιδιαιτερότητες κάθε γεωγραφικής περιοχής»*, αφού η προσήλωση στην ομοιομορφία και στην ομοιογένεια *«διαπνέει»* κάθε εκπαιδευτικό μέτρο του και τέλος, ε) *«η αυταρχικότητα του συστήματος»* μέσα από ένα σύστημα ποινών έναντι μαθητών και εκπαιδευτικών *«παραμένει αναλλοίωτη»*.

Το τελικό συμπέρασμα κατατίθεται με τη μορφή τίτλου του τέταρτου μέρους: *«από το συγκεντρωτισμό και την ιεραρχία των προσώπων [περνάμε]στον συγκεντρωτισμό και την ιεραρχία των συμβουλίων»*. Εδώ παρατηρείται ότι το προσχέδιο περιγράφει ένα *«συγκεντρωτικό σύστημα»*, αφού οι βασικοί παράγοντες της εκπαίδευσης (εκπαιδευτικοί, μαθητές και γονείς) παραγκωνίζονται και η συμμετοχή τους αντικαθίσταται από μια σειρά οργάνων, τα οποία απλά *«εισηγούνται»*, που έχει ως κεντρικό σκοπό να επιτευχθεί η *«νομιμοποίηση της πολιτικής εξουσίας»* μέσω της συναινετικής συμμετοχής σε όργανα, όπου η κυβέρνηση κατέχει την απόλυτη πλειοψηφία. Η σχολική μονάδα και οι δραστηριότητές της *«ετεροκαθορίζονται»* μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια, το *«ιεραρχικό σχήμα και οι εξουσιαστικοί δεσμοί»* παραμένουν άθικτοι μέχρι τέλους[275].

Η προσέγγιση αυτή, που ποικίλλεται με την παράθεση αναλόγων εδαφίων του προσχεδίου τα οποία- κατά τον γράφοντα- υποστηρίζουν την προσέγγισή του, θα αποτελέσει ουσιαστικά και τη βάση της συνολικής κριτικής ΟΙΕΛΕ, η οποία θα κατατεθεί λίγους μήνες αργότερα. Πριν απ' αυτήν, οι συνδικαλιστικές διεργασίες που έχουν ξεκινήσει στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ ολοκληρώνονται και τα έντυπά τους δημοσιεύουν τις *«θέσεις»* τους. Ο τρόπος τοποθέτησης απέναντι στο προσχέδιο είναι αυτός της παράθεσης, αρχικά και μέσα από σύντομες προτάσεις, των *«απόψεων [τους] για το ρόλο της παιδείας»* ή αλλιώς των *«γενικών αρχών»*, με βάση τις οποίες προσεγγίζουν συνολικά το εκπαιδευτικό σύστημα και στη συνέχεια η κατ' άρθρον κατάθεση κριτικών παρατηρήσεων με τη μέθοδο της πρόσθεσης ή αφαίρεσης σ' αυτά λέξεων, προτάσεων ή και παραγράφων που εμπεριέχουν προτάσεις τους[276].

Κατά τη ΔΟΕ, λοιπόν, η εκπαίδευση: 1)*«Δεν αποτελεί μια αυτόνομη και αυθύπαρκτη διαδικασία»*, αλλά, ως τέτοια, συναρθρώνεται με το κοινωνικό, πολιτικό και

---

[275] «Ι.Ε.» *ο.π.*, 5-6, Ανδρέου Α., «Οι ιδεολογικές και εκπαιδευτικές αντιλήψεις στο προσχέδιο νόμου για τη γενική εκπαίδευση». Ο Α. Ανδρέου ήταν αντίστοιχα στέλεχος της *«Ανανεωτικής»*.

[276] Η έκφραση *«απόψεις για το ρόλο της παιδείας»* αντιστοιχεί στη ΔΟΕ, ενώ αυτή των *«γενικών αρχών»* στην ΟΛΜΕ. Η παρουσίαση των θέσεών τους, στη συνέχεια, γίνεται με βάση τις τελικές αποφάσεις τους, σε αυτό το στάδιο, που στάλθηκαν στο ΥΠΕΠΘ, και δημοσιεύτηκαν αντίστοιχα στο: «Δ.Β.» 950/4ος/84, τα κείμενα α) «Η εισηγητική έκθεση των προτάσεών μας πάνω στο προσχέδιο» (1, 8), β) «Προτάσεις στο προσχέδιο» (10-13), και γ) «Προσχέδιο Νόμου. Εισήγηση του ΔΣ προς τους Συλλόγους» (15, 31)και στο «Π.Δ.» 567/3ος/84, 22- 28 «Αποφάσεις Έκτακτης ΓΣ στο προσχέδιο Νόμου για τη "δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας"».

πολιτιστικό περιβάλλον με *«σχέση δυναμικής αλληλεπίδρασης και αλληλόδρασης»*. 2)Δεν είναι *«μόνο επενδυτικό αγαθό»*, αλλά αποτελεί ταυτόχρονα *«αυτοσκοπό»* για το άτομο και *«υπόθεση όλου του λαού»*. 3)Η πολιτεία οφείλει να μεριμνά για την παροχή δωρεάν εκπαίδευσης στα παιδιά *«όλου του λαού»* στα πλαίσια ενός *«ενιαίου εννιάχρονου λαϊκού σχολείου με αδιαφοροποίητο πρόγραμμα, ενιαία δομή, οργάνωση και ενιαίο εκπαιδευτικό προσωπικό»*. Ως εκ τούτου *«η παραπαιδεία»*, τα *«προνομιακά»* και *«ξένα σχολεία»* δεν έχουν θέση στο μελλοντικό εκπαιδευτικό σύστημα. 4)Το σχολείο *«πρέπει να είναι ανοιχτό στην κοινωνία»*, γιατί δεν είναι *«μικρογραφία»* της αλλά *«αναπόσπαστο κομμάτι της»*. Οφείλει, λοιπόν, να μετατραπεί σε *«πολιτιστικό κέντρο»* και να συμβάλει στη γενικότερη ανάπτυξη *«του τόπου»*. 5) Ο μαθητής *«θα πρέπει να αναβαθμισθεί από αντικείμενο σε υποκείμενο της παιδευτικής διαδικασίας»* και αυτή να καταστεί κοινή υπόθεση των *«άμεσα ενδιαφερομένων»*, ώστε το σχολείο αυτό να συμβάλει καταλυτικά στη *«μετάβαση σε μια κοινωνία αποκεντρωμένη και αυτοδιαχειριζόμενη»*. 6) Βασική αρχή για τις σχέσεις εκπαίδευσης- οικονομίας αποτελεί η θέση ότι η *«Παιδεία»*, χωρίς να είναι *«υποταγμένη στην παραγωγή»* (γιατί αυτό έρχεται σε αντίθεση με την *«ολόπλευρη ανάπτυξη»* του ανθρώπου), πρέπει *«να υπηρετεί το στόχο της αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης του τόπου μας»*. Στα πλαίσια αυτής *«της φιλοσοφίας»* είναι αναγκαίο να *«ενοποιηθεί η γενική με την τεχνοεπαγγελματική εκπαίδευση»*, ώστε *«να πάψει ο διαχωρισμός χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας»*, και η συνακόλουθη σύνδεση της Γ.Ε. με την *«εκπαίδευση των κυρίαρχων τάξεων»* και της Τ.Ε.Ε. μ' αυτή *«των κυριαρχούμενων»*. Στην κατεύθυνση αυτή είναι απαραίτητο να επιτραπεί η *«κάθετη και οριζόντια εκπαιδευτική κινητικότητα»*[277].

Η ΟΛΜΕ θεωρεί ότι η εκπαίδευση, ως *«μια από τις βασικές κοινωνικές λειτουργίες»*, α)αφορά τον *«Ελληνικό λαό»* στο σύνολό του. Ιδιαίτερα *«οι φορείς»* που συνθέτουν τη *«σχολική πραγματικότητα»* (καθηγητές, γονείς, μαθητές)αποτελούν *«την κοινωνική βάση πάνω στην οποία μπορεί και πρέπει να στηριχτεί οποιαδήποτε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»*. β) Αποτελεί αυτή *«αγαθό που ανήκει στο λαό και υπηρετεί το λαό»*. γ) Είναι *«δημόσια και παρέχεται δωρεάν»*, οπότε η Ιδιωτική και κάθε μορφή *«προνομιακής εκπαίδευσης»*, που αναπαράγει *«την κοινωνική ανισότητα και αδικία»* δεν έχει θέση στο εκπαιδευτικό οικοδόμημα. δ) Καθήκον της *«Πολιτείας»* αποτελεί το να *«εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες απαλείφοντας κατά το δυνατό τις κοινωνικές ανισότητες»* (φροντίδα για: οικονομικές και άλλες διευκολύνσεις στις *«μη προνομιούχες τάξεις»*, συνολικά υψηλή ποιότητα εκπαίδευσης, εξασφάλιση υλικοτεχνικής υποδομής και *«ορθολογικότερης»* κατανομής των σχολείων). ε) Είναι στενά συνδεδεμένη με την παραγωγή, την οικονομία και *«τις ανάγκες της κοινωνίας τις οποίες οφείλει να υπηρετεί»*.

Στην ΟΛΜΕ, πέρα από τις *«γενικές αρχές»*, ορίζονται εισαγωγικά και ως *«βασικοί συντελεστές»* μιας *«δημιουργικής πορείας»* της εκπαίδευσης στο σύνολό της ο *«δίκαια αμειβόμενος εκπαιδευτικός»* (που στηριζόμενος *«ηθικά και υλικά»* από την *«Πολιτεία»* μπορεί να ασχοληθεί απερίσπαστα και δημιουργικά με την εργασία του), η παροχή *«των απαραίτητων κονδυλίων»* και *«η συνεργασία του σχολείου με τον κοινωνικό περίγυρο»* (γονείς, καθηγητές, μαθητές και Τ.Α.) ικανή να δημιουργήσει ένα ισχυρό κίνημα το οποίο θα *«περιφρουρεί»* τις κατακτήσεις και θα *«διεκδικεί νέες»*.

---

[277] Η ΔΟΕ επιπλέον προχωρά και στην απαρίθμηση των γενικότερα *«θετικών σημείων»* του προσχεδίου. Τούτα θεωρεί ότι είναι: η επανίδρυση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, η δεσμοθέτηση των Π.Ε.Κ., η καθιέρωση του ενιαίου *«προγράμματος σπουδών»* της εννιάχρονης και του Παιδικού Κέντρου, η ίδρυση πειραματικών σχολείων και του Εθνικού Συμβουλίου Ειδικής Αγωγής, η εισαγωγή νέων μαθημάτων στα δημοτικά και η δεσμοθέτηση της επιλογής μαθημάτων στα λύκεια, η οντότητα που αποκτούν οι Σύλλογοι γονέων και διδασκόντων, η καθιέρωση θεσμών *«λαϊκής συμμετοχής»* και η σύνδεση Τ.Α. και σχολείου, η αναδιοργάνωση της διοίκησης του σχολείου και η ενοποίηση των διευθύνσεων Μ.Ε και ΤΕΕ. Θεωρεί επιπλέον ότι μια σειρά ζητήματα δεν αντιμετωπίζονται *«σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου»*. Πρόκειται για: την ενιαία εννιάχρονη, την ίση αντιμετώπιση σχολείων και διδακτικού προσωπικού όλων των βαθμίδων και τη σταδιακή κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης.

Στη συνέχεια η κατ' άρθρο θεώρηση ακολουθεί τη δομή του προσχεδίου. Έτσι, ως προς τους προβλεπόμενους γενικότερους σκοπούς της εκπαίδευσης (άρθρο 1)η ΔΟΕ θεωρεί ότι *«πρέπει να γίνει ξεκάθαρο... ότι η εκπαίδευση οφείλει να καλλιεργήσει στους μαθητές την κοινωνική συνείδηση έτσι που να εντάσσουν τους ατομικούς στόχους και δραστηριότητες μέσα στους κοινωνικούς... με απώτερο στόχο την κατάργηση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο»*. Προτείνει στη συνέχεια την τροποποίηση της πρώτης παραγράφου: τους *«δημοκρατικούς πολίτες»* που οφείλει να παράγει η εκπαίδευση πρέπει να τους *«διακρίνει πίστη προς την πατρίδα, την εθνική Ανεξαρτησία και τα γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής και λαϊκής παράδοσης»*- αλλά και το *«πνεύμα της ανεξιθρησκίας»*- και προσθέτει στην ε' παράγραφο (προέβλεπε ότι στους μαθητές πρέπει να αναπτυχθεί *«πνεύμα φιλίας και συνεργασίας προς όλους τους λαούς»*) τη λέξη *«αλληλεγγύη»*. Η ΟΛΜΕ θέλει, κι αυτή, να συμπεριληφθεί στους σκοπούς η διαπαιδαγώγηση στο πνεύμα της υπεράσπισης της *«Εθνικής Ανεξαρτησίας και λαϊκής κυριαρχίας»* και, επιπλέον σε σχέση με τη ΔΟΕ, της στήριξης της παγκόσμιας Ειρήνης, ύφεσης και αφοπλισμού προκρίνοντας το χαρακτηρισμό της *«παράδοσης»* (εκτός από *«γνήσιας χριστιανικής»*) και ως *«λαϊκής»*. Θεωρεί επίσης πως στο πρώτο άρθρο πρέπει να γίνεται σαφές ότι η εκπαίδευση σκοπεύει να καλλιεργήσει στο σύνολο των μαθητών *«ανεξάρτητα από φύλο, καταγωγή και προέλευση»* το σύνολο των επιδιωκόμενων σκοπών και να τους προετοιμάσει επιπλέον να υπηρετήσουν *«τις ανάγκες της κοινωνίας και της παραγωγής για μια ανεξάρτητη και αυτοδύναμη οικονομική ανάπτυξη»*.

Η επιμονή της ΟΛΜΕ στον καθορισμό των σκοπών είναι αξιοσημείωτη και αντίστοιχη με αυτή που επέδειξε το 1976 (ν. 309/76). Η Έκτακτη ΓΣ διαμορφώνει σύνολο προτάσεων οι οποίες θεωρήθηκε ότι έπρεπε να συμπεριληφθούν, πέρα από τις παραπάνω, με αυτή ή την άλλη μορφή στο νέο νόμο. Οι προτάσεις αυτές ξεκινούσαν με την *«φροντίδα για σωματική και ψυχική υγεία»*, περνούν στην ανάγκη να αναπτύσσει ο μαθητής *«ισόρροπα το σώμα, τη διάνοια, το συναίσθημα και την ηθική βούληση»*, επισημαίνουν τη χρησιμότητα δημιουργίας *«πολιτικά κοινωνικοποιημένων νέων»* στο πνεύμα της *«ισότητας των δύο φύλων»*, οι οποίοι θα είναι ικανοί και θα θέτουν ευχαρίστως τις γνώσεις τους στις υπηρεσίες *«του συνόλου»*, προκρίνοντας έτσι, την καταδίκη της καλλιέργειας *«πνεύματος ατομικισμού»* και *«στείρας ανταγωνιστικότητας»* στο χώρο της εκπαίδευσης για να καταλήξουν στην ανάγκη να προωθηθεί στους νέους ο σεβασμός *«και [η] φροντίδα στο φυσικό περιβάλλον»* σε συνδυασμό με συμμετοχή τους *«στην αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας, στην ανάπτυξη της οικονομίας, στη δημιουργία κατά το δυνατό αυτοδύναμης τεχνολογίας, στη δημιουργία και τη διάδοση των πολιτιστικών αγαθών με στόχο της ανύψωση της υλικής και πνευματικής στάθμης του λαού»*[278].

---

[278] Από το σύνολο αυτών των προτάσεων στο δεύτερο σχέδιο νόμου (ΟΛΜΕ, Έκτακτη Έκδοση, Φλεβάρης 1985) θα συμπεριληφθούν οι αναφορές στην ανάγκη καλλιέργειας των σκοπών στους μαθητές *«ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή»*, στην υπεράσπιση *«της Εθνικής Ανεξαρτησίας»*, στην αρμονική ανάπτυξη *«πνεύματος και σώματος»* και κάποια γενικόλογη αναφορά στη συμμετοχή των μελλοντικών πολιτών *«στην ανάπτυξη της πατρίδας μας»*. Η διάκριση της παράδοσης σε γνήσια *«ορθόδοξη χριστιανική και λαϊκή»* δεν έγινε αποδεχτή,, προστέθηκε όμως η ενημέρωση και άσκηση στη χρήση *«των αξιών της λαϊκής παράδοσης»* σε άλλο σημείο του άρθρου. Στον τελικό νόμο, δε, συμπεριλήφθηκε και το απαραβίαστο της *«θρησκευτικής συνείδησης»* στο άρθρο όπου γίνεται παράλληλα αναφορά στα *«γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης»*. Γενικότερα για την κριτική που ασκήθηκε στο άρθρο που περιγράφει τους σκοπούς της εκπαίδευσης ο Νούτσος Χαρ. (*ο.π.*, 78) σημειώνει ότι *«το ελληνοχριστιανικό ιδεολόγημα ανακατωμένο με λαϊκίστικη θεώρηση αποτέλεσε τον κυρίαρχο λόγο της ηγεσίας του υπουργείου»* . Στο ίδιο άρθρο (σ. 84) γίνεται και εκτεταμένη αναφορά σ' άλλα άρθρα της περιόδου που ασχολήθηκαν με τους οριζόμενους σκοπούς τις πολλαπλές αντιφάσεις τους και τα ιδεολογικά αμαλγάματα που συγκροτούσαν. Επιπλέον για τις δεσμεύσεις της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ προς την Εκκλησία και την πρόθεσή της να γίνει σαφής αναφορά στα στοιχεία της *«ορθοδοξίας»* δες στο: Ημερολόγιο: 15/3/84, όπου και εκτεταμένα αποσπάσματα από έγραφο του ΥΠΕΠΘ προς την Ιερά Κοινότητα του Αγίου Όρους. Για τη διατύπωση της ακριβώς αντίθετης άποψης (:ο νόμος όφειλε να διατηρήσει την ανάπτυξη *«της θρησκευτικής συνειδήσεως»*, αλλά δεν έκανε κάτι τέτοιο) χαρακτηριστικό

Στο περί *«σκοπού»* της εκπαίδευσης άρθρο του προσχεδίου συμπεριλαμβάνονται και *«οι συντελεστές επίτευξης»* των. Η συζήτηση περί *«συντελεστών»* συνδέεται με την επιθυμία των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών να συμπεριλάβει ο *«αντί- 309»* συγκεκριμένες αναφορές στις *«προϋποθέσεις»* (κονδύλια), καθώς και την επιμονή της ΟΛΜΕ, όπως σημειώθηκε προηγουμένως, να μνημονεύεται ο *«δίκαια αμειβόμενος εκπαιδευτικός»*. Το προσχέδιο, όμως, κάνει αποκλειστικά λόγο για την *«προσωπικότητα και κατάρτιση»* των εκπαιδευτικών ως εργαλείων, μέσω των οποίων δημιουργείται το απαραίτητο *«παιδαγωγικό κλίμα»*, έτσι ώστε με την κατάλληλη χρήση του *«βιβλίου»* και των άλλων *«διδακτικών μέσων»* και *«σύμφωνα»* με τα *«άρτια»* Α.Π. που εμπεριέχουν *«σαφώς διατυπωμένους»* σκοπούς και *«ενδεικτικές κατευθύνσεις για τη μέθοδο και τα μέσα διδασκαλίας»* να *«συντελεστούν οι σκοποί»* της εκπαίδευσης. Η ΔΟΕ θα ζητήσει ονομαστικά να προστεθούν στους *«συντελεστές»* οι δαπάνες για την εκπαίδευση, η υλικοτεχνική υποδομή, τα διδακτήρια και ο αύλειος χώρος, το πλέγμα των συλλόγων γονέων- Τ.Α.- κοινωνικών φορέων- μαθητικών κοινοτήτων και συνεταιρισμών, καθώς και οι μορφές οργάνωσης του ελευθέρου χρόνου των μαθητών και τα προγράμματα εξωσχολικής απασχόλησής τους. Η ΟΛΜΕ, αντίστοιχα, ζητά να αναγορευθεί σε *«βασικό συντελεστή η εξασφάλιση όλων των αναγκαίων προϋποθέσεων και μέσων για την απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων»*, η συνεργασία σχολείου και *«κοινωνικού περίγυρου»* (με βάση τη *«γενική αρχή»*), τα απαραίτητα κονδύλια και ο *«δίκαια αμειβόμενος εκπαιδευτικός»* και επεκτείνεται, σε σχέση με τη ΔΟΕ, αναφερόμενη στην ανάγκη συγκρότησης Α.Π. με *«χαρακτήρα αντιαυταρχικό και αντιδογματικό»*, που θα διασφαλίζουν την *«ενεργητική συμμετοχή του μαθητή»* και θα παραχθούν με τη συνεργασία *«επιστημονικών και συνδικαλιστικών φορέων»*. Ως προς το ζήτημα της *«εσωτερικής συνοχής και ενιαίου χαρακτήρα»* των Α.Π. και οι δυο Ομοσπονδίες θεωρούν ότι αυτός πρέπει να εκτείνεται στο σύνολο της Γενικής και να μην περιορίζεται, κατά τα προβλεπόμενα, στον υποχρεωτικό κύκλο[279].

Στο άρθρο περί *«παροχών»*, όπου και προβλέπεται οι δαπάνες λειτουργίας να αντιμετωπίζονται με *«κρατικές επιχορηγήσεις προς την τοπική αυτοδιοίκηση»*, η ΟΛΜΕ επιθυμεί να προστεθεί η χορήγηση κρατικών υποτροφιών στους μαθητές της Μ.Ε. *«σαν μια αντισταθμιστική προσφορά στα υποβαθμισμένα στρώματα»*, καθώς και η πρόβλεψη για την *«κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης»*. Η ΔΟΕ προτείνει ένα πλατύ δίκτυο παροχών που υλοποιείται μέσα από τη δημιουργία α)Κέντρων Διδακτικού Υλικού σε επίπεδο σχολικών μονάδων, νομού και περιφέρειας, β)Παιδικών, Μαθητικών και Αθλητικών Κέντρων και Εξοχών (χειμερινών και θερινών) ώστε να αξιοποιείται ο ελεύθερος χρόνος των μαθητών και γ)παροχών για εξειδικευμένη σχολική βοήθεια (*«ενισχυτικά μαθήματα»* στο σχολείο, *«ένταξης ή επανένταξης των παλιννοστούντων Ελληνόπουλων»* και φροντίδα της εκπαίδευσης των *«Ελληνόπουλων του Εξωτερικού»*)[280].

Ως προς τη διατύπωση των σκοπών κάθε ιδιαίτερης βαθμίδας η ΟΛΜΕ διατυπώνει ανάλογες με τις παρατηρήσεις της επί των γενικότερων σκοπών της εκπαίδευσης (ορισμός παράδοσης και ως *«λαϊκής»*), ενώ για τα προβλήματα οργάνωσης και λειτουργίας τους η ΔΟΕ διατυπώνει τη γενικότερη θέση της για *«ίση μεταχείριση όλων των σχολείων»*, θεωρεί ότι πρέπει να προβλέπεται η λειτουργία τμημάτων 25

είναι το άρθρο συνδικαλιστή- καθηγητή θεολόγου (ΔΣ Δ΄ ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης): Παρπαράς Αλ., «Σε άνθρωπο χωρίς πρόσωπο στοχεύει ο νέος νόμος για την εκπαίδευση» *εφ. «Ελληνικός Βορράς»* 11/3/84.

[279] Στο δεύτερο προσχέδιο (*ο.π.*, 20)προστέθηκε στους *«συντελεστές»* μια γενική αναφορά στην *«εξασφάλιση όλων των αναγκαίων προϋποθέσεων και μέσων για την απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων»*. Καμιά άλλη πρόταση των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, στο σημείο αυτό, δεν έγινε δεκτή ούτε πέρασε στον τελικό νόμο.

[280] Η ΔΟΕ ζητούσε να προστεθούν στο νόμο τα θέματα της κατάργησης της *«ιδιωτικής εκπαίδευσης και παραπαιδείας»* και της λήψης συγκεκριμένης δέσμης μέτρων για *«την αντιμετώπιση του αναλφαβητισμού»*, χωρίς να τα εντάσσει στο ζήτημα των παροχών, όπου ενέτασσε- με βάση τις απόψεις που είχαν συγκροτηθεί μέχρι τότε στην Ομοσπονδία- το πλέγμα εκείνων των μέτρων που θεωρούσε *«αντισταθμιστικά»*.

μαθητών στα δημοτικά (η ΟΛΜΕ προτείνει 30 για τη Μ.Ε.) και ζητά να αποσυρθεί παράγραφος η οποία μπορεί να επέτρεπε την πραγματοποίηση προαγωγικών και απολυτήριων εξετάσεων στο Δημοτικό Σχολείο. Η ΟΛΜΕ ζητά η *«ανάθεση διδασκαλίας»* σε καθηγητές μαθημάτων στο Δημοτικό Σχολείο να επιτρέπεται *«μόνο εφόσον το επιθυμούν οι ίδιοι»*[281].

Στη συνέχεια, το άρθρο που προβλέπει τα της γλώσσας δεν απασχολεί. Η διατύπωση για τη χρήση στη διδασκαλία της δημοτικής *«όπως διαμορφώνεται από το λαό και τη λογοτεχνία»* τους αρκεί[282].

Για το θέμα της *«διάρθρωσης των βαθμίδων»*, που αποτέλεσε σημαντικό πρόβλημα και αιτία σύγκρουσής τους στο παρελθόν οι προτάσεις διαρθρώνονται ως εξής: Προτείνουν αρχικά και οι δύο την *«υποχρεωτική φοίτηση»* στο νηπιαγωγείο και δείχνουν την προτίμησή τους για την επικράτηση του Ενιαίου Πολυκλαδικού- ως μοναδικό τύπο λυκείου-, αφού η ΟΛΜΕ προτείνει να συμβεί αυτό στο βαθμό που επιτυγχάνει η πειραματική εφαρμογή του, ενώ η ΔΟΕ απαιτεί την άμεση επικράτησή του και την κατάργηση *όλων των άλλων* (γενικών, κλασικών, τεχνικο- επαγγελματικών). Η διαφορά έγκειται στην επιμονή της ΔΟΕ στην *«ενιαιοποίηση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης»* στη συνένωση, δηλαδή του δημοτικού και γυμνασίου κάτω από ενιαία διοίκηση[283].

Σχετικά με το Π.Ι., την ίδρυση του οποίου θεώρησαν και οι δυο Ομοσπονδίες θετικό βήμα, είναι η ΟΛΜΕ που ασχολείται συστηματικότερα. Προτείνει να διορίζεται *«μόνο ο Πρόεδρος»* από τον υπουργό Παιδείας καθώς και την ίδρυση *«περιφερειακών τμημάτων»* θέτοντας τρεις γενικές αρχές για τη στελέχωσή του: *«επανάκριση»* των υπηρετούντων συμβούλων, κάλυψη όλων των ειδικοτήτων *«με αντίστοιχους συμβούλους»*, διορισμό των μελών του *«επί θητεία»*, ενώ διεκδικεί τη συμμετοχή των εκπροσώπων των *«συνδικαλιστικών οργανώσεων»* κατά τις διαδικασίες επιλογής. Η ΔΟΕ επιμένει στην αναγκαιότητα ίδρυσης και τμήματος *«Προσχολικής Αγωγής»* σ' αυτό καθώς και στην εσωτερική διασύνδεση των τμημάτων του *«κατά επιστημονικό αντικείμενο»*[284].

Ως προς το σύνολο των προβλημάτων που συνδέονται με τους εκπαιδευτικούς, ξεκινώντας από τη βαθμολογική κατάστασή τους, προτείνεται να προσαρμοστεί το προσχέδιο με το Ενιαίο Βαθμολόγιο- Μισθολόγιο, η ψήφιση του οποίου αναμένεται (θέσεις για ακώλυτη μισθολογική εξέλιξη, αποσύνδεση βαθμού μισθού). Οι θέσεις για το

---

[281] Το δεύτερο προσχέδιο αλλά και ο 1566/85 προβλέπουν 30 μαθητές ανά τάξη για το δημοτικό-νηπιαγωγείο και 35 για τη Μ.Ε. (εξαίρεση τα 1/θέσια- 2/θέσια 25 μαθητές). Ακόμη δεν επαναδιατυπώθηκε παράγραφος με αναφορά σε μορφή εξετάσεων στο Δημοτικό σχολείο, ενώ η ρύθμιση για τη δυνατότητα απόσπασης καθηγητών στη δημοτική παρέμεινε όπως πρωτοδιατυπώθηκε (στόχος η διδασκαλία: μουσικής, γυμναστικής, καλών τεχνών η οποία και αρχικά υλοποιήθηκε με την τοποθέτηση αναπληρωτών).

[282] Στο δεύτερο προσχέδιο προστέθηκαν οι διευκρινίσεις περί *«δόκιμης»* λογοτεχνίας και *«χωρίς την αυτούσια μεταφορά ξένων λέξεων»*, χωρίς να προκληθεί αντίδραση των Ομοσπονδιών (Ιδιαίτερα για τη συζήτηση, στα πλαίσια του ΠΑΣΟΚ, περί των αρνητικών επιδράσεων που προκαλεί στη γλώσσα *«η εισβολή ξένων λέξεων»*. Πεπονής Α., « Ξένη εισβολή στη γλώσσα μας» εφ. *«Εξόρμηση»* 9/4/78, 8).

[283] Η θέση υποστηρίχθηκε με επιμονή από τις συνδικαλιστικές παρατάξεις του ΚΚΕ (Δ.Ε.Ε. - «Πανεπιστημονική») και στις τρεις Ομοσπονδίες. Στο χώρο της ΔΟΕ η ΔΕΕ θεώρησε ότι το ΔΣ έπαυε να επιμένει σταδιακά στη *«βασική θέση του κλάδου»* και αναλώθηκε σε μικρορρυθμίσεις. Ενδεικτικά: «Πανεκπαιδευτική» 2/2ος/85, 2-6, «Παραμερίζονται οι στόχοι της εκπαιδευτικής αλλαγής». Οι παρατάξεις που συγκέντρωναν μέλη του ΚΚΕεσ. και αυτόνομους αριστερούς (ΑΣΚΕ, «Γληνός», «Ανανεωτική») υποστήριζαν γενικότερα την αύξηση των ετών της υποχρεωτικής, στα πλαίσια της *«διαφορετικής»* εκπαιδευτικής φιλοσοφίας που πρότειναν, ενώ υπέρ του *«εννιάχρονου»* σχολείου ήταν και η παράταξη της ΝΔ στο χώρο των δασκάλων. Παρόμοια πρόταση καταγηφίστηκε στην ΟΛΜΕ (Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάρτιος 1984).

[284] Εκτεταμένη κριτική για το «νέο» θεσμό του Π.Ι. και την κατάργηση του ΚΕΜΕ διατύπωσε σε σειρά άρθρων του ο Φ. Κ. Βώρος, στέλεχος και των δύο οργάνων. Ο αρθρογράφος θεωρούσε ότι η αλλαγή αφορούσε περισσότερο μια *«συμβολική»* κίνηση, ενώ το Π.Ι. έμενε εξαρτώμενο απόλυτα από τον υπουργό χάνοντας και σημαντικές αρμοδιότητες που είχε το ΚΕΜΕ. Ενδεικτικά: Βώρος Φ., «Το νομοσχέδιο για τη γενική Εκπαίδευση», *Τα εκπαιδευτικά* τ. 1, Φθινόπωρο 1985, 18- 23 και «Νόμος 1566/85. Καθιερώνει πράγματι τη "λαϊκή συμμετοχή" στις διαδικασίες εκπαίδευσης;», *Νέα Παιδεία* τ. 37, Χειμώνας 86, 17-19.

ωράριο εργασίας που διαμορφώνει η ΔΟΕ προτείνουν ωράριο 25 ωρών διδασκαλίας για τους δασκάλους με κλιμακωτή *μείωση ωραρίου* για τους Δ/ντές (23-10) ώρες ανάλογα με την οργανικότητα των σχολείων στα οποία υπηρετούν. Στην ΟΛΜΕ, για τους καθηγητές προτείνεται ωράριο 21-14 ωρών που μειώνεται ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας, ενώ για τους Δ/ντές 8- 4 ώρες που μειώνεται ανάλογα και πάλι με την οργανικότητα του σχολείου. Παράλληλα, και οι δύο, επιμένουν στην ανάδειξη του Συλλόγου Διδασκόντων σε πρωταρχικό όργανο διοίκησης του σχολείου, του οποίου ο δ/ντής- οριζόμενος με συγκεκριμένο τρόπο- ουσιαστικά εκφράζει τις αποφάσεις. Η ΔΟΕ, επιπλέον προτείνει να προβλέπει ο νόμος την ανά δεκαπενθήμερο συνεδρίασή του, με σκοπό την ισχυροποίηση της παρουσίας του. Η εισαγωγική επιμόρφωση, που προβλέπεται για πρώτη φορά στο προσχέδιο νόμου, αντιμετωπίζεται από τη ΔΟΕ με τη σημείωση ότι θα πρέπει *«να φαίνεται καθαρά»* πως αυτή θα παρέχεται *«μετά το διορισμό»*, ώστε να μη μετατραπεί ο θεσμός σε *«μηχανισμό ελέγχου των διορισμών ή σε εμπόδιο για το διορισμό»*. Η ΟΛΜΕ επιμένει να διαγραφεί η πρόταση που προβλέπει ότι η *«επιτυχής παρακολούθηση του προγράμματος... αποτελεί προϋπόθεση για το διορισμό»*, προτείνοντας ταυτόχρονα την οργάνωση της επιμόρφωσης με τη συνεργασία *«των αρμοδίων υπηρεσιών με τους αντίστοιχους συνδικαλιστικούς φορείς»*. Επιπλέον, θεωρεί ότι η ετήσια επιμόρφωση πρέπει να προσφέρεται μετά τον πέμπτο χρόνο εργασίας στο σύνολο των καθηγητών. Ως προς τη μετεκπαίδευση του προσωπικού η ΟΛΜΕ θεωρεί ότι πρέπει να καταργηθεί το Δ.Μ.Ε. και κάθε είδους μετεκπαίδευση να προσφέρεται αποκλειστικά στα πανεπιστημιακά τμήματα, με την προϋπόθεση ότι αυτά θα συνδέονται με τα προβλήματα της Μ.Ε., ενώ η ΔΟΕ ζητά να απαλειφθούν όλες οι ρυθμίσεις του προσχεδίου, που δημιουργούν προβλήματα στην ενότητα του σώματος είτε εξισώνοντας τους απόφοιτους της ΜΔΔΕ με τους μελλοντικούς απόφοιτους των ΑΕΙ είτε προέβλεπαν μετεκπαίδευση σ' αυτό *«για την άσκηση ειδικών καθηκόντων»*. Τέλος, καταδικάζεται (από ΔΟΕ- ΟΛΜΕ) η ρύθμιση που προβλέπει *«μονομελή»* όργανα πειθαρχικής δικαιοδοσίας[285].

Ως προς τις ρυθμίσεις στο χώρο της «Ειδικής Αγωγής» που προβλέπει το προσχέδιο η ΔΟΕ θεωρεί ότι *«βελτιώνουν αλλά δε λύνουν το πρόβλημα»* σημειώνοντας πως τα 200.000 παιδιά με *«σχετικές ανάγκες»* απαιτούν μια *«πιο γενναία αντιμετώπιση»* (οι εννιά οργανικές θέσεις νηπιαγωγών, που προβλέπονται, θεωρούνται μέτρο της φροντίδας της πολιτείας), εφόσον γίνεται γενικότερα αποδεχτό- περά από *«ανθρωπιστικούς και κοινωνικούς λόγους»*- πως *«η επένδυση στην ειδική αγωγή αποτελεί και αξιοποίηση του δυναμικού των ειδικών ατόμων»* με γενικότερο οικονομικό όφελος και για το κοινωνικό σύνολο. Δεν προβαίνει, όμως, στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων ομολογώντας ότι *«δεν είναι σε θέση»*. Αντίθετα η ΟΛΜΕ προβαίνει σε δυο διορθωτικές προτάσεις: συμμετοχή εργαζομένων στην ειδική αγωγή στο ιδρυόμενο Συμβούλιο Ειδικής Αγωγής, αύξηση του προσωπικού σε συγκεκριμένες ειδικότητες της Μ.Ε., εκτιμώντας με τη σειρά της ότι *«πρέπει να ληφθούν υπόψη σοβαρά οι προτάσεις των ειδικών λόγω της ιδιαιτερότητας του ζητήματος»*[286].

Τέλος, σχετικά με το μέγα ζήτημα της καθιέρωσης της *«λαϊκής συμμετοχής»* που επιχειρούσε το προσχέδιο μέσω της συγκρότησης πολλαπλών *«οργάνων λαϊκής συμμετοχής»* (Ε.ΣΥ.Π., Νομαρχιακές- Δημοτικές- Κοινοτικές Επιτροπές Παιδείας,

---

[285] Το προσχέδιο που ακολούθησε και ο τελικός νόμος προέβλεπαν 25-30 ώρες εργασίας για τους δασκάλους και 20- 24 για τους δ/ντές Δ. Σχολείων, ενώ για τους καθηγητές 21- 18 ώρες ανάλογα με τα έτη υπηρεσίας και 8-3 ώρες για τους διευθυντές σχολείων Μ.Ε. Ως προς την εισαγωγική επιμόρφωση διατηρήθηκε ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της χωρίς την αναφορά ότι η επιτυχία σ' αυτή αποτελεί προϋπόθεση διορισμού και η λειτουργία του Δ.Μ.Ε δεν προβλέφθηκε. Αφαιρέθηκαν δε και οι αναφορές περί προσόντων και *«ειδικών καθηκόντων»* των αποφοίτων του ΜΔΔΕ. Η αναφορά σε μονομελή όργανα πειθαρχικής δικαιοδοσίας παρέμεινε.

[286] Για μια κριτική των ρυθμίσεων: Στασινός Δ., «Ο *"αντί- 309"* και η ειδική αγωγή», *Αντί* τ. 262, 8/6/84, 36-37. Ο αρθρογράφος θεωρεί ότι οι διατάξεις του προσχεδίου αποτελούν *«μεταγλωττική αντιγραφή των διατάξεων του ν. 1143»* και επισημαίνει τον *«υπερσυγκεντρωτισμό»* και τη *«συμβολική λαϊκή συμμετοχή»*, καθώς και τα κενά στον προσδιορισμό των στόχων αλλά και του *«ειδικού ατόμου»* που εμπεριέχει αυτό.

Σχολικά Συμβούλια και Σχολικές Επιτροπές) οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ καταθέτουν μια σειρά βελτιωτικές προτάσεις που κινούνται στη λογική του προσχεδίου. Η ΟΛΜΕ προτείνει τη συμμετοχή σε δημοτικό- κοινοτικό επίπεδο εκπροσώπων *«του συνδικαλιστικού φορέα των εκπαιδευτικών»* και τη συμμετοχή στα Σχολικά Συμβούλια εκπροσώπων της Τ.Α., και αυτών των μαθητών λυκείων στις Σχολικές Επιτροπές, ενώ στο Ε.ΣΥ.Π. θεωρεί- όπως και η ΔΟΕ- αναγκαία την ύπαρξη και εκπροσώπου της ΑΔΕΔΥ. Η ΔΟΕ δηλώνει πως *«συμφωνεί με όσα προτείνονται στο προσχέδιο»* ως προς την οργάνωση της *«λαϊκής συμμετοχής»* και επιμένει στο ζήτημα των Συλλόγων Γονέων προκρίνοντας τη συγκρότηση και *«Αυτόνομων Συλλογικών μονάδων Αγωγής»* (ΑΣΜΑ, οργάνων δηλαδή, που δημιουργούνται από τους γονείς *«κάθε τάξης»*), με σκοπό την οργανωμένη συνεργασία με το δάσκαλο που σκοπεύει στη βελτίωση της προσφερόμενης εκπαίδευσης και στην *«επιμόρφωση»* γονέων και κηδεμόνων. Οι ΑΣΜΑ μπορούν να λειτουργήσουν και ως *«σχολές γονέων»*[287].

Μετά την κατάθεση των θέσεων τους για το πρώτο προσχέδιο οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες του δημοσίου θα στρέψουν την προσοχή τους στο πρόβλημα του Ενιαίου Βαθμολογίου- Μισθολογίου και της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ), ενώ η ΔΟΕ αντιμετωπίζει επιπλέον και το πρόβλημα της σύνθεσης του ΔΕΠ των Παιδαγωγικών Τμημάτων. Στη ΓΣ του Ιουνίου το ΔΣ της ΔΟΕ θα δεχτεί κριτική από τις άλλες δύο *«παρατάξεις»*, σχετικά με το ότι διατύπωσε τις θέσεις για το προσχέδιο χωρίς να προχωρήσει σε Έκτακτη ΓΣ[288].

Η ΟΙΕΛΕ θα ολοκληρώσει την κριτική της για το προσχέδιο στις 18/7/85. Αυτή διατυπώνει σε ένα εκτεταμένο κείμενο εννέα ανισοβαρών μερών το οποίο επιχειρεί μια θεματική προσέγγιση των περιεχομένων του προσχεδίου[289]. Στο πρώτο μέρος κατατίθεται η συνολική αποτίμηση:

«Η φιλοσοφία αυτού του νόμου (προσχεδίου) δεν ανταποκρίνεται στις θέσεις της ΟΙΕΛΕ... στις προσδοκίες εκπ/κών, γονιών και μαθητών και διατηρεί το

---

[287] Αντιπρόσωπος της ΑΔΕΔΥ στο ΑΣΥΠ δεν προβλέφθηκε στον 1566/85, ενώ οι προτάσεις της ΟΛΜΕ για διευρυμένη αντιπροσώπευση σε δημοτικό, κοινοτικό και σχολικό επίπεδο έγιναν στο σύνολό τους δεχτές στο δεύτερο προσχέδιο. Το ζήτημα της υλοποίησης της *«συμμετοχής»*, στο χώρο των ΟΛΜΕ- ΔΟΕ, κατά την περίοδο των δεκαοκτώ μηνών που μεσολάβησαν απ' την κατάθεση του πρώτου προσχεδίου μέχρι την ψήφιση του νόμου 1566/85 αντιμετώπισαν συνολικά οι *«παρατάξεις»* που επηρεαζόταν από το ΚΚΕεσ. («Γληνός» - «ΑΣΚΕ»), που χαρακτήρισαν το νομοσχεδίο συνολικά ως *«συγκεντρωτικό και αυταρχικό»* («Εκπαιδευτική Φωνή», [ΑΣΚΕ] 23-24/2ος/84, 1 «Ελευθερία πάλι ανάπηρη σου τάζουν» και «Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί» [Γληνός] «9/2ος/85, 1, «Μονόδρομος στην Εκπαίδευση»). Παρόμοιες θέσεις διατύπωσε και το ΚΚΕεσ. με ανακοίνωσή του («Αυγή» 30/8/85, Ανακοίνωση ΚΚΕ εσωτερικού). Η ΔΕΕ (ΚΚΕ) ακολουθώντας την τακτική προσθαφαίρεσης θετικών- αρνητικών σημείων του νομοσχεδίου (Γκόγκος Α., «Η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση», *«Ριζοσπάστης»* 29/1/84) κατάληξε στην εκτίμηση του *«απλού εκσυγχρονισμού»*, θεωρώντας ότι η *«ουσιαστική συμμετοχή»* δεν υλοποιήθηκε θέτοντας τα ζητήματα της *«εκλογής»* και της *«ισοτιμίας»* όλων των φορέων στα τρία επίπεδα διοίκησης σε αντιστοιχία με την οργάνωσή της Τ.Α. (Α, Β, Γ, βαθμός) («Πανεκπαιδευτική» 2/2ος/85, 9, «Διοίκηση και ουσιαστική συμμετοχή που πρέπει να θεσμοθετηθούν») . Το ΚΚΕ δεσμευμένο από τον πολιτικό στόχο του της συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ *«για κύρια ζητήματα εθνικά και δημοκρατικά»* (Ημερολόγιο: 27/1/84) ακολούθησε την πολιτική διεύρυνσης των στόχων του νομοσχεδίου θεωρώντας ότι δεν αποτελεί οπισθοδρόμηση σε σχέση με τις αλλαγές της Ν.Δ., ζητώντας *«συμμετοχή...[με]ουσιαστικό χαρακτήρα ανάλογα για κάθε φορέα»* (Φαράκος Γ., «Το ΚΚΕ για την εκπαίδευση και το προσχέδιο νόμου», *«Ριζοσπάστης»* 24/3/84) και καταλήγοντας- μετά την αποχώρησή του από τη Βουλή κατά την ψήφιση του νομοσχεδίου- στο ότι *«κωδικοποιεί... εκσυγχρονίζει και κάνει διορθώσεις ή μετονομάζει τους θεσμούς που ήδη υπάρχουν και λειτουργούν στα σχολεία»* (Δρεττάκης Μ., «Νέα υποβάθμιση της Βουλής με το πολυνομοσχέδιο- μαμούθ για την Παιδεία», *«Ριζοσπάστης»* 1/9/85). Για μια συνολική κριτική προσέγγιση του νομοσχεδίου, τις θέσεις *«παρατάξεων»* και κομμάτων: Νούτσος Χαρ., *ο.π.*, 75- 105, όπου και ανάλυση για τον ιδεολογικό χαρακτήρα της εισαγωγικής επιμόρφωσης.

[288] «Δ.Β.» 954/7-8/84, 43 «Περίληψη της δευτερολογίας του Προέδρου». Ο Πρόεδρος Μ. Παπαχρίστος θεώρησε ότι η Έκτακτη ΓΣ ήταν αδύνατη και ότι το ΔΣ εξέφρασε το σύνολο των προτάσεων των Συλλόγων.

[289] Το κείμενο (13 σελίδες)δεν δημοσιεύτηκε στον «Ι.Ε.». Η παρουσίαση των θέσεων της ΟΙΕΛΕ γίνεται με βάση το δακτυλόγραφο που βρέθηκε στα αρχεία της, αντίγραφο του οποίου στάλθηκε στον υπουργό Παιδείας στην προαναφερόμενη ημερομηνία.

προηγούμενο καθεστώς των διακρίσεων της ανισοτιμίας και των φραγμών στην εκπαίδευση παρά τις κάποιες- επί μέρους- θετικές διαφοροποιήσεις του απ' τον ισχύοντα νόμο».

Η δήλωση αυτή συνοδεύεται από την επισήμανση της απουσίας αναφορών *«στην κατάργηση της Ιδ. Εκπ/σης και της Παραπαιδείας»* και τη διαβεβαίωση ότι η Ομοσπονδία προχώρησε *«σε λεπτομερή ανάλυση»* του προσχεδίου, γιατί δεν υιοθετεί *«την πρακτική της άρνησης»* παραπέμποντας τον αναγνώστη στις αποφάσεις των Συνεδρίων της *«για τη φιλοσοφία της εκπαίδευσης»*, που επισυνάπτει[290].

Το δεύτερο μέρος, που είναι και το πλέον εκτεταμένο, ασχολείται με το πρόβλημα της *«διοίκησης»*. Η συνολική αντίρρηση της ΟΙΕΛΕ εκφράζεται με την εκτίμηση ότι το πλέγμα των διατάξεων έχει σαν αποτέλεσμα να *«διατηρείται η προσωποπαγής διοίκηση του Δ/ντη, Συμβούλου, Υπουργού»*. Έτσι, παρά το διαχωρισμό των συμβουλίων σε υπηρεσιακά και διοικητικά- που αναγνωρίζεται ως θετικό βήμα- παραμένει *«άθικτο το προηγούμενο καθεστώς οργάνωσης-διοίκησης που επέβαλε ο ν. 309»*, αφού, σύμφωνα με τις θέσεις της η συμμετοχή των γονέων, μαθητών, μαζικών φορέων και εργαζομένων στα σχολεία δεν αναφέρεται[291]. Ιδιαίτερα, δε, στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, εκτιμάται πως *«ο Σύλλογος Διδασκόντων υποβαθμίζεται στο ρόλο του εντολοδόχου- εφαρμοστή της εκπ/κής πολιτικής»*. Η ΟΙΕΛΕ αντιπροτείνει *«η διάρθρωση της Διοίκησης»* να οργανωθεί σε τρία επίπεδα αντίστοιχα των επιπέδων οργάνωσης της Τ.Α. με πρώτο αυτό της Διοίκησης Σχολείου. Σε κάθε σχολείο συγκροτείται Σχολικό Συμβούλιο (Σ.Σ.), δηλαδή *«συλλογικό όργανο»* που επικεφαλής είναι Δ/ντής επιλεγμένος από τα ανώτερα όργανα Διοίκησης από ένα κατάλογο προτεινόμενο σ' αυτά από το Σ.Σ. στο οποίο συμμετέχουν ο Σύλλογος Διδασκόντων, οι λοιποί εργαζόμενοι στο σχολείο, οι γονείς και η μαθητική κοινότητα (περίπτωση λυκείου) με δικαίωμα ψήφου και με τέτοια αναλογία εκπροσώπων, ώστε *«κανένας φορέας να μην έχει από μόνος του την απόλυτη πλειοψηφία»* για να αποφεύγονται προδικασμένες αποφάσεις αλλά με *«βαρύτητα στην παρουσία των εκπαιδευτικών»*. Οι αρμοδιότητες του Σ.Σ. εκτείνονται από θέματα οργάνωσης και *«εύρυθμης λειτουργίας»* σε παραγωγικά θέματα (σχέσεις εκπ/κών-μαθητών και προβλήματα φοίτησης), ζητήματα διδακτικής και γενικότερων δραστηριοτήτων ως και το πρόβλημα της υλικοτεχνικής υποδομής. Η θητεία του είναι μονοετής, οι συνεδριάσεις του μηνιαίες και η λειτουργία του πραγματοποιείται με βάση *«εσωτερικό κανονισμό»*, ενώ η συνεργασία του με την Τ.Α. θεωρείται απαραίτητη. Ο Σύλλογος Διδασκόντων θεωρείται πως είναι ανάγκη να αποκτήσει *«ουσιαστικές αρμοδιότητες»* (προγραμματισμός διδασκαλίας και γνωστικού υλικού, εξοπλισμός σχολείου και συντονισμός διδασκόντων, επέμβασης σε παιδαγωγικά και οργάνωσης διαλέξεων) και τη δυνατότητα εκλογής των αντιπροσώπων του στο Σ.Σ. Ως δεύτερο επίπεδο διοίκησης ορίζεται αυτό του Νομαρχιακού Συμβουλίου Εκπαίδευσης (Ν.Σ.Ε.), που είναι *«ενιαίο»* για όλες τις βαθμίδες. Σ' αυτό συμμετέχουν οι αντίστοιχοι με το Σ.Σ. φορείς και επιπλέον ο διορισμένος εκπρόσωπος της Νομαρχίας- ως υπεύθυνος της λειτουργίας του-, Σχολικοί Σύμβουλοι και τρεις εκλεγμένοι εκπαιδευτικοί από τις αντίστοιχες εκπαιδευτικές βαθμίδες όλου του νομού (αρά αναγκαία και η οργάνωση των μαθητών-γονιών σε επίπεδο νομού). Οι αρμοδιότητες του Ν.Σ.Ε. εκτείνονται από τη γενική εποπτεία των σχολείων του νομού, την ίδρυση νέων, την επίλυση προβλημάτων υλικοτεχνικής υποδομής, τη φροντίδα κάλυψης των κενών θέσεων του διδακτικού προσωπικού, τα υπηρεσιακά θέματα των εκπαιδευτικών μέχρι την οργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων και τα *«σεμινάρια επιμόρφωσης προσωπικού σε συνεργασία με τοπικά ΑΕΙ»*. Το τρίτο επίπεδο διοίκησης αποτελεί το Κεντρικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης (Κ.Σ.Ε.) ενιαίο- και αυτό- για όλες τις βαθμίδες. Η ενιαία οργάνωση της διοίκησης της Γ.Ε. σε

---

[290] Πρόκειται για τις θέσεις του 12ου Συνεδρίου που παρουσιάστηκαν προηγουμένως περιληπτικά. Αναλυτικά στο ίδιο VI.5.4.

[291] Οι αναφορές στην Τ.Α. και στους *«αιρετούς»* σημειώνεται ως εξαίρεση, αλλά θεωρείται ότι δεν ακυρώνει το πνεύμα του προσχεδίου και παραμένει μη ουσιαστική.

νομαρχιακό και κεντρικό επίπεδο θεωρείται αναγκαία γιατί 1)έτσι εξυπηρετείται καλύτερα η *«ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης που θα οδηγεί στην αποτελεσματικότερη λειτουργία τους και στην καλύτερη σύνδεσή τους (Α.Π., βιβλία)»* και μ' αυτό τον τρόπο 2) επιτυγχάνεται η *«σφυρηλάτηση της ενότητας των νηπιαγωγών, δασκάλων, καθηγητών»* (στόχος η δημιουργία ενιαίου φορέα εκπαιδευτικών, εργαζομένων, μαθητών και γονιών και η εκδήλωση ενιαίας δράσης για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων) και 3) απομακρύνεται ο κίνδυνος *«πολυμερισμού, γραφειοκρατίας και σύγκρουσης αρμοδιοτήτων από τη λειτουργία συμβουλίων με αρμοδιότητες (υπηρεσιακές-παιδαγωγικές) χωριστές»*. Το Κ.Σ.Ε. οργανώνεται όπως το Ν.Σ.Ε.- αλλά σε πανελλαδική κλίμακα- και ασχολείται με πολύ γενικά θέματα (κρατικός προϋπολογισμός, νέες βαθμίδες εκπαίδευσης, θεσμικές αλλαγές)για τα οποία δε λαμβάνει αποφάσεις, αλλά εισηγείται λύσεις στην κυβέρνηση, που *«θα έχει και την κεντρική ευθύνη της απόφασης»*.

Στο τέταρτο μέρος γίνεται αναφορά στο νέο θεσμό των Πολυκλαδικών Λυκείων[292], ο οποίος και θεωρείται πως *«πρέπει να ενθαρρυνθεί»*, αφού υπογραμμιστεί ότι η φιλοσοφία του- που έρχεται, κατά την εκτίμηση της ΟΙΕΛΕ, σε αντίθεση με διαχωρισμό των ανθρώπων σε *«χειρώνακτες και διανοούμενους»*- είναι συνέπεια του *«καταμερισμού εργασίας»* που έχει επενδυθεί ιδεολογικά, γιατί εξυπηρετεί συγκεκριμένα κοινωνικο-οικονομικά συμφέροντα και ως εκ τούτου δεν αποτελεί μια *«παραδοσιακά ριζωμένη προκατάληψη»*, αλλά τη βάση της συνολικής φιλοσοφίας της *«αστικής εκπαίδευσης»* που αφήνει τα *«ανεξίτηλα σημάδια»* της και στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Εκτιμάται, λοιπόν, ότι η σύνδεση των *«φιλόδοξων σκοπών»* της εισηγητικής έκθεσης έρχεται σε αντίθεση με τη συνολική πραγματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος του οποίου *«η δομή, η μορφή και το περιεχόμενο»* οδηγούν στην αντίθετη ακριβώς κατεύθυνση και ως εκ τούτου εκτιμάται πως *«ο θεσμός του Ε.Π.Λ. θα οδηγηθεί σε αποτυχία, κύρια γιατί βρίσκεται σε δυσαρμονία με τον υπόλοιπο εκπαιδευτικό κορμό»*. Πλαγίως, λοιπόν, η ΟΙΕΛΕ θέτει υπόγη του ΥΠΕΠΘ την παλαιότερη εκτίμησή της, σύμφωνα με την οποία θεωρεί πως οι δευτερεύουσες ρυθμίσεις θετικού χαρακτήρα έχουν ελπίδες επιτυχίας *μόνο* αν συνοδεύονται με ευρύτατες θεσμικές και ιδεολογικές ανακατατάξεις.

Στο πέμπτο μέρος, αφού γίνει λόγος για τις *«προεκλογικές διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ και τις προγραμματικές δηλώσεις»*, , διακηρύσσεται η εμμονή της ΟΙΕΛΕ στην *«κατάργηση της Ιδ. Εκπαίδευσης και της Παραπαιδείας, σταδιακά και σε τακτό χρονικό διάστημα με παράλληλη αναβάθμιση της Δημόσιας Εκπ/σης»*. Στην κατεύθυνση αυτή ζητείται και η κατάργηση *«των ξένων σχολείων που δε λειτουργούν με διακρατικές συμφωνίες»*. Θεωρείται πως μόνο με αυτό τον τρόπο εφαρμόζεται η συνταγματική επιταγή *«(άρθρο 16) που αναθέτει την ευθύνη της εκπαίδευσης των παιδιών του ελληνικού λαού στην πολιτεία»*.

Στη συνέχεια (έκτο μέρος) διατυπώνεται η συμφωνία της ΟΙΕΛΕ για τη συγκρότηση ενός *«κεντρικού ερευνητικού οργάνου»* και την κατάργηση του ΚΕΜΕ. Θεωρείται, όμως, ότι η διάρθρωση του Π.Ι.- που δημιουργείται- *«δε διαφέρει σε τίποτα»* από αυτή του ΚΕΜΕ, επιπλέον, δε, η *«άμεση εξάρτησή του»* από τον υπουργό και κατ' επέκταση η απώλεια της *«αυτονομίας»* του που ακυρώνει τον ερευνητικό του χαρακτήρα, και οι *«αυξημένες αρμοδιότητές του»* (επικαλύπτουν το Ε.ΣΥ.Π. και ακυρώνουν τις περιορισμένες δυνατότητες παρέμβασης άλλων οργάνων) συνθέτουν τα στοιχεία εκείνα που οδηγούν στην απόρριψή του. Αντ' αυτού προτείνεται η συγκρότηση ενός *«κεντρικού ερευνητικού και συντονιστικού οργάνου»* με σκοπό τη σύνδεση των ερευνητικών προγραμμάτων που θα εκπονούνται από τα ΑΕΙ, Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.) και τις ομάδες εργασίας που θα λειτουργούν σε όλα τα προτεινόμενα επίπεδα διοίκησης. Αυτό θα είναι στελεχωμένο με *«επί θητεία και ανακλητά»* μέλη που θα

---

[292] Στο τρίτο μέρος παρατηρείται ότι ο νόμος πρέπει να προβλέπει σαφώς τη λειτουργία ενός και μοναδικού συλλόγου γονέων ανά σχολείο. Ανάλογο αίτημα διατύπωσαν και οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και ανάλογη ρύθμιση συμπεριλήφθηκε στον 1566/85.

προέρχονται από τα ΑΕΙ, τους εκπαιδευτικούς της πράξης (με πρόταση των συνδικαλιστικών φορέων) και ειδικούς επιστήμονες.

Το έβδομο και όγδοο μέρος αναφέρονται στα πειραματικά σχολεία και το ζήτημα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Τα δυο θέματα διασυνδέονται με το σχέδιο νόμου, αφού αυτό προβλέπει πως τα *«πειραματικά»* λειτουργούν αποκλειστικά *«στην έδρα»* κάθε Π.Ε.Κ. και σκοπός τους είναι (πέρα από την πειραματική εφαρμογή βιβλίων, προγραμμάτων και μεθόδων διδασκαλίας) *«η πρακτική παιδαγωγική επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού»*, ενώ οι εκπαιδευτικοί που υπηρετούν σ' αυτά έχουν αυξημένα προσόντα και οι μαθητές τους εγγράφονται σ' αυτά ύστερα από *«κλήρωση»*. Οι διατάξεις αυτές, εκτιμά η ΟΙΕΛΕ, θα τα υποχρεώσουν να *«λειτουργήσουν στα πλαίσια των σημερινών "προτύπων" και κάτι τέτοιο θα αποβεί σε βάρος της λειτουργίας του σχολείου»*. Είναι, λοιπόν, αναγκαίο να απαλειφθεί κάθε αναφορά που τα συνδέει με την πρακτική εξάσκηση των επιμορφούμενων, τη λειτουργία τους ανά *«έδρα»* Π.Ε.Κ., να προβλεφτεί ότι *«το μαθητικό δυναμικό των πειραματικών σχολείων είναι αυτό που χωροταξικά ανήκει το σχολείο»*, να μείνει ανοικτός ο αριθμός των *«πειραματικών»* που λειτουργούν ανά περιφέρεια Π.Ε.Κ. (δύο ανά βαθμίδα εκπαίδευσης κατά το προσχέδιο), να ιδρύονται με πρωτοβουλία του Κεντρικού και Νομαρχιακών Συμβουλίων Εκπ/σης (το ΥΠΕΠΘ ιδρύει μόνο σε περιοχές που δεν υπάρχουν ήδη) και οι εκπαιδευτικοί να τα επανδρώνουν *«εθελοντικά»* (χωρίς διάκριση *«προσόντων»*)[293]. Εξάλλου και τα προβλεπόμενα περί της *«επιμόρφωσης»* των εκπαιδευτικών θεωρείται ότι εντάσσονται στη γενικότερη αντίληψη που καλλιεργεί το προσχέδιο- στο πνεύμα του 309/76- αυτή του ελέγχου των εκπαιδευτικών και των παιδαγωγικών τους απόψεων από τη διοίκηση[294]. Η διαπίστωση της ΟΙΕΛΕ στηρίζεται κυρίως στην *«ιεραρχική θέση που κατέχει η διδακτική και οι μέθοδοι αξιολόγησης [στις διαδικασίες επιμόρφωσης] που δεν είναι τίποτε άλλο παρά η διαμόρφωση μιας και μόνο αντίληψης»* στο σώμα των εκπαιδευτικών. Η άποψη ενισχύεται και από τη θέση ότι η προβλεπόμενη, για πρώτη φορά, *«εισαγωγική επιμόρφωση»* θέτει ουσιαστικά, κατά την ΟΙΕΛΕ, *«ζήτημα ανεπάρκειας και αμφισβήτησης των Πανεπιστημιακών σχολών και πτυχίων»*. Η φράση του προσχεδίου: *«εναρμονισμός γνώσεων»* με την *«εκπαιδευτική πραγματικότητα»* και η επιμονή του ΥΠΕΠΘ για τη *«μόρφωση των εκπαιδευτικών σε ό,τι αφορά τα Α.Π. βιβλία και μεθόδους διδασκαλίας»* ερμηνεύεται ως πρόθεση υποταγής των γνώσεων *«που παίρνουν οι εκπ/κοί στα ΑΕΙ, στην εκπαιδευτική πολιτική του ΥΠΕΠΘ»*, με απώτερο σκοπό *«την ακύρωση της παρεχόμενης γνώσης των ΑΕΙ»*. Έτσι, θεωρείται ότι κάθε πρόβλεψη για *«εισαγωγική επιμόρφωση»* πρέπει να απαλειφθεί από το προσχέδιο και κάθε μορφή *«επιμόρφωσης μεγάλης διάρκειας»* να παρέχεται στο ΑΕΙ, ενώ οι ΓΣ των εκπαιδευτικών να *«έχουν δικαίωμα να ζητήσουν επιμόρφωση σε συγκεκριμένα θέματα»* και η λειτουργία, τέλος, των ΠΕΚ να πραγματοποιείται με *«τη συνδρομή των μελών ΔΕΠ., Π.Ι. [οργανωμένο σύμφωνα με τις προτάσεις της ΟΙΕΛΕ] και των εκπ/κών»*.

Το τελευταίο μέρος του κειμένου αφιερώνεται στις *«επί μέρους διατάξεις-εργασιακά»*. Εδώ, οι παρατηρήσεις αφορούν στην επισήμανση του αρνητικού χαρακτήρα της ύπαρξης αναφοράς στους σκοπούς της εκπαίδευσης της *«βαθιάς πίστης»* και των γνησίων στοιχείων της *«ορθόδοξης Χριστιανικής παράδοσης»*, αλλά και την αναγνώριση

---

[293] Ενώ η ΔΟΕ δεν ασχολείται με τα *«πειραματικά σχολεία»*, η ΟΛΜΕ κάνει αναφορά στην ανάγκη αντιστοίχισης του μαθητικού πληθυσμού τους με αυτόν που ανήκει χωροταξικά το σχολείο. Οι προτάσεις των ΟΙΕΛΕ- ΟΛΜΕ δεν έγιναν δεκτές, με εξαίρεση η άρση της πρόβλεψης των 2 *«πειραματικών»* σχολείων κατά *«έδρα»* ΠΕΚ, η οποία ουσιαστικά δε αλλάζει την αρχική λογική, αφού αυτά εξακολουθούν να παραμένουν συνδεδεμένα με την *«έδρα»* των ΠΕΚ. Μάλιστα στο σχέδιο νόμου που ακολούθησε και στον 1566/85 τελικά τα *«πειραματικά σχολεία»* αποτελούν παράγραφο πλέον του άρθρου που προβλέπει τα της *«επιμόρφωσης»* των εκπαιδευτικών.

[294] Το πρόβλημα του πολλαπλού *«ελέγχου»* του εκπαιδευτικού από τη διοίκηση και της περαιτέρω *«υπαλληλοποίησής»* του θα παρουσιαστεί στη συνέχεια, αφού αποτέλεσε- με πρωτοβουλία της ΟΙΕΛΕ κυρίως- περιεχόμενο της αντιπαράθεσης ΥΠΕΠΘ- Ομοσπονδιών, που έλαβε τον τίτλο *«εθνικός διάλογος για την παιδεία»*.

ως θετικών των αναφορών στην *«κοινωνική αξία και ισοτιμία της χειρωνακτικής εργασίας»*, καθώς και αυτών που αναφέρονται στην ανάπτυξη πνεύματος φιλίας και συνεργασίας προς *«όλους του λαούς της Γης»*[295]. Ακόμη επισημαίνεται η έλλειψη αναφοράς στους *«συντελεστές επίτευξης των στόχων»* στο διπλασιασμό (*«τουλάχιστον»*) των δαπανών για την εκπαίδευση, που θεωρείται αναγκαίος για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της *«υλικοτεχνικής υποδομής και βελτίωσης της οικονομικής κατάστασης των εκπαιδευτικών»*. Οι επί μέρους προτάσεις που ακολουθούν ταυτίζονται σχεδόν απόλυτα με αυτές της ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, ενώ επιπλέον ζητείται η προσθήκη στο νόμο δυο διατάξεων. Η πρώτη πρέπει να προβλέπει πως *«το ιδεολογικό, φιλοσοφικό, κοινωνικό φρόνημα των εκπαιδευτικών, δεν αποτελεί κώλυμα διορισμού»* και η δεύτερη να χορηγεί δικαίωμα εκπαιδευτικής άδειας ενός έτους *«άνευ αποδοχών»* για κάθε δέκα χρόνια υπηρεσίας[296].

Με τη νέα σχολική χρονιά (1984-85) οι συναντήσεις της ΟΛΜΕ με παράγοντες του ΥΠΕΠΘ οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι σημαντικότερες από τις προτάσεις της επί του προσχεδίου δε γίνονται αποδεκτές, ενώ το τελικό σχέδιο νόμου το οποίο φαίνεται ότι έχει διαμορφωθεί *«δεν είναι ακόμη γνωστό στο ΔΣ της Ομοσπονδίας»*[297]. Το ΥΠΕΠΘ δημοσιεύει το σχέδιο Π.Δ. για την αξιολόγηση και οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ αντιδρούν θεωρώντας πως αυτό δεν εντάσσεται στο πνεύμα του *«αντί- 309»*[298]. Κατά την Οργανωτική Α' της ΟΛΜΕ (8/12/84) κατατίθεται πρόταση για απεργιακή κινητοποίηση της Ομοσπονδίας με το σύνολο των αιτημάτων της ή με τα εκπαιδευτικά μόνο αιτήματα, η οποία δε συγκεντρώνει την προβλεπόμενη πλειοψηφία.

Τον Ιανουάριο του 1985 τις παραμονές της κατάθεσης του τελικού σ.ν. στις Ομοσπονδίες, ο υπουργός Παιδείας δηλώνει- κατά τη διάρκεια εκφώνησης λόγου του στη Μαθηματική Εταιρεία(4/1/85)- ότι το σχέδιο νόμου θα προβλέπει την *«απόλυση των εκπαιδευτικών που κάνουν "ιδιαίτερα μαθήματα" ή μετατρέπονται μέσα στα σχολεία σε "κομματάρχες"»*[299]. Οι δηλώσεις καλύπτονται ιδιαίτερα από τον ηλεκτρονικό και έντυπο ημερήσιο τύπο, όπου ανοίγεται και ιδιαίτερος *«διάλογος»*.

Οι Ομοσπονδίες του δημοσίου, δια των Προέδρων τους, θα εμπλακούν σ' αυτόν. Ο Μ. Παπαχρίστος (ΔΟΕ) θεωρώντας ότι τα *«ιδιαίτερα μαθήματα»* σχετίζονται με *«τον χαρακτήρα της μεταπρατικής ανταγωνιστικής ελληνικής κοινωνίας»* και την προσπάθεια του ανασφαλούς και *«εγκαταλειμμένου»* ατόμου μέσα σ' αυτή να βρει λύση στα προβλήματα είτε ως εργαζόμενος που αναγκάζεται να καταφύγει σε *«δεύτερη απασχόληση»* είτε ως ενταγμένο *«συνειδητά»* άτομα σ' αυτή (που επιζητά κοινωνική άνοδο και καταξίωση με κάθε τρόπο), δηλώνει ότι οι έλληνες εκπαιδευτικοί, επειδή ακριβώς γνωρίζουν από εμπειρία αυτό το κοινωνικό αδιέξοδο, είναι *«λιγότερο απ' όλα τα κοινωνικά στρώματα "επιρρεπείς σε αθέμιτες συναλλαγές"»*, αν και *«κάποιοι»* καταφεύγουν στα ιδιαίτερα. Καταδικάζοντας, τέλος, *«σαν κοινωνικά ανεπίτρεπτη»* μια τέτοια συμπεριφορά, θεωρεί ότι *«ο τρόπος με τον οποίο ανακοίνωσε ο υπουργός»* τις προθέσεις του *«δεν μπορεί να διευκολύνει τα πράγματα»* και πως οι εκπαιδευτικοί αυτοί και όσοι, αντί να *«πολιτικοποιούν»* του μαθητές τους τους μετατρέπουν σε *«οπαδούς»* κομμάτων, μπορούν *«να τιμωρηθούν»* με βάση την υπάρχουσα νομοθεσία, σημειώνοντας πως τα πρόβλημα της εκπαίδευσης δεν είναι αυτά, αλλά η δημιουργία ενός δημοκρατικού σχολείου που θα τα ξεπερνά. Ο Χ. Μιχαλές (ΟΛΜΕ), από την άλλη, αναγνωρίζοντας ότι

---

[295] Τη σχέση των διατυπωμένων σκοπών με το πνεύμα των ρυθμίσεων του νομοσχεδίου, ως προς τις δυνατότητες δράσης των εκπαιδευτικών, εξετάζει η Αλόη Σιδέρη για να καταλήξει στο ότι οι *«οργανώσεις των εκπαιδευτικών οφείλουν να αρνηθούν»* το είδος της προτεινόμενης δήθεν *«συμμετοχής»*, που τους καλεί *«στερημένους από κάθε πρωτοβουλία»* και με *«διατεταγμένη ιδεολογία»* να νομιμοποιήσουν μέσω αυτής τις επιλογές υπέρ της διατήρησης ενός τέτοιου καθεστώτος (Σιδέρη Α., «Το νέο εκπαιδευτικό σύστημα και η νέα ομιλία», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* τ.9, 24/2/84, 38-39).

[296] Οι διατάξεις αυτές δεν έγιναν αποδεκτές.

[297] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Οκτώβριος 1984.

[298] Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ, Νοέμβριος 1984- ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, Δεκέμβριος 1984.

[299] Από αναδημοσίευση άρθρων της εφημερίδας *«Τα Νέα»* στο «Δ.Β.» 960/1ος/84, 20, «Οι θέσεις των Προέδρων ΔΟΕ/ΟΛΜΕ/ΟΛΤΕΕ».

«υπάρχει σοβαρό πρόβλημα» με τα *«ιδιαίτερα»* το χαρακτηρίζει ως *«πολυσύνθετο»* δηλώνοντας ότι οι καθηγητές είναι *«οι τελευταίοι στους οποίους μπορούν να καταμεριστούν ευθύνες»*. Πιστεύει, και αυτός, ότι γενεσιουργός αιτία του είναι η όλη συγκρότηση της ελληνικής κοινωνίας και ιδιαίτερα η σύνδεση της εισόδου στα ΑΕΙ με την *«κοινωνική διάκριση και καταξίωση»*. Τέλος, επισημαίνει, με τη σειρά του, πως *«ο τρόπος με τον οποίο μπαίνει το θέμα από τον υπουργό Παιδείας δεν οδηγεί στο ποθούμενο αποτέλεσμα»* και ο δημοσιογραφικός θόρυβος που προκλήθηκε- λόγω του μέτρου της *«απόλυσης»*-, υποχρεώνει την ΟΛΜΕ να διατηρεί επιφυλάξεις για την ορθότητα της τακτικής, αφού είναι γνωστό ότι οι καθηγητές στο σύνολό τους εκτελούν με *«υψηλό αίσθημα ευθύνης»* την εργασία τους και τα *«ιδιαίτερα»* πραγματοποιούνται από ένα σύνολο *«αρμοδίων και αναρμοδίων»* για να καταλήξει ότι η ΟΛΜΕ καταδικάζει τις περιπτώσεις *«χρηματισμού»* και *«συναλλαγής»*, γιατί, αν και *«μπδενικές»* σε αριθμό *«τραυματίζουν το κύρος των καθηγητών»*[300].

Παρά τη σχετική κοινότητα των επιχειρημάτων και την επισήμανση του *«εσφαλμένου»* τρόπου που τίθεται το ζήτημα, οι δύο πρόεδροι δε θα συνδέσουν τις ανακοινώσεις του υπουργού- που ενοχοποιούν συνολικά τον εκπαιδευτικό κόσμο[301]- με το γεγονός της κατάθεσης σε λίγες μέρες στη Βουλή ενός σημαντικού για τη Γ.Ε. νομοσχεδίου[302].

Το σχέδιο νόμου θα παραδοθεί στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ (ΟΛΤΕΕ) και θα κατατεθεί ταυτόχρονα στη Βουλή (5/2/85). Η ΔΟΕ, που περίμενε *«σαν το μάνα»* την κατάθεση και ψήφισή του[303], θα το χαιρετήσει ως το νομοσχέδιο *«που θα ανοίξει το δρόμο για μια εκπαίδευση στην υπηρεσία του λαού και του τόπου»* επαναλαμβάνοντας τις εκτιμήσεις για *«τη νέα, προοδευτική και δημοκρατική φιλοσοφία που διαπερνά τις διατάξεις του»* και σημειώνοντας, παράλληλα, την ύπαρξη νέων διατάξεων που δεν υπήρχαν στο προσχέδιο και σχετίζονται αποκλειστικά με το ζήτημα της *«αξιολόγησης»* των εκπαιδευτικών, τις οποίες *«σε καμιά περίπτωση δε δέχεται ο κλάδος»*, την *«ποινικοποίηση»* των ιδιαίτερων μαθημάτων και την άρνηση του ΥΠΕΠΘ να περιλάβει μια σειρά προτάσεις της. Μερικές από τις προτάσεις αυτές απαριθμούνται (ωράριο εργασίας, υπερωριακή αποζημίωση, ρόλος Συλλόγου Διδασκόντων, εσωσχολική βοήθεια *«για τους αδύνατους μαθητές»*)και συμπληρώνονται με την ένδειξη: *«κ.λ.π.»*. Το Προεδρείο του ΔΣ αποφασίζει αυτή τη φορά να καταφύγει σε Έκτακτη ΓΣ *«του Κλάδου»*, επειδή αυτός *«θα πρέπει με το διάλογο να βοηθήσει στην παραπέρα βελτίωσή του»*.

---

[300] Η παρουσίαση των θέσεων των προέδρων από την αναδημοσίευση των άρθρων της εφημερίδας «Τα Νέα» στο «Δ.Β.» *ο.π.*, 21- 22. Παρόμοια άρθρα αναδημοσιεύτηκαν και στο «Π.Δ.»

[301] Για ένα εκτεταμένο δείγμα του επιπέδου του *«διαλόγου»*: «Ελευθεροτυπία» 11- 16/1/85. Γενικότερα έγινε αναφορά από όλες τις πλευρές σε *«ελάχιστους επιλήσμονες»*, έτσι ώστε καθενός η ένταξη στην ένοχη «μειοψηφία» να είναι δυνατή. Η ομολογία της πραγματικής έκτασης της *πρακτικής* πραγματοποίησης *«ιδιαίτερων»* στάθηκε, για άλλη μια φορά, αδύνατη απ' όλες τις πλευρές. Δεδομένης, μάλιστα, της έκτασής της η ανάλογη ρύθμιση σε νόμο εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ μόνο ως τακτικός ελιγμός μπορεί να εκληφθεί, αφού εφαρμογή της θα σήμαινε την απόλυση τεράστιου αριθμού εκπαιδευτικών. Ενδεικτικά για την έκταση των φροντιστηρίων Κατσικας Χ. - Καβαδίας Γ., Η ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση, Guteberg 1994, 47- 56. Για μια διαφορετική προσέγγιση της *«ποινικοποίησης»* ως παρέμβαση που θα διευρύνει την υπάρχουσα ανισότητα εκπαιδευτικών ευκαιριών: Βώρος Φ., Εκπαιδευτική Πολιτική, Αθήνα 1986, 48-52.

[302] Η ΟΛΜΕ προχώρησε και στην έκδοση ιδιαίτερης ανακοίνωσης («Π.Δ.» 571/1ος/85, 2, «Ανακοίνωση») που επαναφέρει τα επιχειρήματα του Προέδρου προσθέτοντας αυτό της *«εμπορευματοποίησης της εκπαίδευσης»*. Η ανακοίνωση αντιμετωπίστηκε από το «Γληνό» ως ανεπαρκής. Η *«παράταξη»* θεώρησε ότι στόχος της επιθετικής πολιτικής του υπουργού απέναντι στους *«οικονομικά και ηθικά συμπιεσμένους εκπαιδευτικούς»* ήταν να τους ενοχοποιήσει εκτός από *«τεμπέληδες»* και ως ανάξια γενικότερα πρόσωπα και να διοχετεύσει στην *«κοινή γνώμη»* την εντύπωση *«ότι τα λειτουργικά προβλήματα επιλύονται και η ποιότητα της εκπαίδευσης αναβαθμίζεται»*, μέσω της προώθησης της ιδεολογίας της *«εντατικοποίησης»* του *«αυταρχισμού»* και της *«ιδεολογικής χειραγώγησης»* σε συνδυασμό με την *«υποταγή»* του εκπαιδευτικού στην *«Ηγεσία»* («Εκπαιδευτική Φωνή» 9/2/85, 3, «Ανακοίνωση της Κίνησης Εκπαιδευτικών Δ. Γληνός».)

[303] «Δ.Β.», 959/12/84, 32, «Για τον αντί- 309. Πολύ καθυστερεί η κατάθεσή του»

Στην ΟΛΜΕ *«σε αλλεπάλληλες συνεδριάσεις του ΔΣ»* καταβάλλονται προσπάθειες να διαμορφωθεί *«η επιβεβλημένη»* εισήγηση του οργάνου προς της ΓΣ, ώστε αυτό να ανταποκριθεί στον *«καθοδηγητικό του ρόλο»*. Καμιά όμως από τις τρεις προτάσεις που διαμορφώθηκαν-αντίστοιχες των τριών *«παρατάξεων»*- δε συγκέντρωνε την απαραίτητη πλειοψηφία με αποτέλεσμα το ΔΣ να οδηγηθεί στην απόφαση συγκρότησης *«ευρύτερα κατά το δυνατό αποδεκτής»* εισήγησης. Η εισήγηση που διαμορφώθηκε, αποτελεί ουσιαστικά αντιγραφή της απόφασης της ΓΣ για τον *«αντί-309»*, απ' όπου έχει αφαιρεθεί το εισαγωγικό σκεπτικό και έχει προστεθεί η θέση: *«να διαγραφεί η ποινικοποίηση των ιδιαίτερων μαθημάτων»*. Οι συναντήσεις που θα ακολουθήσουν ανάμεσα στην ΟΛΜΕ και την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και τα έγγραφα που ανταλλάσσονται οδηγούν το ΔΣ σε αδιέξοδο. Η απόσυρση της διάταξης για τα *«ιδιαίτερα»*, που έχει αποκτήσει υψηλό συμβολικό χαρακτήρα, δε γίνεται αποδεκτή και το σύνολο των ουσιαστικών ρυθμίσεων που ζητά η ΟΛΜΕ ή απορρίπτονται ή η μελέτη τους μετατίθεται στο μέλλον. Το ΔΣ στην τελευταία του συνεδρίαση (6/3/85) αδυνατεί ν' αποφασίσει επί του περιεχομένου των απαντήσεων του ΥΠΕΠΘ και μεταθέτει την ευθύνη της απόφασης στη Έκτακτη ΓΣ των Προέδρων των ΕΛΜΕ[304]. Η τριήμερη απεργία της ΕΛΜΕ Δυτικής Αττικής (4-6/3/85) με αίτημα την απόσυρση του σ.ν., που είχε εκδηλωθεί εντωμεταξύ, αντιμετωπίζεται εχθρικά από την πλειοψηφία του ΔΣ (ΠΑΣΚ) και διαστακτικά από την ΔΗΣΑΚ.

Η ΓΣ που ακολουθεί (16-17/3/85) θα επιβεβαιώσει τις παλαιότερες αποφάσεις εμπλουτίζοντάς τες με τη θέση για *«πρόσθετη διδακτική βοήθεια στο γυμνάσιο»*, την απαίτηση *«να προστεθεί άρθρο που να προβλέπει και δικαιώματα των εκπαιδευτικών»* στο νόμο και να διπλασιαστεί ο αριθμός των αιρετών εκπροσώπων των εκπαιδευτικών στα υπηρεσιακά συμβούλια (2), καθώς και την κατάθεση μιας αρκετά συνεκτικής πρότασης για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών στη Μ.Ε., στοιχεία της οποίας θεωρήθηκε ότι έπρεπε να ενταχθούν στο νόμο[305]. Η ΓΣ, όμως, έχει συγκληθεί για να αποφασίσει, πάνω απ' όλα αν θα υπάρξουν κινητοποιήσεις (και τι έκτασης) για τη διεκδίκηση των *«αιτημάτων»* της ΟΛΜΕ. Η απόφαση για 24ωρη απεργία στις 21/3/85, που τελικά λήφθηκε με σημαντική πλειοψηφία, θεωρήθηκε από την ΠΑΣΚ αποτέλεσμα αντιπολιτευτικής τακτικής των άλλων χώρων. Η ΠΑΣΚ δια του Γ. Γραμματέα της ΟΛΜΕ και στελέχους της *«παράταξης»*, Χρ. Δούκα, σε συνέντευξη τύπου που δίνει την παραμονή της απεργίας, δηλώνει ότι *«στη ΓΣ των προέδρων επικράτησε μικροπαραταξιακή τακτική απέναντι στο νέο νόμο. Η αυριανή κινητοποίηση δεν έχει αιτήματα»*, αλλά επιβεβαιώνει τη συμμετοχή της σ' αυτή παρά τις εκφραζόμενες αντιρρήσεις[306]. Η απεργία ακολουθεί με αίτημα την ικανοποίηση των θέσεων της ΟΛΜΕ σχετικά με το νέο νόμο και το ποσοστό επιτυχίας της εκτιμάται επίσημα από το ΔΣ στο 85-90%[307]

Το ΔΣ της ΔΟΕ δεν αντιμετωπίζει ανάλογα προβλήματα, για την ώρα. Η απόλυτη πλειοψηφία της ΠΑΣΚ Δ/Ν δρα καθοριστικά. Το όργανο προχωρά στις 21/2/85 στην κατάθεση των τελικών εκτιμήσεών του και τη διαμόρφωση του *«διεκδικητικού πλαισίου»*, θεωρώντας ότι εκφράζει *«τους πόθους, τους καημούς, τους αγώνες, τα οράματα και τα αιτήματα του κλάδου και πολλών γενεών εκπαιδευτικών, απ' την εποχή ακόμα του Εκπαιδευτικού Ομίλου»*. Σύμφωνα μ' αυτές το νομοσχέδιο *«ολοκληρώνει το θεσμικό*

---

[304] Εκτεταμένη κριτική για την ουσιαστική ανυπαρξία του ΔΣ της ΟΛΜΕ εκείνης της περιόδου έκανε ο «Γλην6ς»: «Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί» 10/5ος/85, 1, «Δυο χρόνια ανύπαρκτο το ΔΣ της ΟΛΜΕ»

[305] Το πρόβλημα, που συνδεόταν και με την αναλογία των οργανικών θέσεων Αγγλικής και Γαλλικής, ζητούνταν να αντιμετωπιστεί συνολικά ενώ το σ.ν. θεωρήθηκε ότι έπρεπε να προβλέπει: χωροταξική κατανομή των γλωσσών στα σχολεία της περιοχής, εξασφάλιση της συνέχειας στη διδασκαλία τους από βαθμίδα σε βαθμίδα, σταδιακή καθιέρωση δεύτερης ξένης γλώσσας, καθιέρωση διδασκαλίας άλλων γλωσσών *«πέρα από τις παραδοσιακές»* και την πρόβλεψη ίδρυσης κρατικών κέντρων διδασκαλίας ανά περιφέρεια ανεξάρτητα από τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών στα σχολεία.

[306] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάρτιος 1985.

[307] Για τις τελικές αποφάσεις, τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν στο ΔΣ και την εκτίμηση του ποσοστού της απεργίας: «Π.Δ.» 575-576/2-3/85, 17- 36 «Οι εξελίξεις για το νέο νόμο της Εκπαίδευσης. Οι αποφάσεις της ΓΣ και η 24ωρη απεργία του κλάδου». Επιπλέον στοιχεία: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Μάρτιος 1985.

πλαίσιο στην εκπαίδευση» με την πρωτοποριακή του *«φιλοσοφία»* και τους *«νέους θεσμούς»* που εισάγει, δε θεσπίζει όμως το *«9χρονο βασικό λαϊκό σχολείο»*. Ο στόχος αυτός εκτιμάται τώρα ως *«δύσκολος να επιτευχθεί»*, γιατί δεν έχουν ωριμάσει οι *«υποκειμενικές συνθήκες (π.χ. ο κλάδος των καθηγητών Μ.Ε. είναι αντίθετος)»*, αν και *«σαν πρόταση [το σ.ν.]στοχεύει να ανοίξει προοπτικές για τη... μετάβαση σε ένα* ***ολοήμερο λαϊκό 9χρονο βασικό σχολείο*** *όπου θα εξασφαλίζονται ίσες ευκαιρίες μόρφωσης σ' όλα τα παιδιά... [και]οι εργασιακές σχέσεις των εκπαιδευτικών δε θα διγούν»*. Ακόμη, δεν υπάρχουν σ' αυτό διατάξεις για τη βαθμιαία κατάργηση της Ιδ. Εκπ/σης, παρά τα *«σημαντικά βήματα»* που έχουν γίνει προς την κατεύθυνση του περιορισμού της. Το διεκδικητικό πλαίσιο της Ομοσπονδίας παρουσιάζεται ως πρόταση τεσσάρων σημείων προς την Έκτακτη ΓΣ:.1) *«Για την απελευθέρωση της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού»* (ρύθμιση της αξιολόγησης σύμφωνα με απόγεις τις ΔΟΕ, ρόλος Συλλόγου Διδασκόντων, ρόλος Σ.Σ.), 2) *«για την αποδοτικότερη λειτουργία των σχολείων»* (ωράριο δ/ντών και εκλογή τους σε περιφερειακό επίπεδο, μείωση αριθμού μαθητών ανά τάξη, εσωσχολική βοήθεια και αναπλήρωση απουσιών δασκάλων, διοικητική στήριξη των σχολείων, κέντρα διδακτικών πηγών ανά νομό), 3) *«για τη ρύθμιση εργασιακών προβλημάτων»* (ωράριο δασκάλων, υπερωρίες, λειτουργία νηπιαγωγείων) και 4) *«για την επίλυση ειδικών προβλημάτων»* (ΜΔΔΕ, ΠΕΚ, απάλειψη θέσης για *«ποινικοποίηση»*, συμμετοχή στην κρίση Σ.Σ. αντιπροσώπων της Ομοσπονδίας, σύνδεση Π.Ι. με Εκ. Ομοσπονδίες)[308].

Η Έκτακτη ΓΣ των δασκάλων με θέμα τη διαμόρφωση των τελικών θέσεων για το νομοσχέδιο ξεκινά την ημέρα της απεργιακής κινητοποίησης της ΟΛΜΕ (21/3/85). Την προηγούμενη το ΥΠΕΠΘ έχει αποστείλει απαντητικό κείμενο στο ΔΣ με το οποίο κάνει αποδεκτά μια σειρά δευτερευόντων αιτημάτων θεωρώντας ότι το θέμα της *«αξιολόγησης δεν έχει κλείσει»*, αλλά και ότι δεν αποτελεί ζήτημα του νομοσχεδίου[309]. Η ΓΣ λειτουργεί με απόλυτη *«παραταξιακή»* στοίχιση (372 αντιπρόσωποι). Το λόγο έχουν αρχικά εκπρόσωποι των τριών παρατάξεων. Η ΔΕΕ, που έχει κατηγορήσει ήδη το ΔΣ ότι οδήγησε *«τον κλάδο»* στην Έκτακτη ΓΣ μόνο με το κείμενο των τεσσάρων σημείων χωρίς *«αγωνιστικό πλαίσιο»* εγκαταλείποντας τις *«υπφισμένες θέσεις του»*[310], επιμένει στην ανάγκη καθιέρωσης του εννιάχρονου σχολείου, την κατάργηση της Ιδ. Εκπ/σης, την ενιαιοποίηση των τύπων λυκείου (Πολυκλαδικό), την υποχρεωτικότητα της προσχολικής αγωγής, την εκτίμηση ότι το σύστημα διοίκησης παραμένει συγκεντρωτικό (τα όργανα λαϊκής συμμετοχής δεν αποκτούν αποφασιστικές αρμοδιότητες). Τέλος, θεωρεί ότι με τους παρόντες σκοπούς της εκπαίδευσης δεν προωθείται η *«ανεξιθρησκία»* και συνολικά ότι το σ.ν. έχει *«απλά μεταρρυθμιστικό χαρακτήρα... δεν αμφισβητεί ουσιαστικά τις υπάρχουσες δομές, δεν προωθεί την απελευθέρωση του εκπαιδευτικού. Στη θέση της συλλογικότητας βάζει μονοπρόσωπους εκφοβιστικούς μηχανισμούς»*. Η πρότασή της για 24ωρη απεργία θα απορριφτεί από τη ΓΣ. Η ΔΗΚΙΔΝΕ δηλώνει ότι δε δέχτηκε ποτέ το σ.ν. *«γιατί δε σχεδιάστηκε σωστά και δεν αντιμετωπίστηκαν σωστά τα αιτήματα παιδείας του τόπου και της εποχής»*. Επιμένει κι αυτή στην καθιέρωση του 9χρονου σχολείου, εκτιμά ότι δεν προωθεί την αποκέντρωση αλλά τη συγκέντρωση, ότι *«ένας φόρτος μηχανιστικός γραφειοκρατικός θα πέσει πάνω στην παιδεία»*, πως η *«δοτή σκέψη»* προωθείται μέσα από την *«τεχνολογία»* των νέων βιβλίων και ότι με τη μορφή της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού που προωθεί το ΥΠΕΠΘ *«διευκολύνεται η κομματικοποίηση στην παιδεία»*. Η ΠΑΣΚ Δ/Ν θα χαρακτηρίσει το σ.ν. *«μεταβατικό»*

---

[308] «Δ.Β.» 961/2ος/85, 2- 5, «Γενική εκτίμηση και διεκδικητικό πλαίσιο».

[309] Το ΥΠΕΠΘ συμφωνούσε να μην αναλάβουν πειθαρχικές δικαιοδοσίες οι Σ.Σ., παρέπεμπε τα θέματα του ωραρίου δ/ντών και στελέχωσης των σχολείων με γραμματείς σε μελλοντικά Π.Δ., έκανε δεκτή την αναλογία 1:25 για 1/θέσια- 2/θέσια, θεωρούσε ότι στην πράξη ο δάσκαλος έχει διδακτικό ωράριο 25 ωρών, δεχόταν να αναδιαρθρωθεί με Π.Δ. το ΜΔΔΕ, τη στελέχωση των ΠΕΚ με υποδ/ντή εκπαιδευτικό, να καλείκατά περίπτωση- το Π.Ι. σε συνεργασία τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, ενώ απέρριπτε τη διαγραφή της *«ποινικοποίησης»*.

[310] «Πανεκπαιδευτική» 2/2ος/85, 2, «ΔΟΕ».

θεωρώντας ότι *«έχει και τα επαναστατικά και τα εκσυγχρονιστικά του σημεία»*[311]. Οι θέσεις της θα επικρατήσουν και ως απόφαση της Έκτακτης ΓΣ, αφού ελέγχει τη συντριπτική πλειοψηφία των συνέδρων. Η Έκτακτη ΓΣ θα κλείσει με την έκδοση ψηφίσματος όπου θεωρεί ότι το σ.ν. αποτελεί *«βαθιά τομή»* στα εκπαιδευτικά πράγματα της χώρας και *«χαιρετίζει την απάντηση του Υπουργείου Παιδείας, στο διεκδικητικό πλαίσιο της ΔΟΕ με την οποία επιλύονται μια σειρά από αιτήματα... [και]τη δήλωση του ΥΠΕΠΘ ότι θεωρεί ανοιχτό το διάλογο, μέχρις ότου ψηφισθεί το νομοσχέδιο»*[312]. Παράλληλα, απορρίπτει ψήφισμα συμπαράστασης στην απεργιακή κινητοποίηση της ΟΛΜΕ. Το *«διεκδικητικό πλαίσιο»* που εγκρίνει συνοδεύεται από εισαγωγικό κείμενο, όπου επαναλαμβάνονται οι θετικές εκτιμήσεις για το σ.ν., γίνεται ειδική αναφορά στην υιοθέτηση της πρότασης του υπουργού για την *«ποινικοποίηση των ιδιαίτερων»* (γιατί αυτή εκφράζει τη βούληση *«της συντριπτικής πλειοψηφίας των δασκάλων και νηπιαγωγών»*) και εξουσιοδοτείται το ΔΣ *«να προχωρήσει σε κάθε μορφή διεκδίκησης»*, ώστε ο νέος νόμος να ανταποκρίνεται στο *«αίτημα του Κλάδου για τη δημιουργία ενός δημοκρατικού- ανοιχτού στην κοινωνία σχολείου»*. Τα νέα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο διεκδικητικό πλαίσιο είναι η απαίτηση να θεσπιστεί *«η αρχή της ευνοϊκότερης μεταχείρισης των σχολείων και μαθητών των υποβαθμισμένων περιοχών της χώρας»*, να δοθεί προτεραιότητα *«στη σύμπτυξη ολιγοθεσίων σχολείων»* και η αντιστοίχιση των μαθητών των *«πειραματικών σχολείων»* με αυτούς που κατοικούν στην περιοχή λειτουργίας του[313].

Η πορεία προς τις εκλογές αναστέλλει κάθε πιθανότητα ψήφισης του σ.ν πριν απ' αυτές. Οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ με αποφάσεις των ΓΣ του Ιουνίου ζητούν το σ.ν να ψηφιστεί από την ολομέλεια της Βουλής *«λόγω της τεράστιας σημασίας που έχει για την εκπ/ση»* Η ΟΛΜΕ παράλληλα ενσωματώνει τις αποφάσεις της ΓΣ των Προέδρων στην απόφαση του 2ου Συνεδρίου της (26-29/6/85)[314]. Η κυβέρνηση, όμως, θα καταθέσει (3/7/85)στην Βουλή το σ.ν. με σκοπό αυτό να ψηφιστεί από το θερινό της τμήμα. Το γεγονός προκαλεί την αντίδραση της Ομοσπονδίας που με ανακοίνωσή της υπενθυμίζει τη θέση της για κατάθεση στην ολομέλεια επισημαίνοντας ότι το ΥΠΕΠΘ δεν είχε κανένα είδος συνεργασίας με την ΟΛΜΕ *«πριν από την κατάθεση για συζήτηση στο τελικό κείμενο του νομοσχεδίου»*. Η ΔΟΕ, λίγο αργότερα, ειδοποιεί τα μέλη της πως το τελικό σ.ν δε γίνεται δεκτό από την Ομοσπονδία και ζητά να σταματήσει η συζήτησή του στην Κοινοβουλευτική επιτροπή, να παραπεμφθεί στην ολομέλεια και ν' ανοίξει ουσιαστικός διάλογος επί του περιεχομένου του[315]. Οι αντιδράσεις δεν σταματούν την κυβέρνηση. Η συζήτηση στη Βουλή δ' αρχίσει στις 27/8/85 οπότε ο υπουργός Παιδείας Α. Κακλαμάνης ζητά το σ.ν. να συζητηθεί με τη διαδικασία του *«επείγοντος»* επειδή *«έχει πραγματικά επείγοντα χαρακτήρα και ιδιαίτερη σπουδαιότητα»*[316]. Η ΝΔ θεωρεί *«αντισυνταγματικό τον τρόπο με τον οποίο έρχεται να ψηφιστεί το νομοσχέδιο»* στη Βουλή και το ΚΚΕ ζητά να αποσυρθεί η πρόταση[317]. Ο Πρόεδρος της Βουλής προτείνει, με βάση το Σύνταγμα, την παράταση κατά 2 ήμερες της συζήτησης και η Βουλή αποδέχεται τη συζήτηση σε πέντε συνεδριάσεις. Το ΚΚΕ δεν αποδέχεται τη διαδικασία και αποχωρεί από τη Βουλή[318]. Το

---

[311] Οι θέσεις της ΔΕΕ και ΔΗΚΙΔΝΕ και ΠΑΣΚ Δ/Ν: «Δ.Β.» 966/5/85, 11-20.

[312] «Δ.Β.» 966/5/85, 20, «Ψηφίσματα».

[313] «Δ.Β.» *ο.π.*, 4. Στο διεκδικητικό πλαίσιο προστέθηκαν ακόμη μερικές εργασιακές απαιτήσεις (μετάθεση ανά έτος, οι αποσπάσεις να γίνονται με βάση σταθερά κριτήρια, θέσπιση μειωμένου ωραρίου για τις εκπαιδευτικούς μητέρες βρεφών), καθώς και η απαίτηση να επεκταθεί ο 1304/82 (διαχωρισμός Σ.Σ.-Προϊσταμένων) και στην *«Εκπ/ση Ελληνοπούλων Εξωτερικού»*.

[314] Το κείμενο των πορισμάτων του 2ου Συνεδρίου, λόγω έκτασης και σπουδαιότητας, εκδόθηκε σε ειδική έκδοση του «Π.Δ.» («Π.Δ.» Σεπτέμβρης 1985, 2-24)

[315] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, 16/7/85 και ΔΟΕ, 12/8/85.

[316] Πρακτικά Βουλής Συνεδρίαση ΚΗ', 885. Ο υπουργός θεωρούσε επείγοντος χαρακτήρα και τις διατάξεις για τα ΑΕΙ που εμπεριείχε, θεωρώντας ότι αυτά θα *«λειτουργήσουν ομαλά»* μετά την ψήφισή τους.

[317] *ο.π.*, 886 αντίστοιχα Μ. Παπακωνσταντίνου και Κ .Κάππος.

[318] Ο Χαρ. Νούτσος σημειώνει ότι η *«επαμφοτερίζουσα»* θέση του ΚΚΕ είναι αποτέλεσμα μάλλον των γενικότερων σχέσεων του με το ΠΑΣΟΚ επισημαίνοντας τους οξείς τόνους των αγορευτών του κόμματος

ΔΣ της ΟΛΜΕ καλεί Έκτακτη ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ και προτείνει την πραγματοποίηση 24ωρης απεργίας σε ένδειξη διαμαρτυρίας στις 4/9/85. Η ΓΣ πραγματοποιείται και η κινητοποίηση εγκρίνεται. Αντίστοιχα το ΔΣ της ΔΟΕ καλεί ολομέλεια Προέδρων (άτυπο όργανο) και μετά από συνάντησή του με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ αποφασίζεται η πραγματοποίηση απεργίας στις 13/9/85. Η ΟΙΕΛΕ με ανακοίνωση σε συνέντευξη τύπου καταγγέλλει τον ισχυρισμό της κυβέρνησης ότι η ψήφιση του σ.ν καθυστέρησε λόγω της συζήτησής του με τους εκπαιδευτικούς, δηλώνει ότι δεν υπήρξε στοιχειώδης συζήτηση μεταξύ ΟΙΕΛΕ- ΥΠΕΠΘ για το υπό ψήφιση νομοσχέδιο και θεωρώντας ότι αφαιρεί κεκτημένα δικαιώματα των Ι.Ε. προκηρύσσει διήμερη απεργία (3-4/9/85)[319].

Το νομοσχέδιο θα γίνει νόμος του κράτους, χωρίς ουσιαστικές αλλαγές, στις 3/9/85[320]. Οι απεργίες των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ θα εκδηλωθούν ουσιαστικά εκ των υστέρων και χωρίς πιθανότητα συνέχισης, ως ενέργειες δήλωσης συγκρατημένης δυσαρέσκειας και διάσωσης του κύρους των ηγεσιών τους. Η κυβέρνηση με την ψήφιση του σ.ν. στο θερινό τμήμα της Βουλής παρακάμπτει ουσιαστικά την πιθανότητα εκδήλωσης συνεχιζόμενων απεργιών. Η απεργία στη ΔΟΕ θα σημάνει και την απαρχή της κρίσης που εκδηλώθηκε μέσω της ρήξης του προέδρου της (Μ. Παπαχρίστου) με την ΠΑΣΚ Δ/Ν, η οποία με επίσημη ανακοίνωσή της (11/9/85) δηλώνει ότι *«δεν καλύπτει τις ενέργειες του Προέδρου της ΔΟΕ»* και δεν παίρνει μέρος στην απεργιακή κινητοποίηση[321].

Με την ψήφιση του 1566/85 οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες στρέφονται προς την κατεύθυνση της έκδοσης- με βάση τις θέσεις τους- των Π.Δ. που τον ενεργοποιούν. Το γεγονός αποτελεί μέρος της σύγκρουσής τους με το ΥΠΕΠΘ που ακολουθεί. Η ΟΙΕΛΕ αμέσως μετά την ψήφισή του θα δηλώσει τη συνολική της αντίθεση σ' αυτόν, ενώ η ΟΛΜΕ περνώντας απ' τη θέση της έκδοσης Π.Δ. *«σύμφωνα με τις θέσεις του κλάδου»*, θα καταλήξει πολύ αργότερα- μετά από την οξύτατη αντιπαράθεσή της με την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ- στη θέση για *«κατάργηση του ν. 1566 και αλλαγή του με ένα νέο νόμο»*[322].

(Μ. Δαμανάκη) κατά την πρώτη ημέρα της συζήτησης στη Βουλή, όπου δεν έκαναν πλέον καμιά νύξη για θετικά στοιχεία του νομοσχεδίου (Νούτσος Χαρ. *ο.π.*, 76). Παραπάνω υποσημείωση παραπέμπει στο Ημερολόγιο και σε δήλωση του Χ. Φλωράκη- Ιανουάριος 1984- για *συνεργασία* με το ΠΑΣΟΚ. Οι εκλογές στις 2/6/85 όμως και η διατήρηση της απόλυτης πλειοψηφίας από το ΠΑΣΟΚ δημιουργούσαν άλλες κομματικές υποχρεώσεις.

[319] Για τις κινήσεις των Ομοσπονδιών και τα περιεχόμενα των αποφάσεών τους: Ημερολόγιο, Αύγουστος 1985.

[320] Η Α. Σιδέρη θεωρεί συνολικά ότι το *«μεγαλύτερο μέρος της συζήτησης στη Βουλή για το νομοσχέδιο για τη γενική εκπαίδευση αναλώθηκε σε διαδικαστικά θέματα.»*, αφού *«η Δεξιά δεν είχε καμιά ουσιαστική αντίρρηση στο εκπαιδευτικό σύστημα που θεσμοθέτησε το ΠΑΣΟΚ»*. Σημειώνει ότι η *«οριζόντια»* διαίρεση του σχολείου παραμένει, πρέπει πάντα *«να πεισθούν ορισμένα παιδία ότι δεν διαθέτουν την φυσική δωρεά για να γίνουν επιστήμονες»* και λειτουργούν μηχανισμοί επιλογής που επιτρέπουν να *«προχωρούν προς τις ανώτερες βαθμίδες μόνο τόσοι όσοι το σύστημα επιθυμεί να επιλέξει και κυρίως όσοι ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά που εκείνο έχει προδιαγράψει»*. Ταυτόχρονα θεωρεί πως δεν είναι τυχαίο ότι οι παρατηρήσεις των Εκ. Ομοσπονδιών αφορούσαν *«κυρίως εργασιακά ζητήματα»*, γιατί επί αυτών είναι ευκολότερο να αποφασίζουν μέσω ψηφοφοριών (Σιδέρη Α., «Ελεύθεροι, υπεύθυνοι και δημοκρατικοί... Ένα σχόλιο στο νόμο για την εκπαίδευση», *Αντί* τ. 299, 13/9/85, 25). Η τελευταία παρατήρηση, αφορά προφανώς το *«διεκδικητικό πλαίσιο»* με το οποίο οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ οδηγήθηκαν τυπικά στις απεργίες.

[321] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Σεπτέμβριος 1985. Η ανακοίνωση μεταδόθηκε από τα ΜΜΕ. Αντιπαραθέσεις προκαλεί το αν ήταν υπογεγραμμένη από τον Γραμματέα της *«παράταξης»* Δ. Ιατρίδη ή η υπογραφή του είχε υποκλαπεί ή ήταν γεύτικη. Γεγονός παραμένει ότι το έγγραφο έφερνε τη σφραγίδα της ΠΑΣΚ και ευδιάκριτη υπογραφή (προσωπικό αρχείο).

[322] ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 167/9/85, 1, «Νέα χρόνια- Νέοι αγώνες» και ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 613/11/89, 5 «Πορίσματα 4ου Συνεδρίου ΟΛΜΕ (Ιούνιος 1989)». Η ΔΟΕ δε ζήτησε την αντικατάσταση του νόμου. Στο χώρο των δασκάλων κάτι τέτοιο ζητούσε σταθερά η ΑΣΚΕ σημειώνοντας τη δυνατότητα που έχει ο νόμος αυτός να προσαρμόζεται στις ανάγκες *«κάθε κόμματος που διαχειρίζεται την εξουσία»*. Ο Χ. Τσαγκαράκης, στέλεχος της παραπάνω παράταξης, χρησιμοποιούσε την χαρακτηριστική έκφραση: *«πρόκειται για ένα πράσινο νόμο που εύκολα γίνεται μπλε»*

Γ. Ο *«εθνικός διάλογος».* Στο χρονικό διάστημα που ακολουθεί την ψήφιση του 1566/85 ως την αλλαγή της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ (αντικατάσταση του Α. Κακλαμάνη από Α. Τρίτση) οι σχέσεις της με τις Εκ. Ομοσπονδίες έχει προσλάβει καινούριες διαστάσεις. Οι απεργιακές κινητοποιήσεις των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών για τον 1566/85, μετά την ανακοίνωση των *«μέτρων οικονομικής πολιτικής»* της κυβέρνησης (Οκτώβριος 1985), ακολουθούνται από αυτές που εκδηλώνονται- στα πλαίσια της ΑΔΕΔΥ- ως αντίδραση προς την πολιτική αυτή, η οποία χαρακτηρίζεται ως κοινωνικά άδικη και αδιέξοδη[323]. Οι Ομοσπονδίες, κατά τις κινητοποιήσεις, θέτουν στην ηγεσία του ΥΠΕΠΘ μια σειρά *«αιτήματα αγωνιστικού πλαισίου»*, που αποτελούν επαναφορά σε μεγάλο βαθμό των αιτημάτων τους που διαμορφώθηκαν και κατατέθηκαν λίγο πριν την ψήφιση του νέου νόμου. Ο υπουργός θα τους απευθύνει *«έκκληση»* να μελετήσουν *«άλλους τρόπους»* προβολής των αιτημάτων, χωρίς την καταφυγή σε απεργίες, γιατί αυτές στερούν από τους μαθητές *«πολύτιμο μάθημα»*. Ως προς τα *«αιτήματα»* οι απαντήσεις που θα λάβει η ΔΟΕ από το ΥΠΕΠΘ είτε αντιτίθενται στις προτεινόμενες λύσεις (η πρόταση της ΔΟΕ για την αξιολόγηση χαρακτηρίζεται πρωτοποριακή αλλά ανεφάρμοστη, το θέμα της συμμετοχής των Ομοσπονδιών στο συμβούλιο κρίσης Σ.Σ. μένει όπως έχει) είτε θεωρούν ότι τα προτεινόμενα δεν έχουν ακόμη μελετηθεί (εσωσχολική βοήθεια μαθητών, *«εξομοίωση»*) είτε πως η παρέμβαση του ΥΠΕΠΘ στο θέμα είναι αδύνατη (οικονομική βοήθεια Π.Τ) ή αναγκαστική (περιορισμός προσόντων μελών ΔΕΠ των Π.Τ.). Το ΥΠΕΠΘ, ακόμη, με τέλεξ του καλεί τα όργανα διοίκησης να προβούν στην πειθαρχική δίωξη όσων καθηγητών *«αρνούνται να εκτελέσουν υποχρεώσεις τους»*, μετά την απόφαση της ΓΣ των Προέδρων της ΟΛΜΕ (5/10/85) για αποχή από τις εξωδιδακτικές εργασίες- μέχρι την τοποθέτηση γραμματέων στα σχολεία- και τη διευθέτηση της εργασίας-παρουσίας των καθηγητών στα σχολεία σύμφωνα με τις θέσεις της. Η ενέργεια του ΥΠΕΠΘ θα χαρακτηριστεί από το ΔΣ ως *«αυταρχική και εκφοβιστική»*[324].

Το σύνολο των προβλημάτων που αφήνει ανοιχτά ο 1566/85, ως *«νόμος πλαίσιο»* (η ενεργοποίησή του προβλέπεται με τη σύνταξη δεκάδων Π.Δ. με κορυφαία αυτά της αξιολόγησης, επιμόρφωσης, επιλογής και αρμοδιοτήτων των εκπαιδευτικών στελεχών), η μείωση των δαπανών για την εκπαίδευση, αλλά και μια σειρά συγκυριακά ζητήματα που έρχονται στην επικαιρότητα, όπως το πρόβλημα της πενθήμερης εργασίας που δημιουργείται μετά την έκδοση εγκυκλίου του ΥΠΕΠΘ, μια σειρά δικαστικές διώξεις καθηγητών για *«πολιτική δράση»*, η εκκρεμότητα της *«δημοσιοποίησης»* και η συνολικά αρνητική στάση της κυβέρνησης και ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας απέναντι στα αιτήματα των εκπαιδευτικών χειροτερεύουν σταθερά τις σχέσεις ΥΠΕΠΘ- Εκ. Ομοσπονδιών[325]. Ουσιαστικά, αν και μια βαθιά και εκτεταμένη σύγκρουση γύρω από το περιεχόμενο του 1566/85 αποφεύχθηκε προσωρινά, τα ανοικτά ζητήματα που περιγράφηκαν παραπάνω πρέπει, πλέον, να αντιμετωπιστούν συγκεκριμένα και για την αντιμετώπισή τους- πρόκειται για ρυθμίσεις Π.Δ. που δεν αφήνουν ιδιαίτερα περιθώρια για γενικόλογες αναφορές και *«υλοποιούν»*, αλλιώς δίνουν ουσιαστική διάσταση, στις γενικές κατευθύνσεις του 1566/85- η ηγεσία του συνδικαλιστικού κινήματος των εκπαιδευτικών δεσμεύεται με αποφάσεις που έχουν λάβει ΓΣ.

Ενώ, λοιπόν, τα επιμέρους αυτά θέματα μένουν ανοικτά ο Α. Τρίτσης αναλαμβάνει την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ (24/5/86). Λίγες μέρες στην πρώτη του συνάντηση με τις Ομοσπονδίες παραδίδει σε αυτές έγγραφα στα οποία εκθέτει γραπτώς την αντίληψη του ΥΠΕΠΘ για το ποια εκπαιδευτικά ζητήματα έχουν πρωταρχικό χαρακτήρα και ζητά την

---

[323] Οι Εκ. Ομοσπονδίες εξέδωσαν ανακοινώσεις ταυτόσημου περιεχομένου μετά την αναγγελία των *«νέων μέτρων»* και αποφάσισαν να καλέσουν την ΑΔΕΔΥ *«να προχωρήσει σε κινητοποιήσεις»* (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ, Οκτώβριος 1985). Το Νοέμβριο του 1985 εκδηλώθηκε γενικότερο απεργιακό κύμα εναντίον της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης.

[324] Για τα αιτήματα και απαντήσεις του ΥΠΕΠΘ: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, 10ος 1985 και ΟΛΜΕ, 10ος- 11ος 1985. Το τέλεξ: Ημερολόγιο, ΥΠΕΠΘ 15/11/85. Οι υπουργικές δηλώσεις: Ημερολόγιο 29/10/85.

[325] Για τη γενικότερη στάση της Κυβέρνησης (δήλωση Πρωθυπουργού) απέναντι στο απεργιακό κίνημα που εκδηλώθηκε μετά την αναγγελία των νέων μέτρων: Ημερολόγιο: 15/11/85.

έναρξη διαλόγου. Ο *«εθνικός διάλογος για την Παιδεία»*- όπως τον ονόμασε αργότερα- προκηρύσσεται, λοιπόν, επίσημα ως επιδίωξη της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ. Τα πρώτα κείμενά του (ξεχωριστά για Α/θμια και Β/θμια, ως προς τα σημεία συζήτησης ανά βαθμίδα) θέτουν γενικότερα θέματα *«ιδεολογικής συνειδητοποίησης»* του ρόλου των εκπαιδευτικών ως συνειδητή *«αφιέρωση της ζωής τους στην αγωγή της κοινωνίας»* και σκιαγραφούν τα *«σημεία»*, που πρέπει να κινηθεί *«η γενικότερη αναβάθμιση»* κάθε βαθμίδας. Ιδιαίτερα για τη *«δευτεροβάθμια»* ως τέτοια θεωρούνται: α)η καλλιέργεια εκπαιδευτικού κλίματος από τον εκπαιδευτικό (θεωρείται ότι τούτο δεν υπάρχει), β)η ουσιαστική παρουσία του στο σχολείο και πέρα από το ωράριο εργασίας, γ)η λειτουργία- επικοινωνία του με τον ευρύτερο κοινωνικό χώρο *«οποτεδήποτε αυτό είναι αναγκαίο κατά τη διάρκεια της εβδομάδας»*, δ)η ικανοποίηση των διεκδικήσεών του *«μόνο όταν η κοινωνία αισθάνεται και εκτιμά τη διαρκή παρουσία και υγιλή λειτουργία του»*, ε)η ανατροπή του κλίματος *«παραταξιοποίησης- κομματικοποίησης»*, που είναι δυνατό να επιτευχθεί μόνο όταν οι εκπαιδευτικοί συνειδητοποιήσουν ότι αυτό *«αποτελεί έγκλημα κατά της νεολαίας και ναρκοθέτηση της πορείας του έθνους και της δημοκρατίας»* και *«ξεπεράσουν τις δικές τους αδυναμίες μέσα κι έξω από τις αίθουσες»*[326]. Για τις δυο βαθμίδες οριοθετούν τέσσερα κοινά *«σημεία»* συζήτησης: Α.*«ενεργοποίηση νέων θεσμών»* (Συμβούλια, Επιτροπές Παιδείας, ξεπέρασμα τριβών από τη συμμετοχή γονέων και Τ.Α. στο σχολείο, λειτουργία συστήματος προγραμματισμού και ΕΣΥΠ). Β. *«ποιοτική αναβάθμιση της εσωτερικής λειτουργίας του σχολείου»* (συλλογικές λειτουργίες, προγραμματισμός- σχεδιασμός, εμπλουτισμός δραστηριοτήτων, *«σωστό»* παιδαγωγικό κλίμα). Γ.*«περιεχόμενο σπουδών»* (εκσυγχρονισμός, πέρασμα *«κοινωνικού ανθρωπισμού»*, συνεχής αξιολόγηση περιεχομένου, εκσυγχρονισμός ΤΕΕ) και Δ. *«άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία»* (σχολείο εστία πολιτισμού, μόρφωσης και γυχαγωγίας).

Στην ΟΛΜΕ *«λόγω του θεωρητικού χαρακτήρα του κειμένου και επειδή στα θέματα αυτά η Ομοσπονδία είχε υποβάλει κατά καιρούς και κυρίως κατά την γήφιση του Ν. 1566/85 τις θέσεις της, κρίθηκε σκόπιμο να μη δοθεί νέα γραπτή απάντηση»*[327]. Η ΓΣ που ακολουθεί ζητά, για άλλη μια φορά, κάθε απόφαση για τα εκπαιδευτικά ζητήματα να ληφθεί σε περίοδο εργασίας των σχολείων και αφού έχει συζητηθεί με το συνδικαλιστικό όργανο.

Αντίθετα, η ΔΟΕ *«ανταποκρίνεται στο κάλεσμα του νέου Υπουργού Παιδείας, αλλά ζητά ο διάλογος να γίνει ουσιαστικός»* και δηλώνει ότι *«τα σημεία που πρότεινε ο Υπουργός, για συζήτηση, εντάσσονται μέσα στο όραμά μας για την οικοδόμηση ενός δημοκρατικού- ανοικτού στην κοινωνία και ζωή σχολείου»*. Θέτει, όμως, μια σειρά ζητήματα που δεν εμπεριέχονται στην υπουργική πρόταση. Έτσι, θεωρεί ότι: 1)η χορήγηση *«πλήρη πολιτικών δικαιωμάτων στους δ.υ.»* απελευθερώνει *«δυνάμεις μη αλλοτριωμένες από τα δεινά μιας καταναλωτικής κοινωνίας»* ικανές να αλλάξουν τους συσχετισμούς υπέρ της αντίληψης του *«κοινωνικού ανθρωπισμού»*, που θέτει ο υπουργός, 2)η *«επιβίωση του έθνους σχετίζεται επίσης με το ξεπέρασμα της υπανάπτυξης της χώρας σε οικονομικό, τεχνολογικό κ.λ.π. επίπεδο»* και τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την *«παραγωγική διαδικασία»*, ώστε να επιτευχθεί μέσω της ανάπτυξης η διατήρηση της *«πολιτισμικής μας ταυτότητας»*, 3)κλειδί των αλλαγών των *«θεσμών»* υπήρξε για τη ΔΟΕ η καθιέρωση του Σχολικού Συμβούλου, θεσμός που είναι ανεπίτρεπτο τρία χρόνια μετά την καθιέρωσή του να συντονίζεται από διοικητικούς υπαλλήλους του ΥΠΕΠΘ ή να επιχειρείται η μετατροπή σε διοικητικό προσωπικό. Η απαντητική επιστολή της ΔΟΕ (19/6/86) επισημαίνει επιπλέον την ανάγκη μακροχρόνιας μελέτης των συζητούμενων προβλημάτων, το ζήτημα της αξιολόγησης συνολικότερα του εκπαιδευτικού συστήματος που έχει θέσει και παραθέτει μερικά ακόμη θέματα για διάλογο, όπως αυτά έχουν

---

[326] Για μια αντίδραση των αριστερών εκπαιδευτικών στις απόγεις περί *«κομματικοποίησης»*: Σταύρου Μ., «Ο μύθος της κομματικοποίησης και η προσπάθεια παθητικοποίησης εκπαιδευτικών, μαθητών και γονιών», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 6, Χειμώνας 1986- 87, 44- 54.

[327] «Π.Δ.» 593/12/86, 6, «Διάλογος ΥΠΕΠΘ- ΟΛΜΕ».

διαμορφωθεί από το *«αγωνιστικό πλαίσιο»* και τις θέσεις της ΔΟΕ για τον ν. 1566/85 (άμβλυνση ανισοτήτων, ενιαιοποίηση υποχρεωτικής κ.λ.π.)[328]. Στη ΓΣ της Ομοσπονδίας που ακολουθεί ξεσπά κρίση, που εκδηλώνεται με τη μορφή αμφισβήτησης του Προέδρου από ένα μέρος της παράταξης που ανήκει (ΠΑΣΚ).

Ένα πρώτο δείγμα των γενικότερων αντιλήψεων του θα καταθέσει ο νέος υπουργός επίσημα από το βήμα αυτής της ΓΣ (55η, 21-25/6/86) της ΔΟΕ[329]. Θεωρώντας ότι *«η παιδεία και το έθνος είναι μόνιμα στοιχεία»*, σε σχέση με την εναλλαγή των κυβερνήσεων στην εξουσία, όπως το θέλει ο δημοκρατικός κανόνας διακυβέρνησης, ονομάζει το διάλογο που θα ακολουθήσει (και *«έχει καθυστερήσει πολύ στον τόπο μας»*)*«εθνικό... και όχι κομματικό ή παραταξιακό»*. Η προβολή, εκ μέρους του, της έννοιας του *«έθνους»* δεν συνδέεται απλά με την πίστη του για τη *«διαχρονικότητά»* του, αλλά και με την εκτίμησή του ότι πρέπει να συγκροτηθεί ο *«νέος Ελληνισμός»*, ο οποίος υπάρχει σε λανθάνουσα μορφή, μέσα στο *«νέο Έλληνα»* και συνίσταται στις *«πάγιες αρετές του έθνους»* που βρίσκονται *«βαθιά θαμμένες... μέσα στον απλό ανώνυμο Έλληνα»*, ο οποίος- σε αντίθεση με τον *«επώνυμο»*, που πάντα μπερδεύεται και αποπροσανατολίζεται- μπήκε *«μπροστά»* σε κάθε κρίση που πέρασε ο τόπος και προσωποποιεί την *«ηθική υπόσταση του Έθνους»* που είναι η *«Εθνική Αντίσταση»* (με τη διαχρονική και όχι συγκεκριμένα ιστορική έννοιά της). Είναι, λοιπόν, ανάγκη- κατά τον υπουργό Παιδείας- *«να αλλάξουμε τις αξίες μας τις τρέχουσες* (με τις *«δόκιμες αξίες της Ελληνικής παιδείας μέσω των αιώνων»*), να πάγουμε να είμαστε *«ο λαός ο συνωμοτικός και ο καχύποπτος»*, να βάλλουμε στη θέση αυτών *«την εμπιστοσύνη»*. Την *«καχυποψία»*- που ο υπουργός θεωρεί ότι ανήκει *«στα απωθημένα τα εθνικά»*- καταγγέλλει και ως υπεύθυνη για τη *«δυσκολία»* που έχει η κυβέρνηση να κουβεντιάσει *«καλοπροαίρετα... με σας τους φορείς»*. Έτσι με οδηγό τον ελληνοκεντρισμό- αφού, πάντα κατά την εκτίμησή του *«το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου είναι ελληνοκεντρικό»*- μπορεί η Ελλάδα να συμμετάσχει στην *«παγκόσμια κοινωνία»* μέσου ενός *«υγιούς διεθνισμού»* αρνούμενη το συγκεκριμένο *«άμορφο υπερεθνισμό»*. Πιο συγκεκριμένα, σχετικά με την *«Παιδεία»*, που σταθερός της στόχος παραμένει η δημιουργία *«του ελευθέρου ανθρώπου»*, ο υπουργός δηλώνει ότι αυτή δεν μπορεί να υποταχθεί σε κανένα *«κοινωνικό καθεστώς»*, γιατί κάτι τέτοιο έρχεται σε αντίθεση με την διαρκή και δυναμική κοινωνική εξέλιξη και την *«παγώνει»*, με αποτέλεσμα να δρα ανασταλτικά και αντιδραστικά *«στην εξέλιξη του έθνους»*. Γενικότερα για το θέμα της *«υλικοτεχνικής υποδομής»*, που θέτουν συχνά οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, θεωρεί ότι *«αν περίμεναν όλοι οι δάσκαλοι την υλικοτεχνική υποδομή παλιά, σήμερα δεν θα μιλάγαμε ελληνικά»* και επιμένει ότι δεν είναι δυνατό *«να έχουμε περισσότερα, δεν μπορούμε να κατακτήσουμε περισσότερα, εάν δεν κατανοούμε και αναγνωρίζουμε αυτό που μας παρέχει ο ελληνικός λαός»*. Πιστεύοντας, ακόμη, ότι η *«διάσπαση πολιτιστικά, εκπαιδευτικά και τα υπόλοιπα είναι δείγμα της πολιτιστικής ασυνέχειας που έχουμε σήμερα»* και πως *«ποτέ στην πολιτιστική εξέλιξη του τόπου μας δεν υπήρχαν τέτοιες τομές»*, θεωρεί ότι είναι ανάγκη να θεμελιωθεί *«το καινούριο σχολείο»*, που θα συνενώνει την πολιτιστική και την εκπαιδευτική λειτουργία αναγόμενο *«σε πολιτιστικό κέντρο»* στα πλαίσια ενός κράτους όπου μετά το 1974 παύει να είναι *«ένα σαφώς εχθρικό σύστημα αποκλειστικά καταστολής»* και αρχίζει η *«συμμετοχική διαχείρισή του»*[330].

---

[328] «Δ.Β.» 979/6/86, 16-17.

[329] Η συγκεκριμένη αναφορά και άλλες που θα ακολουθήσουν, ιδιαίτερα στις απόψεις του υπουργού Παιδείας, δε γίνονται στα πλαίσια της άποψης που έχει διατυπώσει ο Α. Δημαράς σύμφωνα με την οποία η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα είναι, θα λέγαμε, «υπουργική», παρά το γεγονός ότι οι παρατηρήσεις του για τις σχέσεις *«συγκεντρωτισμού»* και δυνατότητας του κάθε υπουργού να ανατρέπει παλαιότερες αποφάσεις ή προγραμματισμούς περιγράφουν επακριβώς το φαινόμενο (Δημαράς Α., «Υπουργείο παιδείας και εκπαιδευτική πολιτική», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 4, άνοιξη 1979, 3-7 και πρόσφατα «Όρια της μεταρρύθμισης», στο Ελληνική εκπαίδευση... *ο.π.*, 73-83). Ο λόγος του Α. Τρίτση εκφράζει, ιδιαίτερα γλαφυρά, στοιχεία της ιδεολογίας του τότε κυβερνώντος κόμματος, οπότε η αντιπαράθεση του λόγου των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών σε αυτόν τη δική τους ιδεολογία και πιθανά τα κοινά σημεία τους.

[330] «Δ.Β.» 980/7-8/86, 28- 30, «Αποσπάσματα από την ομιλία του Υπ. Παιδείας Α. Τρίτση». Ο υπουργός στη φάση της *«συμμετοχής διαχείρισης»* του κράτους ενέτασσε και την περίοδο '74- 81, αν και πίστευε ότι

Κεντρικά, λοιπόν, στοιχεία των ιδεολογικών απόγεων του νέου υπουργού αποτελούν το *«έθνος»*, στην ανιστορική και υπερκρατική του σύλληψη, η ανάγκη κυριαρχίας *«αξιών»* που δε βρίσκονται σε χρήση, αλλά εν δυνάμει στους *«ανώνυμους»* Έλληνες και μάλιστα σε αντίθεση με αυτές των *«επωνύμων»*, αξίες που αίρουν διακρίσεις, που εν πολλοίς έχουν καθιερώσει οι κοινωνίες της νεοτερικότητας (εκπαιδευτικό σύστημα- γενικότερη παιδεία- πολιτισμός), η αντίληψη ότι το κράτος δεν έχει ταξικό χαρακτήρα, αλλά βρίσκεται σε μια φάση *«συμμετοχικής διαχείρισης»*,- γι' αυτό κι είναι ανάγκη τα ελαττώματα της «φυλής» να αντικατασταθούν με την ύπαρξη *«εμπιστοσύνης»* μεταξύ των κοινωνικών εταίρων-, η υποβάθμιση των προβλημάτων *«υλικοτεχνικής υποδομής»* του εκπαιδευτικού συστήματος σε δευτερεύον (ικανό να ξεπεραστεί από τη «θέληση» των εκπαιδευτικών) και η άποψη ότι τον αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων εκπαιδευτικών πολιτικών που καθορίζουν την κοινωνική και οικονομική θέση του έλληνα εκπαιδευτικού δεν τον παίζει το κράτος, αλλά το συνολικό Υποκείμενο: *«Ελληνικός λαός»*, αφού η θέση του εκπαιδευτικού εξαρτάται ευθύγραμμα από την αντίληψη που έχει αυτό για την εν γένει *«κοινωνική προσφορά του»*. Επιπλέον, είναι φανερό ότι για τον υπουργό Παιδείας το εκπαιδευτικό σύστημα έχει αξία ως μηχανισμός αποκατάστασης της ενότητας εκπαίδευσης- ελληνικής παιδείας, ενώ η τελευταία κατανοείται ως διαχρονική *«αξία»* που ξεπερνά τη διχοτομία που- κατά την άποψή του- έχει επιβληθεί μεταξύ εκπαίδευσης και παιδείας- πολιτισμού στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία ως μίμηση ξένων πολιτιστικών μοντέλων.

Οι ιδιαίτερες αντιλήψεις του για το σχολείο και τους μαθητές κατατίθενται στο *«Μήνυμα»* που στέλνει στα σχολεία με την ευκαιρία της έναρξης του νέου σχολικού έτους (1986-87)[331], σύμφωνα με το οποίο, κατά το έτος αυτό, είναι δυνατό ν' αρχίσει το *«μεγάλο ποιοτικό άλμα της Ελληνικής Παιδείας»*. Πρωτοπόρους για την πραγματοποίησή του θεωρεί τους εκπαιδευτικούς και μαθητές, οι οποίοι, αφήνοντας *«έξω από τις πόρτες»* του σχολείου *«ό,τι χωρίζει»* και *«όλες τις ανταγωνιστικές συνήθειες»*, μακριά από κόμματα και παρατάξεις και δρώντας ως μια και *«ενιαία δημοκρατική κοινότητα»*, θα λειτουργήσουν ως το *«καλό παράδειγμα»* προς την ελληνική κοινωνία εμφορούμενοι από τις *«ελληνορθόδοξες ηθικές και κοινωνικές αξίες, που είναι πάντα νεανικές και πάντα προοδευτικές»*. Το *«άλμα»* αυτό θα το πραγματοποιήσουν *«σαν καλοί αθλητές»* αντλώντας *«υπερηφάνεια»* από το γεγονός της πραγματοποίησής του[332].

Η ΟΙΕΛΕ θα συναντήσει τον υπουργό στις 5/9/86- προηγήθηκαν δυο αναβολές της συνάντησης με πρωτοβουλία του- αφού έχει στείλει τρία υπομνήματα που περιείχαν τις θέσεις της για τα προβλήματα που απασχολούν το χώρο της. Για την Ομοσπονδία, ο υπουργός, κατά τη συνάντησή τους, στη σύντομη τοποθέτησή του *«έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην ποιοτική διάσταση του προβλήματος της εκπαίδευσης, χωρίς να παραγνωρίζει και την ποσοτική»* και αναγνώρισε *«τον ταξικό χαρακτήρα της εργασίας των Ι.Ε.»*. Το χαρακτηριστικότερο, όμως, στοιχείο της παρέμβασής του ήταν ότι

«κυρίως... αυτή αρχίζει το '81 και μετά, αλλά αυτό είναι θέμα αξιολόγησης». Εκτεταμένα αποσπάσματα της ομιλίας στο Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιούλιος 1986.

[331] Το *«μήνυμα»* και οι παραπομπές που θα ακολουθήσουν στο: «Μήνυμα του Υπουργού Παιδείας κ. Αντώνη Τρίτση με την έναρξη του σχολικού έτους», *Νεοελληνική Παιδεία*, τ. 6, Καλοκαίρι 1986, 5-6.

[332] Οι απόγεις του υπουργού θα μπορούσαν πρόχειρα να χαρακτηριστούν ως αμάλγαμα του «ελληνοχριστιανικού» ιδεολογήματος με εκπαιδευτικό *«λαϊκισμό»*. Συστηματική, όμως, θεώρηση των γενικότερων τάσεων που επικράτησαν θα γίνει στα Συμπεράσματα. Προσωρινά ως προς τον εκπαιδευτικό *«λαϊκισμό»* που επικράτησε τη δεκαετία του '80: Σταματάς Μ., «Ο ελληνικός εκπαιδευτικός γραφειοκρατισμός», στο Ελληνική Εκπαίδευση (επιμ. Καζαμία- Κασσωτάκη)*ο.π.*, 134. Στοιχεία των αντιλήψεων που καλλιεργήθηκαν στις ΟΛΜΕ- ΔΟΕ σε σχέση με τη «συνέχεια», αλλά και οι διαφορές τους με τις απόγεις του υπουργού θα παρουσιαστούν στο επόμενο κεφάλαιο: «Ιστορία και Εκκλησία». Για μια παρουσίαση των θέσεων του Α. Τρίτση ως προς τη διαδικασία του διάλογου, ανάλογα με στάδια: α)*«θέση»*= απόγεις υπουργού, β) *«αντίθεση»*= απόγεις φορέων και γ) *«σύνθεση»*= σε *«εθνικό»* επίπεδο (γιατί *«το έθνος πάντα συνθέτει»*) το ειρωνικό κι ενδιαφέρον άρθρο: Μ.Δ., «Θέση- αντίθεση- σύνθεση», *Ο δεκαπενθήμερος Πολίτης*, 11/7/86. Το άρθρο αναφέρεται στα ΑΕΙ, αλλά η «διαδικασία» του διαλόγου ήταν κοινή.

«επιχείρησε να δρομολογήσει τη συζήτηση σε ένα "κανάλι" που είχε επιλέξει αυτός». Ιδιαίτερα για τα προβλήματα της Ιδ. Εκπαίδευσης η άποψη του υπουργού ήταν ότι αυτά αποτελούν *«υποσύνολο του γενικότερου εκπαιδευτικού προβλήματος»* και προέχει η συζήτηση των γνωστών τεσσάρων σημείων. Η ΟΙΕΛΕ διακρίνει *«σε πρώτη ανάγνωση μια καθαρή αντίφαση ανάμεσα στην προτεινόμενη ποιοτική αναβάθμιση του σχολείου και την ενεργοποίηση του νόμου 1556, τον οποίο η ίδια δεν έχει αποδεχτεί»* και έχει χαρακτηρίσει ως *«τεχνοκρατική προσπάθεια να ξεπεραστούν τα αδιέξοδα».* Παρά το γεγονός αυτό και σε γνώση του κινδύνου που εγκυμονεί μια τέτοια προσπάθεια ως προς τον παραγκωνισμό *«έστω και προσωρινά»* των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο χώρος, η Ομοσπονδία αποδέχεται την πρόσκληση επισημαίνοντας ότι *«η πολιτική ενός υπουργείου δε διαμορφώνεται από ένα άτομο, αλλά βρίσκεται σε σχέση εξάρτησης με τη συνολική κυβερνητική πολιτική»*, εκτιμώντας,παράλληλα, ότι αυτή δεν επιτρέπει ιδιαίτερη *«αισιοδοξία για τα μέλλοντα να συμβούν»*[333].

Ένα μήνα μετά τη συνάντηση θα στείλει στο ΥΠΕΠΘ απόφαση του ΔΣ με τίτλο *«Για τα προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης»* δηλώνοντας ότι η συμμετοχή της ΟΙΕΛΕ στο *«διάλογο»* γίνεται υπό τον όρο ότι *«τα αιτήματα των Ι.Ε. (οικονομικά και θεσμικά) θα θεωρούνται αναπόσπαστα συνδεδεμένα με τα κεντρικά προβλήματα της εκπαίδευσης»*[334]. Το κείμενο αυτό ασχολείται αρχικά με το πρόβλημα της *«ποιότητας και ποσότητας»* στην εκπαίδευση. Κατά την ΟΙΕΛΕ το ζήτημα της *«ποσότητας»* αποτέλεσε *«αιχμή των αιτημάτων των εκπαιδευτικών»* σε συνθήκες *«απουσίας»* της ελληνικής εκπαίδευσης τη δεκαετία του '60, ξεπεράστηκε, όμως,- χωρίς ποτέ να υποτιμάται, ιδιαίτερα στην παρούσα φάση οικονομικής κρίσης- μετά το 1974, όταν οι αυξημένες δαπάνες κάλυψαν στοιχειωδώς τα προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής, αντικαθιστάμενο βαθμιαία από τα προτάγματα του *«εκδημοκρατισμού και εκσυγχρονισμού»* και τείνει να υποσκελιστεί από τις διεκδικήσεις για *«ποιότητα»* του συστήματος, αφού τα δέκα και χρόνια που έχουν περάσει, μετά το '74, επέτρεψαν την ενασχόληση των συνδικαλιστικών φορέων και επιστημονικών σωματείων με τα εκπαιδευτικά ζητήματα, τη δημιουργία εκπαιδευτικών περιοδικών αλλά παράλληλα, η *«παιδαγωγική έρευνα πέρασε από τη στάθμη μηδέν στην αμέσως επομένη»*, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να συνειδητοποιηθεί ότι αυτή αποτελεί μεν *«αναγκαίο οξυγόνο»* για την πορεία της εκπαίδευσης, αλλά *«δεν μπορεί να υπαγορεύσει λύσεις πολιτικές»*[335]. Η ΟΙΕΛΕ θεωρεί ότι *«έδωσε το έναυσμα»* για τη συζήτηση των ποιοτικών προβλημάτων με το Εκπαιδευτικό της Συνέδριο (1979) και την ενσωμάτωση της αντίληψης των *«δύο διαστάσεων»* που οφείλουν να διαθέτουν τα κινήματα των εκπαιδευτικών. Η εποχή που ακολούθησε και σηματοδοτήθηκε από σοβαρές ενέργειες των Εκ. Ομοσπονδιών γύρω από την ενασχόληση με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του συστήματος έληξε- συμβολικά- με την ψήφιση του 1566, τη βασική λογική του οποίου οι Ομοσπονδίες δεν κατόρθωσαν *«να ανατρέψουν»*. Κατ' αυτόν ο εκπαιδευτικός έχει ασήμαντα περιθώρια απόφασης *«στο περιεχόμενο της σχολικής μάθησης»*, εξακολουθεί να είναι υπάλληλος και *«όχι λειτουργός»* και επιδιώκεται επιπλέον η υποταγή του στις *«παιδαγωγικές παραλλαγές της κυρίαρχης ιδεολογίας (αστικής)»*, ζητήματα που συνδέονται άμεσα με το ποιοτικό πρόβλημα της εκπαίδευσης, αφού η *«υπαλληλική νοοτροπία»* που αυτά υπαγορεύουν συνιστά μία από *«τις αιτίες της κρίσης του ελληνικού σχολικού συστήματος»*[336]. Επιπλέον

---

[333] «Ι.Ε.» 171/10/86, 6, «Διάλογος με τον υπουργό Παιδείας».

[334] Η απόφαση δε δημοσιεύτηκε στον «Ι.Ε.». Η παραπομπές γίνονται με βάση το δακτυλόγραφο κείμενο (13 σελίδες) που βρέθηκε στα αρχεία της.

[335] Το σχήμα που χρησιμοποιεί η ΟΙΕΛΕ είναι: ποσοτικά αιτήματα= *«παιδική ηλικία κινήματος»*, *«εκδημοκρατισμός- εκσυγχρονισμός= «εφηβική ηλικία»* και τέλος αρχή περιόδου *«ενηλικίωσης=* συζήτηση για *«ποιοτική διάσταση των εκπαιδευτικών ζητημάτων».*

[336] Ενδεικτικά για τις πρώτες συζητήσεις, από μάχιμους εκπαιδευτικούς- διανοούμενους, κατά τη συζήτηση του ν. 1566 για το θέμα της *«υπαλληλοποίησης»* των εκπαιδευτικών: Ψύρρας Θ., «Από το "λειτουργό" στον υπάλληλο», *Αντί* τ. 284, 29/3/85, 30- 31 και του ίδιου: «Το προσχέδιο για τη δημοτική και μέση

η *«επίφαση της λαϊκής συμμετοχής»* είναι ορατή από το γεγονός ότι κανένα από τα *«επάλληλα»* όργανα διοίκησης που εισάγει δεν έχει αποφασιστικό χαρακτήρα *«για τις κατευθύνεις και το περιεχόμενο της εκπαίδευσης»*. Η παρέμβαση της ΟΙΕΛΕ συνεχίζει με την αναφορά στα στοιχεία ταξικότητας και αυταρχικότητας της ελληνικής εκπαίδευσης, που και παλαιότερα έχει εκτιμήσει ότι παραμένουν αναλλοίωτα στο νέο νόμο, το ζήτημα της αποκλειστικής ρύθμισης των Α.Π. και των σχολικών βιβλίων από την κυβερνητική εξουσία παραπέμποντας σε παλαιότερες συνεδριακές της θέσεις. Καταλήγει, τέλος, στην εκτίμηση ότι το σύνολο των νέων προσανατολισμών στην εκπαίδευση πρέπει να καθοριστεί από το γεγονός ότι δημιουργούνται συνθήκες (ρυθμός συσσώρευσης επιστημονικών γνώσεων, χρήση Η/Υ, δυνατότητας πρόσβασης σε ένα τεράστιο σύνολο γνώσεων, άρα ανάγκη καλλιέργειας στο σχολείο εκείνων των ιδιοτήτων που επιτρέπουν την αξιολόγηση ή και αντίσταση στην πληροφορία) που υπαγορεύουν το πέρασμα από *«το σχολείο του μαθαίνω»*, σε αυτό του *«κρίνω και μορφώνω γνώμη»*, διαδικασία, όμως, που θα βρεθεί αντιμέτωπη με τη *«βιομηχανική»* ιδεολογία (*«γνήσιο τέκνο της αστικής»*), η οποία και επιβάλει τις αξίες της *«σκοπιμότητας»* στο σχολικό πρόγραμμα αλλά και στο *«κοινωνικό υποσυνείδητο»*. Ο άνθρωπος που επιδιώκεται να παραχθεί είναι- κατά την ΟΙΕΛΕ πάντα- μπολιασμένος από την ιδεολογία της *«μεταπολεμικής οικονομικής ανάπτυξης»* (κανένα όριο στην παραγωγή και κατανάλωση, βιασμός της φύσης, καμία κριτική σκέψη, αποδοχή του μοντέλου του τεχνοκράτη). Κορύφωση αυτής της κατάστασης, που συνιστά και κρίση του σχολικού συστήματος είναι, για την Ομοσπονδία, η κατάσταση που επικρατεί στο Λύκειο.

Η επόμενη κοινή συνάντηση του υπουργού με τα ΔΣ των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών για το θέμα του *«εθνικού διαλόγου»* θα πραγματοποιηθεί στις 2/12/86, ενώ ο υπουργός έχει θέσει ήδη θέμα διδασκαλίας αρχαίων ελληνικών από το πρωτότυπο στο Γυμνάσιο[337]. Κατά τη συνάντηση παραδίδεται στις Ομοσπονδίες κείμενο *«αναβάθμισης του διαλόγου»*, που θεωρείται ότι έχει πάρει πλέον *«εθνικό»* χαρακτήρα. Το κείμενο εκτιμά ότι *«από πλευράς Ομοσπονδιών μέχρι στιγμής ο διάλογος έχει περιοριστεί κυρίως σε διεκδικητικού χαρακτήρα ζητήματα»*, τα οποία δεν καλύπτουν *«ολόκληρο το φάσμα της εκπαίδευσης και τις υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών»*. Επαναλαμβάνοντας την άποψη πως οι διεκδικήσεις είναι δυνατόν να ικανοποιούνται *«μόνο όταν η κοινωνία αισθάνεται και εκτιμά τη διαρκή παρουσία και υψηλή λειτουργία»* τους, δηλώνει ότι είναι λανθασμένη η άποψη που θεωρεί πως η ικανοποίηση των διεκδικήσεων λύνει και *«τα ποιοτικά ζητήματα της Παιδείας»*. Τη θέση αυτή χρησιμοποιεί η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ έχοντας ως πρόθεση να διαχωρίσει το *«διάλογο»* σε δύο κατηγορίες θεμάτων: α. *«ζητήματα- αιτήματα εκπαιδευτικών»* και β. *«ποιοτική αναβάθμιση εκπαιδευτικής διαδικασίας»* για να επιτύχει, με βάση τις εκτιμήσεις της, τη *«σωστότερη μεθόδευση»* του. Έτσι, χωρίς να απαντήσει στις πρόσφατα και εκτενώς διατυπωμένες θέσεις της ΔΟΕ- ΟΙΕΛΕ και στις παλαιότερες της ΟΛΜΕ, ζητά να ιεραρχήσουν από κοινού και *«εναρμονισμένα»* τα αιτήματά τους, γιατί *«ο "κλεφτοπόλεμος" με κάθε Ομοσπονδία χωριστά»* δεν *«εξυπηρετεί»* και υπόσχεται ότι το ΥΠΕΠΘ *«στο εκάστοτε πλαίσιο των δυνατοτήτων της Πολιτείας θα αναβαθμίσει και υλικά τον Έλληνα Εκπαιδευτικό»*[338]. Ως προς την ποιοτική *«αναβάθμιση»*, άποψη της ηγεσίας του αποτελεί πως μπορεί να γίνουν προς αυτήν την κατεύθυνση *«αναγκαία βήματα, που δεν έχουν χρηματικό κόστος»*. Τα βήματα αυτά αφορούν αποκλειστικά το χρόνο εργασία των σχολείων και την εργασία- παρουσία- συμπεριφορά των

εκπαίδευση», *Αντί* τ. 258, 13/4/84. Οι απόψεις που εκφράστηκαν εκεί σχεδόν ταυτίζονταν μ' αυτές του Α. Ανδρέου, στελέχους της ΟΙΕΛΕ και ενεργού μέλους της ομάδας παραγωγής του εκπαιδευτικού λόγου της

[337] Ημερολόγιο: 2/11/86. Για μια πρώτη απάντηση από το χώρο της ΟΛΜΕ: «Π.Δ.» 596/12/86, 22-24, Τανακίδης Λ., «Η νεοελληνική γλώσσα και τα αρχαία ελληνικά».

[338] Ο συνδυασμός των απόψεων που κατατίθενται στο κείμενο του ΥΠΕΠΘ για το λανθασμένο της άποψης που θέλει η ικανοποίηση των αιτημάτων να οδηγεί αυτόματα, δήθεν, στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης (θέση την οποία δε διατύπωσαν ποτέ ανοιχτά οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες) με το χαρακτηρισμό των αιτημάτων των εκπαιδευτικών συλλήβδην ως *«υλικά»* αποτελεί έμμεσο αλλά σαφή χαρακτηρισμό τους ως *«συντεχνιακά»*.

εκπαιδευτικών (μικρό σχολικό έτος, περιορισμένο εβδομαδιαίο ωράριο, περιορισμένη παραμονή του εκπαιδευτικού στο σχολείο, περιορισμένη επαφή του με τους γονείς, συσσώρευση του προσωπικού στα αστικά κέντρα, υπερβολικός αριθμός αναρρωτικών αδειών, *«ιδιαίτερα»* μαθήματα, μη ικανοποιητική αξιολόγηση των μαθητών -αφύσικη αύξηση αριστούχων στο Λύκειο-, ανάγκη αλλαγής τρόπου διορισμού για την ορθολογικότερη κάλυψη της επαρχίας με προσωπικό) και καλεί τις Ομοσπονδίες να προτείνουν μέτρα θεραπείας των παραπάνω. Τέλος, δηλώνει ότι προχωρεί στην ιεράρχηση έκδοσης *«των αναγκαίων Π.Δ. και Υπουργικών αποφάσεων»*, τα οποία θα παραδοθούν για τη *«διατύπωση γνώμης»* στα συνδικαλιστικά όργανα από την *«επόμενη εβδομάδα»*[339].

Ο υπουργός θα εγκαταλείγει τη συνάντηση- δηλώθηκε ότι καλέστηκε εσπευσμένα από τον Πρωθυπουργό- μόλις άρχισαν οι ερωτήσεις και τοποθετήσεις των μελών των ΔΣ. Ακολούθησε *«ομόφωνη... αυστηρή κριτική της πολιτικής του υπουργείου παιδείας, που έγινε τελείως αυθόρμητα και χωρίς εκ των προτέρων συνεννόηση»*[340]. Και ενώ η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ δεσμεύεται, κατά τη διάρκεια της συνάντησης, ότι το περιεχόμενο της δεν θα ανακοινωθεί ακόμη στον τύπο, οι θέσεις του υπουργείου γίνονται ρεπορτάζ στο απογευματινό δελτίο ειδήσεων και την άλλη μέρα το κείμενο στέλνεται με τέλεξ στους νομάρχες με την εντολή να αρχίσουν αμέσως διάλογο με τα ΔΣ των τοπικών εκπαιδευτικών συλλόγων της περιφέρειάς τους και στους εκπαιδευτικούς κάθε σχολείου για να εκφράσουν γνώμη, ενώ ο τύπος κυκλοφορεί με χαρακτηριστικούς τίτλους[341]. Το πρόβλημα της *«ποιότητας»* της εκπαίδευσης έχει προσδιοριστεί ως *ανεπαρκή προσφορά εργασίας εκ μέρους των εκπαιδευτικών και περιορισμένου χρόνου εργασίας των σχολείων.* Οι Ομοσπονδίες θα αντιδράσουν άμεσα. Τα ΔΣ με ανακοινώσεις τους (4/12/86) καταγράφουν για άλλη μια φορά τα προβλήματα που μπορεί να αποτελέσουν θέματα *«διαλόγου»* και το γεγονός ότι το ΥΠΕΠΘ δεν απαντάει σ' αυτά, αλλά εξακολουθεί να αποφασίζει χωρίς τη *«στοιχειώδη ενημέρωσή»* τους είτε για κρίσιμα είτε για δευτερεύοντα ζητήματα[342]. Η ΔΟΕ ονομάζει το διάλογο: *«διάλογο κουφών»* (χαρακτηρίζοντας, εκ των υστέρων, ως τέτοιον κάθε μορφή διαλόγου με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ από το '83 και μετά) και επιχείρηση *«να φορτωθούν οι ευθύνες στις πλάτες των εκπαιδευτικών»*, ενώ η ΟΛΜΕ καταγγέλλει την επιδίωξη της ηγεσίας του Υπ. Παιδείας *«να προσδώσει στις διεκδικήσεις [της] χαρακτήρα στενά συντεχνιακό»*, διαφωνώντας με το πλαίσιο και την ιεράρχηση των ζητημάτων που επιχειρείται, γιατί με αυτό τον τρόπο το πρόβλημα της εκπαίδευσης *«εντοπίζεται σε σχέση με τις ευθύνες των εκπαιδευτικών»*, αποκρύπτονται συνολικά αυτές του ΥΠΕΠΘ και *«της Πολιτείας»* και η *«κοινή γνώμη ζυμώνεται»* στην αντίληψη ότι για όλα φταίνε οι εκπαιδευτικοί, γεγονός που δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την προσπάθεια να ξεπεραστούν *«τα όποια προβλήματα υπάρχουν στη λειτουργία των εκπαιδευτικών»*[343]. Στο χώρο της ΟΙΕΛΕ, πραγματοποιείται τριήμερο

---

[339] «Π.Δ.» 593/12/86, 8, «Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Συνάντηση».

[340] «Δ.Β.» 984/12/86, 3, «Στις πλάτες των εκπαιδευτικών επιχειρούν να φορτώσουν την ευθύνη».

[341] Το «Δ.Β.» (*ο.π.*, 6) δημοσιεύει ορισμένους τίτλους: *«Μεσημβρινή»*: «Επανάσταση υπό μελέτη- παράταση σχολικού έτους- αύξηση ωρών διδασκαλίας», *«Απογευματινή»*: «Πιο πολλές ώρες σχολείο», *«Αυριανή Κυριακής»*: «Παρατείνεται το σχολικό έτος- Ο Τρίτσης στρώνει στη δουλειά μαθητές, δασκάλους και καθηγητές- Κόβονται είκοσι μέρες από το ρεμπελιό», *«Ελευθεροτυπία»*: «Δεν επαρκεί το ωράριο στα σχολεία». Η τακτική της παράκαμψης των ΔΣ των Ομοσπονδιών κατά τη διάρκεια *«εθνικών διαλόγων»* επαναλήφθηκε από τον Γ. Σουφλιά λίγα χρόνια αργότερα, αυτή τη φορά με την αποστολή των περίφημων *«ερωτηματολογίων»*.

[342] Η ΔΟΕ εκτός από τα ζητήματα που έχουν θέσει προηγουμένως αναφέρεται επιπλέον στην *«εγκατάλειψη των νέων θεσμών»* (κατάσταση στα Π.Τ., εγκατάλειψη Σ.Σ.), στο *«συγκεντρωτισμό, αυταρχισμό και αναξιοκρατία της Διοίκησης»*, την υποβάθμιση των Εκ. Ομοσπονδιών από το ΥΠΕΠΘ, τη σταθερή μείωση των δαπανών για την Εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια, ενώ επισημαίνει ότι η *«παιδαγωγική ευθύνη και ελευθερία του εκπαιδευτικού»* αμφισβητείται και επιχειρείται να επιστρέψει *«σε λογικές που φέρνουν δεκαετίες πίσω»*. Η ΟΛΜΕ κάνει επιπλέον λόγο για συζήτηση γύρω από τα νέα προγράμματα και βιβλία και την *«καλύτερη αξιοποίηση των νέων δεσμών»*.

[343] Αντίστοιχα «Π.Δ. 593/12/86, 6. «ΟΛΜΕ. Προς ΥΠΕΠΘ» και «Δ.Β.» 984/12/86, 5, «Η ΔΟΕ απαντά στον Υπουργό».

συνέδριο στη Θεσσαλονίκη με θέμα *«Εκπαίδευση- κοινωνία- Εξουσία»*, που διοργάνωσε ο ΣΙΕΛ- Θ και στον «Ι.Ε.», όπου παρουσιάζονται οι ενότητες και η προβληματική που αναπτύχθηκε σε αυτό, σημειώνεται:

«Η πολιτική εξουσία για τη διαμόρφωση και την άσκηση της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής υιοθετεί συγκεκριμένες πρακτικές και διαδικασίες, όπως π.χ. "το δημοκρατικό προγραμματισμό", τη "λαϊκή συμμετοχή", το διάλογο, τη διαπραγμάτευση. Ο ρόλος των διαδικασιών αυτών είναι κυρίως προσεταιριστικός και νομιμοποιητικός»[344].

Οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες θα προχωρήσουν σε κοινή συνέντευξη τύπου των προέδρων τους (8/12/86)[345], σε κοινή απεργιακή κινητοποίηση και συγκέντρωση (11/12/86)[346] και δεύτερη κοινή συγκέντρωση (18/12/86) διαμαρτυρίας *«για την μείωση των δαπανών για την παιδία»*. Στη συγκέντρωση ομιλητής θα καταλήξει:

«Καλούμε τον Υπουργό Παιδείας να μας πει ξεκάθαρα: Θεωρεί τους εκπαιδευτικούς υπεύθυνους για την όπως γράφει "χρόνια καθυστέρηση της βασικής μας παιδείας";»[347].

Η τακτική που θα ακολουθηθεί μετά την κοινή συνάντηση (2/12/86) εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ, και μέχρι την επόμενη, είναι η απευθείας συζήτηση του υπουργού με τα 15μελή συμβούλια των Μ.Κ.[348], οι συχνές εμφανίσεις του στη τηλεόραση, όπου συζητά με γονείς, εκπαιδευτικούς και μαθητές,- ποτέ με εκπροσώπους των εκπαιδευτικών-, η κλήση σε φορείς να ανταποκριθούν στο διάλογο[349], οι αναβολές καθορισμένων κοινών συναντήσεων με τα ΔΣ των Ομοσπονδιών, η ξεχωριστή επίσκεψη στα γραφεία της ΟΛΜΕ (την επομένη της αναβολής συνάντησης με το σύνολο των Ομοσπονδιών 5/3/87[350]), η άρνηση να ανταποκριθεί στις εκκλήσεις των ΔΣ να οριστούν νέες συναντήσεις, η έκδοση μακροσκελέστατων κειμένων, όπου καθορίζονται λεπτομερώς οι ευθύνες των *«φορέων»* στο νέο σχολείο *«της Συνευθύνης»*, η αναβολή της επεξεργασίας και έκδοσης των Π.Δ., που ενεργοποιούν το ν. 1566/85, η απόφαση για παράταση του σχολικού έτους[351] και τέλος η απόφαση να ιδρυθεί παράρτημα του Π.Τ. Θεσσαλονίκης στη Φλώρινα, χωρίς καμιά ενημέρωση της ΔΟΕ και με γνωστή την αντίθεση των δασκάλων στην

---

[344] «Ι.Ε.» 172/3/87, 7, «Συνέδριο του ΣΙΕΛ Θεσσαλονίκης».

[345] Ο Χρ. Κορυφίδης (ΔΟΕ) [ΠΑΣΚ] αναφέρθηκε στην *«αρνητικότατη εξέλιξη»* της μείωσης των δαπανών, κάλεσε τον υπουργό να ενεργοποιήσει τους νέους θεσμούς και χαρακτήρισε την έναρξη του διαλόγου *«θετικό γεγονός»*. Ο Χ. Μιχαλές (ΟΛΜΕ) [ΠΑΣΚ] ζήτησε ουσιαστικό διάλογο και όχι *«διάλογο με αλληλογραφία»* και κάλεσε τον Υπουργό να μην προσπαθεί να ρίξει τις ευθύνες για την κατάσταση της Παιδείας στους εκπαιδευτικούς και Ο Γ. Φυσάκις (ΟΙΕΛΕ) [«Ανανεωτική»] χαρακτήρισε προμελετημένη τη συνάντηση με σκοπό να βρεθούν οι εκπαιδευτικοί *«κατηγορούμενοι στο τραπέζι του διαλόγου»* και να κατασυκοφαντηθούν, δηλώνοντας ότι αρνούνται το ρόλο του *«κατηγορουμένου»*. («Δ.Β.», *ο.π.*, 12). Οι λεπτές διαφορές των δηλώσεων είναι εμφανείς.

[346] Η απεργία της ίδιας μέρας (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ) λειτούργησε ως έκφραση διαμαρτυρίας για τις ενέργειες του ΥΠΕΠΘ. Τα επίσημα κοινά αιτήματά της ήταν: αύξηση δαπανών, οικονομικά αιτήματα, θεσμικά, πολιτικά δικαιώματα, εργασιακές σχέσεις («Δ.Β.» *ο.π.*, 11).

[347] Ημερολόγιο: 18/12/86.

[348] Κατά τις συναντήσεις ο υπουργός επαναδιατυπώνει τις ιδεολογικές του θέσεις: *«ο Ελληνισμός αποτελεί για μας τους Έλληνες την κυρίαρχη ιδεολογία μας... γιατί είναι δυναμική ιδεολογία... Έτσι εξηγείται η κοινή αίσθηση του Ομήρου, του Μακρυγιάννη, του Ελύτη»*. Το *«ισχυρότατο όπλο»* του *«ελληνισμού»*, βέβαια, είναι η *«ελληνική γλώσσα»*. (*«Εξόρμηση»*, 25/1/87, 23- 26 [ρεπορτάζ από την επίσκεψη του υπουργού στο Γυμνάσιο της Παλλήνης]).

[349] Η απάντηση του Δήμου Αθηνών (δήμαρχος Μ. Έβερτ), όπου επισημαίνονται τα προβλήματα υποδομής, χρόνου διδασκαλίας, Α.Π. και γίνονται αποδεχτά τα αιτήματα βελτίωσης της θέσης και οικονομικής κατάστασης των εκπαιδευτικών: Δήμος Αθηναίων, «Θέσεις για την Παιδεία με την ευκαιρία του "διαλόγου"», *Πολιτικά Θέματα* τ. 643, 29/4/87, 41.

[350] Τα κείμενα που ανταλλάχτηκαν, χωρίς ουσιαστικές αλλαγές κι από τις δυο πλευρές: «Π.Δ.» 596/3/87, 12-13, «Επίσκεψη του Υπ. παιδείας στα γραφεία της ΟΛΜΕ»

[351] Οι αντιδράσεις των Εκ. Ομοσπονδιών: «Δ.Β.»987/3/87, 9-10. Στο κοινό τηλεγράφημα που στάλθηκε στο ΥΠΕΠΘ σημειώνεται *«επικαλείσθε διάλογο για αποπροσανατολισμό. Ευθύνες για περαιτέρω αναστάτωση της εκπαίδευσης βαραίνουν αποκλειστικά εσάς»*.

πολυδιάσπαση των Π.Τ.[352]. Οι Εκ. Ομοσπονδίες θα εκδηλώσουν σειρά απεργιακών κινητοποιήσεων, στα πλαίσια της ΑΔΕΔΥ και θα προσπαθήσουν να διοργανώσουν *«διάλογο με το λαό»*[353].

Η επόμενη κοινή συνάντηση πραγματοποιείται στις 4/5/87 όπου, για άλλη μια φορά, διανέμεται νέο κείμενο του ΥΠΕΠΘ με τίτλο *«Οι εκπαιδευτικοί και το σχολείο»*. Μετά το τέλος της συνάντησης με κοινή τους ανακοίνωση οι Ομοσπονδίες σημειώνουν ότι ο υπουργός απέφυγε να δώσει συγκεκριμένες απαντήσεις στα αιτήματά τους, ζητούν να μην προχωρήσει η έκδοση Π.Δ. χωρίς τη σύμφωνη γνώμη τους και τονίζουν ιδιαίτερα τον κίνδυνο *«αποπροσανατολισμού»* που δημιουργεί ένας αναποτελεσματικός *«διάλογος»*, ο οποίος δεν προωθεί την αντιμετώπιση ουσιαστικών εκπαιδευτικών προβλημάτων[354]. Το ζητούμενο από την πλευρά των Ομοσπονδιών είναι η συζήτηση του περιεχομένου συγκεκριμένων σχεδίων Π.Δ. (με κυρίαρχο αυτό της αξιολόγησης), που προβλέπει ο 1566/85. Η άρνηση της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ να συζητήσει το περιεχόμενο τους, η μη πραγματοποίηση της υπόσχεσης ότι θα τα λάβουν αρχές Δεκεμβρίου 1986, σε συνδυασμό με τις ενέργειες του υπουργού Παιδείας που ακολούθησαν, τις οδηγούν στην εκτίμηση ότι κύριος στόχος του διαλόγου είναι ο *«αποπροσανατολισμός»*[355].

Το καλοκαίρι του 1987 νέες δηλώσεις του υπουργού Παιδείας για την επαναφορά της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο θα απασχολήσουν συνεδρίαση του ΔΣ της ΟΛΜΕ. Ακολουθεί συνέντευξη τύπου της Ομοσπονδίας, όπου θα εκφραστεί η αντίθεσή της στην απόφαση (αλλά και φορέων όπως: Π.Ι., Ένωση Ελλήνων Φιλολόγων, Σχολικών Συμβούλων). Η θέση της διαμορφώνεται με βάση τις απόγεις ότι οι διαμάχες *«γύρω από το "γλωσσικό πρόβλημα" επί έναν αιώνα περίπου οδήγησαν σ' ένα αποπροσανατολισμό από τα ουσιώδη προβλήματα της εκπαίδευσης με μοιραίο επακόλουθο την αποτελμάτωση και στασιμότητα στην παιδεία»*. Οι παρεμβάσεις του υπουργού θεωρείται ότι εκφράζουν μια *«περιορισμένη αντίληψη του βαθύτερου πυρήνα της ελληνικής παιδείας»* και χαρακτηρίζονται έμμεσα ως *«παρωχημένος μεγαλοϊδεατισμός»*[356].

---

[352] Οι ενέργειες του υπουργού καταγράφονται στο Ημερολόγιο (Ιανουάριος- Απρίλιος 1987). Επιπλέον δύο ενέργειες του ΥΠΕΠΘ είναι δηλωτικές της ιδεολογίας που προωθείται: α)η απόφαση να επιστραφούν δικαιολογητικά διορισμού στην πρωτοβάθμια δημόσια εκπαίδευση έλληνα πολίτη, καθολικού στο θρήσκευμα, με το αιτιολογικό ότι *«ετερόδοξοι ή ετερόθρησκοι»* δε διορίζονται στην Α/θμια (η αντίδραση της ΔΟΕ και της πόλης της Σύρου που ήταν εντονότατη: Ημερολόγιο ΔΟΕ, Απρίλιος 1987)και β) η αντικατάσταση των εικόνων *«δυτικού τύπου»* με αυτές του *«Χριστού Παντοκράτορα»*, βυζαντινής τεχνοτροπίας, οι οποίες *«δεν εκφράζουν μόνο την ορθόδοξη πίστη αλλά φανερώνουν και τη συνέχεια του Ελληνικού Πολιτισμού»* (Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ 10/2/87 και 16/2/87 αντίστοιχα).

[353] «Π.Δ.» 595/2/87, 7, «Διάλογος των εκπαιδευτικών με το λαό». Η όλη διαδικασία είχε την έννοια της έκφρασης συμπαράστασης φορέων στις απεργιακές κινητοποιήσεις και εξαντλήθηκε στην έκδοση ανακοινώσεων με γενικόλογες προτάσεις.

[354] Ημερολόγιο: 4/5/87.

[355] Σε ξεχωριστές ανακοινώσεις τους ΔΟΕ- ΟΛΜΕ θέτουν ξεκάθαρα το θέμα των Π.Δ. και προειδοποιούν δια δυναμικές ενέργειες στην περίπτωση που το ΥΠΕΠΘ προχωρήσει στην έκδοσή τους το καλοκαίρι. («Π.Δ.» 598/5/87, 6 και «Δ.Β.»989/5/87, 6).

[356] «Π.Δ.» 600/9/87, 7, «Συνέντευξη τύπου (31/7/87). Ανακοίνωση της ΟΙΕΛΕ για το ίδιο θέμα (Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ, Οκτώβριος 1987) εντάσσει τη θέση στη συντηρητική στροφή της κυβέρνησης και στην τακτική αποπροσανατολισμού που ακολουθεί το ΥΠΕΠΘ. Εξάλλου ο «Εκπαιδευτικός Σύνδεσμος» (πρόεδρος Φ. Κ. Βώρος) χαρακτήρισε τις απόγεις του υπουργού *«εκπαιδευτικό νηπιασμό»* που καταλήγει σε *«κοινωνικό-πολιτικό νηπιασμό»*. Η ανακοίνωση του ΔΣ του συνδέσμου: *Τα εκπαιδευτικά* τ. 9, Φθινόπωρο '87, 3-4. Το θέμα που αναζωπυρώθηκε με εκπομπή της ΕΡΤ (Ημερολόγιο: 14/9/87)προκάλεσε αρνητικές αντιδράσεις διανοουμένων (ο Δ. Ν. Μαρωνίτης έκανε την ένσταση ότι η συζήτηση δεν έχει θέμα): Δήτσα Μ., «Η "γλώττα" του κ. Τρίτση», *Ο Πολίτης* τ. 83, Σεπτέμβριος 1987. Από το χώρο των παιδαγωγών η Μαρία Τζάνη ταυτίστηκε με τις θέσεις του υπουργού σημειώνοντας: *«το ιδεολογικό ζήτημα του γλωσσικού κύριοι, είναι η επιβίωση ή όχι του ελληνισμού»* (Τζάνη Μ., «με τη βιντεοκασέτα μου στη διάθεσή σας», *«Εξόρμηση»* 4/10/87.

Τα πρώτα Π.Δ., ελάσσονος σημασίας, δίνονται στα μέσα Σεπτεμβρίου στις Ομοσπονδίες[357]. Η ΟΛΜΕ εκτιμά ότι η *«τακτική της αποσπασματικότητας»* που χρησιμοποιεί η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ- ο υπουργός είχε υποσχεθεί πως θα δοθούν τα βασικότερα Π.Δ. μέχρι την προθεσμία αυτή- κρύβει *«σκοπιμότητες»* και έχει στόχο να χρησιμοποιηθούν τα Π.Δ. *«για αποπροσανατολισμό του συνδικαλιστικού κινήματος»*[358]. Οι συνεργασία μεταξύ των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και η κοινή τους εκτίμηση για την πολιτική *«λιτότητας»* που έχει επιλέξει η κυβέρνηση, τις οδηγεί σε μια σειρά παράλληλες κινητοποιήσεις επ' ευκαιρία της κατάθεσης του νέου προϋπολογισμού στη Βουλή (Δεκέμβριος 1987). Στα αιτήματα των κινητοποιήσεων αυτών η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ απαντά θεωρώντας ότι τα μεν οικονομικά δεν είναι αρμοδιότητά της- αν και τα χαρακτηρίζει *«δίκαια»*-, ενώ δεσμεύεται, για άλλη μια φορά, να παραδοθούν τα Π.Δ. μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων[359]. Αν και οι κινητοποιήσεις αυτές προϊδεάζουν για μεγάλη σύγκρουση που πρόκειται να ακολουθήσει, η ηγεσία του ΥΠΕΠΘ στο τέλος του Ιανουαρίου προχωρά στην κατάθεση νομοσχεδίου που αφορά στο εξεταστικό, χωρίς καμιά συζήτηση με την ΟΛΜΕ, ενώ είχε υποσχεθεί το αντίθετο. Παρά την έκκληση του ΔΣ της ΟΛΜΕ για άμεση και επείγουσα συνάντηση, ο υπουργός απαντά ότι ευκαιρεί να δει το ΔΣ μετά από μια βδομάδα. Η ανακοίνωση της ΟΛΜΕ που ακολουθεί χαρακτηρίζει *«αναξιόπιστο πρόσωπο τον Υπουργό Παιδείας και την υπόλοιπη πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ»* εκτιμώντας ότι *«εξαντλήθηκε όλη μας η καλή διάθεση με αυτή την ηγεσία»* και δηλώνει ότι η ΟΛΜΕ *«θα πάρει μέτρα»*, γιατί αρνείται να δώσει *«την οποιαδήποτε κάλυψη στην αντεκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης που υλοποιεί το ΥΠΕΠΘ»*[360]. Εξάλλου η Ομοσπονδία, λίγες μέρες πιο μπροστά (16/1/88), με μια συμβολική της ενέργεια έχει δηλώσει την πρόθεσή της να απεμπλακεί από κάθε είδος *«διαλόγου»* με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ απευθυνόμενη στην κορυφή της κυβερνητικής εξουσίας. Πρόκειται για την πορεία των ΔΣ όλων των ΕΛΜΕ προς την Πρωθυπουργική κατοικία (Καστρί) με σκοπό να ζητήσει την *«προσωπική παρέμβαση»* του Πρωθυπουργού για την υλοποίηση των αιτημάτων που του παραδόθηκαν[361]. Παράλληλες εκτιμήσεις, που εντάσσουν την τακτική και πολιτική της ηγεσία του ΥΠΕΠΘ στις γενικότερες κυβερνητικές επιλογές εκφράζονται και στις ΔΟΕ- ΟΙΕΛΕ[362].

Εντωμεταξύ, έχει εκδηλωθεί κίνημα καταλήψεων των ΤΕΛ. Οι ανακοινώσεις του ΥΠΕΠΘ που ακολουθούν, θεωρείται από την ΟΛΜΕ πως επιχειρούν να χρεώσουν στους καθηγητές ιδιαίτερες ευθύνες γι' αυτές και ο τρόπος που επιλέγεται για να καλυφθούν τα μαθήματα που χάθηκαν καταδικάζεται[363]. Η κατάσταση έντασης και ρήξης μεταξύ ΥΠΕΠΘ και Ομοσπονδιών χρεώνεται από μέρος του φιλοκυβερνητικού τύπου στον

---

[357] Για μια παρουσίαση και κριτική προσέγγιση του περιεχομένου τους από στέλεχος του σ.κ. των καθηγητών («Γληνός»), που είχε ασκήσει συνολική απορριπτική κριτική στον 1566/85: «Π.Δ.» 603/1/88, 20-21, Μοιρασγενής Κλ., «Προεδρικά Διατάγματα για την εκπαίδευση. Η επαλήθευση μιας κριτικής». Το ενδιαφέρον του άρθρου- πέρα από το περιεχόμενό του- έγκειται στο γεγονός της δημοσίευσης, πλέον, μιας συνολικά κριτικής θέσης απέναντι στον 1566/85 και στην τακτική του σ.κ.: *«το σ.κ. απαιτείται να απεγκλωβιστεί από τη μεταρρυθμιστική αιτηματολογία... να απορρίψει την αστική αντίληψη εκσυγχρονισμού... και να επεξεργαστεί μια συνολική πρόταση για το μετασχηματισμό της εκπαίδευσης»*

[358] Ανακοίνωση της ΟΛΜΕ 12/10/87 (Ημερολόγιο)

[359] Ημερολόγιο: ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, Δεκέμβριος 1987.

[360] «Π.Δ.» 603, *ο.π.*, 5, «Δελτίο Τύπου 20/1/88».

[361] Το σώμα της επιστολής, όπου διατυπώνονται τα αιτήματα εκείνα που αποτέλεσαν και το περιεχόμενο της μεγάλης απεργίας κατά τη διάρκεια των εξετάσεων του 1988: «Π.Δ.» 603 *ο.π.*, 3.

[362] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, 28/3/88 και ΟΙΕΛΕ: «Ι.Ε.» 175/5/88, 3, «Ανοικτή Επιστολή στον Υπουργό Παιδείας». Είναι χαρακτηριστικό ότι ο υπουργός δήλωσε στο ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, στη συνάντησή τους κατά τη διάρκεια απεργίας (3-4/3/88), ότι δε δεσμεύεται από συμφωνίες που έχουν κάνει προκάτοχοί του μ' αυτό. Πρέπει να είναι μια από τις ελάχιστες φορές που η πάγια στάση των Υπ. Παιδείας ομολογείται επίσημα από έναν εξ αυτών.

[363] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ Μάρτιος 1988.

υπουργό[364]. Η ΔΟΕ αρνείται να συμμετάσχει στις μεικτές επιτροπές επεξεργασίας των Π.Δ. που προωθεί το ΥΠΕΠΘ.

Την αποκλιμάκωση της έντασης ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ, κάτω από το φόβο εκδήλωσης απεργιακής κινητοποίησης κατά τη διάρκεια των εξετάσεων, επιχειρεί ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Α. Κουτσόγιωργας, στο τέλος Απριλίου, κατά τη διάρκεια ταξιδιού του υπουργού στο εξωτερικό[365]. Ο Αντώνης Τρίτσης θα παραιτηθεί (4/5/88) μετά την επιστροφή απ' αυτό, την παραμονή της λήγης- και επίσημα- της απόφασης για απεργία μέσα στις εξετάσεις. Στη λακωνική δήλωση παραίτησής του, προς τον τύπο, διευκρινίζεται ότι είχαν προηγηθεί άλλες που δεν έγιναν δεκτές[366]. Η αντικατάστασή του με τον Απ. Κακλαμάνη δε θα αποτρέψει τη σύγκρουση. Ο *«εθνικός διάλογος»* που προκηρύχτηκε, με την ανάληψη της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ από τον Αντ. Τρίτση, καταλήγει- δύο χρόνια μετά την έναρξή του- στην πρώτη απεργιακή κινητοποίηση εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια των απολυτήριων και εισαγωγικών εξετάσεων.

III. 4 . 5. Συνοπτικές παρατηρήσεις. Σε συνθήκες δημοκρατικής ομαλότητας και νομιμότητας οι οποίες συμπίπτουν με μια περίοδο εκτεταμένων αλλαγών στο νομικό πλαίσιο που ορίζει τη λειτουργία του ελληνικού συγκεντρωτικού εκπαιδευτικού συστήματος[367], οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες αναδεικνύουν ως πρωτεύοντα ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής θέματα και συμπεριφορές που σχετίζονται με: **Α.** Την πάλη για τη διαμόρφωση του συνόλου των ρυθμίσεων που συνδέονται με το περιεχόμενο των υπό ψήφιση νόμων περί οργάνωσης και διοίκησης της Γενικής Εκπαίδευσης σύμφωνα με τις θέσεις και απόγεις τους. **Β.** Την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης και εφαρμογής των νόμων αυτών, όταν θεωρούν ότι τούτοι επηρεάζουν τον εκπαιδευτικό χώρο στον οποίο δρουν (ΟΛΜΕ *«πορεία της μεταρρύθμισης»*, δηλαδή τύχη του νόμου 309/76). Η διαδικασία αυτή είναι ανεξάρτητη των αρχικών τους αξιολογήσεων για το περιεχόμενο αυτών των ρυθμίσεων (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ *«εθνικός διάλογος»* ως συζήτηση για την υλοποίηση του 1566/85 και ΟΙΕΛΕ εφαρμογή 682/77). **Γ.** Ιδιαίτερα ζητήματα, που αξιολογούνται ως αποφασιστικής σημασίας για κάθε χώρο, ανεξάρτητα από το αν εκδηλώνεται για αυτά κρατικό ενδιαφέρον ή επιθυμία ρύθμισής τους. Στην περίπτωση αυτή οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες επιζητούν την παραγωγή νόμων σύμφωνα με τις θέσεις τους (ΔΟΕ *«ανωτατοποίηση»*, ΟΙΕΛΕ *«διασφάλιση»- «μονιμοποίηση»*). **Δ.** Τη θετική ανταπόκριση, τέλος, σε πρωτοβουλίες της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ για συνολικότερη συζήτηση των ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής (*«εθνικός διάλογος για την Παιδεία»*), ανεξάρτητα από το αν εκτιμούν ότι οι προθέσεις της δεν είναι αγαθές ή το περιεχόμενο της συζήτησης αφορά δευτερεύοντα ζητήματα. Η ανταπόκριση δε σημαίνει και αποδοχή, εκ των προτέρων, συναινετικών διαδικασιών.

Επειδή και στην τελευταία περίπτωση, οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδιών θεωρούν, ως διακύβευμα του *«διαλόγου»* το περιεχόμενο Π.Δ. που ενεργοποιούν το ν. 1566/85, συμπεραίνεται ότι ως κεντρικά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής από την πλευρά τους αναδείχθηκαν μια σειρά θέματα τα οποία ρυθμίζονται ή πρέπει να ρυθμιστούν με κυβερνητικές νομοθετικές παρεμβάσεις. Σ' ένα συγκεντρωτικό σύστημα εκπαίδευσης, όπως το ελληνικό, η εκπαιδευτική πολιτική, λοιπόν, κατανοείται ως μια διαδικασία που

---

[364] Το σε κύριο άρθρο της εφ. *«Το Βήμα»* 13/3/88, Συλβάνα Ράπτη, «Κλιμακώνεται η κρίση στην Παιδεία. Χάος στα Σχολεία με νέες απεργίες και καταλήψεις» παρατηρείται: *«ο αρμόδιος υπουργός κ. Α. Τρίτσης αρνείται να δεχτεί εκπροσώπους εκπαιδευτικών, μαθητικές επιτροπές, γονείς ακόμα και ιδιωτικούς εκπαιδευτικούς που θα επιθυμούσαν να εύρουν κάποιο δρόμο συνεργασίας».*

[365] Ημερολόγιο 22/4/85. Χαρακτηριστικό είναι το σχόλιο της εφημερίδα το *«Το Βήμα»* 24/4/88, 20: *«με την απαραίτητη προϋπόθεση ότι δεν θα προβεί σε άσκοπες κινήσεις και πυροδοτικές δηλώσεις ο Υπ. Παιδείας μετά την επιστροφή του από την Κίνα».*

[366] Ημερολόγιο: 6/5/88. Η παραίτηση χαρακτηρίζεται *«αυτή τη φορά αμετάκλητη».*

[367] Ο χαρακτηρισμός του συστήματος ως συγκεντρωτικό, δεν αμφισβητείται από τους μελετητές. Ο Αλ. Δημαράς υποστηρίζει, όπως αλλού σημειώθηκε, ότι ο συγκεντρωτισμός του ελληνικού εκ. συστήματος δεν έχει διερευνηθεί αποτελεσματικά.

σχετίζεται με την παραγωγή νομοθετικού έργου απ' την πλευρά του κράτους, διαδικασία στην οποία οι Εκαπιδευτικές Ομοσπονδίες παρεμβαίνουν, ως θεσμοί που εκπροσωπούν τους εκπαιδευτικούς σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο. Η διαδικασία αυτή, που αποτελεί ταυτόχρονα και νομιμοποίηση του ρόλου τους ως συνδιαμορφωτές της εκπαιδευτικής πολιτικής, έχει σαν αποτέλεσμα να παράγουν εκπαιδευτική ιδεολογία που αναφέρεται κυρίως στα γενικότερα εκπαιδευτικά προβλήματα που είτε ρυθμίζονται είτε μπορούν να ρυθμιστούν νομικά.

Έτσι, ο λόγος τους περί εκπαιδευτικής πολιτικής περιέχει σε μεγάλο βαθμό προτάσεις- προτάγματα που επικοινωνούν ευθύγραμμα με το γενικότερο πολιτικό προβληματισμό, αλλά και πολιτικό σκηνικό της εποχής και με τα προτάγματα πολιτικού περιεχομένου (π.χ. εκδημοκρατισμός, εκσυγχρονισμός, αποκέντρωση). Σε αυτά τα πλαίσια η εκπαιδευτική λειτουργία κατανοείται ως κατ' εξοχήν δημόσια λειτουργία που χρήζει κρατικής παρέμβασης και ρύθμισης (έτσι διεκδικείται και η απόλυτη κρατική παρέμβαση στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης που εκφράστηκε και με το αίτημα της κατάργησής της). Ο λόγος τους, λοιπόν, περί εκπαιδευτικής πολιτικής είναι κύρια και κυρίαρχα πολιτικός λόγος περί εκπαίδευσης που διατηρεί έντονα στοιχεία της πολιτικής ρητορείας. Οι εκπαιδευτικές πολιτικές που εκδηλώνονται στο χώρο της σχολικής μονάδας μέσα από τις πολλαπλές και αλληλοδιαπλεκόμενες παρεμβάσεις θεσμών και προσώπων δεν αναδεικνύονται σ' αυτήν την περίοδο σε κυρίαρχο ζήτημα. Οι αναφορές που γίνονται κατά καιρούς σ' αυτές- όταν και αν γίνονται- λειτουργούν ως επιχειρήματα που καταλήγουν σε τελικές συμπερασματικές προτάσεις περί των γενικότερων προθέσεων και στάσεων της εκάστοτε κυβερνητικής εξουσίας (ιδιαίτερα η συζήτηση περί της *«ποιότητας»* της εκπαίδευσης στα πλαίσια του *«εθνικού διαλόγου»*).

Το συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα επιδρά, λοιπόν, στο *ποια* προβλήματα αναδεικνύονται ως κυρίαρχα ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής από την πλευρά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και κατ' επέκταση στο περιεχόμενο του λόγου τους περί εκπαίδευση γενικότερα αλλά και στον τρόπο συγκρότησης του ιδεολογικού τους λόγου. Ο λόγος αυτός παραμένει επικεντρωμένος στα γενικότερα διακυβεύματα της εκπαιδευτικής πολιτικής, έχει έντονη πολιτική υφή και συγκροτείται από ένα σύνολο προτάσεων διακηρυκτικού χαρακτήρα, αφού αυτές περιγράφουν συνήθως *ποιες* γενικές ή ιδιαίτερες αλλαγές επιθυμούν οι Ομοσπονδίες.

Η όλη συζήτηση περί εκπαιδευτικής πολιτικής αποκτά, λοιπόν, εντονότατο και επίκαιρο πολιτικό χαρακτήρα. Η κατάσταση αυτή επιτρέπει την έντονη εμπλοκή και των αντιπολιτευόμενων κομμάτων στη διαμάχη ΥΠΕΠΘ- Ομοσπονδιών, αφού η αξιωματική αντιπολίτευση έχει δυνητικά τη δυνατότητα να παράγει- μετά την ανάδειξή της σε κυβερνητική πλειοψηφία- γρήγορα και άμεσα μια «διαφορετική» εκπαιδευτική πολιτική, αφού η τελευταία κατανοείται, με βάση τα παραπάνω, ως εκδήλωση της πολιτικής βούλησης του κυβερνώντος κόμματος «να νομοθετήσει», ώστε ταχύτατα και άμεσα «να επιβάλει» τις επιθυμητές θεσμικές αλλαγές. Η κατάσταση αυτή βοηθά στη στερέωση της ερμηνείας της ιστορικής πορείας των επιχειρούμενων αλλαγών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ως μια συνεχή εναλλαγή φάσεων *«μεταρρύθμισης-αντιμεταρρύθμισης»*. Στον πρώτο πόλο του παραπάνω διπόλου εντάσσονται, ως φορείς των αλλαγών, οι *«προοδευτικές πολιτικές δυνάμεις»* και οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες (μετά το 1974), ως θεσμοί πολιτικά ελεγχόμενοι από ομάδες που αυτοορίζονται ως *«προοδευτικές»*. Στο δεύτερο πόλο εντάσσονται οι *«συντηρητικές δυνάμεις»*- που καθορίζονται ως το αντίθετο των *«προοδευτικών»*- και οι γραφειοκρατικές *«σκοτεινές δυνάμεις»*, που- για ιστορικούς λόγους- θεωρείται ότι ελέγχουν ηγετικές θέσεις του εκπαιδευτικού μηχανισμού. Η άποψη αυτή απορρίφθηκε στον χώρο της ΟΙΕΛΕ

Μπορούμε, δηλαδή, να θεωρήσουμε ότι η διατήρηση ενός συγκεντρωτικού εκπαιδευτικού συστήματος, όπου και η παραμικρή λεπτομέρεια πρέπει να προβλέπεται από κάποιο νόμο ή απόφαση της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ, έχει σαν αποτέλεσμα τη διαμόρφωση λόγου περί εκπαίδευσης όχι μόνο με έντονο πολιτικό χαρακτήρα αλλά και με σαφή εμπλοκή στην επίκαιρη κομματική διαμάχη. Αυτή η κατάσταση επηρεάζει

θετικά τη δημιουργία συσπειρώσεων εντός των Εκ. Ομοσπονδιών που καθορίζονται κυρίως από πολιτικά χαρακτηριστικά και δρουν ως αντιπρόσωποι των κομμάτων σε αυτές (*«παρατάξεις»*) και εντάσσει την εσωτερική διαμάχη για τον έλεγχο των ΔΣ στα πλαίσια της γενικότερης κομματικής διαμάχης για τον έλεγχο της λειτουργίας των θεσμών του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Σημαντικό είναι ότι οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, εντοπίζοντας τα πολλαπλά προβλήματα που δημιουργεί ο συγκεντρωτισμός του εκπαιδευτικού συστήματος, αναπτύσσουν το *αίτημα* της *«αποκέντρωσής»* του. Το αίτημα αυτό στη ΔΟΕ- ΟΛΜΕ αυτοπεριορίζεται στην έννοια της *«συμμετοχής»* των εμπλεκόμενων θεσμών (συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι, γονέων, μαθητών, εκπαιδευτικών, τοπική αυτοδιοίκηση και κυβέρνηση) σε όργανα διοίκησης, δηλαδή στη συμβολική παρουσία όλων των εμπλεκομένων στην εκπαίδευση σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο σε όργανα στα οποία διατηρείται ο κεντρικός κυβερνητικός έλεγχος ή έχουν περιορισμένες αρμοδιότητες[368]. Εξαίρεση αποτελεί η πρότασή τους για τον έλεγχο της σχολικής μονάδας από το Σύλλογο Διδασκόντων. Στην ΟΙΕΛΕ, ενώ δεν απουσιάζει η πρόταση για συμμετοχή των εμπλεκομένων με την εκπαίδευση φορέων σε όργανα που διαρθρώνονται σε τοπικό, περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο, αυτή συνδυάζεται με τη συγκρότηση των οργάνων αυτών με τέτοιο τρόπο ώστε κανείς από τους συμμετέχοντες θεσμούς να μην ελέγχει απόλυτα, δια των εκπροσώπων του, τα όργανα αυτά. Επεκτείνεται ακόμη στην περιγραφή του αποφασιστικού τους χαρακτήρα και στην επέκταση των αρμοδιοτήτων τους. Η κριτική στο χώρο της ΟΙΕΛΕ για τις επιπτώσεις του συγκεντρωτισμού και γραφειοκρατίας προχωρά στην περιγραφή των προβλημάτων που σχετίζονται με αυτή καθαυτή την ποιότητα της διδασκαλίας (*«υπαλληλοποίηση»* εκπαιδευτικού, κρατικός έλεγχος της γνώσης, κρατικός έλεγχος των παιδαγωγικών αντιλήψεων των εκπαιδευτικών). Έτσι, στην Ομοσπονδία αυτή δημιουργούνται προϋποθέσεις για την ανάπτυξη συζήτησης που θα σχετίζεται και με τις μικρο- εκπαιδευτικές πολιτικές.

Ένα άλλο κεντρικό χαρακτηριστικό της ιδεολογίας που αναπτύσσεται και στις τρεις Ομοσπονδίες κατά τη συζήτηση των κυρίαρχων προβλημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής είναι η *αφομοίωση όγεων των αντιλήγεων περί της σπουδαιότητας του «ανθρωπίνου κεφαλαίου».* Σ' ένα συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα όπως το ελληνικό- όπου κάθε μορφή διάλογο περί εκπαιδευτικής πολιτικής πραγματοποιείται σε κεντρικό επίπεδο ανάμεσα στην κυβέρνηση και τις ηγεσίες των συνδικάτων- που ταυτόχρονα πάσχει από μια χρόνια υποχρηματοδότηση, η οποία δημιουργεί πάγια προβλήματα υλικοτεχνικής υποδομής, το *πρόσωπο* του εκπαιδευτικού και οι πραγματικές ή φαντασιακές δυνατότητες παρέμβασής του για τη βελτίωση του τελικού *προϊόντος* του συστήματος αποκτούν κυρίαρχη διάσταση στα πλαίσια της παραγόμενης εκπαιδευτικής ιδεολογίας από την πλευρά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Έτσι, γενικότερα κάθε προσπάθεια βελτίωσης του παρόντος συστήματος εξισώνεται (και ελέγχεται ταυτόχρονα) με τη βελτίωση της *«θέσης»* του εκπαιδευτικού και παράλληλα υπερεκτιμάται η γενικότερη θετική επίδραση ενός *«καλού»* εκπαιδευτικού συστήματος στην αντιμετώπιση των πολλαπλών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας, της οικονομίας της και της ανάπτυξής της. Η εκπαίδευση γενικότερα αντιμετωπίζεται ως πανάκεια των αναζητούμενων λύσεων. Η διαδικασία αυτή προσλαμβάνει σε κάθε χώρο, ανάλογα με τις πραγματικές και ιστορικές συνθήκες συγκρότησής του, ξεχωριστά περιεχόμενα, που οδηγούν ενίοτε και σε αλληλοσυγκρούσεις. Στην ΟΛΜΕ κατανοείται αρχικά ως επαναπόκτηση κάποιας ιδιαίτερης θέσης στην υπαλληλική ιεραρχία και αργότερα ως ανάδειξη του *«δίκαια αμειβόμενου»* εκπαιδευτικού σε *«συντελεστή επίτευξης»* των εκπαιδευτικών στόχων. Στη ΔΟΕ αποκτά το περιεχόμενο της *«ίσης αντιμετώπισης»* των εκπαιδευτικών, δηλαδή της υπηρεσιακής, μορφωτικής και οικονομικής εξίσωσής τους με τους καθηγητές και ως εκ τούτου στη δυνατότητα ένταξης του συνόλου της

---

[368] Εκτεταμένη περιγραφή του μοντέλου διοίκησης που συνέλαβε η ΟΛΜΕ και εν πολλοίς εφαρμόστηκε με τον ν. 1566/85 στο: IV.5.3.

«υποχρεωτικής» εκπαίδευσης στη δημοτική και εκφράζεται με το αίτημα της *«ανωτατοποίησης»*. Στην ΟΙΕΛΕ πραγματώνεται με το αίτημα της ταύτισης των Ι.Ε. με τους δημόσιους σ' όλα τα επίπεδα λειτουργίας τους και προστασίας τους από το κράτος. Η άποψη αυτή, παρά τις εσωτερικές αντιθέσεις που δημιούργησε, γίνεται αποδεκτή ως αρχή από τις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, γιατί η εκπαιδευτική λειτουργία, όπως ειπώθηκε ήδη, κατανοείται ως κατ' εξοχήν δημόσια λειτουργία.

Ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος, ο τρόπος συγκρότησης του λόγου περί εκπαιδευτικής πολιτικής στο χώρο των Ομοσπονδιών και η αντίληψη του δημόσιου και εξισωτικού ρόλου της εκπαίδευσης που κυριαρχεί σ' αυτές επιδρά καθοριστικά στον τρόπο που συλλαμβάνονται τα προβλήματα που σχετίζονται με τα μέτρα άρσης των κοινωνικών ανισοτήτων στο χώρο του σχολείου. Ο έλεγχος αυτών των μέτρων πραγματώνεται στο επίπεδο του αν ισχύουν ή όχι οι ίδιες συνθήκες προσφοράς εκπαίδευσης σε όλη την επικράτεια ή όχι. Έτσι, οι προτεινόμενες λύσεις (ΔΟΕ-ΟΛΜΕ) τείνουν να ισχυροποιήσουν την ομοιομορφία του συστήματος παρά να αναπτύξουν τη διαφορετικότητά του και περιορίζονται συνολικότερα στη λήψη δέσμης μέτρων ομοιόμορφου χαρακτήρα. Διαφορές παρουσιάζονται και σ' αυτή την περίπτωση μεταξύ της ΟΛΜΕ, που κατανοεί τα αντισταθμιστικά μέτρα σε περισσότερο κοινωνική βάση και των ΔΟΕ- ΟΙΕΛΕ που τους προσδίδουν περισσότερο εκπαιδευτικό χαρακτήρα. Σε όλες τις περιπτώσεις, όμως, οι θέσεις και προτάσεις των Εκ. Ομοσπονδιών βρίσκονται πέρα απ' αυτές των κρατικών πολιτικών και ασκούν πίεση για την λήψη, έστω στοιχειωδών και συνολικών, μέτρων.

Κατά το εξεταζόμενο διάστημα η εκάστοτε κυβερνητική εξουσία, ενώ επιδιώκει συναίνεση των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών με τις εκπαιδευτικές πολιτικές της, δε δημιουργεί σταθερούς και πάγιους θεσμούς που θα επέτρεπαν τη συνεχή επαφή μεταξύ τους. Αντίθετα, είτε απευθύνεται συγκυριακά στις ηγεσίες τους είτε προσπαθεί να αποπροσανατολίσει ή να ελέγξει τον παραγόμενο απ' αυτές λόγο (αντίλογο). Στην πρώτη περίοδο (1974-'81), ενώ αρχικά οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες καλούνται- τυπικά τουλάχιστον- να συνδιαμορφώσουν την παραγόμενη εκπαιδευτική πολιτική (309/76 και 682/77), γρήγορα οι σχέσεις Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών- ΥΠΕΠΘ προσλαμβάνουν περιεχόμενα που καθορίζονται από την προσπάθεια του ΥΠΕΠΘ να ελέγξει και χειραγωγήσει κάθε ενέργειά τους και την εχθρική στάση τους απέναντι σε κάθε ενέργεια του. Μετά το 1981 και παρά τη δεδομένη θετική στάση των Εκ. Ομοσπονδιών απέναντι στη νέα κυβερνητική εξουσία, οι διαδικασίες παραγωγής εκπαιδευτικής πολιτικής παραμένουν πλήρως ελεγχόμενες από το ΥΠΕΠΘ και οι Εκ. Ομοσπονδίες περιορίζονται στην έκφραση γνώμης επί των επιχειρούμενων αλλαγών, αφού αυτές έχουν σχεδιαστεί, ήδη και αποκλειστικά, από την γραφειοκρατία του Υπ. Παιδείας (1566/85). Στη φάση αυτή, κατά τη συζήτηση για το περιεχόμενο του 1566/85 και ιδιαίτερα μετά την ψήφισή του εκδηλώνεται ανοιχτή επίθεση στο πρόσωπο των εκπαιδευτικών (*«ιδιαίτερα μαθήματα»*, ευθύνη τους για την *«ποιότητα»* του εκπαιδευτικού συστήματος) που χρησιμοποιούνται ως τακτικοί ελιγμοί εκ μέρος του ΥΠΕΠΘ, ώστε αυτό να διατηρεί αμείωτο το δικαίωμα να αποφασίζει μέσα από αδιαφανείς διαδικασίες για το σύνολο των εκπαιδευτικών πολιτικών και να περιορίζει τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες σε αμυντικού τύπου πολιτικές. Σ' αυτή τη φάση το πρόταγμα της *«αποκέντρωσης»* του εκπαιδευτικού συστήματος προτείνεται, από την πλευρά του ΥΠΕΠΘ, να αντιμετωπιστεί ως συνύπαρξη των διαπλεκόμενων θεσμών σε εισηγητικά όργανα στα οποία η κυβέρνηση διατηρεί την αποκλειστική εξουσία και καθορίζει πλήρως τα όρια παρέμβασής τους, δεχόμενη μόνο τις εισηγήσεις τους. Η αδυναμία των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ να αντιπροτείνουν άλλο μοντέλο *«αποκέντρωσης»* της κρατικής εξουσίας ερμηνεύεται εν μέρει και από την κυριαρχία, στη συγκεκριμένη συγκυρία, των *«παρατάξεων»* εκείνων που ταυτίζονταν με τις κυβερνητικές επιλογές.

Τέλος, το συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα και η έλλειψη οργάνων χάραξης εκπαιδευτικής πολιτικής, που επιτρέπει στον εκάστοτε υπουργό Παιδείας να ανακινεί οποιοδήποτε θέμα αυτός πιστεύει ότι αποτελεί ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής, σε

συνδυασμό με το γεγονός της ύπαρξης στους κόλπους των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών σαφώς οροθετημένων κομματικών *«παρατάξεων»* υποχρεώνει τις Εκ. Ομοσπονδίες να αναλώνονται σε ατέρμονους κύκλους συζητήσεων και να αρκούνται στην κατάθεση κάθε φορά γενικόλογων προτάσεων ρητορικού και διακηρυκτικού χαρακτήρα, γεγονός που ακυρώνει την πιθανότητα παραγωγής στους κόλπους των λεπτομερώς επεξεργασμένων προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής και την ενασχόληση με τις εκπαιδευτικές πολιτικές που εκδηλώνονται στο χώρο της διδασκαλίας. Μερικώς εξαιρείται απ' αυτή τη συνθήκη η ΟΙΕΛΕ για τους λόγους που σημειώθηκαν ήδη, όπου οι προσπάθειες να περιγραφούν και μικρο-εκπαιδευτικές πολιτικές στο επίπεδο της σχολικής μονάδας και τάξης δεν απουσιάζουν.

Ως προς το περιεχόμενο των ιδιαίτερων ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής που αναδείχθηκαν στην περίοδο 1974- 1989 συνοπτικά σημειώνεται: α) Το ζήτημα της *«κάθαρσης»* αντιμετωπίστηκε τελικώς ως απομάκρυνση από την εκπαίδευση των μελών του εποπτικού προσωπικού που συνεργάστηκαν ανοιχτά με το δικτατορικό καθεστώς , ως ζήτημα αξιοκρατικής στελέχωσης του εκπαιδευτικού μηχανισμού και, μέχρι ενός βαθμού, ως πρόβλημα που σχετιζόταν με την καταστροφή εστιών που ήταν σε θέση να ανατρέγουν τον επιχειρούμενο *«εκδημοκρατισμό»* της εκπαίδευσης. Η ΟΙΕΛΕ το σύνδεσε ακόμη περισσότερο με τη συνολική λειτουργία της δημοκρατίας. β) Ο *«εκδημοκρατισμός»*, ταυτιζόμενος αρχικά με την *«κάθαρση»*, ορίστηκε σε πρώτη φάση ως απάρνηση του υπάρχοντος συστήματος εκπαίδευσης και ταυτίστηκε με το περιεχόμενο των προτεινόμενων κυβερνητικών μέτρων στα πλαίσια της συζήτησης για τον 309/76 (δημοτική γλώσσα, αύξηση των ετών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από μεταφράσεις, επαγγελματικός προσανατολισμός) και αργότερα συνδεόμενος βαθμιαία από το αίτημα του *«εκσυγχρονισμού»* προσέλαβε περιεχόμενα που σχετίζονταν με την *«αποκέντρωση»* (*«συμμετοχή»* των φορέων) την *«απελευθέρωση»* του εκπαιδευτικού και της εκπαιδευτικής διαδικασίας από το γραφειοκρατικό έλεγχο. Στο χώρο της ΟΙΕΛΕ η διαδικασία αυτή παρουσιάζει ορισμένες διαφοροποιήσεις, αφού εξ αρχής ο εκδημοκρατισμός συνδέεται με τα περιεχόμενα που απέκτησε αργότερα στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, για να προχωρήσει στη συνέχεια σε συγκεκριμένες παρατηρήσεις σχετικά με τον *«εκδημοκρατισμό»* όχι του συστήματος μόνο αλλά και της διδασκαλίας. γ) Η συζήτηση για το ν. 309/76 με εξαίρεση τα προηγούμενα περιορίστηκε στην προσπάθεια βελτίωσης της εργασιακής θέσης των εκπαιδευτικών και οι προτάσεις κινήθηκαν στα πλαίσια που είχε χαράξει η κυβέρνηση. Μόνο η ΟΙΕΛΕ εξ αρχής δεν αποδέχτηκε το νόμο και τον υπέβαλε σε συνολικότερη κριτική θεωρώντας ότι αυτός διατηρεί, πέρα από μικροβελτιώσεις, τα χαρακτηριστικά ενός συγκεντρωτικού και γραφειοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος. Σημαντική για την εποχή ήταν και η πρόταση της ΔΟΕ για την αντικατάσταση του Επιθεωρητή από το Σχολικό Σύμβουλο, ζήτημα, όμως, που ούτε συζητήθηκε ούτε είχε μελετηθεί αρκετά σ' αυτή την φάση. δ) Η *«πορεία της μεταρρύθμισης»* αναδείχθηκε ως κεντρικό ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής στον χώρο της ΟΛΜΕ, συνδέθηκε με το ερμηνευτικό σχήμα της *«μεταρρύθμισης-αντιμεταρρύθμισης»* και αποτέλεσε το κύριο περιεχόμενο της ρήξης με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ μεταξύ του 1977-81, συνετέλεσε στην ριζοσπαστικοποίηση του σ.κ. των καθηγητών και ενέτεινε την αντίληψη ότι το κυβερνόν κόμμα δεν ήθελε να *«ολοκληρώσει»* ή και *«πολέμησε»* τις εκπαιδευτικές αλλαγές που είχε θεσπίσει. Παράλληλα, η κριτική στη *«μεταρρύθμιση»* παρήγαγε νέα περιεχόμενα και αντιλήψεις περί του επιθυμητού εκπαιδευτικού συστήματος στο χώρο αυτό και ισχυροποίησε την αντίληψη ότι μια άλλη κυβερνητική πλειοψηφία μπορεί να προχωρήσει στις επιθυμητές αλλαγές. ε) Η ΔΟΕ, αντίθετα από την ΟΛΜΕ, θεώρησε ότι ο ν. 309/76 υπήρξε μια εκπαιδευτική αλλαγή που ελάχιστα ή καθόλου ενδιέφερε το χώρο του δημοτικού σχολείου και τους δασκάλους και συγκέντρωσε την προσοχή της στο ζήτημα της *«ανωτατοποίησης»* των σπουδών των δασκάλων, θεωρώντας την ως το όχημα που θα επέτρεπε την *«ίση μεταχείρισή τους»* με τους καθηγητές και θα ισχυροποιούσε την προσφερόμενη εκπαίδευση στο δημοτικό σχολείο. Η επιμονή της στο ζήτημα της

«ένταξης» στα πανεπιστήμια σε συνδυασμό με την άρνηση της κυβέρνησης να προχωρήσει σε τέτοιου είδους ρύθμιση και τις υποσχέσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης ότι θα το πράξει, ριζοσπαστικοποίησε τη δράση της Ομοσπονδίας και οδήγησε στην αντίληψη ότι η αλλαγή αυτή μπορούσε να υλοποιηθεί μόνο με την ύπαρξη μιας νέας κυβερνητικής πλειοψηφίας. στ) Η *«διασφάλιση»* για την ΟΙΕΛΕ, έκφραση της πεποίθησης ότι η εκπαιδευτική λειτουργία είναι κατ' εξοχήν δημόσια λειτουργία και κάθε μορφή σχολείου νοείται πρωταρχικά ως *«εκπαιδευτικός οργανισμός»*, αποτέλεσε μέτρο κρίσης του ενδιαφέροντος της κυβέρνησης για τους Ι.Ε. και την τύχη τους και έδρασε καταλυτικά στην ριζοσπαστικοποίηση του χώρου τους. Έτσι, η ψήφιση του 682/77, παρά τα θετικά στοιχεία που προέβλεπε για τους Ι.Ε., θεωρήθηκε ως ενέργεια εχθρική προς τα συμφέροντά τους και φιλική προς τους ιδιοκτήτες των ιδιωτικών σχολείων και ενίσχυσε την πεποίθησή τους ότι μια άλλη κυβερνητική πλειοψηφία ενδέχεται να προβεί στη λειψή δραστικότερων μέτρων στο χώρο της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης υπέρ των εργαζομένων σ' αυτή. Το γεγονός, όμως, ότι στη ρύθμιση των ζητημάτων τους εμπλεκόταν από τα πράγματα μια ισχυρή κοινωνική ομάδα με πρόσβαση στην εκάστοτε πολιτική εξουσία επιδρά στη διατύπωση συγκρατημένης αισιοδοξίας για την έκταση των μελλοντικών κυβερνητικών ρυθμίσεων και στρέφει την Ομοσπονδία περισσότερο προς την πίστη ότι τα διακυβεύματα της εκπαιδευτικής πολιτικής αντιμετωπίζονται από το συνδικαλιστικό κίνημα, με πάγια εμμονή στον διεκδικητικό χαρακτήρα του ανεξάρτητα από τον πολιτικό και ιδεολογικό προσανατολισμό της κυβερνητικής πλειοψηφίας. ζ) Τα παραπάνω οδηγούν την ΟΙΕΛΕ, μετά το 1981 στη διεκδίκηση της *«κατάργησης της ιδιωτικής εκπαίδευσης»*, στη μετατροπή, δηλαδή ενός στρατηγικού σε τακτικό στόχο, διαδικασία που λειτουργεί ουσιαστικά σαν μέτρο κρίσης των προθέσεων της νέας κυβέρνησης. Η πεποίθηση ότι οι κυβερνητικές εξαγγελίες και προεκλογικές δεσμεύσεις δεν υπάρχει περίπτωση να υλοποιηθούν οδηγεί στη χάραξη μιας ρεαλιστικής πολιτικής που επιδιώκει την ολοκλήρωση της *«διασφάλισης»*, δηλαδή τη *«δημοσιοποίηση»*. η) Η συζήτηση για το νέο νόμο (*«αντί- 309»*) πραγματοποιείται, ενώ και στους τρεις χώρους έχουν συγκροτηθεί πλέον αρκετά εκτεταμένες περιγραφές των επιθυμητών εκπαιδευτικών αλλαγών, αλλά και *«παρατάξεις»* που συνδέονται με τα κόμματα. Η κριτική που ασκούν οι τρεις χώροι σχετικά με το προσχέδιο και σχέδιο νόμου διαφέρει ως προς τη γενική εκτίμησή του (ΔΟΕ, ΟΛΜΕ το θεωρούν γενικότερα θετικό), αλλά και ως προς τη μορφή διατύπωσής της. Στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ προτάσσονται εισαγωγικά κείμενα αρχών που συγκρίνονται γενικότερα με τις κυβερνητικές εξαγγελίες για να διαπιστωθεί η υλοποίησή τους και ακολουθούν προτάσεις επί των σημείων του νέου νόμου που τον βελτιώνουν, αλλά δεν αντιστρατεύονται τη συνολική λογική του. Αν και στο χώρο της ΔΟΕ η παραδοσιακή της θέση για τον ενιαίο χαρακτήρα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης δε βρίσκει παρά ένα και μοναδικό στήριγμα στο νέο νόμο (ενότητα αναλυτικών προγραμμάτων), το θέμα υποβαθμίζεται για να αντικατασταθεί από ένα *«διεκδικητικό πλαίσιο»*, όπως και στην ΟΛΜΕ, που περιορίζεται σε ένα σύνολο δευτερευόντων προτάσεων εκ των οποίων ελάχιστες και δευτερεύουσας σημασίας γίνονται αποδεκτές. Αντίθετα στην ΟΙΕΛΕ ελέγχεται το κατά πόσο αρχές τις οποίες έχει επεξεργαστεί η Ομοσπονδία υλοποιούνται στο νέο νόμο, γεγονός που οδηγεί και στην απόρριψή του, χωρίς αυτό να συνεπάγεται και την έλλειψη διορθωτικών προτάσεων που γενικότερα προσαρμόζουν το νόμο στις προδιαγεγραμμένες αρχές της ΟΙΕΛΕ[369]. Γενικότερα, στον 1566/85 αφομοιώνεται, με πολλές τροποποιήσεις, μέρος παλαιότερων προτάσεων των Ομοσπονδιών (κατάργηση

[369] Δηλαδή, οι δύο διαφορετικές «κουλτούρες» που αναπτύχθηκαν στις Εκ. Ομοσπονδίες και αντιστοιχούν η μιά στην ΔΟΕ-ΟΛΜΕ και η άλλη στην ΟΙΕΛΕ δε σχετίζονται μόνο με διαφορετικές ιδεολογικές-πολιτικές προσεγγίσεις- θεάσεις της εκπαίδευσης αλλά και με μια διαφορετική «κουλτούρα κειμένων». Έτσι, στην ΟΙΕΛΕ παράγονται συνήθως κείμενα που επιδιώκουν να αποτελέσουν *κριτική προσέγγιση* του προς συζήτηση θέματος, ενώ στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ παράγονται κείμενα θέσεων συμφωνίας-αντίθεσης σε απόψεις της εξουσίας και αργότερα, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια (IV.2), κείμενα όπου προτάσεται κι ένα εισαγωγικό «σκεπτικό». Δηλαδή, η διαφορετική ιδεολογία, ως λόγος, συνδέεται από μια διαφορετική *φόρμα λόγου*.

ΚΕΜΕ, ενιαιοποίηση της γενικής με την ΤΕΕ, συλλογικά όργανα διοίκησης), καθώς και η θέση τους για κατάργηση της δεκαβάθμιας υπηρεσιακής κλίμακας και την αποσύνδεση των ανώτερων βαθμών της κλίμακας αυτής από την ιδιότητα του δ/ντή, υποδ/ντή και Σχολικού Συμβούλου. δ) Ο *«εθνικός διάλογος για την Παιδεία»* προκηρύσσεται από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και αποτελεί αφορμή για να διατυπωθεί η εκπαιδευτική ιδεολογία του τότε υπουργού, που αρθρώνεται μέσα από την επαναδιατύπωση γνωστότατων εκπαιδευτικών ιδεολογημάτων (ανωτερότητα της αρχαίας γλώσσας και καθαυτή μορφωτική της αξία, ενοχοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με την κατάσταση που επικρατεί στο εκπαιδευτικό σύστημα). Δεν έχει σχέση με προθέσεις δημιουργίας κλίματος συνεννόησης και επικοινωνίας με τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες ή καλλιέργειας γενικότερου κλίματος συναίνεσης. Ο *«διάλογος»*, κατά την εκτίμησή τους, λειτουργεί ως τακτικός ελιγμός της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ, που- σε φάση περιορισμού των εκπαιδευτικών δαπανών και οικονομικής λιτότητας- επιχειρεί τον *«αποπροσανατολισμό»* τους από τη διεκδίκηση της *«ολοκλήρωσης»* του 1566/85 (έκδοση Π.Δ.) και παράλληλα τη στροφή του νόμου σε συντηρητικότερες κατευθύνσεις. Ο *«διάλογος»*, ο οποίος υπήρξε ουσιαστικά μια περίοδος έλλειψης παντελούς επαφής ΥΠΕΠΘ- Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, δεν ολοκληρώθηκε ποτέ, αντίθετα οδήγησε στην απεργία του 1988. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες δεν αρνήθηκαν να πάρουν μέρος στις διαδικασίες τους- αντίθετα διεκδίκησαν συχνότερες επαφές με την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ- ανεξάρτητα με τις εκτιμήσεις τους για τον 1566/85 (αρνητική εκτίμηση της ΟΙΕΛΕ γι' αυτόν, θετικές των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ) και τις εκτιμήσεις τους για τις προθέσεις της ηγεσίας του.

III. 5. Η Ιστορία, η Εκκλησία και οι αναφορές στους άλλους λαούς.

III. 5. 1. Εισαγωγικά

Ο ιδεολογικός λόγος των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών παρουσιάζει δυο ιδιαιτερότητες σε σχέση μ' αυτόν των άλλων οργανώσεων εργαζομένων[1]. Η πρώτη συνίσταται στο γεγονός ότι εμπεριέχει αναφορές, αλλά και συνειδητά επιχειρεί συγκεκριμένες και εκτεταμένες ερμηνείες της νεότερης, τουλάχιστον, ελληνικής ιστορίας, ερμηνείες που εκ των πραγμάτων φιλοδοξούν να αποτελέσουν τα κυρίαρχα σχήματα προσέγγισης της Ιστορίας, εκ μέρους του σώματος των εκπαιδευτικών, με απώτερο σκοπό να υποβαστάξουν- ως κυρίαρχες αφηγήσεις του παρελθόντος- συγκεκριμένους χειρισμούς στα πλαίσια της πολιτικής αντιπαράθεσης του παρόντος[2] και, παράλληλα, να διαποτίσουν το «νόημα» της διδασκαλίας της Ιστορίας στο ελληνικό σχολείο. Η δεύτερη, συχνά προέκταση της πρώτης, σχετίζεται με τη σχέση που αναπτύσσουν οι Ομοσπονδίες με την οργανωμένη εκκλησία, τις πρακτικές της και τις πολλαπλές επαφές της με την ελληνική εκπαίδευση (διδασκαλία των θρησκευτικών- ακριβέστερα των δογμάτων της ορθόδοξης εκκλησίας- στο ελληνικό σχολείο, θεσμοποιημένος ιδεολογικός διαποτισμός των νέων στην ορθόδοξη πίστη μέσω των σκοπών της ελληνικής εκπαίδευσης και διαμέσου μιας σειράς τελετών και πρακτικών, όπως ο εκκλησιασμός, η υποχρεωτική προσευχή και η ανάρτηση εικόνων στις σχολικές αίθουσες).

Η διαπλοκή των ερμηνειών της Ιστορίας και των σχέσεων με την Εκκλησία παραπέμπει, βεβαίως, στο ζήτημα της συγκρότησης της νεοελληνικής ταυτότητας και εμπεριέχει πλήθος στοιχείων που σχετίζονται με τα ιδεολογήματα του «ελληνοχριστιανικού πολιτισμού» και της «συνέχειας» (στις πολλαπλές μορφές της), τα περιεχόμενα και τις εκφάνσεις που, κατά καιρούς, τους αποδίδονται. Εμπεριέχει παράλληλα και πλήθος άλλων που επιτρέπουν να προσεγγισθεί το περιεχόμενο της έννοιας του «Έθνους», όπως αυτή συλλαμβάνεται και προβάλλεται από τις ομάδες που κυριάρχησαν στα ΔΣ.

Θα ήταν, ίσως, πλεονασμός να σημειωθεί ότι στη νεότερη ιστορία της εκπαίδευσης τα ζητήματα αυτά προκάλεσαν, αλλά και δημιουργούν, εκρηκτικές εντάσεις. Μάλιστα θέματα που εκ πρώτης όψεως δε σχετίζονται άμεσα με τα παραπάνω (διδασκαλία αρχαίων ελληνικών στο γυμνάσιο) ανάγονται συχνά σε προβλήματα τέτοιας υφής. Επιπλέον, έχει σημειωθεί από μελετητές της ιστορίας της νεοελληνικής εκπαίδευσης η διασύνδεση, που επιχειρήθηκε συχνά τον εικοστό αιώνα, του λόγου περί εκπαίδευσης και εκπαιδευτικών αλλαγών με την ηθική υπόσταση των υποκειμένων που εκφέρουν μεταρρυθμιστικό λόγο, υπόσταση που συνδέεται πάντα με την πίστη τους στις αιώνιες και απαρασάλευτες αρχές που προκύπτουν από τα παραπάνω ιδεολογήματα, τα οποία κατανοούνται, βεβαίως, ως μη συζητήσιμα. Δηλαδή, στο χώρο αυτό παρατηρείται μετατροπή ζητημάτων ιδεολογικής διαπάλης σε ζητήματα ηθικής ακεραιότητας, γεγονός

---

[1] Κοινό χαρακτηριστικό του εργατικού κινήματος είναι η εξιστόρηση, από εκπροσώπους του κυρίως, των γεγονότων που το αφορούν. Αυτή *«η βουτιά στο παρελθόν»* που συχνά *«χρησιμεύει στην προπαγάνδα, αλλά όχι στη γνώση του ιστορικού»* έχει συζητηθεί και έχουν εντοπιστεί τα προβλήματα που παρουσιάζει αλλά και οι δυσκολίες συγκρότησης μιας ιστορίας του συνδικαλιστικού κινήματος σε πανεπιστημιακό επίπεδο (G. Haupt, Για την ιστορία του εργατικού κινήματος, *Ο Πολίτης* τ. 17 Νοέμβριος 1977, 57- 67). Στα πλαίσια της εργασίας αυτής οι αυτοαναφορές στην ιστορία των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών έγιναν στο II. 5., αφού η αυτοεξιστόρηση συνδέεται άμεσα με την ανάπτυξη του λόγου περί συνδικαλισμού και των συνδικαλιστικών πρακτικών.

[2] Ο Γεράσιμος Μοσχονάς επισημαίνει ότι η ένταση με την οποία το «παρελθόν» εμπλέκεται στη σύγχρονη πολιτική αντιπαράθεση οφείλεται *«στην ένταση και το βάθος των κληρονομημένων από την πρόσφατη ελληνική ιστορία διαιρέσεων»*: Μοσχονάς Γ., *«Η διαιρετική τομή δεξιάς- αντιδεξιάς στη μεταπολίτευση (1974- 1990)*, στο: Η ελληνική πολιτική κουλτούρα σήμερα, *ο.π.*

που εντείνει την επικινδυνότητα αναφορών σε αυτά, ιδιαίτερα από υπαλλήλους εκπαιδευτικούς, ιδιότητα που διατηρούν πάντα οι συνδικαλιζόμενοι εκπαιδευτικοί[3].

Έτσι, η διερεύνηση του λόγου των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, γύρω από τα παραπάνω αποτελεί- πέρα από υποχρέωση της μελέτης- και ένα χώρο δοκιμής των ορίων του ιδεολογικού λόγου των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, όταν αυτός αναμετριέται με τον πυρήνα της νεοελληνικής ιδεολογίας, ανεξάρτητα με το τρόπο που τον διαχειρίζεται[4].

Τέλος, ο ιδεολογικός λόγος των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών που σχετίζεται άμεσα με την νεοελληνική ταυτότητα δεν μπορεί να διερευνηθεί παρά και σε σχέση με το λόγο τους περί των «άλλων λαών»- στο βαθμό που αυτός εμπεριέχει τέτοιες αναφορές-, αφού «οι άλλοι» αποτελούν μια διαθλασμένη κατοπτρική εικόνα του «εμείς».

Βέβαια, η διερεύνηση αυτών των χώρων οφείλει να λάβει από την αρχή υπόψη της ότι σ' αυτές τις περιοχές οι αποσιωπήσεις, λογοκρισίες και υπεκφυγές βαραίνουν περισσότερο από τις κειμενικές αναφορές που βρίσκονται στη διάθεση της έρευνας. Επιπλέον οφείλει να λάβει υπόψη τον εργαλειακό χαρακτήρα του ιδεολογικού λόγου που αναφέρεται σ' αυτά τα ζητήματα, ο οποίος υποτάσσεται στις συγκυρίακες επιδιώξεις των ομιλούντων υποκειμένων, γεγονός που ενισχύει ακόμη περισσότερο τη λογοκρισία, τις υπεκφυγές και τις αποσιωπήσεις.

Τα παραπάνω οδηγούν στη διατύπωση της άποψης ότι τα όρια της μελέτης στο παρόν σημείο φτάνουν στο χώρο της *«αυτογνωστικής διάθεσης»*[5].

III. 5. 2. Ο λόγος περί Ιστορίας, Εκκλησίας και άλλων λαών στη ΔΟΕ.

Α. Ιστορία και άλλοι λαοί. Τα ιστορικά γεγονότα που παρουσιάζονται και σχολιάζονται εκτεταμένα από τις στήλες του «Δ.Β.», κυρίως μέσα από πρωτοσέλιδα άρθρα, ταυτίζονται σχεδόν με αυτά που γιορτάζονται στο ελληνικό σχολείο. Πρόκειται για τις εθνικές γιορτές της 28ης Οκτωβρίου 1940 και 25ης Μαρτίου 1821 και από ένα σημείο και μετά της επετείου του Πολυτεχνείου. Επιπλέον επιχειρείται και ο σχολιασμός γεγονότων που συμβαίνουν τη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή και έχουν εκ των πραγμάτων ή προσλαμβάνουν, για το συνδικαλιστικό κίνημα των δασκάλων, ιστορική βαρύτητα.

Ένα τέτοιο γεγονός- το πρώτο που εμφανίζεται στο «Δ.Β.»- είναι η εισβολή και κατάληψη μέρους του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Τουρκία σε συνδυασμό με την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα. Το γεγονός της εισβολής παρουσιάζεται, από το «εκλεγμένο» την περίοδο της δικτατορίας ΔΣ, ως επακόλουθο του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου και οι επιπτώσεις του φαίνεται να μην περιορίζονται στον κυπριακό χώρο:

> *«Το εγκληματικό πραξικόπημα στην Κύπρο άνοιξε την Κερκόπορτα στα τουρκικά στίφη και τη βουλιμία τους προς το Αιγαίο»*[6].

---

[3] Η διαδικασία αυτή είχε ως επακόλουθο την επιστημονική ή υπηρεσιακή, τουλάχιστον, εξόντωση των προσώπων εκείνων που επιχείρησαν αλλαγές που περιοριζόταν πολλές φορές μόνο σε μεθοδολογικά ζητήματα.

[4] Σημαντική συζήτηση έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια γύρω από τη συγκρότηση της νεοελληνικής ταυτότητας και τις σχέσεις της με την πολιτική κουλτούρα στη χώρα μας. Στο: Η ελληνική πολιτική κουλτούρα σήμερα (επιμ. Ν Δεμερτζής), Οδυσσέας 1994, και ιδιαίτερα στην εισαγωγή του Ν. Δεμερτζή αναφέρονται οι κυριότερες τάσεις αντίληψης των προβλημάτων στο διεθνή και ελληνικό χώρο. Η παρούσα μελέτη αποδέχεται, εν πολλοίς, την κριτική γραμμή του προαναφερόμενου έργου.

[5] Η έκφραση του Π. Λέκκα αναφέρεται στην παρατήρηση του ίδιου σχετικά με την ανάγκη απόσπασης από τον *«τρόπο του σκέπτεσθαι που οι ίδιοι χρησιμοποιούμε»*, ώστε να προκύψει μια κριτική προσέγγιση του εθνικισμού. Χρησιμοποιείται εδώ για να επισημάνει το γεγονός ότι πλέον η μελέτη κινείται σε μια περιοχή λόγου με σημαντική βαρύτητα στη διαδικασία γαλούχησης του ίδιου του ερευνητή (Λέκκας Π., Η εθνικιστική ιδεολογία. Πέντε υποθέσεις εργασίας στην Ιστορική Κοινωνιολογία, Κατάρτι, Αθήνα, 1996[6], 14-15.)

[6] «Δ.Β.» 762/10-9-74, 1, (κύριο άρθρο), «Στο πλευρό της Κύπρου μας». Οι εντός εισαγωγικών παραπομπές που ακολουθούν είναι από το ίδιο άρθρο.

Το γεγονός εντάσσεται στη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία, που κατανοείται ως δραματική στιγμή του Έθνους, την οποία χαρακτηρίζει *«από τη μία η χαρά της Αναστάσεως της Δημοκρατίας και από την άλλη η οδύνη της Σταυρώσεως της Κύπρου»*. Ο κίνδυνος, όμως, για τα εθνικά εδάφη εκτιμάται ως ελάχιστος γιατί: *«τον οίακα του εθνικού σκάφους ανέλαβε στα στιβαρά του χέρια ο κ. Κ. Καραμανλής, ηγέτης δοκιμασμένος και αντάξιος των κρίσιμων στιγμών»*, ο οποίος *«εσήμανε εθνικό προσκλητήριο και σύναξη όλων των εθνικών δυνάμεων»*.

Η αποκατάσταση της εθνικής ενότητας, ως *«Πανελλήνια ομοψυχία Κυβερνήσεως, Λαού και Στρατού»*, χαρακτηρίζεται ως ένα θαύμα *«πειθαρχίας»* και *«αναστάσεως»*. Η 24η Ιουλίου, συμβολική στιγμή της αποκατάστασης, επιτρέπει στο *«Γένος»* να ξαναρχίσει *«την ιστορική του πορεία»*, χαρακτηριστικό της οποίας είναι η *«ίδια ορμή και φλόγα των προγόνων μας, που προμάχησαν σ' όλα τα επίπεδα της τιμής και της αξιοπρέπειας διαμέσου των αιώνων»*. Τα στοιχεία που συγκροτούν την ιδιοσυγκρασία του *«Γένους»* ανιχνεύονται στην χιλιόχρονη ιστορία του: *«η ορμή του Αχιλλέα, η παράφορη γενναιότητα του Κυναίγειρου, η λεοντοθυμία του Λεωνίδα, η αλόγιστη τόλμη του Αλέξανδρου, η παράλογη αποφασιστικότης του Παλαιολόγου»*. Τα αιώνια αυτά ψυχικά χαρακτηριστικά το Έθνος μόνο σε κατάσταση *ενότητας* μπορεί να προσεγγίσει και είναι αυτά που του επιτρέπουν να αίρεται στο ύψος των περιστάσεων και να μάχεται *«υπέρ βωμών και εστιών»*. Αντίθετα, οι *«Εφιάλτες»* του αποστερούν τη δυνατότητα της προετοιμασμένης αναμέτρησης με τους εχθρούς του, που μόνο όταν έχει προηγηθεί προδοσία μπορούν *«ανεμπόδιστοι και ασφαλείς»* να επιδίδονται σε *«κραιπάλη και όργιο αίματος εις βάρος του άοπλου πληθυσμού»* (στην προκειμένη περίπτωση αυτός της Κύπρου).

Εχθροί, βεβαίως, είναι οι Τούρκοι που τους προστατεύουν *«οι υπερατλαντικοί χρυσοκάνθαροι άσπονδοι φίλοι μας και οι ανά τον Κόσμο ευπειθείς συνεργάτες των»*. Η εικονογράφησή τους βρίσκεται στον αντίποδα του *«Γένους»*. Είναι: *«οι οπιομανείς, οι τοξικομανείς του αίματος, τα θρασύδειλα εκτρώματα της Ασιατικής στέππας»* και η πράξη τους *«αποτρόπαιο έγκλημα της γενοκτονίας των χασισωμένων Τούρκικων μπουλουκιών»*. Καταγγέλλουν μάλιστα ως υποκινητή των νεοβαρβάρων *«τουρκικών ορδών»* τον *«ασθμαίνοντα "ειρηνοποιό" και κάτοχο του Νόμπελ ειρήνης»*[7].

Η προσέγγιση της 28ης Οκτωβρίου, ένα μήνα μετά από το ίδιο ΔΣ, επιχειρείται με τα ίδια περίπου υλικά. Το ίδιο το γεγονός αποτελεί *«μεγάλη στιγμή για όλη την ανθρωπότητα»* κατά την οποία *«η Δόξα είχε έλθει και πάλι να συναντήση την Ελλάδα. Μια Χώρα θεών και ηρώων»*[8]. Το ιστορικό σκηνικό περιγράφεται για να φανεί ο υπερβατικός χαρακτήρας το εγχειρήματος των Ελλήνων. Η Αγγλία στενάζει κάτω από τους γερμανικούς βομβαρδισμούς, η Γαλλία οργώνεται από τις *«χιτλερικές ορδές»*. Η Ευρώπη βρίσκεται βυθισμένη στην απόγνωση και στην *«απειλή υποδουλώσεως»* που έχει εμφανιστεί για τον *«ελεύθερο κόσμο»*, μικροί και μεγάλοι λαοί *«πτοημένοι... εναπέθεταν την ύστατη ελπίδα των στον Θεό κι επερίμεναν κάποιο θαύμα»*. Και το θαύμα αυτό έρχεται από την *«αστείρευτη πηγή του Ωραίου, της δυσίας»* (Ελλάδα). Η *«Ελευθερία»* βροντοφωνάζει το *«ΟΧΙ που ήταν κραυγή από τα βάθη των αιώνων και θέλημα Θεού»* που έκανε τις καρδιές *«να τρέξουν ακάθεκτες εναντίον του εχθρού»*. Οι εχθροί τρέπονται σε φυγή *«κάτω από την δυελλώδη έφοδο των ημιθέων στρατιωτών του χρέους σ' ένα ακατάλυτο πεπρωμένο»*. Η βαρύτητα της ελληνικής νίκης ξεπερνά τα σύνορα της χώρας και της Ιστορίας: *«ενίκησε η Ελλάς τους εχθρούς του ανθρώπου»*. Γι αυτό δεν μπορεί να υπάρξει και ορθολογικός απολογισμός της: α) *«χρειάζεται κολύμπημα στη χώρα των ιδανισμών δια να συλλάβουμε το νόημά της και την βαθύτερη ουσία της»*, β) είναι *«η νίκη που τοποθέτησε το Έθνος αξιολογικά και αμετάθετα στα μεταίχμια του ανθρώπινου προς το Θεό»*. Σταθερή, βέβαια, προϋπόθεση της νίκης αυτής υπήρξε η *«Εθνική Ενότητα»* και

---

[7] Το όνομα του Κίσινγκερ δεν αναφέρεται.

[8] «Δ.Β.» 768/28-10-74, 1, «Το πνεύμα της 28ης Οκτωβρίου». Οι εντός εισαγωγικών παραπομπές που ακολουθούν είναι από το ίδιο κείμενο.

«η αγάπη» που ένωσαν *«με μια φωνή, με μια θέληση, με μια γυχή»* όλους τους Έλληνες καταστώντας τους υπερασπιστές *«της τιμής, των ιδανικών και της ιεράς γης των προγόνων»*. Στο κείμενο δεν παραλείπεται να διατυπωθεί ότι οι Έλληνες *«κατέβηκαν και θα κατεβαίνουν στα πεδία του Αγώνος, όχι σαν διεκδικειταί ξένων εδαφών, αλλά σαν σταυροφόροι Ιδεών»*, ενώ το ιστορικό γεγονός αποτελεί σύντηξη του ιστορικού χρόνου, οι σαφείς διακρίσεις του οποίου (παρόν παρελθόν και μέλλον) αντικαθιστώνται από τη βίωσή του ως εμπειρία θρησκευτικής υφής:

«[απάντησαν]Το "παρών" στη φωνή του παρελθόντος και η ζωντανή υπόσχεση προς το μέλλον. Ακάνθινος στέφανος αλλά και δόξα της Αναστάσεως...».

Η υπερβατική, λοιπόν, σύλληψη της Ιστορίας και η σύντηξή της μέσα στη θρησκευτική εμπειρία αποτελεί και το πλέον χαρακτηριστικό στοιχείο αντίληψης για την Ιστορία που κυριαρχεί σ' αυτήν τη φάση. Τα λοιπά στοιχεία που παρουσιάστηκαν ήδη αποτελούν δευτερεύουσες και αναμενόμενες συλλήψεις, που συνοπτικά θα μπορούσαν να καταγραφούν ως εξής: α)το *«γένος»* χαρακτηρίζουν αιώνιες και υψηλές γυχικές ιδιότητες, β)ο εχθρός χαρακτηρίζεται από έντονα αρνητικές γυχικές ιδιότητες που βρίσκονται στον αντίποδα της εικόνας του Έλληνα, η δε σημαία πάντα επικράτησή του οφείλεται στην υποστήριξή του από μεγάλες δυνάμεις (*«οι υπερατλαντικοί χρυσοκάνθαροι άσπονδοι φίλοι μας»*) που διάκεινται δυσμενώς κατά της Ελλάδας, ίσως μάλιστα γιατί αποτελούν σημαντικές *υλιστικές* δυνάμεις (*«χρυσοκάνθαροι»*), γ)η Ελλάδα αποτελεί υπερβατική έννοια που ξεπερνά τα ορθολογικά πλαίσια (χώρα Θεών και ηρώων) και συνακόλουθα οι ιστορικές της συγκρούσεις αποτελούν υλοποίηση της προαιώνιας μάχης του Καλού επί του Κακού στο επίπεδο του ιστορικού συμβάντος, δ)συνακόλουθη η προβολή του συνόλου των πολεμικών συγκρούσεων της Ελλάδας ως αγώνες αμυντικού και μόνου χαρακτήρα ή αγώνων που υπαγορεύονται από το πεπρωμένο που ο Θεός, εν πολλοίς, έταξε στο έθνος των ελλήνων και ε)λογοκριμένη περιγραφή του «ελαττώματος» του *«γένους»* διαμέσου της προβολής της άποψης ότι αυτό μπορεί να μεγαλουργήσει μόνο σε κατάσταση *«Εθνικής Ενότητος»*, η οποία υπονοεί και σύλληψη του ιστορικού υποκειμένου ως ενός αδιαίρετου και εξωιστορικού («Έθνος»). Αποτέλεσμα αυτών είναι και η έντονη παρουσία λέξεων με απόλυτα συμβολικό χαρακτήρα (*«Κερκόπορτα»*) και η χρήση θρησκευτικών δίπολων (*«Σταύρωση- Ανάσταση»*) για την περιγραφή των ιστορικών συμβάντων. Στα πλαίσια αυτού του γλωσσικού και ιδεολογικού κώδικα ο πολιτικός προσδιορισμός του αντιπάλου (φασισμός) συστηματικά απουσιάζει.

Το πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ προσεγγίζει την 28η Οκτωβρίου διατηρώντας πολλά από τα στοιχεία που ήδη παρουσιάστηκαν και μετακινούμενο σε ορισμένα άλλα. Οι Έλληνες παρουσιάζονται και πάλι να καλούνται *«από την ιστορία τους, να αντιμετωπίσουν μία ακόμη σκληρή δοκιμασία της μοίρας του Έθνους τους»*[9]. Η συμπεριφορά τους απέναντι στο ιστορικό γεγονός αποτελεί *«θαύμα»* αντίστοιχο με αυτά του Μαραθώνα και της Σαλαμίνας και χαρακτηρίζεται από *«πρωική αυτοθυσία»*, η οποία και άλλοτε σύντριγε τις *«υπεράριθμες ορδές των Περσών, των Αβάρων και των Αράβων»*. Το γεγονός αυτή τη φορά δεν αποτελεί επεισόδιο της αιώνιας σύγκρουσης Καλού και Κακού, αλλά *«θάμπωσε και πάλι τον κόσμο»*, η Ελλάδα *«έγινε γι' ακόμη μια φορά το ίνδαλμα και το καύχημα όλων των ελευθέρων λαών της Γης»*. Το ίδιο το ιστορικό γεγονός χαρακτηρίζεται, τώρα, ως *«υπόμνηση και επιβεβαίωση της ακατάβλητης υπεροχής του ηθικού σθένους»*, φορείς του οποίου είναι οι Έλληνες, *«απέναντι στην ωμή και κτηνώδη υλική δύναμη»*. Αυτή τη φορά, όμως, η εχθρική δύναμη είναι *«ο πολεμικός κολοσσός του φασισμού»* κάτω από την καθοδήγηση του *«Ταρταρινού Ιταλού δικτάτορα»*. Η απειλή για την Ελλάδα ήταν ανώτερη από τις δυνάμεις του *«Έθνους»*, αλλά το υποκείμενο που πέταξε *«καταπρόσωπο του αλαζονικού εχθρού το ιστορικό και υπερήφανο εκείνο ΟΧΙ»* είναι πλέον ο *«Ελληνικός Λαός»* και όχι η απρόσωπη και υπερβατική *«Ελευθερία»*. Το ίδιο το ιστορικό γεγονός τώρα οφείλει να ερμηνευτεί, δηλαδή, δεν αποτελεί αποκλειστικά

---

[9] «Δ.Β.» 782/28-10-75, 1 «28 Οκτωβρίου 1940». Οι παραπομπές που ακολουθούν εντός εισαγωγικών από το ίδιο κείμενο.

θρησκευτικής υφής εμπειρία. Η ερμηνεία, όμως, διατηρεί αναλλοίωτα τα στοιχεία της προηγούμενης ανάγνωσης. Κατ' αυτήν, κάθε Έθνος στην *«ιστορική του πορεία»* κάποια στιγμή έχει δύο μόνο επιλογές: *«Ή να λιποψυχήση μπροστά στον κίνδυνο και να λυγίση κάτω από το βάρος της απειλής που δημιουργεί η πολεμική υπεροχή του αντιπάλου ή αγηφώντας αυτόν»* να τον υπερνικήσει και *«αν η μοίρα έχει διαφορετικά ορίσει να πέση ένδοξα στον άνισο αγώνα»*. Η συγκεκριμένη, λοιπόν, γενιά των Ελλήνων, ως άλλος *«Δαυίδ»* μπροστά στον *«γίγαντα Γολιάθ»*, ακούγοντας τη *«μυριόστομη κραυγή ολόκληρης της Ελληνικής ιστορίας, της οποίας εντολοδόχοι και διερμηνείς ήταν οι Έλληνες του 1940»*, απορρίπτοντας τη λογική και τον υπολογισμό, που είναι χρήσιμα μόνο *«για τις συνήθεις περιστάσεις»*, εμφορούμενοι από το πνεύμα του *«παράφορου ενθουσιασμού, της αλόγιστης τόλμης»* και της *«αυτοθυσίας»*, που *«δημιούργησαν την ομαδική ψυχική παράκρουση στο Λαό μας»*, έφτασαν *«στο ύψιστο σημείο της ψυχικής εξέλιξης του ανθρώπου»* και αισθάνθηκαν να *«ανεβαίνουν από τα βάθη της ιστορίας τα πατριωτικά εκείνα ρίγη που πλέκτριζαν άλλοτε, τις ψυχές των Μαραθωνομάχων, των Σαλαμινομάχων, των πρώων του 1821»*.

Η ερμηνεία αυτή αποτελεί, ταυτόχρονα- τουλάχιστον για τα μέλη του ΔΣ που γράφουν το κείμενο- και το βαθύτερο νόημα του ιστορικού γεγονότος:

> *«Αυτό είναι το βαθύτερο νόημα της 28ης Οκτωβρίου του 1940. Η άκαμπτη και ομόθυμη θέληση του πιο ένδοξου στον κόσμο Έθνους, να ζήση ελεύθερο ή να πεθάνη»*.

Στην προσέγγιση που επιχειρείται, τώρα, *το κυρίαρχο νεοτερικό στοιχείο έγκειται ακριβώς στην αποκάλυψη του βαθύτερου νοήματος του ιστορικού γεγονότος*. Το ελληνικό Έθνος εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από μια σειρά άλογες ψυχικές και αιώνιες ιδιότητες, οι οποίες και το ξεχωρίζουν από τα έθνη εκείνα που λυγίζουν κάτω από «λογικές» διεργασίας κατά τις οποίες λαμβάνονται υπόψη οι υλικοί παράγοντες. Αυτό, όμως, υπό το βάρος της ιστορίας και των ιδιοτήτων των ελλήνων προβαίνει σε πράξεις που βρίσκονται στα όρια ψυχικών καταστάσεων (*«ψυχική παράκρουση»*), ανάλογες με άλλες του ίδιου έθνους που πραγματοποιήθηκαν σε απώτερες και κοντινότερες ιστορικές στιγμές (Σαλαμίνα, 1821), γιατί επιθυμεί ή *« να ζήση ελεύθερο ή να πεθάνη»*. Για να σταθεί όμως η ερμηνεία της αιώνιας αναζήτησης της ελευθερίας του Έθνους απαιτείται ένα δεύτερο στοιχείο, που υπερβαίνει το λόγο της προηγούμενης φάσης. Αυτό έγκειται στην επιλεκτική οργάνωση του ιστορικού χρόνου και τη συνακόλουθη υπόδειξη του ιστορικού παραδείγματος (Σαλαμίνα, Μαραθώνας, 1821). Σχηματικά, λοιπόν, *η διαφορά* με την προηγούμενη περίοδο εντοπίζεται στην αποδέσμευση από την παντελώς υπερβατική προσέγγιση του ιστορικού γεγονότος και *στην επιλεκτική οργάνωση του ιστορικό χρόνου και των γεγονότων με τέτοιο τρόπο ώστε να εξαχθεί το συμπέρασμα πως αιώνια επιθυμία του συγκεκριμένου έθνους είναι αυτή του να ζήσει ελεύθερο από ξένο δυνάστη*.

Το νόημα του ιστορικού γεγονότος ως διακύβευμα μέγιστης σημασίας για τη συγκεκριμένη συγκυρία είναι εξάλλου και το σημείο εκείνο στο οποίο συγκεντρώνεται το ενδιαφέρον στην ακριβώς επόμενη φάση. Οι δυνάμεις εκείνες που κυριάρχησαν στο ΔΣ της ΔΟΕ υπό την προεδρία του Κυρ. Γεωργιάδη θα επιχειρήσουν αμέσως μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ[10] να αποδώσουν νέα περιεχόμενα στο νόημα των δύο ιστορικών γεγονότων που συνήθως σχολιάζονται (28η Οκτωβρίου- 25η Μαρτίου) και συγκεκριμένο νόημα, ταυτόσημο με αυτό των προηγουμένων στο Πολυτεχνείο.

Αμέσως μετά τις εκλογές του 1981 επιχειρείται εκτεταμένος σχολιασμός του *«έπους του πολυτεχνείου»*[11]. Αρχικά, πρέπει να σημειωθεί ότι η επιλογή να χαρακτηριστούν τα γεγονότα του Πολυτεχνείου ως *«έπος»* δεν είναι τυχαία. Το *«έπος»*,

---

[10] Η σύλληψη και η προβολή του ίδιου του γεγονότος της εκλογικής νίκης του ΠΑΣΟΚ, ως γεγονότος μέγιστης ιστορικής σημασίας που τέμνει τον ιστορικό χρόνο στο *πριν* και στο *μετά* σημειώθηκε, ήδη, με άλλη ευκαιρία (III.3.3.1). Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν οι ιδεολογικές επιπτώσεις αυτής της σύλληψης.

[11] «Δ.Β.» 904/11ος/81, «Το έπος του Πολυτεχνείου». Οι εντός εισαγωγικών παραπομπές, κατά πάγια τακτική.

παραπέμπει σε πρώτο επίπεδο στο «έπος του Σαράντα» και σε δεύτερο στο «έπος της Εθνικής Αντίστασης». Εμπεριέχει, δηλαδή, την έννοια της συνέχειας και ευθυγράμμισης των ιστορικών γεγονότων (έπος της Αλβανίας, έπος της Εθνικής Αντίστασης, έπος του Πολυτεχνείου) με σκοπό να δηλωθεί ο πάνδημος χαρακτήρας και των τριών και να αναζητηθεί το κοινό νόημα των αγώνων αυτών (αντιστασιακός χαρακτήρας), το οποίο θα εκταθεί στη συνέχεια σε ερμηνευτικό κλειδί όλης της νεοελληνικής ιστορίας (1821-1981).

Το πρώτο στοιχείο που συνδέει το γεγονός με την ιστορική συγκυρία (1981) είναι ότι το κείμενο χαρακτηρίζει τον εορτασμό της επετείου *«πάνδημο φετινό γιορτασμό»*. Ο εορτασμός πλέον αφορά όλο το λαό (*«πάνδημος»*), γιατί *«η Κυβέρνηση της Αλλαγής»* αποφάσισε *«να χαρακτηρίσει την ιστορική επέτειο σαν εθνική γιορτή»* μιλώντας έτσι *«στην ψυχή του ελληνισμού»* και να τοποθετήσει *«σε σωστά ιστορικά πλαίσια την πηγαία και αυθόρμητη εκείνη εξέγερση του καταπιεσμένου Λαού μας που όρθωσε το ανάστημα του στο ύψος του εθνικού χρέους και βρέθηκε, χωρίς να το καταλάβει, στις παρυφές της δόξας»*. Το υποκείμενο που πραγμάτωσε την *«αυθόρμητη εξέγερση»*, τώρα, είναι και ο δημιουργός της Ιστορίας, το ίδιο δε το γεγονός αποτελεί *«σύζευξη της Ιστορίας με τους δημιουργούς της: ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΙΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΛΑΟ»*. Η διαφοροποίηση του *«ελληνικού λαού»* από τα *«ελληνικά νιάτα»* γίνεται για να αποδοθεί στα τελευταία η *«πρωτοπορία»* της εξέγερσης *«ενάντια στη ξενοκίνητη χούντα των απριλιανών, της εξάρτησης και της εθνικής μειοδοσίας»* [12]. Η ερμηνεία του γεγονότος που επιχειρείται κατατίθεται ως *«μήνυμα»*:

> *«Το μήνυμα της εξέγερσης του πολυτεχνείου είναι αναντίρρητα ταυτόσημο με τη ζωντανή έκφραση της μόνιμης αποστροφής του λαού μας στην ωμή και απροκάλυπτη βία και στην περιφρόνηση των λαϊκών μας ελευθεριών».*

Αν στην προηγούμενη φάση, λοιπόν, χαρακτηριστικό της ελληνικής ιστορίας ήταν ο αιώνιος αγώνας υπέρ ελευθερίας και κατά του ξένου δυνάστη, η επιθυμία για ελευθερία εκτείνεται τώρα, πέρα από αυτή του προσδιορισμού της ως εθνική, και σε *«λαϊκή»*. Αυτοί που την επιβουλεύονται οδηγούν τον τόπο στην *«εξάρτηση»* και διαπράττουν *«εθνική μειοδοσία»*. Ο *«λαός»* από τη μεριά του ξεσηκώνεται αυθόρμητα αντιλαμβανόμενος ότι αυτό αποτελεί *«εθνικό του χρέος»* και η ενέργειά του αυτή τον οδηγεί στις *«παρυφές της δόξας»*.

Τα νέα σχήματα προσέγγισης και ερμηνείας της νεοελληνικής ιστορίας έχουν αρχίσει να προβάλλονται σε κείμενο που κατατέθηκε, ήδη, στο «Δ.Β.» με την ευκαιρία της επετείου της 28ης Οκτωβρίου. Το κείμενο αναζητά τη *«σημασία»* του *«έπους του 40»* [13]. Ο *«Ελληνικός Λαός»* πολέμησε *«για την προάσπιση της εδαφικής ακεραιότητας και τη διασφάλιση της Εθνικής ανεξαρτησίας»*. Η ενέργειά του αυτή συντελέστηκε, γιατί *«ούτε δορυφόρος ξένης δύναμης δέχτηκε να γίνει ούτε τμήμα εθνικού εδάφους δέχτηκε να παραχωρήσει»*. Ο συντάκτης του κειμένου, προφανώς ευαίσθητος στις κοινωνικές διαφοροποιήσεις και γνώστης του ιστορικού σκηνικού της εποχής, ερμηνεύει και το γιατί το *«ΟΧΙ στο θρασύδειλο φασιστικό εισβολέα»* ειπώθηκε από όλο τον *«Ελληνικό Λαό»*, για λογαριασμό, βέβαια- και αυτή τη φορά-, *«όχι μόνο της δικής του ανεξαρτησίας αλλά ολόκληρης της ανθρωπότητας»*. Η εξήγηση είναι απλή: *«Πέρα από πολιτικές διαφορές και πέρα από κοινωνικές διακρίσεις που δημιουργούν οι συνθήκες της κοινωνικής ζωής βρέθηκε ενωμένος τη μέρα εκείνη για να προασπίσει τα δύο αυτά θεμελιακά αγαθά»*,

---

[12] Η σημασία της κατασκευής του νέου υποκειμένου *«ελληνικά νιάτα»*, που ως κοινωνική κατηγορία ξεπερνά τις ταξικές διαφοροποιήσεις και παρουσιάζεται ως δυναμικό υποσύνολο της συνολίζουσας κατηγορίας *«ελληνικός λαός»*, είναι τεράστια. Η κατασκευή της εξυπηρετεί τη μανιχαϊστική αντίθεση «λαός/κατεστημένο», που κυριάρχησε την περίοδο αυτή, αφού ιδιαίτερα τα *«ελληνικά νιάτα»*- χωρίς ταξικό προσδιορισμό- μπορούν να αντιτίθενται στο *«κατεστημένο»* το οποίο έτσι απεκδύεται, ουσιαστικά, και το δικό του ταξικό χαρακτήρα. Για μία σειρά σημαντικές παρατηρήσεις επί του θέματος: Ελεφάντης Α., Στον αστερισμό του λαϊκισμού, εκδόσεις Ο Πολίτης, 1991, 307- 310.

[13] «903/10ος/81, 3, «Το έπος του 40 και η σημασία του». Οι παραπομπές κατά πάγια τακτική. Σημειώνεται ότι το «σύνθημα» που κατατίθεται στο ίδιο τεύχος είναι: *«Αντίσταση στο φασισμό. Το νόημα της 28ης Οκτωβρίου»*.

δηλαδή, την εθνική κυριαρχία και εδαφική ακεραιότητα. Υπάρχουν, δηλαδή, πυρηνικές αξίες *«εθνικού»* χαρακτήρα που στέκουν πέρα από κοινωνικούς, πολιτικούς και ταξικούς προσδιορισμούς ικανές να αναδείξουν το υποκείμενο *«Ελληνικός λαός»* ενωμένο[14]. Η ανάδειξη εξάλλου του υποκειμένου αυτού εξηγεί και το «αιώνιο ερώτημα» που επανατίθεται από το κείμενο: Πώς ένα έθνος τόσο μικρό μπορεί να τα βάζει με *«πανίσχυρες αυτοκρατορίες»*. Αυτό συμβαίνει, γιατί *«στο βάθος της ψυχής μας υπάρχει κάτι το μυστηριώδες και άγνωστο, κάτι που δεν αναλύεται»*. Αυτό, που αποτελεί και την *«ουσία της Ελληνικής ψυχής»*, λέγεται *«ευψυχία, αρετή και τόλμη»*. Αυτές οι αρχέγονες ιδιότητες που αποτελούν και την *«ποιότητα της φυλής»* χαρακτηρίζουν τον *«Ελληνικό λαό μας, που είναι ολόιδιος από τα πανάρχαια χρόνια»*. Την απάντηση, δηλαδή, *«την δίνει η Ιστορία μας, η πρόσφατη και η παλαιότερη»*. Για να οργανωθεί, λοιπόν, η νέα ανάγνωση της ιστορίας του Ελληνικού Έθνους γύρω από την υπόθεση της αιώνιας αντίστασης του λαού με ανεκπλήρωτο αίτημα την απελευθέρωσή του, αίτημα που εκπληρώνεται μετά το 1981, όπως θα δειχτεί στη συνέχεια, είναι ανάγκη να διατηρηθούν οι ερμηνείες για την ιδιαίτερη «φύση» του ελληνικού λαού, που ενυπάρχουν στις προηγούμενες προσεγγίσεις-ερμηνείες. Είναι ανάγκη ακόμη να διατηρηθεί η επιλεκτική αναφορά σε ιστορικά γεγονότα που οργανωμένα γύρω από τον αρχικό στόχο της ερμηνείας θα την επιβεβαιώνουν.

Έτσι, από τα ιστορικά γεγονότα που ακολουθούν το 1940, επιλέγεται η αναφορά στην Εθνική Αντίσταση και η απόκρυψη του Εμφυλίου που ακολούθησε. Δηλώνεται ότι *«το βαθύτερο πνεύμα του Σαράντα και ιδιαίτερα η συνολική Εθνική Αντίσταση... δεν πρέπει να μας εμπνέει μόνο σε ώρες πολέμου ή κινδύνου, αλλά και στις ειρηνικές μας εκδηλώσεις και αναγεννητικές προσπάθειες του γένους»*. Σε μια τέτοια στιγμή βρίσκεται η Ελλάδα μετά τις εκλογές του 1981. Η στιγμή κρίνεται ιδιαίτερα ευνοϊκή, γιατί η *«Κυβέρνηση της Αλλαγής»*, αναγνωρίζοντας την Αντίσταση, ως Εθνική Αντίσταση, *«συμπλήρωσε ένα ιστορικό κενό του Έπους του Σαράντα»*, που επιτρέπει στους νεκρούς να *«νιώθουν πιο ελαφρό το χώμα που τους σκεπάζει»* και στους επιζώντες *«περήφανοι και δικαιωμένοι»*.

Το σχήμα που εγκαθίσταται- το οποίο χρησιμοποιεί τελικά την ερμηνεία της «Ιστορίας» για να υποστηρίξει τα πολιτικά συνθήματα του ΠΑΣΟΚ και την πολιτική του πρόθεση να εμφανιστεί ως ενσαρκωτής των αιτημάτων της νεοελληνικής τουλάχιστον ιστορίας- αποκαλύπτεται ακόμη πιο ανάγλυφα, όταν επιχειρείται η ερμηνεία της 25ης Μαρτίου. Κατά την ερμηνεία αυτή οι μεγάλοι στόχοι του 1821 ήταν η ***«εθνική ανεξαρτησία, η λαϊκή κυριαρχία και η κοινωνική απελευθέρωση»***[15]. Η ταυτότητα με το πολιτικό λεξιλόγιο του ΠΑΣΟΚ είναι περισσότερο από εμφανής. Το ιστορικό γεγονός οργανώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να φανεί πόσο *«εξαιρετικά διδακτική»* είναι η *«αναδρομή μέχρι τις ρίζες της περιόδου της νεότερης ιστορίας του Έθνους μας»*. Το *«Έθνος»*, όχι μόνο διατηρείται ως αναλυτική κατηγορία, αλλά επισημαίνεται και η μεγάλη αρετή του που είναι *«η αιώνια αναζήτηση και κατάκτηση της ελευθερίας»*, μέσα από *«μύριες αντιξοότητες, δυσμενείς συσχετισμούς και αιματηρές θυσίες»*, αλλά και την επιβεβαίωση της *«μοίρας του να αλλοιώνεται ο αγώνας του και να ναρκοθετείται η πορεία*

---

[14] Η εθνική ενότητα περιγράφεται τώρα ως εξής: *«Ο Στρατός μας και μαζί μ' αυτόν ολόκληρος ο ελληνικός λαός με όπλα ελληνικά, με ψυχή ελληνική, με ηγεσία ελληνική, με αίμα ελληνικό»*. Η ενότητα, λοιπόν, αποκτά και νέα περιεχόμενα, γιατί σε αυτή προστίθενται και άψυχα υλικά (*«ελληνικά όπλα»*) και δίνεται το θέμα της σύστασης της ηγεσίας αυτής της ενότητας (*«ελληνική»*). Στο σχήμα αποκρύπτεται η γνώση του γεγονότος ότι η *«εθνική ενότητα»* έχει επιτευχθεί ιστορικά και κάτω από «μη ελληνική» ηγεσία π.χ. ο βασιλέας ή διάδοχος του θρόνου ως ηγέτης του ελληνικού στρατού το 1912-13, γεγόνος, βέβαια, που λογοκρίνεται.

[15] «Δ.Β.» 911/3α/82, 1 και 7, «Η 25η Μαρτίου». Διατηρήθηκε εδώ η πρακτική του «Δ.Β.» να υπογραμμίζει τα συμπεράσματα με έντονα μαύρα γράμματα. Εξάλλου, σε σειρά κειμένων της εποχής, η 25η Μαρτίου συμβολίζει σταθερά την *«αδιάκοπη πάλη του λαού για εθνική και κοινωνική απελευθέρωση»*.Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 912/36/82, 4, «Σταθμός στην πορεία του Ελληνισμού η 25η Μαρτίου 1821. Βαδίζουμε στα χνάρια των ηρώων του '21».

των βαθυστόχαστων οραματισμών του μέσα στο χρόνο». Όραμα, βέβαια, του λαού, που ο εφτάχρονος αγώνας του χαρακτηρίζεται από *«την καθολικότητα»*, ήταν να αποτινάξει την *«τυραννία και να οργανωθεί σε πραγματικά ανεξάρτητο κράτος, εθνικά και κοινωνικά κυρίαρχο, με το Λαό μοναδικό ρυθμιστή των Εθνικών, κοινωνικών, οικονομικών, εκπαιδευτικών και πολιτικών του υποθέσεων».* Με την ίδρυση, όμως, του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους *«ο Λαός πέτυχε με αίμα και θυσίες την εδαφική του ανεξαρτησία, αυτό δε σημαίνει ότι πέτυχε και την απελευθέρωσή του».* Ο τουρκικός ζυγός αντικαταστάθηκε με *«σκληρότερους και βαρύτερους... σκοτεινές δυνάμεις και καταχθόνιες, αποκρουστικό παρασκήνιο και αλλεπάλληλες μηχανορραφίες κράτησαν τον Ελληνικό Λαό υποχείριό τους».* Έτσι, *«έμεινε γράμμα κενό»* το παραπάνω τρίπτυχο, γιατί η πολιτική ζωή παρέμεινε εξαρτημένη από ξένες δυνάμεις, η γη έμεινε σε λίγους, οι ελάχιστες *«φιλότιμες εθνικές προσπάθειες»* που κατέβαλαν *«φωτισμένοι»* έλληνες πολιτικοί απέτυχαν. Σήμερα (1981), όμως, *«έχει σημάνει η ώρα της λύτρωσης του Λαού μας από τα δεινά του».* Ο *«Ελληνικός λαός»*, λοιπόν, σφυρηλατώντας την εθνική του ενότητα, πέρα από *«πολιτικές πεποιθήσεις και κομματικές εντάξεις»* καλείται να γιορτάσει το γεγονός *«από την [ίδια την] Κυβέρνηση»*, ενώ *«το 1821 για πρώτη φορά αντανακλά όλη του την αίγλη στην ψυχή του Ελληνισμού».*

Η ερμηνεία της Ιστορίας στην υπηρεσία των πολιτικών στόχων της επικαιρότητας πλέον είναι περισσότερο από εμφανής. Η αναφορά σε ιστορικά γεγονότα έχει ένα και μοναδικό σκοπό: *να ερμηνευτούν αυτά με τέτοιο τρόπο ώστε να φανεί πως το παρόν αποτελεί δικαίωση μιας σειράς αγώνων του «λαού» που άρχισαν, τουλάχιστον, μετά την επανάσταση του 1821 και παράλληλα να υπογραμμιστεί ότι το ιστορικά ανεκπλήρωτο μπορεί τώρα να πραγματοποιηθεί.* Σε αυτή την κατεύθυνση η χρήση του όρου *«Ελληνισμός»*, ως συνώνυμο της *«ρωμιοσύνης»*, συμβάλει αποφασιστικά. Ο *«Ελληνισμός»* διαχωρίζεται σαφώς από την κρατική οντότητα, που δημιουργήθηκε και εξελίχθηκε μετά το 1830, άρα στέκει πέρα και έξω απ' αυτή, δε συνδέεται, δηλαδή, με ένα σύνολο συγκεκριμένων πολιτικών επιλογών, αφού παραμένει ένα ιδεατό σύνολο (με *«ψυχή»*), στο οποίο μπορούν εύκολα και ανέξοδα να αποδοθούν οι όποιες επιδιώξεις και ιδιότητες και παράλληλα, μετακινεί τα ιστορικά εγχειρήματα εκτός της συγκεκριμένης κρατικής οντότητας καθιστώντάς τα ενέργειες με παγκόσμιο αντίκτυπο. Ταυτόχρονα η χρήση τους απαλλάσσει από την υποχρέωση νοηματοδότησής τους με συγκεκριμένες αναφορές στις κοινωνικές, πολιτικές και ταξικές συνιστώσες τους. Έτσι, λειτουργούν εκτός ιστορίας και εποχής έχοντας συγκεκριμένο όμως περιεχόμενο, το οποίο αποτελεί σύντηξη των αιώνιων ψυχικών αρετών του *«Έθνους»* και των αιώνιων επιδιώξεών του (πόθος για εθνική και κοινωνική απελευθέρωση), ενώ φορέας τους είναι ο *«απλός Ελληνικός Λαός».* Ο όρος *«Ελληνισμός»*, προσφέρεται επιπλέον, στην υπηρεσία της έννοιας της *«εθνικής συμφιλίωσης»*, που προήλθε, ύστερα από την επίσημη αναγνώριση της *«Εθνικής Αντίστασης»*[16].

Έτσι, φαίνεται ότι είναι αναγκαίο να διατηρηθούν στοιχεία της προσέγγισης που ήταν σε χρήση στο παρελθόν με ένα εντελώς διαφορετικό σκοπό. Αν, δηλαδή, αρχικά η αναφορά στα αιώνια χαρακτηριστικά των ελλήνων και στις ιδιότητες της ψυχής τους, γίνεται για να ερμηνευτεί η μοίρα τους που τους θέλει ενσαρκωτές των δυνάμεων του Καλού- δια μέσου των αιώνων- να μάχονται εναντίων του Κακού (Πέρσες, Άβαροι, Άραβες, Τούρκοι) και αργότερα μαχητές αιώνιους στη διεκδίκηση της *«Ελευθερίας»*, τώρα, η αναφορά στις ψυχικές ιδιότητες πρέπει να διατηρηθεί για να δειχθεί ότι οι ιδιότητες αυτές οδηγούσαν τον *«Ελληνικό Λαό»*, ως γνήσιο φορέα της *«εθνικής συνείδησης»* - κατά τη νεότερη ιστορική φάση που ενδιαφέρει-, στη διεκδίκηση της *«εθνικής ανεξαρτησίας, λαϊκής κυριαρχίας και κοινωνικής απελευθέρωσης»*, διαδικασίες που μόνο τώρα

---

[16] Η *«εθνική συμφιλίωση»* εκφράζεται με δύο μέτρα που παίρνει η κυβέρνηση: αναγνώριση *«Εθνικής Αντίστασης»* και επαναπατρισμός των πολιτικών προσφύγων, που *«συσπειρώνουν το λαό και δυναμώνουν το φρόνημα του στην αντιμετώπιση των εθνικών και κοινωνικών προβλημάτων»* («Δ.Β.» 928/1α/83, Ειδήσεις: «Ανακοίνωση»).

υλοποιούνται. Έτσι, διαχωρίζεται γενικά ο *«Λαός»* από *«μια μειοψηφία που ποτέ δεν είχε εθνική συνείδηση γιατί είχε συνδέσει την ύπαρξή της με την ξένη εξάρτηση και κηδεμονία της χώρας μας»*[17] και ερμηνεύονται, εν πολλοίς, και πολιτικές επιλογές των ηγεσιών του τόπου μέχρι το 1981. Η Ιστορία, λοιπόν, έχει κατέλθει από το χώρο των υπερβατικών ιδεών στον ιστορικό χρόνο για να υπηρετήσει τις ιδεολογικές ανάγκες του παρόντος. Από την περίοδο 1940- 49 επιλέγεται η αναφορά και σχολιασμός της φάσης 1940- 44. Οι πολιτικοί χειρισμοί της κυβέρνησης επιτρέπουν στην *«Εθνική μνήμη»* να βγει *«από την ατραπό του ηθελημένου σκοταδισμού και [να] περπατάει περήφανα στη λεωφόρο της Ιστορικής Αλήθειας»*. Η αποκατάσταση της *«Ιστορικής Αλήθειας»* κάνει και τους έλληνες δασκάλους να *«αισθάνονται δικαιωμένοι απέναντι στους ζωντανούς και νεκρούς- επώνυμους και ανώνυμους ήρωες του 1940- 44, όπως όλοι οι Έλληνες»*[18].

Η διαδικασία αυτή συνδέεται με την αλλαγή της στάσης απέναντι στους άλλους λαούς. Οι Τούρκοι δε σκιαγραφούνται πλέον αρνητικά. Ο λαός εκείνος που εκπροσωπεί την απειλή είναι αποκλειστικά οι Αμερικάνοι. Η απομάκρυνση των στρατιωτικών τους βάσεων από το ελληνικό έδαφος είναι αναγκαία διαδικασία την οποία έχει ξεκινήσει η ελληνική κυβέρνηση, ως απόδειξη της εθνικής ανεξαρτησίας που συμβάλει, παράλληλα, *«στις προσπάθειες των λαών για ειρήνη, ύφεση και αφοπλισμό»*[19]. Γιατί οι Αμερικάνοι δε σέβονται τον τόπο[20] και η ηγεσία τους (Ρήγκαν) προβαίνει σε *«ανθελληνικές ενέργειες»*, οι οποίες σκοπούν στην *«ανατροπή της ισορροπίας δυνάμεων στο Αιγαίο, σε βάρος της Χώρας μας»*[21]. Είναι αυτοί που ως *«προστάτες»* παρασκευάζουν τη σύγκρουση των δυο λαών, η οποία μπορεί να αποφευχθεί στα πλαίσια της *«συμφιλίωσης των λαών»*[22]. Αντίστροφα, επιδιώκονται σχέσεις με τους αραβικούς λαούς ως εθνικό παράλληλο αντίστασης στην αμερικανική κυριαρχία[23].

Στην περίοδο αυτή, που την προεδρία του ΔΣ έχει αναλάβει ο Μ. Παπαχρίστος, πυκνώνουν οι αναφορές στην *«Εθνική Αντίσταση»* και μνημονεύονται οι επέτειοι ίδρυσης των αντιστασιακών οργανώσεων (ΕΑΜ, ΕΠΟΝ, ΕΛΑΣ). Το ποιες κυβερνήσεις δεν είχαν *«εθνική συνείδηση»* και στάθηκαν αντίπαλοι στον *«ελληνικό λαό»* δεν υπονοείται πια, αλλά λέγεται σαφώς: είναι, τουλάχιστον μετά τον εμφύλιο, *«το κράτος της Δεξιάς που στερεώθηκε χάρις στις αμερικάνικες επεμβάσεις [και] χτύπησε αλύπητα το Λαϊκό*

---

[17] «Δ.Β.», 936/5α/83, 1 και 3, «Η εθνική ανεξαρτησία». Η έννοια της εθνικής ανεξαρτησίας συνδέεται και με εκβιασμούς των Αμερικάνων για τις απολύσεις δασκάλων (1947- 48) και τον περιορισμό των διορισμών, αλλά και την αίτηση της Ελληνικής Κυβέρνησης προς τον Πρεσβευτή των ΗΠΑ Πιουριφόυ *«για την λήψιν των αναγκαίων μέτρων δια την οικονομικήν ενίσχυσιν των Δημοσίων υπαλλήλων»*. Τα ντοκουμέντα παρατίθενται για να δηλωθεί ότι οι δάσκαλοι παλεύουν για να καταστεί ο *«Ελληνικός Λαός κυρίαρχος και διαμορφωτής των πεπρωμένων του»*.

[18] «Δ.Β.» 920/11/82, 1, «Τιμή και δόξα στην Αντίσταση». Η διασύνδεση του *«ιστορικά δικαιωμένου»* Έλληνα δάσκαλου, που πήρε μέρος στην Αντίσταση, με την εικόνα του και τις υποχρεώσεις που απ' αυτήν ορίζονται δείχθηκε στο III.2.1.

[19] «Δ.Β.» 942/9/83, 20, «Η ΔΟΕ για τη συμφωνία των βάσεων».

[20] «Δ.Β.» 915/5α/83, «Βανδαλισμοί ανδρών του αμερικανικού ναυτικού». Επιστολή του ΔΣ προς τον Πρωθυπουργό που στιγματίζει ενέργειες αμερικανών ναυτών στη Σκιάθο και εκφράζει την πίστη ότι η ελληνική κυβέρνηση θα λάβει τα απαραίτητα μέτρα, ώστε *«"οι κύριοι αυτοί" και για όσο καιρό θα βρίσκονται κοντά μας να κινούνται στα πλαίσια των φιλοξενουμένων»*.

[21] Από ψήφισμα της Καταστατικής Γ.Σ., που δημοσιεύτηκε μαζί με το υλικό της στο «Δ.Β.». Ακολούθησε σημαντική κινητοποίηση όλων των δυνάμεων της ΔΟΕ που κορυφώθηκε με τη συμμετοχή στο συλλαλητήριο διαμαρτυρίας για την απόφαση στις 3/3/83.

[22] Ατιτλοφόρητο κείμενο στο «Δ.Β.» που σχολιάζει γεγονότα του Οκτώβρη- Νοέμβρη 1983. Κατά το κείμενο, ενώ η σύρραξη *«καταπώς είχε κανονιστεί από τους προστάτες μας»* ετοιμαζόταν, στον ουρανό εμφανίζεται ο Χριστός και ο Μωάμεθ, που ακολουθούνται από τον Ε. Βενιζέλο και Κεμάλ Ατατούρκ (υπόμνηση του συμφώνου που συνυπογράψαν). Οι θεοί, οι δύο άντρες και χιλιάδες νεκροί αγκαλιάζονται και φιλιούνται πάνω από τον Έβρο, σηκώνουν τα χέρια φωνάζουν *«ειρήνη υμίν»* και *«μια θεϊκή δύναμη αδελφοσύνης»* κυριεύει τους πάντες,. Τα όπλα πετιούνται και γίνεται *«γλέντι τρικούβερτο»*. Έτσι πραγματοποιείται η *«συμφιλίωση των λαών»* και η *«ελληνοτουρκική φιλία»*.

[23] Ανοίγεται ιδιαίτερος κύκλος σχέσεων ιδιαίτερα με τους Παλαιστίνιους από το σύνολο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και την ΑΔΕΔΥ: Ημερολόγιο, 7/11/83.

Κίνημα»[24]. Σταθερή επωδός μετά την παραπάνω διαπίστωση είναι η παρατήρηση ότι οι παλαιότεροι αγώνες δε δικαιώθηκαν στο χρόνο που έπρεπε.

Η ανάλυση του ιστορικού γεγονότος γίνεται, πλέον, με εργαλεία και ορολογία δανεισμένα από τη μαρξίζουσα προσέγγιση της Ιστορίας. Αναζητώντας το *«χαρακτήρα της Ελληνικής Επανάστασης»*[25], *δίπλα* στις αναφορές στα στοιχεία που συνέθεταν την κατάσταση στην οποία ζούσαν *«οι υπόδουλοι»*: *«τυραννία, καταπίεση, βασανιστήρια, εξανδραποδισμό, προσβολές, αμορφωσιά, χαράτσι»*, προστίθεται η αναφορά στον *«κοτσαμπασισμό»*. Ακόμη περισσότερο οι *«υπόδουλοι»* δεν είναι μόνο οι Έλληνες αλλά *«οι υπόδουλοι στον Τούρκο Σουλτάνο λαοί»*. Αυτές καθαυτές οι συνθήκες είναι που *«εξέθρεψαν το αντάρτικο κίνημα στα Βαλκάνια (κλέφτες, χαϊντούκοι, πανδουροί)»*. Την κατάσταση αυτή αντιλαμβάνεται μόνο ο Ρήγας που τους καλεί *σε «υπερεθνική συμμαχία»*[26], γιατί αντιλαμβάνεται ότι *«ωριμάζει μέσα στις πλατιές μάζες το αίτημα του ταξικού αγώνα για απελευθέρωση συνέπεια του τουρκικού στρατιωτικού τιμαριωτισμού (φεουδαρχισμός και δουλοκτησία)*, ο οποίος δεν είχε επιτρέψει (ως *«παραγωγικές σχέσεις»*) την ανάπτυξη *«μιας μεγάλης και αστικής τάξης»*. Η ίδια η *«Μεγάλη Ελληνική Επανάσταση»* στηρίζεται *«ιδεολογικά στη Γαλλική Επανάσταση»*, αποτέλεσε σύλληψη *«της πρωτοπόρας τότε αστικής τάξης»*, είχε, δηλαδή, *«αστική ιδεολογία»*, που υποσχόταν κράτος ανεξάρτητο *«φιλελεύθερο με προοπτική τον κοινωνικό μετασχηματισμό»*. Όμως, *«το κύριο βάρος της διεξαγωγής της έπεσε στους ώμους των ακτημόνων αγροτών»*, που ήταν και η πλειοψηφία των αγωνιστών.

Η παραπάνω προσέγγιση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι:

«μπορεί να χαρακτηριστεί το Επαναστατικό Κίνημα του 1821 αγροτικό, βασισμένο ιδεολογικά στην κοσμοθεωρία και την ηγετική πρωτοπορία της αστικής τάξης».

Η ανάγνωση αυτή επιτρέπει αναφορές στο ιστορικό πλαίσιο της τότε εποχής (Ρωσοτουρκικοί πόλεμοι, αποτυχία της επανάστασης στη Βλαχία υπό την ηγεσία *«του οπαδού της φεουδαρχίας Υψηλάντη»*, εχθρική στάση των Μεγάλων Δυνάμεων) και επιμένει στις *«τρικλοποδιές που έβαζαν οι ντόπιες αντιδραστικές δυνάμεις (κοτσαμπάσηδες, προεστοί, τζάκια, κ.λ.π.)»*, που συνεργαζόταν ανοιχτά ή κρυφά με τον *«κατακτητή»*. Σύμφωνα, όμως, και με αυτή την ανάγνωση ο αγώνας οδηγεί στη δημιουργία του πρώτου εθνικού κράτους αλλά *«σε καμιά περίπτωση δε δικαίωσε τα οράματα των αγωνιστών (κύττα Μακρυγιάννη)»*. Οι προσπάθειες που ακολούθησαν, οδήγησαν στην επέκταση των εθνικών συνόρων και στο *«να νοικοκυρευτεί»* ο τόπος, πάντα βέβαια αν αυτό δεν ερχόταν *«σε αντίθεση με τα συμφέροντα της άρχουσας τάξης»*. Μόνο στις σημερινές συνθήκες (1983) ο λαός είναι πλέον σε θέση να βαδίσει *«στο μετασχηματισμό της Ελληνικής κοινωνίας»*, δηλαδή *«να παράγει πλούσια τα αγαθά και να τα μοιράζει δίκαια σε όλους»*. Αυτό θα ήταν και η πλήρης δικαίωση του '21.

Η προσέγγιση αυτή, ενώ λαμβάνει υπόψη της τις κοινωνικές αντιθέσεις, εξακολουθεί να ερμηνεύει συνολικά τα γεγονότα του παρελθόντος με βάση τις ανάγκες του παρόντος, αλλά κατανοεί, πλέον, το κοινωνικό σώμα πολωμένο σε δύο άκρα (*«αγωνιστής λαός»*- μέρος της εξουσίας υποταγμένο σε ξένα συμφέροντα *«κοτσαμπάσηδες, προεστοί, τζάκια»*) και το σημαντικότερο να αποδίδει στο πρώτο την επιθυμία για κάποια μορφή σοσιαλισμού (*«δίκαια μοιρασιά»*), που όμως τώρα προσδιορίζεται χρονικά να συγκροτείται λίγο πριν το ξέσπασμα της Επανάστασης του 1821.

Για τις ανάγκες της παραπάνω ερμηνείας είναι αναγκαία η ταύτιση της έννοιας του *«λαϊκού»* αγωνιστή με αυτή του *«εθνικού»*. Ως πρότυπο ενός τέτοιου προσώπου

---

[24] Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 932/3α/83, 7, «Τα 40 χρόνια της ΕΠΟΝ». Ο υπότιτλος ειδοποιεί για τη σχέση της μνημόνευσης με το παρόν: *«Οι δάσκαλοι τιμούν την ΕΠΟΝ και αγωνίζονται για την αλλαγή»*.

[25] «Δ.Β.» 933/3ος/86, «Ο χαρακτήρας της Ελληνικής Επανάστασης». Οι παραπομπές κατά πάγια τακτική.

[26] Γίνεται σαφές στο κείμενο ότι στους υπόδουλους λαούς συμπεριλαμβάνονταν και οι Τούρκοι.

προτείνεται ο Μακρυγιάννης[27]. Αρνητικό ανάλογο αυτού του προσώπου είναι ο *«Εφιάλτης»*, ο *«Πήλιος Γούσης»* και δοσίλογοι *«υπονομευτές της εθνικής μας Αντίστασης»*[28].

Ο τύπος της παραπάνω προσέγγισης αναπαράγεται ταχύτατα από το διδασκαλικό σώμα και προξενεί αντιδράσεις από μέρος του τύπου και την παρέμβαση πολιτικών προσώπων[29]. Τις αντιδράσεις αυτές παρακολουθεί το «Δ.Β.». Από τις γραμμές του δεν απαντά μόνο το ΔΣ αλλά και ανακοινώσεις των τοπικών Διδασκαλικών Συλλόγων[30]. Για να δειχθεί ότι ο *«αγώνας ήταν κοινωνικός»*, το «Δ.Β.» προβαίνει και σε αναδημοσιεύσεις άρθρων από τον ημερήσιο τύπο που θεωρεί ότι επιβεβαιώνουν τις απόγεις του[31].

Η επιλογή των ιστορικών γεγονότων υποτάσσεται στην πρόθεση αυτά να πιστοποιούν πως, ανέκαθεν, ο λαός πάλευε *«για να δει ο τόπος τούτος προκοπή»*. Έτσι, επιτρέπεται και η ζευγαρωτή παρουσίασή τους και από κοινού σχολιασμός για να εξαχθεί το *«νόημα»*. Το 1821 και τα γεγονότα του Κιλελέρ έχουν, λοιπόν, *«συνάφεια»*. Ο *«ξεσηκωμός»* του Κιλελέρ, που είχε στόχο *«να περάσει η γη στους εργάτες και στους κολίγους»*[32], αποτελεί *«προέκταση»* του 1821 και είναι αγώνας που διακρίνεται *«κύρια για τον κοινωνικό του χαρακτήρα»*. Η ζευγαρωτή αυτή συνάφεια των γεγονότων υπηρετεί τον τελικό στόχο ακόμη καλύτερα. Και η αφήγηση δεν περιορίζεται μόνο σε ζευγαρωτές αναφορές. Τα ιστορικά γεγονότα που μνημονεύονται επιλεκτικά αποτελούν καθαυτά σταθμούς μιας *«συνέχειας»*, το περιεχόμενο της οποίας λαμβάνει νέα περιεχόμενα:

> *«Το Κίλελερ είναι προέκταση του αγώνα του 1821. Όπως άλλωστε και οι αγώνες του στρατηγού Μακρυγιάννη το 1843 για Σύνταγμα και οι βαλκανικοί αγώνες 1912-13 και η Εθνική Αντίσταση 1940- 44 και η εξέγερση στο Πολυτεχνείο το 1973. Αυτές οι αναφορές απλά σηματοδοτούν στην συνεχή πορεία του λαού μας και τον συνεχή αγώνα του για λευτεριά, δημοκρατία, κοινωνική δικαιοσύνη και προκοπή».*

---

[27] Στο κείμενο σημειώνεται σε σχέση με την επιθυμία *«να μοιραστούν»* τα *«αγαθά»*: *«Να τα μοιράζει [ο λαός] "με αρετή" όπως θα 'λεγε και ο γνησιότερος λαϊκός και εθνικός αγωνιστής του στρατηγός Μακρυγιάννης»*.

[28] «Δ.Β.» 964/4ος/85, 2, «21 Απριλίου 1967. Ζοφερές μνήμες». Στο άρθρο το πραξικόπημα σχολιάζεται ακριβώς για να παρουσιαστεί προσωποποιούμενο να ταυτίζεται με τα προαναφερθέντα αρνητικά πρότυπα.

[29] Ενδεικτικά για τις διαμάχες του ΔΣ της ΔΟΕ με τη «Βραδυνή»: «Δ.Β.» 945/12/83, «Απάντηση της ΔΟΕ στη "Βραδυνή"». Μέρος της διαμάχης ήταν και η διαπίστωση της εφημερίδας ότι σημειώνεται μαρξιστική απειθαρχία των δασκάλων και αλλοιώνεται το πνεύμα των εθνικών και θρησκευτικών γιορτών στα σχολεία. Το ΔΣ απαντούσε ότι οι κατηγορίες αποτελούσαν *«ενορχηστρωμένη επίθεση ενάντια στο νέο πνεύμα της αλλαγής στα σχολεία»*. Αντιδράσεις, όμως, υπήρξαν και από το χώρο του ΚΚΕ. Σε έντυπο του χώρου σχολιάζεται εγκύκλιος του ΥΠΕΠΘ που αναφέρεται στο πνεύμα του εορτασμού της 28ης Οκτωβρίου. Κατά το έντυπο οι οδηγίες του ΚΕΜΕ, που η εγκύκλιος περιείχε, είχαν στόχο να κανονικοποιήσουν τον τρόπο και να υποβαθμίσουν *«τη γιορτή του ΟΧΙ»* για να περιοριστεί το *«αντιφασιστικό (βλέπε: αντιμπεριαλιστικό)»* περιεχόμενο που *«όλο και περισσότεροι δάσκαλοι δίνουν στην κοινή εορταστική εκδήλωση»*. Σκοπός η άμβλυνση ή και απώλεια της *«ιστορικής μνήμης σχετικά με τα όσα υποφέραμε εμείς οι Έλληνες στην περίοδο 1940- 44 από κάποιους ΕΟΚικούς εταίρους μας, για να επιτευχθεί ευκολότερα και η από πολλούς δρόμους επιδιωκόμενη πολιτιστική μας ενσωμάτωση στην ΕΟΚ»*. Στην ίδια εγκύκλιο το ΥΠΕΠΘ πρόκρινε κοινό εορτασμό ενώ, το ΚΕΜΕ κατά τάξη και με βάση το υλικό που περιείχαν τα επίσημα σχολικά βιβλία («Το ΚΕΜΕ και η γιορτή της 28ης Οκτωβρίου στα δημοτικά σχολεία», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 26, Νοεμ.- Δεκέμβριος 1985, 11.).

[30] Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 939/7/83, 14, «Κηρύγματα "Εθνικοφροσύνης" από τον κ. Μπάλκο...». Πρόκειται για απάντηση σε δημοσίευμα του βουλευτή της Ν.Δ. στον τοπικό τύπο της Πρέβεζας με θέμα το περιεχόμενο ομιλίας δασκάλας της περιοχής. Ο βουλευτής σημείωσε ότι η δασκάλα (Μαρία Γιώτη, παλιό στέλεχος της ΔΑΣΚ), χωρίς να ζητήσει την ευλογία του Δεσπότη, *«είπε το παραμύθι της: Για τις αντιδράσεις των Δυτικών στην απελευθέρωσή μας, για το νικηφόρο πόλεμο των Ρώσων κατά των Τούρκων που μας βοήθησε, για τα συμφέροντα των κοτσαμπάσηδων και των πλουσίων εμπόρων και πλοιοκτητών της εποχής και τέλος για το νόημα το "κοινωνικό και οικονομικό", της εξεγέρσεως!»*. Το βουλευτή ενόχλησε επιπλέον το γεγονός ότι τον πανηγυρικό είχε εκφωνήσει γυναίκα και δασκάλα και όχι άντρας και καθηγητής. Δες και Ημερολόγιο: ΔΟΕ, 30/3/83.

[31] . «Δ.Β.» 987/3/87, 1, «Ήταν και κοινωνικός». Αναδημοσιεύεται το άρθρο του Δ. Κατσούλη, στην εφ. *«Πρώτη»*, 24/3/87, *«γιατί περιέχει στοιχεία σημαντικά, που αναδεικνύουν και το κοινωνικό περιεχόμενο του μεγάλου Εθνικού Αγώνα»*, με τις αναγκαίες υπογραμμίσεις εκ μέρος της σύνταξης του «Δ.Β.».

[32] «Δ.Β.» 963/3/85, 1, «25 ΜΑΡΤΗ- ΚΙΛΕΛΕΡ 1910».

Η έννοια της *«συνέχειας»* εκτείνεται πλέον, πέρα από αυτή των ιδιοτήτων του λαού, σε αυτή των ιστορικών γεγονότων, που εξασφαλίζεται, βέβαια κι εδώ, μέσα από την εκλεκτική και ευθύγραμμη παράδεσή τους.

Παρουσίαση και σχολιασμός ιστορικών γεγονότων που ξεπερνούν τον εθνικό χώρο γίνεται δυνατός μόνο προς το τέλος του 1987. Η αποχώρηση του Μ. Παπαχρίστου από την ΠΑΣΚ αλλά η παραμονή του στο ΔΣ- ως αντιπολίτευση-, καθώς και η ανάδειξη εκπροσώπου της αριστεράς στο ΔΣ είναι παράγοντες αποφασιστικής σημασίας, σε συνδυασμό με την έντονη ριζοσπαστικοποίηση στην οποία έχει εισέλθει το συνδικαλιστικό κίνημα των εκπαιδευτικών σε εκείνη τη φάση. Το ιστορικό γεγονός που σχολιάζεται είναι *«Η επανάσταση που άλλαξε τον κόσμο»*[33], με αφορμή τα 70 χρόνια από την εκδήλωσή της (1917). Αυτή θεωρείται ότι είχε *«κάτι ποιοτικά διαφορετικό απ' όλες τις επαναστάσεις»*, γιατί αποτέλεσμά της ήταν η εγκαθίδρυση του σοσιαλισμού, *«που κατάργησε την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, που έχει τη δύναμη της συνεχούς εξέλιξής του και τελειοποίησής του»*. Ο σοσιαλισμός κατανοείται ως σταθμός μιας μη αντιστρεπτής κοινωνικής πορείας και το σοσιαλιστικό σύστημα, που δημιουργήθηκε στην ΕΣΣΔ, θεωρείται ότι διαφέρει από τα παλαιότερα κοινωνικά συστήματα- τα οποία εγκαθίδρυαν πάντα επαναστάσεις- επειδή, ακριβώς, είναι μη ανατρέψιμο. Άρα, θεωρείται ως το τέλος μιας μακρόχρονης πορείας που χαρακτηριζόταν από το *«καθεστώς της κυριαρχίας των λίγων σε βάρος των πολλών»*. Την ίδια στιγμή, με αφορμή τον εορτασμό της 28ης Οκτωβρίου, επισημαίνεται ότι οι εθνικοί στόχοι του *«ελληνισμού... που έχουν μείνει αναλλοίωτοι μέσα στην πάροδο του χρόνου»* παραμένουν η *«προάσπιση της εδαφικής του ακεραιότητας και [η] διασφάλιση της εθνικής του ανεξαρτησίας»*[34]. Το *«νόημα»*, λοιπόν της 28ης Οκτωβρίου, για άλλη μια φορά παραμένει ζωντανό, *«γιατί τα τελευταία χρόνια προβάλλονται άμεσα διεκδικήσεις εναντίων τμημάτων του εθνικού μας χώρου και γιατί έμμεσα επιδιώκεται η διαφοροποίησή του»*.

Κύριο χαρακτηριστικό της ιδεολογικοποιημένης ερμηνείας των ιστορικών γεγονότων παραμένει πάντα η χρησιμότητα της ερμηνείας αυτής στο παρόν σε κάθε παρόν και ανάλογα με τις απόγεις και συμφέροντα του εκφέροντος τον ιδεολογικοποιημένο ιστορικό λόγο.

Β. Η Εκκλησία. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 το σ.κ. των δασκάλων αποδέχεται απόλυτα *«τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την αποστολή μας ως εκπ/κών λειτουργών και υπευθύνων Δ/ντών, οι οποίοι ασκούν το ιερό λειτούργημα της αγωγής, που αποβλέπει "στην ανάπτυξη της θρησκευτικής και Εθνικής συνειδήσεως των νέων»*[35] και κατά προέκταση το κατεστημένο πλαίσιο σχέσεων Σχολείου- Εκκλησίας. Το έντυπο αναδημοσιεύει τα έγγραφα του ΥΠΕΠΘ που ορίζουν τις σχέσεις αυτές ασχολίαστα.

Η επίβλεψη της καθημερινής πρωινής προσευχής, του εκκλησιασμού των μαθητών, η διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών και η φροντίδα για την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών αποτελούν αυτονόητα τα οποία το σ.κ. αποδέχεται ως τέτοια και δε δίγει. Εξάλλου στο τέλος του 1979 κατά την Έκτακτη Καταστατική Συνέλευση η πρόταση να περιληφθεί στους σκοπούς της ΔΟΕ *«η προάσπιση των Ελληνοχριστιανικών ιδεωδών»*, αν και απορρίπτεται, συγκεντρώνει σημαντικό ποσοστό υπερασπιστών (25,3%), στους οποίους συγκαταλέγονται και μέλη του ΔΣ που ελέγχεται πλήρως από τη ΠΑΣΚ[36].

Ενδιαφέρον της ΔΟΕ για την κατάσταση που επικρατεί στο εσωτερικό της εκκλησίας εκδηλώνεται για πρώτη φορά τον Ιούνιο του 1981 με αφορμή τη συμπαράσταση της ηγεσίας της στον *«Παπαγιώργη Πιρουνάκη»* και τα προβλήματα που

---

[33] «Δ.Β.» 993/10/87, 7, «Η επανάσταση που άλλαξε τον κόσμο». Οι σε εισαγωγικά παραπομπές κατά πάγια τακτική.

[34] «Δ.Β.» 993/10/87, 1, «28 Οκτωβρίου 1940. Οι ίδιοι στόχοι».

[35] «Δ.Β.» 823/16-12- 77, 3 και 7, «Ο Εκκλησιασμός των μαθητών. Εγκύκλιος του Υπ. Παιδείας». Το ΔΣ υπογραμμίζει τα «βασικά» σημεία της εγκυκλίου.

[36] Ημερολόγιο, ΔΟΕ 7-8/12/79.

αυτός αντιμετώπιζε. Η στάση της ηγεσίας της εκκλησίας χαρακτηρίζεται ως *«διωγμός του άξιου ιερέα»* και καταδικάζεται σε έγγραφο του ΔΣ που απευθύνεται στην Ιερά Σύνοδο, και την καλεί στην ορθόδοξη τάξη:

«Μακαριότατε και άγιοι πατέρες της Ιεράς Συνόδου, επιτέλους φοβηθείτε το Θεό! Σταματήστε τις άστοχες ενέργειές σας να σκανδαλίζετε τον Ορθόδοξο Λαό μας. Τα σκάνδαλα που δημιουργείτε έφθασαν και στις αίθουσες των Σχολείων και συζητούνται μεταξύ των μαθητών. Θερμά σας παρακαλούμε, επιτέλους, ξεπεράστε ορισμένες αδυναμίες σας και σταματήστε να τοποθετείτε δυναμίτες στα θεμέλια της Εκκλησίας και να κλονίζετε την πίστη των Χριστιανών... Ζητούμε σαν παιδιά κι εμείς της Εκκλησίας να σταματήσει η καταδιωκτική μανία της ηγεσίας της Εκκλησίας εναντίον των Ιερέων και Αρχιερέων εκείνων, που θέλουν να αγωνίζονται ανάμεσα στο Λαό για το ΧΡΙΣΤΟ»[37].

Τα ιδεολογικά σχήματα σκέψης που λανθάνουν στο παραπάνω κείμενο βρίσκονται σε απόλυτη αντιστοιχία, αν και εκδηλώνονται νωρίτερα, με αυτά που κυριαρχούν (μετά το 1981), όπως δείχθηκε προηγουμένως, ως προς την προσέγγιση της Ιστορίας. Η Εκκλησία, θεσμός που προσδιορίζει την ταυτότητα του λαού (*«Ορθόδοξος Λαός μας»*), διαρρέεται από τη βασική διάκριση «ηγεσίας» και «βάσης». «Η ηγεσία», η οποία έχει *«ορισμένες αδυναμίες»*, προφανώς ηθικού χαρακτήρα, είναι πηγή σκανδάλων. Αυτά υποσκάπτουν την *«πίστη των Χριστιανών»*. Οι δάσκαλοι, *«ως παιδιά της Εκκλησίας»*, έχουν λοιπόν το δικαίωμα να ζητούν αλλαγή της στάσης της απέναντι από τους ιερείς εκείνους που ως μέλη της «βάσης» λειτουργούν μέσα στο *«Λαό»*.

Το σχήμα, ενώ δεν αμφισβητεί το θεμελιακό χαρακτηριστικό της νεοελληνικής ταυτότητας (*«ορθοδοξία»*), επιτρέπει να τεθεί υπό αμφισβήτηση η ηγεσία της εκκλησίας καταγγέλλοντας την ηθική της υπόσταση και παράλληλα να δειχθεί ότι η «βάση» του θεσμού αυτού μένει ακριβώς πιστή στην αποστολή της επειδή *«αγωνίζεται ανάμεσα στο Λαό για το Χριστό»*. Επιτρέπει, ακόμη, τη διαχείριση των κατά καιρούς επιθέσεων μελών της εκκλησιαστικής ηγεσίας εναντίων των δασκάλων- με κατηγορίες που θέτουν σε αμφισβήτηση την ηθικοπλαστική ικανότητα των τελευταίων- επιθέσεις που καταγράφει πλέον το «Δ.Β»[38].

Στο πρώτο, όμως, επεισόδιο που δίνονται πραγματικά μεγάλες διαστάσεις από το ΔΣ της ΔΟΕ και συνακόλουθα το «Δ.Β.» είναι αυτό που σχετίζεται με την τιμωρία που επιβάλει ο υφυπουργός Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλος στο Προεδρείο του Διδασκαλικού Συλλόγου Αμαλιάδας (εκλογική του περιφέρεια), όταν αυτό αντιδρά σε εγκύκλιο επιθεωρητή που διατάζει τη συνεργασία δασκάλων και εφημερίων- ιερογαλτών με σκοπό την κατάρτιση των μαθητών, κατά τις απογευματινές ώρες, στην απαγγελία θρησκευτικών ύμνων. Το γεγονός, εκτός του ότι είναι πολιτικά εκμεταλλεύσιμο, επιτρέπει στο ΔΣ να κάνει λόγω για *«δήθεν αγαναχτισμένους Χριστιανούς»* της περιοχής, για ομάδες, δηλαδή, πληθυσμού που επηρεάζονται από ηγετικά στελέχη της εκκλησίας και στρέφονται κατά των δασκάλων.

Ο σκοταδιστικός χαρακτήρας αυτών των ομάδων, με τη σειρά του, έρχεται σε αντίθεση με το περιεχόμενο που πρέπει να έχει η Εκκλησία. Σε συγκέντρωση έξι μεγάλων Διδασκαλικών Συλλόγων του Πειραιά- αφορμή και πάλι δίωξη ιερέων από τους μητροπολίτες τους- προσδιορίζεται σε ψήφισμα το περιεχόμενο αυτό:

«ΖΗΤΟΥΜΕ ΖΩΣΑ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ πρωτοπόρα στους αγώνες του Λαού... και την εξαφάνιση των σκοτεινών δυνάμεων που κατατρώνε τις σάρκες του Έθνους»[39].

---

[37] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, 3/6/80

[38] «Δ.Β.» 886/1/81, 7, «Διαμαρτυρία συλλόγου για τον Αρχιμανδρίτη κ. Δαμασκηνό».

[39] Ημερολόγιο: ΔΟΕ 11/9/81. Είναι σημαντικό ότι παρόλο που οι Σύλλογοι αυτοί ελέγχονται από συνδικαλιστές προσκείμενους στο ΔΣ της ΔΟΕ, το κείμενο δεν περνάει στο «Δ.Β.». Βρισκόμαστε, βέβαια, σε προεκλογική φάση.

Έτσι, το ζήτημα των σχέσεων με την Εκκλησία εγγράφεται στο συνολικότερο ζήτημα της ερμηνείας της Ιστορίας. Τα γεγονότα οργανώνονται, ώστε η σχέση με την Εκκλησία να προσαρμοστεί στις πολιτικές επιδιώξεις του παρόντος, χωρίς οι σχέσεις της με την ελληνική εκπαίδευση να τεθούν υπό αμφισβήτηση[40]. Όταν κάποιες *«παραεκκλησιαστικές οργανώσεις»* μοιράζουν έντυπα που περιέχουν μηνύματα κατά της πολιτείας (μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία)καταδικάζονται από ΔΣ τοπικών Διδασκαλικών Συλλόγων, γιατί *«τέτοιες ενέργειες... [είναι] απαράδεκτες, επειδή πιστεύουμε ότι ο εκκλησιασμός στοχεύει στην τόνωση του θρησκευτικού συναισθήματος»*[41]. Προβάλλεται η Γιορτή των «Τριών Ιεραρχών» στη ΣΕΛΔΕ Αθηνών και η παρουσία και ομιλία σ' αυτή θεολόγου γνωστού για την *«ανανεωτική του πνοή σε ό, τι αφορά τα Εκκλησιαστικά μας πράγματα»*[42]. Το «Δ.Β.» αναδημοσιεύει προτάσεις ομάδας παπαδοδασκάλων για την *«Αλλαγή στην Εκκλησία»*, που κάνει λόγω για την *«αρρωστημένη»* διοίκησή της, επακόλουθο της οποίας είναι η απομάκρυνση των πιστών *«από τους Ιερούς Ναούς»*. Η παρέμβαση αυτή υποδεικνύει σειρά μέτρων που θα επιτρέψουν την αλλαγή του κλίματος, γιατί *«αν δεν αλλάξουν τα πράγματα στην Εκκλησία όλες οι προσπάθειες για αλλαγή στην κοινωνίας μας θα αποτύχουν»*[43]. Ανάμεσα τους και η μελέτη του χωρισμού της Εκκλησίας από το Κράτος που θα είναι, βέβαια, μόνο *«διοικητικός»*. Η χριστιανική θρησκεία παραμένει, πάντα, η *«πιο φιλελεύθερη Θρησκεία»*, ακόμη και για κείνα τα φυσικά μέλη της ΔΟΕ, που μέσα από τις γραμμές του «Δ.Β.» καυτηριάζουν πρακτικές υποχρεωτικού κατηχητικού- που στηρίζουν άλλοι δάσκαλοι στην επαρχία-, ζητώντας τον περιορισμό του κατηχητικού στο χώρο των ναών (όχι στο σχολείο αμέσως μετά τα μαθήματα), τον προαιρετικό χαρακτήρα του, καθώς και τη μετατροπή του εκκλησιασμού αποκλειστικά σε Κυριακάτικο και προαιρετικό (για να μην γίνεται *«σε βάρος των μαθημάτων»*)[44].

Συνολικότερα, αυτό που πρέπει να καταπολεμηθεί είναι το μέρος εκείνο της ηγεσίας της εκκλησίας που με φυλλάδιά του παρεμβαίνει στο χώρο του σχολείου προπαγανδίζοντας *«σαφείς ιδεολογικοπολιτικές θέσεις για τις οποίες έχει ήδη ενημερωθεί και έχει πληρώσει πικρά ο Ελληνικός λαός κατ' επανάληψη από τις δικτατορίες του 1936 και 1967»*[45]. Παράλληλα, οργανώνεται το σύνολο των επιθέσεων που δέχονται δάσκαλοι σε όλη την επικράτεια, από λογής λογής ηγέτες της εκκλησίας και μέρος του τύπου, με κατηγορίες για *«αθεΐα»* και *«μαρξισμό»* γύρω από το σχήμα της επίθεσης *«της αντίδρασης»* και των *«οπαδών της συντήρησης»* εναντίον της αλλαγής και των φορέων της, στους οποίους συγκαταλέγεται και *«ο κλάδος»*[46].

Η ηγεσία, όμως, της εκκλησίας δεν καταδικάζεται συνολικά για σκοταδισμό και συντηρητικότητα. Το «Δ.Β. αναδημοσιεύει κείμενο εκκλησιαστικού εντύπου που *«αναφέρεται στο νόημα που πρέπει να παίρνουν οι εθνικές επέτειοι σύμφωνα με την χριστιανική πίστη»*, το οποίο *«βρίσκει τη ΔΟΕ σύμφωνη»*[47]. Η Εκκλησία αποτελεί μέρος

---

[40] Για την *πολιτικοποίηση* της θρησκείας στα πλαίσια της εθνικιστικής ιδεολογίας: Λέκκας Π., *ο.π.*, 183.
[41] «Δ.Β.» 913/4α/82, 8, «Δράση παραεκκλησιαστικών οργανώσεων».
[42] «Δ.Β.» 910/26/82, 7, «Γιορτή ΣΕΛΔΕ για τους Τρεις Ιεράρχες».
[43] «Δ.Β.» 927/126/82, 14, «Η Αλλαγή στην Εκκλησία».
[44] «Δ.Β.» 939/1α/83, «Πάλι τα κατηχητικά».
[45] «Δ.Β.» 939/6α/83, 3, «Προπαγανδιστικά φυλλάδια στα σχολεία».
[46] Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 950/4/84, 25, «Η επίθεση της αντίδρασης ενάντια στην αλλαγή και τους φορείς της», Δ.Β.» 953/6/84, 3, «Οπαδοί της συντήρησης και της αντίδρασης αρνούνται την πρόοδο», «Δ.Β.» 959/1/84, 25, «Καταργήθηκε το δικαίωμα του λόγου, καταγγέλλουν οι φορείς της Κόνιτσας», 963/3/85, 31, «Απαράδεκτη συμπεριφορά ιεράρχη» και 966/5/85, «Διαμαρτυρία της δασκάλας». Τα άρθρα οργανώνουν πλήθος γεγονότων, καταγγελιών και ενεργειών, εκ μέρους κυρίως ηγετικών στελεχών της εκκλησίας, γύρω από το αξίωμα της επίθεσης στην «αλλαγή» και στον *«κλάδο»*.
[47] «Δ.Β.» 956/10/84, 1, «Οι εθνικές επέτειοι ημέρες προσοχής για την ειρήνη». Πρόκειται για κείμενο από τη «Φωνή Κυρίου» της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος.

της εικόνας του *«ράσου και της φουστανέλλας»*[48], της ενότητας λαϊκού κλήρου και λαού που κινδυνεύει να καταστραφεί, αν συνολικά αμαυρωθεί η εικόνα της. Απλά η ηγεσία της εκκλησίας πρέπει να επανενδυθεί το καθαρά ιδεαλιστικό της χαρακτήρα, που έχει αποβάλει ως αποτέλεσμα της εμπλοκής της σε καθαρά *υλικές* διαδικασίες. Αυτό μπορεί να συμβεί, αν η περιουσία της και *«τα διάφορα τσιφλίκια»* περιέλθουν *«στους φυσικούς φορείς που είναι οι αγρότες και οι συνεταιρισμοί τους»*[49]. Γιατί:

> *«η πνευματική εξουσία της Εκκλησίας "μεταρσιούται" προς υψηλές σφαίρες σύλληψης, "ανατείνεται" σε "αναπεπτάμενα" πεδία καθαρής σκέψης, παροτρύνει σε ανάπτυξη ουσιώδους θρησκευτικο- φιλοσοφικού στοχασμού, όταν είναι απαλλαγμένη από υλικές "βάσεις". Το εγκόσμιο υλικό αγαθό νοθεύει την πρωτοποριακή πνευματική πορεία. Συντείνει στη δημιουργία κέντρων επίγειας εξουσίας. Αναιρεί τους όρους και τις προϋποθέσεις αληθινής πνευματικής ανάτασης αφού αφήνει εισόδους για «νομή» υλικής εξουσίας. Αναγκαίος λοιπόν ο διαχωρισμός Εκκλησίας και Κράτους. Γιατί μόνον έτσι απαλλάσσεται η προσωπικότητα μας από αυτοσυγκρούσεις, που έχουν ως αποτέλεσμα δυσμενείς για το κοινωνικό σύνολο επιπτώσεις κοινωνικές, εθνικές κ.λ.π.»*[50].

Η βασανιστική, λοιπόν, αντίφαση που έχει δημιουργηθεί με την επίθεση σε μέρος της ηγεσίας της εκκλησίας μπορεί να λυθεί, αν η Εκκλησία απαρνηθεί τα υλικά της προνόμια που την έχουν οδηγήσει στη διαφθορά- με την παραχώρηση της περιουσίας της στο *«λαό»*- και αποκαταστήσει με αυτό τον τρόπο την «καθαρή» ιδεατή της διάσταση, άρα και επιρροή σε αυτόν, αποκτώντας το χαρακτήρα εκείνο του πνευματικού και μόνο ηγέτη, διάσταση που την συνδέει μαζί του και με τους αγώνες του.

Αυτές οι διαδικασίες, όμως, ως πλήρως ιδεατές παραμένουν και ανεκπλήρωτες. Το ζήτημα που δημιουργείται με την άρνηση διορισμού *«ετεροδόξων»* χριστιανών στο δημοτικό σχολείο, την άνοιξη του 1987, είναι πρακτικό και η ΔΟΕ πρέπει να πάρει συγκεκριμένη θέση[51]. Το «Δ.Β.» προβάλλει το κείμενο των φορέων του νησιού που θεωρεί την απόφαση του ΥΠΕΠΘ *«αντισυνταγματική, αντιδημοκρατική, ρατσιστική, άδικη, άνιση, παράνομη και αναχρονιστική. Σε τελευταία ανάλυση, οδηγεί στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της θρησκευτικής ελευθερίας, της ελευθερίας της συνείδησης»*[52] και την απόφαση του Διδασκαλικού Συλλόγου Σύρου, Τήνου και Μυκόνου να προχωρήσει σε δίωρη στάση εργασίας (ένδειξη διαμαρτυρίας), ως να συμμερίζεται τις θέσεις αυτές. Συγκεκριμένη, όμως, απόφαση του ΔΣ δε δημοσιεύεται στο «Δ.Β.». Μόνο τον Ιούνιο του 1987 η 56 ΓΣ της ΔΟΕ θα ζητήσει με απόφασή της το διορισμό *«ανεξάρτητα από το θρήσκευμα»* και το *«διαχωρισμό κράτους- εκκλησίας»*[53]. Αν και η απόφαση είναι σημαντική, η φάση κρίσης που έχει εισέλθει το σ.κ. των δασκάλων δεν επιτρέπει περισσότερο την ανάπτυξη αυτής της άποψης, με την έννοια της κατάθεσης κειμένων που πραγματεύονται τις πολλαπλές της επιπτώσεις. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει συνθήκες που επιτρέπουν υψηλό βαθμό ενασχόλησης με σύνθετα ιδεολογικά προβλήματα, ενώ αντίθετα το σ.κ. εισέρχεται σε φάση έντονης συνδικαλιστικής κινητικότητας.

---

[48] «Δ.Β.» 963/3/85, 12, Φεστερίδης Τ., «Ράσο και φουστανέλλα». Το κείμενο επισημαίνει *«τις δυσίες τόσων και τόσων γνωστών και αγνώστων κληρικών»* και την *«άρρηκτη σχέση κλήρου και Λαού»*, από το 1821 μέχρι και το έπος του 1940- 44.

[49] «Δ.Β.» 987/3/87, Κοινή ανακοίνωση ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΛΤΕΕ, ΟΙΕΛΕ για το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας που βρίσκεται στην επικαιρότητα, μετά από κινήσεις του υπουργού Παιδείας.

[50] «Δ.Β.» 987/6/87,28, «Περί εκκλησιαστικής περιουσίας».

[51] Το ζήτημα είχε δημιουργηθεί στη Σύρο, όταν επιστράφηκαν δικαιολογητικά διορισμού ελλήνων καθολικών από το ΥΠΕΠΘ με τη δικαιολογία ότι στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να εργάζονται μόνο ορθόδοξοι έλληνες πολίτες. Τελικά το ΥΠΕΠΘ, μετά από πιέσεις των πολιτών και των δημοτικών αρχών του νησιού, αποδέχτηκε τα δικαιολογητικά.

[52] Ημερολόγιο, ΔΟΕ, Απρίλιος 1987, όπου περιγράφονται και τα γεγονότα.

[53] «Δ.Β.» 991/7-8/87, 3. Η απόφαση αυτή, βέβαια, αποτελεί περισσότερη υπενθύμιση στο κυβερνητικό κόμμα μιας παλαιότερής του προεκλογικής δέσμευσης, παρά θέμα προς ανάδειξη από τη μεριά της ΔΟΕ.

III. 5. 3. Ο λόγος περί Ιστορίας, Εκκλησίας και άλλων λαών στην ΟΛΜΕ

Α. Ιστορία και άλλοι λαοί. Το πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ, αποδεχόμενο την άποψη της διακριτής δράσης της νεολαίας κατά της δικτατορίας, επιζητά την καθιέρωση της επετείου του Πολυτεχνείου *«ως γιορτή των σχολείων της Μ.Ε.»* και καλεί την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ να την καθιερώσει ως τέτοια[54].

Το ίδιο ΔΣ προβαίνει και σε συστηματικό σχολιασμό της 28ης Οκτωβρίου, που χαρακτηρίζει έναν από τους σταθμούς *«μέσα στη δημιουργική κίνηση της Ελληνικής Ιστορίας»* αναζητώντας τη *«σημασία»* της[55]. Έτσι, ο εορτασμός θεωρείται ότι πρέπει να αποσκοπεί *«σε καθαρή προγονική μνήμη και μόνο»* αποβάλλοντας το χαρακτήρα της ευκαιρίας για παρελάσεις και *«επιδεικτικούς πανηγυρισμούς»*. Η προσέγγιση που επιχειρείται στα γεγονότα αφήνει να διαφανεί η βαθιά ριζωμένη άποψη για τον «χαρακτήρα» της Ελλάδας:

> *«Ενώ... τα σύννεφα του Ναζισμού και του Φασισμού απειλούσαν να σκιάσουν την Ευρώπη και η Ύλη και τα σίδερα των δυναστών, Χίτλερ και Μουσολίνι, σκορπούσαν τη βία και τον όλεθρο, η Πατρίδα-μας, μικρή και απτόητη, έσπασε το φράγμα του τρόμου που συνείχε τους άλλους λαούς και έστειλε το πρώτο χαρμόσυνο άγγελμα της Νίκης στον κόσμο, διαδραματίζοντας και πάλι το ρόλο-της στην Ιστορική σκηνή της ανθρωπότητας»*

Η Ελλάδα λοιπόν, ως ιστορικό υποκείμενο (*«μικρό και απτόητο»*) έχει ένα ιδιαίτερο ρόλο στο ιστορικό γίγνεσθαι- σε σχέση με άλλους λαούς- και το ίδιο το ιστορικό γεγονός δεν αποτελεί παρά επεισόδιο πραγμάτωσής του. Και στην περίπτωση της ΟΛΜΕ ο ρόλος αυτός πραγματοποιήθηκε από το σύνολο του λαού *«της χώρας-μας»* σε συνθήκες αδιάρρηκτης εσωτερικής του ενότητας. Επιπλέον, το περιεχόμενο του αγώνα αυτού δεν ήταν μόνο η άμυνα των συνόρων αλλά *«ήταν, πάνω απ' όλα, συνείδηση της αξίας της Ελευθερίας, που τόσο πλήρης και ολοκληρωμένη υπήρχε στο νου και στην καρδιά του Έλληνα· συνείδηση, ιστορική, που λειτούργησε αυτόματα και αυθόρμητα»*.

Ο *«Έλληνας»*, λοιπόν, είναι κάτοχος μιας μορφής *«ιστορικής συνείδησης»*, που εδράζεται σε λογικές και ψυχολογικές του διαδικασίες (*«νου και καρδιά»*), η οποία ξεπηδά *«αυτόματα και αυθόρμητα»*, όταν απειλείται η *«Ελευθερία»* του, αλλά και γενικότερα η *«Ελευθερία»*, γεγονός που συνδέεται κυκλικά με το ρόλο της Ελλάδας στην *«Ιστορική σκηνή»*. Αυτή η λειτουργία του *«είναι προϊόν ενός ιστορικού μεταβολισμού θα λέγαμε για τον Έλληνα»* και εξασφαλίζει *«το ιδεολογικό περιεχόμενο σε κάθε αγώνα του»*. Η σύμφυση, λοιπόν, βιολογικών χαρακτηριστικών και ιστορικών γεγονότων, επιστρατεύεται, όπως και στη ΔΟΕ, για την ερμηνεία των δεύτερων[56].

Η ερμηνεία αυτή συνυπάρχει με το χαρακτηρισμό του εγχειρήματος των επιτιθέμενων ως *«φασιστικός ιμπεριαλισμός»* και την πρόθεση να αποδοθεί στο γεγονός της 28ης Οκτωβρίου, μέσα από ένα *«συγκριτικό "Εκσυγχρονισμό" των γεγονότων»*, ένα επίκαιρο δίδαγμα. Το εγχείρημα αυτό είναι δυνατό κατά τους συντάκτες του κειμένου, γιατί *«η Ιστορία είναι ο οικοδόμος του μέλλοντος με τα υλικά του παρελθόντος»*. Η αναφορά αυτή επιτρέπει να παρακαμβεί η προσεκτική ανάλυση του ιστορικού γεγονότος και να συγκεντρωθεί η προσοχή στα *«διδάγματα»*. Έτσι θεωρείται ότι α)σε παγκόσμιο-

---

[54] «Π.Δ.» 459/11ος/76, 6, «Επέτειος αντιστάσεως του Πολυτεχνείου».

[55] «Π.Δ.» 472/11ος/77, 1, «Η σημασίας μιας επετείου». Οι σε εισαγωγικές παραπομπές κατά πάγια τακτική.

[56] Οι Serge Miscovici και Georges Vignaux κάνουν λόγο για σύμφυση της ηθικής και της βιολογίας σε κάποιο τύπο κοινωνικών αναπαραστάσεων που σχετίζονται με την ερμηνεία της κακοτυχίας (Miscovici S.- Vignaux G, «Le conception de themata», στο Structures et transformations des representations sociales, (επιμ.) Guimelli Ch., Delachaux et Niestle, Lausanne 1994, 26). Μετά και από τις παρατηρήσεις που προηγήθηκαν και αφορούν την περίπτωση της ΔΟΕ, είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι ένας ορισμένος τύπος κοινωνικών αναπαραστάσεων που σχετίζονται με την ερμηνεία της Ελληνικής Ιστορίας- δηλαδή όπως αυτή εκδηλώνεται πρακτικά με τη σύλληψη της έννοιας του *«Έθνους»*- στους εκπαιδευτικούς του δημοσίου- τουλάχιστον σ' αυτή την περίοδο- συγκροτείται με τη σύντηξη βιολογικών και ιστορικών αναπαραστάσεων που συγκροτούν με τη σειρά τους τη βασική αναπαράσταση της *«διάρκειας»* (*«ιστορικός μεταβολισμός»*).

διακρατικό επίπεδο: *«οι ηγέτες των μεγάλων δυνάμεων»* οφείλουν να απορρίψουν το *«σωβινισμό»* και τον *«επεκτατισμό»*, να σεβαστούν *«τα δικαιώματα και τις ελευθερίες ανθρώπων και λαών»* και να αποφύγουν να γίνουν πρωταγωνιστές *«σε νέα παγκόσμια δράματα και αιματοχυσίες»* και β)σε τοπικό- ενδοκρατικό επίπεδο: στην Ελλάδα πρέπει να οικοδομηθεί *«μια ελεύθερη και δημοκρατική»* Πολιτεία και παράλληλα να απωθηθούν οι *«αδηφάγες ορέξεις του "Αττίλα"»* κατά του Αιγαίου και των ελληνικών νησιών. Το *«χρέος»*, λοιπόν, όλων είναι να επιδείξουν *«εθνική ευθύνη»* απέναντι σε *«κάθε είδος επιβουλής»* (εσωτερική και εξωτερική).

Τέλος, οι πρακτικές των ηγετών *«των μεγάλων δυνάμεων»* (διαχωρισμός λαών από ηγέτες), χωρίς αυτές να κατονομάζονται, έρχονται αντιμέτωπες με την *«εθνική ευθύνη»* που είναι η προάσπιση εσωτερικά της δημοκρατίας και εξωτερικά των εθνικών συνόρων ή αλλιώς οι πρακτικές και αποφάσεις των ηγετών των μεγάλων δυνάμεων έρχονται σε αντίθεση με αυτές του ελληνικού λαού. Έτσι, οι νεοτερικές ερμηνείες του «ιστορικού παραδείγματος» συνυπάρχουν με ιστορικο- βιολογικές ερμηνείες της ιστορικής αποστολής και ιδιομορφίας του *«Έλληνα»*.

Αντίθετα με το σχολιασμό της 28ης Οκτωβρίου, που είναι ανοιχτός σε άμεσους ιστορικούς συσχετισμούς με το παρόν, οι πρώτες αναφορές στην 25η Μαρτίου παραμένουν σχετικά ουδέτερες, σε πρώτη ανάγνωση, ως προς την ερμηνεία του *«νοήματός»* της. Η εικονογράφηση του 1821 παραμένει περιθωριακή και οι αναφορές σχετίζονται με την υπόμνηση του ρόλου της Παιδείας. Σ' αυτή οι Έλληνες *«οφείλουν και την οικουμενική-τους πολιτιστική παρουσία»*, με αυτή το *«Γένος-μας»* κράτησε *«την Εθνική-του ψυχή μακριά από το λήθαργο της υποτέλειας, συντηρώντας με την Παιδεία και μόνο τη φυλετική του ιδιοσυστασία επί 400 ολόκληρα χρόνια»*, με τη βοήθειά της *«προπαρασκευάστηκε, ενδυναμώθηκε, ωρίμασε και μ' ένα παλμό δημιούργησε εκείνη τη δόνηση της Εθνεγερσίας»*[57]. Προς επίρρωση των παραπάνω παρατίθενται αποσπάσματα από κείμενα της εποχής.

Η επιμονή αυτή θα μπορούσε να γίνει κατανοητή ως απορρέουσα από τη «φύση» του συλλογικού υποκειμένου που εκφέρει το λόγο, κατ' αναλογία του σχήματος: «εκπαιδευτικοί» - «λόγος περί σπουδαιότητας του ρόλου της Παιδείας στην Επανάσταση του 1821». Αν το σχήμα είχε παρατηρηθεί και στη ΔΟΕ η άποψη αυτή θα ενισχυόταν. Όμως δεν παρατηρήθηκε. Υπάρχουν, επιπλέον, ενδείξεις που προσανατολίζουν προς τη διατύπωση της άποψης ότι εκδηλώνεται επιμονή στην ανάδειξη του ρόλου της Παιδείας, γιατί το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα και βαρύτητα για το χώρο της ΟΛΜΕ κατά τη συγκεκριμένη συγκυρία. Η ανάλυση των «συνθημάτων» έδειξε ότι μεγάλος αριθμός αποσπασμάτων από ιστορικά κείμενα χρησιμοποιούνται την ίδια περίοδο για να ταυτιστεί ο ρόλος της Παιδεία με την Εκπαίδευση- Σχολείο και στη συνέχεια με τους καθηγητές, ώστε να νομιμοποιηθεί ο *λόγος* (οικονομικά αιτήματα) και οι *πρακτικές* (εκτεταμένες απεργιακές κινητοποιήσεις)[58]. Σε μια μεταβατική εποχή που η ΟΛΜΕ αποδέχεται την ύπαρξη εθνικών και πολιτικών κινδύνων, όπως φάνηκε παραπάνω, η προβολή της άποψης ότι το έθνος στηρίχτηκε στην Παιδεία για να διασωθεί και να ξεσηκωθεί παρουσιάζεται ιδιαίτερα επωφελής γι' αυτήν, όταν η Παιδεία ταυτιστεί με την Εκπαίδευση και αυτή με τον εξέχοντα ρόλο της *«μέσης»*. Εξάλλου το «Π.Δ.», ερμηνεύοντας, κατά αναλογία, την εποχή που έπεται της συγκρότησης του πρώτου ελληνικού κράτους, παρατηρεί:

> *«Αλλά και όταν, απελευθερωμένο πια, το Έθνος-μας έκανε τα πρώτα-του βήματα, για να στεριώσει την πολιτική του παρουσία σαν νεοσύστατο κράτος, και πάλι στην Παιδεία προσέβλεγε για τη σωστή θεμελίωσή-του».*

Έτσι, οι αναλογίες με το παρόν είναι πλέον ορατές. Αν το *«νεοσύστατο»* κράτος *«για να στεριώσει»* κατέφυγε και πάλι στην Παιδεία (η παρατήρηση αναγνωρίζεται ως

---

[57] «Π.Δ.» 480/36/78, 5, «Η παιδεία και το ενδιαφέρον του επαναστατημένου έθνους γι' αυτήν κατά τον αγώνα του 1821».

[58] Στο ίδιο III.3.3.2.

«ιστορική αλήθεια») και η νεοσύστατη *«δημοκρατία»* καταφεύγοντας στην Παιδεία, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, *«θα στεριώσει»* και θα καταστεί ισχυρή. Η αναφορά, λοιπόν, σε αυτή τη φάση μ' αυτόν τον τρόπο στο 1821 αρκεί, γιατί μια τέτοια αναφορά εξυπηρετεί τις ανάγκες του παρόντος με τον καλύτερο τρόπο τις ανάγκες του συγκεκριμένου παρόντος και ιδιαίτερα του συγκεκριμένου χώρου.

Μετεξέλιξη των παραπάνω ερμηνειών θα υπάρξει μετά την απόκτηση του ελέγχου του ΔΣ από την ΠΑΣΚ (1979). Σε αυτή τη φάση η μνημόνευση της επετείου της 28ης Οκτωβρίου γίνεται στα πλαίσια της αντίληψής της ως *«αντιφασιστική επέτειος»* και το μήνυμά της είναι σαφές: *«ποτέ πια φασισμός»*[59], αφού εκτιμάται ότι η *«ομόθυμη αντίσταση του ελληνικού λαού»* εναντίον του φασισμού *«δεν έχει αξιοποιηθεί»*, μετά το 1940, γεγονός που είχε σαν αποτέλεσμα- παρά την ήττα του *«ξενόφερτου»* φασισμού- *«το γνήσιο πρόσωπο του φασισμού να παραμείνει και να βρυκολακιάσει στις 21 Απριλίου 1967»*. Η επέτειος αυτή μνημονεύεται σε σχέση με το 1940 (ζευγαρωτή παράθεση ιστορικών γεγονότων) για να αποδοθούν «νοήματα» και στις δύο. Το πρώτο απ' αυτά σχετίζεται με τη στροφή της προσοχής στο *«πότε χτυπάει φασισμός στην Ελλάδα ή καλύτερα στο πως προετοιμάζει το χτύπημα»*. Η απάντηση είναι απλή και αποτελεί τον αντίποδα της *«εθνικής ενότητας»*. Ο φασισμός προετοιμάζει το χτύπημά του *«χρησιμοποιώντας πέρα από τους γνωστούς μηχανισμούς ("παρακράτος" κτλ.), τη διάσπαση της ενότητας του λαού, την οποία προκαλεί και μεθοδεύει»*. Η ερμηνεία παραθέτει τις «ομοιότητες» των δύο ιστορικών γεγονότων για να καταλήξει, τώρα, στην πολιτική εκτίμηση της παρούσας κατάστασης:

> *«Δυνάμεις μυστικές, σκοτεινές, βυσσοδομούν και σήμερα στον ελληνικό χώρο και μάχονται ιδιαίτερα τη λαϊκή ενότητα, όπως εκφράζεται από τις παραδόσεις του λαού, τους αγώνες του, την ιστορική του συνείδηση. Ο λαός μας όμως αντιστέκεται. Απαιτεί εξυγίανση του δημόσιου βίου, ουσιαστική λευτεριά και σωστή παιδεία αγαθά που στεριώνουν την ομογυχία, πυρώνουν τις καρδιές για νέους αγώνες, εμπνέουν την εμπιστοσύνη στον άνθρωπο και καταξιώνουν τη ζωή».*

Τα *«αγαθά»*- αγαθά και *«της εθνικής αντίστασης»*- θεωρείται ότι μπορεί να *«εξαλείψουν τις συνέπειες που άφησε ο φασισμός περνώντας από τη χώρα μας»* και να οδηγήσουν στην πρόοδο και προκοπή *«του λαού και του έθνους»* (μετωνυμία της *«εθνικολαϊκής ενότητας»*). Συγκεκριμένος ρόλος- καθήκον των εκπαιδευτικών ξεπηδά απ' αυτή την ιστορική ερμηνεία, που μπορεί να μεταπλαστεί σε πολιτική δράση στο χώρο της εκπαίδευσης: *«να δώσουν μάχη για μια παιδεία αυτοδύναμη, ανεξάρτητη από ξένες επεμβάσεις, προοδευτική, γνήσια δημοκρατική, ταγμένη στην υπηρεσία του ελληνικού λαού τέτοια που να αποτελεί εγγύηση για την εδραίωση της δημοκρατίας»*.

Οι παραπάνω αναφορές συμπυκνώνουν και εκφράζονται στο πολιτικό λεξιλόγιο και ιδεολογία του ΠΑΣΟΚ εκείνης της εποχής. Ο λαός αντιστέκεται πάντα και είναι αυτό πεμπτουσία της ύπαρξής του. Μόνο εμπόδιο η διάσπασή του (η ενότητα τώρα μετονομάζεται σε *«λαϊκή ενότητα»*). Πολιτικό πρόταγμα είναι η αποκατάσταση των *«συνεπειών»* του φασισμού στον τόπο. Η μεταπολίτευση δεν κατόρθωσε να αποσβέσει τον κίνδυνο των *«σκοτεινών δυνάμεων»* που επεξεργάζονται μυστικά σχέδια ανατροπής και μόνο η εμβάπτιση στα αγαθά της *«εθνικής αντίστασης»* και η προώθηση αγώνων στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των θεσμών (*«αυτοδύναμη εκπαίδευση»*) μπορεί να αποτελέσει *«εγγύηση της δημοκρατίας»*. Το σχήμα της ερμηνείας του *ανολοκλήρωτου* της ελληνικής ιστορίας, που η ολοκλήρωσή του επιζητείται στο ιστορικό παρόν, εγκαθίσταται, για πρώτη φορά, τουλάχιστον μετά το 1974, στο χώρο της ΟΛΜΕ[60]

---

[59] «Π.Δ.» 509/106/79, 1, «28η Οκτωβρίου 1940. Ποτέ πια φασισμός».

[60] Ανάλογο σχήμα ερμηνείας μιας πολιτικής πρότασης που αντιστοιχεί στο παρόν (σοσιαλισμός), ως πράξη που *ολοκληρώνει* τις διαδικασίες που άνοιξε ένα ιστορικό γεγονός του απώτερου παρελθόντος και αντιστοιχεί στην ολοκλήρωση της επιζητούμενης κοινωνικής δικαιοσύνης, παρατηρείται στο χώρο του εκφερόμενου λόγου του γαλλικού σοσιαλιστικού συνδικαλιστικού κινήματος ήδη από το 19ο αιώνα (Resanvallon P., La question syndicale, Hachette 1988, 181-182).

Στο σχολιασμό της έκτης επετείου του Πολυτεχνείου τα σχήματα προσέγγισης που χρησιμοποιούνται είναι ακόμη πιο καθαρά. Το Πολυτεχνείο αποτελεί *«ιστορικό σταθμό στην αιματοβαμμένη πορεία του έθνους για λευτεριά, εθνική ανεξαρτησία και κοινωνική δικαιοσύνη»*[61]. Η ταύτιση της πορείας του έθνους με την πολιτική συνθηματολογία του κόμματος της, τότε, αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι απόλυτη. Το έθνος ως αναλυτική κατηγορία διατηρείται, αφού μπορούν να αποδοθούν στο *«λαό-έθνος»* συγκεκριμένες ανιστορικές επιδιώξεις και ιδιότητες. Και πάλι επιχειρείται ο ζευγαρωτός σχολιασμός της επετείου με την κατάληψη μέρους της Κυπριακής Δημοκρατίας για να σημειωθεί ότι *«το δαύμα»* της εξέγερσης και η *«αιμάτινη γραμμή που "τράβηξε" ο Αττίλας»* αποτελούν το *«βαρύ τίμημα»* που πλήρωσε ο *«Ελληνικός λαός»* για να δείξει *«στα ξένα αφεντικά»* και στους *«δικτάτορες»* ότι *«δεν πέθανε η τιμή της Ελλάδας»*. Η επέτειος του εορτασμού είναι ευκαιρία για: α)*«κριτική προς την πολιτική ηγεσία και τις Κυβερνήσεις που αναδείχτηκαν μετά τις εκλογές της 17 Νοέμβρη 1974»* για τον τρόπο που αντιμετώπισαν τα προβλήματα *«της γενιάς του Πολυτεχνείου μέσα στο γενικότερο πλαίσιο αντιμετώπισης των γενικότερων προβλημάτων του λαού και του έθνους»* και β) *«αυτοκριτική»* της γενιάς των *«"ωρίμων"»* που τη βραδιά του Πολυτεχνείου *«κοιμόταν»* και στη συνέχεια δεν έπραξε ότι έπρεπε να πράξει μέχρι *«σήμερα»* (1979). Η αυτοκριτική, αυτή μπορεί να έχει *«λυτρωτικό»* χαρακτήρα για τη *«συνείδηση»* και μπορεί ταυτόχρονα να υπαγορεύσει και προσανατολίσει συγκεκριμένες ενέργειες και πράξεις.

Στη φάση αυτή επιχειρείται και νοηματοδότηση των Χριστουγέννων, που *«τέμνει την ιστορία στο πριν και στο μετά. [και] Διαστέλλει το Θεό από τον Καίσαρα»*[62]. Το μήνυμα που περιέχει, εκτός από το θρησκευτικό του χαρακτήρα, είναι αυτό *«του αγώνα για την αλλαγή στις ανθρώπινες σχέσεις, για τη δίκαιη κατανομή των αγαθών, για την απελευθέρωση του ανθρώπου από τα δεσμά που χαλκεύει η εκμετάλλευση»*. Η σύνδεση χριστιανισμού και μαρξισμού που επιχειρείται είναι κάτι παραπάνω από εμφανής. Η θρησκεία εκκοσμικευμένη πλήρως από την εθνικιστική ιδεολογία μπαίνει στην υπηρεσία της[63].

Το εκλογικό αποτέλεσμα της 18ης Οκτωβρίου γίνεται αντιληπτό ως *«προοπτική της δικαίωσης των αγώνων και των προσδοκιών του λαού»*[64]. Μόνο μετά από τις εκλογές και την αναγνώριση της *«(ενιαίας και αδιαίρετης) εθνικής μας Αντίστασης»* το «Π.Δ.» θα προβεί στο σχολιασμό της. Το γεγονός ότι δεν είχε αναγνωριστεί ως τέτοια σχολιάζεται ως *«σκόπιμη σιωπή»* και *«διαστρέβλωση της ιστορικής αλήθειας»*[65], που είχε ως αποτέλεσμα *«το ιστορικότερο έθνος της Ευρώπης»* να είναι το μόνο που δεν αναγνώρισε την εθνική του αντίσταση, ενώ καταβλήθηκε επιπλέον προσπάθεια *«να σκεπαστεί η λάμψη της Εθνικής Αντίστασης κάτω από τα ερείπια του εμφύλιου πολέμου που την ακολούθησε»*. Η επιλογή αυτή ήταν έργο *«των νικητών»* που χρησιμοποίησαν *«τα βιώματα του εμφυλίου»* για να ροκανίσουν την *«εθνική μνήμη και να σύρουν το έθνος τραυματισμένο και ανάπηρο στο δρόμο της υποτέλειας»*. Με την αναγνώριση, λοιπόν, της αντίστασης η *«εθνική μνήμη βγαίνει, επιτέλους, από τη στενωπό της παραχάραξης και περπατάει στη λεωφόρο της ιστορικής αλήθειας»*. Η αναφορά στον εμφύλιο πόλεμο δεν γίνεται για την αξιολόγηση του γεγονότος καθαυτού, αλλά για να δειχτεί η πολιτική εκείνης της ομάδας που έχει συμφέροντα να αποκρύπτει και αυτής που αναδεικνύει την *«ιστορική αλήθεια»*, η οποία αντιστοιχεί ευθύγραμμα στην *«εθνική μνήμη»*.

Η *«εθνική λαϊκή ενότητα»* και η *«εθνική συμφιλίωση»*[66] αποτελούν τη λεωφόρο και παράλληλα την εγγύηση, πάνω στην οποία πορεύονται οι αγώνες *«τόσων και τόσων γενεών»*, οι οποίοι από τη στιγμή που *«υπάρχουν πλέον οι κατάλληλες πολιτικές και κοινωνικές προϋποθέσεις»* θα συνεχιστούν *«μέχρι την τελική-τους δικαίωση»*. Εκείνο,

---

[61] «Π.Δ.» 510/11α/79, 1, «Εδώ Πολυτεχνείο...».
[62] «Π.Δ.» 512/12ος/1979, 1, «Χριστούγεννα 1979. Η γιορτή και ο σύγχρονος κόσμος»
[63] Δες υποσημείωση 40.
[64] «Π.Δ.» 541/106/81, 1, «Το εκλογικό αποτέλεσμα αφετηρία σημαντικών εξελίξεων».
[65] «Π.Δ.» 551/10ος/82, 1, «Εθνικές μνήμες».
[66] «Π.Δ.» 542/11/81, 2, «Ψήφισμα του ΔΣ της ΟΛΜΕ» (για το Πολυτεχνείο).

όμως, που είναι σίγουρο έχει να κάνει με *«τη δικαίωση»*, τη συγκεκριμένη στιγμή και μετά την αναγνώριση της *«Εθνικής Αντίστασης»*, των ιδανικών της *«δημοκρατίας και της εθνικής ανεξαρτησίας»*[67]. Ένα μέρος, λοιπόν, των ιδανικών έχει *ήδη* δικαιωθεί.

Το «Π.Δ.» αναδημοσιεύει σειρά από χαρακτικά που έχουν παραχθεί με θέμα την αντίσταση ή σκίτσα εφημερίδων της εποχής και προβαίνει στη *σύνθεσή* τους[68]. Χαρακτηριστική αυτή του εξωφύλλου του 561 «Π.Δ.», που εκδίδεται τον Οκτώβριο του 1983. Σε σκίτσο αγγλικής εφημερίδας της εποχής (συλλογή Χουρμούζιου), που παρουσιάζει πολεμιστές του 1940 και στον ουράνιο φόντο φαντάσματα αρχαίων ελλήνων πολεμιστών προστίθεται χαρακτικό του Α. Τάσου με θέμα την ανατίναξη του Γοργοπόταμου. Στην έννοια της συνέχειας των αγώνων του *«Έθνους»* έχει προστεθεί και η νόμιμη πλέον Αντίσταση. Οι εκδηλώσεις προς τιμή της και η προσπάθεια να συλλεχτεί υλικό που να φανερώνει τη δράση *«του κλάδου μας στην Αντίσταση»* αποτελεί φροντίδα του σ.κ. των καθηγητών[69].

Στη φάση αυτή το «Π.Δ.» θα προβάλει το *«αληθινό νόημα της λαϊκής εθνικής εξέγερσης του 1821»*[70], κρίνοντας ότι *«έχει υποβαθμιστεί ως τώρα η σημασία του λαϊκού παράγοντα και η κοινωνική πλευρά της επανάστασης»*. Η προσέγγιση ταυτίζεται με αυτή που έγινε στο χώρο της ΔΟΕ. Ο χαρακτηρισμός της Επανάστασης ως *«εθνικής- λαϊκής»* προκύπτει από τη διαπίστωση ότι το αίτημα της *«εθνικής ανεξαρτησίας»* συνδυαζόταν *«στενά»* με αυτό για *«κοινωνική δικαιοσύνη και αποκατάσταση των πλατιών λαϊκών μαζών»»*. Οι *«μάζες»* αυτές ορίζονται και ως οι πρωτοπόρες κοινωνικές δυνάμεις του αγώνα: η *«εξεγερμένη αγροτιά»*, *«οι βιοτέχνες»* και οι *«μικροέμποροι»*. Οι δυνάμεις αυτές αντιπαρατίθενται με την *«Τουρκική κυριαρχία»* και *«τα ντόπια φεουδαρχικά δεσμά των κοτζαμπάσηδων»*, οι οποίοι προασπίζονται τα προνόμιά τους. Μετά το ξέσπασμα της Επανάστασης ο *«ανώτερος κλήρος»* και *«οι κοτζαμπάσηδες»* είτε *«σύρθηκαν»* σ' αυτή είτε προσχώρησαν *«υστερόβουλα»* με σκοπό μια *«νέα μορφή κυριαρχίας πάνω στον επαναστατημένο λαό»*. Σημειώνεται ότι σε αυτές τις θέσεις καταλήγει κανείς *«αβίαστα»*, χωρίς ανάλυση των *«κοινωνικοοικονομικών δεδομένων»* και των *«δομών της εποχής»*, αρκεί να αποδεχτεί τις αλήθειες ότι: α)*«βασική κινητήρια δύναμή»* της υπήρξε η αγροτιά με πυρήνα τον ιδιότυπο *«λαϊκό επαναστατικό στρατό των "κλεφταρματωλών"»*, ο οποίος δε χαριζόταν σε ξένους και ντόπιους *«αφέντες»*, β)*«ο ανώτερος κλήρος»* (εκτός φωτεινών εξαιρέσεων) *«πολέμησε την επανάσταση»*, γ)*«Οι Προεστοί της Πελοποννήσου»* θέλησαν να εξοντώσουν *«το φλογερό επαναστάτη Γρηγόριο Δικαίο»* που ξεσήκωνε το λαό και δ) *«μετά τον αγώνα χιλιάδες λαϊκοί αγωνιστές ρίχτηκαν στη φυλακή»*, γύριζαν *«ξυπόλητοι»* ή πήραν τα βουνά και εξοντώθηκαν *«σαν κοινοί ληστές»*, γιατί δεν μπορούσαν να συμβιβαστούν με τη *«νέα τάξη πραγμάτων»* που επιβλήθηκε από τις *«Μεγάλες δυνάμεις»*.

Το κυκλικό του σχήματος που προτείνεται είναι εμφανές. Αφού την επανάσταση την έκαναν *«η αγροτιά-οι βιοτέχνες και οι μικρέμποροι»* και της εναντιώθηκε ο *«ανώτερος κλήρος* και *«οι κοτζαμπάσηδες»* η επανάσταση είχε *«λαϊκό»* χαρακτήρα. Δηλώνεται μάλιστα ότι όποιος αρνείται να δει *«την κοινωνική πλευρά»* της πλαστογραφεί την *«Ιστορία»* ή εθελοτυφλεί. Παράλληλα, στο σχήμα υποκρύπτεται η εκτίμηση πως μόνο ο πρώτος πόλος έχει *«εθνικό»* χαρακτήρα (έκανε εθνικολαϊκό αγώνα).

Η προσέγγιση καταλήγει, βεβαίως, θεωρώντας ότι τα *«βασικά αιτήματα»* της Επανάστασης (*«Εθνική Ανεξαρτησία - κοινωνική αποκατάσταση»*) δεν εκπληρώθηκαν μέχρι σήμερα παρά τα *«αναμφισβήτητα βήματα»* προόδου. Υπάρχουν, ακόμη, *«προστάτιδες δυνάμεις»*, εκμετάλλευση *«ανδρώπων και λαών»*, εξάρτηση και υποδούλωση (*«Κύπρος και Παλαιστίνη»*) και μηχανισμοί που αμφισβητούν το δικαίωμα των λαών να *«προγραμματίζουν αυτόβουλα την πολιτική, κοινωνική και οικονομική τους πορεία»*. Όσο

---

[67] «Π.Δ.» 561/10ος/83, 3, «Η πορεία ενός λαού...»

[68] Παράρτημα V, σ. 363.

[69] «Π.Δ.» 554/1ος/83, 4, «Εκδηλώσεις της ΟΛΜΕ για την Αντίσταση».

[70] «Π.Δ.» 556/3ος/83, «25 Μαρτίου 1821: εθνική λαϊκή εξέγερση». Το εξώφυλλο του «Π.Δ.» διακοσμεί ξυλογραφία, της Λ. Μαγγιώρου, που παρουσιάζει αγωνιστή του '21 και αντάρτη του '40- 44 να δίνουν τα χέρια με φόντο την Ακρόπολη πάνω απ' τη λεζάντα: *«Χαίρε ω χαίρε λευτεριά»* (Παράρτημα V, σ. 362).

αυτά υπάρχουν, οι λαοί θα παλεύουν για *«εθνική ανεξαρτησία και κοινωνική προκοπή»*, οι οποίες αποτελούν και τις απαραίτητες προϋποθέσεις *«για την πραγμάτωση της λαϊκής κυριαρχίας»*.

Και εδώ οι ομοιότητες με τα πολιτικά συνθήματα του ΠΑΣΟΚ είναι εμφανείς. Ως προς την προσέγγιση που επιχειρείται στη ΔΟΕ, η διαφορά έγκειται στην απουσία κάθε αναφοράς στις *«αστικές»* δυνάμεις και στην κυρίαρχη ιδεολογία τους (ΔΟΕ) και στην παράθεση, δίπλα στη *«αγροτιά»*, των *«βιοτεχνών»* και *«μικρεμπόρων»* ως συστατικά στοιχεία κοινωνικών δυνάμεων με *«λαϊκά»* αιτήματα. Όμως, τα κυρίαρχα ιδεολογικά στοιχεία της προσέγγισης είναι κοινά: *καταγγελία της ξένης εξάρτησης και προβολή του ανεκπλήρωτου των αγώνων των κοινωνικών δυνάμεων που πραγματοποίησαν την επανάσταση*. Η φαντασιακή, λοιπόν, προέκτασή της στο παρόν δεν είναι άλλη από την υπεράσπιση των ενεργειών εκείνων που σπάζουν *«τα δεσμά της ξένης εξάρτησης»*[71] και προασπίζονται την *«Εθνική Ανεξαρτησία»*, που εκφράζεται με *«την αποχώρηση της χώρας μας από το ΝΑΤΟ και το διώξιμο των ξένων βάσεων»*[72] και υλοποιείται ως αγώνας εναντίον *«του ιμπεριαλισμού»* των Η.Π.Α. και την *«επεκτατική πολιτική των σωβινιστών της Άγκυρας»*.

Στα πλαίσια της προβολής του ερμηνευτικού σχήματος της νεότερης ελληνικής ιστορίας, ως συνεχιζόμενη έκφραση της αντιστασιακής διάθεσης του ελληνικού λαού εναντίον ντόπιων και ξένων καταπιεστών, θα συνδεθούν- εικονογραφούμενες- η *«Εθνική Αντίσταση»* και το *«Πολυτεχνείο»*. Η σύνδεση θα γίνει με το γνωστό τρόπο της επικόλλησης χαρακτικού με την ανατίναξη του Γοργοπόταμου πάνω σε φωτογραφία του προαυλίου του Πολυτεχνείου την επομένη της καταστολής. Στο φόντο διακρίνεται το σύνθημα: *«Θάνατος στον Ιμπεριαλισμό»*[73].

Η επικράτηση τους σχήματος αυτού επιτρέπει και την έκφραση *«συμπαράστασης... σ' όλους τους αγωνιστές που ζουν και αγωνίζονται στην Τουρκία ενάντια στο στρατιωτικό καθεστώς»* (1988)[74]. Κατ' αναλογία και ο *άλλος* διχοτομείται. Ο «Τούρκος» είναι το *«φασιστικό καθεστώς»* και οι *«αγωνιστές»* που το αντιμάχονται. Τώρα, συλλήβδην, οι Αμερικάνοι είναι ο «εχθρός» και με τους Άραβες αναπτύσσονται σχέσεις προνομιακής φιλίας, όπως και στη ΔΟΕ.

Η φάση της κατάθεσης κειμένων με εκτεταμένες προσεγγίσεις των ιστορικών επετείων κλείνει όταν η ΠΑΣΚ χάνει τον απόλυτο έλεγχο της κυριαρχίας του ΔΣ της ΟΛΜΕ (Ιούνιος 1983). Οι εικονογραφήσεις των λαϊκών αγώνων, με περιεχόμενα όπως αυτό που περιγράφηκε ή με την προβολή εικόνων που θυμίζουν τους λαϊκούς αγώνες και ιδιαίτερα της *«Εθνικής Αντίστασης»*, θα συνεχίσουν- χωρίς επιπλέον γλωσσικές επεξηγήσεις- και η παράθεση συνθημάτων ή εκτεταμένων λογίων κειμένων που αναφέρονται στις τρεις επετείους θα αντικαταστήσουν τα κείμενα που γράφονταν από μέλη του ΔΣ ως σχόλια των επετείων αυτών. Η έλλειψη απόλυτου ελέγχου του ΔΣ από μια παράταξη ή ομάδα παρατάξεων δεν επιτρέπει την περιδιάβαση στην Ιστορία. Επιπλέον την καθιστά επικίνδυνη, επειδή οι προσεγγίσεις που μπορεί να προκύψουν οφείλουν να ερμηνεύουν σαφώς τη συγκεκριμένη συγκυρία, αποφαινόμενες αν αυτή δικαιώνει ή όχι το, από εκατονταετίες, επιζητούμενο. Η αδυναμία συναινετικής προσέγγισης της συγκυρίας και λεπτομερούς ερμηνείας της καλύπτεται με την κατάθεση συνθημάτων ή αποσπάσματα κειμένων, που ικανοποιούν εξίσου την ΠΑΣΚ και τους συνδικαλιστές του ΚΚΕ[75]. Σε αυτά τα πλαίσια κατατίθεται και μια αναφορά στην επέτειο της 1ης Μάη. Η

---

[71] «Π.Δ.» 560/9ος/83, 2, «Ανακοίνωση» (σχετική με τη συμφωνία για την απομάκρυνση των βάσεων).

[72] «Π.Δ.» 570/9ος/84, 2, Έγγραφο προς τον Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

[73] «Π.Δ.» 562/11ος/83 (Παράρτημα V, σ. 364).

[74] «Π.Δ.» 606/10ος/88, 2, «Ψήφισμα» της 3ης ΓΣ της ΟΛΜΕ με αφορμή τη σύλληψη και φυλάκιση Ελλήνων που παραβρέθηκαν στη δίκη της Ντεβιόλ.

[75] Κατά την ανάλυση των «συνθημάτων» (στο ίδιο ΙΙΙ.3.3.2.) επισημάνθηκε η κυριαρχία αναφορών υπέρ της Ειρήνης και κατά του Ιμπεριαλισμού, δίπολο κοινής συμφωνίας ΠΑΣΟΚ- ΚΚΕ. Χαρακτηριστικό της τάσης που περιγράφηκε είναι ο σχολιασμός της 21ης Απριλίου 1967 με την παράθεση *«Ψηφίσματος»* του Δήμου Αθηναίων του 410 π.Χ. («Π.Δ.» 587/4ος/86, 3, «Ψήφισμα»), η παράθεση κειμένων του Ο. Ελύτη και του

αναφορά όμως δεν προχωρά στην περιγραφή του *«νοήματος»* της επετείου. Μια λογοτεχνικού τύπου περιγραφή της Πρωτομαγιάς του '36 στη Θεσσαλονίκη και του '44 στην Αθήνα (εκτέλεση 200 στην Καισαριανή) αρκεί. Ο αναγνώστης είναι τώρα «ελεύθερος», μέσα από μια συναισθηματική προσέγγιση των γεγονότων που του παρουσιάζεται, να αποδώσει στα ιστορικά γεγονότα το *«νόημα»* που αυτός επιθυμεί.

Β. Η Εκκλησία. Το νομικό πλαίσιο και εγκύκλιες οδηγίες του ΥΠΕΠΘ και των επιθεωρητών, όπως και στην περίπτωση των δασκάλων, καθορίζουν σαφέστατα ως υποχρέωση των καθηγητών τη συμμετοχή στον εκκλησιασμό και τη καθημερινή προσευχή- ως ενδείξεις εκπλήρωσης του θρησκευτικού καθήκοντος-, καθώς και την καταβολή προσπαθειών εκ μέρους τους με σκοπό την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης και την τόνωση του θρησκευτικού φρονήματος των μαθητών τους (ν.δ. 309 άρθρα 26.1 και 29.1.). Επιπλέον, σημαντικό στοιχείο σε σχέση με τη ΔΟΕ είναι ότι στο σώμα των καθηγητών και στην ΟΛΜΕ ανήκουν και οι θεολόγοι καθηγητές, οι οποίοι και αποτελούν ένα σημαντικό μέρος της δύναμής της και είναι οργανωμένοι, παράλληλα, στην *«Πανελλήνια Ένωση Θεολόγων»* (Π.Ε.Θ.)[76].

Η πρώτη ένδειξη δυσφορίας για την *«αναγκαστική εκπλήρωση του θρησκευτικού καθήκοντος»* σημειώνεται με την κατάθεση, παράλληλα, της επισήμανσης ότι αυτή η πολιτική έφερε *«τα αντίθετα ακριβώς αποτελέσματα»*. Τούτο συμβαίνει αμέσως μετά την ανάληψη του ΔΣ από το πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ. Η αναφορά γίνεται με πλάγιο τρόπο, αφού κατατίθεται ως μικρός σχολιασμός εγκυκλίων και υπουργικών αποφάσεων που έχουν εκδοθεί με διαφορά ίση ή μεγαλύτερη των εκατό χρόνων μεταξύ τους[77].

Κατά τη διάρκεια, όμως, της συζήτησης του σ.ν. *«Περί Γ.Ε.»*, το χειμώνα του 1975, το ΔΣ προωθεί την αναφορά στην *«ανεξιθρησκία»* στο πλαίσιο των καθορισμένων σκοπών του γυμνασίου- λυκείου[78]. Η θέση αυτή βρίσκει αντίθετη την Π.Ε.Θ. Μέρος του τύπου καταγγέλλει το ΔΣ της ΟΛΜΕ για ύποπτη πρόθεση απομάκρυνσης των ελληνοχριστιανικών ιδεωδών από τους σκοπούς της εκπαίδευσης, δημιουργείται κλίμα αντίθεσης ΟΛΜΕ και Π.Ε.Θ. Αυτή, όμως, αίρεται κατά τη διάρκεια των διακοπών των Χριστουγέννων- όπου το ζήτημα της συνέχισης της απεργίας της ΟΛΜΕ βρίσκεται στο ζενίθ- μετά από διακήρυξη του ΔΣ που ικανοποιεί την Π.Ε.Θ. Η δήλωση της *«Ένωσης»* είναι σαφής:

> *«Η κατηγορηματική διακήρυξις της ΟΛΜΕ καθιστά πλέον σαφές ότι η προταθείσα τροποποίησις επιβάλλεται να αποσυρθή ως περιττή και δυναμένη να προκαλέση σύγχυσιν και παρερμηνείας»*[79].

Η ΟΛΜΕ, στα πλαίσια της ενότητας του συνδικαλιστικού οργάνου, εγκαταλείπει τη συγκεκριμένη στιγμή την επιμονή στην *«ανεξιθρησκία»* (που μπορεί να δημιουργήσει

Μακρυγιάννη στις επετείους της 28ης Οκτωβρίου και 25ης Μαρτίου αντίστοιχα (ενδεικτικά: «Π.Δ.» 581/10ος/85, 3, «Η πορεία προς το μέτωπο» και 575-576/2ος-3ος/85, 3, «Κι αυτείνη η πατρίδα λευτερώθηκε μ' αίματα και θυσίες»). Το σχολιασμό του «Πολυτεχνείου» πραγματοποιούν υηφίσματα του ΔΣ που εμπεριέχουν ομάδες κυρίαρχων για την εποχή συνθημάτων (ενδεικτικά: 592/11ος/86, 3, «Μήνυμα για την 13η επέτειο του Πολυτεχνείου»).

[76] Η αναφορά γίνεται με σκοπό να επισημανθεί το γεγονός ότι στο χώρο της ΟΛΜΕ εκφράζεται και οργανωμένη ομάδα η οποία δυνητικά διατηρεί προνομιακές σχέσεις με την Εκκλησία. Η ειδική λειτουργία αυτής της ομάδας θα επισημανθεί στη συνέχεια. Με βάση τις οργανικές θέσεις που προβλέπει το ν.δ. 309/76 οι θεολόγοι καταλαμβάνουν το 8,5 % των προβλεπόμενων οργανικών θέσεων, ενώ στο ν.δ. 1566/85 το 5,6%. Στο Γυμνάσιο το ποσοστό των θεολόγων για τη δεκαπενταετία 1974-89 είναι σταθερά γύρω στο 8%. Στη ΔΟΕ οι δασκαλοπαπάδες δεν υπήρξαν οργανωμένη ομάδα.

[77] «Π.Δ.» 441/15-11-75, 2, «Τι άλλαξε;. Είμαστε 100 χρόνια πίσω». Το ζήτημα του εκκλησιασμού και της καθημερινής προσευχής- όπου *«οφείλουν να παρευρίσκονται άπαντες οι διδάσκοντες»*- σχολιάζεται παράλληλα με τα ζητήματα του ελέγχου της εμφάνισης και ζωής των μαθητών και της εναπόθεσης στην ευθύνη των καθηγητών των διαδικασιών της *«παρακολουθήσεως της συγχρόνου εξελίξεως της επιστήμης»*. Η παράθεση των εγκυκλίων σχετίζεται με την πρόθεση να δειχθεί ότι από τη μια ελέγχεται πολλαπλά η ζωή εκπαιδευτικών- μαθητών και από την άλλη το κράτος δεν αναλαμβάνει την ευθύνη της βελτίωσης της μόρφωσης των καθηγητών.

[78] Στο ίδιο III.4.2.

[79] Ημερολόγιο: 4/4/76.

«σύγχυσιν και παρερμηνείας»), αλλά επανέρχεται, πλαγίως πάντα, λίγο αργότερα, μέσω της αναδημοσίευσης του χριστουγεννιάτικου μηνύματος του Οικουμενικού Πατριάρχη Δημητρίου, υπογραμμίζοντας τα μέρη του κειμένου που αναφέρονται στη θρησκευτική ελευθερία και ανεξιθρησκία και προβάλλοντας το μήνυμα, ασχολίαστο, με τον τίτλο: *«Θρησκευτική ελευθερία και ανεξιθρησκία ζητεί ο Πατριάρχης»*[80]. Η πρόθεση της αναδημοσίευσης είναι σαφής: *νομιμοποίηση της άποψης του ΔΣ για την ανεξιθρησκία μέσω του ίδιου του εκκλησιαστικού λόγου.*

Είναι εμφανές ότι συγκεκριμένες αναφορές σε οποιαδήποτε έκφανση της σχέσης σχολείου Εκκλησίας, διατυπωμένες από επίσημο όργανο του συνδικαλιστικού κινήματος, μπορεί να προκαλέσουν μεγάλη αναστάτωση. Το «Π.Δ.», ως όργανο που εκφράζει τις θέσεις του εκάστοτε ΔΣ, δεν προβαίνει σε ανάλυση της έννοιας της *«ανεξιθρησκίας»* και πολύ περισσότερο στις πρακτικές επιπτώσεις που θα είχε η αποδοχή της στην καθημερινή οργάνωση της σχολικής ζωής και στα περιεχόμενα της σχολικής γνώσης. Το χειμώνα, όμως, του 1979 το ΔΣ επιτρέπει τη δημοσίευση στο «ΛκΠ», το επιστημονικό περιοδικό της ΟΛΜΕ, ένα άρθρο του Α. Καζεπίδη, καθηγητή φιλοσοφίας σε πανεπιστήμιο του Καναδά, με τίτλο: *«Η ιδεολογική σύγχυση και ο δογματικός διαποτισμός των νέων στην Ελληνική Εκπαίδευση»*. Θέμα και σκοπός του κειμένου αυτού είναι- αφού επισημανθεί η *«πρώτη αντιπαιδευτική πράξη της πολιτείας»*, που με το Σύνταγμα του 1975 προστατεύει τα δόγματα της *«επικρατούσης θρησκείας»* και *«παραβιάζει τα κριτήρια της παιδείας και βάζει τα θεμέλια μιας κλειστής κοινωνίας»*- να δειχτεί ότι στην περίπτωση του ελληνικού Συντάγματος, έχουμε *«νόθευση του [παιδευτικού] ιδεώδους... και παραβίαση των κριτηρίων της παιδείας»* και συνακόλουθα στην εκπαιδευτική πράξη τη διδασκαλία θρησκευτικών δογμάτων που *«δεν μπορούν να αποτελούν αντικείμενα γνώσης»*, αλλά διαδικασίες *«δογματικού διαποτισμού των νέων μέσα στα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα»*. Ως συνέπεια αυτού ο συγγραφέας διέκρινε την αποθάρρυνση της κριτικής σκέψης με σκοπό την *«εξυπηρέτηση ασαφών πολιτικοθρησκευτικών σκοπιμοτήτων»* αποδίδοντας σ' αυτήν το *«δογματισμό που επικρατεί μέσα στην κοινωνικοπολιτική μας πραγματικότητα»*, για να καταλήξει στη διαπίστωση ότι, ο δογματικός αυτός διαποτισμός συγχέοντας θρησκεία και ηθική, υπονομεύει την ανάπτυξη της ηθικότητας (όταν καταρρεύσει η πίστη καταρρέει και η ηθική που έχει αναπτυχθεί στηριζόμενη σ' αυτή) και την ικανότητα διαλόγου που μαζί με την κριτική σκέψη *«αποτελεί θεμέλιο της δημοκρατικής κοινωνίας»*[81].

Το κείμενο, θέλοντας να αυτοπεριοριστεί στα όρια του επιστημονικού λόγου, δεν προβαίνει σε πρακτικού τύπου υποδείξεις. Η δημοσίευσή του, όμως, δημιουργεί αντιδράσεις και το ΔΣ σπεύδει να απαντήσει *«σχετικά με όσα μας ρωτούν μερικοί συνάδελφοι για το άρθρο του κ. Α. Καζεπίδη»*, ότι: *«οι δημοσιευμένες απόψεις [στο «ΛκΠ»] δε συμπίπτουν πάντα με τις "θέσεις" του κλάδου, οι οποίες επίσημα δημοσιεύονται στο πληροφοριακό ΔΕΛΤΙΟ και καθορίζονται από Γενικές Συνελεύσεις»*, υπενθυμίζοντας ότι το περιοδικό είναι *«επιστημονικό»* και πως η επιστήμη *«δεν προάγεται χωρίς λόγο και αντίλογο»*. Ταυτόχρονα ειδοποιούνται τα φυσικά μέλη της ΟΛΜΕ ότι ετοιμάζεται άλλο άρθρο *«κάποιου συναδέλφου»* ως απάντηση. Το άρθρο του Κ. Γρηγοριάδη, θεολόγου καθηγητή, με τίτλο: *«Η Ελληνορθόδοξη μαρτυρία για την αγωγή των νέων μας»* δημοσιεύεται στο επόμενο κιόλας τεύχος του «ΛκΠ»[82]. Το κείμενο, ακολουθώντας την προσφιλή τακτική, ξεκινά από την επισήμανση ότι αυτό του Καζεπίδη *«αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της βαθιάς ουσιαστικής κρίσεως, που περνά ο σύγχρονος άνθρωπος και μάλιστα ο αυτοαποκαλούμενος "μορφωμένος άνθρωπος"»*. Ο συγγραφέας, πέρα από ότι είναι ένα πρόσωπο σε *«κρίση»* είναι και ένα πρόσωπο που αρνείται το

---

[80] «Π.Δ.» 462/1ος/77, 4, «Θρησκευτική ελευθερία και ανεξιθρησκία ζητεί ο Πατριάρχης».

[81] Καζεπίδης Α.Χ., «Η ιδεολογική σύγχυση και ο δογματικός διαποτισμός των νέων», *Λόγος και Πράξη* τ. 7, χειμώνας 1979, 61- 74.

[82] Γρηγοριάδης Κ., «Η ελληνορθόδοξη μαρτυρία για την αγωγή των νέων μας», *Λόγος και Πράξη* τ. 8, άνοιξη 1979, 82- 96.

διάλογο[83]. Αυτή η «ιδιότητα» του Καζεπίδη *«ανησύχησε»* και *«έθλιγε κατάκαρδα»* τον Γρηγοριάδη *«και όχι τόσο το περιεχόμενο»* του δοκιμίου που *«απορρίπτει όχι μόνο τις θρησκευτικές ιδέες ή και προκαταλήψεις, αλλά και αυτή την ιστορική πραγματικότητα του Έθνους και της Ορθοδοξίας»*[84]. Η μετακίνηση του Γρηγοριάδη, στο χώρο της «ιστορίας»: (*«δεν μπορεί εύκολα κανείς να ξεχάσει και να αρνείται τον πόνο του υπόδουλου ελληνισμού, όταν ο τύραννος δεν τον άφηνε να 'χει τα σχολεία του»*), αλλά και της προσωπικής- υποκειμενικής μέθεξης στον *«ορθόδοξο θησαυρό»* στον οποίο και οφείλει το *«γένος»* την ελευθερία του (*«Αυτά τα παιδιά που ήξεραν στις προσωπικές υπάρξεις τους, τι είναι ο αληθινός άνθρωπος, χωρίς μάλιστα να έχουν ακούσει κάτι από τους περίφημους "ανθρωπισμούς" της Δύσεως (humanismus) ήταν έτοιμα να αντιμετωπίσουν όλα τα προβλήματα της σκληρής σκλαβωμένης ζωής και να ετοιμάσουν στα 400 χρόνια της σκλαβιάς την ελεύθερη κοινωνία και ζωή, που εμείς οι μεταγενέστεροι κριτές τους την απολαμβάνουμε»*) χρησιμοποιείται για επισημανθεί ότι: **α)** η σχέση με τους προγόνους είναι άλογη και υπεράνω επιστημονικής προσέγγισης (σ. 85: *«Αυτό το μορφωτικό ιδεώδες της εν Χριστώ νέας υπάρξεως και καθολικής ζωής του ανθρώπου μας το παρέδωσε το Έθνος να προσφέρουμε στα παιδιά μας, όχι σαν τυπικά προγράμματα και νεκρούς κανόνες μιας "φιλοσοφούσης παιδαγωγικής δεοντολογίας" ή ακόμη και σαν μυωπική κοντόφθαλμη και πεστική συνθηματολογία, αλλά ως γεγονός, που εκφράζει και διατυπώνει την εμπειρία μας»*), **β)** το ελληνικό Έθνος είναι υποδεέστερος σχηματισμός από την Ορθόδοξη Εκκλησία (σ. 85: *«στην περίπτωση των σχέσεων της Πολιτείας με την Εκκλησία, εκείνο που ωφελείται και σώζεται είναι το Έθνος και εκείνο που σώζει είναι η Ορθοδοξία, γιατί η θεανθρώπινη φύση της φανερώνει την υπέρβαση του χρόνου, της διάστασης, της φθοράς και του θανάτου»*), **γ)** η ιδιότητα του Έλληνα είναι σύμφυτη με την αποδοχή των εκκλησιαστικών δογμάτων (σ. 86: *«η ζωή του Έλληνα εκπηγάζει από το δόγμα, δηλαδή την αδιάγευστη εκείνη πραγματικότητα του μυστηρίου της Ενσαρκώσεως»*), **δ)** το νεοελληνικό κράτος οργανώθηκε συνολικά από τη *«Δύση»* μακριά από την παράδοση του τόπου (σ. 88 *«το νεογέννητο ελληνικό Κράτος μετά το 1821 βρέθηκε κάτω από την εξάρτηση της Δύσεως, που αγωνίστηκε να το οργανώσει κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα αλλά όχι και τόσο σύμφωνα με την ορθόδοξη παράδοση του τόπου και τις ρίζες του»*).

Μετακινούμενη η συζήτηση στο χώρο της «ιστορίας» καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η κριτική Καζεπίδη γίνεται υπό την οπτική της ρωμαιοκαθολικής και προτεσταντικής *«προβληματολογίας»*, που αδυνατεί να κατανοήσει ότι τα ορθόδοξα δόγματα τα οποία ούτε αυθαιρετούν ούτε προπαγανδίζουν ούτε φιλοσοφούν, αλλά εκφράζουν *«το πλήρωμα της νέας ζωής»* και τη *«μυστική ζωή της εκκλησία που ανακαινίζει και διασώζει την ανθρώπινη ύπαρξη»*, ενώ αντίθετα οι *«παιδαριώδεις και φτηνές μορφές μιας αφελούς κοινωνιολογίας, ηθικολογίας και κοινωνιολογίας»* έχουν δημιουργήσει στο σημερινό άνθρωπο *«αδιέξοδο»*. Το πρόβλημα, μάλιστα, είναι το αντίθετο από αυτό που περιγράφει ο Καζεπίδης. Αυτό έγκειται στο ότι: *«δεν έχουμε αξιοποιήσει την ορθόδοξη περιουσία μας»*, (φυσικό επακόλουθο της οργάνωσής μας από τη Δύση που εχθρεύεται την Ορθοδοξία) και έχουμε παραμερίσει το περιεχόμενό της, μετά τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους, βάζοντας στη θέση της *«ορισμένες αυτονομικές, εμπειρικές, ορθολογιστικές και ανθρωποκεντρικές αξίες, που βασική τους φροντίδα είναι να προσφέρουν τη θνητή*

---

[83] *ο.π.*, 83: *«Αποκομίσαμε την εντύπωση ενός ανθρώπου, που πολεμάει με πάθος και φανατισμό έμμονες ιδέες, ανούσιες ορολογίες, ασαφείς έννοιες και μάλιστα σε τέτοιο σημείο, ώστε να ξεχνάει το συνομιλητή του (αναγνώστη) με τη συγκεκριμένη υπόσταση και τη δυνατότητα προσωπικής κοινωνίας, όπως τουλάχιστον τη ζητεί ένας έντιμος και ουσιαστικά ανταποκρινόμενος διάλογος».*

[84] Εννοείται ότι το άρθρο του Καζεπίδη δεν αναφερόταν καν στην ιστορική σχέση ορθοδοξίας και έθνους, αλλά στην συγκεκριμένη όψη της εκπαιδευτικής πολιτικής της ελληνικής πολιτείας. Δεν τον ενδιέφεραν, δηλαδή, οι ενδεχόμενες ιστορικές εμπλοκές που οδηγούν στην υιοθέτηση της συγκεκριμένης πολιτικής αλλά οι επιπτώσεις της στη συγκρότηση μιας δημοκρατικής και ανοικτής- κατά την άποψη του- πολιτείας.

ευτυχία του ατόμου και την ευημερία της γήινης κοινωνίας»[85]. Τέλος, το άρθρο του Γρηγοριάδη, επιχειρεί να προσδιορίσει τα βασικά σημεία της *«ελληνορθόδοξης μαρτυρίας»* στηρίζοντας την όλη προβληματική του στην πίστη ότι *«η ύπαρξη... σύμφωνα και με τη νεότερη ανθρωπολογική επιστήμη δεν προσεγγίζεται με τη βοήθεια της αντικειμενικής γνώσης και του αφηρημένου θεωρητικού συλλογισμού»*.

Στο άρθρο αυτό εμφανίζονται δύο αλληλένδετα και σημαντικά χαρακτηριστικά. Το κείμενο δεν εντάσσεται στην κατηγορία των τυφλών και βίων επιθέσεων εναντίον όποιου θίγει τη σχέση ορθοδοξίας- σχολείου (αν και προβαίνει στη διασύνδεση των απόγεων κάποιου με την ηθική του υπόσταση[86]) και δεν εντάσσεται σε αυτή, γιατί η κριτική ασκείται κάτω από την πρόθεση να δειχτεί ότι η «αληθινή» ορθοδοξία δεν είναι παρούσα στο χώρο του ελληνικού κράτους και κατ' επέκταση στις σχέσεις σχολείου-Εκκλησίας. Δεν πρόκειται, δηλαδή, για κριτική/επίθεση κυρίαρχου λόγου, αλλά για κατάθεση αναδεικνυόμενου λόγου που έχει πρόθεση να καταστεί κυρίαρχος. Στην κριτική λανθάνει η άποψη ότι το αληθινό πνεύμα του *«ελληνισμού»* πολεμήθηκε από αυτές ακριβώς τις δυνάμεις που οργάνωσαν, υποτάσσοντας στην ιδεολογία τους, το νεοελληνικό κράτος.

Ανεξάρτητα, όμως, με την άρθρωση επιχειρημάτων κατά της άποψης Καζεπίδη στο «ΛκΠ» και τις ανησυχίες φυσικών μελών της ΟΛΜΕ (μήπως οι θέσεις του αποτελούν και απόγεις της Ομοσπονδίας) στοζήτημα εμπλέκεται και η δικαιοσύνη, μετά από την αυτεπάγγελτη δίωξη με την κατηγορία της *«Εξυβρίσεως δογμάτων επικρατούσης θρησκείας»*, στην οποία προβαίνει ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών Αθηνών εναντίον των μελών του ΔΣ της ΟΛΜΕ, που επέτρεψαν τη δημοσίευση του άρθρου του Α. Καζεπίδη και όχι εναντίον του συγγραφέα[87].

Η τελική εκδίκαση της υπόθεσης θα γίνει στις 31 Μαρτίου 1980. Τη σχολική-συνδικαλιστική χρονιά που προηγήθηκε, το θέμα της δίωξης του ΔΣ δεν προβάλλεται ιδιαίτερα από το «Π.Δ.», παρά μόνο μετά τη δίκη και την αθώωση των διωκομένων, παρά το γεγονός ότι ο επικεφαλής του διωκόμενου ΔΣ άνηκε στο χώρο της ΠΑΣΚ, η οποία τώρα (1979- 80)ελέγχει το ΔΣ και την αυτονόητη υπόθεση ότι η προβολή της δικαστικής δίωξης του ΔΣ της ΟΛΜΕ θα ωφελούσε πολιτικά την αξιωματική αντιπολίτευση και τη συνδικαλιστική της παράταξη, που κυριαρχούσε στο ΔΣ. Η ερμηνεία του γεγονότος συνδέεται με τη διαπίστωση ότι στην ΠΑΣΚ κυριαρχούν προσεγγίσεις των σχέσεων Εκκλησίας- σχολείου που ομοιάζουν περισσότερο με αυτή του Γρηγοριάδη παρά εκείνης του Καζεπίδη[88]. Αυτό το ΔΣ περιορίζεται στην καταγγελία των επεμβάσεων που επιχειρούν μέλη της εκκλησιαστικής ιεραρχίας στα εσωτερικά του σ.κ. προκρίνοντας το δικαίωμα των καθηγητών να εκδηλώνουν διαφορετικές εκτιμήσεις από τους κατά τόπους

---

[85] Εννοείται ότι ο Καζεπίδης κατηγορείται έμμεσα για εγκατάλειψη της ιδιότητας του έλληνα ορθόδοξου (σ. 88) και υποταγή στα καθολικά και προτεσταντικά σχήματα σκέψης (σ. 89).

[86] Η τακτική της επίθεσης στο πρόσωπο και την ηθική υπόσταση του εκφέροντος τον «αντιθρησκευτικό» λόγο είναι πασίγνωστη και σημειώνεται συχνά από τους ιστορικούς της εκπαίδευσης.

[87] «Π.Δ.» 520/46/80, 7, «Η δίκη για το άρθρο του Καζεπίδη».

[88] Οι απόγεις του Γ. Γραμματέα της ΟΛΜΕ στη φάση 1979- 80 είναι χαρακτηριστικές. Σε συνέντευξή του προς την *«Εξόρμηση»* της εποχής δηλώνει: *«ακόμη και τα θρησκευτικά δεν εκφράζουν στις σωστές της διαστάσεις την Ανατολική ορθόδοξη Θεολογία»* (Ημερολόγιο: 23/12/79), ενώ στο βιβλίο του για το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών αφιερώνει το μεγαλύτερο μέρος της κριτικής του προς το ΔΣ της περιόδου 1978- 79 σημειώνοντας ότι *«Το ΔΣ της ΟΛΜΕ δημιούργησε μεγάλο θόρυβο με τη δημοσίευση στο περιοδικό [«ΛκΠ»] οργάνου της ΟΛΜΕ, άρθρο του Α Καζεπίδη... [που] υποστηρίζει ότι, τάχα, η ορθόδοξη χριστιανική θρησκεία είναι ένα σύνολο από "δόγματα"... Το άρθρο δημιούργησε θύελλα διαμαρτυριών και επέφερε αναστάτωση στις Γενικές Συνελεύσεις... έγινε το "μέγα θέμα" στις θρησκευτικές οργανώσεις, ασχολήθηκε μ' αυτό η Ιερά Σύνοδος (!) και ακολούθησε η αυτεπάγγελτη δίωξη του ΔΣ της ΟΛΜΕ ωσάν να είχε την ανάγκη του δικαστηρίου η χριστιανική πίστη.»*. Σημειώνει ότι ο Καζεπίδης ομολόγησε *«επίσημα»* ότι είναι *«πιστός χριστιανός, γνήσιο τέκνο της ορθοδοξίας»*, αλλά παράλληλα φάνηκε στο δικαστήριο *«η επιστημονική του αδυναμία να αναλύσει και διαλευκάνει αφορισμούς που διατύπωσε στο άρθρο του»*, ενώ η λήξη της υπόθεσης με την αθώωση των κατηγορουμένων ήταν *«"ανάσα" της ορθοδοξίας που, όσο κρατούσε η δίκη, διασυρόταν στους δρόμους του δικαστηρίου»* (Νίκας Α., Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, Αθήνα 1983, 56).

Μητροπολίτες[89]. Εξάλλου και η δημοσίευση στο «Π.Δ.» της απόφασης της δίκης συνδέεται, όχι με δηλώσεις των παλιών μελών του ΔΣ αλλά με την αναδημοσίευση της συνέντευξης στα «Νέα» (28/5/80) των μαρτύρων υπεράσπισης, Αγγουρίδη Σ και Παπανούτσου Ε.[90] και την αναδημοσίευση άρθρου της *«Χριστιανικής»* που επισημαίνει ότι οι περισσότεροι *«μάρτυρες κατηγορίας και υπερασπίσεως (αν εξαιρέσουμε γνωστό δημοσιογράφο δεξιάς εφημερίδας) με αίσθημα ευθύνης υποστήριξαν ότι η Ορθοδοξία είναι πηγή της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της αγάπης για τον άνθρωπο και για αυτό δεν πρέπει ούτε διώξεις να γίνονται στο όνομά της ούτε προκαταλήψεις να θολώνουν τις συνειδήσεις των επικριτών της»*[91].

Στη γραμμή της καταγγελίας του ρόλου των *«παραεκκλησιαστικών οργανώσεων»*, που προσπαθούν να επέμβουν στα σχολεία- αντίστοιχη αυτής της ΔΟΕ-, θα συγκεντρωθεί ο λόγος περί των σχέσεων Εκκλησίας- σχολείου μετά τις εκλογές του '81. Η καταγγελία αυτή αφορά τη δράση ομάδων που μοιράζουν έντυπα τα οποία προωθούν *«αντιδραστικές και σκοταδιστικές ιδέες [που] αποσκοπούν στην κοινωνική περιθωριοποίηση των νέων»* και το ρόλο κάποιων *«δεσποτάδων»*, που περιοδεύουν τα σχολεία και *«διακόπτουν το μάθημα για να εκφωνήσουν λόγους»*. Η καταγγελία αυτή σκοπό έχει να περισώσει *«σε τελευταία ανάλυση το κύρος της εκκλησίας»*[92]. Δηλαδή, η τελευταία έχει δύο πρόσωπα από τα οποία μόνο αυτό των *«παραεκκλησιαστικών οργανώσεων»* και *«κάποιων δεσποτάδων»* είναι εκείνο που δημιουργεί προβλήματα. Οι αντιδράσεις που εκδηλώνονται τώρα εκ μέρους της ΕΛΜΕ Μαγνησίας κατατάσσονται στην τάξη των *«παρεξηγήσεων»* ή των *«σκόπιμων παρεξηγήσεων»*, γιατί η θέση της ΟΛΜΕ είναι καθαρή:

> *«η αντίδραση καπηλεύτηκε τον ελληνισμό και το χριστιανισμό και έβλαψε όχι μόνο την παιδεία, αλλά κύρια το κύρος της Εκκλησίας [«το έμβλημα της σκοταδιστικής αντίδρασης... είχε ως αποκορύφωμά της το σύνθημα "Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών"], αφού την εμφάνισε έξω από την φυσική της κατάσταση, την ουσία της, και την περιόρισε στη μέριμνα να "σώζει" μόνο την αντίδραση που ταυτιζόταν με την μεταπολεμική δεξιά. Αυτές ωστόσο οι αντιδραστικές δυνάμεις ούτε έλειψαν από τον τόπο μας, ούτε ανενεργές είναι. Και αυτές ακριβώς είχε ως στόχο το σχόλιο.»*[93]

Η ΟΛΜΕ ,εξάλλου, τοποθετείται πλέον σαφώς υπέρ της *«προσφοράς του γνήσιου και ανόθευτου χριστιανισμού»* και θεωρεί ότι οι θεολόγοι καθηγητές οφείλουν να τον διδάσκουν στους μαθητές τους. Η *«Βραδυνή»*, όμως, δημοσιεύει σχόλια για τις

---

[89] «Π.Δ.» 511/116/79, «Απαράδεκτες ενέργειες Μητροπολίτη»

[90] Άλλοι μάρτυρες υπεράσπισης ήταν ο Γαϊτανάκης Ι., καθηγητής Αρχιτεκτονικής στον Καναδά, η Μαραγκοπούλου Α., πρύτανης Παντείου, ο Μουστάκης Γ., θεολόγος- κοινωνιολόγος καθηγητής, ο Τσάτος Δ., καθηγητής Νομικής Θεσσαλονίκης και ο Φίλιας Β., αντιπρύτανης Παντείου. Πρόεδρος του δικαστηρίου ο πρωτοδίκης Κόκαλης και εισαγγελέας ο Γαβριηλίδης, που πρότεινε και την αθώωση, που εκδόθηκε παμψηφεί, την οποία, όπως σημειώνει το «Π.Δ.»: *«το πυκνό ακροατήριο, από συναδέλφους, κυρίως, τη δέχθηκε με παρατεταμένα χειροκροτήματα»*. Η δίκη πραγματοποιήθηκε μετά από δύο αναβολές.

[91] «Π.Δ.» 522/6ος/80, 5, «Δίκη του π. ΔΣ της ΟΛΜΕ- Καζεπίδη». Ο Γ. Γραμματέας του ΔΣ της ΟΛΜΕ, Μπούζας Γ. («Γληνός»), που ήταν κατηγορούμενος στη δίκη θεώρησε, κατά τη συνέντευξη που παραχώρησε για τις ανάγκες της εργασίας, ότι το γεγονός της δίκης αποτέλεσε δείγμα *«της αντιδογματικής βαρύτητας»* που είχε δώσει το ΔΣ στο «ΛκΠ» και της απόφασης των χριστιανικών ομάδων πίεσης προς το ΥΠΕΠΘ να χτυπήσουν την ΟΛΜΕ σε αυτό ακριβώς το σημείο, για να μην επιτρέψουν την απεμπλοκή του ΥΠΕΠΘ από τις πιέσεις τους. Ο ίδιος θεωρεί ότι οι νέες ανερχόμενες δυνάμεις του ΠΑΣΟΚ μετατρέπουν το ζήτημα των σχέσεων εκκλησίας- σχολείου σε ζήτημα *«ταυτότητας»* και κατονομάζει πρόσωπα που έπαιξαν σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία. Αυτά προερχόταν από τη «Χριστιανική Δημοκρατία», προσχώρησαν στο ΠΑΣΟΚ και διατήρησαν επιτελικές θέσεις στο ΥΠΕΠΘ μέχρι και το 1986/88. Θεωρεί μάλιστα ότι ο 1566/85 αποκρυστάλλωσε τις απόψεις αυτές στο άρθρο περί των σκοπών της εκπαίδευσης και ότι εκεί ακριβώς βρίσκεται και η ερμηνεία της συντηρητικότερης μορφής του άρθρου αυτού από εκείνο του 309/76, που έχει επισημανθεί από πληθώρα αναλυτών.

[92] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, Ιανουάριος 1982.

[93] «Π.Δ.» 548/5ος/82, 4, «"Ελληνοχριστιανικές" διδασκαλίες και παρανοήσεις». Απάντηση σε θέσεις της ΟΛΜΕ Μαγνησίας.

παρατηρήσεις του ΔΣ της ΟΛΜΕ, όπου καταδικάζεται η παρουσία των *«παραχριστιανικών οργανώσεων»*. Τα σχόλια αυτά το ΔΣ θεωρεί ότι θέτουν σε αμφισβήτηση την τιμή και υπόληψή του και γι' αυτό υποβάλλει μήνυση κατά της εφημερίδας. Η δίκη (19/11/82) έχει ως αποτέλεσμα την καταδίκη της εφημερίδας (17 μήνες 20 ημέρες και δέκα μέρες ατέλεια χάρτου καθώς και 10000 ηθική αποζημίωση στα μέλη του ΔΣ της ΟΛΜΕ), ενώ το διακύβευμά της είναι, από τη μεριά της ΟΛΜΕ, η κατάδειξη κάποιων ομάδων που επιχειρούν να ανακηρύξουν τους εαυτούς τους τιμητές *«"των ιερών και οσίων" του έθνους»* και να *«παρασύρουν»* τους καθηγητές εναντίον του ΔΣ[94]. Η σύγκρουση πλέον υποτάσσεται στη διχοτομία *«δεξιά- αντιδεξιά»*. Το ΔΣ της ΟΛΜΕ στη φάση αυτή έχει άριστες σχέσεις με τους θεολόγους καθηγητές που αποτελούν φυσικά μέλη της ΟΛΜΕ[95].

Η ΟΛΜΕ, όπως δείχθηκε αλλού, όπως και η ΔΟΕ κατά τη συζήτηση του σ.ν. για τον 1566/85 δεν έχει καμιά ένσταση για την επιβεβαίωση της καλλιέργειας του βαθύτερου νοήματος της ορθοδοξίας στη σκοποθεσία της εκπαίδευσης που επιχειρήθηκε με το νόμο αυτό. Οι ενστάσεις για την υποχρεωτικότητα του εκκλησιασμού που θα κατατεθούν από το ΔΣ της ΟΛΜΕ, λίγο αργότερα με αφορμή εγκύκλιο του Υπ. Παιδείας Α. Κακλαμάνη, παραμένουν στη διατύπωση της άποψης ότι η υποχρεωτικότητα του εκκλησιασμού *«δημιουργεί ποικίλα προβλήματα και τελικά υποβαθμίζει το νόημα του»* και, επιπλέον, αναστατώνει τη ζωή του σχολείου, γιατί συνδυάζεται με την απώλεια μαθημάτων[96]. Το 2ο Συνέδριο θα ζητήσει *«σε κάθε περίπτωση να είναι εντελώς προαιρετικός»*[97].

Οι αναφορές στις σχέσεις Εκκλησίας- σχολείου σταματούν εδώ. Η περίοδος αδυναμίας συγκρότησης απόλυτης πλειοψηφίας στο ΔΣ της ΟΛΜΕ που ακολουθεί καθώς και η φάση 86-89 με τις έντονες κινητοποιήσεις, για άλλη μια φορά, δεν αφήνουν περιθώρια για λεπτομερείς αναφορές στα ζητήματα αυτά, γιατί αποδυναμώνουν την επιζητούμενη μέγιστη ενότητα ηγεσίας και βάσης.

III. 5. 4. Ο λόγος περί Ιστορίας, Εκκλησίας και άλλων λαών στην ΟΙΕΛΕ

Σε αντίθεση με τις εφημερίδες των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, ο «Ι.Ε.» δεν αναφέρεται, με την ευκαιρία κάθε επετείου, στο νόημα της 25ης Μαρτίου. Εξαίρεση αποτελεί μια μοναδική αναφορά, που κατατίθεται στις αρχές της εξεταζόμενης περιόδου, κάτω από τις ιδιαίτερες συνθήκες που δημιούργησε η μεγάλη απεργιακή κινητοποίηση της Ομοσπονδίας (Μάρτιος- Απρίλιος 1977). Αφορμή στάθηκε το γεγονός της απαγόρευσης από το ΥΠΕΠΘ της επιστροφής- όπως είχαν ζητήσει- των απεργούντων Ι.Ε. στα σχολεία για μια ημέρα με σκοπό να οργανώσουν και να συμμετάσχουν στον εορτασμό της επετείου. Η αντίδραση της ΟΙΕΛΕ στην απαγόρευση εκδηλώθηκε με τη διοργάνωση του εορτασμού στο θέατρο «Ακροπόλ». Στη γιορτή, διάρκειας μιάμισης ώρας, διαμέσου του τυπικού, αλλά κυρίως μέσω του πανηγυρικού που εκφωνήθηκε από στέλεχος του ΔΣ, εκδηλώνεται μια διαφοροποιημένη προσέγγιση του ιστορικού γεγονότος, που υπακούει και επικοινωνεί με τη διαφορετική οπτική και προσανατολισμό της ΟΙΕΛΕ.

Η γιορτή διοργανώνεται με τη συνεργασία των μαθητών. Σκοπός να σμίξουν *«μαθητές και δάσκαλοι για να τιμήσουν τους "δασκάλους της λευτεριάς"»* και να γιορτάσουν σε ένα *«απέριττο περιβάλλον»*. Στις απαγγελίες και αναγνώσεις (δημοτικά, Σολωμός, Κάλβος, Μακρυγιάννης, Κασομούλης, Παλαμάς) εναλλάσσονται δάσκαλοι και

---

[94] «Π.Δ.» 533/12/82, 2, «η Δίκη της Βραδυνής». Ενώ μάρτυρες υπεράσπισης της ΟΛΜΕ είναι σχεδόν οι ίδιοι (Αγουρίδης, Φίλιας, Μουστάκης, Σακκάς Δ., σύμβουλος ΚΕΜΕ και ο πρώην διωκόμενος πρόεδρος Ράθωσης Α.) οι μάρτυρες υπεράσπισης της «Βραδυνής είναι ο Μητροπολίτης Δημητριάδος Χριστόδουλος, ο δημοσιογράφος Τ. Γάριος και τρεις βουλευτές της ΝΔ (Μπεκίρης Β., Ξαρχάς Α. και Σαγάλης Κ). Η εμπλοκή πολιτικών προσώπων συνταιριάζει με τη φύση της συγκυρίας.

[95] «Π.Δ.» 550/9ος/82, 34, «Ένωση Θεολόγων Β. Ελλάδος». Το κείμενο της Ένωσης μιλά για άριστη συνεργασία και κατανόηση των θέσεών της από το ΔΣ.

[96] «Π.Δ.» 564/1οσ/84, 5, «Θέση του ΔΣ για τον εκκλησιασμό των μαθητών».

[97] «Π.Δ.» 580/9/85, 11, «Πορίσματα του 2ου Συνεδρίου ΟΛΜΕ».

μαθητές. Κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης κυριαρχεί *«απόλυτη πειθαρχία»* και *«κατανυχτική σιωπή»*, στοιχεία που εκτιμήθηκε ότι βεβαίωναν πώς *«ο σεβασμός των παιδιών μας στις μνήμες των αγωνιστών είναι υγηλής ποιότητας και η Πίστη που τρέφουν στους αγωνιστές δασκάλους τους ξεκινάν εκ των "ένδον" και δεν χρειάζονται προσταγές και κραυγαλέες εκδηλώσεις για να φανερωθούν»*[98].

Ο τρόπος οργάνωσης και το περιεχόμενο της εκδήλωσης, πέρα από την πρόθεση να αντιδιασταλούν από τις αισθητικές και παιδαγωγικές κατευθύνσεις των εορτασμών στα σχολεία, δηλώνουν την ιδιαίτερη αντίληψη που κυριαρχεί για τη διάρθρωση του ιστορικού παραδείγματος και την επίπτωση του μηνύματός του στο παρόν. Αν οι *«"δάσκαλοι της λευτεριάς"»* τιμούνται από δάσκαλους και μαθητές (και οι δυο σέβονται τη δύναμη του παραδείγματός τους), οι τελευταίοι επιπλέον διακατέχονται από αισθήματα *«Πίστης»* στους *«αγωνιστές δασκάλους τους»*. Οι δυο ομάδες προσώπων: οι αγωνιστές του Εικοσιένα και οι αγωνιστές δάσκαλοι μπορούν να παραταχθούν στο ίδιο σημείο του κειμένου, αφού η κοινή τους ιδιότητα (*«αγωνιστές»*) είναι εκείνη που επιτρέπει στους μαθητές από τη μια να *«σέβονται»* τους πρώτους και από την άλλη να εμπιστεύονται τους δεύτερους (*«πίστη»*), εφόσον οι δάσκαλοί τους προβάλλουν στο παρόν μια συμπεριφορά που στο ιστορικό παρελθόν αποδείχτηκε πολύτιμη. Επιπλέον, το αίσθημα *«Πίστης»* των μαθητών προς τους δασκάλους τους, σε αντιστοιχία με εκείνο του σεβασμού τους για τους *«"δασκάλους της λευτεριάς"»*, είναι τόσο εσωτερικά εμπεδωμένο που δεν έχει την ανάγκη των συνηθισμένων αυταρχικών παιδαγωγικών μεθόδων (*«παραινέσεις, προσταγές και κραυγαλέες εκδηλώσεις»*) για να εκδηλωθεί. Αποτελεί εκδήλωση μιας *εσωτερικής* σχέσης της νέας γενιάς με το Παράδειγμα γενικότερα.

Η αξία που προβάλλεται είναι αυτή του αγώνα του ανθρώπου για την κατάκτηση της ελευθερίας του *σε κάθε ιστορικό περιβάλλον*. Το συμπέρασμα αυτό εξάγεται και από τις αναφορές του πανηγυρικού της ημέρας, αναφορές που εγκαταλείπουν το συνηθισμένο τρόπο ανάγνωσης συμπέρασμα του οποίου είναι ότι η δράση των αγωνιστών του Εικοσιένα χάρισε την ελευθερία- μια και καλή- στους σημερινούς έλληνες. Η ερμηνεία αυτή αναδιαρθρώνει επίσης τη φύση του *μηνύματος* της επετείου και το εντάσσει σε ένα άλλο περιβάλλον, όπως θα δειχτεί στη συνέχεια:

> *«Συνηθίζουμε να λέμε πως οι ήρωες του Εικοσιένα με τη θυσία τους μας χάρισαν τη λευτεριά. Όχι. Οι μαχητές εκείνοι, που υμνώνονται σήμερα γίγαντες στην εθνική μνήμη, κέρδισαν με τον αγώνα τους τη δική τους απελευθέρωση. Σε μας κληροδότησαν μόνο το χρέος ν' αγωνιζόμαστε για λευτεριά... Κανένα προγονικό ολοκαύτωμα δε μπορεί να χαρίσει ούτε στο άτομο ούτε στα έθνη ελευθερία. Γιατί η ελευθερία είναι αγώνισμα καθημερινό.»*[99].

Η πρόθεση και η ιδεολογία που βρίσκεται πίσω απ' αυτή την προσέγγιση-ερμηνεία είναι σαφής. Κατ' αυτήν το ιστορικό γεγονός επιδρά καθοριστικά *μόνο* στη συγκεκριμένη συγκυρία που αυτό εκδηλώνεται. Η αξία του, από κει και πέρα, βρίσκεται στο κατά πόσο επιδρά ως Παράδειγμα για την μίμηση σε άλλες συγκυρίες του πανανθρώπινου και διαϊστορικού αγώνα του ανθρώπου για ελευθερία, που θεωρείται ως συνεχώς διακυβευόμενη. Έτσι, δηλώνεται ότι *«τη λευτεριά της κάθε γενιά την κερδίζει με αγώνα»*. Ως εκ τούτου ο εχθρός παύει να έχει *ένα* και συγκεκριμένο πρόσωπο, που αντιστοιχεί στην εθνική ταυτότητα του *εχθρού* που έδρασε στα πλαίσια του συγκεκριμένου ιστορικού γεγονότος[100]. Ο εχθρός μετατρέπεται σε *εσωτερικός* και είναι: ο μεγάλος πειρασμός της *«δουλοφροσύνης»*, η *«ενδιάθετη κλίση του αδύναμου ανθρώπου για προσωπικό βόλεμα»* και *«ο φόβος [που] νικάει την ιδέα [και] ξαναγινόμαστε σκλάβοι.»*. Αυτός μάλιστα *«είναι πιο επικίνδυνος στις ειρηνικές εποχές παρά στις ώρες της σύγκρουσης»*. Γιατί σε συνθήκες ειρήνης και αποκτημένης εθνικής ανεξαρτησίας υπάρχει

---

[98] «Ι.Ε.» 123/27-4-77, 3, Χατζηδάκη Σ., «Εθνική γιορτή».

[99] «Ι.Ε.» *ο.π., από τον πανηγυρικό της Αλόης Σιδέρη. Οι παρακάτω παραπομπές από το ίδιο κείμενο.*

[100] Είναι χαρακτηριστικό ότι στο κείμενο του πανηγυρικού δε γίνεται ούτε μια αναφορά στο όνομα «Τούρκος» ή στα παράγωγά του.

«ο κίνδυνος να εισβάλλουν πάλι τα μικρά και ταπεινά. Με τα οχυρά μας αφρούρητα ανεπαίσθητα μας κερδίζει ο εχθρός την ώρα που ανύποπτοι μπρυκάζουμε δάφνες προγονικές».

Έτσι, το ιστορικό παράδειγμα, για να συνδεθεί απόλυτα με το παρόν και να εξυπηρετήσει τους ιδεολογικούς προσανατολισμούς και ανάγκες της ΟΙΕΛΕ, αποφορτίζεται από το συγκεκριμένο εθνικό του περιεχόμενο και τις αναγκαστικές συνδηλώσεις που αυτό υπαγορεύει. Για να γίνει δυνατό κάτι τέτοιο η έννοια της μίμησης των προγόνων ξεπερνά τα όρια του χρέους απέναντί τους και εκτείνεται στην έννοια της πραγμάτωσης του χρέους που εκπηγάζει από μια πυρηνική ιδιότητα της ανθρώπινης «φύσης»:

«Σε μας μένει το χρέος. Όχι μόνο γιατί είμαστε απόγονοι εκείνων, αλλά και γιατί είμαστε άνθρωποι. Και άνθρωπος θα πει μαχητής.».

Έτσι ο κύκλος της ερμηνείας κλείνει: Οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί εμπνέουν *«Πίστη»* στους μαθητές τους, γιατί μέσα από τη συνδικαλιστική τους δράση μετατρέπονται σε *«δασκάλους της λευτεριάς»* στη σημερινή συγκυρία, κάνοντας πραγματικότητα την εκτίμηση πως *«τότε μόνο είμαστε άξιοι απόγονοι εκείνων των γενναίων, αν καθημερινά πραγματώνουμε την ιδέα της λευτεριάς... αν γυμνάζουμε αδιάκοπα την γυχή μας στο δάρρος.».*

Η παραπάνω ερμηνεία αδιαφορεί πλήρως για κάθε επανερμηνεία του ιστορικού γεγονότος με σκοπό την εμπλοκή στη συζήτηση για τις πολιτικές επιπτώσεις του συγκεκριμένου γεγονότος στη διάρθρωση του εθνικού παρόντος, ερμηνεία που παρατηρήθηκε κατακόρον στις άλλες Ομοσπονδίες. Στρέφεται, απευθυνόμενη περισσότερο στο συναίσθημα (ο πανηγυρικός δεν κάνει καμιά συγκεκριμένη αναφορά στην ιστορία), στην εκμετάλλευση του ιστορικού γεγονότος για να προσδιορίσει μια αξία *ικανή να αφομοιωθεί* από το συνδικαλιστικό κίνημα. Αυτή δεν είναι άλλη από την πραγμάτωση του ανθρώπου διαμέσου της δράσης του για την απελευθέρωσή του κόντρα στις ενδιάθετες τάσεις να παραμείνει εξαρτώμενος από άλλους. Πρόκειται στην ουσία για την εκρίζωση του ιστορικού γεγονότος από την Ιστορία και την ένταξή του στο λόγο της Ομοσπονδίας περί συνδικαλιστικού κινήματος.

Αυτή η σημαντική διαφορά προσέγγισης του ιστορικού γεγονότος αποτελεί και την ειδοποιό διαφορά μεταξύ της ΟΙΕΛΕ και των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Επιβεβαιώνεται, μάλιστα, από τη μια μέσω της απουσίας άλλων κειμένων που θα μνημόνευαν το Εικοσιένα και το '40 και από την άλλη μέσω της επιμονής με την οποία προβάλλονται το νόημα του Πολυτεχνείου και της Πρωτομαγιάς, γεγονότα που η ερμηνεία τους ευκολότερα εντάσσεται στις ανάγκες του συνδικαλιστικού- εργατικού κινήματος και στις αξίες που αυτό αποδέχεται και προβάλλει.

Η πρώτη αναφορά στην επέτειο του Πολυτεχνείου διατηρεί το στοιχείο της διασύνδεσης δασκάλων-μαθητών, μέσα από την κοινή δράση- που στην ουσία παραπέμπει στη λαϊκή ενότητα- με σκοπό την *«πορεία προς ένα όραμα των παιδιών μας για μια Ελλάδα με ολοκληρωμένη ελευθερία, ανεξαρτησία, μόρφωση και κοινωνική δικαιοσύνη»*[101]. Η αναφορά στη νεολαία δε γίνεται αυτόνομα, ώστε να αναδειχτεί αυτή σε μια ξεχωριστή κοινωνική κατηγορία- φορέας νέων αιτημάτων (όπως έγινε στην ΟΛΜΕ): *«στο δρόμο [προς την αμερικάνικη πρεσβεία] συχνά γινόμαστε δεχτοί με χειροκροτήματα του λαού που για πρώτη φορά έβλεπε αντιπρόσωπους της Γενικής Παιδείας να προχωρούν δίπλα στους μαθητές τους».*

Βεβαίως, η παράθεση του επιθέτου *«ολοκληρωμένη»* εμπρός από το ουσιαστικό *«ελευθερία»* ειδοποιεί για την ύπαρξη και στο χώρο της ΟΙΕΛΕ ενός υποστρώματος συγκεκριμένης ιστορικής ερμηνείας της πορείας του νεότερου ελληνικού κράτους, αυτής που εκτιμά ότι η διαδικασία που ξεκίνησε με την ελληνική επανάσταση του '21 δεν ολοκληρώθηκε ούτε στο επίπεδο του αυτοπροσδιορισμού της κρατικής οντότητας

---

[101] «Ι.Ε.» 116/8-1-76, 3, Καραμαλίκη Μαρία, «Το Πολυτεχνείο ζει». Οι παρακάτω παραπομπές από το ίδιο κείμενο.

(*«ανεξαρτησία»*) ούτε σ' αυτό της απόκτησης ισοπολιτείας (*«κοινωνική δικαιοσύνη»*). Όμως, παρά την ύπαρξή του, αυτό το υπόστρωμα δεν παρουσιάζεται, όπως ήδη σημειώθηκε συχνά. Η ερμηνεία πρέπει να αναζητηθεί στο φόβο ότι κάτι τέτοιο μπορεί να οδηγήσει στην αναζήτηση μιας *συγκεκριμένης* και *κυρίαρχης* πολιτικής- κομματικής οντότητας που δυνητικά είναι σε θέση να *ολοκληρώσει* από μόνη της αυτή την πορεία. Τούτο ενισχύεται από το γεγονός ότι δηλώνεται σαφώς- για άλλη μια φορά στο κείμενο για το Πολυτεχνείο- πως μόνο κοινωνικές κατηγορίες *γράφουν* την Ιστορία: *«Η 17η του Νοέμβρη... μπήκε στην Ιστορία από παιδιά που έμαθαν τα ίδια να γράφουν τις σελίδες της»*. Έτσι, επιβεβαιώνεται και η εκτίμηση πως η *νεολαία* δεν αντιμετωπίζεται αυτοτελώς ούτε της προσδίδονται ιδιαίτερες ιδιότητες. Απλά με τη σειρά της αναγνωρίζοντας το καθήκον να *«γυμνάζουμε αδιάκοπα την γυχή μας στο δάρρος»*, εισήλθε στην Ιστορία, αφού με τις ενέργειές της υλοποίησε την πυρηνική ιδιότητα της ανθρώπινης «φύσης», δηλαδή αναδείχθηκε σε *άνθρωπο-μαχητή*. Στο βαθμό, μάλιστα, που βαθμιαία στην γενικότερη επικαιρότητα κυριαρχούν ερμηνείες οι οποίες αναδεικνύουν τη *νεολαία* σε κοινωνική κατηγορία- φορέα ξεχωριστών ιδιοτήτων και θέτουν την ερμηνεία περί του *ανολοκλήρωτου* της εθνικής ανεξαρτησίας στην υπηρεσία κομματικών σκοπιμοτήτων[102], η αναφορά στην επέτειο του Πολυτεχνείου περιορίζεται[103].

Όταν, όμως, το ΠΑΣΟΚ σχηματίζει κυβέρνηση, στον «Ι.Ε» κατατίθεται ένα εκτεταμένο άρθρο που σκοπό έχει να αξιολογήσει όλη την πορεία εορτασμού της επετείου και να οδηγήσει σε συμπεράσματα συγγενή με αυτά που διατυπώθηκαν στον *«πανηγυρικό»* για την Επανάσταση του '21. Κατά το άρθρο δύο τρόποι υπάρχουν να λησμονηθεί ένα ιστορικό γεγονός. Ο πρώτος συνδέεται με το *«να το δούμε μ ό ν ο σαν ένα γεγονός της ιστορίας αυτού του τόπου»*, καλύπτοντάς το με ανέξοδους επετειακούς εορτασμούς *«για να χειροκροτά ο κοσμάκης»*, ό,τι δηλαδή *«έχει καταντήσει να γίνεται και για τις άλλες γιορτές»*[104]. Ο δεύτερος να θεωρήσουμε τους *«πρωτεργάτες αυτής της εξέγερσης σαν "ήρωες", κάτι έξω από τα μέτρα τα δικά-μας.»*, ενέργεια που θα είχε αποτέλεσμα να τιμούμαι το γεγονός εξαντλώντας το στα όρια του θαυμασμού και της ευγνωμοσύνης. Υπάρχει όμως ένας τρόπος να το διατηρήσουμε ζωντανό στη μνήμη. Αν κατανοήσουμε ότι όσοι δρούν στα πλαίσια του ιστορικού γεγονότος *«ήταν άνθρωποι καθημερινοί. Εσείς κι εγώ»*. Τότε το ιστορικό γεγονός *«είναι πια ζωντανό»*. Από κει και πέρα υπάρχει δυνατότητα για *«μια εκλογή»*. Ή ακολουθούμε τη δύναμη ζωής που *«πάλλεται και σφύζει μέσ' στην καρδιά-μας, το νου και το κορμί-μας την κάθε στιγμή»*, δηλαδή την αγωνιστική έκφανση της ανθρώπινης «φύσης» ή παρασυρόμαστε από τη δύναμη *«πλάνης»*, που κατοικεί και αυτή εντός μας και *«ξεγελά»*, *«εξευτελίζει»* και *«εκμηδενίζει βγάζοντας στην επιφάνεια την άγνοια, την ιδιοτέλεια, τη δειλία και τη μικροπρέπεια»* και υποτάσσει τον άνθρωπο στη θέληση *«του θανάτου»*. Αυτός παρουσιάζεται στο κείμενο ως μετωνυμία της υποταγής στη θέληση των ισχυρών. Η εκλογή δεν έχει να κάνει μόνο με τη στάση του ανθρώπου στις ιστορικές στιγμές: *«Την εκλογή αυτή την έχομε κι εμείς κάθε στιγμή. Στο σπίτι-μας, στα μαθήματά-μας, στη διδασκαλία και τη δουλειά-μας, στις συντροφιές-μας, στη μαχητικότητά-μας, στα πολιτικά-μας καθήκοντα»*. Το μήνυμα είναι σαφές και ταυτίζεται με την οπτική του *«πανηγυρικού»*. Ο εχθρός είναι εσωτερικός, καθημερινός και η ανθρώπινη μαχητικότητα ξεπερνά την αναφορά στο συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός για να ενταχθεί στην καθημερινή πρακτική αυτοπραγμάτωσης της ανθρώπινης «ουσίας» (*«αγωνιστικότητα»*). Ο χρόνος εμφάνισης του κειμένου τη στιγμή ακριβώς που το πολιτικό σκηνικό αλλάζει

---

[102] Για τη συγκρότηση τέτοιων ιδεολογικών σχημάτων στο χώρο του ΠΑΣΟΚ αλλά και για τις εκλεκτικές τους συγγένειες με τον αριστερό λόγο: Ελεφάντης Α., Στον αστερισμό του λαϊκισμού, Ο Πολίτης 1991, 173-176 και 307- 309.

[103] Χαρακτηριστική για το στιλ των αναφορών στο Πολυτεχνείο (μεταξύ 1977- 80) είναι η λιτή ανακοίνωση στον «Ι.Ε.» 136/Νοέμβης 1978, 4: «Αντιπροσωπεία της ΟΙΕΛΕ μαζί με τους Συλλόγους- Μέλη της που βρίσκονται στην Αθήνα κατάθεσε την Κυριακή 19/11/78 στεφάνι στο Πολυτεχνείο. Το απόγευμα πήρε μέρος μαζί με πολλούς συναδέλφους στη μεγάλη πορεία του λαού της Αθήνας».

[104] «Ι.Ε.» 150/Νοέμβρης 1981, 2, Γ.Μ., «Πολυτεχνείο '73- '81».

συμφωνεί πλήρως με την ανάγκη να τονιστεί η άποψη ότι η αξία της *«αγωνιστικότητας»* αίρεται πάνω *και* από τη *συγκεκριμένη* ιστορική συγκυρία[105].

Σε αντίθεση με την απουσία παρουσίασης και σχολιασμού των ιστορικών γεγονότων που συνδέονται με την Επανάσταση του '21, ο «Ι.Ε.» μνημονεύει την επέτειο της Πρωτομαγιάς παρουσιάζοντας άλλοτε συνοπτικά και άλλοτε εκτεταμένα τα γεγονότα που συνδέονται με την καθιέρωσή της αλλά και το γιορτασμό της σε διαφορετικές χρονικές στιγμές παγκοσμίως και στην Ελλάδα[106]. Και στις δύο όμως περιπτώσεις το νόημα της αναφοράς είναι ένα και δηλώνεται συνθηματικά: Η Πρωτομαγιά είναι *«ημέρα πάλης, σύμβολο ενότητας και αλληλεγγύης των εργαζομένων σ' όλον τον κόσμο»*, μέρα που συνδέεται με την άσκηση στην *«αγωνιστικότητα»*.[107]

Πέρα από τη μοναδική αναφορά στην Ελληνική Επανάσταση, τις αναφορές στο Πολυτεχνείο και την Πρωτομαγιά απουσιάζει από τον «Ι.Ε» η παρουσίαση και ο σχολιασμός της 28ης Οκτωβρίου. Μόνο το 1985, με την ευκαιρία της επετείου του εορτασμού των σαράντα ετών από τη λήξη του Β' παγκοσμίου Πολέμου κατατίθεται ένα κείμενο αναφορά *«στην πτώση του φασισμού»*[108]. Το κείμενο χαρακτηρίζει τον πόλεμο αυτόν *«ιμπεριαλιστικό»* και *«απόγειο του φασιστικού παραληρήματος»*, για να περάσει ταχύτατα στην ιστορική ερμηνεία. Πρώτο στοιχείο της αποτελεί η κατάδειξη ότι η άνδρωση του φασισμού ήταν αποτέλεσμα της έλλειψης λαϊκής εγρήγορσης[109] και δεύτερο ότι οι δυτικές χώρες τον υποβοήθησαν αρχικά και στάθηκε αδύνατο αργότερα να τον αναχαιτίσουν λόγω *«ιδεολογικής»* αδυναμίας[110]. Στόχος μιας τέτοιας προσέγγισης, απ' όπου απουσιάζει κάθε αναφορά στην αρχική στάση της Σοβιετικής Ένωσης, είναι να καταδειχτεί ότι ο φασισμός *«δεν είναι ο ξεχασμένος νεκρός [αλλά] είναι αυτή η φύση του ιμπεριαλισμού»*, πως τον αντιστρατεύεται το φιλειρηνικό- αντιπυρηνικό κίνημα της εποχής και πως, τέλος, *«οι σύμμαχοι της Δύσης συμμερίζονται άλλες απόψεις»*, γιατί ο *«Ρήγκαν καταθέτει στεφάνι στους τάφους των NAZI»*. Έτσι, μόνος εγγυητής της *«ζωής»* παραμένει ο *«λαός»*. Το μοναδικό αυτό κείμενο, όμως, δε συγκροτεί κυρίαρχη ερμηνεία, αφού ούτε με άλλα επικοινωνεί, ως επιχειρηματολογία, ούτε από άλλα ακολουθήθηκε, μένει, δε, μόνο στο επίπεδο της καθαρής πολιτικής πρόθεσης να καταδείξει πως οι χώρες της δύσης (καπιταλιστικές) επικοινωνούν ιδεολογικά με το *«φασισμό»*, ενώ κάποιες άλλες (χώρες υπαρκτού σοσιαλισμού) *«απεργάζονται την Ειρήνη»*, θέση που δε γινόταν αποδεχτή γενικότερα στην ΟΙΕΛΕ[111].

Η εκρίζωση της ερμηνείας του ιστορικού γεγονότος από το στενό εθνικό πλαίσιο, που περιγράφηκε προηγουμένως, σχετίζεται και με την αντιμετώπιση των άλλων λαών. Οι λίγες εικόνες λαών (Τούρκοι, Παλαιστίνιοι[112], Άραβες) που εμφανίζονται υποτάσσονται αποκλειστικά στον ιδεολογικό προσανατολισμό του διεθνούς εργατικού κινήματος και

---

[105] Παράλληλα οι θέσεις αυτές βρίσκονται σε αρμονία με την προβληματική που αναπτύσσεται την ίδια εποχή στην ΟΙΕΛΕ σχετικά με τη φύση της συνδικαλιστικής δράσης αλλά και τη διαμόρφωση της εικόνας του Ι.Ε., που στρέφονται όλο και περισσότερο στις καθημερινές του πρακτικές πέρα από τις γενικότερες πολιτικές τους σκοπεύσεις (ΙΙ.5.2 και ΙΙΙ.2.3.)

[106] Για το ύφος της συνοπτικής παρουσίασης αντιπροσωπευτικά: «Ι.Ε.» 139/Απρίλης 1979, 2, «Πρωτομαγιά. Μέρα πάλης των εργαζομένων», ενώ για την εκτεταμένη: «Ι.Ε.» 131/Απρίλης 1978, 1-2, «Το χρονικό της Πρωτομαγιάς».

[107] *ο.π.*, σημείωση 104.

[108] «Ι.Ε.» 166/Μάιος 1985, 1, Βεκερλής Λ., «40 χρόνια από την πτώση του φασισμού».

[109] *ο.π.*, 1, Γράφεται χαρακτηριστικά: *«Αν ο φασισμός τότε αντί για τον εφησυχασμό των λαών είχε να αντιμετωπίσει το ισχυρό τείχος της λαϊκής ετοιμότητας θα σερνόταν ανήμπορος επαίτης».*

[110] *ο.π.*, 1,: *«Τα κράτη της Δύσης αφού τον γαλούχησαν και τον μεγάλωσαν μετά δεν μπόρεσαν να τον κρατήσουν. Τους έλειπε η ιδεολογική υποδομή.»*

[111] Κείμενο γραμμένο εμφανέστατα από φυσικό μέλος της ΟΙΕΛΕ που επηρεάζεται από το ΚΚΕ περνά στον Ι.Ε. σε περίοδο μεγάλης συνδικαλιστικής κινητικότητας και σχετικής συνεργασίας «Ανανεωτικής»- «Πανεπιστημονικής», εφόσον εκκρεμεί η *«δημοσιοποίηση»*. Η κυρίαρχη άποψη στην ΟΙΕΛΕ σχετικά με το κίνημα Ειρήνης κρατούσε ίσες αποστάσεις απέναντι στους *«δυο συνασπισμούς»*.

[112] Η ΟΙΕΛΕ στέλνει αντιπροσωπεία της στα κατεχόμενα για να διαπιστώσει την κατάσταση που επικρατεί εκεί και να εκφράσει την αλληλεγγύη της στους Παλαιστίνιους («Ι.Ε.» 174/Φεβρουάριος- Μάρτιος 1988, 14, «Η κατάσταση της εκπαίδευσης στην κατεχόμενη Παλαιστίνη»).

παρουσιάζονται με την ευκαιρία διεθνών συνδικαλιστικών επαφών. Έτσι, οι λαοί αυτοί αντιμετωπίζονται σταθερά ως *«φίλοι»* που, σε συνθήκες των οποίων οι δυσκολίες ποικίλουν κατά περίπτωση, αγωνίζονται κι αυτοί για την ελευθερία τους. Χαρακτηριστικό είναι, μάλιστα, ότι, σε συνέντευξη που παραχωρεί ο πρόεδρος της Ένωσης εκπαιδευτικών της Κωνσταντινούπολης στον «Ι.Ε.», αναζητείται τρόπος σύσφιξης των σχέσεων των δύο λαών[113].

Τέλος, η Εκκλησία και οι σχέσεις της ως θεσμού με το χώρο της εκπαίδευσης είναι ένα ζήτημα που δε σχολιάζεται καθόλου στον «Ι.Ε.». Πέρα από τη συμμετοχή της ΟΙΕΛΕ στο ψήφισμα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών που ζητούσε την παραχώρηση της εκκλησιαστικής περιουσίας στους αγρότες και τους συνεταιρισμούς τους[114], η Ομοσπονδία, τα όργανά της και τα συνέδριά της δεν ασχολούνται με το θέμα. Εξαίρεση αποτελεί ένα άρθρο που εμφανίζεται στο περιοδικό *«Αργώ»* και πραγματεύεται συνολικότερα τις ιδεολογικές προθέσεις και επιπτώσεις της διδασκαλίας της *«θρησκευτικής αγωγής»* στο σχολείο[115].

Το κείμενο προσεγγίζει το θέμα του δηλώνοντας ότι θεωρητική του αφετηρία αποτελεί η θέαση του σχολείου ως *«ιδεολογικού μηχανισμού του κράτους»*. Εξετάζοντας, λοιπόν, τα εγχειρίδια διδασκαλίας θεωρεί ότι μέσω αυτών *«το μήνυμα για υπακοή είναι το σημαντικότερο που πρέπει να περάσει»* και πως το περιεχόμενό τους *«είναι η συντηρητική ιδεολογία που φοράει το θρησκευτικό της άλλοθι»*. Ως προς τη δράση και ιδεολογικό προσανατολισμό της Εκκλησία εκτιμά πως όλες- και η ορθόδοξη- *«βρίσκονται σε εντυπωσιακή καθυστέρηση στον αγώνα δρόμου με την εποχή τους»*[116], αλλά αποδέχεται ότι *«ο θρησκευτισμός εξακολουθεί να υπάρχει»*, αφού επιβιώνει *«μέσα στο σώμα της "κοινής" γνώμης... διατηρείται περίπου ανέγγιχτος μέσα στη δημόσια ζωή και έχει σημαντική δύναμη μέσα στον κρατικό μηχανισμό»*. Διαθέτει, μάλιστα, τόση δύναμη που σταθερά *«απειλεί να εξοντώσει»* οποιονδήποτε θα τολμούσε να τον υπονομεύσει. Και αυτοί υπάρχουν. Είναι όσοι *«γάχνουν για τη σχέση ανάμεσα στο περιεχόμενο της διοχετευόμενης γνώσης και στην κοινωνική σκοπιμότητα της διαδικασίας»*. Έτσι, κατάληξη και εκτίμηση του κειμένου αποτελεί ότι αυτοί (*«ζωηροί, άτακτοι και ασεβείς»*), παρά τον ελάχιστο αριθμό τους, *«ετοιμάζονται να κατεβάσουν την πρόταση. Διστακτικά, πολύ διστακτικά»*, γιατί όλα (*«αφορισμοί, χρωματισμοί, χαρακτηρισμοί, εξουδετερώσεις, δικαστικές διώξεις»*)είναι εναντίον τους. Εναντίον τους ακόμη και οι θέσεις των άλλων Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, αφού η πρόταση που θα *«κατεβάσουν»* είναι (καλύτερα υπονοείται ότι θα είναι) αυτή της κατάργησης του μαθήματος των θρησκευτικών[117]. Όπως, όμως, παρατηρεί κλείνοντας το κείμενο, για να κατατεθεί μια τέτοια πρόταση *«χρειάζονται δύο τουλάχιστον»*. Και δεύτερος δεν υπάρχει.

Αν, λοιπόν, στο χώρο των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ η αναμόρφωση της δράσης της Εκκλησίας είναι το ζητούμενο, στην ΟΙΕΛΕ εκφράζονται απόψεις, χωρίς να προβάλλονται και να αναδεικνύονται σε κυρίαρχο λόγο, που θέλουν την οριστική και αμετάκλητη απομάκρυνση της Εκκλησίας από το σχολικό χώρο.

III. 5. 5. Συνοπτικές παρατηρήσεις Στα έντυπα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών παρατηρείται εκτεταμένη προσπάθεια να προσεγγιστεί και να επαν-ερμηνευτεί το

---

[113] Ημερολόγιο: ΟΙΕΛΕ Φεβρουάριος 1978.

[114] Στο ίδιο III.5.2.6

[115] Κασέτας Α., *«Υπεράνω πάσης υποψίας. Η θρησκευτική αγωγή στη μέση εκπαίδευσης»*, Αργώ τ. 3, Δεκέμβριος 1981, 28- 34. Οι παρακάτω παραπομπές από το άρθρο.

[116] Παρατηρείται ότι η ενασχόληση της Εκκλησίας με τους εργάτες, τους νέους και τα προβλήματά τους, τα ζητήματα της αποικιοκρατίας και το φαινόμενο του φασισμού, τα σύγχρονα προβλήματα και τα ρεύματα σκέψεις γίνεται πάντα εκ των υστέρων και η εκκλησία ως θεσμός παραμένει εγκλωβισμένη στην *«αυτεπάρκειά της»*.

[117] Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Κασέτας παραθέτει τις πρόσφατες θέσεις του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της ΟΛΜΕ, για το μάθημα των θρησκευτικών, σχολιάζοντας ειρωνικά πως αυτές υηφίστηκαν σε συνέδριο *«που κυριαρχήθηκε από "προοδευτικές" δυνάμεις»*.

ιστορικό παρελθόν. Η διαδικασία αυτή έχει έναν ιδιαίτερα άμεσο, πρακτικό και δυναμικό χαρακτήρα, γιατί παρέχει ερμηνείες που αποσκοπούν στη διατύπωση αξιολογικών κρίσεων σχετικά με το παρόν και την υπόδειξη των μελλοντικών υποχρεώσεων των υποκειμένων, πολιτικού και συνδικαλιστικού χαρακτήρα. Αποτελεί, δηλαδή, μια φαντασιακή ανασύσταση του παρελθόντος που λειτουργεί ως αφετηρία για δράση στο παρόν και μέλλον, αλλά και παράλληλα μια διαδικασία που διαμορφώνει κώδικες συμπεριφοράς και περιγράφει το γενικότερο πλαίσιο ιδεολογικών αναφορών[118]. Το φαινόμενο αυτό είναι διευρυμένο στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, όπου και εκδηλώνεται κυρίως με την ευκαιρία της μνημόνευσης των δύο εθνικών επετείων, κινείται δε στα όρια της αντίληψης και αξιολόγησης του ιστορικού γεγονότος στα πλαίσια και για τις ανάγκες μιας *εθνικής ιστορίας*. Αντίθετα στην ΟΙΕΛΕ, όπου περιορίζεται ως και απουσιάζει η μνημόνευση των εθνικών επετείων σε αντίθεση με αυτή των επετείων του εργατικού κινήματος, οι αναφορές στα ιστορικά γεγονότα σχετίζονται με την αναζήτηση επανερμηνειών ικανών να συγκροτήσουν ένα σταθερό πλαίσιο αναφοράς στην ιστορία του εργατικού κινήματος και στην υπόδειξη των «σταθερών» ανθρώπινων αξιών που αυτό υποδεικνύει. Πρόκειται, δηλαδή, από τη μια για ένα *εθνικό ιδεολογικό λόγο* και από την άλλη για έναν περισσότερο *εργατικό ιδεολογικό λόγο* επανερμηνείας της Ιστορίας. Μέσα στα γενικότερα αυτά πλαίσια στις μεν ΔΟΕ-ΟΛΜΕ καταγράφονται διαφοροποιημένες ιδεολογικές προσεγγίσεις στη σύλληψη της έννοιας του *ιστορικού γεγονότος* κατά καιρούς και αλλαγές στις συνεπαγόμενα παραγόμενες εικόνες που σχετίζονται με τους *«άλλους λαούς»*, ενώ στην ΟΙΕΛΕ παρατηρείται μια σταθερή αντιμετώπιση και των δύο, που απλώνεται σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο.

Ένα αντίστοιχο ρήγμα παρατηρείται μεταξύ ΔΟΕ-ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ σχετικά με τις αναφορές στην Εκκλησία. Στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ είναι αρκετά πυκνές και υποτάσσονται στην πρόθεση επαναξιολόγησης του ρόλου που διαδραματίζει η Εκκλησία, ως θεσμός, στη διαμόρφωση του *εθνικού* παρόντος, αλλά και στην περιγραφή του επιθυμητού ρόλου της στη διαμόρφωση του *εθνικού* μέλλοντος. Συνδέονται, δηλαδή, άμεσα με τις σκοπεύσεις του λόγου περί Ιστορίας[119]. Οι αναφορές αυτές κυρίως παρουσιάζονται διαμέσου της αξιολόγησης της ιδεολογικής, κυρίως, δράσης της εκκλησιαστικής ιεραρχίας και των παρεμβάσεών της στα πράγματα της κοινωνίας και του σχολείου. Σε αυτό το πλαίσιο, παρά κάποιες παλινδρομήσεις που σημειώθηκαν στην ΟΛΜΕ, δεν αμφισβητείται ποτέ ότι μέρος του *ρόλου* των εκπαιδευτικών είναι η συμβολή τους στη διαμόρφωση της θρησκευτικής συνείδησης των εκπαιδευομένων. Αντίθετα προβάλλονται τρόποι *ορθότερης* συμμετοχής τους στην όλη διαδικασία. Στην ΟΙΕΛΕ, ενώ ο ρόλος της Εκκλησίας στη διαμόρφωση του ιστορικού παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος απουσιάζει σχεδόν παντελώς, κατατίθενται αποσπασματικά και όχι συλλογικά απόψεις που θέλουν την απεμπλοκή του σχολείου από την ιδεολογική επιρροή της εκκλησίας, χωρίς όμως να αποκτούν οργανωμένη έκφραση, δηλαδή να προβάλλονται, ως «θέσεις».

Η διευρυμένη κατάθεση κειμένων με αναφορές στην Ιστορία, Εκκλησία και στους άλλους λαούς διαρκεί μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, συνδέεται, δε, στις ΔΟΕ-και ΟΛΜΕ με τις τομές που παρατηρούνται στην ανάδειξη συγκεκριμένων ομάδων-πλειοψηφιών στα ΔΣ και ταυτίζεται σχεδόν με την περίοδο που κατείχαν τον απόλυτο έλεγχό τους ισχυρές παραταξιακές πλειοψηφίες με γενικότερο πολιτικο- ιδεολογικό χώρο αναφοράς το ΠΑΣΟΚ. Υποχωρεί, τέλος, στη φάση επαναδραστηριοποίησης της απεργιακής δυναμικής των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών μετά το 1986, στη φάση, δηλαδή, αναζήτησης των όρων εκείνων που θα επέτρεπαν την εκδήλωση απεργιακών κινητοποιήσεων με τον ελάχιστο, αλλά μέγιστα αποδεχτό, αριθμό αιτημάτων. Το περιεχόμενο αυτού του λόγου αλλά και οι όροι και συγκυρίες εκδήλωσής του ειδοποιεί

---

[118] Για τη χρησιμοποίηση της εικόνας του παρελθόντος στο παρόν και την προβολή της στο μέλλον (στα πλαίσια της *εθνικιστικής ιδεολογίας*): Λέκκας Π., *ο.π.*, 199- 201.

[119] Για την *«πολιτική ιδιοποίηση»* της θρησκείας από την εθνικιστική ιδεολογία: Λέκκας Π., *ο.π.*, 188- 189.

για το έντονα ιδεολογικό περιεχόμενό του, ικανό να συγκροτεί ή να αποδυναμώνει ευρύτερες συνδικαλιστικές- παραταξιακές συμμαχίες.

Η διαφορετικότητα του λόγου αυτού μεταξύ ΔΟΕ-ΟΛΜΕ/ΟΙΕΛΕ, από τη μια επιβεβαιώνει την ύπαρξη μιας τομής, που διερευνήθηκε μεταξύ των δυο αυτών υποχώρων σε προηγούμενα κεφάλαια και από την άλλη διαλευκαίνει πυρηνικά στοιχεία πάνω στα οποία η τομή αυτή εδράζεται, με την έννοια ότι το *εθνικό* περιβάλλον και ο *εθνικός λόγος* φαίνεται ότι αποκτούν εξαιρετική σημασία για τις Ομοσπονδίες της δημόσιας εκπαίδευσης σε αντίθεση με την ΟΙΕΛΕ. Παρά αυτή τη διαφορά η απουσία αναφορών στο ευρωπαϊκό παρόν, με την έννοια της ερμηνείας και κριτικής στην παρουσία της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, είναι κοινό στοιχείο και στις τρεις Ομοσπονδίες. Πρόκειται, δηλαδή, για μια λογοκριμένη ιδεολογική άρνηση του ευρωπαϊκού παρόντος και μέλλοντος της χώρας που επιτυγχάνεται και στις δύο περιπτώσεις είτε μέσω της υπερβολικής συγκέντρωσης του ενδιαφέροντος στον *εθνικό* χαρακτήρα της συνδικαλιστικής παρουσίας και δράσης (ΔΟΕ-ΟΛΜΕ) είτε μέσω της αποκέντρωσής του στο παγκόσμιο επίπεδο του γενικότερου εργατικού κινήματος (ΟΙΕΛΕ).

Στη ΔΟΕ διαπιστώνονται τρεις επιμέρους φάσεις διαμόρφωσης του λόγου που συλλαμβάνει, περιγράφει και ερμηνεύει τα ιστορικά γεγονότα. Η πρώτη- ταυτίζεται με την περίοδο ελέγχου του ΔΣ από την ομάδα που «εκλέχτηκε» τη δικτατορία-, προσεγγίζει το ιστορικό γεγονός με θρησκευτική ορολογία και το αντιλαμβάνεται ως υπερβατική εκδήλωση της θείας θέλησης στον ιστορικό χρόνο (πάλη Καλού- Κακού, ο ρόλος που έταξε ο Θεός στην Ελλάδα). Σε αυτή τη φάση ο άλλος λαός συλλαμβάνεται ως βάρβαρος εχθρός, υπονομευτής ή θαυμαστής των Ελλήνων, ενώ ο ρόλος της προσωπικότητας (π.χ. Καραμανλής) θεωρείται καθοριστικός για την εξέλιξη του ιστορικού γεγονότος και η *«εθνική ενότητα»* παρουσιάζεται ως η ψυχική κατάσταση που επιτρέπει την εκδήλωση των ιδιαίτερων ψυχικών και διαχρονικών ιδιοτήτων του *γένους* των Ελλήνων, η επίτευξη της οποίας επιτρέπει, κυκλικά, να πραγματοποιηθεί η θεία βούληση. Εδώ, η έννοια της *συνέχειας* δεν προκύπτει μόνο από την περιγραφή των ιδιοτήτων του *γένους* αλλά και από τη σταθερότητα του περιεχομένου της θείας του αποστολής. Σε αυτή τη φάση ουσιαστικά βρισκόμαστε μπρος στην *αδυναμία* επανερμηνείας του ιστορικού γεγονότος, αφού αυτό κατανοείται ως θρησκευτικής-μεταφυσικής υφής εμπειρία. Ο λόγος αυτός δεν είναι ικανός να εξυπηρετήσει μια *εθνικά* ιδεολογικά προσανατολισμένη επανερμηνεία του παρελθόντος, γιατί αδυνατεί ουσιαστικά να περιγράψει συγκεκριμένες ενέργειες και δράσεις που οφείλει να ακολουθήσει το υποκείμενο ως *Παράδειγμα*. Πρόκειται περισσότερο για μια εθνικιστικοφανή ρητορεία, με στοιχεία παραληρήματος, παρά αποτελεσματική *εθνικιστική-πατριωτική ιδεολογία*.

Η δεύτερη φάση στη ΔΟΕ ταυτίζεται με την περίοδο ελέγχου του ΔΣ από τον Καζαντζή. Στη φάση αυτή το ιστορικό γεγονός αποκαθάρεται από τον ακραίο υπερβατικό και μυστικιστικό χαρακτήρα του και ο ιστορικός χρόνος οργανώνεται επιλεκτικά διαμέσου της επιλογής «παραδειγμάτων» με σκοπό να δειχτεί ότι η Ιστορία έχει τάξει στο ελληνικό *«Έθνος»* να μάχεται για την *«Ελευθερία»* του (εσωτερική και εξωτερική) λειτουργώντας ως διαχρονικό υπόδειγμα για το σύνολο του *«ελεύθερου»* κόσμου. Το περιεχόμενο της σύγκρουσης περιγράφεται ως αντιπαράθεση των ηθικών δυνάμεων- πάντα τις αντιπροσωπεύει το ελληνικό *«Έθνος»*- σε υπέρτερες *«υλικές»* που στερούνται ηθικής υπόστασης (*«Δαυίδ - Γολιάθ»*). Έτσι, η κατάταξη των άλλων λαών στην κατηγορία του «εχθρού» ή «φίλου» κινείται πιο ελεύθερα, αφού πλέον η ιδιότητα προσδιορίζεται από δυο σταθερά κριτήρια: αυτά της συμμετοχής του σε διαδικασίες εσωτερικής ή εξωτερικής επιβολής της εθνικής υπόστασης και της ένταξής του ή μη στον *«ελεύθερο»* κόσμο. Σταθερά και πάλι κάθε επιλεγμένο ιστορικό «παράδειγμα» αποτελεί επιβεβαίωση της ικανότητας του συγκεκριμένου έθνους να δρα μ' αυτόν τον τρόπο, όταν επιτευχθεί και πάλι η ψυχική του *«ενότητα»*. Η ικανότητα αυτή είναι και πάλι αποτέλεσμα συγκεκριμένων ψυχικών ιδιοτήτων του συνόλου *«ελληνικός λαός»*, το οποίο και παρουσιάζεται πλέον ως το συλλογικό υποκείμενο της ιστορικής δράσης. Η έννοια της «συνέχειας» του έθνους, δηλαδή, παραμένει στο επίπεδο της υπόδειξης της διαχρονικότητας των αρετών του και

του *«χρέους»* του απέναντι (αυτή τη φορά) στην Ιστορία. Τώρα πλέον η αναζήτηση του «νοήματος» των ιστορικών γεγονότων είναι απολύτως συνειδητή διαδικασία, κυρίως για να υποδειχθεί ότι καθήκον ως προς το ιστορικό παρόν και μέλλον είναι η προάσπιση του έθνους από εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς, καθήκον που παρουσιάζεται ως σταθερή και διαχρονική επιθυμία του προβαλλόμενου συλλογικού υποκειμένου (*«λαός»*).

Ενώ η ερμηνεία αυτή φαίνεται να επαρκεί και στο ελεγχόμενο, μέχρι το 1981, από τον Κ. Γεωργιάδη ΔΣ, μετά τις εκλογές επιχειρείται μια διευρυμένη ανασκευή της που συνοδεύεται και από τη μερική ανασκευή του γλωσσικού κώδικα που χρησιμοποιείται. Ο κώδικας πλέον είναι περισσότερο λαϊκότροπος και ηρωικός, ενώ παράλληλα θέλει να πείσει ότι αποτελεί δήθεν αποτέλεσμα επιστημονικής προσέγγισης των ιστορικών γεγονότων. Τέλος, εμπεριέχει λέξεις κλειδιά και συνθήματα που ταυτίζονται με αυτά του κυβερνώντος κόμματος, ενώ ταυτόχρονα διατυπώνει ευθέως την εκτίμηση ότι η χρήση της Ιστορίας που γίνεται από την επίσημη κυβέρνηση ταυτίζεται με την ιστορική αλήθεια. Σε σχέση με την οργάνωση του ιστορικού χρόνου και την αναζήτηση «παραδειγμάτων» με σκοπό τη στήριξη της προβαλλόμενης ερμηνείας, ενώ ακολουθεί το παράδειγμα του προηγουμένου (επιλεκτική αναφορά σε ιστορικά γεγονότα)εντάσσει στην αυθαίρετη οργάνωση γεγονότα ανεξάρτητα της ιστορικής τους βαρύτητας (Ελληνική Επανάσταση- *«Πολυτεχνείο»*) χαρακτηρίζοντάς τα από κοινού *«έπη»*. Σκοπός της νέας αυτή οργάνωσης είναι η ανάδειξη ενός νέου ερμηνευτικού κλειδιού της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Αυτό ταυτίζεται με τη διατύπωση του συμπεράσματος ότι η νεότερη ιστορία αποκαλύπτει τον *«αντιστασιακό χαρακτήρα»* της δράσης του *«απλού Ελληνικού λαού»*. Η *«ενότητα»* εξακολουθεί να παίζει αποφασιστικό χαρακτήρα για την ερμηνεία και περιγράφεται πλέον ως κατάσταση η οποία εκδηλώνεται σε φάσεις που εσωτερικοί ή εξωτερικοί κίνδυνοι επιβάλλουν την κοινή δράση των Ελλήνων ανεξάρτητα από κοινωνικούς, οικονομικούς και ταξικούς προσδιορισμούς. Το *«έθνος»*, ως αναλυτική κατηγορία, παραμένει και ταυτίζεται πλέον με την ύπαρξη *«θεμελιακών αγαθών»*, όπως η *«εθνική ανεξαρτησία»* και *«λαϊκή κυριαρχία»*, τα οποία αντιστοιχούν σε ένα σύνολο που έχει κοινό *«αίμα»* και κοινά ψυχικά χαρακτηριστικά- αρετές (αυτές θεωρούνται ως μη αναλύσιμες). Έτσι, η έννοια της «συνέχειας» προσλαμβάνει ένα ακόμη περιεχόμενο, αυτό της συνεχούς αντίστασης του *«απλού λαού»*. Η νέα αυτή προσέγγιση επιτρέπει τη διαπίστωση ότι φορέας της *«γνήσιας εθνικής συνείδησης»* (*«ρωμιοσύνη»*) είναι μόνο ο *«απλός λαός»*, γεγονός που επιτρέπει το διαχωρισμό των ενεργειών και επιλογών του απ' αυτές της εκάστοτε ηγεσίας του νεότερου ελληνικού κράτους. Η διαπίστωση αυτή επενεργεί σημαντικά στη θεώρηση της νεότερης ελληνικής ιστορίας, γιατί επιτρέπεται να υποστηριχτεί ότι ο *«απλός λαός»* πάλευε σταθερά για *«εθνική ανεξαρτησία»* και *«λαϊκή κυριαρχία»*, ενώ η ηγεσία του συχνά είτε εξυπηρετούσε συμφέροντα άλλων δυνάμεων είτε δεν τον ακολουθούσε. Η έννοια της συνεχούς πάλης και αντίστασης του λαού συνοδεύεται από τη διαπίστωση του *ανολοκλήρωτου* της νεότερης ελληνικής ιστορίας, γεγονός που επιδρά σημαντικά στη διατύπωση του καθήκοντος του *«απλού λαού»* στη συγκεκριμένη συγκυρία. Αυτό είναι η υποστήριξη εκείνων των ενεργειών που έχουν σκοπό την ολοκλήρωση της *«εθνικής ανεξαρτησίας, λαϊκής κυριαρχίας»* και την επίτευξη της *«κοινωνικής απελευθέρωσης»*. Τελικός σκοπός της προσέγγισης είναι να δειχτεί ότι πρέπει να υποστηριχτούν οι ενέργειες της κυβέρνησης, που «ορθά» κατανοεί την ιστορία του τόπου, αφού «έμπρακτα» αναγνωρίζει την *«Εθνική Αντίσταση»*, το *«έπος»* του *Πολυτεχνείου»* και αντιστέκεται σε εκείνη την κρατική δύναμη που επιβουλεύεται την εθνική ανεξαρτησία (Η.Π.Α.) Στα πλαίσια αυτής της προσέγγισης οι άλλοι λαοί αντιμετωπίζονται με βάση την εκτίμηση κατά πόσο αυτοί και οι ηγεσίες τους απειλούν την *«εθνική ανεξαρτησία»* ή παλεύουν για την κατάκτηση- ολοκλήρωση της δικής τους. Έτσι, ως μέγιστος εχθρός παρουσιάζονται οι Αμερικάνοι, γιατί είτε σαν λαός δε σέβεται τον ελληνικό είτε γιατί ως ηγεσία επιβουλεύεται την ανεξαρτησία του, ενώ οι Τούρκοι, διαχωρίζονται με βάση τα παραπάνω σχήματα σε λαός- βάση (φιλικός) και ηγεσία (υποταγμένη στους Αμερικάνους). Οι Άραβες παρουσιάζονται ως φίλοι, γιατί μάχονται

είτε για την ανεξαρτησία τους είτε εναντίον των Αμερικάνων. Έτσι, η Ελλάδα κοιτάζει σταθερά προς την Ανατολή.

Τα στοιχεία της παραπάνω προσέγγισης διευρύνεται ακόμη περισσότερο μετά την ανάδειξη στην προεδρεία του Μ. Παπαχρίστου. Μέσω ενός μαρξίζοντος γλωσσικού κώδικα αναζητώνται τα κοινωνικά χαρακτηριστικά που επιτρέπουν τη σαφή διατύπωση του διπολικού σχήματος: *«απλός ελληνικός λαός»* φορέας αντιστασιακού πνεύματος και αγώνων για την ολοκλήρωση των στόχων της Ελληνικής Επανάστασης- ηγεσία (ξενόδουλη αστική τάξη) ανίκανη να ολοκληρώσει αυτούς τους στόχους. Μόνο μετά την απώλεια του απόλυτου ελέγχου του ΔΣ από την ΠΑΣΚ εμφανίζονται αναφορές που ξεπερνούν τα *εθνικά* πλαίσια (Οκτωβριανή Επανάσταση) για να διαπιστωθεί ότι οι επαναστάσεις έχουν έναν εξελικτικό γραμμικό και μη ανατρέγιμο χαρακτήρα (εθνικήσοσιαλιστική), γεγονός που ειδοποιεί ότι υποβόσκει η αντίληψη της πορείας της Ιστορίας *προς ένα τέλος*, περιεχόμενο του οποίου είναι η δημιουργία μιας κοινωνίας απόλυτης ισότητας και δικαιοσύνης, πορεία προς την οποία έχουν καθήκον να κινητοποιούνται τα δρόντα κοινωνικά υποκείμενα.

Το ιδεολογικό σχήμα διάκρισης βάσης- ηγεσίας λειτουργεί και στην περίπτωση της ερμηνείας της στάσης της εκκλησίας. Το σχήμα αυτό επιτρέπει τη διατήρηση από τη μια της *«ορθοδοξίας»* ως συστατικού της νεοελληνικής ταυτότητας (ενότητα *«ράσουφουστανέλας»*) και από την άλλη την καταδίκη ενεργειών μέρους ηγεσίας της Εκκλησίας και *«παραχριστιανικών»* κύκλων, που διεκδικούν την ιδεολογική επικυριαρχία του σχολείου. Επιζητείται η υποταγή της Εκκλησιαστικής ηγεσίας στην κοσμική και ως μέθοδος για την επίτευξη του σκοπού αυτού προτείνεται η επάνοδος του εκκλησιαστικού θεσμού στις καθαρά *«πνευματικές»* του δραστηριότητες μετά την παράδοση της περιουσίας του στο *«λαό»*. Εμμέσως, δηλαδή, θεωρείται ότι τα υλικά αγαθά και η περιουσία της εκκλησίας επιδρούν σημαντικά στο να αναπτυχθεί σε μέρος της ηγεσίας της η αντίληψη ότι μέσω του ασφυκτικού ιδεολογικού ελέγχου της ελληνικής κοινωνίας και σχολείου, με σκοταδιστικής υφής επιχειρήματα, μπορεί να διατηρεί τα υλικά της προνόμια. Γενικότερο χαρακτηριστικό του λόγου περί Εκκλησίας είναι ότι αυτός αποτελεί σταθερά απάντηση σε επιθέσεις που δέχεται το σώμα των δασκάλων. Έχει, δηλαδή, σταθερά *αμυντικό* χαρακτήρα.

Στην ΟΛΜΕ παρατηρούνται δύο φάσεις στο λόγο περί Ιστορίας. Η πρώτη, που ταυτίζεται με το δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ, παρουσιάζει αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με τη δεύτερη φάση της ΔΟΕ. Εδώ κάθε ερμηνευόμενο ιστορικό γεγονός κατανοείται ως σταθμός στη *«δημιουργική κίνηση της Ελληνικής Ιστορίας»*, που αποδεικνύει ότι οι Έλληνες μάχονταν πάντοτε για την *«Ελευθερία»*. Τούτο θεωρείται ως αποτέλεσμα της ύπαρξης στους Έλληνες ενός είδους *«ιστορικής συνείδησης»*, διαδικασία που αφορά εξίσου το *«νου»* και την *«καρδία»* και μεταβιβάζεται διαμέσου ενός *«ιστορικού μεταβολισμού»*. Δηλαδή η έννοια της «συνέχειας» αντιμετωπίζεται εξίσου με βιολογικά και ιστορικά επιχειρήματα. Εξαρχής αυτή η επανερμηνεία αναζητά το *«επίκαιρο δίδαγμα»* κάθε επετειακά εορταζόμενου ιστορικού γεγονότος. Υποκείμενο και παραγωγός των γεγονότων είναι εξαρχής ο *«Ελληνικός λαός»*, ενώ τα *«έθνη»* συλλαμβάνονται διαχωρισμένα σε λαούς και ηγέτες. Οι τελευταίοι οφείλουν να απορρίψουν τις ιδεολογικές επιλογές του *«σωβινισμού»* και *«επεκτατισμού»* τις οποίες δε φαίνεται να συμμερίζονται οι λαοί τους. Στην ΟΛΜΕ θεωρείται ότι κάθε ξεχωριστό ιστορικό γεγονός μπορεί να υποβάλει στο παρόν ένα διαφορετικό καθήκον. Ενδεικτικά η μνημόνευση της 28ης Οκτωβρίου επιβάλει την ενότητα για την προάσπιση της εθνικής ανεξαρτησίας από εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς, ενώ η 25η Μαρτίου τη βαρύτητα της Παιδείας στην οργάνωση και πρόοδο ενός έθνους. Έτσι τα καθήκοντα του παρόντος προκύπτουν ως σύνθεση των διαφορετικών *ιστορικών διδαγμάτων* και υπηρετούν τις σύνθετες πολιτικές και συνδικαλιστικές στοχεύσεις της Ομοσπονδίας.

Στη δεύτερη φάση, έλεγχος ΔΣ από την ΠΑΣΚ, αναδεικνύεται η απειλή του *«φασισμού»*, ως σταθερού εχθρού των λαών και υποδεικνύεται ότι τον ελληνικό λαό κατέχει ένα σταθερό και εξωϊστορικό αίσθημα αντίστασης κατά των *«σκοτεινών*

δυνάμεων» που επιβουλεύονται την εσωτερική και εξωτερική του ανεξαρτησία. Ως φορέας του αισθήματος *αντίστασης* υποδεικνύεται και πάλι ο απλός *«λαός»*, ενώ παράλληλα εμφανίζεται και το ερμηνευτικό σχήμα του *ανολοκλήρωτου*, γνωστό από τη στη ΔΟΕ. Η επιλεκτική οργάνωση και το συνταίριασμα ιστορικών γεγονότων που «αποδεικνύουν» το σχήμα αυτό γίνεται διαμέσου του λόγου και των εικόνων. Η αναζήτηση των κοινωνικών δυνάμεων που εντάσσονται στο σχήμα: *«λαός»*, φορέας της εθνικολαϊκής ενότητας και εκφραστής της αντίστασης σε ξένους κατακτητές και ντόπιους συνεργάτες, τον θέλει να αποτελεί την πλειοψηφία του εθνικού σώματος. Παράλληλα εμφανίζεται και μια προσπάθεια συνδυασμού του μαρξισμού με τον χριστιανισμό, φιλική προς την ανάδειξη του ρόλου του *«λαϊκού παράγοντα»* και των επιδιώξεών του. Σε αυτή τη φάση θεωρείται ότι η *«ιστορική αλήθεια»* δεν έχει αποκατασταθεί, για να υποδειχτεί ότι μετά το 1981 δημιουργήθηκαν συνθήκες που το επιτρέπουν (όπως και στη ΔΟΕ). Καθήκον, λοιπόν, του συλλογικού υποκειμένου είναι η υπεράσπιση των πρωτοβουλιών της κυβέρνησης που αποκαθιστά την *ιστορική αλήθεια* και δημιουργεί προϋποθέσεις να *ολοκληρωθεί* το όραμα του '21. Η ύπαρξη λεπτομερών αναφορών στα καθήκοντα, που η επανερμηνεία της διάστασης του ιστορικού γεγονότος θέτει στο παρόν και το μέλλον, χάνεται μετά την απώλεια του ελέγχου του ΔΣ από την ΠΑΣΚ. Τότε η επανερμηνεία του ιστορικού γεγονότος αντικαθίσταται από την κατάθεση «συνθημάτων» αποδεκτών από τις ΠΑΣΚ και ΔΑΣ (ΚΚΕ).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η στάση της ΟΛΜΕ απέναντι στην Εκκλησία. Οι πρώτες προσπάθειες (1976) του ΔΣ να θέσει θέμα ανεξιθρησκίας και την κατάργηση της μονοδιάστατης (με την έννοια της ορθόδοξης) επιρροής της ελληνικής εκπαίδευσης από την Εκκλησία προσκρούουν στην οργανωμένη αντίθεση των θεολόγων (Π.Ε.Θ)και υποχωρούν. Άλλες παρεμβάσεις κριτικές προς το ρόλο της θρησκευτικής αγωγής στο σχολείο, χωρίς να αποτελούν θέσεις της ΟΛΜΕ, αντιμετωπίζονται αρνητικά από δυνάμεις που εντάσσονται σ' αυτή για να αναδειχθεί η ύπαρξη ενός ρεύματος σκέψης στις γραμμές της που θεωρούσε ότι με τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους επικράτησαν δυνάμεις σ' αυτό που διέστρεψαν εξίσου το πνεύμα του *«ελληνισμού»* και του *«ορθόδοξου χριστιανισμού»*, αφού δημιούργησαν συνθήκες ιδεολογικής διαμόρφωσης των νέων με βάση τις αρχές του ρωμαιοκαθολικισμού- προτεσταντισμού και του ευρωπαϊκού μεσαίωνα[120]. Σε κάθε περίπτωση όμως και στην ΟΛΜΕ το σχήμα διάκρισης της δράσης της εκκλησιαστικής ηγεσίας από τη συμβολή της εκκλησίας στη διαμόρφωση της νεοελληνικής ταυτότητας διατηρείται και επιζητείται η αποκατάσταση του κύρους της Εκκλησίας, που θεωρείται ότι φθείρεται από την ιδεολογική δράση μελών της ηγεσίας και ομάδων φορέων σκοταδιστικών ιδεών, οι οποίες στήριξαν τις ιδεολογικές επιλογές της *«μεταπολεμικής Δεξιάς»*. Αυτό, δηλαδή, που και στην περίπτωση της ΟΛΜΕ ενδιαφέρει περισσότερο είναι η πολιτική διάσταση της δράσης της Εκκλησίας παρά οι επιπτώσεις των σχέσεων Εκκλησίας- Σχολείου στα περιεχόμενα και ιδεολογικό προσανατολισμό του τελευταίου.

Στην ΟΙΕΛΕ επιχειρείται, διαμέσου της αναφοράς σε ιστορικά γεγονότα, η προβολή της ιστορίας του εργατικού κινήματος και η εξαγωγή του συμπεράσματος ότι βασικός πυρήνας της ανθρώπινης φύσης αποτελεί η ανθρώπινη *«αγωνιστικότητα»*, διαδικασία που έχουν καθήκον να πραγματώνουν καθημερινά τα ιστορικά υποκείμενα, έτσι ώστε να πραγματώνουν την ανθρώπινη «φύση» τους.

Η εξέταση του τρόπου επενερμηνείας της Ιστορίας από τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες επιβεβαιώνει τις σχέσεις των επιμέρους ομάδων που κατά καιρούς επικράτησαν στα ΔΣ με τους κομματικούς σχηματισμούς της εποχής και την ιδεολογία τους και υποδεικνύει από τη μια την ύπαρξη ενός κοινού κορμού προσεγγίσεων και από την άλλη τις φάσεις ταύτισης και κατ' επέκταση εδραίωσης των σχέσεων ιδεολογικής κυριαρχίας των δεύτερων επί των πρώτων. Ειδικότερα, ενώ στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ

---

[120] Οι απόψεις αυτές επαναλήφθηκαν και στο Α' Εκπαιδευτικό συνέδριο της ΟΛΜΕ, χωρίς να περάσουν στα πορίσματα του συνεδρίου (Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΟΛΜΕ, ΟΛΜΕ 1982, 253- 55 και 330)

παρατηρούνται φάσεις ταύτισης με τον τρόπο που το ΠΑΣΟΚ θεώρησε και ερμήνευσε την νεότερη ελληνική ιστορία, στην ΟΙΕΛΕ παρατηρείται αποφυγή διατύπωσης τέτοιων ερμηνευτικών σχημάτων και μετακίνηση των ερμηνειών, έτσι ώστε να υπηρετούν ένα γενικότερο αριστερό- συνδικαλιστικό λόγο, χωρίς ιδιαίτερη κομματική ταυτότητα.

Μέρος τέταρτο
Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και εκπαιδευτικός λόγος

IV.1. Εισαγωγικά

Οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες δρουν εκ των πραγμάτων στον κατ' εξοχή δημόσιο χώρο του εκπαιδευτικού συστήματος. Αποτελούν περίπου δημόσιους οργανισμούς (organismes quasipublics)[1] που εμπλέκονται στη διοίκηση, οργάνωση και διαχείριση της εκπαίδευσης. Ως εκ τούτου δεν διεκδικούν απλώς μια σειρά ρυθμίσεις εργασιακού χαρακτήρα για τα μέλη τους, αλλά είναι σχεδόν εξαναγκασμένες να εκφέρουν κι ένα λιγότερο ή περισσότερο συνολικό λόγο για τα εκπαιδευτικά πράγματα. Ο τρόπος συγκρότησης και άρθρωσης, έκτασης και συνοχής αλλά και εξέλιξης και διαφοροποίησης του λόγου αυτού δεν έχει εξεταστεί συστηματικά μέχρι σήμερα. Όπως έχει επισημανθεί εισαγωγικά, συχνά γίνεται αναφορά αποσπασματικά στη «θέση» ή «θέσεις» τους για ένα συγκεκριμένο θέμα, στα πλαίσια των αναγκών μιας έρευνας.

Η μεθοδολογική όμως αυτή αντιμετώπιση, πέρα από το ότι δεν αποτελεί εκ των πραγμάτων συνολική εξέταση του λόγου αυτού, εμπεριέχει και τον κίνδυνο της μηχανιστικής μεταφοράς εξέτασης και ανάλυσης ενός επιμέρους θέματος, αφού δεν είναι σε θέση να παρακολουθήσει πιθανές διασυνδέσεις και εξαναγκασμούς του από το γενικότερο ιδεολογικό λόγο και σκοπεύσεις κάθε εκπαιδευτικού συνδικάτου. Ακόμα και στην περίπτωση που σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των εκπαιδευτικών πολιτικών που ασκήθηκαν σε μια βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος, όπου και οι αναφορές σε ποικίλες «θέσεις» του αντίστοιχου εκπαιδευτικού συνδικάτου επί των πολιτικών αυτών είναι πυκνές, η διερεύνηση δεν είναι υποχρεωμένη να παρακολουθήσει όλες των διαδικασιών συγκρότησης αλλά και- πολύ περισσότερο- δεν ενδιαφέρεται να παρακολουθήσει τις διαφοροποίησεις κατά Εκπαιδευτική Ομοσπονδία των απόψεων περί εκπαίδευσης, τους πιθανούς συσχετισμούς τους και τέλος να συμπεράνει αν συγκροτείται ή όχι συνεκτικός εκπαιδευτικός λόγος σε κάθε μια απ' αυτές[2].

Στο μέρος αυτό θα επιχειρηθεί ακριβώς να εξεταστούν αρχικά ποια προβλήματα εκπαιδευτικής πολιτικής συλλαμβάνονται από κάθε μια Εκπαιδευτική Ομοσπονδία ως *«εκπαιδευτικά θέματα»*[3], με ποια συχνότητα και ένταση επανέρχονται, σε ποιο βαθμό και μέσα από ποιες διαδικασίες τα επεξεργάζονται ως «θέσεις» τους οι Ομοσπονδίες, σε ποια απ' αυτά παρουσιάζονται τομές ή απόλυτη συνέχεια στον τρόπο σύλληψής τους[4], ποια απ' αυτά συγκεντρώνουν την ιδιαίτερη προσοχή κάθε χώρου και τέλος το επίπεδο και ο βαθμός που και στους τρεις χώρους συγκροτείται μια συνολικότερη αντίληψη περί του

---

[1] Για τη θεώρηση του εκπαιδευτικού συνδικάτου ως περίπου δημόσιου οργανισμού αναλυτικά στο Ι.3, όπου και οι αναφορές στη θεωρητική προσέγγιση του θέματος από τον Rosanvallon P. (Rosanvallon P., Question syndicale, Calmany- Levy 1988).

[2] Σε αυτή την περίπτωση ανήκει η άρτια εργασία της Ε. Ζαμπετά, Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 1974- 89. Η περίπτωση των Πολιτικών Εποπτείας και Αξιολόγησης της Εκπαίδευσης, διατριβή για διδακτορία, Αθήνα 1992. Χαρακτηριστικά σημειώνω ότι ενώ στα όρια της εργασίας εντάσσεται το θέμα του Σχολικού Συμβούλου, δεν παρακολουθείται η διαδικασία συγκρότησης της «θέσης» στο χώρο της ΔΟΕ ούτε η επεξεργασία των «χαρακτηριστικών» του, που επιχειρήθηκε σε αυτή, οπότε παρακάμπτεται και το γεγονός της σταδιακής αντίθεσης της ΔΟΕ στον τρόπο *«υλοποίησης»* του θεσμού από τις κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ. Το ίδιο συμβαίνει και με το θέμα της *«ανωτατοποίησης»*. Η εργασία της Ε. Ζαμπετά παρακολουθεί τέσσερις χώρους εκπαιδευτικών πολιτικών τους οποίους ορίζει ως: *«ελάχιστες προϋποθέσεις» της εκπαίδευσης», το περιεχόμενο των σπουδών, η «ισότητα των ευκαιριών», η αξιολόγηση και «η απόδοση λόγου» των εκπαιδευτικών θεσμών.*

[3] Ο όρος χρησιμοποιείται στη γλώσσα των Εκ. Ομοσπονδιών για να διαχωριστούν τα θέματα αυτά από τα *«επαγγελματικά»* ή *«οικονομικά»* ή άλλες κατηγορίες θεμάτων. Το γεγονός αυτό δε σημαίνει πως οι αναφορές θα περιοριστούν αποκλειστικά στην καταγραφή των ζητημάτων εκείνων που οι Ομοσπονδίες κατατάσσουν στα κείμενά τους σ' αυτήν την κατηγορία και μόνο, δεδομένου ότι η κατάταξη ποικίλει κατά περίοδο και κατά Ομοσπονδία.

[4] Χαρακτηριστικές είναι: α)η περίπτωση της *«αξιολόγησης»*, όπου η σύλληψη του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου δημιουργεί εντελώς νέες αντιλήψεις και β)οι σπουδές των δασκάλων, όπου ενώ η στόχευση παραμένει σταθερή ανάλογα με τις συνθήκες αλλάζει το περιεχόμενο του λόγου που κατατίθεται.

πρακτέου στο χώρο των εκπαιδευτικών πολιτικών, με την έννοια της διερεύνησης των πληρέστερα διατυπωμένων προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής που κάθε Εκπαιδευτική Ομοσπονδία επεξεργάζεται.

Η μεθοδολογική επιλογή συνίσταται στην καταγραφή αρχικά του εκπαιδευτικού λόγου και της θεματικής κατά χώρο παραγωγής (διαφορετικοί θεσμοί) των εκπαιδευτικών συνδικάτων και στη συνέχεια στην προσπάθεια ανασυγκρότησης της φύσης του λόγου αυτού, που θα απαντά και στα προηγούμενα ερωτήματα. Δηλαδή, αποφεύγεται η εκ των προτέρων συγκρότηση μιας *τυπολογίας* εκπαιδευτικών θεμάτων και στη συνέχεια η ανίχνευση των αναφορών των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών στα θέματα αυτά και αυτό για δυο λόγους: α)γιατί τα εκπαιδευτικά προβλήματα δεν υπόκεινται σε απόλυτους διαχωρισμούς που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν μια σχηματική τους κατάταξη, αντίθετα μάλιστα συχνά μια κατηγορία προβλημάτων αποτελεί προϋπόθεση για την κατανόηση μιας άλλης ή κάποια ζητήματα κατανοούνται ταυτόχρονα ως προβλήματα που θα μπορούσαν να ενταχθούν κάλλιστα σε δύο τουλάχιστον κατηγορίες[5] και β) στο χώρο του εκπαιδευτικού λόγου των Ομοσπονδιών ο χαρακτηρισμός και προβολή ενός προβλήματος εκπαιδευτικής πολιτικής υπακούει περισσότερο στις πολιτικές ανάγκες που υπαγορεύει η συγκεκριμένη συγκυρία και συνδέεται με τον τρόπο που εκφέρεται ο εκπαιδευτικός λόγος τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και λιγότερο σε μια *επιστημονική - εκ των υστέρων- κατάταξη των προβλημάτων που βασίζεται σε μια αφαιρετική σύλληψη* του χώρου αναφοράς τους[6].

Έτσι στο μέρος αυτό διερευνάται αρχικά ο εκπαιδευτικόω λόγος που κατατίθεται κατά τη διάρκεια των Συνδικαλιστικών Συνεδρίων. Μετά ο εκπαιδευτικός λόγος που κατατίθεται στα Εκπαιδευτικά Συνέδρια καθώς και οι προθέσεις, όροι και προβληματικές δημιουργίας τους. Στη συνέχεια τα περιεχόμενα, προθέσεις και όροι λειτουργίας των εκπαιδευτικών- επιστημονικών περιοδικών των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και οι περιπτώσεις καταθέσεις εκπαιδευτικού λόγου- που μετατρέπεται σε εκπαιδευτική πολιτική των Ομοσπονδιών- σ' αυτά. Τέλος, επιχειρείται η κριτική ανασυγκρότηση των προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής, που επεξεργάζονται και δεν είναι αποτέλεσμα της *μετωπικής και μόνο αντιπαράθεσης* με τις κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές[7], δηλαδή αντικείμενα που συνδέονται απόλυτα με τον πυρήνα της εκπαιδευτικής ιδεολογίας κάθε Ομοσπονδίας.

---

[5] Την προβληματική αυτή αποδέχεται και η Ε. Ζαμπετά, *ο.π.*, 105. Χαρακτηριστικά σημειώνει ότι ζητήματα που συνδέονται με την *«ισότητα ευκαιριών»* για να κατανοηθούν προϋποθέτουν την εξασφάλιση ενός *«minimum εκπαιδευτικών standarts»*, αλλά και ζητημάτα των δύο κατηγοριών θα μπορούσαν κάλλιστα να καταταγούν στην μια ή άλλη κατηγορία.

[6] Χαρακτηριστικά η χρήση του όρου *«εκπαιδευτικές ανισότητες»* εμφανίζεται και περιγράφει συγκεκριμένα αιτήματα στο βαθμό που η επιστημονική κοινότητα έχει θέσει ήδη τον όρο σε χρήση, ουσιαστικά δηλαδή τον έχει *νομιμοποιήσει* και *διαδώσει*, άρα, και τα συνδικάτα την ακολουθούν, την προλαβαίνουν ή και συμπορεύονται με αυτή (περιπτώσεις που έχουν εντελώς διαφορετική βαρύτητα). Ακόμη το περιεχόμενο του όρου *«εκπαιδευτικές ανισότητες»*, σε διαφορετικές φάσεις κάτω και από άλλες πολιτικές συνθήκες- πολιτική αντίθεση στο κυβερνητικό κόμμα- μπορεί να θεωρούνται προϋποθέσεις *«ολοκλήρωσης της μεταρρύθμισης»*, ή σε άλλη συγκυρία να δηλώνουν την *«άλλη εκπαιδευτική φιλοσοφία»* μιας Ομοσπονδίας. Έτσι, ως όρος μπορεί να χρησιμοποιείται, ενώ *εκπαιδευτικές πολιτικές* που σχετίζονται με το περιεχόμενό του απουσιάζουν ή το αντίθετο.

[7] Η περίπτωση αυτή και τα περιεχόμενα του εκπαιδευτικού λόγου που συνδέονται με αυτές τις διαδικασίες εξετάστηκαν στο ΙΙΙ. 4. Κεντρικά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής.

IV. 2. Ο εκπαιδευτικός λόγος στα Συνδικαλιστικά Συνέδρια των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

IV. 2. 1 Εισαγωγικά.

Στις τρεις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες παρατηρείται, κατά τη διάρκεια των καταστατικά προβλεπόμενων συνδικαλιστικών συνεδρίων που φέρουν το όνομα Γενικές Συνελεύσεις ή Συνέδρια, η ενασχόληση με ένα κύκλο ζητημάτων που χαρακτηρίζονται ως *«εκπαιδευτικά θέματα»* ή σύντομα *«εκπαιδευτικά»* τα οποία εντάσσονται στο τελικό σώμα των *«αποφάσεων»* των Γ.Σ.[8] Πρόκειται για μια διαδικασία που ακολουθεί το τυπικό της Γ.Σ. και ως εκ τούτου υπακούει στην αρχή της λήψης αποφάσεων δια της πλειοψηφίας. Η διαδικασία αυτή εκδηλώνεται ως εξής: το ΔΣ της Ομοσπονδίας συγκροτεί έναν κατάλογο *«εκπαιδευτικών θεμάτων»* τα οποία πρέπει να συζητηθούν στα πλαίσια της Ημερήσιας Διάταξης της Γ.Σ. Οι σύλλογοι κάθε Ομοσπονδίας συζητούν, κατά τις Γ.Σ. τους- που προηγούνται αυτής της Ομοσπονδίας τους-, τα θέματα αυτά και καταλήγουν στην αποδοχή, τροποποίηση ή απόρριψη των «θέσεων» του ΔΣ. Οι αντιπρόσωποι που εκλέγουν οι επιμέρους σύλλογοι μεταφέρουν τις αποφάσεις αυτές στη Γ.Σ. της Ομοσπονδίας, κατά τις τοποθετήσεις τους επί των θεμάτων της Ημερήσιας Διάταξης και την κριτική τους στο ΔΣ της Ομοσπονδίας. Τέλος η Γ.Σ. συνήθως μέσω επιτροπών που σχηματίζονται για κάθε επιμέρους θέμα (*«οικονομικά»*, *«επαγγελματικά»*, *«εκπαιδευτικά»* κ.α.) συγκεντρώνει τις επιμέρους προτάσεις που είτε τίθενται ξεχωριστά είτε με την μορφή *«πακέτου»* σε ψηφοφορία. Η διαδικασία αυτή ακολουθεί στις λεπτομέρειές της τους εξαναγκασμούς των επιμέρους και κατά καιρούς καταστατικών δεσμεύσεων ή πρακτικών κάθε Ομοσπονδίας[9]. Κοινό πάντως χαρακτηριστικό αποτελεί σε κάθε περίπτωση ο εφοδιασμός, μετά από ψηφοφορία και έγκριση, του Δ.Σ. με μια σειρά «θέσεων» για τα *«εκπαιδευτικά»* και η δέσμευσή του να πράξει με τέτοιο τρόπο ώστε οι θέσεις αυτές να υλοποιηθούν μέσω νομικών δεσμεύσεων και ενεργειών της κυβέρνησης. Ουσιαστικά, δηλαδή, να μετατραπούν σε κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές. Αυτό ισχύει γενικότερα και στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ, αφού η πολιτική που ακολουθούν τα ιδιωτικά σχολεία και αρχικά είναι και επιζητεί η Ομοσπονδία να είναι ταυτόσημη με αυτή της δημόσιας εκπαίδευσης.

Η διαδικασία και ο σκοπός για τον οποίο επιτελείται υπαγορεύει ουσιαστικά και τη γλωσσική μορφή που λαμβάνουν οι αναφορές στα *«εκπαιδευτικά θέματα»*. Πρόκειται για μικρές σε έκταση προτάσεις που σκοπό έχουν να περιγράψουν επακριβώς την τελική «θέση» για κάθε επιμέρους ζήτημα, με την έννοια ότι αυτή αποτελεί απόληξη μιας διαδικασίας στην οποία συμμετέχουν, δυνητικά, όλα τα φυσικά πρόσωπα και θεσμοί της Ομοσπονδίας και ταυτόχρονα να αποτελέσουν ευκρινείς και ελέγξιμες προτάσεις που

---

[8] Το σώμα των *«αποφάσεων»* οργανωμένο κατά θεματικές κατηγορίες (*«επαγγελματικά»*, *«εκπαιδευτικά»*, *«οικονομικά»*) στην αρχή τουλάχιστον της εξεταζόμενης περιόδου αποστέλλεται στον Υπουργό Παιδείας, ώστε να λάβει γνώση των *«αιτημάτων του Κλάδου»*. Σε αυτή τη φάση οι εφημερίδες των Ομοσπονδιών δημοσιεύουν συνήθως το κείμενο που αποστέλλεται.

[9] Στη ΔΟΕ μέχρι την εποχή που εκλέγεται ένας αντιπρόσωπος από κάθε σύλλογο- ο οποίος και διαθέτει με βάση των αριθμό των φυσικών μελών του συλλόγου αντίστοιχο αριθμό ψήφων στη ΓΣ- είναι υποχρεωμένος να μεταφέρει τις πλειοψηφούσες απόψεις του Συλλόγου του. Αργότερα και μετά την επίσημη αποδοχή των παρατάξεων ο αντιπρόσωπος υπακούει στις απόψεις της παράταξής του και μόνο. Στην ΟΛΜΕ, ενώ ο αντιπρόσωπος έχει σε πρώτη φάση μια σχετική αυτονομία, με τη δημιουργία παρατάξεων υπακούει και εδώ στην παράταξή του. Σε αυτήν τη φάση μόνο στην περίπτωση των ΓΣ που συγκροτούνται από τους Προέδρους των ΕΛΜΕ, ο Πρόεδρος είναι υποχρεωμένος να μεταφέρει την πλειοψηφούσα άποψη της ΕΛΜΕ που αντιπροσωπεύει, γεγονός που ελέγχεται, βέβαια, μόνο στις φανερές ψηφοφορίες. Σε κάθε περίπτωση, όμως, μετά τη δημιουργία και φανερή δράση των παρατάξεων σε ψηφοφορία τίθενται *«πακέτα»* προτάσεων. Στην ΟΙΕΛΕ, εξ αρχής, οι αντιπρόσωποι ψηφίζουν τις παραταξιακές τους θέσεις, ενώ με βάση την πρακτική που εκδηλώθηκε στο χώρο αυτό τις εισηγήσεις για τα *«εκπαιδευτικά»* κάνουν μέλη ή ο επικεφαλής της Επιτροπής Παιδείας που εργάζεται υπό την εποπτεία του ΔΣ της Ομοσπονδίας και προς το τέλος της περιόδου μέλη του ΔΣ του ΣΙΕΛ- Α ή της ΟΙΕΛΕ ή ειδικά εξουσιοδοτημένα άτομα, που ελέγχουν και επιστημονικά τον αντίστοιχο με την εισήγησή τους χώρο.

περιγράφουν επακριβώς το *δέον γενέσθαι* στο μέλλον. Ως εκ τούτου οι προτάσεις αυτές κυρίως *περιγράφουν, προτείνουν* και *δεν αναλύουν*. Η ανάλυση, ανεξάρτητα την ποιότητα, βαθμό και έκτασή της, εννοείται ότι έχει προηγηθεί και είναι σε γνώση των ενδιαφερομένων, οι οποίοι και συμφωνούν στην τελική «θέση»- πρόταση. Μόνο σε ειδικές περιπτώσεις όπως είναι η κατάθεση απόγεων επί σχεδίων νόμων ή Προεδρικών Διαταγμάτων ή γενικότερα εκφοράς κρίσεων επί της συνολικής εκπαιδευτικής πολιτικής παρατηρείται να προηγούνται των προτάσεων αυτών *«σκεπτικά»* ή γενικότερες αναφορές που εμπεριέχουν αναλυτικές προτάσεις. Και σ' αυτήν την περίπτωση, όμως, η έκταση των κειμένων είναι μικρή και η διατύπωση γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε προκύπτει μια εικόνα *μανιφέστου*, ενός κειμένου, δηλαδή, που είναι δυνατό να υποστεί τροποποιήσεις μέχρι τελευταία στιγμή ή στο άμεσο μέλλον μετά από αντίστοιχες διαδικασίες[10].

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η λειτουργία των αποφάσεων για τα *«εκπαιδευτικά θέματα»* στη δράση των εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών γενικότερα. Η φύση αυτής της λειτουργίας είναι πολλαπλή: α) *Εφοδιάζει* το θεσμό των εκπαιδευτικών συνδικάτων με ένα μίνιμουμ θέσεων επί θεμάτων εκπαιδευτικής πολιτικής. β) *Υποχρεώνει* τις ηγεσίες (όπως εξάλλου και οι αποφάσεις για τα *«οικονομικά»* ή *«επαγγελματικά»*) να προσανατολίζουν τη δράση προς την *υλοποίηση συγκεκριμένων κατευθύνσεων εκπαιδευτικής πολιτικής* γ) *Διαδίδει* στο σύνολο των *φυσικών μελών* ένα σύνολο απόγεων για μια σειρά εκπαιδευτικών προβλημάτων, ανεξάρτητα αν κάθ' ένα απ' αυτά αποδέχεται την προβαλλόμενη και πλειοψηφούσα για κάθε ζήτημα «θέση». Επιτρέπει, δηλαδή, τον αναστοχασμό επί ενός μίνιμουμ εκπαιδευτικών θεμάτων στο σύνολο του εκπαιδευτικού κόσμου, λειτουργία που συνδέεται αυτόματα με την ανάπτυξη των γενικότερων εκπαιδευτικών απόγεων των εκπαιδευτικών. δ) *Υποχρεώνει* την εκάστοτε ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, αλλά και το σύνολο των πολιτικών κομμάτων της χώρας, να αποκτά μια «θέση» για κάθε ανάλογο ζήτημα ή υποδεικνύει για ποια απ' αυτά οι παραπάνω φορείς εκπαιδευτικής πολιτικής σιωπούν.

Τα παραπάνω δείχνουν ότι οι κατά καιρούς «θέσεις» ανεξάρτητα της απουσίας ή μη αναλυτικής προσέγγισης εκ μέρους των Ομοσπονδιών, σε κάθε μια απ' αυτές, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στα περιεχόμενα που αποκτά κατά καιρούς ο λόγος περί εκπαιδευτικής πολιτικής.

IV. 2. 2 Τα εκπαιδευτικά θέματα στις Γ.Σ. της ΔΟΕ.

Τα *«εκπαιδευτικά θέματα»* καταλαμβάνουν σημαντική έκταση των αποφάσεων των Γ.Σ., τακτικών και έκτακτων, της ΔΟΕ. Στις πρώτες Γ.Σ. παρουσιάζονται συνήθως στο τρίτο μέρος ή κεφάλαιο των κειμένων που δημοσιεύει το «Δ.Β.» και έχουν σκοπό να πληροφορήσουν τα μέλη της Ομοσπονδίας για το σύνολο των αποφάσεων που πάρθηκαν. Στην αρχή της περιόδου συγκροτούνται από ένα σύνολο αριθμημένων παραγράφων που κάθε μια έχει ως τίτλο ένα επιμέρους θέμα: *«Σχολές βασικών σπουδών»* ή *«Παιδαγωγικές Ακαδημίες και Σχολές Νηπιαγωγών»*, *«Δημοτικά Σχολεία-Νηπιαγωγεία»*, *«επιμόρφωση διδακτικού προσωπικού»*, *«σχολικά βιβλία»*, *«αναλυτικό και ωρολόγιο πρόγραμμα»*, *«εκθέσεις υπηρεσιακής ικανότητας»*, *«εποπτεία και διοίκηση στη δημοτική εκπαίδευση»*, *«μεταθέσεις- αποσπάσεις»*[11]. Συνήθως αυτές ακολουθούν το μέρος που φέρει τον τίτλο *«επαγγελματικά»*. Σε κάποιες περιπτώσεις σημαντικές αποφάσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα εντάσσονται στα άλλα μέρη-κεφάλαια των αποφάσεων[12]. Αργότερα και

---

[10] Η περίπτωση αυτή παρατηρείται στις ΟΛΜΕ και ΔΟΕ μετά την πραγματοποίηση των πρώτων τους Εκπαιδευτικών Συνεδρίων, ενώ στην ΟΙΕΛΕ συνδέεται περισσότερο με την έκταση που λαμβάνουν κατά καιρούς τα *«εκπαιδευτικά θέματα»* στα συνδικαλιστικά Συνέδρια της Ομοσπονδίας.

[11] Στις πρώτες Γ.Σ. (45η-48η) και στην τελευταία οι *«μεταθέσεις αποσπάσεις»* εντάσσονται στα *«εκπαιδευτικά θέματα»*. Στις υπόλοιπες Γ.Σ. είτε βρίσκονται στα «επαγγελματικά» είτε αποτελούν μόνες τους κεφάλαια είτε εντάσσονται στα *«άλλα θέματα»*.

[12] Ενδεικτικά: στη 45η Γ.Σ. (5-11/7/76)η απαίτηση της καθιέρωσης του μονοτονικού εντάσσεται στις *«διάφορες άλλες αποφάσεις»* («Δ.Β.» 796/25-8-76, «Ποιες αποφάσεις πήρε η 45η ΓΣ», ενώ στην 53η (21-25/6/84)τα θέματα της αξιολόγησης και εξομοίωσης πτυχίων εντάσσονται στα *«επαγγελματικά»* («Δ.Β.»

ιδιαίτερα μετά το 1981 ο εμπλουτισμός των παραγράφων με νέα θέματα, όπως *«εξειδίκευση δασκάλων- νηπιαγωγών»*, *«διδακτήρια»*, *«κέντρα διδακτικών πηγών»*, *«πειραματικά σχολεία»*, *«αναλφαβητισμός»*, *«αξιολόγηση μαθητή, διόρθωση λαθών»*, *«διορισμοί καθηγητών ξένων γλωσσών, πρόσθετου δάσκαλου»*, *«εκπαίδευση ελληνόπουλων εξωτερικού»* δηλώνει τον ολοένα και διευρυνόμενο κατάλογο εκπαιδευτικών θεμάτων που εντοπίζει και αναδεικνύει η Ομοσπονδία[13]. Τέλος, στην τελευταία Γ.Σ. η αναδιοργάνωση των παραγράφων που κατέγραφαν τα ποικίλα εκπαιδευτικά θέματα σε τέσσερις άξονες (*«Ενιαίο 9χρονο και ενιαία αντιμετώπιση προβλημάτων της εκπ/σης»*, *«Προσχολική Αγωγή- Παιδικά Κέντρα»*, *«Για το ρόλο του δασκάλου»* και *«άλλες [εκπαιδευτικές] αποφάσεις»*) αποτελεί ένδειξη για τη συγκρότηση και ενσυνείδητη προσπάθεια διατύπωσης ενός *ενιαίου* και συνολικότερου λόγου περί εκπαιδευτικής πολιτικής. Τη φάση αυτή ουσιαστικά προαναγγέλλουν τα κείμενα απόφασης της 53ης ΓΣ (1983) και της Έκτακτης Γ.Σ. (21-22/3/85) που είχε θέμα την εκτίμηση του υπό ψήφιση σχεδίου νόμου (1566/85). Το πρώτο εισάγει τη θεματική αντιμετώπιση που συνοδεύεται από τη διατύπωση ενός *«σκεπτικού»* για κάθε θέμα και δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην *«ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης»*, ενώ το δεύτερο οργανώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε μέσω αυτού να διατυπώνεται αρχικά μια συνολικότερη εκτίμηση γενικότερα για το *«εκπαιδευτικό φαινόμενο»* και να ακολουθεί μια ειδικότερη εκτίμηση για το προς ψήφιση σχέδιο νόμου[14].

Ο πίνακας (Ι) καταγράφει το σύνολο των θεμάτων εκπαιδευτικού χαρακτήρα που παρουσιάζονται ως αποφάσεις Γ.Σ. της ΔΟΕ κατά την εξεταζόμενη περίοδο και παρέχει ένα σύνολο πληροφοριών για αυτές. Με την πρώτη ανάγνωσή του γίνεται εμφανές ότι τους δασκάλους απασχολούν *σταθερά και κυρίως θέματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση, μετεκπαίδευση και αξιολόγησή τους, τη διοίκηση, εποπτεία και δομή του εκπαιδευτικού συστήματος*. Διαβάζοντας το περιεχόμενο και αναζητώντας τις ενδεχόμενες σχέσεις τους μπορούμε να οδηγηθούμε στον πυρήνα της εκπαιδευτικής ιδεολογίας τους.

Αρχικά ως προς το ζήτημα των *«βασικών σπουδών»* - που αποτελεί σταθερά το σημαντικότερο πρόβλημα εκπαιδευτικής πολιτικής για τη ΔΟΕ και όπως αναλύθηκε αλλού αναδείχθηκε σε μετωπικό αίτημα της ΔΟΕ κατά την περίοδο 1974- 81[15] - αξίζει να σημειωθεί ιδιαίτερα, ως προς τον τρόπο προβολής του, ότι στην αρχή της περιόδου δεν εντάσσεται στα *«εκπαιδευτικά»*, αλλά αποτελεί σταθερά το πρώτο κεφάλαιο- μέρος των αποφάσεων. Η ιδιαίτερη αυτή μεταχείριση τονίζει τη σπουδαιότητα και επιμονή προβολής του θέματος εκείνη την περίοδο. Η «θέση» εισάγεται τότε με τις εκφράσεις *«θεωρείται πρωταρχικό, βασικό, καθολικό και ανυποχώρητο αίτημα του κλάδου το θέμα των Σχολών βασικών Σπουδών»*[16]. Όμως και όταν το θέμα αυτό αργότερα εντάσσεται στο μέρος *«εκπαιδευτικά»* διατηρεί σταθερά την πρώτη θέση εντός της ενότητας αυτής[17]. Το ίδιο συμβαίνει και μετά την υλοποίηση της *«ανωτατοποίησης»*, όταν το περιεχόμενο των αναφορών στην εκπαίδευση των δασκάλων διαφοροποιείται για να περιλάβει πλέον μια

954/7-8/84, «Οι αποφάσεις της 53ης Γ.Σ.»). Η τελευταία περίπτωση είναι ενδεικτική για το βαθμό που εκπαιδευτικές αποφάσεις έχουν επαγγελματικές επιπτώσεις στους εκπαιδευτικούς και τον τρόπο που συλλαμβάνονται απ' αυτούς σε σχέση με άλλα χαρακτηριστικά της συγκυρίας.

[13] Κυρίως μετά την 53η Γ.Σ. (21-25/6/84).

[14] «Δ.Β.» 954/7-8/84, «Οι αποφάσεις της 53 ΓΣ» και 966/5/85, 3, «Απόφαση της Έκτακτης ΓΣ της ΔΟΕ».

[15] Στο ΙΙΙ. 4. 3. 6. όπου παρουσιάστηκε και το περιεχόμενο του λόγου περί *«ανωτατοποίησης»*.

[16] Ενδεικτικά: «Δ.Β.» 796/25-8-76, *ο.π.* και «Δ.Β.» 816/5-9-77, «Ποιες αποφάσεις πήρε η 46η ΓΣ».

[17] Η φάση αυτή συμπίπτει με την χρονική στιγμή κορύφωσης της αντίθεσης ΔΟΕ- κυβέρνησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην απόφαση της 48ης ΓΣ (1-6/7/79) η θέση για τις *«ενταγμένες»* και *«4ετούς φοιτήσεως»* σχολές συνοδεύεται από εδάφιο που δηλώνει την αποφασιστικότητα της Ομοσπονδίας: *«Αν η Κυβέρνηση δεν θελήσει να δεχτεί τις προτάσεις της ΔΟΕ ο Κλάδος θα προχωρήσει σε απεργία. Δεσμεύεται το νέο ΔΣ να θέσει σαν πρωταρχικό στόχο την ψήφιση του σχεδίου νόμου για τις Π.Α.»* («Δ.Β.» 854/7ος/79, «Οι αποφάσεις της 48ης Γ.Σ. του Κλάδου»). Εννοείται ότι πρόκειται για το σ.ν. της ΔΟΕ (στο ίδιο ΙΙΙ.4.3.6.)

σειρά «θέσεις» που αναπτύσσονται και αφορούν την οργάνωση, στελέχωση και λειτουργία των Παιδαγωγικών Τμημάτων καθώς και τις πρώτες προτάσεις που τείνουν να

Ι. Πίνακας εκπαιδευτικών θεμάτων συνδικαλιστικών συνεδρίων Δ.Ο.Ε[18]

	Ε	44	45	46	47	48	50	51	53	Ε	54	Ε	55	56	Ε	57	Ε	58
- θέσεις για σ.ν. περί γεν. εκπ/σης	-	-								-	-							-
- διοίκηση- εποπτεία	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			-	-	-	-		-
- δομή εκπ/κού συστήματος	-	-	-	-					-	-			-	-	-	-		-
- δαπάνες								-	-				-	-	-	-		
- γλώσσα εκπ/σης- μονοτονικό	-		-		-		-											
- Α.Ε.Σ./ΚΕΜΕ/ Π.Ι	-							-		-	-							
- γενικά περί εκπ/κής πολιτικής									-						-			
- ιδιωτική εκπαίδευση								-		-				-		-		
- ξένα σχολεία										-				-				
- αξιολόγηση δασκάλων	-	-	-	-	-	-	-		-	-			-	-	-	-		
- σπουδές δασκάλων	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-	-		-		-
- μετεκπαίδευση και επιμόρφωση	-	-	-	-	-	-	-	-			-	-	-	-	-	-		-
- εξομοίωση δασκάλων								-	-		-			-		-		-
- διορισμοί στην πρωτοβάθμια												-	-	-			-	
- διορισμός και θρήσκευμα														-				
- ωράριο- πρόγραμμα και δάσκαλοι			-		-			-		-			-	-		-		-
- αναλυτικά προγράμματα		-	-	-	-	-	-	-	-					-	-	-		-
- σχολικά βιβλία				-		-		-	-					-		-		
- εποπτικά όργανα								-						-				
- διδακτήρια		-					-	-	-					-				
- κέντρα διδακτικών πηγών								-	-	-								
- πειραματικά σχολεία										-								
- αναλφαβητισμός-βοήθεια μαθητών										-			-	-		-		
- μαθητών αξιολόγηση								-								-		
- εκδηλώσεις σχολείων								-										
- ειδική αγωγή													-					
- εκπ/ση ελληνοπαίδων εξωτερικού									-	-							-	
- εκπαιδευτικά συνέδρια				-			-	-					-	-		-		-
- έντυπα Ομοσπονδίας			-		-													
- Μ.Μ.Ε.								-										
- σχέσεις με άλλες οργανώσεις		-	-		-		-		-		-							-
- παιδικά κέντρα- προσχολική										-			-					-

προκαταλάβουν τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η δημιουργία και λειτουργία του νέου θεσμού στο εργασιακό status των δασκάλων[19]. Συνεκτικό στοιχείο των «θέσεων» αυτών

[18] Ο πίνακας περιλαμβάνει μόνο τις ΓΣ που πάρθηκαν εκπαιδευτικές αποφάσεις.

[19] Η πρώτη διαφοροποίηση του περιεχομένου παρατηρείται στην 51η ΓΣ(1982) όταν τίθεται για πρώτη φορά το ζήτημα της ισοτιμίας των τίτλων σπουδών Π.Α. και Π.Τ., ουσιαστικά, δηλαδή, ανοίγει το θέμα της *«εξομοίωσης»* των πτυχίων. Στην 53η τίθεται το θέμα της ενοποίησης των Π.Τ. δασκάλων- νηπιαγωγών, της κατάργησης των εκκλησιαστικών Π.Α., της εξειδίκευσης των φοιτητών των Π.Τ. σε τρεις κύκλους (*«θεωρητικός», «θετικός», εκφραστικός»*) εκ των οποίων ο ένας είναι υποχρεωτικός και η επιλογή μαθημάτων από τους άλλους προαιρετική και ζητείται η παύση της λειτουργίας των Π.Α. το ακ. έτος 1985-86 («Δ.Β.» 954/7-8/84, *ο.π.*, 51). Στην 54η (1985) προστίθεται στα προηγούμενα η ανάγκη εκπόνησης από την κυβέρνηση προγράμματος μεταπτυχιακών και χορήγησης υποτροφιών σε δασκάλους και νηπιαγωγούς, ώστε να στελεχωθούν τα νέα τμήματα, ζητείται να υπάρξει ανάμεσα στα 7 μέλη ΔΕΠ και καθηγητής καλλιτεχνικών μαθημάτων, η δημιουργία στα Π.Τ. προγραμμάτων επιμόρφωσης και μεταπτυχιακών, όπου θα εγγράφονται οι δάσκαλοι-νηπιαγωγοί χωρίς εξετάσεις. η σύνδεση της επιμόρφωσης γενικότερα με τα Π.Τ. και αναζητούνται τρόποι διασύνδεσής τους με την εκπαιδευτική πραγματικότητα της χώρας («Δ.Β.» 968/7-8/85,). Στην 55η ΓΣ (1986) ζητείται η επιτάχυνση των διαδικασιών εκλογής των 7 πρώτων μελών του ΔΕΠ και καθορίζεται η ποσόστωση (4 από τη θεωρητική παιδαγωγική και 3 από την εφαρμοσμένη), το κλείσιμο των Π.Α., η αξιοποίηση των καθηγητών Π.Α. στα νέα Π.Τ., η αύξηση των κονδυλίων για τη λειτουργία τους («Δ.Β. 980/7-8/86, 38). Η 56η ΓΣ (1987) επικεντρώνεται στη διεκδίκηση ίδρυσης Σχολών Εκπαίδευσης και Παιδείας (Παιδαγωγικές Σχολές)- όπου

αποτελεί η επιμονή στην ανάγκη να δημιουργηθούν σχολές που α) θα έχουν πραγματικά πανεπιστημιακό κύρος και θα απομακρύνονται από τους χώρους και όρους λειτουργίας των παλιών Π.Α. και β) θα έχουν τον ιδιαίτερο *παιδαγωγικό- επιστημονικό* χαρακτήρα που επιθυμούν οι δάσκαλοι, αλλά παράλληλα θα παράγουν δάσκαλο *εξειδικευμένο* ικανό να συγκριθεί επιστημονικά, ως κάτοχος γνώσεων *και συγκεκριμένου* επιστημονικού αντικειμένου, πέρα από την παιδαγωγική επιστήμη, με τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας. Η επιμονή και σταθερότητα, λοιπόν, της ενασχόλησης με το θέμα των *«βασικών σπουδών»* συνδέεται ευθύγραμμα με *το κύρος* που απολαμβάνουν οι δάσκαλοι *εντός* του εκπαιδευτικού συστήματος *ως κάτοχοι και φορείς πιστοποιημένων επιστημονικών γνώσεων.* Ως προς το ζήτημα αυτό δεν παρατηρείται τομή ή διαφοροποίηση από τις αρχικές επιδιώξεις.

Οι «θέσεις» για τη *«μετεκπαίδευση- επιμόρφωση»* συνδέονται απόλυτα με τα προηγούμενα. Πάγια και βασική «θέση» της ΔΟΕ είναι η ένταξη της μετεκπαίδευσης των δασκάλων στο Πανεπιστήμιο, όπου βρισκόταν και παλαιότερα η κλασική δίχρονη μετεκπαίδευση τους[20]. Η *«μετεκπαίδευση- επιμόρφωση»* επιζητείται, από την αρχή ως το τέλος της περιόδου, είτε να παρέχεται στα πανεπιστήμια είτε να ελέγχεται απ' αυτά (περίπτωση ΠΕΚ)ανεξάρτητα με τη χρονική διάρκειά της (δίχρονη, μονοετής, ταχύρυθμη). Ταυτόχρονα επιδιώκεται αυτή να αφορά, αν είναι δυνατό, το σύνολο των δασκάλων. Η έννοια αυτή εκφράζεται με τον όρο: *«διεύρυνση της μετεκπαίδευσης».* Σ' αυτήν την κατεύθυνση αναπτύσσονται τρεις τύποι επιμέρους αιτημάτων: α) η άρση κάθε ηλικιακού εμποδίου για την είσοδο στους διάφορους τύπους ιδρυμάτων μετεκπαίδευσης-επιμόρφωσης (ΜΔΔΕ., ΣΕΛΔΕ, ΠΕΚ), που έθετε το κατά καιρούς και περίπτωση νομοθετικό πλαίσιο λειτουργίας, β) η κατάργηση των εξετάσεων εισαγωγής και αναζήτηση τρόπων υπηρεσιακής εισαγωγής στις σχολές με βάση τα τυπικά προσόντα και γ) η αύξηση του αριθμού των μετεκπαιδευμένων που παίρνει τη μορφή της αίτησης του διπλασιασμού των εισακτέων στο Μ.Δ.Δ.Ε (παράλληλα με την επιδίωξη λειτουργίας δίχρονων σχολών μετεκπαίδευσης σε κάθε Πανεπιστήμιο της χώρας) και επέκτασης του θεσμού των ΣΕΛΔΕ σε όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας. Στην περίπτωση των ΣΕΛΔΕ, που είναι υπηρεσιακές σχολές επιμόρφωσης, επιδιώκεται η λήψη ειδίκευσης των δασκάλων (οι γνωστοί τρεις κύκλοι)σε αυτές και η ένταξη τους στην εποπτεία ενός επιστημονικού οργάνου: του ΚΕΜΕ, ως εγγυητή του επιστημονικού τους επιπέδου. Στο τέλος της περιόδου η *«μετεκπαίδευση- επιμόρφωση»* συνδέεται με το ζήτημα της *«εξομοίωσης»*, όταν επιζητείται η κατάταξη των δασκάλων στο πρόγραμμα σπουδών των Π.Τ., για να *«εξομοιωθούν»*, με βάση και τα έτη μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσής τους. Η μελέτη των «θέσεων για την *«μετεκπαίδευση-επιμόρφωση»*[21] (ΜΔΔΕ και ΣΕΛΔΕ) μας

θα συγχωνευτούν Π.Τ. δασκάλων/νηπιαγωγών και οι σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου-, ζητά την εκπόνηση ειδικού προγράμματος χρηματοδότησής τους, ώστε να γίνει δυνατή η λειτουργία τους και επιμένει πως αυτά οφείλουν να λειτουργούν αποκλειστικά στις έδρες των Πανεπιστημίων («Δ.Β.» 991/7-8/87, 2). Η 57η ΓΣ (1988) επιβεβαιώνει τις προηγούμενες θέσεις και επισημαίνει ότι οποιαδήποτε *«προβλήματα που υπάρχουν στους κόλπους της πανεπιστημιακής κοινότητας και τα οποία εμποδίζουν την ίδρυση ΠΣ, εξαιτίας των αντιθέσεων που δημιουργούνται ανάμεσα στα Π.Τ. δασκάλων και νηπιαγωγών σε ορισμένα Πανεπιστήμια είναι ανάγκη να ξεπεραστούν»* («Δ.Β.» 1004/7-8/88, 55). Η 58η ΓΣ (1989)επιβεβαιώνει τις προηγούμενες θέσεις (εξειδίκευση, κονδύλια στήριξης, ίδρυση ΠΣ στις έδρες των Πανεπιστημίων)και ζητά την ανάκληση των σχεδίων δημιουργίας Π.Τ. εκτός των εδρών των Πανεπιστημίων. Στο V.5.2.Β παρουσιάζεται ο λόγος που στηρίζει τις παραπάνω «θέσεις» και οι διασυνδέσεις τους με το συνολικότερο εκπαιδευτικό λόγο της Ομοσπονδίας.

[20] Για τη μακρά ιστορία του αιτήματος αυτού αλλά και τον ιδεολογικό λόγο και αντιθέσεις γύρω από τη δίχρονη μετεκπαίδευση των δασκάλων κατά την περίοδο 1920- 1992: Σαλτερής Ν., «Η δίχρονη μετεκπαίδευση των δασκάλων (1920- 1992)», *Επιστημονικό Βήμα του Διδασκάλου*, έτος 35, Άνοιξη 1993, τ. 2, 20-43.

[21] Σημειώνουμε σύντομα ως προς της αποφάσεις των ΓΣ για την *«μετεκπαίδευση- επιμόρφωση»* ότι: Α)Η θέση για την *«ίδρυση Σχολής μετεκπαιδεύσεως και επιμορφώσεως των δασκάλων σε Πανεπιστημιακό Επίπεδο»* είναι παρούσα από την 44η ΓΣ («Δ.Β.» 780/9ος/75, 6), αλλά το πνεύμα της εμπεριέχεται και στη θέση της προηγούμενης Έκτακτης ΓΣ («χουντικό ΔΣ) με θέμα τις «θέσεις της ΔΟΕ σχετικά με το συζητούμενο σ.ν. (μετέπειτα 309/76). Με τη δημιουργία των Π.Τ. ζητείται αμέσως η ένταξη της

επιτρέπει να θεωρήσουμε ότι αυτές ταυτίστηκαν με τη λογική του κεντρικού στόχου της ΔΟΕ, δηλαδή, της απόδοσης *πανεπιστημιακού κύρους και επιπέδου σπουδών στο σύνολο του διδασκαλικού σώματος*. Έτσι, η «θέση» για την ένταξη της *«μετεκπαίδευσης-επιμόρφωσης»* στη διαδικασία *«εξομοίωσής»* τους δεν αποτελεί τομή στο λόγο τους περί *«μετεκπαίδευσης»* αλλά μετεξέλιξη του και παράλληλα επιβεβαίωση, για άλλη μια φορά, της κεντρικής σκόπευσης της Ομοσπονδίας.

Στο ζήτημα της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών πρέπει αρχικά να σημειωθεί ότι η εξέλιξη των «θέσεων» σχετίζεται με το θέμα της εξέλιξης των απόψεων περί της εποπτείας του σχολικού συστήματος. Αρχικά και ενώ έχει διακηρυχθεί γενικόλογα από το 1975 η άποψη για τη δημιουργία του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου οι *«αποφάσεις»* των ΓΣ κάνουν λόγο αποκλειστικά για το περιεχόμενο των *«εκθέσεων υπηρεσιακής ικανότητας»*. Σε πρώτη φάση δεν τις αρνούνται και απλά ζητούν κάποιες τροποποιήσεις του θεσμού. Αυτές σχετίζονται: α) με κατάργηση της αριθμητικής βαθμολογίας των δασκάλων και την αντικατάστασή της με τους χαρακτηρισμούς *«προακτέος κατ' εκλογήν»*, *«προακτέος κατ' αρχαιότητα»*, *«μη προακτέος»*, καθώς και την αφαίρεση από τα έντυπα των εκθέσεων κριτηρίων όπως *«ήθος, χαρακτήρας, κοινωνική δράση και παράσταση»* που επιτρέπουν μεγάλες αυθαιρεσίες εκ μέρους των κρινόντων, β) με την υποχρεωτική κοινοποίησή τους στους κρινόμενους και την απόκτηση του δικαιώματος *«εντάσεων για διαγραφή ή τροποποίηση της εκθέσεως»*, καθώς και του δικαιώματος διαγραφής εκθέσεων που συντάχθηκαν την περίοδο της δικτατορίας και γ)την εκ των προτέρων ειδοποίηση του δασκάλου για την *«επικείμενη επιθεώρηση»*, την παροχή κεντρικών υπηρεσιακών οδηγιών στους Επιθεωρητές που θα οδηγούσαν στην «αντικειμενοποίηση» της κρίσης, στην αφαίρεση του *«δικαιώματος αξιολόγησης»* από τους διευθυντές των σχολείων και το σοβαρό συνυπολογισμό των ιδιαίτερων συνθηκών λειτουργίας κάθε σχολείου[22].

Ακόμη και στη φάση αυτή, όμως, της σχετικής αποδοχής των *«υπηρεσιακών εκθέσεων»* και κατ' επέκταση της αξιολόγησης των δασκάλων, διατυπώνεται η «θέση» της κατάργησης των εκθέσεων και *«εάν τούτο δεν είναι δυνατόν»* της σύνταξής τους κάθε σχολικό έτος *«για όλους τους λειτουργούς της Δ.Ε.»*[23]. Η «θέση» αυτή επιδιώκει να αφοπλίσει τους Επιθεωρητές από τη δυνατότητα διακριτικής χρήσης του δικαιώματος επιθεωρήσεων υπέρ ή κατά ομάδων δασκάλων, έχει, δηλαδή, έντονο πολιτικο-συνδικαλιστικό χαρακτήρα.

Το σύνολο των παραπάνω επιδιώκουν να μειώσουν την αυθαιρεσία και το βάρος που έχει η κρίση των εποπτικών οργάνων στο υπηρεσιακό μέλλον των δασκάλων. Μόνο, όμως, το 1981 θα ζητηθεί για πρώτη φορά η *«ακώλυτη μισθολογική προαγωγή μέχρι τον*

μετεκπαίδευσης- επιμόρφωσης σε αυτά («»Δ.Β.» 968/7-8ος/85, *ο.π.*). Β) Η έννοια της *«διεύρυνσης»* εμφανίζεται ήδη στην 45η (1976) όταν ζητείται *«πανεπιστημιακή επιμόρφωση όλων των δασκάλων των εχόντων μέχρι και 25ετή υπηρεσία»*. Η επιμόρφωση αυτή θεωρείται ότι πρέπει να είναι υποχρεωτική και *«άνευ εισαγωγικών εξετάσεων»* («Δ.Β.» 796/8ος/76, *ο.π.*). Τότε εμφανίζονται και οι «θέσεις» για λειτουργία της σε όλα τα πανεπιστήμια της χώρας, ο *«διπλασιασμός»* του αριθμού των εισακτέων στο ΜΔΔΕ, αλλά και η ενοποίηση των Διδασκαλείων Δημοτικής και Μέσης, θέση που αργότερα θα εγκαταλειφθεί, αφού η ΟΛΜΕ επιθυμούσε την κατάργηση του Διδασκαλείου Μέσης. Γ) Η αποδοχή των ΣΕΛΔΕ, αν και η ΔΟΕ επιθυμεί σταθερά πανεπιστημιακού χαρακτήρα σχολές, γίνεται για δυο λόγους: Πρώτο θα μπορούσαν να φοιτούν σ' αυτές οι δάσκαλοι που κατοικούσαν μόνιμα στην επαρχία και δεύτερο η ΔΟΕ επιθυμούσε στις σχολές αυτές να αποδίδεται μια μορφή *«εξειδίκευσης»* στους δασκάλους, παρόμοια με αυτή που, όπως είδαμε προηγουμένως, επιθυμούσε να λάβουν οι δάσκαλοι στα Π.Τ. [στη γεωγραφική διασπορά αναφέρονται οι αποφάσεις της 48ης (1979), ενώ στην *«εξειδίκευση»* αυτές της 47ης (1978)]. Δ) Η απόφαση για την υπαγωγή των ΠΕΚ στην επιστημονική ευθύνη των Π.Τ. λαμβάνεται στην 56η ΓΣ (1987) και για τη διασύνδεση του συστήματος *«εξομοίωσης»* με τα χρόνια επιμόρφωσης- μετεκπαίδευσης κάθε δασκάλου στην 55η (1986). Αντίστοιχα: «Δ.Β.» 991/7-8/87, 3, «Αποφάσεις» και «Δ.Β.»986/7-8/86, 39, «Αποφάσεις».

[22] Το σύνολο σχεδόν των θέσεων αυτών διατυπώνεται ήδη στην 44η ΓΣ (1975) ως υποπαράγραφοι του θέματος *«εκθέσεις υπηρεσιακής ικανότητας»*. Απλά επαναλαμβάνεται στις επόμενες ΓΣ και πολύ νωρίς (45η 1976) προστίθεται το ζήτημα της προειδοποίησης των δασκάλων και της αφαίρεσης της δυνατότητας αξιολόγησης από το Δ/ντή του Σχολείου («Δ.Β.» 796, *ο.π.*).

[23] «Δ.Β.» 841/3-1-79, 5, « «Αποφάσεις 47ης ΓΣ».

9ο βαθμό», δηλαδή η αποσύνδεση της υπηρεσιακής εξέλιξης από τις υπηρεσιακές κρίσεις, ενώ η καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου βρίσκεται προ των πυλών, αφού ως μέτρο έχει γίνει αποδεκτό από το ΠΑΣΟΚ.

Το θέμα της αξιολόγησης θα επανέλθει, μετά την υλοποίηση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου, πρώτη φορά και σε εντελώς διαφορετική βάση κατά την 53η ΓΣ (1984). Τότε δηλώνεται ότι: *«η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού σε ατομική βάση με σκοπό, όχι τη βελτίωση του έργου του σε σχέση με τους τιθέμενους για υλοποίηση στόχους στο Σχολείο και την Εκπαίδευση, αλλά απλά και μόνο για να μπει σε μια βαθμολογική κλίμακα, είναι αντίληψη αστική και ξεπερασμένη και βρίσκει το σύνολο σχεδόν των δασκάλων και νηπιαγωγών αντίθετους»*[24]. Το ζήτημα θα αποτελέσει περιεχόμενο της αντίθεσης ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ κατά την περίοδο συζήτησης του υπό ψήφιση σ.ν (μετέπειτα 1566/85)[25]. Στην 55η (1986) εγκρίνονται οι εξειδικευμένες θέσεις για την αξιολόγηση και καλούνται οι Σ.Σ. να παραιτηθούν αν τους ζητηθεί να αξιολογήσουν δασκάλους[26]. Οι εξειδικευμένες θέσεις περί αξιολόγησης θα απορριφθούν στην 56η ΓΣ (1987) και θα αντικατασταθούν με τη γενική αναφορά που αποδέχεται ατομική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών *«μόνο αν ζητούν με αίτησή τους να γίνουν στελέχη της εκπαίδευσης»*[27]. Στη συνέχεια η ΔΟΕ δηλώνει την κάθετη και γενική αντίθεσή της στην αξιολόγηση χωρίς να προχωρά στην εξειδίκευση των απόψεών της[28].

Κοινό χαρακτηριστικό της εξέλιξης που περιγράφηκε παραπάνω αποτελεί η προσπάθεια του συνδικαλιστικού κινήματος των δασκάλων να δημιουργηθούν συνθήκες που θα επιτρέπουν τη *σχετική αυτονόμηση του δασκάλου από τους μηχανισμούς εποπτείας και αξιολόγησης του έργου του*, μέσα από μια σειρά μέτρων που αρχικά επιδιώκουν να μειώσουν την πίεση που αυτοί ασκούν επί του δασκάλου και αργότερα να την εξαφανίσουν εντελώς. Η τομή που παρατηρείται με την προσχώρηση στη λογική της παντελούς άρνησης της *«αξιολόγησης»* ουσιαστικά επικαθορίζεται από τη συγκυριακή ανάδειξή της σε κεντρικό άξονα της σύγκρουσης ΔΟΕ-ΥΠΕΠΘ, ενώ στοιχεία αυτής της «θέσης» εμπεριέχονται εν δυνάμει (ως ιδανική κατάληξη) στην προηγούμενη φάση.

Σχετικά με τα θέματα της *«διοίκησης»* και *«εποπτείας»* της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης η πρώτη παρατήρηση απορρέει από το γεγονός ότι αυτά συχνά αντιμετωπίζονται ως ενιαίο σύνολο ζητημάτων στα κείμενα αποφάσεων των ΓΣ και επιπλέον συχνά ταυτίζονται και με το θέμα της *«αξιολόγησης»*, όπως φάνηκε προηγουμένως[29]. Στη ΔΟΕ, βέβαια, το θέμα της *«εποπτείας»* συνδέεται, όπως ήδη σημειώσαμε, από την πρώτη μεταδικτατορική ΓΣ με το θέμα του *«Σχολικού Συμβούλου.* Η θέση για την αλλαγή αυτή αρχικά είναι γενικόλογη[30]. Απλά, δηλαδή προβάλλεται η

---

[24] «Δ.Β.» 954/7-8/84, 50, «Οι αποφάσεις της 83ης ΓΣ». Αναλυτικά για την αξιολόγηση στο IV.5.5.Β.

[25] Κατά την Έκτακτη ΓΣ (21-23/3/85) η ΔΟΕ ζητά την απόσυρση των διατάξεων αξιολόγησης του προσωπικού και ιδιαίτερα των αναφορών στο *«ευδόκιμο»* των εκπαιδευτικών, τη συμμετοχή των Δ/ντών στην αξιολόγηση των δασκάλων, καθώς και την ανάδειξη των Δ)τών με βάση προσόντα που τους θέλουν αξιολογητές των δασκάλων («Δ.Β.» 963/3/85, 3, «Διεκδικητικό πλαίσιο του Κλάδου»).

[26] Για την έγκριση και απόφαση σχετικά με τους Σ.Σ.: «Δ.Β.» 980 *ο.π.*

[27] «Δ.Β.» 991/7-8/87, 2, «Εγκρίθηκαν από τη ΓΣ».

[28] Η 57η ΓΣ (1988) ζητά την κατάργηση των διατάξεων των *«Ν. 1505, 1306 και 1566»* που προβλέπουν την αξιολόγηση, *«για να προχωρήσει το όλο πρόβλημα»* και την παραγωγή νέων εξειδικευμένων θέσεων *«με βάση τα πορίσματα του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου»*. Η τελευταία ΓΣ (58η 1989) δεν επιφέρει καμιά αλλαγή στη «θέση», αφού δεν έχει παραχθεί εντωμεταξύ η *«εξειδικευμένη θέση του κλάδου»*. («Δ.Β.» 1004/7-8/88, 57, «Οι αποφάσεις από την 57η ΓΣ»). Αναλυτικά για το θέμα IV.5.5.Β.

[29] Η ταύτιση των ζητημάτων αυτών δικαιολογείται από το λόγο που υποστηρίζει τη «θέση» για το Σχολικό Σύμβουλο. Περιοριζόμαστε προς στιγμή στο να αναφέρουμε ότι ο λόγος αυτός αναλύοντας το ρόλο του Επιθεωρητή, με βάση το νομικό πλαίσιο λειτουργίας του την αντίστοιχη περίοδο (ΝΔ. 651/1970 άρθρα 28, 29 και 36, Υπουργική απόφαση 42-288/71, εγκύκλιος 66351/1-6-71 και 309/76 άρθρα 20 και 60, ΠΔ 51/77) αναδείκνυε τα καθήκοντα διοίκησης- εποπτείας του σχολείου και αξιολόγησης του δασκάλου με τα οποία ήταν επιφορτισμένος και επισημαίνει την ανάγκη διαχωρισμού της *«εποπτείας»* από τη *«διοίκηση»* του σχολείου.

[30] Το χτίσιμο της επιθυμητής εικόνας του Σχολικού Συμβούλου ή Εκπαιδευτικού Συμβούλου, όπως ονομάστηκε αρχικά, θα παρακολουθήσουμε στο V.5.2.Α. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι, ενώ η «θέση» αυτή

επιθυμία της αντικατάστασης του όρου *«Επιθεωρητής»* με τον όρο *«Σχολικός Σύμβουλος»*, χωρίς να περιγράφεται, έστω ακροθιγώς, αν η αλλαγή συνίσταται και στον επαναπροσδιορισμό των λειτουργιών και καθηκόντων του[31]. Αντίθετα, σε αυτή τη φάση κατατίθενται διορθωτικές προτάσεις, ως προς την επιλογή και τοποθέτηση των *«Επιθεωρητών»* και των *«Διευθυντών»*, που έχουν πέρα από τα διοικητικά και εποπτικά καθήκοντα. Οι «θέσεις» αυτές συνίστανται στην υποχρεωτικότητα της γραπτής εξέτασης για την ανάδειξη των Επιθεωρητών και στη συμμετοχή σ' αυτή αποκλειστικά των διευθυντών Α' και Β' (με 20 τουλάχιστον χρόνια πραγματική υπηρεσία) ανεξάρτητα αν κατέχουν πτυχίο μετεκπαίδευσης ή όχι[32]. Μόνο στη 48η ΓΣ (1979), μετά την κυριαρχία στη ΓΣ της ΔΟΕ συνδικαλιστών της ΠΑΣΚ, δηλώνεται η κάθετη αντίθεση της ΔΟΕ στη *«διαδικασία για την επιλογή του Εποπτικού Προσωπικού, γιατί θεωρεί το θεσμό αναχρονιστικό»*[33]. Τον επόμενο χρόνο προστίθεται η έννοια της *«μετακλητότητας»* σε συνδυασμό με την απαίτηση να μην αυξηθεί ο αριθμός των Επιθεωρητών, ενώ η απαίτηση για την ψήφιση νόμου που θα υλοποιεί τις απόψεις της ΔΟΕ παρουσιάζεται κατά τη διάρκεια της 51ης ΓΣ (1982)[34].

Η αντιμετώπιση του ζητήματος της *«διοίκησης»* μόνο με την άποψη της καθιέρωσης του θεσμού του Σ.Σ. και η ενασχόληση με τα προβλήματα που δημιουργούνται μετά την καθιέρωση του θεσμού συνεχίζεται μέχρι και το 1984, αφού έχει ψηφιστεί ήδη το νομοθετικό πλαίσιο του διαχωρισμού της διοίκησης (Προϊστάμενοι) απ' αυτή *«επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση και συμμετοχή στην αξιολόγηση»* των δασκάλων (Σχολικός Σύμβουλος ν.δ. 1304/82). Στην 53 ΓΣ (1984) οι «θέσεις» της ΔΟΕ περιστρέφονται γύρω από την ανάγκη λήψης των απαραίτητων μέτρων για την υλικοτεχνική υποστήριξη του νέου θεσμού, την ανάγκη ρύθμισης των σχέσεών τους με τους Προϊσταμένους Γραφείων και το συντονισμό της λειτουργίας τους, την επιμόρφωσή τους και την απελευθέρωσή τους από το *«καθεστώς του ωραρίου εργασίας των διοικητικών υπαλλήλων»*, με την έννοια ότι τα πρόσωπα που πραγματώνουν το νέο θεσμό είναι αποφασισμένα για υπέρμετρες θυσίες και δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται το καθεστώς εργασίας τους με τη συνήθη δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία[35]. Το πνεύμα των αναφορών αυτών είναι σαφές: *ο επιδιωκόμενος διαχωρισμός διοίκησης και εποπτείας επιτεύχθηκε και μένει η αναζήτηση των όρων τελείωσής του.*

Μέχρι και τη φάση αυτή οι αποφάσεις των ΓΣ δεν κάνουν καμιά αναφορά σε άλλα ζητήματα που αφορούν τη *«διοίκηση»* και *«εποπτεία»* και πολύ περισσότερο δεν αναπτύσσουν σκεπτικό για τις σχέσεις τους και τον αναγκαίο διαχωρισμό τους.

Στην Έκτακτη ΓΣ (21-22/3/85) με θέμα το υπό ψήφιση σ.ν (μετέπειτα 1566/85) λαμβάνονται και μια σειρά αποφάσεις που ξεπερνούν την ταύτιση της *«οργάνωσης-εποπτείας»* με το θέμα της καθιέρωσης και οργάνωσης του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου. Οι αποφάσεις αυτές υπαγορεύονται και από το γεγονός ότι για πρώτη φορά επιχειρείται μέσω σ.ν. μια μορφή (ανεξάρτητα από την αξιολόγησή της) διαφοροποίησης του τρόπου διοίκησης της εκπαίδευσης. Η σημαντικότερη απ' αυτές είναι η επιθυμία *«να καταστεί ο Σύλλογος διδασκόντων κυρίαρχο όργανο διοίκησης του σχολείου»*. Η προσπάθεια, όμως, να αναδειχθεί ο απλός εκπαιδευτικός και κατ' επέκταση η

πλειοψήφησε στη 44η ΓΣ, απουσιάζει από τις αποφάσεις που δημοσιεύονται στο «Δ.Β.» (780, *ο.π.*, 5-6) και αποστέλλονται στον Υπουργό Παιδείας.

[31] Χαρακτηριστική η «θέση» της 45ης ΓΣ: *«2. Αντικατάσταση του όρου "Επιθεωρητής" με τον όρο "Σχολικός Σύμβουλος"»* («Δ.Β.» 796 *ο.π.*, 8). Μόνο στην 47η ΓΣ (1978) η «θέση» για τη δημιουργία του θεσμού των Σ.Σ. εμπλουτίζεται με την αναφορά: *«αποκλειστικό έργο [του]να γίνει βοηθός και σύμβουλος του δασκάλου»* («Δ.Β.»834 *ο.π.*, 12).

[32] «Δ.Β.» 796, *ο.π.*. Η αποκλειστική συμμετοχή των διευθυντών τίθεται στην 46η ΓΣ («Δ.Β.» 816, *οπ.*.5), όπου και ζητείται η τροποποίηση του 309/76 σε αυτό το σημείο.

[33] «Δ.Β.» 854 *ο.π.*. Στην απόφαση ζητείται η *«δημιουργία του Εκπαιδευτικού Επιθεωρητή»*. Η επαναφορά του όρου αποτελεί ένδειξη για το ότι το ζήτημα δεν είναι ακόμη σαφώς επεξεργασμένο στο *εσωτερικό* της Ομοσπονδίας.

[34] Η αναστολή των επιθεωρήσεων έχει πραγματοποιηθεί ήδη: Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ 15/1/82.

[35] «Δ.Β.» 954/7-8/84, *ο.π.*, 53.

οργανωμένη συνδικαλιστική έκφραση των δασκάλων *συνδιαχειριστές* λειτουργιών *«διοίκησης»* ενυπάρχει και σε τρεις άλλες αποφάσεις: α)στην απαίτηση της ΔΟΕ να συμμετάσχει στο συμβούλιο κρίσης Σ.Σ. εκπρόσωπος της ΔΟΕ, β)στην επιθυμία σύνδεσης *«του Π.Ι. και συνδικαλιστικών Ομοσπονδιών»* και γ)στην απαίτηση συμμετοχής ενός εκπαιδευτικού προτεινόμενου από τα εκπαιδευτικά συνδικάτα στη διοίκηση των Π.Ε.Κ[36]. Οι αποφάσεις αυτές βρίσκονται σε απόλυτη συνάρτηση με την κυρίαρχη εκείνη την εποχή άποψη για το ρόλο του συνδικαλιστικού κινήματος[37] και επαναλαμβάνονται στις επόμενες ΓΣ. Έτσι, ως προς το θέμα της *«διοίκησης»* και *εποπτείας»* του σχολείου φαίνεται ότι κεντρική επιδίωξη παραμένει η *μείωση του αποφασιστικού ρόλου των μονοπρόσωπων μηχανισμών, η επιδίωξη διάσπασης του μονοπρόσωπου χαρακτήρα τους και η εμπλοκή των εκπροσώπων των εκπαιδευτικών στη διοίκηση και εποπτεία του σχολείου, ως εγγυητών (ενδεχομένως) της μείωσης της αιταρχικότητάς τους.*

Τέλος, ως προς αυτή την ενότητα των «θέσεων» είναι σημαντικό ότι η ΔΟΕ αντιμετωπίζει σχεδόν μέχρι το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου το θέμα της *«δομής»* της εκπαίδευσης αποκλειστικά από την σκοπιά α)των χρόνων υποχρεωτικής φοίτησης των μαθητών σ' αυτήν και β)της υπαγωγής του υποχρεωτικού μέρους της σε ενιαίο σχολικό ίδρυμα. Σταθερή «θέση» αποτελεί η καθιέρωση της υποχρεωτικής φοίτησης στο νηπιαγωγείο. Η «θέση» αυτή κατατίθεται ήδη στην πρώτη μεταδικτατορική ΓΣ (44η 1975) και επαναλαμβάνεται μέχρι τέλους. Επιπλέον σε πρώτη φάση επιζητείται και η νομοθέτηση οκτάχρονου κύκλου υποχρεωτικής εκπαίδευσης που θα παρέχεται αποκλειστικά στο δημοτικό σχολείο. Μάλιστα η προβολή της άποψης αυτής κατατίθεται, κατά παρέκκλιση από τα συνηθισμένα, μαζί με το επιστέγασμα της κριτικής που ασκεί η Ομοσπονδία στη συζητούμενη τότε παροχή τρίχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο γυμνάσιο:

> *«Μόνο το 8)χρονο Δημοτικό σχολείο οργανωμένο στο κάθε Ελληνικό χωρίο και με ειδικευμένο διδακτικό προσωπικό θα μπορέση να δώση χωρίς προνόμια, σ' ολόκληρο τον Ελληνικό Λαό μια ενιαία υποχρεωτική μόρφωση.»*[38]

Η παραπάνω άποψη συμπυκνώνει τα βασικά χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των δασκάλων: *η επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης αποκτά πραγματικά το χαρακτήρα αυτό όταν ουσιαστικά αφορά το συνόλου του λαού, δηλαδή όταν παρέχεται σε ενιαίο σχολικό ίδρυμα (δημοτικό σχολείο) που βρίσκεται γεωγραφικά διασκορπισμένο στο σύνολο της επικράτειας και φορέας της είναι ένας άλλος τύπος δασκάλου αυτός που έχει σπουδές εξειδικευμένες.* Αν διαβάσουμε τα παραπάνω και σε σχέση με το επιζητούμενο περιεχόμενο της *«ανωτατοποίησης»* (*«εξειδίκευση δασκάλων σε κύκλους*) ο πυρήνας της εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας γίνεται σαφέστερος: *ο*

---

[36] «Δ.Β.» 963, *ο.π.*, 3-4. Τότε ζητείται επιπλέον η επιλογή των διευθυντών κατά περιφέρεια, ζήτημα που όχι μόνο επιδρά στη ορθολογικότερη «διαχείριση» των ζητημάτων ανάδειξης των δ/ντών, αλλά μειώνει και τον συμβολικά κυρίαρχο ρόλο που αποκτά η διαδικασία αυτή και οι δ/ντές, όταν η επιλογή τους γίνεται από κεντρική υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ. Εξάλλου στην κατεύθυνση της ανάδειξης της σπουδαιότητας της *«συμμετοχής»* των συνδικαλιστικά εκλεγμένων δασκάλων στη διοίκηση (αιρετοί ΠΥΣΠΕ) είναι και η απόφαση να τους χορηγούνται *«οι αποδοχές του Προϊσταμένου Δ/σης της Εκπαίδευσης»*. Οι παραπάνω αποφάσεις λαμβάνονται στην ίδια ΓΣ και υποστηρίζονται, όπως εξάλλου και το θέμα της συμμετοχής στην εκλογή Σ.Σ., έκτοτε σταθερά. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ολομέλεια Προέδρων (29/8/85) μια από τις βασικές αντιρρήσεις κατά του 1566/85 είναι ότι *«ο Σύλλογος διδασκόντων δεν αναγορεύεται με το Ν/Σ κυρίαρχο όργανο διοίκησης του σχολείου [και] έτσι αγνοείται το κυρίαρχο αίτημα του κλάδου για αυτοδιαχείριση της σχολικής μονάδας»* (Ψήφισμα της Ολομέλειας των Προέδρων). Την επιμονή στο θεσμό του Σ.Σ. τονίζει και η απόφαση επέκτασής του και στην εκπαίδευση *«ελληνοπαίδων εξωτερικού»*.

[37] Στο ίδιο II.5.4. και για το χαρακτηρισμό του σ.ν. ως *«πρωτοποριακό»* επειδή προέβλεπε τη *«λαϊκή συμμετοχή»* και *«αποκέντρωση»* III.4.4.

[38] «Δ.Β.» 780 *ο.π.*, 5-6. Η άποψη της ΔΟΕ για επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και παροχής της στο Δημοτικό Σχολείο είναι πολύ παλιά. Σημειώθηκε αλλού η διεκδίκηση εφτάχρονου Δημοτικού σχολείου (δεκαετία '30) και κατά τη μεταρρύθμιση του 1964 του εννιάχρονου (στο ίδιο II.1), ενώ κατά τη διάρκεια της δικτατορίας η «θέση» κατάληξε στη διεκδίκηση οκτάχρονου, που υποστηριζόταν και από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ (Βασιλού- Παπαγεωργίου, Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων των καθηγητών..., *ο.π.*, 130).

δάσκαλος απολαμβάνει υψηλού κύρους ανάλογα με την έκταση (τετραετής) και επίπεδο (πανεπιστημιακό) των βασικών σπουδών του και της κατοχής και ελέγχου ενός σχολικού ιδρύματος σημαντικού σε έκταση και σπουδαιότητα για το σύνολο της γενικής εκπαίδευσης. Η «θέση» για την υποχρεωτικότητα του νηπιαγωγείου έχει διπλό χαρακτήρα: αναδεικνύει το σημαντικό χαρακτήρα ενός τύπου σχολείου, που συχνά αμφισβητείται ως τέτοιο (εντάσσοντάς το παράλληλα στο χώρο της *«υποχρεωτικής εκπαίδευσης»*) και ταυτόχρονα απευθύνεται στις νηπιαγωγούς που αποτελούν μέρος αναπόσπαστο της ΔΟΕ, επιβεβαιώνοντας τη θέση ότι, πέρα από την εξίσωσή τους διαμέσου των ενιαίων πανεπιστημιακών σπουδών με τους δασκάλους, αυτές εξισώνονται μαζί τους ως εργαζόμενες σε ένα ισοδύναμο με το δημοτικό τύπο σχολείου.

Η σπουδαιότητα του δεύτερου σκέλους του πυρήνα επιβεβαιώνεται από το γεγονός της επίμονης προβολής του αιτήματος της υπαγωγής της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο Δημοτικό σχολείο και *μετά* την ψήφιση του ν.δ. 309/76, ανεξάρτητα αν αυτό έδωσε άλλη λύση στο πρόβλημα (τρίχρονο υποχρεωτικό γυμνάσιο)[39]. Το ζήτημα, ενώ χάνεται για λίγο από τις αποφάσεις των ΓΣ, επανέρχεται έντονα κατά την Έκτακτη ΓΣ- που συζητά το σ.ν. για τη *«Δομή και λειτουργία»* των δύο βαθμίδων της Γ.Ε.- ως «θέση» που εκτιμά ότι *«η θέσπιση του 9χρονου βασικού Λαϊκού σχολείου θα έλυνε μια σειρά εκπαιδευτικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που προκύπτουν από το διαχωρισμό της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε Δημοτικό και Γυμνάσιο»*[40]. Η άποψη, λοιπόν, του *ενιαίου* και της *υπαγωγής* παραμένει ισχυρή. Επιπλέον κατά τη 55η ΓΣ ενισχύεται με αυτή της *«ενσωμάτωσης»* της γενικευμένης, δηλαδή υποχρεωτικής και δίχρονης πλέον προσχολικής αγωγής στο *«ενιαίο βασικό σχολείο»*[41]. Οι «θέσεις» αυτές που συμπίπτουν με την ολοένα αυξανόμενη επιρροή της παράταξης της Δ.Ε.Ε. (κομμουνιστές) και τη διάσπαση της ΠΑΣΚ θα εμπλουτιστούν στην επόμενη ΓΣ (56η 1987) με την υποστήριξη του Πολυκλαδικού Λυκείου, ως μοναδικού τύπου λυκείου της ελληνικής εκπαίδευσης[42]. Τότε ολοκληρώνεται και η άποψη της ΔΟΕ για τη *«δομή»* της εκπαίδευσης αρχικά (57η 1988), αφού προστίθενται και οι αναφορές για τη θέση της *«Ειδικής αγωγής»* σε αυτή. Αυτές θέλουν την αύξηση των ειδικών τάξεων *«στην προοπτική λειτουργίας μιας ειδικής τάξης σε κάθε δ/θέσιο και πάνω σχολείο»*, την ίδρυση στην έδρα κάθε νομού *«Ειδικής εκπαιδευτικής μονάδας για βαριές περιπτώσεις»* και την αύξηση των θέσεων των *«βοηθητικών ειδικοτήτων ψυχολόγων- κοινωνικών λειτουργών-λογοθεραπευτών κ.λ.π.»*[43]. Στην 58η ΓΣ (1989) προστίθεται, στον σαφή στόχο για ενιαίο 9χρονο βασικό σχολείο, η πρόβλεψη για *«ενιαία προγράμματα, ενιαία διοίκηση και ενιαίο διδακτήριο»* σε συνδυασμό με την *«ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων των εκπ/κών των δύο βαθμίδων»* και η δημιουργία *«Παιδικών Κέντρων»* ικανών να εξυπηρετήσουν τα προβλημάτων των εργαζόμενων γονιών, των νηπίων αλλά και (προοπτικά) των μαθητών των δύο πρώτων τάξεων του Δημοτικού[44]. Οι παραπάνω «θέσεις» αποτελούν, παρά τις μερικές διαφοροποιήσεις τους και εξέλιξή τους, επιβεβαίωση της αρχικής τάσης επέκτασης και ένταξης της υποχρεωτικής σε ενιαίο ίδρυμα, όπου η θέση των δασκάλων και κατ' επέκταση ο έλεγχός τους επί αυτού θα είναι ισχυρός και επωφελής για αυτούς

---

[39] Αποφάσεις 45η (1976)και 46ης (1977)ΓΣ. Τότε χρησιμοποιείται και ο όρος *«να υπαχθεί»* («Δ.Β.» 796 *ο.π.* και 816 *ο.π.* αντίστοιχα).

[40] «Δ.Β.» 966/5/85, 3, «Απόφαση της έκτακτης ΓΣ της ΔΟΕ (21 και 22 Μάρτη 1985)». Επιπλέον υποστηριζόταν ότι η *«ενιαιοποίηση των προγραμμάτων Δημοτικού και Γυμνάσιου επιταχύνει το ρυθμό προσέγγισης αυτού του στόχου»*.

[41] «Δ.Β.» 980 *ο.π.*, 39. Έτσι το βασικό σχολείο εκτεινόταν σε 11χρονο (2 χρόνια νηπιαγωγείο + 9 ενιαίο βασικό σχολείο).

[42] «Δ.Β.» 991 *ο.π.*, 3.

[43] «Δ.Β.» 1004 *ο.π.*, 56. Ο χαρακτηρισμός των άλλων ειδικοτήτων ως *«βοηθητικών»*, είναι ενδεικτικός για την κεντρική θέση που οφείλεται να κατέχουν οι ειδικοί δάσκαλοι στο *«ειδικό σχολείο»*.

[44] «Δ.Β.» 1015 *ο.π.*, 2. Ταυτόχρονα ζητείται η *«εφαρμογή στην πράξη του Ενιαίου 9χρονου Βασικού Σχολείου σε περιοχές που είναι δυνατή η συγκέντρωση ολιγοθεσίων Δ.Σ. και ολιγοπληθούς Γυμνασίου με στόχο να αποτελέσει πρόγραμμα-οδηγό για τη σταδιακή γενίκευση του ενιαίου τύπου σχολείου»* και η μελλοντική κατασκευή διδακτηρίων να γίνεται με την προοπτική του *«ενιαία»*.

αλλά και για το συνδικαλιστικό φορέα εκπροσώπησής τους, με την έννοια ότι, στην περίπτωση που η δημιουργία αυτού του τύπου σχολείου γινόταν πραγματικότητα, το «χάσμα» μεταξύ δασκάλων- καθηγητών και οι επαγγελματικές του επιπτώσεις θα μειωνόταν αισθητά[45].

Τα περιεχόμενα των βασικών ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής για τους δασκάλους που παρακολουθήσαμε προηγουμένως (*«σπουδές»*, *«μετεκπαίδευση- επιμόρφωση»*, *«αξιολόγηση»*, *«οργάνωση- εποπτεία»* και *«δομή»*), διαμέσου των «θέσεων» των ΓΣ. της ΔΟΕ, επιτρέπουν να θεωρήσουμε ότι: *για την εκπαιδευτική ιδεολογία τους ως κεντρικά θέμα αναδεικνύονται εκείνα που καθορίζουν τη* ***θέση*** *που κατέχει ο δάσκαλος, ως εργαζόμενος, εντός του εκπαιδευτικού συστήματος*, με την έννοια του *κύρους της ισχύος και της αυτονομίας που αυτός απολαμβάνει εντός ενός εκπαιδευτικού συστήματος που επιθυμούν να είναι όσο το δυνατό πιο "ενιαίο" στη δομή του, ώστε να εξαλείφεται η αντιστοιχία πρωτοβάθμια- δάσκαλος/ δευτεροβάθμια- καθηγητής και εκτεταμένο ως προς το χρόνο παροχής του υποχρεωτικού μέρους, στοιχεία που θεωρούν ότι επιδρούν ευνοϊκά στο να επωφελείται απ' αυτό το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού.*

Επόμενο σημαντικό στοιχείο για την εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων αποτελεί η ενότητα των θεμάτων που σχετίζονται με τις γενικές κρίσεις που διατυπώνουν για τα υπό ψήφιση σ.ν που αφορούν τη Γ.Ε.[46] και οι γενικές προτάσεις που διατυπώνουν για τη φύση του εκπαιδευτικού φαινομένου και ως εκ τούτου για την αναγκαία εκπαιδευτική πολιτική (ε.π.) που πρέπει να ακολουθηθεί. Ως προς το τελευταίο ζήτημα λαμβάνονται μόνο δύο φορές αποφάσεις που διατυπώνονται με τη μορφή «θέσεων». Την πρώτη φορά αυτό συμβαίνει κατά την Έκτακτη ΓΣ στις 21-22/3/85, εν όψει του σ.ν. Σε αυτή την περίπτωση το κείμενο των αποφάσεων για το σ.ν. συνοδεύεται με την εισαγωγική παράθεση του κεφαλαίου *«Εκτιμήσεις για το φαινόμενο της εκπαίδευσης»*, που εμπεριέχει και τις βασικές προτάσεις της ακολουθητέας ε.π. και προηγείται αυτού με τις γενικότερες *«Εκτίμησης για το νομοσχέδιο»*. Δηλώνεται, δηλαδή, με αυτό τον τρόπο η πρόθεση της Ομοσπονδίας να προσεγγίσει τις προτεινόμενες αλλαγές μέσα από τη διατύπωση μιας γενικής προσέγγισης της ε.π. που θεωρείται ότι έχει επεξεργαστεί ο χώρος. Έτσι, ξεκινώντας από τη διαπίστωση ότι υπάρχει *«αναλογική σχέση μεταξύ της μορφής κοινωνικού καθεστώτος μιας Χώρας και του εκπαιδευτικού της συστήματος»*[47], θεωρείται πως η σχέση αυτού με το *«κοινωνικό-οικονομικό και πολιτιστικό γίγνεσθαι είναι σχέση δυναμικής αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης»* και ως εκ τούτου *«σχέση διαλεκτική»*. Καθήκον λοιπόν της εκπαίδευσης είναι να εκδηλώνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να βοηθά *«το μαθητή να κατανοεί τον κόσμο και τις δυνάμεις που τον κινούν και να τον εξοπλίσουν με θέληση ν' αγωνιστεί για το μετασχηματισμό του»* και γενικότερα ως θεσμός να υποβοηθά *«την προσπάθεια του λαού μας να κατακτήσει μια κοινωνία ανθρώπινη, δημοκρατική και δίκαιη»*. Θεωρείται, λοιπόν, ότι το σχολείο ως θεσμός, αν και βρίσκεται σε συνάρτηση με την υπάρχουσα κοινωνική πραγματικότητα, οφείλει να δρα με τέτοιο τρόπο, ώστε να προετοιμάζει, μέσω της εκπαίδευσης της νέας γενιάς, *μιαν άλλη κοινωνική πραγματικότητα*. Αυτού του τύπου η εκπαίδευση ονομάζεται *«εκπαίδευση της κοινωνικής απελευθέρωσης»*. Ο θεσμός λοιπόν του σχολείου δεν πρέπει για τους

---

[45] Είναι σημαντικό ότι στην 58η ΓΣ επανέρχεται το αίτημα της ενοποίησης *«εκπαιδευτικών ομοσπονδιών σε ενιαίο Συνδικάτο Εκπ/κών»*, άλλο ένα στοιχείο, δηλαδή, για την αντίληψη του *«ενιαίου»* και τις εκφάνσεις της στους δασκάλους. Η θέση αυτή σχετίζεται, εξάλλου, με την σπουδαιότητα, αλλά και αλληλοσύνδεση των αιτημάτων περί της φύσης των σπουδών των δασκάλων, της δομής της εκπαίδευσης και της ενιαίας αντιμετώπισης των προβλημάτων των εκπαιδευτικών που επιχειρούν οι Πρόεδροι της 57ης και 58ης ΓΣ, στις ομιλίες τους κατά τις πανηγυρικές συνεδριάσεις των δύο αυτών ΓΣ, παρουσία της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ και των κομμάτων.

[46] Το θέμα αυτό παρακολουθήσαμε στις λεπτομέρειές του ήδη στο III.4.2 και III.4.4.Β.

[47] «Δ.Β.» 966 *ο.π.*, 3. Οι παραπομπές που ακολουθούν εντός εισαγωγικών από το ίδιο κείμενο.

δασκάλους να περιορίζεται στην *αναπαραγωγή* του υπάρχοντος καθεστώτος, αλλά να δρα για την *ανατροπή* του[48].

Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο καθορίζονται μια σειρά αναγκαίες ενέργειες ικανές να στηρίξουν μια τέτοια πολιτική: α)ο *«μετασχηματισμός»* του σχολείου και η *«απελευθέρωσή του από την κεντρική εξουσία»* σε συνδυασμό με τη *«σύνδεσή του με τη ζωή»*, β)η αλλαγή *«των σχέσεων που διέπουν τους συντελεστές του εκπ/κού έργου* (μαθητές, εκπαιδευτικοί, οικογένεια, Τ.Α. και Πολιτεία), γ)εφαρμογή της δημοκρατίας στον προγραμματισμό, τις διαδικασίες, λειτουργία και στόχους του σχολείου. δ)*«κατοχύρωση των ίσων ευκαιριών στη μόρφωση»* ανεξάρτητα από τους κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτιστικούς και γεωγραφικούς προσδιορισμούς των μαθητών, ε) *«απελευθέρωση του δασκάλου και του εκπ/κού έργου από καταπιεστικά, κατασταλτικά, διοικητικά κλπ μέτρα»*. Οι «θέσεις» αυτές αποτελούν τη *«φιλοσοφία»*, που στη γλώσσα της Ομοσπονδίας σημαίνει την κατεύθυνση, την οποία πρέπει να λάβουν τα προς εφαρμογή μέτρα ε.π. στο μέλλον. Επισημαίνεται, μάλιστα, ιδιαίτερα ότι με βάση τα παραπάνω η *«Ιδιωτική Εκπαίδευση αποτελεί πληγή της δημόσιας και της κοινωνίας»*, πως τα ξένα εκπαιδευτήρια αποτελούν *«"ξένες βάσεις" υπό άλλη μορφή»* και τέλος ότι η *«άρχουσα τάξη, που χρησιμοποιεί την εκπαίδευση και το σχολείο σαν ιδεολογικούς μηχανισμούς στήριξης των συμφερόντων της»*, αναμένεται να προβάλει σθεναρή αντίσταση σε μέτρα που το περιεχόμενό τους θα είναι στην επιθυμητή για την Ομοσπονδία κατεύθυνση και καλούνται οι δάσκαλοι, ως πολίτες εργαζόμενοι και εκπαιδευτικοί, *«να στηρίξουν αποφασιστικά τους νέους θεσμούς στην εκπαίδευση προς όφελος του Έθνους, του λαού και της Δημοκρατίας»*.

Οι απόψεις αυτές, βρίσκονται σε αντιστοιχία με το λόγο περί συνδικαλισμού, τα συνθήματα και την εικόνα του δασκάλου που καταγράφεται την εποχή εκείνη στη ΔΟΕ[49] και αποτελούν, εν πολλοίς, επαναδιατύπωσή τους. Σε συνδυασμό με την επικρατούσα εκτίμηση της ΔΟΕ, που θεωρεί αποφασιστικής σημασίας για το μέλλον της εκπαίδευσης την ανάδειξη στη διακυβέρνηση της χώρας ενός προοδευτικού κόμματος, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι για την επικρατούσα στη ΔΟΕ εκπαιδευτική ιδεολογία *είναι δυνατό ο αναπαραγωγικός χαρακτήρας του σχολικού μηχανισμού να ανατραπεί μέσα από μια σειρά μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής που λαμβάνονται, όταν την πολιτική διακυβέρνηση της χώρας αναλαμβάνει ένα κόμμα προοδευτικής ιδεολογικής κατεύθυνσης, που συνεπικουρείται από τους εκπαιδευτικούς, παρά τις αναμενόμενες αντιδράσεις της «άρχουσας τάξης»*. Με άλλα λόγια πως *η ταξική φύση του εκπαιδευτικού φαινομένου («αναπαραγωγή») μπορεί να ανατραπεί με την κοινοβουλευτική ανάδειξη στη διακυβέρνηση της χώρας μιας πολιτικής δύναμης που θέλει να αλλάξει την κατεύθυνση της εκπαιδευτικής πολιτικής*.

Στην 57η ΔΣ (1988) που επανέρχεται το ζήτημα- μετά τις αλλαγές και τα γεγονότα που αλλού περιγράφηκαν- η παραπάνω βεβαιότητα έχει χαθεί, χωρίς αυτό να σημαίνει την εγκατάλειψη του στόχου: *«η εκπαίδευση εξυπηρετεί ταξικούς στόχους και συμφέροντα και επομένως το περιεχόμενο της θα πρέπει να εξυπηρετεί τους στόχους και τα συμφέροντα των εργαζομένων και του λαού»*[50]. Η αποσιώπηση του *τι πραγματικά συμβαίνει* είναι εμφανής. Ο περιορισμός, ουσιαστικά, στο *πρέπει* ικανοποιεί όλες τις παρατάξεις (κυρίως με την πρόσθεση του *«λαού»*, που γενικεύει περισσότερο), χωρίς να δίγει κανένα. Ο πυρήνας της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των δασκάλων διασώζεται με την καταφυγή στο γενικόλογο.

---

[48] Συγκεκριμένα διατυπώνεται: *«Η εκπαίδευση και το σχολείο δεν πρέπει να αναπαράγουν την ιδεολογία των κοινωνικών διακρίσεων, αλλά αντίθετα οφείλουν να προωθούν την αμφισβήτηση των δοτών γνώσεων και των "προτύπων" και τη συλλογική αναζήτηση της "γνώσης" και του "σωστού"*. Και στη συνέχεια ότι το σχολείο πρέπει *«να ανοίγει δρόμο για την αξιοποίηση όλου του ανθρώπινου δυναμικού από όλα τα κοινωνικά στρώματα»*

[49] Στο ίδιο II.5.4., III.2.1. και III.3.3.1.

[50] «Δ.Β.» 1004 *ο.π.*, 56.

Οι λοιπές «θέσεις», που διατυπώνονται στις ΓΣ, δεν αντιφάσκουν με τον πυρήνα της εκπαιδευτικής ιδεολογίας που παρουσιάστηκε μέχρι τώρα. Μια σειρά απ' αυτές μπορεί να ενοποιηθούν κατανοώντας τες ως μέτρα που *υλοποιούν* την εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτές αφορούν τις *«δαπάνες»* για την εκπαίδευση, την παραγωγή και εμπλουτισμό των *«αναλυτικών προγραμμάτων»* τις αναγκαίες αλλαγές των *«βιβλίων»*, την κατασκευή *«διδακτηρίων»*, την παραγωγή *«εποπτικών οργάνων»*, τη δημιουργία *«κέντρων παραγωγής διδακτικών πηγών»*, και τη βελτίωση των διαδικασιών μάθησης (*«βοήθεια»* και *«αξιολόγηση μαθητών»- «εκπαίδευση ελληνοπαίδων εξωτερικού»*).

Από τα θέματα αυτά τη μερίδα του λέοντος των αναφορών λαμβάνουν τα Α.Π και σχολικά βιβλία. Σε πρώτη φάση (1975- 1982) οι «θέσεις» είναι σταθερές και επαναλαμβάνονται σχεδόν με την ίδια διατύπωση: ανάγκη αλλαγής των υπαρχόντων Α.Π. με απαλλαγή των νέων από την περιττή ύλη και προσαρμογή τους στη σύγχρονη πραγματικότητα με βάση τις *«σύγχρονες Παιδαγωγικές και Ψυχολογικές απαιτήσεις»*. Μόνο στην 48η ΓΣ (1979) θα προστεθεί η ανάγκη διδασκαλίας ξένων γλωσσών στις δυο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού. Ως προς τα *«βιβλία»* απαιτείται να γράφονται και με τη συνεργασία των δασκάλων της πράξης, να εγκρίνονται από το ΥΠΕΠΘ με τη συμμετοχή και δασκάλων που θα υποδεικνύει η ΔΟΕ και να συνοδεύονται με αντίστοιχα βιβλία *«κατατοπιστικά για το διδακτικό έργο του δασκάλου»*[51]. Η έκταση των αναφορών μεγαλώνει μετά την 51η ΓΣ, όταν προστίθενται: η ανάγκη πειραματικής εφαρμογής προγραμμάτων και βιβλίων, η συνολική αναθεώρηση των επιδιωκόμενων μέσα απ' αυτά σκοπών, η δημιουργία τους με βάση τη λογική του *«9χρονου»*, η αναγκαία αύξηση των προσφερόμενων μαθημάτων και η ανάγκη πρόβλεψης *«φροντιστηριακής»* βοήθειας για τους μαθητές που την έχουν ανάγκη. Στη συνέχεια (53η ΓΣ 1984) τονίζεται ο *αναπαραγωγικός* ιδεολογικός χαρακτήρας των υπαρχόντων Α.Π. και βιβλίων και επιζητείται η αναπροσαρμογή τους με βάση τις απόψεις για την επιδιωκόμενη ε.π. που παρουσιάστηκαν προηγουμένως, αφού επισημανθεί ότι *«κάθε ανατροπή μιας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας στο χώρο της Εκπαίδευσης είχε σαν πρώτο θύμα τα σχολικά βιβλία»*, για να τονιστεί και ο ιδιαίτερος ρόλος τους στην υλοποίηση διαφορετικών κατευθύνσεων εκπαιδευτικών πολιτικών[52]. Η κυκλοφορία των νέων βιβλίων και οι κριτικές που ακολουθούν οδηγούν την 55η ΓΣ (1986) στην απόφαση σύγκλισης Εκπαιδευτικού Συνεδρίου με σκοπό τη μελέτη του ζητήματος, την αξιοποίηση και αξιολόγηση των ποικίλων προτάσεων που καταθέτουν οι Διδασκαλικοί Σύλλογοι για τα Α.Π[53]. Η επόμενη ΓΣ επαναλαμβάνει τις απαιτήσεις για συμμετοχή στη σύνταξη των Α.Π., τη συγγραφή- κρίση των βιβλίων και την πειραματική τους εφαρμογή, ενώ η 57η ανοίγει ένα νέο ζήτημα ζητώντας *«να δοθεί η αρμοδιότητα στην κάθε σχολική μονάδα, να επιλέγει εκείνη μέσα από μια γκάμα εγκεκριμένων βιβλίων, εκείνα που θα βοηθήσουν τους συγκεκριμένους μαθητές»*, ενώ στο νεωτερισμό αυτό προσθέτει τη δυνατότητα της συνολικής αλλαγής της μορφής του βιβλίου με το σχηματισμό του *«φύλλο το φύλλο από τους μαθητές, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο»*[54]. Η πολύ διαφορετική αυτή αντιμετώπιση του σχολικού βιβλίου συνυπάρχει με μια αντιφατική ως προς αυτή «θέση», που εμφανίζεται με τη μορφή διατύπωσης κριτικής των νέων βιβλίων της *«Ελληνικής*

---

[51] Οι «θέσεις αυτές κατατίθενται ήδη στη 44η ΓΣ (1975). Σε αυτή υπάρχει αναφορά και στην έκδοσή τους από τους *«φυσικούς τους φορείς»* και στη διάθεσή τους μέσω των βιβλιοπωλείων που εγκαταλείπεται στη συνέχεια («Δ.Β.» 780 *ο.π.*, 6).

[52] «Δ.Β.» 954 *ο.π.*, 52. Από καθαρά παιδαγωγική σκοπιά επισημαίνεται ο αρνητικός ρόλος της κυρίαρχης Εβαρτιανής παιδαγωγικής στην παραγωγή βιβλίων. Οι απόψεις αυτές αναπτύχθηκαν στο Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΔΟΕ και εδώ αφομοιώνονται πλέον ως «θέσεις» της (για τη διατύπωσή τους δες: IV.3.2.Α).

[53] «Δ.Β.» 986 *ο.π.*, 39. Εκπαιδευτικό Συνέδριο με αποκλειστικά το θέμα αυτό δεν έγινε ποτέ. Σε αυτό όμως που ακολούθησε με θέμα την *«ενιαία εννιάχρονη»* συζητήθηκε το θέμα των προγραμμάτων.

[54] Για την ελάχιστα προβεβλημένη και σε θεωρητικό επίπεδο αυτή άποψη, που οδηγεί στην κατάργηση του «εγχειριδίου»: Ψαλίδα Καλ. «Μια πρόταση για την κατάργηση των Σχολικών Εγχειριδίων», *Σύγχρονα Θέματα* τ 4, Άνοιξη 1979, 32-39. Το κείμενο προσεγγίζει το θέμα με βάση τις σχετικά διαδεδομένες πρακτικές του σχολείου Freinet στη Γαλλία.

Γλώσσας» και των αντιλήψεων που κυριάρχησαν στα νέα Α.Π. Αυτή ζητά τη *«συστηματική διδασκαλία της γραμματικής και της έκθεσης στο Δημοτικό σχολείο»*[55].

Στο θέμα των *«δαπανών»* το περιεχόμενο των αποφάσεων είναι αναμενόμενο: *σταθερή επιδίωξη της αύξησής τους*. Ενδιαφέρον, όμως είναι ότι οι αναφορές σε αυτές εμφανίζονται μόνο μετά το 1982. Η 53η ΓΣ (1984), μάλιστα, αν και αναγνωρίζει την αύξηση των δαπανών *«κατά τα τρία τελευταία χρόνια»*, αποφασίζει να ζητηθεί από την κυβέρνηση η παραπέρα αύξησή τους για να αντιμετωπιστούν τα συσσωρευμένα εκπαιδευτικά προβλήματα, θεωρώντας ότι οι δαπάνες *«για την Παιδεία»* πρέπει να έχουν *«άμεση προτεραιότητα»* μετά απ' αυτές για την *«Εθνική Άμυνα»*. Η διεκδίκηση του 15% του προϋπολογισμού καθιερώνεται στις ΓΣ μετά το 1987 και συμπίπτει με την αύξηση της έντασης μεταξύ Ομοσπονδιών και ΥΠΕΠΘ. Φαίνεται πως ως «θέση» ιστορικά- και ως τούτου συμβολικά- φορτισμένη σηματοδοτεί την εμφάνιση περιόδων σύγκρουσης στον εκπαιδευτικό χώρο.

Για τα διδακτήρια οι «θέσεις» που διατυπώνονται ξεκινούν από την έκφραση της επιθυμίας η ανέγερση, συντήρηση και επισκευή τους να αποδοθεί στη *«Διεύθυνση τεχνικών Υπηρεσιών ή άλλο ειδικό προς τούτο οργανισμό»*[56], ώστε να απαλλαχθούν οι Σχολικές Εφορείες απ' αυτή την ευθύνη, για να περάσουν το 1981 (50η ΓΣ) στην άποψη ότι η ανέγερσή τους πρέπει να πραγματοποιείται και να συντονίζεται από τις τεχνικές υπηρεσίες σε επίπεδο Νομαρχίας. Σταθερή επιδίωξη η καθιέρωση της αποκλειστικής πρωινής λειτουργίας όλων των σχολείων. Η 52η ΓΣ (1982) αποτελεί τομή στην εξέλιξη των θέσεων επί αυτού του θέματος, όσο αφορά τη διοικητική και ποσοτική αντιμετώπισή του. Ζητείται η συγχώνευση των 1/θεσίων και 2/θεσίων σχολείων (με μεταφορά των μαθητών), η ανάθεση της κατασκευής τους στην Τ.Α. και θεωρείται ότι οι διδακτικές ανάγκες επιβάλλουν το άμεσο στήσιμο προκατασκευασμένων αιθουσών. Στην 53η ΓΣ (1984) οι «θέσεις» προσπαθούν να προσεγγίσουν περισσότερο *ποιοτικά* θέματα. Έτσι, θεωρείται ότι το σχολικό κτίριο *«πρέπει να είναι προϊόν συνεργασίας»* των φορέων εκπαίδευσης, των ειδικών (ψυχολόγων- κοινωνιολόγων), των κοινωνικών φορέων και της Τ.Α. και με τέτοιο τρόπο κατασκευασμένο, ώστε να μετατρέπεται σε πολιτιστικό και αθλητικό κέντρο της γειτονιάς για όλους τους κατοίκους της. Βεβαίως, οφείλει να κατασκευάζεται με βάση την πρόβλεψη για το 9/χρονο *«ενιαίο»* με προοπτική στέγασης σ' αυτό *«από το Παιδικό Κέντρο μέχρι και το Λύκειο»*[57]. Στη συνέχεια (55η ΓΣ 1986) θα επιδιωχθεί η υποχρεωτική συγχώνευση των ολιγοθεσίων (οι προσπάθειες οικειοθελούς είχαν αποτύχει) και θα επισημανθεί η ανάγκη παραγωγής συγκεκριμένου προγράμματος ιδιαίτερα για *«τις υποβαθμισμένες περιοχές»*. Η συνεργασία ΥΠΕΠΘ, Τ.Α. και Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών κρίνεται αναγκαία, ώστε να εκπονηθεί πενταετές πρόγραμμα για την αντιμετώπιση του προβλήματος, ενώ επισημαίνεται η ανάγκη ύπαρξης

---

[55] «Δ.Β.» 1004 *ο.π.*, 56. Η άποψη αυτή έβρισκε σύμφωνες τις δύο μεγάλες παρατάξεις ΔΕΕ (κομμουνιστές) και ΔΗΚΙ (ΝΔ), αλλά και πολλά μέλη της ΠΑΣΚ, αν και η παράταξη υπερασπιζόταν λόγω κομματικού πατριωτισμού τα νέα βιβλία και τις απόψεις των επίσημων Α.Π. Οι απόψεις της ΔΕΕ επηρεάστηκαν αποφασιστικά από τις μαχητικές προσεγγίσεις της Αθ. Αβδάλη στα ζητήματα της διδασκαλίας της γλώσσας και της έκθεσης στο δημοτικό (Αβδάλη Αθ., « Τα νέα βιβλία για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Εμπειρίες από την εφαρμογή τους στη σχολική πράξη», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 26, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1985, 15-27 και «Τι είπαν για τη γλώσσα και την έκθεση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση ο Γληνός και ο Παπαμαύρος: Σχόλιο με αφορμή το "Σκέφτομαι και Γράφω"», *Τα εκπαιδευτικά* τ. 7, Άνοιξη 1987, 133-151). Για μια ισορροπημένη κριτική από δάσκαλο της πράξης, ενταγμένο τότε στο χώρο της ΔΕΕ: Χατζηκωνσταντίνου Δ., «Μερικές απόψεις για τη γραπτή έκφραση στο Δημοτικό Σχολείο, *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 5, Φθινόπωρο 1986, 136- 139. Για την υπεράσπιση των νέων βιβλίων από συμβούλους του ΚΕΜΕ: Βουγιούκας Α.-Μελάς Δ., (γράμμα), *Αντί* τ. 281, 15/4/85, 54-55.

[56] «Δ.Β.»780 *ο.π.*, 6 (44η ΓΣ 1975).

[57] «Δ.Β.» 954, *ο.π.*, 52. Η «θέση» συνοδεύεται από κριτική του τρόπου σχεδιασμού των παλαιότερων διδακτηρίων *«με σκοπό να εξυπηρετεί ένα εκ. σύστημα που αφαιρούσε από το μαθητή τις βασικές δυνατότητες για πρωτοβουλία, δημιουργικότητα και αυτενέργεια»*. Γενικότερα έχουν αφομοιωθεί και σ' αυτό το σημείο πορίσματα του Α' Εκπαιδευτικού Συνεδρίου.

εγγυήσεων για την ποιότητα κατασκευής. Αργότερα το πρόγραμμα αυτό θα ονομαστεί *«εθνικό»*, χωρίς επιπλέον διευκρινίσεις[58].

Το θέμα των εποπτικών οργάνων, των μέσων και των πηγών γενικότερα διδασκαλίας εμφανίζεται στη 51η ΓΣ (1982), παράλληλα με τη «θέση» που ζητά τη δημιουργία *«κέντρων διδακτικών πηγών»*. Η πρόταση επιχειρεί να ερμηνεύσει, πλαγίως, την ατροφική υποστήριξη της διδασκαλίας στο ελληνικό δημοτικό σχολείο και να προτείνει, παράλληλα, την πάγια θεραπεία του φαινομένου. Έτσι, θεωρείται ότι το ζήτημα *«δεν έχει αντιμετωπιστεί ως τώρα αποφασιστικά»* έχοντας εγκαταλειφθεί στην *«ιδιωτική πρωτοβουλία»*. Το φαινόμενο αυτό είναι απαράδεκτο, γιατί το *«ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο»*- που οραματίζεται η ΔΟΕ- *«πρέπει να στηρίζει το έργο του και στα σύγχρονα διδακτικά μέσα, στα παιδαγωγικά παιχνίδια και λοιπό υλικό»*, έτσι ώστε να πραγματοποιηθεί η *«κατάργηση της λογοκοπίας»* και να δημιουργηθούν συνθήκες *«συλλογικής προσπάθειας»* και καλλιέργειας *«του ερευνητικού και δημιουργικού πνεύματος στους μαθητές»*. Αυτά μπορεί να επιτευχθούν με τη δημιουργία *«Κέντρων Διδακτικών Πηγών»* (*«ΚΕ.ΔΙΠΗ»*) σε κεντρικό περιφερειακό επίπεδο αλλά και κατά σχολική μονάδα. Ο εξοπλισμός αυτών με κάθε είδους υλικό πρέπει να γίνεται από έναν *«κοινωνικοποιημένο φορέα»*, που επιδιώκεται να δημιουργηθεί. Το θέμα συνδέεται, βέβαια, (ιδιαίτερα στην Έκτακτη ΓΣ 21-22/3/85) με τις γενικότερες «θέσεις» της Ομοσπονδίας ως προς τη μορφή του επιδιωκόμενου σχολείου και την προσπάθεια αξιοποίησης της *«εκπαιδευτικής τεχνολογίας αλλά και των πορισμάτων της Παιδαγωγικής Έρευνας»*[59].

Στα στοιχεία που συγκροτούν την εικόνα του επιδιωκόμενου από τη ΔΟΕ σχολείου εντάσσονται και οι «θέσεις» για την *«εσωσχολική βοήθεια»* των μαθητών, την *«αξιολόγηση»* και τον *«αναλφαβητισμό»*. Αρχικά το 1982 θεωρείται ότι πρέπει να επανέλθει το δικαίωμα *«απόρριψης»* των μαθητών στην Α΄ και Β΄ τάξη μέχρι τη δημιουργία *«επικουρικής διδασκαλίας»*. Αργότερα (53η ΓΣ)η *«εσωσχολική βοήθεια»* συνδέεται γενικότερα με το πρόβλημα της άμβλυνσης του καθεστώτος *«των ανισοτήτων και διακρίσεων»* στη μάθηση και θεωρείται απαραίτητο συμπλήρωμα ενός σχολείου *«όπου θα εξασφαλίζονται ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση»*. Βέβαια αυτό είναι το *«ολοήμερο λαϊκό 9χρονο σχολείο»* που επιδιώκεται να δημιουργηθεί και μέτρα σαν το παραπάνω οδηγούν στην *«ωρίμανση των συνθηκών για την μετάβαση»* σ' αυτό. Χωρίς άλλη ΓΣ να προχωρά στην αναλυτική παρουσίαση της έννοιας της *«εσωσχολικής»* βοήθειας, στην 57η ΓΣ (1987) μπορούμε να ανιχνεύσουμε τον τρόπο που διαπλέκονται τα τρία παραπάνω ζητήματα για την εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων. Εδώ, αφού επαναλαμβάνεται η άποψη της 56ης ΓΣ για την ανάγκη ύπαρξης προγράμματος καταπολέμησης του *«αναλφαβητισμού»*[60] στην ίδια παράγραφο ζητείται η *«εσωσχολική βοήθεια για τους αδύνατους μαθητές»*. Και κάτι τέτοιο ίσως θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως παρανόηση, αν άλλη παράγραφος των *«αποφάσεων»* με τίτλο ακριβώς *«Εσωσχολική βοήθεια των αδυνάτων μαθητών»* δε ζητούσε συγκεκριμένα: *«εσωσχολική βοήθεια των αδυνάτων μαθητών με διορισμό του απαραίτητου διδ. προσωπικού, για την ουσιαστική προαγωγή της γνώσης και όχι την τυπική προαγωγή τους από τάξη σε τάξη και διόγκωση του λειτουργικού αναλφαβητισμού»*. Υπάρχει, λοιπόν, μια σειρά κατασταλαγμένων απόγεων που οδηγούν στις θέσεις αυτές. Είναι σημαντικό ότι οκτώ χρόνια μετά την κατάργηση της απόρριψης και την αλλαγή στον τρόπο αξιολόγησης- που σήμανε πρακτικά την κατάργηση της βαθμολογίας- και μόλις τρία χρόνια μετά τη ψήφιση του 1566/85, που θεώρησαν ότι *«άνοιγε δρόμο»* για τη καθιέρωση ενός σχολείου που θα άμβλυνε τις

---

[58] «Δ.Β.» 980 *ο.π.*, 39, για την 55η και «Δ.Β.» 991, *ο.π.*, 3 για την 56η (1987).

[59] Για την ολοκληρωμένη διατύπωση της «θέσης»: «Δ.Β.» 954, *ο.π.*, 52. Για την υποστήριξή της και ένταξή της στη λογική του επιδιωκόμενου σχολείου: «Δ.Β.» 966, *ο.π.*, 5. Τότε αναφέρεται ότι τα ΚΕ.ΔΙΠΗ θα πρέπει να λειτουργήσουν στην έδρα κάθε Νομού και Γραφείου έχοντας στην κατοχή τους τα ακριβά υλικά (βιντεοκασέτες, ταινίες, μηχανές λήψης και προβολής), που *«θα δανείζονται οι σχολικές μονάδες»*.

[60] «Δ.Β.» 991 *ο.π.*, 4. τα προγράμματα αυτά έπρεπε να εκπονηθούν σε *«συγκεκριμένα χρονικά πλαίσια»*, να αφορούν όλες τις επιμέρους περιπτώσεις και η ευθύνη τους να ανατεθεί *«στο ελληνικό δημόσιο σχολείο»*.

εκπαιδευτικές ανισότητες, οι δάσκαλοι ζητούν την καθιέρωση της *«εσωσχολικής βοήθειας»* ουσιαστικά ως μέσο πρόληψης του αναλφαβητισμού και μείωσης του αριθμού των μαθητών, που ολοκληρώνουν τυπικά το σχολείο, αλλά εξέρχονται απ' αυτό λειτουργικά αναλφάβητοι. Αυτά, συνδυασμένα με την άποψη των ίδιων *«αποφάσεων»* κατά την οποία *«και βαθμολογία [πρέπει]να υπάρχει (σε διευρυμένη κλίμακα)και διόρθωση λαθών να γίνεται και δουλειά στο σπίτι με μέτρο να γίνεται»*, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αυτοί θεωρούν πως η προσφερόμενη βοήθεια του σχολείου προς τους μαθητές περνά, υποχρεωτικά, διαμέσου μεθόδων που *επιβεβαιώνουν τον αποφασιστικό ρόλο που διαδραματίζει ο δάσκαλος και οι παραδοσιακές μορφές ελέγχου της γνώσης που διαθέτει ως προς το σχολικό μέλλον των μαθητών*[61]. Η επιζητούμενη *επανάκτηση της αρμοδιότητας ελέγχου των μαθητών από το δάσκαλο*, το 1988, έχει αποβάλει τη ρητορική περί της άμβλυνσης των εκπαιδευτικών ανισοτήτων- στην οποία ποτέ άλλωστε δεν έδωσε περιεχόμενα που να σχετίζονται με την αναζήτηση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών μεθόδων- και δηλώνει, εμμέσως, ότι αν για την εκπαιδευτική ιδεολογία τους είναι σημαντική η απόκτηση *αυτονομίας* από τους μηχανισμούς που τους ελέγχουν, ταυτόχρονα, είναι σημαντική η διατήρηση των μηχανισμών με τους οποίους αυτοί *ελέγχουν*, άρα και πιστοποιούν τη *σπουδαιότητά τους ως φορείς της γνώσης* και παράλληλα τη *θέση* τους στο σχολικό σύστημα.

Στο χώρο των *«εκπαιδευτικών αποφάσεων»* της ΔΟΕ εντάσσεται συχνά και μια σειρά «θέσεων»., που αφορούν το ωράριο εργασίας και τους διορισμούς εκπαιδευτικών στο Δημοτικό. Τα ζητήματα αυτά αποκτούν ιδιαίτερη βαρύτητα μετά την 51η ΓΣ, όπου για πρώτη φορά ζητείται ο προσανατολισμός προς την αντιστοίχηση του ωραρίου εργασίας δασκάλων- καθηγητών. Μέχρι και την 58η ΓΣ (1989) ως στόχος περιγράφεται η *«πλήρης εξομοίωση του ωραρίου μεταξύ των εκπ/κών του ενιαίου εννιάχρονου σχολείου»*[62], που δηλώνει και τις πολλαπλές επιδράσεις των θέσεων για τη *«δομή»*, που επισημάνθηκαν ήδη. Μετά την ψήφιση του 1566/85 οι «θέσεις» ζητούν σταθερά το διορισμό εκπαιδευτικών, ώστε από τη μια να γίνει δυνατή η παροχή της *«εσωσχολικής βοήθειας»* (σε ξεχωριστό τμήμα) και από την άλλη να λειτουργήσουν τα ΣΔΕΝΠ με τους απαραίτητους *«καθηγητές ξένης γλώσσας, φυσικής αγωγής και καλλιτεχνικών μαθημάτων»*[63]. Είναι αυτονόητο ότι ο διορισμός *καθηγητών* στο Δημοτικό Σχολείο ανακινούσε αυτόματα ζητήματα *«ενιαίας»* αντιμετώπισης των εκπαιδευτικών[64].

---

[61] Η άποψη που ήθελε διατήρηση του «δικαιώματος» βαθμολογίας των μαθητών, ξεκίνησε από κριτικές που προήλθαν από το χώρο της κομμουνιστικής αριστεράς και μεταφέρθηκαν στη ΔΟΕ από την ΔΕΕ και αναδείχθηκαν ως κυρίαρχες στην 57η ΓΣ. Κατά τις απόψεις αυτές η κατάργηση της βαθμολογίας α) *«από τη σκοπιά της επιστημονικής παιδαγωγικής»*: καταργούσαν την απόδειξη *«της αφομοίωσης της γνώσης»*, το *«εξωτερικό κίνητρο»*, την προσπάθεια *«αυτοεκτίμησης»* του μαθητή και το *«δικαίωμα»* των γονιών να γνωρίζουν *«πως πηγαίνει το παιδί τους στο σχολείο»*, ενώ β)οι κοινωνικές της επιπτώσεις σχετίζονταν με *«την απόκρυψη των ατελειών»* και τις προσπάθειες να οδηγηθούν οι μαθητές των λαϊκών στρωμάτων κυρίως σε *«παραίτηση»*. Οι απόψεις αυτές διατυπώνονται πυκνά στο: Αβδάλη Αθ. «Η κατάργηση της βαθμολογίας στο Δημοτικό Σχολείο. Ένα μέτρο υποβάθμισης», *Σύγχρονη Σκέψη* τ. 38, Μάρτης- Απρίλης 1988, 33- 40. Στο ίδιο κείμενο γίνεται λόγος για την αφαίρεση της ευθύνης *«να χρησιμοποιεί το βαθμό ως παιδαγωγικό μέσο, για να καθοδηγήσει τους μαθητές του στην προσπάθειά τους να επιτύχουν καλύτερους στόχους»* (34). Η άποψη για την *«αφαίρεση της ευθύνης»* (ουσιαστικά του δικαιώματος ελέγχου) αποτελεί, κατά την άποψή μου, και την ερμηνεία του γεγονότος της διάδοσης της θέσης αυτής στο χώρο της ΔΟΕ, που η αναλογική παρουσία των κομμουνιστών (ΔΕΕ) ήταν περιορισμένη. Απλά η κριτική τους συμφωνούσε με μια πυρηνική αναπαράσταση της αντίληψης για το ποιοι «είναι» οι δάσκαλοι: *αυτοί που "γνωρίζουν" και αποφασίζουν για την πορεία των μαθητών τους.*

[62] «Δ.Β.» 1015, *ο.π.*, 3. Οι αποφάσεις για το ωράριο επαναλαμβάνουν συχνά την τήρηση της 25ωρης εβδομαδιαίας διδακτικής απασχόλησης, που πρακτικότερα μετά το 1985 αποτέλεσε διεκδίκηση της ταύτισης της διδακτικής ενασχόλησης με το χρόνο παραμονής στο σχολείο.

[63] «Δ.Β.» 991 *ο.π.*, 5. Στο ίδιο ζητείται και ο διορισμός στην πρωτοβάθμια ανεξάρτητα από το θρήσκευμα, στα πλαίσια του διαχωρισμού *«κράτους- εκκλησίας»* (στο ίδιο: ΙΙΙ.5.2.Β.).

[64] Ενδιαφέρουσες ήταν οι δυσκολίες συνδικαλιστικής «ένταξης» των καθηγητών. Οι τοπικοί Σύλλογοι δασκάλων τροποποίησαν, μετά από υπόδειξη της ΔΟΕ, τα καταστατικά τους για να τους εγγράψουν. Ένα μεγάλο μέρος όμως έμενε ενσυνείδητα εκτός ζητώντας να εγγραφεί στις ΕΛΜΕ, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν μετά το 1990 και Σύλλογοι Καθηγητών εργαζομένων στο Δημοτικό Σχολείο.

Τέλος, το θέμα της *«εκπαίδευσης ελληνόπουλων εξωτερικού»*, αντιμετωπιζόμενο από κοινού με τα προβλήματα των εργαζομένων σ' αυτή δασκάλων, εμφανίζεται στην 53η ΓΣ, όπου και χαρακτηρίζεται ως *«απαράδεκτη [η] πολιτική ενσωμάτωσης των ξένων που ακολουθεί η Κυβέρνηση της Δυτ. Γερμανίας»* και καταδικάζεται *«η διακριτική διαχείριση»* των δασκάλων σε σχέση με τους λοιπούς δημόσιους υπάλληλους που αποσπώνται στο εξωτερικό. Την ιδιαίτερη ενασχόληση Εκπαιδευτικού Συνεδρίου με το θέμα αυτό αποφασίζει η 57η ΓΣ περιγράφοντας και ένα αναγκαίο μίνιμουμ αντιμετώπισής του[65]. Η τακτική, όμως, αυτή είναι σταθερή. Συχνά οι ΓΣ παραπέμπουν σε Εκπαιδευτικά Συνέδρια τη διατύπωση θέσεων για μια σειρά εκπαιδευτικά ζητήματα, χωρίς η διαδικασία αυτή να ολοκληρώνεται πάντα[66].

Γενικότερα διαπιστώνεται ότι το σύνολο των «θέσεων» των ΓΣ της ΔΟΕ ειδοποιούν για την ύπαρξη στο χώρο αυτό μιας συγκροτημένης εκπαιδευτικής ιδεολογίας που καθοδηγεί την Ομοσπονδία στις αποφάσεις της. Η ιδεολογία αυτή συγκροτείται με βάση την επιθυμία ισχυροποίησης της θέσης του δασκάλου και ενίσχυσης του ρόλου της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

IV. 2. 3. Τα εκπαιδευτικά θέματα στις Γ.Σ. και Συνέδρια της ΟΛΜΕ

Τα *«εκπαιδευτικά θέματα»* αποτελούν μέρος των *«πορισμάτων»* των ΓΣ- και αργότερα Συνεδρίων- της ΟΛΜΕ, που δημοσιεύονται στο «Π.Δ.» με τη μορφή αριθμημένων ή μη παραγράφων ενταγμένων, συνήθως, *σε υποθέματα*. Αυτά μέχρι το 1981 έχουν επικεφαλίδες όπως: *«Αναλυτικά και ωρολόγια προγράμματα»*, *«Διδακτικά βιβλία»*, *«Εξετάσεις»*, *«Μετεκπαίδευση»* ή *«Επιμόρφωση Προσωπικού»*, *«Διδακτηριακό πρόβλημα»*, *«Εκπαίδευση και μεταρρύθμιση»*, *«Θεσμός μαθημάτων επιλογής- πανελλήνιες εξετάσεις»*. Μετά το 1982 παρατηρείται επέκταση της θεματικής και αύξηση της έκτασης που καταλαμβάνουν τα *«εκπαιδευτικά»* στο σύνολο των *«πορισμάτων»*, γεγονός που συνδέεται με μια συνειδητή προσπάθεια διατύπωσης ενός περισσότερο συνολικού λόγου, που αφορά τον προσανατολισμό και τη *«φιλοσοφία»* του εκπαιδευτικού συστήματος σε σχέση με τις αναγκαίες και επιδιωκόμενες εκπαιδευτικές πολιτικές. Το γεγονός αυτό δε σημαίνει καθόλου πως στην προηγούμενη φάση δεν αποτελεί μέλημα των ΓΣ της ΟΛΜΕ η διατύπωση μιας *γενικής* εκτίμησης για την πορεία και προσανατολισμό των εφαρμοζόμενων μέτρων. Απλά στη δεύτερη φάση ο λόγος αποκτά τα παραπάνω χαρακτηριστικά στην προσπάθειά του να περιγράψει το επιθυμητό, παρά να κριτικάρει το επιτελούμενο[67]. Η τομή που επισημαίνεται δεν ανιχνεύεται στο επίπεδο των προθέσεων αλλά και στη μορφή της διατύπωσης και στον αριθμό των θεμάτων, που τώρα απασχολούν. Έτσι, εμφανίζονται πλέον και επικεφαλίδες όπως: *«Αρχές και σκοποί της εκπαίδευσης»*, *«Οργάνωση και διοίκηση του σχολείου»*, *«Σχολικός Σύμβουλος»*, *«Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός»*, *«Συμμετοχή του σ.κ. στη λήψη αποφάσεων»*, *«Εκδημοκρατισμός- Αποκέντρωση»*, *«Γενικές Αρχές»*, *«Περιεχόμενο της Εκπαίδευσης»*, *«Ανισότητες»*, *«Αναβάθμιση του ρόλου και της θέσης του εκπαιδευτικού»*. Η τάση αύξησης των θεμάτων ενασχόλησης αλλά και διαφοροποίησης του τρόπου κατάθεσης του λόγου- εκτεταμένες αναφορές που συνδυάζουν την ανάλυση της

---

[65] «Δ.Β.» 1004 *ο.π.*, 56. Αποφασίστηκε να ζητηθεί η θεσμοθέτηση της εσωσχολικής βοήθειας και στα σχολεία εξωτερικού, η εγγραφή κατάλληλων βιβλίων, ο διαχωρισμός του ρόλου του Σ.Σ. από τον Προϊστάμενο και η αντιμετώπιση μιας σειράς άλλων διοικητικών και εργασιακών προβλημάτων.

[66] Γενικότερα, κατά την περίοδο 1974-89, λήφθηκαν έξι αποφάσεις για Εκπαιδευτικά Συνέδρια και πραγματοποιήθηκαν δύο. Κάποια, όμως Εκπαιδευτικά Συνέδρια, μετά το 1989, ασχολήθηκαν με ζητήματα που απασχόλησαν κατά τη δεκαετία '80-'90 τη ΔΟΕ

[67] Σε προηγούμενο κεφάλαιο (III.4.3.) δείχθηκε ότι η κριτική στην *«πορεία της μεταρρύθμισης»* αποτέλεσε τη μορφή και το περιεχόμενο της σύγκρουσης ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ στη φάση 1977-80. Βρισκόμαστε, λοιπόν, μπροστά στο φαινόμενο του περάσματος από την *αρνητική* προσέγγιση μιας «αξίας» (βελτίωση της εκπαίδευσης), ή ακριβέστερα στην περίπτωση αυτή σε ένα σύνολο αξιών, στη *θετική* που ως λειτουργία σχετίζεται με την περιγραφή το *δέοντος γενέσθαι*. (Αλλού σημειώθηκε η προσέγγιση του Reboul για την πορεία συγκρότησης άποψης για μια «αξία»).

υπάρχουσας κατάστασης με τις προτάσεις[68]-, αποτελούν και τη μορφή που παίρνουν τα *«πορίσματα»* για τα *«εκπαιδευτικά»* στο τέλος της περιόδου. Επιπλέον όλη την εξεταζόμενη περίοδο παρατηρείται μια τάση ένταξης ζητημάτων που συνδέονται με την προσφερόμενη εργασία στο μέρος εκείνο των *«πορισμάτων»* που φέρουν τον τίτλο *«κλαδικά»* ή *«επαγγελματικά»*. Δεδομένης, όμως, της σχέσης τους με τις εφαρμοζόμενες εκπαιδευτικής πολιτικές, για τις ανάγκες της εργασίας εντάχθηκαν και αυτά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας εκπαιδευτικών θεμάτων συνδικαλιστικών συνεδρίων Ο.Λ.Μ.Ε.[69]

	44	45	Ε	46	47	48	49	50	51	52	1ο	Ε	1Μ	Ε	2ο	2Μ	3ο	Ε	4ο
- θέσεις για σ.ν. περί γεν. εκπ/σης					-					-		-	-	-	-				-
- αρχές, σκοποί, φιλοσοφία εκπ/σης										-	-	-	-	-	-		-		-
- γενικά περί εκπ/κής πολιτικής	-	-		-		-	-								-	-	-	-	
- διοίκηση- εποπτεία		-	-							-	-	-	-	-	-		-	-	-
- δομή εκπ/κού συστήματος	-							-				-			-				
- γλώσσα εκπ/σης- μονοτονικό		-	-				-												
- ΚΕΜΕ- Π.Ι							-					-		-	-				
- ιδιωτική εκπαίδευση								-					-			-			
- αξιολόγηση καθηγητών													-		-	-		-	
- σπουδές										-									
- μετεκπαίδευση και επιμόρφωση	-			-		-	-	-		-	-	-	-	-	-	-			-
- ωράριο εργασίας			-						-						-	-			-
- *αναλυτικά προγράμματα*	-	-		-	-	-	-	-	-	-			-		-		-		-
- σχολικά βιβλία	-	-		-	-	-	-	-	-	-			-						
- εποπτικά όργανα	-						-												
- δαπάνες		-									-				-		-		-
- διδακτήρια	-	-		-	-	-	-	-	-						-		-		-
- συνθήκες εργ.- λειτουργία σχολ.	-	-		-	-	-	-	-				-	-	-	-	-	-		-
- διορισμοί		-							-			-	-	-	-			-	-
- πληθωρικές τάξεις		-	-														-		-
- πειραματικά σχολεία- πρότυπα	-				-	-		-				-		-	-				
- σχολική βοήθεια- εκπ. ανισότητες															-		-		
- εξετάσεις-αξιολόγηση μαθητών	-			-	-	-	-		-										
- εκδηλώσεις σχολείων	-																		
- εκπ/ση ελληνοπαίδων εξωτερικού											-		-						
- εκπαιδευτικά συνέδρια						-	-				-						-		
- ποινικοποίηση ιδιαίτερων												-		-					

Η σημαντικότερη πληροφορία που μας παρέχει ο παραπάνω πίνακας είναι ότι την ΟΛΜΕ απασχολούν σταθερά θέματα που σχετίζονται με την *προσπάθεια συνολικής προσέγγισης ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής («γενικότερα περί ε.π.»- «αρχές, σκοποί, φιλοσοφία εκπ/σης»), τη διοίκηση και εποπτεία του συστήματος, τη μετεκπαίδευση και επιμόρφωση, τα Αναλυτικά Προγράμματα και Βιβλία και τέλος την κατάσταση των διδακτηρίων, τη λειτουργία των σχολείων και τις συνθήκες εργασίας σε αυτά.* Χαρακτηριστικό είναι, σε σχέση με τη ΔΟΕ, η παντελής έλλειψη ενασχόλησης με το ζήτημα των βασικών σπουδών τους[70] και ο περιορισμός της ενασχόλησης με την

---

[68] Η τακτική αυτή παρουσιάστηκε ιδιαίτερα στο 3ο (1987)και 4ο Συνέδριο (1989)

[69] Στην 50η ΓΣ και το 1ο Συνέδριο τα *«εκπαιδευτικά»*, ενώ περιλαμβάνονται στα *«πορίσματα»* δεν αποτελούν επίσημες αποφάσεις, αφού δεν έχουν ψηφιστεί. Στην πρώτη περίπτωση δημοσιεύονται για την πληροφόρηση σχετικά με τις προτάσεις των ΕΛΜΕ ώστε *«να αποτελέσουν υλικό για το εκπαιδευτικό συνέδριο»*, («Π.Δ.» 523/9/80, 7), ενώ στη δεύτερη με την υποσημείωση ότι *«το Συνέδριο δεν κατέληξε σε θέσεις σχετικά με το θέμα αυτό»* («Π.Δ.» 560/9/83, 21). Στον πίνακα περιλήφθηκαν και οι θέσεις της 44ης ΓΣ, γιατί το ΔΣ που αναδείχτηκε απ' αυτή αντιπροσώπευσε, σε αντίθεση με τη ΔΟΕ, την Ομοσπονδία καθ' όλη τη διάρκεια του συν. έτους 1974-75.

[70] Η ΟΛΜΕ υποστήριξε την αναμόρφωση της εκπαίδευσης των γυμναστών από τις σελίδες του «Π.Δ.», χωρίς το θέμα να περιληφθεί στα *«πορίσματα»* των ΓΣ. Νύξεις για την εκπαίδευσή τους γίνονται και στην

«αξιολόγησή» τους στα έτη μετά το 1984, όπου το ζήτημα αποτέλεσε και περιεχόμενο της σύγκρουσης με το ΥΠΕΠΘ.

Αρχικά οι «θέσεις» που ασκούν κριτική στη γενικότερη κυβερνητική εκπαιδευτική πολιτική συγκεντρώνονται γύρω από τα θέματα της κάθαρσης και των όρων επιτυχούς πραγμάτωσης της *«μεταρρύθμισης»*[71]. Η ΟΛΜΕ *«προσφέρεται να βοηθήση ουσιαστικά στην εξάλειψη της κακοδαιμονίας της Παιδείας»*, διαμέσου της *«ουσιαστικής συμμετοχής του κλάδου»*, που γίνεται αντιληπτή ως συμβολή στην κατάρτιση *«κανονιστικών διαταγμάτων»* αλλά και δράση του, ώστε να αντιμετωπιστούν *«καίρια προβλήματα»* (αρμοδιότητες Δ/ντών, Συλλόγου Διδασκόντων, Μαθητικές Κοινότητες, υπηρεσιακές εκθέσεις και δράση υπηρεσιακών συμβουλίων). Θεωρεί, όμως, ότι χωρίς την *«ηθική αποκατάσταση»*, την οικονομική *«αξιοπρέπεια του καθηγητού»*, τη μείωση των ωρών εργασίας του και τη μείωση του αριθμού των μαθητών κατά τάξη οποιαδήποτε προσπάθεια είναι καταδικασμένη[72]. Η άποψη των καθηγητών, που επιχειρεί να δικαιολογήσει την επικέντρωσή τους στη γενική προσέγγιση των ζητημάτων ε.π., διατυπώνεται σαφώς, ήδη, στην 45η ΓΣ (1975): *«οι μορφωτικές ανάγκες της νεολαίας μας και οι μορφωτικές πιέσεις που ασκούνται σήμερα στο χώρο της Μ. Εκπ/σεως επιβάλλουν πλήρη αναμόρφωση και εκσυγχρονισμό της σχολικής εργασίας χωρίς καθυστέρηση»*[73]. Η *συνολική*, λοιπόν, αντιμετώπιση υπαγορεύεται α)από τα *«μορφωτικά»* και *«επαγγελματικά»* συμφέροντα των νέων και τις ανάγκες της *«Εθνικής Οικονομίας»* και β)από το φόβο να *«εκδηλωθή αντίδραση του μαθητικού κοινού... το οποίο θα αρνήται να ακούση τον καθηγητή του να αναπτύση μάθημα ξεπερασμένο και άχρηστο»*. Έτσι, αν το αίτημα για *«μεταρρύθμιση»* αφορά όλες τις εκφάνσεις της εκπαίδευσης στο δευτεροβάθμιο κύκλο της, τούτο απαιτείται λόγω *των συγκυριακών πιέσεων που αυτός υφίσταται, του ιδιαίτερου ρόλου του στη διαμόρφωση του μέλλοντος των ατόμων και της χώρας και του ιδιαίτερα ξεπερασμένου περιεχομένου σπουδών που προσφέρει.* Κάθε προτεινόμενος *«εκσυγχρονισμός»* (νέα Α.Π. και βιβλία, νεοελληνική γλώσσα, λύση διδακτηριακού, διαίρεση πληθωρικών σχολείων) αποτελεί σταθερά *εξειδίκευση* της γενικότερης εκτίμησης[74].

Οι αποφάσεις των επομένων ΓΣ περιγράφουν το συγκυριακό χαρακτήρα της εκτίμησης ή στάσης των καθηγητών απέναντι από τις επιχειρούμενες εκπαιδευτικές πολιτικές. Στην 47η ΓΣ (1977) απαιτείται *«πιστή εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου»* και θεωρεί *«απαραίτητη την έγκριση των σχετικών πιστώσεων»* οι οποίες θα μπορέσουν να τον υλοποιήσουν, ενώ στη 49η ΓΣ δηλώνεται η πρόθεση *«να αντιδράσει δυναμικά [η ΟΛΜΕ] στη συστηματική και μεθοδευμένη προσπάθεια οπισθοδρόμησης»* της μεταρρύθμισης και ο προσανατολισμός της πλέον στη *«ριζική αλλαγή των εκπαιδευτικών πραγμάτων της χώρας»*[75].

Η επιθυμία της ΟΛΜΕ να σχεδιάσει το περιεχόμενο της *«ριζικής αλλαγής»* εκδηλώνεται με την απόφαση της 49ης ΓΣ να πραγματοποιηθεί *«Εκπαιδευτικό Συνέδριο»*, που θα αντιμετωπίσει *ενιαία* το σύνολο των προβλημάτων[76]. Αφού αυτό

52η ΓΣ (1982), αλλά παραμένουν στο επίπεδο διατύπωσης της άποψης ότι για τους καθηγητές είναι αναγκαία η κατοχή επιστημονικής, διδακτικής και παιδαγωγικής ικανότητας.

[71] Λεπτομερώς το θέμα αυτό παρουσιάστηκε στα III.4.2 και III.4.3. Εδώ θα παρακολουθηθεί η πορεία των θέσεων στις ΓΣ και η ιδεολογική διασύνδεσή του με τα υπόλοιπα *«εκπαιδευτικά»* ζητήματα.

[72] Ανακοίνωση Έκτακτης ΓΣ (26/9/75)

[73] «Π.Δ.» 436/9/75, 6, Τα πορίσματα της ΜΕ' ΓΣ».

[74] Είναι χαρακτηριστικό ότι στα πορίσματα καθορίζονται τα παραπάνω ως ζητήματα *«κατεπείγουσας ανάγκης»*, ενώ το ΔΣ επιφυλάσσεται να αποστείλει στο ΥΠΕΠΘ *«αναλυτικό υπόμνημα για κάθε εκπαιδευτικό θέμα και να συνεργασθεί με το Υπουργείο, και γενικότερα με την Πολιτεία, για την καλύτερη δυνατή λύση των εκπαιδευτικών θεμάτων»*

[75] Αντίστοιχα: «Π.Δ.» 469/9/77, 3 και «Π.Δ.» 506/9/79, 5.

[76] Είναι χαρακτηριστικό ότι η απόφαση περιλαμβάνει όχι μόνο την πρόθεση για την πραγματοποίησή του αλλά και *αναλυτικό* κατάλογο της θεματικής του με 22 υποθέματα. Στο επόμενο κεφάλαιο (IV.3.3.) θα παρουσιαστεί αναλυτικά το περιεχόμενο του συνεδρίου αυτού και η συμβολή του στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΟΛΜΕ.

πραγματοποιηθεί και μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία (εκτιμάται ότι αυτό επιθυμεί την *«ριζική αλλαγή»*), στην 52 ΓΣ (1982) παρουσιάζεται εκτεταμένη απόφαση με τίτλο *«αρχές και σκοποί της ελληνικής εκπαίδευσης»*, που περιγράφει ουσιαστικά τις γενικές κατευθύνσεις των μέτρων ε.π., που επιθυμείται να ληφθούν. Με βάση αυτή *«η εκπαίδευση είναι η πιο βασική κοινωνική λειτουργία»*, κάθε μορφή *«προνομιακής εκπαίδευσης αναπαράγει την κοινωνική ανισότητα και αδικία»*, άρα είναι θέμα αρχής να *«είναι μόνο δημόσια και [να] παρέχεται δωρεάν»*[77]. Καθήκον της *«Πολιτείας»* είναι να παρέχει στο σύνολο των μαθητών (αλλά και στους απόδημους Έλληνες) όλες τις δυνατότητες, *«απαλείφοντας κατά το δυνατό τις εγγενείς κοινωνικές ανισότητες»*, ώστε οι μαθητές *«να βρίσκουν τη θέση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία χωρίς καμιά διάκριση»*. Τα λειτουργούντα *«ξένα σχολεία»*, με βάση τα παραπάνω, πρέπει να περιορίζονται *«μόνο στους ξένους μαθητές»*. Η *«οργάνωση και η διοίκηση»* οφείλουν να στηρίζονται *«στην ανταπόκριση και στη συμμετοχή των φορέων»*[78], που μετέχουν σε αυτή *«με ουσιαστικές και συγκεκριμένες αρμοδιότητας»*, ενώ *«ο οργανωμένος κλάδος»*, πρέπει, *«αυτονόητα»*, να συμμετέχει *«σε όλα τα κέντρα που λαμβάνονται αποφάσεις»*. Η εκπαίδευση οφείλει να συνδέεται με την παραγωγή, την οικονομία και *«να υπηρετεί»* τις ανάγκες της κοινωνίας. Ο διαχωρισμός της σε *«γενική και σε τεχνική- επαγγελματική είναι αριστοκρατικός»* και υπεύθυνος για την παραγωγή διαφοροποιημένης στάσης απέναντι στα επαγγέλματα, άρα οφείλει να καταργηθεί στο χώρο της δευτεροβάθμιας. Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης πρέπει να είναι απαλλαγμένο από *«κάθε δογματισμό και από κάθε μισαλλοδοξία»*, να αποβλέπει στην κοινωνικοποίηση, χωρίς να παραβλέπει την *«ατομική ιδιοτυπία»*, να φέρνει σε επαφή τους νέους με τα σύγχρονα ρεύματα, ευνοώντας τη *«διακίνηση των ιδεών»*, αλλά *«χωρίς να υποτιμά τις παραδόσεις»*. Η εκπαίδευση οφείλει να είναι οργανωμένη με τέτοιο τρόπο, ώστε να παρέχει δυνατότητες *«για κάθετη και οριζόντια διακίνηση»*, *«αυτομόρφωση, επιστροφή στην εκπαίδευση και επανεκπαίδευση σε κάθε ηλικία»*.

Αυτές οι *γενικές* αρχές οφείλουν να *υλοποιούνται* μέσω μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής, όμως, η μορφή διατύπωσής τους επιτρέπει πολύ διαφορετικές εκτιμήσεις για το αν κάτι τέτοιο πραγματικά συμβαίνει ή όχι[79]. Όταν, λοιπόν, η Ομοσπονδία βρίσκεται μπροστά στη φάση νομικής κατοχύρωσης *«θεσμικών εκπαιδευτικών αλλαγών»*, αδυνατεί να καταλήξει σε περισσότερο συγκεκριμένες «θέσεις», επειδή δε συγκροτείται συμμαχική πλειοψηφούσα άποψη[80].

Η αδυναμία αυτή αντιμετωπίζεται με την καταφυγή στην πρόταξη των παραπάνω «θέσεων», ως *αρχών* εκπαιδευτικής πολιτικής, στην 1η Μετασυνεδριακή ΓΣ, στις Έκτακτες ΓΣ που συζητούν το σ.ν. και στο 2ο Συνέδριο (1985) της Ομοσπονδίας[81]. Μόνο στην 2η Μετασυνεδριακή ΓΣ (1986) κατορθώνεται ουσιαστικά η συγκρότηση κριτικής άποψης σχετικά με τις κατευθύνσεις των λαμβανομένων μέτρων, που περιορίζεται, όμως, σε ένα μίνιμουμ θεμάτων. Αυτά επαναλαμβάνουν, ουσιαστικά, την κριτική γραμμή, που συγκροτήθηκε στην φάση 1977-81. Έτσι, α)θεωρείται ότι το ΥΠΕΠΘ προσπαθεί με *«αυταρχικές και εκφοβιστικές παρεμβάσεις»* να αποτρέψει τους καθηγητές από το να

---

[77] «Π.Δ.» 550/9/82, 8-16, «Πορίσματα 52ης ΓΣ της ΟΛΜΕ». Τα *«εκπαιδευτικά»* καταλαμβάνουν έκταση τεσσάρων σελίδων (11- 15). Οι παραπομπές κατά πάγια τακτική.

[78] Ως κοινωνικοί φορείς ορίζονται: *«Τοπική Αυτοδιοίκηση, σύλλογοι γονέων, παραγωγικές τάξεις, συνδικαλιστικά όργανα, επιστημονικά σωματεία, [και] μαθητές»*.

[79] Στην 52η ΓΣ υπάρχει απόλυτη πλειοψηφία της ΠΑΣΚ, που στηρίζεται στο πλειοψηφικό σύστημα.

[80] Η ΠΑΣΚ- Κ δε δεχότανε, στο 1ο Συνέδριο (1983)να θέσει ξεχωριστά κάθε ενότητα για *«τα εκπαιδευτικά»* σε ψηφοφορία, όπως ζητούσαν οι άλλες παρατάξεις. Αυτές ως αντίδραση καταψήφισαν το *«πακέτο»* για τα *«θεσμικά»*, όπου εμπεριέχονταν και τα *«εκπαιδευτικά»* (δες και III. 4.4.).

[81] Στο III.4.4. παρουσιάστηκαν οι «θέσεις» και η μορφή που πήρε η συζήτηση στην ΟΛΜΕ σχετικά με το σ.ν. Ουσιαστικά οι «θέσεις» αυτές αποτελούν επανάληψη αυτών της 52ης ΓΣ ως προς τις *«γενικές αρχές»*, δηλαδή τον προσανατολισμό των μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής. Το μοναδικό στοιχείο που προστέθηκε ουσιαστικά ήταν *«οι βασικοί συντελεστές»* (δαπάνες, συνεργασία φορέων, δίκαια αμειβόμενος εκπαιδευτικός) για την πορεία της ελληνικής εκπαίδευσης, που αποτελούν αναδιάταξη παλαιότερων «θέσεων» των ΓΣ σχετικά με τις κατευθύνσεις της εκπαιδευτικής πολιτικής, που δείχθηκε προηγουμένως.

ακολουθήσουν τις αποφάσεις του ΔΣ της ΟΛΜΕ, που δηλώνουν την αντίθεσή της σε σειρά μέτρων, β) αναδεικνύεται το αίτημα της διεκδίκησης της *«αύξησης των δαπανών»* σε *«κυρίαρχη θέση»*, γιατί μόνο τότε μπορεί να υλοποιηθούν τα μέτρα, γ) απαιτείται *«η βελτίωση των συνθηκών εργασίας στο σχολείο»*, γιατί κάτι τέτοιο αποτελεί αποφασιστικό στοιχείο για την εκτίμηση των προθέσεων της εξουσίας, αφού μόνο τότε οι καθηγητές μπορούν *«να ασχοληθούν μόνο με το παιδευτικό τους έργο»* και δ) εκτιμάται ότι *«το συνδικαλιστικό κίνημα συστηματικά αγνοείται και αντιμετωπίζεται αυταρχικά»*, αντίθετα με ό,τι ισχυρίζεται το ΥΠΕΠΘ, διαδικασία που ακυρώνει κάθε περίπτωση συνεργασίας και δείχνει τις *πραγματικές προθέσεις*[82].

Οι αποφάσεις για *«τα εκπαιδευτικά»* των δύο Συνεδρίων, που ακολουθούν, συγκροτούνται με βάση και γύρω από τις γενικότερες εκτιμήσεις για τις ακολουθούμενες εκπαιδευτικές πολιτικές. Το 3ο Συνέδριο (1987)ξεκινά από την επανάληψη της εκτίμησης ότι *«η θέση και τα προβλήματα των εκπαιδευτικών είναι στενά δεμένα με την εκπαιδευτική πολιτική που ακολουθείται»*, σε συνδυασμό με τη διατύπωση της άποψης πως *«καμιά εκπαιδευτική αλλαγή δεν μπορεί να υλοποιηθεί με τον εκπαιδευτικό στο περιθώριο των αποφάσεων για την Παιδεία, χωρίς κοινωνική καταξίωση και οικονομική αναβάθμισή»* του[83]. Έτσι, κρίνεται αναγκαία η οικοδόμηση ενός *«μαζικού και δυναμικού κινήματος για την Παιδεία»*, που θα συσπειρώνει τους εμπλεκόμενους φορείς και το *«εργατικό και λαϊκό κίνημα»*, κίνημα ικανό να διεκδικήσει τη *«ριζική αναμόρφωση»* του συστήματος σε συνδυασμό με την *«παραγωγική και κοινωνική ανασυγκρότηση»* της χώρας. Τούτο κρίνεται αναγκαίο επειδή εκτιμάται ότι το *«μεγάλο κεφάλαιο έχει τις δικές του επιδιώξεις»*, που σχετίζονται με την προώθηση της *«ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης»*, επιδιώκοντας *«από τη μια έναν περιορισμένο αριθμό ειδικών με υψηλή κατάρτιση και από την άλλη τη μεγάλη μάζα με χαμηλό επίπεδο γνώσεων, χωρίς ειδίκευση και χωρίς πολλές απαιτήσεις»*. Το σ.κ., λοιπόν, έχει καθήκον να *«αποκρούει και να αντιπαλεύει»* αυτές τις επιδιώξεις προωθώντας αντίθετα: α)πολιτικές αναμόρφωσης της εκπαίδευσης και παροχής του αναγκαίου επιπέδου γνώσεων, ώστε να υποβοηθηθεί η αντιμετώπιση του ζητήματος της *«ανεργίας των νέων»*, β)πολιτικές αντιμετώπισης *«των ανισοτήτων και των ταξικών φραγμών που υπάρχουν στην μόρφωση»*, γ)ζητήματα που σχετίζονται με την *«υλικοτεχνική υποδομή, τη λειτουργία του σχολείου, τους διορισμούς»*, που έχουν επιπτώσεις στο επίπεδο της προσφερόμενης εκπαίδευσης και έχουν ενταθεί από την *«πολιτική λιτότητας»* της προηγούμενης χρονιάς και δ)να αντιπαλεύει συνολικά *«την προσπάθεια να φορτωθεί ο εκπαιδευτικός τα βάρη και τις ευθύνες για τα προβλήματα της παιδείας»*, που εξουδετερώνει την αποτελεσματικότητα της πάλης του και στρέφει εναντίον του την κοινή γνώμη, ενώ αυτός αβοήθητος αγωνίζεται για την *«καλύτερη μόρφωση των μαθητών του»*. Σε αυτό το «σκεπτικό», που αποτελεί «θέση» της ΟΛΜΕ, στηρίζονται και οι συγκεκριμένοι της στόχοι, που υποτάσσονται έτσι στις γενικές της εκτιμήσεις: *«αυτοτέλεια»* του Λυκείου, *«ενιαιοποίηση»* και *«εκσυγχρονισμός»* και *«ανακατανομή»* της ύλης των Α.Π. σε όλες τις βαθμίδες, παραγωγή βιβλίων όπου προωθείται *«η επιστημονικότητα, η αντικειμενικότητα και η ιστορική αλήθεια»* (θα εμφορούνται από *«προοδευτική ιδεολογία»*), εισαγωγή *«νέων μαθημάτων»* και *«νέων τεχνολογιών»*, αλλαγή στις *«μεθόδους και τον τρόπο διδασκαλίας»*, συμμετοχή του σ.κ., φορέων εκπαίδευσης και επιστημονικών συλλόγων στην παραγωγή των προγραμμάτων[84].

Το 4ο Συνέδριο (1989) οργανώνει την παραπάνω προσέγγιση γύρω από τη «θέση» για επιχειρούμενη *«νεοσυντηρητική επίθεση»*, επαναλαμβάνοντας τα παραπάνω επιχειρήματα, για να οδηγηθεί στη διεκδίκηση της αλλαγής του 1566/85 *«με ένα νέο*

---

[82] «Π.Δ.» 590/9/86 («Ειδική Έκδοση), 17-20, «Πορίσματα 2ου Συνεδρίου ΟΛΜΕ». Είναι χαρακτηριστικό ότι τότε οι «θέσεις» για τα *«εκπαιδευτικά»*, απλώς αποτελούν εκτίμηση των προθέσεων εκπαιδευτικής πολιτικής της Κυβέρνησης. Η άποψη για την αγνόηση του σ.κ. στηρίζεται στην εκτίμηση για την τακτική του ΥΠΕΠΘ σχετικά με τη συζήτηση του ζητήματος της *«αξιολόγησης»*.

[83] «Π.Δ.» 600/9/87, 11- 20, «Πορίσματα 3ου Συνεδρίου ΟΛΜΕ». Τα *«εκπαιδευτικά»* καταλαμβάνουν περισσότερο από έξι σελίδες (11-16).

[84] Το θέμα του *«περιεχομένου της εκπαίδευσης»* παραπέμθηκε στο 6ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο.

νόμο», θεωρώντας ότι αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρόσχημα για *«να φαλκιδευτούν οι μέχρι τώρα κατακτήσεις μας»*[85].

Όπως φάνηκε οι «θέσεις» της ΟΛΜΕ σχετικά με τις *γενικές εκτιμήσεις για την ακολουθούμενη ή ακολουθητέα εκπαιδευτική πολιτική* ξεκινούν σε πρώτη φάση από την *επισήμανση των συγκυριακών πιέσεων που υφίσταται η δευτεροβάθμια εκπαίδευση*, η οποία και συλλαμβάνεται ως *αποφασιστικής σημασίας για το μέλλον της χώρας και των ατόμων*. Ως εκ τούτου απαιτείται *ο εκσυγχρονισμός της σε συνδυασμό με την απελευθέρωση του καθηγητή από τις άσχημες συνθήκες λειτουργίας των σχολείων* (εμπόδιο για το έργο του) *και την κοινωνική και οικονομική του αναβάθμιση*. Οι απαιτήσεις αυτές σχετίζονται με την εκτίμηση ότι *τούτος εργάζεται σε μια βαθμίδα εκπαίδευσης μεγάλης σπουδαιότητας*. Τη φάση αυτή διαδέχεται εκείνη που *σχεδιάζει σε γενικό επίπεδο τις κατευθύνσεις της επιθυμητής εκπαιδευτικής πολιτικής*. Αυτή, όμως, *ακυρώνεται* όσο προχωρούν οι αλλαγές που προωθεί η κυβέρνηση (1983-86) για να επιστρέψουμε στη γραμμή τονισμού και πάλι της σπουδαιότητας του χώρου της δευτεροβάθμιας, με τη διαφορά ότι πλέον *θεωρείται πως σ' αυτήν εκδηλώνονται οι βασικές πολιτικές προθέσεις των επιχειρούμενων εκπαιδευτικών πολιτικών*. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικές πολιτικές θεωρείται ότι δεν εκπορεύονται *μόνο από το κράτος* αλλά από *κοινωνικές δυνάμεις που έχουν ταξικό συμφέρον να λειτουργεί η δευτεροβάθμια εκπαίδευση προς όφελός τους*. Τότε δηλώνεται ότι οι καθηγητές, *ως οργανωμένο κίνημα εκπροσωπούν στο σχολείο τα συμφέροντα των λαϊκών στρωμάτων*. Παράλληλα, επανασυγκεντρώνεται η προσοχή σε εκείνους τους παράγοντες που *θεωρείται ότι δυσκολεύουν* το έργο των καθηγητών και εν πολλοίς *ακυρώνουν τις προσπάθειές τους*. Πυρηνικό, λοιπόν, χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των καθηγητών αποτελεί η εκτίμηση ότι: *η σπουδαιότητα της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απαιτεί από το Κράτος από τη μια την παροχή όλης εκείνης της υποδομής που μπορεί να την εκσυγχρονίσει (προς όφελος της χώρας, ατόμων και αργότερα των λαϊκών στρωμάτων) και από την άλλη επιβάλλει τη λήψη μέτρων, την παροχή μέσων και δαπανών που προστατεύουν και ανταμείβουν τον εργαζόμενο σ' αυτήν διευκολύνοντας το σημαντικό του έργο και την προσπάθειά του να βελτιώσει την προσφερόμενη εκπαίδευση*. Πρόκειται, δηλαδή, για μια εκπαιδευτική ιδεολογία που συγκροτείται γύρω από τη διεκδίκηση της *επαναβεβαίωσης του ρόλου και της σπουδαιότητας της θέσης των καθηγητών μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα*.

Οι υπόλοιπες «θέσεις» για τα εκπαιδευτικά, εδράζονται και εκκινούν σταθερά από τη γενικότερη εκτίμηση της ασκούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής και του αναγκαίου προσανατολισμού της, που επεξεργάζεται η Ομοσπονδία. Σχετικά με τα θέματα *«διοίκησης- εποπτείας»*, ενώ αρχικά οι αναφορές περιορίζονται στην ανάγκη επανάκρισης των Επιθεωρητών- θεωρώντας ότι *«η κατάληψη ηγετικής θέσεως από αναξιοπρεπείς εκπαιδευτικούς»* είναι αδιανόητη[86]-, το θέμα εξαφανίζεται μετά το 1976 για να επανέλθει στην 52η ΓΣ (1982). Τότε ζητείται η *«υπεύθυνη και δημιουργική συμμετοχή όλων των φορέων»* στη διοίκηση του σχολείου με σκοπό να επιτευχθεί η *«κοινωνικοποίηση και ο εκδημοκρατισμός του»*. Αυτό είναι δυνατό να επιτευχθεί αν η λειτουργία του διευθυντή αναζητηθεί σε *«ένα άλλο επίπεδο»*, ο Σύλλογος Διδασκόντων αναδειχθεί σε *«κυρίαρχο όργανο λήψης αποφάσεων μέσα στο σχολείο»* και καθιερωθεί ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου. Είναι η πρώτη φορά που η ΟΛΜΕ αναφέρεται στο θεσμό αυτό τον οποίο ορίζει με συγγενή, ως προς τη ΔΟΕ, τρόπο. Κύρια χαρακτηριστικά του είναι το ότι *«δεν ασκεί διοίκηση»* και συμμετέχει στο σύστημα αξιολόγησης *«μέχρι ένα βαθμό»* και *«όχι μόνος του»*, ενώ η επιλογή του γίνεται από *«αρμόδιο φορέα»*, αφού *«η περιφέρεια έχει εκφράσει τη γνώμη της μέσα από αντίστοιχα όργανα»*. Ως προς το

---

[85] «Π.Δ.» 613/11/89, 4-6, «Πορίσματα 4ου Συνεδρίου ΟΛΜΕ». Τα *«εκπαιδευτικά»* καταλαμβάνουν 2 σελίδες. Την άποψη για την αντικατάσταση του 1566/85 με νέο νόμο προώθησε αρχικά η Δ.Ε.Ε. («Πανεκπαιδευτική» φ. 20, Μάης- Ιούνης 1989, 1, «Ο νέος νόμος για την Παιδεία»)

[86] «Ανακοίνωση» Έκτακτης ΓΣ (26/9/75).

Σύλλογο Διδασκόντων προσδιορίζεται η δυνατότητα να εκλέγει τον υποδιευθυντή του σχολείου και η συμμετοχή στις συνεδριάσεις του εκπροσώπων των μαθητών, όταν η θεματική της συνεδρίασης τους αφορά. Προβλέπεται επιπλέον και η λειτουργία του *«Σχολικού Συμβουλίου»* ως όργανο συμμετοχής του συνόλου των εμπλεκομένων φορέων στη λειτουργία του σχολείου[87].

Στην περίοδο που ακολουθεί και στα πλαίσια της συζήτησης για το σ.ν. θα προωθηθούν οι παραπάνω «θέσεις», ενώ προβάλλεται με επιμονή το θέμα της συνεδρίασης του Συλλόγου Διδασκόντων *«εντός ωραρίου λειτουργίας του σχολείου»*[88] και επιζητείται η αύξηση του αριθμού Σ.Σ. και η συμμετοχή στην επιλογή και επανάκρισή τους[89]. Δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο ζήτημα της επιλογής των Δ/ντών, των κριτηρίων τοποθέτησής τους και της κανονικής ανάδειξης των αιρετών των Υπηρεσιακών Συμβουλίων, θέμα που σχετιζόταν με την σύνταξη των αξιολογικών πινάκων βάση των οποίων αναδεικνύονταν οι διευθυντές[90]. Στη «θέση» για την τροποποίηση του *«θεσμικού πλαισίου που συνδέει το σχ. σύμβουλο και την αξιολόγηση με τη μισθολογική-βαθμολογική εξέλιξη του εκπ/κού»* καταλήγει το 3ο Συνέδριο για να δηλωθεί- με αφορμή τα σχέδια Π.Δ. που προωθεί το ΥΠΕΠΘ (1988)- ότι οποιεσδήποτε προσπάθειες απόδοσης σε αυτούς αρμοδιοτήτων που θα μπορούσαν να επικαθορίζουν το υπηρεσιακό μέλλον των καθηγητών και να συνδιαμορφώνουν τις συνθήκες άσκησης του επαγγέλματός τους θα αντιμετώπιζαν την απόλυτη αντίθεση της ΟΛΜΕ[91]. Οι «θέσεις» αυτές, ενώ επιβεβαιώνουν τη βασική τάση διεκδίκησης της *«συμμετοχής»* στη διαχείριση του σχολείου, που διαπιστώθηκε στη ΔΟΕ ως *άρνηση εξάρτησης του εκπαιδευτικού από μονοπρόσωπους μηχανισμούς εποπτείας και παράδοσης της διοίκησης σε συλλογικά όργανα*, ταυτόχρονα, επισημαίνουν ότι στην περίπτωση των καθηγητών *η προσοχή στρέφεται ελαφρώς εντονότερα στο εσωτερικό της σχολικής μονάδας* (ρόλος δ/ντή και τρόπος εκλογής του, ανάδειξη του υποδιευθυντή, ως αντίπαλου πόλου εξουσίας από το Σύλλογο Καθηγητών). Σ' αυτό το σημείο περιορίζουμε τις παρατηρήσεις μας στο ότι τούτο συνδέεται, με τον *όγκο* των σχολικών μονάδων της δευτεροβάθμιας και τον αποφασιστικό ρόλο του διευθύνοντος στη διαχείριση τους[92].

Το τρίτο ζήτημα που απασχολεί σταθερά τις ΓΣ είναι η *«μετεκπαίδευση-επιμόρφωση»*. Μάλιστα οι «θέσεις» που υηφίζονται είναι αναλυτικές και λεπτομερείς με αποτέλεσμα να καταλαμβάνουν σημαντικό μέρος της έκτασης των *«πορισμάτων»* για τα *«εκπαιδευτικά»*, ενώ διαχωρίζουν σαφώς το ζήτημα της *«επιμόρφωσης»* από αυτό της

---

[87] «Π.Δ.» 550, *ο.π.*, 12. Περιγράφονται επακριβώς τα *«αξιοκρατικά κριτήρια»* που πρέπει να ισχύουν για την επιλογή Δ/ντών (διοικητική ικανότητα, πείρα, επιστημονική κατάρτιση, πνευματική ακτινοβολία και δημοκρατικό ήθος), ενώ οι φορείς που συμμετέχουν στο Σχ. Συμβούλιο είναι ο Δ/ντής, οι Σύλλογοι Καθηγητών, Γονέων και Μαθητών και οι εκπρόσωποι της Τ.Α. Το όργανο περιλήφθηκε στον 1566/85.

[88] «Π.Δ.» 567/6/84, «Αποφάσεις Έκτακτης ΓΣ για το προσχέδιο νόμου». Σημειωνόταν ότι οι συνεδριάσεις δε θα γινόνταν *«σε βάρος των μαθημάτων»*. Ο συνδυασμός των δύο οδηγεί στην άποψη της «σαλαμοποίησης» του ωρολογίου προγράμματος τη μέρα συνεδρίασης του Συλλόγου. Οι καθηγητές, όπως και οι δάσκαλοι εξάλλου, επιδίωκαν συλλογικά όργανα διοίκησης και ταυτόχρονα αρνιόταν την περίπτωση της παραμονής στο σχολείο για οποιοδήποτε λόγο πέρα από τις ώρες διδασκαλίας.

[89] Οι θέσεις αυτές προωθούνται ήδη από την 1η Μετασυνεδριακή ΓΣ (1984) και επαναλαμβάνονται έκτοτε σταθερά. Στο 2ο Συνέδριο δηλώνεται ότι *«ο κλάδος των καθηγητών στήριξε»* το θεσμό *«γιατί πιστεύει ότι αποτελεί δική του κατάκτηση»*. Είναι σαφές ότι η ΟΛΜΕ, όχι μόνο δε συνέλαβε την ιδέα της δημιουργίας του άλλα την αποδέχτηκε, αφού αυτή αποτελούσε, ήδη, προωθούμενο μέτρο της εκπαιδευτικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ. Η παραπάνω ρητορική συνδέεται απλά με την προώθηση της αντίληψης ότι ο Σ.Σ. έπρεπε να παραμείνει σύμβουλος και όχι *«αξιολογητής»*, όπως δηλαδή τον είχαν περιγράψει εξαρχής οι δάσκαλοι.

[90] «Θέσεις» της 2ης μετασυνεδριακής ΓΣ («Π.Δ.» 590/9/86, 20).

[91] Για το 3ο Συνέδριο «Π.Δ.» 600, *ο.π.*, 16, ενώ η απόφαση της ΓΣ («Π.Δ.» 607/12/88, 16) εκτιμά ότι τα σχέδια Π.Δ. *«τελικά αναθέτουν το σύνολο των ουσιαστικών επιλογών που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία στους σχολικούς συμβούλους»* και γίνεται φανερή *«η έλλειψη εμπιστοσύνης στους καθηγητές»*.

[92] Αποφασιστικός είναι ο ρόλος των Γυμνασιαρχών-Λυκειαρχών στη διαμόρφωση του εβδομαδιαίου προγράμματος εργασίας των καθηγητών- κατ' επέκταση στους όρους εργασίας τους-, σε αντίθεση με την πρωτοβάθμια που ο ρόλος του διευθυντή σε τέτοια ζητήματα- ως εκείνη την περίοδο- ήταν μηδενικός (ο δάσκαλος είναι υποχρεωτικά στο σχολείο *όλες* τις ώρες λειτουργίας του).

«μετεκπαίδευσης». Ήδη η 44η ΓΣ (1974) επισημαίνει, ως προς την πρώτη, την ανάγκη να υπάρχει: α) *«ολιγόμηνος πρακτική εξάσκησις»* πριν την οριστική τοποθέτηση των καθηγητών στα Γυμνάσια και β) *«περιοδική επιμόρφωσις»* σεμιναριακής μορφής για όλους. Η πρώτη μορφή θεωρείται αναγκαία *«δια να μην εισέρχωνται εις την Εκπαίδευσιν οι νεοδιόριστοι συνάδελφοι παντελώς ανέτοιμοι εξ απόψεως διδακτικής και παιδαγωγικής»* και η δεύτερη οφείλει να έχει διπλό στόχο: *«ενημέρωσις παντών των λειτουργών της Μέσης επί των εξελίξεων της διδακτικής και της επιστήμης των».* Ως προς το θέμα της μετεκπαίδευσης ζητείται η κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων για το Διδασκαλείο Μ.Ε. (Δ.Μ.Ε.) *«η επιλογή επί τη βάσει εκθέσεων υπηρεσιακής ικανότητος»*, η κατοχύρωση του πτυχίου ως *«τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών»* και η ίδρυση Δ.Μ.Ε. στην έδρα των Πανεπιστημίων[93]. Τη γραμμή αυτή ακολουθεί η 46η ΓΣ (1976) επισημαίνοντας ότι *«έγινε σήμερα εξαιρετικά επείγουσα ύστερα από τις αυξημένες ανάγκες επιμορφώσεως που δημιουργήθηκαν από τις αλλαγές που θεσπίζει ο Ν 309/76».* Τότε κρίνεται η υπάρχουσα μετεκπαίδευση (Δ.Μ.Ε.) ανεπαρκής για τρεις λόγους: *«από άποψη περιεχομένου»*, *«από άποψη αριθμού μετεκπαιδευομένων»* και από *«το επίπεδο παιδαγωγικής μορφώσεως και διδακτικής νοοτροπίας του διδακτικού προσωπικού»*, το οποίο και οφείλει να βελτιωθεί. Αυτή η ΓΣ προσθέτει, στις δύο μορφές επιμόρφωσης που ήδη έχουν προταθεί, τη *«σύντομη ενημέρωση των Γυμνασιαρχών και Λυκειαρχών»*, σε όλο το φάσμα των *«εκπ/κών προβλημάτων, όπως έχουν διαμορφωθεί σήμερα»* και, παρά την κριτική, επιμένει στην επέκταση του θεσμού του Δ.Μ.Ε. στις έδρες των Πανεπιστημίων[94]. Η μετεκπαίδευση παραμένει θέμα επιλογής του καθηγητή, αλλά κάθε μορφή επιμόρφωσης είναι υποχρεωτική, αφού ο νέος νόμος επιδρά αποφασιστικά στους όρους λειτουργίας της δευτεροβάθμιας (υποχρεωτικό γυμνάσιο) και η ενημέρωση των καθηγητών, ως εκ τούτου, αναγκαία. Το 1978 (48η ΓΣ), όμως, η «θέση» για το Δ.Μ.Ε. αλλάζει. Θεωρείται ότι το *«Υπουργείο Παιδείας πρέπει να καταργήσει το Διδασκαλείο και να προγραμματίσει τη λειτουργία και άλλων Σχολών επιμόρφωσης Λειτουργών Μ.Ε. (ΣΕΛΜΕ) στις έδρες των Πανεπιστημίων».* Σκοπός να περάσει απ' αυτές σε μερικά χρόνια το σύνολο των καθηγητών, ενώ ζητείται η επιλογή αυτών που θα καλούνται στις ΣΕΛΜΕ να γίνεται *«με αντικειμενικά κριτήρια».* Οι ταχύρυθμες μορφές επιμόρφωσης (νεοδιοριζομένων και Δ/ντών), που προβλέπονται νομοθετικά, εξάλλου, θεωρείται ότι πρέπει να προσφέρονται με την πλήρη απαλλαγή των φοιτούντων από τα διδακτικά τους καθήκοντα[95]. Η επόμενη ΓΣ (49η 1979) προεκτείνει το αίτημα της ίδρυσης ΣΕΛΜΕ σε όλα τα ΑΕΙ (προτεραιότητα στις έδρες Πανεπιστημίων) και ζητά την αναμόρφωση της λειτουργίας τους με: α)την κατάργηση των εξετάσεων αποφοίτησης, γιατί *«τα ουσιαστικά οφέλη θα δείχνονται κατά τη διάρκεια της φοίτησης»*, β)την πρακτική εξάσκηση των φοιτούντων πέρα από τα Πειραματικά *«και σε σχολεία που λειτουργούν κάτω από δυσμενείς συνθήκες»*, γ)την επάνδρωσή τους με *«διδάσκοντες που έχουν άρτια επιστημονική κατάρτιση και πίστη στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και στον εκδημοκρατισμό της παιδείας»* και δ)τη δωρεά παροχή βιβλίων. Η θέση για την κατάργηση του Δ.Μ.Ε. συνοδεύεται, πλέον, με την απαίτηση *«να μην αποτελεί τυπικό προσόν το πτυχίο του Δ.Μ.Ε.»* αλλά αυτό των ΣΕΛΜΕ, ενώ προτείνεται η αναδιοργάνωση των ταχύρυθμων σεμιναρίων[96]. Η 52η ΓΣ (1982) αναδιοργανώνει τη συνολική πρόταση της ΟΛΜΕ, στο νέο περιβάλλον, χωρίς μεγάλες αλλαγές ως προς το ζήτημα της

---

[93] «Δ» 418/7/74, 4, «Πορίσματα ΜΔ' ΓΣ ΟΛΜΕ»

[94] «Π.Δ.» 456/7/76, 4, «Τα Πορίσματα της ΜΣΤ' ΓΣ. Υπόμνημα του ΔΣ της ΟΛΜΕ προς το Υπ. Παιδείας».

[95] «Π.Δ. 489-490/7/78,3, «Τα Πορίσματα της ΜΗ' ΓΣ. Υπόμνημα...».

[96] «Π.Δ.» 506, *ο.π.*, 4. Τα σεμινάρια αυτά προτείνεται να οργανωθούν *«για κάθε χρόνο το τελευταίο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου ή το πρώτο του Οκτωβρίου»* με ειδικό περιεχόμενο κάθε φορά, που θα καθορίζεται από την ομάδα που θα τα παρακολουθεί (νεοδιόριστοι, δ)ντές, καθηγητές που διδάσκουν μαθήματα επιλογής), ενώ ζητείται στα πλαίσια των σεμιναρίων *«κάθε νέο μέτρο και κάθε αλλαγή να διδάσκεται στους καθηγητές με πλατιά συμμετοχή και να συζητιέται»* . Στην ίδια ΓΣ ζητείται και η ανάκληση της απόφασης του ΥΠΕΠΘ που απαγόρευε την παρακολούθηση από τους καθηγητές *«αυτομορφωτικών σεμιναρίων»* (Δες: Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ, Φεβρουάριος 1979)

«επιμόρφωσης». Προβλέπονται τρεις μορφές της: α) *«εισαγωγική»*, πριν από την ανάληψη υπηρεσίας που συνίσταται στην παρακολούθηση μαθημάτων, την πρακτική εξάσκηση και την ενημέρωση στην εκπαιδευτική νομοθεσία, β) *«ετήσια»*, μετά τη συμπλήρωση πενταετούς υπηρεσίας με θεωρητική και πρακτική εξάσκηση και στόχο την εμβάθυνση στο *«αντικείμενο της επιστήμης»*, τη διδακτική και την παιδαγωγική και γ) τα *«σεμινάρια»* οργανωμένα πλέον και σε περιφερειακή κλίμακα, γίνονται όταν αλλάζουν προγράμματα, εισάγονται νέα μαθήματα, βιβλία και διδακτικές μέθοδοι. Ως προς τη *«μετεκπαίδευση»*, όμως, η ΓΣ αυτή αποτελεί τομή στην εξέλιξη των απόψεων. Ζητείται μετεκπαίδευση με *«διετή διάρκεια»*, ύστερα από *«επιλογή»*, όσων επιθυμούν *«να βαθύνουν στην επιστήμη τους και την παιδαγωγική»*, συνδεδεμένη με την έρευνα, άρα ενταγμένη αποκλειστικά στα Πανεπιστήμια, όπου πρέπει να δημιουργηθούν τμήματα μετεκπαίδευσης που *«θα λαμβάνουν υπόψη τους τις συνθήκες, τις ανάγκες και τους στόχους της Μ.Ε., την οποία θα πρέπει να υπηρετούν»*. Μια τέτοια μορφή μετεκπαίδευσης έχει στόχο *«να αναδείξει»* εκπαιδευτικούς ικανούς να στελεχώσουν τις σχολές επιμόρφωσης και *«να συμβάλουν στο ανέβασμα της εκπαίδευσης»*, αφού θα είναι σε θέση να επεξεργαστούν συστηματικά τις σχολικές εμπειρίες[97]. Με βάση αυτές τις «θέσεις» αντιμετωπίζονται οι ρυθμίσεις του σ.ν στην Έκτακτη ΓΣ (10-11/3/84), ενώ ζητείται για άλλη μια φορά η κατάργηση του Δ.Μ.Ε. και η συμμετοχή *«στην ευθύνη λειτουργίας των Π.Ε.Κ.»* των *«επιμορφούμενων»* και γενικότερα η συνεργασία *«των αρμόδιων υπηρεσιών με τους αντίστοιχους συνδικαλιστικούς φορείς»*[98]. Η 1η Μετασυνεδριακή ΓΣ (1984) διαπιστώνει ότι οι απόψεις της ΟΛΜΕ *«έχουν περάσει στον Α- 309»*, ενώ αναμένεται η επίλυση κάποιων λειτουργικών προβλημάτων των ΣΕΛΜΕ (κανονισμός εσωτερικής λειτουργίας, τρόπος επιλογής, στελέχωση). Το 2ο Συνέδριο (1985) αντιγράφει ουσιαστικά τις «θέσεις» της 52ης ΓΣ, ενώ τα υπόλοιπα δίγουν το ζήτημα της ανάγκης προώθησης των μορφών επιμόρφωσης που έχουν προτείνει και θεσμοθετηθεί πλέον, χωρίς να ασκούν κριτική στο τι συμβαίνει πραγματικά στο χώρο της *«επιμόρφωσης- μετεκπαίδευσης»* των καθηγητών[99].

Οι ιδιαίτερες και πυκνές αναφορές στην ανάγκη ύπαρξης πολλαπλών μορφών *«επιμόρφωσης»* των καθηγητών έρχεται σε αντίθεση με την πλήρη απουσία αναφορών στην βασική τους εκπαίδευση. Το περιεχόμενο των «θέσεων» δείχνει ότι οι προτεινόμενες μορφές επιμόρφωσης, από την αρχή της εξεταζόμενης περιόδου συνδέονται στενά με *την επισήμανση του γεγονότος ότι οι καθηγητές εισέρχονται στο χώρο του σχολείου χωρίς παιδαγωγική γνώση* και οι προτεινόμενες λύσεις επιδιώκουν *να θεραπεύσουν* αυτό το φαινόμενο *μετά την εισαγωγή του καθηγητή στο εκπαιδευτικό σύστημα*. Κανένα προτεινόμενο όμως σχήμα δεν επιδιώκει την αποκλειστική *παιδαγωγική επιμόρφωση ή μετεκπαίδευσή του*. Για τους καθηγητές η *επιμόρφωση επί ζητημάτων που αφορούν το επιστημονικό αντικείμενο καθενός είναι ίσης σημασίας με την παιδαγωγική ενημέρωσή τους* ακόμη και αν, πλαγίως, δηλώνουν την πλήρη έλλειψη ενημέρωσής τους για την παιδαγωγική επιστήμη. Παράλληλα, παρατηρείται *τάση περιορισμού* των θετικών υπηρεσιακών επιπτώσεων που επιφέρει η κατοχή πτυχίου επιμόρφωσης- μετεκπαίδευσης. Η παροχή της *επιμόρφωσης σε όλους* (αντίστοιχη τάση στη ΔΟΕ) *συνδέεται για τους καθηγητές με το ζήτημα αντιμετώπισης των όρων λειτουργίας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μετά το 1976 και των αλλαγών στο σχολείο, που έχουν σταθερά και εμφανή πλέον παιδαγωγικό-διδακτικό χαρακτήρα*. Αυτού του είδους η αντιμετώπιση, σε συνδυασμό πάντα με την απουσία λόγου για τη βασική τους εκπαίδευση- τουλάχιστον σε επίπεδο αποφάσεων ΓΣ- μας επιτρέπει να συμπεράνουμε, σε πρώτη φάση, ότι οι καθηγητές *θεωρούν πρωταρχικό κριτήριο για το*

---

[97] «Π.Δ.» 550 *ο.π.*, 13.

[98] «Π.Δ.» 567, *ο.π.*, 27-28.

[99] Το 2ο Συνέδριο πρόσθεσε την ανάγκη καθιέρωσης κινήτρων για τη συμμετοχή στα επιμορφωτικά προγράμματα (οικονομικά, υπηρεσιακά), χωρίς διευκρινίσεις και λεπτομέρειες, καθώς και την ανάγκη να αξιοποιηθεί η σύγχρονη τεχνολογία στη διαδικασία επιμόρφωσης («Π.Δ.» 580/9/85, 7). Ο 1566/85 προέβλεπε τις μορφές επιμόρφωσης που είχαν σχεδιάσει οι καθηγητές.

χαρακτηρισμό τους ως εκπαιδευτικών, την επιστημονική γνώση του αντικειμένου και δευτερεύον την παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση, την οποία θεωρούν ότι μπορούν να λάβουν εκ των υστέρων και μέσα από κρατικούς θεσμούς.

Ως προς τα ζητήματα των *«Αναλυτικών Προγραμμάτων»* και *«Σχολικών Βιβλίων»*, ενώ η 44η ΓΣ δεν προβαίνει σε καμιά συγκεκριμένη πρόταση[100], η 45η ζητά γενικότερα τον εκσυγχρονισμό των Α.Π. και την ελάττωση της διδακτέας ύλης, τη σύνταξη νέων Ω.Π. (ταυτόχρονη μείωση του αριθμού διδακτικών ωρών). Η ακριβώς επόμενη ΓΣ (1976) συνδέει τις πρόσφατες αλλαγές (309/76) με την ανάγκη παραγωγής νέων Α.Π. και Ω.Π. για όλες τις βαθμίδες δεδομένης της *«καθιέρωσης της εννεάχρονης υποχρεωτικής»* και της *«αυτοτέλειας»* του Λυκείου. Τα Α.Π. θεωρούνται ότι πρέπει να συνταχθούν με βάση την *«πρόθεση εκσυγχρονισμού της εκπ/σεως»* υπακούοντας στην ανάγκη να σταματήσει η *«προγραμματισμένη σπατάλη χρόνου»*, που προκύπτει από την επανάληψη της διδασκαλίας των ίδιων μαθημάτων σε δυο βαθμίδες, να συνταυτιστεί η διδακτέα ύλη με τον προβλεπόμενο χρόνο διδασκαλίας της, αφού αφαιρεθεί, βέβαια, η άχρηστη ύλη και μειωθούν οι ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας των μαθητών σε 26 στο Γυμνάσιο και 30-32 στο Λύκειο, όπου πρέπει να καθοριστούν τα υποχρεωτικά και προαιρετικά μαθήματα. Η συγγραφή νέων βιβλίων πρέπει *«να ακολουθήσει»*, με την παράλληλη συγγραφή βιβλίων για τον καθηγητή, ενώ θεωρείται ότι *«η μορφή και το περιεχόμενο του κατάλληλου διδακτικού βιβλίου είναι σε όλους γνωστή»*[101]. Οι γενικές αυτές κατευθύνσεις επαναλαμβάνονται στην 47η ΓΣ (1977), ενώ το 1978 (48η ΓΣ) ζητά τροποποίηση των Α.Π. που μόλις συντάχθηκαν στα σημεία *«που θα το απαιτήσει η σχολική πράξη»*, με την επισήμανση ότι αυτό οπωσδήποτε θα συμβεί *«αφού άλλωστε στη σύνταξή-τους αγνοήθηκε ο οργανωμένος κλάδος»*. Οι απόψεις αυτές, ουσιαστικά εισάγουν τις αρχές της συνεχούς επαναπροσαρμογής των Α.Π. και της συμμετοχής εκπροσώπων των Ομοσπονδιών στη σύνταξή τους. Τα βιβλία τονίζεται ότι *«πρέπει να ανταποκρίνονται στο πνεύμα της μεταρρύθμισης»*, να συμφωνούν απολύτως με τα Α.Π., έτσι ώστε η ύλη τους να εξαντλείται σε μια σχολική χρονιά, ενώ περιγράφεται η διαδικασία παραγωγής τους που ακολουθεί το σχήμα *προκήρυξη διαγωνισμού- επιλογή των πέντε καλυτέρων-δοκιμαστική εφαρμογή για ένα χρόνο- τελική πρόκριση ενός*. Η 49η αντιμετωπίζει το θέμα ενταγμένο στην κριτική για τη τύχη της μεταρρύθμισης και επαναλαμβάνει τις προηγούμενες «θέσεις», ενώ στην 51η (1981) πέρα από τις παραπάνω παρατηρήσεις ζητείται η *«αναδιάρθρωση των Α.Π.»* και συνοδεύεται από τις βασικές αρχές που αφορούν το περιεχόμενό τους και όχι πια μόνο τη διάρθρωσή τους: *«να στοχεύουν στην ανάπτυξη όλων των πνευματικών και σωματικών δυνατοτήτων των μαθητών, στην αισθητική τους αγωγή και στη δημιουργική τους ένταξη στην κοινωνία»*[102]. Πλήρη αντιμετώπιση του θέματος επιχειρεί η 52η ΓΣ. Αυτή ξεκινά από την κριτική θεώρηση των χαρακτηριστικών των υπαρχόντων Α.Π. που *«έχουν σκοπό να κρατήσουν το μαθητή δεμένο με ορισμένους ιδεολογικούς μηχανισμούς της σχολικής μάθησης και τον αποκόπτουν από την κοινωνική πραγματικότητα και την κοινωνική διαδικασία»*. Θεωρείται ότι αυτά είναι η *«στατικότητα και φοβία προς κάθε τι το μεταρρυθμιστικό»*, ενώ παράλληλα αναγνωρίζεται ότι τα Α.Π. *«είναι η λύδια λίθος της εκπαίδευσης»*, γιατί μέσω αυτών υλοποιούνται οι επιλεγμένοι σκοποί που προωθεί το σχολικό σύστημα και με βάση αυτά γράφονται τα

---

[100] Αντίθετα θεωρούνταν *«επιβεβλημένη η υπό του Υπουργείου Παιδείας έκδοσις επισήμου Γενικής Διδακτικής»*, έτσι ώστε να επιτευχθεί *«η ομοιόμορφος παροχή της διδακτέας ύλης»* και να απαλλαγούν *«οι διδάσκοντες εκ των αντικρουομένων πολλάκις απόψεων του Εποπτικού Προσωπικού»*. Αυτά συνδυαζόταν με την απαίτηση για την έκδοση βιβλίου του καθηγητή *«προς διευκόλυνσιν των νέων κυρίως συναδέλφων»*. Δεν υπήρχε, δηλαδή, πρόβλημα προγραμμάτων αλλά διδακτικής.

[101] «Π.Δ.» 456, *ο.π.*, 6.

[102] «Π.Δ.» 539/11/81, 8, «Αναλυτικά Πορίσματα της 21ης ΓΣ». Τώρα ζητείται ως «θέση» πλέον η συμμετοχή των φορέων στην εκπόνηση τους, ενώ επισημαίνεται ότι η μείωση του όγκου δεν μπορεί να προκύψει από αφαίρεση κεφαλαίων αλλά μέσω της ριζικής τους αναδιάρθρωσης. Ως προς τα βιβλία ζητείται επιπλέον η συγγραφή βιβλίου *«Φυσικής Αγωγής»*, η δωρεάν χορήγηση των ξενόγλωσσων βιβλίων και η διακίνησή των σχ. βιβλίων από τα βιβλιοπωλεία.

σχολικά βιβλία. Καθορίζονται, λοιπόν, επακριβώς οι προϋποθέσεις που αυτά *«πρέπει να πληρούν»*, καθώς και οι αρχές συγγραφής των σχολικών βιβλίων, αφού τα υπάρχοντα χαρακτηρίζονται *«κατά κανόνα απαράδεκτα»*[103]. Τα επόμενα Συνέδρια δεν αλλάζουν τις «θέσεις» της 52ης ΓΣ. Το 2ο Συνέδριο προβλέπει την παραγωγή ιδιαίτερων προγραμμάτων για τους μαθητές που επαναπατρίζονται και την προσαρμογή των Α.Π. *«στις τοπικές συνθήκες με την προοπτική να μελετηθεί η καθιέρωση ενός ευρύτερου φάσματος μαθημάτων που θα συνδέονται με τις αναπτυξιακές ανάγκες της κάθε περιοχής»*[104], ενώ το 3ο και 4ο Συνέδριο αντιμετωπίζοντας το ζήτημα των Α.Π. και σχολικών βιβλίων στα πλαίσια του *«περιεχομένου της εκπαίδευσης»* και της δημιουργίας ενός σχολείου με *«σύγχρονες δημοκρατικές γνώσεις»*, θεωρεί το ζήτημα μέσω των αρχών της *«ενοποίησης»* των Α.Π με βάση τις ανάγκες της εννιάχρονης υποχρεωτικής και την παραγωγή βιβλίων, όπως ήδη σημειώθηκε με *«επιστημονικότητα»*, *«ιστορική αλήθεια»* και *«προοδευτική ιδεολογία»*[105].

Η εξέλιξη των παραπάνω «θέσεων» δηλώνει ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον της ΟΛΜΕ για την *ιδεολογική λειτουργία των αναλυτικών προγραμμάτων και σχολικών βιβλίων*.

Οι *«συνθήκες εργασίας»* και η *«λειτουργία»* των σχολείων σε συνδυασμό με το θέμα των *«διδακτηρίων»* της δευτεροβάθμιας απασχολεί σταθερά και έντονα τις ΓΣ της ΟΛΜΕ. *«Αι τεράστιαι ελλείψεις εξ απόψεως διδακτηριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των Γυμνασίων»*, θεωρούνται ήδη στην 44η ΓΣ, *«εν εκ των βασικών αιτίων της κακοδαιμονίας της Μέσης Εκπαιδεύσεως»*[106]. Η «θέση» αυτή, που επαναλαμβάνεται έκτοτε σταθερά, στην 45η ΓΣ (1975) συνδέεται με τις σχεδιαζόμενες αλλαγές στο χώρο: *«να αντιμετωπισθή άμεσα το διδακτηριακό πρόβλημα, διότι η αύξησις του μαθητικού δυναμικού, η οποία παρατηρείται κάθε χρόνο θα γίνη μεγαλύτερη με την εφαρμογή του νέου Νόμου»*. Επιπλέον, ζητείται και η άμεση διαίρεση των πληθωρικών σχολείων *«όπου δεν υπάρχει στεγαστικό πρόβλημα»*, για να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις τους στη σχολική ζωή[107]. Η σύνδεση του διδακτηριακού προβλήματος με την λειτουργία των σχολείων αντιμετωπίζεται, από πολύ νωρίς, ως επιμέρους ζητήματα των *«συνθηκών εργασίας»*, που κυριαρχούν στην Β/θμια, μαζί με το θέμα του ωραρίου των καθηγητών και το διορισμό γραμματέων στα σχολεία. Οι *«συνθήκες εργασίας»*, άλλοτε αποτελούν ξεχωριστό θέμα και άλλοτε εμφανίζονται ως υποθέμα των πορισμάτων για τα

---

[103] «Π.Δ.» 550, *ο.π.*, 13-14. Πρόκειται για μια περιγραφή γενικών αρχών που σχετίζονται με το χαρακτήρα τους που θεωρείται ότι πρέπει να είναι α)ως προς ιδεολογικό προσανατολισμό τους: δημοκρατικός, αντιαυταρχικός και αντιδογματικός, ώστε να διασφαλίζουν την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών, να καλλιεργούν όλες τους τις δυνάμεις και δυνατότητες, να στοχεύουν στην κοινωνικοποίηση και κοινωνική του ένταξη, να καλλιεργούν το πνεύμα ισοτιμίας των φύλων, να έχουν εθνικό χαρακτήρα, χωρίς πνεύμα προγονοπληξίας, καλλιεργώντας τη φιλία των λαών, β) ως το τρόπο σύνταξης και το περιεχόμενο: περιέχουν γνώσεις μόνο ουσιαστικές και χρήσιμες (αυτό καθορίζεται από την κοινωνική λειτουργία της γνώσης), αποβλέπουν στην ποιοτική γνώση σε βάθος, είναι ευέλικτα και αναπροσαρμόσιμα, λαμβάνουν πρόνοια για την οργανική ενότητα των επιμέρους μαθημάτων οριζόντια και κάθετα και συντάσσονται από το ΚΕΜΕ με τη συμμετοχή των επιστημονικών και συνδικαλιστικών φορέων. Τα σχολικά βιβλία πέρα από την επιστημονική τους επάρκεια στηρίζονται στα πορίσματα της Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, έχουν σταθερές αρχές ως προς τα ζητήματα επιλογής, διάταξης και παρουσίασης της ύλης, είναι έργο ομάδας και όχι ενός προσώπου μέσω προκήρυξης διαγωνισμού (μπορεί να γίνει σε εξαιρετικές περιπτώσεις ανάθεση πάντα όμως σε ομάδα), χωρίς να αποκλείεται και η αγορά αναγνωρισμένων για την αξία τους βιβλίων απευθείας από το εμπόριο, δοκιμάζονται πριν τη διάθεσή τους στο σύνολο της χώρας, εγκρίνονται από πολυμελή επιτροπή όπου αντιπροσωπεύονται επιστημονικοί και εκπαιδευτικοί φορείς, ενώ η διακίνηση γίνεται σταθερά από τα βιβλιοπωλεία, ώστε οι μαθητές να έρχονται αναγκαστικά σε επαφή με τον κόσμο του βιβλίου και οι καθηγητές να απαλλαγούν από την άχαρη διαδικασία της παραλαβής και διακίνησης.

[104] «Π.Δ.» 580, *ο.π.*, 13 και 12.

[105] Προηγουμένως περιγράφηκαν αυτές οι «θέσεις», γιατί θεωρήθηκε ότι έχουν αποφασιστικό χαρακτήρα, σε εκείνη τη φάση, για την περιγραφή της συνολικής οπτικής που αναπτύσσει η ΟΛΜΕ σχετικά με την αναγκαία μορφή της επιζητούμενης συνολικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

[106] «Δ» 418, *ο.π.*, 4.

[107] «Π.Δ.» 436, *ο.π.*, 5.

«εκπαιδευτικά». Έτσι, θεωρείται ότι *«είναι αδιανόητος ο εκσυγχρονισμός»* του σχολείου, όταν το ωράριο διδασκαλίας φτάνει τις 25 ώρες διδασκαλίας[108], δε γίνονται προγραμματισμένοι διορισμοί- μετακινήσεις προσωπικού και κυριαρχούν οι *«πληθωρικές τάξεις»*, που συντελούν στο να χάνεται *«το νόημα της διδασκαλίας»* και να εκτρέπονται γονείς και μαθητές προς τα φροντιστήρια και τα Ιδιωτικά Σχολεία[109]. Η βελτίωση όλων αυτών έχει επείγοντα χαρακτήρα, αφού οι επιπτώσεις τους στην *«ποιότητα της εργασίας»* που γίνεται στο σχολείο είναι *«αποφασιστικές»*[110]. Το πρόγραμμα ανεγέρσεως διδακτηρίων του ΥΠΕΠΘ παρακολουθείται στενά (47η 1977)και απαιτείται η επιτάχυνση των ρυθμών ανέγερσης το 1978, ενώ παράλληλα θεωρείται ότι η χρηματοδότηση των Δήμων *«για να αναλάβουν το πρόβλημα των διδακτηρίων»*, θα αποτελούσε λύση[111]. Απώτερος στόχος παραμένει *«να εξασφαλιστεί κάποτε η πρωινή λειτουργία των σχολείων»* και η *«ομοιόμορφη λειτουργία όλων»*, συνθήκες που θα επέτρεπαν και την εφαρμογή σχεδιαζόμενων εκπαιδευτικών μέτρων[112]. Τα ζητήματα αυτά, που εμφανίζονται και με τη διατύπωση της εξασφάλισης της απαιτούμενης *«υλικοτεχνικής υποδομής»*, της αντιστοίχισης κτιρίου-σχολείου και της παροχής πιστώσεων για τη στοιχειώδη λειτουργία των σχολείων[113], παύουν να απασχολούν την ΟΛΜΕ τα πρώτα χρόνια της ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση για να επανέλθουν στην 1η Μετασυνεδριακή ΓΣ (1984) ενταγμένα είτε στο κεφάλαιο των *«πορισμάτων»*, που έχει τίτλο *«έγκαιρη προετοιμασία της σχολικής χρονιάς»* είτε στις διεκδικήσεις *«για την επόμενη σχολική χρονιά»*[114]. Το 2ο Συνέδριο (1985) επαναφέρει το θέμα του διορισμού *«γραμματέων»*, ώστε να πάγει η ενασχόληση του καθηγητή με *«γραφειοκρατικές διαδικασίες»* και προτείνει, παράλληλα με την επιτάχυνση *«του προγράμματος για την κατασκευή»*, την εκπόνηση ενός βραχυπρόθεσμου και ενός μακροπρόθεσμου προγράμματος *«εξασφάλισης χώρων εργαστηρίων και αιθουσών πειραματικής διδασκαλίας»*, την αναδιοργάνωση του συστήματος κατασκευής-προμήθειας εποπτικών μέσων και τη συγκρότηση δανειστικών βιβλιοθηκών σε κάθε σχολείο[115]. Στη συνέχεια τα θέματα αυτά στεγάζονται (2η

---

[108] Η αρχική θέση (1975) ήταν η διεκδίκηση 21-23 ωρών διδασκαλίας. Στην 51η ΓΣ (1981) λήφθηκε η απόφαση για σταδιακή μείωσή του *«σύμφωνα με τα χρόνια υπηρεσίας»*. Ο 1566/85 την ικανοποίησε μερικώς (σταδιακή μείωση 21/19/ως 18 ώρες στα 12 έτη, ενώ η ΟΛΜΕ ζητούσε 21/19/17/15/ και 14 ώρες μετά τα 31 έτη υπηρεσίας).Η σταδιακή μείωση επαναλαμβάνεται μέχρι το 4ο Συνέδριο.

[109] Απόλυτη αλληλοσύνδεση των ζητημάτων αυτών παρατηρείται για πρώτη φορά στην «Ανακοίνωση» της Έκτακτης ΓΣ (26/9/75), όπου, το διδακτηριακό, οι πληθωρικές τάξεις και οι διορισμοί εντάσσονται ως υποπαράγραφοι στην παράγραφο με τίτλο: *«4. Συνθήκες εργασίας»*.

[110] Η 46η ΓΣ αναπτύσσει μακρύ κατάλογο αναγκαίων τροποποιήσεων, θεωρώντας την Κυπριακή Μέση Εκπαίδευση *«πρότυπο»*. Τότε ζητείται επιπλέον, μεταξύ άλλων, η πιστή εφαρμογή των διατάξεων του 309/76, η απαλλαγή από τις εξωσχολικές απασχολήσεις, ο διορισμός γραμματέων, η ρύθμιση των αρμοδιοτήτων Δ/ντων- καθηγητών και η σύνταξη κανονισμού Μαθητικών κοινοτήτων, μέτρα που θα βελτίωναν τους όρους λειτουργίας των σχολείων («Π.Δ.» 456 *ο.π*, 5-6.)

[111] «Π.Δ.» 469, *ο.π*., 3. Σύμφωνα με τη «θέση» οι Δήμοι έπρεπε να αναλάβουν, πέρα από την κατασκευή, τον εξοπλισμό των διδακτηρίων με βιβλιοθήκες, αναγνωστήρια, αίθουσες τελετών- εκδηλώσεων, εργαστήρια, εποπτικά μέσα και αθλητικές εγκαταστάσεις.

[112] «Π.Δ.» 489-490, *ο.π*., 3. Η «θέση» συνοδευόταν με την ανάγκη αύξησης των κονδυλίων για το σκοπό αυτό, ενώ η *«ομοιόμορφη λειτουργία»* θεωρούνταν *«απαραίτητη προϋπόθεση για την καθιέρωση ενιαίων εισαγωγικών εξετάσεων στη Β' και Γ' Λυκείου»*. Εξάλλου στην ίδια ΓΣ (48η 1978) προβάλλεται και το θέμα της μετατροπής όλων των σχολείων σε *«μικτά»*, που ενώ προβλεπόταν νομοθετικά στην πράξη καθυστερούσε.

[113] Αντίστοιχα: «Π.Δ.» 506/9/79, 4 και 539/11/81, 9. Στην 51η ΓΣ (1981) το διδακτηριακό, οι διορισμοί, το ωράριο και οι μεταθέσεις εντάσσονται στις *«συνθήκες εργασίας»*.

[114] Στο πρώτο εντάσσονται τα θέματα του διορισμού γραμματέων και καθηγητών στα σχολεία και στο δεύτερο η *«προγραμματισμένη αντιμετώπιση της υλικοτεχνικής υποδομής»*. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης του σ.ν. (Έκτακτη ΓΣ Μάρτη 1984) οι διεκδικήσεις αυτές συγκεντρώθηκαν στο ζήτημα του καθορισμού των *«συντελεστών»* της εκπαίδευσης (στο ίδιο: ΙΙΙ.4.4).

[115] «Π.Δ.»580, *ο.π*., 10 και 13. Ζητείται επίσης η επάνοδος στα σχολεία των γραμματέων που είχαν αποσπαστεί *«σε άλλες υπηρεσίες»*. Το θέμα των εργαστηρίων θεωρείται επείγον και υποδεικνύεται η *«ενοικίαση αιθουσών, κατασκευή προ-κάτ»* και η ανακατανομή του μαθητικού πληθυσμού στα υπάρχοντα σχολεία για την αντιμετώπισή του.

Μετασυνεδριακή 1986)στη «θέση» για τη διεκδίκηση του 15%. Στην ουσία αποτελούν επιχειρήματα υπέρ του, γιατί μόνο τότε μπορεί να υπάρξει *«λύση μιας σειράς σοβαρών προβλημάτων»*. Αυτά, βέβαια, είναι: η *«κάλυψη κενών διδακτικού και διοικητικού προσωπικού»*, η *«αντιμετώπιση του μεγάλου προβλήματος της υπεραριθμίας στα τμήματα»*, η *«ανέγερση σχολικών κτιρίων και ο εξοπλισμός»* τους, ώστε να γίνει δυνατός ο *«εκσυγχρονισμός της διδασκαλίας»*[116]. Το 1987 (3ο Συνέδριο) εκτιμάται ότι *«τα ζητήματα που έχουν σχέση με την υλικοτεχνική υποδομή, τη λειτουργία των σχολείων, τους διορισμούς κλπ έχουν άμεση επίδραση στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης»* και πως υπήρξαν μακροχρόνιες αδυναμίες και καθυστερήσεις στην αντιμετώπισή τους. Θεωρείται επιπλέον ότι *«η πολιτική της λιτότητας εντείνει τα προβλήματα αυτά»* και εκτιμάται ότι τούτο *«ιδιαίτερα φάνηκε στην προηγούμενη χρονιά»*. Η αντιμετώπισή τους βέβαια, συνδέεται με την αύξηση των δαπανών[117]. Το 4ο Συνέδριο (1989) επαναλαμβάνει τις παραπάνω «θέσεις» συγκεντρώνοντας και εντάσσοντάς τες στο σκεπτικό κατάργησης του 1566/85 και διεκδίκησης ενός άλλου σχολείου που θα αντιμετωπίζει ευέλικτα και μέσω επαρκών πιστώσεων *«τις υπάρχουσες και μελλοντικές πάσης φύσεως ανάγκες»*[118].

Η εξέταση των «θέσεων» για τη λειτουργία των σχολείων και των συνθηκών εργασίας ακολουθεί και υποστηρίζει το γενικότερο κριτικό λόγο *περί εκπαιδευτικής πολιτικής* που αναπτύσσει η ΟΛΜΕ. Έτσι, εμφανίζεται έντονα στις φάσεις 1977-80 και 1986-89, άρα συνδέεται με περιόδους *ρήξης στις σχέσεις ΟΛΜΕ- ΥΠΕΠΘ*. Επιβεβαιώνεται μ' αυτόν τον τρόπο ότι πυρηνικό στοιχείο της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των καθηγητών αποτελεί η εκτίμηση πως *η εξασφάλιση των όρων καλής λειτουργίας των σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και η βελτίωση των όρων άσκησης του καθηγητικού επαγγέλματος αποτελούν, στην αλληλεξάρτηση τους, όρους ελέγχου της εκπαιδευτικής πολιτική της κυβέρνησης και αποδείξεις για την εξασφάλιση εκείνων των μέτρων που εγγυώνται την πορεία προς τον εκσυγχρονισμό*. Ως σημαντικό στοιχείο τώρα αναδεικνύεται η *έντονη αλληλοσύνδεση του λόγου περί των όρων λειτουργίας των σχολείων μ' αυτόν περί των όρων άσκησης του καθηγητικού επαγγέλματος*. Με άλλα λόγια, σε μια περίοδο όπου μαζικοποιείται έντονα η δευτεροβάθμια εκπαίδευση- γεγονός που συνδέεται με αναμενόμενη ύπαρξη προβλημάτων υποδομής- οι καθηγητές *συγκεντρώνουν την προσοχή τους στις ελλείψεις υλικοτεχνικής υποδομής συνδέοντας στενά το ζήτημα αυτό με τη διεκδίκηση της βελτίωσης των όρων άσκησης του επαγγέλματός τους για να συγκροτήσουν, με βάση αυτό το λόγο, τη βασική γραμμή άσκησης κριτικής στις κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές*.

Μόνο το 1984 και μετά την πρωτοβουλία του ΥΠΕΠΘ να προχωρήσει στην κατάρτιση σχεδίων Π.Δ. σχετικά με την *«αξιολόγηση»* των εκπαιδευτικών, το θέμα αυτό θα απασχολήσει τις τακτικές ΓΣ-Συνέδρια της ΟΛΜΕ. Τα *«πορίσματα»* της 1ης Μετασυνεδριακής ΓΣ εκτιμούν ότι *«έχει αναγνωριστεί απ' όλες τις πλευρές, πως το παλιό σύστημα είχε αποτύχει μια και ήταν συνδυασμένο με συγκεκριμένη νοοτροπία και δομή που ο κλάδος έχει απορρίψει»*. Η «θέση» αυτή, που ασκεί εμμέσως κριτική στο θεσμό του *«Επιθεωρητή»*, συνοδεύεται με τη διαπίστωση ότι *«επιβάλλεται να συνταχθεί σύντομα νέο Π.Δ. που να ανταποκρίνεται στις συνθήκες του Α-309»*. Θεωρείται, δηλαδή, ότι οι γενικές κατευθύνσεις του σ.ν. έρχονται σε αντίθεση με αυτές του σχεδίου Π.Δ. Η ΟΛΜΕ θεωρεί, επιπλέον, ότι *«ο κλάδος πρέπει να έχει βαρύνουσα γνώμη»* κατά τις διαδικασίες σύνταξης του Π.Δ., που μπορεί να εκφράσει μαζικά μέσω *«Γεν. Συνελεύσεων της βάσης»*. Στα

---

[116] «Π.Δ.» 590, *ο.π.*, 25. Ο λόγος περί του 15% συμπληρώνεται από το επιχείρημα της χρηματοδότησης της επιμόρφωσης και αυτό για την *«έγκαιρη και ικανοποιητική αμοιβή όλων των επιπρόσθετων εργασιών»* των καθηγητών.

[117] «Π.Δ.» 600, *ο.π.*, 12. Οι «θέσεις», που συνδέουν τα ζητήματα αυτά με την ποιότητα της εκπαίδευσης, εντάχθηκαν στο κεφάλαιο των πορισμάτων με τίτλο *«η σημερινή κατάσταση στην εκπαίδευση»*. Σε αυτό των *«δαπανών»* εμφανίζεται για πρώτη φορά το αίτημα για *«μηχανοργάνωση»* των σχολείων, ενώ το θέμα της λειτουργίας των σχολείων αποτελεί ξεχωριστό κεφάλαιο, όπου και παρουσιάζονται οι «θέσεις» περί διορισμών διδακτηρίων βιβλιοθηκών κλπ, που ήδη παρουσιάστηκαν.

[118] «Π.Δ.» 613, *ο.π.*, 5.

πλαίσια αυτής της πρώτης προσέγγισης του θέματος *«υπενθυμίζεται πως βασική θέση του κλάδου στο θέμα αυτό είναι η ανεμπόδιστη μισθολογική εξέλιξη»*[119]. Το ζήτημα επανέρχεται στο 2ο Συνέδριο (1985), όπου υηφίζεται και ο κορμός των βασικών «θέσεων» της ΟΛΜΕ επί του θέματος. Κατ' αυτές *«οι αξιολογήσεις- κρίσεις»* που περιείχαν οι εκθέσεις των *«επιθεωρητών δεν αποσκοπούσαν στην βελτίωση του εκπ/κού έργου και του ίδιου του εκπ/κού, αλλά απέβλεπαν στον αυταρχικό έλεγχο κάθε δραστηριότητάς του και στην εξάρτηση κάθε υπηρεσιακής του εξέλιξης»*. Η διαδικασία της αξιολόγησης αποτελούσε μέρος της πολιτικής *«που έβαζε εμπόδια στον εκδημοκρατισμό»* και *«αποσκοπούσε στον απόλυτο έλεγχο του εκπ/κού συστήματος»*. Έτσι, πρότεινε το διαχωρισμό των εννοιών της *«"αξιολόγησης του εκπ/κού έργου" και της "υπηρεσιακής κρίσης"»*, ενώ η τελευταία γίνεται αποδεκτή μόνο *σε περίπτωση που έχει σκοπό την «στελέχωση της εκπ/σης»*[120]. Η 2η Μετασυνεδριακή ΓΣ (1986) με απόφασή της επιβεβαιώνει τους χειρισμούς του ΔΣ και ως προς το θέμα αυτό, καθώς και τις «θέσεις» της έκτακτης ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ (πρόσθεσε την ανάγκη κατάργησης των νομοθετικών εκείνων διατάξεων που είχαν σχέση με την αξιολόγηση και τα αποτελέσματά της), διακηρύσσοντας, ταυτόχρονα, ότι κάθε προσπάθεια, εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ, να προωθήσει *«κατά το θέρος»* απόφαση που την αφορά, χωρίς *«δημοκρατικό διάλογο»* και με τη συμμετοχή της ηγεσίας της *«θα συναντήσει την άκαμπτη αντίδρασή μας»*[121]. Με βάση αυτές τις «θέσεις» και την εξειδίκευση της Έκτακτης ΓΣ Προέδρων (29/3/86) θα εκτιμηθεί (3/12/88) ότι και το σχέδιο Π.Δ. του ΥΠΕΠΘ *«βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τις θέσεις»*[122].

Στον πυρήνα των *«ορισμάτων»* για την αξιολόγηση παραμένει η άποψη ότι: *οποιαδήποτε απόφαση σχετικά με τη μορφή της αξιολόγησης δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή αν προβλέπει διασύνδεσή της με το υπαλληλικό μέλλον του καθηγητή.* Πρόκειται, δηλαδή, για μια «θέση» που επιδρά αποφασιστικά στην παραγωγή ενός εκπαιδευτικού ιδεολογικού λόγου, που συνδέεται *και* (αν όχι *μόνο*) με την προσπάθεια διατήρησης της *σχετικής αυτονομίας*, που απολαμβάνει *ο καθηγητής* σε φάση που έχει καταργηθεί ουσιαστικά κάθε μορφή *ατομικής αξιολόγησης*. Η αρχική αναφορά στην *«ανεμπόδιστη μισθολογική εξέλιξη»* υπακούει στην περιγραφή των *αρνητικών* επιπτώσεων της αξιολόγησης και αφήνει ανοικτό το θέμα μιας *θετικής* επίπτωσης, με την έννοια της *ανάδειξης* μέσω αυτής στελεχών της εκπαίδευσης. Έτσι, ως *λόγος* απευθύνεται στο μέρος εκείνο (μεγαλύτερο;) του εκπαιδευτικού σώματος *που δεν εκφράζει εμφανώς φιλοδοξίες ταχύτατης ή ταχύτερης εξάντλησης της υπαλληλικής κλίμακας*, δηλαδή, είναι λόγος *αμυντικός*. Σημαντικό στοιχείο, εξάλλου, αποτελεί το γεγονός ότι το σ.κ. των καθηγητών ασχολείται με το θέμα της *«αξιολόγησης», μόνο μετά τις πιέσεις του ΥΠΕΠΘ και αφού η λειτουργία του παλαιού συστήματος έχει αρθεί, εντάσσοντάς το στο κλίμα συνολικής αντίθεσής του με το ΥΠΕΠΘ.*

Το ζήτημα της *«δομής»* του εκ. συστήματος λίγο απασχολεί τις ΓΣ της ΟΛΜΕ. Εγκαταλείποντας αμέσως- σε αντίθεση με τη ΔΟΕ- «θέση» της 44ης ΓΣ (1974), σύμφωνα με την οποία *«η επιβαλλόμενη επέκτασις της υποχρεωτικής φοιτήσεως»* σε συνδυασμό με τη *συσσώρευση «διδακτέας ύλης εις τον χώρον της Μέσης Εκπαιδεύσεως»* καθιστούσαν αναγκαία *«τη διεύρυνσιν του χρόνου φοιτήσεως εις αυτήν»*[123], προσχωρεί, με αφορμή το

---

[119] «Π.Δ.» 570, *ο.π.*, 12- 13.

[120] «Π.Δ.» 580 *ο.π.*, 10. Οι λεπτομερείς «θέσεις» της ΟΛΜΕ για την αξιολόγηση γενικότερα στο V.5.

[121] «Π.»Δ» 590, *ο.π.*, 19 και 25.

[122] «Π.Δ.» 607, *ο.π.*, 16.

[123] «Δ» 418, *ο.π.*, 4. Η πρόταση προέβλεπε τη δημιουργία Αυτοτελούς Κατώτερου Γυμνασίου τετραετούς φοιτήσεως, άνευ επιλογής και Αυτοτελούς Ανώτερου Γυμνασίου τετραετούς φοιτήσεως *«μετ' αυστηράς επιλογής.* Το τέταρτο έτος του τελευταίου θα λειτουργούσε ως *«προπαρασκευαστικόν ή εξειδικεύσεως εν όψει καταργήσεως των εισαγωγικών εξετάσεων δια τας Ανωτέρας και Ανωτάτας Σχολάς»*. Ουσιαστικά, δηλαδή προτεινόταν περιορισμός των ορίων της Πρωτοβάθμιας σε *συνδυασμό* με την αύξηση αυτών της δευτεροβάθμιας. Η εγκατάλειψη της άποψης αυτής, μετά και το ν 309/76, δε σημαίνει την εξαφάνισή της. Όπως δείχθηκε αλλού το ζήτημα ανέκυψε και κατά το «σχεδιασμό» του *«αντί- 309»*, ενώ είχε επανεμφανιστεί στο Α΄ Εκπαιδευτικό Συνέδριο (δες V.3.3.)

σ.ν *«για τη δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας»*, στην άποψη για την υποχρεωτικότητα του νηπιαγωγείου και την αποκλειστική ένταξη του στην ευθύνη του ΥΠΕΠΘ και δηλώνει ότι *«Το Ενιαίο Πολυ. Λύκειο [Ε.Π.Λ.] είναι προοπτικά το μοναδικό σχολείο της β/θμιας εκπαίδευσης στο βαθμό που πετυχαίνει η πειραματική εφαρμογή του»*[124]. Η πρόταση της 50ης ΓΣ (1980) προς το Εκπαιδευτικό Συνέδριο για τη δημιουργία ενός 9χρονου βασικού σχολείου (6χρονο δημοτικό+3χρονο Γυμνάσιο) *«με ενιαίο πρόγραμμα και χωριστή διεύθυνση»* δεν επαναλαμβάνεται. Αντίθετα επιζητείται η προσθήκη στον 1566/85 παραγράφου σε άρθρο για το Δημοτικό Σχολείο, που θα προέβλεπε ότι η ανάθεση της διδασκαλίας *«σε εκπαιδευτικούς της β/θμιας εκπαίδευσης»* των μαθημάτων της ξένης γλώσσας, αισθητικής και φυσικής αγωγής σε αυτό *«γίνεται μόνο εφόσον το επιθυμούν οι ίδιοι»*. Η ανάγκη *προστασίας* των *καθηγητών* από επιλογές της διοίκησης που θα οδηγούσαν υποχρεωτικά αποφοίτους των λεγομένων καθηγητικών σχολών στο δημοτικό σχολείο ειδοποιεί για την ύπαρξη μιας αντίληψης *συνόρων μεταξύ των βαθμίδων της εκπαίδευσης, όσο τουλάχιστον αφορά τα «σύνορα» πρωτοβάθμιας-δευτεροβάθμιας*[125]. Η εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση αποτελεί για τους καθηγητές μια ενότητα που ανιχνεύεται αποκλειστικά στο επίπεδο της ενότητας των Α.Π. Το 3ο Συνέδριο επανέρχεται στο θέμα του Ε.Π.Λ. για να δηλώσει ότι μετά την ολοκλήρωση της πειραματικής *«τριετούς εφαρμογής του... να μην επεκταθεί ο δεσμός αλλά αντίθετα να μπει σε συνολική επανεξέταση το όλο θέμα»*. Θεωρείται ότι η ΟΛΜΕ οφείλει να ασχοληθεί σοβαρά με το θέμα συζητώντας την *«προοπτική ενίσχυσής του με άξονα τη βασική θέση ότι: το ΕΠΛ θα δίνει υψηλή γενική μόρφωση και επαγγελματική κατάρτιση σε όλους τους μαθητές καθώς και τη δυνατότητα μετάβασης στην επόμενη βαθμίδα. Προοπτικά να γίνει ο μοναδικός τύπος Λυκείου»*[126]. Η «θέση», που ουσιαστικά διατυπώνει μια εκ των προτέρων *θετική* αποτίμηση της λειτουργίας του, ζήτημα που συνδέεται με τη σταθερή θέση της ΟΛΜΕ υπέρ του Ε.Π.Λ., μας επιτρέπει να ισχυριστούμε ότι για την εκπαιδευτική ιδεολογία των καθηγητών *το δεύτερο μέρος της δευτεροβάθμιας οφείλει να ενοποιηθεί σε μια ενιαία μορφή σχολικού ιδρύματος, που δεν θα αναγνωρίζει τυπικά το διαχωρισμό της δευτεροβάθμιας σε επαγγελματική και γενική εκπαίδευση, αλλά παράλληλα θα παρέχει και τις δύο μορφές εκπαίδευσης στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού.* Το *αν τούτο είναι δυνατό να γίνει δεν απασχολεί*, ή καλύτερα *θεωρείται δεδομένο.*

Σχετικά με το θέμα της *«ιδιωτικής εκπαίδευσης»* η πρώτη αναφορά συναντάται στην 50 ΓΣ (1980), όπου πρόταση προς το Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΟΛΜΕ ζητά τη λειτουργία των ξένων σχολείων στην Ελλάδα *«σύμφωνα με τους ελληνικούς νόμους»*. Η πρώτη Έκτακτη ΓΣ για το σ.ν (μετέπειτα 1566/85) θεωρεί ότι η ιδιωτική εκπαίδευση *«δεν έχει θέση ύπαρξης»* στην ελληνική εκπαίδευση, αφού αποτελεί μορφή *«προνομιακής»* εκπαίδευσης. Η «θέση» αυτή διατυπώνεται στο εισαγωγικό σκεπτικό κι έτσι απουσιάζει, μαζί μ' αυτό, από την απόφαση της δεύτερης Έκτακτης ΓΣ (Μάρτης 1984). Το θέμα επανέρχεται στο 2ο Συνέδριο (1985), όπου εμπλέκεται, ουσιαστικά, με τα προβλήματα *«δημοσιοποίησης»* των Ι.Ε. και την εκτίμηση του σ.ν για τη λειτουργία των Ιδ. Σχολείων που έχει ετοιμάσει το ΥΠΕΠΘ. Οι «θέσεις», που διατυπώνονται εκκινούν από την αποδοχή της ανάγκης λήψης μέτρων, εκ μέρους της πολιτείας *«(νομοθετικά, οικονομικά κλπ) με στόχο την κατάργηση της ιδιωτικής Εκπαίδευσης»*. Για τα Ιδ. Σχολεία, για όσο χρονικό διάστημα λειτουργήσουν- *«(διάστημα που θα πρέπει να καταβληθεί κάθε*

---

[124] «Π.Δ.» 567, *ο.π.*, 22.

[125] Πρόκειται για την ίδια αντίληψη, που υπάρχει και στους δασκάλους. Εκεί βέβαια εκδηλώνεται, μέσω του *«ενιαίου 9χρονου»*, ως τάση υπέρβασης των ορίων του δημοτικού. Προηγουμένως δείχθηκε πόσο έντονα διεκδικούν τον άμεσο διορισμό *καθηγητών* στο δημοτικό.

[126] «Π.Δ.» 600, *ο.π.*, 14. Η «θέση» συμπληρώνεται με τα αιτήματα εργασιακού χαρακτήρα, που αφορούν τις κενές οργανικές και την ίση μεταχείριση των εργαζόμενων σ' αυτό καθηγητών (*«όχι ειδική»* σε σχέση με τους υπόλοιπους). Αυτά καταγράφουν ουσιαστικά και τους φόβους που υπήρξαν και στηριζόταν στην εκτίμηση ότι περιορισμένη ίδρυση Πολυκλαδικών Λυκείων μπορεί να οδηγούσε και στην αξιολόγησή τους ως δήθεν «πρότυπα».

προσπάθεια για τη μεγαλύτερη δυνατή συντόμευσή του)»- πρέπει να ισχύσουν μια σειρά μέτρα: α) να υπαχθούν στο νόμο το σύνολο των Ιδ. Σχολείων χωρίς εξαιρέσεις *«(π.χ. σχολεία Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας»*, β) τα ξένα σχολεία να απευθύνονται αποκλειστικά *«στα παιδιά αλλοδαπών»*, αφού τερματιστεί το *«ιδιόρρυθμο σημερινό καθεστώς»*, που ισχύει για σχολεία όπως το Γερμανικό και Αμερικάνικο Κολέγιο, γ) η διοίκηση των Ιδ. Σχολείων να *«ασκείται κατά τον ίδιο τρόπο με εκείνη των σχολείων του Δημοσίου»*, δ)να καταργηθεί η δυνατότητα ύπαρξης παραρτημάτων, ε)να εφαρμόζουν αναλυτικά το Αναλυτικό και Ω.Π. του δημοσίου, στ) οι προσλήψεις να γίνονται μέσω της επετηρίδας του διορισμού στο δημόσιο και στ) να γίνει σοβαρός έλεγχος των αδειών λειτουργίας των Ιδ. Σχολείων *«και με τη συμμετοχή εκπροσώπων των τοπικών ΕΛΜΕ»*. Βεβαίως, οι «θέσεις» αυτές, που έβρισκαν εν πολλοίς σύμφωνη και την ΟΙΕΛΕ, συνοδεύονταν με αυτές που αφορούσαν τη διαδικασία *«δημοσιοποίησης»* των Ι.Ε. και έφερναν αντιμέτωπες τις δύο Ομοσπονδίες[127].

Σχετικά με τις «θέσεις» για το *«ΚΕΜΕ»* και *«Παιδαγωγικό Ινστιτούτο»*, οι πρώτες απόγειες διατυπώνονται στη 49η ΓΣ (1979)σε περίοδο, δηλαδή, που εκτιμάται από την ΟΛΜΕ ότι *«υπονομεύονται»* οι θεσμοί του 309/76, που θα μπορούσαν να βοηθήσουν την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Έτσι, τότε ζητείται *«να μείνει ο νόμος περί ΚΕΜΕ όπως έχει και να συμπληρωθούν αμέσως τα κενά στο προσωπικό του με ικανά και δημοκρατικά πρόσωπα»*[128]. Παρά τις διαφορές με τον τρόπο λειτουργίας του ΚΕΜΕ, θέση για την κατάργησή του δεν εμφανίζεται σε ΓΣ. Στην Έκτακτη ΓΣ (1984) για το νέο νόμο, η ίδρυση του Π.Ι. γίνεται αποδεκτή και κατατίθενται μια σειρά βελτιωτικές προτάσεις. Αυτές αφορούν τη δυνατότητα οργάνωσής του σε περιφερειακό επίπεδο, την επανάκριση των υπηρετούντων συμβούλων, την τοποθέτηση σε αυτό μελών με *«θητεία»*, την ύπαρξη εκπροσώπου της ΟΛΜΕ στο συλλογικό όργανο επιλογής συμβούλων και παρέδρων του και το διορισμό αποκλειστικά και μόνο του Προέδρου από τον υπουργό Παιδείας[129]. Η προσπάθεια *ανοίγματος* της *«δημόσιας υπηρεσίας»*, που υπάγεται *«απευθείας στον Υπουργό Παιδείας»* (1566/85, 24 παρ. 1) στην περιφέρεια και στον έλεγχο του οργανωμένου σ.κ., αν και δεν ευοδώθηκε στο νόμο, αποτελεί επιβεβαίωση της τάσης *συμμετοχής και αποκέντρωσης* που προβάλλει και η ΟΛΜΕ.

Η παραγωγή «θέσεων» που σχετίζονται, εκ πρώτης όψεως, άμεσα με τη ζωή του μαθητή της δευτεροβάθμιας είναι περιορισμένη. Δύο σχετικά ζητήματα απασχολούν τις ΓΣ: οι *«εξετάσεις- αξιολόγηση»* και οι *«εκπαιδευτικές ανισότητες»*. Οι αναφορές στο πρώτο εμφανίζονται στη 44η ΓΣ (1974), όπου επισημαίνεται *«το καθ' ολοκληρίαν ή εν μέρει τουλάχιστον άσκοπον της διεξαγωγής γραπτών εξετάσεων Α' τετραμήνου»*[130]. Στα *«πορίσματα»* της 46ης ΓΣ (1976) παρατίθεται και το σκεπτικό που οδηγεί στη «θέση» αυτή: *«αποτελεί άσκοπη σπατάλη χρόνου η διενέργεια γραπτών εξετάσεων σε όλα τα μαθήματα δυο φορές το χρόνο. Η κατάργηση των εξετάσεων του Α' τετραμήνου θα αποδώσει στα Σχολεία ένα διδακτικό εικοσαήμερο»*. Προτείνεται, παράλληλα, η συνολική αναδιοργάνωση του διδακτικού έτους με τη διαίρεσή του *«σε τρία τρίμηνα»*, αντί σε δύο

---

[127] «Για τις «θέσεις»: «Π.Δ.» 580, *ο.π.*, 14-15. Η μεγάλη αντίθεση της ΟΛΜΕ επικεντρωνόταν στα θέματα: α) του λογισμού της προϋπηρεσίας στην ιδιωτική εκπ/ση των μονιμοποιούμενων *«ως δημόσια εκπ/κή υπηρεσία για κάθε περίπτωση»* (επέτρεπε τη διεκδίκηση διευθυντικών και οργανικών θέσεων από τους Ι.Ε.), β)στο ζήτημα της συνταξιοδότησης των Ι.Ε. (εκφραζόταν φόβοι ότι θα θιγούν ασφαλιστικά δικαιώματα των δημοσίων εκπ/κών) και γ)στις διαδικασίες επανεξέτασης των δικαιολογητικών με τα οποία είχαν προσληφθεί στο δημόσιο, με σχέση Ιδ. Δικαίου, οι απολυμένοι Ι.Ε. (κατά την ΟΙΕΛΕ ακύρωνε όλη τη διαδικασία *«μονιμοποίησης»*). Η ΟΛΜΕ ζητούσε επίμονα, τουλάχιστον να ισχύσει η ταυτόχρονη αναγνώριση των ετών προϋπηρεσίας των δημοσίων εκπαιδευτικών στην Ιδ. Εκπ/ση *«ως δημόσια εκπ/κή υπηρεσία για κάθε περίπτωση»*, αίτημα που τελικά δεν ικανοποιήθηκε (στο ίδιο: ΙΙ.4.4 και ΙΙΙ. 4.4.).

[128] «Π.Δ.» 506, *ο.π.*, 4.

[129] «Π.Δ.» 567 *ο.π.*, 27.

[130] «Π.Δ.» 418, *ο.π.*, 4. Παράλληλα με τις εξετάσεις γίνεται αναφορά και στην ανάγκη αναθεώρησης του *«συστήματος αναβαθμολογήσεων»*. Σκοπός της η διαφύλαξη του *«κύρους του καθηγητού»* και ο περιορισμός αδίκων κυρώσεων που πολλές φορές *«ούτος υφίσταται»*.

εξάμηνα, οργάνωση συνδεδεμένη με την ύπαρξη εξετάσεων στο τέλος του πρώτου[131]. Οι *«εξετάσεις»*, λοιπόν, συλλαμβάνονται ως διαδικασία που *μειώνει το διδακτικό χρόνο χωρίς τα αποτελέσματά τους να έχουν επιπτώσεις στις διδακτικές επιλογές του διδάσκοντος*, για αυτό και *αρκεί η πραγματοποίησή τους στο τέλος της σχολικής χρονιάς*. Έχουν, δηλαδή, *αποκλειστικά διαπιστωτικό και απολογιστικό χαρακτήρα*. Η επόμενη ΓΣ (1977) ζητά *«να καταργηθεί ο θεσμός των προχείρων διαγωνισμάτων»*, που είχε καθιερωθεί την προηγούμενη σχ. χρονιά, ως *«αντιπαιδαγωγικός, επιζήμιος και ανεφάρμοστος»*, γιατί *«προκαλεί αναστάτωση στους μαθητές και αποσπά την προσοχή τους από τα άλλα μαθήματα»*[132]. Το 1978 θεωρείται ότι είναι αναγκαίο *«να αναθεωρηθεί ριζικά το όλο σύστημα εξετάσεων στα σχολεία της Μ.Ε.»*, ενώ το 1979 ζητείται η διατήρηση και βελτίωση των εξετάσεων στη Β' και Γ' Λυκείου και προτείνεται *«η πρόσληψη στις Δημόσιες Υπηρεσίες και στους οργανισμούς να γίνεται με βάση τη βαθμολογία των Πανελληνίων»*[133]. Στην 50η ΓΣ (1980) κατατίθεται ένα σύνολο προτάσεων σχετικά με το *«εξεταστικό σύστημα»*. Αυτές ασκούν έντονη κριτική στον χαρακτήρα του (πολιτικές του στοχεύσεις) και ζητούν την κατάργηση των *«εισιτηρίων στα Λύκεια»*, ενώ προτείνεται και η μελέτη της κατάργησης των εξετάσεων στη Β' Λυκείου και ασκείται έντονη κριτική στο θεσμό, γενικότερα, των *«Πανελληνίων»* γιατί μέσω αυτών *«αλλοιώθηκε ο χαρακτήρας του Λυκείου»* (προθάλαμος ΑΕΙ), ενώ, παράλληλα, αυξήθηκε *«το άγχος των μαθητών και των γονέων»* και *«δεν χτυπήθηκε η Παραπαιδεία»*[134]. Οι προτάσεις αυτές (κατατέθηκαν υπόψη του Α' Εκπαιδευτικού Συνεδρίου) γίνονται «θέσεις» της ΟΛΜΕ στην 51η ΓΣ (1981), με τη διαφορά ότι πλέον ζητείται η συνολική κατάργηση των Πανελληνίων. Επιπλέον, για άλλη μια φορά επιζητείται η συνολική *«αναθεώρηση του εξεταστικού»*, με σκοπό *«να απαλλαγούν οι μαθητές από την πληθώρα των εξετάσεων»* και να εξοικονομηθεί διδακτικός χρόνος, ενώ για πρώτη φορά προβάλλεται η κατάργηση της ισχύουσας βαθμολογικής κλίμακας, αρχικά στο Γυμνάσιο (υιοθέτηση συστήματος χαρακτηρισμών) και η προαγωγή όλων των μαθητών των Γυμνασίων *«ανεξάρτητα από τη βαθμολογία που έχουν σε κάθε μάθημα»*[135], μέτρα με απώτερο σκοπό την ενοποίηση του συστήματος αξιολόγησης των μαθητών της υποχρεωτικής (ακώλυτη προαγωγή).

Μετά το 1981 σταματούν οι αναφορές στο ζήτημα των εξετάσεων και της αξιολόγησης του μαθητή και το 1985 (2ο Συνέδριο) εμφανίζεται για πρώτη φορά παράγραφος των *«πορισμάτων»* με τίτλο: *«αντισταθμιστική εκπαίδευση»*. Σύμφωνα με την απόφαση ο Σύλλογος Καθηγητών πρέπει να είναι αρμόδιος να αποφασίσει πότε και αν

---

[131] «Π.Δ.» 456, *ο.π.*, 6. Για το ζήτημα της αναβαθμολόγησης προβλέπονται λεπτομερείς «θέσεις»: να μην καλύπτεται ο αρχικός βαθμός των γραπτών που στέλνονται στην επιτροπή με τη σημείωση κάτι τέτοιο *«συνέβαινε προ της δικτατορίας»*, να μην επιτρέπεται η αναβαθμολόγηση γραπτών που έχουν βαθμολογηθεί από επιτροπή (ανεξεταστέοι), να υπάρχει δικαίωμα *«ενστάσεως του πρώτου βαθμολογητή»*, αν μετά την αναβαθμολόγηση προκύπτει διαφορά βαθμολογίας και ο ΓΕΜΕ να έχει το δικαίωμα αποστολής για νέα αναβαθμολόγηση.

[132] «Π.Δ.» 469, *ο.π.* 3. Η αναφορά στο πρόβλημα της αναβαθμολόγησης συνεχίζεται.

[133] Αντίστοιχα «Π.Δ.» 489- 490, *ο.π.*, 3 και «Π.Δ.» 506, *ο.π.*, 5.

[134] «Π.Δ.» 523, *ο.π.*, 8-9. Εθεωρείτο ότι *«στόχοι του εξεταστικού»* ήταν: η στροφή του Μ.Π. στην ΤΕΕ και η *«αριστοκρατικοποίηση της β' βαθμίδας της Μ.Ε.»*, ενώ οι Πανελλήνιες *«δεν μείωσαν την ανισότητα ευκαιριών στη Μ.Ε.»*. (Για σχετικές απόψεις που διατυπώθηκαν από καθηγητές στην «Εξόρμηση» δες Καθάριος Θ., «Μόρφωση μόνο για τους "εκλεκτούς"- φραγμοί στα παιδιά του λαού 15-16/7/81 και Ξανθάκου- Νίκα «Τα παιδιά πρέπει να μάθουν καλά και όλη την ιστορία του τόπου μας» 5 & 12/2/83, όπου διατυπώνεται η άποψη ότι οι εισαγωγικές του λυκείου διασπούσαν την ενότητα του σχολείου). Οι κατάργηση των προαγωγικών εξετάσεων στο Γυμνάσιο θεωρούνταν δυνατή μόνο μετά την ταυτόχρονη κατάργηση των εισαγωγικών στο λύκειο, τη μείωση των μαθητών κατά τάξη, την επάνδρωση των σχολείων με *«το απαραίτητο διδακτικό προσωπικό»*, τον εξοπλισμό των σχολείων και την εφαρμογή νέων τρόπων αξιολόγησης των μαθητών μέσα στην τάξη. Για σχετική «Ανακοίνωση» της ΟΛΜΕ εκείνη την εποχή δες: Ημερολόγιο, ΟΛΜΕ Σεπτέμβριος 1980.

[135] «Π.Δ.»« 539/11/81, 8-9. Αντιμετώπιζόταν και το θέμα των πρόχειρων διαγωνισμάτων: προαιρετικά μετά το πρώτο τρίμηνο, κατά την κρίση του διδάσκοντος και χωρίς ο βαθμός του να τον δεσμεύει. Επιπλέον, ζητείται η επανεξέταση των ανεξεταστέων το Σεπτέμβρη και όχι τον Ιούνιο, επειδή θεωρείτο ότι δεν επαρκούσε ο χρόνος για την προετοιμασία τους.

χρειάζεται *«εσωτερική βοήθεια στους μαθητές»*. Η απόφαση αυτή μπορεί να αφορά *«και στο σύνολο των μαθητών, αν κριθεί ότι η διδασκαλία της προηγούμενης χρονιάς ήταν πλημμελής σε κάποιο μάθημα»*. Η «θέση» δε συνοδεύεται με κάποιο εισαγωγικό σκεπτικό που θα συνέδεε άμεσα το ζήτημα με το θέμα των εκπαιδευτικών ανισοτήτων[136]. Μόνο στο 3ο Συνέδριο (1987) αυτές θα αποτελέσουν μέρος των *«πορισμάτων»*. Η προσέγγιση, όμως, που επιχειρείται στο θέμα δεν αποτελεί παρά αναδιοργάνωση των διεκδικούμενων από την ΟΛΜΕ θεσμικών αλλαγών. Έτσι, ζητείται η λήψη μέτρων *«που θα περιορίσουν κατά το δυνατόν όλες τις γνωστές εγγενείς κοινωνικές ανισότητες»*. Αυτά είναι: α)*«κατάργηση της ιδιωτικής εκπ/σης με παράλληλη αναβάθμιση της Δημόσιας»*, β)*«απαγόρευση της λειτουργίας των ξένων σχολείων»*, γ)*«κατάργηση των λεγομένων Κέντρων Ελευθέρων Σπουδών»*, δ)*«ενίσχυση του θεσμού της εσωσχολικής βοήθειας και επέκτασή του στο Γυμνάσιο»*[137], ε) η μελέτη του προβλήματος της *«διαρροής στην 9χρονη υποχρεωτική»*, η λήψη μέτρων *«για το σταμάτημά της»* και η κατάργηση του τίτλου *«που δίνει το δημοτικό σχολείο»*[138], στ) η καθιέρωση υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής *«με ευθύνη της Πολιτείας»* και ζ)η ανάπτυξη της συνεργασίας *«των εκπαιδευτικών με τους γονείς»*, που θα πρέπει να αποκτήσει μόνιμο χαρακτήρα και να αφορά *«όλα τα προβλήματα του σχολείου»*[139]. Μια τέτοια αντιμετώπιση του θέματος εξυπηρετεί την οργάνωση του *κριτικού λόγου περί της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής* της ΟΛΜΕ, *αλλά αποτρέπει τη συγκέντρωση της προσοχής στο εσωτερικό του σχολείου, άρα και την ενασχόληση με τις μικρο-εκπαιδευτικές πολιτικές, που επιτρέπουν την αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών οι οποίες απορρέουν από τις κοινωνικές ανισότητες.*

Οι «θέσεις» για τα *«Πρότυπα- πειραματικά σχολεία»* ακολουθούν τις γενικότερες τάσεις ενασχόλησης με τα *«εκπαιδευτικά»*. Τα *«πορίσματα»* οργανώνονται πάνω σε κοινή γραμμή μέχρι το 1984. Η 44η ΓΣ θεωρεί ότι υπάρχει ανάγκη *«ιδρύσεως Προτύπων Γυμνασίων Αρρένων και Θηλέων εις όλας τας έδρας των Ανωτέρων Εκπαιδευτικών περιφερειών»*, ενώ το 1977 επισημαίνεται ότι η ίδρυση και λειτουργία πειραματικών Γυμνασίων και Λυκείων, που προέβλεπε ο 309/76 *«δε συζητείται, ενώ είναι αναγκαία και επείγουσα»*. Η 48η ΓΣ (1978) διεκδικεί την κατάργηση του δυνητικού χαρακτήρα της διάταξης ίδρυσης και λειτουργίας, σημειώνοντας πως τα σχολεία αυτά θα πρέπει να είναι *«πραγματικά σχολεία και όχι μόνο "κατ' όνομα"»*[140]. Ενώ η 50η ΓΣ ζητά να παρασχεθεί *«μεγαλύτερη ελευθερία στους Συλλόγους»* των σχολείων αυτών ως προς την εφαρμογή προγραμμάτων, χρήση βιβλίων και δοκιμή μεθόδων για την προώθηση *«νέων λύσεων και μεθόδων»*, δεν παράγονται από τις επόμενες ΓΣ συγκεκριμένες «θέσεις», για το θεσμικό πλαίσιο που θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια τέτοια διαδικασία. Η συζήτηση με αφορμή το σ.ν. (1984-85) περιορίζεται στη διεκδίκηση της ταύτισης του μαθητικού δυναμικού των πειραματικών σχολείων με *«αυτό που χωροταξικά ανήκει το σχολείο»*, δηλαδή στη διεκδίκηση μιας ρύθμισης που θα μπορούσε να μειώσει τον ελιτίστικο χαρακτήρα (διατήρηση status «πρότυπου σχολείου» στην πράξη) που πολλά, παρά την εφαρμογή του μέτρου της κλήρωσης, διατηρούσαν. Το 2ο Συνέδριο ζητά επιπλέον την κατάργηση της οργανικής θέσης και το διορισμό με *«θητεία»* του εκπαιδευτικού προσωπικού, μέτρο που με τη σειρά του θα οδηγούσε στη μείωση του εκλεκτικού χαρακτήρα αυτών των

---

[136] «Π.Δ.» 580, *ο.π.*, 12. Ζητείται, επιπλέον, να μελετηθεί η δυνατότητα φοίτησης των μαθητών της Γ' Λυκείου στα Μεταλυκειακά Προπαρασκευαστικά Κέντρα.

[137] Η διατύπωση αυτή ειδοποιεί ότι μέχρι τότε ο όρος *«εσωσχολική βοήθεια»* χρησιμοποιείτο για να δηλώσει την παροχή της στο επίπεδο του Λυκείου. Η παράγραφος επαναλαμβάνει τη «θέση» του 2ου Συνεδρίου και σημειώνει ότι *«η πολιτεία έχει την ευθύνη για την υλικοτεχνική υποστήριξη και το αυξημένο εκπαιδευτικό προσωπικό»*, που θα χρειαστεί ο θεσμός.

[138] Με την έννοια ότι αυτός διασπά την ενότητα της υποχρεωτικής και, πιθανώς, επιδρά στην απόφαση για την εγκατάλειψή της. Οι δάσκαλοι αντιθέτως δε ζήτησαν ποτέ την κατάργησή του (η έκδοση «επισήμων» εγγράφων πιστοποιεί την «αρμοδιότητα» όσων τα εκδίδουν).

[139] «Π.Δ.» 600, *ο.π.*, 13.

[140] Αντίστοιχα: «Δ» 418, 4, «Π.Δ.» 469, 3 και «Π.Δ.» 489-490, 3.

σχολείων[141]. Παρατηρείται, λοιπόν, πέρα από την *αποδοχή της ανάγκης ύπαρξης και επέκτασης του θεσμού, αρχικά των προτύπων και αργότερα (όταν ο τίτλος αλλάζει με βάση το 309/76) των πειραματικών σχολείων, μια προσπάθεια να λειτουργήσουν αυτά στη βάση ενός θεσμικού πλαισίου που θα μείωνε τον ελιτίστικο χαρακτήρα τους και θα οδηγούσε σε μια περισσότερο ουσιαστική πειραματική λειτουργία τους*[142].

Τέλος, η ενασχόληση με την *«εκπαίδευση ελληνοπαίδων εξωτερικού»* περιορίζεται στην αναζήτηση νέου θεσμικού πλαισίου, που θα αντιμετωπίζει *«με ενιαίο τρόπο (αν αυτό είναι δυνατό) όλα τα θέματα της εκπ/σης εξωτερικού»*[143]. Για το λόγο αυτό αποφασίζεται η συγκρότηση επιτροπής για την επεξεργασία του. Το όλο ζήτημα, όμως, παύει να απασχολεί τις ΓΣ της ΟΛΜΕ μετά το 1985[144].

Η παρουσίαση των «θέσεων» των ΓΣ-Συνεδρίων της ΟΛΜΕ ειδοποιεί για την ύπαρξη συγκροτημένης εκπαιδευτικής ιδεολογίας και στο χώρο των καθηγητών που αρθρώνεται γύρω από την προσπάθεια εξασφάλισης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και παράλληλα για τον εργαζόμενο καθηγητή ενός συνόλου όρων και συνθηκών λειτουργίας και άσκησης του επαγγέλματος, που κατανοούνται ως *ελάχιστες προϋποθέσεις* για την επιτυχή λειτουργία της πρώτης και την αξιοπρέπεια του καθηγητή.

IV. 2. 4. Τα εκπαιδευτικά θέματα στα Συνέδρια της ΟΙΕΛΕ

Η ενασχόληση της ΟΙΕΛΕ με τα *«εκπαιδευτικά»* θέματα παρουσιάζει μια εντελώς διαφορετική εικόνα. Αυτή έχει τα εξής χαρακτηριστικά: α)δεν παρατηρείται εδώ το φαινόμενο της επαναπασχόλησης με θέματα για τα οποία έχουν ληφθεί αποφάσεις (εξαίρεση η δήλωση για την επιθυμία κατάργησης της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης), β)από το σύνολο των Συνεδρίων ένας πολύ μικρός αριθμός ασχολείται με την παραγωγή «θέσεων» για τα *«εκπαιδευτικά»*, γ)τα Συνέδρια που ασχολούνται με *«εκπαιδευτικά»* συζητούν ένα περιορισμένο αριθμό θεμάτων μετά από συστηματική τους προετοιμασία είτε από την Επιτροπή Παιδείας είτε, προς το τέλος της περιόδου, από άτομα που έχουν επιφορτιστεί να παρουσιάσουν αναλυτική του θέματος εισήγηση και δ)προς το τέλος της περιόδου (19ο και μετά) παρουσιάζονται και εισηγήσεις που δεν έχουν σκοπό να καταλήξουν σε «θέσεις», αλλά να συμβάλουν στον εμπλουτισμό του παιδαγωγικού προβληματισμού των συνέδρων.

Οι διαφορές αυτές εδράζονται πρωταρχικά και εμφανώς στον τρόπο οργάνωσης της Ομοσπονδίας (ύπαρξη σταθερής Επιτροπής Παιδείας, τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του '80) και στα περιορισμένα οικονομικά της μέσα που δεν επέτρεπαν τη διοργάνωση πολυήμερων Συνεδρίων. Δευτερευόντως στον περιορισμένο αριθμό μελών (υγηλή διαπροσωπική επικοινωνία) και στην παρατηρούμενη μακροχρόνια παραμονή στελεχών στο ΔΣ[145].

---

[141] Είναι σημαντικό ότι και σε συνδικαλιστικό επίπεδο οι καθηγητές των *«Πειραματικών»* παραμένουν οργανωμένοι σε ξεχωριστή ΕΛΜΕ, που γίνεται αποδεκτή ως μέλος της ΟΛΜΕ χωρίς ενστάσεις.

[142] Στη ΔΟΕ σε αντίθεση με την ΟΛΜΕ η λειτουργία προτύπων-πειραματικών απασχολεί την Έκτακτη ΓΣ για τον 1566/85. («Δ.Β.» 966/5/85, 4), όπου προωθείται η «θέση» ταύτισης του μαθητικού δυναμικού των σχολείων αυτών με εκείνο της περιοχής λειτουργίας τους.

[143] «Π.Δ.» 580, *ο.π.*, 14 (2ο Συνέδριο 1985).

[144] Το θέμα εμφανίστηκε στο 1ο Συνέδριο (1983) όπου σύμφωνα με τις «θέσεις» οι νόμοι 695/70 και 154/73 ήταν αναχρονιστικοί. Το βάρος, όμως, έπεφτε στο θεσμικό πλαίσιο εργασίας των αποσπασμένων καθηγητών που είχε ως συνέπεια *«την αβεβαιότητα και το άγχος, [και] τη μείωση του γοήτρου της πατρίδας στους ξένους»*. Το ζήτημα της σύγκρισης των αποδοχών καθηγητών- λοιπών δημοσίων υπαλλήλων αποσπασμένων στο εξωτερικό τίθεται και από την ΟΛΜΕ. Στην 1η Μετασυνεδριακή (1984) η απόφαση συμπληρωνόταν με την υπόδειξη να ληφθούν υπόψη οι «θέσεις» των ΕΛΜΕ εξωτερικού (Η συνδικαλιστική οργάνωση των αποσπασμένων εκπαιδευτικών ακολουθούσε τα της Ελλάδας με εξαίρεση τη Γαλλία, όπου στο τέλος της δεκαετίας του '80 δημιουργήθηκε ενιαίος Σύλλογος δασκάλων- καθηγητών, που όμως αδυνατούσε να ενταχθεί οργανωτικά στις Ομοσπονδίες, επειδή ακριβώς ήταν ενιαίος).

[145] Αυτή διαπιστώθηκε στο II.4.1. Τα μέλη του ΔΣ έχοντας μακροχρόνια πείρα γνώριζαν αρκετά καλά τη γενική γραμμή αντιμετώπισης των *«εκπαιδευτικών»* και μπορούσαν να εκφράζουν εξειδικευμένες εκπαιδευτικές «θέσεις» που ικανοποιούσαν, τουλάχιστον, την πλειοψηφία των συλλόγων και των φυσικών μελών της ΟΙΕΛΕ.

Ουσιαστικά τα συνδικαλιστικά Συνέδρια της ΟΙΕΛΕ που παράγουν «θέσεις» για τα εκπαιδευτικά είναι το 7ο (1976), το 10ο (1981), το 12ο (1982)και το 21ο (1989). Στο 13ο (1983)ενώ κατατίθενται σημαντικές εισηγήσεις, αντιτιθέμενες μάλιστα, κρίνεται αδύνατο να συζητηθούν λόγω πίεσης χρόνου. Οι εισηγήσεις αυτές δεν επανέρχονται σε επόμενα Συνέδρια. Στη συγκεκριμένη συγκυρία (1982-1986 *«δημοσιοποίηση»*) το ΔΣ αποφασίζει, αντί των Συνεδρίων, για τις εκπαιδευτικές «θέσεις» της ΟΙΕΛΕ[146].

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει το σύνολο των αποφάσεων για *«εκπαιδευτικά»* θέματα που λήφθηκαν στα συνδικαλιστικά Συνέδρια της Ομοσπονδίας:

Πίνακας εκπαιδευτικών θεμάτων συνδικαλιστικών συνεδρίων. Ο.Ι.Ε.Λ.Ε

	7ο	8ο	9ο	10ο	11ο	12ο	13ο	16ο	19ο	20ο	21ο
- εκπαίδευση και κοινωνικές δυνάμεις	-										
-κριτική μεταρρύθμισης	-										
-ιδιωτική εκπαίδευση	-		-			-	-				
-θέσεις & αρχές για την αναμόρφωση της εκπ/σης	-										
- εκπαιδευτικά συνέδρια	-										
-ειδικές θέσεις για την Τ.Ε.Ε.	-										
-εξεταστικό - εισαγωγικές		-	-	-							
- ξένα σχολεία		-									
-συνεργασία με άλλους φορείς για θέματα παιδείας	-		-								
-απεργιακή διεκδίκηση της αύξησης των δαπανών			-								
-σύλλογος διδασκόντων					-						
-φιλοσοφία εκπαίδευσης						-					
-καλλιτεχνικά μαθήματα						-					
-αναλυτικά προγράμματα & σχολικά βιβλία	-					-					
-εξετάσεις υποχρεωτικής & βαθμολογία				-							
- Πενθήμερο και αναδιάρθρωση προγραμμάτων				-							
- διδακτήρια				-							
- έκδοση εκπαιδευτικού περιοδικού				-							
- οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης							-				
- σκοπός της εκπαίδευσης-ανθρωπιστικό σχολείο	-					-	-				
- προσχολική αγωγή							-				
- η πληροφορική και η χρήση της									-		
- η κρίση του Λυκείου										-	
- αξιολόγηση των εκπαιδευτικών											-
- επιμόρφωση των εκπαιδευτικών											-
-παιδεία και κινηματογράφος											-
-σ.ν για ιδιωτική και φροντιστήρια (παρουσίαση)								-			

Το 7ο Συνέδριο λαμβάνει μια σειρά αποφάσων που σκοπό στους είναι να διαμορφώσουν μια σειρά βασικές *«θέσεις για την Εκπαίδευση»*, ικανές να προσδιορίσουν συνοπτικά το στίγμα της Ομοσπονδίας, αλλά και να αντιμετωπίσουν το επίκαιρο ζήτημα της Τ.Ε.Ε. Το κείμενο οργανώνεται με τέσσερις επάλληλους άξονες.

Ο πρώτος ασχολείται με τον προσδιορισμό της φάσης στην οποία βρίσκονται, σε παγκόσμιο επίπεδο, τα εκπαιδευτικά συστήματα. Έτσι, αρχικά δηλώνεται ότι η παγκόσμια επανάσταση στην *«Επιστήμη και στην Τεχνολογία»* επιβάλλει *«αντίστοιχες επαναστατικές αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα»* και πως αυτή δεν είναι μια ουδέτερη κοινωνικά διαδικασία. Κοινωνικές δυνάμεις- χαρακτηρίζονται ως *«δυνάμεις της συντήρησης»*- επιδιώκουν *«να θέσουν τις κατακτήσεις της σύγχρονης επιστήμης και της τεχνολογίας»*, που μεταδίδονται μέσω της γνώσης την οποία προσφέρει το σχολείο, *«στην υπηρεσία του ιδιωτικού συμφέροντος»*. Αντίθετα, *«οι δυνάμεις της προόδου»* αγωνίζονται να θέσουν τις γνώσεις αυτές *«στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου»*, κατ'

[146] Οι εισηγήσεις που κατατέθηκαν στο 13ο Συνέδριο είχαν παραχθεί ως εισηγήσεις πλειοψηφίας-μειοψηφίας του ΔΣ και αντιπροσώπευαν αντίστοιχα τις «θέσεις» της «Ανανεωτικής» και «Πανεπιστημονικής». Για την περίοδο 1983-88 είναι χαρακτηριστικό ότι η κριτική για το σ.ν. (1985) είναι απόφαση ΔΣ.

επέκταση, δηλαδή, παλεύουν για ένα σχολείο που θα μορφώνει ισότιμα το σύνολο των μαθητών του. Σύμφωνα, λοιπόν, με την εκπαιδευτική ιδεολογία της ΟΙΕΛΕ - που κατατίθεται από πολύ νωρίς- η *συγκεκριμένη εποχή έχει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στο να αποτελεί εκπαίδευση και τα τεκταινόμενα σε αυτή το διακύβευμα μιας διπολικού χαρακτήρα κοινωνικής σύγκρουσης*[147].

Ο δεύτερος άξονας ερμηνεύει την κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική εκπαίδευση. Έτσι, ο λόγος που τα εκπαιδευτικά συστήματα *«που εφαρμόστηκαν»* στην Ελλάδα είχαν *«αναχρονιστικό και αντιδημοκρατικό χαρακτήρα»* είναι ότι σε όλη τη διαδρομή της η ελληνική εκπαίδευση *«ρυθμίζεται από τις δυνάμεις της συντήρησης»*, άρα λαμβάνονται αποφάσεις που την υποχρεώνουν να λειτουργεί στην *«υπηρεσία του ιδιωτικού συμφέροντος»*. Στα πλαίσια αυτού του άξονα ασκείται και η κριτική στην πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση: αν και αυτή *«διαιτυμπανίζεται ως "εκπαιδευτική αλλαγή"»*, δεν αποτελεί παρά προσπάθεια έντασης του προϋπάρχοντος αυταρχικού χαρακτήρα του συστήματος και των ανισοτήτων των *«ευκαιριών στην παροχή της μόρφωσης»*, που ενυπάρχουν σ' αυτό.

Ο τρίτος άξονας ασχολείται αποκλειστικά με το θέμα της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Έτσι, είναι *«η μόνιμη κακοδαιμονία της δημόσιας εκπαίδευσης»* που εκτρέφει και γεννά στον τόπο το *«θεσμό της ιδιωτικής»*. Σκοπός της *«Πολιτείας»*, που αρνείται την κατάργησή της, είναι *«η δημιουργία πνευματικής και οικονομικής ολιγαρχίας»*, αφού η ιδιωτική εκπαίδευση με την *«άνιση κατανομή της μόρφωσης»* επιτρέπει την ιδιοποίηση της γνώσης από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και κατ' επέκταση τον έλεγχο των επιτευγμάτων της επιστημονικοτεχνολογικής επανάστασης για προσωπικό τους όφελος (*«ιδιωτικό συμφέρον»*). Η κατάργησή της νοείται, όμως, μόνο σε συνδυασμό *«με ανάλογη ανάπτυξη της δημόσιας, ώστε να απορροφήσει τα παιδιά και τους εκπαιδευτικούς»*. Η ύπαρξη, δηλαδή, ιδιωτικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα αποτελεί για τους Ι.Ε. *απόδειξη ότι το κράτος λαμβάνει συγκεκριμένη θέση στην ταξική σύγκρουση που επιτελείται στο χώρο της εκπαίδευσης υπέρ των κοινωνικά ισχυρών τάξεων*[148].

Ο τέταρτος και τελευταίος άξονας αναπτύσσει τις απόψεις της ΟΙΕΛΕ, με τη μορφή συνοπτικών προτάσεων, για *«την αναμόρφωση»* του συστήματος. Απαραίτητα θεωρούνται: α) η εγκαθίδρυση μηχανισμών *«αδιάκοπης αναπροσαρμογής»* οποιουδήποτε εφαρμοζόμενου εκπαιδευτικού συστήματος, β) η καλλιέργεια πνεύματος *«ελευθερίας και κοινωνικής και πολιτικής ευθύνης»* διαμέσου του εκπαιδευτικού θεσμού, γ)η εξασφάλιση της ελευθερίας δασκάλων-μαθητών και της αντικειμενικότητας της διδασκαλίας, δ)ο εκσυγχρονισμός και απαλλαγή των προγραμμάτων από *«το φόρτο άχρηστων γνώσεων»* και η ταυτόχρονη κατάρτιση ενιαίου προγράμματος για τα *«εννιά βασικά χρόνια»*, που θα εξασφαλίζει τις προϋποθέσεις *«για σωστό επαγγελματικό προσανατολισμό»*, ε)ο εκδημοκρατισμός διδακτικών και παιδαγωγικών μεθόδων, στ)η αναμόρφωση, μετά από μελέτη των συνδικαλιστικών και επιστημονικών φορέων, των σχολικών βιβλίων, ώστε να αποτελέσουν *«κίνητρα για έρευνα και ανάπτυξη του κριτικού πνεύματος»*, ζ) η εξασφάλιση των προϋποθέσεων υλοποίησης της εννιάχρονης υποχρεωτικής η) η σταδιακή κατάργηση των εισαγωγικών για τα Λύκεια και η εξασφάλιση *«της ισοτιμίας των δύο τύπων Λυκείου»*, θ) η συγκρότηση *«πανεκπαιδευτικού οργάνου»*, ώστε να διατυπωθούν και να προωθηθούν κοινές θέσεις *«όλων των εκπαιδευτικών»*, αλλά και των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία γενικότερα (γονείς, μαθητές) και ι΄)η διοργάνωση Εκπαιδευτικού Συνεδρίου

---

[147] «Ι.Ε.» 128, 5, «Γενικά Εκπαιδευτικά Θέματα». Οι παρακάτω παραπομπές από το ίδιο κείμενο. Η διπολική σύλληψη του κοινωνικού σώματος διαπιστώθηκε ήδη στο λόγο περί συνδικαλισμού (στο ίδιο ΙΙ.5.2).

[148] Η άποψη αυτή είναι θεμελιακή για την κατανόηση της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΟΙΕΛΕ και της σημαντικής διαφοροποίησής της σε σχέση με την ιδεολογία των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ, γιατί συνδέει απευθείας τον εκπαιδευτικό ιδεολογικό λόγο της με την εκτίμηση για την *ταξική φύση του κράτους*. Αντίθετα ο ιδεολογικός λόγος των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ, παρά την αυστηρή κριτική του για τη φύση των κρατικών εκπαιδευτικών πολιτικών, αντιλαμβάνεται το κράτος ως σχετικά ταξικά ουδέτερο σχηματισμό.

των Ι.Ε., που τα πορίσματά του *«θα αποτελέσουν υλικό»* για μελλοντικό πανεκπαιδευτικό συνέδριο[149].

Έτσι, για την εκπαιδευτική ιδεολογία της ΟΙΕΛΕ το εξ αρχής εγκατεστημένο σχήμα προσέγγισης του φαινομένου της εκπαίδευσης στηρίζεται στην αντίληψη ότι α) *Ο εκπαιδευτικός χώρος και οι πολιτικές που σ' αυτόν ασκούνται αποτελεί(ούν) διακύβευμα ταξικής πάλης, όπου το κράτος είναι με την πλευρά των ισχυρών κοινωνικών τάξεων.* β) *Η μορφή που έχει η ελληνική εκπαίδευση δεν αποτελεί παρά το αποτέλεσμα της κυριαρχίας των «συντηρητικών δυνάμεων» στο χώρο, αλλά οι Ι.Ε., όντας σταθερά στην πλευρά των «προοδευτικών δυνάμεων», ενδιαφέρονται ώστε η κοινωνική διαδικασία που πραγματώνεται σ' αυτό το χώρο (αναπαραγωγή γνώσεων)να τεθεί στην υπηρεσία των στόχων των «προοδευτικών δυνάμεων».* Αποτέλεσμα αυτών είναι η πίστη ότι γ)*η ίδια η Ιδιωτική Εκπαίδευση οφείλει ως αντιτιθέμενη στα συμφέροντα των «προοδευτικών δυνάμεων» να πάγει να υπάρχει.* δ) Τούτο *μπορεί να συμβεί αν η δημόσια αποκτήσει εκείνα τα περιεχόμενα που θα της επιτρέγουν να λειτουργεί θέτοντας τη γνώση στην «υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου».* ε) *Τούτο είναι εφικτό αν ληφθεί μια σειρά μέτρων («αναμόρφωση»), που θα υποστηριχθούν από ένα σύνολο φορέων. Αυτοί από τη «φύση» τους ανήκουν στις «προοδευτικές δυνάμεις» (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές). Για να συμβεί κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο η οργάνωσή των φορέων αυτών και ο εξοπλισμός τους με ένα σύνολο «κοινών θέσεων» περί του δέοντος γενέσθαι στον εκπαιδευτικό χώρο.*

Η λίαν συνεκτική αυτή άποψη, επιδρά και στον τρόπο κατάθεσης των *«εκπαιδευτικών θέσεων».* Οι λεπτομέρειες μπορούν, αρχικά, να παραληφθούν, εφόσον ο γενικός στόχος και η τακτική έχει επαρκώς προσδιοριστεί, γιατί αυτές *οφείλουν να συγκροτηθούν μέσα από μια κοινή πορεία όλων των φορέων*[150].

Το γεγονός ότι τέτοια μορφή φορέα δεν έχει δημιουργηθεί ακόμη, σε συνδυασμό με την ύπαρξη στην ΟΙΕΛΕ του Πανελλήνιου Συνδέσμου Λειτουργών Τεχνικής Εκπαίδευσης, οδηγεί το 7ο συνέδριο να καταλήξει σε *«εκτιμήσεις και αποφάσεις»* για την ΤΕΕ, αφού ο νόμος 576/77 δημιουργεί νέες συνθήκες στο χώρο[151]. Εκτιμάται, λοιπόν, ότι *«στόχος της ΤΕΕ είναι η απόκτηση γνώσεων για τη συμμετοχή στους παραγωγικούς κλάδους της εθνικής οικονομίας»*, γεγονός που της επιβάλλει *«να παρακολουθεί την ανάπτυξη της τεχνολογίας, της επιστήμης και της κοινωνικής αλλαγής»*[152]. Θεωρείται, όμως ότι η ΤΕΕ στην Ελλάδα *«διαδραματίζει το ρόλο της εξυπηρέτησης του υπάρχοντος κοινωνικοοικονομικού συστήματος»* και κατευθύνεται, μέσα από τις νομοθετικές ρυθμίσεις που έγιναν μετά το 1959, αποκλειστικά από το πρόγραμμα του ΟΟΣΑ, υποταγμένη στα συμφέροντα των κεφαλαίων *«που εισέβαλαν με τη μεσολάβηση της Διεθνούς Τράπεζας».* Αυτά την προσανατολίζουν στην *«επάνδρωση των οικονομικών μονάδων που δημιουργούνται με βάση το γενικότερο σχέδιο των διευρυμένων αγορών»*, όπου θα διακινούνται ευκολότερα *«κεφάλαια, εμπορεύματα και ανθρώπινο δυναμικό».* Ειδικότερα, η *«Σύμβαση που υπογράφηκε επί χούντας μεταξύ του Ελληνικού Κράτους και της Διεθνούς Τράπεζας για την δανειοδότηση των προγραμμάτων της ΤΕΕ»*, δηλώνεται ότι εμπεριέχει ρύθμιση σύμφωνα με την οποία οποιαδήποτε αλλαγή στο χώρο εγκρίνεται από τη Δ.Τ., στοιχείο που οδηγεί στην εκτίμηση ότι ο ν. 576/77 *«συνδέεται με την εξυπηρέτηση των αναγκών μιας οικονομίας εξαρτημένης».* Η εφαρμογή του, σε συνθήκες

---

[149] Η οργάνωση του κειμένου σε επάλληλους άξονες, πέρα από το περιεχόμενο, υποδεικνύει την επιρροή που ασκεί ο αριστερός λόγος στο χώρο. Το κείμενο θυμίζει έντονα αναλύσεις που διαβαζόταν την εποχή εκείνη στις κομματικές οργανώσεις της αριστεράς και ακολουθούσαν το σχήμα: ανάλυση σε διεθνές επίπεδο, ανάλυση σε εθνικό επίπεδο, συσχέτιση του συζητούμενου προβλήματος με τη γενικότερη κατάσταση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, προτάσεις για δράση (καθήκοντα)της ομάδας.

[150] Ξεχωριστή απόφαση του 7ου Συνεδρίου αποτέλεσε η δημιουργία του φορέα αυτού (ΟΙΕΛΕ, ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΕΔΠ), με τη μορφή αρχικά *«Συντονιστικής Επιτροπής»*, που θα βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με *«ΕΦΕΕ, ΣΣΕΕ, Γονείς, Μαθητές»* και θα επεξεργαζόταν αναλυτική και κοινή για όλους τους εκπαιδευτικούς φορείς προσέγγιση του εκπαιδευτικού φαινομένου.

[151] Οι ΔΟΕ και ΟΛΜΕ δεν ασχολήθηκαν με το νόμο αυτό σε αυτή τη φάση.

[152] «Ι.Ε.» 128, *ο.π.*, 5. Οι παραπομπές εντός εισαγωγικών από το ίδιο κείμενο.

έλλειψης προγραμματισμού και *«μελέτης των προβλημάτων»*, επιτείνει την ήδη κακή κατάσταση στο χώρο και καθήκον των *«προοδευτικών δυνάμεων»* είναι *«να κινητοποιηθούν για να διεκδικήσουν εκείνα που ο νόμος αφαιρεί»*[153]. Το τελευταίο αποτελεί πρόταση της ΟΙΕΛΕ, που συνοδεύεται από την εκτίμηση ότι *«η στροφή προς την ΤΕΕ [πρέπει] να βασίζεται στη μελέτη των εξελίξεων της επιστήμης και της τεχνικής με γνώμονα το συμφέρον του ελληνικού λαού»* και ο προβληματισμός για αυτήν *«να προέρχεται από τη συνεργασία των ενδιαφερόμενων φορέων»*.

Οι «θέσεις» της ΟΙΕΛΕ για την ΤΕΕ καταδεικνύουν άλλο ένα στοιχείο της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της. *Τα διαδραματιζόμενα στο χώρο της εκπαίδευσης*, πέρα από το γεγονός ότι αποτελούν διακύβευμα ταξικού χαρακτήρα, *σχετίζονται και με την εξυπηρέτηση ή μη εθνικών συμφερόντων, με την έννοια ότι μια χώρα «εξαρτημένη» υποτάσσει το εκπαιδευτικό της σύστημα- και ιδιαίτερα το μέρος εκείνο που συνδέεται άμεσα με* την *παραγωγική διαδικασία- σε εξωεθνικά κέντρα συμφερόντων.*

Το επόμενο Συνέδριο (8ο 1979), με τη μορφή υηφίσματος έντεκα θέσεων, *«διακηρύσσει την αντίθεσή του προς το θεσμό των Πανελληνίων εξετάσεων»*[154]. Εκτιμάται ότι αποτελούν *«υποκατάστατο»* των εισαγωγικών στα ΑΕΙ και λειτουργούν, όπως κι αυτές, ως φραγμός *«στη μόρφωση των παιδιών»*. Και μόνο η προοπτική τους *«ματαιώνει κάθε ελπίδα για ουσιαστική μόρφωση»*, μετατρέπει το Λύκειο σε φροντιστήριο και *«περιορίζει την δυνατότητα για ευρύτερη καλλιέργεια»*, ενώ το άγχος που κατέχει μαθητές, γονείς και δασκάλους *«εξουδετερώνει κάθε προσπάθεια για ουσιαστική μόρφωση»*. Ως προς τα μαθήματα επιλογής, αυτά *«προστέθηκαν στον ήδη υπάρχοντα φόρτο αχρήστων γνώσεων»*, χωρίς αναδιάρθρωση του γενικού περιεχομένου των μαθημάτων και παρέχονται μέσω αντιεπιστημονικών και αμέθοδων βιβλίων από ανέτοιμους να τα διδάξουν εκπαιδευτικούς. Ο διαχωρισμός τους *«σε Α και Β επιλογή»* και σχηματικός είναι και δεν καλύπτει το σύνολο των ενδιαφερόντων των μαθητών, ενώ το κείμενο που μοιράστηκε στα σχολεία *«για τον επαγγελματικό προσανατολισμό»* με βάση αυτές τις επιλογές *«είναι παραπλανητικό»*. Ως σύστημα από τη μια αποκαλύπτει *«την ανάγκη κατοχύρωσης των Ι.Ε.»*- αφού ο περιορισμός που τίθεται στον συνυπολογισμό του βαθμού των ιδ. σχολείων, ομολογεί τη δυνατότητα άσκησης πιέσεων σ' αυτούς μέσω της αυθαίρετης απόλυσης- και από την άλλη ενισχύει το θεσμό των φροντιστηρίων και *«ευνοεί την ανάπτυξη των ισχυρών οικονομικών σχολείων»*.

Έτσι, για τους Ι.Ε. ο θεσμός απορρίπτεται για λόγους που σχετίζονται με τις *γενικότερες στοχεύσεις της ΟΙΕΛΕ (η γνώση για όλους), αλλά ειδικότερα, γιατί επιδρά στην ενίσχυση των μεγάλων ιδ. σχολείων (συγκέντρωση κεφαλαίου), της παραπαιδείας και θίγει την αξιοπρέπεια του Ι.Ε. (ανάγκη κατοχύρωσης Ι.Ε.).*

Στο ίδιο συνέδριο αποφασίζεται και η συνεργασία με τις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ με σκοπό την *«υπαγωγή των ξένων σχολείων υπό κρατικό έλεγχο, ώστε να πειθαρχούν στην Ελλ. νομοθεσία και τα Ελληνικά εκπαιδευτικά προγράμματα»*[155].

---

[153] Τα προβλήματα που προκύπτουν παρουσιάζονται αναλυτικά: η μη εφαρμογή της 9χρονης θα είχε σαν αποτέλεσμα ο ΟΑΕΔ *«να καλεί "Απολυτήρια Δημοτικού"»*, τείνει να εκλείψει η δυνατότητα που παρέχει ο νόμος για το πέρασμα από τις Τ.Ε. Σχολές στα Τ.Ε. Λύκεια και δεν υπάρχει αντιστοιχία ειδικοτήτων μεταξύ τους, υπάρχει διαμάχη ΥΠΕΠΘ- ΣτΕ σχετικά με τις υπάρχουσες Μέσες Τ.Ε. Σχολές με αποτέλεσμα να αποπροσανατολίζονται οι απόφοιτοι Στ' Γυμνασίου, οι απόφοιτοι Γ' Γυμνασίου στρέφονται αναγκαστικά στις προσφερόμενες ειδικότητες (διόγκωση κατεύθυνσης εργατοτεχνικών, για τα κορίτσια προσφέρονται μόνο σχολές μοδιστρών και κομμωτριών), το όριο των 17 ετών που θεσμοθετήθηκε δεν επιτρέπει την εγγραφή σε ημερήσια Λύκεια τη στιγμή που νυχτερινά δεν υπάρχουν, τα Τ.Ε. Λύκεια που λειτουργούν είναι ελάχιστα και δεν υπάρχει επαγγελματική κατοχύρωση των αποφοίτων. Τέλος, ενώ ουσιαστικά δεν υπάρχει δωρεάν Τ.Ε.Ε. θεσμοθετήθηκε, ήδη, *«διεύρυνση της ανωτέρας ΤΕΕ»*, που λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό μέσω ιδιωτικών σχολών.

[154] «Ι.Ε.» 140/5ος- 6ος/79, 5, «Ψήφισμα».

[155] «Ι.Ε.» 141/10/79, 3, «Πορίσματα 8ου Συνεδρίου». Στα προηγούμενα κεφάλαια καταγράφηκε η αποδοχή και στη συνέχεια ένταξη της «θέσης» αυτής στην εκπαιδευτική ιδεολογία κάθε Ομοσπονδίας (*ξένα σχολεία = ξένες βάσεις, αποκλειστική φοίτηση σ' αυτά των παιδιών των αλλοδαπών*). Η λογική που οδηγούσε την ΟΙΕΛΕ σε αυτή τη θέση- και δε κατατίθεται σε πορίσματα συνεδρίου- σχετίζεται με το λόγο

Το 10ο Συνέδριο συζητά και αποφασίζει, αφού ακούσει τις εισηγήσεις της Επιτροπής Παιδείας[156], για μια σειρά θέματα που σχετίζονται με τις αλλαγές που επέβαλε το ΥΠΕΠΘ στον τρόπο αξιολόγησης και προαγωγής στο Δημοτικό και Γυμνάσιο[157]. Η ΟΙΕΛΕ συμφωνεί *«με το μέτρο κατάργησης της βαθμολογίας και της απογευματινής μελέτης στο Δημοτικό»* και *«επικροτεί το μέτρο του Υπουργείου για την κατάργηση των προαγωγικών εξετάσεων στο Γυμνάσιο»*[158]. Όμως διατηρεί σοβαρές αντιρρήσεις, ως προς το αν τα μέτρα για το Γυμνάσιο ισοδυναμούν *«με πραγματική αλλαγή στην αντίληψη για την εκπαιδευτική διαδικασία»* και εκφράζει *«ορισμένες σκέψεις για το αν και πώς είναι δυνατόν»* να εφαρμοστούν αυτά για το Δημοτικό. Η κεντρική της αντίρρηση πηγάζει από μια διαφορετική, όσο και στέρεα, αντίληψη- κυρίαρχη στην Ομοσπονδία- κατά την οποία εκτιμάται ότι *«δεν είναι δυνατό να λυθεί ένα μέρος του εκπαιδευτικού προβλήματος χωρίς να ληφθούν υπ' όψη πλήθος άλλα θέματα που συναρτώνται με αυτό»*. Η πολύ γενική αυτή αρχή στη συγκεκριμένη περίπτωση αφορά την ενότητα που πρέπει να παρουσιάζουν τα μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής που αφορούν το υποχρεωτικό μέρος της Γ.Ε., γιατί *«Η ΟΙΕΛΕ αντιλαμβάνεται το 9χρονο Σχολείο ως ενιαίο και δεν συμφωνεί με την ανακολουθία ανάμεσα στα μέτρα που λαμβάνονται για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο»*. Έτσι, ως προς το Δημοτικό η εφαρμογή των νέων μέτρων οφείλει να συμπορευτεί με τη ριζική αλλαγή του αναλυτικού προγράμματος και του τρόπου διδασκαλίας, με *«σημαντική βοήθεια στους δασκάλους»*, που θα πάρει τη μορφή ειδικών σεμιναρίων τα οποία και θα αντικαταστήσουν τις *«αντιφατικές διαταγές»* που τους βομβαρδίζουν. Περισσότερο, όμως, οι αλλαγές στον τρόπο βαθμολόγησης και προαγωγής οφείλουν να συνοδευτούν με αλλαγή σ' *«ολόκληρο το σύστημα μάθησης»*, που θα πάγει *«να βασίζεται αποκλειστικά στην απομνημόνευση»*, προσανατολιζόμενο στην διδακτική αρχή: *«βαθμιαία μετατροπή της φυσικής περιέργειας σε επιστημονικό ενδιαφέρον»*. Βέβαια η επίτευξη της παραπάνω αρχής δεν αποτελεί, για την ΟΙΕΛΕ, μια διαδικασία που συνδέεται αποκλειστικά με διοικητικές αποφάσεις «παιδαγωγικού» χαρακτήρα. Αρχικά *«χρειάζεται να εξοπλιστούν τα σχολεία με εργαστήριο, βιβλιοθήκες, να γραφτούν με εντελώς νέο πνεύμα τα σχολικά βιβλία και να περιοριστεί ο αριθμός των μαθητών κατά τάξη»*. Αυτές οι «ελάχιστες προϋποθέσεις», όπως θα μπορούσαμε να τις ονομάσουμε σήμερα, πρέπει να ακολουθηθούν από τη ριζική αλλαγή του *πνεύματος «με το οποίο κρίνουν το δάσκαλο οι επιθεωρητές και οι επόπτες»* και τη γενικότερη εξασφάλιση της ελευθερίας στη διδασκαλία, την *«κατάργηση των εισαγωγικών εξετάσεων για τα Λύκεια, αλλά και την ανάλογη διαμόρφωση του όλου συστήματος επιλογής»*. Αν όλα τα παραπάνω δεν προωθηθούν (το κείμενο τα χαρακτηρίζει *«προϋποθέσεις»*) *«το νέο μέτρο θα οδηγήσει τα παιδία ανέτοιμα στις εισαγωγικές εξετάσεις του Λυκείου, αλλά και στις επόμενες»*, θα ενισχύσει τα φροντιστήρια και *«τα ιδιαίτερα μαθήματα»*, που θα τείνουν να αναπληρώσουν το κενό, με αποτέλεσμα και *«η κόπωση των παιδιών να μην αποφεύγεται και να ενισχύεται το προνόμιο των ευπορότερων οικογενειών που μπορούν να επωμιστούν το οικονομικό βάρος του ιδιαίτερου μαθήματος»*. Μια τέτοια πολιτική θα έχει και γενικότερη επίπτωση στο *«πολιτιστικό επίπεδο του λαού, καθώς όλο και λιγότερα παιδιά θα είναι σε θέση να πετύχουν στις εισαγωγικές του Λυκείου»*.

περί εκπαιδευτικών ανισοτήτων (οι γόνοι της αστικής τάξεις που φοιτούσαν σ' αυτά αποκτούν σημαντικό εκπαιδευτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τα υπόλοιπα παιδιά).

[156] Χαρακτηριστική για τις γενικότερες σκοπεύσεις της Επιτροπής Παιδείας της ΟΙΕΛΕ είναι η δήλωση της Α. Σιδέρη (πρόεδρος επιτροπής) στο 10ο Συνέδριο (χειρόγραφα πρακτικά): *«Η λογική μας είναι έξω από τη λογική του συστήματος και αυτό έγινε πολύ επίπονα. Πρέπει να προσέξουμε την αναπαραγωγή της ιδεολογίας του συστήματος. Να την αποφύγουμε έστω και αν καταλήξουμε σε πράγματα που μοιάζουν να μην ταιριάζουν ή μοιάζουν ανακολουθίες, όπως ειπώθηκε από ομιλητές. Θέλουμε να φτιάξουμε ανθρώπους για αυτήν την κοινωνία, αλλά όχι προσαρμοσμένους σ' αυτή. Δυναμικούς ώστε να την αλλάξουμε»*.

[157] Ημερολόγιο: ΥΠΕΠΘ 29/11/80 και 7/11/80,

[158] «Ι.Ε.» 148/5ος/81, 3, «Θέματα Παιδείας: Τα νέα μέτρα για το Δημοτικό, Γυμνάσιο. Εξεταστικό.»

Για όσα μέτρα αφορούν το Γυμνάσιο η ΟΙΕΛΕ διαπιστώνει αρχικά ότι το *«Υπουργείο εξακολουθεί να μελετά τρόπους ελέγχου, εξέτασης, βαθμολογίας και όχι μάθησης και διδασκαλίας. Καθιερώνει ή συντηρεί ένα καθεστώς αδιάκοπης εξεταστικής υστερίας»*[159]. Για τους Ι.Ε. *«ο κυρίαρχος ρόλος της εξέτασης στην εκπαίδευση ματαιώνει την διδασκαλία και τη μάθηση»*[160]. Ιδιαίτερα *«τα μέτρα της Διαταγής»*, που αφορούν τον τόπο διεξαγωγής των εξετάσεων, τη φύλαξη γραπτών και την *«υποχρέωση να μην διαφέρει πάνω από τρεις μονάδες ο βαθμός τριμήνου από το μέσο όρο του βαθμού διαγωνισμάτων»*, δίγουν επιπλέον την αξιοπρέπεια του δασκάλου. Έτσι, θεωρείται ότι πρέπει *«να καταργηθεί εντελώς η βαθμολογία- και όλα τα υποκατάστατά της- στο Δημοτικό και Γυμνάσιο»* (η κατάργηση των εισαγωγικών αποτελεί, δηλαδή, συνέπεια και όχι αυτοσκοπό). Η εμπέδωση της γνώσης οφείλει να διαπιστώνεται με *«κατάλληλες ασκήσεις και διάλογο μέσα στην τάξη»*. Τα επαναληπτικά διαγωνίσματα να αλλάξουν μορφή αποκτώντας αυτή της *«επανάληψης στα βασικά σημεία του κεφαλαίου»*, ώστε να διαπιστώνεται η κατάκτηση *«συνολικής και όχι αποσπασματικής γνώσης»* και να συμπληρωθούν με σύστημα απαντήσεων σε ερωτήσεις *«με ανοιχτά βιβλία και συνεργασία μεταξύ [των μαθητών]... στο Σχολείο και στο σπίτι»*. Η άσκηση των παιδιών στην έρευνα οφείλει να συμπληρώσει τα παραπάνω με *«ατομικές ή ομαδικές εργασίες με βιβλιογραφία και κατάλληλες οδηγίες από το δάσκαλο»*, καθώς και με εφαρμογή, όπου υπάρχουν δυνατότητες, σε εργαστήρια. Η ΟΙΕΛΕ θεωρεί ότι, ακόμη και αν όλα αυτά είναι *«σήμερα δύσκολο να εφαρμοστούν ας γίνει επιτέλους κάποια αρχή για να πέσει το βάρος στη συλλογική μελέτη για την κατάκτηση της γνώσης και όχι στην εξέταση και στη βαθμολογία»*. Επειδή, μάλιστα μένει πιστή στη θέση που εκφράστηκε ήδη στο 7ο Συνέδριο *«αποφασίζει να προτείνει στην ΟΛΜΕ συνεργασία με θέμα τα νέα μέτρα για το γυμνάσιο»*.

Η συγκέντρωση της προσοχής της Ομοσπονδίας στο *«εξεταστικό σύστημα»*, την περίοδο αυτή, εκπορεύεται από την γενική εκτίμηση ότι αυτό *«ματαιώνει ουσιαστικά»* το έργο που πρέπει να εκτελείται στα πλαίσια της γενικής εκπαίδευσης[161]. Ιδιαίτερα για τις Πανελλήνιες εξετάσεις αρχικά επιβεβαιώνονται και ενσωματώνονται στην απόφαση οι «θέσεις» του 9ου Συνεδρίου, που προέβλεπαν τη λήψη σειράς ποικίλων μέτρων[162]. Στο 10ο Συνέδριο εκτιμάται επιπλέον ότι οι εξετάσεις αυτές επιδρούν στην αύξηση του πνεύματος της βαθμοθηρίας, *«νεκρώνουν το επιστημονικό ενδιαφέρον και υποσκάπτουν τις σχέσεις*

---

[159] Πρόκειται για την εγκύκλιο Γ/8818/7-11-80 που κατά την ΟΙΕΛΕ προωθεί *«καθημερινή προφορική - και κάποτε γραπτή εξέταση και- κατά διαστήματα- "ωριαίες γραπτές δοκιμασίες"»*.

[160] Περιγράφονται αναλυτικά οι λόγοι: *«επιτείνει την αγωνία των παιδιών και καταστρέφει τις σχέσεις τους με το δάσκαλο»*, αφαιρεί πολύτιμο χρόνο από τη διδασκαλία και μειώνει τα περιθώρια διαλόγου, μετατρέπει τη γνώση *σε «μέσο και όχι αυτοσκοπό»* και καταστρέφει την πιθανότητα δημιουργίας πραγματικού επιστημονικού ενδιαφέροντος, *«επιφορτίζει τον εκπαιδευτικό με την ιδιαίτερα επίμοχθη, μάταιη και χρονοβόρα διόρθωση γραπτών»*, βοηθά αποκλειστικά την απομνημόνευση και συμβάλλει στην *«κοπάνα»*

[161] Το περιεχόμενο του έργου σκιαγραφείται στην απόφαση: αρμονική ανάπτυξη προσωπικότητας και συγκρότηση ομαλή του ψυχικού και πνευματικού κόσμου- διαμόρφωση συστήματος αξιών ικανών να καθοδηγήσουν τις μελλοντικές δραστηριότητες του ατόμου- διατήρηση της *«έμφυτης»* δημιουργικότητας και επιστημονικής περιέργειας- καλλιέργεια επιστημονικής σκέψης- άσκηση του πνεύματος στην έρευνα, κριτική και πρωτοβουλιακή μελέτη- διαμόρφωση *«κοινωνικού ανθρώπου και υπεύθυνου πολίτη»*. Είναι εμφανές ότι η κριτική που ασκείται στα μέτρα εκκινεί από την εκτίμηση για το αν αυτά συμπορεύονται ή αντιστρατεύονται τους παραπάνω στόχους.

[162] Το Συνέδριο εκτιμώντας, για άλλη μια φορά, ότι οποιαδήποτε οργάνωση των εξετάσεων δε λύνει το εκπαιδευτικό πρόβλημα αλλά περιορίζει τα *«συνακόλουθα κακά»* πρότεινε: αναλογική εισαγωγή των υποψηφίων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα (περιορισμός γεωγραφικών εκπαιδευτικών ανισοτήτων), επιδότηση *«των φτωχότερων οικογενειών»* και εξοπλισμός σχολείων με βιβλιοθήκες (οικονομικές ανισότητες), ενιαίος κορμός μαθημάτων *«σε όλους τους τύπους Λυκείων»*, συμπλήρωση με μαθήματα επιλογής και πρόσβαση στα ΑΕΙ από οποιοδήποτε τύπο σχολείων (ανισότητες που εδράζονται στο διαχωρισμό Γενικής- ΤΕΕ), απεριόριστα περιθώρια επανεξέτασης για τους αποτυχόντες, ίδρυση νέων σχολών, αύξηση αριθμού εισαγόμενων, αναδιάρθρωση ύλης και έγκαιρος καθορισμός (λειτουργικές-οργανωτικές ρυθμίσεις).

των παιδιών μεταξύ τους και με το δάσκαλο» και μετατρέπουν τα μη εξεταζόμενα σ' αυτές μαθήματα σε *«τυπικά»*. Βεβαίως δεν μπορεί να τεθεί *«ζήτημα κατάργησης οποιασδήποτε μορφής εξέτασης, παρ' όλο που αυτό είναι το ιδεώδες»*, αλλά μπορεί το κακό να περιοριστεί *«στο ελάχιστο δυνατό»*, αν μια σειρά μέτρα αποτελέσουν εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης. Αυτά είναι: α)η κατάργηση των εισαγωγικών στο λύκειο, με *«κατανομή των παιδιών στα Γενικά και Τεχνικά λύκεια»* σύμφωνα με τις *«κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους»*, β)η πλήρης ισοτιμία των δύο τύπων, κατοχύρωση του δικαιώματος μεταπήδησης και *«ουσιαστική προσπάθεια για επαγγελματικό προσανατολισμό σε όλη τη διαδρομή του 9χρονου»*, γ) η κατάργηση των Πανελληνίων στη Β' λυκείου, δ) ο συνυπολογισμός τεσσάρων βαθμών για την εισαγωγή στα ΑΕΙ (γενικός Α', Β', Γ' Λυκείου και Πανελληνίων Γ' Λυκείου που θα γίνονται στην ύλη της)και ε) η εξασφάλιση ίσων ευκαιριών μέσω της ύπαρξης ομοίων συνθηκών διδασκαλίας σε όλα τα σχολεία. Επιπλέον η ΟΙΕΛΕ απαιτούσε *«να ισχύσουν ακριβώς οι ίδιοι όροι εξέτασης ΠΟΥ ΙΣΧΥΟΥΝ ΓΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ»* και στα ιδιωτικά σχολεία, αίτημα άρρηκτα δεμένο με τη γενικότερη πολιτική της Ομοσπονδίας, που επεδίωκε τον έλεγχο των σχολείων από τους εργαζόμενους σε αυτά εκπαιδευτικούς (διορισμός διευθυντή- προσωπικού ουσιαστικά από την *«πολιτεία»*, ενεργοποίηση Συλλόγου διδασκόντων, αδυναμία αυθαίρετης απόλυσης από τον ιδιοκτήτη)[163].

Τέλος το 10ο Συνέδριο ασχολείται ιδιαίτερα με το θέμα της καθιέρωσης της *«5ήμερης εργασίας»* θεωρώντας ότι το μέτρο α) για τους εργαζόμενους *«βελτιώνει ουσιαστικά τις συνθήκες ζωής»* τους, όταν *«αντιστοιχεί σε πραγματική μείωση των ωρών εργασίας»* μέσα στην εβδομάδα και δεν αποτελεί απλή παραχώρηση μιας επιπλέον μέρας για ψυχαγωγία και β)για τους μαθητές συνδυάζεται με μείωση του όγκου της ύλης, αναδιάρθρωσή της και *«βελτίωση της ποιότητας ζωής και μάθησης μέσα στο σχολείο»*. Μπροστά στην εφαρμογή του το ΥΠΕΠΘ έπρεπε να καλέσει τους φορείς για να εκπονηθεί *«ένα πλήρες σχέδιο»*, αλλά κάτι τέτοιο δεν έγινε. Σχετικά με την εισήγηση του ΚΕΜΕ η ΟΙΕΛΕ διαφωνεί με τις προτάσεις επιμήκυνσης του σχολικού έτους (επιχείρημα καιρικών συνθηκών), περιορισμού των εκδρομών και περιπάτων (επιχείρημα παιδαγωγικού χαρακτήρα τους), με τη σύντμηση της σχολικής ώρας (κατάργηση εκπαιδευτικού διαλόγου), την προτεινόμενη διάθεση ενός Σαββάτου το μήνα για αθλητικές δραστηριότητες (καταστρατήγηση μέτρου), με τα παραδείγματα προγραμμάτων (άλογες περικοπές) και με την *«πιθανολογούμενη μείωση των ωρών των καλλιτεχνικών μαθημάτων»* (πρέπει αντίθετα να τονωθούν) και εκφράζει φόβους για το καθεστώς απασχόλησης κάποιων καθηγητών ειδικοτήτων στα ιδιωτικά σχολεία.

Η συνεκτική και αναλυτική προσέγγιση των θεμάτων που επιχειρεί το 10ο Συνέδριο είναι εμφανές ότι εδράζεται σε ένα πλέγμα κατασταλαγμένων απόψεων βάση των οποίων εξετάζονται συστηματικά *οι επιπτώσεις που μπορεί να έχουν μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής στο σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, σε μαθητές και εκπαιδευτικούς και αντιστρόφως κάθε επιμέρους μέτρο κρίνεται με βάση το κατά πόσο επιδρά σε μια συνολική αναδιαμόρφωσή της*. Η διαδικασία αυτή εκκινεί από την άποψη ότι *επιμέρους-μεμονωμένες ρυθμίσεις ακόμη και αν βρίσκονται σε σχετικά θετική κατεύθυνση δεν μπορούν να έχουν συνολικά ευεργετικές επιδράσεις*. Τούτο στηρίζεται στην κυρίαρχη αντίληψη σύμφωνα με την οποία *η αντιμετώπιση των ζητημάτων της γενικής εκπαίδευσης οφείλει να πραγματοποιείται με ενιαία και συνολικά μέτρα, τόσο για το εννιάχρονο υποχρεωτικό όσο και για λυκειακό μέρος της*. Έτσι, τα *μέτρα που προτείνονται από την ΟΙΕΛΕ, κάθε φορά που προκύπτει κάποιο ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής, αποτελούνται από ένα σύνολο ρυθμίσεων που αποσκοπούν τόσο στο να απαντήσουν στο συγκεκριμένο θέμα όσο και να περιγράψουν τις αναγκαίες σε γενικότερο επίπεδο αλλαγές που οφείλεται να πραγματοποιηθούν*. Αυτό συμβαίνει, γιατί *στο χώρο της έχει προσδιοριστεί με σχετική ακρίβεια ο τύπος του σχολείου που επιθυμείται να υπάρξει*. Αυτό το σχολείο σχετίζεται με την πολιτική στόχευση του χώρου (η γνώση προς

[163] Το ζήτημα αποτέλεσε την ίδια περίοδο και αίτημα απεργιακής κινητοποίησης.

όφελος του κοινωνικού συνόλου)που *εξειδικεύεται με την αναζήτηση εκείνων των εκπαιδευτικών ρυθμίσεων που θα μειώσουν κατά το δυνατό τις εκπαιδευτικής ανισότητες και θα μετατρέγουν το σχολείο σε εργαστήριο ομαδικής αναζήτησης της επιστημονικής γνώσης.* Ο στόχος αυτός *είναι απόλυτα συνειδητό ότι δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί, η ΟΙΕΛΕ όμως επιδιώκει να αρχίσει η διαδικασία προς αυτή την κατεύθυνση.*

Τα παραπάνω οδηγούν στην άρθρωση στο χώρο της ΟΙΕΛΕ μιας εκπαιδευτικής ιδεολογίας στηριγμένης πάνω *σε πολύ συγκεκριμένες αντιλήγεις- αρχές συνειδητά γνωστές στους φορείς τους.* Παραπέρα διευκρίνιση των αρχών αυτών επιχειρεί το Έκτακτο 12ο Συνέδριο (1982), που η πραγματοποίησή του αποφασίζεται στο 11ο (Ιανουάριος 1982) *«με σκοπό να επεξεργαστεί με μεγαλύτερη χρονική άνεση πιο διεξοδικά και πιο βαθιά το εκπαιδευτικό πρόβλημα»*[164].

Το 11ο Συνέδριο περιορίζεται στη διαμόρφωση αναλυτικής πρότασης σχετικά με το *«Σύλλογο Διδασκόντων»*, που θα ρύθμιζε άμεσα το ζήτημα *«ως την επεξεργασία και υπερηφιση της Εκπαιδ. Μεταρρύθμισης»*[165].Η πρόταση διαρθρωνόταν γύρω από την αρχή του ελέγχου του συνόλου της εκπαιδευτικής διαδικασίας από το εκπαιδευτικό προσωπικό των ιδιωτικών σχολείων και μόνο, γιατί αυτό αποτελεί *«καθήκον και δικαίωμα των εκπαιδευτικών»*[166].

Στα *«εκπαιδευτικά»* αφιερώνεται η δεύτερη μέρα του 12ου Συνεδρίου[167]. Κατά τη διάρκειά της συζητιούνται αναλυτικά τρεις μακροσκελείς εισηγήσεις που αφορούν: τη *«Φιλοσοφία της Εκπαίδευσης»*, τα *«Σχολικά Βιβλία»* και τα *«Μη αναλυτικά προγράμματα»*[168]. Οι εισηγήσεις αυτές μαζί με μικρή αναφορά στο ζήτημα του *«εξεταστικού»*- που προστέθηκε μετά τη συζήτηση- υηφίστηκαν κατά πλειοψηφία και δημοσιεύτηκαν στον «Ι.Ε.», ενώ το ΔΣ ζήτησε *«από τους υπουργούς ειδική ακρόαση για να*

---

[164] «Ι.Ε.» 151//1/82, 4, «Προτάσεις για τη βελτίωση της Παιδείας». Ο «Ι.Ε.» παραχώρησε στήλες του για να βοηθήσει *«τις ζυμώσεις και τις συζητήσεις»* γύρω από την προβληματική του Συνεδρίου.

[165] «Ι.Ε.» 151, *ο.π.*, 8, «Από τα Πρακτικά του 11ου Συνεδρίου». Η διατύπωση εκφράζει και το πνεύμα αισιοδοξίας που επικράτησε και στην ΟΙΕΛΕ αμέσως μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ.

[166] Η πρόταση σχετικά με το Σύλλογο Διδασκόντων (Σ.Δ.) προέβλεπε α) περιορισμό του ιδιοκτήτη στα οικονομικά και μόνο καθήκοντά του, β) άσκηση του διοικητικού έργου από το Διευθυντή, που είναι ο αρχαιότερος εκπαιδευτικός σε συνεργασία με τους διοικητικούς προϊσταμένους του, το Σ.Δ. και τον αιρετό εκπρόσωπο των διδασκόντων που λειτουργεί ως Υποδιευθυντής και είναι ανακλητός γ)ωράριο διδασκαλίας τους αντίστοιχα το 1/3 και 2/3 του ωραρίου εργασίας του νεοδιοριζομένου, δ)τακτική σύγκληση του Σ.Δ. μια φορά την εβδομάδα για δύο ώρες και ένταξη του ωραρίου αυτού στην *«τακτική απασχόληση των εκπαιδευτικών»* με πρόβλεγη ωριαίας αποζημίωσης. Η σύγκληση του Σ.Δ. γίνεται μετά *«τη λήξη των μαθημάτων»* και στον ίδιο χρόνο γίνονται δεκτοί και οι γονείς. Η έκτακτη σύγκλησή του γίνεται με πρόταση του Διευθυντή, Υποδιευθυντή ή του 1/2 + 1 του προσωπικού, ε) την Η.Δ. καθορίζουν οι Διευθυντής- Υποδιευθυντής και συμπληρώνεται με την έναρξη της συνεδρίασης από το σώμα, στ) εκλέγεται προεδρεύων και κρατούνται πρακτικά των συνεδριάσεων, ενώ σε αυτές συμμετέχουν *«με όλα τα δικαιώματα»* και εκπρόσωποι των Μ.Κ. και Συλλόγων Γονέων (αυτοί μετατρέπονται με νόμο σε Ν.Π.), ζ) τα διοικητικά του καθήκοντα εκτείνονται στην εξειδίκευση της εκπαιδευτικής πολιτικής *«με απόλυτη ελευθερία»* και στον έλεγχο του Διευθυντή- Υποδιευθυντή και των μελών του προσωπικού στα πλαίσια της ισχύουσας εκ. νομοθεσίας και η) τα παιδαγωγικά του καθήκοντα εκτείνονται στον καταρτισμό του Ω.Π., το χωρισμό των τμημάτων, τον προσδιορισμό των εκδηλώσεων, την επιλογή των βιβλίων και εποπτικών μέσων, τον προσδιορισμό του εκπαιδευτικού προγράμματος και τέλος τη λειτουργία του ως κέντρου *«ανταλλαγής εμπειριών, εστία αλληλομόρφωσης και αλληλοβοήθειας των εκπαιδευτικών»* και ως οργάνου προσδιορισμού των συνδικαλιστών ενασχολήσεων. Οι «θέσεις» αυτές υλοποιούσαν τις αρχές αυτονόμησης του έργου των εκπαιδευτικών και αυτονόμησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας από το διοικητικό έλεγχο μονοπρόσωπων διοικητικών οργάνων.

[167] Περιληπτική αναφορά στις αποφάσεις του 12ου Συνεδρίου έγινε ήδη για τις ανάγκες του κεφαλαίου: ΙΙΙ.4.4. Β. *«αντι-309»* με σκοπό να παρουσιαστούν οι αρχές βάση των οποίων η Ομοσπονδία διαφοροποιήθηκε από τις ρυθμίσεις που προέβλεπε το σ.ν. (μετέπειτα 1566/85)και εν πολλοίς γινόταν αποδεκτές από τις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

[168] Οι εισηγήσεις αυτές βρέθηκαν μερικώς στο αρχείο της ΟΙΕΛΕ και σε προσωπικά αρχεία στελεχών της. Εκτείνονται σε 17 δακτυλογραφημένες σελίδες. Αξίζει να σημειωθεί ότι είναι η τελευταία φορά που στην συγκρότηση και επεξεργασία των εκπαιδευτικών απόγεων της Ομοσπονδίας συμβάλλει ενεργά η Α. Σιδέρη.

αναπτυχθούν σ' αυτούς και προφορικά οι αποφάσεις του συνεδρίου για την εκπαίδευση» και επιφορτίστηκε με την πλατύτερη δυνατή διάδοσή τους[169].

Η ιδιαίτερη επιμονή στη διάδοση των «θέσεων» της Ομοσπονδίας- αυτή την χρονική στιγμή- σχετίζεται από τη μια με το ότι οι Ι.Ε. έχουν αντίληψη της *διαφορετικότητας* των απόψεων και προσεγγίσεών τους- και ως εκ τούτο των δυσκολιών που υπάρχουν ως προς την «κατανόησή» τους- και από την άλλη με το ότι εκτιμούν πως αυτές είναι δύσκολο να υλοποιηθούν άμεσα. Και τούτο γιατί, εκτιμώντας ότι *«η κρίση που σοβεί στην ελληνική εκπαίδευση δεν είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί με οποιαδήποτε παραλλαγή του υπάρχοντος συστήματος»*[170], επιθυμούν μια *«ριζική αναθεώρηση του»* την οποία όμως κατανοούν ως *διαδικασία διαρκών συγκρούσεων «που η έκβασή τους κρίνεται αδιάκοπα από το συσχετισμό των αντιμαχόμενων δυνάμεων»*, συγκρούσεων που εντάσσονται στους αγώνες *«για την ανατροπή του αστικού καθεστώτος»*[171].

Απουσιάζει, δηλαδή, *στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ η εκτίμηση ότι η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση αποτελεί νομικού και μόνο χαρακτήρα διαδικασία ικανή να προκύγει ως αποτέλεσμα οποιασδήποτε κυβερνητικής δέλησης.* Αντίθετα, *η μεταρρύθμιση κατανοείται ως μέρος της γενικότερης κοινωνικής σύγκρουσης* και αυτό γιατί *«η εκπαίδευση δεν είναι θεσμός ανεξάρτητος από τους όρους παραγωγής και κατανομής της εργασίας, αλλά ούτε απλό απείκασμα των κοινωνικών σχέσεων».* Η τελευταία παρατήρηση σημαίνει πρακτικά και μια άλλη διαφορά της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των Ι.Ε. σε σχέση με αυτή των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ: η περιγραφή ενός *ριζικά διαφορετικού σχολείου και ο αγώνας για την υλοποίησή του οφείλει να αποτελεί καθημερινή φροντίδα* του συνδικαλιστικού τους κινήματος, χωρίς να αναμένεται *πρώτα* η ανατροπή των όρων παραγωγής και κατανομής της εργασίας και *ύστερα* η αναζήτηση ενός διαφορετικού σχολείου ή πρώτα η ύπαρξη μιας *κυβέρνησης που επιθυμεί την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και μετά ο σχεδιασμός της.*

Το σχολείο που περιγράφεται στην απόφαση του 12ου Συνεδρίου ονομάζεται στη γλώσσα της ΟΙΕΛΕ *«ανθρωπιστικό»* και ορίζεται σε αντιπαράθεση με το υπάρχον *«αστικό σχολείο»*, για να γίνει κατανοητό τι ακριβώς εννοείται με τον όρο αυτό. Η ανάλυση του *«αστικού σχολείου»*, μάλιστα, επιχειρείται εμφανέστατα πλέον μέσω της οπτικής των λεγομένων *«θεωριών της αναπαραγωγής»*, που φαίνεται ότι γνωρίζουν και ασπάζονται οι συντάκτες των «θέσεων» για τα *«εκπαιδευτικά»*[172]. Έτσι, σημειώνεται ότι *«ο σκοπός του αστικού σχολείου»* είναι διπλός: α) εμφανώς ιδεολογικός: *«να ασκήσει την εκάστοτε επερχόμενη γενιά να αποδέχεται την ισχύουσα τάξη πραγμάτων»* και β) πρωταρχικά κοινωνικοοικονομικός: *«να αναπαράγει τους κοινωνικούς ρόλους προσανατολίζοντας τους στις οικονομικές ανάγκες κάθε φάσης του συστήματος παραγωγής».*

Αναλύοντας τη δεύτερη παρατήρηση σημειώνουν ότι *«το αστικό σχολείο στις μέρες μας ανοίγει τις πόρτες του στα παιδιά όλων των κοινωνικών στρωμάτων»*, χωρίς όμως κάτι τέτοιο να αντιστοιχεί *«με πραγματική ισότητα ευκαιριών».* Αντίθετα τα παιδιά των *«προνομιούχων κοινωνικών στρωμάτων φτάνουν στο σχολείο με περισσότερα εφόδια»*- που χαρακτηρίζονται *«από την αστική τάξη "φυσικά δώρα"»*- και διαμέσου του

---

[169] «Ι.Ε.» 153/4ος/82, 3, «Εκπαιδευτικά». Στις ενέργειες για τη διάδοση των «αποφάσεων» του Συνεδρίου (εκπαιδευτικά- κλαδικά- συνδικαλιστικά) συμπεριλαμβάνονταν και η απόφαση αυτές να κυκλοφορήσουν ως *«βιβλίο»* από τις εκδόσεις Τεκμήριο, ενέργεια που τελικά δεν υλοποιήθηκε.

[170] «Ι.Ε.», *ο.π.*, 3.

[171] Από τη δακτυλογραφημένη εισήγηση «Φιλοσοφία της Εκπαίδευσης».

[172] Δανείζομαι τον όρο *«θεωρίες της αναπαραγωγής»* από τον Μπάμπη Νούτσο που ενοποιεί με αυτόν θεωρίες της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης που *«τροφοδοτούνται κυρίως από το θεωρητικό οπλοστάσιο μαρξιστικών ή "νεομαρξιστικών" αντιλήψεων ή συνδυάζουν δημιουργικά ορισμένα κοινά θεωρητικά σημεία από τον Μαρξ, τον Ντυρκέιμ και τον Βέμπερ»* (Νούτσος Μπ., «Κοινωνιολογία και εκπαίδευση», *Διαβάζω*, τ. 119, 22/5/85, 43). Εξάλλου στη συνέντευξη που παραχώρησε η Α. Σιδέρη σημείωσε ότι μετά το 1977, πέρα από τις συζητήσεις που γινόταν στο χώρο του ΚΚΕ εσ. για την εκπαίδευση και τις κοινωνιολογικές προσεγγίσεις που την ερμηνεύουν και στις οποίες πολλοί Ι.Ε. συμμετείχαν, αρκετά μέλη της Επιτροπής Παιδείας της ΟΙΕΛΕ διάβαζαν, στα γαλλικά και αγγλικά, βιβλία του φάσματος των κοινωνιολόγων των θεωριών *«της αναπαραγωγής»* για να ενισχύσουν τις απόψεις τους.

σχολικού συστήματος, *«με το πρόσχημα της "αξιοκρατίας"»*, επιτυγχάνουν προνομιακή πρόσβαση στη γνώση και στους τίτλους με τους οποίους αυτή πιστοποιείται. Έτσι, το *«άνοιγμα του σχολείου»* στα παιδιά του συνόλου των κοινωνικών στρωμάτων λειτουργεί *και ως διαδικασία ιδεολογικής νομιμοποίησης* (μέσω της θεωρίας των «φυσικών δώρων»)*των κοινωνικών ανισοτήτων*. Δηλαδή στο *«αστικό σχολείο»*, πραγματοποιείται ταυτόχρονα *και η κοινωνική διαλογή και η νομιμοποίησή της*. Επιπλέον, αυτές οι λειτουργίες- που αποτελούν και βασικά χαρακτηριστικά του- του επιτρέπουν να χρησιμοποιεί τους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς *«για να στηρίζεται και να διαιωνίζεται»*. Δηλαδή, το σύνολο των λειτουργιών του σχολείου υπηρετούν τη νομιμοποίηση και διαιώνιση της παρούσας φάσης *«του συστήματος παραγωγής»*

Σε αντίστιξη με τα παραπάνω οροθετείται ο σκοπός των *«καταπιεζόμενων τάξεων»* σχετικά με το σχολείο και την κοινωνική του λειτουργία. Αυτός *«πρέπει να είναι να αναδειχτούν από την εκπαίδευση»* άνθρωποι που θα έχουν *«άγρυπνη και κριτική στάση σε κάθε αλλαγή»* και παράλληλα θα καταλαβαίνουν και την *«ανάγκη για αλλαγή των κοινωνικών δομών»*. Το αν μπορεί να επιτευχθεί κάτι τέτοιο εξαρτάται από το βαθμό που προωθούνται αλλαγές οι οποίες αφορούν ουσιαστικά *το περιεχόμενο του σχολείου και όχι απλώς το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας του*[173]. Έτσι, το *«ανθρωπιστικό σχολείο»*, που είναι η μορφή εκείνη του σχολείου της αδιάκοπης μεταβολής και του σχεδιασμού *«από το λαό»* και έχει σκοπό να συνδυάσει τις προσωπικές ανάγκες με τις κοινωνικές, χωρίς να υποτάσσει τις πρώτες στις δεύτερες, οφείλει να ξεπερνά τη φάση της *«τεχνοκρατικής ιδεολογίας»*, που είναι κυρίαρχη και στο ελληνικό σχολικό σύστημα, δίνοντας *«στα παιδιά των καταπιεζόμενων τάξεων την ευκαιρία να αντισταθμίσουν τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από την κοινωνική τους προέλευση»*, ενώ παράλληλα θα *«εκτιμά τα πλεονεκτήματά τους»*[174].

Η θεωρητική αυτή προσέγγιση υπαγορεύει άμεσα και την ενασχόληση με *τα περιεχόμενα* της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τον εντοπισμό μιας σειράς θεμάτων (*«μη αναλυτικά προγράμματα»*, παραγωγή και λειτουργία σχολικών βιβλίων, μέθοδοι διδασκαλίας), ως πεδία όπου μορφοποιείται η προσπάθεια των Ι.Ε. να περιοριστεί ο ρόλος της κεντρικής εξουσίας, όσο αφορά τους διαύλους μέσω των οποίων επιχειρείται η ιδεολογική διαμόρφωση της νέας γενιάς, αλλά και παρουσιάζεται η γνώση ως κοινωνική αυταξία[175].

Σύμφωνα με την απόφαση για τα *«μη αναλυτικά προγράμματα»* αυτά οφείλουν πρωταρχικά να αντιμετωπίζουν ενιαία και τις 13 τάξεις της γενικής εκπαίδευσης. Αυτές είναι: οι δύο τάξεις του νηπιαγωγείου και οι έντεκα του γενικού σχολείου (6 δημ. +3 γυμ. + 2 λύκειο), γιατί εξειδίκευση νοείται *«να παρέχεται στην Γ' Λυκείου»* μόνο. Τα

---

[173] Σε αυτό το σημείο σημειώνουν ότι γενικότερα το *«εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται πάντα σε διαφορά φάσης σε σχέση με τις κοινωνικές εξελίξεις»* και ειδικότερα στο ελληνικό, *«για ιστορικούς λόγους»*, το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται με *«ιδιαίτερη οξύτητα»*, έτσι ώστε οι *«αστικές κυβερνήσεις προσπαθούν να γεφυρώσουν το χάσμα»* με μεταρρυθμίσεις που χαρακτηρίζουν ως *«συμβιβαστικές διαρρυθμίσεις»* ανίκανες να προσφέρουν ριζικές αλλαγές και περιοριζόμενες στα όρια του *«αστικού εκσυγχρονισμού»*. Η «θέση» αυτή στηρίζει και την άποψη ότι, ιστορικά, για άλλη μια φορά μπορεί να επιχειρηθεί να προωθηθεί ως μεταρρύθμιση *«μια παραλλαγή»* του υπάρχοντος συστήματος.

[174] Η αναφορά στην ύπαρξη και *«πλεονεκτημάτων»* είναι σαφώς επηρεασμένη από τις αναλύσεις για τις θετικές όψεις του λεγόμενου *«λαϊκού πολιτισμού»* και υποθέτουν την ύπαρξη μιας «φυσικής» αλληλεγγύης, πρακτικού πνεύματος και επαναστατικής ιδεολογίας στις λεγόμενες *«κατώτερες ή λαϊκές τάξεις»*. Για μια σχετικά εκτεταμένη κριτική των στοιχείων της πολιτικής ιδεολογίας των τάξεων αυτών στην ελληνική πραγματικότητα: Πανταζόπουλος Α., «Το παρόν ως ιστορία. Σημειώσεις για τον πασοκικό λαϊκισμό», *Ο Πολίτης* τ. 104, Απρίλης 1990, 22- 35. Βεβαίως το ζήτημα τις ύπαρξης *«πλεονεκτημάτων»* των παραπάνω κοινωνικών τάξεων που μπορούν ενδεχομένως να αξιοποιηθούν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία δεν έχει ελεγχθεί στον ελληνικό χώρο. Οι έρευνες του Bernstein (γλωσσικοί κώδικες) οδηγούν μάλλον σε αντίθετα συμπεράσματα.

[175] Κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου στελέχη της «Πανεπιστημονικής» χαρακτήρισαν την εισήγηση για τη Φιλοσοφία της Εκπαίδευσης *«εξωπραγματική»* θεωρώντας ότι δεν *«ασχολείται με τα συγκεκριμένα προβλήματα της εκπαίδευσης στη χώρα μας σήμερα»* ή δήλωσαν ότι τους βρίσκει αντίθετους (Χειρόγραφα Πρακτικά 12ο Συνεδρίου ΟΙΕΛΕ, τοποθετήσεις Παπουτσοπούλου- Αγοραστού).

προγράμματα χαρακτηρίζονται ως μη αναλυτικά γιατί: α) δεν πρέπει να είναι *«στενά περιοριστικά»* και β) αντίθετα πρέπει να υπάρχει ελευθερία για την προσαρμογή τους στις *«τοπικές συνθήκες καθώς και στην ελευθερία για επιλογή από μέρους των εκπαιδευτικών και των παιδιών»*. Για να γίνει κατορθωτό κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο *«να προβλέπεται όσο το δυνατό ευρύτερο φάσμα μαθημάτων»*, ανάμεσα στα οποία οι μαθητές θα μπορούν να κάνουν επιλογές. Επιπλέον γίνεται αναφορά στους γενικότερους στόχους τους, ώστε να διαφανεί και ο χαρακτήρας του σχολείου που επιδιώκεται να δημιουργηθεί: α) *«Γνωριμία με τον κόσμο»*. Αποτελούν ένα σύνολο μαθημάτων που βοηθούν τα παιδιά *«να κατανοήσουν τον κόσμο, όπου ζουν, στην προηγούμενη εξέλιξή του, στην παρούσα φάση του και στις προοπτικές του»*, β) *«Σωματική υγεία και ευρωστία»*. Επιτυγχάνεται μέσω πλήθους δραστηριοτήτων (αθλητικές, παιχνίδια, ορειβασία, κολύμπι) *«για όλα τα παιδιά»*, με γενικότερο στόχο τον *«περιορισμό της ώρας που καθηλώνονται οι μαθητές στο θρανίο»*, γ) *«Καλλιέργεια αισθητηρίων»*. Δηλαδή μαθήματα τέχνης και δραστηριοτήτων *«που δίνουν ευκαιρία για γνήσια και ελεύθερη έκφραση και επικοινωνία»*, δ) *«Ανάπτυξη αισθήματος κοινωνικής ευθύνης»*. Που σημαίνει οργάνωση της σχολικής ζωής ώστε να αφιερώνεται χρόνος για *«συλλογικές λειτουργίες (Μ.Κ.)»*, συλλογική εργασία και επαφή με τον κόσμο της εργασίας εκτός σχολείου και ανάληψη πρωτοβουλιών. Ειδικότερος εδώ στόχος είναι η κατάργηση *«της ιεραρχίας και του αυταρχισμού»* και ε) *«Προετοιμασία για εργασία»*. Αυτή η στόχευση διαρρέει το σύνολο του προγράμματος στη Γ.Ε. και εξειδικεύεται αποκλειστικά στη Γ' Λυκείου.

Σχετικά με τα βιβλία η πρόταση είναι σαφής: *«πολλά βιβλία κατά μάθημα και άλλα μέσα για τη μάθηση»*. Αν συμβεί τούτο θεωρείται ότι είναι δυνατό *«να αποφύγουμε το δογματικό τρόπο σκέψης»*, αφού το παιδί έτσι *«μαθαίνει αυτενεργώντας να ασκείται στην έρευνα και στην ανακάλυψη»*, γιατί ο *«υπερτονισμός της σημασίας του βιβλίου γενικά στη διαδικασία της μάθησης είναι αντιπαιδαγωγικός»*. Έτσι, η πρόταση για την παροχή ποικίλων *«μέσων»* δεν αποτελεί διεκδίκηση μιας τεχνολογικά άρτιας οργανωμένης διδασκαλίας αλλά μέσο ικανό- σε συνδυασμό με τον περιορισμό της μονοκρατορίας του βιβλίου- να αλλάξει τη μαθησιακή διαδικασία. Η μόνη περίπτωση κοινού βοηθήματος που γίνεται δεκτή είναι αυτή ενός βιβλίου που θα έχει αποβάλει το χαρακτήρα του σχολικού εγχειριδίου (καμία παροχή πληροφοριών) *«θα θέτει μόνο τα ζητήματα και τα ερωτήματα [θα]δίνει βιβλιογραφία και [θα] παραπέμπει στο σπουδαστήριο [και] σε χώρους έξω από το σχολείο»*. Γενικότερα η διαφορετική μορφή σχολικών βιβλίων υποστηρίζεται από τη μεγαλύτερη δυνατή ποικιλία διδακτικών μεθόδων και κυρίως από τη δουλειά σε ομάδες που *«δεν παραδίδουν το αποτέλεσμα της έρευνας στο δάσκαλο για βαθμολογία, αλλά [αυτό] ανακοινώνεται στην τάξη για συζήτηση»*. Για τη γραφή των βιβλίων είναι αναγκαία η συγκρότηση από το φάσμα των εμπλεκομένων (εκπαιδευτικοί, ειδικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, λογοτέχνες και επιμελητές εκδόσεων) μιας επιτροπής που θα εγκρίνει ένα ορισμένο αριθμό βιβλίων για κάθε μάθημα *«από τα οποία άλλα θα δίνονται δωρεάν στους μαθητές άλλα σε όλες τις σχολικές βιβλιοθήκες και άλλα στις κοινότητες»*[176].

Σχετικά με *«το εξεταστικό»* επαναλαμβάνονται οι παλαιότερες «θέσεις» της για την κατάργηση των εξετάσεων σε όλη τη διαδρομή της Γ.Ε. Εξετάσεις νοούνται μόνο για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια *«πάνω σε συγκεκριμένα θέματα της Γ' Λυκείου με έλεγχο της ικανότητας για εμβάθυνση και όχι με κριτήριο επιτυχίας το πλάτος της ύλης που καλύπτει η γνώση των υποψηφίων»*.

---

[176] Σχετικά με τα βιβλία επιχειρείται και προσδιορισμός α)του περιεχομένου (καλλιέργεια επιστημονικής σκέψης, ανταπόκριση στην αντιληπτική ικανότητα κάθε ηλικίας, αναφορά στη σύγχρονη πραγματικότητα, προσφορά δυνατότητας εμβάθυνσης, β)της γλώσσας τους (αναπτύσσει το γλωσσικό αισθητήριο, έχουν ύφος απλό και οι εκφραστικοί τρόποι τους αντιστοιχούν *«στις προϊδεάσεις των παιδιών»*), γ)της μεθόδου τους (σύνδεση αποκτημένης με νέα γνώση χωρίς επαναλήψεις, χωρισμός σε αυτοτελείς ενότητες, παρακίνηση *«σε ενεργητική και αποκαλυπτική λειτουργία»*)και δ)της μορφής τους (καλαίσθητα και ελκυστικά, με ενότητα κειμένων και εικόνων ώστε να συμβάλουν στην αισθητική καλλιέργεια των παιδιών).

Τέλος, το Συνέδριο θα εκφράσει συνοπτικά την άποψή του για τα πρόσφατα μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής που έλαβε η κυβέρνηση, που θεωρεί *«αποσπασματικά»* σημειώνοντας ότι λήφθηκαν με ιδιαίτερη *«σπουδή»* και αγνοήθηκαν οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες. Ιδιαίτερα σε ότι αφορά *«τα εθνικά φροντιστήρια»* (έτσι ονομάζονται τα Μεταλυκειακά Κέντρα) δηλώνεται ότι *«η ΟΙΕΛΕ διαφωνεί με την ίδρυση ξεχωριστού φορέα και προτείνει η μεταλυκειακή εκπαίδευση να παρέχεται μέσα στο σχολείο»*.

Το 13ο Συνέδριο της Ομοσπονδίας αδυνατεί να ασχοληθεί με τις δύο εισηγήσεις (μειοψηφίας και πλειοψηφίας του ΔΣ) που αναφέρονται στην *«οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης»*. Όμως αυτές, μαζί με την εισήγηση της Επιτροπής Παιδείας *«προς την ομάδα που μελετά το ζήτημα του πολυκλαδικού Λυκείου»*, δίνουν τη δυνατότητα στο ΔΣ να αντιμετωπίσει τα σ.ν για τη *«δομή και λειτουργία»* της Α)θμιας και Β)θμιας[177].

Στο 19ο Συνέδριο (1986) οι δύο εισηγήσεις για τη Πληροφορική των Α. Κασέτα («Πληροφορική- κοινωνία- σχολείο»)και Γ. Παππά («Οι επιπτώσεις της πληροφορικής στον αυριανό πολίτη και οι χρήσεις της στο εκ. σύστημα») αποτελούν σεμιναριακού τύπου ενημέρωση, που είχε σκοπό να βοηθήσει στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού προβληματισμού των συνέδρων[178]. Στο επόμενο 20ο Συνέδριο (1987) η εισήγηση για την *«κρίση στο λύκειο»* (Ν. Κατσένης) δεν τέθηκε σε ψηφοφορία, επειδή το σώμα διαπίστωσε *«ελλιπή προετοιμασία»* του θέματος[179]. Έτσι, το επόμενο Συνέδριο που λαμβάνει *«αποφάσεις για τα εκπαιδευτικά»* είναι το 21ο (1989).

Στο Συνέδριο αυτό κατατίθενται δύο εισηγήσεις του Α. Ανδρέου για την *«Αξιολόγηση»* και την *«Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών»* που έχουν τη μορφή εκτεταμένων άρθρων (10 και 19 σ. αντίστοιχα)[180], τίθενται σε ψηφοφορία και εγκρίνονται κατά πλειοψηφία και μια *«εισήγηση»*, του Α. Κασέτα, που σχολιάζει τις σχέσεις κινηματογράφου και εκπαίδευσης[181].

Ως προς την *«αξιολόγηση»*, που σημειώνεται ότι *«βρίσκεται σήμερα στο κέντρο των προβληματισμών των εκπαιδευτικών οργανώσεων»*[182], θεωρείται ότι έχει συνδεθεί με την προσπάθεια του κράτους *«να επιβάλει την ιδεολογική, πολιτική και εκπαιδευτική*

---

[177] Η απόφαση του 13ου Συνεδρίου στο παράρτημα *«για την Παιδεία»* ζητούσε: *«1. Κατάργηση της ιδιωτικής εκπαίδευσης. 2. Αυτοδιοικούμενη Εκπαίδευση (στη λογική της ανακοίνωσης για το Σχολικό Σύμβουλο και εισήγησης Παιδείας). 3. Αύξηση των δαπανών. 4. Επαναστατική αλλαγή στην Εκπαίδευση σύμφωνα με απόφαση του 12ου Συνεδρίου»* («Ι.Ε.» 157/3ος/83, 3). Οι τρεις εισηγήσεις (πλειοψηφίας- μειοψηφίας και για το Λύκειο) δημοσιεύονται στον «Ι.Ε.» 158/6ος/83. Το κείμενο της κριτικής στο σχέδιο νόμου ενσωμάτωσε το σύνολο των «θέσεων» της ΟΙΕΛΕ για την εκπαίδευση και ανέπτυξε ιδιαίτερα τις «θέσεις» της για τη διοίκηση- οργάνωση. Το περιεχόμενό του παρουσιάστηκε ήδη (στο ίδιο ΙΙΙ.4.4.Β *«ο αντι- 309»*).

[178] Οι εισηγήσεις δε δημοσιεύτηκαν στον «Ι.Ε.». Στα συμπεράσματα της δεύτερης εισήγησης διαβάζουμε: *«Η εισαγωγή των υπολογιστών στην εκπαίδευση δεν μειώνει αλλά αντίθετα αυξάνει την αναγκαιότητα του δασκάλου... Εμείς οι εκπαιδευτικοί: Πρώτον πρέπει να είμαστε καλά ενημερωμένοι για τις ραγδαίες και ριζικές αλλαγές που συμβαίνουν γύρω μας εξαιτίας της Πληροφορικής... Δεύτερον πρέπει να προσπαθήσουμε να ασκήσουμε την επιρροή και τη δύναμή μας στους πολιτικούς που παίρνουν τις αποφάσεις έτσι ώστε να αποδεχτούν την ουσιαστική συμμετοχή μας για κάθε σχεδιασμό»* (Πρακτικά 19ου Συνεδρίου 25/4).

[179] «Ι.Ε.» 174/2ος/88, 3. Η εισήγηση, που δημοσιεύεται στο ίδιο φύλλο (12), έθετε ερωτήματα για προβληματισμό του Συνεδρίου, χωρίς να προτείνει λύσεις. Εξαίρεση η πρόταση για τη δημιουργία προπαρασκευαστικής μεταλυκειακής τάξης για όσους *«θέλουν να δώσουν εξετάσεις στα ΑΕΙ»*.

[180] Οι εισηγήσεις κυκλοφόρησαν σε ξεχωριστά φυλλάδια. Και στις δύο υπήρχε εκτεταμένος κατάλογος μελετών και προτάσεων που είχαν ληφθεί υπόψη για τη σύνταξή τους. Στην εισήγηση για την αξιολόγηση παρατίθενται και πίνακες κατανομής των εκπαιδευτικών κατά γεωγραφική περιφέρεια και πανεπιστήμιο για να στηριχθεί πρότασή της. Την εποχή εκείνη ο Α. Ανδρέου εκπονεί διδακτορική διατριβή.

[181] Ο Δ. Τσιαγκλής την χαρακτήρισε *«κατάθεση»* λόγου θεωρώντας ότι το σύνολο των εκπαιδευτικών μπορούσε κατά καιρούς να καταθέτει παρόμοια κείμενα με σκοπό τον εμπλουτισμό του προβληματισμού των εκπαιδευτικών (Πρακτικά 21ο 38/4). Ο Κασέτας εκτιμούσε ότι *«το μήνυμα του κινηματογράφου είναι συχνά κοινωνικά εικονοκλαστικό και αυτός είναι ένας σοβαρός λόγος για τον οποίο η τέχνη του κινηματογράφου δυσκολεύεται να διεισδύσει στο κλειστό σύμπαν του σημερινού κομφορμιστικού σχολείου»* (Πρακτικά 35/4).Θεωρούσε δε ότι ο *«κινηματογράφος τέχνης θα μπορούσε να υπάρχει και μέσα στα σχολείο»*, ως μέρος του προγράμματος (Πρακτικά 36/4).

[182] Οι παραπομπές γίνονται από τα φυλλάδια των εισηγήσεων.

συμμόρφωση των εκπαιδευτικών» και *«την ενίσχυση του δημοσιοϋπαλληλικού χαρακτήρα»* τους. Ως όπλο στα χέρια της *«εξουσίας»* των εποπτικών οργάνων λειτούργησε *«ελεγκτικά και ανταποδοτικά»* και ως μηχανισμός υπήρξε *«προσωποπαγής και συμμορφωτικός»* στην υπηρεσία της συντήρησης *«της ισχύουσας τάξης πραγμάτων»* και παράγοντας ανασταλτικός *«στις αναμορφωτικές προσπάθειες στην εκπαίδευση»*. Αφού γίνεται λόγος για την *«κριτική των εκπαιδευτικών οργανώσεων στη μεταπολιτευτική περίοδο»* (που οδήγησε στην αναστολή των επιθεωρήσεων) και στις προσπάθειες επαναφοράς του μηχανισμού που συνάντησαν την αντίθεση του σ.κ. των εκπαιδευτικών, εξετάζονται οι απόπειρες νομοθέτησης (σχέδια Π.Δ.) και εξάγεται το συμπέρασμα ότι μέσω αυτών πρωταρχικά *«προκρίνεται η ατομική αξιολόγηση»*[183]. Στη συνέχεια παρουσιάζεται συνοπτικά η *«εμφάνιση της αξιολόγησης»* και εντοπίζονται οι ρίζες της *«στην οικονομική σκέψη ως φάση της αποδοτικότητας των τυπικών οργανώσεων»* και η εμφάνισή της ως οργανωμένος *«επιστημονικός κλάδος»* στις επιστήμες της αγωγής, για να διερευνηθεί ο ορισμός της στον 1566/85. Έτσι συμπεραίνεται ότι η αξιολόγηση αποτελεί έναν ακόμη μηχανισμό που αποσκοπεί *«α)Στην αναγκαστική υιοθέτηση των κυρίαρχων αντιλήψεων για τον κοινωνικό ρόλο του σχολείου και τη σχολική μάθηση, β)Στην εναρμόνιση των εκπαιδευτικών με το πλαίσιο και το περιεχόμενο της σχολικής γνώσης, γ)Στην ενίσχυση του συγκεντρωτισμού και της ομοιομορφίας... δ)στην ενίσχυση του δημοσιοϋπαλληλικού χαρακτήρα των εκπαιδευτικών, που έντονα έχει αμφισβητηθεί από τους ίδιους στην περίοδο από το 1974 μέχρι σήμερα»*. Με βάση τη γενική αυτή κριτική αντιμετωπίζεται και το πρόσφατο σχέδιο Π.Δ. του ΥΠΕΠΘ για την αξιολόγηση[184].

Η *«πρόταση»* που διαμορφώνεται έχει σαφή στόχο: όποια μορφή διοίκησης και αξιολόγησης *«έργου ή ατομικής συμβολής να μην αποτελούν ακυρωτικό μηχανισμό κάθε προοδευτικής προσπάθειας»*. Θεωρείται ότι μόνο *«η άμεση δημοκρατία»* είναι σε θέση να συμβάλει στον *«καθημερινό πλουτισμό και την ανανέωση της εκπαιδευτικής πολιτικής και της εκπαιδευτικής πράξης»* και γι' αυτό κάθε μορφή *«ατομικής αξιολόγησης»* απορρίπτεται, ενώ σταθερή παραμένει η επιμονή *«στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου όταν οι παράγοντες της σχολικής μονάδας έχουν τη δυνατότητα σχεδιασμού της σχολικής ζωής και της εκπαιδευτικής πράξης... μπορούν να επιλέγουν και να τροποποιούν τα προγράμματα και τα μέσα»*. Μόνο σε αυτή την περίπτωση οι ίδιοι μπορούν *«να αξιολογούν τις επιλογές τους»*[185].

Η προσέγγιση της ΟΙΕΛΕ στο ζήτημα της *«αξιολόγησης»* εδράζεται και αποτελεί συνέχεια των προηγούμενων αναλύσεών της (οπτική *«θεωριών της αναπαραγωγής»*),

---

[183] Θεωρείται ότι στα τρία πρώτα σ.ν. Π.Δ. για την Αξιολόγηση προτείνεται: πολυποίκιλη ιεραρχία αξιολογητών- επανέρχονται οι εκθέσεις- μετατρέπονται οι Σ.Σ. σε Επιθεωρητές- οι εκθέσεις καθορίζουν τη μισθολογική εξέλιξη των εκπαιδευτικών- επιδιώκεται σε ατομικό επίπεδο να διαπιστωθεί κατά πόσο υπάρχουν αποκλίσεις κατά την υλοποίηση της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής- οι εκθέσεις αποτελούν πρόκριμα για κατάληψη διευθυντικών και εποπτικών θέσεων και επανέρχονται οι αξιολογικές κλίμακες.

[184] Το σχέδιο θεωρείται ότι επαναφέρει τις εκθέσεις και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού μέσα από πολύπλοκες διαδικασίες, αφήνει ανοιχτό το ζήτημα της χρήσης του αποτελέσματος της αξιολόγησης- που προφανώς θα είναι ο καθορισμός της *«εξέλιξης»* του εκπαιδευτικού-, προβλέπει την *«αυτοαξιολόγηση»* ως διαδικασία νομιμοποίησης των αξιολογητικών κρίσεων, ανατρέπει το χαρακτήρα του *«συνεργάτη»* που είχε διακηρυχθεί για το Σ.Σ. Γενικά απορρίπτονται τα άρθρα 4 ως 9 του σχεδίου, που προέβλεπαν την *«ατομική αξιολόγηση»* και τονίζεται το αδύνατο και πολιτικά επικίνδυνο του χαρακτήρα της (ειδικότερα για τους Ι.Ε. σημειώνεται ότι η συμμετοχή του δ)ντή στην αξιολόγηση, όταν αυτός ορίζεται από τον ιδιοκτήτη, θα ήταν ιδιαίτερα *«αρνητικό γεγονός»*).

[185] Παρατίθεται και η όλη διαδικασία: εντοπισμός των αναγκών- κάλυψη από τους αρμόδιους φορείς- εξειδίκευση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (δια του σχεδιασμού) και της οργάνωσης των εκπαιδευτικών εφαρμογών (προγράμματα, μέσα εργαστήρια) στα πλαίσια του εθνικού και τοπικού σχεδιασμού- αξιολόγηση των αποτελεσμάτων- εντοπισμός των νέων αναγκών, των προβλημάτων και δυσκολιών εκτέλεσης του σχεδιασμού- αξιολόγηση προγραμμάτων και μέσων- εντοπισμός επιμορφωτικών αναγκών. Στην παραπάνω διαδικασία παίρνουν μέρος οι Σύλλογοι Διδασκόντων, ο Σ.Σ. και Προϊστάμενος και οι εκπρόσωποι γονέων και μαθητών (στη Μ.Ε.). Για το ίδιο θέμα και στο ίδιο: IV.5.5.Α.

αλλά η τελική πρότασή της *δε διαφέρει σημαντικά απ' αυτή των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ, αφού κι εδώ απορρίπτεται η ατομική αξιολόγηση.*

Τέλος, το ζήτημα της *«επιμόρφωσης»* των εκπαιδευτικών αντιμετωπίζεται με το ίδιο θεωρητικό οπλοστάσιο. Αρχικά ανιχνεύονται οι λόγοι που οδήγησαν στο να αποτελέσει *«την τελευταία δεκαετία.. αντικείμενο προβληματισμού και συγκρούσεων»*[186] και μελετάται η μορφή που πήρε η επιμόρφωση στην Ελλάδα[187]. Τούτο γίνεται, γιατί εκτιμάται ότι *«η θεσμική μορφή, η οργάνωση και το περιεχόμενο της κατάρτισης των εκπαιδευτικών (βασική και επιμόρφωση) είναι από τα σπουδαιότερα θέματα της εκπαιδευτικής- Παιδαγωγικής επικαιρότητας».* Η παρατήρηση αυτή πηγάζει από τη βασική ιδέα που διατρέχει το κείμενο, αν και δε σημειώνεται κατά λέξη σ' αυτό: *η επιμόρφωση αποτελεί ένα επιπλέον μηχανισμό ιδεολογικού ελέγχου των εκπαιδευτικών και επιβολής σ' αυτούς των ιδεολογικών εκπαιδευτικών αντιλήψεων των κυρίαρχων κοινωνικών δυνάμεων.* Μάλιστα στη συγκεκριμένη συγκυρία *αποτελεί κεντρικό διακύβευμα της κοινωνικής σύγκρουσης για τον έλεγχο του σχολείο, αφού με το να έχουν περιοριστεί παλαιότερες μορφές άμεσου διοικητικού ελέγχου του, ανάγεται σε κυρίαρχο ζήτημα το θέμα της διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού και των αντιλήψεων του.*

Το κείμενο ακολουθεί την τακτική διαμόρφωσης ερωτημάτων σχετικά με την επιμόρφωση, των οποίων η απάντηση προσδιορίζει και την κατεύθυνση των «θέσεων» της ΟΙΕΛΕ[188]. Ο τρόπος που τίθενται τα ερωτήματα και αναλύεται το πρόσφατο νομικό πλαίσιο[189] οδηγεί στο συμπέρασμα ότι *«κρίσιμο και επίμαχο θέμα»* είναι αυτό του φορέα ή

---

[186] Οι λόγοι αυτοί είναι: α)οι ανάγκες που προέκυψαν από την προσπάθεια *«αστικού εκσυγχρονισμού»* της εκπαίδευσης που παρατηρείται μετά το 1976, β)η *«μαζικοποίησή της»* (ΣΕΛΜΕ-ΣΕΛΔΕ)σε σχέση με το παρελθόν, γεγονός που ώθησε αρκετούς εκπαιδευτικούς που πέρασαν απ' αυτή σε προβληματισμούς, γ)οι πιέσεις που ασκεί το φαινόμενο της *«μαζικοποίησης της γενικής εκπαίδευσης»* για *«παιδαγωγική κατάρτιση»* μεγαλύτερου αριθμού εκπαιδευτικών, δ)οι προσπάθειες του κράτους να διαμορφώσει *«επιμορφωτικό δίκτυο το οποίο θα ελέγχει»*, αφού ο έλεγχος της βασικής τους κατάρτισης *«δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικός»* (επέκταση της φοίτησης στα ΑΕΙ που είναι αυτόνομα ιδρύματα) και ε)η επικέντρωση των προβληματισμών στο *«"είδος" και την "ποιότητα"»* της κατάρτισης γενικότερα των εκπαιδευτικών, αφού απ' αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό *«το αποτέλεσμα της εκπαιδευτικής πράξης»*.

[187] Σχετικά με τη μορφή σημειώνεται ότι αρχικά *«δεν υπήρχε στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής»* και τέθηκε ουσιαστικά μετά το 1976 για να υπηρετήσει σκοπεύσεις της προσπάθειας *«εκσυγχρονισμού»*. Οι μορφές επιμόρφωσης που προηγήθηκαν απευθύνονταν σε μικρό αριθμό εκπαιδευτικών και παρέχονταν μετά από *«επιλογή»* τους και μόνο. Όλες οι μορφές επιμόρφωσης λειτούργησαν αποκλειστικά κάτω από τον έλεγχο, εποπτεία και καθοδήγηση του ΥΠΕΠΘ με τη συνδρομή *«κυρίως του εποπτικού προσωπικού»*. Το σύνολό τους είχε ως βασική επιδίωξη τη μεταφορά στον εκπαιδευτικό μηχανισμό επιθυμητών από την εξουσία εκπαιδευτικών αντιλήψεων και συμπεριφορών και απώτερο στόχο τη *«διαμόρφωση μιας διδακτικής μεθοδολογίας»* που θα υλοποιούσε ευθύγραμμα τις κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές. Ο προσανατολισμός των σχολών αυτών επηρέασε βαθύτατα τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι κατανόησαν τις επιμορφωτικές διαδικασίες ως διαδικασία εκμάθησης μεθόδων και αφομοίωσης *«πρακτικών οδηγιών»* που αφορούν *«την καθημερινή διδακτική πράξη, χωρίς να θέτουν ζητήματα για τις σχολικές γνώσεις, για τον κοινωνικό ρόλο του σχολείου»* και τη θέση τους σ' αυτό. Τέλος, *«αποτέλεσαν το φυτώριο εκπαιδευτικών στελεχών, που ήταν και η μέριμνα των κυρίαρχων δυνάμεων, με σκοπό την εδραίωση της κυρίαρχης ιδεολογίας και την άσκηση ελέγχου»*.

[188] Τίθενται ερωτήματα σχετικά: α)με τη *«μορφή»*. Ποιος οργανώνει (ΥΠΕΠΘ, τοπικές εκπαιδευτικές αρχές, ΑΕΙ), με ποιο κέντρο (σχολείο ή σχολεία περιοχής, επιμορφωτικές σχολές ή ΑΕΙ;) και με ποια διάρκεια, β)τους τρόπους πρόσβασης των εκπαιδευτικών, το διδακτικό προσωπικό που στελεχώνει τους επιμορφωτικούς θεσμούς, τη χρηματοδότηση, τη σχέση της με τη βασική εκπαίδευση, το αν τα προγράμματα θα είναι συμβατά με τα αιτήματα των εκπαιδευτικών και των σχολείων ή θα οργανώνονται από *«εποπτεύουσα αρχή»* και τη διασύνδεση της με το μετασχηματισμό του σχολείου και την έρευνα. Η απάντηση των ερωτημάτων είναι έμμεση, αφού εξετάζεται το υπάρχον νομικό καθεστώς για να αποκαλυφθούν οι κυβερνητικές προθέσεις και σημειώνεται ότι αυτό *«έχει υποστεί κριτική από τις ομοσπονδίες εκπαιδευτικών, τις συνδικαλιστικές παρατάξεις, τους εκπαιδευτικούς και την ομάδα εργασίας που έχει συστήσει η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, από διαφορετικές βέβαια οπτικές»*.

[189] Σημειώνεται ότι ο 1204/89 και ο 1566/85 σκοπεύουν στην *«αναγκαστική υιοθέτηση από τους εκπαιδευτικούς»* των κυρίαρχων εκδοχών για τη σχολική μάθηση, στην εναρμόνισή τους με το πλαίσιο και το περιεχόμενο της σχολικής γνώσης, στη διαμόρφωση μιας μεθόδου ομοιόμορφης δήθεν αξιολόγησης, ώστε η διαδικασία αυτή να μπορεί να αναγορευτεί σε *«"αντικειμενική" και κοινωνικά "ουδέτερη"»*, στην ενίσχυση του δημοσιοϋπαλληλικού τους χαρακτήρα, ενώ αποφεύγεται ο νομικός προσδιορισμός

των φορέων που οργανώνουν την επιμορφωτική διαδικασία. Και αυτό γιατί από τη λύση του υποδεικνύεται *«το μέγεθος του δικτύου που θα αναπτυχθεί»*, *«το περιεχόμενο και οι κατευθύνσεις»* της επιμόρφωσης, το αν το πρόγραμμά της θα είναι *«συμβατό με τα αιτήματα των σχολείων και των εκπαιδευτικών»* και γενικότερα αν *«διαμορφωθεί ένας νέος μηχανισμός για την επιβολή των ιδεολογικών επιλογών των κυρίαρχα ιδεολογικών δυνάμεων»*. Το ζήτημα της ιδιαίτερης βαρύτητας του φορέα- και του διοικητικού του σχήματος- θεωρείται ότι αναδεικνύεται ακόμη από την ιδιαίτερη φροντίδα την οποία καταβάλλουν οι ποικίλες ομάδες εργασίας του ΥΠΕΠΘ και οι εμπειρογνώμονες να τα προσδιορίσουν[190]. Θεωρεί δε ότι αυτό σχετίζεται με τις προσπάθειες *«διαφόρων ομάδων του κρατικού μηχανισμού να ελέγξουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για λογαριασμό συγκεκριμένων πολιτικών μερίδων του κυρίαρχου συνασπισμού»*[191].

Έτσι, η *«πρόταση»* της ΟΙΕΛΕ προκύπτει ως αποτέλεσμα ανάλυσης των *ιδεολογικών προσδιορισμών* της επιμορφωτικής διαδικασίας. Κατ' αυτή πρέπει να επιδιωχθεί: α) Τα *«επίπεδα επιμόρφωσης»* να είναι δύο. Η *«κοινότητα των σχολείων»* και τα *«Πανεπιστήμια»*. Το πρώτο αντιστοιχεί με την παροχή επιμόρφωσης *«σε τοπικό επίπεδο»*. Σ' αυτό εντάσσονται επιμορφωτικά σεμινάρια *«βραχείας διάρκειας»* με αντικείμενο την κατάρτιση σε παιδαγωγικά ζητήματα και σε *«ειδικά γνωστικά αντικείμενα»*. Το πρόγραμμά της οργανώνεται *«με βάση "menu" σεμιναρίων»*, που συγκροτείται από τα αιτήματα των Συλλόγων Διδασκόντων, μεμονωμένων εκπαιδευτικών και των Σχολικών Συμβούλων. Αυτή η μορφή επιμόρφωσης μπορεί να λειτουργήσει σε επίπεδο σχολείου, ομάδα σχολείων περιοχής και ομάδα εκπαιδευτικών ανάλογα με την ειδικότητα και ενδιαφέροντά τους και προσφέρεται *«όταν ο εκπαιδευτικός είναι στη σχολική πράξη»*. Μια τέτοια οργάνωση επιτρέπει την άμεση συζήτηση προβλημάτων που σχετίζονται με τη σχολική πράξη και τα προβλήματα που παρουσιάζονται κατά τη διάρκειά της, τη μείωση των ανισοτήτων πρόσβασης των εκπαιδευτικών στα επιμορφωτικά αγαθά (προκύπτει από τη γεωγραφική κατανομή των σχολείων) και, επιπλέον, μπορεί να εφαρμοστεί *«άμεσα σε ολόκληρο το σχολικό δίκτυο»*, επειδή είναι *«ευέλικτη»*. Δε σχετίζεται σε καμιά περίπτωση με το σύστημα των Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων, αφού αυτά διαθέτουν *«δική τους οργανωτική δομή»* πλήρως ελεγχόμενη και καθοδηγούμενη από το ΥΠΕΠΘ[192]. Το δεύτερο επίπεδο (Πανεπιστήμια) οργανώνεται στα Παιδαγωγικά Τμήματα Δ/Ν. και στους τομείς Παιδαγωγικής των Φιλοσοφικών Σχολών *«σε συνεργασία με άλλες σχολές και τμήματα»*. Τα Πανεπιστήμια, ως φορέας επιμόρφωσης, επιλέγονται γιατί μειώνουν τις δυνατότητες *«να διαμορφωθεί»* νέος μηχανισμός *«"συμμόρφωσης"»* και *«ελέγχου»* των εκπαιδευτικών, αποτελούν το *«χώρο μόρφωσης των εκπαιδευτικών και "ζύμωσης" με τις νέες κατευθύνσεις στις επιστήμες της αγωγής»*, διαθέτουν τη *«μεγαλύτερη δυνατότητα για έρευνα»*, ενώ παράλληλα μπορούν να προσφέρουν *«τη δυνατότητα επανεκπαίδευσης ή συμπληρωματικής μόρφωσης, που για το σύνολο των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι αναγκαία»* και η διασπορά τους δίνει τη δυνατότητα να λειτουργήσει άμεσα δίκτυο επιμόρφωσης εξαπλωμένο σ' όλη την Ελλάδα.

Η *«πρόταση»* ακολουθείται από τη σκιαγράφηση των βασικών αρχών και κατευθύνσεων βάση των οποίων η ΟΙΕΛΕ αντιμετωπίζει το ζήτημα της επιμόρφωσης: α)επειδή αυτή προϋποθέτει την ύπαρξη βασικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, η οποία

προσανατολισμών που έχουν σχέση με την αναδιοργάνωση της βασικής κατάρτισής τους, την εκπαιδευτική έρευνα και τη δυνατότητά τους να προσδιορίζουν *«το περιεχόμενο της επιμόρφωσής τους»*. Δηλαδή, το υπάρχον νομικό καθεστώς έρχεται σε αντίθεση με στόχους του συνδικαλιστικού κινήματος της ΟΙΕΛΕ.

[190] Το κείμενο έχει υπόψη του τη μελέτη λειτουργίας των ΠΕΚ των Chiappano N. και Vandevelde L. (πρόγραμμα GRE/85/010/A/01/13 της UNESCO).

[191] Είναι εμφανής η επιρροή των απόψεων του Ν. Πουλαντζά, από την ορολογία που χρησιμοποιείται.

[192] Σημειώνεται ο απόλυτος έλεγχος των προγραμμάτων τους από το υπουργείο και θεωρείται ότι *«η προτεινόμενη σύνδεση Π.Ε.Κ. και Πανεπιστημίων... δεν πρόκειται να συμβάλει στην ανεξαρτητοποίηση τους από το ΥΠΕΠΘ. Η σύνδεση αυτή μάλλον θα νομιμοποιήσει τον προσανατολισμό τους»*.

στην Ελλάδα είναι *«ελλιπής, ανεπαρκής και σε πολλές περιπτώσεις ανύπαρκτη»*, η επιμόρφωση οφείλει να λειτουργήσει *«ως ένα είδος συμπληρωματικής εκπαίδευσης»* μέχρι η βασική κατάρτιση να αποκτήσει ικανοποιητικό επίπεδο, β)γενικότερα, όμως, η επιμόρφωση σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να ταυτίζεται με τη βασική κατάρτιση, αλλά και οι δύο αποτελούν *«αναπόσπαστα τμήματα της ίδιας διαδικασίας»*, γ)η επιμόρφωση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της *«επαγγελματικής σταδιοδρομίας του εκπαιδευτικού»*, δ)αποτελεί διαδικασία *«πρόκλησης, ενίσχυσης και προσφοράς ευκαιριών για τους εκπαιδευτικούς»* και όχι μηχανισμό που επιφέρει *«ορισμένες επιθυμητές για το εκπαιδευτικό σύστημα αλλαγές στις ιδέες και στη συμπεριφορά του»* και ε)βασίζεται στην εκμάθηση του επιστημονικού τρόπου σκέψης, στην ένταξη των διδακτικών και εκπαιδευτικών πρακτικών του σε μια διαδικασία *«κοινωνικού γίγνεσθαι και μετασχηματισμού»*. Αυτές φιλοδοξούν να αποτελέσουν και το πυρήνα μιας οπτικής μέσω της οποίας ο χώρος των Ι.Ε. θα αντιμετωπίζει κάθε προσπάθεια ρύθμισης του ζητήματος της επιμόρφωσης που θα εμφανίζονταν στο άμεσο μέλλον.

Τα παραπάνω αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής ιδεολογίας που καλλιεργείται και προωθείται στο χώρο της ΟΙΕΛΕ και *σκοπό έχει να περιορίσει τον έλεγχο (ιδεολογικό και διοικητικό) της κυβερνητικής εξουσίας- που κατανοείται ως φορέας των συμφερόντων του κυρίαρχου συνασπισμού εξουσίας- πάνω στο σχολείο και τους εκπαιδευτικούς και προωθεί σειρά μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής- τα οποία σχετίζονται τόσο με κεντρικές θεσμικές αλλαγές όσο και με το μικροεπίπεδο της διδακτικής πράξης- που θεωρεί ότι μπορούν να οδηγήσουν στην αυτονόμηση του εκπαιδευτικού και στην ανανέωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας προς όφελος του συνόλου των μη κυρίαρχων τάξεων.* Θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι *αυτό που μετατρέπει την εκπαιδευτική ανάλυση που επιχειρείται σε κάθε επιμέρους θέμα εκπαιδευτικής πολιτικής με το οποίο ασχολείται η Ομοσπονδία σε εκπαιδευτική ιδεολογία είναι ο εκ των προτέρων και σαφώς προσδιορισμένος σκοπός της ΟΙΕΛΕ να προτείνει μέτρα που θα μπορούσαν, να ανατρέψουν συνολικά ή τουλάχιστον να περιορίσουν τον «αναπαραγωγικό» χαρακτήρα του σχολικού μηχανισμού και να απαλλάξουν τον εκπαιδευτικό από τον προσδιορισμένο ρόλο του, δηλαδή το ρόλο του εμφυτευτή της κυρίαρχης ιδεολογίας στο σχολικό χώρο.* Η μετατροπή, δηλαδή, της ανάλυσης σε εργαλείο πάλης. Το γεγονός της αναλυτικής προσέγγισης του φαινομένου της εκπαίδευσης διαμέσου των *«θεωριών της αναπαραγωγής»*, δε σημαίνει, βέβαια, την απαλλαγή της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΟΙΕΛΕ από επιμέρους αντιφάσεις, που πηγάζουν από τις κεντρικές πολιτικές σκοπεύσεις της Ομοσπονδίας και ανιχνεύονται εξάλλου σε κάθε μορφή ιδεολογικού λόγου[193].

Είναι σημαντικό ότι στο χώρο της ΟΙΕΛΕ παρατηρείται μαζική απήχηση σε σώμα εκπαιδευτικών των *«θεωριών της αναπαραγωγής»* τουλάχιστον μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80[194]. Το γεγονός αυτό προσλαμβάνει ιδιαίτερη διάσταση επειδή ακριβώς

---

[193] Μια τέτοια χαρακτηριστική αντίφαση παρατηρείται ανάμεσα στην πρόταση για την κατάργηση των ιδιαίτερων προγραμμάτων των ιδιωτικών σχολείων και στο συνολικό πρόγραμμα ανανέωσης του ελληνικού σχολείου που προτείνουν μέσω των *«μη αναλυτικών προγραμμάτων»*, με την έννοια ότι μέρος του προγράμματος των ιδιωτικών σχολείων εμπεριέχει δραστηριότητες και σκοπεύσεις που περιγράφουν οι Ι.Ε. ως επιθυμητές. Η αντίφαση αυτή είναι απόλυτα κατανοητή. Αρχικά η απαγόρευση των ιδιαίτερων προγραμμάτων των ιδιωτικών σχολείων εδράζεται σε εργασιακού, πέρα του ιδεολογικού τύπου, διεκδικήσεις και υπακούει στην ανάλυση της Ομοσπονδίας σύμφωνα με την οποία ακριβώς μέσω των προγραμμάτων αυτών επιτυγχάνεται η προνομιακή πρόσβαση στη γνώση. Έτσι, ερμηνεύεται και η διεκδίκηση της κατάργησής τους *μέχρι* το σύνολο των παιδιών να έχει πρόσβαση σε τέτοιου τύπου προγράμματα. Ποιο ενδιαφέρον όμως είναι το γεγονός ότι οι Ι.Ε. *γνωρίζουν πρακτικά* πόσο διαφορετικά μπορεί να δουλέψει ένα σχολείο, αν δεν υποτάσσεται στο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα. Δηλαδή, οι εκπαιδευτικές πρακτικές (γνώση άλλης μορφής λειτουργίας του σχολείου) προσδιορίζουν και τα όρια του εκπαιδευτικού ιδεολογικού λόγου τους. Ακριβώς για το ότι δεν το *ομολογούν* αποτελεί ιδεολογικό λόγο.

[194] Ο Μπ. Νούτσος σημειώνει την υποχώρηση των θεωριών της αναπαραγωγής *«σε ερευνητικούς, πανεπιστημιακούς και εκπαιδευτικούς κύκλους»* στα τέλη της δεκαετίας του '70, σε παγκόσμιο, βέβαια, επίπεδο (Νούτσος Μπ. *ο.π.*, 44.).

α)η ΟΙΕΛΕ αποτελεί οργανωμένη έκφραση μιας μερίδας των ελλήνων εκπαιδευτικών, των ιδιωτικών, που έρχεται σε άμεση και θεσμική επαφή με το σύνολο του εκπαιδευτικού σώματος και β)η μεγάλη πλειοψηφία των Ι.Ε. περνά τελικά στη δημόσια εκπαίδευση, δηλαδή, πρόσωπα φορείς της ιδεολογίας αυτής αποκτούν διαπροσωπικές επαφές με τους εξαρχής δημόσιους εκπαιδευτικούς, λογίζονται ως μέρος τους και *ενδεχομένως* λειτουργούν στην κατεύθυνση επηρεασμού της ιδεολογίας τους[195].

IV. 2. 5. Συνοπτικές παρατηρήσεις

Οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες διαμέσου των αποφάσεων των συνδικαλιστικών συνεδρίων τους διατυπώνουν τις απόψεις τους για το σύνολο σχεδόν των ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής. Η διαδικασία αυτή από τη μια αποτελεί απάντηση στα επίκαιρα, κατά περίοδο και συγκυρία, προβλήματα εκπαιδευτικής πολιτικής και από την άλλη σκιαγραφεί το σύνολο εκείνων των ζητημάτων που αναδεικνύει κάθε Ομοσπονδία ως κυρίαρχα και πρωταρχικά. Δηλαδή, η καταγραφή του συνόλου των εκπαιδευτικών τους αποφάσεων επιτρέπει α) την περιγραφή του γενικότερου εκπαιδευτικού ιδεολογικού λόγου του σώματος των Ελλήνων εκπαιδευτικών και β)την καταγραφή της ιδιαίτερης μορφής που αποκτά ο λόγος αυτός σε κάθε ιδιαίτερο χώρο.

Η εξέταση του λόγου αυτού- κατά την περίοδο 1974-89- μας επιτρέπει να υποστηρίξουμε ότι στην παραπάνω φάση στις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες καταβάλλεται *προσπάθεια να περιγραφεί ένα επιθυμητό εκπαιδευτικό σύστημα, διαμέσου της κριτικής του υπάρχοντος και της αντίδρασης στα επιχειρούμενα μέτρα των κρατικών εκπαιδευτικών πολιτικών.* Ο εκπαιδευτικός ιδεολογικός λόγος που κατατίθεται στα συνδικαλιστικά τους συνέδρια προσανατολίζεται κεντρικά στην *προσπάθεια επιρροής των κρατικών αποφάσεων που διαμορφώνουν το θεσμικό εκείνο καθεστώς που θεωρείται ότι θα επιτρέψει τον εκσυγχρονισμό ή την αναμόρφωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.* Ο εκσυγχρονισμός ή αναμόρφωση αυτή *δε συλλαμβάνεται ως πολιτικά ουδέτερη διαδικασία*, γιατί συμβαδίζει με την κοινή και στους τρεις χώρους άποψη ότι συγκεκριμένα μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής μπορούν να δράσουν, έτσι ώστε ο *σχολικός θεσμός να αποβάλει σταδιακά τον αναπαραγωγικό του χαρακτήρα* και να *συμβάλει στη δημιουργία μια κοινωνίας περισσότερο ισότιμης και δίκαιης, προς όφελος των κοινωνικά ασθενέστερων ομάδων.* Η άποψη αυτή πρωτοεμφανίζεται στην ΟΙΕΛΕ και επικρατεί στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ τη δεκαετία του 1980, ενώ προηγουμένως στο χώρο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών του δημοσίου επικρατούσε μια *περισσότερο εθνοκεντρική αντιμετώπιση* της ανάγκης για μεταρρύθμιση (:*η μεταρρύθμιση- εκσυγχρονισμός- αναμόρφωση της εκπαίδευσης είναι αναγκαία γενικότερα για το καλό του τόπου*). Σε κάθε περίπτωση και σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο, όμως, ο λόγος περί των θεωρούμενων αναγκαίων εκπαιδευτικών αλλαγών δεν αναφέρεται στο κορυφαίο πολιτικό γεγονός της ένταξης στην ΕΟΚ. Αντίθετα το *αγνοεί εντελώς.* Το γεγονός αυτό εμφανίζεται ως *μαζική λογοκρισία* στο πεδίο του εκπαιδευτικού ιδεολογικού λόγου της αρνητικής άποψης για την ένταξη στην ΕΟΚ, που κυρίαρχει την περίοδο εκείνη σε όλο το φάσμα της ελληνικής αριστεράς, της οποίας οι παρατάξεις ελέγχουν συνδικαλιστικά τις Εκπαιδευτικές

---

[195] Ο Γ. Φυσάκις αξιολογώντας τη λειτουργία της ΟΙΕΛΕ (ΣΙΕΛ-Α) κατά την περίοδο 1975-89 έκανε λόγο για τη γνώση και τις πρακτικές που διαμόρφωνε κάθε εκπαιδευτικός που περνούσε από το *«καμίνι της ΟΙΕΛΕ»*. Η διερεύνηση των εκπαιδευτικών πρακτικών εκείνης ακριβώς της ομάδας των πρώην ιδιωτικών εκπαιδευτικών που τελικά αφομοιώθηκαν στη δημόσια εκπαίδευση αποτελεί, κατά την άποψή μου, λείαν ενδιαφέρον αντικείμενο, που μπορεί να οδηγήσει σε πλούσια συμπεράσματα σχετικά με τις *επιπτώσεις της εκπαιδευτικής ιδεολογίας στις εκπαιδευτικές πρακτικές των εκπαιδευτικών.*

Ομοσπονδίες[196]. Πρόκειται, δηλαδή, για ένα εκπαιδευτικό ιδεολογικό λόγο πρωταρχικά *εσωστρεφή*[197].

Οι έννοιες του εκσυγχρονισμού- μεταρρύθμισης- ανανέωσης του εκπαιδευτικού συστήματος και της συμβολής του στη δημιουργία ενός άλλου τύπου κοινωνίας, ενώ παρουσιάζονται και στους τρεις χώρους ως ενιαίο σχήμα, προσλαμβάνουν σε κάθε έναν απ' αυτούς περιεχόμενα και αποχρώσεις, που εδράζονται στην ύπαρξη της ιδιαίτερης εκπαιδευτικής ιδεολογίας που αναπτύσσεται σε καθ' ένα απ' αυτούς.

Στη ΔΟΕ οι αναγκαίες αλλαγές αφορούν περισσότερο τη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των δασκάλων, την αλλαγή του συστήματος εποπτείας αυτών και του εκπαιδευτικού συστήματος και την αναμόρφωση της δομής του. Η πρόταση αυτή εδράζεται σε ένα *συνεκτικό ιδεολογικό πλέγμα που επιζητά παράλληλα την κοινωνική καταξίωση του δασκάλου διαμέσου της πιστοποιημένης αξίας του επιστημονικού του επιπέδου, την ανάδειξη του υποχρεωτικού κύκλου της εκπαίδευσης σε κύκλο αποφασιστικής σημασίας για το εκπαιδευτικό σύστημα και τη μερική αυτονόμηση του προσώπου του δασκάλου και της σχολικής διαδικασίας από τους μονοπρόσωπους μηχανισμούς ελέγχου.* Πρόκειται, δηλαδή, για *μια ιδεολογία που εκκινεί από τη βίωση (ή εντύπωση που δημιουργείται στους δασκάλους) της υποδεέστερης θέσης αυτών και του δημοτικού σχολείου εντός του εκπαιδευτικού συστήματος.* Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι η συστηματική παραγωγή *παιδαγωγικού λόγου* στα συνδικαλιστικά τους συνέδρια, αφού η διατύπωση αυτής της μορφής του λόγου *εμμέσως αποτελεί «απόδειξη» της παιδαγωγικής και επιστημονικής ικανότητας των δασκάλων και του αυξημένου ενδιαφέροντός τους για τα εκπαιδευτικά προβλήματα.* Ως εκ τούτου είναι ένας λόγος προσανατολισμένος προς το *εσωτερικό* του εκπαιδευτικού συστήματος, με την έννοια ότι αναζητά πρωταρχικά *εκπαιδευτικές* λύσεις. Δηλαδή, οι εκπαιδευτικές πολιτικές κατανοούνται πρωτογενώς ως *εκπαιδευτικές* και δευτερογενώς ως *πολιτικές.*

Στην ΟΛΜΕ ο εκσυγχρονισμός- βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος κατανοείται ως διαδικασία *προσφοράς στη μέση εκπαίδευση και στον καθηγητή όλων εκείνων των μέσων που θα επιτρέγουν στην πρώτη, να λειτουργήσει αποτελεσματικά, ως πρωταρχικής σημασίας εκπαιδευτική βαθμίδα και παράλληλα θα εξασφαλίσουν στον εργαζόμενο καθηγητή τέτοιες συνθήκες άσκησης του επαγγέλματός του που θα αποτελούν «απόδειξη» της σημαντικής θέσης που κατέχει εντός του εκπαιδευτικού συστήματος.* Πρόκειται, δηλαδή, για μια ιδεολογία που εκκινεί από την *προσπάθεια επιβεβαίωσης της σπουδαιότητας της θέσης του καθηγητή και της εκπαιδευτικής βαθμίδας στην οποία αυτός εργάζεται.* Ως εκ τούτο είναι ένας λόγος προσανατολισμένος προς το *εξωτερικό* του εκπαιδευτικού συστήματος με την έννοια ότι αναζητά *πολιτικές λύσεις ως απόδειξη ενδιαφέροντος.* Για τους καθηγητές, δηλαδή, οι εκπαιδευτικές πολιτικές είναι πρωτογενώς *πολιτικές* και δευτερογενώς *εκπαιδευτικές.*

Αποτέλεσμα των παραπάνω αποτελεί ότι οι εκπαιδευτικές ιδεολογίες των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ *μπορεί κατά καιρούς να συγκρουσθούν* με την έννοια ότι μπορεί να εκτιμηθεί διαφορετικά στους δυο χώρους η αρνητική ή θετική επίδραση συγκεκριμένων μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής στα συμφέροντα μιας βαθμίδας εκπαίδευσης και των εργαζόμενων σε αυτή[198].

---

[196] Η μόνη περίπτωση αναφορών στην ανάγκη εκσυγχρονισμού του σχ. συστήματος σε σχέση με τη σύνδεσή μας με την «*Ευρώπη*» παρουσιάζεται στην ΟΛΜΕ (1975-76) και μερικώς στη ΔΟΕ την ίδια περίοδο. Είναι, όμως, ασθενής και γρήγορά εξαφανίζεται. Το ενδιαφέρον είναι ότι δεν παρουσιάζεται μια έστω εκτεταμένη αναφορά για τις «αρνητικές επιδράσεις» της «*ένταξης*» στην ΕΟΚ.

[197] Οι αναφορές που γίνονται στην ΟΙΕΛΕ και επιχειρούν να «αναλύσουν» τη «*φάση*» στην οποία βρίσκονται τα εκπαιδευτικά συστήματα, αποτελούν ένα είδος «υπερπήδησης» της πραγματικότητας, αφού και αυτές αγνοούν την ιδεολογική έστω «ανάλυση» *της «φάσης»* του ελληνικού εκ. συστήματος σε σχέση με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

[198] Η σύγκρουση αυτή δεν είναι αναγκαίο να είναι εμφανής. Υπό συνθήκες κάτι τέτοιο μπορεί να συμβεί. Θυμίζουμε την περίπτωση της παραλίγο ανταπεργίας των δασκάλων το 1988, γιατί η διαφορετική αντιμετώπιση των προβλημάτων της δευτεροβάθμιας αντιστρατεύονταν την «*ίση μεταχείριση*» των εκπαιδευτικών. Επιπλέον μπορεί να επιδρά στο διαφορετικό προσανατολισμό (και) των εκπαιδευτικών

Κοινά χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής ιδεολογίας και των δύο χώρων (ΔΟΕ-ΟΛΜΕ)αποτελούν: Α)η πεποίθηση ότι μια σειρά μέτρα *κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής- που υλοποιούνται μέσα από νομικές ρυθμίσεις- σε συνθήκες διαχείρισης του κράτους από ένα «προοδευτικό» και φιλικό προς την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση κομματικό σχηματισμό είναι σε θέση να αναμορφώσουν την εκπαίδευση.* Τούτο έχει ως αποτέλεσμα ο εκπαιδευτικός ιδεολογικός τους λόγος να διαμορφώνεται ως μια *πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής προς το κράτος με σκοπό, όχι μόνο να επηρεάσει γενικότερα τις αποφάσεις του, αλλά να αποκαλύγει, παράλληλα, πότε (με την έννοια πιο πολιτικό κόμμα) ενεργεί έτσι ώστε να υλοποιείται ό,τι συλλαμβάνεται ως μεταρρύθμιση του υπάρχοντος και πότε αυτό δεν συμβαίνει.* Δηλαδή η εκπαιδευτική ιδεολογία των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ εμπλέκεται στον *πολιτικό ιδεολογικό λόγο, που «ερμηνεύει» και «αξιολογεί» την πολιτική επικαιρότητα,* είναι δηλαδή *σε μεγάλο βαθμό πολιτικο- κομματικά προσανατολισμένος.* Αυτό το χαρακτηριστικό συνδέεται άρρηκτα με το ότι ο λόγος αυτός *αντιλαμβάνεται το κράτος ως σχετικά ουδέτερο ταξικό σχηματισμό.* Β) Αρθρώνει εκπαιδευτικό ιδεολογικό λόγο με πρόθεση *συνολικής αντιμετώπισης των αναγκαίων εκπαιδευτικών μέτρων που θα οδηγήσουν σε συνολική μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος στις αρχές της δεκαετίας του 1980.* Με την έννοια ότι οι παλαιότερες κριτικές δε συγκροτούσαν *συνολική πρόταση.* Γ) Θεωρεί ότι η μεταρρύθμιση του υπάρχοντος (στη δεκαετία του '80) είναι δυνατή, αν ληφθεί μια σειρά μέτρων τα οποία θα συμφωνούν *με τις δικές τους προτάσεις,* συνεκτικό στοιχείο των οποίων είναι *η συνδιαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος από τους εκπαιδευτικούς με την έννοια της αποτελεσματικής εμπλοκής του στη διοίκηση- εποπτεία του.* Η *συνδιαχείριση* κατανοείται και ως μέθοδος *άμβλυνσης της πίεσης που ασκεί ο εκπαιδευτικός μηχανισμός στους εκπαιδευτικούς ως δημοσίους υπαλλήλους.* Δ) Ο λόγος αυτός παρά τις κοινές του αναφορές εδράζεται στις διαφορετικές ιδεολογικές αφετηρίες- που περιγράφηκαν προηγουμένως. Πρόκειται, δηλαδή, για έναν εκπαιδευτικό λόγο που *συναντιέται σε κάποια κοινά σημεία ισχυρά φορτισμένα είτε πολιτικο-κομματικά είτε από τις ιδιαίτερες ανάγκες των εκπαιδευτικών του δημοσίου (χαρακτηριστικά Α και Γ).* Ε) Το σύνολο των προτεινόμενων εκπαιδευτικών ρυθμίσεων, εξαιρουμένης της *«αξιολόγησης»* του εκπαιδευτικού- δε διαφέρουν πολύ από τις νομικές ρυθμίσεις που επιχειρεί η κυβέρνηση κατά την περίοδο 1981-85. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα ο έλεγχος της εκπαιδευτικής πολιτικής να μεταφέρεται μετά το 1985 στους ρυθμούς υλοποίησης των νομικά προσδιορισμένων και κατοχυρωμένων μέτρων, κριτική που συγκροτείται ως *επανεπεξεργασία προτάσεων για τη βελτίωσή της, χωρίς να έρχεται σε πλήρη ιδεολογική ρήξη με αυτή.* Στ) Και οι δύο εκπαιδευτικές ιδεολογίες είναι προσανατολισμένες *προς το κράτος, αφού εκτιμάται ότι αυτό με τις αποφάσεις του διαμορφώνει τους εκπαιδευτικούς δεσμούς. Αυτή η εκτίμηση περιορίζει σημαντικά την ανάπτυξη λόγου- και στις δύο Ομοσπονδίες- ο οποίος αφορά τις μικρο- εκπαιδευτικές πολιτικές,* δηλαδή αυτές που εκδηλώνονται στο επίπεδο της εκπαιδευτικής διαδικασίας και φορέας τους είναι σε σημαντικό βαθμό ο εκπαιδευτικός. *Η τάση αυτή είναι έντονη στην ΟΛΜΕ,* όπου το σύνολο των προβλημάτων προσεγγίζονται αποκλειστικά και μόνο στη *δεσμική τους διάσταση* και *ασθενέστερη στη ΔΟΕ,* αφού ο πυρήνας της εκεί συγκροτημένης εκπαιδευτικής ιδεολογίας εδράζεται, όπως σημειώθηκε παραπάνω, στην προβολή της παιδαγωγικής- επιστημονικής ιδιότητας του δασκάλου. Πρόκειται, δηλαδή, για μια εκπαιδευτική ιδεολογία με *υψηλή πολιτική- κομματική φόρτιση, που έχει ως*

μετωπικών αιτημάτων. Σε προηγούμενο κεφάλαιο δείχθηκε (III.4.3.) ότι στη φάση που η ΟΛΜΕ συγκρούεται με την κυβέρνηση της ΝΔ για την *«πορεία της μεταρρύθμισης»*, η ΔΟΕ, εκτιμώντας ότι η μεταρρύθμιση αυτή *δεν αφορά το δημοτικό σχολείο* αναδεικνύει σε μετωπικό της αίτημα την *«ανωτατοποίηση»*. Τότε η υποβόσκουσα αντίθεση, σχετικά με τον προσανατολισμό της μεταρρύθμισης, χάνεται για να αναδειχθεί προς το τέλος της περιόδου αυτής η κοινή πορεία των δύο κινημάτων που έχουν στόχο πλέον *ένα κοινό σημείο*, δηλαδή την κατάδειξη της αρνητικής στάσης της ΝΔ απέναντι στα εκπαιδευτικά αιτήματα.

αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διαμόρφωση της σχολικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας[199].

Ο εκπαιδευτικός λόγος της ΟΙΕΛΕ παρουσιάζει κάποιες σημαντικές διαφορές απ' αυτόν των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Πρωταρχικά θα παρατηρούσαμε ότι αποτελεί ιδεολογική επαναδιατύπωση της κριτικής που ασκούν οι *«θεωρίες της αναπαραγωγής»* στο σχολικό σύστημα. Το γεγονός αυτό επιδρά πολλαπλώς και σημαντικά: α) *στον τρόπο διατύπωσης της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της*, β) στο *χρόνο* που παρουσιάζεται μια *συνολική και συνεκτική αντιμετώπιση* του εκπαιδευτικού φαινομένου, γ) στον *προσανατολισμό της κριτικής και των προτάσεων που κατατίθενται* και δ) στη φανταστική σκιαγράφηση του *αποδέκτη* του εκπαιδευτικού λόγου της. Έτσι στην ΟΙΕΛΕ *δεν είναι αναγκαίο να παραχθούν λεπτομερειακές και συνεχώς επιβεβαιούμενες θέσεις για τα «εκπαιδευτικά»*, γιατί τα επιμέρους εκπαιδευτικά θέματα μπορούν να αντιμετωπισθούν διαμέσου της *ήδη υπάρχουσας συνεκτικής αντιμετώπισης* του εκπαιδευτικού φαινομένου[200]. Αυτό είναι δυνατό, γιατί η ιδεολογική αναδιατύπωση των *«θεωριών της αναπαραγωγής»*, είναι ήδη παρούσα στις *πρώτες αναλύσεις- τοποθετήσεις*, σχετικά με τα εκπαιδευτικά θέματα, που παρουσιάζονται μετά το 1976 στα Συνέδρια της Ομοσπονδίας. Ο ολοένα και μεγαλύτερος εμπλουτισμός και εξοπλισμός του λόγου αυτού με επιχειρήματα παρμένα από τις θεωρίες *«της αναπαραγωγής»* δε διαφοροποιεί σημαντικά τις αρχικά διατυπωμένες εκτιμήσεις, αλλά οδηγεί σε μια λεπτομερέστερη αντιμετώπιση των *κατά τη συγκυρία κυρίαρχων ζητημάτων* και σε διαφοροποιήσεις των αρχικών «θέσεων» στην κατεύθυνση των ορισμάτων των *«θεωριών»* αυτών, στο βαθμό που αυτά γίνονται γνωστά στους Ι.Ε.[201]. Έτσι, ο ιδεολογικός λόγος της ΟΙΕΛΕ επιλέγει να ασχοληθεί με τα *«εκπαιδευτικά»* εκείνα *θέματα που αποκαλύπτουν ανάγλυφα τον αναπαραγωγικό χαρακτήρα των σχολικών θεσμών* και προτείνει ως ιδεολογική διέξοδο την *αυτοδιοίκηση* (ΔΟΕ-ΟΛΜΕ *συνδιαχείριση*)του σχολείου και των εκπαιδευτικών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διατύπωση σε μια σειρά σημαντικών θεμάτων (μη αναλυτικά προγράμματα και λόγος περί εκπαιδευτικών ανισοτήτων, επιμόρφωση, αξιολόγηση και διοίκηση) διαφορετικών προτάσεων απ' αυτές των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ, που κοινός τους στόχος είναι *να περιοριστεί ο ρόλος της κρατικής εξουσίας σε ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής*. Το τελευταίο δε σημαίνει ότι η ΟΙΕΛΕ *δεν προσπαθεί* να επηρεάσει την κεντρική εξουσία ώστε αυτή να λάβει εκπαιδευτικά μέτρα κατά τις επιθυμίες της Ομοσπονδίας. Σημαίνει απλώς ότι στην ΟΙΕΛΕ κυριαρχεί η αντίληψη ότι η διαδικασία νομικής εξασφάλισης της *βελτίωσης* της εκπαίδευσης κατανοείται *εξ αρχής ως επισφαλής και μη επαρκής*, αφού για το χώρο αυτό *η εκπαίδευση κατανοείται ως ένα πεδίο όπου συγκρούονται ταξικά προσδιορισμένες πολιτικές και διακυβεύεται η ίδια η αναπαραγωγή του ισχύοντος κοινωνικού καθεστώτος*. Τούτο επιδρά αποφασιστικά και στη σκιαγράφηση του *αποδέκτη* του εκπαιδευτικού της λόγου. Αυτός *δεν είναι αποκλειστικά το κράτος*, αλλά το σύνολο των εμπλεκομένων στην εκπαιδευτική διαδικασία φορέων, που έχουν ταξικό συμφέρον να δράσουν έτσι ώστε τα εκπαιδευτικά μέτρα που θα ληφθούν να είναι προς όφελος των «κατώτερων» στρωμάτων.

Η όλη οργάνωση του εκπαιδευτικού λόγου της ΟΙΕΛΕ έχει μια δευτερογενή αλλά σημαντική λειτουργία. Η αντιμετώπιση του σχολείου ως *ιδεολογικού μηχανισμού* στρέφει

---

[199] Θα λέγαμε διαφορετικά ότι πρόκειται για έναν ιδεολογικό λόγο που δικαιολογεί την *προσωπική αδράνεια, αφού περιορίζει την κριτική αποκλειστικά στη διεκδίκηση ενός «άλλου» θεσμικού πλαισίου.*

[200] Στο IV.2.4. περιγράφοντας τις *διαφορές* που παρουσιάζονται στην ΟΙΕΛΕ, ως προς τον *τρόπο* κατάθεσης του εκπαιδευτικού ιδεολογικού λόγου της, επιχειρήθηκε μια πρώτη ερμηνεία του φαινομένου με βάση τα οργανωτικά χαρακτηριστικά της. Εδώ η ερμηνεία αυτή συμπληρώνεται, μετά τη διερεύνηση του περιεχομένου των εκπαιδευτικών της θέσεων, με βάση το *ιδεολογικό προφίλ* της Ομοσπονδίας που διαπιστώθηκε.

[201] Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η διαφοροποίηση της άποψης περί της *δομής* του σχολικού συστήματος. Αρχικά η ΟΙΕΛΕ δεχόταν το σχήμα ενιαία εννιάχρονη- λύκειο (όπου υπάρχουν και μορφές εξειδίκευσης) αργότερα όμως, όσο ωριμάζουν οι αναλύσεις της, προχωρά στην άποψη για ενιαία 13χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση και περιορισμό της εξειδίκευσης στη Γ' Λυκείου, ως ελάχιστο μέτρο περιορισμού των εκπαιδευτικών ανισοτήτων που είναι ισχυρές σε ένα εκ. σύστημα το οποίο προωθεί την πρώιμη επαγγελματική εξειδίκευση

την *προσοχή προς τις μαθησιακές διαδικασίες* (προγράμματα, μέθοδοι, ρόλος εξετάσεων), αφού στο επίπεδο αυτό επιτελείται, σύμφωνα με τη θέση της, ο *εμποτισμός* των νέων με την *κυρίαρχη ιδεολογία* και ανιχνεύονται *οι ιδεολογικές προθέσεις της εξουσίας*. Έτσι, οι αντιπροτάσεις που συγκροτεί η Ομοσπονδία, σε συνδυασμό με την άποψή της που θέλει τη διαδικασία αναμόρφωσης της εκπαίδευσης να είναι ένα καθημερινό πεδίο πάλης, απευθύνονται *και στον καθένα εκπαιδευτικό ξεχωριστά ως σύνολο εκπαιδευτικών πρακτικών που αναδιαρθρώνουν το παρόν εκπαιδευτικό σύστημα και βοηθούν άμεσα στη βελτίωσή του προς όφελος των κοινωνικά ασθενέστερων τάξεων*. Αποτελεί, δηλαδή, μια εκπαιδευτική ιδεολογία που δεν παραμένει στο επίπεδο των διακηρύξεων *περί του τι πρέπει να συμβεί*, αλλά προχωρά *εμμέσως στη διαμόρφωση εκπαιδευτικών πρακτικών, που μπορεί να εκδηλωθούν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής πράξης*. Έτσι, σε σχέση με την εκπαιδευτική ιδεολογία που συγκροτείται και προωθείται στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ και εν πολλοίς αγνοεί ουσιαστικά τις μικρο- εκπαιδευτικές πολιτικές που μπορεί να παράγει ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, *προωθεί την έννοια της άμεσης ευθύνης του εκπαιδευτικού για τα επιτελούμενα στο χώρο του σχολείου*. Κατά την ιδεολογία αυτή ο εκπαιδευτικός παλεύει διαμέσου του σ.κ. για την προώθηση των *θεσμικών ρυθμίσεων* που υλοποιούν το σε συλλογικό επίπεδο επιθυμητό σχολείο, αλλά διαμορφώνει και καθημερινές *πρακτικές που φέρνουν τη μορφή αυτή του σχολείου πιο κοντά*. Πρόκειται, δηλαδή, για μια εκπαιδευτική ιδεολογία κατά την οποία ο *παραγόμενος εκπαιδευτικός λόγος οφείλει να επιστρέφει στον παραγωγό του αλλάζοντάς τον*.

Αν, λοιπόν είναι σωστό να παρατηρηθεί ότι η εκπαιδευτική ιδεολογία της ΟΙΕΛΕ περιγράφεται διαμέσου της *περιγραφής μιας ουτοπίας, ως άκυρωση της ουτοπίας αυτής παρουσιάζεται η παρακίνηση των εκπαιδευτικών να συμβάλουν στην πραγματοποίησή της*.

Τέλος, επισημαίνεται ότι από τις αρχές της δεκαετίας του '80 και μετά εμφανίζονται προσεγγίσεις και στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ που δανείζονται στοιχεία των *«θεωριών της αναπαραγωγής»* και κατ' επέκταση το λεξιλόγιό τους. Αυτές, όμως, χρησιμοποιούνται μόνο για τη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού λόγου που ασκεί «κριτική» στον τρόπο διαμόρφωσης των εκπαιδευτικών θεσμών με σκοπό να αναδειχθεί η «πολιτικά» υπαγορευμένη ανάγκη αναμόρφωσής τους προς όφελος των «κατώτερων κοινωνικά τάξεων». Τα δάνεια αυτά δεν είναι αρκετά ώστε να συγκροτηθεί στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ μια ιδεολογική επεξεργασία των *«θεωριών της αναπαραγωγής»*. Έτσι, πέρα από τη διαφοροποίηση της «ανάλυσης» της κατάστασης του εκπαιδευτικού συστήματος που επιχειρείται, παρατηρείται μια αναδιατύπωση του λόγου περί των «εκπαιδευτικών ανισοτήτων» με ένα περισσότερο «αριστερό» λεξιλόγιο, παρά η αλλαγή του τρόπου σύλληψής τους[202].

---

[202] Ο λόγος αυτός παραμένει στο επίπεδο της διεκδίκησης των *θεσμικών* προϋποθέσεων για τη θεραπεία τους και δεν προχωρά στην ανίχνευση μεθόδων αντιμετώπισής τους στη διδασκαλία. Είναι δηλαδή ένας λόγος που επικεντρώνει στις *προϋποθέσεις* και όχι στα *αποτελέσματα*.

IV. 3. Τα Εκπαιδευτικά Συνέδρια

I.V. 3. 1. Μορφή, στόχοι, λειτουργία και περιεχόμενα των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων. Ο θεσμός των Συνεδρίων των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών που έχουν αποκλειστικό αντικείμενο την ενασχόληση με εκπαιδευτικά θέματα εμφανίζεται το 1979. Ο χαρακτηρισμός τους ως *«Εκπαιδευτικά»*, που τους αποδίδεται από τις Ομοσπονδίες, δηλώνει ακριβώς τη διαφορά του περιεχόμενού τους με τα καταστατικά προβλεπόμενα συνδικαλιστικά συνέδρια, όπου παραδοσιακά εντάσσονταν και η ενασχόληση με *«εκπαιδευτικά θέματα»* με σκοπό, όπως περιγράφηκε προηγουμένως, να παραχθούν οι εκπαιδευτικές *«θέσεις»* τους.

Πρώτη διοργανώνει εκπαιδευτικό συνέδριο η ΟΙΕΛΕ (Νοέμβριος- Δεκέμβριος 1979). Την ακολουθεί η ΟΛΜΕ (Μάρτιος 1981) και στη συνέχεια η ΔΟΕ ((Μάιος 1983)[1]. Η ύπαρξη και λειτουργία ενός τέτοιου θεσμού δεν ήταν εξαρχής αυτονόητη ή αποδεκτή. Στο χώρο μάλιστα της ΔΟΕ και ιδιαίτερα από συνδικαλιστές της ΔΑΣΚ είχαν εκδηλωθεί αρχικά αντιρρήσεις σχετικά με τον αν ένας τέτοιος θεσμός είναι δυνατό να λειτουργήσει θετικά για τα συνδικαλιστικά πράγματα[2].

Α. ΟΙΕΛΕ Οι στόχοι, η λειτουργία, η μορφή, και το περιεχόμενο του *«Α΄ Συνεδρίου Παιδείας»* της ΟΙΕΛΕ- το μοναδικό που πραγματοποιεί στη φάση 1974-89- καθορίζεται από τα ιδιαίτερα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της Ομοσπονδίας. Ο Πρόεδρος της, Γ. Φυσάκις, το εντάσσει στη γνωστή *«δεύτερη διάσταση του συνδικαλιστικού κινήματος των ιδιωτικών εκπαιδευτικών»* και θεωρεί ότι δεν πρέπει *«να δοθούν υπερβολικές διαστάσεις στις φιλοδοξίες μας σχετικά με το συνέδριο αυτό»*, γιατί *«δεν πιστεύουμε ότι τα εκπαιδευτικά προβλήματα είναι δυνατό να λυθούν με έναν- όσο και αν είναι αποδοτικός- περιστασιακό προβληματισμό»*[3]. Στο χώρο αυτό η διοργάνωση ενός εκπαιδευτικού συνεδρίου αποτελεί *«ένα σταθμό σε μια αδιάκοπη πορεία»* και έχει τρεις στόχους: α)τη *«μελλοντική διαμόρφωση συγκροτημένων προτάσεων»*, β)τον *«οπλισμό του δασκάλου με γνώση και πίστη για την καθημερινή αντίστασή του στο σύστημα μέσα στη σχολική πράξη»* και γ)την άμεση αξιοποίηση των *«πορισμάτων του»* για τη συνέχιση του προβληματισμού των Ι.Ε. και τη μελλοντική τους αξιοποίηση από τους άλλους εκπαιδευτικούς φορείς *«στα δικά τους συνέδρια και στο πανεκπαιδευτικό, που αργά η γρήγορα θα πραγματοποιηθεί»*.

Η επίτευξη αυτών των στόχων καθορίζει και τη λειτουργία του εγχειρήματος στα πλαίσια του συνδικαλιστικού κινήματος: *«όλη αυτή η διαδικασία θα οδηγήσει σε αποκρυσταλλώσεις που θα συνθέτουν μια, όσο το δυνατό, ενιαία αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων απ' όλους τους εκπαιδευτικούς»*, ώστε να αποτελέσουν δύναμη παρέμβασης στη χάραξη εκπαιδευτικής πολιτικής. Απώτερος στόχος να συμβάλει

---

[1] Η ΔΟΕ διοργάνωσε νωρίτερα δύο εκδηλώσεις με θέμα την *«ανωτατοποίηση»* των Π.Α. οι οποίες δεν μπορούν να ενταχθούν, λόγω μορφολογικών χαρακτηριστικών, στα *«Εκπαιδευτικά Συνέδρια»*. Πρόκειται για την ομιλία του Ε. Παπανούτσου (Ημερολόγιο 1/6/78) και το Α' πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο (Ημερολόγιο 9/3/80)με καλεσμένους αποκλειστικούς ομιλητές τους Χρ. Φράγκο και Θ. Γέρου. Το περιεχόμενό τους παρουσιάστηκε στο ΙΙΙ.4.3.

[2] Η άποψη, διατυπώθηκε το 1977, θεωρούσε ότι οι *«ειδικοί»*, που εκ των πραγμάτων θα εμπλεκόταν στη λειτουργία ενός τέτοιου θεσμού, μπορεί διακατεχόμενοι από *«αντισυνδικαλιστικό μένος»* να επιδρούσαν αρνητικά στην τελική διατύπωση των εκπαιδευτικών *«αιτημάτων»*. Η άποψη αυτή, διατυπωμένη από συγκεκριμένο συνδικαλιστικό χώρο, τη ΔΑΣΚ (συνδικαλιστές του ΠΑΣΟΚ και της κομμουνιστικής αριστεράς), αποτελούσε περισσότερο αντίδραση στο *ποιοι «ειδικοί» θα παρουσιαζόταν στα συνέδρια αυτά*. Εδράζονταν, δηλαδή, στη διαισθητική γνώση της *μη ουδετερότητας του επιστημονικού λόγου*. Το ότι κάτι τέτοιο συνέβη στη ΔΟΕ, όπου η διαμάχη για τη μορφή της *«ανωτατοποίησης»* επηρέαζε ευθύγραμμα ποικίλες συνδικαλιστικές βλέψεις της Ομοσπονδίας και των ανερχόμενων συνδικαλιστικών δυνάμεων που πάλευαν για τον έλεγχό της, δεν είναι, βέβαια, τυχαίο (Στο ίδιο ΙΙ.5.5.).

[3] Γ. Φυσάκις Γ. *«Εναρκτήριος λόγος στο Α' Συνέδριο Παιδείας»*, Προβλήματα της Ελληνικής Εκπαίδευσης, Τεκμήριο 1980[2], 8. Στο βιβλίο δημοσιεύτηκαν μόνο οι εισηγήσεις. Οι διευκρινιστικές ερωτήσεις και τοποθετήσεις συνέδρων, που έγιναν κατά τη διάρκεια του συνεδρίου, δε βρέθηκαν στα αρχεία της ΟΙΕΛΕ. Οι εντός εισαγωγικών παραπομπές κατά πάγια τακτική.

ο θεσμός αυτός στην προετοιμασία των εκπαιδευτικών φορέων *«να κατέβουν ενωμένοι σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις για καθαρά εκπαιδευτικά θέματα»*.

Η μορφή του Συνεδρίου διαρθρώνεται ως συγκερασμός προσεγγίσεων- που κατατίθενται ως εισηγήσεις- των φυσικών μελών και οργάνων της Ομοσπονδίας, του λόγου νέων επιστημόνων του χώρου των επιστημών της Αγωγής και των απόγεων Επιστημονικών Σωματείων. Έτσι το Συνέδριο, ως γεγονός, αποτελεί μια συνάντηση όπου πρόσωπα ή ομάδες παρουσιάζουν *«σκέψεις που προτείνονται για συζήτηση με όλους τους εκπαιδευτικούς»*[4]. Αποτελεί δηλαδή ένα φόρουμ διαλόγου και μόνο. Μάλιστα, οι σκέψεις αυτές *«εκφράζουν προσωπικές απόψεις των ομιλητών ή και των ομάδων που συνεργάστηκαν μ' αυτούς στο διάστημα της προετοιμασίας του συνεδρίου»*. Αυτό ισχύει ακόμη και στην περίπτωση που οι ομάδες αυτές συγκροτήθηκαν αποκλειστικά από φυσικά μέλη της ΟΙΕΛΕ και δούλεψαν πριν το συνέδριο ως *«εστίες συλλογικού προβληματισμού»*, πραγματοποιώντας εκδηλώσεις που συνέβαλαν στην *«αυτομόρφωση του κλάδου»*. Τις απόψεις της ΟΙΕΛΕ εκφράζει αποκλειστικά ο εναρκτήριος λόγος του Προέδρου της. Η Οργανωτική Επιτροπή που συγκροτήθηκε ασχολήθηκε αποκλειστικά *«με πρακτικά ζητήματα»* που αφορούσαν τις συνεδριακές διαδικασίες[5].

Δηλαδή, το Συνέδριο παρέμεινε *ελεύθερο από εμφανείς οργανωτικούς επικαθορισμούς του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ* τόσο ως προς *τη διαδικασία καθορισμού των υπό συζήτηση θεμάτων, όσο και ως προς τον έλεγχο του περιεχομένου των εισηγήσεων ακόμη και των φυσικών μελών της Ομοσπονδίας*. Υπήρξε, όμως, μια *αναπόφευκτη επιλογή νέων επιστημόνων φορέων νέων προσεγγίσεων συγγενών με τις ιδεολογικές ανησυχίες του χώρου*[6].

Στο Συνέδριο ανακοινώνονται συνολικά 19 εισηγήσεις που σχολιάζονται από το ακροατήριο, το οποίο αποτελείται από εκπαιδευτικούς (ιδιωτικοί και δημόσιοι), προσκεκλημένους φορείς και γενικότερα όποιον ήθελε να παρακολουθήσει τις εργασίες του. Ως εννιαίο σύνολο *επιχειρούν να καλύψουν βασικούς τομείς εκπαιδευτικής πολιτικής, που ενδιαφέρουν την Ομοσπονδία* και εντάσσονται σε εννιά κατηγορίες με βάση τη θεματική τους:

1. Παρούσα κατάσταση στην παιδεία και εναλλακτικές προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής (2).
2. Ιστορία νεοελληνικής Εκπαίδευσης και Μεταρρύθμιση (3).
3. Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά Βιβλία (6).
4. Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών (1).
5. Υλικοτεχνική Υποδομή Εκπαίδευσης (1)
6. Κοινωνικές Ανισότητες και Σχολείο (2)
7. Προσχολική Αγωγή (1)
8. Ιδιωτική Εκπαίδευση (1)
9. Μαθητές και Δάσκαλοι (2).

Με βάση τον ή τους εισηγητές μπορούν να καταταγούν σε τέσσερις ομάδες: Α) Εισηγήσεις Επιστημονικών Σωματείων (τρεις) που αντιστοιχούν στα αντικείμενα ενασχόλησής τους. Β) Ομαδικές εισηγήσεις (επτά) αποτέλεσμα συνεργασίας φυσικών μελών ή επιτροπών της ΟΙΕΛΕ, που προσεγγίζουν ζητήματα υψηλής ιδεολογικής φόρτισης (καθήκοντα σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση στην Παιδεία, ιστορία-μεταρρύθμιση εκπαίδευσης, σχολικά βιβλία, κατάσταση- θέση ιδιωτικής εκπαίδευσης, προσχολικής αγωγής και Μαθητικών κοινοτήτων). Γ) Εισηγήσεις προσκεκλημένων επιστημόνων (τέσσερις) και Δ) Εισηγήσεις μελετητών που είναι φυσικά μέλη της ΟΙΕΛΕ.

---

[4] Το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ, *«Εισαγωγή»*, Το Α' Συνέδριο..., *ο.π.*, 6.

[5] Εξουσιοδοτημένοι από το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ ήταν ο Θόδωρος Κομματάς και η Αλόη Σιδέρη. Η τελευταία στη συνέντευξη που παραχώρησε, υπογράμμισε ότι το Συνέδριο θα ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί χωρίς την αποφασιστική συμβολή και τις οργανωτικές ικανότητες του πρώτου.

[6] Στην ίδια συνέντευξη η Α. Σιδέρη σημείωσε ότι αναζήτησαν επιστήμονες φορείς προσεγγίσεων που γενικώς εντασσόταν στην κυρίαρχη στο χώρο οπτική, που όμως την εποχή εκείνη δεν ήταν αρκετοί.

Το περιεχόμενο των εισηγήσεων αυτών είναι ενδεικτικό για τις ιδεολογικές τάσεις που επικρατούσαν στο χώρο των Ι.Ε., την ενημέρωση για τις απόγεις άλλων φορέων (σε θεσμικό επίπεδο), τον επιστημονικό χώρο απ' όπου αντλούσαν επιχειρήματα, αλλά και τους χώρους όπου μεμονωμένοι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί έστρεφαν τα επιστημονικά- ιδεολογικά τους ενδιαφέροντα.

Έτσι, στην πρώτη κατηγορία (παρεμβάσεις Επιστημονικών Σωματείων) έχουμε δύο εισηγήσεις της Ελληνικής Μαθηματικής Εταιρίας (Ε.Μ.Ε.) εκ των οποίων η πρώτη αφορά την περιγραφή των αναγκαίων αρχών και του σκοπού που οφείλει να θεραπεύει το αναλυτικό πρόγραμμα των μαθηματικών *«για την εννιάχρονη εκπαίδευση»*[7] και η δεύτερη αποτελεί κριτική των νέων Α.Π. και Βιβλίων των μαθηματικών[8]. Ακολουθεί μια εισήγηση της Ένωσης Ελλήνων Φυσικών που ασκεί κριτική στα βιβλία φυσικής τα οποία θεωρεί *«γενικά "ακατάλληλα" ή τουλάχιστον ελλειμματικά»* και προτείνει τη συγγραφή τους με την *«ουσιαστική και όχι συμβολική»* συμμετοχή των εκπαιδευτικών[9]. Οι εισηγήσεις αυτές καθιστούν γνωστές *θέσεις επιστημονικών σωματείων στην ΟΙΕΛΕ, θέσεις τις οποίες οφείλει να λάβει σοβαρά υπόγη της, όταν επεξεργάζεται τις δικές της στα αντίστοιχα ζητήματα*

Στη δεύτερη κατηγορία (ομαδικές εισηγήσεις) η πρώτη εργασία επιχειρεί να περιγράψει τους παράγοντες *«που ασκούν παιδεία σε όλα τα στρώματα του πληθυσμού»* για να εντοπίσει την *«πρωτοφανέρωτη επίθεση του λεγόμενου πολιτιστικού ιμπεριαλισμού»*, που εκδηλώνεται ως *«αμφισβήτηση του πολιτιστικού παρόντος»* της χώρας με απώτερο στόχο να ορίσει ως σκοπό της παιδείας την *«αντίσταση στη διαβρωτική ενέργεια της κατευθυνόμενης αυτής κουλτούρας»*, την αντίσταση στην προωθούμενη *«ομοιομορφία»* και την ανάδειξη της *«πολιτιστικής μας ταυτότητας»*, χωρίς αυτό να σημαίνει πολιτιστικό απομονωτισμό[10]. Η δεύτερη προβαίνει σε μια σύντομη ανασκόπηση της ιστορίας της ελληνικής εκπαίδευσης (1453- 1974). Ιδιαίτερα μετά το 1821 η εισήγηση επιχειρεί τη διασύνδεση των εκπαιδευτικών συμβάντων με το πολιτικό, ιδεολογικό και κοινωνικό σκηνικό της εποχής αφού θεωρεί ότι το *«εκπαιδευτικό σύστημα συνδέεται με τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες κάθε εποχής, εκφράζει την ιδεολογία της άρχουσας τάξης και επηρεάζεται απ' όλα αυτά»*. Οι εισηγητές ομολογούν ότι η *«φύση του θέματος προϋποθέτει έρευνα»*- που σε μεγάλο βαθμό δεν έγινε-, αλλά δηλώνουν ότι βασική τους πρόθεση ήταν να δοθεί μια σύντομη εικόνα και *«να θιγούν προβλήματα εκπαιδευτικά που έχουν τις ρίζες τους σε παλαιότερες εποχές»*, αλλά εξακολουθούν να *«μας βασανίζουν όμως ακόμη και σήμερα»*[11]. Το ζήτημα της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης διαμέσου της κριτικής των 309/76, 571/77 και 682/78 επιχειρεί να καλύψει η τρίτη ομαδική εισήγηση με σκοπό να αποκαλύψει *«το ιδεολογικό της περιεχόμενο»* και χαρακτήρα που κρίνεται ως *«καθαρά ταξικός, αστικός δηλαδή και*

---

[7] Οι αρχές του: επαγωγική διάρθρωση, ιστορικός προσδιορισμός αναζητήσεων που οδηγούν στις έννοιες και τα θεωρήματα, όχι απόλυτα καθορισμένο (ανοιχτό), προώθηση χρήσης οργάνων, όχι αλόγιστη εισαγωγή συμβόλων, σύνδεση με τις εφαρμογές των μαθηματικών, παρουσίαση του συνόλου εννοιών και μεθόδων, εισαγωγή στην έννοια της προσέγγισης και της αποδεικτικής μεθόδου σκέψης, υπόδειξη της οργανικής σχέσης μεταξύ *«νέων»* και *«κλασικών»* μαθηματικών, βάρος στα προβλήματα που λύνονται με εξισώσεις, πρόβλεψη συγκεκριμένων τρόπων συμμετοχής των μαθητών στο μάθημα. Σκοπός: *«η μεθοδική προσφορά στο παιδί των στοιχείων της Αριθμητικής και της Γεωμετρίας και η συστηματική καλλιέργεια της σκέψης του μαθητή για την επίλυση πρακτικών προβλημάτων της καθημερινής ζωής»* (*ο.π.*, 77)

[8] Η κριτική προκύπτει με βάση τις παραπάνω αρχές: λείπει ο στρατηγικός στόχος, ο διαχωρισμός του ουσιώδους από το επουσιώδες, η σχέση με τις εφαρμογές, η επαγωγή, το φιλικό στο μαθητή ύφος και υπάρχει καταφυγή στο αφηρημένο. Αυτά έχουν ως αποτέλεσμα να προκαλείται απώθηση και φόβος στο μαθητή και το φροντιστήριο στο γυμνάσιο να γίνεται αναγκαίο (*ο.π.*, 114-115)

[9] *ο.π.*, 118.

[10] Σιδέρη Α., - Α Νικηφορίδου, *«Παράγοντες της ελληνικής Παιδείας»*, *ο.π.*, 11-14. Επισημαίνονταν ότι η καταφυγή στα *«επιτεύγματα των ενδόξων προγόνων»* επιτείνει *«το αίσθημα της μειονεξίας μας»*, που οδηγεί στον απομονωτισμό και δεν αντιστρατεύεται στο ελάχιστο τον *«πολιτιστικό ιμπεριαλισμό»*.

[11] Λαπαθιώτη Ε., Τουλιάτος Σπ., Σηφάκη Μ., *«Η Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης»*, *ο.π.*, 36. Είναι σημαντικό ότι η εισήγηση κάνει αναφορά στην περίοδο του *«νεοελληνικού διαφωτισμού»* παρέχοντας αρκετά στοιχεία.

αντιλαϊκός», καταλήγοντας στην πρόταση δέσμης μέτρων για μια *«δημοκρατική μεταρρύθμιση»*[12] . Η τέταρτη εισήγηση προέβαινε στην κριτική των βιβλίων ιστορίας, ανάγνωσης και γραμματικής παρουσιάζοντας τα *«βασικά χαρακτηριστικά του καλού βιβλίου»*. Θεωρούσε ότι είναι *«αυτά ακριβώς που λείπουν από τα εν χρήσει σχολικά μας βιβλία παρ' όλη τη "μεταρρύθμιση"»* και σκιαγραφούσε *«προτάσεις για αλλαγές»* των αναγνωστικών βιβλίων[13]. Το δέμα της *«Προσχολικής Αγωγής»* αποτελούσε το αντικείμενο της πέμπτης εισήγησης με συγκεκριμένο σκοπό, όμως, να *«διερευνηθεί το μέγεθος της επίδρασης, που ασκεί ο ανταγωνιστικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος»* στη βαθμίδα αυτή, να αναλυθεί η σημασία της *«στη δόμηση της προσωπικότητας του ατόμου»*, να αναλυθεί η ανευθυνότητα της πολιτείας στο χώρο, η κατάσταση των προγραμμάτων, καθώς και η εκπαίδευση και επαγγελματική κατάσταση των λειτουργών, ώστε να προταθούν οι αναγκαίες λύσεις[14]. Η έκτη εισήγηση αποτελεί μια εκτεταμένη και πολύπλευρη ενασχόληση που εξετάζει την ιστορία αλλά και την παρούσα κατάσταση των θεσμών της Ιδιωτική Εκπαίδευσης, των Φροντιστηρίων Γ.Ε και της Ξενόγλωσσης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα για να καταλήξει στην επαναδιατύπωση των θέσεων της Ομοσπονδίας[15]. Το έβδομο και τελευταίο συλλογικό κείμενο ασχολείται με τις Μαθητικές Κοινότητες (Μ.Κ.) ασκώντας αυστηρή κριτική στον κανονισμό τους που προώθησε το ΥΠΕΠΘ- μέσω παλαιότερου κειμένου της ΟΙΕΛΕ- και παραθέτει αποσπάσματα από εργασία Μαθητικού Συμβουλίου σχετικά με τις σχέσεις δασκάλου-μαθητή με σκοπό να περιγράψει τις αναγκαίες προϋποθέσεις και όρους της ορθής λειτουργίας τους. Θεωρείται ότι το ζήτημα της προώθησης της λειτουργίας των Μ.Κ. είναι *«πολιτικό στην αρχική σημασία του όρου»*, ορίζοντας ως βραχυπρόθεσμο στόχο *«να λειτουργήσει με σωστή δομή ο θεσμός και με λιγότερες απαιτήσεις σε σχολεία, όπου δεν υπάρχει προϊστορία»* και μακροπρόθεσμο την επίτευξη της *«Αυτοδιοίκησης»* των σχολείων[16].

Το σύνολο των εισηγήσεων αυτών, παρά το γεγονός ότι *δεν αποτελούν «θέσεις» της ΟΙΕΛΕ δείχνει πως για μια σειρά σημαντικά ζητήματα η συλλογική επεξεργασία προσεγγίσεων είναι μια κατακτημένη διαδικασία στο χώρο της.*

---

[12] Τσιαγκλής Δ.- Γλυκοφρύδη Κ. (και επιτροπή), *«Η Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»*, ο.π., 59. *«Δημοκρατική μεταρρύθμιση»* θα ήταν αυτή που θα αποσπούσε τους μαθητές από τα φροντιστήρια, θα εξάλειφε τις συσσωρευμένες αδικίες και ανισότητες, θα απορροφούσε την Ιδ. Εκπ/ση, θα ανάθετε στο κράτος την ξενόγλωσση παιδεία, θα αντιμετώπιζε με ενιαίο τρόπο τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, θα φρόντιζε τη διαρκή ενημέρωση του εκπαιδευτικού και θα εισήγαγε τα νέα πορίσματα των επιστημών της Αγωγής στην εκπαίδευση. Ειδικότερα θα προωθούσε το ενιαίο εννιάχρονο σχολείο με απαγόρευση της εργασίας κάτω των 15 ετών και κατάργηση του απολυτηρίου του Δημοτικού Σχολείου, θα προέβλεπε ισοτιμία ΤΕΕ και ΓΕ, ελεύθερες Μ.Κ., σωστό ΣΕΠ, συμμετοχή των εκπαιδευτικών στον έλεγχο της εκπαίδευσης, αύξηση των δαπανών, σύγχρονα Α.Π., κατοχύρωση της ελευθερίας του δασκάλου και απόκρουση του αντιδημοκρατικού πνεύματος που εισάγεται αυθαίρετα με Π.Δ. και Υπουργικές Αποφάσεις.

[13] Ξένος Π.- Βανδώρος Γ. (επιτροπή)., *«Σχολικά βιβλία»*. 92. Οι προτάσεις συνοψίζονταν σε τέσσερις αρχές: α) σεβασμός στο γλωσσικό, διανοητικό και γνωστικό δυναμικό των παιδιών, β) στήριξη της γνώσης στις βιωματικές εμπειρίες των παιδιών, γ) προσφορά της δυνατότητας για αναζήτηση, ανακάλυψη και κριτική και δ) στήριξη και προσφορά των ζωντανών λαϊκών προτύπων και ιστορικών παραστάσεων.

[14] Ως επείγουσες αλλαγές προτείνονται: καθολική ισχύς του θεσμού, εισαγωγή και ανδρών στις σχολές νηπιαγωγών και επέκταση των μαθημάτων κατάρτισης σε *«ευαισθητοποιήσεις πολύμορφες γύρω από τα θέματα της αγωγής»*.

[15] Βολιώτης Κ., Τουλιάτος Σπ., Κουμάντου Μ., *«Ιδιωτική Εκπαίδευση»*, ο.π., 166- 194. Ενδιαφέρον είναι ότι στο μέρος της εισήγησης για την *«ξενόγλωσση εκπαίδευση»* γίνεται λόγος α)για τις *αρνητικές επιδράσεις στην αγορά εργασίας των καθηγητών ξένων γλωσσών* που μπορεί να προκύψουν από την ένταξη στην ΕΟΚ- παρά τη βαρύτητα που θα δίδεται πλέον στη διδασκαλία ξένων γλωσσών-, λόγω της ελεύθερης ανταλλαγής καθηγητών και της κατάργησης του κριτηρίου της *«εθνικότητας»* στη στρατολόγησή τους και β)για την πιθανή προώθηση *«της διγλωσσίας καθώς και τη δημιουργία μιας εντονότερης ευρωπαϊκής συνειδήσεως στα σχολικά συστήματα»*, που μπορεί να σημαίνει και προσπάθεια αφελληνισμού. Οι απόψεις αυτές κατατίθενται, βέβαια, από μέλος του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ και στέλεχος του ΚΚΕ., αλλά αποτελούν μια από τις ελάχιστες αναφορές σε κείμενα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών για τις σχέσεις *«ένταξης»* και ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.

[16] Νικηφορίδου Α., (επιτροπή), *«Μαθητική Κοινότητα»*, ο.π., 209.

Στην τρίτη κατηγορία εισηγήσεων το πρώτο κείμενο της Μ. Ηλιού έχει γενικότερο στόχο να παρουσιάσει συνοπτικά τις εναλλακτικές προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής που εφαρμόστηκαν *«έξω από την πόρτα μας»*, σε συνθήκες ποσοτικής ανάπτυξης της πρόσβασης στα εκπαιδευτικά συστήματα, εντοπίζοντας τις πολλαπλές αντιθέσεις που αυτή δημιουργεί, αλλά και τις τάσεις που επικρατούν όσο αφορά την αναδιάρθρωση της Μ.Ε., τις αλλαγές του ρόλου του εκπαιδευτικού, τις διαφοροποιήσεις στην τριτοβάθμια και τη σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα. Η εισήγηση καταλήγει στην εξέταση της τάσης για αδιάκοπη εκπαίδευση που παρατηρείται υπογραμμίζοντας ότι αυτά που αλλού συμβαίνουν δεν αποτελούν *«έτοιμες λύσεις»*, αλλά παρέχουν γνωστικά εφόδια *«για να αλλάξουμε τη δική μας πραγματικότητα»*[17]. Ακολουθεί η εισήγηση του Θ. Φίλια που παρουσιάζει, μέσω των διατιθέμενων στοιχείων της ΕΣΥΕ, την κατάσταση της υλικοτεχνικής υποδομής δημοτικής και μέσης προσδιορίζοντας τον αριθμό αιθουσών που απαιτείται και τα αναγκαία μέτρα εκπαιδευτικής πολιτικής που μπορούν να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα[18]. Η Α. Φραγκουδάκη αναφέρεται στην έλλειψη και της τυπικής προσφοράς ίσων ευκαιριών στην Ελλάδα, στη σχολική καθυστέρηση και τους κοινωνικούς και γεωγραφικούς προσδιορισμούς της για να αναδείξει το ιδεολόγημα της *«φυσικής ευφυΐας»*, το γεγονός ότι το σχολείο βαθμολογεί *«τα κοινωνικά προνόμια σαν φυσική ευφυΐα»*, επισημαίνοντας ότι δεν αρκεί η *«τυπική ισότητα»* χρειάζεται *«πραγματική ισότητα»* και *«αντισταθμιστική παιδεία»*. Στο ερώτημα που θέτει, για το τι θα μπορούσε να γίνει, η απάντησή της είναι σαφής: *«κάθε δάσκαλος ή καθηγητής πρέπει να σκεφτεί μόνος του μέχρι ποιο βαθμό είναι ο ίδιος αναπαραγωγός της ιδεολογίας του σχολείου που ευνοεί άθελά του τους κοινωνικά προνομιούχους και καταδικάζει τους άλλους»*[19]. Με το τέταρτο κείμενο της Μ Νασιάκου κλείνουν και οι εισηγήσεις προσκεκλημένων επιστημόνων. Η εισήγηση εξετάζει *«την τάση για γράμματα των ελλήνων από χαμηλά μορφωτικά στρώματα»* αναδεικνύοντας τα κοινωνικά αίτια του φαινομένου της *«ανάγκης για φυγή»*, το ρόλο του συστήματος αξιών και τις προσδοκίες της μάνας αγρότισσας που οδηγούν σε ό,τι ονομάζεται *«αναγκαστική μόρφωση»*. Οι αναφορές αυτές απαντούν εμμέσως στο ιδεολόγημα της έμφυτης τάσης των Ελλήνων για σπουδές[20].

Έτσι, οι επιστημονικές παρεμβάσεις στο Α' Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ *τροφοδοτούν το χώρο με το σύγχρονο επιστημονικό προβληματισμό των «θεωριών της αγωγής», αλλά και με τις τάσεις που επικρατούν στο διεθνές επιστημονικό επίπεδο σχετικά με τις πολιτικές αντιμετώπισης των ζητημάτων που οι θεωρίες αυτές εντοπίζουν και θεωρούν ως κυρίαρχα, ενώ παράλληλα αναλύουν μια σειρά εκπαιδευτικών ιδεολογημάτων που είναι ευρέως διαδεδομένα στους εκπαιδευτικούς*[21].

---

[17] Ηλιού Μ., *«Πραγματικότητες και οραματισμοί στην εκπαίδευση»*, *ο.π.*, 15-35. Εξετάζοντας τις *«τάσεις»* στα εκ. συστήματα ασχολείται ιδιαίτερα με τις λύσεις που δόθηκαν ως απάντηση στην κριτική για τα θέματα της επιλογής και των εκπαιδευτικών ευκαιριών, σημειώνοντας ότι το γενικότερο αυτό ζήτημα *«είναι ιδιαίτερα φορτισμένο στη χώρα μας»*. Έτσι γίνεται λόγος για κοινωνικές και γεωγραφικές, αλλά και ανισότητες που αφορούν τα δύο φύλα. Οι αναφορές αυτές μαζί με τα στοιχεία που παρουσιάζει για τις αντιθέσεις που εμφανίζονται, λόγω της ποσοτικής ανάπτυξης της πρόσβασης, και στο σοβιετικό σχολικό σύστημα είναι ένα σύνολο πληροφοριών που για πρώτη φορά τίθενται «θεσμικά» υπόψη του συνδικαλιστικού κινήματος. Οι εισηγήσεις της Α. Φραγκουδάκη και Μ. Νασιάκου που ακολουθούν συνεχίζουν σ' αυτήν την κατεύθυνση.

[18] Φίλιας Θ., *«Υλικοτεχνική υποδομή δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης»*, *ο.π.*, 124- 135. Οι προτάσεις: άμεση αύξηση δαπανών, απογραφή της υπάρχουσας κατάστασης, έρευνα και θέσπιση πολεοδομικών-λειτουργικών και κτιριολογικών προδιαγραφών, ενεργοποίηση αρμοδίων φορέων ΥΠΕΠΘ και αποκέντρωση αποφάσεων- μέσων για τη μελέτη και ανέγερση σχολείων.

[19] Φραγκουδάκη Α., *«Κοινωνική ανισότητα στο σχολείο»*, *ο.π.*, 136- 141. Στο προηγούμενο κεφάλαιο δείχθηκε ότι αποτελεί κεντρικό χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΟΙΕΛΕ το ζήτημα της προσωπικής ευθύνης του εκπαιδευτικού για τις μικροπολιτικές που εφαρμόζει κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

[20] Νασιάκου Μ., *«Μορφωσιογόνος τάση στην ελληνική ύπαιθρο»*, 142- 149.

[21] Στα ιδεολογήματα αυτά εντάσσεται και η διαδεδομένη άποψη στο χώρο των αριστερών εκπ/κών εκείνης της εποχής ότι το σοβιετικό εκπαιδευτικό σύστημα από τη «φύση» του (ως σοσιαλιστικό) *εξαφανίζει τις*

Η τέταρτη ομάδα εισηγήσεων (μελετητές- μέλη της ΟΙΕΛΕ) έχει διπλή λειτουργία: α)παρουσιάζει το επιστημονικό δυναμικό της Ομοσπονδίας και παράλληλα β)εμπλουτίζει το χώρο με κατασταλαγμένους προβληματισμούς για διάφορους τομείς της προβληματικής γύρω από την εκπαίδευση. Το κείμενο του Α. Δημαρά εξετάζει τους μηχανισμούς *«αντιμεταρρύθμισης»* (αποπροσανατολισμός, αναδίπλωση, παραδοχή με ταυτόχρονη επιχειρηματολογία για αναβολή), επισημαίνοντας την ασάφεια των όρων *«μεταρρύθμιση- αντιμεταρρύθμιση»* και το γεγονός ότι οι αντιμεταρρυθμιστικοί μηχανισμοί δεν είναι *«αποτέλεσμα μιας λεπτομερειακά προσχεδιασμένης τακτικής»*[22]. Ακολουθεί, από τον Μ. Κυνηγό, η παρουσίαση των αρχών που πρέπει να διέπουν τα Α.Π., σε συνθήκες επαναπροσανατολισμού της εκπαίδευσης από την παραδοσιακή καλλιέργεια της μνήμης και των συνηθειών στην εκμάθηση της ανάλυσης και αντιμετώπισης *«νέων καταστάσεων»*[23]. Η Μ. Χατζηνικολή εστιάζει την εισήγησή της στην προσπάθεια ανάπτυξης του προβληματισμού *«του εκπαιδευτικού οποιασδήποτε ειδικότητας, σχετικά με την αισθητική που ο ίδιος εσκεμμένα ή άθελά του περνά στον μαθητή»*[24] και η Μπότσογλου Ε. στην επισκόπηση των μορφών επιμόρφωσης, την κριτική τους και στην ανάγκη αντικατάστασής της από την οργανωμένη σε περιφερειακό επίπεδο *«διαρκή μόρφωση»*[25]. Το τελευταίο κείμενο της Α. Σιδέρη ασχολείται με τις σχέσεις δασκάλων- μαθητών προχωρώντας σε μια μικροανάλυση της δυναμικής των σχέσεων αυτών στην καθημερινή πραγματικότητα του σχολείου, απ' όπου συνάγεται ότι ο ρόλος των εκπαιδευτικών δεν είναι να συλλάβουν *το λάθος*, αλλά να παρακολουθήσουν την πορεία του μαθητή, να καταλάβει τη γλώσσα του και την ιδιαίτερη λογική του[26].

Τα χαρακτηριστικά του Α' Συνεδρίου Παιδείας της ΟΙΕΛΕ είναι η *δημιουργία ενός γεγονότος που μπορεί να δράσει πολλαπλασιαστικά στον εκπαιδευτικό χώρο, η ελεύθερη επαναδιατύπωση των προσεγγίσεων του χώρου, η επικοινωνία με τους φορείς της επιστημονικής γνώσης που κινούνται στο χώρο των «θεωριών της αναπαραγωγής» και η άντληση πληροφοριών και επιχειρημάτων, η σύνδεση με τα επιστημονικά σωματεία και την προβληματική τους και η ανίχνευση νέων προβληματισμών για τα εκπαιδευτικά ζητήματα*[27]. Η μη επανάληψη εκπαιδευτικού συνεδρίου μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 πρέπει να αναζητηθεί στις οργανωτικές αδυναμίες του χώρου, την απώλεια ανθρώπινου δυναμικού και στην έντονη κινητοποίησή του για την επίλυση των συνδικαλιστικών αιτημάτων του, αλλά και στη συστηματική ενασχόληση των συνδικαλιστικών συνεδρίων της με εξειδικευμένα και λίγα κάθε φορά θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως δείχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ η μορφή, οι σκοποί η λειτουργία και το περιεχόμενο των εκπαιδευτικών συνεδρίων τους παρουσιάζουν αρκετές διαφορές με αυτό της ΟΙΕΛΕ.

εκπαιδευτικές ανισότητες. Οι πληροφορίες που παρείχε η Μ. Ηλιού ήταν ενδεικτικές για το ότι αυτό δε συμβαίνει.

[22] Δημαράς Α., *«Μηχανισμοί της αντιμεταρρύθμισης»*, *ο.π.*, 54. Σχετικά με τη χρήση του όρου στο χώρο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών εισήγηση στο Συνέδριο (Τσιαγκλής Δ., *«Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»*, 62-63) θεωρούσε ότι οι αντιδράσεις στον 309/76 πήγαζαν από το *«γραφειοκρατικό μηχανισμό του ΥΠΕΠΘ»* και δεν αποτελούσαν κύμα *«αντιμεταρρύθμισης»*, όπως εκτιμούσε η ΟΛΜΕ.

[23] Κυνηγός Μαρ., *«Από ποιες αρχές πρέπει να διέπεται το Αναλυτικό Πρόγραμμα»*, *ο.π.*, 70-74.

[24] Χατζηνικολή Μ., *«Εικαστική Αγωγή. Ο αισθητικός προσανατολισμός στην Εκπαίδευση»*, *ο.π.*, 78- 87.

[25] Μπότσογλου Ε., *«Για το ζήτημα της επιμόρφωσης του εκπαιδευτικού προσωπικού»*, 119- 123. Στα τρία τελευταία θέματα είναι ορατή η εξέλιξη και ο εμπλουτισμός της προβληματικής τη δεκαετία του '80 μέσα από τις ΓΣ της Ομοσπονδίας, που παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο.

[26] Το κείμενο αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα της ιδιαίτερης προσοχής που δόθηκε στο χώρο της ΟΙΕΛΕ στο ζήτημα αυτό σε σχέση με τις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ. Εκτεταμένη παρουσίασή του έγινε στο III.2.3.

[27] Η εκτεταμένη παρουσίαση των εισηγήσεων έγινε γιατί: α)οι εισηγήσεις επηρέασαν αποφασιστικά την εξέλιξη του ιδεολογικού εκπαιδευτικού λόγου της ΟΙΕΛΕ και β)λειτούργησαν ως πρότυπο και «βιβλιογραφία» και γενικότερα πηγή έμπνευσης για τα Εκ. Συνέδρια των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

Β. ΟΛΜΕ Η απόφαση για την οργάνωση του Α' Εκπαιδευτικού Συνεδρίου λαμβάνεται το 1978 (στην 48η ΓΣ)[28]. Στο τέλος του 1979 συγκροτείται, από το Δ.Σ., *«Κεντρική Επιτροπή»* (Κ.Ε.) η οποία εργάζεται χωρισμένη σε ομάδες πάνω στα διάφορα θέματα του συνεδρίου που είχαν καθοριστεί λεπτομερώς με απόφαση της 49ης ΓΣ. Οι εισηγήσεις αυτές συζητώνται και βελτιώνονται στην ολομέλεια της Κ.Ε. Όμως, το Μάρτιο του 1980 το Δ.Σ. κρίνει ότι *«η εργασία που έγινε μέχρι τώρα- παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των μελών της Κ.Ε.- δεν δίνει τη δυνατότητα πραγματοποίησης του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου εφέτος»*. Έτσι, αποφασίζει να πραγματοποιηθούν, με σκοπό να προετοιμάσουν το Εκπαιδευτικό Συνέδριο, έξι προσυνέδρια, *«κατά προτίμηση στις έδρες των Πανεπιστημίων»*, τα οποία θα οργανωθούν *«με ευθύνη της τοπικής ΕΛΜΕ»*, ενώ σε καθένα απ' αυτά θα συμμετάσχουν *«υποχρεωτικά»* οι ΕΛΜΕ που καθορίζει και θα συζητηθούν προκαθορισμένα, από το ίδιο, θέματα, που μπορούν να τα διαπραγματευθούν είτε εισηγήσεις των ΕΛΜΕ είτε *«το εκπαιδευτικό προσωπικό των Πανεπιστημίων»* της διοργανώτριας πόλης, εκπρόσωποι επιστημονικών συλλόγων και *«άλλων φορέων»* μετά από πρόσκληση της διοργανώτριας ΕΛΜΕ. Η απόφαση του ΔΣ καθορίζει ακόμη ότι *«ως σύνεδροι»* θα συμμετάσχουν μέλη των ΕΛΜΕ, αλλά πως μπορούν *«να μιλήσουν και να καταθέσουν εισηγήσεις εκπρόσωποι του εποπτικού προσωπικού»* και συλλόγων γονέων και μαθητών της περιφέρειας. Τέλος, προβλέπει διαδικασία αλληλοενημέρωσης των ΕΛΜΕ για τα πορίσματα κάθε προσυνεδρίου με τη δημοσίευση του υλικού τους στο «Π.Δ.»[29].

Η Κ.Ε. του Συνεδρίου ανασυγκροτείται στις 30/11/80 (είχε προκύψει ΔΣ με εντελώς διαφορετικό πολιτικό προσανατολισμό από το προηγούμενο)[30] και περιλαμβάνει πλέον 35 μέλη, που χωρισμένα σε υποομάδες διαμορφώνουν τις τελικές εισηγήσεις, αφού λάμβαναν υπόψη τους: το προσυνεδριακό υλικό, τις παρατηρήσεις των άλλων μελών της Κ.Ε. για τις εισηγήσεις τους, τις απόψεις ΕΛΜΕ και φυσικών μελών της ΟΛΜΕ, που στάλθηκαν μέχρι τις 10/4/81 στην Ομοσπονδία και τη σχετική επί του θέματος που εισηγούνταν βιβλιογραφία. Ως προσδιορισμένος σκοπός της παραπάνω διαδικασίας περιγράφτηκε: α)η αποφυγή αλληλοκαλύψεων των εισηγήσεων, β)ο περιορισμός των αλληλοσυγκρούσεών τους και η κατάθεση απόψεων που *«να συνθέτουν ενιαίο εκπαιδευτικό οικοδόμημα»*, γ)ο εμπλουτισμός τους, δ)η επαρκής θεμελίωση και επιχειρηματολογία τους και ε)η βελτίωση της γλώσσας και της έκφρασής τους. Επιπλέον ορίστηκε επακριβώς και η μορφή κάθε εισήγησης: εισαγωγή και τοποθέτηση του θέματος, ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης, παρουσίαση μακροπρόθεσμων λύσεων

---

[28] Λήφθηκε κοινή απόφαση για τη διοργάνωση Εκπαιδευτικού και Οργανωτικού Συνεδρίου. Το ΔΣ (Ράθωσης- Μπούζας) τη συνδικαλιστική χρονιά 1978-79 κατόρθωσε να πραγματοποιήσει μόνο το δεύτερο, που κρίθηκε επείγον.

[29] Για τις λεπτομέρειες της απόφασης του ΔΣ: «Π.Δ.» 518/36/80, 6-7, «Εκπαιδευτικό Συνέδριο. Ενημερωτικό Νο 13». Τα προσυνέδρια, διάρκειας δύο ημερών, πραγματοποιήθηκαν στις πόλεις: Ηράκλειο, Θεσσαλονίκη (Απρίλης Μάιος 1980) και Ξάνθη, Γιάννενα, Λάρισα και Πάτρα (Οκτώβριος- Νοέμβριος 1980). Το επιστημονικό δυναμικό της εποχής που πήρε μέρος στα προσυνέδρια με προσωπικές εισηγήσεις (πέρα αυτών των ΕΛΜΕ) ήταν το εξής: α)Ηράκλειο: Α. Καζαμίας, Π. Πολυχρονόπουλος, Ι. Μαρκαντώνης, Μ. Κασσωτάκης και Γ. Φλουρής, β)Θεσσαλονίκη: Ν. Βαρμάζης, Λ. Ψίλλος, Στ. Μπαλής, Ν. Τερζής και Π. Ξωχέλης, Δ. Μαρωνίτης, Α. Μπαγιώνας, Θ. Μαυρόπουλος, Ζ. Παπαναούμ- Τζήκα, Ν. Κάκαλος, Χ. Μουχάγιερ, Ζ. Ορφανουδάκης, γ)Ξάνθη: Ε. Κότσια, δ)Γιάννενα: Μπ. Νούτσος, Φ.Ι. Κακριδής, Χρ. Φράγκος και ο Σύνδεσμος Χημικών, ε)Λάρισα: Τεχνικό Ε.Ε. (τμήμα Κεντρ. Δυτ. Θεσσαλίας), στ)Πάτρα: Π. Νικολόπουλος, Α. Αναγνωστάκης (Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, ΟΛΜΕ 1982, 9-12. Οι περιλήψεις του συνόλου των εισηγήσεων στο «Π.Δ.» (έκτακτο) Φλεβάρης 1981).

[30] Στα πρακτικά του Α' Εκ. Συνεδρίου ΟΛΜΕ, *ο.π.*, 12 γίνεται λόγος για διεύρυνση της επιτροπής, ενώ στο έκτακτο «Π.Δ.», *ο.π.*, 2 για συγκρότηση. Σε κάθε περίπτωση τα μέλη της επιτροπής ανήκαν στους χώρους του ΠΑΣΟΚ, ΚΚΕ, ΚΚΕεσ., ενώ κάποιοι γενικότερα στον αριστερό χώρο, χωρίς παραταξιακή ένταξη. Την εποχή εκείνη στο ΔΣ κυριαρχούν συνδικαλιστικές που είναι στελέχη του ΚΚΕ. Από τις οκτώ ομάδες μια ασχολήθηκε με την οργάνωση του συνεδρίου. Από τα θέματα που τους ανατέθηκαν δεν είχαν γίνει εισηγήσεις στα προσυνέδρια για τα θέματα: *«ο εκπαιδευτικός στην τάξη, ο εκπαιδευτικός και η κοινωνία, μαθητική αυτοδιοίκηση και πολιτιστικές εκδηλώσεις»* [«Π.Δ.» (έκτακτο) *ο.π.*, 3].

«στο ιδανικό εκπαιδευτικό σύστημα όπως το οραματιζόμαστε», βραχυπρόθεσμες λύσεις και ανακεφαλαίωση[31].

Αυστηρά προκαθορίστηκε και ότι είχε σχέση με τις διαδικασίες του συνεδρίου. Έτσι ορίστηκαν α) σε 139 οι σύνεδροι καθηγητές που θα αντιπροσώπευαν τις ΕΛΜΕ, β) σε 48 οι φορείς και *«προσωπικότητες»* που είχαν πλήρη δικαιώματα συνέδρου (λόγος και γραπτή παρέμβαση), γ)οι 47 φορείς με δικαίωμα γραπτής παρέμβασης, δ)η αναλογία των προφορικών παρεμβάσεων των συνέδρων και ε) οι διαδικασίες της πανηγυρικής συνεδρίασης[32].

Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην Πάντειο (13-14-15-16/5/81)και δύο μέρες λειτούργησε σε δύο παράλληλα τμήματα. Στην εκτεταμένη ομιλία του ΔΣ παρουσιάστηκαν συνοπτικά: α)Τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης- εξετάζονταν λεπτομερώς στις αναλυτικές εισηγήσεις- και η εκτίμηση για την αναγκαιότητα *«συνεχών αλλαγών»*. Θεωρούνταν ότι τη στιγμή που το σχολείο σε άλλες χώρες *«αγωνίζεται να παρακολουθεί»* τις ραγδαίες κοινωνικές αλλαγές, στη χώρα μας *«όχι μόνο έχει μείνει πίσω δεκαετίες ολόκληρες αλλά ακόμη δεν έχει κατορθώσει να επιλύσει στοιχειώδη προβλήματα υποδομής»*. Η *«ανοιχτή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»* που θα είχε την ικανότητα να προσαρμόζεται στις αλλαγές κρίθηκε ως *«μακρινό όνειρο»*, γιατί πέρα από τις *«εγγενείς δυσκολίες»* που παρουσιάζει η πραγματοποίησή της, αυτό που *«κύρια την απαγορεύει είναι τα συμφέροντα των κυρίαρχων κοινωνικών ομάδων»*, που καθορίζουν τις εξελίξεις του εκ. συστήματος και το θέλουν *«αναπαραγωγό»* της ιδεολογίας τους. β) Οι μελλοντικοί στόχοι της ΟΛΜΕ σε σχέση με την εκπαίδευση: ο εκσυγχρονισμός και εκδημοκρατισμός της, οι οποίοι προβάλλονται *«επίμονα εδώ και πάνω από 60 χρόνια»*. Προϋπόθεσή τους η συμμετοχή των *«ενδιαφερομένων φορέων»* στα κέντρα λήψης αποφάσεων και περιεχόμενό τους μια εκπαίδευση, *«δυναμική και ευέλικτη, ανοιχτή στη ζωή, κοντά στα προβλήματα του λαού και της ανθρωπότητας»*, στον κόσμο της εργασίας και της παραγωγής, που θα αξιοποιεί *«τα γόνιμα στοιχεία της ελληνικής παράδοσης»*- δένοντάς τα με τη σύγχρονη πραγματικότητα-, θα παρέχει *«ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση»* και *«αντισταθμιστική αγωγή»* και θα εξασφαλίζει συνθήκες φιλίας και συνεργασία δασκάλων- μαθητών. Όργανό της ένας εκπαιδευτικός με επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση, *«ελεύθερος από καταπιεστικούς νόμους»*, που θα απολαμβάνει *«πανεπιστημιακές ελευθερίες»* και θα έχει εξασφαλίσει *«την οικονομική και κοινωνική θέση που του πρέπει»*. γ) Ο λόγος που οδήγησε στο Εκπαιδευτικό Συνέδριο ήταν ότι στις ΓΣ δεν είχαν τη δυνατότητα *«λόγω της πληθώρας των θεμάτων και του περιορισμένου χρόνου»* να εξετάσουν *«διεξοδικά όλα τα εκπαιδευτικά ζητήματα»* και να τα μελετήσουν σε βάθος (ενώ είχαν επισημάνει τις αδυναμίες και τα προβλήματα της εκπαίδευσης και παράλληλα έχουν συλλάβει *«το όραμα μιας εκπαίδευσης που ανταποκρίνεται στις προσδοκίες μας»* και διέθεταν αρκετές αναλύσεις και προτάσεις). Αυτό ακριβώς αναλάμβανε να κάνει το συνέδριο: μέσα από την ανταλλαγή πείρας και προβληματισμού να προσδιορίσει τους *«ιδεατούς στόχους»*, να βρει *«λύσεις βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες»* που θα οδηγήσουν στην πραγμάτωση της εκπαίδευσης που οραματίζονταν και να λειτουργήσει παράλληλα- ιδιαίτερα στην προσυνεδριακή φάση- ως

---

[31] Πρακτικά Α' Εκπαιδευτικού Συνεδρίου..., *ο.π.*, 13.

[32] Την έναρξη του συνεδρίου κήρυξε ο Υπ. Παιδείας (Ταλιαδούρος). Χαιρέτησαν, εκτός από τους εκπρόσωπους πολιτικών κομμάτων, Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και διεθνών εκπαιδευτικών οργανώσεων, 15 εκπρόσωποι φορέων. Όλοι είχαν καθορισμένο και διαφοροποιημένο χρόνο χαιρετισμού(οι τοποθετήσεις τους δεν περιλήφθηκαν στα πρακτικά). Ως προς τις προφορικές παρεμβάσεις των συνέδρων καθορίστηκε: 3/4 του συνολικού χρόνου για τους αντιπρόσωπους των ΕΛΜΕ και 1/4 στους φορείς. Στους φορείς- συνέδρους κατατάχθηκαν: το ΥΠΕΠΘ, το ΚΕΜΕ, οι άλλες Εκ. Ομοσπονδίες, οι Επιστημονικές Ενώσεις, τα Πανεπιστήμια, τα Επιμελητήρια, τα κόμματα, το ΕΔΠ, η ΚΕΔΚΕ, η Ένωση Εποπτικού Προσωπικού, οι σύνδεσμοι λογοτεχνών, η ΕΕΔΥΕ, ο ΔΣΑ, ο Πανεπιστημιακός Όμιλος, οι ΕΦΕΕ- ΕΣΕΕ, οι Ομοσπονδίες Γονέων Αθήνα- Πειραιά (όχι η ΑΣΓΜΕ) και η Ένωση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Προσωπικότητες- σύνεδροι καθορίστηκαν οι: Ε. Παπανούτσος, Αλεξίου Ε., Πρωτοπρεσβύτερος Πυρουνάκης, Κανελλόπουλος Π., Καρανικόλας Α., Γεδεών Σ., Βρεττάκος Ν. και Θ. Γέρου (Πρακτικά Α' Εκ. Συνεδρίου, *ο.π.* 13-15).

«προσπάθεια για αυτομόρφωση», δείχνοντας ότι αρνούνται το ρόλο του *«παθητικού θεατή»*, στον οποίο τους έχει καταδικάσει *«η πολιτεία»*. Απώτερος στόχος να ελκύσουν την προσοχή των πολλαπλών καλεσμένων, του ημερήσιου και περιοδικού τύπου, των γονέων- μαθητών και των φορέων, ώστε οι *«εισηγήσεις* και τα *«πορίσματα»* να αποτελέσουν αντικείμενο *«σοβαρής μελέτης και προβληματισμού»*, που θα οδηγήσει *«στην απόφαση για μια ριζική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού μας συστήματος»*, διαδικασία που θα οδηγούσε στο *«να σκύψει η πολιτεία με πραγματικό ενδιαφέρον στα προβλήματα και να θελήσει να προχωρήσει στην οικοδόμηση του εκπαιδευτικού συστήματος που οραματιζόμαστε»*.

Το Εκπαιδευτικό Συνέδριο εντασσόταν στη *«δεύτερη διάσταση»* του σ.κ. που είναι *«η βελτίωση της εκπαίδευσης»*[33]. Αποφασίστηκε δε να υπάρχουν σε αυτό *«εισηγήσεις και όχι εισηγητές»*, γιατί έπρεπε *«να στηριχτεί το συνέδριο στις δυνάμεις του κλάδου και να είναι προϊόν συνολικού προβληματισμού»*, ώστε να αντανακλά *«ολόκληρο τον κλάδο»*[34].

Στο συνέδριο κατατέθηκαν συνολικά 35 εισηγήσεις ενταγμένες σε οκτώ θεματικές ενότητες:

1. Γενικά θέματα: Ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης, Μεταρρύθμιση, Σκοποί της εκπαίδευσης, Ίσες ευκαιρίες στη μόρφωση (ιδιωτική εκπαίδευση- παραπαιδεία).
2. Εκπαίδευση- οικονομία: Εκπαίδευση και οικονομική ανάπτυξη, Υλικοτεχνική υποδομή.
3. Δομή εκπαίδευσης: Βαθμίδες, Τύποι Σχολείων, Σύνδεση βαθμίδων, Εξετάσεις.
4. Διοίκηση εκπαίδευσης: Οργάνωση- διοίκηση, Συμμετοχή φορέων, Εκδημοκρατισμός
5. Περιεχόμενο εκπαίδευσης: Αναλυτικά προγράμματα, Μαθήματα, Βιβλία, Μέθοδοι.
6. Ο καθηγητής: Μόρφωση- επιμόρφωση.
7. Ο μαθητής: Αξιολόγηση, ΣΕΠ, Εκπαίδευση ελληνοπαίδων εξωτερικού.
8. Ανακοινώσεις: Μαθητική αυτοδιοίκηση, Βοηθητικά βιβλία καθηγητή, Πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Οι εργασίες του συνεδρίου ολοκληρώθηκαν με την κατάθεση του σώματος των *«πορισμάτων»* και της διακήρυξης που επισημαίνει ότι *«η μέση εκπαίδευση βρίσκεται σε απογοητευτική κατάσταση [και] περνά βαθιά κρίση»*. Ο Πρόεδρος της ΟΛΜΕ, Λ. Τανακίδης κλείνοντας το συνέδριο παρατηρεί: *«Μπορούμε να πούμε ότι σήμερα δόθηκε το περίγραμμα και χαράχτηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές της εκπαίδευσης που ονειρευόμαστε»*[35].

Τα επόμενα τέσσερα Εκ. Συνέδρια απασχολούν- σύμφωνα με την πρόβλεψη του Προέδρου της ΟΛΜΕ στο Α' Εκ. Συνέδριο- *«ειδικά πια θέματα»*[36]. Το Β' Εκ. Συνέδριο πραγματοποιείται στο Βόλο (26-27/3/83) με θέμα: *«Αξιολόγηση του Μαθητή»*. Η διοργάνωσή του ακολούθησε το πρότυπο του πρώτου, με τη διαφορά ότι η φάση των προσυνεδρίων υποκαταστάθηκε με τη σύσταση ομάδων εργασίας κατά ΕΛΜΕ που επεξεργάστηκαν ένα ή περισσότερα από τα οκτώ προσδιορισμένα υποθέματα[37]. Στο συνέδριο κατατέθηκαν εννιά εισηγήσεις που αντιστοιχούσαν σε αυτά:

---

[33] Είναι εμφανής η επιρροή της ορολογίας που χρησιμοποιήθηκε στην ΟΙΕΛΕ.

[34] «Ομιλία του ΔΣ της ΟΛΜΕ κατά την πανηγυρική έναρξη του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου», Πρακτικά... *ο.π.*, 19- 22.. Η παρουσία και συμμετοχή των πανεπιστημιακών ήταν αποδεχτή στα προσυνέδρια όχι όμως στο συνέδριο.

[35] *ο.π.*., 342- 343. Τα πορίσματα θα παρουσιαστούν στο επόμενο υποκεφάλαιο.

[36] *ο.π.*., 342.

[37] Το ΔΣ όρισε αρχικά τριμελή επιτροπή από μέλη του που σε συνεννόηση με καθηγητές ειδικούς στο θέμα και πανεπιστημιακούς *«κατάρτισε τη θεματογραφία του Συνεδρίου»*. Η Κ.Ε. (25 μέλη) ορίστηκε από καθηγητές των ΕΛΜΕ του Λεκανοπεδίου *«που υπέδειξαν με ευθύνη τους τα ΔΣ των ΕΛΜΕ»*. Αυτή χωρίστηκε σε υποεπιτροπές με βάση τη θεματογραφία. Στο συνέδριο καλέστηκαν ως σύνεδροι, πέρα από τους εκπροσώπους των ΕΛΜΕ, οι πανεπιστημιακοί: Χρ. Φράγκος και Μαυρογιώργος Γ., Ζ. Παπαναούμ Τζήκα, Μ. Κασσωτάκης και Στ. Γεωργακάτος, οι ΟΕΛΜΕΚ και ΕΜΟΚ (Κύπρος), η ΔΟΕ, το ΥΠΕΠΘ (Θ. Νίκας), το ΚΕΜΕ (Φ. Βώρος), η ΑΣΓΜΕ και Μ. Κοινότητες, σύλλογοι γονέων Μαγνησίας. Η τελική ευθύνη διαμόρφωσης των εισηγήσεων άνηκε στα μέλη αντίστοιχων υποεπιτροπών. Οι εισηγήσεις έπρεπε να καταλήγουν *«σε συγκεκριμένες προτάσεις εφαρμόσιμες στις σημερινές συνθήκες της Ελληνικής εκπαιδευτικής πραγματικότητας»*. Οι εισηγήσεις παρουσιάστηκαν και πάλι *«από συναδέλφους της Μέσης,*

1. Μέτρηση, βαθμολογία, εξέταση, αξιολόγηση: εννοιολογικές διαφορές και ο ρόλος της αξιολόγησης. 2. Είδη και μορφές αξιολόγησης. 3. Σχολική πράξη και εξετάσεις. 4. Αξιολόγηση, διδασκαλία, διδακτικοί στόχοι, Α.Π. 5. Αριθμητικές και ποιοτικές κλίμακες. 6. Σωστή αξιολόγηση. Προϋποθέσεις για σωστή αξιολόγηση. 7. Μορφές και είδη ερωτήσεων. 8. Εξετάσεις και κοινωνικές επιλογές. 8α. Ιστορική και Κοινωνιολογική επισκόπηση των εξετάσεων στο Ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Το Γ' Εκ. Συνέδριο με θέμα *«Σχέσεις καθηγητών- Μαθητών- Γονέων»* πραγματοποιείται τον επόμενο χρόνο στα Χανιά (16-18/3/84). Ο Πρόεδρος της ΟΛΜΕ, Χρ. Μιχαλές χαιρετίζοντάς το προσδιορίζει και την προβληματική που οδήγησε στην επιλογή του θέματος. Το νέο σχολείο που επιδιώκεται να δημιουργηθεί- σε αντιδιαστολή με αυτό που υπήρξε μέχρι τότε και χαρακτηριζόταν από τον αυταρχισμό και το συγκεντρωτικό πνεύμα, που διαπερνούσε προγράμματα, βιβλία, διαπροσωπικές σχέσεις και διοικητικούς θεσμούς-, δεν είναι μόνο ένα μη *«αυταρχικό σχολείο»*, αλλά το σχολείο εκείνο όπου *«θα διασταυρώνονται δημιουργικά όλες οι αντιλήψεις όλων των ενδιαφερόμενων φορέων με κύριους εκφραστές τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και τους γονείς»*. Το συνέδριο, λοιπόν, έχει ως σκοπό να εξετάσει τις σχέσεις αυτού του βασικού *«τρίπτυχου»* σε συνθήκες μάλιστα προετοιμασίας ενός νόμου, όπου οι τελικές επιλογές που θα αποτυπωθούν σ' αυτόν *«θα καθορίσουν για πολλά χρόνια το μέλλον μας ως λαού»*. Τα πορίσματα, λοιπόν, του συνεδρίου επιδιώκεται να *«συμβάλουν ουσιαστικά»* στο διάλογο που συνεχίζεται για την τροποποίηση και βελτίωση του προσχεδίου[38].

Στο συνέδριο κατατέθηκαν πέντε εισηγήσεις που στηρίχτηκαν σε υλικό των ΕΛΜΕ, το οποίο επεξεργάστηκαν και παρουσίασαν μέλη της Κ.Ε. κατά πάγια τακτική:
1. Κύρος δασκάλου και αντιαυταρχική συμπεριφορά. 2. Σχολείο και κοινωνία. Επίδραση των κοινωνικών παραγόντων στις σχέσεις καθηγητών- μαθητών- γονέων. 3. Ο ρόλος του μαθητή στην ανάπτυξη σχέσεων με τον καθηγητή [Η εισήγηση στηρίχτηκε ουσιαστικά σε ερευνητική εργασία (ερωτηματολόγιο, εκθέσεις μαθητών) έντεκα καθηγητών της Α- Γ ΕΛΜΕ Αν. Αττικής]. 4. Η επιρροή των γονέων στη διαμόρφωση των σχέσεων καθηγητών- μαθητών. 5. Προϋποθέσεις για μια ουσιαστική συνεργασία καθηγητών- μαθητών- γονέων.

Το Δ' Εκ. Συνέδριο πραγματοποιείται την επόμενη χρονιά (Αλεξανδρούπολη 26-28/4/85) με θέμα *«Ενιαιοποίηση Τεχνικής- Επαγγελματικής και Γενικής Εκπαίδευσης»*. Η διοργάνωσή του ακολουθεί την πεπατημένη. Τα υλικά προσυνεδρίων, που διοργάνωσαν ΕΛΜΕ[39], τέθηκαν και πάλι στη διάθεση της Κ.Ε. και μέλη της συνέταξαν τις τελικές εισηγήσεις *«χωρίς να υπάρξει καμιά παρέμβαση στο έργο τους»* από την πλευρά του ΔΣ, όπως παρατήρησε ο Πρόεδρος Χρ. Μιχαλές[40]. Όμως, παρά την ειδική προβληματική του θέματος, η αντίστοιχη Ομοσπονδία (ΟΛΤΕΕ) δεν εμπλέκεται στο

για να ακουστεί η φωνή και η εμπειρία των μαχόμενων εκπαιδευτικών» και έτσι το συνέδριο να αποτελέσει *«και ένα βήμα καταγραφής των εμπειριών, αλλά και των δυνατοτήτων του κλάδου να αναλύει με επιτυχία ειδικά επιστημονικά θέματα της εκπαίδευσης»* (Β' Εκπαιδευτικό Συνέδριο Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, ΟΛΜΕ 1984, 7-8).

[38] Στο συνέδριο δεν κατατέθηκαν *«πορίσματα»* ως επιστέγαση των διαδικασιών του. Οι εισηγήσεις όμως, κατά πάγια τακτική, περιείχαν προτάσεις. Έλαβαν μέρος συνολικά 178 σύνεδροι. Πέρα από τους αντιπροσώπους των ΕΛΜΕ, το ΔΣ, το Εποπτικό Συμβούλιο και παλιούς προέδρους της ΟΛΜΕ και την Κ.Ε. (18μελής) έλαβαν μέρος οι: Θ. Γέρου (εκπρόσωπος ΥΠΕΠΘ), ΑΣΓΜΕ, ΚΟΔΗΣΟ (2), ΔΟΕ (2), ΣΕΛΜΕ, ΕΜΟΚ, ΟΕΛΜΕΚ (3), Παιδαγωγική Εταιρεία (2) και οι πανεπιστημιακοί Σ. Ζιώγου- Παπαγεωργίου, Ν. Τερζής, Ζ. Παπαναούμ- Τζήκα, Α. Καγάλης (Θεσσαλονίκης), Α. Κοσμόπουλος, Στ. Γεωργάκος (Πάτρας), Γκότοβος Θ. (Ιωαννίνων) και Μ. Κασσωτάκης (Κρήτης).

[39] Τα προσυνέδρια ακολούθησαν την οργανωτική λογική του Α' Εκ. Συνεδρίου και ήταν: Αρκαδίας, Σερρών, Ιωαννίνων, Αιτωλοακαρνανίας, Ρεθύμνου και Τρικάλων. Για την ενημέρωση των καθηγητών κατατέθηκε εκτεταμένη βιβλιογραφία στο «Π.Δ.» 572/11/84, 17, «Το δ' εκπαιδευτικό συνέδριο».

[40] Δ' Εκπαιδευτικό Συνέδριο, ΟΛΜΕ 1986, 394-395. Οι εισηγήσεις ακολούθησαν την πρακτική της κατάληξης σε προτάσεις.

συνέδριο παρά ως απλώς προσκεκλημένος φορέας και μάλιστα με μονοπρόσωπη εκπροσώπηση[41].

Η ενασχόληση με το θέμα αυτό εντάχθηκε στην προβληματική δημιουργίας του *«νέου σχολείου»* που θα δημιουργηθεί μέσω *«θεσμικών αλλαγών»*, εκ των οποίων *«ίσως η σοβαρότερη είναι η ενιαιοποίηση»* της ΤΕΕ και ΓΕ. Αυτή δεν εννοείται για την ΟΛΜΕ *«ως συγκόλληση απλά των δύο κατευθύνσεων»* ή δημιουργία *«ενιαίας διοίκησης»* τους, αλλά ως συνδυασμός γενικής παιδείας και εξειδίκευσης. Πρόκειται για τη δημιουργία ενός σχολείου που θα ενσωματώνει *«σε ένα οργανικό σύνολο τις διαφορετικές πρακτικές, τεχνικές, επιστημονικές, πνευματικές και πολιτιστικές πτυχές»*. Αυτό το σχολείο είναι το Ενιαίο Πολυκλαδικό Λύκειο (ΕΠΛ), που για την ΟΛΜΕ πρέπει γενικότερα να εξασφαλίζει την οργανική διασύνδεση γενικής παιδείας και τεχνικοεπαγγελματικής εκπαίδευσης, να συμβάλει στην καταπολέμηση της υποτίμησης της χειρωνακτικής εργασίας- που υποβαθμίζει την ΤΕΕ-, να εξασφαλίζει στους μαθητές επαγγελματική προοπτική, να συνδέεται με τις παραγωγικές διαδικασίες και παράλληλα με την επαγγελματική κατάρτιση ή εξειδίκευση, να εξασφαλίζει σε όλους πρόσβαση στα ΑΕΙ και, τέλος, να εξασφαλίζει ίδιες δυνατότητες στη μόρφωση χωρίς διάκριση σε όλους[42].

Στις πέντε υποενότητες του θέματος αντιστοιχούσε ίσος αριθμός εισηγήσεων: 1. Οι ανάγκες της χώρας και το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα. 2. Παιδαγωγικές αντιλήψεις και πρακτικές για την ισοτιμία χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας. 3. Η πορεία για ένα νέο σχολείο. Προϋποθέσεις- προβληματισμοί. 4. ΕΠΛ. Πραγματικότητες- προοπτικές. 5. ΕΠΛ. Εκπαιδευτικές αλλαγές και σχολικοί χώροι.

Το δεύτερο θέμα καταβλήθηκε προσπάθεια, από την αντίστοιχη υποεπιτροπή, να παρουσιαστεί και διαμέσου δραστηριοτήτων που είχαν αναπτύξει καθηγητές στην ελληνική πραγματικότητα. Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν τρεις τέτοιες περιπτώσεις[43].

Το Ε' Εκ. Συνέδριο, που πραγματοποιείται στη Θεσσαλονίκη (2-5/4/87), αφιερώνεται στη *«Βασική κατάρτιση- Επιμόρφωση- Μετεκπαίδευση»*. Η επιλογή του θέματος συνδέεται με την εκτίμηση ότι *«η αναβάθμιση της επιστημονικής κατάρτισης, η καθιέρωση της παιδαγωγικής μόρφωσης [και] οι νέες μορφές επιμόρφωσης... αποτελούν βάση για ένα αναβαθμισμένο πρόσωπο των εκπαιδευτικών στην εκπαίδευση και την κοινωνία»*[44]. Ο θεσμός των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων χαρακτηρίζεται πλέον ως *«άλλη μορφή αγώνα»* για ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, οργανωμένη διεκδίκηση του κλάδου και *«αντικειμενική δικαίωση»* του αιτήματος για συμμετοχή *«στα κέντρα διαμόρφωσης και λήψης των αποφάσεων που προσδιορίζουν και χαράσσουν την εκπ/κή πολιτική»*[45]. Υπενθυμίζεται ότι η Κ.Ε. δε δεσμεύεται από *«οποιεσδήποτε θέσεις των οργάνων της Ομοσπονδίας»* (όπως και τα πορίσματά του δεν αποτελούν αποφάσεις[46]), αλλά μέσω των συνεδρίων επιδιώκεται η διεύρυνση του διαλόγου και η προσπάθεια *«συγκερασμού των διαφορετικών απόψεων»* και ότι αυτά λειτουργούν- παράλληλα με το «ΛκΠ» και το «Π.Δ.»- στο να αναδειχτεί το σ.κ. σε *«χωνευτήρι γενικότερων και πολύπλευρων εκπαιδευτικών προβληματισμών»* και να διαμορφώσει θέσεις *«που*

---

[41] Στο συνέδριο αυτό απουσίασαν οι πανεπιστημιακοί, ενώ το ΥΠΕΠΘ εκπροσωπήθηκε με πέντε συνέδρους, οι ΔΟΕ, ΟΙΕΛΕ και η ΠΕΦ με ένα, οι ΟΛΜΕΚ, ΕΜΟΚ, ΟΛΤΕΚ (αντίστοιχη κυπριακή της ΟΛΤΕΕ), οι σύνδεσμοι καθηγ. Γαλλικής και καλλιτεχνικών μαθημάτων με δύο και ο Σύλλογος καθηγ. Οικιακής οικονομίας με τρεις. Συμμετείχε και ως εκπρόσωπος του Υφ. Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, που ενίσχυσε οικονομικά το Συνέδριο, ο Π. Ευθυμίου. Συνολικά οι σύνεδροι ήταν 192.

[42] Δ' Εκ. Συνέδριο *ο.π.*, 11-12.

[43] Πρόκειται για την παρουσίαση δραστηριοτήτων μαθητών που σχετίζονταν: α)με καλλιτεχνικές παρεμβάσεις με σκοπό τη *«σύνδεση σχολείου- κοινωνίας»* (Α. Δημοπούλου), β)τη θεατρική παιδεία (Μ. Εγκλειστριώτης) και γ)την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την εφαρμογή της σε κάποια σχολεία (Α. Αθανασάκης- Ν. Παπασταμίου).

[44] Ε' Εκ. Συνέδριο, ΟΛΜΕ 1988, 5-6, «Αντί προλόγου».

[45] Ο τελευταίος ισχυρισμός, βέβαια, δε θεμελιώνεται πουθενά. Αντιστοιχεί όμως στη ρητορεία περί *«συμμετοχής»* που διατυπώνεται από την ΠΑΣΚ.

[46] *ο.π.*, 499. Από το κείμενο του προεδρείου που κλείνει το συνέδριο (Χρ. Μιχαλές).

επιβλήθηκαν στον εκπαιδευτικό χώρο αλλά και στον ευρύτερο κοινωνικοπολιτικό χώρο»[47].

Ακροδιγώς οι θέσεις της ΟΛΜΕ επί των θεμάτων του συνεδρίου συνίστανται στην απόρριψη της πλήρους *«παιδαγωγικοποίησης»* όσο και της μονοσήμαντης *«επιστημονικοποίησης»* των καθηγητικών σχολών, άρα στη διατήρηση και ανασυγκρότησή τους, καθώς και στην διερεύνηση μεθόδων συνεχούς επαφής του καθηγητή *«με τα σύγχρονα δεδομένα που διαμορφώνουν την εκπαίδευση»* διαμέσου της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης[48].

Στο Συνέδριο κατατίθενται 16 βασικές εισηγήσεις ενταγμένες στο πρόγραμμα από την Κ.Ε. Οι εισηγητές είναι είτε μέλη της Κ.Ε.- στα οποία συμπεριλαμβάνεται και μεγάλος αριθμός Σχολικών Συμβούλων- είτε πανεπιστημιακοί[49]. Τις ακολουθούν εκτεταμένες προφορικές ή γραπτές παρεμβάσεις πανεπιστημιακών μερικές από τις οποίες έχουν δοθεί ήδη στους συνέδρους. Οι εισηγητές είναι χωρισμένοι σε τρεις ομάδες που αντιμετωπίζουν εννιά θεματικούς κύκλους. Απ' αυτούς τρεις παρουσιάζονται όταν το συνέδριο βρίσκεται σε ολομέλεια:
1. Επιστημονική κατάρτιση καθηγητών Δευτεροβάθμιας. 2. Μόρφωση και επιμόρφωση καθηγητών. Οι διεθνείς εμπειρίες (οι εισηγητές εκπρόσωποι των WCOTP- FIPESO). 3. Επιμόρφωση- Μετεκπαίδευση καθηγητών.
Σε τμήματα παρουσιάζονται: 1. Η βασική επιστημονική κατάρτιση στις θεωρητικές σχολές. 2. Στις θετικές σχολές. 3. Οι ανάγκες μεθοδολογικής- διδακτικής και ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης στα Πανεπιστήμια. 4. Επιμόρφωση. Φορείς- Μορφές. 5. Περιεχόμενο. 6. Μετεκπαίδευση.

Τα συνέδριο αυτό, όπως το πρώτο, προχωρά στη διατύπωση *«πορισμάτων»*[50] και για πρώτη φορά επιχειρείται αξιολόγησή του μέσω ερωτηματολογίου που διέθεσε μέλος της Κ.Ε. του[51].

---

[47] *ο.π.*, 16-22, «Ο χαιρετισμός του Προέδρου του ΔΣ. Χρ. Μιχαλέ». Στο ίδιο κείμενο και σε σχέση με τα παραπάνω διατυπώνει την άποψη ότι η πρόσφατη μεταρρύθμιση αποτελεί τη μοναδική ίσως προσπάθεια επιβολής εκπαιδευτικών αλλαγών χωρίς την επικυριαρχία *«συγκεκριμένου ή συγκεκριμένων προσώπων»*, ως προς τη διαμόρφωση αρχών και θεσμών, αλλά αυτές αποτελούν *«προϊόν και αποτέλεσμα της γενικότερης προσπάθειας των εκπαιδευτικών»*. Η άποψη *νομιμοποιεί* την εντύπωση ότι οι εκπαιδευτικές αλλαγές της περιόδου 1982-86 υλοποίησαν «θέσεις» των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Αλλού δείχθηκε ότι την άποψη αυτή δεν αποδεχόταν την περίοδο 1987- 89 οι ίδιες (ΙΙΙ.4.4.Γ.).

[48] *ο.π.*, 21 «Χαιρετισμός Προέδρου...». Δηλαδή, το συνέδριο δε λαμβάνει υπόψη του, ως μίνιμουμ, τις κατασταλαγμένες «θέσεις» των ΓΣ στα ζητήματα επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης, αλλά επαναδιαπραγματεύεται συνολικά το ζήτημα.

[49] Οι *σύνεδροι εκπρόσωποι* των ΕΛΜΕ ήταν 174 και 75 *εκπρόσωποι φορέων*, μέλη της Κ.Ε., Σχολικοί Σύμβουλοι και πανεπιστημιακοί (Βαντσός Χρ. Βασιλόπουλος Χρ., Μαυρογιώργος Γ., Νούτσος Μπ., Παπακωνσταντίνου Π., Παπαναούμ Ζ., Στράντζαλος Χρ., Τοκατλίδου Β., Τσαπαρλής Γ., Τσιάκαλος Γ., Φράγκος Χρ.).

[50] Για τα πορισμάτα και τις προτάσεις των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων στο επόμενο υποκεφάλαιο. Το Ε' Εκ. Συνέδριο είναι το μόνο που στον τόμο των πρακτικών του προστίθεται το υλικό των έξι προσυνεδρίων του: Καβάλας, Λάρισας, Ιωαννίνων, Ηρακλείου, Πάτρας, Λέσβου.

[51] *ο.π.*, Σιγάλας Χρ. «Αξιολόγηση Ε' Εκ. Συνεδρίου». Κατά το ερωτηματολόγιο το θέμα του συνεδρίου θεωρήθηκε απολύτως ενδιαφέρον, αλλά η διάρκεια ανεπαρκής με αποτέλεσμα από μερικούς να *προτείνεται και το επόμενο συνέδριο να ασχοληθεί με το ίδιο θέμα. Διαφωνίες εκφράστηκαν* για τη δομή του προγράμματος, ενώ θεωρήθηκε ότι το πολυάριθμο της σύνθεσης των τριών ομάδων επέδρασε αρνητικά. Οι εισηγήσεις κρίθηκαν επαρκείς από το 34% και ανεπαρκείς από το 17%. Επισημάνθηκε η έλλειψη σύνδεσης του συνεδρίου με τα προσυνέδρια και θεωρήθηκε ότι τα πορίσματά τους δε λήφθηκαν υπόψη από τους εισηγητές. Οι παραπάνω πληροφορίες είναι δευτερογενείς, αφού προέρχονται από το σχολιασμό των απαντήσεων του Χρ. Σιγάλα. Η στατιστική επεξεργασία των ερωτήσεων δε δημοσιεύθηκε. Ενδεικτικό είναι ότι η άποψη πολλών συνέδρων πως στο συνέδριο η παρουσία Σχολικών Συμβούλων ήταν έντονη σχολιάζεται από το Σιγάλα ως εξής: *«Η φετινή συγκρότηση της Κ.Ε. κρίθηκε αποτυχημένη γιατί καπελώθηκε από Σχολικούς Συμβούλους που... πήγαν να περάσουν τις επιλογές της άρχουσας τάξης!...»*. Στα συμπεράσματα του ίδιου διατυπώνεται η άποψη ότι *«ολοένα και μεγαλύτερος αριθμός συναδέλφων αρχίζει πλέον να αντιδρά στην υποβάθμιση των εργασιών των εκ. συνεδρίων που προκαλούν οι μικροπολιτικές και κομματικές αντιπαραθέσεις»*, χωρίς να δίνεται το ποσοστό όσων υποστηρίζουν κάτι

Με βάση όλα τα παραπάνω τα Εκ Συνέδρια της ΟΛΜΕ αποτελούν ένα *θεσμό της Ομοσπονδίας που εγκαινιάζεται στις αρχές της δεκαετίας του '80 και έκτοτε λειτουργεί σταθερά.* Η *μορφή* που παίρνουν αποτελεί *προσπάθεια συνδυασμού των χαρακτηριστικών επιστημονικού συνεδρίου και συνδικαλιστικής γενικής συνέλευσης.* Αυτό συμβαίνει γιατί από τη μια επιδιώκεται η *κινητοποίηση και αντιπροσωπευτική παρουσία της βάσης (σύνεδροι κατ' αναλογία από τις ΕΛΜΕ)*και από την άλλη *να εξασφαλιστεί όσο το δυνατό επιστημονικότερη προσέγγιση του ή των θεμάτων* διαμέσου της αναζήτησης των πλέον επαϊόντων για κάθε θέμα. Έτσι, η μορφή *υποταγμένη στους στόχους των συνεδρίων* συνίσταται στην παρουσίαση των *επιστημονικών εισηγήσεων αποκλειστικά σχεδόν από φυσικά μέλη της ΟΛΜΕ, ενώ η παρουσία του επιστημονικού δυναμικού* της χώρας καταβάλλεται προσπάθεια να διατηρηθεί *σε δεύτερο πλάνο*[52]. Παράλληλα, η επιλογή των εισηγητών *επηρεάζεται τόσο από επιστημονικά όσο και από συνδικαλιστικά* κριτήρια, αφού αυτοί αποτελούν μέλη της Κ.Ε., που συγκροτείται μετά την υπόδειξη των ΔΣ, είτε της ΟΛΜΕ είτε των ΕΛΜΕ[53], παρά τον κατά περίπτωση και ανάγκη ανοικτό χαρακτήρα της[54]. Το Α' και Ε' Εκ. Συνέδριο καταλήγει σε εκπαιδευτικά *«πορίσματα»*, που αποτελούν προσπάθεια οργανωμένης παρουσίασης της προβληματικής που επικρατεί σχετικά με θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής, που ενδεχόμενα μπορεί να καταλήξει και σε *«θέσεις»* της Ομοσπονδίας. Τέλος, ο εποπτικός ρόλος του ΔΣ της Ομοσπονδίας στη διαμόρφωση των διαδικασιών παραμένει έντονος. Δηλαδή η μορφή των Εκ. Συνεδρίων παραμένει έντονα *συνδικαλιστική* και λιγότερο *επιστημονική.*

Στους *στόχους* των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων της ΟΛΜΕ παρατηρείται μια σχετική διαφοροποίηση μεταξύ του πρώτου και των επομένων. Αν και κοινοί στόχοι όλων είναι: α)*η δυνατότητα αναλυτικού προβληματισμού γύρω από τα εκπαιδευτικά θέματα* που θεωρήθηκε ότι δεν είναι δυνατό να συμβεί στα πλαίσια των ΓΣ, β)*η έλκυση της προσοχής διαφόρων φορέων- που συνδιαμορφώνουν αυτό που ονομάζουν «κοινή γνώμη»- και ο επηρεασμός τους, ώστε με τη σειρά τους να συμβάλουν στο να λάβει η κεντρική εξουσία εκπαιδευτικά μέτρα που επιθυμεί το σ.κ. των καθηγητών,* γ)*η επίδειξη της συλλογικής δυνατότητας του σώματος των καθηγητών να αρθρώνουν επιστημονικό λόγο,* δηλαδή η *συμβολική απόδειξη της επιστημονικής του επάρκειας. Στο Α' Εκ. Συνέδριο καταβάλλεται ιδιαίτερη και συντονισμένη προσπάθεια να περιγραφούν τα χαρακτηριστικά ενός σχολικού συστήματος που πλησιάζει ό,τι αποκαλούν «ιδεατό»* και παράλληλα να δειχθεί ότι *οι καθηγητές- διαμέσου των συλλογικών τους διαδικασιών- αρνούνται το ρόλο του υπαλλήλου εκτελεστή.* Η μικρή αυτή διαφοροποίηση δικαιολογείται αφενός από τη γενικότερη συγκυρία (παραμονές κυβερνητικής αλλαγής, ανάγκη να επιχειρηθεί η διατύπωση μιας συνολικής «πρότασης» και αντίθεση με το κόμμα της ΝΔ) και αφετέρου

ανάλογο και χωρίς να υπάρχει προηγούμενη μέτρηση. Ενδιαφέρον είναι ακόμη ότι η ανάλυση αυτή δημοσιεύθηκε και στο «Π.Δ.».

[52] Πανεπιστημιακοί εισηγητές υπήρξαν στα προσυνέδρια του Α' Εκ. Συνεδρίου και στο Ε' Εκ. Συνέδριο, όπου το αντικείμενο «δικαιολογούσε» την παρουσία τους.

[53] Είναι χαρακτηριστικό για την βαρύτητα που αποκτούσαν οι συνδικαλιστικο- πολιτικές προτεραιότητας σε σχέση με την επιστημονική γνώση του αντικειμένου η απουσία της Η. Βαλσαμάκη- Ράλλη, μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ από το 1983 και στελέχους της ΔΑΚΕ, όχι μόνο από τους εισηγητές του Β' Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της ΟΛΜΕ (τότε ακόμα δεν είχε συνδικαλιστική παρουσία), που σχετιζόταν απόλυτα με τις μεταπτυχιακές της σπουδές, αλλά και από τα υπόλοιπα συνέδρια, καθώς και η απουσία γενικώς μελών της ΔΑΚΕ από τις Κ.Ε. οργάνωσης των συνεδρίων. Το γεγονός θα μπορούσε να χαρακτηριστεί αρχικά ως αποτέλεσμα της καθυστερημένης οργανωμένης εμφάνισης της ΔΑΚΕ στο χώρο, δε δικαιολογείται όμως για την περίοδο 1983- 87, παρά ως αποτέλεσμα εκλεκτικών συγκλίσεων, που αφορούσαν τη γενική προσέγγιση των ζητημάτων της εκπαίδευσης, ανάμεσα στις ΠΑΣΚ και ΔΗΣΑΚ (ΔΕΕ), που εκδηλώνεται ως προσπάθεια ελέγχου των προσώπων που διαμορφώνουν τον προς κατάθεση λόγο. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι η παραπάνω συνδικαλίστρια απάντησε στη συνέντευξη που παραχώρησε για τις ανάγκες της έρευνας ότι ο έλεγχος των Εκ. Συνεδρίων από την ΠΑΣΚ σε συνεργασία με τη ΔΗΣΑΚ ήταν *«ασφυκτικός»* και ο αποκλεισμός των στελεχών της ΔΑΚΕ από την Κ.Ε. μόνιμος.

[54] Για *«ανοικτή»* Κ.Ε. κάνει λόγο μόνο ο Χρ. Σιγάλας (*ο.π.*, 506).

από το ότι ειδικότερα την εποχή εκείνη στο ΔΣ κυριαρχούν κομμουνιστές συνδικαλιστές[55].

Ως προς τη *λειτουργία τους* εντάσσονται, όπως στην ΟΙΕΛΕ, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των συνδικαλιστών στη δεύτερη διάσταση του σ.κ. και κατανοούνται ως μια *αυτοτελής διαδικασία που συμμετέχει στην προσπάθεια βελτίωσης της εκπαίδευσης,* αφού ασχολείται με τα προβλήματά της. Η λειτουργία τους, όμως, επηρεάζεται έντονα από τους επιμέρους στόχους. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί, λοιπόν, ότι αποτελούν ένα *αυτοτελές γεγονός που λειτουργεί θετικά στη διαμόρφωση του προφίλ του σ.κ. των καθηγητών.*

Γ. ΔΟΕ Το Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΔΟΕ πραγματοποιείται, καθυστερημένα σε σχέση με αυτά των ΟΙΕΛΕ- ΟΛΜΕ, στις 26-29/5/83 στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου. Λόγοι που να δικαιολογούν τη σχετική αυτή καθυστέρηση δε μνημονεύονται στα κείμενα της Ομοσπονδίας. Ο ισχυρότερος σχετίζεται με την παγιωμένη αντίληψη στο χώρο των δασκάλων που θεωρούσε ότι οι ΓΣ λειτουργούν και ως εκπαιδευτικά συνέδρια[56]. Σε κάθε περίπτωση, όμως, τα Εκπαιδευτικά Συνέδρια παρουσιάζονται στο χώρο *μετά την ανάδειξη στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ και με την ανάδειξη στο ΔΣ μιας νέας γενιάς συνδικαλιστών*[57]. Η σύμπτωση της πραγματοποίησης του Α' Εκ. Συνεδρίου με την κυβερνητική και συνδικαλιστική αλλαγή δεν είναι τυχαία. Στο χαιρετισμό του ο Πρόεδρος της ΔΟΕ, Μενέλαος Παπαχρίστος, θα συνδέσει την *λειτουργία* του με την κυβερνητική αλλαγή: στα πλαίσια της γενικότερης συμβολής του οργανωμένου κλάδου των δασκάλων *«στην πορεία του λαού μας προς την αλλαγή»* και της δυνατότητας, που πλέον προσφέρεται, για τη *«διαμόρφωση των αποφάσεων που παίρνει η πολιτεία και για μας σαν εργαζόμενους και για την εκπαίδευση των παιδιών»*, το συνέδριο αποτελεί *«ουσιαστική αξιοποίηση»* της δυνατότητας αυτής και μορφή στήριξης των νέων αποφάσεων για την *«δημοκρατική»* εκπαίδευση που πλέον λαμβάνονται[58]. Εξάλλου και ο πλήρης τίτλος του μαρτυρά εύγλωττα τις προθέσεις: *«Δημοκρατική Παιδεία μέσα από: Τα προγράμματα, τα σχολικά βιβλία και τα διδακτήρια. Τη διοίκηση των σχολείων και το έργο του Σχολικού Συμβούλου. Τη μόρφωση και την επιμόρφωση των δασκάλων»*. Πρόκειται, δηλαδή, για μια προσπάθεια *αντιμετώπισης σημαντικών, για τους δασκάλους, ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής που συνδέονται με τις άμεσα επιχειρούμενες αλλαγές στο περιεχόμενο, τη μορφή διοίκησης του σχολείου και την εκπαίδευση των δασκάλων*[59]. Η προσπάθεια, βέβαια, αυτή εμπεριέχει *εξαρχής* και την *υποστήριξη* των αλλαγών αυτών.

---

[55] Σε αντίστιξη παρουσιάστηκε παραπάνω η περίπτωση κατά την οποία ο Πρόεδρος Χρ. Μιχαλές προσπαθεί να παρουσιάσει τα Εκ. Συνέδρια ως «ένδειξη» συμμετοχής *«στα κέντρα λήψης των αποφάσεων»*.

[56] Προηγουμένως (υποσημείωση 2) έγινε λόγος για την αντίδραση που υπήρξε στο χώρο σχετικά με τη διοργάνωση αμιγών Εκπαιδευτικών Συνεδρίων. Στο προηγούμενο κεφάλαιο διαπιστώθηκε και η εκτεταμένη ενασχόληση με τα *«εκπαιδευτικά θέματα»* κατά τη διάρκειά των ΓΣ.

[57] Η συνδικαλιστική αλλαγή δε σχετίζεται με το πέρασμα της πλειοψηφίας του ΔΣ σε νέο παραταξιακό χώρο αλλά τις εσωτερικές διαφοροποιήσεις της ΠΑΣΚ δασκάλων. Στην 51η ΓΣ της ΔΟΕ, που αποφασίζεται και το Εκ. Συνέδριο, παρατηρείται *τομή* στην παρουσία συνδικαλιστικών στελεχών της ΠΑΣΚ στο ΔΣ και εμφάνιση μιας νέας γενιάς συνδικαλιστών όπως οι: Παπαχρίστος, Κορυφίδης, Μπάκας, που θα κυριαρχήσουν στην ηγεσία της παράταξης, τουλάχιστον μέχρι και την κρίση της το 1986. Ταυτόχρονα σημαντικά συνδικαλιστικά στελέχη της είτε περνάνε στη δημ. διοίκηση και στο ΥΠΕΠΘ (Γεωργιάδης, Αλεξανδρόπουλος, Ιατρίδης, Φεστερίδης) είτε απομακρύνονται, προσωρινά, από το ΔΣ της ΔΟΕ (Τουλούπης).

[58] Α' Πανελλήνιο Εκ. Συνέδριο «Δημοκρατική παιδεία», ΔΟΕ 1984, 44, «Χαιρετισμός του Προέδρου».

[59] Ως προς την ξεχωριστή αντιμετώπιση (αποτέλεσμα «κατάταξης») των αλλαγών στα «περιεχόμενα» και την «οργάνωση» του σχολείου, θα ήταν χρήσιμες κάποιες διευκρινήσεις, αν και αυτή θεωρείται πολλές φορές *αυτονόητη*. Ο διαχωρισμός «εσωτερικών» και «εξωτερικών» αλλαγών έχει, πέρα από τις μεθοδολογικές, επιπτώσεις και στην ποιότητα της ανάλυσης. Στην Ελλάδα τη διάκριση *«εσωτερικής»* (περιεχόμενα) και *«εξωτερικής»* (σχολικοί θεσμοί) μεταρρύθμισης επιχειρεί συστηματικά ο Ν. Τερζής (ιδιαίτερα: Τερζής Ν., Εκπαιδευτική Πολιτική και Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, Κυριακίδης 1988, 13-24). Οι απόψεις του διαδόθηκαν στην ΟΛΜΕ (Α' Εκ. Συνέδριο, *ο.π.*, 27, «Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση»), όπου η φροντίδα για θεωρητική σύλληψη του φαινομένου της μεταρρύθμισης ήταν έντονη. Στη ΔΟΕ

Με την πραγματοποίησή του επιδιώκεται επιπλέον: α) να αποκτήσουν οι δάσκαλοι *«μια πληρέστερη επαγγελματική αυτογνωσία»*, β) να μελετήσουν τις *«κοινωνικές, επιστημονικές και πολιτικές προϋποθέσεις για να είναι η δουλειά μας αποτελεσματική, προς το συμφέρον του λαού»*, γ) να δείξουν *«έμπρακτα»*, ως δάσκαλοι, *«πως αγωνιζόμαστε για τα ουσιαστικά κλαδικά μας ζητήματα»*[60], δ)να εξοπλίσουν *«τον κλάδο έτσι ώστε με τεκμηριωμένες επιστημονικά θέσεις να συμβάλει θετικά στη διαμόρφωση των επιλογών που αφορούν και τον ίδιο και την εκπαίδευση»*. Οι *σκοποί* αυτοί υποτάσσονται *«σε τελική ανάλυση»* στην πρόθεση *λειτουργίας* του συνεδρίου στο γενικότερο πολιτικό σκηνικό της εποχής και στις επιπτώσεις που αυτό εκτιμάται ότι θα έχει στον εκπαιδευτικό χώρο: ε) *«Θέλουμε σε τελική ανάλυση να στηρίξουμε αποφασιστικά μέσα από τη δουλειά μας το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας μας, να παρέχουμε την άποψη μας για τους νέους δεσμούς στην εκπαίδευση και να τους στηρίξουμε αποφασιστικά»*[61].

Η *μορφή* που δίνεται στο συνέδριο σχετίζεται με τους παραπάνω στόχους, αλλά και το μόνιμο ενδιαφέρον των δασκάλων να βρίσκονται σε *επαφή* και *συνεργασία* με τους *αναγνωρισμένους φορείς του παιδαγωγικού λόγου*, τους πανεπιστημιακούς. Αρχικά (απόφαση ΔΣ 26/10/82) συγκροτείται ομάδα με συντονιστή τον αντιπρόεδρο της ΔΟΕ (Κορυφίδης Χρ.). Με βάση τις προτάσεις της το ΔΣ συγκροτεί 20μελή *«Κεντρική Οργανωτική Επιτροπή»* (Κ.Ο.Ε.) που χωρίζεται σε πέντε υποεπιτροπές[62]. Αποφασίστηκε η διενέργεια 11 προσυνεδρίων, κατά το πρότυπο της ΟΛΜΕ, *«ώστε να καλύπτουν γεωγραφικά όλον τον Ελλαδικό χώρο»*. Σ' αυτά κατατέθηκαν εισηγήσεις ατομικές ή συλλογικές από δασκάλους, νηπιαγωγούς, ειδικούς επιστήμονες και πανεπιστημιακούς- όπως και στο συνέδριο- και καταβλήθηκε προσπάθεια *«ν' ακούγεται η άποψη της θεωρίας και της πράξης»*[63]. Στο «Δ.Β.» δημοσιεύτηκε κείμενο που σκιαγραφούσε τη βασική προβληματική της Κ.Ο.Ε. γύρω από την επιλογή του γενικού θέματος και των υποθεμάτων

ακολουθήθηκε ο «μεθοδολογικός» διαχωρισμός της αντιμετώπισης των αλλαγών «περιεχομένου» (βιβλία, προγράμματα, κατάσταση σχολικού περιβάλλοντος) και «οργανωτικής δομής» (διοίκηση εκπαίδευσης), χωρίς ιδιαίτερες αναφορές στις πιθανές επιπτώσεις του διαχωρισμού αυτού. Αντίθετα στην ΟΙΕΛΕ, όπως δείχθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, απορρίφθηκε εξαρχής η ξεχωριστή συζήτηση των αλλαγών στο «εξωτερικό» και στο εσωτερικό» της εκπαίδευσης και προβλήθηκε η απόψη ότι αυτές είναι αξεχώριστες και μάλιστα οι μεν ελέγχουν τις δε. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι μια τέτοια προσέγγιση της «μεταρρύθμισης» εμπεριέχει τη δυνατότητα στο τέλος της ανάλυσης μιας «μεταρρύθμισης» να δικαιολογείται μερικώς «η αποτυχία της» θεωρώντας ότι πραγματοποιήθηκαν «αλλαγές» που όμως, είτε περιορίστηκαν στα «εξωτερικά» χαρακτηριστικά του συστήματος είτε δεν επηρέασαν επαρκώς τα «περιεχόμενα». Έτσι, η προσέγγιση αυτή επιτρέπει τη δικαιολόγηση των κεντρικών πολιτικών ευθυνών για την πορεία μιας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας, με την έννοια ότι θεωρείται πως αυτή ακυρώνεται (δυνητικά) από μηχανισμούς διοικητικούς ή *και από την αντίδραση των εκπαιδευτικών*. Επιτρέπει, δηλαδή, τελικά την *ιδεολογική νομιμοποίηση των πολιτικών ανεπαρκειών της κεντρικής εξουσίας και των μη νομικά ή γλωσσικά προσδιορισμένων στόχων, ενώ παρακάμπτει τον πιθανό έλεγχο και κατάδειξη των «μηχανισμών» ακύρωσης των επιχειρούμενων αλλαγών.*

[60] Η διατύπωση *«ουσιαστικά κλαδικά μας ζητήματα»* είναι σημαντική για δυο λόγους: α)γιατί τα «εκπαιδευτικά» θέματα που θα συζητήσει το Συνέδριο χαρακτηρίζονται ως «κλαδικά», αναπόσπαστα δηλαδή δεμένα με το σύνολο των ζητημάτων που απασχολούν την Ομοσπονδία ως συνδικαλιστικό όργανο και β)γιατί ο αξιολογικός τους προσδιορισμός ως *«ουσιαστικά»* αποτελεί ένδειξη της διαφορετικής ποιότητας ενδιαφέροντος που αυτά αποκτούν στις νέες συνθήκες. Είναι, δηλαδή, μια έκφραση που ενσωματώνει και το πάγιο ενδιαφέρον της ΔΟΕ για τα *«εκπαιδευτικά»* και την προτεραιότητα που αυτό προσλαμβάνει στο νέο περιβάλλον (κυβερνητική- συνδικαλιστική αλλαγή). Η ιδιαίτερη παραγωγή στη ΔΟΕ «εκπαιδευτικού» λόγου και το υψηλό ενδιαφέρον για το τι συμβαίνει στο εσωτερικό του εκπαιδευτικού συστήματος που αναπτύσσεται σε αυτή δείχθηκε στο IV.2.2.

[61] , *ο.π.*, 44, Χαιρετισμός του Προέδρου».

[62] Η Κ.Ο.Ε. αποτελείτο από έξι μέλη του ΔΣ, δώδεκα δασκάλους και δύο νηπιαγωγούς. Οι υποεπιτροπές ήταν: γραμματεία, δημοσιότητας και προβολής, αντιμετώπισης οικονομοτεχνικών προβλημάτων, επικοινωνίας με τους εισηγητές, μελέτης θεμάτων και έκδοσης πορισμάτων. Στην υποεπιτροπή *«επικοινωνίας»* εντάχθηκαν ο πρόεδρος και αντιπρόεδρος του ΔΣ. Το *συμβολικά* σημαντικό βάρος που δόθηκε στην επαφή με την πανεπιστημιακή κοινότητα είναι εμφανές.

[63] Τα Προσυνέδρια πραγματοποιήθηκαν 27-29/3/83 στις πόλεις: Ηράκλειο, Γιάννενα, Καβάλα, Βέροια, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Πάτρα, Λαμία, Τρίπολη, Αθήνα, Πειραιά (Α' Εκ. Συνέδριο... *ο.π.*, 21-25).

του[64]. Τέλος, με πρότασή της ορίστηκαν οι 13 πανεπιστημιακοί- ειδικοί επιστήμονες, οι επτά δάσκαλοι και οι δύο νηπιαγωγοί εισηγητές[65].

Το συνέδριο παρακολούθησαν ως σύνεδροι εκπρόσωποι των τοπικών Διδασκαλικών Συλλόγων που είχαν τη δυνατότητα κατάθεσης διευκρινιστικών ερωτήσεων και γραπτής τοποθέτησης. Κατά τη διάρκεια συζήτησης κάθε θέματος έγινε και *«συνοπτική παρουσίαση των πορισμάτων των προσυνεδρίων»* για το ίδιο θέμα[66]. Συνολικά εκτιμήθηκε ότι τις εργασίες αυτού και των προσυνεδρίων παρακολούθησαν περίπου 8.000 δάσκαλοι, συμμετοχή που θεωρήθηκε ότι *«θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη»*[67].

Οι 23 εισηγήσεις που κατατέθηκαν στο συνέδριο εντάχθηκαν σε εννιά θεματικές υποενότητες: Α) Ο δάσκαλος μοχλός κοινωνικής πρόδου και ανάπτυξης. Β) Δημοκρατική Παιδεία μέσα από τα Αναλυτικά προγράμματα και βιβλία. Γ)Η κοινωνική διάσταση της Παιδαγωγικής δραστηριότητας στο σχολείο. Δ) Δημοκρατική Παιδεία μέσα από το διδακτήριο. Ε) Δημοκρατική Παιδεία μέσα από την οργάνωση και διοίκηση. Στ) Δημοκρατική Παιδεία μέσα από το έργο του Σχολικού Συμβούλου. Ζ) Δημοκρατική Παιδεία μέσα από τη μόρφωση των δασκάλων και νηπιαγωγών. Η) Δημοκρατική Παιδεία μέσα από τις μεταπτυχιακές σπουδές (δ/ν) . Θ) Δημοκρατική Παιδεία μέσα από την επιμόρφωση των δασκάλων (δ/ν)[68].

Αν στο Α' Εκ. Συνέδριο η ιδεολογική πρόθεση που διαρρέει την οργάνωση των θεμάτων είναι ο καθορισμός του περιεχομένου της *«Δημοκρατικής Εκπαίδευσης»* στο Β' Εκπαιδευτικό Συνέδριο- πραγματοποιείται πέντε χρόνια μετά (2-4/4/88) στην Αθήνα- η φροντίδα στρέφεται στην *«Ενιαία, εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση»* τον προσδιορισμό της διάρθρωσης, των προγραμμάτων και την αξιολόγηση των στελεστών της. Το συνέδριο αυτό *συνδιοργανώνεται* με την ΠΟΕΔ και εγκαινιάζει μια περίοδο σταθερής συνεργασίας των δύο Ομοσπονδιών για τη διοργάνωση των εκπαιδευτικών τους συνεδρίων[69].

Η χρονική διαφορά μεταξύ των δύο συνεδρίων οφείλεται αυτή τη φορά στην κρίση που εκδηλώθηκε στην ΠΑΣΚ και η επιλογή του θέματος του δεύτερου συνεδρίου στην ανακατάταξη των δυνάμεων που προέκυψε στο ΔΣ της ΔΟΕ και τις ιδεολογικές

---

[64] «Δ.Β.» 931/26/83. Για το κύριο θέμα και τα υποθέματα του Συνεδρίου γίνοταν ιστορικές αναφορές, *έντονα γλωσσικά και ιδεολογικά φορτισμένες («γλωσσαμύντορες», «πατριδοκάπηλοι»)*, και περιγραφόταν ο συγκεκριμένος στόχος (*«Καιρός, λοιπόν με το λόγο των λειτουργών της Παιδείας, κάτω από τη φροντίδα ενός σύγχρονου και δημιουργικού επιτελικού οργάνου, να γίνουν τα βιβλία σύνεργα άξια στα χέρια των παιδιών μας»*, *ο.π.*, 16- 20.

[65] Πανεπιστημιακοί- ειδικοί επιστήμονες: Ρόκκος Δ. (και ΓΓ ΥΠΕΠΘ), Φράγκος Χρ., Βακαλιός Θ., Νούτσος Μπ., Ηλιού Μ., (δεν παραβρέθηκε τελικά στο συνέδριο λόγω απουσίας στο εξωτερικό), Ανθογαλίδου Θ., Μάρκου Γ., Πόρποδας Κ., Γκότοβος Θ., Μαυρογιώργος Γ., Σταύρου Λ. (Δ/ντής ΣΕΛΔΕ) Κάρμας Κ. (τομέας εκπαίδευσης ΚΕΠΕ), Παναγιωτοπούλου Ιρ. (Αρχιτ. και Δ/τρια ΤΕΛ). Η τελευταία είναι και η μοναδική περίπτωση εισηγητή σε Εκπαιδευτικό Συνέδριο των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ που εργάζεται σε διαφορετική εκπαιδευτική βαθμίδα απ' αυτή που εκπροσωπεί συνδικαλιστικά η διοργανώτρια του συνεδρίου Ομοσπονδία.

[66] *ο.π.*, 41. Τα *«πορίσματα»* παρουσιάστηκαν μετά τις εισηγήσεις και πριν τις τοποθετήσεις των συνέδρων.

[67] *ο.π.*, 13. Τα προσυνέδρια είχαν διήμερη διάρκεια και παρουσιάστηκαν σε αυτά περίπου 120 εισηγήσεις.

[68] Πέρα από τους αρχικά προσκεκλημένους εισηγητές έγιναν τρεις εισηγήσεις- τοποθετήσεις στο θέμα των διδακτηρίων από τους: Πατσιλινάκο Γ., δ/ντή ΟΣΚ, Μπάμπαλου- Νουκάκη Μ., εκπροσώπου του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος και Τσουκαλά Μ., επιστημ. συνεργάτης Αριστοτελείου.

[69] Το σύνολο των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων της ΔΟΕ μετά το 1989 συνδιοργανώνεται με την *«αδελφή Ομοσπονδία»* της Κύπρου. Η συνεργασία στηριζόταν για τη ΔΟΕ στους εξής λόγους: α)στην *«ανάγκη συντονισμού των δραστηριοτήτων των δύο οργανώσεων»*, β) στο *«γεγονός ότι η Εκπαίδευση των Ελληνοπαίδων πρέπει να είναι ενιαία, ανεξάρτητα από τις όποιες προσαρμογές σε τοπικές συνθήκες»*, γ)στο συνακόλουθο *«ότι ενιαία είναι και τα εκπαιδευτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δάσκαλοι Ελλάδας και Κύπρου»*. Η συνεργασία είχε *«εθνικό»*, εκπαιδευτικό και συνδικαλιστικό περιεχόμενο και επεκτεινόταν στην παρουσία των δύο Ομοσπονδιών και *«στα διεθνή εκπαιδευτικά συνέδρια»* (Πρακτικά Β' Εκ. Συνεδρίου ΔΟΕ- ΠΟΕΔ, ΔΟΕ 1989, 327).

διαφοροποιήσεις που επέτρεψε να εκδηλωθούν[70]. Εξάλλου τα παραπάνω οδήγησαν και στην ακύρωση του προγραμματιζόμενου συνεδρίου που θα ασχολούνταν *«με το μεγάλο θέμα των ίσων ευκαιριών στη μόρφωση»*[71].

Η επιλογή του θέματος στηρίχτηκε στην εκτίμηση ότι η θεσμοθετημένη σε Ελλάδα και Κύπρο εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση *«απέχει πολύ από το να είναι ενιαία»* και υπάρχει *«πραγματικό χάσμα ανάμεσα στη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση»* στα προγράμματα, τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις, τη δομή και οργάνωση των σχολικών μονάδων και τη μόρφωση και επιμόρφωση δασκάλων και καθηγητών. Όλα αυτά εκτιμήθηκε ότι έχουν ως αποτέλεσμα την *«έλλειψη συνέχειας και συνέπειας στην εκπαίδευση»* και τη δημιουργία *«σύγχυσης»*, φαινόμενα που αποτελούν *«ανασταλτικούς παράγοντες στην προκοπή της Παιδείας»*[72].

Ουσιαστικά, λοιπόν, το συνέδριο αυτό καλείται να λειτουργήσει *ως επισήμανση των αρνητικών συνεπειών*, με βάση τις εκτιμήσεις της ΔΟΕ, *της οργάνωσης και παροχής του υποχρεωτικού μέρους της εκπαίδευσης σε δύο διαφορετικές σχολικές βαθμίδες*, δηλαδή ουσιαστικά σε δυο τύπους σχολείων όπου ποικιλότροπα συγκροτείται διαφορετική προσέγγιση της μαθησιακής διαδικασίας και του μαθητή στον, κατά τα άλλα θεωρούμενο κοινό, ως υποχρεωτικό, κύκλο εκπαίδευσης[73].

Ως εισηγητές του συνεδρίου καλούνται πανεπιστημιακοί, ειδικοί επιστήμονες, ένας Σχ. Σύμβουλος και ο ΓΓ της ΠΟΕΔ.[74]. Το σώμα των συνέδρων συγκροτείται από τους εκπρόσωπους των τοπικών Διδασκαλικών Συλλογων Ελλάδας και Κύπρου, τους προσκεκλημένους εκπροσώπους των Παιδαγωγικών Τμημάτων και Π.Α., Σχολικούς Σύμβουλους της Π.Ε., εκπρόσωπους κομμάτων, και από ένα εκπρόσωπο αντίστοιχα των ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ, ΑΔΕΔΥ, της Ε.Μ.Ε. και του Κέντρου Μαρξιστικών Ερευνών[75]. Χωρίς να υπάρξει διαμεσολάβηση προσυνεδρίων, παρά φροντίδα συζήτησης της θεματικής του με την ευθύνη των τοπικών ΔΣ, κατατίθενται δέκα βασικές εισηγήσεις ενταγμένες στις τρεις θεματικές του ενότητες. Ακολουθούν εισηγήσεις- παρεμβάσεις των εκπροσώπων των Π.Τ. και οι ερωτήσεις- τοποθετήσεις των συνέδρων[76].

---

[70] Η επιλογή της «ενιαίας» μορφής της υποχρεωτικής εκπαίδευσης δείχθηκε ότι αποτελούσε μακροχρόνια και σταθερή επιλογή για τη ΔΟΕ με ποικίλες όψεις και λειτουργίες. Προσλαμβάνει όμως έντονη διάσταση στο λόγο της ΔΟΕ ιδιαίτερα μετά το 1987, για μια σειρά λόγους που σχετίζονται με την «ολοκλήρωση» της μεταρρύθμισης του ΠΑΣΟΚ και την αντίληψη ότι η ενότητα προγραμμάτων της υποχρεωτικής που προέβλεπε ο 1566/85 δεν επαρκούσε, το γεγονός της αποχώρησης του Μ. Παπαχρίσου και της ΣΕΑΚ από την ΠΑΣΚ και την διαφοροποίησή τους (και στο χώρο του παιδαγωγικού λόγου) απ' αυτήν, τη *συνεργασία* της ΣΕΑΚ με την ΔΕΕ (κομμουνιστές) που πάγια θεωρούσε- όπως και το ΚΚΕ (δες: Σταματάκης Γ., «Χαιρετισμός ΚΚΕ», Α' Εκ. Συνέδριο ΔΟΕ, *ο.π.*, 52)- τη δημιουργία του ενιαίου εννιάχρονου σχολείου ως το σημαντικότερο ζήτημα εκ. πολιτικής και τέλος την πλήρη συμφωνία της ΔΑΚΕ δασκάλων στο θέμα του εννιάχρονου ενιαίου. Έτσι, το αντιπολιτευτικό μέτωπο στο ΔΣ της ΔΟΕ (ΔΕΕ, ΣΕΑΚ, ΔΑΚΕ) διαμέσου της προβολής της ανάγκης δημιουργίας αυτού του τύπου σχολείου προωθούσε την αντιπολιτευτική του τακτική προς την ΠΑΣΚ, και κατ' επέκταση το ΠΑΣΟΚ, που δε λάμβανε μέτρα εφαρμογής του. Το ότι η υιοθέτηση συγκεκριμένων «παιδαγωγικών θέσεων» για την *«ενιαία εννιάχρονη»* σχετιζόταν με τον παραταξιακό αγώνα στο εσωτερικό της ΔΟΕ θα δειχθεί και στη συνέχεια (IV.5.2.Γ.).

[71] Αυτό είχε προκηρυχθεί ήδη κατά το Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο (*ο.π.*, 6).

[72] Πρακτικά Β' Εκ. Συνεδρίου ΔΟΕ, *ο.π.*, 327.

[73] Παρά το ότι λογικά η επισήμαση αυτή θα έπρεπε να οδηγήσει στην προσπάθεια από κοινού αντιμετώπισης του ζητήματος με την ΟΛΜΕ, που πλέον τα μέλη της εμπλέκονται στην παροχή της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, επιλέγεται το συνέδριο να συνδιοργανωθεί με την ΠΟΕΔ, δηλαδή τη συνδικαλιστική *οργάνωση των δασκάλων* της Κύπρου. Όπως σημειώθηκε προηγουμένως παρόμοια συμπεριφορά παρουσιάστηκε στην ΟΛΜΕ στην περίπτωση της ενασχόλησης Εκπαιδευτικού Συνεδρίου με την *«ενιαιοποίηση»* ΤΕΕ και ΓΕ.

[74] Πανεπιστημιακοί: Φράγκος Χρ., Μπουζάκης Σήφ., Τζανή Μ., Παρασκευόπουλος Ι.Ν. Σε σύγκριση με το προηγούμενο απουσιάζουν πανεπιστημιακοί των *«θεωριών της αναπαραγωγής»*. Ειδικοί επιστήμονες Παπαϊωάνου Αντ., Περσιάνης Π., Τσαρδάκης Δ., Αβδάλη Αθ. και Σ.Σ ο Δασκαλάκης Δημ.

[75] Συμμετείχαν 66 από την ΠΟΕΔ, 75 από τη ΔΟΕ, 8 εκπρόσωποι Π.Τ., ένας Π.Α.. και 51 Σχ. Σύμβουλοι.

[76] Στα πρακτικά του συνεδρίου καταγράφονται και οι αντιρρήσεις σχετικά με τον τρόπο οργάνωσης του συνεδρίου και το χρόνο που δόθηκε στους συνέδρους κυρίως από στελέχη της ΔΕΕ και ΑΣΚΕ (Ντουντουλάκης Κ, Τσαγκαράκης Χαρ.). Ακόμη συγκροτημένη αντίθεση στον τρόπο σύλληψης ζητημάτων

Οι βασικές εισηγήσεις αφορούσαν: Α. (Δομή). 1. Μοντέλο για ένα ενιαίο ελληνικό σχολικό κέντρο. 2. Ενιαία υποχρεωτική: Αρχές- δομή- προβλήματα. 3. Ενιαίο σχολείο: Προβληματική- διεθνής εμπειρία- προοπτικές. Β (Προγράμματα) 1. Ενιαία εννιάχρονη υποχρεωτική: Περιεχόμενο, μέθοδοι και εκπαίδευση εκπαιδευτικών. 2. Τα αναλυτικά προγράμματα στο δημοτικό Σχολείο. Κριτική παρουσίαση- πρόταση. Γ (Αξιολόγηση συντελεστών) 1. Αξιολόγηση. 2. Το πρόβλημα της αξιολόγησης και της βαθμολογίας. 3. Η αξιολόγηση και βαθμολογία από τη σκοπιά του εκπαιδευτικού. 4. Αξιολόγηση μαθητών-εκπαιδευτικών. 5. Διαπροσωπικός και ενδοπροσωπικός βαθμός.

Ως επιμέρους σκοποί του καθορίστηκαν: α) η υπόδειξη μέσω της συνεργασίας ΔΟΕ- ΠΟΕΔ ότι *«το εθνικό κέντρο ανταποκρίνεται πλέον καλύτερα στην αποστολή του και στις υποχρεώσεις του»* προς τον εκτός εθνικών συνόρων *«ελληνισμό»*, διαδικασία που θα ενίσχυε *«την εγκυρότητα και αντικειμενικότητα των πορισμάτων του»*, β) η συνάντηση *«για πρώτη φορά»* των δασκάλων και νηπιαγωγών που αγωνίστηκαν *«για πανεπιστημιακή μόρφωση»* με τους καθηγητές *«των υπαρκτών και εδραιωμένων πλέον ανωτάτων παιδαγωγικών Τμημάτων»* και γ) η απάντηση, διαμέσου των πορισμάτων του συνεδρίου, σε προβλήματα που σχετίζονται με τη δομή, το περιεχόμενο και τις δυσκολίες αξιολόγησης και προγραμματισμού του *«ενιαίου υποχρεωτικού σχολείου»*[77].

Το σημαντικότερο *χαρακτηριστικό* των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων της ΔΟΕ[78] είναι *η σαφής υποταγή στους πολιτικά και συνδικαλιστικά άμεσα προσδιορισμένους στόχους της Ομπσοπνδίας*, με την έννοια ότι αυτά, παρά τους επιμέρους κάθε φορά προσδιορισμένους σκοπούς τους, εξυπηρετούν, τη δεκαετία του '80, περισσότερο τις πολιτικο-συνδικαλιστικές της προτεραιότητες και λιγότερο την ανάγκη λεπτομερούς ενασχόλησης με τα *«εκπαιδευτικά»*. Ως δεσμός της Ομοσπονδίας παρουσιάζεται λιγότερο σταθεροποιημένος σε σχέση με τον αντίστοιχο της ΟΛΜΕ.

IV. 3. 2 Τα *«πορίσματα»* των Εκ. Συνεδρίων

Στη συγκρότηση και κατάθεση *«πορισμάτων»* ή γενικών *«εκτιμήσεων»* προχώρησαν τα δύο Εκπαιδευτικά Συνέδρια της ΔΟΕ και το Α' και Ε' της ΟΛΜΕ. Στα υπόλοιπα ορισμένες εισηγήσεις καταλήγουν σε προτάσεις που συχνά επαναλαμβάνουν παλαιότερες ή και γνωστές *«δέσεις»* των Ομοσπονδιών. Η διαφορά των *«πορισμάτων-εκτιμήσεων»* απ' τις προτάσεις αυτές έγκειται στο ότι τα πρώτα αποτελούν *συγκροτημένο σώμα αποφάνσεων*, που κι αν δεν αποτελούν τυπικά *«δέσεις»* της Ομοσπονδίας, λειτουργούν *ως επιστημονικά και συλλογικά νομιμοποιημένες*, με την έννοια ότι έχουν προκύψει μετά από *επιστημονικού* χαρακτήρα διαπραγμάτευση, αλλά και τη συλλογική επεξεργασία της διαπραγμάτευσης αυτής από κάποιο είδος επιτροπής που χαίρει της αποδοχής, τουλάχιστον, του ΔΣ της Ομοσπονδίας[79].

που σχετίζονται με την ιδεολογική λειτουργία του εκ. συστήματος αλλά και το ζήτημα της αξιολόγησης των μαθητών παρουσιάστηκε από στελέχη της ΑΣΚΕ (Αθανασιάδης, Γλένης, Σίφαντος, Τσαγκαράκης). Οι διαφορές της εκπαιδευτικής ιδεολογίας μεταξύ ΔΕΕ- ΑΣΚΕ (παρατάξεις αριστεράς), ενώ ήταν γενικευμένες και έντονες, επικεντρώνονταν στο θέμα της αξιολόγησης των μαθητών.

[77] Β' Εκ. Συνέδριο ΔΟΕ, *ο.π.*, 11-13, «Χαιρετισμός του Πρόεδρου του ΔΣ της ΔΟΕ κ. Χρ. Κορυφίδη».

[78] Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις 22-23/4/89 πραγματοποιήθηκε Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΠΟΕΔ-ΔΟΕ στη Λευκωσία με θέμα: *«Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση»* («Δ.Β.» 1014/6/89, 1, «Γ' Εκ. Συνέδριο ΠΟΕΔ-ΔΟΕ». Πρακτικά, όμως, αυτού του συνεδρίου δεν εκδόθηκαν. Μετά από επικοινωνία με την ΠΟΕΔ στάθηκε δυνατό να βρεθούν μόνο δύο από τις εισηγήσεις του που διασώθηκαν. Σε κάθε περίπτωση το γεγονός δεν προβλήθηκε από το «Δ.Β.», πέρα από μια απλή αναφορά, αλλά και οι απόγεις των εισηγήσεων που διασώθηκαν ταυτίζονται με τις δέσεις της ΔΟΕ για την αξιολόγηση, θέμα που θα παρουσιαστεί εκτεταμένα στο IV.5. Ουσιαστικά Εκ. Συνέδρια με τα χαρακτηριστικά που εδώ εξετάστηκαν και σε σταθερή συνεργασία των ΔΟΕ- ΠΟΕΔ γίνονται μετά το 1990.

[79] Και οι δυο ο έννοιες της λέξης «πόρισμα» εμπεριέχουν την έννοια της προηγούμενης επιστημονικής διαπραγμάτευσης: α)πόρισμα= *«ό, τι αποκομίζει κανείς από έρευνα ή μελέτη»* και β) πόρισμα (μαθηματικά)= *«το συμπέρασμα που πηγάζει αναγκαία από πρότερη απόδειξη»* (Ελληνικό Λεξικό, Τεγόπουλος- Φυτράκης 1995)

Σε δύο, όμως, από τις τέσσερις παραπάνω περιπτώσεις κατάθεσης *«πορισμάτων»* έχουμε κάποιες ιδιαιτερότητες σχετικά με τον τρόπο συγκρότησής τους. Πρόκειται α) για το Ε' Εκ. Συνέδριο της ΟΛΜΕ, όπου μέρος τουλάχιστον, των *«πορισμάτων»* δεν καταλήγει στην υπόδειξη *μιας και μόνης λύσης* για το ζήτημα της οργάνωσης των σπουδών των καθηγητών, αλλά αποτελεί ουσιαστικά καταγραφή των διαφορετικών *πιθανών λύσεων* που μπορούν να δοθούν στο πρόβλημα, λύσεις όλες επιστημονικά αποδεχτές αλλά πρακτικά αντιπιθέμενες και β) για το Β' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΔΟΕ, όπου έχουμε την κατάθεση ενός *γενικόλογου πορίσματος*, παρά τις αρχικές προθέσεις, το οποίο και συνάντησε την αντίθεση στελεχών της Ομοσπονδίας. Οι λόγοι της αντίθεσης αυτής σχετίζονται με τις διαφορετικές *συνδικαλιστικές και πολιτικές επιδιώξεις* που είχαν στελέχη της ΠΑΣΚ από τη μια και των ΣΕΑΚ- ΔΕΕ από την άλλη, σχετικά με τη συγκρότηση ή μη συγκεκριμένων προτάσεων- με τη μορφή *«πορίσματος»*-, για την ενιαία εννιάχρονη εκπαίδευση, οι οποίες στη συνέχεια εύκολα θα μπορούσαν να μετατραπούν σε επίσημες *«θέσεις»* της ΔΟΕ[80].

Γενικότερα είναι σαφές ότι, με βάση τις συνδικαλιστικές διαδικασίες, αν κάποιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο δεν κατέληγε σε πόρισμα, οι προτάσεις που κατατέθηκαν σε αυτό έπρεπε στη συνέχεια να αποτελέσουν προτάσεις *συγκεκριμένης παράταξης*, ώστε να φτάσουν προς ψήφιση στη ΓΣ του Ιουνίου και να μετατραπούν σε *«θέσεις»*. Η διαδικασία όμως αυτή υποτασσόταν απόλυτα στους παραταξιακούς ανταγωνισμούς και εξαρτιόταν κάθε φορά από το συσχετισμό δυνάμεων. Έτσι *και η παραγωγή ή μη «πορισμάτων»* δεν αποτελεί τυχαίο γεγονός, αλλά μια διαδικασία που εμπλέκεται σε αυτήν της προώθησης εκπαιδευτικών *«θέσεων»* και *αποτελεί* όπως αυτή *ποικίλων όψεων πολιτικό διακύβευμα*[81]. Ως εκ τούτου δεν είναι τυχαίο ότι *πρακτικά τα εκπαιδευτικά συνέδρια που καταλήγουν σε εκτεταμένα «πορίσματα» είναι τα πρώτα των ΟΛΜΕ- ΔΟΕ*, που πραγματοποιούνται σε στιγμές που οι Ομοσπονδίες αυτές ελέγχονται, μέσω του πλειοψηφικού, από συγκεκριμένη παράταξη (ΔΟΕ) ή υπάρχει αυξημένη ιδεολογική ενότητα, όσο αφορά τις προτεινόμενες εκπαιδευτικές λύσεις, μεταξύ διαφορετικών παρατάξεων στο συγκεκριμένο χώρο (ΟΛΜΕ). Εξάλλου και τα *δύο* αυτά *συνέδρια αποσκοπούσαν στο να περιγράψουν σε έκταση, αν όχι σε ιδιαίτερο βάθος, τις γενικά αποδεχτές στο χώρο τους προτάσεις για ό,τι ορίζουν ως εκπαιδευτική μεταρρύθμιση*, να προτείνουν, δηλαδή, *ένα μοντέλο της*.

Α. ΟΛΜΕ Τούτο ισχύει ιδιαίτερα στο Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΟΛΜΕ (1981). Σε αυτό η συνολική και συνοπτική πρόταση μεταρρύθμισης παράγεται ως αποτέλεσμα οργάνωσης σε ενιαίο σώμα κειμένου παλαιότερων επιμέρους *«εκπαιδευτικών θέσεων»*, νέων λεπτομερέστερων, που παρουσιάστηκαν στις εισηγήσεις (αργότερα αποτέλεσαν κι αυτές *«θέσεις»* της ΟΛΜΕ) και της *ιδεολογικής ερμηνείας της*

---

[80] Η διαφωνία καταγράφεται στα πρακτικά του. Ο Μ. Παπαχρίστου (μέλος ΔΣ και επιτροπής πορισμάτων, ΣΕΑΚ) μετά την ανάγνωσή του παρατηρεί: *«Σαφώς το πόρισμα είναι γενικόλογο. Εγώ εκφράζω τη διαφωνία μου σαν μέλος της Επιτροπής»*. Ο Γ. Βαγενάς (ΓΓ της ΔΟΕ, ΔΕΕ) σημειώνει την αντίρρησή του σε δύο σημεία: *«Νομίζω ότι θα πρέπει να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι στο ζήτημα των υποχρεώσεων της κυβέρνησης και των υπουργείων για την έρευνα»* και β) *«Εδώ και από καθηγητές πανεπιστημίων και από εισηγητές κατατέθηκαν κάποιες προτάσεις προς τα Συνδικαλιστικά Όργανα. Νομίζω αυτό μπορούμε να το καταγράψουμε μέσα: ότι κατατέθηκαν προτάσεις... με σκοπό να τις μελετήσουν, να τις αξιοποιήσουν κτλ»* (Β' Εκ Συνέδριο ΔΟΕ, *ο.π.*, 315-316).

[81] Η αναζήτηση ή και πλαγίως υπόδειξη της αυτόματης υποταγής των παραγόντων διαμόρφωσης της εκπαιδευτικής πολιτικής (κατ' επέκταση και του σ.κ.) στα «επιστημονικά» πορίσματα που κατατίθενται ταυτόχρονα και ως υπόδειξη *μιας συγκεκριμένης πρότασης εκπαιδευτικής πολιτικής* αποτελεί αφελή όσο και ουτοπική επιδίωξη ιδεολογικά, μάλιστα, προσδιορισμένη, με την έννοια ότι θεωρεί την επιστημονική «αυθεντία» σε θέση να υποδείξει την «ορθότερη» κάθε φορά λύση. Η άποψη αυτή προωθείται τελευταία στην Ελλάδα από συγκροτημένη πανεπιστημιακή ομάδα (Για τη συγκρότηση και το λόγο της ομάδας αυτής, τα κυρίαρχα κατά την άποψή της ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής και τις λύσεις που προτείνει δες: Καζαμίας Α.- Κασσωτάκης Μ. (επιμ.), Ελληνική Εκπαίδευση. Προοπτικές Ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού, Σείριος, Αθήνα 1995. Για μια ελάχιστη και πρώτη παρουσίαση την απόψεών τους και κριτική της προσέγγισής τους: Σαλτερής Ν., «Μια ανάγνωση», *Σύγχρονα Θέματα* τ.60-61, Ιούλιος Δεκέμβριος 1996, 261-265).

κατάστασης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, που επιτρέπει ταυτόχρονα και την προσέγγιση και κατανόησή του. Τα πορίσματα του συνεδρίου οργανώθηκαν σε επιμέρους κεφάλαια αντίστοιχα με τις εισηγήσεις που κατατέθηκαν σ' αυτό. Όπως είναι αναμενόμενο και κατανοητό, σε αυτές καταγράφονται κάποιες *κοινές αρχές* και *πεποιθήσεις*, που προκύπτουν *ως αυτονόητες με βάση τη συγκεκριμένη ερμηνεία που προηγείται.*

Η *ερμηνεία* αυτή αποτελεί εξειδίκευση στο χώρο του εκπαιδευτικού συστήματος των απόγεων που συγκροτήθηκαν κατά την προσπάθεια «ερμηνείας» της νεώτερης ελληνικής ιστορίας, που επιχειρήθηκε στην ΟΛΜΕ[82]. Το κεντρικό συμπέρασμά της συνίσταται στη διαπίστωση ότι:

«Το πνεύμα της επανάστασης του 1821 δε βρήκε την έκφρασή του στην εκπαιδευτική πολιτική και στους σκοπούς της εκπαίδευσής μας».

Αυτό θεωρείται ότι είχε τις εξής επιπτώσεις στη συγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος: α) *«η καθολική και ισότιμη λαϊκή παιδεία υψηλής στάθμης ακόμα δεν πραγματοποιήθηκε»*, β)η εκπαίδευση δοκιμάζεται από τις συνέπειες *«του αρχαϊστικού ιδανικού και της περιφρόνησης προς την νεοελληνική πραγματικότητα»* που ακολούθησε, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζονται και να παραγνωρίζονται *«η πρακτική παιδεία και η τεχνοεπαγγελματική εκπαίδευση»*, γ) κυριάρχησαν και στην εκπαίδευση *«ο αυταρχισμός και ο συγκεντρωτισμός, όπως τον επέβαλαν οι ξένες επιρροές και τα εγχώρια συμφέροντα των ολίγων»* και δ)αυτά (αυταρχισμός- συγκεντρωτισμός) *«εμπόδισαν να πραγματοποιηθεί το όραμα μιας σωστής δημοκρατικής παιδείας»* που θα προέκυπτε ως *«καρπός διαλεκτικής σύνθεσης της ιστορικής μας παράδοσης, του αγωνιστικού παρόντος του λαού και των πανανθρώπινων ιδεωδών»*. Το σύντομο συμπέρασμα εκπηγάζει από τα παραπάνω και προσδιορίζει την επιδίωξη της Ομοσπονδίας: *«η μεταρρύθμιση δεν έγινε»* και *«χρέος μας είναι να την πραγματοποιήσουμε»*[83].

Συνοπτικά η αντιπρόταση, δηλαδή το περιεχόμενο της *«σωστής δημοκρατικής παιδείας»* συνίσταται στην οργάνωσή της με ακριβώς τις αντίθετες αρχές: *υψηλή στάθμη εκπαίδευσης, καθολικότητα συμμετοχής σ' αυτή, ισοτιμία στην παροχή της, στροφή προς τη νεοελληνική πραγματικότητα και απομάκρυνση από τα αρχαϊστικά ιδανικά, προώθηση της τεχνοεπαγγελματικής εκπαίδευσης, του πρακτικού πνεύματος στη γενική, αλλά και γενικότερα προετοιμασία απ' αυτή των νέων «για τη δημιουργική συμμετοχή τους στην παραγωγική διαδικασία», αντιαυταρχική οργάνωσή της σε αποκεντρωμένη βάση, προσδιορισμός του ιδεολογικού περιεχομένου της από την παράδοση, τις σύγχρονες λαϊκές διεκδικήσεις και τις πανανθρώπινες αξίες*[84].

Το σχολείο που θα προκύγει τότε θα καλλιεργεί *«ένα ρωμαλέο ανθρωπισμό»* χαρακτηριστικό του οποίου είναι η άρνηση της διχαστικής σύλληψης του ανθρώπου ως *«ψυχοσωματική ενότητα και κοινωνικό πρόσωπο»* και η αποκατάσταση της καθολικότητάς του[85].

Η σχέση του εκπαιδευτικού με το πολιτικό σύστημα περιγραφόταν ως σχέση άμεσης υποταγής του πρώτου στο δεύτερο διαμέσου του καθορισμού των σκοπών του: *«ο μηχανισμός της πολιτικής εξουσίας ορίζει εκείνους τους σκοπούς της εκπαίδευσης, που δημιουργούν μια ιδεολογία για την υποστήριξή της»*. Θεωρούνταν μάλιστα ότι η σχέση

---

[82] Για τη συγκρότηση της «ερμηνείας» αυτής στο ίδιο: ΙΙΙ. 5.3.Α.

[83] Α' Εκ. Συνέδριο Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, *ο.π.*, 329.

[84] Το *γενικό* αυτό πλαίσιο, αλλά και η ίδια η συγκρότηση της συγκεκριμένης *ερμηνείας* επιτρέπουν την ακώλυτη συνεργασία μεταξύ ΠΑΣΚ και ΔΗΣΑΚ. Η γενική αναφορά σε *αρχές* επιτρέπει στο να μετατεθούν οι συγκρούσεις που ενδεχομένως θα προέκυπταν από την συγκεκριμένη υλοποίηση των αρχών αυτών, *στη φάση που θα υλοποιούνταν μια εκπαιδευτική πολιτική που θεωρητικά θα τις αποδεχόταν και εφάρμοζε*, όπως και τελικά έγινε.

[85] Η έκφραση αυτή ξεφεύγει από το συνηθισμένο *λόγο* (langage) των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών. Πρόκειται για θεολογικής καταγωγής αντίληψη που αργότερα χάνεται από τα κείμενα της ΟΛΜΕ και αντικαθίσταται με τις συνηθισμένες, υψηλής ιδεολογικής φόρτισης αλλά γενικόλογες, αναφορές σε ένα σχολείο που θα αποκαθιστά την ενότητα χειρού- μυαλού με ισότιμη βαρύτητα στις πρακτικές όσο και θεωρητικές προσεγγίσεις.

αυτή είναι *ευθύγραμμη* και *ανιχνεύσιμη* στους *διακηρυγμένους* από την εκπαιδευτική νομοθεσία *«παιδευτικούς σκοπούς»*, αφού σημειωνόταν ότι η πρόβλεψη για τη δημιουργία «ελευθέρων και υπευθύνων πολιτών» στο Σύνταγμα του 1975 και στον 309/76 υπαγόρευαν και την *«αναθεώρηση στα αναλυτικά προγράμματα και την οργάνωση της σχολικής ζωής και της διοίκησης»*, ώστε να γίνει πράξη η ρύθμιση αυτή[86].

Σχετικά με την *ιδεολογική λειτουργία* του σχολικού θεσμού, αν και γινόταν αναφορά στο ότι *«συμβάλλει στην αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας»*, διαπιστώνονταν ότι *«υπάρχει ελπίδα με την παιδευτική ευθύνη των εκπαιδευτικών και την πολιτική αφύπνισή τους να υπηρετήσει το λαό για την ανόρθωσή του»* και να μετατραπεί *«σε μοχλό πνευματικής ανανέωσης και κοινωνικής αλλαγής»*[87].

Στο θέμα της *δομής* της εκπαίδευσης, σε αντίθεση με τα συνδικαλιστικά της συνέδρια, δίνεται ιδιαίτερη έκταση. Περιγράφεται έτσι ένα εκπαιδευτικό σύστημα που συγκροτείται από ένα δίχρονο υποχρεωτικό νηπιαγωγείο, τις δυο βαθμίδες της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης, το ενιαίο λύκειο και τη *«μεταλυκειακή ή προπαιδευτική "ακαδημαϊκή" τάξη»*[88]. Θεωρείται μάλιστα, ότι η εννιάχρονη υποχρεωτική οφείλει *«να κατευθύνει το μαθητή στην επόμενη βαθμίδα με τη βοήθεια σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού»* και σημειώνεται η δυνατότητα οριζόντιας μετακίνησης των μαθητών στους δύο υπαρκτούς τύπους λυκείων- όσο αυτοί παραμείνουν- αλλά και η δημιουργία περισσοτέρων τύπων λυκείων, ώστε να παρέχεται στους μαθητές τους η δυνατότητα *«ευρείας επιλογής μαθημάτων»*.

Η κριτική για *«αυταρχικό, συγκεντρωτικό και γραφειοκρατικό σύστημα διοίκησης»*- και αντίστοιχης οργάνωσης- ακολουθείται από την πρόταση της οργάνωσης του εκ. συστήματος με *«όσο το δυνατό αποκεντρωτικό χαρακτήρα»*, οργάνωση που θα πρέπει να λάβει υπόψη της *«το σχεδιασμό και τις ανάγκες τις οικονομίας»*, θα διασφαλίζει τη συνεργασία και επικοινωνία του εκ. συστήματος με την *«κοινότητα των ανθρώπων»*, τη

---

[86] Η πεποίθηση, στο χώρο της ΟΛΜΕ, ότι: αν κείμενο εκπαιδευτικής νομοθεσίας προβλέπει συγκεκριμένους *«παιδευτικούς σκοπούς»* στη συνέχεια αυτοί θα προσδιορίσουν αυτόματα τους *«ειδικούς στόχους των αναλυτικών προγραμμάτων, τις μεθόδους διδασκαλίας και τα περιεχόμενα των διδακτικών βιβλίων»* και θα επηρεάσουν *«την ποιότητα της σχολικής ζωής και την πολιτική κοινωνικοποίηση των νέων»*, όπως σημειώνεται στα πορίσματα (*ο.π.*, 329), είναι έντονη. Η ενασχόληση της Ομοσπονδίας και κατά τις συζητήσεις για την τελική διατύπωση των 309/76 και 1566/85 με το ζήτημα των *«παιδευτικών σκοπών»* που περιγράφονταν στο νόμο ήταν εντονότατη (στο ίδιο III. 4.2 και III. 4.4.)και δικαιολογείται ακριβώς από την *πεποίθηση* αυτή. Η θέση αυτή αγνοεί παιδαγωγικές αναλύσεις, που εμφανίστηκαν εκ των υστέρων και στην Ελλάδα περί *«κρυφού προγράμματος»* (κυρίως από τον Γ. Μαυρογιώργο), αλλά και *αποενοχοποιεί* τους εκπαιδευτικούς, αφού θεωρεί πως *ό,τι συμβαίνει στο σχολείο προκαθορίζεται απόλυτα από την πολιτική εξουσία*, δηλαδή, παρά την παιδαγωγική ρητορεία ουσιαστικά αποδέχεται ότι οι εκπαιδευτικοί είναι *εκτελεστές απολύτως προκαθορισμένου εκπαιδευτικού πλαισίου.*

[87] Η παραπάνω θέση αποτελεί επανένταξη φιλελεύθερων εκπαιδευτικών αντιλήψεων (κυρίως της άποψης για την επένδυση σε «ανθρώπινο κεφάλαιο)σε συγκεκριμένου τύπου αριστερή ρητορεία. Το σχήμα είναι απλό: *αν η επένδυση στην εκπαίδευση επιφέρει την ανάπτυξη μιας χώρας, η πολιτική αφύπνιση των εκπαιδευτικών μετατρέπει την εκπαίδευση σε «μοχλό» κοινωνικής αλλαγής με συγκεκριμένη ιδεολογική κατεύθυνση.* Και στις δύο περιπτώσεις το εκπαιδευτικό σύστημα αντιμετωπίζεται ως *μέσο* για την επίτευξη ενός σκοπού και οι ποικίλες ιδιομορφίες του και τα όριά του αγνοούνται. Κοινό χαρακτηριστικό η απόλυτη πίστη στις *ποικίλες διαμορφωτικές* δυνατότητές του, δηλαδή η *εργαλειακή* του προσέγγιση. Εξάλλου, σύμφωνα με το κείμενο, ο λόγος που διαπιστώνει την αναπαραγωγική λειτουργία του σχολείου ταυτίζεται με αυτόν που αμφισβητεί *«την αξία του»*.

[88] Στον προσδιορισμό των ετών φοίτησης στους δύο κύκλους της *«εννιάχρονης υποχρεωτικής»* παρουσιάζεται σύγχυση: *«α. Βασικό δημοτικό σχολείο- Φοίτηση πενταετής. (Οι μαθητές αποφοιτούν σε ηλικία 11 ετών), β. Β' βαθμίδα εννιάχρονου σχολείου (Γυμνάσιο)- Φοίτηση πενταετής. (Οι μαθητές αποφοιτούν σε ηλικία 15 ετών).* Δηλαδή, στην ουσία προτείνεται τετράχρονο Δημοτικό Σχολείο. Η αρχική πρόταση της εισήγησης ήταν αυτή που κατατέθηκε στην 50 ΓΣ (ενιαίο εννιάχρονο σε δύο σχολεία, έξι και τριών χρόνων, με διαφορετική διοίκηση). Την εισήγηση δεν ακολουθεί η δημοσίευση της συζήτησης και των τοποθετήσεων, ώστε να μπορούμε να ανιχνεύσουμε τις αντιρρήσεις των συνέδρων και τις αντιπροτάσεις τους ούτε ποιες σκέψεις οδήγησαν στην τελική διατύπωση. Η ερμηνεία του «λάθους» θα μπορούσε να αναζητηθεί στην επανεμφάνιση, στα πλαίσια ενός «επιστημονικού» συνεδρίου που δεν παράγει *«εκπαιδευτικές θέσεις»* (που πιθανώς θα οδηγούσαν σε σύγκρουση με την ΔΟΕ), των παλαιότερων απόψεων περί επέκτασης της δευτεροβάθμιας που κατατέθηκαν στην 44η ΓΣ (στο ίδιο IV. 2. 3.).

συμμετοχή των φορέων που θα έχουν *«αποφασιστική γνώμη πάνω στα εκπαιδευτικά»* και τέλος θα επιτρέπει την αναγνώριση *«κάθε ιδιαίτερης και αξιόλογης προσφοράς»* και θα κατοχυρώνει *«την ουσιαστική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού»*. Η οργάνωση αυτή υλοποιείται με την τήρηση επτά αρχών: αυτοοργάνωση και αυτοδιοίκηση μαθητών, μέτρα για *«ποιοτικό ανέβασμα του εκπαιδευτικού προσωπικού»*, συλλογική διοίκηση του σχολείου, συμμετοχή των φορέων σε *«όλο το φάσμα των οργάνων της εκπαίδευσης»*, λειτουργία τοπικών εκπαιδευτικών επιτροπών με ευθύνη της Τ.Α., λειτουργία ενός αποκεντρωμένου *«Ινστιτούτου Παιδαγωγικών Ερευνών»* και ανάλογη περιφερειακή συγκρότηση εκπαιδευτικών και υπηρεσιακών συμβουλίων[89]

Στο κεφάλαιο *«περιεχόμενο της εκπαίδευσης»* περιγράφονται οι αρχές που πρέπει να διέπουν τη συγκρότηση Α.Π. και σχολικών βιβλίων, οι μέθοδοι διδασκαλίας και το πρόβλημα της περιβαλλοντικής και αισθητικής αγωγής στο σχολείο. Τα *«πορίσματα»* σχετικά με τα Α.Π. και βιβλία ουσιαστικά αντιγράφηκαν και αποτέλεσαν *«θέσεις»* τις ΟΛΜΕ στην 52 ΓΣ της[90], ενώ η ιδιαίτερη ενασχόληση με τις μεθόδους διδασκαλίας κατέληγε στην απαρίθμηση των *«προϋποθέσεων»*, με την έννοια της καταγραφής των απαραίτητων μέσων και συνθηκών για τη *«δημιουργική δουλειά στην τάξη»* και τον *«εκσυγχρονισμό»* του σχολείου[91].

Το ιδιαίτερο βάρος που δίνεται στην περιβαλλοντική εκπαίδευση συνοδεύεται από την κυριαρχία της αντίληψης που την θέλει ενταγμένη στα σχολικά προγράμματα διαμέσου ενός ιδιαίτερου μαθήματος, αυτού της *«Οικολογίας»*, το οποίο θα επεκτείνεται *«στις κοινωνικοπολιτικές, οικονομικές και τεχνολογικές συνέπειες και διαπιστώσεις στο λύκειο μέσα από τη διδασκαλία της ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ»*. Παράλληλα διαπιστώνεται, όμως, ότι ως *«μεθοδολογική διδασκαλία με πολυεπιστημονική και διεπιστημονική διάσταση»* μπορεί να προσεγγίσει το σύνολο των μαθημάτων και να δώσει *«ζωντάνια και επικαιρότητα»* στη διδακτική πράξη. Ως διδάσκοντες του μαθήματος αυτού προκρίνονται οι καθηγητές φυσικής (κλάδος Α4), ενώ οι στόχοι και το περιεχόμενό του θεωρείται ότι επικεντρώνονται *«στην απόκτηση γνώσεων, ανάπτυξη δεξιοτήτων και στη διαμόρφωση στάσης, προγράμματος δράσης και συμπεριφοράς που αφορούν τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος μέσα από μια διαδικασία ποιοτικής βελτίωσης της ανθρώπινης συμπεριφοράς»*. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση θεωρείται ότι συνδέει γενικότερα το παιδί *«οικολογικά, κοινωνικά και πολιτικά»* με *«τη φύση και τη ζωή»* και διαμορφώνει πολίτες με *«οικολογική συνείδηση και περιβαλλοντική ευθύνη»* έτοιμους να δράσουν και να προτείνουν λύσεις *«για την αντιμετώπιση των οικολογικών πιέσεων, που ασκούνται στο κοινωνικό σύνολο»*[92].

Η *«αισθητική αγωγή»* θεωρείται ότι *«λείπει από τα σχολεία της Μ. Εκπαίδευσης»* και αυτό έχει σοβαρές συνέπειες *«στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του μαθητή»*. Ως είδος αγωγής σημειώνεται ότι έχει *«πολιτικές- κοινωνικές προεκτάσεις»* και συνδέεται

---

[89] Είναι εμφανές ότι υπάρχει επιμονή στην κατάθεση *γενικών αρχών*. Όπου επιχειρούνται εξειδικεύσεις εμφανίζονται και οι πρώτες αντιφάσεις. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ενώ ζητείται αξιολόγηση (*«ποιοτικό ανέβασμα»* των εκπαιδευτικών) ζητείται η κατάργηση της βαθμολογικής προαγωγής και η ακώλυτη μισθολογική προαγωγή. Επειδή, όμως ο *ιδεολογικός λόγος* δε γνωρίζει λογικές αντιφάσεις, το ζήτημα αυτό λύθηκε με την προσφυγή στη θέση για αξιολόγηση *μόνο* όσων ζητούν να γίνουν στελέχη της εκπαίδευσης (στο ίδιο IV.2.3.).

[90] Για αυτές: IV. 2.3. Κάποιες μόνο προτάσεις των *«πορισμάτων»* δεν παρουσιάστηκαν σε αυτό: ίδρυση κέντρου μελέτης Αν. Προγραμμάτων, συστηματική μελέτη Α.Π. *«χωρών της Δύσης και της Ανατολής»*, πρόταση για διδασκαλία μαθήματος *«σεξουαλικής αγωγής»* και έκδοση από το ΚΕΜΕ δελτίου για την παρουσίαση νέων βιβλίων γραμμένων *«από συναδέλφους»* (*ο.π.*, 331-333).

[91] (*ο.π.*, 333) Πρόκειται για την απαρίθμηση των «αρχών» που διευκολύνουν την αναμόρφωση των μεθόδων διδασκαλίας (αναμόρφωση των Α.Π., περιορισμός των μαθητών κατά τάξη, καταλληλότητα σχολικών χώρων, ελευθερία σκέψης των καθηγητών και θεωρητική- πρακτική τους κατάρτιση)και την επανάληψη των «θέσεων» της ΟΛΜΕ για κάθε ένα απ' αυτά τα ζητήματα. Δε γίνεται έστω απλή αναφορά σε άλλες μορφές διδακτικών προσεγγίσεων, όπως συχνά επιχειρήθηκε στην ΟΙΕΛΕ.

[92] *ο.π.*, 334. Το ζήτημα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ακόμη τότε (1981) είναι ελάχιστα προβεβλημένο και θεωρητικά επεξεργασμένο στην Ελλάδα. Στα τέλη της δεκαετίας του '90 προωθήθηκε ο θεσμός του υπεύθυνου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης ανά Γραφείο Εκπαίδευσης.

άμεσα με την περιβαλλοντική αγωγή. Ως σημαντικός παράγοντας περιγράφεται ο *«καλλιεργημένος αισθητικά καθηγητής»* και προτείνεται η ύπαρξη μαθήματος *«αισθητικής αγωγής»* στις σχολές μετεκπαίδευσης[93], η *«καλλιτεχνική εκπαίδευση»* των παιδιών από μικρή ηλικία (*«στα 9 με 12 χρόνια»*), η *«σημαντική»* παρουσία της αισθητικής αγωγής στο σχολικό πρόγραμμα, η διδασκαλία της ιστορίας του πολιτισμού και η διδασκαλία των *«ανθρωπιστικών μαθημάτων»*, με βάση *«τα αισθητικά στοιχεία που περιέχουν»* και τέλος (ως άμεσο μέτρο) ζητείται να μην περιοριστούν οι ώρες των *«καλλιτεχνικών μαθημάτων»*[94].

Σχετικά με τα προβλήματα που συνδέονταν με το *«μαθητή»* αντιμετωπιζόνταν αρχικά το θέμα της *«αξιολόγησής»* του για να δηλωθεί ότι στο σχολείο επιχειρείται συνήθως *«αξιολόγηση της επίδοσης»*. Αυτή δε θα είχε *«λόγο ύπαρξης»* σε ένα σχολείο με στόχο *«τη χαρά της μάθησης»*, αλλά εφόσον επιβαλλόταν από τα πράγματα έπρεπε να αναζητηθούν όροι ώστε αυτή *«να υπηρετεί τη μάθηση»* και να γίνει αφετηρία *«για αξιολόγηση της εκπαίδευσης»*, παράλληλα με την εξασφάλιση των όρων δικαιότερης και αντικειμενικότερης μορφής της. Έτσι, απορρίπτονται *«οι εξετάσεις»* ως μόνη μέθοδος αξιολόγησης και προκρίνεται να επιλέγονται κάθε φορά μέθοδοι που καθορίζονται *«από τη φύση του μαθήματος και τους σκοπούς διδασκαλίας»*, αρά και η ποικιλία στη χρήση μεθόδων[95]. Αμέσως μετά εξεταζόταν τα θέμα των *«εξετάσεων»*, όπου συγκεντρώνονταν οι *«θέσεις»* των προηγουμένων ΓΣ. Ο ΣΕΠ θεωρείτο ότι έπρεπε να σχετίζεται με τη συνολική λειτουργία του σχολείου, τη δομή και την οργάνωσή του και επισημαίνονται *«οι κίνδυνοι από τη μη υπεύθυνη άσκησή του»*[96]. Τέλος για το θέμα της εκπαίδευσης *«ελληνοπαίδων εξωτερικού»* ως πρωταρχικός στόχος περιγραφόταν *«η δημιουργία ανθρώπων τέτοιας ποιότητας, ώστε να ζουν δημιουργικά και χαρούμενα, και στην ξένη χώρα και στην Ελλάδα»*[97].

Σε σχέση με τις αλλαγές που πρέπει να προωθηθούν όσο αφορά το πρόσωπο του *«καθηγητή»*, τα *«πορίσματα»* στέκονται στο ζήτημα της μόρφωσης και επιμόρφωσης πολύ γενικά. Έτσι, προτείνεται η *«πρακτική»* αναδιάρθρωση των προγραμμάτων των καθηγητικών σχολών, με έμφαση στην παιδαγωγική και ψυχολογική κατάρτιση, χωρίς να παραμελείται η ειδική επιστημονική συγκρότηση, ενώ για την επιμόρφωση παρουσιάζονται περιληπτικά οι *«θέσεις»* της ΟΛΜΕ για επέκταση της βραχύχρονης, καθιέρωση της εισαγωγικής και των σεμιναρίων βραχείας διάρκειας *«στις περιπτώσεις αλλαγής προγράμματος»*[98].

---

[93] Στο μάθημα αυτό θα διδασκόταν: αγωγή λόγου και ορθοφωνία, ενημέρωση στην τεχνική δημιουργίας πολιτιστικών εκδηλώσεων και ανεβάσματος θεατρικών παραστάσεων.

[94] *ο.π.*, 334-335. Ο περιορισμός των ωρών διδασκαλίας των καλλιτεχνικών μαθημάτων σχετιζόταν με τις προτάσεις προσαρμογής του σχολικού προγράμματος στην πενθήμερη λειτουργία του σχολείου.

[95] *ο.π.*, 335. Σημειωνόταν μάλιστα ότι σε καμιά περίπτωση η αξιολόγηση του μαθητή *«δεν πρέπει να επηρεάζεται από προσωπικές εκτιμήσεις για τη διαγωγή του»*

[96] Για την αντιμετώπισή τους κρινόταν απαραίτητος ο *«εξαρχής»* θεωρητικά καταρτισμένος ή μετεκπαιδευμένος καθηγητής και η συμμετοχή των *«φορέων»* στις διαδικασίες του. Σε καμία περίπτωση δεν έπρεπε να επιβάλεται επαγγελματική επιλογή και η όλη διαδικασία όφειλε να αποτελεί *«καλλιέργεια»* της προσέγγισης *«του εαυτού»* των μαθητών και του κόσμου της εργασίας σε συνθήκες υπεύθυνης ενημέρωσης για τις μελλοντικές προοπτικές και την αγορά εργασίας (*ο.π.*, 337).

[97] Οι ειδικότερες προτάσεις, πέρα από την παροχή της εκπαίδευσης αυτής από *«δίγλωσσους δασκάλους»* και μέσω *«ειδικών προγραμμάτων»*, παρουσιάζονταν ως *«θέσεις»* των ΕΛΜΕ. Απ' αυτές οι πλέον συγκεκριμένες αφορούσαν τη δημιουργία ειδικού ανεξάρτητου ενιαίου φορέα είτε στο ΥΠΕΠΘ είτε στο Υπ. Εξωτερικών, που θα προχωρούσε στην οργάνωσή της και την αξιολόγηση της κατάστασης στη Δυτική Γερμανία, όπου προκρινόταν το μοντέλο ίδρυσης ελληνικών τάξεων ενταγμένων στα γερμανικά σχολεία με κύρια γλώσσα διδασκαλίας τα ελληνικά και από κοινού διδασκαλία με τα γερμανόπουλα της καλλιτεχνικής και σωματικής αγωγής με παράλληλη εντατική διδασκαλία των γερμανικών. Το σύστημα αυτό θεωρούνταν ότι θα έπρεπε να ισχύσει σε όλα τα γερμανικά κρατίδια (*ο.π.*, 337-338).

[98] Θεωρείται ότι οι ΣΕΛΜΕ πρέπει να επιμορφώνουν για 3-4 μήνες κάθε 4 με πέντε χρόνια όλους τους καθηγητές, να προωθηθεί η επιμόρφωση όσων *«αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες»*, η παραγωγή ειδικών ενημερωτικών εκπομπών από ραδιόφωνο και τηλεόραση και η διαφοροποίηση του ρόλου των

Ιδιαίτερο βάρος δίνεται στις σχέσεις οικονομίας και εκπαίδευσης. Η οπτική είναι υποταγμένη στη διακήρυξη της συμβολής της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη της χώρας, στον προγραμματισμό της ώστε να ικανοποιεί *«τις ανάγκες της οικονομίας»* και την άνοδο της παραγωγικότητας με σκοπό την *«αυτοτελή οικονομική ανάπτυξη»*. Γενικά θεωρείται ότι η εκπαίδευση περιορίστηκε στην παραγωγή *«ημιειδικευμένου εργατικού δυναμικού»* και η συμβολή της στην άνοδο του εθνικού εισοδήματος υπήρξε, σε σύγκριση με άλλες χώρες, *«πολύ μικρή»*. Δεν παρουσιάζονται, όμως, συγκεκριμένες ρυθμίσεις προς αυτή την κατεύθυνση. Στη θέση τους γενικότερες αναφορές στην ανάγκη διπλασιασμού των κονδυλίων, προώθησης της ΤΕΕ, προγραμματισμού ώστε να εξυπηρετούνται οι ανάγκες της οικονομίας, ανάπτυξη της έρευνας και εμπλοκή της τοπικής αυτοδιοίκησης σε αυτή. Οι αναφορές αποτελούν περισσότερο *πολιτικού χαρακτήρα* τοποθέτηση σε σχέση με την ένταξη στην ΕΟΚ παρά εξειδικευμένη εκπαιδευτική πρόταση, αν και το γεγονός της ένταξης για άλλη μια φορά αγνοείται[99].

Στο ίδιο κεφάλαιο εντάσσονται και οι λεπτομερείς αναφορές στα *«εποπτικά μέσα»* διδασκαλίας, τα *«σχολικά κτίρια»* αλλά και την *«ισότητα ευκαιριών»* και την *«παραεκπαίδευση»*. Σχετικά με τα εποπτικά μέσα ζητείται η αύξηση των κονδυλίων για την προμήθειά τους και ο προγραμματισμός της με βάση τις αρχές της χρησιμότητας, απλότητας στη χρήση, χαμηλού κόστους αγοράς μηχανημάτων- προγραμμάτων και την προσαρμογή τους στη μορφή διδασκαλίας. Θεωρείται ότι υπάρχει ανάγκη ενημέρωσης των εκπαιδευτικών στη χρήση τους, η σταδιακή προσαρμογή τους στην *«εξατομικευμένη μάθηση»*, η ανάληψη της οργάνωσης των μικροεγκαταστάσεων, της ενημέρωσης αλλά και της ανεύρεσης των υλικών από τους διευθυντές και τους ΓΕΜΕ, ο περιορισμός των μετακινήσεων των καθηγητών από τάξη σε τάξη- ώστε να διευκολυνθεί η χρησιμοποίηση του ίδιου υλικού απ' αυτούς- και η αντιμετώπιση των βλαβών τους σε περιφερειακή βάση.

Όσο αφορά το θέμα των σχολικών κτιρίων παρατηρείται εξειδίκευση και εμπλουτισμός παλαιότερων *«θέσεων»* και προτείνεται η συμμετοχή στον προγραμματισμό κατασκευής τους εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων των καθηγητών και άλλων σχετικών φορέων, καθώς και η έγκαιρη απαλλοτρίωση εκτάσεων για την κατασκευή τους. Θεωρείται ότι τα *«κεφάλαια των ασφαλιστικών ταμείων»*, καθώς και μέρος των δημοσίων κτημάτων και της εκκλησιαστικής περιουσίας μπορεί να συμβάλουν αποφασιστικά στη λύση του προβλήματος[100].

Η ενασχόληση με τις εκπαιδευτικές ανισότητες εκκινεί από τη διαπίστωση της ανυπαρξίας στην εφαρμοζόμενη εκπαιδευτική πολιτική της ιδέας *«της ισότητας»*. Αυτό έχει ως επακόλουθο και την ανυπαρξία *«αντισταθμιστικών ή εξισορροπητικών μέτρων για τις ασθενέστερες κοινωνικές και οικονομικές τάξεις»*. Τα μέτρα αυτά θεωρείται ότι όφειλαν να αρχίζουν ήδη από το νηπιαγωγείο. Η αρχή της εκπαιδευτικής αποκέντρωσης νοείται ότι και στην περίπτωση αυτή θα είχε άμεσες ευεργετικές επιπτώσεις, γιατί μακροπρόθεσμα θα συντελούσε στη μείωση της ανισότητας μεταξύ των αστικών κέντρων και της επαρχίας αλλά και ανάμεσα *«σε περιοχές των αστικών κέντρων»*. Η ύπαρξη της ιδιωτικής εκπαίδευσης, *«του εμπορίου της εκπαίδευσης»*, καταγγέλλεται ως έχουσα *«σοβαρότατες συνέπειες στη γενικότερη ηθική και πνευματική ζωή του τόπου»*, ενώ τα φροντιστήρια θεωρούνται επικίνδυνα για την *«οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του»*[101]. Ο αποκλεισμός μεγάλου αριθμού μαθητών από τα ΑΕΙ, η μη συστηματική

ΓΕΜΕ. Η αναφορά αυτή δεν επεκτείνεται στη σκιαγράφηση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου (*ο.π.*, 338).

[99] *ο.π.*, 339.

[100] *ο.π.*, 340. Παραλήφθηκαν οι *«θέσεις»* που έχουν παρουσιαστεί ήδη στο IV.2.3.

[101] Οι πολλαπλές επιπτώσεις της λειτουργίας των φροντιστηρίων ορίζονταν: η αναπαραγωγή του αναχρονιστικού πνεύματος της εκπαίδευσης με επιπτώσεις στην κριτική σκέψη των μαθητών, αλλοτρίωση μεγάλου μέρους γονέων, μαθητών και καθηγητών και απόσπασή τους από την ανάπτυξη πρακτικών για την αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων, εκμηδένιση του ελεύθερου χρόνου των μαθητών και απόσπασή τους από ουσιαστικές εκπαιδευτικές ενασχολήσεις, απορρόφηση τεραστίων ποσών, παρασιτική οικονομική ανάπτυξη και φοροδιαφυγή.

διδασκαλία ξένων γλωσσών στο ελληνικό σχολείο, η καθυστερημένη έναρξη της προσφοράς τους και τέλος η μη ενσωμάτωση της τεχνικής εκπαίδευσης στη γενική παρουσιάζονταν ως επιπλέον ζητήματα που επιτείνουν ποικιλότροπα τις ανισότητες αυτές.

Οι προτάσεις για τη *«μείωση»* των εκπαιδευτικών ανισοτήτων εντάσσονται γενικότερα στη διεκδίκηση *«κοινωνικής και οικονομικής δημοκρατίας»* και παρουσιάζεται ένα πλέγμα μέτρων εκπαιδευτικής πολιτικής που θα εξυπηρετεί αυτό το στόχο: ίδρυση πανεπιστημίων κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και εισαγωγή σ' αυτά *«με ποσοστά κατά περιφέρεια»*, δημιουργία πολιτιστικών και μορφωτικών κέντρων στην επαρχία, συγκρότηση ελεύθερων πανεπιστημίων, σχολών γονέων και θεσμοθέτηση προγραμμάτων εξάλειψης του αναλφαβητισμού, ύπαρξη υποτροφιών, αντισταθμιστικών προγραμμάτων, συσσιτίων και δανείων, σύνδεση σχολείου- παραγωγής, μείωση του ανταγωνιστικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης και την υιοθέτηση νέων τρόπων επιλογής, ίδρυση πολλών τύπων λυκείων με λιγότερα υποχρεωτικά από προαιρετικά μαθήματα και καθιέρωση της οριζόντιας μετακίνησης των μαθητών σ' αυτά, κατάργηση των προτύπων σχολείων (*«νησίδες αριστοκρατικής εκπαίδευσης»*), συστηματική διδασκαλία ξένων γλωσσών και ΣΕΠ, επέκταση του θεσμού του νηπιαγωγείου, κατάργηση των μονοθεσίων δημοτικών σχολείων, της ιδιωτικής εκπαίδευσης, αύξηση των δαπανών για την παιδεία και την *«ορθολογική κατανομή τους»* και τέλος γενικότερα *«εξάλειψη ή περιορισμό»* της οικονομικής ανισότητας των επαγγελμάτων[102]. Η παράθεση των προτάσεων αυτών, παρά το ότι περιορίζεται αναπόφευκτα στη μορφή καταλόγου, αποτελεί περισσότερο επεξεργασμένη προσέγγιση σε σχέση με αυτή που κατατέθηκε πολύ αργότερα στο 3ο Συνέδριο της ΟΛΜΕ[103].

Ο μακρύς αυτός κατάλογος *αφομοιώνει το σύνολο των επιμέρους προτάσεων* της ΟΛΜΕ- της συγκεκριμένης περιόδου- *σχετικά με τις απαιτούμενες αλλαγές* του εκπαιδευτικού συστήματος, της παιδείας και κατ' επέκταση της κοινωνίας (*«κοινωνική και οικονομική δημοκρατία»*) και ειδοποιεί ότι *η μορφή της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που σχεδίασε η ΟΛΜΕ, ταυτόχρονα, θεωρούσε ότι θα επιδρούσε θετικά και στη μείωση των εκπαιδευτικών και κοινωνικών ανισοτήτων.*

Στο Ε' Εκ. Συνέδριο τα *«πορίσματα»* οργανώνονται και παρουσιάζονται με βάση τις τρεις διαφορετικές ομάδες εργασίας, οι οποίες καταγράφουν απλώς *«προτάσεις που ακούστηκαν»*, χωρίς στοιχειώδη ιεράρχηση ή υπόδειξη κάποιων που θα προκρινόταν ως *πρακτικά εφικτές* ή *επιστημονικά προτιμότερες*, ιδιαίτερα ως προς το ζήτημα *οργάνωσης* των καθηγητικών σχολών και της *μετεκπαίδευσης*. Το γεγονός αυτό έχει σοβαρή επίπτωση στο χειρισμό και την προβολή του από την Ομοσπονδία, γιατί *και μετά την πραγματοποίηση ενός εξειδικευμένου συνεδρίου η ΟΛΜΕ δεν αποκτά συγκεκριμένη οπτική για τα παραπάνω ζητήματα, που θα μπορούσε να μετατραπεί σε συγκεκριμένες απαιτήσεις για την κατεύθυνση της εκπαιδευτικής πολιτικής σ' αυτά.* Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι οι απόγεις της παραμένουν στο επίπεδο των *πολύ γενικών διαπιστώσεων* που είχαν διατυπωθεί και πριν απ' αυτό[104].

Έτσι, για το θέμα της οργάνωσης των σπουδών στις *«Θεωρητικές σπουδές»* καταγράφονται οι εξής πιθανές λύσεις: α) *«καθιέρωση ενός επιπλέον ακαδημαϊκού έτους»* και διδασκαλία κατά τη διάρκειά του μαθημάτων παιδαγωγικής, ψυχολογίας και διδακτικής με τη χορήγηση τίτλου απαραίτητου *«για το διορισμό στη Μ.Ε.»*, β) χωρισμός των φοιτητών των καθηγητικών σχολών *«σε δύο τμήματα»*, ένα για αυτούς που θα υπηρετήσουν στη Μ.Ε. και ένα για όσους *«θα ασχοληθούν με το επιστημονικό έργο»*, με δυνατότητα μεταπήδησης κατά το *«α' εξάμηνο»*, γ) *«πρόσληψη»* στη Μ.Ε. μετά από *«εξετάσεις στα παιδαγωγικά μαθήματα»* (πρόταση που προϋποθέτει αναλογική

---

[102] *ο.π.*, 341- 342..

[103] Στο ίδιο IV. 2. 3. Δηλαδή ο λόγος που παράγεται στην ΟΛΜΕ, σχετικά με τις εκπαιδευτικές ανισότητες, παρουσιάζει σημεία κάμψης παρά εμπλουτισμού με την πάροδο του χρόνου.

[104] Οι απόγεις αυτές παρουσιάστηκαν προηγουμένως (IV 3.1. Α. ΟΛΜΕ)

διδασκαλία τους προαιρετικού χαρακτήρα), δ) *«ίδρυση σχολών- τμημάτων με σκοπό την παραγωγή διδακτικού προσωπικού για τις ειδικότητες της Μ.Ε.»*[105]. Για τις *«Θετικές Σχολές»*, μετά τη διαπίστωση ότι υπάρχει σ' αυτές *«τεράστιο κενό»* κατάρτισης στην παιδαγωγική, ψυχολογία, έρευνα, διδακτική και *«ψυχοσωματική ανάπτυξη του νέου»* αλλά και στην ιστορική εξέλιξη *«της συγκεκριμένης επιστήμης όσο και του εκπαιδευτικού συστήματος»*, προτεινόταν προμοιότυπες με τις παραπάνω λύσεις[106]. Στο ζήτημα της *«κατάρτισης»* στα Πανεπιστήμια- πέρα από τις διαπιστώσεις για τον ανεπαρκή και απόλυτα θεωρητικό χαρακτήρα της- προτάθηκε η διασύνδεση της Μ.Ε. με το πανεπιστήμιο μέσω της διδασκαλίας καθηγητών Μ.Ε. σε αυτά, πανεπιστημιακών στα ΠΕΚ και της συντονισμένης και οργανωμένης επαφής των Σχολικών Συμβούλων με τους καθηγητές ΑΕΙ. Ως περιεχόμενό της καθορίστηκε: *«1. Παιδαγωγική, Εφηβική, Κοινωνική και εξελικτική Ψυχολογία. 2. Θεωρία της Παιδείας (Σκοπού, Μεθοδολογία, Έρευνα, Συγκριτική Παιδαγωγική, Φιλοσοφία, οργάνωση- Διοίκηση Εκπαίδευσης). 3. Ειδική Διδακτική. 4. Γενική Διδακτική. . Αξιολόγηση του μαθητή»*[107]. Η κατάρτιση αυτή θα πρέπει να αποτελεί *«το 20-25% του συνολικού αριθμού ωρών»* και το 20% αυτής να αφιερώνεται σε *«πρακτικές ασκήσεις»*[108]. Για το *ποιος* καθορίζει το περιεχόμενο της κατάρτισης παρατέθηκαν πρακτικά όλες οι λύσεις *«η κυβέρνηση- το πανεπιστήμιο - οι φορείς»*, ενώ *«διατυπώθηκαν φόβοι»* ότι, παρόλο που οι λύσεις στο ζήτημα της κατάρτισης *«φαίνονται εύκολες»*, θα συναντήσουν *«την αντίδραση των πανεπιστημιακών καθηγητών των άλλων ειδικοτήτων»*.

Η ομάδα εργασίας που είχε θέμα την *«κατάρτιση»* απαντά αναπόφευκτα και στο ζήτημα της οργάνωσής της, αφού το περιεχόμενο της κατάρτισης συνδέεται με τον τρόπο οργάνωσής της και παρά την επισήμανση της αντίδρασης των *«καθηγητών ειδικοτήτων»* δε γίνεται εκτίμηση της έκτασης των αντιδράσεων αυτών και στο *γιατί* θα υπάρξουν[109]. Δηλαδή, ουσιαστικά αγνοείται το θέμα της *κατάρτισης* και *αναδιοργάνωσης* των σπουδών των καθηγητών ως ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής και η συζήτηση παραμένει στο επίπεδο *γενικής ενασχόλησης* με αυτό[110]. Επιπλέον, δεν περιγράφεται, ακροθιγώς έστω,

---

[105] Πρακτικά Ε' Εκ. Συνεδρίου ΟΛΜΕ, *ο.π.*, 491- 492. Μια σειρά δευτερεύουσες προτάσεις σχετικά με την οργάνωση προέβλεπαν: εισαγωγή φοιτητών κατά Τμήμα που θα ανταποκρίνεται *«περισσότερο στις ανάγκες της Μ.Ε.»*, οι φιλόλογοι να έχουν σπουδάσει εξαντλητικά τουλάχιστον ένα από τα μαθήματα ειδικότητάς τους, κατάρτιση στα ΤΕΦΑΑ γυμναστών και για το Δημοτικό με ειδίκευση σε κάποιο άθλημα, ετήσια παραμονή των καθηγητών ξένων γλωσσών στην ανάλογη χώρα και παρακολούθηση μαθημάτων σε αυτή. Γενικότερα οι προτάσεις όμως θεωρούσαν ότι τα πανεπιστήμια δεν θα πρέπει *«να μεταβληθούν σε φροντιστήρια για μελλοντικούς δασκάλους»* και πως πρέπει *«να ξεφύγουν από την παγίδα του "παιδαγωγισμού"»*.

[106] *ο.π.*, 493-494. Δηλαδή παράλληλη με τις βασικές σπουδές ειδίκευση, ειδίκευση ενός έτους μετά την αποφοίτηση, δημιουργία ξεχωριστών τμημάτων, διαφοροποίηση στο ίδιο τμήμα δύο κατευθύνσεων. Απουσίαζε μόνο η λύση του διορισμού στη Μ.Ε. με εξετάσεις στα παιδαγωγικά.

[107] Το προτεινόμενο πρόγραμμα θυμίζει παλαιότερα προγράμματα των Παιδαγωγικών Ακαδημιών. Είναι χαρακτηριστικό ότι απουσιάζουν η Κοινωνιολογία και η Ιστορία της Εκπαίδευσης, όπως απουσίαζαν και από τα προγράμματα των Π.Α. και δε γίνεται καμιά αναφορά για τη συγκρότηση *«παιδαγωγικής θεωρίας»* μέσω αυτής. Είναι σαφές ότι η πρόταση αυτή συνδέεται με την *πεποίθηση* ότι το πρόβλημα των καθηγητών ήταν ουσιαστικά η απουσία *διδακτικής ικανότητας* για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου και δοσμένου περιεχομένου των μαθημάτων της Μ.Ε.

[108] *ο.π.*, 495. Πρακτικά αυτό σημαίνει ένα ή δύο «παιδαγωγικά» μαθήματα ανά εξάμηνο και το τελευταίο εξάμηνο κάποιες ώρες παρακολούθησης ή διδασκαλίας σε σχολεία Μ.Ε.

[109] Ο Μπ. Νούτσος στις παρεμβάσεις του έκανε εκτεταμένη αναφορά στην αδυναμία να συλληφθούν δυναμικά οι σχέσεις του homo academicus με την πολιτική εξουσία και η εσωτερική διάρθρωση της ομάδας αυτής, αλλά και οι λόγοι για τους οποίους θα προέβαλε αντιστάσεις στις αλλαγές (93, 200). Επιπλέον, σχολίασε τη στατική αντίληψη που κυριάρχησε στο συνέδριο σχετικά με το τι «καλούνται» να διδάξουν, αφού αυτό θεωρήθηκε ως «δεδομένο», από τις σχετικές ομάδες εργασίας, αλλά και τη σχέση διδακτικής κατάρτισης με τη συγκρότηση *«παιδαγωγικής θεωρίας»* (*ο.π.* 93- 94 και 200.) Οι στατικές αυτές απόψεις αντικατοπτρίζονται στην πρόταση για το περιεχόμενο της κατάρτισης, που παρουσιάστηκε και σχολιάστηκε προηγουμένως

[110] Παρόλο που αναφέρθηκε σε εισήγηση, ότι το 90% των αποφοίτων των λεγομένων καθηγητικών σχολών διορίζονται στη Μέση Εκπαίδευση, δηλαδή ότι υπάρχει *επείγον ζήτημα αναδιοργάνωσης* των

το *μοντέλο δασκάλου της Μέσης Εκπαίδευσης* που επιζητά η ΟΛΜΕ, με την έννοια των αναγκών που αυτοί αντιμετωπίζουν ως διδάσκοντες σ' αυτή[111].

Η απουσία *σύλληψης ενός συγκεκριμένου τύπου εκπαιδευτικού διαφορετικού απ' αυτόν που υπάρχει*, που αντιστοιχεί με *σχετική ικανοποίηση για το μέρος της εικόνας του που συνδέεται με τη διδακτική του διάσταση* επιδρά και στη συγκρότηση των ορισμάτων που σχετίζονται με την *«επιμόρφωση»* και *«μετεκπαίδευση»*. Ως προς την οργάνωση της επιμόρφωσης επαναλαμβάνονται γνωστές *«θέσεις»* της Ομοσπονδίας[112], ενώ για το περιεχόμενό της θεωρείται ότι το χαρακτηρίζει η *«συμπλήρωση και εμβάθυνση στα γνωστικά και παιδαγωγικά αντικείμενα»*[113]. Η στατική αυτή σύλληψη της επιμόρφωσης συμφωνεί απόλυτα με την αντίστοιχη σύλληψη για τη βασική εκπαίδευση. Αυτή αρκεί να «συμπληρώνει» και να «εμβαθύνει» τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις (ποιες ήδη υπάρχουσες άραγε;). Η ανασυγκρότηση και ο αναστοχασμός των εκπαιδευτικών πρακτικών κατά τη διάρκειά της δεν αναφέρονται πουθενά[114]. Τέλος, το ζήτημα της *«μετεκπαίδευσης»* ταυτιζόταν με την εκπόνηση διδακτορικών διατριβών και προτεινόταν η βελτίωση του ΙΚΥ, η καθιέρωση κύκλου σπουδών (2-5 έτη) για την εκπόνηση διατριβών ή παροχής πιστοποιητικού σχετικού με το έργο που θα εκπονεί *«ο ενδιαφερόμενος»* και η καθιέρωση *«αξιοκρατικών κριτηρίων»* και κινήτρων για την εισαγωγή σε αυτόν τον κύκλο σπουδών[115].

Β. ΔΟΕ Το Α' Εκ. Συνεδρίου της ΔΟΕ καταλήγει *σε «εκτιμήσεις»*[116] που διαρθρώνονται *σε* έξι χωριστές θεματικές ενότητες και συγκροτούνται περισσότερο με την προοπτική να αποτελέσουν ένα πλέγμα *γενικών αρχών* εκπαιδευτικής πολιτικής για κάθε διαπραγματευόμενο θέμα παρά ως κατάλογος συγκεκριμένων προτάσεων[117].

Στις τρεις πρώτες θεματικές ενότητες οι *«εκτιμήσεις»* εκκινούν από την εκτίμηση της παρούσας κατάστασης. Έτσι, για τα *«αναλυτικά προγράμματα»* σημειώνεται αρχικά ο αναχρονιστικός τους χαρακτήρας, η μονομέρεια, ο *«σχολαστικισμός»* και βερμπαλισμός τους για να εκτιμηθεί ότι στοχεύουν γενικότερα *«στη διαιώνιση των ιδεών και αξιών των*

σπουδών σε αυτές ώστε, αν μη τι άλλο, να ανταποκριθούν σε αυτό που πραγματικά «παράγουν». Αντίθετα στη ΔΟΕ, όπου το ζήτημα της *«ανωτατοποίησης»* ήταν ζωτικής σημασίας συγκροτήθηκε κυρίαρχη και συγκεκριμένη άποψη για την οργάνωση και το περιεχόμενο των Παιδαγωγικών Τμημάτων και το ζήτημα αναδείχθηκε σε περιεχόμενο μετωπικής σύγκρουσης και με την κυβέρνηση και με πραγματικά ή φανταστικά οργανωμένα συμφέροντα πανεπιστημιακών κύκλων για τη διατήρηση του status quo. Η ενασχόληση της ΟΛΜΕ με το ζήτημα, παρά τη διοργάνωση σχετικού Εκ. Συνεδρίου, παραμένει περιθωριακή και αυτό δείχνει από τη μια το *πραγματικό* ενδιαφέρον για το θέμα και από την άλλη, σε σχέση με ό,τι συνέβη στη ΔΟΕ, ειδοποιεί ότι το γεγονός της σταθερής παραπομπής του- παρά τις συνεχείς διαπιστώσεις της σοβαρότητας του προβλήματος- στο μέλλον συνδέεται *και με το βαθμό προώθησής του από την αντίστοιχη συνδικαλιστική οργάνωση των εκπαιδευτικών*. Οι καθηγητές δεν αντιμετωπίζουν *το ζήτημα των βασικών τους σπουδών ως κυρίαρχο* και παρά την αντίθετη ρητορεία πρακτικά αρκούνται *σε* ότι υπάρχει.

[111] Σε κάποιες εισηγήσεις γίνανε σκόρπιες παρατηρήσεις που δεν κατέληξαν σε συγκεκριμένη περιγραφή. Η Βάσω Τοκατλίδου επεσήμανε το πρόβλημα (*ο.π.*, 84) και ο Μπ. Νούτσος σχολίασε αντιλήψεις που κατατέθηκαν στο συνέδριο και ήθελαν το διαχωρισμό του εκπαιδευτικού σε «μαχητή» της εκπαιδευτικής αλλαγής εκτός σχολείου και «εκτελεστή» των «παιδαγωγικών εντολών εντός του (*ο.π.*, 201).

[112] Παρουσιάστηκαν στο IV. 2. 3. Μάλιστα οι απόψεις αυτές δεν διαφέρουν σε τίποτα από ότι ήδη ισχύει. Απλά διευκρινίζεται ότι προκρίνεται, από την ομάδα εργασίας, ως αποκλειστικός φορέας μετεκπαίδευσης τα ΑΕΙ.

[113] *ο.π.*, 497. Οι υπόλοιπες προτάσεις των ορισμάτων αναφερόταν στις συμμετοχικές διαδικασίες στη διαμόρφωση των προγραμμάτων επιμόρφωσης, στην υποστήριξη αυτοεπιμορφωτικών διαδικασιών από το ΥΠΕΠΘ, στην αποκεντρωμένη λειτουργία της, τη σύνδεσή της με το σχολικό χώρο και την προώθηση της έρευνας *«ως εργαλείο προώθησης νέας γνώσης»* (με αναφορά στη σχολική αποτυχία).

[114] Υπάρχει πραγματικό χάσμα μεταξύ των απόψεων ΟΙΕΛΕ- ΟΛΜΕ. Είναι χαρακτηριστικό ότι η ΟΙΕΛΕ εκτιμούσε πως *δεδομένης* της *ανυπαρξίας βασικής* παιδαγωγικής κατάρτισης των καθηγητών η επιμόρφωση και μετεκπαίδευση έπρεπε σε πρώτη φάση να λειτουργήσει ως *βασική κατάρτιση*, ενώ η επιμόρφωση αντιμετωπιζόταν ως διαδικασία άμεσου αναστοχασμού εκπαιδευτικών πρακτικών.

[115] (*ο.π.*, 498) Πέρα από τις διαπιστώσεις για ανεπαρκή έκταση και χρηματοδότηση των μεταπτυχιακών σπουδών δε γινόταν καμιά αναφορά στη σχέση των μεταπτυχιακών με την Μ.Ε., όπως συνέβαινε στις αντίστοιχες *«θέσεις»* της ΟΛΜΕ.

[116] Αυτές χαρακτηρίζονται και ως *«πορίσματα»* (Πρακτικά Α' Εκ. Συνεδρίου ΔΟΕ, *ο.π.*, 427)

[117] Είναι σαφής η πρόθεση να σκιαγραφηθεί αυτό που ονομάζουν *«φιλοσοφία της εκπαίδευσης»*.

κυρίαρχων τάξεων και στην αναπαραγωγή τους». Θεωρείται, όμως, ότι η ανάγκη σύνταξης *«νέων»* προκύπτει από την *«έκρηξη γνώσεων»,* τη συνεχή εξειδίκευση και πολλαπλασιασμό των γνώσεων, την αλλαγή στους στόχους της Παιδείας, την ανάγκη αντιμετώπισης *«των μελλοντικών αναγκών της κοινωνίας»* και την *«καθιέρωση της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης».* Έτσι, η γενική παρατήρηση για τον *ιδεολογικό χαρακτήρα τους* δε φαίνεται να αποτελεί *αιτία* για την ανασύνταξή τους. Αυτός εμμέσως θεωρείται ανατρέψιμος, γιατί τα νέα Α.Π. θεωρείται ότι: α) πρέπει να υπηρετούν *«την ανάγκη εκδημοκρατισμού του Σχολείου και της κοινωνίας»,* β)οφείλουν να το συνδέουν με την *«κοινωνική και παραγωγική διαδικασία»,* γ) να καλλιεργούν τα ιδανικά της δημοκρατίας, ελευθερίας και *«τις συμμετοχικές και κοινωνικές δεξιότητες»* και *«την κριτική συνείδηση»* και δ)να προωθούν *«τη συμμετοχή του Σχολείου στη διαδικασία μετασχηματισμού της κοινωνίας»*[118].

Οι αρχές σχετικά με τα *«σχολικά βιβλία»* και *«το διδακτήριο»* μετατράπηκαν σε *«θέσεις»* της ΔΟΕ στην 53η ΓΣ (1984)ακολουθώντας επακριβώς και τη λεκτική διατύπωσή τους στις *«εκτιμήσεις»*[119].

Η συγκεκριμένη οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης συνδέεται με τις επιδιώξεις της *«άρχουσας τάξης».* Έτσι, το εκπαιδευτικό σύστημα κρίνεται *«αυστηρά συγκεντρωτικό»,* οργανωμένο ως *«μηχανισμός αυταρχικής εξουσίας και ιδεολογίας»* με σκοπό *«την αναπαραγωγή των σχέσεων εξάρτησης, καταπίεσης και εκμετάλλευσης».* Η *συμμετοχή»* των φορέων, που σχετίζονται με αυτή, θεωρείται πολλαπλή *«εγγύηση»:* α) για την ύπαρξη μιας σχολικής ζωής *«ανώτερης ποιότητας»,* β) την κατάργηση *«των αυταρχικών δομών»* και γ) την καλλιέργεια *«συνεργατικού πνεύματος»* σε όλες τις εκφάνσεις της σχολικής ζωής[120].

Η πέμπτη θεματική ενότητα ασχολείται με το θεσμό του *«Σχολικού Συμβούλου»* θεωρώντας ότι αποτελεί *«βαθιά αλλαγή της εκπαιδευτικής μας πραγματικότητας που έρχεται ως απάντηση στο μακροχρόνιο αίτημα του Κλάδου για Δημοκρατία»*[121]. Η διαφορά ανάμεσα σε αυτό και τον Επιθεωρητή θεωρείται ότι δεν περιορίζεται στο ζήτημα των *«αρμοδιοτήτων»* τους, αλλά αποτελεί διαφορά *«φιλοσοφίας και πνεύματος και λειτουργίας της Δημοκρατίας».* Μέσω αυτού επιδιώκεται ο *«εκδημοκρατισμός»* όλων των εκφάνσεων της σχολικής ζωής, η αλλαγή των διαπροσωπικών σχέσεων που αναπτύσσονται στο εσωτερικό της και γενικότερα ο νέος θεσμός συλλαμβάνεται ως προσπάθεια που βοηθά γενικότερα να επιτευχθεί *«ο εκδημοκρατισμός, ο μετασχηματισμός και η προκοπή της Ελληνικής κοινωνίας».* Το ζήτημα της μέγιστης δυνατής απόδοσής του συνδέεται με μια σειρά αναγκαίες αλλαγές που ορίζονται: α) αποκεντρωμένη συμμετοχική οργάνωση του σχολείου και της διοίκησής του, β) ίδρυση σε κάθε περιφέρεια *«Σχολικού Συμβουλίου Κέντρων μεταρρύθμισης»* και γ)

---

[118] Για τον *ιδεολογικό* χαρακτήρα των Α.Π. έκανε λόγο στην εισήγησή του ο Μπ. Νούτσος (*ο.π.*, 90- 95). Οι απόγεις του αφομοιώνονται πολύ εύκολα σε ό,τι αφορά *το τι ίσχυε στο παρελθόν.* Όμως η κυριαρχία στη ΔΟΕ της ΠΑΣΚ και κατ' επέκταση του *λόγου* περί *«συμμετοχής»* και *«μετασχηματισμού»* της κοινωνίας, καθώς και της πεποίθησης (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ), ότι ένα «σωστό» σχολείο, θα υλοποιηθεί διαμέσου Α.Π. τα οποία θα σέβονται τις παραπάνω αρχές, *αγνοεί* τις επιπτώσεις που θα είχαν οι παρατηρήσεις του Μπ. Νούτσου ως προς τη μελλοντική ανασύνταξη των προγραμμάτων. Αντίθετα στην ΟΙΕΛΕ, όπου οι *«θεωρίες της αναπαραγωγής»* αποτελούσαν την καθοριστική οπτική στην παραγωγή εκπαιδευτικών απόγεων, η οπτική περί Α.Π. παρακολουθεί τις επιπτώσεις παρόμοιων παρατηρήσεων. Στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, όπως και αλλού σημειώθηκε (IV.2.5) ο εκπαιδευτικός λόγος *δανείζεται* από το λεξιλόγιο αυτών των θεωριών, αλλά δεν ακολουθεί και η διαμόρφωση πρακτικών και προτάσεων που σχετίζονται με τα συμπεράσματά τους.

[119] Αυτές παρουσιάστηκαν στο IV. 2.2. Για τα σχολικά βιβλία ισχύουν οι παρατηρήσεις της προηγούμενης υποσημείωσης, δηλαδή, υπάρχει χάσμα μεταξύ διαπιστώσεων και περιγραφής των *«νέων αρχών»* τους. Για το διδακτήριο η θέση της ΔΟΕ να είναι αυτό *«προσπελάσιμο απ' όλους τους κατοίκους της περιοχής»* διατυπώνεται εδώ για πρώτη φορά (*ο.π.*, 428).

[120] Επαναλαμβάνονται και οι αρχές: της περιφερειακής και κεντρικής συγκρότησης Συμβουλίων Παιδείας, της συνεργασίας των Συλλόγων Διδασκόντων με τους Σχολικούς Συμβούλους και άλλους φορείς και το ενιαίο της συγκρότησης των εκπαιδευτικών βαθμίδων.

[121] Το περιεχόμενο του λόγου της ΔΟΕ, που ανέδειξε το ζήτημα του Σχολικού Συμβούλου σε «μεγάλη προσδοκία» στο IV.5.2.Β.

εκσυγχρονισμός της λειτουργίας του σχολείου διαμέσου της προσφοράς σε αυτό των καταλλήλων μέσων και της σοβαρής επιμόρφωσης του προσωπικού του[122].

Τέλος, περιγράφονται οι αρχές που οφείλουν να διέπουν τη *«μόρφωση»* και επιμόρφωση και τα μεταπτυχιακά των δασκάλων. Για την πρώτη κρίνονται αναγκαία: α)η κοινή εκπαίδευση νηπιαγωγών, δασκάλων και καθηγητών *«σε μαθήματα κοινού κορμού»*, β) η σύνδεσή της *«με τη σχολική πράξη και έρευνα»*, γ) η ανάγκη ειδίκευσης του δασκάλου της πρωτοβάθμιας *«σε περιοχές γνώσεων»* και δ) περιγράφεται το βασικό χαρακτηριστικό του *τύπου* δασκάλου που πρέπει να δημιουργηθεί στα Π.Τ.: αυτοί *«με την καθημερινή τους πράξη θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την καλλιέργεια κριτικής συνείδησης και δημοκρατικού ήθους στους μαθητές»*[123]. Για την επιμόρφωση θεωρείται ότι πρέπει να εξασφαλίζει *«την ακαδημαϊκή και επαγγελματική εξομοίωση των δασκάλων»*, που είναι αναγκαία για *«πολιτικούς, εκπαιδευτικούς και κοινωνικούς λόγους»*, να είναι οργανωμένη σε τοπικό, περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο με ευθύνη των Π.Τ., *«κατάλληλο προσωπικό»*, *«ανοιχτή»* και με πρόγραμμα σπουδών που θα συνδέει *«θεωρία με την πράξη»*. Στα μεταπτυχιακά περιγράφεται η πορεία που θα επιτρέψει στους δασκάλους, μετά την αναγνώριση ορισμένων εξαμήνων πανεπιστημιακών σπουδών, την εγγραφή στα πανεπιστήμια *«για τη λήψη παιδαγωγικού διπλώματος»* και στη συνέχεια την εγγραφή τους σε μεταπτυχιακά τμήματα, που πρέπει να είναι *«ανοιχτά»* και να λειτουργήσουν *«άμεσα»*. Δηλαδή, περιγράφονται σκέψεις διασύνδεσης της επιμόρφωσης με τη δυνατότητα *πρόσβασης στα μεταπτυχιακά*[124].

Αντίθετα στο Β' Εκ. Συνέδριο, που θεωρήθηκε ότι ως *«επιστημονικό»* είναι και αποκλειστικά *«γνωμοδοτικό»*, μοναδικό πόρισμα αποτέλεσε η διαπίστωση ότι *«πανθομολογήθηκε η ανάγκη άμεσης καθιέρωσης της ενιαίας υποχρεωτικής εκπαίδευσης»* και καλέστηκε το επιστημονικό προσωπικό των Π.Τ. *«να συμβάλει ουσιαστικά στην όλη προσπάθεια με εξειδικευμένες προτάσεις»*, αφού σημειώθηκε ότι προϋπόθεση για οποιαδήποτε υλοποίηση αλλαγών που θα συνδεόταν με τη δομή και τα Α.Π. της αποτελούσε η *«αναβάθμιση των εκπαιδευτικών»* και η *«συμμετοχή των φορέων»*. Δηλαδή, δηλώθηκε ότι το Εκπαιδευτικό Συνέδριο *δεν επιτέλεσε το ρόλο του* ως βήμα κατάθεσης διαμορφωμένων προτάσεων από τη μεριά της πανεπιστημιακής κοινότητας ή ότι αυτές δεν ήταν πλήρως διαμορφωμένες, ώστε να οδηγηθεί η Ομοσπονδία στην υιοθέτηση ή καταγραφή κάποιων που θα μπορούσαν να αποτελέσουν βάση για περαιτέρω επεξεργασία[125].

---

[122] Αυτά εντάσσονται στη λογική της *«στήριξης»* του νέου θεσμού, με την έννοια ότι αυτός δεν μπορούσε να λειτουργήσει στο σχολικό περιβάλλον που είχε διαμορφωθεί μέχρι τότε. Επιπλέον κατατίθενται και μερικές συγκεκριμένες προτάσεις που αφορούν: τον αποκλεισμό από το θεσμό των *«οργάνων της δικτατορίας»*, τον περιορισμένο αριθμό δασκάλων που πρέπει να έχουν στην ευθύνη τους, ώστε να μπορέσουν να λειτουργήσουν *«μακριά από κάθε γραφειοκρατική αντίληψη»*, την επιμόρφωσή τους πριν την ανάληψη των καθηκόντων τους, την προοπτική επιλογής τους και *«με ιδιαίτερη ειδίκευση σε ορισμένα καθήκοντα, π.χ. μουσική, αθλητισμός»*. Για το σημαντικό θέμα των σχέσεων του Σ. Σ. με την *«αξιολόγηση»* καταγράφηκε το σύνολο των δυνατών προτάσεων, χωρίς να υποδειχθεί κάποια απ' αυτές. Το ζήτημα της συμμετοχής των Εκ. Ομοσπονδιών στην επιλογή τους δεν είχε προκύψει ακόμη (*ο.π.*, 429-431). Ενδεικτικό για το ενδιαφέρον σχετικά με το θεσμό του Σ.Σ. είναι ότι οι αναφορές σ' αυτόν καταλαμβάνουν τα 2/5 της συνολικής έκτασης των *«εκτιμήσεων»*).

[123] *ο.π.*, 431. Ουσιαστικά περιγράφουν την προοπτική *κοινής εκπαίδευσης* των εκπαιδευτικών, τουλάχιστον σε ένα corpus που αφορά τα *«Παιδαγωγικά- Ψυχολογία- Κοινωνιολογία»*. Η συνοπτική δε περιγραφή του *τύπου δασκάλου* σκιαγραφεί την *παιδαγωγική* και *πολιτική παιδευτική λειτουργία του*.

[124] *ο.π.*, 431. Είναι σαφές ότι εδώ καταγράφεται η επιθυμία για *ολοκλήρωση πανεπιστημιακών σπουδών και από τους ήδη υπηρετούντες δασκάλους* και η πρόσβασή τους στο μεταπτυχιακό κύκλο παιδαγωγικών σπουδών που μέχρι τότε ήταν αδύνατη.

[125] Πρακτικά Β' Εκ. Συνεδρίου ΔΟΕ, *ο.π.*, 315. Η άποψη αυτή προβλήθηκε για να αποφευχθεί η κατάληξη σε συγκεκριμένα *«πορίσματα»* αφού μέσω των εισηγήσεων είχαν κατατεθεί οι ερευνητικές εμπειρίες και τα συμπεράσματα των πανεπιστημιακών, παρά τις επιμέρους αντιθέσεις (κυρίως στο ζήτημα της αξιολόγησης των μαθητών). *Γεγονός ήταν ότι το Β' Εκ. Συνέδριο της ΔΟΕ βρέθηκε σε αδυναμία να καταλήξει σε* συμπεράσματα επειδή δε συγκροτήθηκε *ενιαία άποψη για το ποια θα ήταν αυτά.* Έτσι, παρακάμφθηκε το πρόβλημα και παραπέμφθηκε στα Συνδικαλιστικά Συνέδρια η ευθύνη της απόφασης.

IV. 3. 3. Συνοπτικές παρατηρήσεις Τα εκπαιδευτικά συνέδρια ως θεσμός του σ.κ. παρουσιάζονται και στις τρεις Εκ. Ομοσπονδίες στο τέλος της δεκαετίας του '70 και στις αρχές του '80. Αν και τη νέα αυτή δραστηριότητά του, στη συγκεκριμένη της μορφή, εγκαινιάζει η ΟΙΕΛΕ, είναι στην ΟΛΜΕ όπου αναπτύσσεται και αποκτά όλα τα χαρακτηριστικά ενός μόνιμου και σταθερού θεσμού, ενώ στη ΔΟΕ υπακούει στις κατά καιρούς άμεσες εκπαιδευτικο- συνδικαλιστικές της προτεραιότητες.

Η μορφή τους, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις, συνίσταται στην οργάνωση ενός θεσμού που υιοθετεί και αφομοιώνει επιστημονικά και συνδικαλιστικά χαρακτηριστικά. Δηλαδή, από τη μια εξασφαλίζει ένα υηλό επίπεδο ενασχόλησης με το ή τα καθορισμένα θέματα και από την άλλη κινητοποιεί το σύνολο των οργάνων και φυσικών μελών κάθε Ομοσπονδίας, προσπαθώντας να ομαδοποιήσει και να συγκροτήσει τις απόγεις τους για τα *«εκπαιδευτικά θέματα»*. Όσο αφορά τις σχέσεις των συνεδρίων με του αντίστοιχου αντικειμένου πανεπιστημιακή κοινότητα παρατηρείται μια διαφορετική στάση ανά Ομοσπονδία: Στην ΟΙΕΛΕ προκρίνεται η παρουσία στο συνέδριο εκείνων των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας που είναι κοντά ή φορείς των *«θεωριών της αναπαραγωγής»*, στη ΔΟΕ καταβάλλεται προσπάθεια να επιδειχτεί η προνομιακή σχέση των δασκάλων με το πανεπιστημιακό δυναμικό των Π.Τ., ενώ στην ΟΛΜΕ, παρά το ότι σε κάποια επίπεδα διοργάνωσης των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων ζητείται η ουσιαστική συμβολή της, καταβάλλεται προσπάθεια να δειχθεί ότι οι εισηγήσεις των συνεδρίων αυτών είναι έργο και απόρροια του επιστημονικού δυναμικού της. Η διαφορετική αυτή αντιμετώπιση επηρεάζει και τη μορφή των Εκ. Συνεδρίων: Στη ΟΙΕΛΕ το ένα και μοναδικό συνέδριο αποτελεί βήμα κατάθεσης και «ζύμωσης» απόγεων των φυσικών μελών και ομάδων της με τις απόγεις του μέρους εκείνου της πανεπιστημιακής κοινότητας που έχει επιλεγεί και των επιστημονικών φορέων. Στην ΔΟΕ συγκροτείται ως βήμα επαφής του επιστημονικού λόγου με το λόγο των δασκάλων της πράξης με προοπτική τη σύνθεσή τους. Στην ΟΛΜΕ παρουσιάζεται ως βήμα οργανωμένης κατάθεσης του κατακτημένου επιστημονικού λόγου που κατέχουν *ήδη* τα μέλη της. Χαρακτηριστικό, όμως, σε κάθε περίπτωση είναι ότι, παρά τις αρχικές διαφορετικές προθέσεις της ΟΙΕΛΕ, ο νέος αυτός θεσμός παραμένει *στα οργανωτικά πλαίσια της κάθε μιας Ομοσπονδίας, παρά την κοινή θεματική των περισσοτέρων Εκπαιδευτικών Συνεδρίων ή το κοινό ενδιαφέρον των Ομοσπονδιών για συγκεκριμένα εκπαιδευτικά προβλήματα*. Δηλαδή, *δε σημειώνεται ούτε μια περίπτωση από κοινού διοργάνωσης Εκπαιδευτικών Συνεδρίου όπου θα συναντιότανε, σε κεντρικό ή περιφερειακό επίπεδο, δάσκαλοι, καθηγητές και Ι.Ε.*[126]. Έτσι, διαπιστώνεται ότι η διαφορετική οργανωτική συγκρότηση των ελλήνων εκπαιδευτικών έχει επιπτώσεις *και στη μορφή που λαμβάνουν και οι θεσμοί κατάθεσης και συγκρότησης του εκπαιδευτικού τους λόγου*[127].

Ως σκοποί των Εκπαιδευτικών Συνεδρίων περιγράφονται *η αυτομόρφωση, η συγκρότηση ή επαναδιατύπωση εξειδικευμένων απόγεων για τα εκπαιδευτικά ζητήματα, η εξύγωση του κοινωνικού κύρους των Ομοσπονδιών και η προσπάθεια διάχυσης της προβληματικής και των απόγεών τους με σκοπό την τελική τους υιοθέτηση είτε από την πολιτεία* (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ) *είτε και από τις άλλες Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες* (ΟΙΕΛΕ). Επιπλέον στην ΟΙΕΛΕ θεωρείται ότι η όλη διαδικασία συνδέεται με την *ανάπτυξη σε κάθε Ι.Ε. πρακτικών καθημερινής αντίστασης στο σύστημα*, στην ΟΛΜΕ με την *άρνηση του ρόλου του παθητικού θεατή* που επιφυλάσσει η πολιτεία στους εκπαιδευτικούς (Α' Εκ. Συνέδριο) και στη ΔΟΕ με την προσπάθεια απόκτησης *επαγγελματικής αυτογνωσίας*, που κατανοείται ως καλλιέργεια της *επιστημονικής διάστασης* του δασκάλου. Έτσι, πέρα από τον κοινό πυρήνα στην περιγραφή των σκοπών τους επιδρούν και ιδιαίτερες αντιλήψεις

---

[126] Αντίθετα στο τελευταίο Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΔΟΕ εγκαινιάζεται περίοδος συνδιοργάνωσης Εκ. Συνεδρίων με την ΠΟΕΔ (δάσκαλοι Κύπρου). Δηλαδή, η κοινότητα της «ταυτότητας» *δάσκαλος* είναι ισχυρότερη της «ταυτότητας» *εκπαιδευτικός του Ελληνικού κράτους*.

[127] Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξεταστεί αν συμβαίνει το ίδιο και στα επιστημονικά περιοδικά τους.

που αναπτύσσονται σε κάθε Ομοσπονδία και σχετίζονται με την επιθυμητή εικόνα που έχουν καλλιεργήσει[128].

Η λειτουργία τους, αν και σε επίπεδο διακηρύξεων συνδέεται γενικά με τη *«δεύτερη διάσταση»* του σ.κ., σχετίζεται με τη συγκεκριμένη συγκυρία κατά την οποία πραγματοποιούνται. Το πρώτο Εκπαιδευτικό Συνέδριο στη ΔΟΕ (1983) εμφανίζεται ως πρακτική πολιτικής στήριξης των κυβερνητικών επιλογών στο χώρο της εκπαιδευτικής πολιτικής, της ΟΛΜΕ (1981) ως προετοιμασία συνολικού σχεδίου για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που θα μπορούσε να τεθεί υπόγη μιας νέας κυβερνητικής πλειοψηφίας και της ΟΙΕΛΕ πραγματοποιείται σε μια φάση όπου η Ομοσπονδία εξέρχεται από μια μακρά και δυναμική περίοδο απεργιακών κινητοποιήσεων, συνδέεται, δηλαδή, με πρακτικές στήριξης και ανάπτυξης των επαφών των φυσικών μελών της με την οργανωμένη έκφραση του σ.κ. των Ι.Ε.[129]. Κοινές λειτουργίες και των τριών είναι *η συγκρότηση μιας συνεκτικής θεώρησης μεγάλου μέρους των ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής* και *η περιγραφή των απόψεων τους για το περιεχόμενο και την κατεύθυνση των εκπαιδευτικών αλλαγών που πρέπει να επιχειρηθούν.*

Σχετικά με τη θεματική τους παρατηρείται στην ΟΛΜΕ μια *πορεία από τη γενική και συνολική ενασχόληση με ένα διευρυμένο κύκλο θεμάτων στην ενασχόληση κάθε φορά μ' ένα ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής.* Η πορεία όμως αυτή από το *γενικό* στο *ειδικό* δε συμβάλλει παράλληλα και στον εμπλουτισμού των επίσημων απόψεών της στα πλέον εξειδικευμένα θέματα που σε δεύτερη φάση επιλέγονται (κατάργηση πορισμάτων). Στη ΔΟΕ η επιλογή του θέματος του Β' Εκπαιδευτικού Συνεδρίου συνδέεται με την ανάδειξη εκ μέρους της μιας *νέας πρότασης - με υψηλή ιδεολογική φόρτιση- για την υιοθέτηση ενός μέτρου εκπαιδευτικής πολιτικής που θα μπορούσε να επιδράσει-* κατά την εκτίμησή της- *στην ανασυγκρότηση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος* (*«ενιαία εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση»*)[130].

Στα πορίσματα των πρώτων Εκπαιδευτικών Συνεδρίων των ΟΛΜΕ- ΔΟΕ εμφανίζονται οι *βασικές αρχές*, βάση των οποίων *επιθυμείται να αναδιοργανωθεί ελληνικό σχολείο* και νοηματοδοτείται το περιεχόμενο του *εκσυγχρονισμού* και *εκδημοκρατισμού του* που ευαγγελίζονται. Οι αρχές αυτές προκύπτουν, εμφανέστερα στην ΟΛΜΕ, από την προσέγγιση της *ιστορικής εξέλιξης* του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος που επιχειρούν και σχετίζεται με τις εκτιμήσεις για τα *βασικά χαρακτηριστικά του νεοελληνικού κράτους* που ασπάζονται. Έτσι, στο πρόβλημα συγκεντρωτισμού και αυταρχισμού που διαπιστώνουν αντιπροτείνουν, ως μέθοδο αντιμετώπισής του, την αποκέντρωση και συμμετοχική διοίκηση της εκπαίδευσης και σε πρώτη φάση περιγράφουν την *περιφερειακή συμμετοχική* οργάνωσή της, με εμπλοκή της αυτοδιοίκησης και των φορέων εκπαίδευσης στην οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία του σχολείου. Στη ΔΟΕ η γενική αυτή πρόταση εμπλουτίζεται με τις ευεργετικές λειτουργίες και επιπτώσεις, που θεωρείται ότι φέρει σε αυτό η υιοθέτηση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου. Ο θεσμός αυτός κατανοείται ως μέσο αποσάθρωσης του διοικητικού αυταρχισμού. Το πρόβλημα της χαμηλής στάθμης της εκπαίδευσης και του ξεπερασμένου ιδεολογικού περιεχομένου της αντιμετωπίζεται με ένα σύνολο προτάσεων

---

[128] *Για την εικόνα αυτή στο ίδιο:* III. 2. 1.

[129] Παρά τις διαφοροποιημένες ιδεολογικές αφετηρίες του χώρου, που περιγράφηκαν, και καθόρισαν τη διοργάνωση του συνεδρίου, το ίδιο το συνεδριακό γεγονός συνδέθηκε με μια μεγάλη περίοδο προετοιμασίας, που πρακτικά σήμαινε περιοδικές συγκεντρώσεις μεγάλου αριθμού Ι.Ε. στα γραφεία της Ομοσπονδίας και του ΣΙΕΛ και ανάπτυξη των διαπροσωπικών επαφών μέσω της συζήτησης εκπαιδευτικών θεμάτων. Ο Γ. Φυσάκις παρατήρησε, στις εκτεταμένες συζητήσεις που είχαμε, ότι μετά τις μεγάλες απεργίες αποφάσισαν να ανοίξουν περίοδο συζητήσεων που θα κατέληγε στο συνέδριο και θα επιδρούσε θετικά στην κατάσταση μερικής απογοήτευσης που είχε δημιουργηθεί μετά την ψήφιση του ν. 682/77.

[130] Στο IV. 5 θα επιχειρηθεί να δειχθεί ότι στη ΔΟΕ η διαμόρφωση και διατύπωση της εκπαιδευτικής της ιδεολογίας σχετίζεται με την ανάδειξη κεντρικών, επεξεργασμένων και σημαντικών, για το σύνολο των όψεων του σ.κ. των δασκάλων, προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής. Αυτές ήταν με τη σειρά που εμφανίστηκαν: *«ανωτατοποίηση»*, υιοθέτηση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου, *«ενιαίο εννιάχρονο σχολείο»*.

που αφορούν α)την επανασύνταξη των προγραμμάτων- παραμένουν πάντα *«αναλυτικά»*- με βάση αρχές που εμπνέονται από τα σύγχρονα πορίσματα των επιστημών, την ενιαία διάρθρωσή τους και τη δημιουργία δημοκρατικών πολιτών που θα παρακολουθούν τις λαϊκές διεκδικήσεις και θα αφομοιώνουν την ελληνική παράδοση και τις πανανθρώπινες αξίες, β)τη δημιουργία νέων βιβλίων που θα βρίσκονται σε αρμονία με τα νέα προγράμματα και θα παραχθούν μέσω συμμετοχικών διαδικασιών, γ)την παροχή των καταλλήλων *«μέσων»* (κονδύλια, υλικοτεχνική υποδομή), δ)τη σύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος με τη νεοελληνική πραγματικότητα και τις παραγωγικές ανάγκες της χώρας στην κατεύθυνση της αυτοδύναμης οικονομικής της ανάπτυξης, ε)τη βελτίωση του μορφωτικού, κοινωνικού και οικονομικού επιπέδου των εκπαιδευτικών και ε)τη λήψη μέσων για την μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων, που παρατηρούνται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Ιδιαίτερα για το τελευταίο ζήτημα, θεωρείται ότι, η οργάνωση ενός *«σωστού»* εκπαιδευτικού συστήματος- με την έννοια που του δίνει η ΟΛΜΕ (διατυπώνεται στο Α' Συνέδριό της) εξυπηρετεί αυτόματα και τη μείωσή τους.

Τις απόψεις αυτές, στη γενικότερη διατύπωσή τους, φαίνεται- παρά την απουσία *«πορισμάτων»*- να αποδέχεται και η ΟΙΕΛΕ, παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις που διαφάνηκαν ήδη στο Α' Εκ. Συνέδριο- ιδιαίτερα λόγω της συμπόρευσής της με την οπτική των *«θεωριών της αναπαραγωγής»*- και αναπτύχθηκαν αργότερα μέσω των αποφάσεων των συνδικαλιστικών της συνεδρίων

IV. 4. Τα περιοδικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

IV. 4. 1. Παρουσία και προθέσεις

Πριν το 1974 μόνο η ΔΟΕ εκδίδει, εκτός από τη συνδικαλιστική της εφημερίδα, περιοδικό. Πρόκειται για το *«Επιστημονικό Βήμα του Διδασκάλου»* (ΕΒτΔ), που όπως δηλώνει ο τίτλος του, επιθυμία της Ομοσπονδίας είναι η προβολή του ως εντύπου επιστημονικού χαρακτήρα. Η ύπαρξή του συνδέεται στενά με την ιστορία του συνδικάτου των δασκάλων ήδη από την πρώτη περίοδο της ίδρυσής του[1]. Πρόκειται, δηλαδή, για έναν παλιότερο θεσμό της ΔΟΕ που συνεχίζει να υπάρχει και μετά την ανάληψη του ελέγχου της από το πρώτο μετά το 1974 δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ. Το περιοδικό για αρκετό χρονικό διάστημα διατηρεί τη μορφή βήματος δημοσίευσης ποικίλων και ανισοβαρών κειμένων και απουσιάζε απ' αυτό κάθε σχολιασμός της εκπαιδευτικής επικαιρότητας από μέλη του ΔΣ, συνδικαλιστές ή επ' αυτού επιφορτισμένους σχολιογράφους[2].

Μια πρώτη προσπάθεια ανανέωσης της μορφής του ΕΒτΔ συμπίπτει με την ανάδειξη στην προεδρία του ΔΣ του Κ. Γεωργιάδη. Απόφαση της 47ης ΓΣ της ΔΟΕ (1978) είναι *«ο εκσυγχρονισμός των εντύπων, έτσι ώστε να γίνουν μέσο προβολής των θεμάτων του Κλάδου αλλά και μέτρο της πνευματικής του καλλιέργειας»*[3]. Το ΕΒτΔ, δηλαδή, σε αυτή τη φάση αντιμετωπίζεται ενιαία με το «Δ.Β.», χωρίς ιδιαίτερες αναφορές στο ρόλο του. Η προσπάθεια αυτή, όμως, συνοδεύτηκε με την πρώτη καθυστέρηση της έκδοσής του- που δηλώθηκε ότι *«οφείλεται σε τεχνικούς λόγους»*[4]- και από μία περίοδο παραμέλησης της έκδοσής του, όπως εξάγεται από τον πίνακα (Ι) που ακολουθεί. Η δεύτερη απόφαση ανανέωσης του περιοδικού, που αποτελεί- λόγω της περιόδου άρσης της λειτουργίας του που προηγήθηκε- ουσιαστικά επανέκδοσή του λαμβάνεται στην 51η ΓΣ. Συνδέεται δηλαδή και πάλι με την ανάδειξη στην προεδρία του ΔΣ της ΔΟΕ ενός νέου προσώπου του Μ. Παπαχρίστου. Τότε προσδιορίζεται και ο πρωταρχικός στόχος του σε σχέση με τη συγκεκριμένη συγκυρία: *«ο αγώνας για την παραγωγή της "νέας άποψης" και της "νέας αντίληψης" που θα στηρίξουν στο χώρο της Εκπαίδευσης την προσπάθεια του Λαού για μια άλλη παιδεία»*[5]. Η ύπαρξή του κρίνεται *«εντελώς αναγκαία»*, και αποτελεί- σύμφωνα με τις αντιλήψεις του ΔΣ- *«και ως ένα βαθμό δείγμα του επιπέδου στο οποίο βρίσκεται ο προβληματισμός γύρω από τα θέματα εκπαίδευσης στο χώρο μας (Δ.Ε.)»*, ενώ παράλληλα θεωρείται ότι *«συμβάλλει στο ανέβασμα του επιπέδου αυτού και συντελεί στην προώθηση των σύγχρονων ιδεών και επιστημονικών θέσεων για τα θέματα αυτά»*. Το ίδιο φιλοδοξεί να αποτελέσει χώρο όπου θα μπορέσει να εκφραστεί μια *«επιστημονική πρωτοπορία»*, που εκείνη τη στιγμή εκτιμάται ότι απουσιάζει- ως συγκροτημένη *«επιστημονική "Συνείδηση"»*- από τον τόπο. Έτσι, καλούνται οι υπάρχοντες επιστήμονες, που αποδέχονταν την ανάγκη για το συγκεκριμένο αγώνα, *«να βγουν μπροστά και σε συνεργασία με τους δασκάλους και νηπιαγωγούς»* να

---

[1] Η εμφάνιση, η λειτουργία και τα περιεχόμενα του εντύπου αυτού συνολικά αποτελούν θέμα ιδιαίτερης εργασίας, που προϋποθέτει *και* τη γνώση του συνδικαλιστικού κινήματος των δασκάλων από τη συγκρότησή του μέχρι σήμερα, πεδίο ελάχιστα ερευνημένο. Η ενασχόληση της εργασίας με το *«Εκπαιδευτικό Βήμα του Διδασκάλου (Δασκάλου)»* (ΕΒτΔ) θα περιοριστεί στα τεύχη που εκδόθηκαν κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η οπτική της προβληματικής θα περιοριστεί, όπως και για τα περιοδικά των ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ, σε ερωτηματικά που σχετίζονται αποκλειστικά με τις ανάγκες της διατριβής.

[2] Το ανισοβαρές των κειμένων αφορά κυρίως τη συνύπαρξη κειμένων με τη μορφή και τα χαρακτηριστικά των σχολικών «πανηγυρικών» με προσεγγίσεις γνωστών διανοουμένων της εποχής (Ι. Θεοδωρακόπουλος, Ε. Παπανούτσος, Μ Ανδρόνικος) και παιδαγωγών (Κ. Τσιμπούκης, Δ.Ι. Θωϊδης, Στ. Νικόδημος). Μετά το '82 το περιοδικό απέκτησε μεγαλύτερη συνοχή και σχετικά ενιαίο επίπεδο κειμένων.

[3] Από το εισαγωγικό σημείωμα στη νέα έκδοση: ΕΒτΔ, τ. 1, 1978-79, 3.

[4] *ο.π.*, 3. Η προσπάθεια αυτή συνδέθηκε και με την αλλαγή του σχήματος του περιοδικού (20χ27 παλαιότερο 17χ23).

[5] ΔΣ της ΔΟΕ, «Δύο λόγια για την επανέκδοση του Επιστημονικού Βήματος», *ΕΒτΔ*, τ. 1, Σεπτέμβρης-Δεκέμβρης 1982, 3. Οι εντός εισαγωγικών παραπομπές κατά πάγια τακτική.

συγκροτηθούν ως *«ουσιαστικοί πρωτοπόροι»*[6]. Το ίδιο το περιοδικό εμμέσως προβαλλόταν ως προνομιακός χώρος για την παρουσία και συγκρότησή τους.

Την περίοδο αυτή και στα πλαίσια της πολιτικής στήριξης των εκπαιδευτικών αλλαγών, που ακολουθεί η ΔΟΕ, εκδίδεται έκτακτο τεύχος αφιερωμένο στα νέα αναλυτικά προγράμματα και βιβλία, όπου ο λόγος δίνεται αποκλειστικά στους πρωτεργάτες της προσπάθειας αυτής, ενώ η κριτική απουσιάζει[7].

Παρά τις φιλοδοξίες αυτές η έκδοση του ΕΒτΔ παραμένει εξαρτημένη απόλυτα από τις συνθήκες που επικρατούσαν στο ΔΣ και τις διαθέσεις και προτεραιότητες των προέδρων του, αφού απουσιάζει κατά την περίοδο αυτή οποιασδήποτε σταθερής μορφής επιτροπή που θα είχε την ευθύνη της έκδοσής του. Έτσι, η έκδοσή του σταματά τη συνδικαλιστική χρονιά '86-87. Το γεγονός αυτό συμπίπτει με την απαρχή της κρίσης στο ΔΣ της ΔΟΕ και την ανάδειξη στην προεδρία του ΔΣ του Χρ. Κορυφίδη. Μάλιστα το τελευταίο τεύχος που εκδίδεται δηλώνεται ως πενταπλό (αριθμοί 11-15) ενέργεια ενδεικτική για την απόσταση μεταξύ της υποχρέωσης έκδοσής του από τη μια και τις δυνατότητες και επιθυμία για τη συνέχισή της από την άλλη[8].

Ι. Πίνακας έκδοσης του ΕΒτΔ (ΔΟΕ) ανά προεδρική περίοδο

Πρόεδρος	μήνες	τεύχη	σελίδες	άρθρα
Ντόγκας	10	2	62	17
Καζαντζής	38	13	488	107
Γεωργιάδης	48	2	84	19
Παπαχρίστος	50	15*	1153	97
Κορυφίδης	34	5**	153	13

* μια επανέκδοση τεύχους ** πενταπλό τεύχος

Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι το ΕΒτΔ αποτελεί ένα *δεσμό που εξαρτάται έντονα από τις επιλογές του ΔΣ και τις συνθήκες που επικρατούν σ' αυτό και η τύχη της έκδοσής του συνδέεται με την ιδιαίτερη πολιτική κάθε προέδρου της ΔΟΕ, ενώ η έκδοσή του- παρά το γεγονός ότι το περιοδικό έχει μακρά ιστορία- δεν είναι σταθερή κατά την εξεταζόμενη περίοδο.* Ο προσδιορισμός των στόχων του, παρά τις λίγες αναφορές που γίνονται, συνδέεται αρχικά με την *ανάγκη ενασχόλησης με τα θέματα που απασχολούν τους δασκάλους* και *την προβολή της ικανότητας διαπραγμάτευσης επιστημονικών θεμάτων απ' αυτούς.* Αργότερα (1982) συνδέεται με την *περιγραφή των "νέων αντιλήψεων" για την εκπαίδευση, τη βελτίωση του επιστημονικού επιπέδου του «κλάδου» και τη διευκόλυνση της συγκρότησης και έκφρασης μιας «επιστημονικής πρωτοπορίας»*, που ταυτόχρονα αποδέχεται ένα τέτοιο ρόλο και είναι φορέας των *«νέων»* αυτών αντιλήψεων.

Οι ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ αποκτούν, αντιθέτως, παρόμοια έντυπα μόνο στα πλαίσια της εξεταζόμενης περιόδου[9]. Στην ΟΛΜΕ η ανάγκη ύπαρξης *κι ενός περιοδικού*, πέρα από την εφημερίδα της Ομοσπονδίας, εντοπίζεται αμέσως μετά την ανάδειξη του πρώτου δημοκρατικά εκλεγμένου της ΔΣ (Ιούλιος 1975). Το περιεχόμενο του εντύπου αυτού- στο οποίο δίνεται η ονομασία *«Λόγος και Πράξη»* (ΛκΠ)- προσδιορίζεται σε σχέση με την *«ανανεωμένη»* έκδοση του *«(Πληροφοριακού) Δελτίου»* και μάλιστα στο πρώτο του τεύχος. Πρόκειται για μια *«δεύτερη περιοδική έκδοση»* της ΟΛΜΕ αφιερωμένη *«σε*

---

[6] Η ύπαρξη της *«πρωτοπορίας»* αυτής κρινόταν αναγκαία για να ανατραπεί η κυριαρχία στον εκπαιδευτικό χώρο της *«αντίδρασης, της φωτισμένης συντήρησης ή της μακιγιαρισμένης προοδευτικά ρεφορμιστικής αντίληψης»* (*ο.π.*, 3).

[7] Πρόκειται για ένα τεύχος 165 σελίδων, που επανεκδόθηκε μάλιστα. Εκεί φιλοξενήθηκαν οι απόψεις των Α. Βουγιούκα, Α. Μπενέκου, Γ. Σαλβαρά και του τότε διευθυντή του ΟΕΔΒ και παλαιού προέδρου της ΟΛΜΕ Α. Ράθωση.

[8] Σήμερα το περιοδικό επανακυκλοφορεί μετά από αρκετά χρόνια αναστολής της έκδοσής του, χωρίς όμως να έχουν αλλάξει οι όροι και συνθήκες σύνταξής του.

[9] Παλαιότερα το *«Δελτίο»* της ΟΛΜΕ φιλοξενούσε *και* άρθρα επιστημόνων, δηλαδή φιλοδοξούσε να αποτελεί *και* επιστημονικό έντυπο.

προβλήματα εκπαιδευτικής πράξης, εκπαιδευτικής θεωρίας και εκπαιδευτικής πολιτικής», που ξεπερνά το *«καθαρά ενημερωτικό»* χαρακτήρα του «Π.Δ.»[10]. Το τρίπτυχο αυτό καλύπτει *«στο ακέραιο τους στόχους της έκδοσης»* και οι λόγοι προσδιορίζονται αναλυτικά αρχικά για τους δύο πρώτους: α)στον τόπο μας δεν παρατηρούνται μόνο *«σκόπιμες παρασιωπήσεις και παραποιήσεις των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων»* αλλά, β)υπάρχει πολύ περισσότερο *«αποσύνδεση της εκπαιδευτικής ζωής από τη σύγχρονη εκπαιδευτική θεωρία... όπως αυτή προβάλλεται σε δικά μας πανεπιστήμια και σε ανάλογα ιδρύματα του εξωτερικού»*. Δηλαδή, πρόκειται αρχικά για μια προσπάθεια γεφύρωσης της εκπαιδευτικής θεωρίας με την εκπαιδευτική πράξη και παράλληλα αποκάλυψης και ακριβούς περιγραφής της εκπαιδευτικής πραγματικότητας, που σκόπιμα αγνοείται. Ο τρίτος στόχος θεωρείται ότι παρουσιάζει δύο επιμέρους όψεις: α)μια *«περιγραφική και κριτική»* που αναλύει και κρίνει την *«κυβερνητική αλλά και αντιπολιτευτική πολιτική»* και β)μια *«δεοντολογική»* που περιγράφει τους επιθυμητούς στόχους μιας εκπαιδευτικής πολιτικής, η οποία προσδιορίζεται από τους όρους της *«επιστημονικής μεθοδολογίας και της δημοκρατικής διαδικασίας»*.

Ως αποδέκτης, δημιουργός και συμμέτοχος του περιοδικού αυτού ορίζεται ο εκπαιδευτικός κόσμος γενικότερα και ειδικότερα αναζητείται η συνδρομή *«όλων των ειδικών»*, που με κάθε τρόπο εμπλέκονται και *«συνεργούν στην πράξη και θεωρία, και στο δημόσιο βίο για την ανανέωση της ελληνικής παιδείας- για την πολιτική δηλαδή ωριμότητα του ελληνικού λαού»*[11].

Έτσι, διαμέσου του *«τρίπτυχου στόχου»* προσδιορίζεται και ο επιθυμητός ιδεολογικός προσανατολισμός του περιοδικού. Αυτός σχετίζεται, αλλά και εξειδικεύει το γενικότερο στόχο του νεοεκλεγμένου ΔΣ: ο εκδημοκρατισμός και εκσυγχρονισμός της ελληνικής εκπαίδευσης διαμέσου της γνώσης και γεφύρωσης των πορισμάτων των *«συγγενών προς την εκπαίδευση επιστημών»* με την εκπαιδευτική πρακτική, την κριτική προσέγγιση των ασκουμένων εκπαιδευτικών πολιτικών και την περιγραφή του δέοντος γενέσθαι.

Ο άμεσα πολιτικός χαρακτήρας του εγχειρήματος προκύπτει εξάλλου και από τον πρώτο κατάλογο θεμάτων που θα μπορούσαν να απασχολήσουν το περιοδικό που κατατίθεται στο «Π.Δ.»: *«1. Γλώσσα και παιδεία. 2. Το δημοκρατικό σχολείο (πνεύμα, διοίκηση, θεσμοί). 3. Εκπαιδευτικά συστήματα σε άλλες χώρες και τη δική μας. 4. Αναλυτικά προγράμματα. 5. Διδακτηριακό πρόβλημα. 6. Προβλήματα προσωπικού (στο σχολείο και την κοινωνία). 7.Θέματα διδακτικής- Μοντέρνοι τρόποι διδασκαλίας. 8., Εποπτικά όργανα. 9. Διδακτικά βιβλία. 10. Προβλήματα ξένων γλωσσών. 11. Καλλιτεχνική και πολιτική αγωγή των μαθητών. Επαγγελματικός προσανατολισμός. 13. Εξετάσεις κ.α.»*[12]. Ο κατάλογος αυτός εμπεριέχει ουσιαστικά όλους τους τομείς που η ΟΛΜΕ επιθυμεί να συγκροτήσει μια νέα και ολοκληρωμένη πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής, ενώ χαρακτηριστικά δε μνημονεύει συγκεκριμένα (*«κ.α.»*) χώρους που θα μπορούσαν να ενδιαφέρουν ένα αμιγώς επιστημονικό εκπαιδευτικό περιοδικό (εκπαιδευτική - κοινωνιολογία, -φιλοσοφία, -ψυχολογία, παιδαγωγικά, ειδική αγωγή).

Πέρα από το πρώτο τεύχος, όπου ορίζει τους σκοπούς λειτουργίας του περιοδικού, η συντακτική επιτροπή εμφανίζεται, για τελευταία φορά, με άρθρο της στο δεύτερο τεύχος του ΛκΠ. Εκεί απαντά στη *«συμβιβαστική λύση»*, που πρότεινε τη διατήρηση της διδασκαλίας του αρχαίου κειμένου, *«έστω για 1-2 ώρες την εβδομάδα»*, παράλληλα με τη διδασκαλία των μεταφράσεων στο γυμνάσιο[13]. Θεωρεί ότι *«η γλωσσική κατάρτιση των μαθητών είναι ανάγκη να τοποθετηθή στο κέντρο της εργασίας του Γυμνασίου»*, με απώτερο σκοπό να γίνουν κάτοχοι *«της μητρικής γλώσσας»* και πως η περίπτωση της

---

[10] Συντακτική Επιτροπή, «Τρίπτυχος στόχος», *Λόγος και Πράξη* τ. 1, Χειμώνας 1975, 3. Οι εντός εισαγωγικών παραπομπές κατά πάγια τακτική.

[11] *ο.π.*, 4.

[12] *ο.π.*, 4

[13] Συντακτική Επιτροπή, «Τα Αρχαία Ελληνικά», *ΛκΠ* τ. 2, Άνοιξη 1976, 3.

συμβιβαστικής λύσης θα παραμείνει *«αναγκαστικά σ' ένα επίπεδο φορμαλισμού»* και όχι μόνο δε θα φέρει τους μαθητές σε επαφή με τα αρχαία κείμενα, αλλά *«θα προκαλέσει την αποστροφή»* για αυτά και θα υπονομεύσει την ίδια τη διδασκαλία από μεταφράσεις. Παράλληλα, επισημαίνει ότι η εργασία του φιλολόγου πάνω στις μεταφράσεις *«θα τον ασκήσει και θα τον κάνει ικανό να προσπελάζει τα κείμενα ουσιαστικότερα και να μη σταματά στην πρώτη βαθμίδα, δηλαδή στη γλωσσική ανάλυση»*[14]. Κάθε μορφή παρέμβασης της συντακτικής επιτροπής ή του ΔΣ της ΟΛΜΕ έκτοτε εξαφανίζεται και το περιοδικό παίρνει τη μορφή του βήματος δημοσίευσης ποικίλων άρθρων, χωρίς να υπάρχει φροντίδα σχολιασμού της εκπαιδευτικής επικαιρότητας.

Τέσσερα χρόνια μετά την εμφάνιση του ΛκΠ η ΜΘ' Γ.Σ. της ΟΛΜΕ (1979) ψηφίζει *«κανονισμό λειτουργίας»*[15], όπου ο στόχος της έκδοσης μένει αναλλοίωτος, όπως ακριβώς προσδιορίστηκε στο πρώτο του τεύχος[16]. Σύμφωνα με αυτόν τα άρθρα που τελικά δημοσιεύονται επιλέγονται από 5μελή *«επιτροπή επιλογής της ύλης»*, που αποτελείται από καθηγητές *«μέλη των Ενώσεων που γνωρίζουν καλά τα ειδικά εκπαιδευτικά θέματα και την εκπαιδευτική πολιτική»*. Κατά περίπτωση είναι δυνατό να αναζητηθεί *«ειδικός καθηγητής από τα επιστημονικά σωματεία»*, ώστε να υπάρξει αξιόπιστη άποψη για τα προς δημοσίευση άρθρα[17]. Στην επιτροπή συμμετέχουν και δύο μέλη του ΔΣ. Επικεφαλής της και υπεύθυνος για την έκδοση του περιοδικού απέναντι στο ΔΣ είναι ο *«Έφορος βιβλιοθήκης»*, ενώ το περιοδικό παραμένει τριμηνιαίο[18].

ΙΙ. Πίνακας έκδοσης του ΛκΠ (ΟΛΜΕ) ανά προεδρική περίοδο

Πρόεδρος	μήνες	τεύχη	σελίδες[19]	άρθρα
Τρομβούκης	24	4	351	45
Κουρκούτας	12	2	158	19
Ράθωσης	12	2	174	14
Αλεξανδρίδης	12	3	184	13
Τανακίδης	12	3	173	14
Οικονόμου	24	6	475	38
Μιχαλές	48	12	1210	109
Δούκας	10	-	-	-
Κούρτης	8	5	467	41
Δρόσος	6	1	123	12

Γενικότερα η κυκλοφορία του περιοδικού, αν και δε φτάνει ποτέ τα τέσσερα τεύχη το χρόνο, παρουσιάζεται σταθερή κατά την εξεταζόμενη περίοδο, όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα (ΙΙ). Μια μικρή διαταραχή εμφανίζεται τη συνδικαλιστική περίοδο

---

[14] Οι απόψεις αυτές αποκτούν ιδιαίτερη επικαιρότητα και στις μέρες μας, όπου το θέμα επανέρχεται, κυρίως με την πρόταση της διδασκαλίας των «παλαιότερων ελληνικών», από συγκεκριμένους κύκλους. Για μια πρόσφατη, θεμελιωμένη και σύμφωνη με τις τότε απόψεις της ΟΛΜΕ θέση: Κακριδής Φ.Ι. «Ελληνικά και όχι ελληνικούρες», *εφ. «Το Βήμα»*, 12/1/97, 4 (*«Νέες εποχές»*).

[15] Ο κανονισμός ψηφίστηκε παράλληλα με αυτόν του «Π.Δ.» και δημοσιεύτηκε στο «Π.Δ.» 506/11/79, 7.

[16] Προσδιορίζεται στο δεύτερο άρθρο του κανονισμού και αποτελεί πιστή αντιγραφή του κειμένου που τα βασικά του μέρη παρουσιάστηκαν προηγουμένως.

[17] Η πενταμελής επιτροπή προϋπήρχε του κανονισμού. Στο 28ο τεύχος (Χειμώνας 1986) δημοσιεύονται τα ονόματα των συμβούλων έκδοσης. Πρόκειται για ένα αριθμό 14 ως 16 προσώπων (36ο τεύχος). Για τις ανάγκες της εργασίας παραχώρησε συνέντευξη ο Αρ. Αθανασάκης, που ήταν για μεγάλο χρονικό διάστημα μέλος της επιτροπής.

[18] Οι προς δημοσίευση εργασίες καταγράφονται σε ειδικό βιβλίο και σε περίπτωση απόρριψης περιγράφονται οι λόγοι. Στο περιοδικό δεν καταχωρίζονται διαφημίσεις και η επιμέλεια της έκδοσης ανατίθεται σε *«ειδικό»*.

[19] Σε όλους τους πίνακες που ακολουθούν ως σελίδες καταμετρήθηκαν με βάση το πόσες αντιστοιχούν σε κείμενα και όχι ως σύνολο σελίδων κάθε τεύχους, έτσι ώστε να προκύπτει ακριβέστερη εικόνα έκτασης των κατατιθέμενων εργασιών.

που συνδέεται με τη μεγάλη απεργιακή κινητοποίηση του 1988 και τα προβλήματα που αυτή προκάλεσε στη λειτουργία της Ομοσπονδίας[20].

Μια και μοναδική προσπάθεια αποτίμησης του ΛκΠ από το ΔΣ γίνεται στα τέλη του 1980, ενώ έχουν δημοσιευτεί έντεκα τεύχη του. Σύμφωνα μ' αυτήν το περιοδικό χαρακτηρίζεται *«επιστημονικό»* και *«πραγματικά αξιόλογο»*[21]. Θεωρείται ότι σ' αυτό παρουσιάστηκαν *«εργασίες επιστημονικά άρτιες»*, που αποτελούν *«απόδειξη ότι ο κλάδος μας διαθέτει άξιους επιστήμονες»* ικανούς να αναπτύξουν προβληματισμούς σε *«ποικίλα θέματα της εκπαίδευσης»* και να υποδείξουν *«τρόπους για τη βελτίωση των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων»*. Εξαίρεται η εργασία των μελών της επιτροπής κρίσης των εργασιών, αφού θεωρείται ότι *«το αξιολογικό τους κριτήριο έχει συμβάλει στην υψηλή ποιότητα του περιοδικού»* και αυτοί προσφέρουν *«αθόρυβα τις υπηρεσίες τους»*. Παράλληλα εντοπίζονται *«κάποιες αδυναμίες»* και παρατίθενται με σκοπό τον *«περιορισμό τους»*[22]. Η πρώτη αφορά την κάλυψη στο *«ακέραιο»* του *«τρίπτυχου στόχου»*: το περιοδικό *«δεν μπόρεσε να παρακολουθήσει ικανοποιητικά την ολοκλήρωση της εκπ/κής μεταρρύθμισης»*, αφού *«λιγοστά υπήρξαν τα κείμενα που αναφέρονταν στην εκπ/κή πολιτική»*. Έτσι, κάποια θέματα, που χαρακτηρίζονται *«ζωτικά»*, απουσίασαν συστηματικά από τις σελίδες του με αποτέλεσμα να καλύψει ουσιαστικά *«κυρίως τον τομέα της εκπαιδευτικής θεωρίας»* παραμελώντας τους άλλους δύο στόχους[23]. Η δεύτερη σχετίζεται με την εκτίμηση ότι *«το περιοδικό απευθύνεται κυρίως σε φιλολόγους»*, ενώ λίγες μόνες εργασίες αφορούν τις άλλες ειδικότητες, ενώ οι τομείς της μουσικής παιδείας και καλλιτεχνικής αγωγής σημειώνεται ότι έχουν *«αγνοηθεί από τους συναδέλφους που προσφέρουν εργασίες»* σ' αυτούς. Κρίνεται μάλιστα ότι ο μόνος τρόπος για τον περιορισμό των αδυναμιών αυτών είναι *«να υπάρξει προσφορά εργασιών από τους συναδέλφους όλων των ειδικοτήτων»* και παρατίθεται, για άλλη μια φορά, ο ενδεικτικός κατάλογος θεματικής του περιοδικού που δημοσιεύτηκε στο πρώτο του τεύχος[24]. Στο κείμενο δε γίνεται μνεία για την ανάγκη σταθερού σχολιασμού της εκπαιδευτικής επικαιρότητας είτε από μέλη του ΔΣ είτε από μέλη της επιτροπής κρίσης ή επιφορτισμένους με αυτή την εργασία σχολιογράφους. *Στην περίπτωση*, δηλαδή, *του ΛκΠ*, παρά τον προσδιορισμένο στόχο ενασχόλησης του περιοδικού με την εκπαιδευτική πολιτική, *η κατάθεση κριτικού ή και δεοντολογικού λόγου που αφορά όψεις της εκπαιδευτικής επικαιρότητας και πολιτικής εναποτίθεται στα φυσικά μέλη της ΟΛΜΕ στις ικανότητες και διαθέσεις τους.*

Στην ΟΛΜΕ, λοιπόν, διαπιστώνεται ότι *η ανάγκη δημιουργίας ενός επιστημονικού περιοδικού και η έκδοσή του συνδέεται με την ανάδειξη στο ΔΣ της ΟΛΜΕ του πρώτου δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ μετά το 1974 και των πολιτικών του προτεραιοτήτων.* Ως *στόχος* του περιγράφεται *η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ εκπαιδευτικής θεωρίας και εκπαιδευτικής πράξης και η άρθρωση λόγου περί της ασκούμενης και επιδιωμητής εκπαιδευτικής πολιτικής*[25]. Ως *ιδεολογικός του προσανατολισμός* καθορίζεται *η ενίσχυση των προσπαθειών περιγραφής ενός δημοκρατικού και εκσυγχρονισμένου εκπαιδευτικού συστήματος με τη συμβολή και των επιστημόνων εκείνων που κρίνουν ότι η ανανέωση της ελληνικής παιδείας θα συμβάλει στη «δημοκρατική ωριμότητα» του «ελληνικού λαού»*. Ουσιαστικά *η σύνταξη* του

---

[20] Τα τεύχη που αντιστοιχούν στην προεδρία Δούκα ετοιμάστηκαν όσο αυτός ήταν πρόεδρος, άλλά εκδόθηκαν κατά την προεδρία Κούρτη, μετά την παραίτηση του Δούκα το Μάιο του 1988. Γενικότερα στους 24 μήνες που μεσολαβούν μεταξύ της ανάδειξης στην προεδρία του Δούκα και το 4ο Συνέδριο αντιστοιχούν έξι τεύχη, που είναι και ο σταθερός μέσος όρος μετά το 1979.

[21] «Π.Δ.» 525/108/80, 6, «Το επιστημονικό περιοδικό "Λόγος και Πράξη"».

[22] Αυτές δηλώνεται ότι αποτελούν απόψεις *«συναδέλφων»* κι έτσι οι παρατηρήσεις που ακολουθούν αποδίδονται «στη βάση».

[23] Ως *«ζωτικά»* θέματα παρουσιάζονται ενδεικτικά το *«διδακτηριακό πρόβλημα»*, τα *«αναλυτικά προγράμματα»* και οι *«εξετάσεις»*.

[24] Ορίζεται επιπλέον ότι η έκταση των προς δημοσίευση εργασιών πρέπει να είναι σύντομη και να μην ξεπερνά, σε καμιά περίπτωση, τις 16 δακτυλόγραφες σελίδες.

[25] Είναι χαρακτηριστικός, για τις προθέσεις αυτές, ο τίτλος *«Λόγος και Πράξη»* που δόθηκε στο περιοδικό.

περιοδικού *ανατίθεται σε ομάδα κρίσης κειμένων υπό την εποπτεία του ΔΣ*, γεγονός που συμβάλλει αποφασιστικά στη *σταθερότητα της έκδοσής του*. Ενώ επισημαίνεται, σχετικά νωρίς, από το ΔΣ της ΟΛΜΕ, η *αδυναμία εκπλήρωσης των στόχων δημιουργίας του* και παράλληλα δηλώνεται η επιμονή σε αυτούς, η δημιουργία του *προφίλ* του αφήνεται στις *διαθέσεις και δυνατότητες των φυσικών μελών της Ομοσπονδίας*, που *βήμα δημοσίευσης* των *επιστημονικών εργασιών τους* θέλει σταθερά να αποτελεί το περιοδικό.

Στην ΟΙΕΛΕ η έκδοση περιοδικού καθυστερεί. Το πρώτο τεύχος του εμφανίζεται τον Μάρτιο του 1981. Η επιλογή του τίτλου, *«Η Αργώ»*, ερμηνεύεται στο κείμενο της συντακτικής επιτροπής του που δημοσιεύεται στο ίδιο τεύχος[26]. Η όλη προσπάθεια εικονογραφείται συμβολικά ως το ξεκίνημα ενός ταξιδιού προς την *«Κολχίδα»*, που στην προκειμένη περίπτωση ορίζεται ως *« μια άλλη πραγματικότητα στην εκπαίδευση»*[27]. Η *«εικόνα της ιδεατής αυτής χώρας»* δεν υπάρχει εκ των προτέρων, αλλά *«μπορεί να αρτιωθεί όταν την πλάσουμε όλοι μαζί»* και μόνο τότε θα *«πάψει να είναι τόπος μυθικός»*. Το *«όραμα»*, δηλαδή, υπόκειται στην ανοιχτότητα του *«ταξιδιού»*. Η *«Αργώ»* δεν εμφανίζεται ως χώρος κατάθεσης μιας προκαθορισμένης σύλληψης για το εκπαιδευτικό μέλλον- ακόμα και αν αυτή έχει προκύψει ως απόφαση *«ορισμένων ανθρώπων ή έστω μιας οργάνωσης»*- αλλά ως *«βήμα»*, όπου θα ακούγονται οι συζητήσεις που κυοφορήθηκαν *«από τη μεταπολίτευση μέχρι σήμερα»* σε κύκλους εκπαιδευτικών, αλλά και *«οι μεμονωμένες φωνές»*, που μέχρι τότε *«έβρισκαν φιλοξενία σε διάφορα έντυπα»*. Ως χώρος έκφρασης του ρεύματος *«αμφισβήτησης»* που επικρατεί στο χώρο της ΟΙΕΛΕ. Απώτερος στόχος να δημιουργηθούν συνθήκες ανάπτυξης ενός διαλόγου ανάμεσα σε όσους *«συνθλίβονται καθημερινά ανάμεσα στις συμπληγάδες των αντιφάσεων του εκπαιδευτικού συστήματος»* και αισθάνονται ότι είναι απομονωμένοι[28]. Αυτοί μπορεί να είναι εκπαιδευτικοί, μαθητές αλλά και οποιοσδήποτε άλλος *«που τα εκπαιδευτικά προβλήματα αισθάνεται να τον συγκινούν»*. Η ίδια η σύλληψη του περιοδικού ως βήματος διαλόγου δηλώνεται ότι δεν εκπορεύεται από την ιδέα ότι αυτός αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά την αντίληψη ότι *«καθένας από μας συγκροτεί μια μόνο όψη της πραγματικότητας αντίστοιχα με την ιδιοτυπία και προσωπικότητά του, την ηλικία, τη θέση του κλπ»* και η *«πολυφωνική εικόνα της πραγματικότητας»* μπορεί να προκύψει μόνο μέσα από μια συνολική θέαση. Τότε η *«σύνθεση των ατομικών θεάσεων»* μπορεί να προσεγγίσει όσο είναι δυνατό την *«αντικειμενική πραγματικότητα»*.

Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι κρίνεται αναγκαίο το περιοδικό να φιλοξενεί: α)την καταγραφή μαρτυριών δασκάλων, μαθητών και γονέων που σχετίζονται με την *«σχολική πραγματικότητα»* και β)τις έρευνες που συμβάλλουν στην *«κατανόησή της»*, ώστε να χρησιμοποιηθούν ως μέσω ενθάρρυνσης όσων πιέζονται απ' αυτή[29].

Τέλος, ως μια *«άλλη διάσταση»* του σκοπού της *«Αργώς»* σημειώνεται η διαδικασία ανταλλαγής γνώσης και εμπειρίας *«με σκοπό τη συμπλήρωση της λειψής επαγγελματικής μας κατάρτισης»*, αφού η *«Παιδαγωγική, η Ψυχολογία και η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης»* δεν μπορεί να είναι προνομιακή απασχόληση *«των ειδικών ή κάποιων από μας, που έτυχε ίσως να τις βρούμε στο δρόμο τους»*.

---

[26] Το κείμενο μπορεί να αποδοθεί στην Αλόη Σιδέρη (από την υφή του λόγου και το λογοτεχνικό ύφος του), που είναι υπεύθυνη της έκδοσης και το μοναδικό μέλος του ΔΣ της ΟΙΕΛΕ που συμμετέχει στη συντακτική επιτροπή.

[27] Συντακτική επιτροπή, «Η Αργώ και ο προορισμός της», *Αργώ* τ. 1, Μάρτιος 1981, 1.

[28] Αυτός ο σκοπός σχετίζεται με την ανάγκη έκφρασης σε ένα χώρο του άγχους που προκαλεί το σχολείο στις ζωές των μαθητών *«που περνούν στο σχολείο δώδεκα χρόνια οδύνης»* και σε *«εμάς [τους εκπαιδευτικούς] που δεν πρόκειται ποτέ να αποφοιτήσουμε»* (*ο.π.*, 3). Οι αντιλήψεις που οδηγούν στον προσδιορισμό του απορρέουν από την *αυτοεικόνα* που κυριάρχησε στην ΟΙΕΛΕ και όριζε τον εκπαιδευτικό ως *«δάσκαλο- μηχανή»* (στο ίδιο ΙΙΙ. 2. 3.)

[29] Θεωρείται ότι *«η ανάλυση και η ερμηνεία μας βοηθούν να επιβιώνουμε μέσα στις εξοντωτικές συνθήκες δουλειάς, που συνθλίβουν την προσωπικότητά μας και φθείρουν το χαρακτήρα μας»*, καθώς και ότι η αναγωγή των εκπαιδευτικών προβλημάτων σε *«γενικότερα κοινωνικά»* προσανατολίζει σε *«σωστή κατεύθυνση»* τους αγώνες και εμποδίζει να στρέφουν *«τα πυρά ο ένας στον άλλο»* (*ο.π.*, 2). Θεωρείται, δηλαδή, ότι η γνώση των αιτιών της *«κακοδαιμονίας μας»* δρα ευεργετικά στην υπέρβασή της.

Με βάση τα παραπάνω δηλώνεται ότι αποτελεί επιλογή να μην είναι *«επιστημονικός»* ο χαρακτήρας του περιοδικού. Εκείνο που επιδιώκεται είναι να κατατεθεί η σκέψη, η εμπειρία και κάποιες *«επιτυχημένες ή όχι εφαρμογές»* και τα ίδια τα πορίσματα των επιστημών, όπως θα δοκιμάζονται *«από μας στη σχολική πράξη»*. Το *«υψηλό επίπεδο»* του περιοδικού θα κριθεί μόνο από τη γνησιότητα του διαλόγου που θα αναπτυχθεί σ' αυτό. Ακόμη και η *«οριστική του φυσιογνωμία»* μένει να αναδυθεί *«μέσα από τη διαδρομή της λειτουργίας του»*.

Στο περιοδικό δίνεται συγκεκριμένη φόρμα που υπακούει στις σκοπεύσεις και προθέσεις που παρουσιάστηκαν. Έτσι, χωρίζεται σε τέσσερα μέρη: α)*«Επικαιρότητα»* (ανώνυμα άρθρα μελών της συντακτικής επιτροπής), β)*«Μαρτυρίες»* (περιγραφή σχολικών εμπειριών από εκπαιδευτικούς και μαθητές), γ)*«Άρθρα»* (αναλύσεις, έρευνες, προσεγγίσεις), και δ)*«Διαβάσαμε»* (βιβλιοπαρουσίαση). Η αισθητική του ακολουθεί τη γραμμή του σχολιασμού των κειμένων με φωτογραφίες (κυρίως από τη σχολική ζωή), φωτογραφικά κολάζ, ζωγραφικούς πίνακες, γελοιογραφίες και παιδικά σκίτσα[30].

Η ζωή της *«Αργώς»*, όμως, είναι ιδιαίτερα σύντομη. Το περιοδικό σταματά να εκδίδεται μετά από 21 μήνες. Στην περίοδο αυτή θα εκδοθούν πέντε τεύχη. Παρά την έλλειψη γραπτής πηγής η διακοπή μπορεί να αποδοθεί στην εξάντληση των μελών της συντακτικής επιτροπής και στην αδυναμία αντικατάστασής τους[31].

Γενικότερα η *«Αργώ»*, παρά τη *σύντομη παρουσία της*, αποτέλεσε ένα *ζωντανό, μαχητικό και υψηλής αισθητικής περιοδικό, που αδιαφορούσε για το χαρακτηρισμό του ως «επιστημονικό» βήμα και αντανακλούσε τις απόψεις «αμφισβήτησης» που καλλιεργήθηκαν στον χώρο της ΟΙΕΛΕ.*

Ποσοτικά χαρακτηριστικά της παρουσίας των τριών περιοδικών των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών την περίοδο 1974- 89 παρουσιάζει ο παρακάτω πίνακας :

ΙΙΙ. Πίνακας ποσοτικών χαρακτηριστικών των περιοδικών των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών

Περιοδικό	τεύχη	σελίδες	άρθρα	σελ/άρθ	άρθ/τευχ
Λόγος και πράξη	38	3315	305	10,9	8
Επιστημονικό Βήμα Δασκάλου	37	1940	253	7,7	6,8
Αργώ	5	286	89	3,2	17,8
Γενικό Σύνολο	**80**	**5541**	**647**	**8,6**	**8,1**

Η απόφαση, λοιπόν, των Ομοσπονδιών να προχωρήσουν είτε στη διατήρηση της έκδοσης περιοδικών (ΔΟΕ)είτε στη δημιουργία τους (ΟΛΜΕ- ΟΙΕΛΕ), παρά τις διαφοροποιήσεις ή αδυναμίες, θέτει στη διάθεση κάθε ενδιαφερομένου και πολύ περισσότερο των φυσικών τους μελών έναν όγκο εκπαιδευτικής αρθρογραφίας της τάξεως των 650 άρθρων που καταλαμβάνουν έκταση πεντέμισι χιλιάδων σελίδων, ανεξάρτητα από τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά[32]. Η προσφορά αυτή ιδιαίτερα μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, που η παρουσία άλλων εξειδικευμένων εκπαιδευτικών περιοδικών σπανίζει στη χώρα μας είναι σημαντική[33]. Ταυτόχρονα ο πίνακας επιτρέπει να

---

[30] Η αισθητική γραμμή των ΛκΠ και του ΕΒτΔ είναι η διατήρηση της εικόνας επετηρίδας, όπου όλα τα παραπάνω απουσιάζουν. Ακόμη και τα εξώφυλλά τους περιορίζονται, στη συντριπτική τους πλειοψηφία, στην αναγραφή του αριθμού του τεύχους ή των περιεχομένων του.

[31] Την άποψη αυτή υποστήριξε η Α. Σιδέρη στη συνέντευξή της και επιβεβαιώθηκε από ερωτήματα που τέθηκαν σε άλλα μέλη της και συνδικαλιστικά στελέχη της ΟΙΕΛΕ. Οι οικονομικοί λόγοι δεν έδρασαν καταλυτικά, παρά τα περιορισμένα οικονομικά της Ομοσπονδίας, γιατί το περιοδικό σχεδόν εξαντλούσε το τιράζ του (η τιμή των τεσσάρων τευχών ήταν 50 δρχ. και του πέμπτου 100) και δημοσίευε διαφημίσεις. Το ΕΒτΔ και το ΛκΠ διατίθενται δωρεάν (συμβολική τιμή) στα φυσικά μέλη των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ.

[32] Ο ποιοτικός χαρακτήρας του περιεχομένου ενός περιοδικού δύσκολα διαπιστώνεται και πολύ περισσότερο εξαρτάται από τον καθορισμό της έννοιας της «ποιότητας» που μια τέτοια προσέγγιση διατυπώνει. Επιπλέον, αποτελεί κατηγορία και δε συγκαταλέγεται στα ενδιαφέροντα της παρούσης εργασίας.

[33] Το πρώτο σημαντικό εκπαιδευτικό περιοδικό (*«Σύγχρονη Εκπαίδευση»*) παρουσιάζεται αρχές του '80.

διαπιστωθεί ένα ακόμη διαφορετικό χαρακτηριτικό του ΛκΠ και της *«Αργώς»*. Το ΛκΠ ακολουθεί πολιτική δημοσίευσης ενός σχετικά μεγάλου αριθμού και μάλιστα εκτεταμένων άρθρων ανά τεύχος(8 άρθρα με 10,9 σελίδες κατά Μ.Ο. το ένα), ενώ αντίθετα η *«Αργώ»* δημοσιεύει πολλά ολιγοσέλιδα άρθρα σε κάθε της τεύχος (17,8 με 3,2 σ.). Τα παραπάνω επιβεβαιώνουν αρχικά τους διαφορετικούς χαρακτήρες που επέλεξαν για τα περιοδικά τους οι δύο αντίστοιχοι χώροι (διαπραγμάτευση- παρέμβαση).

IV. 4. 2 Χαρακτηριστικά και τάσεις

Τα τρία περιοδικά των Εκ. Ομοσπονδιών- πέρα από τη συγκεκριμένη παρουσίαση των απόψεων των άρθρων τους που γίνεται σε ποικίλα μέρη της εργασίας- υποβλήθηκαν σε ανάλυση με βάση δέσμη ερωτημάτων που απορρέουν και υπηρετούν τα κεντρικά ερωτήματα της έρευνας[34].

Το πρώτο ερώτημα σχετίζεται με το φύλο και την παρουσία ομαδικών άρθρων στα περιοδικά[35]. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την αναλογία αυτή:

IV. Πίνακας. Φύλο και ομαδικά άρθρα στα περιοδικά των Εκ. Ομοσπονδιών

Περιοδικό	Άνδρες %	Γυναίκες %	Ομαδικά	Δ.Δ.
Αργώ	32 (35,2)	34 (37,3)	25 (27,5)	-
Λόγος και Πράξη	258 (81,9)	47 (14,9)	9 (2,9)	1 (0,3)
Βήμα Δασκάλου	219 (85,2)	22 (8,6)	8 (3,1)	8 (3,1)
Σύνολο	**509 (76,8)**	**103 (15,5)**	**42 (6,3)**	**9 (1,4)**

Όπως ήταν αναμενόμενο, η συγγραφική παρουσία των αντρών είναι συντριπτική στο σύνολο (76,8), στο ΛκΠ (81,9%) και το ΕΒτΔ (85,2%). Στο τελευταίο μάλιστα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το 3,1%, που αντιστοιχεί σε άρθρα όπου το φύλο των συγγραφέων δε διαπιστώθηκε επειδή υπογράφηκαν με αρχικά, μπορεί με αρκετή ασφάλεια και κατ' αναλογία προς την κεντρική τάση να αποδοθεί σχεδόν αυτούσιο στο ποσοστό των ανδρών συγγραφέων ανεβάζοντάς το σχεδόν στο 90%[36]. Αντίθεση προς την κεντρική τάση παρουσιάζεται στην *«Αργώ»*, όπου η παρουσία των γυναικών (37,3), όχι μόνο ξεπερνά κατά τι αυτή των ανδρών (35,2%), αλλά αν υπολογιστεί ότι τα ομαδικά άρθρα έχουν γραφτεί από τη συντακτική επιτροπή του περιοδικού όπου πλειοψηφούσαν απόλυτα οι γυναίκες[37], διαπιστώνεται ότι πρόκειται για *ένα περιοδικό που γράφεται στην πλειοψηφία του από γυναίκες*. Αντίθετα *το ΛκΠ και το ΕΒτΔ γράφονται σχεδόν αποκλειστικά από άντρες*.

---

[34] Με αυτήν την έννοια η ανάλυση περιορίζεται ουσιαστικά στην καταγραφή του φύλου, της ιδιότητας των συγγραφέων, την επικαιρότητα του κειμένου σε σχέση με ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής που συζητούνται τη συγκεκριμένη εποχή, της θεματικής του και της πρόθεσης άρθρωσης συγκεκριμένης μορφής λογου. Εξετάστηκε επιπλέον η περίπτωση της συχνής συγγραφικής παρουσίας μιας συγκεκριμένης ομάδας προσώπων σε κάθε ένα από τα περιοδικά. Η ανάλυση περιορίστηκε στην εκατοστιαία ποσοτική αναλογία κάθε κατηγορίας, επειδή μια συστηματικότερη στατιστική προσέγγιση (π.χ. X^2)ξεφεύγει από τα όρια και τα ενδιαφέροντα της εργασίας. Αναλύσεις για τα περιοδικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών δεν έχουν υπάρξει. Για το ΛκΠ έχουν γίνει δύο αποδελτιώσεις, με μοναδικό στόχο τη διευκόλυνση της αναζήτησης άρθρων και συγγραφέων στους τόμους του περιοδικού (Ζάκας Γ.Χ, «Αποδελτίωση των περιοδικών εντύπων της ΟΛΜΕ». *Λόγος και Πράξη* τ. 28, Χειμώνας 1986, 113-125 και Δουλαβέρης Αρ., «Ειδολογική κατάταξη των περιεχομένων του περιοδικού της ΟΛΜΕ "Λόγος και Πράξη"», *Λόγος και Πράξη* τ. 51, Δεκέμβριος- Φεβρουάριος 1992-93, 64- 111).

[35] Ως- ομαδικά άρθρα καταγράφηκαν όσα αποτελούν παρέμβαση φορέα και τα ανώνυμα άρθρα των συντακτικών επιτροπών, με την έννοια ότι και αυτά αποτελούν *ομαδική έκφραση*, παρά την πιθανότητα να έχουν γραφεί από συγκεκριμένο μέλος, γεγονός που ήταν αδύνατο να διαπιστωθεί πάντα με ακρίβεια.

[36] Από τις 22 γυναίκες που καταγράφηκαν, μόνο 6 εμφανίστηκαν πριν το 1982 και μάλιστα οι δύο από αυτές σε άρθρο που γράφτηκε από τέσσερις συγγραφείς.

[37] Η συντακτική επιτροπή αποτελούνταν από τις Κυνδύνη Π., Κρυσταλλίδου Κ., Νικηφορίδου Αγγ., Σιδέρη Α., Φαναριώτη Ε., Χατζηνικολή Μ., Βελοπούλου και τον Κασσέτα Α.

Τα παραπάνω βρίσκονται σε αναλογία με την περιορισμένη συνδικαλιστική παρουσία γυναικών που διαπιστώθηκε στα ΔΣ των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Αντίθετα στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ φαίνεται ότι η σχετικά αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στο ΔΣ μετατρέπεται σε κυριαρχία τους στο περιοδικό της Ομοσπονδίας αυτής[38].

Επιπλέον, ο παραπάνω πίνακας επιτρέπει την αρχική προσέγγιση ενός ακόμη χαρακτηριστικού των περιοδικών. Ενώ *το ΛκΠ και το ΕΒτΔ είναι περιοδικά όπου απουσιάζουν ομαδικά άρθρα, στην «Αργώ» εμφανίζονται σε υηλό ποσοστό* (27,5%). Αυτά στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι άρθρα- σχόλια της εκπαιδευτικής επικαιρότητας και υπογράφονται από τη συντακτική επιτροπή.

Το χαρακτηριστικό αυτό επηρεάζει σημαντικά την *επικαιρότητα ή μη* της ύλης του περιοδικού. Όπως δείχνει και ο πίνακας (V) που ακολουθεί, η *«Αργώ»* είναι ένα περιοδικό που παρακολουθεί από πολύ κοντά τα τεκταινόμενα στον εκπαιδευτικό χώρο. Η συγκρότηση του πίνακα αυτού προέκυψε μετά από την ανάγνωση του συνόλου των άρθρων και την κατάταξή τους σε τετραβάθμια κλίμακα όπου: α)στο επίπεδο (0) εντάχθηκαν κείμενα που το περιεχόμενό τους σχολιάζει ή διαπραγματεύεται κάποιο ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής το οποίο έχει υποδειχθεί ως σημαντικό και είναι απόλυτα επίκαιρο, β)το επίπεδο ένα (1) καταγράφει αντίστοιχα ζητήματα που δε βρίσκονται σε άμεση επικαιρότητα, γ)το επίπεδο δύο (2) ζητήματα που απασχολούν σε μόνιμη βάση το σ.κ. ή το λόγο περί εκπαίδευσης, αλλά συνδέονται πολύ χαλαρά με την εκπαιδευτική επικαιρότητα και δ)το επίπεδο τρία (3) θέματα που με κανένα τρόπο δε συνδέονται με την εκπαιδευτική επικαιρότητα[39].

V. Πίνακας σχέσης άρθρων με εκπαιδευτική επικαιρότητα

Περιοδικό	0 %	1 %	2 %	3 %
Λόγος και Πράξη	12 (3,9)	30 (9,8)	31 (10,2)	232 (76,1)
Βήμα του δασκάλου	31 (12,3)	18 (7,1)	61 (24,1)	143 (56,5)
Αργώ	17 (19,1)	1 (1,1)	24 (27)	47 (52,8)

[38] Στο ίδιο II.4.1. Τα ποσοστά ήταν: ΔΟΕ: 3,6%, ΟΛΜΕ: 13,8%, ΟΙΕΛΕ: 22,2%. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ποσοστιαία παρουσία Α/Γ στην πρωτοβάθμια προσεγγίζει το 50- 50% ενώ στη δευτεροβάθμια το 35-65%. Δηλαδή σε χώρους όπου κυριαρχούν γυναίκες απουσιάζουν από θεσμούς εκπροσώπησής τους. Αν και η ερμηνεία της περιορισμένης συμμετοχής των γυναικών στην κορυφή της συνδικαλιστικής ιεραρχίας, αλλά και η περιορισμένη παρουσία τους στα περιοδικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, αποτελεί εγχείρημα το οποίο θα έπρεπε να λάβει υπόψη του μεγάλο αριθμό άλλων στοιχείων μια πρώτη προσέγγιση θα μπορούσε ακριβώς να ξεκινήσει ακολουθώντας αντίστροφη κατεύθυνση (διερεύνηση πρακτικών αποκλεισμού). Δηλαδή να επιμείνει στη διερεύνηση του αυξημένου ενδιαφέροντος των ανδρών και κατ' επέκταση των *πρακτικών* που αυτοί αναπτύσσουν είτε για την κατάληψη θέσης στις κορυφές της ιεραρχίας ενός θεσμού που ανταποδίδει στα υποκείμενα δύναμη και εξουσία είτε για την εμφάνισή τους στο πεδίο της «διανόησης», που σχετίζεται με τη σειρά της με την απόλαυση κύρους και εξουσίας. Η κατεύθυνση αυτή θα αναγκαζόταν εκ των πραγμάτων να διερευνήσει και τις *απαιτήσεις* που διατυπώνονται εκ μέρους των κορυφών της ιεραρχίας των θεσμών και του πεδίου της «διανόησης», ώστε να γίνει δυνατή η είσοδος ενός προσώπου σ' αυτά. Δεδομένης της «ανδροκρατικής» ιστορικής πορείας διαμόρφωσής τους, μάλιστα, θα μπορούσε να υποδείξει και το σύνολο των ανδρικών πρακτικών που περιορίζουν ή απαγορεύουν την είσοδο των γυναικών. Γενικότερα η απόδοση του φαινομένου στη «διαμόρφωση» των γυναικών από μια ανδροκρατούμενη κοινωνία (ρόλοι μητέρας, νοικοκυράς, «εκμάθηση» περιορισμού της έκφρασης σε δημόσιους χώρους), ενώ θα μπορούσε να έχει κατ' αντανάκλαση ευεργετικές επιπτώσεις στην τροποποίηση των θεσμών, μένει σχετικά αμήχανη σε μια κριτική (δηλαδή ανατρεπτική)προσέγγιση του φαινομένου στο παρόν. Δηλαδή διαπιστώνει τάσεις αλλά αδυνατεί να διερευνήσει χαρακτηριστικά που η τροποποίησή τους θα επέτρεπε και την αμεσότερη ανατροπή των τάσεων. Για τη συμβολή του Μπουρντιέ στο θέμα και τις παρατηρήσεις του για την *«εγγραφή»* στο σώμα των σχέσεων κυριαρχίας στο: II.4.1. υποσημείωση 16.

[39] Η σύνταξη της κλίμακας αυτής προϋποθέτει, ώστε να μειωθεί όσο το δυνατό ο βαθμός αυθαιρεσίας, γνώση του εκπαιδευτικού ημερολογίου της περιόδου. Το «Ημερολόγιο» (Παράρτημα Ι) που συντάχθηκε με βάση το υλικό της έρευνας και τον τύπο της περιόδου υπήρξε σταθερό σημείο αναφοράς.

Έτσι, ενώ στην *«Αργώ»* φαίνεται ότι αποδίδεται μεγάλο βάρος στα απολύτως επίκαιρα θέματα (19,1%), όπως και σε εκείνα που απασχολούν σε μόνιμη βάση το χώρο (27%) και ότι γενικότερα το περιοδικό μοιράζεται μεταξύ επικαιρότητας και μη (52,8%), το ΛκΠ παρουσιάζεται ως ένα φύλλο, που αγνοεί σχεδόν όχι μόνο τα απολύτως επίκαιρα θέματα (3,9%) αλλά σε σημαντικό βαθμό (76,1%) και κάθε μορφής θέματα που σχετίζονται με την εκπαιδευτική επικαιρότητα. Αντίθετα, το ΕΒτΔ μοιάζει να παρακολουθεί την *«Αργώ»* και να δημοσιεύει σημαντικό ποσοστό άρθρων που την παρακολουθούν (43,5%).

Τον *επίκαιρο χαρακτήρα* της *«Αργώς»* ακολουθεί το *υψηλό ποσοστό πρόθεσης κατάθεσης κριτικού λόγου* στα άρθρα που αυτή δημοσιεύει (συνολικά 53,9%), όπως συνάγεται από τον παρακάτω πίνακα (VI)[40]. Στα δύο άλλα φύλλα τα άρθρα με οποιεσδήποτε εκφάνσεις *κριτικού λόγου* δεν ξεπερνούν κατά πολύ το 1/10 του συνόλου (ΛκΠ: 11,2% και ΕΒτΔ: 10,3%). Αντίστροφα, τα δύο αυτά περιοδικά δημοσιεύουν μεγάλο αριθμό άρθρων με *κανονιστικές προθέσεις*. Η τάση αυτή είναι *κυρίαρχη στο ΕΒτΔ*, όπου χαρακτηρίζει σχεδόν το 1/2 των άρθρων του (46,2%) και *ισχυρή στο ΛκΠ* όπου εμφανίζεται περίπου στο 1/3 τους (38,7%). Στην *«Αργώ»*, ενώ και σ' αυτή το 1/5 των άρθρων εμπεριέχουν *κανονιστικές προθέσεις* (21,4%) το σημαντικότερο μέρος τους είναι άρθρα όπου συνδυάζεται *η κανονιστική με την κριτική πρόθεση* (14,6%). Ακόμη, είναι χαρακτηριστικό ότι το ΛκΠ δημοσιεύει υψηλό ποσοστό άρθρων που έχουν πρόθεση επιστημονικής *διαπραγμάτευσης* ενός ζητήματος (41,6%), ενώ η *«Αργώ»*, αντίθετα, ένα μικρό ποσοστό τέτοιου χαρακτήρα άρθρων (7,9%) και το ΕΒτΔ βρίσκεται, για άλλη μια φορά, πλησιέστερα στο περιοδικό της ΟΛΜΕ (32,6%)[41].

VI. Πίνακας πρόθεσης λόγου στα περιοδικά των Εκ. Ομοσπονδιών

λόγος	Λόγος και Πράξη		Βήμα Δασκάλου		Αργώ	
κριτικός	2	(0,7)	-		20	(22,4)
περιγραφικός	64	(21)	63	(24,9)	31	(34,8)
κανονιστικός	45	(14,7)	34	(13,4)	3	(3,4)
διαπραγμάτευση	51	(16,7)	22	(8,7)	-	
κριτικό-περιγραφικός	16	(5,2)	7	(2,8)	12	(13,5)
κριτικό- κανονιστικός	9	(3)	13	(5,1)	13	(14,6)
κριτική διαπραγμάτευση	7	(2,3)	6	(2,4)	3	(3,4)
περιγραφικό-κανονιστικός	42	(13,8)	54	(21,4)	3	(3,4)
περιγραφική διαπραγμάτευση	47	(15,4)	38	(15)	4	(4,5)
κανονιστική διαπραγμάτευση	22	(7,2)	16	(6,3)	-	

[40] Το περιεχόμενο των άρθρων αντιμετωπίστηκε με βάση τη διαφαινόμενη *πρόθεση* του συντάκτη και όχι την *αξιολόγηση* του αποτελέσματος της προσπάθειάς του. Αρχικά καταγράφηκαν τέσσερις μορφές πρόθεσης: άσκηση κριτικής σε ένα ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής, απλή περιγραφή ενός ζητήματος ή φαινομένου, κατάθεση απόψεων που προσπαθούν να δηλώσουν *τι πρέπει να γίνει* για κάποιο θέμα (δεοντολογικό- κανονιστικό), πρόθεση επιστημονικής διαπραγμάτευσης ενός θέματος. Έξι ακόμη κατηγορίες προέκυψαν ως συνδυασμός τους. Είναι αυτονόητο ότι πολλά άρθρα συνδύαζαν παραπάνω από δύο χαρακτηριστικά. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα άρθρα αυτά κατατάχθηκαν με βάση τα δύο *κυρίαρχα*. Προτιμήθηκε η χρήση του όρου «διαπραγμάτευση» και όχι «επιστημονικό», γιατί θεωρήθηκε ότι ο δεύτερος όρος μπορεί να οδηγήσει σε ασύνειδη έστω *αξιολόγηση* του περιεχομένου των άρθρων αυτών, εργασία που είναι εκτός των ενδιαφερόντων της παρούσης έρευνας. Στην κατηγορία *«διαπραγμάτευση»*, εντάχθηκαν και μια σειρά κειμένων που προσεγγίζουν θεωρητικά ζητήματα των λεγόμενων «θετικών» επιστημών, που οι προθέσεις συγγραφής τους δεν μπορούσαν να ελεγχθούν λόγω έλλειψης γνώσεων στους αντίστοιχους χώρους. Έτσι, το υψηλό ποσοστό που παρουσιάζεται στην κατηγορία αυτή στο ΛκΠ (16,7%) δηλώνει και την παρουσία στο έντυπο αυτό ενός μεγάλου αριθμού τέτοιων άρθρων.

[41] Και στις τρεις περιπτώσεις είναι χαρακτηριστικό το χαμηλό ποσοστό των κειμένων που έχουν πρόθεση *κριτικής διαπραγμάτευσης* (ΛκΠ: 2,4, ΕΒτΔ: 2,4 *«Αργώ»*: 3,4).

Διαφορές, όμως, παρουσιάζονται και στα θέματα με τα οποία ασχολούνται τα άρθρα των τριών περιοδικών. Μια κατάταξη των άρθρων σε δεκαπέντε θεματικές ομάδες παρουσιάζει ο επόμενος πίνακας (VII)[42]:

VII. Πίνακας θεματικής κατάταξης άρθρων των περιοδικών των Εκ. Ομοσπονδιών

Θεματική κατηγορία	Λόγος & Πράξη		Βήμα δασκάλου		Αργώ	
Εκπ/κή Φιλοσοφία, Πολιτική, Ιστορία	34	(10,1)	42	(14,3)	19	(19,2)
Κοινωνιολογία, Συγκριτική Παιδ.	21	(6,2)	10	(3,4)	2	(2)
Εκπαιδευτικός: σπουδές, αξιολόγηση	19	(5,6)	28	(9,5)	11	(11,1)
μαθητής	17	(5)	6	(2)	17	(17,2)
γλώσσα	66	(19,6)	19	(6,5)	4	(4)
Α.Π., Γεν. Διδακτική., Παιδ. ψυχολογία	24	(7,1)	50	(17)	3	(3)
Ειδική διδακτική/ βιβλία	41	(12,2)	40	(13,6)	13	(13,1)
Διοίκηση, Οργάνωση, Εποπτικό Προσ.	12	(3,6)	12	(4,1)	-	
Σύγχρονα προβλήματα- Αγωγή	13	(3,8)	25	(8,5)	9	(9,1)
Σχόλια/Βιβλιοπαρουσίαση/ενημέρωση	11	(3,3)	33	(11,2)	16	(16,2)
Φιλοσοφία/Θεολογία/πανηγυρικοί	8	(2,4)	8	(2,7)	-	
Ειδική Αγωγή	6	(1,8)	10	(3,4)	-	
Σ.Ε.Π.	7	(2,1)	4	(1,4)	1	(1)
διδακτήρια/δαπάνες/υλικ. υποδομή	9	(2,7)	2	(0,7)	-	
έρευνες/θεωρία θετικών επιστημών	49	(14,5)	5	(1,7)	4	(4)

Έτσι, ενώ έχουμε και στις τρεις περιπτώσεις ένα μεγάλο μέρος άρθρων που εξετάζουν ζητήματα που σχετίζονται με την εκπαιδευτική φιλοσοφία, πολιτική και ιστορία, στην *«Αργώ»* η αναλογία των άρθρων αυτών φτάνει στο 1/5 του συνόλου (19,2%). Σχεδόν στο ίδιο ποσοστό (17,2%) φτάνει και η ενασχόληση στο ίδιο περιοδικό με θέματα που σχετίζονται με τη σχολική ζωή του μαθητή, προβληματική που σχεδόν απουσιάζει από το ΕΒτΔ (2%) και είναι περιορισμένη στο ΛκΠ (5%). Το ίδιο περιοδικό αφιερώνει και μεγάλο μέρος της ύλης του στη βιβλιοπαρουσίαση, την ενημέρωση και τα σχόλια (16,2%), τάση που βρίσκεται σε συμφωνία με τον επίκαιρο χαρακτήρα του που διαπιστώθηκε προηγουμένως. Αντίθετα στο ΛκΠ σχεδόν απουσιάζουν άρθρα παρόμοιας θεματικής (3,3%), ενώ στο ΕΒτΔ αφιερώνεται ένα μέρος του περιοδικού σε αυτά (11,2%)[43]. Ιδιαίτερο βάρος αποκτά επίσης η ενασχόληση με θέματα που σχετίζονται με τον εκπαιδευτικό στην *«Αργώ»* και το ΕΒτΔ, ενώ και σε αυτή την περίπτωση το ΛκΠ υστερεί (5%). Αντίθετα σε αυτό το 1/5 των άρθρων του διαπραγματεύεται ζητήματα που σχετίζονται με τη γλώσσα

---

[42] Η ταξινόμηση έλαβε υπόψη την οπτική, επί του θέματος, των δύο ευρετηριάσεων του ΛκΠ, αλλά και αυτήν που ακολουθεί το περιοδικό *«Σύγχρονη Εκπαίδευση»*. Σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορούσε να ακολουθήσει καμία από τις παραπάνω. Η παρούσα ταξινόμηση αποσκοπούσε να αναδείξει κοινές και μη τάσεις ενασχόλησης με θέματα που παρουσιάζονται στα τρία περιοδικά με σκοπό την ανάδειξη του ιδιαίτερου χαρακτήρα καθενός απ' αυτά. Ως εκ τούτου προέκυψε μετά από πολλαπλές αναγνώσεις τους, με πρωταρχικό κριτήριο την προσπάθεια ανάδειξης των χαρακτηριστικών τους και λιγότερο ως φροντίδα ένταξης των άρθρων τους σε μια ταξινομική κλίμακα με καθαρά βιβλιογραφικά κριτήρια. Για παράδειγμα μια κατηγορία αποτέλεσαν τα άρθρα που ασχολούνται είτε θεωρητικά είτε με προβλήματα ειδικής διδακτικής της γλώσσας, αφού τα ποικίλα ζητήματα που σχετίζονται με αυτή απασχολούν, όπως είναι γνωστό, ιδιαίτερα το λόγο περί εκπαίδευσης. Σε άλλες περιπτώσεις συγκροτήθηκαν κατηγορίες όπου αρχικά ξενίζει η συνεύρεση περιοχών διαφορετικής βαρύτητας ή θεματικής (π.χ. φιλοσοφία, θεολογία, πανηγυρικοί), αλλά όπου ο αριθμός των άρθρων είναι είτε περιορισμένος είτε μια υποκατηγορία (πανηγυρικοί) παρουσιάζεται μόνο σε ένα περιοδικό (ΕΒτΔ) σχεδόν υποκαθιστώντας τις άλλες, ιδιαίτερα στην αρχή της περιόδου. Τέλος ιδρύθηκαν κάποιες κατηγορίες θεμάτων που παρουσιάζονται συχνά στον *εκπαιδευτικό ιδεολογικό λόγο* των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών (ΣΕΠ, διδακτήρια- εποπτικά- δαπάνες), ώστε να διαπιστωθεί αν εξίσου στα «επιστημονικά» περιοδικά τους ασχολούνται με τέτοια θέματα. Κάποια άρθρα, βέβαια, κατατάχθηκαν σε δύο κατηγορίες και έτσι προέκυψε ένα σύνολο 337 καταγραφών για το ΛκΠ (305 άρθρα), 294 στο ΕΒτΔ (253) και 99 στην *«Αργώ»* (89).

[43] Η βιβλιοπαρουσίαση ήταν σταθερή στο ΕΒτΔ μέχρι το 1978, όπως και παρουσίαση της δράσης και προσωπικότητας εθνικών ηρώων.

(19,6%), θεματική που δεν απασχολεί ιδιαίτερα τα δύο άλλα και ιδιαίτερα την *«Αργώ»* (4%). Μάλιστα, η ιδιαίτερη αυτή τάση του ΛκΠ διαφαίνεται και από το γεγονός ότι στην κατηγορία των άρθρων εκείνων που ασχολούνται με τα βιβλία και την ειδική διδακτική των λοιπών μαθημάτων παρατηρείται σημαντική αλλά ενιαία ένταση της παρουσίας της και στα τρία περιοδικά (ΛκΠ: 12,1, ΕΒτΔ: 13,6 *«Α»*: 13,1%). Διαφορές διαπιστώνονται και σε ό,τι αφορά την ενασχόληση με σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα και προβλήματα αγωγής, καθώς και στην τακτική που ακολουθείται ως προς τη δημοσίευση ποικίλων ερευνών αλλά και κειμένων σχετικών με τη θεωρία επιστημών. Στην *«Αργώ»* (9,1%) και το ΕΒτΔ (8,5%) δημοσιεύονται αρκετά κείμενα που εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία, ενώ αντίθετα στο ΛκΠ ελάχιστα (3,8%). Αντίθετα αυτό δημοσιεύει μεγάλο αριθμό κειμένων της δεύτερης κατηγορίας (14,5%). Ενδιαφέρον εξάλλου παρουσιάζει το γεγονός ότι στο ΕΒτΔ εμφανίζεται μεγάλος αριθμός κειμένων αφιερωμένων στα Α.Π., τη Γενική Διδακτική και Παιδαγωγική Ψυχολογία, θεματική περιθωριακή για την *«Αργώ»* (3%) και όχι πρώτου ενδιαφέροντος για το ΛκΠ (7,1%).

Γενικότερα διαπιστώνεται: **Α.** Τάση συγκέντρωσης κάθε περιοδικού σε ορισμένες κατηγορίες θεμάτων. Στο ΛκΠ πέντε θεματικές κατηγορίες συγκεντρώνουν το 63,5% των άρθρων [44], αντίστοιχα στο ΕΒτΔ το 65,6%[45] και στο ΛκΠ, όπου η τάση συγκέντρωσης κορυφώνεται, το 76,8%[46]. **Β.** Εντελώς περιθωριακή εμφάνιση κειμένων με θεματική που εξετάζει ζητήματα δαπανών, διδακτηρίων και υλικοτεχνικής υποδομής της εκπαίδευσης, παρά την έντονη παρουσία των θεμάτων αυτών στον καθημερινό λόγο των Εκ. Ομοσπονδιών (ΛκΠ: 2,7, ΕΒτΔ: 0,7, *«Α»*:-). **Γ.** Εντελώς διαφορετικός θεματικός προσανατολισμός μεταξύ της *«Αργώς»* και του ΛκΠ, από τη μια και σχετικές ομοιότητες στη θεματική των άρθρων μεταξύ του ΕΒτΔ και της *«Αργώς»* από την άλλη[47].

Επειδή, όμως, οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες αποτελούν μορφή συνδικαλιστικής οργάνωσης που συγκροτείται με βάση την εκπαιδευτική βαθμίδα ή το φορέα που εργάζεται κάθε εκπαιδευτικός, επιχειρήθηκε να διαπιστωθεί αν οι σταθερές αυτές επηρεάζουν αναφορές των άρθρων σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές βαθμίδες[48].

VIII. Πίνακας αναφοράς άρθρων σε βαθμίδες του εκ. συστήματος

Βαθμίδες	Λόγος και Πράξη		Βήμα του δασκάλου		Αργώ	
νηπιαγ./δημοτικό	-		107	(42,3)	5	(5,6)
γυμνάσιο	20	(6,6)	-		10	(11,2)
λύκειο	46	(15,1)	1	(0,4)	7	(7,9)
δευτεροβάθμια	52	(17)	1	(0,4)	8	(9)
Τριτοβάθμια	8	(2,6)	17	(6,7)	4	(4,5)
σύνολο βαθμίδων	56	(18,4)	49	(19,4)	22	(24,7)
υποχρεωτική	2	(0,6)	9	(3,5)	1	(1,1)
ειδική αγωγή	-		1	(0,4)	-	
καμία	121	(39,7)	68	(26,9)	32	(36)

Ο παραπάνω πίνακας (VIII) δείχνει ότι ο συνδικαλιστικά προσδιορισμένος διαχωρισμός δασκάλων- καθηγητών επιδρά *απόλυτα* στην ενασχόληση- τουλάχιστον στο χώρο των περιοδικών των δύο Ομοσπονδιών- αποκλειστικά με θέματα των αντίστοιχων βαθμίδων. Η τάση αυτή είναι κυρίαρχη στο ΛκΠ., ενώ περιορίζεται ελαφρά

---

[44] 1. Γλώσσα, 2. Έρευνες- θεωρία θετικών επιστημών, 3. Ειδική διδακτική- βιβλία (εκτός γλώσσας), 4. Εκπαιδευτική φιλοσοφία, πολιτική ιστορία, 5. Α.Π., Γεν, Διδακτική, Παιδ. Ψυχολογία

[45] 1. Απ., Γεν. Διδακτική, Παιδαγωγική Ψυχολογία. 2. Εκπαιδευτική φιλοσοφία, πολιτική, ιστορία, 3. Ειδική διδακτική- βιβλία (εκτός γλώσσας), 4. Σχόλια, βιβλιοπαρουσίαση, ενημέρωση, 5. Εκπαιδευτικός.

[46] 1. Εκπαιδευτική φιλοσοφία, πολιτική, ιστορία, 2. Μαθητής, 3. Σχόλια, βιβλιοπαρουσίαση, ενημέρωση, 4. Ειδική διδακτική- βιβλία (εκτός γλώσσας), 5. Εκπαιδευτικός.

[47] Η ομοιότητα αυτή δε σχετίζεται βέβαια με το πνεύμα γραφής ή τα περιεχόμενα των άρθρων.

[48] Πέρα από τις εκπαιδευτικές βαθμίδες καταγράφηκαν ιδιαίτερα τα άρθρα που αναφέρονται στην υποχρεωτική εκπαίδευση και την ειδική αγωγή.

στο ΕΒτΔ, όπου εμφανίζονται δύο μόνο άρθρα που αναφέρονται στη Μ.Ε. και αυξάνεται ελάχιστα το ποσοστό των κειμένων με αναφορές στο σύνολο των βαθμίδων (19,4%) σε σχέση με το περιοδικό της ΟΛΜΕ (18,4%), όπου κανένα κείμενο δεν αναφέρεται το δημοτικό. Αντίθετα στην *«Αργώ»*, αν και οι αναφορές στη Μ.Ε. είναι πολλές (συνολικά 28,1%) συναντώνται και αποκλειστικές αναφορές στο δημοτικό σε κάποιο μικρό ποσοστό (5,6%)- αφού στην ΟΙΕΛΕ συνυπάρχουν δάσκαλοι και καθηγητές- και αυξάνεται αρκετά το ποσοστό των άρθρων που αναφέρονται στο σύνολο των εκπαιδευτικών βαθμίδων (24,4%).

Ειδικότερα στο ΛκΠ τα 4/10 των άρθρων (38,7%) αναφέρονται γενικότερα στη Μ.Ε. και οι ειδικές αναφορές στη λυκειακή είναι έντονες (15,1%). Αντίθετα, οι αναφορές στην τριτοβάθμια ελάχιστες (2,6%) και πολύ λιγότερες απ' ότι στο ΕΒτΔ, όπου το ενδιαφέρον για τις σπουδές των δασκάλων ανεβάζει το ποσοστό των αναφορών στην τριτοβάθμια στο 6,7%. Στο περιοδικό αυτό καταγράφηκε και το μεγαλύτερο ποσοστό άρθρων που δεν αναφέρονται σε καμιά εκπαιδευτική βαθμίδα (39,7%). Στο ΕΒτΔ αντίθετα σημειώνεται η μεγαλύτερη σύνδεση άρθρων και βαθμίδας αναφοράς της Ομοσπονδίας) και μόνο το 1/4 των άρθρων του γράφεται αδιαφορώντας για τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (26,9%).

Ο περιορισμός των ΛκΠ και ΕΒτΔ στις σχολικές βαθμίδες αναφοράς των ΟΛΜΕ και ΔΟΕ συνοδεύεται, όπως διαπιστώνεται στον παρακάτω πίνακα (ΙΧ), με την αποκλειστική παρουσία στα περιοδικά εκπαιδευτικών που ανήκουν στις γραμμές της αντίστοιχης Ομοσπονδίας.

ΙΧ. Πίνακας ειδικοτήτων συγγραφέων[49]

Ειδικότητα	Λόγος και Πράξη	Βήμα Δασκάλου	Αργώ
νηπιαγωγοί	-	4 (1,6)	7 (7,7)
δάσκαλοι	-	87 (33,9)	7 (7,7)
μετεκ. δάσκαλοι	-	7 (2,7)	-
μάστερ παιδαγωγικών	4 (1,2)	23 (9)	-
φιλόλογοι	117 (35,8)	-	15 (16,5)
μαθηματικοί	21 (6,4)	-	1 (1,1)
φυσικοί/χημικοί	26 (8)	-	10 (11)
θεολόγοι	12 (3,7)	-	1 (1,1)
ξένων γλωσσών	8 (2,5)	-	1 (1,1)
γυμναστές	1 (0,3)	-	-
καλλιτεχνικών	1 (0,3)	-	2 (2,2)
διδάκτορες	31 (9,5)	37 (14,4)	1 (1,1)
πανεπιστημιακοί-ακαδ.	33 (10,1)	25 (9,7)	2 (2,2)
στελέχη εκ. ιεραρχίας.	25 (7,6)	32 (12,4)	-
μαθητές	-	-	16 (17,5)
καθηγητές Μ.Ε.	2 (0,6)	7 (2,7)	-
άλλη	19 (5,8)	3 (1,2)	1 (1,1)
άγνωστη	18 (5,5)	24 (9,3)	2 (2,2)
ομαδικά	9 (2,7)	8 (3,1)	25 (27,5)

Έτσι, οι δάσκαλοι απουσιάζουν εντελώς από το ΛκΠ, ενώ το ποσοστό καθηγητών που δημοσιεύει κείμενα στο ΕΒτΔ είναι ελάχιστο (2,7%). Αντίθετα στην *«Αργώ»* το ποσοστό των δασκάλων- νηπιαγωγών (15,4%), αν και φτάνει σχεδόν στο ½ των καθηγητών (33%), είναι υψηλό σε ένα περιοδικό που οι εκπαιδευτικοί της πράξης γενικότερα καλύπτουν τη μισή του αρθρογραφία (48,4%) και οι μαθητές- που απουσιάζουν από τα άλλα έντυπα- φτάνουν στο 17,5% της συνολικής αρθρογραφίας, ενώ τα ομαδικά αποτελούν σχεδόν το 1/3του συνόλου (27,5%), χαρακτηριστικά που

[49] Το ποσοστό παρουσιάζεται ως μέρος του συνόλου των ειδικοτήτων που διαπιστώθηκαν. Όταν οι συγγραφείς παράθεταν δύο ειδικότητες (π.χ. φιλόλογος, διδάκτορας) καταγράφονταν και οι δύο. Έτσι, για το ΛκΠ έχουμε 327 ειδικότητες, για το ΕΒτΔ 257 και την *«Αργώ»* 91.

σχετίζονται με την πρόθεση δημιουργίας του. Έτσι, στο περιοδικό αυτό μειώνεται η παρουσία πανεπιστημιακών, κατόχων μεταπτυχιακών και στελεχών της εκπαιδευτικής ιεραρχίας (3,3%), κατηγορίες που παρουσιάζονται έντονα ιδιαίτερα στο ΕΒτΔ και συνδέεται με τις προθέσεις του περιοδικού[50]. Ειδικότερα το ΛκΠ μπορεί να χαρακτηριστεί περιοδικό του καθηγητικού σώματος. Η κυριαρχία των φιλολόγων (35,8%) σ' αυτό είναι έντονη και των φυσικών στην *«Αργώ»* σημαντική (11%).

Το τελευταίο ερώτημα αφορούσε την εξέταση της περίπτωσης κατά την οποία ένας μικρός αριθμός προσώπων *μονοπωλεί* τις στήλες ενός περιοδικού. Στο παρακάτω πίνακα (Χ) παρουσιάζεται το αποτέλεσμα της καταγραφής άρθρων του 4,4% περίπου των ονομάτων που παρουσιάζονται σε κάθε περιοδικό[51].

Χ. Πίνακας συχνότητας παρουσίας συγγραφέων

Περιοδικό	αριθμός συγγρ.	σύνολο άρθρων	% άρθρων
Αργώ	4 (91) (4,4%)	20 (89)	22,5
Λόγος και Πράξη	14 (315) (4,4)	55 (305)	18
Βήμα Δασκάλου	11 (257) (4,3)	37 (253)	14,6

Είναι εμφανές ότι σε κάθε περίπτωση παρουσιάζεται μια μικρή ομάδα συγγραφέων που δημοσιεύει μεγάλο αριθμό άρθρων στα αντίστοιχα περιοδικά. Όμως στην *«Αργώ»* η τάση αυτή μετεξελίσσεται σε κυρίαρχο χαρακτηριστικό του περιοδικού, αφού εδώ σε τέσσερις μόνο συγγραφείς αντιστοιχεί το 1/4 (22,5%) σχεδόν των άρθρων[52]. Αν συνυπολογιστεί, μάλιστα, ότι οι τρεις απ' αυτούς είναι και μέλη της συντακτικής επιτροπής- άρα συμμετέχουν στη σύνταξη των ανυπόγραφων σχολίων- φαίνεται ότι το περιοδικό στηρίχτηκε, ως εκδοτική προσπάθεια, σε μια πολύ μικρή ομάδα ανθρώπων[53].

VI. 4. 3. Συνοπτικές παρατηρήσεις

Τα περιοδικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών διαφέρουν σημαντικά μεταξύ στους σε ποικίλους τομείς. Αν και το ΕΒτΔ είναι το μόνο που εκδίδεται και πριν την πτώση της δικτατορίας, εμφανίζεται ως περιοδικό με ασταθή έκδοση και εξαρτάται από την πολιτική του εκάστοτε προέδρου της ΔΟΕ, άρα εμπλέκεται και επηρεάζεται από τη συνδικαλιστική συγκυρία. Το ΛκΠ εκδίδεται από το πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ της ΟΛΜΕ και η εκδοτική του παρουσία είναι σταθερή, αν και ποτέ δε φτάνει στην αρχικά προσδιορισμένη συχνότητα τευχών. Η φροντίδα της έκδοσής του ανατίθεται σε επιτροπή που εποπτεύει μέλος του ΔΣ της ΟΛΜΕ, γεγονός που επιδρά ευνοϊκά στην έκδοσή του. Η *«Αργώ»* αποτελεί ουσιαστικά απόπειρα εκδοτικής παρουσίας, που στηρίζεται σε συντακτική επιτροπή όπου συμμετέχουν στελέχη της ΟΙΕΛΕ με έντονη παρουσία και παραγωγή εκπαιδευτικού λόγου, αλλά αποτυγχάνει να σταθεροποιηθεί.

Οι σκοποί της έκδοσης του ΕΒτΔ καθορίζονται με την ευκαιρία προσπαθειών ανανέωσής του, που συμβαδίζουν με την ανάδειξη στο ΔΣ διαφορετικών ομάδων και προέδρων. Στην πρώτη φάση (1978)ορίζεται ως τρόπος προβολής των θεμάτων των

---

[50] Αθροιστικά το ποσοστό αυτό (κάτοχοι μάστερ, διδάκτορες, πανεπιστημιακοί, εκπαιδευτικά στελέχη) φτάνει 35,8%. Αντίστοιχα στο ΛκΠ παρουσιάζεται μειωμένο 21,4%. Σημαντικό είναι ότι το ΕΒτΔ ανοίγει τις σελίδες του στα εκπαιδευτικά στελέχη (12,4%). Το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται από την έντονη παρουσία τους *μετά* το 1982.

[51] Το 4,4% επιλέχτηκε με βάση την κατάσταση που διαμορφωνόταν στην *«Αργώ»*.

[52] Πρόκειται για τους Α. Σιδέρη (9 άρθρα), Ανδ. Κασσέτα (4), Ε. Φαναριώτη (3), μέλη της συντακτικής επιτροπής, και τον Απ. Ανδρέου (4).

[53] Διευκρινίζεται έτσι η παρατήρηση της Α. Σιδέρη, που έκανε λόγο για την *κούραση* της συντακτικής ομάδας, που συνέβαλε στη διακοπή της έκδοσης. Σε ένα θεσμό, όπως οι Εκ. Ομοσπονδίες, η έντονη παρουσία στελεχών σε έναν τομέα δράσης και επιρροής που δεν ελέγχεται απόλυτα από πλειοψηφικές διαδικασίες, εμπεριέχει *και κινδύνους να κριθεί αρνητικά* η παρουσία αυτή από αντίπαλες παρατάξεις και να ζητηθεί η διακοπή της. Αν υπήρξαν παρόμοιου τύπου παρεμβάσεις, που συνέτειναν στη διακοπή της έκδοσης, δεν έγινε δυνατό να διαπιστωθεί.

δασκάλων και του επιπέδου της *«πνευματικής»* τους καλλιέργειας και σε δεύτερη (1982) συνδέεται με τις προσπάθειες στήριξης των *«νέων αντιλήψεων»* για το σχολείο που προωθούνται- κατά τις εκτιμήσεις της ΔΟΕ-, την καταγραφή του επιπέδου της προβληματικής γύρω από τα εκπαιδευτικά και τη βελτίωσή της και τη διευκόλυνση της συγκρότησης ομάδας *«πρωτοπόρων διανοουμένων»* που θα τις στήριζαν. Με βάση τους σκοπούς αυτούς το ΕΒτΔ όφειλε να αποτελέσει έντυπο που θα κατέγραφε *συγκεκριμένη πολιτική αντίληψη για την εκπαίδευση.*

Το ΛκΠ συνδέεται πολιτικά με τις προσπάθειες ανανέωσης και εκσυγχρονισμού της ελληνικής εκπαίδευσης, αλλά και τις διαδικασίες πολιτικής ωρίμανσης της ελληνικής κοινωνίας και ως σκοπός του καθορίζεται η γεφύρωση της εκπαιδευτικής θεωρίας και πράξης και η περιγραφή και κριτική αντιμετώπιση της εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς και η τελική καταγραφή του δέοντος γενέσθαι[54]. Παρά τον έλεγχο της επίτευξης των στόχων που επιχειρείται από το ΔΣ (1980) και διαπιστώνει επιμονή στην εκπαιδευτική θεωρία και ανισοβαρή παρουσία των φιλολόγων, άρα και την ανισοβαρή παρουσία αντίστοιχης θεματικής, δεν προτείνονται ούτε περιγράφονται μέτρα επίτευξης των αρχικά προσδιορισμένων στόχων και η επίτευξή τους ανατίθεται γενικότερα στις ικανότητες, φροντίδες και δυνατότητες των καθηγητών της βάσης.

Η *«Αργώ»*, ακολουθώντας το πνεύμα *«αμφισβήτησης»* που κυριαρχεί στο χώρο, ορίζει ως σκοπό δημιουργίας της την ύπαρξη ενός φόρουμ όπου θα συναντώνται ο μετά τη μεταπολίτευση συγκροτημένος λόγος των εκπαιδευτικών με μεμονωμένες *«φωνές»*, θα εκφράζονται και συναισθηματικά εκπαιδευτικοί και μαθητές και θα υπηρετούνται οι αυξημένες ανάγκες αυτομόρφωσης των εκπαιδευτικών, κυρίως μέσω της καταγραφής των προσπαθειών εφαρμογής στην πράξη των επιστημονικών πορισμάτων. Για την επίτευξη των στόχων αυτών καθορίζεται επακριβώς η μορφή του περιοδικού αλλά και το περιεχόμενό του (μη *«επιστημονικό»*).

Σε όλες τις περιπτώσεις αποδέκτης και συνδιαμορφωτής των περιοδικών ορίζεται ο *«εκπαιδευτικός κόσμος»*. Στην περίπτωση, όμως, των ΕΒτΔ και ΛκΠ γίνεται ιδιαίτερη μνεία στο ρόλο των πανεπιστημιακών, ενώ αντίθετα στην *«Αργώ»* των μαθητών.

Η ύπαρξη των περιοδικών θέτει- ανεξαρτήτως κριτηρίων ποιότητας- ένα μεγάλο όγκο εκπαιδευτικής αρθρογραφίας στη διάθεση των εκπαιδευτικών της πράξης και παράλληλα τους εξοικειώνει με την έννοια του περιοδικού για την εκπαίδευση, σε μια φάση όπου η παρουσία παρόμοιων περιοδικών είναι περιορισμένη.

Η ανάλυση των τριών περιοδικών επιτρέπει τη σκιαγράφηση του χαρακτήρα τους και τον έλεγχο των προθέσεων ύπαρξης και λειτουργίας τους. Γενικότερα και στα τρία παρατηρείται τάση περιορισμού σε ορισμένες και λίγες θεματικές κατηγορίες, που όμως δεν είναι κοινές. Το ΛκΠ δίνει ιδιαίτερο βάρος σε ζητήματα που συνδέονται με τη γλώσσα, τις έρευνες και τη θεωρία των θετικών επιστημών, τη διδακτική και τα σχολικά βιβλία και κάποιο ενδιαφέρον συγκεντρώνεται στο ΑΠ. και τη Γενική Διδακτική. Στο ΕΒτΔ παρουσιάζεται ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα Α.Π., τη Γενική και Ειδική Διδακτική, τα σχολικά βιβλία, την Παιδαγωγική Ψυχολογία και τον εκπαιδευτικό. Στην *«Αργώ»* ο μαθητής, τα σχόλια και η ενημέρωση για την εκπαιδευτική επικαιρότητα, η διδακτική των μαθημάτων, τα σχολικά βιβλία και ο εκπαιδευτικός βρίσκονται σε πρώτη θέση. Όμως και τα τρία περιοδικά- και ιδιαίτερα η *«Αργώ»* και το ΕΒτΔ- δημοσιεύουν άρθρα που αναφέρονται στην εκπαιδευτική φιλοσοφία, πολιτική και ιστορία. Παρατηρείται, ακόμη, ότι θέματα που εμφανίζονται με μεγάλη συχνότητα στον καθημερινό λόγο περί εκπαίδευσης των Ομοσπονδιών απουσιάζουν σχεδόν εντελώς από τα περιοδικά τους.

---

[54] Με βάση όσα παρουσιάστηκαν προηγουμένως σε εκείνη τη φάση για την ΟΛΜΕ εκπαιδευτική πολιτική σημαίνει: περιγραφή και κριτική των πολιτικών του κυβερνώντος και των λοιπών κομμάτων και περιγραφή του τι τελικά πρέπει να γίνει, που όμως οφείλει να προσδιορίζεται από την *«επιστημονική μεθοδολογία»* και τη *«δημοκρατική διαδικασία»*, δηλαδή την επιστημονική γνώση των προβλημάτων και τη συζήτηση και κατάθεση των απόψεων όλων των ενδιαφερομένων για τις προτεινόμενες λύσεις.

Ο συνδικαλιστικός τρόπος οργάνωσης των εκπαιδευτικών επιδρά καθοριστικά στην ενασχόληση του ΛκΠ με τη δευτεροβάθμια και του ΕΒτΔ με την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο ΛκΠ το ενδιαφέρον για τη λυκειακή βαθμίδα είναι ιδιαίτερα υψηλό, παρά το γεγονός ότι μέχρι και το 1985 οι μεγάλες εκπαιδευτικές αλλαγές σχετίζονται με το γυμνάσιο. Αναλογικά έχουμε και αποκλειστική παρουσία καθηγητών, που ακολουθείται από την κυριαρχία των φιλολόγων, στο πρώτο και δασκάλων στο δεύτερο. Οι τάσεις ελάχιστης παρουσίας των γυναικών στην ηγεσία του συνδικαλιστικού κινήματος στις ΟΛΜΕ- ΔΟΕ ακολουθούνται από την περιορισμένη (ΛκΠ)ή ελάχιστη παρουσία τους (ΕΒτΔ) στα περιοδικά. Αντίθετα στην *«Αργώ»* καταγράφεται κυριαρχία των γυναικών, γεγονός που συνδέεται με την αυξημένη σχετικά παρουσία τους στο ΔΣ της ΟΙΕΛΕ[55]. Γενικότερα η παρουσία εκπαιδευτικών της πράξης είναι κυρίαρχη στην *«Αργώ»*, όπου συνδέεται και με τη συχνή παρουσία μιας μικρής ομάδας, και συνδυάζεται με την παρουσία μαθητών που απουσιάζει εντελώς από τα δύο άλλα. Έτσι, ενώ στα ΕΒτΔ και ΛκΠ εμφανίζεται μεγάλος αριθμός άρθρων πανεπιστημιακών, διδακτόρων και εκπαιδευτικών στελεχών, στην *«Αργώ»* η παρουσία της παραπάνω ομάδας είναι ελάχιστη.

Τέλος το ΛκΠ αγνοεί σε μεγάλο βαθμό την εκπαιδευτική επικαιρότητα και το μεγαλύτερο μέρος των κειμένων του έχει προθέσεις επιστημονικής διαπραγμάτευσης, ενώ η πρόθεση κατάθεσης κριτικού λόγου απουσιάζει. Αντίθετα η *«Αργώ»* είναι ένα έντυπο συνδεδεμένο έντονα με την επικαιρότητα και την πρόθεση άσκησης κριτικής. Επίκαιρο είναι και το ΕΒτΔ, αλλά εδώ η κριτική πρόθεση δίνει τη θέση στην κανονιστική διαπραγμάτευση.

Τα παραπάνω επιτρέπουν να διαπιστωθεί ότι η *«Αργώ»*, στη μικρή περίοδο ζωής της, πραγματοποίησε τους σκοπούς έκδοσής της, ενώ το ΛκΠ μετατράπηκε σε ένα «επιστημονικό» περιοδικό (ανοιχτό *βέβαια σε ανάλογη έκφραση* του καθηγητικού σώματος) και απομακρύνθηκε σημαντικά από τους αρχικά προσδιορισμένους σκοπούς του. Το ΕΒτΔ υπηρετεί τους σκοπούς λειτουργίας του, όπως προσδιορίστηκαν κυρίως μετά το 1982, κατά την περίοδο έκδοσής του, αλλά αυτό δεν επαρκεί για την απρόσκοπτη έκδοσή του.

Παρατηρείται, δηλαδή, η επικράτηση ενός *παράδοξου σχήματος. Το περιοδικό* εκείνο *που ελάχιστα (ως καθόλου) πραγματώνει τους* συνδικαλιστικά προσδιορισμένους *σκοπούς ύπαρξής* του εμφανίζεται ως *σταθερός δεσμός* του συνδικαλιστικού κινήματος εξελισσόμενο σε κάτι άλλο απ' αυτό που αρχικά είχε καθοριστεί. Αντίθετα σ' *αυτά που πραγματώνουν τους αντίστοιχους σκοπούς έκδοσής τους*- ανεξάρτητα από το αν αυτοί είναι έντονα συγκυριακά προσδιορισμένοι (περίπτωση ΕΒτΔ)-, είτε παρουσιάζεται *αδυναμία* το αντίστοιχο περιοδικό *να συγκροτηθεί ως δεσμός* της ομοσπονδίας (ΟΙΕΛΕ)*ή* εμφανίζεται ως *μη σταθερός δεσμός* (ΔΟΕ)[56].

---

[55] Ενδεχομένως η σχετική παρουσία γυναικών σε ηγετικά κλιμάκια του σ.κ. *επιτρέπει ή διευκολύνει* και τη συγκρότηση και κατάθεση του *λόγου τους* σχετικά με ζητήματα του χώρου. Δηλαδή η θεσμική εκπροσώπηση επιδρά *θετικά* στη συγκρότηση του λόγου.

[56] Το παράδοξο αυτό παρουσιάζει κάποιες *αναλογίες* με την περίπτωση των εκπαιδευτικών συνεδρίων που *παρουσιάστηκε προηγουμένως και θέτει συνολικό πρόβλημα για τα περιθώρια και τη μορφή των δεσμών κατάθεσης εκπαιδευτικού λόγου.* Στην περίπτωση των εκπαιδευτικών συνεδρίων, παρατηρήθηκε πάλι η *σταθερή λειτουργία τους ως θεσμό στην ΟΛΜΕ*, όπου στην ουσία ακυρώθηκε- μετά το πρώτο συνέδριο- η λειτουργία παραγωγής *«πορισμάτων»*, που λειτουργούσαν σχετικά δεσμευτικά για την παραγωγή *«εκπαιδευτικών θέσεων»*. Δηλαδή και σ' αυτή την περίπτωση (αυτό ισχύει και για τη ΔΟΕ, όπου το Β΄ Εκ. Συνέδριο ουσιαστικά *δεν παρήγαγε πορίσματα*)ένας θεσμός κατάθεσης και παραγωγής εκπαιδευτικού λόγου που θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μαχητικές απόψεις για την εκπαίδευση, χάνει τον αρχικά προσδιορισμένο συνδικαλιστικά σκοπό του. Η παράδοξη αυτή λειτουργία επιτρέπει να διατυπωθεί η άποψη ότι οι *Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες*- τουλάχιστον την περίοδο 1974-89- *αδυνατούν να ανεχθούν θεσμούς παραγωγής εκπαιδευτικών απόψεων που δεν ελέγχονται απόλυτα από μια καταστατικά διαμορφωμένη, άρα και αποδεχτή, πλειοψηφία.* Έτσι οι θεσμοί αυτοί, *Εκπαιδευτικά Συνέδρια-περιοδικά*, είτε *χάνουν τις δυνατότητες διαμόρφωσης και εμπλουτισμού του εκπαιδευτικού λόγου που διαθέτουν είτε καταργούνται είτε δυσλειτουργούν είτε διατηρούν την εξωτερική τους μορφή και χάνουν το συνδικαλιστικά προσδιορισμένο περιεχόμενό τους.* Αυτό *επιδρά* αποφασιστικά *στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού λόγου.*

IV. 5. Βασικές προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής

IV. 5. 1. Εισαγωγικά

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξεταστεί αν και κατά πόσο κάθε χώρος επεξεργάστηκε και διατύπωσε κάποια κυρίαρχη, συνεκτική και συνολικότερη πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής που ξεπερνά την περίπτωση διαμόρφωσης εκπαιδευτικού λόγου κυρίως ως *αντιπαράθεση στις κατά καιρούς επιχειρούμενες κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές*. Για να γίνει δυνατό κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο να υποβληθεί το σύνολο του λόγου αυτού σε κριτική επεξεργασία, είτε τούτος ανιχνεύεται στους θεσμούς παραγωγής του είτε στο σύνολο των γραπτών και ενεργειών τους.

Η κριτική ανασυγκρότηση, λοιπόν, της ύπαρξης ή απουσίας βασικών προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών- κατά την περίοδο 1974-1989-, που εδώ επιχειρείται, υποτάσσεται σε ορισμένα κριτήρια. Αυτά λαμβάνουν υπόγη τους: α)αν κάθε πρόταση εμφανίζεται, διαμορφώνεται και προβάλλεται από την κάθε Ομοσπονδία για μεγάλο χρονικό διάστημα, έχει δηλαδή *χρονικό βάθος*, β)αν ανιχνεύεται σε μεγάλο αριθμό εκτεταμένων κειμένων και σχετίζεται με πολλές ενέργειες της Ομοσπονδίας, αν, δηλαδή, η περιγραφόμενη πρόταση συνοδεύεται με *πυκνές και έντονες περιγραφές της και ενέργειες για την υποστήριξή της*, γ)αν σε *περίπτωση υιοθέτησης* και εφαρμογής της ως κρατική εκπαιδευτική πολιτική υπήρξε *έλεγχος*, εκ μέρους της Ομοσπονδίας, *στις διαδικασίες και πορεία υλοποίησης της*, δ)αν σε περίπτωση *μη εφαρμογής* της ή ακόμη και *αν είναι* εκ των προτέρων *γνωστό* ότι μια τέτοια πρόταση είναι *αδύνατο να μετατραπεί σε κρατική εκπαιδευτική πολιτική, επανέρχεται με κάθε ευκαιρία* στο λόγο της Ομοσπονδίας, ε)αν ως πρόταση γίνεται *αποδεκτή* χωρίς ιδιαίτερες ή απόλυτες αντιρρήσεις από το σύνολο των οργάνων κάθε Ομοσπονδίας και δε συνοδεύεται από έντονες αντιρρήσεις που διατυπώνουν ομάδες ή φυσικά πρόσωπα που δρουν στα πλαίσια της συγκεκριμένης Ομοσπονδίας. Δηλαδή *απολαμβάνει της έγκρισης του συγκεκριμένου χώρου ανεξάρτητα από τους κατά καιρούς εσωτερικούς πολιτικο-παραταξιακούς συσχετισμούς*, τέλος στ)αν *αναδεικνύει* από το σύνολο των εκπαιδευτικών προβλημάτων *κάποιο σε κυρίαρχο* και θεωρεί ότι η υλοποίηση της διαμορφούμενης πρότασης επιδρά συνολικά στη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος

Τα παραπάνω κριτήρια εξυπηρετούν την υπόθεση ότι παρόμοιες προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής θα συνδέονται ευθύγραμμα με πυρηνικά στοιχεία της εκπαιδευτικής ιδεολογίας του κάθε χώρου, τουλάχιστον για το υπό διερεύνηση χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση, μάλιστα, όπου σε μια Ομοσπονδία διαπιστωθεί η ύπαρξη περισσοτέρων, αυτές πρέπει να λειτουργούν και ως ένα *πλέγμα θέσεων* που συνδέεται με τη ρητή ή άρρητη διατύπωση συνολικής άποψης για το *ποιες αλλαγές είναι κύριες* και οφείλουν να προωθηθούν. Δηλαδή, την ουσιαστική εξειδίκευση κατά Εκπαιδευτική Ομοσπονδία του πυρηνικού περιεχομένου των προτάσεων τους για *«εκδημοκρατισμό»* και *«εκσυγχρονισμό»* του εκπαιδευτικού συστήματος που συναντάται και στους τρεις χώρους[1].

Τέλος, παρά το γεγονός ότι η *«αξιολόγηση»* του εκπαιδευτικού, ως πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής από τη μεριά των Εκ. Ομοσπονδιών δεν υπακούει στα παραπάνω κριτήρια, γιατί η ολοκλήρωσή της διαμορφώθηκε *σε σχέση* με επιχειρούμενες από το ΥΠΕΠΘ ρυθμίσεις, εντάχθηκε στο παρόν κεφάλαιο γιατί: α) αποτελεί *κοινό σημείο αναφοράς* και για τους τρεις χώρους και αναδεικνύει διαφορετικές οπτικές τους, β) διαμορφώνεται ως *αντίπαλη άποψη* σε σειρά *προθέσεων* (δεν κατέληξαν σε νομική ρύθμιση) της κρατικής εξουσίας να ρυθμίσει εκ νέου την όλη διαδικασία κατά τη φάση

---

[1] Η ύπαρξη ενός τέτοιου πλέγματος δε σημαίνει ότι οι επιμέρους προτάσεις που το αποτελούν δε μπορεί να είναι αντιφατικές μεταξύ τους είτε ότι το πλέγμα αυτό δεν απαντά σε επιμέρους και μη συνολικές κατασκευές, αφού κινούμαστε στο χώρο της ιδεολογίας. Εξάλλου σε μια δοκιμιακού τύπου αλλά επαρκέστατη περιγραφή του περιεχομένου των κυρίαρχων αιτημάτων (*εκδημοκρατισμός, εκσυγχρονισμός, ανθρωπισμός*) που απευθύνονται στα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα, που επιχειρεί ο Κ. Τσουκαλάς, σημειώνεται ο αντιφατικός αλλά και ανέφικτος χαρακτήρας τους (Κ. Τσουκαλάς, «Η μάταια αναζήτηση της τέλειας παιδείας», εφ. «*Το Βήμα*», 2'3/97, 2 (Νέες Εποχές).

1983-89και τέλος γ) το επιμέρους αυτό ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής *αναδεικνύεται ως σημαντικό περιεχόμενο* της σύγκρουσης Εκ. Ομοσπονδιών- ΥΠΕΠΘ στην παραπάνω φάση και ως τέτοιο εμπεριέχει βασικά στοιχεία της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των εκπαιδευτικών[2].

IV. 5. 2. Οι προτάσεις της ΔΟΕ: Σχολικός Σύμβουλος, *«Ανωτατοποίηση»* και ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση. Στη ΔΟΕ διαπιστώθηκε η ύπαρξη τριών κυρίαρχων προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής που ανταποκρίνονται στα κριτήρια που καθορίστηκαν προηγουμένως. Τα θέματα αυτά είναι: ο *«Σχολικός Σύμβουλος»*, η *«ανωτατοποίηση»* και η *«ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση»*, η δημιουργία, δηλαδή, ενός ενιαίου και στην εξέλιξή του καθοριζόμενου ως εννιάχρονου, υποχρεωτικού σχολείου[3]. Από αυτά, το δεύτερο αναδείχθηκε, μετά από επίμονες και επίπονες προσπάθειες της ΔΟΕ, σε κεντρικό ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής κατά την περίοδο 1976-81, δηλαδή σε ζήτημα που διαμόρφωσε τότε το χαρακτήρα της ρήξης μεταξύ της ΔΟΕ και του ΥΠΕΠΘ[4]. Η ένταση, όμως, με την οποία παρακολουθεί το ζήτημα η ΔΟΕ (κείμενα, ενέργειες, αναφορές στη σπουδαιότητά του και παραγωγή λόγου για τη σχέση του με τις προσπάθειες συνολικότερης *«μεταρρύθμισης»*) στην πορεία υλοποίησης της ρύθμισης εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ, μέχρι και το τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, δείχνει ότι αυτό δεν αποτέλεσε μόνο *αφορμή* για τη ρήξη με το ΥΠΕΠΘ αλλά *κεντρική πρόταση* της Ομοσπονδίας. Για το τρίτο ζήτημα (*«εννιάχρονη»*), ενώ συγκυριακά (1978- 1983) παρατηρείται άμβλυνση των αναφορών, χωρίς ποτέ να χάνεται από τους τίτλους των διεκδικήσεων, επανέρχεται έντονα, με την ευκαιρία των συζητήσεων για το νέο νόμο (1566/85) στη δεκαετία του '80, αλλά και συνδέεται με τα δύο προηγούμενα, αφομοιώνοντας, παράλληλα, επιμέρους εκπαιδευτικές θέσεις και διεκδικήσεις της Ομοσπονδίας[5].

Α. Ο *«Σχολικός Σύμβουλος»*. Η σύλληψη και επεξεργασία του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου πραγματοποιήθηκε κατ' αποκλειστικότητα στο χώρο της ΔΟΕ και έλαβε σταδιακά διαστάσεις βασικής πρότασης εκπαιδευτικής πολιτικής, στην οποία συμπυκνώνονται βασικά στοιχεία της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της.

Όπως ήδη σημειώθηκε, ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου (Σ.Σ.) ως θέση της ΔΟΕ εμφανίζεται αμέσως μετά την ανάληψη των καθηκόντων του πρώτου δημοκρατικά εκλεγμένου ΔΣ. Όμως, σε πρώτη φάση (περίοδος 1975-78), η προώθησή του ήταν περιορισμένη και ενίοτε ασταθής[6]. Επίσημα αναφέρεται, ως ανάγκη αλλαγής *όρου*, όταν το ΔΣ καταθέτει το πρώτο κείμενο με τις απόψεις του για το υπό ψήφιση σ.ν. *«Περί γενικής Εκπαιδεύσεως»*:

> *«Προτείνεται η αντικατάστασις του όρου "Επιθεωρητής" δια του όρου "Σχολικός Σύμβουλος", διότι ο όρος Επιθεωρητής είναι αναχρονιστικός και δεν*

---

[2] Στην περίπτωση που η πολιτική εξουσία είχε αποφασίσει να προχωρήσει στην τελική νομοθετική ρύθμισή του, το θέμα αυτό θα είχε αναδειχθεί σε κυρίαρχο ζήτημα εκπαιδευτικής πολιτικής και ως εκ τούτου θα είχε ενταχθεί σε άλλο μέρος της εργασίας (ΙΙΙ. 4. Κεντρικά ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής). Η τακτική, όμως, του ΥΠΕΠΘ συνδέθηκε σαφώς με την αναζήτηση *προσφορότερου χρόνου* για την υλοποίηση του νομικού πλαισίου που προέβλεπε την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού. Η τακτική αυτή επέτρεψε στις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες να αναπτύξουν, όπως θα δειχτεί, μια σχετικά συμπαγή άποψη επί του θέματος, που αρχικά δεν είχαν διατυπώσει.

[3] Η κατά σειρά παράδεσή τους δε συνδέεται με αξιολόγηση της σπουδαιότητάς τους αλλά με τη σειρά παρουσίασής τους που ακολουθείται στη συνέχεια.

[4] Ως εκ τούτου το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού λόγου και τα γεγονότα της φάσης αυτής παρουσιάστηκαν στο ΙΙΙ. 4. Εδώ θα παρακολουθηθεί ο εκπαιδευτικός λόγος της περιόδου 1981- 89.

[5] Χαρακτηριστική τέτοια περίπτωση είναι η αντιμετώπιση στα πλαίσια του σχολείου αυτού του θέματος της παροχής *«ίσων ευκαιριών»* (στο ίδιο IV. 2. 2).

[6] Παρά την αποδοχή του όρου από το πρώτο δημοκρατικά εκλεγμένο ΔΣ (προεδρία Καζαντζή). Στο ίδιο IV.2.2 και ιδιαίτερα υποσημειώσεις 30, 31 και 33, σημειώνεται η απουσία του, παρά την απόφαση της 44ης ΓΣ από το κείμενο των αποφάσεών της που στέλνεται στο ΥΠΕΠΘ αλλά και η αντικατάστασή του κάποια στιγμή με τον όρο *«Σχολικός Επιθεωρητής»*.

ανταποκρίνεται εις το έργον, το οποίον δέον να επιτελέση ούτος, εις μίαν εκσυγχρονισμένην Παιδείαν»[7].

Παρά το περιορισμένο της αναφοράς δύο βασικά και διαπλεκόμενα στοιχεία- στη συνέχεια θα συνδεθούν έντονα με το περιεχόμενο που θα λάβει ο θεσμός στην εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων- έχουν κάνει την εμφάνισή τους. Πρόκειται για το περιεχόμενο του *«έργου»* του, και τη σχέση του έργου αυτού με την προσπάθεια για *«εκσυγχρονισμένην Παιδεία»*. Για τη σχέση αυτή με το συνειδητά επιλεγμένο όρο πληροφορεί ο Φάνης Τουλούπης, μέλος της Επιτροπής προετοιμασίας τροπολογιών για το σ.ν. (309/76) που λειτούργησε στη ΔΟΕ και εισηγητής του νέου θεσμού σε αυτή[8]:

«Προτίμησ[α] τον όρο "Σχολικός" και όχι "Παιδαγωγικός Σύμβουλος"- που πρότειναν οι μεταρρυθμιστές ορισμένων ευρωπαϊκών χωρών- γιατί στη δική μας πραγματικότητα το ζητούμενο δεν ήταν ο θεωρητικός των παιδαγωγικών βιβλίων και συνταγών, που βρίσκεται σε τέλεια διάσταση με τη σχολική πράξη, την υποτιμάει και την αγνοεί, αλλά ο δάσκαλος που είναι δοσμένος στην αγάπη, τη δουλειά και τον κόσμο του Σχολείου- αυτός που ζει σαν αδιάσπαστη ενότητα τη θεωρία και την πράξη, και με τη συμβουλή του μπορεί να συμβάλει στην προκοπή του σχολείου.»[9].

Παρά τις παραδηλώσεις του αποσπάσματος αυτού[10], γίνεται εμφανές ότι η επιλογή του επιθέτου *«Σχολικός»* επιχειρεί να προσδιορίσει τη σχέση του με το σχολείο το οποίο γίνεται αντιληπτό ως ζωντανή διαδικασία, για την οποία δεν υπάρχει ανάγκη άμεσου γραφειοκρατικού ελέγχου ή μονόπλευρης θεωρητικής προσέγγισης (η οποία μπορεί «να υποτιμά» τη σχολική πραγματικότητα), ενώ το ουσιαστικό *«Σύμβουλος»* επιλέγεται ως χαρακτηριστικό του περιεχόμενου του έργο του: παροχή συμβουλών. Αυτές μάλιστα δεν πρέπει να κατατίθενται ως απλές «λύσεις» ιδιαίτερων περιπτώσεων (μαθητών ή τάξεων), αλλά να υποτάσσονται στην κοινωνικά προσανατολισμένη ανάγκη της *«προκοπής»* του σχολείου, δηλαδή να έχουν ανανεωτικό του θεσμού περιεχόμενο. Επιπλέον, το πρόσωπο που θα υλοποιήσει το θεσμό αυτό παρουσιάζεται από τη μια κάτοχος και φορέας *«θεωρίας και πράξης»* στην αδιάσπαστη ενότητά τους, αλλά και συναισθηματικά- ιεραποστολικά αφιερωμένος στον κόσμο του σχολείου (*«δοσμένος»*). Δηλαδή περιγράφονται ως υψηλού επιπέδου ειδικοί της πράξης αλλά και *ηθικές* προσωπικότητες.

Στην ιστορική της πορεία η επεξεργασία των χαρακτηριστικών αυτών, αλλά και πολύ περισσότερο η ανάδειξή του Σ.Σ. σε βασική πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής του συνδικαλιστικού χώρου των δασκάλων, καλλιεργείται από τις δυνάμεις που συσπειρώνονται γύρω από τη ΔΑΣΚ[11]. Το πρώτο ολοκληρωμένο κείμενο παρουσίασης

---

[7] «Δ.Β.» 778/16-6-75, 1-4, «Οι απόψεις του Κλάδου για το Σχέδιο Νόμου "Περί γενικής Εκπαιδεύσεως"».

[8] Τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής ήταν ο Εμμ. Σπανουδάκης και Ι. Παυλίδης. Ο Φ. Τουλούπης μπορεί να χαρακτηριστεί και ως ο «πνευματικός πατέρας» του θεσμού, όπως τουλάχιστον αυτός προωθήθηκε από τη ΔΟΕ, αφού το σύνολο σχεδόν των ανώνυμων κειμένων που επεξεργάστηκαν το περιεχόμενό του ήταν γραμμένα από τον ίδιο. Αυτά δημοσιεύτηκαν αργότερα στο: Τουλούπης Φ., Για τη Δημοκρατία στη Δημοτική Εκπαίδευση, Αθήνα 1985. Ο ίδιος μετά την καθιέρωση του θεσμού δεν υπέβαλε αίτηση για την κατάληψη θέσης Σ.Σ. Η ενέργεια αυτή από ένα στενό κύκλο ανθρώπων θεωρήθηκε ως έμμεση κριτική για τη μορφή υλοποίησής του και τις συγκεκριμένες διαδικασίες επιλογής Σ.Σ., αλλά αγνοήθηκε μέσα στο περιβάλλον των πανηγυρισμών που επικράτησε τότε. Ο Φ. Τουλούπης έγινε στις αρχές της δεκαετίας του '90 πρόεδρος της ΔΟΕ και από τη θέση αυτή συνταξιοδοτήθηκε.

[9] Φ. Τουλούπης, *ο.π.*, 305. Το κείμενο αυτό αν και γραμμένο *μετά* την καθιέρωση του θεσμού βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με ότι έχει γραφεί από τον ίδιο *πριν* την καθιέρωση του Σ.Σ.

[10] Σαφώς σχηματική αντιπαράθεση «θεωρίας- πράξης» και «ελληνικής- ευρωπαϊκής πραγματικότητας».

[11] Κάποια ελάχιστα στοιχεία για τις προσπάθειες να προωθηθεί ο θεσμός ως πολιτικής της ΔΟΕ: Το θέμα του Σ.Σ. δεν είχε συμπεριληφθεί στην ημερήσια διάταξη της 44ης ΓΣ (πρώτη μεταδικτατορική). Πέρασε όμως στην ημερήσια διάταξη, κατά τη διάρκεια των εργασιών της ΓΣ, μετά από πρωτοβουλίες της ΔΑΣΚ. Τότε αποφασίστηκε και για πρώτη φορά η επί θητεία (5ετία) λειτουργία του νέου θεσμού (Τουλούπης Φ., *οπ.*, 305). Το ΔΣ (Καζαντζής), όμως, της ΔΟΕ περιορίστηκε να δημοσιεύει στο «Δ.Β.» μεγάλο αριθμό κειμένων που είτε ασκούσαν κριτική σε συγκεκριμένους επιθεωρητές και τις ενέργειές τους (ενδεικτικά: «Δ.Β.» 811/3-5-77, «Ενέργειες του Επιθεωρητή Δ.Σ. περιφερείας Κω που θίγουν την αξιοπρέπεια και το

του Σ.Σ. δημοσιεύεται στην «Εκπαιδευτική Αλλαγή», αμέσως μετά την ψήφιση του 309/76 παρατηρώντας εισαγωγικά ότι: *«Με το νέο Εκπαιδευτικό νόμο δε μεταφέραμε το αληθινό νόημα της αλλαγής από την τυραννία στη Δημοκρατία, στο ζήτημα της εποπτείας των Σχολείων»*[12] . Θεωρείται ότι με τη διατήρηση των Επιθεωρητών Β' και Α' τάξης και των Εποπτών το σχολικό σύστημα παραμένει εγκλωβισμένο *«στην υποτέλεια του αυταρχικού πνεύματος, της αρτηριοσκλήρωσης και τον καισαρισμό»*, φορείς των οποίων παραμένουν οι παραπάνω και είναι αδύνατο έτσι *«να εκσυγχρονιστή, να αναγεννηθή, να περάση το στάδιο της υπανάπτυξης και να γίνη αληθινή μορφωτική λειτουργία δημοκρατικής και ευρωπαϊκής χώρας»*. Ακόμη και η ίδια η χρήση των όρων *«Επι- θεωρητής»* και *«Επ-όπτης»* θεωρείται δηλωτική του προσανατολισμού των θεσμών αυτών που, προσεγγίζοντας από τα «πάνω» το σχολείο, έχουν ως αποστολή *«τον έλεγχο και τον κολασμό»*, σε αντιπαράθεση με *τη «συμβουλή, τη φωτισμένη υπόδειξη, την επιστημονική κατεύθυνση των εκπαιδευτικών της Περιφερείας του, τη θεραπεία της παιδαγωγικής επιστήμης και πράξης, την παροχή πολύπλευρης βοήθειας σε σχολεία, δασκάλους και μαθητές»*, που θα μπορούσε να έχει ο Σ.Σ. Το αίτημα των δασκάλων (αναφορά στη 44η ΓΣ) *«που ξέρουν τι σημαίνει εκπαιδευτική κατάσταση»*, αφού έζησαν *«στα ακραία χωριά μας»*, που θα μπορούσε *«να τονώση το νέο ή τον υποσιτισμένο δάσκαλο και να του δείξη πού, πώς και με τι μπορεί να μεταμορφώση το έργο του»*, δυστυχώς *«δεν προσέχτηκε, δεν υιοθετήθηκε»*. Αυτό θεωρείται ότι στάθηκε αδύνατο, γιατί δεν είναι εύκολο να *«λευτερωθής από το σκοτεινό κουβάρι των πιο ανέλεγκτων συναισθηματικών και άλλων δυνάμεων, που αλωνίζουν το ασυνείδητο όσων διγούν για δύναμη "άνοδο", αυθαιρεσία και τρανταχτό κουδούνισμα!»*.

Η κατασκευή, όμως, του νέου θεσμού ξεπερνά ήδη την αντιπαράθεση με τα πρόσωπα φορείς του θεσμού της επιθεώρησης και την εικονογράφησή του στον αντίποδά τους[13], για να συνδεθεί με τις ελπίδες που έχει ο χώρος της ΔΑΣΚ ιδιαίτερα για τις ευεργετικές επιπτώσεις που θα έχει ο νέος θεσμός στο συνολικό εκπαιδευτικό οικοδόμημα: *«Να εξαρθή [μέσω αυτού] στην πράξη ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της παιδευτικής λειτουργίας και να μπουν στέρεα τα θεμέλια της δημοκρατικής παιδεία και πολιτείας»*. Είναι, δηλαδή, εξαρχής καθαρό για την εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων, πως ο θεσμός αυτός μπορεί να αναδείξει, σε αντίθεση με τον επιθεωρητή- που εκτιμάται ότι συμβάλλει στη διατήρηση της αντίληψης ότι το σχολείο αποτελεί γραφειοκρατική κρατική λειτουργία- τα *«ιδιαίτερα χαρακτηριστικά»* της εκπαιδευτικής λειτουργίας αλλά και να συμβάλει στη δημοκρατική οργάνωση όχι μόνο της εκπαίδευσης αλλά και της *«πολιτείας»*. Από την παραπάνω, όμως προσέγγιση απουσιάζει μια συγκεκριμένη περιγραφή των χαρακτηριστικών αυτών. Η έλλειψη αυτή παραπέμπει στην υιοθέτηση από το χώρο του ιδεολογικού διπολικού σχήματος: *αυταρχικός έλεγχος=*

έργο του δασκάλου») είτε περιέγραφαν τις αντιθέσεις του σώματος των Επιθεωρητών με αυτό των δασκάλων (ενδεικτικά: «Δ.Β.» 781/10α/75, «Απάντηση της ΔΟΕ στο ψήφισμα της Ενώσεως Επιθ/τών Δ.Ε.») είτε καταδίκαζαν τις μεθόδους επιλογής τους (ενδεικτικά: «Δ.Β.» 775/5-4-75, Δελώνης Αντ. «Ένας ακόμα διαγωνισμός επιθεωρητών Δ.Ε... γιατί;»). Το πρώτο κείμενο, επί Καζαντζή, που διαπραγματεύεται την ανάγκη *«μεταμόρφωσης»* του θεσμού του *«Επιθεωρητή»* δημοσιεύεται στο «Δ.Β.» προς το τέλος της περιόδου της προεδρίας του, λίγο πριν τη ΓΣ του Ιουλίου κατά την οποία αποχωρεί (15/4/78). Το περιεχόμενο του κειμένου αυτού που υποδεικνύει και την εμπλοκή του ζητήματος του Σ.Σ. στην αντιπαράθεση ΔΑΣΚ- Καζαντζή θα παρουσιαστεί στη συνέχεια.

[12] «Εκπαιδευτική Αλλαγή» 9/Απρίλης- Μάης 1976, 3, «Σχολικοί Σύμβουλοι και όχι Επιθεωρητές». Οι παραπομπές εντός εισαγωγικών από το ίδιο κείμενο κατά πάγια τακτική.

[13] Η «φύση» των Επιθεωρητών περιγράφεται λίγο αργότερα και στη σχέση της με το πολιτικό καθεστώς της χώρας και τους μηχανισμούς εξουσίας: *«Φύσεις [οι Επιθεωρητές]αρχομανείς και υλόφρονες- δηλαδή κάθε άλλο παρά δασκαλικές- λησμονούν ακαριαία το δάσκαλο, το παιδί και το σχολείο και γίνονται "φόρτωμα" στους ισχυρούς της ημέρας για να "δεήσουν" να χαρίσουν σ' αυτές τη βούλα και τον παρά... Θυσιάζουν τα πάντα για να παραμείνουν ή να γίνουν εποπτικό προσωπικό... Εκλιπαρώντας "μέχρι δακρύων" να γίνουν ισχυροί και κείνοι, καταντούν για τους υφισταμένους των ανάλγητοι καίσαρες και για τους προϊσταμένους των γλοιώδεις υπηρέτες. Έτσι θυσιάζουν τις ηθικές αρχές και υπηρετούν και υμνούν ομοθυμαδόν κάθε τυραννία»* (Προοδευτική Παιδεία» 4/Μάιος 1977, 3, «Ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου αρχή αναγέννησης»).

αυταρχική, αναχρονιστική εκπαιδευτική λειτουργία του σχολείου/(κόντρα στο) συμβουλή-καθοδήγηση= απελευθερωτική εκπαιδευτική πράξη- εκπαιδευτικός νεωτερισμός. Είναι δηλαδή, εξ αρχής αδύνατο να καθοριστεί σε τι ακριβώς συνίστανται οι πολλαπλές σχέσεις και περιεχόμενα που μπορεί να λάβει το δεύτερο σκέλος και ποιες θα ήταν οι διαστάσεις της λειτουργίας των σχέσεων Σ.Σ. και των συγκεκριμένων πρωτοβουλιών των εκπαιδευτικών σε συνθήκες όπου η επίσημη κρατική ιδεολογία θα προωθούσε συγκεκριμένα περιεχόμενα εκπαιδευτικής πράξης αυτοκαθορίζοντάς τα ως «προοδευτικά» και «ανανεωτικά»[14].

Η σύλληψη και η σπουδαιότητα του θεσμού επιχειρείται να θεμελιωθεί με την προβολή της άποψης πως *«κάθε Πολιτεία πραγματώνει το πνεύμα της μέσα στους θεσμούς της»* και μέσω των θεσμών αυτών *«διαμορφώνεται και προσδιορίζεται η ζωή, ο ρόλος και η συμπεριφορά ιδρυμάτων, οργάνων και πολιτών»*[15]. Αν λοιπόν θεσμοί ενός τυραννικού κράτους παραμένουν και μετά τη μετατροπή του σε δημοκρατικό, εμποδίζουν την εξέλιξή του και το διαστρέφουν. Έτσι, μόνη διέξοδος και για το δημοκρατικό κράτος αλλά και για τη δημοκρατική λειτουργία των ιδρυμάτων, των οργανισμών του και τη δημοκρατική εκπαίδευση των πολιτών του είναι, κατά την προσέγγιση, η εισαγωγή νέων θεσμών *«κατά τις επιταγές του πνεύματος και της ουσίας της Δημοκρατίας»*. Σε αυτό το πλαίσιο υποστηρίζεται ότι πρέπει να γίνει κατανοητή η ανάγκη του νέου θεσμού. Να μη θεωρηθεί απλή πρόταση που διευκολύνει την απομάκρυνση από θέσεις επιθεωρητών οργάνων του *«φασιστικού καθεστώτος»*, αλλά ενέργεια που επιτρέπει από μόνη της *«να συντριβούν οι [χουντικές] δομές εξουσίας»*.

Η άποψη αυτή επιτρέπει και την ερμηνεία της άρνησης υιοθέτησης της πρότασης από την κυβέρνηση της Ν.Δ. και «αποκαλύπτει» παράλληλα τις πολιτικές προθέσεις της: *«Για πολλούς λόγους το αίτημα αυτό μένει ως σήμερα ανικανοποίητο. Ένας όμως είναι ο ουσιαστικότερος: η επέμβαση των παραγόντων που θέλουν να σώσουν το σύστημα, τις δομές τους και τα όργανα, που εξυπηρετούν την επιβίωση των δυναστών του Λαού μας, την εξάρτηση και την αναπαραγωγή»*. Έτσι το κυβερνητικό κόμμα (Ν.Δ.) παρουσιάζεται ως συνέχεια των πολιτικών ηγεσιών που δυνάστευσαν το *«Λαό μας»*, ανέχτηκαν την εξάρτηση και φρόντισαν για την αναπαραγωγή του κοινωνικού συστήματος[16].

Παράλληλα *«η καταγωγή και η χρεωκοπία του θεσμού»* του Επιθεωρητή αναζητείται στις λογικές και ιδεολογικές σκοπεύσεις που επικράτησαν, όταν *«πρωτοθεμελιώθηκε με τη νομοθετική βούληση της Βαυαρικής Δεσποτείας και των διαδόχων της»* το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Αυτές θεωρείται πως επέβαλαν: α)τις πρακτικές *«ελέγχου και τιμωρίας»*, που από τότε συνοδεύουν το θεσμό και εμφανίζονται στην τακτική του *«αιφνιδιασμού»* των δασκάλων που εφαρμόζουν οι Επιθεωρητές, β)την *«έκθεση φόβητρο και "προ-πο"»*, που αποτελεί αιτία *«άγχους»* και *«επαγγελματικών και οικογενειακών δυσχερειών»*, γ)τις πρακτικές που ποτέ δε λησμονούν τα *«φρονήματα»* και το *«ήθος»* του δασκάλου και τέλος δ)τη συνήθεια να επιβάλουν στους υφιστάμενούς τους (δασκάλους) μέσω *«εγκυκλίων»* τις εκπαιδευτικές τους απόψεις, που αποτελούν συχνότατα *«θεωρητική ανάπτυξη από δεύτερο και τρίτο χέρι»* και λειτουργούν ως *«παρατήρηση, αλλά*

---

[14] Είναι, δηλαδή, εμφανές ότι απουσιάζει μια παράλληλη κριτική προσέγγιση των περιεχομένων της σχολικής γνώσης, η οποία μπορεί να συγκροτηθεί εξάλλου μόνο μέσω μιας κριτικής κοινωνιολογικής προσέγγισης του εκπαιδευτικού θεσμού. Για μια τέτοια προσέγγιση σε σχέση με τα προβλήματα που προέκυψαν στη φάση υλοποίησης του θεσμού του Σ.Σ.: Νούτσος Χαρ., «Οι σχολικοί Σύμβουλοι», στο Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική, Θεμέλιο 1986, 105- 116. Το σημαντικό αυτό κείμενο εντοπίζει τη *«μυθοποίηση»* του θεσμού στην εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων. Τον επιτυχημένο αυτό όρο δανείζεται και η παρούσα προσέγγιση.

[15] «Προοδευτική Παιδεία» 9/Δεκέμβριος 1977- Ιανουάριος 1978, 1-2, (Τουλούπης Φ.) «Γιατί πρέπει να αλλάξει ο θεσμός του Επι- θεωρητή Δημοτικού Σχολείου». Το όνομα του συγγραφέα σε παρένθεση γιατί το άρθρο δημοσιεύτηκε ανυπόγραφο.

[16] Η εκπαιδευτική ιδεολογία δένεται έτσι με τις «ερμηνείες» της νεώτερης ιστορίας που συγκροτήθηκαν σταδιακά στη ΔΟΕ (στο ίδιο ΙΙΙ.5.).

και σαν ξένη θέληση»[17]. Έτσι, διαμέσου της καταφυγής και στην «ιστορική» ερμηνεία θεωρείται ότι με την ύπαρξη του Επιθεωρητή *«το σχολείο δένεται στο γραφειοκρατικό κλοιό και η ζωή του θεωρείται απαίτηση των διατάξεων: έλεγχος και δουλειά, αποστέωση και ρουτίνα»*.

Το «Δ.Β.», το 1978, με άρθρο που υπογράφει η *«Διοίκηση»* αναφέρεται εκτεταμένα στην ανάγκη *«θεμελιακής μεταμόρφωσης»* του θεσμού του Επιθεωρητή με αφορμή την τοποθέτηση Επιθεωρητών Β΄, μετά από πολύμηνες περιπέτειες και προσφυγές θιγομένων στο ΣτΕ[18]. Η προσέγγιση του θέματος ακολουθεί το παράδειγμα των κειμένων της «Προοδευτικής Παιδείας». Έτσι, γίνεται αποδεκτό ότι *«η προϊστορία του θεσμού»* είναι ανάλογη του *«πνεύματος»* με το οποίο η *«Ελληνική Πολιτεία»* εφάρμοσε *«κατά καιρούς την εκπαιδευτική της πολιτική»*, με αποτέλεσμα ο θεσμός να εξελιχθεί σε *«περισσότερο διοικητικός- εποπτικός και λιγότερο εκπαιδευτικός διοικητικός- παιδαγωγικός»*. Το γεγονός αυτό συνδυάστηκε με την επικράτηση της αντίληψης ότι το σχολείο είναι *«βασικά και κύρια μια κρατική υπηρεσία και ο εκπαιδευτικός λειτουργός, ιδιαίτερα των κατωτέρων βαθμίδων, ένας απλός δημόσιος υπάλληλος»*. Έτσι γρήγορα διαμορφώθηκε ένα καθεστώς *«διπλής εξάρτησης: του επιθεωρητή από την κεντρική εξουσία και του εκπαιδευτικού λειτουργού από τον επιθεωρητή»*. Το πρώτο σκέλος της εξάρτησης ενισχύθηκε *«από τον τρόπο της επιλογής του εποπτικού προσωπικού, τον οποίον η κρατική εξουσία φρόντισε κάθε φορά να προσαρμόζει, να "κόβει" στα μέτρα των ευκαιριακών της σκοπιμοτήτων»*. Ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη συγκυρία, *«τη μεταρρυθμιστική περίοδο που διερχόμαστε»*, παρά τις μικρές αλλαγές που σημειώθηκαν στο διοικητικό σύστημα ο *«κορμός του»*, δηλαδή ο Επιθεωρητής, *«παραμένει ακόμα συγκεντρωτικός, αυταρχικός, γραφειοκρατικός»*. Έτσι, το έργο τους *«εκτελείται φορμαλιστικά και τυπικά»* και συχνά η συμπεριφορά τους έρχεται *«σε κατάφωρη αντίθεση με βασικές αρχές της παιδαγωγικής και διδακτικής επιστήμης»* και σε κάποιες περιπτώσεις *«πιστεύουν πως έχουν αναμφισβήτητο "αλάθητο" σε όλα τα θέματα που αφορούν τη σχολική και διδακτική πράξη»*.

Το συμπέρασμα και εδώ είναι πως *«εγκαινιάστηκε μια μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο χώρο της παιδείας, αφήνοντας όμως ασυγχρόνιστο ένα βασικό θεσμό: το θεσμό του επιθεωρητή»*. Η προσέγγιση αυτή, σε σχέση με τις προηγούμενες, εντοπίζει περισσότερο την ανάγκη ύπαρξης του νέου θεσμού στα δίπολα σχέσης δασκάλου-ελεγκτή και ελεγκτή- κεντρικής εξουσίας και ενδιαφέρεται λιγότερο για τις επιπτώσεις της στις εκπαιδευτικές διαδικασίες. Παράλληλα σ' αυτή απουσιάζει κάθε αναφορά στο *«Σχολικό Σύμβουλο»*. Αντίθετα σημειώνεται: *«και ας μη γελιόμαστε, παίζοντας με τις λέξεις, όπως συμβαίνει πολλές φορές στον τόπο μας. Ο Επιθεωρητής εύκολα μπορεί να αλλάξει όνομα και να πάρει οποιαδήποτε εντυπωσιακή μετονομασία. Αλλ' αυτό θα είναι ανώφελο, αν ο θεσμός και η τακτική της εφαρμογής του το επιτρέπουν- ή τον αναγκάζουν- να πολιτεύεται με την παραδοσιακή νοοτροπία»*.

---

[17] Ο συγγραφέας του άρθρου, επειδή γνωρίζει πραγματικά εκπαιδευτική ιστορία, αισθάνεται την ανάγκη να ερμηνεύσει το γιατί ο θεσμός του Επιθεωρητή δεν άλλαξε *«ούτε όταν μπήκαν στη Δημοτική Εκπαίδευση οι πρώτοι δάσκαλοι "επι- θεωρητές"»*. Η ερμηνεία που δίνεται σχετίζεται με το ότι ο *«επιθεωρητικός θεσμός έχει τις δικές του επιταγές»* και ενισχύει ουσιαστικά τα επιχειρήματα του συγγραφέα. Η ανάγκη αυτή εμφανίζεται πιθανότατα γιατί γνωρίζει- έστω από διηγήσεις παλαιοτέρων- ότι και στην περίπτωση εκείνη το διδασκαλικό σώμα είχε επενδύσει πολλές ελπίδες στη χειραφέτησή του από την εποπτεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Κάποια στοιχεία των επιχειρημάτων που συνέδεαν τη δημιουργία του ΜΔΔΕ με τη «χειραφέτηση» των δασκάλων από τη *«Μέση»*: Σαλτερής Ν., «Η δίχρονη μετεκπαίδευση των δασκάλων» *ΕΒτΔ, ο.π.*). Για την ανταπόκριση που έβρισκε η επιχειρηματολογία του Ν. Εξαρχόπουλου και στις τάξεις κομμουνιστών δασκάλων, ως *«έσχατες συνέπειες της κομματικής γραμμής»* της εποχής: Νούτσος Μπ., Ιστορία της Εκπαίδευσης και Ιδεολογία, *ο.π.*, 165-166). Στο βιβλίου του Φ. Τουλούπης σημειώνει ότι οι πρώτες φωνές για το διαχωρισμό της *«εποπτείας από την εκπαιδευτική διοίκηση»* εμφανίζονται στο «Δ.Β.» μετά το 1954 (Λαζαρίδης Κ, «Απαραίτητη η αλλαγή του διοικητικού συστήματος στη Στοιχειώδη Εκπαίδευση», *Διδασκαλικό Βήμα* φ. 347-348/1957, 2-3).

[18] «Δ.Β.» 830/15-4-78, 1-2, Η Διοίκηση της ΔΟΕ, «Επιθεωρητές Σχολείων. Ένας αποτυχημένος και αναχρονιστικός θεσμός, που χρειάζεται θεμελιακή μεταμόρφωση».

Η αποφυγή αναφοράς του όρου «Σχολικός Σύμβουλος» συνδέεται με την αντίδεση του προέδρου Καζαντζή στην αντιπολιτευόμενη ΔΑΣΚ που τον προωδεί και την ίδια στιγμή περιγράφει, θετικά πλέον, το περιεχόμενό του[19]. Σύμφωνα με αυτήν τα χαρακτηριστικά του νέου θεσμού καθορίζονται σε δύο ομάδες. Η πρώτη αντιστοιχεί, με βάση την προσέγγιση του κειμένου, στην έννοια του *«σχολικός»*: α) ο *«Σχολικός Σύμβουλος ως άνθρωπος και πολίτης και δάσκαλος πρέπει να βιώνει και να καταφάσκει τις αξίες της δημοκρατικής πολιτείας, παιδείας και ζωής»*, β) είναι *«ο ισότιμος συνεργάτης και συνερευνητής»* του δασκάλου και δεν έχει καμιά σχέση με το διοικητισμό, τον ετσιθελισμό, τις εγκύκλιες διαταγές και τη βαθμολογία, γ) επιθυμεί *«να συμβάλει στην προώθηση της παιδαγωγικής και διδακτικής έρευνας και της αρτιώτερης σχολικής οργάνωσης της περιφέρειάς του»*, δ) *«ρίχνει το μεγαλύτερο βάρος της προβληματικής και της δράσης τους στο σχολείο»* και για να επιτύχει παιδαγωγικά αποτελέσματα συνεργάζεται αρμονικά με το δάσκαλο, το διευθυντή και τη *«Σχολική Εφορία»*, ε)*«δεν βλέπει την κύρια αποστολή του στη διεκπεραίωση των χαρτιών του γραφείου»*, δηλαδή δεν καθορίζεται από τις *«διοικητικές του ικανότητες»*, υπάρχει για το σχολείο με την *«καρδία και την ψυχή του»*. Η δεύτερη ομάδα σχετίζεται με την έννοια του *«συμβούλου»*: α)αποτελεί καθημερινό συμπαραστάτη *«στην επιστημονική σχολική εργασία και οργάνωση»*, β)*«δημιουργεί μαζί με τους δασκάλους της σχολικής περιφέρειας έντονη παιδαγωγική και διδακτική ζωή σε κάθε σχολικό κύτταρο, από το πιο άτονο μέχρι το πιο δυναμογόνο, βοηθώντας, οργανώνοντας, κατασκευάζοντας, καλλιεργώντας, προωθώντας και λύνοντας προβλήματα, διδάσκων και διδασκόμενος, δίνοντας και παίρνοντας πολύτιμη συμβουλή και πείρα»*.

Ο προσδιορισμός των χαρακτηριστικών, παρά τα ταυτολογικά στοιχεία και επικαλύψεις που εμπεριέχει, *επιχειρεί να προσδιορίσει ένα στενό συνεργάτη του δασκάλου οικειοθελώς απαλλαγμένο από τα προνόμια της διοικητικής γραφειοκρατίας, ηθικά προσανατολισμένο στο «καλό» του σχολείου και βασικό συντελεστή- υποκινητή μιας προσπάθειας αναζωογόνησης της σχολικής πραγματικότητας. Οι δυνατότητες, δηλαδή, ενός θεσμού έχουν ήδη μυθοποιηθεί.*

Θεωρείται ότι αυτός ο θεσμός μπορεί να λειτουργήσει αν α)αποκλείει όσους επιδιώκουν διαμέσου της ανάδειξης σε θέση Σ.Σ. *«απόλαυση της εξουσίας, ικανοποίηση του πορτοφολιού και της όποιας ματαιοδοξίας»*, β)υλοποιηθεί μέσα από ένα καλά κατοχυρωμένο νομικό πλαίσιο μιας δημοκρατικής πολιτείας που θέλει να προωθήσει δημοκρατικούς θεσμούς, γ)σχετίζεται με την προώθηση των πρακτικών και της αντίληψης ότι *«ο έλεγχος είναι προϊόν συνεργασίας και κοινής προσπάθειας»* και δ)δεν αποκλείει τη συμμετοχή σ' αυτό δασκάλων που δεν έχουν πτυχίο του ΜΔΔΕ ή *«χαρτιά»* που δήθεν αποδεικνύουν τις παιδαγωγικο- επιστημονικές τους ικανότητες. Προτείνεται μάλιστα οι δάσκαλοι που θα υποβάλλουν υποψηφιότητα να έχουν *«σαν βάση την 25ετία στην υπηρεσία και στην πρώτη 3ετία να είναι δόκιμοι»*, να προέρχονται από τους βαθμούς του Διευθυντή Α και Β και να μειωθούν όλα τα επιδόματα που παρέχει στους Επιθεωρητές ο 309/76, διατηρώντας ένα επίπεδο αποδοχών κατά 5% ανώτερο των αποδοχών των διευθυντών Α[20].

Η ανάληψη της προεδρίας του ΔΣ από το Γεωργιάδη ανοίγει τις σελίδες του «Δ.Β.» σε προσεγγίσεις του θεσμού, οι οποίες δε διαφέρουν από ότι έχει ήδη περιγραφεί στις στήλες της «Προοδευτικής Παιδείας»[21]. Το Μάρτιο του 1980 δημοσιεύεται, ανυπόγραφο, κείμενο του Φ. Τουλούπη που συμπυκνώνει τα προηγούμενα

---

[19] «Προοδευτική Παιδεία» 12/Μάιος- Ιούνιος 1978, 2, (Τουλούπης Φ.), «Ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου. Μια γενική προσπέλαση του θέματος».

[20] Ο συνδυασμός της υπερβολικής εξιδανικεύσης και απαιτήσεων απέναντι των Σ.Σ. από τη μια και της έλλειψης σαφώς προσδιορισμένων «απολαβών» μπορεί να προστεθεί στο αμάλγαμα των λόγων εκείνων που οδήγησε στην περιορισμένη έκφραση επιθυμίας των δασκάλων να διεκδικήσουν θέση Σ.Σ. Για μια αναφορά στους λόγους που προέκυψαν μετά την υλοποίηση του θεσμού: Χαρ. Νούτσος, *ο.π.*, 108.

[21] Ενδεικτικά: «Δ.Β.»851/1-6-79, 5, Κακαβάκης Κ., «Ο θεσμός του επιθεωρητή σήμερα: Άρνηση και φραγμός στη δημιουργία και στους κοινωνικούς στόχους του δασκάλου».

επιχειρήματα[22]. Το κείμενο συνοδεύεται από τη βινιέτα: *«Χρέος μιας δημοκρατικής πολιτείας είναι η καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου»*. Η αναμενόμενη εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ οδηγεί στην απαίτηση για άμεση μετατροπή της άποψης του σ.κ. των δασκάλων για την αλλαγή του θεσμού εποπτείας των σχολείων σε κρατική εκπαιδευτική πολιτική. Ως τέτοια, μάλιστα, εντάσσεται στα πρώτα τρία *«θεσμικά αιτήματα»* που μπορούν να προωθηθούν άμεσα μετά τις εκλογές[23].

Η επιμονή της ΔΟΕ και η υιοθέτηση του θεσμού από το ΠΑΣΟΚ επιδρά και στη συμπεριφορά μέρους των Επιθεωρητών της Δημοτικής Εκπαίδευσης. Αμέσως μετά τις εκλογές ομάδα 60 Επιθεωρητών αποχωρεί από την Ένωσή τους, καταθέτοντας στο Προεδρείο της δήλωσης όπου γίνεται *«επισήμανση των αδυναμιών και των τρωτών της σημερινής δομής του αναχρονιστικού θεσμού του Επιθεωρητή»*, θεωρείται ότι ο θεσμός εξελίχθηκε *«σε αρνητικό παράγοντα της εκπαίδευσης»* και αποκόπηκε από τους *«φυσικούς του συνεργάτες τους Δασκάλους και Νηπιαγωγούς»*. Οι 60 Επιθεωρητές, τέλος, υπόσχονται *«να βοηθήσουν στην καθιέρωση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου»*[24]. Παράλληλα, το ΥΠΕΠΘ, μετά από σχετική εισήγηση της ΔΟΕ, καλεί στις 15/1/82 τους Επιθεωρητές να αναστείλουν *«κάθε επιθεώρηση και σύνταξη υπηρεσιακών εκθέσεων»* και να περιοριοθούν στην εκτέλεση *«των λοιπών»* καθηκόντων τους *«μέχρι της αναμορφώσεως του θεσμού της επιθεωρήσεως και του τρόπου αξιολογήσεως του διδακτικού προσωπικού»*[25]. Οι διαδικασίες για τη μετατροπή της πρότασης της ΔΟΕ σε κρατική εκπαιδευτική πολιτική έχουν ανοίξει.

Το Σεπτέμβριο του 1982 η κυβέρνηση έχει ετοιμάσει πλέον το νομοθετικό πλαίσιο[26]. Η ΔΟΕ το υποδέχεται χαρακτηρίζοντάς το *«τεράστια κατάκτηση»* δηλώνοντας

---

[22] «Δ.Β.» 866/16-3-80,1, (Τουλούπης Φ.) «Επιθεωρητής: Ο θεσμός που πρέπει να καταργηθεί». Την ταυτότητα των θέσεων του κειμένου ιδιαίτερα με αυτό της «Π.Π.» του 1978 σημειώνει ο ίδιος ο συγγραφέας τους: Τουλούπης Φ. *ο.π.*, 304.

[23] Τα δύο άλλα είναι η ένταξη των Π.Α. στα πανεπιστήμια (*«ανωτατοποίηση»*) και ο *«εκδημοκρατισμός της παιδείας από τα χουντικά κατάλοιπα»*. Αυτά δηλώνει ο αντιπρόεδρος της ΔΟΕ, Θ. Αλεξανδρόπουλος, παραμονή των βουλευτικών εκλογών (Μπέκας Μ., «Ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε η Δεξιά για τη δημοτική εκπαίδευση. Το ΠΑΣΟΚ υιοθετεί όλα τα αιτήματα των δασκάλων», εφ. *«Θεσσαλονίκη»*, 6/10/81). Το αίτημα όμως του *«εκδημοκρατισμού»*, πέρα από το ότι λειτουργεί ως καθαρά πολιτική- προπαγανδιστική υπέρ του ΠΑΣΟΚ θέση, εμπεριέχει ως ενέργεια και την εφαρμογή του θεσμού του Σ.Σ., αφού μια διευρυμένη επανάκριση του εποπτικού- διοικητικού σώματος, μέσα από ένα νόμο μάλιστα, θα διευκόλυνε, αν δεν εξυπηρετούσε απόλυτα, την απομάκρυνση όλων εκείνων των Επιθεωρητών που θεωρούνταν ως *«χουντικά κατάλοιπα»* και παράλληλα θα επέτρεπε στο κόμμα αυτό να προωθήσει στα ανώτερα κλιμάκια της εκπαιδευτικής γραφειοκρατίας νέα πρόσωπα, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Για την επιμονή της ΔΟΕ στην άποψη ότι στο σώμα των Επιθεωρητών υπήρχαν πρόσωπα αντιδημοκρατικά: «Δ.Β.» 908/16/82, «Απαράδεκτες ενέργειες Επιθεωρητή. Υπάρχουν ακόμα σκοταδιστές!». Το ΠΑΣΟΚ ένταξε το θεσμό του Σ.Σ. στο προεκλογικό του πρόγραμμα του 1981.

[24] «Δ.Β.» 905/12α/81, 1, «60 Επιθεωρητές αποχώρησαν». Η δήλωση κατατέθηκε στις 4/12/81. Το κείμενο πληροφορούσε ότι μετά την κίνηση των 60 *«άρχισαν κιόλας [άλλοι Επιθεωρητές] να εκδηλώνουν την συμπαράστασή τους στην κίνηση αυτή»*.

[25] «Δ.Β.» 908/16/82, «Επιθεωρήσεις τέλος. Ικανοποιήθηκε το αίτημα της ΔΟΕ». Στο κείμενο περιέχεται και η απόφαση του Υπ. Παιδείας, Ελ. Βερυβάκη, από όπου και τα αποσπάσματα.

[26] Εντωμεταξύ, τον Ιούνιο του 1982 η ΓΣ της ΟΛΜΕ αποδέχεται επίσημα το θεσμό του Σ.Σ. Στην εισηγητική έκθεση του Απ. Κακλαμάνη σημειώνεται ότι *«επί πολλά χρόνια οι εκπαιδευτικοί και των δύο βαθμίδων, δια των συλλογικών τους οργάνων, επίμονα επισήμαναν την πλήρη ανεπάρκεια του θεσμού [του Επιθεωρητή] να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των αρμοδιοτήτων και των δύο τομέων [διοικητικός-καθοδηγητικός], ιδίως όμως του σημαντικότερου του συμβουλευτικού- καθοδηγητικού και ζητούσαν μια δραστική αλλαγή»*. Στην ίδια θεωρείται ότι ο θεσμός του Επιθεωρητή, όπως λειτούργησε, παρέβλεπε τον καθοδηγητικό του ρόλο (το χαρακτηρίζει *«πάρεργο»* του Επιθεωρητή) και περιοριζόταν στη *«σύνταξη μιας τυπικής έκθεσης»*. Ο νέος νόμος, που προχωρά *«στη διάκριση των διοικητικών και καθοδηγητικών αρμοδιοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο κι ορίζει αντίστοιχα δύο αρμόδια στελέχη: το διοικητικό Προϊστάμενο και το Σχολικό Σύμβουλο»*, εκτιμάται ότι εμπεριέχει ως *«σημαντικότερο νέο στοιχείο»* το θεσμό του Σ.Σ. που είναι επιφορτισμένος με αρμοδιότητες *«που καθοδηγούν και προάγουν την εκπαιδευτική πράξη»*, θα *«επιλέγεται με αυστηρά ποιοτικά κριτήρια»* και θα υπηρετεί *«το έργο αυτό με θητεία»* (η Εισηγητική Έκθεση και ο 1304/82 στο «Δ.Β.» 926/12α/82, 2-10). Στην έκθεση δεν εμπεριέχεται

ότι *«όλοι μαζί και ο καθένας χωριστά θα πρέπει να αγκαλιάσουμε και να στηρίξουμε το νέο θεσμό»*, ώστε να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που παρουσιάζονται κατά τη *«μετατροπή της θεωρίας σε πράξη»*[27]. Εκτιμά επιπλέον ότι *«οι δυνάμεις που συντηρούσαν μέχρι σήμερα το Επιθεωρητικό σύστημα δεν πρόκειται να αδρανήσουν μπροστά στο γκρέμισμα του οικοδομήματος που τους εξασφάλιζε τον έλεγχο στο χώρο της εκπαίδευσης και διαμόρφωνε κλίμα υποταγής του "αδύνατου" στο "δυνατό"»*. Απόλυτα αρνητικές και έντονες αντιδράσεις για την καθιέρωση του θεσμού δεν υπήρξαν[28].

Η διαδικασία της ουσιαστικής υλοποίησης, όμως, δεν έχει αρχίσει. Δύο σημεία αποκτούν τώρα για τη ΔΟΕ εξέχουσα σημασία: τα συγκεκριμένα πρόσωπα που θα επιλεχτούν ως Σ.Σ. και η κατάθεση του Π.Δ. που προβλέπει τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητές τους. Τα δύο αυτά ζητήματα για τη ΔΟΕ σχετίζονται. Υποστηρίζει, λοιπόν, ότι *«είναι ζωτικής σημασίας να ξεκαθαριστεί από την αρχή της εφαρμογής του θεσμού ότι ο Σχ. Σύμβουλος είναι ένας εντελώς νέος θεσμός και όχι πρόσωπο»*, αλλά παράλληλα *«υπάρχει κίνδυνος απ' τις όποιες αδυναμίες των προσώπων που θα επιλεγούν για Σ.Σ. να προκληθεί ζημιά στο θεσμό»*. Έτσι, για να αποφευχθεί κάθε παρανόηση που θα οδηγούσε στην αντίληψη ότι *«ο Σχ. Σύμβουλος είναι περίπου ο παλιός Επι/τής»*, επιζητά παράλληλα με την επιλογή (όπου θεωρεί κομβικό ζήτημα να συμμετέχει και η ίδια) να λάβει μέτρα *«η πολιτεία»*, ώστε να υπάρξουν εκείνες οι προϋποθέσεις που θα επιτρέγουν στο θεσμό να λειτουργήσει πραγματικά ως νέος στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος (*«συλλογικά όργανα, υλικοτεχνική υποδομή, συνεργάτες του Σχ. Συμβούλου, επιτελείο εκπ/κών που θα στηρίζει το έργο του»*)[29]. Παράλληλα, θεωρεί ότι στο Π.Δ. δεν πρέπει να συμπεριληφθούν *«διατάξεις, διατυπώσεις ή φράσεις που θα θυμίζουν τον καταργημένο θεσμό του Επιθεωρητή»*.

Έτσι, στην κριτική για το συγκεκριμένο σχέδιο Π.Δ. του ΥΠΕΠΘ επιμένει στην αλλαγή όσων εκφράσεων παραπέμπουν στην ύπαρξη σχέσεων υπαλληλίας, ζητά την προγραμματισμένη ή έκτακτη παρουσία του Σ.Σ. στο σχολείο πάντα μετά από συνεννόηση με το διευθυντή του και τους συγκεκριμένους εκπαιδευτικούς, ώστε να απαλειφθεί

καμιά αναφορά στο θεσμό του Σ.Σ. ως μοχλού για τη συνολική μεταρρύθμιση του σχολικού συστήματος, που όπως δείχθηκε προηγουμένως είχε συλληφθεί στο χώρο της ΔΟΕ.

[27] «Δ.Β.» 926/12α/82, 1, «Μπροστά στο νέο θεσμό του Σχολικού Συμβούλου».

[28] «Δ.Β.» 921/9/82, 1, «Ο αγώνας συνεχίζεται». Για μια αναφορά στα άρθρα του ημερήσιου τύπου: Ανδρέου Απ. «Ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου. Από το αίτημα στην πραγματικότητα», *Σύγχρονα Θέματα* τ 28, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 1986, 87. Γενικότερα το ΚΚΕ εκτίμησε ότι ενώ *«δινόταν η ευκαιρία για αναδιάρθρωση της οργάνωσης της διοίκησης στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση το θέμα περιορίστηκε σε πλαίσια που βοηθούσαν τη Δεξιά»* και ο Σ.Σ. *«έπεσε σαν στάχτη στα μάτια του κλάδου των εκπαιδευτικών»*, θεωρώντας ότι ο θεσμός δεν απέκτησε *«συγκεκριμένο παιδαγωγικό περιεχόμενο, που δεν είχε σχέση με εκείνο του παλιού επιθεωρητή»*, μοιράστηκε τις αρμοδιότητες του με τον *«Προϊστάμενο Διοίκησης»* και έτσι *«η αυταρχική προσωποπαγής διοίκηση της Δεξιάς δεν άλλαξε παρά μόνο πρόσωπα που από ένα έγιναν δύο»* (Γκόγκος Αργ. «Αλλαγή και Εκπαίδευση», *ΚΟΜΕΠ* αρ. 9, Σεπτέμβρης 1983, 57). Οι θέσεις μεταφραζόταν από τις συνδικαλιστικές παρατάξεις του ως ανάγκη *«πραγματικής αλλαγής»*. Στο χώρο των συνδικαλιστών που σχετίζονταν με τη Ν.Δ. οι αντιρρήσεις περιορίζονταν *«στον τρόπο εκλογής και στο μετακλητό»* (από την κριτική του Κ. Σπαγκόπουλου, «Δ.Β.»948/2/84, «Από τις συνεδριάσεις του διοικ. συμβουλίου της ΔΟΕ»). Άλλο στέλεχος του ίδιου χώρου αποδέχεται ότι ο διαχωρισμός του διοικητικού από το παιδαγωγικό- επιστημονικό έργο *«έπρεπε»* να γίνει και ότι *«προς την κατεύθυνση αυτή είχε υπάρξει σοβαρός προβληματισμός»* και κατά την περίοδο διακυβέρνησης της Ν.Δ. (Βαλσαμάκη Η., «Οι Σχολικοί Σύμβουλοι», *Πολιτικά Θέματα* τ. 517, 5/10/84, 26), παρά το γεγονός ότι βουλευτές της ΝΔ, κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου στη Βουλή, χαρακτήρισαν το θεσμό του Επιθεωρητή επιτυχημένο και υποστήριξαν τους παλιούς Επιθεωρητές. Στο χώρο της ΑΣΚΕ η πρόταση για το Σ.Σ. υποστήριζε ότι ο θεσμός *«πρέπει να είναι ανοιχτός σ' όλους τους συναδέλφους»*, οι Σ.Σ. να εκλέγονται από *«Εκπαιδευτικό Συνέδριο»* που θα συγκροτούσαν ομάδες 80 δασκάλων (κατά περιοχή), να είναι μετακλητοί αν το ζητήσουν τα 2/3 των εκλεκτόρων τους και να ασκεί καθαρά εκπαιδευτικό έργο και όχι αξιολόγηση. Ο θεσμός εντάσσεται γενικότερα στην άποψη που επεξεργάζεται γενικότερα από τους εκπαιδευτικούς του ΚΚΕεσ. για την *«αυτοδιοικούμενη εκπαίδευση»* («Εκπαιδευτική Φωνή», 11-12/Φλεβάρης- Μάρτης/1982, 1, «Ο Θεσμός του Σχολικού Συμβούλου» και «Εκπαιδευτική Φωνή» 23-25/Φλεβάρης/84, 2, «Ελεύθερα και σταράτα. Οι Σχολικοί Σύμβουλοι»).

[29] «Δ.Β.» 945/12/83, 20, «Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των Σχολικών Συμβούλων»

θεσμικά ή περίπτωση *«αιφνιδιασμών»* και τέλος προτείνει την πλήρη απάλειψη του άρθρου που προέβλεπε τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες αξιολόγησης (*«άρθρο 8: Μετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης των εκπαιδευτικών σύμφωνα με τα όσα ορίζει ο νόμος»*), με το σκεπτικό ότι *«δεν υπάρχει νομικό πλαίσιο»*[30].

Η Ομοσπονδία στην κριτική αυτή επιδιώκει, επιπλέον, να συμπεριληφθούν στο Π.Δ. αναφορές που σχετίζονται με την υποχρέωση των Σ.Σ. να καθοδηγούν τους δασκάλους *«με θεωρητικές και κυρίως πρακτικές υποδείξεις μεθόδων διδασκαλίας»*, να *«βοηθούν τους εκπαιδευτικούς της περιοχής τους να εκπληρώσουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό την αποστολή τους»*, χωρίς να την απασχολούν η ιδεολογική και κοινωνική διάσταση των θεωρητικών προσεγγίσεων και της υποδεικνυόμενης μεθοδολογίας, *ούτε* τα αντίστοιχα περιεχόμενα που μπορεί να λάβει η έννοια της *«αποστολής»*. Η άποψη ότι αυτά στο νέο πολιτικό περιβάλλον βρίσκονται σε *«προοδευτική κατεύθυνση»* είναι δεδομένη και απόρροια των ελλείψεων και αδυναμιών της ανάλυσης της ΔΟΕ που εντοπίστηκαν προηγουμένως[31]. Για τη ΔΟΕ κυρίαρχο χαρακτηριστικό της σχέσης δασκάλων Σ.Σ. είναι ότι οι πρώτοι *«δεν γνωρίζουν»* διαστάσεις της εργασίας τους και της αποστολής τους, ενώ οι Σ.Σ. κατέχουν πληρέστερα αυτή τη «γνώση», που πάντα κατανοείται σχετικά ουδέτερη αλλά πολιτικά *«προοδευτικά»* προσανατολισμένη[32].

Η άρνηση του ΥΠΕΠΘ να συμπεριλάβει τις παρατηρήσεις πάνω στο Π.Δ.- με εξέχουσα την εμμονή του στην *«ατομική αξιολόγηση»*- αλλά και η απόφασή του να απομακρύνει τους εκπροσώπους των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών από τα συμβούλια επιλογής και επανάκρισης των Σ.Σ.[33], θα σημάνει την απαρχή της ρήξης, επί του συγκεκριμένου, μεταξύ ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ[34]. Παράλληλα καταγράφονται και αντιδράσεις όσο αφορά το σύνολο των προσώπων που επιλέχτηκαν[35].

---

[30] «Δ.Β.» 945/12/83,20-23 «Το σχέδιο Π.Δ. και οι παρατηρήσεις της ΔΟΕ». Σχετικά με τη γλωσσική διατύπωση όπου υπήρχαν ρήματα όπως: *«βοηθούν»*, *«ενημερώνουν»*, *«προωθούν»*, *«φροντίζουν»* πρότεινε την αντικατάσταση με εκφράσεις όπως *«συνεργάζονται»* ή *«οργανώνουν»* με τους εκπαιδευτικούς της περιφέρειας τους. Έτσι δεχόταν και να *«αξιολογούν σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς τα αποτελέσματα εφαρμογής του σχεδιασμού και του προγραμματισμού της σχολικής εργασίας του διδακτικού έτους»*.

[31] Ο Χαρ. Νούτσος σημειώνει ότι οι παρατηρήσεις της ΔΟΕ *«υπερακοντίζουν την ίδια την λογική»* του σχεδίου του Π.Δ. Η στάση αυτή προέρχεται από τη *«μυθοποίηση»* που έλαβε ο θεσμός στην εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων και τις αδυναμίες ανάλυσής του που συνεπαγόταν.

[32] Ο Α. Ανδρέου θεωρεί ότι οι αδυναμίες της συνολικής προσέγγισης του θεσμού σχετίζονται με το ότι αυτός αντιμετωπίστηκε *«στη βάση της λειτουργικότητας»* του, με την έννοια ότι *«καλύτερα θα λειτουργήσει ο διοικητικός μηχανισμός και η "παιδαγωγική καθοδήγηση" αν διαχωριστούν»* (Ανδρέου Α., *ο.π.*, 81). Είναι εμφανές ότι η παρούσα προσέγγιση καταβάλλει προσπάθεια να δείξει ότι η προσέγγιση της ΔΟΕ, επειδή ακριβώς υπήρξε έντονα ιδεολογική (μυθοποίηση), αγνόησε τις σχέσεις του θεσμού με την *εκάστοτε κυρίαρχη εκπαιδευτική ιδεολογία*, θεωρώντας ότι η εκπαιδευτική πολιτική μιας κυβέρνησης, που αυτοπροσδιορίζεται ως *αριστερή- δημοκρατική*, θα λαμβάνει περιεχόμενα που η ΔΟΕ καθόριζε ως τέτοια.

[33] Στο Π.Δ. 277/84 (ΦΕΚ 104/τ. Α') εξαλείφεται η συμμετοχή της ΔΟΕ από το συμβούλιο κρίσης. Στο εξής η *«θέση»* της επανόδου των Ομοσπονδιών σε αυτό είναι ενιαία και επίμονα επαναλαμβανόμενη. Αυτή η ενέργεια του ΥΠΕΠΘ αφόπλιζε και τους πλέον φιλοκυβερνητικούς συνδικαλιστές από το τελευταίο επιχείρημα περί *«συμμετοχής»*. Ιδιαίτερα, το ζήτημα της συμμετοχής εκπροσώπων των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ στις διαδικασίες επιλογής των Σ.Σ. είχε υψηλή συμβολική φόρτιση. Σε πολιτικό επίπεδο οι διαφωνίες για το μέτρο αυτό υπήρξαν αποκλειστικά από συντηρητικούς δημοσιογραφικούς κύκλους (αναφορές σε *«κομιτάτα»*, που αποφάσισαν με *«καθαρά κομματικά κριτήρια»*).

[34] Το Π.Δ. (214/84 ΦΕΚ 77/τ.Α') δε διαφέρει ουσιαστικά από το σχέδιό του. Το ΥΠΕΠΘ αρνήθηκε ακόμα και την τροποποίηση της παραγράφου κατά την οποία οι Σ.Σ. *«βοηθούν τους εκπαιδευτικούς της περιοχής τους να συνειδητοποιήσουν το βαθύτερο νόημα της αποστολής τους»* που η ΔΟΕ ζητούσε να τροποποιηθεί σε *«βοηθούν [τους εκπαιδευτικούς]να εκπληρώσουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό την αποστολή τους»* παραθέτοντας τα μέσα (προγραμματισμό, επισκέψεις, θεωρητικές και πρακτικές υποδείξεις, σεμινάρια, βελτίωση συνθηκών). Οι Σ.Σ. της Α/θμιας αντέδρασαν ομαδικά στην προοπτική να συμμετάσχουν στην αξιολόγηση των δασκάλων με την αποστολή επιστολής προς το ΥΠΕΠΘ, όπου επέμεναν στο χαρακτήρα του *«συνεργάτη»* του εκπαιδευτικού. Την επιστολή δεν υπόγραψαν περίπου 70 («Εκπαιδευτική Φωνή», 23-25, *ο.π.*, 2).

[35] Οι Επιθεωρητές που επανεκλέχτηκαν ως Σ.Σ. αποτελούν περίπου το 24% των νέων Σ.Σ. Πρώην Γ.Γ. της ΔΟΕ παρατηρεί: *«ίσως μερικοί να βρήκαν εύκολες τις πόρτες της επιτροπής και να πήραν το χρίσμα του*

Οι πρώτες, λοιπόν διαδικασίες υλοποίησης του νέου θεσμού φαίνεται να τον απομακρύνουν από τη σύλληψή του ως αποφασιστικού μέσου για το συνολικό *«εκδημοκρατισμό»* του σχολείου, όπως επανακαθορίστηκε και στο Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΔΟΕ[36]. Δεδομένης μάλιστα της πολιτικής στήριξης των κυβερνητικών επιλογών που ακολουθεί η πλειοψηφία του ΔΣ, δεν παράγεται μια συνολικότερη κριτική των επιλογών της συγκεκριμένης εκπαιδευτικής πολιτικής. Το γεγονός, όμως, της συνολικότερης επιφύλαξης της Ομοσπονδίας για το πώς μπορεί ο νέος αυτός θεσμός να λειτουργήσει προς αυτή την κατεύθυνση, μέσα σε ένα συνολικότερο πλαίσιο αλλαγών- ιδιαίτερα όσων αφορούν τη λογική των συλλογικών οργάνων διοίκησης-, διατυπώνεται στην επιστολή του ΔΣ που συνοδεύει τις *«θέσεις»* του σχετικά με το Π.Δ. *«για τα καθήκοντα και αρμοδιότητες»* των Σ.Σ.: *«Η ΔΟΕ κρίνει ότι η μη ψήφιση του νέου νόμου για την οργάνωση και δομή της Γ. Ε. αποτελεί εμπόδιο στη διατύπωση των προτάσεων εκείνων που σχετίζονται με τη συμμετοχή και το ρόλο του Σ.Σ. στα διάφορα συλλογικά όργανα»*[37].

Η αδυναμία αυτή, οι συνεχείς προσπάθειες του ΥΠΕΠΘ να προχωρήσει στη νομοθέτηση αυτού που στη γλώσσα των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών χαρακτηρίστηκε ως *«ατομική αξιολόγηση»* και ο συνεχιζόμενος έλεγχος, για τα επόμενα δύο χρόνια, του ΔΣ της ΔΟΕ από την ΠΑΣΚ, οδηγούν την Ομοσπονδία σε μια πολιτική ελέγχου της ανεπαρκούς υλικοτεχνικής υποδομής, πολιτικής προβολής του θεσμού, διατήρησης του νέου σώματος των ΣΣ στις συνδικαλιστικές γραμμές της και αντίθεσης στην πιθανότητα αξιολόγησης[38].

Η πολιτική της χαρακτηρίζεται και πάλι ως προσπάθεια *«στήριξης του θεσμού»*- πάντα στην προοπτική λειτουργίας του σε ένα γενικότερο πλαίσιο ώστε *«[να]συσπειρώνει, [να]οργανώνει και [να]αξιοποιεί όλες τις δυνάμεις του χώρου του για το καλό της Εκπαίδευσης»*-, ενώ στην καθημερινή πολιτική ρητορεία στελεχών της- ιδιαίτερα όταν αυτή ξεπερνά το χώρο των δασκάλων- αυτός χαρακτηρίζεται ως *«θεσμός λαογέννητος»*[39].

Συμβούλου για να υπηρετήσουν φαινομενικά μόνο τη λαϊκή μας παιδεία μα κύρια τις δυνάμεις της συντήρησης» («Δ.Β.» 948/2/84, 5, Κοντογιάννης Χρ. «Οι Σχολικοί Σύμβουλοι στο έργο αναμόρφωσης της παιδείας»). Στο χώρο της ΑΣΚΕ, που δύο της ιστορικά στελέχη (Δουβίτσας Ναπ., Γλένης Ν.) γίνονται Σ.Σ. σημειώνεται ότι οι δάσκαλοι *«υποδέχτηκαν τον πίνακα Συμβούλων με πολύ σκεπτικισμό»* και πώς οι κυριότερες αντιδράσεις προέρχονται *«από κείνους ακριβώς τους κύκλους που πρώτοι κίνησαν, μπροστά από δέκα χρόνια, το αίτημα»* (Εκπαιδευτική Φωνή, 23-25, *ο.π.*, 2). Σε κάθε περίπτωση, όμως, οι Σ.Σ. της Α/θμιας αισθάνονται την ανάγκη να δηλώσουν την φιλοκυβερνητική τους ταυτότητα ως σώμα: *«Διατρανώνουμε την πίστη μας στην πολυδιάστατη και φιλειρηνική πολιτική της Κυβέρνησης μας και συμπαρατασσόμαστε στο αναγεννητικό, δημιουργικό της έργο για μια Νέα Ελλάδα»* (από το ψήφισμα των Σ.Σ. μετά το πρώτο τους επιμορφωτικό σεμινάριο 27/1/84).

[36] Αναλυτικά οι αποφάσεις του για τους Σ.Σ. στο IV. 3.2. Β. ΔΟΕ.

[37] «Δ.Β.» 945/12/83, 20, «Τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των Σχολικών Συμβούλων». Με τη θέση αυτή η ΔΟΕ υπεκφεύγει και της ανάγκης κατάθεσης συνολικότερης κριτικής της πολιτικής του ΥΠΕΠΘ επί του θέματος.

[38] Οι συγκεκριμένες θέσεις για την αξιολόγηση, μαζί με αυτές των άλλων Ομοσπονδιών, στο IV. 5. 5. Για το θέμα της *«υλικοτεχνικής υποδομής»* και *«στήριξης»* χαρακτηριστικό είναι το υπόμνημα της ΔΟΕ προς το ΥΠΕΠΘ όπου ζητείται η απαλλαγή του από τα διοικητικά καθήκοντα, η αντίληψη του ωραρίου του και του χρόνου διακοπών του εκτός γραφειοκρατικού πνεύματος, η παροχή οικονομικής και επιστημονικής στήριξης για τη διοργάνωση συναντήσεων και σεμιναρίων («Δ.Β.» 956/10/84, 4, «Αναγκαία η υποστήριξη του Σχολικού Συμβούλου»). Οι πολιτικές συγκράτησης των ΣΣ στις συνδικαλιστικές γραμμές της ΔΟΕ σχετίζονταν: α)με την εμμονή της εγγραφής τους στους Διδ. Συλλόγους, γιατί *«δεν είναι κάτι ξεχωριστό από τον κλάδο»* («Δ.Β.» 953/6/84, 9, «Οι Σχ. Σύμβουλοι και ο συνδικαλισμός) και β)την απάντηση σε δημοσιεύματα που εκτιμούσαν τις αμοιβές τους ως υπερβολικές («Δ.Β.» 974/1/86, «Ανακοίνωση. Η ΔΟΕ για τους Σχ. Συμβούλους.»). Σε αυτή την περίπτωση θεωρείτο ότι *«κάποιοι επιχειρούν την ταξική διαφοροποίηση των Σ.Σ.»* με σκοπό να διαστρέγουν συνολικά την αποστολή τους («Δ.Β.» 9796/86, 12, Ζουρουφίδης Κ., «Σχ. Σύμβουλος. Κάποιες απόψεις»).

[39] Χαρακτηριστικό είναι το περιεχόμενο του άρθρου του Μ. Παπαχρίστου που πρωτοδημοσιεύθηκε στην *«Ελευθεροτυπία»*. Σε αυτό υποστηρίζεται η επιλογή της πιθανότητας μη επανεκλογής των Σ.Σ. (θέση και της ΔΟΕ), επαναλαμβάνεται το σκεπτικό της συμμετοχής τους στις βαθύτερες αλλαγές, και η περιορισμένη διαφορά των αμοιβών τους από τους λοιπούς δασκάλους. Το πρόσωπο του Σ.Σ., όπως και αυτό του δασκάλου, εμφανίζεται ως *«το παιδί του λαού»*, που συνειδητοποίησε πως *«κοινωνική δικαιοσύνη και*

Η πολιτική αυτή αρχίζει σταδιακά να διαφοροποιείται το Φεβρουάριο του 1986, όταν η ΓΣ, επισημαίνοντας αρνητικές συμπεριφορές, εκ μέρους κάποιων ΣΣ, αποφαίνεται: *«Όσα φαινόμενα "χρήσης εξουσίας" παρουσιάστηκαν από ελάχιστους Σχολικούς Συμβούλους στην αρχή υλοποίησης του θεσμού η ΓΣ τα θεωρεί ασήμαντη παρέκκλιση».* Η δήλωση για το ΔΣ, που την αναλύει τρεις μήνες μετά, έχει το εξής νόημα: *«σημαδεύει: Πρώτον την απαίτηση του κλάδου να μείνει και να αναπτυχθεί ο νέος αυτός θεσμός στη βάση του απελευθερωτικού χαρακτήρα και δεύτερον την κατανόηση που δείχνουν ακόμα οι δάσκαλοι προς τους ελάχιστους Σ.Σ., οι οποίοι "λόγω εγγενών αδυναμιών" ονειρεύονται επιστροφή στις "εξουσίες της εκθέσεις, την αστυνόμευση και καταδυνάστευση του εκπ/κού"»*[40].

Οι φόβοι, ότι μπορεί να συμβούν αυτά ακριβώς που ξορκίζονται, είναι φανεροί, αλλά η ΔΟΕ επιμένει στην πολιτική της *«διαφύλαξης της φυσιογνωμίας και της ταυτότητας του Σχολικού Συμβούλου»*. Έτσι, επιμένει στην τακτική πίεσης προς το ΥΠΕΠΘ, ώστε να λυθεί μια σειρά προβλημάτων που σχετίζονται α) με το συντονισμό της δράσης τους, την επιστημονική καθοδήγησής τους και την αξιοποίηση του έργου τους, διαμέσου της στελέχωσης και ουσιαστικής λειτουργίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, β) την οργάνωση σε μόνιμη βάση *«προγραμματισμένων και αναβαθμισμένων θερινών σεμιναρίων»* τους υπό την ευθύνη του με τη συμμετοχή και της ΔΟΕ και γ)τον καθορισμό αντικειμενικών κριτηρίων *«τοποθέτησης και επανάκρισης»* τους[41]. Η τακτική αυτή, για άλλη μια φορά σκοπεύει, στον τονισμό του επιστημονικού καθοδηγητικού τους ρόλου και την εξάλειψη των γραφειοκρατικών εκείνων χειρισμών που τους αφήνουν έρμαια στα χέρια της κυβερνητικής εξουσίας, με την έννοια ότι αδιαφανή κριτήρια τοποθέτησης και επανάκρισης επιδρούν αποφασιστικά στην υποταγή τους σ' αυτή[42].

Η πρώτη, όμως, ανοιχτά αρνητική εκτίμηση για τα περιεχόμενα που έλαβε η διαδικασία υλοποίησης του θεσμού, θα καταστεί δυνατή μετά το ξέσπασμα της κρίσης στη ΔΟΕ, τη διάσπαση της ΠΑΣΚ που ακολούθησε (αποχώρηση Μ. Παπαχρίστου) και την απώλεια απ' αυτήν του ελέγχου του ΔΣ της Ομοσπονδίας. Με αφορμή σκέψεις γύρω από την αοριστία του νομικού πλαισίου επανάκρισης των Σ.Σ., ο λόγος που διατυπώνεται πλέον είναι σαφής:

> *«Πρόκειται για ένα θεσμό πάνω στον οποίο είχαμε στηρίξει πολλές ελπίδες μας. Κι ενώ θεωρητικά ήταν ιδανικός, όμως με τις αυθαίρετες επεμβάσεις της εξουσίας κ.λ.π. αποδυναμώνεται. Στηρίχτηκε πάνω σε προχειρότητες κι έγινε μέσο πάνω στο οποίο έδειξαν το σαδισμό της εξουσίας τους ορισμένοι»*[43].

Η κριτική αυτή ολοκληρώνεται στο Σεπτέμβρη του 1987 με αφορμή δήλωση Σχ. Συμβούλου της Αθήνας, που- κατά πληροφορίες του «Δ.Β.»- κατέταξε ομαδικά τους εκπαιδευτικούς της περιφέρειας σε τρεις κατηγορίες: *«καλοί, επαρκείς, μη επαρκείς»* , σύμφωνα με εγκύκλιο του ΥΠΕΠΘ[44]. Η κριτική επιχειρεί να ερμηνεύσει συνολικά την

κοινωνική αδικία είναι πράγματα ασυμβίβαστα» και αγωνίζεται υπέρ της πρώτης («Δ.Β.» 950/4/84, 29- 30, «Ο Σχολικός Σύμβουλος ένας θεσμός λαογέννητος»). Στη γλώσσα της Ομοσπονδίας ο θεσμός χαρακτηριζόταν *«δασκαλογέννητος»* (διαφορετική κλίμακα αναφοράς).

[40] «Δ.Β.» 977/4/86, 1-2, «Τα φαινόμενα "χρήσης εξουσίας"».

[41] «Δ.Β.» 779/6/86, 11, «Παρέμβαση της ΔΟΕ για την επίλυση προβλημάτων των Σχολικών Συμβούλων. Έγγραφο προς την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ».

[42] Για μια συγκριτική, εκτός Ελλάδος, περιγραφή της εξέλιξης των νομικών καθεστώτων μέσω των οποίων γινόταν δυνατή η υποταγή συνολικά του δημοσιοϋπαλληλικού σώματος στην κομματοποίηση και η θεμελίωση του κομφορμισμού του διαμέσου της διαχείρισης της υπηρεσιακής του ζωής (διορισμός, προαγωγές, μεταθέσεις, μεταβολές): Κονδύλης Β., « Ουδετερότητα- Μορφές πολιτικοποίησης, δικαιώματα και υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων. Ιστορική προσέγγιση του προβλήματος (Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία και ΗΠΑ)», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ. 4, Οκτώβριος 1994.

[43] «Δ.Β.» 986/2/87, «Τι γίνεται με τους Σχολικούς Συμβούλους». Στο κείμενο, αφού εκφραστούν απορίες σχετικά με το ποιοι και μέσω ποιας διαδικασίας θα κρίνουν τους Σ.Σ., καταγγέλλεται ότι η όλη διαδικασία *«επιλογής, τοποθέτησης και μεταθέσεων [των Σ.Σ.] δικαιώνει μόνο τους "χειροκροτητές" της εξουσίας»*, καθώς και η παραβίαση ακόμη και του ισχύοντος νομικού πλαισίου.

[44] Η ύπαρξη της εγκυκλίου, του συντονιστή Σχ. Συμβούλων Στρ. Κορομηλά, αμφισβητήθηκε έντονα από τους Σ.Σ. κατά την ημερίδα που διοργάνωσε η ΔΟΕ. Ο ίδιος με επιστολή του στο «Δ.Β.» («Δ.Β.» 993/10/87,

πορεία του θεσμού και είναι απλή: *Η ΔΟΕ θέλησε το Σ.Σ. «συνεργάτη και φίλο», όμως αυτοί που «υποχρεώθηκαν από τα πράγματα» να τον θεσμοθετήσουν, αντί να τον στηρίξουν (επιβεβαίωση προηγούμενης τακτικής της ΔΟΕ) με συγκεκριμένα μέτρα, ακολούθησαν «σκόπιμη» πολιτική πλήρους εγκατάλειψης του θεσμού και των φορέων του και σταδιακή παροχή «διοικητικής εξουσίας (έτσι εκτιμάται τώρα το Π.Δ. 214/84), έτσι ώστε ως αντίβαρό στην κατάστασή τους να οδηγηθούν οι Σ.Σ. στην αποδοχή της «εξουσίας των εκθέσεων» και να μετατραπούν «ντε φάκτο» σε «Επιθεωρητές»*[45]. Έτσι διασώζεται και ένα σημαντικό στοιχείο της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των δασκάλων: *η σύλληψη του θεσμού από τη ΔΟΕ ήταν σωστή, αλλά για άλλη μια φορά η «εξουσία» με χειρισμούς της δεν επιτρέπει την «απελευθέρωση» του δασκάλου και του σχολείου.* Δηλαδή, δεν παρουσιάζονται κενά στις αντιλήψεις της ΔΟΕ, αλλά οι πολιτικές σκοπιμότητες των κρατικών εκπαιδευτικών πολιτικών τις διαστρέφουν ακόμη κι όταν τις ασπάζονται και υλοποιούν.

Η απόφαση της 56ης ΓΣ (Ιούνιος 97), σχετικά με τους Σ.Σ., δίνει και το μέτρο της ανεκτικότητας της ΔΟΕ, σχετικά με την πορεία εξέλιξης του θεσμού:

«Οι Σχολικοί Σύμβουλοι να παραιτηθούν, αν κληθούν να αξιολογήσουν.»[46]

Το ΥΠΕΠΘ θα προχωρήσει στην κατάθεση σχεδίου Π.Δ. που αφορά τις διαδικασίες επανάκρισης των Σ.Σ. Αυτές αποκτούν το χαρακτήρα της τυπικής επανάκρισης του συνόλου τους. Το περιεχόμενό του βρίσκει αντίθετη την Ομοσπονδία, η οποία πιστή στις παλαιότερες προσεγγίσεις για τη δυνατότητα *«μετακλητότητας»* ή *«μη επανεκλογής»*, αλλά και της εμπλοκής της στις διαδικασίες που τους αφορούν προτείνει: α) οι διαδικασίες επανάκρισης να γίνονται *«με τα ίδια κριτήρια επιλογής των νέων Σ.Σ.»*, β)να συνυπολογίζεται σε αυτήν και *«ειδική έκθεση του Δ.Σ. του Συλλόγου Δασκάλων όπου υπηρέτησε ο Σ.Σ.»* και γ)επαναλαμβάνοντας τη θέση της για συμμετοχή εκπροσώπου στο συμβούλιο κρίσης και επανάκρισης επιμένει στη δυνατότητα να καλείται ο κρινόμενος σε συνέντευξη *«εφόσον το ζητούσαν τουλάχιστο δύο μέλη του»*[47].

Τη στιγμή αυτή επιλέγει η ΔΟΕ για να πραγματοποιήσει Ημερίδα, όπου παραβρίσκονται 124 Σχ. Σύμβουλοι, με θέμα τα προβλήματά τους και τη διατύπωση προτάσεων για την αντιμετώπισή τους. Πολλοί από τους Σ.Σ. εκπροσωπούν και το σύνολο των συναδέλφων τους του νομού απ' τον οποίον προέρχονται. Κατά τις διαδικασίες της οι συντριπτική πλειοψηφία αναφέρεται στα εργασιακά προβλήματα, που ήδη έχει εντοπίσει και αναδείξει η ΔΟΕ, κατηγορώντάς την, όμως, παράλληλα ότι τους *«έχει εγκαταλείψει»*,

---

13, «Απαντήσεις σε σχόλια του "Δ.Β."») διαγεύδει την ύπαρξή της. Το «Δ.Β.» (υπεύθυνος έκδοσης Μ. Παπαχρίστου) απάντησε ότι είναι ευχάριστο πως *«οι ειδήσεις μας όσο αφορά την αξιολόγηση διαγεύδονται»*, αλλά πως είναι υποχρεωμένο *«να αντιδρά με τον πιο έντονο τρόπο στις σχετικές ειδήσεις»* («Δ.Β.» *ο.π.*, 12). Το γεγονός έγινε αιτία να καταγραφεί η διαφοροποίηση της τακτικής της πλειοψηφίας του ΔΣ από αυτές του Προέδρου της ΔΟΕ Χρ. Κορυφίδη (ΠΑΣΚ).

[45] «Δ.Β.» 992/9/87, 2-3, «Μεθοδεύεται η αξιολόγηση». Στο κείμενο επιχειρείται μια εκ των υστέρων «ιστορική αναδρομή» των ενεργειών του ΥΠΕΠΘ, οι οποίες όπως δείχθηκε παραπάνω, την εποχή που εκδηλώθηκαν δεν είχαν εκτιμηθεί με τον ίδιο τρόπο από τη ΔΟΕ, παρά το γεγονός ότι το ΔΣ αποτελείτο από τα ίδια σχεδόν πρόσωπα. Στην τακτική εγκατάλειψης εντασσόταν οι πρακτικές της διοίκησης που παραχωρούσαν *«το χειρότερο γραφείο στους Σχ. Συμβούλους, το καλύτερο στον προϊστάμενο»*, η ελάχιστη διοικητική και επιστημονική τους υποστήριξη, η διοικητική τους εξάρτηση, η ανύπαρκτη οικονομική στήριξη των προσπαθειών τους για συνεχείς υπηρεσιακές μετακινήσεις που τους έφερναν δίπλα στους δασκάλους και η *«γραφειοκρατικοποίησή»* τους, μέσω της ρύθμισης της συμπεριφοράς τους με εγκυκλίους. Όλα αυτά εκτιμάται ότι οδηγούσαν στην εσωτερίκευση, εκ μέρους των Σ.Σ., της άποψης πως *«είμαστε αμελητέοι. Οι δάσκαλοι δεν μας λογαριάζουν, γιατί δεν μας φοβούνται, απαιτείται εξουσία»*.

[46] «Δ.Β.» 991/6ος-7ος/87, 2, «Εγκρίθηκαν από την 56η ΓΣ οι εισηγήσεις του ΔΣ της ΔΟΕ».

[47] ««Δ.Β.» 992, *ο.π.*, 14. Το σχέδιο Π.Δ. προέβλεπε αυτοδίκαια επανάκριση του συνόλου των ΣΣ σύμφωνα με τα στοιχεία των υπηρεσιακών τους φακέλων, συνοπτικές εκθέσεις με την αξιολόγηση του ετήσιου προγραμματισμού (παράγραφος 13 του Π.Δ. 214/84) και μια αυτοαξιολόγηση του έργου τους. Οι εκπαιδευτικοί της εποχής, διακωμωδώντας την όλη διαδικασία, αντιπρότειναν ειρωνικά στις συζητήσεις τους την *«αξιολόγησή»* τους διαμέσου αυτοαξιολογητικών *«εκθέσεων»* και μόνο. Το τελικό Π.Δ. («Δ.Β.» 996/1/88, 7, «Επανάκριση Σχ. Συμβούλων») δε διέφερε σε τίποτα από το σχέδιο. Η ΔΟΕ κατάγγειλε ότι δεν υπήρξε καμιά επαφή μεταξύ αυτής και του ΥΠΕΠΘ για την έκδοσή του («Δ.Β.» 996, *ο.π.*, 7).

αργοπόρησε στη διοργάνωση μιας συνάντησης με θέμα τα προβλήματά τους και το σπουδαιότερο ότι την τελευταία περίοδο, με δημοσιεύματα του «Δ.Β.», *«υποσκάπτει»* το θεσμό και βάλλει, μέσω ανωνύμων κειμένων, κατά Σ.Σ., χωρίς να διαθέτει χειροπιαστές αποδείξεις[48].

Το σώμα των Σ.Σ., εκτιμώντας τη στάση και τις προθέσεις του ΥΠΕΠΘ απέναντι στο θεσμό, διαφοροποιείται σε δύο μεγάλες ομάδες. Η πρώτη θεωρεί ότι το ΥΠΕΠΘ έδειξε εμπιστοσύνη στους Σ.Σ., κατέβαλε προσπάθειες για ανάπτυξη της αυτονομίας τους, τους απέμπλεξε από τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και φρόντισε την επιμόρφωσή τους[49]. Η δεύτερη υποστηρίζει πως όποια μέτρα και αν λήφθηκαν *«έμειναν στη μέση»* και ο θεσμός *«δεν προχωρά»*[50]. Μια ασθενέστατη τάση θεωρεί ότι η μόνη προσπάθεια στήριξης του θεσμού έγινε διαμέσου της ανάπτυξης του διοικητικού χαρακτήρα του και το σύνολο των προβλημάτων που παρουσιάζονται χρονίζουν, γιατί ο θεσμός *«έσπειρε κάποια σπέρματα ελευθερίας»* και ως τούτου *«μετάνιωσαν»* που τον υιοθέτησαν[51]. Κοινές θέσεις αποτελούν οι εκτιμήσεις που υποστηρίζουν ότι οι Σ.Σ. παραμένουν ουσιαστικά *«άστεγοι»*, χωρίς βιβλιοθήκες, με αναιμική οικονομική και γραμματειακή υποστήριξη που ανατρέπει κάθε σοβαρή προσπάθειά τους, απουσιάζει κάθε διαδικασία ανατροφοδότησης αλλά και επικοινωνίας μεταξύ τους (θεσμική έλλειψη) αλλά και επαφής με το Π.Ι., έτσι ώστε ο συντονισμός τους επαφίεται στη γραφειοκρατία του ΥΠΕΠΘ, παρουσιάζονται προβλήματα στις σχέσεις τους με τους Προϊσταμένους και τους Νομάρχες, αντιθέσεις με δασκάλους (ιδιαίτερα τους νέους) και συχνά με συνδικαλιστικά όργανα χωρίς λόγο, ο αριθμός τους είναι ανεπαρκής και τέλος ότι η μη ενεργοποίηση του 1566/85 δεν επιτρέπει στο θεσμό να λειτουργήσει μέσα σε ένα συνολικά ανανεωμένο θεσμικό πλαίσιο[52].

Μια μικρή ομάδα, ξεπερνώντας πάγιες και συμβολικά ισχυρές θέσεις της ΔΟΕ ζήτησε άρση της *«μετακλητότητας»* και διατήρηση το μισθολογικού κλιμακίου του Σ.Σ. μετά τη συνταξιοδότηση (ουσιαστικά μετατροπή του σε ιδιαίτερο βαθμό), τη συμμετοχή του στα μονομελή και συλλογικά όργανα διοίκησης (χωρίς ψήφο)και έθεσαν ανοιχτά το θέμα της αναγκαιότητας της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού[53]. Τέλος, εκφράστηκε η άποψη ότι η θέση της 56ης ΓΣ (υποβολή παραίτησής τους σε περίπτωση αξιολόγησης) μετέτρεπε τους Σ.Σ. σε *«ομήρους της διοίκησης»* και ζητήθηκε πρώτη κίνηση να είναι η παραίτηση του ΔΣ της ΔΟΕ, δεύτερη αυτή των Σ.Σ., ενώ το σύνολο του κλάδου θα ακολουθούσε σε περίπτωση που το ΥΠΕΠΘ επέμενε στην προώθηση της ιδιαίτερης αξιολόγησης του δασκάλου[54].

Ο Γ.Γ. της ΔΟΕ Γ. Βαγενάς, κλείνοντας την ημερίδα[55], συμπυκνώνει τις αντιλήψεις που αναπτύχθηκαν γύρω από το θεσμό και το αδιέξοδο της εξέλιξης του σε σχέση με το

---

[48] Πρακτικά ημερίδας ΔΟΕ, Προβλήματα Σχολικών Συμβούλων. Προτάσεις για την αντιμετώπισή τους, Εκδόσεις ΔΟΕ, Αθήνα 1987. Η ημερίδα (6/11/87) έγινε δύο μήνες πριν τη λήξη της θητείας των πρώτων εκλεγμένων Σ.Σ. Πολλοί Σ.Σ. κατηγόρησαν επιπλέον τη ΔΟΕ ότι οργάνωσε πρόχειρα τη συνάντηση.

[49] Ενδεικτικά για αυτή την άποψη: Πρακτικά..., *ο.π.*, 12- 13.

[50] Ενδεικτικά , *ο.π.*, 19.

[51] Ενδεικτικά: Πρακτικά... *ο.π.*, 62. Φορέας της είναι ο Ν. Γλένης παλιό στέλεχος της ΑΣΚΕ.

[52] Πυκνές αναφορές έγιναν στο ανύπαρκτο νομικό πλαίσιο τοποθέτησης, μετακίνησης και μεταθέσεών τους και τις αυθαιρεσίες σε αυτούς τους τομείς που παρατηρήθηκαν εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ.

[53] Ενδεικτικά: Πρακτικά..., *ο.π.*, 42, 44. Οι εκπρόσωποι του ΔΣ (Κορυφίδης, Βαγενάς)στο κλείσιμο της ημερίδας επεσήμαναν ότι η λογική αυτής της ομάδας τη διαφοροποιεί «από τον υπόλοιπο κλάδο» και πρέπει να εγκαταλειφθεί αμέσως, πως δεν υπάρχει περίπτωση *«να βελτιώσουμε το εκπαιδευτικό έργο με διοικητικά μέτρα»*, παρά μόνο *«μέσα από το διάλογο και την πειθώ»*, ότι η αντιπαράθεση Σ.Σ. με το όργανο («Δ.Β.») της Ομοσπονδίας είναι υπερβολική και υποσχέθηκαν την προώθηση του κοινού κορμού των παρατηρήσεων που κατάθεσαν οι Σ.Σ.

[54] Τη θέση διατύπωσε ο Νικολόπουλος, παλιός συνδικαλιστής και νυν Σ.Σ. (Πρακτικά..., *ο.π.*, 56).

[55] Παρά τις επιμέρους διαφοροποιήσεις που διαφαίνονται στις τελικές τοποθετήσεις του Προέδρου και του Γ.Γ. της ΔΟΕ (ο Γ. Βαγενάς επαναλαμβάνει τις κριτικές εκτιμήσεις για τη στάση του ΥΠΕΠΘ απέναντι στο θεσμό) η γραμμή του Δ.Σ. ήταν κοινή. Αποφασίστηκε ακόμη: η υποχρεωτική για τους Διδασκαλικούς Συλλόγους εγγραφή των Σ.Σ. και η εισήγηση του ΔΣ προς αυτούς, ώστε οι δάσκαλοι να επιτρέπουν την είσοδο στην τάξη των Σ.Σ. Το ζήτημα αυτό είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις, αφού μεγάλη μερίδα δασκάλων είχε υιοθετήσει την πρακτική άρνησης της εισόδου στις τάξεις τους στους Σ.Σ.

κομβικό ζήτημα της αξιολόγησης που συνδέεται άρρηκτα μαζί του, αποδεχόμενος τις πιθανότητες λαθών στους χειρισμούς της ΔΟΕ:

«Νιώθαμε την καταπίεση, νιώθαμε την καταδυνάστευση, νιώθαμε όλα αυτά τα πράγματα και περάσαμε σε μια αντίληψη, ενδεχόμενα και εμείς οι Δάσκαλοι, ότι πια με τον καινούριο θεσμό διαλύονται τα πάντα. Αυτό είναι λάθος συνάδελφοι. (Χειροκροτήματα) Είναι λάθος και εδώ πρέπει να καθίσουμε να δούμε τι να κάνουμε. Γιατί αν συνεχίσουμε έτσι, θα φτάσουμε στο σημείο μόνοι μας να οδηγήσουμε πίσω στον επιθεωρητή και στον αυταρχισμό... Ο έλεγχος με σκοπό να γίνει ο δάσκαλος καλύτερος με σκοπό να πάει καλύτερα το παιδί, να αποδώσει, να πάρει τούτο να πάρει το άλλο, ναι... [αλλά] Αυτοί θέλουν το Σύμβουλο αυταρχικό και φτιάχνουν τους νόμους... και εκεί μέσα προβλέπουν αξιολόγηση όχι για να αναβαθμιστεί το έργο του σχολείου, αλλά αξιολόγηση για να πάρει ο δάσκαλος μισθό..., μετάθεση κ.λ.π., που δεν θέλουμε εμείς..» [56].

Η *«μυθοποίηση»* του θεσμού έχει, μερικώς, καταρρεύσει. Όμως και μετά την ημερίδα αυτή δεν παρατηρείται καμιά αλλαγή στην αντιμετώπιση του Σ.Σ. εκ μέρους της ΔΟΕ. *Οι πολλαπλές ελπίδες που ο χώρος αυτός εναπόθεσε στις ευεργετικές λειτουργίες που θα είχε ο θεσμός αυτός στη συνολική «μεταρρύθμιση» του εκπαιδευτικού συστήματος έχουν πλέον χαθεί- μετά την εξάχρονη εφαρμογή του-, αλλά η επιμονή της ΔΟΕ στα δυνητικά θετικά του αποτελέσματα παραμένει, ενώ παράλληλα αναδεικνύεται ως κυρίαρχο το ζήτημα συνολικής απεμπλοκής τους από οποιοδήποτε σύστημα «ατομικής αξιολόγησης». Έτσι, αν και επανακαθορίζεται το ουσιαστικό περιεχόμενο της σχέσης του με το εκπαιδευτικό σώμα, εξακολουθεί από την προσέγγιση της ΔΟΕ να διαφεύγει το περιεχόμενο των σχέσεων των Σ.Σ. με τις παιδαγωγικές «αξίες» που διακηρύσσει το ΥΠΕΠΘ ως «επιστημονικά παραδεχτές» και την κυρίαρχη εκπαιδευτική ιδεολογία που προωθείται διαμέσου των εκάστοτε κρατικών πολιτικών*[57]. *Η αδυναμία, όμως, αυτή σχετίζεται με τον αρχικό φορμαλισμό και ιδεαλισμό της σύλληψης το θεσμού του Σ.Σ.*

Β. Η *«ανωτατοποίηση»* Αν ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου αποτελεί βασική πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής της ΔΟΕ που συγκροτείται μετά το 1974, η πάλη της Ομοσπονδίας για την τυπική και ουσιαστική αναβάθμιση των σπουδών των δασκάλων είναι ταυτόσημη με την ιστορική πορεία της. Μετά το 1974 και διαμέσου των αντιδέσεών της με τις προτάσεις του ΥΠΕΠΘ- όπως ήδη παρακολουθήσαμε (ΙΙΙ.4.3.Β)- συγκροτήθηκε συγκεκριμένη άποψη για την επιθυμητή μορφή και περιεχόμενο της αναβάθμισης αυτής που έλαβε στη γλώσσα της Ομοσπονδίας το συμβολικό τίτλο *«ανωτατοποίηση»*, ενδεικτικό της κύριας επιδίωξής της, δηλαδή της ένταξης των σπουδών των δασκάλων στο πανεπιστήμιο. Η επιμονή της ΔΟΕ για την υλοποίηση της πρότασής της μετά το 1981, η ένταση με την οποία παρακολουθεί όλες τις διαδικασίες υλοποίησης, αλλά και ποικίλα θέματα που συνδέονται με αυτή, υποδεικνύουν ότι το θέμα της *«ανωτατοποίησης»*, παραμένει και στη φάση 1981-89 διακριτή και βασική πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής για την Ομοσπονδία των δασκάλων.

---

[56] Πρακτικά..., *ο.π.*, 70. Ο Γ. Βαγενάς εμφανώς αποδέχεται την ύπαρξη κάποιου είδους «ελέγχου».

[57] Πρέπει να σημειωθεί ότι η ΔΟΕ δεν είχε καμιά αντίρρηση ούτε για το περιεχόμενο των επιμορφωτικών σεμιναρίων ούτε για τα «συμπεράσματα» του σεμιναρίου που διοργανώθηκε με τη συνεργασία της UNESCO σύμφωνα με τα οποία όσοι δέχονται διορισμό στη δημόσια εκπαίδευση είναι υποχρεωμένοι να προωθούν *«τις αξίες που διακηρύσσει η πολιτική εξουσία που οργανώνει την εκπαίδευση»*, όσο αυτοί δρουν στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος. Οι αντιλήψεις αυτές, αν και έγιναν γνωστές στους εκπαιδευτικούς (παρουσιάστηκαν στο: «Π.Δ.» 578//5/85, 20-23, Καλογερόπουλος Ν., «Σεμινάριο Σχολικών Συμβούλων» και *Νεοελληνική Παιδεία*, τ. 1, Απρίλιος 1985, 18-21), δεν προκάλεσαν επίσημες εκ μέρους των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ αντιδράσεις. Τα ζητήματα των σχέσεων των Σ.Σ. με το περιεχόμενο της σχολικής γνώσεις και τα εκπαιδευτικά ιδεολογήματα αναδεικνύονται στην προσέγγιση του Χαρ. Νούτσου (*ο.π.*). Για κάποιες ελάχιστες παρατηρήσεις, εκ μέρους Σ.Σ., σχετικά με την επιμορφωτική τακτική του ΥΠΕΠΘ απέναντί τους και τις σχέσεις της «επιμόρφωσής» τους με την *«τυποποίηση του διδακτικού έργου και την αποτελμάτωση της έρευνας»*: Χ. Σακελλαρίου, «Η αναβάθμιση ενός θεσμού», *Τα Εκπαιδευτικά*, τ. 12, Καλοκαίρι 1988, 7-8.

Λίγους μήνες μετά τις εκλογές του 1981 ο υφ. Παιδείας ανακοινώνει τη συγκρότηση επιτροπής για τη μελέτη της ίδρυσης πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Τμημάτων, όπου θα φοιτούν οι μελλοντικοί δάσκαλοι. Υπεύθυνος της λειτουργίας της ορίζεται ο παλιός γνώριμος και συνεργάτης της ΔΟΕ, Θ. Γέρου[58]. Τον Ιούνιο του 1982, κατά τη συζήτηση του νόμου για τα ΑΕΙ, η κυβέρνηση καταθέτει τροπολογίες σύμφωνα με τις οποίες, μετά από τη σύνταξη ανάλογων Π.Δ., προβλέπεται η λειτουργία σ' αυτά Παιδαγωγικών Τμημάτων (Π.Τ.) Δημοτικής Εκπαίδευσης και Νηπιαγωγών[59].

Η όλη διαδικασία και οι ρυθμίσεις συναντούν την απόλυτη αποδοχή της ΔΟΕ. Οι πρώτες αντιδράσεις άλλων φορέων, που σχετίζονται με την απαίτηση για συνολική αναδιοργάνωση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και την ίδρυση *«Παιδαγωγικών Σχολών στα Πανεπιστήμια»*, ενώ τίθενται υπόγη της ΔΟΕ δεν παρακολουθούνται απ' αυτή[60]. Για την Ομοσπονδία η νομική πρόβλεψη της λειτουργίας των Π.Τ. αποτελεί, από μόνη της, γεγονός *«ιστορικής σημασίας»*[61].

Η πρώτη απαίτηση σχετικά με τα Π.Τ., ενώ αυτά δεν έχουν συγκροτηθεί ακόμη, σχετίζεται με τη διεκδίκηση της ισοτιμίας των τίτλων Παιδαγωγικών Ακαδημιών- Π.Τ[62]. Στις συζητήσεις, όμως, με το ΥΠΕΠΘ προωθείται εκ μέρους του ΔΣ της ΔΟΕ, ως κυρίαρχη θέση, η άποψη ότι: *«έστω και 1-2 Π.Τ.»* πρέπει και είναι ανάγκη *«να λειτουργήσουν από το 1983- 84»*. Αυτή η θέση αποτελεί την πρωταρχική πολιτική φροντίδας του ΔΣ: την *«κατοχύρωση του θεσμού»*, δηλαδή την όσο το δυνατό ταχύτερη συγκρότηση της υλικής του υπόστασης, έστω και αν αυτή αποτελούσε *μέρος* του *όλου*[63]. Το ΥΠΕΠΘ, όμως, επιμένει ότι δεν εξασφαλίζονται σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα οι όροι λειτουργίας των Π.Τ. (προβλήματα στέγης, γενικότερης υλικοτεχνικής υποδομής

---

[58] Για την ανακοίνωση και τα μέλη της επιτροπής: Ημερολόγιο, ΔΟΕ 12/2/82 και ΥΠΕΠΘ, 18/2/82. Για την υποστήριξη που παρείχε ο Θ. Γέρου στις απόγεις της ΔΟΕ για την *«ανωτατοποίηση»* την προηγούμενη περίοδο. Στο ίδιο III.4.3.

[59] Το άρθρο 46 του ν. 1268 (ΦΕΚ 87/τ. Α') προβλέπει τη λειτουργία τέτοιων τμημάτων στα πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Πατρών, Ιωαννίνων, Θράκης και Κρήτης.

[60] Πρόκειται για τις απόγεις που διατυπώνει η έκτακτη ΓΣ της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος. Η Εταιρεία επεσήμανε ότι η ρύθμιση του 1268/82 δεν έλυνε το πρόβλημα της κατάρτισης των εκπαιδευτικών της Μέσης και τα γενικότερα προβλήματα επιμόρφωσης του σώματος των εκπαιδευτικών της Γ.Ε. (Ημερολόγιο, 11/12/82). Λίγες αναφορές για τις *«συνέπειες της χωριστής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών»*, μετά την ίδρυση των Π.Τ., γίνονται κατά το Α' Εκ. Συνέδριο της ΔΟΕ, μετά από ερώτηση του Θ. Γκότοβου στον εισηγητή Γ. Μάρκου. Ο τελευταίος απαντώντας σημειώνει ότι η ίδρυση ξεχωριστών Π.Τ. για δασκάλους- καθηγητές *«πρέπει να αποφευχθεί»*, γιατί δε θα αποτρέψει την κοινωνικά *«διαφορετική αξιολόγηση»* δασκάλων και καθηγητών, αλλά και του πανεπιστημιακού προσωπικού που τους προετοιμάζει με ό,τι αυτό συνεπάγεται και στο επιστημονικό επίπεδο (Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Εκ. Συνεδρίου ΔΟΕ, 309). Τις σχέσεις της ποιότητας της εκπαίδευσης της επερχόμενης γενιάς με τη διατήρηση των στεγανών στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και τη διαίρεση του εκπαιδευτικού σώματος που αυτή συνεπάγεται επισημαίνει ο Θ. Γκότοβος στο ίδιο συνέδριο (*ο.π.*, 337).

[61] Πρακτικά, *ο.π.*, 431.

[62] «Δ.Β.» 922/10α/82, «Οι αποφάσεις της 51ης Γ.Σ.». Η *«θέση»* αυτή επεδίωκε να «λύσει», πριν τη δημιουργία τους, εργασιακά και συνδικαλιστικά προβλήματα που θα μπορούσαν να προκύγουν με την ύπαρξη στους ίδιους χώρους δασκάλων με διαφορετικά επίπεδα βασικών σπουδών. Ονομάστηκε στην καθημερινή γλώσσα των δασκάλων *«αυτόματη εξομοίωση»* και εγκαταλείφθηκε αργότερα, υπέρ συγκεκριμένων σχεδίων *«εξομοίωσης»* με το πέρασμα του συνόλου των υπηρετούντων δασκάλων από τα Π.Τ. Το γεγονός ότι η *«θέση»* αυτή «πέρασε» στην 51η ΓΣ εκφράζει μια άλλη διάσταση του λόγου περί *«ανωτατοποίησης»*, που λογοκρίθηκε στην πρώτη φάση ('74- '81)προώθησης του αιτήματος: *το φόβο ότι θα μπορούσε να έχει και αρνητικές συνέπειες για το σώμα των δασκάλων, κυρίως ως προς το υπηρεσιακό μέλλον τους και τη συνδικαλιστική τους συνοχή.*

[63] «Δ.Β.» 932/3/83, 1, «Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση των δασκάλων και νηπιαγωγών γίνεται πραγματικότητα». Τούτο δε σημαίνει ότι το ΔΣ αγνοεί τη σύνδεση της *«ανωτατοποίησης»* με τα θέματα της *«εξομοίωσης»* των πτυχίων και μετεκπαίδευσης- επιμόρφωσης. Η πρόταξη, όμως, της «υλοποίησης» σε βάρος των επιμέρους παραπάνω ζητημάτων δίνει και το μέτρο από τη μια των φόβων που υπήρχαν για την περίπτωση μετάθεσής της στο «απώτερο» μέλλον, ιδιαίτερα σε μια φάση που επιδιωκόταν *«να έχουμε σύντομα τους 300-400 πρώτους πτυχιούχους»*, έτσι ώστε η ύπαρξή τους να ενισχύει, στο συμβολικό τουλάχιστον επίπεδο, τη διεκδίκηση της πολλαπλής εξίσωσης δασκάλων- καθηγητών που παραμένει κεντρική φροντίδα της ΔΟΕ.

και προσωπικού[64]) και αντιπροτείνει ως πρώτο έτος λειτουργίας το 1985-86. Τελικώς αποφασίζεται, συναινετικά, η έναρξη λειτουργίας τους το ακ. έτος 1984-85[65].

Οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν το περιεχόμενο και τους σκοπούς λειτουργίας των τμημάτων αλλά και ο τύπος του επιδιωκόμενου εκπαιδευτικού περιγράφονται, ακροθιγώς, από τη ΔΟΕ στις *«εκτιμήσεις»* του 1ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου της (κοινός κορμός μαθημάτων νηπιαγωγών, δασκάλων και καθηγητών, εξειδίκευση δασκάλων σε περιοχές γνώσεων, δάσκαλοι που καλλιεργούν κριτικό πνεύμα και δημοκρατικό ήθος[66]). Στο συνέδριο τίθεται, από την εισήγηση του Κ. Πόρποδα, το ζήτημα της *«ταυτότητας»* των δασκάλων, σε σχέση με την *«ειδίκευση»* σε περιοχές γνώσεων- την προωθεί σταθερά η ΔΟΕ- και την *«επιστημονική ταυτότητα»* που, σύμφωνα με τον εισηγητή, προκύπτει ως αποτέλεσμα της φοίτησης σ' ένα πανεπιστημιακό τμήμα, όπου θεραπεύεται συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο. Σύμφωνα με το συμπέρασμά του για να αποφευχθεί η παραγωγή *«μικρο- μαθηματικών»* και *«μικρο-φιλολόγων»*, η οποία λειτουργεί *«σε μια βάση μιμητισμού προς άλλους κλάδους»* και είναι αδιέξοδη, είναι αναγκαίο να επιδιωχθεί η παραγωγή *«Ψυχοπαιδαγωγών»*[67].

Η άποψη αυτή, που περιορίζει την *«ειδίκευση»* των δασκάλων, δε βρίσκει αποδέχτες στο χώρο της Ομοσπονδίας[68]. Το σχέδιο Π.Δ. για την *«Οργάνωση και λειτουργία»* των Π.Τ., όμως, που προβλέπει ότι αυτά: θα προάγουν *«τις Παιδαγωγικές Επιστήμες»*, θα παρέχουν κατάρτιση *«για την επιστημονική και επαγγελματική»* σταδιοδρομία των φοιτητών τους, πτυχία που θα οδηγούν στο διορισμό *«σε σχολεία δημοτικής εκπαίδευσης και νηπιαγωγεία»* και δίνει τη δυνατότητα, μετά από υπουργική απόφαση, *«να καθορίζονται ειδικεύσεις των παραπάνω πτυχίων που θα αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες περιοχές της Παιδαγωγικής Επιστήμης»*, δεν προκαλεί καμία αρνητική αντίδραση της ΔΟΕ, παρά το γεγονός της σαφούς παράλειψης αναφοράς σε *«εξειδικεύσεις»* σύμφωνα με την άποψή της[69].

---

[64] Η ΔΟΕ αντιπρότεινε τη λειτουργία το 1983-84 *«με δάνειους καθηγητές»* («Δ.Β.» *ο.π.*, 1).

[65] Στο παραπάνω άρθρο καταβάλλεται προσπάθεια εκ μέρους του ΔΣ της ΔΟΕ να δικαιολογήσει στους δασκάλους την «υποχώρησή του» δηλώνοντας ότι έτσι θα δινόταν χρονικό περιθώριο να εξασφαλιστεί η υποδομή και το προσωπικό, αλλά και να διαμορφωθεί από *«τον κλάδο άποψη για τα προγράμματα και το χαρακτήρα Εκπ/σης των φοιτητών στα Π.Τ.»* («Δ.Β.» *ο.π.*, 1). Όμως, παραδέχεται- όσο και να προσπαθεί να το προβάλλει ως θετική εξέλιξη- ότι *«η αποδέσμευση από το πρώτο Π.Δ. [της λειτουργία των Π.Τ.] της μετεκπαίδευσης και εξομοίωσης διευκόλυνε την υπογραφή του»*. Έτσι, θεωρούσε ότι δινόταν μεγαλύτερος χρόνος στην Ομοσπονδία *«για την αντιμετώπιση»* των θεμάτων αυτών (*ο.π.*, 1). Εκτεταμένα αποσπάσματα από το παραπάνω σημαντικό άρθρο για την πολιτική της ΔΟΕ τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή: Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Μάρτιος 1983.

[66] Για το συνέδριο και τις *«εκτιμήσεις»* του στο ίδιο: IV.3.1.. ΔΟΕ και IV.3.2. ΔΟΕ.

[67] Πόρποδας Κ., «Τα πανεπιστημιακά παιδαγωγικά τμήματα και η επιστημονική ταυτότητα των δασκάλων», *ΕΒτΔ* τ. 4, Ιούνιος- Αύγουστος 1983, 61. Το θέμα συνδεόταν σαφώς με τα επιστημονικά προσόντα και το προφίλ των πρώτων 7 μελών του ΔΕΠ και, κατ' επέκταση, με τον έλεγχο των νέων Π.Τ. Δηλαδή, μέλη της επιστημονικής κοινότητας (ως πεδίο) είχαν σαφώς προσδιορισμένα συμφέροντα και εμπλεκόταν στις διαδικασίες συγκρότησης των Π.Τ. και ο λόγος τους αξίζει να διερευνηθεί στις πολλαπλές συνιστώσες του. Η περιοχή αυτή δεν εμπίπτει στον κύκλο της εργασίας μας και θα περιορίσουμε σε ελάχιστες αναφορές. (Ως θέμα, η συγκρότηση των Π.Τ. δασκάλων και νηπιαγωγών, οι πολιτικές και οι συγκρούσεις στο εσωτερικό της πανεπιστημιακής κοινότητας, οι σχέσεις τους με το παρόν των Π.Τ.- προγράμματα, οργάνωση, στελέχωση- και τις διαφορετικές πολιτικές *«εξομοίωσης»* που ακολούθησαν αυτά, αποτελεί υψηλού ενδιαφέροντος περιεχόμενο άλλης εργασίας.)

[68] Η *«ειδίκευση»* παρέμεινε *«θέση»* της ΔΟΕ. Κριτική στην άποψη του Κ. Πόρποδα (ως «τυπικά» επιστημονική) άσκησε ο Θ. Γκότοβος, κατά τις εργασίες του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου, υποστηρίζοντας ότι ο εκπαιδευτικός της Γ.Ε. είναι κυρίως *«άνθρωπος της πράξης»* και στα πλαίσια ενός συστήματος καταμερισμού της εργασίας δεν προωθεί πρωταρχικά την επιστημονική έρευνα. Ο ίδιος θεωρεί ότι *«μια στοιχειώδη ειδίκευση στους δασκάλους της πρώτης βαθμίδας»* είναι απαραίτητη (για να μπορούν *«να ελέγχ[ουν] την εγκυρότητα των προτάσεων [και] των γνώσεων που προσπαθ[ουν] να περάσ[ουν] στους μαθητές τους»*), σε συνδυασμό με την κατοχή της *«παιδαγωγικής μεθοδολογίας»*, ώστε να είναι ικανοί να οργανώνουν την παιδαγωγική πράξη (Πρακτικά 1ου Εκ. Συνεδρίου, *ο.π.*, 337).

[69] «Δ.Β.» 935/46/83, 12, «Σχέδιο Π.Δ.». Εδώ με την έννοια ότι δεν ασκήθηκε κριτική *για την ανυπαρξία διάταξης που θα προέβλεπε «εξειδίκευση» του πτυχίου στους τρεις κύκλους* (θεωρητικός, πρακτικός,

Στην φάση αυτή η ΔΟΕ οργανώνει ανοιχτή συζήτηση *«στρογγυλής τραπέζης»* όπου συμμετάσχει, κατά την πάγια τακτική της, ομάδα πανεπιστημιακών[70], με σκοπό την πλέον σαφέστερη διατύπωση των απόψεών της για το χαρακτήρα των Π.Τ. και τον τύπο του δασκάλου που θα παράγουν. Το βασικό συμπέρασμα της ημερίδας αποφαίνεται:

> *«Ο δάσκαλος δεν μπορεί να είναι μικροφιλόλογος, μικρομαθηματικός, μικροϊστορικός κ.λ.π., αλλά θα είναι κυρίαρχα παιδαγωγός της πράξης που θα κατέχει καλά την παιδαγωγική, την διδακτική και τα γνωστικά αντικείμενα που θα διδάξει.»*[71].

Θα ακολουθήσει η κατάθεση ομόφωνης απόφασης του ΔΣ σχετικά με τα παραπάνω, αλλά και το επίμαχο θέμα της *«σύνδεσης των 7 πρώτων μελών του ΔΕΠ»*[72]. Σ' αυτή δηλώνεται με επιμονή ότι: ο *«αυριανός δάσκαλος... θα πρέπει να είναι πραγματικά επιστημονικά καταρτισμένος στα ζητήματα της Παιδαγωγικής για να στηρίζει τα διδακτικά του βήματα στην επιστημονική θεωρία και να ανατροφοδοτεί την τελευταία με τις εμπειρίες της πράξης [και] θα πρέπει παράλληλα στις προπτυχιακές του σπουδές να παίρνει εξειδίκευση σε ορισμένους κύκλους.»*[73].

Το νόημα της εξειδίκευσης έγκειται στον εξοπλισμό του δασκάλου- πέρα από τη γνώση της διδακτικής του συνόλου των μαθημάτων του Δημ. Σχολείου- στην *«ιδιαίτερη εμβάθυνση και ενασχόληση με τη Διδακτική και μεθοδολογία των μαθημάτων του κύκλου επιλογής»* σε συνδυασμό με την *«απόκτηση γνώσεων του γνωστικού αντικειμένου»* επιλογής, ώστε να επιτευχθεί, από τη μια η πληρέστερη διδασκαλία των αντικειμένων αυτών στις δύο τελευταίες τάξεις του δημοτικού κι από την άλλη να δοθεί η δυνατότητα μελλοντικά *«να διδάξουν [οι αυριανοί δάσκαλοι] και στην πρώτη βαθμίδα της Β/μιας Εκπαίδευσης- όπως ο καθηγητής π.χ. των Αγγλικών που θα μπορεί να διδάξει στο Δημοτικό, αφού πριν θα έχει λάβει παιδαγωγική μόρφωση»*. Μ' αυτήν την έννοια η *«εξειδίκευση»* θεωρείται ικανή, για τον εκπαιδευτικό ιδεολογικό λόγο των δασκάλων, να άρει *«τα στεγανά ανάμεσα στις βαθμίδες Εκπ/σης»* και να συμβάλει στη δημιουργία προϋποθέσεων *«για την καθιέρωση ενιαίας παιδαγωγικής μόρφωσης των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων μέσα στις Παιδαγωγικές Σχολές πια»*[74].

Το περιεχόμενο της μελλοντικής *«ταυτότητας»* των Π.Τ., που κατά τη ΔΟΕ είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει να καλύπτουν *«το γνωστικό αντικείμενο της Παιδαγωγικής Επιστήμης»*, εκτιμάται ότι εξαρτάται πρωταρχικά από την επιστημονική ταυτότητα των πρώτων εφτά μελών ΔΕΠ των νέων τμημάτων. Το ΔΣ δηλώνει πως είναι απαραίτητο αυτά να προέρχονται αποκλειστικά *«από τις λεγόμενες Επιστήμες της Αγωγής»* και ανάμεσά τους πρέπει να υπάρχει κάποιος που θα εκλεγεί στη βαθμίδα *«τακτικού ή αναπληρωτή καθηγητή, ώστε το Π.Τ. να αυτοδιοικείται, χωρίς να δανείζεται καθηγητή*

εκφραστικός). Το Π.Δ. προέβλεπε να εισαχθούν τελευταία φορά σπουδαστές στις Π.Α. το 1985- 86 και να κλείσουν οριστικά οι σχολές αυτές το 1988- 89. Δηλαδή, η παράλληλη παραγωγή δύο τύπων δασκάλων και μετά την έναρξη της λειτουργίας των Π.Τ., θεσμοθετήθηκε. Το ΔΣ στις προτάσεις του για το σ.ν. (1566/85) ζήτησε την άρση της παράλληλης λειτουργίας Π.Α. και Π.Τ. από το έτος 1985-86.

[70] Η συζήτηση έγινε στο θέατρο *«Διονύσια»* στις 15/10/83 και πήραν μέρος οι: Φατούρος Δ, Φράγκος Χρ., Θ.. Γέρου, Θ. Βακαλιός, Γαρεφαλάκης Γ. (λέκτορας Παιδαγωγικής Σχολής Στοκχόλμης) και ο Μουζάκης Σ (δάσκαλος, δ/ρα παιδαγωγικής).

[71] «Δ.Β.» 944/11/83, 5, «Για τα Π.Τ. Συζήτηση στρογγυλής τραπέζης οργάνωσε η ΔΟΕ». Στο κείμενο σημειώνεται ιδιαίτερα ότι ο Δ. Φατούρος επεσήμανε ότι *«και οι εκπ/κοί της Μέσης και της Ανωτάτης Εκπ/σης έχουν ανάγκη για Παιδαγωγική κατάρτιση και ότι αυτό θα βοηθούσε στην ανάπτυξη του διαλόγου μεταξύ δασκάλων και διδασκομένων και στο ανέβασμα της ποιότητας των διαπροσωπικών τους σχέσεων και της εκπαίδευσης»*.

[72] «Δ.Β.» *ο.π.*, 1, 14-15, «Πώς θέλουμε τα Παιδαγωγικά Τμήματα».

[73] Είναι σημαντική η ομοιότητα το λόγου αυτού με αυτόν που υποστήριζε ότι ο Σ.Σ. όφειλε να αποτελεί γέφυρα *«θεωρίας και πράξης»*.

[74] Οι προτάσεις αυτές δίνουν και το μέτρο της σύνδεσης του αιτήματος της *«ανωτατοποίησης»* με τη μελλοντική κοινή παροχή της *«υποχρεωτικής»* εκπαίδευσης σε ενιαίο εννιάχρονο σχολείο, που επιδιώκει η ΔΟΕ. Η απόκτηση της *«εξειδίκευσης»* θα μπορούσε να επιτευχθεί (κατά προτίμηση) *«με την παρακολούθηση των μαθημάτων αυτών σε άλλα πανεπιστημιακά τμήματα»* ή την προσφορά τους στο Π.Τ. *«από μέλη ΔΕΠ άλλων Πανεπιστημιακών Τμημάτων»*.

από άλλο τμήμα, όπως προβλέπει ο νόμος». Θεωρείται αναγκαίο *«να αποτραπεί απ' την αρχή η όποια σκέψη πως στο ΔΕΠ του Π.Τ. μπορούν να ανήκουν και επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων»*[75], γιατί αν αυτό συμβεί θα οδηγήσει στη *«νόθευση»* των Π.Τ. και στην μετεξέλιξή τους *«σε ένα νέο τύπο Παιδ. Ακαδημίας 4ετούς, όμως, φοιτήσεως».* Η άποψη αυτή στηρίζεται στη (μερική) επανερμηνεία των αδυναμιών των Π.Α., σύμφωνα με την οποία: *«μια σειρά ειδικότητες [καθηγητών]άσχετες μεταξύ τους»* δεν κατόρθωσαν να αποκτήσουν ποτέ *«κοινή γλώσσα», «κοινούς προβληματισμούς»* και *«κοινή ευαισθησία»*[76].

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω, το περιεχόμενο σπουδών των Π.Τ. αρθρώνεται ως αλληλοδιαπλοκή τριών στοιχείων: των Επιστημών της Αγωγής, της σύνδεσης παιδαγωγικής θεωρίας και πράξης και των ειδικών γνωστικών περιοχών (κύκλος εξειδίκευσης). Τέλος, επιδεικνύεται ιδιαίτερη φροντίδα για το θέμα της *«στέγασης»* των Π.Τ. και υποστηρίζεται ότι δεν πρέπει να λειτουργήσουν *«ξεκομμένα, από άποψης στέγης, από τις άλλες πανεπιστημιακές σχολές».* Η *«συστέγαση»* για το ΔΣ της ΔΟΕ: α) *«δίνει τη δυνατότητα να μετέχει και ο φοιτητής του Π.Τ. στην πανεπιστημιακή ζωή, στη διακίνηση των ιδεών κ.λ.π.»* και β)διευκολύνει τη *«δια- τμηματική επιστημονική συνεργασία»* ανάμεσα στα Π.Τ. και τα λοιπά τμήματα του πανεπιστημίου.

Οι απόψεις της ΔΟΕ αποτελούν επαναδιατύπωση και εξειδίκευση παλαιότερων θέσεών της για την *«ανωτατοποίηση»* στο νέο περιβάλλον. Η ομοφωνία, που επιτεύχθηκε κατά τη διατύπωσή τους, δίνει και το μέτρο της ανταπόκρισης που βρίσκουν στο σώμα των δασκάλων[77]. Εντωμεταξύ το ΔΣ, προσπαθώντας να συμβάλει στην κατεύθυνση της εξασφάλισης του παιδαγωγικού προφίλ των πρώτων εφτά μελών του ΔΕΠ, καλεί με ανακοίνωσή του τους *«Έλληνες επιστήμονες»* των Επιστημών της Αγωγής, που εργάζονται στην Ελλάδα και το εξωτερικό, να λάβουν μέρος στις διαδικασίες επιλογής, δηλώνοντας ότι η ανταπόκρισή τους θα είναι *«προσφορά πατριωτική, επιστημονική και κοινωνική και θα στηρίξει και τον αγώνα»* της ΔΟΕ *«για μια άλλη εκπαίδευση και παιδεία του Ελληνικού λαού!»*[78].

Ο υφ. Παιδείας Στ. Παπαθεμελής αποδέχεται αρχικά τις απόψεις της ΔΟΕ για τη συγκρότηση του ΔΕΠ (Ιανουάριος 1984 Έγρ ΥΠΕΠΘ 957/12-1-84), αλλά πολύ σύντομα (Φεβρουάριος 1984) εκδηλώνει την πρόθεσή του να προκηρύξει τρεις από τις εφτά θέσεις *«για επιστήμονες αμιγών ειδικοτήτων»*, αν δεν είναι δυνατή η κάλυψη του συνόλου των θέσεων από επιστήμονες με μεταπτυχιακές σπουδές *«και στις επιστήμες της Αγωγής»*[79].

---

[75] Πρόκειται για την έμμεση καταγγελία των κινήσεων που αναπτύσσονται εκείνη την εποχή- και βρίσκουν πρόσφορο έδαφος σε κύκλους του ΥΠΕΠΘ- ώστε να συμπεριληφθούν στα πρώτα μέλη ΔΕΠ μαθηματικοί, φιλόλογοι, φυσικοί και θεολόγοι.

[76] Στο νέο περιβάλλον υποβαθμίζεται η εκτίμηση ότι οι αδυναμίες των Π.Α. οφείλονταν κυρίως στην εξάρτησή τους από το μηχανισμό του ΥΠΕΠΘ (αίτημα για πανεπιστημιακή αυτονομία). Η ίδια ανησυχία τώρα μετακινείται στην περίπτωση «εξάρτησης» του Π.Τ. Δ/Ν από άλλα πανεπιστημιακά τμήματα.

[77] Την πλέον εκτεταμένη κριτική στις απόψεις που είχαν διαμορφωθεί έκανε η ΑΣΚΕ, που δεν αντιπροσωπευόταν στο ΔΣ της ΔΟΕ. Αυτή επεσήμανε α) την ανάγκη συνολικής αναδιοργάνωσης της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών σε ενιαία βάση (σε σχέση με την αναδιοργάνωση της δομής της εκπαίδευσης), β)το συντηρητικό ιδεολογικό προσανατολισμό και την επιστημονική ανεπάρκεια του προσωπικού των Π.Α. και τους κινδύνους για την τύχη των Π.Τ. που συνεπαγόταν η εκλογή της συντριπτικής του πλειοψηφίας στο ΔΕΠ των Π.Τ., γ) την ανάγκη για αναλυτική συζήτηση σχετικά με το περιεχόμενο σπουδών (χωρίς να προχωρά στην κατάθεση αναλυτική πρότασης) και δ) στην επιμονή για παράλληλη συζήτηση με αυτή για τη δημιουργία των νέων Π.Τ., για την επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των δασκάλων («Εκπαιδευτική Φωνή» («Ε.Φ.») 9-10/12ος/81, 6-7, «Αφιέρωμα στις Παιδ. Ακαδημίες και Σχ Νηπιαγωγών» και «Ε.Φ.» 22/3ος- 4ος/83, 3-4, «Ριζική αλλαγή στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών»). Οι απόψεις της ΑΣΚΕ στηριζόταν σε διευρυμένη κριτική του περιεχομένου σπουδών των Π.Α. και αντλούσαν από το λόγο των θεωρητικών *«της αναπαραγωγής»* (Για μια εκτεταμένη κριτική της εκπαίδευσης των Δασκάλων: Νούτσος Μπ., «Η εκπαίδευση των δασκάλων. Ιδεολογικές διαστάσεις και μεθοδολογικές προϋποθέσεις», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 4, Άνοιξη 1979, 23-31).

[78] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Οκτώβριος 1983.

[79] «Δ.Β.» 949/3/84, 1-2, «Το θέμα της σύνθεσης του ΔΕΠ των Παιδαγωγικών Τμημάτων». Η ύπαρξη του *«και»* δεν είναι τυχαία. Η αρχική επιδίωξη του ΥΠΕΠΘ ήταν στα εφτά πρώτα μέλη ΔΕΠ τα τρία να ανήκουν σε «ειδικότητες» (φιλόλογοι, μαθηματικοί κ.λ.π.) ασχέτως αν είχαν ή όχι μεταπτυχιακό τίτλο στις

Η θέση αυτή προκαλεί μεγάλη αναστάτωση. Το ΔΣ σε τηλεγράφημά του προς τους τοπικούς Διδ. Συλλόγους δηλώνει: *«Το Υπ. Παιδείας υπαναχωρεί και δεν δέχεται ομόφωνη απόφαση του Κλάδου για τη σύνθεση ΔΕΠ μόνο από επιστήμονες αγωγής»*[80]. Ακολουθεί συνάντηση με τον υφ. Παιδείας Π. Μόραλη (23/3/84)[81], όπου αναπτύσσεται η θέση του υπουργείου σύμφωνα με την οποία οι τρεις θέσεις των ειδικοτήτων μπορεί να έχουν Μάστερ στις επιστήμες της Αγωγής και διδακτορικό στην επιστήμη τους[82].

Στη συνεδρίαση του ΔΣ που ακολουθεί (26/3/84) εκδηλώνεται διαφωνία μεταξύ των παρατάξεων σχετικά με τη νέα πρόταση του ΥΠΕΠΘ. Η ΠΑΣΚ αποδέχεται ότι και σ' αυτήν την περίπτωση *«κατοχυρώνεται ο παιδαγωγικός τους χαρακτήρας»* και αποδέχεται την πρόταση του ΥΠΕΠΘ. Η ΔΗΚΙΔΝΕ θεωρεί ότι η συμπεριφορά της ΠΑΣΚ διευκολύνει την *«επιβολή στη βάση των δοτών κάθε φορά θέσεων της εργοδοσίας»*, ζητά έκτακτη ΓΣ της Ομοσπονδίας και επιμένει στην υλοποίηση της προηγούμενης απόφασης. Η ΔΑΣΚ, σημειώνοντας ότι *«το στόλισμα των τριών ειδικοτήτων και με παιδαγωγικές σπουδές δεν είναι επιχείρημα»* και πως ο κλάδος *«δεν ζήτησε παιδαγωγούς για θεολογία κ.λ.π. αλλά για παιδαγωγική επιστήμη»*, θεωρεί ότι μέσω της ρύθμισης αυτής επιτυγχάνεται η υποβάθμιση των Π.Τ. προς μεγάλη ικανοποίηση των *«αντιδραστικών δυνάμεων»*, που δε μπόρεσαν να εμποδίσουν την ίδρυση τους, αλλά *«νιώθουν μεγάλη ικανοποίηση για τη "νόθευση" της ουσίας τους»*[83]. Με δεδομένη, όμως, την πλειοψηφία της ΠΑΣΚ το ΔΣ αποδέχεται, ως όργανο, τις προτάσεις του Π. Μόραλη[84].

Σε αυτή τη φάση σημειώνεται αντίδραση μέρους της πανεπιστημιακής κοινότητας, που επισημαίνει ότι η νέα ρύθμιση αποτελεί *«προσπάθεια παρεκτροπής από την αποστολή των νέων παιδαγωγικών τμημάτων»* και με τον τρόπο αυτό *«μεθοδεύεται η υποβάθμισή... [τους]σε ιεροδιδασκαλεία και Παιδαγωγικές Ακαδημίες»*[85].

«επιστήμες της Αγωγής». Το *«και»* προστίθεται στο κείμενο του ΔΣ της ΔΟΕ για να δικαιολογήσει την απόφαση που λήφθηκε στη συνέχεια από την πλειοψηφία του ΔΣ (ΠΑΣΚ).

[80] Το τηλεγράφημα στάλθηκε μετά από πιέσεις της ΔΑΣΚ (Βαγενάς), που προκάλεσαν έκτακτη συνεδρίαση του ΔΣ (14/3/84), όπου και «ομολογήθηκε» η απόφαση του ΥΠΕΠΘ. Το γεγονός συνδυάστηκε με την απόφαση του ΥΠΕΠΘ να λειτουργήσουν πέντε Π.Τ. (τρία δασκάλων και δύο νηπιαγωγών). Και η απόφαση αυτή συνέβαλε στη δημιουργία της εντύπωσης ότι «υπαναχωρεί» από τα συμφωνημένα.

[81] Η συνάντηση, δηλαδή, γίνεται με τον «αναρμόδιο» υφυπουργό, χωρίς κανείς να ενοχλείται.

[82] Είναι φανερό ότι πρόκειται για λίαν «υποθετικό σενάριο», που διευκόλυνε τη στροφή της ΠΑΣΚ. Ο Σ. Μπουζάκης θεωρεί ότι *«η ρύθμιση αυτή, πέρα από τα νομικά προβλήματα... ήταν δεδομένο ότι δεν επρόκειτο να λύσει το πρόβλημα, αφού έπρεπε να θεωρείται βέβαιο ότι δεν υπήρχαν τέτοιοι υποψήφιοι»* (Μπουζάκης Σ., «Πανεπιστημιακά παιδαγωγικά τμήματα. Τρία χρόνια μετά», *Νεοελληνική Παιδεία*, τ. 10, Καλοκαίρι 1987, 60-70). Ο συγγραφέας σ' αυτό το κείμενο υποστηρίζει ότι η απόφαση αυτή του ΥΠΕΠΘ ήταν λάθος (την χαρακτηρίζει *«διοικητική λύση»* και την αποδίδει στην *«προσωπική πολιτική του τότε αρμοδίου για θέματα ΑΕΙ υφυπουργού»*), θεωρώντας ότι το σύνολο των επιστημόνων, παιδαγωγών και συνδικαλιστικών φορέων επέμειναν στην πρώτη ρύθμιση σε αντίθεση με *«τα συνδικαλιστικά όργανα των καθηγητών που υπηρετούσαν στις Π.Α.»* τα οποία προωθούσαν τη λύση που τελικά έγινε αποδεκτή. Η ανάλυση του συγγραφέα- αν και σε πρώτη ανάγνωση ασκεί κριτική- δικαιώνει την πολιτική του ΥΠΕΠΘ, αποδίδοντας τις «παρεκκλίσεις» σε ένα πρόσωπο (Στ. Παπαθεμελής), χωρίς να φωτίζει τις πιθανές ιδεολογικές σχέσεις του με τους πρώην καθηγητές των Π.Α. και το συγκεκριμένο μοντέλο εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών που προωθήθηκε, αγνοώντας επιπλέον πολλές άλλες σημαντικές επιπτώσεις της πολιτικής του ΥΠΕΠΘ (δύο τμήματα και όχι ενιαία Παιδ. Σχολή, τακτική γεωγραφικής διάσπασης και ανεπαρκούς στήριξης των Π.Τ., κάλυψη των θέσεων ΔΕΠ), αν και προτείνει μέτρα για τη «θεραπεία» τους.

[83] Για τις απόψεις των παρατάξεων του ΔΣ: «Δ.Β.» 949, *ο.π.*, 12-14.

[84] Στην απόφαση του ΔΣ συμπεριλαμβάνεται ως θετική εξέλιξη η αποδοχή από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ της πρότασης του ΔΣ για την *«άμεση εφαρμογή από το ΙΚΥ ενός προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών σε θέματα Μεθοδολογίας της Διδακτικής»* («Δ.Β.» 949, *ο.π.*, 2 Επιστολή ΔΣ προς). Τέτοιο πρόγραμμα δεν εφαρμόστηκε ποτέ. Η αναφορά, όμως, εξυπηρετούσε την απόφαση εγκατάλειψης της προηγούμενης άποψης. Οι τρεις θέσεις ειδικότητας αφορούσαν τα Π.Τ. δασκάλων, ενώ για αυτά των νηπιαγωγών προβλέπονταν δύο.

[85] Πρόκειται για το περιεχόμενο της απόφασης του Τομέα Ψυχοπαιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Την απόφαση δημοσιεύει στο έντυπό της η ΑΣΚΕ («Ε.Φ.» 27/3ος-4ος/84, 3, «Υποβάθμιση Παιδαγωγικών τμημάτων») και αποδεχόμενη το περιεχόμενό της συμπληρώνει την προηγούμενη κριτική της (παραπάνω: υποσημείωση 77).

Η πρώτη προκήρυξη των θέσεων ΔΕΠ θα γίνει στις 24/5/84 (ΦΕΚ 32/84) και το θέμα των Π.Τ., την επόμενη σχολική χρονιά, δεν απασχολεί ιδιαίτερα τη ΔΟΕ παρά μόνο στις σχέσεις του με το ζήτημα της *«εξομοίωσης»* των πτυχίων[86]. Είναι η απόφαση του υφ. Παιδείας Στ. Παπαθεμελή (λίγες μέρες πριν υποβάλει την παραίτησή του)να επαναπροκηρύξει τις τρεις θέσεις ειδικότητας, που δεν καταλήφθηκαν, χωρίς να προβλέπεται η κατοχή Μάστερ στις επιστήμες της αγωγής, η οποία προκαλεί τις έντονες αντιδράσεις της Ομοσπονδίας. Κατά τη διάρκεια της 54ης ΓΣ (Ιούνιος 1985) το σώμα καταδικάζει την ενέργεια του υφυπουργού και ζητά την άμεση ανάκληση της απόφασης. Στην απεργία που θα ακολουθήσει (13/9/85), με αφορμή την ψήφιση ν. 1566/85, το ζήτημα των τριών θέσεων ΔΕΠ τίθεται ως το δεύτερο μεγάλο αίτημά της[87].

Παρά την άρνηση του ΥΠΕΠΘ να υιοθετήσει την άποψη της ΔΟΕ το ΔΣ, προετοιμάζοντας την Έκτακτη ΓΣ του Φεβρουαρίου 1986 με θέμα τον καθορισμό της στάσης της Ομοσπονδίας σε σχέση με το σύνθετο πλέον διεκδικητικό πλαίσιο, εκτιμά ότι η εξέλιξη στο ζήτημα της σύνθεσης του ΔΕΠ: *«σε καμιά περίπτωση δε μειώνει τη σημασία της ίδρυσης και λειτουργίας των Π.Τ.»*, που ήδη λειτουργούν. Κατά την άποψη του ΔΣ το πρόβλημα βρίσκεται *«στην ανακολουθία που έδειξε το ΥΠΕΠΘ και παραπέρα στο πώς θα συντονιστούν τα πράγματα, έτσι ώστε τα Π.Τ. να αποδώσουν τους καρπούς τους, όσο γίνεται πιο γρήγορα»*. Εκείνο που βαραίνει πλέον για την πολιτική της ΔΟΕ (ιδιαίτερα της πλειοψηφίας του ΔΣ) είναι η προώθηση μια σειράς ζητημάτων που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη πραγματικότητα των Π.Τ.[88].

Την ίδια χρονική στιγμή εκδηλώνονται κινητοποιήσεις κατοίκων διαφόρων πόλεων όπου λειτουργούσαν Π.Α., που έχουν *«στόχο τη λειτουργία και των νεοϊδρυμένων Παιδαγωγικών Τμημάτων σ' αυτές»*. Αυτές ανησυχούν τη ΔΟΕ και την οδηγούν στην επαναδιατύπωση των λόγων για τους οποίους επέμενε στη *«στέγαση»* των Π.Τ. στις έδρες των Πανεπιστημίων[89]. Παράλληλα η Ομοσπονδία επεξεργάζεται σχέδιο *«εξομοίωσης»* των πτυχίων, ζητά την εκπόνηση ειδικού προγράμματος οικονομικής ενίσχυσης της

---

[86] Αποφασίστηκε από το ΔΣ (31/1/85) η συγκρότηση επιτροπής που θα μελετούσε το ζήτημα. Αλλά η κατάθεση του σ.ν. (1566/85) οδήγησε στην απόφαση να ανασταλεί *«κάθε [σχετική] δραστηριότητα»* (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Ιούνιος 1985). Την περίοδο αυτή δημοσιεύεται άρθρο στον ημερήσιο τύπο του Μ. Παπαχρίστου, που επαναφέρει παλαιότερα επιχειρήματα της ΔΟΕ και δικαιολογεί την πολιτική του ΔΣ (Παπαχρίστος Μ., «Οι δάσκαλοι, τα σχολεία και οι μαθητές», εφ. *«Το Βήμα»*, 13/7/84).

[87] «Δ.Β.» 969/9/85, 11, «Απόφαση ΔΣ της ΔΟΕ για την κήρυξη απεργίας στις 13.9.1985»

[88] «Δ.Β.» 974/1/86, 8, «Η εισήγηση του ΔΣ της ΔΟΕ προς τους Συλλόγους». Θέματα *«άμεσης προτεραιότητας»* για το ΔΣ είναι πλέον: α) η *«σύνδεση των Π.Τ. με τη σχολική πραγματικότητα και τη μετεκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών»*, β) η *«ανάληψη από τα Π.Τ. πρωτοβουλιών για την πραγματοποίηση προγραμματισμένης παιδαγωγικής έρευνας»* και γ) η *«μαζική χορήγηση υποτροφιών σε εκπαιδευτικούς, έτσι ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες σε ΔΕΠ»*. Πρόκειται σαφώς για θέματα που εγκαταλείφθηκαν κατά την φάση ενασχόλησης με τη *«σύνδεση του ΔΕΠ»* και επανέρχονται (α,β) και την πολιτική προώθησης πρώην δασκάλων στα Π.Τ (επιβεβαίωση προηγούμενης θέσης πλειοψηφίας ΔΣ και ταυτόχρονα *«θέση»* που γίνεται ευχάριστα αποδεκτή από το σύνολο των δασκάλων, με την έννοια του ανοίγματος προοπτικών καριέρας).

[89] «Δ.Β.» 975/2/86, 4, «Ανακοίνωση με αφορμή κινητοποιήσεις σε πόλεις όπου λειτουργούν Π.Α..». Οι κινητοποιήσεις αυτές έγιναν στην Τρίπολη, Φλώρινα, Καρδίτσα και Λαμία (πρόκειται για τις «θιγόμενες» πόλεις). Η ανακοίνωση εκτιμούσε ότι οι κινητοποιήσεις *«εξυπηρετούν συνειδητά ή όχι τους στόχους της αντίδρασης»* και καλούσε τους *«υπεύθυνους τοπικούς παράγοντες»* να ξεπεράσουν *«τα μικροσυμφέροντά»* τους και να βοηθήσουν *«στην τεράστια εθνική προσπάθεια»*. Παράλληλα, αποδεχόταν τα αιτήματα αποκέντρωσης και ισομερούς ανάπτυξης των πόλεων αυτών, όπως τα χαρακτήριζε, θεωρώντας ότι τα ΠΕΚ θα μπορούσαν να λειτουργήσουν στις πόλεις αυτές. Υπόμνημα της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας (Π.Ε.Ε.) στις 14/2/86 προς το ΥΠΕΠΘ σημείωνε ότι μια τέτοια πιθανότητα θα οδηγούσε *«σε χωροταξική απομόνωση και επιστημονική περιθωριοποίηση»* και θα υπονόμευε την *«ουσιαστική πανεπιστημιακή εκπαίδευση των υποψήφιων δασκάλων»* και δήλωνε ότι η *«σημαντική αλλαγή στη μόρφωση του Έλληνα δασκάλου»* δεν έπρεπε να θυσιαστεί *«σε οποιαδήποτε σκοπιμότητα»* («Δ.Β.» 976/3/86, 35, Υπόμνημα της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας προς το ΥΠΕΠΘ»). Με άλλο υπόμνημά της η Π.Ε.Ε. εξέφραζε τους φόβους της ότι η ανασύνθεση του εκλεκτορικού σώματος των Π.Τ. από το ΥΠΕΠΘ (θέσεις ΔΕΠ), υπέρ των επιστημόνων ειδικοτήτων, *«θα συντελέσει στην παρέκκλιση των Π.Τ. από την κύρια αποστολή τους»* και ζητούσε την *«αποκατάσταση της αναλογίας»* σύμφωνα με την αρχική απόφαση.

«Παιδαγωγικής Επιστήμης και Έρευνας»[90] και παρεμβαίνει, χωρίς αποτέλεσμα, στο ΥΠΕΠΘ, ώστε να μην εισαχθούν σπουδαστές σε τέσσερις Π.Α. και μια ΣΝ και κατά το έτος 1986-87, απόφαση που αποτελούσε ανατροπή των σχετικών προβλέψεων του Π.Δ. 320/83[91].

Για άλλη μια φορά η κρίση που θα ξεσπάσει στη ΔΟΕ επιτρέπει στον απερχόμενο Πρόεδρο της ΔΟΕ και πρώην στέλεχος της ΠΑΣΚ να αναφέρει, κατά τη δευτερολογία του στην Έκτακτη ΓΣ (27/9/86), ότι το θέμα της *«σύνθεσης των μελών του ΔΕΠ»* αποτέλεσε το περιεχόμενο των πρώτων πιέσεων που άσκησε η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ προς την ΠΑΣΚ- δασκάλων, ώστε να επιτύχει έλεγχο των *«θέσεων»* του σ.κ.[92].

Το ζήτημα της λειτουργίας Π.Τ., σε πόλεις όπου λειτουργούσαν Π.Α., θα επανέρθει σε οξύτερη μορφή (Μάρτιος 1987) μετά τη δήλωση της κυβέρνησης σύμφωνα με την οποία στη Φλώρινα θα λειτουργούσε παράρτημα του Π.Τ. Θεσσαλονίκης[93]. Οι άμεσες αντιδράσεις της ΔΟΕ περιορίζονται σε αποστολή τηλεγραφημάτων διαμαρτυρίας προς τον Υπ. Παιδείας, Α. Τρίτση και την έκδοση ανακοινώσεων[94]. Αποφασίζεται, όμως, η πραγματοποίηση ημερίδας, όπου συμμετάσχουν εκπρόσωποι των Π.Τ., των φοιτητών της Π.Ε.Ε., μέλη του ΔΕΠ και οι πρόεδροι των Διδ. Συλλόγων για να συζητηθούν αναλυτικά τα προβλήματα της οργάνωσης και λειτουργίας τους[95].

---

[90] Από την εισήγηση του ΔΣ για την 55 ΓΣ («Δ.Β.» 977/4/86, 5). Το σχέδιο *«εξομοίωσης»* αφορούσε τη «μοριοποίηση» των χρόνων υπηρεσίας, της φοίτησης στο ΜΔΔΕ και στα ΣΕΛΔΕ, τα πτυχία άλλων ΑΕΙ ή ΤΕΙ και τα σεμινάρια κάθε εκπαιδευτικού για την απόκτηση τίτλου που θα παραχωρούσε *«όλα τα ακαδημαϊκά δικαιώματα του αποφοίτου Π.Τ»*.

[91] Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Μάιος 1986.

[92] Αυτό είναι ουσιαστικά το περιεχόμενο της δήλωσής του: *«αυτό [η κρίση στο ΔΣ] ξεκίνησε ουσιαστικά από το Μάρτιο του 1984, όταν προέκυψε το θέμα των Παιδαγωγικών Τμημάτων»* (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Οκτώβριος 1986 και «Δ.Β.» 982/10/86, «Δευτερολογία Προέδρου στην Έκτακτη ΓΣ). Ο Μ. Παπαχρίστος κατάγγειλε *«τους μηχανισμούς»* και τη σχέση τους με μέλη του ΔΣ της ΔΟΕ, χωρίς να υπαινίσσεται ότι υπήρξε ποτέ εισήγηση του ΔΣ σύμφωνα με τα κελεύσματά τους.

[93] Η ανακοίνωση της κυβέρνησης (13/3/87) προκλήθηκε μετά από σειρά κινητοποιήσεων των κατοίκων της πόλης (απεργίες και καταλήψεις δημοσίων υπηρεσιών).

[94] Παρά τις οξύτατες γλωσσικές διατυπώσεις που χρησιμοποιεί το «Δ.Β.» («Δ.Β.» 988/4/87, 1, «Ο κλάδος δεν θα δεχτεί τη μορφωτική και πολιτιστική απομόνωση») δεν υπήρξε πρακτική αντίδραση. Κάποιοι τοπικοί Σύλλογοι Δασκάλων διαπίστωσαν *«υποτονική αντιμετώπιση»* του ζητήματος (ενδεικτικά: «Δ.Β.» *ο.π.*, 6). Το ΔΣ της ΔΟΕ τοποθετήθηκε υπέρ του αιτήματος των κατοίκων της Μυτιλήνης, αφού η πόλη ήταν η έδρα του πανεπιστημίου του Αιγαίου. Τελικά, βέβαια και σε αυτή την περίπτωση το Π.Τ. λειτούργησε στη Ρόδο, έδρα παλιάς Π.Α.

[95] Τα πρακτικά της Ημερίδας αυτής δεν εκδόθηκαν (σε αντίθεση μ' αυτή για τους Σ.Σ.). Για το κλίμα που επικράτησε δίνει κάποιες πληροφορίες, για βασικά ζητήματα, το κλείσιμο του προέδρου της ΔΟΕ, Χρ. Κορυφίδης: α) *«τοποθετούμαστε πολλές φορές όχι μόνο με λόγο κομματικό αλλά με λόγο μικροκομματικό... νομίζω ότι έπρεπε να μην υπάρξει τέτοια λογική σήμερα... [αν και] ήταν ελάχιστοι αυτοί που τοποθετήθηκαν στα προηγούμενα πλαίσια»*, β) *«σε ένα βαθμό τα προβλήματα που αναδεικνύονται είναι εκείνα που μας έρχονται από πάνω ως ντιρεκτίβες. Αυτό δημιουργεί σύγχυση με αποτέλεσμα να μην μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί ποια είναι τα πραγματικά προβλήματα που υπάρχουν και ποια η σωστή ιεράρχησή τους»*, γ) *«Νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό με αφορμή αυτή την Ημερίδα τόσο εσείς οι καθηγητές και οι φοιτητές, όσο και εμείς η ΔΟΕ... να συντονίσουμε τις προσπάθειές μας έτσι ώστε τα προβλήματα που υπάρχουν σήμερα [στα Π.Τ.]... να αναδειχθούν σε κοινωνικά προβλήματα»*, δ) *«δεν κατάλαβα τι γίνεται με το στόχο για την ίδρυση παιδαγωγικών Σχολών. Θα σας παρακαλούσα αν μπορείτε να μας ενημερώσετε έγγραφα για τις προοπτικές που υπάρχουν πάνω στο θέμα»*. Δηλαδή, αν οι παρατηρήσεις αυτές, δεν αποτελούν καθαρά προσωπικές εκτιμήσεις του Προέδρου, που θα μπορούσαμε ενδεχομένως να τις αποδώσουμε σε προσωπική του αδυναμία ή υποταγή του λόγου του σε πολιτικές (κομματικές) σκοπιμότητες, στην Ημερίδα δε στάθηκε δυνατό τουλάχιστον: α)να εντοπιστούν και να ιεραρχηθούν τα προβλήματα των Π.Τ., β)να διευκρινιστεί η πολιτική διαφόρων παραγόντων (καθηγητών Π.Τ., φοιτητών αλλά και της ΔΟΕ) για τη δημιουργία Παιδαγωγικών Σχολών, που θα συνένωναν τα Π.Τ. δασκάλων και νηπιαγωγών σε πρώτη φάση και θα ενέτασσαν και την παιδαγωγική (τουλάχιστον) εκπαίδευση των καθηγητών σ' αυτές μελλοντικά και γ)να συντονιστούν οι προσπάθειες των παραπάνω παραγόντων, ώστε τα προβλήματα των Π.Τ. να τεθούν στο κέντρο του ενδιαφέροντος πλατυτέρων συνόλων (μετατροπή σε *«κοινωνικά προβλήματα»*). Επιπλέον, για μια μορφή των συγκρούσεων που εκδηλώθηκαν μεταξύ των μελών των ΔΕΠ, σχετικά με τις διαφορετικές αντιλήψεις τους για τις συνθήκες ίδρυσης και λειτουργίας των Π.Τ., μας πληροφορεί η αντιπαράθεση μεταξύ Σ. Μπουζάκη και Γ.

Στα *«πορίσματα»* της Ημερίδας (23/5/87) σημειώνεται αρχικά η εκτίμηση ότι *«η κατάκτηση της πανεπιστημιακής μόρφωσης για το δάσκαλο και νηπιαγωγό συνδέεται άμεσα με τον αγώνα του Ελληνικού λαού για την αναβάθμιση της παρεχόμενης Εκπ/σης στα παιδιά του»*. Για τη ΔΟΕ η πρόταξη των γενικότερων ευεργετικών επιπτώσεων που έχει η υιοθέτηση της βασικότερης πρότασης εκπαιδευτικής της πολιτικής, ανεξάρτητα με την πραγματικότητα των Π.Τ., αποτελεί υποχρέωση της και πεμπτουσία της αντίληψής της για τη φύση αυτής της πρότασης[96]. Κύρια επιδίωξή της παραμένει η ίδρυση και λειτουργία τους *«στις έδρες των Πανεπιστημίων»*. Τα λειτουργικά προβλήματα που επισημαίνονται θεωρείται ότι συνολικά και χωρίς ιεράρχηση *«στην ουσία συνιστούν μεγάλους κινδύνους για την υποβάθμιση των σπουδών»* και ως τέτοια αναφέρονται: α)η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και επαρκούς οικονομικής στήριξης, β)η έλλειψη διδακτικού προσωπικού και οι κίνδυνοι διορισμού *«χωρίς κρίση, επιστημονικού προσωπικού που προέρχεται από τις Παιδαγωγικές Ακαδημίες και δε διαθέτει τα απαιτούμενα προσόντα»* και η συνεπαγόμενη ανάγκη κάλυψης και διεύρυνσης των θέσεων ΔΕΠ, γ)η ανάγκη αναδιοργάνωσης του περιεχομένου σπουδών με στόχο την προαγωγή της έρευνας και την εξυπηρέτηση της παιδαγωγικής πράξης[97], δ)η ανάγκη αυτοτελούς λειτουργίας τους και *«ισότιμης μεταχείρισής τους από τις συγκλητικές αρχές»*, ε)η ανυπαρξία μεταπτυχιακών σπουδών, στ)η δεσμοθέτηση της σύνδεσης των Π.Τ. με τα ΠΕΚ και η ανάληψη της ευθύνης της λειτουργίας τους απ' αυτά και ζ)η ανάγκη συγκρότησης Παιδαγωγικών Σχολών (Π.Σ.).

Η αδυναμία να καταλήξει η ΔΟΕ σε συγκεκριμένη μαχητική κριτική σχετικά με τη μορφή που παίρνει η πανεπιστημιακή εκπαίδευση των δασκάλων και κατ' επέκταση να ιεραρχήσει πολιτικές είναι εμφανής. *Για την Ομοσπονδία το γεγονός της καθιέρωσής της παραμένει κυρίαρχο και πρωταρχικό.* Στην επόμενη φάση η προσοχή της θα προσανατολιστεί στον καθορισμό του περιεχομένου της *«εξομοίωσης»* και στην υλοποίησή της, την προώθηση της συγκρότησης των Π.Σ. (παρά *«τα όποια προβλήματα υπάρχουν στους κόλπους της πανεπιστημιακής κοινότητας και τα οποία [την]*

Παπαμιχαήλ. Στο «Δ.Β.» δημοσιεύτηκε η άποψη του πρώτου («Δ.Β.» 990/6/79, Μπουζάκης Σ., «Μεσσίας και μεσαίωνας»), γεγονός που επιβεβαιώνει και τη συμπόρευση και συναντίληψή του με τις *«θέσεις»* της ΔΟΕ, αν και το κείμενο δεν αποτελεί δείγμα αντιπαράθεσης «επιστημονικών» επιχειρημάτων. Οι απόψεις του δεύτερου παρουσιάζονται αργότερα (Παπαμιχαήλ Γ., «Παιδαγωγική λογική και μέθοδος στις Κοινωνικές Επιστήμες», *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 43-44, Δεκέμβριος 1990, 51- 71). Οι σύνθετες παρατηρήσεις τους επισημαίνουν την προχειρότητα με την οποία συγκροτήθηκαν τα Π.Τ., τις αδυναμίες της πολιτικής της ΔΟΕ στη φάση υλοποίησης της *«ανωτατοποίησης»* (*ο.π.*, 53: *«τη θυσιάζει στο βωμό των πολιτικών και συντεχνιακών σκοπιμοτήτων και των μικροσυμμαχιών με Πανεπιστημιακούς παιδαγωγούς "βγαλμένους" από τα σπλάχνα* της) και στηριγμένες στην άποψη ότι η παιδαγωγική δεν μπορεί να συγκροτηθεί ως αυτόνομη επιστήμη, προτείνει το διαχωρισμό της *«επαγγελματικής ταυτότητας»* των δασκάλων από την *«επιστημονική»* (*ο.π.*, 54: *«εκείνη του ψυχολόγου κατά πρώτο λόγο και του κοινωνιολόγου, κατά δεύτερον, της εκπαίδευσης»*) και την συνεπαγόμενη ανασυγκρότηση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Η παρούσα προσέγγιση, αν και θεωρεί μέρος των παρατηρήσεών του εύστοχες, αδυνατεί να παρακολουθήσει τον «τυπικό» διαχωρισμό των δύο ταυτοτήτων και την άποψη ότι το πανεπιστήμιο «οφείλει» ή εκ της θέσεώς του να είναι απόλυτα προσανατολισμένο στην παραγωγή «ερευνητών», θεωρώντας ότι το πανεπιστήμιο είναι αυτό ακριβώς στο οποίο εξελίσσεται (πεδίο πολλαπλών συγκρούσεων) και τούτο δεν εξαρτάται από τους ορθολογικούς ορισμούς του «τι είναι επιστήμη».

[96] Η παρατήρηση δε σημαίνει ότι η συγκρότηση των προτάσεων αυτών είναι άμοιρη επαγγελματικών βλέψεων ή διεκδικήσεων αύξησης του κύρους των δασκάλων. Ακριβώς το αντίθετο: υποδεικνύει την ανάγκη νομιμοποίησής τους και τις σχέσεις τους με την *«αυτοεικόνα»* των δασκάλων (στο ίδιο III.2.1.).

[97] Το ζήτημα του Προγράμματος Σπουδών, πέρα από τις πρώτες ελάχιστες αναφορές, συζητήθηκε πολύ λίγο. Για μια πρόταση που συμφωνεί με την οπτική της ΔΟΕ επί του θέματος: Μπουζάκης Σ., «Πρόγραμμα σπουδών Πανεπιστημιακού Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης. Μια πρόταση- πλαίσιο», *ΕΒτΔ*, τ. 11-15, Μάρτης '86- Μάης '87, 42-46. Αυτή περιλαμβάνει την *«εξειδίκευση»* θεωρώντας ότι με την προοπτική *«ενιαιοποίησης της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης»* πρέπει να παραχθεί ένας τύπος δασκάλου που θα είναι σε θέση να διδάσκει *«ορισμένα τουλάχιστον μαθήματα και στις εννέα τάξεις του ενιαίου σχολείου»* (*ο.π.*, 45).

εμποδίζουν»), την ανάληψη της ευθύνης της επιμόρφωσης απ' αυτά και στο θέμα του Π.Τ. της Φλώρινας[98].

Οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες θα πάψουν να λειτουργούν με το Π.Δ. 527/89. Η εκτίμηση του Μπ. Νούτσου, σχετικά με την πορεία του αιτήματος της ΔΟΕ, και τη υλοποίησή του κατά την περίοδο 1981-89 είναι χαρακτηριστική στις σχέσεις της με τις κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν: *«Η "ανωτατοποίηση" είναι μια πραγματικότητα για τους δασκάλους- νηπιαγωγούς, όπως και η βαθμολογική-μισθολογική εξίσωσή τους με τους καθηγητές. Αυτά έγιναν αναντίρρητα στην πράσινη οκταετία. Σήμερα ωστόσο το ΠΑΣΟΚ μας κληροδοτεί την τυπική αναβάθμιση της εκπαίδευσης των δασκάλων- νηπιαγωγών και τον απόηχο των ζητωκραυγών της Ομοσπονδίας τους. Μας αφήνει ακόμη την "αδιαφορία" του για αυτά τα νέα πανεπιστημιακά τμήματα και κυρίως την αίσθηση πως η κατάρτιση των αποφοίτων τους δε θα βοηθήσει να καταπολεμήσουν αργότερα στο σχολείο τα κυρίαρχα ιδεολογήματα για τους μαθητές. την επίδοση, τη βαθμολογία κ.τ.λ.»*[99].

Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι και η βασικότερη πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής της ΔΟΕ υπακούει στους ιδεολογικούς εξαναγκασμούς και στα όρια της ιδεολογίας που ανέπτυξε ο χώρος αυτός. Όροι και εξαναγκασμοί που *συνέβαλαν στην υπερτίμηση των εξωτερικών χαρακτηριστικών που έλαβε «η ανωτατοποίηση», διερεύνησαν ως ένα βαθμό στοιχεία που συνδέονταν με την ουσιαστική εφαρμογή της και συνακόλουθα με τον τύπο δασκάλου που αυτά θα δημιουργούσαν*[100], *αλλά παράλληλα επέδρασαν αρνητικά στο να συγκροτηθεί μια διευρυμένη κριτική του περιεχόμενού της, αδυνατώντας να την παρακολουθήσουν.*

Γ. *«Ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση».* Η τρίτη βασική και συνεκτική πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής της ΔΟΕ σχετίζεται με το ζήτημα της επέκτασης των ετών της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και της παροχής της σε *«ενιαίο»* σχολείο. Η άποψη αυτή εμφανίστηκε στις απαρχές της συγκρότησης της Ομοσπονδίας και την ακολούθησε,

---

[98] Για τις αποφάσεις σχετικά με τις Π.Σ. και την ευθύνη επιμόρφωσης: Ημερολόγιο: ΔΟΕ 7/12/87. Για την ίδρυση Παιδ. Σχολών: «Δ.Β.» 991/7/87, 2, «Αποφάσεις για τα εκπαιδευτικά» και Ημερολόγιο, ΔΟΕ, Μάρτιος 1988 . Για τις αντιδράσεις σχετικά με το Π.Τ Φλώρινας: «Δ.Β.» 1012/4/89, 16, Η Θέση της ΔΟΕ για τα Π.Τ.». Στο Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας τη θέση της ΔΟΕ υποστήριξε το ΚΚΕ (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Φεβρουάριος 1989). Για τη *«εξομοίωση»*: «Δ.Β.» 1003/6/88, 13 «Για Ακαδημαϊκή εξομοίωση των πτυχίων μας» και «Δ.Β.» 1012, *ο.π.*, 16 «Επιτροπή για την εξομοίωση». Η ΔΟΕ με τον όρο *«ακαδημαϊκή εξομοίωση»* αποδέχτηκε το σχέδιο Π.Δ. της επιτροπής Εξαρχάκου, Φράγκου, Μελά, Γέρου, Μπουζάκη, που προέβλεπε τη φοίτηση του συνόλου των εν ενεργεία δασκάλων στα Π.Τ. μετά από κατάταξη σύμφωνα με τα λοιπά τους πτυχία, ώστε να αποκτήσουν το πτυχίο των Π.Τ. Θεώρησε αρχικά, ότι το πρόγραμμα αυτό θα έπρεπε να ολοκληρωθεί σε 8 χρόνια, να συνοδευτεί με ιδιαίτερα προγράμματα και εφάπαξ οικονομική ενίσχυση των εξομοιουμένων (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, 16/5/89). Η εξομοίωση του συνόλου των δασκάλων δεν έχει επιτευχθεί ως σήμερα. Οι πολιτικές, όμως, των Π.Τ., που συνδέονται με αυτή, ξεφεύγουν (και χρονικά) από τα όρια της εργασίας.

[99] Νούτσος Μπ., «Η πράσινη οκταετία στην εκπαίδευση», *Ο Πολίτης*, τ. 99, Ιούνιος 1989, 55-56.

[100] Σε αντίθεση με τον Σ. Μπουζάκη (προηγουμένως υποσημείωση 82) ο Π. Παπακωνσταντίνου παρατηρεί σχετικά με το μείζον ζήτημα της συγκρότησης των μελών του ΔΕΠ, που σχετίζεται και με τα προγράμματα που σπουδών των Π.Τ. : *«Η ενέργεια Παπαθεμελή επισφράγισε την αντιμεταρρυθμιστική τακτική, που τουλάχιστον έξι μήνες πριν είχε υιοθετήσει το ίδιο το Υπουργείο. Έτσι από τη μια πλευρά συνδεόμαστε με τον ελληνοχριστιανικό πολιτισμό και αρχίζουμε να μιλάμε πάλι για τα θρησκευτικά κ.τ.λ. και από την άλλη θέτουμε σε λειτουργία μηχανισμούς, μεθοδεύσεις και συσχετισμούς δυνάμεων στο εσωτερικό των Παιδαγωγικών Τμημάτων, όχι μόνο σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο για την κατάρτιση των δασκάλων, αλλά και τις αντιλήψεις που μεταφέρουν μεγάλες ομάδες εκπαιδευτικών, φιλόλογοι και μαθηματικοί για τα Παιδαγωγικά Τμήματα»* (Πρακτικά 2ου Πανελλήνιου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου ΔΟΕ, Ενιαία Εννιάχρονη Υποχρεωτική Εκπαίδευσης, Αθήνα 1989, 109). *Τα όρια της κριτικής της ΔΟΕ έγκεινται ακριβώς στην* εκτίμηση- παρά τις παλινδρομήσεις που υποδείχτηκαν και εξαναγκάστηκαν από τις σχέσεις της πλειοψηφίας του ΔΣ (ΠΑΣΚ) με το ΠΑΣΟΚ- ότι η ρύθμιση για τη σύνδεση του ΔΕΠ αφορούσε μόνο το σκέλος της *«κατάρτισης»* των μελλοντικών δασκάλων στα *«παιδαγωγικά»* και την αδυναμία της να συλλάβει το γεγονός των ιδεολογικών περιεχομένων των παιδαγωγικών αντιλήψεων συγκεκριμένων ομάδων και των σχέσεων των αντιλήψεων αυτών, όπως και στην περίπτωση των Σ.Σ., με τα κυρίαρχα εκπαιδευτικά ιδεολογήματα.

μετεξελισσόμενη ως προς το σκέλος του καθορισμού των ετών παροχής[101] (επτάχρονη, οκτάχρονη, εννιάχρονη) μέχρι και τη χρονική περίοδο (1974- 89) που εδώ εξετάζεται και κατά την οποία συγκροτήθηκε η άποψη για παροχή ενιαίας εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η πρόταση αυτή, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια, εμπεριέχει και οργανώνει βασικά στοιχεία της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΔΟΕ.

Κατά την περίοδο της δικτατορίας, σε συμφωνία με τα πορίσματα της Επιτροπής Παιδείας, η ΔΟΕ προβάλλει την ανάγκη παροχής *«οκταετούς»* υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο Δημοτικό σχολείο. Την άποψη αυτή επαναλαμβάνει και μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας:

«Επιτακτική εθνική ανάγκη επιβάλλει την παράτασιν της υποχρεωτικής εκπαιδεύσεως και την δημιουργίαν ΟΚΤΑΕΤΟΥΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ»[102].

Η ανάγκη που υπαγορεύει την υιοθέτηση μιας τέτοιας πρότασης συνδέεται, για την Ομοσπονδία, σ' αυτή τη φάση με τις «ευκαιρίες» που μπορεί να δώσει αυτή η μορφή σχολείου στους μαθητές σε σχέση με τη μελλοντική τους επαγγελματική πορεία: *«θα δοθή στους μαθητάς η ευκαιρία αφ' ενός μεν να καταρτισθούν καλύτερον και αφ' ετέρου να ικανοποιήσουν την εσωτερικήν αυτών κλίσιν και τα ενδόμυχα διαφέροντά των κατά την εκλογήν και προτίμησιν του επαγγέλματός τους».*

Η φροντίδα αυτή οδηγεί και στην άποψη της διαφοροποίησης *«εις τας δύο ανωτέρας τάξεις»* του περιεχομένου της εκπαίδευσης που θα παρέχεται. Σ' αυτές *«παραλλήλως με την θεωρητική μόρφωσιν θ' ασκούνται κυρίως εις την πρακτικήν εκπαίδευσιν».* Πρόκειται, δηλαδή, για τη σύλληψη ενός υποχρεωτικού σχολείου που δε θα παρέχει συμβουλευτικού χαρακτήρα επαγγελματικό προσανατολισμό, αλλά θα αφομοιώνει χαρακτηριστικά τεχνικής σχολής. Το επίπεδο της παρεχόμενης πρακτικής εκπαίδευσης θα εκτείνεται ως το σημείο που ο απόφοιτος του *«οκταετούς»* υποχρεωτικού σχολείου *«θα λαμβάνει καλυτέρας βάσεις δια το επάγγελμα το οποίον θα ακολουθήσει»*, δηλαδή δε θα αντικαθιστά συνολικά την τεχνική εκπαίδευση, αλλά θα προετοιμάζει και κυρίως θα προσανατολίζει εμπράκτως σε αυτή. Μάλιστα η πρακτική αυτή εκπαίδευση θα είναι *«εξυπηρετική των τοπικών συνθηκών και αναγκών, γεωργικών, κτηνοτροφικών, ναυτικών, επαγγελματικών κ.λ.π.».* Τέλος, η «κοινωνική» ανάγκη που υπαγορεύει την υιοθέτησή του προσδιορίζεται απολύτως: α)*«Υπάρχει ελπίς να σταματήση δια της υποχρεωτικής 8/ετούς φοιτήσεως, η αιμορραγία της αστυφιλίας και η ερήμωσις της υπαίθρου»* και β) ο απόφοιτος *«να παραμείνη ευχαρίστως εις το πατρικόν επάγγελμα».*

Στην πρώτη φάση, λοιπόν, ο εκπαιδευτικός ιδεολογικός λόγος των δασκάλων προβάλλει την ανάγκη καθιέρωσης ενός οχτάχρονου ενιαίου υποχρεωτικού σχολείου με διαφοροποιημένο περιεχόμενο στις δύο τελευταίες του τάξεις, ώστε, ιδιαίτερα στις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές, να επιτευχθεί η «αρτιότερη» κατάρτιση του μεγαλύτερου μέρους του μαθητικού πληθυσμού σε συνδυασμό με την προώθηση του προσανατολισμού του προς την επαγγελματική εκπαίδευση, σύμφωνα με τις «τοπικές» και «οικογενειακές» ανάγκες και με απώτερο στόχο να «θεραπευτεί» ένα κομβικό, για τον παραπάνω λόγο, κοινωνικό πρόβλημα, που συλλαμβάνεται ως «εθνικής προτεραιότητας ζήτημα» και συνίσταται στην εγκατάλειψη της επαρχίας και της άρνησης «να συνεχιστούν» παραδοσιακά επαγγέλματα. Η άποψη αυτή συγκροτείται διαμέσου της «ένταξης» πλήθους εκπαιδευτικών ιδεολογημάτων στην κεντρική ιδεολογική επιδίωξη που συνίσταται στο συγκερασμό του παραδοσιακού και εκσυγχρονιστικού ιδεολογικού ρεύματος που συναντάται στον εκπαιδευτικό χώρο[103].

---

[101] Συνοπτικές αναφορές στο αίτημα στο ίδιο: II.1.

[102] «Δ.Β.» 766/10/74, 1, «Δημοτικόν Σχολείον και Διδάσκαλος». Αναφορές για το ζήτημα κατά τις συζητήσεις για το ν.δ. 309/76 στο ίδιο III.4.2.

[103] Για κάποιες δοκιμιακού χαρακτήρα αναφορές στη συνύπαρξη *«εκσυγχρονιστικής»* και *«παραδοσιακής»* ιδεολογίας στο χώρο της εκπαίδευσης: Δερτιλής Γ., Αεί παίδες απαίδευτοι;, Καστανιώτης 1996,80- 81.. Σχετικά με τα εκπαιδευτικά ιδεολογήματα θα ήταν χρήσιμο να σημειωθεί ότι ανιχνεύονται ευκολότερα σε κείμενα που απέχουν *χρονικά* από την εποχή μας. Στην παραπάνω περίπτωση πρόκειται εμφανώς για μια ερμηνεία που συγκροτείται διαμέσου επιλεκτικής σύντηξης των «αναγκών» συνέχισης της «παράδοσης»

Πέρα, όμως, από τα γενικότερα ιδεολογικά χαρακτηριστικά της άποψης, αυτή εδράζεται σε πυρηνικού χαρακτήρα σταθερές- ανεξάρτητα με την «ερμηνευτική υποστήριξη» που κάθε φάση επιχειρείται- της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των δασκάλων. Αυτές είναι: α)η υποχρεωτική εκπαίδευση πρέπει να παραμείνει στη διοικητική ευθύνη του δημοτικού σχολείου. Δηλαδή, παρατηρείται ταύτιση της βασικής (δημοτικό) και της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, β)η επέκτασή της στα διοικητικά πλαίσια του δημοτικού σχολείου εξυπηρετεί διπλά: τους μαθητές και τις «ανάγκες» της χώρας. Δηλαδή, ο νομιμοποιητικός λόγος υπέρ της άποψης λαμβάνει υπόψη του τα «συμφέροντα» των ατόμων και του κοινωνικού συνόλου, γ)μόνο μια υποχρεωτική εκπαίδευση που θα παρέχεται στο δημοτικό σχολείο που βρίσκεται *«στο κάθε Ελληνικό χωρίο»* είναι σε θέση να παρέχει *«χωρίς προνόμια»* την *«ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση»*. Δηλαδή, η κοινωνικά δίκαια «υλοποίηση» της αύξησης των ετών της υποχρεωτικής είναι δυνατή μόνο διαμέσου της διοικητικής ενότητας της εκπαιδευτικής βαθμίδας που την παρέχει[104]. *Η τελευταία σταθερά, επαναφέρει κυκλικά το πρώτο επιχείρημα, δικαιώνοντάς το* και αντλεί τα δικά της επιχειρήματα από την ελληνική σχολική «πραγματικότητα» και κυρίως από την κατάσταση που επικρατεί στην ελληνική επαρχία (*«σε κάθε Ελληνικό χωρίο»*). Η βαρύτητά της είναι ιδιαίτερη, γιατί αποτελεί ακριβώς διαδικασία ιδεολογικής επεξεργασίας *πρακτικών* τις οποίες γνωρίζει το σύνολο του σώματος των δασκάλων[105].

Από τα τρία αυτά σημεία, οι συνδικαλιστικές δυνάμεις που θα ανατρέγουν το επί δικτατορίας «εκλεγμένο» ΔΣ θα επιμείνουν ιδιαίτερα στη διερεύνηση της τελευταίας, ενώ, παράλληλα- όταν μιλούν για τα χρόνια διαρκείας της υποχρεωτικής-, συμμορφώνονται με την πραγματικότητα που έχει δημιουργήσει ο 309/76[106].

Για τον εκπαιδευτικό λόγο που αναπτύσσεται στη δεύτερη αυτή φάση (1976- 1983) το *«βασικό εννεαθέσιο (εννιάχρονο) λαϊκό σχολείο για όλα τα παιδιά»*, οφείλει να είναι *«αυτοτελές και ενιαίο»* και η εφαρμογή του μπορεί να γίνει *«σταδιακά»*[107]. Η εγκαθίδρυσή του αποτελεί σταθερά την πρώτη *«προϋπόθεση»* για τη *«δημοκρατική οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης»*. Σ' αυτή τη φάση, ο προσδιορισμός της εκπαίδευσης ως *«δημοκρατική»* ανοίγει το δρόμο στην επέκταση του λόγου που διατυπώνεται υπέρ του εννιάχρονου υποχρεωτικού σχολείου σε νέες περιοχές και τον διασυνδέει με τις απαιτούμενες συνολικές εκπαιδευτικές αλλαγές: α)των μεθόδων και συστημάτων διδασκαλίας, ώστε να αποφευχθούν *«οι πλάνες... της πατροπαράδοτης και εμπειρικής αγωγής»*, β)των αναλυτικών προγραμμάτων, γ) των σχολικών κτιρίων, δ)της κατάργησης των *«στεγανών που αποτελούν οι σχολικές τάξεις»* και της υιοθέτησης ενός συστήματος

(τοπική- οικογενειακή) και του «εκσυγχρονισμού» (προσανατολισμός του Μ.Π. διαμέσου συγκεκριμένης εκπαιδευτικής δομής «σύμφωνα» με τις «ανάγκες» της οικονομίας), υπέρ του δεύτερου. Η ερμηνεία αυτή αφομοιώνει τα ιδεολογήματα των «κλίσεων» και της διατήρησης της «παράδοσης» στο επίπεδο της διατύπωσης των επιχειρημάτων της κι από την άλλη τα υποτάσσει στην «κοινωνική» και «οικονομική» αναγκαιότητα της «εθνικής» στρατηγικής, που είναι σαφώς προσανατολισμένη στον «εκσυγχρονισμό».

[104] Η άποψη αυτή εμφανίζεται, χωρίς επεξηγήσεις, στην 44η ΓΣ (1975), όταν ακόμη γίνεται λόγος για *«οκτάχρονο»* δημοτικό. Στο ίδιο: VI.2.2

[105] Η «πρακτική» αυτή γνώση έχει δύο πλαίσια αναφοράς. Από τη μια την κοινωνική καταγωγή του σώματος και τις ατομικές εμπειρίες σχολικής διαδρομής του κάθε δασκάλου και από την άλλη τις πρώτες εμπειρίες του ως επαγγελματία που συγκροτούνται, εκείνη την περίοδο, κυρίως σε αγροτικές περιοχές.

[106] Στην 45η ΓΣ (1976), απλά το *«οκτάχρονο»* αντικαθίσταται από το *«εννιάχρονο»*. Και πάλι σημειώνεται ότι μόνο η καθιέρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο δημοτικό σχολείο είναι σε θέση *«να μπορέση πραγματικά να χαρίση σε όλα τα Ελληνόπουλα 9/τη υποχρεωτική μόρφωση»*. Στο ίδιο III.4.2.

[107] Γεωργιάδης Κ., εισ. Γραμματέας ΔΟΕ, «Η δημοκρατική λαϊκή μεταρρύθμιση της Παιδείας αίτημα όλων», *εφ. Εξόρμηση* 19/3/76.Το κείμενο αυτό δημοσιεύεται, αμέσως μετά, στο «Δ.Β.», χωρίς αλλαγές και υπόμνηση ότι πρόκειται περί αναδημοσίευσης («Δ.Β.» 791/15-4-76, 3 «Για μια Δημοκρατική- Λαϊκή Παιδεία»). Η υπόμνηση για «σταδιακή» εφαρμογή υπακούει α)στο γεγονός ότι η κυβερνητική θέληση, που καθιέρωνε την παροχή τριών ετών υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο Γυμνάσιο, έχει ήδη εκφραστεί και θα γίνει νόμος του κράτους ελάχιστες μέρες μετά από το άρθρο (ν. 309/30-4-76)και β)στην έκφραση της ανάγκης να δηλωθεί η απόρριψη της λύσης αυτής και κατ' επέκταση της πολιτικής της Ν.Δ.

ελεύθερης κίνησης των μαθητών *«με γνώμονα την επίδοσή τους, σ' ένα ή περισσότερα μαθήματα»* και ε) της λαϊκής συμμετοχής[108].

Τα γενικότερα αυτά αιτούμενα στρέφουν την προσοχή στην κριτική προσέγγιση των αδιεξόδων και παιδαγωγικών αδυναμιών της υπαρκτής κατάστασης του δημοτικού σχολείου, ενώ η απαίτηση για εννιάχρονο υποχρεωτικό σχολείο παραμένει, χωρίς να προβάλλεται έντονα. Κύριος στόχος αυτής της κριτικής αποτελεί το *«μονοθέσιο»* και γενικότερα τα ολιγοθέσια δημοτικά σχολεία. Τα βασικότερα νέα στοιχεία που αναδεικνύονται τώρα και θα ενσωματωθούν διαφοροποιημένα στην τρίτη φάση (1984-86) στο λόγο υπέρ του *«ενιαίου εννιάχρονου δημοτικού σχολείου»*, είναι τέσσερα: *«η ανισότητα»*, ο *«αντιπαιδαγωγικός»* και *«αντιδημοκρατικός»* χαρακτήρας και η ανάγκη δημιουργίας, ως θεραπεία των προηγουμένων, των *«σχολικών κέντρων»*[109].

Η *«ανισότητα»* στα σχολεία αυτά περιγράφεται ως αποτέλεσμα της υπερφόρτωσης του δασκάλου και της συνεπαγόμενης αδυναμίας του να προσφέρει «σωστά» την εκπαιδευτική ύλη και να φέρει σε πέρας τη σύνθετη «αποστολή» του: α)*«έχει να προετοιμάσει κάθε απόγευμα 12 ή 13 μαθήματα για να τα διδάξει κάπως υποφερτά στις 6 τάξεις του»* και β) *«γίνεται καθημερινά χίλια κομμάτια για να προλάβει την ευταξία, την καθαριότητα την διόρθωση λαθών των εργασιών, την γενικότερη αγωγή των μαθητών και όλη τη γραφειοκρατική εργασία που του έχει κάθε σχολείο ως Ν.Π.»*[110]. Το γεγονός αυτό καθαυτό έχει επιπτώσεις στην ισότητα των εκπαιδευτικών ευκαιριών: *«Είναι δυνατό ένας μαθητής μονοθεσίου να έχει τις ίδιες ευκαιρίες και δυνατότητες μαθήσεως μ' ένα μαθητή εξαθεσίου σχολείου;»*. Ακόμη και στην υποθετική περίπτωση του *«άριστου δασκάλου»* και της θετικής εκπαιδευτικής πορείας κάποιων μαθητών, το πρόβλημα έγκειται στο *«πόσοι [μαθητές] θα προχωρούσαν και δεν προχώρησαν»*. Έτσι, συνεπάγεται και η αντανάκλαση της εκπαιδευτικής αποτυχίας μέρους του μαθητικού πληθυσμού των σχολείων αυτών στο «εθνικό» και «κοινωνικό» συμφέρον: *«δεν είναι όλοι αυτοί, ένα χαμένο δυναμικό για τη χώρα και την κοινωνία;»*.

Ο *«αντιπαιδαγωγικός»* χαρακτήρας της ελλειμματικής λειτουργίας των σχολείων αυτών ανιχνεύεται *«στις εκδηλώσεις και στη σχολική ζωή* (κακή διοργάνωση γιορτών, περιορισμένες δυνατότητες άθλησης, παιχνιδιών και μουσικών εκδηλώσεων) αλλά και στην ποιότητα της διδασκαλίας: *«υπάρχει διαφορά στο ωράριο (25΄ στο 1/θέσιο- 45΄στο πολυθέσιο) και στα μαθήματα (τα τεχνικά ως σιωπηρές εργασίες) και στη διδασκαλία (δεν υπάρχει ευχέρεια εφαρμογής της τριμερούς πορείας) και στη διαλογική συζήτηση ακόμα»*[111]. Έτσι ακυρώνονται τα αιτούμενα: *«Πού θα στηριχτεί η ομαδική εργασία και η συνεργατική επιστημονική έρευνα;»*. Επιπλέον, λόγω της «πραγματικότητας», που σχετίζεται με τη συχνή παρουσία και εναλλαγή νεοδιόριστων δασκάλων στα σχολεία αυτά τα παιδιά του μονοθεσίου μπορούν *«να χαρακτηριστούν σαν πειραματόζωα της αγωγής στα χέρια κάθε νέου δασκάλου που κάνει το ξεκίνημά του από το 1/θέσιο Σχολείο»*.

Ο *«αντιπαιδαγωγικός»* χαρακτήρας συνδέεται ευθύγραμμα με τον *«αντιδημοκρατικό»*, αφού ο πρώτος θεωρείται υπεύθυνος των «ψυχολογικών στάσεων» που δημιουργούνται στους μαθητές του: *«Δημιουργούνται συναισθήματα*

---

[108] Γεωργιάδης Κυρ., *ο.π.*.

[109] Το εξαιρετικό ενδιαφέρον της φάσης αυτής έγκειται στο γεγονός ότι η κριτική αυτή κατατίθεται από δασκάλους οι οποίοι καταγράφουν και ερμηνεύουν τις προσωπικές εμπειρίες τους στο «Δ.Β.». Πρόκειται, δηλαδή, για περίοδο κατά την οποία νέα εκπαιδευτικά ιδεολογικά αιτούμενα εμφανίζονται στη «βάση» και αργότερα (τρίτη φάση) ενσωματώνονται στα επίσημα κείμενα της Ομοσπονδίας ανανεώνοντας τα επιχειρήματά τους. Και στην περίπτωση αυτή τη θεματική μας δεν απασχολεί η «επιστημονική ορθότητα» των απόψεων που θέλουν την «παιδαγωγική υστέρηση» των ολιγοθεσίων σχολείων (έτσι κι αλλιώς οι επιστημονικές έρευνες δε συμφωνούν για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις των σχολείων αυτών), αλλά η συγκρότηση της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των δασκάλων.

[110] Ενδεικτικά χρησιμοποιούνται αποσπάσματα από το: «Δ.Β.» 840/16-12-78, 8, Αρβανιτάκης Ν., «Η ανισότητα του μονοθεσίου». Οι απόψεις αυτές παρουσιάζονται σε πληθώρα κειμένων.

[111] «Δ.Β.» 826/16-2/78, 4- 5, Λεφάκης Μ., «Μονοθέσια: Ένας αντιπαιδαγωγικός και αντιδημοκρατικός δεσμός».

μειονεκτικότητας, απαισιοδοξίας, εγκατάλειψης κ.α. με αποτέλεσμα τη δημιουργία κοινωνικών στρωμάτων που δεν έχουν και μεγάλη συμπάθεια μεταξύ τους, πράγμα που δεν ευνοεί και δε στηρίζει καθόλου την πραγματική Δημοκρατία».

Τα εκπαιδευτικά ιδεολογήματα που κάνουν έντονη την παρουσία τους στα παραπάνω κείμενα (*«τεχνολογικά»* προσδιορισμένη διδασκαλία, δυνατότητα της *οργανωτικής δομής* του σχολείου να επηρεάσει την εκπαιδευτική πορεία των μαθητών, απόλυτη σύνδεση της *διδακτικής εμπειρίας* με τη *διδακτική ικανότητα*, ευθύγραμμη επιρροή της εκπαίδευσης στη συγκρότηση κοινωνικής συναίνεσης) θα συμπληρωθούν μ' αυτό του *περιορισμού του κόστους* της εκπαίδευσης. Αυτό συμβαίνει στην πρόταση διεξόδου που κατατίθεται: δημιουργία *«Σχολικών Κέντρων»*, δηλαδή *«ένταξη των μικρών Σχολείων»* σε μεγαλύτερα σχολικά συγκροτήματα[112]. Η πρόταση αυτή επανασυνδέει ευθύγραμμα και την κριτική που ασκείται στα ολιγοθέσια με το ζήτημα της *«εννιάχρονης»*, αφού δεν περιορίζεται στο διοικητικά καθορισμένο χώρο του δημοτικού σχολείου, απ' όπου και άντλησε τα επιχειρήματά της[113].

Στα επίσημα κείμενα της ΔΟΕ η επισήμανση της ανάγκης καθιέρωσης *«εννιάχρονου βασικού σχολείου»* επανέρχεται στα πλαίσια της προετοιμασίας της για την κατάθεση προτάσεων σχετικά με τον *«αντι- 309»*. Όμως οι ελπίδες ότι ο νέος νόμος θα συνενώσει σε ενιαία βαθμίδα την υποχρεωτική εκπαίδευση γρήγορα διαγεύδονται. Ο στόχος αυτός τώρα δηλώνεται ότι θα επιτευχθεί *«δύσκολα»*, αλλά η προώθησή του κρίνεται αναγκαία, αφού το σχολείο αυτό θεωρείται πλέον ότι θα εξασφαλίζει *«ίσες ευκαιρίες μόρφωσης»*. Αυτός θεωρείται, ταυτόχρονα, και ο βασικότερος λόγος για τον οποίον το κράτος θα έπρεπε να προχωρήσει στη θεσμοθέτη του *«λαϊκού 9χρονου βασικού σχολείου»*. Κρίνεται, όμως, ότι δεν υπάρχουν εκείνες οι *«υποκειμενικές συνθήκες»*, που θα επέτρεπαν την πραγματοποίηση της ρύθμισης. Μάλιστα, για να απενοχοποιηθεί η κυβέρνηση από οποιεσδήποτε κατηγορίες ατολμίας ή έλλειψης πολιτικής βούλησης προς αυτή την κατεύθυνση, ως υποκειμενική συνθήκη υποδεικνύεται η αντίθεση του «κλάδου των καθηγητών»[114].

Στην τρίτη φάση (1984-86) το εννιάχρονο υποχρεωτικό σχολείο θα προσδιοριστεί επιπλέον και ως *«ολοήμερο»*. Στην ανάδειξη του νέου χαρακτηριστικού οδηγεί μια σειρά παραγόντων: α)Η προηγούμενη κριτική για τις ανεπάρκειες του παρόντος δημοτικού σχολείου (κυρίως στην επαρχία) και η απόφαση της ΔΟΕ να την αφομοιώσει στο επίπεδο

---

[112] Η πρόταση της *«συγκέντρωσης»* των ολιγοθεσίων σχολείων σε πολυθέσια και η μεταφορά των μαθητών έχει κατατεθεί και στα προηγούμενα κείμενα. Όμως στο: «Δ.Β.» 928/126/82, Σύλλογος Δασκάλων Μεσσηνίας, «Κανονικά Σχολικά Κέντρα και προσωρινά Σχολικά Κέντρα», αυτή λαμβάνει πληρέστερη μορφή και συνδέεται απόλυτα με το εννιάχρονο υποχρεωτικό σχολείο. Ο υπέρτιτλος του άρθρου, απ' όπου και οι παραπομπές που ακολουθούν, που επιλέγει το ΔΣ, είναι ιδιαίτερα εύγλωττος: *«Ίσες ευκαιρίες στην εκπαίδευση όλων των ελληνόπαιδων»*.

[113] Έτσι, η δημιουργία των *«Σχολικών Κέντρων»* έχει σαφώς καθορισμένο *«μεσοπρόθεσμο»* στόχο να εξυπηρετήσει τη *«μελλοντική ενοποίηση του φορέα που θα παρέχει την 9/χρονη βασική υποχρεωτική Εκπ/ση, μαζί και τη νηπιακή»*. Η *«ενοποίηση του φορέα»* στο κείμενο αυτό συνυπάρχει με την *«εξειδίκευση»* των δασκάλων και τη δυνατότητα της διδασκαλίας *«ξένης γλώσσας»*. Τα κέντρα αυτά *θα «στεγάζουν σωστά τους μαθητές»*, θα τους παρέχουν πλήρη *«σίτιση»* σε *«σύγχρονα εστιατόρια»*, θα επιτρέπουν την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο σχολικό περιβάλλον (*«μελέτη και προπαρασκευή»*), ώστε τα παιδιά να επιστρέφουν στο σπίτι τους το απόγευμα *«χωρίς βιβλία και τετράδια... όπως γίνεται στις περισσότερες προηγμένες χώρες, αλλά και στα καλά ιδιωτικά της Αθήνας»* και τέλος θα επιτρέγουν «οικονομία και στις δαπάνες. Τα επιχειρήματα της *«σωστής στέγασης»*, ολοκλήρωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο σχολείο και παροχής σίτισης εντάσσονται στο λόγο περί προσφοράς *«ίσων ευκαιριών»* που βαθμιαία αναπτύσσεται

[114] Στο ίδιο: ΙΙΙ.4.4.Γ. Η «ερμηνεία» αυτή σχετίζεται, βέβαια, με το λόγο της πλειοψηφίας (ΠΑΣΚ) και «απαντά» στην κριτική για εγκατάλειψη της *«θέσης»* του *«κλάδου»* για το *«εννιάχρονο»*, που ασκείται ιδιαίτερα από την ΔΕΕ, αλλά και τη ΔΗΚΙΔΝΕ, σε επίπεδο συνδικαλιστικών οργάνων. Η άποψη της ΑΣΚΕ συντασσόταν μ' αυτή της ΟΙΕΛΕ και έκανε λόγο για *«εντεκάχρονο»* υποχρεωτικό σχολείο επιμένοντας περισσότερο στα περιεχόμενά του («Ε.Φ.» 19-20/11ος-12ος/82, 3, «Δημοκρατικό Σχολείο. 9χρονη Εκπαίδευση. Επιμόρφωση» και «Ε.Φ» 38-39/5ος-6ος/85, 6, «Θέσεις της ΑΣΚΕ για την Εκπαίδευση»). Το ΥΠΕΠΘ αντιπαρέταξε την επιδίωξη για ενότητα των Αναλυτικών Προγραμμάτων της υποχρεωτικής.

του επίσημου λόγου της[115], β)η επικράτηση της άποψης ότι η ανεπάρκεια του σχολικού ημερήσιου χρόνου είναι αποφασιστικής σημασίας και δρα ανασταλτικά για την εφαρμογή πολιτικών θεραπείας των εκπαιδευτικών και μορφωτικών ανισοτήτων και οι συνθετότερες απόψεις που εμφανίζονται γύρω από το περιεχόμενο και την αντιμετώπισή τους[116] και γ)οι διαφαινόμενες προθέσεις της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής να προχωρήσει σε μέτρα που θα ανασυντάσσουν τα προσφερόμενα αντικείμενα στο χώρο των Δημ. Σχολείων και θα αναδιαμορφώσουν το χρόνο λειτουργίας κάποιων απ' αυτά, ώστε να εξυπηρετηθούν κοινωνικές ανάγκες. Στην τελευταία περίπτωση, η προηγούμενη υπόδειξη από τη ΔΟΕ τέτοιων διευθετήσεων θα ωφελούσε το κύρος της (πρόβλεψη) και θα διευκόλυνε την πολιτική της ΠΑΣΚ, ως πλειοψηφίας, στην Ομοσπονδία[117].

Η προώθηση του ολοήμερου σχολείου θεωρείται ότι: *«ανοίγει προοπτικές για μεγαλύτερη κοινωνική καταξίωση και αναγνώριση των δασκάλων και νηπιαγωγών»*, γιατί δείχνει *«στην πράξη»* το ενδιαφέρον τους για τα προβλήματα *«του Λαού»*, αφού προχωρούν σε *«συγκεκριμένες προτάσεις... όταν πολλοί άλλοι κλάδοι έχουν μόνο στενά κλαδικούς, συντεχνιακούς προβληματισμούς και στόχους!»*[118].

Στη φάση αυτή θα τονιστεί από την Ομοσπονδία, παρά τον προσδιορισμό της πρότασης ως *«ολοήμερο λαϊκό 9χρονο βασικό σχολείο»*, ιδιαίτερα η διάσταση του ολοήμερου. Η αύξηση του χρόνου παραμονής του παιδιού θα προταθεί - πέρα από την καταπολέμηση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων- ως μέθοδος αντίστασης ιδιαίτερα *«των παιδιών της αγροτιάς, της εργατιάς, των αδύνατων κοινωνικών στρωμάτων»* στις επιδράσεις *«της ξενόφερτης υποκουλτούρας που κατακλύζουν βάνουσα και ξετσίπωτα και το τελευταίο κεφαλοχώρι της πατρίδας μας»* (εθνική αντίσταση σε ξένες πολιτισμικές επιρροές), αλλά και της *«απελευθέρωσης των παιδιών του λαού από την ένταση που*

---

[115] «Δ.Β.» 964/4/85, 3, «Το "ολοήμερο" σχολείο. Μια άλλη άποψη». Γράφεται χαρακτηριστικά: *«Εδώ και 4-5 χρόνια δειλά- δειλά μπαίνει, σαν προβληματισμός, η αναγκαιότητα να καθιερωθεί και στη χώρα μας το "ολοήμερο" σχολείο»*

[116] Πέρα από το ότι το σχολείο αυτό θα επιτρέπει την καλύτερη παροχή *«εσωσχολικής βοήθειας»* σημειώνεται ότι *«η "μόρφωση" δεν συντελείται μόνο μέσα στο διδακτικό ωράριο. Αλλά και μετά απ' αυτό»*. Το πρόβλημα λοιπόν που θέτουν είναι *«πώς αξιοποιούν τα παιδιά των υποβαθμισμένων περιοχών τον ελεύθερο χρόνο τους»* και *«πώς θα σταθούν ισότιμα δίπλα στα παιδία των "ανωτέρων" κοινωνικών στρωμάτων»*, αφού αυτά έχουν τη δυνατότητα *«να μάθουν ξένη γλώσσα, μουσική, μπαλέτο, να πάνε καλό φροντιστήριο, να δουν θέατρο και επιπλέον έχουν τη βοήθεια των μορφωμένων γονιών τους»*. Το *«ολοήμερο σχολείο»* μπορεί λοιπόν, διαμέσου της αύξησης του χρόνου παραμονής στα σχολεία, να μετατραπεί σε ένα *«ζωντανό πολιτιστικό κύτταρο της γειτονιάς και του χωριού»*, αφομοιώνοντας τις παραπάνω δραστηριότητες. Οι απόψεις εκδηλώνονται με μετατόπιση του λόγου που υποστηρίζει το *«εννιάχρονο»* και αντλεί επιχειρήματα κυρίως από την επαρχία, στα περιεχόμενα που μπορεί να λάβει το σχολείο αυτό *και στις πόλεις*, κυρίως μάλιστα στις *«υποβαθμισμένες»* περιοχές τους («Δ.Β.» 964, *ο.π.*, 13).

[117] Πρόκειται για την πολιτική των ΣΔΕΝΠ (Σχ. δοκιμαστικής εφαρμογής νέων Αν. Προγραμμάτων) τα οποία άρχισαν να λειτουργούν αργότερα (το 1987-88 τα πρώτα 124 σχολεία: «Δ.Β.» 993/10/87, 17 «Αρχίζουν σε 124 Σχολεία») και αφορούσε τη διδασκαλία μουσικής, γυμναστικής και αισθητικής αγωγής από καθηγητές, τα προγράμματα εσωσχολικής βοήθειας και τέλος τα προγράμματα φύλαξης-απασχόλησης μαθητών (εφαρμογή από 1985), πριν και μετά το ωράριο διδασκαλίας. Για μια περιγραφή τους από Σχ. Σύμβουλο: Καλλονιάτης Η., «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/1/88, 20. Παρά τον τίτλο του κειμένου *δεν επρόκειτο για συνολική λειτουργία σχολικών μονάδων*, αλλά για τη συμμετοχή περιορισμένου αριθμού μαθητών σε ελάχιστα επιλεγμένα σχολεία σε προγράμματα απασχόλησης μαθητών «εργαζομένων γονέων». Το *«ολοήμερο»* σχολείο προτάθηκε αργότερα και από το ΠΑΣΟΚ (Πρόταση του Συμβουλίου Ανασυγκρότησης ΠΑΣΟΚ, «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο», εφ. *«Εξόρμηση»*, 10/6/88, 18). Για μια ελάχιστη (συνδικαλιστική) κριτική της εφαρμογής των θέσεων αυτών της ΔΟΕ, όπως αυτή επιχειρήθηκε μέσω της θεσμοθέτησης των ΣΔΕΝΠ: Σαλτερής Ν., «Περί Σχολείων Δοκιμαστικής Εφαρμογής Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων ή οι μικροαστοί πάνε σχολείο», *Εκπαιδευτική Κοινότητα* τ. 3, 24-27.

[118] Η αποστροφή αυτή πέρα από τη γενικότερη θέση της στην εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων είχε και συγκεκριμένους αποδέκτες την εποχή εκείνη. Πρόκειται για την έκφραση «φόβων» εκ μέρους της «βάσης» ότι η πρόταση αυτή μπορούσε να ανατρέψει το εργασιακό τους ωράριο. Η ΔΟΕ διαβεβαίωνε για το αντίθετο και μάλιστα επεσήμανε ότι *«θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας»* («Δ.Β.» 964, *ο.π.*, 3). Για την επιβεβαίωση της θετικής αποδοχής της πρότασης της ΔΟΕ στους γονείς το «Δ.Β.» δημοσίευσε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Λάρισα («Δ.Β.» 967/6/85, 4, «Γονείς: ναι στο "ολοήμερο"»).

δημιουργείται ανάμεσα σ' αυτό και την οικογένειά του, όταν η τελευταία το μόνο που μπορεί να κάνει είναι να το κλείνει μέσα στο σπίτι και να του δίνει εντολή "διάβασε, γράψε» και μόνο» (τροποποίηση- παρέμβαση στις ατομικές λαϊκές πρακτικές πρόσκτησης της γνώσης). Δηλαδή, με νέα περιεχόμενα και ερμηνείες θα δηλωθεί η ανάγκη υιοθέτησης της πρότασης της ΔΟΕ για το «καλό» των υποκειμένων και του κοινωνικού συνόλου[119].

Η ιδιαίτερη βαρύτητα που αποκτά το θέμα δηλώνεται με την πραγματοποίηση του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου με σαφή τίτλο και πρόθεση: *«Ενιαία Εννιάχρονη Υποχρεωτική Εκπαίδευση»*[120]. Σ' αυτό θα τεθεί εισαγωγικά το ερώτημα για τις σχέσεις της *«δομής»* και του *«περιεχομένου»* της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, αλλά παρά τις εκτενείς εισηγήσεις το *«πόρισμα»* δεν προχωρά πέρα από τη διαπίστωση της ανάγκης καθιέρωσής της και σύνδεσης της *«υλοποίησης»* των *«μεταρρυθμίσεων»* στη δομή και τα Α.Π. της με την *«αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού»*[121].

Η αδυναμία του Εκπαιδευτικού Συνεδρίου να εξοπλίσει τη ΔΟΕ με ένα ανανεωμένο ιδεολογικό οπλοστάσιο και πολύ περισσότερο η αδυναμία που εμφανίζεται

---

[119] «Δ.Β.» 967/6/85, 3, «Το Ολοήμερο σχολείο». Είναι χαρακτηριστικό το κλείσιμο του παραπάνω κειμένου για τη ρητορική της φάσης αυτής, την αντίληψη για τη σύντηξη του «εθνικού» με το «λαϊκό» συμφέρον που έχει επικρατήσει στη ΔΟΕ και την υποταγή της πολιτικής της στη στήριξη της *«αλλαγής»*: *«Πιστεύουμε ότι η πολιτεία θα την αγκαλιάσει και θα την υιοθετήσει [την πρόταση του ολοήμερου 9χρονου]. Εμείς, ο κλάδος μας όλος, που συνέλαβε αυτή τη διάσταση του σχολείου, με ιδέες, σκέψεις, γνώμες, γνώσεις "γνώση" [εννοεί: πρακτική γνώση] αλλά και με έργα. Θα πρωτοπορήσουμε στην εφαρμογή της. Χάριν του Έθνους. Χάριν της κοινωνικής αλλαγής. Χάριν του λαού μας και της εκπαίδευσής του».* Για τις ευεργετικές επιδράσεις του *«ολοήμερου 9χρονου βασικού σχολείου»* και στην επίτευξη της ισότητας των δύο φύλων- με την έννοια της διευκόλυνσης εξόδου των γυναικών *«των φτωχοσυνοικιών των μεγαλουπόλεων και όλων των υποβαθμισμένων πολιτικά και κοινωνικά περιοχών της χώρας»* στην εργασία- κάνει λόγο ο Πρόεδρος της ΔΟΕ στο χαιρετισμό του στο Συνέδριο ισότητας των δύο φύλων στη Θεσσαλονίκη: «Δ.Β.» 967, *ο.π.*, 15-16, «Χαιρετισμός του Προέδρου της ΔΟΕ Μ. Παπαχρίστου». Οι σχέσεις των επιχειρημάτων αυτής της φάσης με τα σχήματα επανερμηνείας της ιστορίας που επικράτησαν ταυτόχρονα είναι σαφής (στο ίδιο III.5.2.)

[120] Συνοπτική παρουσίαση των περιεχομένων του και των αδυναμιών του συνεδρίου στο ίδιο: IV.3.1. Γ. και IV.32.Β. Το γεγονός της πραγματοποίησής του μετά από την κρίση που εκδηλώθηκε στη ΔΟΕ και σε φάση που η ΔΕΕ ισχυροποιείται σε αυτή δεν είναι τυχαία. Εξάλλου οι πρώτες επισημάνσεις της υψηλής διαρροής Μ.Π. στην υποχρεωτική εκπαίδευση και η συνεπαγόμενη μη ολοκλήρωσή της δρουν ευεργετικά για την πραγματοποίησή του (Ενδεικτικά: έρευνα της εφ. *«Το Βήμα»* 29/12/85). Μια σειρά διανοούμενοι του κομμουνιστικού χώρου λίγα χρόνια πριν, πιστοί στη θέση του ΚΚΕ για *«ενιαίο εννιάχρονο υποχρεωτικό σχολείο»*, επιδιώκουν να δείξουν τις αδυναμίες του διαχωρισμού της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε δημοτική και γυμνασιακή όσα αφορά τα προγράμματα και τον έλεγχο της διαρροής (Ενδεικτικά: Αβδάλη Αθ., «Βασικά προβλήματα της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 7, Μάης-Ιούνης, 1987, 9- 18 και Νικολάου Γ., «Το ενιαίο εννιάχρονο βασικό σχολείο. Προϋποθέσεις και προβλήματα», *Σύγχρονη Σκέψη*, *ο.π.*, 20- 25). Η γραμμή της προβληματικής αυτής έχει εισχωρήσει στις τάξεις των εκπαιδευτικών της πράξης του ίδιου χώρου, που με έρευνές τους ελέγχουν τη διαρροή του Μ.Π. σε τοπικό επίπεδο: Αλιμήσης Δ., «Η κοινωνική διάσταση του προβλήματος της διαρροής μαθητών από την 9χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 13, Φθινόπωρο 1988, 124- 133 και Ντουντουλάκης Κ., «Η 9χρονη "υποχρεωτική" εκπαίδευση», *Τα εκπαιδευτικά* τ.9, Φθινόπωρο 1987. Το τελευταίο κείμενο, μάλιστα, είχε προετοιμαστεί ως εισήγηση στο Εκ. Συνέδριο της ΔΟΕ, αλλά «οργανωτικοί» εξαναγκασμοί «δεν επέτρεψαν» να κατατεθεί ολοκληρωμένο. Οι ουσιαστικοί λόγοι σχετίζονται με τον τονισμό των *πολιτικών ευθυνών* που προκύπτουν από το γεγονός της διαρροής και την κριτική της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής που αυτή συνεπάγεται. Το γεγονός αυτό ενισχύει την άποψη ότι το συνέδριο δεν κατέληξε σε συμπεράσματα, γιατί αδυνατούσε να παραχθεί *ενιαία άποψη για το περιεχόμενό τους* (στο ίδιο: IV.3.2.Β.).

[121] Από τις εισηγήσεις το μοντέλο του ενιαίου χαρακτήρα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ταυτίστηκε αρχικά από τον Χρ. Φράγκο με αυτό της *«μετεξέλιξης του σχολείου σε Εκπολιτιστικό και Μορφωτικό Κέντρο»* (Πρακτικά 2ου Πανελλήνιου Εκ. Συνεδρίου ΔΟΕ, Ενιαία Εννιάχρονη Υποχρεωτική Εκπαίδευση, Αθήνα 1989, 30). Για την έννοια της *«ενιαίας»* ο Αντ. Παπαϊωάννου έθεσε το πρόβλημα της ενιαίας εξασφάλισης *«της ολότητας των εκπαιδευτικών ενεργειών»*, διαστέλλοντάς την από την *«ενιαιοποίηση»* των υπαρχουσών βαθμίδων προσφοράς της (*ο.π.*, 35) και πρότεινε τη δημιουργία τριών υποδιοικήσεών της ανάλογα με τις τρεις ηλικιακές βαθμίδες. Η άποψη αυτή υπέστη ισχυρή κριτική κυρίως από συνέδρους εκπροσώπους Διδασκαλικών Συλλόγων (*ο.π.*, 71- 73) και γενικότερα ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με ό,τι είχε προηγηθεί.

να παραχθεί ένας συνεκτικός και *ενιαία* αποδεκτός ή ακόμα και τυπικά κυρίαρχος λόγος (διαμέσου της πλειοψηφίας μιας παράταξης στο ΔΣ της ΔΟΕ), το οδηγεί να δηλώσει: *«Το ΔΣ της ΔΟΕ αναγνωρίζει τα προβλήματα που σχετίζονται με την επιλογή αυτή [ενιαίο εννιάχρονο υποχρεωτικό]. Θεωρεί όμως ότι μπορούν να ξεπεραστούν αν ανοιχτεί διάλογος με όλους τους φορείς που σχετίζονται με την εκπαίδευση. Σε κάθε περίπτωση εκείνο που βλέπουμε να προωθείται είναι ο προσανατολισμός του εκπαιδευτικού προγραμματισμού με βάση το στόχο του ενιαίου 9χρονου σχολείου»*[122]. Η διατύπωση αυτή εξυπηρετεί τη νέα κατάσταση με δύο τρόπους: α)επαναλαμβάνει την επιμονή στο *«ενιαίο 9χρονο»* και β)αποκρύπτει το γεγονός της αδυναμίας συγκρότησης ενιαίας άποψης και λόγου που θα υποστηρίζει την πρόταση στο εσωτερικό της Ομοσπονδίας μεταθέτοντας το όλο ζήτημα στο *«διάλογο»* με άλλους εκπαιδευτικούς φορείς.

Έτσι η 57 ΓΣ θα περιοριστεί στη διαπίστωση ότι είναι *«απαίτηση της εποχής μας η καθιέρωση ΕΝΙΑΙΟΥ 9χρονου ΒΑΣΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ»*[123]. Μόνο ένα χρόνο μετά, κι αφού έχουν εκδηλωθεί έντονες διαμαρτυρίες της ΔΟΕ για τη διαφορετική *«αντιμετώπιση»* δασκάλων- καθηγητών από το ΥΠΕΠΘ (διαφοροποίηση επιδομάτων) το ΔΣ θα προχωρήσει σ' εκτεταμένη κατάθεση λόγου, που υποστηρίζει την ανάγκη της ενιαίας μορφής της υποχρεωτικής *«ουσιαστικά και τυπικά»*[124].

Τώρα πλέον δηλώνεται εισαγωγικά ότι ο διαχωρισμός της υποχρεωτικής σε δύο βαθμίδες, *«ξένες»* μεταξύ τους, είναι υπεύθυνος για *«τα προβλήματα που έχουν συσσωρευτεί απ' αυτή την πραγματικότητα»*. Η ΔΟΕ θεωρεί ότι *«έχει διατυπώσει σειρά αιτημάτων»* για την υπέρβασή τους, αλλά ανάμεσά τους *«κυρίαρχη θέση»* έχει αυτό του *«ενιαίου 9χρονου βασικού σχολείου»*[125].

Τα επιχειρήματα κατά του διαχωρισμού των δύο βαθμίδων, που τώρα συγκροτούνται και κατατίθενται, στηρίζονται στην υιοθέτηση και προβολή της αντίληψης ότι *«η φυσική και πνευματική ανάπτυξη του παιδιού είναι συνεχής και ως τέτοια πρέπει να αντιμετωπίζεται»*. Επιπλέον, πέρα από το *«ενιαίο»* της φυσικο- πνευματικής ανάπτυξης του παιδιού, σημειώνεται ότι και *«ο κόσμος που το περιβάλλει αποτελεί ενιαία ολότητα»*. Έτσι, από την πλευρά της διδακτικής πρακτικής θεωρείται υποχρεωτικό να ακολουθήσει μια διαδικασία μετάβασης *«από την αδιαφοροποίητη ολότητα [του κόσμου] στην ανάλυση και τη συγκεκριμένη έννοια»*, που σε καμία περίπτωση η ολοκλήρωσή της *«δεν συμπίπτει με τα χρονικά όρια του χωρισμού των δύο βαθμίδων»*[126]. Έτσι, ο *«τεμαχισμός»* της εκπαιδευτικής διαδικασίας καταστρέφει τη δυνατότητα εξέλιξης *«όλων των γνωρισμάτων της παιδικής ανάπτυξης»* και εμποδίζει την υιοθέτηση σαφών κριτηρίων *«αξιολόγησης του μαθητή»* με την έννοια της *«διακρίβωσης του επαγγελματικού του προσανατολισμού και της επαγγελματικής του κατεύθυνσης»*[127].

Τα προβλήματα που θέτει ο *«τεμαχισμός»* είναι ποικίλα και έχουν ως αποτέλεσμα: α)να αγνοείται το εκπαιδευτικό *«κλίμα»* και οι *«διδακτικές μέθοδοι»* που προηγήθηκαν, β)να αγνοείται *«τι προϋπήρξε στην α΄ βαθμίδα (Δημοτικό) και τι πρέπει να γίνει στη β' βαθμίδα (γυμνάσιο)»*, γιατί δεν υπάρχουν *«ενιαία εξελισσόμενα αναλυτικά προγράμματα»*, γ)να υπάρχει διαφορετική παιδαγωγική και διδακτική συμπεριφορά *«του εκπαιδευτικού προσωπικού»* των δύο βαθμίδων, που είναι αποτέλεσμα της διαφορετικής εκπαίδευσής

---

[122] «Δ.Β.» 999/3/88, 5, «Εισήγηση στην 57η ΓΣ».

[123] «Δ.Β.» 1004/7ος-8ος/88, 56, «Οι αποφάσεις που πάρθηκαν από την 57η ΓΣ».

[124] «Δ.Β.» 1011/3/89, 4, «Προσωρινή Ημερήσια Διάταξη της 58ης ΓΣ».

[125] Ο προσδιορισμός «ολοήμερο» έχει χαθεί. Ο τόνος, που δίνεται από το ΔΣ, αφορά πλέον αποκλειστικά σχεδόν την έννοια του *«ενιαίου»*, ακολουθώντας το σχήμα: *ενιαίο υποχρεωτικό σχολείο= ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων των εκπαιδευτικών.*

[126] Η συγκριτική ανάγνωση των επιχειρημάτων που τώρα κατατίθενται με το περιεχόμενο των εισηγήσεων του αντίστοιχου Εκ. Συνεδρίου οδήγησε στη διαπίστωση της επιλεκτικής υιοθέτησης κάποιων απ' αυτά, όχι όμως και των συμπερασμάτων στα οποία οδηγήθηκαν οι εισηγητές. Σε αυτή την περίπτωση ανήκει το κεντρικό «παιδαγωγικό» επιχείρημα, που αντλείται από την εισήγηση του Αντ. Παπαϊωάννου (παραπάνω υποσημείωση 121).

[127] Το επιχείρημα της διευκόλυνσης του Επαγγελματικού Προσανατολισμού επανέρχεται μετά την απουσία του κατά τις δύο προηγούμενες φάσεις.

τους και του γεγονότος ότι στο δημοτικό τα μαθήματα διδάσκονται από έναν εκπαιδευτικό ενώ στο γυμνάσιο από καθηγητή ειδικότητας, δ)να μην παρακολουθούνται *«οι ελλείψεις»* που εμφανίζονται στην εξέλιξη των μαθητών και συνακόλουθα να μην αντιμετωπίζονται σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής, ε)να παραμένουν άγνωστες *«οι καινοτομίες που παρουσιάζονται στην μια ή την άλλη βαθμίδα»* και έχουν στόχο την κατάκτηση της γνώσης και την *«άρση των αδυναμιών των μαθητών»*, στ) να *«αναπτύσσεται διαφορετική αξιολογία για τους στόχους και την εργασία των δύο βαθμίδων»*, που ορθώνουν εμπόδια και δυσκολίες στους μαθητές και υποβοηθούν (σε συνεπικουρία με τα δ' και ε')την εγκατάλειψη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ζ)να παρατηρείται *«διασπορά των σχολικών μονάδων»*, που έχει αποτέλεσμα τον ελλιπή συντονισμό και εξοπλισμό τους και την σπατάλη *«οικονομικών πόρων»* και τέλος η)να υπάρχει διαφορετικό *«ωράριο εργασίας»* του διδακτικού προσωπικού της υποχρεωτικής.

Στην επιχειρηματολογία αυτής της φάσης μειώνεται η πρωτοκαθεδρία του επιχειρήματος που θέλει την *«ενιαία εννιάχρονη»*, ως δομή, να απαμβλύνει αφ' εαυτής τις εκπαιδευτικές *«ανισότητες»* και αντ' αυτού προβάλλεται το θέμα της σχέσης του *«τεμαχισμού»* της με τη διαρροή του Μ.Π. Γενικότερα, στα επιχειρήματα που υποστηρίζουν πλέον την ανάγκη υιοθέτησης της πρότασης της ΔΟΕ πλειοψηφούν περισσότερο τα «παιδαγωγικά» και «τεχνικά- λειτουργικά» και λιγότερο τα «κοινωνικά», με την έννοια ότι η προσοχή στρέφεται πλέον στις παιδαγωγικές και διοικητικές επιπτώσεις της υπάρχουσας δομής του εκπαιδευτικού συστήματος και εγκαταλείπεται η προβολή των ευεργετημάτων εκείνων που θα προέκυπταν για το «κοινωνικό σύνολο» με την αλλαγή της[128].

Το γεγονός δεν είναι τυχαίο. Η απόφαση της 58ης ΓΣ (1989) που ακολουθεί, αποδεχόμενη πλήρως την πρόταση του ΔΣ, διασυνδέει απόλυτα το ζήτημα του *«ενιαίου»* της υποχρεωτικής με το *«ενιαίο»* της αντιμετώπισης των προβλημάτων της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών. Ο τίτλος της είναι εύγλωττος: *«Ενιαίο 9χρονο βασικό σχολείο και ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων της Εκπαίδευσης»*. Ακολουθεί η απόφαση για ενιαία προγράμματα, διοίκηση και διδακτήριο του σχολείου που θα προκύψει και η πρόταση ολοκληρώνεται με την συμπερίληψη σε αυτή τεσσάρων ακόμη σημείων: α) *«ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων των εκπαιδευτικών των δύο βαθμίδων»*, β) εισαγωγή των *«ειδικεύσεων»* στα Π.Τ. και της άμεσης *«εξομοίωσης»* των υπηρετούντων δασκάλων σε αυτά, γ)ενίσχυση των προσπαθειών *«ενοποίησης των εκπαιδευτικών ομοσπονδιών σε ενιαίο Συνδικάτο»* και δ)η μελέτη των όρων *«για την εφαρμογή στην πράξη του Ενιαίου Εννιάχρονου»*, όπου είναι δυνατή η συγκέντρωση *«ολιγοθεσίων Δημοτικών Σχολείων και ολιγοπληθούς Γυμνασίου»*, ώστε να αποτελέσει η εμπειρία αυτή *«πρόγραμμα- οδηγό»*, με στόχο τη *«σταδιακή γενίκευσή»* του[129].

Η διαπλοκή των ζητημάτων αυτών, άσχετων σε πρώτη ανάγνωση μεταξύ τους, δίνει και το ιδεολογικό υπόβαθρο της πρότασης για το *«ενιαίο εννιάχρονο βασικό σχολείο»*. Το ιδεολογικό σχήμα που επικρατεί πλέον είναι απλό και παράλληλα αποκαλύπτει τον πυρήνα αντιλήψεων του χώρου- σχετικά την ωφέλεια της πρότασης για τους ίδιους- που ενυπήρχε και στις προηγούμενες φάσεις, αλλά επικαλύφθηκε από την παράθεση επιχειρημάτων περί της «κοινωνικής ωφελιμότητας» της πρότασης αυτής[130].

---

[128] Αν και το σύνολο των επιχειρημάτων είναι περισσότερο «παιδαγωγικά» η παράθεση και ενός «εργασιακού» αιτήματος δεν εμποδίζεται. Αντίθετα ισχυροποιείται κάτω από το επιχείρημα ότι εκπαιδευτικοί του «ίδιου» επιπέδου εκπαίδευσης (υποχρεωτικής) αντιμετωπίζονται «διαφορετικά» από την *«Πολιτεία»*.

[129] «Δ.Β.» 1015/7ος-8ος/89, 2, «Αποφάσεις για τα εκπαιδευτικά θέματα». Η πρόταση συμπληρώνεται και με την αναγκαία κατασκευή στο μέλλον των διδακτηρίων με βάση τον τύπο του ενιαίου εννιάχρονου σχολείου. Στην *«πρόταση»* του ΔΣ («Δ.Β.» 1011 *ο.π.*, 5) σημειωνόταν η ανάγκη να *«διεκδικηθεί συντονισμένα από ΔΟΕ και ΟΛΜΕ»* το ενιαίο εννιάχρονο και σημειωνόταν ότι σε συνθήκες 4ετούς πανεπιστημιακής μόρφωσης των δασκάλων *«διαγράφεται η προοπτική»* ενιαίας εκπαίδευσής τους και συνεργασίας για την καθιέρωση του σχολείου αυτού.

[130] Η παρατήρηση αυτή δε μειώνει καθόλου το γεγονός της παρουσίας τους και τις ιδεολογικές επιδράσεις τους. Απλά επισημαίνει τα «δάνεια» σε κάθε φάση επιχειρημάτων από το κυρίαρχο κάθε φορά πλαίσιο

Αυτό είναι: *η ύπαρξη ενός ενιαίου βασικού σχολείου με ενιαία διοίκηση, διδακτήριο και προγράμματα, δεν μπορεί παρά να επιδράσει ευνοϊκά στην ενιαία αντιμετώπιση (ισοτιμία) των εκπαιδευτικών που θα διδάσκουν σε αυτό.* Στο νέο περιβάλλον- που κύριο χαρακτηριστικό του για τη ΔΟΕ αποτελεί η *«διαφορετική αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών»*- το σχήμα αυτό αποτελεί επαναδιατύπωση των προσπαθειών *ελέγχου (έστω και μερικού) του σχολείου αυτού από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και τους δασκάλους, που διατυπώθηκε στην αρχή της περιόδου.* Το γεγονός της εγκατάλειψης των κοινωνικών επιχειρημάτων που προηγήθηκαν στις περασμένες φάσεις και της στροφής προς τα «παιδαγωγικά» και τα «διοικητικά- λειτουργικά», σχετίζεται με τη διάγευση των ελπίδων για *«ενιαία αντιμετώπιση»* των εκπαιδευτικών (μετά τη μεγάλη απεργία των καθηγητών και τη μικρή διαφοροποίηση των επιδομάτων δασκάλων- καθηγητών που ακολούθησε, η ισχυρή συμβολική επίδραση του *«ενιαίου μισθολόγιου»* καταρρέει). Έτσι, κύριος φαντασιακός αποδέκτης του εκπαιδευτικού λόγου της ΔΟΕ αναδεικνύεται και πάλι το ΥΠΕΠΘ, ενώ στις προηγούμενες δύο φάσεις ήταν *«ο Λαός»*. Μόνο *αν πειστεί η πολιτική του ηγεσία* για την «παιδαγωγική» («αρμονική» εξέλιξη των μαθητών, καλύτερα Α.Π., μείωση της διαρροής, «ορθότερος» επαγγελματικός προσανατολισμός προς όφελος του κρατικού εκπαιδευτικού προγραμματισμού) και τη «διοικητική- λειτουργική» χρησιμότητά του (μείωση κόστους, καλύτερη οργάνωση σχολικών μονάδων) *μπορεί να υπάρξουν ελπίδες για την υιοθέτησή της και τις συνεπαγόμενες ευεργετικές της επιδράσεις στον εκπαιδευτικό*, εφόσον το «εμπόδιο» της διαφορετικής εκπαίδευσης των δασκάλων από τους καθηγητές (ίδρυση Π.Τ., *«εξομοίωση»*) βαθμιαία εκλείπει. Για άλλη μια φορά *η εκπαιδευτική ιδεολογία των δασκάλων προσβλέπει στο κράτος για την εξισωτική ανασυγκρότηση της εκπαιδευτικής υπαλληλικής πυραμίδας προς όφελός τους και μια από τις βασικές προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής τους (όπως και οι άλλες δύο) υποτάσσεται σ' αυτό το στόχο*[131].

IV. 5. 3. Η πρόταση της ΟΛΜΕ: *«αλλαγή του μοντέλου οργάνωσης και διοίκησης».* Η μοναδική πρόταση της ΟΛΜΕ που ανταποκρίνεται στο σύνολο των κριτηρίων που εισαγωγικά τέθηκαν (IV.5.1), με σκοπό να υποδειχθεί αν κάθε Ομοσπονδία αναπτύσσει ιδιαίτερα κάποια εκπαιδευτική πρόταση ως *βασική πρόταση εκπαιδευτικής πολιτικής*, σχετίζεται με την αδιάκοπη εκ μέρους της ΟΛΜΕ διεκδίκηση των *ελαχίστων προϋποθέσεων για την επιτυχή λειτουργία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και την κατοχύρωση του ρόλου των καθηγητών* που αποτελούν κατ' αυτούς και προϋποθέσεις για την επίτευξη του *εκσυγχρονισμού* της εκπαίδευσης. Το βασικό πλέγμα, όμως, των αντιλήψεων και επεξεργασμένων προτάσεων που τη συνιστά παρουσιάστηκε ήδη[132].

Στο σημείο αυτό θα παρουσιαστεί επιπλέον το περιεχόμενο των προτάσεων που αφορούν *την οργάνωση και διοίκηση* του εκπαιδευτικού συστήματος. Η επιλογή αυτή ακολουθήθηκε για δύο λόγους. Ο πρώτος αφορά το ότι ο λόγος περί οργάνωσης και διοίκησης του εκπαιδευτικού συστήματος *υποδεικνύει* τον «ορθότερο» *τρόπο, διαμέσου του οποίου μπορούν να πραγματοποιηθούν οι παραπάνω περιγραφέντες στόχοι, ενσωματώνοντας παράλληλα και συνοπτικά το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών*

ιδεολογικής αναφοράς. Τα επιχειρήματα υπέρ της υιοθέτησης της πρότασης ως μέτρο άμβλυνσης των «εκπαιδευτικών ανισοτήτων», των δύο προηγούμενων φάσεων, συνδέονται με την ανάδειξη της προβληματικής αυτής και τη σχέση της με τα πολιτικά αιτούμενα, τις «ελπίδες» για την «κοινωνική δικαιοσύνη που επικράτησαν και την κυρίαρχη «ερμηνεία» της Ιστορίας της ΔΟΕ (στο ίδιοIII.5.2.Α).

[131] Ο λόγος περί *«ενιαίας εννιάχρονης»* αποκαλύπτει παράλληλα ότι το θέμα των *«ίσων ευκαιριών»* δεν αποτελεί για τον εκπαιδευτικό ιδεολογικό λόγο της ΔΟΕ *ανεξάρτητο ζήτημα*, αλλά *εντάσσεται διαφοροποιούμενο σε επιμέρους λόγους- αιτήματά της, κυρίως για να τα νομιμοποιήσει*, δηλαδή έχει *εργαλειακό χαρακτήρα και υποτάσσεται στο λόγο των κάθε φορά κυρίαρχων πολιτικών ρητορειών.* Έτσι στην τελευταία φάση οι αναφορές στην καταπολέμηση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων υποχωρών υπέρ γενικότερων «παιδαγωγικών» και «λειτουργικών» επιχειρημάτων. Χαρακτηριστικό είναι ότι δε ζητήθηκε ποτέ η κατάργηση του απολυτηρίου Δ.Σ., που ως δεσμός διευκόλυνε τη μη ολοκλήρωση της υποχρεωτικής.

[132] Η παρουσίαση αυτή έγινε στο κεφάλαιο IV.2.3.

προτάσεων της ΟΛΜΕ και ο δεύτερος με το ότι η ΟΛΜΕ *ολοκληρώνει και διατυπώνει ένα «συμμετοχικό» μοντέλο οργάνωσης και διοίκησης* της εκπαίδευσης *αρκετά νωρίς*, μοντέλο που αργότερα βασικά του στοιχεία αφομοιώνονται από τις εκπαιδευτικές πολιτικές του ΠΑΣΟΚ.

Το *όρια* της πρότασης αυτής και οι συγκεκριμένες *«θέσεις»* που κατέθεσε η ΟΛΜΕ κατά την πορεία υλοποίησής της παρουσιάστηκαν ήδη, οπότε στο σημείο αυτό η προσέγγιση θα περιοριστεί στη διαδικασία συγκρότησής της[133].

Η επισήμανση της σχέσης του συγκεντρωτικού εκπαιδευτικού μοντέλου με την αδυναμία *εκσυγχρονισμού και μεταρρύθμισής του* παρουσιάζεται διάσπαρτη σε πολλά κείμενα της Ομοσπονδίας, αρχικά διαμέσου της επισήμανσης της ανάγκης για *«ουσιαστική συμμετοχή του κλάδου»*, είτε στη διαδικασία κατάρτισης νομοθετικών διαταγμάτων που αφορούν την εκπαίδευση είτε στην αντιμετώπιση προβλημάτων διαχείρισής της[134]. Σε καμία, όμως, περίπτωση *οι αναφορές αυτές δεν εκτείνονται στην αντικατάσταση του υπάρχοντος οργανωτικού και διοικητικού συστήματος από ένα πλήρως αποκεντρωμένο, όπου η παρέμβαση της τοπικής αυτοδιοίκησης θα είναι αποφασιστικής σημασίας*, αν και τέτοια εκπαιδευτικά συστήματα είναι γνωστά στην ΟΛΜΕ[135].

Η ολοκληρωμένη περιγραφή των αναγκαίων αλλαγών στο σύστημα κατατίθεται στο Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της Ομοσπονδίας, όπου και παρουσιάζονται *«οι βασικές αρχές»* του που θα οδηγήσουν *«στον πλήρη εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης»*. Αυτός θα επιτευχθεί με *«την άμεση συμμετοχή όλων των φορέων στη λήψη και εφαρμογή των αποφάσεων σ' όλα τα επίπεδά της»*[136]. Η παραγωγή ενός τέτοιου μοντέλου συνοδεύεται εξαρχής από την παρατήρηση ότι σχεδιάζεται κάτω από τη λογική της σταδιακής εφαρμογής του, έτσι ώστε *«οι δεσμοδετήσεις που θα γίνονται μέσα από την εφαρμογή του, να ανταγωνίζονται από θέση ισχύος το υπάρχον και να οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στο γκρέμισμά του»*. Η θέση αυτή της ΟΛΜΕ στηρίζεται στη διαπίστωσή της, σύμφωνα με την οποία *«το πρόβλημα δε βρίσκεται μόνο στη θεσμοθέτηση ενός νέου μοντέλου Διοίκησης αλλά κύρια στο έμψυχο υλικό που θα κληθεί να το υπηρετήσει»*. Δηλαδή, για την εκπαιδευτική ιδεολογία των καθηγητών είναι σημαντικό το ότι έχουν *«διαπαιδαγωγηθεί»* σε ένα συγκεντρωτικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης κι αυτό τους εμποδίζει να ενταχθούν αυτόματα σε ένα σύστημα *«συμμετοχικής δημοκρατίας»* στον εκπαιδευτικό χώρο. Χρειάζεται ένα είδος *«ανεπίστρεπτης»* μεταβατικής περιόδου κατά την οποία θα υπάρξει παράλληλα ανάπτυξή του και *«συνειδητή του υιοθέτηση»* από τους ίδιους. Αλλιώς, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι στο χώρο είναι κυρίαρχη η αντίληψη που

---

[133] Η παρουσίαση έγινε για τις ανάγκες του κεφαλαίου ΙΙΙ.4.4.Β. Ο *«αντί- 309»*. Έτσι, στο σημείο αυτό θα διευκρινιστεί περισσότερο- μετά την παρουσίαση των ορίων της πρότασης στη φάση σύλληψής της- η παρατήρηση στην οποία οδηγήθηκε τότε η ανάλυση και υποδείκνυε τον αυτοπεριορισμό της πρότασης στη «συμβολική συμμετοχή» των εμπλεκομένων με την εκπαίδευση φορέων (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές, Τ.Α.) σε όργανα που συγκροτούνται σε τοπικό, περιφερειακό και κεντρικό επίπεδο και έχουν περιορισμένες διαχειριστικές- λειτουργικές αρμοδιότητες (σε αντίθεση με την πρόταση της ΟΙΕΛΕ).

[134] Ενδεικτικά για την αρχική διατύπωση των σκέψεων αυτών: Ανακοίνωση Έκτακτης ΓΣ 26/9/75. Τότε τίθενται τα προβλήματα των αρμοδιοτήτων του Δ/ντή, του Συλλόγου Διδασκόντων, των Μ.Κ. και των Υπηρεσιακών Συμβουλίων (στο ίδιο: IV.2.3.)

[135] Το περιοδικό της ΟΛΜΕ «ΛκΠ» δημοσιεύει κείμενο που περιγράφει ένα πλήρως αποκεντρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης, περισσότερο με βάση την αγγλική εμπειρία (Κόκκοτας Π., «Δημοκρατική Διοίκηση και Εκπαίδευση», *«ΛκΠ»* τ. 7, Χειμώνας 1979, 28-39). Σ' αυτό επισημαίνεται η παρουσία των εκπαιδευτικών και της τοπικής αυτοδιοίκησης σε ό,τι αφορά *και το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγράμματων*, ο *αποφασιστικός* ρόλος του διευθυντή της σχολικής μονάδας και οι *στενές* σχέσεις του με την τοπική αυτοδιοίκηση (επιλογή και επιρροή της εκπαιδευτικής του καριέρας απ' αυτήν, υποχρέωση προώθησης της εκπαιδευτικής της πολιτικής), καθώς και οι πολλαπλές θετικές επιδράσεις του συστήματος αυτού (προσαρμογή προγραμμάτων σε τοπικές ανάγκες και επιδιώξεις, αύξηση επαγγελματικής υπευθυνότητας εκπαιδευτικών, διευκόλυνση της επίτευξης «συναίνεσης» που προκύπτει από τη συμμετοχή των εμπλεκομένων στα *«κέντρα αποφάσεων»*, περιορισμός της γραφειοκρατίας και εξεύρεση επιπλέον πόρων).

[136] Α' Εκ. Συνέδριο Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, ΟΛΜΕ, Αθήνα 1982, 157- 168.

θεωρεί ότι το συγκεκριμένο συγκεντρωτικό σύστημα οργάνωσης- διοίκησης «διαμορφώνει» αντίστοιχες «ψυχικές» στάσεις και πρακτικές που μπορούν να δράσουν αντίπαλα στο καινούριο (*«συμμετοχικό»*). Η άποψη αυτή αποκτά καθοριστικό ρόλο στο σχεδιασμό και έλεγχο της εφαρμογής του μοντέλου που ακολουθεί, γιατί προϋποθέτει από τη μια μόνιμη και σταθερή κρατική πολιτική βούληση για αλλαγή του (αποφασιστικός ρόλος του κράτους) και από την άλλη «βαθμιαία» προσαρμογή των υποκειμένων και ομάδων (καθηγητές, ΟΛΜΕ, Τ.Α.) σε αυτό, άρα πρακτικά τη διαμόρφωση των διεκδικήσεών τους *στα όρια* που χαράσσει το κράτος[137].

Η ανάγκη της υιοθέτησής του εδράζεται στη διαπίστωση και πίστη σχετικά με την αντιστοιχία του συστήματος οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης *«με τους στόχους και τη φιλοσοφία»* του. Έτσι, αν *«θεμελιακός στόχος αλλά και αξία του εκ. συστ. είναι ο άνθρωπος»* στη συλλογική του διάσταση[138], ανάλογα στοιχεία «συλλογικότητας» οφείλει να παρουσιάζει και αυτό.

Οι *«αρχές»* από τις οποίες οφείλει *«να διαπνέεται»* είναι επτά: α) *«να έχει όσο το δυνατό αποκεντρωτικό χαρακτήρα»*, ώστε να καταπολεμηθεί η γραφειοκρατία, να αυξηθεί η αποτελεσματική αντιμετώπιση των διαφορετικών προβλημάτων κάθε περιοχής και να υπάρξει η δυνατότητα απόκλισης από τα Α.Π. κατά περιφέρεια *«όταν το επιβάλλουν οι ειδικές τοπικές συνθήκες»*, β) *«να λαμβάνει υπόψη το σχεδιασμό και τις ανάγκες της οικονομίας»* μειώνοντας έτσι *«τις αναντιστοιχίες»* που εμφανίζονται ανάμεσα στις ανάγκες αυτές και στην εκπαίδευση που παρέχει το σχολείο στους μαθητές, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκριθούν σ' αυτές, γ) *«να διασφαλίζει τη συνεργασία και την επικοινωνία του σχολείου με την κοινότητα των ανθρώπων»* με την έννοια του ξεπεράσματος της αντίληψης του *«παραδοσιακού»* σχολείου (*«ναός της επιστήμης»*)και της σύνδεσής του με τη ζωντανή κοινωνική πραγματικότητα και τα προβλήματά της, δ) *«να διασφαλίζει τη συμμετοχή όλων των φορέων με αποφασιστική γνώμη πάνω στα θέματα της εκπαίδευσης»*[139], ε) *«να παρέχει βοήθεια»* στους εκπαιδευτικούς, από τη μια με ένταση των διαδικασιών μόρφωσης- επιμόρφωσής τους και από την άλλη με την εξασφάλιση της υποδομής εκείνης που βελτιώνει το επίπεδο διδασκαλίας τους (*«πληροφοριακό υλικό, βιβλία, διδακτικές οδηγίες»*), στ) *«να παρέχει κίνητρα για αποδοτικότερη εργασία και να προβλέπει διαδικασίες αναγνώρισης κάθε αξιόλογης προσφοράς* και ζ)*»να κατοχυρώνει την ουσιαστική αξιολόγηση του διδακτικού προσωπικού και να τείνει στην ομαλή και όσο το δυνατό σύντομη ανανέωσή του»*[140].

Η διάθρωση του συστήματος διοίκησης παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα[141]:

«Σχέδιο Οργανωτικής Δομής της Διοίκησης»

---

[137] Πρακτικά το επιχείρημα που άθελά της υποστηρίζει είναι αυτό «της παραχώρησης πολλής (και απότομα) δημοκρατίας», που ακούστηκε ή υπόβοσκε σε πολλά κείμενα υποστηριχτών των *ορίων* της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής την περίοδο που ακολούθησε (1981- 89) αλλά και κριτικών της από συντηρητικότερες θέσεις. Η ιδεολογία, όμως, συχνά παγιδεύεται και αυτοδιαγεύδεται στα ίδια της τα επιχειρήματα.

[138] Α' Εκ. Συνέδριο...*ο.π.*, 156: *«ο άνθρωπος ελεύθερος κοινωνικά, υπεύθυνος δημιουργός, ώριμος πολίτης με ολοκληρωμένη προσωπικότητα, ευτυχισμένο άτομο, έτοιμο να αξιοποιήσει τις ουσιαστικές γνώσεις του και την επιστημονική μεθοδολογία συλλογικά».*

[139] Η αρχή αυτή δεν αναλύεται. Έτσι, μένει να καθοριστεί κατά τη *«σταδιακή εφαρμογή»* η σχέση γονέων, Τ.Α. και εκπαιδευτικών, αλλά και Δ/ντή- Συλλόγου Διδασκόντων σε σχέση με τις αποφάσεις για τα προγράμματα, τις δραστηριότητες και τη λειτουργία του σχολείου.

[140] Ουσιαστικά οι δύο τελευταίες αρχές είναι μία: σε βάθος *«αξιολόγηση»* του προσωπικού και απόδοση ευσχήμων μέσω της συγκρότησης συστήματος *«κινήτρων»*. Η άποψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με την πρόταση για αυτόματη μισθολογική και κατάργηση της βαθμολογικής προαγωγής (*ο.π.*, 158).

[141] Το σχήμα αποτελεί πιστή αντιγραφή αυτού που παρουσιάστηκε στο Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΟΛΜΕ (*ο.π.*., 161).

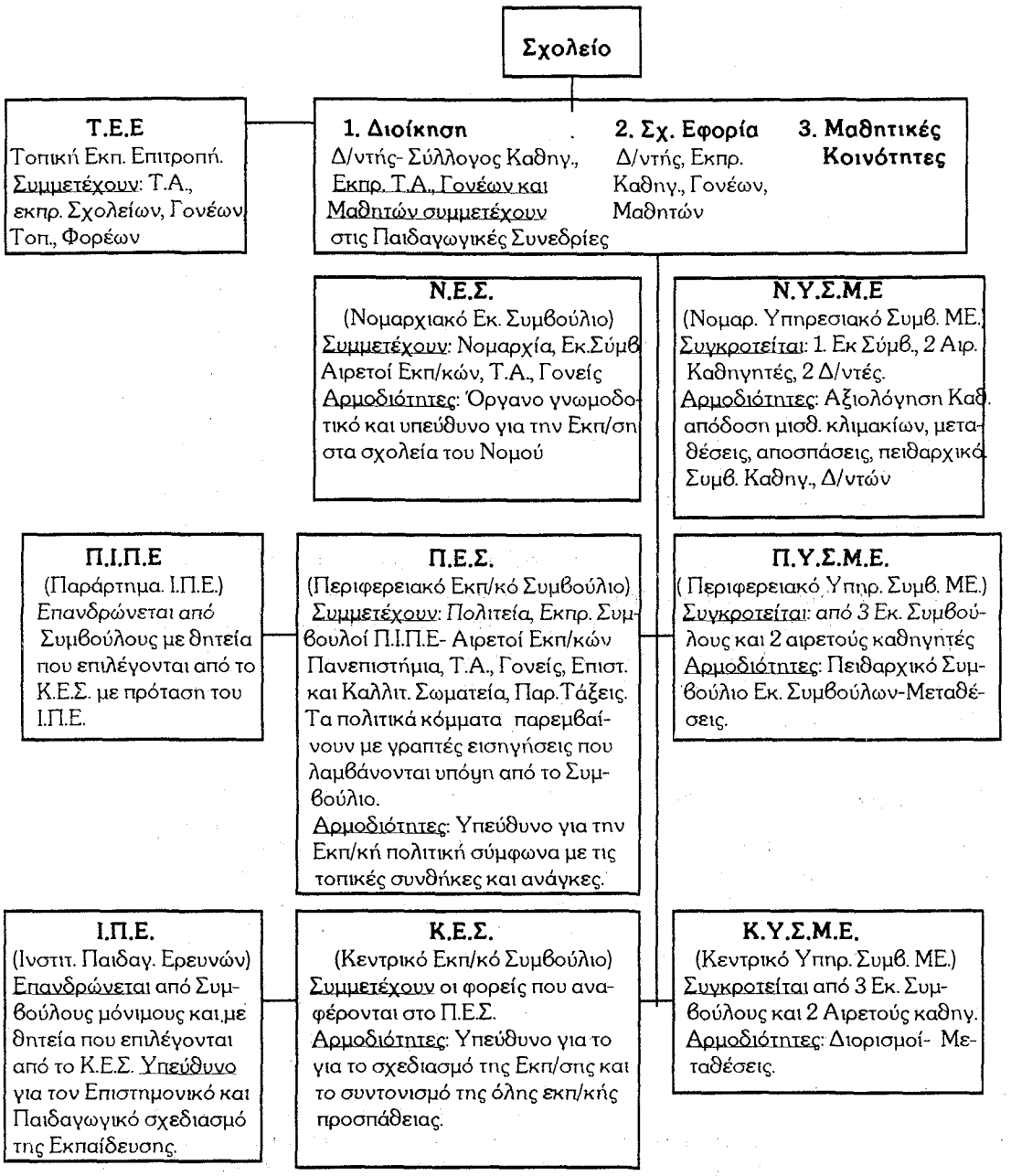

Η παραπάνω διάθρωση συνοδεύεται από ορισμένες διευκρινίσεις: Α)*«Η Διοίκηση του σχολείου πρέπει να είναι συλλογική»*, έτσι ώστε ο Δ/ντής *«να υλοποιεί τις αποφάσεις του Συλλόγου [Διδασκόντων] (Σ.Δ.)»* και να το εκπροσωπεί στις σχέσεις του *«με τους άλλους φορείς»*. Το περιεχόμενο και τα όρια της παρουσίας των γονέων και μαθητών στις *«παιδαγωγικές συνεδρίες»* του Σ.Δ. παραμένουν αδιευκρίνιστα. Β)Η Σχολική Εφορία αντιμετωπίζει τις δαπάνες λειτουργίας της σχολικής μονάδας. Γ) Η Τοπική Εκπαιδευτική Επιτροπή ασχολείται με *«το διδακτηριακό πρόβλημα»* και προτείνεται να δημιουργηθεί σε κάθε *«κοινότητα και Δήμο»*. Τα επόμενα *«εκπαιδευτικά όργανα»* διακρίνονται σε *«Επιστημονικά- Ερευνητικά, σε Εκπαιδευτικά Συμβούλια και σε Υπηρεσιακά Συμβούλια»* και αρθρώνονται σε νομαρχιακό και κεντρικό επίπεδο[142]. Τα πρώτα αναλαμβάνουν το

[142] Στον πίνακα που προηγήθηκε τα *«επιστημονικά»* βρίσκονται στην αριστερή πλευρά και αποτελούνται από το Ινστιτούτο Παιδαγωγικών Ερευνών (τα στελέχη δε διορίζει ο Υπουργός αλλά επιλέγονται από το ΚΕΣ) και τα παραρτήματά του κατά νομό. Τα *«εκπαιδευτικά»* στο κέντρο και αποτελούν ουσιαστικά

«σχεδιασμό» της εκπαίδευσης, *«τη βοήθεια στους εκπαιδευτικούς»* και την ευθύνη για την επιμόρφωσή τους. Τα δεύτερα αναλαμβάνουν τη *«χάραξη, το σχεδιασμό και το συντονισμό της όλης εκπαιδευτικής προσπάθειας»* στην περιφέρεια και σε κεντρικό επίπεδο, αλλά *δε διευκρινίζεται η σχέση τους με τις αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ*, δηλαδή *αν αυτό δεσμεύεται απ' αυτές ή όχι*. Τέλος, στα Υπηρεσιακά Συμβούλια παραμένει ο έλεγχος της *υπηρεσιακής τύχης των εκπαιδευτικών στην αρμοδιότητα των ίδιων και ιδιαίτερα του* ΥΠΕΠΘ, αφού σε αυτά δε συμμετάσχει η Τ.Α. (πρώτου και δεύτερου βαθμού) και το Υπουργείο ορίζει σαφώς την πλειοψηφία τους[143]. Σημειώνεται μάλιστα ότι: *«δεν επιμείναμε στις λεπτομέρειες της συγκρότησης και των αρμοδιοτήτων»* των εκπαιδευτικών οργάνων, γιατί αυτό δεν αξιολογείται ως πρωταρχικής σημασίας. Σταθερά το ζητούμενο παραμένει: *«να συνειδητοποιήσουμε την αναγκαιότητα της εφαρμογής»* ενός συστήματος *«προσαρμοσμένου στην Ελληνική πραγματικότητα»*, ικανού *«να αντέξει στο μεταβατικό στάδιο»*.

Αντίθετα, επισημαίνεται ότι η παραπάνω διάρθρωση μπορεί να αναδείξει το σχολείο ως *«κύτταρο του εκπαιδευτικού συστήματος»*, επιδιώκει την αντικατάσταση της *«εξουσιαστικής σχέσης»*, που υφίσταται μεταξύ καθηγητών και μαθητών (στη θέση της η *«συνεργατικότητα»*, η *«συμμετοχική δράση»*, η *«συλλογικότητα»* και η *«συμφιλίωση»*) και περιγράφει λεπτομερώς τις αλλαγές που πρέπει να επέλθουν στο *«δεύτερο βασικό φορέα»* της εκπαίδευσης, τους εκπαιδευτικούς[144].

Η κριτική που ακολούθησε την παρουσίαση της πρότασης κατά τις εργασίες του Εκ. Συνεδρίου ήταν περιορισμένη. Έτσι, στα *«πορίσματα»* προστέθηκε, ως *«απώτερος στόχος»*, η πιθανότητα ανάδειξης αιρετού διευθυντή των σχολικών μονάδων[145]. Η αποστροφή, όμως, αυτή απουσιάζει συστηματικά από επόμενα κείμενα της Ομοσπονδίας και δεν υποκαθιστά παλαιότερες συλλήψεις για το ρόλο του Συλλόγου Καθηγητών[146].

επέκταση σε νομαρχιακό και κεντρικό επίπεδο της Τοπικής Επιτροπής Παιδείας (Τ.Ε.Ε.). Τα υπηρεσιακά αριστερά. Αυτά διατηρούν και την υπάρχουσα εκπαιδευτική δομή.

[143] Στο προτεινόμενο σχήμα διατηρείται στο ΝΥΣΜΕ και ΚΥΣΜΕ η πλειοψηφία των διορισμένων εκπροσώπων του ΥΠΕΠΘ (3/2, δηλαδή αύξηση κατά ένα των αιρετών) με τη διαφορά ότι για τους διευθυντές και Εκ. Συμβούλους (μορφή ονομασίας των Επιθεωρητών, αφού διατηρούν υπηρεσιακές και συμβουλευτικές αρμοδιότητες, συμμετέχοντας στα ΝΥΣΜΕ- ΚΥΣΜΕ)που συμμετάσχουν θα προταδεί η *«αξιολογική»* εκλογή των σωμάτων αυτών των εκ. στελεχών μετά από *«κάποια δοκιμασία σε πανελλήνια κλίμακα»* και τον καθορισμό αντικειμενικών κριτηρίων (Α' Εκ. Συνέδριο, *ο.π.*, 159). Η διατήρηση του ελέγχου της υπηρεσιακής εξέλιξης του εκπαιδευτικού από *«όργανα»* που συγκροτούνται διαμέσου της εκπαιδευτικής ιεραρχίας και μόνο, αποτελεί και ένα από τα στοιχεία που συγκροτούν την αντίληψη για την εμπλοκή της «κοινωνίας» (Τοπική Αυτοδιοίκηση) στη διαχείριση του σχολείου.

[144] Ως τέτοια επαναλαμβάνονται: α) για τον καθηγητή η δημιουργία καθηγητικών σχολών, η συνεχή επιμόρφωση, η δυνατότητα μεταπτυχιακών και η αυτόματη μισθολογική και βαθμολογική εξέλιξή του, β)για το διευθυντή η δημιουργία βαθμού, η αξιολογική επιλογή του από το υπηρεσιακό όργανο μετά από 10ετή υπηρεσία , η ύπαρξη διευθυντικού επιδόματος και ορθολογικής τοποθέτησής του και η διοικητική του ικανότητα και γ)για τον Εκπαιδευτικό Σύμβουλο (Επιθεωρητή) την ανάδειξη στη θέση αυτή προσώπων με επαρκείς επιστημονικές, παιδαγωγικές και ψυχολογικές γνώσεις και καθοδηγητική ικανότητα. Πρόκειται, δηλαδή, για επανάληψη πολυδιατυπωμένων «αιτημάτων».

[145] Πρόταση των Π. Λαρετζάκη (ΔΑΣ) και Γ. Μπούζα («Γληνός»). Ο τελευταίος πρότεινε, με βάση τα στοιχεία του μοντέλου που είχε επεξεργαστεί ο αντίστοιχος χώρος (μια περιγραφή του: «Ε.Φ.» 10/5/85, ένθετο, «Πρόταση για τη δομή - διοίκηση»), τη συνολική εκλογή των προσώπων που θα συμμετάσχουν στα συμβούλια, την άρση της διαφοροποίησης εκπαιδευτικών και υπηρεσιακών συμβουλίων και την παραχώρηση μέρους της αρμοδιότητας παραγωγής Α.Π. στην περιφέρεια, που βέβαια δεν έγιναν αποδεκτές (*ο.π.*, 163 και 165). Τα *«πορίσματα»* παρουσιάστηκαν περιληπτικά στο VI.3.2.Α. και αποτελούν σύντομη επαναδιατύπωση της εισήγησης.

[146] Χαρακτηριστικό είναι το περιεχόμενο εγγράφου της ΟΛΜΕ προς το ΥΠΕΠΘ λίγους μήνες μετά το Εκ. Συνέδριο και μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ, που επιφυλάσσει ρόλο εκτελεστή στο Σύλλογο Διδασκόντων και προβλέπει: *«Καθήκοντα διευθυντή:... 2. Ασκεί εποπτικό ρόλο στους διδάσκοντες καθηγητές ώστε να τηρούν τους νόμους, τις διατάξεις και τις εγκυκλίους που αφορούν τη λειτουργία του σχολείου»* («Π.Δ.» 543/12/81, 7, «Καθήκοντα Συλλόγου καθηγητών και δ/ντών σχολείων Μ.Ε.»). Παλαιότερο κείμενο (απόφαση ΜΘ' ΓΣ 1979) προβλέπει ανάμεσα στις άλλες ουσιαστικές αρμοδιότητες του Σ.Δ.: *«4. Δυνατότητα για μερική αναμόρφωση των προγραμμάτων»... 6 Δυνατότητα να αποφαίνεται για γενικότερα θέματα από επιστημονική άποψη»* («Π.Δ.» 508/10α/79, 2, «Αρμοδιότητες Συλλόγου Καθηγητών»).

Η διατύπωση των αρχών και του μοντέλου *«οργάνωσης- διοίκησης»*- έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί: α)υποδεικνύει την πρωταρχική βαρύτητα που απέδιδε η εκπαιδευτική ιδεολογία των καθηγητών στην *αντικατάσταση του συγκεντρωτικού συστήματος οργάνωσης- διοίκησης* με ένα μοντέλο *«συμμετοχικού»* και την πίστη τους ότι αυτή μπορούσε να αφομοιώσει, ως προϋποθέσεις επιτυχίας της *το σύνολο των επιθυμητών μεταρρυθμίσεων του εκπαιδευτικού συστήματος που επιδιώκουν*, β)ειδοποιεί ότι πρόκειται για ένα μοντέλο όπου η *κύρια επιδίωξη σχετίζεται με τη «συμμετοχή» των εκπαιδευτικών σε διάφορα όργανα και βαθμίδες του διοικητικού μοντέλου, τη διάχυση των ευθυνών για τη λειτουργία του σχολείου και το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών πολιτικών σε ένα σύνολο φορέων- χωρίς να καθορίζεται ο βαθμός αυτονομίας των οργάνων αυτών σε σχέση με τις κυβερνητικές αποφάσεις- σε συνδυασμό με τη διατήρηση του ελέγχου της υπηρεσιακής τους εξέλιξης από τους ίδιους και κυρίως από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ.* Στο σημείο αυτό ανιχνεύονται και τα όρια της έννοιας της *«συμμετοχής»* των φορέων- που εκπροσωπούν την «κοινωνία» στο νέο μοντέλο και γ)*καθορίζει τα όρια της κριτικής παρέμβασης στη φάση υλοποίησης από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ ενός «συμμετοχικού» μοντέλου οργάνωσης- διοίκησης της εκπαίδευσης, όρια που ελάχιστα απείχαν από την πλήρη αποδοχή της*[147].

IV. 5. 4. Η πρόταση της ΟΙΕΛΕ: *«ριζική αναθεώρηση της φιλοσοφίας της εκπαίδευσης και, φυσικά, των δομών μέσα από τις οποίες η φιλοσοφία αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί»*[148]. Επισημάνθηκε προηγουμένως, ότι στο χώρο της Ομοσπονδίας των Ι.Ε. αναπτύχθηκε μια *συνεκτική αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού φαινομένου*[149]. Αυτή στηρίχτηκε σε μια συγκεκριμένου τύπου ανάλυση και προσέγγιση της εκπαίδευσης που επιχείρησαν κυρίως τα στελέχη της εκείνα που, κατά καιρούς, δρούσαν στο χώρο των Επιτροπών Παιδείας της ΟΙΕΛΕ[150]. Είναι, δηλαδή, αποτέλεσμα μιας *θεωρητικής*- σε πρώτο επίπεδο- *επεξεργασίας*, από την οποία αντλεί αρχικά την *συνεκτικότητά της*, αλλά και τα επιχειρήματα και λογική των επιμέρους προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής, που κατατίθενται, εν πολλοίς, ως επιμέρους εφαρμογές μιας συνολικής εκπαιδευτικής πρότασης. Η διαδικασία αυτή ακυρώνει την πιθανότητα *διάκρισης και προώθησης μεμονωμένων προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής (ή μίας)* στο συγκεκριμένο χώρο[151]. Όμως, παραμένει απαραίτητο στοιχείο για την κατανόηση της *συνεκτικότητας* των επιμέρους προτάσεων- που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενα μέρη της εργασίας- η *διερεύνηση του περιεχομένου της προτεινόμενης «φιλοσοφίας»* της εκπαίδευσης και των σχέσεων τους με τις *«δομές»* μέσω των οποίων αυτή μπορεί να «υλοποιηθεί»[152].

---

[147] Έτσι, τα όρια της κριτικής δεν ξεπέρασαν α)τη διεκδίκηση της οργάνωσης του Π.Ι. σε περιφερειακά παραρτήματα, β)το διορισμό μόνο του προέδρου του Π.Ι. από τον υπ. Παιδείας, την *«επί θητεία»* εκλογή των συμβούλων του και τη συμμετοχή εκπροσώπων των Εκ. Ομοσπονδιών σ' αυτό και γ)την παρουσία εκπροσώπων φορέων στα κεντρικά *«εκπαιδευτικά συμβούλια»* (ΑΔΕΔΥ). Δηλαδή, παρά τις προσπάθειες σχετικά με τον περιορισμό του απόλυτου ελέγχου του ΥΠΕΠΘ επί του Π.Ι., υπήρχε αποδοχή του προτεινόμενου μοντέλου (στο ίδιο III.4.4. Β. *«αντί- 309»* και III.4.5.)

[148] Απόσπασμα από κείμενό της (στο ίδιο III.4.4. Β. Ο *«αντί- 309»*).

[149] Στο ίδιο IV.2.5.

[150] Πρόκειται, δηλαδή, για διαδικασία που στηρίζεται στη *συνειδητή δράση διανοουμένων συνδικαλιστικά ενταγμένων και στρατευμένων*. Τη συγκρότηση μιας τέτοιας ομάδας στην ΟΙΕΛΕ ανέδειξε η παρούσα εργασία σε ποικίλα σημεία της.

[151] Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η τάση αυτή της ΟΙΕΛΕ δεν εμπόδισε καθόλου τη συνδικαλιστική της πρακτική και σκοπεύσεις. Αναδεικνύοντας στη φάση 1974- 81 ως μετωπικό της αίτημα τη *«διασφάλιση»* και αργότερα (1981- 86) την *«κατάργηση της Ιδ. Εκπαίδευσης»* κατόρθωσε να επιβάλει από τη μια ευνοϊκούς εργασιακούς όρους για τα φυσικά της μέλη και από την άλλη να υποδείξει συμβολικά τα «όρια» της εκπαιδευτικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, προς όφελος των ιδεολογικοπολιτικών συμφερόντων των αριστερών παρατάξεων που έλεγχαν το ΔΣ (*«Ανανεωτική»* και *«Πανεπιστημονική»*).

[152] Ο εγκλεισμός της λέξης σε εισαγωγικά δηλώνει την αντίληψη του χώρο της ΟΙΕΛΕ σύμφωνα με την οποία η υλοποίηση μιας τέτοιας φιλοσοφίας συνδέεται με μια *«άλλη κοινωνία»* ισότητας και ελευθερίας, η οποία, όμως, δεν περιγράφεται ως ένα ιδεατό μοντέλο, αλλά ως αποτέλεσμα των καθημερινών

Οι απαρχές της συγκρότησης συγκεκριμένης πρότασης για μια ριζικά αναθεωρημένη *«φιλοσοφία»* της εκπαίδευσης ανιχνεύονται στην περίοδο που ακολουθεί την ανάδειξη της πρώτης δημοκρατικά εκλεγμένης διοίκησης στο ΣΙΕΛ- Α μετά τη δικτατορία (28/9/75). Τότε περιγράφεται ως *«δημοκρατική»* εκπαίδευση αυτή όπου *«μετέχει όλος ο λαός ως πομπός και ως δέκτης»* και πραγματώνεται διαμέσου τριών αρχών που, παράλληλα, λειτουργούν και ως στόχοι προς επίτευξη[153]: Α)Την επιδίωξη να φτιαχτεί ένας *«άνθρωπος»* που θα *«σέβεται τον άνθρωπο ως ανεπανάληπτη και αναντικατάστατη αξία»*- χωρίς να κάνει διάκριση *«ηλικίας, κοινωνικής θέσεως, οικονομικής δύναμης, [και] φύλου»*- θα πιστεύει *«στις δυνατότητες του ανθρώπου»* στα δικαιώματά του, θα έχει ο ίδιος *«ανεπτυγμένο ερευνητικό πνεύμα, κριτική ικανότητα και πρωτοβουλία»* και θα είναι διαθέσιμος να συμμετάσχει *«σε κοινούς αγώνες για κοινωνική πρόοδο»*. Β)Την απαίτηση το εκπαιδευτικό σύστημα να μην *«κατασκευάζεται άνωθεν»*, αλλά να είναι το αποτέλεσμα της προβληματικής και των αποφάσεων του κοινωνικού συνόλου και ιδιαίτερα των φορέων της. Γ) Την άποψη ότι η *«Παιδεία»* οφείλει να αποβλέπει *«στο ανέβασμα της μορφωτικής στάθμης όλου του λαού»*, χωρίς οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές διακρίσεις.

Στην τελευταία περίπτωση η έννοια της *«παιδείας»* χρησιμοποιείται για να δηλωθεί η ανάγκη για *«διαφώτιση»*, μέσω παιδευτικών διαδικασιών, του συνόλου της κοινωνίας και όχι μόνο της νέας γενιάς, που βρίσκεται στο σχολείο. Δηλαδή, επιχειρείται η διάκριση Εκπαίδευσης- Παιδείας για να υποδειχθεί ότι η *«φιλοσοφία»* αυτή *δεν περιορίζεται μόνο στην αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά επιθυμεί να δράσει καταλυτικά υπέρ του κοινωνικού συνόλου.*

Τα τρία στοιχεία αυτής της ανάλυσης, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως *διεκδίκηση ενός αριστερού τύπου κοινωνικού ανθρωπισμού, αυτοδιαχείρισης και μετεξέλιξης-σύνδεσης του συστήματος Εκπαίδευσης και Παιδείας*, περιέχονται και στις προσεγγίσεις που ακολουθούν που επεξεργάζονται ιδιαίτερα τα δύο πρώτα ζητήματα.

Η σύλληψη μιας *«άλλης φιλοσοφίας της εκπαίδευσης»* θα υποδείξει αργότερα το θεωρητικό της υπόβαθρο. Παράλληλα θα λάβει και συγκεκριμένο όνομα εγκαταλείποντας τη γενική αναφορά *«δημοκρατική»*, που επεξηγεί και το περιεχόμενό της: Πρόκειται για το *«νέο μαχόμενο ανθρωπισμό»*[154]. Η Α. Σιδέρη, που αναφέρεται πρώτη εκτεταμένα στο θέμα αυτό υποστηρίζει ότι *«ένα μόνο συνδικάτο εκπαιδευτικών»*, η ΟΙΕΛΕ, προχώρησε στη σύλληψη αυτή στη φάση 1976-81, αφού *«τα μεγάλα κόμματα της αντιπολίτευσης και τα μεγάλα συνδικάτα των εκπαιδευτικών εγκλωβίστηκαν μέσα στη λογική του συστήματος»* και ανέπτυξαν αιτήματα περί *«υλικοτεχνικής υποδομής»* ή *«υλικοτεχνικής- επιστημονικής υποδομής»*- όπως παρατηρεί ο Α. Ανδρέου- και συνθήματα περί ίσων ευκαιριών και άρσης των εκπαιδευτικών φραγμών, που δεν ακύρωναν ούτε αντιστρατεύονταν την *«τεχνοκρατική ιδεολογία»*, που στη φάση αυτή προωθήθηκε μέσω της μεταρρύθμισης της Ν.Δ.[155].

αγωνιστικών πρακτικών, συλλήψεων και αναλύσεων όσων αγωνίζονται γι' αυτή: *«το δικό τους όραμα [της εργατικής τάξης και των εργαζομένων και εκπαιδευτικών] για μια άλλη εκπαίδευση... μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μια άλλη κοινωνία, αλλά.... στοιχεία της είναι ήδη δυνατόν να υλοποιούνται από σήμερα»* (Κολέμπας Γ., «Η εκπαίδευση και η κρίση της», *Η Αργώ* τ. 4, 18- 23).

[153] «Ι.Ε.» 115/11/75, 2, «Για μια Δημοκρατική Παιδεία».

[154] Σιδέρη Α., «Η εκπαιδευτική πολιτική της Δεξιάς. Η πραγματική αντίρρηση. Η άλλη πρόταση», *Η Αργώ*, τ. 3, 6-9.Σύμφωνα με τη *«φιλοσοφία»* αυτή θα καθοριστεί και ο τύπος του *«ανθρωπιστικού»* σχολείου που περιγράφτηκε λεπτομερώς στο 12ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ (12-14/3/82) και το περιεχόμενό του παρουσιάστηκε ήδη (στο ίδιο: IV.2.4). Συχνά αναφέρεται και ως *«νεοουμανισμός»*. Ο Α. Ανδρέου θα προσπαθήσει αργότερα να υποδείξει την αριστερή καταγωγή όρου και προσέγγισης (Ανδρέου Α., «Νεοουμανισμός σημαίνει μαρξιστικός ανθρωπισμός», *Η Αργώ*, τ. 4, 6- 12). Η Α. Σιδέρη είχε επισημάνει ότι *«παραπέμπει μοιραία στις ουμανιστικές αξίες του ΙΕ' αιώνα»*, αλλά προχωρούσε στον προσδιορισμό του *«στις συνθήκες του ιστορικού παρόντος»* (Α. Σιδέρη, *ο.π.*., 9), ώστε να δειχθεί ο αριστερός χαρακτήρας του.

[155] Σημειώνει, η Α. Σιδέρη, (παραπέμποντας) ότι το πρόβλημα δεν είναι *«"ποιος θα υπολογίζει τους κινητήρες των Μιράζ, τα παιδιά των προλεταρίων ή τα παιδία των αστών"»*. Ο Α. Ανδρέου διευκρινίζει, λίγο αργότερα, ότι η *«τεχνοκρατική ιδεολογία»* δεν εξαφάνισε τον εκπαιδευτικό *«φιλελευθερισμό»* που

Έτσι, για την εκπαιδευτική ιδεολογία της ΟΙΕΛΕ, η ανάδειξη της συγκεκριμένης φιλοσοφίας, που θέλει *«μια εκπαίδευση απελευθερωμένη και απελευθερωτική»*, αποτελεί καθήκον και οφείλει να είναι ο *«κεντρικός άξονας ενός πραγματικά αριστερού εκπαιδευτικού κινήματος»*. Αποτελεί συνολική απάντηση στο *«τεχνοκρατικό σχολείο»* το οποίο προωθήθηκε και στην Ελλάδα- ως παγκόσμια κυρίαρχο μοντέλο (μεταρρύθμιση 309/76)- και συγκροτείται σε πλήρη αντίθεση με αυτό. Σύμφωνα με αυτή η φιλοσοφία του συνίσταται: Α)Στο να υποτάσσεται πλήρως η εκπαίδευση και ο εκπαιδευόμενος *«στο ωφελιμιστικό πνεύμα»* και στις σκοπιμότητες της *«οικονομικής ανάπτυξης»*, που δίνει *«απόλυτη προτεραιότητα στην "πρόοδο" και την "επιτυχία" παραγνωρίζοντας τον άνθρωπο και τις ανάγκες του»*. Β)Να επιτευχθεί η *«ισοπέδωση»* και *«ομοιομορφία»*. Αυτό συμβαίνει, γιατί έχει προηγηθεί: η *«αλλοτρίωση»* των εκπαιδευομένων διαμέσου της υποταγής στο δήθεν κοινό συμφέρον (το υπηρετεί η πανομοιότυπα προγραμματισμένη εκπαίδευση), ο περιορισμός της *«ιδιοτυπίας της προσωπικότητας»* (τον προωθεί η κυριαρχία της νοησιαρχίας και ο *«κατακερματισμός της γνώσης»*), ο διαχωρισμός θεωρίας- πρακτικής, η πρόωρη εξειδίκευση και ο μύθος *«των χαρισματικών παιδιών»*, (ώστε να επιτύχει η *«βασιλεία»* και το *«κύρος»* των *«ειδικών»*). Γ)Να επιτευχθεί η *«διαχείριση»*: α. Αρχικά όσων αποδαρρυμένοι, σχετικά σύντομα, από τα εμπόδια που αυτό θέτει οδηγούνται στη χειρωνακτική εργασία και στην πνευματική εξαθλίωση που στις σημερινές συνθήκες αναπόδραστα συνδέεται μ' αυτή. β. Στη συνέχεια η περιθωριοποίηση, άρα και ακίνδυνη περιχαράκωση για την *«κρατούσα τάξη»*, όσων *«επαναστατικά αρνούνται»* το χαρακτήρα αυτό της γνώσης και γ. Ο χαρακτηρισμός του όποιου καλλιτεχνικού *«δυναμισμού»* ως περίπτωση αδύνατη να παρακολουθηθεί και *«ιδιοτροπία της φύσης»*, ώστε με τη σειρά της να αχρηστευτεί ως αναμορφωτική κοινωνική λειτουργία.

Αυτή η φιλοσοφία θεωρείται προϋπόθεση για τη σύλληψη του *«νέου μαχόμενου ανθρωπισμού»* σε συνδυασμό με την αναθεώρηση της *«ιδεολογίας που θεοποιεί την παραγωγικότητα»*[156] και την καταστροφή της άποψης για την *«ουδετερότητα»* της επιστήμης (η οποία *«από καιρό έχει αμφισβητηθεί»* λόγο της χρησιμοποίησής της *«εναντίον του πλήθους»*). Τότε, στη θέση του *«τεχνοκρατικού ντετερμινισμού»*- οδηγεί και θεσμοθετεί τη *«μονομέρεια»*- το *«πραγματικά»* αριστερό εκπαιδευτικό κίνημα θα θέσει ως σκοπό *την ολοκλήρωση του ανθρώπου*.

Η κριτική στην *«τεχνοκρατική εκπαίδευση»* και το συνεπαγόμενο αυτής προτεινόμενο μοντέλο του *«νέου μαχόμενου ανθρωπισμού»* αρθρώνεται, λοιπόν, ως επιθυμία για *αποκατάσταση της διασπασμένης ενότητας του ανθρώπου*. Σημαντική, μάλιστα, βαρύτητα στην όλη κριτική κατέχει η επισήμανση ότι η *διάσπαση* αυτή επιτυγχάνεται *και διαμέσου των εκπαιδευτικών θεσμών* και τις μορφές που αυτοί παίρνουν σε χώρες όπου εφαρμόζονται εκπαιδευτικά μοντέλα τα οποία εξυπηρετούν τις ανάγκες *συγκεκριμένων κοινωνικών, οικονομικών και ιδεολογικών συμφερόντων* (αστικός εκσυγχρονισμός).

Η εναλλακτική πρόταση για τη *«φιλοσοφία»* της εκπαίδευσης της ΟΙΕΛΕ εμφανίζεται αρχικά ως *«μια διακήρυξη αρχών παρά μια ολοκληρωμένη πρόταση»*. Οι *«αρχές»* αυτές αφορούν: Πρώτο, την οργάνωση ενός εκπαιδευτικού συστήματος

«εξακολουθεί να αναπαράγεται (έστω και σαν ηγεμονευόμενη ιδεολογία)», αφού και τα δύο μοντέλα, ως μοντέλα εκπαιδευτικού σχεδιασμού, *«έχουν στόχο να εμφανίσουν την εκπαίδευση ως λειτουργία που εξασφαλίζει το κοινό συμφέρον, με το οποίο συνδέουν τα ατομικά συμφέροντα και τις επιδιώξεις, των εκπαιδευομένων»*. Ανδρέου Α, «Μοντέλα εκπαιδευτικού σχεδιασμού», *Η Αργώ* τ. 5, 36-37. Τα άρθρο γράφτηκε με αφορμή αυτό της Σιδέρη και με σκοπό τη διευκρίνιση του όρου *«τεχνοκρατισμός»*, είχε δε προηγηθεί και άλλο του ίδιου («Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια της Δεξιάς στην εκπαίδευση ήταν η τεχνοκρατική;», *Η Αργώ* τ. 4, 27-31), που υποστήριζε θεωρητικά τις παραπάνω απόψεις. Η θέση για την κυριαρχία της *«τεχνοκρατικής ιδεολογίας»* πέρασε και στα κείμενα της ΟΙΕΛΕ και αποτέλεσε οδηγό για τη διαμόρφωση των εκπαιδευτικών προτάσεών της, που, κατά τους συντάκτες, συνολικά την ανταγωνιζόταν.

[156] Σημειώνεται επικουρικά: *«και τούτο επειδή- η άποψη είναι του Μαρξ- "το πραγματικό βασίλειο της ελευθερίας ανοίγεται πέρα από την παραγωγική εργασία"»* (Σιδέρη Α., *ο.π.*, 9)

εκπαίδευσης που *«δεν θα βασίζεται μόνο στην επιστήμη αλλά και στην τέχνη»*, επειδή η τέχνη θεωρείται ότι διευρύνει τις επιλογές, καλλιεργεί την ευαισθησία και *«αναπτύσσει την ιδιοτυπία»* του ατόμου καταστρέφοντας την κυριαρχία της *«ομοιομορφίας»* και *«ισοπέδωσης»*. Δεύτερο, την άρνηση υιοθέτησης του ιδανικού *«της πειθαρχίας»* και της *«άμιλλας»* (ακόμα και αν αυτοκαθορίζεται ως *«σοσιαλιστική»*), επειδή η πρώτη περιγράφει *«τον πρόθυμο δέκτη της ετοιμοπαράδοτης γνώσης»* και η δεύτερη δρα ουσιαστικά ως *«συντελεστής της απομόνωσης και της δυστυχίας»*. Τρίτο, την απόρριψη της έννοιας της *«αξιολόγησης»*, γιατί αποτελεί *«θεμελιακό λίθο»* κάθε διάκρισης και ανισότητας. Αντιθετικά με το λόγο περί αξιολόγησης υπάρχει επιμονή σε ένα λόγο που θα αναδεικνύει την κοινωνική βάση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων και στην υιοθέτηση εκπαιδευτικών πολιτικών που θα τις αμβλύνουν. Τέταρτο, την απόρριψη του διαχωρισμού των ανθρώπων σε *«πνευματικά εξαθλιωμένους χειρώνακτες»* και *«πνευματικά οπλισμένους οδηγούς»*, επειδή η διάκριση σε εκτελεστές και ειδικούς καταστρέφει την *«κοινοκτημοσύνη της γνώσης»*- που αποτελεί *«αναγκαία συνθήκη της κοινωνικής ισότητας»*- δρα καταλυτικά στην υιοθέτηση της άποψης ότι κάποιοι είναι από τη «φύση» τους προορισμένοι να διοικούν και να δημιουργούν και άλλοι να διοικούνται και να εκτελούν.

Το περιεχόμενο του παραπάνω κειμένου της Α. Σιδέρη αποτελεί συμπύκνωση πολλών συζητήσεων που γίνονται στο τέλος της δεκαετίας του '70 στην ΟΙΕΛΕ. Τα στελέχη της- και ιδιαίτερα αυτά που ασχολούνται με την παραγωγή του εκπαιδευτικού λόγου- είναι πεισμένα ότι η *«νεοουμανιστική αντίληψη... θα ξεπερνά τον κομματιασμένο άνθρωπο και την απομόνωση των γνώσεων και θα αποπειράται την ανασύνθεση τους»* και πως στο πρακτικό επίπεδο της μετατροπής της σε προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής μπορεί να παίξει το ρόλο *«της άμυνας, αλλά και της αντεπίθεσης»*, στο πεδίο της σύγκρουσης ουσιαστικά διαφορετικών εκπαιδευτικών πολιτικών. Ταυτόχρονα προβάλλεται και η υπόθεση ότι είναι σε θέση να αναδείξει το περιεχόμενο των επιμέρους αντιφάσεων του ελληνικού σχολείου, την αναποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού λόγου που διεκδικεί περισσότερη *«ποσότητα»* εκπαίδευσης με βάση το ισχύον εκπαιδευτικό μοντέλο και τέλος να υποδείξει ότι η *«μεταφορά αντιδραστικής ιδεολογίας»* στο σχολείο πραγματοποιείται και *«μέσ' από εμάς τους δασκάλους»* και να παράγει αναστοχασμούς και πρακτικές που αντιτίθενται σ' αυτή την πραγματικότητα[157].

Μετά την υιοθέτηση στο 12ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ του *«ανθρωπιστικού σχολείου»* και των επιμέρους προτάσεων που απορρέουν από τη *«φιλοσοφία»* του, αποπειράται να υποδειχθεί ότι ο *«νεοουμανισμός»* δεν αποτελεί *«αστική ιδεολογία»*, ούτε *«παράγωγο αυτής»*, αλλά στηρίζεται σε μια συνεπή μαρξιστική ανάλυση[158]. Οι διαδικασίες, όμως,

---

[157] Κασσέτας Α., «Η ποιότητα και η Ύψιλον Ύψιλον», *Η Αργώ* τ. 4, 13- 16. Το άρθρο, κάνοντας υπαινιγμό στον αντίπαλο εκπαιδευτικό λόγο που διεκδικούσε περισσότερη υλικοτεχνική υποδομή (Υ.Υ.), μεταφέρει το κλίμα που επικράτησε κατά τη συζήτηση για *«το ανθρωπιστικό σχολείο»* στο 12ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ. Άποψη του συντάκτη του ήταν ότι η πρόταση και οι συζητήσεις για το *«νεοουμανισμό»*, δρούσαν καταλυτικά για να επιτευχθεί και στο συνδικαλιστικό χώρο, η μετάβαση από τη φάση της διεκδίκησης «περισσότερης» εκπαίδευσης- που επικράτησαν μετά το 1976- σ' αυτήν της ενασχόλησης με την *«ποιότητα»* του εκπαιδευτικού συστήματος και των λειτουργιών του. Στους ηγετικούς κύκλους της *«Ανανεωτικής»*, στελέχη της οποίας ήταν όσοι επεξεργάστηκαν την αντίληψη για την προώθηση του *«νεοουμανισμού»*, οι αναφορές αυτές αποτελούσαν και τον πυρήνα της κριτικής που ασκούσαν ιδιαίτερα κατά του εκπαιδευτικού λόγου των εκπαιδευτικών- συνδικαλιστικών του ΚΚΕ.

[158] Ανδρέου Α., «Νεοουμανισμός σημαίνει μαρξιστικός ανθρωπισμός», *Η Αργώ*, τ.5, 6- 13. Το κείμενο απαντά στις κριτικές των συνδικαλιστών του ΚΚΕ που προωθούσαν το γνωστό μοντέλο του *«Πολυτεχνικού»* σχολείου θεωρώντας την αντίληψη του *«νεοουμανισμού»* αστική, οπότε και η επιχειρηματολογία υπέρ αυτού αντλείται από τα κείμενα των Μαρξ, Λένιν και Γκράμσι. Έτσι: α) σημειώνεται η εμμονή του πρώτου στη δημιουργία *«ανθρώπων ολόπλευρα ανεπτυγμένων»*, διαδικασία που δεν είναι δυνατό να ολοκληρωθεί διαμέσου μιας απλής συνένωσης της παραγωγής με την εκπαίδευση (κίνδυνος *«η μόρφωση να διαρδρωθεί σε απλή επαγγελματική ή προεπαγγελματική όπως την επέκρινε ο Μαρξ το 1847»*), β) η *«λογική»* των κειμενικών αναφορών και των τριών τους θεωρείται ότι επιδιώκει διαμέσου της εκπαίδευσης πρωτίστως *«την έξαρση της ανθρώπινης πρωτοβουλίας»*, και γ) υποδεικνύονται τα χαρακτηριστικά του *μαρξιστικού ανθρωπισμού*, που απορρέει από μια *«νέα αντίληψη για το πραγματικό»*

πραγμάτωσης του σχολείου αυτού θα υποδειχθούν στην εισήγηση που καταθέτει η πλειοψηφία του ΔΣ στο 13ο Συνέδριο[159].

Η υιοθέτηση, λοιπόν, της *«φιλοσοφίας»* του νεοουμανισμού σχετίζεται με τη διεκδίκηση του *«ανθρωπιστικού σχολείου»* που επιδιώκει να *«συνδυάζει τις προσωπικές ανάγκες του παιδιού με το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου»*, εξασφαλίζοντας, όμως, την ανάπτυξη όλων των *«φυσικών ικανοτήτων και δυνατοτήτων»*, διαφυλάσσοντας τη *«φυσική ορμή του ανθρώπου για αυθεντική μάθηση κι ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική ζωή»*, δίνοντας στα παιδία τη δυνατότητα *«να σκέφτονται κριτικά, να ερευνούν και να μαθαίνουν αδιάκοπα»* και τονώνοντας την *«ανάπτυξη της κοινωνικής τους ευθύνης»*. Για την πραγμάτωση των παραπάνω παρέχεται μια *«αδιάκριτα δωρεάν εκπαίδευση»* σε σχολεία *«ενιαία και πολυδύναμα»*. Αυτή έχει την έννοια της πλήρους εξαφάνισης της επαγγελματικής ειδίκευσης πριν την ολοκλήρωση του 13χρονου σχολείου (δίχρονο υποχρεωτικό νηπιαγωγείο[160] + 11χρονη εκπαίδευση μέχρι και τη Δευτέρα Λυκείου), την εξασφάλιση *«όχι πια μόνο τυπικά»* ίσων ευκαιριών (απαραίτητη η οικονομική εξασφάλιση των φτωχότερων οικογενειών όσο διαρκεί η φοίτηση των παιδιών), της απουσίας βαθμίδων και εξετάσεων («ενιαίο») και της παροχής *«πλατειάς»* δυνατότητας επιλογής μαθημάτων.

Το σχολείο αυτό, που πραγματώνει τις αρχές *«της ελευθερία και της ισότητας»*, μπορεί να πραγματωθεί, όμως, *«μόνο σε σ' ένα σχολικό σύστημα που επιτρέπει το μεγαλύτερο βαθμό αυτονόμησης των εκπαιδευτικών και των παιδιών και πλατιά περιθώρια να αναπτύσσουν τις πρωτοβουλίες τους»*. Το *«διοικητικό σύστημα»* του

και επιδιώκει τη δημιουργία του ανθρώπου-δημιουργού σε όλα τα επίπεδα, αποδέχεται τον *«πλουραλισμό»*, ως πρωταρχικό όρο για την ανάπτυξη της επιστήμης και της τέχνης και δίνει ιδιαίτερη σημασία στην έννοια *«της δομής»* (το άτομο ως σύνολο των κοινωνικών του σχέσεων), που συνεπάγεται και τη σύλληψη της εκπαίδευσης ως *«γνώση, ενατένιση και στράτευση»* και το σχολείο ως *«ενιαίο»* (δηλαδή, *«είναι πνευματικό και χειρωνακτικό συγχρόνως και έχει το παρακάτω πλεονέκτημα: ότι φέρνει σ' επαφή το παιδί με την ανθρώπινη ιστορία και την ιστορία των "πραγμάτων" συγχρόνως»*, διαδικασία που επιτυγχάνεται μόνο αν το σχολείο *«είναι ανοιχτό στην κοινωνία και στις αντιθέσεις της»*)

[159] Η εισήγηση αυτή, όπως σημειώθηκε ήδη, δε ψηφίστηκε αλλά οι *«δομές»* που προτείνει συμπεριλήφθησαν στην κριτική για τον 1566/85 που κατάθεσε το ΔΣ της ΟΙΕΛΕ. Εδώ θα χρησιμοποιηθεί το κείμενο αυτό (12 δακτυλόγραφες σελίδες, αρχείο ΟΙΕΛΕ), επειδή υποδεικνύει ευθέως τις *«δομές»* μέσω των οποίων το *«ανθρωπιστικό σχολείο»* μπορεί να «υλοποιηθεί» ως διαρκής και ανοικτή διαδικασία στην οποία συμμετέχει η «βάση». Τους λόγους για τους οποίους αποτελεί *«προτεραιότητα»* το ζήτημα της διοίκησης της εκπαίδευσης αναδεικνύει αργότερα σε άρθρο του ο Α. Ανδρέου, βασικό στέλεχος τότε της Επιτροπής Παιδείας της ΟΙΕΛΕ (Ανδρέου Α., «Η Διοίκηση της Εκπαίδευσης: Γραφειοκρατία, συγκεντρωτισμός και μορφές νομιμοποίησης της κρατικής βίας», *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 24, Ιανουάριος-Μάρτιος 1985, 57- 60). Ο συγγραφέας κλείνοντας το κείμενό του παρατηρεί: *Ειδικότερα για τη διοίκηση της εκπαίδευσης διεκδικούμε την προτεραιότητα για τους εξής λόγους: I. Είναι καθοριστική για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής. II. Είναι καθοριστική για τη λειτουργία της σχολικής ζωής. III. Είναι καθοριστική για τα όρια αυτονομίας του εκπαιδευτικού και τις στάσεις του στη σχολική ζωή. IV. Είναι καθοριστική για την επαγγελματική θέση του εκπαιδευτικού, για την εξέλιξή του και την κοινωνική του στάση.»* (Ανδρέου, *ο.π.*, 60).

[160] Η εισήγηση περιγράφει αναλυτικά το περιεχόμενο της *«προσχολικής αγωγής»*, επειδή θεωρεί ότι είναι *«η πιο ευαίσθητη και καθοριστική περίοδος για τη δόμηση της προσωπικότητας»*. Αυτή έχει ως στόχους: τη συναισθηματική σιγουριά των νηπίων, την προσφορά ερεθισμάτων, ώστε *«να πλουτίζουν αυτά που υπάρχουν στην οικογένεια και να αντισταθμίζουν εκείνα που λείπουν απ' αυτή»*, αντιμετωπίζει με ισοδύναμο τρόπο τη συναισθηματική, σωματική και λογική πλευρά των νηπίων, υποβοηθά τη *«συναισθηματική εκτόνωση με μέσα κοινωνικά παραδεκτά (συμβολικό παιχνίδι)»* και με στόχο την ψυχική ισορροπία, θεμελιώνει *«αντιαυταρχικές αρχές»*, που οδηγούν σε ουσιαστική αυτονομία και ελεύθερη έκφραση, προσφέρει *«δυνατότητες ένταξης σε άτομα με σωματικές αναπηρίες»* διαδικασία επωφελής και για τα αρτιμελή άτομα και διακρίνει *«έγκαιρα»* παρεκκλίσεις από τη φυσιολογική πορεία ανάπτυξης. Το μέρος αυτό της εισήγησης (πέρα από την αυτοτελή αξία του, επειδή είναι σπάνιες οι αναφορές στο νηπιαγωγείο και το ρόλο στο σύνολο του εκπαιδευτικού λόγου των εκπαιδευτικών), υποδεικνύει την ιδιαίτερη προσοχή του χώρου στη δημιουργία- κατά την αποφασιστική ηλικία- του σχολικού εκείνου περιβάλλοντος που από τη μια υποβοηθά την αφομοίωση των *«αρχών»* τους από τη νέα γενιά και από τη άλλη αντιμετωπίζει τις ποικίλες εκείνες «αναπηρίες», που θεωρούν υπαίτιες- όπως περιγράφτηκε από τους ίδιους- πολλαπλών εμποδίων στην επίτευξη της δημιουργίας *«ολοκληρωμένων ανθρώπων»*.

σχολείου, λοιπόν, οφείλει να βασίζεται *«στην αρχή της αποκέντρωσης ως προς την λήψη αποφάσεων και στην αρχή του πλουραλισμού ως προς τις εφαρμογές»*. Ως εκ τούτου αντιστρέφει εντελώς *«την πυραμίδα του εκπαιδευτικού μηχανισμού»* μεταθέτοντας *«το κέντρο των πρωτοβουλιών»* από το ΥΠΕΠΘ στους παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας (δασκάλους, γονείς, μαθητές και Τ.Α, εκπαιδευτικά και εργατικά συνδικάτα).

Η κατάθεση συγκεκριμένης πρότασης για τη *«διοίκηση»* του εκπαιδευτικού συστήματος θεωρείται αναγκαία, επειδή εκτιμάται ότι οποιαδήποτε προσπάθεια αναμόρφωσής του δεν έχει ελπίδες *«να αναπτυχθεί»*, όταν απειλείται *«κάθε στιγμή»* από τους πολιτικούς εξαναγκασμούς που ασκούνται *«εκ των άνω»* ή εξαρτάται από κάποιους *«ειδικούς»* που δρουν ερήμην των ενδιαφερομένων. Ως εκ τούτου ο *«εκπαιδευτικός πρέπει να γίνει δημιουργός της ιδέας που υπηρετεί»*. Μάλιστα, πιστοί στην ιδέα που θέλει *«τα όρια της αυτονομίας του εκπαιδευτικού [να] καθορίζουν και την παιδαγωγική πρακτική του»*, επισημαίνουν ότι οι *«εξουσιαστικοί θεσμοί»* μεταφέρουν αντίστοιχες πρακτικές *«εκ των άνω προς τα κάτω»* με αποτέλεσμα ο *«εξουσιαζόμενος δάσκαλος»* να είναι και *«εξουσιαστής- διαμεσολαβητής του εξουσιαστικού θεσμού»*. Έτσι, ο βαθμός εκδημοκρατισμού της διοίκησης *«καθορίζει επομένως και το υλοποιήσιμο ή μη της αντιαυταρχικής εκπαίδευσης»*[161]. Τέλος, επισημαίνεται ότι ο τρόπος διοίκησης καθορίζει και την *«εξελιξιμότητα»* ή μη των εκπαιδευτικών θεσμών και αποτρέπει ή επιτρέπει τη *«διαιώνιση και την αναπαραγωγή της ισχύουσας τάξης πραγμάτων»*. Με την έννοια ότι διαμέσου της εφαρμογής της *«άμεσης δημοκρατίας»*, που προωθεί το μοντέλο της ΟΙΕΛΕ, επιτυγχάνεται η άμεση ανταπόκριση και προσαρμογή του σχολικού μηχανισμού στις ανάγκες μιας κοινωνίας με *«ταχύτατα μεταβαλλόμενες»* συνθήκες και η εξασφάλιση της παρέμβασης του σχολείου στην κατεύθυνση *«της αλλαγής των γενικότερων κοινωνικών σχέσεων»*[162]. Η συγκεκριμένη πρόταση στην οποία καταλήγει η παραπάνω ανάλυση έχει καθορισμένο στόχο τη:

> *«μετατροπή του σχολείου από μηχανισμό ισοπέδωσης και καταστολής σε μηχανισμό απελευθέρωσης»*[163].

Προτείνεται, λοιπόν, η οργάνωση της *«διοίκησης»* σε τέσσερις επάλληλους κύκλους: *«Κοινότητα Σχολείου- Κοινότητα Σχολείων- Κοινότητα Σχολείων Διαμερίσματος- Κοινότητα Σχολείων Επικράτειας»*. Ο πρώτος αφορά ένα σχολείο με *«μέγιστο αριθμό 250 παιδιών»*, ο δεύτερος μια ομάδα 10 τέτοιων σχολείων (προσαρμόζεται ανάλογα με γεωγραφικούς *«και άλλους όρους»*), ο τρίτος όλα τα σχολεία μιας περιοχής (θα προκύψει μετά *«τις διαδικασίες διοικητικής αποκέντρωσης»*) και ο τέταρτος όλα τα σχολεία της χώρας.

Αντίστοιχα, η κοινότητα σχολείου διοικείται *«κυρίως»* από το Σύλλογο Διδασκόντων και τη Μ.Κ., διαμέσου εκλεγμένης συντονιστικής επιτροπής, όπου συμμετέχει το διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό του σχολείου και οι γονείς. Αυτή έχει έργο τη συγκέντρωση και το συνδυασμό των επιμέρους αποφάσεων των υποσυνόλων που την αποτελούν και αποφασίζει κατά πλειοψηφία σε περίπτωση σύγκρουσής τους, αφού υπάρξει περίοδος δοκιμαστικής εφαρμογής αντιτιθέμενων προτάσεων. Παρακολουθεί αν η εκπαιδευτική διαδικασία στο συγκεκριμένο σχολείο εντάσσεται σ' αυτή του *«εθνικού προγραμματισμού»*, χρησιμεύει *«ως σύνδεσμος»* του σχολείου με το εξωσχολικό περιβάλλον χωρίς να αποκλείει ή υποκαθιστά άμεσες μορφές επικοινωνίας και συγκεντρώνει *«τα αποτελέσματα των επιμέρους εφαρμογών»*, ώστε να μπορούν να τεθούν υπόψη άλλων σχολείων και οργάνων. Η Κοινότητα Σχολείων διοικείται από αιρετή και ανακλητή επιτροπή (προέρχεται από το σύνολο των παραγόντων της σχολικής ζωής) και υποβοηθάτε στο έργο της από παιδαγωγούς, εκπαιδευτικούς, ψυχολόγους και

---

[161] Οι απόψεις αυτές διαφέρουν, βέβαια, από αυτές της ΟΛΜΕ, που παρουσιάστηκαν προηγουμένως. Οι διαφορές στη θεωρητική ανάλυση και σύλληψη του κάθε χώρου καθορίζουν και τις διαφορές των μοντέλων διοίκησης που προτάθηκαν.

[162] Παράλληλα, απορρίπτεται και το *«συμμετοχικό μοντέλο»* που θεωρείται ότι ως πείραμα *«έχει αποτύχει»*.

[163] Ο όρος *«μηχανισμός απελευθέρωσης»* πρέπει να διαβαστεί ως «μηχανισμός χειραφέτησης».

κοινωνιολόγους. Δρα ως σύνδεσμος ανάμεσα στα σχολεία που την αποτελούν συγκεντρώνοντας και προωθώντας τις επιλογές και εφαρμογές τους και λειτουργεί ως κέντρο *«επιμορφωτικής πληροφόρησης»* και διοργάνωσης σεμιναρίων- συζητήσεων για άμεσα προβλήματα των σχολείων της. Παράλληλα ιδρύει *«κέντρα συνάντησης Δασκάλων- Μαθητών»*, εκτός των χώρων της σχολικής ζωής, με σκοπό την εξάσκηση μέσα από ποικίλες δραστηριότητες σε σχέσεις *«ισοτιμίας»* και τη συμβολή τους στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής. Η Κοινότητα Σχολείων Διαμερίσματος διοικείται από ανάλογη επιτροπή που μπορεί να χωριστεί σε υποεπιτροπές με *«διαφορετικές αρμοδιότητες»*. Το έργο της είναι ανάλογο *«σε ευρύτερη κλίμακα»* με την προηγούμενη και αποφασίζει *«για τις διαφοροποιήσεις του σχολικού προγράμματος που επιβάλλονται για λόγους ιδιομορφίας της πολιτιστικής παράδοσης της περιοχής είτε για λόγους οικονομικούς είτε για λόγους αντισταθμιστικούς των κοινωνικών ανισοτήτων»*. Επιπλέον, επιλύει προβλήματα *«παραμέλησης καθήκοντος»* εκπαιδευτικών που δεν επιλύθηκαν στα προηγούμενα επίπεδα, εισηγείται στην Κοινότητα Σχ. Επικράτειας τα κονδύλια του εκπαιδευτικού προϋπολογισμού και αν δεν της διατίθενται *«εξευρίσκει η ίδια τρόπους»* σε συνεργασία με την Τ.Α. και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις της περιοχής. Τέλος, η Κοινότητα Σχ. Επικράτειας διοικείται από επιτροπή που συγκροτείται με βάση το ίδιο μοντέλο και σ' αυτή συμμετέχουν επιπλέον ο Υπ. και Υφ/γός Παιδείας και εκπρόσωποι εργατικών Συνομοσπονδιών. Αυτή χαράζει *«τη γενική εκπαιδευτική πολιτική»*, καταρτίζει *«σε εντελώς αδρές γραμμές το γενικό πλαίσιο των εκπαιδευτικών προγραμμάτων»* με βάση τα στοιχεία που προέρχονται από τις προηγούμενες, φροντίζει για τη διάδοση των αποτελεσμάτων επιμέρους εκπαιδευτικών εφαρμογών, συνδέει τις κοινότητες Διαμερισμάτων, ενισχύει και εμπνέει *«πειραματισμούς»* και *«ανανεωτικές προσπάθειες»* και ορίζει τα κονδύλια για την εκπαίδευση. Για την κάλυψη των διοικητικών αναγκών της υποστηρίζεται από τον αναμορφωμένο μηχανισμό του ΥΠΕΠΘ και συγκροτεί επιτροπές μελέτης με βάση τις επιλογές και ανάγκες της.

Σε αυτό το σύστημα η παρουσία της Τ.Α *«είναι απαραίτητη αλλά επίσης πρέπει να είναι περιορισμένη»*. Η παρουσία της υπαγορεύεται λόγω του ανοίγματος του σχολείου στην κοινωνία και την απαραίτητη βοήθεια της Τ.Α. σε ζητήματα υποδομής και ο περιορισμός είναι αναγκαίος λόγω *«των προσδιορισμών που προσδίδει στους τοπικούς άρχοντες η πολιτική τους ταυτότητα»*. Είναι φανερό ότι για την ΟΙΕΛΕ η Τ.Α. εμπεριέχει δομές και συμπυκνώνει σχέσεις «εξουσιαστικές» κι έτσι η αποφασιστική παρουσία της στη διοίκηση του σχολείου εκτιμάται πως μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα που θα εμποδίζουν τους συγκεκριμένους σκοπούς του. Εξάλλου, σε αυτό το διοικητικό σχήμα κανένας φορέας δε θα έχει την απόλυτη πλειοψηφία στις επιτροπές των τεσσάρων επάλληλων κύκλων, αν και η παρουσία των εκπροσώπων των εκπαιδευτικών θα είναι σημαντική[164].

Είναι λοιπόν εμφανές ότι για την ΟΙΕΛΕ *η σύλληψη της «νεουμανιστικής» φιλοσοφίας της εκπαίδευσης και τα συγκεκριμένα περιεχόμενα που αυτή προσλαμβάνει μπορούν να υλοποιηθούν μόνο διαμέσου της δημιουργίας εκπαιδευτικών θεσμών που, κατά τις αναλύσεις τους, η μορφή τους θα επιτρέπει τη συνολικά διαφορετική λειτουργία του σχολείου.* Ο εκπαιδευτικός λόγος της Ομοσπονδίας περί της *«διοίκησης»* του σχολείου δεν αποτελεί *μια αυτόνομη πρόταση*, ούτε περιορίζεται στην περιγραφή ενός διοικητικού συστήματος, αλλά ενσωματώνοντας και υλοποιώντας στο επίπεδο περιγραφής τη σύλληψη για το *«ανθρωπιστικό σχολείο», υποδεικνύει ουσιαστικά θεσμούς παραγωγής εκπαιδευτικών πολιτικών όπου θα περιορίζεται ή θα εξαφανίζεται ο ρόλος του κράτους, προς όφελος της* «κοινωνίας των πολιτών» *και ιδιαίτερα της κοινότητας των*

---

[164] Στο κείμενο αποφεύγεται να καθοριστεί συγκεκριμένη αναλογία. Αργότερα η παρουσία των εκπαιδευτικών στην Επιτροπή της Κοινότητας Σχολείου θα καθοριστεί στο 40%, ενώ κανένας φορέας δεν προβλέπεται να κατέχει την απόλυτη πλειοψηφία (στο ίδιο III.4.4. Β ο *«αντί- 309»*). Διευκρινίζεται ότι η αναλογία εκπροσώπησης δεν έχει τόσο σημασία όσο το να λαμβάνεται υπόψη από κάθε Επιτροπή η άποψη των εκπροσώπων κάθε χώρου, όταν συζητείται θέμα που σχετίζεται άμεσα με το χώρο τους.

εκπαιδευτικών και μαθητών. Η πρόταση αυτή, σε πλήρη συνέπεια με τη θεωρητική ανάλυση που προηγείται σχετικά με το σύγχρονο σχολείο, στοχεύει στον *περιορισμό του ελέγχου που ασκεί στο εκπαιδευτικό σύστημα το κράτος, διαμέσου του γραφειοκρατικού συγκεντρωτικού διοικητικού συστήματος και στη μετατροπή του από μηχανισμό ταξικής αναπαραγωγής σε μηχανισμό χειραφέτησης, διαμέσου της αυτοδιοίκησής του και της αλλαγής των περιεχομένων της σχολικής γνώσεις που αυτή μπορεί να οδηγήσει.* Τούτο θεωρείται εφικτό στο βαθμό που το σχολείο περνά στον έλεγχο της *«κοινωνίας των πολιτών»* και σχετίζεται με την πεποίθηση ότι το μόρφωμα αυτό *δεν ελέγχεται συνολικά και απόλυτα από την κυρίαρχη ιδεολογία και σε δοσμένες συνθήκες μπορεί να αναπτύξει αντίπαλες προς τις κυρίαρχες εκπαιδευτικές πολιτικές και ιδεολογία,* παρά τις επιμέρους παρατηρήσεις τους για την εκπαιδευτική ιδεολογία των εκπαιδευτικών και την οργάνωση της τοπικής κοινωνίας με βάση τα «κρατικά πρότυπα» (κομματικές δεσμεύσεις)[165].

IV. 5. 5. Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και *«αξιολόγηση».* Το ζήτημα της *«αξιολόγησης»,* στις ποικίλες του διαστάσεις, αποτελεί μέρος του λόγου περί εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών πολιτικών όπου η παρουσία διαφορετικών και αντικρουόμενων ιδεολογικών προσεγγίσεων είναι έντονες και εμφανείς. Έτσι, παρά το ότι οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες δεν προχώρησαν με δική τους πρωτοβουλία στην επεξεργασία προτάσεων σχετικά με το ζήτημα αυτό- όπως ήδη σημειώθηκε (IV.5.1.)-, επειδή ως θέμα βρέθηκε στο κέντρο του ενδιαφέροντος ΥΠΕΠΘ κατά την περίοδο 1982-89 και αποτέλεσε αντικείμενο ρήξεων και τριβών με αυτές, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες σε συγκεκριμένες απόγεις για την *«αξιολόγηση»,* στο σημείο αυτό θα καταβληθεί προσπάθεια να ανιχνευτούν στοιχεία του λόγου τους που ενδεχομένως συμπληρώνουν την μέχρι τώρα έρευνα σχετικά με τα περιεχόμενα της εν γένει εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας[166].

Α. Το ΥΠΕΠΘ. Από την πλευρά του υπουργείου, πέρα από τις προβλέψεις ή έμμεσες νύξεις για*«αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού»* που περιελήφθησαν στο νομοθετικό πλαίσιο (1304/82, 1505/85 και 156/85[167]), επιχειρήθηκε κατά καιρούς και χωρίς επιτυχία η τελική ρύθμιση του θέματος της ατομικής αξιολόγησης των εκπαιδευτικών, με την επεξεργασία και παρουσίαση διαδοχικά τεσσάρων σχεδίων Π.Δ. Τα πρώτα τρία, που επεξεργάστηκαν στελέχη του ΥΠΕΠΘ, κατατέθηκαν πριν ή παράλληλα (τρίτο) με την ψήφιση του 1566/85 και το τέταρτο, στην τελική επεξεργασία του οποίου συμμετείχε επιτροπή Σχολικών Συμβούλων και πανεπιστημιακών, στο τέλος του 1988 εμφανιζόμενο ως ένα από τα Π.Δ. που *«ενεργοποιούσαν»* τον παραπάνω νόμο[168].

Από τα κείμενα αυτά στα τρία πρώτα, με ελάχιστες γλωσσικές διαφοροποιήσεις, ως αξιολόγηση νοείται η *«εκτίμηση της καταλληλότητας του [εκπαιδευτικού]για το έργο που του έχει ανατεθεί από την Πολιτεία και της απόδοσής του σ' αυτό».* Σκοποί της διαδικασίας είναι α)*«να διασφαλίσει η Πολιτεία την επιδιωκόμενη ποιότητα της*

---

[165] Ο όρος «κοινωνία των πολιτών» δεν αναφέρεται επακριβώς στις αναλύσεις της ΟΙΕΛΕ, αλλά περιγράφεται πιστά το περιεχόμενό του.

[166] Η Εύη Ζαμπετά παρατηρεί ότι *«η έννοια της εκπαιδευτικής αξιολόγησης συνήθως αναφέρεται στην αξιολόγηση των επιμέρους παραγόντων του εκπαιδευτικού συστήματος»,* ενώ εκείνη την παρακολουθεί ως αξιολόγηση του *«εκπαιδευτικού συστήματος στο σύνολό του»* (Ζαμπετά Ε., Η Εκπαιδευτική Πολιτική...., *ο.π.*, 186). Εδώ θα παρουσιαστεί το περιεχόμενο που έδωσαν στην έννοια της *«αξιολόγησης»* το ΥΠΕΠΘ και οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και οι επιμέρους συγκρούσεις τους.

[167] Ο Π. Παπακωνσταντίνου θεωρεί ότι ανάμεσα στον 1304/82 (Σχολικός Σύμβουλος) και τον 1566/85 παρατηρήθηκε μετακίνηση της έμφασης από την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού σε αυτή του εκπαιδευτικού έργου του εκπαιδευτικού ως αποτέλεσμα της προσπάθειας εξομάλυνσης των σχέσεων ΥΠΕΠΘ- Εκ. Ομοσπονδιών (Παπακωνσταντίνου Π, «Εισήγηση», στο Η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών «Γληνός», Διογένης 1986^{2}, 61-94).

[168] Η χρονική σειρά έχει ως εξής: 1984 (Α), 1984 (Β), 1985 (Γ) και 1988 (Δ). Για την επιτροπή «Φράγκου» που επεξεργάστηκε το τελευταίο σχέδιο Π.Δ.: Ημερολόγιο: 24/10/88. Στις αρχές του 1986 υπήρξε άλλο ένα σχέδιο Π.Δ., που δε δόθηκε ποτέ στις Ομοσπονδίες. Αυτό πρέπει σχεδόν να ταυτιζόταν με το τέταρτο, όπως θα δειχθεί στη συνέχεια.

παρεχόμενης εκπαίδευσης» και β)να δικαιωθούν οι *«υπηρεσιακές επιδιώξεις»* των εκπαιδευτικών[169]. Αξιολογείται, όμως, *αποκλειστικά* το σύνολο των *«προσόντων»* (*«τυπικά»* και *«ουσιαστικά»*) κάθε εκπαιδευτικού ως *άτομο* και ο *«βαθμός»* των *ατομικών προσπαθειών* του (*«εργατικότητα»*), ώστε να εξαχθεί το τελικό «αντικειμενικό» συμπέρασμα[170].

Τα τρία πρώτα σχέδια ΠΔ αγνοούν τους λοιπούς παράγοντες που επιδρούν στο εκπαιδευτικό έργο (υλικοτεχνική υποδομή, σύστημα διοίκησης, νομικό πλαίσιο, εκπαίδευση εκπαιδευτικών, προγράμματα- βιβλία- μέθοδοι διδασκαλίας). Αυτοί θεωρούνται ως απόλυτα αντικειμενικοί, δεδομένοι και προκαθορισμένοι από την κρατική εκπαιδευτική πολιτική. Έτσι *αρχικά*, ζητείται ο *βαθμός, η ένταση και το αποτέλεσμα συμμόρφωσης και συναίνεσης των εκπαιδευτικών πρακτικών κάθε εκπαιδευτικού σε σχέση με ένα σαφώς προκαθορισμένο από το κράτος πλαίσιο ως το μέτρο εκείνο που θα κρίνει τις «υπηρεσιακές επιδιώξεις του»*, δηλαδή την ανάδειξή του σε εκπαιδευτικό στέλεχος[171].

Ο μηχανισμός ελέγχου που σχεδιάζεται από τα Π.Δ., πάλι με ελάχιστες και τυπικές διαφοροποιήσεις και στα τρία, περιλαμβάνει τη *«γραπτή παράθεση στοιχείων»* (έκθεση)- ξεχωριστά για κάθε ένα από τα καθορισμένα ως αξιολογούμενα στοιχεία-, από το διευθυντή του σχολείου, τον *«αρμόδιο»* Σχολικό Σύμβουλο και τον Προϊστάμενο Γραφείου ή Διεύθυνσης και τη σύνταξη αυτοαξιολογητικής έκθεσης από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, καθώς και τις περιπτώσεις χρήσης *«των συμπερασμάτων της αξιολόγησης»*[172]. Έτσι, προκρίνεται ο χαρακτηρισμός κάθε εκπαιδευτικού *«σε σχέση με το έργο του»* ως *«πολύ καλός»*, *«καλός»*, *«επαρκής»*, *«μόλις επαρκής»* και *«ανεπαρκής»* και η δεσμευτική χρήση των χαρακτηρισμών αυτών από τα υπηρεσιακά συμβούλια στις περιπτώσεις *«κρίσης για μονιμότητα»*, πιθανής *«ανεπάρκειας»* του εκπαιδευτικού, τις κρίσεις *«βαθμολογικών προαγωγών»*, την *«πρόκληση σε μετεκπαίδευση»*, τη *«χορήγηση*

---

[169] Σχέδιο Π.Δ. (1985 Γ) άρθρο 1 παράγραφος 1 («Δ.Β.» 969, *ο.π.*, 6). Στο προηγούμενο Π.Δ. (1984 Β) δηλωνόταν επιπλέον ότι η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού *«αποσκοπεί να βοηθήσει τον ίδιο τον εκπαιδευτικό να συνειδητοποιήσει την ποιότητα της προσπάθειας και να βελτιώσει την αποδοτικότητά της»*, δηλαδή να «αυτοβελτιωθεί» διαμέσου αυτής.

[170] Σχέδιο Π.Δ. (1985 Γ) άρθρο 2, παράγραφος 2. Αναλυτικά παρατίθενται τα προς αξιολόγηση: *«Επιστημονική κατάρτιση»*, *«διδακτική ικανότητα»* (προγραμματισμός, προπαρασκευή, εφαρμογή μεθόδων διδασκαλίας, ικανότητα μετάδοσης γνώσεων), *«παιδαγωγική πράξη»* (*«σωστή σχέση με τον μαθητή»*), *«οργανωτική ικανότητα»* (οργάνωση συντονισμός δραστηριοτήτων σχολικών, αλλά και *«φροντίδα για την τήρηση των υπηρεσιακών στοιχείων και τη διεξαγωγή της υπηρεσιακής αλληλογραφίας»*), η *«ευσυνειδησία στην εκτέλεση του έργου»* (δηλαδή, *«βαθμός συναίσθησης του καθήκοντος και ζήλος»*) και τέλος *«δραστηριότητα»* (δηλαδή, συμμετοχή του στην εν γένει εσωσχολική και εξωσχολική κοινωνική ζωή). Τα στοιχεία αυτά προσδιορίζονται επακριβώς και στα δύο προηγούμενα σχέδια Π.Δ. με τον ίδιο τρόπο και υποδεικνύουν το τι θεωρούσε η κρατική πολιτική ότι επιδρά στην «ορθή» εκτέλεση του *«εκπαιδευτικού έργου»*. Στην προσέγγισή μας θα αγνοήσουμε την αδυναμία προσδιορισμού εννοιών όπως *«επιστημονική αρτιότητα»*, *«σωστή παιδαγωγική σχέση»*, *«συναίσθηση καθήκοντος»* και πλήθος άλλων που περιέχουν τα σχέδια Π.Δ. και θα επιμείνουμε στη *κανονιστική διάθεση των πρακτικών του εκπαιδευτικού* σε σχέση με το κεντρικά και κρατικά προσδιοριζόμενο *πρότυπο του εκπαιδευτικού του έργου.*

[171] Ο Α. Ανδρέου υποστηρίζει ότι γίνεται προσπάθεια να μεταφερθούν μοντέλα και αρχές οργάνωσης των *«τυπικών οργανώσεων»* στο χώρο του σχολείου που αφορούν τον προσδιορισμό της *«αποδοτικότητας»*, τον έλεγχο της σχολικής γνώσης με την υποταγή του στην κρατική εκπαιδευτική πολιτική (*«υπαλληλοποίηση»*) και τον κοινωνικό έλεγχο του σχολείου (Ανδρέου Α., «Για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών», *Ο Πολίτης (δεκαπενθήμερος)* τ. 60, 7/2/86, 36- 39). Για τη σχέση αξιολόγησης και *«ευθυγράμμισης»* των εκπαιδευτικών προς τις *«προδιαγραφές»* της επίσημης διδακτικής μεθοδολογίας και την αποδοχή των κρατικών αντιλήψεων για τη λειτουργία του σχολείου κάνει λόγο ο Π. Παπακωνσταντίνου (*ο.π.*, 78.). Τα παλαιότερα μοντέλα επέμεναν περισσότερο στην αξιολόγηση της «προσωπικότητας» του εκπαιδευτικού με την έννοια και της «ηθικής» της διάστασης και των «ιδεολογικών» του επιλογών. Στην εξεταζόμενη περίοδο ο εκπαιδευτικός, ως υποκείμενο, ελέγχεται κυρίως σε σχέση με την εκπαιδευτική του πρακτική και ό,τι η κρατική εξουσία θεωρεί ότι επιδρά θετικά σε αυτή (κοινωνικές δραστηριότητες).

[172] Οι Σχολικοί Σύμβουλοι αξιολογούν το σύνολο των προς αξιολόγηση, ενώ οι Διευθυντές σχολείων και Προϊστάμενοι δεν αξιολογούν την επιστημονική κατάρτιση και τη διδακτική ικανότητα.

εκπαιδευτικών αδειών», την επιλογή στελεχών και την *«αναγνώριση εξαίρετης προσφοράς έργου»* (ηθικές αμοιβές). Δηλαδή, το *αποτέλεσμα της αξιολόγησης, αν και δεν προβλέπεται αρχικά στους σκοπούς της, έχει καθοριστική βαρύτητα για τη διατήρηση της εργασίας τους, και τη βαθμολογική και επιστημονική τους εξέλιξη, ακόμα και όταν δεν επιθυμεί να αναδειχθεί σε εκπαιδευτικό στέλεχος.* Πρόκειται, δηλαδή, για *μορφή υπηρεσιακού ελέγχου* που στην περίπτωση κατά την οποία ο εκπαιδευτικός δε συμμορφώνεται με τα παραδεκτά μοντέλα *έχει επιπτώσεις και σε μη υπηρεσιακές δραστηριότητές του* (επιστημονική εξέλιξη) και παράλληλα συνδέεται με τη συμμετοχή του ή μη σε μηχανισμούς που και η κρατική εξουσία θεωρεί ότι βελτιώνουν το έργο του (μετεκπαίδευση)[173].

Το τέταρτο σχέδιο Π.Δ. παρουσιάζει κάποιες διαφοροποιήσεις. Ως σκοπός της αξιολόγησης ορίζεται *«η συνεκτίμηση του συλλογικού και συμμετοχικού έργου των εκπαιδευτικών σε συγκεκριμένους σχολικούς χώρους»* σε σχέση με την *«υποχρέωση»* τους για *«προγραμματισμό»* του διδακτικού τους έργου *«έγκαιρα, τεκμηριωμένα και στα πλαίσια των γενικών και ειδικών σκοπών της εκπαίδευσης»*. Και σ' αυτή την περίπτωση η *«συλλογική συνεκτίμηση»* συνοδεύεται με την *«ατομική»* αποτίμηση του έργου του εκπαιδευτικού στο επίπεδο της σχολικής τάξης και τον επακριβή προσδιορισμό των αξιολογούμενων στοιχείων που το συγκροτούν, όπως έγινε προηγουμένως, αφού θεωρείται ότι ο εκπαιδευτικός ως *μονάδα* είναι *«ένας από τους βασικούς συντελεστές του εκπ/κού έργου»*[174].

Καθοριστικός παράγοντας της διαμόρφωσης του προγραμματισμού και του προσανατολισμού του ορίζεται ο Σ.Σ., αφού αρχικά παρουσιάζει *«τις γενικές κατευθύνσεις ιεράρχησης των εκπαιδευτικών προτεραιοτήτων»*, δίνει οδηγίες για το πώς αυτές θα προσαρμοστούν *«στις ιδιαιτερότητες λειτουργίας των σχολείων»*, επεμβαίνει με *«τροποποιήσεις ή προσθήκες»* σε σχέδια που του υποβάλλουν ο εκπαιδευτικοί και ο Σύλλογος Διδασκόντων κάθε σχολείου, παρακολουθεί την πορεία εφαρμογής τους και τέλος αξιολογεί τα αποτέλεσματά τους[175].

Η ιδιαίτερη αναφορά στον *«προγραμματισμό»* και η σύνδεσή του με την *«αξιολόγηση»* επιδιώκεται με σκοπό ακριβώς τη *«διαπίστωση»* της συμβολής των *«διαφόρων συντελεστών στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού έργου»*. Όμως, παρά το ότι θεωρείται υποχρέωση το *«εκπαιδευτικό έργο»* να εκτιμάται σε σχέση με *«τις συνθήκες στις οποίες πραγματοποιείται η διδασκαλία»*, στο σχέδιο Π.Δ. δεν αναφέρονται ποιες συνθήκες μπορεί να το επηρεάσουν, ποιοι τις καθορίζουν και ακόμη περισσότερο η διαδικασία λήψης μέτρων για την τροποποίησή τους ούτε γίνεται αναφορά στους υπόλοιπους *«συντελεστές»* του εκπαιδευτικού έργου και σε πιθανότητα αξιολόγησής τους,

---

[173] Εξάλλου δηλώνεται ότι η αξιολόγηση αποτελεί *«συνεχής διαδικασία»* και ορίζεται η σύνταξη εκθέσεων σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα (πριν την απόκτηση του Α΄ βαθμού και μέχρι το 35ο έτος υπηρεσίας).

[174] Για το σχέδιο Π.Δ. (1988 Δ): «Δ.Β.» 1005/11/88, 40-42. Τώρα επιπλέον αξιολογούμενα στοιχεία θεωρούνται α)η *«συμβολή»* του σε *«καινοτομίες που εφαρμόζονται σε συνεργασία με το Σ.Σ. και άλλους εκπ/κούς φορείς»* και β)η *«συμμετοχή σε σεμινάρια, παιδαγωγικές συγκεντρώσεις, δειγματικές διδασκαλίες»* καθώς και το αξιόλογο *«συγγραφικό και ερευνητικό έργο για τη χρονική κυρίως περίοδο που συντάσσεται έκθεση αξιολόγησης»*. Οι αναφορές αυτές σχετίζονται με διάφορα προγράμματα του ΥΠΕΠΘ που προωθούσαν την περίοδο εκείνη οι Σ.Σ. και την πρακτική προώθησης των παιδαγωγικών δραστηριοτήτων τους και των αντιλήψεών τους.

[175] Αντίστοιχες εκθέσεις αξιολόγησης υποβάλλει και ο Προϊστάμενος Γραφείου για θέματα της αρμοδιότητάς του. Οι δύο εκθέσεις, όπως και μια τρίτη κοινή έκθεση Σ.Σ. και Προϊσταμένου, υποβάλλονται αρμοδίως ως υλικό παραπέρα προγραμματισμού, χωρίς να καθορίζεται η χρήση των συμπεράσματά τους. Η Ε. Ζαμπετά, αναλύοντας τις εκθέσεις Σ.Σ. (1986-89) που συντάσσονταν σύμφωνα με το υπάρχον νομικό πλαίσιο και σειρά εγκυκλίων του ΥΠΕΠΘ παρατηρεί: *«για πρώτη φορά στις εκθέσεις των Σ.Σ. γίνεται λόγος για μια σειρά ουσιωδών προβλημάτων και διαδικασιών της "επιστημονικής εποπτείας" της εκπαίδευσης»* (*ο.π.*, 324), αλλά συμπληρώνει ότι *«ο Σ.Σ. δεν "αναλύει" την εκπαιδευτική του περιφέρεια αξιοποιώντας το κοινωνικοοικονομικό προφίλ και το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, ώστε να συσχετίσει με αυτό την εκπαιδευτική του δραστηριότητα ούτε, βέβαια, εντοπίζει την κοινωνική επιλεκτικότητα του σχολείου στην περιφέρειά του, ώστε να προβεί στις απαιτούμενες αντισταθμιστικές ενέργειες»* (*ο.π.*, 330).

πολύ δε περισσότερο δε σχολιάζονται καθόλου οι σχέσεις τους και οι επιπτώσεις τους σε αυτό καθαυτό το έργο του εκπαιδευτικού.

Αντίθετα, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού τώρα προσδιορίζεται ως *«ανατροφοδοτική διαδικασία»* που έχει σκοπό να *«επισημαίνονται αδυναμίες, λάθη, παραλείψεις και να υποδεικνύονται τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπισή τους»*.

Τέλος το σχέδιο αυτό προβλέπει τη *συναξιολόγηση* των εκπαιδευτικών από το Σ.Σ. της περιφέρειάς του και έναν οριζόμενο από το Νομάρχη *«γειτονικής σχολικής περιφέρειας»*, καθορίζεται ότι για την προαγωγή στο Β' βαθμό ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να χαρακτηριστεί *«σε όλα τα στοιχεία της έκθεσης τουλάχιστον επαρκής»*, ενώ για τον Α' βαθμό *«καλός»* και η περίπτωση υποβολής ένστασης εκ μέρους του εκπαιδευτικού, από 30 ημέρες που προέβλεπαν τα προηγούμενα σχέδια Π.Δ., ορίζεται στις δέκα.

Δηλαδή, η διαφορά του σχεδίου αυτού έγκειται στην προσπάθεια *να αναδειχθεί ο ρόλος του προγραμματισμού της εκπαιδευτικής διαδικασίας ως σημαντικό σημείο αναφοράς για τη διαδικασία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού, με παράλληλη νομιμοποίηση του «ουδέτερου» χαρακτήρα του και την ανάδειξη του καθοριστικού ρόλου των Σχολικών Συμβούλων στην όλη διαδικασία διαμέσου της νομιμοποιητικής λειτουργίας της «συναξιολόγησης»* (δύο αξιολογούν «ορθότερα» από έναν).

Την αναγκαιότητα της αξιολόγησης *«του έργου»*, με βάση τα πρότυπα των σχεδίων Π.Δ., υποστήριξαν τη χρονική περίοδο εκπαιδευτικά στελέχη του ΥΠΕΠΘ, εκπαιδευτικά περιοδικά και Σχολικοί Σύμβουλοι. Μάλιστα, η διαδικασία σύνταξης των σχεδίων Π.Δ. που ακολουθήθηκε, πλην του τελευταίου όπου συμμετείχαν για μικρό χρονικό διάστημα και εκπρόσωποι των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ πριν αποχωρήσουν διαφωνώντας, παρέμεινε σταθερά στην αποκλειστική αρμοδιότητα του ΥΠΕΠΘ, το οποίο, ως εκ τούτου, *έκρινε και κάθε φορά ποιος ήταν ο προσφορότερος χρόνος για την κοινοποίησή τους*[176].

Β. Η ΔΟΕ. Η ΔΟΕ, ως προς το ζήτημα της αξιολόγησης, ακολουθώντας αρχικά ως πλαίσιο αναφοράς την *«καταπίεση»* και *«αλλοτρίωση του δασκάλου που επιχειρήθηκε ως τώρα με τις επιθεωρητικές εκθέσεις»*, αποδέχτηκε την *«αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου με βάση το τρίπτυχο "σχεδιασμός- υλοποίηση- απολογιστική έκθεση" με σκοπό τη βελτίωσή του»* και τη χρήση των ορισμάτων σε περίπτωση επιλογής του ως εκπαιδευτικό στέλεχος, απορρίπτοντας την *«αξιολόγηση του εκπ/κού με σκοπό το "φακέλωμα ή το "μπτρώο"»*[177]. Η αποδοχή του τριπτύχου στηρίχτηκε στη διαπίστωση πως *στις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες «η αξιολόγηση από μέσο (καθυπόταξης του εκπαιδευτικού στην κυρίαρχη ιδεολογία) μετατράπηκε σε σκοπό (βελτίωση της εκπαίδευσης μέσω της ανατροφοδότησης)»*[178]. Έτσι, επιχειρείται ο διαχωρισμός της *«υπηρεσιακής κρίσης»* από την *«αξιολόγηση στην εκπαίδευση»* και γίνεται αποδεκτό ότι η τελευταία μπορούσε να επιδράσει θετικά για το *«δημοκρατικό προγραμματισμό»* και η πρώτη ήταν αναγκαία υπό όρους.

---

[176] Το πρώτο σχέδιο δόθηκε σε σεμινάριο Σ.Σ. *«από τους οποίους μάλιστα ζητήθηκε να διαμορφώσουν άποψη πάνω στο θέμα»* (Νίκας Θ., «Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών», *εφ. «Εξόρμηση»*, 19/10/84, 4, όπου και εκτεταμένη αναφορά στους λόγους που επέβαλαν την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και τις αδικαιολόγητες *«αντιδράσεις»* τους). Τη λογική της εφαρμογής συγκεκριμένων οδηγιών υποστήριξαν Σ.Σ. με πλήθος άρθρων στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο (Ενδεικτικά: α) Καλαπανίδας Κ. «Για τις "εκπαιδευτικές καινοτομίες του κ. Γ. Πουλατζακίδη», *εφ. «Το Βήμα»*, 27/9/85, άρθρο ενδεικτικό για τη σχέση «καινοτομιών» και επίσημης αντίληψης για τα όρια των εκπαιδευτικών πρακτικών των δασκάλων). Πλήθος σχολίων των περιοδικών *«Νέα Παιδεία»* (Ενδεικτικά: Πλήσης Κ., «Το πρόβλημα της αξιολόγησης των καθηγητών», τ. 38, Άνοιξη 1986, 11- 13, όπου και κάποιες διαφοροποιήσεις σχετικά με το προτεινόμενο μοντέλο)και *«Νεοελληνική Παιδεία»* (ιδιαίτερα το τεύχος 32) καλούσαν το ΥΠΕΠΘ να προχωρήσει στην νομική ρύθμιση της *«αξιολόγησης»* αγνοώντας τις «συντεχνιακές» αντιρρήσεις και πιέσεις των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.

[177] «Δ.Β.» 958/116/84, 13 «Ιδεολογικό Πρόβλημα. Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση».

[178] «Δ.Β.» 957/11α/84, 1-2 «Αξιολόγηση στην εκπαίδευση- Υπηρεσιακή κρίση των εκπαιδευτικών». Ο έλεγχος της ΠΑΣΚ στο ΔΣ είναι ακόμη απόλυτος και ως εκ τούτου κυρίαρχες οι απόψεις που θεωρούν ότι έχει αρχίσει η πορεία *«προς το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό»*.

Προϋπόθεση για τη θέσμιση οποιασδήποτε μορφής αξιολόγησης θεωρείτο η συνολική αξιολόγηση *«του παρεχομένου από... [την εκπαίδευση]εκπαιδευτικού έργου και των συντελεστών του»*. Αυτοί καθορίζονται επακριβώς: *«θεσμοί, μαθητές, γονείς, Τ.Α., δαπάνες, διδακτηριακή υποδομή, προγράμματα, βιβλία, εποπτικά μέσα, εκπαίδευση-επιμόρφωση, εκπαιδευτικός»*. Παράλληλα, όμως, το ΔΣ θεωρεί ότι το σχέδιο Π.Δ. (1984 Β) *«έρχεται σε αντίθεση με τη φιλοσοφία και το περιεχόμενο του 1304/85 και του αντί 309»* και το απορρίπτει *«χωρίς συζήτηση»*. Όμως, όπως έγινε και στην περίπτωση της *«ανωτατοποίησης»* παλαιότερα, το ΔΣ, μετά από επικοινωνία με τους Διδ. Συλλόγους, προχωρά στην κατάθεση εισήγησης για την αξιολόγηση που θα δρούσε ως *«μοχλός στην πορεία του Λαού μας για μετασχηματισμό της Ελληνικής Κοινωνίας»*. Με βάση αυτή η αξιολόγηση συνδεόταν με τον *«σχεδιασμό»* σε επίπεδο τάξης, σχολείου, Δήμου, Νομού και Επικράτειας. Οι τρεις τελευταίοι αποτελούσαν αρμοδιότητα αντίστοιχων επιτροπών, ενώ ο σχεδιασμός σε επίπεδο σχολείου γινόταν μετά από εισήγηση των Σ.Σ., και των οργάνων της σχολικής μονάδας και *«στα πλαίσια»* των κεντρικά καθορισμένων σκοπών. Ο σχεδιασμός στο επίπεδο της σχολικής τάξης, τέλος, λάμβανε υπόψη του *«την πραγματικότητα της τάξης»*, τους *«ειδικούς στόχους των μαθημάτων»* και τους τρόπους οργάνωσης της διδασκαλίας. Αντικειμενικός στόχος τους ήταν να επιτρέψουν την περιγραφή των αδυναμιών που παρουσιάστηκαν σε όλα τα επίπεδα, τη συμβολή κάθε επιμέρους συντελεστή στην ολοκλήρωση του εκπαιδευτικού έργου, τον προσδιορισμό *«διορθωτικών παρεμβάσεων που μπορούν να γίνουν»* με βάση τις νεώτερες *«εξελίξεις των επιστημών και της εκπαιδευτικής τεχνολογίας»*, αλλά και το βαθμό που οι επιμέρους σχεδιασμοί (και αυτός της σχολικής τάξης) *«στηρίχτηκαν οικονομικά»*[179]. Από το σχέδιο αυτό απουσίαζε κάθε αναφορά σε δυνατότητα διαφοροποίησης ή απομάκρυνσης από το σχεδιασμό ανώτερου επιπέδου, ενώ ιδιαίτερα για το σχεδιασμό της σχολικής τάξης προβλεπόταν η ανακοίνωση και επεξήγησή του στους γονείς και μαθητές.

Η *«υπηρεσιακή»* αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, προβλεπόταν να γίνεται στις περιπτώσεις που καθόριζε και το σχέδιο Π.Δ. (1984 Β) με κάποιες διαφοροποιήσεις, που ήταν αποτέλεσμα των προτάσεων των Διδ. Συλλόγων, πάντα όμως με βάση τη συμβολή του στο *«σχεδιασμό»* και την υλοποίησή του σε επίπεδο τάξης και σχολείου[180]. Η κρίση γινόταν πάντα από Υπηρεσιακό Συμβούλιο χωρίς να περιγράφεται η σύνθεσή του και ο ρόλος του Σχολικού Συμβούλου.

Η πρόταση απέβλεπε, σύμφωνα με το ΔΣ της ΔΟΕ, στη *«στήριξη»* του εκπαιδευτικού, την αποφυγή του ελέγχου της αποστολής του με διοικητικά μέτρα, την *«αποφασιστική, επιστημονική, ηθική και υλική βοήθειά»* του (*«για την οποία σήμερα πολλά κάνει η Πολιτεία και ακόμη περισσότερα μπορεί να κάνει»*) και τέλος την *«περιφρούρηση»* του θεσμού του Σ.Σ. *«από τον κίνδυνο να "επιθεωρητικοποιηθεί"»*[181].

---

[179] Ο σχεδιασμός είχε χρονιάτικη βάση, εκτός απ' αυτόν της Επικράτειας που ήταν πενταετής.

[180] Οι *«θέσεις»* του ΔΣ- προέκυψαν *μετά τις προτάσεις των Διδ. Συλλόγων*- προέβλεπαν στις περιπτώσεις της *«μονιμοποίησης»* και *«βαθμολογικής προαγωγής»* η κρίση να αποτελεί *«τυπική διαδικασία»*. Επιπλέον, ότι *«θα πρέπει σύντομα να καταργηθούν οι όποιες διατάξεις την προβλέπουν»*, ενώ στην περίπτωση *«ανεπάρκειας»* η κρίση να γίνεται *«σε ακραίες περιπτώσεις που η απόδοση του εκπαιδευτικού είναι αρνητική με αποτέλεσμα να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο εκπαιδευτικό έργο»*. Τέλος, στο αρχικό κείμενο του ΔΣ προστέθηκε και η θεσμική υποχρέωση της αξιολόγησης *«άλλων συντελεστών»* (*«Συλλογικά όργανα, θεσμοί, Σ.Σ., Προϊστάμενοι»*) με απόφαση του *«Υπουργού Παιδείας μετά από εισήγηση του ΕΣΥΠ και του Π.Ι.»* συνολικά ή μεμονωμένα («Δ.Β.» 959/12/84, 11).

[181] «Δ.Β.» 959/12/84, 2, «Για την αξιολόγηση στην εκπαίδευση και την κρίση των εκπαιδευτικών». Δηλαδή, η αποφυγή αναφοράς στο ρόλο του Σ.Σ. ήταν η πρώτη «λογοκριμένη» αναφορά στην άποψη ότι αυτός, αν κληθεί να αξιολογήσει πρέπει να παραιτηθεί, που αργότερα διαμορφώθηκε ως πρόταση της ΔΟΕ. Παλαιότερες αναφορές της ΔΟΕ στο ρόλο του Σ.Σ. ήθελαν να μη *«συντάσσει εκθέσεις υπηρεσιακής ικανότητας για το σύνολο των εκπαιδευτικών αλλά απλή εισηγητική έκθεση στο αρμόδιο συμβούλιο* (Ημερολόγιο: ΔΟΕ. Απρίλιος 1983).

Η κατάθεση του τρίτου σχεδίου Π.Δ. συμπίπτει για τη ΔΟΕ με την αρχή της εκδήλωσης της κρίσης στην ΠΑΣΚ[182]. Σε επαφή μεταξύ της ΔΟΕ και του υπεύθυνου για την υλοποίηση του 1566/85, Β. Βουκουβαλίδη, που ακολουθεί στις 10/2/86, αφού ο εκπρόσωπος του ΥΠΕΠΘ ανέπτυξε *«προφορικά»* τις *«αρχές»* της αξιολόγησης σύμφωνα με τις νεώτερες απόγεις του υπουργείου, με ανακοίνωση το ΔΣ παρατηρεί: *«διαβλέπουμε μια προσπάθεια σύνθεσης της πρότασής μας με τις θέσεις που εκφράστηκαν κατά καιρούς στο θέμα από το ΥΠΕΠΘ»*, αλλά εκτιμά ότι *«η σύνθεση που επιχειρείται από τη μεριά σας, δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα κι απ' αυτά που δημιουργούσαν οι προηγούμενες θέσεις του ΥΠΕΠΘ»*[183]. Επιπλέον ζητείται να δοθούν *«γραπτά»* οι απόγεις του ΥΠΕΠΘ *«και, αν υπάρχει, το νέο σχέδιο Π.Δ.»*.

Το υπουργείο θεωρεί ότι η *«γρήγορη»* απάντηση της ΔΟΕ είναι ταυτόχρονα και *«ανελαστική»*. Το ΥΠΕΠΘ καταθέτει και γραπτά τις απόγεις του, που αποτελούν συμπύκνωση των θέσεων εκείνων που αναπτύχθηκαν στο τέταρτο σχέδιο Π.Δ[184]. Το επίμαχο σημείο για το ΥΠΕΠΘ έγκειται στην άρνηση της ΔΟΕ να δεχτεί τη σχέση *«προγραμματισμού»- «απολογισμού»* και την «υλοποίησή» της στη διαδικασία ατομικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού με βάση το προγραμματισμένο πλέον *«εκπαιδευτικό του έργο»*, ενώ για τη ΔΟΕ είναι σαφές ότι και η νέα πρόταση του ΥΠΕΠΘ αδυνατεί να συμβάλει στη *«συλλογική και επομένως υπεύθυνη και παραγωγική δουλειά στο σχολείο»* και αποσκοπεί στην *«αχρήστευση της πρότασής μας»*.

Όμως, παρά τις αντιρρήσεις της, η ΔΟΕ αποδέχεται το μέρος εκείνο της γραπτής δήλωσης του εκπροσώπου του ΥΠΕΠΘ σύμφωνα με το οποίο *«τα εξωτερικά στοιχεία στον προγραμματισμό (υλικοτεχνική υποδομή κ.λ.π.) θα αντιμετωπιστούν στα Π.Δ. ή αποφάσεις αντιστοίχων οργάνων (Δημοτική Επιτροπή Παιδείας, Νομαρχιακό, Εθνικό Συμβούλιο) και αυτό για να αποφευχθεί ο σοβαρός κίνδυνος που υπάρχει να γίνει παρέμβαση από τα όργανα κοινωνικού ελέγχου στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία»*[185]. Αυτό, βέβαια, έχει ως συνέπεια τη συγκέντρωση της προσοχής στην παραγωγή *εξειδικευμένων θέσεων* για τον *«προγραμματισμό και αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου των σχολείων και την υπηρεσιακή κρίση του εκπαιδευτικού προσωπικού»*[186].

Κινήσεις της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ που ακολούθησαν πείθουν τη ΔΟΕ ότι *«η ηγεσία του Υπ. Παιδείας προσπαθεί να αποπροσανατολίσει ισχυριζόμενη ότι ανοίγει διάλογο»* με τους εκπαιδευτικούς τη στιγμή που προωθεί *«σύστημα επιθεώρησης-βαθμολόγησής»* τους[187]. Παρόλα αυτά, το ΔΣ διαμορφώνει στις 4/4/86 και αποστέλλει στο ΥΠΕΠΘ κείμενο με τις απόγεις της ΔΟΕ, που παρουσιάζει απόλυτα ομοιότητα σε ό,τι αφορά την οργάνωση του προγραμματισμού και την αξιολόγησή του με το τέταρτο σχέδιο Π.Δ. (το κείμενο είχε και τη μορφή σχεδίου). Η διαφορά τους έγκειται στις διαδικασίες ατομικής αξιολόγησης. Το κείμενο της ΔΟΕ επαναλαμβάνει τις θέσεις της για τον τυπικό

---

[182] Ο Μ. Παπαχρίστος στη γνωστή δευτερολογία του (Ημερολόγιο: ΔΟΕ, Οκτώβριος 1986) κάνει λόγο για ένταση των πιέσεων του ΥΠΕΠΘ προς το ΔΣ της ΔΟΕ, όταν προέκυψε το θέμα της αξιολόγησης.

[183] «Δ.Β.» 975/5/86, 11, «Διάλογος ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ».

[184] Για τις θέσεις αυτές: «Δ.Β.» 975, *ο.π.*, 11-12.

[185] *ο.π.*, 11.

[186] Ο τίτλος του κειμένου (Διάλογος ΔΟΕ- ΥΠΕΠΘ) και η σύνδεση της αξιολόγησης με τον προγραμματισμό σε επίπεδο σχολικής μονάδας και τάξης, στις προηγούμενες θέσεις του ΥΠΕΠΘ, δηλώνει ότι το πρόπλασμα, τουλάχιστον, του τέταρτου σχεδίου Π.Δ. (ανακοίνωση 24/10/88) ήταν έτοιμο σχεδόν ταυτόχρονα με την κατάθεση του τρίτου σχεδίου Π.Δ. και σαφώς είχε προκύψει ως προσπάθεια του ΥΠΕΠΘ να «αφομοιώσει» τον εκπαιδευτικό λόγο της ΔΟΕ με σκοπό να τον εντάξει στις δικές του επιδιώξεις εκπαιδευτικής πολιτικής. Η τάση αφομοίωσης από τον διοικητικό λόγο περί εκπαίδευσης «στοιχείων» των λοιπών εκπαιδευτικών λόγων με σκοπό την υποταγή στις κρατικές εκπαιδευτικές πολιτικές σημειώθηκε εισαγωγικά.

[187] «Δ.Β.» 976/3/86, 30, «Τηλεγράφημα της ΔΟΕ στο ΥΠΕΠΘ». Στις 3/3/86 πληροφορίες για προώθηση σχεδίου Π.Δ. στο ΣτΕ και η επιβεβαίωση εκ μέρους του ΥΠΕΠΘ πως είχε σταλεί για *«νομοτεχνική επεξεργασία»* προκάλεσαν την έντονη αντίδραση της ΔΟΕ που τηλεγραφικά ζήτησε την απόσυρσή του. Σε συνάντηση των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ-ΟΛΤΕΕ (5/3/86) θεωρήθηκε ότι το σχέδιο ήταν στην ουσία *«κείμενο διαδικασιών κρίσης των εκπαιδευτικών»*.

χαρακτήρα των υπηρεσιακών κρίσεων για τη μονιμοποίηση και βαθμολογική εξέλιξη του εκπαιδευτικού, την απουσία σταθερά επαναλαμβανόμενων κρίσεων μετά την απόκτηση του Α' βαθμού και αποδεσμεύει τις διαδικασίες υπηρεσιακής κρίσης από την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου σε επίπεδο τάξης, συνδέοντάς την με την συνεκτίμηση του έργου που επιτέλεσε ο εκπαιδευτικός *«στα πλαίσια της σχολικής μονάδας»*. Παράλληλα, απεμπλέκει το Σ.Σ. από τις διαδικασίες της υπηρεσιακής κρίσης του εκπαιδευτικού, αφού η εισήγηση προς το Υ.Σ. *«συντάσσεται από εκπαιδευτικό που ορίζεται»* από το ίδιο.

Στην περίπτωση, όμως, της υποταγής του *«προγραμματισμού»* στο νομοθετικό πλαίσιο η συμφωνία της ΔΟΕ διατυπώνεται έντονα και απόλυτα θετικά[188]. Η άποψη αυτή υποδεικνύει την *αποδοχή σε γενικές γραμμές του υπάρχοντος εκπαιδευτικού νομικού πλαισίου* και την πίστη ότι αυτό *μπορεί να προστατεύσει εκπαιδευτικές διαδικασίες ή τον εκπαιδευτικό.* Έτσι, για να μην διαταράσσεται το παραπάνω σχήμα θεωρείται ότι πρέπει να καταργηθούν οι υπάρχουσες διατάξεις για *«αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού»* και να αντικατασταθούν με μια διάταξη νόμου *«που θα υλοποιεί τις θέσεις μας για τον προγραμματισμό και την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου»*[189]. Παράλληλα, προτείνεται η σύσταση ομάδας αποτελούμενης από *«ειδικούς επιστήμονες και σχολικούς συμβούλους»*, καθώς και εκπροσώπων των εκπαιδευτικών *«για την παραπέρα εξειδίκευση της πρότασης και την επεξεργασία σχεδίων προγραμματισμού του εκπαιδευτικού έργου και αξιολόγησής του»*.

Το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ των θέσεων αυτών και της απόρριψής τους από την 56η ΓΣ (1987) χαρακτηρίζεται από την ολοκλήρωση της κρίσης στην ΠΑΣΚ και την αποχώρηση του Μ. Παπαχρίστου, το κλίμα του *«εθνικού διαλόγου»* για την Παιδεία και την τακτική αναβολής της παρουσίασης νέου σχεδίου Π.Δ. από το ΥΠΕΠΘ. Το κλίμα αυτό και η αναγνώριση εκ μέρους της ΔΟΕ των αδιεξόδων που δημιουργούσαν οι παλαιότερες θέσεις της οδήγησαν στην απόφαση της παραπάνω ΓΣ που ζητούσε την επανεπεξεργασία γενικών θέσεων, όριζε την υπηρεσιακή κρίση μόνο στις περιπτώσεις ανάδειξης εκπαιδευτικών στελεχών και καλούσε τους Σ.Σ. να παραιτηθούν σε περίπτωση που θα τους ζητούταν να αξιολογήσουν δασκάλους βαθμολογώντας τους. Έτσι, με την κατάθεση του τέταρτου σχεδίου Π.Δ. η ΔΟΕ εκτιμά ότι με αυτό *«η κυβέρνηση προχώρησε... στην επαναφορά του αυταρχισμού και στη μετατροπή των Σ.Σ. σε νέους επιθεωρητές»*[190]. Οι προσπάθειες και ελπίδες που εναποτέθηκαν στο Β΄ Εκ. Συνέδριο για την παραγωγή νεώτερων θέσεων για την αξιολόγηση ματαιώθηκαν λόγω της αδυναμίας συνεννόησης και κατάληξης σε εκτεταμένα συμπεράσματα. Έτσι, με το τέλος της περιόδου η Ομοσπονδία θα βρεθεί σε αμυντική θέση υποστηρίζοντας την άποψη της για υπηρεσιακή κρίση των εκπαιδευτικών μόνο στην περίπτωση επιλογής τους ως εκπαιδευτικά στελέχη.

Η ΔΟΕ σε σχέση με το θέμα της *«αξιολόγησης»*, πιστή αρχικά στις αναλύσεις της που θεωρούσαν ότι μετά το 1981 δημιουργήθηκαν συνθήκες *κοινωνικής αλλαγής*, προχώρησε στο διαχωρισμό της *«αξιολόγησης στην εκπαίδευση»* από την *«υπηρεσιακή κρίση»* για την ανάδειξη εκπαιδευτικών στελεχών, αποδεχόμενη ότι η πρώτη αποτελεί μια αναγκαία λειτουργία για την αξιολόγηση του συνόλου των συντελεστών που επιδρούν στο εκπαιδευτικό έργο. Η αξιολόγηση αυτή θεωρήθηκε ότι θα δεσμεύει την πολιτική ηγεσία, τα συλλογικά όργανα και τους εκπαιδευτικούς στη λήψη μέτρων που θα βελτιώνουν την παρεχόμενη εκπαίδευση και θα έχουν κοινωνικό χαρακτήρα. Σε δεύτερη φάση, *αδυνατώντας να παρακολουθήσει την τακτική του ΥΠΕΠΘ*, συνέδεσε τον *«προγραμματισμό»* με την αξιολόγηση της σχολικής μονάδας και διαμέσου αυτής της αξιολόγησης του έργου του εκπαιδευτικού κατανοώντας τον ως εξειδίκευση και

---

[188] «Δ.Β.» 977/4/86, 25, «Οι εξειδικευμένες θέσεις της ΔΟΕ». Σημειώνεται ότι: *«Ο Προγραμματισμός δεν μπορεί να έρχεται σε αντίθεση με τις κείμενες διατάξεις της υφιστάμενης εκπαιδευτικής νομοθεσίας»*.

[189] «Δ.Β.» 977, *ο.π.*, 24. Ως προς τις διατάξεις που μνημονεύονται πρόκειται για την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του 1304/82 και την παράγραφο 1 του Κεφαλαίου Δ' του άρθρου 11 του 1566/85. Αργότερα θα προστεθεί και η απαίτηση τροποποίησης του 1505/85.

[190] «Δ.Β.» 1007/11/88, 1, «Τα προεδρικά διατάγματα και οι θέσεις της ΔΟΕ».

εφαρμογή των νομικών δεσμεύσεων και αποφάσεων των οργάνων που προέβλεπε ο 1566/85, δηλαδή κοινωνικά ουδέτερο. Στην τρίτη φάση και στο βαθμό που ένα μέρος των αναλύσεών της γινόταν ευκολότατα αποδεκτό από την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, εξυπηρετώντας, μάλιστα, τη νομιμοποίηση της τελικής ατομικής αξιολόγησης-βαθμολογίας των εκπαιδευτικών που αυτό σταθερά επιδίωκε, οδηγήθηκε στην κάθετη άρνηση της χρήσης της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού για την κατάταξη του εκπαιδευτικού σώματος σε μια αξιολογική πυραμίδα, χωρίς να αντιπροτείνει συγκεκριμένη λύση. Η πορεία αυτή της Ομοσπονδίας, παρά τις προσπάθειες προβολής εναλλακτικής λύσης, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως *προγραμματισμένη πορεία προς το αδιέξοδο και τον αμυντικό εγκλεισμό*, που προκύπτει από τις ιδεολογικές πολιτικές δεσμεύσεις και την αδυναμία της αναλυσής της να κατανοήσει την εκπαίδευση ως *πεδίο σύγκρουσης* και να προτείνει ένα εναλλακτικό μοντέλο οργάνωσής της. Παρά τις αναφορές της στο λόγο περί *αναπαραγωγής* που επιτελείται εντός του εκπαιδευτικού συστήματος, που σημειώθηκε και αλλού, η Ομοσπονδία οδηγείται σε αδιέξοδο, γιατί *κυρίαρχο στοιχείο της εκπαιδευτικής της ιδεολογίας παραμένει η άποψη ότι ένα φιλικό προς τους εργαζόμενους κράτος μπορεί να νομοθετήσει «απελευθερωτικά» για την εκπαίδευση και τη δράση του εκπαιδευτικού εντός αυτής.*

Β. Η ΟΛΜΕ. Η ΟΛΜΕ το Σεπτέμβριο του 1985 με σύντομη ανακοίνωσή της απορρίπτει και το τρίτο σχέδιο Π.Δ. για την αξιολόγηση, γιατί *«κινείται στα ίδια πλαίσια με το αντίστοιχο που μας δόθηκε το φθινόπωρο του '84»*. Θεωρώντας, μάλιστα, ότι απέχει πολύ από τις απόψεις της δεν έκρινε *«σκόπιμο να υπεισέλθει στη διαδικασία διαμόρφωσης οποιωνδήποτε βελτιωτικών προτάσεων»*. Το σκεπτικό της απόρριψης σχετίζεται με την εκτίμηση πως *«το συγκεκριμένο σχέδιο συνεχίζει την ίδια κατάσταση και αντίληψη του παρελθόντος ως προς το θέμα της αξιολόγησης και δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες εκπ/κές ανάγκες»*. Χωρίς αυτές να περιγράφονται, έστω ακροθιγώς, επισημαίνεται ότι και η *«τακτική "συνεργασίας"»* που ακολουθεί το ΥΠΕΠΘ απορρίπτεται, αφού συνίσταται στην αιφνιδιαστική κατάθεση σχεδίων στα οποία η ΟΛΜΕ καλείται να απαντήσει εντός *«5 ή 10 ημερών»*. Αντιπροτείνει, λοιπόν, η συγκρότηση επιτροπής *«από εκπροσώπους του ΥΠΕΠΘ και των Ομοσπονδιών»* για να μελετήσει *«σε βάθος το όλο θέμα και να διαμορφώσει θέσεις αποδεκτές από όλους»*[191].

Η Ομοσπονδία είχε διαμορφώσει ήδη μέσω των συνδικαλιστικών της συνεδρίων *απόψεις σχετικά με το ποια στοιχεία της προσωπικής «αξιολόγησης» του εκπαιδευτικού δεν αποδεχόταν, παρά σκιαγραφούσαν μια ολοκληρωμένη αντιπρόταση αξιολόγησης.* Παράλληλα, διαχώριζε κι αυτή την αξιολόγηση της εκπαίδευσης από την υπηρεσιακή κρίση, που την αποδεχόταν μόνο στην περίπτωση της επιλογής στελεχών. Όμως, τις πλέον εξειδικευμένες θέσεις της ΟΛΜΕ για την *«αξιολόγηση»* θα εγκρίνει, μετά από πρόταση του ΔΣ, η Έκτακτη ΓΣ της, που πραγματοποιείται στις 29/3/86, αφού έχουν τεθεί υπόψη του ΔΣ (4/2/86) οι προτάσεις του ΥΠΕΠΘ και είχε προηγηθεί η κατάθεση κειμένου στο ΣτΕ, που ήδη σημειώθηκε προηγουμένως.

Η εισήγηση του ΔΣ σημειώνει εισαγωγικά ότι τα θέματα της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευτικού έργου *«δικαιολογημένα προκαλούν στο άκουσμα τους τη δυσπιστία των καθηγητών»*. Η δυσπιστία εδράζεται στην παλαιότερη *«πείρα»* τους που έδειξε ότι *«οι αξιολογήσεις- κρίσεις με τη μορφή των εκθέσεων των επιθεωρητών, κάθε άλλο παρά συνετέλεσαν στη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου και της δουλειάς των καθηγητών»*[192]. Στο κείμενο επιχειρείται η ενσωμάτωση των παλαιότερων θέσεων της ΟΛΜΕ για την αξιολόγηση (2ο Συνέδριο 1985), εξετάζεται η πολιτική και η τακτική του ΥΠΕΠΘ κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα και κατατίθενται κάποιες γενικές εκτιμήσεις για το περιεχόμενο και τις επιδιώξεις της.

Σύμφωνα με αυτό οι βασικές θέσεις της ΟΛΜΕ για την αξιολόγηση συνίστανται: α)στην ανάγκη να διαχωριστούν οι έννοιες της αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου από

---

[191] «Π.Δ.» 580/9/85, 4, «Προς τον Υπουργό Παιδείας».
[192] «Π.Δ.» 586/3/86, 6-8, «Εισήγηση ΔΣ ΟΛΜΕ για την αξιολόγηση».

την υπηρεσιακή κρίση, β)η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου αποβλέπει *«στη βελτίωση αυτού του ίδιου... με τη βελτίωση όλων των παραγόντων που το καθορίζουν (Υλικοτεχνική υποδομή, Α.Π., βιβλία, επιμόρφωση, εκπαιδευτικός, μαθητικό δυναμικό, συνθήκες λειτουργίας των σχολείων κ.λ.π.)»*, γ)ο ρόλος του Σ.Σ. είναι σταθερά *«καθοδηγητικός, συμβουλευτικός και παιδαγωγικός»* και δε μετέχει στο Υπηρεσιακό Συμβούλιο (Υ.Σ.) και στην υπηρεσιακή κρίση του εκπαιδευτικού, δ)οποιαδήποτε κρίση γίνεται μόνο σε περίπτωση στελέχωσης της εκπαίδευσης από Υ.Σ. που μετέχουν *«αιρετοί του κλάδου»* και σε καμιά περίπτωση η υπηρεσιακή κρίση δε συνδέεται με τη μισθολογική εξέλιξη του εκπαιδευτικού, ε)τα κριτήρια που εξετάζει το Υ.Σ. είναι *«αυστηρά αξιοκρατικά [και]αντικειμενικά»* (επιστημονική κατάρτιση, διοικητική- οργανωτική ικανότητα, εκπαιδευτική πείρα, συμμετοχή στις σχολικές δραστηριότητες), στ)τα συμπεράσματα της αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου *«είναι στη διάθεση του Υ.Σ.»* και αυτό συνεκτιμάστην περίπτωση υπηρεσιακής κρίσης- τα στοιχεία του ατομικού φακέλου, όποιο άλλο ο εκπαιδευτικός προσκομίσει και έχει τη δυνατότητα να τον καλέσει για παραπέρα διευκρινίσεις, και τέλος ζ)κατοχυρώνεται το δικαίωμα ένστασης και *«προσφυγής σε β/μια κρίση»*.

Το νέο στοιχείο της πολιτικής της κυβέρνησης μετά το τέλος του 1985, εκτιμά η εισήγηση του ΔΣ, είναι ότι αυτή ολοκλήρωσε το νομοθετικό πλαίσιο που αφορά την αξιολόγηση, άρα επείγεται για την υλοποίησή της μέσω ενός Π.Δ. που θα είναι στο πνεύμα των ρυθμίσεων που προηγήθηκαν. Έτσι, για να αποκαλυφθεί πλήρως ο πυρήνας της κυβερνητικής πολιτικής ανιχνεύονται στο σώμα των ν. 1304/82, 1505/84, 1566/85 και του Π.Δ. 214/84, τα άρθρα εκείνα που προβλέπουν: α)τη συμμετοχή του Σ.Σ. στη διαδικασία αξιολόγησης και στα αρμόδια υπηρεσιακά όργανα υπηρεσιακής κρίσης, β)τη συσχέτιση της μισθολογικής εξέλιξης των δ.υ. με τις εκθέσεις αξιολόγησης του έργου τους, γ)την προϋπόθεση του χαρακτηρισμού των εκπαιδευτικών ως *«επαρκείς»* για την προαγωγή τους στο β' βαθμό και *«καλοί»* για αυτή στον α', δ)την περίπτωση της παραπομπής του εκπαιδευτικού σε Υ.Σ. με το ερώτημα της *«απόλυσης»* και ε)τη συνυπολόγιση της ευδοκιμότητας στην περίπτωση μεταθέσεων.

Η ύπαρξη των ρυθμίσεων αυτών για την ΟΛΜΕ επιβεβαίνει την εκτίμηση ότι η πολιτική της κυβέρνησης συνίσταται στην *«κρίση»* του εκπαιδευτικού *«για το κάθε βήμα του»* με απώτερο πολιτικό στόχο *«το, όσο το δυνατόν καλύτερο, πέρασμα της κυβερνητικής πολιτικής στην εκπαίδευση»*, τη στιγμή μάλιστα που *«η Κυβέρνηση»* δε λαμβάνει μέτρα για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου- παρά τις εκκλήσεις του σ.κ. των εκπαιδευτικών- και υπονομεύει το θεσμό του Σ.Σ. μετατρέποντάς τον σε *«ελεγκτή»*. Η απόρριψη, λοιπόν, των σχεδίων Π.Δ. δεν αποτελεί μια αμυντικού χαρακτήρα ενέργεια, αλλά συνδέεται με τη μάχη του σ.κ. των καθηγητών *«ενάντια στα ασφυκτικά δεσμά με τα οποία θέλει να δέσει τον εκπαιδευτικό»* η κυβέρνηση, που επιδιώκει με την τακτική τηςμέρος της οποίας είναι η κατάθεση σχεδίων Π.Δ. για την αξιολόγηση- να αποσπάσει *«τη "συναίνεση" του συνδικαλιστικού κινήματος σε ορισμένα επιμέρους ζητήματα για να μη φανεί ότι ο κλάδος έχει συνολικά αντίθετη άποψη από αυτή»*. Πρόκειται, δηλαδή, για την ένταξη της *«αξιολόγησης»* στη συνολική και πολιτικού χαρακτήρα αντίθεση ΟΛΜΕ-ΥΠΕΠΘ.

Η Έκτακτη ΓΣ ενέκρινε την εισήγηση του ΔΣ αποφασίζοντας να διεκδικήσει η ΟΛΜΕ την κατάργηση όλων των σχετικών με την αξιολόγηση-κρίση του εκπαιδευτικού διατάξεων του νομοθετικού πλαισίου και δήλωσε την απαίτησή της να *«καταργηθούν [σε κάθε περίπτωση] τα κριτήρια της κοινωνικής προσφοράς και προσωπικότητας»* κατά τις διαδικασίες επιλογής εκπαιδευτικών στελεχών. Σημείωσε επιπλέον, ότι εκλείπουν οι όροι διαλόγου με το ΥΠΕΠΘ και επέστρεψε ως *«απαράδεκτο»* έγγραφο υπηρεσιακού του παράγοντα προς την ΟΛΜΕ, θεωρώντας ότι το ύφος και περιεχόμενό του επιβεβαιώνει τις ευθύνες του υπουργείου για την καταστροφή του όποιου κλίματος συνεννόησης[193].

---

[193] «Π.Δ.» 587/4/86, 22, «Έκτακτη ΓΣ ΟΛΜΕ για την αξιολόγηση». Η απόφαση πάρθηκε με συντριπτική πλειοψηφία (62 ναι, 3 όχι, 4 λευκά). Για το έγγραφο του ΥΠΕΠΘ («Π.Δ.» *ο.π.*, 22-23).

Παρά τις εκτιμήσεις της για τις πολιτικές στοχεύσεις της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ και την απουσία όρων διαλόγου, η ΟΛΜΕ θα εξακολουθήσει να επιδιώκει την έκδοση Π.Δ. σύμφωνα με τις θέσεις της, χωρίς να τις αναδιαμορφώσει ή να προτείνει κάποιο ολοκληρωμένο μοντέλο αξιολόγησης της εκπαίδευσης[194]. Για το περιεχόμενο του τέταρτου σχεδίου Π.Δ., η ΓΣ Προέδρων ΕΛΜΕ, που πραγματοποιείται μετά τη μεγάλη της απεργία, θεωρεί ότι ο συνδυασμός του με αυτό για τα καθήκοντα και αρμοδιότητες του ΣΣ. *«"αποχρωματίζουν"»* και τις λίγες αρμοδιότητες που δίνονται στο Σύλλογο Διδασκόντων και στο Διευθυντή από τα υπόλοιπα Π.Δ. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί μετατρέπονται σε απλούς εκφωνητές της διδακτέας ύλης σύμφωνα με τις οδηγίες των Σ.Σ. και θεωρούνται ανεπαρκείς ακόμη και για να καθορίσουν *«τις ενότητες της διδακτέας ύλης»*. Με τις ρυθμίσεις που τα δύο σχέδια Π.Δ. προβλέπουν *«γίνεται φανερή η έλλειψη εμπιστοσύνης στους καθηγητές»* και η προσπάθεια του ΥΠΕΠΘ να εξασφαλιστεί *«κατανομή των ρόλων»* μεταξύ αυτών και του Σ.Σ. Για να επιτευχθεί αυτό ο Σ.Σ. εξοπλίζεται *«με το δικαίωμα να αποφασίζει για την υπηρεσιακή εξέλιξη»* του εκπαιδευτικού. Η αδιαφορία για τη βελτίωση του παρεχόμενου εκπαιδευτικού έργου εκ μέρους της κυβέρνησης, σε αντίθεση με την επιθυμία της να υπάρξει *«κρίση»* του εκπαιδευτικού, προκύπτει κατά την ΟΛΜΕ και από το γεγονός ότι προωθείται η αξιολόγηση χωρίς, παράλληλα, να καθορίζεται το θεσμικό πλαίσιο της *«μόρφωσης και επιμόρφωσης»*, δηλαδή εκείνων των παραγόντων που έχουν *αποφασιστική* σημασία για το επίπεδο της διδασκαλίας. Για άλλη μια φορά, λοιπόν, *«τα συγκεκριμένα σχέδια δεν μπορούν να αποτελούν βάση συζήτησης από τον κλάδο»* και απορρίπτονται[195].

Οι απόψεις, λοιπόν, της ΟΛΜΕ για το θέμα της αξιολόγησης συνίστανται: α)στην περιγραφή των στοιχείων εκείνων της υπαλληλικής οντότητας των καθηγητών που αυτή δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να θίξει και την παραδοχή της δυνατότητας να υπάρξει ένας τύπος «ουδέτερης» και «αξιοκρατικής» διαδικασίας ανάδειξης εκπαιδευτικών στελεχών, β) στην αποδοχή της αναγκαιότητας για μια συνολική αξιολόγηση των συντελεστών που επιδρούν στο εκπαιδευτικό έργο και στην άρνηση της διαπλοκής της υπηρεσιακής κρίσης με την αξιολόγηση του έργου του εκπαιδευτικού και γ)στην υπαινικτικού τύπου διαπίστωση της θέσης ότι: το σύστημα της ατομικής αξιολόγησης προσβλέπει στη «διαχείριση» των εκπαιδευτικών και την υποταγή τους στις κυβερνητικές εκπαιδευτικές πολιτικές διαμέσου της υποταγής τους στα ανώτερα κλιμάκια της εκπαιδευτικής ιεραρχίας (Σ.Σ., Προϊστάμενοι Γραφείων), που και ως διαδικασία νομιμοποιεί ως τέτοια (ανώτερα).

Η πρώτη αντίφαση που περιέχει το σχήμα αυτό- που παρατηρήθηκε και στην ΔΟΕ- σχετίζεται με τη συγκεκριμένη αντίληψη που υιοθετούν σχετικά με τη λειτουργία των εκπαιδευτικών στελεχών από τη μια και την αποδοχή της δυνατότητας «ουδέτερης» και «αντικειμενικής» επιλογής τους από την άλλη. Η αντίφαση αυτή λύνεται μερικώς εντός του ίδιου ιδεολογικού σχήματος με την προβολή του αποκλειστικά *«καθοδηγητικού»* ρόλου των Σ.Σ. Αυτό συμβαίνει γιατί απουσιάζει στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ μια ανάλυση του ρόλου της *σχολικής γνώσης και της παιδαγωγικής ως επιστήμης*. Δηλαδή αποδέχονται- παρά τα δάνεια από το λόγο περί *«αναπαραγωγής»*- την άποψη ότι τα περιεχόμενα της σχολικής γνώσης και οι παιδαγωγικές διαχείρισης και μετάδοσής της που υποδεικνύουν οι Σ.Σ. στους εκπαιδευτικούς αποτελούν αντικείμενα και διαδικασίες ικανές να καθοριστούν επαρκώς με «ουδέτερο» και «επιστημονικό» τρόπο.

Η δεύτερη αντίφαση σχετίζεται με την αποδοχή της αξιολόγησης του συνόλου των συντελεστών της εκπαίδευσης, όχι όμως του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών και λύνεται, με τη σειρά της, στα πλαίσια του παραπάνω ιδεολογικού σχήματος με την καταφυγή στο διαχωρισμό της *«αξιολόγησης»* από την *«υπηρεσιακή κρίση»*. Τα κενά και

---

[194] Το θέμα της έκδοσης γενικότερα των Π.Δ. σύμφωνα με τις θέσεις της ΟΛΜΕ τίθεται και σε επιστολή προς τον Πρωθυπουργό που του παρέδωσαν κατά την πορεία τους στο Καστρί, ενώ έχουν ξεκινήσει οι κινητοποιήσεις που θα καταλήξουν στη μεγάλη απεργία του 1988.

[195] Ημερολόγιο: ΟΛΜΕ, 3/12/88.

οι αποσιωποιήσεις, που επιβάλλει αυτή η λύση, είναι ορατά και υποχρεώνουν τις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ να αποδέχεται τελικά την αναγκαιότητα της υπηρεσιακής κρίσης για την ανάδειξη εκπαιδευτικών στελεχών.

Το κυκλωτικό αυτό σχήμα, που παρουσιάζεται, τροφοδοτείται και πάλι *από την ουδέτερη άποψη που και οι δύο χώροι έχουν για τη σχολική γνώση και την καταφυγή στην τελείωση των όρων μεταβίβασής της και μόνο που σταθερά επιδιώκουν.* Έτσι, οι *«θέσεις»* που διαμόρφωσαν οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού και η ανάλυση που τις στήριξε αποκαλύπτουν και τα όρια της εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας μέχρι το 1989.

Τέλος, ιδιαίτερα για τους όρους *συγκρότησης της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΟΛΜΕ* παρατηρούμε ότι *δρα απελευθερωτικά το ότι από πολύ νωρίς στο ΔΣ της ΟΛΜΕ δεν υπάρχει απόλυτη πλειοψηφία καμιάς παράταξης.* Η συνθήκη αυτή επιδρά στην υιοθέτηση από το χώρο αυτό στοιχείων από τον εκπαιδευτικό λόγο του συνόλου των παρατάξεων[196]. Από την άλλη μεριά όμως *η ίδια συνθήκη δρα δεσμευτικά για τη λεπτομερέστερη διατύπωσή της και την εμβάθυνση κυρίως των σημείων β και γ (που σημειώθηκαν προηγουμένως) και αρνητικά ως προς την πιθανότητα επεξεργασίας ενός άλλου ιδεολογικού μοντέλου.* Αυτό συμβαίνει κυρίως επειδή τα κείμενα όπου διατυπώνονται οι απόψεις για την αξιολόγηση είναι κυρίως κείμενα θεσμικών οργάνων της ΟΛΜΕ (ΔΣ, Συνεδρίων, ΓΣ Προέδρων), όπου η «σύγκλιση» των διαφορετικών απόψεων επιτυγχάνεται μέσω υποφορών που δεν επιτρέπουν αναλυτικές προσεγγίσεις, αλλά μόνο αφομοίωση στοιχείων διαφορετικών οπτικών που εξυπηρετούν τον κοινό παρονομαστή. Δηλαδή την άρνηση του επικαθορισμού του υπαλληλικού μέλλοντος του καθηγητή από την υπηρεσιακή κρίση.

Γ. ΟΙΕΛΕ. Στην περίπτωση της ΟΙΕΛΕ ο λόγος της περί *«αξιολόγησης»* παρουσιάζει ενδιαφέρουσες αποκλίσεις αλλά και κάποιες ομοιότητες με αυτό των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ. Εδώ, είναι το ΔΣ που με δική του πρωτοβουλία- αφού το ΥΠΕΠΘ δεν του παρέδωσε το σχέδιο Π.Δ.- στις αρχές του 1985 αποστέλλει τις *«θέσεις»* της ΟΙΕΛΕ στην ηγεσία του ΥΠΕΠΘ, με την εισαγωγική παρατήρηση ότι το θέμα αυτό *«την αφορά όσο και τις άλλες Εκ. Ομοσπονδίες, ίσως και περισσότερο εξαιτίας της ιδιαιτερότητας του χώρου».* Η παρατήρηση αυτή σχετίζεται: α)με την επιλογή των διευθυντών από τον ιδιοκτήτη και τη συνεπαγόμενη περιπλοκή, με βάση το σχέδιο του ΥΠΕΠΘ, των όρων αξιολόγησης στα Ιδ. Σχολεία και β)την απαίτησή της να αντιμετωπίζεται ισότιμα ως Εκπαιδευτικών Ομοσπονδία από το ΥΠΕΠΘ[197].

Στο κείμενό της διευκρινίζει: *«ποτέ δεν δέχτηκε (η ΟΙΕΛΕ) ότι οι Εκπαιδευτικοί χρειάζονται την αστυνόμευση και την χειραγώγηση του παρελθόντος για να αποδώσουν*

---

[196] Ιδιαίτερα για τις παρατάξεις της αριστεράς τα επιχειρήματα και η λογική της ανάλυσής τους, σχετικά με την *«αξιολόγηση»*, υπάκουε περισσότερο στον ιδιαίτερο κομματικό χώρο αναφοράς παρά στις επιμέρους διαφοροποιήσεις του λόγου των ΔΟΕ και ΟΛΜΕ. Για την κριτική των παρατάξεων καθηγητών και δασκάλων του ΚΚΕ ενδεικτικά: «Ο Καθηγητής» φ. 20, 4-5, «Η αξιολόγηση του εκπ/κού και ποιον εξυπηρετεί». Η λογική του κειμένου, στοιχεία του οποίου αφομοίωσαν οι επίσημες θέσεις της ΟΛΜΕ και της ΔΟΕ, αποδέχεται την αξιολόγηση των συντελεστών στην κατεύθυνση της παροχής των προϋποθέσεων στήριξης του εκπαιδευτικού έργου (υποδομή- σπουδές), του *«εκδημοκρατισμού»* του περιεχομένου σπουδών, τις ουσιαστικές αρμοδιότητες των συλλογικών οργάνων, την αποδοχή του ελέγχου της εργασίας του εκπαιδευτικού χωρίς πρόθεση αυταρχικής τους «διαχείρισης» και επιμένοντας στην πάλη εναντίον της μετατροπής της αξιολόγησης σε υπηρεσιακή κρίση, θεωρεί ότι υποδεικνύει τη *«γραμμή πάλης αυτών που αντιμάχονται τη μετατροπή τους σε πειθήνιους εκτελεστές των επιλογών της άρχουσας τάξης».* Στο χώρο του ΚΚΕεσ. («Γληνός», ΑΣΚΕ) τα επιχειρήματα που διατυπώθηκαν συναντούνται σχεδόν αυτούσια στην ΟΙΕΛΕ. Ενδεικτικά για τις αναλύσεις τους: «ΕΠ.» φ. 11, Νοέμβριος 1985, 4-5 και «ΕΦ», φ. 33-34, Νοέμβρης- Δεκέμβρης 1985, 2, «Επτά θέσεις, μια πρόταση και οκτώ ερμηνείες για την αξιολόγηση στην Εκπαίδευση». Ο «Γληνός» πραγματοποίησε και ημερίδα για το θέμα, όπου παρουσιάστηκαν εκτεταμένες αναλύσεις στελεχών του και απορρίφθηκε συνολικά η ατομική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού (Η Αξιολόγηση των Εκπαιδευτικών («Γληνός»), Διογένης 1986[2]).

[197] «Ι.Ε.» 164/1/85, 5 «Θέσεις της ΟΙΕΛΕ για το σχέδιο Π.Δ. "περί αξιολόγησης των εκπαιδευτικών"». Είναι γεγονός ότι το ΥΠΕΠΘ δεν κάλεσε ποτέ την ΟΙΕΛΕ σε συνάντηση για το θέμα της αξιολόγησης, σαν αυτό να αφορούσε αποκλειστικά τους *δημόσιους εκπαιδευτικούς.*

στο δημιουργικό έργο τους», αλλά δεν αρνείται τον έλεγχο που *«ήδη ασκείται»* από τα όργανα διοίκησης, το Σύλλογο Διδασκόντων, τους μαθητές και τους γονείς, δηλαδή έναν έλεγχο υπαλληλικής αρτιότητας από την «κοινή γνώμη» και τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς. Έτσι, σ' αυτή τη λογική σημειώνουν ότι *«στα 3 τελευταία χρόνια που δεν υπάρχουν εκθέσεις απόδειξαν την ευσυνειδησία τους μπροστά στο χρέος της μόρφωσης και της διαπαιδαγώγησης των μαθητών»*, ενώ αντίθετα η λειτουργία των εκθέσεων του παρελθόντος είναι γνωστό ότι έβλαγε τους εκπαιδευτικούς και δε βελτίωσε την παρεχόμενη εκπαίδευση.

Η ΟΙΕΛΕ αποδέχεται εξαρχής την *«έκθεση»* για την κατάληψη θέσεων Δ)ντών, Προϊσταμένων και Σ.Σ. πάντα *«μέσα από συλλογικές διαδικασίες και με τη συμμετοχή των εκπροσώπων των εργαζομένων»*. Ο Σ.Σ. είναι το πρόσωπο που ενταγμένο *«στον αγωνιζόμενο κλάδο»* υποδεικνύει *«νέες μεθόδους διδασκαλίας, σύγχρονη βιβλιογραφία, βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας, [και] επιμορφωτικά προγράμματα»*. Η ατομική αξιολόγηση του εκπαιδευτικού απορρίπτεται και στη θέση της προτείνεται *«η αξιολόγηση της σχολικής μονάδας»*, γιατί παράγοντας του εκπαιδευτικού έργου *«δεν είναι μόνο ο εκπαιδευτικός»*. Για να είναι δυνατή αυτή χρειάζεται *«εντοπισμός των αναγκών»* και στη συνέχεια *«σχεδιασμός και υλοποίηση»*. Σ' αυτή τη φάση η ΟΙΕΛΕ παρουσιάζει το μοντέλο οργάνωσης και διοίκησης που έχει αναπτύξει με σκοπό να υποδείξει τρόπους, διαδικασίες και τα όργανα που είναι σε θέση να επιτύχουν τα παραπάνω (αυτόνομα συλλογικά όργανα με αποφασιστικές αρμοδιότητες και αυτοτελείς πόρους, διαφοροποιήσεις προγραμμάτων- βιβλία, εντοπισμός και άμεση αντιμετώπιση επιμορφωτικών αναγκών, αποφασιστικός ρόλος εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών). Η περιγραφή αυτή, επιπλέον, αποσκοπεί στο να δείξει πως η αξιολόγηση της σχολικής μονάδας αποτελεί μια αυτόνομη και κοινωνικοποιημένη διαδικασία που καθορίζεται *από* και επιστρέφει *σε* όσους άμεσα εμπλέκονται με την εκπαιδευτική διαδικασία. Είναι, δηλαδή, μια *διαδικασία αυτορρύθμισης* των πρακτικών, αποφάσεων και σκοπεύσεων των ενδιαφερομένων μακριά από το διοικητικό έλεγχο του ΥΠΕΠΘ.

Σχετικά με το σχέδιο Π.Δ. (1984 Α) παρατηρείται ότι: α)*«στηρίζει την ατομική αξιολόγηση που είναι απόρροια της αστικής ιδεολογίας στην παιδαγωγική»*, β)ασκείται από μια *«πολύπλοκη ιεραρχική διαστρωμάτωση»* και έχει χαρακτήρα *«ελεγκτικό και ανταποδοτικό»*, γ)επαναφέρει τις εκθέσεις του παρελθόντος *«με χειρότερη μάλιστα μορφή»*, που καθορίζει ακόμη και τη μισθολογική εξέλιξη του εκπαιδευτικού, δ)μετατρέπει τους Σ.Σ. *«σε νέους επιθεωρητές»*, που ελέγχουν ασφυκτικά τη δουλειά αλλά και την ιδιωτική ζωή του εκπαιδευτικού, ε)νομοθετεί την αστυνόμευση *«κι αυτής ακόμα της πολιτικής αντίληψης και δράσης»* του και στ)με το δικαίωμα *«έκτακτης επιθεώρησης»* που αποκτά ο Δ)ντής- συχνά στα Ιδ. Σχολεία είναι ο ίδιος ο ιδιοκτήτης- δημιουργεί αξεπέραστα προβλήματα ιδιαίτερα για τους Ι.Ε. Για τους λόγους αυτούς το σχέδιο Π.Δ. *«απορρίπτεται σαν απαράδεκτο»*.

Με την κατάθεση του τρίτου σχεδίου Π.Δ. (1985 Γ), στέλεχος της ΟΙΕΛΕ προχωρά στην ανάλυση του ιδεολογικού χαρακτήρα της επιχειρούμενης *«αξιολόγησης»*, διαπιστώνοντας εισαγωγικά ότι *«το νέο "σχέδιο" δεν διαφέρει ουσιαστικά από το προηγούμενο και ούτε βέβαια υιοθετεί κάποιες από τις "βελτιωτικές" προτάσεις που κατατέθηκαν»*[198]. Εκτιμάται, όμως, ότι οι συζητήσεις που προηγήθηκαν σε κύκλους εκπαιδευτικών και συνδικαλιστικά όργανα αποκάλυψαν γενικότερα την *«αυταρχικότητα της διαδικασίας»* και το χαρακτήρα της *«ως θεσμό εξουσιαστικό»*[199]. Έτσι, επικεντρώνεται

---

[198] «Ι.Ε.» 167/11/85, 5, Ανδρέου Α., «Η "αξιολόγηση" των εκπαιδευτικών: συμμόρφωση και ενσωμάτωση». Η αναφορά στις *«βελτιωτικές»* προτάσεις αφορά το σχέδιο της ΔΟΕ.

[199] Θεωρεί, όμως, ότι ήταν *«λίγες-δυστυχώς- οι φωνές που αμφισβήτησαν την "αξιολόγηση" και δεν την θεωρούν ως αυτονόητο και αναπόσπαστο τμήμα τόσο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, όσο και της εξέλιξης των εκπαιδευτικών»*. Η παρατήρηση αυτή συμπυκνώνει και την απόσταση που υπήρξε μεταξύ των απόψεων που κυριάρχησαν στην ΟΙΕΛΕ και αυτών των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ. Έτσι, το άρθρο ακολουθεί ένα πάγιο χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής κουλτούρας που αναπτύχθηκε στην ΟΙΕΛΕ: την τάση να επηρεάσει ο λόγος και οι αναλύσεις της το *σύνολο των εκπαιδευτικών της πράξης* διαμέσου της παρουσίας του και της

στην ανάδειξη των ιδιαίτερων ιδεολογικών στοιχείων του χαρακτήρα της. Το πρώτο σχετίζεται με την υπόδειξη ότι η αξιολόγηση δρα *«ως έλεγχος... [που] στοχεύει στην ενσωμάτωση και στη συμμόρφωση του εκπαιδευτικού»*, γιατί ως θεσμός είναι απόλυτα ενταγμένος *«στη λογική και πρακτική ενός συγκεντρωτικού, γραφειοκρατικού συστήματος»* που είναι προσανατολισμένο στην ομοιομορφία, την οποία και επιδιώκει μέσα από την άσκηση *«απόλυτου ελέγχου»* στο σύνολο των παραγόντων που διαμορφώνουν την εκπαιδευτική πραγματικότητα. Δεύτερο και επακόλουθο του πρώτου είναι η διαπίστωση ότι η μορφή αυτή της αξιολόγησης δρα στην κατεύθυνση της συντήρησης της υπάρχουσας κατάστασης και αποτελεί *«ανασταλτικό παράγοντα σε κάθε προσπάθεια αναμόρφωσης και ανανέωσης του συστήματος»*. Για αυτό το λόγο ακριβώς η *«αξιολόγηση»* σε τέτοιες συνθήκες *«υπονοεί κρίση μέσα από τη διαπίστωση της έκτασης της υλοποίησης από τον εκπαιδευτικό της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής»*. Τέλος, αποτελεί ως διαδικασία *«νομιμοποίηση της εκτελεστικής εξουσίας, αφού άλλωστε η εκπαιδευτική πολιτική εξακολουθεί να εκπορεύεται από το υπουργείο Παιδείας ερήμην όλων»*.

Οι διαπιστώσεις αυτές- αντλούνται, σαφώς, από συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο- οδηγούν αρχικά στη δήλωση ότι είναι απαραίτητο να αποκρουστούν οι προτάσεις που αποβλέπουν απλά στην *«αντιπροσωπευτική συμμετοχή»* διαφόρων φορέων σε διάφορα όργανα, γιατί αυτό δε θα ανέτρεπε με κανένα τρόπο την περιγραφείσα κατάσταση. Απλά η αποδοχή της πρότασης αυτής μπορεί να εμφανίσει τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής *«ως αποτέλεσμα συλλογικών και σύνθετων διαδικασιών»* στις οποίες συμμετέχουν εκπαιδευτικοί και γονείς, χωρίς αυτό να συμβαίνει στην πραγματικότητα με βάση το παρόν νομοθετικό πλαίσιο. Η υιοθέτησή της θα είχε ως αποτέλεσμα *«τα όργανα αυτά»* να εκπληρώσουν το νομοθετικά προσδιορισμένο σκοπό τους, που η *«ιδεολογική»* του λειτουργία έγκειται, κατά την ΟΙΕΛΕ, στην *«εφαρμογή μιας αποδοτικής οργανωτικής τεχνικής για την υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής»*, που ως τέτοια έχει ως συνέπεια και τον έλεγχο τελικά του *«εκπαιδευτικού έργου»* του εκπαιδευτικού, δηλαδή οδηγεί αναπόδραστα στην υιοθέτηση της λογικής της *«κρίσης»* του[200].

Επιπλέον, η προβολή της θεσμοθετημένης και αυστηρά καθορισμένης αξιολόγησης με κριτήρια *«"αντικειμενικά" και "ουδέτερα"»*, δεν αποτελεί σε καμιά περίπτωση κριτήριο δικαιοσύνης της, γιατί *«τα άκαμπτα και για όλους ίδια κριτήρια συντηρούν την ανισότητα»* του σώματος των εκπαιδευτικών (*«βασική εκπαίδευση, επιμόρφωση, τύπος σχολείου που διδάσκουν, τόπος κ.λ.π.»*), νομιμοποιώντας την ταυτόχρονα, χωρίς να προσφέρουν μηχανισμούς άμβλυνσής της προς όφελος του επιτελούμενου έργου από το σώμα των εκπαιδευτικών.

Έτσι, η απάντηση στην επιχειρούμενη αξιολόγηση δεν έγκειται στη «βελτίωση» των προτεινομένων από το ΥΠΕΠΘ, αλλά στην απόρριψη κάθε σχήματος *«που στοχεύει στη συναίνεση μιας πολιτικής που εκπορεύεται από το κέντρο (ΥΠΕΠΘ)»* και στην προβολή, επεξεργασία και υιοθέτηση *«ενός σχήματος που θα συμβάλλει στη μετατροπή του σχολείου σε μηχανισμό κοινωνικής απελευθέρωσης»*[201].

Μέρος της λογικής του κειμένου και των επιχειρημάτων του ενσωματώνονται στο επόμενο κείμενο για την *«αξιολόγηση»*, που το ΔΣ αποστέλλει στο ΥΠΕΠΘ με αφορμή τις συζητήσεις για την αξιολόγηση που έγιναν στις αρχές του 1986. Έτσι, παρατηρείται ότι ο έλεγχος και *«η χειραγώγηση»* δεν είναι αναγκαίοι για να αποδώσει ο εκπαιδευτικός στο

δυναμικής του. Για την ΟΙΕΛΕ παρέμενε σταθερά ζητούμενο οι *«θέσεις»* των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών να προκύψουν ως αποτέλεσμα «ζύμωσης» της προβληματικής γύρω από την εκπαίδευση και όχι ως μίνιμουμ συγκερασμού των διαφορετικών τους θέσεων (στο ίδιο IV.3.1. Α).

[200] Οι παρατηρήσεις αυτές απαντούν ουσιαστικά στις προτάσεις της ΔΟΕ, την οποία θεωρεί υποταγμένη στη λογική του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου.

[201] Πρόκειται για το σχήμα οργάνωσης και διοίκησης που παρουσιάστηκε προηγούμενα (IV.5.4.). Το κείμενο συνεχίζεται με την ανίχνευση των σημείων εκείνων του σχεδίου Π.Δ. που επιβεβαιώνουν τις παρατηρήσεις του και υποδεικνύουν τον *«αυταρχικό»* και *«εξουσιαστικό»* χαρακτήρα του.

έργο του και *«η κρίση»* δεν αποβλέπει στη βελτίωση της δουλειάς του, αλλά επιδιώκει *«να φτιάξει υποταγμένους εκπαιδευτικούς, πειθήνια όργανα εντολών»*[202]. Αντίθετα, αυτός δεν μπορεί να παρακινηθεί από τις εκθέσεις κρίσης και η προσφορά του εξαρτάται από *«τη συνείδηση του χρέους του»*.

Σχετικά με το χαρακτήρα και το περιεχόμενο της αξιολόγησης θεωρείται ότι αυτή αποτελεί μια διαδικασία ελέγχου της αποδοτικής δουλειάς που πραγματοποιείται από τα όργανα της Σχολικής Μονάδας, τα οποία είναι συλλογικά και αντιπροσωπευτικά (αντίστοιχη πρόταση ΟΙΕΛΕ) και αφορά το έργο της στο σύνολο του *«και όχι [την αξιολόγηση] του κάθε εκπαιδευτικού απομονωμένα»*. Η συλλογική αυτή διαδικασία πραγματοποιείται σε *«τακτικές συνεδριάσεις, όπου γίνονται ανταλλαγή απόγεων και σφαιρική θεώρηση των προβλημάτων της Μονάδας»* με σκοπό μέσα από αυτή *«να ανέβει... το συναίσθημα ευθύνης του κάθε εκπαιδευτικού»*. Δουλεία του Σ.Σ. είναι να μεταφέρει *«τα προβλήματα που επισημάνθηκαν»*, καθώς και τις απόγεις που αναπτύχθηκαν για την αντιμετώπισή τους στα παραπάνω *«όργανα»*. Σ' αυτή τη διαδικασία- μπορεί να λειτουργήσει και στα πλαίσια του *«υπάρχοντος»* νομοθετικού πλαισίου οργάνωσης του σχολικού συστήματος- εκτιμάται ότι *«κανένα "φωτισμένο" άτομο δεν μπορεί να εντοπίσει και να λύσει τα προβλήματα όπως ο Σύλλογος Διδασκόντων και το Σχολικό Συμβούλιο»*.

Οι προϋποθέσεις, λοιπόν, για την *«απόδοση του έργου του εκπαιδευτικού»* δε σχετίζονται με τη λογική των εκθέσεων και κρίσεων, αλλά με τη *«θέσπιση συλλογικών οργάνων με συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων, με ουσιαστικές αρμοδιότητες σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης και διοίκησης»*, τον εκδημοκρατισμό του περιεχομένου της εκπαίδευσης, την ηθική και υλική υποστήριξη του εκπαιδευτικού (ώστε να ασχοληθεί *«απερίσπαστος στην εκπαιδευτική δημιουργία»*), τη βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής, την αναβάθμιση του περιεχομένου των γνώσεων *«στα πανεπιστήμια»*, τη διαρκή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την απομάκρυνση από πρακτικές που επιδιώκουν τη δήθεν βελτίωση του εκπαιδευτικού έργου *«με διοικητικά μέσα»*. Άρα, η αντιμετώπιση του θέματος της αξιολόγησης οφείλει να είναι *«άμεσα συνδεδεμένη»* με την αντιμετώπιση όσων χαρακτηρίζονται ως *«εξωτερικά στοιχεία»* από το ΥΠΕΠΘ και παραπέμπονται να ρυθμιστούν με άλλα Π.Δ.[203]. Για τους λόγους αυτούς η ΟΙΕΛΕ ζητά την απόσυρση του σχεδίου Π.Δ. και τη διαμόρφωση νέου που θα περιέχει κοινά αποδεκτές θέσεις[204].

Η ολοκλήρωση των θέσεων και της αντιπρότασης της ΟΙΕΛΕ πραγματοποιείται στο 21ο Συνέδριό της, αφού σε αυτό κατατίθεται εκτεταμένη εισήγηση με θέμα την *«αξιολόγηση»* και την αποτίμηση του τέταρτου σχεδίου Π.Δ.[205]. Η συνύπαρξη σ' αυτό της αξιολόγησης του *«σχολικού έργου (συλλογική)»* και του εκπαιδευτικού, *«ατομική»*, θεωρείται ότι είναι απόρροια *«του νομοθετικού πλαισίου, όσο και αποτέλεσμα των αντιρρήσεων και πιέσεων των εκπαιδευτικών για απόρριψη της ατομικής αξιολόγησης»*. Η παρατήρηση αυτή συνδέεται με την εκτίμηση ότι το μέρος εκείνο του σχεδίου Π.Δ. το οποίο αναφέρεται στην *«αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου»* μπορεί να αποτελέσει *«βάση για συζήτηση»*, ενώ όλο το άλλο μέρος του που αναφέρεται στους μηχανισμούς

---

[202] «Ι.Ε.» 169/4ος-5ος/86, 3, «Για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Θέσεις της ΟΙΕΛΕ».

[203] Η διαφοροποίηση της ΟΙΕΛΕ σε σχέση με τη ΔΟΕ ήταν ότι η τελευταία αποδέχτηκε πως τα στοιχεία αυτά μπορούσαν να ρυθμιστούν αργότερα και τροποποίησε ανάλογα την τακτική της (προηγουμένως υποσημείωση 185).

[204] Πρόκειται για το σχέδιο που δε δόθηκε στις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες. Η τοποθέτηση της ΟΙΕΛΕ και των άλλων έγινε με βάση τις αρχές του κατέθεσε γραπτά στέλεχος του ΥΠΕΠΘ (Β. Βουκουβαλίδης). Το κείμενο της ΟΙΕΛΕ κλείνει με την επανάληψη των θέσεών της για την ύπαρξη εκθέσεων μόνο για την ανάδειξη στελεχών, την ανεμπόδιστη μισθολογική εξέλιξη και τον εκδημοκρατισμό του Δ.Υ. Κώδικα.

[205] Η εισήγηση, του Α. Ανδρέου παρουσιάστηκε εκτεταμένα στο IV.2.4. Στηριζόταν στην επανεπεξεργασία προηγούμενου άρθρου του. Εδώ θα παρουσιαστεί το μέρος της που σχετίζεται με την κριτική του σχεδίου Π.Δ. Οι παραπομπές από το χειρόγραφο της εισήγησης, που δε διαφοροποιήθηκε ως απόφαση.

ατομικής αξιολόγησης απορρίπτεται[206]. Η διαφοροποίηση της ΟΙΕΛΕ, σε σχέση με τις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ που απέρριψαν συνολικά το σχέδιο, αποτελεί συνέχεια της αρχικής της εκτίμησης που αποδεχόταν τη δυνατότητα και αναγκαιότητα της συλλογικής αξιολόγησης στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, υπό την προϋπόθεση ότι οι παράγοντές της θα έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάζουν τη σχολική ζωή και εκπαιδευτική πράξη.

Η διαφοροποίηση αυτή, όμως, δεν έχει νόημα παρά μόνο στο επίπεδο της συνοχής της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της Ομοσπονδίας, γιατί το ΥΠΕΠΘ δεν κατάθεσε ποτέ σχέδιο Π.Δ. για την *«αξιολόγηση»* που να μην στόχευε ή προέβλεπε την κατάληξη της όποιας διαδικασίας σε *«υπηρεσιακή κρίση»* του εκπαιδευτικού.

Η διαμόρφωση των απόψεων της ΟΙΕΛΕ για την αξιολόγηση μορφοποιούνται, λοιπόν, στα πλαίσια της γενικότερης και συνολικής οπτικής που συγκροτείται στο χώρο των Ι.Ε. και επικοινωνούν με αυτήν ολοκληρώνοντάς την Η ιδεολογία της, που αντλεί άμεσα την προβληματική και τα επιχειρήματά της από τις *«θεωρίες της αναπαραγωγής»*, ερμηνεύει τη συγκεκριμένη πολιτική του ΥΠΕΠΘ ως προσπάθεια ελέγχου και ενσωμάτωσης των εκπαιδευτικών και νομιμοποίησης των επιλογών του. Παράλληλα, αποδέχεται ότι η αξιολόγηση στο επίπεδο της σχολικής μονάδας, που θα έχει συλλογικό χαρακτήρα και θα πραγματοποιείται ως διευρυμένη κοινωνική λειτουργία των εμπλεκομένων σ' αυτό παραγόντων είναι διαδικασία που υπό όρους (αυτόνομη οργάνωση- διοίκηση) μπορεί να συμβάλει, όχι μόνο στη βελτίωση του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου, αλλά και στην ανανέωση του περιεχομένου του και την παροχή της σχολικής γνώσης με τέτοια περιεχόμενα που θα μετατρέψουν το σχολικό θεσμό σταδιακά σε χειραφετητικό μηχανισμό. Αν, λοιπόν, οι προσεγγίσεις των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ υπαινίσσονται με ποιο τρόπο ο διοικητικός έλεγχος των εκπαιδευτικών, μέσω της αξιολόγησης, υποτάσσει το σχολείο στην κρατική εξουσία και τις επιλογές της, οι αναλύσεις της ΟΙΕΛΕ επιμένουν στην ανάλυση αυτής της διαδικασίας (κυρίως μέσω κειμένων στελεχών της) και υποδεικνύουν, ταυτόχρονα, *πώς αυτό υπάρχει πιθανότητα να παύσει να συμβαίνει.* Πρόκειται, δηλαδή, για την κατάθεση μιας *θετικής πρότασης για μια μορφή αξιολόγησης που μπορεί και είναι απαραίτητο να υπάρξει, η οποία και διαμορφώνεται ως τέτοια επειδή στηρίζεται σε μια διευρυμένη ανάλυση του σχολικού συστήματος.*

IV. 5. 6. Συνοπτικές παρατηρήσεις. Με τη διερεύνηση των βασικών προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής διαπιστώνεται αρχικά πως αυτές συμπίπτουν, για κάθε μία από τις Εκπαιδευτικλες Ομοσπονδίες, με τα *«εκπαιδευτικά θέματα»* που απασχολούν τις συνδικαλιστικές ΓΣ και αποτελούν επεξεργασμένη και εκτεταμένη αναδιατύπωση των *«θέσεών»* τους για την εκπαίδευση. Οι διαφορετικές μεταξύ τους προτάσεις που αναπτύσσει κάθε Ομοσπονδία ως *βασικές* σχετίζεται αρχικά με τις διαφορετικές και επιμέρους επιδιώξεις του κάθε χώρου[207] και την προσπάθεια που καταβάλλει να γίνουν αποδεκτοί και να υλοποιηθούν εκπαιδευτικοί θεσμοί ή πολιτικές που θα τον εξυπηρετούν. Επιπλέον, και σε ό,τι αφορά τη μεγάλη τομή που παρατηρείται μεταξύ ΔΟΕ-ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ, οι διαφορές αυτές επικοινωνούν και αντλούν επιχειρήματα από την «ερμηνεία» της Ιστορίας, τις πολιτικές προτεραιότητες και το γενικότερο ιδεολογικό πλαίσιο αναφοράς που ακολουθούν οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ από τη μια και η ΟΙΕΛΕ από την άλλη.

---

[206] Γιατί επανέρχονται οι εκθέσεις, οι γνωστοί χαρακτηρισμοί των εκπαιδευτικών, επιβάλλεται πολύπλοκη και γραφειοκρατικά ελεγχόμενη διαδικασία, γίνεται αντιληπτό ότι θα χρησιμοποιείται το αποτέλεσμα της αξιολόγησης για την εξέλιξή τους, η αυτοαξιολόγηση- που προβλέπει- δρά νομιμοποιητικά για τις απόψεις των αξιολογητών και οι Σ.Σ. μετατρέπονται σε αξιολογητές. Έτσι, η ατομική αξιολόγηση χαρακτηρίζεται *«αδύνατη και πολιτικά επικίνδυνη»* και ιδιαίτερα αρνητική για τους Ι.Ε. (περίπτωση εμπλοκής δ)ντών Ιδ. Σχολείων).

[207] Το περιεχόμενο των επιδιώξεων αυτών και η διαπλοκή του με πυρηνικά στοιχεία της ιδεολογίας που ανάπτύχθηκε σε κάθε Ομοσπονδία θα περιγραφεί στη συνέχεια ιδιαίτερα για κάθε μια απ' αυτές.

Έτσι, για τη ΔΟΕ η *«ανωτατοποίηση»* και το *«εννιάχρονο»* στη διαπλοκή και αλληλοστήριξή τους υπακούουν στο ιδεολογικό σχήμα που θέλει η *ισότιμη εκπαίδευση των εκπαιδευτικών να επιτρέπει την ενιαία αντιμετώπισή τους από το κράτος και η ύπαρξη ενός ενιαίου υποχρεωτικού σχολείου- που ως δυνατότητα υποστηρίζεται και από την ισότιμη εκπαίδευσή τους- την άρση της κοινωνικά προσδιορισμένης διαφοράς τους που εδράζεται στη διαφορετική θέση που κατέχουν εντός του ιεραρχημένου εκπαιδευτικού συστήματος*. Συμπληρωματικά προς αυτό το σχήμα δρα η πρόταση για την υιοθέτηση του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου που, στη μυθοποιητική διάστασή του, αποτελεί την *ηθική* εκείνη *προσωπικότητα η οποία είναι σε θέση και καλείται να δράσει ως αποφασιστικός μοχλός για την επιτυχία την «δημοκρατικής» μεταρρύθμισης και παράλληλα να αντικαταστήσει τον αυταρχικό θεσμό εποπτείας με την «καθοδήγηση»*. *Προϋπόθεση* για την αποδοχή των παραπάνω τίθεται *η ανάδειξη στην κυβέρνηση* της χώρας *ενός* «προοδευτικού» *κόμματος* που θα υιοθετεί και υλοποιεί τις προτάσεις της, θέση *που επιβάλλει την αναζήτησή του και περιορίζει τις δυνατότητες συγκροτημένης κριτικής* από τα πρώτα βήματα της υλοποίησης μέρους ή του συνόλου των προτάσεών της. Τούτο περιγράφει και *τα περιεχόμενα της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΔΟΕ, αφού α)το κράτος κατανοείται ως ταξικά ουδέτερος θεσμός, β)η οργάνωση, η παροχή και τα συστήματα ελέγχου της σχολικής γνώσης αλλά και το σύστημα ελέγχου των εκπαιδευτικών πρακτικών των δασκάλων συλλαμβάνονται ως ουδέτερες κοινωνικά διαδικασίες, γ)η αντίληψη της για την εκπαιδευτική πολιτική είναι κανονιστική-συγκεντρωτική, επειδή το σύνολο των βασικών της προτάσεων, ως τέτοιες, προϋποθέτουν τον προσδιορισμό από την κορυφή (ΥΠΕΠΘ- ΔΟΕ) πολιτικών που μεταβιβάζονται ιεραρχικά στο εκπαιδευτικό σύστημα και τους θεσμούς του, ενώ η άποψή της για την οργάνωση- διοίκηση και αξιολόγηση δεν ξεπερνά τη λειτουργική βελτίωση του παρόντος συστήματος με την προβολή του αιτήματος της «συμμετοχής», δ)η ανάλυση του σχολικού συστήματος υποτάσσεται στο μανιχαϊστικό σχήμα «αντιδραστικό- προοδευτικό», ο κάθε πόλος του οποίου- επειδή ακριβώς ως σχήμα δεν υπακούει σε αναλυτικές αρχές- είναι δυνατό να αποδοθεί, κατά περίπτωση, σε οποιεσδήποτε πολιτικές και τους φορείς τους* και τέλος *ε)η δομή του σχολικού συστήματος και οι θεσμοί του (δηλαδή ότι μπορεί να αλλάξει μέσα από μια μεταρρύθμιση- πλαίσιο) θεωρείται ότι καθορίζουν αποφασιστικά την επίλυση προβλημάτων «εκσυγχρονισμού- εκδημοκρατισμού» που κατανοούνται ως διαδικασία απαγροτοποίησης της ελληνικής κοινωνίας, διεκδίκησης «ίσων εκπαιδευτικών ευκαιριών», ανάδειξης των «προικισμένων» παιδιών όλων των κοινωνικών στρωμάτων και αρτιότερης πολιτικής δημοκρατίας*.

Δηλαδή, γενικότερα, *<u>το σχολικό σύστημα κατανοείται, παρά τα ρητορικά δάνεια, ως κοινωνικά ουδέτερο εργαλείο</u> στα χέρια της πολιτικής εξουσίας και διαμέσου της αποδοχής κυρίαρχων εκπαιδευτικών ιδεολογημάτων και δημοκρατικών διεκδικήσεων, υποδεικνύει ότι <u>ένα «ορθά» οργανωμένο εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να παίξει πρωταρχικό ρόλο στην επίτευξη πολιτικής συναίνεσης</u>*. Η τελευταία αυτή παρατήρηση αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα σε σχέση με το κυριότερο χαρακτηριστικό της *πολιτικής συγκυρίας* της εξεταζόμενης περιόδου, που σχετίζεται με το ότι- για πρώτη φορά μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, τουλάχιστον- η Ελλάδα εισέρχεται σε μια περίοδο σταθερής και διευρυμένης δημοκρατίας.

Τα όρια της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΔΟΕ, αν και αποτρέπουν την ανάπτυξη ενός *κριτικού εκπαιδευτικού λόγου*, επιτρέπουν την ένταξη *στοιχείων από άλλο ιδεολογικό πλαίσιο* (ενιαία εκπαίδευση, εκπαιδευτικές ανισότητες κ.α.), *που λειτουργούν ως επιχειρήματα υπέρ της υιοθέτησης των προτάσεών τους*. Έτσι, προκύπτει ένα *αμάλγαμα λαϊκοδημοκρατικού λόγου με τις μικροαστικές επιδιώξεις «κοινωνικής ανόδου» και «κοινωνικής δικαιοσύνης»* (ενιαίας για το «σύνολο του κοινωνικού σώματος)

σχήμα σύμφωνα με το οποίο το πρώτο σκέλος δρα νομιμοποιητικά για τις *ιδιαίτερες επιδιώξεις της ΔΟΕ* που προωθεί το δεύτερο[208].

Στην ΟΛΜΕ οι βασικές προτάσεις εκπαιδευτικών πολιτικών περιορίζονται από τη μια στη διεκδίκηση ενός «μίνιμουμ» εκπαιδευτικών «στάνταρτς» και από την άλλη στην ανάπτυξη ενός «συμμετοχικού» συστήματος οργάνωσης- διοίκησης σύμφωνα με το οποίο διατηρείται το συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό μοντέλο και η διαχείρισή του από το κράτος και τους μηχανισμούς του. Οι προτάσεις της αυτές συνδέονται άμεσα με την πυρηνική ιδεολογική αντίληψή της σύμφωνα με την οποία *η παραχώρηση από το κράτος των «στάνταρτς» αποτελεί- πέρα από υποχρέωσή του με «εθνικό» και «κοινωνικό» περιεχόμενο- και ανελαστικό όρο για να εκτελέσουν οι καθηγητές το εκπαιδευτικό έργο τους ολοκληρωμένα, ενώ η «συμμετοχή» τους στην οργάνωση- διοίκηση της εκπαίδευσης δημιουργεί προϋποθέσεις για να προχωρήσει ό,τι συλλαμβάνεται ως «εκδημοκρατισμός-εκσυγχρονισμός» της.* Τα περιεχόμενα της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της είναι αυτά που περιγράφηκαν προηγουμένως για την περίπτωση της ΔΟΕ. Η απουσία, όμως, ιδιαίτερα επεξεργασμένων προτάσεων εκπαιδευτικής πολιτικής επιδρά στο να πολώνεται ο λόγος τους *περισσότερο προς το πολιτικό και λιγότερο προς τον εκπαιδευτικό του χαρακτήρα.* Η απουσία αυτή δεν είναι τυχαία. Σχετίζεται με την αντίληψη ότι η παροχή των *«μίνιμουμ»* και της *«συμμετοχής»* είναι αρκετά, ώστε το σώμα των καθηγητών να επιτελέσει από τη μια την «ουδέτερη» εκπαιδευτική διαδικασία (δηλαδή, την κατανομή των κοινωνικών ρόλων των υποκειμένων)και να «λάβει» από το κράτος τη θέση που του αρμόζει στην υπάρχουσα δομή της εκπαιδευτικής ιεραρχίας.

Η διαφορά των *ΔΟΕ*- ΟΛΜΕ έγκειται ακριβώς στο ότι η πρώτη επιδιώκει μια *ευρύτερη αναδιάταξη του εκπαιδευτικού συστήματος που θα εξυπηρετούσε τις επιδιώξεις της για ανάδειξη (κοινωνική) του ρόλου των δασκάλων στην πυραμιδική της διάρθρωση, ενώ η δεύτερη ενός «νέου τύπου» δεσμική αποκατάσταση στο νέο κοινωνικό περιβάλλον του σώματος των καθηγητών («συμμετοχή»), παράλληλα με την εξασφάλιση «εκπαιδευτικών στάνταρτς», αλλά και τη μισθολογική τους διάκριση και «κάθαρση» της «φύσης» της εργασίας του από στοιχεία που θα μπορούσαν να αμφισβητήσουν τον καθαρό «διανοητικό- επιστημονικό» της χαρακτήρα*[209]. Η διαφορά αυτή σχετίζεται και με την σχεδόν «αφελή», από τα «κάτω» και με ηθικούς όρους περιγραφή στη ΔΟΕ του δεσμού του Σχολικού Συμβούλου, σε αντίθεση με τη δεσμικά προγραμματισμένη περιγραφή του «νέου» μοντέλου «συμμετοχής» στην ΟΛΜΕ.

Στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ *η διατήρηση της αντίληψης για την εκπαιδευτική πολιτική ως κανονιστική παρέμβαση κορυφής- και ιδιαίτερα του κράτους- που επιβάλλει διαμέσου της ιεραρχίας των δεσμών «λύσεις» ή συνολική «μεταρρύθμιση» στο εκπαιδευτικό σύστημα, συνδέεται άμεσα και αποφασιστικά με το αίτημα «προστασίας» της υπαλληλικής τους κατάστασης που εγείρουν έναντι του κράτους*[210]. Η διαδικασία αυτή αποκαλύπτει τον αντιφατικό της χαρακτήρα ιδιαίτερα στις συζητήσεις για το ζήτημα της *«αξιολόγησης»*, όπου η λογική των επιχειρημάτων που αναπτύσσουν καταλήγει στην *απαίτηση θέσπισης ενός νομικού πλαισίου από το κράτος που θα τους προστατεύει από το ίδιο και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς του.* Και στην περίπτωση αυτή, αν και τα επιχειρήματα τους αφομοιώνουν δάνεια από τον κριτικό εκπαιδευτικό λόγο (καταστρεπτικά αποτελέσματα

---

[208] Στο σχήμα αυτό συναντάμε τα *«κύρια γνωρίσμα»* του ιδεολογικού υποσυνόλου της *«νέας μικροαστικής τάξης»* που περιγράφει ο Ν. Πουλαντζάς στο: Οι κοινωνικές τάξεις στο σύγχρονο καπιταλισμό, Θεμέλιο 1984, 360-363.

[209] Θα λέγαμε ότι στην ΟΛΜΕ αναπτύσσονται στοιχεία της ιδεολογίας των αποφοίτων ανωτάτων σχολών που βρίσκονται σε κατώτερες θέσεις. Δηλαδή, αναπτύσουν πρακτικές που δηλώνουν τη διαφορά τους με άλλους «διανοητικά» εργαζόμενους (δασκάλους- διοικητικούς υπαλλήλους) στο χώρο της εκπαίδευσης. Για κάποιες παρατηρήσεις για τις πρακτικές που ενδέχεται να αναπτύσσουν διπλωματούχοι που «προλεταριοποιούνται»: Πουλαντζάς Ν., *ο.π.*, 332-333

[210] Για τις δύο αντιτιθέμενες αντιλήψεις σχετικά με τις εκπαιδευτικές πολιτικές (και όχι μόνο): Legrand L., Les politiques de l' education, Que sais-je? 1995[3] (corrigee), 47. Η άλλη είναι αυτή που θα περιγραφεί στη συνέχεια ως κυρίαρχη στην ΟΙΕΛΕ.

διοικητικής διαχείρισης των εκπαιδευτικών), στην κάθετη άρνησή τους κατά της *«ατομικής αξιολόγησης»* λανθάνουν σταθερά οι αναφορές στη χρήση της κατά τις ιστορικές εκείνες περιόδους που το ελληνικό κράτος ελέγχεται για έντονο, εμφανή και με συγκεκριμένη ιδεολογική αναφορά αυταρχισμό και στο φόβο επανόδου της. Το αδιέξοδο στο οποίο οδηγούνται (με την έννοια της αδυναμίας κατάθεσης συνολικής αντιπρότασης) σχετίζεται με την αποδοχή του ιδεολογήματος της *«αξιοκρατίας»*, αφού μέσω αυτής γίνεται αποδεκτό ότι «αντικειμενικά» καθορισμένα γνωρίσματα αποδίδουν στο φορέα-κάτοχο τους το δικαίωμα να εξελιχθεί σε εποπτικό στέλεχος και στο κράτος να τον «επιλέξει» για αυτή τη λειτουργία[211]. Στη συγκεκριμένη περίοδο, μάλιστα, η *«αξιοκρατία»* μετακινείται από τη θεμελίωσή της στην «προσωπικότητα» στις επαγγελματικές ικανότητες του εκπαιδευτικού (κριτήρια ελέγχου του εκπαιδευτικού έργου) και περιορίζεται, ταυτόχρονα και για αμυντικούς λόγους, η χρήση της από το κράτος στην περίπτωση και μόνο της ανάδειξης *στελεχών*. Δηλαδή, *σε συνθήκες έντονων πιέσεων «εξορθολογισμού» της ελεγκτικής διαδικασίας του κράτους ως προς το παρεχόμενο εκπαιδευτικό έργο των εκπαιδευτικών (και μόνο), ο προστατευτισμός τον οποίο απαιτούν απ' αυτό περιορίζεται στην εξασφάλιση του αδιατάρακτού της υπαλληλικής τους διαδρομής.*

Η εκπαιδευτική ιδεολογία της ΟΙΕΛΕ αντλεί- όπως δείχθηκε- τα επιχειρήματά της και αρθρώνεται ως ανακατασκευή των *«θεωριών της αναπαραγωγής»* και της κριτικής παιδαγωγικής. Ως εκ τούτου παρακάμπτει- χωρίς να αγνοεί- την έννοια του «εκσυγχρονισμού»[212] και επιμένει, διαμέσου των βασικών εκπαιδευτικών της προτάσεων, στην ανάδειξη του ζητήματος των περιεχομένων του σχολείου, σε συγκεκριμένη κατεύθυνση στην οποία και προσδίδει συγκεκριμένο ιδεολογικό περιεχόμενο: *«νεοουμανισμός». Η κατασκευή αυτή στηρίζεται στην κριτική του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος με βάση την αρχή της εξυπηρέτησης των συμφερόντων των κοινωνικά ασθενέστερων τάξεων, αλλά και της ουτοπικής*[213] *αναζήτησης της αποκατάστασης της διασπασμένης ενότητας του σύγχρονου ανθρώπου, πολίτη και μαθητή- εκπαιδευτικού, που θεωρείται ότι προωθείται από το παρόν κοινωνικό-οικονομικό σύστημα και το σχολείο του (τεχνοκρατικό).* Έτσι, *οι βασικές εκπαιδευτικές προτάσεις της Ομοσπονδίας συνίστανται στο συνδυασμό της ακροθιγούς περιγραφής-* αφού ο ακριβής προσδιορισμός θα ακύρωνε και το πνεύμα της προσέγγισης- *του επιδιωκόμενου σχολείου («νεοουμανιστικό»)* και στον *προσδιορισμό εκείνου του τύπου οργάνωσης- διοίκησης και λειτουργίας του που θα έδινε τη δυνατότητα της συνεχούς αυτοεξέλιξης και αυτοπροσδιορισμού του διαμέσου της διαχείρισής του από τους εμπλεκόμενους σε αυτό φορείς με ταυτόχρονο περιορισμό της κρατικής κανονιστικής παρέμβασης.* Η ιδεολογική αυτή σκόπευση συνδυάζεται, βέβαια, με την ύπαρξη συγκροτημένης αντίληψης για την *εκπαιδευτική πολιτική*, που τη θέλει μια *συνεχή, ανοικτή και δημοκρατική διαδικασία συγκρότησης προτάσεων και λήψης αποφάσεων «από τα κάτω», η οποία δεσμεύει τους παράγοντες που συμμετέχουν σ' αυτήν με την ευθύνη υλοποίησής της*[214]. Δηλαδή, η εκπαιδευτική ιδεολογία της ΟΙΕΛΕ απορρίπτει την «από τα πάνω» μεταρρύθμιση, για να υποδείξει με ποιο τρόπο είναι δυνατό η ανανέωση

---

[211] Με την έννοια ότι αν αυτά τα γνωρίσματα μπορούν να καθοριστούν επακριβώς, το ίδιο μπορεί να συμβεί και για τον έλεγχο της εκπαιδευτικής ικανότητας του εκπαιδευτικού, οπότε και το κράτος δικαιούται να ελέγχει σταθερά το σώμα για να προετοιμάζει τα αυριανά στελέχη και να «αμοίβει και τιμωρεί» την έλλειψη ικανότητας. Έτσι, η άρνηση της ατομικής αξιολόγησης φαντάζει ως «συντεχνιακή» αντίσταση.

[212] Ο «εκσυγχρονισμός» δεν κατανοείται ως ουδέτερα κοινωνική διαδικασία, αλλά ως απάντηση του εκπαιδευτικού συστήματος στις ιδιαίτερα πολύπλοκες κοινωνικές συνθήκες και τις επιπτώσεις- απαιτήσεις της τεχνολογίας. Η αντιμετώπιση αυτή επιτρέπει στην ΟΙΕΛΕ να περιλάβει στα κείμενά της αναφορές στην ανάγκη ανάπτυξης οικολογικής συνείδησης στο σχολείο.

[213] Το επίθετο «ουτοπικός» χρησιμοποιείται με την έννοια ότι ενός τέτοιου είδους αναζήτηση επιτρέπει *και την κριτική του υπάρχοντος.*

[214] Πρόκειται για τη δεύτερη αντίληψη για την εκπαιδευτική πολιτική (Legrand *ο.π.*, 48).

του εκπαιδευτικού συστήματος να μετατραπεί σε συνεχή ανοικτή διαδικασία, χωρίς ημερομηνία λήξης.

Βασικά στοιχεία της εκπαιδευτικής ιδεολογίας της ΟΙΕΛΕ αποτελούν: α)η επιθυμία για απαγκίστρωση του σχολείου από το κράτος με παράλληλη διατήρηση και ένταση του δημοσίου χαρακτήρα της εκπαίδευσης διαμέσου της εμπλοκής των άμεσα σχετιζόμενων με τη λειτουργία του σχολείου[215], β)ο καθορισμός του περιεχομένου του με βάση σχετικά πάγιες και σταθερές ανθρώπινες «ανάγκες» (ανθρωπισμός) και η απομάκρυνση της γενικής εκπαίδευσης από την επαγγελματική εξειδίκευση και γ)το άνοιγμα του σχολείου στη διαφορετικότητα και τον πλουραλισμό ως εγγύηση του *ενιαίου* του χαρακτήρα του.

Τα παραπάνω επιτρέπουν στην Ομοσπονδία να προτείνει κατά τις συζητήσεις του θέματος της *«αξιολόγησης»*, ως εναλλακτική λύση στις προτάσεις του ΥΠΕΠΘ, την «υιοθέτηση» του δικού της μοντέλου οργάνωσης- διοίκησης και παράλληλα να ασκήσει σε βάθος κριτική των προθέσεων και επιδιώξεών του. Έτσι, αν και αυτή με τη σειρά της απορρίπτει την *«ατομική αξιολόγηση»*, ως διαδικασία ενσωμάτωσης και ιδεολογικής υποταγής και τέλος- και το σημαντικότερο- διαμόρφωσης των εκπαιδευτικών πρακτικών, αποδέχεται την επιλογή στελεχών, που αποτελεί αντιφατικό στοιχείο στην ιδεολογική κατασκευή της, αλλά εξυπηρετεί το κοινό μέτωπο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών εναντίον της κυβέρνησης και της επιτρέπει να επικοινωνεί με αυτές εμπλουτίζοντας τα επιχειρήματά τους με τα δικά της[216].

Η εκπαιδευτική ιδεολογία της ΟΙΕΛΕ φαίνεται να μην περιλαμβάνει, ως κατασκευή, σημαντικές αντιφάσεις. Το φαινόμενο αυτό προκύπτει ευθύγραμμα από το ουτοπικό της περιεχόμενο (με την έννοια της σχεδόν αδύνατης υιοθέτησης των αιτημάτων της) και το διαχωρισμό του λόγου αυτού από τα «επαγγελματικά-συνδικαλιστικά» αιτήματα της Ομοσπονδίας[217]. Σε αντίθετη περίπτωση, η ανάπτυξη των αιτημάτων της *«διασφάλισης- μονιμοποίησης»*, όσο και αν νομιμοποιούνταν στην προβολή του δημόσιου χαρακτήρα της εκπαιδευτικής λειτουργίας, θα διατάρασσε σημαντικά το οικοδόμημά της.

Σχετικά με την πολιτική του κράτους απέναντι στις βασικές προτάσεις των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών παρατηρούνται τα εξής: Την πρώτη υποπερίοδο (1974-81) οι σχετικά διαμορφωμένες προτάσεις (περίπτωση ΔΟΕ) απορρίπτονται συνολικά. Στη δεύτερη υποπερίοδο υιοθετούνται οι προτάσεις των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ (εκτός από το «εννιάχρονο»), ενώ παράλληλα η τελική διαμόρφωσής τους, η διαχείριση και ο έλεγχός τους παραμένει στην αποκλειστική ευχέρεια της κεντρικής εξουσίας[218]. Διατηρείται, δηλαδή, και λόγω της «φύσης» των προτάσεων αλλά και των «προσαρμογών» που αυτές υφίστανται στη φάση «υλοποίησης» από την κεντρική εξουσία, ο απόλυτα

---

[215] Η χρήση του «άμεσα» παραπέμπει στην άρνηση της ΟΙΕΛΕ να συμπεριλάβει στο μοντέλο της την αποφασιστική παρουσία της Τ.Α. και των οργάνων της στο σχολείο. Αν γινόταν αυτό το μοντέλο θα έπαιρνε τη μορφή του συστήματος οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης της Αγγλίας. Η αποφυγή της ΟΙΕΛΕ να διατυπώσει μια τέτοια πρόταση θα μπορούσε να αναζητηθεί από τη μια στην ιστορική διαμόρφωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (δυσπιστία των εκπαιδευτικών προς την αποφασιστική παρουσία της Τ.Α. στο χώρο του σχολείου) αλλά, κυρίως, στη διευρυμένη άποψη της Ομοσπονδίας για το τι συνιστά την «κοινωνία των πολιτών».

[216] Για την ΟΙΕΛΕ η επιλογή στελεχών εξυπηρετούσε επίσης την επιδίωξή της να ορίζεται ο διευθυντής του Ιδ. Σχολείου από το κράτος. Εξάλλου γίνεται αποδεκτή στα πλαίσια του σχήματος διοίκησης που είχε προτείνει.

[217] Αντίθετα στις ΟΛΜΕ- ΔΟΕ ο διαχωρισμός αυτός είναι αδύνατος.

[218] Παρακάμπτοντας εδώ το όλο θέμα της δημιουργίας του 1566/85- που λειτουργεί ουσιαστικά ως «νόμος πλαίσιο»- παρατηρούμε ότι, ακόμα και σε σχέση με το συγκεντρωτικό Γαλλικό εκ. σύστημα, στη φάση υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων που πρότειναν οι ΔΟΕ- ΟΛΜΕ απουσίασαν μεικτές επιτροπές επιστημόνων- διοικητικών- εκπαιδευτικών *σχετικά ανεξάρτητες από την πολιτική εξουσία* και ο νομικός σχεδιασμός και υλοποίηση των νέων θεσμών έγινε αποκλειστικά από τη διοίκηση. Ακόμα και η επιτροπή Φράγκου (*«αξιολόγηση»*) λειτούργησε χωρίς την παρουσία των εκπαιδευτικών και συζήτησε σχέδιο που ουσιαστικά είχε προ-διαμορφωθεί από το μηχανισμό του ΥΠΕΠΘ ή εντελώς τυχαία οι απόψεις της ταυτίστηκαν με προηγούμενο σχέδιο.

συγκεντρωτικός χαρακτήρας του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Σε συνδυασμό, μάλιστα, με τα περιεχόμενα που η κυβέρνηση δίνει στο θέμα της αξιολόγησης (άρνηση έστω και τυπικής αξιολόγησης του σχολικού συστήματος- προσπάθεια ατομικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού με σκοπό τον απόλυτο έλεγχό του), μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας του δεν είναι απλώς αποτέλεσμα της ιστορικής εξέλιξης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, αλλά προσανατολισμός ιδεολογικού χαρακτήρα των πολιτικών ηγεσιών με σκοπό την υποταγή των εκπαιδευτικών και την «ευκολότερη» διαχείρισή τους για τους σκοπούς τους. *Η επιλογή αυτή, ιδιαίτερα σε μια φάση έντονων και ταχύτατων κοινωνικο- οικονομικών αλλαγών που έχουν εισέλθει οι δυτικές κοινωνίες τα τελευταία χρόνια, μετατρέπει τις εκπαιδευτικές πολιτικές σε* τακτικές διαχείρισης εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας επιμέρους προβλημάτων που αναφύονται και λαμβάνουν μέσω της δημοσιότητας διαστάσεις είτε ανασύρει- ακριβώς για λόγους τακτικής- η ίδια στην προσπάθειά της να καθυποτάξει τις αντιδράσεις των εκπαιδευτικών ή να διασκεδάσει τις ποικίλες πολιτικές και ιδεολογικές απαιτήσεις που εγείρονται σχετικά με τη διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος. *Η κατάσταση αυτή γίνεται ορατή κυρίως μετά το 1985*[219].

Εντελώς σχηματικά για την εκπαιδευτική ιδεολογία των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ θα μπορούσαμε να παρατηρήσουμε ότι αντιστοιχεί σε ένα συγκεντρωτικό εκπαιδευτικό σύστημα και αρθρώνεται ως αντιφατική και αδιέξοδη απάντηση σε αυτό και τα αδιέξοδά του[220]*, ενώ αυτή της ΟΙΕΛΕ αναζητά τη συνολική (και ουτοπική) ανατροπή του. Η πρώτη οργανωτική τομή* δημόσιου *(ΔΟΕ- ΟΛΜΕ=ΑΔΕΔΥ)*- ιδιωτικού *(ΟΙΕΛΕ=ΓΣΕΕ) βάση της οποίας συγκροτείται το εκπαιδευτικό σ.κ. είναι παρούσα στο βαθύτερο πυρήνα της εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας. Ανάλογα, η οργανωτική τομή, που εμφανίζεται στο εσωτερικό της πρώτης: πρωτοβάθμια (ΔΟΕ)- δευτεροβάθμια (ΟΛΜΕ) σχετίζεται με ιδεολογικές διαφοροποιήσεις του κοινού τους ιδεολογικού μοντέλου, που καθορίζονται από τις επιμέρους επιδιώξεις των δύο χώρων (πάλη για τη διατήρηση- βελτίωση της θέσης εντός της υπαλληλικής πυραμίδας).*

---

[219] Το ζήτημα αυτό σχετίζεται με τη λεγόμενη *κρίση* του εκπαιδευτικού συστήματος. Αυτή όμως ως θέμα παραμένει εκτός της παρούσης εργασίας, επειδή ακριβώς οι αναφορές των Εκ Ομοσπονδιών σε αυτή είναι ελάχιστες κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Αν, δηλαδή, η ολοκλήρωση της αστικής μεταρρύθμισης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος πραγματοποιείται μέσα στη δεκαετία του '80, αρχίζει παράλληλα η *κρίση*, δηλαδή, *η ανέφικτη και ατελεύτητη προσπάθεια διαχείρισής του.*

[220] Για την αδυναμία του συγκεντρωτικού συστήματος να διαχειριστεί στοιχειωδώς τα εκπαιδευτικά προβλήματα, αλλά και «να ολοκληρώσει» στις μέρες μας την παραμικρή εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που έχει χρονικό βάθος (και όλες έχουν): Legrand L., *ο.π.*, 44.

Μέρος Πέμπτο

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία έθεσε ως κεντρικό της στόχο τη διερεύνηση της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των Ομοσπονδιών των Ελλήνων εκπαιδευτικών κατά τη χρονική περίοδο 1974-89. Το όλο εγχείρημα δεν πραγματοποιήθηκε με βάση κάποιο έτοιμο θεωρητικό σχήμα ώστε και να προκύπτει η ανάγκη επιβεβαίωσης ή ανακατασκευής του με βάση τα επιμέρους ευρήματα. Παράλληλα, όμως, για να καταστεί δυνατό να ξεπεραστεί μια εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα καταγραφή των περιεχομένων της ιδεολογίας αυτής, η έρευνα προσανατολίστηκε στην αναζήτηση της εσωτερικής τους συνοχής- με την έννοια της κριτικής ανασυγκρότησής τους-, καθώς και στη διερεύνηση των στοιχείων εκείνων που επιδρούν αποφασιστικά στο σχηματισμό και τη μετάπλασή της.

Για να διευκολυνθούν οι στόχοι αυτοί η ανάλυση προχώρησε στην προσέγγιση μιας σειράς παραμέτρων ικανών να διευκρινίσουν αποφασιστικά χαρακτηριστικά των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και καμπές της ιδεολογίας τους. Έτσι, αφού αρχικά επιχειρήθηκε μια σύντομη ιστορική αναδρομή, όπου ανιχνεύτηκαν στοιχεία του ιδεολογικού τους λόγου και της ζωής τους πριν το 1974, η ανάλυση επικεντρώθηκε στη διερεύνηση του ιδεολογικού λόγου και των όρων περάσματος από τα ΔΣ που «εκλέχθηκαν» επί δικτατορίας στα δημοκρατικά. Δείχθηκε, λοιπόν, ότι το Σεπτέμβριο του 1974 και ενώ το κράτος αποδέχεται ως νόμιμους εκπροσώπους των εκπαιδευτικών τα επί δικτατορίας «εκλεγμένα» ΔΣ, δημιουργείται ένα κίνημα βάσης του συνόλου των εκπαιδευτικών της Γ.Ε., το οποίο έχει σκοπό να ανατρέψει τα ΔΣ αυτά, να αποκαταστήσει τη δημοκρατική λειτουργία των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών και να πιέσει την ηγεσία του ΥΠΕΠΘ να προχωρήσει σε *«κάθαρση σε βάθος»* της ΓΕ από εκπαιδευτικά στελέχη που αναδείχθηκαν κατά την παραπάνω περίοδο ή συνεργάστηκαν με τη δικτατορία. Τα νέα δημοκρατικά ΔΣ που προέκυψαν ως αποτέλεσμα του κινήματος αυτού (κεντροαριστερού προσανατολισμού), ελέγχονται από πρόσωπα που συμμετείχαν σ' αυτό και παλαιότερους συνδικαλιστές στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, ενώ στην ΟΙΕΛΕ αποκλειστικά από νεοεμφανιζόμενους. Η ιδεολογική σκόπευσή τους συνίσταται στη διεκδίκηση της *«κάθαρσης»* και του *«εκδημοκρατισμού- εκσυγχρονισμού»* της εκπαίδευσης και τη βελτίωση της επαγγελματικής κατάστασης των εκπαιδευτικών που το καθένα απ' αυτά εκπροσωπεί. Η όλη διαδικασία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στη φάση αυτή επιχειρήθηκε εκ μέρους των εκπαιδευτικών να ξεπεραστούν οι επιπτώσεις της δικτατορίας στο χώρο της εκπαίδευσης και να αποκατασταθεί ένα είδος δημοκρατικής συνέχειας των συνδικαλιστικών τους οργάνων και των προσανατολισμών τους (διεκδίκηση μεταρρύθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος).

Διαπιστώθηκε ότι στην περίοδο που ακολούθησε μέχρι το 1989 εκδηλώθηκαν κάποιες φάσεις επαναπροσδιορισμού της καταστατικής λειτουργίας των Ομοσπονδιών είτε μετά από πρωτοβουλία των ίδιων των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών είτε ως συμμόρφωση προς συνδικαλιστικούς νόμους που παρήγαγε το κράτος. Αυτές είχαν ως αποτέλεσμα τη σταδιακή αλλαγή και εν μέρει επέκταση των προσδιορισμένων σκοπών δράσης και ιδεολογικής παρέμβασής τους, καθώς και τη δημοκρατικότερη λειτουργία τους. Στην περίπτωση αυτή ο χώρος που διατήρησε το σταθερότερο καταστατικό πλαίσιο μετά την πρώτη αλλαγή του ήταν αυτός της ΟΙΕΛΕ. Σε καμιά, όμως, περίπτωση οι επιμέρους αλλαγές δεν οδήγησαν στη συγκρότηση κοινού οργανωτικού σχήματος (εκπαιδευτική συνομοσπονδία), που θα εκπροσωπούσε τους εκπαιδευτικούς της Γ.Ε. συνολικά.

Η ανάλυση της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στα συνδικαλιστικά τους σχήματα έδειξε ότι είναι πολύ μεγάλη στις Ομοσπονδίες του δημοσίου, όπου φτάνει ή κατά περιπτώσεις ξεπερνά και τα διεθνή δεδομένα, ενώ στην ΟΙΕΛΕ ταυτίζεται με αυτή του

ιδιωτικού τομέα. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στα ΔΣ να ομιλούν και να πράττουν εκ μέρους του *συνόλου* των εκπαιδευτικών της βαθμίδας ή του χώρου (ΟΙΕΛΕ) που εκπροσωπούν, δηλαδή στο όνομα του *«κλάδου»*. Τούτο συμβαίνει ακόμα και στις περιπτώσεις που αυτά ελέγχονται αποκλειστικά από ένα επιμέρους ιδεολογικό- οργανωτικό χώρο (*«παράταξη»*). Η συγκρότηση δε των χώρων αυτών, οι οποίοι και προσανατολίζονται στον έλεγχο των ΔΣ και κατ' επέκταση των Ομοσπονδιών και αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα, ενώ εμφανίζεται στην ΟΙΕΛΕ αμέσως μετά τη δικτατορία, γίνεται ευκρινώς διακριτή στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ μετά το 1978-79. Έτσι, τα σχήματα αυτά συνδέουν ευθύγραμμα τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, ως θεσμούς, με τα πολιτικά κόμματα και την πολιτική, κομματική και ιδεολογική διαμάχη στην οποία αυτά επιδίδονται για τον έλεγχο των επιμέρους δημοκρατικών θεσμών. Ως μέλη των ΔΣ αναδεικνύονται στη συντριπτική πλειοψηφία άντρες, ενώ η γυναικεία παρουσία σε αυτά σχετίζεται με την αριστερή παραταξιακή ένταξη των γυναικών και είναι εντονότερη στην ΟΙΕΛΕ. Δηλαδή, αν και οι Εκ. Ομοσπονδίες εκπροσωπούν ένα χώρο εργαζομένων, όπου η γυναικεία παρουσία και πλειοψηφεί και μεγάλη ιστορία έχει, ο λόγος των θεσμών αυτών προς τρίτους στα τέλη του 20ου αιώνα διατυπώνεται σχεδόν αποκλειστικά από άνδρες.

Η εξεταζόμενη περίοδος συνδέεται με την εκδήλωση εκ μέρους των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών ενός μεγάλου αριθμού απεργιών που αιτήματά τους είναι η συνδιαμόρφωση με το ΥΠΕΠΘ περιεχομένων σχεδίων νόμων και Π.Δ., ο έλεγχος της εφαρμογής του νομικού πλαισίου και η βελτίωση της επαγγελματικής και οικονομικής κατάστασης των μελών τους στα πλαίσια της δημοσιοϋπαλληλικής ιεραρχίας. Τα αιτήματα αυτά διατυπώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύπτει σταθερά ταύτιση της βελτίωσης της κατάστασης της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού. Στην ΟΙΕΛΕ, ιδιαίτερα, το απεργιακό κύμα σχετίζεται με την προστασία των όρων εξάσκησης του εκπαιδευτικού επαγγέλματος στο χώρο της ιδιωτικής εκπαίδευσης και τη σύλληψη του Ι.Ε. ως εν δυνάμει *«δημόσιου λειτουργού»*. Σε κάθε, όμως, περίπτωση η ικανοποίηση των ποικίλων αιτημάτων τους θεωρήθηκε από τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες ως αποκλειστική αρμοδιότητα του κράτους και της ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ. Η απεργιακή αυτή ένταση, στις περιπτώσεις των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ, είναι σαφώς μεγαλύτερη κατά την περίοδο 1974-81, ενώ παρατηρείται σαφέστατη κάμψη της μεταξύ 1981-85, όταν δηλαδή οι Ομοσπονδίες αυτές ελέγχονται από *«παρατάξεις»* που πρόσκεινται στο κυβερνητικό κόμμα και γενικότερα κυριαρχεί σ' αυτές η αντίληψη ότι αυτό προτίθεται να υλοποιήσει χρόνια αιτήματά τους σχετικά με τη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος (μια μεταρρύθμιση που θεωρείται ότι σταθερά εκκρεμεί) και τη βελτίωση (οικονομική-κοινωνική) της θέσης του εκπαιδευτικού. Αντίθετα στην ΟΙΕΛΕ, όπου τέτοιες απόψεις και αντιστοιχίσεις δεν κυριαρχούν, η ένταση των απεργιακών κινητοποιήσεων παρέμεινε σταθερή σ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο.

Διαπιστώθηκε επιπλέον ότι οι μεταξύ τους *σχέσεις* οδηγούνται στη *συνεργασία* στις περιπτώσεις που: α) συγγενικές ιδεολογικά *«παρατάξεις»* ελέγχουν τα ΔΣ και β) όταν αντιτίθενται και οι τρεις στην εκπαιδευτική πολιτική του ΥΠΕΠΘ. Αντιθέσεις παρατηρούνται όταν προκύπτουν διαφορές: α)στην αντιμετώπιση εκ μέρους της κυβέρνησης επαγγελματικών τους βλέψεων (ΟΙΕΛΕ-ΔΟΕ/ΟΛΜΕ, περίπτωση *«δημοσιοποίησης»*) και β) όταν επεξεργάζονται διαφορετικές εκτιμήσεις σχετικά με το περιεχόμενο εκπαιδευτικών αλλαγών, που θεωρούν ότι συνδέονται με το γόητρο και τα συμφέροντα της βαθμίδας της οποίας τους εκπαιδευτικούς εκπροσωπούν (*«εννιάχρονη υποχρεωτική»*). Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο έλεγχος των ΔΣ από συγγενείς παρατάξεις μειώνει τις μεταξύ τους αντιθέσεις και δεν επιτρέπει να μετατραπούν αυτές σε κυρίαρχες (ΔΟΕ/ΟΛΜΕ περίπτωση σχεδιασμού δομής της *«υποχρεωτικής»* εκπαίδευσης).

Γενικότερα οι απόψεις τους για το ποια *πρέπει να είναι* τα περιεχόμενα του συνδικαλιστικού τους κινήματος, αλλά και οι συνδικαλιστικές πρακτικές τους, εδράζονται αρχικά στην αντίληψη για το *«δισυπόστατο»* της συνδικαλιστικής οργάνωσης, το οποίο βρίσκεται σε αντιστοιχία με το διπλό χαρακτήρα του εκπαιδευτικού ως επαγγελματία και επιστήμονα-εκπαιδευτικού. Η αντίληψη αυτή έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη στο

εσωτερικό των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών δύο διακριτών δικτύων. Το πρώτο ασχολείται αποκλειστικά με τη συνδικαλιστική δράση και το δεύτερο με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων επιστημονικής προσέγγισης και διαπραγμάτευσης εκπαιδευτικών προβλημάτων. Αν και τα δίκτυα αυτά αλληλοδιαπλέκονται πολλαπλώς, τούτο συμβαίνει αποκλειστικά *στο εσωτερικό* κάθε Ομοσπονδίας, ενώ η οργανωτική απομόνωσή τους παραμένει απόλυτη. Στις περιπτώσεις των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ η αντίληψη για τη στόχευση του συνδικαλιστικού τους κινήματος, παρά τις διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται, σχετίζεται πάντα με την αποκατάσταση της υπαλληλικής «θέσης» (ΟΛΜΕ) ή τη βελτίωσή της (ΔΟΕ) και την ανάδειξη των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών, ως επισήμων εκπροσώπων των εκπαιδευτικών, σε συμβούλους, συνεργάτες και συνδιαμορφωτές των εκπαιδευτικών πολιτικών του κράτους. Αντίθετα στην ΟΙΕΛΕ προσεγγίζεται η δράση του σ.κ. με όρους κοινωνικής και ταξικής πόλωσης και πάλης.

Οι διαφορετικές αυτές προσεγγίσεις του σ.κ., αλλά και οι επιμέρους διαφοροποιήσεις και ομοιότητες των «επαγγελματικών» ή «εκπαιδευτικών» τους αιτημάτων[1], ανιχνεύονται και στα γλωσσικά ιδιώματα που καλλιεργήθηκαν σε κάθε χώρο και καταγράφονται ιδιαίτερα στη συνδικαλιστική-πολιτική πρακτική του συνοπτικού λόγου που χρησιμοποιούν, δηλαδή της συμπύκνωσης ποικίλων αιτημάτων τους σε «συνθήματα», πρακτική που η μελέτη της συμβάλλει στη διακρίβωση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ιδεολογικού προφίλ κάθε χώρου.

Η ανάλυση της καθημερινής δράσης και του προσανατολισμού της δράσης αυτής των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών έδειξε ότι κατά το χρονικό διάστημα 1974-89 επικεντρώθηκαν σε μια σειρά ζητήματα τα οποία και ανέδειξαν σε κυρίαρχα ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής και κατ' επέκταση σε περιεχόμενο της σύγκρουσης ή συνεργασίας τους με το ΥΠΕΠΘ. Από τη διαπραγμάτευση των θεμάτων αυτών προέκυψε ότι τούτα είτε σχετίζονται με κεντρικές κινήσεις- επιλογές του ΥΠΕΠΘ που σκοπό είχαν την αναμόρφωση της Γ.Ε. (309/76, 1566/85, *«εθνικός διάλογος»*) είτε αναδείχθηκαν ως τέτοια *αποκλειστικά από τη μεριά* των Εκ. Ομοσπονδιών και η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ και τα ελληνικά πολιτικά κόμματα υποχρεώθηκαν με τη σειρά τους να τα αξιολογήσουν ως κυρίαρχα (ΔΟΕ: *«ανωτατοποίηση»*, ΟΙΕΛΕ: *«διασφάλιση-δημοσιοποίηση»*, ΟΛΜΕ: *«έλεγχος της πορείας της μεταρρύθμισης»*). Δηλαδή επισημάνθηκε η ικανότητα που έχουν να στρέφουν την προσοχή άλλων πολιτικών θεσμών σε δικές τους τακτικές επιλογές και κινήσεις. Στο σημείο αυτό σημειώθηκε επιπλέον ότι η πολιτική- κομματική αντίθεση των ΔΣ των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών με την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ πριν το 1981 είχε ως αποτέλεσμα τα επιμέρους και διαφορετικά θέματα που απασχόλησαν κάθε Ομοσπονδία να συντεθούν σ' αυτό που προσδιόρισαν ως *«αντιδεξιό κλίμα»*, δηλαδή στη μετατροπή της συνδικαλιστικής σε πολιτικού τύπου αντιπαράθεση με το τότε κυβερνητικό κόμμα (1974-81), ενώ η σύμπτωση του κομματικού προσανατολισμού των ΔΣ της ΔΟΕ- ΟΛΜΕ με το κόμμα που κατείχε την κυβερνητική εξουσία την περίοδο 1981-85 απέτρεψε τη μεγέθυνση των επιμέρους διαφορών τους με το ΥΠΕΠΘ. Η διερεύνηση των περιεχομένων των κεντρικών ζητημάτων εκπαιδευτικής πολιτικής υπέδειξε και τα κεντρικά χαρακτηριστικά των αντίστοιχων προτάσεών τους και σκιαγράφησε σε πρώτη φάση βασικά χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού τους λόγου. Διαφάνηκε, έτσι, ο έντονος κομματικός προσανατολισμός του, η ευκολία με την οποία εμπλέκεται στην κομματική διαμάχη και η τάση νομιμοποίησής τους διαμέσου της καταφυγής σε επιχειρήματα που αντλούνται από αντιλήψεις που υποδεικνύουν τη σπουδαιότητα του ανθρώπινου παράγοντα, δηλαδή των ίδιων των εκπαιδευτικών στις διαδικασίες εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Επισημάνθηκε, επιπλέον, ότι στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ επικράτησε η αντίληψη ότι το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να βελτιωθεί εύκολα και γρήγορα μετά από νομοθετικού χαρακτήρα κεντρικές και «εκ των άνω» επιβαλλόμενες μεταρρυθμίσεις και επισημάνθηκαν οι σχέσεις της άποψης

---

[1] Οι όροι τίθενται σε εισαγωγικά, γιατί σε πολλαπλά σημεία της εργασίας δείχθηκε ότι δεν μπορεί να υπάρξει σαφής διαχωρισμός τους στην αντίληψη των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών.

αυτής με το συγκεντρωτικό χαρακτήρα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, ενώ στην ΟΙΕΛΕ κυριάρχησε η αντίληψη ότι αποτελεί υποχρέωση του εκπαιδευτικού και του σ.κ. η εμπλοκή σε μια *συνεχή* και *ανοιχτή* εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που συλλαμβάνεται ως διαδικασία που αφορά ιδιαίτερα- πέρα από τη διαμόρφωση προτάσεων για τις αναγκαίες θεσμικές αλλαγές- την αναμόρφωση της ζωής και του τρόπου λειτουργίας της σχολικής μονάδας και των πρακτικών των εκπαιδευτικών. Παράλληλα, επιβεβαιώθηκε πως, αν και το ΥΠΕΠΘ επιζητούσε τη συναίνεση των Εκ. Ομοσπονδιών στις εκπαιδευτικές αλλαγές που προωθούσε το αντίστοιχο διάστημα, δεν επιδίωξε τη δημιουργία σταθερών θεσμών, οι οποίοι θα διευκόλυναν την επίτευξή της, αλλά η συναίνεση αυτή επιχειρήθηκε κατά καιρούς είτε μέσω του κομματικού ελέγχου των ΔΣ των Εκ. Ομοσπονδιών (1981-89)είτε δια του υπηρεσιακού ελέγχου του σ.κ. των εκπαιδευτικών γενικότερα (1975-81)[2].

Η πληρότητα της καταγραφής της εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας, τέλος, επιδιώχθηκε με τη διερεύνηση των περιεχομένων και της εξέλιξης των εκπαιδευτικών «θέσεών» τους- όπως αυτές συγκροτήθηκαν στους ποικίλους θεσμούς παραγωγής του εκπαιδευτικού τους λόγου-, οι οποίες περιγράφουν και τις θεωρούμενες από τις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες ως αναγκαίες εκπαιδευτικές αλλαγές είτε του εκπαιδευτικού συστήματος γενικότερα είτε των επιμέρους θεσμών του. Έτσι, παρακολουθήθηκε η εξέλιξη του συνόλου των αντιλήψεών τους για την εκπαίδευση, επισημάνθηκε ο πυρήνας των εκπαιδευτικών ζητημάτων που απασχολεί ιδιαίτερα κάθε μια εξ αυτών και σημειώθηκε η περιορισμένη επιρροή που ασκούν οι θεσμοί επιστημονικής διαπραγμάτευσης των εκπαιδευτικών απόψεών τους (εκπαιδευτικά συνέδρια-περιοδικά) στη διαδικασία διαφοροποίησης και εμπλουτισμού των εκπαιδευτικών «θέσεών» τους. Τα ευρήματα επέτρεψαν να διαφανούν στοιχεία του πυρήνα της εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας, που επιβεβαιώθηκαν και με τη διερεύνηση *των ιδιαίτερων εκπαιδευτικών προτάσεων* που ανάπτυξε διεξοδικά και με εμμονή κάθε χώρος κατά το εξεταζόμενο διάστημα. Ιδιαίτερα στο σημείο αυτό και σε ό,τι αφορά το σημαντικό θέμα της *«αξιολόγησης»* διαφάνηκαν τα όρια του εκπαιδευτικού λόγου κάθε Ομοσπονδίας. Έτσι, διαπιστώθηκε ότι στις ΔΟΕ-ΟΛΜΕ αναπτύχθηκε ένας λόγος που επιζητεί τη θέσπιση ενός νομικού πλαισίου εκ μέρους του κράτους που θα προστατεύει τους εκπαιδευτικούς από το ίδιο και τους μηχανισμούς του (και με την έννοια της αυθαιρεσίας τους), ενώ στην ΟΙΕΛΕ συζητήθηκαν οι όροι *«απόδοσης λόγου»* στον κοινωνικό περίγυρο για το επιτελούμενο στο σχολείο έργο, ως μέρος της γενικότερης σύλληψής της για τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις του εκπαιδευτικού συστήματος στην κατεύθυνση της *«αυτοδιαχείρισής»* του.

Τέλος, για να καταστεί δυνατή η κριτική ανασυγκρότηση της εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας επιχειρήθηκε να διαπιστωθούν οι σχέσεις της με την ιδιαίτερη αντίληψη που αναπτύσσεται σε κάθε χώρο και περιγράφει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του ως «κοινωνική ομάδα» (αυτοεικόνα), καθώς και οι ερμηνείες της Ιστορίας που επιχειρούν σε κείμενά τους- όπως διαπιστώθηκε κατά τη διάρκεια της έρευνας- με κύριο στόχο να υποδείξουν τις πολιτικές υποχρεώσεις που μια τέτοια ανάλυση υπαγορεύει στο παρόν, αλλά και οι αντιλήψεις τους για το ρόλο της Εκκλησίας και τις σχέσεις Εκκλησίας-Σχολείου.

Όσον αφορά το πρώτο ζήτημα επισημάνθηκε η σταθερή *αντίφαση* που παράγεται ως αποτέλεσμα της *ιδεατής αυτοεικόνας* που προβάλλουν από τη μια και της αυτοαντίληψης για την πραγματικότητα του επαγγέλματός τους από την άλλη. Η εικόνα αυτή είναι έντονα κανονιστική, συγκροτείται σε σχέση με το κράτος και τη δημόσια εξισωτική λειτουργία του σχολείου, έχει έντονα συγκεντρωτικό χαρακτήρα (αποκλείει διαφοροποιήσεις) και παράγεται κυρίως σε διάλογο με την ιδεολογική, πολιτική και κοινωνική εμπλοκή του εκπαιδευτικού (ΔΟΕ- ΟΛΜΕ) και λιγότερο σε σχέση με την παιδαγωγική του λειτουργία (αυτό συμβαίνει στην ΟΙΕΛΕ), ενώ, τέλος, προσδίδει

[2] Η χρονολογική διάκριση είναι αρκετά σχηματική, γιατί οι δύο μορφές ελέγχου συχνά συνυπάρχουν.

αμυντικά χαρακτηριστικά στο λόγο τους σε σχέση με τις κοινωνικές αλλαγές που πραγματοποιούνται και αφορούν το εκπαιδευτικό επάγγελμα (ΔΟΕ-ΟΛΜΕ). Ιδιαίτερα και σε σχέση με πυρηνικά στοιχεία της εκπαιδευτικής τους ιδεολογίας η περιγραφή του εθνικού- κοινωνικού ρόλου του εκπαιδευτικού στις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες του δημοσίου είναι έντονη. Έτσι, στη ΔΟΕ ο δάσκαλος παρουσιάζεται ως ο κρατικός εκείνος λειτουργός που προσωποποιεί την κρατική παρουσία στο σύνολο της επικράτειας και έρχεται σε επαφή με το σύνολο των κοινωνικών στρωμάτων και στην ΟΛΜΕ ο καθηγητής ως το πρόσωπο που συμβάλλει στην παραγωγή της αυριανής εθνικής «ελίτ». Αντίθετα στην ΟΙΕΛΕ ο ιδιωτικός εκπαιδευτικός προβάλλεται ως ο φορέας- υπερασπιστής του χαρακτήρα της εκπαίδευσης ως δημόσια-εξισωτική λειτουργία στο χώρο του ιδιωτικού σχολείου- που την ακυρώνει ως τέτοιο-, εικόνα η *οποία* από τη μια εκφράζει την πεμπτουσία των επιμέρους αιτημάτων της Ομοσπονδίας και από την άλλη ταυτίζεται με την εμβληματικού τύπου ιδεολογική αναφορά του χώρου, που διεκδικεί την *«κατάργηση της Ιδ. Εκπαίδευσης»*, δηλαδή και την κατάργηση του προσδιορισμού του εκπαιδευτικού *ως «ιδιωτικού εκπαιδευτικού»*.

Σε σχέση με το λόγο τους περί Ιστορίας διαπιστώθηκε η σταθερή ενασχόληση και οργάνωση του ιστορικού χρόνου στις ΔΟΕ- ΟΛΜΕ με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύπτει μια ιδεολογική ερμηνεία της νεώτερης *εθνικής ιστορίας* ικανή να προσδιορίσει τα πολιτικά καθήκοντα στο *εθνικό παρόν και μέλλον*, σε αντίθεση με την ενασχόληση της ΟΙΕΛΕ με γεγονότα που υποδεικνύουν το «χαρακτήρα» του παγκόσμιου εργατικού κινήματος και της κοινωνικής πάλης που αυτό πραγματοποιεί και τον καθορισμό ανάλογων καθηκόντων. Έτσι, ο ιδεολογικός λόγος των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ επικεντρώνεται στο *εθνικό περιβάλλον*, ενώ της ΟΙΕΛΕ στο *διεθνές*, λόγοι που έχουν κοινό σημείο την αδιαφορία για το *ευρωπαϊκό παρόν της χώρας*. Κύριο χαρακτηριστικό του λόγου της πρώτης ομάδας είναι ο συνεχής επαναπροσδιορισμός της έννοιας της «συνέχειας» του ελληνικού έθνους και της δεύτερης η ενασχόληση με στοιχεία της ανθρώπινης «φύσης», από όπου προκύπτει και η «σταθερή» ανθρώπινη τάση για κοινωνική πάλη, χαρακτηριστικά που εντοπίζονται ως συστατικά στοιχεία του ιδεολογικού τους λόγου. Διαφορά επίσης μεταξύ ΔΟΕ-ΟΛΜΕ και ΟΙΕΛΕ ανιχνεύτηκε και στο λόγο περί Εκκλησίας, όπου στις πρώτες επιχειρείται σταθερά η υποταγή της ιδεολογικής της λειτουργίας στα πολιτικά και εθνικά προτάγματα του παρόντος, μέσω του επαναπροσδιορισμού της ιδεολογικής δράσης της ηγεσίας της, χωρίς να αμφισβητηθεί ποτέ ο ιδεολογικός της ρόλος στη διαμόρφωση της σχολικής πραγματικότητας, ενώ στην ΟΙΕΛΕ, όπου το θέμα επισήμως σχεδόν «αγνοείται», κατατίθενται εκτός των θεσμών παραγωγής επισήμων «θέσεων», αναλύσεις του ιδεολογικού της ρόλου και η άποψη για την απομάκρυνση του σχολείου από την επιρροή της.

Τα επιμέρους ευρήματα που παρουσιάστηκαν επί τροχάδην, οδηγούν στη διαπλοκή τους σε κάποιες αφαιρετικού χαρακτήρα ερμηνευτικές παρατηρήσεις: Α) Παρατηρείται μια τομή μεταξύ της ιδεολογίας των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ από τη μια και αυτής της ΟΙΕΛΕ από την άλλη. Β) Στο εσωτερικό του ζεύγους ΔΟΕ- ΟΛΜΕ παρατηρείται μια επιμέρους διαφοροποίηση που επικαθορίζεται από το γεγονός ότι κάθε μια απ' αυτές εκπροσωπεί συνολικά τα συμφέροντα εκπαιδευτικών διαφορετικής εκπαιδευτικής βαθμίδας, με την οποία και ταυτίζεται επακριβώς. Γενικότερα, οι ιδεολογικές διαφοροποιήσεις αντιστοιχούν στις οργανωτικές τομές που επιβάλλει ο συγκεκριμένος τρόπος συνδικαλιστικής οργάνωσης των εκπαιδευτικών (διάκριση δημόσιοι- ιδιωτικοί και διάκριση δημοσίων εκπαιδευτικών ανά βαθμίδα). Δηλαδή, η οργανωτική διάρθρωση του συνδικαλιστικού τους κινήματος- που αντιστοιχεί στον υπαλληλικό τρόπο ένταξής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα- επιδρά σημαντικά στη διαφοροποίηση του εκπαιδευτικού ιδεολογικού τους λόγου.

Έτσι, η διαπλοκή των παραπάνω επιτρέπει να παρατηρήσουμε ότι στις ΔΟΕ και ΟΛΜΕ κυριαρχεί βαθμιαία και ιδιαίτερα μετά τις αρχές του 1980 ένα ***αμάλγαμα λαϊκιστικού- δημοκρατικού εκπαιδευτικού λόγου με τις υπαλληλικές***

επιδιώξεις των εκπαιδευτικών κάθε βαθμίδας. Στο ζεύγος αυτό τα περιεχόμενα που αναφέρονται στο πρώτο σκέλος δρουν σταθερά νομιμοποιητικά ως προς τις επιδιώξεις του δεύτερου. Ο λόγος αυτός ενδιαφέρεται να υποδείξει τους τρόπους με τους οποίους *η εκπαίδευση μετά από κρατικές ρυθμίσεις θα υπερασπιστεί σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο την αυτοδύναμη ανάπτυξη της χώρας, προς όφελος του συνόλου των ελλήνων και ιδιαίτερα των λιγότερο ευνοημένων, καθώς και τα συμφέροντα των εργαζομένων σε αυτή.* Ο λαϊκιστικός χαρακτήρας του έγκειται κυρίως στο ότι *η επιδίωξη αυτή επιχειρείται διαμέσου της γλωσσικής επαναδιατύπωσης κυρίαρχων εκπαιδευτικών ιδεολογημάτων, όπου το Υποκείμενο «Λαός»* (ως σύντηξη των εννοιών: *«έθνος», «κοινωνία», «κοινωνικές ομάδες»*) *αποτελεί τη μόνη πηγή νομιμοποίησης ενός συνόλου αντικρουόμενων, πολλές φορές, μεταξύ τους αιτημάτων και παράλληλα το κυρίαρχο στοιχείο του νέου γλωσσικού ιδιώματος στο οποίο διατυπώνεται η εκπαιδευτική αυτή ιδεολογία.* Σε σχέση με τη συγκεκριμένη ιστορική πραγματικότητα σημαντικό στοιχείο του λόγου αυτού είναι ότι *αδιαφορεί για το γεγονός της προετοιμασίας και ένταξης της χώρας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο (ΕΟΚ)* και τις πιθανές συνέπειές του σε κοινωνικό, πολιτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Η αδιαφορία αυτή αποτελεί μορφή *λογοκρισίας της άρνησής τους*, που εκδηλώνεται όχι τόσο ως *ανοιχτή και δεδηλωμένη αντίθεση με αυτή τη διαδικασία, αλλά ως έκφραση προτίμησης ενός άλλου δρόμου, που δεν περιγράφεται ποτέ ακριβώς* (απλή αναφορά στην *«αυτοδύναμη ανάπτυξη»*). Δηλαδή, ουσιαστικά αποτελεί μεταφορά *της κυρίαρχης αντίληψης που επικράτησε στην ελληνική κοινωνία για την πορεία του ελληνικού κράτους στο χώρο των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών στη δεκαετία του '80.*

Η διαφοροποίηση-μετεξέλιξη του αμαλγάματος εκπαιδευτικού λόγου που περιγράφηκε, κατά τη χρονική περίοδο των δεκαπέντε ετών που εξετάστηκαν (1974-89), προκύπτει ως αποτέλεσμα της κυριαρχίας, κατά περιόδους, του πρώτου ή του δεύτερου από τους επιμέρους λόγους που το συνθέτουν. Έτσι, ενώ μετά την πτώση της δικτατορίας και μέχρι το 1979 περίπου ο εκπαιδευτικός ιδεολογικός λόγος των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ παρουσιάζεται κυρίως ως οργάνωση των επιμέρους υπαλληλικών επιδιώξεών τους, σε δεύτερη φάση (1980-86) κυριαρχείται από τις λαϊκιστικο-δημοκρατικά αναφορές και αναζητήσεις, ενώ στην τρίτη η ένταση μετατοπίζεται και πάλι προς τις υπαλληλικές επιδιώξεις, οι οποίες πλέον όχι μόνο νομιμοποιούνται ευθύγραμμα διαμέσου των λαϊκιστικο-δημοκρατικών συνθημάτων, αλλά αποτελούν αναπόσπαστο μέρος τους.

Ο εκπαιδευτικός ιδεολογικός αυτός λόγος αφομοίωσε κυρίως τρεις ομάδες σημαντικών και παλαιότερων εκπαιδευτικών ιδεολογημάτων για να υποστηρίξει και να νομιμοποιήσει τα ποικίλα αιτήματα που πρόβαλε και τις συγκεκριμένες εκπαιδευτικές πολιτικές που αποδεχόταν ή υποδείκνυε. Οι ομάδες αυτές αποδίδουν και περιεχόμενο στις έννοιες του *«εκδημοκρατισμού»* και *«εκσυγχρονισμού»*, αφού αυτές αποκτούν νόημα σε σχέση με επιχειρήματα που αντλούνται από το συνδυασμό των ιδεολογημάτων αυτών. Γενικότερα και όταν δε συγχέονται ή ταυτίζονται, ο εκδημοκρατισμός κατανοείται ως μείωση της έντασης των μηχανισμών γραφειοκρατικού- συγκεντρωτικού ελέγχου του εκπαιδευτικού συστήματος και παροχής ομοιόμορφης εκπαίδευσης στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού της χώρας, ως απαραίτητος όρος κοινωνικής ισότητας απέναντι στο σχολικό μηχανισμό. Ο εκσυγχρονισμός ως αποκατάσταση των ελλείψεων υλικοτεχνικής υποδομής του εκπαιδευτικού συστήματος και σχετικής ανανέωσης των σχολικών προγραμμάτων, βιβλίων- εντός της κλασικής αρχής ενιαίο Α.Π. ένα ενιαίο σχολικό εγχειρίδιο- με παράλληλη φροντίδα για την «ορθότερη» επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις σχολικές μεθόδους διδασκαλίας. Ιδιαίτερα προωθημένο στοιχείο εκσυγχρονισμού, στην περίπτωση της ΔΟΕ, σημειώνεται η επιμονή στην αλλαγή του τρόπου εκπαίδευσης των δασκάλων.

Η πρώτη ομάδα των επανεπεξεργασμένων ιδεολογημάτων που χρησιμοποιούνται συνίσταται στην επαναδιατύπωση ενός συνόλου επιχειρημάτων που αντλούνται από τις θεωρίες «του ανθρώπινου κεφαλαίου» που επανερμηνεύεται με βάση τις πολιτικές ανάγκες ιδεολογικών ομάδων με αριστερό προσανατολισμό και επαναδιατυπώνεται σε ανάλογο λεξιλόγιο. Έτσι, *η εκπαίδευση αποτελεί εθνική επένδυση ικανή να ενδυναμώσει*

την αντίσταση του ελληνικού έθνους και να ανατρέγει τον πολιτιστικό του έλεγχο και τον οικονομικό του αποκλεισμό. Οι εκπαιδευτικοί- φορείς δημοκρατικής ιδεολογίας- αποτελούν το φορέα υλοποίησης κάθε μεταρρύθμισης σ' αυτήν την κατεύθυνση και δρουν σταθερά και συνολικά υπέρ αυτού του εγχειρήματος. Ό,τι παρέχεται σε μεγαλύτερη ποσότητα στην εκπαίδευση, στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές (υποδομή, έτη υποχρεωτικής εκπαίδευσης, μόρφωση, οικονομικές απολαβές) συντελεί ευθύγραμμα στη βελτίωση των όρων πραγμάτωσης του εκδημοκρατισμού και του εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης, άρα και στην επίτευξη της προόδου της κοινωνίας- έθνους. Αυτό το είδος της εκπαίδευσης (δημοκρατική-σύγχρονη) βελτιώνει την κοινωνική θέση των υποκειμένων (εκπαιδευτικών- μαθητών) και υποβοηθά στην αποκατάσταση μορφών κοινωνικής αδικίας (εκπαιδευτικές ανισότητες).

Η ειδική επεξεργασία των ιδεολογημάτων αυτών στη ΔΟΕ προσαρμόστηκε στις επιδιώξεις της με αποτέλεσμα να ενταθεί η διεκδίκηση της μορφωτικής-οικονομικής εξίσωσης δασκάλων-καθηγητών και η διεκδίκηση της αύξησης των ετών φοίτησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, με παράλληλη αναγνώρισή της ως αυτόνομη εκπαιδευτική βαθμίδα ελεγχόμενη ουσιαστικά από το δημοτικό σχολείο και τους εκπαιδευτικούς του. Στην ΟΛΜΕ, αντίστοιχα, σήμανε την επίμονη διεκδίκηση ενός μίνιμουμ εκπαιδευτικών στάνταρτ, που εκτιμήθηκε ότι δεν παρέχονταν απ' την πλευρά του κράτους και κρίθηκαν απαραίτητα για την πραγματοποίηση οποιασδήποτε μορφής *«εκσυγχρονισμού»* και *«εκδημοκρατισμού»* της. Το πλαίσιο αυτό θεωρήθηκε απαραίτητο για την ολοκλήρωση του έργου των καθηγητών, που συλλαμβάνεται ως καθαρά «επιστημονικό» και αποκαθαρμένο από «υπαλληλικά» στοιχεία. Και οι δύο αυτές επεξεργασίες ταυτίζουν *«το καλό της εκπαίδευσης»* με το *«καλό των εκπαιδευτικών»*, που σε κάθε χώρο σήμαινε αντίστοιχα και πρωταρχικά αυτό των δασκάλων ή των καθηγητών.

Η δεύτερη ομάδα ιδεολογημάτων σχετίζεται με την προώθηση της έννοιας της *«συμμετοχής»* των εκπαιδευτικών στη διοίκηση του σχολείου και τη μείωση του αυταρχικού διοικητικού ελέγχου επ' αυτών, ως μεθόδων που υποβοηθούν *το άνοιγμα του σχολείου στη ζωή- κοινωνία και αποκαθιστούν τη διαταραγμένη στο παρελθόν σχέση διοίκησης-εκπαιδευτικών, σχέση που ιστορικά προϋπήρξε λόγω της πολιτικής, ιδεολογικής και διοικητικής αυταρχικότητας του νεοελληνικού κράτους και χαρακτηριστικά της οποίας, κατά περιπτώσεις, επανεμφανίζονται.* Η ομάδα αυτή στην ΟΛΜΕ απέκτησε τη μορφή επεξεργασίας και πρότασης ενός νέου διοικητικού-οργανωτικού της εκπαίδευσης σχήματος, ενώ στη ΔΟΕ στην επεξεργασία του θεσμού του Σχολικού Συμβούλου, ο οποίος προτάθηκε ως μέσο μείωσης της *διοικητικής αυταρχικότητας και παράλληλα ως θεσμός-κλειδί προώθησης του «νέου» σχολείου, κεντρικό χαρακτηριστικό του οποίου ονοματίστηκε η δημοκρατική διαπαιδαγώγηση των μελλοντικών πολιτών.* Και στους δύο χώρους οι πολλαπλές εκφάνσεις της *«συμμετοχής»* των εκπαιδευτικών θεωρήθηκαν εγγύηση της πορείας *«εκσυγχρονισμού»* και *«εκδημοκρατισμού»* της εκπαίδευσης και διαμέσου αυτής της ελληνικής κοινωνίας. Η *«συμμετοχή»* αφορούσε επομένως και την πολιτική χειραφέτηση των εκπαιδευτικών, με την έννοια της διευκόλυνσης της συμμετοχής τους στο σύνολο των πολιτικών διαδικασιών (δικαίωμα του εκλέγεσθαι).

Η τρίτη ομάδα συγκροτείται γύρω από την αποδοχή της έννοιας της *«αξιοκρατίας»*. Έτσι, από τη μια επιζητείται η οργάνωση της εκπαιδευτικής γραφειοκρατίας (ανάδειξη στελεχών) μέσω «αξιοκρατικά» καθορισμένων «ιδιοτήτων» τους- που εδράζονται, αποκλειστικά πλέον, στην επιστημονική και παιδαγωγική τους αρμοδιότητα- και από την άλλη γίνεται αποδεκτό ότι ένα *«ορθά οργανωμένο»* εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να προσανατολίσει σχετικά δίκαια το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού με βάση τις «κλίσεις» και ικανότητές του, υπό τον όρο ότι οι συνθήκες παροχής του είναι ικανές να τις αναδείξουν. Έτσι, ο λόγος περί *εκπαιδευτικής ανισότητας περιορίζεται, παρά τις επιμέρους παρατηρήσεις, προτάσεις και γλωσσικούς*

κώδικες νομιμοποίησής του, στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων ίσης και κοινής αφετηρίας για «όλους» και όχι στον έλεγχο των αποτελεσμάτων[3].

Η μορφή που λαμβάνει ο εκπαιδευτικός λόγος των ΔΟΕ-ΟΛΜΕ την εξεταζόμενη περίοδο σχετίζεται περισσότερο με τη διατύπωση «βασικών αρχών» εκπαιδευτικής πολιτικής παρά την περιγραφή σε βάθος εναλλακτικών λύσεων και την κριτική ανάλυση των εφαρμοζόμενων μέτρων. Εξαίρεση αποτελούν οι επιμέρους *εκπαιδευτικές προτάσεις* που ανέπτυξαν. Η τάση αυτή είναι εντονότερη την περίοδο 1981-85, όπου και επικρατεί ένα είδος *«εκπαιδευτικού λαϊκισμού»*, που συνίσταται στην απόλυτη υποταγή του εκπαιδευτικού λόγου των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ στις επιλογές του ΥΠΕΠΘ, οι οποίες και θεωρείται ότι *«υλοποιούν»* προηγούμενες συλλήψεις τους.

Στην ΟΙΕΛΕ η επικράτηση από την αρχή της εξεταζόμενης περιόδου μιας εκπαιδευτικής ιδεολογίας που αντλεί και εμπνέεται από τις *«θεωρίες της αναπαραγωγής»* επιτρέπει την κριτικότερη αντιμετώπιση των εφαρμοζόμενων εκπαιδευτικών πολιτικών και τη σταδιακή περιγραφή μιας εναλλακτικής εκπαιδευτικής πρότασης, δηλαδή μιας *εκπαιδευτικής ουτοπίας που προκύπτει ως* ***μια ιδεολογική αλλά έντονα κριτική αντιμετώπιση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος σε εθνικό και διεθνές επίπεδο*** *και έχει πεδίο αναφοράς και άντλησης επιχειρημάτων τις παραπάνω θεωρίες.* Χαρακτηριστικό της ιδεολογίας αυτής είναι ότι η επερώτηση περί *«εκσυγχρονισμού- εκδημοκρατισμού»* του συστήματος- χωρίς να απουσιάζει- υποχωρεί υπέρ της επερώτησης για το *«αριστερό ανθρωπιστικό» περιεχόμενό του*, μέσω της περιγραφής του οποίου η εκπαιδευτική λειτουργία και πρακτική κατανοούνται ως δραστηριότητες που μπορούν να συμβάλουν στην ανατροπή του κυρίαρχου ιδεολογικο-οικονομικού μοντέλου. Η έννοια της *«συμμετοχής»* στους υπάρχοντες μηχανισμούς ή στην ανασυγκροτημένη μορφή τους αντικαθίσταται έτσι με τις προσπάθειες περιγραφής της *«αυτοδιαχείρισης»* του σχολείου, υπέρ των συμφερόντων των πολιτών και των ιδεολογικών τους επιδιώξεων, πρόταση όπου εντάσσονται οι ειδικότερες απόγεις της Ομοσπονδίας για επιμέρους αλλαγές των εκπαιδευτικών θεσμών.

Η πρόταση της ΟΙΕΛΕ παρακάμπτει με τη σειρά της *την επερώτηση για το πώς το μοντέλο αυτό μπορεί να εφαρμοστεί πρακτικά, άμεσα και συνολικά και υποδεικνύει πρακτικές διαφοροποίησης της καθημερινής εκπαιδευτικής πρακτικής που μπορούν σταδιακά να συμβάλουν στη διαμόρφωσή του.* Εδώ, η απουσία αναφορών στο ευρωπαϊκό πλαίσιο- όπου εντάσσεται σταδιακά η ελληνική κοινωνία- πραγματοποιείται διαμέσου της ανάπτυξης της κριτικής του κυρίαρχου σε διεθνές επίπεδο οικονομικο-ιδεολογικού μοντέλου, στο οποίο και αντιτίθεται ο χώρος.

Αν και το μοντέλο που επεξεργάστηκε η ΟΙΕΛΕ διατηρεί τη συνοχή του ως *ουτοπία* και απεμπλέκεται έτσι από την ασφυκτική σχέση του με τις επιμέρους επαγγελματικές επιδιώξεις των ιδιωτικών εκπαιδευτικών (περίπτωση ΔΟΕ-ΟΛΜΕ), εμπεριέχει δύο σημαντικά θετικά στοιχεία: την αναφορά στη *διαμόρφωση των εκπαιδευτικών πρακτικών των εκπαιδευτικών μέσα στην τάξη και την αναβάθμιση της σχολικής μονάδας σε πυρήνα παραγωγής μικροεκπαιδευτικών πολιτικών*, γεγονότα που η εκ. ιδεολογία των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ αγνοεί υποκαθιστώντας τα με την πίστη ότι οι *κεντρικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις είναι ικανές να προκαλέσουν παρόμοιες αλλαγές.* Έτσι, η πρόταση που προκύπτει στην ΟΙΕΛΕ σχετικά με την αντιμετώπιση των *εκπαιδευτικών ανισοτήτων, δεν περιορίζεται στις «προϋποθέσεις» αλλά μετακινείται και στην εξέταση των ιδιαίτερων κοινωνικο- ιδεολογικών σχέσεων εκπαιδευτικού, μαθητή- εκπαιδευτικού πλαισίου και εκπαιδευτικών περιεχομένων.* Παράλληλα, αποτελεί ένα μοντέλο που επιβάλλει τη συνεχή επερώτηση για τη θέση και *ιδεολογική λειτουργία του εκπαιδευτικού στο σχολικό σύστημα και αποσαθρώνει την αντίληψη ότι η εκπαιδευτική πολιτική και οι*

---

[3] Παρά τις επιμέρους θετικές προτάσεις που ανέπτυξαν οι Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες, το κράτος περιορίστηκε την αντίστοιχη περίοδο σε ελάχιστες νομοθετικές ρυθμίσεις (ότι θεωρούνται ως *ποσοτικά* μέτρα αποκατάστασης των εκ. ανισοτήτων, όπως τις ορίζει ο Reboul). Μάλιστα οι ελάχιστες ρυθμίσεις δεν ακολουθήθηκαν και από τον *έλεγχο* της εφαρμογής τους (π.χ. εγκατάλειψη υποχρεωτικής).

ποικίλες μεταρρυθμίσεις του εκπαιδευτικού συστήματος συντελούνται αποκλειστικά μέσω της «από τα πάνω» παρέμβασης στο σύστημα.

Γενικότερα και στις τρεις Εκπαιδευτικές Ομοσπονδίες και παρά την *ιδεολογική προσέγγιση* του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, την περίοδο αυτή αναπτύσσεται πλούσια προβληματική που σχετίζεται με εναλλακτικές θεσμικές λύσεις, καθώς και την απαίτηση να προχωρήσει ο *«εκσυγχρονισμός» και ο «εκδημοκρατισμός»* του (ιδιαίτερος προσανατολισμός ΟΛΜΕ- ΔΟΕ) και να αποκατασταθεί μιας άλλης μορφής *«ανθρωπιστική» διάσταση* των περιεχομένων του (ΟΙΕΛΕ, αριστερός νεοουμανισμός). Κάθε μορφή, όμως, που δίνεται σε αυτές τις έννοιες χειρίζεται τη θεσμική σχέση εκκλησίας- εκπαιδευτικού συστήματος έτσι ώστε να μη θεωρείται σε καμιά περίπτωση ότι ο *«εκδημοκρατισμός- εκσυγχρονισμός-* (αριστερό)*ανθρωπιστικό του περιεχόμενο»* επιβάλλουν και την αυτόματη καταστροφή της, παρά τη γενικότερη αποδοχή των πολιτικών προταγμάτων που σχετίζονται με το διαχωρισμό εκκλησίας-κράτους και στις τρεις Ομοσπονδίες. Είναι εντυπωσιακό, ότι ακόμα και στο χώρο της ΟΙΕΛΕ, παρά το χαρακτήρα της εκ. ιδεολογίας που εδώ κυριαρχεί, η κριτική αυτής της σχέσης δεν προβάλλεται στα επίσημα κείμενα- «θέσεις» της Ομοσπονδίας.

Συνοπτικά και σχηματικά θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι στο χώρο των ΔΟΕ- ΟΛΜΕ αναπτύσσεται μια *εκπαιδευτική ιδεολογία που υποτάσσεται αλλά παράλληλα συμμετέχει στην κατασκευή του κυρίαρχου ιδεολογικού λόγου της εποχής για το σχολείο (εκσυγχρονισμός- εκδημοκρατισμός του), ενώ στην ΟΙΕΛΕ μια εκπαιδευτική ιδεολογία που αντιστρατεύεται την κυρίαρχη, καταφεύγει στην ουτοπική περιγραφή (αριστερός ανθρωπισμός) ενός άλλου συστήματος και ωθεί τον εκπαιδευτικό να θέτει ερωτήσεις σχετικά με τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος και τις εκπαιδευτικές πρακτικές του αλλά αδυνατεί να συγκρουστεί ανοιχτά με ένα από τα συστατικά της στοιχεία (σχέση εκκλησίας- σχολείου).*

Τέλος, με βάση τα ευρήματα της παρούσας εργασίας και σε σχέση πάντα με το ιστορικό πλαίσιο παραγωγής της διαφαίνεται ότι η δημιουργία ενός μοντέλου κατανόησης της εκπαιδευτικής ιδεολογίας των συνδικαλιστικών σχημάτων των εκπαιδευτικών είναι δυνατό να παραχθεί ως αποτέλεσμα της διερεύνησης και παρακολούθησης των διαπλοκών τεσσάρων πεδίων έκφρασής της. Πρόκειται για το λόγο τους περί του *ποιοι είναι* ως κοινωνική ομάδα, τον τρόπο συγκρότησης και τα περιεχόμενα- πρακτικές της συνδικαλιστικής τους δράσης, την ερμηνεία των γενικότερων πολιτικών προταγμάτων της συγκεκριμένης ιστορικής συγκυρίας που επιχειρούν και, τέλος, το περιεχόμενο που αποδίδουν στα μεγάλα αιτήματα που απευθύνονται σε διεθνές επίπεδο προς το εκπαιδευτικό σύστημα (εκδημοκρατισμός, εκσυγχρονισμός, ανθρωπισμός) σε συνδυασμό με τις απόγεις τους για κάθε επιμέρους αλλαγή των εθνικών εκπαιδευτικών δεσμών. Το μοντέλο αυτό προέκυψε ως αποτέλεσμα της όλης ερευνητικής διαδικασίας και επαφής με το συγκεκριμένο ερευνητικό υλικό.

Πηγές

I. Αρχεία

ΔΟΕ

1. «Διδασκαλικό Βήμα», συνδικαλιστική εφημερίδα.
2. «Επιστημονικό Βήμα του Διδασκάλου», περιοδικό.
3. Εκπαιδευτικά Συνέδρια: α)1ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΔΟΕ, «Δημοκρατική παιδεία», πρακτικά, 1984, β) 2ο Πανελλήνιο Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΔΟΕ, «Ενιαία εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση», πρακτικά, 1989.
5. Καταστατικά ΔΟΕ: 1970, 1980, 1983, 1987.
6. Ημερίδες: α) «Οι Π.Α. και η μόρφωση των δασκάλων», φωτοτυπημένα πρακτικά, ΔΟΕ 1978, β) «Α' Επιστημονικό Συνέδριο για τις Π.Α.», πρακτικά, ΔΟΕ 1980,γ) «Προβλήματα Σχολικών Συμβούλων. Προτάσεις για την αντιμετώπισή τους», πρακτικά ημερίδας, ΔΟΕ 1987.

ΟΛΜΕ

1. «Δελτίο» και «Πληροφοριακό Δελτίο», συνδικαλιστικές εφημερίδες.
2. «Λόγος και πράξη», περιοδικό.
3. Εκπαιδευτικά Συνέδρια: α) Α' Εκπαιδευτικό Συνέδριο Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης, πρακτικά, 1982, β) Β' Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΟΛΜΕ, «Αξιολόγηση μαθητή», πρακτικά 1984, γ) Γ' Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΟΛΜΕ, «Σχέσεις Καθηγητών- Γονέων- Μαθητών», πρακτικά, 1986, δ) Δ' Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΟΛΜΕ, «Ενιαιοποίηση Τεχνικής-Επαγγελματικής και Γενικής Εκπαίδευσης», πρακτικά, 1986, ε) Ε' Εκπαιδευτικό Συνέδριο ΟΛΜΕ «Βασική κατάρτιση Επιμόρφωση, Μετεκπαίδευση των καθηγητών», πρακτικά, 1988.
4. Οργανωτικό Συνέδριο ΟΛΜΕ, πρακτικά 1979.
5. Καταστατικά ΟΛΜΕ: 1971, 1978, 1982, 1987.
6. Ημερίδες: «Συζητήσεις για την Εκπαίδευση», ΟΛΜΕ, Αθήνα 1988

ΟΙΕΛΕ

1. «Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός», συνδικαλιστική εφημερίδα.
2. «Αργώ», περιοδικό.
3. Α' Συνέδριο Παιδείας ΟΙΕΛΕ, «Προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης», Τεκμήριο 1980[2].
4. Καταστατικά ΟΙΕΛΕ: 1966, 1977, 1983, 1985.

II. Λοιπές πηγές

Α. Πρακτικά Γενικών Συνελεύσεων και Συνεδρίων ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ (1974-89)
Β. Εφημερίδες εκπαιδευτικών συνδικαλιστικών παρατάξεων (1974-89):
1. ΔΟΕ: α) «Εκπαιδευτική Αλλαγή», β) «Προοδευτική Παιδεία» γ) «Διδασκαλικός Αγώνας», δ) «Σοσιαλιστική Παιδεία», ε) «Διδασκαλική Πορεία» και «Δελτίο ΔΗΚΙΔΝΕ», στ) «Εκπαιδευτική Φωνή».
2. ΟΛΜΕ: α) «Εκπαιδευτικοί Προβληματισμοί», β) «Ο Καθηγητής», γ) «Ο αγώνας των Καθηγητών», δ) «Πανεκπαιδευτική», ε) φυλλάδια της ΔΑΚΕ- Κ και ΠΑΣΚ.
3 ΟΙΕΛΕ: α) φυλλάδια «Ανανεωτικής».
Γ. Πολιτικά και εκπαιδευτικά περιοδικά (1974-89): «Ο Πολίτης», « Ο Δεκαπενθήμερος Πολίτης», «Σύγχρονα θέματα», «Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών», «Επιστημονική Σκέψη», «Αντί», «Κομμουνιστική Επιθεώρηση», «Κομμουνιστική Θεωρία και Πολιτική», «Πολιτικά Θέματα», «Θέσεις», «Σύγχρονη Εκπαίδευση», «Τα Εκπαιδευτικά», «Νέα Παιδεία», «Νεοελληνική Παιδεία», «Εκπαιδευτική Νομοθεσία».
Δ. Ημερήσιος και περιοδικός τύπος:

1. «Εξόρμηση», το σύνολο των φύλλων που εκδόθηκαν μεταξύ 1974-89.
2. Οι εφημερίδες *«Το Βήμα»*, *«Καθημερινή»*, *«Εστία»*, *«Αυγή»*, *«Ριζοσπάστης»* και *«Ελευθεροτυπία»* σε σχέση με συγκεκριμένες φάσεις που παρουσίαζαν υψηλό εκπαιδευτικό ενδιαφέρον κατά την περίοδο 1974-89.
3. Τα αρχείο αποδελτιωμένων άρθρων ημερήσιου και περιοδικού τύπου της ΟΛΜΕ.
4. Είκοσι μία συνεντεύξεις συνδικαλιστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Αβδάλη Α, «Διαπιστώσεις και προσδοκίες από την 57η ΓΣ των δασκάλων-νηπιαγωγών», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 12, Καλοκαίρι 1988, 3- 4.

Αβδάλη Α., «Βασικά προβλήματα της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 7, Μάης- Ιούνης 1982, 9-19.

Αβδάλη Α, «Κατάργηση της βαθμολογίας στο Δημοτικό Σχολείο. Ένα μέτρο υποβάθμισης», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 38, Μάρτης- Απρίλης 1988, 33- 40.

Αβδάλη Α, «Τα νέα βιβλία για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Εμπειρίες από την εφαρμογή τους στη σχολική πράξη», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 26, Νοέμβιος- Δεκέμβριος 1985, 15-27.

Αβδάλη Α., «Διαπιστώσεις και προσδοκίες από την 57η Γ.Σ. των δασκάλων-νηπιαγωγών», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 12, Καλοκαίρι 1988, 3-4.

Αβδελά Ε., «Η μισθωτή εργασία ως προνομιακό πεδίο για τη συγκρότηση κοινωνικών κινημάτων στο μεσοπόλεμο», *Ελληνική Επιθεώρηση κοινωνικής Επιστήμης*, τ. 8, Νοέμβριος 1996.

Αδάμ Κ., Μέση Παιδεία.Α'. Μεταρρύθμιση: αδυναμίες και σύγχιση», *Αντί* αρ. 127, 9/6/79, 15-17.

Αδάμ Κ., «Μέση Παιδεία Β'. Βασικές οι ελλείψεις- και τώρα ολοταχώς προς την αντιμεταρρύθμιση», *Αντί* αρ. 127, 9/6/79, 18-21..

ΑΚΕ «Δ. Γληνός», «Ιδιαίτερων συνέχεια...», *Αντί* αρ. 280, 1/2/85, 56-57.

Αλεξόπουλος Δ, «Για τα δικαιώματα των δ.υ. (πολιτικά και άλλα), την αξιολόγηση. τους Σχολικού Συμβούλους», *Νέα Παιδεία* τ. 34, Άνοιξη 1985, 10- 12.

Αλιμήση Δ., «Η κοινωνική διάσταση του προβλήματος της διαρροής μαθητών από την 9/χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 13, Φθινόπωρο 1988, 124- 133.

Αλτουσέρ Λ., Θέσεις, Θεμέλιο, Αθήνα 1983[4].

Αναστασάτος Ν., «Εκπαίδευση και συνδικαλισμός», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης*, 27/6/86, 43.

Ανδρέου Α.- Παπακωνσταντίνου Π., Εξουσία και οργάνωση- διοίκηση του εκπαιδευτικού έργου, Λιβάνης 1993.

Ανδρέου Α., «Εισαγωγικά στο σ.κ των δασκάλων (1872 -1927)», *Θέσεις*, τ. 32 (1990), 125-136.

Ανδρέου Α., «Εκπαιδευτική Πολιτική 1981- 1989», *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, τ. 3, 15-17.

Ανδρέου Α., «Ο δεσμός του Σχολικού Συμβούλου. Από το αίτημα στην παραγματικότητα», *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 28, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 1986, 79- 88.

Ανδρέου Α., «Για την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού», *Ο Πολίτης* τ. 60, 1986.

Ανδρέου Α., «Η διοίκηση της εκπαίδευσης: Γραφειοκρατία, συγκεντρωτισμός και μορφές νομιμοποίησης της κρατικής εξουσίας, *Σύγχρονα Θέματα* τ. 24, 1985.

Ανδρέου Α., «Το συνδικαλιστικό κίνημα των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών (1925-1990). Χρονολόγιο», εφ. *«Ο Ιδιωτικός Εκπαιδευτικός»* φ. 200, 4ος- 6ος, 1994.

Ανδογαλίδου Θ., Κοινωνική κριτική και ιδεολογία στην εκπαίδευση, Οδυσσέας, Αθήνα 1990.

ΑνδογαλίδουΘ., Κοινωνικός καθορισμός της γλώσσας και γλωσσική αγωγή στο σχολείο, *Αντί* 14/9/84, 46-48.

Ανδουλιάς Τ., «Εγκυκλοπαιδισμός: Η παιδική αρρώστια της ελληνικής εκπαίδευσης», *Ο Πολίτης* τ. 18, Απρίλιος 1978, σ. 6-11.

Ανδουλιάς Τ., «Με εμπάθεια», *Ο Πολίτης* τ. 27, Ιούνιος - Ιούλιος 1979, 71-72.

Ανθουλιάς Τ., «Ελληνική Εκπαίδευση: χθές, σήμερα, αύριο», *Ο Πολίτης* τ. 59, Απρίλιος 1983, 48- 50.
Αντωνακάκης Δ.- Ρήγος Α. κ.α., «100 ημέρες απεργίας του ΕΔΠ των Πανεπιστημίων», *Ο Πολίτης* τ. 19, Μάιος 1978, 13-27.
Αντωνίου Χρ., «Η ιδεολογία του δασκάλου», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 8, Καλοκαίρι 87, 26- 30.
Αποστολοπούλου Ε., «"Γκράβα": σχολικά κτίρια στην Ελλάδα», *Αντί* αρ. 231/13/5/83, 20-22.
Ασπρουλάκης Κ., «Η υποχρεωτική φοίτηση των μαθητών στο Γυμνάσιο», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 12, Καλοκαίρι 1988, 29-36.
Βακαλιός Θ., «Ιδεολογία και ταξική συνείδηση», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τ. 60/1986, 178- 207.
Βαλσαμάκη- Ράλλη Η., Παιδεία και πολιτική, Αθήνα 1985.
Βαλσαμάκη- Ράλλη Η., «Αλλάζει η δομή του εκπαιδευτικού μας συστήματος;», *Πολιτικά Θέματα*, φ. 499, 3/5/84, 45- 46.
Βαλσαμάκη- Ράλλη Η., «Οι Σχολικοί Σύμβουλοι», *Πολιτικά Θέματα*, φ. 517, 5/10/84, 26- 27.
Βαλσαμάκη- Ράλλη Η., «Ιδεολογικές θέσεις και συνδικαλιστικά ψηφίσματα», *Πολιτικά Θέματα*, φ. 508, 5/6/84, 41.
Βαλσαμόπουλος Ν., Ιστορία του διδασκαλικού συνδικαλισμού, Αθήνα 1983.
Βαρβιτσιώτης Ι., Το μήνυμα του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για την έναρξη του έτους Ελληνικής Παράδοσης, *Νέα Παιδεία*, τ. 8, 3-4.
Βασιλού- Παπαγεωργίου Β, Ο ρόλος των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών στη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης του 1976, διδακτορική διατριβή, (δακτυλογραφημένο), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Θεσσαλονίκη 1990.
Βασιλού - Παπαγεωργίου Β., «Το γυναικείο φύλο στο διδασκαλικό επάγγελμα. Η ελληνική περίπτωση: διαπιστώσεις, συγκρίσεις- προοπτικές», *Τα εκπαιδευτικά* τ. 33, 1994, σ. 52- 62.
Βασιλού- Παπαγεωργίου Β., «Αναζητήσεις συνδικαλιστικής έκφρασης των εκπαιδευτικών (1870- 1920)», *Νεοελληνική Παιδεία*, τ. 25-26, 1992, σ. 64-78.
Βελούχης Ν., «Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1976 και οι ιδεολογικές της αντινομίες», Θέματα Παιδείας 2 (ΚΜΕ), Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα 1980, 73- 126.
Βεργίδης Δ., «Σωστές διαπιστώσεις που οδηγούν σε λάθος συμπεράσματα» *Ο Πολίτης* τ. 16, Ιανουάριος 1978, 68-70.
Βεργίδης Δ., «Ο μύθος της αντιμεταρρύθμισης», *Αντί* αρ. 136, 12/10/79, 27-29.
Βιατρ Γ., «Επανεξετάζοντας το θέμα του τέλους της ιδεολογίας», *Ο Σοσιαλισμός του Μέλλοντος* τ.4., 1993, 63- 69.
Βουγιούκας Α., Δοκίμια εκπαιδευτικού προβληματισμού, Φελέκης, Αθήνα 1986.
"Βύρων", «Ιστορικό του αγώνα για την κατάργηση της Ιδιωτικής Εκπαίδευσης και ειδικότερα αιτήματα Ο.Ι.Ε.Λ.Ε. και "Βύρωνα"», δακτυλογραφημένο, αρχείο ΟΙΕΛΕ.
Βώρος Φ., Εκπαιδευτική Πολιτική, Αθήνα 1986.
Βώρος Φ., «Ο "διάλογος" που δεν έγινε για τ' Αρχαία», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 33, 80-89.
Βώρος Φ., «Οριοθέτηση ευθυνών: Διάλογος με την Εξουσία», *Επιστημονική Σκέψη*, τ. 37, 71- 73.
Βώρος Φ., «Νόμος 1566/85 για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση: καθιερώνει πράγματι τη "λαϊκή συμμετοχή" στις διαδικασίες εκπαίδευσης;», *Νέα Παιδεία*, τ. 37, 17-19.
Βώρος Φ., Το νομοσχέδιο για τη Γενική Εκπαίδευση. Προσπάθεια κριτικής ανάλυσης», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 1, Φθινόπωρο 1985, 18-24.

Βώρος Φ., «Ο Νόμος 1566/85 για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: ποια προβλήματα του εκπαιδευτικού μας συστήματος επιλύει;», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 3, Άνοιξη 1986, 3-6.
Βώρος Φ., «Από την ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης: Ένα κεφάλαιο μεγαλείου και οδύνης. Διώξεις εκπαιδευτικών για πολιτικούς λόγους 1931-1974, Αθήνα 1989, ανάτυπο από το περιοδικό *«Τα εκπαιδευτικά»* τ. 14.
Balibar E., «Εν ονόματι του ορθού λόγου; Μαρξισμός, ρασιοναλισμός, ιρασιοναλισμός», *Ο Πολίτης* τ. 8, Ιανουάριος 1977, σ. 60-69.
Bernstein B., Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1981[2].
Bourdieu P., - Passeron J.- Cl., Οι κληρονόμοι, Καρδαμίτσας, Αθήνα 1993.
Γεδεών Σ., «Τεχνολογία και Παιδεία», *Πολιτικά Θέματα*, φ. 83, 14- 20/2/76, 24.
Γεδεών Σ., (συνέντευξη), «Το πνεύμα της Παιδείας και πώς ν' αλλάξη», *Πολιτικά Θέματα* φ. 64, 4-10/10/75.
Γέρου Θ., «Δημοτική Εκπαίδευση και ο μύθος της αυτοτέλειας», *Αντί* αρ. 10, 11/1/75, 46-47.
Γέρου Θ., «Η αναμόρφωση της βασικής εκπαίδευσης», *Αντί* αρ. 12, 8/2/75, 38-41.
Γέρου Θ., «Το γλωσσικό ήταν μέχρι τώρα ο δούρειος ίππος για τη ματαίωση στοιχειωδών κοινωνικών σχηματισμών», *Αντί* αρ. 29, 4/10/75, 38- 39.
Γκόγκος Α., «Αλλαγή και εκπαίδευση», *ΚΟΜΕΠ* αρ. 9, Σεπτέμβρης 1983, 53-59.
Γκότοβος Θ., Μαυρογιώργος Γ., Παπακωνσταντίνου Π., «Κρατική διδακτική και εκπαιδευτική πράξη: ο ρόλος των εγκυκλίων στην οργάνωση της διδασκαλίας», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 12, 1983.
Γκότοβος Θ., «Ο κοινωνικός προσδιορισμός του νοήματος της παράδοσης», *Αντί* αρ. 290, 24/5/85.
Γκότοβος Θ., «Το παράδειγμα της κλασικής Παιδείας», *Αντί* τ. 290, 24/5/85
Γράβαρης Δ., Εκπαίδευση και Πολιτική Οικονομία, Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα, Αθήνα 1994.
Charlot B., Το Σχολείο αλλάζει, Προτάσεις, Αθήνα 1992.
Γκράμσι Α., Η οργάνωση της κουλτούρας, τ. Β', Στοχαστής, Αθήνα 1973.
Γκράμσι Α., Οι διανοούμενοι, Στοχαστής, Αθήνα 1982.
Δεμερτζής Ν., Κουλτούρα , νεωτερικότητα, πολιτική κουλτούρα, Παπαζήσης 1989.
Δεμερτζής Ν., (επ.) Η ελληνική πολιτική κουλτούρα σήμερα, Οδυσσέας 1994.
Δενδρινός Μ., «Η καθυστέρηση στην επαγγελματική εκπαίδευση και η κυβερνητική πολιτική», *ΚΟΜΕΠ* τ. 6, Ιούνιος 1976, 58-67.
Δερτιλής Γ.Β., Αεί παίδες απαίδευτοι;, Καστανιώτης 1996.
Δημαράς Α., «Ιστοριογραφία της εκπαίδευσης», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 35- 37, 191-197.
Δημαράς Α., «Υπουργείο Παιδείας και εκπαιδευτική πολιτική», *Σύγχρονα δέματα* τ. 4, Άνοιξη 1979, 3-22.
Δημαράς Α., Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, Ερμής, Αθήνα 1986[2].
Δημητράτος Δ., Παιδεία και πολιτική αναμόρφωση, Νεφέλη, Αθήνα 1984.
Δήμος Αθηναίων, «Θέσεις για την Παιδεία με την ευκαιρία του "διαλόγου"», *Πολιτικά Θέματα*, φ. 643, 4/5/87, 41
Δήμτσα Μ., «Η "γλώττα" του κ. Τρίτση», *Ο Πολίτης* τ. 83, Σεπτέμβριος 1987, 10- 11.
Δούκας Χ., Το Μέλλον είναι η Παιδεία, Έκφραση, Αθήνα 1993.
Δρεττάκης Μ., «Ο επαγγελματικός προσανατολισμός στα τριτάξια Γυμνάσια», *Ο Πολίτης* τ. 13, Οκτώβριος 1977, 32-36.
Ε.ΑΡ., (Ελληνική Αριστερά) Προγραμματικές θέσεις για μια δημοκρατική Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, δακτυλόγραφο, Αθήνα 1988.
Ε.Κ., «Ο κομμουνιστής εκπαιδευτικός λειτουργός», *ΚΟΜΕΠ* τ. 4, Απρίλης 1984, 35-45.

Εκπαιδευτικός Σύνδεσμος, (ανακοίνωση), «Εκπαιδευτικός νηπιασμός», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 9, Φθινόπωρο 1987, 3- 4.
Ελεύθερο Πολιτικό Εργαστήρι, Ελληνικό Συνδικαλιστικό Κίνημα, Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα 1984.
Ελεφάντης Α., «Οι τόνοι και τα πνεύματα του κακού», *Ο Πολίτης* τ. 25, Μάρτιος-Απρίλιος, 1979, 13-16.
Ελεφάντης Α., «Ο λαός απαιτεί να καταργηθούν οι τόνοι», *Ο Πολίτης* τ. 28, Αυγουστος-Σεπτέμβριος 1979, 62-63.
Ελεφάντης Α., Στον αστερισμό του λαϊκισμού, Ο Πολίτης, Αθήνα 1991.
Ελεφάντης Α., «Εθνικοφροσύνη: Η ιδεολογία του τρόμου και της ενοχοποίησης», στο: Η Ελληνική κοινωνία κατά την πρώτη μεταπολεμική περίοδο (1945-67), Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα, 645-654.
Eco U., Πώς γίνεται μια διπλωματική εργασία, Νήσος, Αθήνα 1994.
Ζαμπετά Εύη., Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελληνική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση 1974-1989. Η περίπτωση των πολιτικών Εποπτείας και αξιολόγησης της εκπαίδευσης διδακτορική διατριβή, δακτυλογραφημένο, Αθήνα 1992
Ζήγος Σ., «Η εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση. Μύθος και πραγματικότητα, *Νέα Παιδεία* τ. 44, 67-81.
Ζωγράφου Λ., «Ποιον εξυπηρετεί η κατάργηση των Ελληνικών Φροντιστηρίων Ξένων Γλωσσών», *Αντί* αρ. 205, 14/5/82, 46-47.
Ηλιού Μ., «Η έννοια της ισότητας ευκαιριών και η πολλαπλή της χρήση», *Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης* τ. 3, 1982.
Ηλιού Μ., «Γεωγραφική κατανομή εκπαιδευτικών ευκαιριών», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, τ. 28/1976, 259- 274.
Ηλιού Φ., «Η ιδεολογική χρήση της παράδοσης», *Αντί* αρ. 33, 31/8/79, 30-31.
Haupt G., «Για την ιστορία του εργατικού κινήματος», *Ο Πολίτης*, τ. 14, Νοέμβριος 1977, 57- 67.
Ιμβριώτη Ρ., Το εννιάχρονο βασικό σχολείο, Προοδευτική Παιδεία, Αθήνα 1966.
Ιμβριώτη Ρ., «Η "αγωγή του πολίτη" και η "πλύση εγκεφάλου"», *ΚΟΜΕΠ* τ. 4, Απρίλης 1976, 64-68.
Καζαμίας Α., Ο Παπανούτσος και η φιλελεύθερη εκπαιδευτική ιδεολογία: κριτική και συγκριτική ανάλυση, Ανάτυπο από τον τόμο Πρακτικών του Συμποσίου Ε.Π. Παπανούτσος. Ο παιδαγωγός και ο φιλόσοφος, Ιωάννινα 1987.
Καζαμίας Α., -Κασσωτάκης Μ., (επιμ.), Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές Ανασυγκρότησης και Εκσυγχρονισμού, Σείριος, Αθήνα 1995.
Κακριδής Ι., «Ένας καινούργιος φωτεινός δρόμος ανοίγεται στην παιδεία των Ελλήνων», *Πολιτικά Θέματα* φ. 83, 14-20/5/76, 21- 23.
Κάππος Κ., «Μερικά εκπαιδευτικά ζητήματα», *ΚΟΜΕΠ* τ. 3, Μάρτιος 1981, 57-77.
Κανταρτζής Α., «Για τους "τόνους και τα πνεύματα του κακού"του Α. Ελεφάντη», *Ο Πολίτης*, τ. 26.
Καρράς Γ., «Πασοκ και μαζικά κινήματα -τα νέα διλήμματα», *Ο Πολίτης* τ. 36, Ιούλιος 1980, 10-13.
Καρφής Γ., «Στατιστικά στοιχεία για την εκπαίδευση», *Ο Πολίτης* τ. 21, Απρίλιος 1977, 27-32.
Καστανάς Λ., Αυτόνομες κινήσεις εκπαιδευτικών. Για μια αριστερή πολιτική στη Μέση Εκπαίδευση, *Επιλογή* τ. Η', Φεβρουάριος 1984.
Κατζουράκης Γ., «Το "Πιστεύω μας", πολιτικός λόγος και ιδεολογικό πεδίο», *Ο Πολίτης* τ. 32, Ιανουάριος -Φεβρουάριος 1980, 19-25.
Κατσαντώνης Γ., Οι δάσκαλοι στους αγώνες για γωμί, παιδεία, ελευθερία, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1981.

Κατσίκης Χ.- Καββαδίας Γ., Η ανισότητα στην Ελληνική Εκπαίδευση. Η Εξέλιξη των ευκαιριών πρόσβασης στην ελληνική εκπαίδευση (1960- 1994), Gunteberg 1994.
Καγάλης Δ., «Ο κ. Παπανούτσος και η γενεαλογία μιας αθλιότητας», *Ο Πολίτης* τ. 1, Μάιος 1976, 21-27 και τ. 2, Ιούνιος 1976, σ. 35-43.
Κ.Ε.Μ.Ε., Εισηγήσεις, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα 1976.
Κέντρο Μεσογειακών Μελετών, Κριτική της εκπαιδευτικής πολιτικής (1974-1981), Αθήνα 1982[2].
Κίνηση Εκπαιδευτικών "Δ. Γληνός"., Η Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, Διογένης, Αθήνα 1986.
Κίνηση φιλολόγων (για τη διάσωση της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών) *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* (κείμενο παρουσίασης), 27/1/84.
Κ.Κ.Ε., Σχολείο και Ιδεολογία, Σύγχρονη Εκπαίδευση, Αθήνα 1986.
Κραβαρίτου Γ., «Εργατικό δίκαιο και κορπορατισμός στην Ελλάδα του μεσοπολέμου», *Ο Πολίτης* τ. 84, Οκτώβριος 1987, 42- 48.
Κολιός Κ., «Σχολικοί "Σύμβουλοι" ή Σχολειονόμοι;», *Αντί* αρ. 254, 17/5/84, 62.
Κονδύλης Β. Θ., «Ουδετερότητα- μορφές πολιτικοποίησης, δικαιώματα και υποχρεώσεις των δημοσίων υπαλλήλων. Ιστορική προσέγγιση του προβλήματος (Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία και ΗΠΑ)», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ. 4, Οκτώβριος 1994, 99- 114.
Κοντογιαννόπουλος Β., Παιδεία. Εκσυγχρονισμός υπο αναστολή, Gutenberg 1991.
Κοντογιαννοπούλου- Πολυδωρίδη Γ., «Επιλογή και αξιολόγηση: συναίνεση και αξιοκρατία ή έλεγχος και αναπαραγωγή;», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 18, Ιούλιος- Σεπτέμβριος 1983, 41-56.
Κουκουλές Γ., Για μια ιστορία του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος. Εισαγωγή στην παιδαγωγική της ιστορικής έρευνας, Οδυσσέας, Αθήνα 1983.
Κουκουλές Γ.- Τζανετάτος Π., Συνδικαλιστικό κίνημα 1981- 1986. Η μεγάλη ευκαιρία που χάθηκε, Οδυσσέας 1986.
Κ.Σ., «Απερίγραπτα τα χάλια της Μέσης και στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως», *Πολιτικά Θέματα* τ. 72, 5/12/75, 31- 32.
Κυνηγός Μ., «Ο χαρακτήρας του Δημοτικού Σχολείου τη δεκαετία 74-84», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 25, Οκτώβριος- Δεκέμβριος 1985, 11-16.
Κωσταντίνου Γ.Μ., ΕΟΚ και Εκπαίδευση, (ΚΜΕ), Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1982.
Λαζαρίδης Χ., «Για την ιστορία του φοιτητικού κινήματος επί δικτατορίας», *Ο Πολίτης*, τ. 32/1980, 30- 34.
Λαϊνάς Θ., «Εκπαιδευτική πολιτική: μια επισκόπηση της σχετικής ελληνικής βιβλιογραφίας», *Τα εκπαιδευτικά*, τ. 36, 52- 63.
Λέκας Π., Η εθνικιστική ιδεολογία. Πέντε υποθέσεις εργασίας στην ιστορική κοινωνιολογία, Κατάρτι, Αθήνα 1996[2].
Λιάκος Α., «Η ιστοριογραφία του εργατικού κινήματος. Σημειώσεις για μια επισκόπηση», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 35-37, σ. 161-170.
Λιάσκος Γ., Η ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος των δημοσίων υπαλλήλων, Αθήνα 1992.
Λιβαδάς Σ., «Ο συνδικαλισμός ανώτατο στάδιο της πολιτικής διαχείρισης», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* 14/6/85, 24-25.
Λιβαδάς Σ., «Εξετάσεις, το τελευταίο πρόσχημα», *Ο Πολίτης* τ. 91, Μάιος 1988, 12-13.
Λίποβατς Θ., Η ψυχοπαθολογία του πολιτικού, Οδυσσέας 1990
Λίποβατς Θ., Ζητήματα πολιτικής ψυχολογίας, Εξάντας 1991.
Λούκατς Γκ., Ιστορία και ταξική συνείδηση, Οδυσσέας 1975.
Λυριτζής Χ.,-Νικολακόπουλος Η., (επιμ.), Εκλογές και πολιτικά κόμματα στη δεκαετία του '80, Θεμέλιο 1991.

Λυριτζής Χ.,- Σπουρδαλάκης Μ., «Περί λαϊκισμού. Μια σύνθεση με αφορμή την ελληνική βιβλιογραφία», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, τ. 1, Ιανουάριος 1993, 133- 162

Laclaou E., «"Σοσιαλισμός", "Λαός", και "Δημοκρατία". Ο μετασχηματισμός των ηγεμονικών λογικών», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 17, 23- 27.

Μακεδονίτης Γ., «Η φίμωση ενός δασκάλου», *Αντί* τ.136, 12/10/79, 22-23.

Μανακόρντα Μ., Για μια σύγχρονη παιδαγωγική, Οδυσσέας, Αθήνα 1974.

Μαργαρίτης Γ., «Οι βαθμοί του Δημοτικού», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* 27/6/86, 42.

Μαρκιανός Σ., «Οι εκπαιδευτικοί στις συμπληγάδες των μέτρων λιτότητας», *Νέα Παιδεία* τ. 37, Χειμώνας 1986, 21- 22.

Μαρκιανός Σ., «Συμπτώματα Αντιδιαφωτισμού», *Τα εκπαιδευτικά* τ. 4, Καλοκαίρι 1986, 3- 4.

Μάρκου Μ., «Ο μύθος της κομματικοποίησης και η προσπάθεια παθητικοποίησης εκπαιδευτικων, μαθητών και γονιών», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 6, Χειμώνας 1986-87, 44-54.

Μαυρογιώργος Γ., «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού: γραφειοκρατική συμμόρφωση ή μετασχηματιστική παρέμβαση;» *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ.15, 1984.

Μαυρογιώργος Γ., «Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, τεχνοκρατία και τεχνικός έλεγχος του σχολείου: η περίπτωση των νέων βιβλίων του Δημοτικού σχολείου», *Σύγχρονη Εκπαίδευση* τ. 21, 1985.

Μαυρογορδάτος Γ., Μεταξύ πιτυοκάμπτη και προκρούστη. Οι επαγγελματικές οργανώσεις στη σημερινή Ελλάδα., Οδυσσέας 1988.

Μηλιός Γ., Εκπαίδευση και εξουσία, Παρέμβαση, Αθήνα 1984.

Μήλιος Γ., «Στροφή προς την Τεχνική Εκπαίδευση», *Ο Πολίτης* τ. 13, Οκτώβριος 1977, 44-51.

Μηλιός Γ., «Επαγγελματικός Προσανατολισμός και απόκρυψη των ταξικών σχέσεων», *Ο Πολίτης* τ. 16, Ιανουάριος 1978, 74-75.

Μ.Κ., «Θέση- αντίθεση- σύνθεση», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης*, 11/7/86.

Μιχαηλίδης- Κριναίος Μπ., «Η διαγραφή ενός μέλους του ΚΚΕ και η απεργία των ιδιωτικών εκπαιδευτικών», *Αντί* αρ. 232, 25/5/83, 50-51.

Μπαλάσκας Κ., Κοινωνική Θεώρηση της Παιδείας, Γρηγόρης, Αθήνα 1989.

Μπαλάσκας Κ., «Το Εκπαιδευτικό Συνέδριο της ΟΛΜΕ», *Νέα Παιδεία* τ. 18, 18-20.

Μπαλάσκας Κ., «Ρόλος και φυσιογνωμία του Γυμνασίου- Σχέδιο εισήγησης», *Νέα Παιδεία* τ. 49, 29- 34.

Μπαλάσκας Κ., «1976- 1986: Εκπαιδευτικές αλλαγές και κοινωνικές αντιστάσεις», *Νέα Παιδεία* τ. 58, 27- 37.

Μπαλάσκας Κ., «Ρέκβιεμ», *Νέα Παιδεία* τ. 38, Άνοιξη 1986, 14- 15.

Μπαλάσκας Κ., «Απεργία στις εξετάσεις», *Νέα Παιδεία* τ. 47, Καλοκαίρι 1988, 17- 19.

Μπάρτης Γ., «Χρονολογικός πίνακας της ιστορίας του συνδικαλιστικού κινήματος των ελλήνων δασκάλων», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 2, Χειμώνας 1985-86, 119-125

Μπατίκας Κ., Συνδικάτα και πολιτική, Εργοεκδοτική , Αθήνα 1994

Μπουζάκης Σ., «Πανεπιστημονικά παιδαγωγικά τμήματα. Τρία χρόνια μετά», *Νεοελληνική Παιδεία*, τ. 10, Καλοκαίρι 1987, 60- 70.

Μπούζας Γ., «ΠΑΣΟΚ- ΝΔ: (Εκπαιδευτικοί) βίοι παράλληλοι, *Εκπαιδευτική Κοινότητα*», τ. 3, 20-21.

Μπουρντιέ Π., Μικρόκοσμοι. Τρεις μελέτες πεδίου, Δελφίνι, Αθήνα 1992.

Μπουρντιέ Π., Κείμενα κοινωνιολογίας, Δελφίνι, Αθήνα 1994.

Μπουρντιέ Π., Η ανδρική κυριαρχία, Δελφίνι 1996.

Ν.Β. (Νίκος Βελούχης;), «Το Κ.Ε.Μ.Ε.: Επιτελικό όργανο της ελληνικής εκπαίδευσης. Οργάνωση και προοπτικές του. Μια κριτική θεώρηση», Θέματα Παιδείας 2 (ΚΜΕ), Σύγχρονη Εποχή Αθήνα 1980,

Νίκας Α., Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών μέσης εκπαίδευσης, (ΟΛΜΕ), Αθήνα 1983.
Νίκας Α., Εκκλησία και Παιδεία, Αθήνα 1991.
Νικητόπουλος Π., «Εκπαιδευτικά προβλήματα των ελληνόπουλων στη Δυτ. Γερμανία», *Ο Πολίτης* τ. 22, Νοέμβριος 1978, 34-39.
Νικολάου Γ., «Και ο διάλογος για την Παιδεία συνεχίζεται...», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 10, 7.
Νικολάου Γ., «20ο Συνέδριο της ΟΙΕΛΕ», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 11, 126- 128.
Νικολάου Γ., «Το ενιαίο εννιάχρονο βασικό σχολείο.Προϋποθέσεις και προβλήματα», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 7, Μάης- Ιούνης 1982, 20- 25.
Νικολάου Γ., «Η απεργία των καθηγητών», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 12, 6- 7.
Νικολάου Δ., «Για την ιστορία του φοιτητικού κινήματος επί δικτατορίας», *Ο Πολίτης*, τ. 30/1979, 50- 61.
Νούτσος Π., Η σοσιαλιστική σκέψη στην Ελλάδα, τ. Δ', Γνώση, Αθήνα
Νούτσος Χαρ., «Η εκπαίδευση των δασκάλων. Ιδεολογικές διαστάσεις και μεθοδολογικές προϋποθέσεις», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 4, Άνοιξη 1979, 23- 31.
Νούτσος Χαρ., «Εκπαιδευτικοί. Ερωτηματολόγιο και Αριστερα», *Πολίτης* τ. 111, Μάρτιος 1991, σ.33 -37.
Νούτσος Χαρ., «Οι εκπαιδευτικοί ως διανοούμενοι. Μια γκραμσιανή προσέγγιση της κοινωνικής λειτουργίας των εκπαιδευτικών», *Πολίτης* τ. 79, Μάϊος 1987, σ. 67-71,
Νούτσος Χαρ., «Η πράσινη οκταετία στην εκπαίδευση», *Ο Πολίτης* τ. 99, Ιούνιος 1989, 55-56.
Νούτσος Χαρ., Σχολείο και αναπαραγωγή: Η πολιτική συγκυρία στη Γαλλιά τη δεκαετία του '60 και οι απόγιες του Ν. Πουλαντζά, ανάτυπο από τη *Δωδώνη*, τ. Κ', 98-100, Ιωάννινα 1991.
Νούτσος Χαρ., «Η αστική μεταρρύθμιση έγινε», *Εκπαιδευτική Κοινότητα* τ. 3, Μάιος- Ιούνιος 1989, 18-19.
Νούτσος Χαρ., «Κοινωνιολογία και εκπαίδευση», *Διαβάζω*, φ. 119, 22/5/1985, 42-47.
Νούτσος Χαρ., Ιδεολογία και εκπαιδευτική πολιτική, Θεμέλιο 1986.
Νούτσος Χαρ., Ιστορία της εκπαίδευσης και ιδεολογία, Ο Πολίτης, Αθήνα 1990.
Νούτσος Χαρ.., Συγκυρία και εκπαίδευση, Ο Πολίτης, Αθήνα 1990.
Νούτσος Μπ. & Ανδρέου Α., «Για το βιβλίο του Α'· Εκπ. Συνεδρίου της ΟΙΕΛΕ», *Ο Πολίτης* τ. 37, Αύγουστος- Σεπτέμβριος 1980, 78-80.
Ντουντουλάκη Κ., «Η 9\χρονη "υποχρεωτική" εκπαίδευση στο Ν. Χανίων», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 9, Φθινόπωρο 1987, 32-39.
Ξωχέλης Δ., Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1984.
ΟΙΕΛΕ, «Φροντιστήρια ξένων γλωσσών», *Αντί* αρ. 208, 25/6/82, 51-52.
ΟΛΜΕ, «Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Θέσεις της ΟΛΜΕ», *Νέα Παιδεία*, τ. 15, Φθινόπωρο 1980, 3- 11.
ΟΛΜΕ, Οι καθηγητές στα χρόνια της δικτατορίας, Αθήνα 1983.
Ορφανουδάκης., «Το νομικό πλαίσιο της γενικής εκπαίδευσης και οι εκπαιδευτικοί», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 7, Ιανουάριος- Φεβρουάριος 1980, 12-19.
Παλαιολόγος Ν., Συνδικάτα και μισθωτοί εργαζόμενοι, διδακτορική διατριβή, δακτυλόγραφο, Πάντειο Πανεπιστήμιο 1991.
Παναγιώτου Α., «Με αφορμή την εγκύκλιο Ράλλη προς το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων», *Ο Πολίτης* τ. 3-4, Ιούλιος- Αύγουστος 1976, 10-11.
Πανταζόπουλος Α., «Το παρόν ως ιστορία. Σημειώσεις για τον Πασοκικό λαϊκισμό», *Ο Πολίτης* τ. 104, Απρίλιος 1990, 22- 35.
Παπαστάμου Σ., (επιμ), Η κοινωνική επιρροή, Οδυσσέας 1989.
Παπαγεωργίου Ν., «Ορισμένες εννοιολογικές διευκρινίσεις για τον όρο του ιστορικού υλισμού "ιδεολογία"», *Επιστημονική Σκέψη*, Νοέμβριος- Δεκέμβριος 1982, 39- 54.

Παναγιώτου Α., «Με αφορμή την εγκύκλιο Ράλλη προς το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων», *Ο Πολίτης* τ. 3-4, Ιούλιος- Αύγουστος 1976, 10-11.
Παπαγιαννάκης Μ., «Η πρόταση του ΠΑΣΟΚ για δημοκρατική "συνεργασία"», *Ο Πολίτης* τ. 8, Ιανουάριος 1977, 8-10.
Παπαδημητρόπουλος Δ., «Ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης», *Ο Πολίτης* τ. 19, Μάιος 1978, 9-12.
Παπαδημητρόπουλος Δ., «ΠΑΣΟΚ: Απολογισμός μιας οκταετίας», *Ο Πολίτης* τ. 97, Μάρτιος 1989.
Παπαδόπουλος Γ., Στοιχεία για την ερμηνεία των ιδεολογιών, *Νεά Κοινωνιολογία* τ. 18, Χειμώνας '93- '94, 14- 21.
Παπαδημητρόπουλος Δαμ., «ΠΑΣΟΚ: Απολογισμός μιας οκταετίας», *Ο Πολίτης* τ. 97, Μάρτιος 1989, 14-17.
Παπακωνσταντίνου Π., «Η Ανισότητα στην ελληνική υποχρεωτική εκπαίδευση: Σχολική αποτυχία και κοινωνική προέλευση», *Ο Πολίτης* τ. 44, Ιούλιος 1981, 46-51.
Παπανούτσος Ε., «Γλώσσα και αρχαιογνωσία», *Πολιτικά Θέματα* φ. 82, 7- 13/2/76, 29 30.
Παπανούτσος Ε., «Τα νέφη είναι πυκνά και πολλά σήμερα», *Πολιτικά Θέματα* φ. 284, 4/1/80, 21- 22.
Παπανικολάου Κ., «Σχολικοί Σύμβουλοι», *Νέα Παιδεία* τ. 24, 13- 15.
Παπανικολάου Κ. «Το πενθήμερο και η... κατάκτησή του!», *Νέα Παιδεία* τ. 38, 7-8.
Παπανικολάου Κ., «Έτος (ημερολογιακό) δεύτερο», *Νέα Παιδεία* τ. 4, Χειμώνας 1978, 5- 10.
Παπαχρήστου Μ., «Οι δάσκαλοι στο δρόμο που χάραξε η ΓΣΕΕ», *Αντί* αρ. 378, 15/6/88, 28.
ΠΑΣΟΚ, Κατευθυντήριες γραμμές πολιτικής του Πανελλήνιου Σοσιαλιστικού Κινήματος, Αθήνα 1977
ΠΑΣΟΚ, Διακήρυξη κυβερνητικής πολιτικής. Συμβόλαιο με τον Λαό, Αθήνα 1981.
Πατερέκα Χ., Βασικές έννοιες των P. Bourdieu και Jean- Claude Passeron σε θέματα κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1986.
Π.Δ. του 1566 (αφιέρωμα), *Εκπαιδευτική Κοινότητα* τ. 1, 15- 31. (Σειρά άρθρων που σχολιάζουν τα σχέδια Π.Δ. των Χ. Αθανασιάδη, Π. Παπακωνσταντίνου, Ν. Γλένη, Α. Φραγκουδάκη, Θ. Τσεσμετζή.)
Πεσμαζόγλου Σ., «Τιτλομαχίες», *Συγχρονα θέματα* τ. 13, Δεκέμβριος 1981, 20- 60.
Πεσμαζόγλου Σ., « η αινιγματική φύση της διπλής ασυνέχειας», *Ο Πολίτης* τ. 52-53, Ιούνιος- Ιούλιος 1982, 29-35.
Πεσμαζόγλου Σ., Ευρώπη- Τουρκία. Αντανακλάσεις και Διαθλάσεις, τ. Β', Θεμέλιο 1993.
Πιζάνιας Π., «Ακέφαλα υποκείμενα. Περιήγηση στις πολιτικές σχέσεις με οδηγό την υποκειμενικότητα», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης* τ. 4, Οκτώβριος 1994.
Πλήσης Κ., «Το πρόβλημα της αξιολόγησης των καθηγητών», *Νέα Παιδεία* τ. 38, 11-13.
Πλήσης Κ., «"Διαγνωστική" πλάνη ή παραπλάνηση: πού αποβλέπει;», *Νέα Παιδεία* τ. 50, 13- 18.
Π.Ο.Ε.Δ., Καταστατικό της Παγκύπριας Οργάνωσης Ελλήνων Δασκάλων, ΠΟΕΔ 1990.
Πολύβιου Π., Ο Διδασκαλικός συνδικαλισμός στην Κύπρο (1911- 1953), Λευκωσία 1989.
Πουλαντζάς Ν., «Οι κοινωνικές τάξεις σύμφωνα με τη μαρξιστική θεωρία», *Ο Πολίτης* τ. 6., Νοέμβριος 1976, 47-54 και τ. 7, 60- 66.
Πουλαντζάς Ν., Πολιτική εξουσία και κοινωνικές τάξεις, τ. Β', Θεμέλιο 1985[3].
Πουλαντζάς Ν., Οι κοινωνικές τάξεις στον σύγχρονο καπιταλισμό, Θεμέλιο 1984.
Πούπτη Ε., «Προβληματισμοί του Ν. Πουλαντζά για τους διανοούμενους», *Ο Πολίτης* τ. 80, Ιούνιος 1987, 41- 46.

Πρακτικά 3ου Συνεδρίου Βιβλίου, Παιδικό, σχολικό, ξενόγλωσσο βιβλίο, Αθήνα 1983.

Πυργιωτάκης Ι., «Συμβολή στη διαμόρφωση μιας κοινωνιολογίας του Έλληνα δασκάλου», *Νέα Παιδεία* τ. 23, 52-76.

Πυργιωτάκης Ι., «Δάσκαλοι και κοινοβουλευτισμός στην Ελλάδα του 19ου αιώνα», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τ. 71/1988, 200- 235.

Ράικου Α., «Το μήνυμα του Βαγενά», *Πολιτικά Θέματα* φ. 49, 21-27/6/75, 23.

Ράικου Σ., «Το πνεύμα της Παιδείας ν' αλλάξη», (συνέντευξη με τη Σ. Γεδεών), *Πολιτικά Θέματα* φ. 64, 4-10/10/75, 29- 30.

Ράσης Σπ., «Κοινωνικές θεωρίες που εξηγούν και δικαιολογούν τη σύγχρονη εκπαίδευση», *Νέα Παιδεία* τ. 42, Άνοιξη 1987, 51- 61.

Ρήγας Α., Δημόσιοι Υπάλληλοι: Ως πολίτες Β' κατηγορίας;, *Εκπαιδευτική Κοινότητα* τ. 3, 22- 23

Ρήγος Α κ.α., «100 μέρες απεργίας του Επιστημονικού και Διδακτικού Προσωπικού των Πανεπιστημίων», *Ο Πολίτης* τ. 19, Μάιος 1978, 13- 27.

Σακελλαρίου Χ., «Η κατάργηση της βαθμολογίας» *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 6, Χειμώνας 186-87, 11-12.

Σακελλαρίου Χ., «Συμπόρευση και συνδικαλισμός», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 6, Χειμώνας 1986- 87, 10.

Σακελλαρίου Χ., «Το αντιλογέμενο. Μερικές σκέψεις για την Αξιολόγηση», *Τα Εκπαίδευτικά* τ. 8, καλοκαίρι 1987, 9-11.

Σακκάς Δ., «Ο ρόλος του δασκάλου», *Θέματα Παιδείας* αρ. 4, ΚΜΕ, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1982, σ. 9-55.

Σακκάς Δ., «Ο σωστός δάσκαλος και οι κίνδυνοι φθοράς του», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 1, Φθινόπωρο 1985, 13-60.

Σαλτερής Ν., «Περί Σχολείων Δοκιμαστικής Εφαρμογής Νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων ή οι μικροαστοί πάνε σχολείο», *Εκπαιδευτική Κοινότητα* τ. 3, 24-27.

Σαλτερής Ν., «Τα Π.Δ., οι κυβερνητικές και συνδικαλιστικές επιλογές, απόψεις και προθέσεις», *Εκπαιδευτική Κοινότητα* τ. 2, 20-21.

Σαλτερής Ν., «Απόψεις/αντιλήψεις των μετεκπαιδευομένων δασκάλων στο Μαράσλειο Δ.Δ.Ε.» *Σύγχρονη Εκπαίδευση* τ. 73, 58- 65.

Σαλτερής Ν., «Η δίχρονη μετεκπαίδευση των δασκάλων (1920- 1992)», *Επιστημονικό Βήμα του Διδασκάλου*, έτος 35, Άνοιξη 1993, τ. 2, 20-43.

Σαρδελή Δ., «Ιδεολογία και επιστήμη», *Ο Πολίτης* τ. 19, Μάιος 1978, 42- 54.

Σηφάκης Γ., «Μια πρόταση της Φιλοσοφικής Σχολής Θεσσαλονίκης, *Ο Πολίτης*, τ. 1, Μάιος 1976, σ.28-32.

Σιδέρη Α., «Παρευλαύνουμε ολοταχώς προς τα πίσω», *Ο Πολίτης* τ. 29, Οκτώβριος 1979, 5-9

Σιδέρη Α., «Χωρίς εμπάθεια», *Ο Πολίτης* τ. 26, Μάιος 1979, 56-58.

Σιδέρη Α., «Η ειδοποιός Διαφορά», «*Ο Πολίτης* τ. 46, Σεπτέμβριος 1981, 64-66.

Σιδέρη Α., «Το νέο εκπαιδευτικό σύστημα και η νέα ομιλία», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* 24/2/84, 38-39

Σιδέρη Α., «Ελεύθεροι, υπεύθυνοι και δημοκρατικοί...», *Αντί* αρ. 299, 13/9/85, 25.

Σπουρδαλάκης Μ., «Για μια θεωρία των πολιτικών κομμάτων», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* τ. 55, 1984, 46- 75.

Στασινός Δ., «Ο *αντι- 309* και η ειδική αγωγή», *Αντί* αρ. 262, 8/6/84, 36-37.

Στόγιας Γ., «Η στρουμφοποίηση της γλώσσας», *Πολιτικά Θέματα* φ. 561, 13-19/9/85, 41.

Σταύρου Θ., «Να γύφτοι, να και το σχολείο τους...», *Αντί* αρ. 309, 31/1/86, 27.

Συνδικαλιστικό περισκόπιο στο χώρο της ΔΟΕ, ΟΛΜΕ, ΟΙΕΛΕ, *Εκπαιδευτική Κοινότητα*, τ. 1., 2, 3. (Σύνολο άρθρων και συνεντεύξεων με θέμα τη συνδικαλιστική επικαιρότητα).

Σχολικός Β., «Διδακτήρια και προβλήματα», *Αντί* αρ. 217, 29/10/82, 41
Σωτηρόπουλος Δ., «Κρατική γραφειοκρατία και πολιτικά κόμματα στη μεταπολιτευτική Ελλάδα. Μια σχέση ανισορροπίας», *Ελληνική Επιθεώρεση Πολιτικής Επιστήμης* τ.2, 83-100.
Ταμισόγλου Χ., «Η κοινωνική θέση του δασκάλου τον 19ο αιώνα», *Σύγχρονη Εκπαίδευση* τ. 68., 1993, σ. 38- 46.
Τερζής Ν., Εκπαιδευτική πολιτική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, Κυριακίδης Θεσσαλονίκη 1988.
Τερζής Ν., Το Γυμνάσιο ως Βαθμίδα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης: κριτική απογραφή και συγκριτική έρευνα., Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1988.
Τζανίμης Αν., «Τα ελληνικά Συντάγματα και η εκπαίδευση», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών* τ. 28/1976, 350- 362.
Τζίφας Α., «Εκπαίδευση και "αριστερός" λόγος», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* 11/7/86, 34.
Τουλούπης Φ., Για τη Δημοκρατία στη Δημοτική Εκπαίδευση, Αθήνα 1985.
Τρίτσης Α., «Μήνυμα του Υπ. Παιδείας στα σχολεία με την έναρξη του σχολικού έτους», *Νεοελληνική Παιδεία* τ. 6, Καλοκαίρι 1986, 5-6.
Τσιαγκλής Δ., «Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια ΟΙΕΛΕ», *Ο Πολίτης* τ. 73, Νοέμβριος 1986, 40-41.
Τσιάκαλος Γ., «Σχετικά με την εκπαίδευση των Ελληνόπουλων στη Δυτ. Γερμανία», *Ο Πολίτης* τ. 35, Ιούνιος 1980, 18-23.
Τσουκαλάς Κ., «Πολυσθενείς τάξεις και ταξικές σχέσεις στο σύγχρονο καπιταλισμό», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών* τ. 56/1985, 3- 19.
Τσουκαλάς Κ., «"Τζαμπατζήδες" στη χώρα των θαυμάτων», *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης* τ. 1, Ιανουάριος 1993, 9- 52.
Τσουκαλάς Κ., Κράτος , κοινωνία , εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα, Θεμέλιο 1987[2]
Τσουκαλάς Κ., Είδωλα πολιτισμού. Ελευθερία, ισότητα, αδελφότητα στη σύγχρονη κοινωνία, Θεμέλιο 1991.
ΥΠΕΠΘ, Εθνικός διάλογος για την Παιδεία. Το νεό σχολείο, ΥΠΕΠΘ 1987.
Φακιόλας Ρ., Ο εργατικός συνδικαλισμός στην Ελλάδα, Παπαζήσης, Αθήνα 1978
Φλώρος Γ., «Το "στυλ" και η παιδεία», *Αντί* αρ. 377, 1/6/88, 21.
Φράγκος Χ., «Προϋποθέσεις και προοπτικές για μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση», *Ο Πολίτης*, τ. 24, Ιανουάριος- Φεβρουάριος 1979, 26-34.
Φράγκος Χ., «Εκπαιδευτική πολιτική στις δυτικές και ανατολικές χώρες», *Αντί* αρ. 129, 7/7/79, 39-43.
Φραγκουδάκη Α., «Η τεχνική εκπαίδευση και η μυθολογία της», *Σύγχρονα Θέματα* τ. 9/1979, 10- 22.
Φραγκουδάκη Α., «Γλωσσική μεταρρύθμιση. Γλώσσα και εξουσία», *Ο Πολίτης*, τ. 2, Ιούνιος 1976, 29-32.
Φραγκουδάκη Α., «Το πρόβλημα της τεχνικής εκπαίδευσης: αναπτυξιακή λογική και ιδεολογίες», *Ο Πολίτης* τ. 11, Απρίλιος 1977, 21-26.
Φραγκουδάκη Α., «Απάντηση σε μια κριτική για την ΤΕΕ», *Ο Πολίτης* τ. 16, Ιανουάριος 1978, 71-73.
Φραγκουδάκη Α., «Ο νόμος για την ανώτατη παιδεία. πολίτης τ. 21, Αύγουστος - Οκτώβριος 1978, 14- 19.
Φραγκουδάκη Α., «Ο λόγος και το μήνυμα της αριστεράς», *Ο Πολίτης* τ. 33, Μάρτιος- Απρίλιος 1980, 19-23.
Φραγκουδάκη Α., «Η εκπαίδευση, η παιδεία και οι επερχόμενες εκλογές», *Ο Πολίτης* τ. 46, Σεπτέμβριος 1981, 67-70.
Φραγκουδάκη Α., «Εξέταση μιας Πανελλήνιας αυταπάτης», *Ο Πολίτης* τ. 47-48, Ιανουάριος- Φεβρουάριος 1982, 56-58.

Φραγκουδάκη Α., «Η κινδυνολογία για τη γλώσσα και το κοινωνικό της νόημα», *Αντί* αρ. 261, 25/5/84.
Φραγκουδάκη Α., «Γλώσσα και Ιδεολογία ή όταν ο γλωσσικός αναχρονισμός γίνεται πολιτικά επικίνδυνος», *Ο Πολίτης*, Ιούλιος 1981, 33-41.
Φραγκουδάκη Α., «Σελδζούκοι ροπαλοφόροι καραδοκούν», *Ο Πολίτης* τ. 49, Μάρτιος 1982, 2-4.
Φραγκουδάκη Α., Γλώσσα και Ιδεολογία, Οδυσσέας 1987[2]
Φολερού- Τσερούλη Φ., -Φρειδερίκου Α., Οι δάσκαλοι του Δημοτικού Σχολείου, Ύγιλον, Αθήνα 1991.
Φωτεινός Α., «Η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών από μετάφραση», *Ο Πολίτης* τ. 10, Μάρτιος 1977, 86-87.
Χαρίτου- Φατούρου Μ., «Ο Σχολικός Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ελλάδα», *Συγχρονα Θέματα* τ. 4, Άνοιξη 1979, 96-100.
Χασάπης Δ., «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης», *Ο Πολίτης* τ.34.
Χατζής Δ., «Μια κρίσιμη καμπή για το γλωσσικό μας ζήτημα», *Αντί* αρ. 19, 17/5/75.
Χατζιδάκη Φ., «Δεν πρέπει να γίνονται επιμέρους βελτιώσεις;», *Ο Πολίτης* τ. 26.
Χατζηκωνσταντίνου Δ., «Μερικές σκέψεις για τη γραπτή έκφραση στο Δημοτικό Σχολείο», *Τα Εκπαιδευτικά* τ. 5, Φθινόπωρο 1986, 136- 139.
Χατζησαββίδης Σ., «Ιδεολογικές αναζητήσεις στο χώρο των τονικών συστημάτων», *Αντί* αρ. 322/, 18/7/86, 83-85.
Χατζηστεφανίδης Θ., Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης (1821- 1896), Παπαδήμας, Αθήνα 1986.
Χιωτάκης Σ., «Ποιον θα ωφελούσε η κατάργηση των εξετάσεων και των βαθμών στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο», *Δεκαπενθήμερος Πολίτης* 5/9/86, 23-25.
Χοντολίδου Ε.., Η συζήτηση για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση 1976-1981. Κριτική και θέσεις των πολιτικών κομμάτων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1987.
Χρύσης Α., Ιδεολογία και κριτική, Στάχυ, Αθήνα 1993.
Ψύρρας Θ., «Το προσχέδιο για τη Δημοτική και Μέση Εκπαίδευση», *Αντί* αρ. 258, 13/4/84, 32-34.
Ψύρρας Θ., «Από το "λειτουργό" στον υπάλληλο», *Αντί* αρ. 284, 29/3/85, 30-31.

Ξενόγλωσση

Ancona G. D., «Groups in Organizations», 207- 230, στο Group Processes and Intergroup Relations (ed. Clyde H.), Sage, 1987.
Ahrne G., Social Organizations. Interaction inside, outside and between organisations, Sage 1994.
Ahrne G., Agency and Organization. Towards an organizational theory of sociaty, Sage 1990.
Bacharach S.- Stephen M., Labor Relations in School Systems; Attitudes toward Teachers Unions across School District Hierarchies, National Inst. of Education 1983 (available by ERIC).
Bascia N., Teachers' Unions and Notions of Professional Community, Center for Research on the Context of Secondary School Teaching, Apr. 1991, (available by ERIC).
Baugh W.- Stone J., «Teacher's unions, and wages in the 1970s: Unionism now pays.», *Industrial and Relations* Review Vol 35, No 3 April 1982, 368- 176
Baumard M., Crise de syndicalisme, Hatier 1991.
Blacmore J.- Spaull A., The Effect of Australian Teachers Unions on Education Policy: The State and Local Level, Annual Meeting of the American Educational Research Association 1986, (Available by ERIC).
Chapoulie J.-M., «Sur l' analyse sociologique des groupes professionnels», *Revue Francaise de Sociologie* XIV, 1973, p. 86- 114.
Cotta A., Le corporatisme, PUF (Que sais-je?) 1984.
Eagleton T., Ideology, Verso 1991[2].
Eiken K., Teachers Unions and the Curriculum Change Process, *Educational Leadership* Vol. 35/3, 1977, 174- 178.
Galaskiewicz J., «Interorganizational Relations», *Annual Review of Sociology* Vol. 11, 1985, 281- 304.
Girardet R., Mythes et mythologies politiques, Paris 1986.
Gaziel H.- Taub D., «Teachers Unions and Educational Reform. A Comparative Perspective: The case of France and Israel», *Educational policy* Vol. 6, No 1, March 1992, p. 72- 86.
Geay B., Le syndicalisme enseignant, La Decouverte, Paris 1997.
Goldberg A.- Harbatkin L., The Teachers Union Chapter in the Elementary Schools, *Teachers College Record* Vol. 71, No 4, 1970, 647- 654.
Gosling P., Qui est responsable de l' echec scolaire? PUF, Mars 1992.
Guerin J- C., Critique du synticalisme enseignant, *Les Temps Modernes* 301- 302, 241- 272.
Guilbert N., «Profs militants, espoir et idees noir», *Le monde de l' education*, n. 241, octobre 1996.
Guimelli Ch., (direction), Structures et transformations des representations sociales, Delachaux et Niestle, Lausanne 1994.
Hofman J.E., «Social Idendity and Intergroup Conflict: An Israeli view», 89- 102, στο The Social Psychology of Intergroup conflict, (ed. by Wolfgang S. a.o), Springer- Verlag 1988.
Knoke D., «Incentives in collective action organigations», *American Sogiological Review* vol. 53, June 1988, 311- 329.
Knoke D., «Associations and interest groups», *Annual Review of Sociology*, vol 12, 1986, 1- 21.
Laclaou E., Politics and ideology in marxist theory, Verso 1982[2].
Lambiri-Dimaki J., «Democratization of education in contemporary Greece», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστημών*, τ. 29/1977, 55- 64.

de Laubier P., Histoire et sociologie du syndicalisme. XIXe- XXe siecles, Masson 1985.
Launay M., Le sydicalisme en Europe, Impr. Nationale 1990
Legrand L., Les politiques de l' education, PUF (Que sais-je?) 1995[3].
Liberman M., Teacher Unions and Educational Quality: Folklore by Finn, *Phi Delta Kappan*, January 1985, 341-343.
Marshall C.- Rossman G., Designing qualitative research, Sage 1989.
Mouriaux R., Le syndicalisme enseignant en France, PUF (Que sais-je?) 1996.
Muel- Dreyfeus F., Le metier d' educateur, Editions de Minuit 1983.
Muraskin L., Professionalise and Radicalise in the New York City Teachers Union 1927-1935, Annual Meeting of the American Educational Research Association, 1973, (available by ERIC).
Noutsos B., «Change and Ideology in General Lyceum Program (Two examlpes), an offprint of: *Journal of Hellenic Diaspora*, Vpl. VIII, Nos. 2-3, Spring- Symmer 1981.
Ouchi W.- Wilkins A., Organizational Culture, *Annual Review of Sociology* Vol. 11, 1985, 457- 483.
Finn E. C., Teacher Unions and scool Quality: Potential Allies or Inevitable Foes?, *Phi Delta Kappan*, January 1985, 331- 338.
Randall E.- Stone J., The Effects of Teachers Unions on American Education, National Inst. of Education 1986 (available by ERIC)
Reboul O., Le langage de l' education, PUF (L' Educateur), Paris 1984.
Reboul O., Le slogan, Complexe PUF 1975.
Reboul O., Les valeurs de l' education, PUF 1992.
Reboul O., Langage et ideologie, PUF 1980.
Resanvallon R., La question sydicale, Hachette 1988.
Rybacki D.- Rybaski K., Relational conflict Between Members of Teacher's Unions and Community Members as a Rusalt of Collective Action, *Journal of Collective Negotiations in the Pubpic Sector* Vol. 8/2, 1979, 161- 169.
Steinberger E., Teachers Unions Handling Tricky Turns on the Road to Reform, *The School Administrator* Vol. 47/8, 1990, 26- 31.
Stern M., An Insider's View of the Teacher's Union and Women's Rights, *Urban Review* Vol. 6/5-6, 1973, 46- 49.
Thornton R., «Teachers Unionism and Collective Bargaining in England and Wales», *Industrial and Relations* Review Vol 35, No 3 April 1982
Tropp A., School teacher, Greenwood Press 1977.
Tixier P.E., Mutation ou declin du syndicalisme?, PUF 1992.
Singer M., Histoire du SGEN (1937-1970). Le Syndicat General de l' Education Nationale, PUF (de Lille) 1987.

Σχόλια - παρεμβάσεις περιοδικών

Διεύθυνση, «Η υποβάθμιση των υπαρκτών και η αναβάθμιση του μεσιανισμού», *Νέα Παιδεία* τ. 39, Καλοκαίρι 1986, 3- 5.
Διεύθυνση, «Ο ορυμαγδός της κολακείας και η αντίστροφη μέτρηση», *Νέα Παιδεία* τ. 38, Άνοιξη 1986, 3- 5.
Διεύθυνση, «Ο ιδεολογικός οπορτουνισμός και τα στερεότυπα», *Νέα Παιδεία*, Χειμώνας 1986, 3- 5.
Διεύθυνση, «Ανθρωπολογική γεωγραφία των ιδεών IV» *Νέα Παιδεία*, τ. 35, Καλοκαίρι 1985, 3- 5.
Διεύθυνση, «Ανθρωπολογική γεωγραφία των ιδεών II», *Νέα Παιδεία*, τ. 33, Χειμώνας 1985, 3- 6.
Διεύθυνση, «Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, έτος πέμπτο. Ανυπαρξία επικοινωνίας», *Νέα Παιδεία* τ. 17, Άνοιξη 1981, 3- 4
Διεύθυνση, «Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, έτος τέταρτο», *Νέα Παιδεία* τ. 13, Άνοιξη 1980, 3- 7.
Διεύθυνση, «Εκπαιδευτική ματαρρύθμιση, έτος τρίτο», *Νέα Παιδεία* τ. 9, Άνοιξη 1979, 3-5.
Έρευνα (απαντούν: Προκοπάκη Χρ., Ασδραχάς Σ., Γκάτσος Ν., Κουμανταρέας Μ., Μάνεσης Αρ., Πλωρίτης Μ., Χειμωνάς Γ.), «Ναι ή όχι στα αρχαία ελληνικά;», *Ο Πολίτης* τ. 74, Δεκέμβριος 1986, 57-61.
Ρεπόρτερ, «ΠΑΣΚΕ: Οδηγίες προς συνδικαλιζόμενους... Εκδημοκρατισμός ή προς νέες μορφές κυβερνητικού συνδικαλισμού», *Αντί* αρ. 211-212, 6/8/82, 14-15.
Σύνταξης, «Επί τέλους, έχουμε κοινή λαλιά!», *Πολιτικά Θέματα* φ. 81, 6/2/75, 30- 31.
Συντακτική Επιτροπή, «Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών», *Τα εκπαιδευτικά* τ. 11, Άνοιξη 1988, 124
Συντακτική Επιτροπή, «Προβλήματα παιδείας και αγώνες», *Επιστημονική Σκέψη* τ. 38, Μάρτης- Απρίλης 1988, 2-3.
Σχόλια, «Αποφάσεις ερήμην των ενδιαφερομένων», *Νεοελληνική Παιδεία*, τ. 11, 5- 6.
Σχόλια, «Σχολικός Σύμβουλος: Συμπτώματα», *Νέα Παιδεία* τ.3, Δεκέμβριος 1985
Σχόλια, «Μασόνο μ' είπες μια βραδιά», *Ο Πολίτης* τ. 44, Ιούλιος 1981, 10.

Εφημερίδες

Άρθρα σύνταξης

«Ακρόπολις», (ανακοίνωση ΔΑΚΜΕ), «Έντεχνη προπαγάνδα για τους μαθητές εισηγείται η ΟΛΜΕ στο υπουργείο», 13/12/83.
«Αντί», (σχόλια), «Λιγότερες αργίες... σε λίγο», 2/12/83.
«Αυγή», (σχολιασμός υπομνήματος φιλολόγων προς ΥΠΕΠΘ), «Οι "Λογιότατοι" ξανάρχονται», 24/5/87.
«Αυγή», (3ημέρο για την Παιδεία του ΚΚΕεσ), «Μοχλός κοινωνικής αλλαγής η Παιδεία», 13/12/83.
«Αυγή», (Θέσεις κίνησης «Δ. Γληνός»), «Τεχνοκρατικό το ν.σ. για την εκπαίδευση», 22/1/84.
«Αυγή», «Περίεργη σιωπή φορέων για τον "αντί-309», 24/1/84.
«Αυγή», (ανακοίνωση του ΚΚΕεσ. για τον 1566), «Χωρίς τις αναγκαίες ριζικές αλλαγές η νέα "μεταρρύθμιση" στην Παιδεία», 30/8/85.
«Αυγή», (κίνηση «Δ. Γληνός»), «Ο νόμος για την Μέση Εκπαίδευση οδηγεί σε αυταρχικότερες αντιλήψεις», 3/9/85.
«Αυριανή», «Βάλε την Ασφάλεια να τους πιάσει κ. Κακλαμάνη. Όλοι οι Έλληνες το ξέρουν ότι πολλοί καθηγητές κάνουν ιδιαίτερα μαθήματα.», 10/9/84.
«Βήμα» (αφιέρωμα), «Ιδιωτική εκπαίδευση», 18/12/88. (Άρθρα Ράπτη Σ., Μπαμπινιώτη Γ., Τοπάλη Μ., για σ.ν., για θέματα Ιδιωτικής Εκπαίδευσης)
«Βραδυνή», (ανακοίνωση ΔΑΚΜΕ), «Γιατί κρύβουν τα πρακτικά επιλογής σχολικών συμβούλων» 15/3/84.
«Βραδυνή», «Το σοσιαλιστικό χαλινάρι», 17/1/84.
«Ελεύθερη Ώρα», «Αντιχριστιανικά άρθρα σε περιοδικό της ΟΛΜΕ», 28/2/84.
«Ελεύθερη Ώρα», «Η ΔΟΕ αντίθετη με την ΟΛΜΕ για την κατάργησιν της εορτής των Τριών Ιεραρχών», 15/12/83.
«Ελευθεροτυπία», « Αδιόριστοι δάσκαλοι κατά του νομοσχεδίου», 19/9/75.
«Ελευθεροτυπία», «Καθηγητές: Να γιατί απεργούμε», 3/12/80.
-»-, «Κράτος και Εκπαιδευτικοί», 19/12/75.
-»-, «Ιδιωτικοί Εκπαιδευτικοί», 9/2/76.
-»-, «Η απεργία των Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών αμέσως μετά τους διαγωνισμούς», 10/2/76.
-»-, «Σκληρή η κυβέρνηση. Απτόητοι οι καθηγητές», 20/12/75.
«Ελευθεροτυπία», «Απειλούν με ομαδικές παραιτήσεις οι καθηγητές», 21/12/75.
-»-, « Έτοιμοι για απεργία 32000 δάσκαλοι», 14/1/76.
-»-, «Καραμανλής: Η Παιδεία δεν είναι μόνο θέμα πιστώσεων», 20/1/76.
-»-, (ανακοίνωση ΠΕΑΔ), «Να ενώσουν τις δυνάμεις τους ΔΟΕ και ΟΛΜΕ», 27/1/76.
-»-, (δηλώσεις Ράλλη), «Θα γλιτώσουμε από την πολυγλωσσία και την πληθώρα αποφοίτων γυμνασίου», 30/1/76.
-»-, (ανακοίνωση ιδιοκτητών Ιδ. Σχολείων), «Προς το διδακτικό προσωπικό των εκπαιδευτηρίων μας», 10/3/76.
-»-, «Όλοι με τους απεργούς», 11/3/76.
-»-, (Περί συγκρότησης του Πανεπιστημιακού Ομίλου), «56 καθηγητές θα αγωνισθούν για την αναμόρφωση της Παιδείας», 15/3/76.
-»-, «Χωρίς γνώμη για την Παιδεία οι καθηγητές», 1/6/76.
«Ελευθεροτυπία», (Εισήγηση της Κ.Ο. Δασκάλων του ΚΚΕεσ. στο 3ήμερο συνέδριο 9-10/12/83), «Ο θεσμός του Σχολικού Συμβούλου και του διευθυντή Σχολικής Μονάδας», 9/1/84.

-»-, «Θα απολύονται οι καθηγητές που κάνουν ιδιαίτερα», 5/1/85.
-»-, «Πώς μονιμοποιούνται οι ιδιωτικοί εκπαιδευτικοί», 26/5/84.
Ελευθεροτυπία, «Διάσταση καθηγητών Ιδιωτικών και δημοσίου για το νέο νομοσχέδιο», 2/3/85.
-»-, «Θα απολύονται οι καθηγητές που κάνουν ιδιαίτερα», 5/1/85.
-»-, «Δάσκαλοι: Ναι στην ποινικοποίηση των ιδιαίτερων», 26/3/85.
-»-, «Μέχρι Παρασκευή κλειστά τα ιδιωτικά σχολεία», 27/3/85.
«Ελευθεροτυπία», «Απορρίπτεται το νομοσχέδιο. Παρά τις τροποποιήσεις του υπουργού Παιδείας», 9/8/85.
-»-, «Καμιά μείωση του ωραρίου των δασκάλων», 27/8/85.
«Ελευθεροτυπία», «30-40% η συμμετοχή στην απεργία των καθηγητών», 7/11/85.
-»-, «Σχολείο και ιδεολογία. Συμπόσιο του ΚΚΕ», 9/12/85.
-»-, «Αντιμέτωποι γονείς- καθηγητές. Για το νομοσχέδιο για την Ιδιωτική Εκπαίδευση», 4/3/88.
-»-, «Η Ολονυχτία της συμφωνίας», 27/6/88.
«Ελληνικός Βορράς», (ανακοίνωση της ΔΗΚΙΔΝΕ Θεσσαλονίκης), «Αναξιοκρατική και σκανδαλώδης η επιλογή των σχολικών συμβούλων», 8/1/84.
«Ελληνικός Βορράς», (ανακοίνωση), «Η Ένωση Θεολόγων Β. Ελλάδος για τον εκκλησιασμό των μαθητών», 22/1/84.
«Ελληνικός Βορράς», «Υπόμνημα της Ενώσεως Θεολόγων Β. Ελλάδος στον κ. Κακλαμάνη. Οι Θεολόγοι δε θα δεχτούν την υποβάθμιση του μαθήματος των θρησκευτικών στα Σχολεία», 19/12/84.
«Εξόρμηση», (Ομάδα Εκπαιδευτικών), «Παιδεία για λίγους», 31/10/76.
-»- (Τομέας Εκπαιδευτικών ΠΑΣΟΚ), «Εξετάσεις στα Λύκεια: Απαράδεκτη δοκιμασία», 1/7/77
«Εξόρμηση», «Αναστάτωση από το νομοσχέδιο για την Ιδ, Εκπαίδευση», 12/8/77.
-»-, (ΚΕΜΕΔΙΑ), «Η καταπίεση μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα», 3/3/78.
-»-, «Παιδαγωγικές Ακαδημίες: Πηγές άχρηστων γνώσεων», 28/1/79.
-»-, «Ο αναλφαβητισμός αγγίζει τα όρια μεγάλου εθνικού κινδύνου», 13/5/79
-»-, «Αντιμαχόμενες ομάδες στο Υπουργείο Παιδείας», 24/6/79
-»- (Κλαδική Καθηγητών ΠΑΣΟΚ), «Η κυβέρνηση οδηγεί σε αδιέξοδο τη μέση εκπαίδευση», 29/7/79.
«Εξόρμηση», (Κ.Ο. εκπαιδευτικών ΠΑΣΟΚ), «Γονείς- δάσκαλοι θα γκρεμίσουν τα αυταρχικά σχέδια της Δεξιάς», 10/2/80.
-»-, «Η Κυβέρνηση θα εκμεταλλευτεί υηφοθηρικά πιθανή απεργιακή κινητοποίηση της ΟΛΜΕ. Προβληματισμός για μια σωστότερη κατεύθυνση», 9-10/3/81
-»-, «Η εκπαιδευτική πολιτική του ΠΑΣΟΚ δεν κάνει επιλογή μεταξύ μαθητών», 1/11/81.
-»-, «Δάσκαλοι και καθηγητές συμμετέχουν ενεργά στην Αλλαγή», 24-25/11/81.
-»-, «Μόνο πόλωση δημιουργεί η στάση της ΟΙΕΛΕ», 1/5/82
-»-, «Που στοχεύουν οι Ιδιωτικοί Εκπαιδευτικοί», 23- 24/4/83.
-»-, «Το ΚΚΕ πέταξε το προσωπείο», 4-5/6/83.
-»-, «Η εκπαίδευση στο στόχαστρο του κομματικού ανταγωνισμού», 8/3/85.
«Εξόρμηση», «Μια... "ακατανόητη" απεργία», 22/3/85.
-»-, «Παιδεία και κόμματα», 29/3/85.
-»-, «Οι εξωδιδακτικές εργασίες των καθηγητών ξανά στο προσκήνιο», 13/12/85
-»-, «Ειρηνική επανάσταση στην παιδεία», «Λαϊκή συμμετοχή στην εκπαίδευση», 28-29/1/84.
-»-, «Ανάγκη απεγκλωβισμού από τις συντεχνιακές δομές», 26/7/85.
-»-, «Προαιρετική η έκτη μέρα στα σχολεία», 17/1/86.
-»-, «Η νέα εκπαιδευτική χρονιά», 14/9/86.

«Εξόρμηση», «Τι περιλαμβάνουν τα Π.Δ. του νόμου Πρωτοβάθμιας- Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης», 30/10/88.
-»-, «Παιδεία κινητοποιήσεις και διάλογος», 14/12/86.
-»- (αφιέρωμα), «Ο διάλογος για την Παιδεία ξεκινά από τους μαθητές», 25/1/87.
-»-, «Αναβάθμιση: Το κυρίαρχο αίτημα για την παιδεία», 15/3/87.
-»-., «Εκπαιδευτικός συνδικαλισμός και κοινωνική ευθύνη», 30/4/87
«Εξόρμηση», (Συμβούλιο Ανασυγκρότησης ΠΑΣΟΚ Θεσσαλονίκης), «Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο», 10/7/88.
«Εστία», «Πυροτέχνημα ή απειλή η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση;», 24/9/75
«Θεσσαλονίκη», «Επαναφέρονται στην υπηρεσία χουντικοί επιθεωρητές», 1/8/80.
«Θεσσαλονίκη», (διακήρυξη της δημοκρατικής ΔΑΣΚ), «Το χρέος των δασκάλων», 30/5/81.
«Θεσσαλονίκη», (ανακοίνωση της ΠΑΣΚ Δ/Ν), «Ανακρίβειες στην «κριτική» για τους σχολικούς συμβούλους, 4/1/84.
«Θεσσαλονίκη»,(Ανακοίνωση του περιοδικού «Φιλόλογος»), «Ακραίες οι δύο τάσεις για τα αρχαία ελληνικά», 1/3/85.
«Καθημερινή», Καθημερινά, 14/6/75.
«Καθημερινή», «Προβλήματα δημιούργησε η ΠΑΣΚ καθηγητών στην ΟΛΜΕ», 13/1/84.
«Μακεδονία», «Αμφίβολη είναι η διεξαγωγή των εισαγωγικών», 30/5/87.
«Ριζοσπάστης», «Το ΚΚΕ για την εκπαίδευση και το Προσχέδιο νόμου», 24/3/84.
«Μακεδονία», (Ανακοίνωση της ΔΗΚΙΔΝΕ των ΕΛΜΕ Θεσσαλονίκης), «Αντιτίθενται αιρετοί εκπρόσωποι των καθηγητών σε πρόταση της ΟΛΜΕ στο Υπουργείο Παιδείας για την κατάργηση του εκκλησιασμού των μαθητών», 28/1/84.
«Μακεδονία», (Ανακοίνωση της Συντονιστικής Επιτροπής Ορθόδοξων Χριστιανικών Σωματείων Θεσσαλονίκης), Επιδεινώνεται η κατάσταση στα δημοτικά σχολεία και τα γυμνάσια. 8/3/84.
«Μακεδονία», «Το υπουργείο παιδείας αρνείται να δώσει στην ΟΛΜΕ στοιχεία για τους σχολικούς συμβούλους», 15/3/84.
«Μακεδονία», «Πεδία "ταξικής πάλης" έγιναν τα σχολεία κατά Βαρβιτσιώτη», 12/9/84.
Ταχυδρόμος (Βόλου), «Διδάσκαλοι Διευθυνταί Β'», 16/4/75.
-»-, (ΕΛΕΜ Μαγνησίας), **«**Να καταργηθούν τα Πρότυπα και τα σχολεία αριστούχων», 24/4/75.
-»-, «Παιδεία και Δημοκρατία», 10/6/75.
-»-, (ανακοίνωση του Συλλόγου Δ/Ν Μαγνησίας), «Γιατί απεργούμε», 13/9/85.

Ενυπόγραφα άρθρα εφημερίδων

Α.Π., «Η εκπαίδευση και η σημασία της μέσα στο σύστημα», εφ. *«Εξόρμηση»*, 4/7/75.
Αγοραστός Σ., «Ιδιωτική Εκπαίδευση: Η Πολιτεία δεν θέλει τη μόρφωση του λαού», εφ. *«Εξόρμηση»*, 20/11/75.
Αλεξανδής Χ., «Οι σχολικοί Σύμβουλοι νέοι φορείς της εκπαιδευτικής αλλαγής» εφ. *«Ελεύθερη Γνώμη»*, 24/1/84.
Αλεξανδροπούλου Σ., «Κόντρα για αρχαία- νέα στο Ζάππειο», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 17/5/84.
Αλεξανδροπούλου Σ., «Παίζοντας με τη γλώσσα», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 21/1/85.
Αλεξίου Ε., «Η αποβολή μαθητών να καταργηθεί», εφ. *«Ριζοσπάστης»*, 28/6/84.
Αναγνωστόπουλος Ηλ., «Η τραγωδία της Παιδείας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 26/11/76 και 3-10/12/76.
Ανδρέου Α.- Βογιατζής Κ., «Ο νόμος υηφίζεται, η αλλαγή εκκρεμεί», εφ. *«Αυγή»*, 1/9/85.
Αργυρόπουλος Α., «Εθνικός κίνδυνος η κατάργησις της καθαρευούσης», εφ. *«Εστία»*, 26/9/75.
Βαλαβάνης Θ., «Η δυστυχία να είσαι καθηγητής στην Ελλάδα», εφ. *«Ελευθεροτυπία»* 1/6/88.
Βουγιούκας Αρ., «Σχολεία και παγίδες», εφ. *« Το Βήμα»*, 8-10-85.
Βουκουβαλίδης Β., «Εξειδικεύοντας τους στόχους», εφ. *«Εξόρμηση»*, 26/9/86.
Βουκουβαλίδης Β., «Εκπαίδευση και κοινωνία», εφ. *«Εξόρμηση»*, 20/7/86.
Βουκουβαλίδης Β., «Νέοι δεσμοί στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/1/88.
Βυζαντινός Ν., «Η απεργία των εκπαιδευτικών αποκαλύπτει την Πασοκρατίαν», εφ. *«Εστία»*, 18/6/88.
Γέρου Θ., «Αποχουντοποίηση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας», εφ. *«Εξόρμηση»* 16/5/75.
Γέρου Θ., «Ο σκοπός της λαϊκής παιδείας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 30/7/76 και 6-13/8/76
Γέρου Θ., «Παιδαγωγική και σχολικό βιβλίο, εφ. *«Εξόρμηση»*, 18/10/80.
Γέρου Θ., «Σχολικό εγχειρίδιο και βιβλίο εργασίας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 25/10/80.
Γέρου Θ., «Ο ρόλος του σχολικού βιβλίου στην εκπαιδευτική αναμόρφωση, εφ. *«Εξόρμηση»*, 1/11/80.
Γεωργιάδης Κ., «Η δημοκρατική Λαϊκή μεταρρύθμιση της Παιδείας αίτημα όλων μας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 19/3/76.
Γεωργιάδης Κ., (συνέντευξη), «Ένα νομοσχέδιο που εμπαίζει τους δασκάλους», εφ. *«Εξόρμηση»*, 20/2/80.
Γεωργακόπουλος Τ., «Οι "ανώτατες" Παιδαγωγικές Ακαδημίες ή τι εκπαιδευτικούς θέλουμε», εφ. *«Αυγή»*, 1/4/84.
Γιαννιώτης Κ., «Λύση για λίγους η Ιδιωτική Εκπαίδευση. Και οι πολλοί;», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 4/3/88.
Γιαννούλης Σ., «Τα σχολικά κέντρα του νομού Θεσπρωτίας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/3/78.
Γιομπαζολιάς Μ. (κ.α.), «Μαθητές, καθηγητές στο "λούκι"». εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 11-12/1/85.
Γκενέτσος Ι., «Άδικη η εξίσωση δασκάλων- καθηγητών», εφ. *« Ελευθεροτυπία»*, 17/1/88.
Γκιώνης Δ.- Τρωγάδης Π., «Βολές και έπαινοι για το Νομοσχέδιο», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 6/4/76.
-»-, «Θα γίνει κάθαρση στην Παιδεία. Παρά τον πόλεμο των "σκληρών" της Ν.Δ», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*.

Γκλαβάς Δ. (κ.α.), «Επείγον η Παιδεία. Αποχώρησε το ΚΚΕ», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 28/8/85, 13.
Γκόγκος Α., «Η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση», εφ. *«Ριζοσπάστης»*, 29/1/84.
Δαββέτας Δ., Αποχουντοποίηση και εκδημοκρατισμός στη Γενική Εκπαίδευση, εφ. *«Εξόρμηση»*, 22/4/76.
Δάνος Λ, «Σχολεία μαμμούθ: Η απειλή της φρίκης», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 28/11/75.
Δασκαλάκης Απ., «Τα προχειροποίητα σχέδια δια την σχολικήν Παιδείαν», εφ. *«Εστία»*, 29/4/76.
Δημητρίου Μ., «Αυτό είναι το πρόγραμμα της Ν.Δ. για την Παιδεία», εφ. *«Το Βήμα»*, 25/12/88.
Διγενή Σ., «Το σχολείο διαιωνίζει την κοινωνική καταπίεση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 23/2/79.
Δούκας Χ., γ.γ ΟΛΜΕ (συνέντευξη), «Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης», εφ. *«Εξόρμηση»*, 21/9/86.
Δούκας Χ. γγ. ΟΛΜΕ, «Παιδεία και ειρήνη», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/5/87.
Δούκας Χ., «Νέες προκλήσεις για την εκπαίδευση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 10/7/88.
Δρεττάκης Μ., «Νέα υποβάθμιση της Βουλής με το πολυνομοσχέδιο- μαμούθ για την Παιδεία», εφ. *«Ριζοσπάστης»*, 1/9/85.
Εκπαιδευτικός, «Επιχειρείται αφελληνισμός της Παιδείας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 10/12/78.
Εκπαιδευτικός, «Υπηρέτη των μονοπωλείων θέλουν την Παιδεία μας», εφ. *«Εξόρμηση»* 20/5/79.
Εκπαιδευτικός, «Σε ποια βάση η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών;», εφ. *«Ριζοσπάστης»* 16/11/84.
Ευαγγελόδημος Δ., «Ο δάσκαλος του χωριού. Σιωπηλός μάρτυρας ενός θλιβερού φαινομένου», εφ. *«Εξόρμηση»*, 10/12/78.
Ζαγοριανίτης Π., «Μεσαίωνας στην Αθήνα», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 19/2/85.
Ζαγοριανίτης Π., «Τα μεγάλα συν της "Αλλαγής". Νέοι θεσμοί στην Παιδεία», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 24/5/85.
Ζαγοριανίτης Π.- Μάτση Αλ., «Η χρονιά δ' αρχίσει με κόντρες», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 24/8/85.
Ζαφείρης Γ., (στήλη «Ταχυδρόμος»), «Το συνδικαλιστικό κίνημα των καθηγητών», εφ. *«Εξόρμηση»*, 5/7/87.
Ζήσης Χ., «Συνέπειαι της "μεταρρύθμισης" εις τον πνευματικόν μας βίον», εφ. *«Εστία»*, 29/5/76.
Ζήσης Χ., «Το νέον σύνταγμα και τα Ελληνοχριστιανικά Ιδεώδη», εφ. *«Εστία»*, 7/7/75.
Ζουρνατζής Σ., «Τα πικρά διδάγματα της πρώτης συντεχνιακής απεργίας», εφ. *«Εστία»* 7/7/88.
Ιωάννου Σ., «Διώκεται καθηγητής Γυμνασίου επειδή αναφέρθηκε στα αίτια απόρριψης των υποψηφίων», εφ. *«Εξόρμηση»*, 28/10/78.
Καζαπίδης Δ., «Αυτοδιοίκηση και Εκπαίδευση», εφ. *«Αυγή»*, 11/12/83.
Καθάριος Θ., «Μόρφωση για τους "εκλεκτούς"- φραγμοί για τα παιδιά», εφ. *«Εξόρμηση»*, 16/8/81.
Καθάριος Θ., «Οι θέσεις του προσχεδίου και η κριτική τους», εφ. *«Εξόρμηση»*, 14/4/84.
Κακλαμάνης Α., «Υποβαθμίζεται η λαϊκή παιδεία με τα νέα Κυβερνητικά μέτρα», εφ. *«Εξόρμηση»*, 20/9/80.
Κακλαμάνης Α., «Τι έκανε η κυβέρνηση για τη γλώσσα», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 1/8/85.
Καλαπανίδας Κ., «Για τις "εκπαιδευτικές καινοτομίες" του κ. Γ. Πουλατζακίδη» εφ. *«Το Βήμα»*, 27-9-1985. και Σύγχρονη Εκπαίδευση τ. 24 σ. 4-8.
Καλογερόπουλος Ν., «Τα παρασκήνια μιας απεργίας», εφ. *«Καθημερινή»* 20/4/75 (Επιστολές).

Καμπουράκης Δ., «Αναγκαία θεσμικά βήματα στη Μεση Εκπαίδευση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/1/88.
Καρζής Π., (επιστολή), «Η Α΄ ΕΛΜΕ Δυτ. Αττικής, εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 13/3/85.
Κασσομενάκης Ι., «Ο αφελληνισμός της νέας γενιάς», εφ. *«Ελληνικός Βορράς»*, 18/11/84.
Κακογιάννης Γ., (συνέντευξη Μιχαλέ Χρ.), «Όλα θα πάνε καλύτερα...», εφ. *«Τα Νέα»*, 24/9/84.
Κακριδής Φ., «Αρχαιολατρεία και καθαρευουσιανισμός», εφ. *«Το Βήμα»*, 24/5/87.
Κασσωτάκης Μ., «Η πανεπιστημιακή παιδεία δασκάλων και νηπιαγωγών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 3/2/84.
Καλλονιάτης Η., «Ολοήμερο Δημοτικό σχολείο», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/1/88.
Κιάου Ν., «Κρίσεις σ' ένα νομοσχέδιο για τους νέους», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 14/2/85.
Κιάου Ν., «Τι σημαίνει η έκρηξη των συνδικαλιστών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 12/9/85.
Κοινοβουλευτικός, «Πυροτεχνήματα ή απειλή η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση», εφ. *«Εστία»*, 24/9/75.
Κονιδιτσιώτης Β., «Η Υποδομή της Παιδείας», εφ. *«Καθημερινή»*, 25/5/75.
Κόντου Κλ., «Με την κατοχύρωση μας κατοχυρώνεται η Παιδεία», εφ. *«Αυγή»*, 7/11/76.
Κουρκούτας Μ., «Η δεοντολογία της αλλαγής στη θεώρηση των προβλημάτων της ελληνικής Παιδείας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 12/11/78.
Κούτρας Σ., «Η Παιδεία μας μπροστά στην πρόκληση του 1992», εφ. *«Εξόρμηση»*, 6/11/88.
Κωστόπουλος Σ., «Τα εθνικά θέματα, οι απεργίες και οι ευθύνες των κομμάτων», εφ. *«Εξόρμηση»*, 30/4/83.
Κωτσαδάμ Ι. (γ.γ. ΟΛΜΕ- επιστολή), «Η αυταρχική Παιδεία, εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 17/6/76.
Λαμέρα Ν., «Για μια στέρεα θεμελιωμένη Παιδεία που δ' ανεβάσει πνευματικά όλο το λαό», εφ. *«Εξόρμηση»*, 16/7/76.
Λαμπρόπουλος Β., «Με λεφτά της ΕΟΚ η προπαγάνδα του ΠΑΣΟΚ διαβρώνει τους νέους μας», εφ. *«Απογευματινή»*, 22/9/84.
Λυκοστράτης Φ., «Ο εκπαιδευτικός απεργώντας διδάσκει», εφ. *«Πρώτη»*, 27/5/87.
Μακρής Π., «Για μια παιδεία πραγματικά χωρίς "ιδιαίτερα"», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 11/1/85.
Μαλαφάτης Κ., «Στον κυριότατο εργάτη της Παιδείας», εφ. *«Εξόρμηση»* 3/5/87.
Μαναδής Β., «Η μαρξιστική προπαγάνδα επιχειρεί να ξερριζώση τις ρίζες πίστεως του Έθνους μας στα σχολεία», εφ. *«Ελληνικός Βορράς»*, 23/12/84.
Μελάς Δ., «Τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα και βιβλία του Δημοτικού σχολείου», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/1/88
Μιχαλές Χ., «Εκπαίδευση και συνδικαλισμός», εφ. *«Το Βήμα»*, 20/12/87.
Μπακογιάννης Π., «Χουντοκρατία- γεροντοκρατία: διασφάλιση της αντίδρασης», εφ. *«Το Βήμα»*, 13/1/76
Μπέκα Μ., (συνέντευξη Θ. Αλεξανδρόπουλου, αντιπροέδρου ΔΟΕ), «Ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε η Δεξιά για την δημοτική εκπαίδευση. Το ΠΑΣΟΚ υιοθετεί όλα τα αιτήματα των δασκάλων, εφ. *«Θεσσαλονίκη»*, 6/10/80
Μπλατσής Ν., «Η Ιδιωτική Παιδεία στα χέρια του μεγάλου κεφαλαίου και των ξένων», εφ. *«Εξόρμηση»*, 19/8/77.
Μπουζάκης Σ., «Ιστορισμός και γλώσσα», εφ. *«Εξόρμηση»*, 12/4/87.
Μπουζάκη Σ., «Η μεταρρύθμιση που γίνεται», εφ. *«Εξόρμηση»*, 20/9/87.
Μπουζάκης Σ., «Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και Π.Δ. 1566/85», εφ. *«Εξόρμηση»*, 18/12/88.
30/2/77.

Μπούζας Γ., «Ο Υπουργός Παιδείας αποφασίζει, όλοι οι άλλοι... εκτελούν», εφ *«Αυγή»*, 31/8/85.
Μούρτης Β.- Σταύρου Α., «Την δε έκτη ημέρα... », εφ. *«Εξόρμηση»*, 14/2/86.
Μπούλης Ευγ., «Πιο πίσω από το '64 στέλνει την Παιδεία η Κυβέρνηση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 9/4/76.
Μπουρίτσας Γ., «Η "καθιέρωση" της Δημοτικής και η διαιώνιση της σύγχισης», εφ. *«Εξόρμηση»*, 8/10/76.
Μπράνης Δ, «Σχολικοί Σύμβουλοι», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 7/1/84.
Μπρούσαλης Κ., «Εννιά χρόνια υποχρεωτική εκπαίδευση», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 1/8/75.
-»-, «11 χαμένα εκπαιδευτικά χρόνια...», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 6/8/75.
-»-, «Η Χούντα ξανατρυπώνει στην Παιδεία», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 23/9/75.
-»-, «Η Χούντα αλωνίζει στα Γυμνάσια της χώρας», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 31/10/75.
-»-, «Το κρυφό σχολείο ξαναζεί», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 4/12/75.
-»-, «Κτυπά τους καθηγητές η Κυβέρνηση», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 18/12/75.
-»-, «Πανεπιστήμιο και ΕΚ- ΝΔ υπέρ των καθηγητών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 23/12/75.
-»-, «Κατέπεσε η σκευωρία κατά των καθηγητών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 2/1/76.
-»-, «Έληξε η απεργία με νίκη των καθηγητών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 8/1/76.
-»-, «Η γλώσσα υπάρχει και θέλει κανόνες όχι ευπρεπισμούς», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 6/2/76.
-»-, «Αναστάτωση από τη σύνθεση του ΚΕΜΕ», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 13/2/76.
-»-, «Και βοηθητικό προσωπικό επιστρατεύθηκε για "λειτουργία" των Ιδιωτικών!», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 2/3/76.
-»-, «Συνέλαβαν και κτύπησαν εκπαιδευτικούς», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 3/3/76.
-»-, «Οργανώνεται επιστράτευση εκπαιδευτικών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»* 7/3/76.
-»-, «Οι δάσκαλοι καταγγέλλουν επιθεωρητές ως διασπαστές της απεργίας», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 17/3/76.
-»-, «Το 97% των δασκάλων συνεχίζει την απεργία», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 29/3/76.
-»-, «Σταδιακή κατάργηση των τόνων», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 8/4/76.
Μπρούσαλης Κ.- Γιομπαζολιάς Μ., «Σε απεργία και 30000 δάσκαλοι δημόσιοι. Ενετείνεται ο αγώνας των Ιδιωτικών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 5/3/76.
-»-, «Με υπόσχεση κυβερνητική λήγει η απεργία των Ιδιωτικών», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 12/3/76.
Μυστριώτη Γ., «Η μεταρρύθμιση στη Μ. Εκπαίδευση και ο κλάδος των καθηγητών», εφ. *«Εξόρμηση»*, 10/6/78.
Μ.Π. (Μώραλης), «Η διπρόσωπη πολιτική του υπουργείου Παιδείας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 2/12/77.
Μώραλης Π., «Ν' απαγορευθεί η λειτουργία των ξένων κολλεγίων στα οποία φοιτούν Ελληνόπουλα», εφ. *«Εξόρμηση»*, 18/3/79.
Μώραλης Π., «Για ποια "εκπαιδευτική μεταρρύθμιση" συζητάμε;», εφ. *«Εξόρμηση»*, 24/6/79.
Μώραλης Π., «Σωστή Παιδεία για το λαό μας χωρίς... εμπόριο» εφ. *«Εξόρμηση»*, 7/3/80 και 16/3/80
Μώραλης Π., (συνέντευξη), «Καθρέφτης της νέας αντίληψης», εφ. *«Εξόρμηση»*, 26-27/2/83.
Μώραλης Π., «Πορεία προς τα εμπρός», εφ. *«Εξόρμηση»*, 26/9/86
Νίκας Θ., «Ορθοδοξία και ΕΟΚ», εφ. *«Εξόρμηση»*, 14-15/3/81.
Νίκας Θ., «Αξιολόγηση των εκπαιδευτικών», εφ. *«Εξόρμηση»*, 19/10/84.
Νίκας Θ., «Οι σκοποί της εκπαίδευσης στο νέο σ.ν.», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 22/2/85.
Νίκας Θ., «Παραπαιδεία: πληγή ή ανάγκη;», εφ. *«Εξόρμηση»*, 23/8/85.
Νίκας Θ., «Εσωτερική μεταρρύθμιση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 8/6/86.

Νικολόπουλος Σ., «Οι εκπαιδευτικοί επικυρώνουν την Αλλαγή στην Εκπαίδευση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 14/1/82.
Νικολόπουλος Σ., «Πανεπιστημιακή μόρφωση στους γυμναστές», εφ. *«Εξόρμηση»*, 1/5/82.
Νούτσος Μπ., «Εισαγωγική επιμόρφωση και ιδεολογική συμμόρφωση. Μια διάταξη του κυβερνητικού "αντι- 309"», εφ. *«Αυγή»*, 26-2-84.
Ξανθάκου- Νίκα Γ., «Τα μαθήματα πολιτιστικής κληρονομιάς», εφ. *«Εξόρμηση»*, 28-29/1/84.
Ξανθάκου- Νίκα Γ., «Τα παιδιά μας πρέπει να μάθουν όλη και σωστά την Ιστορία του τόπου μας», 6/2/83, 3 και 13/2/83.
Ξωχέλη Π., «Αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός του αναλυτικού προγράμματος», εφ. *«Θεσσαλονίκη»*, 11/3/81.
Οικονομάκος Γρ., (χρονικό ίδρυσης και δράσης της Νέας Φιλικής Εταιρείας), «Ο αγών προασπίσεως της Εθνικής μας γλώσσης», εφ. *«Εστία»* 29-30-31/1/85 και 3-4-5/2/85.
Οικονόμου Κ., (τ. πρόεδρος ΟΛΜΕ), «Επιστολή», εφ. *«Θεσσαλονίκη»*, 3/6/87.
Παπαγεωργίου Κ., «Παιδεία: Ο μεγάλος ασθενής του συστήματος», εφ. *«Εξόρμηση»* 24/9/76.
Παπαγρηγορίου Γ., «Μαθαίνουν τα παιδιά γράμματα στο δημοτικό;», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 1/5/88.
Παπά Κ., «Εκπαιδευτικοί στην επαρχία. Στη σκιά του αγροφύλακα, του παπά και του κοινοτάρχη», εφ. *«Μεσημβρινή»*, 10/9/84.
Παπαχρήστος Γ., «Δίχως Παιδεία τα Ελληνόπουλα στη Δ. Γερμανία», εφ. *«Εξόρμηση»* 28/10/78.
Παρπαράς Αλ., «Σε άνθρωπο χωρίς πρόσωπο στοχεύει ο νέος νόμος για την εκπαίδευση», εφ. *«Ελληνικός Βορράς»*, 11/3/84.
Πεπονή Α., «Ξένη εισβολή στη γλώσσα μας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 9/4/78.
Πιτσικίδης Π., «Το χρονικό μιας απεργίας», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17-18/1/81.
Πλουμπής Κ., «Το γλωσσικό και πάλι στο προσκήνιο», εφ. *«Εξόρμηση»*, 11/1/87.
Ραπίτου Α., «Η παραχάραξη της ιστορίας παραμορφώνει τους μαθητές. Με στόχο την κοινωνική υποταγή της νέας γενιάς», εφ. *«Εξόρμηση»*, 4/5/80.
Ραπίτου Α., «Η γεωγραφία "προπαγανδιστής" της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα!», εφ. *«Εξόρμηση»*, 11/5/80.
Ράπτη Σ., (συνέντευξη Τρομβούκη) «Έγιναν λάθη και από τις δυο μεριές», εφ. *«Το Βήμα»*, 22/5/88
Ράπτη Σ., «Η "κομμούνα" των καθηγητών», εφ. *«Το Βήμα»*, 19/6/88.
Ράπτη Σ., «Κλιμακώνεται η κρίση στην Παδεία. Χάος στα σχολεία με νέες απεργίες και καταλήψεις», εφ. *«Το Βήμα»*, 13/3/88.
Ρεμπούσης Μ., «Το κυβερνητικό νομοσχέδιο σε αναντιστοιχία με την ίδια τη λειτουργία του σχολείου», εφ. *«Αυγή»*, 22/1/84.
Ρόκος Μ.Δ., «Η Δεξιά, η Παιδεία και οι Προοδευτικές Δυνάμεις», εφ. *«Εξόρμηση»*, 25/11/77.
Σιδέρη Α., «Να αναπτυχθεί η ελεύθερη προσωπικότητα των μαθητών», εφ. *«Αυγή»*, 7/11/76.
Σιδέρη Α., «Φροντίδα για το δάσκαλο σημαίνει φροντίδα για το παιδί», εφ. *«Αυγή»* 17/8/77.
Σταύρου Α., «Σημαντικό ποσοστό μαθητών εγκαταλείπει το γυμνάσιο», εφ. *«Εξόρμηση»*, 3/5/87.
Τερζή Ν., «Εσωτερική μεταρρύθμιση: Εκείνο που μένει να γίνει», εφ. *«Θεσσαλονίκη»*, 11/3/81.
Τομπαΐδης Δ., «Οι καινοτομίες στη διδασκαλία της γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/1/88.

Τζάνη Μ., «Με τη βιντεοκασέτα μου στη διάθεσή σας!», εφ. *«Εξόρμηση»*, 4/10/87.
Τζίφας Θ., «Σχολικός Σύμβουλος: Ένα αίτημα που δεν έγινε ποτέ πραγματικότητα», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 10/1/88.
Τσίκας Λ., «Η Παιδεία και ο εκπαιδευτικός λειτουργός στην Αλλαγή», εφ. *«Εξόρμηση»*, 8-9/8/81.
Τσουκαλάς Κ., «Μια χείμαιρα: Εκπαιδευτική ισοπολιτεία και ισότητα ευκαιριών», εφ. *«Το Βήμα»*, 22-2-76.
Τσουκαλάς Κ., «Η μάταια αναζήτηση της τέλειας παιδείας», εφ. *«Το Βήμα»*, 2/3/97.
Τσουράκης Δ., «Παιδεία: Ο μεγάλος άρρωστος» εφ. *«Εξόρμηση»* 30/11/74, και 7-21-28/12/74.
Τσάτσου Δ., «Επιχείρηση και λειτούργημα. 160000 παιδιά εκπαιδεύονται ιδιωτικά», εφ. *«Το Βήμα»*, 29/2/76.
Φ.Δ., Το «Ανθολόγιο» του Δημοτικού, εφ. *«Εξόρμηση»*, 31/10/75.
Φερεντίνος Π., «Ανεφάρμοστη η εγκύκλιος του Υπ. Παιδείας στους δασκάλους», εφ. *«Εξόρμηση»*, 27/9/80.
Φεστερίδης Τ., «Ανακρίβειες ανακριβών και η αλήθεια», εφ. *«Χριστιανική»*, 9/12/83.
Φίλιας Β, «Επισημάνσεις γύρω από την απεργία», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 16/11/85.
Φιλιππόπουλος Αλ., «Ποιος θέλει να από-διαλύση την Παιδεία;» εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 21/12/75.
Φράγκος Χ., «Παιδεία και ιδεολογία», εφ. *«Θεσσαλονίκη»*, 20-21-22-23/4/81.
Φράγκος Χ., «Εμπειρίες και προοπτικές από τη λειτουργία ενός Παιδικού Κέντρου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης», εφ. *«Εξόρμηση»*, 17/1/88.
Χαντζηνικολάου Ν., «Διαστρεβλώνει την ελληνική ιστορία η ΕΛΜΕ Πειραιώς», εφ. *«Μεσημβρινή»*, 22/3/84.
Χαντζόπουλος Γ., «Γιατί απεργούμε», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 4/4/85.
Χριστοδουλόπουλος Α.- Κασέτας Α., «Ο κόμπος στο χτένι και οι εκπαιδευτικοί», εφ. *«Ελευθεροτυπία»*, 9/3/88.
Χριστοφορίδης Χρ., «Ο ρόλος του εκπαιδευτικού δεν είναι μόνο να διδάσκει», εφ. *«Θεσσαλονίκη»*, 19-10-1984.
Ψιλόπουλος Α., -Ταβουλάρης Χ., « Μοχλός κοινωνικής αλλαγής η Παιδεία», εφ. *«Αυγή»*, 13/12/83.